

THIS VOLUME
DOES NOT CIRCULATE
OUTSIDE THE LIBRARY

Migne, Jacques Paul

PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS,

SEU BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRÆ, UNIFORMIS, COMMODO, OECONOMICA,
OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM,

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM.

QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD ÆTATEM INNOCENTII III (ANN. 1216) PRO LATINIS,
ET AD CONCILII FLORENTINI TEMPORA (ANN. 1459) PRO GRÆCIS FLORUERUNT :

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER QUINDECIM PRIORA
ECCLESIE SÆCULA,

RETA EDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM DILIGENTER CASTIGATA; DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA; OMNIUM OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DERENTUR ABSOLUTAS, DETECTIS AUCTA; INDICIBUS ORDINARIIS VEL ETIAM ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS, SIVE AUCTORES ALICUIUS MOMENTI SUBSEQUENTIBUS, DONATA; CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET TITULIS SINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIOREM DISTINGUENTIBUS SUBJECTANQUE MATERIAM SIGNIFICANTIBUS, APORNATA; OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA;

DUCENTIS ET QUADRAGINTA INDICIBUS SUB OMNI RESPECTU, SCILICET, ALPHABETICO, CHRONOLOGICO, ANALYTICO, ANALOGICO, STATISTICO, SYNTHETICO, ETC., OPERA, RES ET AUCTORES EXHIBENTIBUS, ITA UT NON SOLUM STUDIOSO, SED NEGOTIIS IMPLICATO, ET SI FORTE SINT, PICRIS ETIAM ET IMPERITIS PATEANT OMNES SS. PATRES, LOCUPLETATA; SED PRÆSERTIM DUOBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS INDICIBUS, ALTERO SCILICET RERUM, QUO CONSULTO, QUIDQUID NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE PATRUM, ABSQUE ULLA EXCEPTIONE, IN QUODLIBET THEMA SCRIPTURÆ SACRÆ, EX QUO LECTORI COMPERIRE SIT OBTIVUM QUINAM PATRES ET IN QUIBUS OPERUM SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM SCRIPTURÆ VERSUS, A PRIMO GENESKOS

USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSIS, COMMENTATI SINT :

EDITIO ACCURATISSIMA, CÆTERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, CORRECTIONIS PERFECTIO, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODO SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIÆ DECURSU CONSTANTER SIMILIS, PRÆTII REIGUITAS, PRÆSENTINQUE ISTA COLLECTIO UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA, SÆCULORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS HIC ILLIC SPARSORUM, VEL ETIAM INEDITORUM, PRIMUM AUTEM IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES ÆTATES, LOCOS, LINGUAS FORMASQUE PERTINENTIBUS, COADUNATORUM, ET EX INNUNERIS OPERIBUS TRADITIONEM CATHOLICAM CONFLANTIBUS, OPUS UNICUM MIRABILITER EFFICIENTIUM.

SERIES GRÆCA POSTERIOR

IN QUA PRODUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIE GRÆCÆ AB ÆVO PHOTIANO AD CONCILII USQUE FLORENTINI TEMPORA, ET AMPLIUS, NEMPE MORTEM CARDINALIS BESSARIONIS.

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

Bibliothecæ cleri universæ,

SIVE CURSuum COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORS.

PATROLOGIA, AD INSTAR IPSIUS ECCLESIE, IN DUAS PARTES DIVIDITUR, ALIAM NEMPE LATINAM, ALIAM GRÆCO-LATINAM. AMBÆ PARTES JAM INTEGRE EXARATÆ SUNT. LATINA, 222 VOLUMINIBUS MOLE SUA STANS, 4110 FRANCIS VENIT: GRÆCA DUPLEX EDITIONE TYPIS MANDATA EST. PRIOR GRÆCUM TEXTUM UNA CUM VERSIONE LATINA LATERALI COMPLECTITUR, ET 104 VOLUMINA IN 109 TOMIS, PRO PRIMA SERIE, NON EXCEDIT. POSTERIOR VERSIONEM LATINAM TANTUM EXHIBET, IDEOQUE INTRA 55 VOLUMINA RETINETUR. SECUNDA SERIES GRÆCO-LATINA AD 58 VOLUMINA TANTUM ATTINGIT; DUM HUIUS VERSIO NEMPE LATINA 29 VOLUMINIBUS EST ABSOLUTA. UNUMQUODQUE VOLUMEN GRÆCO-LATINUM 8, UNUMQUODQUE NEMPE LATINUM 5 FRANCIS SOLUMMODO EMITUR: UTROBIQUE VERO, UT PRETII HUIUS BENEFICIO FRUATUR EMPTOR, COLLECTIONEM INTEGRAM, SIVE LATINAM, SIVE GRÆCAM COMPARET NECESSE ERIT; SECUS ENIM CUIUSQUE VOLUMINIS AMPLITUDINEM NECNON ET DIFFICULTATES VARIA PRÆTIA ÆQUABUNT. IDEO, SI QUIS TANTUM EMAT LICET INTEGRE, SED SEORSIM, COLLECTIONEM GRÆCO-LATINAM, VEL EAMDEM EX GRÆCO LATINE VERSAM, TUM QUODQUE VOLUMEN PRO 9 VEL PRO 6 FRANCIS SOLUM OBTINEBIT. ISTÆ CONDITIONES POSTERIORI PATROLOGIÆ LATINÆ SERIÆ, PATRES AB INNOCENTIO III AD CONCILIIUM TRIDENTINUM EXHIBENTI, APPLICABUNTUR. PATROLOGIA QUÆ MANUSCRIPTIS IN BIBLIOTHECIS ORBIS UNIVERSI QUIESCENTIBUS CONSTABIT, NECNON PATROLOGIA ORIENTALIS, CONDITIONIBUS SPECIALIBUS SUBICIENTUR, ET IN TEMPORE SUO ANNUNTIABUNTUR, SI TEMPUS EAS TYPIS MANDANDI NOBIS NON DEFUERIT.

PATROLOGIÆ GRÆCÆ TOMUS CLVII.

GEORGIUS CODINUS. DUCAS.

EXCUDERBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE, EDITOREM,
IN VIA DICTA THIBAUD, OLIM D'AMBOISE, PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO
D'ENFER NOMINATAM, SEU PETIT-MONTROUGE, NUNC VERO INTRA MUENIA PARISIINA.

1866

BK

60

.M38

t.157

TRADITIO CATHOLICA.

SÆCULUM XV. ANNI 1400-1462.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΤΟΥ ΚΩΔΙΝΟΥ

ΤΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ ΠΑΝΤΑ.

GEORGII CODINI

OPERA OMNIA.

ACCREDIT

DUCÆ, MICHAELIS DUCÆ NEPOTIS.

HISTORIA BYZANTINA

A JOANNE PALÆOLOGO, ANNO CHRISTI 1341, AD ANNUM 1462;

ACCURANTE ET DENUO RECOGNOSCENTE J.-P. MIGNE,
BIBLIOTHECÆ CLERI UNIVERSÆ,

^{SIVE}
CURSUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORÆ.

TOMUS UNICUS.

VENIT 10 FRANCIS GALLICIS.

EXCUEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA THIBAUD, OLIM D'AMBOISE, PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO
D'ANFER NOMINATAM, SEU PETIT-MONTROUGE, NUNC VERO INTRA MŒNIA PARISIINA.

1866

TRADITIO CATHOLICA.

SÆCULUM XV. ANNI 1400-1462.

ELENCHUS

AUCTORUM ET OPERUM QUI IN HOC TOMO CLVH CONTINENTUR.

GEORGIUS CODINUS CUROPALATA.

<i>Georgii Codini Vita, res gestæ, scripta.</i>	col. 9
De officiis et officialibus Magnæ Ecclesiæ et aulæ Cpolitianæ, ex edit. P. Jacobi Goari et Jacobi Gretseri.	17
<i>Jacobi Gretseri, S. J. in librum Codini de officiis et officialibus Magnæ Ecclesiæ et aulæ Cpolitianæ Commentariorum libri tres; quibus insertæ sunt J. Goari notæ et observationes.</i>	123
Georgii Codini Excerpta de originibus Cpolitianis, ex editione Petri Lambecii.	429
De forma et ambitu urbis Cpolitianæ.	469
De signis, statutis et aliis spectatu dignis in urbe Cpoli.	475
De ædificiis Cpolitianis.	545
De structura templi S. Sophiæ.	613
De annis ab orbe condito usque ad imp. Constantini Magni et de iis qui in Cpoli regnarunt usque dum ab Agathenis capta est.	635
Anonymi breves Enarrationes chronographicæ, editore et interprete Ans. Bandurio in <i>Imperio Orientali</i> .	651
De sepulcris imperatorum quæ sunt in templo SS. Apostolorum, ex ejusdem editione ibid.	725

DUCAS.

<i>Ducæ Vita, res gestæ, Scripta, ex Hankio De rer. Byzant. Script. Græc.</i>	739
Historia Byzantina, res in imperio Græcorum gestas complectens a Joanne Palæologo, anno Christi 1341, ad annum 1462; ex edit. Luparea Ismaelis Bullialdi.	745
Anonymi Chronicon breve, quo Græcorum, Venetorum et Turcorum aliquot gesta continentur usque ad annum 1523.	1167

APR 13 1894
1000000000

GEORGIUS CODINUS

NOTITIA.

(Fabric., Bibl. Gr. ed. Harles tom. VII.)

Georgius Codinus, amplissimo in aula CPolitana munere Curopalatæ pridem functus, potremis Palæologorum (a) temporibus claruit, et imperio ipsi superstes fuit, siquidem libellum de imperatoribus CPolitanis claudit (b) commemoratione captæ ab Agarenis sive Turcis urbis ann. 6961, hoc est Christi 1453. Ex ejus scriptis exstant :

1. Περὶ τῶν ὀφφικιαλίων τοῦ παλλατίου Κωνσταντινουπόλεως βασιλέων καὶ τῶν ὀφφικίων τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας : *De officiis et officialibus aulae imperatorum et magnæ (c) ecclesiae CPolitanae.* Agit etiam Codinus *De festis plerisque et de imperatoris coronatione, inauguratione patriarchæ, aliisque*; unde in altero Bavarico codice ms. (d) titulus prioris partis conceptus est sic : Τὰ ὀφφικια τῶν παλλατίου, ἔτι ἐκ

(a) Confer Allatium, *De Georgiis*, pag. 361; Hankium, *De Byz. rerum scriptoribus*, cap. 10; Warthonum Appendice ad hist. litterariam Cavei ad annum C. 1461, et Petrum Lambecium in brevi Diss. De Codini vita et scriptis, qui negat, se Curopalatæ nomen in mss. Codicibus sex, quos vidit, offendisse, putatque, impositum potius ideo, quod de officiis Palatii scripsit, quam quod ipse dignitate curopalatæ functus fuerit. Cum tamen nomen hoc Curopalatæ invenerint Junius et Gretserus, non video quare incredibile videri debeat, dignitatem Curopalatæ gessisse. Quia autem in aliquibus codicibus omittitur, hinc apparet, esse nomen dignitatis, neutiquam vero proprium, quod non est quærendum aliud quam Codini. (Fabr.) Add. C. Oudin. *Comp. De script. Eccl.* lib II, cap. 10. Hamberger *Z. N.* IV, p. 733 sqq. Et Saxii *Onom.* II, p. 450 sq. (Harl.)

(b) P. 82 edit. Lambecii : Ἐπὶ τούτου (de Constantino Palæologo, ultimo imp. loquitur) : ἐγένετο, οἱμοι, ἡ ἔλωσις τῆς αὐτῆς Κωνσταντινουπόλεως παρὰ τῶν ἀθέων Ἀγαρηῶν ἐν ἔτει 6961, καὶ ἐγένετο δορυάτωρος ἡ πρὶν βασιλεὺς πασῶν τῶν πόλεων, δε καὶ ἀπακτάθη παρ' αὐτῶν ἐν τῇ γενομένῃ Χαλάστρα αὐτὸς τε καὶ πάντες οἱ λογάδες σχεδόν, καὶ ἐκομίσαστο τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον, μὴ θελήσας προδοῦναι τοῖς ἀνόμοις τὰ βασίλεια, μήτε μὴν θελήσας τὸν κίνδυνον διαφυγεῖν, δυνατοῦ ὄντος.

(c) Primum statim caput de officialibus magnæ Ecclesiae, Goaro non videtur esse Codini, et in duobus regis mss. Codicibus atque in uno eorum, quos e bibl. Bavarica Gretserus evolvis, desideratur. Deinde ordo etiam capitum in diversis codicibus est diversus. Vide Goari præfat. et notas p. 20. [Et notit. codd.]

(d) Secundum catalog. codd. Gr. bibl. elect. Bavar. p. 71, sunt in cod. 165 Liber de officiis et festis palatii CPolit. et de coronatione imperatoris; itemque de designatione despotæ et patriarchæ, editus nomine Georgii Codini, curopalatæ; descriptio CPolis sub ejusdem Codini nomine edita; itemque magnæ ecclesie Sophiæ; Catalogus imperatorum CPolit. usque ad Manuelem Palæologum; Catal. patriarcharum CPolitan. usque ad Isaiam etc. — Pag. autem 74, in altero cod. 195 : Curopalata, de officiis aulae CPolitanae, et expositio Andronici, quæ nunc episcopales subjectæ sint patriarchæ.

sedii CPolitanae. Adiciam simul brevitate studio aliorum codd. notitiam. — Florentiæ, in bibl. Laur. Medic. cod. 15 plut. 70, 1. Excerpta ex libro *Chronicorum de originibus CPolitanis*, et unde urbs dicta sit Byzantium, in quo tamen cod. multa ex hoc libro fuisse ab exscriptore prætermissa, et alia transposita, animadvertit Bandin. de illo codice copiosus in *Cat. codd. Gr. Laur.* 2, p. 67b. — 2. Ejusdem libri de officiis Magnæ Ecclesie et aulae CPolitanae, itidem diversus ab edit. Veneta, tom. XVIII, part. 1 p. 1 sqq; præcedit autem elenchebus argumentorum capp. XIV, quorum prima XII concordant cum illis, quæ ex cod. Regio 1119 afferuntur, notante eodem Bandinio. — 3. Ejusdem aliud opusc. sine titulo; sed est de annis ab. U. C. usque ad imperium Constantini M. et de iis, qui in ipsa urbium regina regnarunt a Constantino M. usque ad Constantinum, Palæologorum ultimum, sub quo ab Agarenis capta est. Sequuntur de excidio CPolis, quæ vero amanuensi potius, quam auctori adjudicanda videntur Bandin. l. c. qui illam particulam, et alia quædam, quibus codici hujus imponitur. Gr. exscribit fecit. — Taurini, in bibl. Regia cod. 489, 1. Excerpta ex libro *Chronicorum (Hesychii) de originibus CPolitanis*, etc. — 2. Codini Op. de officialibus palatii, cui præmittitur capitulum index; qui cum diversus nonnihil sit ab eo, qui legitur in edit. Veneta ann. 1729. Confector *Cat. Gr. codd. Taur.* pag. 284, edidit illum Græc. cum versione Latina; animadvertit tamen, duo postrema de imperatoribus, qui CPoli imperarunt usque ad illius eversionem, ab Agarenis factam, et de patriarchis ejusdem CPolis, versibus iambicis, non reperiri in editionibus; penultimum tamen edidisse Lambecium una cum excerptis Codini (compara, quæ paulo post de cod. Paris. notantur). Insuper adnotat, expleto indice eadem legi verba, quæ indici Gretseriano libro II ejusdem commentariorum in Codinum capite primo subscripta sunt: quæ quidem quid ad indicem pertineant, non videt auctor catalogi. Denique idem adnotat, non omnia capita, quæ exhibeantur in elencho, esse etiam in textu codicis; deesse nomenclatura, desiderari caput de officialibus Ecclesie aliaque recedere ab ordine aut lectione editionis. — In cod. 257. (pag. 370. cat.)

1. Excerpta ex *Chronicis de originibus urbis CPoleus.*

καὶ τὰς τάξεις τὰς γενομένας ἐν ταῖς ἑρπυαῖς εἰς τὸ παλλάδιον, καὶ πῶς τὸν βασιλεῖα στέφεται δεῖ, καὶ περὶ προβλήσεως δεσπότης καὶ πατριάρχου, καὶ ἐβῶν γενομένων ἐν τῷ παλλάδιῳ. Hunc librum e codice Julii Pacli descripsit, et Græce cum versione sua, notis et indicibus amplissimis primus edidit Franciscus Junius, latens sub nomine Nadabi Agmouli, ann. 1588, apud Joannem Mareschalum (c) Lugdunensem, 8. Postea hæc eadem editio, additis aliquot plagulis novæque titulo, in quo Francisci Junii nomen, exposita est in Commelini officina 1596, 8. Quanquam Jacobus Gretserus Junium reprehendit, quod novam editionem non adornarit et a se pleno sacco sparsos errores non correxerit, adjutus codicibus bibliothecæ Palatinæ, et Raphaelis Seileri exemplari, quod erat apographum codicis optimi Augustani: nam codicem olim fuisse in bibliotheca inclytæ reipublicæ Augustanæ, testis est Hieron. Wolfus præfatione ad Nicetam, et ipse Seilerus, qui ipse Græca descripsit et Latine vertit, tametsi versionem suam in vulgus exire nunquam permisit. Dico olim fuisse, jam enim non est, sed amissus est, ut ante aliquot annos ex amplissimo domino, Marco Velsero, dumviro Augustano, intellexi: nescitur, cujus negligentia vel fraude perierit. Tot ergo subsidis (a Frehero, cui a. 1596 librum dicavit) instructus Junius, præsertim translatione Seileriana debebat Codinum a capite ad calcem recognoscere, plurima et gravissima menda emendare, librumque ab erroribus liberum lectori proponere. Ad eo tempore nonnulla satis acerbe, ut solet, castigavit ac reprehendit in Junii versione et adnotationibus idem Gretserus notis ad tomum operis *De cruce*, Ingolstadt. 1600, 4, editum p. 577, 587, seq. 599 sq. 606 sq., 609 sq., 613 sq., etc. Idem a. 1602, 8, Ingolstadii edidit notas et varias lectiones in Codinum ex duobus mss. cold. bibliothecæ Bavaricæ et uno Lautherianæ, ad calcem commentariorum Mureti in Aristotelis *Ethica*, *OEconomica*, Platonis *De Rep.* libros duos et Xenophontis *Ἀνάξαστι* Cyri. Deinde ejusdem Gretseri facula, Codino accensa, prodit ibid. 1601, 8, una cum Mureti notis ad Sallustium et quinque primores Annalium Taciti libros. Deulque totum Codini opus ad tres illos codices castigatum cum nova versione sua, et tribus commentariorum, observationum et emendationum libris, et dissertatione de imaginibus non manufactis Gretserus vulgavit Paris. 1625 fol. ex officina Seb. Cramoisii (f). Quanquam vero multa recte Gretserus in Codino vidit, multa etiam Meursiano Glossario (g) Græco-Barbaro adjutus potuit rectius interpretari: non minus tamen Spicilegium et ipse sat amplum Jacobo Guaropræbuit, qui in editione Co-

— 2. De officiis et officialibus aulæ CPolitanae, tum de annis ab orbe condito usque ad imperium Constantini M. et de his qui a Constantino M. CPoli regnarunt, una cum opus. de templo S. Sophiæ. — Opus de officialibus palatii CPolitani est quoque in cod. 107 n. 1, cum appendice de officiis Magnæ Ecclesiæ; et in cod. 282. fol. 208. (pag. cat. 214 585.) — Paris. in bibl. publ. est Col. in. De originibus CPolitani aut excerpta ex illis in novem cod. — De officiis aulæ CPolit. in quinque codd. et de ædis Sophiæ structura in codd. 1726, n. 4, 1786, n. 5, 1788. V. Indicem ad vol. II catalog. mss. Paris. bibl. in cod. 1726, n. 2, Codino de officiis, capp. XII, index est prælixus, qui addit caput XII, cujus prior parte exhibetur Catal. chronologicus et historicus imperatorum a Constantino M. ad Constantinum Palæologum; altera autem patriarcharum CPolitianorum a Metrophanæ ad Isaiam nomenclatio, versibus iambicis, Græca lingua vulgari. Sed utrum Codinus capitis illius auctor sit, dubitat confector catalogi II. pag. 595. — In codd. 1788, n. 1, Cod. de signis, statutis et aliis spectata dignis, quæ CPoli conspiciuntur. — Vindobonæ, in bibl. Cesarea, cod. 133, n. 16, Codini Catal. officiorum magnæ eccl. CPolitanae S. Sophiæ, quem Lambec. in comm. VII, pag. 531, cum ed. Goari conferre suadet: idem in vol. VIII, pag. 126 sq. corrigi et supplet Codini librum de officiis CPolit. — In cod. vol. VIII, pag. 968 sq. cod. 50, fuse recensetur, in quo est n. 2, nomine auctoris non addito, narratio de structura templi CPol. S. Sophiæ, ibique contra Franc. Combessium, adversarium, multa pro se dicit, loca quædam emendat ex codice, et de tempore, quando et quandiu templum illud sit extractum, disserit. — In cod. 292 n. 11, Excerptum ex Codini Origin. etc. (Lambec. V, p. 526.) secundum catal. codd. Angliæ tom. I, in bibl. Bodl. inter codd. Henr. Savillii, n. 655, Codini Origin. etc., cum Catalogo imperatorum et patriarcharum. — Tom. II, in Cat. codd. eccl. Westmonaster. n. 1094, Cod. Origin. CPol. — Inter codd. Voss. n. 2729, De origin. etc., cum emendat. et notis manu Jos. Scaligeri.

— In bibl. Jacobæ, n. 8582, Codini κάρτια Κωνσταντινουπόλεως etc. et n. 8585, de officiis Magnæ Ecclesiæ et palatii. — In bibl. Escorial. Codin. De honoribus, dignitatibus et officiis palatii CPolit., teste Piuero in *Itiner. per Hisp.* pag. 170. — Martiti, in bibl. Regiæ cod. 29, Curopalatae (n. Georgii Codini) De officialibus palatii CPolitani et Magnæ Ecclesiæ liber, item notitia metropolitani, areniepiscopatum et episcopatum Græcorum, incerto auctore; singula et quibus in rebus cod. hic differat ab editione, curate recenset Iriarte, in bibl. reg. cod. Gr. pag. 128 sqq. (HARL.)

(c) Francofurti prodidisse hanc editionem, scribunt Henckus et Warthonus. Sed puto Heidelbergæ potius, licet Francofurtensi senatui sit ab editore qui Francofurti ad Mœnum illò tempore versabatur, dedicata. (FABR.) Copiose recenset hanc et reliquas edit., enarrat controversiam et de Codino atque Junio agit Freytag. in *Appar. liter.* I. p. 554 sqq. (HARL.)

(f) Iterum Gr. et Lat. cum comment. in Gretseri Operibus, tom. XV, p. 1. sqq. Ratisbonæ, 1734. (HARL.)

(g) Goarus in præf.: *Quam infeliciter Junius in elucidanda verborum, quibus usus est Codinus, obscuritate desudaverit, Meursii in paribus locis demonstrat emendatio, et instituta per Gretserum versio ac in amplis disertisque commentariis ejusdem Codini illustratio: sed cum ea qua Gretserus ætate vivebat, voces illæ neotericæ Græciæ nondum in occiduas partes essent allatæ, propterea venia dignus est vir sune de re litteraria bene meritus. — Non enim ille solus est, qui ad scopulos, quos Meursii Glossarium ex potiori parte διοράβαρον exponit, allidat. Is enim cum germanam Græcarum ac vulgarium vocum mentem non sit assecutus, sequacibus foveam fecit, in quam ipse prior lapsus, nisi a recentioris Græcicæ linguæ bene perito corrigatur, illustretur, ac infamis prope modum, quæ possent addi, dictionibus (uti a Gangio postea feliciter et docte præ-tium est), augetur, facilem adhuc secularis præbet lapsus occasionem.*

dini nova Regia Parisiensi 1648, fol. (h) Græca ad duos colices bibl. Regiæ et tertium Alatiarum emendavit, versionem per singulas paginas castigavit, novasque pereruditas notas suas, in quibus et Junius aliquando, ut p. 76 vindicator (i) adjidit. 798 Adjuunxit etiam ineditos ante officialium Ecclesiæ et aulæ CPolitanae catalogos ex mss. Regiis p. 5, 7, 36, et ex Mazarinianis Matthæi, *prebyteri, patriarchæ et medici* (μοναχοῦ (h) καὶ θύτου) opusculum, versibus scriptum politicis, περὶ τῶν ὀφεικῶν τοῦ παλατιοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως pag. 8, 58, et alterius Anonymi, versibus iambicis p. 40; nec non ex Alatiensis, pag. 9. Præterea Græce et Latine *Græcorum episcopatum* διατύπων, ante octingentos annos a Leone Sapiente imp. digestam et in Caroli a S. Paulo Geographia ecclesiastica prilem editam, sed per Goarum ad alium codicem castigatam, p. 337 — 362. 2) Ἀνακεφαλαιώσιν πατριαρχῶν καὶ συναρτημασιν τῶν ἀποστολικῶν θρόνων, pag. 363 — 381. Quam idem Carolus a S. Paulo e codice Vaticano dederat. 3) Τάξιν προκαθεδρίας τῶν ὑπὸ τὸν ἀποστολικὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως τελούτων μητροπολιτῶν καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐπισκόπων p. 381 — 399 ex editione Gretseri ad Codini calcem, pag. 113 collata cum ms. Regio et cum Jure Græco-Romano Freheri, pag. 90 sq. 4) Ἐχθεσιν βασιλείῳ κύρου Ἀνδρονίκου τοῦ γέροντος, ὅπως νῦν ἔχουσι τάξεως αἱ ὑποκειμεναὶ μητροπόλεις τῇ πατριαρχικῇ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως; p. 400—409. Hanc Andronici Senioris Palæologi imp. Expositionem primus ad Codini calcem Junius, p. 219, et illius exemplo Gretserus, p. 117, ediderat. 5) Ἐχθεσιν νέαν, ὅπως νῦν γράφει ὁ Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχης; τῇ πάπα καὶ τοῖς λοιποῖς πατριαρχαῖς καὶ ἀρχιεπισκόποις καὶ μὴν καὶ τοῖς μητροπολίταις καὶ τοῖς κοσμηκῆς ἀρχαῖς διτθύνουσιν. *Expositionem novam, quomodo CPolitana patriarcha ad papam, reliquos patriarchas et archiepiscopos, sed et metropolitanos, cunctosque sæculares dignitates moderantes nunc scribat*, p. 410 — 419. 6) Parthenii, patriarchæ CPol. epistolam formatam, qua prosecutus est Philippum de Harlay Comitem de Cely, legationis functum regis Christianissimi ad Turcarum imp. et Urbani VIII papæ Romani epistolam ad eundem Harleum. p. 420 sq. Ut ad Codini librum revertar, illius mss. codices præter eos quos jam laudavi, etiam Vaticanum, Scoriacensium et Stortianum memorat Allatius, *De Georgiis*, p. 362, notatque, stylo incompto ac barbaro et, qui ea ætate in populi plebisque usu erat, scripsisse: *Præter enim, inquit, rerum ac nominum difficilem intelligentiam, sæpe etiam ipse modo loquendi agresti et duro sententiam obturbat et obscuro, quem etiam exscriptorum errata, dictionesque extræ loco propriarum, doctorum incuria intrusæ, reddunt obscuriorem. Pleraque ex Cantacuzeno aliisque recentioribus historicis prope verbatim exscripsit, ut inter alios adnotantur Pontanus (l) et Gretserus.*

Παραβολαὶ ἐκ τῆς βίβλου τοῦ χρονικοῦ περὶ τῶν πατρῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως; *Excerpta ex libro Chronico de originibus CPolitans. Librum chronicum intellige Hesychii illustris, de quo dixi supra pag. 544 sq. [ubi v. not. (l)] ubi et de variis hujus libri editionibus: ex illo enim pleraque verbotenus Coddinus expressit, cæteris, ut Lambeco notatum, additis e Glycæ *Annalibus*, *Chronico Alexandrino* et alio hactenus non edito Julii Pollucis, Christiani scriptoris, qui antiquo illo Polluce, cujus *Onomasticon Commode* imp. dedicatum habemus, aliquot sæculis est recentior. Prodiere hæc Codini παραβολαὶ primum cum Georgiis Dousæ, Iani F. versione Heidelbergæ apud Commelinum 1696, 8, et additis Jo. Meursii notis Genæ. 1607, 8; denique cum versione et eruditis notis Petri Lambecii Paris. e typographia Regiæ, 1655, fol. (m). Hic Lambecius longe locupletissimam Codinianorum excerptorum editionem dedit in qua longe plura Græce et Latine exhibentur, collatis codicibus mss. compluribus, duobus Holstenianis, quosum unum Holstenius, Lambecii avunculus, a Peirescio acceperat, alterum e Vaticano codici descriperat, tertio Is. Vossii ex codice Britannico; quarto Jac. Simondi, quinto regio Paris. et sexto denique Romano e bibl. Vallicellana. Inde in Lambeciana editione post illa de originibus CPol. sequuntur: Περὶ τῆς σχηματογραφίας; Κωνσταντινουπόλεως, *De forma et ambitu urbis CPolitanae*, pag. 11. Περὶ Ἀδιαθῆνης, *De Adiabene*, regione Asiæ ultra Tigridem, fluvium in qua Naphtha provenit, p. 13. Περὶ ἀγαμάτων, στηλῶν καὶ θεαμάτων τῆς Κωνσταντινουπόλεως *De signis, statuis (n) et aliis spectatu dignis CP. ibid.* Quæ in Lambeciana editione leguntur pag. 19 B. a verbis Εὐφημίας τῆς γυναικὸς usque ad p. 21 D. τοῦ πρωτάτου, ea Græce e codice Bavarico vulgaverat Gretserus, lib. III Observationum ad Codinum *De officiis*, cap. 19, quemadmodum et illa, quæ pag. 23 B a verbis Περὶ τοῦ κιονος τοῦ φέρου*

(h) Recus. Venet. in Corpore Byzant. etc. 1729. V. supra in h. vol. pag. 526, et Baumgarten *Nachrichten von einer Hallisch. Bibl.* tom. V, pag. 449 sqq. (HARL.)

(i) Non pauca etiam, quæ pro Junio, socero suo, possit reponere, habere se professus est Vossius lib. in *De historicis Græcis*, p. 368, testatus insuper præf. ad libros de historicis Latinis, Junium novam fuisse motum Codini editionem, solo typographi consilio suppressam, in qua magnam partem erepturus fuisse Gretsero occasionis ita in eum debacchandi.

(k) In ms. Vindobonensi, triginta versibus auctiore pro λατρεῖ legitur οὐτρεῖ. Vide Lambecium III, p. 469. Θύτης vero est hieromonachus. Matthæum hunc

post Alexii Angeli tempora scripsisse notat Hancckus, II, 8, p. 680, de scriptoribus Byz. Fortasse is haud diversus a Matthæo Blastare.

(l) Jac. Pontanus, ad Cantacuzeni lib. I, cap. 41, pag. 991; Gretserus, ad Codinum III, 12, p. 270, edit. Cramoisianna.

(m) Hanc Lambecii edit. recenset Kollarus in Lamb. comm. de bibl. Cæsar. vol. I, p. 448 sq. Add. Baumgarten, *Nachr. von einer Hallischen Bibl.* tom. V, pag. 445 sqq. — Rec. est illa edit. Venetiis in corpore etc. V. supra in h. vol. p. 525. (HARL.)

(n) Pleraque hujus partis vulgaverat etiam G. Dousa.

usque ad verba pag. 28 C. Τὸ αἰδοῦν φαῖνῆναι μοιχευθεῖσης. Cæterum, quæ de signis sive simulacris gentiliū Codinus hic narrat, desumpsit e Phornuto et Jo. Lydi, Philadelphiensis, libro *De mensibus* (o) e quo Suidas etiam, ut Lambecio observatum, eadem hausit. Reliqua de statu et rebus, in urbe spectatu dignis, ad verbum fere descripsit ex anonymi collectaneis antiquitatum CPol. quibus titulus Παράστασις σύντομοι χρονικά, quas primus e codice regis Galliæ Lambecius cum notis suis ad calcem Codini, pag. 85 — 105, vulgavit Græce, observatque, excerptas esse e Theodoro Lectore, Papia, Eusebio Socrate, Marcello lectore et compluribus aliis scriptoribus. Anonymi Collectanea eadem longe emendatius ab illo tempore Græce et Latine cum versione sua et notis dedit Franciscus Combefisius in *Fasciculo rerum CPolitanarum*, ad calcem Allatii *De Simeonibus*, Paris. 1664, 4. Cumque Lambecium in notis illis non raro perstringat, Lambecius ei respondere voluit in nova, quam pollicitus est, Codini editione, quam supplemento Corporis Hist. Byzantinæ ex bibl. Cæsarea potissimum instruendo inserere voluit. Vide lib. III Commentar. de bibl. Vindobon. p. 126. [libr. VIII, p. 970 Koll.] Sed illud Supplementum nunquam lucem vidit (p). Sequitur in prima illa et ultima Lambeciana Codini editione ejusdem scriptoris *Περὶ κτισμάτων τῆς Κωνσταντινουπόλεως*, *De templis, monasteriis et aliis ædificiis CPolitanis*, pag. 37 — 64; et *Περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας*, *De structura templi S. Sophiæ* et SS. Apostolorum p. 64 — 74. Quæ pars etiam in Georgii Dousæ editione legitur, ac denique *Περὶ τῶν ἀπὸ κλίσεως κόσμου ἐτῶν μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, καὶ περὶ τῶν βασιλευσάντων ἐν αὐτῇ τῇ βασιλείᾳ τῶν πόλεων, μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς παρὰ τῶν Ἀγαρηῶν ταύτης ἀλώσεως*, *De annis ab orbe condito usque ad imperium Constantini Magni; et de iis qui a Constantino Magno in ipsa urbiū regina regnarunt, usque dum ab Agarenis* (a. C. 1453) *capta est*, pag. 75 — 83. [De codd. jam supra egimus.]

Subjicitur in calce voluminis Ἐρμηνεῖα τῶν ὀφικίων τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Ἐκκλησίας & διαρρηνεύθησαν κατὰ τάξιν. Anonymi explicatio officiorum S. ac Magnæ Ecclesiæ CPol. secundum eorum ordinem: quam Bernardus Medonius, Tolosus, e ms. codice Caroli Monchalli, archiepiscopi Tolosani, primus edidit, Latinamque versionem suam et Glossarium, atque in margine notulas adjunxit.

Exstat quoque, sed quam Lambecius merito omisit, ab eodem Codino versa Græce *Missæ Gregorii I papæ*, quam cum illa Græca interpretatione (utraque lingua, non Græce tantum, ut Warthonus scribit) Paris. 1595, 8, edidit Fed. Morellus, quocum illam communicaverat Joannes a S. Andrea, ecclesiæ Patisiensis canonicus. In bibliotheca Barberina memoratur præterea editio Paris. 1583, 8, quam non vidi. Exstat et Græce et Latine in Frontonis Ducæi Auctario Bibl. Patrum Paris. 1624 tom. XII. *Scias, lector*, inquit Allatius, *De Georgiis*, p. 362, *hanc eandem Missam, multo auctiorem et perfectiorem legi in bibl. Barberina cod. 75, quæ tamen dicitur ab Emanuele Chrysolora esse in linguam Græcam conversa: λειτουργία μεταγλωττισθεῖσα ἀπὸ Λατινικῆς διαλέκτου εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, παρὰ κυροῦ Μανουῆλ τοῦ Χρυσολωρᾶ. Initium idem est, quod in illa, quæ Codino tribuitur: Ὁ μέλλων λειτουργῆσεν λερεὺς, etc.*

Prodiit etiam cum Codino Lambeciano ejusdem Emmanuelis Chrysoloræ (q) epistola ad Joannem Palæo-

(o) Edit. a Nicol. Schow. Lips. 1794. 8. (HARL)

(p) Fasciculum tamen schedarum variar. ad ed. suam reliquit, de quo vid. Kollarium in Suppl. ad Lamb. p. 775 sq. et Nessel. cat. VI, p. 146. (HARL.)

(q) Hic est qui ex Græcia, a Turcis opprimi cœpta, viribus ejus nobilibus et eruditis inter primos Græcæ litteras in Latium reduxit et in Italia ipse substituit, cum Joannis Palæologi nomine legationem pro auxilio adversus hostes impetrando obisset. Docuit Græcæ litteras Venetiis primum, deinde Florentiæ et Romæ ac tandem Ticini, atque e vita decessit Constantiæ a. C. 1415. Ejus Epitaphium Lambecius Epistolis præmisit, quod etiam legitur in *Historia concilii Constantiensis*, quam viro præstantissimo Hermanno ab Hardt debemus, tom. I, p. 10 sq. Adde, si vis, Jovii *Elogia*, p. 41; Martini Crusium, lib. v. *Germano-Græciæ*, p. 34 (ubi etiam de Joanne Chrysolora, Francisci Philippi socero, viro itidem doctissimo,) Isaaci Bullarii *Academiam scientiarum*, tom. I, pag. 265; Hanckium, *De scriptoribus Byz.* lib. I, cap. 37; Kœnigium, in bibl. Pauli Freheri, *Theatrum virorum illustrium*, p. 1423, sq. etc. [H. Von der Hardt, *memoria Chrysoloræ*, Helmstad. 1718, 8. — C. Oudin. *Comm. de scrip. eccl.* tom. III, p. 1252. — Osservazioni di D. G. intorno a Emanuele Chrysolora, *Ristoratore delle lettere greche in Italia*, in Raccolta d'opusc. scient. tom. XXV, p. 241 sqq. ubi quoque pag. 291 et 323 sqq. insertæ sunt Andr. Juliani Orat. in funere Man. Chrysoloræ, et Guarni Veronensis epistolæ IV de Chrysolora. — Mehus in *Vita Ambrosii Camaldulensis*, p. 357-

364. — Humphr. Hodius, *De Græcis illustribus L. Gr. instauratoribus*, Londin. 1728, 8, p. 12, ex quo indicem librorum, ab Emman. Chrysolora confectorum, et alia paucis repetit, et plura de codd. atque editi. præcipue Erotiemaium collegi: aliosque VV. DD. laudavi. — Editionis Aldinæ (in fine: Venetiis in ædibus Aldi MDXII), cujus exemplar nactus sum, inscriptio plenior hæc est: Ἐρωτήματα τοῦ Χρυσολωρᾶ. Περὶ ἀνωμάλων ῥημάτων. Περὶ σχηματισμῶν τῶν χρόνων ἐκ τῶν Χαλκονδύλου. Τὸ τέταρτον τοῦ Γαζῆ, περὶ συντάξεως. Περὶ ἑλληνικῶν. Γνώμαι μονόστιχοι ἐκ διαφόρων ποιητῶν. *Erotiemata Chrysoloræ. De anomalis verbis. De formatione temporum ex libro (Demetrii) Chalcondylæ. Quartus Casæ de constructione. De Euphisticis. Sententiæ monostichi ex variis poetis.* Aldus, cum ejus insigni typogr. in 8. — Bandinius in Catal. codd. gr. Laurent. I, p. 139 sq. plura scripsit de Manuele et Demetrio, Chrysoloris, recensuit cod. 20, plut. 6, in quozcontinetur 1) Man. Chrysoloræ comparatio antiquæ et novæ Romæ, epistola ad Jo. Palæologum imp.r. Hæc eadem est epist. quam cum duabus sequentibus in ed. Venet. p. 81 sq. 97 et 98 a Lambecio editam esse, jam adnotavit Fabric., et quam a Francisco Aleario, Veronensi, Latine versam esse, ex Mabilioni *Museo italico*, tom. I p. 98 animadvertit Baudin. 2) Ejusd. Man. Chrysol. altera epistola, Romæ ad Joannem Chrysoloram exarata; 3) Ejusd. tertia ep. ad Demetrium Chrysoloram, Romæ itidem data, in qua se multum delectari vetustis status significavit; 4) Ejusd. quarta epistola ad Pallantem de morte sui fratris Manuelis, consola-

logum imp., qua σύγκρισις sive comparatio veteris ac novæ Romæ continetur pag. 107 — 136, Græce et Latine, cum ejusdem Lambecii versione. Sequuntur deinde, sed Græce tantum, binæ ejusdem Emmanuelis jam ὠμογέροντος, epistolæ ad Joannem Chrysoloram et Demetrium Chrysoloram, Roma scriptæ et Græciæ absentiam Romæ laude solantes. [Conf. D. Bærner, De doctis hominibus Græcis Litterarum Græcarum in Italia restauratoribus, Lips. 1730, 8; de Emm. Chrysol. pag: 1 sqq. in specie de ejus epp. pag. 10 sq. et 22 sq. (HARL.)

In notis ad Collinum, pag. 187, Lambecius Græce publicavit ineditam ante orationem, habitam a Photio, CPolitano patriarcha, in *Encæniis novæ ecclesiæ* (r) B. Virginis a Basilio Macedone post a. C. 879, quo restitutus est Photius, in imperatorio palatio CPolitano Kalendis Maii dedicatæ. Titulus est: Φωτίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἑκφρασις τῆς ἐν τοῖς βασιλεῖσι νέας ἐκκλησίας τῆς ὑπερχίας Θεοτόκου, ὑπὸ Βασιλεῖου τοῦ Μακεδόνης οἰκοδομηθείσης. Incipit: Φαίδρον ὄρω τῆς παρουσίας ἡμέρας τὸν σύλλογον. Eandem orationem Græce et Latine cum versione sua dedit Franciscus Combesius in *Manipulorum CPolitanarum*, ad calcem Allatii de Simeonum scriptis Paris. 1661. 4, pag. 304 seq. De Photii Bibliotheca et aliis scriptis infra suo loco.

toria, docta quidem et diserta, cujus initium speciminis loco Græce evulgavit Bandin. l. c. pag. 140, et in nota 1, plura de illa aliisque Chrysoloræ epistolis attulit. — Epistolæ ad regem Jo. Chrysoloram, Demetrium Chrysol, ad Pallantem in obitu germani fratris Manuelis consolatoria, a Bonav. Vulcanio Latine versæ, exstant in in Bibl. Leidensi. V. Catal. p. 345, n. 30. — Adde de tribus Chrysoloris infra in vol. X, p. 392 seq. [HARL.] — Hujus Emmanuelis Chrysoloræ *Erotemata Grammatica* prodierunt Græce Argentor. 1516. 4. [m. 8.] Venet. 1549, 8, et cum Latina versione Paris. apud Wechel. Cæterum non dubito, librum Chrysoloræ

De antiqua et nova Roma, quem Gesnerus Græce refert exstare in bibl. Medicea, et quem Vulcanius voluit in lucem dare, illam ipsam epistolam longiorem esse, quam Lambecius Græce et Latine edidit. Ejus *De processione Spiritus sancti* contra Græcos, quod laudat Allatius contra Creyghonum, miror non editum esse in ejusdem Græcia orthodoxa. Incipit: Ῥωμαῖοις γράφων.

(r) In Vita Basilii, scripta a Constantino Porphyrog. n. 55, templum illud, sive νέα βασιλική ἐκκλησία, condita traditur in honorem Christi, Michaelis archangeli et Eliæ Thesbitæ.

GEORGII CODINI

DE

OFFICIIS MAGNE ECCLESIE ET AULE CPOLITANE

LIBER.

EMINENTISSIMO S. R. E. PRINCIPI

MICHAELI MAZARINO

AQUENSIUM ARCHIEPISCOPO.

Quanto magis æmula Græcarum Gallia litterarum, eminentissime cardinalis, primæva non inferior pietate, imperii dignitate nunc potior, tanto sibi Græcia pristinae eruditionis religionis majestatis memor querit ardentius Gallia præsidium; et quo vehementius Galli proceres sapientiæ Athenæum ambiunt, eo majori gestit ubertate gaudiorum Codini σοφωτάτου nomen adeptus suum hoc de officiis ecclesiasticis et palatinis opus a Gallis æterna consecratione dedicari. Extra patriam, licet non ignotus, errare videretur, ni patrios suos ecclesiasticos proceres in sacrarium tuum reciperet, aulicos in palatium induceret, in quo avitæ religioni, simul ac regis majestati sedem pararet. Albicantis sub tua purpura vestis candore perspecto, intimum animi tui candorem conjecit nec imparem eminentiæ nobilitatem; patriarchamque suum cum ecclesiæ magnæ optimatibus modo, cum nec luget nec jejuna illa, candido colore fulgentem, modo, si luctum vel jejunium indixerit, purpureo

coruscum, in sacris tuis ædibus te colere; imperatorem vero curiali suo comitatu stipatum, aureum quamvis et purpureum undequaque, si majestatem nullo mœrore obnubilatam proferat, candidis contra vestibus amictum, si luctum testetur, te venerari et in musei tui secretiore penetrâli tuis pedibus advolvi exoptat. et nunc amisso imperio, ad felicitatis reparandæ omen, priusquam iterato se proferat in tuo nomine apparere postulat. Id sane Codini opus est, quod non crediderit merito quispiam tot dicendum hominibus quot Officia percensuit, sed ei soli vovendum quem plurima respiciunt officia, et cuius in fronte præstitum nomen pars libri sit potissima. Sic est profecto, cardinalis eminentissime: per te Codinus mirum in modum augetur, nempe qui non officia solum enumerat Magnæ ecclesiæ et aulæ Cpolitianæ, sed etiam ampliores, quas in Te colligis, utriusque palatii Regii et Vaticani dignitates videtur expressius representare. Quapropter auctorem hunc tuo nomine consignasse sincere et sine furo profiteor præcipuam ex meis ad eum notis. Ita non foret iste meus, nisi tuus. Utinam olim Codino datum tuo frui conspectu: unus ei fuisses satis ad novam officiorum bene longam seriem contexendam; quam luculentas in illum nec commentationes edere! quam ingens implerent volumen, ubi circa singula, quibus perfunctus es, munera, quanta te gessisses in unoquoque prudentia, integritate, laude, curiosius adnotassem! At quid vana mentis oblectatione deludor? quasi vero notis indigeat quod omnibus notum? neminem hoc fugere potuit. Te quotusquisque facile suspiciendum habuit, quem decora virtutum ante purpuram ubique statuerunt eminentissimum. Te talei purpuræ fulgor invenit, non fecit. Nihil ad veritatem addo: sic apud me supremum æterni Numinis in te consilium, non desultoria cogitatione sed accurato mentis examine, soleo pensitare. Te, fausto prorsus omine, decrevit allectum in Prædicatorum familiam, in qua meritorum suffragio vere fores purpuræ candidatus. Te natum in salutem hujus imperii voluit ad doctoratus gradum promoveri, que laurea non obscure lauros alias alumbraret; et quod antiquitas fabulosum cecinit, veritatis prænuntium ac præconium posteritas comprobaret. Palladium e Jovis cerebro natam, laureatis armis instructam, Athenarum ac scientiarum omnium sibi comparasse præsidium, ac subinde ad oleam pacis argumentum Athenis plantandam atque pacem ipsam in orbem universum propagandam animum convertisse. Quem cælum designabat proregem ordo provinciam renuntiavit: sacri palatii magistrum prius instituit pontifex quam regum supremus Gallici ministrum. Virtuti proclive per descensum gradatim ascendere; quod deinde bonum contigit Aqueusibus, ardebant toti Prædicatorum ordini in comitiis Genuesibus Galli et Itali, quorum judicium vel ex eo sapiens comprobatum est, quod unum e multis te Gallia censuerit universa dignum qui principem referres, cui nescit orbis æqualem. Prædentè habuisti dubiè tibi tum Roma purpuram obtulit, cum regem esses exhibiturus; sed quam probe te novit, tam verecundè in hoc ipso purpuræ dono novam ac ampliorem fatetur accepisse splendorem. Illum velut admirantis turbæ unus, (cujus enim animum tantus fulgor non alliceret aut exhilararet?) deposito non amisso pulvere, vicinior intueri sum ausus, quo meo labori et operi lucis plurimum affulgeat. Levidense offero tibi munus, sed affectu grande; meritis impar, verum in quo cunctis eum congestis in æcerum dignitatibus, quantum illa sibi jure deposcerent, bono in lumine pono. Hoc igitur observantibus in te meæ monumentum velim excipias, et oculis quibus meum rapuisti pridem animum, benigne inspice. Vase et vivè Ecclesiæ ad utilitatem, Galliæ ad omne genus felicitatis; Ordini nostro ad ornamentum, tibi ad beatam gloriam. Ita vovet submissi animi

Eminentię tuæ deditissimus servus

F. JACOBUS GOAR ord. Prædic.

E conventu tuo Parisiensi S. Mariæ Annuntiæ.

P. JACOBI GRETSERI PROCEMIUM.

Ante viginti, et quod excurrit, annos libenter et diligenter legebam libellum Geotgii Codini *De officiis et officialibus Magnæ Ecclesiæ et aulæ Cpolitianæ*. Testimonio esse possunt notæ ad secundam tomum de S. Cruce, et notæ ad Codinum cum Ethicis Mureti publicatæ, et Facula Codino accensa, evulgata eam ejusdem Mureti in Tacitum Commentariis, consultis et cum editione Juniana collatis tribus calamo exaratis exemplaribus, duobus nimirum Boicæ bibliothecæ, tertio Lautherianæ.

Sæpe a me petierunt viri docti ut Codinum de integro interpretarer. Paruissem jam dudum, si per alias occupationes, qua publicas in scholis qua privatas domi, ficuisset. Nunc cum perpetuus capitis totiusque corporis languor sat luculentum otium mihi pepererit, Codinum, ne plane otiosus essem, in manus sumpsi, verti, commentaria adjei, errores gravissimos Junii detexi, utique id aut non facturus aut

parce facturus, quamvis innumeros eius errores dissimulaverim, nisi Junius homo arrogantissimi supercilii et catholica fidei immanissimus hostis fuisset; qui cum a suis haberetur et vendicaretur omni scius, perspicue ostendit edito Codino sibi hac opinione et fama fieri injuriam, si tamen volenti fieri potest injuria, quia Junius hanc de se opinionem et famam volebat et fovebat, qui Curopalatum primo edidit anno Redemptionis 1538 ex bibliotheca Julii Pacii, suppresso suo nomine, vel potius in Judaicum commutato: Nadabus enim Agmonius senatui Francofortensi Codinum dedicabat; et ne non satis dedicatus easset, eundem Pacius dedicavit Hippolyto a Collibus, suo in prætorio Heidelbergensi collegæ. Postea nactus Junius a Marquardo Frehero integriora exemplaria, adjectis priori editioni aliquot pagellis, quibus lacunas nonnullas explevit, nomen suum professus est, Codinumque Frehero inscripsit, ita ut Curopalata jam tribus patronis stipatis in publicum venerit. Merito tamen culpandus est Junius, quod novam editionem non adornavit et a se pleno sacco sparsos errores non correxerit adjutus codicibus bibliothecæ Palatinæ et Raphaelis Seileri exemplari, quod erat apographum optimi codicis Augustani: nam Codinum olim fuisse in bibliotheca inelyta rei publicæ Augustanæ testis est Wolfius præfatione ad Nicetam et ipse Seilerus, qui inde Græca descripsit; et Latine vertit, tametsi versionem suam in vulgus exire nunquam permisit. Dico olim fuisse: jam enim non est, sed amissus est, ut ante aliquot annos ex amplissimo domino Marco Welsero II viro Augustano intellexi: nescitur cujus negligentia vel fraude perierit. Tot ergo subsidiis instructus Junius, præsertim translatione Seileriana, debebat Codinum a capite ad calcem recognoscere, plurima et gravissima menda emendare, librumque ab erroribus liberum lectori proponere. Verum nihil horum præstitit, nisi quod, ut antea dictum, pauculas pagellas primæ ac mendosissimæ suæ editioni assuit, mutato titulo, addito novo patrono appositoque suo nomine. Quo ipso fucum lectoribus fecit, quasi novam editionem promeret, anno 1586, cum non fuerit nova sed prima, illa utrumque ipsa quæ anno 1538 prodierat.

De mea editione et commentariis non habeo quod dicam. Equos lectores laboris mei arbitros esse volo. Equos, inquam: nam iniquos non morer. Si quid mutatum sit, cujus ratio in commentariis non redditur, noveris id aut ex duobus Boeicis et Lantheriano codicibus aut ex perspicua ratione petitur. Vale feliciter, mi lector. Ingolstadtii anno salutis 1630.

P. JACOBUS GOAR.

LECTORI.

Quod usu solet evenire illis qui inter expurganda dirutorum ædificiorum rudera veteres offendunt et effodiunt nummos, illud idem hactenus Codiniani operis interpretibus contigisse nomen, qui legerit, infitias iturum puto: illi siquidem ubi præter omnem spem in aliquod numisma incidere, se locupletes existimant; unde facto impetu irruunt, et quasi foret reconditi thesauri argumentum, majori conamine terram hinc inde eruunt, gaudent, mirantur, sperant, et quodnam sit metalli genus aut monetæ species unusquisque, prout menti occurrit, interpretatur. Mellicæ, si non felices omnino, si non divites illi, beata numismata quæ in illorum devenere manus, quarum opera contractam amittunt rubiginem, et quidquid squalidum adhæserat deponunt, ita ut si non pristinum valorem, restitutum saltem ex aliqua parte recipiunt splendorem. Fossoros vero nec ditiores nec feliciores appello, si pretium nullum sit, si cujus principis inscriptionem numisma ferat aut imaginem repræsentet ignorent. Exesos rubigine characteres perlustrant; ac nisi vaticinari noverint aut aliunde acceperint quid litteræ vel figuræ significent, non explanabunt. Verumtamen quod ad Codini opus attinet, etiamsi præ vetustate non sit rancidum, præ uovitate tamen, quæ majorem lucem ut plurimum deberet promittere, invenitur obscurum. De nupera namque solum Græcia Codinus agit, non vocibus tantum novis, sed, quod mirum est, jam obsoletis. Usus quippe, qui recentiores ritus, mores, officia, vestes, integrum denique Græciæ statum invexit, Orientis everso imperio funditus interit; et sub ipsius Cpolis ruinis, quæ ante ducentos tantum annos in ea vigeabant consuetudines, quia ferme novo et ignoto loquendi genere expressæ, jacent misere consepultæ. Paucos ea de causa reperire est qui aspectu primo non demirentur, quamvis rari sint qui propius inspicientes litteras auctoris ac ejus scribendi characterem vel evolverint vel penetrarint. Quam infeliciter Junius in elucidanda verborum, quibus usus est Codinus, obscuritate desudaverit, Mensit pluribus in locis demonstrat emendatio et instituta per Gretserum versio ac in amplis disertisque commentariis ejusdem Codini illustratio; sed cum ea qua Gretserus ætate vertebat, voces illæ neotericæ Græciæ nondum in Occiduas partes essent allatæ, propterea venia dignus est vir sane de re litteraria bene meritus, ejus scripta multam doctrinam continent, doctrina pietatem sapit et ad sanctitatem accedit pietas, si aliorum mentem secutus in eorum menda prolapsus impegit. Non enim ille solus est qui ad scopulæ

quos Meursii Glossarium ex potiori parte *ελοβαρβαρον* exponit, allidat : is enim cum germanam Græcarum ac vulgarium vocum mentem non sit assecutus, sequacibus formam fecit, in quam ipse prior lapsus, nisi a recentioris Græcicæ linguæ bene perito corrigatur, illustretur ac infinitis propemodum, quæ possunt addi, dictionibus augeatur, facilem adhuc secuturis præbebit lapsus occasionem. Fateor Gretserum eruta metalla examinasse, a plerisque situm et squalorem deterassis, in exponendis emblematicis Œdipi gessisse personam, et characterum, qui vix dignoscebantur, reconditam significationem investigasse : sed cum omnino sit impossibile vel nihil ignorare vel omnium votis satisfacere, complures et egregii quidem viri aliquid præter ejus laborem, quo labor ipsemet amplificatus excresceret, expectabant. Illa me desideria moverunt ut multa illustrarem, explanarem alia, de meo nonnulla conferrem : utinam homine Gallo monstrante viam, nemo in posterum etiam aliunde natus in Græcia peregrinus aberraret ! In alienam messem non adeo falcem quam uberiores segetes inmitto. Gretsero sua sarta tecta reliqui, et velut data ex tripode responsa sum veneratus. Superest ut quæ mea sunt et juris publici faciendi paucis proponam, accuratam scilicet Codiniani textus cum alterutro vel simul cum duobus Regiæ bibliothecæ exemplaribus collationem. Textum ipsum, non ad abundantioris doctrinæ ostentationem, sed ad utilitatem respiciens, emendavi : emendationem vel lectionum varietatem in marginem rejeci. Ubi cum utroque Regio minus convenire comperi, locos hoc indice *utr. Reg.* (1) designavi : ubi vero unum illorum a textus lectione discrepat, primum numeralis character Arabicus 1 indigitat, ac 2 alterum (2). Et si quando defectu alicujus notæ laboraveris, lector, ad præcedentem, quæ vices ejus supplebit, recurre.

Et ne quis putet me data opera Gretseri censorem agere, ipsum inter et me quemlibet statuamus arbitrum, qui de feliciori textus expositione iudicet. Et quamvis in Gretseri favorem feratur sententia, non debui perceptum a me novum sensum præmittere, quem qui Codinianum textum legerit emendatum, non longius requiret, cum oculis subsit in versionis margine.

Parum sane, licet nonnihil splendoris Codino contulisset, si in solo textu vel ejus versione restituenda tempus impendissem : debui, quod operæ pretium erat et operis erit utilitas et oblectamentum, ut ignotos recentiorum Græcorum mores, ita Codinianæ dictionis abstrusos et reconditos sensus elucidare, catalogos de ecclesiæ vel palatii Officialibus ex Regiæ vel illustris Mazarinæ bibliothecæ codicibus mss. alios ac omnino diversos proferre, ritus istos velut regulas factis et exemplis confirmare, de meo referre pauca vel ferme nihil, a me relata cuncta vel Græcis scriptoribus vel iis qui viva voce docuerunt ascribere. Quodsi mihi fidem non faciat quæ fide laborare Græcia præsumitur, si meum testimonium in suspicionem veniat, qui fieri potest ut tam multi auctores in notis ad singula capita adjectis catervatim prolati fide vacent, aut quis eorum suffragia voluerit in dubium vocare ?

Unum restat quod moneam, primum caput de Officialibus Magnæ ecclesiæ non mihi videri Codini. Cujus sententiæ rationem subjungo, nimirum catalogum in quo officialium nomina recensentur, a reliquis Codini capitibus sæpius in Regiis mss. distinctum reperiri. Et integrum opus absque catalogo in suo recto ordine capita videre est distributum ; quod et ipsi quibus usus est Gretserus comprobant codices. Cum tamen in Codinum scriptorem plerique referant, quin Codinum agnoscat parentem non invidéo (3). Alios ipso ampliores inter notas adjungo. Ipsas etiam notas utrisque ac toti Codini operi volui connexas, ut auctoris arridente textu ejus expositio nullam tibi relinquat animo dubietatem. Codinum igitur plenius ac integre magis explanatum suscipe, et intererrime vale.

(1) Nunc AB.

(2) Nunc A et B.

(3) Cf. Gretser. commentar. f f extr.

ΤΟΥ
ΣΟΦΩΤΑΤΟΥ ΚΟΥΡΟΠΑΛΑΤΟΥ
ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΦΦΙΚΙΑΛΙΩΝ
ΤΟΥ ΠΑΛΑΤΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΟΦΦΙΚΙΩΝ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ.
ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΝ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΦΦΙΚΙΩΝ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ.

SAPIENTISSIMI CUROPALATÆ
DE OFFICIALIBUS
PALATII CONSTANTINOPOLITANI
ET DE OFFICIIS MAGNÆ ECCLESİÆ,
ET PRIMUM DE OFFICIIS MAGNÆ ECCLESİÆ,

Jacob Coetsero interprete.

INDEX CAPITUM HUIUS LIBRI.

CAPUT 1. *Catalogus officiorum magnæ ecclesiæ. 2. Nomina officiorum palatii. 3. De tegumentis capitis seu pileis et indumentis officialium, ac primum de pileo despotæ. 4. De gestaminibus magni domestici et reliquorum principum. 5. Ministeria uniuscujusque officialium. 6. Feriæ quæ in palatio feriari solent; et primum de festo Natiuitatis Domini. 7. De mensa imperatoris. 8. Festum Epiphaniæ. 9. Festum adorationis S. crucis. 10. Festum Palmarum. 11. De modo agendi si imperator versetur in luctu. 12. Officium magnæ hebdomadæ. 13. Horæ magnæ Parasceves et officium magni Sabbati. 14. Matulinum magnæ dominicæ paschalis. 15. De aliis diversis festis, quibus imperator procedere solet, si Cpoli moretur. 16. De magni domestici, magni drungarii vigiliarum, præfecti exercitus et magni adnamiastæ officii in fossato. 17. De coronatione imperatoris. 18. De creatione despotæ. 19. De creatione sebastocratoris et Cæsaris. 20. De electione et inauguratione patriarchæ. 21. De lugalibus imperatoris gestaminibus. 22. De futura sponsa et imperatrice.*

ΚΕΦΑΛ. Α'.

A

1-3 CAPUT I.

Τὰ ἐκκλησιαστικὰ ὄφφικια ἔχουσιν οὕτως.

Ἡ πρώτη πεντάς. Ὁ μέγας οἰκονόμος, κρατῶν πάντα τὰ κτήματα τῆς ἐκκλησίας καὶ πᾶν τὸ ἐσο- διαζόμενον ἐξ αὐτῶν. Καὶ οἰκονομεῖ τῷ ἀρχιερεῖ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ. Ὁ μέγας σακελλάριος, κρατῶν τὰ ἀνδρῶα καὶ γυναῖκα μοναστήρια, ἔχων ὑπουργὸν εἰς τοῦτο τὸν ἀρχοντα τῶν μοναστηρίων. Ὁ μέγας σκευοφύλαξ, κρατῶν τὰ σκευὴ τῆς ἐκκλησίας. Ὁ χαρτοφύλαξ, κρατῶν τὰ ἐκκλησιαστικὰ χαρτῶα δικαίωματα, κριτῆς τῶν ὄλων ὑποθέσεων τῶν ἐκ- κλησιαστικῶν, ἔχων τὰς γαμικὰς ὑποθέσεις, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς τῶν κληρικῶν ὑποθέσεων ἐκδι- κος ὡς δεξιὰ τοῦ ἀρχιερέως χεῖρ. Ὁ σακελλοῦ, κρατῶν τὰς καθολικὰς ἐκκλησίας καὶ τὸ σακέλιν. Ὁ πρωτεύδικος εἰς τὸ ἀντιλαμβάνεσθαι τοὺς αἰχ-

Ecclesiastica officia sic habent.

Primus quinquarius. Magnus oconomus, qui sua in potestate omnes Ecclesiæ facultates omnesque in illis reditus tenet, et tam patriarchæ & quam ecclesiæ hac in re dispensator est. Magnus sacellaris habet sua in potestate virorum et mulierum monasteria, et ad hoc ministro seu adjutore utitur præfecto monasteriorum. Magnus sceuophylax seu vasorum custos sua in potestate habet ecclesiæ vasa seu supellectilem. Chartophylax tabulas habet chartaceas ad jura ecclesiastica pertinentes (hoc est litteras quibus privilegia et alia jura Ecclesiæ continentur), et est judex omnium causarum ecclesiasticarum, et controversis ma- trimonialibus cognoscendis ac dirimendis præsi-

det. Quin et in cæteris clericorum litibus judex A μαλώτους, καὶ κρίτης τῶν ἐγκληματικῶν ὑποθέ-
σεται, tanquam dextera patriarchæ manus. Præ-
fectus sacelli sua in potestate habet catholicas ecclesias et sacellum. Proteclici munus ad curam

captivorum extenditur; et est simul judex omnium querimoniarum, quæ ad forum deferuntur.

Isi sedent in sacra concione cum patriarcha.

Οὗτοι κάθονται ἐν τῇ θείᾳ καὶ ἱερᾷ συνόδῳ μετὰ
τοῦ ἀρχιερέως.

Secundus quinarius. Protonotarius ostium est et aditus ad exocatacos, præstque pittacis conscribendis. Logotheta præst discutendis et conscribendis rationibus, tam quæ reddunt qui ex plebe quam qui ex ordine ecclesiastico principali. Canstrisius canistro præfectus est, et patriarchæ, dum vestibus sacris induitur, servit. Referendarii munus est ut mittatur ad imperatorem et ad maxnum principem. Qui a commentariis est, scribendis commentariis sive memorialibus vacat.

5 Tertius quinarius. Hieromnemonis munus est pono patriarcham preces inspiceret; habetque sua in potestate enthroniasmum et contacium seu librum ordinationis. Qui a genibus est, sua in potestate habet supergenuale patriarchæ. Præfectus supplicum precibus, pro illis qui injuria afficiuntur, ad imperatorem accedit. Eius qui secreto præst munus est ut, dum judicia habentur, populum in officio contineat. Præfectus sacræ stationis (qui moderandis moribus præst) curat ut intra

B Ἡ τρίτη πεντάς. Ὁ πρωτονοτάριος; θύρα τῶν ἐξωκατακοσίων, καὶ εἰς τὰ πιττάκια. Ὁ λογοθέτης εἰς τὸ λογογραφεῖν, καὶ εἰς τὰς δημοσιακὰς καὶ ἀρχοντικὰς ὑποθέσεις λογογραφεῖν. Ὁ κανστρίσιος; εἰς τὸ κανστρίον καὶ εἰς τὸ ἀλλάσσειν τὸν ἀρχιερέα. Ὁ βεφρενδάριος εἰς τὸ ἀποστέλλεσθαι εἰς τὴν βασιλέα καὶ εἰς μέγαν ἄρχοντα. Ὁ ὑπομνηματογράφων εἰς τὸ γράφειν τὰ ὑπομνήματα.

Quartus quinarius. Monitor seu suggestor ad hoc constitutus est, ut patriarchæ tacite suggerat et in memoriam revocet. Doctor Evangelii, qui interpretatur illud. Doctor apostoli, qui illius interpretatur. Doctor psalterii, psalterio explanando destinatus. Rhetoris munus est Scripturas interpreta-
i.

sacrum tribunal, seu intra altare, debitus et con-

6 Quintus quinarius. Præfectus monasteriis gerit cum magno sacellario monasteriorum curam. Præfectus ecclesiis ecclesiarum curam gerit cum curatore sacelli. Præfectus Evangelio tenet illud ad processiones ac litanias. Præfectus luminibus curam habet eorum qui nuper illuminati, hoc est baptizati, sunt. Præfectus antimensiis eos qui sanctam communionem percipere volunt intro-

C Ἡ τετάρτη πεντάς. Ὁ ὑπομνηστήρων εἰς τὸ ἐνθυμιζειν τὸν ἀρχιερέα μυστικῶς. Ὁ διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου, ἐρμηνεύων αὐτό. Ὁ διδάσκαλος τοῦ ἀποστόλου, ἐρμηνεύων αὐτόν. Ὁ διδάσκαλος τοῦ ψαλτηρίου εἰς τὸ ἐρμηνεύειν αὐτό. Ὁ ῥήτωρ εἰς τὸ ἐρμηνεύειν τὰς Γραφὰς.

Sextus quinarius. Primus ostiarius fores custodit, dum ordinationes peraguntur. Secundus ostiarius tenet monampulum. Protopapas 6 defensor et primus in loco altaris, secundas a patriarcha obtinens. Secundus sacerdotum introducit (ad altare seu sacram mensam) sacerdotes, et secundas a protopapa tenet. Secundarius ex diaconis primus est inter communes diaconos, et introducit (ad altare) diaconos.

Ἡ πέμπτη πεντάς. Ὁ ἄρχων τῶν μοναστηρίων, ἔχων μετὰ τοῦ μεγάλου σακελλαρίου τὴν τῶν μοναστηρίων ἐνοχίαν. Ὁ ἄρχων τῶν ἐκκλησιῶν, ἔχων τὴν ἐνοχίαν τῶν ἐκκλησιῶν μετὰ τοῦ σακελλίου. Ὁ ἄρχων τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τὸ κρατεῖν τοῦτο εἰς τὰς λιτὰς. Ὁ ἄρχων τῶν φωτῶν, ἔχων τὴν ἐνοχίαν τῶν νεοφωτιστῶν. Ὁ ἄρχων τῶν ἀνομιμισίων, εἰσάγων τοὺς εἰσερχομένους εἰς τὴν ἁγίαν μετέληψιν.

Septimus quinarius. Proptopsaltes. Duo domestici, primi et secundi chori. Qui populum convocat. Primicerius tabulariorum. Præfectus contacis.

D Ἡ ἕκτη πεντάς. Ὁ πρῶτος; ἐστίαριος, κρατῶν τὰς θύρας εἰς τὰς χειροτονίας. Ὁ δεύτερος; ὀστωάριος κρατῶν τὸ μονοδάμβουλον. Ὁ πρωτοπαπᾶς, ἐκδικεῖ καὶ πρῶτος; τοῦ βήματος, καὶ φέρων τὰ δευτερεῖα τοῦ ἀρχιερέως. Ὁ δευτερεύων τῶν ἐπείων, εἰσοδεύων τοὺς ἐπειὶ καὶ φέρων τὰ δευτερεῖα τοῦ πρωτοπαπᾶ. Ὁ δευτερεύων τῶν διακόνων πρῶτος; τῶν κοινῶν διακόνων, καὶ εἰσοδεύων τοὺς διακόνους.

Octavus quinarius. Primicerius lectorum. Nomicus. Protoprotonotarius. Exarchus. Ecclesiarcha.

Ἡ ἑβδόμη πεντάς. Ὁ πρωτοψάλτης. Οἱ δύο δομέστικοι, τοῦ πρώτου καὶ τοῦ δευτέρου χοροῦ. Ὁ λοουσανκτήης. Ὁ πριμικηφίος τῶν ταβουλαρίων. Ὁ ἄρχων τῶν κοντακίων.

Ἡ ὀγδόη πεντάς. Ὁ πριμικηφίος τῶν ἀναγνωστῶν. Ὁ νομικός. Ὁ πρωτοκωνσταντάρης. Ὁ ἔξαρχος. Ὁ ἐκκλησιάρχης.

Ἡ ἐνάτη πεντάς. Οἱ δομέστικοι τῶν θυρῶν. Ὁ Ἀρχαυτοῦλάριος. Ὁ δεσποτάτος. Ὁ ἐπὶ τῆς ποδίας.

Καὶ ταῦτα τὰ ὀφφίκια τὰ ἐκκλησιαστικά.

ΚΕΦΑΛ. Β΄.

Τὰ τῶν ὀφφικιαλῶν τοῦ παλατίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὀνόματα.

Δεσπότης. Σημειῶσαι ὅτι οἱ τοῦ βασιλέως υἱοὶ οἱ δεσπότηαι προϊστανται τῶν ἀδελφῶν καὶ τῶν γαμβρῶν τοῦ βασιλέως, δεσποτῶν καὶ αὐτῶν ὄντων.

Σεβαστοκράτωρ. Ἰστέον ὅτι μέχρι τῆς βασιλείας Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ τὸ τοῦ σεβαστοκράτορος ἄξιωμα οὐκ ἦν, ἀλλ' εὐθὺς μετὰ τὸν βασιλέα πρῶτον πάντων ἦν τὸ τοῦ Καίσαρος. Οὗτος δὲ ἐπὶ τὸν Μ. λισσηνὸν Νικηφόρον τὸ τοῦ Καίσαρος ἄξιωμα τιμήσκειν, ἦν δὲ αὐτῷ καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ πρῶτος κατὰ τὸν χρόνον, ὁ Κομνηνὸς Ἰσαάκιος, ἔχρην ἐκ τούτου μείζονα τιμήσκειν ἄξιωματι, ἕτερον ἐκ ἄξιωμα οὐκ ἦν, ὡς ἐφθήμεν εἰπόντες, πλὴν τὸ τοῦ Καίσαρος, ὠνομαστοποιῆσαι δὲ νέον ἄξιωμα, συνθεὶς αὐτὸ ἐκ τοῦ σεβαστοῦ καὶ τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ ἐφημέσατο τῷ ἀδελφῷ, τὸ τοῦ σεβαστοκράτορος· δηλαδὴ ὄνομα, δεύτερον οἶνετ βασιλέα τοῦτον πεποιθῶς, καὶ ἐπαθίβασε τούτου τὸν Καίσαρα, καὶ μετὰ τὴν τοῦ αὐτοκράτορος εὐφημίαν ἀναγορεύσθαι ἀκηριθμήσατο.

Καίσαρ.

Μέγας δομέστικος.

Ὁ πανυπερσεβαστος. Καὶ τοῦτο δὲ τὸ ἄξιωμα οὐκ ἦν, ἀλλ' ὁ αὐτοῦ βασιλεὺς Ἀλέξιος πρῶτος ἐπιτιμήσκει. Θέλων γὰρ ὡσαύτως τιμήσαι καὶ τὸν ἐκ ἀδελφῆ γαμβρῶν αὐτοῦ Μιχαῆλ τὸν Ταρχανιώτην, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν ἰσοστάσιον καὶ σύμβρονον τῷ Καίσαρι, μήτε ὀνομασάσας αὐτὸν τούτου μήτε ἀναβιδάσας. Ὁ καὶ μέχρι τίνος οὕτως ἐπεκράτησεν, ἕως τῆς βασιλείας τοῦ δευτέρου Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου. Οὗτος γὰρ δὴ ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ πάππος αὐτοῦ, τιμήσας τὸν Καντακουζηνὸν Τωάννην, δὲ ἐγεγόνει καὶ βασιλεὺς ὑστερον, μέγαν δομέστικον, πρῶτον μὲν ἰσοστάσιον τῷ πανυπερσεβάστῳ τούτου ἐποίησεν, ὑστερον δὲ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ τοῦ πάππου ὑπεβίβασε τὸ ἄξιωμα τοῦ πανυπερσεβάστου, καὶ ἐταξεν αὐτὸ εἶναι τὸν μέγαν δομέστικον, ἀναβιδάσας τὸ τοῦ μεγάλου δομέστικου. Ἰστέον δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι παρεχρήσατο τῆ τοῦ σεβαστοῦ ἄξια ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος τῆ συνθέσει τῶν ὀνομάτων τούτων. Σεβαστοὶ γὰρ ἀνάκαθεν ἐπιθετικῶς οἱ βασιλεῖς ὠνομάζοντο, καὶ ἦν ἐξιδιαιζήτως· εἰς βασιλέα λεγόμενον τὸ τοῦ σεβαστοῦ ὄνομα· αὐτὸς δὲ εἰς τὸ κοινότερον πρῶτος κατήνεγκε τὴν τοιαύτην ἄξια. Ἐξέστι δὲ καὶ εἰς βασιλεῦσι κατινοτομῆν καὶ πράγματα καὶ ὀνόματα ἀκωλύτως, καὶ ἀναβιδάσειν καὶ ὑποβιδάσειν ὡς βούλοιντο.

Πρωτοβεστιαρίος. Σημειῶσαι δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι βασιλεὺς Μιχαῆλ τῶν Παλαιολόγων ὁ πρῶτος ἀπὸ τοῦ πρωτοσεβαστοῦ τὰ πράγματα ἀφελὼν, ὁ ἐστὶν ἄξιωμα ἰγ', ἐφόρσε ταῦτα εἰς τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ Μιχαῆλ τὸν Ταρχανιώτην, τιμήσας πρωτοβεστιαρίον· ὃν καὶ ὑπεβίβοντα πάντων, τοῦ τε μεγάλου δομέστικου καὶ τοῦ πανυπερσεβάστου, ἐποίησε μετὰ

Nonus quinquarius. Domesticus ostiorum. Charularius. Deputatus. Praefectus pavimenti (caudatarius).

Et haec sunt officia ecclesiastica.

CAPUT II.

Nomina officialium palatii Cpolitani.

Despota. Observa hic filios imperatoris, si sint despota, praecedere fratres et generos imperatoris, licet ipsi quoque sint despota.

Sebastocrator. Sciendum sebastocratoris dignitatem usque ad imperium Alexii Comneni non fuisse, sed post imperatorem primas tenuisse Caesarem. Iste Caesaris dignitate Nicephorum Melissenum honoravit. Habebat autem fratrem se nata majorem Isaacium Comnenum. Oportebat vero istum ad altiore dignitatem evehere; nec altior erat quam Caesaris, ut jam diximus. Commentus igitur est novam dignitatem, composito vocabulo ex sebasto et autocrator, fratrique sebastocratoris nomen imposuit, altero quodammodo imperatore eo constituto, eique postposuit Caesarem, hoc etiam decreto, ut ipse in faustis acclamationibus post imperatorem nominaretur.

Caesar.

Magnus domesticus.

Panhypersebastus. Haec itidem dignitas non erat, quam ille idem imperator Alexius primus excogitavit. Cum enim vellet similiter honorare Michaellem Taronitem sororis conjugem, aequalem cum et statione et throno fecit Caesari, cui cum neque postposuit neque anteposuit. Quod etiam aliquantulum valuit, nempe usque ad imperium secundi Andronici Palaeologi. Iste enim Imperator et armis ejus Joannem Cantacuzenum, qui post etiam imperator fuit, magni domesticus honoribus augens, primum aequalem fecit panhypersebasto: deinde post mortem avi dignitatem panhypersebasti postposuit, statuitque ut sub magno domestico esset, excepta magni domesticus dignitate. Sciendum et hoc, Alexium Comnenum sebasti dignitate abusum esse, quando duo illa nomina in unum conflavit: nam superioribus saeculis sebasti nomen imperatoris epithetum erat, eumque proprie designabat. At iste nominis hujus honorem primus vulgatorem et communiorem fecit. Sed nimirum imperatoribus jus est absque obstaculo pro arbitrio et voces novandi, et quos volunt anteposendi et postponendi.

Protovestiarium. Observa et hoc: Imperator Michael, primus ex Palaeologis, ablata a protosebasto quae est 13 dignitas, prasina indumenta transtulit ad Michaellem Tarchaniotam sororis suae filium, creatum abs se protovestiarium; quem etiam omnibus, magno itidem domestico et panhypersebasto, excepto tamen Caesare, antetulit; quem rursus subje-

cit imperator Andronicus ex Palæologis hoc nomine A
secundus, quando Joannem Cantacuzenum, ut supra dictum, magnum domesticum creavit. Extulit vero eum et supra avi imperatoris sororum filios, suosque avunculos, et supra omnes alios, non panhypersebastro et protovestiario 9 exceptis. Hinc igitur iste officiorum ordo obtinuit, ut magnus domesticus post Cæsarem primus esset, postea panhypersebastus, et sic deinceps reliqui.

Magnus dux.

Protostrator.

Magnus stratopedarcha.

Magnus primicerius.

Magnus contostaulus seu comes stabuli.

Magnus logotheta.

Protosebastus.

Pincerna.

Curupolata.

Præfectus sigilli seu annuli signatorii.

Præfectus cubiculi seu cubicularius.

Logotheta ærarii generalis. Theodorum igitur Metochitam ærarii publici logothetam cum imperator Andronicus ex Palæologis hoc nomine primus honorare constituisset, magnum logothetam fecit, qui et priores magno stratopedarcha tenebat; sed non protostratore. Post præfectam cubiculi sequitur.

Protovestiarius.

Domesticus mensæ.

10 Præfectus mensæ.

Magnus pappias.

Eparchus.

Magnus drungarius vigiliarum seu excubiarum.

Magnus hetæriarcha.

Magnus chartularius.

Logotheta publici cursus.

Primus secretarius.

Præfectus exercitus.

Mysticus.

Domesticus scholarum.

Magnus drungarius classis.

Primicerius aulae.

Protospatharius.

Magnus princeps.

Tatas aulae.

Magnus tzausius.

Prætor populi.

Logotheta rerum domesticarum familiarium.

Magnus logariastes.

Primus venatorum.

11 Scuterius seu scutifer.

Amiralius.

Magister supplicum libellorum.

Quæstor.

Magnus aduuiasta.

Logotheta castrensium.

Primus accipitrarius.

Logotheta rei pecuariae.

Α τὸν Καίσαρα. Ὑπεβίβασε δὲ πάλιν τοῦτον ὁ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος τῶν Παλαιολόγων ὁ δεύτερος, ὅτε τὸν Καντακουζηνὸν Ἰωάννην, ὡς ἀνωτέρω προέλεκται, ἐτίμησε μέγαν δομέστικον ἀνεβίβασε δὲ αὐτὸν τοῦ τε πάππου καὶ βασιλέως ἀνεψιῶν, ἑαυτοῦ δὲ θείων καὶ ἐτέρων πάντων, καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ πανυπερσεβάστου καὶ τοῦ πρωτοβεστιάριου. Ἐντεῦθεν οὖν ἡ τῶν ὀφφικίων τάξις ἐπεκράτησεν οὕτως, τὸ τὸν μέγαν δηλαδὴ δομέστικον μετὰ τὸν Καίσαρα εἶναι ἀρχὴν, εἶτα τὸν πανυπερσεβάστον, καὶ καθέξης τοὺς λοιποὺς.

Ἐ ἰ μέγας δούξ.

Ἐ ἰ πρωτοστράτωρ.

Ἐ ἰ μέγας στρατοπεδάρχης.

Ἐ ἰ μέγας πριμικήριος.

Ἐ ἰ μέγας κοντοσταύλος.

Ἐ ἰ μέγας λογοθέτης.

Ἐ ἰ πρωτοσεβάστος.

Ἐ ἰ πιγκέρνης.

Ἐ ἰ κουροπαλάτης.

Ἐ ἰ παρακοιμώμενος τῆς σφενδόνης.

Ἐ ἰ παρακοιμώμενος τοῦ κοιτῶνος.

Ἐ ἰ λογοθέτης τοῦ γενικοῦ. Τὸν οὖν Θεόδωρον τὸν Μετοχίτην, λογοθέτην ὄντα τοῦ γενικοῦ, ὁ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος τῶν Παλαιολόγων ὁ πρῶτος τιμήσας μέγαν λογοθέτην πεποίηκεν ὅς καὶ ἦν ὑπερέχων τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου, ὑπὸ τὸν πρωτοστράτορα δὲ, μετὰ δὲ τὸν τοῦ κοιτῶνος παρακοιμώμενον.

Ἐ ἰ πρωτοβεστιάριτης.

C Ἐ ἰ δομέστικος τῆς τραπέζης.

Ἐ ἰ ἐπὶ τῆς τραπέζης.

Ἐ ἰ μέγας παππίας.

Ἐ ἰ ἐπαρχος.

Ἐ ἰ μέγας δρουγγάριος τῆς βίγλης.

Ἐ ἰ μέγας ἐταιριάρχης.

Ἐ ἰ μέγας χαρτουλάριος.

Ἐ ἰ λογοθέτης τοῦ δρόμου.

Ἐ ἰ πρωτασηκρήτης.

Ἐ ἰ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ.

Ἐ ἰ μυστικός.

Ἐ ἰ δομέστικος τῶν σχολῶν.

Ἐ ἰ μέγας δρουγγάριος τοῦ στόλου.

Ἐ ἰ πριμικήριος τῆς αὐλῆς.

Ἐ ἰ πρωτοσπαθάριος.

D Ἐ ἰ μέγας ἀρχων.

Ἐ ἰ τατὰς αὐλῆς.

Ἐ ἰ μέγας τζαούσιος.

Ἐ ἰ πραιτωρ τοῦ δήμου.

Ἐ ἰ λογοθέτης τῶν οἰκειακῶν.

Ἐ ἰ μέγας λογαριαστής.

Ἐ ἰ πρωτοκωνηγάς.

Ἐ ἰ σκουτέριος.

Ἐ ἰ ἀμηράλιος.

Ἐ ἰ ἐπὶ τῶν δεήσεων.

Ἐ ἰ κοιμιστῶρ.

Ἐ ἰ μέγας ἀδουμισστής.

Ἐ ἰ λογοθέτης τοῦ στρατιωτικοῦ.

Ἐ ἰ πρωτοεραχάριος.

Ἐ ἰ λογοθέτης τῶν ἀρχίων.

- Ἐπίτομος διερμηνευτής.
- Ἐπίτομος ἀκόλουθος.
- Ἐπίτομος κριτής τοῦ φορσάτου.
- Ἐπίτομος ἄρχων τοῦ ἀλλαγίου.
- Ἐπίτομος πρωταλλαγάτωρ.
- Ἐπίτομος μέγας διοικητής.
- Ἐπίτομος ὄρφανοτρόφος.
- Ἐπίτομος πρωτονοτάριος.
- Ἐπίτομος ἐπὶ τῶν ἀναμνήσεων.
- Ἐπίτομος δομέστικος τῶν τειχέων.
- Ἐπίτομος προκαθήμενος τοῦ κοιτῶνος.
- Ἐπίτομος προκαθήμενος τοῦ βεστιαρίου.
- Ἐπίτομος βεσιτάριος.
- Ἐπίτομος ἐταιριάρχης.
- Ἐπίτομος λογαριαστής τῆς αὐλῆς.
- Ἐπίτομος στρατοπεδάρχης τῶν μουρτάτων.
- Ἐπίτομος στρατοπεδάρχης τῶν τζακίνων.
- Ἐπίτομος στρατοπεδάρχης τῶν μονοκαβάλλων.

- Ἐπίτομος στρατοπεδάρχης τῶν τζαγγατόρων.
- Ἐπίτομος προκαθήμενος τῶν μεγάλων παλατιῶν.
- Ἐπίτομος προκαθήμενος τῶν Βλαχερνῶν παλατιῶν.
- Ἐπίτομος δομέστικος τῶν ἀνατολικῶν θεμάτων.
- Ἐπίτομος δομέστικος τῶν δυτικῶν θεμάτων.
- Ἐπίτομος μέγας μυρταίτης.
- Ἐπίτομος πρωτοκόμης.
- Ἐπίτομος παππίας.
- Ἐπίτομος δρουγγάριος.
- Ἐπίτομος σεβαστός.
- Ἐπίτομος μυρταίτης.

Εἰσὶ καὶ προκαθήμενοι πόλεων κατ' ἀξίαν ἐκάστης αὐτῶν.

Ἐπὶ τοῦ κανικλείου ἦν ὁ συμπένθερος τοῦ βασιλέως ὁ Κοῦμνος, καὶ οὕτως εἰς παράστασιν ἐστάθη ποτὲ οὕτως εἰς ἀσπασμὸν κίβητιν διὰ καὶ ἦν ὁ τόπος αὐτοῦ ἀνεπίγνωστος. Κατεῖχε δὲ δικανικίον ξύλον λείον.

Ἐσαύτως καὶ ὁ τοῦ μεγάλου βασιλοῦ τόπος ἀνεπίγνωστος ἦν.

ΚΕΦΑΛ. Γ΄.

Περὶ τῶν φορεμάτων ἐκάστου τῶν τε ἀξιωματῶν καὶ ὀφφικίων.

Τὸ περικάλυμμα τῆς κεφαλῆς τοῦ δεσπότη τοῦ καλούμενον σικάνιον ὀλομάργαρον. Ὁ ἀὴρ αὐτοῦ ἔχει ὀνόματα τοῦ φοροῦντος αὐτὸν χρυσοκλαβαρικόν, συρματέιον. Τὰ σεία ὅλα καὶ τὰ βασιλικά, πλην τοῦ κόμμου τῶν φοινίκων. Τὸ κόκκινον ρούχον αὐτοῦ, ὡς περ καὶ τὸ βασιλικόν, μετὰ ῥιζῶν, ἀνευ τῶν στρατηλατικῶν. Τὸ ταμπάριον αὐτοῦ κόκκινον μετὰ μαργελλίων. Αἱ κάλτζαι κόκκιναι. Τὰ δ' ὑποδήματα αὐτοῦ διβόλα, χρώματος ὀξέος καὶ λευκοῦ, ἔχοντα ἀετοὺς μαργαριταρεῖνους ἐκ πλαγιῶν τε καὶ ἐπὶ τῶν παρῶν, ἦτοι ἐπάνω τῶν ὑποδημάτων τῶν μουζακίων. Τὰ σίδηρα τῶν πτερνιστηρίων αὐτοῦ ὅλα καὶ τὰ βασιλικά, τὰ δὲ πτερνιστηρίουρα διβόλα. Ἡ σέλλα τοῦ ἀλόγου αὐτοῦ διβόλα ὡσαύτως, μετὰ ἀετῶν μαργαριταρεῖνων ἔμπροσθεν τε καὶ ὀπισθεν καὶ εἰς τὰ τέσσαρα μέρη τῶν ἰδρωμαχίων, ἔχουσα καὶ

- A** Magnus interpret.
- Acoluthus.
- Judex castrensis.
- Praefectus Allagii.
- Protallagator.
- Magnus administrator.
- Orphanotrophus, hoc est curator pupillorum.
- Protonotarius.
- A memoria.
- Domesticus murorum.
- Præses cubiculi.
- Præses vestiarii.
- Vestiarius.
- 12** Heteriarcha.
- Logariastes aulae.
- B** Stratopedarcha seu praefectus murtatorum.
- Stratopedarcha tzaconum.
- Stratopedarcha seu praefectus monocaballo-
- rum.
- Stratopedarcha seu praefectus tzaugratorum.
- Præses magnorum palatiorum.
- Præses palatiorum in Bæchernis.
- Domesticus orientalium thematum.
- Domesticus occidentalium thematum.
- Magnus myrtaites.
- Protocomes.
- Pappias.
- Druugarius.
- Sebastus.
- Myrtaites.
- C** Sunt insuper praesides civitatum pro cujuslibet ipsarum dignitate.

Ad caucelci dignitatem evectus est Chumnus, imperatoris consocer; qui neque in comitatu apparuit unquam, neque in salutatione imperatoris. **13** Quare locus ejus ignotus est. Baculus ejus insigne non alijs fuit quam lignum lævigatum.

Similiter magni hajuli locus incognitus est.

CAPUT III.

De tegumentis capitis seu pileis et indumentis officialium; ac primum de ipso pileo despotaæ.

Tegumentum capitis quo despota utitur, pileus vulgo dictus, totus ex margaritis constat. Circulus inferior praefert nomina ejus qui gestat illud, opere Phrygio, auro ductilli picta. Fila intextis unionibus pendula, qualia sunt imperatorii pilei, exceptis apice gemmeo ac gemmeo pariter muscario. Tunica coccinea sive ruchum ejus ut imperatoris cum figuris ac ramalibus aureo pictis, absque aquilis, militaribus insignibus. Tamparium ejus seu penula coccinea cum margellis. Caligæ ejus coccinæ. Ocreæ sive cothurni bicolores, coloris nempe violacei et albi, habentque ad latera, et in utroque calcaneo seu calce aquilas ex margaritis confectas; sive supra ipsos calceos quasi de musivis pictos. Ferrum calcarium ejus, quale est imperatoris. Lora vero calcarium duplici colore constant. Sella cum

ejus similiter bicolor est, constans ante et 14 retro aequillis ex margaritis; et ad quatuor partes ornamentorum e sella pendulorum. Habet insuper ante et retro margellium, quemadmodum imperatoris. Coopertorium tamen caret margaritis. Stapiz seu stapedes ejus quales et imperatoris. In fronte ad capistrum frontis, quod et ipsam bicolor est, pendet floccus cum inferiore muscario, quale etiam imperatorii equi capistrum est: caret tamen apice muscario superiore. Sella superum tegumentum Tentorium ejus album et rubris aequillis plenum.

Desilit ex equo despota ubicunque mandaverit imperator. Cum despota adhuc puer est, nullum tegumentum fert in capite dum in palatio versatur; sed manet aperto capite. At quando equitat, tunc fert cum quem antea descripsimus pileum. Cum ad ephebi ætatem processit, tunc gerat supra dictum pileum etiam in palatio. Diebus festis fert scaranicum auro tectum et onustum, unionibus et margaritis quas grandinatum sparsas appellant, distinctum: cabbadium ejus violacei vel rubri coloris, margaritis contextum, quale nimirum ex illis elegerit et acceperit.

Sebastocratoris et Cæsaris scaranica in festis adhuc quæruntur.

Pilei generorum imperatoris, si sint despote, aurei et coccei coloris 15 sunt, et auro ductili texti, habentque cruces ex margaritis et gyros seu circulos.

Pileus sebastocratoris aurei et coccei coloris est et filis aureis textus. Circulus inferior et fila unionibus intertexti et pendula qualia despote. Cocci-neum vestimentum ejus tale est quale ipsius despote, sed sine figuris ac ramalibus auro textis. Chlamys ejus, qualis olim fuerit, quæritur. Cæterum caligæ subviridis coloris sunt. At vero Joannes Cantacuzenus ukoris suæ fratres Joannem et Mauuelm Asapias sebastocratoras creans, potestatem eis fecit ferendi chlamydes et caligas instar despote. Calcei ejus sunt colore subviridi, habentes aquilas filis aureis ac solidis pictas in panni plantis rubra, his locis quæ indicavimus cum de despota ageremus. Similiter sella et coopertorium subviridi colore gerant. Stapiz ejus quales despote. Superum sella tegumentum subviridis coloris est, et quatuor cocceis aequillis decoratum. Tentorium ejus album, habetque insula subviridis sive cæsi coloris scutula quadrata. Ex equo desilit et iste in palatii aula ad tetrastylum sive vestibulum quatuor columnarum: dico autem hoc alio in loco versatur, tum desilit ibi ex equo, ratione a loco tetrastyli sumpta.

Cæsaris pileus filis aureis textus et rubris est. Aurei et coccei coloris, qualis est sebastocratoris. Circulus inferior et pendentes teniolæ qualia ejusdem. Tunica ejus similis sebastocratori. Chlamys adhuc 16 quæritur. Caligæ et calcei cæsia. Pari modo sella, coopertorium, et tegumen quod supra sellam, et tentorium ejus conveniunt cum sebastocratore; interjectis scutulis quadratis, sed sine

μαργέλλιον εμπροσθεν και οπισθεν, ως και η βασιλική. Ου μὴν και μετὰ μαργάρων τὸ κοπιτόριον. Αἱ δὲ σκάλαι οἶαι και αἱ βασιλικαί. Ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ κεφαλαρίου τοῦ χλιναρίου, διβολέας και αὐτῆς, ἀπηώρηται τοῦφα μετὰ φοινικίων, οἶα και ἐπὶ τοῦ βασιλικῶ· οὐ μὴν δὲ και κόμπωσιν. Τὸ δὲ τῆς σέλλας ἐπανωσκέπιον λευκῆς κάμπωσ ἢως πεδιον, μετὰ ἀετῶν κοκκίνων μικρῶν. Βασάυτως και ἡ τέντα αὐτοῦ λευκή, ἀετόπουλα γέμουσα ἐρυθρά. albus campus est, cum aequillis cocceis parvis.

Πεζεύει ὁ δεσπότης ἐν ᾧ ἂν τόπω προστάξει τοῦτον ὁ βασιλεὺς. Ἐπὶ κεφαλῆς ἐτι νέας μὲν ὁ δεσπότης φορεῖ ἐν τῷ παλατίῳ οὐδὲν, ἀλλ' ἐν αὐτῶς ἀσκεπῆς. Ὅταν δὲ καθαλλικεῖη, φορεῖ οἶον προσιπομεν σκιάδιον. Εἰς ἐφῆβου δὲ χρόνον κατανήσας φορεῖ και ἐν τῷ παλατίῳ τὸ δηλωθὲν σκιάδιον. Κατὰ δὲ τὰς ἑορτὰς σκαράνικον χρυσοχοικόν, λιθάρια και μαργαριτάρια ἔχον οὕτω λεγόμενα περιχυτα. Τὸ δὲ καθόδιον αὐτοῦ ὄξυ ἢ ἐρυθρόν, μαργαριταρεῖνον, οἶον ἂν ἐκ τούτων ἀράγγοτο και ἀποδέχεται.

Τὸ τοῦ σεβαστοκράτορος σκαράνικον και τὸ τοῦ Καίσαρος ἐπὶ τῶν ἑορτῶν ζητεῖται.

Τὰ σκιάδια τῶν γαμβρῶν τοῦ βασιλέως, δεσποτῶν ὄντων, χρυσοκόκκινα, συρματένια, ἔχοντα σκαρούς μαργαριταρεῖνους και γύρους.

Τὸ τοῦ σεβαστοκράτορος σκιάδιον χρυσοκόκκινον, συρματένιον. Ὁ ἀῆρ και τὰ οἶα οἶα και τὰ τοῦ δεσπότη. Τὸ κόκκινον ἱμάτιον αὐτοῦ οἶον και αὐτὸ τὸ πρὸ δεσπότη. Ἄνευ δὲ βελῶν. Τὸ ταμπάριον αὐτοῦ δὲ μὲν παλατιῶν ζητεῖται, πλὴν αἱ κάλτζαι ἡερένται. Ὁ δὲ βασιλεὺς ὁ Καντακουζηνὸς τῆς γυναικαδέλφους αὐτοῦ Ἰωάννην τε και Μανουὴλ τοὺς Ἀσκαίους τιμῆσα; σεβαστοκράτορας δίδωκεν αὐτοῖς φορεῖν ταμπάρια και κάλτζας οἶα και οἱ δεσπότη. Τὰ ὑποδήματα αὐτοῦ ἡεράναι, ἔχοντα ἀετοὺς συρματένιους εἰς ἀέρα κόκκινον, ἐφ' ὧν εἰρηται τόπων τῶν τοῦ δεσπότη. Ὁμοίως ἢ τε σέλλα και τὸ κοπιτόριον ἡεράναι· αἱ σκάλαι οἶαι και αἱ τοῦ δεσπότη· τὸ τῆς σέλλας ἐπανωσκέπιον ἡεράναι και αὐτὸ, μετὰ ἀετῶν κοκκίνων κασάρων. Ἡ τέντα αὐτοῦ λευκή, ἔχουσα χαρτάρια κατὰ βραχίον ἡεράναι. Πεζεύει δὲ και οὕτω ἐν τῇ τοῦ παλατιῶ αὐτῆ εἰς τὸ τετράστυλον· λέγω δὲ τοῦτο διὰ τὸ τοῦ τόπου γινώσσημα. Τὸν βασιλέως δὲ ἐν ἄλλῳ τόπῳ εὐρισκόμενον πεζεύει κατ' ἀναλογίαν κάλτζαις τοῦ τόπου τετράστυλου.

propter loci manifestam nobilitatem. Si imperator

Τὸ τοῦ Καίσαρος σκιάδιον συρματένιον χρυσοκόκκινον, οἶον τὸ τοῦ σεβαστοκράτορος. Ὁ ἀῆρ και τὰ οἶα οἶα και αὐτοῦ. Κατὰ βούχον ἀσάυτως οἶον τὸ ἐπείνου. Τὸ δὲ ταμπάριον και τοῦτον ζητεῖται. Αἱ κάλτζαι και τὰ ὑποδήματα ἡεράναι. Ὁμοίως και ἡ σέλλα τὰ τε τοῦ κοπιτορίου και τοῦ ἐπανωσκέπιον και ἡ τέντα αὐτοῦ ὁμοία οἶα και ἡ τοῦ σεβαστοκράτορος, μετὰ χαρτῶν ἡερανεῶν ἄνευ ἀετῶν. Πεζεύει δὲ και οὕτως.

ἐπὶ τῆς τοῦ παλατίου αὐλῆς πλησίον οὗ ὁ σεβαστοκράτωρ πεζεύει.

Τὸν μὲντοι δεσπότην ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως καλοῦσιν οὕτως ἀπλῶς· Δέσποτά μου, καὶ Ἡ βασιλεία σου. Τὸν δὲ σεβαστοκράτορα· Δέσποτά μου σεβαστοκράτορ, καὶ Ἡ βασιλεία σου. Τὸν Καίσαρα καὶ τοῦτον· Δέσποτά μου Καίσαρ, καὶ Ἡ βασιλεία σου, ὡσπερ καὶ τὸν σεβαστοκράτορα.

Εἰδέναι δὲ δεῖ ὅτι εἰ δεήσῃ ἀνεγίγαι τιλ τῶν ἀρχόντων τῇ βασιλείᾳ ὥστε καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ δεσπότης μνησθῆναι, « Ὁ αὐθεντόπουλος μου, » λέγει, « ὁ υἱός σου ὁ δεσπότης. » Εἰ δὲ πρὸς ἀλλήλους ἀρχόντες ὁμιλοῦσιν, μνημομαύουσι τούτου, « Ὁ αὐθεντόπουλος μας, » λέγουσιν, « ὁ δεσπότης. » Ἄν δὲ ἄρχων πάλιν μετὰ ἀνθρώπου τοῦ δεσπότης ὁμιλῇ, εἰ μὲν βούλοιστο, λέγει· « Αὐθεντόπουλος μου ὁ δεσπότης, » εἰ δὲ καὶ « Ὁ αὐθέντης μας, » εἰπῶι, « ὁ δεσπότης, » διὰ πλείονα τιμῆν, οὗ κωλύεται. Ἄν δὲ πάλιν ἀνθρώπων τοῦ δεσπότης δεήσῃ ἀνεγίγαι τῇ βασιλείᾳ ὥστε καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ αὐθέντου αὐτοῦ μνησθῆναι, οὕτως· « Ὁ αὐθεντόπουλος μου, » λέγει, ἢ « Ὁ αὐθέντης μου ὁ υἱός σου, » ἀλλ' « Ὁ κύριός μου ὁ υἱός σου ὁ δεσπότης. » Καίτοι γὰρ ταυτοδύναμον ἔστιν Ὁ κύριός μου εἰπεῖν καὶ Ὁ αὐθέντης μου· ἀλλ' οὕτως ἐπακράσθηεν. Οὐδὲ γὰρ τῷ δεσπότηι λέγει τις, εἰ δεήσῃ, Κύριέ μου, καίτοι γὰρ ταυτοδύναμου ἔστι καὶ αὐτοῦ, ὡς εἴρηται, ἀλλὰ· Δέσποτά μου· ἄρχοντι δὲ λέγει, Κύριέ μου.

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Περὶ τῶν τοῦ μεγάλου δομαστικῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων σκιαδίων καὶ φορημάτων.

Τὸ σκιάδιον τοῦ μεγάλου δομαστικῶν χρυσοκόκκινον, κλαμπῶδες, μετὰ ἀέρος χρυσοκόκκινου κλαμπῶδες καὶ αὐτοῦ. Τὰ σκία χρυσοκόκκινον, ὅσα καὶ ὁ ἀέρ. Τὸ δικανίκιον αὐτοῦ μετὰ τῶν κόμβων ἰσοκοπητῶν. Ὁ μὲν ἐπάνω κόνδυλος χρυσοῦς, λείος· ὁ μετ' αὐτὸν χρυσοῦς καὶ αὐτὸς, ἐντετυλιγμένος δὲ διὰ σχοινοπλοκίου ἀργυροῦ· ὁ μετ' αὐτὸν τρίτος χρυσοῦς, λείος κατὰ τὸν πρῶτον, ὁ δὲ τέταρτος κατὰ τὸν δευτέρον ἐντετυλιγμένος σχοινοπλοκίῳ ἀργυρῷ καὶ καθέξῃ· ὁμοίως τοῖς ῥηταῖσι. Τὸ σκαράνικον αὐτοῦ χρυσοκόκκινον, συρματεῖνον, ἔχον ἔμπροσθεν εἰκονικῶς τὸν βασιλέα ἰσοκοπητῶν ἰσταμένον ἰστεμμένον, ἐκ δεξιῶν μὲντοι ἀγγελον ἕνα, καὶ ἕτερον ἐξ ἀριστερῶν, περικυκλωμένους διὰ μαργάρων, ἔτι δὲ καὶ τὴν τοῦ βασιλέως εἰκόνα. Ἐχε δὲ καὶ τὸ σκαράνικον γύρωθεν ἐπὶ τοῦ μετώπου σειρὰν μαργαριταρεῖνην. Τὸ καθάδιον αὐτοῦ διβολέον, μετὰ μαργαρίων συρματεῖνων. Αὐτὰ δὲ ταῦτα, τότε σκιάδιον δηλαδὴ καὶ τὰ φορέματα, ἐφόρου καὶ οἱ τοῦ βασιλέως τοῦ πρώτου Ἀνδρονίκου ἀνεψιοί, ὁ τε πινυπερσεβάστας, ὁ πρωτοβεστιαρίος· καὶ οἱ ἕτεροι· ἅτινα ἐδόθησαν καὶ τῷ Καντακουζηνῷ Ἰωάννῃ παρὰ τῶν δύο βασιλέων, οἱ μέγας δομαστικῶς ἔγεγόνα.

Τὰ ὑποδήματα τοῦ πινυπερσεβάστου κίτρινα· ὡσαύτως· καὶ ἡ σέλλα, ἔχουσα ἔμπροσθέν τε καὶ

aquilis. Ex equo descendit et iste intra aulam palatii his locis quibus et sebastocrator desilit.

Despotam coram imperatore sic simpliciter appellant : Despota mi, et Majestas tua. Cæsarum porro : Domise mi Cæsar, et Majestas tua, ad eum modum quo sebastocrator compellatur.

Scire oportet, si quis ex proceribus aliquid imperatori referat ita ut despota mentio facienda sit, eum tunc uti hac formula : « Dominus domini mei filius, filius tuus despota. » Si vero proceres mutuo inter se colloquio meminint despota, tum dicunt : « Dominus noster domini nostri filius despota. » Si quis procerem cum aliquo ex familia despota colloquatur, si velit, dicere potest : « Dominus domini mei filius despota. » Si ob majorem reverentiam dicere velit : « Dominus noster despota, » non prohibetur. Cæterum si quem ex familia despota aliquid ad imperatorem referre contingat, ut necesse habeat domini et heri sui monitionem injicere, non dicit, *Herulus meus vel Herus meus, tuus filius*, sed : « Dominus meus, filius tuus despota : » quamquam idem valent *kyrius (s. dominus) 17 meus et authentens (s. herus) meus*. Sed usus, ut distingueretur, obtinuit. Neque enim despota dicit quis, quando necesse est, *Kyrie mi*, tametsi hoc quoque ut dictum est, æquipolleat ; sed : *Despota mi* : at proceri dicit, *Kyrie mi*.

CAPUT IV.

De pileis et gestaminibus magni domesticis et reliquorum principum.

Pileus magni domesticis aureo et coccineo colore tinctus est. Filiis sericis auro textus textus est, ac pariter ejus ora auro intermixta. Tæniæ pendulae, sicut et pilei circulus, auro coccineoque textæ ; baculus modis cæclatis constat. Qui supra visitur calamus, aureus est et lævis. Qui sequitur, est ipse aureus, sed involutus argento instar funarii operis contorto. Tertius aureus est et lævis instar primi. Quartus in modum secundi involutus argento more funiam contorto ; et deinceps consimiliter iis que dicta sunt. Scaranicum ejus aureum et coccineum est, simbriatum, anteriore et posteriore parte præferens imperatoris imaginem, cæclatam, stantem, coronatam. A dextris unum habet angelum, aliorum a sinistris, margaritis circumdatos ; insuper etiam imaginem imperatoris. Habet vero scaranicum circa supremam oram catenam ex margaritis confectam. Cabbadium ejus duplicis coloris est cum margellis 18 auro ductili ornatis. Hæc vero ipsa, nempe pileum et alia gestamina, ferebant primi Andronici imperatoris ex sorore nepotes, panhypersebatus, protovestiarius et alii. Quæ etiam a duobus imperatoribus Joanni Cantacuzeno concessa sunt, quando magnus domesticus creatus est.

Calcei panhypersebati coloris citrini sunt. Similiter et sella, quæ ante et retro constat margellis

illis aureis textis. Penula ejus citrino colore nitet **A** cum margellis.

Baculus protovestiarii aureo et prasino colore constat, auro fusus est et liquato ad pigmentum metallo collucens. Calcei ejus prasini. Ad hæc et sella; quæ etiam margellis insignitur, sicut sella panhypersebasti. Tamparium ejus prasinum est cum margellis.

Pileus magni ducis colore aureus et coccineus est, illis aureis textus, at sine circulo. Scaranicum ejus aureum et coccineum est et auro ductili textum, continetque parte anteriore imperatorem stantem, cælatum, retro autem sedentem in throno. Cabbadium ejus sericum, vel quale ex consuetis voluerit. Baculus ejus habet quidem bullas aureas incisas, ut similiter calamos aureos, sed argento quasi opere funario implexos, instar illius quo magnus domesticus utitur.

Protostratoris pileus, scaranicum et abbadium similia sunt magni **19** ducis. At bullæ sceptri ejus, superior quidem aurea, subsequentes argentæ. Calami vero aurei sunt.

Magni logothetæ gestamina, hoc est pileus, cabbadium et scaranicum, nihil ab his quæ protostratoris sunt differunt. Nec fert baculum.

Pileus et scaranicum magni stratopedarchæ talia sunt qualia protostratoris et magni logothetæ. Baculi ejus calami omnes argentæ, excepto primo. Bullæ aureæ, incisæ.

Magni primicerii pileus auro ductili textus est. Cabbadium quale et antecedentium. Scaranici illius superficies pruni Damasceni colorem refert, auro ductili admixta; quemadmodum igitur fuscus color medius est inter album et nigrum, sic et iste medius est inter coccineum et album. Continet scaranicum hoc imaginem imperatoris, anteriore quidem stantem, liquato ad pigmentum metallo pictam, quod a pellucida vi διαγέλαστον appellatur; posteriore vero parte sedentem in throno. Baculus ejus est lignum inauratum, quale et imperatoris.

Magni contostauli insignia omnia se habent ut magni primicerii. Nullum gestat baculum.

Protosebasti ornamenta qualia magni contostauli. At pileus ejus aureo et prasino colore nitet: verum auro ductili, nec simplex **20** est pannus auro textus. Scaranicum ejus quale magni primicerii; baculo caret.

Pincernæ omnia ornamenta sunt ut magni primicerii. Non fert baculum. Curopalate insignia sunt similia pincernæ. Carcet et ipse baculo.

Accubitoris sigilli seu annuli signatorii gestamina conveniunt cum curopalata. Baculus ejus ligneus est. Superior calamus inauratus, secundus colore aureo et albo intortus. Qui hunc sequitur, rursum inauratus est. Proximus ab hoc iterum est, et sic deinceps.

ἑπτάθεν μαργέλλιον κλαπωτὸν, καὶ τὸ ταμπάριον αὐτοῦ κίτρινον μαργέλλιον.

Τὸ δικανίκιον τοῦ πρωτοβεστιαρίου χρυσοπράσινον, χρυσοχοϊκόν, ὑποθέλιον. Τὰ ὑποδήματα αὐτοῦ πράσινα· ἔτι τε καὶ ἡ σέλλα, ἔχουσα καὶ αὐτὴ μαργέλλιον, ὡς καὶ ἡ τοῦ πανυπερσεβάστου. Καὶ τὸ ταμπάριον αὐτοῦ πράσινον μετὰ μαργέλλιον.

Τὸ σκιάδιον τοῦ μεγάλου δουκὸς χρυσοκόκκινον κλαπωτὸν ἄνευ ἀέρος. Τὸ σκαράνικον αὐτοῦ χρυσοκόκκινον, συρματέϊνον, ἔχον καὶ αὐτὸ ἔμπροσθεν μὲν εἰκονικῶς τὸν βασιλέα ἱστάμενον ἰνοκοπητὸν, ἑπτάθεν δὲ καθήμενον ἐπὶ θρόνου. Τὸ καβδάδιον αὐτοῦ βλάτιον, ἡ ὅλον ἂν βούλοιο ἀπὸ τῶν συνήθων. Τὸ δὲ δικανίκιον αὐτοῦ ἔχει μὲν κόμπους χρυσοῦς ἔγκοπτους, καὶ κόνδυλους ὡσαύτως χρυσοῦς, κεκλωσμένους δὲ διὰ σχοινοπλοκίου ἀργυροῦ ὡς τοὺς τοῦ δικανικίου τοῦ μεγάλου δομestίκου.

Τὸ τοῦ πρωτοστράτορος σκιάδιον τὸ τε σκαράνικον καὶ τὸ καβδάδιον αὐτοῦ ὅμοια τοῦ μεγάλου δουκὸς. Τοῦ δὲ δικανικίου αὐτοῦ οἱ κόμπαι ὁ μὲν ἐπάνω χρυσοῦς, οἱ δὲ ἐφεξῆς ἀργυροὶ· οἱ κόνδυλοι δὲ χρυσοί.

Τὰ τοῦ μεγάλου λογοθέτου φορέματα, ἦτοι τὸ τε σκιάδιον, τὸ καβδάδιον, καὶ τὸ σκαράνικον, ὅσα τὰ τοῦ πρωτοστράτορος. Οὐδὲν δὲ φέρει δικανίκιον.

Καὶ τὰ τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου, ἦγουν τὸ σκιάδιον καὶ τὸ σκαράνικον, ὅσα τὰ τοῦ πρωτοστράτορος καὶ τοῦ μεγάλου λογοθέτου. Τοῦ μόνου δικανικίου αὐτοῦ οἱ κόνδυλοι πάντες ἀργυροὶ ἄνευ τοῦ πρώτου, οἱ δὲ κόμπαι χρυσοί, ἔγκοπτοι.

Τὸ τοῦ μεγάλου πριμμικηρίου σκιάδιον συρματέϊνον, τὸ καβδάδιον ὅσον τὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ. Τὸ τοῦ σκαράνικου αὐτοῦ, βλάτιον βερικοκκίχρον, συρματέϊνον ὡσπερ ὄν τὸ φαίον ἐστὶ μέσον λευκοῦ καὶ μέλανος, οὕτω καὶ τοῦτο μέσον κοκκίχρον καὶ λευκοῦ. Ἔχει δὲ καὶ τὸ τοῦτο σκαράνικον τὴν βασιλέα εἰκονικῶς, ἔμπροσθεν μὲν ἱστάμενον ὑπὸ ἡλίου λεγομένου διαγέλαστον, ἑπτάθεν δὲ καθήμενον ἐπὶ θρόνου. Τὸ δικανίκιον αὐτοῦ ξύλον κεχρυσωμένον, ὅσον τὸ τοῦ βασιλέως.

Καὶ τὰ τοῦ μεγάλου κοντοσταύλου πάντα ὡς τὰ τοῦ μεγάλου πριμμικηρίου. Οὐδὲν δὲ κρατεῖ δικανίκιον.

Τὰ τοῦ πρωτοσεβάστου φορέματα ὅσα τὰ τοῦ μεγάλου κοντοσταύλου· τὸ δὲ σκιάδιον αὐτοῦ χρυσοπράσινον· πλὴν τὸ σύρμα, τοῦτο βλάτιον. Τὸ σκαράνικον δὲ ὅλον τὸ τοῦ μεγάλου πριμμικηρίου· καὶ ἄνευ δικανικίου.

Τὰ τοῦ πιγκέρνη πάντα ὅσα τὰ τοῦ μεγάλου πριμμικηρίου, ἄνευ δὲ δικανικίου. Καὶ τὰ τοῦ κουροπαλάτου ὅμοια τοῖς τοῦ πιγκέρνη, καὶ ἄνευ δικανικίου.

Τὰ τοῦ παρακοιμωμένου τῆς σφενδόνης φορέματα ὅμοια τοῖς τοῦ κουροπαλάτου. Τὸ δικανίκιον αὐτοῦ ξύλινον. Ὁ ἐπάνω κόνδυλος κεχρυσωμένος, ὁ δεύτερος χρυσόλευκος κεκλωσμένος, ὁ μετ' αὐτοῦ πάλιν κεχρυσωμένος, ὁ δὲ μετὰ τοῦτον αὐ κεκλωσμένος καὶ καθ' ἑξῆς ὁμοίως.

Καὶ τὰ τοῦ παρακοιμημένου τοῦ κοιτῶνος πάντα Α οἷα τὰ τοῦ παρακοιμημένου τῆς σφενδόνης. Πλὴν ὁ μὲν πρῶτος κόνδυλος τοῦ δικανικίου χρυσοῦς ὡς καὶ οἱ τῶν ἄλλων, τὸ δὲ ἐφεξῆς ἕως κάτω χρυσάσπρον κεκλωσμένον.

Τὸ τοῦ λογοθέτου τοῦ γενικοῦ σκιάδιον λευκὸν βλάτιον μετὰ μαργελλῶν. Τὸ καθδάδιον ἐκ τῶν συνήθως πολιτευομένων βλατίων. Τὸ δὲ σκαράνικον χρυσόλευκον βλάτιον συρματέϊνον, ἔχον ἐμπροσθέν τε καὶ ὀπισθεν τὴν τοῦ βασιλέως εἰκόνα διαγέλαστον, ὡσπερ καὶ τοῦ πριμμηγροῦ, καὶ ἄνευ δικανικίου.

Τὸ τοῦ πρωτοβεστιαρίου σκιάδιον κλαπωτὸν. Τὸ καθδάδιον καὶ τὸ σκαράνικον αὐτοῦ οἷα τὰ τοῦ λογοθέτου τοῦ γενικοῦ. Τοῦ δὲ δικανικίου αὐτοῦ ὁ πρῶτος μὲν κόνδυλος χρυσοῦς, τὸ δὲ ἐφεξῆς συβαλατρία, χρυσοκόκκινα.

Τὰ τοῦ δομestικού τῆς τραπέζης φορέματα ὅμοια τοῖς τοῦ πρωτοβεστιαρίου, ἄνευ δικανικίου.

Τὰ τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης οἷα τὰ αὐτῶν, τοῦ τε πρωτοβεστιαρίου καὶ τοῦ δομestικού τῆς τραπέζης. Τοῦ δὲ δικανικίου αὐτοῦ ὁ μὲν πρῶτος κόνδυλος χρυσοῦς, ὁ δὲ δεύτερος μέλας, εἶτα χρυσοῦς καὶ πάλιν μέλας, καὶ καθεξῆς ὁμοίως.

Τὰ τοῦ μεγάλου παπίου φορέματα ὅμοια τοῖς τοῦ δομestικού τῆς τραπέζης. Τὸ δὲ δικανικίον αὐτοῦ ὡσπερ τοῦ παρακοιμημένου τῆς σφενδόνης ἔχει κόνδυλον χρυσοῦν καὶ κόνδυλον χρυσόλευκον, οὕτω τοῦτο κόνδυλον χρυσοῦν καὶ κόνδυλον χρυσοκόκκινον. C

Καὶ τὰ τοῦ ἐπάρχου οἷα τὰ τοῦ μεγάλου παπίου, ἄνευ δὲ δικανικίου.

Τὰ τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου τῆς βίγλης φορέματα, ἦγουν τὸ τε σκιάδιον καὶ τὸ καθδάδιον, ὅμοια τοῖς τοῦ ἐπάρχου. Τὸ δὲ τοῦ σκαράνικου αὐτοῦ βλάτιον χρυσοκίτρινον, χρυσοκλαβαρικόν, συρματέϊνον, ἔχει ἐμπροσθεν μὲν τὸν βασιλέα εἰκονικῶς καθήμενον ἐπὶ θρόνου χρυσοῦ ἀναβατοῦ, ὀπισθεν δὲ ἐφ' ἔπιπου. Τὸ δικανικίον αὐτοῦ μετὰ τὸν ἐπάνω κόνδυλον κεχρωσμένον ὅντα, ὡς καὶ ἐν τοῖς τῶν πάντων, χρυσοκόκκινον, κεκαλλωπισμένον ἕως κάτω:

Σημείωσαι δτι ἀπὸ τοῦ μεγάλου δομestικού μέχρι καὶ τοῦ αὐτοῦ μεγάλου δρουγγαρίου τῆς βίγλης D πάντες ἔρχοντες, ὅτε μὲν βούλονται, φοροῦσιν καθδάδια, ὅτε δὲ, ἐπιλούρικα ἀπὸ δὲ τοῦ αὐτοῦ καὶ κάτω οὐχ οὕτως.

Τὰ τοῦ μεγάλου ἐταιριάρχου φορέματα οἷα τὰ τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου. Τὸ δικανικίον αὐτοῦ, ὡσπερ τὸ τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου χρυσοκόκκινον, οὕτω τοῦτο χρυσοῦν κεκλωσμένον.

Τὰ τοῦ μεγάλου χαρτουλαρίου οἷα τὰ τοῦ μεγάλου ἐταιριάρχου, ἄνευ δὲ δικανικίου.

Τὸ τοῦ λογοθέτου τοῦ δρόμου σκιάδιον εἶον τὸ τοῦ μεγάλου χαρτουλαρίου. Φακεωλῖα ἔξ' ἑορᾶς οὕτως καὶ ἐπιλούρικον, οὐ μὴν σκαράνικον.

Τὸ τοῦ πρωτοασηρητῆς σκιάδιον βλάτιον, διβόλον, χρώματος ὀξέος καὶ λευκοῦ, ἔχον μαργέλλα

Accubitoris cubiculi insignia omnia conveniunt cum insignibus accubitoris sigilli seu sigilliferi, excepto quod primus calamus baculi est aureus, ut et aliorum, sequentes vero ad finem usque ex auro et albo colore nexi.

Logothetæ generalis ærarii pileus est albus pannus cum margellis. Cabbadium ex iis quæ communi more gestari solent pannis sericis. Scaranicum aurei et albi coloris est, panno serico ductili auro texto confectum, habens ante et retro imperatoris imaginem ex liquato ad pigmentum metallo, cujusmodi etiam est scaranicum priuicerii. Caret baculo.

Protovestiaritæ pileus auro textus est. Cabbadium et scaranicum 21 ejus ut logothetæ generalis ærarii. Baculi primus calamus est aureus, sequentes storeatim plexi aurei et coccinei coloris.

Gestamina domestici mensæ talia sunt qualia protovestiaritæ. Caret tamen baculo.

Præfecti mensæ qualia protovestiaritæ et domestici mensæ. Baculi ejus primus calamus aureus est, secundus niger, postea aureus, iterum niger, et sic deinceps.

Magni pappiæ gestamina similia sunt domestici mensæ. Et ut baculus sigilliferi habet calamum aurei et albi coloris, sic baculus pappiæ habet calamum aureum, et calamum aurei et coccinei coloris.

Eparchi omnia sunt ut magni pappiæ; sed non gestat baculum.

Magni drungarii vigiliarum gestamina, nempe pileus et cabbadium, conveniunt cum gestaminibus eparchi. Scaranici ipsius pannus auro citrinoque colore nitet, opere Phrygio ornatur et auro ductili: habet anteriore quidem parte imperatorem effigiatum sedentem in sublimi throno auro, pone vero equestrem. Baculus ejus post supremum calamum inauratum, 22 ut aliorum omnium, auro et coccineo colore constat. ornatus usque ad imum.

Observa a magno domestico usque ad magnum excubiarum drungarium omnes proceres, quando volunt, ferre cabbadia; et quando lubet, ferre epiloricæ, hoc est superulas. Ab hoc vero deorsum versus res aliter se habet.

Magni hetæriarchæ gestamina sunt qualia magni drungarii. Et quemadmodum magni drungarii baculus est aurei et coccinei coloris, ita hujus est aurei et cæsii intorti.

Magni chartularij gestamina qualia magni hetæriarchæ. Sed caret baculo.

Logothetæ cursus pileus est qualis magni chartularii: fert iste phaceolium et epiloricum, at non scaranicum.

Primi secretarii pileus est ex panno serico, duplicis coloris, violacei et albi; habens margellia

ex auro ductili, lafa, non in cruois formam, sed in orbem circa verticem pilei, ambitumque trullæ, quæ supra habet figuram trifolii, margellarum opere, quale descripsimus. Gestat phaceolium et epiloricum, ea specie qua logotheta. Caret et iste scaranicum.

23 Præfecti exercitus pileus auro textus est. Cabbadium et scaranicum qualia magni charularii.

Mystico phacelium competit et epiloricum, at non scaranicum.

Domestici scholarum gestamina similia sunt præfecti exercitus. Baculus ejus argenteus est, sine auro; superne bullam habet, et nihil præterea.

Magni drungarii classis gestamina similia sunt domestici scholarum. Caret baculo.

Primicerii aulæ pileus cabbadium et scaranicum comparata sunt ut magni drungarii. Baculus ejus storeatium plexus aureum cæsiumque colorem præfert, sicuti baculus protevestiaritæ ex auro et coceineo.

Protopatharii pileus, cabbadium et scaranicum similia sunt primicerii aulæ; nec utitur baculo.

Magni principis qualia protopatharii. Neque hic baculum habet.

Tatæ aulici ut magni principis. Baculus ejus est lignum læve.

Magnus tzausii pileus, cabbadium et scaranicum similia sunt tatæ **24** aulici: gestat ipse a sinistra parte zonæ siromasten, quem vulgo salibam vocant.

Omnia gestamina prætoris populi convenient cum gestaminibus magni tzausii. Baculus ejus est lignum læve.

Logothetæ rerum domesticarum competunt phaceolium et epiloricum, at non scaranicum.

Magni logariastæ qualia logothetæ rerum domesticarum.

Primarii venatoris pileus, cabbadium et scaranicum habent se ut prætoris populi. Similiter et scuterii seu scutiferi. Nec dissentiunt gestamina amiralli.

Præfecto supplicum precibus competunt phaceolium et epiloricum, at non scaranicum.

Quæstoris pileus, cabbadium et scaranicum similia sunt magni tzausii.

Magni adnumiastæ qualia quæstoris. Baculus ejus argenteus est, auri expers, habens superne unum nodum et solum, cui insidet columba.

Logothetæ exercitus gestamina sunt phaceolium et epiloricum, at non scaranicum,

Primi acclitrarii pileus, cabbadium et scaranicum similia sunt magni adnumiastæ. Fort in zona

A συρματίνια πλατία, οὐ μὴν σταυροειδῶς, ἀλλὰ κυκλῶδες, περὶ τε τὸ ἄκρον τοῦ σκιαδίου καὶ τὸν γῦρον τῆς τρούλης, ἥτις ἔχει ἐπάνω τύπον τριφύλλου, διὰ μαργελλίου, ὅσον εἰπομεν. Φορεῖ δὲ φακεωλίδι καὶ ἐπιλούρικον, οἷα τὰ τοῦ λογοθέτου· καὶ οὐδ' οὗτος σκαράνικον.

Τὸ τοῦ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ σκιαδίου κλαπωτόν. Τὸ δὲ καββάδιον καὶ σκαράνικον αὐτοῦ οἷα τὰ τοῦ μεγάλου χαρτουλαρίου.

Τὰ τοῦ μουσικοῦ φακεωλὶς καὶ ἐπιλούρικον, οὐ μὴν καὶ σκαράνικον.

Τὰ τοῦ δομαστικοῦ τῶν σχολῶν φορέματα ὁμοία τοῖς τοῦ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ. Τὸ δικανίκιον αὐτοῦ ἀργυροῦν μὲν, ἀχρῶστων δὲ, ἔχον τὰ ἐπάνω καὶ μετὰ τὸν κόνδυλον ἕτερον κόμπον καὶ πλέον οὐδέν.

B Τὰ τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου τοῦ στέλου φορέματα πάντα ὁμοία τοῖς τοῦ δομαστικοῦ τῶν σχολῶν, καὶ ἄνευ δικανικίου.

Τὰ τοῦ πριμμικηρίου τῆς αὐλῆς, ἔχον τὸ τε σκιαδίον καὶ τὸ καββάδιον καὶ τὸ σκαράνικον, ὡς καὶ τὰ τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου. Τὸ δὲ δικανίκιον αὐτοῦ χρυσοσφέρανον συβαλταρία, ὡσπερ τὸ τοῦ πρωτοβεστιαρίου, χρυσοκόκκινον.

Τὸ τοῦ πρωτοσπαθαρίου σκιαδίον, τὸ καββάδιον καὶ τὸ σκαράνικον, ὁμοία τοῖς τοῦ πριμμικηρίου τῆς αὐλῆς. Οὐδὲν δὲ κρατεῖ δικανίκιον.

Τὰ τοῦ μεγάλου ἄρχοντος οἷα τὰ τοῦ αὐτοῦ πρωτοσπαθαρίου. Καὶ οὐδὲ οὗτος κρατεῖ δικανίκιον.

Καὶ τὰ τοῦ τατὰ τῆς αὐλῆς ὡς τὰ τοῦ μεγάλου **C** ἄρχοντος. Τὸ δικανίκιον αὐτοῦ ξύλον λεῖον.

Τὸ τοῦ μεγάλου τζαουσίου σκιαδίον, καββάδιον καὶ τὸ σκαράνικον, καὶ ταῦτα ὡς τοῦ τατὰ τῆς αὐλῆς. Φέρει δὲ οὗτος ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ μέρους τῆς ζώνης αὐτοῦ σειρομάστην, ὃν κοινῶς καλοῦσι σαλίβαν.

Τὰ τοῦ πραιτορος τοῦ δήμου πάντα φορέματα ὁμοία τοῖς τοῦ μεγάλου τζαουσίου. Τὸ δικανίκιον αὐτοῦ ξύλον λεῖον.

Τὰ τοῦ λογοθέτου τῶν οἰκιακῶν φακεωλὶς καὶ ἐπιλούρικον, οὐ μὴν δὲ σκαράνικον.

Τὰ τοῦ μεγάλου λογαριαστοῦ οἷα τὰ τοῦ λογοθέτου τῶν οἰκιακῶν.

Τὸ τοῦ πρωτοκωνηγοῦ σκιαδίον, τὸ καββάδιον καὶ τὸ σκαράνικον, ὡς τὰ τοῦ πραιτορος τοῦ δήμου. Καὶ τὰ τοῦ σκουτερίου τοιαῦτα. Τὰ τοῦ ἀμνηραίου ὡσαύτως.

D Τὰ τοῦ ἐπὶ τῶν δεήσεων φακεωλὶς καὶ ἐπιλούρικον, οὐ μὴν δὲ σκαράνικον.

Τὸ τοῦ κοιμιστορος σκιαδίον, τὸ καββάδιον καὶ τὸ σκαράνικον, ὁμοία τοῖς τοῦ μεγάλου τζαουσίου.

Καὶ τὰ τοῦ μεγάλου ἀδνουμιστοῦ οἷα τὰ τοῦ κοιμιστορος· τὸ δὲ δικανίκιον αὐτοῦ ἀργυροῦν ἀχρῶστων, ἔχον ἐπάνω κόμπον ἓνα καὶ μόνον, ἔχοντα ἐπικαθημένην περιστέρα.

Τὰ τοῦ λογοθέτου τοῦ στρατιωτικοῦ φορέματα φακεωλὶς καὶ ἐπιλούρικον, οὐ μὴν καὶ σκαράνικον.

Τὸ τοῦ πρωτοϊερακαρίου σκιαδίον, τὸ καββάδιον καὶ τὸ σκαράνικον, ὁμοία τοῖς τοῦ μεγάλου ἀδνου-

μιστοῦ. Φέρει δὲ ἐπὶ ζώνης χειρόριον, ἀριστερὸν, ἄ ad sinistram chirotecā, quæ circa summum 25 ἔχον περι τὴν τῆς εἰσόδου ἀκρὰν ἐρραμμένον μαργέλλιον, ὕφαντόν ἔχον ἀετοὺς ὀξείας.

Τὰ τοῦ λογοθέτου τῶν ἀγγέλων φακεωλὶς καὶ ἐπιλουρίκον, ὡς τὰ τοῦ λογοθέτου τοῦ στρατιωτικοῦ, οὐ μὴν καὶ σκαράνικον.

Τὸ τοῦ μεγάλου διερμηνευτοῦ σκιάδιον καὶ τὸ καβδάδιον ὡς τὰ τοῦ πρωτοερακαρίου. Τὸ σκαράνικον αὐτοῦ ἐνδεδυμένον χασδίῳ, ἔχον ἐπὶ κορυφῆς μικρὰν τοῦφαν κοκκίνην. Τοῦ δικανικίου αὐτοῦ τὸ μὲν ἐν πλάγιον κόκκινον, τὸ δὲ ἕτερον ἀργυροῦν διὰ πετάλιου ζωγραφικοῦ.

Τὸ τοῦ ἀκολούθου σκιάδιον, τὸ καβδάδιον καὶ τὸ σκαράνικον ὁμοία τοῖς τοῦ μεγάλου διερμηνευτοῦ, ἀνευ δὲ δικανικίου.

Τὰ τοῦ μεγάλου διοικητοῦ φορέματα οἷα τὰ τοῦ ἀκολούθου. Φέρει δὲ δικανίκιον, ξύλον λεῖον ἀνευ κόμβου.

Τὰ τοῦ κριτοῦ τοῦ φωσσάτου ὡς τὰ τοῦ μεγάλου δικητοῦ· οὐδὲν δὲ κρατεῖ δικανίκιον.

Τὰ τοῦ ἀρχόντος τοῦ ἀλαγίου πάντα οἷα τὰ τοῦ κριτοῦ τοῦ φωσσάτου· κρατεῖ δὲ δικανίκιον ξύλον λεῖον.

Τὸ τοῦ πρωταλλαγάτορος σκιάδιον, τὸ καβδάδιον καὶ τὸ σκαράνικον ὁμοία τοῖς τοῦ ἀρχόντος τοῦ ἀλαγίου. Φέρει δὲ ἀντὶ δικανικίου ἦν ἰδιωτικῶς καλοῦσαι μαζοῦκαν, ἀργυρᾶν, κεχρυσωμένην, ἧς ὁ στηλεῖς ἐνδεδυμένος βλατίῳ κοκκίνῳ· ἔχων εἰς τὸ ἄκρον κατακεχρυσωμένον βουτίον καὶ κατὰ τὴν μέσσην δέμα ὁμοίως κεχρυσωμένον.

Τὰ τοῦ ὄρφανοτρόφου τοιαῦτα, ἀνευ δικανικίου. Καὶ τὰ τοῦ πρωτονοταρίου πάντα ὁμοία.

Τὰ τοῦ ἐπὶ τῶν ἀναμνήσεων οἷα τὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ, πρωτονοταρίου τε καὶ τῶν λοιπῶν. Τοῦ δὲ δικανικίου αὐτοῦ ὁ μὲν ἐπάνω κόμβος κεχρυσωμένος, τὸ δὲ λοιπὸν συθαλατρεῖ ἀσπροκόκκινον, ἀνευ χρυσαφίου τινός.

Τὰ τοῦ δομῆστικοῦ τῶν τειχέων ὡς τὰ τοῦ ἐπὶ τῶν ἀναμνήσεων. Τὸ δὲ δικανίκιον αὐτοῦ ξύλον λεῖον.

Τὸ τοῦ προκαθημένου τοῦ κοιτῶνος σκιάδιον, τὸ καβδάδιον καὶ τὸ κόκκινον σκαράνικον ὁμοία τοῖς τοῦ δομῆστικοῦ τῶν τειχέων. Τὸ δικανίκιον αὐτοῦ ξύλον λεῖον.

Τὰ τοῦ προκαθημένου βεστιαρίου πάντα, καὶ τὸ δικανίκιον, οἷα τὰ προκαθημένου τοῦ κοιτῶνος. Καὶ τὰ τοῦ βεστιαρίου ταῦτα, ἀνευ δὲ δικανικίου.

Τὰ τοῦ ἐταιριάρχου πάντα ὁμοίως τούτοις· τὸ δὲ δικανίκιον αὐτοῦ, ὡσπερ τὸ τοῦ μεγάλου ἐταιριάρχου, χρυσοῆρανον κεκλωσμένον, οὕτω τοῦτο κίτρινοῆρανον κεκλωσμένον.

Τὰ τοῦ λογαριαστοῦ τῆς αὐλῆς τοιαῦτα· τὸ δικανίκιον αὐτοῦ ξύλον λεῖον.

Τὰ τοῦ στρατοπεδάρχου τῶν μονοκαβάλλων ὁμοίως.

Τὰ τοῦ στρατοπεδάρχου τῶν τζαγγατόρων ὁμοίως τοῖς τοῦ πρὸ αὐτοῦ.

Τὰ τοῦ στρατοπεδάρχου τῶν μουρτάτων οἷα τὰ τοῦ στρατοπεδάρχου τῶν τζαγγατόρων.

ad sinistram chirotecā, quæ circa summum 25 ingressum habet insutam margellam, cui subjiciuntur violacei coloris aquilæ.

Logothetæ rei pecuariæ seu gregum phaceolium et epiloricum qualia logothetæ exercitus : sed scaranico non utitur.

Magni interpretis pileus et cabbadium sicut primi accipitrarii. Scaranicum ejus est suffultum serico heteromallo, cujus in vertice parvus floccus, isque coccineus apparet. Baculi ejus unum latus coccineum est, alterum argenteum opere pictorio.

Acoluthi pileus et cabbadium et scaranicum similia sunt magni interpretis, sed caret baculo.

Magni administratoris gestamina qualia acoluthi. Baculi loco fert lignum læve sine node.

Judicis exercitus qualia magni administratoris, sed caret baculo.

Præfecti allagii ornamenta conveniunt cum insignibus judicis exercitus. Baculus ejus est lignum læve.

Protallagatoris pileus, cabbadium et scaranicum similia sunt iis quibus decoratur præfectus allagii. Loco baculi fert eam quam vulgus vocat matzucam (clavam), argenteam, inauratam, cujus contus indutus 26 est panno coccineo, habens in vertice inauratam bullam (nodum, caput), et in medio cingulum C pariter inauratum.

Similia sunt orphanotrophi, at sine baculo. Eodem modo se habent omnia ornamenta protonotarii.

Ejus qui a memoria est, insignia talia noveris qualia eorum qui antecedunt, protonotarii scilicet et aliorum. Baculi ejus superior quidem calamus inauratus est, reliqui storeatimplexi, albi et coccinei sine ullo auro illito.

Domestici murorum qualia ejus qui est a memoria, Baculus ejus est lignum læve.

Præsidis seu excubitoris sacri cubiculi pileus, cabbadium ac coccineum scaranicum similia sunt domestici murorum. Baculus ejus lignum læve.

Præsidis vestiarii ornamenta omnia et baculus eodem modo se habent quo præsidis cubiculi. Eadem sunt vestilarii, excepto baculo.

Gestamina heteriarchæ sunt similia istis. Baculus ut magni heteriarchæ est aurei et cæsii coloris intorti ; ita hujus est citrini et cæsii coloris intorti.

Talia sunt itidem legariastæ aulæ. Baculus ejus lignum læve.

Concinunt insignia præfecti monocaballorum, hoc est eorum qui uno equo utuntur.

27 Insignia præfecti tzaugratorum nihil discrepant ab antecessis.

Paria habet præfectus murtatorum cum stratopedarcha tzaugratorum.

Præfecti tzaconum omnia conveniunt cum ante A dictis.

Omnia gestamina præsidis magnorum palatiorum similia sunt jam antea commemoratis. Baculus ejus lignum læve est.

Cum iisdem invariabiliter conveniunt gestamina ejus qui Blachernis palatiis præsidet.

Domestici thematum omnia eodem modo se habent.

Omnia insignia domestici Orientalium thematum et omnia domestici Occidentalium thematum, ad hæc et baculus ejus, conveniunt cum prioribus.

Magni myrtaitæ cabbadium et coccineum scaranicum similia sunt jam ante positis. Baculus ejus argenteus, auro perfusus, figuras litteræ gammæ superne repræsentans.

Protocomitis gestamina nil abeunt a prædictis. Caret baculo.

Drungarius tenet baculum, sed solum et nudum lignum læve. Sebastus nullum, quemadmodum et myrtaites.

28 Præsides spectatissimarum civitatum habent baculos, ligna candida.

Pappias habet acceptrum ex solo ligno, sine ullis nodis.

CAPUT V.

De singulorum officiorum ministeriis.

Despota, sebastocrator et Cæsar nullo munere funguntur, nisi præfectura quæpiam eis committatur. C

Ministeria magni domestici et protovestiarii hic silcantur. Exponentur suo loco.

Panhypersebastus nullo munere fungitur.

Ut magnus domesticus caput est in exercitu, ita magnus dux præcipuus est in mari. Et proceres quidem aliis trirēibus, ceu capita, præpositi statuunt et erigunt usitatum imperatoris flammulum, hoc est crucem cum quatuor igniariis chalybibus: magnus dux statuit et erigit flammulum imperatoria imagine equestri insignitum. Habet autem sub se magnam drungariam classis, amiralium, drungarios et comites.

29 Protostrator, magno domestico absente, portal imperatoris ense. Quando igitur imperator equum ascensurus est, equo per comitem equorum imperatbriorum adducto, quem etiam tenet, postquam imperator ascendit, protostrator apprehenso freno ducit equum usque ad quartam vel quintam palatii aulæ partem. Postea subiens ejus in locum chartu larius freno ducit usque ad portam. Idem facit, quando imperator ex equo desilire paratus est: ducit enim a porta equum usque ad designatum locum; in cuius vicem iterum succedit protostrator adducto equo ad eum usque locum, ubi imperator descendere solet. Si protostrator forte absit aut peregre abierit, præstat hoc ab initio ad

Kai tà tou στρατοπεδάρχου τῶν τζακόνων ὁμοια κατὰ πάντα τοῖς πρὸ αὐτοῦ.

Τὰ τοῦ προκαθημένου τῶν μεγάλων παλατιῶν πάντα οἷα τὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ. Ὡσαύτως καὶ τὸ δικανικίον αὐτοῦ ξύλον λεῖον.

Καὶ τὰ τοῦ προκαθημένου τῶν Βλαχερνῶν παλατιῶν ἀπαραλλάκτως τοιαῦτα.

Τὰ τοῦ δομestικού τῶν θεμάτων πάντα ταῦτα ὡσαύτως.

Τὰ τοῦ δομestικού τῶν ἀνατολικῶν θεμάτων πάντα, καὶ τὰ τοῦ δομestικού τῶν δυτικῶν θεμάτων πάντα, ἐτι δὲ καὶ τὸ δικανικίον αὐτοῦ, ὁμοια τοῖς τῶν πρὸ αὐτοῦ.

Τὰ τοῦ μεγάλου μυρταίτου, ἦτοι το μὲν καβδάδιον καὶ τὸ κόκκινον σκαράνικον αὐτοῦ, ὡς τὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ. Τὸ δὲ δικανικίον αὐτοῦ ἀργυροῦν, χρυσοχοικόν, γαμματίζον ἄνωθεν.

Καὶ τὰ τοῦ πρωτοκόμητος φορέματα ὁμοίως τοιαῦτα. Οὐδὲν δὲ κρατεῖ δικανικίον.

Ὁ δὲ δρουγγάριος κρατεῖ δικανικίον μόνον ξύλον λεῖον. Ὁ σεβαστὸς οὐδέν. Ὡσαύτως καὶ ὁ μυρταίτης.

Οἱ προκαθημένοι τῶν ἐντίμων πόλεων κρατοῦσι δικανικία, ξύλα λευκά.

Ὁ δὲ παππίας κρατεῖ δικανικίον μονόξυλον χωρὶς κόμβων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Περὶ τῆς ὑπηρεσίας ἐκάστου τῶν ὀφφικίων.

Ὁ δεσπότης μὲν, ὁ σεβαστοκράτωρ καὶ ὁ Καῖσαρ οὐδεμίαν ὑπηρεσίαν ἔχουσιν, ἐὰν μὴ ταχθῶσιν εἰς ἡγεμονίαν.

Αἱ δὲ τοῦ μεγάλου δομestικού ὑπηρεσίαι καὶ τοῦ πρωτοβεστιαρίου καίσθησαν τό γε νῦν ἔχον· λεχθῆσονται γὰρ ἐν τῷ προσήκοντι τόπῳ.

Ὁ πικυπεραδάστος; οὐδεμίαν ὑπηρεσίαν ἔχει.

Ὁ μέγας δούξ, ὡσπερ ὁ μέγας δομestικός; εὐρίσκειται εἰς τὸ φωσάτον ἔπαν κεφαλῆ, οὕτω καὶ κατὰ θάλασσαν οὕτως. Καὶ οἱ μὲν εἰς τὰ ἕτερα εὐρισκόμενοι ἄρχοντες ὡς κεφαλαὶ ἰστώσι τὸ σύνθετες βασιλικὸν φλάμουλον ἦτοι τὸν σταυρὸν μετὰ πυρεκβύλων· οὗτος δὲ ὁ μέγας δούξ τὴν τοῦ βασιλέως στήλην ἰσθῆσιν ἐπιπικον. "Ἐχει δὲ ὑπ' αὐτὸν τὸν τε μέγαν δρουγγάριον τοῦ στέιου, τὸν ἀμηράλιον, τὸν πρωτοκόμητα, τοὺς δρουγγαρίους καὶ τοὺς D κόμητας.

Ὁ πρωτοστράτωρ τοῦ μεγάλου δομestικού ἀπόντος φέρει τὴν τοῦ βασιλέως σπάθην. Ὅτε οὖν ὁ βασιλεὺς μέλλει τοῦ ἵππου ἐπιβῆσεσθαι, τοῦ κόμητος; τῶν βασιλικῶν ἵππων κομίσαντος ἵππον, καὶ κρατοῦντος; ἵππον, μετὰ τὸν βασιλέα ἐπιβῆναι, ὁ πρωτοστράτωρ ἀπὸ τοῦ χαλινοῦ λαβὼν σύρει τὸν ἵππον μέχρι τοῦ τετάρτου ἢ πέμπτου τῆς τοῦ παλατίου ἀλλῆς μέρους. Ἐπειτα διαδεξάμενος τούτον ὁ μέγας χαρτουλάριος φέρει διὰ τοῦ χαλινοῦ ἕως τῆς πύλης. Ὡσαύτως; ποιᾷ καὶ ὅποτε μέλλει πεζεύειν ὁ βασιλεὺς, φέρων δηλονότι ἀπὸ τῆς πύλης τὸν ἵππον μέχρι καὶ τοῦ προβῆθέντος τόπου, ἀφ' οὗ διαδέχεται πάλιν αὐτὸν ὁ πρωτοστράτωρ, φέρων μέχρι καὶ τοῦ πεζεύματος. Εἰ δὲ ἴσως τύχοι τὸν

πρωτοστρίτορα ἀποδημαῖν, ποιεῖ τοῦτο ἀπ' ἀρχῆς ἄ
μέχρι τέλους ὁ μέγας χαρτουλάριος. Ἐάν δὲ οὗτος
ἀποδημαί, φέρει τὸν ἵππον ἀπὸ τῶν καθαρευθέντων
ἀρχόντων ὁ ἐντεμότερος:

Δεῖ δὲ γινώσκειν οἱ ἔθος ἐστὶ καθ' ἑκάστην ἐτοί-
μους εἶναι ἵππους ἑπτὰ, οἱ καὶ καλοῦνται στρώσια,
ἐκδεχομένους τὸν βασιλέα, καθαλλικεῦσαι ὅσον ἂν
ἐκ τούτων βούλοιο. Οἱ δὲ λοιποὶ ἵπποι ἀκολουθοῦ-
σιν, οἱ καὶ καλοῦνται συρτά. Ὁ μόντοι δηλωθεὶς
κόμης ἐπ' ἀδείας ἔχει, ὅσον ἂν ἐκ τῶν βασιλικῶν
ἵππων βούλοιο, καθαλλικεῦσαι εἰς τὸ καθαλλαρικιον
τοῦ βασιλέως, ἀγειν τε καὶ φέρειν ἐν τῇ αὐλῇ καὶ
ἐθίζειν, πεζεύειν αὐ εἰς τὸ καθαλλαρικιον, ἐνδὸς
μντοι, ὡς εἴρηται, τῆς αὐλῆς μόνον· ἐκθῆναι δὲ
ταύτης ἱππότης ἢ εἰσελθεῖν οὐθ' οὗτος οὔτε τις ἑτε-
ρος. Εἰ δὲ δεήσῃ ἀρχόντας τινας καθαλλικεῦσαι ἐν
τῇ αὐλῇ, πεζῇ μὲν εἰσερχονται, εἶτα καθαλλικεῦσαι
σιν. Πάλιν δὲ εἰς τὴν ἐκβολὴν αὐτῶν πεζεύοντες
ἐξέρχονται πεζῇ. Ἐχει τε ἀδείαν ὁ κόμης βασιλέως
παρόντος βασιλικῶν καθαλλικεῦσαι συρτῶν, ὅσον ἂν
βούλοιο· ἀπόντος δ' οὐχ οὕτως. Ἀλλὰ σαγίσματος
τῶν τοῦ ἵππου σκαπουλιῶν ἐπιχειμμένου μέχρι καὶ
τῆς ἡμισείας σκέποντος σέλας, οὕτω καθαλλικεῦσαι,
ἀπερχόμενος ἀλλαχοῦ μὲν οὐδαμῶς, ἕως δὲ καὶ μὴ
νον τοῦ στρατορικίου.

Ἔθος δὲ τι καὶ τοῦτο κατ' ἔτος ἐστὶν, τὸ κατὰ
τὸν τοῦ μεγάλου Πάσχα καιρὸν γίνεσθαι σέλας βα-
σιλικῆς καὶ χαλινοῦς καὶ ἐπάνω σκέπια πάντα
καινὰ, καὶ τὰ παλαιὰ λαμβάνειν πάντα τὸν κόμητα,
ἦτοι τὰς σέλλας μετὰ τῶν κομπωσιῶν καὶ τοὺς χαλι-
νοὺς οὕτω μετὰ τῶν τουφῶν.

Ἡ δὲ τῶν λεγομένων συρτῶν βασιλικῶν ἵππων
ἀκολουθήσεις, ἐπηγίκα καθαλλικεῦθ' ὁ βασιλεὺς, λέγε-
ται γενέσθαι ἐξ αἰτίας τοιαύτης. Τὸν βασιλέα Θεόφιλον
φασι γενέσθαι φιλοδίκαιον. Ἰππότην οὖν φερόμενόν
ποτε, ὑπαντήσας ἄσας γυναῖκα, κράζουσαν ἑαυτῆς
εἶναι τὸν ἵππον ᾧ ἐποχεται ὁ βασιλεὺς. Τοῦ τοιού-
του τοῖνον ἐξετασθέντος εὐρεθῆναι ἀληθεύουσαν
τὴν γυναῖκα· εἶναι μὲν γὰρ τὸν ἵππον αὐτῆς, τὸν
δὲ ἐπαρχον ἀφελόμενον δῶρον, ὡς ἑαυτοῦ τοῦτον
δυνα, προσενεγκεῖν τῷ βασιλεῖ. Τοῦτου τοῖνον δῆλου
γεγονότος τὸν μὲν βασιλέα εὐθύς, ὡς εἶχε, κατα-
θῆναι τοῦ ἵππου, καὶ δοῦναι τοῦτον τῇ κεκτημένῃ.
Ἐπεὶ δ' οὐκ ἦσαν τότε ἵπποι βασιλικοὶ συρτόμενοι,
ἐγένετο δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν χρεῖα ἵππου καὶ ἐκαθα-
λλικεῦσαι ἵππον τὸν τυχόντα, ἐτάχθη ἢ τῶν συρτῶν
ἀκολουθήσεις, ὡς ἂν, εἰ τι συμβεθεῖς τύχοι, εἴησαν
ἑτοίμοι ἵπποι βασιλικοὶ πρὸς τὸ ἀφιππάσασθαι τὸν
βασιλέα.

Ἡ μντοι σπάθη τοῦ βασιλέως καὶ εἰς τὸ βουχα-
ρειον εὐρίσκειται, τὰ δὲ ὑποδήματα εἰς τὸ βεστιά-
ριον. Ἔσσι δὲ καὶ ἕτερον εἶδος ὑποδημάτων, ἃ
καλοῦνται τζαγγια, ἔχοντα ἐκ πλαγιῶν κατὰ τὰς
κνήμας καὶ ἐπὶ τῶν ταρσῶν ἀετοὺς διὰ λίθων καὶ
μαργάρων, ἅτινα καὶ φορεῖ ὁ βασιλεὺς εἰς τε τοὺς
περίπατους καὶ τὰς προκυψείας. Καὶ ὁ ταῦτα ποιῶν
οὐ τζαγγάριος, ὡς οἱ ἕτεροι, ἀλλὰ τζαγγὰς ὀνομά-

finem magnus chartularius. Si et ipse absit, tunc
aliquis ex honoratioribus, qui praesentes sunt ex
proceribus, equum ducit.

Observandum esse moris esse ut quotidie parati
sint septem equi, quos stratos vocant, excepturi
imperatorem, ut quemcunque ex illis voluerit
equitet. Reliqui equi sequuntur, quos manuctos
appellant. Memoratus igitur comes potestatem
habet equitandi quemcunque ex imperatoris equis
voluerit in equile imperatoris, item domandi, exer-
cendi et instituendi in aula et ex equo desiliendi in
catadromo: attamen, ut 30 dictum est, solum-
modo intra aulam; ex hac vero equitem exire vel
introire neque huic neque alteri culpam conces-
sum est. Sin autem oporteat proceres aliquos
equitare in aula, pedites ingrediuntur, deinde
equitant. Rursus, cum abundum est, descendunt
ex equo, et egrediuntur pedites. Habet comes po-
testatem praesente imperatore equitandi quemcun-
que voluerit imperatoris equum ex his qui ducun-
tur manu. Absente imperatore non item. Sed te-
gumento equi scapulis incumbente et mediam scil-
lam operiente equitat; neque quoquam se confert
nisi ad locum ubi strator imperatorem in equum
sublevat.

Consuetudine receptum est ut quotannis circa
magnum pascha renoventur omnes imperatoris
sellae, freni et omnia alia tegmina, omniaque vetera
accipiat comes, sellas nimirum cum apicibus
muscarii et frena simul cum phaleris ac floccis.

Cæterum comitatus equorum qui manu ducun-
tur, quando imperator equitat, tali ex occasione
exstitisse fertur. Fama est imperatorem Theophilum
fuisse iustitiae amantem. Cum igitur quodam
tempore equo insideret, occurrisse aiunt quandam
mulierculam, et clamasse equum illum, quo vehe-
batur imperator, suum esse. Inquisitione facta
cognitum esse mulierem vera dicere, equum enim
ipsius esse, eparchum autem vi rapuisse 31 et ut
suum, imperatori munus obtulisse. Imperatorem;
cum hæc comperisset, statim in vestigio descen-
disse de equo, eumque dedisse ei cuius erat. Cum
autem tunc usus equorum qui manu ducerentur
nondum introductus esset, et imperator equo in-
digens obvium equitasset equum, decretum fuisse
ut eum comitarentur equi sessoribus vacui, ut si
quis casus existeret, parati suppeterent equi im-
peratorii, qui imperatorem equos mutantem exciperent.

Spatha seu ensis imperatoris semper est in ru-
chario, calcei vero in vestiario. Est et alia species
calceorum, qui nominantur tzangia. Insigniuntur
a lateribus secundum tibias et in calcaneis, aquilis
ex lapillis et margaritis, quos etiam induit impe-
rator ad processiones et ostentationes. Et qui hos
calceos facit, non tzangarius sive sutor, ut cæ-
teri, sed tzangas appellatur. Quandocunque igitur

Imperatorem equitare oportet, calcos adfert puer ex vestiario, quod vulgo vocant allaximarium. Parato jam et equitante imperatore cymbalista cymbala pulsant, tubicines tubis, et buccinatores buccinis argenteis canunt. Hæc vero tubæ huic usui destinatæ non referunt aliarum tubarum formam, sed alia quadam figura præditæ sunt. Indicat hoc ipse etiam sonus talium instrumentorum; qui est, ut si quis ex populo aliquid **32** petat vel injuria afficiatur, audito hoc sono accurrat et ad imperatorem libere referat.

Fit autem hoc, si imperator mane equitet. At si post prandium equitet, id nullo modo observatur. Causa nescitur: at si conjecturæ locus datur, dico cum plebei mane quidem sobrii sint, post prandium plerumque ebrii et magis temerarii, merito mane tubis canunt eo quo diximus modo, post prandium vero nequaquam, ne quis ebrius incomposite et temere ad imperatorem accedat.

Insuper protostrator est defensor eorum qui excursionibus faciunt et prædas agunt: cum enim isti neque certum ordinem neque proprium flammulum habeant, sed confuse et sine ordine ferantur, protostrator pone consistens defendit illos, si bellum ingruat. Ideo etiam protostrator appellatur, nimirum quod antecedit totum στρατόν, hoc est exercitum. Ex animalibus vero præda abactis, quæcunque colore sunt varia, quæ nominantur phyllia, mos **C** est protostratorem accipere.

Magnus logotheta curat missa mandata et chrysobullas seu aureas litteras ad reges, sultanos, toparchas. Et hoc munus proprium est magni logothetæ.

33 Domesticum officium est ut quidquid imperator præceperit exsequatur.

Magnus stratopedarcha procurator est omnium quibus exercitus indiget, ut sunt esculentia, poculentia et omnia ad vitam necessaria.

Magnus primicerius, quando intra palatium famulus ex vestiario, circumstante aulicorum cœtu, imperatoris sceptrum etiam usque ad duplam triclinii partem affert, ab eodem acceptum imperatori porrigit; et quando illud ab imperatore recipit, sæpe potestatem habet retinendi illud honoris gratia. Proprium vero baculum tradit prædicto vestiarii famulo, qui illud effert eadem ceremonia qua imperatoris.

Mos quoque obtinet ut magno primicerio singulis diebus dominicis, propter baculum, detur unum hyperpyrum: monetæ id genus est. Si fortassis iste absit, tum imperatori baculum porrigit quisquis ex honoratioribus proceribus adest. Est idem in exercitu quoque imperatorii comitatus caput. Habet vero proprium etiam flammulum in hujusmodi turma.

A ζεται. Ὀπηνίκα γοῦν δεήσει τὸν βασιλέα καθάλλικεῦσαι, φέρει τὰ ὑποδήματα παιδόπουλον τοῦ βεστιαρίου ἐκτός, οὕτω κοινῶς ὀνομαζομένου ἀλλαξιμαρίου. Ἐτοιμασθέντος οὖν καὶ καθάλλικεῦσαντος τοῦ βασιλέως, οἱ ἀνακαρισταὶ κρούουσι τὰ ἀνάκαρα, σαλπίζουσι δὲ καὶ οἱ σαλπικταὶ ὁμοίως καὶ οἱ βουκκινάτορες δι' ὄργανον ἀργυρῶν. Αἰ μέντοι κατὰ τὴν τοιαύτην ὑπηρεσίαν σαλπίζουσαι σάλπιγγες οὐ κατὰ τὰς ἄλλας εἰσι σάλπιγγας, ἀλλ' ἕτερόν τι σχῆμα. Ἀηλοὶ δὲ καὶ ἡ τῶν τοιούτων ὀργάνων φωνή, τὸ ἐάνπερ τι αἰτῆ τις τοῦ λαοῦ ἢ ἀδικῆται, ἀκούσας τούτων δραμῶν ἀνελέγκη.

Γίνεταί μιντοι ἐδ τοιούτου, εἰ κατὰ τὴν πρῶταν τύχαι καθάλλικεῦων ὁ βασιλεὺς· μετὰ δὲ τὸ γεῦμα καθάλλικεῦσειν μέλλοντος οὐδαμῶς γίνεταί τοῦτο. Ἡ αἰτία ἀγνοεῖται. Στοχαστικῶς γε μὴν λέγω ὡς ἐπειπερ οἱ τοῦ πλήθους ἄνθρωποι πρῶτας μὲν νήφουσιν, μετὰ δὲ τὸ γεῦμα μεθύουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ προπετέστεροι γίνονται, εὐκότως πρῶτας μὲν σαλπίζουσι δι' ὃν εἴπομεν τρόπον, μετὰ δὲ τὸ γεῦμα οὐδαμῶς, ἵνα μὴ τις μεθύων ἀτάκτως καὶ προπετῶς προσέλθῃ τῷ βασιλεῖ.

Ἐστὶ ὁ πρωτοστράτωρ ἐνὶ καὶ δεφένσωρ τῶν κουρσεύοντων. Τούτων γὰρ μήτε τάξιν ἐχόντων μήτε φλάμουλον ἴδιον, ἀλλ' ἀτάκτως οὕτω; ἀπολυομένων, ὁ πρωτοστράτωρ ὀπίσω τούτων εὐρισκόμενος δεφένδεύει τούτους, ἐὰν ἄρα πόλεμον εὐρωσιν· διὰ τοῦτο καὶ γὰρ πρωτοστράτωρ καλεῖται, διὰ τὸ προηγεῖσθαι πάντος αὐτοῦ τοῦ στρατοῦ. Ἀπὸ δὲ τῶν κουρσευομένων πάντα τὰ ποικίλα, ἃ ὀνομάζονται φυνεῖλα, ἔθος ἐστὶ λαμβάνειν τὸν πρωτοστράτορα.

Ὁ μέγας λογοθέτης διατάττει τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως ἀποστελλόμενα προστάγματα καὶ χρυσόβουλλα πρὸς τοὺς ῥήγας, σουλτάνους καὶ τοπάρχας. Καὶ τοῦτο μὲν ἴδιον τοῦ μεγάλου λογοθέτου ὑπηρετήμα.

Τὸ δὲ τοῦ δομεστικίου ἐνεργεῖν ὃ ἂν ἐπιτάξῃ ὁ βασιλεὺς.

Ὁ μέγας στρατοπεδάρχης ἐστὶν ἐπιμελητὴς τῶν τῆς στρατιᾶς ἐπιτηδεῶν, ἦτοι τροφίμων, ποτῶν καὶ πάντων τῶν χρειωδῶν.

Ὁ μέγας πριμμικῆριος ἐντός τοῦ παλατίου εἰς τὴν παράτασιν παιδοπούλου τοῦ βεστιαρίου κομίζοντος τὸ βασιλικὸν δικανίκιον, μέχρι καὶ τοῦ τρικλίνου διμορίου, οὗτος τοῦτο λαμβάνων τῷ βασιλεῖ φέρων δίδωσιν. Ὅταν δ' αὐ τοῦτο παρὰ τοῦ βασιλέως λάβῃ, ἐπ' ἀδείας ἔχει πολλάκις κατέχειν αὐτὸ τιμῆς ἕνεκα. Τὸ δὲ οἰκτεῖον δίδωσι πρὸς τὸ ῥηθὲν τοῦ βεστιαρίου παιδόπουλον, ὃς καὶ ἐξάγει τοῦτο ἐν τῷ σχήματι, κατὰ καὶ τὸ βασιλικόν.

Ἐνὶ δὲ καὶ τεταγμένον δίδωσθαι πρὸς τὴν μέγαν πριμμικῆριον κατὰ κυριακὴν, χάριν δικανικίου, ὑπέρπυρον ἐν. Ἄν δ' ἴσως οὕτως ἀποδημεῖ, δίδωσι τὸ δικανίκιον ὃ ἐντιμότερος τῶν καθυρεθέντων ἀρχόντων. Εὐρίσκειται καὶ εἰς τὸ φωσαάτον κεφαλὴ τῆς βασιλικῆς συντάξεως. Ἐχει δὲ καὶ ἴδικόν αὐτοῦ φλάμουλον ἐν τῇ τοιαύτῃ συντάξει.

Ὁ μέγας κοντόσταυλος εὐρίσκεται κεφαλὴ τῶν Ἀδογαστῶρων Φράγγων.

Ὁ πρωτοσεβαστὸς οὐδεμίαν ὑπηρεσίαν ἔχει.

Τοῦ πιγκέρνη ἡ ὑπηρεσία, ὅτε καὶ ἡ τῶν μεγάλου δομοστικού λεχθήσεται.

Ὁ κουροπαλάτης εἶχε μὲν εἰς τὸ καλαιὸν ὑπηρεσίαν, ἥτις ἐστὶν ἐνεπίγνωστος, νῦν δὲ οὐδεμίαν.

Ὁ παρακοιμώμενος τῆς σφενδόνης τὴν τοῦ βασιλέως σφενδόνην λαμβάνων σφραγίζει διὰ κηροῦ ἐνθα δεξ. ἡ δὲ τοιαύτη σφραγίς, ἡ διὰ κηροῦ δηλαδὴ, οὐδαμῶς γίνεται ἀλλαγῶν παρὰ τοῦ βασιλέως, εἰ μὴ πρὸς τὴν εἰσποιναν τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ τὴν εἰσποιναν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὸν βασιλέα τὸν υἱὸν αὐτοῦ. Πρὸς δὲ δεσπότης, πατριάρχας καὶ τοὺς λοιποὺς ἀρχοντας τῶν ἐντιμοτέρων διὰ μολιθδίνης βούλης. Φέρει δὲ οὗτος καὶ τὴν βασιλικὴν σπάθην, ἀποδημοῦντος τοῦ πρωτοστράτορος.

Ὁ παρακοιμώμενος τοῦ κοιτῶνος εὐρίσκεται κεφαλὴ τῶν ἐν τῷ κοιτῶνι παιδοπούλων καὶ τῶν κοιτωναρίων, ἔχων ὑπ' αὐτὸν καὶ τὸν προκαθήμενον τοῦ κοιτῶνος. Μένει δὲ καὶ ἐντὸς τοῦ παλατίου. Τοῦ παρακοιμωμένου δὲ τῆς σφενδόνης ἀποδημοῦντος οὗτος φέρει τὴν τοῦ βασιλέως σπάθην.

Ἡ τοῦ γενικοῦ λογοθέτου ὑπηρεσία οὐ γινώσκειται.

Ὁ πρωτοβεστιαρίτης ἐστὶν ὑπρέτης τῆς παραστάσεως. Πρὸ γὰρ τοῦ τὸν βασιλέα τοῦ καλλίου αὐτοῦ ἐξελεῖν οὗτος εὐρίσκεται ἐν τῷ τρικλινίῳ μετὰ τε τοῦ μεγάλου ἐταιριάρχου καὶ τοῦ τῆς ἀβλῆς πριμμικηρίου. Καὶ μετὰ τὸ ἐξελεῖσθαι καὶ σταθῆναι τὸν βασιλέα ἐξέρχεται ὁ πρωτοβεστιαρίτης, καὶ καλεῖ τοὺς τῶν ἀρχόντων ἐντιμοτέρους εἰς τὴν παράστασιν. Ἐπειτα ὁ μέγας ἐταιριάρχης, καὶ καλεῖ καὶ οὗτος τινὰς τῶν προτέρων πλείους. Καὶ μετὰ τοῦτον ἐξέρχεται ὁ πριμμικηρίος τῆς ἀβλῆς, καὶ καλεῖ καὶ οὗτος ὡσαύτως τοὺς λοιποὺς τῶν ἀρχόντων. Ἐἶτα φέρουσι τὸ τοῦ βασιλέως δικανίκιον οὐ καὶ ἐοθέντος τῷ βασιλεὶ παρὰ τοῦ μεγάλου πριμμικηρίου, ὡς εἰρησται, εὐθὺς οἱ ἐταιριάρχαι καλοῦσι τοὺς ἐπιλοίκους, τοὺς τὰ κίχκινα δηλονότι φοροῦνται; σκαράκινα, καὶ πάντας τοὺς κάτω. Καὶ γίνεται μὲν οὕτω τοῦτο πάντοτε, κατὰ τε τὴν τοῦ ὄρθρου ὥραν τῆς λειτουργίας καὶ ἑσπερινοῦ· μετὰ δὲ τὴν ἀποδυσιν, εἰ μὲν ἔχει θέλημα ὁ βασιλεὺς ἵνα δημηγορήσῃ ἡ εὐεργετήση ὀφθίκιον πρὸς τινα, ἐπὶ ἡ παράστασις ἵσταται. Εἰ δὲ μὴ, τοῦ πρωτοβεστιαρίτου τὸ ἑαυτοῦ δικανίκιον κρούσαντες ἐπ' ἰδαίφους ἡρέμα οἱ ἐταιριάρχαι οἱ δικανίκια ξύλινα φέροντες λέγουσι τοῖς μετὰ τὸ δικανίκιον εἰσελθοῦσι τοῦ βασιλέως, καὶ ἐξέρχονται. Εἰ δὲ τι τῆς παραστάσεως ἵσταμένης δέησις ἀνευρεθῆναι τῷ βασιλεὶ, εἴτε δι' ἀποκριτάριον εἴτε δι' ἄλλο τι τῶν ἀναγκαίων, οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων ἔχει τοῦτο ἐπ' ἀδείας ποιῆσαι, μὴ τοῦ βασιλέως ἰσως ἐπιτάξαντος, εἰ μὴ μόνος ὁ πρωτοβεστιαρίτης· εἰ δ' οὗτος ἀποδημῇ, ὁ μέγας πριμμικηρίος.

Ἡ τοῦ δομοστικού τῆς τραπέζης ὑπηρεσία καὶ

Magnus contostaulus est caput stipendiariorum Francorum.

Protosebastus nullo munere fungitur.

Pincernæ officium explicabitur, quando de magni domestici munere sermo erit.

34 Curpalata olim quidem habebat officium, quod nunc incognitum est. In præsentī nullo fungitur munere.

Præfectus sigilli seu sigillifer imperatoris pala seu annulo obsignat litteras cera, quando oportet. Hoc vero per ceram sigillum non usurpat uspiam imperator, nisi ad dominam matrem suam, ad dominam uxorem suam et ad imperatorem filium; ad despotas autem, ad patriarchas et ad reliquos honoratiores principes et proceres utitur plumbea bulla. Portat insuper iste imperatoris ense, absente protostratore.

Præfectus cubiculi est caput eorum qui ministrant in cubiculo et cubiculariorum. Habet sub se quoque præsidem cubiculi. Manet in palatio. Absente præfecto sigilli fert iste imperatoris ense.

Functio logothetæ generalis incognita est.

Protovestiarites minister est circumstationis. Prius enim quam imperator ex suo conclavi exeat, iste jam in triclinio versatur cum magno hetæriarcha et primicerio aulæ. Et postquam imperator prodiit et in triclinio constitit, egreditur protovestiarites, vocatque ad circumstationem honoratiores ex proceribus. Postea magnus hetæriarcha vocat et ipse aliquos, et quidem plures prioribus. Post hunc exit primicerius 35 aulæ, qui reliquos procerum similiter advocat. Deinde afferunt imperatoris sceptrum; quod magnus primicerius imperatori modo supra exposito porrigit. Quo peracto statim hetæriarchæ accersunt cæteros, nempe eos qui scaranica coccinea ferunt, et his inferiores; sitque hoc semper mane circa horam liturgiæ et horam vespertini officii. Post missionem. si imperator aut verba facere aut beneficium officii in aliquem conferre velit, manet circumstatio. Sin minus, protovestiarita humum cum suo baculo pulsante paulatim hetæriarchæ, et qui baculos ligneos gestant, id indicant iis qui post allatum sceptrum imperatoris ingressi sunt, et egrediuntur. Si quid durante circumstatione sive per apocrisarium sive alium quem ex necessariis imperatori proponendum sit, nemo ex proceribus ejus faciendi potestatem habet, non mandante id fortassis imperatore, nisi solus protovestiarites, et ipso absente magnus hetæriarcha; si et ipse absit, primicerius aulæ.

ἑταιριάρχης, εἰ δὲ καὶ οὗτος, ὁ τῆς ἀβλῆς πριμμικηρίου. Officium domestici mensæ et præfecti mensæ

explicabitur, quando de munere magni domestici A

Magnus pappias olim habuit incognitum officium, nunc autem nullum.

Similiter eparchus, qui et ipse nullum officium habet.

36 Magni drungarii vigiliarum officium exponitur, quando de officio magni domestici in exercitu disseremus.

Magni hetæriarchæ munus prius quidem explicatum est, quando de circumstatione agebamus. Recipit iste undequaque adventantes exsules et perfugas : ideo etiam hetæriarcha appellatur, tanquam qui etatrous sive amicos suscipiat.

Logotheta cursus olim habuit officium nobis incognitum, nunc vero nullum.

Primi secretarii munus ex ipso vocabulo innotescit. Est primus inter iudices. Interdum cum ipso iudicant, decreto imperatoris, etiam alii honoratiores ipso.

Præfecti exercitus officium explicabitur, quando de officio magni domestici in exercitu sermo erit.

Mystici functio patescit ex ipso nomine.

Domesticus scholarum olim ferme idem officium gessit quod modo magnus domesticus. Nunc nullo munere fungitur.

Magnus drungarius classis eam rationem habet ad magnum ducem, quam vigiliarum magnus drungarius ad magnum domesticum.

Primicerius aulae habet in circumstatione eam functionem de qua **37** antea dictum. Ejus etiam munus est ut inter omnes qui in aula versantur, decentem ordinem constituat. Quemadmodum enim quilibet ex proceribus designatum et proprium locum in circumstatione obtinet, ita et quilibet aulicorum classis proprium in aula tenet locum. Barangi enim ministri sunt ad fores conclavis imperatorii et triclinii. In aula vero palatii milites sunt stationarii, habentes equos, quibus etiam alogator præest. Post istos sunt alii stationarii, sed equis earent, habent tamen alogatorem : qui spathas suas manibus gestant. Deinde sunt quos nominant tzacones, qui et ipsi pilaticia portant. Post hos sunt alii, pedites quidem et isti, quos murtalos vocant, quorum quilibet fert tela. Stationarii pileos seu umbellas gestant, tzacones, petasos seu cuculiones. Ferunt etiam superne coloris cæsii loricas stantibus leonibus, iisque albis, in pectore insignitas, qui contra sese erecti sunt. Similiter in tergo. Etiam Cortinariii, qui et ipsi præfectum habent, quem comitem appellant; quorum licet classis minor sit, stationem tamen habent infra locum imperatorii throni. Bardariotæ destinati sunt ad custodiam januæ aulicæ. Omnes igitur isti, quando matutinæ laudes, liturgiæ et vespertinæ decantantur, ordine quique suo consistunt,

Α του επι της τραπέζης λεχθήσεται, οτε και η του μεγάλου δομεστικού.

Ο μέγας παππίας ειχε μὲν πάλαι ὑπηρεσιαν ἀνεπίγνωστον, νῦν δὲ οὐδεμίαν.

Ο Ἐπαρχος ὡσαύτως· νῦν δὲ οὐδὲ οὗτος.

Η του μεγάλου δρουγγαρίου της βίγλης ὑπηρεσία ειρήσεται καὶ αὐτή, οτε και η του μεγάλου δομεστικού η εις τὸ φωσσάτον.

Τὸ του μεγάλου ἑταιριάρχου ὑπηρετήμα ἐλέχθη μὲν πρότερον, οτε περι της παραστάσεως ἐλέγομεν. Δίχεται δὲ οὔτος; και τοὺς προζερχομένους πανταχόθεν φυγάδας· διὸ και ἑταιριάρχης καλεῖται, ὡ, τοὺς ἑταίρους ἦτοι τοὺς φίλους δεχόμενος.

Ο λογοθέτης του δρμου ειχε μὲν πάλαι κα οὔτος ὑπηρεσιαν ἡμῖν ἀνεπίγνωστον, νῦν δὲ οὐδεμίαν.

Τὸ του πρωτασηκρήτης ὑπηρετήμα δῆλον και ἀπ' αὐτοῦ του ὀνόματος· πρώτος γάρ τῶν σεκρέτων λέγεται. Ἔστι δὲ οτε συγκρίνουσι μετ' αὐτοῦ βασιλικῶ ὀρισμῶ και ἕτεροι ἀντιμῶτεροι τούτου.

Τὸ του επι του επι στρατοῦ ὑπηρετήμα, λεχθήσεται και τούτο, οτε και του μεγάλου δομεστικού τὸ εις φωσσάτον.

Η του μουσικῶ ὑπηρεσία νοεῖται και ἀπ' αὐτοῦ του ὀνόματος.

Ο δομεστικός τῶν σχολῶν πάλαι μὲν ειχεν ὑπηρεσιαν σχεδὸν ἦν ὁ μέγας δομεστικός ἀρτι, νῦν δὲ οὐδεμίαν.

Ο μέγας δρουγγάριος του στόλου τὸν αὐτὸν λόγον εχει πρὸς τὸν μέγαν δούκαν ὃν ὁ της βίγλης μέγας δρουγγάριος πρὸς τὸν μέγαν δομεστικον.

Ο πριμμικῆριος της αὐλῆς εχει μὲν ἐν τη παραστάσει ὑπηρεσιαν ὡσαν προεῖπομεν, εὐτακτεῖ δὲ και τοὺς ἐν τη αὐλῆ πάντας. Ἄσπερ γάρ τῶν ἀρχόντων ἕκαστος τὸν ἀποτεταγμένον και ἴδιον εχει τόπον εις την παράστασιν, οὔτω και τῶν ἐν τη αὐλῆ τάξεων ἕκαστη τὸν ἴδιον αὐλῆς κέκτηται τόπον. Οἱ μὲν γάρ Βάραγγοι εὐρίσκονται ὑπηρετοῦντες εις τε τὰς θύρας του κελλίου του βασιλέως και εις τὸ τρικλινον, ἐν τη αὐλῆ δὲ του παλατιου στρατιῶται ὀνομαζόμενοι οὔτω παραμοναι, εχοντες ἄλογα, ἐφ' ὧν και ἀλλαγάτωρ. Καὶ μετ' αὐτοὺς

Ἐτεροι, παραμοναι μὲν και οὔτοι, πλὴν ἀνευ ἀλόγων, εχοντες ἀλλαγάτωρα, φέροντες ἐν χερσὶ πάντες τὰς σπάθας αὐτῶν. Εἴτα εὐρίσκονται οἱ ὀνομαζόμενοι τζάκονες, φέροντες και οὔτοι πιλατικια. Καὶ μετὰ τούτους ἕτεροι, πεζοὶ μὲν και οὔτοι, ὀνομαζόμενοι Μυρτάτοι, τῶσα ἕκαστος φέροντες· αὶ μέντοι παραμοναι μετὰ σκιαδίων, οἱ τζάκονες δὲ μετὰ καπασιῶν, φοροῦντες και ἐπάνω κλίβανα ἡεράνεα, λέοντας περι τὸ στηθος εχοντα ἱσταμένους λευκοὺς, ὀρώντας ἀντιπρὸ κατὰ πρόσωπον. Ὡσαύτως και ὀπισθεν. Εἰσὶν και Κορτινάριοι, εχοντες και οὔτοι ἔνοχον, ὃς κόμης καλεῖται· οἱτινες δη καν ἐλάτων τάξις εὐρίσκωνται, ἀλλ' οὐν κάτω ἱστανται της προκύψεως. Οἱ δὲ Βαρδариῶται εις την της αὐλῆς θύραν. Πάντες οὖν οὔτοι, και οἱ εἰρημένοι, καθ' ἣν ὥραν ὃ τε ὀρθρινὸς ὕμνος ψάλ-

λείται, ὁ τῆς λειτουργίας, καὶ ὁ τοῦ ἱερατικοῦ, κατὰ Ἀ τάξιν ἱστανται, εὐτακτοῦντος αὐτοῦ τοῦ πριμμικρίου τῆς αὐλῆς, καθὰ εἴρηται.

Ἵπηρετοῦσι δὲ οἱ Κορτινάριοι εἰς τὴν τοῦ βασιλέως σκηρῆν, ἥτις κόρτη ὀνομάζεται. Ὁ μέντοι κόρτης αὐτῶν καὶ αὐτοὶ δ' οὗτοι πανία φοροῦσι κόρικινα ἐκ τῶν τῆς κόρτης παλαιῶν πανίων, ἐξ ὧν καὶ ἐπὶ κεφαλῆς σκουφίας μόνον ἐρυθρὰς ἐντὸς μὲν τῆς αὐλῆς, οὐ μὴν δὲ καὶ καπὰσα· ἐπὶ τε καὶ κάλττας τοιαύτας, μετὰ παπουτζιῶν μελάνων. Ἐκτὸς δὲ φοροῦσι τὰς τοιαύτας σκουφίας μετὰ καπασίων.

Τοιαῦτα ἐνδύματα ἐρυθρὰ ἐνδύονται μὲν καὶ οἱ Βαρδარიῶται, διὰ πανίων, οὐκ ἐκ τῆς κόρτης, ἀλλ' ἐξ οἰκίων, ἐπὶ κεφαλῆς δὲ Περσικὸν φόρεμα, ἀγγουρωτὸν ὀνομαζόμενον, ἔχον ἀντὶ μαργελλίων πάνιον κίτρινον. Κρέμανται δὲ ἐπὶ ζώνης ἐκάστου τούτων λῶροι, οὗς κίλοῦσι μαγκλάδια, μαστίζειν τοὺς ἀξίους μαστίζεσθαι, φέροντες ἀεὶ δικανίκια. Ὅτι δὲ καθαλλικεὺς ὁ βασιλεὺς, προηγούνται, καὶ φέροντες αὐτὰ ὄρθια εὐτακτοῦσι τὸν λαόν. Ἐχουσι δὲ οὗτοι καὶ πριμμικρίον. Τούτους πάλαι Πέρσας κατὰ γένος ὄντας ὁ βασιλεὺς μετακίσας ἐκείθεν εἰς τὸν Βαρδάριον ἐκάθισε ποταμὸν, ἀφ' οὗ καὶ Βαρδარიῶται καλοῦνται.

Ὁ πρωτοσπαθάριος λέγεται δι: τὴν κατὰ μὲν τὸ παλαιὸν πρῶτος τῶν σπαθάρων παραμονῶν. Νῦν δὲ οὐδεμίαν ὄπηρεσίαν ἔχει.

Ὁ μέγας ἄρχων οὐδὲ ἐν ὑπέρητμα κέκτηται, καὶ ὁ τατὰς τῆς αὐλῆς ὡσαύτως.

Οἱ μεγάλοι τζαούσιοι εὐρίσκονται εὐτακτοῦντες τὴν τοῦ βασιλέως σύνταξιν, ὑπὸ τὸν μέγαν πριμμικρίον ὄντες.

Ὁ πραιτωρ τοῦ δήμου οὐδ' οὗτος ἔχει ὄπηρεσίαν τινά.

Ὁ τῶν οἰκιακῶν λογοθέτης ὡσαύτως.

Καὶ ὁ λογαριαστής τῆς αὐλῆς οὐδ' οὗτος ἔχει τι ὄπηρετμα νῦν.

Ὁ πρωτοκυνηγός ἔχει μὲν τὴν ὄπηρεσίαν ταύτην δι: τοῦ βασιλέως τὸν ἵππον ἀναβαίνοντα, οὐδὲς ἕτερος τὴν σκάλαν κατέχει εἰ μὴ μόνος οὗτος, εἰ παρῶν εὐρίσκειται, ἄρχει δὲ καὶ τῶν κυνηγῶν τῶν λεγομένων σκυλλομάγγων. Εἰ δὲ ποτε κυνηγετοῦντος τοῦ βασιλέως αἰμαχθῆναι συμβῆ τι τῶν ἱματίων αὐτοῦ, λαμβάνει τοῦτο καθ' ὄπηρεσίαν ὁ πρωτοκυνηγός.

Ὁ σκουτέριος βαστάζει τὸ διβέλλιον καὶ τοῦ βασιλέως σκουτάριον, οὐ μόνον εἰς τὰς προκῦψεις, ἀλλὰ καὶ ὅπου ὁ βασιλεὺς ἀπέρχεται. Εὐρίσκονται δὲ μετὰ τοῦ διβέλλιου καὶ πάντες οἱ Βάραγγοι. Ἐπεὶ οὖν εἰς τὸ φωσάτον ὁ βασιλεὺς εὐρίσκειται, εἴτε καὶ ἀλλαχοῦ, τὸ διβέλλιον πάντοτε ἐμπροσθεν αὐτοῦ φέρεται.

Ὁ ἀμηράλιος ὑπὸ τὸν μέγαν δοῦκαν εὐρίσκειται, ἤγεται δὲ τοῦ στολίου παντὰς.

Ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων δέχεται τὰς τῶν αἰτούντων καὶ τῶν ἀδικουμένων ἀναφοράς, καθαλλάρου διερχομένου τοῦ βασιλέως.

A primicerio aulæ ipsos in ordinem decentem cogente, ut dictum est.

38 Cortinari ministrant ad imperatoris tabernaculum, quod cortis nominatur; quorum comes et ipsi ferunt pannos coccineos ex cortis veteribus panibus, et ex iisdem in capite galericulos rubros intra aulam quidem, at non petasos. Præterea caligas ejusdem generis cum nigris calceamentis. Extra aulam vero gestant hujusmodi galericulos cum petasis seu cuculionibus.

Hujusmodi rubris indumentis vestiuntur etiam Bardariotæ, quæ confecta sunt ex pannis, non a corte sumptis, sed ex propriis. In capite Persicum gestamen gestant, cui nomen angurotum, quod loco margellarum pannum citrini coloris habet. Ex cujuslibet horum zona pendent lora, quæ vocantur manuclavia, hoc est baculi seu virgæ, ut flagellis dignos flagellent. Semper ferunt baculos. Præcedunt, quando imperator equitat, et baculos erectos ferunt, ut constituent ordinem in populo. Habent et isti primicerium; quos origine Persas imperator inde transtulit ad Bardarium flumen, a quo etiam Bardariotarum nomen inditum est.

Protopatharius hoc nomen adeptus est, quia olim fuit primus inter spatharios stationarios. In præsentem nullum officium gerit.

39 Neque magnus princeps officium aliquod habet, ut nec tatas aulæ.

Magni tzausii comitatum imperatoris ordinant, et subsunt magno primicerio.

Prætor populi caret functione.

Similiter logotheta rei familiaris.

Neque logariastes aulæ aliquo munere fungitur.

Primus venatorum hoc munus habet: imperatore equum ascendente nullus alius, sed ipse solus, si præsens sit, stapedem tenet. Præst venatoribus, quos canum mangones vocitant. Si contingat aliquod ex vestimentis imperatoris sanguine aspergi in venatione, accipit illud ex munere suo primus venatorum.

Scutifer fert vexillum et imperatoris scutum non solum ad loca quibus in throno sublimis sedet, sed quocunque se confert imperator. Omnes porro Barangi ad hoc vexillum defendendum sunt destinati. Sive igitur imperator sit in exercitu, sive alibi, vexillum semper illi præportatur.

Ameralius magno duci subditur, regitque totam classem.

Magister supplicum libellorum, quando imperator equitat, supplicationes eorum qui petunt quique injuria affecti sunt recipit.

40 Quæstor olim habebat officium, nunc nullum. **A** Ὁ κοισίστωρ εἶχε μὲν πάλαι καὶ οὗτος ὑπηρεσίαν, νῦν δὲ οὐδαμῶς.

Functio magni adnuniastæ explicabitur, quando agetur de officio dōmestici in exercitū.

Τὸ τοῦ μεγάλου ἀδνουμιαστοῦ ὑπηρετήμα λεχθήσεται δὲ τοῦτο, δηληνίκα τοῦ μεγάλου δομestίκου τὸ εἰς τὸ φωσσάτον.

Logotheta castrensis nullum ministerium habet.

Ὁ λογοθέτης τοῦ στρατιωτικῆ οὐδεμίαν ὑπηρεσίαν ἔχει.

Primus accipitrarius præest illis venatoribus qui aves ferunt. Gestat quoque chirothecam in zona, ut aatea dictum.

Ὁ πρωτοϊερακάριος ἀρχει τῶν φερόντων ὄρνεα κυνηγῶν, φέρει δὲ καὶ χειρόρτιον ἐπὶ ζώνης, ὡς προεῖρηται.

Logotheta gregum seu pecuariæ functus quidem olim fuerat officio, nunc vero nullo.

Ὁ λογοθέτης τῶν ἀγελῶν εἶχε καὶ οὗτος πάλαι ὑπηρεσίαν, νῦν δὲ οὐδαμῶς.

Magnus interpres est primus interpretum, quos vulgo nominant dragomanas.

Ὁ μέγας διερμηνευτής ἐστὶ πρῶτος τῶν ἐρμηνέων, οὓς κοινῶς ὀνομάζουσι δραγομάνους.

Acoluthus harangorum præfectus est. Sequitur imperatorem ante illos. Ea etiam de causa acolutibus, hoc est secutor, appellatur.

B

Ὁ ἀκόλουθος εὐρίσκεται μὲν ἐνοχος τῶν Βαράγγων, ἀκολουθεῖ δὲ τῷ βασιλεῖ ἔμπροσθεν αὐτῶν - διὰ τοι τοῦτο καὶ ἀκόλουθος λέγεται.

Judex exercitus, si imperator sit in exercitu, occurrentes controversias militum, sive de equis sive de armis sive de præda sive de alia quacunque cognoscit ac componit.

Ὁ κριτής τοῦ φωσσάτου, τοῦ βασιλέως εἰς τὸ φωσσάτον εὐρίσκομένου, τὰς παρεμπιπτούσας ὑποθέσεις τοῖς στρατιωταῖς εἶπε περὶ ἀλόγων εἶπε ἀρμάτων εἶπε καὶ κούρσων ἢ περὶ τοιοῦτου τινὸς καθιστᾷ καὶ ἐξετάζει.

Præfectus allagii locum obtinet in comitatu imperatorio, et subest magno primicerio.

Ὁ ἀρχων τοῦ ἀλλαγίου εἰς τὴν τοῦ βασιλέως εὐρίσκεται μὲν σύνταξιν· καὶ ὑπὸ τὸν μέγαν δὲ πριμικῆριον.

Protallagator similiter subjicitur magno primicerio, et comitatum sequitur, ut si quis eum deserat, revocet et in comitatum reducat **41** debitumque ordinem conservet. Si vero magnus primicerius aliquo ex militibus comitatus opus habeat, significat id protallagatori, qui eum accersit.

C

Πρωταλλαγάτωρ ὡσαύτως ὑπὸ τὸν μέγαν πριμικῆριον, πλὴν ἀκολουθεῖ ὄπισθεν τῆς συντάξεως, ἵνα κὰν ἀπολιμπάνηται τις αὐτῆς, φέρῃ οὗτος καὶ ἀποκαθιστᾷ εἰς τὴν σύνταξιν καὶ εὐτακτῆ. Εἰ δὲ καὶ ὁ μέγας πριμικῆριος ἐν χρεῖα τινὸς γένοιτο τῶν ἀπὸ ταύτης, πρὸς τὸν πρωταλλαγάτορα λέγει καὶ καλεῖ τοῦτον.

Magnus administrator nullam functionem habet. Orphanotrophus olim habebat curam pupillorum, nunc omni officio caret.

Ὁ μέγας διοικητής οὐδεμίαν ὑπηρεσίαν ἔχει. Ὁ ὄρφανοτρόφος ἦν μὲν φροντίζων καὶ ἐπιμελούμενος πάλαι τῶν ὄρφανῶν, νῦν δὲ οὐδαμῶς κέκτηται τινα ὑπηρεσίαν.

Protonotarius ipso suo nomine innotescit: est enim primus notariorum sive scribarum.

Ὁ πρωτονοτάριος δηλὸς καὶ ἀπὸ τοῦ ὀνόματος· πρῶτος γὰρ τῶν νοταρίων ἦτοι τῶν γραμματικῶν.

Ejus qui a memoria functio olim erat, ut eorum qui in expeditionibus et alibi præclare se gessissent, nomina describeret, eosque imperatori in memoriam revocaret, quo justis honoribus et præmiis afficerentur. In præsentem nullam functionem habet.

Τὸ τοῦ ἐπὶ τῶν ἀναμνήσεων ὑπηρετήμα πάλαι μὲν ἦν τοῦ ἀπογράφεσθαι τοὺς ἐν ταῖς στρατιαῖς καὶ ἀλλαχοῦ ἀριστεύοντας, καὶ ἀναμνησκειν τὸ ὑπὲρ αὐτῶν τῷ βασιλεῖ, ἵνα λαμβάνωσι τὰς προσηκούσας τιμὰς· κατὰ δὲ τὸ παρὸν οὐδεμίαν ὑπηρεσίαν ἔχει.

Domesticus murorum hanc functionem habet, ut si qua urbes reparatione egeant, id reparandum curet.

D

Ὁ δομestικός τειχέων ἔχει τοῦτο τὸ ὑπηρετήμα, ὅτι εἰ τινος τὰ κάστρα περιποιήσεως δεῖοντο, ἐπιμελεῖσθαι τοῦτο εἰς τὸ ἀνακτιῖσθαι.

Præses cubiculi imperatorii præest quidem cubiculariis, sed subjacet accubitori cubiculi.

Ὁ προκαθήμενος τοῦ κοιτῶνος τοῦ βασιλικῆ ἀρχει μὲν τῶν κοιτωναρίων, εὐρίσκεται δὲ ὑπὸ τὸν τοῦ κοιτῶνος παρακοιμώμενον.

Præses vestiarii subjicitur protovestiariæ. Operam suam locat in acceptorum expensorumque proventuum rationibus annotandis.

Ὁ προκαθήμενος τοῦ βεστιαρίου ὑπὸ τὸν πρωτοβεστιαρίτην εὐρίσκεται, ὑπηρετεῖ δὲ καὶ εἰς τὰς προφερομένας καὶ ἐξερχομένας εἰσόδους τε καὶ ἐξόδους.

Vestiarii munus occupatur in mari. Nam quando imperator expeditionem **42** marinam suscipit, iste præest triremi quæ vestiarium (imperatoris) vehit. Post sequitur triremem imperatoriam.

Ὁ βεστιαρίος ἔχει ὑπηρετήμα θαλάσσιον. Τοῦ γὰρ βασιλέως κατὰ θάλασσαν στρατεύοντος ἀρχει οὗτος τοῦ εὐ βεστιαρίου φέροντος κατέρρου, ἀκολουθεῖ τε κατόπιν τοῦ βασιλικῆ κατέρρου.

Hæteriarcha quidem, ut ante dictum est, ad cir-

Ὁ ἑταιριάρχης ὑπηρετεῖ μὲν εἰς τὴν παράστα-

ειν, ὡς προείρηται, συνυπηρετεῖ δὲ καὶ τῷ μεγάλῳ ἄρχι-
ἐπιτάχῃ ὑπὲρ τῶν προσφύγων.

Ὁ τῆς αὐλῆς λογαριαστῆς λογίζεται τοὺς ἐν τῇ
αὐλῇ εὐρισκομένους πάντας βόγατορας, εἰ λείπει
τινὶ ἀπὸ τῆς βόγας αὐτοῦ ἢ ἐξεδούλευσεν ὑπὲρ τῶν
ἐρογεύθη.

Στρατοπεδάρχης τῶν μονοκαβάλλων ὑπηρετήμα
εἶχε τοιοῦτον. Ἦσαν ἐν τοῖς κατὰ θέματα τόποις
φωσάτου τάγματα, οἱ μὲν μεγαλοαλογίται ὀνομα-
ζόμενοι, οἱ δὲ τρικάβαλλοι, οἱ δὲ δικάβαλλοι, καὶ
ἕτεροι μονοκάβαλλοι. Ἦν οὖν εὗτος ὁ στρατοπεδάρ-
χης φροντιστῆς καὶ ἐπιμελητῆς μόνων τῶν μονοκα-
βάλλων.

Ὁ τῶν τζαγγαρόρων στρατοπεδάρχης φροντίζων
ὡσαύτως καὶ ἐπιμελούμενος τοῦτων, καὶ ὁ τῶν μουρ-
τάτων στρατοπεδάρχης ὁμοίως.

Ὁ στρατοπεδάρχης τῶν τζακόνων ἐπιμελεῖται
τῶν εἰς τὰ κάστρα εὐρισκομένων φυλάξων, οἵτινες
τζακόνες ὀνομάζονται.

Ὁ προκαθήμενος τῶν μεγάλων παλατιῶν ἐπιμε-
λητῆς αὐτῶν, καὶ τῶν Βλαχερσῶν παλατιῶν ὡσαύ-
τως προκαθήμενος.

Τῶν θεμάτων δομῆστικος ἦν πάλαι φροντίζων καὶ
ἐπιμελούμενος τῶν τοῦ δημοσίου πραγμάτων. Καὶ
οἱ δομῆστικοὶ τῶν τε ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν θεμά-
των φροντισταὶ ὡσαύτως καὶ ἐπιμεληταὶ τῶν ἐκεῖσε
δημοσίων πραγμάτων.

Τὸ τοῦ μεγάλου μυρταίτου ὑπηρετήμα ἀνεπίγνω-
στόν ἐστιν.

Τὸ τοῦ πρωτοκλήματος θαλάσσιον ἔστιν. Εὐρίσκει-
ται οὗτος τῶν ἐν τῷ βασιλικῷ στόλῳ πάντων κομη-
των πρῶτος.

Καὶ τὸ τοῦ δρουγγαρίου ὡσαύτως θαλάσσιον.
Δρουγγα ποσότης τοσοῦτων τινῶν ἐρμηνεύεται, ἧς
ἡ ἀρχὴ ὁ τοιοῦτος δρουγγάριος.

Οἱ προκαθήμενοι καὶ οἱ καστοροφύλακες ὑπηρεταὶ
ἐκάστης κατ' ἀξίαν τῶν πόλεων.

Ἔως ὧδε πασῶν αἰ ὑπηρεσίαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῆς τῶν δασποικῶν ἐορτῶν τάξεως, καὶ
τῶν κατ' αὐτάς τελομένων θήμων, ἐν αἷς
διαλαμβάνεται καὶ περὶ τοῦ μεγάλου δομῆ-
στικου ὑπηρεσίας, τοῦ τε πικέρη καὶ δομῆστικου
τῆς τραπέζης καὶ τοῦ ἐπὶ τραπέζης.

Τῇ κθ τοῦ Δεκεμβρίου μηνός, καθ' ἣν ἡ τῶν
Χριστουγέννων παραμονή, τοῦ βασιλέως εἰς τὸν ἡρ-
θρον μὴ ἐξελθόντος κατὰ τὴν ἐξ ἔθους αὐτῷ συνή-
θειαν, ἀλλ' ἐν τῷ αὐτοῦ κελλήφ εὐρισκομένου, φέ-
ρουσι μέτα τὴν ἀπόλυσιν οἱ κανονάρχαι καὶ ἱστώσιν
εἰκονοστάσιον, εἰς δὲ κρέμονται ἄγρια εἰκόνες τῆς τε
γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ ἕτεραι τρεῖς ἢ τέσσαρες.
Ἐμπροσθεν δὲ τούτου ἀναλόγιον, ἐφ' οὗ ἐπίκειται
ἄγιον εὐαγγέλιον. Καὶ οἱ μὲν ἱερεῖς ἵστανται πλη-
σίον τῶν ἁγίων εἰκόνων μετὰ τῶν ἱερατικῶν στολῶν,
οἱ δ' ἀναγιώσται μέσον τοῦ τρικλίνου κατὰ πρόσω-
πον τοῦ βασιλέως μετὰ τῶν ἱματίων καὶ ἐπιβρι-
πτῶν αὐτῶν, φοροῦντες καὶ χαμίσια ἐπάνω τῶν
ἱμασίων, ὁ μόντος πρωτοφάτης καὶ ὁ δομῆστικος
λευκὰ, ὁ λαμπαδάριος δὲ κρατῶν τὸ χρυσοῦν διδάμ-

A cum stationem ministrat. Simul autem cum magno
hetæriarchâ curam gerit eorum qui refugium qua-
runt.

Logariastes aulæ numerat et computat omnes
milites qui in aula stipendia merent; et dispicit
num quid alicui de stipendio desit, aut num plene
satisfecerit pro stipendio quod accepit.

Stratopedarcha militum qui uno solum equo
utuntur, hujusmodi munus gessit. Erant in locis
thematum exercitus agmina, quorum alii appella-
bantur μεγαλοαλογίται, alii a tribus equis trica-
balli, alii a duobus dicaballi, alii ab uno monoca-
balli. Et isti soli pertinebant ad curam stratoped-
archæ.

Tzangratorum curam similiter gerit eorum stra-
topedarcha, ut et murtatorum eorumdem strato-
pedarcha.

Stratopedarcha tzaconum eurator est custodia-
rum in urbibus, qui tzacones nominantur.

Præses magnorum palatiorum eadem palatia sub
sua cura habet, ut et præses palatiorum quæ sunt
in Blachernis.

43 Domesticus thematum olim cura sua publicas
res comprehendebat. Et domestici orientalium et
occidentalium thematum similiter curatores erant
publicorum negotiorum quæ ibi enascebantur.

Magni myrtaitæ munus est incognitum.

C Protocomitis functio ad mare spectat: est enim
in imperatoris classe comitum omnium primus.

Drungarii officium consimiliter ad mare pertinet.
Drunga est certus numerus militum, quibus talis
drungarius imperat.

Præsides civitatum et castrorum custodes mini-
stri sunt pro cuiusque civitatis dignitate.

Hucusque omnium administrationes.

CAPUT VI.

De Christi Domini festorum ordine et ritibus in eis-
dem observandis; tum de magni domestici mini-
sterio, de pincerna, de domestico mensæ et eidem
mensæ præposito.

D Mensis Decembris 24 celebratur vigilia Nativita-
tis Christi, imperatore ad matutinum secundum
usitatum sibi consuetudinem non egresso, 44 sed
suo in conclavi commorante. Finito matutino et di-
misso cœtu canonarchæ imagines afferunt et tabu-
latum erigunt, ex quo pendent sanctæ imagines
nativitatis Christi et aliæ tres vel quatuor. Coram
hoc pulpitu est, in quo sanctum Evangelium re-
positum jacet. Et sacerdotes quidem stant prope
sanctas imagines cum sacerdotalibus suis stolis:
at lectores stant in medio triclinio e conspectu im-
peratoris cum suis tunicis et capitis tegminibus,
ferentes quoque camisia super vestes, protopsaltes
quidem et domesticus candida, lampadarius autem
tenens auream hastam, cui cereus est impositus,

magister et omnes cantores purpurea; sed canonarchæ cum solis tunicis adstant, et capite aperto. Post hæc protovestiarius, magnus hetæriarcha, primicerius aulæ, hetæriarchæ et quotquot baculos ferunt et ministerium obeunt, introducunt proceres ad imperatoris circumstationem, donec impleatur domus. Postea egreditur imperator ex suo conclavi, magno domestico ad januam stante et imperatoris ense ferente. Igitur simul ac imperator apparet, cantores statim cauunt illud: « Diuturnum faciat Deus imperium tuum. » Quibus canentibus imperator vadit, sanctasque imagines osculatur. Deinde regressus stat prope thronum suum, magno domestico ad sinistram imperatoris laus stante cum spatha seu ense imperatorio, ut dictum est. **45** Lampadarius autem infra magnum domesticum fert aureum contum cum ardente lampade; cujus lampadis supremæ partes tinctæ sunt cianabari; medium vero per bracteam inauratum est, quæ intus cruces coccineas in orbem repræsentat. Facto igitur horarum initio, famulus vestiarii statim imperatoris sceptrum affert; quod magnus primicerius imperatori porrigit.

Sciendum est imperatorem in quotidianis circumstationibus dicere: Proferatur sceptrum meum. Et mox famulum vestiarii illud afferre, ut antea diximus. Cæterum in festis, quando circumstatio instituitur, postquam imperator stat suo in solio; omisso illo, Proferatur sceptrum meum, magnus primicerius compellens famulum, Famule, inquit: et confestim sceptrum apportat. Ratio hujus est, quia in quotidianis matutini et vespere circumstationibus, postquam honoratiores ex proceribus in circumstatione jam præsentés sunt, ait imperator: « Proferatur sceptrum meum; » quod argumento est populum, qui inferius consistit, etiam ingressurum. At in magnis festis omnes proceres et reliqui intrant, nec opus est ut imperator sceptrum suum deposcat: hoc enim sciens magnus primicerius injussus præcipit, et afferunt illud.

Cauuntur igitur horæ, ut moris est, prima, tertia, sexta et nona **46** cum tropariis. Ad ultimum nonæ horæ troparium dicit protopsaltes: « Gloria Patri et Filio et Spiritui sancto; » et decantatur. Additur deinde et hoc: « Et nunc et semper; » nec secundo cantatur troparium, legitur autem a canonarcha, qui post lectionem sic profatur: « Diuturnum faciat Deus præpotens et sanctum imperium vestrum ad multos annos. » Rursus tertia vice: « Diuturnum faciat Deus a Deo acceptum et a Deo custoditum præpotens et sanctum imperium vestrum ad multos annos. » Deinde acclamant circumstantes: « Diuturnum faciat Deus sanctum imperium vestrum ad multos annos. » Caniturque semper, antea decantatum fuerit.

Psalms horarum legit archidiaconus, prophetiam

Α πουλον, ὁ μαλωτωρ καὶ πάντας οἱ ψάλλται πορφυρᾶ. Οἱ κανονάρχαι ἐκ μετὰ ἡματιῶν μόνων καὶ ἀσκεπεῖς. Καὶ μετὰ ταῦτα ὁ πρωτοβεστιαρίτης τε, ὁ μέγας ἑταιριάρχης, ὁ πριμικηρίος τῆς αὐλῆς, οἱ ἑταιριάρχαι, καὶ ὅσοι φέρουσι τὸ δικανικίον καὶ ὀπηρετοῦσιν, εἰσάγουσι τοὺς ἄρχοντας εἰς τὴν τοῦ βασιλέως παράστασιν ὥστε τοῦτον πληρωθῆναι τὸν οἶκον. Καὶ μετὰ τοῦτο ἐξέρχεται ὁ βασιλεὺς τοῦ κελλίου αὐτοῦ, τοῦ μεγάλου δομεστικου εἰς τὴν θύραν Ἰσταμένου καὶ τὴν τοῦ βασιλέως φέροντος σπάθην. Ἄμα οὖν τῷ τὸν βασιλέα φανῆναι οἱ ψάλλται αὐτίκα ψάλλουσι τὸ πολυχρόνιον· ψαλλόντων δὲ τούτων ὁ βασιλεὺς ἀπέρχεται καὶ ἀσπάξεται τὰς ἁγίας εἰκόνας. Ἐθ' ὑποστρέψας Ἰσταται πλησίον τοῦ θρόνου αὐτοῦ, τοῦ μὲν μεγάλου δομεστικου κατὰ τὸ ἀριστερὸν μέρος Ἰσταμένου τοῦ βασιλέως μετὰ τῆς σπάθης, ὡς εἴρηται, τοῦ δὲ λαμπαδαρίου κάτωθεν τοῦ μεγάλου δομεστικου τὸ διδάμπουλον μεθ' ἡμένης λαμπάδος φέροντος, ἧς δὴ λαμπάδος τὰ μὲν ἄκρα εἰσι διὰ κινναδάρεως βεβαμμένα, τὸ δὲ μέσον διὰ πέταλιου κεχρυσωμένον ἔχοντος σταυροῦς ἐντὸς κύκλιρ κοκκίλους. Τῆς οὖν τῶν ὠρῶν ἐνάρεως γενομένης φέρει αὐτίκα παιδόπουλον τοῦ βεστιαρίου τὸ τοῦ βασιλέως δικανικίον, ἕπειρ λαθῶν ὁ μέγας πριμικηρίος φέρων δίδωσι τῷ βασιλεῖ.

Ἰστέον δὲ ὅτι εἰς μὲν τὰς καθ' ἑκάστην γινομένης παραστάσεις ὁ βασιλεὺς λέγει ὅτι τὸ δικανικίον μου, καὶ φέρει τοῦτο τοῦ βεστιαρίου παιδόπουλον, καθὰ εἴρηται. Ἐπὶ δὲ τῶν ἑορτῶν, ἔταν παράστασις γίνηται, μετὰ τὸ τὸν βασιλέα εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ σταθῆναι, καὶ χωρὶς τοῦ εἰπεῖν αὐτὸν ὅτι τὸ δικανικίον μου, λέγει ὁ μέγας πριμικηρίος, παιδόπουλον, καὶ φέρει τοῦτο. Ὅ δὲ περὶ τούτου λόγος οὕτως ἐστίν, ὅτι εἰς τὰς καθ' ἡμέραν τῶν ἁγίων παραστάσεις καὶ τῶν ἑσπερινῶν, μετὰ τὸ τοὺς ἐντίμους τῶν ἀρχόντων εἰς τὴν παράστασιν εἰσελθεῖν, λέγει ὁ βασιλεὺς ὅτι τὸ δικανικίον μου, σημεῖον δὲν τοῦτο τοῦ καὶ τὸν παρακάτωθεν λαὸν εἰσελθεῖν. Κατὰ δὲ τὰς μεγάλας τῶν ἑορτῶν πάντες ἄρχοντες τε καὶ οἱ λοιποὶ εἰσέρχονται, καὶ οὐκ ἔστι χρεία διὰ τοῦτο τὸν βασιλέα ζητῆσαι τὸ δικανικίον αὐτοῦ· τὸδε γὰρ εἰδὼς ὁ μέγας πριμικηρίος λέγει ἀνερωτήτως, καὶ φέρουσιν αὐτῷ.

Ψάλλονται οὖν αἱ ὥραι, ὡς ἔθος, ἡ τε πρώτη, ἡ τριθέκτη καὶ ἡ ἐνάτη, μετὰ τῶν τροπαρίων. Εἰς μέντοι τὸ τελευταῖον τῆς ἐνάτης ὥρας τροπάριον λέγει ὁ πρωτοψάλλτης τὸ Δόξα, καὶ ψάλλεται. Ἔττα καὶ τὸ Καὶ νῦν καὶ ἀεὶ. Καὶ οὐ ψάλλεται ἐκ δευτέρου μὲν τὸ τροπάριον, ἀναγινώσκειται δὲ ὑπὸ τοῦ κανονάρχου· ὅς καὶ μετὰ τὸ ἀναγνῶναι λέγει οὕτω· « Πολυχρόνιον ποιῆσαι ὁ Θεὸς τὴν κραταίαν καὶ ἁγίαν βασιλείαν σὰς εἰς πολλὰ ἔτη. » Καὶ πάλιν ἐκ τρίτου· « Πολυχρόνιον ποιῆσαι ὁ Θεὸς τὴν θεοπρόδληπτον, θεόδοτεπτον καὶ θεοφρούρητον, κραταίαν καὶ ἁγίαν βασιλείαν σὰς εἰς πολλὰ ἔτη. » καὶ ψάλλεται τὸ τροπάριον αὕτως, ἐπειρ τὸ Νῦν καὶ ἀεὶ προσβρέθη.

ilud troparium iterum, cum illud: « Nunc ei

Τοὺς μὲν οὖν ψαλμοὺς τῶν ὠρῶν ἀναγινώσκει ὁ

ἀρχιεπίσκοπος, τὴν προφητείαν καὶ τὸν ἀπόστολον δὲ πρωταποστολόαριον, τῶν δὲ Ἐβανγγέλιων τὸ μὲν πρῶτον δὲ πρωτοπαπᾶς, τὰ δὲ λοιπὰ ἱερεῖς ἕτεροι.

Μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν τῶν ὠρῶν τοῦ βασιλέως ἀπαλθόντος αὐθις καὶ τὰς ἀγίας εἰκόνας ἀσπασαμένου, καὶ μετὰ τοῦτο εἰς τὸ καλλίον αὐτοῦ εἰσελθόντος, λύεται ἡ παράστασις μέχρις ἂν ἡ τῆς λειτουργίας προσήκουσα εἰσθῆ ὥρα, καὶ τότε ψάλλεται ὁ ἑσπερινὸς ὕμνος. Γίνεται μὲντοι τοῦτο οὕτως, εἴπερ τύχοι οὕσα ἡ ἑορτὴ ἐν ἄλλῃ τῆς ἑβδομάδος ἡμέρᾳ· εἰ δὲ ἐν σαββάτῳ ἢ κυριακῇ, τῶν ὠρῶν καὶ τῶν τροπαρίων ψαλλομένων πάραστιν μὲν ὁ βασιλεὺς, οὐ μὴν δὲ καὶ εἰς τὴν λειτουργίαν, ἀλλ' ἰδίᾳ ψάλλεται αὐτῇ. Ἡ δὲ γε αἰτία τοῦ μὴ παρεῖναι αὐτὸν βασιλέα καὶ εἰς τὴν λειτουργίαν ἐστὶν ὅτι τὰς μὲν ἄλλας πέντε ἡμέρας ψάλλεται πρῶτον ὁ ἑσπερινὸς ὕμνος καὶ μετ' αὐτὸν ἡ λειτουργία, εἰ δὲ ἐν σαββάτῳ τύχοι ἢ κυριακῇ, εἰς τρίτην ὥραν τῆς ἡμέρας γίνεται ἡ λειτουργία. Διὰ τοι τοῦτο καὶ οὐδὲν σῶζει ψάλλεσθαι τὴν τοιαύτην ὄλην ἀκολουθίαν τῶν τε ὠρῶν καὶ τῶν τροπαρίων, διὰ τὸ πλείστην εἶναι, καὶ ἐξ ἀνάγκης ψάλλεται μὲν πρῶτον ἡ λειτουργία ἰδίως, ὡς κατὰ τὸν τεταγμένον καιρὸν, καὶ ἄνευ τῆς τοῦ βασιλέως ἐπιδημίας, κατὰ δὲ τὴν τοῦ ἑσπερινοῦ ὥραν ὁ βασιλεὺς ἔρχεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Τῶν οὖν τροπαρίων ψαλλομένων ὁ μὲν βασιλεὺς φορεῖ σκιάδιον καὶ τὴν καθήμερινὴν στολὴν αὐτοῦ, καὶ ἄρχοντες δὲ ὡσαύτως· κατὰ δὲ τὸν ἑσπερινὸν καὶ τὴν λειτουργίαν ἀλλάσσει βούχον μαργαριταρέϊνον. Φορεῖ δὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸ δοκοῦν αὐτῷ φόρεμα, ἥως ἢ κρινωνίαν ἢ τετράφυλλον ἢ τι ἕτερον ὁμοιον τοῦτοις· οἱ δὲ ἄρχοντες σκαράνικα, φακεῶλια καὶ καβδάδια καὶ ἐπιλούρικα, ἕκαστος κατὰ τὴν τάξιν αὐτοῦ.

Ψαλλομένης οὖν τῆς λειτουργίας, ἡ μόνον τοῦ ἑσπερινοῦ, εἰ ἐν σαββάτῳ ἢ κυριακῇ τύχοι, ὡς εἰρηται, οἱ προρῆθῆντες ἄρχοντες οἱ καὶ τῆς παραστάσεως ὑπέρηται τὰ βασιλικὰ φέρουτες φλάμουλα τῆς προκούψεως· ἰσῶσι καταντικρῶ. Ἄ ὃ ἡ καὶ εἰσι ταῦτα, τὸ μὲν ἐν ἀρχιστράτηγος, τὸ δὲ ἕτερον εἰκόνας ἔχον πολλὰς θείας ἱεραρχῶν ὀκτάγλωσσον, ὅπερ καλεῖται ὀκταπῆδιον. Ἄλλο σταυρὸς ἔχων εἰκόνας τῶν ἁγίων τεσσάρων μεγάλων μαρτύρων, Δημητρίου, Προκοπίου καὶ Θεοδώρων, ἕτερον ἔχον τὸν ἄγιον Γεώργιον ἐπιπικον, ἄλλο δρακόντειον, καὶ ἕτερον δὲ τὴν τοῦ βασιλέως ἔχον στήλην ἐπιπικον. Ἄ ὃ ἡ ταῦτα εἰσὶν ἕκαστον ἀνὰ δύο, ἦτοι ἑμῶ ἰβ' τὸν ἀριθμὸν. Ἐμπροσθεν δὲ τῶν τοιούτων φλαμούλων προίσταται ὁ σκουτέριος βασιλέως τὸ διβέλλιον, ὃ δὲ ἐν μόνον ἐν, καὶ τὸ σκουτέριον τὸ βασιλικόν. Ἐν μὲν οὖν πάλαι συνήθεια, ὅτε ἡ τοῦ βασιλέως σύνταξις ἦσαν ἑξαχιλίοιοι, ἦσαν καθ' ἐν ἕκαστον φλάμουλον πεντακόσιοιοι. Νῦν δὲ τὰ μὲν τοιαῦτα φλάμουλα φέρουσι καὶ ἰσῶσι καταντικρῶ, ὡς εἴρηται, τῆς προκούψεως· ἐκτὸς δὲ ὅπταν στρατεύει ὁ βασιλεὺς, κατὰ ἀναλογίαν τῆς ποσότητος τῆς αὐτοῦ συντάξεως ἔχει καὶ φλάμουλον ἐν τυχὴν ἢ δύο. Ὅπισθεν δὲ τῶν τοιούτων βασιλικῶν φλαμούλων ἴστανται τὰ τῶν δεσποτῶν καὶ τῶν

Δ et apostolum protapostolarius. Ex Evangeliiis primum quidem legit protopapa, reliqua alii sacerdotes.

Finitis horis, imperatore rursus abeunte et sanctas imagines exosculante suumque conclave repetente, solvitur circumstatio, donec debita liturgiæ hora advenierit. Et tunc psalluntur vesperæ. Et hoc ita fit, si festum in septimanæ diem incidat. Si vero festum in Sabbatum aut Dominicam diem inciderit, cum horæ et troparia concinuntur, adest quidem imperator, sed non in liturgia, quæ privatim peragitur. **47** Causa cur imperator liturgiæ non sit præsens est ista, quia aliis quinque antecedentibus diebus cantatur primum vespertinus hymnus, et post hunc liturgia perficitur. Si vero festum in Sabbatum vel Dominicum diem incurrat, hora tertia diei liturgia celebratur. Quamobrem integrum non est ut hujusmodi totum officium horarum et tropariorum persolvatur, eo quod sit valde prolixum. Hinc necessario prius liturgia seorsim decantatur, tanquam statuto tempore, et sine imperatoris præsentia. At circa vesperarum horam imperator ad ecclesiam se confert.

Dum igitur troparia psalluntur, imperator fert pileum et quotidianum suum amictum. Similiter et proceres aulici. Circa vespertinas vero laudes et liturgiam mutat suum ruchum, hoc est extimum indumentum, margaritis contextum: fert autem in capite quod allubescit gestamen, puta vel crinoniam vel tetraphyllum vel quid assimile. Proceres vero gestant scaranica, phaceolia, cabbadia et epilorica, cuilibet secundum ordinem et dignitatem suam.

Dum igitur liturgia peragitur aut solæ vespertinæ laudes decantantur, si festum Sabbato aut Dominico die occurrat, ut dictum est, prænominati proceres, qui etiam circumstationis moderatores sunt, gestant flammula ex adverso imperatorii solii, quæ sunt ista. Unum quidem **48** archistrategus appellatum, alterum habens multas divinasque sacrorum pontificum imagines lingulis octo, quod vocant octapodium; tertium crux est, habens imagines sanctorum quatuor magnorum martyrum, Demetrii, Procopii et utriusque Theodori; aliud representans S. Georgium equestrem, aliud draconuteum, illud imperatoris effigiem equo insidentis exhibens. Bina et bina sunt omnia, hoc est universe duodecim. Ante quæ flammula stat scutifer, ferens divellium seu vexillum imperatorium, quod ab aliis separatim et singulare tenetur, cum imperatoris scuto. Olim, quando præsidium imperatoris sex millibus constabat, aderant civis flammulo quingenti. Nunc vero talia flammula ferunt et statuunt e regione imperatorii solii, ut diximus. Extra vero, quando imperator in expeditione versatur, secum circumfert pro exercitus magnitudine unum vel alterum flammulum. Retrohujusmodi imperatoria flammula

visuntur flammula despotarum et procerum, at non certo ordine. Pone ista conspiciuntur populi seu tribunorum.

Cæterum postquam prædicti hymni finem acceperunt, omnes cantores et lectores multos annos imperatori apprecantur, quando ecclesiam ingreditur adorationis causa, et ut panem benedictum sumat. Deinde redit imperator ad solium elevatus, et confestim adest universus imperialis **49** clerus cum supradictis indumentis suis, et stant ante flammula. Inter hæc autem, clerum, inquam, et flammula, stant omnes qui dicuntur pægniotæ, nempe tubicines, buccinatores, cymbalistæ et sutilsistæ; et hi soli: nam ex minoribus instrumentis ne unum quidem adest. Postea adveniunt quoque proceres similiter cum suis gestaminibus, stantque singuli secundum ordinem et dignitatem suam, prout in triclinio fieri consuevit. Similiter et Barangi; stant ii quoque in eadem aula prope columnas solii, ferentes securas suas palmis suis. Cum autem superne ex solio elevatiore imperator se conspiciendum præbet, transferunt eas, ut moris est, in humeros suos.

Ascendente igitur imperatore in solium, ut prius expositum est, simul ascendunt etiam despotæ, præterea lampadarius cum conto et face et lampade, et protovestiarus. Et postquam vela seu cortinas suspenderunt circa solium imperatoris, protovestiarus pilaticia sive clavus honorarias manu dextra in sublimi suspensa tenens (de quibus paulo post dicetur) emittensque per cortinam populo ostendit; quo indicio significat imperatorem jam in solium ascendisse. Cum ergo imperator in solio suum stemma vel aliud gestamen gestaturus est, protovestiarus **50** ex rucharis acceptum imperatori ex officio suo id offert. Neque solum occasione horum festorum, sed semper sic agit. ἀπὸ τῶν τοῦ βουχαρείου ὑπηρετῶν δίδωσι τῷ βασιλεῖ ῥόν, ἀλλὰ καὶ ἀεὶ οὕτω ποιεῖ.

Habet et hoc proprium atque eximium, ut si in veste vel pileo imperatoris aliquod animalculum viderit vel lutum vel aliud quid assimilabile, deposito capitis sui tegumento seu pileo, extenta manu illud tollat aut purget, licet prius facultatem non obtinuerit. Quod huic soli concessum est, cæteris omnibus proceribus ejus faciendi potestate denegata.

Scire oportet illud quod nunc vocatur stemma, olim appellatum esse diadema. Id autem erat lata vitæ ex unionibus et margaritis, posita quidem in imperatoris fronte, sed circa occiput retro ligata: unde et diadematis, quasi dicas ligamenti, nomen obtinuit: quod paulatim mutatum evasit tale quale hodie visitur, et nominatur stemma. Porro quod nunc vocatur diadema, olim zona militaris dicebatur, insigne honoris. Hinc tyranni venerandos martyres, qui Christum confitebantur ante omnia privabant zona et torque, et postea tradebant tortoribus. Στραπτὸν (torques) vero est aurum diductum, ex tribus quasi funiculis contextum, quod ferebant in collo. Quando igitur imperator fert stemma,

Ἄ ἀρχόντων, οὐ μὴν καὶ κατὰ τάξιν. Τούτων δ' αὖ ἐπισθεν τὰ τῶν δημάρχων.

Μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν τῶν προβήθηέντων ὕμνων πάντες ψάλλται τε καὶ οἱ ἀναγνώσται πολυχρονίζουσι τὸν βασιλεῖα εἰσερχόμενον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ προσκυνῆσαι καὶ ἀντίδωρον λήψασθαι. Εἶτα ἀνέρχεται ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῆς προκύψεως, καὶ αὐτίκα ἔρχεται ὁ βασιλικὸς ἄσπας κλήρος μετὰ τῶν προβήθηέντων ἐνδυμάτων αὐτῶν, καὶ ἴστανται ἔμπροσθεν τῶν φλαμούλων. Μεταξὺ δὲ τούτων δὴ, τῶν τοῦ κλήρου καὶ αὐτῶν δὴ τῶν φλαμούλων, ἴστανται πάντες οἱ λεγόμενοι παιγιώται, ἦτοι σαλπικταί, βουκκινάτορες, ἀνακαρισταί καὶ σουρουλισταί, οὗτοι καὶ μόνου· ἀπὸ γὰρ τῶν λεπτῶν ὀργάνων οὐδὲ ἐν παραγίνεσθαι. Εἶτα ἔρχονται ὡσαύτως μετὰ τῶν φορεμάτων, καὶ ἴστανται ἕκαστοι κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν, καθὰ καὶ ἐν τῷ τρικλίνω. Ὁμοίως καὶ οἱ Βάραγγοι, καὶ ἴστανται καὶ οὗτοι ἐν τῇ αὐτῇ πλησίον τῶν τῆς προκύψεως κμονίων, φέροντες τὰς πελέκας αὐτῶν ἐπὶ τῶν καρποχείρων αὐτῶν· τοῦ βασιλέως δὲ ἄνωθεν ἀπὸ τῆς προκύψεως φανέντος ἀφροσιν αὐτὰς πάντες, ὡς ἔθος, ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῶν.

Ἄνερχομένου οὖν τοῦ βασιλέως, ὡς ἐσθλῶται, εἰς τὴν πρόκυψιν συναέρχονται καὶ οἱ δεσπῆται, εἰ δὲ ὁ λαμπαδάριος μετὰ τοῦ διδαμπούλου καὶ τῆς λαμπάδος καὶ ὁ πρωτοβεστιάριος. Καὶ ἐπειδὴ κρέμανται βηλόθυρα εἰς τὴν πρόκυψιν τὴν τοῦ βασιλέως καλύπτοντα θεωρίαν, ὁ πρωτοβεστιάριος πιλaticia κρατῶν ἀπὴρωρημένα γε ὄντα κατὰ τὴν δεξιὰν χεῖρα αὐτοῦ, περὶ ὧν μετ' ὀλίγον βηθήσεται, ἐκβαλὼν αὐτὰ ἀπὸ τοῦ βηλοθύρου δείκνυσι πρὸς τὸν λαόν, δηλῶν διὰ τοῦτου ὅτι ἀνήλθεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν πρόκυψιν. Ὅντος οὖν ἐν τῇ προκύψει τοῦ βασιλέως καὶ τὸ αὐτοῦ στέμμα ἢ τι τῶν ἄλλων αὐτοῦ φορεμάτων φορέσειν μέλλοντος, ὁ πρωτοβεστιάριος λαμβάνων αὐτὸ οὐ μόνον δὲ κατὰ τὸν τοιοῦτον τῶν ἑορτῶν και-

Ἔχει δὲ καὶ τοῦτο ἴδιον καὶ ἐξαιρετικόν, ὅτι ἐάν τις ζωθφιον ἴβῃ ἢ πηλὸν ἢ ἄλλο τι περὶ τὸ βύχον τοῦ βασιλέως, τὸ σικαδίον ἐκβάλλων τὴν χεῖρα ἐκτείνεσθαι ἔπαρσι ἢ καθάρσει τοῦτο ἀνερωτήσας, μηδενὸς τῶν ἄλλων ἀπάντων ἀρχόντων ἔδειξαι ἔχοντος τοῦτο ποιῆσαι, εἰ μὴ τοῦτου καὶ μόνου.

Δεῖ δὲ γινώσκειν ὅτι ὄπερ καλεῖται νῦν στέμμα ὀνομάζετο κάλαι διάδημα. Τοῦτο δὲ ἦν βλάτιον μετὰ λίθων καὶ μαργάρων, κατὰ τὸ τοῦ βασιλέως μέτωπον κείμενον μὲν, δεδεμένον δ' ἐπισθεν περὶ τὸν ἐγκέφαλον, διὸ καὶ ἐκαλεῖτο διάδημα· ὄπερ ἐκ τοῦ κατὰ μικρὸν ἀμειψθὲν ἐγένετο οἷον ὄρδατι τὴν σήμερον, καὶ ὀνομάζεται στέμμα. Ὁ δὲ νῦν καλεῖται διάδημα, ἐλέγετο κάλαι ζώνη στρατιωτικῆ δηλοῦσα τιμὴν· ὅθεν καὶ οἱ τύραννοι πρῶτον ἀφῆρουν τῆς ζώνης καὶ τοῦ στραπτῶν τοὺς τῶν μαρτύρων ἐντίμους τὸν Χριστὸν ὀμολογούντας, ἔπειτα παρεδίδουν τρύτους βασιανισταῖς. Στραπτὸν δὲ ἐστὶν ἠηλαμῆνος χρυσοῦς, ἐκ τριῶν πεπλεγμένους καθάπερ σχοινίων, ὄπερ ἐφόρου ἐπὶ τριχῆλου. Ὅτε γοῦν ὁ

βσιλεύς τὸ στέμμα φορεῖ, ἕτερον τι ἐνδύμα οὐ φορεῖ εἰ μὴ τὸν σάκκον καὶ τὸ διάδημα. Καὶ ὅτι μὲν ταῦτα, ὅτι δὲ ἐπιλουρίκιον καὶ φακευλίδα φορεῖ, ἄλλοτε καθάδιον καὶ φυαλιν, ἐπὶ δὲ κεφαλῆς φορέματα διάφορα, ποτὲ μὲν τὸ ὀνομαζόμενον τροπαιούχλιαν, ποτὲ δὲ Ἰουστινιάνειον, ἐν ἄλλοις δὲ ὑπέριτερον, ὧν τὰ σχήματα ἐκάστων οὐκ ἔστι νῦν κατὰ μέρος λέγειν.

Ἄπὸ μὲν τῶν τοιούτων φορεμάτων φορεῖ ὁ βασιλεὺς οἷα ἂν βούλοιοτο, τὸν δὲ γὰρ σταυρὸν ἐν δεξιᾷ φέρει ἀεὶ, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ βλάτιον κώδικι τοιχῆς, δεδεμένον μετὰ μανδύλου· ὁ βλάτιον ἔχει χῶμα ἐντὸς, καὶ καλεῖται ἀκκία. Καὶ τὸν μὲν σταυρὸν ὁ βασιλεὺς φέρων δι' αὐτοῦ δείκνυσι τὴν εἰς Χριστὸν αὐτοῦ πίστιν, διὰ τοῦ στέμματος τὴν τιμὴν, διὰ τῆς ζώνης (ἣ νῦν, ὡς εἴρηται, καλεῖται διάδημα) τὸ στρατιώτην εἶναι αὐτὸν, διὰ τοῦ σάκκου μέγανος ὄντος τὸ τῆς βασιλείας κρύφιον, διὰ τοῦ χῶματος, καλεῖται ἀκκία, ὡς εἴρημεν, τὸ τὸν βασιλέα ταπεινὸν εἶναι ὡς θνητὸν καὶ μὴ διὰ τὸ τῆς βασιλείας ὕψος ἐπαίρεσθαι καὶ μεγαλαυχεῖν, διὰ τοῦ μανδύλου τὸ ταύτης ἀστατον καὶ τὸ μεταβαίνειν ἀφ' ἑτέρου εἰς ἕτερον, διὰ τῆς σπάθης τὸ ἐξουσιαστικόν. Καὶ τὴν λαμπάδα φέρουσι ἐμπροσθεν αὐτοῦ διὰ τὸ φάσκον λόγιον· οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὁμῶν ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ κατὰ ὁμῶν ἔργα καὶ δοξάζωσι τὸν Πατέρα ὁμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Μετὰ μάλιστα τὸν βασιλέα ἀλλάξει τὰ αὐτοῦ φορέματα, ὁ πρωτοβεστιάριος ἐμφανίζει αὐτῷ τὰ πιατικία, τὴν τοῦ βασιλέως δεικνύων ἐτοιμασίαν. Τὴν δὲ σπάθην αὐτοῦ φέρει ἀρχοντόπουλον ἀσκεπὲς, τῶν ἑγγύς προσηκόντων τῷ βασιλεῖ· ὁ γὰρ μέγας δομestικός ἴσταται καὶ οὗτος μετὰ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων ἐν τῇ αὐλῇ.

Σταθεὶς οὖν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῆς προκύψεως φαίνεται ἀπὸ τῶν γονάτων καὶ ἄνω, ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ τὸν σταυρὸν φέρων, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ τὴν ἀκκίαν, ὡς δεδήλωται. Αὐτὰ ταῦτα φορεῖ ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, εἰ ἐστεμμένους εὐρίσκειται· εἰ δὲ μὴ, τὸ σῆμα βούχον αὐτοῦ, καὶ ἐπ' αὐτὸ λεγόμενον φυαλιν μετὰ λίθων καὶ μαργάρων. Ἐπὶ κεφαλῆς δὲ φέρει στέφανον, φαινόμενος καὶ οὗτος ἀπὸ τῶν γονάτων καὶ ἄνω. Τῶν δὲ δεσποτῶν τὰ μὲν λοιπὰ τῶν σωματικῶν κρύπτονται, ἀπὸ δὲ τοῦ στήθους καὶ ἄνω φαίνονται.

Μετὰ γοῦν τὸ ἐτοιμασθῆναι τὸν βασιλέα καὶ σταθῆναι, ὁ πρωτοβεστιάριος ἐμφανίζει πάλιν ἐκ τρίτου τὰ πιατικία, δηλώνων διὰ τούτου ὅτι ὁ βασιλεὺς ἰστάθῃ εἰς τὴν πρόκυψιν. Καὶ παρευθὺς ἀνοίγουσι τὰ βηλόθυρα, καὶ οὕτε ὁ πρωτοβεστιάριος οὕτε ὁ λαμπάδριος οὕτε μὴν ὁ τῆν βασιλικὴν φέρων σπάθην φαίνονται ὄλωσ, εἰ μὴ ἡ σπάθῃ μόνῃ καὶ ἡ λαμπάς. Ἄμα γοῦν τὸ ἀνοιγῆναι ταῦτα, καὶ τὸν βασιλέα καὶ μόνον φαῖναι, εὐθὺς ψάλλουσιν οἱ ψάλλται τὸ πολυχρόνιον, τῶν ὀργάνων ἡχοῦντων, διαφόρων ὄντων, ὡς εἴρηται. Οἱ μάλιστα ψάλλται μετὰ τὸ πολυχρόνισαι σιωπῶσιν, τὰ ἔργα δὲ ἔχουσι μέχρι καὶ ἰκανῆς ὥρας. Ἐἴτα τοῦ βασιλέως ἡρέμα

aliud indumentum non gestat præter saccum et diadema ; et aliquando quidem hæc, aliquando epiloricum seu superulam et phaceolium gestat, aliquando cabbadium et phyalin. In capite diversa habet gestamina, 51 interdum id quod vocatur tropæuchia, aliquando Justinianeum, aliquando hyperteron dictum ; quorum figuras particulatim declarare non est hujus loci.

Ex his igitur gestaminibus gestat imperator quodcumque voluerit. At crucem in dextra semper portat, in sinistra vero pannum sericum codici simile, ligatum mantili, habetque intus terram, et vocatur acacia. Et crucem quidem ferens imperator suam in Christum manifestat fidem, stemmate protestatur honorem ; zona, quæ, ut sumus præfati, diadema vocatur, se militem profitetur ; sacco subfusco (violææo nimirum vel purpureo) Imperii obscuritatem et secretum ; pulvere, qui, ut diximus, acacia nuncupatur, imperatore humilem esse ut mortalem, neque propter imperii humilitatem efferrî, neque insolenter se jactare. Per mantile significatur ejusdem imperii inconstantia et mos ab uno ad alium transeundi. Per ense[m] indicatur potestas. Lampadem præferunt imperatori propter illud Christi dictum : « Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est. »

Postquam imperator sua indumenta mutavit, protovestiarium iterum pilaticia ostendit ; quo significat imperatorem jam paratum esse. Cujus 52 ensẽm aperit capite fert juvenis primarius ex illis qui imperatorem genere prope attingunt : nam magnus domesticus stat et ipse cum cæteris proceribus in aula.

Stans igitur imperator in solio conspicuus est a genibus et supra, dextra crucem, sinistra acaciam portans, ut antea dictum. Eadem gestamina fert illidem imperatoris filius, si sit coronatus : sin minus, usitatum sibi indumentum habet, et super illud quod dicitur capitis tegimen, ex unionibus et margaritis confectum. Capite sortum gestat. Apparet et iste populo a genibus et supra. Despotæ a pectore et supra aspectabiles sunt : cæteræ corporum partes occultantur.

Postquam igitur imperator paratus est et stat, protovestiarium tertio pilaticia ostendit, indicans hoc signo imperatorem jam in solio stare, statimque diducuntur cortinæ ; et neque protovestiarium neque lampadarius, neque qui portat ense[m] imperialem, usquam apparent, sed solus ensis et lampas. Ergo simul ac cortinæ panduntur, et Imperator, isque solus, conspicitur, statim cantores cantant illud : « Diuturnum faciat Deus imperium tuum, » resonantibus organis, quæ varia sunt, ut antea dictum. Cantores igitur post multorum annorum apprecationem conticescunt. At organa satis multo tempore perstrepunt. Deinde imperatore 53 sen-

sim mantle suum movente cessant et ipsa ; et rursus incipiunt cantores accommodatos festo versus decantare, et paulo post illud : « Christus natus est, qui te imperatorem coronavit, » et post hoc stichos seu versus. Et rursus idem sat longo tempore. Deinde nomina imperatorum et imperatricum bonis precationibus afficiuntur. Quo peracto cantores iterum multos annos concinunt. Quibus adhuc canentibus expanduntur et clauduntur cortinæ imperatoris ; organis denuo ad modicum tempus resonantibus exeunt flammula seu vexilla. Et imperatoria quidem feruntur in vestiarium, ubi asservari solent ; procerum vero quodlibet ad proprias cujusque ædes deferuntur. Descendens imperator ad mensam se confert, quotidianum amictum ferens : at proceres supra exposita gestant gestamina.

Cæterum oratio de mensa differatur nonnihil. Quoniam vero pilaticiorum mentionem antea fecimus, dicamus prius de illis, ut postmodum etiam de mensa disseramus.

Cyrus magnus, rex Persarum, filius Cambysæ, post obitum Astyagis avi sui hæreditate etiam acquisivit imperium ejus, hoc est Medorum regnum. Cum igitur Persarum gens parva esset et vitam pastoritiam ageret, Cyrus, relictis Persarum moribus, utebatur ritu et consuetudine Medorum, utpote gentis magnæ et magnificæ. Horum vero iudices ferebant 54 epiloricæ seu superulas, et in capite lineum tegmen phaceolidem appellatum. Ex quolibet phaceolio pendeat a sinistra parte margellium sive Umbria ex margella, alteram aurem ejus qui gestabat obtegens. Quo significabatur aurem quidem re tectam accusatoribus dari, tectam vero aurem accusatis, sed absentibus, reservari. Ex collo iudicum pendebant in sericis filis margellia auro ductili texta. Longitudo erat spithama minor, latitudo unius palmi ; quæ rex Medorum ferebat, similiter et iudices. Quemadmodum igitur olim exercituum duces ferebant torques, qui erant honoris indices, sic et pilaticia honorem iudicum manifestabant. Cyrus igitur regnum Medorum adeptis eorum quoque consuetudinibus utebatur, ut antea expositum est. Armis vero in Assyrios sumptis eorum itidem imperium occupavit majus imperio Medorum, a quibus etiam nonnullas consuetudines inmutatus est ; se ipsum vero Persarum regem appellavit, tribuens hoc paterni regni honori, licet minus esset imperio Medorum et Assyriorum, ut dictum est. Ergo a Medis accepit phaceolium et epiloricum, ab Assyriis scaranicum, cabbadium et draconibus insignitum flammulum seu vexillum ; et ab eo tempore mos obtinuit ut omnes post Cytum appellarentur reges Persarum, usque ad Darium, quem cum Alexander Macedonum rex devicisset, pariter et regno 55 ejus potitus est. Cumque magnus Constantinus et esset et diceretur imperator Romanorum, successores ejus usque ad hæc tempora imperatores Romanorum salutantur ; et cum Alexander fuerit rex Macedonum, Macedonia autem Romanorum imperatoris in ditione sit,

Α τὸ μανδύλιον κτήσαντος παραυτίκα καὶ ταῦτα παύουσιν, καὶ ἄρχονται πάλιν οἱ ψάλται, προσφῆρους λέγοντες στίχους τῆ ἑορτῆ, καὶ μετ' ὀλίγον · « Χριστὸς ἐγεννήθη ὁ στίφας σε βασιλέα, » καὶ μετὰ τοῦτο στίχους, καὶ πάλιν αὐτὸ μέχρι καὶ ἰκανῆς ὥρας. Εἶτα γίνεται ἡ εὐφημία τῶν ὀνομάτων τῶν βασιλέων καὶ τῶν δεσποινῶν, μεθ' ἣν πολυχρονίζουσιν αὖθις οἱ ψάλται. Τοῦτου δ' ἐτι ψαλλομένου κλείουσι τὰ βηλόθυρα. Πάλιν δὲ τῶν ὀργάνων πρὸς ὀλίγον ἠχούωντων ἐκβαίνουσι τὰ φλάμουλα. Καὶ τὰ μὲν βασικικὰ διακομίζονται εἰς τὸ βεστιάριον, ὅπου εὐρίσκεται, τὰ δὲ τῶν ἀρχόντων ἐν τοῖς οἴκοις ἐκάστων. Κατελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἀπέρχεται εἰς τὴν τράπεζαν κατ' ἔθος, φορῶν καθημερινὴν στολὴν, οἱ δὲ ἄρχοντες τὰ προβῆθηέντα τούτων φορέματα.

Β Ὁ μέντοι τῆς τραπέζης λόγος ἀναμεινάτω μικρὸν· ἐπεὶ δὲ πιλaticίων προσηγήσθημεν, εἰπωμεν κατὰ πρῶτον περὶ αὐτῶν, ἔπειτα ἴνα καὶ περὶ ταύτης δηλώσωμεν.

Γ Ὁ Κύρος ὁ μέγας, ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς, υἱὸς ὢν τοῦ Καμβύσου, μετὰ θάνατον Ἀστυάγου τοῦ πάππου αὐτοῦ ἐκληρώσατο καὶ τὴν ἐκείνου ἀρχὴν ἤτοι τοὺς Μήδους. Τῶν τοίνυν Περσῶν ἔθνους ὄντων μικροῦ, καὶ νομαδικὸν βίον ζώντων, ὁ Κύρος δὴ οὗτος τὰ τῶν Περσῶν ἔθιμα καταλείψας τοῖς τῶν Μήδων ἐχρήσατο, μεγάλου ὄντος ἔθνους καὶ μεγαλοπρεποῦς, ὃν δὴ οἱ κριταὶ ἐφόρουσιν ἐπιλούρικα καὶ ἐπὶ κεφαλῆς φακεωλίδα. Ἐν οὖν φακεωλιδῷ ἐκάστω κρέματαί τε κατὰ τὸ ἀριστερὸν μέρος μαργέλλιον τυρματέϊνον, τὸ ἔστρον τοῦ φοροῦντος τῶν ὠτων καλύπτον, δηλοῦν ὡς τὸ μὲν ἀσκεπὲς τῶν ἐγκαλούωντων ἐστὶ, τὸ δὲ σκεπόμενον οὖς τῶν κατηγορουμένων μὲν, μὴ παρόντων δὲ. Ἐπὶ δὲ τραχήλου τῶν κριτῶν ἐκρέμαντο δύο τινα διὰ σιτανίων πιλaticia λεγόμενα, ἅπερ εἰσὶ μαργέλλια μετὰ σύρματος, τὸ μὲν μῆκος σπιθαμῆς ἑλαττον, τὸ δὲ πλάτος παλαμαίων. Ἄτινα ὁ τῶν Μήδων ἐφόρει βασιλεὺς, ὁμοίως καὶ οἱ κριταί. Ὡςπερ οὖν ἐφόρουσιν πάλοι οἱ στρατηγὸι στρατῶν, τὴν τιμὴν τούτων δηλοῦντα, οὕτω καὶ τὰ πιλaticia τὴν τιμὴν τῶν κριτῶν ἐδήλουσιν. Ὁ τοίνυν Κύρος τὴν τῶν Μήδων ἀρχὴν κτησάμενος, ὡς δεδήλωται, καὶ τοῖς ἔθεσι τούτων ἐχρήτο· πολεμήσας δὲ ἔπειτα καὶ τοῖς Ἀσσυριοῖς συμπάρελαβε μὲν καὶ τὴν τούτων ἀρχὴν, μείζω τῆς τῶν Μήδων οὖσαν, ὅφ' ὢν καὶ τινα τούτων ἔθιμα ἔλαθεν, αὐτὸν δὲ βασιλεία Περσῶν ὀνόμαζε τιμῆς ἕνεκα τῆς τοῦ πατρὸς ἀρχῆς, εἰ καὶ τῶν Μήδων καὶ τῶν Ἀσσυρίων ἐλάττων ἦν αὐτῆ, ὡς εἰρηται. Καὶ ἀπὸ μὲν τῆς τῶν Μήδων ἀρχῆς ἔλαθε τὸ τε φακεωλίον καὶ τὸ ἐπιλούρικον, ἀπὸ δὲ τῆς τῶν Ἀσσυρίων τὸ σκαράνικον τὸ τε καβδάδιον καὶ τὸ δρακόντειον φλάμουλον. Καὶ ἔκτοτε ἐπεκράτησε τοὺς μετὰ Κύρον πάντας βασιλεῖας κλεῖσθαι Περσῶν, μέχρι καὶ τοῦ Δαρείου, ὃν καταστρεφάμενος Ἀλέξανδρος ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς ἔσχε τὴν ἀρχὴν τούτου. Ἐπεὶ δὲ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος καὶ ἦν καὶ ἐλέγετο βασιλεὺς Ῥωμαίων, βασιλεῖς τῶν Ῥωμαίων καλοῦνται μέχρι τοῦ νῦν καὶ οἱ ἐκείνου διάδοχοι βασιλεῖς. Καὶ

ἐπειδὴ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος τῶν Μακεδόνων ἦν βασι-
λεύς, ἡ δὲ Μακεδονία ὑπὸ τὴν τοῦ βασιλέως Ῥω-
μαίων χεῖρα εὐρίσκειται, τὰ μὲν ἔφα ἔθνη διδόναι
τὴν τιμὴν τῷ βασιλεῖ ὡς διαδόχῳ τοῦ πατρικοῦ
οἴκου τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὰ δ' αὖ ἐσπέμια ὡς τοῦ
μεγάλου Κωνσταντίνου διαδόχῳ. Καὶ περὶ μὲν τού-
των οὕτως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ τῆς τοῦ βασιλέως τραπέζης.

Ἐπαντιέον δὲ αὐτὸς ἴθεν ἐξήλθομεν. Τοῦ βασιλέως
μὲν οὖν εἰς τὴν τράπεζαν ἀπελθόντος καὶ καθι-
σαντος, ὑπηρετοῦσιν αὐτῷ ἅ τε δομῆστεικος καὶ ὁ
ἐπὶ τῆς τραπέζης· οὗτοι καὶ γὰρ ὑπηρετοῦσιν, εἰ
παρόντες εὐρίσκονται, ὡς περὶ δὴ καὶ ὁ πιγκέρνης.
Πολυχρονίζουσι δὲ τούτων ἔξω τοῦ τρικλίνου ὅσοι
φοροῦσι σκιάδια χρυσοκόκκινα, καὶ εἰσελθοῦσιν
ὀρίζει ὁ βασιλεὺς εἰς πολλὰ ἔτη, καὶ ἀπέρχονται. Καὶ
μετ' αὐτοὺς πολυχρονίζουσιν οἱ συρματέμια φοροῦν-
τες. Καὶ μετὰ τὸ πολυχρονίσει καὶ τούτους, ὁ πρω-
τοθεσπιαρίτης πρὸς τῇ πύλῃ ἱστάμενος, ἡ εἰ τύχοι
λείπειν αὐτὸν, ὁ μέγας ἐταιριάρχης ἡ ὁ πριμικτή-
ριος τῆς αὐλῆς λέγει πρὸς αὐτοὺς· « Εἰς πολλὰ ἔτη
ὀρίζει ὁ αὐθέντης· μᾶς ὁ βασιλεὺς. » Οἱ δὲ καὶ εἰσε-
λθόντες προσκυνοῦσι, καὶ ἀπέρχονται καὶ οὗτοι.
Ἐπειτα πολυχρονίζουσιν οἱ ἐφεξῆς ἄρχοντες. Καὶ
οἱ μὲν φοροῦντες σκιάδια χρυσοκόκκινα καὶ συρμα-
τέμια ἀπέρχονται, ὡς εἴρηται, πλὴν τοῦ πιγκέρνης·
περιμένει γὰρ οὗτος ὑπηρετήσεων ἐπὶ τῆς τραπέζης
τῷ βασιλεῖ. Τοὺς δὲ κλαπωτὰ φοροῦντας, οἱ προ-
δηλωθέντες ὑπηρετῶται, τοὺς τόπους ἐκάστων τού-
των γινώσκοντες, φέρουσιν αὐτοὺς, καὶ πολυχρο-
νίζουσι καὶ οὗτοι· εἶτα λέγουσι πρὸς αὐτοὺς·
« Εἰς πολλὰ ἔτη ὀρίζει ὁ αὐθέντης μᾶς ὁ βασιλεὺς. »
Καὶ οὐκ ἀπέρχονται, ἀλλ' ἵστανται εἰς τὴν παρά-
στασιν.

Ὅ θὲ γὰρ ποτεστάτος τῶν ἐν Γαλατῇ Γενουιτῶν,
καὶ οὗτος εἰς τὴν καιρὸν τῆς προσκύψεως σὺν τοῖς
μετ' αὐτοῦ ἄρχουσι μετὰ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων
εὐρίσκόμενος, προσκαρτερεῖ μέχρι καὶ τῆς τραπέ-
ζης. Καὶ μετὰ τὸ σταθῆναι τοῖς ἄρχοντας εἰς τὴν
παράστασιν μέχρι καὶ τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου
τοῦ στόλου, ἐλθόντες δὲ καὶ οὗτοι πολυχρονίζουσι
Λατικῶς. Εἰσελθόντος οὖν καὶ προσκυνήσαντος
μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ, ὀρίζει ὁ βασιλεὺς εἰς πολλὰ
ἔτη καὶ δίδωσι διὰ χειρὸς τῷ ποτεστάτῳ κολίκιον,
καὶ ἀπέρχεται.

Μετὰ δὲ τούτους πολυχρονίζουσιν καὶ ἕτεροι τῶν
ἀρχόντων, καὶ εἰσέρχονται μέχρι καὶ τοῦ λογοθέτου
τῶν ἀγγελῶν. Εἶτα καὶ ὁ τῶν Πισσαίων ἔρχεται
κόνσουλός, καὶ πολυχρονίζει καὶ οὗτος σὺν τοῖς
μετ' αὐτοῦ κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν. Εἰσελθόντων οὖν
καὶ προσκυνησάντων, ὀρίζει καὶ τούτοις διὰ ἔρμη-
νέως ὁ βασιλεὺς· « Εἰς πολλὰ ἔτη, » καὶ ἀπέρχον-
ται. Καὶ μετὰ τούτους ὁ κόνσουλός τῶν Ἀγκωνιτι-
νῶν μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ· καὶ γίνεται καὶ εἰς τούτους
καθὰ καὶ εἰς τοὺς Πισσαίους.

Οἱ Βινετικοὶ ἔρχονται μὲν εἰς τὴν πρόκυψιν, οὐ
PATROL. GR. CLVII.

Orientalis populi magno honore afficiunt imperato-
rem tanquam successorem in paterna domo Alexan-
dri : at populi Occidentales eundem imperatorem
valde colunt ceu Constantini Magni successorem.
Et de his quidem ita dictum esto.

CAPUT VII. °

De mensa imperatoris.

Redeundum iterum est unde digressi sumus. Im-
peratori ergo jam ad mensam profecto ministrant
domesticus et praefectus mensae. Isti enim mini-
strant, si praesentes sint, quemadmodum et pin-
cerna. Porro extra triclinium multos annos appre-
cantur omnes qui ferunt aurei et coccinei coloris
pileos ; quibus ingressis etiam imperator multos
annos precatur, et abeunt. Post istos in multorum
annorum precationem pronuntiant illi qui auro ducti-
tilli textis pileos gestant. Qua finita protovestiarites
ad januam stans, vel si forte absit, magnus hietar' ar-
cha vel 56 primicerius aulae, sic affatur illos : « Mul-
tos annos mandat vobis imperator ; qui ingressi
imperatorem venerantur, moxque recedunt. Dein de
multos annos comprecantur consequentes proceres.
Et quidem ii qui pileis aurei et coccinei coloris,
auro nempe ductili textis, insigniti sunt, abeunt,
ut dictum est, excepto pincerna, qui manet utpote
inserviturus mensae imperatoris. Illos vero qui illis
aureis solidisque compactos pileos gestant, supra-
dicti ministri, gnari quis cuius locus competat,
adducunt ; qui imperatorem multorum annorum
fausta acclamatione salutant ; ad quos isti : « Multos
annos mandat vobis imperator noster. » Nec disce-
dunt, sed circumstant in circumstatione.

Potestatus autem seu praetor Genuensium in Ga-
lata seu Pera habitantium, ipse etiam suis cum
proceribus inter primores aulicos imperatori in
solio sedenti praesens repertus, permanet usque ad
mensam. Et postquam aulici proceres omnes usque
ad magnum drungarium classis suo quique loco
consistunt, adveniunt et isti, ac imperatori multos
annos Latine apprecantur. Cum igitur intravit et
reverentiam cum suis exhibuit, multos quoque
annos imperator ipsis mandat, et manu sua porrigit
potestato collicium, quo accepto abijt.

Post istos multorum annorum appreciatione
imperatorem prosequuntur alii itidem proceres,
usque ad gregum logothetam, qui etiam triclinium
57 ingrediuntur. Deinde venit Pisanorum consul,
qui et ipse cum suis secundum ordinem suum im-
peratori longævitatem optat. Ingressis igitur,
post reverentiam imperatori exhibitam, imperator
per interpretem multos annos habere jubet ; quo
peracto discedunt. Hos sequitur consul Anconita-
norum cum suis ; cum quibus idem modus obser-
vatur qui cum Pisanis.

Veneti veniunt quidem ad consessum in solio,

at non inanes usque ad mensam, sed abeunt. Causa A suo loco explicabitur.

Postea veniunt et multos annos precantur Baranji, patria sua lingua, nempe Anglicana; concussisque invicem securibus suis strepitum edunt.

Postquam igitur omnes palatini ex ordine quique suo hoc officio defuncti sunt, etiam usque ad Bardariotas, vernacula sua, hoc est Persica lingua usos, ingrediuntur cantores multosque annos cantando precantur, psallentes postea contacium illud: «Virgo hodie supersubstantialem parit;» iterumque canticum longævitalis repetunt.

Postquam autem magnus domesticus cum prima classe procerum abiit, domesticus, vel præfectus mensæ, uti dictum est, nominatim advocat unum quemque ex primatibus, a protovestiariorum et deinceps, datque 58 ferculum de mensa. Quo accepto recedit is qui accepit, in locum quem ex ordinis præscripto tenere solet. Stant autem ibi imperatorii famuli, qui ex manibus eorum fercula accipiunt, et ita omnes abscedunt. Hoc hunc in modum fit usque ad logothetam gregum: est enim iste quasi limes et terminus quidam, cum neque aureum scaranicum neque rubrum ferat. Qui vero inferiores sunt isto, nimirum quotquot scaranica corcinea gestant, accepta fercula usque ad fores triclinii portant, ubi ea famulis suis tradunt, disceduntque omnes, ut dictum est, nemine remanente.

λαμβάνοντες καὶ μέχρι τῆς τοῦ τρικλίνου θύρας ἀπέρχονται πάντες, ὡς ἐφ' ἑρται, προσκαρτεροῦντος ἐξ αὐτῶν οὐδενός.

Si imperator bibere velit, pincerna poculum porrigit, non solum in festis, sed et alias semper imperatore epulis accumbente poculum miscet, si præsens sit; propterea enim pincernæ nomen tulit, a mistura scilicet seu mistione. Et olim quidem extra civitatem imperatorem comitans ferebat suspensum ex catenula pocillum, ut si imperator sitiurgeretur, ex fonte vel fluvio haustum porrigeret. Quod hoc tempore non est usitatum.

Post cœnam imperatorem suum in conclave se recipientem fausta multorum annorum appetatione prosequuntur despotæ, Sebastocratores et Cæsares. Quibus ipse imperator per se multos annos reprecatur, 59 abiturque. Hos in eodem officii genere subsequuntur pueri honorarii, qui imperatorem sanguine attingunt et nudis capitibus incedere solent.

Postero die, tempore matutino, solita circumstatione instituta, imperator et proceres consueta in dies singulos gestamina gestant. Et imperator quidem ad liturgiam seu missam gestat amictum ex margaritis confectum, capite autem gestat unum ex illis gestaminibus quæ prius diximus eum ferre solere, dum liturgia peragitur. Proceres suis quique gestaminibus insigniti sunt, ut explicatum est.

Absoluta liturgia, imperatore jam ad mensam præsentem, prius quam accumbat, venit protopapa

προσκαρτεροῦσι δὲ, ἀλλ' ἀπέρχονται. Ἡ αἰτία βριθῆσεται μετὰ ταῦτα.

Ἐπειτα ἔρχονται καὶ πολυχρονίζουσιν καὶ οἱ Βάραγγοι, κατὰ τὴν πάτριον καὶ οὗτοι γλῶσσαν αὐτῶν, ἤγουν Ἰγκλινοσί, τὰς παλῆκεις αὐτῶν συγκρούοντες κτύπον ἀποτελοῦνται.

Μετὰ γοῦν τὸ πάντας τοῦ παλατιοῦ πολυχρονίσει κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν, μέχρι καὶ τῶν Βαρδαριωτῶν, κατὰ τὴν πάλαι πάτριον καὶ τούτων φωνῆν, ἤτοι Περσοσί, εἰσέρχονται καὶ οἱ ψάλλται, καὶ πολυχρονίζουσι ψάλλοντες καὶ μετ' αὐτὸ τὸ κοντάκιον: «Ἡ παρθένος σήμερον ὑπερούσιον τίκτει,» καὶ πάλιν τὸ πολυχρόνιον.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ μὲν μέγας δομέστικος προαπέρχεται μετὰ τῆς πρώτης τάξεως τῶν ἀρχόντων· ὁ δὲ δομέστικος τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης προϊστάμενος τῷ βασιλεῖ ὑπηρετεῖ, συνυπηρετοῦντα ἔχων καὶ τὴν ἐπὶ τραπέζης, κράζων αὐτοῦ ἕκαστον τῶν ἀρχόντων κατὰ τὸν τόπον αὐτοῦ, ἤτοι ἀπὸ τοῦ πρωτοβεστιαρίου καὶ κάτω, δίδωσι μίνσον ἀπὸ τῆς τραπέζης· ὃν λαμβάνων ὁ ἀρχὼν ὑποχωρεῖ μὲν τῆς τραπέζης μέχρι καὶ τοῦ τόπου ἐν ᾧ ἵσταται κατὰ τὴν τάξιν αὐτοῦ, ἵστάμενα δὲ ἐκεῖσε βασιλικά παιδοπούλα ἐπιφύρουσι τοὺς μίνσους ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ οὕτως ἀπέρχονται πάντες. Τοῦτο δὲ γίνεται οὕτω μέχρι καὶ τοῦ λογοθέτου τῶν γαλιῶν· μεθόρθην γὰρ ὡς περ ἵσταται οὗτος, ἐπεὶ οὕτε χρυσοῦν σκαράνικον οὕτε ἐρυθρὸν φορεῖ. Οἱ δὲ μετὰ τοῦτον καὶ κάτω, ὅσοι δηλονότι σκαράνικα κόκκιννα φοροῦσιν, τοὺς μίνσους φέροντες πρὸς τοὺς αὐτῶν ἀνθρώπους διδῶσι, καὶ

Εἰ δεήσει δὲ τὴν βασιλέα πιεῖν, ὁ πιγκέρνης ὑπηρετεῖ τοῦτο, οὐ κατὰ τὰς ἐορτὰς καὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντα τοῦ βασιλέως ἐσθιοντος κερνῆ, εἰ παρῶν εὐρίσκειται· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἐπὶ κερνῆς. Καὶ κατὰ μὲν τὸ παλαιὸν ἐκτὸς τῆς πόλεως ἀκολουθῶν τῷ βασιλεῖ ἐφερε καθῶνιον μετὰ ἀλύσεως, ὡς ἂν, εἰ ἐν χρεῖα γένοιτο πιεῖν αὐτὸν ἀπὸ βρύσης ἢ ποταμοῦ, δὴ τοῦτο καὶ πῆη· τοῦτο δὲ κατὰ τὸ παρὸν οὐκ ἐνηργεῖτο.

Μετὰ μέντοι τὸ δεῖπνον τοῦ βασιλέως ἐν τῷ κελίῳ αὐτοῦ ἀπελθόντος πολυχρονίζουσιν οἱ τε δεσπῆται, οἱ σεβαστοκράτορες καὶ οἱ Καίσαρες· πρὸς αὐτὸν καὶ ἐρίζει ὁ βασιλεὺς δι' αὐτοῦ εἰς πολλὰ ἔτη, καὶ ἀπέρχεται. Μετ' αὐτοὺς πολυχρονίζουσιν ὡσαύτως καὶ ὅσα τῶν κατὰ γένος προσηκόντων τῷ βασιλεῖ ἀρχοντέπουλά εἰσιν ἀσκητῆ.

Τῇ δὲ ἐπαύριον εἰς μὲν τὸν ὄρθρον τῆς συνήθους παραστάσεως γενομένης ὁ τε βασιλεὺς καὶ οἱ ἀρχοντες φοροῦσι τὰ συνήθη καθ' ἡμέραν φορέματα, εἰς δὲ τὴν λειτουργίαν ὁ μὲν βασιλεὺς φορεῖ βούχον μαργαριταρέϊνον, καὶ ἐπὶ κεφαλῆς ἐν ὧν ἐμνήσθημεν πρότερον φορεῖν αὐτὸν φορεμάτων κατὰ τὴν τῆς λειτουργίας καιρὸν, οἱ δὲ ἀρχοντες τὰ αὐτῶν φορέματα, ὡς δεδήλωται.

Μετὰ μὲν οὖν τὴν λειτουργίαν, τοῦ βασιλέως εἰς τὴν τραπέζαν παραγενομένου, πρὸ τοῦ τοῦτον

καθίσαι, ἔρχεται ὁ πρωτοπαπᾶς ἢ τις τῶν ἱερέων ἄλλος, καὶ ποιῶν εὐχὴν ἐπὶ τῆς βασιλικῆς τραπέζης, διὰ τὸ τὴν Τεσσαρακοστὴν παρελθεῖν, ἀρχὴν δὲ τὴν κρεωφάγον λαβεῖν, λαμβάνει ἕρτον καὶ μίνσον, καὶ ἀπέρχεται. Ἐπειτα δὲ προσκαλεῖται ὁ πρωτοβεστιαρίτης τὸν μέγαν δομέστικον εἰς τὴν τράπεζαν. Τοῦ οὖν βασιλέως καθίσαντος ὑπηρετεῖ ὁ μέγας δομέστικος οὕτω. Παρίσταται πρῶτος οὗτος ὁ μέγας δομέστικος ἐνεγγὺς τῷ βασιλεῖ, μετὰ τοῦτον ὁ τῆς τραπέζης δομέστικος, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης. Διακομίζοντος δὲ μίνσους τοῦ δομεστικού τοῦ δομεστικού, οὗ, μέλλει φαγεῖν ὁ βασιλεὺς, καὶ διδόντος τῷ ἐπὶ τῆς τραπέζης, τοῦ δὲ τῷ τῆς τραπέζης δομεστικῷ, τούτου δὲ αὐτῷ πρὸς τὸν μέγαν δομεστικόν, ὁ μέγας δομέστικος τίθησιν αὐτοῦ: Ἐμπροσθεν τοῦ βασιλέως. Καὶ ἐσθίωντος οὖν, εἰ δὴ πιεῖ, ὑπηρετεῖ ὁ πιγκέρνης, ὡς εἴρηται, εἰ ἐνθιμῶν εἴη· εἰ δὲ μὴ, καὶ ὁ ἐντιμότερος κινρᾶ τὸν ἀρχόντων. Οἱ τοῦ δομεστικού τοῖνον δομεστικοὺς τοὺς μίνσους ἅπαντας φέρουσιν τιθέασιν ἐπ' ἐδάφους. Ἐἴτα οἱ προδηλωθέντες ἀρχόντες ὑπηρετεῖται, ἕως ὅτε πρωτοβεστιαρίτης, ὁ μέγας ἐταιρίαρχης καὶ ὁ τῆς ἀλλῆς περιμικτήριος, τοὺς ἀρχοντας προσκαλοῦνται εἰς τὴν παράστασιν· οἱ δὲ καὶ παραγενόμενοι ἴστανται ἕκαστοι εἰς τοὺς τόπους αὐτῶν. Ἐπειτα εἰσέρχονται καὶ οἱ ψάλλται μετὰ τῶν ἐπιβήριπταρίων καὶ καμισίων αὐτῶν, καὶ ψάλλουσιν ἰδιόμελον τῆς ἑορτῆς, ἦτοι τὸ «Μάγοι Περσῶν βασιλεῖς.» Παλλόντων οὖν τούτων ὁ μὲν βασιλεὺς μικρὸν ἀπεχόμενος τοῦ ἐσθίειν κάθηται· ὁ δὲ μέγας δομέστικος, ὁ δομεστικός καὶ ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης ὑποχωροῦσι πλαγίως μέχρι καὶ τοῦ τοίχου. Καὶ μετὰ τὸ πληρῶσαι τοῦτους τὴν ψαλμωδίαν, τοῦ βασιλέως αὐθις ἀρξαμένου ἐσθίειν, ὁ μέγας δομεστικός πρὸς τὴν τράπεζαν ἀπελθὼν κατέρχεται πρὸς τὸ ἄκρον, καὶ καλεῖ κατ' ὄνομα τὸν τε πρωτοψάλλον, τὸν δομεστικόν, τὸν λαμπάδιον καὶ τὸν μαίστορα. Ἐλθούσιν οὖν καὶ δίδωσιν μίνσους αὐτοῖς· οὗς καὶ ἀπείροντες εἰ κανονάρχαι ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτῶν, ὡς περ τὰ παιδόπουλα ἀπὸ τῶν ἀρχόντων, ὡς εἴρηται, ἐκβάλλουσιν ἔξω. Καὶ μετὰ τοῦτο λέγει πάλιν ὁ μέγας δομέστικος· «Ἐλθετε καὶ ὑμεῖς.» Καὶ μετ' αὐτοὺς στραφέντες οἱ κανονάρχαι ἐπαίρουσι καὶ τοὺς αὐτῶν μίνσους, καὶ ἀπέρχονται.

Ἐἴτα ἔρχεται ὁ μέγας δομέστικος πλησίον τοῦ βασιλέως, καὶ μετ' ὀλίγου λέγει πρὸς τὸν ἀνεψιὸν τοῦ βασιλέως τὸν πανυπερσεβάστον οὕτω· «Πανυπερσεβάστε,» καὶ ἐλθόντι δίδωσι μίνσον, ὃν παρευθὺς παιδόπουλον ἀπὸ τῶν αὐτοῦ λαμβάνει χειρῶν, καὶ ἀπελθὼν δίδωσιν ἀνθρώπῳ τοῦ αὐτοῦ πανυπερσεβίστου· ὁ δὲ ἀπέρχεται, καὶ ἴστανται πάλιν εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. Ὅμοιος λέγει καὶ τῷ ἀνεψιῷ τοῦ βασιλέως τῷ πρωτοβεστιαρίῳ, καὶ γίνεται καὶ εἰς αὐτὸν οὕτω. Τοὺς δὲ ἐτέρους ἀνεψιούς τοὺς μὴ ὀφθίλια ἔχοντας κρίζει οὕτως· «Ἀνεψιὲ τοῦ αὐθέντου μας τοῦ βασιλέως,» ἢ «Ἐξάδελφε,» ἢ «Θεῖε.» Καὶ ἔρχεται ὁ προϊστάμενος τούτων, εἴτ' ἐφεξῆς οἱ λοιποὶ κατὰ τὸν τόπον εἰς ὃν ἕκαστος ἴσταντο· καὶ γίνεται καὶ εἰς αὐτοὺς παρὰ τῶν παιδοπολίων ὡς περ καὶ εἰς τὸν πρωτοβεστιαρίον καὶ τὸν πανυπερσεβάστον, καθὰ προεδήλωται.

A aut alius de sacerdotum numero, et benedicens imperatoriam mensam, eo quod Quadragesima jam effuxerit tempusque carnis edendæ jam advenit, accepto pano et ferculo discedit. Deinde protovestiarites accersit magnam domesticum ad mensam. Imperatore igitur jam accumbente, magnus domesticus ministrat hunc in modum. Stat magnus domesticus proximus imperatori, post eum domesticus mensæ, post istum præfectus mensæ. Afferente igitur ferula domestico rei domesticæ quibus imperator vesciturus est, tradit ea præfecto mensæ, hic domestico mensæ, iste magno domestico, qui anteponit ea imperatori. Si inter edendum bibere velit, ministrat pincerna, si non absit peregre, ut dictum est. Sin minus, ex proceribus eminentior poculum miscet. Domestici itaque seu curatores rei domesticæ alata omnia ferula humi reponunt. Deinde prænominati proceres, ministri mensæ imperatoris, videlicet protovestiarites, magnus hetæriarcha et aula primicerius, proceres alios ad circumstationem advocant; illi vero accedentes stant suo quisque loco. Postea ingrediuntur etiam cantores cum suis pileis et camisiis, canuntque festi proprium canticum, nempe illud: «Magi Persarum reges.» His igitur concinentibus, abstinet paululum imperator ab edendo. At magnus domesticus, domesticus mensæ, et præfectus mensæ subducunt se ad latus usque ad parietem. Postquam isti cantandi finem fecerunt et imperator iterum comedere cæpit, magnus domesticus ad mensam reversus, extremam ejus partem occupat, vocalque nominatum primum cantorem, chori domesticum, lampadarii et magistrum, traditque accedentibus illis ferulo; quæ de manibus eorum tollunt canonarchæ, quemadmodum imperatorii pueri a proceribus, ut antea dictum est, et foras efferunt. Postea iterum dicit magnus domesticus: «Accedite et vos;» acceduntque omnes lectores, tolluntque et suis manibus asportant ferula. Quod post ipsos similiter canonarchæ reversi scititant, et abeunt.

D. Deinde accedit magnus domesticus prope ad imperatoriam; et paulo post dicit ad nepotem imperatoris panhypersebastum hoc pacto: «Panhypersebaste;» et venienti dat ferculum, quod statim de manibus ejus tollit puer honorarius, et abiens tradit panhypersebasti famulo. Ille vero abit, iterumque locum sibi debitum occupat. Similiter etiam dicit nepoti imperatoris, qui protovestiaris est, sique cum eo in eundem modum. Alios autem nepotes nullo officio insignitos sic advocat: «Nepos domini imperatoris,» vel «patruelis,» aut «patruæ;» et accedit qui his potior est; quem ordine sequuntur reliqui secundum locum quem quisque tenet; idemque erga illos sit ab honorariis pueris, quod erga protovestiarium et panhypersebastum, ut prius expositum est.

His peractis advocat nominatim cunctos proceres usque ad illos qui coccinea scaranica gestant, et omnibus fercula accipientibus ne unus quidem egreditur, sed manent in suo quique loco propter magni aomestici reverentiam.

Post protonotarium veniant primicerii Barangorum omnesque Barangi cum ipsis, qui et ipsi accipiunt fercula. Quos sequuntur milites 62 sulci et stationarii et alii plurimi; qui omnes a maximo ad minimum usque ex manu magni aomestici fercula accipiunt, et abeunt. Cum enim aomestici seu curatores rei familiaris fercula humi posita suis manibus in mensa imperatoris repouunt (hujus enim faciendi tunc solum potestatem habent), magnus aomesticus, ut dictum est, ea ex mensa tollit et dividit. Quo autem tempore ista fercula distribuit, si qua re imperator interea egeat, aomesticus et praefectus mensae subveniunt.

ἦν δ' ὥραν οὗτος τοὺς τοιοῦτους εἰσφέρει μίνους, τοῦ δομεστικῆς καὶ τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης ὑπηρετεῖται.

Cæterum postquam magnus aomesticus omnibus fercula impertit, aomestico et praefecto mensae recedentibus, imperatori iterum ministrat magnus aomesticus, qui, ut explicatum est, omnibus dat fercula: magno autem aomestico ipsemet imperator sua manu ferculum porrigit.

Et vasa quidem ferculorum quae aliis dantur, sive aurea sint sive argentea, rursus inferuntur in vestiarium: at vas illud quod magnus aomesticus ex imperatoris manu accipit, sive aureum sit sive argenteum, non inferitur amplius in vestiarium, sed magnus aomesticus tanquam sibi donatum retinet.

Sublata mensae mappa, cum aomesticus rei aomesticae panem adfert in panagiarium, imperator statim surgit. Scabellum vero quod imperator 63 pedibus premit, juvenum quispiani ex iis qui imperatori sanguine junguntur et sine capitis tegmine in aula versantur, accurrens utraque manu tenet, ut imperator firmiter consistat. Porro praefectus mensae acceptum vas panagiarium mensae imponit, et elevans panem panagiam dictum dat illum aomestico mensae, ille magno aomestico, hic imperatori. Et quam primum panagiam ori inserit, omnes acciunt: «Ad multos annos.» Et confestim pincerna vini et aquae poculodiscum supponendum affert cum mantili, quia mensaria mappa jam antea ablata fuit, ut dictum est.

Posthaec imperatore considente, magno autem aomestico, aomestico et praefecto mensae mensam amolientibus, accipiunt illam rei aomesticae aomestici sive administri. Tribus vero illis imperatori reverentiam exhibentibus, dicit imperator magno aomestico sonora voce: «Ad multos annos, magne aomestice.» Deinde subjungit: «Abi, licet,» et sine mora omnes cum magno aomestico exeunt.

Cæterum ab imperio Assyriorum pervenit usque

Ἐπειτα κράζει τοὺς ἄρχοντας πάντας ὀνομαστῶν, μέχρι καὶ αὐτῶν πάντων τῶν σκαράνικα φορούντων κόκκινα. Καὶ πάντων μίνους λαμβάνοντων ἐξέρχεται οὐδὲ εἷς, ἀλλὰ πάντες ἵστανται εἰς τοὺς τόπους αὐτῶν διὰ τὴν τοῦ μεγάλου δομεστικῆς τιμὴν.

Ἐπειτα μετὰ τὸν πρῶτονόταριον ἔρχονται οἱ πριμικῆριοι οἱ τῶν Βαράγγων καὶ πάντες οἱ Βάραγγοι μετ' αὐτῶν, καὶ λαμβάνουσι μίνους καὶ οὗτοι μετ' αὐτοὺς στρατιῶται καὶ παραμοναὶ καὶ ἕτεροι πλεῖστοι. Ἄπαντες δὲ οὗτοι ἀπὸ τοῦ μεγαλύτερου μέχρι καὶ τοῦ μικροτέρου διὰ τῆς τοῦ μεγάλου δομεστικῆς χειρὸς λαμβάνουσι τοὺς μίνους, καὶ ἀπέρχονται τῶν γὰρ τοῦ δομεστικῆς δομεστικῶν τοὺς ἐπ' ἐδάφους κειμένους μίνους δι' αὐτῶν εἰς τὸ ἄκρον τῆς βασιλικῆς τραπέζης τιθέντων (καὶ γὰρ ἔχουσιν οὗτοι ἐπ' ἀδείας τοῦτο τότε καὶ μόνον ποιεῖν) ὁ μέγας δομεστικός, ὡς εἴρηται, ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦτους ἀπαίρων διαδίδωσι. Καθ' εἴπερ ὁ βασιλεὺς ἐν χρεῖα τινὸς γένοιτο, παρὰ τὴν

Μετὰ δὲ τὸ τὸν μέγαν δομεστικῶν πρὸς πάντα διανεῖμαι τοὺς μίνους, τοῦ δομεστικῆς καὶ τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης ὑποχωρησάντων, ὑπηρετεῖ αὐθις τῷ βασιλεὶ ὁ μέγας δομεστικός, καὶ πᾶσι μὲν οὗτος διαδίδωσι τοὺς μίνους, ὡς εἴρηται, τούτῳ δὲ βασιλεὺς αὐτοχειρῶς.

Ὅσα μὲν οὖν ἄλλοις δίδονται εἴτε χρυσία εἴτε ἀργύρια διὰ μίνων, εἰσκιμίζονται αὐθις εἰς τὸν βασιλεῖον τὸ δὲ σκεῦος ὁ μέγας δομεστικός διὰ τῆς τοῦ βασιλέως λαμβάνει χειρὸς, εἴτε χρυσοῦν εἴτε ἀργυροῦν εἴη, εἰσκιμίζεται οὐδαμῶς, ἀλλ' ἔχει τοῦτο ὄψων αὐτός.

Ἐπειτα μετὰ τὸ ἀπαρθῆναι τὸ μινσάλιον, τοῦ δομεστικῆς τοῦ δομεστικῆς κομισάντος ἄστον ἐν παναγιαρίῳ, ὁ βασιλεὺς εὐθέως ἀνίσταται. Ὁ δὲ πατεὶ σουππέδιον, τὸν τῷ βασιλεὶ κατὰ γένος προσερχόντων νέων ἀπὸ τῶν ἄσπερων τις δραμῶν ἀμφοτέραις κατέχει χερσίν, ὥστε τὸν βασιλέα ἐδραμῶς πατεῖν. Τῆ δὲ γε παναγιαρίον ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης λαβὼν ἐπάνω τῆς τραπέζης, καὶ ὑψῶν παναγιαρίον δίδωσι ταύτην τῷ δομεστικῶ, ὁ δὲ τῷ μεγάλῳ δομεστικῶ, οὗτος δὲ τῷ βασιλεὶ. Καὶ ἅμα τῷ παναγιαρίῳ λαβεῖν ἐν τῷ στόματι πάντες βρῶσι τὸ πολυχρόνιον. Καὶ ὁ πιγκέρνης αὐτίκα τὸ τοῦ οἰνοχελίου φέρει σκουτέλιον, κρατῶν καὶ μανδύλιον, ἐπὶ προσηπῆραν, ὡς εἴρηται, τὸ μινσάλιον.

Εἶτι τοῦ μὲν βασιλέως καθίσαντος, τοῦ δὲ μεγάλου δομεστικῆς, τοῦ δομεστικῆς καὶ τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης ἀράντων τὴν τράπεζαν, λαμβάνουσι ταύτην οἱ τοῦ δομεστικῆς δομεστικοί. Τῶν δὲ μετὰ τοῦτο προσκυνησάντων, λέγει ὁ βασιλεὺς τῷ μεγάλῳ δομεστικῶ μεγάλῃ τῇ φωνῇ: «Εἰς πολλὰ ἔτη, μέγα δομεστικά.» Ἐπειτὰ φησι πρὸς αὐτὸν «Ἄπελθε,» καὶ παρευθὺς συνεξέρχονται πάντες τῷ μεγάλῳ δομεστικῶ.

Ἐτι καὶ ἀπὸ τῶν Ἀσσυρίων βασιλείας κατῆλθὲ

τι φόρεμα μέχρι και των νυν βασιλέων, γρανάτζα λεγόμενον, ὅπερ και φορεῖ ὁ βασιλεὺς ἀνευ ζώνης, οὗ κρεμάμενα τὰ μανίκια διήκουσι μέχρι και ἀτραγάλων ὁ δὲ δὴ φόρεμα και των ἀρχόντων ἕκαστοι ἔχουσιν ἐπ' ἀδείας φορεῖν, πλην ἐζωσμένον, των μανικίων ἐμπεπηγμένων ἕντων πρὸς τὴν ζώνην δεπισθεν. Καὶ ὁ μὲν ὁ βασιλεὺς φορεῖ, καλεῖται γρανάτζα, ὡς εἴρηται, τὸ δὲ των ἀρχόντων λαπατζα. Ὅπως δὲ, ἀδηλόν ἐστιν.

Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἀρχοντες οὕτω· τοῦ δὲ μεγάλου δομestikou και αὐτὸ τοῦτο φοροῦντος· ἐζωσμένον κατὰ τοὺς ἄλλους, τὸ μὲν ἐν των, τοῦ τοιοῦτου λαπατζα μανικίων ἐνι ἐμπεπηγμένον, τὸ δὲ ἕτερον κρέμαται τιμῆς ἕνεκα, ἐπεὶ τοῦ βασιλέως ἀμφότερα, ὡς εἴρηται, κρέμανται.

Καὶ τὰ μὲν ἐν τῷ παλατίῳ ὑπηρετήματα τοῦ μεγάλου δομestikou ταυτά ἐστι, καθὼς εἵπομεν, τὰ δὲ ἐκτός μετ' ἄλλῃον βηθήσεται και αὐτά.

Ἐπεὶ δὲ ὁ βασιλεὺς πεντάκις τοῦ ἔτους τρώγει ἐν τῷ τρικλινίῳ, πάντων παρισταμένων ἀρχόντων και ἐνδεδυμένων τὰ τε σκαράνικα και τὰ καθβάδια αὐτῶν, ἡγουν κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, των Φώτων, ἀλλὰ δὴ και των Βατων, τῆς μεγάλης Κυριακῆς τοῦ Πάσχα και τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εἵπομεν δὲ κατὰ μέρος περὶ μιᾶς τούτων, τῆς τοῦ Χριστοῦ δηλονότι Γεννήσεως, βητέον ἔδη και περὶ των λοιπῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Ἐορτὴ των Ἐπιφανείων.

Ἡ μὲν οὖν των θείων Θεοφανείων ἑορτὴ γίνεται ἀπαρλλάκτως ὡς και ἡ τοῦ Χριστοῦ Γεννήσεως ὁ δὲ μετὰ τὴν λειτουργίαν ἁγιασμὸς, εἰ πατριάρχης εὐρίσκεται οἰκουμενικὸς, γίνεται παρ' αὐτοῦ· εἰ δὲ μὴ, παρὰ τινος των ἐτέρων πατριαρχῶν, ἢ τοῦ Ἀλεξανδρείας ἢ τοῦ Ἀντιοχείας ἢ τοῦ Ἱεροσολύμων, ἐάν ἐνδῆκῶν τύχη. Εἰ δ' ἴσως μηδένα τούτων εἶναι συμπάση, ποιεῖ τὸν ἁγιασμὸν ὁ τοῦ παλατίου πρωτοπαπᾶς. Δίδονται δὲ παρὰ μὲν τοῦ πατριαρχου τῷ βασιλεὶ λαμπὰς, παρὰ δὲ των προβηθέντων ὑπηρετῶν τοῖς ἐν ἀξιώμασι και πῖσι τοῖς τε ἐντέος τῆς παραστάσεως ἀρχουσι και τοῖς ἐν τῇ αὐλῇ, ὡσαύτως τῷ τε ποτεστάτῳ και τοῖς μετ' αὐτοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Ἐορτὴ τῆς σταυροπροσκυνήσεως.

Κυριακῆ τῆς σταυροπροσκυνήσεως, τῆς παραστάσεως ἱσταμένης κατὰ τὴν συνήθειαν των προειρημένων ἑορτῶν, περὶ τὸ τέλος τοῦ θρόνου φέρει τὸν σταυρὸν ἀπὸ τῆς τοῦ παλατίου ἐκκλησίας μετὰ των ψαλτῶν ὁ ἀρχιδιάκονος, φορῶν μὲν τὸ σύνθηος αὐτῷ στιχάριον, φορῶν δὲ ἐπ' αὐτοῦ και φελώνην, οὗ μὴν και ἐπιτραχήλιον ἄλλ' ὠράριον, τὸ, «Σῶσον Κύριε τὸν λαόν σου, και εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου,» ψάλλοντων· και ὁ βασιλεὺς προσυπαντᾷ τούτῳ τῆς παραστάσεως ἱσταμένης εἰς τὴν τῆς θύρας εἰσόδον, και τοῦ σταυροῦ ἐπὶ τοῦ ἀναλόγιου τεθέντος, ἀσπάζεταιται τοῦτον ὁ βασιλεὺς· ἔπειτα ὑποστρέφει, και ἵσταται πάλιν εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ. Μετὰ δὲ πῆν

ad hodiernos imperatores gestamen quoddam granatza appellatum, quod imperator fert etiam sine cingulo, ex quo dependentes manicæ descendunt usque ad talos; cujus gestaminis ferendi singulis proceribus libera est potestas, sed cum cingulo manicisque a tergo zonæ illigatis. Et illud quidem **64** quod imperator gestat vocatur granatza, ut antea dictum, procerum vero lapatza. Ratio incerta est.

Et alii quidem primores ita se gerunt, magnus autem domesticus ipse etiam hoc gestamen fert cinctus instar aliorum: verum altera manica lapatzæ cingulo constringitur, altera libere dependet, honoris causa, cum imperatoris ambæ manicæ dependeant, ut dictum est.

B Et hæc quidem sunt magni domestici in palatio ministeria, prout exposuimus: quæ vero extra palatium obeat, paulo post exponentur.

Cum autem imperator quinquies in anno cibum sumat in triclinio, universis aulæ proceribus astantibus indutisque sua scaranica et cabbadia, nempe in festo Nativitatis Domini, Luminum, Palmarum, magna Dominica Paschatis et sancti Spiritus, jam vero sigillatim de uno ex his festis, nempe Nativitate Christi, disseruerimus, restat ut et de reliquis tractemus.

CAPUT VIII.

Festum Epiphaniæ.

C Festum divinæ Epiphaniæ eodem modo peragitur quo Nativitatis Domini. Cæterum consecratio et aspersione aquæ post liturgiam fit ab **65** œcumenico patriarcha, si præsens sit; sin minus, ab aliquo ex patriarchis, nimirum ab Alexandrino vel Antiocheno vel Hierosolymitano, si forte tunc Cpoll versetur. Si nullus horum adsit, consecratio peragitur a palatii protopapa. Imperatori autem tradit patriarcha cereum majorem. A prædictis vero ministris dantur cerei iis qui in dignitate sunt, et omnibus circumstationis proceribus aulicisque, similiter et potestato Genuensium et qui in ejus comitatu.

CAPUT IX.

Festum adorationis crucis.

D Dominica quæ adorationi sanctæ crucis deputata est, consistente jam circumstatione pro consuetudine supra dietorum festorum, circa finem matutini adfert archidiaconus cum cantoribus ex palatii ecclesia crucem, gestans consuetam diacono tunicam, ferens etiam super ipsa casulam, non tamen stollam saerdotalem, sed diaconicam, id est orarium; canuntque illud: «Salvum fac, Domine, populum tuum, et benedic hæreditati tuæ;» et imperator, sic circumstante comitatu aulico, obviam it usque ad januam, crucemque in pulpito positam osculatur. Quo peracto revestitur, et iterum stat in throno suo. Post missionem venit imperator, iterumque

66 crucem adorat et osculatur; quam statim tollunt comitante eam imperatore usque ad triclinii januam, et non ulterius.

Causa autem cur archidiaconus hoc festo ferat casulam sacerdotalem, est ista, quia ab initio exocataeoli sacerdotes sub se habebant proprias ecclesias et proprium clerum. Quapropter cum magnis et illustribus festis quilibet sua in ecclesia occuparetur, patriarcha ministris honoratioribus creabat. Quidam igitur ex patriarchis voluit illos diaconos tantum esse, ut in huiusmodi festis ipsi ministrarent. Quod et perfecit. Quando igitur patriarcha tales exocataeolis ordinat, nempe vel magnum œconomum vel magnum sacellarium vel alium ex horum numero, dat ei potestatem ferendi casulam sacerdotalem, quemadmodum antea ferebant cum sacerdotes essent: at non stolam sacerdotalem, verum diaconicam tantum; id est orarium. Imperator igitur quando designat archidiaconum, ex exocataeolorum ordine tanquam cæteris honoratior eum designat, nec aliunde assumit. Quocirca fert archidiaconus in hoc, et quidem solo, Adorationis crucis festo in palatio casulam, neque unquam alias. Si non sit archidiaconus, tunc crucem fert obvius quisque diaconus.

Scire oportet tota sancta et magna Quadragesima sacerdotes et diaconos **67** gestare purpurea sticharia et phelonas, excepto festo Annuntiationis, Palmarum et magno Sabbato.

CAPUT X.

Festum Palmarum.

Ad festum Palmarum media hieldomade ante præparatur ambulacrum ab imperatoris conclavi usque ad ecclesiam pertingens. Sabbato Lazari noctu ramis virentibus sternunt ambulacri pavementum, vestiuntque omnes ejus columnas vel myrtorum vel laurorum vel olivarum ramis; et illucrescente jam die Dominica derepente apparet exstructum jam et præparatum ambulacrum. Dum ergo matutium decantatur, assumit indumenta sua imperator, et egreditur ex suo conclavi cum prædictis vestimentis suis. Et aliis quidem festis fert in capite et corpore ex suis gestaminibus, arbitrato suo, quodcumque voluerit, ut antea explicatum est: hoc autem Palmarum festo nihil aliud fert nisi stemma et saccum, dextera portans crucem, sinistra mantile cum scacia, ut moris est, et majorem cereum. Similiter et proceres assument usitata sibi indumenta, ut antea dictum est.

68 Prior ergo in ambulacrum ascendit lampadarius, cereum ferens, totumque festi proprium cantum decantans: «Egredimini, gentes, egredimini populi, contempla-mini hodie regem caelorum: Christi enim figuram gerens Evangelium progreditur.» Deinde imperator et filius ejus impe-

A ἀπόλυσιν ἀπέρχεται καὶ προσκύνει αὐθις καὶ ἀπαύζεται τὸν σταυρόν. Καὶ εὐθὺς ἀφρουσι τοῦτον τοῦ βασιλέως προπέμποντος μέχρι καὶ τῆς τοῦ τρικλινίου θύρας, καὶ πλέον οὐδέν.

Ἡ δὲ αἰτία τοῦ τὸν ἀρχidiaconον φελώνην κατὰ ταύτην τὴν ἑορτὴν φορεῖν ἐστίν αὕτη, ὅτι κατὰ τὸ πρῶτον οἱ ἐξωκατάκοιλοι ἱερεῖς εὐρίσκοντο ἔχοντας ἕκαστοι ἐκκλησία; καὶ ὑπ' αὐτοὺς κλήρον. Διὰ τοῦτο κατὰ τὰς μεγάλας καὶ ἐπισημοὺς τῶν ἑορτῶν ἡμέρας ὄντων ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν ἐκκλησίαν, ὁ πατριάρχης οὐκ εἶδεν ὑπηρετας ἐντίμους μεθ' ἑαυτοῦ. Τῶν πατριαρχῶν οὖν τις ἠθέλησεν αὐτοὺς διακόνους εἶναι πρὸς τὸ ὑπηρετεῖν αὐτῷ ἐν ταῖς τοιαύταις τῶν ἑορτῶν· ὁ δὲ καὶ πεποίηκεν. Ὅταν οὖν ὁ πατριάρχης σφραγίσῃ τοὺς τοιοῦτους ἐξωκατάκοιλους, ἦγουν ἢ μέγαν οἰκονόμον ἢ μέγαν σακελλάριον ἢ τινα ἕτερον ἐξ αὐτῶν, ποιεῖ αὐτὸν φορεῖν φελώνην, ὡς καὶ πρότερον καθ' ἱερεῖς ἐφόρει, οὐ μὴν καὶ ἐπιτραχήλιον, ἀλλ' ὠράριον. Ὅθεν ὁ βασιλεὺς, ὅτε προβάλλεται ἀρχidiaconον, ἐκ τῆς τοιαύτης τῶν ἐξωκατάκοιλων τάξεως ὡς ἐντιμότερων τῶν ἄλλων ὄντων προβάλλεται τοῦτον, καὶ οὐκ ἄλλοθεν. Διὸ καὶ κατὰ τὴν ῥηθέντα λόγον φορεῖ ὁ ἀρχidiaconος; κατὰ ταύτην καὶ μόνην τὴν τῆς σταυροπροσκυνήσεως ἑορτὴν ἐν τῷ παλατίῳ φελώνην, καὶ οὐκ ἄλλοτὲ ποτε. Εἰ δὲ τύχοι μὴ εἶναι ἀρχidiaconον, φέρει τὸν σταυρὸν ὁ τυχὼν διάκονος.

Εἰδέναι δεῖ ὅτι ὑπὲρ ὅλης τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης Τεσσαρακοστῆς οἱ ἱερεῖς; τε καὶ οἱ διάκονοι πορφυρὰ στιχάρια καὶ φελώνας φοροῦσι, πλην τῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἑορτῆς, τῶν Βαίων, καὶ τοῦ μεγάλου Σαββάτου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Ἑορτὴ τῶν Βαίων.

Ἡ ἑορτὴ τῶν Βαίων προετοιμάζεται μὲν ὁ περίπατος διὰ μέσης τῆς ἐβδόμης, ἀπὸ τοῦ καλλίου τοῦ βασιλέως διήκων μέχρι καὶ τῆς ἐκκλησίας, διὰ δὲ τῆς τοῦ σαββάτου τοῦ Λαζάρου νυκτὸς καταπάτουσι τὸν ἑσπέρα μὲν τοῦ περιπάτου, ἐνδύουσι δὲ πάντας τοὺς στύλους ἢ διὰ μυρτινῶν ἢ δαφνῶν ἢ ἐλαιῶν. Καὶ ἐπιφωσκούσης τῆς κυρικῆς φαίνεται ἐξίφνης κατασκευασμένος ἕμα καὶ ἔτοιμος ὁ περίπατος. Τοῦ οὖν ἄρθρου φαλλομένου ἀλλάσσει ὁ βασιλεὺς καὶ ἐξέρχεται τοῦ καλλίου αὐτοῦ. Καὶ κατὰ μὲν τὰς ἄλλας τῶν ἑορτῶν φορεῖ ἐπὶ κεφαλῆς τε καὶ τοῦ σώματος οἶον ἂν ἀπὸ τῶν ἑαυτοῦ φορεμάτων βούλοιο, ὡς δεδιλωτάι; κατὰ δὲ ταύτην οὐδὲν ἄλλο φορεῖ εἰ μὴ τὸ στέμμα καὶ τὸν σάκκον, φέρων ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ σταυρὸν, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ τὸ μανδύλιον μετὰ τῆς ἀγκύρας, ὡς ἔθος ἐστίν, καὶ λαμπάδα. Ἀλλάσσει οὖν ὡσαύτως καὶ οἱ ἄρχοντες τὰ συνήθη τούτων ἀλλάγματα, ὡς προσιπομεν.

Προέρχεται γοῦν ὁ λαμπαδάριος εἰς τὸν περίπατον λαμπάδα φορῶν, φάλλον ὄλον τὸ ἰδιόμελον· «Ἐξέλθετε ἔθνη, ἐξέλθετε καὶ λαοὶ, θεάσαθε σήμερον τὸν βασιλέα τῶν οὐρανῶν εἰς τύπον γὰρ Χριστοῦ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ ἔρχεται.» Ἐτα ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς, εἰ παρτύχοι; ὅς δὲ καὶ εἰ ἐστεμμένοι;

ἐστὶ, φορεῖ στέμμα καὶ οὗτος ὡς ὁ πατήρ αὐτοῦ, A rator, si adsit (qui si coronatus sit, fert et Ipse instar patris stemma), imperatorem et patrem suum subsequitur. Si vero non sit coronatus, tunc fert simplicem coronam et phyalin, ut antea diximus. Post quem ascendunt despotæ, deinde archidiaconus cum Evangelio, postea patriarcha vel potius patriarchæ, si præsentes sint, induti indumenta sua. Post istos, quatuor vel quinque sacerdotes portantes sacras imagines.

Ἀπελθόντων οὖν οὕτω διὰ τοῦ περιπάτου μέχρι καὶ τῆς ἐκκλησίας, γίνεται ἡ ἀπόλυσις τοῦ ἑθέρου ἐκείσε. Εἶτα ὁ βασιλεὺς ὑποστρέφει καθ' ὃν εἰρηται τρόπον, τοῦ λαμπαδαρίου προπορευομένου.

Καὶ μετὰ τὸ τὸν βασιλέα τοῦ περιπάτου καταλείβει τὸν τε πατριάρχην καὶ τοὺς ἱερεῖς τοῦ βασιλέως, παιδῶπουλον ἐξελεῖν ἀρπάξει κλάδον, δηλοῦντος τοῦτοῦ βασιλικῆν ἐρισμὸν εἶναι τὸ τὸν περιπάτον δι' ἀρπαγμὰ γενέσθαι, καὶ αὐτίκα γίνεται οὕτω. Διαρπάσσεται δὲ πρῶτα τῶν Βαράγγων, τῶν παρμονῶν καὶ τῶν λοιπῶν τῶν ἐν τῇ αὐτῇ εὐρίσχομένων τάξεων. Μετὰ δὲ τὰ ταῦτα πάντα γενέσθαι ἀπέρχεται μὲν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν τράπεζαν, ἐπεὶ λειτουργία οὐ γίνεται διὰ τὴν ὄραν παραταθῆναι, ὅπρηται δὲ ὁ μέγας δομέστικος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Περὶ τοῦ ὄντος ἐλελυτημένος ὁ βασιλεὺς.

Ἰστέον δὲ ὅτι ἡ τῶν Χριστουγεννῶν ἑορτὴ καὶ τῶν Φώτων, ἀλλὰ δὴ καὶ τῶν Βαίων, γίνεται κατὰ τὴν γεγραμμένην τάξιν μετὰ τῶν προκύψεων καὶ τοῦ περιπάτου, ἂν μὴ ἦ ἐλελυτημένος ὁ βασιλεὺς. Εἰ δὲ διὰ θάνατον ἢ τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς ἢ τῆς δεσποίνης, ἢ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ βασιλεύσῃ, εἴη ἐλελυτημένος, καὶ μὲν ἄλλα τὰ φλάμουλα δηλονότι καὶ ὄργων ἤχος καὶ σολῶν λαμπρότης, οὐ γίνεται διὰ τὴν λύπην τοῦ βασιλέως· ὡσαύτως οὐδὲ πρόκυψις. Ἄλλ' ἐξῆς ὁ βασιλεὺς, ὡς ἔθος, μετὰ φορέματος λευκοῦ καὶ τοῦ σκιαδίου αὐτοῦ, τῶν ἄλλων ἀρχόντων μελανειμονούντων μέχρι καὶ σεβαστοκρατόρων καὶ δεσποτῶν (μέλανα γὰρ καὶ οὗτοι φοροῦσι πλὴν ὑποδημάτων τε καὶ σελλῶν), Ἰσταται ἔμπροσθεν τῆς παναγίας Θεοτόκου τῆς νικοποιοῦ, ὅπου ἢ τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐστὶν εἰκὼν. Γίνεται τοίνυν ἡ τῶν βασιλικῶν ὀνομάτων εὐφημία μόνον ἐν τῇ τῶν Χριστουγεννῶν ἑορτῇ καὶ τῶν Φώτων, ὡς εἰρηται, καὶ ἀπέρχεται ὁ βασιλεὺς. Ἐν δὲ τῇ τῶν Βαίων, ἐπεὶ εἰ ψαλλομένου τοῦ ἑθέρου γίνεται ὁ περιπάτος, καὶ ἐστὶν ἀνάγκη γενέσθαι, ὡς ἔθος, λιτῆν, ἐν δὲ τῇ λιτῇ περιπατήσαι καὶ τὸν βασιλέα, ὁ μὲν περιπάτος γίνεται, περιπατεῖ δὲ ὁ βασιλεὺς φορῶν ἐπιλούριχον λευκὸν καὶ φακώλιον, καὶ γενομένης ἀπολύσεως τοῦ ἑθέρου, ἔμπροσθεν τῆς νικοποιοῦ, ὅπου καὶ τῆς ὀδηγητρίας Ἰσταται εἰκὼν, ὑποστρέφει ὁ βασιλεὺς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Ἀκολουθία τῆς μεγάλης ἑβδομάδος.

Τῇ μεγάλῃ δευτέρῃ, τῇ μεγάλῃ τρίτῃ, τῇ μεγάλῃ τετάρτῃ, τῇ μεγάλῃ πέμπτῃ ἀναγιγνώσκονται τὰ τέσσαρα εὐαγγέλια ἢ παρὰ τοῦ ἀρχidiaconου ἢ παρὰ ἑτέρου διακόνου, ἐὰν μὴ οὗτος παρὼν τύχοι. Πρὸ δὲ τῆς λειτουργίας τῆς αὐτῆς μεγάλης πίμπητης γίνε-

86

His igitur hunc in modum per ambulacrum usque ad ecclesiam abeuntibus, finitur ibidem matutinum; deinde imperator eo quo dictum est modo revertitur, præeunte lampadario.

69 Postquam imperator, patriarcha et imperatoris sacerdotes de ambulacro descenderunt, puer accurrens rapit ramum; quod indicium est, imperatoris decreto ambulacrum jam in prælam concessum, et extra culpam fore hos qui diripiunt. Ita diripitur a Barangis, a stationariis, et a reliquis qui in aula sunt ordinibus. Omnibus istis peractis imperator ad mensam se confert, quia liturgia non celebratur, quod tempus jam effluerit. Ministrat autem magnus domesticus.

CAPUT XI.

De modo agendi, si imperator versetur in luctu.

Notandum, festa, ut Nativitatis, Luminum et Palmarum, celebrari juxta præscriptam formam cum solio elevato et ambulacro, si imperator non versetur in luctu. Si vero ob mortem vel uxoris suæ imperatricis vel filii, qui imperator fuerit, versetur in luctu, tunc flammula, organorum concentus et vestium splendor omittuntur ob luctum imperatoris. Pari modo solii solemnitas intermittitur. Sed egressus imperator pro more cum indumento candido et pileo suo, cæteris proceribus etiam usque ad Sebastocratorem et despotam pullatis (pulla enim omnia ferunt, exceptis calceis et sellis), stat ante sanctissimam Deiparam victricem seu victoriæ effectricem; ubi quoque sancti Georgii imago visitur. Imperatoriæ itaque nomina multorum sanctorum appreciatione faustisque acclamationibus solummodo in Natali Domini et in festo Luminum afficiuntur, ut supra dictum, abique imperator. In festo autem Palmarum, cum, quando adhuc matutinæ laudes decantantur, processio fiat, et necesse sit supplicationem institui, in supplicatione porro etiam imperatorem oporteat ambulare, processio quidem peragitur, et imperator ambulat ferens candidam superulam et phacolum. Finito matutino ante imaginem Virginis victoriæ effectricis, ubi etiam Virginis viæ ducis imago reperitur, domum revertitur imperator.

CAPUT XII.

Officium magnæ hebdomadæ.

Feria secunda magnæ hebdomadis, tertia, quarta et quinta, leguntur quatuor evangelia vel ab archidiacono vel ab alio diacono, si forte ille non sit præsens. Eadem magna feria quinta ante liturgiam instituitur pedum lotio hunc in modum. Consti-

tuunt duodecim pauperes, eosque subuculis sive tunicis, curtis braccis seu caligis et calceis vestiunt; et posita pelvi in imperatoris conclavi, protopapa foris ad januam consistens, benedictionem præmittit cum trisagio. Deinde lecto per illum evangelio, quando processit usque ad illa verba: « Mittit aquam in pelvim, » infundit imperator aquam in pelvim. Postea adducunt jam antea præparatos pauperes sigillatim quemlibet, quorum quivis manu cereum ardentem gestat; et hoc quidem sedente, protopapa autem evangelium legente, illudque pronuntiante: « Cœpit Jesus lavare pedes discipulorum, » 71 idque sæpius, donec scilicet omnium pedes abluuntur, lavat imperator dextrum cujusque pedem, lotumque sindone, qua præcinctus est, abstergit et osculatur. Quo peracto terminatur officium lotionis. Dantur autem cuilibet pauperi tria aurea numismata. Postmodum inchoatur liturgia seu missa.

Et quidem imperator induit ex supradictis suis gestaminibus quodcumque velit; proceres ferunt usitata sibi indumenta. Post absolutam liturgiam abit imperator in conclave suum. Mensa nupiam instruitur.

Deinde præstituto tempore canitur officium vigiliæ, in quo leguntur duodecim evangelia; tunc imperatori a protopapa grandis cereus traditur, reliquis autem proceribus et intra et extra triclinium dantur cerei, sicuti in festo Luminum. Cereum suum gestat imperator, dum evangelium legitur. Lectione finita procerum quispiam ex honoratioribus acceptum ab imperatore cercum majorem tradit alicui puero aulico ex illis qui nullo capitis tegmine utuntur, tenetque illum extra ad vestibulum conclavis imperatorii. Quando vero alterius evangelii legendi tempus appetit, recipit cereum supra dictus ille ex procerum numero, eumque imperatori tradit; et sic deinceps usque ad duodecimum evangelium.

72 Scire oportet quatuor quotannis vigiliis in palatio peragi, Magni canonis, Virginis acathistæ, Annuntiationis et Μαρτῆς hujus sericæ quintæ in cœna Domini. Et in hisce vigiliis imperator eligit sibi arbitrato suo conclave, ut divinum officium audiat; proceres triclinium occupant.

A prima vigilia peregrinatur in palatio sanctissimæ Deiparæ hodegetriæ imago, et ibi manet usque ad magnam Dominicam Paschæ; cui imagini venienti occurrit imperator ad ipsam portam palatii aulae. Secunda vero Paschatis abeuntem deducit usque ad locum Blacheriarum τὰ Ὑψηλά dictum; et facta ibi imperatorum commemoratione imperator revertitur.

CAPUT XIII.

Horæ magnæ Parasceves et officium Magni Sabbati
 Magna Parasceve canuntur horæ cum trôpariis,

ται ὁ νιπτῆρ οὕτω. Προετοιμάζουσι πτωχοὺς δώδεκα, καὶ ἐνδύουσι τούτους ὑποκάμισα ἢ ως χιτῶνας, κουρτζουβράκια καὶ παπούτζια. Καὶ τεθείσης ἐν τῷ τοῦ βασιλέως κελλίῳ λεκάνῃ, ὁ πρωτοπαπᾶς ἐκτός πρὸς τὴν θύραν εὐρισκόμενος ποιεῖ εὐλογητὸν καὶ λέγει τὸ τρισάγιον. Ἐπειτα τοῦ εὐαγγελίου ἀναγινωσκόμενου παρ' αὐτοῦ, ὅταν εἴπῃ, « Τὸ ὕδωρ βάλλει εἰς τὸν νιπτῆρα, » ἔρχεται ἐν τῇ λεκάνῃ τὸ ὕδωρ ὁ βασιλεὺς. Εἶτα φέρουσι τοὺς προητοιμασμένους πένητας καθ' ἓνα βαστάζοντα κηρὸν ἀπτόμενον. Καὶ τοῦτου μὲν καθίσαντος, τοῦ δὲ πρωτοπαπᾶ, ὡς εἰρηται, τὸ εὐαγγέλιον ἀναγινώσκοντο; καὶ λέγοντος τὸ, « Ἦρξαστο ὁ Ἰησοῦς τοὺς πῆδας νίπτειν τῶν μαθητῶν, » καὶ τοῦτο πολλάκις μέχρι δηλονότι πάντας νιπθῆναι, νίπτει ὁ βασιλεὺς τὸν δεξιὸν πόδα ἑκάστου, καὶ ἀποσπογγίσας διὰ τῆς κρεμαμένης ἔμπροσθεν τοῦτου σινδόνης, τὸν νιφθῆντα πόδα ἀσπάζεται τοῦτον. Καὶ οὕτω γενομένου τελευτοῦται ἡ τοῦ νιπτῆρος ἀκολουθία. Δίδονται δὲ καὶ ἐν ἑκάστῳ αὐτῶν ἀπὸ χρυσοῦ νομισματα τρία; καὶ μετὰ τοῦτο ἀρχεται ἡ λειτουργία.

Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς φορεῖ ἐκ τῶν προειρημένων φορεμάτων αὐτοῦ ὅσον ἂν βούλοιοτο, οἱ δὲ γε ἄρχοντες τὰ συνήθη αὐτῶν φορέματα ἕκαστος; μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν ἀπέρχεται μὲν ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ κέλλιον αὐτοῦ; τράπεζα δὲ οὐδαμοῦ.

Ἐπειτα ψάλλεται ἡ τῆς ἀγρυπνίας ἀκολουθία κατὰ τὴν τεταγμένον καιρὸν, καθ' ἣν ἀναγινώσκονται τὰ δώδεκα εὐαγγέλια, ὅτε τῷ μὲν βασιλεὶ δίδεται λαμπὰς παρὰ τοῦ πρωτοπαπᾶ, τοῖς δὲ λοιποῖς ἀρχεῦσι πᾶσι, τοῖς τε ἐντός; καὶ ἐκτός τοῦ τρικλίνου, κηροὶ ὡς καὶ κατὰ τὴν τῶν φώτων ἡμέραν; ἦντινα δὴ λαμπάδα φέρει ὁ βασιλεὺς τοῦ εὐαγγελίου ἀναγινωσκόμενου, καὶ μετὰ τὴν τοῦτου ἀπόλυσιν ὁ ἐντιμότερος τῶν καθευρεθέντων ἐκείσε ἀρχόντων ἀπὸ τοῦ βασιλέως λαμβάνων χειρῶν ἐν τῶν παιδοπούλων διδωσιν ἀσκεπεῖ, καὶ κατέχει ἕξω περὶ τὰ πρόθωρα τοῦ κελλίῳ τοῦ βασιλέως. Καὶ ὅτε γε πάλιν μέλλει ἀναγνωσθῆναι ἕτερον εὐαγγέλιον, ὁ δηλωθεὶς ἀρχὸν τὴν λαμπάδα λαμβάνων δίδωσιν αὐθις τῷ βασιλεὶ καθεξῆς ὁμοίως μέχρι καὶ τῶν δώδεκα.

Δεῖ δὲ γινώσκειν ὅτι ἐν τῷ παλατίῳ τέσσαρες ἀγρυπνίαι γίνονται κατ' ἑναυτὸν, τοῦ μεγάλου κανόνος, τῆς ἀκαθίστου, τοῦ εὐαγγελισμοῦ, καὶ κατὰ ταύτην τὴν μεγάλην ἑορτήν; καὶ ὅτι ὁ μὲν βασιλεὺς ἴσταται ἐν ᾧ ἂν τῶν κελλίῳ αὐτοῦ βούλοιοτο κατὰ ταύτας τὰς ἀγρυπνίας, τῆς ἀκολουθίας ἀκούων, οἱ δὲ ἄρχοντες ἐν τῷ τρικλίῳ.

Ἀπὸ δὲ τῆς πρώτης αὐτῶν ἐπιδημοῦσα ἐν τῷ παλατίῳ εἰκὼν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς ὀδηγητρίας μένει μέχρι καὶ τῆς μεγάλης Κυριακῆς τοῦ Πάσχα; ἦντινα εἰκόνα ἐρχομένην μὲν ἀπαντᾷ ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ πύλῃ τῆς τοῦ παλατίου ἀδλῆς, τῇ δευτέρῃ δὲ ἀπερχομένην προπέμπει μέχρι καὶ τῶν Ὑψηλῶν ἐκεῖσε, καὶ γενομένης ἐκείσε μνήμης τῶν βασιλέων βασιλεὺς ὑποστρέφει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Αἱ ὥραι τῆς μεγάλης Παρασκευῆς.

Τῇ μεγάλῃ Παρασκευῇ ψάλλονται αἱ ὥραι μετὰ

τῶν τροπαρίων καὶ ὃν εἶπομεν τύπον ἐν τῇ τῶν Χριστουγεννῶν ἑορτῇ. Καὶ τῇ ἑπαύριον, ἥτοι εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ μεγάλου Σαββάτου, ὃ μὲν βασιλεὺς φορεῖ πάλιν ἀπὸ τῶν αὐτοῦ φορεμάτων οἷον ἂν βούλοιο, οἱ δὲ ἄρχοντες τὰ ἑαυτῶν παράσημα, ὡς δεδήλωται. Καὶ μετὰ τὴν τοῦ Ἀποστόλου ἀνάγνωσιν, ἥτοι εἰς τὸ « Ἀνάστα ὁ Θεὸς κρίνων τὴν γῆν, » ἐξάγουσι τρεῖς ἀπὸ τῶν ἀναγνωστῶν δάφνας ἐκ τῆς ἐκκλησίας, καὶ πάττουσιν ἐμπροσθεν τοῦ βασιλέως. Εἶτα ἐξ ἑτοίμου παρὰ δόπουλα ὄντα φέρουσιν ἀπὸ τῶν ἐκτὸς δάφνας καὶ οὗτοι, καὶ ἀποπάττουσι, πληροῦντες τούτων τὸ τρίκλινον. Τράπεζα δὲ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν οὐδαμῶς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Ὁ ὄρθρος τῆς μεγάλης Κυριακῆς τοῦ Πάσχα. B

Ὁ δὲ τῆς μεγάλης Κυριακῆς τοῦ Πάσχα ὄρθρος ψάλλεται ἐν τῇ τρίτῃ ἢ τετάρτῃ τῆς ἡμέρας ὥρα γίνεταί δὲ οὕτω. Τοῦ βασιλέως ἀπὸ τῶν αὐτοῦ φορεμάτων φοροῦντος ἄτινα βούλεται, καὶ τῶν ἀρχόντων τὰ οἰκεία παράσημα, ἐξέρχεται ὁ πρωτοπαπᾶς τῆς ἐκκλησίας μετὰ τοῦ ἀρχidiaκόνου καὶ τινῶν τῶν ἀναγνωστῶν, καὶ διδωσι λαμπάδα τῷ βασιλεῖ. Καὶ οἱ ὑπῆρέται ἄρχοντες, ὧν πολλὰς ἐμνήσθημεν, διδάσκει πᾶσι τοῖς ἀρχουσιν, ὡς καὶ ἐν ταῖς προρόθησεσι; ἑορταῖς, κηρούς. Τῶν οὖν τῆς ἐκκλησίας θυρῶν κεκλεισμένων οὐσῶν, θυμιᾷ ὁ πρωτοπαπᾶς; εἶτα ἐκφωνεῖ πρῶτον. « Δόξα τῇ ἀγίᾳ καὶ θμουςίῃ καὶ ζωοποιῇ καὶ ἀδιαιρέτῃ Τριάδι, πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. » Καὶ τῶν ψαλτῶν τὸ Ἄμην ἐπειπόντων, ἐκφωνεῖ οὕτως τὸ ἀναστᾶσιμον τροπάριον, τὸ, « Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, » ἐκ τρίτου. Ἐπειτα διαδεξιμένοι τοῦτο οἱ ψάλλται ψάλλουσιν, μέχρις ἂν ὁ πρωτοπαπᾶς τοὺς τεταγμένους στιχοὺς τελέσῃ, ἥτοι τὸ « Ἀναστῆτω ὁ Θεὸς » καὶ τοὺς λοιπούς. Καὶ μετὰ ταῦτα τοῦ ἀρχidiaκόνου τὰ εἰρηνικά, ὡς ἔθος, εἰπόντος; ὁ πρωτοπαπᾶς; ἀνοίξας τὴν θύραν διὰ χειρὸς εἰσέρχεται οὕτως ἐ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τὸ « Ἀναστᾶτεω; ἡμέρα, λαμπρυνθῶμεν λαοί, » γυγωνότερα τῇ φωνῇ ψάλλοντες. Οὐ μὴν τῶν θυρῶν ἐπι κεκλεισμένων οὐσῶν λέγει, ὡς ἐν πολλὰς τῶν ἐκκλησιῶν λέγεται, τὸ « Ἀρτε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν » καὶ τὰ ἐξῆς. Μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ ὄρθρου, τοῦ πρωτοπαπᾶ καὶ τοῦ ἀρχidiaκόνου ἰσταμένων ἐν τοῖς προθύροις τοῦ βήματος, τοῦ μὲν τὸ εὐαγγέλιον, τοῦ δὲ τὸν σταυρὸν φέροντος, εἰσέρχεται ὁ βασιλεὺς, καὶ τὸ πρῶτον ἀσπάζεται τὸ εὐαγγέλιον, εἶτα τὸν πρωτοπαπᾶν, ἔπειτα τὸν σταυρὸν καὶ τὸν ἀρχidiaκόνον. Ἐνδὲξ οὖν γίνεται οὕτως, βασιλικῶν ἠρώων; ἐτοιμασθέντος; ἐν τῷ τρικλίνῳ, ἅμα τῷ ἐξελεθῆν τῆς ἐκκλησίας τὸν βασιλέα, καὶ τῶν θυρῶν κλεισθειῶν, καθίζει ἐπὶ τοῦ θρόνου, τοῦ μεγάλου ὁμοεστικῶν τὴν σπάθην φέροντος. Καὶ ἡ μὲν λειτουργία ψάλλεται ἡσύχως μέχρι καὶ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Ἀποστόλου, οἱ δ' ἄρχοντες πάντες εἰσπαρόμενοι ἕκαστος μέχρι καὶ τοῦ ἐσχάτου ἀσπάζονται πρῶτον μὲν τὴν δεξιὴν πόδα τοῦ βασιλέως, εἶτα τὴν δεξιὴν χεῖρα καὶ μετ' αὐτὴν τὴν δεξιὴν αὐτοῦ παρειάν.

Εἰ δὲ ἐν τῷ τόπῳ εὐρίσκειται τότε ὁ βασιλεὺς, ἐνὶ καὶ ποτεστάτος τῶν ἐν τῷ Γαλατῶν Γενουϊτῶν, εἰσέρ-

eo modo quo in solemnitate Nativitatis Christi. Postridie sive ad liturgiam magni Sabbati imperator iterum ex suis gestaminibus fert quod placet. Proceres autem sua gerunt insignia, ut prius explicatum est. Post Apostoli 73 lectionem, vel ad illud: « Exsurge, Deus, judicans terram, » tres ex lectorum ordine efferunt ex ecclesia lauros, easque ante imperatorem spargunt. Pueri quoque honorarii ex composito lauros ab illis qui extra sunt adferunt et spargunt illisque triclinium replent. Absoluto divino officio nulla mensa sternitur.

CAPUT XIV.

Horæ magnæ Dominicæ Paschalis.

Matutinum magnæ Dominicæ Paschatis decantatur hora diei tertia vel quarta, hunc in modum. Imperatore suis ex gestaminibus ferente quæ magis arriserint, et proceribus itidem propria insignia gestantibus, egreditur protopapa ex ecclesia cum archidiacono et nonnullis lectoribus, traditque imperatori magnum cereum. Et a lministri proceres, quorum sæpe meminimus, porrigunt proceribus cereos, ut et in supra dictis festis. Ecclesiæ igitur foribus clausis, tus adolet protopapa, deinde elata voce canit illud: « Gloria sanctæ et consubstantiali et vivificæ et indivisæ Trinitati, omni tempore, nunc et semper, et in sæcula sæculordm. » Et cantoribus subijcientibus: Amen, concinit iste Resurrectionis troparium: « Christus surrexit a mortuis, » idque tertium. Postea excipientes cantores decantant illud, donec protopapa præscriptos versus percurrerit, illum scilicet: « Exsurgat Deus, » et reliquos. Post hæc archidiacono preces 74 pro pace, ut moris est, recitante, protopapa aperiens manu sua fores ingreditur. Qui cum comitatu suo in ecclesia illud: « Resurrectionis dies; exsultemus populi, » sonantiore et sublimiore voce decantat. Cæterum januis adhuc clausis non usurpat illud, prout in multis ecclesiis usitatum est, « Atfolite portas principes vestras, » et cætera. Absolutis matutinis laudibus, protopapa et archidiacono in vestibulo sacri tribunalis stantibus, altero Evangelium, altero crucem portante, ingreditur imperator; et primo quidem D osculatur Evangelium, deinde protopapam, postea crucem et archidiaconum. Dum hæc fiunt, imperatorio throno jam instructo, simul ac imperator ex ecclesia exit foresque clauduntur, ille in solio residet, magno domestico ense præportante. Liturgia tacite psallitur usque ad Apostoli lectionem. Proceres vero omnes etiam usque ad novissimum ingressi osculantur primo quidem dextrum pedem imperatoris, deinde dextram manum, postea dextram genam.

Si vero eo loco in quo versatur imperator, sit quoque Genuensium in Galata potestatus seu præ-

fectus, ingreditur osculaturque et ipse cum comitatu suo imperatorem, quemadmodum et proceres, ut expositum est, **75** nempe pedem, manum et genam ejus; cumque adhuc matutinum decantatur, traduntur illis, sicuti et cæteris primoribus, cerei. Post osculum discedunt.

Veneti vero neque ad multorum annorum comprecationem neque ad osculum veniunt. Causa est ista. Imperator Michael primus Palæologorum perpetuum cum Genuensibus fœdus pepigit, in quo etiam de honore imperatori habendo constitutum est: quando nimirum potestatis ex Genua appellit, initio et tunc solum, ingressus ad venerationem imperatoris genua bis flectit, semel simul ac triclinii januam intrat, et rursus in medio ejus; quo facto accessit et osculatur imperatoris in throno sedentis pedem et manum. Similiter et alii Genuensium primores peregre reversi cum veneratione osculantur imperatoris pedem et manum. In quotidiano autem cultu deferendo, ablatis caputiis, secundo genua flectunt; et quando triremes eorum veniunt, sive multe, sive pauca, sive etiam una, imperatorem faustis acclamationibus prosequuntur. Et hæc de Genuensibus dicta sunt. Ad Venetos quod attinet, cum prædictus imperator statuisset paulo post arma contra illos sumere, non fecit cum illis perfectam pacem, sed modici temporis inducias; quapropter accurate non sunt eorum consuetudines annotata, sicuti Genuensium. Quando igitur venit hajulus, quo primum die imperatorem salutaturus **76** et veneraturus est, genua ipse et socii solummodo flectunt, pedem vero nequaquam osculantur. Cæteris diebus, quando ad palatium veniunt, caputia sua tantum deponunt, non flectunt vero genua. Eodem modo neque ad faustam multorum annorum appreciationem permanent neque ad osculum veniunt, ut antea dictum. Neque istorum triremes, quando recenter appellunt, imperatorem bene ominatis verbis prosequuntur. Et quidem quæ ad Francos spectant, ita se habent.

Liturgia vero submisit, ut dictum est, psallitur, ita ut non audiat ubi imperator sedet. Qui finito osculo surgit, statimque aperiunt ecclesiæ januas: tum hymno trisagio dicto legitur Apostolus, atque ita perficitur liturgia. Post cujus finem abit imperator ad mensam, cui ministrant magnus domesticus, domesticus et præfectus mensæ, prout in festo Nativitatis Christi et Luminum demonstratum est. Circa vesperam abit imperator ad Sanctam Sophiam, audiensque vespertinos hymnos incensatur seu turis suffitu honoratur a patriarcha, omnesque simul aulici proceres, etiam ad ultimum usque. Et sit hoc tunc solum, non alia vice.

Erat olim moris ut in his vesperis imperator ingrediretur in sanctum tabernaculum, sanctæque mensæ tus adoleret, et clericis ex vestiario **77**

A χεται και ασπάζεται και ούτος μετά των συν αυτώ τόν βασιλέα, καθά και οι άρχοντες, ως δεδήλωται, ήτοι τόν πόδα, την χείρα και την παρεϊάν αυτου. Ψαλλομένου δε έτι του θρβρου δίδονται και προς αυτούς κηροί, ως και τοίς άρχουσι· μετά δε τόν ασπασμόν άπέρχονται.

Βενετικοί δε ούτε εις τό πολυχρόνισμα έρχονται ούτε μήν εις τόν ασπασμόν· ή δε αίτία έστιν αύτη. Ο βασιλεύς Μ·χαήλ, των Παλαιολόγων ο πρώτος, έποίησε μετά μόν των Γενουιτών αγάπην ειαωνίζουσαν, έν ή και έτάχθη ή θφειλομένη απόδοσθαι τώ βασιλεί τας αυτών τιμή, ίνα, όταν δηλοδοει ποτεστάτος έλθη εκ Γενούας, άρχην και μόνον εισερχόμενος εις την του βασιλέως προσκύνησιν γονατίζει δεύτερον, άμα τώ εισελθειν δηλοδοει την του τρικλίνου θύραν και κατά τό μέσον αυτου. Και μετά τούτο προσέρχεται και ασπάζεται την του βασιλέως πόδα καθημένου επί θρόνου και την χείρα. Όσαύτως δε και οι άλλοι των Γενουιτών άρχοντες, έρχόμενοι εκ αποδημίας, προσκυνούντες ασπάζονται τόν του βασιλέως πόδα και την χείρα. Έρχόμενοι δε καθ' ήμέραν εις προσκύνησιν αυτου, αφαιρούντες τά έαυτων καπούτζια γονατίζουσι δεύτερον. Και όταν δε έλθουσι τριήρεις τούτων, είτε πολλα είτε όλγια ειεν είτε και μία, εύφημίζουσι τον βασιλέα. Και ουτω μόν περι των Γενουιτών· περι δε γε των Βενετικών, έπειδη ο φήσις βασιλεύς έθεύλετο μετ' όλίγον μάχην ποιησαι μετ' αυτών, ουκ έποίησε, διά τούτο αγάπην, τελείαν, αλλά τρεύαν μέχρι τινός όλίγου καιροϋ. "Όθεν και ουκ ήκρίβωσε τά τούτων έθιμα, καθά και των Γενουιτών. Όταν ουν έλθη μπατουλος, καθ' ήν μόν πρώτην ήμέραν προσκυνήσιν μέλλει, γονατίζει μόνον ουτός τε και οι μετ' αυτου, ασπάζεται δε τόν του βασιλέως πόδα ουδαμώς· εις τό έξής δε όταν έρχονται, τά μόν καπούτζια μόνον αυτών εκθάλλουσιν, ου γονατίζουσι δε. Και κατά τόν τρόπον ουτε εις τό πολυχρόνισμα προσκαρτερούσιν ουτοι ουτε εις τόν ασπασμόν έρχονται, ως δεδήλωται. Άλλά ουδέ τά τούτων κάτεργα εύφημίζουσι. Και τά μόν περι των φραγγών ουτω.

Της λειτουργίας δε ήρέμα, ως ερηται, ψαλλομένης, ώστε μη έξακουέσθαι ταύτην έμβαδ βασιλεύς κάθηται, μετά τό τελεσθηναι τόν ασπασμόν άνίσταται. Και αύτίκα ανοίγουσι τας της εκκλησίας θύρας. Και μετά τόν τρισάγιον ύμνον αναγιγώσκεται ο Αποστόλος, και καθέξης εκτελείται ή θεία λειτουργία, ής μετά την απόλυσιν ο βασιλεύς άπέρχεται εις την τράπεζαν, έν ή ύπηρετεί ο τε μέγας δομέστικος και ο δομέστικος και ο επί της τραπέζης, καθά προεδηλώθη έν τη των Χριστουγενών έορτή και τη των φώτων. Κατά δε την έσπερινήν ώραν άπέρχεται εις την αγίαν Σοφίαν ο βασιλεύς, και των έσπερινών ύμνων άκούων θυμιάει παρά του πατριάρχου ουτός τε και πάντες οι άρχοντες. Και γίνεται τούτο ουτω μέχρι και των ισχάτων, τότε

ήν μόν ουν πάλαι συνήθεια κατά τόν τοιούτον έσπερινόν εισέρχεσθαι τόν βασιλέα εις τό άγιον βήμα και θυμιάν την αγίαν τράπεζαν, έδοσθαι τε

κληρικοί ἀπὸ τοῦ βεστιαρίου κατὰ ἑωρᾶν χρυσοῦ A
λίτρας ἑκατόν· νῦν δὲ οὐ γίνεται τοῦτο.

Κατὰ τὴν πέμπτην ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος ἦν κα-
λοῦσι διακαινήσιμον, ἀπέρχεται ὁ πατριάρχης εἰς τὸ
παλάτιον μετὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν τῆς ἐκκλη-
σίας ἀρχόντων, εἶτε τε καὶ τῶν ἀρχιμανδριτῶν καὶ
ἡγουμένων. Ἄλλασσαι γοῦν καὶ ἔρχεται· πρὸς τὸν
βασίλεα, ἱστάμενον εὐρῶν εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ.
Ἄρχοντες δὲ τῆνικαῦτε οὐ πάρεσιν, ὥστε εἶναι
παράστασιν. Ἰστανται δὲ ἀντ' αὐτῶν οἱ τε ἀρχιε-
ρεῖς, ὡς εἴρηται, καὶ οἱ τῆς ἐκκλησίας ἀρχοντες
μετ' ἄλλων ὧν εἴπομεν. Θυμιᾶ τοίνυν ὁ πατριάρχης
τὸν βασιλέα· εἶτα τὸν μὲν θυμιατὸν εἰδῶσι τῷ ἀρ-
χιδιακόνῳ, αὐτὸς δὲ προσερχόμενος εὐλογεῖ καὶ
ἀσπάζεται τὸν βασιλέα ἐν τῷ στόματι, ἀντασπαζό-
μενος οὕτω καὶ αὐτὸς παρὰ τοῦ βασιλέως. Μετὰ δὲ B
τούτῳ ὁ μὲν πατριάρχης ἱστανται πλησίον αὐτοῦ, οἱ
δ' ἀρχιερεῖς ἔρχόμενοι κατὰ δύο ἀσπάζονται καλοῦ-
τοι τὸν βασιλέα, πρῶτον μὲν τὴν χεῖρα, εἶτα τὴν
παραίαν. Ἐφεξῆς δὲ πάντες οἱ ῥηθέντες ἀρχοντες
τῆς ἐκκλησίας ἀρχιμανδριταὶ τε καὶ ἡγούμενοι τὸ
αὐτὸ ποιοῦσι. Τελεσθέντος δὲ τούτου ὁ μὲν πατριάρ-
χης εὐχὴν ἐπαπάν αὐθις ἀπέρχεται, ὁ δὲ βασιλεὺς
εἰσέρχεται εἰς τὸ κέλλιον αὐτοῦ.

Ἐν τῇ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἑορτῇ φορεῖ πάλιν ὁ
βασιλεὺς κατὰ γε τὸν ἑσπερινὸν καὶ τὴν λειτουργίαν
ἀπὸ τῶν φορεμάτων αὐτοῦ τὰ πρὸς βουλήσεως,
ὡσαύτως καὶ οἱ ἀρχοντες τὰ ἐαυτῶν. Καὶ γίνεται
μὲν τράπεζα κατὰ τὴν Κυριακὴν, τοῦ μεγάλου δο-
μεστίκου ὑπηρετοῦντος καὶ ὧν εἴπομεν· ἐν δὲ τῇ C
τοῦ ἑσπερινοῦ ὥρᾳ, εἰ μὲν εὐρίσκεται πατριάρχης,
ἀπέρχεται εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν ὁ βασιλεὺς, καὶ
ἀκούει παρ' αὐτοῦ τὰς τοῦ μεγάλου Βασιλείου εὐχὰς
πλησίον τοῦ διακονικοῦ· εἰ δ' οὐκ, ἐν τῷ παλατίῳ
παρὰ τοῦ πρωτοπαπᾶ.

Ἐν τῇ τῆς Ἰψώσεως τοῦ σταυροῦ ἑορτῇ γίνεται
διὰ ξύλων ἀναβάθρα ἐν τῷ τρικλίῳ, ἦν καὶ ἐνδύουσι
βλατίῳ κακκίῳ. Ὁ πατριάρχης οὖν ἀνελθὼν ἐπ' αὐ-
τῆς, εἰ ἄρα εὐρίσκεται, ἢ τις τῶν ἑτέρων πατριαρ-
χῶν, ἐὰν ἐκδημῶν ἦ, τὴν τοῦ σταυροῦ ποιεῖ ὑψῶσιν.
Ἐν δὲ τούτων οὐδαμῶς εὐρίσκηται, ὁ πρωτοπαπᾶς
ποιεῖ τοῦτο.

Δεῖ δὲ γινώσκειν ὅτι κατὰ τὰς τῶν μηνῶν ἐκά-
στων ἀρχὰς γίνεται ἁγιασμὸς ἐν τῷ παλατίῳ, ἄνευ
μόνου τοῦ Σεπτεμβρίου καὶ τοῦ Ἰανουαρίου· κατὰ
γὰρ τοῦτους τοῦ μὲν ἐν τῇ τεσσαρσεκαίδεκάτῃ, τοῦ
δὲ ἐν τῇ ἕκτῃ γίνεται. Γίνεται δὲ ὁ ἁγιασμὸς οὕτως.
Τοῦ βασιλέως εἰς τὴν παράστασιν ἱσταμένου ψάλλε-
ται ἔξω περὶ τὰ πρόθυρα τοῦ τρικλίου τὸ ἐπιλοιπον
τοῦ ἄρθρου, εἶτα συναμμένως ἡ ἀκολουθία τοῦ ἁγια-
σμοῦ. Καὶ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν ἔρχεται ὁ πρωτοπα-
πᾶς καὶ ἐκ πλαγίων αὐτοῦ ὁ τε ἀρχιδιάκονος· καὶ ὁ
πρωτοψάλτης, εἰ πάρεστιν, ἢ ἑτερός τις τῶν ἐχόν-
των ὀφείκειον, φέρων ὁ μὲν ἀρχιδιάκονος τὸν σταυ-
ρὸν, ὁ δὲ σκεῦος· τὸ κοινῶς οὕτω καλούμενον οἰνο-
χῆρον, κωθώνιον ἔχον ἐντός μετὰ ἁγιασματος. Καὶ ὁ
βασιλεὺς προὔπαντᾷ τοῦτους μέγχι καὶ ὄργυιῶν δύο
ἢ καὶ πλέον. Καὶ λαθῶν ὁ πρωτοπαπᾶς· τὸν σταυ-
ρὸν ἀπὸ τοῦ ἀρχιδιακόνου τίθησιν ἐπὶ μετώπῳ τοῦ

A seu aratio suo centum libras auri liberaliter dono
daret. Nunc mos iste desit esse in usu.

Feria quinta hebdomadis, quam a renovatione
διακαινήσιμον vocitant, recipit se patriarcha cum
episcopis et reliquis ecclesie primoribus, insuper et
cum archimandritis et monasteriorum præfectis ad
palatium. Sacras igitur assumit patriarcha vestes,
et ad imperatorem venit, stantem in throno suo.
Proceres aulici tunc non adsunt, neque circum-
stant; sed eorum locum supplent episcopi, ut diximus,
et ecclesie primores cum aliis, de quibus jam
dicitur. Incensat patriarcha imperatorem,
deinde tradit turibulum archidiacono. Ipse vero ac-
cedens benedicit et osculatur imperatorem in ore;
eodemque modo fert ipse osculum ab imperatore.
Postea patriarcha stat vicinus imperatori. Episcopi
porro duo simul accedentes osculantur et ipsi im-
peratorem, primum quidem manum, deinde genam.
Postea idem faciunt omnes ecclesie proceres, ar-
chimandritæ etiam et monasteriorum præfecti. Qui-
bus peractis patriarcha precationem sacram super-
alidens discedit. Imperator suum in conclave se
confert.

In festo sancti Spiritus induit iterum imperator
in vespers et liturgia ex suis gestaminibus ea quæ
volet. Similiter proceres quoque gestant 78 sua; et
mensa apparatus, utpote Dominico die, magno do-
mestico et aliis, de quibus diximus, imperatori ad
mensam ministrantibus. Circa vespertinum tempus
confert se imperator ad Sanctam Sophiam, si pa-
triarcha præsens sit; auditque ab illo magni Ba-
sillii precationes prope diaconicum; sin minus, a
protopapa in palatio.

In festo Exaltationis sanctæ crucis erigitur in tri-
clinio ligneum tabulatum, quod etiam ornam serico
coccineo; in quo patriarcha ascendens, si præsens
sit, vel alius ex patriarchis, si tunc Cpoli versetur,
crucis exaltationem peragit. Si nullus horum adsit,
tunc facit hoc protopapa.

Nosse oportet principio cuiusvis mensis aquæ
sanctæ benedictionem fieri in palatio, excepto Se-
ptembri et Januario: nam in priore sit hæc bene-
dictio die decimo quarto, in posteriore die sexto.
Peragitur autem benedictio hunc in modum. Impe-
ratore suo incomitatu stante cantitur extra, circa
vestibulum triclinii, id quod de matutino restat.
Deinde absque ulla interruptione officium aquæ be-
nedictæ; quo absoluto venit protopapa, et a la-
tere ejus archidiaconus et protopsaltes, si adsit, vel
alius quispiam ex iis qui officio aliquo funguntur.
Archidiaconus fert crucem, iste vero vasculum, vul-
go œnocheum nominatum, 79 quod intus conti-
net craterculum aquæ benedictæ plenum; quibus
imperator obviam it ad duas usque ὄργυας vel etiam
amplius. Protopapa acceptam ab archidiacono cru-
cem imponit fronti imperatoris etiam precibus. De-

inde imperator osculatur crucem ; at vero omnes qui circumstant, acclamant illud : « Ad multos annos. » Postmodum protopapa crucem archidiacono tradit ; acceptoque a protopsalta urceolo et accepta digitis, ut moris est, aqua benedicta, ungit frontem et oculos imperatoris. Dum autem imperator ex traterculo inungitur, omnes iterum intonant : « Ad multos annos, » quo peracto exeunt isti ex triclinio. Manente adhuc circumstante comitatu, si quod imperatorum beneficium in alium conferendi mandatum in promptu sit, subsignat illud imperator, omnibus iterum illud : « Ad multos annos, » accinentibus. Habet porro hujusmodi mandatum ferme eandem vim quam aurea bulla. Sic enim initio scribit : « Donat majestas mea huic vel illi hoc vel illud. »

Et hæc sunt festa in palatio peragi consueta.

CAPUT XV.

De aliis diversis festis, quibus imperator procedere solet, si Cpoli versetur.

Primo Septembris patriarcha cum litanis et sanctorum imaginibus ad Porphyriticam columnam profecto (in loco qui olim forum appellabatur), **80** in cujus vertice crux visitur, eo etiam se confert imperator, auditque quod pro more ibi peragitur officium. Missione data revertitur ad palatium.

In festo Nativitatis Deiparæ abit ad venerabile monasterium Libis.

In memoria magni Demetrii abit imperator ad venerandum monasterium Palæologorum, quod nomine prædicti martyris insignitur.

Festo magni Chrysostomi confert se ad S. Sophiam, et interest vespertinis laudibus. Quibus absolutis cellam patriarchæ petit, ut ibi quiescat. Postero die circa liturgiæ tempus descendit, eaque finita discedit.

In Præsentatione Deiparæ Virginis, quando templum ingressa est, abit ad venerandum monasterium spectatæ et admirandæ Virginis Deiparæ.

Festo magni Basilii confert se imperator ad venerabile monasterium quod istius nomine honoratur.

In festo Occursus seu Purificationis recipit se imperator ad Blachernarum templum, comitantibus Barangis, qui semper imperatorem equitanti comitantur, portantes humeris suis securas suas, deducuntque usque ad locum Ἰψηλά dictum. At in hoc festo etiam ad templum comitantur ; ubi tamen non manent usque ad imperatoris reditum, sed **81** præstolantur, ut consuetum est, ad portam loci τῶν Ἰψηλῶν, ubi imperatorem excipiunt, et usque ad locum quo ex equo desilit deducunt.

Festo magni Georgii abit ad venerandum Manzanorum monasterium.

βασιλέως, καὶ λέγει εὐχὴν. Ἐἶτα ὁ μὲν βασιλεὺς ἀσπάζεται τὴν σταυρὸν, οἱ ἐν τῇ παραστάσει δὲ πάντες βοῶσι τὸ πολυχρόνιον. Ἐπειτα ὁ πρωτοπαπᾶς τὸν μὲν σταυρὸν δίδωσι τῷ ἀρχidiaκόνῳ· τὸ κωνθόνιον δὲ ἀπὸ τοῦ πρωτοφάλτου λαβὼν, καὶ τοῦ ἀγιάσματος διὰ τῶν δακτύλων ὡς ἔθος ἀψάμενος, περιχρῆται τὸ μέτωπον τοῦ βασιλέως καὶ τοὺς ὀφθαλμούς. Μεταλαμβάνοντος δὲ ἔπειτα ἀγιάσματος ἀπὸ τοῦ κωνθόνιου πάντες αὖθις βοῶσι τὸ πολυχρόνιον. Καὶ τούτου γενομένου ἐξέρχονται μὲν οὗτοι τοῦ τρικλίνου, τῆς δὲ παραστάσεως Ἰσταμένη· ἔτι, προστάγματος εὐεργεσίας ὄντος ἐτοίμου, ὑπογράφει τοῦτο ὁ βασιλεὺς, πάντων αὖθις βρῶντων τὸ πολυχρόνιον. Ἐχει δὲ δύναμιν τὸ τοιοῦτον πρόσταγμα ἔγγυς χρυσοβούλλου. Οὕτω γὰρ ἀπ' ἀρχῆς γράφει :

B « Δωρεῖται ἡ βασιλεία μου τῷ δεῖνι τὸδε τι. »

Καὶ αὗται εἰσιν οἱ ἐν τῷ καλατῷ τελούμεναι ἑορταί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Περὶ ἐτέρων διαφόρων ἑορτῶν, ἐν αἷς ὁ βασιλεὺς ἀπέρχεται, εἰ ἐνδημῶν τῇ Κωνσταντινουπόλει εὐρίσκειται.

Κατὰ μὲν τὴν πρώτην τοῦ Σεπτεμβρίου, τοῦ πατριάρχου μετὰ λιτανείας καὶ τῶν ἁγίων εἰκόων εἰς τὴν πορφυροῦν κίθιον παραγενομένου, ἐφ' οὗ ὁ σταυρὸς Ἰσταται, ὃ πάλαι φόρος ἑκαλεῖτο, ἀπέρχεται ὁ βασιλεὺς καὶ ἀκούει τὴν κατ' ἔθος ἐκτελουμένην ἀκολουθίαν. Μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν ἀπέρχεται αὖθις εἰς τὸ καλάτιον.

C Κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Γενεσίων τῆς Θεοτόκου ἀπέρχεται εἰς τὴν σεβασμίαν μονὴν τὴν τοῦ Λιβός.

Κατὰ τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου Δημητρίου εἰς τὴν ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ τιμωμένην σεβασμίαν μονὴν τὴν τῶν Παλαιολόγων.

Κατὰ τὴν τοῦ μεγάλου Χρυσοστόμου μνήμην ἀπέρχεται εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν, καὶ ἀκούει μὲν τῶν ἑσπερινῶν ὕμνων, μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν ἀνέρχεται εἰς τὸ κελλίον τοῦ πατριάρχου ἀναπυθόμενος· ἐκεῖσε τῇ δὲ ἐπαύριον κατὰ τὸν τῆς θείας λειτουργίας καιρὸν κατέρχεται, καὶ ταύτης τελεσεθείσης ἐπέρχεται.

Κατὰ τὴν τῶν εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου μνήμην ἀπέρχεται εἰς τὴν τῆς Περιδλίπτου σεβασμίαν μονήν.

D Κατὰ τὴν τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἀπέρχεται ὡσαύτως εἰς τὴν ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ τιμωμένην σεβασμίαν μονήν.

Κατὰ τὴν τῆς ὑπικπαντῆς ἑορτῆν εἰς τὸν τῶν Βλαχερνῶν ναὸν, ἀκολουθοῦντων καὶ τῶν Βεράγγων. Καὶ πάντοτε μὲν τοῦ βασιλέως καθ' ἀλλήλους ἀκολουθοῦσιν, φέροντες ἐπ' ὤμων τὰς πελέκει· αὐτῶν καὶ μέχρι τῶν Ἰψηλῶν ἀπέρχονται, κατὰ δὲ ταύτην τὴν ἑορτὴν μέχρι καὶ τοῦ ναοῦ ἀκολουθοῦσιν. Οὐ μὴν καὶ εἰς τὴν ὑποστροφὴν, ἀλλ' εὐρίσκονται κατὰ συνήθειαν εἰς τὴν πύλην τῶν Ἰψηλῶν ἐκδεχόμενοι τὸν βασιλέα, καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ μέχρι καὶ τοῦ πεζεύματος.

Κατὰ τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου Γεωργίου εἰς τὴν σεβασμίαν μονὴν τῶν Μαγγάνων.

Κατὰ τὴν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἀπέρχεται εἰς τὴν ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, ἐνθα καὶ ἁγία τοῦτου σορὸς κεῖται.

Κατὰ τὸ γενέσιον τοῦ τιμίου Προδρόμου εἰς τὴν ἐπ' ὄνοματι τιμωμένῃν σεβασμίαν μονὴν αὐτοῦ τῆς Πέτρας, ἀκολουθούντων κἀνταῦθα τῶν Βαράγγων μέχρι καὶ τῆς μονῆς, καθὰ καὶ εἰς τὸν τῶν Βλαχερνῶν ναὸν, ὡς δεδήλωται.

Κατὰ τὴν μνήμην τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων ἀπέρχεται πάλιν εἰς τὸν ἐπ' ὄνοματι αὐτῶν θεῖον ναὸν τιμώμενον.

Κατὰ τὴν τῆς θείας μεταμορφώσεως ἑορτὴν ἀπέρχεται ὡσαύτως εἰς τὴν σεβασμίαν μονὴν τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ τοῦ παντοκράτορος.

Κατὰ τὴν κοίμησιν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου αὐθις ἀπέρχεται εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν διανυκτερεύων ἐκεῖσε, ὡς κἀν τῇ μνήμῃ τοῦ Χρυσοστόμου.

Κατὰ τὴν ἀποτομὴν τοῦ τιμίου Προδρόμου πάλιν εἰς τὴν εἰρημένῃν σεβασμίαν μονὴν αὐτοῦ τὴν τῆς Πέτρας, τῶν Βαράγγων ἀκολουθούντων ὡς καὶ τὸ πρότερον.

Ἀπέρχεται πάλιν ὁ βασιλεὺς καὶ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν καταθεσίων τῆς τιμίας ἐσθῆτος τῆς Θεοτόκου εἰς τὸν τῶν Βλαχερνῶν ναὸν, ἀκολουθούντων τῶν Βαράγγων, ὡς καὶ πρότερον εἰπομεν.

Ἀπέρχεται δὲ εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν καὶ κατὰ τὴν κυριακὴν τῆς Ὁρθοδόξιας. Καὶ ὅτε μὲν ἀναγινώσκειται τὸ συνοδικόν, ἴστανται, τῆς εὐφημίας δὲ λεγομένης κἀθηται ἐπὶ θρόνου αὐτοῦ.

Ἐτι ἀπέρχεται καὶ κατὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ ἀγίου καὶ δικαίου Λαζάρου εἰς τὴν ἐπ' ὄνοματι αὐτοῦ τιμωμένην σεβασμίαν μονὴν.

Ἐν ταῖς δηλωθείσαις οὖν ἀπάσαις ἑορταῖς οὐκ εἰς τοὺς ἑσπερινοὺς μόνον ὕμνους ἀπέρχεται, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς λειτουργίας.

Ἔθος δὲ ἐστὶ καὶ τὰς γινομένας ἐν ταῖς μοναστηρίοις ἑορτάς, καθὼς εἴρηται, τὸν τοῦ βασιλέως τζάγκαν φέροντα τὸ διθέλλιον, πλὴν σκουταρίου, ἐπὶ τῶν ὤμων πλάγιον, ἀκολουθούντων καὶ τινῶν τῶν τῆς αὐλῆς, προαπέρχεσθαι εἰς τὸ τῆς οὐσῆς ἑορτῆς μοναστήριον καὶ ἀναμένειν τὸν βασιλέα, κατέχειν τε ὁμοίως καὶ λαμπάδα βασιλικὴν, ἐρχομένου δὲ τοῦ βασιλέως ἀπτεῖν αὐτὴν ἐπάνω τοῦ διθέλλιου, κατέχειν τε ὀρθὸν μέχρι τῆς ἀπολύσεως ἐκτὸς τῶν ὥραιων λεγομένων πυλῶν ἦτοι ἐν τῷ προνάω. Ὅ δὲ λόγος περὶ τοῦ πῶς ὁ τζάγκας φέρει τὸ διθέλλιον καὶ οὐκ ἄλλος, ἀγνοεῖται.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ τῶν ἑορτῶν· ἐπιπὶ δὲ ὅτε ἐλέγουμεν τὰς ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ μεγάλου δημοστικοῦ ὑπηρεσίας, ἐπηγγειλάμεθα δεῖξαι καὶ τὰς ἐκτὸς αὐτοῦ ἦτοι τὰς ἐς τὸ φοσσάτον, ὥρα καὶ περὶ τούτων εἰπεῖν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ΄.

Περὶ τῆς ἐν τῷ φοσσάτῳ τοῦ μεγάλου δημοστικοῦ ὑπηρεσίας, τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου τῆς βίτης, τοῦ ἐπὶ στρατοῦ καὶ τοῦ μεγάλου ἀδνουμιαστοῦ.

Ἄπαν τὸ φοσσάτον ὑπὸ τὴν τοῦ μεγάλου δημοστικοῦ χεῖρα εὐρίσκειται. Διδὸ καὶ τοῦ βασιλέως· εἰς

In memoria magni Constantini discedit ad templum SS. Apostolorum, ubi sanctum ejus conditorium exstat.

In Nativitate venerandi Prodroimi confert se imperator ad venerabile monasterium Petrae, quod ipsius nominis honoratur, sequentibus et hic Barangis usque ad monasterium, sicuti ad Blachernarum templum comitari solent, ut praedictum est.

Festo Sanctorum et omnium ore laudandorum Apostolorum abit iterum in templum quod eorum nomine colitur.

In festo divinæ Transfigurationis similiter abit ad venerabile monasterium Christi Salvatoris omnipotentis.

In Dormitione sanctissimæ Deiparae confert se ad S. Sophiam, et ibi pernoctat, sicut in festo S. Chrysostomi.

In Decollatione venerandi Praecursoris iterum abit imperator ad supradictum venerabile monasterium Petrae, Barangis comitantibus, ut prius.

82 Die qua colitur memoria depositæ venerandæ vestis Deiparae, proficiscitur imperator ad Blachernium templum comitantibus Barangis, ut antea diximus.

Dominica Orthodoxiæ abit imperator ad S. Sophiæ templum: et quando legitur synodicum, statim Deinde fausta acclamatione peracta sedet in throno suo.

In resuscitatione sancti et justi Lazari tendit imperator ad venerabile monasterium quod ipsius nomine honoratur.

In omnibus praedictis festis non solum ad vesperras venit imperator, sed et ad liturgias.

Est autem moris in festis quæ celebrantur in monasteriis, ut imperatoris tzancas seu calcearius ferat humeris suis vexillum, exceptio scuto, nonnullisque ex aula a latere comitantibus praecedat ad monasterium, ubi festus dies agitur, et ibi expectet imperatorem et teneat lampadem imperatori praeferri solitam, quam veniente imperatore accendit, et vexilli conto affligit, erectumque tenet extra Speciosas, quas vocant, portas, hoc est in vestibulo ecclesiae, usque ad rei divinæ finem. Ratio autem quomodo tzancas et non alius vexillum portet, nescitur.

Et hæc de festis. Quia vero cum exponeremus magni domestici officia in palatio, polliciti sumus nos etiam explicaturos ea officia quæ **83** obit extra palatium, hoc est in exercitu, tempore reposcit ut promissis satisfaciamus.

CAPUT XVI.

De magni domestici, magni drungarii vigilarum, praefecti exercitus et magni adnumiastæ officiis in exercitu.

Totus exercitus subest magno domestico. Quapropter cum ipse etiam imperator in exercitu præ-

sens est, in magni domestici tentorio tubis dant A castris movendis signum: cumquo presente imperatore acies dirigitur, magni domestici munus est disponere, quinam ante, qui retro, quique ex latere stationem habere debeant. Imperator vero examinat hujusmodi ordiuom. ac dispositionem,

Omnia procerum flammula, antequam imperatoria explicentur, involuta manent prope imperatorium signum, quælibet in suis thecis; neque facultatem habent ea prius explicandi quam explicentur imperatoria. At magnus domesticus potestatem habet explicandi sua, quando lubet, etiam ante imperatoria.

Præterea quando castra movere exercitumque allo proficisci necessum est, præfectus exercitus antecellit, et eligit quemnam ipse aptum tentoriis B agendis judicaverit locum. Si igitur magnus quoque domesticus locum approbet, bene habet; sin minus, castra locantur ubi ipse censuerit; et nullus iter inquit antequam magnus domesticus unicuique flammulo convenientem locum assignet.

Priusquam exercitus in viam se dat, magnus drungarius, vigiliæ constituit diurnas vigilias, prout a magno domestico ordinatum est; et qui interdum vigilant, statim se ad vigiliam conferunt. Moris autem est ut exercitus levis, hoc est milites levis armaturæ, has excubias obeant, eo quod arcus ferant; qui etiam a nocturnis excubiis semper sunt liberi. Ad illos vero qui nocturnas vigilias acturi sunt, abiens ante vespertinum tempus magnus drungarius sic eos affatur: « Proceres, parati estote, cœnate et date pabulum equis; cumque præfinitum excubiarum tempus advenit, emitte illos ex castris. Deinde, si magnus domesticus volet, abii, et cuivis locum, ubi consultum judicaverit, ipsamet assignat. Sin minus, hanc curam committit magno drungario, qui in hac re perlicienda ejus minister est et vicarius. Debet autem iste ad prædictas nocturnas excubias sese conferre, easque observare et num recte se habeant judicare. Et si quidem prope sit hostis, non tantum semel, sed et bis hoc facere oportet. Si vero sit tempus quietis et relaxationis, semel facit.

85 Magnus adnumiasstes adest et ipse, quando exercitus a magno domestico lustratur. Si reperiantur qui careant equis vel armis aliquibus, consignatis nominibus curat ut quæ desunt suppleantur.

Omnes igitur, ipsi etiam imperatoris filii, vigilant cum illis quos sub se habent. At magnus domesticus nunquam. Ratio est ista: quia cum quilibet ex aliis proceribus et duclibus sit tantum pars exercitus, magnus autem domesticus universo exercitui imperet, ut dictum est; oportet ut semper universum exercitum obeat et omnes in ordinem cogat, ne si fortassis hostium insulmus oriatur, exercitus

τὸ φοσσάτον εὐρισκομένου εἰς τὴν τοῦ μεγάλου δομεστικού τένταν σαλπίζουσι τὰ τῆς κινήσεως σήμαντρον. Καὶ ὅποτε ἡ τοῦ φοσσάτου κατάστασις ἐμπροσθεν γίνεται τοῦ βασιλέως, δι' αὐτοῦ δὲ τοῦ μεγάλου δομεστικού ἐνεργεῖται, ἤγουν τίνες μὲν ἐμπροσθεν, τίνες δ' αὖ ἐκ πλαγίων ὀφελουσιν εὐρίσκεισθαι. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπικρίνει τὴν τοιαύτην κατάστασιν.

Τὰ τῶν ἀρχόντων ἅπαντα φλάμουλα πρὸ τοῦ τὰ βασιλικά ἀποτυλιχθῆναι ἐντετυλιγμένα εὐρίσκονται πλησίον τοῦ ὀκλήπτρου, ἐν ταῖς ἑαυτῶν ἑκαστον θήκαις, καὶ οὐκ ἔχουσιν ἐπ' ἀδείας ταῦτα ἀπλῶσαι πρὸ τῶν βασιλικῶν· ὁ δὲ μέγας δομεστικός ἀδειαν ἔχει ἐξαπλῶσαι τὰ ἑαυτοῦ, ὅτε βούλοιο, καὶ πρὸ τῶν βασιλικῶν.

Ἐτι ἡνίκα ζήσει πεζεῦσαι τὸ φοσσάτον, προαπέρχεται ὁ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ, καὶ ἐκλέγεται ὁ ἀν αὐτὸς διακρίνοι κατουνοτόπιον. Ἐάν μὲν οὖν καὶ ὁ μέγας δομεστικός· στέρηξῃ τοῦτο, ἦδη καλόν· εἰ δὲ μὴ, ἔνθα ἂν εὖτος διακρίνοι, στρατοπεδεύει. Καὶ ὅτι οὐδεὶς πρὸ τοῦ τὴν μέγαν δομεστικὸν ἐνὶ ἐκάστῳ φλαμούλῳ τὸν προσήκοντα δεῦνα τόπον πεζεύει.

Πρὸ τοῦ πεζεῦσαι τὸ φοσσάτον ἀπερχόμενος ὁ τῆς βίγλης μέγας δρουγγάριος καθίσταται τὸ λεγόμενον ἡμεροβίγλιον, ὡς παρὰ τοῦ μεγάλου δομεστικού προσετέθη. Καὶ οἱ μὲν ἡμέρας βιγλίοντες ἀπέρχονται εἰς τὴν βίγλαν αὐτίκα (ἀπέρχεσθαι ἢ ἐσύθηθές ἐστι φοσσάτον) ἐλαφρὸν διὰ τὸ τόξα φέρειν αὐτοῦς· οἱ καὶ οὐδαμῶς κατὰ τὴν νύκτα βιγλίζουσι; πρὸς δὲ τοὺς αὐτὸν τὴν κατὰ τῆς νυκτὸς βιγλίοντας ἀπερχόμενος οὗτος δὴ ὁ μέγας δρουγγάριος πρὸ τῆς τοῦ δειλίνου ὥρας λέγει οὕτως· « Ἀρχοντες, ἐτοιμάσθητε, δειπνήσατε, καὶ ὅδε τροφήν ταῖς ἑπταίροις. » Καὶ ὅταν ὁ τεταγμένος καὶ πρόπων τῆς βίγλης ἔλθῃ καιρὸς, ἐκβάλλει τοῦτους τοῦ στρατοπέδου. Ἐπειτα εἰ μὲν ὁ μέγας δομεστικός ἐθέλησῃ, ἀπέρχεται καὶ ἑστῆσι τοῦτους δι' ἑαυτοῦ, ὅπου ἂν διακρίνοι· εἰ δὲ μὴ, ἀνατίθει τῷ μεγάλῳ δρουγγαρίῳ τὸ περὶ τοῦτου, ὃς καὶ ὑπηρετεῖ τοῦτο αὐτ' αὐτοῦ. Ὀφείλει δὲ οὗτος ἀπέρχεσθαι πρὸς τὴν εἰρημὴν τῆς νυκτὸς βίγλαν καὶ ἐπιτηρεῖν καὶ ἀνακρίνειν αὐτήν. Καὶ εἰ μὲν ἐγγύς ἐστι πολεμίων, οὐχ ἅπαξ μόνον, ἀλλὰ καὶ δις· εἰ δ' ἀνέστως εἴη καιρὸς, ἅπαξ τοῦτο ποιεῖ.

Ὁ δὲ μέγας ἀδνουμισσῆς τῷ φοσσάτῳ ἀδνουμισσομένου παρὰ τοῦ μεγάλου δομεστικού πάρεστι μὲν καὶ αὐτός· ἐάν δὲ τίνες ὣσιν ἀπὸ τούτων στερούμενοι ἀλόγων ἢ ὄρματων τινῶν, ἀπογραφόμενος οὗτος τὰ λείποντα ἐπιμελεῖται ἀναπληροῦσθαι ταῦτα.

Πάντες μὲν οὖν, καὶ αὐτοὶ οἱ τοῦ βασιλέως υἱοὶ, βιγλίζουσι μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ, ὁ δὲ μέγας δομεστικός οὐδαμῶς. Ἡ δὲ αἰτία ἐστὶν αὕτη, ὅτι ἐκάστου μὲν τῶν ἀρχόντων μέρος φοσσάτων ὄντος, ἀρχοντος τοῦ μεγάλου δομεστικού καθόλου, κινήσει εἴρηται, δεῖ παρῆναι διὰ τοῦτο τοῦτον αἰεὶ ἐν παντὶ τῷ φοσσάτῳ διατάττοντα πάντας, ἵνα μὴ ἐφόδου πολεμίων γενομένης, εἰ εὖχοι, χωρὶς ἡγεμόνος τὸ κα-

θόλου στρατεύμα εὔρεθῆ. Διὰ τοι τοῦτο καὶ τοῦ βασιλέως ἀποδημούντος ὁ μέγας δομέστικος ἐν ᾧ τόπῳ ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ φασάτον εὐρίσκαται.

Ἀπὸ τοῦ κούρσου πρῶτων μὲν διδοται ἡ πενταμορφία λόγῳ τοῦ βασιλέως, δευτέρον ἀπὸ τοῦ καθόλου φασάτου λόγῳ τοῦ μεγάλου δομεστίκου, τρίτον δὲ λόγῳ τῶν μερικῶν κεφαλῶν, ἀφ' οὗ μέρους ἐκιστος ἄρχει.

Ἐάν τινα ἀπὸ τῶν δογατῶρων στρατιωτῶν ἀπαιδα συμβῆ τελευτῆσαι, τὸ τοῦ πολέμου ἄλογον ἐκείνου καὶ τὰ ἄρματα πρὸς τὸν μέγαν δομέστικον κομίζονται.

Εἰ δεῖσαι διελθεῖν τὸν μέγαν δομέστικον εἰς ἡγεμονίαν τινὸς τῶν ἀρχόντων, τὸ ἐκείσε φασάτον τοῦτον ἐρωτῶσι, καὶ πρὸ τῆς ἑαυτῶν κεφαλῆς τὸ τί γενέσθαι δεῖ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ΄.

Περὶ στεφνηφορίας βασιλέως.

Τοῦ μέλλοντος στεφθήσεσθαι κατὰ τὴν πρὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐσπέραν εἰς τὸ μέγα παλάτιον ἐρχομένου μετὰ τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἄλλων οικειῶν αὐτοῦ καὶ διανυκτερεύοντος, διαλαμπύσης ἡμέρας συναρροῖζονται ἐκ πρώτης εὐθὺς οἱ τε ἀξιώματα ἔχοντες καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἄρχοντες, τὸ φασάτον τε καὶ τὸ λοιπὸν ἅπαν πλῆθος τῆς πόλεως πανδημεί. Περὶ δὲ ὥραν τῆς ἡμέρας ταύτης δευτέραν ἀπέρχεται μὲν ὁ νέος βασιλεὺς εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν, εἰθισμένου δὲ ἂν τὴν τῆς αὐτοῦ πίστεως ὁμολογίαν οικειῶς χερσὶν ἐγγράφως παραδίδομαι, ποιεῖ τούτο οὕτως. « Ὁ δεῖνα ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων οικεῖα χεῖρ προτάξα. » Οὕτως μὲν ὁ στεφανώθεις τῆς ἑαυτοῦ κριτάσεων ὁμολογίας γράφει. Ἄν δὲ υἱὸς αὐτῷ ᾖ, εἰ μὲν ἐνδίδωσιν ὁ πατήρ, γράφει καὶ αὐτὸς προτάξων οὕτως, ἦτοι, « Αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων » εἰ δ' οὐδ, « Πιστὸς ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ βασιλεὺς Ῥωμαίων ὁ δεῖνα. »

« Πιστεύω εἰς ἓνα Θεὸν Πατέρα παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων, » καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ ὅρου τῆς πίστεως μέχρι τέλους. Καὶ μετὰ τοῦτο· « Ἐτι στέργω καὶ ὁμολογῶ καὶ βεβαιῶ τὰς ἀποστολικὰς καὶ θείας παραδόσεις, ἀλλὰ μὴν καὶ τὰς διατάξεις καὶ διατυπώσεις τῶν ἑκκοιμενικῶν συνόδων καὶ τῶν κατὰ καιροὺς τοπικῶν, ἔτι δὲ καὶ τὰ προνόμια καὶ ἔθιμα τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας. Προσέτι γε μὴν βεβαιῶ καὶ στέργω ὅσα περὶ ἰδοματίων καὶ ἐθιστικῶν οἱ κατὰ τόπους ἀγιώτατοι Πατέρες ἡμῶν ὀρθῶς καὶ κανονικῶς καὶ ἀνεπιλήπτως. Ὅσα οὕτως ὑπισχνούμαι ἐμμένειν καὶ διηνεκῶς εὐρίσκασθαι πιστὸς καὶ γνήσιος δοῦλος καὶ υἱὸς τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας· πρὸς τοῦτοις εἶναι καὶ δεφένσωρ καὶ ἐκδικητῆς αὐτῆς, καὶ εἰς τὸ ὑπήκοον εὐμενῆς καὶ φιλόνηθρωπος κατὰ τὸ εἰκόσ τε καὶ πρέπον, καὶ ἀπέχεσθαι φόνων καὶ ἀκρωτηριασμῶν καὶ τῶν ὁμοίων τούτοις κατὰ τὸ δυνατόν, κατανεύειν τε εἰς πᾶσαν ἀλήθειαν καὶ δικαιοσύνην. Καὶ ὅσα ἀπεβάλλοντο καὶ ἀνεθεματίσαν οἱ ἅγιοι Πατέρες, ἀπεβάλλομαι καὶ

A generali duce carcat. Quomobrem absente imperatore tenet ille in exercitu locum, quem imperator teneret, si adesset.

Ex spoliis primum quidem quinta pars datur imperatori, secundo ab universo exercitu magno domestico, tertio particularibus capitaneis seu ducibus a particularibus turmis, quibus quilibet præest.

Si quis ex stipendiariis militibus moriatur sine liberis, equus, quo ille in bello utebatur, et arma ad magnum domesticum deferuntur.

Si oporteat magnum domesticum per alicujus procerum præfecturam transire, qui ibi reperitur exercitus eum prius quam suum ducem interrogat, quid facio sit opus.

86 CAPUT XVII.

De coronatione imperatoris.

Qui coronandus est, is pridie ejus diei circa vesperam venit ad magnum palatium cum principibus aliisque familiaribus suis, ibique pernoctat. Illucescente die congregantur statim sub diluculum qui in dignitate constituti sunt, et omnes alii proceres, exercitus et reliqua civitatis promiscua multitudo. Circa horam secundam abit junior imperator ad Sanctam Sophiam. In more autem positum est ut tradat propria manu scriptam fidei suæ confessionem. Quod hunc in modum facit: « Ego N. in Christo Deo nostro fidelis rex et imperator Romanorum propria manu hæc præmissi ac præscripti. » Sic quidem jam coronatus imperator fidei suæ confessionem præscribens auspicatur. Si vero filium habeat, præfigit et ipse confessioni suæ illud: « Imperator Romanorum, » si pater concesserit: si minus, istud solummodo præfigit: « Fidelis in Christo Deo nostro Romanorum rex N. »

« Credo in Deum, Patrem omnipotentem, factorem cæli et terræ, visibilibus omnium et invisibilibus, » et reliqua symboli apostolici, usque ad finem. « Præterea amplector, confiteor et approbo apostolicas et divinas traditiones. Insuper etiam constitutiones et definitiones septem œumenicarum synodorum, et localium, quæ tempore suo celebratæ sunt: ad hæc etiam privilegia et consuetudines sanctissimæ magnæ Dei Ecclesiæ. Præterea confirmo et amplector quæcumque statuerunt et definiunt diversis locis sanctissimi Patres nostri recte, canonice et inculcate. Similiter promitto me perpetuo mansurum fidelem servum et genuinum filium sanctæ Ecclesiæ; ad hæc defensorem et vindicem ejus, clementem insuper futurum et humanum erga subditos, quatenus æquitas et decencia id sinent. Abstinebo etiam a cædibus et mutilationibus et id genus aliis, quantum fieri poterit; omnemque veritatem et justitiam sequar; et quæcumque repudiaverunt et anathematizarunt sancti Patres, ipse etiam repudio et anathematizo, et assentior tota mente, anima et

corde meo supradicto sancto Symbolo. Hæc omnia **A** ἀναθεματίζω καὶ αὐτὸς, καὶ πιστεύω ὅλη μου me custoditurum promitto coram sancta Dei catholica Ecclesia. Mense N, die et indictione N, anno N. ἐνώπιον τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Κατὰ μῆνα τόνδε, εἰ, τὰς τέσας, ἐν ἡμέρᾳ καὶ ἰνδικτιῶνι τῆδε, τοῦδε τοῦ ἔτους. »

Id vero quod initio præscripsit, rursus factæ fidei professioni subscribit, illud nimirum: « N. in Christo Deo nostro fidelis Romanorum imperator, vel rex Romanorum, propria manu subscripsi, tradoque sanctissimo meo domino et œcumenico patriarchæ domino N. et sanctæ, quæ cum ipso est, synodo. »

88 Post hæc ascendit imperator ad triclinium quod vocatur Thomaïtes, ad Augusteonem respiciens, ubi universa multitudo plebis cum exercitu **B** stat.

Antequam ergo imperator se conspiciendum præbeat, per aliquem de senatu, cui id imperator præceperit, jaciuntur in populum ea quæ nominantur epicombia. Quæ talia sunt. Frustilla ex pannis reseant, et in quolibet segmento tria aurea, argentea totidem numismata, et tria ex obolis illigantes projiciunt in multitudinem. Projiciunt autem talium fasciculorum tot millia, quot imperator præceperit. Consuetudine receptum est ut hujusmodi epicombia jactantur in atris Magnæ Ecclesiæ, nempe in prædicto Augusteone, stante eo qui projicit in Augusteonis gradibus.

Post hæc novus imperator in scuto sessitans tollitur in altum, et ab universa multitudine infra stante conspicitur. Tenent vero priores partes clypei imperator parensque renuntiat, si adhuc sit in vivis, et patriarcha. Partes a latere et retro tenent qui dignitate præcipua excellunt, videlicet despotæ et Sebastocratores, si fuerint. Sin minus, munus hoc obeunt præstantiores et nobiliores ex proceribus. Si non superest novi imperatoris pater, anteriores partes clypei tenet excellentior ex illis qui in dignitate sunt, aut aliquis ex proceribus cum patriarcha. Partes posteriores tenent quos jam antea commemoravimus.

89 Populo et universo exercitu faustis acclamationibus personante, descendit de scuto, duciturque ad Sanctæ Sophiæ templum, in quo coronandus **D** est. Est autem ibi hunc in usum lignea ædicula exstructa, in qua novum imperatorem introductum induunt sacco et diademate, episcoporum benedictione prius consecratis. In capite non fert certum quid ac definitum, sed vel sertum, vel quid aliud arbitrato suo. His peractis liturgia peragitur. Porro prope ædiculam illam ligneam, de qua jam diximus, ædificata est lignea anabathra pannis rubris vestita in qua pro numero imperatorum ponuntur aurei throni, at non tales quales sunt alii imperatorum throni, sed adeo excelsi ut habeant quatuor vel quinque gradus, in quibus egressi ex lignea ædicula imperatores, si non unus sed plures fuerint, resident. Ascendunt et cum illis dominæ uxores eorum

« **O** δὲ προτάσων, τοῦτ' αὐτὸ πάλιν καὶ μετὰ τῆς τῆς πίστεως ἔκθεσιν ὑποτάσων γράφει, ἤγουν τὸ, « **O** δεῖλα ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων, ἡ βασιλεὺς Ῥωμαίων, οἰκεῖ χειρὶ ὑποτάξας παραβίδωμι τῷ παναγιωτάτῳ μου δεσπότη καὶ οἰκουμεικῷ πατριάρχῃ κυρῷ... καὶ μετ' αὐτοῦ θεῖα καὶ ἱερῆ συνόδῳ. »

Μετὰ τοῦτο τοῖνον ἀνέρχεται ἐπὶ τὸν τρίκλινον τὸν λεγόμενον Θωμαίτην, πρὸς τὸν Αὐγουστεῶνα ἀφορῶντα, ὅπου τὸ πλῆθος ἀπαν ἵσταται μετὰ τοῦ φοσάτου.

Πρὸ τοῦ φανῆναι οὖν αὐτὸν διὰ τινος τῶν συγκλητικῶν, ᾧ ἂν ἐπιτάξῃ ὁ βασιλεὺς, ῥίπτονται εἰς τὴν λαβὴν ἃ λέγουσιν ἐπικόμβια. Ἔστι δὲ τοιοῦτον. Τμήματα ἐκ παντῶν κόπτοντες, καὶ ἐν ἑκάστῳ τμήματι νομίσματα χρυσᾶ μὲν τρία ἀργυρᾶ δὲ τοσαῦτα καὶ τρία ἐξ ὀβολῶν περιδήσαντες, ῥίπτουσιν εἰς τὸ πλῆθος. Ῥίπτουσι δὲ τοιοῦτους ἀποδέσμους ἀριθμὸν χιλιάδων ἕσον ἂν προστάξῃ ὁ βασιλεὺς. Εἰθισμένον δὲ ἐστὶ ῥίπτειν τὰ τοιαῦτα ἐπικόμβια ἐν τοῖς προαύλοις τοῦ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ναοῦ, ἤγουν ἐν ᾧ εἴρηται Αὐγουστεῶνι, ἵσταμένῳ τοῦ ῥίπτοντος ἐπάνω τῶν τοῦ Αὐγουστεῶνος βαθμίδων.

Μετὰ δὲ τοῦτο ὁ νέος βασιλεὺς ἐπὶ σκουαρίου καθεσθεὶς ἐπαίρεται εἰς ὕψος, καὶ φαίνεται πᾶσι τοῖς κάτωθεν ἵσταμένοι; πλῆθειν. Κατέχουσι δὲ τὰ μὲν ἔμπροσθεν τῆς ἀσπίδος αὐτοῦ τρεῖς βασιλεὺς καὶ πατὴρ τοῦ ἀναγορευομένου, ἐὰν ζῶν ᾦ, καὶ ὁ πατριάρχης, τὰ δὲ ἐκ πλαγίων καὶ ὀπισθεν οἱ ἐν ἀξιώμασιν ὑπερέχοντες, ἤγουν δεσπότη καὶ σεβαστοκράτορες, ἐὰν ὦσιν· εἰ δὲ μὴ, οἱ κρεῖττονες καὶ εὐγενέστεροι τῶν ἀρχόντων. Εἰ δ' οὐκ ἔστι πατὴρ, τὰ μὲν τῆς ἀσπίδος ἔμπροσθεν ὁ ἐντιμότερος τῶν ἀξιωματούχων ἢ τῶν ἀρχόντων μετὰ τοῦ πατριάρχου, τὰ δὲ γε ὀπισθεν, οὗς εἶπομεν.

Ἐπευφημίσαντος δὲ τοῦ λαοῦ καὶ φοσάτου παντὸς κατέρχεται μὲν ἀπὸ τοῦ σκουαρίου, ἀγεται δὲ εἰς τὸν τῆς ἁγίας Σοφίας ναὸν, ὅπου δεῖ αὐτὸν καὶ στεφθῆσθαι. Ὑπάρχει δὲ ἐκεῖσε προκατεσκευασμένον ξύλινον οἶκημα μικρὸν ἕνεκα τῆς χρείας ταύτης· εἰς δὲ ξύλινον οἶκημα εἰσάγοντες τὸν νέον βασιλέα ἐνδύουσι τὸν σάκκον καὶ τὸ διάδημα, εὐλογούμενα ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων. Ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ οὐ νενομισμένον τι φορεῖ, ἀλλ' ἡ στέφανον ἢ ἕτερον ὃ τι ἂν δόξῃ. Τοῦτον δὲ γινομένων τελεῖται ἡ λειτουργία. Πλησίον δὲ οὐ εἶπομεν ξύλινου οἰκῆματος κατασκευάζεται ἐκ ξύλων ὁμοίως καὶ ἀναβάθρα, καὶ ἐνδύουσι ταύτην πάντοθεν διὰ βλατιῶν ἐρυθρῶν. Ἐπάνω δὲ ταύτης τίθενται κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν βασιλέων θρόνοι χρυσοὶ, οὐ τοιοῦτοὶ δὲ ὅποιοι εἰσι καὶ ἄλλοι θρόνοι τῶν βασιλέων, ἀλλὰ τοσοῦτον ὕψηλοὶ ὥστε ἔχειν βαθμίδας ὃ ἢ καὶ ε'.

Ἐφ' οὗς ἐξερχόμενοι ἀπὸ τοῦ θυλίνου οὐκίματος οἱ βασιλεῖς, ἐάν μὴ εἶς, καθὼς εἴπομεν, ἀλλὰ πλείους ᾖεν, καθίζουσιν. Ἀναβαίνουσι δὲ καὶ μετ' αὐτῶν καὶ αἱ δέσποιναι αἱ ἑυναίκες αὐτῶν, καὶ καθίζουσιν καὶ αὐταὶ ἐφ' ἐτέρου; θρόνου; παρισταμένων ἀνωθεν τῶν δεσποτῶν καὶ τῶν βασιλευσῶν, ἡ μὲν οὖν προσημαμένη καὶ μήτηρ τοῦ ἀναγορευομένου φοροῦσα καὶ τὸ φαυτῆ; στέμμα, ἡ δὲ νέα βασίλισ φεροῦσα στέφανον.

Τῆς οὖν θείας, ὡ; εἴπομον, τελουμένης λειτουργίας, πρὸ τοῦ τρισαγίου ὕμνου ἐξερχόμενος ὁ πατριάρχης τοῦ βῆματος ἀναβαίνει ἐπὶ τὸν ἀμβωνά, καὶ μετ' αὐτοῦ οἱ ἐντιμότεροι τῶν ἀρχόντων τῆς ἐκκλησίας, τὰς ἱερὰς αὐτῶν φοροῦντες στολάς. Σιωπῆς δὲ μεγάλης καὶ ἡρεμίας γινομένης ἐν τῷ ναῷ, πέμπτων ὁ πατριάρχης προικαλεῖται τοὺς βασιλεῖς, ὅστινες κα; ἐρχονται ἐπὶ τὸν ἀμβωνα, ὅπου ὁ πατρ ἀρχὴς ἐστίν. Ἐλθόντων δὲ ἀναγινώσκει αὐτο; τὰς ἐπὶ χρίσει βασιλέων συνθεθεμένας εὐχὰς, τὰς μὲν μυστικῶς τὰ; δὲ καὶ ἐκφωνῶν, ἑκατεύει δὲ καὶ εὐμενίζει τὸν Θεὸν ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος χρισθίσεως βασιλείως. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπαίρει μὲν ὁ νέος βασιλεὺς ὁ τε ἂν φορῆ ἐπὶ κεφαλῆς, εὐθὺς δὲ πάντες ὅσοι εὐρίσκονται ἐν τῷ ναῷ ἀποκαλύπτουσι τὰς κεφαλὰς ἴστανται. Ὁ δὲ πατριάρχης χρίει σταυροειδῶς τὴν κεφαλὴν τοῦ βασιλέως τῷ ὁσίῳ μύρρῳ, ἐπιλέγων μεγάλη τῆ φωνῇ τὸ «Ἄγιος. Ὁι δὲ ὄντες ἐν τῷ ἀμβωνι πάντες; περὶ τὸν πατριάρχην, διαδεχόμενοι τὴν φωνὴν, λέγουσι καὶ αὐτοὶ ἕκ τρίτου τὸ «Ἄγιος.» Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ λαοῦ πλήθος; ἐκ τρίτου λέγει τὸν αὐτὸν λόγον.

Μετὰ δὲ ταῦτα, εἰ καὶ τινες λέγουσιν ὅτι ἐπὶ τῆς ἀγίας τραπέζης καίται τὸ στέμμα τοῦ βασιλέως, ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο· ἐντὸς δὲ τοῦ ἀγίου βῆματος κρατούμενον ὄψθ θιακόνων τὰς ἱερὰς φοροῦντων στολά; ἔχεται; ἐπὶ τὸν ἀμβωνα.

Εἰ οὖν, ὡ; προείπομεν; πάρεστιν ὁ βασιλεὺς καὶ κατῆρ αὐτοῦ, αὐτὸς τε καὶ ὁ πατριάρχης λαβόντες τὸ στέμμα ἐπιτιθέασι τῇ κεφαλῇ τοῦ νέου βασιλέως, καὶ ἐκφωνεῖ ὁ πατριάρχης τὸ «Ἄγιος.» Εἰ δὲ οὐκ ἔστι κατῆρ αὐτοῦ, ποιεῖ τοῦτο μόνος ὁ πατριάρχης. Ὀπερ δὲ πρότερον ἐν τῇ τοῦ μύρρου τὸ «Ἄγιος,» διαδεχόμενοι, ὁμοίως καὶ ταύτην τὴν φωνὴν οἱ ἐπὶ ἀμβωνος, καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ λαοῦ πλήθος; βρῶσιν ἐκ τρίτου τὸ «Ἄγιος.» Ἐπειτα ἀναγινώσκει πάλιν ὁ πατριάρχης; εὐχὰς, καὶ κατέρχεται ὁ βασιλεὺς; τοῦ ἀμβωνος, οὐκ ἐκ τοῦ μέρου, μέντοι ὀπερ ἀνῆλθεν, ἦος τοῦ πρὸς τὰ; ἡραίης πύλας ὄρωντος; ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐτέρου τοῦ πρὸς τὴν φυλίαν καὶ τὸ ἅγιον βῆμα.

Ἐάν οὖν συμβῆ μὴ ἔχειν κατὰ τὸν καιρὸν ἑλεῖνον γυναίκα τὸν βασιλέα, εὐθὺς μετὰ τοῦ κατελθεῖν τοῦ ἀμβωνος ἀνέρχεται πάλιν εἰς ἀναβαθραν καὶ καθίζει ἐπὶ τοῦ θρόνου· εἰ δὲ ἔχει γυναίκα, πᾶσα ἔστιν ἀνάγκη στεφθῆναι τότε καὶ αὐτῶν. Γίνεται δὲ καὶ τοῦτο οὕτως.

Ἡ μὲν προσημαμένη καὶ μήτηρ τοῦ νέου βασιλέως, ζώντος μὲν τοῦ ἀγρόθ; αὐτῆς καὶ βασιλείως, τοῦ πατρὸς θηλονότι τοῦ νέου βασιλέως, ἴσταται στεφνοφοροῦσα, κατέχουσα τῇ χειρὶ βάλιον χρυσοῦν, ἔχον τε ἀπὸ τῆς κορυφῆς καὶ κάτωθεν ὅσον σφιδμαῖον μῆκος μαργαριτέρια καὶ λιθάρια ἐμπνεηγ-

ΡΑΤΩΙ, GR. CLVII.

A quæ et ipsæ in aliis thronis sedent, astantibus supra despotis et reginis. Mater igitur renuntiati imperatoris jam olim coronata gestat coronam suam, nova vero imperatrix sertum.

Dum igitur, ut diximus, divina liturgia celebratur, ante hymnum trisagium egreditur patriarcha ex tabernaculo, et ascendit in ambonem, 90 et cum illo digniores ex ecclesie proceribus, sacris amictistolis. Magno autem silentio facto et quiete orta in templo, misso quopiam vocat patriarcha imperatores, qui in ambonem ad patriarcham veniunt. Quibus presentibus legit patriarcha ad unctionem imperatorum compositas preces, partim tacite, partim clara voce: supplicat autem Deo pro illo qui in imperatorem inungendus est, eumque eadem propitiis reddere stulet. Posthæc tollit novus imperator capitis tegumentum, qualecunque illud fuerit. E vestigio autem, quotquot in templo reperiuntur apertis capitibus assunt. At patriarcha crucem in formam caput imperatoris divino unguenti inungit, accinens elata voce illud: (Sanctus.) omnes porro qui cum patriarcha sunt in ambone excipientes vocem canunt et ipsi tertio illud: (Sanctus.) Quos similiter reliqua populi multitudo quæ sequitur, ter illud: (Sanctus,) admulantes,

Posthæc, licet sint qui tradant stemma seu coronam imperatoris in sancta mensa repositam esse. Et tamen secus est, quia ipsa sanctum tabernaculum tenetur a diaconis sacris vestes ferentibus, de portaturque in ambonem.

Si igitur, ut antea dictum, adest imperator pater ejus, ipse et patriarcha acceptum stemma imperatoris novi in peratoris capiti, patriarcha illud inponente: (Dignus.) Si pater non adsit aut etiam non supersit, 91 solus patriarcha hoc facit. Quemadmodum vero antea in imperatoria unctione illi qui in ambone stabant et tota religio eorum dicitur: Sanctus iter insonabant, ita et nunc ter recinunt illud (Dignus.) Deinde patriarcha iterum reci at preces, descenditque imperator ex ambone, non ex parte qua ascendit, ea scilicet quæ ad speciosas portas respicit, sed ex altera solæ et sancto tabernaculi obversa.

Si igitur eo tempore imperator nuptiarum uxorem sit, statim post descensum ex ambone ascendit rursus in anabathram, seu tabulatum, et cædet in throno suo. Si jam uxorem habeat, plane necessarium est ut et ipsa coronetur; quod fit hunc in modum.

Imperatrix prius coronata et mater novi imperatoris, si vivat adhuc maritus ejus imperatoris et pater novi imperatoris, stat stemmate conspicienda, juvenis aureum rannum (scripturam ita dicitur), in brachium a vertice usque ad iunum, quasi in horum iudicium epithamæ margaritas et unicornes in arborum

ἰνδίας. Si vidua sit, ramum quidem et stans et sedens tenet, fert vero indumentum nigrum, quod himatium appellatur et mandyam coloris violacei. At nova imperatrix stans et ipsa, et sustentata utrinque a propinquissimis cognatis, si autem cognatis propinquis et genuinis careat, a duobus eunuchis, descendit ex anabathra et veniens **92** stat ante soleam. Descendens igitur de ambone imperatoris maritus ejus, acceptum ex patriarchæ manu prius benedictum stemma imponit capiti uxoris suæ, non ejus formæ cujus est stemma imperatoris, sed alterius, quod prius hanc in rem præparatum fertur et ipsum vel a genuinis cognatis vel a duobus eunuchis. Illa, stemmate imperatoris et conjugis sui manu capiti imposito, statim adorat imperatorem et conjugem suum, quasi per delatam reverentiam aperte fateatur se illi subjectam esse. At patriarcha prope soleam stans et ipse recitat alteram orationem pro imperatore et imperatrice omnique populo subdito.

πριάρχης πλησίον τοῦ σωλέου ἰστάμενος καὶ αὐτῆς ἀναγινώσκει ἐτέραν αὐτῆς εὐχὴν ὑπὲρ τε τοῦ βασιλέως καὶ τῆς βασιλίδος καὶ παντὸς τοῦ ὑπάρχου λαοῦ.

Et sic quidem coronatus imperator coronat etiam propriam uxorem. Si imperator prius coronatus fuerit, coronatur imperatrix a proprio conjugate suo et imperatore, quando ducta illa in uxorem nuptialem solemnitate peragit.

Si autem, ut prædiximus, fiat, postquam novus imperator propriam uxorem et imperatricem coronavit, et postquam illa eundem debita veneracione adiecit, ascendentes simul in anabathram seu tabulatum, rursus consident in thronis, imperator quidem tenens crucem (sceptrum suum), nova vero imperatrix ramum seu palmam, ut antea ostensum; dumque **93** mystagogia peragitur, imperatores sedent. At decantato trisagio, vel apostolicis Scripturis diviniæque Evangelii lectis, surgunt et ipsi. Cum autem utraque ex parte templi lignæ anabathræ hunc ipsum in usum constructæ sint, illas occupant protopsaltæ et domestici et lectores, quos veteri more in hujusmodi panegyricis festis et initiatiombus clamatores vocant, qui canunt cantica quædam huc facientia et accommodata; qui utraque ex parte tenent tres hastas, circulis ligneis insignitas, ex quibus in orbem panni serici coccinei et caudidi dependent quasi duarum spithamarum. Quæ (hastæ) peracta liturgia imperatorem antecedunt, iis et qui ipsas portant præeuntibus et cantantibus usque ad magnum palatium. Quo autem modo hoc fiat, ratio queritur.

Quando igitur in magno introitu inchoatur hymnus, accedentes ex honoratioribus ecclesiæ diaconis invitant imperatorem. Ille cum illis se confert ad locum qui prothesis appellatur, ubi sancta reposita sunt. Cæterum adhuc extra prothesin stans imposit super saccum et diadema mandyam aureum; delecta manu tenet crucem, prout mox is est ferre

Α μένα κυκλόθεν. Εἰ δὲ τῷ οὖσα χήρα, τὸ μὲν βάτον κατέχει καὶ ἰσταμένη καὶ καθήμενη, φορεῖ δὲ ἔνδυμα μέλαν λεγόμενον ἱμάτιον καὶ μαυδύαν ὀξύ. Ἡ δὲ νέα βασιλις ἰσταμένη καὶ αὐτῆ, καὶ κατεχομένη ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν ὑπὸ δύο συγγενῶν τῶν γνησιωτάτων, ἢ εἰ μὴ ἔχει γνησίου, ὑπ' εὐνοῦχων δύο, κατέρχεται ἀπὸ τῆς ἀναβάθρας, καὶ ἐρχομένη ἰσταται πρὸ τοῦ σωλέου. Κατερχόμενος οὖν τοῦ ἀμβωνος ὁ βασιλεὺς καὶ ἀνὴρ αὐτῆς, λαμβάνει ἀπὸ τῆς τοῦ πατριάρχου χειρὸς τὸ στέμμα εὐλογηθὲν πρότερον παρ' αὐτοῦ, καὶ ἐπιτίθει τῇ κεφαλῇ τῆς αὐτοῦ γυναίκας, οὐχ ὁμοίον τῷ τοῦ βασιλέως, ἀλλ' ἕτερον τι σχῆμα προητοιμασμένον ὑπάρχον, καὶ βασταζόμενον καὶ αὐτὸ ἢ ὑπὸ γνησίων, ὡς εἴρηται, συγγενῶν αὐτῆς ἢ ὑπὸ δύο εὐνοῦχων. Ἡ δὲ ἐπιτεθέντος τῇ κεφαλῇ αὐτῆς τοῦ στέμματος παρὰ τῆς τοῦ βασιλέως καὶ ἀνδρὸς αὐτῆς χειρὸς εὐθὺς προσκυνεῖ τὸν βασιλέα καὶ ἀνδρα αὐτῆς, ὡσπερ ὁμολογοῦσα διὰ τῆς προσκυνήσεως ὑπ' αὐτὸν εἶναι καὶ ὑποτατάχαι αὐτῷ. Ὁ δὲ πατριάρχης ἀναγινώσκει ἐτέραν αὐτῆς εὐχὴν ὑπὲρ τε τοῦ βασιλέως

Kaὶ οὕτω μὲν στεφόμενος ὁ βασιλεὺς στέφει καὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ γυναῖκα· εἰ δὲ συμβῇ προσεστεμμένον εἶναι τὸν βασιλέα, στέφεται ἡ βασιλις παρὰ τοῦ ἰδίου ἀνδρὸς καὶ βασιλέως ὁμοίως, ὅταν ἀναδόμενος αὐτὴν εἰς γυναῖκα ἐπιτελῇ τὴν ἐπιγάμιον τελετήν.

Ἄν δὲ ὡς προείπομεν γένηται, μετὰ τὸ στέφει μὲν τὸν νέον βασιλέα τὴν ἰδίαν γυναῖκα καὶ βασιλίδα, ἐκείνην δὲ, ὡς εἴρηται, προσκυνῆσαι, ἀναβάντες καὶ οἱ δύο εἰς τὴν ἀναβάθραν κάθηται αὐθις ἐπὶ τὸν θρόνον, ὁ μὲν βασιλεὺς κατέχων σταυρὸν, ἡ δὲ νέα βασιλις βάτον, κατὰ τὸ εἰρημένον. Καὶ τῆς μὲν ἄλλης μυσταγωγίας γινομένης ἀθιγνται οἱ βασιλεῖς, τοῦ τρισαγίου δὲ ὕμνου ἀδομένου ἢ τῶν ἀποστολικῶν Γραφῶν ἢ τῶν θείων Εὐαγγελίων ἀναγινωσκομένων ἀνίστανται καὶ αὐτοί. Ἐξ ἑκατέρων δὲ μερῶν τοῦ ναοῦ φυλίτων οὐσῶν ἀναβαθρῶν ἐπ' αὐτὸ τοῦτο πεπονημένον, ἰστάμενοι ἐπάνω εἴτε πρωτοψάλται καὶ οἱ δομῆστικοὶ καὶ οἱ ἀναγνώσται, οὗς εἰς ἔθους παλαιῶν κράκτας ἐν ταῖς τοιαύταις, δομάζουσι πανηγύρεσι καὶ τελεταῖς, ψάλλουσιν ἄσματά τινα συντελοῦντα καὶ ἡρωσμένα εἰς τρία τοιαῦτα. Κατέχουσι δὲ ἐξ ἑκατέρων μερῶν ἀπὸ τρία κοντάρια, ἔχοντα ἑκαστον γύρου; ἐκ φυλῶν, ἐκκρεμασμένα; ἔχοντα κυκλόθεν μετὰ ἑξ κοκκίνας καὶ λευκάς, ὅσον εἰσπιθᾶμος· ἃ καὶ μετὰ τὸ τελεσθῆναι τὴν λειτουργίαν προηγούνται τοῦ βασιλέως, τῶν κατεχόντων αὐτὰ προΐόντων καὶ ψάλλοντων μέχρι καὶ τοῦ μεγάλου παλατιοῦ· τίνι δὲ τρόπῳ γίνεται τοῦτο, ὁ λόγος ζητεῖται.

Ἀρχόμενος δὲ ψάλλεσθαι τοῦ ἐπὶ τῇ μεγάλῃ εἰσόδῳ ὕμνου, ἐρχόμενοι οἱ ἐντιμότεροι τῶν διακόνων τῆς ἐκκλησίας προσκαλοῦνται τὸν βασιλέα. Ὁ δὲ ἔρχεται μετ' αὐτῶν εἰς τὴν λεγομένην πρόθεσιν, ἐνθα κείνται τὰ ἅγια. Ἐπὶ δὲ ἔξω τῆς πρόθεσις ἰστάμενος ἐνδύεται ἐκῶ τοῦ σάκκου καὶ τοῦ διαδύματος· ἀνδύαν χρυσοῦν. Καὶ τῇ μὲν δεξιᾷ χειρὶ

κατέει τὸ σταυρὸν, ὡς συνήθεις ἔστι κρατεῖν τὸν βασιλέα. ὅταν καὶ τὸ στέμμα φορεῖ, τῇ δὲ ἀριστερᾷ κειμένη ἀρρήκτα. Ἐπέχει γὺν τότε τὸξιν ἐκκλησιαστικὴν ἢν καλοῦσι τοῦ δεσπότητος. Κρατῶν οὖν ἀμφοτέρω ὁ βασιλεὺς, ἤγουν τὸν σταυρὸν καὶ τὸν νόθηκα, προηγείται τῆς εἰσόδου πάσης· ἐξ ἀμφοτέρων δὲ τῶν μερῶν συμπαρακολουθοῦσιν αὐτῷ οἱ τε βαρῆγοι πάντες παλεοφόροι καὶ νέοι εὐγενεῖς· ἐνοπιοὶ περὶ ἑκατόν. Οὗτοι μὲν οὖν ἀκολουθοῦσιν ἐκ πλάτων, ὡς εἴρηται, ἐρχόμενα εἰς τοῦ βασιλέως εὐθύ· μετ' αὐτὸν ἔρχονται οἱ τε διάκονοι καὶ οἱ ἱερεῖς, σκευὴ δὲ τε ἄλλα τῶν ἱερῶν κρατοῦντες καὶ δὴ καὶ αὐτὰ τὰ ἄγια. Περιελθόντες· δὲ κατὰ τὴν συνήθειαν τὸν ναὸν ἔρχονται μέχρι καὶ τοῦ σωλῆου. Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες ἵστανται ἐκτός· μόνος δὲ ὁ βασιλεὺς διερχόμενος, τὸν σωλῆαν εὐρίσκει τὸν πατριάρχην ἱστάμενον εἰς τὰ ἄγια θύρια. Τὰς οὖν αὐτῶν καὶ ἀμφοτέρω κεφαλῆς, ὁ μὲν πατριάρχης ἔσωθεν, ὁ βασιλεὺς δὲ ἔξωθεν, εἰς σχῆμα δῆθεν χαιρετισμοῦ κλίναντες ἵστανται. Καὶ μετὰ τοῦτο ἔρχεται ὁ δευτερεύων τῶν διακόνων, τῇ μὲν δεξιᾷ χειρὶ κατέχων θυμιατόν, τῇ δὲ ἐτέρᾳ τὸ λεγόμενον ὠμοφόριον τοῦ πατριάρχου. Καὶ εἰς μὲν τὸ παλαιὸν εἶχε καὶ ἡ ἐκκλησία ἀρχιδιάκονον, νῦν δὲ οὐδαμῶς, ἀλλ' ἔχει τοῦτον ὁ κληρὸς τοῦ βασιλέως. Ἡ αἰτία ζητεῖται. Ὅσαύτως οὐδὲ πρωτοψάλτην ἔχει ἡ ἐκκλησία, ἀλλὰ δομέστικον ὁ δὲ βασιλικὸς κληρὸς καὶ ἀμφοτέρους. Καὶ ὁ μὲν πρωτοψάλτης τοῦ βασιλικοῦ ἑξαρχοῦ κληρῶν, ὁ δὲ γε δομέστικος τοῦ δεσποινικοῦ· καὶ ποτὲ μὲν ἔχει καὶ ἡ ἐκκλησία ἑτερον δομέστικον παρὰ τὴν δεσποινικὴν, ποτὲ δὲ ὁ αὐτὸς ἀμφοτέροις τοῖς κληροῖς ὑπηρετεῖ, ὡς περὶ δὴ καὶ ὁ πρωτοπαπᾶς. Ἐχει μὲν γὰρ ὁ βασιλεὺς πρωτοπαπᾶν εἰς τὸν κληρὸν αὐτοῦ, ἔχει δὲ ἡ ἐκκλησία· βεβαίως δ' ὅτι αὐτὸς εὐρίσκειται τὸν οὐτως.

Ὁ δευτερεύων δὲ τῶν διακόνων θυμιατὸν τὸν βασιλέα, καὶ κλίναντο· αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν βοᾷ μεγάλη τῆς φωνῆ τὸ, « Μνηθεῖτε Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ κράτους τῆς βασιλείας· σᾶς ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ, πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. » Ἐἴτα ἐπιλέγει τὸ Ἄμην. Τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ πάντες οἱ μετ' αὐτὸν ἐρχόμενοι λέγουσι, διάκονοι τε καὶ μετ' αὐτοὺς ἱερεῖς. Λέγουσι δὲ πάντες οὗτοι τοῦτο καὶ εἰ, τὸν πατριάρχην, ἐρχόμενοι εἰς τὸ βῆμα, ἤτοι, « Μνηθεῖτε Κύριος ὁ Θεὸς τῆς ἀρχιερωσύνης σου ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. »

Τούτου δὲ τελεσθέντος, αὐθις τὸν πατριάρχην ὁ βασιλεὺς προσαγορεύσας ἀποδύεται ὄνπερ εἰπομεν χρυσοῦν μανθῶσαν. Ἀπαίρειν δὲ αὐτὸν σύνθετος τὴν τῆς ἐκκλησίας βεφερανδάριον. Ὁ δὲ βασιλεὺς πάλιν ἐρχόμενος εἰς τὴν ἀναβάθραν κἀύεται, ἀνιστάμενος μόνον ἐν τῇ ἀναγκάζουσι τοῦ ἀγίου συμβόλου καὶ ἐν τῇ τοῦ « Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς » προσευχῇ καὶ ἐν τῇ ὑψώσει τοῦ δεσποτικῶν καὶ ἀγίου σώματος. Γενομένης δὲ τῆς ὑψώσεως, εἰ μὲν οὐκ ἔστιν ὁ βασιλεὺς πρὸς κοινωνίαν ἑτοιμὸς, κἀύεται ἐπὶ θρόνου μέχρι τέλους τῆς ἀγίας λειτουργίας· εἰ δὲ παρεσκευασμένος ἔστιν εἰς τοῦτο, προκαλοῦνται

imperatorem, quando gestat stemma. Sinistra tenet narthecem s. u ferulam, habetque tunc locum ecclesiasticum quem vocant deputati, Imperator 94 igitur utrumque portans, nempe crucem et narthecem, eorum qui sacrorum donorum ingressum perficiunt ducem se praebet. Ex utraque parte comitantur illum Barangi, omnes securiferi, et juvenes nobilitate eximii, armati circiter centum, Isi ergo comitantur imperatorem a latere, ut dictum est. Imperatorem proxime subsequuntur diaconi et sacerdotes cum alia sacra vasa tum ipsa sancta portantes. Circumeuntes, ut consuetum est, templum, veniunt usque ad solem omnibus alijs extra stantibus. Solus imperator, transita solea, reperit patriarcham in foribus sanctis stantem, Ambobus igitur, patriarcha intus, imperatore foris in speciem salutationis capita inclinantibus, suo quique loco subsistit. Deinde venit secundarius diaconus dextra manu turibulum gestans, sinistra id quod dicitur pallium seu humerale patriarchae, Et olim quidem etiam ecclesia habebat suum archidiaconum, nunc vero nequaquam; sed habet illum clerus imperatoris. Causa quaeritur. Similiter neque protopsalten habet ecclesia, sed domesticum; imperatorius clerus utrumque habet. Et quidem protopsalten cleri imperatoris praepositus est, domesticus autem cleri imperatricis exarchus est. Et olim quidem habebat ecclesia alterum domesticum praeter illum imperatricis. Aliquando idem utriusque clero inservit, quemadmodum protopapas quoque. Habet 95 imperator protopapam in suo clero, habet et ecclesia. Est cum idem utriusque clero annuatur. Et debis quidem hunc in modum dictum sit, καὶ εἰς ἀμφοτέρους τοῦ κληρῶν. Καὶ περὶ μὲν τοῦ

Ceterum secundarius diaconorum ius imperatori adolet, ipsoque caput inclinante magna voce intonat illud: « Recordetur Dominus Deus potentiae regni vestri in regno suo, ubique, nunc et semper, et in saecula saeculorum, » Deinde addit, Amen. Idem accinunt post ipsum venientes diaconi, et post hos sacerdotes quoque. Et omnes isti ad tabernaculum progressi patriarchae iidem hoc canticum incinunt: « Recordetur Dominus pontificatus tui in regno suo ubique, nunc et semper, et in saecula saeculorum. »

Hoc peracto imperator, salutato patriarcha, exiit aureum mandyam, de quo antea diximus. Consuetum vero est ut eum totat ecclesiae referendarius, At imperator anabathram reptens considet, solumque assurgit in lectione Symboli et in Oratione Dominica « Pater noster, qui es in caelis, » et in elevatione Dominici et sancti corporis. Post elevationem, si imperator non est paratus ad communionem, sedet in solio suo usque ad finem sanctae liturgiae seu missae. Si vero ad communionem paratus 96 est, invitant illum praedicti diaconi, cum quibus ingreditur imperator in tabernaculum

seu in Sancta sanctorum ; et accepto turibulo incensat, crucis in speciem, sacram mensam, primum quidem ad orientem, deinde ad septentrionem, postea ad occidentem et tandem ad meridiem. Deinde iterum ad orientem incensans sufflito quoque patriarcham honorat. Ipse autem salutato imperatore eidem incensi et sufflito honorem redhibet. His peractis imperator deposita de capite corona tradit eam diaconis. At patriarcha postquam pretiosum Domini corpus sumpsit, tradit quoque imperatori in manus Dominici corporis particulam ; qua sumpta sumit etiam vivificum sanguinem ; communicat autem, patriarcha sanctum calicem tenente, ipse os ad calicem applicans, quemadmodum sacerdotes solent.

Postquam divinorum mysteriorum particeps effectus est, imposita rursus capiti corona egreditur e sacro tribunali, finita liturgia et populo pane sanctificato, quod antidorum nominamus, distributo ; de quo postquam et ipse participavit, et benedictionem a patriarcha cæterisque præsentibus episcopis accepit, eorumque manus deosculatus est, ascendit ad locum Catechumena dictum. Ligna ibi quoque anabathra, sed modica, præparata, et positis thronis, qui quotidiano sunt in usu, ascendunt novus imperator et uxor ejus imperatrix cum imperatore patre **97** et imperatrice matre, præsentibus itidem supradictis protopsaltes et domesticis, aureis velis anabathram velantibus, i.e. imperatores videntur. Cantores cantant illud : « Exortamini. » Statim igitur sublatis velis, omnes illi qui in Catechumenis sunt faustis acclamationibus imperatores extollunt. Quo facto descendunt imperatores, abeuntque cum imperatrici-bus in palatium stemmata capitibus ferentes ; et hi quidem soli in equis, alii omnes a despota usque ad novissimum pedites.

Erant olim consuetudo ut imperatoris equus tali in panegyri circa collum et retro sellam supra scapulas ferret ea quæ vocabantur χαιώματα, ex margaritis et unionibus confecta ; paululum autem supratalos circumligata serica rubra, quæ appellantur flocci. Nunc quidem cætera desierunt, flocci vero adhuc sunt in usu.

Mensa ibidem præparata accumbentes epulantur, stemmatibus suis insigniti, quibus ministrat magnus domesticus. Si non sit magnus domesticus, ministrat despota, aut alius ex illis qui dignitates nuncupantur, quales sunt despota, Sebastocrator, Cæsar, panhypersebastus et protovestiarius soli. Si minus, honoratior ex proceribus, præsentibus omnibus circumstantionis imperatoris consortibus tercuta.

93 Hac igitur die ibidem manentes postridie ad alia palatia se conferant, ubi rursus in populum ab aliquo

Α τούτων αὐθις οἱ προβήθητες διάκονοι. Εἰσέρχεται οὖν βασιλεὺς μετ' αὐτῶν εἰς τὸ ἀγ.ον βῆμα, καὶ λαμβάνων θυμιατὸν θυμιᾶ τὴν ἱερὰν τράπεζαν τευροσείδως, πρῶτον μὲν κατὰ ἀνατολάς, εἶτα πρὸς ἄρκτον, εἶπειτα πρὸς ἐσπέριν, καὶ μετὰ ταῦτα πρὸς μεσημβρίαν. Εἶτα πάλιν πρὸς ἀνατολάς θυμιᾶν θυμιᾶ καὶ τὸν πατριάρχην. Αὐτὸς δὲ προσάγει ρεύσας, καὶ λαθὼν ἀπὸ τῆς τοῦ βασιλέως χειρὸς τὸν θυμιατὸν, ἀντιθυμιᾶ τὸν βσιλέα. Μετὰ δὲ τοῦτα ἐκβάλλων ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς τὸ στέμμα ἐγχειρίζει τοῖς διακόοις· ὁ δὲ πατριάρχης μετὰ τὸ κοινωνῆσαι τοῦ τιμίου σώματος δίδωσι καὶ τῷ βασιλεῖ εἰς τὰς χεῖρας μερίδα τοῦ δεσποτικοῦ σώματος· οὗ καὶ μετασχὼν κοινωνεῖ ὁμοίως καὶ τοῦ ζωοποιοῦ αἵματος. Κοινωνεῖ δὲ τοῦ μὲν πατριάρχου τὸν ἀγιον κρατῆρα κατέχοντος, αὐτὸς δὲ προσάγων τῷ κρατῆρι τὸ στόμα, ὡσπερ καὶ οἱ ἱερεῖς.

Μετὰ δὲ τὸ κοινωνῆσαι τῶν θεῶν μυστηρίων, περιθέμενος αὐθις τὸ στέμμα τῇ κεφαλῇ, ἐξέρχεται τοῦ ἀγίου βῆματος· καὶ τελεσεθείσης τῆς ἱερᾶς λειτουργίας, καὶ τοῦ διαδομένου τῷ λαῷ ἀγιάσματος, ὁ φάμεν ἀντίθωρον, αὐθις μετασχὼν, καὶ εὐλογηθεὶς παρὰ τε τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν παρόντων ἀρχιερέων, καὶ κατασπασάμενος τῆς αὐτῶν χεῖρας, ἀνέρχεται εἰς τὰ λεγόμενα Κατηχούμενα. Ἐυλίνας δὲ κάκεισε ἀναβάθρας μετρίας οὐσης προκατεσκευασμένης καὶ θρόνων τῶν καθ' ἡμέραν συνήθων ἐπικειμένων, ἀνέρχονται ὁ τε νέος βασιλεὺς καὶ ἡ αὐτοῦ γυνὴ καὶ βσιλὶς μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ πατρὸς καὶ τῆς δεσποίνης καὶ μητρὸς, συμπαρόντων καὶ τῶν εἰρημένων πρωτοψαλτῶν καὶ δομαστίκων. Χρυσῶν δὲ βηλοθύρων τὴν ἀναβάθραν σκεπόντων ὥστε μὴ ὄρθσθαι τοὺς βασιλεῖς, οἱ ψάλλται ᾄδουσι τὸ « Ἀναταλάτε. » Αἰρομένων οὖν εὐθύς τῶν βηλοθύρων εὐφημοῦνται οἱ βασιλεῖς ὑπὸ τῶν ἐν τοῖς κατηχουμένοις ὄντων ἀπάντων. Γενομένου δὲ καὶ τούτου κατέρχονται οἱ βασιλεῖς, καὶ ἀπέρχονται μετὰ τῶν δεσποινῶν εἰς τὸ παλάτιον στεφφοροῦντες, οὗτε μὲν ἐπιπποὶ μόνοι, οἱ δὲ ἄλλοι πάντες περὶ, ἀπὸ τοῦ δεσπότης μέχρι καὶ τοῦ μικροτέρου.

Ἦν δὲ πρότερον μὲν συνήθεια φορεῖν τὸν τοῦ βασιλέως ἱππον ἐν τῇ τοιαύτῃ πάνηγύρῳ περὶ τὴν τράχηλον καὶ ὀπισθεν τῆς εἰλλας ἐπάνω τῶν σκαπουλλῶν ἄπερ ὀνομάζοντο χαιώματα, ἐκ μαργάρων καὶ λίθων συγκαίμενα, μικρὸν δ' ἄνωθεν τῶν ἀστράγαλων περιδεδεμένας μετὰ τῆς ἐρυθρᾶς, ἄπερ ὀνομάζονται τούθια. Νῦν οὖν τὰ μὲν ἄλλα οὐκ εἰσὶ, τὸ δὲ τῶν τουθίων γίνεται.

Τριπέζης δὲ ἐκεῖσε προτομασμένης οὕτως καθήμενοι εὐχαρίζονται στεφφοροῦντες. Ὑπηρετεῖ δὲ αὐτοῖς ὁ μέγας δομαστικός. Ἄν δὲ μὴ ὑπάρῃ μέγας δομαστικός, ὑπηρετεῖ ὁ δεσπότης ἢ τις τῶν ἀξιομαστικῶν· εἰ δὲ μὴ, ὁ ἐντιμότερος, παρασταμένων πάντων ἀρχόντων μετὰ τῶν ἑαυτῶν φορεμάτων· οὐ μὴν δὲ δίδονται πρὸς αὐτοῦς τότε μίντοι.

cum suis ornamentis, quibus non portantur

Ταύτην οὖν τὴν ἡμέραν ἐκεῖσε μένοντες, τῇ μετ' αὐτὴν ἐν τοῖς ἄλλοις ἔρχονται πιατικοί, ὅπου καὶ

αὐτῆς ῥίπτο·ται ἐπικόμβια παρὰ μὲν συγκλητικῶν ἅ τῶν λαῶν. Ὁ δὲ γε βασιλεὺς καὶ αὐτὸς κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν ἐξέρχεται μὲν ἐν τῇ αὐλῇ, ἐν ᾧ τόπῳ ἢ εἰκῶν ἐστὶ τοῦ μεγάλου μάρτυρος Γεωργίου, ἵσταται δὲ πλησίον αὐτοῦ ὁ τοῦ βασιλικῶν βασιταρίου ἀρχων, καὶ ἔχει ἐν τῷ τοῦ ἱματίου αὐτοῦ νομίσματα χρυσᾶ κεχυμένα πολλὰ· ὧν καὶ δραττόμενος ὁ βασιλεὺς σκορπίζει εἰς τοὺς περιεστώτας ἀρχοντάς τε καὶ ἀρχοντόπουλα, ἐφ' ὅσον ἂν δοκεῖ τοῦτο. Αἴτιον δὲ τῆς τοιαύτης διαδόσεως τῶν νομισμάτων ἐστὶν τὸ βούλεσθαι τὴν βασιλέα συνευφρανεσθαι αὐτῶν ἀρχοντάς τε πάντας καὶ ἀρχοντόπουλα καὶ τὸ φροσάτον καὶ τὸν δῆμον, ἐσθιόντας· καὶ πίνοντας ἐξ ἀναλωμάτων βασιλικῶν. Δέκα δὲ ἐφεξῆς ἡμέρας ἢ πλείους ἢ ἑγγὺς ἐλάττους τούτων (οὐδὲ γὰρ ἐστὶ νομισματικὸς ἀριθμὸς ἡμερῶν, ἀλλ' ὅπως ἂν βούλοιο τὸ βασιλέα) ἑορτάζουσι πολυτελῶς, τὰς συνήθει· καθήμενῶν στολὰς λαμπρὰς καὶ πολυτελεῖς οὐρας φέροντες.

Γίνονται οὖν κατὰ ταύτας τὰς ἡμέρας, αἱ εἰπομεν, εὐχαίαι καὶ δεῖπνα πολυτελεῖ· καὶ καθήμενα. οἱ τῆς συγκλήτου πάντες εὐχολοῦνται εὐφραίνόμενοι ἐμπροσθεν τῶν βασιλέων, εὐχολομῶντων καὶ αὐτῶν ἐν τῇ ἑαυτῶν τραπέζῃ. Ὑπηρετεῖ δὲ τότε αὐτοῖς ὁ δομέστικος· καὶ ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης·· εἰ δ' οὐ, τῶν ἐκ γένους τῆς τοῦ βασιλέως· ἀσκητῆς, ᾧ ἂν ἐπιτάξῃ ὁ βασιλεὺς. Ὁ δὲ μέγας δομέστικος ἐν τῷ προσήκοντι αὐτῷ τόπῳ μετὰ τῶν ἄλλων συγκλητικῶν ἀνακείμενος· καὶ αὐτὸς εὐχολοῦται. Ἡ τοιαύτη δὲ εὐχολογία ἀπαρτάξεται γίνεται καὶ ἐν τοῖς γάμοις τῶν βασιλέων.

Ἰστέον δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ εὐχαίᾳ τὸ ἑαυτοῦ φορεῖ στέμμα, εἰ προσεταμμένο· ἐστὶ. Κεῖθεται δὲ ἐν τῇ ἀναβάθρᾳ οὕτως, ὡς ἐν τῇ στεφάνῳ περιείρηται.

Δεῖ δὲ γινώσκειν καὶ τοῦτο, ὅτι ὀπηνίκα φορεῖ τὸ ἑαυτοῦ στέμμα ὁ βασιλεὺς ἢ ἐν προβλήσει πατριάρχου ἢ δεσπότης ἢ καθ' ὅταν δὴ τινα χρῆσαν ἄλλην, συνήθειά ἐστὶ· παραίτασθαι τούτῳ τέσσαρας ἀπὸ τῶν ἐντιμωτέρων ἀρχόντων τῆς πολιτείας, ἀνά δύο ἐξ ἑκατέρου μέρους, φοροῦντας μὲν ἐπιλούρικα χρυσᾶ καὶ σκερηνικά κόκκινα, κατέχοντας δὲ ἐν χερσίν ἑκατὸν ἀσπίδα στρογγύλην γεγραμμένον τὸν βασιλέα ἔχουσαν ἐπιππον, καὶ κοντάριον κεχρυσωμένον ἐν τῷ ἔλῳν. Τα μὲν οὖν κοντάρια ταῦτα ὀνομάζονται· βομφαίαι, οἱ δὲ κατέχοντες· βομφαιοκράτες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ΄.

Περὶ προβλήσεως δεσπότητος.

Προῦσιν ἐν τῷ τρικλίῳ, ἐνθα ὁ βασιλικὸς ἵσταται θρόνος, διάφραγμα διὰ βλατιῶν χρυσῶν τόν τε θρόνον διαχωρίζον καὶ τὴν παράτασιν. Καὶ τῶν μὲν ἀρχόντων τὰ σκεῖα φοροῦντων παράστημά τε, σκερηνικά δηλονότι καὶ τὰ λοιπὰ, ὑπόδουσι τὸν δεσπότην ἀρχοντας, πρὸς οὐδ' ἂν ἔρβῃτο ὁ βασιλεὺς, ἐν τῷ τοῦ τρικλίου περι τὸ ἄκρον, τὰ τε διδοῖκα πίδακα καὶ καθάδιον ὀξὺ ἢ κόκκινον μαργαριταρεῖον. Ὁ δὲ βασιλεὺς φορῶν ἐν τῷ κελίῳ αὐτοῦ

senatorii ordinis epicombia sparguntur. Imperator hac die in aula confert se ad eum locum ubi est imago magni martyris Georgii. Stat vero prope ipsum imperatorii vestiarii seu ararii praefectus, tenetque intra vestem suam multa aurea numismata confusim sparsa. Quae imperator apprehensa dispergit in circumstantes proceres et honorarios pueros, quotquot ipse volet. Causa huius distributionis numismatum est, quod imperator cupiat omnes proceres et honorarios pueros, exercitum et populum simul laetari, edentes et bibentes ex imperatoris impensis. Decem consequentibus diebus, aut pluribus aut paucioribus (neque enim est certus dierum numerus. verum quoties imperatori placuerit), perfectas ferias agunt, splendidis suis et sumptuosis quotidie induti vestimentis.

Instituuntur ergo his diebus, quas diximus, epulae et cenae opiparae omnibus de senatu cum laetitia epulantibus coram imperatoribus, qui et ipsi in propria sua mensa epulantur. Quibus tunc ministrat domesticus et praefectus mensae; sin minus, aliquis honorarius ephebus, capite non tectus, ex imperatoris stirpe, cui id imperaverit imperator. At 99 magnus domesticus in loco sibi debito cum aliis senatorii ordinis accumbens epulatur et ipse. Et hic ordo servatur etiam sine ulla variatione in imperatorum nuptiis.

Sciendum et hoc, imperatorem benedictionem nuptialem suscipientem ferre suam coronam, si prius coronatus fuerit. Eodem autem modo sedet in anabathra quo in die coronationis suae, ut ante dictum.

Nosse etiam hoc oportet, moris esse ut imperatori quoties fert suum stemma, sive in creatione patriarchae sive despotae, sive ob aliam quamcumque necessitatem, assistant quatuor ex honoratioribus proceribus politicis, duo ex qualibet parte; qui gestant aurea epitorica et scaranica coccinea, tenentque singuli in manibus clypeum rotundum, equestri imperatoris imagine insignitum et hastam inurato ligno constantem. Quae hastae vocantur rhomphae, et qui eas tenent, rhomphaeocratores.

CAPUT XVIII.

De oratione despota.

Faciunt in triclinio, ubi stat imperatorius thronus, sepimentum aureis splendidum pannis, quod thronum et circumstationem separat. Et 100 proceribus quidem sua insignia gestantibus, utpote scaranica et id genus alia, induunt despota proceres ii quos imperator praescripserit, intra trichnium, in summa ejus parte, nempe duplici colore cothurnis, calthedio violaceo vel coccineo, margaritis distincto. At imperator gestans suo in conclavi stemma suum

Et reliqua, procedit ad locum throni sui. Sepimento
 legitur patefacto omnes precantur multos annos.
 Deinde duo ex honoratioribus proceribus adducunt
 despotatus candidatum, et statuunt ante imperato-
 rem, quem stans sic affatur: Imperium meum sire
 thajestas mea creat te despótam; et statim omnes
 in multorum annorum appreciationem etumpunt.
 Et tendit vero imperatorem non solum stare, quan-
 do despótam creat; sed quodcumque aliquod offi-
 cium confert, licet minimum sit, id stans facit. At
 despota pedem imperatoris osculatur. Ut surrexit,
 thponit imperator propria manu capiti ejus corolla-
 th ex unionibus et margaritis confectam, habenti-
 bus quatuor parvulus cameras seu forniculas ante,
 terito et ab utroque latere, si ad despotatum eve-
 ctus sit filius imperatoris: sin autem gener, tum an-
 te duntaxat; quod serium appellant etiam stemma-
 logyrium; iterum que multos annos apprecantur.
 Deinde clauso interstitio imperator ad suum con-
 clave abit; despota iisdem in situm cum omnibus
 praefectis gestaminibus, **101** comitantibus cum
 proceribus in equis, quorum singuli sua propria
 gestant ornamenta, ut antea dictum.

CAPUT XIX.

De creatione sebastocratoris et Cæsaris.

Sebastocratoris et Cæsaris inauguratio eodem
 modo, sine ulla mutatione, peragitur quo despota.
 Exceptis gestaminibus capitis. Hæc enim quæ anti-
 quitus fuerint, adhuc quaeritur. At imperator Cau-
 tucuz-nus, cum uxoris suæ fratres Manuelem et
 Iamnem Asanios ad sebastocratoris dignitatem
 evexisset, concessit iisdem ut gesierent coronas ex
 unionibus et sil coloris et ex margaritiis, una et sola
 camera seu fornicula ab anteriore parte constantia.

Deducunt autem illos in proprias aedes univrsi
 proceres suis gestaminibus conspicui, prout etiam
 ut supra deduci solet.

CAPUT XX.

*De electione et inauguratione patriarchæ aliorum-
 que patriarcharum et episcoporum.*

Congregantur, qui tunc Cpoli degunt, episcopi,
 licet plures fuerint: sin minus, duodecim; præterea
 etiam ex vicinis ecclesiis evocati. Si **102** vero ne-
 que ex iis qui peregre advenerunt, neque ex finiti-
 vis ecclesiis duodenarius numerus episcoporum
 consuevit, tunc necessario in loco suffragii se-
 dendi sedent tot quot reperti fuerint, tresque in
 patriarcham eligunt, quos scilicet Deus ipsis inspi-
 raverit; quorum nomina scripto consignata defe-
 runt selecti ecclesie proceres ad imperatorem, qui
 ex illis eligit aliquem, quem Deus in mentem ejus
 misit. Deinde delegat imperator principes, qui
 simul cum ecclesiasticis proceribus referunt ele-
 ctionem ad electum, electum, inquam, et ab Eccle-
 sia et ab imperatore. Si electus electioni annuat,

Α τὸ στέμμα καὶ τὰ λοιπὰ ἔρχεται ὅπου ἐστὶν ὁ θρό-
 νος αὐτοῦ. Τοῦ γοῦν διαφράγματος ἀνοίγόντος; πο-
 λυχρονίζουσι πάντες· εἶτα τῶν ἐντιμωτέρων ἄρχον-
 τες δύο φέρουσι τὸν ὑπόβηρον δεσπότην, καὶ
 ἰστᾶσιν ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως, καὶ λέγει πρὸς
 αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ἰστᾶμενος οὕτως· Ἐ βασιλεία
 μου προβάλλεται σε δεσπότην, καὶ αὐτίκα πάλιν
 πολυχρονίζουσι πάντες. (Ἰστῶν δὲ ὅτι οὐχ ὅτε
 μόνον προβάλλεται δεσπότην ὁ βασιλεὺς ἰσταται·
 ἀλλὰ καὶ ὀπηγίκα τῶν ὀφφικίων ποῆσει τι, καὶ
 ἐλάχιστον ἢ ἰστᾶμενο; τοῦτο ποιεῖ. Ὅ δὲ γε δε-
 σπότης τὸν τοῦ βασιλέως κόψας ἀπαύζεται πόδα.
 Ἀμαστάντος οὖν, ὁ βασιλεὺς περιελθῶσιν οἰκισιοχεί-
 ρως τῇ αὐτοῦ κεφαλῇ στέφανον διὰ λίθων καὶ
 μαργάρων, ἔχοντα καμάρων μικρὰς τέσσαρας ἔμ-
 προσθεν τε καὶ ὀπισθεν καὶ ἐκ πλαγίων, εἰ ἄρα ὁ
 χειροτονηθεὶς βασιλεὺς υἱὸς ἐστίν, εἰ δὲ γαμβρὸς
 τύχοι ὦν, ἔμπροσθεν μόνον· ὅς δὲ στέφανος καλεῖ-
 ται καὶ στεμματογύριον. Καὶ πολυχρονίζουσιν αὐ-
 θις. Ἐπειτα κλεισθέντος τοῦ διαφράγματος, ὁ μὲν
 βασιλεὺς ἀπέρχεται εἰς τὸ καλλίον αὐτοῦ, ὁ δὲ γε
 δεσπότης εἰς τὸ ἐαυτοῦ ὀσπίτιον μετὰ τῶν ἀθῆτων
 τῶν αὐτοῦ φορέματων, πάντων ἀρχόντων ἐπιπέπων
 ἀκολουθούντων αὐτῷ, ἐκάστων τὰ ἐαυτῶν φορούν-
 των φορέματα, καθὰ προείρηται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

*Περὶ προβλήσεως σεβαστοκράτορος καὶ Καί-
 σαρως.*

Ἡ τοῦ σεβαστοκράτορος καὶ τοῦ Καίσαρος πρό-
 βλησις ἀπαρλλάκτως ὡς καὶ ἡ τοῦ δεσπότητος γίνε-
 ται, πλην τῶν ἐπὶ κεφαλῆς φορέματων. Ταῦτα γὰρ
 τὰ μὲν παλαιὰ ζητεῖται· ὁ δὲ βασιλεὺς ὁ Κιντα-
 κουζηνὸς τοὺς γυναικείους αὐτοῦ Μανουὴλ καὶ
 Ἰωάννην τοὺς Ἀσανίους τιμητὰς σεβαστοκράτορας,
 ἐψόρεσε καὶ στεφάνους διὰ λίθων ἑρανεῶν καὶ
 μαργάρων, ἔχοντας ἕκαστον αὐτῶν ἔμπροσθεν ἀνά-
 μαν καὶ μόνον καμάρων.

Συναπέρχονται δὲ καὶ μετ' αὐτῶν εἰς τὰ αὐτῶν
 ὀσπίτια πάντες οἱ ἄρχοντες μετὰ τῶν αὐτῶν φορε-
 μάτων, ὡς καὶ εἰς τὸ τοῦ δεσπότητος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

*Περὶ προβλήσεως πατριάρχου καὶ περὶ χειροτο-
 νίας τοῦ αὐτοῦ καὶ ἄλλων πατριαρχῶν τε καὶ
 ἐπισκόπων.*

Συνάγονται οἱ ἐπιδημοῦντες τῇ Κωνσταντινου-
 πόλει ἄρχιερεῖς, εἰ μὲν καὶ πλείους τύχοιεν ὄντες,
 εἰ δ' οὖν, δώδεκα· ἐτι δὲ καὶ ἀπὸ τῶν πλησιοχώρων
 ἐκκλησιῶν μεταπεκλημένοι. Εἰ δὲ μήτε ἐπιδημοῦν-
 τες τύχοιεν μήτε ἐν ταῖς πλησιοχώροις ἐκκλησίαις
 ὄσιν ἄρχιερεῖς δώδεκα, κάθηται ἐν τῷ ψηφιοφο-
 ρεῖω ἐξ ἀνάγκης ὅσοι ἂν εὐρεθῶσι, καὶ ἐκλέγονται
 εἰς πατριάρχην πρόσωπα τρία, ὅς ἂν ὁ θεὸς χο-
 ρηγήσει εἰς τὴν γνώσιν αὐτῶν· ὦν τὰ ὄνόματα δια-
 πορίζουσιν ἐγγράφως τῷ βασιλεῖ οἱ τῶν ἀρχόντων
 τῆς ἐκκλησίας ἔκκριτοι, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐκλέγεται
 ἀπὸ τούτων ὃν ἂν ὁ θεὸς ἐμβαταῖσαι εἰς τὴν γνώσιν
 αὐτοῦ. Εἶτα ἀποστέλλονται ἄρχοντες παρ' αὐτοῦ
 ὅς ἂν ὁ θεὸς ἀκρίνοι, καὶ οἱ ἐθλωθέντες ἐκκλησιαστικοὶ
 ἄρχοντες, καὶ διακομίζουσι τὸ ψηφισμα πρὸς τὸν

ψηφισθέντα καὶ ἐκλεγέντα ὡς ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ βασιλέως. Κιν μὲν δέξεται τοῦτο, ἢ καλὸν· εἰ δὲ μὴ, ἀπέρχονται εἰς τὸν ἕτερον· εἰ δὲ καὶ οὐχ οὗτος, εἰς τὸν λοιπὸν. Εἰ δ' ἴσως οὐδ' ὁ τρίτος, γίνονται αὐθις ψῆφοι ὡς ἐξ ἄλλης ἀρχῆς, καὶ μετὰ τὸ δέξασθαι τὸν ψηφισθέντα τὸ μήνυμα, προβάλλεται τοῦτον ὁ βασιλεὺς οὕτως.

Γινόμενη: ἀναβάθρα: διὰ ξύλων εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ τρικλίνου, περισκεπομένης διὰ βλατίου κοκκίνου. ἐφ' ἧς ἵσταται θρόνος βασιλικὸς ὅμοιος ἐν τῇ τοῦ βασιλέως στεφνοφροῖα εἴρηται, ὁ μὲν τρικλινός ἐστὶ διαπεφραγμένος βλατίοι, καθὰ καὶ ἐν τῇ τοῦ δεσπότη προβλήσει δεδήλωται, ὁ δὲ βασιλεὺς τὸ τε στέμμα καὶ τὰ λοιπὰ φορῶν ἐπιθῶν ἐκ τοῦ κελλήου αὐτοῦ καθίζει ἐπὶ τοῦ θρόνου ἐρχόμενος ἐκ τοῦ κελλήου αὐτοῦ, πάντων τῶν ἀρχόντων παρασταμένων ἔξω τοῦ διαφράγματος μετὰ τῶν παρασήμων καὶ φορημάτων αὐτῶν. Καὶ θρόνου ἡεραλέου τεθέντος κατὰ τὸ τοῦ τρικλίνου τρίτον μέρος ἀπὸ τοῦ τοίχου πρὸς τὸν βασιλέα, περισκεπομένου διὰ βλατίου χρυσοῦ, ἔρχεται ὁ ὑπόψηφος πατριάρχης (ὑπόψηφος γὰρ μέχρι τότε λέγεται) καὶ καθίζει ἐπ' αὐτοῦ. Εἶτα τῶν βλατίων τοῦ διαφράγματος αἰρούμενων ἀνίσταται ἀμφότεροι, καὶ πάντες αὐτίκα πολυχρονίζουσι. Καὶ μετὰ τοῦτο οὐκ ἀπὸ τῶν ἀξιωματῶν τις, τοῦ ἔστιν ἡ δεσπότης ἡ σεβαστοκράτωρ ἡ Καίσαρ, φέρει τὸν ὑπόψηφον (οὐδὲ γὰρ ἐνδημοῦσιν οὗτοι ταῖς τῶν πατριαρχῶν προβλήσει τῇ αἰτίᾳ ὅτι τοῦ πατριάρχου καθαρμένου ἀνοικεῖν ἐστὶν ἵστασθαι τούτου; πάλιν δὲ τῆς τῶν βασιλέων εὐφημία, γινόμενης οὐκ ἐφέται τούτου; καθῆσθαι· διὰ τοῦτο καὶ οὐ πάρασιν), ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἀρχόντων ὁ κρείττων καὶ διαφωτώτερος, ἐπαίρων διὰ χειρὸς φέρει τούτον ἐμπροσθεν τῆς ἀναβάθρας. Τοῦ οὖν πατριαρχικοῦ δικαντικίου ἐκείσε ἐν τῷ βῆθέντι διαφράγματι εὐρισκομένου, λαβὼν τοῦτο ὁ βασιλεὺς διὰ τινος τῶν μὴ φορούντων σκιάδια εὐγενῶν, ἵσταμένου καὶ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰ πάρασιν ἐκεῖσε, μεγάλη φωνῇ λέγει οὕτως· « Ἡ ἅγια Τριάς διὰ τῆς παρ' αὐτῆς δωρηθείσης ἡμῖν βασιλείας προβάλλεται σε ἀρχιεπισκοπὸν Κωνσταντινουπόλεως, νέας Πύμης, καὶ οἰκουμενικὴν πατριάρχην. » Καὶ οὕτως αὐτίκα πολυχρονίζουσι πάντες. Εἶτα ὁ πατριάρχης ἐπὶ τῆς ἀναβάθρας ἀνελλῶν λαμβάνει τὸ δικαντικίον ἀπὸ τῆς τοῦ βασιλέως χειρὸς, καὶ εὐλογῶν αὐτὸν εὐθὺς καθέρχεται. Καθεσθέντων οὖν ἑκατέρων ἐπὶ τῶν θρόνων αὐτῶν, γίνεται ἡ εὐφημία τῶν βασιλέων καὶ τοῦ πατριάρχου. Καὶ μετὰ τὴν εὐφημίαν κλεισθέντος τοῦ διαφράγματος, ὁ μὲν βασιλεὺς, εἰς τὸ κελλήον αὐτοῦ, ὁ δὲ πατριάρχης ἀπέρχεται ἰππίτης εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν, τοῦ ἵππου αὐτοῦ περισκεπομένου συναπέρχονται δὲ καὶ οἱ ἀρχοντες μετ' αὐτοῦ τὰ ἐκαστῶν ἐνδεδωμένοι παρίσημα.

Ἰστέον δὲ ὅτι ὑπόψηφος ἐστὶ ὢν καὶ ἐρχόμενος προβλήθηται ἔξω τῆς τοῦ παλατίου αὐτῆς πεζεύει, μετὰ δὲ τὴν πρόβλησιν ἐντός. Σκαπίζουσι δὲ καὶ τὸν ἵππον αὐτοῦ σαγίσματι, καθὼς εἴρηται.

Ἄπειθῶν οὖν εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν μετὰ τὸ προ-

bene est; si abnuat, eunt ad alterum. Si neque iste consentiat, ad tertium se conferunt. Si et hic recuset, rursus de integro et alio quasi principio sumpto suffragia ferunt. Postquam electus suffragationi assensum præbuit, hunc in modum ab imperatore renuntiat.

Extracta lignea anabathra ad initium triclinii, opertaque coccineis sericis, in qua stat talis imperatoris thronus qualis in coronatione imperatoris descriptus est, triclinium quidem interseptur ejusmodi velis et pannis quales in despotæ inauguratione adhiberi solent. At imperator stemma et alia gestamina gestans sedet in throno suo, egressus ex conclavi suo, omnibus proceribus extra septum consistentibus cum suis insignibus et ornamentis; positoque cæsis throno circa tertiam triclinii a pariete distantem partem, versus imperatorem, qui aureis velamentis instratus est, venit electus seu suffragiis a hunc obnoxius (eo usque enim hoc nomine appellatur) et sedet in illo. Deinde sublatis septi velamentis surgit uterque; et mox omnes ora in apprecationem multorum annorum resolvunt. Post hæc non aliquis summa in dignitate constitutus, puta vel despota vel sebastocrator vel Cæsar, sistit electum (neque isti patriarcharum renuntiationibus interesse solent, hæc de causa, quia patriarcha sedente insolitum est ipsos stare: rursus fausta acclamatio imperatoribus facta non sinit ut isti sedent; quamobrem non adsunt), sed ex proceribus dignior et eminentior manu prehensum ducit ante anabathram. Reperto autem intra septum patriarchali pedo, imperator, ministerio nobilis adolescentis ex iis qui sine pilo in aula obambulant, accipit illud, stansque tam ipse quam filius ejus, si adsit, magna voce ita fatur: « Sancta Trinitas per imperium ab ipsa nobis concessum constituit te archiepiscopum Cypoleos, novæ Romæ, et œcumenicum patriarcham. » Et mox universi multos annos accinunt. Deinde patriarcha ascendens in anabathram ab imperatoris manu pedum accipit, dataque ei benedictione 104 statim descendit. Sedentibus igitur utrisque in thronis suis, fausta acclamatione tam imperatorem quam patriarcham prosequuntur.

Post acclamationem clauso septo imperator abit in conclave suum, patriarcha eques se confert ad Sanctam Sophiam; et equus illius tectus est operimento ex candido panno usque ad caput; quem comitantur principes, suis quique insignibus spectabiles.

σαγίσματι ἐκ πανίου λευκοῦ μέχρι καὶ κεφαλῆς. ἐκαστῶν ἐνδεδωμένοι παρίσημα.

Sciendum est, patriarcham, dum adhuc tantummodo electus est, ubi accedit ut ab imperatore promoveatur, extra palatium pedibus ambulare, quando ad renuntiationem suam venit, post renuntiationem vero tantum in palatio. Tegunt autem et equum ejus velamento, ut dictum est.

Profectus igitur ad Sanctam Sophiam post suam

renuntiatiōnem, ut ostensum est, epulum init cum
episcopis et præceribus ecclesiæ. In ordinatione ejus
et consecratione venit imperator ad Sanctam So-
phiam, fereus consuetam sibi in dies singulos sto-
lam. Ordinatur vero patriarcha ab episcopo Hera-
clie, quia Byzantium olim ad episcopatum Hera-
clie spectabat.

Scife oportet alios quidem episcopos duplici cru-
cis signatione sive benedictione accepta eligi, ex
quibus primam nominant parvam, alteram magnam,
quæ est ipsa consecratio; patriarcham vero solum
hita ordinarī **105** et consecrari, quandoquidem
imperatoris renuntiatio parvæ per crucem signatio
his vicem supplet.

Ad eundem modum sine ulla variatione peragi-
tur aliorum patriarcharum proclamatio et designa-
tio, utrum Alexandriæ, Antiochiæ et Hierosoly-
mitum; quin et archiepiscopi primæ Justinianæ,
Achridis et totius Bulgariæ: nam secunda Justiniana
est Cyprus, tertia Carthago.

Episcopi postquam electi et a patriarcha conse-
crati sunt, conferunt se post aliquot dies ad palatium,
vota sibi precesque pro imperatoribus et subjecto
populo facturi et imperatorem veneraturi. Recitat
quibus sacram precationem, circumstante comitatu
ullico.

At archimandritæ et protosyncelli, sed et præfeci
venerabilium monasteriorum, postquam a patriar-
cha electi sunt, abeunt et ipsi ad palatium veneran-
turque imperatorem, et ab imperatoris manu pedum
pastorale accipiunt. Episcopi quidem ad honorem
imperatoris habendum profecti, ut dictum est, vene-
rantur illum palliis suis undulatis induti. Ecclesiæ
vero præteres epirrhptariis seu capitum teginibus
lunicisque ornati.

106 CAPUT XXI.

De togubribus imperatoris gestaminibus,

Patre imperatoris mortuo vel uxore, quin
et filio et nepote, si imperatores fuerint, imperator,
quantum placuerit, et pro libito, fert candida vesti-
mentum, deinde citrina sine margellis, postea splen-
didis vestibus amicitur. Si mortem oblerit patruus
aut amita ex patre, vel frater ejus despote honore
decoratus, et quamvis hoc etiam honore careat, vel
soror vel filius, citrina fert tunc quoque indumenta,
absque margellis, postea cum margellis. Quo tem-
pore imperator gestat albas vestes, ut dictum est,
propter suos propinquos defunctos, omnes pullas
vestes ferunt, non præteres modo, sed et populus:
propinqui vero ejus qui obiit, imperatore citrina
gestante, nigris vestimentis etiam coram imperatore
usque ad quadragesimum diem utuntur; postmo-
dum cæsis sive subviridibus, donec imperator ve-
stes mutet; et tunc ipsi quoque candidis vestibus
ornantur.

Præter hos de quibus diximus, si contingat ali-

δηθῆναι, ὡς ἐδῆλωται, εὐχαίεται μετὰ τῶν ἀρ-
χιερέων καὶ τῶν ἀρχόντων τῆς ἐκκλησίας. Ἐν
δὲ τῷ τῆς αὐτοῦ χειροτονίας καιρῷ ἔρχεται μὲν
ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν, τὴν καθ' ἡμέραν
συνήθη φέρων στολὴν· χειροτονεῖται δὲ ὁ πατριάρ-
χος ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείου, ἐπεὶ τῆς Ἡρακλείου ἐπι-
σκοπῆς ἦν τὸ Βυζάντιον.

Δεῖ δὲ γινώσκειν ὅτι οἱ μὲν ἄλλοι ἀρχιερεῖς χει-
ροτονοῦνται σφραγιζόμενοι ἐκ δευτέρου (τὴν μὲν
πρώτην σφραγίδα καλοῦσι μικρὰν, τὴν δὲ δευτέραν
μεγάλην, ἥτις ἐστὶ χειροτονία), ὁ δὲ πατριάρχης
χειροτονεῖται μόνον; ἐπεὶ ἡ τοῦ βασιλέως πρόδλησις
ἀντὶ τῆς μικρᾶς λογίζεται σφραγιζός.

Ὅμοιος καὶ ἀπαρλλάτως γίνεται καὶ ἡ τῶν
ἐτέρων πατριαρχῶν πρόδλησις, τοῦ τε Ἀλεξαν-
δρείου, τοῦ Ἀντιοχείου καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων,
ἀλλὰ δὴ καὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου πρώτης Ἰουστινια-
νῆς Ἀχρίδος καὶ πάσης Βουλγαρίας, ἐπεὶ δευτέρα
Ἰουστινιανῆ ἐστὶν ἡ Κύπρος, καὶ τρίτη ἡ Καρ-
χηδὼν.

Οἱ μὲντοι γε ἀρχιερεῖς μετὰ τὰς ψήφους αὐ-
τῶν χειροτονοῦμενοι παρὰ τοῦ πατριάρχου, μεθ'
ἡμέρας τινὰς τῆς χειροτονίας αὐτῶν, ποιῶν εὐχὴν
ἕκαστος ὑπὲρ τῶν χριστούμενων καὶ τοῦ ὑπάρχοντος,
ἀπέρχεται προσκυνῶν τὸν βασιλέα, καὶ ἀναγινώσκει
ταύτην τῆς παραστάσεως ἱσταμένης.

Οἱ δὲ γε ἀρχιμυδρίται καὶ πρωτοσύγκελλοι, ἐλλὰ
δὴ καὶ καθηγούμενοι τῶν ἐντίμων μοναστηρίων,
μετὰ τὸ τὴν σφραγίδα παρὰ τοῦ πατριάρχου λαβεῖν,
ἀπέρχονται καὶ προσκυνῶσι καὶ οὗτοι, καὶ λαμβά-
νουν τὸ δικανίκιον ἐπὶ τῆς τοῦ βασιλέως χειρὸς·
καὶ οἱ μὲν ἀρχιερεῖς εἰς προσκύνῃσιν τοῦ βασιλέως,
ὡς εἴρηται, ἐρχόμενοι μετὰ τῶν ἐχόντων μυθῶων
αὐτῶν ποταμούς προσκυνῶσιν αὐτὸν, οἱ δὲ γε τῆς
ἐκκλησίας ἀρχοντες μετὰ τῶν ἐπιβριπτარიῶν καὶ
ἱματίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ'.

Περὶ πενθίμων βασιλικῶν φορεμάτων.

Πατὴρ βασιλέως ἀποθανόντος ἡ μητὴρ ἡ γυναί-
κὴ αὐτοῦ, ἡ μήν υἱοῦ καὶ ἐκγόνου βασιλέων ὄντων,
ὁ πρώτων λευκὰ φορέματα φορεῖ μέχρι καιροῦ ὅσον
ἀν βούλοιο, εἶτα κίτρινα ἀνευ μαργελλίων, εἶτα
τὰ αὐτὰ πάλιν μετὰ μαργελλίων, καὶ μετὰ ταῦτα
λαμπροφθέραι. Εἰ δὲ θεῖος ἡ θεία πρὸς πατῆρς, ἡ
ἀδελφὸς αὐτοῦ, δεσπότης ὢν εἴτε καὶ μή, ἡ δεῖψῃ
ἡ υἱὸς, κίτρινα μὲν καὶ τότε, χωρὶς δὲ μαργελλίων,
εἶτα μετὰ μαργελλίων. Καθ' ὃν δὲ καιρὸν ὁ βασι-
λεὺς λευχειμονεῖ, ὡς εἴρηται, διὰ τοὺς ἑαυτοῦ
γενεῖους, πάντες μελανειμονοῦσιν, οὐκ ἀρχοντες
μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ λαοῦ. Οἱ δὲ τοῦ τεθνεῶτος
γνήσιοι, τοῦ βασιλέως κίτρινα φοροῦντες, μέλανα
οὔτοι ἐνδύονται ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἕως ἡμερῶν
τεσσαράκοντα, καὶ μετὰ ταῦτα ἡράνεα μέχρις ἂν
ἀλλάξῃ ὁ βασιλεὺς, καὶ τότε λαμπροφοροῦσι καὶ
οὔτοι.

Ἄνευ δὲ ὧν εἴρηται, εἰ συμβῇ τινὰ ἕτερον τῶν

καθ' αἷμα συγγενῶν αὐτοῦ τελευτῆσαι, οὐδαμῶς ἄ
φορεῖ πῆρνα ὁ βασιλεὺς. Ἄν δέ τινος τῶν γνησίων
αὐτοῦ ἢ θεοῦ ἢ ἀνεψιῦ ἢ ἐξαδέλφου γυνὴ τελευ-
τήσῃ ἢ ἀδελφὸς ἢ υἱὸς, ὁ τὸν τελευτῶντα ἀποβαλὼν
διαβιβάσει ἐν τῷ αὐτοῦ ὀσπιτίῳ τὰς τεταγμένας
κενθίμους ἡμέρας, ἦτοι μέχρι καὶ τῶν νενομισμένων
ἐνθάδων, καὶ μετὰ τοῦτο ἔρχεται νυκτὸς καὶ προσ-
κυνεῖ τὸν βασιλέα μελαμειμονῶν, καὶ ἔκτοτε ἐκτὸς
μὲν ἐνδεδωμένος ἐστὶ μέλανα, τὸν δὲ βασιλέα προσ-
κυνῶν φορεῖ ἡεράνεα· οὐδὲ γὰρ ἐνδεδομένον ἐστὶ
μελαμειμονεῖν ἐν τῷ παλατίῳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ΄.

Περὶ μελλονύμφης δεσποίνης.

Χρὴ καὶ τοῦτο γινώσκειν, ὅτι δεσποίνης νύμφης ἐρ-
χομένης ἐξωθεν ἢ διὰ ξηρᾶς ἢ διὰ θαλάσσης, κατὰ τὴν
ἡμέραν καθ' ἣν μέλλει ἀποσωθῆναι εἰς τὴν πόλιν ἐγ-
νωσμέην οὖσαν, προσυπαντᾷ ταύτην ὁ βασιλεὺς καὶ
ἀνήρ αὐτῆς ὁ νεονύμφας μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ πα-
τρὸς αὐτοῦ, εἰ περισίτη· εἰ δ' οὖν, αὐτὸς μόνος.
Καὶ εἰ μὲν διὰ ξηρᾶς ἔρχεται, περὶ αὐτὴν εὐ-
θισταὶ περὶ τὴν Πηγὴν, εἰ δὲ μετὰ τριηρῶν, πλησίον
τοῦ ναοῦ τῶν Βλαχερνῶν ἔξω τῆς πόλεως, ὅπου ἂν
τύχοι εἶναι ἐπιτρεχέον. Προκαταλαμβάνουσιν αὐτῶν
τὴν καταγωγὴν ἢ ἐνταῦθα ἢ ἐκεῖ, αἱ τῶν ἀξιωματι-
κῶν καὶ συγκλητικῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων γυ-
ναῖκες αἱ κρείττους καὶ εὐγενέστεραι ὑποδέχονται
τὴν δεσποίναν καὶ νεονύμφον ἐρχομένην, φιλοφρο-
νοῦμαι βασιλικῶς αὐτὴν καὶ θαρραλεύουσαι, προσ-
υπαντῶντων καὶ τῶν βασιλέων, ἢ καὶ ἀμφοτέρων
ἢ τοῦ νεονύμφου καὶ μόνου, ἂν μὴ καὶ πατὴρ ἢ
καθ' ἅπαν εἴρηται. Εἰ μὲν οὖν μετὰ τριηρῶν ἔρχε-
ται, προὔπαντᾷ αὐτῇ περὶ τὴν ἀκρόπολιν εἰς τὴν
τοῦ Εὐγενίου πύλιν ἐπιπρὸς τῶν ὁ βασιλεὺς μετὰ τῶν
ἐρχόντων, εἰ δ' ἀπὸ ξηρᾶς, ἔξω τῆς πόλεως, ὡσπερ
εἴρηται. Μετὰ δὲ τοῦτο οἱ μὲν βασιλεῖς ἢ ὁ βασιλεὺς
ἀπέρχεται καταλιμπάνων αὐτὴν ἐκεῖσε· ἀπὸ δὲ τῶν
εἰρημένων ἀρχόντισσῶν ὑποδοῦσιν αὐτὴν τὰ ἐρυθρὰ
ἢ βασιλίσσαι, ἢ αἱ εὐγενέστεραι τῶν λοιπῶν· Ὅγτων
δὲ προητοιμασμένων καὶ φορεμάτων βασιλικῶν,
σταλεῖσα βασιλικῶ· καὶ προπεμπομένη ἀπέρχεται
εἰς τὸ πλάσιον ἐπιπρὸς, τελευτῶντων μετὰ τοῦτο καὶ
τῶν γαμικῶν τελετῶν ἐν τῇμέρᾳ ῥητῇ.

Ἰστέον δὲ καὶ τοῦτο, ὡς οἱ παρόδοιλοι, ὅπρηνκα
φέρουσι τοὺς πᾶρδους, ἰκπῶται εἰσέρχονται εἰς τὸ
παλάσιον καὶ ἰκπῶται ἐμῶν· ἐξέρχονται. Ὡσαύτως
καὶ οἱ τὰ χρυστήρια φέροντες παρονοχοῖς ἐπιπρὸς
καὶ αὐτοὶ ἐντὸς τοῦ παλατίου εἰσέρχονται.

Ἔως ὅδε τὰ τῶν ἐμφικιλιῶν τῶν βασιλέων Κων-
σταντινουπόλεως ὀνόματα καὶ τῶν ἐμφικιλιῶν τῆς
μητρὸς ἐκκλησίας.

quem alium ex sanguine junctis mori, nunquam et
nupiam fert citrina imperator. Si alicujus ex cogna-
tis, puta patrum, consobriini vel patruelis, uxor in fata
concedat, vel frater vel filius, is ex cujus domo funus
prodit, domi **107** diebus luctui destinatis, vide-
licet usque ad nonum diem, se continet. Et postea
nocti venit, indutusque nigris vestibus imperato-
rem adorat. Et ab hoc tempore extra palatium in-
duitur vestimentis nigris, cum vero ad imperatorem
venerandum procedit, portat cæsia : neque enim
fas est nigras vestes in palatio ferre.

CAPUT XXII.

De futura sponsa et imperatrice.

Oporet et hoc scire. Domina sponsa peregre
adveniente vel terra vel mari, ubi dies ille quo
arripitura et urbem ingressura est innotuit, occurrit
ei imperator maritus ejus, novus sponsus, cum im-
peratore patre suo, si sit superstes : sin minus,
ipse solus. Et quidem, si terra adveniat, consuetu-
dine receptum est ut appellat ad locum quem ad
Fontem nominant; sin in triremibus, tunc excedit
prope templum Blachernarum extra civitatem, ubi
commodum fuerit. Præoccupato igitur sive hic sive
illuc diversorio, eorum qui in suprema dignitate
sunt et senatorum et reliquorum principum uxores
præstantiores et nobiliores excipiunt dominam et
novam sponsam, regio illam et omni humanitatis
genere prosequentes atque honorantes, occurrenti-
bus etiam imperatoribus, vel utroque vel novo
sponso solo, si pater non superest, prout explica-
tum est. Si ergo in tremi veniat, obvius ut illi
circa aream ad portam **108** Eugenii equo insidens
cum proceribus. Sin terra advenerit, occurrit ei
extra civitatem, ut dictum est. Postea abeunt im-
peratores vel imperator, ibidem ea relicta. Ex præ-
dictis primariis feminis vel reginæ et imperatrices,
si fuerint, vel Sebastocratorissæ vel Cæsariassæ vel
aliæ reliquis nobiliores calceant eam rubris calceis,
paratisque imperatoriis ornamentis et gestaminibus
regiæ comitata ac deducta proficiscitur equo in-
sidens in palatium. Et postea præstituto die nuptia-
rum solemnitas peragitur.

Sciendum et hoc, pardorum venatores, quando
adducunt pardos, equites ingredi in palatium, et
equites similiter egredi. Sic et illi qui refrigerando-
potni glaciem afferunt, equites palatium intrant.

Hucusque officialium imperatorum Cæleos no-
mina et officiorum matris ecclesiæ.

JACOBI GRETSERI S. J.

IN LIBRUM

GEORGII CODINI CUROPALATÆ

DE OFFICIIS ET OFFICIALIBUS MAGNÆ ECCLESIE ET AULÆ CPOLITANÆ

COMMENTARIORUM LIBRI TRES

Quibus non tantum Codinus, sed et varia alia tam Græcorum quam Latinorum monumenta explicantur et illustrantur.

INSERTÆ SUNT *

JACOBI GOAR ORD. PRÆDICAT.

NOTE ET OBSERVATIONES.

LIBER PRIMUS.

III CAPUT. I.

Quis Codinus. Quando. Que libri inscriptio. Varia ejusdem vocabuli apud recentiores Græcos scriptura, numerus clericorum in magna ecclesia.

Quis fuerit Georgius Codinus Curopalata, et quo sæculo vixerit, non habeo dicere; ut nec illud, hunc Curopalata nomen sit cognomen an officii palatini. Illud liquet, sequiore jam Græcia, et cum ad introitum teneret, floruisse, post Cantacuzenum scilicet vel cum illo.

Præter hunc librum, qui nobis est in manibus, scripsit idem Codinus *παρεκβολὴς ἐκ τῆς βιβλίου τοῦ χρονικοῦ περὶ τῶν πατριῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως*, selecta ex libro chronico de originibus Cpoleos, que jam Græce et Latine existant, tametsi longe confusiora in bibliotheca Bavarica asservantur. Titulus ita a Junio formatus est: *Georgii Codini liber de officiis palatii Cpolitani et officiis magnæ ecclesiæ*. Nam alter titulus, quem ex ms. quodam codice a luceit, prorsus nihil ad hunc librum facit: *Παρεκβολὴ ἐκ τῆς βιβλίου τοῦ χρονικοῦ περὶ τῶν πατριῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ πόθεν ἐκλήθη Βυζάντιον, συνταθεται παρὰ Γεωργίου Κωδίνου*. Nihil, inquam, ad hunc locum hic titulus facit, quia est illius alterius de originibus Cpoleos, cui etiam ab editore recte præfigitur, licet non ut Junius, τῶν πατριῶν a recto πατριὰ, sed melius τῶν πατριῶν a plurali τὰ πατριὰ nobis exhibeat; quo titulo etiam Hesychius Milesius librum scripsit, qui jam vulgatus est. Et nota sunt ex Suida Diogenis Cyziceni τὰ πατρια Κυζίκου, *res patriæ s. u. uirgines Cyzici*.

Et tamen suavissime nugatur Janius, cur liber

iste de officiis *παρεκβολῶν* appellationem tulerit, nempe quod ex libro, cujus inscriptio est *Chronicum, excerptus fuerit, Chronicum hoc fuisse publicum palatii Cpolitani, in quod acta curopalatae retulerint, in quorum custodia idem quoque liber fuerit*. Quid est nugas agere, si hoc non est? cum epigraphie ista non ad hunc librum, sed ad alium de originibus Cpoleos 112 spectet, prout ab interprete totidem verbis eidem libro præfixus est.

Recentiores Græci in orthographia dictionum, præsertim peregrinarum, varii sunt. Addunt, ut παλλάτιον, κουροπαλλάτης, διθέλιον, πριμικήριος, φλάμουλον, et in pure Græcis κρέμμασθαι, προπαλάτιον, κουροπαλάτης, διθέλιον, πριμικήριος, φλάμουλον, κρέμμασθαι. Addunt etiam initio vocabulorum, si inchoentur a β vel π, β μωατο in π, ut βατουλο, μπατουλος, Βελλαρμίνος; Μπελλαρμίνος, apud Gabrielem episcopum Philadelphi, in libro de sacramentis, *μπάλλα palla, pila, Μβαστας Bassa*, et id genus alia sine numero. Imo in ipso etiam vocabulo suum hoc μ adjiciunt ante β vel π ut *Ρομπέρτος* pro *Ροπέρτος* apud Annam in *Alchiade*, ταμπάριον pro ταπάριον. Detrahunt: σέλα, σακελάριος; pro σέλλα, σακελλάριος vel σακελλάριος. Nec tamen hæc nimis scrupulose observant: hinc τὸ π sine adjectivone τοῦ μ sæpissime invenias, ut πατέλλα, πατέλλιον, πατριάκιος, πατριάρχης et id genus alia innumera. Vide Glossarium Græco-barb. littera π.

Cave autem ne novem pentadas clericorum percurrens suspiceris etiam ætate Codini non fuisse plures clericos magnæ ecclesiæ quam his novem quatuordecim enumerentur: nam officiales tantum

* Læcis distractas.

hoc indice continentur. Olim quidem fuisse numerosissimum clernm liquet ex Novella tertia Justiniani, qui, ne nimium diffunderetur, ad certum numerum restrinxit. Sancimus, inquit, ne quando in sacrosancta majore ecclesia ultra 60 presbyteros, diaconos vero mares 100, feminas 40 et subdiaconos 90, lectores autem ultra 110, cantores ultra 25 existant, ut aniversus reverendissimorum clericorum majoris ecclesie numerus in 425 personis et 100 proterea ostiariis (ut vocant) consistat. In sanctissima igitur majore almæ hujus urbis nostræ ecclesie et tribus illis sacris œdibus ei coadunatis, tanta clericorum multitudo esto, neminem eorum qui nunc sunt ejiciendo, tametsi multo major numerus existat quam a nobis definitus est; nemine item de cætero per ullum ordinem, qui hoc tempore est, adjiciendo, donec intra hunc numerum mensura consistat. Heraclius imperator in diplomate de numero definito clericorum magnæ Ecclesie tom. I Juris Græco-Romani: Religiosorum presbyterorum catalogus ad 80, diaconorum vero marium ad 150, seminarum diaconissarum ad 40, subdiaconorum ad 70, lectorum ad 160, cantorum ad 25, ostiariorum ad 75, quacunque tandem causa, redigatur. Idem imperator clericos officiales hoc numero definivit, nimirum ut essent sypcelli 2, cancellarii 12, defensores 10, referendarii 12, notarii 40, scenophylaces presbyteri 4, scenophylaces diaconi 6, lectores 2, etc, que cum officialibus Codini non satis concinunt. Sed in his nihil erat apud Græcos constantius quam ipsa inconstantia et mutandi mos indesinens.

Index primus officialium, qui novem pentades antecedit, non videtur esse a Cuiropalata: cur enim bis battologie, nec satis constanter, eodem eodem propemodum loco percenseret? nolui tamen 113 omittere, cum in editione Juniana exstet, et nisi me fallit memoria, etiam in altero codice Bavarico (1). GRETS.

CAPUT II.

Dubitationes quædam circa primum catalogi quinarium; de ἐκκατακάλω δευτεροῦ ἀεονομοῦ.

Catalogus officialium magnæ ecclesie deest in altero ms. Bavarico, quemadmodum et in Lautheriano: sed cum ab aliis exemplaribus representetur, minime omitti debuit, quandoquidem ab ipso etiam libri titulo promittitur.

Ante novem pentades seu quinarios officialium magnæ ecclesie præmittitur officialium index, qui sola vocabula continet, at nec omnia nec ordinate, ut antea dictum. Nolumus tamen præterire, n:

(1) Ἰ-ἴτα ἡαίηαι: ὁ μέγας οἰκονόμος. Ὁ μέγας σκευάριος. Ὁ μέγας σκευοφύλαξ. Ὁ χροτοφύλαξ. Ὁ σκευάριος. Ὁ πρωτόκδικος. Ὁ πρωτονοτάριος. Ὁ λογοθέτης. Ὁ κανσθήσιος (Allat. mss. κανσθήσιος; et κανσθήσιος). Ὁ βαρεφενδάριος. Ὁ ὑπομνηματογράφος. Ὁ ἱερομνήμων. Ὁ ὑπομνηστήριος. Ὁ διδάκαλος τοῦ Εὐαγγελίου. Ὁ διδάκαλος τοῦ ἀποστόλου. Ὁ διδάκαλος τοῦ ψαλτηρίου. Ὁ ἐπι

A quis fidem nostram desideraret. Pleraque non tant sunt officiorum indigentia quam inanum titulorum crepitacula, etiam extra Cpolim ad alias Græcicas ecclesias prolata, ut videre est in Turcograciæ l. iv, ubi exstat epistola clericorum insulæ Chii ad patriarcham Cpolitam, in qua invenies *sacellarium Chii, logothetam Chii, protosyngelum Chii, caliarctum pneumaticum et protecticum Chii, cantrisiu Chii, protapsalten Chii, dicropylacem Chii, nomophylacem Chii, referendarium Chii, doctorem evangelii, doctorem apostoli.*

[P. 3. τῶν ὀφφικίων. Deo optimo maximo, patriarchæ, templo, populo Christiano præstanda in ecclesia CP. cum honoris splendore obsequia constituent ejus officia. Ministeriis insudant θεωροί, δεπουτάτοι καὶ χαρισάτοι: hi tuis, carbones, aquam et alia præparant; cereos præferunt Evangelio deputati; vigiles vasa supellectilemque sacram custodiunt. Officiorum tamen appellationem sibi vindicare vetat usus ecclesie. Quid causæ est? Οὐκ εἰσὶν ὀφφικία, ἀλλὰ διακονίαι περὶ τὸ ἅγιον βήμα ἄλλοις ἀρμόζουσαι· non sunt officia, verum ministeria tantum sacro tribunali, id est altari, ab his nec non ab aliis quibuspiam impendenda, ait ecclesiasticus ordo in Euchologio. Ideo vero maxime, quia patriarchis non placuit illa officiis connumerari, quod viliora forent hæc obsequia, et auxilia superioribus honoris elationem adeptis accedentia. Verumenimvero cum dignitatis decus officio conjunctum assevero, ne, precor, superiorum et inferiorum ordine servato, cuncta deinceps officia

114 unius, quod aiunt, classis et rationis censenda facile credideris. Exstant ex his suprema, ἀρχοντικά μεγάλα, nobili præcipuoque reddendo patriarchæ ministerio deputata, jurisque populo Christiano dicendi præstetiam obtinentia: τὰ γὰρ ἀρχοντικά καὶ ὀφφικία τῆς μεγάλης ἐκκλησίας εἰς ὑπηρεσίαν τῶ ἀρχιερεῖ γέγονασι καὶ εἰς χρίσιν τῶν ἐν βίῳ προσγομένων. Alia sunt minus nobilia, ἀρχοντικά μικρά, suntque tam protopapas quam qui sequuntur inferiores officiales, sinistri chori assessores, majores siquidem dextrum cum patriarcha obtinent et præcipuis ubique coluntur privilegiis. Tertii tandem generis officia λιτὰ nuncupantur, ita nimirum ut nullum habeant dignitatis annexum decus, nec lites cum patriarcha dijudicent: sunt etenim privati patriarchæ ministri, archidiaconus ac secundus ab eo diaconus. Ἐξῶθεν, inquit typus Allatianus in Euchologio, τῶν δεκαπέντε ὀφφικίων καὶ κληρικῶν τῆς ἁγίας ἐκκλησίας (quæ ἀρχοντικά μεγάλα, primarum trium pentadum

τῶν γονάτων. Ὁ ἐπὶ τῶν χρίσεων. Ὁ ἐπὶ τῶν δεψερῶν. Ὁ ἐπὶ τῆς ἱερῆς καταστάσεως. Ὁ ἐπὶ τῶν σεκρέτων. Ὁ ἀρχὸν τῶν μοναστηρίων. Ὁ ἀρχὸν τῶν ἐκκλήσιων. Ὁ ἀρχὸν τοῦ ἀρχιμηνίου. Ὁ ἀρχὸν τῶν ἐρώτων. Ὁ ὀφφικίος. Ὁ πρῶτος ὀστιάριος. Ὁ νομολόγος. Ὁ πρῶτος ἀναγινωστής. Ὁ νοτάριος. Ὁ πρωτοπαπᾶς. Ὁ εὐετρεῶν τῶν δικλῶν.

Ἐκκλησιῶν τῶν φώτων εἰσάγει τοὺς νεοφωτιστούς. Ὁ Α νομοδότης εἰσάγει τοὺς ἑρχομένους εἰς τὴν ἁγίαν μετάληψιν. Ὁ πριμικήριος τῶν πατρ. αρχικῶν νοταρίων. Οἱ δύο δ. μέστικοι τῆς πρώτης καὶ τῆς δευτέρας (adde χοροστάσι). Ὁ λαοσυνάκτης. Ὁ πριμικήριος τῶν ἀναγνώστων. Ὁ δομέστικος τοῦ ἀμβωνος.

116 III. EX BIBLIOTHECA EMIN. D. CARDIN. MABARINI. Ματθαίου μοναχοῦ π. ρι τῶν ὁφφικίων τοῦ παλατίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἰατρῶν μοναχῶ ταυτὶ Ματθαίου οὗτου. Τῆς ἐκκλησίας τὰς τιμὰς καὶ τὰς διακονίας, αἱ διαίροῦντα: Πνεύματι κατὰ τὸν μέγαν Παῦλον, ἀπριθμητὶ πρὸς ὄνομα νῦν μοναχὸς Ματθαῖος. Πεντάδος πρώτης πέφυκεν ὁ μέγας οἰκονόμος, ὁ μέγας σακελλάριος, ὁ μέγας σκευοφύλαξ, ὁ χαρτοφύλαξ μετ' αὐτοῦς καὶ μέντοι σακελλίου· ἀλλὰ γε καὶ πρωτεύδικος συναρθμεῖται τοῦτοιο, οἵσπερ ἐξιοκατακρίλοις πᾶσι προσωνυμία. ὁ δὲ πρωτονοτάριος πεντάδος, τῆς δευτέρας, ὁ λογοθέτης μετ' αὐτὸν σὺν γε τῷ καστρινσίφ, ὁ τε βεπερενδάριος, ὑπομνηματογράφος. ἱερομνήμων τρίτος τε, καὶ μὴν ὑπομιμνήσκων, οἱ τρεῖς ἐσθλῆς διδάσκαλοι, πρῶτος εὐαγγελίου, τοῦ ἀποστόλου μετ' αὐτὸν, τρίτος ὁ τοῦ ψαλτήρος τῆς δὲ τετάρτης πέφυκεν ὁ γὰρ ἐπὶ γονάτων, ὁ τε τὰς κρίσεις ἔφορῆν, ὁ τε δεήσεις φέρων, ὁ τε τῆς καταστάσεως ἱερᾶς καὶ ὁ σακρέτων. τῆς πέμπτης ἄρχων τῶν μονῶν, ἄρχων ἐκκλησιῶν τε, ἄρχων εὐαγγελίων τε, ἄρχων ἀντιμινίστων, ἄρχων τῶν φώτων μετ' αὐτοῦ, πληρῶν πεντάδος C πέμπτην. ὄρα τὸν λαμπρὸν βήτορα, διπλοῦ, ὄστιαρίου, τὸν νομοδότην τε ὁμοῦ, πριμικήριον νοταρίων.

IV. EX ALLATIANSIS (1).

Χορὸς ὁ δεξίος.

Ὁ ἐπίσκοπος; (2)

Πεντάς πρώτη (3). Ὁ μέγας οἰκονόμος, ὁ μέγας σακελλάριος, ὁ μέγας σκευοφύλαξ, ὁ χαρτοφύλαξ, ὁ σακελλίου. Πεντά; δευτέρα. Ὁ πρωτοτετάρτιος, ὁ κανστρίνος, ὁ βεπερενδάριος, ὁ λογοθέτης, ὁ ὑπομνηματογράφος. Πεντά; τρίτη. Ὁ πρωτεύδικος, ὁ ἱερομνήμων, ὁ ὑπὸ γονάτων, ὁ ὑπομιμνήσκων, ὁ διδάσκαλος.

(1) Allatianum hunc indicem habet etiam, quam duoibus e codicibus, Monchalliano et Pngeliano, Bernardus Melonius edidit, ἐρμηνεία τῶν ὁφφικίων τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης ἐκκλησίας, ἀ διηρημηγεῦσαν κατὰ τάξιν (M.)

(2) ὁ ἐπίσκοπος; om. M.
 (3) πρώτη πεντάς M, et mox δευτέρα πεντάς; et τρίτη πεντάς.
 (4) οἱ δύο ἐκδοικοί, ὁ βουτιστής M.
 (5) οἱ M.
 (6) ὁ δεκανθός, ὁ κουβούκλης M.

(7) Post ὁ μυροῦτης; M ὁ μέγας ἀρχιδιάκονος, ὁ δευτερεύων τῶν διακόνων. Adhuc præterea hæc: Οὗ τάσσονται μετὰ τῶν ἀρχοντικῶν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἀλλὰ ὁφφικία εἰσι καὶ μόνα. Γίνωσθε δὲ τοῦτο ὅτι εἰ τις δ' ἂν ἐγγ' ἀπὸ τὰς τρεῖς σφραγίδας ταῦτα ὑπορεῖ να σέβῃ εἰς οἶον ὁφφικίον θέλει κεληρηκῶτων, οἶον ἀναγνώστης, ὑποδιάκονος, ἱεροδιάκονος, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀρχιδιάκονος; καὶ ὁ δευτερεύων τῶν διακόνων· οὐκ ὀρεῖται γὰρ εἶναι τὸν ἱερὰ κληρικόν, διότι τοῖς ἱεροῦσιν ἔταξε, ὁ κανὼν ἱερουργεῖν

Χορὸς ὁ εὐώνυμος.

Ὁ πρωτοπαπᾶς, ὁ δευτερεύων, ὁ ἄρχων τῶν ἐκκλησιῶν, ὁ ἐξάρχος, ὁ κατηχητής, ὁ περιδευτής, ὁ βουτιστής, οἱ δύο ἐκδοικοί (4), οἱ **117** δύο δομέστικοι, οἱ δύο λαοσυνάκται, οἱ δύο πριμικήριοι, ὁ πρωτεύφαλτης, ὁ πρῶξιμος, ὁ δευπότατος, οἱ θεώριοι, ὁ (5) ἐπὶ τῆς εὐταξίας, ὁ κατηγορήρης, ὁ κ. υ. β. οὐκίλης, ὁ δεκανθός (6), οἱ λαμπάδιοι, ὁ περιεσερχόμενος, ὁ βασταγίριος, ὁ μυροδότης (7).

[P. 3. Τὰ ἐκκλησιαστικά ὁφφικία ἔχουσιν οὗτως. Ecclesiasticorum palatinorumve officiorum catalogus in mss. occurrit frequentius; at quam diverso, nonnihil perspicax oculus advertet; nonnunquam sola nominum series apponitur: etiam quædamque nominum expositio et officiorum varia ministeria cernuntur exscripta. Quæ sequuntur in textu, proferunt hæc; solum catalogum jam superius percurristi. Porro cum expositio plura officia quam catalogus exhibeat, hunc foris æscitum et ab hac alienum merito quis poterit suspicari. GOAR.]
 Dividit Codinus officia Magnæ Ecclesiæ in novem pentadas seu quinarior. Exstant etiam istæ pentades tom. I Juris Græco-Romani l. 4, in ipsa calce, s. e. l. tribus pauciores, quia index ille tantum sex pentadas adducit.

In prima ergo pentade apud Codinum continetur: 1. magnus œconomus, 2. magnus sacellarius, 3. magnus sceuophylax seu custos sacrorum vasorum, 4. chartophylax, 5. ὁ σακελλίου, curator seu præfectus sacelli, 6. protectus seu defensor primus. Ubi minimum ὁ πρῶτος pentadem quæ sex complectatur. Sed hanc admirationem eximit nobis Joannes episcopus Ciri in Responsis ad Constantinum Cabasilam Dyrrhachii archiepis copium, ita scribens l. v Juris Græco-Romani, tom. I, fol. 327: Τὸ τοῦ πρωτεύδικου δὲ ὁφφικίον ἐν τοῖς **118** ὑποβεθηκόσιν ὄν ἐκπαλαῖ ὕστερον τοῖς ὑπερέχουσιν συντετάγη παρὰ τοῦ τῆς μακαρίας λήξεως πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γεωργίου τοῦ Σφουλινοῦ. Τῆ πράξει δὲ ταύτῃ ἐπηκολούθησε καὶ γνώμη γενναία τοῦ ἐν ἁγίοις μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Εὐσταθίου, ἐπαινοῦσι καὶ ἐξείρουσα τὸ γεγονός ὡς εὐλόγως καὶ ἀμέμπτως πραχθέν. Cum ergo

τὴν ἀναμνησκὸν θυσιῶν καὶ οἰκείαις τοῦ ἀρχιερέως μὴ εἶναι. Τὰ γὰρ ἀρχοντικά καὶ ὁφφικία τῆς ἁγίας ἐκκλησίας εἰς ὑπηρέσιαν τῶ ἀρχιερεῖ γέγονασι: καὶ εἰς κρίσει τῶν ἐν βίῳ προσγομένων, καὶ διερμηνευμένα κατὰ τάξιν ἐν ἑκάστῃ τῶν αὐτοῦ ἐνεργειῶν καὶ ὑπηρεσιῶν Non adnumerantur ista inter magnæ Ecclesiæ archonticæ, sed officia tantum sunt. Observa igitur obire officia ministrantium, quales sunt lector, subdiaconus, hierodiscopus, archidiaconus et diaconorum secundus, nemini eorum licere qui tria suffragia, hos est ordines, ut aiunt, majores, ad sacerdotium susceperint: quippe indecen- et indecorum esset sacerdotem servire patriarchæ, cum sacerdotibus præcipuis canon non incrementum sacrificii hostium atque ab omni erga patriarcham œvuli ministerio abstinant. Dignitates et officia sanctæ Ecclesiæ ad patriarchæ præstandum ministerium et in eorum quæ in vita solent accidere judicium constituta sunt. Singula autem secundum eorum ordinem, vicem, minus et ministerium quod obtinent, explicantur.

omn: quinque duntaxat hoc quinario comprehenderentur, jure Codinus πεντάδα nominavit, respiciens nimirum ad antiquiorem, non ad illum a Xiphilino introductum numerum. Nam e Balsamon in *Meletesen* disceptatione sua de officio charthophylacis et protecdici, tom. I Juris Græco-Romani, fol. 436, quinque tantum in hac prima classe ponit, omisso protecdico, eosque dicit esse quasi quinque sensus patriarchæ, quibus tanquam instrumentis negotia omnia exsequatur. Vocat etiam horum quinque ecclesiasticorum procerum ministeria πέντε σεκρετων εὐαγγῆ λογθεία, hoc est, ut interpretis vertit, *quinque secretorum religiosa ratiocinia*. Rectius forte : *quinque secretorum consistoria*. Nos *rebus expediendis præfectos*. Et quisvis horum habebat sua in functione plures adiutores, quos Balsamon vocat *chartularios*, τοῦ κῆπου συμμεριστάς καὶ σεκρετικούς διακονητάς, *laboris consortes, senatusque illius seu consistorii seu consilii administratos*.

Appellabantur iidem ἐξωκατάκοιλοι ἄρχοντες, ut Balsamon docet et Joannes Citrius, etsi in hujus Responsis scribatur hoc nomen in penultima non per oi sed per η, ἐξωκατάκηλοι, et Latine Exocatacellos, ut in editione Bonifidii. Sed vitiose : nam recta scriptura est ἐξωκατάκοιλοι, Latine *exocataceli*. Graviter errat Junius, cum p. 4, verbum hoc in duo dividit, ἐξω κατακοίλων, itaque interpretatur, *catacelorum, qui foris sunt*. Nugæ : unicum vocabulum est, non duo; quare legendum ὁ πρωτονοτάριος θύρα τῶν ἐξωκατακοίλων. Hinc etiam reformanda lectio c. 9, p. 66 5 et 12, ubi Junius ἐξ κατάκοιλοι, reddiditque *sex cataceli*. Quam lectionem vitiosam esse, licet in Bavaricis quoque codicibus appareat, vel ex descriptione protonotarii discere poterat, ubi scriptum in suis etiam exemplaribus reperit ἐξωκατακοίλων, quamvis male disjunctis quæ conjungenda erant. Quomodo ergo nunc ex ἐξω procedit nobis ἐξ? Eo item nomine non potest ferri illa lectio, quia ἄρχοντες isti vocabantur tunc etiam ἐξωκατάκοιλοι quando erant tantum quinque, ut ex Balsamone patet; non e go a numero dicti sunt ἐξ κατάκοιλοι.

Sed quæ notio hujus nominis ἐξωκατάκοιλοι? Ut Janio suaviter de vallibus et de ecclesiis in editiore loco Cpoli semper exstructis philosophanti assentiar, committere non possum. Sed eum qui ex *exocatacelis* nobis *catacelos* procedit, falsam iidem originationem fabricare nec insolens nec novum videri debet, cujus falsitas cuivis absque mora subolebit, qui hæc Junii verba cum sensu perpenderit : *Maximæ ecclesiæ præerat patriarcha, reliquis pastores sui, qui dicebantur cataceli, κατὰ τὰς κοιλιάς singuli commorantes*. Scilicet Cpoli omnes parochii habitabant in vallibus, nullus in excelsiore urbis 119 loco : alioquin Juniani *cataceli* nomen tueri non potuissent. Nec plures in tanta civitate parochii erant quam quinque aut summum sex : nomen enim *cataceli* seu, ut nos

A scribimus, *exocataceli* quinque vel sex duntaxat obtinebant.

Nec magis verisimilia de istis apponit nobis Petrus Gregorius Tolo-anus Syntagm. universi Juris 15, 9, ubi dicit a Græcis vocari *evicellos* episcopos nonnullos, nulli metropolitano subjectos, patriarchis familiares et suffraganeos semperque æstantes; quales describit Wilhelmus Tyrius Belli sacri 14, 12, quos ipse Tyrius dicit a Græcis appellari *cancellos*. Petrus Gregorius suspicatur subesse mendum : forsitan enim scripsit Tyrius *catacelos*, ut rectus sit κατάκηλος, κατάκηλοι a κατακηλέω, quod est *permulceo, suavitate animum delinio*, hinc κατακηλητικός *vim demulcendi habens*. Et cur non hinc itidem κατάκηλος? illud alterum *evicellos* sormat Petrus Gregorius παρὰ τὸ εὐκῆλους : hoc enim nomine significant Græci *stantes sine motu, quietos*; hinc apud Hesiodum πόντος ἀπήμων, εὐκῆλος. Sed hæc nihil ad *exocatacelos* nostros faciunt, sive isti *evicelli* a P. Gregorio allati aliquando in rerum natura exstiterint, sive ex cerebro eximii illius jureconsulti prognati fuerint, si ego quidem existimo : legendum enim apud Tyrium *concellos*, id est *syncellos*, ejusdem cellæ socios et habitatores. Et nupera editio Tyrii *syncellos* exhibet, tametsi prior illa lectio melior et scripturæ vulgatæ propior sit. Adde *concellos* istos fuisse episcopos, tametsi suffraganeos, ut Tyrius appellat. Et *exocataceli* nostri non erant episcopi sed patriarchales diaconi. Valiant ergo isti *evicelli*, antehac inauditi, Tyriusque suos *concellos* et Codinus suos *exocatacelos* retineat.

Nescio an audeam proponere conjecturam meam, quam dñi jam præmo : sed promatur, quandoquidem nullius periculo prometur. Quid si unica litterula mutata legamus ἐξωκατάκοιτοι? *qui foris dormiunt, qui foris cubant*, non in patriarchæ : olim namque proprias ecclesias administrabant, et sic sua domicilia extra magnæ ecclesiæ limites incolebant, in iisque quietem capiebant. Canon Trullanus 46 de monialibus : Παντελῶς δὲ αὐταὶ ἐξωκοιτεῖν οὐκ ἔξεστι. Ubi Zonaras Græcus interpretes : Καὶ μηδὲ ἐξω τῆς μονῆς τὴν νόκτα διαγεῖν τοῦτο γὰρ τὸ ἐξωκοιτεῖν. Probabilior redderetur conjectura, si ἐξωκατακοιτεῖν legeretur. Verum prior quoque lectio suspicioni nostræ aliquid verisimilitudinis conciliat; longeque plus fulcimenti adhuc accederet, si aliquis ms. codex ἐξωκατακοίτους nobis repræsentaret. Apud Nicetam in Vita Ignatii lege Δέων ὁ καλούμενος κατακοίλιας : sed nihil hic ad rhombum. Tempore Leonis Armenii, et ante itidem, clerici palatini non in palatio sed foris in privatis ædibus commorabantur, et tertia circiter vigilia noctis ad Elephantinam (portam) congregabantur, indeque ad ecclesiam abibant et matutinas preces Deo persolvebant, ut scribit Joannes Curo-palata in Leone Armenio. Postea in aula seu regia habitabant, eo quod 120 interfectores Leonis Armenii nocte Nativitatis Domini his clericis im-

misti templum ingressi essent et Leonem trucidandi occasionem nec frustra captassent. Quid si ex aethiopia quoque mos extra patriarchicum pernoctandi fuit? erant olim isti excothacali sacerdotes, postea ab patriarcha quopiam in patriarchalium diaconorum numerum redacti, ut patriarcha diebus solemnioribus ministris honoratioribus non careret, ut patet ex ipso Codino c. 9, p. 66, 8 et sequentibus.

Magnæ fuerunt auctoritatis *excothacæli*, quam ex his pauculis Codini verbis colligat, p. 4, 11: Ουτοι κάθηνται ἐν τῇ θείᾳ καὶ ἱερᾷ συνόδῳ μετὰ τοῦ ἀρχιερέως. Chartophylæci, uni ex istis, inveniunt aliquid item episcopi διὰ τὸ προκαθῆσθαι αὐτὸν τῶν ἀρχιερέων, ὅπῃκα δύο τούτους συνέρχονται κατὰ τινα χρέαν καὶ συνεδριάζειν κατὰ ταυτέν πρὸ τῆς εἰς τὴν ἀγιωσύνην σου εἰσελεύσεως. Verum pro chartophylæce rescripsit Alexius Comnenus. Exstat *Novella* ejus inter illas quas cum *Ecloga* seu *Synopsi Juris Romani* edidit Leunclavius.

Eorundem sit mentio in concilio Florentino tanquam auctoritate et dignitate in clero Græcico valde excellentium: Καὶ τὸν πάπαν ὁ πατριάρχης ἡσπάξατο ἱστάμενον ἐν τῇ παραιᾷ, ἡμεῖς δὲ καθήμενοι τὴν δεξιὰν αὐτοῦ καὶ τὴν παριὰν σὺν τοῖς ἐξωκατακοίτοις. Παρταγνομένου ἐν αὐτῷ τοῦ βασιλέως τοῦ ἁγίου, τῶν καρθηναλέων καὶ πάντων τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν ἐξωκατακοίλων. Hactenus de *excothacæli* in genere.

Quod autem net ad *œconomum*, qui primus inter *excothacæli*, ejus officium his verbis describit Codinus, p. 3, v. *penult.* Ὁ μέγας οἰκονόμος κρατῶν πάντα τὰ κτήματα τῆς ἐκκλησίας καὶ πᾶν τὸ ἐσοδιαζόμενον ἐξ αὐτῶν· καὶ οἰκονομεῖ τῷ ἀρχιερεὶ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ. Quæ sic interpretatur Junius: *Magnus œconomus, qui in omnes possessiones ecclesiæ auctoritatem habet, omnemque redditum qui ex eis percipitur. Ministrat autem sacerdoti summo et ecclesiæ hac œconomica procuracione.* Quanto brevius et distinctius dixisset *magnum œconomum esse illum qui in omnes facultates prœventusque ecclesiæ jus habet procuratorque est episcopi simul ac ecclesiæ.* Breviter eundem descripsit Balsamon: Καὶ ἔχει τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων τὴν πρόνοιαν ὁ μέγας οἰκονόμος. Natum est autem illud ὁ μέγας ex recentium Græcorum ambitione, qui officiis et dignitatibus titulum μεγάλου admodum liberaliter præponebant, et sæpe duo officia, ceteroquin paria, aliter non distinguebant quam vocis τοῦ μεγάλου appositione. Qua in re longe parciores et restrictiores sunt semperque fuerunt Latini; qui et ad omnes, etsi virtute et eruditione præstantes, raro hoc elogium quasi prænomen aut cognomen transtulerunt, cum tamen apud Græcos nihil sit frequentius quam illud ὁ μέγας. Sæpe ex musca μέγαν elephantem facere solent. Et jam quoque ex 121 ingenio fastu μεγάλου titulo iustitice sese circumspiciunt, ὁ μέ-

γας ῥήτωρ, ὁ μέγας σακελλάριος, ὁ μέγας οἰκονόμος, cum sint omnium prope mortalium longe minorum propter jugum Turcicum. GRÆTS.

[P. 5 *penult.* ὁ μέγας οἰκονόμος. *Œconomum* munia recenseat uberius Allatiana. Ὁ μέγας οἰκονόμος τῶν κτημάτων ἀφαιλεῖ εἶναι ἱεροδιακόνος. Ὅταν δὲ λειτουργεῖ ὁ ἀρχιερεὺς, φορῶν τὸ στιχάριον αὐτοῦ καὶ τὸ ὠράριον ἴσταται ἐν τῇ (δεξιᾷ καὶ ἠ. Μ) μὲν εἰς τῆς ἁγίας τραπέζης, βιστάζων καὶ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ καὶ τὸ ἅγιον βιβλίον. Προσφέρει δὲ καὶ τὸν μέλλοντα χειροτονηθῆναι κληρικὸν τῷ ἀρχιερεὶ. Ἔστι δὲ καὶ ἐπὶ πᾶν κτήμα τῆς ἐκκλησίας, ἐξετάζει εἰσόδους καὶ ἐξόδους καὶ λογαριασμοὺς ἀπὸ πᾶν πράγμα τῆς ἐπισκοπῆς. Κρατῶν καὶ χαρτουλάριον ἀναφέρει ταῦτα, καὶ τετράκις τοῦ χρόνου (δὲς τοῦ ἐνιαυτοῦ Μ) ἀναφέρει τῷ ἀρχιερεὶ, ἐπισκοπεύων καὶ τὴν χρεωσμένην ἐκκλησίαν, πάντα τὰ ὑγαθὰ αὐτῆς, μέχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ ἐπισκόπου. Ἔστι δὲ καὶ εἰς τὰς χρίσεις ἐν τῇ δεξιᾷ τοῦ ἀρχιερέως. Addunt alia: Ἔστι καὶ ἐπὶ ψήφους τοῦ ἐπισκόπου πρῶτος, διανέμων καὶ τὰ δικαιώματα τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, τὰ εἰσερχόμενα δίκαια τῆς ἐπισκοπῆς. Uno verbo Regia scripserunt: Ὁ μέγας οἰκονόμος ἔχει τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων ἐπιμέλειαν. *Œconomum* diaconum tantum voluere posteriores Græci: Joannem enim Tabennisiotam Zenonis tempore ex presbytero et œconomο patriarcham Alexandrie factum memorat Theophanes: idem sub Heracleona Paulum GP. pariter patriarcham ex eodem officio presbyterique dignitate refert assumptum. Ab imperatore quondam instituebatur; ab Isaacii Comneni tempore a patriarcha. Zonaras in Isaacii Comneni Vita: Τὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων οἰκονομίαν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀπένειμι μέχρι τότε τοῦ μεγάλου οἰκονόμου πρὸ χειρὶς ὡς παρὰ τοῦ βασιλεύοντος, ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦ σκευοφύλακος, ἵκενος δὲ καὶ ἀρχωσὸν τὴν τοῦ πατριάρχου ἐξ τῆς ἐξουσίας. Vide Balsamonem in Canon. 9 edicij Theophili. GOAR.]

CAPUT III.

Quis magnus sacellarius et quis ὁ τακελλίου.

Ὁ μέγας σακελλάριος appellatur a Joanne Citrio ὁ ἐπὶ τῆς μεγάλης σακέλλης. Αἱ δὲ τοῦ σακέλλου vocatur quoque ὁ ἐπὶ τῆς μικρᾶς σακέλλης ἤγεον ὁ σακελλάριος. In Turcogræcia non male dicitur *sacellius*. Quid vero σακέλλη seu sacella seu σακέλιον seu σακέλην seu σακέλλιον? His enim nominibus utuntur recentiores Græci, a quibus sacellarii magni et minoris nomina deducunt. Σακέλιον, inquit Smidas, βαλάντιον, μαρσύπιον, ἐξ οὗ καὶ σακελλάριος. Hesy chius: σακέλλα, ὄρου τὸ χρυσὸν τίθεται. Σακέλλιον ὁμοίως. Nec dubium nomen hoc a Græcos venisse ex Latino seu potius multis communi vocabulo, *saccus*, *sacculus*, *sacculus*, extrito altero c. Hinc Germanicum *säcklein* et *seckel* pro *locutis*; et *seckelmeister* questor, *præ-*

fectus sacculi seu saccelli. Quare si duos istos propriis nominibus afficere velimus, tum *ὁ μέγας σακελλάριος* erit nobis *der gross oder grosse seckelmeister*, ὁ τοῦ σακελλίου seu sacelli *der klein seckelmeister*, 122 quia ecclesiae pecunias curabant, asservabant, expendebant. Et haec est primaria appellationis huius ratio, petita nimirum a *sacculo*, hoc est ab arario ecclesiastico, cui praerant. GREYS.

[P. 4. Ὁ μέγας σακελλάριος. Ἀπὸ τοῦ σακελλίου dictus. Σακέλλιον, βάλαντιον, μαρτύριον, ait Suidas: loculorum itaque et pecuniarum custos est sacellarius. Hanc expositionem mihi suggerit Balsamon Medit. de protoscedico: Παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις σάκελλον παρὰ τὸ διοικεῖν καὶ φυλάττειν ἐστὶ. Λέγεται οὖν σακελλάριος ὁ τῶν μοναστηρίων διοικητής. Viri Latinorum ignari dirige vel corrige linguam: mentem percipe, quasi dicat: «Sacellum administrationis custodiaturque rationem secum vehit; ubi ergo sacellarii mentio, confestim monasteriorum administrator obversetur oculis.» Optime: nam et Stephanum Persam, quem Nicephorus patriarcha ταμίαν τῶν βασιλικῶν χρημάτων, Theophanes σακελλάριον vocat. Quod igitur œconomus magnæ ecclesiae, ille sacellarius monasteriis praestat; ut nimirum eorum bonis custodiendis invigilet. Perpende haec ex Allatiani excerpta: Ὁ μέγας σακελλάριος ἐπισκοπεύων καὶ ἐρευνοῦν τὰ ἀνδρῖκια μοναστήρια ἐκ πάντων τῶν συνερχομένων δικαιωμάτων. Ἐπαίρει δὲ λογαριασμοὺς, εἰσόδους καὶ ἐξόδους, βίους δὲ καὶ πολιτείας τῶν μοναχῶν ἐρευνοῦν, καὶ δις (τρις; M) τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀναφέρει αὐτὰ τῷ ἀρχιερεῖ. Ἔστι δὲ καὶ εἰς τὰς κρίσεις εἰς τὰ δεξιά τοῦ οἰκονόμου. Adjungunt alia: Προσφέρει καὶ τὸν μέλλοντα χειροτονηθῆναι εἰς ἱερέα, στηρόμενος πλησίον τοῦ μεγάλου οἰκονόμου. Non omnium porro et ubique sitorum monasteriorum praefecturam sibi vindicat sacellarius, sed, ut aiunt Regia num. 1059, τῶν κατὰ τὴν πόλιν καὶ τῶν περατικῶν, eorum quae in regia urbe nec non et trans portum in *Sycena sive Galatensi regione sunt condita.* (M: ὁ μέγας σακελλάριος φορῶν τὸ στοιχάριον αὐτοῦ καὶ τὸ ὄρβριον στήκει ἐν τῷ εὐωνύμῳ μέρει τῆς ἀγίας τραπεζῆς, βασιτῶν πρὸ ἕξιον ριπέδιον.) GOAR.]

Interim alia quoque munia obibant: nam *magnus sacellarius potestatem habet in virorum et mulierum monasteria, quae in urbe administrato utitur illo qui antistes monasteriorum appellatur*, de quo Codinus in quinta pentade, sicut et ὁ τοῦ σακελλίου adiutorem habet ἀρχοντα τῶν ἐκκλησιῶν, de quo in quinto quinario. GREYS.

[Ib. Ἐχων ἐπιτοργόν. Allatiana (et M) vocant χαρτουλάριον. Et quo percipe χαρτουλάριον scribam inferiorem denotat.] GOAR.]

Non absimilia Balsamon: *Magnus sacellarius curam gerit monasteriorum, tam eorum quae sunt intra urbem quam τῶν περατικῶν*, hoc est quae sunt in Pera seu Peræa, cum civitatis Imperatricis decima tertia regio sit Pera seu Peræa, ut patet ex descriptione urbis Cpolitanae, inter cuius regiones

locum decimum tertium obtinet *Sycena*, quae alio nomine *Pera* et hodie *Galata*. Cum ergo ad Cpolitanae urbem pertineat, non immerito curam et inspectionem habet *sacellarius* in monasteria quae in Pera sita sunt, quaeque Balsamon vocat *Peratica*: a Pera enim urbe deduxit hoc nomen.

Minor sacellarius seu *sacellinus catholicas ecclesias sua in potestate habet et sacelin sive sacellium*, inquit Codinus. Ubi mentio sit sacelli, ne cogites curam ecclesiarum excludere *sacellium* proprie dictum. Et quamvis in descriptione officii *magni sacellarii* denuo non repetatur cura *sacellæ*, attamen ipsum nomen id satis indicat: nemo enim proprie, imo forsam ne apte quidem nominatur 123 absolute *sacellarius*, eo quod curat tam virorum quam virginum monasteria. *Minori sacello* tribuit Balsamon, in sua disceptatione de chartophylace, etiam curam et administrationem emphyteusium. Ait enim: Ὁ σακελλίου *praefectus sacelli* curam gerit τῶν καθολικῶν ἐκκλησιῶν, *catholicarum ecclesiarum* (inepte interpret *ecclesiarum in genere*; quem errorem non semel errat), πρὸς δὲ καὶ ἐμφυτεύσεων τὴν διοίκησιν. GAETE.

[Regia de sacello praeposito ac ejus appellatione: Ὁ σακελλίου τῶν καθολικῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἐμφυτεύσεων τὴν διοίκησιν ἔχει. σάκελ γὰρ παρὰ Ῥωμαίοις τὸ διοικεῖν ἐστὶ καὶ φυλάττειν. ἀπὸ τούτου μετωνόμασται σακέλλη ἡ τοῦ; κακουργοῦς φυλάττουσα, καὶ τὸ σακκούλιον. Allatiana de eodem: Ὁ σακελλίου, ὅταν λειτουργεῖ ὁ ἀρχιερεὺς, ἱστῶμενος καὶ αὐτὸς ἐν τῷ ἀγίῳ βήματι εἰ; ὑπὲρ ῥεσάν τοῦ ἀρχιερέως. Ἐχων δὲ ἐπισκοπεύειν τῶν γυναικείων μοναστηρίων ἐρευνοῦ καὶ ἀναθωρεῖ αὐτὰ κατὰ τὴν τῶν ἁγίων κανόνων ἀκρίθειαν. Κρατῶν δὲ φυλακὴν τῆς ἐκκλησίας καὶ τοὺς ἐν φυλακῇ ἀποστελλομένους; πρὸς τοῦ ἀρχιερέως, κρατῶν αὐτοῦς. Elucidant haec Simeonis Thessalonicensis verba: Ὁ σακελλίου τῶν εὐαγώνοικων κατὰ τὴν πόλιν διερευνοῦ καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς ἐπιμελεται εὐταξίας, καὶ μᾶλλον ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ τε καὶ τῷ βήματι, μὴ ποτε καὶ παρὰ τὸ δέον εἴη γενόμενον καὶ τὰ ἱερά ἀμελεῖται. Ex his τοῦ σακελλίου nominis suas rationes collige: primam, quod ut sacellarius mulierum monasteriorum, ita hic virilium bona custodiat; alteram, quod patriarcha eum curarem, σακέλην σακέλιν vel σακέλλιον dictum, sub sua dispositione teneat. Balsamon Medit. de chartoph. et protecl. l. VII Juris GR: Ταυτὸν ἐστὶν εἰπεῖν φύλακα, σακελλάριον καὶ τὸν σακελλίου. Παρὰ γὰρ Ῥωμαίοις τὸ σακέλλιον παρὰ τὸ διοικεῖν, καὶ ἡ τοὺς κακουργοῦς φυλάττουσα πατριαρχικὴ σακέλλη ἐντεῦθεν καὶ οὐκ ἄλλοθεν μετωνόμασται, ὡπερ δὲ καὶ τὸ σακούλιον. Λέγεται γοῦν σακελλάριος ὁ τῶν μοναστηρίων διοικητής, καὶ ὁ σακελλίου ὑποκοριστικῶς ὁ τῶν καθολικῶν ἐκκλησιῶν φρονιτιστής. Nusquam itaque τὸν σακελλίου minorum sacellarium affirmaveris, qui majores regit ecclesias, nec sacellarii potestati subjectus dignoscitur, cui licet locu cedat (monastica quippe sacellario commissa,

et alia quævis ad monachos spectantia summo cultu prosequitur orientalis Ecclesia, non veretur auctoritatem, et ambo ex æquo patriarcham suis obsequiis colunt et ei in jure dicundo assident. (M: Ὁ σακελλίου ἐστὶν οἰκέτης τῆς πρώτης πεντάδο; κρατῶν καὶ τὴν φύλακὴν τῆς ἐπισκοπῆς, ἔχων οὖν καὶ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ αὐτοῦ τῶν μοναστηρίων γυναικείων τὴν σκέψιν.) GOAR.

[P. 4. Τὰς καθολικὰς ἐκκλησίας. Virorum monasteria et in eis constructæ ecclesiæ viris tantum, mulierum mulieribus sunt apertæ. Ea vero ecclesiæ quæ viris et mulieribus, quales sunt parœciæ, patet, καθολικὴ est. Auctor vitæ Nili junioris: Βλέε αὐτὰ ἐν τῇ καθολικῇ τοῦ κάστρου. Interpretes posuit *cathedralem*. Verum non cathedrales modo, sed et parœciæ maxime monasteriis opponuntur: catholicas autem ecclesias monasteriis opponit Balsamon jamjam lectus, quod hæc sacelli præfectio, illas (etsi minus nobiles) ceu præfectum superiorem nactas sacellario subjectas astat. Sunt itaque catholicæ ecclesiæ eadem quæ parœciales, cum pleræque hujusmodi reperiantur in urbe CP., cathedralis unica, magna nimirum ecclesia. Catholicis et monasticis ecclesiis adjungit Jus GR. fol. 265 εὐκτηρίους οἴκους, ecclesias nimirum non dedicatas, et vel in agris vel in urbibus cunctis pervias, at parœciæ jure privatas: Κἀν μοναστήρια ὄσι, κἀν ἐκκλησίαι καθολικαί, κἀν εὐκτήριοι οἴκοι. Adverte demum auctorem Balsamoni socium tam virorum quam mulierum monasteria sacellario, communes vero ecclesias CP. repertas sacelli præfecto regendas tribuere, 124 Allatiana vero sacellario virilia, alteri feminea deputare; quæ quidem diversa licet, potuere tamen alio et alio modo variis temporibus disponi. GOAR.]

In Turcogræcia subditur alia cura, nempe supplicum et confugientium ad ecclesiam. Interea non expungitur cura proprie dicti *sacelli*; tametsi nescio quam vere Turcogræcia hoc munus sacellio transcribat, cum ibidem paulo post idem munus assignet protecdico, τοὺς πρόσφυγας ἀναδέχεσθαι, *confugientes ad ecclesiam recipere*, ut interpretatur Turcogræcus Crusius. Utut sit, ὁ σακελλίου a *minori sacello pecuniario seu ærario* nomen habet, ut *major sacellarius* a *major* *sacello*, non aliunde; neque talis nominatur nisi respectu ad curam sacelli. Quare non satis assequor quod Balsamon affirmat in Melete sua de chartophylace et protecdico: Τὸ σακελλίον παρὰ Ῥωμαίους εἶναι παρὰ τὸ διοικεῖν καὶ φυλάττειν. Aut enim loquitur Balsamon de derivatione vocis; et tunc σακελλίον non magis est παρὰ τὸ διοικεῖν καὶ φυλάττειν quam παρὰ τὸ τυπτεῖν καὶ μάχεσθαι. Aut loquitur de significatione vocum; et tunc verum est *præfectum sacellio* seu *sacellarium* esse διοικητὴν καὶ φύλακα, et hanc præfecturam esse φύλακην, *custodiam*. Sed non ideo omnis φύλαξ est *sacellarius*, nec omnis φύλακὴ *custodia sacelli*, sed ille tantum φύλαξ est *sacellaris*, cui *sacella* credita est, et illa tantum *custodia*

PATROL. GR. CLVII.

sacellæ, quæ circa *sacellam* occupatur. Alioquin si omnis phylax esset *sacellarius*, etiam opiliones et caprarii essent *sacellarii*, quia sunt φύλακες, *custodes*, ut alias absurditates taceam. Quodsi quilibet aliud *sacelli* nomen obtinuit, ejus curatorem seu custodem quo minus *sacellarium* vel *sacellium* appelles non impedit. Ἡ τοὺς κκυόργους δὲ φυλάττουσα πατριαρχικὴ σακέλλη ἐντεῦθεν καὶ οὐκ ἄλλοθεν μετωνόμασται, ὡσπερ δὴ καὶ τὸ σακούλιον. GRETS.

[P. 4. Σακέλιον, vel ut scribit Balsamon σακέλλην, *patriarchalem carcerem*, in quo nimirum clericos sibi subjectos, si soutes fuerint, patriarcha coarctat. GOAR.]

Sed nec a custodia nec propter custodiam patriarchicus carcer dictus est *sacella*, sed aliam ob causam, quæcunque illa fuerit: alioqui omnis carcer, quatenus custodia est; vocaretur *sacella*; quod non est ita; sicut et apud Germanos non omnes carceres, sed certi quidam vocantur *sacci*, *sack*, non ob custodiam præcise, quia alioqui omnes carceres appellarentur *sacci*, quia omnes sunt custodiæ, sed alias ob causas, quas nominis impositor spectavit. Quoad carcerem, *sacellæ* nomen tulere virginum monasteria, cum sint quasi quidam carceres, quia nulli egredi licet nisi gravissima urgente causa, nec sine honesto comitatu, qui ducant et reducant, ut præcipitur in 46 canone Trullano. Et huc spectant illa quæ in Turcogræcia p. 205 ex Augustano ms. Pachymeris codice adnotantur: Οὗτος (ὁ μέγας σακελλάριος) ἐπιτηρεῖ τὰς ἱερὰς σακέλλας, δηλονότι τὰ γυναικεία μοναστήρια. Si quis ob hujusmodi sacellas earum curatorem velit quoque *sacellarii* nomenclaturam tulisse, cum hoc non pugnabo, dummodo non abnuat *sacellarium* primario nominatum 125 a sacello pecuniario seu ab ærario, ut supra diximus. S. Anastasius Sinaita in suo Hodego dicit *sacellarium* esse nomen Syriacum: σάκελλα γὰρ τὸ δέχεσθαι εἶρηται, nam *sacella* est *receptaculum*, a *recipiendo* sic dictum. Nec mirum *saccum* et *sacellum* omnes linguas pervagatos etiam in Syriacam irrepisse.

Ex his quæ hactenus dicta, facile erit judicium facere quam vera sint quæ de *sacellario* et de *præfecto sacelli* Junius commentatur p. 245 et 246. *Nomen est ambiguum σακελλάριος*, inquit Junius. Sit ita, quandoquidem Joannes Citius τὸν ἐπὶ τῆς μικρᾶς σακέλλης etiam *sacellarium* nominat, cujus plura forte exempla non reperies; aptius *sacellius* vocabitur, si uno nomine vocari velis. Nam modo *personarum respectu* dicitur, qui *sacris hominibus et Deo dicatis præfectus est, modorum locorumque; puta is qui templis domibusque sacris*. At ὁ τοῦ σακελλίου non modo parietibus templorum præerat, sed et clero ad illa templum pertinenti, et confugientibus quoque ad illa templa: hoc enim est κρατεῖν τὰς καθολικὰς ἐκκλησίας. Ergo et ὁ τοῦ σακελλίου non modo in res et loca, sed et in personas jus habuit, atque ac

magnus sacellarius. Cadit ergo hæc Juniana distinctio: *Hominum procuratio et prefectura dicitur saccellaria, locorum vero saccellium*. Ex quo auctore probas hoc discrimen? Quis ille qui priore illo vocabulo tua notione utitur? Certe *saccellarium* deducit Balsamon a *sacella*, et hanc a *sacello*, ut et τὸν τοῦ σακελλίου, quod ait esse ὑποκοριστικὸν seu diminutivum, a *sacello* seu *sacello*: nam diminutivum a diminutivo formari, ut a *sacello* *sacellium*, sicut Latine a *sacculo* *sacellum* *sacellulum*, nemo nescit.

Nec verum illud: σακελλίου, id est verum ad *sacras aedes et sacella pertinentium*. Nihil minus, quia nihil hic de sacellis quæ Latinis *sacella*, *cappellæ*, unde *sacellanus* et *cappellanus*; nec τὸ τοῦ σακελλίου a sacris sacellis, quæ sunt *cappellæ*, nomen habet; nec ad curam ejus spectabant sacræ vestes, vasa, reditus et id genus alia ad templâ seu sacella sacra (quas Græci vocant *παρεκκλησία*; seu *παρεκλήσια*) pertinentia, quia hæc alios curatores habebant, ut ex ipso Codino notum est p. 3; noster autem *sacellarius* et *sacellius* nomen hoc habent a *sacello*; et si primam originem repetere velimus, a *sacco*, ut supra probatum est.

Coronidis loco addamus et hoc *sacellarii* nomen eadem formatione et notione ne Latinis quidem ignotum fuisse. Ascribam verba Onuphrii ex libello de interpret. obscurarum vocum ecclesiasticarum: *Sacellarius, alias saccellarius, a sacello pecuniarum quas erogabat dictus, etc. Hunc hodie thesaurarius representat. Cujus muneris Bibliothecarius (Anastasius) sæpe mentionem facit. Dicitur autem est a sacco saccellarius, vel a sacello, id est parvo sacello, saccellarius; quæ vox apud Augustinum exstat in commentariis Psalmorum*. Hæc Onuphrius. *Sacelli* nomen pro thesauro seu xerario usurpat quoque Corippus De laudibus Justiani iv, 354; ubi quem memorat, fuit Calinicus iste *sacellarius*, sed *zalicus*, non ecclesiasticus. S. Gregorius Magnus 126 l. iv, epist. 34, nominat se *sacellarium* Romanum. Putavi interdum, inquit Baronius (tom. VIII, anno Christi 595, num. 17) in *textu Gregorii pro sacellarium legi debere saccellarium, quasi a sacellis sumptum nomen, quod satis ipse Gregorius docet, dum ostendit sacellarium fuisse thesaurarium pecuniæ publicæ, cujus rei gratia oportuit ipsi creditos esse pecuniarum sacculos, ob idque sacellarium dictum esse. Huic meæ sententiæ suffragatur idem Gregorius in epistola ad Honoratum diaconum, ubi agens de solutione consuetæ pecuniæ pro dignitate consulari adipiscenda ait: « Magis ex se agat dilectio tua, quatenus oblati in sacella consuetudinibus honores mereatur accipere. » Ubi per *sacella* certum est intelligi principis pecuniariam capsam, et proinde per *sacellarium* thesaurarium. In quam sententiam et Isidorus, « *Fiscus, inquit, est sacculus publicus.* » Sed nil opus ulla mutatione; nam et *sacellarius* est *saccellarius* a *sacello*, simplici *c*, vel a *sacella*.*

A quam nobis paulo ante Corippus descripsit, quia Latini Græcos imitati aliquando alterum *c* expungunt. Idem ergo est *sacellarius* et *saccellarius*. Quapropter probare non possum ejusdem magni viri discrimen, quod statuit hunc in modum: Apud Latinos, si *saccellarius* scribitur a *sacellis*, thesaurarius ecclesiæ intelligitur; si vero per simplex *c*, *sacellarius* a *sacello*, qui scilicet *sacello* (*cappellæ*) præest, significatur. Secus se res habet, ut ex dictis planum relinquitur. Vide etiam Cujacium. Observat. x, 27, ubi de *saculario* a *sacculo* et *saccellario* a *sacello* multa scribit, etsi alio significato horum nominaum.

CAPUT IV.

De chartophylace.

P. 4. Chartophylacem male vocant Leunclavius et alii *chartularium*: nam *chartularius* alterius officii et inferioris nomen est, contineturque in nona pentade officiorum ecclesiasticorum: at *chartophylax* principum locum tenet, quippe quartus inter exocatacælos. Junius Latine *præfectum chartis* nominat, nescio quam idonee. Ego libenter vocem retineo Græcam. Unde componatur et derivetur, liquet absque meo admonitu. Plus tamen significat quam ipsa vocabula fronte prima præ se ferant. Quocirca Balsamon in sua disceptatione de chartophylace refutat illos qui volunt *chartophylacem* παρωνυμίζεσθαι ἐκ τοῦ φυλάττειν μεμβράνα; καὶ κωδίκια, quamvis si nomen præcise considerare velimus, hæc notatio a veritate non recedat: sed in impositione nominum moment sapientes non tam videndum esse a quo, quam ad quid nomen imponatur. Ea de causa licet a custodia *chartæ* nomen traxerit, longe tamen plura ad ejus curam et administrationem pertinebant: ipse enim sua in potestate habebat ἐκκλησιαστικὰ χαρτῆρα δικαιοῦματα, litteras in quibus jura et privilegia **127** *Ecclesiæ continebantur*; uno verbo *archivum* dicere possis. Κριτής τῶν ὄλων ὑποθέσεων τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ἔχων τὰς γαμικὰς ὑποθέσεις, *judex omnium ecclesiasticarum causarum et matrimonialium controversiarum*. Ἄλλὰ καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς τῶν κληρικῶν ὑποθέσεσιν ἔκδικος, ὡς δεξιὰ τοῦ ἀρχιερέως χεῖρ, quin et in cæteris clericorum causis *cognitor et judex est, et tanquam dextra patriarchæ manus*; quo nomine afficitur etiam a Balsamone, qui *chartophylacem* οὐ et *labra* patriarchæ vocat, atque esse patriarchæ id quod Moysi fuit *Aaron* et *Baruch Jeremiæ*; cujus chirotoniam et ordinationem copiose describit. Fieri namque consuevit cum impositione manuum et appensione βουλωτηρίου de pectore instar *rationalis* Aaronici dependentis, claviumque traditione, quorum omnium mysteria fusius enarrat Balsamon, ipse etiam hoc munere aliquando functus, ut testatur in disceptatione quadam matrimoniali l. vii Juris GR tom. I, fol. 458, qui et his verbis officium ejus exaggerat: Τὰς πατριαρχικὰς διαγνώσεις καλλιγραφεῖ καὶ ὑπογραφαῖ; οἰκείαις καὶ σφραγῖσι κατεμπειδοῖ, καὶ

μεγάλου δικαστηρίου προκάθηται, και δικαιοδοτεῖ A κατά μὲν παντὸς ἀνθρώπου, και οἷας ἀν. εἴη τύχης και φύσεως, περι ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων και σφαλμάτων ψυχικῶν διορθώσεως, κατά δὲ ἰερωμέ- μένων και μοναχῶν περι πάσης ἐγκληματικῆς και χρηματικῆς αἰτίαςσεως.

Etiam ante episcopos seiebat, quæ prærogativa cum multorum telis olim appeteretur, defensa est proprio edicto ab Alexio Comneno, quod Leunclavius edidit totumque recitat Balsamon in sua *Melite* seu disceptatione pro chartophylace contra proteclidicum, qui et ipse chartophylaci litem de loco et statione moverat, sed Balsamonem patronum et advocatum non indisertum et in hoc munere satis exercitatum reperit; quem solum ait ex toto τῶν προκαθημένων numero honestatum esse geminis ecclesiasticis ordinibus, nimirum *episcopatus* et *secreticis*, quia non modo causas temporales cognoscebat tanquam iudex, sed et spirituales animæque salutem concernentes dijudicabat, eamque fere his in rebus potestatem habebat, qua nunc præditi sunt episcoporum nostrorum vicarii.

Olim quoque aurea tiara insignitus foras prodibat, licet hunc morem jam sua ætate desiisse Balsamon scribat. In festo tamen sanctorum notariorum maxime magnificus erat chartophylax; cuius gloriam ita describit Balsamon ad Photii Nomocanonem tit. 8, c. 1: "Ὁ κατά καιροῦς χαρτοφύλαξ ἀπὸ τοῦ παρόντος; ἰδίχτου δικαιούται καθάλλικεῦσιν κατά τὴν λιτὴν τῶν ἁγίων νοταρίων τὸ πατριαρχικὸν ἔλογον μετὰ ὀθονίου λευκοῦ." Εἶδει δὲ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ὡς καλθηναρίου πατριαρχικοῦ σκέπεσθαι μετὰ τῆς χρυσοῦς τιάρας, ἥτις και ἐν τῷ χαρτοφυλακίῳ ἀπόκειται. Græci cardinalem vocant καρδινάριον, καρδινάλιον, καλδινάριον, mutato ρ in λ.

Suos habebat in hoc munere ministros, et inter cæteros 128 duodecim notarios. Locus in quo jus dicebat, et quæ suæ functionibus erant, tam asservabat quam peragebat, χαρτοφυλακίον dicebatur; quod nomen reperies toin. I Juris Græco-Rom., fol. 256, et de notariis chartophylaci subservientibus mentioni quoque sit fol. 249. Scribitur et χαρτοφυλακίον a Suida, de quo hanc præscribit regulam, D nesio quam veram: Τὰ παρὰ τὸ φυλάσσω πάντα διὰ τοῦ ἴωτα γράφεται και προπαροξύνεται, ὅσον χαρτοφυλάκιον, θησαυροφυλάκιον, σκευοφυλάκιον και τὰ τοῦτοις ὅμοια, πλὴν τοῦ σιτοφυλακίου.

Porro cum Balsamon et alii chartophylacem omnibus omnino præponere videantur, sive negotiorum sive privilegiorum magnitudinem et multitudinem species, merito mirari possis, cur Codinus tantæ dignitatis virum quarto loco in prima pentadecollocet. An ordinem dignitatis non servavit? An et cæteri *exocatacali* episcopis anteponebantur, tametsi diaconorum quasi munere fungerentur, sicut et jam in Ecclesia Romana diaconi cardinales antecediunt omnes episcopos? Et certe isti *exocatacali*

videntur in Cpolitana Ecclesia quasi *cardinales* fuisse.

Coronidis loco addamus definitionem chartophylacis quam Turcogræcia affert fol. 203 ex Pachymere Augustiano: Χαρτοφύλαξ ὁ πᾶσαν ὀπισθεσιν διάγων. Quæ tamen definitio restringenda, ne cæteris *exocatacalis* nihil prorsus quod agant remaneat.

Apud Joannem Citrium proponitur hæc quæstio: *An liceat antiatiti, præsentate chartophylace, alteri cuius committere potestatem signandi vel sigillandi (τῷ σημειοῦσθαι), idque vel semper vel tantum semel aut aliquoties.* Respondet Citrius non licere: nam τὸ σημειοῦσθαι τὰ παρεμπιπτόντα, signare quæ in dies incidunt, *inviolabiliter chartophylacis officio annexum esse, nisi forte huiusmodi quid faciendum sit longe dissito in loco; tum enim præsentem mittere posse quem velit. Absentis autem vel ægrotantis vicem obire commentariensem.*

De chartophylace ita scribit Anastasius Bibliothecarius in notis ad Actionem secundam synodi octavæ abs se in Latinam linguam conversæ: *Chartophylax interpretatur chartarum custos. Fungitur autem officio chartophylax apud Ecclesiam Cpolitanaam quo bibliothecarius apud Romanos, indutus videlicet insulis ecclesiasticorum ministrorum et agens ecclesiastica cuncta prorsus obsequia, exceptis illis solis quæ ad sacerdotale specialiter ac proprie pertinere probantur officium. Sine illo præterea nullus præsulum aut clericorum a foris veniens in conspectum patriarchæ intromittitur; nullus ecclesiastico conventui præsentatur; nullus epistola patriarchæ missa recipitur, nisi forte a cæteris patriarchis mittatur; nullus ad præsulatum vel alterius ordinis clericorum sive ad præposituram monasteriorum provehitur, nisi iste hunc approbet et commendet, atque de illo ipsi patriarchæ suggerat et ipse præsentet.* GRETS.

129 [P. 4. Ὁ μέγας χαρτοφύλαξ. Regia: Ὁ δὲ μέγας χαρτοφύλαξ οὐκ ἔστιν, ὡς τινὲς φασι, φύλαξ τοῦ σεκρέτου και θυρωρὸς (τοῦτο γὰρ τῶν ὀστικῶν ἔστιν ἀρχαίον ἐπάγγελμα), ἀλλ' ἔστιν ἐπισκοπικῶν δικαίων φροντιστῆς και ὀνομαί δικαίῳ τῶν ἀνηκόντων τῷ πατριάρχει. Alia ejus munia in Allatianis occurrunt. Ὁ μέγας χαρτοφύλαξ, ὅταν λειτουργεῖ ἀρχιερεὺς, ἵσταται (ἀλλάσσει και ἵσταται M) πλησίον τῶν ἁγίων μυστηρίων (θυρῶν M). Λέγει ὁ αὐτὸς ἀρχιδιάκονος, Προσέλθετε τῷ βασιλεὶ και Θεῷ. Ἔστι δὲ και εἰς τὰς κρίσεις τὰς εἰστροχόμενας ἐν τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ ἐκ προσώπου τοῦ ἀρχιερέως διδόναι παρ' αὐτοῦ τὰς ἀποφάσεις πάσας. Ἐχων δὲ και τὰς ἱερολογίας τῶν μνηστειῶν, ἱερολογῶν αὐτάς και ἀπιστέλλων τῷ ἱερὶ τοῦ ναοῦ τοῦ δεῖνος, εὐλογεῖν αὐτάς. (Ἔστιν οὖν και εἰς μνηστειῶν ἀρραβῶνος γενομένου ὑπ' αὐτοῦ, και ἀναγράφει ὄνομα τοῦ ἱερέως τοῦ μέλλοντος εὐλογῆσαι τὸν γάμον. M) Ἔστι δὲ και ἐν ταῖς χειροτονίαις τῶν ἀρχιερέων προσφέρειν τὴν χειροτονούμενον ἀρχιερέα. Ἐχων δὲ αὐτὸς χαρτούλην, ἀναγράφει τὰς τῶν ἐπισκόπων ἀποφάσεις και αὐτὰς τῷ

ἀρχιερεὶ ἀναφέρει. Adde (cum M) : Ἐν τῇ ἀγία με-
ταίψαι αὐτὸς λέγει, « Ἱερεῖς, προσέλθετε. » Ἔστι δὲ
καὶ ἐκ προσώπου ἀρχιερέως εἰς πᾶσαν κρῖσιν διδύ-
ναι τὰς ἀποφάσεις. Hinc ejus tribunal, de quo Ju-
ris GR. p. 258, episcopatus nomine decoratum a
Balsamone in 9 can. Trull. Ἐπεὶ δὲ τὸ μεγαλειὸν
τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου διάφορα μὲν σέκρετα ἔχει
ὑφ' αὐτὸ, καὶ ἰδικῶς δὲ ὠρίσθησαν τῷ σεκρέτῳ τοῦ
χαρτοφυλακίου τὰ ἐπισκοπικὰ δίκαια, καὶ ὁ κατὰ
καιρὸν χαρτοφύλαξ ἐνεργεῖ δικαίῳ κατὰ καιροῦς
ἀγνωτάτου πατριάρχου πάντα τὰ τούτῳ ἀνήκοντα ὡς
ἐπισκόπῳ (ἀφορίζει γάρ, διορθοῦται ψυχικὰ σφάλ-
ματα, διακόνους καὶ ἱερεῖς ἐπιτρέπει χειροτονεῖσθαι,
τὰ πῶν ἱερολογίων πινακία ἐκτίθεται, καὶ ἄλλα
τοιαῦτά τινα), καλῶς ἐπισκοπεῖον κληθήσεται τὸ
χαρτοφυλακίον. Hinc ejus administri ἐπισκαπει-
νοὶ dicti Juris GR. fol. 171 et 172. De aliis ejus mu-
nitiis et privilegiis videndus Balsamon Meditato de
eo composito Juris ejusdem GR. 7, acta et subsigna-
tiones ejus fol. 235 et 270, quos sibi titulos vindica-
rat, ipse chartophylax perorans in actis 6 synodi,
P. Francisci Combessii diligentia propediem com-
plendis, eloquitur : Ὁ ἀμαρτωλὸς ἐγὼ καὶ πάντων
ἐλάχιστος Ἀγάθων, ἀνάξιος διάκονος καὶ χαρτοφύλαξ
τῆς ἐνταῦθα ἀγιωτάτης τοῦ Θεοῦ Μεγάλης Ἐκκλη-
σίας, καὶ τοῦ εὐαγοῦς πατριαρχικοῦ σεκρέτου πρῶ-
τονοτάριος καὶ καγκελλάριος δεύτερος. Unde vero
μεγάλου appellatio eidem accesserit, refert Canta-
cuzenus II, 1 : Τὸν χαρτοφύλακα ἐπεὶ μὴ ἐδοῦλετο
(Ἀνδρόνικος) ἀπὸ τῆς τοῦ χαρτοφύλακος ἀξίας εἰς
ἐτέραν μείζονα μετενεχθῆναι, αὐτὴν αὐτῆς ἐποίησεν
ἐντιμωτέραν, μέγαν χαρτοφύλακα προσαγορεύσας
καὶ ἀπ' ἐκεῖνου ὡς δεῦρο τῷ χαρτοφύλακι ὠρίζεται
τὸ μέγας. Legant hæc qui Græcorum miseræ li-
bentius ac facilius insultanturī pristinæ eorum digni-
tati obtrectant, et vanæ imputant ambitioni ut offi-
ciis et dignitatibus non parce τὸ μέγας præponant,
et sæpe duo officia cateroquin paria aliter non dis-
tinguant quam vocis τοῦ μεγάλου appositione. An
injurie vero factum? An non ordō clarior, ubi
unus alium quadam eminentiæ præcedit nota? Si
œconomus in ecclesia Blacherneni, si alius in Χρυ-
σοπηγῆς, cur Ecclesiæ Magnæ œconomus, ut iis di-
gnior vel ab eis dignoscendus, μεγάλου nomen re-
cuset? Videntur, inquit, inanium titulorum cre-
pitacula. Verum si apud te imperatorum decreta
ecclesiasticas dignitates titulis istis argentia, si
nihil ipsius ecclesiæ splendor, si ratio jam prolata
nil obtineant, vide ne Latinam Ecclesiam paribus
probris objicias, ac non absimili ratione tibi sit ei
facili ad obloquendum ore conviciandum. GOAR.]

130 CAPUT V.

De sceuophylaxe et protecdico.

Sceuophylax est is quem multis in locis custodem
appellant; cui in supellectilem sacram arbitrium et
auctoritas. Τῶν ἱερῶν χειμηλίων τὴν ἐπιμέλειαν
ἔχει ὁ μέγας σκευοφύλαξ, inquit Balsamon. Nec ali-
ter Codinus: Sceuophylax κρατῶν τὰ σκευή τῆς
ἐκκλησίας. Quidam vertunt *sacristam*, non incom-

mode, nisi forsitan refragetur judicium illius, qui
res veteres novis vocibus significanter exprimi pa-
tienter ferre non potest. Hinc σκευοφύλακιον, ubi
sacrum instrumentum asservatur. Neque enim
agnoscit Suidas σκευοφυλακεῖον convenienter re-
gula suæ, de qua antegresso capite p. 125 in.
GRETS.

[P. 4. Ὁ μέγας σκευοφύλαξ. Allatiana (et M) :
Ὁ μέγας σκευοφύλαξ στήκεται ὅταν λειτουργεῖ ὁ ἀρ-
χιερεὺς ἐμπροσθεν τοῦ σκευοφυλακίου, καὶ εἰ τι δ' ἀν-
χρειασθῶν ἐκ τοῦ σκευοφυλακίου, αὐτὸς ἀποδίδει,
ἦτοι: σκεῦος, βιβλίον ἱερὸν, κηροῦς καὶ ἀλλαγῆς, ὑπο-
κρατῶν καὶ τὸ σκευοφυλάκιον τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ
πᾶν σκεῦος τῆς ἐκκλησίας, ἔχων δὲ καὶ τὰς χηρευο-
μένας ἐκκλησίας εἰς τὴν αὐτοῦ ἐπίσκεψιν, καὶ τὰ
ἱερὰ αὐτῶν πάντα. Ἔστι δὲ καὶ εἰς τὰς κρίσεις, φυ-
λάττων καὶ τὰ δίκαια τῶν εἰσερχομένων εἰς τὴν ἐκ-
κλησίαν διὰ τοὺς κληρικῶς μέχρι τοῦ διανέμειν αὐ-
τοῦς ταῦτα. Illis alijunge: Δις τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀναφέρει
τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ ἔστιν εἰς τὰς κρίσεις. Brevius Re-
gia: Τῶν ἱερῶν χειμηλίων τὴν πρόνοιαν ἔχει. GOAR.]

Protecdicus vertitur a Bonifacio *primarius actor*.
Rectius *primus defensor*. Ejus officium erat, teste
Codino, τὸ ἀντιλαμβάνεσθαι τοὺς αἰχμαλώτους, cu-
ram gerere captivorum. GRETS.

[P. 4. Τοὺς αἰχμαλώτους. Quos nimirum ipsi
Christiani sibi volunt servos facere. Blastares c.
33 τοῦ E στοιχείου. Οἱ τῆς βοηθείας δεόμενοι, οὗ-
τοι ἄρα εἴεν οἱ τῇ ἐκκλησίᾳ προσπεφυγότες, ἐπη-
ρείας δυναστῶν ἐκτριπέμενοι, ἢ πρὶν τι παταίσαν-
τες ἢ εἰς δουλείαν ἐλκόμενοι καὶ ζητούντες ἐπικου-
ρίαν, δι' οὓς καὶ οἱ ἐκδικοὶ γίνονται. De his Alexii
Novella 11 Juris GR. l. II. Regia vero aliquoties ci-
tata: Ὁ πρωτεύδικος ἔχει τὴν οἰκονομίαν τῶν ἐκ-
δικίων, καὶ τὸ ἀντιλαμβάνεσθαι τοὺς ζητούντων τὴν
ἐκκλησιαστικὴν βοήθειαν χάριν ἐλευθερίας καὶ τῶν
λοιπῶν προσφύγων, εἴτε ἀντιποιεῖσθαι καὶ ἐκδ. καί
ἀπὸ τῶν ἐπηρεαζόντων αὐτούς. GOAR.]

Vocatur ab eodem κριτῆς τῶν ἐγκληματικῶν ὑπο-
θέσεων, judex controversiarum quæ in accusatione
versantur. GRETS.

[P. 4. Ὁ πρωτεύδικος. Allatiana, ὁ πρωτεύδικος
κριτῆς (ἐκ προσώπου τοῦ ἀρχιερέως M) μετὰ δώδεκα
(τῶν δύο M, qui infra: οἱ δύο ἐκδικοὶ κρῖνουν μετὰ
τοῦ πρωτεύδικου μικρὰς ὑποθέσεις) ἐκδικίων μικρὰς
ὑποθέσεις τὰς εἰσερχομένας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ (ἐρευνᾷ).
Ἀναφέρει δὲ ταύτας τῷ ἀρχιερεῖ. Ejus tribunal ad
S. Sophiæ vestibulum: Εἰς τὸ προσκήνιον τοῦ νεῶ,
ὁ πρωτεύδικος κληθήσεται. (Nicetas.) GOAR.]

Quocirca non probo descriptionem quam Turco-
græcia adducit fol. 218: Ὁ πρωτεύδικος ὁ τοὺς
πρόσφυγας ἀναδεχόμενος, qui *confugientes ad eccle-
siam recipit*, ut interpretatur 131 auctor Turco-
græciæ, sed male. Nam *confugientium* ad ecclesiam
cura pertinebat πρὸς τὸν τοῦ σακελλίου, ut supra
dictum c. 3. Itaque, si definitio hæc probanda sit, ali-
ter explicari debet, ut per πρόσφυγας intelliga-
mus illos qui ex captivitate ad Christianos spe li-
bertatis *confugiunt*, non autem illos qui *confugiunt*

ad ecclesiam tanquam ad asylum imponentis gratia. Dicitur *πρωτέδικος* respectu aliorum *ἐκδικῶν* seu defensorum: plures enim erant; ad quorum munus pertinebat quoque pauperum et infirmorum cura, ne opprimerentur a potentioribus, ut docet Balsamon in sua de chartophylace et protecdico disceptatione. Et olim quidem laici hoc officio fungebantur, postea tamen clericis commissum est. Protecdicum retulit inter exocatacælos Xiphilinus patriarcha, ut c. 2 diximus: antea enim minoris subcellii magistratus erat. *Ἐκδικεῖον* apud Balsamonem locus est ubi ot *ἐκδικοί*, quæ muneris suis sunt, asservant, consultant et peragunt. *Ἐκδικησις* est ipsa defensio seu τῶν *ἐκδικῶν* actio.

Observandum est etiam in Romana Ecclesia fuisse antiquitus *defensores*, unumque ex illorum numero præcipuum, qui *primus defensor* audiret. Quorum officium breviter describitur (verba Onuphrii refero) a Pelagio in *Rescripto* ad Antoninam patriciam, quæ postulabat monachum fieri *defensorem*, in quo ostendit officium monachi et *defensoris* convenire non posse: *Illis enim, inquit, oratio, labor tantum (competit): at iis cansarum cognitio, conventiones, actus, publica litigia, et quæcumque vel ecclesiastica instituta vel supplicantium necessitas poscit.* Ex decreto Urbani patet procuratoris nomine intelligi quemlibet ecclesiasticarum rerum administratorem, ut verbi gratia præpositum, œconomum, vicedominum, defensoris nomine advocatum sive castalium et iudicem, etc. Quorum quidam defensores sine adjectione, quidam defensores regionarii dicti sunt, quod scilicet in singulis regionibus distributi essent. Quorum primus vel princeps primicerius defensorum dicebatur, magnæ in Ecclesia Romana existimationis. Hæc Onuphrius in explicat. vocum ecclesiastic. Docet Baronius *regionarios defensores* institutos fuisse a S. Gregorio anno Domini 508, ut sicut erant septem *regionarii notarii* et totidem *regionarii diaconi*, ita etiam essent septem *defensores regionarii*, cæteris dignitate præstantiores; de quibus qui plura cupit, is Baronium consulat anno Christi 598. GRETS.

[P. 4. *Συνόδω*. Non omnium vel ex cunctis provinciis episcoporum quorundam simul coactorum concilio *σύνδος* est: constant eam ex more pontifices in urbem advenæ. Ab ea tamen primi sex diaconi requæunt abesse: οὔτοι κάθηται ἐν τῇ θείᾳ καὶ ἐπα̅ συνόδω. Similibus in synodis, quæcumque lib. III et IV Juris GR. legis, sunt definita. GOAR.]

Hæc de prima pentade officiorum et officialium ecclesiasticorum. GRETS.

132 CAPUT VI.

De secunda pentade officiorum et officialium.

[P. 4. *Ἡ δευτέρα πεντάς*. Quid est quod quinarium titulus superior, sicut et hic promisit, at non ita velut hic quinque officiales exposuit? Respondeo, protecdico quondam quinarium tertii primam sedem obtinente, prout Allatiani catalogi declarant in Euchologio, primum quinarium plures officialibus

A quinque non continuisse: at vero postmodum superioribus adnumerato, ne se dejectos quinarium secundi officiales conquererentur, primo visum est illum aggregandum. *Ἄλλὰ γε*, dixit in præcedentibus Matthæus Iatrus, καὶ πρωτέδικος συναριθμεῖται τοῖς, senarium componeret, nisi quinarium non esse vellent esse retentum. Rationem profert Joannes Citrius Resp. 8 Juris GR. l. v: Τὸ δὲ τοῦ πρωτέδικου ὄφελιον ἐν τοῖς ὑποδεδικασίᾳ ἢν ἐκπαλαί, ὕστερον ἐν τοῖς ὑπερέχουσιν συνετάγη παρὰ τοῦ τῆς μακαρίας λήξεως πατριάρχου ΚΠ. Γεωργίου τοῦ Σεφιλίνου. Promotionis origo fuit lucrum ex hujusmodi ortum officio, quod nullus nisi invitus deserchat, ut volente patriarcha superiorem locum teneret: vel ambitus honor suggestit evectioem, ne qui officio ditescerat, semper in humili sede jaceret. Vide Balsamonem in can. 34 Carthagin. GOAR.]

In secunda continentur 1 protonotarius, 2 logotheta, 3 ὁ κανστρῖσιος, 4 referendarius, 5 ὁ ὑπομηματογράφω. GRETS.

[*Ibid.* *Ὁ πρωτονοτάριος*. Explicat ejus officium Allatiana: *Ὁ πρωτονοτάριος* ἐστάμενος ἐν τῷ ἀγίῳ βῆματι εἰς ὑπηρεσίαν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ὀψώσεως δίδοται νῆψιμον τῷ ἀρχιερεῖ, κρατῶν καὶ τὸ δικήριον. Γράφει δὲ ὅτι ἂν βούλεται ὁ ἀρχιερεὺς μηνύματα εἰς πάντα ἀρχοντα. Ἀναθεωρεῖ δὲ καὶ τοὺς νομικοὺς δις τοῦ ἐνιαυτοῦ, σκεψάμενος δὲ καὶ συμφωνήσεις, πράξεις, ἐπιθήκας καὶ ἐλευθερίας. Καὶ ἀναγέρει τὰς εἰσερχομένας υποθέσεις τῷ ἀρχιερεῖ. (M: *Ὁ πρωτονοτάριος* ἐστάκει ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εἰς ὑπηρεσίαν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ κρατῶν τὸ καλαμάριον αὐτοῦ παρτοταται ἐμπροσθεν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ γράφει ὁ τοιοῦτος εἰ τις χρεῖα ἐστίν. Ἀναθεωρεῖ καὶ τοὺς νομικοὺς, γράφει καὶ διατάξεις, καὶ ἐλευθερίας, καὶ προστάγματα καὶ τὰ τοῦτων ὅμοια.) GOAR.]

Post exocatacælos primus est protonotarius, inquit Joannes Citrius. Ex quo liquet, quare vocetur *θύρα τῶν ἐξωκατακολλῶν*, nimirum quia proximus a primis est et quasi janua seu primus ingressus ad exocatacælos. GRETS.

[*Ibid.* *θύρα τῶν ἐξωκατακολλῶν*. Eo quod officium adeptus inter omnium supremos et ἐξω τῶν κατακολλῶν incipiat numerari. Protecdico vero nondum evecto superius erat adhuc protonotarius *θύρα τῶν ἐξω κατακολλῶν*, janua ad numerum sex illorum patriarcha inferiorum attingendum. At de exocatacælis uberius alibi loquæmur. Est et cat. logus in Euchologio protecdicum exocatacælorum, protonotario rejecto, recensens ultimum; verum orta inter eos lite, pacem, quam citius, pro libito patriarcha conciliabit. GOAR.]

Hinc evanescent commenta Junii, qui de *janua* seu *thyra* multa nugatur ex usu non *Orientalium*, sed suo. Ait *θύραν* seu *januam* dici, *quisquis aditum ad superiorem præbet; quem Latine*, inquit, cum *Festo admissivum aut cum recentioribus admissivalem commode nuncupaveris*. Quo fit ut ex

protonotario faciat ostiarium seu janitorem *exocatacelorum*. Quis autem unquam audivit **133** protonotarium esse θυρωρόν seu ostiarium? Θύρα igitur, hoc est *janua*, nominatur, non quod sit *janitor* seu *admissionalis*, sed quia est proximus ab *exocatacelis*. Nec est quod Junius a *Janizaris* subsidium petat: alii enim nomen hoc non a *janua*, sed ab alio longe diverso vocabulo deducunt, ut in *Pandecte Turc.* videre licet.

Illud in super festivum est, cum ait *protonotarii fuisse ut quæ foris a catacelis vel per catacelos ad patriarcham afferebantur, ea acciperet*. Quo auctore hoc affirmas? Nam dicenti duntaxat si crederemus, omnia crederemus, etiam aperte falsa. *Protonotarii* scilicet curare *pittacia*, ut inquit *Codinus*. *Pittacia*, ait *Cujacius* ad tit. 37, lib. xii cod. Justiniani, **B** sunt *rationes et commentarii annonarum militarium*. Eodem nomine significantur etiam *epistolæ, album, notaria*. Ita in jure civili: hic *militares annonæ* locum non habent. Est ergo *πιττάχιον* proprie quod nos vocamus, *ecclesiastica consuetudine et appellatione, breve* hinc *breve apostolicum*, et Germanicum *brief* pro *epistola*, et in *Annalibus Latino-Barbaris* *brevigerulus, ein briefstrager*, seu *breviculum* seu *breviarium*, unde Germani suum *brevier* formarent, pro libro sacerdotali ex quo horæ canonicæ persolvantur. Occurrit hæc vox *breve* aliquoties in legibus Francicis et in synodo Meldensi can. 4. *Glossarium*: *Πιττάχιον, pittacium, brevis*. Anna in *Alexiade* sua: Καὶ τὰ βιβλία εἰς μέτρον τηνεκαῦτα προὔκειτο· βρεβία ταῦτα ἡ συνήθεια οἷδε καλεῖν, ἐν οἷς ἀναγράφεται τὰ ἐν ἐκάστῳ τεμνεῖν ὄντα χειμήλια. Hæc notavit *Pithæus* ad *leges Francicas*. Hujusmodi ergo *brevibus* conficiendis præerat *protonotarius*, et posset forte ὁ εἰς τὰ *πιττάχια* unico et etiamnum *ecclesiasticis functionibus usitato* vocabulo dici *abbreviator* vel potius *breviator*; qua voce utitur etiam *Justinianus Novell. 105*. Est etiam *breve*, et per consequens *pittacium, inventarium*; quod ab *Optato l. 1* vocatur *commemoratorium*. Item *brevis: brevis*, id est *index, auri et argenti Cæciliano traditur, adhibitis testibus*. Et absolute *indicem* et *summariam rei comprehensionem* significat. Inde in legibus Francicis et apud *Nithardum Histor. l. iv* verbum *inbreviare*, hoc est aliquid in **D** breve seu *inventarium* referre. De *pittacio* vide etiam *Hieribertum Rosweidum* nostrum in *Onomastico* ad *Vitas Patrum*. *Zonaras* in concilio *Carthaginensis canones*: Βρεβίον ἢ ἐπιτομὴ λέγεται καὶ σύντομος γραφή. Βρεβίον γὰρ κατὰ Λατίνους τὸ τέμνω, καὶ βρεβίτας ἢ συντομία.

P. 4. De origine vocis *πιττάχιον* hæc *Moschopolus*: Πιττύχια Δωρικῶς; τὰ λεπτὰ περιτμήματα τῶν δερματιῶν, ἀφ' οὗ ἡμεῖς *πιττάχια* λέγομεν. **GRETS.**

[*Moschopolus* *πιττύχια* *Dorice* pronuntiat, et *membranas* sive *pelliceam chartam* sive *pergameum* significat. In eodem sensu audies vulgus *Græcorum* *λεμπρήνῳ* dicere. Nonnunquam tamen *diploma tabulas breve codicillos* refert; tumque materiam

ne contempleris, sed in scriptis lectisque tibi istendum. **GOAN.**]

134 Etiam *Latine Ecclesie protonotarius* usitatus fuit, qui et *primicerius notariorum*; de quo vide *Onuphrium* in *Explicat.* vocem *obscurarum ecclesiarum*.

Sequitur *logotheta*, quem *Nicetas l. vii rerum* et *Manuele* *gestarum* *Latinis* ait esse *cancellarium*, qui a *cancellis* nomen habet, ut ipsum nomen satis indicat. *Erat moris*, inquit *Casaubonus* in *Flavium Vopiscum*, *ut principum et magistratum secreta* (ita vocarunt loca ubi de negotiis pro ratione muneris quisquis sui tractaturi conveniebant) *in aditu primo vela et deinde cancellos habent*: *Græci* hoc vocant *κυχλίδα; θυρωράτους*, ut et *Cassiodorus* *fenestras januas*. Qui *vela servabant, velarii dicti*, qui *cancellos, cancellarii*. Vox non admodum antiqua, nec multo ante *Vopisci* tempora cæpta usurpari. *Cancellariorum præcipuum munus erat, ut ad cancellos hærerent, admissiones curarent, et ne quid tumultus, ut fieri amat in turba, audiretur prospicerent*. *Simillimum munus hodie in curia eorum qui ostiarii dicuntur; quare ut re, sic et nomine conveniunt, quod acceperunt hi ab ostio, illi a cancellis qui pro ostio erant*. Hæc origo nominis, quod successu temporis amplissimæ dignitatis tam in *Ecclesia* quam in *regum et principum aulis* indicium esse cœpit. Vide *Onuphrium* lib. jam sæpius citato, et *Cujacium* in *Paratitlis* ad lib. 1. *Cod. Justiniani*, tit. 51.

Redeamus ad *logothetam*; qui a *ponendis* seu *discutiendis rationibus* hoc nomen traxit. Hinc *discussor rationum* a quibusdam appellatur; et forte non male *rationalem* vocaveris, etsi *rationalis* generali notione quivis *procurator* dicitur, ut docet ad *Lampridium* et *Capitolinum* *Casaubonus*. Sed nil vetat *generalem notionem* restringere, præsertim cum *Codinus* dicat *logothetam esse eis τὸ λογογραφεῖν, ad conficiendas et scribendas et discutiendas rationes*. Talis profecto nec male nec absurde *rationalis* appellabitur. Hinc etiam non inepte appellabitur *λογογράφος*: si enim ejus est *λογογραφεῖν*, cur non *παρὰ τὸ λογογραφεῖν* appellaretur *λογογράφος*? Non ignarus sum quid in *codice Justiniano* lib. x, l. 1, de *logographis* decernatur, et quid ad illam quoque legem tradat *Cujacius*: sed nos *ecclesiasticarum duntaxat appellationum vim et originem* hoc loco indagamus et pro viribus explicamus. **GRETS.**

[**P. 4.** Ὁ *λογοθέτης*. Hæc de illo *Allatiana*: Ὁ *λογοθέτης* ὑποκατῶν τὴν βουλλαν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ εἴτε ἀν γράφει ὁ ἀρχιερεὺς, σφραγίζεται παρ' αὐτοῦ. Ὁμοίως καὶ εἰς πᾶσαν εἰσοδὸν τῆς ἐπισκοπῆς. Ἔστι δὲ καὶ εἰς τὰς χρεῖσεις. Πραττεῖα κρατῶν καὶ τῶν δισκῶν μετὰ τοῦ ἀγίου ἀντιδώρου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, διδομένου τοῦ κατακλαστοῦ παρὰ τοῦ ἀρχιερέως. Quale *patriarchæ sigillum* et qualis fuerit ejus *scriptio*, hæc loca ex τῶν *σημειώσεων καὶ σιγγιλλίων, ex publicis instrumentis et brevibus sigillatis* demonstrant *Juris GR.* p. 236: *Εἰς ἐπίσητον*

είχε τὸ μνητὶ Ἰουλίω, ἐπιναμῆσεως πέμπτης, διὰ τῆς πατριαρχικῆς καὶ θαλασσι χειρὸς. Ἀπώρητο δὲ καὶ κάτωθεν μολιθδίνῃ βούλλῃ, ἔχουσα ἐν μὲν τῷ ἐνί μέρει τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον παλάμαις φέρουσαν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ἐν δὲ τῷ ἐτέρῳ γράμματα ταῦτα, ἡ Γερμανὸς ἑλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος 135 ΚΠ. νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικῆς πατριάρχης.) Mensem itaque et indictionem propria manu scribebat ille, nomen bulla sive sigillum indicabat. Hæc vero modo plumbea modo cerea coloris viridis fuit. Vidisti plumbeam : adverte modo ceream. P. 240 : Εἶχε τὸ μνητὶ Ἰουλίω ἐπιναμῆσεως ἧ', καὶ τὴν κηρίνην πρασίνην σφραγίδα. P. 242 : Εἶχε τὸ μνητὶ Ἰουλίω ἐπιναμῆσεως ἧ', διὰ τῆς πατριαρχικῆς καὶ θαλασσι χειρὸς, καὶ τὴν συνθήκη μολιθδίνῃ συνήθει διὰ μολιθδίου σφραγίδι ἐθεοαῶθη, καὶ ἐπεδόθη μνητὶ Ἰανουαρίῳ ἐπιναμῆσεως ια', ἔτους 575'. Annum porro nos apponobat patriarcha ; hic ceu exemplo tantum adjungitur. Et p. 259 : Τῇ διὰ μολιθδίου σφραγίδι ἐπιστάθη καὶ ἐπεδόθη μνητὶ Νοεμβρίῳ ἐπιναμῆσεως ια' ἔτους 575'. Est insuper alius Cantacuzeni de sua coronatione loquentis insignis locus, III, 36 : Πατριάρχης δὲ ἐπέει τὴν ἀξίαν ἀμείβειν οὐκ ἐτήν, εἰς σεμνότερόν τι περιέσθησε τὸ σῆμα, καὶ ἐν ταῖς ὑπογραφαῖς ἠερᾶνῳ χρώματι ἔχρητο· colore inter cæruleum et viridem medius est, Cæsarium videlicet more. Gradus enim hic est inter colores ut primus sit purpureus, tum ruber sive flammeus, tertius violaceus, quartus cæruleus, deinde subviridis sive cæsius ; sequitur viridis purus, qui prasius, quem excipit citrinus etc. ; de quibus c. 3. GOAR]

P. 4. Addit Codinus ejusdem logothetæ fuisse τὰς δημοσιακὰς καὶ ἀρχοντικὰς ὑποθέσεις λογογραφεῖν. Junius vertit : *Logotheta rationibus et quidem rationibus ad populum principemque sacerdotum pertinentibus præscribendis præest.* Male : vertendum enim : *Logotheta præest discutiendis et conscribendis rationibus, tam quas reddunt qui ex plebe quam qui ex ordine ecclesiastico.*

Exstat apud Joannem Citrium quæstio, ἐν τοῖς ἀρχοντικοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἀξιώμασι τίς πρῶτος καὶ τίς δεύτερος, etc. Responsio est : Primus est magnus œconomus, secundus magnus sacellarius, etc. Isti enim, et alii quos Citrius commemorat, habebant ἀρχοντικὰ ἀξιώματα, ἵουμπερ negotia sunt et appellantur ἀρχοντικά ὑποθέσεις, non autem illa tantum, quæ ad ipsum patriarcham seu episcopum pertinent. GRETS.

[Ibid. Optime interpretes τοὺς ἀρχοντικούς ad ordinem ecclesiasticum pertinere æstimat : quo gradu vero non appositum. Sunt igitur ἀρχοντικοί, qui habent ἄφφικια ἀρχοντικά ecclesiæ CP. clerici ; quos Jus CR p. 215 et 269 vocat δεσποτικούς ἀρχοντας, eo quod patriarchæ obsequio mancipati (is enim δεσπότης est) procerum Ecclesiæ supremum attingant gradum. Ὑπόθεσις porro non rationem, sed negotium

A indicat. Simon Portius : ὑπόθεσις, ὕλη, ὑποκείμενον. GOAR]

Cæteram infra c. 5 ita describit Codinus magnam logothetam, ut prorsus in cancellarios nostros descriptio illa competat. Ait enim magni logothetæ esse curare imperatoris mandata et litteras ad reges, sultanos et toparchas.

Ibid. Post logothetam adest canistrisius ; quem Bonifidius in Jure suo Orientali vocat castrensem, male : nil enim loci castrensi in ecclesia et ecclesiasticis officijs. Dicitur ergo canistrisius quasi canistris a canistro. Jus ei erat eis τὸ κἀνστριον, inquit Codinus, in canistrum, καὶ εἰς τὸ ἀλάσσειν τὸν ἀρχιερέα. Ejus etiam munus erat patriarcham seu episcopum, quando vestes in re divina peragenda 136 mutandæ erant, adjuvare et induere una cum hieromnemone : sic enim Joannes Citrius : *Hieromnemone officium διακόνω ἐξ ἀνάγκης προσήκει, ἐπειδὴ συνυπουργὸς οὗτός ἐστι τῷ κανστρισίῳ εἰς τὸ περιτεθεῖναι τὴν ἱερὰν στολὴν τῷ ἀρχιερεῖ μέλλοντι ἱεροπραξεῖν.* Itaque canistrion nihil aliud videtur hic esse quam vestiarium seu locus vestium sacrarum, et ipse canistrisius nihil aliud quam is qui inter palatinas dignitates appellatur vestiaris. Fuit et in Romana Ecclesia peculiaris vestiaris dignitas et officium, ut ex Anastasio Bibliothecario docet Onuphrius. In Turcogræcia fol. 285 dicitur κανστρισίος, qui in liturgia tenet τὸ κἀνστριον τῶν θυμιαμάτων, quod ego turibulum interpretor, inquit auctor. At inscite : quis enim unquam audivit κἀνστριον esse turibulum ? nisi forte etiam canistrum sit turibulum : nam a canistro seu diminutivo canistrion fit canstrion per syncopen, idemque est quod κἀνσον, contracto κανσον, ita ut κανστρισίος integre sit κανιστρισίος, præfectus canistrion seu canistro ; cujus præfecturam extendit quoque Junius ad penariam. At nobis, et ipsi etiam veritati, nisi fallor, satius videtur canistrisii officium vestiaris circumscribere, et canstrii nomine nihil aliud accipere quam locum ubi vestes pontificales asservabantur, uno verbo vestiarium. GRETS.

[P. 4. Κανστρήνσιος ; quoque, nec non κανστρισίος ; et κανστρήνσιος scriptum reperies, ac pro variis Græcis characteribus Latinis quoque varie redditum. Sensus requiratur, ubi vix juvat character. Κανστρισίον ἀπὸ τοῦ κανστριου dictum videtur ; κἀνστριον vero panis benedicti lancem, vel potius turis arculam, vel denique canistrum recipiendis patriarchæ vestibus idoneum interpretor : κανσον enim idem quod πινάκιον vasculum apud Nicetam, pro variis lectionibus. Allatiana (et M) de canstrensisio : Ὁ κανστρήνσιος ἀλλάσσει τὴν ἀρχιερεῖ τὴν αὐτοῦ στολὴν, κρατῶν δὲ καὶ τὸν θυμιατόν ἐν τῇ λειτουργίᾳ, καὶ τὸν ἀέρα (velum calicis et disci) ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ χειρὶ, φαντίζων καὶ τὸ ὕψος εἰς τὴν λαὸν ἐν τῷ τριαδικῷ ὕμνῳ. κρατῶν δὲ καὶ τὸ κἀνώπιον τῶν ἀρωμάτων, καθ' ἑξῆς καὶ εἰς τὰς κρίσεις. GOAR.]

Referendarius a referendo nomen trahens hodie etiam in ecclesiæ usu manet : mittebatur ex officio

ad imperatorem καὶ εἰς μέγαν ἄρχοντα. Malo Junius ad *archidotem maximam* : nam ὁ μέγας ἄρχων dignitas erat palatina, ut clarum ex ipso Codino c. 2. GRETS.

[*Ibid* Suidas : Ῥεφερενδάριος Ῥωμαϊκὸν ἀξιωμαῖ ἐστίν, ἔχον ἀναφορεῦς. Nicetas in Alexio secundo : Τοῦ πατριάρχου σταίλαντος εἰς τὴν δέσποιναν τὸν ἑαυτοῦ ὑπρέτην, ὃς ἐκ τοῦ προβάλλειν εἰς τὰ ἄρχεῖα καὶ διαπορθεύειν τοῖς βασιλεῦσι τὰ βουλευτέα καὶ τὰς ἀποκρίσεις ἐξεῖθεν αὐθις μεταφέρειν παλατίου ὠνόμασται. Allatiana : Ὁ ρεφερενδάριος ἀποστελλόμενος εἰς ἄρχοντας καὶ M) μεγάλους ἀνθρώπους μηνύματα παρὰ τῷ ἀρχιερεὶ ἐγγράφως καὶ ἀγγράφως φέρει, καθεζόμενος καὶ εἰς τὰς κρίσεις. GOAR.

Ibid. Ὁ ὑπομνηματογράφος. Latine a *commentarii* seu *commentariensis*, scribendis *commentariis præfectus*, qui Græcis etiam ὑπομνηματογράφος et κομενταρίσιος, Nomen officii non tantum ecclesiastici, sed et politici, saltem apud Latinos, de quo multa Baronius ad Martyrolog. tom. XXVII die Martii. Bonifidius vertit *actuarius*. GRETS.]

137 [P. 4. Allatiana : Ὁ ὑπομνηματογράφος καθεζόμενος εἰς ψήφους ἐπισκόπων, καὶ γράφει, εἰ τι αὐτὸν ἐρίσῃ ἀληθῶς (οἱ ἀρχιερεῖς M qui addit : ἔστι δὲ οἰκέτης τῆς δευτέρας πεντάδος). Joannes Citri episcopus in Resp. juris GR. l. v : Νοσοῦντος μέντοι τοῦ χαρτοφύλακος ἡ ἀποδημῶντος ἀντ' ἐκεῖνου τῷ ὑπομνηματογράφῳ ἀνεῖται ἡ ἐκθεσις καὶ ἀνάγνωσις τῶν τοῦ χαρτοφυλακικοῦ σεκρέτου ὑπομνηματισμῶν. Ex quo ejus munus chartophylacis officio videtur conjunctum et operas etiam habere connexas. GOAR.]

Porro Joannes Citrius in suis responsis alio ordine collocat et enumerat has ecclesiasticas dignitates. Nam post exocata cælos primo loco ponit protonotarium, secundo ὑπομνηματογράφον, tertio logothetam, quarto canstrisium, quinto hieromnemona, qui apud Codinum primus est in pentade tertia, sexto referendarium, qui in pentade secunda quartum locum tenet. GRETS.

CAPUT VII.

De tertia pentade officiorum et officialium.

P. 5. Tertie pentadis primas tenet ὁ ἱερομνήμων, qui Bonifidio *sacrorum memorialis* et uno verbo *sacrimemor*, Junio deterius *sacrorum præsul*. Ego Græcum retinendum censeo, quando nulla vox Latina satis apta suppetit. GRETS.

[*Ibid*. Allatiana rursus : Ὁ ἱερομνήμων κρατῶν τῆ παραδόσει (φυλακῇ M) αὐτοῦ τὸν κώδικα (τὸ κοντάκιον M) τῆς ἐκκλησίας βουλλωθέντα παρὰ τῶν κληρικῶν καὶ τοῦ ἀρχιερέως ἐμβαλάντιον. Καὶ εἰ μὲν οὐκ ἔστιν ἐπίσκοπος, μᾶλλον ἐγκατατίθει ἐκκλησίαν νέαν. Σφραγίζει δὲ καὶ ἀναγνώστας. Hunc Græci volunt esse diaconum, cum subserviat pontifici, cui diaconi ex officio debent ministrare. Vide Citrium apte et erudite de hoc disserentem loco superiori nota citato. GOAR.]

De ejus officio hæc Citrius : *Hieromnemontis offi-*

cium ad diaconum necessario pertinet. Nam hic simul cum canstrisio subservit induendo sacris vestibus sacrificaturo pontifici. Si vero hieromnemnon sit sacerdos, solo nomine ἱερομνημονεῖ : neque enim ei licet ἐν ταῖς ὑπηρεσίαις τῶν ἀρχιερατικῶν στολισμάτων διακόνου τάξιν τηρεῖν. Videtur dicere hieromnemona pontifice sacris operante non posse diaconi officio fungi, si sit sacerdos, et sic solo nomine hieromnemona esse. Quod Citrius hausit ex recentiorum Græcorum erroribus, qui reprehendunt Latinos quod in eorum Ecclesia sacerdotes sæpe fungantur munere diaconi, dum sacrosanctum missæ sacrificium offertur. Improbe profecto, inquit Manuel Caleca contra Græcos IV, 21 : ignorant enim, quia is quidem qui quod majus est habet, etiam quod minus est ejusdem generis habet necessario, non autem e converso. Homo enim rationalem habens animam sensibilem quoque et vegetabilem sub ea habet : neque tamē, quæ vegetabili anima utuntur, sensibili etiam et rationali potiuntur. Atque itidem in aliis, sive humana sive divina inspicere quis velit.

138 *Nempe et Dominus, secundum hominem primus existens et maximus sacerdos, non ideo, quia ministri habitum et ministerium pedes ablundo monstravit, sacerdotii confudit ordinem. Et hic igitur sacerdos, quoniam inferioris sacerdotii gradus in se ipso continet, constat quia omnibus quæ sub se sunt legitime utetur. Hæc præclare Caleca, apud quem plura leges, si velis.*

Addit ad extremum Citrius injuste facere illos pontifices, qui hieromnemoni testimonia de vita et moribus eorum qui ad sacros ordines aspirant discutienda et examinanda tradunt : hoc enim pertinere ad officium chartophylacis.

Codinus hæc tria hieromnemoni tribuit, βλέπειν τὰς εὐχὰς ὀπισθεν τοῦ ἀρχιερέως, videre vota, hoc est suffragia, in electionibus, pone sacerdotem summum, vel a tergo summi sacerdotis, hoc est patriarchæ ; deinde κρατεῖν τὸν ἐνθρονιασμὸν, habere jus collocandi electum in throno, seu, ut vulgo loquimur, *enthronizandi* ; tertio κρατεῖν καὶ τὸ κοντάκιον τῆς χειροτονίας, habere etiam jus auspicandi seu canendi canticum in ordinatione cantari consuetum.

Ita quidem Janius, cui, quod κοντάκιον canticum interpretatur et hic fol. 40 et fol. 114, assentiri prorsus non possum. *Canticum* enim generale est : quidquid enim cani potest, id utique recte dici potest *canticum*. At κοντάκιον est peculiare quoddam genus, ut patet ex Græcorum libris ritualibus, sicut et apud eosdem εἰρημί, troparia, canones, oðæ, theotocia, στιχηρά, καθίσματα, προσόμοια, etc., peculiariora quedam sunt ecclesiastici ritus modulamina ; quemadmodum etiam apud Latinos versus, versiculi, anti, honæ, graduale, tractus, sequentia et similia tam in divino missæ sacrificio quam extra in precibus ecclesiasticis usitata. Quare per generalia vocabula idonee non exprimuntur.

Secundo vehementer dubito, num βλέπειν εὐχὰς

sit illud quod vult Junius : nam εὐχὰς pro suffragiis accipi apud Græcos, etiam recentiores, nescio num exemplo aliquo demonstrari queat. Latine quidem vulgo accipimus vota pro suffragiis : sed nescio num Græcis hæc notio recepta sit ; certe vix credo. Et quid tandem illud est, pone sacerdotem vota seu suffragia inspicere ? nisi istud ἐπισθεν usurpatur pro post, ut sensus sit, post pontificem inspicere suffragia, quæ Græcis et ipsi Codino passim ψήφοι, ab hieromnemone. Nec per εὐχὰς intelligi arbitror τὰς ἐγγραφὰς τῶν μαρτύρων, scriptas testium depositiones de vita et moribus ordinandorum, quarum examen ait Citrius commissum ex imperitia aliquorum hieromnemoni. In eam igitur sententiam inclino εὐχὰς significare apud Codinum preces seu preces, eumque nihil aliud velle quam hieromnemone tanquam diaconum pontifici in liturgia sacras preces recitanti pone assistere, eo modo quo etiam apud nos diaconi assistere sacrificantibus et preces quas recitant aspicere et folia litidem vertere solent. GRETS.

[P. 5. Qua de causa τὸν κώδικα τῆς ἐκκλησίας penes se tenet, patriarchicum 139 videlicet cærimoniale vel euchologium, orationum promptuarium, ut quæ sunt agenda dicenda suggerat. GOAR.]

Enthronismus seu enthroniasmus et jus contacii in chirotonia, hoc est ordinatione seu inauguratione, distincta sunt a priore munia. GRETS.

[P. 5. Reliquiæ sub altari reconditæ in ecclesiæ consecratione ἐθρονίζονται, teste Euchologio in eodem officio. Ipse episcopus consecratione perfecta sedens cum presbyteris ἐν συνθρόνῳ, in throno altare circumambiente, rursus ἐθρονίζεται vel ἐθρονιάζεται. Idem demum ad præsulatum primus evectus, concossamque sedem recenter occupans, verius ἐθρονιάζεται : unde Cedrenus in Constantio τὸν μὲν inquit Παῦλον ἐξορίζει, τὸν δὲ Μαρκεδόνην ἐθρονιάζει. Lego quam dilucide Juris GR. p. 431 ἐθρονισμόν pro sportula, quæ pendebatur ab episcopo pauperioribus clericis, cum in solium collocaretur : satius tamen asseram vel litteras ecclesiæ consecratæ, vel similes ipsius episcopi consecrati testes, vel denique ipsum ordinandi episcopi ac in solium collocandi ritum esse ἐθρονισμόν. Ea de causa observo hieromnemone adhuc tenere, prout subditur. GOAR.]

Ex his quæ de contacii et εὐχαῖ; diximus, quibus eruditus nullo negotio iudicium feret de illis quæ commentatur in scholiis suis Junius fol. 248, 249 ; quotiescunque enim contacium cantionem seu cantationem vertit, toties hallucinatur, nec ullo ex loco Codini verum et solidum errori suo patrociniū invenire potest.

Ascribam hic Anconitani cuiusdam origine Græci iudicium de contacio, cuius tam frequens in ritualibus Græcorum libris et in Codino mentio, qui super hæc re rogatus hunc in modum rescripsit : Κοντάκιον non Latinam vocem, sed Græcam esse arbitror, licet vernaculam Κοντός enim hodie Græcis

A est τὸ βραχὺ, τὸ σύντομον καὶ συνσταλμένον, id est breve, compendiarium et contractum. Proinde a brevitate canticis ejusmodi nomen inditum puto, non quidem quod omnium brevissima, sed quod inter brevissima sint. Hujusmodi vero nomenclatura nulli mira videatur, cum in Græcorum ritualibus huic similes nullæ reperiantur, imo etiam nonnullæ voces quæ vel Latinæ omnino sunt vel Latinis affines et ab illis quasi deductæ ; cujusmodi sunt ὠράριον, μανουάλιον, φακέλλιον et similia. Quin etiam si tempora et ætatem τοῦ ποιητοῦ τῶν κοντάκιων scrutemur, nomen τοῦ κοντακίου haud insolens videbitur, cum Romanus diaconus Eusesius, ut habetur in Menæis Græcorum mense Octobri die prima, primus τῶν κοντακίων auctor et concinnator Anastasii imperatoris ætate, id est circa annum Domini quingentesimum, floruerit, quo tempore pene corruptus et adulteratus erat Græcus sermo, ut hoc idem nomen ostendit et ejus ætatis locutio. Et hæc quidem recte ac docte Græcus iste.

Cæterum κοντάκιον adhuc unam notionem subiectam habet : significat enim etiam librum seu volumen seu codicem. Balsamon ad Marcum patriarcham Alexandrinum, Respons. 5 : Ἐχοντες τῶν συνήθων ἀγίων εὐχῶν ὑπαράλλακτα, ἃς μεταγράφεντα ἐκ κοντακίων καλλιγραφηθέντων, διὰ γραμμάτων Ἑλληνικῶν. Ἀπροσδιονύσως 140 trahitur a Glossario ad hanc notionem contacion de quo Codinus c. 7 ψάλλοντες τὸ κοντάκιον : nam hic contacion non est codex seu volumen seu liber, sed odarium sacrum, nempe illud cuius initium, Ἡ παρθένος σήμερον. Sic apud Citrium in Responsis ad Cabasilam (ἄρχων τῶν κοντακίων) per contacia non codices, sed sacras odas accipo. In nostro tamen proposito non injuria dubitari posset, num contacion librum an odarium significet : videtur enim τὸ κοντάκιον τῆς χειροτονίας esse liber ritualis, in quo ordo chirotoniæ seu sacræ ordinationis insit, quem hieromnemone teneat. Nihil desinio, sed solum suspicionem meam promo. Hæc de contacio, quod sæpius nobis occurret. GRETS.

[P. 5. Τὸ κοντάκιον χειροτονίας · Ordinationum omnium ordinem ac earum rituales librum : illum enim κοντάκιον hic manifestat, quamvis alibi librum missalem vulgo indicet, vel etiam brevem modulū inter officia divina decantandum, de qua nos abunde in Euchologicis. GOAR.]

P. 5. Secundum locum in hac tertia Pentade obtinet ὁ ἐπὶ τῶν γονάτων, minister a genibus, κρεμῶν τὸ ἐπιγονάτιον τοῦ ἀρχιερέως, appendens genuale patriarchæ seu summi sacerdotis. Ita Junius ; qui etiam τὸ ἐπιγονάτιον vocat instratum genuum, quia, ut inquit, cum patriarcha circumferebatur, ut perpetuum ipsius ad fundendas preces officium significaretur. Mystica explicatio, eaque propter pulchra et festiva. Forsan idem mysterium significatur per pulvinum, qui principum genibus subijci et in cum usum circumferri consuevit.

Addit Junius : Hoc autem ἐπιγονάτιον appendebatur

non patriarchæ, sed pluteo seu pegmati in quod pro-cumbere solebat oraturus, ut magnatibus fieri solot. Mirum, si ita est, appellari ἐπιγονάτιον, non potius ὑπογονάτιον. Logi meri. Ἐπιγονάτιον, quod in ritualibus Græcorum libris etiam ὑπογονάτιον appellatur, una est ex vestibus quibus episcopi sacrificium peracturi induuntur, dependens a lumbis super genua; unde etiam *supergenuale* nominatur. Qui igitur pontificem hoc ἐπιγονάτιον ex officio amiciebat, is erat ὁ ἐπὶ τῶν γονάτων.

Ascribam verba Balsamonis, quibus imperitia Junii proscribitur. Exstant responsa quædam Balsamonis tom. I Juris GR. ad nonnullas quæstiones, inter quas et hæc fol. 384, *an licite sacerdotes, qui hegumeni seu antistites sunt, item protopapas et episcopus, epimanicium et epigonatium condecorantur.* Respondetur: Τῶν ἐπιμανικίων καὶ ἐπιγονάτιων ἱερωτάτη ἐνδυμενία μόνους ἀρχιερεῖσι πεφιλονίκηται, *sacratissimus epimaniciorum et epigonatiorum amictus solis episcopis concessus est tanquam figuram Domini et Servatoris nostri Dei Jesu Christi gerentibus, et hinc etiam peccata remittentibus, et alia ad imitationem Christi facientibus quæ sacerdotibus non sunt concessa. Quare neque epimaniciorum neque epigonatiorum amictu insigniuntur. Nam epimancia typus sunt vinculorum, quibus Christi manus colligatæ fuerunt quando ad passionem tendebat. Epigonatium autem (supergenuale vocat interpretes) figura est lintei, quod induit Dominus cum 141 discipulorum pedes lavit. Quemadmodum igitur episcopis non conceduntur ea indumenta quæ patriarchis concessa sunt, ut saccus et polystaurion, vestis crucibus undequaque conspicua, ita nec ea privilegia quæ episcopis concessa sunt ad sacerdotes transferri possunt. Hæc Balsamon. Ex cuius verbis liquet epigonatium episcopale vestimentum seu indumentum esse, non autem id quod Junius lectoribus venditat. GRETS.*

[P. 5. Ἐπιγονάτιον ornamentum est ecclesiasticum, plus quam palmare, et quadrum, ex angulo et fune serico zonæ appensum, ac genu sinistrum, unde illi nomen datum, obumbrans, ut Ecclesiæ sponsum gladio super femur accinctum et armatum adumbret; ejusque soli pontifices ac præcipua dignitate præclari nacti sunt usum; et ab eo, qui pontificum zonis affligit minister, ὁ ἐπὶ, vel ut alii, ὑπὸ τῶν γονάτων appellationem hic accipit. De quo Allatiana: Ὁ ὑπὸ γονάτων, δταν ἀλλάσσουσι τὸν ἀρχιερέα, φορεῖ αὐτῷ τὸ ὑπογονάτιον, κρατῶν δὲ καὶ τὸν δίσκον ἐν τῇ λειτουργίᾳ διδομένον παρ' αὐτοῦ τοῦ ἁγίου ἄρθου τῷ λαῷ. GOAR.]

Vocatur etiam γονάτιον quasi *genuale*. Cabasilas in Glossario: Καὶ τὸ πον τινὰ ῥομφαλας περιζωνύουσι αὐτὸν, τὸ λεγόμενον γονάτιον, ὃ πρὸς σχῆμα ξίφους ἐσχημάτισται. GRETS.

[Ibid. Ἐπιγονάτιον. Alias ὑπογονάτιον. GOAR.]

Lepidum et risu dignum arbitror quod Salomon Sweiggerus, predicans Noricus, l. II sui Hodæpuri c. 62 vestem hanc vocat *πυγονάτιον*, a πο

gone seu barba. Ita pogonati nostri nusquam barbæ suæ oblivisci possunt.

Ibid. Tertius in tertia pentade est ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων, *magister libellorum supplicium*, Inquit Junius, seu *præfectus supplicationibus*: *hujus erat pro injuria affectis occidere imperatorem.* Non meminit hujus functionis Citrius, nisi forte apud Citrium legendum sit ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων pro ὁ ἐπὶ τῶν κρίσεων, quem ipse undecimo loco ponit. Nominat initio Codinus τὸν ἐπὶ τῶν κρίσεων, licet eum postea in nulla pentade collocet, si tamen primus officialium index est Codini. GRETS.

[Deest in Allatiana hoc officium, ut et sequens, accens ecclesiastici silentium, quietem et ordinem in secretis, hoc est pontificiis tribunalibus, indigentis. GOAR.]

Ib. Quartus est ὁ ἐπὶ τῶν σεκρέτων, quem *secretarium* dicere liceret, nisi *secretarii* vox usu recepto jam *actuarium* seu *scribam* seu *notarium* significaret. At noster iste ὁ ἐπὶ τῶν σεκρέτων aliud munus habebat: erat enim institutus eis τὸ παθεῖν τὸν λαὸν ἐπὶ τὸ κρίνειν, *compescendo populo, ut judicia habeantur*, Inquit Junius, *perperam.* Verte: *Ejus qui secreto præest munus est ut, dum judicia habentur, populum in officio contineat, nimirum ut silentium servaret nullasque turbas ciceret; quod munus olim erat velariorum et cancellariorum, ut supra notavimus ex Casaubono ad Augustam historiam; ubi etiam dictum secreta vocari loca ubi de negotiis pro ratione muneris quisque sui tractaturi conveniebant.* Inde in Jure GR. aliquoties σεκρετικὸν ἀξιωμα, *dignitas curialis 142 sive senatoria.* Hinc et palatina dignitas apud Codinum p. 40, c. 2 *πρωτασηκρήτης*, vox ex Græco et Latino compacta (*protosecretarium* aliqui nominant), longe diversus ab isto nostro qui dicitur ὁ ἐπὶ τῶν σεκρέτων: nam ille judex erat, hic judicum et senatus administer. Quare ut nomine cum Latinis Græci conveniant, neutro tamen modo conveniunt re significata: Latinis enim *secretarius* jam vulgo est *actarius* seu *scriba*; etc. Etsi hac notione vox hæc apud Græcos quoque occurrat, qui et hæc a *secretis* suam fecerunt et in unam conflarunt, ἀσεκρήτης vel ἀσεκρήτης. Apud Citrium tenet ὁ ἐπὶ τῶν σεκρέτων locum decimum. Ἀσηκρήτιον apud Cedrenum in Michaelē imperatore est curia seu locus secretioris consilii, vel locus ubi secretarii conveniunt. In Pseudocarinolino opere *De imaginibus*, IV, 9, unica dictione occurrit *Asecreta*.

P. 5. Sequitur quintus ὁ ἐπὶ τῆς ἱερᾶς καταστάσεως, *præfectus sacro consistorio*, ait Junius. Rectius in Jure GR. *præfectus sacræ stationi*, cujus est ἐντὸς τοῦ βήματος, *intra tabernaculum, intra altare ipsum, eὐταξίαν, rectum debitumque ordinem, conservare inter ministros et alios.* Errat enim Junius, qui præfeci hujus munus alio trahit. *At locis illis secretioribus, inquit Junius, judices ad tribunal consilio capto veniebant, ubi ordinem is qui proxime sequitur procurabat, ὁ ἐπὶ τῆς ἱερᾶς καταστάσεως scilicet.* GRETS.

[Ὁ ἐπὶ τῆς *λερᾶς καταστάσεως*. Si, ut consentit Allatius, idem qui ἐπὶ εὐταξίας fuerit, de illo hæc ejus mss. : Ὁ ἐπὶ εὐταξίας ἴστανται καὶ δέχεται τοὺς ἀρχοντας; καὶ στήκει αὐτοὺς κατὰ τὴν τάξιν, μᾶλλον δὲ καὶ νὰ καθίσουν. Addunt alia : Νὰ ὀρίζουν ἕνα φιλοκαλοῦν καὶ νὰ πλύνωσι τὰς κανδήλας. Verum nominum omisso discrimine, dicendum manifesto περὶ τοῦ ἐπὶ τῆς *λερᾶς καταστάσεως* : de quo non Allatiana mss., sed Allatii ipsius manus, ubi de recentiorum Græcorum templis. Ne ministri, qui ut plurimum juvenes sunt, ad ludendum prompti, ineptias agant et risum excitent, præfectus illis ἐπὶ τῆς *λερᾶς καταστάσεως*, præfectus sacro consistorio in Jure GR., et Gretsero præfectus sacre stationi, quant recte, ipsi viderint. Ego verterem moderandis moribus vel dirigendis ritibus sacris ac constitutionibus, ex recentioris linguæ Græcæ proprietate ; in ea siquidem κατάστασις non est statio, sed ipsa hominis conditio, ritus, ordo, constitutio et mores : hinc hominem dicunt ἀκατάστατον, non qui non stat, sed qui improbis insulsisque moribus est. Sic cum vident aliquem nulla discretionem præditum, quasi admiratione ducti ἴδε κατάστασιν, quod alii σύστασιν. Neque aliud nobis innuit quod apud Cyrillum Scythopolitanum in Vita S. Sabæ legitur : Ἐχων μὲθ' αὐτοῦ δευτερεύοντα τῆς τῶν κοινοδιακῶν καταστάσεως φροντιδῶν, habebat secum præfecti vices gerentem, cui cœnobitici ordinis servandi cura commissa est. Et infra : Ἀναγκάζεται διὰ τὴν ἀκαταστασίαν εἰσεῖν φρατριασάντων ἐξήκοντα. Et rursum : Τοῦ βασιλέως Ἀναστασίου σοδορῶς ἀγανακτοῦντος, καὶ πᾶσιν τὴν κατὰ Παλαιστίνην ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν ἀνατρέψαι καὶ συγγέειν πειρωμένον. Et : Τοῦ τὴν ἔνωσιν καὶ εἰρήνην τῶν ἐκκλησιῶν συγγέειν σπουδάζοντος καὶ ταραχῆς καὶ ἀκαταστασίας τὰ πάντα πληρώσαντος. Et hypotyposis Studii : Ὑποτύπωσις σὺν Θεῷ κατάστασις τῆς μονῆς τῶν Στουδίων. Εὐταξία porro non tantum bonus ordo est, sed mores compositi recteque constituti, quemadmodum oppositum ἀταξία male morigeratos notat. Propterea ut juvenutis impetus compescerent et immoderatos juvenum mores frenarent ac turbis rixisque modum ponerent, τὸν 143 ἐπὶ τῆς *λερᾶς καταστάσεως*; in bemate, ad sacri altaris latus, constituerunt, qui juvenes irrequietos et faciles, sua auctoritate sedatos, ab injuriis et contentionibus et indecoris actibus ad bonam frugem reduceret. Non placet ? Sit ille in rebus sacris dirigendis præfectus : id namque illi incumberebat, ut ex præscripto et sanctorum Patrum sancitis res divina perageretur, caveretque ne quis extra præscriptos limites pedem efferret. Hæc ille. Placet præ secunda prior expositio : ut enim prior ἐπὶ τῶν σεκρέτων in judiciis ordinem et quietem, ita hic in sacro tribunali morum compositionem indicit ; nec ἐπὶ τῶν σεκρέτων

(1) Addit M : Οὕτως περιεχεῖ ἡ τρίτη πεντάς. Τέλος τοῦ δεξιοῦ χοροῦ.

Ἰσθὶ οὖν καὶ αὐτὸ εἰς τὴν τῶν κληρικῶν διάκρισιν. Τὸ μὲν ἄγιον Εὐαγγέλιον τοῦ βασιφύρου ἀναγι-

leges ponit, nec hic Patrum sancita, nisi ad modestiam spectent, observanda proponit. Regis superioris allata : Ὁ ἐπὶ τῆς *λερᾶς καταστάσεως* εἰς τὸ ποιεῖν εὐταξίαν. GOAR.]

CAPUT VIII.

De quarta pentade officiorum et officialium.

P. 5. Primas in quarta pentade obtinet ὁ ὑπομνησκων, monitor, inquit Junius, εἰς τὸ ἐνθυμίζειν τὸν ἀρχιερέα μυστικῶς. Ego, si usus ferat, malim suggestorem : nam ὑπομνησκων est suggerere, menti subjicere, et ut Codinus loquitur, ἐνθυμίζειν, quasi aliquid in mente ponere; et est quiddam restrictius minusque fustum quam monere : nam et memorem monere possumus. Videtur ergo officium τοῦ ὑπομνησκοντος hoc fuisse, ut patriarchæ sacrificanti vel verba ad populum facienti assisteret, eique, si alicubi memoria laboretur, mystice, hoc est clam, occulte, suggerendo subveniret. Si quis hoc officium etiam extra templi adyta proferre et efferre velit, putetque τὸν ὑπομνησκοντα fuisse similem illi qui inter officia palatina a Codino c. 2, p. 11, appellatur ὁ ἐπὶ ἀναμνήσεων, quemque Latini a memoria seu magistrum memoriæ nominant, cum eo non contendam : neque enim a vero alienum est hujusmodi officium fuisse in Ecclesia Cpolitana, non modo intra, sed et extra templum. In concil. Lugil. in epist. ad Greg. X vocantur οἱ ὑπομνησκοντες rememoratorii. GRETS.

[Allatiana : Ὁ ὑπομνησκων δαχόμενος τὰς ὑπομνήσεις τῶν ὑπομνημάτων (commendationes memorialium) τῶν ἐρχομένων ἐν τῇ κρήσει καὶ ἀναφέρει τῷ ἀρχιερεὶ καὶ τῷ κλήρω. Ὑπομνήματα non rousum commentaria exponere, cum Regia scribant ὁ ὑπομνηματογράφος εἰς τὸ ὑπογράφειν τὰ ὑπομνήματα. Commentaria, relicti memorialibus, non sunt hic conjicienda. GOAR.]

Ibid. De reliquis hujus pentadis nulla est difficultas : nam unde *interpres Evangelii*, *interpres apostoli*, *interpres psalterii* nomina hæc sumpsit, per se notum est. Videntur autem uniuscujusque generis fuisse gradus diversi. Nam c. 6, p. 46, nominat Codinus protapostolarium, id est *primum interpretem apostoli*. GRETS.

[*Ibid.* Ὁ διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου. Hujus et sequentium sacrorum oratorum munera ad unius officium revocant Allatiana : Ὁ διδάσκαλος 144 ἐρμηνεύει τὸ Εὐαγγέλιον, ὅταν λειτουργεῖ ὁ ἀρχιερεὺς, καὶ εἰ δυνατόν ἐστὶ καὶ τὸ ψαλτήριον. Hinc perspicis cur SS. PP. quedam hominibus in Evangelia, aliis in Psalterio, in Apostolorum nonnullis, etc. Adverto τοῦ ἀποστόλου quandoque διδασκάλους plures simul repositos, quorum antesignanus πρωταποστολαρίου nomen habuit. [M : Κρατῶν καὶ τὰ σχολεῖα τῆς ἐπισκοπῆς. Ἔστι δὲ καὶ οὐκίτης τῆς τρίτης πεντάδος.] (1) GOAR.]

νύσκειται ὑπὸ τοῦ πρωτονοταρίου, τὸ τῆς μεγάλης δευτέρας ἀναγινώσκειται ὑπὸ τοῦ ἱερομνημονος, τὸ τῆς μεγάλης τετράδος ἀναγινώσκειται ὑπὸ τοῦ σακαλλάρου, τὸ τῆς μεγάλης πέμπτης ἀναγινώσκειται

P. 5. *Rhetoris officium est generatim Scripturas A stis per lampadariū, ut in hoc libro appellatur sacras interpretari; et videtur ille quem nos concionatorem nominamus.* GRETS.

CAPUT IX.

De quinta pentade officiorum et officialium.

P. 5. In quinta continetur 1, 'Ο ἀρχων τῶν μοναστηρίων, socius et adjutor magni sacellarii, de quo jam suo loco, 2, 'Ο ἀρχων τῶν ἐκκλησιῶν, socius et adjutor curatoris sacellii, de quo itidem supra. GRETS.

[P. 5. *Τῶν ἐκκλησιῶν.* Καθολικῶν intellige, de quibus supra Allatiana: Γράφει τὰ ἀντιμύσια (ἀντιμύσια M) καὶ τὰ σταυροπήγια. *Allaria portutilia signat, et litteras quibus cruce data a diœcesanis exemptiones conferuntur monasteriis.* De his Euehologium fuse. Idem, ceu parœciis præfectus, κρατεῖ ἐν τῇ φυλάξει αὐτοῦ τὸ μύρον, *sacrum unguentum, in confirmatione adhibendum a privatis sacerdotibus ceu consuetis apud Græcos ejus sacramenti ministris, suæ custodiæ commissum tenet.* GOAR.]

Ibid. 'Ο ἀρχων τοῦ Εὐαγγελίου, εἰς τὸ κρατεῖν τοῦτο εἰς τὰς λιτάς, cujus officium est *gestare Evangelium seu codicem Evangeliorum in supplicationibus et processionibus.* Hoc tamen non videtur consistere cum Joanne Citrio, qui disertè scribit τὸ ἐν ταῖς λιταῖς βαστάζειν τὸ Εὐαγγέλιον *esse* τοῦ δευτερεύοντος τῶν διακόνων, quem Codinus in sexta pentade collocat. Et fieri potest ut hæc res aliter se habuerit tempore Citrii et aliter ætate Codini: nam ut ipse Citrius conqueritur, hæc sæpius patriarchæ arbitrato suo mutabant, τὰ ἀνω κάτω ποιοῦντες, ita ut in illos quadraret parœmia ἀνω ποταμῶν χωρεῖν λέγουσα τὰς κηγάς, καὶ τὰ παρὰ Ἰουδαίους 145 δευτερόπρωτα σάββατα, καὶ παρὰ τοῖς δεινοῖς σοφισταῖς τὰ πρωτόστερα, ut scite ait Citrius. GRETS.

['Ο ἀρχων τοῦ Εὐαγγελίου. Consule, si laborem meretur, Euehologium nostrum fol. 770 et 811 περὶ λιτῆς et Evangelio in ea legendo. GOAR]

Ibid. Sequitur ὁ ἀρχων τῶν φῶτων, quem Bonellidius vocat *luminarium*, Junius *præfectum luminibus.* Ejus erat curam gerere φωτιστῶν, recens illuminatorum seu baptizatorum: veteri enim Ecclesiæ phrasi *baptismus* appellatur φωτισμός, et *baptizati* φωτιστοί, forsitan non sine respectu ad ceremoniam quamdam quæ baptismum subsequabatur: dabatur enim baptizato cerei accensi in signum fidei et gratiæ acceptæ, et quod a potestate tenebrarum translatus esset ad lumen et sortem sanctorum. Meminit hujus ceremoniæ Nazianzenus, orat. *In sanctum lavacrum*, et S. Augustinus in illud psal. lxxv: *Transivimus per ignem et aquam*, etc. Junius illum huic involvit, ne emineat. *Accendebantur, inquit, luminaria.* At non tantum hoc, sed et accensa tradebantur baptizatis. *Atqui hic, inquit, ritus ordinariè ad baptismum observabatur.* Cur igitur vos mutastis et abrogastis? *Prætereo vero anniversary in singularibus quibusdam diebus ἐπὶ τοῦ χαρτοφύλακος, τὸ τοῦ μεγάλου σαββάτου ἐναγιωσκαται ὑπὸ τοῦ σκευοφύλακος. Ἐπὶ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ Κυριακῇ τοῦ Πάτχατος; ἀναγιωσκαται τὸ*

p. 44 (accendebantur hæc luminaria); at *lampadarius* iste nihil hac facit; erat enim officium ejus palatinum, non ecclesiasticum; præferabatque lampadem accensam non singularibus duntaxa festis et anniversary, sed quoties imperator in publicum procedebat, ut ex Basalmono infra ostendam ad p. 45. Longe ergo alius ὁ ἀρχων τῶν φῶτων, et alius ὁ λαμπαδάριος. Neque tantum semel vel aliquoties in anno usus luminum erat in templis, sed perpetuo et toto anno, etiam tunc quando nulli νεοφώτιστο: aderant: neque enim moris erat Græcis liturgiā sine luminibus celebrare. GRETS.

[*Ibid.* 'Ο ἀρχων τῶν φῶτων. Hoc officium in quatuor videntur Allatiana dispertiri, hoc pacto: 'Ο κατηχητὴς κατηχίζει (τὸν λαὸν καὶ M) πάντα: τοὺς εἰσερχομένους ἐκ τῶν ἑτεροδόξων εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, ὡς ἵνα τὸ θεῖον βάπτισμα δεξιωνται. 'Ο περιοδευτὴς περιπατῶν καὶ παιδεύουστος (ὁδηγῶν M) τοὺς θέλοντας βαπτισθῆναι τῇ ὀρθοδόξῃ πίστει (εἰσελθεῖν εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν M). 'Ο βουτιστὴς ἵσταται ἐν τῇ ἀγίᾳ κολυμβήθρῃ, καὶ ὁ ἱερεὺς λέγει τὰς εὐχὰς, ὁ δὲ ἀρχιερεὺς σταυρῶνει τὸ ὕδωρ, ὁ δὲ βουτιστὴς βαπτίζει τὸν μέλλοντα βαπτισθῆναι. 'Ο μυροδότης ἵνα ὑποκρατῶν τὸ θεῖον μύρον, καὶ ὅπου τὸ ὀρίζει ὁ ἀρχιερεὺς τοῦ δοῦναι μύρον. GOAR.]

P. 5. Ultimus in hac pentade est ὁ ἀρχων τῶν ἀντιμισθίων seu ἀντιμισθίων, εισάγων τοὺς εἰσερχομένους εἰς τὴν ἀγίαν μετάληψιν, *præfectus antimensorum, inducens eos qui sacram communionem accipere volunt.* GRETS.

[*Ibid.* Chartophylax, ut supra visum est, ad ecclesiasticam, hic ad laicam communionem invitat. GOAR.]

Junius *præfectus antecessui mensæ, adducens eos qui erant venturi ad communionem sacram.* Inepte prorsus, et adhuc ineptius in scholiis, ut satis mirari nequeam hominis hujus his in rebus seu διλογίαν 146 seu ἀπαίδευσταν. Examinemus singulas ejus ineptias. Τῶν ἀντιμισθίων, *ad verbum, antimensalium, inquit, etc. A mensa denominati sunt οἱ ἀντιμύσιοι, quasi dicat antemensales, qui ad sacram mensam primum recipiebantur et communionem eucharistiæ, etc. Hi enim prius quam admitterentur ad communionem sacram, solebant ecclesiis ante mensam sisti διὰ τὸν τῶν ἀντιμισθίων ἀρχοντα, posteaque eodem præeunte adduci ad communionem, ut palam testamur sceret, illos suos comites in unum corpus coaluisse cum Christo et Ecclesia ejus. Hic autem ritus τὸ ἀντιμύσιον dictus est.* Fabule plus quam Æsopicæ; quibus refellendis diu immorari nil erit necesse, ubi ipsam veritatem explicaverimus, nec aliunde nisi ex Græcorum monumentis. Quid igitur sunt antimensia? *Antimensia, inquit ille in Jure GR. fol. 239, scimus fieri solita, quando episcopus consecrato dedicatoque templo θεῖον Εὐαγγέλιον ὑπὸ τοῦ μεγάλου οἰκονόμου.*

'Επληρώθη ὁ δεξιὸς χορὸς καὶ τὰ μέγιστα ὀφείκια τῶν ἐκκλησιαστικῶν.

pinam mensæ substratum mensamque seu altare A
t. gentem, in frusta dissectum pictumque sacerdo-
tibus distribuit, ut eo præditi sacrificium offerre
queant. Sunt igitur antimensia ea quæ apud Lati-
nos lapides consecrati seu aræ portatiles, sine quibus
sacrificium fieri non potest, si non offeratur in
altari per se alioquin consecrato et dedicato.
Dicuntur antimensia, quia sunt loco mensæ seu
aræ consecratæ ejusque vicem subeunt; fiuntque
ex panno diviso et in frusta dissecto, ex illo,
inquam, panno qui altare ab episcopo de novo con-
secratam vestiebat et ornabat: hoc enim operi-
mentum in partes minutas dissectum distribuebat
episcopus sacerdotibus, ut postea partium istarum
beneficio sacrificium in altaribus etiam non conse-
cratis offerre possent. GRETS.

[P. 5. Antimensia, quasi mensæ sacræ vice assum-
pta, sunt Græcorum altaria portatilia, lineæ ni-
mirum sacris reliquiis ditata, unguento quoque
sacro delibuta ac pontificis benedictione ad missam
in iis celebrandam dedicata. Ut eorum usus est
in communione, qui hujus curam suscipit, illis
præfici assentitur. GOAR.]

Quocirca quærit ille in Jure Græco-Romano,
quid faciendum si desint antimensia, cum sine his
celebrare non liceat? Responsum his verbis datur:
Antimensia in omnibus sanctis mensis (hoc est alta-
ribus) poni necesse non est, sed in iis de quibus
incertum num consecratæ sint necne. Nam antimen-
sia locum obtinent consecratarum mensarum, nec
iis opus est ubi mensas consecratas esse constat. Ex
quibus liquido patet quæ sint antimensia, quis
eorum usus, nempe idem prorsus qui apud nos
altarum portatilium seu lapidum, ut vocamus,
consecratorum, quorum beneficio potest quis etiam
in non consecrato altari celebrare. Quod ergo nos
possumus hoc medio, id Græci quibant per antimen-
sia, hoc est per partes tegumenti illius quod novum
altare, quando templum consecratur, operue-
rat.

Inter cæteras quæstiones Joanni Citrio proposi-
tas hæc etiam una erat, an antimensia etiam vale-
ant in aliis provinciis et diocesis, an solum in diœ-
cesi episcopi antimensia illa consecrantis et conficiantis.
147 Responsio est valere ubique, sicut et ipsum
sacrum unguentum et alia sacra, quamvis uno in
loco sanctificata, semel tamen sanctificationem adepta
ubique eam retinent et exserunt, inquit Citrius, qui
et docet antimensia non primo statim dedicationis
die distributa, sed tum demum, ubi tegumentum
altaris per sacrificia septem continuis diebus oblata
sanctificationem accepisset, in partes divisum et pro
antimensiis distributum esse. In eandem sententiam
Nicephorus patriarcha Cpolititanus tom. I Juris
GR. fol. 29, Antimensia, inquit, ubicunque fuerit
iis opus, mittuntur, nec vel hac vel illa regione
circumscribuntur, sed in aliam quoque provinciam
transferuntur sicut et sacrum unguentum. Addit Ni-
cephorus notationem nominis: Sic autem appellan-

tur ὡς ἀντιπρόσωπα καὶ ἀντίτυπα τῶν πολλῶν μυσ-
τῶν τῶν καταρτιζόντων τὴν ἄγλαν καὶ θεοποιτικῆν
τράπεζαν. Sunt enim ipsius consecratæ mensæ seu
aræ vicaria: nam ut idem Nicephorus dicit, proprie
mensas seu aras significant quas consecratio non
sanctificavit. Monet etiam hoc Nicephorus: Si per
ignorantiam lotum fuerit antimensium, non pro-
pterea amittere sanctificationem nec profanum effici.
Pro quo alii, vitiose prorsus nulloque sensu, si
impletum fuerit antimensium: nimirum pro τλοθῆ
legerunt πληθυσθῆ. Quæ vitiosa lectio a Bonedilio
profecta exstat etiam tom. VI Bibliothecæ SS. Pa-
trum.

In Euchologio Græcorum præscribitur τάξις, hoc
est modus et ordo consecrandi antimensia. Quan-
do, inquit, sacerdotes antimensia mensæ imponunt,
illis ex æwanthe seu flore vini superfundit episcopus
ter quantum salia, recitato interim psalmo: « Asper-
ges me, Domine, hyssopo, et mundabor, lavabis me,
et super nivem dealbabor. » Hoc ter dicto reliqua ejus-
dem psalmi adjungit, Deumque benedicens ait, « Be-
nedictus Deus noster, nunc et semper et in sæcula
sæculorum, Amen. » Postea accepto sacri unguenti
vas, et diacono clamante, « Attendamus, » facit per
antimensium cruces tres, unam per medium, utrin-
que duas, recitaturque psalmus: « Ecce quam bonum
et quam jucundum, » usque ad finem; Deumque col-
laudans dicit episcopus: « Gloria tibi, sancta Trinitas,
Deus noster in sæcula. » Deinde accepto turibulo
incensum facit; et diacono dicente: « Oremus Domi-
num, » vic precatur pontifex. Subduntur deinde pre-
ces, quas super antimensia pontifex fundit; quarum
desiderio qui tenetur, is Euchologium consulat.

Animi causa juvat addere quæstionem Joanni
Citrio propositam, quid Græce significet antimen-
sium, et quomodo scribendum sit, num per ἦτα an
per ἰώτα. Ad hanc quæstionem ita respondet Citrius:
Appellatio deducitur a mensa, quod secundum Græ-
cos quidem significat κανὸν canistrum, et secundum
Italicam linguam τὸ πεπραγματευμένον τοῖς ἑποποι-
οῖς ἕδαιόν. Interpres, Venale propinatorum edulium
(quam bene Græcus, tam bene Græci interpret).
Audiamus cætera. Hac ratione et in mensis explica-
tæ mappæ nominantur mensalia, tanquam ad orna-
tum mensæ posita. Vujuri autem usu antimensia di-
cuntur ut in vestibis antipana (antipanni). Hæc au-
tem in sanctis illis ponuntur mensis quas consecrat
o non sanctificavit. 148 Subjungit Citrius: Si tem-
plum non est dedicatum, quod ei deest, sanctificato-
ria vis antimensii implet. Ideoque in non consecrato
templo sacrificium sine antimensio nunquam facere
licet. Et sacerdoti qui hoc ausus fuerit, pœna erit
depositio. Per iota autem scribitur διὰ τὸ ἑθνικόν
τὰ γὰρ ἑθνικὰ κατὰ τὸν γραμματικὸν κανόνα οὕτε
πραγωγὰς οὕτε κανόνας ἔχουσιν. Solent autem gram-
matici per iota et omicron et epsilon τὰς ἑθνικὰς φωνὰς
scribere. Quæ ratio Citrii quanti sit, in cuiusvis
arbitrio situm esto.

Ait insuper antimensia nullo modo licitum con-

ficere, nisi in novi templi dedicatione, quique secus A agant, canones transgredi, nec referre num nuper templum sit extractum; satis esse quod non fuerit dedicatum, quandocumque demum extractum fuerit.

Hic hunc in modum de antimensorum ratione explicatis, in tenues auras evanescit Junianus ille *antecessari mensæ præfectus*, cum scholiis illis vere scoriis et insulsis. Nos præfectum *antimensorum* vel *antimensii* nominemus; cui præter curam *antimensorum* etiam hæc incumbebat, ut corpus Domini accepturos ad communionem seu deduceret seu induceret. GRÆTS.

CAPUT X.

De sexta pentade officiorum et officialium.

P. 5. In sexta pentade primum locum tenet *primus ostiarius* κρατῶν τὰς θύρας εἰς τὰς χειροτονίας, qui fores custodit in ferendis suffragiis, inquit Junius, *chirotoniam* pro electione accipiens. Ego magis *chirotoniam* accipere pro proprio suo significato, nempe pro consecratione seu ordinatione ministrorum Ecclesiæ, ita ut primo ostiario cura januæ deamanda sit tunc quando diaconi, sacerdotes alique ordinantur et consecrantur. Quamvis magnopere non repugnabo, si quis officium primi hujus ostiarii interpretetur de ipsa electione ministrorum Ecclesiæ, cum per suffragia eliguntur ab illis quibus jus et potestas elligendi: tunc enim vel maxime attento et circumspecto ostiario opus est. GRÆTS.

[Ibid. Huic aliud munus adjungunt Allatiana: *Ὁ δὲ τῶν βασιλέων τὴν ῥάβδον τοῦ ἀρχιερέως. Cubicularii onus esse asserunt alia: Ὁ κουβούκλης ἵνα βασιλεῖ τὸ δεκανίκιον τοῦ ἀρχιερέως, ὅταν περιπατεῖ. GOAR.]*

P. 5. Secundus ostiarius ὁ κρατῶν τὸ μονοδάμυλον, qui tenet, seu cui jus in *monobambylum*: ita edidit Junius. Quid vero hoc nominis? vel potius quid monastri? Junius hic multa, sed plane ridiculosa. Quid ergo illi est *monobambylon*? Duo loca *chirotoniæ* distinguit, alterum, in quem a primo ostiario omnes admissos dicit quos noverat habere jus suffragii ferendi; *alterum secretiorem*, in 149 quem ad patriarcham vel episcopum per secundum ostiarium intronissi fuerint, ut libere et intrepide optima fide dicerent quibus suffragarentur, quibus non suffragarentur, et quare. Hunc secretiorem singularis *χειροτονίας locum*, opinor, dixerunt Græci recentiores *μονοδάμυλον*, παρὰ τὸ μόνους ἢ κατὰ μόνας βαμβάλαι, eo quod in loco ejusmodi rogatus quisque pro fide seorsim sententiam suam teneretur quamvis trepide enuntiare, si quem non esse ἀνεπιληπτον comperisset (hæc enim testimonia et accusationes non nisi trepide et labris ferme tremantibus efferi solent), aut certe alteri obstrepere et detrudere de existimatione ipsius. Est enim βαμβάλειν Græcis φοβεῖν τοὺς χάλεις, aut etiam, ut in Glossario legimus, *hæsitare, vacillare, titubare*: sed in locum τοῦ ἀ Dorice v suffectum est, et *μονοδάμυλον corrupte dictum*. Quid est nugari, si hoc non est? Ut enim omnittam vanissimas

nugas de suffragatione et electione, quomodo admitti sunt ut libere et intrepide indicarent quibus suffragarentur, si hæc, ut postea ait, non nisi *trepide* et *labris tremantibus* efferi solent, etsi in his necesse est βαμβάλειν, *hæsitare et fluctuare*? Sed valeat bambalio iste: nos legamus *μονάμυλλον* seu *μονάμυλον*. Ut enim prior ostiarii est fores custodire, dum ministri Ecclesiæ, diaconi, subdiaconi, sacerdotes, episcopi, ordinantur et initiantur, ita hujus secundi ostiarii est tenere ampullam unam et solam, ut distinguatur a dibampulo, de quo infra ad p. 44. Erat autem in ampulla hac chrisma ad unctionem sacerdotum et episcoporum necessarium, eamque tenebat iste ostiarius, ut in promptu statim foret, si initiator reperceret. Porro voculam *ampulla* etiam Græci fecerunt suam *ἀμπουλα* vel *ἀμπουλλα*. Aetius, l. vii: *Ἀμπουλλαν ὀλίγην πλήσας ἑλαίου, ut sit cur eo minus mireris τὸ μονάμυλλον καὶ τὸ διδάμυλλον. GRÆTS.*

[P. 6. Patriarchæ, sicut et imperatori, præfertur ignis in ecclesia, fax nimirum accensa hæstæ quam ornata affixa. Vocatur illa *μονάμυλλον διὰ τὸ μόνην δῦται*: aliud ejus nomen est *λαμπρόν*. Imperatori reservatur *διδάμυλλον*. De utroque fusius c. 15 in notis. Consule Balsamonis Meditatum de patriarcharum privilegiis Juris GR. l. vii. Porro secundum hunc ostiarium proprio nomine vocant Allatiana *περιεσερχόμενον* ὁ περιεσερχόμενος, inquit, ἵνα φέρῃ λαμπρόν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. GOAR.]

[Ibid. Nunc ad protopapam me confere; quem sic describit Codinus: *Ἐκδικὸς καὶ πρῶτος τοῦ βήματος, καὶ φέρων τὰ δευτερεύα του ἀρχιερέως, defensor et primus tribunalis* (sic enim Junius: ego *tabernaculi* seu altaris: βῆμα enim hic est locus interior et sanctior, ubi sacrificium peragitur), *proximas a pontifice obtinens*. Non tamen simpliciter (nam exocataceli absque dubio potiores erant majorisque dignitatis et excellentiæ), sed inter sacerdotes, ut Ciriis loquitur, κοινός protopapa primus erat et sic proximus a patriarcha, seu, quod idem est, secundus a patriarcha ferens. GRÆTS.

[Ibid. Clarius Allatiana: *Ὁ πρωτοπαπᾶς ἵσταται ἐπάνω τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ εὐωνύμου χοροῦ, ὅταν λειτουργεῖ ὁ ἀρχιερεὺς. Μεταδίδοι αὐτὸς τὴν ἁγίαν μετάληψιν τῷ ἀρχιερεῖ, ὁμοίως καὶ ὁ ἀρχιερεὺς τῷ 150 πρωτοπαπᾶ, ἔχων δὲ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τὰ πρωτεία πάντα. Ut παπᾶς sacerdotem indicet, vide Euchologica. GOAR.]*

Notio et origo nominis satis constat. Apud Balsamonem tom. I Juris GR. legimus *protopapadas*, ut rectus sit πρωτοπαπᾶδης. Interpres *primopapadas*: sed satius videtur in his et similibus retinere Græca. In Turcogræcia fol. 218 dicitur πρωτοπαπᾶς ὁ πρῶτος τῶν ἱερέων. Jura illius in eadem Turcogræcia fol. 258 πρωτοπαπαδικία appellantur.

P. 6. Sequitur, ὁ δευτερεύων τῶν ἱερέων, secundus sacerdotum, εἰσοδεύων τοὺς ἱερεῖς, dux et antecessor sacerdotum et proximus a protopapa, quem Junius non male δευτεροπαπᾶν appellat. At male illud:

Qui sacerdotes introducitur, εἰσοδεύων, nimirum in tribunal, si quam causam agendam habuerint. Nullo modo: nam εἰσοδεύειν est esse aliorum in sacris ministeriis, functionibus et supplicationibus ducem et quasi antecessorem et ductorem; quod etiam ex descriptione τοῦ δευτερεύοντος; diaconi, quæ proxime subjungitur, manifestum evadit. Deuteropapæ nullam, si recte memini, mentionem facit Citrius. GRETS.

[P. 6. Allatiana: Ὁ δευτερεύων λειτουργεῖ καὶ αὐτὸς μετὰ τοῦ ἀρχιερέως; (hoc est cum patriarcha, cum quo alias soli episcopi celebrant, ut cum episcopis sacerdotes). Ὅταν λέγει ὁ πρωτοπαπῆς, ἔχει ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τὰ πρωτεία πάντα. GOAR.]

P. 6. Ultimus hac sexta pentade est ὁ δευτερεύων τῶν διακόνων, secundus diaconus, πρῶτος τῶν κοινῶν, primus ex communibus diaconis, καὶ εἰσοδεύων τοὺς διακόνους. Junius: et diaconos intromittit: aditque hoc scholium: in functiones et stationes ipsorum. Tu corrige: qui diaconorum ductor, rector, director et ut sic dicam dispositio est: hoc enim est εἰσοδεύειν, quod significat quemlibet in viam suam quasi introducere, ut sciat quem ordinem et stationem tenere debeat. Vidit tandem Junius hanc notionem, sed quasi per nebulam, ut apparet ex scholio quod sup̄ interpretationi adjunxit. Ex quo tamen, tanquam in rebus ecclesiasticis Græcorum valde scilicet peritō, quærendum erat, quare verbum εἰσοδεύειν interpretatus sit, loquens de sacerdote secundo, introducens illos in tribunal, si quam causam agendam habuerint, idemque verbum eadem significatione non interpretatus sit in descriptione secundi diaconi, præsertim cum diversæ notionis nullum prorsus indicium Curopalata dederit.

Verum ut accuratius intelligamus naturam et ut sic dicam indolem hujus diaconi, operæ pretium erit audire Joannem Citrium, cui hæc ignota non fuerunt, qui ait diaconum istum non eligi aut creari simpliciter ad unius arbitrium, sed κατ' ἐκλογὴν, per suffragia: esse enim ejusmodi officium, quod desideret virum dextrum aptumque ad omnes etiam fortuito occurrentes functiones; quarum aliquas recenset. Prima est ingressus in templum imperatoribus et patriarchis faustis acclamationibus bene precari, et ut Codinus noster loquitur, 151 τὸν βασιλεῖα πολυχρονίζειν seu τὸ πολυχρόνισμα accinere seu πολυχρόνιον ποιεῖν. Qui nos ex antiquo more hodie quoque Græcis adhæret. Secunda est portare Evangelium in supplicationibus ac litanis. Tertia τὰς ἐν αὐταῖς συναπτὰς καὶ αἰτήσεις ποιεῖν. Inepte interpres: connexiones et repetitiones in eis facere. Correxerunt alii collectas et preces. Sunt συναπτὰ proprie quæ apud nos in horis canonicis vocantur preces, diebus juniorum potissimum usitatæ, non modo in matutinis, sed et in singulis horis. Et preces illæ quas post litanias pro omni hominum statu et ordine fundimus, ipsissimæ sunt Græcorum συναπτὰ, quantum et quas nos vocamus collectas hoc nomine appellare nil vetat, quia Græcorum liturgiis asti-

pulantibus fiet. Hæc autem ita esse intelliget lector cum ex aliis Græcorum ritualibus, libris tum ex Euchologio. Valeat igitur Bonifidius cum suis connexionibus et repetitionibus. Quarta est ἀπόντος ἀρχidiaκόνου διδόναι κηρὸς τοῖς ἐν τῷ ἄμβωνι διακόνους, absente archidiacono dare cereos diaconis in ambone. Ubi pessime interpres pro κηρὸς legens καιρὸς vertit: tempora dare diaconis, qui amboni serviunt. Quid, quæso, est tempora dare diaconis? Neque correctores aut in Græca scriptura aut in Bonifidii interpretatione hunc tam turpem errorem animadvertenterunt; ut vel hinc liquet quam rudes rerum ecclesiasticarum isti a catholica religione aversi ad ritus Ecclesiasticos seu Græcos seu Latinos explicandos accedant. Dicit autem absente archidiacono, quia ut Codinus tradit p. 94, olim quidem Magna Ecclesia habebat archidiaconum, sed postea nullum habuit, quare ὁ δευτερεύων partes ejus supplēvit. Hinc ait Citrius secundi diaconi esse etiam in aliis archidiaconi munus explere; ex quibus forte hoc est, θυμῶν τὸν βασιλεῖα, imperatorem recens coronatum incenso, ut vocat Ecclesia, venerari, ei que bene ominatum illud carmen accinere, « Recordetur Dominus Deus τῆς βασιλείας σου, regni tui, in regno suo, nunc et sæpè et in sæcula sæculorum. Amen. » Sic idem fausta acclamatione prosequatur patriarcham: Μνησθετὶ Κύριος ὁ Θεὸς τῆς ἀρχιεπισκοπῆς σου, Recordetur Dominus pontificatus tui ubique nunc et sæpè et in sæcula sæculorum. Nec hoc fiebat tantum eo die quo imperator inaugurabatur et coronabatur, sed quoties in ecclesiam ventitabat. Ea de causa ait Citrius: Αὐτοῦ γὰρ ἔστιν ἡ μετὰ τὴν εἰσοδὸν εὐφημία τῶν βασιλέων καὶ ἀρχιερέων, Ipsius est imperatoribus et patriarchis in templum ingressis bene precari; nisi quis illud μετὰ τὴν εἰσοδὸν post ingressum referre velit ad ingressum in tabernaculum seu in Sancta sanctorum, ita ut fausta hæc acclamatio facta sit post absolutam supplicationem, in qua panis præsanctificatus ad sacrificium circumferebatur per templum et postea ad altare inferebatur. Quo fit ut secundus diaconus εὐφημίαν hanc instituerit regresso jam patriarcha ad altare et processione absoluta; quod vero propius videtur.

D Dicebatur δευτερεύων τῶν διακόνων, non quod in ordine diaconorum Magnæ Ecclesiæ secundus esset, sed, respectu ad archidiaconum, 152 qui tempore Codini nullus quidem erat, at aliquando fuerat; unde et τῷ δευτερεύοντι τῶν διακόνων nomen mansit, sicut et τῷ δευτερεύοντι τῶν ἱερέων idem nomen mansisset, si protopapas in clero Magnæ Ecclesiæ desisset, quia cum secundarii nomine primus fuisset. GRETS.

[P. 6. Quid hoc rei est, ut hic diaconorum secundus scribatur ac insinuat πρῶτος τῶν κοινῶν διακόνων asseratur? Paucis hic plura evolvenda, quo proposita difficultas lucem accipiat. Temporibus ultimis diaconi tantum ad ἀρχοντεία ἑρξία, nobiliora officia, sunt admissi, qui prioribus sacerdotes per-

mistini et diaconi esse poterant, œconomus, sacellarius, sceuophylax, et reliqui quindecim tribus primis officiorum pentadibus comprehensi. Hi τῆς ἐκκλησίας καὶ πατριαρχικοὶ ἀρχόντες, δεσποτικοὶ ἀρχόντες, ἀρχοντικά ὄφφικια, ἀρχοντικά μεγάλα, διακονικὰ ἀξιώματα, et (κατ' ἐξοχὴν) κληρικὰτα nuncupantur. Idem vero, ut ecclesiæ altarise proceres, patriarchæ assident in iudiciis eidemque celebranti assistunt, at laboriosas illas operas non præstant quas archidiacono voluere reservatas ceu operoso altaris ministro. Qua de causa totus ministeriis intentus archidiaconus ὄφφικίων ἐστὶ μόνον, ut præmissimus nota hujus capituli 1; nec est ἀρχοντικόν, nec inter proceres diaconos numeratur. Diaconorum tamen, quatenus ministerium aliquod implent, caput est et princeps, eisdemque quantumvis proceribus in diaconicis ministeriis præfiscitur. Hujus sententiæ auctor mihi est Joannes Citri episcopus juris GR. l. v. Postquam enim quæsiit τὸ ἀρχidiaconικὸν ὄφφικιον ποίας ἐστὶ τάξεως καὶ ποίου βαθμοῦ, καὶ εἰ προισταται τῶν ἄλλων διακόνων ὡς ἀρχιδιάκονος, καὶ αὐτῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων, καὶ εἰ προτιμᾶται πάντων ἐν τῇ μεταλήψει τῶν θείων μυστηρίων, respondet Citrius: Τὸ ἀρχidiaconικὸν ὄφφικιον οὐκ ἐστὶν ἀρχοντικόν, οὐδὲ ἐκ φιλοτιμίας ἀρχιερατικῆς, ὡσπερ τὰ ἀρχοντικά, περιφορὰς δὲ πολλῶν ἡλίων συμπίρασμα (hoc est ministeriorum a diaconis magistratibus obeundorum compedium). Διὸ καὶ ὡ; χρόνου καὶ ἰδίου κόπου συμπίρασμα ὁ ἀρχιδιάκονος ἔχει καὶ τὴν ὑπεροχὴν ἐπὶ πάντων τῶν διακόνων, εἴτε ἀρχοντικοῖς ἐποικοισοῦν τετιμῆνται εἴτε καὶ μὴ, ἐν τῷ ναῷ καὶ ἐν τῷ βήματι καὶ ἐν τῇ μεταλήψει τῶν ἁγίων μυστηρίων. Uno verbo supergrèditur diaconos proceres ex ministerio, non dignitate, aliamque classem solus componit; eumque sequitur vices ejus gerens ὁ δευτερεύων τῶν διακόνων, qui tertię classis communium diaconorum primus dux et caput censetur; et ob allatas rationes λέγεται δευτερεύων, ait Citrius idem superiore responso, οὐχ ὅτι δευτερεύει ἐν τῇ τάξει τῶν διακόνων. Instas nihilominus, et sollicitus rationem quæris cur ex officiis archidiaconi nomen sit expunctum? Aptius illi reddent qui palatinis archidiaconum accensuerunt. Vide postremas notas c. 2. GÓAR.]

CAPUT XI.

De septima pentade officiorum et officialium.

P. 6. In septima pentade primas tenet protopsalta, primus psalles seu cantor. Citrius vocat *domesticum psaltarum*, indicatque hoc nomen usitatius fuisse quam illud *protopsaltæ*. Mirum est quomodo Codinus in hac septima pentade collocet protopsalten, **153** cum ipse c. 17 diserte dicat Ecclesiam Magnam non habere *protopsaltē*, sed *domesticum*; nisi dicere velimus officium esse idem, nomen diversum, inque catalogo officiorum ecclesiæ vocasse *protopsaltē*, quem proprio nomine vocare debuisset *do-*

esticum cantorem. Quid sit domesticus, infra explicabitur ad p. 7. In palatino tamen clero erat protopsaltes, ut docet Codinus loco citato, qui simul erat *exarchus* cleri imperatorii. GREFS.

P. 6. Allatiana: 'Ὁ πρωτοψάλτης ἴσταται μέσον τῶν δύο χορῶν, δεξιῷ τε καὶ εὐωνύμου. Ἀρχεται δὲ καὶ τὴν ἔναρξιν τῆς ψαλμωδίας. Μετὰ δὲ ταῦτα καὶ ψάλλει ὄλοι. Addunt alia, οἱ δομέστικοι καὶ οἱ κριμικῆριοι. Φορεῖ δὲ καὶ σφικτούριον (*tunicam brevem et strictam*). GÓAR.]

Sequitur ὁ ἰδιοδομέστικός, *singularis domesticus*, ut interpretatur Junius, *primi et secundi chori*. Sed errat legendum οἱ δύο δομέστικοι, *duo domestici, alter dextri, alter sinistri chori*. Clare Citrius duos nominat, ὁ δομέστικός τοῦ δεξιῷ χορῶν, ὁ δομέστικός τοῦ ἀριστεροῦ. Et facilis via fuit contrahendi vocabula disjuncta οἱ δύο δομέστικοι: in unum ἰδιοδομέστικοι: cæcutiat qui hoc non videat. Nec obstat quod hac ratione sex futuri sint in scriptura pentade: nam et in prima pentade sex sunt, ut supra diximus, et tamen vocatur *pentas* seu *quinarius*. Quid sit *domesticus* in jure civili et apud alios passim scriptores Græcos et Latinos, explicat Cujacius ad lib. XII Cod. Justinianeæ, ad tit. 12, et Petrus Gregorius Syntagmatis VI, 8. Quid hoc nomine significarint Græci recentiores docet Citrius, cui cum hæc quæstio fuisset proposita, *Cujus linguæ est domestici appellatio, et quibus ecclesiæ ministeriis nomen hoc impositum est?* respondit: *Domestici appellatio secundum Latinos ducem, ἐξ ἀρχοντα, inceptorum, præpositum et præfectum significat, sicut et in functionibus imperatoriis invenire est domesticum Orientis, Occidentis, scholarum*. Imo etiam *domesticum mensæ, domesticum manium, domesticum thematum*. Sic et in ecclesiasticis ordinibus *domestici* vox usurpatur. Εἴτ' οὖν ἀρχιερεῖς καὶ ἐπιστάτης μελεδίων καὶ τῶν μελωδῶν, οἱ εἰς ῥυθμὸν καὶ τάξιν καθιστῶν αὐτοὺς τε καὶ τὰ μελωδῆματα. *Domesticus igitur musicorum seu cantorum nihil aliud est quam præfectus, qui omnes regit ac dirigit, ipsosque simul ac cationes cunctas disponit ac in ordinem redigit*. Est autem munus *domestici* cantorum seu protopsaltæ in vigiliis communibus clara voce pronuntiare illud, Εὐλόγησον, δέσποτα, quod nos dicimus *Jube, domine, benedicere*. Ex sententia igitur Citrii *domesticus* nil aliud est quam *præses, antistes, præfectus*, uno verbo primus in suo genere. Nec male Citrius notionem hujus vocabuli expressit, prout usurpatur a Græcis recentioribus, etsi haud scio an vox *domestici* in hac notione usitata sit Latinis, sen novis sen antiquis. In jure profecto alia notione usurpatur, ut et in communi loquentium consuetudine. **154** Ab hac voce formarunt Latini *domesticatum*, quod in jure exstat. Et apud Balsamonem in canone 17 apostolorum *δομειστικὰ officia domesticorum*, et apud Codinum c. 7 οἱ τοῦ δομειστικέου δομέστικοι, et c. 5 δομειστικίου. GREFS.

P. 6. Domesticum dicemus aliquando præpositum significare. De istis duobus utriusque chori ducibus

Allatiana : Οι δύο δομέστικοι ζτανται εν τοις δύο A χοροίς μετά τῷ πρωτοφάλτου, καὶ φάλλοντες φοροῦσι σφικτούρια, ὡς πρωτοφάλης. Domesticis adjungunt δύο πριμικηρίους ἰστα: ἔνοους μετά τῶν δομεστικῶν - φάλλοντες καὶ αὐτοί. GOAR.]

Ibid. Sequitur λαοσυνάκτης, ad verbum *populi convocator et congregator*, Junio *cocio*, sed *nihili cocio*. Ejusdem meminit Citrius, eodem nomine interpretis reddit, *populi coactor*; corrector corripit, *collector* sive *congregator*. Cujus officium publico signo populum ad rem divinam convocare. GRÆT.

[Duos scribunt Allatiana, et λαοσυνάπτας vocant : οι δύο λαοσυνάπται (—χται M) συνάγουσι τοὺς διακόνους, καὶ ἀναγορεύουσιν ἰνα μὴ λείπῃ κανείς. Συνάγουσι δὲ τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν λαὸν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. GOAR.]

In Typico S. Sabæ videtur appellari *κανδηλάκτης*, a *candelis accendis*: hujus enim etiam est προεῖν τὰς βάρδας καὶ τὸ σιδηροῦν, quæ illis loco *campanarum* erant, καὶ σημαίνει τὸ μέγα σήμαντρον. Varia enim signa dabant, ut et apud nos fieri assolet. Vide Balsamonem in dissertatione cur monachi tribus signis suos ad sacra convocent, cum alii uno signo contenti sint.

Ibid. Quartus in hac pentade est ὁ πριμικηρίος τῶν *ταβουλαριῶν*. Junius interpretatur *notarium*. Sic enim initio nominari videtur ab ipso Codino p. 1 ed. Jun.: cum enim notarium nominet, ac postea singula officia in pentadas digerens de notario prorsus sileat, credible est Codinum nomine *primicerii tabulariorum* intellexisse *notarium*. Quod forte verum est, sed nescio quomodo cum Junii sententia conveniat, qui *primicerium* in quovis officio illum dici putet *qui primus inscriptus sit albo sive ordinis sui catalogo, et primas in suo ordine obtineat, prima cera, id est summa, inscriptus*. Hoc si verum est, idem ergo erit *primicerius tabulariorum* cum protonotario, qui, ut Junius dicit, *primicerius* primus est in *cera* seu *albo*, et tabularii sunt notarii, idemque igitur protonotarius seu primus notarius et *primicerius tabulariorum*. Ego nodi hujus solutionem non video, nisi quis dicere velit istum dici *primicerium tabulariorum* respectu illorum notariorum quos infra se habet, non respectu omnium, quo pacto ὁ δευτερεύων τῶν διακόνων vocari D posset *primicerius diaconorum*, non absolute, sed comparatione τῶν κοινῶν, ut Citrius et Codinus loquuntur.

Addam et hoc. Quid si per vocem *ταβουλαριῶν* hic non intelliguntur *tabularii*, seu *notarii*, sed *tabularia* seu *archiva*, et ita ut *primicerius tabulariorum* ille dicatur qui præest *tabulario* seu *archivo*, socius in hoc officio et administrator *chartophylæcis*? Nam *chartophylacium* Latinis est *tabularium*, et a Latino usu etiam Græcis. Sicut enim magnus sacellarius et ὁ τοῦ σακελλίου σουκ habuerunt adjutores, 155 ita et *chartophylax* videtur habuisse *primicerium tabulariorum*. GRÆT.

[P. 6. Regia superius producta inter officia recensent PATROL. GR. CLVII.

sent πριμικηρίων τῶν πατριαρχικῶν νοταρίων. Notarius vero et tabularius sensu coincidunt. GOAR.]

Porro de voce *primicerii*, *secundicerii*, *tertiocerii*, *quartocerii* vide Cujacium ad tit. vii, lib. xii cod. Justiniani, et Onuphrium in explicat. vocum obscurarum ecclesiasticarum, et Petrum Gregorium Syntagm. 15, 22, qui ait pronuntiationem nominis *primicerii* exigere adjectionem ex relatione alicujus, vel certe postulare ut subintelligatur. Quod si verum est, tum necesse erit ut cum inter palatinas dignitates ὁ μέγας πριμικηρίος nominatur, dignitas aliqua subintelligatur, quia *primicerius* nomen hoc habet respectu alicujus functionis seu ministerii. Hinc *primicerius lectorum*, *primicerius aulae*, *primicerius protectorum*, *primicerius domesticorum*. Exstat in Decretalibus titulus de *primicerio*, ubi nihil adjicitur; neque etiam satis apparet quid aut adjiciendum aut subaudiendum sit, nisi quis dicat subintelligi vocem *cantorum*. De quo vide Petrum Gregorium l. c. Illic *primiceriatu* dignitas et officium *primicerii*.

Quod ad ipsum vocabulum attinet, non improbabilius arbitrat Cujacius illud *cerius* esse tantum productionem verbi, sine ulla novæ significationis additione; ut proinde *primicerius* idem sit qui *primus*, *secundicerius* idem qui *secundus*, sicut et apud recentiores Græcos *παιδόπουλος* idem est quod *παῖς*, *Φραγκόπουλος* idem quod *Francus*; ita ut illud *πουλος*: sit *paragoge* absque ulla nova significatione. Alii tamen nomen hoc a *primo* et *cera* derivatum compositumque volunt, quibus qui *volet*, per me subscribat licet.

P. 6. Ultimus in hoc quinario est ὁ ἄρχων τῶν *χορταρίων*, *Præfectus canticis*, ait Junius. Imo *contacis*: nam *canticum* generale nomen est ad omnia quæ cani aut solent aut possunt, at *contacium* certum quoddam genus est in Græcorum ritualibus libris, sicut et *troparium*, *εἰρημός*, *canon*, *κάθισμα*, *προσόμοιον*, *τριαδικόν*, *βροτόχιον*, *σταυρώσιμον*, *ἀναστάσιμον*, et apud nos *versus*, *versiculi*, *graduale*, *tractus*, *sequentia*, *responsoria* et hujus generis alia, quæ alia lingua aut prorsus exprimi, aut commode exprimi non possunt. Miror autem quid correctoribus Bonifidii in mentem venerit, ut quem ille vocaret D *præfectum contaciorum*, ipsi interpretarentur *præfectum pugillarum*. Ego quid sibi *pugillares* seu *pugillaria* hæc velint, mecum expulare nequeo. Est autem *præfectus contaciorum* ille cui cura inchoandi *contacia* commissa. Sed de *contacis* plura habes supra c. 7. GRÆT.

[Κορτάριον hic (alia namque præterea refert) *modulus* est brevior, ἀπὸ τοῦ κορτοῦ, a *brevitate*, nomen sortitus; maximeque sanctorum, quorum non est officium, memoriis brevius faciendis deservit: *breviculum* alibi vocavi. Quique his cantandis præficitur et intendit, est auctori ἄρχων τῶν *χορταρίων*. GOAR.]

156 CAPUT XII.

De octava pentade officiorum et officialium.

P. 6. In octavo quinario primas tenet *primicerius*

lectorum, qui et apud Citrium comparet. **GRÆTS.** A [Ibid. Ὁ προμικῆσιός τῶν δραγουσιῶν. Allatiana simul cum Citrio cuncta officia in διακονικά, λερατικά καὶ τῶν ἀναγωγιστῶν volunt esse divisa. Quindecim prima diaconis assignant, eosque ad patriarchæ laus in dextro choro, velut ejus curiam, locat: sequentia plura quam apte sacerdotibus convenient, æquus lector ex primo obtutu judicat. Protopsaltæ vel hujus inferiores non nisi lectoribus conferri Citrius, auctore ipsi consentiente, determinat. **GOAR**]

Ib. Sequitur ὁ νομικός, qui apud Codin. p. 1 ed. Jun. est ὁ νομοδότης, Junio præceptor, qui et in scholiis ista: *Præceptor est musicorum vel ψαλτῶν, gymnasiarchus, qui postea corrupta voce ματτωρ, id est magister, appellatur*, p. 44 et p. 60. Num hæc vera sint, facit ut dubitem Joannes Citrius, apud quem est νομμοδότης, nummi dator, ut vertit Interpres. Forte is est quem nos *elemosynarium* appellare solemus; nisi quis arbitretur eum apud Græcos morem viguisse qui apud nos in multis ecclesiis, ubi præsentibus clericis aliquid pecuniæ dari solet; quam vocant *présentz*, et illum cui munus distribuendi commissum, *présentzer*. At cum Codinus uno loco habeat νομοδότην, altero expresse νομικόν, non videtur verisimile νομμοδότην legendum esse; nisi quis etiam priore loco νομμοκόν nova forma a nummo restituendum contendat. Licet νομικός quæque παρὰ τὸ νόμος, ut nummus est nummum significat, deduci possit. Quodsi νομικός ad cantores pertinet, plane is videtur esse qui cantum cantoresque regit, et ut vulgo loquimur, *qui tactum præbet, der den Tact giebt*; nisi cui forte magis arrideat ut per νομικόν et νομοδότην intelligat jurisperitum seu juris interpretem: forsitan enim in clero Magnæ Ecclesiæ tempore Codini erat is qui postea dictus est νομοφύλαξ, cujus mentio in Turcogr. I. VII, fol. 506. Nec est a vero alienum fuisse inter officiales ecclesiasticos aliquem qui de jure responsa daret. Glossarium Latino-gr. *tabellio, νομικός*. **GRÆTS.**

[Ibid. Ὁ νομικός. Qui typis et ecclesiasticis rubricis apprimè eruditus, quot quoque die legendum officium vel occurrat memoria faciendâ, sancit et publicat. Ita me docet Antonius Crallis CP. Alii cum esse volunt qui legem cantoribus ponit et choros regit. Solent nostrates musici elevata depressaque manu cantus modum et ordinem præfigere cantoribus, quod Græcis deesse nequit; quibus præterea illud est in usu, ut variis manus dextræ motibus diversisque digitorum et articulorum conformationibus varias vocum inflexiones in omnium conspectu melius quam musicæ notulæ designent, atque ita non scriptis, sed manus nutibus, quam χειρονομίαν dicunt, cantus leges ob oculos ponant. Hos cum Theophilo χειρονομίαν scriberet Cedrenus; auctor νομικός dicitur.]

Ibid. Sequitur ὁ πρωτοκανόναρχος, *primus canonarchus*, inquit 157 Junius, cujus etiam Citrius

meminit. Junius in schol. *canonarchus, qui canonicus synodalis et altis legendis præfectus est; cujus rei exemplum habetur c. 6 et 15*. Verum in priore loco non fit mentio *protocanonarchæ*, sed *canonarchæ*, qui duo diversi, sicut protonotarius et notarius. Verba Codini, p. 46, hæc sunt: legitur a canonarcha illud, Πολυχρόνιον, *diuturnum faciat Deus sanctum imperium tuum in multos annos*: idque tertio repeti dicit. Estne hic sermo de *protocanonarcha* an de *canonarcha*? Dioiturne ipsius esse legere *acta synodica* et alia hujus generis? Estne fausta illa apprecatio *diuturnum faciat imperium tuum*, etc., canon synodalis, ut Janius loquitur? Multo minus id altero a Junio citato loco p. 82, reperire licet, ubi nullum verbum nec de *canonarcha* nec de *protocanonarcha*. Sed Junius tanquam cæcus in his ecclesiasticarum functionum vocabulis oberrabat, et dummodo aliquid diceret facile se inventurum fidem arbitrabatur apud illos qui præter prædicantes et ministros verbi nihil norant.

Quis igitur *protocanonarcha*, et unde hoc nomen? Exponet nobis hoc Zonaras, qui in commentariis super canones Anastasinos Joannis Damasceni ita commentatur: *Canon dicitur quia præfinitam et novem odis circumscriptam habet periodum*, ut videre est in Græcorum ritualibus libris. Ab his igitur canonicis apud Græcos magnæ auctoritatis et existimationis *protocanonarcha*, et qui sub illo erat, *canonarcha* nomen traxerunt: ipsorum enim erat canones istos, quando in ecclesia decantandi erant, inchoare et reliquis quasi præire. Hinc, et non aliunde, hoc nomen originem ducit. **GRÆTS.**

[Κανὼν hymnus ecclesiasticus est longior et pluribus tropariis constans. Qui vero canonicis istiusmodi concinendis incumbit, *κανονάρχου* appellatione honestatur. Hoc autem pacto *κανοναρχεῖ*. Deficientibus libris prout apud nos, uncialibus litteris exaratis et in chori medio ad omnium obtutum expandendis, *canonarcha* troparii unius commata successim alta voce dextro choro primium, tum alterius troparii vel strophes commata choro alteri, non interrupto cantu, suggerit; ac ita fungitur officio quod est *κανοναρχεῖν, canonum* videlicet decantandorum *singula verba et periodorum membra* prudenter ob librorum defectum *suggerere, et quò tono sint cantanda monere*. **GOAR**.]

Quartus est ἑξαρχος, *exarchus, dux quidem*, inquit Junius, *et præses ministrorum ecclesiæ in ordinanda singulorum functione et ministerio*. Fallitur. Rectius in Turcogr. fol. 192, *exarchus legatus aut vicarius patriarchæ aut metropolitæ, sicut nos legatum apostolicæ sedis dicimus*. Et fol. 295 dicitur *exarchus missos ad colligendum subsidium pro pendendo Turcis tributo: habere etiam potestatem τοῦ ἀργού; ποιῆν καὶ ἀφορίζεσθαι, privandi officio ecclesiastico et excommunicandi, δι' εὐλόγουσ αἰτίας, ob justas causas*. Item jus absolvendi pœnitentes: et ad hoc propriis litteris, quas συχωρητικά γράμματα appellant, a patriarcha instruuntur. Fol. 219, duobus

minantur patriarchales exarchi uno et eodem tempore, qui et interdum *eparchi*. De exarcho nihil, **158** quod sciam, Citrius. Exarchi dignitas olim clara fuit etiam extra Ecclesiam inter palatinas functiones et imperatorias. Hinc *exarchi* illi in Italia, quorum nusquam non mentio. Et Gennadius *exarchus Africae*, ad quem scribit S. Gregorius Magnus L. I. epist. 37. Hinc *exarchatus* et *exarchia*. "Επαρχος palatina dignitas est apud Codinum cap. 2. GRETS.

P. 6. "Εξαρχον eum hodie vocant, qui velut a latere patriarchæ legatus provincias et subjectas obit, ac de clericorum moribus, de causis ecclesiasticis, de cultu divino, si non obsolescat, de conjugiiis et eorum divortiis, de plebis pontificisque dissidiis, de canonum ecclesiasticorum observantia, de sacramentis, confessionis maxime, conferendis, de monachorum disciplina, de ecclesiarum a diocesis suis exemptarum legibus, etc. inquiri, et his cunctis ex æquo honore, dum, quod aiunt, visitationem peragit, consulit in posterum; præ omnibus vero census ex unaquaque ecclesia patriarchæ obvenientes et cuncta ad eum spectantia jura diligenter investigat, rigide colligit, et nonnunquam exinde peramplè auctius, ad patriarcham defert. Hoc ejus munus imperatoris exarchis in Italia quondam residentibus non absimile: illi si quidem belli pacisque tempore cuncta imperatorum jura sarta tera servabant; hi pariter, ceu patriarchæ vicarii ac ejus personam referentes, omnem eorum exercere potestatem, et omnem debitum censum eorum nomine exigunt. Allatiana: "Ο Εξαρχος Ιταταται πλησίον του δευτερευόντος εν εκκλησίαι, γυρεύει δὲ καὶ πᾶν σχεῦος καὶ ἀλλαγὰς τῆς περιοχῆς τῆς ἐπισκοπῆς. Ἀναθεωρεῖ δὲ καὶ τὰς κηρύξεις τῆς ἁγίας εκκλησίας, εἰ ἐκρήθησαν δικαίως. Καὶ γράφει τὰ ἀντιμύσια. Ἀναγυρεύει δὲ καὶ τῶν ἀνδρογύνων τὰ κωλύματα. *Antimensii diei annique, quo consecrata sunt, notas apponit; et matrimoniorum impedimenta examinat.* Observa τὸ ἀλλαγὴ *restem sacram* referre, τὸ ἀλλάσσω vero frequentius per totum hoc opus occurrens, *restes sacras induere.* GOAR.]

Ibid. Ultimus est *ecclesiarcha, præfectus ecclesiarum*. Citrius nominat tres *ἀρχοντας* τῶν εκκλησιῶν, inter quos haud dubie unus, qui supra in quinta pentade dictus est, ὁ ἀρχων τῶν εκκλησιῶν μετὰ τοῦ σακελλίου. Bonestidius vertit, nescio quam bona fide, *tres magistratus ecclesiarum.* GRETS.

[Ὁ εκκλησιάρχης. Qui suæ curæ demandatam ecclesiarum curam tenet, ad officium divinum dat signa, lumina disponit et accendit, sedilia componit, sacras imagines profert vel recondit, ac denique munditiam ubique splendere providet, uno verbo sub sceuophylace magno vasorum custode sacristam agit. Ejus instituendi formam in Euchologicis protulit fol. 489. Socium ex Græcorum relato τὸν διαβαστήν, *lectorem sermonum et homiliarum*, et κανδηλάπτην, *cereis lucernisque accendendis præfectum*, adjunxit. Huic, sicut et τῷ λαυσονάπτην, signorum in ecclesia faciendorum studium committit Allatius de recentiorum Græcorum

A templis, fol. 101, proindeque, si non eorum munere fungitur, suæ saltem dispositioni tenet subjectos qui sequuntur in Allatianis. "Ο πρώξιμος ὀρίζει, καὶ σημαίνουσιν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ψαλμωδίας ἐν τῇ καθολικῇ εκκλησίαι. "Ο καταγοριάρχης (alias κατηγοριάρχης) φιλοκαλῶν τὴν εκκλησίαν ἄπτει δὲ καὶ τὰς κανδήλας, φέρει δὲ καὶ λαμπρόν. (Addunt alia: Ὑπομνίζει τὰς ἐπισήμους ἑορτὰς τοῦ λαοῦ, ἵνα σχολάσῃ.) Οἱ λαμπάδαριοι καθίζουσι (alia: καθαρίζουσι) τὰς λαμπάδας, ἄπτουσιν ἐν τῇ εκκλησίαι. "Ο βσταγάριος, ἵνα βσταγῆ τὸν τῆς εκκλησίας ἅγιον εἰς λιτὰς καὶ ἑορτὰς ἐπισήμους. (M: οἱ θεῶριοι νὰ θεωροῦν καὶ νὰ σκοπεύουν τοὺς ἄρχοντας, **159** ἵνα καθίζωνται καὶ εἰστέκουν εὐταχτα. "Ο δεκανός, ἵνα καλῆ τὸς ἱερεῖς εἰς τὰς αὐτῶν δεκλιώμασι καὶ προσφερώμασι. "Ο κουβούκλης ἵνα βσταγῆ τὸ δικαντικόν τοῦ ἀρχιερέως, ὅταν περιπατῆ.) GOAR.]

CAPUT XIII.

De nona pentade officiorum et officialium.

P. 6. In nona pentade primas tenet domesticus τῶν θυρῶν, *præfectus janitæ*, tertius nimirum *ostiarus*: nam in sexto quinario duos enumeravit Codinus, et Citrius tres ostiarios inter officiales ecclesiasticos nominat; quorum tertius hic forium domesticus seu præses, uno verbo *janitor*. GRETS.

[Sacri tribunalis fores subdiaconis commendatas testatur Maximus in Dionysii De eccl. hierar. c. 3: Σημεῖωσαι, inquit, ὅτι οἱ διάκονοι τότε τὰς θύρας εἶχον, νῦν δὲ οἱ ὑποδιάκονοι. Suffragatur Thessalonicensis præsul Simeon: Φυλάσσει μὲν ὁ ὑποδιάκονος τὰς πύλας τὰς ἱεράς, ἵνα μὴ τις τῶν ἀναξίων ἐνδον εἰσέλθῃ. Eam ob rem soleam locum ad sacras altaris fores sitam, de quo cum auctore c. 17, subdiaconis lectoribusque ceu propriam sedem Thessalonicensis idem assignat: Ὑποδιάκονους καὶ ἀναγνώστὰς καθῆσθαι χρὴ ἔξωθεν τοῦ βήματος περὶ τῶν σωλέων, ὅ; δὴ βῆμα καλεῖται ἀναγνωστῶν. Inter subdiaconos autem vel lectores antesiguanus ille, cui ceu potiori earum commendatur custodia, jure merito mihi δομέτικος τῶν θυρῶν nuncupetur. GOAR.]

Ibid. Sequitur *chartularius*, qui longe diversus a chartophylace; et inepte vocatur chartophylax *chartularius*, ut supra dictum (cap. 4). Citrius non unum, sed plures ponit: nam lectores enumerans collocat inter illos χαρτουλαρίους τῆς μεγάλης σακελλῆς καὶ τοῦ σακουφουλακίου, *chartularios magne sacellæ et sceuophylarii seu armarii vasorum*, inquit Bonestidius. Docuimus jam supra (cap. 2) ex Balsamone eos qui chartophylaci, sceuophylaci, magno sacellario subserviebant tanquam administri, appellatos esse *chartularios*, ita ut chartularii isti nihil aliud fuerint quam συμμερισταὶ τοῦ κόπου, *laboris consortes*, ut Balsamon loquitur. Nec scio quam apte huc quadret *registrator Junii*.

Nec Latinis chartularius ignotus fuit: nam S. Gregorius I. i epist. 75 ad episcopos Numidiæ scribens nominat Hilarium *chartularium suum*, qui in African a prædecessore S. Gregorii missus

sedis apostolicæ loco causas ecclesiasticas cognoscebat et tanquam iudex dirimebat et iudicabat; mansitque in eodem officio in Africa etiam sub Gregorii Magni pontificatu, cujus ipse suis in epistolis crebro meminit. Verum chartularius Codini longe inferioris ordinis et dignitatis erat, inter lectores nimirum constitutus, et antepenultimus in ultima pentade.

Porro cum plures fuerint chartularii, ut Citrius expresse scribit, **160** cur Codinus unum duntaxat nominat? an unum nominando reliquos subintelligit? an iste chartularius qui in nona pentade, diversus est a chartulariis magnæ sacellæ, scenophylacii etc? Sed quod officium? Junius expedite: utinam vere. 'Ο χαρτουλάριος qui publicis litteris, tabulis instrumentisque curandis et retractandis constitutus est. At hoc officium pertinet ad chartophylacem ejusque chartularios seu administratos, item ad protonotarium et similes. An chartularius iste inter lectores peculiare quiddam obtinebat, ratione cujus chartularii nomen acceperat? GRÆTS.

[Registrorum, chartarum, codicillorum onus sibi impositum vel solo nomine chartularius indicat: quorum vero commentariorum curam susceperit hic privatim, ex generica communique voce non facile assignaveris. Sacellario et œconomo pariter legitimis in superioribus chartularium adjunctum, laboris, ut ait Balsamon, συμμεριστή: hic vero lectores inter et cantores recensitis commentariis et memoriis non invigilat aliis quam quæ lectores et cantores decent, ecclesiasticis videlicet libris proferendis, quorum copia cum tricesimum superet numerum, custodem privatum non immerito sibi exposcit assignandum. Hæc Antonius Cralis CP. lector retulit; cui non displicet memoratum ab Allatianis decanum cum chartulario considerare. 'Ο δεκανός, inquit illa, τάσσει τοὺς ἱερεῖς ἐν τοῖς ἐργομένοις αὐτῶν δικαιώμασι. Rursum: 'Ο δεκανός ἐστὶ καλῆ τοὺς ἱερεῖς εἰς τὰ αὐτῶν δικαιώματα καὶ προσφερέματα. Quantis vero tabulis, chartis, codicillis et scriptis ratiociniis, quibus attendere solet chartularius, opus sit, etiam vir integerrimæ conscientiæ fidelissimæque memoriæ loquitur. GOAR.]

Inter dignitates palatinas est ὁ μέγας chartularius. Quis fuerit, docet Zonaras in Leone Isaurico: 'Ο τῶν βασιλικῶν ἱποκόμων ἐπιστατῶν, *præfectus imperatoris equisonibus*. Pertinuisse dignitatem hanc ad curam stabuli regi docet ipse Codinus, munus magni chartularii explicans c. 5; fuit inter militaria officia chartularius. Id liquidum ex Leone imperatore, qui diatæxi tertia cum protonotario thematis et cum prætore sive iudice thematis numerat quoque chartularium thematis, quem constitutum dicit πρὸς τὴν τοῦ στρατοῦ καταγραφήν καὶ ἀναζήτησιν, *describendo et recensendo exercitui*. Vide Rigaltium verbo *protonotarius*. Qui sunt *homines chartularii*, discas ex Cujacio Obser-

A vat. iv, 5. Vide eundem de chartulariis ab lih. x Cod. Justin. tit. 23 et infra lib. ii, c. 3.

P. 6. Tertium locum obtinet ὁ δεποτάτος. Citrius numero multitudinis δεποτάτοι. Quantum errorem Junius commiserit fol. 194, deceptus scilicet lectione falsa, quam facile emendare poterat, jam aliti dictum est (ad pag. 93). In scholiis non minus ineptit. 'Ο δεποτάτος; *barbare, chartulario adjunctus ἀντιγραφεὺς, quem vulgo, ut Budæus loquitur, contrarotulatore vocant*, Præclare. Interim nos credamus Citrio, qui *deputati* munus non numerat inter officia, in quo a Codino dissentit, sed inter *διακονίας* seu ministeria. Sed quidquid sit de hoc, quod deputatorum munus esset, his verbis docet: Οἱ δεποτάτοι δὲ μανδουφοροῦντες μετὰ λαμπάδων προπορεύονται τοῦ τε ἁγίου Εὐαγγελίου, ὅπου ἀναφέρεται εἰς τὸν ἄμβωνα **161** πρὸς ἀνάγνωσιν, καὶ τῶν ἁγίων δώρων ἐν τε τῇ εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν εἰσόδῳ καὶ ἐν τῇ εἰς τὴν πρόθεσιν ἐπανόδῳ αὐτῶν. GRÆTS.

[P. 6. 'Ο δεποτάτος. Allatiana: 'Ο δεποτάτος περιπατῶν ἐμπροσθεν τοῦ ἀρχιερέως; καθαρίζει τὸν λαὸν ἀπὸ τῆν στρατῶν, *viam populo mundam cavensque reddit*. Alia: 'Ο δεποτάτος; καὶ καλῆ τοὺς ἐρχοντας εἰς τὸν ἀρχιερέα καὶ καὶ καθαρίζει τὸν λαὸν ἀπὸ τῆν στρατῶν. GOAR.]

Fuerunt etiam *deputati* inter officia militiæ, de quibus multa ex variis imperatorum constitutionibus Rigaltius in suo lexico, verbo *δεποτάτοι*, quem vide: nihil enim illi ad nos, qui ecclesiastica officia tractamus.

Ibid. Sequitur ὁ ἐπὶ τῆς ποδῆς. Junius *præfectus instrumento sacro*. De quo duo potius suspicor quam scio. Quid si ὁ ἐπὶ τῆς ποδῆς sit ille qui pavimenti in Magna ecclesia curam gerebat? Nam ποδῆα est *solum, pavementum*; unde Germanis *der Boden*. Et patet hoc ex Originibus Cp., ubi ambitus sibi dicitur fuisse æqualis τῆς ποδῆας τῆς κόρτης τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Et ὁ ἐπὶ τῆς ποδῆας ideo etiam dici nequit *præfectus instrumenti sacri* seu *suppellectilis*, quia distinctum et proprium officium est ὁ μέγας σκευοφύλαξ κρατῶν τὰ σκεύη τῆς ἐκκλησίας. Quid si sit unus ex θεωροῖς, ex custodibus qui, ut ait Citrius, τὴν φυλακὴν καὶ τήρησιν πιστεύονται τῶν ἱερῶν σκευῶν καὶ τῶν καλυμμάτων αὐτῶν, εἰ μάλιστα εὐρίσκονται ταῦτα λίθοις καὶ μαργαροῖς κοσμούμενα. Adde quod in Turcogr., p. 181, ποδῆς pro *vestibus* seu *tegmentis* legitur: μετὰ εὐμορφοτάταις ποδῆς. Interpretes: *ornavit templum imaginibus pulcherrime vestitis*; in margine additur μετὰ ὠραιότατων ἐπακλωμάτων, *cum venustissimis integumentis*. Quid si horum et similibus cura ad istum spectabat? GRÆTS.

[*Ibid.* Ποδῆαν Meursius interpretatur *ministerium; utensilia*. Nisi quæ sint illa proferas, ministerio tuo non utar, Meursi. Prosunt amplius Græculæ mulieres, quæ ποδῆαν partem vestis inferiorem crura pedesque suos velantem vocitant: utillus

adhuc me docuerunt viri, talaris cujuscunque tu-
nicæ oram terram allambentem, quia pedes ambit,
ποδιάς nomen mereri. Profuere præ cæteris illi
sacristæ Græci, qui antierius altaris ornamentum,
sacrasque illas vestes sericas vel auro textas vel
etiam ex auro solido vel argento confectas, ac ima-
ginibus in ecclesiis circumponendas, ποδιάς nun-
cupari asseruerunt. Fidem eunctis a me datam
confirmat Nicetæ auctoritas in variis ejus lectio-
nibus obviam facta, in Isaacio quidem Angelo l. i :
Οικήματα κατήρσιψαν, τὸν ἔθρον πλοῦτον περιβά-
λοντο, ἐπὶ ἀνηρέυνθησαν φροντιστήρια, ποδιάς ἀφέ-
λοντο τῶν ἀγίων, cui ultimi commatis vice alia le-
ctio reponit Ἐπιπλα ἀφείλοντο παναγή: Ejusdem
Isaacii l. iii : Τὸν ἐν ἀνακτόροις περιώνυμον ναῦν,
ὅς νέα μὴ κικλήσεται, θελας πάσης ποδιάς ἐψί-
λωσε. Alia lectiō θελον παντὸς ἐπίπλου ἐψίλωσε. Ex
his conjiciō τὸν ἐπὶ ποδιάς esse vel qui ecclesiæ strag-
ulas vestes, sive muris sive altaribus ornandis sub
sua dispositione teneret, vel qui sanctas imagines
fictis vestibibus circumtegeret, vel denique, quod
certius autumo, limbos pontificiarum vestium ho-
noris gratia seleret e terra tollere, quod minus
apud nos magnatibus a servis puerisque honorariis
præstatur, cui etiam exsequendo officium caudatarii
nomine pontifex summus et cardinales voluerunt
in Romana curia institutum. Conjecturam appro-
bavit Antonius Cralis memoratus, ab altari tamen
et **162** ecclesia ministerium ejus semovit, et per
vias tantum locaque gressibus difficilia monuit

[Ἰσθι δὲ καὶ τοῦτο. Τὸ συνοδικὸν καὶ ἡ ἀνάγνω-
σις ἄπασα, ὁ χαρτοφύλαξ ἀναγινώσκει αὐτά. Εἰ δὲ
οὐκ ἔστι χαρτοφύλαξ, οἷος πρωτεύει τῶν ἀξιωμα-
των.

Καὶ διερμηνεύσμεθα καὶ τὰ μῆνεα τῶν κληρικῶν.
Ἡ πρώτη παντὰς τὰ διπλᾶ, ἡ δευτέρα παντὰς ἐν
καὶ ἡμῶν, ἡ τρίτη παντὰς, ἐν καὶ τέταρτον. Ἀρχε-
ται οὖν καὶ ὁ πρωτοπαπᾶς εἰς τὰ διπλᾶ τοῦ.

Αὕτη ἔστιν ἡ διάταξις τῆς ἀγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλη-
σίας, ἣν περ ἐνομοθέτησαν οἱ ἀγιώτατοι πατριάρ-
χοι καὶ οἱ οἰκουμενικοὶ Πατέρες παρὰ τῶν ἀγίων
συνόδων, καὶ ἐνέθησαν αὐτῇ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ποιεῖν
οὕτω, ὡς ἐφημεν. M.]

Porrosieut in primo quinario Codinus ponit sex,
ita in hoc ultimo collocat dumtaxat quatuor. Ταῦτα τὰ
ἑρμηνεύματα τὰ ἐκκλησιαστικά, inquit Codinus, hæc sunt
officia ecclesiastica. Quæ etiam in epist. Græcorum
ad Gregorium X papam ex parte commemorantur.
Magnus æconomus, protecticus, logotheta, castrisus,
referendarius; qui super iudicia, qui super secreta,
qui super sacrum et dona apostolica, qui primicerius
patriarchalium notariorum; qui princeps ecclesia-
rum, qui super petitiones, qui rememoratorii, qui
ostiaris, qui patriarchales notarii, qui protopapre
cum toto presbyterio archidiaconatus ecclesiastici,
et qui domestici cum omnibus psalmistis et lectoribus.
Gregorius papa in epist. ad Græcos sacellarium
addit. GRETS.

CAPUT XIV.

De aliis quibusdam officiis ecclesiasticis a Citrio
enumeratis, deque illis quæ hodie apud Græcos
usitata sunt.

In enumeratione officiorum ecclesiasticorum
non convenit Citrius cum Codino, ut supra c. 6
monuimus. Causam addit, quia patriarchæ hæc
omnia arbitrato suo mutabant depressosque in
altum evehebant et evectos deprimebant et nova
munia instituebant, prout huic vel illi gratificandi
voluntas ferebat. Præter officia a Colino enume-
rata sunt istæc : Ὁ ἐπὶ τῶν κατηχήσεων, cate-
chista, orphanotrophus, quatuor defensores, καὶ ὁ
περὸ δευτῆς, circitor Boneldio, correctoribus visi-
tator. Quid si sit ille quem Typicum sancti Sabæ
nominat ἐξυπνιστήν seu ἐξυπνιστήν, excitatorem,
cujus erat in vigiliis et ἀγρυπνίας circuire et
somnia excitare ?

Præter hos recenset Citrius theoros seu custodes,
et deputatos, de quibus capite superiore; itemque
camisatos. Sed addit hæc : Οὐκ εἶσιν ὀφφίλια,
ἀλλὰ διακονίαι περὶ τὸ ἅγιον βῆμα. Quod camisato-
rum sit officium, his verbis docet : Camisati seren-
dis ad altare carbonibus et sacris lebetibus calefa-
ciendis occupati sunt, ut illis more solito aqua
ferrens sacris calicibus tempestive infundatur.
Solent enim Græci, ut videre est in liturgia S.
Chrysostomi et in Theoria rerum ecclesiasticarum
Germani et in Expositione liturgiæ Cahasilæ, ca-
licis **163** jam consecrato sub ipsum communionis
tempus infundere aquam calidissimam, quam a
fervere vocant ζέσιν, et ipsum vasculum in quo
adfertur ζέσιν, ut quemadmodum ex latere Chri-
sti in cruce pendentis utraque (sanguis et aqua)
θερμότητος πεπληρωμένα προfluxerunt, ita tempo-
re communionis communicantes et sanguinem et
aquam, et quidem utraque calentia, percipiunt,
ὡς αὐτῇ τῇ ζωοπαρόχῳ πλευρᾷ ψαύοντων. De qua
consuetudine, quam rationi consentanea sit, nihil
opus pluribus hic disquirere. Huic ergo aquæ ca-
lescendiæ vacabant *camisati*, ut et carbonibus
pro suffitu ferendis et *invectis*; sic dicti a *camisati*.
Junius vertit *indusia* sol. 86. Nec est quod quis du-
bitet *camisia* Italici esse *indusia*. Sed si ecclesiastica
vocabula ecclesiastico more intelligere et inter-
pretari velimus, necessario dicendum est, apud
Codinum per *camisia* intelligi id quod Germanice
vocauius *den Chorrock* seu *Chorhemd*: nam de le-
ctoribus agens Codinus ait eos stare in medio tri-
clinio cum vestibus et epirriparis suis, habentes
camisia ἐπάνω τῶν ἱματίων. Sic c. 7 de mensa im-
peratoris Codinus: ingrediuntur *psaltæ* seu *cantores*
cum suis epirriparis et *camisiis*, hoc est *mit den*
Chorhemden; quæ nullus ecclesiasticarum rerum
peritus vocat *indusia*. Vulgo *vestes* suprapellicæ
dicuntur. Ab his ergo *camisiis* *camisati* nomen venit:
quos forsam non inepte vocaveris *linteatos*.

Præter hos sunt apud Citrium patriarchales
domestici: καὶ τοῦτο δὲ τὸ ὀφφίλιον τῶν ἀναγνώ-

στῶν ἐστὶ. Functio hujus est τὸ ἐν ταῖς προσόδοις A τοῦ πατριάρχου λέγειν εἰς πολλὰ ἔτη δέσποτα. Qua acclamatione mirum quam Græci delectati fuerint. Hinc nihil crebrius apud illos quam illa πολυχρονιάζειν, πολυχρόνισμα, πολυχρόνιον.

Quod attinet ad Græcos recentiores, præter multa ecclesiasticorum officiorum vetera nomina, habent sua et propria, quæ nec in Citrio nec in Codino apparent; quæ ex Turco-Græcia colligi possunt, ut est ὁ νομοφύλαξ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, πρωτοσύγγελος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἐφημέριος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, *lampadarius magnæ ecclesiæ* (nam ὁ ἄρχων τῶν φώτων videtur fuisse alius apud Codinum), *magnus logotheta magnæ ecclesiæ*, ὁ μέγας ῥήτωρ. Meminit quidem Codinus rhetoris, sed absque τοῦ μεγάλου additione.

CAPUT XV.

De officiis ecclesiasticis aulæ Cypolitane, potissimum de archidiacono.

Ex clericis aulæ nominatim exprimit cap. 17, Codinus: 1) *protopsalten*, quem simul ait esse imperatorii cleri exarchum. 2) *domesticum*, quem ait esse exarchum cleri Augustæ, eundemque aliquando simul esse domesticum ecclesiæ; aliquando vero ecclesiam 164 proprium domesticum habere. Erat autem domesticus unus ex psaltis seu cantoribus, et a protopsalta proximus, sub se habens alios psaltas seu cantores, *quos veteri consuetudine*, inquit Codin. c. 17, *nominant cractas*, hoc est, ut Germani dicere solent, *schrailling*. 3) *Protopapam*, C qui et ipse aliquando unus et idem erat in ecclesia et aula, aliquando diversus, ut dicit Codinus ibid. 4) *μαγιστρωρ magistrum*, qui et ipse cantor, c. 6. 5) *Canonarchas*. 6) *Lampadarium*, cujus erat imperatori lampadem præferre. 7) Archidiaconum: hunc enim non habebat ecclesia, sed aula, ut dicit Codinus ibid. De eodem multa cap. 8, 9, et alibi passim; ut et de protopapa, lampadario et cæteris ministeriis ecclesiasticis in aula.

Apud Citrium proponuntur multæ quæstiones de archidiacono: Τὸ ἀρχidiaconικὸν ὄφφικιον ποῖς ἐστὶ τάξιος καὶ ποίου βαθμοῦ, καὶ εἰ προϊσταται τῶν ὄλων διακόνων ὡς ἀρχidiaconος. Respondet Citrius *archidiaconicum officium non esse ἀρχοντικόν, οὐδὲ ἐκ φιλοτιμίας ἀρχιερατικῆς, ὡσπερ τὰ ἀρχοντικά*. D Benefidius vertit: *Non est magistrale, neque ex liberalitate pontificali, ut magisterialia*. Correctores correxerunt: *Archidiaconicum officium non est ex officiali dignitatibus, nec tribuitur ex liberalitate pontificali, ut officialium dignitates*. Prima versio satis est magisterialis seu magistralis, secunda paulo propius scopum tangit. Archonticia officia et ἀξιώματα apud Citrium sunt illa quæ quis obtinet διὰ τῶν ἀρχοντικῶν, hoc est *per litteras et codicillos τῶν ἀρχόντων, principum*, sive ii essent imperatores sive patriarchæ. Respondet ergo Citrius archidiaconi officium non esse ejusmodi quod per *archonticia* conferatur, seu ab imperatore seu patriarcha, sed esse longi temporis et operæ diu

præstitæ quasi remunerationem: Διὸ καὶ ὡς χρόνου καὶ ἰδίου τόπου διάρρημα ὁ ἀρχidiaconος; ἔχει καὶ τὴν ὑπεροχὴν ἐπὶ πάντων τῶν διακόνων, εἴτε ἀρχοντικοῖς ἐπονοιασοῦν τετιμηται εἴτε καὶ μὴ. Ἐν τε τῷ ναῶ, ἐν τῷ ἄγῳ βήματι, καὶ ἐν τῇ μεταλήψει τῶν θεῶν μυστηρίων.

Quæsitum quoque fuerat num patriarcha posset per sola *pittacia*, et *breuia*, et mandato suo, præferre aliquos nullo officio insignitos illis qui priores fuerant, nullo tamen ipsi etiam officio decorati. Respondet Citrius hæc plane esse intolerandum, ut præferantur aliqui prioribus per *pittacia*, etiamsi, qui præferantur, habeant officia; sed quemlibet in loco et statione sua, quam tempore acquisiuit, relinquendum esse: Ἡ γὰρ τάξις καὶ στάσις τῶν διακόνων τῷ χρόνῳ ῥυθμίζεται καὶ στηρίζεται, καὶ ἐστὶν ἀμτακλήτος, inquit Citrius; qui et addit ei qui *archonticiis* seu *breuibus* hujusmodi honoratus est, satis esse ut quando patriarcha seu pontifex rem divinam facit, sit ipse primus ἐν τῇ εἰσόδῳ, *in ingressu* ad altare, seu in *itu* et in perceptione divinorum mysteriorum. In cæteris quemvis suum locum tenere debere; et iniquum esse ut ὁ προαιουδούσας, qui *primas tenet*, seu ut vulgo loquimur, qui *præcedentiam habuit*, de loco suo deturbatus alteri cedere cogatur. Ex quibus 165 recte intellecti judicium facere licet de interpretatione Benefidii et correctorum ejus. Promotionum per *pittacia* meminit etiam Balsamon ad 17 canonem apostolorum.

Quia vero in his officiis ecclesiasticis multa occurrunt composita ex vocabulis ἀρχή et ἀρχων, aliquid super his notare libet, ante omnia illud quod dupliciter cum aliis coalescant, primo quidem initio vocis, ut ἀρχιεπίσκοπος, ἀρχιεπισκοπή, archidiaconus, archistrategus, archidux, archihereticius, archiatus, architectus, archipresbyter; secundo in sinevocis, ut patriarcha, ecclesiarcha, canonarcha, monarcha, toparcha, tetrarcha, ethnarcha, trierarcha. Inde etiam est ἑξαρχος, ἑπαρχος et id genus alia, tam in ecclesia quam extra usurpata et usitata.

Hæretici nostri temporis, ut alia, ita et ipsa prisca vocabula sustulerunt, potissimum illa, quæ ex ἀρχή et ἀρχων compacta. Hinc *archiepiscopῶ* nomen exterminant, ut et patriarchæ, archidiaconi et id genus alia, tanquam *superba, fastuosa et simplicitali apostolicæ adversantia*, quippe quæ imperium et potentem in subditos demolent, non primum in aliqua functione seu ministerio, seu primum ordine in aliquo cætu, absque tamen imperio et potestate in cæteros. Hinc ipsi gaudent apostolicis illis ei, ut loquuntur, modestissimis appellationibus προεσβυτέρων, ποιμένων, ἐπικόπων, λειτουργῶν, διακόνων, δοῦλων. Verum nomina hæc esse retinenda ubi hactenus viguerunt, et revocanda ubi exoleverunt, fuse demonstrat Adrianus Saravia Calvinista, in libro quem de diversis gradibus ministrorum evangelicorum evulgavit, c. 25, sic tamen ut his

appellationibus nullum in alios imperium designetur, sed sola ordinis dignitas et ut sic dicam, *primitas* seu τὸ πρῶτα. Huic Calvinistæ opposuit se Calvinistarum antesignanus Beza proprio libro adversus Saravianum publicato, ubi contendit nomina hæc prorsus non esse toleranda, sed ex ecclesiis explodenda tanquam simplicitati apostolicæ prorsus repugnantia. Mihi conflictus iste inter hos duos Lapihas mire placet: nam in Saravia observe hæreticam arrogantiam, quæ cum omnia confuderit et permissuerit, nunc quasi pœnitentiæ ducatur, honorifica illa patriarchæ, archiepiscopi, archidiaconi et similia cognomenta ambit iisque decorari gestit, ita tamen ut antiqua notione quasi exuta novam induant, nullamque potestatem et nullum imperium significant. In Beza autem id præ cæteris animadvertendum puto, quod non obscure suos Calvinistas Anglos, et Lutheranos in Germania et Suecia, perstringit, quia aliqui illorum sese archiepiscopos et primates et archidiaconos nominant, et ita etiam nominari et saluari volunt, pulchrisque sub nominibus turpem hæresin celant. Gæts.

166 CAPUT XVI.

De sacris vestibus ministrorum ecclesiæ.

Variis in locis sacrarum vestium ministrorum ecclesiæ mentionem facit Codinus; ex quibus nonnullæ solis episcopis, aliæ etiam sacerdotibus et diaconis competunt. Primas tenet σιχάριον, lucidi vestitus angelorum imitamen, inquit Simeon Thessalonicensis lib. De templo. Sæpius enim in veste fulgenti angelos apparuisse novimus, ut et illum in monumento Salvatoris coopertum stola candida. Præterea purum et ab omni inquinamento liberum sacerdotalem statum esse oportere docet; propter quam puritatem etiam sacerdos hæc gratia dignus judicatur; quod ipsum testatur, cum se induens hæc verba pronuntiat. Exsultabit anima mea in Domino, quia induit me vestimento salutis, et quæ sequuntur. Episcopi autem σιχάριον desuper descendentiæ habet flumina; est enim undulatum, et gratiam docendi in ipso representant. Nam et inter angelos non omnibus idem est ordo et gradus, sed ibi quoque alii inferiorum magistri sunt. Vocantur autem flumina propter vocem Salvatoris in Evangelio dicitis: Qui credit in me, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. Hoc idem pallio episcopali notatur. Flumina quidem habet propter ea quæ diximus, pocula vero pro typo veteris et novæ gratiæ. Quæ etiam fluminibus quasi imitant; quod non aliud sibi fuit quam magistro sive doctori ex duobus Testamentis ad docendum hauriendum esse. Erant autem sticharia non solum candida, sed nonnulla etiam purpurea, quæ a sacerdotibus et diaconis tota quadragesima gestari testatur Codinus c. 9, excepto festo Annuntiationis, Palmarum et magno Sabbato Paschæ.

Inter cæteras quæstiones quas Bulgariæ archiepiscopo Demetrio Chomatiano posuit Constantinus Cabasilas archiepiscopus Dyrrachii, fuit ista, an

A consentaneum sit in purporeis pontificalibus vestimentis, quemadmodum et in albis, in stichario quidem flumina, in phænolio autem eruces gestare. Respondet Demetrius: *Consuetudo Ecclesiæ purpurea pontificalia indumenta simplicia vult esse et sine predictorum fluminum cruciumque adjectione.* Meursius sticharium interpretatur sticam: nam Glossæ Isidori stica est tunica. Sed nihil melius est quam in his et id genus aliis retinere Græca vocabula, quia nulla suppetunt Latina quæ vim et energiam Græcorum perfecte exprimaant. Erant autem sticharia duplicia, nempe patriarchalia et episcopalia, insignita figuris instar gammæ litteræ Γ, ut apud Balsamonem legimus; cujusmodi vestes appellabantur gammadia seu gammatia. Anastasius in Leone III: *Columnas argenteas octo et gammadia duo.* Paulo post apud eundem scriptorem habes gammadias chrysoclabas. Quod autem Meursius existimat trigonia, quæ sunt in phænoliis, esse ipsam litteram Γ, id mathematicis Leidensibus persuadeat, si potest; nos certe tres angulos ex littera Γ extendere non possumus.

2) Φελώνη seu φελόνη, imo etiam φινολιον, φινόλης, φελόνιον. 167 Penulam hic qui vertunt, ii frustra sunt. Nulli penulæ inter vestes sacras locus est, tametsi non ignoro quid de penula apud S. Paulum epist. II ad Timoth. IV nonnulli philosophentur. Quæ vero ejus significatio? Sacrum φελώνιον, inquit Simeon Thessalonicensis, sublimiorem et superne collatam spiritus virtutem sub quadam effigie monstrat, in primis saccum quo per ludibrium Salvator indutus est; idcirco et sacci formam habet: nec enim in eo sunt quæ appellantur μανίχια seu manicæ. Φανόλια patriarchica et episcopalia plena erant crucibus (unde ipsi polystaurii, quasi dicas multierucii, appellatio), et representant per totum orbem diffusam venerandæ crucis gloriam, ut inquit Balsamon in dissertatione de patriarcharum privilegiis. Formæ autem triangulæ, quæ in iisdem phænoliis visuntur, declarant angularem lapidem Christum Deum nostrum, qui disjuncta conjunxit, ut inquit idem Balsamon.

3) Epitrachelium. Heterodoxi interpretes vertunt collare seu collarium: sed id nimis profanum videtur. Retinemus ergo nomen Græcum. Epitrachelium, inquit Simeon, e cælo descendente spiritus gratiam menti subjicit. Ob hoc enim et episcopus et sacerdos a capite illud induens: *Benedictus Deus, inquit, qui effundit gratiam super sacerdotes suos.* Unde eo quilibet sacerdos utitur, quotiescunque sacrificat. Germanus in sua theoria rerum ecclesiasticarum: *Dextram partem epitrachelii significat arundo ludibrii gratia dexteræ Christi data; sinistram partem indicat crucis in propriis humeris gestatio.* Epitrachelium, inquit Balsamon, significat lorum illud quo vita ad mortem tracta est. Quod autem Meursius opinatur τὸ ἐπωμάδιον esse τὸ ἐπιτραχήλιον, id difficile creditur erit illis qui

εὖ ἐπωμάδων proprius ad ὀμοφόριον quam ad ἐπι-
τραχήλιον accedere norunt.

4) Orarium. *Diaconus angelicum sortitus ordinem*, inquit Simeon, *fert in humeris quod ὠράριον nominans, quod quasi alas habet, ut illorum spirituum, quæ præstant, intelligentiæ celeritatem demonstrat. Quare et Cherubim facies obvelantia imitans, ipse quoque, dum cingitur, quodammodo ut rei divinæ particeps et administer futurus, operitur. In ipso item orario Sanctus, Sanctus, Sanctus, scriptum est, quo ministratorius sanctorum angelorum ordo exprimitur.* Gestabatur orarium in sinistro humero. S. Chrysostomus in Liturgia: Τὸ μὲν ὠράριον ἀπαράμενος ἐπιτέθειν τῷ ἀριστερῷ ὤμῳ. Figuram diaconi orarium portantis habes initio Gregoræ a Wolfio eliti. Apage illos qui hoc orarium voluit esse ἐμαγείον τοῦ προσώπου, sudarium sudori abstergendo, καὶ χειρῶμακτρον, manibus purgandis et abstergendis. Sint enim *oraria* profanis scriptoribus ea quæ Arnobius vocat *muccinia*, hoc est lintea minuta, quibus et mucus narium et sudor ex vultu manans abstergitur, prout copiose ostendit Casaubonus in notis ad Flavium Vopiscum: in ecclesia tamen orarium sacra stola erat, et nullo modo a diacono induenda vel ferenda ut sudarii vicem subiret. Quis ergo ejus usus? Non omnium vestium sacrarum usus exquirendus est: sufficit omnes inventas et introductas esse ad ornatum **168** incruenti sacrificii seu liturgiæ, seu ut nos vocamus, missæ. Usum alium si habere cupis, en tibi hunc ex Matthæo Blastare in Synopsi conciliorum. Τοῖς διακόνοις δέδεται καὶ μόνοις τῷ λαῷ τῶν ὤμων τοῦτο περιτιθέναι· ἐκλήθη δὲ ὠράριον ἐκ τοῦ ὠρῶ τὸ φυλάσσω καὶ ἐπιτηρῶ· οἱ γὰρ ἐξαρτῶντες τοῦτο διάκονοι, τοὺς λειτουργοῦσι παριστάμενοι καὶ τὰς τῆς ἐκδῆ· τελετῆς ἐπιτηροῦντες εὐχὰς, τῷ ὠραρίῳ τοὺς ἐν τῷ ἄμβωνι σημαίνουσι διακόνοις τὴν καιρὸν τῆς ὀφειλοῦσης γίνεσθαι ἐκρωθήσεως τῶν τε κατηχουμένων καὶ τῶν πιστῶν. *Orario significat, quandonam tempus sit separandi voce publica catechumenos a fidelibus.* Lecto enim Evangelio diaconus exclamabat: *Exeant, qui non communicant.* Quo catechumeni exire jubebantur, fidelibus remanentibus. Hunc Blastaræ locum Casaubonus profecto perquam Calviniano explicat his verbis: *Diaconus, qui orarium gestabat, eum qui in ambone sacram Scripturam legebat, admonerat, quando vel ad fideles vel ad infideles deberet orationem flectere.* Glossa hæc Calviniani spiritus est, liturgiæ sacræ ritus et caeremonias igno-
rantis. Quodsi quis vocabulum *orarii* nimium urgens linteum tergendo ori significare contendat, eo quod ab ore formari videatur, is eadem solertia dicere poterit verbum *oro* idem esse, quod *edo*, eo quod ab ore deducatur, sicut et *adoro*. Alcuinus, De divinis officiis, c. 39, enumerans sacra ecclesiæ vestimenta, *orarium*, id est *stola*, dicitur eo quod *oratoribus, hoc est predicatoribus, concedatur.* Etsi non his tantum, sed et sacerdotibus, qui stola

utuntur inter sacrificandum, ut et diaconus et subdiaconus inter ministrandum. Sudori abstergendo serviebat sudarium, quod ad tergendum sudorem in manu gestari mos est; quod usitato nomine fanonem vocamus, inquit Alcuinus. Vide Glossarium ad codicem Legum antiquarum.

5) Ὄμοφόριον humerale dicas licebit, tametsi a nostro humerali vel superhumerali proorsu diversum. Proprium episcoporum gestamen, quod ex lana confectum, inquit Simeon, in orbem humeros ante et retro convestit. Hoc genus indumenti sine dubitatione a verbo *carne* ex Virgine propter nos susceptam humanæque naturæ assumptionem declarat. Ideo enim ex lana quoque texitur, quoniam erraticam ovem, hoc est naturam nostram, signat, et quoniam ipse quoque agnus pro nobis occisus vocatus est. Ipsa item verba quæ humeris eo legendis profert, sententiæ huic suffragantur; ait enim: «*Sublata in humeros, Christe, natura quæ erraverat, assumptus Deo et Patri illam obtulisti.*»

6) Mandyas proprium episcoporum vestimentum; de quo jam sæpe supra c. 43; et l. III, com. c. 14 ad pag. 105. Scribitur etiam *μανδύον* et *μανδύη*.

7) Epigonatum, *supergenuale*, quod *victoriam adversus mor'em* (verba sunt Simeonis) *nostræque naturæ immortalitatem et cires Salvatoris contra maligni dæmonis tyrannidem robustissimas ostendit. Quamobrem et rhomphææ simile est, et lumbis alligatur, ubi hominis 169 robur situm prædicant.* Hoc ipsum verba quæ in cinctu adhibentur confirmant, «*Accingere rhomphæa tua super femur tuum, potentissime.*»

8) Ἐπιμανχίον. Idem Simeon: Τὰ ἐπιμανχία actionis divinæ omnia efficientis significancia sunt, et Jesum suis manibus sacrificium corporis et sanguinis sui per se obtulisse; cui convenient quæ iis induendis recitantur: «*Dextera tua, Domine, glorificata est in virtute;*» et «*Manus tuæ fecerunt me et plas-maverunt me.*» Quin etiam vincula manuum Salvatoris, in quibus ad Pilatum ductus est, quidam per ἐπιμανχία expressa voluit.

9) Saccus; de quo jam alibi (supra n. 3 et Codin. p. 15). Quærebat Cabasilas Dyrrachiensis ex Demetrio Chomatiano, an fas esset purpureum saccum facere et gestare. Respondit Demetrius: *Saccum purpureum nequaquam novit Ecclesia, quandoquidem saccus in tribus duntaxat anni celebribus Dominicis festis suum usum præbet, nimirum magno Paschalis Dominico, Pentecoste et Natali Christi. Hoc igitur satis plenam fidem facit, saccus ut sit purpureus ne esse non esse, cum etiam sint luctus insignis purpureæ hujusmodi vestimenta: in solis enim jejuniis diebus et murtuorum memoriis usurpatur.*

10) Mitra seu infula non utuntur episcopi Græci in sacrificio, sed aperto capite totam liturgiam perficiunt. Aperto capite, inquit Simeon, *episcopi et sacerdotes Orientis omnes, excepto Alexandrino patriarcha, sacris funguntur, non ob humilitatem aliquam, sed ob causam altiorem et longe diviniorem*

videlicet, quam divinus Paulus ponit ac docet, Christum caput nominans, nos autem membra ipsius, et oportere nos Christum caput nostrum honorantes caput inter orandum nudatum habere. Nec ob hoc tantum, sed quia etiam nudo capite, qui consecratur, consecrationem accipit, atque ita quemadmodum cum ordinatur, precibus et sacris operari debet. Et hisurucha potissimum, quoniam et dum consecratur, a Deo tradita eloquia sive sacrum Evangelium supra caput habet, in sacrificio divinisimo peragendo relato capite conspici non debet. Objiciat fortasse quispiam hinc sequi, Alexandrinum episcopum et alios quamplurimos ex veteri traditione tecto capite sacris operantes non rite ac sancte facere. Istuc non dico. Nam illi antiqua nixi traditione, quæ magis legi antiquæ respondet, ita faciunt, quando et legis sacerdos cidarim, quam et mitram vocabant, in capite gerebat; quo eodem nomine hierarchæ eas gestantes appellare consueverunt. Ac fieri potest ut eo capitis tegumento aut spinam Domini coronam aut sudarium, quod fuit super caput ejus, in mentem nobis revocent. Hæc ille. Si Græci non parcerent suo Alexandrino, procul dubio, ut alia multa adiaphora, sic et morem istum tecto capite litandi præcise ac simpliciter repudiarent damnarentque: illud enim sobismatis ingenium est, ut præter id quod sibi placet, vix quidquam aliud placeat. Vocatur infula præsulis Alexandrini a scriptoribus phrygium, quod S. Cyrillo concessum fuit, quando in concilio Ephesino Coelestini papæ Romani vicarius erat. A Cyrillo ad successores quoque phrygium seu mitra venit; dicebaturque hæc tiara phrygium, quæ i Phrygio opere constaret. Phrygii mentio fit in diplomate Constantinianæ donationis, ubi ita Constantinus: *Deinde diadema, videlicet coronam capitis nostri, simulque phrygium, nec non superhumerale, videlicet lorum quod imperiale circumdare assolet collam, verum etiam et chlamydem purpuream atque tunicam coccineam et omnia imperialia indumenta*, etc. Quæ totidem verbis leguntur quoque apud Leonem IX pontificem in epist. contra Michaellem Cpolititanum et Leonem Achridenum. Balsamon in Græca versione hujus edicti ubique per *lorum* intelligit *mitram* seu *tiaram* sive *phrygium*, ut et in meleta *de patriarcharum privilegiis* et in meleta *De officio chartularii*, cum

A tamen nemo alius *lori* nomen hoc significatu usurpet. Sunt qui suspicentur Balsamonem respexisse ad laurum seu lauream, usitatissimum olim coronæ genus: ex lauro enim facilem esse transitum in *lorum*. Utcunque sit, de sensu an lapsu Balsamonis satis constat. Illud ejusdem edicti in Latina versione, sicut noster *senatus calceamentis utitur cum udonibus*, id est candido linteamine illustratis, sic utantur et clerici, ut recte accipias, ipse textus Latinus facit, dum illud *cum udonibus* explicat *cum candido linteamine*, retento, deflexo tamen nonnihil Græco vocabulo, ὀδώνη seu ὀδώνιον, quod est linteum. Eodem edicto vocatur corona sacerdotalis, qua Sylvester in capite insignitus erat, πακαλήθρα.

B Lubet hic referre quod adnotavit Sirmondus noster ad epist. 3, l. vi Epistolarum Sidonii: *Tonsura clericalis ita olim fiebat ut circulus tantummodo capillorum emerret, instar coronæ. Sic enim describit Gregorius Turon. de Nicetio Trevirorum episcopo: S. Nicetius, inquit, ab ortu suo clericus est designatus; nam cum partu fuisset effusus, omne caput ejus, ut est consuetudo puerorum, a capillis nudum quidem cernebatur, in circuitu vero mediorum capillorum ordo apparuit, ut putares ab iisdem coronam clericum fuisse signatam. Hodie apud nos antiquam coronæ formam soli fere monachi retinent, et pueri vocales symphoniaci. Nam brevis ille orbis in vertice, quo cleri pars magna utitur, insolens olim atque inusitatus in Ecclesia fuit, ut docet canon 40 concilii 4 Toletani. Hæc ille.*

C Diximus Græcos non celebrare aperto capite, excepto patriarcha Alexandrino et pauculis aliis, cum Ecclesie Latinæ episcopi tiara seu infula caput tecti potissimam liturgiæ partem peragere soleant. Sed quid Alcuino contrarium affirmanti de divinis officiiis c. 38, respondebimus? Audi ejus verba: *Hujusmodi vestis (cidaris) non habetur in Romana Ecclesia vel in nostris regionibus: non enim moris est ut pileati divina mysteria celebrent; apud Græcos autem hoc dicitur, qui pileos, hoc est caphias (scuphias), gestant in capite, dum assistunt altaribus.* An dicemus tempore Alcuini viguisse alium morem quam posterioribus sæculis, Græcis suam consuetudinem desertibus Latinisque eam complectentibus? GRETS.

171 LIBER SECUNDUS.

CAPUT I.

De inscriptione hujus partis; de despota deque Sebastocratore.

Post indicem officiorum et officialium Magnæ Ecclesie subjicit Codinus catalogum officiorum et officialium aulæ Cpolitianæ, et quidem longe accuratorem quam sit prior ille.

Circa inscriptionem et titulum hujus partis miss.

codices non conveniunt: nam Bavarici ita habent: *Τὰ ὄφρακια τοῦ παλλατίου. Ἐπι δὲ καὶ τὰς τάξεις τὰς γενομένας ἐν ταῖς ἑορταῖς εἰς τὸ παλλάτιον, καὶ πῶς τὸν βασιλεὺς στέφεται δεῖ, καὶ περὶ προδίκησεω; δεσπότηω καὶ πατριάρχου, καὶ ἑθῶν γενομένων ἐν τῷ παλλάτιω. Officia palatii: ad hæc ritus et ordo qui servatur in palatio, in festis, et quomodo oportet imperatorem coronari; de inaugurationibus despota*

et patriarchæ, et de consuetudinibus palatii. Eodem ferme modo codex Augustanus et apographum inde sumptum, citante Junio. Tres alii libri plura adhuc ingerunt, indicem scilicet et post indicem scholium satis longum. GAETS.

[Se monitum, ubi præfæremur, meminisse precor lectorem, e duobus integerrimis exemplaribus Regiis, quibuscum præsens opus contuli, neutrum caput de officiis Ecclesiae CP. continere; atque ita tanquam a primo, ab hocce de nominibus officialium palatii utrumque ordiri. Advertet etiam non eundem in editis a Gretsero ac in Regiis esse capitum totius operis ordinem: quin imo in eo qui numero 1149 inscribitur, quodque e duobus primum (A) ubique nuncupo, diversam omnino distribuendi libri dispositionem servatam, eidem quippe in duodecim tantum sectiones singulis suis titulis illustratas partito, cuncti simul in ipso limine collecti præponuntur. GOAR.]

Πίναξ τοῦ βιβλίου.

Περὶ τῆς τάξεως τῶν ἀξιωματῶν καὶ ὀφφικίων τοῦ παλατίου ἤτοι τῆς συγκλήτου. (καὶ τῶν ὀφφικίων, οἰκισσὶς τοῦ — συγκλήτου. A.)

Περὶ τῶν φορεμάτων ἐκάστου τῶν ἀξιωματῶν. (τῶν τε ἀξιωματῶν καὶ ὀφφικίων A.)

Περὶ τῆς ὑπηρεσίας ἐκάστου τῶν ὀφφικίων.

172 Περὶ τῆς τῶν δεσποτικῶν ἑορτῶν τάξεως καὶ τῶν κατ' αὐτάς τελομένων ἐορτῶν. (adit A : ἐν αἷς διαλαμβάνεται καὶ περὶ τοῦ μεγάλου δομestικού ὑπηρεσίας τοῦ τε πικέρην, τοῦ δομestικού τῆς τραπέζης καὶ τοῦ ἐπὶ τραπέζης.)

Περὶ διαφόρων ἑορτῶν. (περὶ ἐτέρων διαφόρων ἑορτῶν, ἐν αἷ; ἀπέργεται ὁ βασιλεὺς, εἰ ἐνδομῶν τῆ Κωνσταντινουπόλεϊ εὐρίσχεται. A)

Περὶ τῆς ἐν φωσάτιῳ ἤτοι στρατῷ ὑπηρεσίας. (ἐν τῷ φωσάτιῳ τοῦ μεγάλου δομestικού ὑπηρεσίας τοῦ τε μεγάλου δρουγγαρίου τῆς βίγλης, τοῦ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ μεγάλου ἀδνομestίου. A)

Περὶ σεφεροφορίας βασιλέως.

Περὶ προβλήσεως δεσπότου.

Περὶ προβλήσεως σεβαστοκράτορος καὶ Καίσαρος.

Περὶ προβλήσεως πατριαρχῶν καὶ ἀρχιεπισκόπων.

Περὶ πενθίμων βασιλικῶν φορεμάτων.

Περὶ μελλούσης δεσποίνης γινομένης. (καὶ περὶ μελλονύμφης δεσποίνης, οἰκισσὸς γινομένης, A)

Ἰστέον ὅτι τὰ χρυσοκόκκινα σκιάδια φοροῦσιν οἱ ἀπὸ τοῦ πανυπερσεβάτου μέχρι τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου, τὰ δὲ συρματένια (συρματηρὰ Regii) οἱ ἀπὸ τοῦ μεγάλου πριμμικηρίου μέχρι τοῦ (παρακ. τῆς σφ.) κουροπαλάτου (Regii) παρακοιμωμένου τῆς σφενδόνης, τὰ δὲ κλαπωτὰ οἱ ἀπὸ τοῦ πρωτοβεστιαρίου (πρωτοβεστιαρίου Regii) μέχρι τέλους· ὁ γὰρ λογοθέτης τῶν ἀγγελῶν, εἰ καὶ μεταξὺ τοῦ τῆς σφενδόνης καὶ τοῦ πρωτοβεστιαρίου εὐρίσχεται, ἀλλ' οὐ μῆτε συρματέϊνον μῆτε κλαπωτὸν σκιάδιον φέρει, ἀλλὰ διὰ βλατίου ἀσπρὸν μετὰ μαργελῶν (ὁ γὰρ — μαργελῶν om. Regii.) Τὰ δὲ σκαράνικα (φοροῦσιν addunt Regii) οἱ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦ λογοθέτου τῶν ἀγγελῶν, τὰ δὲ κόκκινα οἱ (οἱ om. Grets.) ἀπὸ

τοῦ ἀκολουθοῦ καὶ (καὶ om. Regii) μέχρι τέλους.

Sed hæc ipso Codino capitibus tertio et quarto dilucidiora evadent, tametsi non satis cum indice congruere videntur.

[Alium officiorum Palatinorum indicem Medonius edidit, et ante Medouium Leunclavius Jur. Græcæ-Rom. I, p. 184; is infra positus est.

Τὰ ὀφφικία τοῦ παλατίου.

Ὁ δεσπότης, ὁ σεβαστοκράτωρ, ὁ Καίσαρ, ὁ πανυπερσεβάστος, ὁ πρωτοβεστιαριος, ὁ μέγας δοῦξ, ὁ μέγας δομestικός, ὁ πρωτοστράτηρχος, ὁ μέγας λογοθέτης, ὁ μέγας στρατοπεδάρχης, ὁ μέγας πριμμικηριος, ὁ μέγας κοινοσταυλός, ὁ ἐπὶ τοῦ κωνκλείου, ὁ πρωτοσεβάστος, ὁ ἐπικέρην, ὁ παρακοιμωμένος τῆς μεγάλης σφενδόνης, ὁ παρακοιμωμένος τοῦ κο:τῶνος, ὁ μέγας βελυλός, ὁ κουροπαλάτης, ὁ πρωτοβεστιαριος, ὁ **173** δομestικός τῆς βιελικῆς τραπέζης, ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης, ὁ λογοθέτης τοῦ γανικίου, ὁ μέγας παπιάς, ὁ ἔκπαρχος, ὁ μέγας δρουγγαριος τῆς βίγλης, ὁ μέγας ἑκαυράρχης, ὁ λογοθέτης τοῦ δρόμου, ὁ ὑπατος τῶν φιλοσόφων, ὁ μέγας χερτουλάριος, ὁ μυστικός, ὁ πρωτασκηρῆτις, ὁ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ, ὁ μέγας δρουγγαριος τοῦ στόλου, ὁ δομestικός τῶν σχολῶν, ὁ πριμμικηριος τῆς αὐλῆς, ὁ πρωτοσπαθάριος, ὁ μέγας ἄρχων, ὁ τάτας τῆς αὐλῆς, ὁ μέγας τζαούσιος, ὁ πραιτωρ τοῦ δήμου, ὁ λογοθέτης τῶν οικιακῶν, ὁ μέγας λογαριαστής, ὁ ἐπὶ τῶν δι:ήσεων, ὁ ἀρχιδιάκονος, ὁ σκουτίριος, ὁ πρωτοζῶνηγος, ὁ ἀμηνάλης, ὁ ἀκτουάριος, ὁ μέγας ἀδνομestιαστής, ὁ κο:αίστωρ, ὁ λογοθέτης τοῦ στρατιωτικοῦ, ὁ πρωτοερακιος, ὁ κριτής τοῦ βήλου, ὁ μέγας διερμηνευτής, ὁ λογοθέτης τῶν ἀγγελῶν, ὁ δικαιοφύλαξ, ὁ ἀκόλουθος, ὁ ὄφρανοτριφος, ὁ πρωτονοτάριος, ὁ κριτής τοῦ φωσάτου, ὁ δομestικός τῶν τειχῶν, ὁ πρωτολογάτωρ, ὁ βεστιαριος, ὁ στρατοπεδάρχης τῶν μονακαθίων, ὁ στρατοπεδάρχης τῶν μουρτάτων, ὁ στρατοπεδάρχης τῶν τζακόντων, ὁ στρατοπεδάρχης τῶν τζαγγρατόρων, ὁ ἐπὶ τῶν ἀναμνήσεων, ὁ προκαθήμενος τοῦ κοιτῶνος, ὁ προκαθήμενος τοῦ βεστιαρίου, ὁ δομestικός τῶν θεμάτων, ὁ πρωτοκόμης, ὁ δομestικός τῶν ἀναταλικῶν θεμάτων, ὁ δομestικός τῶν δυτικῶν θεμάτων, ὁ προκαθήμενος τοῦ μεγάλου παλατίου, ὁ προκαθήμενος τῶν Βλαχερνῶν, ὁ λογαριαστής τῆς αὐλῆς, ὁ μέγας διοικητής, ὁ νομοφύλαξ, ὁ βεστιαριος, ὁ ἑκαυράρχης, ὁ ἀρχων τῶν ἀλλαγιῶν, ὁ μέγας μυρταίτης, ὁ κριτής τοῦ σεκρέτου, οἱ ραβδοῦχοι, ὁ καθάλλαριος, ὁ σεβαστὸς, ὁ προκαθήμενος κάστρου, ὁ δρουγγαριος στόλου, ὁ κόμη:]

P. G. Despotæ Junio dominus : sed ego Græcum nomen et hic et alibi libenter retineo, præsertim cum despota etiam Latinorum usu et calamis tritus sit ; neque Latina vox dominus vim Græcæ illius despota assequitur. Despotæ inaugurationem habes c. 18 ; nec probo quod Glossarium affirmat, despota nomine vocatus fuisse filios, fratres, generos imperatoris, Sebastocratas, Cæsares et patriarchas. Nullus hoc nomine appellatur, nisi despota honore certisque ornamentis insignitus esset, sicut etiam nullus se-

P. G. Despotæ Junio dominus : sed ego Græcum nomen et hic et alibi libenter retineo, præsertim cum despota etiam Latinorum usu et calamis tritus sit ; neque Latina vox dominus vim Græcæ illius despota assequitur. Despotæ inaugurationem habes c. 18 ; nec probo quod Glossarium affirmat, despota nomine vocatus fuisse filios, fratres, generos imperatoris, Sebastocratas, Cæsares et patriarchas. Nullus hoc nomine appellatur, nisi despota honore certisque ornamentis insignitus esset, sicut etiam nullus se-

P. G. Despotæ Junio dominus : sed ego Græcum nomen et hic et alibi libenter retineo, præsertim cum despota etiam Latinorum usu et calamis tritus sit ; neque Latina vox dominus vim Græcæ illius despota assequitur. Despotæ inaugurationem habes c. 18 ; nec probo quod Glossarium affirmat, despota nomine vocatus fuisse filios, fratres, generos imperatoris, Sebastocratas, Cæsares et patriarchas. Nullus hoc nomine appellatur, nisi despota honore certisque ornamentis insignitus esset, sicut etiam nullus se-

basocratoris aut Cæsaris nomen obtinebat, nisi per A
 feugurationem hanc dignitatem consecutus fuisset. Loquor autem de posterioribus sequioris Græcæ temporibus, quæ nobis Codinus repræsentat; tametsi extra Cpollin transit et sine inauguratione ad alios. Hinc princeps Servix vocabatur *despota Servix*; pro quo annales Latini sæpe *despotus*. Apud Gregoram, lib. III, et Ætolix et Epiri despota. Despota Servix etiam *crates*, hoc est *rex* audiebat; et usor ejus non tantum *despæna*, sed et *cratæna* seu *cratixta*: 174 nam ut est in Pandeete Turcico c. 64, Ungaris, Bulgaris, Servix *kiral* aut contractus *kral* rex est et *cratna* regina; quæ Polonis *krol* et *krolna*. Nec dubium videtur illud *kiral* exstitisse ex Græco κύριος.

Proximus erat despota ab Imperatore; quocirca B
 in syllabo dignitatum primum locum obtinet. Michael tamen Palæologus despota majorem honorem, tametsi anonymum, excogitavit; cujus vestigia Cantacuzenus sibi sequenda duxit, ita de se IV, 5. scribens: *Matthæum seniore filium nullam nominatim dignitate cohonestat, honore tamen supra despotas effert, nempe ut esset imperatori proximus; quem honorem primus Palæologorum imperator Michael propter filium Constantinum Porphyrogenitum invenit; videbaturque ea dignitas despotarum dignitati antecellere.* GRÆTS.

[P. 6. Δεσπότης. Imperii collega, ut et senior imperator, dictus quondam Augustus; imperii vero designatus successor, vel ab imperatore primus, ad Alexii Comneni qui tyrannidem circa Christi annum 1117 invasit, nuncupabatur Cæsar. Alexius Nicephoro Melissenone nomen ac dignitatem Cæsaris jam adepti fratrem Isaacium præferre meditans, sebastocratoris nomen, quo supra Cæsarem proximus ab imperatore cohonestaretur, adinvenit; ac tandem Alexius alter Angelus imperio potitus ex Alexio Theodoroque generis alterum creata recëntius despotalis dignitate, sebastocratori Cæsarique superiori, sibi secundum, auctore Phranze I, 1, effecit. Exin celebre despote in curia CP. nomen, urbeque a Latinis occupata et nondum a Græcis recepta Joannes Ducas Michaellem Thessalum filiumque Nicephorum τῷ δεσποτικῷ ἀξίωματι *despotatus honore* legitur extulisse apud Gregoram, II, 13. Sub Joanne Lascari, D
 niomorati Joannis nepote, cum imperii administrandi curam in se suscepisset Michael Palæologus, ac ad ipsum imperii solium, quod solus hærede pulso teneret, omni arte totisque viribus contenderet. Ὀλίγαι πρῆλθον ἡμέραι, scribit præfatus Nicephorus, III, 10, καὶ δεύτερον συγκροτοῦσι βουλευτήριον οἱ αὐτοῦ σπουδασταί, οὐ δέον εἶναι φάσκοντες τὴν τὰ βασιλικὰ καὶ κοινὰ διοικούντα πράγματα καὶ προσβείας πολλῶν ἀναδεγμένων ἔθνων μὴ καὶ τῆς βασιλείας ἔγγιστα ἔχειν καὶ τὸ ἀξίωμα, τιμῆς ἕνεκα τοῦ τῶν Ῥωμαίων γένους; καὶ ἄμα βεβαιώσεως τῶν μεταξὺ γινομένων καταστάσεων. Ταῦτ' ἄρα καὶ τὸ τοῦ δεσπότητος ἀξίωμα δέχεται παρὰ τε τοῦ πατριάρχου καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως, Joannis nimirum

Theodoro nati. Eo tamen titulo jam Michael alius Theodori gener gaudebat. Quo, constet, ut in inveniendis subtiles, ita et in geminandis dignitatibus Græcos fuisse liberales. Lubens tamen fateor Michaellem huic non eo nomine despota vocatum, ut imperium hæres adipisceretur, sed ut Ætolix et Epiri princeps audiret, quo quidam alii dicti sunt Servix despote, hoc est reguli: quo etiam sensu Chaganus Turcarum dux ὁ μέγας δεσπότης; ἐπὶ γένων τε κύριος κλιμάτων τῆς οἰκουμένης; ἐπὶ legitur apud Theophylactum Simocattam I. VII De rebus Mauricii; nec non Bæsilas τῶν Μουσῶν δεσπότης; apud Cantacuzenum, I, 55. GOAR.]

P. 7. Sequitur σεβαστοκράτωρ, novum inventum et commentum Alexii Comneni, de quo filia ejus Anna Alexiad. III: Νέον ὀνοματοποιήσας ἀπὸ τε τοῦ σεβαστοῦ καὶ αὐτοκράτορος τάδε λεγῶ εἶθηκε. Eadem Zonaras in Alexio Comneno. At Glossarium contulit nomen hoc longe fuisse antiquius Alexio Comneno, quippe principibus Thessaliæ a Constantino Magno concessum. Itaque novum 175 fuisse, sed in palatio, non extra. Et probat hoc ex I. VII Nicephori Gregoræ; apud quem tamen nihil hujus invenio. Verba ejus dabo: Ὁ δὲ Ῥωσικὸς τὴν τε στάσιν καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης παρὰ τοῦ μεγάλου κεκλήρωται Κωνσταντίνου, ὁ δὲ Πελοποννησιακὸς τὸ τοῦ πρίγκιπος, ὁ δὲ τῆς Ἀττικῆς τε καὶ τῶν Ἀθηνῶν ἀρχηγὸς τὸ τοῦ μεγάλου δουκὸς, ὁ δὲ τῆς Βοιωτίας καὶ τῶν Θηβῶν τὸ τοῦ μεγάλου περιμικηρίου, ὁ δὲ τῆς μεγάλης νήσου Σικελίας τὸ τοῦ βῆγγος, καὶ ἄλλοι ἄλλα. Nec alio loco, quem adducit Glossarium, id affirmat Gregoras, sed tantum dicit, in postremo Thessaliæ principe, qui erat Joannes Ducas, defecisse majorum successionem et *sebastocratorum* principatum, qui ab Alexio Comneno talis esse poterat: ut enim nomen despote transit ad alios principes, ita etiam nomen sebastocratoris ex aula ad principes Thessaliæ transisse videtur. Adde quo Anna dicit Alexium novum nomen composuisse ex τοῦ σεβαστοῦ καὶ τοῦ αὐτοκράτορος. Quomodo ipse primus hæc duo in unum conflavit, si nomen hoc a Constantini Magni ævo descendit? Zonaras καὶνὸν ὄνομα vocat. Quomodo καὶνόν, si a Constantino Magno? Idem ex ipso Codino satis manifestum est. An nomen *superintendentis* ideo novum esset, licet Glossarii auctor scholæ Leidensis *superintendens* salutaretur? Translatio quidem ad hunc hominem nova esset, sed vox ipsa nova non esset utpote jam pridem in novatorum circulis decantatissima. Etiam antecessores Alexii hoc morbo laborarunt, et in printis Leo Philosophus, qui teste Zonara Zautzem Stylianum non tantum designavit magistrum et dromi logothetam, sed et novo excogitato nomine βασιλεοπάτορα nominari voluit. GRÆTS.
 [Σεβαστοκράτωρ. Dignitatis ejus instituenda causam refert Anna Comnena institutoris filia Alexiados, I. III, Joannes Alexii filius concessos patruo honores servavit, ut in ejus vita narrat Nicetas. Joannes idem Manuclum quatuor filiorum ultimum

σεβαστοκρατορικῆς ὑπεξήρεν τιμαίς. Joannis filius A Manuel patre mortuo vocatus ad sceptrum Isaacium patrum etiam sebastocratorem vocatum, missis in urbem amicis, ne tum sanguinis jure tum ob dignitatem imperatoriae proximam moliretur res novas, compescuit. Nicetas idem in Menuele, l. 1 : Μὴ πως περὶ τοῦ τῶν ὀλων αὐτῆς εἶναι κύριος διαμιλληθῆ ἄτε ἀπὸ γενέσεως εἰς τὴν διαδοχὴν τῆς βασιλείας καλούμενος. Ut potestate et insignibus, ita (usque ad despotiam creatum) sanguine conjunctus fuit imperatori sebastorrator. Isaacius Angelus, anno 1184 imperium sortitus, fratrem Alexium regni successorem, ac patrum quoque Joannem ducem, sebastocratores declaravit ; Alexius hic Isaacium filiae maritum priorem pari titulo insignivit. Plures insuper eo nomine simul ornatos refert memoratus Nicetas, ex quo hæc deprompta, qui et præfatis tertium addit, Alexium nempe alterum Mauuelis nothum, Annalium Isaacii, l. III. GOAR]

Observa Junium verba illa p. 7 : Πρῶτος κατὰ τὸν χρόνον verteere et facile primus per illud tempus. Inepte. Natu majorem verte, vel Anna Comuena l. III judice, quæ de Isaaco fratre Alexii Comneni, πρῶτον τῶν ἀδελφῶν κατὰ χρόνον ὄντα ἐχρῆν τιμηθῆναι ἀξιῶματι.

176 CAPUT II.

Cæsar, magnus domesticus, panhypersebastus, prolovestiarius et plures hujus generis.

P. 7. Cæsar olim proximus ab imperatore, nunc in hoc censu apud Curopalatam tertius, qui forsitan paulo post major vel minor erit, prout Favonius ex palatio Cpolitano aspiraverit ; cujus inaugurationem habes infra c. 19. GRÆTS.

[Ab imperio potius, cujus spe pristinis sæculis fovebatur, Cæsarem longe ablegavit Alexius, et sebastocratori supposuit. Longius amovit alter Alexius, despote dignitate eidem anteposita. Tertius itaque ab imperatore temporibus ultimis numerabatur Cæsar, ut Gregoras his IV. 1, verbis manifestat : Ὁ μὲν γὰρ σεβαστοκράτωρ ἐς τὸ δεσποτικὸν ἀνάγεται παρὰ τοῦ βασιλέως ἀξίωμα, ὃ δὲ μέγας δομέστικος ἐς τὸ τοῦ Καίσαρος, ὃ δὲ Καίσαρ ἅμα τῷ πανθερῷ τοῦ δεσπότης ἐς τὸ τοῦ σεβαστοκράτορος. Ἐπολεῖ δ' ἐπίσημον τὴν ἐκ τοῦ πανθεροῦ διαφορὰν, ἔτι ἐν τοῖς κυανῶς πῶλλοις καὶ χρυσοῦφεϊς αὐτῷ ἐνηρμόζοντο ἀετοί. Sebastocratoris præterea publicis in acclamationibus simul cum imperatoris pronuntiatum nomen audiebatur, quod superior observatio ex Anna Comuena declarat, Cæsaris nusquam : id enim per unius tantum anni spatium Alexio fratri concessit Michael Palæologus, ac ut pariter imperatoris pene more recuperata Cpolitani triumphans incederet coronatus, de quo Gregoras in huius libri sect. 5 : Ἀντάξιον ἀπέδωκεν γέρας Ἀλεξίῳ τῷ Καίσαρι, ὅτι δι' αὐτοῦ τοῖς Ῥωμαίοις τὴν τῶν πόλεων βασιλεύουσαν ὁ θεὸς ἐχαρίσατο. Τὸ δὲ ἦν θριαμβὸν συγχροτηθῆναι πολυανθρωπώτατον καὶ περιφανέστατον κελύσει τοῦ αυτοκράτορος, καὶ ἐπὶ τούτῳ τὸν Καίσαρα πομπεῦσαι ἐπὶ πάσης τῆς

πόλεως, ὃ μόνον τοῖς τοῦ Καίσαρος παρασημοῖς κοσμούμενον, ἀλλὰ πρὸς τούτοις καὶ στεφάνῳ πάλυεσλει καὶ μικροῦ δῶμα λέγειν βασιλικῷ. Ὁ δὲ καὶ γέγονε. Προσεταιράχει δ' ἐπὶ τούτοις ὁ βασιλεὺς διὰ μνήμης τῆ τοῦ Καίσαρος ἔνομα ἄγεσθαι ὁμοῦ τοῖς τῶν βασιλέων ἐν τοῖς ὑμνητηρίοις καὶ εὐφήμοις ἅπασι, πανταχῆ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐπικρατίας ἄχρις ἐν αὐτοῦ. Καὶ τὰ μὲν τοῦ Καίσαρος εὐτυχήματα τοιαῦτα. GOAR.]

Ib. Magnus domesticus hic ordine tertius est. Græcis domesticus nihil aliud est quam προηγούμενος καὶ ἐπιστάτης, et in ecclesiasticis domesticus appellatur ἀρχιδὸς καὶ ἐπιστάτης μελωδῶν τε καὶ μελωδῶν, ut est apud Citrium in Responsis ; de quo jam lib. 1, c. 2. Ut autem domesticus nomen sonantius esset, vocula μέγας arripienda fuit. Quæ duo Latini interitum cōjungunt, ut Tyrius, *De bello sacro* II, 5 : *Cum esset in imperiali palatio plurimum honoratus, et megalomesticus dignitate, quem nos majorem seneschallum nominare consuevimus, fungeretur, ab imperatore secundus.* Hinc δομεστικῶτον dignitas seu officium domesticus. Anna Comuena, l. VIII : Καὶ τὸ δομεστικῶτον αἰτούμενος τῆς Ἀνατολῆς οὐκ ἔτυχε τῆς αἰτήσεως. Utiur eadem vocula Turonensis, II, 8 : *Gaudentius pater Scythiæ provincie primoris loci, a domesticatu exorsus militiam, ad magisterii equitum culmen provectus est.* Verum tam μέγας domesticus quam alii domestici sæpius adhuc nobis esse spectandos exhibebunt. GRÆTS.

[Non unus, sed plures domesticus, ecclesiastici, militares, civiles. Hic unus qui μέγας, de cuius nomine et officio pauca et huic 177 tantum loco congrua dicenda. Domesticus idem olim qui procurator, ac numerosæ familiæ totiusque domus curam gerens. Simocatta, VIII, 13 : Ἀναίρεται ὁ πραισεντινός, ὁ τὰς τοῦ Πέτρου (στρατηγῶ) πεπστευμένος φροντιδας, ὃν δομέστικον εἰῶθασι Ῥωμαῖοι ἀπικαλεῖν. Hic in fidem suam communia familiæ bona recipit, ac etiamnum hodie in monasteriis πιστικῶς audit. Artabasdam Artabasius alius Copronymi gener domesticum (procuratorem intellige) apud Theophanem efficit. Hinc cujuslibet rei vel ordinis præfectus ac præpositus vocatur domesticus a Græcis ; de quo Joannes Cetri episcopus : Ἡ τοῦ δομεστικῶν προσηγορία κατὰ Λατίνους τὸν ἐξάρχοντα, τὸν προηγούμενον, τὸν ἐπιστάτην δηλοῖ. A re itaque familiari ad militiam translata vox ducem exercitus supremum, et ut loquitur Comuena Alexiados I, στρατηγὸν αυτοκράτορα, vel ut alii præfectum prætorio, quod militares copias sub imperatore diceret communiumque rerum administrationem ab eo sibi commendatam teneret, significat. Eadem occurrit primum apud Cædrenum in Theophilo, sub quo Manuel Romanas legiones ducit, Theophobus Persicum : ille vero domesticus mox declaratur. Legitur quoque primum apud Theophanem in Michaelē Rancabe μέγας δομέστικος Theophilo antiquior. In Irene et Constan-

tino cernitur Antonius quidam domesticus cum A
militaribus copiis ad bellum missus: Ἡ βασίλισσα ἀπέστειλεν τὸν Ἀντώνιον σὺν τοῖς τάγμασιν. Antonius idem πατριχίος καὶ δομέστικος τῶν σχολῶν scribitur in Copronymo. Unde conjicio supremum exercitus Romani ducem circa Copronymi ætatem domesticum, ac paulo post magni honore adjuncto vocatum, qui prius στρατηγός ubique audiebat: fatear licet alia iterum vice domesticum exstare in Justiniano II, at non exercitus, sed στρατῶν equisonum celebrari. Ejus igitur est exercitum elucere, et belli res curare. Eapropter Michael Palæologus Joannis Angeli fratrem μέγαν χειροτονήσας δομέστικον, καὶ τὰ στρατεύματα παραδούς αὐτῷ, εἰς Ἀσίαν ἐκπέπομφε κατὰ τοῦ ἀποστάτου Μιχαήλ. Φροντιστὴς etiam et ἐπιμηλητής δημοσίων πραγμάτων ab auctore memoratur; cujus quidem ac amplioris etiam muneris descriptionem exhibuit Cantacuzenus, ipse magnus domesticus, II, 5, GOAR.]

P. 7. *Panhyperebastus*. Etiam hoc ἀξίωμα καὶ ὄνομα est Alexii Comneni ποίημα, qui in his excogitantiis secundus et facundus fuit. Vide Zonaram in Alexio Comneno. Sed ut hic dicitur, iste panhyperebastus, ultra quem ambitio progredi non posse videbatur, invenit sequentibus annis parem Joannem Cantacuzenum, magnum domesticum, et paulo post majorem ac superiorem, ut et protovestiarium. Ita ceu pila iudebant isti et rebus et nominibus modo in altum elatis modo deorsum præsis. Andronicus senior imperator Joannem nepotem suum panhyperebasti dignitate decorans eum longe augustiorem effecit quam antea fuerit, concessis vestimentis, calceis et equi ornamentis lutei coloris, ut inter imperatorum nobilitatem maxime illustris esset, ut ait Gregoras I. VII. Ut autem uxor despotæ despæna, Cæsaris Cæsariissa, Sebastocratoris Sebastocratorissa dicta est (vide c. ult. Codini), ita uxor panhyperebasti panhyperebastissa audit; qualis apud Gregoram I. III filia Theodori Metochitæ, matrimonio juncta prædicto Joanni panhyperebasto.

[Ὁ πανυπερσέβαστος. De cujus dignitate ab Alexio Comneno inventa præter Zonaram hæc Anna filia: Κατ' ἐκεῖνο δὲ καιροῦ τετίμηται καὶ ὁ Ταρωνεῖτης καὶ γεμδρὸς ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ βασιλέως πρωτοσέβαστος τε καὶ πρωτοβεστιάριος. Μετ' οὗ πολὺ δὲ καὶ πανυπερσέβαστος 178 ἀναδείκνυται καὶ σύντροφο; τοῦ Καίσαρος γίνεται. Τούτων δὲ τῶν ἀξιομάτων τὴν καινοτομίαν ὁ ἐμὸς πατὴρ προσεξήρατο ξυμβεῖς, τοῖς δὲ καὶ παραχρησάμενος: τὸ μὲν γὰρ πανυπερσέβαστος καὶ σεβαστοκράτωρ, καὶ ὅσα τοιαῦτα, συνθεθεικέναι παραχρησάμενος φαίνεται: σεβαστοὶ γὰρ οἱ βασιλεῖς ἀνέκαθεν κοινῶς ὀνομάζοντο, καὶ ἦν ἰδιαζόντως εἰς βασιλέα λεγόμενον τὸ τοῦ σεβαστοῦ ὄνομα: αὐτὸς δὲ εἰς τὸ κοινότερον πρότερον κατήνεγκε τὴν τοιαύτην ἀξίαν. Erat enim, non Cæsare modo, sed et domestico, panhyperebastus humilior, unde et panhyperebastum, a quo sibi

metuebat, promeriturus senior Andronicus ad Cæsaris dignitatem evexit. Gregoras, VII, 20: Ὅθεν ὁ γηραιὸς βασιλεὺς διὰ δέος μειζόνων κακῶν ἀπέστειλε πρεσβεῖαν πρὸς αὐτὸν (πανυπερσέβαστον) καὶ ἅμα τῇ πρεσβείᾳ καὶ τὰ τοῦ Καισαρικοῦ ἀξιώματος σύμβολα. Illustriorem tamen a prima sua institutione reddiderat idem imperator, ut apud Gregoram ipsum reperies libri præcedentis sect. 28, et ut illustrem valde laudat Nicetas in Andronico I. I. GOAR.]

P. 8. *Protovestiarius*. Primus præfectus vestiarii, cujus uxor protovestiaria salutabatur, ut est apud Annam Comnenam, I. VI *Alexiad*. De protovestiario sæpius dabitur dicendi locus. GRÆTS.

[P. 8. Vestiarium adibit qui de protovestiario sollicitus est. Vestiarium nonnunquam vestitus est, res vestiaria, quantum satis est vestium, sicut calciarium quantum calceamentorum necesse est. Vestiarium in postremis libris Codicis et in Notitia imperii accipe, in quo vestes principis conduntur et reponuntur. Moschopolus; lib. cui titulus Συλλογὴ Ἀρτικῶν ὀνομάτων. βεστια γὰρ παρὰ Ῥωμαίους τὰ ἱμάτια, ἐξ οὗ καὶ βεστιάριον κυρίως, ἐν ᾧ τὰ βασιλικά ἐνδύματα φυλάσσονται. Guillelmus Tyrius, I. II *De bello sacro*: Quo facto ex imperialibus vestiariis oblata sunt prædicto viro in auro vestibus, vasis et pretiosis lapidibus. Vides in vestiario non vestes modo, sed et aurum, vasa, lapides pretiosos reponi, unde nonnulli vestiarii thesaurique unam acceptionem contendunt. Vestiarius itaque qui hujusmodi curat, profert, recondit, asservat. Is βεστιάριος Græcis, ut Zonara in Eudocia, Joanni Damasceno monacho et aliis. Princeps omnium πρωτοβεστιάριος, de quo in præsentī, cujus nomen jam a Theophill temporibus agnitum apud Theophanem, a cæteris deinde historicis usurpatum, a magnis viris ambitum. Panhyperebasto nondum instituto a domestico dignitate secundus fuit, auctore Cedreno in Constantino Romani filio: Νικόλαον γὰρ τὴν πρῶτον αὐτοῦ θαλαμηπόλων δομέστικον προεβάλετο τῶν σχολῶν καὶ παρακοιμώμενον, Νικηφόρον δὲ τὸν μετ' ἐκεῖνον τὰ δευτερεύσια φέροντα πρωτοβεστιάριον. Ut domestico proximus, ac rem vestiariam tractans sacras Christi fascias in ecclesiastica processione gestare manibus audebat apud Cedrenum in Michaelē Paphlagone. Illi ad cubiculum Imperatoris nec non in ipso sacro cubiculo dormire fas erat. Leo Grammaticus in Michaelē Theophilli filio: Ἐνδοθεν δὲ τοῦ κοιτῶνος ἦν Βασιλικιανὸς τῇ βουλῆσει τοῦ βασιλέως ὑπνώσας ἐν τῇ κλίνῃ τοῦ Ῥεντακίου πρὸς φυλαχὴν αὐτοῦ. Erat Rentacius ille protovestiarius, prius aliquo tempore a Michaelē ad monendum de Basilio coronando patriarcham missus, et vestes regiumque apparatus omnem prolaturus. GOAR.]

P. 9. *Ὁ μέγας δουξ*. Notum est unde Græci ducis nomen acceperint. Inde δούκαινα ducis uxor. Nicetæ in Alexio Comnena I. I, δουκά; δουκάδος, δουκάδι, δουκάδα. Synodus Florentina: Καὶ οἱ μεγάλοι αὐθέντες καὶ βηγάδες καὶ δουκάδες. Legimus

etiam et δούκα, τὸν δούκα καὶ δούκαν. Tyrus magni ducis meminit, sed iunctis et corruptis vocabulis, xx, 14: *Misit cum classe de suis principibus* 179 *megalducas consanguineum suum*, et xxii, 11: *Alexius megalducas, qui classi erat praefectus*. Usurpant etiam Graeci δουκῆτον pro praefectura et ductu; et pro moneta, quae Germanis est ein ducat. δουκῆτωρ dactor. Vide Meursium in Glossario Graeco-Barbaro. Olim Atticae et Athenarum princeps magnus dux audiebat, ut est apud Gregoram, l. vii. GRETS.

[Ut officia nunquam, ita nec officiorum appellationes temere confundendae. Quamvis itaque in posteriorum imperatorum constitutionibus nuncupentur duces qui limitibus, militibus, provinciis et foederatis praesunt (στρατιωτικούς καταλόγους τῆς ἰδρύσατο, οἷς δὴ ἄρχοντα εἶσαι ἐπιστάται διώρισεν, ὃν Ῥωμαῖοι δούκα τῆ Ἀσίων καλοῦσι φωνῆ, de Justiniano sit Procopius ubi de eius aedificiis l. iii) dux tamen magnus, de quo hic, navale solum sub sua dispositione tenere potest, ac ita vires imperii cum magno domestico dividit ut ipse maris, domesticus terrae potestatem sortiatur, prout cum auctore statim c. 5 legemus. Eam ob rem ubi magni domestici nomen terrestrium copiarum duci inditum, de quo nuper coniecimus, tunc vel non multo serius magni ducia, ut maris praefectum speciatim indicaret, vulgatum suspicor. Penes Gregoram itaque l. vii, sect. 6, fides est ut Atticae et Athenarum princeps, cuius ditio imperii CP. frustulum rescissum fuit, iam a Constantini aetate magni ducis, ipse Romanis ducibus allectus, dignitatem fuerit adeptus. Memorat Leo Grammaticus τὸν πλωτμου τὸν δούκα. Magni nomen addidit Nicetas Manuelis Comneni l. ii non uno loco. l. v: 'Ὁ Μανουὴλ στέλλει τὸν μέγαν δούκα τὸν Κοντοστεφανὸν Ἀνδρόνικον περὶ τοῦ τὰς ἑκατὸν καὶ πενήκοντα εἰρήρεις ἔχοντα, ὅτι μὴδὲ τῶν Βενετικῶν ὁ στόλος ἦν ἐνδεέστερος. In Alexio Manuelis huius F: Ὁρμησεν ὁ πρωτοσέβαστος τοὺς πιστοτάτους στόλους ἐπιστῆσαι τριηράρχας, καὶ παραδοῦναι αὐτὸν τοῖς ἑκατὼν κατὰ γένος ἔγγιζουσι. Τοῦ δὲ μεγάλου δουκῆς τοῦ Κοντοστεφάνου ἀντιπεύσαντος, καὶ τῆς στολαρχίας παντὶ τρόπῳ ἐξαχομήσης, ἀναγκαστῶς τὴν βούλησιν μετατίθησιν. Subditur: Καὶ δὴ ὁ μὲν Κοντοστεφάνος Ἀνδρόνικος κύριος καθιεστήκει τοῦ στόλου πιντός. Isaacii Angeli l. iii: στέλλει Ἰσαάκιος τὸν ἴσον ἐξάδελφον Κωνσταντίνον, ὃν καὶ δούκα τοῦ στόλου προὐβάλετο. Anna Comnena μέγαν δούκα Ἰωάννην μετὰ στόλου μεγάλου in Cyprum refert missum l. viii. Constantinum Dalassenum facta ad nomen allusione θαλασσοκράτορα a patre Alexio, novorum nominum et dignitatum auctore, προεχειρισμένον, ac inferioris δούκα Κύπρου nominatum. Meminit etiam magni ducis Latinus Tyrus xx, 11: *Misit cum classe megalducas consanguineum suum*; et xxii, 11: *Alexius megalducas, qui classi erat praefectus*. Iuncta corruptaque sunt haec verba, aiunt quidam: a quo, non

edisserant. Certe non nisi a Tyrus scriptore barbare megalducas, μέγας δούκας vice, pronuntiante connexa. Vox μέγας trivialis licet, praeter μέγας minus anomala est: fateor δούκας, vice δούξ, grammatico jure recentiore scribi. GOAR.]

P. 9. *Protostrator*. Mendose codices nonnulli πρωτοστῆτωρ. Nicetas existimat *protostratorem* esse Latinorum *mareschalcum*: ita enim in Balduino de Gofredo loquens: Μαρέσχαλκος ἦν ἀξίωμα ὁ ἀνὴρ, δηλοῖ δὲ καθ' Ἑλληνας ἡ φωνὴ τὸν πρωτοστῆτωρα (ita scribendum, si Latinam quantitatem spectes: occurrit tamen crebro per o, πρωτοστῆτορα). Iohannes Curopalata in Theophilo vocat τὸν ἱπποκόμον πρῶτον, quia illis praerant. Etiam simplex στῆτωρ usurpant. Suidas: Στῆτωρ εἶδος ἀξιώματος. In donatione Constantini: Στῆτωρὸς ὀφείκειον ἐποιήσαμεν. GRETS.

180 [P. 9. Stratorum erat equum freno tenere et consendentem magistratui operi ferre. Spartianus in Caracalla: *Cum illum in equum strator ejus levaret*. Paulus Diaconus de gestis Langobard.: *Equus quamvis hinc inde a stratoribus verberibus caesus, non poterat elevari*. Ἱπποκόμους eos dixere veteres Graeci: Εὐθύς οὖν καλεσάμενος τοὺς ἱπποκόμους καὶ τοὺ ἱπποῦ ἐπιβάς τῆς πρὸς τοὺς Κομνηνοὺς φερούσης παρείας ἤψατο. Στῆτωρας recentiores. Theophanes: Μετὰ σπαθῆρων καὶ στρατῶρων τινῶν καὶ ἐτέρων βασιλικῶν ἀνθρώπων. Eorum primus πρωτοστῆτωρ. Cedrenus in Theophilo: Μιχαὴλ ἱπποκόμων ὁ πρῶτος γενόμενος· πρωτοστῆτωρα τοῦτον φασί. Eadem fere Curopalata apud Meursium. Theophanes in Michael Theophili filio: Τοῖς ἐκκαίσις ἱπποκόμοις Βασίλειον ἐπέστησε· πρωτοστῆτωρα τοῦτον οἶδεν ὑνομάζειν ἡ διὰλεκτος κοινή. Eodem ad verbum ex Theophane Zonaras Ann. 5. Alio nomine ἱπποκόμων στρατεύοντα vocavit Cedrenus in Michael Rancabe, κόμητα τοῦ ἱπποστασίου in Isauro Leone. Δομῆστικον quoque τῶν στρατῶρων dixit in Justiniano II Theophanes: ibidemque πρωτοστῆτωρα τοῦ ὀφείκειου memorat, alium tamen a regio, comitatus nempe ὀφείκειου vocati, stratorum primum. Magnum quoque scripsit Phranzes; at ubi decrescebat imperium. Acies protostratorem saepius legitimus duxisse apud Cedrenum, Zonaram, Gregoram et alios. Senatoria dignitate claruisse discimus ex Cantacuzeni 1, 15: Πρὸς θύραις ταῖς σαῖς ἐφεστήχασι τῶν τῆς συγκλήτου τινῶν. Illi domesticus et protostrator erant. GOAR.]

P. 9. *Magnus stratopedarcha*. Graecum nomen et hic et alibi libenter retineo, quia vix suppetunt Latina, quae talium vocum vim satis expriment. GRETS.

[Ὁ μέγας στρατοπεδάρχης. Is non alius quam tribunus, qui militum causas definit, crimina etiam leviter castigat flagellisque caedi jubet, et absente exercitus praefecto in milites animadvertit, vigiliarum et protectionis tesseram dat. Si miles crimen aliquod admiserit, ait Vegetius xxii, 9,

auctoritate præfecti exercitus a tribuno deputatur ad pœnam. Arma militum, vestes, equi, annona ad curam ejus pertinent. Discipline jus et severitas exercitus, non solum peditum, sed etiam equitum legionariorum, præcepto ejus quotidie curatur: ipse autem custos et diligens et sobrius legionem sibi creditam assiduis operibus ad omnem devotionem reformat et industriam, sciens ad præfecti laudem subditorum redundare virtutem. Στρατοπεδάρχην vero tribunum esse declarat Theophanes in Joviano, quem eumdem τριβούνον, deinde στρατοπεδάρχην, mox χιλιάρχον appellat. Ultima quoque voce hoc officium ejus explicat Cedrenus; quem domesticorum præfectum Marcellinus, eorumdem primicerium scribit Hieronymus in Chronico. Στρατοπεδάρχην castrorum curam gessisse ex nomine scribunt alii, quibus assentior; id enim quoque munus præstitit. Auctoritatem et alia ad caput quintum proferam. Eunathium, ut Cyprum recuperatam tueretur, stratopedarcham ab Alexio creatum refert Anna filia, l. viii: δὲν ἔγνω Ἀλεξίος τὰ κατὰ τὴν Κύπρον ἀσφαλισσῆσθαι, καὶ τὸν Φιλοκάλην Εὐμάθιον τὴν ταύτης ἀναθέμενος; φρουρὰν στρατοπεδάρχην προεχειρίσαστο; ναῦς; πολεμικὰ; δεδωκῶς αὐτῷ καὶ ἱππέτας, ἐφ' ὧ τὰ κατὰ τὴν Κύπρον διὰ τὴν θαλάσσης καὶ ἰππέρου ἀσφαλισσῆσθαι. Explicat Logotheta στρατοπεδάρχην voce Turcica jam Græcis satis familiari πελάρπακιν: Leonclavius Peclarpax ait esse Begler-Beg, quem exponit prætorem, præsidem, et tandem supremum castrorum principem; additque vocem Græcam στρατοπεδάρχην. Magnum hunc stratopedarcham quatuor minoribus præfuisse scribit Meursius: at non magnus semper qui aliis præest, sed qui officio præstat. GOAR.]

P. 9. Magnus primicerius. De primiceriis jam egit, l. i, c. 2. 181 Illud hic observa, olim Bœotiae et Thebarum principem magni primicerii nomen tulisse, teste Gregora l. vii, qui addit hunc ipsum principem posteris temporibus pro magno primicerio μέγαν κύριον appellatum esse, a prima syllaba occasione sumpta, a prima nimirum syllaba vocabuli κηρτος amputatis compendii gratia, ut vulgus solet, ex vocabulo primicerii duabus prioribus syllabis. Ex quo colligas jam tum η et υ eodem sono, instar iota, prolata fuisse: alioqui duas illas voculas κήριος et κύριος vulgi consuetudo non confudisset. GRETS.

[Si primicerius ex Suida πρώτος τάξις τῆς τουχούσης, ex Heraclio in Novell. ii. Juris GR. ἐν ἐκάστῳ τάγματι πρώτος, ut inter cantores, de quibus superiori cap., inter advocatos, de quibus Jus GR. p. 225, prior est primicerius, an ita hic magnus inter varios imperii primicerios ut cunctis imperet? Affirmat, ut nuper de stratopedarcha, Meursius. At cum sit in aula primicerius (πριμικήριος; enim τῆς ἀλλῆς legitur frequentius in sequentibus), ideo magnus hic, quia illi cæterisque præeminet; et ea causa primicerius, quod, ut infra scribit auctor, si ei; τὸ φουσσάτων κεφαλῆ τῆς βασιλικῆς συντάξεως, in exercitu im-

peratorii comitatus sen ministerii princeps; qui vulgo aulici ministerii cum potestate curator, le grand maître. Favet voci data a Gregora interpretatio, vii, 8: primicerium enim quasi primum κύριον, et artius μέγαν κύριον vertit. Καὶ μὲν δὴ ἔστιν ἡ τῶν τοιούτων παραθοράν τινα τῷ μακρῷ χρόνῳ παθόντα ἀμυδρῶς πως ὑπερφαινοῦσι τὴν ἀλήθειαν. Τὸν γὰρ τοι τῆς Βοιωτίας καὶ τῶν Θηβῶν ἀρχηγόν, ἀντὶ μεγάλου πριμικηρίου, μεγάλον κύριον ἕνομήζουσι νῦν, εἰς τοῦτο παρενεχθέντες ἐκ τοῦ παρενεχθῆναι τὴν πρώτην συλλαβὴν. Quod vero præmittit Bœotiae principem jam a Constantino primicerii nomen adeptum, nullam apud me fidem meretur. GOAR.]

P. 9 Magnus constaulus, comes stabuli, Gallis connestable. Nomen conflatum ex contos seu conto comes, et staulos stabulum. Cantacuzenus, l. 40: Comperiunt principem Sabaudiae, quem Latinorum lingua conton vocat; quia ea ætate princeps iste necdum erat dux sed comes. Synodus Florentina: Ἐξαθέζοντο δὲ καθάλλριοι τε καὶ μαρκέσιοι, κόντοι καὶ δουκάδες. Est etiam recentioribus Græcis κοντόν breve, curtum, kurz, parvum; unde contacium sacri odarii genus. Cedrenus scribit quemdam appellatum esse Κονταλέοντα et alium Κοντοστέφανον ob parvitatem, quasi parvum leonem et parvum Stephanum. Est etiam κοντὰ, πλησίον, prope. Σταῦλον seu σταῦλος ex Latino stabulum detortum: nam extrita unica litterula b habes staulum. Hinc etiam Germanis est Stall, Stallung, eininstallieren, quod barbaris installare, stallum seu stationem assignare. Nec mireris si talium origo a vocabulo stabulum repetatur, cum eadem vox constaulo nomen tribuat, et quidem honorificum; hodieque die stallmeister, magistri stabuli, magno loco sunt in aulis principum. Scribitur etiam κονσταῦλος, sed rectius est prius illud. Habebant quoque veteres Franci comitem stabuli ut videtur est in epist. 3 Hincmari, c. 16; quem vulgus corrupte appellabat constabulum, ut est apud Reginonem l. ii, et apud Tyrium passim legere est constabularius. Habes et simplex stabularius apud anonymum viii, 6, De bello sacro: Conradus Henrici III stabularius. GRETS.

182 (Habuerunt Romani comites stabuli imperatorii, de quibus Paulus Diaconus l. xvii, et l. xxix c. Theodos. De annona et tributis l. xi. Græci pariter etiam vocibus consoni Badurium Justini fratrem κόμητα τῶν βασιλικῶν σταύλων, aliumque anonymum eadem appellatione insignitum apud Theophanem et Leonem Grammaticum in Theophilo jactant. Ab iis vetusti Franci regionum stabulorum comites connestables, Græci recentiores suos κονεσταύλους κονοσταύλους vel κοντοσταύλους; deducunt: hos tamen ab istis. Rem paucis aperio. Comites neoterici κόντους (ne κοντούς, hoc est breves, dixeris) appellant, ut Nicetas in Andronico l. i: Οὐκ οὖν τὰς στρατηγούς ὀπανόμενος, οὐς κόντους, εἴη τις ἂν Λατίνῃ διαλέκτῳ χρώμενος. Stabula σταῦλα vel σταῦλους. Moschopolus: ἱπῶνες ἱπποστάσεις, σταῦλοι. Ex utroque nullo negotio κοντοσταῦλος

creatur. Ex Gallico *connestable* deduxisti, inquires. A Dictum volo. Franci namque, ut Christianorum bono nati, ea qua gaudent in exteras regiones excurrere licentia, frequentius a Græcis, fidem in Saracenos propugnaturi, stipendia promerebantur (ut Ruasilius ille qui quadringentis Francis apud Curopalatem et Annam Comnenam adjunctus Græcorum exercitum ducebat), duccemque suum nonnisi appellatione apud suos colenda dictum voluerunt. Quæ vero *stabuli comite*, vulgo *constabulario*, honoratior esse potuit aut sibi decenterior, τοῦ *connestable*? En ut ad hanc vocem velut in fontem Græci referant suos κονοσταύλους, inter quos Gregoras et Chalcondyles κονοσταύλους pronuntiant. Dictionem tamen apud auctores Alexio Comneno superiores, nec dignitatem eo priorem reperias: at de comite stabuli vel constaulo ceu Francorum duce testatur auctor, c. 5. GOAR.]

P. 9. *Magnus logotheta*. Quid sit logotheta, jam l. i, c. 6, explicavimus. Et quamvis Nicetas dicat esse eum qui Latinis sit cancellarius, tamen id ubique locum habere non potest. Quis enim logothetam ἀγελῶν *procurator* seu *gregum* vocet cancellarium, ut et logothetam τοῦ ἄρμου, *curus*? GRETS.

[*Ibid.* Λογοθέτην a Cyrillo et a Chrysostomo De pœnit. ac primum a Cedreno in Anastasio innotatum, verum in alio quam qui pertractatur sensu reperio; præsens enim est non qui ærarii, sed qui publici regiminis *rationes ponit*. Magnus namque logotheta cum imperatore communis boni rationem habet, res unde reipublicæ commodum et, simul principis thesaurus augetur administrat, et denique cunctis providet. De illo Gregoras, ubi de Muzalone, vi, 2: Ἦν ὁ Μουζαλῶν (λογοθέτης) τῷ βασιλεὶ παραδυναστεύων τότε, καὶ τοῖς βασιλικοῖς καὶ δημοσίοις μεσιτεῶν πράγμασι, καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως μεγίστην καρπούμενος τὴν αἰδῶ διὰ τὴν σοφίαν καὶ γῆρας μακρὰν καὶ ποικίλην ἐμπειρίαν πραγμάτων μετὰ φρονήσεως ἔχων. Nicetas ubi de Hagiorthodorie, in Manuele, l. i: Μελεδωνδὸν δὲ μεσεύοντα καὶ τῶν οἰκειῶν ὑποδρηστῆρα διαταγμάτων τὸν Ἀγιοθεωδορίτην τίθεισιν Ἰωάννην. Καὶ ἦν τῷ προσώπῳ τοῦ βασιλέως δει δὲπανάμενος, καὶ τὰ τοῦτου ἐντάλματα ὅσα καὶ ἐμφάσεις ἐκ κρείττονος μοίρας δεχόμενος. Curopalates in Michaelē Parapinaclo: Εἰς τὴν τῶν κοινῶν διοίκησιν καταστησάμενος, λογοθέτην αὐτὸν προβαλόμενος. Is non absimilis summo regii publicique Juris administro quem supremum cancellarium Græco Niceta teste vocamus: Ὁ μὲν τὸν οἰκίον, ὡς ἡ Λατίνων βούλεται φωνῆ, καλεῖσθαι. Ita scribit ejusdem Manuelis l. vii, ὡς δ' Ἑλληνας εἶποιεν λογοθέτην (ἦν δὲ οὗτος ὁ Μαγέντζης ἐπίσκοπος) ἐπεμψεν. Fax alia, qua vox illustretur, mihi superflua est. Animadvertite modo logothetam prius fuisse qui publici ærarii quæstor vocatur; de quo sensu nos infra, ubi logothetam ante Alexii tempora vix auditum scio: διοικητοῦ vocem ejus munus apud antiquos significasse fateor;

A 183 ac tandem eum ab imperatore his verbis institutum: *Tu magnus logotheta esto*; quæ sibi dicta Phranzes asserit, quamvis clam ita creatus pro more officii imperatorem venerari ac publice adorare vetitus fuerit. Cæterum an hic μέγας λογοθέτης idem sit qui τῶν σεκρέτων et amplissimi senatus caput, mihi pene indubium: ubi enim hujus mentio, de illo alium sit silentium, ac cum magnus ille personat, alius secrete latitat: an non ideo quia binominem diversis temporibus se fecit hæc dignitas? Certe scrupulum omnem a terenda sententiæ hujusmodi semita Nicetas amovet in librorum titulo quo se λογοθέτην τῶν σεκρέτων καὶ ἐπὶ τῶν κρίσεων, secreti logothetam et judicis præpositum, et in Μιρζυφίλο, ἐπὶ τοῦ ἀκρου στῆσαι τῆς συγκλήτου βατῆρος καὶ ἐν τοῖς σεκρέτοις λογοθετῆσαι, in summo senatus solio consedissee et in secretis judiciorum rationem supremam habuisse affirmat: at quid hoc aliud quam magnam logothetam egisse? Logothetam insuper et urbis præfecum jubet Anastasius, referentē Cedreno in ejus vita, consensu ambone Acephalorum hæresim proclamare: quid hoc aliud quam senatus præsidem populique rebus præpositum eidem voluisse favere et auctoritate publica confirmare? logothetam secreti Annæ Comnenæ l. iii, et apud Nicetam statim sub historię limine, et in Isaacii Angeli l. iii lego, magnam logothetam apud Nicephorum Gregoram et eo posteriore, logothetam nude sumptum vel τοῦ γενικοῦ addito apud omnes Niceta scriptore superiores. GOAR.]

C P. 9. Protosebastus *primangustus*, ut Wolfius vertere amabat. Rogerus in Annalibus Anglicanis: *Qui vocabatur Græce protosebastos; Latine comes palatinus*. Protosebasti dignitas dicitur hic ordine decima tertia; et ita est in nostro indice: in catalogo Juris Græcorum l. ii, decimum quartum locum obtinet. In nostro magnus domesticus quartus est, in illo septimus. GRETS.

[Ὁ πρωτοσέβαστος. Inauditum ante Alexii Comneni tempus nomen; ac ubi eum sebastocratores et panhypersebasti commentum Anna filia narrat l. iii, ibi generum Taronitem protosebasti et protovestiarrii dignitatem auctum, Adrianum vero fratrem protosebastum clarissimum vocatum, refert: Ὁ Ἀδριανὸς ὁ ἀδελφὸς τοῦ κρατούντος πρωτοσέβαστος ἀξιώται περιφανεστάτος. Mox absque medio subdit: Τούτων δὲ τῶν ἀξιωματῶν τὴν καινοτομίαν ὁ ἐμὸς πατὴρ προσεξέτατο. Alios protosebastos protovestiarrii dignitate conjuncta Nicetas, Gregoras, Cantacuzenus recensent. Ad Alexium et Annam redeo. Ipsa ubi Venetos bellorum socios donis et honorum cumulis a patre compensatos narrat; ipsum reipublicæ duccem protosebastorum dignitate et stipendiis, patriarcham vero pervenerandi appellatione, collato non illiberali donativo, cohonestatum scribit. Verba ejus sunt: Ὅς διὰ πολλῶν τοῦτου ἀμειψάμενος δωρεῶν καὶ τιμῆς καὶ αὐτὸν τὸν Λούκα Βενετίας τῷ τῶν πρωτοσέβαστων ἀξιώματι μετὰ τῆς βίβλας ἐτίμησεν, ὑπέρτιμον δὲ καὶ τὸν πατριάρχην

αὐτῶν ἤξεισε μετὰ τῆς ἀλόγου βόγας. Nusquam tamen erat *διλογος βόγα*, nec in rationem militabat, cum Venetos, ut sui patriarche sustentarent inopiam, pauco retro tempore, anno videlicet 1073, Gregorius septimus pontifex Romanus litteris fuisset hortatus, de quibus Baropius illo anno num. 51. Protosebasti pileus erat viridis, ut c. 4 legimus, viridisque liquor ei proprius, quo, sicut imperator rubro, subsignandi potestatem nactus est. Nicetas de Alexio protosebaste in Alexio Manuclis filio: *Ἀδγμα ἐκ βασιλέως; ἐξήνεγκε, μὴ ἄλλως; εὐπαράδεκτα ὄφθα: ὅσα ἡ βασιλικὴ χεὶρ ὕποσημαίνεται γράμματα, εἰ μὴ πρότερον ὀφθαίεν τῷ Ἀλεξίῳ, καὶ οὕτω τὴν δεξιὰν τῷ βατραχείῳ ἐπιδοῦς χρώματι τὴν τοῦ ἐρυθροῦ ἐπισημασίαν βραθεύσεις.* GOAR.]

In nostro nullus est ὁ ὕπατος τῶν φιλοσόφων, *summus philosophorum*: 184 at in altero 29 stationem obtinet. 86 locum tenent *ραβδοῦχοι*. Interpres verit *lictiores*; noster index rhabdudhis caret. Sant et aliae diversitates, quas lector nutua utriusque catalogi collatione deprehendet. GRETS.

P. 9. Pincerna pocillator. Scribitur etiam *πικέρνης*. In indice Juris Græco-Romani annotatur et approbatur lectio lista ὁ *πικέρνης*. Sed tueamur vulgatiā: alioqui paulo post exsurget qui divisim legat ὁ *ἐπι κέρνης*. GRETS.

[*Ibid.* Pincerna Latinis dictio cognita, ex qua, ut scatur quidam, Græcobarbara *πικέρνης*: at si ihibi fidem non omnino demperis, ipsa *πικέρνης* germane Græca est, quasi *ἐπι κέρνης*, *poculis præfectus*. Scis verbum *κεράννομι* vini temperandi vel miscendi significantiā adeptum, cujus vice *κερνώ* profert vulgus; ab eo *κέρνη pocillatio et præbendi calicis minis:erium*, ac ὁ *ἐπι κέρνης pocillationi stve poculis præpositus*; eandem duabus in unam contractis dictionibus sit per aphæresim *πικέρνης*, ex affinitate ad Latinum pincernam etiam *πικέρνης* vocatus, qui Cedreno in Theophilo *ολυγοῦν*, Nicetæ I. i Alexii *κολικιφόρος*, I. i Andronici ὁ *ἐπι κεράματας* (simum *κρασι* sive *κραστον* hodie dicunt), et Manassi denique ὁ *ἐπι κέρνης*; scriptus. Ita me Deus amet, vates fuit Gretserus: his enim madida adhuc charta vix exaratis characteribus in eo primum legi: *Paulo post exsurget qui divisim legat ὁ ἐπι κέρνης*. GOAR.]

Ib. *Curopolata* nomen, ut videtur, a *cura palatii* formatum. Evagrius, v. 4: *Τὴν φυλαχὴν τῆς αὐλῆς ἐμπειστωμένος, ὃν κουροπαλάτην ἡ Ῥωμαίων λέγει φωνή*. Quem descripsit Corippus, laud. Just. I. 1, 485 et lib. II, 282. Latini nomen *curopolatae* varie depravant: hinc apud Luitprandum in Legatione est *Leonis curopolati*, et apud Leonem Ostensem *curopolasi*; *κουροπαλάτισσα*, uxor *curopolatā*, et *κουροπαλατικὸν* munus seu dignitas *curopolatae*; qua insigniebantur etiam absentes, et quibus Cypolis nec visa nec fortean videnda. Exempla invenies in libello Constantini Porphyrogeniti De administrando imperio.

De *Curopolata* passim Codinus in suo libello; PATROL. GR. CLVII.

quem olim officium habuisse ait, sed ignotum, *nunc vero*, hoc est tempore Codini, *nullum*. Alamanus ad p. 28 Procopii duplicem *Curopolatam* statuit, alterum qui sub se habebat prætorianos milites, quorum plures ordines, *domestici, protectores, silentiarii*, de quibus Procopius, p. 108: ex his alii in atrio et vestibulo regis versabantur, alii pro cubiculis desidebant et excubias agebant diu noctuque: hi *σωματοφύλακες*, Latine excubitores vocabantur, illi *φύλακες τοῦ παλατίου*, custodes palatii, prætorii milites seu prætoriani, *αυλῆ* vel *αυλλεῖ* milites. Præfectum his ordinibus *comitem prætorianum* seu *excubitorum* appellat Jornandes, Procopius *principem custodum palatii*, Corippus de laud. Just. Min. 2, 285 *curam palatii*. Alter *curopolata* erat præpositus fabricæ palatii. De quo Cassiodorus libro VII Var. epist., 5, cujus magnam dignitatem fuisse credit Meursius in Glossario, *quod ante regem Theodoricum auream virgam gestans primus incederet. At Cassiodorus, primus, inquit, inter obsequia numerosa, hoc est non inter 185 singulares et primarios viros, patricios, seniores et consulares. Aurea vero virga est, quam Codinus διχαζέων appellat, inferioribus etiam ordinibus concessa honoris ergo, idque ex eodem Cassiodori loco colligere est. Plures aliquando erant Cypoli hac dignitate conspiciui. Cedrenus: Μετὰ δὲ τὸν θάνατον Ἰουστινιανοῦ ἐκράτησεν ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Ἰουστίνος ὁ ἀπὸ κουροπαλάτων. Et apud Joannem Curopolatam in Isaacio Comneno: Ἰωάννην δὲ τὸν ἀδελφὸν καὶ Κατακλιῶν τὸν κεκαυμένον Κουροπαλάτη; καὶ ἀμφοτέροι; τῶν δ. Nec Cypolitani tantum, sed et exteri hac dignitate honestabantur, maxime Iberes, ut constat ex Constantino imperatore lib. De administrando imperio c. 45 et 46.*

Cypolitanum palatium ita describit Luitprandus Ticinensis, lib. v rerum per Europam gestarum: *Cypolitanum palatium non pulchritudine solum, verum etiam fortitudinis omnibus, quas æquam viderim, munitionibus præsit: quod etiam jugi militum stipulatione non minima observatur. Moris itaque est hic post matutinum diluculum mox omnibus, parere, post tertium vero diei horam, emissis omnibus dato signo quod est MS, usque in horam nonam cunctis aditu prohibere. Sed quale hoc signum MS? an missa vel missio, quod est illicet? at quid hæc Latina apud Græcos? an *missa*? nam posterioribus Græcis hæc dictio usurpata fuit. Vide Meursium v. *Μίσσ*. GRETS.*

[Vox in Græciam serius invecia, a Latinis primum inventa, *cura palatii*, qua is magistratus intelligitur qui palatii curam agit et *curator palatii* nuncupatur in nonnullis editionibus cod. Theod. de Comit et Trib. Scholar. I. VII, eundemque reor quem Theophanes in Mauricio celebrat *κουράτωρ* τῶν βασιλικῶν ὄκων, ad cujus dignitatem ut imperatoris proximam summos viros vel aspirasse vel eventos fuisse: men orant historiæ. Justiniani nepos Justinus *κουροπαλάτης*, ita scribit Theophanes, *ex cura palatii* (ὀνομαζομενο Marcellino propria) conscendit imperium. Leo

nuncupatus Isaurus Artabasdim data in conjugem A filia curopalatem fecit, ex eodem Theophane, qui Mauricium quo iue nepotem Domentiolum eo titulo refert auxisse. Hunc honorem Domentiole fratri contulit Phocas, ut Cedrenus in ejus Vita, et pariter germano Theodoro Heraclius, ut Nicephorus in Breviario. Michael S. Ignatii pater ex curopalate factus est imperator. Bardas Ignatio, infensus, summam ambiens potestatem, curopalates primum, tum Cæsar est salutatus. De ejus insignibus et ministeriis suo loco: plura et diversa reperies apud Meursium, Greiserum, Bulengerum, Fabrotum in Cedreni. Glossario, Dempsterum de Antiq. Rom. 1, 4, Savarum in Sidonii Apollinaris carmen 23. GOAR.]

P. 9. Ὁ παρακειμώμενος τῆς σφενδόνης. Junius accubitor fundæ. In catalogo Juris Græco-Romani P ὁ παρακειμώμενος τῆς μεγάλης σφενδόνης: interpres accubitor magna palæ. Ergo versione mea rem ipsam explicare studui, cum nihil suppetat quod Græca apte exprimat. Nam παρακειμώμενος iste erat sigillifer seu custos annuli imperatorii, quo litteræ obsignabantur; qui annulus per partem suam, nempe per σφενδόνην seu palam, significatur: pars enim hæc servit signaturæ, ut sic loquar. GRETS.

[Annulos signatorios sive sigilla in annulis adhuc postremis sæculis imperatores gestasse declarat Nicetas tum in Joanne Comneno statim 186 sub historiae suæ limine, quo ipse εἰσεσι τὸν κοιτῶνα τὸν πατρικόν, καὶ προσπεσὺν ὡς δῆθεν θρηνησῶν ὑφαίρεται λάθρα τῆς ἐκείνου χειρὸς; τὸν σφραγιστήρα δακτύλιον: tum in Alexio laudati Joannis nepote ad calcem, ubi eo crudeliter obruncato auris abscissa subula perforatur, trajectoque filo et apposita cera Andronici tyrannidem invadentis annulo signatur: Τηρᾶται ὀβελίσκῳ τὸ οὖς, καὶ κρήκης ἐξαφθείσης κηρὸς περιπλασθεὶς τῷ Ἀνδρονίκου σφραγιστηρίῳ ἐνσημαίνεται δακτύλῳ. Annulus ille et quovis aliud sigillum σφενδόνης nomen accepit. Σφενδόνη, inquit Suidas, ἡ τοῦ δακτύλου περιφέρεια, καὶ ἡ εἰς λίθου ἐπιβολὴν ἐπιτηδεῖα χρῆσις. Illos annuli et cujuslibet alterius regii sigilli custos fores ejus in quo reponitur loci observat, ad illas sedet, moratur, vigilat, et pro excubitorum more etiam somnum capit, παρακειμώμενος τῆς σφενδόνης, regia signaturæ antistes, sacri cerarii esarchus, D garde des sceaux de l'empire. GOAR.]

P. 9. Præfectus seu accubitor cubiculi; aliqui adlunt sacri, utpote imperatorii. Hodie in aulis vocantur kammerherrn, camerarii, aureis clavibus conspiciunt. GRETS.

[Ibid. Exponit Constantinus Manasses παράκοιτον καὶ φύλακα τῆς βασιλείου κλίνης, sub cujus dispositione erant πρόκοιτοι καὶ προφύλακες, de quibus Nicetas, qui ante fores excubabant et imperatorem custodiebant. Οἱ μὲν γὰρ σωματοφύλακες καὶ δορυφόροι ἀποδέν που τοῦ βασιλικοῦ κοιτῶνος νυκτὸς κατηύναζον, ait ille in Andronico. l. ii. Ergo isti proprius, ad fores nimirum principis ac juxta cubiculum, qui hac de causa κοιτῶνεται a Leone Grammatico

et πρόκοιτοι a Zonara dicuntur in Theophili Vita, a Niceta in Joanne Comneno οὐκίδοι καὶ πρόκοιτοι, a Theophane in Justiniano κουδικουλάριοι καὶ σπαθάριοι: armati quippe spathiis sacrum cubiculum observabant. Eam ob rem somnio. quod interitus fuit oraculum, exterritus Mauricius apud Theophanem διυπνισθεὶς ἐκάλει τὸν παρακειμώμενον αὐτοῦ, ut qui dormienti principi juxta nomen excubias agens accubaret. GOAR.]

Ib. Logotheta ararii generalis. Ita vertit Glossarium Græco-barbarum secutus, Junius, logotheta publicæ rei. Longe aptius quam interpres Joannis Curopalatae historici, cui Nicephorus ὁ ἀπὸ γενικῶν est Nicephorus a Genicis. Interpres Juris GR curatorem genici indigital. Wolfius vertit generalem. absolute, et generalem logothetam, quia Zonaras in imperio Irenes et Constantini filii Nicephorum γενικῶν λογοθέτην appellat. Theodori Metochitæ maximus encomiastes est Nicephorus Gregoras in sua historia, præcipue l. vii, non procul a fine. Hic Metochites etiam hujus logothetæ munere functus est. GRETS.

[Ὁ λογοθέτης τοῦ γενικῶ. Lucem sibi mutua accendunt hæ voces. Γενικὸν locus est Cpoli, quo jus tributorum subditi exsolvent et negotiatoris vectigalia pensant, quem Zonaras περιφραστικῶς; τὰ ἀρχαῖα τοὺς φορολόγους λογοπρακτοῦντα scripsit in Constantino Duca; de quo Cedrenus in Basilio: Καὶ εἰς τὸ λεγόμενον Γενικὸν κατῶν τοὺς εἰσπραττομένους ἐσκόπει παρὰ τοῦ δημοσίου, μὴ ποῦ τι; ἀδίκως εἰσπράττετο, καὶ οὕτως τοῖς ἀδικουμένοις ἐπήμυνε. Et descendens ad Genicum, ararii sedem, eos qui ab ararii ministris vectigalia exigebantur, ne quis quid injuste persolveret, speculabatur, ac ita injuriam passis opitulabatur. Γενικὸς; exinde portorii vectigaliumque exactor est, ut aiunt, generalis. Suidas v. Γενικὸς; : Ἀναστάσιος βασιλεὺς Ῥωμαίων αἰσθόμενος στολήν Σαρακηνῶν εἶρξασθαι κατὰ τῆς πόλεως, Ἰωάννην 187 ἐπέστησεν ἡγεμόνα τοῦ πολέμου, διάκονον τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ λογισθῆν τῶν φόρων, ὃν Γενικὸν καλοῦσιν. Cedrenus quoque Nicephorum exgenicum, ἀπὸ γενικῶ, vel ut scribit Curopalates ἀπὸ γενικῶν, imperatorem factum testatur in historiae limine: hinc ipse audivit γενικὸς λογοθέτης, qualem Theodotum quoque iniquissimum monachum reperies apud Theophanem et Cedrenum in Justiniano posteriore. Jam quo constet logothetam hunc a cancellario longe diversum, nec ejus aut similis alterius munere fuisse implicitum, sed summam ararii præfecturam gessisse, observo, λόγον computam, ratiocinia, rationem, fiscum, que ac alia referre; qua de causa dixit Theophanes in Copronymo: Τὰ δὲ λεγόμενα πατριμῶνια τῶν ἐν Ῥώμῃ ναῶν τῶν ἁγίων καὶ κορυφαίων ἀποστέλλων, τὰ ἔκταλαι τελούμενα τάλαντα τρία ἡμισυ, τῷ δημοσίῳ λόγῳ τελεῖσθαι προσέταξεν, publico arario vendi, in fiscum referri, publicis rationibus accenseri jussit. Λογοθέτης, ἀπὸ τοῦ λόγου, publicas rationes componit, quo pa-

cio Cyriilus τελωνάρχαις et πρακτοφφισταῖς λογοθέτας adnunciat, et λογοθετῆσαι *rationem reddere, ratiocinia instituere* ex Photio reddidit Stephanus. Eam ob rem rapax et iniquus logotheta Theodotus scribitur a Theophane, ἐπὶ τοὺς πλείστους τῆς πολιτείας ἔρχοντας καὶ ἐμφανεῖς ἄνδρας, οὐκ ἐκ τῶν διοικητῶν μόνων, ἀλλὰ ἐκ τῶν τῆς πόλεως οἰκητόρων, εἰσῆ καὶ μάτην ἀπροφασίστως ἀπατήσεις καὶ ἐκταγῶς καὶ δημοσεῖς ποιοῦμενος. *A pluribus reipublicæ proceribus illustribusque viris, non qui agris modo et rura, sed et qui præcipuam imperii civilitatem incoterent, indicta causa, nullo demerito, absque rationis prætextu pecunias exigere, multas eis imponere, bona publicata rapere.* Apud eundem Nicephorus Phocas ἀναγίττις rapacitatisque deditus imperator ἐπέλευσεν Νικήτα πατρικίῳ καὶ γενικῷ λογοθέτῃ τὰ δημόσια τέλη τῆς ἐκκλησίας καὶ μοναστηρίων ἀναβιάσασθαι. Alius Nicephorus ipse logotheta, referente Europate ad historiam calcem, inquiritur ab adversariis peritῶν τῆ βασιλίδι διαφερόντων χρημάτων. Subdit: Οὐ τοσοῦτον ἐμελεν αὐτοῖς τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν, quam ut logothetam sibi infensum e medio tollerent; ad eum siquidem, ut hoc ex Theophane addimus cumuli gratia, pertinent τὰ τοῦ γενικοῦ λογοθετοῦ πράγματα, *generalium computorum negotia quævis*, et ut idem inferius habet, δημόσιοι τῶν λογοθεσιῶν κώδικες, *publici computorum libri*, δημόσια χειροθέσια, *publica ratiociniorum scriinia*. Illi ministri ascribebantur ἐκλήπτωρες τῶν δημοσίων φόρων, *vestigialium receptores*; διοικηταί, *thesaurarii*, eidem ἐπὶ Paulo Diacono dicti in Leone Isauro; ἐξισωταί *pendendorum æquatōres*, quos memorat Cedrenus in Basilio et alii. Ultimi inter generales logothetas Theodori Metochitæ merita et honores, quem hic auctor memorat, reperies descripta Gregoræ l. vii. GOAR.]

P. 9. *Protovestiarites*. Diversus hic a protovestiarario, ut tum ex catalogis, tum ex diversis officiis manifestum evadit. GRETS.

[Ὁ πρωτοβεστιαρίτης. Errant qui protovestiarium et protovestiaritem unum putant, quibus, sub non absimili penitus nomine, munus et ordo penitus diversa. Βεστιαρίτης *cubicularius* est, cujus onus ut vestibis sibi a vestiarario prolatis principem induat et exuat. Indicat id βεστῆτορος *vestitoris* dictio Latina, prioris vice posita: ubi enim scribit Cedrenus Justiniani anno 22 ἀπόλεσαν οἱ βεστιαρίται τὸ στέμμα τοῦ βασιλέως, Theophanes habet ἀπόλεσαν οἱ βεστῆτορες τὸ στέμμα τοῦ βασιλέως. Eucherium: ἐκάλει τὸ χλαμύδιον ὁ πατριάρχης καὶ ἐπιβίβωσεν αὐτὸ τοῖς βεστῆτορσιν (ita scribit illud) καὶ τὴν φίδαν. Πρωτοβεστιαρίτην *naque regis cubiculi magistrum*, sive *regiorum cubiculariorum principem* interpretabere; eumque opus ἀδέσποτον jam referendum εἰς οἶκον βασιλέως πράττειν, in *imperatoris cubiculo ministrare*, describit. GOAR.]

188 Qui sequuntur, domesticus mensæ et præfectus mensæ, satis noti sunt. GRETS.

P. 9. Præfecturam ac primatum super ejusdem

A ordinis reliquus constat ex dictis superius domesticum sortiri. Qua de causa domesticus mensæ; et ut Gregoras, viii, 7 habet, ὁ τοῦ δημοσίου τῆς τραπέζης τῆς βασιλικῆς ἀκινυόμενος ἐπικλήσει, censetur is quem Pancirollus in Notitiam imperli Occidentis c. 44, castrensem sacri palatii vocat, qui mensam principis et totum palatium curat, quem nos *magnum hospitii magistrum*, regie mensæ structoribus præpositum ac in cæteros aulæ regie ministros jus exercentem, conspicimus. GOAR.]

P. 10. Ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης, qui *τραπέζοποιός* mensæ structorem ac dapiferum, τὸν τῆς πάσης περὶ συμπόσια παρασκευῆς ἐπιμελούμενον, ex Hesychio intelligimus; cuius officii titulo, jam a Constantini temporibus, Russiæ principem in imperatoris palatio gavisium auctor est Gregoras, l. vii, et certe unus est testis ubi ait: ὁ δὲ Ῥωσικὸς ἡγεμῶν τὴν τε στάσιν καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης παρὰ τοῦ μεγάλου κεκλήρωται Κωνσταντινοῦ.

P. 10. [*Magnus pappias*. Pappias absoluta pater, est idem quod πάπας seu πάππας. Palladius in Lausiaca Historia, in Paulo Simplicio: Καὶ δύνοντος τοῦ ἡλίου λέγει αὐτῷ ὁ Ἀντώνιος· Παπία (nam et simplicio π scribitur), θέλεις φάγωμεν ἄρτου κλάσμα; hic nomen palatinæ dignitatis est, de qua Codinus infra c. 5. GRETS.

[Abblaudientium et balbutientium puerorum, patres et seniores appellantium, vox est παπίας. Eustathius in Iliados v: Κατὰ βρέφους προσρώνησιν καὶ κατὰ ἀναδιπλασιασµὸν λέγομεν πάππας καὶ παπίας, πάτερ nimirum vice. Ille monachus apud Palladium in Lausiaca blandè: Παπία, θέλεις φάγωμεν ἄρτου κλάσμα; et ille alius: Τί λυπεῖς καὶ ἀδημονεῖς, παπία; A privatis domibus et familiis aulæ CP reddita familiaris vox fidum et senioreni significat ministrum, cuius custodiæ palatium committeretur et integritati claves noctu traderentur asservandæ. Ita ne monet Georgius Coresius in rescriptis; nec temere aut ignare: Constantini namque Manassis auctoritate fulciatur: Πρὸς τὸν τῶν οἰκῶν φύλακα τῶν ἐν τοῖς ἀνακτόροις, παπίαν λέγομεν αὐτὴν κατὰ Ῥωμαίων γλῶσσαν. Αἰδὶς Coresius idem αὐτῆς clericis palatinisque ecclesiis fuisse præpositum, ac protopapæ (archipresbyterum intellige) nonnunquam munere donatum Egrege: nam et pro hujusmodi sententiæ hæc militant auctoritates. Prima, Irenes devotæ imperatricis in lecto duas imagines reperit impius conjux Leo Copronymi illius, ait Cedrenus, quas inquisitione facta εὔρεν ὅτι ὁ παπίας τοῦ παλατίου εἰσερχόμενος αὐτὸς, a clerico utique fidem et cultum imaginibus servante; altera: Leoni Armenio necem illaturi Michaelis Balbi socji, sacerdotum ornatibus assumptis simulataque religionis specie, simul cum palatinis clericis matutinas laudes in palatio decantaturis admissi sunt: Τῆ νυκτὶ ὀπισθόντες, ἔνδοθεν τὰ εἴφη φοροῦντες, τοῦ παπίου ἀνοίξαντος, ὡς οἱ ἱερεῖς, μετὰ φιλωνίων εἰσῆλθον. Pappias itaque, seu eos admittere solitus, ex eorum numero fuit

uans. At cum patriæ dignitate promoti (quo. l. nefas ecclesiasticis, ut optime disserit Anna Comnena) acies eduxerint in hostes et frequenter cum eis manus conseruerint, frustra clero conjiciuntur allecti; quin a clero quoque alieni sacras imagines inferre et palatii portas clericis, non segnus quam ipsi, reserare potuerunt. Clericus itaque sive fuerit seu etiam ecclesiastici ordinis exsors, nonnunquam claves palatii teste Leone Grammatico suæ fidei commendatas tenuit. Hoc ejus verba declarant in Basilio Macedone: Ὁ Ἀρτάσασδος εἰσδραμὴν πρὸς τὸν πατρίαν καὶ ἄρας ἀπ' αὐτοῦ τὰς κλεῖς βιαίως ἤρωςε τῷ Βασιλεῖω· καὶ γενόμενος 189 ἔνδοθεν Βασιλειος ἤρε τὰς κλεῖς τοῦ παλατίου ἐπὶ γαῖρας, καὶ τῇ ἔωθεν Γρηγόριον τὸν ἐπιλεγόμενον τοῦ Φιλήμονος ἐποίησε πατρίαν. Eum in palatio habitasse, et facilem imperatori ad ejus sedem accessum fuisse, narrat Cedrenus in Leone Armenio. Cæterum pappiam vel papiam scribere, ne morarer in re nullius momenti, mihi semper pro variis auctoribus aut exemplaribus perinde fuit, seu negotium in discrimen haud vocandum.

P. 10. [Ὁ Ἐπαρχος. *Præfectus urbis*. Nicetas in Alexio III, l. iii: εἰς δ' Ἐπαρχον τῆς βασιλίδος σχηματίζεται πόλεως, Cedrenus in Theophilo: Ὁ Ἐπαρχος ἐκ Θεοῦ καὶ τοῦ βασιλέως γαληνότατος τὸ κρίνειν λαδῶν καὶ τοῖς πολιτικοῖς χρῆσασθαι νόμοις: ex quo Ἐπαρχικὸν βῆμα apud Leonem Grammaticum. Hoc ejus munus latius alio loco proseguendum. Circa nomen ejus ἀπὸ τοῦ ὑπάρχου discrimen observat Blastares Elementi E, c. 15: Ὑπαρχοὶ δὲ λέγονται οἱ τῶν ἑπαρχιῶν ἐξάρχοντες, Ἐπαρχος δὲ ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Hinc obscurior Cedreni locus in Justino II lucem accipit, et eparchum hyparchum fieri intelligimus: Καὶ ὁ Ἐπαρχος ἔφη τῷ βασιλεῖ· «Νῦν, δέσποτα, ὅπερ ὑπεσχόμην ἐτελείωσα.» Καὶ ὁ βασιλεὺς πατριτικὸν αὐτὸν ἐποίησε καὶ ὑπαρχον μέχρι τέλους τῆς ζωῆς αὐτοῦ, quia nimirum provinciæ vel urbis alterius præsidem officio non amovendum constituit. Vel ne dignitatem ejus qui præmiura meruerat imminutam affirmem, *prætorio præfectum* eadem voce denotari asseram. Theophanes in Leone: Ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς; ἐξετασθῆναι Ἰσοκάσιον πρὸς τῷ ὑπάρχῳ τῶν πραιτωρίων ἐν Κωνσταντινουπόλει. In Justino: Τὸν Ἀπίωνα πατριτικὸν ἐποίησεν ὑπαρχον πραιτωρίων. In Theodosio seniore: Τὸν ὑπαρχον ἐφόνευσαν. Sozomenus hunc ἠγοούμενον τῶν τότε παρὰ τοῖς Ἰλλυριοῖς στρατιωτῶν asserit: ego *prætorio Illyrici præfectum* commode interpreto: ejus enim erat locus Thessalonicensium populo, de quibus ibi sermo, exhibere. Iterum Theophanes in Phoca: Θεόδωρος ὑπαρχος τοῦ πραιτωρίου. Correctius tamen videtur scripsisse Simocatta, viii, 8: Ἐπαρχον τὴν ἡγεμονίαν τῶν φέρων τῆς ἐπῆρας πρὸ τινος καιροῦ ἀπὸ τινος καιροῦ ἀπεκλήφει, ὃν Ἐπαρχον πραιτωρίων ὀνομάζωμεν εἰώθασιν οἱ Ῥωμαῖοι. Ὑπαρχον demum pro urbis præfecto surdendum semel mihi apud Theophanem occurrisse non diffiteor, ubi de Phoca

scripsit: ἐπέτριψεν Κώνσταν τὸν ὑπαρχον τῆς πόλεως. GOAR]

P. 10. *Magnus drungarius* τῆς βέγλης. Detortum ex Latino *vigilia*. Δρουγγάριος, qui etiam δρουγγάρης, παρὰ τὸ δρουγγος: *drungus* globus militum; vox n. e. Latini ignota. Vopiscus in Aureliano: *Omnium gentium drungos usque ad quinquagenos homines in triumphum duxit*. Ubi Casaubonus: *In tæcticis Græcorum libris omnis adunatio militum appellatur δρουγγος. sive plurium sive etiam paucissimorum: nam et tres aut quatuor drungum faciunt. Inde est δρουγγιστὶ τάττεσθαι, quod Mauricius imperator libris opponit τῇ μακρῇ τάξει et continuæ atque in longum porrectæ aciei*. Vide Rigaltium in Glossario v. δρουγγος. Leunclavius *druncarium* vocat a *trunco*, a *baculo regiminis, bastone del reggimento*, magistratus insigni; nec pauciores milites mille nec plures 4000 suo *druncario* subjecit, in altero Onomastico, quod Historiæ Musulmannicæ adjunxit. Verum hæc exigui ponderis sunt, 1 quia *drungus* vox antiqua est, non nuper in recentiore Græcia nata; 2, quia recentiores Græci virgam seu baculum ejus qui magistratu bellico fungitur non vocant *druncum*, sed *δικακίον* vel *sceptrum*; 3, quia reclamant tactici scriptores, Constantinus de Thematibus, Leo in suis Tacticis, Mauricius Strategic. ii, 3, 190 Codinus nosier et alii. Hinc δρουγγιστὶ *glabatim, rutenweise*. Quamquam ipsum quoque vocabulum *rott* pure Germanicum. Nicetas in Balduino Flandro: *μοῖρην ἠν ρούταν ὠνόμαζον*. Neubrigensis ii, 27: *copius quas ruitas vocant*. GRÆTS.

P. 10. [*Præfectum vigillum* ab Augusto Romæ institutum, qui 7 cohortibus per 14 regiones dispositis a nocturnis grassatoribus et subitis incendiis urbem tutarentur, eī Suetonio et Dione demonstrat Dempsterus Ant. Rom. vii, 34. Hic cognoscebat de incendiariis, furibus, receptatoribus et aliis per vias et domos admissis flagitiis, nisi forte quam atrociam famosaque forent, ut ad urbis præfectum deferrentur, de quibus Pancirollus in Notitiis Orientis, c. 27. Officiū hujusmodi tribunal Cpoli fuisse δρουγγαρίκον δικαστήριον vocatum ex Alexii Comneni Nov. Juris GR. tom. II conjicio. Aliæ vigiliæ erant in castris, de quibus Dempsterus idem 10, 15, quarum appellatio profertur a Græcis βέγλα, Græce magis a Simocatta *σκοπή, κατασκοπή, ἐπισκοπή*. Præfectus, ὃς τῆς ἐπισκοπῆς τὰς φρουρὰς ἐγχειρίζεται eidem Simocattæ ii, 9, præfectus, inquam, earum δρουγγάριος, quod ex militum drungo sive turma (δρουγγος enim turma est) constarentur. De ejus ministerio auctor in sequentibus: de nomine docte fuseque Rigaltius, Meursius, Græterus, Bullengerus, Fabrotus in Cedrenum, et alii. Officiū antiquum et notum: circa Copronymi tempora nomen vulgare primo scriptum in Theophane reperio. GOAR]

CAPUT III.

Percurruntur reliqua officialium nomina, quæ continentur in catalogo capituli 2.

P. 10. *Magnus hetæriarcha.* Apud Tyrium 21, 16, *megaltriarcha.* Emendat Glossarium *magætæriarcha.* Forte nulla emendatione opus est, quia Tyrius forsau ex communi consuetudine vulgi hoc nomen extulit et in historiam intulit. Notum est autem a vulgo longe aliter hæc talia proferri solere quam preferantur vel scribantur a doctis. Et nup̄ etiam Tyrji editio a viro valde docto curata vulgatum lectionem retinet. Codinus dicit eum *hetæriarcham* dictum, quod *ἑταίρους*, *socios et amicos*, Romano imperio pararet, susceptis etiam profugis. Alii ab *hetæria*, militari cohorte, eum hoc nomen accepisse autumant; cujus cohortis mentio apud Joannem europalitam in Michael Rancabe; et duplex erat, major et minor: illius dux et præfectus magnus hetæriarcha dictus, hujus absolutè hetæriarcha. Consule Glossarium. GRETS.

[Gothos belli socios Constantinum sibi adjunxisse ac *fœderatos* vocitasse scribit Jornandes; renovato deinde cum iis fœdere ad sua usque tempora perseverasse eorum agmina subjungit: Erant fœderatorum sociæ illæ turmæ in Tiberli-secundi castris: Ἀγοράσας γὰρ σώματα ἔθνικῶν κατέστησε στρατευμασὶς ἑνομασίῳν, ἀμφιθέας καὶ καθοπλίσας αὐτοὺς, χιλιάρχαι, δεκαπέντε, δεδωκῶς αὐτοῖς καὶ στρατηγὸν Μαυρίκιον τὸν κόμητα τῶν φοιδεράτων. Hæc sermo ad verbum ex Theophane Cedrenus, apud quem Leonem Armenium a Nicephoro κόμητα τῶν 191 φοιδεράτων Θεωμῆτιν ab eodem Leone τουρμαρχὴν τοῦ φοιδεράτου τάγματος institutum legimus. Successu temporis φοιδεράτοι in ἑταίρας mutati, quorum duci *ἑταίραρχον* nomen impositum. L. O Grammaticus de Michael Theophili filio: Παρέδωκεν Βασίλειον, αἰτ. Ἀνδρέζ ἑταίραρχη τοῦ εἶναι εἰς τὴν ἑταιρίαν. Ex Scythia siquidem, parentibus licet Mædonibus, oriundus erat Basilius. Hetæriarches itaque exteris belli sociis præfectus, ut turmam ex militibus variis nationibus ortis collegit, ita fœderatis κατὰ διαφόρον καὶ συμμιγοῦς φερομένοις πληθῶς, αἰτ Olympiodorus apud Photium, succedit. Itaud tamen omnibus imperabat: Franci enim constabulario, Barangi Angli acolutho etc. suberant. Reperitur hetæriarches Persa Persis imperitens apud Leonem Grammaticum in Michael Theophili. Vide Ca itacuzeni 1, 20. GOAR.]

P. 10 *Magnus chartularius.* Scribitur etiam χαρτουλλάριος, a charta nique nomine ducto; qui et in ecclesia, ut supra meminimus, et in aula, ut iste de quo in præsentī; quem Zonaras in Leone Isaurico vocat τῶν βασιλικῶν ἱερῶν ἐπιστατοῦντα. Erat etiam dignitas cubicularia. Hinc Novella 8 Justiniani χαρτουλλάριος τῶν θείων κοιτώνων. Et in notitia Consuetudinum habes χαρτουλλάριους τοῦ θείου κουβουκλήτου. Chartularius hellicus militem conquirebat et conscribebat, ut liquet ex Constant. 3 Leonis imp. GRETS.

A [Scribaniarius, inquit Meursius. Optime: nam et Etymologicum vetus chartularios commentarienses, publicis litteris, tabulis, instrumentis scribendis retractandis præfuisse docet. At cum plures numerare possis hujusmodi, hunc qui cursus publici, τοῦ ὀξέως δρόμου, in Constantino Porphyrogeneta; alium divini cubiculi Novell. 25, τοῦ θείου κουβουκλήτου, qui et τῶν θείων κοιτώνων in Ecloga I. L. Leonis et Constantini; magistri equitum alium l. 5 cod. Theod. de divers. Offic. et Apparito. et proba. l. viii; quartum Θεόδωρον τὸν Κοῦμον χαρτουλλάριον ὄντα τῶν ἱπποστάθμων apud Nicetam l. iii Isaacii, et apud Zonaram in Leone Isaurico βασιλικῶν ἱερῶν ἐπιστατοῦντα; in exercitu alium qui τοῦ θέματος, ex Constantino in Tacticis; alios magno λογοθητῶν subditos apud Nicetam Manuelis. l. 1, quos describit ὑπουργοὺς (λογοθέτου) οὐκ ὀλίγους τῶν γραφομένων καὶ λεγομένων, λογίους ἄνδρας et quotquot alios scribaniarios ex imperii Notitia assignabis: hic tamen μέγας, ad quem cætera referrentur, sicut qui reliques honore præcederet. De ecclesie chartulario, ut alterius ordinis, nil in præsentī. Magno huic exercitus commissos legimus apud Nicetam in Manuele l. iii, in Alexio ejus filio, in Isaacio Angelo l. iii. GOAR.]

Sed quid in Legibus Francicis, l. vi, 108, *homo chartularius?* Est, inquit Pithecius in Glossario, *homo per chartam sive per epistolam liber factus. Liberti ecclesiastici erant,* ait alius in notis ad Paræneses, *quibus archidiaconus jubebat scribi chartas tabulasve missionis seu manumissionis. Unde chartularii et tabularii nominati.* GRETS.

Ib. [Ὁ λογοθέτης τοῦ δρόμου, *rationalis cursus, summus cursorum præses.* De cursu publico Procopius ἐν ἀνεκδότοις: *Romani imperatores qui antea fuerunt modum excogitarunt quæ cuncta sibi quam telerrime possent nuntiari, et ut scirent quæ ubique inter hostes agerentur, et si qua in civitatibus seditio vel quid aliud improvisum e præsidibus vel aliud quomodocunque oriretur, et ut annua tributa velociter et tuto transmitterentur. Publicum ergo et celerem quemdam ubique cursum hoc modo instituerunt. Viro expedito ad iter diei stationes constituerunt, quandoque octo, quandoque pauciores, non tamen minus quinque, quod plurimum 192 eveniebat. Quadraginta vera equi in singulis mansionibus stabulabantur, et ibidem hippocomi ad curandos quot poterant equos erant destinati. Succedentibus vero sibi ad stationes probatissimis equis, qui eos agebant, decem ferme dierum iter vicissim conficiebant, agentes quomodo significavius. Hæc ille. Qui rationes cursorum habebat, λογοθέτης appellabatur sæpissime τοῦ δρόμου, ut apud Theophanem Cedrenum, Zonaram, Nicetam et alios occurrit; nonnunquam τοῦ ὀξέτου δρόμου, quod scripsit Theophanes in Copronymi filio Leone, correctius τοῦ ὀξέως δρόμου, quod Constantinus in Chorographia posuit. Latini e Græco logetham tu dromu et tu dromi cum Paulo diacono pronuntiabant. Theopha-*

nes. iterum in Justiniano : Καὶ ὁ τοῦ δημοσίου δρόμου ἐπιμελούμενος ἠτόμοδλῃσε πικροδούς τοὺς δημοσίους ἵππους. Habebat ille sub sua dispositione protonotarium, de quo Constantinus citatus : Ἀπέστειλε χαρτουλάριον τὸν ὀξέως δρόμου. Qui nimirum cursorum equitationes, tradita, recepta annotaret. Theophanes in Michaele Theophili filio : Ἐν τούτῳ δὲ τὰ γράμματα τῷ πρωτονοταρίῳ τοῦ δρόμου παρὰ τοῦ πεφθακότος ἀρτί ἐνεχειρίσθησαν, ὡς ἐν τοῖς Μελαγγείοις ἐστρατοπεδεύσαν· οἱ Σιρακηνοὶ διαγγέλλοντα. Ὁ γοῦν πρωτονοτάριος σκυθρωπήσας ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ προσῆλθε τῷ βασιλεῖ καὶ ὑπεδείκνυε τὰ γράμματα. De logotheta hoc divinat Leunclavius in Onomastico : *Arbitror, ait, ita dictum cancellarium dromi, cujusdam scilicet palatii CP, quod dromum vocabant.* Reperio in Jure Gr. p. 132, δικαστήριον τοῦ ἵπποδρόμου, ad Hippodromum nempe situm. Quid si de rebus in ipso Hippodromo contingentibus judicaret, ac λογοθέτης τοῦ δρόμου non cursus molis publici sed et equestris in circensibus ludis certaminis sumptus, rationes, census discuteret? Suspiciam suggerunt ansam ea l. v Anthologiae Epigrammatum quae composuit Thomas patricius κρητῆς τοῦ δρόμου in Anastasium ac plures alios quatuor factionum in Circo de palma decertantium aurigas. Argoi suspicionem Turnebus Advers. 11, 11, scribens : Erat et procurator dromi, quem ego credo ejus loci procuracionem gessisse ubi equos suos Veneti aut alia factio exercere solebat. Dromus enim locum hic significat, ut in illa epigrapha, *Procuratori Dromi Factionis Venetae.*

P. 10. [Qui πρωτοασκηρῆτις, πρωτοασκηρῆτις, nec non πρωτοασκηρῆτις scribitur, ut *primum secretarium* indicat, ita et *judicium omnium praestantissimum*. A secretis primum significat, *secreta* siquidem τὰ ἀπόρρητα Procopius interpretatur, et a secretis arcanorum notarium, l. II De bello Persico : Ἰουλιανὸν τὸν τῶν ἀπορρήτων γραμματέα ἀσκηρῆτις καλοῦσι τοῦτο τὸ ἀξίωμα Ῥωμαῖοι σηκρητα γὰρ τὰ ἀπόρρητα. Suidas : τῶν ἀπορρήτων γραμματέα, τούτῃσι νοτάριον, ἀσκηρῆτις καλοῦσιν οἱ Ῥωμαῖοι. Manasses in politicis carnibus : ἀνάκτων ὑπόγραμματις, ὃν φασιν ἀσκηρῆτιν. Secretum secundo veteres glossae δικαστήριον exponunt. Cassiodorus, l. XI praef. Quapropter administrator amplissimus (id est praefectus praetorio) si vacasse credatur, opprobrium est, cujus etiam secretum dicitur, quod tumultuosis actionibus verberatur. Vile secretum auditorium praefecti dictum ; ideo secretum quia in secretiore penitrali, minime tamen secretum, quia tumultuosis actionibus personans. Paulum Saosatenum damnat Eusebius VII, 25, quod σηκρητην, ὡς περ οἱ τοῦ κρίμου ἀρχοντες, εἶχεν τε καὶ ὠνόμαζεν : Secretarium idem Latinis audit, et Graecis ἀσκηρῆτιον. Cedrenus in Leone Armenio : δεξιάμενος τὰς μηνύσεις ὁ βασιλεὺς ἐν τοῖς ἀσκηρῆταιοῖς ἐκάθισα, καὶ ἀκριβῆς ἐξεταστῆς τῶν μηνυθέντων ἐγένετο. Curopalates in Michaele Theophili :

Ἡ φυγὴ δὲ πρὸς τὸν ἵπποδρόμον κατὰ τὰ ἀσκηρῆταια· ἐκεῖ γὰρ τότε τὸ τῶν ἀσκηρῆτις κατὰ γώγιον. Nicephorus et Ignatius patriarchae sanctissimi a secretis fuerunt, ac ideo λατρεῖς a Cedreno scripti. Ex his colligo πρωτοασκηρῆτιν ab arcanis principis 193 praecipuum dicendum auctore Codino in Orig. Const. καθὼς φησι Πλούταρχος πρωτοασκηρῆτις καὶ ἐπιστολογράφος Ἰουστινιανοῦ. Senatorum insuper judiciumque praesidium hoc nomen mereri cetero primum inter ἀσκηρῆτις, et quia Constantino lectore dicitur τὸν ἀσκηρῆτων πρώτιστος : qui etiam Hincmaro notissimus fuit epist. 3 16. Cui sociabatur summus cancellarius, qui a secretis olim appellabatur, etc. Verum quisnam hic de quo nos cum auctore πρωτοασκηρῆτις? An arcana inter ceteros delectus excepit, vel supremo jure exercuit judicium? Utrumque existimo, a quo et Menander in Eclogis τινὰ παρὰ Πέρσαις τοῖς βασιλικοῖς τε καὶ δημοσίοις πράγμασιν ἐξυπηρετούμενον, ὃν εἴ τις Λατίνων χρῆσταιτο φωνῆ, ἀσκηρῆτις προσαγορεύσεται. Discrimen utriusque a secretis plura apud probos auctores confusescripta perturbantique legenda dilucidat Dempsterus. Artemius Anastasius et Photius, uterque πρωτοασκηρῆτις assumpti sunt, ille in imperatorem, alius in patriarcham CP.

P. 10. [Ὁ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ. Bullengerus exponit τὸν ἐπὶ τοῖς ὅπλοις, qui armamentario praesit. Apud Nicetam Alexii, l. III ἐπὶ τῶν βασιλικῶν ὅπλων, apud Theophanem ἐπάνω τοῦ ἀρμαμέντου reperio scriptum : addit esse τοῦ στρατοπέδου κατὰ πάντα ἕπαιρον, ὃς τῆς δαπάνης χορηγὸς ὀνομάζεται. Τοῦ στρατοῦ φύλακα exercitus custodem vocat Nicetas. Metiendis castris praefectum ostendit auctor, c. 16.

Ib. [Ὁ μυστικὸς. Legebat olim Greiserus ὁ μυστικὸς τῶν σχολῶν : sed omnino prave. Legunt Regia absque addito ὁ μυστικὸς. Greiserus interpretatur nude vertit *mysticus* : mox domesticum scholarum addit. Perversa lectio ὁ μυστικὸς τῶν σχολῶν adegit me in Cedrenum, ut officium istud non civitati et legibus, sed castris ascriberem. Propius inspicientem, ut secretioris consilii senatorem τὸν μυστικὸν interpretarer, Joannis Tzetze epistolarum ultima compulit. Sic habet : Τῷ μυστικῷ, κυρίῳ Νικηφόρῳ τῷ Σεβίλλῳ. Ὁφθαλμὲ γερουσίας, ὑπεροχῆ τῆς ἀρχῆς, μυστηριώτις βουλή, τῶν πρὶν Καισάρων Σεβιλλίων ἀπόγονοι. Nil dilucidius offusas a Greisero tenebras potest discutere. Vini summam faciunt haec duo verba, ὀφθαλμὲ γερουσίας ab ipsomet Tzetze Chil. 10 tit. 350, περὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ γερουσίας exposita : Οἱ παλαῖοι μὲν ὀφθαλμοὺς ἐκάλουον βυσιλέων τοὺς περιθλάπτους τῶν ἀνδρῶν, τοὺς πρώτους τῆς συγκλήτου. Potestas ejus in jure dicundo et bonis ecclesiae vindicandis elucet Juris Gr. l. II, p. 155, et iterum, p. 168. Ex Mystico Nicolai patriarcham factum legis apud Cedrenum in Leone Sapiente. Μυστογράφος scribitur Juris Gr. tom. II, p. 180. Forsan μυστικὸς, quod primum in secretiore consilio sisteret, quod secretum antiqui scripsere ; cui quadrat illud Achmetis apud Meursium· Μυστικὸς ἐστὶ τῷ Φαραῶ καὶ πρώτος

των ἀποκρύφων μυστηρίων αὐτοῦ. Clarius et aptius A cadit in hunc sensum versus opusculi jamjam adju-
 xendi, incerto licet auctore : Μυστικὸς βασιλικὸς
 πρώτιστος τοῦ σικρέτου. Suidas, v. Ἡγεμονεῖα · Ὁ
 βασιλεὺς καὶ τῶν μυστηρίων ἅμα τοῖς ἐπιτεληταῖς
 προσητάται. Causæ vero ad eum delatæ homicidia
 maxime erunt et sacrilegia, eodem Suida auctore.

Ib. [Ὁ δομῆστικὸς τῶν σχολῶν. Scholas mili-
 tantium ordines, κατ' ἀντίφρασιν ἀπὸ τῆς σχολῆς, *ab*
οἴο, cui nullatenus vacarent, dictas, quin perpetuæ
 armorum exercitationi tam palatinæ quam forensi
 iusudasse, notum est. *Domesticus* scholarum ὀλι-
 mis sæculis fuit, qui Theophani et aliis κόμη; : do-
 mesticum enim ἐξάρχοντα esse superius posuimus.
 Scholas initio undecim numeratas scribit Justinia-
 nus ad senatum. Præpositum uniuscujusque vocat
 Theophanes in Anastasio πρίγκιπα : ὁ Βυταλιανὸς
 προσέθηκεν ἑνα καὶ οἱ πρίγκιπες ἐκάστης σχολῆς
 ὀνόμασι. Domesticum omnibus præfectum reperio
 primum sub Nicephoro I, Bardanum videlicet, et
 mox Nicetam. Theophilus Manuelem ad se reversum
194 μάγιστρον αὐθις καὶ δομῆστικον τῶν σχολῶν
 ἐποίησε. Michael F. προβάλλεται Ἐάρθαν μάγιστρον
 καὶ δομῆστικον τῶν σχολῶν. Sub Constantino tamen
 Prophyrogenio legitur apud Theophañem Con-
 stantinus alius non δομῆστικὸς sed δοῦς τῶν σχολῶν.
 Nomen tandem rediisse, cum Alexium patrem Anna
 δομῆστικον τῶν σχολῶν προχειρισθέντα scribit I. i
 conjicimus.

P. 10. [Ὁ μέγας δρουγγάριος τοῦ στόλου. Quis C
 drungarius, ex alibi dictis notum : quis in Classe,
 exponit Leo Imperator in Tacticis περὶ ναυμαχίας
 c. 19 : Ἐπὶ δὲ τῶν θεματικῶν δρομῶνων καὶ δρουγ-
 γάριοι ἐπιστήσονται καὶ τουρμάρχαι · καὶ αὐτοὶ τῶν
 στρατηγῶν ὑποταγήσονται, καὶ τοῖς ἐκείνου παραγ-
 γέλμασιν εἴξουσιν. Οὐκ ἄγνωθόν δὲ δις περὶ κατὰ τὴν
 ὁμοιωσιν τοῦ βασιλικοῦ πλωῖμου καὶ οἱ τῶν ἄλλων
 θεμάτων πλωῖμοι στρατηγοὶ δρουγγάριοι ἐκαλοῦντό
 ποτε τοῖς ἀνω χρόνοις, καὶ οἱ ὅπ' αὐτοὺς κόμητες
 μόνον καὶ κένταρχοι · ἀλλὰ νῦν εἰς στρατηγίδα ἢ
 ἐκάστην τῶν δρουγγαρίων ἀρχὴ ἀναβέβηκε (hoc est
 cum prius hoc nomen non assumerent, postmodum
 se στρατηγούς τοῦ πλωῖμου inscripserunt) καὶ κα-
 λουμένη ταῖς στρατηγικαῖς καταμερίζεται τάξει.

Celocibus quoque per themata divisio drungarii et tur-
marchæ præficiuntur. Erat namque classis impera-
 toria toti mari Imperans : ad custodiam provincie
 sive thematis uniuscujusque certus celocium nume-
 rus deputabatur. Totius classis imperator erat mag-
 nus dux, de quo in præmissis ; celocibus per the-
 mata divisio drungarii præponebantur, inter quos
 nominatissimus Cibyræotarum (a Cibyra civitate se-
 lecto navali instructa) occurrit sexcentis in locis
 apud Theophañem, Leonem Grammaticum, Cedre-
 num, Zonaram et alios. Drungarium τοῦ βασιλικοῦ
 στόλου magni ducis vires gerentem scribit Nicetas
 Paphlago in Ignatii vita, quem τοῦ πλωῖμου quoque
 δρουγγάριον dicit ; hic μέγας δρουγγάριος est, et
 δρουγγάριος τῶν Κιβυρραίωνων, de quo super, a

Theophane nominatur: Zonaras autem tum στρατη-
 γοῦ tum δρουγγαρίου τῶν Κιβυρραίωνων meminit
 in Justiniano Rinotmeto.

Ib. [Ὁ κριμμηκήριος τῆς αὐλῆς. A *caeremoniis*,
magister caeremoniarum, qui a Philotheo patriarcha
 εὐταξίας dicitur in ecclesia, primicerius εὐταξτε
 τοῦ; ἐν αὐλῇ πάντα; , *cunctos in aula componit*,
cunctis ordinem, locum, tempus ministeriorum
distribuit. Lege, si lubet, auctoris caput quintum.

Ib. [Ὁ πρωτοσπαθάριος, *spathariorum dux*. Illi
 satellites, *spatha* ense armati. *Spatha* latior gladius.
 Σπαθίον et σπαθί vocant recentiores, quod ob æspe-
 ram τοῦ θ pronuntiationem, nonnihil τοῦ φ similem,
 σπαφή scripsit Crusius in Turcogræcia. Protospa-
 tharios tam copiosos enumerat Eustratius in Jure Gr.

B ut quemcumque spatharium eo titulo fuisse ornatum
 conjiciam. Hos quatuor tot lineolis coartat : Πέτρον
 πρωτοσπαθάριον καὶ ἑπαρχον, Θεόδωρον πρωτοσπαθά-
 ριον μεγάλον οἰκονόμον, Θεοδόσιον πρωτοσπαθάριον
 καὶ οἰκονόμον τῶν εὐαγῶν οἴκων, Ἰωάννην πρωτο-
 σπαθάριον καὶ χαρτουλάριον. Spatharios intelligit Ni-
 cetas ubi habet σωματοζύλακας τὰ ξίφη κραδαίνον-
 τας.

Ib. [Ὁ μέγας ἀρχων. Hunc, quis sit, historiae ta-
 cent, conjecturae indicant. Petitur præcipua ex Eclo-
 ga Leonis et Constantini AA. tit. 6 : Τὸ τοῦ ἀρχον-
 τος ὄνομα γενικόν ἐστίν, καὶ σημαίνει καὶ στρατηγὸν
 καὶ ἀνθύπατον καὶ πάντα; τοὺς ἐπαρχίων διοικη-
 τὰς, εἰ καὶ συγκλητικὸν ὡσιν. Τὸ δὲ ὄνομα τοῦ ἀνθυ-
 πάτου εἰδικόν ἐστίν. Celebrat Cedrenus in Basilio et
 Constantino Romani FF ἀρχοντα Ἀντιοχείας et ἀρ-
 χοντα Ἀδασίας; , in Romano Argyro ἀρχοντα Παν-
 θίου, Novella 31 quatuor Armeniæ ἀρχοντας, Cedre-
 nus iterum in Theophilo et Zoe ἀρχοντα ἀρχόντων :
 quem Saracenicum principem autumc, de quo
 Constantinus in Chorographia : Ἐκαθίζετο εἰς με-
 γάλην Ἀρμενίαν δούλος αὐτοῦ **195** βασιλεὺς τῶν
 Ῥωμαίων, ὡς παρ' αὐτοῦ περιβαλλόμενος καὶ τὸ
 τοιοῦτον δεχόμενος ἀξίωμα, καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ διαπο-
 τούμενα κάστρα καὶ πολιτεία καὶ χωρία τοῦ βασι-
 λείως τῶν Ῥωμαίων εἶσι. Hunc nostrum μέγαν
 ἀρχοντα talem esse nusquam affirmarim, sed ali-
 quem inter provinciarum rectores præcipuum, ob
 nomen vel præposituram a cæteris eolendum. Τῶ
 ἀρχοντι τὰς τῶν ὄρφανῶν καὶ τὰς τῆς παρνοίας
 καὶ τὰς τῶν ἀποκλήρων ἐπιδικασίας reservatas
 asserit Suidas. V. ἡγεμονεῖα. GOAR.]

P. 10. *Tatas seu tata aulæ.* Nomen est a patre,
 sicut et παππίας. Unde Gerimanis quoque *ein alter*
Tatel, et Atta athe. GRETZ.

[Nomen a Theodoro Lascari videtur inventum :
 quæ dignitas fuerit, vix constat. Lascaris ille cum
 Theodoro Callimani Prilapi vicinarumque regio-
 num custodiam commisisset, τατῶν τῆς αὐλῆς
 κατωνόμαζεν. At quis tatas? an quasi ἐπὶ τὰ
 τῆς αὐλῆς et τὰ τῆς αὐλῆς ἐπιμελούμενος? Codex
 enim Regius ita semel legi, τὰ τῆς αὐλῆς; : et in
 eam lectionem propendit Coresius. Tā; τῆ; αὐλῆς
 legit Matthæus monachus, et opusculum incerti;

operis mox exscribendum ταύτης αὐτῆς. An ita latas sicut pappias? Ὑπάρχει σiquidem dictione pueri appellat avos, παππίας, τατάς. Atque ita quibusdam ablandiri voluerint imperatores, ut puerili voce, quos patrum nomine vellent insignitis, τατάς quasi patres aulae constituerent. En Marcianus, ait Theophanes, Tatianum et Julium prius heros, in aulam deinde vocatos, πατέρας αὐτοῦ ἀνεκήρυξεν; et hunc quidem Lihyæ (Zonaras scribit Ilyrici), alium urbis præfectum constituit Theodosius Helionem ὡς πατέρα διὰ τῆς ἡγεύας, filiis Arsenium, scribit Cedreus, βασιλεοπάτορα dedit. Leo Sapiens apud Grammaticum προεχειρίσται Ζαοῦτζαν εἰς βασιλεοπάτορα. Constantinus Leonis filius ad Romanum scribit: Ὡς φύλακα τῆς ἐμῆς βασιλείας ἐγγηγορώτατον καὶ πιστότατον οὐδένα τῶν ὑπὸ χεῖρα ἢ Ῥωμανὸν εὐρηκώς, τούτῳ τὴν ἐμὴν ψυακὴν μετὰ γε Θεὸν ἐπίστευσα, καὶ ἀντιπατὴρ αὐτὸν ἔχειν ἔκρινα, σπλάγγνα μητρικὰ πρὸς ἐμὲ καὶ ἐτάθεισιν ἐνδείξιμένον. Omitto a Francorum regibus pietissimis patres in institutos quasi patres; Turcarumque principem superbia licet et ferocia insolentem seniores aulicos babas, patres, nonnunquam vocitare solitum. GOLA.]

Ib. Magnus tzausius. Retinent hodie hoc nomen Turcæ in sua aula. Leunclavius in Onomastico: *Tzaus commissarius aulicus, hoc est cui varie res a saltano et veziribus committuntur, ut eas expediat. Cujusmodi sunt diversæ legationes, exteriorum legatorum deductiones, aut cum litteras ad principes extraneos et alios proceres perferre jubentur.* GRETS.

[Barbara vox in aulam CP inducta: a mandatis, cursor, commissarius aulicus, cui variae res committuntur, est τζαούσιος, Theophani in Phoca πρωτοκορσάρ. Officium nomenque a Turcis acceptum. Leunclavius in Onomastico: *Tzaus-bassa, sive præfectus nobilitatis aulicorum, quibus variae res expediendæ committuntur. Nomen est dignitatis in aula Sultanea magnæ, cum sub hoc bassa tzausii plus minus septingenti militent. Græci quoque τζαουσιος habuerunt in aulis imperatorum suorum, Barbaros in hoc imitati; tzausiorumque bassam sua lingua dixere idem μέγαν τζαούσιον.* De tzausis Turcicis Busbequius: *Hi vicem accusatorum apparitorumque implent, et mandata pleraque omnia seu principis Turcarum seu bassarum ferunt.* Amplius quid in: u'a CP. gessisse arbitror: nam et imperatoris conuilatium in ordinem coegisse refert infcrius melior, εὐτακτοῦσα τὴν τοῦ βασιλέως σύνταξιν. Eapropter satellites sive stipatores fuisse Meursio constans negem: satellitibus tamen adjunctos 196 Meursio perceptus: Ζητητέον περὶ ἀσματοφυλάκων καὶ τζαουσιῶν τί βουλευτέον. Pontanus ex Pirantze: *Tzauchides (tzausii) et rabdouchi aulae virgines ferris et scuticis eos urgebant.*

P. 10. [Ὁ πραιτωρ τοῦ δήμου. De prætoro in communi Justinianus: Πραιτωρὰς ἐκάλεον ἐκ τοῦ τῶν ἄλλων ἀπάντων προΐνασι καὶ προτάττεσθαι ταῦ-

νητ αὐτοῖς δόντες προσηγορίαν, ἐπιτρέψαντες ταῦτοῖς καὶ τὰ πολεμικὰ διοικεῖν καὶ τοὺς νόμους γράφειν ὄθεν καὶ τὰ δικαστικὰ καὶ καταγώγια πραιτωρὶ καλεῖν ἔταξαν, καὶ πολλοὺς νόμους ἐκ τῆς τῶν πραιτωρῶν ἐνεσχόθησαν φωνῆς. Potestas ejus cum militaris simul esset ac civilis, processus temporis divisa est; et politica quidem mansit penes hunc τοῦ δήμου, quem Simocatta, 6, 10 τῶν δήμων scribit; penes thematum prætores, militaris. Leo in Tacl.: Προσέτι δὲ καὶ ὁ πραιτωρ ἡγουν ὁ τοῦ θέματος δικαστής. De primis Cpolis prætoribus fuse Pancirolus in Notit. Imp. Or. c. 29.

Ib. [Ὁ λογοθέτης τῶν οἰκειακῶν. Sanctioris ætatis præfectus, sacratoris gazæ custos, qui olim comes privatarum, quem Zosimus I, in τῶν ἀνηκότων ἰδίᾳ τῷ βασιλεὶ ταμιεῖον προβεβλημένον, Theodoretus Eccles. hist. in, 12, τῶν ἰδίων τοῦ βασιλέως χρημάτων καὶ κτημάτων ἡγεμονίαν πεπιστευμένον, recentior Nicetas Alexii Comneni, I, in, τῶν ἔσω λεγομένων ταμιεῖων φύλακα vocat. Publicas enim pecunias, quæ et regii thesauri ærariumque generale (τὸ βασιλικὸν ταμιεῖον ἢ τὸ κοινὸν πρωταγεῖον Zonaræ dictum), logotheta τοῦ γενικοῦ vel, ut Nicetas in Isaacio Angelo, ὁ ἐπὶ τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν ταχθεὶς curabat. Duplex hoc ærarium prodit Cantacuzenus, II, 1: Ἀναλωμάτων ἕνεκα αὐτοῦ τε καὶ οἰκειακῶν ἀπὸ τε τῶν δημοσίων φόρων τὴν λεγομένην παρέσχετο τοπικὴν, φέρουσαν ἐπ' ἐναυτὸν δισχιλίους ἐπὶ μυριοῖς χρυσοῦς, καὶ ἕτερα χρέματα Ἰσα ἐκ τοῦ βασιλικῶν ἐκέλευσε χορηγεῖσθαι ταμιεῖον. Tribunal æsedes ejus erat τὸ σέκρητον τῶν οἰκειακῶν, secretum domestici fisci, de quo Jus GR. p. 375 et Nicetas in Alexio Manneis, F. Comes privatarum cognoscit per τῶν ἀδεμιτογαμιῶν, ait Novella 12. In pævan contractarium hujuscemodi ὁ δημόσιος, ait Alexius Comnenus Novell. 3, Juris GR. I, 2, διὰ τοῦ σερκρέτου τῶν οἰκειακῶν τὸ τοῖς συμβολαίοις ἐγκείμενον ἐξ ἐπερωτήσεως πρόστιμον ἀφ' ἐκάστου αὐτῶν εἰσπράττεται κατὰ τὸ ὀλόκληρον. Manuel ejus nepos ibi lem Novell. 2: Δώσει πρόστιμον λιτρῶν τριάκοντα νομισμάτων ἀπατηθησομένων ἀσυμπαθῶς ἐξ αὐτοῦ παρὰ τοῦ σερκρέτου τῶν οἰκειακῶν.

Ib. [Ὁ μέγας λογαριαστής. Rationum fisci magister, rationum φαρῆς disceptator, exedra rationum præfectus. Idem qui λογιστής, alienum a logotheta, Meursius licet cum aliis doctis utrumque confundat. Nicetas Manuclis I, 1: Καὶ τῶν μὲν δημοσίων εἰσφορῶν φροντιστὴν καὶ λογιστὴν μέγιστον τὸν ἐκ Πούτζης Ἰωάννην προβάλλεται, ubi vulgaris lectio ponit λογαριαστήν. Sublit Nicetas: Ἦν δὲ ὁ ἐκ Πούτζης Ἰωάννης δεινότατος τὰ δημόσια, φορολογίας πιπάλημα καὶ ἐπιτριμμα, καὶ τῶν μὲν δυντῶν δοσοφορημάτων συζητητὴς ἀκριδέστατος, τῶν δὲ οὐκ ὄντων εὐρετὴς ἀπαράμιλλος. Auctor grammaticæ Basilii nomine: Λογιστής ὁ λογαριαστής. Moschorulus apud Meursium: Λογίζομαι τὸ διανοοῦμαι καὶ τὸ λογαριάζω. Λογισμὸς ὀλογαριασμὸς. Λογιστής ἢ λογαριαστής.

Ib. [Ὁ πρωτοκυνηγός. Gallia magnus venator, A regie venationi præest; de quo Meursius. Πρωτοκυνηγὸν Θεόδωρον memorat Gregoras III, 7.

P. 11. [Ὁ σκουτέριος. Italicum *scudiero* Græco-barbarum *σκουτέριον* procreavit. Eum denotat qui principis in publicum vel in aciem procedentis scutum gerit, et *scutigerulus* sive *scutifer* audit. Auctor de 197 illo c. 5. Officium obibat eo tempore præcipuum quo scuta coloratis insignibus et ænigmatibus depicta viri principes et nobiles ad cruenta ludicraque certamina vel ad solemnēs conventus deferrebant. Ornabat imperatoris Orientis scutum coccinus color, cui crux aurea eminebat: angulos sive spatia inter cruceis ramis expansa littera *Bauro* pariter exarata decorabat, hæc tamen ut his ad sinistrum latus posita gibbos verteret in exteriorē et sinistram partem, ac penitus inversa videretur, et quatuor dictiones, quarum singularem est initialis, indicaret: Βασιλεὺς Βασιλέων Βασιλέων Βασιλεύσαι: Ita Marcus Vulsónius in Heroica scientia. At de his iterum. Consule integrum opusculum retro notas præsentēs ponendum, in quo non *σκουτέριον*, sed *σκουτάριον* (ἐκ τῆς ἀσπίδος; τῆς βασιλικῆς λαχόντα τὴν ἀξίαν) lego.

Ib. [Ὁ ἀμυράλιος. Est qui putet vocem omnino Græcam, et quia classis magistratus est appellatio, ἀπὸ τοῦ ἀλμυροῦ et ἄλατος; quasi ἀλμυράλιος formatῶν. Et vere opusculum nuperime laudatum ἀλλῶς ἀλμυρῶν ναυαρχῶντα, *almiram salis*, id est maris, *navarcham præpositum* scribit. Itæ sal ipsum sale condendum, ἀλμυρὸν ἄλας; an sal infatuatum est, ut sale indigeat? Autumat alius Arabicam simul et Græcam, et quasi emir ἄλατος, *dominum principemque salis* significare, emir siquidem dominus est et præpositus. Ita sentit Junius apud Gretserum. Verum, cum alia sit Arabum, alia Græcorum lingua, qui conveniant dialectum in unam? Suspicerer esse τοὺς ἀλμυροὺς quibuscumque et ἄλατι præpositum, *salarium* nempe *mancipem* et *salinarum custodem* fuit enim Alexius quidam Hypocæneus apud Gregoram VIII, 6 τῶν ἀλῶν τὴν διοίκησιν ταμιουλικῶν. Nec moratur *fidem*, quod idem domesticus fuerit occiduosum thematium: simul enim utrumque munus obire poterat. Et certe vox ad classis prætoram et magistratum maritimum spectans, eumque qui magno duce et classis drungario primas teneantibus sit minor, ut auctor c. 5 declarat; ac mihi nisi Arabicum sonat, et quem *emir hulem* Leunclavius exponit in Onomastico, *dominum flammæolorum et vexillorum, quæ scilicet supremus est sultani vexillifer*. Omnibus etenim *beglerbegis*, et *sansacbegis* cum creantur, *vexilla* porrigit sultanus. *Magnus flammæolaris*, *magnus flammularius* dicitur apud Græcos. Nivvero Saracenis nonnulla sunt mutuati, ut ipsis propria rapuerunt illi. Amoralius itaque cum classis sub magno duce prætoram sortiretur, regio simul vexillo ceu insigni cunctis conspiciendo donabatur, ejus usum haud parce describit Leo in Tacticis c. 49: Εἶνα: δεῖ σημεῖον ἰσχυρόν ἐν τῷ σφῆ δρόμων:

ἄτε βάνδον ἐτε φλάμουλον ἐτε τι ἕτερον, εἰς τόπον περιόπτον, ἵνα δι' αὐτοῦ σηµαίνοντες; που τί δεῖ πρόσταται εὐθέως; ἐπιλαμβάνωνται τοῦ δόξαντος ἔργου οἱ λοιποί. Ac equidem si auctorem inspicias c. 5, scutifero, de quo nuper sermo, vexillum imperatoris commendatum referentem, quid obstat quo minus ille in terra, hic in mari regium vexillum sine fidei commissum teneat? Cumque dicat auctor potestatem omnem eam sub magno duce adeptum, potuit et regium in mari vexillum gerere: cum sem enim Georgium inter sanctos nominatissimum modo δοῦκα modo φλαμουλάρην vocat Damascenus Studites in ejus Vita.

Ib. [Ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων. Insignitos hoc officio memorat Nicetas in Alexio II, et Andronico I, II, δεήσεις vocat Zonaras in Alexio δεητήρια δ.δ.α.κ.τ.α.κ.α., et quo proposito præsentarentur enarrat. Τεταγµένας ἡμέρας ὠρίσται, καθ' ἃ; ἐκείσε δεησιῶς προῦκᾶθητο, ἀφορῶν πρὸς πεδιάδα πλατείας. Τῷ βουλομένῳ δὲ εἰ; ἐκείνον πάροδος συγκεχώρητο, καὶ ἕκαστος τῶν δεομένων ἐπανατείνετο δεητήριον διδασκτικὸν οὗτο δέοιτο. Καὶ ταῦτα ἐνώπιον αὐτοῦ τιθέµενα ὑπέστατε τοῖς ὑπογραµµατεῦσιν ἐπιθεῖναι καὶ γνωρίζειν αὐτῷ τὰς ἐκάστων αἰτήσεις. Καὶ αὐτίκα τὴν ἐφ' ἐκάστῳ ἀντιγραφὴν προσέστατε γίνεσθαι καὶ βεβαιουμένην 198 τοῖς δεομένοις παρέχεσθαι. Congruam magis hujus officii expositionem opusculo inferius subdendo reperies.

P. 11. [Ὁ κοιίστωρ. Ut Theophanes, *κοιστωρ*, ut Leo Grammaticus et plures, *κοιαίστωρ*, ut Latine pronuntiationi cum Simocatta vicinius, *κουαίστωρ*. Non ignorant Græci a quaerendo dictum. Moschorulus: Ἔστιν ὁ συζητῶν καὶ ἱρευνῶν ἐπὶ χρήμασι. Procopius, De bello Pers. I: Βασιλεὶ πάρεδρος, *κοιαίστωρα* τοῦτον καλοῦσιν. Leo Grammaticus in Theophilo: Ὁρίσθησαν ὅτε *κοιαίστωρ* καὶ οἱ ἀντιγραφεῖς ὀπελθεῖν καὶ μέχρις ἑμεγλων ἐκλαφίσαι τὰ αὐτοῦ οἰκῆματα. Simocatta Mauricianæ historiæ statim in limine: Βασιλέως γλώτταν τὸν Ἰωάννην ἰδεῖκνυεν, ἄνδρα ῥήτορά τε δεινὸν καὶ Ῥωμῆικῶν νόμων ἐπιστήμονα, ὃς τοῦ βασιλέως τὰ προτάγµατα τῷ διατόκῳ τῆς εὐγλωττίας ἐμεγαληγῶρει μεγαλοπροσύνης ἐπάξια. Τοῦτον ἐπιχωρίῳ Ῥωμαίοι φωνῆ ἀποκαλοῦσαι *κοιαίστωρα*. *Κοιαίστωρα* τοῦ θεοῦ παλατίου vocat Ecloga Leonis et Constantini tit. 7. GOAR.]

Ib. *Magnus adnumiasta*. Ἄδνούμιον est *descriptio nominum apud Romanos*, inquit Suidas: et ut alius ait, ἀδνουµιάζειν est κατ' ὄνομα διερχεσθαι. Est ergo delectus et census militum: unde actio ἀδνουµιάζειν quasi dicas adnumerare; et ἀδνουµιαστῆς *censor*, *lustrator*, quasi *adnumerator*. Non improbabile est a Græcis ex Latine hanc vocem petitam esse: sonus sane non abludivit, ut nec significatio. Vide Rigaltium. GAETS.

[Glossarium bibliothecæ Reg. ἀδνούμιον κατάλογος στρατιωτῶν. Eos itaque censet adnumiastes. Exponit dictionem Rigaltius; ex eo plura mutuatur Meursius, ex Meursio Gretsetus, ex utroque cum

eta Ballengerus ad verbum. Eadem ingerere im-
portunum. Theophobus apud Cedrenum in Theo-
philo: Πολλοὺς ἐκ τούτων ἐμπρόκειν τοῖς βασιλι-
κοῖς ἀξιώμασι: πεποικηκώς κώδιξι στρατιωτικοῖς
(ἀδουμοίῳ) ἀναγράφεται, τάγμα Περσικὸν τούτοις
ὀνομάσας. Nicetas in Isaacio: Μετῆι δὲ τῶν
στρατιωτικῶν εἰσι καταλόγων.

Ib. Ὁ λογοθέτης τοῦ στρατιωτικοῦ. Quatuor æra-
ria numero apud Gregoriam, l. vi: Τὰ μὲν ἐκ τοῦ
βασιλικῆς πρυτανείου ἐδίδοντο, τὰ δὲ ἐκ τῶν στρα-
τιωτικῶν, τὰ δὲ ἐκ τῶν κοινῶν καὶ ἰδιωτικῶν. Ma-
gnus logotheta sacras omnes gazas recognoscerebat,
τοῦ γενικοῦ publicas, τῶν οἰκειῶν privatas, hic,
de quo sermo, in militis erogandas. *Ærarium* mi-
litare ab Augusto institutum scribit in ejus vita
Suetonius: *Utque perpetuo ac sine difficultate sum-*
ptus ad tuendos eos prosequendosque suppeteret, æra-
rium militare cum rectigalibus novis instituit. Cura-
verunt ærarium primo quæstores, teste Dione, l. xliiii,
aliquando adites, narrante Suetonio in Augusto,
nonnunquam prætores, eodem Suetonio referente:
rediit iterum ad quæstores, ait Dio in Claudio; ac
demum ejus omnis cura pene logothetas mansit.
Hujus adhuc στρατιωτικοῦ, nempe λογοθέτου, sexta
synodus act. 4 et septima act. 4 meminere: modo
imperiale logothetam, modo quæstorem militaris
ærarii reddidere interpretes. Laudes Cabasitæ log-
thetæ militaris prosequitur Cantacuzenus, l. 49.

Ib. Ὁ πρωτοπαρακρίσιος. Aucupum regionum
præfectus, quique emutriendis accipitribus, aquilis,
falconibus et prædatricibus quibuscumque avibus
ex imperatoris mandato vacat: magnus falconarius
i ostris dicitur. Andronicum juniorem refert Phran-
tes, l. 12 accipitres supra mille quadringentos, to-
tidemque qui curarent, aluisse.

Ib. Ὁ λογοθέτης τῶν ἀγελῶν. Armenta greges-
que præcipuos fuisse regum antiquorum census
sacra Litteræ narrant: erant etiam agri 199 domus
possessiones eorum divitiarum. Julianus Augustus in
epist.: Γαλιλαίων τὰ χρήματα ἐκείλευσαμεν ἀναληφ-
θῆναι δοθηζόμενα τοῖς στρατιωτικῶν, καὶ τὰ κτή-
ματα τοῖς ἡμετέροις προστεθῆναι κριθάτοις. Theo-
doretus, Hist. Eccles. iii, 12, memorat Elpidium
τῶν ἰδίων τοῦ βασιλέως χρημάτων καὶ κτημάτων
ἡγεμονίαν πεπιστευμένον. Ille, iniquus, privatarum,
hic de quo tractamus, gregum logotheta est. Verum
reges in agris et possessionibus illic censebat; et
jura nonnulla regia quibus equi, boves, camelii etc.
ad comitatus usum pararentur, potuit hic exigere.
Hinc equi curatoricij in codice Theodosiano memo-
rati, a colonis et obnoxiiis curatoricio nomine sig-
nificati; hinc oves, gallinæ, etc., eodem nomine patri-
archæ ostenduntur, de quibus Jus GR. abunde.

P. 11. Ὁ μέγας διερμηνευτής. Magnus et præ-
cipuus, eo quod plures in aula CP. interpretes as-
serit Tyrius, De bello sacro, xviii, 30: *Adsumt im-*
peratoris CP. legati, primus vir illustris Guido Ste-
phanus, ejusdem consanguineus; secundus maximus
palatinorum interpretum, Trisillus, homo raser et

A pro negotiis imperialibus valde sollicitus. Persiæ
linguæ memorat Procopius, De bello Persico: Ὅσπερ
αὐτῷ ἑρμηνεὺς εἶπετο, οὐν αὐτῷ ἐπὶ τῆς στιβάδος
κατέκλινε, πρῶγμα οὐποτε γενοῦς πρότερον ἐν τοῖ
παντὸς χρόνου. Loquitur de Chorois legato a Ju-
stiniano convivio excerpto. Simocatta, ii, 9: Ἑρμη-
νεὺς δ' οὕτως τοῦ Σαρακηνοῦ φύλου τοῦ ἐπικουροῦν-
τος: Ῥωμαίοις. Δραγόμενον vel δραγούμενον hodie
vocant, voce Chaldaeorum: Chaldaeis enim
est interpretari. *Drugemens* scripsit Villahardoni-
us antiqua Gallia jamque antiquata dictione, cui pu-
rior successit *truchement*.

Ib. Ὁ ἀκόλουθος. Anglorum sive Barangorum
sub imperatoris signis promerentium ipsiusque sa-
tellitum dux, ipsum Imperatorem pone sequens, ac
quos regebat Angliæ præcedens, de quo rursus c. 5,
cum auctore Cedrenus in Constantino Monacho:
Δὲ καὶ κατὰ σπουδὴν ὁ βασιλεὺς τὸν ἀκόλουθον Mi-
χαὴλ μεταπεμπάμενος ἐκ τῆς ἑσπέρας ἐς Ἴδηριαν
ἐκπέμπει: ὅς ἐκαὶ γινόμενος, καὶ τοὺς διασπαρμύ-
νους ἐν τῇ Χαλδίᾳ καὶ Ἴδηρίᾳ φράγγους καὶ Βεράγγ-
γους ἀγχοῶς, κωλύειν ἡπειροτο τὴν ἐνόνητα τρόπον
τὰς ἐκδρομὰς τοῦ σουλτάνου. De Barangis inferius.

Ib. Φοσσάτου. Scribitur etiam φωσάτον, φωσά-
τον et φουσσάτον, *exercitus, acies, a fossato* sive
vallo quo castra muniuntur; unde *fossatum* et val-
lum nonnunquam significat, sæpius et fere semper
exercitum. Fossatum indicat in illa Cedreni senten-
tia: Βελισάριος λαβὼν τοὺς ἵππους τῶν πολιτῶν καὶ
ἐξοπλισας λαὸν ἤλαθεν εἰς Χίτου κόμην, καὶ ποιήσας
φοσσάτον, ἕσους ἐκράτησεν ἐς αὐτῶν, ἀπέκτεινε.
In hac Leonis in Fact. const. 11: Κυρίως φοσσά-
τον τὸ ἀπληκτον τοῦ ὄλου στρατοῦ καλεῖται. Et in-
fra: Ἀσφαλίζεσθαι δρυγμασιν ἢ πάλαις, ὀλοκλή-
ροις τάφρω δ' λέγουσι φούσα. *Exercitum vero inji-*
coat apud Leonem eundem, Constantinum de Adm-
imp., Turco-Græciam, Jus GR. et alios locis pene
indefinitis. Κριτής τοῦ φοσσάτου, qui jurgia, lites et di-
sceptationes inter milites et exercitus duces ortas
componit et in sones animadvertit. Leo per totam
constitutionem in judicia ab eo exercenda defuit,
que tamen non ad κριτήν, sed ad ipsum ducem re-
fert. Et μέντοι ἀδικηθῆναι παρά τινος, τῷ ἀρχοντι τῷ
τάγματος προσελέθω. Εἰ δὲ παρὰ τοῦ ἀρχοντος αὐ-
τοῦ ἀδικηθῆναι, τῷ μαιζοντι ἀρχοντι προσελέθω. Suidas
quoque v. ἡγεμονία: Τῷ πολεμάρχῳ εἰσαγγονται
ἐπιδικασίαι ἕσαι ἀποστασιῶν γραφῆν ἔφερον. Imper-
ator Leo nihilominus inferiores judices in exercitu
constitutos testatur Fact. constit. iv: Ὁ κρατῶν
ἡγουν ὁ τοῦ θέματος δικαστής, ὁ δὲ τὰς δίκας τῶν δι-
καζομένων διαλύει, ὁς εἰ καὶ τῷ στρατηγῷ ἐν τισιν
ὀποτάσεισθαι χρῆ, ἀλλ' οὐν τοὺς λόγους τῶν ἱδικῶν
αὐτῶν διοικήσων πρὸς τὸν βασιλέα ἀφορῶν. GOLA.]

200 P. 11. *Præfectus alogii et p. 11, Protaloga-*
tor. Vitiose ἀλλάγιον, et longe adhuc vitiosius προ-
ταλλάγᾶτωρ. Glossario tamen placet ἀλλάγιον et
πρωταλλάγᾶτωρ, quia ἀλλογαί sunt loca mutandis
equis in publico cursu destinata. Hinc ἀλλάγιον cur-
us publicus. Post, et ὁ ἀρχων τοῦ ἀλλάγιου præfe-

cius publici cursus, Postmeister, et πρωταλλαγάτωρ A generalis publici cursus. Subscribat qui volet, ego quod edidi amplector, cum etiam Glossarium v. πρωταλογάτωρ a nobis stet, vertatque *præfectus generalis equitum. Quo tamen*, inquit, *major erat ὁ ἄρχων τοῦ ἀλογίου, princeps equitum vel equorum: ἄλογον enim Græcia est equus seu jumentum.* GRETS.

Ibid. [*Ὁ ἄρχων τοῦ ἀλογίου.* Officium haud explicatu difficile, ex vocis nihilominus ἀλογίου dubietate et obscuritate jam pene incertum et ignotum. Legunt hic quidam ἀλόγιον, at ἀλόγως: et ex voce ἄλογον sibi nota (quis enim equum ignoraret) τὸν ἄρχοντα τοῦ ἀλογίου veredariorum et cursorum præfectum creant. Lexica, auctoritates, conjecturæ quærentur: verum οὐδαὶ λόγος. Sanior lectio hic restituta certum proferet sensum, et abdicato jure alieno. proprium officio reparabit. Legendum itaque ἀλλαγίου, quod frequenter tum hic tum c. 5 posuerunt Regia cum duobus Mazarinis inss. exemplaribus postmodum proferendis, quod constanter habet Cantacuzeni, Regium item exemplar aliud, quod indubie retinendum censuit auctor Glossarii v. ἀλλαξιμάριον, ἀλλάγιον. Errat tamen, ut sæpe solet, dum ἀλλάγιον et ἀλλαγήν confundit, ac eo quod ἀλλαγή ζῶον δρομικόν, veredarium et equum mutatorium, indicat, ex propriis in eodem sensu τὸ ἀλλάγιον exponit. Errorem animadvertisse diceres, ubi subjungit: *Scholiastes Oppiani Halient. l. 1:* Τοῦ λόγους *interpretatur ἀλλάγια:* at, quasi repudiata veritate quam palpaverat, easilit confestim et ad equos publicumque cursum nervis omnibus contendit. Adhæremus nos λογίως sensui apud memoratum scholiastem reperto. Ἀλλάγιον itaque est λόγος, *agmen, turma, acies*, et ἄρχων τοῦ ἀλλαγίου, qui eam quavis ratione ducit et illi imperat. Verum quodnam agmen, inquires, regit hic ἄρχων τοῦ ἀλλαγίου, ut cum domestico, comite stabuli, stratope-darcha et aliis potestatem exerceat et obtineat dignitatem? Respondet auctor c. 5: Ὁ ἄρχων τοῦ ἀλλαγίου εἰς τὴν τοῦ βασιλείως εὐρίσκειται μὲν σύνταξιν, καὶ ὑπὸ μέγαν δὲ πριμικιήριον: *Præfectus allagii locum obtinet in imperatoris comitatu, et subest magno primicerio.* Observa prætermisissos silentio equos et σύνταξιν memoratam. At quid σύνταξιν quam comitatus, agmen, acies? Quid igitur ἄρχων τοῦ ἀλλαγίου quam ἄρχων τῆς συντάξεως, et εὐρίσκεισθαι ducis more εἰς τὴν βασιλικὴν σύνταξιν? Βασιλικὴ vero σύνταξιν imperatorius vel sacer est comitatus, cujus magnus primicerius est caput, ex auctore c. 5 κεφαλὴ τῆς βασιλικῆς συντάξεως: illi supponitur ὁ ἄρχων τοῦ ἀλλαγίου, ac ejus vices gerit. Ergo non equorum, sed comitatus, sub primicerio ductor fatendus, qui nonnullis primipilus.

Ib. Ὁ πρωταλογάτωρ. Verius ac communius, in Regiis, apud Meursium, Mattheum monachum infra referendum, et Cantacuzenum superiori nota memoratum, lego πρωταλλαγάτωρ, vocem ab eadem radice qua præcedens deductam, ἀπὸ τοῦ ἀλλαγίου nimirum, ita tamen ut ἄρχων τοῦ ἀλλαγίου et πρω-

ταλλαγάτωρ sic se habeant ut ille præcedat agmen hic sequatur; ille milites ducat, hic ordinet: ille paratos in aciem et hostes exemplo provocet, hic militiam deserturos, ut in ordine stent, vi compellat; ille recta fronte in hostes pergit, hic a tergo imperitis et sola facie conversis confestim, ex pedisequo, ductor apparet; unde ex honore quem tunc assequitur, et quia μετὰ τοῦ ἄρχοντος τοῦ ἀλλαγίου dignitatem et onus bellandi ducendique dividit, πρωταλλαγάτωρος ei nomen in conditum.

201 Ille Leoni λοχηγίς, hic οὐραγός dicitur in Tact. constil. 7: Στρατιώται τροφεύμενοι ὡς ἴστανται ἀντιβλέπουσι κατὰ τοῦ νότου, ἤγουν τὸ ὀπίσω μέρος, οὐκέτι τοῦ λοχαγοῦ εὐρίσκομένου, ἀλλὰ τὴ ἐξκαιδεκάτου οὐραγοῦ. *Milites quemadmodum ante stabant conversi, solum ad tergum extremam aciem respiciant, lochago sive præcile in anteriorem partem minime, sed ultimam jam in fronte constituto, quem οὐραγόν, id est caudanum, nominant.* Superius dictis attestatur idem: Χρὴ δὲ τοὺς οὐραγούς παραγγέλλεσθαι, καὶ ἐκ τῶν ὀπισθεν προῦθειν καὶ ἀποροῦν αὐτάς εἰς τὴν χεῖραν, ἵνα μὴ ἀπομένωσι τινες, ὡς εἰκός, δειλιώντες. Πρωταλλαγάτωρα Senmacherim laudat Cantacuzenus 1, 26; quem dum equis cursoribus præfectum autumat in margine interpres, in errorem equo celoce citius contendit.

P. 11. [*Ὁ μέγας διοικητής, collector tributorum* est. Leo Novella 61: Τοῦς ἐπὶ συλλογὴν τῶν δημοσίων φόρων καθισταμένους διοικητῆς ἢ συνήδους ὀμίλια καλεῖσθαι. Cedrenus in Leone Isauro, cujus præcessor Theodosius fuerat διοικητής, quem modo procuratorem, modo quæstorem reddidit interpres: Προετίξαμεν τοῖς διοικηταῖς τῶν θεμάτων ἀπατεῖν εἰς τὸν κανόνα, κατὰ νόμισμα, μιλιαρσίον ἔν, καὶ λαμβάνει αὐτὸ ἡ βασιλεία, καὶ κτελεῖ τὰ τεύχεα. Κάνταυθεν ἀπεκράτησεν ἡ συνήθεια, παρέχειν τὰ δικάρατα τοῖς διοικηταῖς. Frequentius quam ut referatur legitur apud Cedrenum eundem, Theophanem, Leonem Grammaticum, Nicetam et alios recentiores historia Græcæ scriptores. Graphice τὸν ἐπὶ τῶν εισόδων τῆς πόλεως depingit ultimo memoratus auctor in Joanne Comneno, *qui specialim urbica tributa legit; cui favet Cedrenus jam productus.*

Ib. [*Ὁ ὄρφανοτρόφος.* Clarior est dictio quam ut eam dicamus orphanis nutriendis præpositum, tanquam tutorem et curatorem minorum, significare: clarissimum quoque officium, quod jura non silent in Leg. *Orphanotrophos* in principio cod. de episcopis et clericis, et in lege, *Omnia privilegia.* Primus ei instituendo dedit ansam Constantinus qui ex Theophane σιτομέτριον κατὰ πόλιν ἐχαρίσατο ταῖς ἐκκλησίαις εἰς διατροφὴν διηνεκῶς χήραις καὶ ὄρφανοῖς καὶ ξένοις πένησι τε καὶ κληρικοῖς. Palatinum insuper, non ecclesiasticum fuit hoc munus, ut commode orphani educarentur. Alia vero pleraque misericordiæ, quæ circa corpus occupatur, exercendæ munia ecclesiastica fuere et episcopi recognitioni subjecta. Ecloga Leonis et Constantini AA. tit. 8: Ὅσπερ κληρικῶν οἶον δῆποτε

βιολογίου ἐπὶ χρήμασι προβάλλεσθαι οὐκ ἀνεχόμεθα, οὐδὲ ξενοδόχον ἢ πτωχοτρόφον ἢ νοσοκόμον ἢ ἄλλου οἴου δὴποτε εὐαγοῦς οἴκου διοικητὴν ἢ οἶον ἔληποτε ἐκκλησιαστικὸν φρόνησιμα χειρίζοντα. Εἰ infra tit. 9 : Τοὺς οἰκονόμους, καὶ ξενοδόχους καὶ νοσοκόμους καὶ πτωχοτρόφους καὶ τοὺς τῶν ἄλλων εὐαγῶν οἴκων διοικητὰς καὶ τοὺς ἅπαντας κληρικοὺς κελεύομεν ὑπὲρ τῶν ἐμπιστευθειῶν αὐτοῖς διοικήσεων παρὰ τῷ ἰδίῳ ἐπισκόπῳ, ᾧ ὑπόκεινται, ἀποκρίνεσθαι καὶ τοὺς λογισμοὺς τῆς ἰδίης διοικήσεως πληροῦσθαι καὶ εἰσπράττεσθαι. Orphanotropheum locum orphanis educandis deputatum memorat Cedrenus in Leone Armenio ad S. Pauli caesem locatum.

Ib. [Ὁ πρωτοτάριος, ita vocatus jam ab antiquo a Socrate quidem Graeco, vii, 23, et a Marcellino Latinae linguae scriptore, l. xv. Primicerium notariorum nuncupat Pancirollus in Notit. Imp. Or. c. 92, eidemque tres notariorum ordines, tribunorum, domesticorum et inferiorum tribunorum, supponit. Alios τοῦ βασιλέως, τῆς ὑπουργίας, τοῦ βασιλικοῦ ἰδίου lego in Theophane et Leone Grammatico : protonotarios non paucos in Jure Gr. τοῦ δρόμου spectatim in Joanne Comneno et Andronico apud Nicetam. Ταχυγράφους si legas, semper notarios reperta : verum cave ne valde dissitos scriptores ταχυγράφους et καλλιγράφους 202 confuderis : qui enim cito, prave, qui tardius, scribit quoque rectius et nitidius.]

P. 11. [Ὁ ἐπὶ τῶν δραμηρίσων. Memorialium, quem magistrum memoriae vocat imperii Notitia, putat Meursius institutum, ut laudationes eorum qui militiae aut alibi fortiter se gessissent imperatori suggereret ac praemiiis cohonestandos admoneret ; clarumque istiusmodi officii se reperisse gaudet monumentum tum apud auctorem c. 5, tum apud Agathiam l. iv. his verbis : Ἐκ βασιλέω; τῷ Ρουστίκῳ ἔχων ἐπίταγμα, ἐφ' ᾧ ἕκαστά τε τὰ ποιούμενα εἰς τὸ ἀκριβῆ; διαγγέλλειν καὶ τὸ τῶν στρατιωτῶν τοὺς ἀριστεύοντας τοῖς βασιλεῖσι δῶροις φιλοφρονεῖσθαι. At non unicum hoc est memorialia munus, qui de omnibus ad rempublicam et principem spectantibus, de publico bono adaugeundo, removendis incommodis, puniendis sceleribus aequae ac virtute compensanda ipsum commonere ac commovere suscepit. Non repudiandum huic sententiae testimonium promit Cedrenus in Justino, ubi praefectus urbis loquitur : Συγχωρεῖτω με ἡ βασιλεία σου εἰσερχεσθαι πρὸς σε ἀκωλύτως τοῦ τὰ ἀνήκοντα ὑπομνησκειν τὸ κράτος σου, καὶ βεβαιῶ μετὰ τριάκοντα ἡμερῶν μὴ εὐρίσκεσθαι τὸν εἰδικόντα ἢ εἰδικόμενον· εἰ δέ τις ὑπομνήσει περὶ τίνος ὑποδείσεως ἧς ἤκουσα ἐγὼ καὶ οὐκ ἐξεδίχησα, κεφαλικῶς τιμωρηθήσομαι.]

Ib. [Ὁ δομέστικος τῶν τειχῶν. Reges, consules, imperatores muris urbes cinxisse non infrequenter legitur; bellorum duces etiam hoc onus assumptis. Belsarii Narsensium res gestae docent : trans hoc studium ad ipsos urbium populos, ac de-

mum plebis expensis, novo a Leone Issauro imposto tributo, nusquam tamen deinceps extincto, fuisse CPoli reparati. Theophanes in ejus Vita : Ἐπεκράτησεν ὁ σεισμὸς μῆνας δώδεκα. Ὁ οὖν βασιλεὺς ἰδὼν τὰ τεῖχη τῆς πόλεως πτωθέντα, διαδάλῃσεν τῷ λαῷ ὅτι ὅμει; οὐκ ἐκπονεῖτε τὰ τεῖχη κτίσαι. Ἄλλ' ἡμεῖς προσητάξαμεν τοῖς διοικηταῖς, καὶ ἀπαιτοῦσιν εἰς τὸν κανὼνα ὀλοκοτίνην, μίλιαρσίην. Καὶ λαμβάνει αὐτὸ ἡ βασιλεία, καὶ κτίζει τὰ τεῖχη. Ἐντεῦθεν οὖν ἐπεκράτησεν ἡ συνήθεια διδῆναι τὰ δικέρματα τοῖς διοικηταῖς. Ac inde forsitan emanavit pariter ut muros CP praefectus institueretur ; tunc enim primum occurrit, in Theophane, Nicoetas quidam Anthrax ἀρχων τοῦ τειχοῦς, qui, ut ex dictis de domestico patet, domesticus muros non inepte potest scribi.]

Ib. [Ὁ προκαθήμενος τοῦ κοιτῶνος. Praecipuus cubiculariorum ac sacri cubiculi praefectus, cujus curam et custodiam παρακοιμωμένων suppositis demandatam habet. Ita auctor ipse infra c. 5. Letum etiam somno capiendo ac imperatori noctu custodiendo in sacro cubiculo habuisse constat ex Leone Grammatico in Michaele Theophili filio : Ἰγνάτιος δὲ κοιτωνίτης ἀπελθὼν τοῦ κλισίαι; ἐπὶ θύραν τοῦ κοιτῶνος εὗρε διαστραμμένην, καὶ ἀπογνοῦς ἐκαθέσθη ἐπὶ τῆς κλίνης, πλῆθον τὰ; τρίγας αὐτοῦ. Τοῦ δὲ βασιλέως ὕπνον θανάτῳ παραπλήσιον κοιμωμένου ἀδρόως ἐλθὼν Βασίλειος μετὰ καὶ ἐτέρων τὰς θύρας ἀνέμψεν. Καὶ ἐμφοδῶ; ἐξελθὼν Ἰγνάτιος ἀντίπιπτεν Βασιλεῖω μὴ εἰσελθεῖν. Curabat hic imperatoris defuncti corpus. Idem Leo paulo infra : Ἀπέστειλε δὲ Βασίλειος καὶ Παῦλον κοιτωνίτην τοῦ ἐνταφίσαι; τὸν Μιχαήλ. Callicrinitem προκαθήμενον τοῦ κοιτῶνος memorat Cantacuzenus, i, 19.]

Ib. [Ὁ προκαθήμενος τοῦ βεστιαρίου. De vestiario Hesychius : Βεστιαρίον τόπος ἐν ᾧ τὰ χρήματα τίθενται καὶ τὰ ἱμάτια τοῦ κοινοῦ. Ut vestes asservat, vocatur alibi ab auctore τὸ ἐντὸς ἀλλαξιμάριον; penetrabile vestibulum mutandis dispositum, quasi dicas mutatorium ; ut ararii munere defungitur, a Niceta l. iii Alexii Comneni τὸ ἔσω ταμιεῖον, internum ararium. Latinis idem praestat vestiarius, ex bibliothecariis Guilielmo et Anastasio, illo quidem in Stephano VI scribente : Quid mirum si vestiariorum gazas reperit? Hoc autem in Severino : Sigillaverunt 203 omne vestiarii ecclesiae seu cimelia episcopi. Nec superflue duas istas significantias conjunctim ponendas censui : huic enim vestiarii curatorum ut vestium custodia nullatenus deneganda, ita regia thesauri cura nec non rei domesticae, aequae ac privatarum, logothetae et aliis tribuenda cum auctore c. 5, ubi postquam protovestiariae subjectum asseruit : Ὑπηρετεῖ δὲ, inquit, εἰς τὰς προσφερομένα; καὶ ἐξερχομένα; εἰσόδου; τε καὶ ἐξόδου;. Confirmat Anna Comnena Alexiados in vestiarii sive cubiculum imperatoris idem fuisse quo l et ejusdem ararium : Βυζαντινοῖ; δὲ τινε; καθ' ὅδου; ἐντοχῶν, χρυσοῦ βαλάν-

τα ἱκανὰ ἐπιφερομένῃ καὶ πρὸς τὴν μεγαλόπολιν ἀπίονται, ἤρετο αὐτὸν τοῦτο δὴ τὸ Ὀμηρικόν· Τίς πόθεν εἰ ἀνδρῶν; καὶ ἐπειδὴ παρ' αὐτοῦ ἐμάνθανεν ὅτι τὸν πάλιν χρυσὸν ἐπιφέρεται ἀπὸ τινῶν εἰσπράξεων, καὶ ὅτι· πρὸς τὸν κοίτωνά τοῦτον διαχομίζεται. Hodie pariter ærarium et fiscus pontificius *camera apostolica* nomine indigitatur, *la camera*; summusque camerarius apostolicis quoque gazis præficitur; ὁ προκαθήμενος τοῦ βεστιαρίου, quem Leo Grammaticus in Constantino Leonis filio πριμμικήριον τοῦ βασιλικῆ βεστιαρίου dixit.

P. 11. [Ὁ βεστιαρίος. Vestiarium hunc cense protovestiario et vestiarii præfecto subjectum. Ejus præcipuum munus est summa circa vestiarium vigilantia ac ejus perpetua cura; unde et expeditione marina suscepta triremi illud deportanti imperat, ac ejus triremis velut apotheca vestiaria imperatoriam sequitur. Auctor, c. 5.]

P. 12. [Ὁ ἐταιριάρχης idem officio ac μέγας ἐταιριάρχης, verum ei suppositus.]

Ib. [Ὁ λογαριαστής τῆς αὐλῆς aulicus thesaurarius, qui meritis et obsequiis stipendia exæquat. At non tam rationum ærarii quam ministeriorum discussor ac disceptator existit. Auctor de illo uberius c. 9, nos de logariasta, ubi de magno hujus nominis officio.]

Ib. [Ὁ στρατοπεδάρχης τῶν Μουρτάων. Qui sint Murtati conjicere quidem, at non certo probare possumus. Est certe μούλτων *seditio, tumultus*, apud Constantinum Porphyrogenitum in Nov. Ἐπιβουλαὶ ἐπιχειρεῖν ἢ μούλτω. Cujus sententiam referens Mattheus Blastares Elementi Σ c. 11, in Nomoc. scribit μούρτω vice μούλτω; recentioribus enim λ in ρ mutare quam familiare, ut ἤρθεσ vice ἤλθεσ, ἀρμυρόν vice ἀλμυρόν. An vero ἀπὸ μούρτου Μουρτάτοι, non qui tumultum excitent, sed qui compassant silentiariorum vice, vel etiam si tumultum edant, ad reverentiam imperatori exhibendam, velut præsentia majestatis signum edunt, literatus lector judicabit. Murtatos porro stationarium militum agmen esse nulli dubium, ut eorum ducem στρατοπεδάρχην, qui Leoni in Tacticis καμπόδωρ.

Ib. [Τῶν Τζακόνων. Laconas hodie vocari Tzacones recte observarunt ex Gregora l. iv Meursius Gretserus, Bullæggerus: corrupte tamen τζ vice λ substitui invidior. Sunt itaque Tzacones germana popularique pronuntiatione a Tzaconia Peloponnesi monte, qui antiquis Cronium est vocatus, oriundi. Ita Gemistus apud Ortelium et Georgius Corenius in rescriptis. Magistrum porro Tzaconitam, de quo Luitprandus in legatione, esse hunc τῶν Τζακόνων στρατοπεδάρχην nullo auctore Meursius affirmat.]

Ib. Μονοκάβιλλο iidem qui μόνιπποι, unico pugnantibus equo. Hos Παλæρβατος κλέητας vocat, Plinius xxiv, 5, *celetes*, Seneca *singulatores* ab equo singulari quo utebantur. Κέλης Suidæ μόνος ἵππος, καὶ ὁ ἐπὶ τοῦτου φερόμενος ὁ σελλάριος, ὁ γυμνός. Καὶ ἵππος δὲ κέλης; ὁ γυμνός. Scholiastes Græcus,

κέλης ἵππος; μόνάμπυς. Plura Heřmannus Hugo de militia equestri, iii, 4.

204 P. 12. [Τζάγγρα *arcus*, τζαγγράτορας *sagittarios* quidam cum Meursio reddunt: quos autem *arcus*, quos *sagittarios* intelligant non exponunt. Breviter et sincere: Τζάγγρα *balistæ* sunt, de quibus Cantacæzenus, i, 36: Ἐκ τόξων Λατινικῶν τῶν λεγομένων τζάγγρων ἀρίντες βέλη. Bello interpretes in margine: *Inde tzangratores, qui arcubulistarii fuerunt, quorum usus in bellis tunc temporis plurimus*. Sunt et testimonia quæ *arcus* hujusmodi iudicent, Annæ, l. viii: Τὸ ἀπὸ τῆς τζάγγρας (femineum reddidit femina) βέλος ἐμπέσον. Nusquam hoc de usitato arcu diceretur, sicut nec illa Heronis μαγγανότζαγγρα, *machinæ balistaricæ*.

Sunt et alia quæ balistarios ingerant, Nicetæ in Manuele Comneno, l. ii: Φραξάμενολ τε, ὡς εἶχον, τὰ τεῖχη τοξόταις καὶ τζαγγράτορσι. At nisi τζαγγράτορας balistarii forent ab aliis sagittariis diversi, ut quid utrorumque mentio, ut ex iis incenibus utamen accederet? *Arcus* tamen est *balista*, balistarii quoque sagittarii sunt, quos proinde τζαγγροτοξότας nominat Nicetas in Alexio l. iii. At Phranzis interpres Pontanus belle rursus de illis xi, 14: *zangratores* (quidam enim codices habent τζαγγράτορας, alii τζαγγράτορες) *genus sagittariorum, alterius generis vestes et insignia habebant, ab aliis nempe sagittariis Tzaconibus sive Laconibus diversa*.

Ib. [Τῶν μεγάλων παλατιῶν. Plura fuerit Cpoli palatia ab historicis ac speciatim Originum CP. auctore memorata: qui supremus omnium curator et custos, is est προκαθήμενος, de quo in præsentia. Legantur Gillius et Pancirollus de 14 regionibus urbis CP. Unum fuit inter reliqua præcipuum. Leo Grammaticus βασιλειον, Nicetas, l. i Isaacii μέγιστον ἀρχεῖον, Manuclis l. i μέγα ἀρχεῖον, ἔνθα τῶν γρημάτων αὶ σωραῖται καὶ τὰ τῶν κρατούστων γνωριστικὰ περιβλήματα. Alibi μέγα βασιλειον, rursus ἱερὸν ἀρχεῖον vocat. In eo regium satellitiū ac solemnes excubiæ: ea propter occiso Michaelæ silentio illud occupare studuit Basilius Macedo, in Leone citato; Manuel vero Joannis Comneni filius a patre quantumvis renuntiatus, hoc unum sollicitus ambiebat, ut palatium imperii arcem teneret, in Niceta loco jam memorato.]

Ib. [Erant Blachernæ ad maris sinum CPoli: τὸν ἐν Βλαχέρναις κόλπον memorat Cedrenus in Michaelæ Balbo, in eo non sacras nisi το Deiparæ, sed et regias imperatoribus Pulcheria construxit aedes, quarum custodiæ fuit sollicitus hic προκαθήμενος. Nicetas in Alexio Manuelis F. τοῦ Ἀνδρονίκου καταδάντο: ἐκ τοῦ τυραννείου εἰς τὸν ἐν Βλαχέρναις βασιλειον, καὶ γενόμενος κατὰ τὴν ἐγὼς τοῦτου ὑψηφερῆ δόμον, ὃς Πολύτιος λέγεται. In ultum ruinæque vicinum describit Gregokas, iv, 7: Τὸ γὰρ ἐν Βλαχέρναις ἡμέλητο ἐκ πολλοῦ, καὶ ἦν τὸ πλείστον γε ἐκ πολλοῦ καπνοῦ καὶ κόνεως ἐμπεπλημένον, quapropter urbe recuperata in eo habitare negle-

xit Michael Palæologus. Tandem sub imperio Tur- A
cico misere conflagravit. Lego Cantacuzeni, i. 56 :
Πεπνόν τινα τῶν ἐν Βλαχέρναις προκαθήμενον βα-
σιλείων, τῶν ἤδη τευχῶν τὴν φυλακὴν πεπιστευ-
μένον. Hoc προκαθήμενον hujus officium.

Ib. [Ὁ δομῆστικὸς τῶν ἀνατολικῶν θεμάτων.
Magistorum, ducum, comitum, Orientis et Occiden-
tis prætorio præfectorum deplorandæ reliquæ suere
hi duo domestici Orientalium ac Occidentalium co-
piarum, sub magno domestico, vix et pene nomine
præpositi. Itaque præter δούκας, κόμητας ac στρα-
τηλάτας τῆς ἐφῆας καὶ τῆς ἐσπέρας, obviam apud
Theophanem, Cedrenum, Zonaram, Annam et alios
pissim reperiendos, observo etiam στρατηγούς am-
pliori potestate donatos, hos quidem in Oriente, B
illos in Occidente imperitasse. De Orientis præfe-
cto loquitur Theophanes in Zenone : Ὁ βασιλεὺς
Θέλων τὸν Ἴλλον πληροφορησάμενος ἐποίησεν αὐτὸν στρα-
τηγὸν τῆς ἐφῆας πάσης, δού; αὐτῷ ἐξουσίαν πᾶσαν,
ὥστε καὶ δούκας ποιεῖν. Ἀνατολικούς στρατηγου-
μένους; ὑπὸ Λογγίνου celebrat idem Theophanes in
Coproponimo, et sub ejus filio Leone, 205 Ῥομανὸν
στρατηγὸν τῶν ἀνατολικῶν ; Leo Grammaticus
Bardæ consobrinum μονοστράτηγον εἰς τὰ δυτικὰ
θέματα. Exin domesticatis nomine inducto, de
quo superius, occurrit in Oriente δομῆστικὸς τῆς
ἀνατολῆς τιμηθεὶς, apud Nicetam in Isaacio Angelo
apud Annam l. viii, quemdam τὸ δομῆστικόν
αἰτούμενον τῆ; ἀνατολῆς, apud eandem, l. ii, δομῆ-
στικὸν τῆς ἐσπέρας, l. vii προκεκριθέντα μέγαν
δομῆστικὸν τῆς δύσεως, apud Nicetam laudatum et
Cantacuzenum δομῆστικὸν τῶν δυτικῶν θεμάτων
reperies.

P. 12. [Ὁ μέγας μιστρατῆς. Georgius Coresius
jeune quamvis, solus tamen hanc vocem exponit
in epistolis, et vult esse ducem satellitum, quorum
insigne fuit myrti ramus in pileo gestatus.

Ib. [Ὁ πρωτοκόμης. Qui principem ducem vel
agminis bellici caput hic intelligit, errat. Comes,
de quo sermo, θαλάσσιος, officium habet in classe,
ait auctor c. 5, versus finem, et magnum ducem,
drungarium magnum et admiratum pone sequitur,
juxta dignitatis gradum. Uno verbo retarcha est,
remigii præfectus, qui remiges agit, et dux est im-
pellendis remis, adestque gubernatori in regenda
triremi : comite, officier de galère. Leo in Tacticis
const. 19 : Οὐχ ὡς; ἔτυχε πάντων τῶν δρομίωνων
πορευομένων, ἀλλ' ἐπιστήσεις αὐτοῖς; ἄρχοντας ἢ
κατὰ πέντε ἢ κατὰ τρεῖς δρόμωνα; ἕνα τὸν λεγόμε-
νον κόμητα, ὅστις; ναύαρχός; τε καὶ ἡγεμὼν τῶν ὑπ'
αὐτὸν δρομίωνων ὑπάρχων φροντίζει προσεχέστερον
περὶ πάντων εὐκόλως, καὶ διατίθει; πρὸς; ἕκαστα.
Et paulo infra : Στρατηγοὶ δρουγγάριοι ἐκαλοῦντο;
ποτε τοῖς; ἄνω χρόνοις, καὶ οἱ ὑπ' αὐτοῖς; κόμητας
καὶ κένταρχοι. Eustathius quoque Iliad. i : Ναύα-
ρχον τὸν τοιοῦτον φασίν, εἴη δ' ἄν δ' τοιοῦτος δ' καὶ
κόμης; παρὰ τοῖς; ὑστερον. Qui cunctis hujusmodi
præest, πρωτοκόμης. Matthæo monacho jam exscri-
bendo πρωτοκόμης τῶν ναυτικῶν dicitur.

Ib. [Ὁ παππίας. Minor hic alio qui μέγας παπ-
πίας. Intellige idem de eo qui sequitur, drungario
et myrtaite.

Ib. [Δρουγγάριος. Leo in Tact. const. 4 : Δρουγ-
γάριος; λέγεται δ' μιᾶς; μοίρας; ἄρχων. Μοῖρα δὲ
ἦτοι δρουγγος; τὸ ἐκ ταγμάτων ἦτοι ἀνδρῶν τῶν
λεγομένων κομητῶν συγκαίμενον πλῆθος. Κόμης δὲ
ἔστιν δ' τοῦ ἐνὸς; τάγματος; ἦτοι βάνδου ἀφηγούμενος.
Drungarius itaque chiliarchus est sive tribunus,
nobis maistre de camp.

Ib. [Ὁ σεβαστός. Imperator Latinis Augustus
quondam dictus, Græcis σεβαστός. Alexium nihilo
secius ante tyrannidem arreptam reperio hoc no-
mine ab imperatore et senatu decoratum. Anna
ejus filia, l. i : Ταῦτα μὲν ἔστω; πλεονεκτήματα καὶ
πρὸ τοῦ θρόνου κατορθώματα, ὧν ἁπάντων γάρ;
ἀπέλαθε; παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος; τὴν τοῦ σεβαστοῦ
ἀξίαν, σεβαστός; ἀναρρόηθεις; ἐκ μέσης; συκλήτου.
Erat adhuc sub Constantino Monomacho non multis
annis Alexio superiore honoris plena σεβαστή; ὀ
appellatio. Alanam enim pellicem ille σεβαστή;
ἠνόμασεν, inquit Zonaras, καὶ εἰ μὴ τὴν βασιλίδα,
τὴν Θεοδώραν λέγω, πεποίητο δι' αἰδοῦς, βασιλίσσαν
τὴν ἐρωμένην ταύτην ἂν εἶπει. Iterum : τιτίμητο δὲ
ἡ γυνὴ σεβαστή, αὐτῇ πρώτῃ τῆς πρώτης βασιλίσσης;
ἀπονεμηθείσης; καὶ ἀξίας; καὶ κλήσεως, καὶ ὀνομάζετο
δέσποινα. Alexius tertium fratrem Nicephorum
renuntiavit sebastum, et iterum Zonaras, et Anna
in patris Vita : Νικηφόρος δ' ὕστατος; ἀδελφός; μέγας
δρουγγάριος; τοῦ στόλου; προέβληται, τῆς τῶν σεβ-
C στῶν καὶ οὕτως; ἀνάκλησιν μετακλητός;. A sanguin :
regio alienis dignitas hæc postmodum collata :
recenset enim Nicetas quosdam Georgium σεβ-
στὸν, fratrem Andronici nondum Imperium adepti
uxoris; viluitque deinceps magis ac magis, legi-
turque in Isaacio Angelo, l. iii : Σταλαῖς δ' σεβ-
στός, κύριος; Θεόδωρος; δ' Χοῦμος; χαρτουλάριος; ὧν
τῶν ἱποσταθμῶν. In hac dignitatum notitia 208
οὐραγοῦ vices obtinet, qui Alexii tertii tempore
circa CP captam πανσεβαστός; σεβαστός; ridicule
audiebat, Juris GR p. 285 in suprema margine,
GOAR.]

P. 12. Ἐπὶ τοῦ κανακλειῶν ἦν. Male Junius :
Canicleo socer imperatoris præerat atque vehebatur.
D Sensus verus est quem expressi : tanta enim erat
caniclei dignitas ut posset impetrare filio suo filiam
imperatoris et filiam sibi. Exemplum invenies apud
Gregoram l. vii, et Cantacuzenum l. i. Græcis unico
vocabulo dicitur κανακλειῶν canacleus. Apud Ty-
rium, 22, 6, Canacelinus appellatur, ut et in Ligu-
rino Guntheri l. 8 : Græci cognominis usu Hinc
caniclinus erat, nobis camerarius idem Esse potest.
Radevicus cancellarium interpretatur l. i De gestis
Friderici imp. c. 47 : Unus de servis palatii, cana-
clinus videlicet, quem nos cancellarium dicere pos-
sumus. Verum nec camerarius nec cancellarius
erat, sed ordinis longe celsioris et augustioris. Erat
canacleum augustissimum et magnificentissimum
palatium, cui sub Theophilo imperatore iconοπα-

cho caniclei titulo præerat Theoctistus, tanta gratia apud Theophilum pollens ut quasi secundus imperator esset, teste Zonara in Theophilo. Adjunctum erat ejusdem nominis monasterium, in quod Nicephorus Botoniatæ Alexii Comneni et aliorum conjuratorum matrem et conjugem amandavit, ut scribit idem Zonaras in Alexio Comneno.

De canicleo seu præfecto caniclei Codinus p. 17 ed. Jun. : Ὁ ἐπὶ τοῦ κανικλείου ὄνομαστος, equo scilicet vel alio vehiculo intra aulam Cpolititanam; quod nulli alteri concessum. Magna erat dignitas, cujus passim sit mentio apud historicos Græcos. Joannes Curopalata in Michæle Rarabe : *Animæ quasdam maculas simulat se cuidam religioso explicare velle per Theoctistum, quem postea caniclei dignitate honoravit.* Eadem de caniclei præfecto Theoctisto Cedrenus, ubi de cæde Leonis Armeni agit. Idem Cedrenus scribit occiso prædicto Theoctisto a Barda, Bardam dignitatem caniclei in se transtulisse. Curopalata in Constantino Leonis filio : *Paulo post missus est ab Augusta patricius Basilus caniclei præfectus.* De eodem caniclei præfecto Theoctisto Zonaras in Theophilo imperatore : *Uxorem et caniclei præfectum multum obtestatus est (Theophilus) ne paterentur venerandas imagines reponi.* Idem Zonaras in Alexio Comneno : *Comneni rebus suis jam in tuto collocatis, matrem et conjugem ἐκ τῆς μονῆς τοῦ κανικλείου, ex monasterio caniclei, ad regiam accersiverunt.* Ubi Wolfius interpres, ex Canicleo monasterio. Ex qua versione suspicari quis posset canicleum fuisse monasterium, tametsi adjuncto palatio : nam monasterii, nominatim ei quod Hodegetria nominabatur, et templis præcipuis, ut Blacherniano, adungebantur palatia, in quibus imperatores vel pietatis vel recreationis causa aliquando versabantur. Hinc Junius τὸν ἐπὶ τοῦ κανικλείου putat præfectum fuisse arcis et monasterii hoc nomine in urbe Cpolitana. Quæ fuit etiam sententia Wolfii in indice ad Zonaram. *Canicleum*, inquit, *monasterium* 207 p. 123 et 224. Xyländer in notis ad Cedrenum num. 196 ingenue fatetur se nescire quid sit *caniclei dignitas*. Nicephorus Gregoras, lib. vii : *Erat tum procurator negotiorum imperii vir prudens et ob industriam et rei-publicæ gerendæ scientiam imperatori charus, unde et auctoritate et opibus pollebat, Nicephorus caniclii præfectus. Is blandis sermonibus et obsequiis lenitate imperatoris conciliata, petit et accipit generum filiam ejus Joannem, indignante quidem et refragante imperatrice, sed tamen accipit.* De eodem Nicephoro caniclei præfecto Cantacuzenus, 1, 14 : *De senatu palatino præsentibus aderant magnus logotheta Metochites, onjus antea meminimus, et Nicephorus qui canicleo præerat et veli solebat, admirabili sapientia consilioque præditus, et ab imperatore benevolentia honoreque singulari dignatus, ita ut etiam Irenem filiam ejus Joanni despota filio suo nuptiis conjungeret. Hic Nicephorus prius imperatoris domesticæ administrabat : tum autem postea conflic-*

tatus functione illa abierat. Nihilominus summo enim honore imperator prosequabatur.

Ex hoc et prædicto Gregoræ loco intelligis quare præfectus caniclei *consocer* imperatoris appellatur; quia tanta erat hæc dignitas, ut præfectus caniclei posset filio suo impetrare filiam imperatoris et filiz filium. Hinc συμπεύθερος; nam præfectus caniclei a filia imperatoris, si nupta filio esset, vocabatur socer, et imperator a filia præfecti caniclei socer. Idem factum quando filius imperatoris in matrimonio habebat filiam præfecti canicleo.

Idem Cantacuzenus, iv, 40 : *Palæologus præsidem caniclei Angelum legatum mittit.* Nicetas Choniates lib. 1 de rebus gestis Manuelis Comneni, de Styp-piota agens : *Tandem ad caniclei magnificentum munus et intimam etiam imperatoris familiaritatem promotum magis etiam extulit.* Hanc tamen tantam dignitatem sua granditate inferiorem duxit Constantinus Mesopotamita, ut libro ii de Alexio Comneno scribit idem Nicetas : *Caniclei officium, inquit, quod Isaaco imperante obtinuerat, et rursus offerebatur, ut suo fastigio inferius renuit.* Georgius logotheta Acropolita in Chronico Cpolitano, non procul a fine : *Misit imperator ad regem Siciliae apostatæ generum per Nicephorum canicleum;* ubi ipse canicleo præfectus *canicleus* appellatur, ut et in disputatione Gregentii κανικλείων.

Duravit hæc dignitas ad imperii Cpolitani extrema usque tempora. Palæologus apud Phranzem, ii, 17 : *Duxi ego uxorem Helenam filiam Alexii Palæologi Exemplaconis, qui canicleo præerat.* In disputatione Gregentii imperator : *Erbæ seu Herbario patrius seu susceptor in baptismo factus Leonis nomen imposuit, et hypoclesionem (ὕπακκλησιον) eum fecit, quem Romani patricium et caniclionem appellant.* Exstat hæc disputatio t. IV Biblioth. Patrum, cujus occasione Meursius varia philosophatur in suo Lexico, v. Πατρικίος. Observa non omnem patricium fuisse caniclionem, sicut hæc disputatio Gregentii affirmare videtur, quia unus canicleo præfectus erat, multi autem 208 patricii. Contingere quidem poterat ut canicleo præfectus patricius esset, sed id non erat necessarium.

Observa secundo falsum esse quod Meursius scribit : *imperatorem ecclesiæ et rebus ecclesiasticis præfuisse veluti supremum caput.* Nullus imperator orthodoxus hunc titulum sibi arrogavit : schismaticorum et hæreticorum hoc proprium est. Orthodoxi imperatores norunt se esse oves Ecclesiæ, non pastores, subditos, non capita. Defensores itidem ecclesiæ sunt : capitis nomen summo pontifici, Christi vicario Petrique successori non inviti relinquunt. Ne Calvinistæ quidem Puritani capitis ecclesiastici nomen regibus tribui ferunt. Notum est quam limis oculis Calvinus regem Angliæ ob hunc titulum assumptum aspexerit, et in Belgio quam ferventiores Calvinistæ obsistant ne fœderati

ordines pro capite ecclesiæ efferantur et agnoscantur.

Observe tertio salum esse quod Meursius dicit, patricium aliquem ὑπακλήστον dictum tenuisse vicem imperatoris in hoc, ut ita loquar, capitaneatu ecclesiæ. Sed ut fictitium est vltim imperatorem catholicum pro capite Ecclesiæ sese venditasse, ita fictitius est iste patricius vicarius imperatoris in rebus ecclesiasticis. Et tamen hoc semel effudisse non contentus, id v. ὑπακλήστον recinit. Scilicet imperator Judæum recentem a baptismo suum in rebus ecclesiasticis vicarium constituisset, etiamsi pro capite ecclesiæ se venditasset, rudem adhuc rituum Christianorum et ecclesiasticæ politiæ ignarum. Politica igitur dignitas erat, non ecclesiastica, quemadmodum et patricatus et præfectura caniculi.

Longe alia et aliter de præfectura caniculi doctissimus vir Nic. Alemannus: nam in commentario ad Ἀνέκδοτα Procopii, quæ ipse nuper evulgavit, in illud p. 29, v. 2: *Colore imbutus quo scribere mos est imperatoribus*, ita scribit: *Gregorius Secundus ad Leonem Isaurum imperatorem*: Litteræ tuæ et non alienæ sigillis imperatoriis obsignatæ diligenter essent, et accuratæ intus subscriptiones per cinnabarin propria manu tua, ut mos est imperatoribus subscribere. Cinnabarium vocavit ob coloris similitudinem: sed imperatorum encaustum purpureum erat ex murice. Sacri affatus, quodcumque nostræ mansuetudinis in quacunque paginarum scripserit auctoritas, non alio vultu penitus aut colore nisi purpurea tantummodo inscriptione lustrantur, scilicet ut cocti muricis et triti conchylii ardore signentur. Hanc autem sacri encausti confectionem nulli sit licitum aut concessum habere, l. 6 C. De divers. rescript. Encaustum hodie in Italia dicimus cachiostro; encausta et encaustaria legendum in l. 9. C. De Agric. Liqueor ille purpureus, quem hic non atramentum sed purpuramentum vocare licet, servabatur in atramentario, nisi dicere malis etiam purpuramentario; quod cum caniculi formam effigiemque præ se ferret, quales atramentarium formas hodieque usurpamus, ob id caniculus est appellatum. Et a caniculo erat qui Casari ejusmodi purpuramentarium ministrabat. Anastasius Bibliothecarius ad octavam synodum Act. 10: 209 Prepositus caniculi est qui curam et custodiam gerit caniculi, id est atramentarii, ex quo imperator phœnicæ litteras scribit in chartis: Ad nomen si quid præterea Casari subscribendum erat, id præpositus caniculi manu sua exarabat, quod in calice ejusdem synodi Christophorum Basilii imperatoris a caniculo fecisse liquet. Præficiantur canicula primarii a secretis, quorum magna dignitas et auctoritas fuit, utpote quæ solis tandem imperatoris sanguine propinquis concederetur. Quæ Junius de hoc officio apud Codinum, nugæ sunt. Hæc Alemannus; cuius sententiam non improbabilem Anastasii Bibliothecarii auctoritas efficit. Nec a caniculo abludit nomen, quo Græci

Autuntur, quibus solemne Latina vocabula nennuntur. Innectere et ad Hellenismum quoad licet conformare. Porro verba actionis decimæ, ad quæ Anastasius supra dictam notam atjecit, sunt ista: *Post hos piissimi et amatores Christi imperatores Basilus et Constantinus figentes quidem propria manu in quinque voluminibus (seu etiam pluribus) pretiosæ crucis figuram, Basilio Magno imperatore, similiter etiam et Constantino figente crucem pro se et fratre suo Leone subscribente quoque nomina trium imperatorum propria manu, et subscriptionis residuum subscribente Christophoro protosecretis et præposito caniculi.* Græca elioi Romana ita habet: Καὶ μετὰ τούτους οἱ βασιλεῖς Βασίλειος Κωνσταντίνος καὶ Λέων, πηξάντων μὲν ἰδιοχείρως ἐν τοῖς πέντε βιβλίοις τοῦ τιμίου σταυροῦ τὸν τύπον τῶν βασιλείων, καὶ γεγραφότων τὰς οἰκειὰς ὀνομασίας, τὸ δὲ τῆς γραφῆς ὑπόλοιπον γεγραφότος Χριστοφόρου πρωτασηκρήτου καὶ ἐπὶ τοῦ κανικελίου. Quod reliquum erat, Christophorus protosecretis et præfectus caniculi subscripsit. GRETSEN, in Addend.

P. 12 [Ἐπὶ τοῦ κανικελίου. Nugas referrem, si appictos a quibusdam τῷ κανικελίῳ sensus in medium produerem. Ad propositum veri scopum recta pergo. Κάνιον non canistrum modo, sed et lanx et patella est Homero. Κάνιον quoque caliculus fusorius vertitur: nam τοὺς μεταλλικοὺς τοὺς ἐργαζομένους τὰ κανία metallicos fabros fusorius caliculus utentes dixit Eleutherius Zehelenus. Uno verbo δοχεῖον quodvis exiguum, quale ἀλάδιστρον, φωκάειον, μυροθήκη, est κανίον sive καννίον, vasculum, ampulla, myrothecium, acetabulum. Κλέος quoque gloriam dignitatemque referre non ignorat qui Græca summis degustavit labiis. Erit itaque κανικελίον vasculum inter cætera dignitate vel gloria præcipuum, quate fuit illud in quo gloriæ dignitatique suæ insigne, liquorem videlicet purpureum quo chrysolullis et sacris diplomatibus subsignabant, imperatores iudabant asservari. Ille vero cui vasis hujusmodi custodiam demandabant, ὁ ἐπὶ τοῦ κανικελίου salutabatur. Logo etiam κανικελίον apud Leonem Grammaticum et Cedrenum. De eodem Gregentius: Ὅν οἱ Ῥωμαῖοι κανικελίονα προσαγορεύουσι, quem Romani canicleonem exponunt. Radevicius et Guntherus reddunt caniclinum. At non contortam in varias formas vocem, sed sensum e vulgo et ex Nicetæ testimoniis quam dilucide profero. Manuel Comnenus, inquit ἰθὺς Vita ejus l. 1, 4, Theodorum Styppiotam εἰς τὴν τοῦ ἐπὶ τοῦ κανικελίου μεγαλοπρεπῆ προβιδάσει τιμὴν καὶ τὴν παρὰ τῷ βασιλεῖ μεγάλῃν οὐκείωσιν. Invidet propterea amulus quidam logotheta: Οὐκοῦν κατὰ καρδίας ἀνταλὰν πηγήν εἰληφώς ὁ δηλωθεὶς λογοθέτης ἐκ τοῦ τῷ Στυππειώτῃ δοθῆνα: δοχεῖον ἐρυθροδάνου διάλιθον χρύσειον, scribit idem l. 10; is igitur idem est qui canicleo præficiatur et qui vasculi purpurei coloris custos est, ac ideo τὸ κανικελίον est δοχεῖον ἐρυθροδάνου, quod et 210 χρυσόδουλλον: ita namque repouit alia lectio vulgarior, χρυσόδουλλον εὐς

ματὰ λίθων λαμπρῶν. Hinc si τοῦ ἐπὶ κανικλείου Ἀσφρίκιον, ut habet Nicetas in Alexio, III, 3, camerarii cum Gunthero vel cancellarii cum Radevico proprium debeat asserere, æquus lector judicaverit. Illud circa Leonis Armenii tempora primo inventum vel auditum ex Theophane et Cedreno in ejus Vita conjicio. Μῦθος etiam ejusdem fuit imperatorum subscriptionibus attestari. Sic cum subscripsissent octavæ synodi actioni decimæ imperatores Basilius, Constantinus et Leo, exaratis nimirum ante scripta nomina crucibus, τὸ τῆς γραφῆς ὑπόλοιπον γέγραφε Χριστόφορος πρωταστρηγῆτης καὶ ἐπὶ τοῦ κανικλείου. Hoc est unicuique nomini scripto ipse sua manu adjunxit, ἐν Χριστῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς. Addit hæc Bullengerus auctoris tacito nomine: Μανουὴλ εἶχε τὸ σύνθηρος κανικλίωμα καὶ τοῦ βασιλέως ὑπογραφὴν ταύτην, Μανουὴλ ἐν Χριστῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς, καὶ κἀνωθεν ἀπρηρωρημένην βοῦλλαν χρυσὴν διὰ μεταξὺς ὀξείας, καὶ ἔξωθεν τὸ διὰ τοῦ ἐπὶ κανικλείου καὶ δικαιοδότη Θεοδώρου. Quod in Christianissima curia exsequuntur secretarii, ubi principis subscriptione inferius vel a tergo proprium nomen apponunt. Ex his de *canicleo* et *caniculo* collectis a Gretsero copiosis testimoniis desiderata lux accessit.

P. 12. [Συμπένθηρος. Qui filium vel filiam alterius filio vel filiz in matrimonium locat, sit ei συμπένθηρος. Innumeri vero a consoceris hujusmodi distincti dignitatem caniclei obtinuerunt.

Ibid [Ὀχούμενος. Corrupta lectio corrigitur, si legatur ὁ Χοῦμνος. Istæ vero emendationis instigendæ sunt rationes. Prima, quod inusitata sit Græca phrasis ad adeptæ dignitatis indicium ἐπὶ τοῦ κανικλείου ὀξεῖσθαι. Secunda quod, cum interpretes reddiderit hic *ad dignitatem vehi*, in commentariis absque auctore exposuit canicleum, *ut equo veheretur*, in palatio jus habuisse. Tertia, cum præsentī hoc capite constet auctorem paulo post Andronicum seniore, de quo scripsit, floruisse, non incongruum est eum de cœtæneo sibi canicleo, qui consocer imperatoris fuerit, habuisse sermonem: is autem fuit Νικηφόρος ὁ Χοῦμνος, quem Gregoras in Andronico I. VII, p. 168 vel. edit., Νικηφόρον τὸν ἐπὶ τοῦ κανικλείου νομῖναι, de quo Cantacuzenus, I, 14: Ὁ ἐπὶ τοῦ κανικλείου Νικηφόρος ὁ Χοῦμνος σοφὸς ἀνὴρ καὶ θαυμασίος ἐν φρονήσει, πολλῆς τε ἀπολαύων πρὸς βασιλείας εὐνοίας τε καὶ τιμῆς, δι' ἣν καὶ τὴν αὐτοῦ θυγατέρα Εἰραῖνην τῷ υἱῷ αὐτοῦ δεσπότη Ἰωάννη πρὸς γάμου κοινωνίαν ἤγαγεν ὁ βασιλεὺς. Et quamvis Pontanus interpretes olim legerit ὀχούμενος ac reddiderit *vehi solebat*, nullum tamen ejus sententiæ consequitur sensum, *Nicæphorus qui canicleo præerat et vehi solebat*. Eam ob rem novus scholiastes ascripsit *margini*: interpretes legit ὀχούμενος, male; nam est ὁ Χοῦμνος. Ultima, quæ litem omnem dirimit, ex Regiis exemplaribus petitur, in quibus non ὀχούμενος, sed ὁ Χοῦμνος manifeste legitur; et ex

PATROL. GR. CLVII.

A liisdem librariorum vitio et affinitate vocum mendum irrepsisse conjicimus. GOAR.]

P. 13. *Magnus bajulus*. Pædagogus vel imperatoris, cum junior esset, vel filiorum imperatoris. Moschopolus: Παιδαγωγὸς καὶ παιδοτρέτης, ὁ λεγόμενος βατούλος. Cedrenus: Θεωδόσιος ὁ βασιλεὺς Ἀντοχον. πραιπόσιτον καὶ πατρίκιον, τὸν βατούλον αὐτοῦ παπᾶν ἐποίησε. Etiam Latini hoc vocabulum hac notione usurparunt. Lupus Ferrariensis epist. 54: *Non ergo admittentur a vobis monitores, quos bajulos vulgus appellat, ne gloriam vestram intire se ipsi partiantur*. Hincmarus, epist. 2, ad Carolum Crassum imp. c. 2: *Istis juvenibus, fidelibus filiis vestris, regibus nostris, maturos ac prudentes atque sobrios bajulos singulis constituite*. 211 *qui oderunt avaritiam et eos verbo et exemplo justitiam diligere doceant, secundum Scripturam dicentem: Diligite justitiam, qui judicatis terram*. Eadem epist. c. 6: *Ipsi autem bajuli magnopere providere debent ne super socios suos se extollant, sed [agant] juxta Scripturam dicentem: «Quanto magnus es, humilior te in omnibus, et coram Deo invenies gratiam.»* Idem epist. 3, c. 1: *Legimus quomodo Alexander in pueritia sua habuit bajulum nomine Leonidem, citatis moribus et incomposito incessu notabilem, quæ puer quasi lac adulterinum sugens ab eo sumpsit. Unde in adulta ætate sapiens et rex fortis se ipsum reprehendebat et vitare volebat, sed ut legitur, cum omnia regna vicisset, in hoc se ipsum vincere non potuit*. GRETS.

[Βατούλος, qui βάγυλος quoque Theophani in Leone Copronymi F. scribitur, ἐπίτροπος καλεῖται, ait Gregoras, IV, 9. Moschopolus παιδαγωγὸν καὶ παιδοτρέτην τὸν βατούλον asserit. De Theodosio Theodosii Junioris bajulo Theophanes et Cedrenus, in quem nos alia, pluraque vir eruditissimus Fabricius collegit, ac a Meursio diversa. Hæc nobis qui pueros non regimus de bajulo satis, ne forte aliena dicta huc congerentes infames bajuli flamus. GOAR.]

(I) CATALOGUS AUCTIONUM CODINEO AC MUTATO NONNIHIL ORDINE DISPOSITUS,

ex octo circiter Regiis MSS ad invicem collatis excerpit.

Α. ὁ δεσπότης. Β. ὁ σεβαστοκράτωρ. Γ. ὁ καισαρ. Δ. ὁ πανυπερσεβαστος. Ε. ὁ πρωτοβεστιάριος. Ζ. ὁ μέγας δούξ. Ζ'. ὁ μέγας δομestικός. Η. ὁ πρωτοστράτωρ. Θ. ὁ μέγας λογοθέτης. Ι. ὁ μέγας στρατοπεδάρχης. ΙΑ. ὁ μέγας περιμικτήριος. ΙΒ. ὁ μέγας κονοσταύλος. ΙΓ. ὁ ἐπὶ τοῦ κανικλείου. ΙΔ. ὁ πρωτοσεβαστος. ΙΕ. ὁ ἐπὶ κέρνης. ΙΣ. ὁ παρακοιμώμενος τῆς μεγάλης σφενδόνης. ΙΖ. ὁ παρακοιμώμενος τοῦ κοιτῶνος. ΙΗ. ὁ μέγας βατούλος. ΙΘ. ὁ κουρπαλάτης. Κ. ὁ πρωτοβεστιάριότης. ΚΑ. ὁ δομestικός τῆς βασιλικῆς τροπέτης. ΚΒ. ὁ ἐπὶ τροπέτης. ΚΓ. ὁ λογοθέτης τοῦ Γενικοῦ. ΚΔ. ὁ μέγας παπίας. ΚΕ. ὁ ἐπαρχος. ΚΣ. ὁ μέγας δρουγγάριος τῆς βασιλικῆς βίγλης. ΚΖ. ὁ μέγας ἐταιρειάρχης. ΚΗ. ὁ λογοθέτης τοῦ δρόμου. ΚΘ. ὁ ὑπατος τῶν φιλοσόφων. Λ. ὁ

μέγας χαρτουλάριος. λβ'. ὁ μυστικός. λβ'. ὁ πρω-
 τασηκρήτης. λγ'. ὁ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ. λδ'. ὁ μέγας
 δρουγγάριος τοῦ στόλου. λε'. ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν.
 λς'. ὁ πριμικήριος τῆς αὐλῆς. λζ'. ὁ πρωτοσπαθά-
 ριος. λη'. ὁ μέγας ἀρχων. λθ'. ὁ τατάς τῆς αὐλῆς.
 μ'. ὁ μέγας τζαούσιος. μα'. ὁ πραιτωρ τοῦ δήμου.
 μβ'. ὁ λογοθέτης τῶν δικαιοκμῶν. μγ'. ὁ μέγας
 λογαριαστής. μδ'. ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων. με'. ὁ ἀρχιδιά-
 κωνος. μς'. ὁ σκουτέριος. μζ'. ὁ πρωτοκωνηγός.
 μη'. ὁ ἀμυράλης. μθ'. ὁ ἀκτουάριος. ν'. ὁ μέγας
 ἀδουμισιστής. να'. ὁ κοιαιστωρ. νβ'. ὁ λογοθέτης τοῦ
 στρατιωτικοῦ. νγ'. ὁ πρωτοεραρχάριος. νδ'. ὁ κριτής
 τοῦ βήλου. νε'. ὁ μέγας διερμηνευτής. νς'. ὁ λογο-
 θέτης τῶν ἀγγελῶν. νζ'. ὁ δικαιοφύλαξ. νη'. ὁ ἀκό-
 λουθος. νθ'. ὁ ὀρφανοτρόφος. ς'. ὁ πρωτονοτάριος.
 ξα'. ὁ 212 κριτής τοῦ φοροσάτου. ξβ'. ὁ δομέστικος
 τῶν τειχῶν. ξγ'. ὁ πρωταλλαγάτωρ. ξδ'. ὁ βεστια-
 ρίου. ξε'. ὁ στρατοπεδάρχης τῶν μονοκαβάλων.
 ξς'. ὁ στρατοπεδάρχης τῶν μουρτάτων. ξζ'. ὁ στρα-
 τοπεδάρχης τῶν τζακάνων. ξη'. ὁ στρατοπεδάρχης
 τῶν τζαγγρατόρων. ξθ'. ὁ ἐπὶ τῶν ἀναμνήσεων.
 ο'. ὁ προκαθήμενος τοῦ κοιτῶνος. οα'. ὁ προκαθήμε-
 νος τοῦ βεστιαρίου. οβ'. ὁ δομέστικος τῶν θεμάτων.
 ογ'. ὁ πρωτοκόμης. οδ'. ὁ δομέστικος τῶν ἀνατολικῶν

θεμάτων. οε'. ὁ δομέστικος τῶν δυτικῶν θεμάτων.
 ος'. ὁ προκαθήμενος τοῦ μεγάλου παλατίου. οζ'. ὁ
 προκαθήμενος τῶν Βλαχερνῶν. οη'. ὁ λογαριαστής
 τῆς αὐλῆς. οθ'. ὁ μέγας διοικητής. π'. ὁ νομοφύλαξ.
 πα'. οἱ βεστιαρίται. πβ'. ὁ ἐταρειάρχης. πγ'. ὁ
 ἀρχων τῶν ἀλλαγῶν. πδ'. ὁ μέγας μурталтс. πε'. ὁ
 κριτής τοῦ σεκρέτου. πς'. οἱ βαθβούχοι. πζ'. ὁ
 καθάλλαριος. πη'. ὁ σεβαστός. πθ'. ὁ προκαθήμενος
 τοῦ κάστρου. ρ'. ὁ δρουγγάριος στόλου, ὁ καὶ κόμης.

213 (II) EX BIBLIOTHECA MAZARINA.
 MATΘΑΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ

Περὶ τῶν ὀφφικίων τοῦ παλατίου τῆς Κων-
 σταντινουπόλεως.

Ἰατροῦ μοναχοῦ ταυτὶ Μαθαίου θύτου.

Ἀξιώματων ἀριθμὸν τῶν ἐν τοῖς βασιλείοις.
 Ὀνομασθὴν σκοπήσωμεν τὴν τάξιν τῶν τοι-
 οῦτων]

Μετὰ τὸν αὐτοκράτορα πρῶτος ἐστὶ δεσπότης.
 Σεβαστοκράτωρ μετ' αὐτὸν καὶ Καῖσαρ μετ'
 ἐκεῖνον.]

5 Ὡν κεφαλῆς τὸ κάλυμμα κεκόσμηται μαργάροις,
 τῶν δ' αἰτῶν τοῖς σχήμασιν αἱ τῶν ποδῶν
 [ἐμβάδες.

με'. Archidiaconus, dicaphylax et nomophylax
 catalago seq. et ejus notulis exponuntur.

πα'. Οἱ βεστιαρίται. Alii catalogi singularem
 notant.

πβ'. Ὁ κριτής τοῦ σεκρέτου. Primi omnium
 tribunalis (a quo ἀσηκρήται et πρωτοασηκρήται)
 ab aliis βήλου, ἱκπεδρῶμου, τοῦ γενικοῦ, τῶν
 πραιτωριῶν etc. distincti. Observo judicium om-
 nium zonam fuisse insigne; quapropter derisum
 bell' iudicem, qui Castamonitæ epilepsia oppresso,
 zona deposita, tulerat opem, refert Nicetas in
 Isaacio Angelo l. iii: Ἀλλὰ καὶ τις τῶν τοῦ βήλου
 κριτῆς παρστώς (τὸ δὲ ἄνομα ἐκὼν ὑπερβήσομαι),
 διαχαλάσας τὴν ἐσθήτην, ἐδίεσμε τὰς γαστροκνημίδας
 τοῦ λογοθέτου τῆ ζώνη τῆς ἐσφύρας, ἐπισχῆσιν τὸ
 ἀνωφερὲς τῆς ὕλης ἐνταυθεν περῶμενος. Πλὴν ὁ μὲν
 οὗτος ἀλύτως εἶχε τῶν φρενῶν παρακοπήν, ὁ δὲ
 τῶν παρὰ πάντων ἐν μάλα ὑψηλίσκων γέλωτα διὰ
 τῶν ἱματιῶν τὸ ἀνευνο καὶ τῆς γνώμης αὐάγωθ.
 Zonas hujusmodi ex χρυσοῦ πεποιημένας celebrat
 Cantacuzenus, 1, 53.

πς'. Ραβδοῦχοι manglabitæ, satellites fustibus
 armati, de quibus in loco. Nicetas τὰ ὀσγινοβαζῆ
 φοροῦντας ραβδοῦχους in Andronico, l. ii, ραβδοφόρους
 vocat in hujus præcessore Alexio. Ducem, προσστῶτα
 τῶν ραβδοφόρων, Isidorus in glossis ἀρχιραβδοῦχον.

πζ'. Καθαλλάριος eques cataphractus, satellite
 imperatoris deputatus. Anna Alexiade II: Ἀπ-
 κειρῶντο τοῦ τεύχους διὰ πελταστῶν καὶ δορυφόρων
 καταφράκτων ἀνδρῶν. Leo in Tactico: Ἐξόπισσον
 δεῖ τὴν μὲν κατὰφρακτον καθάλλαριον, αὐτὸν τε καὶ
 τὸ ἱπτάριον αὐτοῦ.

πθ'. Προκαθήμενος τοῦ κάστρου. Kastropó-
 laxas hujusmodi recenset Codinus in sequentibus,
 quos superiores προκαθήμενους πόλεων appellavit,
 rectores urbium. Κάστρον enim ceterum urbs est, seu
 munia. Justinianus Nov. 128: Καὶ τοὺς ἐν ταῖς
 ἐπαρχίαις ὄντας ἀρχόντας πολιτικούς τε καὶ στρα-
 τιωτικούς ἐν ταῖς πόλεσιν ἦτοι κάστροις. Cantacu-
 zenus, 1, 55: Τὴν πόλιν εἶχεν ἐν φυλακῇ ἕνεκα αὐ-
 τοῦ, 1, 1: Τὴν Βυζαντίου δὲ ἀρχὴν τῷ πρωτο-
 σπράτορι παρίσταν ὁ βασιλεύς. Is vero forsam est
 unicus προκαθήμενος τοῦ κάστρου.

ρ'. Κόμης. Qui nimirum sub protocomite, remi-

gionum supremo præfecto, ipse substitutus ereta-
 cha est; vel qui unam tantum cohortem ducit. Leo
 in Tact. const. 4: Κόμης ἐστὶν ὁ τοῦ ἐκτῆς τάγματος
 ἦτοι βάνου ἀφηγούμενος. Ceterum non unus est
 ejusdem nominis in aula CP. minister; quis enim
 unum comitem in ea fuisse diceret, nisi ignarus
 unam tantum quosque cohortem affirmaret? (U
 comites itaque plures, ita non unus drungarius, plures
 myrtaitæ, chartularii plures: unus autem recen-
 sorum, ut ex istius ad alius ordine locum suum et
 gradum percipiant reliqui, inter quos unus summus,
 qui πρώτου nomen obtinet, frequentius.

Μαθαίου μοναχοῦ. Immo sequenti nomen hu-
 jusce opusculi præfuit auctor, qui gente, non pro-
 fessione, latrῶν se celebrat. Vitæ forma fuit mo-
 nastica, cui sacerdotium honorem adjunxit. Hinc
 μοναχὸς θύτης scribitur, qui vulgo ἱερομόναχος,
 sicut diaconus monachus herodiάρχος audit, relicta
 seculari sacerdoti vel diacono solitaria ἱερέως vel
 διακόνου appellatione. Non adeo notus hic Mathæus,
 ut patriam, parentes, socios laudatioris reddat;
 ætatem conjicimus, et ob memoratos imperatorem
 et imperatricem nondum capta a Turcis urbe, ob
 laudatum etiam Chumnum et Metochitem post
 Andronicum seniorem, cujus hi fuerunt ministri,
 scripsisse vitæque finctum constat. Præsens opus-
 culum versibus politicis compositum, in quibus nu-
 merus syllabarum ad certum, non ad exactam poe-
 tices prosodiam observatur. Octava syllaba, ubi
 cæsuræ est, medium versus tenet; reliquæ septem
 perficiunt. His recentiores ὀμοστέλευτα, pariter
 cadentium exitum, quem rhythmum dicimus, addi-
 dere. Politicus vocatus arbitror, quod vulgo ἑπολι-
 per computa cauerentur: πόλιν enim, κατ' ἐξοχὴν
 et sermonis contractionem, Cpolim appellant, πολι-
 τικά quæcunque ibi nata vel inde asportata: πολιτην
 τινεν virom ex ea ortum. Vel certe quod amatō-
 riæ mæreticæ cantilenæ hujusmodi compositione
 nem habuerint, ἀπὸ τῆς πολιτικῆς denominatione
 deductæ, quæ mæretiem per urbem suo corpore
 quæstion facientem sonat.

V. 5. Ὡρ κερσαλῆς. Vide caput sequens statim
 in limine.

V. 6. Τῶν δ' αἰτῶν. Codinus c. seq. p. 13.

Ὅσπερ ἐπισημίζουσιν πρόδηρσιν βασιλεία: A
 Ὁ πρωτοσεστιάριος, [δ] πανυπεροδαστός τε,
 Οἱ σκιαδίοις ἐρυθροῖς χρυσῷ καθυφασμένοις
 10 Ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν χρώνται νομίμοις
 [μόνοι,
 Πρασινοῖς δ' ὑποδήμασιν ὁ μὲν, ὁ δὲ κιτρινοῖς.
 Τὴν πρώτην δ' οὗτοι φέρουσι πενεάδα πῶν ἐν
 [τέλει.
 Τῆς δὲ δευτέρας μέγας δοῦξ, μέγας δομέστι-
 [κός τε,
 Ὁ πρωτοστράτωρ πέφυκεν, ὁ μέγας λογοθέτης,
 15 Μέγας στρατοπεδάρχης τε, ὡν ἐρυθρὰ τὰ πλά,
 214 Διάχρυσον ἐμφαίνοντα τὸ ἄνω μέρος.
 Τρίτη μάντι πενεά: χρώνται πλοῖσι τοῖς τυρ-
 [ματινοῖς,
 Ὁ μέγας πριμικηρίας, ὁ μέγας κονεσταυλο:, B
 Ἐπὶ τοῦ κανικαίου τε, τῶν σεβαστῶν ὁ πρῶτος,
 20 Ὁ ἐπικέρνης τε ὁμοῦ. Τῆς δὲ τεσάρτης οὗτοι,
 Ὁ γε παρακοιμώμενος μεγάλης τῆς σφαιδόνης,
 Τοῦ δὲ κοιτῶνος ἕτερο:, μέγας βατουλός τε,
 Κουροπαλάτης, μετ' αὐτὸν πρωτοεστιαριότης.
 Ἀλλὰ καὶ τούτοις ἔξῃσι πλοῖσι τοιούτοις χρῆ-
 [σθαι.
 25 Τῆς δὲ πέμπτης κλαπῶται τοῖς πλοῖσι αἱ κα-
 [λύπτραι, ὧν
 Ἔστιν ὁ δομέστικος τῆς βασιλικῆς τραπέζης,
 Ἐπὶ τραπέζης ἄλλος τε, γαικού λογοθέτης,
 Ὁ μέγας ἄν (αὐ) παππάς τε, καὶ ἑπαρχος σὺν
 [τούτοις.
 Τῆς ἕκτης μέγας ἄρχεται δρουγγάριος τῆς βί- C
 [γλης,
 30 Μέγας ἐταιριάρχης τε, λογοθέτης τοῦ δρόμου,

Ὁ φιλοσόφων ὑπατος, χαρτουλάριος μέγας.
 Ἐξῆς ἐβδόμης μυστικῆς, κλεινὸς πρωτασηκρητικ
 Εὐθὺς ὁ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ, δρουγγάριος τοῦ-στόλου,
 Ὁ τῶν σχολῶν δομέστικος. Οἱ δ' ἔξῃς τῆς ογδόης.
 35 Αὐλῆς ὁ πριμικηρίας πρωτοσπαθάριός τε,
 Ἄρχων ὁ μέγας μετ' αὐτοῦ: καὶ ὁ πᾶς τῆς
 [αὐλῆς τε,
 Ὁ μέγας τε τζαούσιος. Οἱ δ' ἔξῃς τῆς ἐνωτάτης.
 Πρακτωρ τοῦ δήμου, οἰκειακῶν ὁμοῦ [δ] λογοθέτης,
 Τῶν λογιστῶν ὁ μέγιστος, ὁ τε δεξίσει φέρων.
 40 Μεθ' οὗ: ἀρχιδιάκονο:. Οἱ δ' ἔξῃς τῆς δεκάτης,
 Σκουτάριος, πρωτοκύνητος, ἀμηράλης ὁμοῦ [τε].
 Ναὶ μὴν ἀκτουάριος καὶ ἀδνουμιαστής μέγας.
 Τῆς ἑνδεκάτης πέφυκεν ὁ ἑνδοξος κοιαιστωρ,
 Ὁ τε στρατιωτικῷ καταλόγου λογοθέτης.
 45 215 [Ὁ] Πρωτοτετρακάρχης, ὁ τεκρητής τοῦ
 [βήλου,
 Ὁ μέγας διαρηνευτής. Οἱ δὲ τῆς δωδεκάτης.
 Ὁ λογοθέτης ἀγαλῶν, ὁ τε δικαιοφύλαξ,
 Καὶ μετὰ τὸν ἀκλουθεν εὐθὺς ὀφθαλοπόρος.
 Πρῶτος τῶν νεταριῶν τε. Τῆς δὲ τρισκαίδεκάτης
 50 Ὅρα φουδάτου τὸν κρητήν, δομέστικος τε, χέτων,
 Τὸν τε πρωτολαγάρτα καὶ τὴν βεστιαρίτην,
 Στρατοπεδάρχην καθεξῆς τὸν τῶν μονοκαβάλλων.
 Τῆς τεσσαρεσκαίδεκάτης τ' ἔστιν ὁ τῶν μουρ-
 [τάτων,
 Ὁ τῶν τζακῶνων, ἕτερος ὁ τῶν τζαγγατόρων,
 55 Ὁ τῶν ἀναμνήσιων, ἔξῃς τε τοῦ κοιτῶνος
 Ὁ προκαθήμενος. Ὁμοῦ τῆς πεντεκαίδεκάτης
 Ἔτερος προκαθήμενος, ὁ τοῦ βεστιαρίου,
 Καὶ μετ' αὐτὸν δομέστικος πάντων τῶν θε-
 [μάτων

V. 7. *Ὅσπερ ἐπισημίζουσιν*. Item Codinus c. seq. p. 16, 6.
 V. 9. *Οἱ σκιαδίοις ἐρυθροῖς*. Codinus c. 4, p. 17, 8 et p. 18, 1.
 V. 11. *Πρασινοῖς δ' ὑποδήμασι*. Protovestiarii nimirum, cui apud Codinam coloris c. p. 16, 10, prasini color in insigne tribuitur.
 Ibid. *Ὁ δὲ κιτρινοῖς*. Panhypersebastus, ex Codino cap. eod. p. 18, 8.
 V. 12. *Πεντάδα*. Non ecclesiasticorum modo sed et palatinorum officiorum catalogos per quinariorum divisere Græci.
 V. 16. *Διάχρυσον ἐμφαίνοντα τὸ ἄνω μέρος μόνον*. Pilei inferior pars ἀήρ Codino vocatur, quo cum caruerint, ut ait c. 5, p. 18, 16 et seqq. horum officialium σκιάδια vel πλά, illa Codinus scripsit χρυσοκόκκινα κλαπῶτὰ ἀνευ ἀέρος, quæ hic Mathæus διάχρυσον ἐμφαίνοντα τὸ ἄνω μέρος μόνον asseruit.
 V. 19. *Ἐπὶ τοῦ κανικαίου*. Retro cunctos numeravit Codinus c. 2 in calce. Ratio pænes ipsam est.
 Ibid. *Τῶν σεβαστῶν ὁ πρῶτος*. Πρωτοσεστιάριος.
 V. 22. *Βατουλόσ* omnium ultimum recessit Codinus c. 2, p. 15, 3.
 V. 24. *Ἐξῃσι πλοῖσι τοιούτοις χρῆσθαι*. Codinus c. 4, p. 20, 21.
 V. 25. *Κλαπῶται*. p. 20, 20.
 V. 31. *Ὁ φιλοσόφων ὑπατος*. Præve quidam interpretantur philosophorum *consulem* qui *supremum* quasi ὑπέρτατος. Ornatum hac dignitate nominalissimum Pselum refert Cedrenus ad historiam calcem; quem Anna Alexiados l. v. φιλοσοφίας ἀπά-

σης προστώτα διδάσκαλον καὶ ὑπατον τῶν φιλοσόφων χρηματίζαντα vocat. Consulatur, magni enim est, Allatii nuperum et doctissimum opusculum de Pselis. Hunc officialem omisit vel ignoravit Codinus in catalogo.
 V. 36. *Ὁ ζάς*. De nominis ejus varietate nos cap. superiore.
 V. 40. *Ἀρχιδιάκονος*. Qui palatinis in ecclesiis ministrabat, ac de oratione et sacris cunctos aulicos pro munere monebat.
 V. 42. *Ὁ ἀκτουάριος*. Actuarius cui annonæ militaris cura commissa est: ita Notitia imperii, Lexicon junis. Rursus de isto catalogus sequens, quem inter medicos ut de sanitate tuenda sollicitum locat. Vide v. 98.
 V. 45. *Πρωτοτετρακάρχης*. Πρωτοτετρακάρχος.
 Ibid. *Κρητής τοῦ βήλου*. Codinus aliam indicem ponit τοῦ φουδάτου. Παις τοῦ βήλου nomine supremum in illo tribunali intelligit, et inter duodecim jus ibi dicentes præcipuum. Balsamon Melit. De Chartophylace: Ἡ δωδεκάς τοῦ βήλου καὶ τοῦ ἱπποδρόμου κρητῶν. Nicetas in Alexio 2: Ἐκ τῶν τοῦ βήλου κρητῶν Γαρνίκης Δημήτριος, et infra: Καὶ τῶν τῶν τοῦ βήλου κρητῶν. Consule Juris Gl. p. 288.
 V. 47. *Δικαιοφύλαξ*. Procurator regis, vindex, juris assertor et defensor. De Georgio dicaphylace et alio Clida meminerunt Jus GR. tom. II, Nov. t Alexii Comneni, et Cantacuzenus 1, 44.
 V. 51. *Πρωτολαγάρτα*. Repone πρωταλλαγάρτα, et c. 2, p. 11, 43. Consule notas.
 V. 58. *Ὁ δομέστικος πάντων τῶν θεμάτων*. Ignotus est hic Codino.

- Ὁ πρωτοκόμης τῶν ναυτῶν, δομέστικοί τε δύο, A
 60 Ὁ τε τῶν ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν θεμάτων,
 Ἐξῆς ἑκκαίδεκάτης τε προκαθήμενοι δύο
 Μεγάλου παλατίου τε, μετ' αὐτῶν Βλαχερνῶν τε,
 Ὁ λογιστὴς ὁ τῆς αὐλῆς, μέγας διοικητὴς τε,
 Ὁ νομοφύλαξ μετ' αὐτούς. Τῆς δ' ἑπτακαίδε-
 [κάτης
 65 Βεστιαρίζεται δαίκνυνται, καὶ μὴν ἑταιριάρχης,
 Ἄρχων ἀλαγίων τε καὶ [ἴ] μέγας μυρταίτης
 Ὁ τοῦ σεκρέτου τε κριτής: Τῆς δ' ὀκτωκαίδε-
 [κάτης
 Ῥαβδοῦχοι, καθαλλάριοι καὶ σεβαστῶν τῆ γέρας,
 Τοῦ κάστρου προκαθήμενος, δρουγγάριος τοῦ
 [στόλου.

(III) EX EADEM BIBLIOTHECA MAZARINA. B

ΛΑΞΕΠΟΤΟΝ (*).

- Ὁ μὲν χορηγὸς τῶν θείων χαρισμάτων
 Δίδωσιν ἡμῖν τὴν κάτω σκηπτουχίαν
 216 Εἰκόνα λαμπρᾶν τῆς αὐτοῦ βασιλείας,
 Ἡ ῤάλλον εἰπεῖν ἀμυδρὰς τὰς ἐμφάσεις
 3 Δείκνυσσι σαφῶς ἀγαθῶν τῶν μελλόντων.
 Ὁ γὰρ ἐν ἡμῖν εὐσεβὴς στεφανόφορος
 Θεοῦ τις εἰκὼν, εἰ σπουδάζει τοὺς τύπους
 Ἐργοῖς βεβαιούσιν ἀρετῶν ἑορταζόμενος,
 Ἀμείβεταί δὲ [πάλιν] δωρεαῖς τοὺς ἀρίστους,
 10 Τιμαῖς ὑπεβαίρων τε σταθμῶν καὶ μέτροις,
 Καὶ βασιλικῶν ἀνυφοῖ τοὺς ἐν τέλει,
 Ὄς τῷ λόγῳ δίδωμι συγγράψιν τέως,
 Ἄν ἂν ὁ θυδὸς μὴ καλύψῃ τῆς λήθης
 Ἄ βασιλικὴ κεικύρωκεν ἡ κήσις,
 15 Χρόνος τε μακρὸς ἀπέσθησεν εἰς δεῦρο.
 Μετὰ τὸν αὐτάνακτα δεσπότης ἐστὶ
 Δεύτερον ἀξίωμα, σεβαστοκράτωρ,
 Καὶ Καίσαρ εὐθύ: ὑποδάθρα τοῦ κράτους,
 Ὁ πανυπερσέβαστος συγκλήτου πρώτος,
 20 Πρωτοθεστιάριος λαμπρὸς ἀξίαν.
 Οὗτοι καὶ τοῖς σχήμασι καὶ τοῖς πεδίοις
 Τὴν πρώτην ἐσχῆμασιν ἐν τέλει τάξιν.
 Ὁ μέγας δούξ μετ' αὐτοὺς ἀνεδείχθη.
 Τούτου κοινωνὸς ὁ δομέστικος ὁ μέγας,
 25 Καὶ τρίτος αὐτοῖς πρωτοστράτωρ ἀξίαν.
 Λογοθέτης μέγιστος σοφίας γέρας.
 Στρατοπεδάρχης ὁ μέγας ἐπὶ τούτοις.
 Τούτων ἐρυθραῖς ἐκ χρυσοῦ ταῖς καλύπτραις
 Ὁρᾶς κεφαλὰς ἀεὶ κεκοσμημένας.
 30 Ὅρα πριμμικῆριον, φιλότης, μέγαν,
 Πεντάδος ἡγούμενον λαμπρῶς δευτέρως,

V. 59. Πρωτοκόμης τῶν ναυτῶν. Eretarcha, remigiorum praeses; de quo supra.

V. 64. Νομοφύλαξ. Legum summus interpret, antecessor, anesignanus, legislatorum praecipuus. Jus GR. l. 3 in Joannis Xiphilini decreto: Ὄς ἂν ὁ λογιστάτος νομοφύλαξ κρήνη τοῦτου καὶ ψηφισθῆται. Et in refutatione Philothei adversus Armenopolium: Ὁ περὶ τὰ τοιαῦτα σεβρὸς, σεβαστὸ νομοφύλαξ καὶ καθολικὸς κριτὰ Ἀρμενόπουλε. Et stipendia memorat Balsamon a Constantino Monomacho imperata Jus GR. p. 471.

(*) Ἀδέσποτον. Alium a Codino tam hujus quam

* Claudicat versus, ut et mox 78. Edit. Pat.

- Δεύτερον μέγαν κονεσταύλον ἀξίαν,
 Τρίτον σεβαστὸν τὸν πρῶτον, ἐπὶ τούτοις
 Κοσμεῖ τε λαμπρῶς ὁ πιγκέρνης τὴν τάξιν.
 35 Ὁ παρακοιμώμενος σφενδόνης πέμπτος.
 Ὁ παρακοιμώμενος ἄλλος κοιτῶνος.
 Ὁ μέγας βαβουλος ἔπεται τούτῳ,
 Τρίτην τε πληροὶ τάξιν κουροπαλάτης.
 Εἰσέρχεται δὲ βεστιαρίτης πρῶτος
 40 Εἰς οἶκον βασιλέως, ὡς ἔθος, πράξων,
 Δομέστικος δεύτερος ὁ τῆς τραπέζης.
 Ἄλλος ἐπ' αὐτῆς μετ' αὐτὸν τεταγμένος.
 Καὶ τὴν γενικὴν λογοθέτην εἰσὶρα,
 Ἐἶτα παππῖαν εἰσιόντα τὸν μέγαν,
 45 Σὺν τούτοις τὸν ἑπαρχον, καλύπτρα ξίην.
 Ἐβδομος δρουγγάριος τῆς βίγλας μέγας,
 Καὶ δὴ μετ' αὐτὸν ἑταιριάρχης μέγας.
 Ὁ λογοθέτων μετ' αὐτὸν τοῖς τοῦ δρόμου,
 Ἐἶτα χαρτωλάριος ἀξίαν μέγας,
 50 217 Ἐἶτα μετ' αὐτὸν μουσικὸς ἐπιστάτω,
 Βασιλικὸς ὁ πρῶτιστος τοῦ σεκρέτου.
 Ὅρα καὶ στρατοῦ τὸν καλὸν ἐπιστάτην,
 Τῶν τε πλωτῶν δρουγγάριον τὸν μέγαν.
 Ἰδοὺ καὶ σχολῶν ὁ δομέστικος ἦξει,
 55 Καὶ τὸν τῆς αὐλῆς πριμμικῆριον δρα.
 Καὶ πρωτοσπαθάριος λαμπρὸς εἰσίστω,
 Ἄρχων τε μέγας καὶ τζαούσιος μέγας,
 Δήμου τε πραιτωρ, ὁ τατῆς αὐλῆς τε.
 Ὁ τῶν οικιακῶν λογοθέτης ἐρχέτω,
 60 Καὶ τῶν λόγων (λογιστῶν!) ὁ μέγας συνεισίτω.
 Ὅρα καὶ σκουτάριον ἐκ τῆς ἀσπίδος
 Τῆς βασιλικῆς λαχόντα τὴν ἀξίαν.
 Πρῶτος μετ' αὐτὸν τῶν κυνηγῶν ἐκρίθη.
 Ἄλλος ἀμυρᾶς ναυαρχῶν ἀνεδείχθη.
 65 Ἰδοὺ βασιλεὶ τὰς δεήσεις προσφέρει,
 Λαλῶν τὴν τιμὴν ἐκ τῶν ἔργων πραπόντως.
 Ἄδνουμιαστὴς ὁ μέγας μοι χαιρέτω.
 Τούτῳ παρεπόμενος οὕτω κοιαιστῶρ,
 Καίσαρων ἀξίωμα λαμπρῶν τῶν πάλοι.
 70 Λογοθέτην δρα μοι κἂν στρατιώταις.
 Ἐξ ἱεράκων ὁ πρῶτος τὴν ἀξίαν.
 Ὁ βῆλου κριτής μετ' αὐτοὺς ἐκυρώθη.
 Διερμηνευτῶν ὁ μέγας προηγείσθω,
 Καὶ τῶν ἀγγελῶν λογοθέτης εἰσίστω,
 75 Καὶ τούτοις ἀκόλουθος σεμνὸς ἐπέσθω,
 Καὶ τῶν ὄρφανῶν ὁ τροφεὺς συνεισίτω,
 Καὶ βασιλικῶν ὁ νοταρίων πρῶτος,
 Φουσατοῦ κριτῆς ἐξετάζων τὰς δίκας.
 Καὶ δὴ μετ' αὐτὸν ἀναμνήσεις προσάγει

superioris utriusque catalogi auctor in palatinis officiiis enumerandis observavit ordinem; eamque mutationem vel metri necessitas vel imperatorum voluntas inducere potuit.

V. 28. Τούτων ἐρυθραῖς. Codinus cap. seq. de pileis officialium.

V. 32. Κονεσταύλωρ. Solus hic auctor ita scribit, et Gallico constabularius proprius accedit. De comite stabuli nos superior, ad Codinum.

V. 40. Εἰς οἶκον βασιλέως. Hoc est in sacrum cubiculum: ille enim cubiculariorum primus.

V. 71. Ἐξ ἱεράκων ὁ πρῶτος. Πρωτοἱερακάρχιος.

80 Σμῶν βασιλεὶ κακλημένος ἐκαθῆεν.
 Ἰδοὺ καὶ δομέστικον τεχνῶν σκόπει.
 Πρωταλλαγάτωρ δεύτερος τὴν ἀξίαν,
 Εἶτα τετάχθω βεστιαρίου τρίτος.
 Μονοκαβάλλων στρατοπεδάρχης οὗτος,
 85 Ἄλλος μουρτάτων, τζαγγατέρων, τζακῶνων.
 Ὅρα προκαθήμενον τὸν τοῦ κοιτῶνος,
 Ἄλλον προκαθήμενον βεστιαρίου.
 Τούτῳ τῆς αὐτῆς ὁ λογιστὴς ἐπέσθω,
 Καὶ διοικητῆς ὁ μέγας συντετάχθω.
 90 Ὁ τῶν βλαχερωῶν προκαθήμενος οὗτος,
 Ἄλλος πρὸ αὐτοῦ μεγάλου καλατίου.
 Ὁ τῶν ἐφῶν δομέστικος θεμάτων.
 Τούτῳ δουτικῶν ὁμότιμος ἐκρίθη.
 Ὁ πρωτοκόμης καὶ μετ' αὐτὸν παππίας,
 95 Ἐταιριάρχης, τῶν ἀλλαγίων ἀρχων,
 Ὁ μουρτατῆς ὁ μέγας ἐπὶ πούτοις,
 Καὶ δὴ σεβαστὸς καὶ δρουγγάριος στόλου.
 Κἂν τοῖς λατοῖς ἀκουάριον ὄρα.
 Ὑπατοί, δικτάτωρες, σὺν τοῖς ταμίαις,
 100 Πατρίκιοι, μάγιστροι, πρόεδροι, πάλοι
 Δορυφόρων ἑπαρχοί, καὶ πραιτωρίων.
218 Ἐγνωμεν λαμπρὸν τὸν Χουμνὸν κωνι-
 [κλειού

Στάειν ἔχοντα μείζονα τῆς προτέρας,
 Καὶ δὴ μετ' αὐτὸν τὸν καλὸν Μετοχλίτην
 105 Λογοθέτην μέγιστον, σοφίας λήξιν,
 Φοροῦντα χρυσὴν ἐρυθρὰν τὴν καλύπτραν,
 Ἦν δῶρον αὐτῷ συνανήχοντι κράτος.
 Ἄναξ ὁ λαμπρὸς παρέσχεν Ἄνδρόνικοις.
 Ταῦτα τὰ λαμπρὰ τῆς κάτω σηπτοιουλίας,
 110 Προεδρίας σχήματα, σμννῆτης, δόξα,
 Ρέων τε πλοῦτος καὶ πηλὸς ἐπηρμένος.
 Κόνις τε τύχης τοῖς πνεύμασιν ἀρθεῖσα.
 Τέλος τάφος τρίπηχυς. Ὡ βίου πλάνη !
 Φιλοσόφων ὕπατος, ῥητόρων πρῶτος,

A 115 Δικαιοφύλαξ σὺν αὐτῷ, νομοφύλαξ,
 Καὶ βασιλικῶν τῶν ἱερέων πρῶτος.
 Πάρεστιν ἀρχῶν ἱερῶν διακόνων,
 Καὶ τῶν μέληθῶν, οἱ πρωτοψάλται δύο,
 Κἂν ταῖς ἑορταῖς λαμπαδηφόρος ἄλλος,
 120 **219** Ἀποστολικῶν ὁ κῆρυξ διδαγμάτων,
 Δομέστικός τε καὶ μαίστωρ τοῦ κλήρου.
 Ταῦταις βασιλεὺς ταῖς τιμαῖς ὑπεξείραξε:
 Πλήρωμα σεπτῶν εὐαγῶς Ἐκκλησίας,
 Ἦν ἀβραγῆ φύλαξον μέχρι τερμάτων,
 125 Ὑψιμέτων ἀναρχε, τοῦ νῦν αἰῶνος.
 Καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς εὐσεβῆ βασιλίδεα,
 Ἦν ὡς κλειῶν σωστικὴν νῦν τοῦ κράτους.
 Ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς κατακλυσμῷ βαρβάρων
 Ἄνωθεν ἐγνώκαμεν ναυπηγηθεῖσαν,
 B 130 Ὑπερέραν τήρησον τῆς καταιγιδος,
 Συμπήλας ὡς οὐρακας αὐτῆς τοῦς κλάδους,
 Καὶ βασιλεὶ βράβευε λαμπρὰς τὰς νίκας,
 Δεικνὺς κατ' ἐθνῶν εὐσθενῆ νικηφόρον.
 Ρίζωσον αὐτὸν ὡς τὸν χαρίτων κλάδον,
 135 Καὶ δεῖξον ἡμῖν καρποφόρον ἐξ ἔργων.
 Ἐκτεινον αὐτῷ τῆς εὐδουλλας φρένας,
 Στένωσον αὐτῷ τῶν ἐναντιῶν θράσος,
 Στόλισον αὐτὸν πορφύρειαις εὐσεβείας,
 Ἄνοιξον ἡμῖν τὰς πύρας εἰρήνης πύλας,
 140 Πλάτυνον αὐτῷ τὴν ἀρχὴν τοῖς τροπαίοις,
 Οἷς καὶ φανεῖν κοσμηδὸς αὐτοκράτωρ.
 Ὁ πατρ:άρχης σὺν ἡμῖν ταῦτα λέγει,
 Κάμπτων εὐσεβῶς τῷ δεσποτῇ τοῦς πόθους,
 Καὶ νυκτὸς αὐτῷ τὰς εὐχὰς ἀναφέρων,
 C 145 Αἶς νυκτὸς ἀγλὺν Ταρταρικῆς καὶ σκότος
 Ἐλάσας ἡμῖν ἀνταντῆχει φωσφόρος
 Ἀκτίνας λαμπρὰς ὡς λευκῆς τῆς αἰθρίας
 Εἰς πάντα κοινῆς τῆς εἰρήνης τὸν κόσμον.]

Mirum est Codinum patricii nullam mentionem fecisse, cum posterioris Græciz omnia monumenta

V. 101. Δορυφόρων ἑπαρχοί καὶ πραιτωρίων. Non hic urbis, qui nuper laudatus est καλύπτρα ἐν τῇ cen pileo peregrino ornatus, sed alius qui prætorianorum militum, δορυφόρων, ac ipsius prætorii præferti intelligitur, sicut aliis vocibus ὁπάτων, δικτατέρων, ταμιῶν, πατρικίων, μαγίστρων antiqua consulum, dictatorum, quæstorum, patriciorum, magistrorum dignitates et officia capimus. Πρόεδρος tamen antiquam originem non sibi vindicat, quem unum primum a Joanne Tzemisce statim sub ejus vitæ principio Cedrenus refert, μήπω πρότερον ὄντος ἀξιώματος. Administrandæ reipublicæ consors fuit, ut ex Cedreno in Tzemisce colligo et ex his Zonaræ verbis, ubi de Joanne Logotheta et Constantino Lichade proedris ambobus laudes occurrunt in Monomacho, illius quidem, Ἐφ' ᾧ δὴ τῶν κοινῶν πραγμάτων διοίκησιν ὁ βασιλεὺς ἐποίησατο ἦν μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν βασιλικῶν διοικήσεων πρώην, περὶ τὰς πολιτικὰς οἰκονομίας ἀκριβέστατος istius vero cum μεθιστᾷ ὁ βασιλεὺς Ἀρχοῦδην τῆς τῶν κοινῶν διοικήσεως, ἀνετίσταξε δὲ Ἰωάννην, καὶ τούτῳ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων ἐγχειρίσει κυβερνήσιν.

V. 102. Τὸν Χουμνόν. Memorant hunc scripta circa secessum Codini caput ad calcem.

V. 104. Μετοχλίτην. Gregoras quam fuisse de illo: uos de ejus pileo in capite sequente.

V. 114. Ῥητόρων πρῶτος. Summa imperatoris

virtus est ut eruditionis copiam inter loquendum discrete possit profundere, et jus unicuique debitum ut facile agnoscere ita constanter reddere sit paratus. Si quid horum natura vel exercitium denegabat, ab aliis quorum eruditione, eloquentia, legum peritia ac justitiæ amore duceretur et sublevaretur, opem mutuari non erubescerat quondam in Oriente imperator. Τῶν φιλοσόφων ὕπατος divinarum humanarumque rerum cognitione instructus eruditionem, ῥητόρων πρῶτος dicendi facilitatem, νομοφύλαξ legum omnium lumen ac ductum, δικαιοφύλαξ denique jus legibus vel nature iudicio agnitu perseveranter custodiendum suggerebat. Hunc ἐπὶ τῶν κρῖσεων dictum reor a Balsamone primis statim verbis Meditati de Incensis, etc.

V. 116. Τῶν ἱερῶν πρῶτος. Cleri palatini hic erat archipresbyter, πρωτοπαπᾶς, πρωτοιερεύς, de quo alibi.

V. 117. Ἀρχων ἱερῶν διακόνων. Cleri ejusdem archidiaconus.

V. 119. Λαμπαδηφόρος. Succentor, et qui facem imperatori præferret, de quo iterum.

V. 120. Ἀποστολικῶν ὁ κῆρυξ διδαγμάτων. Epistolarum Pauli in palatio interpres ac sacer ex ambone præco.

V. 121. Δομέστικός τε καὶ μαίστωρ. Ad regendum, ducendum et componendum in ecclesiis palatinis ceterum.

patriciis plena sint, et πατρικίως seu *patriciatu* A apud Justinianum Novell. 38, et apud Constantinum Manassem in Chronico nomen non tantum nobilitatis, ut apud veteres Romanos et hodie in nonnullis imperii urbibus, ubi qui ex præcipuis familiis genus ducunt vulgo patricii audiunt, sed etiam dignitatis officii et præfecturæ. Dignitatis exempla adfert Meursius in Glossario ex Suida, Procopio et Malcho in Byzanticis. Quæ notione etiam *patricii* nomen accipies, quando audis Pipinam et Carolum Magnum fuisse *patricios* Romanorum. Officii et præfecturæ exemplum est Salomon *magister militiae et patricius Africæ* apud Victorem Tunnu-nensem in Chronico, et Amalys *patricius provinciarum* apud Paulum Diaconum l. III, c. 3 De gestis Longobardorum. Talis itidem *patricius* vel erat vel esse volebat ille quem sibi Romani elegerant, de quo Otho Frisingensis l. VII Chronici c. 31. Meursius in Glossario *patricios* nimis extollit; nam Occidentalibus *patricios Romanorum* fuisse, qui 220 nunc reges appellantur. Quis neget hoc a vero nimis remotum esse? Primum enim Carolus Magnus et alii nominabantur *patricii* Romanorum. An ideo reges Romanorum vel erant vel habebantur? At Carolus Magnus postquam Romanorum imperator creatus et palam promulgatus est, desiit appellari *patricius* Romanorum. Quid tum? an ideo, cum esset *patricius*, rex Romanorum erat? Si quis exteræ nationis *patricius* Venetus crearetur dux Venetus, *patricii* nomen utique omitteret. An ideo antea rex Venetorum fuisse? Alienius a vero est, quod ait idem Glossarii collector, *imperatorem rebus ecclesiasticis tanquam supremum caput præfuisse, et hoc in functione patricium vices ejus egisse*. Ilque probat ex disputatione Gregentii, ubi dicit Erban Judæum baptismi undis jam ablutum, creatum esse a rege Homeritarum ὀπαρχήτορα, qui Meursio est *vicarius regis*, tanquam supremi in rebus ecclesiasticis *capitis*. Sed Meursius hic nimis aperte *anglizat*: ut enim Angli regem suum veluti supremum Ecclesie caput venerantur, ha et Batavi suum magistratum ad idem cælmen evehere incipiunt, ut planum sit cum ex aliis novatoribus, tum ex Hugone Grotio in *Pietate Ordinum Hollandiæ*: in quo tamen a puro Calvinismo et Puritanismo humane quantum D

ut ita loquar, *capitaneatu* socium attribuerunt. GRETS.

CAPUT IV.

Explicantur obscura quædam vocabula ex capite 3.

P. 13. Σκιάδιον, quod et ακιάδιον, ad verbum est *umbella* seu *umbraculum, tegamen capitis*, breviter *pileus*, quo nomine in versione præcipue usus sum. GRETS.

Ibid. [Cranium solum coronat et leviter adumbrat τὸ καλούμενον ακιάδιον, qua de causa non *umbellam*, seu carens protuberantia in frontem oris, sed *pileolum* ex æquo (si modicum tamen conum, licet modicum, appinxeris) caput ambientem, mihi potiori jure sonat; quemque δλομάργαρον hic auctor vocat, Theophanes prius καμηλαύκιον διάλιθον dixit, Totilæque Gothorum regi detractum a Narsete Polim ad Justinianum 221 missum in ejus Vita narravit. Eaque, qua descripsi, figura ακιάδιον δλομάργαρον Gregoræ et Chalcoandylî nonnulli editi codices demonstrant: eademque, si gemmarum grandine conspergerentur, usitatum sibi καμηλαύκιον Græci recentiores repræsentarent, et cum Σείδα ακιάδιον δπερ ἡμεῖς καμηλαύκιον λέγομεν indubitanter asseverarent. Forsan igitur, ut Totilæ καμηλαύκιον διάλιθον in caput recepit Justinianus, ita ab eo proprium sibi fecere posteri Græcorum principes ακιάδιον δλομάργαρον, quo imperatores ipsos nunquam redimitos in picturis et numismatibus conspicias. Et diadema non absimile a Constantino inventum in his Cedreni verbis adnotabis: Φασὶ δὲ αὐτὸν πρῶτον πάντων τῶν βασιλέων διαδήματι χρῆσασθαι καὶ μαργαρίταις καὶ ἄλλοις λίθοις περιεργότερον κοσμηθῆναι. GOAR.]

Aer sciadii seu *pilei* est umbo, *der sturm*. Junius ubique vertit *replum*. Aliam insuper notionem habet ὁ ἀήρ, significat enim velum seu tegumentum, quo sancta teguntur. Liturgia S. Chrysostomi: Ὁ δὲ ἑραυὸς ἄρας τὸν ἀέρα ἐπιτίθει τῷ ἀριστερῷ ὤμῳ τοῦ διακόνου. Εἶτα ἀποτίθει τὰ καλύμματα ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τοῦ ἁγίου δίσκου καὶ τοῦ ἁγίου ποτηρίου, τὸν δὲ ἀέρα λαβὼν ἀπὸ τῶν ὤμων τοῦ διακόνου καὶ θυμιάσας αὐτὸν ἐπισκεπάζει δι' αὐτοῦ τὰ ἅγια. GRETS.

Ibid. [Aerem hic verberant et ventos sequuntur cum Meursio, qui ἀέρα sudarium liturgicum, *pilei umbræ* vel *replum* interpretantur. Sensum assequetur qui doctissimi Allatii mentem sequetur, et ex eo, mihi rescribit ille, quod despotæ nomen exaratum gerit, ἀέρα ακιάδιου cingulum, *zonam* seu *mittam* frontem proxime ambientem, referre conjiciet. Rationem, si arrisura sit incertus, proferam. Aer liturgicus, si Germanum patriarcham docentem audias, velum majus est sacris donis in altari superpositus, ejusque alis et ambitu, seu aere vel æthere orbis inferior, illa circumquaque teguntur; parique ratione *pilei aer* cingulum est ei circumpositum, gestantis caput coronatum ejusque nomen per universi sine circumquaque spar-

surum; quamvis eadem voce *replum* illud in despotæ pileo anterioribus præcinctis, prout iconibus concili Florentini acta nonnulla representantibus se per hocce opus (ed. Lupar.) sparsis ex antiquis exemplaribus pingitur, adlubitum significari. GOAR.]

P. 13. *Χρυσοκλαβαρικόν*. Junius et hic et alibi sæpius edit *χρυσοκλαβάρικα*, et aureas virgulas interpretatur. Sed lectio nostra recta est; nam *chrysoclavarium* idem est quod *chrysoclavus* seu *chrysoclavata*, vox Anastasio Bibliothecario in pontificibus toties usurpata; vel si mere Latinam dictionem velis, *auriclavus* seu *auriclavatus*. Erant *clavi aurei* in vestibis segmenta quædam in formam clavorum efficta, ornatus gratia vestibibus adjecta. GRETS.

Ibid. [Sit idem licet *χρυσοκλαβαρικόν* quod *chrysoclavus* vel *chrysoclavatus*, vox Anastasio Bibliothecario in pontificibus multoties usurpata: cum alia tamen mere Latina dictione *auriclavus* seu *auriclavatus*, sono quamvis vicina, nullam in sensus proprietate societatem inii. Erant enim *clavi aurei* in vestibibus segmenta quædam in formam *clavorum* efficta, ornatus gratia vestibibus adjecta: *χρυσοκλαβαρικόν* vero non *clavatum* modo sed varium, et quodcumque opus est filis aureis phrygionis arte in subjecto serico vel panno ductis depictum; unde phrygionem *χρυσοκλαβαριστήν*, vel cum Theophane *χρυσοκλαβάριον* (ἀνήφθη, inquit, μέρος τοῦ ἐργασίου τῶν χρυσοκλαβαρίων, *phrygionum officina pars combusta est*) neoterica Græcia vocat. Correctius tamen cum Regiis 222 aliisque nonnullis exemplaribus *χρυσοκλαβαριστήν* diceret, ob *χρυσοκλαβάρους* sive *χρυσοκλαβαρικάς*, quibus auro ludit figuras, quæ ἰματίῳ receptæ φύλλοις καὶ κλάδοις πεποικιλμένον, *foliis et ramunculis varium reddunt et distinctum*. Πίζας ob implexa ac acu ludenda variis tramitibus ducta ramalia scribet numerus sequens tertius. Quot enim *ramis aureis*, qua rectis qua contortis, hic discriminatis et divisis, ibi simul collectis, nunc enascentibus, alibi truncatis vel jucunde desinentibus, pingit ac variat materiam? Hic autem non *clavos*, sed characteres aureos, gerentis nomen exprimentes, in ima pilei ora, si lubet, adnotabis exaratos. GOAR.]

Ibid. *Συρματίων* *umbriatum*, a *syrmate*; quo nomine intelligo utrinque dependentia ex sciadio seu pileo quasi reticula seu funiculos; quos, si lubet, oculis inspicere poteris in tribus imaginibus imperatorum, quæ visuntur initio Nicephori Gregoræ ex editione Basileensi 1562. Non absimilis est effigies, quam nobis Turco-Græcia representat. *Χρυσοκλαβαρικόν*, *συρματίων*, ut non referantur cum Junio ad voculam *ὀνόματα*, sed ad ipsum sciadion. GRETS.

Ibid. [Σύρμα ἢ ἢ minus quam *pilei reticula* seu *funiculos* refert, ut ab eo pileus ipse noscatur *umbriatus*: rectius cum Græcia hodierna interpretaberis *aurum ductile*, *aurum*, inquam, in *fila solida tractum*, or *truit*, *fil d'or*. Solidum dixi, hoc est

nondum molis tusum, exindeque serico filo superinductum. *Συρματίων* itaque opus est auro in fila solida ducto compositum vel pictum, quale despotæ nomen in ejus pileo phrygionica manu delinæatur. GOAR.]

Ibid. *Tuosta*. Ita legit Junius, et *apicem* interpretatur, quo nomine intelligit *superiore* *sciadi partem*, in *comum assurgentem fastigiatam*; deducitque voculam *ταστία*, παρὰ τὸ τείνειν, a *tendendo*. In altero codice Bavarico legitur disjunctim *τὰ σετὰ*, in neutro genere: et ita legendum puto 1. quia subditur in neutro genere *τὰ σετὰ οἶα καὶ τὰ βασιλικὰ*: et infra: *Ὁ ἀήρ καὶ τὰ σετὰ, εἶα καὶ τὰ τοῦ δεσπότης*. Signum ergo est et id quod antecedit, nempe *τὰ σετὰ*, neutrius generis esse. 2. Quia *τὰ σετὰ* Junii a *τείνω* pro extensione genere feminino prorsus ignota et inusitata est. Quid sit *τάστια*, omnes norunt: quid *ταστία*, per Junium nemo novit; tametsi ingenue fateor me compertum non habere quid *τὰ σετὰ* significant. Quocirca in versione Græcam dictionem retinui, donec viri docti vel veram significantiam eruant vel Codino veram lectionem restituant. GRETS.

Ibid. [Promerebor mihi Gretserum Ahatil comes, et veram τῶν σετῶν significantiam eruam. Σετὰ sunt longi unius fere palmi margaritarum tractus, circa despotæ aures e pileo penduli. Sic fora e pontificum mitris, funes reticulati e cardinalium pileis, inaures ipsæ ex auribus pendentes *σετὰ*, sunt, *mobilia*, *tremula pendulaque ornamenta*, ἀπὸ τοῦ σετείν. Ekleim in patriarchæ pileo Thurogræcia nuncupat *καμηλαυκλάβα, pilei manubria vel ansas*. GOAR.]

Ib. *Κόμβος* est *nodus*. Compositum ἐπικόμβια, de quo infra, sunt segmenta panni, quibus involvi solent nummi aurei, argentei, ærei, quæ etiam κόμβοι appellantur. Hinc κομβολύτης, βαλαντιοτόμος. Usurpatur quoque κόμπος pro κόμβος. Quamvis κόμπος interdum idem est quod *commodus*. Mauricius apud Rigaltium: Καλὸν δὲ ἐστὶ 223 τένας κατὰ τὸ σχῆμα τῶν Ἀδάρων ἢ Τοῦρκων γενέσθαι, ὅτι καὶ κομπὰ καὶ χρειώδεις εἶσιν. GRETS.

Ibid. [Τοῦ κόμβου. Non quemlibet *nodum*, vel eum solum, vox κόμβος menti objicit. Hic vero solius imperatoris coronæ gemmeum *apicem* vel eminentem in ea *globulum*, quo despotæ pileus non insignitur, refert. GOAR.]

Ibid. Illud πλὴν τῶν φοινίκων seu φοινικίων vertit Junius *exceptis læniis*, et in schollis explicans quid sint læniæ, ait esse *vittas oblongas, quibus tanquam loris partes apicis commissæ et suturæ obtectæ sunt*. Ego et hic et infra malo *palmulis*. Apud Capitolinum in Gordianis est *palmata tunica et toga picta*. GRETS.

Ibid. [Fructus, non folia *palmorum*, in hac dictione legendi. Dactylos hodierna Græcia vocat *φοινίκια*: illi vero in uvæ morem, granis tamen longius dissitis ac magis pendulis, e trunci vertice, qua rami nascuntur, pendent. Ab arboris ad imperato-

ris verticem translatis oculis sertum gemmeum, A cassidi vel ejus stemmati eminens, vel ad dextram aurem volitantis instar plumæ affixum, φοίνικας vel φοινίκια vocitabis, quæi gemmeos capitis vel coronæ botros. Ita scribit Gemmeus Coresius : id testantur antiqua Græcorum imperatorum numismata. GOAR.]

Ibid. Ροῦχον τοῦ δεσπότης sive βουχλον est ipsissima Germanorum vocula *rock*. Nicetas in Andronico l. II : Φοροῦντα βουχλον σχιστὸν μέχρι καὶ τῶν γονάτων. Helgaldus in vita regis Roberti: *Exuens se vestimento purpureo, quod lingua rustica dicitur rocus*. Hinc etiam *rochetum* vox sæpius obvia in libris ritualibus, præsertim Romanis. Inde etiam βουχαρίον *vestiarium*, vox nostro quoque Codino usurpata. GRETS.

Ibid. [Despotæ βουχλον hujusmodi sive λιάτιον, si imperatorio non assimilis est formæ, σάκκος in secuturis dicitur, tunica nimirum e villosa serico nullis plicis conspicua, sed circa pectus et lumbos strictior, paulo latior circa pedes, totum corpus ambiens. Ut illam, clade in bello accepta, tristis a se abjecerit Joannes despotæ Michaelis Palæologus frater, narrat Gregoras v ult. GOAR.]

Ib. Πίζας et στρατηλατίκια, interpretatur Junius *laciniae et lemniscos militares*. GRETS.

Ibid. [Regiam Sandionysiæ abbatiam eo fine profectus ut Manuelis imperatoris Helenæ imperatricis, Joannis imperii collegæ, Theodori despotæ, Andronici αὐθεντοπούλου Palæologorum eo nis S. Dionysii operum, quod Manuel prædictus coætaneo sibi Christianissimo Francorum regi donavit, expressas ad vivum effigies, vultus, stemmata, gestus, vestes, vestium colores, formam, ornamenta conspicerem attentius et observarem, perspecta coccinea despotæ tunica ligataque ad collum ejusdem coloris chlamyde, cujus dextra pars in dextrum humerum revolvitur, in tunica (ea talaris est ad sacci modum) ramos aureos animadverti depictos, chlamydemque Phrygio aureoque opere respersam totam, per spatia quædam in orbem relicta bicipitibus aquilis auro pariter expressis in ea fulgentibus. An aurea ramalia *radicum* instar per vestem, nullis tamen aquilis ornata, serpentina βίζας, aquilis vero primæva Romanorum *signa militaria* στρατηλατίκια vocarem, dubius primum hæsi. Sensu mentisque dubietate æque docto ac mihi benevolæ Cyrillo Campanæ Chiensis detecta, dubium ille probato sensu depulit. Tu, lector, eruditi 224 Græcique viri auctoritate laudata, lacinias lemniscosque militares antiquis Romanis relinques, et in recentiore Græcarum vestium usu non nisi quod oculus cernit et ratio suadet adnotabis. GOAR.]

Ibid. Ταμπήριον pro ταμπάριον sive ταβδάριον, ut μαμπάριον, μαππάριον, ὀμφάκιον, ὀφφάκιον, Italicum *tabarro, penula, chlamys*. GRETS.

[Ταμπάρριον, *chlamys imperatoria* ad pedes desuens, militaris nonnunquam et brevior. Nicetas in Manuele Comneno, l. IV: Τῆ μὲν χλαμύδι τοῦ σώμα-

τος περιεβλεψε τὸν λόγον. Cujus alia lectio inter varias scribit τῷ μὲν ταμπάριον τοῦ σώματος περιεβλεψε τὸν λόγον. Ut gereretur vel corpus ambiret, hæc alia scriptoris ejusdem verba declarant l. III : Χλαμύδα ἡσθημένους ἀστασιότεραν περὶ τὸν δεξιὸν ὤμον περιουμένην, καὶ ἀφίσταν ἐλευθέραν τὴν χεῖρα κατὰ τὸ πρόπτερον. Ubi vero ταμπάριον vice ταμπάριον vel ταβδάριον legendum putat Meursius nullo auctore, nugatur. GOAR.]

Junius in Codino confundit *margaritas* cum *margellis*, et id quod ex *margellis* constat, cum illo quod constat ex *margaritis*, cum tamen laud exiguo discrimine distent. Nam *margella* significat 1) corallium lapidem, 2) florem seu herbam anagallidem, quæ rubore corallium mentitur, Gallice *morgelline* B seu *morgellina*, quasi morsus gallinæ. *Ægineta* κοραλλίαν appellat. 3) Id quod florem et lapidem corallium imitatur. 4) Omnis generis pretiosa et discoloria assumpta vestibus superaddi solita. Μαργέλιον sæpe idem significat quod *margella*. Aliquando *margellium* est *limbra* seu *limbus* ex *margella* seu corallio. Moschopolus: Λῶμα τὸ ἀπ' ἀκροῦ τινὸς ἐκτεταμένον καὶ ὀλονεὶ ὄριζον αὐτὸ, ὡς τὸ κοινῶς λεγόμενον μαργέλιον. Λωμάτιον, *partula limbra*, *partus limbus seu limbulus*. Porro a λῶμα τὸ λωμάτιον natum videtur Germanicum *som, saum, fimbria*, λ in S mutato. Balsamon ad 27 canonem Trullanum: Ἄλλὰ τὰ πολυτελῆ χρυσοῦφανα ἐπιδήματα τὰ δημοτικῶς λεγόμενα μαργέλλια, γράμματα καὶ ἀντίπανα, καὶ τὰ ἐκ κογχυλῆς πορφυρίζοντα λιάτια.

C *Grammata et antipana*, quasi panni pannis oppositi, et *purpurea vestimenta*. Puto legendum γάμματα pro γράμματα : nam *vestes gammatae* notæ sunt apud Græcos, et in Balsamonis meleta de patriarcharum privilegiis habes στιχάριον διὰ γαμμάτων. Idem Balsamon ad canonem 16 concilii septimi, quod est secundum Nicænum, οὕτως τινὰ ἐπερόχρα ἐπιδήματα προσέθεσαν ἐν τοῖς ἀκροῖς τῶν λιατίων ἤγουν μαργέλλια. Ubi doctissimus vir Gentianus Hervetus ad marginem notat : Μαργέλια (sic enim scribit) puto dictum esse a Græcis, *corrupta dictione, quasi marginalia*. Cui conjecturæ quid verisimilitudinem conciliet, nihil video præter nominum quamdam similitudinem ; et quia in *margellis* et *margellis* versamur, Cedreni locum in Michaeli Stratiotico imperatore ascribamus et explicemus. Τὸ τε γὰρ λεγόμενον στρατήγιον ἀνακαθαίρεσθαι ἐκέλευσε, καὶ τὰς τῶν πολιτῶν κεφαλὰς σκέπασθαι, μὴ διὰ γραμμάτων ὡς νῦν, ἀλλὰ διὰ μαργελλογράμμων ὀθονίων ἐκ βύσσου πορφυρᾶς ἐξυφασμένων. *Jussit* (idem Stratioticus) *expurgari strategium, etc., et capita civium legi 225 non literatis pileis, ut nunc moris est, sed margella fimbrialis linteis ex bysso purpurea testis*. Quem locum interpres Cedreni se non capere ingenue confitetur, et sane difficilis est ; quem planiorem reddidit illa Meursii emendatio, μαργελλογράμμων pro μεγαλογράμμων. Ego libenter pro διὰ γραμμάτων legerem διὰ γαμμάτων : nam ut vestes olium

gammatae, sic et tegumenta capitis *gammata* fuisse a tribunal causam refero. Illi si vulgari Græcorum lingua sententiam enuntiant, primum νόκκινον, secundum δέξυ sancient vocandum; suffragabunturque Hieronymus Germanus et Simon Portius in lexicis Græcobarbaris. Decipit itaque Junii testimonium a Gretsero probatum, ubi ait: Τὸ δέξυ vim intendendi habet. GOAR.]

P. 13. [A *marginis*, dictione Latina, μαργέλλιον derivant Græci, nec eorallii pretium vel margellinæ venustatem attendunt (prout Meursius, et qui eum exscribunt, comminiscuntur), ut ea voce vestis limbum et assummentum quodcuque discolor vel auro textum, panno superadditum, expriment. Id ipsæmet a Gretsero post Meursium exscriptæ auctoritates evincunt.] GOAR.

Ibid. Κάλυται, *caligæ*, ex Latino *calceus* magis quam *caliga*. Et sumitur hic non pro *calceis*, sed pro *braccis*: nam *calcei* jam sequuntur. *Caligæ* tamen nomen etiam calceum militarem significat. Hinc βουλή καλιγῶν, *senatus caligarum* seu *caligatus*, apud Dionem, l. XLVIII, scomma in senatum, quod *caligis* sive *calceis* militaribus uteretur. Sic *caliga* sumitur ab interprete nostro Act. XII: *Calcea te caligas tuas*. Græce ὑποδησαι τὰ σανδάλιά σου, *subliga sandalia tua*. GRÆTS.

Ibid. [Nusquam *calceus* Latinus, vix *caliga* item Latinus, imo certissime Italicorum *calze* vocem κάλυται Græcis dedere. Nec *braccas* itaque, minus *calceos*, sed vel *caligas* ad suram usque ascendentes vel integras ocreas significat. Usus loquendi recentior sensum allatum probat, confirmantque in vulgaribus lexicis Hieronymus Germanus et Simon Portius, qui licet κάλυται communiori pronuntiationi calamum exæquantur scribant (substituunt enim hodierni ρ vice λ, et ἤρθεν, non ἤλθεν, ἄρμυρόν, non ἄλμυρόν proferunt), usui tamen et sensui reddita, hic Latina voce *subligata*, illo Italica *calze*, *calcette*, suis calculis attestantur. GOAR.]

Ibid. Διβολέα. Vocabulum hoc aliquoties apud Codinum legitur. Διβολέος idem quod διπλοῦς. Pro quo veteres διβολος, ut διβολος χλαίνα. Junius, διβολέα ὑποδήματα, *bilices calcei*, et διβολος, *bilix*, id est *ornatus bicoloris licio*. Sed tu dic διβολέος, seu διβολέα, quoties apud Codinum occurrit, nihil aliud esse quam *bicolor* seu *duplicis coloris*. GRÆTS.

Ibid. [Διβολέα quoties occurret apud Codinum, non uno modo intellige, sed *bicolorem vestem*, v. g. cujus pars media coloris unius, alterius est altera, qualem plerumque scabini urbium gerunt in Galliis; vel cujus pannus exterior hujus, subductus alterius est coloris; vel quæ demum in versicolores tæniis est secta, et ex eis fasciata et contexta, pro Helvetiorum more. GOAR.]

Ibid. Χρώματος δέξυος, id est, *rubentissimi*, inquit Junius: δέξυ enim vim intendendi habet. Hinc in codice est oxyblatta, *purpura exquisitiore luminis*.

226 *Ibid.* Num cæcutiant Junius et sequaces, qui discrimen inter colores ponere nequeant? Alius est enim purpureus vel ut commentarium scribit *rubentissimus* color, alius *violaceus*. Ad baphiorum

tribunal causam refero. Illi si vulgari Græcorum lingua sententiam enuntiant, primum νόκκινον, secundum δέξυ sancient vocandum; suffragabunturque Hieronymus Germanus et Simon Portius in lexicis Græcobarbaris. Decipit itaque Junii testimonium a Gretsero probatum, ubi ait: Τὸ δέξυ vim intendendi habet. GOAR.]

Ib. Μουζάκιον est *mosaicum, musivum opus*: erant ergo calcei isti picti quasi de musivo, quia punctulis versicoloribus interstincti erant. Recentiores Græci μουσιούν καὶ διὰ μουσίων καλλωπίζειν dicunt. Et ut hic habes ὑποδήματα μουζάκια, sic apud Trebellium Polionem in Tetr. Jun. est *corona picturata de museo*. GRÆTS.

Ibid. Mirus tessellator Meursius, qui musivo opere calceos absque compositis vendit. At non compositos, inquit alius, sed pictos quasi de musivo, seu punctulis versicoloribus interstinctos. Rectius omnino fictos dixisset. Quid igitur ὑποδήματα μουζάκια? Genus Saracenicæ calceamenti, cujus usus a Græcis peregrinos mores facile imitantibus erat jam Codini tempore in curiam CP. in vectus, crepidisque tibialium more seu levior ac mollior cotburnus solet immitti. GOAR.

Ib. Πτερνιστήριον. Forte legendum *περνιστήριον*, a recto *περνιστήρ*. GRÆTS.

[Πτερνιστήριον retinenda lectio, nec *περνιστήριον* substituenda: gaudet enim Græci neutris hujusmodi a masculinis derivatis. Sic dicunt φοίνικας et φοινίκια, χείρας et χέρια, πόδες et πόδια, etc. GOAR.]

Ib. Sella equi sive ephippium (v. Meursium. GOAR.); ἱερομάχιον, et tegmen sudori cavendo et ab equis arcendo. GRÆTS.

P. 14. [Cur Meursius stragulam ephippio substratam ad prohibendum equi sudorem τὸ ἱερομάχιον exponat, non video: qui namque depictæ in ea effluiscent aquilæ? Clarius certe nitent in aliis e sella pendentibus ornamentis, quæ propius exsudentem equum attingunt et ejus extergunt sudorem. GOAR.]

Margellium hic est segmentum diversi coloris, sellæ ante et retro insertum. Errat Junius, cum verba ista καὶ εἰς τὰ τέσσαρα μέρη sejungit a proximè antecedentibus; itaque vertit, vel potius pervertit, *ad quatuor vero latera sagmatum sudatorii habens etiam textum e margaritis ante et pone*, etc. GRÆTS.

Ibid. Κοπριτόριον vox vere Latina, *coopertorium*. Plinius *cooperculum* dixit. Errat Junius, qui *κοπριτούριον* edidit vertitque *postilenam*. Viri docti, inquit Glossarium, *πιστάρουν κοπριτούριον esse Græcam vocem, παρὰ τῆς κόπρου καὶ οὐράς, sed analogia repugnat: tunc enim κοπριτούριον foret. Itaque non est quod fimocaudium interpretentur et postilenam esse dicant*. Hæc spicula in Junium directe directa sunt, a professore Leidensi in professorem olim Leidensem. GRÆTS.

[Meursius *coopertorium*, et ex Plinio *cooperculum*

Latine reddidit. Latine magis simul ac Græce dixisset *ephippianum stragulum*.

Ibid. [Σελάλας. Duobus a *Mearsia* vocis *εκάλας* notatis sensibus, *scala* nimirum et *scabie*, tertius *stapedis* tum ex præsentī tum ex alio 227 Leonis Grammatici loco addendus : Τοῦ ποδὸς κρατηθέντος ἐν τῇ σκάλα θρονηθεὶς ὁ ἵππος. GOAR.]

Ibid. Κεφαλαρία sive κεφάλρον *freni* pars, quæ auribus circumdatur, quæ aurea dicebatur veteribus Latinis, teste Fosto, ab aure utique, non ab auro, sicut pars inferior freni dicitur *ore* ab ore. GRÆTS.

Ibid. [Mearsius : *Freni* pars quæ auribus circumdatur. Clarius ego : *frontale* vel *capistrum*. Pari verbo scripsit prius Nicetas in Manuele, l. v, Προμετωπίδιον. Ἀλλ' ἦν ἄρᾶν, inquit ille, τῶν ἵππων αὐτῶν διαδήματα μαχαλιστήρας προφανόντων, καὶ προκειμένων προμετωπίδια καὶ προστερνίδια τῶν βλημάτων ἱρῦματα. Alia loci ejusdem vulgaris locutio : Τὰ ἔλογα αὐτῶν ἄρματομένα μετὰ κεφαλαρίων καὶ σαγισμάτων λωρικαιῶν. In eandem mentem nestravorat Simocatta κεφάλρον : Κοσμεῖται μὲν ἵππος κεφαλαρίοις τε καὶ θώρηξι. GOAR.]

Ib. Ἀπῆρῳρηται φοροῦντα. Mendum manifestum. Sed quomodo emendandum? Nam legendam φοῦτα? Ita aliquando suspicabar, præsertim cum infra, ubi de pileo et insignibus magni interpretis agitur, Junius ediditit φοῦταν ἱρῳθράν : In summitate habet exiguam pupam rubram. In indice interpretatur Junius puellam. Quæ lectio etiam applicanda videtur illi loco c. 5 : Μετὰ τῶν φοροῦντων. Junius cum equis agminatibus, et in indice τὰ φοροῦντα equi agminales. At quid si et hic φοῦτῶν? Cum ornamentis et phaleris? Accedit Glossarium Isidori, cui ornamenta camelorum et phaleræ sunt *buda*, exiguo sane a vocabulo *phuta* discrimine. Sed legendum et hic et alibi τούφα (idem τὰ τούφια seu τούφια). Est autem τούφα *parvulum flammulium*. Manricus Strateg. II, 2 : Κασσίδας ἐχούσας τούφια μικρά. Idem: Μικρά τούφια κατὰ τῶν ὀπισθελίων καὶ ἀντελίων τῶν ἵππων. Idem: Τούφια εἰς τὰς ὀπισθελίνας; τέσσαρα. Eadem ferme Leo Imperator Constituit. vi, ubi præterea requirit κορυφάθην τοῦ ἵππου τούφιν (sic, enim legendum esse patet ex Mauricio apud Rigaltium v. τούφια) in vertice equi flammulam, alteram ὀπογένειον, sub mento. Ex his facile erit vertere et explicare loca Codini : nam is quem præ manibus habemus, sic reddi debet, In fronte ad auream freni pendet tupa seu flammula. Et ille alter, pro φοροῦντων, μετὰ τῶν τούφῶν, cum flammulis et aliis ornamentis equestribus. Valeat Junius cum suis equis agminatibus. Tertio loco similiter medicinam facies, si substituas μικράν τούφῶν ἱρῳθράν, exiguam tupham seu parvulam flammulam purpuream, Juniumque cum sua parva pupa et puella facessere jubetas.

Sollicitat Rigaltius alium locum Curopalatae nostri, c. 17, ubi bis τούφια editur et legitur. Mallet ipse τούφια. Reclamat Glossarium, Male, inquit,

τούφια et τούφῶν hoc loco substituturo tentant vini docti, id est Rigaltius; in quo judicio Glossarii libenter acquiesco. GRÆTS.

Ib. [Τούφα alia hominis, alia equi. Illa tiare est et capitis velamen, hæc apex, serica panicula, crista plumatilis vel gemma. De priura Zenaras in Basilio Porphyrogenito : Τίτρη ταντωθεὶς ὀρθία, ἦν τούφαν καλεῖ ὁ θεμιώδης καὶ πολλὸς ἄνθρωπος, τύπον, εἶμαι, φνομασμένην 228 ὡς τετοφῶσθαι ποισῶσαν τοὺς ταύτην ἀναδομένους. Leo Grammaticus : Ἐπεσαν ἡ χρῆσι τούφα Ἰουστινιανοῦ τοῦ λεγομένου Ἀδουστῆως. De secunda Rigaltius : Τούφῶν λόφος. Simon Portius : Ἀθήλη κολοφῶν, φούντα, pannicula, apex. Idem vero sensu tenes, sive τούφαν sive φοῦνταν vel φοῦταν dicas; cujus testes sunt varias lectiones, tum nostræ eo quem tractamus loco, tum Juniane a Gretsero citatæ. GOAR.]

Ibid. Μετὰ φοινίκων, cum ramis palmæ, inquit Junius, hoc est, segmenta inspersa habebat efformata instar ramorum palmæ. GRÆTS.

Ib. [Κόμπωσιν nodum gemmeum concipe, gemmam nempe luculentiorē, quæ velut è trunco, panniculæ φοινίκῶν rami prodeunt. Κόμβος sive κόμπος nodum vel globulum sonat, κομπῶν globulos committo velut in fibulas. Κομπολόγι globulorum series est, precaria corona. Κόμπωσις globuli commissura. GOAR.]

Ib. Τέντα seu τένδα a Latino tentorium est, et hoc a tendo. Vox in Tacticis Leonis frequens. Etsi autem certum est τένταν esse. alicubi tentorium, an tamen hic sit, anceps sententiæ hæreo. Quid enim hoc loco tentorium, ubi de pileis, vestitu et ornatu equestri officianum palatinorum agitur? Ego admodum inclino ut per τένταν seu τένδαν intelligatur id quod Gerinani vocant den sattelbogen a tenendo; quia eques partem illam prominentiorem ephippii manibus tenere solet. Si quis tamen in tentorio persistere velit, cum eo abest ut pugnem. Junius vertit tholum. GRÆTS.

[Τέντα tentorium est indubie; nec modo vestes et pileum, sed et cuncta despote insignia connexaque dignitati symbola textus enarrat. Nicetas in Manuele, l. VIII : Σκηνήν ἐγκαρσίως διατέμνει. Alia lectio, σχίζει τὴν τένταν ἀγκαρσίως. Idem in Joanne Commeno : Τὰς τέντας αὐτῶν ἐκεῖ ἐστησαν. Ab his diversa Rigaltius. GOAR.]

Ibid. Ἀστόκουλα, id est, ætol. Græcorum recentiorum est terminatio πουλος et πουλον et πουλος, nihil præterea significans, inquit Junius : sic ex nomine ἄρχων fit ἀρχοντόπουλος, ex nomine καὶς παιδῶπουλος, ex αὐθέντης αὐθεντόπουλος, ex Τούρχος Τουρχόπουλος, ex Francus Francopus, etc. Etsi autem verum sit terminationem istam plerumque nihil significationi addere, interdum tamen videtur habere vim minuendi, ut in ἀρχοντόπουλον, quando puerum seu ephibum honorarium significat; quæ notione sæpe occurrit apud Codinum (c. 6) : non enim tunc significat principem seu virum primarium, ut simplex vocabulum ἄρχων, sed puerum, et quidem

ὄσπερ, qui sine ulla pilee vel capitis tegumento in palatio versatur. Apud nonnullos Germanos *Peter* (*Petrus*) est *Petermann*; ubi adjectio *illa* *manni* nihil penitus ad significationem adiecit, quia idem prorsus est quod *Peter*. Forte autem legendum ἀποτοπῶλον γέμουσε ἐρυθρῶν. ΓΑΕΤΣ.

Ibid. [Vocis πῶλος adimnioulo nonnullis diminutivis formandis utatur hodierni, in locum ω substituta ου diphthongo, ut nuper in voce κερνισέλουρον vice κερνιστάλωρον animadvertere fas fuit. Sic κομητόπουλον Cedrenus, ὠρολογόπουλον doctissimū Allatius, ἀρχοντόπουλον in sequentibus Codinus scripsere, ut *filios comitis, exiguum et comprehendiosum diuinale, puerum nobilem* exprimerent.

Ibid. Ἐπὶ κεφαλῆς ἔτι νῶος ὄν. Vide capitis sequentis notam primam. GOAR.]

229 *Ibid.* Καβαλλικῆ, vox a Latino *caballus* ficta, frequens in hoc opere. Additur explicatio, ἥως ἱεπεύη, quales barbararum dictionum explanationes multæ occurrunt in Codino; ut paulo ante κάμκο; ἥως παδίον. Nec scio num sint ab auctore an a librariis. Ἦως recentioris Græciæ noscitur est, pro ἤ. Primis verbis hujus numeri forte aptior scriptura esset: Πεζεῦσι δὲ δεσπότης, ἂν ᾧ ἂν τόπος προετῆξαι τοῦτο δὲ βασιλεὺς. ΓΑΕΤΣ.

Ib. Σκαρῶνικον. Junius *pallam* vertit vel *laxam et fluentem togam*; ejusque vocabuli natalia ab Assyriis repetit. Ego nomen Græcum retinendum censeo, tam hic quam alibi, tam in his quam in aliis id genus vocabulis, quando nullum Latinum supplet quod vim satis exprimat. Forte *scaramicum* est a *Sarra*, hoc est Tyro. Sidonius; vin. 6: *Sarranis ebria fucis*. Ubi Savo: *Sarranis*, id est Tyriis: Tyros enim insula prius *Sarra* dicta. Servius et Festi Epitomastes. Unde *Sarranum ostrum* Virgilio. Sed en fulmen a Glossario Græcob. Apud Codinum male semper σκαρῶνικον legitur: restituo ubique σκαράμυχον. Obtemperarem, nisi consensus mss. codicum me retraheret: nam neque Junius in suis neque ego in Bavaricis et Lautheriano hoc σκαράμυχον reperimus. Uterque Bavaricus præfert quidem σκαρῶνικον, facili lapsu librarii x omissentis: sed quid σκαρῶνικον ad σκαράμυχον? ΓΑΕΤΣ.

[Σκαρῶνικον. Cum de illo frequentior occurreret sermo, commodius infra declarabitur. Vide interim quartam ab hac notam, cui titulus καβάδιον.

Ibid. [Χρυσοχολεῖον. Sensum percipe: nec illitum modo, sed et aure solido conflatis monillis asseres circumfessum et distinctum despotæ σκαρῶνικου λιθάρια namque, qui non uniones, sed lapilli sunt pretiosos, non nisi opere solide concreto, cujus χρυσοχός est auctor, includi possunt et delineri, ac demum externæ vestī, quævis σκαρῶνικον est, per varia spatia respergi et consui. Sandionysiæ codex palmarem limbum gemmis et lapillis, ut apparet, varium ejus vestī appingit.

Ibid. [Λιθάρια. Vide degenerantes in barbarlem voces has, λιθάρια, μαργαριτάρια, et, de quibus

A nuper, χαλινάρια. Paucæ sunt ex imminense, quem tamet recensens, numero. GOAR.]

Ib. Καβάδιον. Scribitur etiam καβάδης, καβάδιον, καβάδιον. Junius interpretatur *tunicam honoratam et puram*. Sed Græcum retineamus. Glossarium, v. κάμβα, dicit καβάδιον esse diminutivum a κάμβα vel κάμβα: utrumque enim Græciæ usurari, sicut μαμπάριον, et μαμπάριον, ταμπάριον, et ταμπάριον. Forte tamen existet qui a *Cabbade* roge Persarum originem τοῦ καβάδιου petat, cum *scaramicum cabbadium et phaceolium* ab Assyriis a Græcos venerint, ut infra ex Codino discemus c. 6; probabile est formari καβάδιον a Latino *cappa*. Infra quid sit καβάδιον explicatur addita hæc exegesi καβάδιον ἥως τὸ ἐπάνω ἐνδυμα πάντων. ΓΑΕΤΣ.

[Occurrerit nonnulli uno β μεινιτιμ, καβάδιον, vel etiam extrema syllaba pro corrupto loquendi usu truncatum, καβάδι. Quid sit exponit Portius in Lexico: καβάδι τήθιννα, τήθενος, σάγος. Duplicem in familiari sermone observavi tunicam, internam et externam. 230 Illa brevior est et auram lamit, sinibus caret et plicis, globis sua mole conspurcatis colligatur ad imum usque pectus, corpus astringit, et zona præcingitur, sub qua crurum motus limbo oris interioribus assutos et subductus manifestat. Hæc (quæ σκαρῶνικον est) longior ad talos desluit, aperta geritur et cingulo libera, sinuosa non est, priore licet amplior; unde et latioribus rotisque manleis, si expandatur, crucis formam exhibet: qua de causa sacerdotum tunicam, seu senatoriam et procerum propriam, laudat Simeon Thessalonice episcopus lib. De Sacram.: Σταροῦ δὲ τύπου ἐπέχει τῷ μήκει καὶ τοῖς μανικίοις. Ταῦτα οὖν τὰ ἱμάτια κοινὰ πάνσι, κα', ὡς φασίν, ἐκ βασιλικῆς δωρεᾶς, εἰς τιμὴν ἱερουσύνης, δεῖ καὶ συγκλητικῶν ταῦτα ἐνδύσονται. Primam quæ milites docet laudat Tzetzes Chilliad. 2: Ἐσθημα ἐνυδλίων, στρατιωτῶν τειχῆμα, Ὅπερ καβάδης; λέγεται ἀπὸ Καβάδου Πέρσος. Verum in *cabadem* hunc Romanum sagum degem-rasse autumo. Ab Assyriis ad curiam CP. transisse scribet auctor inferus c. 6 ad calcem; quod de externo, cum a Romanis usibus alieno, dictum lubens amplector: a *cappa* vero (quod alii comu-niscuntur), barbara Latinnæm voce nuncupatum, a forma siquidem abhorret, ne risum moveat, nullus affirmet. GOAR.]

Καβάδιον despotæ est ἐξύ. Ut intelligas quid sit color ἐξύς, audi quid Casaubonus ex Turnebo scribat ad illud Trebellii Pollionis: *Chlamydes veri luminis limbatas duas*. Lumen non est coloris nomen, sed affectus, qui sequitur colores intensiores. Purpuram veri lumen appellat *elaram* Lampridius in Diadumeno, in Alexandro Severo *clarissimam*. Vopiscus in Carino lumen purpuræ elegantior verbo expressit, cum *lineas micantes purpura* dixit. Græci qui purius locuti sunt, veri luminis colores dicunt ἐξῆς, posterior ætas ἀληθινούς, unde obtinuit ut ἀληθινά appellarentur omnia purpurea propter præstantiam sacri muricis. Apud Balsamonem

in Photianum Nomocanonem habes ἀληθινὰ ὑποδήματα, *calceamenta purpurea et veri luminis*, de quibus etiam Corippus laud. Iustini II, 104. GRÆTS.

P. 14. [Iterum falso *veri luminis* sive *splendidissimi ruboris* luto dictio δέξις iubeitur. Itane unus duarum dictionum, quas ἡ particula disjunctiva discriminat, colligitur sensus? qui pertinacius asseuerit, colores ipsos inspiciat. In ms. Tiliiani limine imperatoris effigies rubrum ostentat vestimentum, in Sandionysiaco violaceum. Utrobique ejusdem est principis, Manuelis nimirum: violaceum itaque sicut et purpureum sibi assumit imperator. At despota, de quo sermo, et imperatoris communis est cabalis ornatus, τὸ βούχον αὐτοῦ ὡς περ καὶ τὸ βασιλικόν: ita nuper auctor. Joannis Col'legæ præter hæc effigies, sicut et paterna Manuelis imperatoris, cui astat, violaceam vestem ostentat in laudato S. Dionysii ms. Ergo despota καβάδιον δέξις ἡ ἐρυθρὸν: *Cabades*, inquam, *violaceus aut purpureus*.

Ib. [Τοῦ Καίσαρος ἐπὶ τῶν ἰσοπέτων ζητεῖται. Reperitur ille Cæsaris habitus a Barda in publico solemnique processu ad ecclesiam die festo gestatus apud Leonem Grammaticum in Michaelē Theophili F.: Βάρδα δὲ τοῦ Καίσαρος ἐν τῇ προελύσει διερχομένου μετὰ σακαραμαγγίου δέξις. Est vero σακαραμάγγιον tunica Persica auro intexta, eadem cum scaranieo, de quo inferius auctor. Suggestit propterea Cæsari eidem Philotheus amicus: Αὐριον, ὦ δέσποτα, περιβαλοῦ τὸν χρυσοπαρικόν σου χιτωνίσκον, καὶ ἔσθητι τοὺς ἐχθροὺς σου. Ἄπὸ προσώπου σου φύζονται. Τοῦ ἡλίου δὲ ἀνατελλαντος ἴσκιον ἐπιθάς παραγένετο πρὸς τὴν κόρτην τοῦ βασιλέως μετὰ στολῆς λαμπρῆς. Vocem κόρτην tentorium hic indicare demonstrabimus alibi.

231 *Ibid.* [Γαμβρῶν. Non *generos* modo, sed et *leviros* et *uxorum fratres*, qui et ἀνδράδελφοί et γυναικάδελφοί, Græci vocant γαμβρούς. Monitus semel sexcenta reperit apud eorum historicos et jurisconsultos testimonia.

P. 15. [Χρυσοκόκκινα. Auro nimirum rubroque serico distincta, sive simul texta sive acu pingente adlita. GOAL.]

Ibid. Nota cruces in pileis generorum imperatoriorum, et quidem non ex qualicumque materia, sed ex margaritis confectas. Ut placet hic mos nostris stauromachis? GRÆTS.

[Cruces quinque circiter gemmis conflatas, et ad circuli (qualis et Gallorum comitum) caput ambientis quatuor partes, frontem nimirum, utramque aurem et occiput, circumpositas.

Ib. [Γύρους. Tænia intellige frontem circumcingentem, nuper circulum dictam, et oræ pilei junctam, sive illi penitus agglutinetur, sive ex parte superiori nonnihil dissideat; quam propterea Gregoras I. v, κατὰ τὴν κάτω καὶ κοίτην ἐπιφάνειαν κοκλίσκον χρυσοειδίαν vocat. Vide notam in sequens caput ad p. 19.

Ib. [Ἡεράρσαι. Nec cæruleus nec viridis est ἡ-

ράνεος color, sed mediüs, qui subviridis et perri folio similis, prasinus et glaucus, *vert de mer*. Ita me usus et cum baphiariis Græcis colloquium edocuit. Hinc quia in utrumque declinat, scribit uno loco Simon Portius: *Glaucus πράσινος, γλαυκός*, in alio γερανίδς (corrupta pronuntiatio est, ἡεράνεος vice) κυάνεος, γλαυκός: *cæsius, cyaneus, tenet color*. De glauco et cæsie colore ulvæ salicique persimili Antonius Thylesius Lazaro Baiffo adjunctus; de veneto, quem Hispanice *verde de la mar* exponit, Calepinus.

Ib. [Τιμήσας σθαστοκράτορας. De quo ipse Cantaczenus, IV, 5.

Ib. [Ἐχорта ἀετοῦς συρμαστῆρους. Talem depingit Gregoras, IV, I, in cuius κυανοῖς πεδίλοις καὶ χρυσοῦφελς ἐνηρμίζοντο ἀετοί.

Ib. [Ἐλς ἀβρα κόκκιρον. Ita ut in plano seu scutulo rubeo aureæ depictæ forent aquillæ, quæ deinceps glaucis aureis assuerentur; et dictio ἀήρ idem hic indicet quod in superioribus κάμπος ἦως πεδίων, παννι versicoloribus figuris insigniti *planties, le fond d'une broderie ou d'une estoffe à ramage*, a figura in umbonem desinentis penitus distincta. GOAL.]

Ib. Junius κῶνος, ego ὁμοίως ex duobus Bavaricis codicibus: quæ scriptura germana est.

Ib. Χαρτάριον, χαρτίον scutulum quadratum. Junius verit̄ *quadrarias tesseras*, atque corruptum ex Italico et Gallico *quartiers*. GRÆTS.

[Χαρτάρια scutula posse dici probo, *quadrota* Jugiter infitior. Χαρτάριον enim *bractea* est, *lamina, scutulum* quacumque figura conformatum, alteri rei ornatus ergo superponendum. GOAL.]

Chartæ plumbeæ apud Anastasium in Sergio et Gregorio III sunt tegulæ plumbeæ, quibus ædificia tecta. Itaque nihil ad χαρτάριον et χαρτίον nostrum facere videntur. Mox lego cum cod. Boico disjunctim μετὰ βαφήν. In altero est καταγραφὴν. Forte hic etiam disjunctim κατὰ γραφήν scribendum erit, si forte cui magis placeat γραφή quam βαφή. GRÆTS.

Ibid. [Κατὰ βαφήν. Lecto tot in exemplaribus inter se collatis reperta retinenda: saturis utraque velut deformitatem secum ferentibus ornatus addi consuevit.

232 *Ibid.* [Τετραστύλιον. Videtur esse augustius et ornatius aliquod fastigium, ad aliquam aulæ palatii partem quatuor columnis in sublime erectum, ad quod, qui equites aulam ex privilegio penetrare poterant, equis in terram se demittere regiæ majestatis colendæ gratia compellebantur. GOAL.]

Ib. Lege παζεύει κάκιστος κατ' ἀναλογίαν τοῦ τέπου τετραπέλου. Ambulat et illuc ob rationem propter quam ad Tetrastylum ambulat; nimirum ob honorem imperatoris, qui illic præsens est. GRÆTS.

P. 16. [Τοῦ κοκρετορίου καὶ τοῦ ἐκάνω σκεπιον. Ehippiarium stragulum et aliud superius tegumen sunt diversa, quod unum nempe majus altero, vel unum pacis tempore sit ornamentum, aliud in bello sit equi munimen.

Ib. Πεζούσι. Id est, in terram ex equo desilit, ut pedes incedat. GOAR.]

Ib. Αἰθεντόπουλος. Quonquam Glossarium interpretatur herum minorem, quasi adjectio illa decerpit aliquid de significatione, id tamen perpetuum non est, ut supra ad p. 14, notabamus.

Ib. Μᾶς et σᾶς, pro μου et σου sunt barbaræ Græciæ suaveolentes flosculi. GRETS.

[Vere nasutus etiam barbaræ Græciæ voces μᾶ; et σᾶς non μου et σου, sed ἡμῶν et ὑμῶν vice odorabitur usurpari. Aliis autem a nominativo ἡμᾶς et ὑμᾶς nos et vos cāsibus cunctis deserviunt, mutilatisque per aphæresim ἡμᾶς et ὑμᾶς relinquuntur; simulque vides τοῦ σύ minus anomalum esse plurale ὑμᾶς quam ὑμᾶς, ac ideo suaveolentes barbaræ Græciæ flosculos, nullo pretii eorum delectu facto, non esse temere proterendos. GOAR.]

Ib. Αὐθεντής dominus. Hinc αὐθεντεῖν, αὐθεντεῖσθαι, αὐθεντεῖν, authenticum reddere, auctoritatem, vim et robur addere, ut valeat et rejici non possit. Et cui non sunt auditæ Justiniani Authenticæ, quas ipse Νεαράς, hoc est Novellas, indigitavit? Authenticæ Scripturæ sacræ omnium ore teruntur.

Græci nunc ἀφένδης scribunt et pronuntiant, et corruptius adhuc εφένδι. Transiit utraque vox ad Turcas: nam illis ἀφένδι vel εφένδι in usu est, teste Leuclavio in Onomastico Musulmannico. Ἀφένδρα domina. Dousa in Itinerario Cpolitano: Nisi Græcos interdum vino deposueris, nisi Græco more πολυχρονιάσης, ἀφένδι, exclamaveris, oleum et operam perdidideris. Hinc αὐθεντία dominatio. GRETS.

CAPUT V.

Explicationes et observationes circa reliquorum procerum aulicorum insignia, quæ Codinus capite 4 exsequitur.

P. 17. [Τὸ σκιάδιον. Capitis tegimen honoratius et aulæ proceribus concessum σκιάδιον vocat auctor cum Jure GR. p. 186, Nicetas πῖλον et κάλυμμα, Gregoras καλύπτραν. Formam hic depingit ultimis historiæ suæ verbis: Περί γε μὴν τῆς ἐπὶ κεφαλῆς καλύπτρας ἐπὶ τῶν μὲν πρότερον βασιλέων εἶδος τοὺς μὲν χρῶμα προδεθηκότας ἐν τοῖς βασιλείοις χρῆσθαι καλύπτραις πυραμίδος μὲν ἔχούσαις σχῆμα, σφηκίως 233 δ' ἐνδύμασι κατὰ τὸ ἀνάλογον ἐκάστω ἀξίωμα καλυπτομένας, ὅσοι δ' ἐν ἡλικίᾳ, τοὺτους δὲ πάντας καθάπαξ ἀκαλύπτρον ἔχειν τὴν κεφαλῆν. Unde cum ad ærhebi ætatem processit, tunc tantum despons per morem fas est tecto capite in palatio cerui: puer enim non nisi aperto versatur, ait auctor capite superiore: Ἐπὶ κεφαλῆς ἔτι νέος μὲν ὢν ὁ δεσπότης φορεῖ ἐν τῷ παλατίῳ οὐδέν. Pilei descriptionem a Gregora formam dixerat olim Nicetas Andronici l. 11 a barbaris acceptam: Πῖλον βαρβαρικὸν τῇ κεφαλῇ περιθέμενος, ὃς εἰς ὄψιν λήγων πυραμίδι εἰκασταί. Proprius tamen et familiaris ita redditus est, ut non forma, sed materiæ colorumque ejus varietate senator quilibet et aulicus mi-

nister dignitatem spectantium oculis manifestaret; qua ratione Nicetas idem in Alexio Manuelis F. συγκλητικῶς ἐξουραμένον τῆς κεφαλῆς κάλυμμα, pro magnatum (συγκλητικοί enim non senatores modo, sed et proceres cuncti dicuntur) et officiorum varietate variis coloribus et materia diversa componi ex assuetudine affirmavit. Logothetæ pilei descriptionem nota inferior ad p. 19 exhibebit. GOAR.]

Ibid. Κλαπτῶν Junius ubique vertit aquamentum, exque Arabia et Syria canubula accessit. Ridicule prorsus, quia est vox mere Latina, clavatum seu clavatus, κατὰ τὸ κλάπος sive κλάδος, clavus. Hinc χρυσόκλαβα et χρυσοκλαδαρικά, chrysoclava seu auriclava, de quibus jam supra ad p. 5. Viri docti, inquit Glossarium, id est Junius, putant esse vocem Arabum et Syrorum, quæ mere Latina est, et aliter interpretantur quam debebant. Quam benevole transfert ad plures quod solius Junii est! et quam amice hic et sibi gravissimos ejus lapsus tangit! ubique quod Junius deliravit, hoc viri docti fecerunt. GRETS.

[Κλαπτῶν. Duplex flum aureum, unum ductile porumque, quasi solidum; aliud ductile quidem, sed molis tatum et pressum, serica fila circumvestit. Primum σύρμα est, or trait, secundum κλαπτῶν setæ circumpositum, or filé. GOAR.]

Ib. Δικανίκιον, κατὰ τὸ δίκη, passim occurrit apud Codinum. Junius ubique vertit sceptrum judicialia. Potest vox ipsa Græca retineri; potest dicanicium simpliciter verti sceptrum. Aliquando cum de patriarchis et episcopis sermo est, ut p. 103, rectius redderetur pedum. In Turcograciæ vocatur δεκανίκιον (ulsi sit typographicus error) p. 15, ubi de Gennadio patriarcha et imperatore Turcico: Ἰδίας χερσὶ δέδωκεν αὐτῷ δεκανίκιον πολλοῦ ἄξιον, ἦτοι βάβδον ἀργυρᾶν περιεχρυσωμένην, ὠρατᾶν. In scripto quodam Græco-Barbaro l. 11 Tureo-Græciæ vocatur δικανίκη. Ποιμαντικὴν βάβδον vocat Gregoras l. vi. GRETS.

Ibid. [Ἀπὸ τῆς δίκης, a justitia vox delecta justitiæ quoque et potestatis in alios exercenda symbolum quodcumque significat. Hoc in rege sceptrum est, in pontifice pedum pastorale, in abbate baculus, in regio ministro calamus, bacillus, clava: cunctis istis exprimentis vox δικανίκιον propria est; et Latine redditur commodius virga vel baculus quam sceptrum. Scribitur et δεκανίκιον et δικανίχι dictio a priori truseata: non δικανίκη, ut barbære Meursius. Simon Portius δικανίχι: βάβδος, βάκτρον, βακτηρία, ξύλον, baculus. Consecratus, inquam, baculus, qualem caduceatorum nostri gerebant primitus, de quo Gregorius Turon. vii, 53: Misit Gundobaldus duos legatos ad regem cum virgine consecratis, juxta ritum Francorum, ut scilicet non contingerentur ab ullo; qualem 234 etiam gerunt marscaleci, regius dapifer, prætoriani immunes, apparitores, etc. GOAR.]

P. 17. Pro κόμβων Junius eodem sensu κόμπων. GRETS.

[Κόμβος et κόμβυλος situ, non natura, differunt. A velut nodus et ramus. Clarius. Calamus nodis interstinctus variis compingitur fistulis (statulas voco eas et singulas calami partes nodis divisas eisdemque ad invicem connexas): eas κομβύλους recentiores Græci vocant, nodos autem κόμβους; sive κόμπους. Simon Portius in Lexico Græcobarbaro κομβύλι (κομβύλιον, κόμβυλος) καλάμι, κόλαρος, δόναξ, calamus. Et κόμπος, δεσμός, ἄμμα, κόμβος, ὄζος, nodus, nexus, commissura. Ex calami tamen ad nodum necessitudine unum alterius vice substitui iustitias non sero. Hic nihilominus, ubi varia tribuantur utrisque, promissive non sumenda benevolus lector advertet; ac in δικανυκίαις, de quibus sermo, quod in pontificum viatorumque hæcibus, spatia singula κομβύλους, globos singulos spatia dividentes κόμβους ab auctore vocatos recordabitur.

Ibid. [Ἰνδοκοπήτων. Vice Ἰνδοκοπήτων, nisi tibi ἐγκοπίας simul et ἐγκόπου laboriosæ, subtilis et artificiosæ cælituræ sensum degenerans in barbariam vox Ἰνδοκοπήτος representat.

Id. [Ἐδο σκαράνικα. Solum Georgio Codino vox usurpata, solum Georgio Cotesio nota, hoc pacto mihi exponitur in rescriptis. Σκαράνικον vestimenti genus est non uno panno continui, ut nec uno colore conspici, cuius exterior species rubra, lanitum et per lora divisa, candidam interiorem subductam sese venuste proferre et velut salubrem educere permittit; qua de causa cum ἰσχάρας, *craticula* piscibus instalandis idonea, formam imitatur, vel colorem sublimem residentem σκαρίζων *ebullire* evocat, σκαράνικον nomen potuit promereri. Hæc ille, qui etiam ignoti exemplaris Nicetæ locum subiungit: Ἐχεν ἰμάτιον σχιστὸν μέχρι τῶν γονάτων. Huc ego refero στολάς σοληνωτάς, *canaliculatas vestes*, a Cedreno in Tiberio memoratas, de quibus eisdem Regia non obscure in posterioribus notis; eodemque loci revocare confido Anδρονίκι ἀμπροχόνη ἐς γλυκὸν ἀμυγδαλίη καταβαίνουσαν, de qua Nicetas in eodem, l. II. An demum σκαράνικον idem sit quod σκαραμάγγιον? Adhuc Meursius, negat Gretserus. Utrumque amplector: mentem enim Mihi teneo, rationem tamen cum Gretsero exhibito. Quis enim cum Meursio exemplaria ubique erant ita corrupta ut σκαραμάγγιον vice repositum fuerit σκαράνικον? Placeat nihilominus illius in hujus degenerasse prolationem, et σκαραμάγγιον Barthe Cæsari a Leone Grammatico ascriptum a Codino capite superiori σκαράνικον Cæsaris sive vocatum. Vide notas in caput quintum. De scaramanagio Lupnelavus in Onomastico: Scaramanagium vox Persica, quæ vestem pluviam significat, hoc est eam quæ pluvii aut hiemis tempestatibus cæteris superinjici solet.

Id. [Ἐπιτομικὸς τῶν βασιλέων. Imagines imperatorum rarius in foris posita, in urbibus adoratur, quam in acie delata. Domesticus itaque ut imperialium exercituum moderator supremus, et viva ipsius, ut inferius exponetur, in castris imago, ut

potestatis particeps, animi conscius, factorem collega, suscepti ab eo propositi fideiisimus et fortissimus exsecutor, sculptam ejus imaginem in pectore gestat, ut προθεὶς τὴν εἰκόνα, Herodiani verbis utor, στεφανός καὶ δίδωναι κακοσημένῃν αὐτός τ' εὐφημήσῃ καὶ τοὺς στρατιώτας ἀξίωσῃ γνωρίσαι καὶ εὐφημῆσαι. Oblata imperatoris imagine coronis et laqueis ornata, primus ipse saevit acclamatiōibus prosequatur et miles agnoscere et votis favere adhortetur. Expropter præfectis, ducibus, comitibus coronatas principum imagines inter præcipuas insignium partes in pilis donatas in imperii Notitia, vestibus affixas ante Justinianae tempora non lego. Angelis hic stipatas video, quos ἀρχιστρατήγου; reor ob communem Græcorum omnium erga eos cultum. Michaelē enim habent in primo vexillo depictam infra c. 6, eidemque olim, scriptore Cedreno, Justinus consecravit ecclesiam: utrique 235 vero Michaeli et Gabrieli, cælestis militiæ principibus, Basilus regiarum ædem posuit τῶν Ἀρχιστρατήγων dictum. De Tzatho, vel ut Cedrenus profert Tzatho, Lazarus rege ad Justinum profecto Theophanes: Ἐγγυη Ταλαθός γυνὸντα Ῥωμαίαν καὶ ἔγγονον ἐμοῦ τοῦ ἀπὸ κουροπαλάτου. Et infra: Προχειρισθεὶς Ταλαθός βασιλεὺς τῶν Λαζῶν, φορέσας στέφανον καὶ χλαμύδα βασιλικὴν ἀσπρὴν ἔχουσαν ταυλὴν χρυσοῦν, ἐν ᾧ ἐκ κεντητοῦ ἐκεχάρακτο ἡ εἰκὼν τοῦ βασιλέως; Ἰουστίνου, καὶ στιχάριον ἄσπρον ἔχον πλουμῖα χρυσοῦ καὶ εἰκόνα τοῦ βασιλέως; τὰ γὰρ ἐλαγγίλια αὐτοῦ ρούβια ἦσαν, ἔχοντα μαργαρίτας Περαικῆ σχήματι ὁμοίω; ἡ ζώνη αὐτοῦ ἦν χρυσοῦ διὰ μαργαρίτων. Cæterum nobilioribus aulæ CP. proceribus viliores ecclesiarum in Galliis ministri licet non mihi censeantur exæquandi, in iis tamen observo bicolorē, de qua nota sequenti, tunicam, δολοῦν σκαράνικον, sancti cuius Ecclesiam ministrant Ἰνδοκοπήτων εἰκόνα ἐμπροσθεν pectori affixam, δικανυκίον ταυδὲν in eorum manibus nodis argenteis calamique diversis conspicuum, σκιάδιον quoque ab aliis diversum; quibus aliud præmissis similis non video. GOAR.]

Ibid. Ἐκ δεξιῶν μέτροι. Junius plane perverse pervertit, mutatis angelis in nuntios: quis enim summus imaginum hostis erat, hanc angelorum imaginibus in scaranico magni domestici gloriam invidit; itaque ex angelis nuntios fecit, quasi proximi ad imperatoris dignitate eum honorem suis nuntiis ac ut vocant *brevegeralis* et *tabellarii* haberent, ut eos sua in veste effligerent et margaritis exornarent. Observa hic morem addendi vestimenti non tantum imaginem imperatoris, sed et sanctorum angelorum. Imo olim vulgo etiam variorum sanctorum et martyrum effigies suis vestibus appingebant, ut ex Asterii Amaseni Honilia quaedam constat. Sacris vestibus sacras imagines addere usitatissimum erat; plurima hujus rei exempla suppeditat Anastasius in Pontificum Vitis. In Leone III: *Fecit in ecclesia doctoris mundi B. Pauli apostoli*

tetravela hol. serica alithina quatuor, et vestem super altare albam chrysoclavam, habentem historiam rancie resurrectionis. Et aliam vestem chrysoclavam, habentem historiam nativitatís Domini et SS. Innocentium. Imo et aliam vestem Tyriam, habentem historiam cæci illuminati et resurrectionem. Idem autem sanctissimus præsul fecit in basilica D. Mariæ ad Præsepe vestem albam chrysoclavam, habentem historiam sanctæ resurrectionis. Sed et aliam vestem in orbiculis chrysoclavis, habentem historias annuntiationis et SS. Joachin et Annæ. Idem de eodem: In titulo Pammachii super altare SS. Joannis et Pauli fecit vestem albam holosericam, ornata in gyro de fundato, habentem historiam Crucifixi, Ascensionis et Pentecostes. GRETS.

Id. [Διβολόρ. De simili bicolore Ducæ tunica sermone habet Nicetas Andronici l. ii: Τὸ σῶμα λεπτήν διχρῶμα συνείχε περι τὴν ἰξὺν καταβαίνοντι, ἔκτοτε δὲ διαιρουμένην διχῆ. Αἷνα lectio ponit φορῶν βούχον αχιστὸν ἔκ χρωμάτων δύο. Revocanda hæc nonnulla ex positis nota superiore ad p. 17.

P. 18. [Τὰ ὑποδήματα τοῦ πανυπερσεβάστου κίτρινα. Ab Andronico Seniore inventa narrat Gregoras, vii, 28: Ἐπατιμάχει δὲ Ἰωάννην εὐθὺς καὶ τῷ τοῦ πανυπερσεβάστου ἀξίωματι, ὃ νῦν καὶ αὐτῷ διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν στοργὴν ἐνδοξότερον ἢ πρότερον εἶχε πολλῶν κατεστήσατο ἐνδύματα γὰρ καὶ πεδίλοις αὐτοῦ, ὅσα τὸν ἴππον αὐτοῦ κοσμεῖ, 236 κίτρινος τοῖς ἀπασί χρήσθαι κεχάρισται, ἰν' ἢ διασημώτατος ἐν τοῖς; περι τὸν βασιλεῖα εὐγενεῖσι.

Ibid. Ὑποδήλιον. Δικανίκιον protovestiarrii aurificio opere χρυσοχοικόν, liquoque viridi ad pigmentum metallo vitrum imitante οὐκὲλιον, ac ideo viride simul ac aureum χρυσοπράσινον.

Ibid. [Τὰ ὑποδήματα αὐτοῦ κρόσινα. Quibus attestatur Nicetas in Alexio Angelo, eidemque protovestiarrii tentorium proprium concedit: Οἱ βάρβαροι τὸ νυκτιφυλακοῦν στρατεύμα τῆ τοῦ πρωτοβασταρίου Ἰωάννου σκηπὴ φούχον ἐπικατέλαβον, ὡς καὶ τοῦτον θορυβηθὲντα ἐξήνασθηνα. Et infra: Τὰ ἐν τῆ σκηπὴ διελόμενοι, ἐν οἷς ἦν καὶ τὰ βατράχια τὸ χρῶμα πέδιλα τοῦ πρωτοβασταρίου, ἄλλη ἐκείνην τὴν νύκτα ἐν μωκείᾳ καὶ γέλωτι τὰ Ῥωμαίων ἐτίθεισαν πράγματα. Idem in Isaacio et Angelo F. Ὁ πρωτοβασταριὸς τὰ τοῖς πολλοῖς ἐτερέχρωμα καθυποδύμενος πέδιλα. GOLA.]

Ibid. Βλάτινον. Cod. Boicus βλάτιον, aliis βλάτιον. Sæpe occurrit in hoc et in aliis posterioris ævi scriptoribus; nec quid sit, facile explicatum est. Prius dicamus quid sit apud Latinos, deinde ad Græcos veniamus. Savaro in idu Sidonii l. ix, epis. 13: Rutilasque veste blattis, id est purpuram. Paulus Diaconus in glossis: blatta genus purpureum vermis. Et l. ix cod. de nuregulis. A qua blattæ tunicæ Capitolino et Yopisco, et blattæ color Isidoro l. xii, c. ult. et l. xiii, c. 18, et blattifer senatus, hoc est purpureus, apud eundem Sidoniam. Venantius Fortunatus, l. ii Epigr. Serica emi nireis agnata est blatta telis. De purpura seu

purpurea veste intelligi debere testis est Eutropius in Nerone, quia quod Suetonius ait, Neronem purpura coccoque suavis nexis piscatum, hoc Eutropius blattis dixit. Apud Lampridiam in Heliogabalo funes blatta et serico intorti. Unde sericoblattæ vestem accipiunt nonnulli eam quæ purpurei coloris est et illis aureis variata l. x, c. de nuregulis, et l. c. Theod. eod. Hæc Browerus noster ad Venantium. Apud Turonensem Histor. Franc. ii, 38 blattæ tunica sine dubio purpurea est. In historia Anastasii de Vitis pontificum, in Paschali, habes crucem de blattin, periclysin de blattin; quæ etiam in Leone III sæpius invenies. Ad distinctionem additur interdum de blattin Byzanteo, de blattin Neapolitano. De Leone III: Fecit vestem chrysoclavam ex blattin Byzanteo, habentem historiam nativitatís et S. Simeonis. Ubi materia a Byzantio nomen sortita innuitur. Quid Græci? Glossarium: Βλάτιον blatta. Actuarium: Βλάτιον Βυζάντιον ὅστουν τῆς βιὸς τῆς κορυφῶρας Blatta Byzantia est os ex naso purpuræ. Sæpe, inquit Glossarium, occurrit apud Codinum, Nicetam, Cedrenum. Sæpe occurrit, fateor: sed num semper eam quam ex Actuario affers, significatione? Quare non exponis quid sit absolute βλάτιον et βλάτιον? Apud Codinum certe non potest esse os nasi purpuræ. Nimirum antiquum tenes: abdita fugis, obvia et vulgaria plerumque sectaris. Theodosius Zygomalas Græcus in epistola quadam Turco-Græciæ inserta p. 99 βλάτια χρυσῶ καὶ ἐξάρματα: ubi Crusius

C *guldine stück und damast.* Alexius Comnenus mittebat ex pacto Henrico IV regi et imperatori III, præter plurimam pecuniam, ἑκατὸν βλάτια, ut 237 scribit Anna Comnena, l. iii Alexiad. Crusius interpretaretur *hundert guldine stück such.* Posses etiam interpretari *centum purpuream vestes.* Apud Codinum nostrum c. 4 habes καβάδρον βλάτιον. Purpuream hic sine ullo incommodo reddere potes. Eodem c. occurrit βλάτιον, ubi dicitur protosebasti pileus esse aurei et prasini coloris, κλήν τὸ σύρμα, οὗ τὸ βλάτιον. Junius, *verumtamen argumate, non autem textu, quia Junio βλάτιον nihil aliud est, quam serice textile.* Quodcirca ubique ubi mentio de blatio, ad textum et texturam confugit. Sed legendum l. e. κλήν τὸ σύρμα, τοῦτο βλάτιον, *excepto argumate: hoc enim purpureum est.* Nam prius scripturæ nullus est sensus. Eodem c. habes λευκὸν βλάτιον. *Albam telam reddit Junius. Malo albam pannum, ut blation generatim sit pannus, sed hoc loco candidus.* Mox ex τῶν συήθως πολιτευομένων βλάτιον, ubi βλάτια generatim vestimentum vertere potes. Sensus enim est: cabbadimæ hujus logothetæ esse unum ex iis vestibus quæ consueto more feruntur. Rursus c. 17, erigitur αναβάθρα, eamque tegunt et ornant διὰ βλάτιον ἐρυθρῶν, *rubris pannis;* ubi iterum βλάτιον pro *panno* usurpatum vides. Junius vertit *bracteis rubras:* sed velis et peripetasmatis anabathræ indvi vestiri que solent, non bracteis et laminis. Alibi p. 102,

D

17, in triclinio imperatoris vestiunt anabathram βασιτῶν κοκκίνω. Junius, *hinc coccino*: sed melius *panno coccineo*. C. 6 tenet imperator manu sinistra βλάτιον κίχιδι τοικός: ubi βλάτιον est *volumen sive involucreum obligatum mantili*. Id ita esse, oculis inspicere potes in tribus imaginibus imperatorum initio Gregoræ, et in nummo Theodosii, quorum tom. III de S. Cruce, 1, 14, vulgavimus. C. 4 habes σιιάδιον βλάτιον διβολέον.

De blatio ita Junius: Βλάτιον, *pef syncopen pro βολάτιον, παρὰ τὸ βάλλειν, est tela seu textilis materia quævis et opus textum, sive unicolor, sive διβολέος, billæ et bicolor, sive τριβολέον, trillæ et tricolor, sive πολύμυτον, multitium atque multicolor. Atque hinc βλάτιος; textilis*. Hæc illè. Sed unde habet iste suum βολάτιον a βάλλειν? Ex quo scriptore? ex quo lexico? ex quo glossario? Multo probabilius dicitur Græcos Latinam vocem *blateam* in suam civitatem ascivisse; vel βλάτιον a πλατύ formasse, ut significet quiddam latum et expansum est. Hinc *blattium* auri, argenti, ferri, chartæ. Nec sat scio an non hæc itidem faciat Germanicum *blatt*, quo significamus *latum et extensum*. Græcis.

[Βλάτινον, *bombycinum*. Βλάτιον autem pannus sericinus, vestis bombycina est, quandoque plara rarsaque, nonnunquam variis figuris delineata, nonnunquam auro intertexta. His locis auro non intelligitur conjugata, Chionixæ in Alexio Comneno, l. III *ἄνω τῶν βλατίων*; nam alia lectio simpliciter habet πλὴν τῶν σερικῶν νημάτων *præter sericas texturas*, id est *bombycinos pannos*; Cedreni in Tiberio tertio: Στολὰς σωληνωτὰς ἀπὸ βλατίου (τὸ γυναικῶν) ὀξέοι; *vestes canaliculatas violaceo serico confectas*; Codini paulo inferiori τὰ συνήθη; πολιτευόμενα βλατία scribentis: inter consuetos autem multitimos vel textos pannos ramos, plures a figuris uidi conspiciuntur. His tamen aliis a Niceta scriptis auro **233** noscitur ornatum et intermistum βλατίον. Βλατία πολλά χρυσᾷ, quæ alia lectio reddidit σερικὰ διαπλεχθέντα χρυσῷ: item μετὰ βλατίων χρυσῶν, alia lectio πέπλοις χρυσοῦφάσι. Ubi legitur ἀμφόδους ἐπίπλοις καὶ τάπησι διακόσμου, alia lectio μετὰ βλατίων χρυσῶν. Insuper τρυφῶσα ἐσθή; quodam loco scribitur, quem alia lectio exponit βλατία χρυσᾷ καὶ ἐξάμιτα καὶ ἕτερα βλατία. De. iique περιπόφυρος πέπλος apud eum memoratur χρυσοῖς βλατίοις καὶ ἐξάμιτοις κατέστικτος. De blatio Meursius nimis jejunæ, Gretserus ad satietatem, adversus Meursium et Junium: nos temperanter, ut eo prolato confestim *purpureum pannum* menti non obijciendum suggereremus.

P. 18. [*Ἐγκοπτοῦς*. Quos nimirum initio capitulis corruptius dixerat *ινεκαπητοῦς*. Vide notam in hoc caput ad p. 17.

Ibid. [Τοῦ δὲ δικανικίου αὐτοῦ. Protostratoris baculum memorat Gregoras, vii, 14: Ὅς καὶ τὴν πρωτοστρατορικὴν παρὰ βασιλέως ὑστερον παρελήφως ἦν βακτηρίαν.

P. 19. [Τοῦ μεγάλου λογοθέτου τὸ σιιάδιον.

Describitur accuratius a Gregora, vi, 1, Muzalonis logothetæ fungentis officio τὸ σιιάδιον. Ἦν δὲ ὁ Μουζάλων τιμὴν τινα ταύτην ἔχων ἐξαιρετον, μόνος τῶν πάλοι τὸ ὅμοιον αὐτῷ προσηληθῶτων ἄξιωμα, καλύπτειν φορεῖν ἐπὶ κεφαλῆς χρυσοκοκκίνω κεκαλυμμένην ἐνδύματι, ὅσον τὸ ἄνω καὶ πρὸς τὴν συραμίδι τῆς ἐπιφανείας σχῆμα, ἐν τούτῳ παραλλήλτουσαν μόνω τοῦ παραπλησίαν εἶναι καθάπαξ τῆ τῶν τοῦ βασιλέως ἐγγόνων, ἔτι μὴ καὶ τὴν κάτω καὶ κοίτην ἐπιφάνειαν εἶχε κυκλικοῖς πεποικιλμένην χρυσοειδέσιν, ἀλλὰ λείαν τελῶς. Conferenda hæc cum dictis hujus et superioris capituli nota prima. Castamonitæ logothetæ inusitata insignia describit Nicetas Isaacii Angelii, l. III: Ἰσοῖδναι γὰρ καὶ φάλαρα ὀξυθαφῆ αὐτῷ ἐνέδωκεν ἔχειν, τοῦ ἱεροῦ σχοινίσματος ὅντι πρότερον, καὶ ἐφεστῆδα τοιαύτην ἐν τῷ ἱκπεύειν κεκτηῆσθαι, καὶ διὰ βαφῆς ὁμοία; ἐπισημαίνεσθαι τοῖς τόμοις τῶν δημοσίων λόγων καὶ τὰ γραμμάτια.

Ib. Βερικοκκόχροον. [Malum Armeniacum Crispinus censet esse *bericoccon*, *arbricot*, vocis allusione deceptus, beta certius in errore abducto fuisset si *arbricoccoli* italicum in mentem revocasset. Favet Democritus Geopon. l. x apud Meursium: Ἀρμενιακόν ἐστὶ τὸ βερικοκκόν. Suffragatur Simon Portius: Βερικωκων (corrupte) *Armeniacum malum*. Ἀρμενιακὸν μῆλον. Obstat Suidas: Κοκκύμηλα εἶδος ὄπωρῶν, τὰ παρ' ἡμῖν λεγόμενα βερικοκκα. Κοκκύμηλα vero sunt pruna, de quibus Dioscorides, 1, 137, vel juxta Matthioli editionem 174. Βερικοκκα itaque pruna, at non quælibet, sed quæ nascuntur in agro Damasceno, δαμασκηνά proprie. Ea vero sunt flammæ coloris in album declinantis, cum ori matura manuque nondum contacta rore nativo et levi picturæ fuco resperguntur ad cutem, et sunt φλογόλουκα, et ut cum baphiariis Græcis loquar, ἀσπροφεσκέτια. Uno verbo ipsa βερικοκκα sunt βερικοκκόχροα μέσα κοκκίνου καὶ λευκοῦ, quæ Geopon. auctor hoc sensu germane vocaverit δαμασκηνά βερικοκκίας.

Ib. [Διαγέλαστον. Nonnulli principis imaginem ut ardentem et serena majestate coruscantem διαγέλαστον vocant. An non verius διαγέλαστον seu risus et lætitiæ in spectantibus causam? utrumque ridentem. Τὸ διαγέλαστον enim ad materiam δελίου, non ad imperatorem βασιλέα referes. At cum ὑποδέλιον pigmentum metallicum sit, quod ὕλιον ἴσοι quæ ob similitudinem cum vitro nuncupatur, διὰ δελίου quæ, quasi διὰ δελίου *ex vitro constatum*, dici potuit, hinc δια- δέλιστον, et ob prolationis affinitatem διαγέλαστον (Portius enim ipse γερμανός vice ἡράνος et γιαιλί vice ὕελί, quod est ὕελιον, scribit) et tandem διαγέλαστον, ut jucundius quoddam et gratias ortum est.

239 P. 20. [Τοῦτο βλατίον. Ni juxta Regium utrumque codicem οὐ τὸ βλατίον reposueris, locus corruptus et sensus perseverat imperfectus.

Ib. Δικανίχιον. [Virgam auream seu proprie insigne gerebat olim cura palatii, qui curapatates

apud Cassiodorum Var. vii 5: *Illud quoque considera, qua gratificatione tracteris, ut aurea virga decoratus inter obsequia numerosa ante pedes regios primus videaris, incedere, vel uti ipso testimonio vicinitatis nostrae agnoscamus tibi palatia commisisse.* At nil mentem occupat aut admirationem movet in principum curiis nisi quod novum, insuetum, aut facile potest oriri ac elabi.

Ib. [*Χρυσόσπρον*.] *Ἄσπρος candidus est Græcis recentioribus; apud quos etiam argenteam moneta[m] quinq[ue] vel sex minorum denariorum pretii ἄσπρον ob candorem dictam audies: ea est quincunx Francicus, un blanc, pièce de monnoye blanche, in quo suave sonans vox Gallica in sensu cum Græca concordiam inquit, et ignaræ mentis asperitatem, ἄσπρον quasi asperum ab asperis characteribus monetæ iustis dictum contententis, arguit.* GOAR.]

P. 21. *Συβαλταρέα subalterna, alternatim, alter sub altero; vox ex Latino vocabulo detorta.* GRÆTS.

[Corrupta vox ἀπὸ τοῦ συμβάλλω *committo, conjungo, commisceo.* Calami ergo baculorum cum quidam tortiles essent, ἐντετυλιγμένοι διὰ σχοινοπλοκίου, adeo ut funium opus imitarentur, alii λείοι læves, ultimi tandem συμβαλλόμενοι ex partibus ad invicem commissis et storearum more textis compositi *συβαλταρέοι, tissus en natte* nuncupantur, qui clarius *συμβαλλωτοί*; quæ vox mere Græca cum *subalternis* vel *alternatim* uno videlicet sub altero positus, nullam ex proposito, sed fortuitam affinitatem nacta est. GOAR.]

Ib. Pro μέγας codex Boicus μαῦρος, quod Græcis nunc est *nigrum.* Hinc Pontus Euxinus appellatur *Maurothalassa, nigrum mare,* Germanice *das schwarze meer.*

Ib. Pro χρυσόλευκον cod. Boicus χρυσάσπρον est enim nunc Græcis *ἄσπρον album, et aspri nummi genus, et ἀσπρίζειν dealbare.*

Ib. Habes hic βλάτιον, ubi manifeste ponitur pro lato spatio seu pro latitudine scaranici: *Das breite, τὸ πλατὺ τοῦ σκαρανίκου.* Ibidem lego χρυσοκλαδαρικὴν *auriclavatum, non χρυσοκλαδάρικον, ut habet Junius, qui cum aureo ramo seu ramusculo cumque pictis heliribus mirifice se oblectat.* Ibidem lego: *Ἐπὶ θρόνου χρυσοῦ ἀναβατοῦ, In throno aureo sublimi, in quem per aliquos gradus ascenditur.* Lectionis vulgatæ aptus sensus reddi nequit. GRÆTS.

Ib. [Substantivum ἀνάβατον *fermentum* est, quod eo turgeat, infletur et ascendat massa. Hinc *azyma, sacrificii ritu Latino celebrati materiam, λιπανάδατα, quibus fermentum deest, vocitavere Græci.* Adjectivum ἀναβατός throno annexum scansilem eum et elevatum, ut ἐν προκύψει, de qua nos alibi, demonstrat. GOAR.]

P. 22. *Ἐπιλώρικον seu ἐπιλούρικον et ἐπιλουρίκον. Viri docti, inquit Glossarium, id est Junius, interpretantur prætextam visitatam loris. Non de-*

bebant; nihil enim aliud est quam superula thoraci superindui solita. Notavit hunc eundem errorem Junii ante Glossarium Græco-Barbarum Rigaltius in suo Glossario Tactico mixobarbaro. Et quamvis, si verbum verbo velis reddere, potius sit *superloricarium,* hoc est ea vestis quæ super lorica[m] induitur, cum λώρικον, 240 λωρίκιον, λωρίκη, λούρικον, λουρίκιον sit ipsissima Latinorum *lorica,* latius tamen nomina hæc hic usurpantur, nimirum absolute pro thorace: neque enim verisimile est, quando proceres in palatio temporibus pacis gestabant epilorica, simul etiam gestasse loricas. Tzetzes in Hesiodum: *Χιτών και φάρός ἐστι τὸ διεσχισμένον ἱμάτιον, ὃ καλοῦμεν ἐπιλώρικον.* Ubi vides ab hoc auctore *epiloricum* vocari vestem discissam; qualis Germanis est *ein Koller.* GRÆTS.

P. 22. [*Ἐλώρικον et λωρίκιον lorica* est, pectoris et dorsi armatura. Theophranes: *Ἐλαβον τὰ λωρίκια καὶ τὰς κασιδὰς αὐτῶν καὶ πάντα τὰ ἄρματα.* *Ἐπιλώρικον militare sagum* est, castrensilis tessaris juxta turmas singulas discriminatum, ut milites internoscant duces, *casaque d'armes.* Armis superinduitur juxta etymum. Leo in Tacticis constit. 6, descriptis armaturæ singulis partibus: *Χρήσιμον ἔχειν ἐπιλώρικα, ὅτε χρεῖα, ἐπενδύμενα.* Pars ejus anterior a posteriore dissita est et libera; ac propterea διεσχισμένον ἱμάτιον vocat Tzetzes in Hesiodum. Describit Nicetas in Manuele, l. vi, regium hujusmodi sagum: *Θεασάμενος δὲ Γαβράς ἦν εἰς στολάδα ὁ βασιλεὺς τὴν χροῖαν χολοβάφινον, οὐκ εὐσύμβολον τὴν χρῶμα τοῦτο, φησὶν, ὃ βασιλεὺς, ἀλλὰ καὶ λαν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ πολέμου ταῖς ἀγαθαῖς τύχαις ἀντιπράττον. Αὐτὸς δ' ἐπὶ τοῖς εἰρημένους βραχὺ καὶ βεβιασμένον μειδιάσας, τὴν ἐπιθωράκιον στολὴν ἀποδὺς ἐκείνῳ δίδωσι πορφύρα καὶ χρυσῷ διτηνησμένην.* At non castrorum tantum et militiæ, verum quoque pacis et curiæ vestimentum est ἐπιλώρικον; unde et quodcumque hujusmodi, si modo scissum est et divisum, tale nomen sortitur. Tzetzes citatus: *Φάρός ἐστι τὸ διεσχισμένον ἱμάτιον, ὃ καλοῦμεν ἐπιλώρικον, καὶ πᾶν τὸ οὕτω διεσχισμένον.* Auctor quoque, cum placet, asserit hic geri. Cum bellicum est tantum et castrorum proprium, κλιβάνον aut κλιβάνιον dictum reperies apud Leonem in Tacticis et Nicetam Græco-barbarum loco superius adducto: *Ἰδὼν δὲ ὁ Γαβράς καὶ τὸ ἐπάνω κλιβάνον, ὃ ὁ βασιλεὺς ἐπάνω τῶν ἀρμάτων αὐτοῦ ἐφόρει.* At de clibano sibi. Cur cæterum auctor ἐπιλούρικον, alii vero ἐπιλώρικον scribant, expositum reperies superioris capituli nota ad p. 14.

Ib. [Τοῦ μεγάλου ἐταιριάρχου. Hunc quoque singulo militari (pretioso utique et conspicuo) domatium suggerit Nicetas in Alexio Manuelis F: *Καὶ τὴν τῆς ἐταιραρχίας ζώνην ἔχειν.*

Ib. [*Χρυσοπέφανον.* Aurei glaucique coloris intermistum. GOAR.]

Ib. *Φακεώλις, et infra e. 6 φακεώλιον, scribitur etiam φακελίον et φακιλίον. Junius ubique vertit*

tlaram. In scholiis tamen verum attigisse videtur, cum ait esse tegmen capitis spectosum, et quasi in fasces complicato linteo, quali hoc tempore Turcae uti solent. Leunclavius in Onomastico: Turbant et tulpant et tulpant, lineam capitis involucrem Turcicum, quod Graeci recentiores φακιλίον dixerunt, veluti fasciolum aut fasciam. Originem videtur habere ab Italica voce fasciolo, ejus et diminutivum fasciolletto utimur: quæ sunt ex fasciola facta. Hæc ille. Junius etiam ab Italicis fazzoletto et fazzoletto deducit. Forsan erit qui repetat originem a Germanico satinetta, pro sudario seu strophiole. Quod autem Codinus dicit phaceolium a Medis acceptum esse, id de re, non de nomine intelligi debet. Purro, ut et hoc obiter notemus, gestamen illud Turcicum, quod Germani vocant turbant, descendere videtur ex legitime illo capitis quod Graeci appellant **241** κορυφάντιον seu κορυφάντιον. Quam facile enim ex eorant nascitur turbant! ΓΑΡΤΑ.

P. 22. [Φακιώλιθα explicant quidem erudite Meursius et pressim ejus vestigia secutus Grotscrus, at non lucido. Lumen eorum dictis adhibeo. Φακιώλις (scribunt alii, φακιόλιον, φακιώλιον, φακιόλιον et φακιάλιον) ætæna est et fascia longior ex lino maximo. Palladius in Lausiaco: Οὐκ ἔθδθην ἐφόρειεν ἐκτὸς φακιάλιου, linteum tulit nullum præter mantile oblongius. Hinc stola candidam collo sacerdotum circumpositam et a pectore pendentem (quam cum pileo, cum Batavus theologus, confundit Meursius) significat apud Germanum in Mystagogia (prave dixit idem Ilist. Eccles.) : Τὸ πετραχλίον ἔστι τὸ φακιώλιον μεθ' οὗ ἐπιφέρειτο ὁ Χριστὸς ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως δεδεμένος καὶ συρόμενος ἐμπροσθεν. Stola sacerdotalis lorum est (funem dicere nequeo) quo vincitur et in anteriora tractus Christus deducebatur. Cidarius tamen sive tlaram capiti impositam, si ab inferiori parte circumcingat et involvat, Turcicum pileum jurda de vulgo dictum componit; ne propterea rogatus a me de phaceolide Goresius Chiensis rescripsit: Φακιώλις tiara est et militium pileus, propriæ, inquam, capitis καλύπτρα, Turcicæ περιαιδής, qua caput velut zona vel cingulo circumcingitur. Argente militum scripsit proprium. Turcorum nomen precoces duplicem habent pileum, hunc paci, illum militum æconomium: ille angustior, latio et sonansquam sine plicis vel panno revoluto, levis et expansus, qui nusquam φακιώλις audiat; strictior et magis brevior hic, at semper in fasces complicato linteo caput involvit. Ex quo illud Achmetis c. 226 a Meursio relatam sic expromes: Ἐάν τις φακιώλιον, εἰρήσει ἀξίωμα στρατηγιῶν μέγιστον, ἀναλόγως τεῦ τῆς ἐκ μήκους κυκλώσεως τοῦ φακιώλιου. majorem nimium, quo pro quæsiuio longius circa caput φακιώλις circumducetur. Pileos et involucre ejusmodi capitis equosui a victoribus Francis, capta Spoli, imposita desit Nicetas circa calcem Historie: Τὰς ἀγυλὰς περιέβρασαν. καὶ τὰς ἔθδονσκεπαί: περιβραγίους καλύπτρας τὰς κορυφαίς τῶν ἐχημάτων περιτιθέντες

καὶ τὰ κατὰ νότου κεχυμένα λευκλίνα τὰς ἱππαιαίς γένουσι ἀυτῶν περιθίζοντες, ἀλλῆ καὶ ἀλλῆ τῆς πδλεως ἐξίππάζοντο. Ex puro lino non fuisse phaceolides, sed auro interto ditatas, conjicio ex ejusdem loci lectione Græcobarbara: Τὰ χρυσοφάν:α σινδόνια, σάβανα καὶ προσώψια. Προσώψιον linteum quadratum est ulnæ cum media longitudinis, a mulieribus lectum ducentibus capiti impositum, tunc senatorum humeris præcipuum ornamentum. GOAA.]

1b. Ἀπρωτοασηκρήτις. Scribitur etiam πρωτοασηκρήτης, πρωτοσηκρήτης, et extra compositionem ἀσηκρήτης, ἀσηκρήτις. Nomen ex Latio in Græciam translatum, dignitatis palatinæ index, et quidem multo majoris quam habeat is quem nos **primum secretarium** seu primum a secretis nominamus. Est enim iste primus in secreto seu senatu (σέκρετον Græci appellant), tam ut locum ubi senatus cogitur, quam ut ipsum cœtum seu concillium senatorum significat. Et σεκρετικοί sunt secretorum ministri, qui **secretariis**, hoc est senatoribus, a manu erant; tametsi secretarius Græcis itidem sæpius est quem Latini hoc nomine denotant, nempe scriba, actarius. Évagr. l. II: Ἀνέγνω Κωνσταντίνος σεκρετάριο: ἀπὸ σχίδου. Illud observatione dignum est, Latinos Græcorum imitatione scripsisse et usurpasse voculam **asecreta**, ut videre est l. IV, c. 19 ejus operis quod Carolo Magno perperam attribuitur; ubi est Leontius **242 asecreta**. Apud Hincmarum, epist. 3, c. 16, habes **asecretis**, quod olim summi cancellarii nomen fuisse ait.

Adiamus et hoc propter cognationem. Σιλεντιάδρης et σιλεντιάδρης crebro occurrit in Græcorum libris, ut et σιλέντιον. Duplices statuit Glossarium, alteros minores, quorum munus fuerit populo silentium indicere, et ut silentium teneretur sedulo curare; alteros majores, quippe senatores: ut enim a secreto dicebantur **secretarii**, sic a silentio **silentiarii** dicebant: nam quia senatores secreta tegere debebant et silere de rebus in senatu actis, ideo **secretarii** et **silentiarii** nomen eis ad hæsit; quamvis **silentium** dicebatur etiam oratio quam in silentio, hoc est in senatu, initio quadragesimæ imperator habebat. Zonaras Leonem phileosophum imperatorem adeo lliactis doloribus vexatum esse commemorat ut nequiverit habere in senatu **περὶ νηστείας τὴν συνήθη διάλεξιν, ἣ καλεῖται σιλέντιον**. Cedrenus: σιλεντίου γενομένου, **congregato senatu**. Miscella historia in Leone: **Silentium contra sanctas ac venerabiles celebravit iconas**. Nec Græci his contenti fuerunt: etiam suas in chartas translatoant hæc mere Latina nomina **senatorum** sive **senatorum, senátor, σινάτωρ, δηνάτωρ**. Vide Glossar. Græco-Barb.

1b. Reipmū nomina **blatens** et **blatina** et **trullæ**, quia aptiora non occurrebant: nam quæ Jamis affert de **tura** et **lora**, non unius assis æstimo; adeo sunt frivola. Codinus **trullæ** nomine intelligit pilei summam partem, qua clauditur et quasi concavo-

ratur : est enim *trulla* seu *trullon* seu *trullus* fornix sive concameratio, ut patet ex Codino l. de Originib. Cpolitianis, ubi agit de trulla Magnæ ecclesiæ constructa a Justiniano et reparata a Justino. Hinc etiam synodus Trullana seu in Trullo, quia habita est in secretario palatii, quod trullatum, ut sic dicam, seu concameratum erat. Verbo *τρουλλοῦσθαι* pro *trullam* aedificare utitur Codinus l. c. GRETS.

[*Τροῦλλαν* sive *τροῦλλαν* et *τροῦλλον* concameratum opus referre nullus ignorat. Eam ob rem pilei quæ clauditur et quasi concameratur, non modo summam partem *τροῦλα* significat, sed totum pileum, qui totus *τροῦλα*; cujus descriptionem satis ample posuimus capitis superioris notis prima et secunda; ἀήρque in secunda memoratus, est qui dicitur in præsentī ἀκρον τοῦ σκιαδίου, γῦρος τῆς *τρούλης*. GOAR.]

P. 23. Variant hic codices Boici, ut notavi olim in notis ad Codinum. Sed res tanti non est; vulgata lectio proba mihi.

P. 24. *Siromasten*. Junius non recte interpretatur *ferream clavam*, ut patet ex c. 25 Numerorum, ubi Scriptura de Phinees : Καὶ λαβὼν σειρομάστην ἐν τῇ χειρὶ, etc. Καὶ ἀπεκέντησεν ἀμφοτέροισ, τὸν τε ἀνδρῶπον τὸν Ἰσραηλιτὴν καὶ τὴν γυναῖκα διὰ τῆς μήτρας αὐτῆς. Non ergo fuit clava, sed vel jaculum vel hasta. Hinc Aquila vertit *κοντόν*, Symmachus *δόρυ*. Vulgata editio: *Arrepto pugione confodit ambo*. Notavit hunc Junii errorem Rigaltius in Glossar. v. *Siromastis*. Apud Cedrenum, p. 700, Leo Melissenus increpat fratrem 243 Theognostum, ne imperatori maledicat; non obtemperanti imposuit aliquot plagas seu ictus, τὸν σειρομάστην ἐκείνου. S. Hieronymus, epist. 53: *Legi enim siromastem Phinees, austeritatem Helix*; ubi et ipse pro *hasta* videtur *siromasten* accipere. Joseph. Antiq. iv, 6, vertit *romphæam* : Παίων τῇ ῥομφαίᾳ ἀπέκτεινε. Hesyichius ait *σειρομάστην* esse εἶδος λόγχης. S. Hier. in c. 2 Malach. interpretatur *σειρομάστην pugionem*, ut et Num. xxv; at III Reg. 18, et l. IV, c. 11, *hastam*. Suidas : Σειρομάστης εἶδος ἀκόντιου, λόγχη. Joannes Tzetzes : Πολλοὶ μὲν τὸ ἀκόντιον κλοῦσι σειρομάστην ὡσπερ κὰν τῇ Φινεὶς νοεῖται ἱστορίᾳ, etc., κυρίως δὲ σιδηρὸν τῶν τελωνῶν ὑπάρχει, ὡς μέγας ὀδελίσκος τις ᾧ πληττοντες τοὺς σάκκους τὰ κλεπτοτελωνούμενα νοοῦσι καὶ κρατοῦσιν. Videtur omnium commodissime verti apud Curopalatam *telum* seu *pugio*, quandoquidem *siromastes* ferebatur a magno tzausio ex sinistra parte zónæ. Ait Codinus hunc *siromasten* vulgo vocari *salibam*. Leo imp. Constitut. 7 : Εἰς τὸ ῥίψαι μηκόθεν ῥιπτάριον καὶ ματζοδάρθουλον, ὅπερ λέγεται νῦν σαλίβα ἢ καὶ τζηκῦριον. Glossarium scribit *ματζοδάρθουλον*. Anonymus de bello sacro : Σαλίβας εἶχον τουρκεϊκὰς. Junius dicit *σαλίβαν* esse vocem Arabicam. At quomodo scit esse Arabicam, cum nesciat quid significet? Non enim est militaris clava, ut ante diximus. GRETS.

[Indicant qui Meursium sequuntur, at non attin-

gunt vocis hujus sensum. *Siromaste* s'romasten exploro, et velut κλεπτοτελωνούμενον in obscuris Tzetzis carminibus (Chil. 13, tit. 492) νόω καὶ κρατῶ. Mercatoribus ex Oriente merces exportantibus non prius licet eas in naves congerere vel e portu abducere, quam vectigalibus colligendis præfecti sagmas omnes et vasa examinent, ne pretiosiores vel exportari prohibitas sub vilioribus et licitis occultent illi, ut ita vel de vectigalium pretio defraudent vel principi legem ferenti subtilius illudant. Explorant itaque publicani sagmas et strues sarcinarias, et colligatas quantumvis strictissime vel tenacissime junctas longo acutoque ferro perfodiunt, et sensu duce experientiaque magistra, quod ipse visu sum expertus, num serica fila verbi causa sub gossipinis vel metalla sub cere massa lateant, inquirunt et deprehendunt; ut fraude comperta multa pecuniaria vel verberibus dolorum artifices puniantur, ac regio jure detineantur merces et addicantur fisco. Verutum autem illud longius et acutius, ex aliqua cum *pugione, telo, hasta* similitudine, *σειρομάστης* vel *σειρομάστις* audit: quia veso præcipitem mercatorum in exportandis mercibus diligentiam reprimit et fraudes coercet, *σαλίβαν* vel *σαλιδάρι* vulgus appellat, *frenum* videlicet. Hisce perspectis nil difficultatis remanet in Tzetze absque interpretatione a Rigaltio Meursio et Gretsero, relato, nil obscuritatis in Hesychio, nil quod moram faciat in Codino. Hesyichius : Σειρομάστης σκεῦός τι σιδηροῦν, ὅπερ οἱ τελῶναι πρὸς ἔρευναν ἔχουσι, λαβὴν ξυλίην ἔχον. Cur illud in zona gerat tzausius, alibi discutimus. GOAR.]

Ib. Ἀμυράλιος et ἀμυράλης *præfectus maris*, ex Arabico *amira* seu *amirus*, inquit Junius, et Græco ἄλιος; *marinus*. Credat qui volet: ego assensum cohibeo. Transiit vox hæc ad Gallos, Italos et alios, quibus *amiral* est præfectus maris seu thalassiar-chus. Quod nomen sive absolute pro principe gentis sive pro præfecto maris accipiatur, mirifice a Latinis scriptoribus variatur, ut ostendi 244 (v. m. II de S. Cruce, c. 12). Ἀμυράς princeps est, usitatum nomen apud Mahometanos Arabes, ut et ἀμυραῖος, quamvis et hoc sub amera minores duces denotet. Sigebertus in Chronico: *In regno Saracenorum, quatuor prætores statuit, qui omirai vocabantur, ipse vero amiras vocabatur vel protosymbulus.*

Ib. Ἐπὶ τῶν δεήσεων. Ita omnino legendam, et illud ἐπὶ τῶν δικάσεων procul relegandum. GRETS.

Ib. [Χειρόρειον. Simon Portius : *Chirothecon*, χειρόρει, χειρόρειον. Ἐγγερίον διεσχισμένην εἰς δάκτυλον vocavit Nicetas in Alexio Comnenno l. III : Ἡ δ' αὐτὴ καὶ δορὰν χρυσόπαστον ἀγγερίον ἔχουσα, διεσχισμένην εἰς δάκτυλον, κωνητήριον εἶχεν ἕρνηθα, καὶ ἐξιοῦσα πρὸς θήραν ἐπέκλωζε τὰ καὶ ἐπαθῶζε. Vulgaris textus habet : Ἡ δὲ αὐτὴ τὸ χειρόρειον χρυσόπαστον ἔχουσα, διεσχισμένην εἰς δάκτυλον, κωνητήριον εἶχεν ἕρνηθα. Carpit his verbis Nicetas indecens imperatricis factum: probrum tamen quo eam, velut *αἴας* ipsa, populus insecta-

hatur, non advertit interpres Nicotæ. Locum ne ignoretur adduco: relatum antecedit proxime. Ἐνιοὶ δὲ τῶν ἀγοράων καὶ τὰ μεμῆλα τῶν πτηνῶν, καὶ ὅσα ἢ φύσις ἐστόμωσε πρὸς μουσουργίον ἀεὶ μίαν ὑποβάλλοντες μάθησιν, καὶ ταύτην κοινόλαστρον, ἔδειν ἐπὶ στενωπῶν καὶ τριόδων. « Πολιτικὴ τὴ δίκαιον » ἐξεπαίδυσαν. *Edocuerunt ut canerent, Meretricis pretium*: subintelliges, *exige prostituti corporis*. Vertit interpres inepte: *Politica justitiam, πολιτικὴν* siquidem vocant hodierni *meretricem* ceu tota urbe publice expositam ac toti curiæ ob corporis prostibulum notam, Galli *courtisane*. Δίκαιον id est quod auctor non uno loco vocat *δικαίωμα pretium jure reddendum*. GOAR.]

Ib. Pro χαρτίον legendum videtur χασόιον, quæ vox vestem ex pilis vel villis confectam denotat. Est et χασιδίον apud Achmetem Oniropolam, c. 220, ubi invenies χασιδία ἀπ' ἐρίων. In synodo Florentina: *Sedebat in equo pulcherrimo, nigro, καὶ εὐτρεπισμένον μετ' ἐρυθροῦ καὶ χρυσοῦφάντου χασόϊου, qui ornatus erat rubro et aureis filis infecto tegumento*; ut proinde locus iste Codini ita reddendus videatur: *Scaranicum ejus indutum seu suffultum est panno ex pilis seu lana confecto*. GRETS.

[Χασόιον villosum sericum. Vocem refert concilii Florentini textus Græcus; verum ab interprete ommissam: Ὁ μὲν βασιλεὺς ἐκαθέζετο ἐφ' ἔπτου ὠραιότητος μέλανος καὶ εὐτρεπισμένου μετὰ ἐρυθροῦ καὶ χρυσοῦφάντου χασόϊου. *Insidabat imperator equo pulcherrimo nigro, qui purpureo et auro texto bombyce heteromallo constratus erat*. Interpres: *Qui purpureo aureoque intertexto constratus erat tegumento*. Nihil melius qui posuit *ornatus erat rubro et aureis filis infecto tegumento*. Pessime omnium qui *χασόιον pannum ex pileis seu lana confectum* putat, et ἐνδεδυμένον *suffultum* vertit.

Ib. [Χρυσῶν ἢ ἀργυρῶν πετάλιον ζωγραφικόν, aurum vel argentum foliatum, subtilibus nimirum bracteis operi pictorio tenuatum. GOAR.]

Ib. Φουσατόν. Scribitur etiam φουσατόν, a fossa. Proprie significat castra fossis munita, item exercitum ipsum. Moschopolus: Φουσατόν ὁ στρατός. Hinc φουσατεύειν sive φουσατεύειν *exercitum ducere, et φουσατικῶς instar exercitus*. Inde etiam translatum est, præsertim a Latinis, ad fossas quascunque munitionis 245 causa factas. Robertus de Monte in Chronico: *Rex Henricus fecit fossata alta et lata inter Franciam et Normanniam ad prædones arcæidos*. Andreas presbyter in Chronico Bavarico: *Ratisponæ a porta S. Petri usque portam occidentalem fossatum exterius (der stadigraben) in toto perficitur*. Invenies hinc φουσατόν et φουσατόν. Quin et simplex vocabulum *fossa* suum fecere; et φουσατὴν *sedere, fossam facere*. Eadem notione usurpant σέδετον, pro castris scilicet. Suidas: Σίδετον τό φουσατόν. Ab eadem notione est ἀπληκτρον (significat enim castra) et ἀπληκτεύειν, ex Latino *applicare, castra metari*. Vide Rigaltium in suo Mixohar-

A baro et Meursium in suo Græco-Barbaro Glossario

P. 25. *Præfectus alogii*. Non satis mirari possum quid Junio in mentem venerit, ut vocem ἄλογον ab Hebræa *halac* (quod est *ire*) deduxerit, cum luce clarius sit ἄλογον esse vocem Græcam, quasi *dicos irrationale*; quo nomine recentiores Græci *dicos* significant. Anonymus apud Rigaltium: Ἄλογα ζῶα νοτοφόρα, ἀχοφόρα. Et absolute pro equis invenies apud Mauricium, Lennem et alios. Itaque Junianam *halocum* ablegetur ad nuntium seu viatorem, quem, ut Junius inquit, Turcæ appellant *hulac*.

Ib. *Matzuca* Junio est clava, ex Italico *Massa* vel potius Gallico *Massue*, ut inquit. Scribitur etiam ματζούκιον. Ibidem στηλειόν scriptio pro conto seu hastili matzucæ, *der stiel*; in ejus vertice erat βουτίον, butta, *cupa* seu *cupella*. Scribitur quoque βουτίον seu, ut Rigaltius, βούτιον, βούτζη, βούτζον, βούτις; quæ non tantum cupam seu cupellam, sed ipsa etiam integra vasa vinaria significant, ut te in Glossariis suis auctorum testimoniis docebunt Rigaltius, Meursius et Casaubonus a Capitolinum et Flavium Vopiscum p. 412, 522. Germanis inde venit *butten*, de vase dorsuario, quo uvæ jam a vindemiatoribus resectæ per destinatos ad id homines colliguntur et ad torcular deferuntur: quamquam *buttas* iidem vocant alia dorsualia instrumenta, ad similitudinem vinarii illius facta. Quid? quod Græci cupam quoque in suam linguam translulerunt, κούπα. Assertur etiam βούτινον, *butina* pro lagena. Butto sacre suppellectili adiungitur ab Anastasio in Leone IV: *Obtulit in basilica b. Petri apostoli buttonem de argento purissimo*. Igitur, ut hinc aheamus, *contus dicitur iudicis protalogarioris* habebat in vertice βουτίον, id nimirum quod Germani dicunt *ein kuppelien*. Verum hæc omnia eversum it Meursius, qui in Glossario v. βουλλιον affirmat legendum non βουτίον sed βουλλιον, quod est *orbiculus, circulus*. Sed cum hoc sine ullius nris. codicis auctoritate asserat, non est cur nostræ lectionis, quæ calamo exaratis exemplaribus fultur, nos aut peniteat aut pigeat, nisi quis malit legere, τουφλον *flammulum* a tupa seu tufa. Suidas: Στελειδς τὴ τῆς ἀξίτης ξύλον, etc. *stiel an der axl*. Et forte hic etiam scribendum *στελειδς*, non *στηλειδς*. GRETS.

Ib. [Ἡ ἰδιωτικῶς καλοῦσι ματζούκιον. Ita est: *clava* ἰδιωτικῶς et vulgo *ματζούκα*, et ut erudite Greterus, e Gallico *massue*, vocatur: 246 at non ἰδιωτικῆ et vulgaris *clava* est hæc πρωταρχάτορος *ματζούκα*, sed honoraria, eaque capitata virga, quam apparitores seu accensi gestant ante principes, cardinales, rectores, in potestatis symbolum et excellentiæ argumentum, *la masse*; unde et ipsi *clavati apparitores et clavigeri accensi* nuncupati. Nil itaque hic ad propositum castrense *ματζούκιον*, de quo Rigaltius et Meursius, qui *ματζούκιον* et *ματουκάκιον* Theodori cujusdam cognomen apud Nicetam in Manuelis I. vii cum appellativa hac dictione temere confundit. Ad rem. Virgæ hujus capitata ma-

manubrium scribitur correcte στηλειός, quod *columellam* imitetur, quamvis apud Crispinum securis manubrium στηλειός, στελειός, στελεός, σταλειόν, σταλειόν et σταλειά scribatur. Βουτιον εἰς τὸ ἄκρον quid sit inquirendum: *butta* enim et *caprae*, ac *integra quoque vasa vinaria*, de quibus Gretserus, Meursius, Rigaltius, ab hoc insigni removenda. An vero βουτιον quasi φοῦτιον diminutivum φοῦτας, cujus inter varias capituli præcedentis lectiones est mentio, cujus idem est ac τούφας sensus, ita ut caput et apicem claviculae istius crassiorem et extremum nodum significet? an iterum βουτιον, quod nodus ille oblongior *buttam* et *vegetem* sua figura imitetur? An denique βουτιον non in claviculae superiori vertice, sed in imo extremo inspicendum, ita ut velut os in acetabulo, imum illud manubrium ἐν βουτίῳ seu in craterculo et cupella includatur, quo et firmiter teneatur et ei, quod panno coccineo superindutum sit ornamentum auro addito crescat? Minus displicebit indutum illud manubrium, si summa in parte caput deauratum, in ima craterculum huic proferat, in media tandem δέμα ὁμοίως κεχρωσμένον, non *ligamentum* quolibet, sed vinculum, sive *laminam auratam* illud ornate ambientem ostendet. Βουτίετιν porro est *immergere* vel *immittere*, videlicet in rem profundam; ac propterea acetabulum aureum, cui commissa fuerit extrema claviculae pars, βουτιον non immerito nomen assequetur.

P. 26. Χρυσάφου Simon. Portius: Χρυσάφι vice χρυσάφιον, χρυσάφι, χρυσίον, χρυσός, *aurum*. Meursius corruptissime legiit χρυσάφη, nusquam usitatum. Dicitur χρυσάφι: *flum aureum*, et aurum quodcumque alteri rei additum, quasi χρυσάπτον; quod hic etiamnum clarissime deprehenditur. GOAR.]

Ib. Mirum est quomodo Junius hic βεστιαρίον interpretatus sit *vestibulum*, et τὸ πρωτοβεστιαρίτην *principem vestibuli*. *Errant viri docti*, id est Junius, ut ait Meursius, *qui ita interpretantur*; ubi iterum Junianum delirium viris doctis ascribitur. Sed quid vestiarium? Suidas: Βεστιαρίον παρὰ Ῥωμαίους τόπος ἐνθα ἡ ἀναγκαία ἀπόκειται ἐσθῆς. Moschopolus: Βεστια παρὰ Ῥωμαίους ἱμάτια, ἐξ οὗ καὶ βεστιαρίον κυρίως, ἐν ᾧ τὰ βασιλικὰ ἐνδύματα φυλάσσονται. Dicebatur vestiarium praeses etiam *abestarius*; et vestiarium generalius ταμιεῖον βασιλικόν, *ærarium imperatorium*, apud Choniatem, citante Rigaltio.

P. 27. Tzangratorum (ita ubique scribendum, non *tzangatores*) a tzangris, arcus cujusdam genere, ut ex Cantacuzeno liquet l. 1, ubi de machina quadam bellica agens dicit in quolibet καταστρώματι εἰς (erant autem quinque) fuisse octo τῶν ἐκ τῶν Ἰαταρινικῶν τῶν λεγομένων τζαγγρῶν ἀφιέντων βέλη. Ibidem: Καὶ τῶν ἀπὸ τῶν τζαγγρῶν ἀφιεμένων βέλων. Male ergo Junius p. 313 facit ex tzangratoribus *milites spatharios*, cum fuerint sagittarii et arcitenentes. Male etiam nomen ipsum deducit a voce orientali *saga*, quæ, 247 ut inquit, *significat copiam, densum et confertum esse*. Nimirum, quoties Junius non habet quod dicat, ex Oriente dicendi

A occasionem quaerit. Quanto verisimilius deduceret ab Germanico *zangen*?

Ib. Τῶν μουρτάτων. Originem hujus nominis, non explicant auctores.

Ib. Τῶν τζακόνων. Nomen hoc ex Hebræa lingua deducit Junius in schol. p. 304, quidquid dicat Gregoras, l. iv hist. Byzantinæ, qui quos veteres vocabant *Laconas*, a recentioribus istis Græcis *Tzaconas* appellatos scribit, exigua eaque quotidiana litterarum immutatione. Nec absterretur Junius, quamvis hodie quoque regio Peloponnesi, olim Laconia, dicatur Tzaconia, et incolæ (Paucelet. Turc. p. 30 et Turcogr. l. vii, p. 489) Zacones seu Tzacones; valdeque usitata sit Græcis recentioribus litterarum TZ in aliarum locum substitutio; hinc τζακίζω pro λακίζω, *lacero, rumpo*. Quare qui Tzacones ab Hebræo *tzuck* potius quam a veteri Laconum appellatione dictos existimat, is cur non quidvis sibi persuadeat causam dicere non potest.

Ib. *Orientalium thematum*. Exstat libellus Constantinii Porphyrogeniti Περὶ θεμάτων ἀνατολικῶν, quem Græce et Latine edidit Vulcanius Batavus, notisque illustravit; in quibus, præter cætera: *Varias esse τοῦ θέματος significationes nemo ignorat. Glossæ veteres interdum interpretantur θέμα positionem, casum, interdum θέμα τοῦ ἀνθρώπου constellationem, quod idem est ac positio, interdum legio τάξις, θέμα. Ex quo liquet θέμα idem esse quod τάξις vel τάγμα, hæc est legionem. Justinianus imperator in Novellis plerumque hæc τάγματα vocat στρατιωτικούς καταλόγους*. Subjungit: *Quo fit ut Hier. Wolfso non assentiar, qui θέματα provincias vertit in Zonara; ut nec Enimundo Bonifidio, et doctori innumato, cui id acceptum fert, qui adnotationibus suis in jus Orientale locum illum ex constitutione Isaacii Comneni, καὶ ἡ σύμφωνος κατάθεσις τῶν ἄλλων θεματικῶν παρέστησε τῇ βασιλεῖα μου, interpretatur θεματικῶν provincialium: quos ego potius legionarios verterim. Inter τάγματα vero sive legiones et θέματα hoc tantum est differentie, quod illa florente imperio Romano ut justæ legiones ita dicte fuerant, quæ postea imminuto truncatoque Heraclii temporibus eodem imperio θεμάτων appellationem, descendentibus a veteri amplitudine legionibus, sint consecuta. Quod ipsum testatur hic noster dicens: Ἄλλὰ πρόην καὶ κατ' ἀρχὰς τάγματα τινὰ καὶ λεγεῶνες ὑπῆρχον ἀναγεγραμμένα κατ' ἔθνος. Equibus legionibus recenset legionem 40 martyrum, de quibus Basilius: Οὗτοι ἡλικίας ἀκμῆ καὶ δυνάμει τῶν κατ' ἑαυτοὺς πάντων διενεγκόντες εἰς τοὺς στρατιωτικούς τελεῖν ἐτάχθησαν καταλόγους, hoc est, ut vertit Budæus, in cohortes et numeros legionum alloci sunt. Apud Cedrenum p. 466 in Copronymo accipitur θέμα pro præfectura, εἰν πflug: τοὺς ὑπὸ θέμα τῶν θρακησιῶν ὄντας. Paulo post, ὥστε ἐν ὄλῳ τῷ ὑπ' αὐτὸν θέματι. Edidit Fridericus Morellus, professor Parisiensis, libellum Græco-Latinum de Occidentalibus Thematibus.*

248 P. 27. *Magni myrtaitæ*. Junius *murtatos et myrtatam* ab Hebræo repetit, eadem felicitate qua tzacones ex iisdem canabulis educti. At quis myrtaites? audiamus Glossarium. *Viri docti*, id est Junius, putant fuisse magnum præfectum τῶν μουρτάτων, de quibus paulo ante diximus. Sed falluntur; nam in eodem Codino est p. 43: Τὸ τοῦ μεγάλου μυρταίτου ὑπέρηγμα ἀνεπίγνωστών ἐστίν. Imo præfectus eorum στρατοπεδάρχης dicebatur. Idem Codinus, p. 27: Τὰ τοῦ στρατοπεδάρχου τῶν μουρτάτων, εἶτα τὰ τοῦ στρατοπεδάρχου τῶν τζαγγατόρων. Iterum: Καὶ ὁ τῶν μουρτάτων στρατοπεδάρχης ὁμοίως. Itaque de eorum errore satis liquet. Hæc Glossariographus in Junium. GRETS.

Ib. Γαμματίζον. Retorta in transversum baculi extremitate in rectum angulum, littera Γ et διχάνχιον γαμματίζον elucet. Sunt et pontificum φανώλια γαμματίζοντα casula, ut ita dicam, *gammatae*, illæ nimirum quæ gammaton quaternariis crucem componentibus totæ respurguntur, $\frac{II}{\Gamma}$ ex quo polystaurίων sortiuntur appellationem, qualem Ludovici Adeodati regii nummi promerentur, et littera L nomini suo sacra, quater ac semper diversimode picta, crucem, insigne Christi γαμματίζον, oculis objiciunt. Στοιχίον διὰ γαμμάτων in meditatione de patriarcharum privilegiis apud Balsamonem lectum hinc patet. Constare etiam potest γάμματα, de quibus Balsamon idem ad 27 canonem Trullanum, cum gammatis non esse confundenda; hæc enim non nisi tertiæ uniusque litteræ figuram, alia quamlibet opere Phrygionico vel penicillo delineandam devotiunt. GOAR.]

CAPUT VI.

Observationes et explanationes in caput 5 Codini quod est de ministeriis aulicorum.

P. 28. [Ὁὐδμίαν ὑπηρεσιῶν ἔχουσιν. Quod alibi dictum, hic observandum rursus: aliud ὄφφικιον, aliud ἀξίωμα. Hoc dignitas est solummodo, et honorem promeretur: illud obsequium præstat, et mercedem stipendii que requirit. Despotæ, sebasocrator et Cæsar nullo munere funguntur, quia non ὄφφικίου, sed ἀξιώματος honore ultimis temporibus gaudebant; unde ἀξιώματι κοί σίκεριος quam ὄφφικιάλοσ censendi. Ex ms. regis unum ἀξιώματα ἀπὸ τῶν ὄφφικίων manifeste dividit, et illa quidem esse despotæ, sebasocratoris, Cæsaris, panhypersobasti et protovestiarîi, quod sum miratus, asserit; sub domestico reliqua inter officia recesset.

Ib. [Ἡγεμοριῶν βαλλικῆν πρᾶφeturam interpretor: officii etenim alicujus onus principibus hujusmodi impositum nusquam affirmaveris. Leo const. Tact. 4: Στρατηγὸς ταῖνον προσαγορεύεται ὁ τοῦ παντός στρατοῦ κορυφαίος τε καὶ ἡγεμῶν.

Ib. [Ὁ παρυσπερθέβατος οὐδεμίαν ὑπηρεσιῶν ἔχει. Est enim honoris, non ministerii, titulus ab Alexio Comneno adiventus.

Ib. [Ὁσπερ ὁ μέγας δομίστικος. Existat præcla-

rum hujusce loci non adeo testimonium quam commentarium apud Nicetam in Manuele Comneno, l. 2, ubi copiosa classe navium, hominum, armorum, victuum **249** descripta, Οὕτω τοῖνον, inquit, καὶ ὡς φητο καλῶς, τὰ κατὰ τὸν Σικελικὸν πόλεμον παρασκευασάμενον ἀνάγεσθαι μὲν κελεύει τὸν στόλον τοῖς ἐρέταις καὶ κελευσταῖς λύσαι τὰ καρχήσια, μέγαν δούκαν προβαλόμενος τὸν ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸν τὸν Κοντεστέφανον Στέφανον, ἀπαίρειν δὲ καὶ τὴν περὶ τὴν στρατιάν ὑπ' ἀρχηγῶς ἐτέροις, ἀλλὰ θη καὶ Ἰωάννη τῷ Ἀξούχῳ τῷ μεγάλῳ δομίστικῳ. GOAR.]

Ib. Flammulum sive crucem, etc., ἢ τὸ τοῦ στρατοῦ μετὰ πυροβόλων. Junius: *Auf exercitus flammum cum ignitis telis*. Inepte; cui longe adhuc ineptior explicatio additur p. 286: *Hoc alterum est flammum, quod archistratego, ut appellatur, c. 6, præferri solet, siquidem hic alijs quam imperator est; quomobrem exercitus flammum appellatur, in quo expressa erat fulgurationis et fulminationis species*. Nugæ. Legendum enim ἦτοι τὸν σταυρὸν μετὰ πυροβόλων, ut habet codex Bavaricus et Lautherianus. Hoc enim dicit: Τὸς ἄρχοντας ὦ; κεφαλὰς πρᾶφερρε, erigere et statuere solito consuetum flammum seu vexillum regium vel crucem radiantem seu radios instar ignis emittentem. Sed Junius ex hoc scripturæ compendio στρον fecit στρατόν, et ex ἦτοι, quod in omnibus nostris collibus legitur, ἢ τό, aijecto etiam articulo τοῦ. Quo consilio? licet tandem in additionibus hanc codicum nostrorum germanam lectionem ipse quoque annotarit, sed sine approbatione et explicatione. GRETS.

Ibid. [Φλάμουρον. Non dubium quin φλάμουρον sit legendum, ut ex positis apud Rigaltium et Meursium exemplis constat: hæc tamen est linguæ corruptio, ut addito π ex ea quam habet ad μ æmilitate etiam λ in ρ mutetur, quam litterarum permutationem demonstravimus hodiernis familiarim. An ita vero cunctis σύνθητες βασιλικὸν hoc φλάμουρον, ut in singulis cohortibus, legionibus, acholis unum tantum explicaretur, ac unius coloris et figuræ esset in omnibus? Ita præcipit Leo in Tacticis const. 6, licet in similibus vexillis colorum varietatem non omnittendam suadeat: Προστάσομεν δὴ καὶ τῆς κεφαλὰς τῶν βάνδων ἐκάστου τάγματος ὁμοχρότους γίνεσθαι, καὶ τὰ φλάμουλα ἐκάστης τούρμας ἢ δροῦγγου ἰδιοχρῶσα εἶναι. Ἐνα δὲ καὶ καθ' ἕκαστον τάγμα εὐκόλως ἐπιγινώσκη τὸ ἴδιον βάνδον, δεῖ ἕτερα εἶδη καὶ σημεῖα προστιθέναι ταῖς κεφαλὰς τῶν βάνδων, τοῦ γινώσκεισθαι αὐτὰ, καὶ κατὰ τὰς τούρμας καὶ κατὰ τοὺς δροῦγγους καὶ κατὰ τὰς βάνδας. Bandum a flammulo discriminat: illud enim quadrum, hoc longius, fissum in medio ac in acumen desinens, quo flammam sive πυρμίδα sursum latam imitetur, et Francorum flammum originnime, Francisque vexillis, *bannières*, nomen imponat.

Ibid. [Τὸν σταυρὸν μετὰ πυροβόλων. Hæc sunt Cpolis insignia, crux aurea in coccinei coloris scuto posita, ac in spatiis inter crucis ramos

vacuis littera B quater descripta, quæ cum πυρεξ A
 ὄψω, chalybi ex quo excutitur ignis (igniarium
 vocant, *fusil*) sit non absimilis, exinde Orientis
 Imperatorum quatuor chalybes igniaris in insigni-
 bus genere creditum. Est tamen littera B quater
 picta, quatuor sequentium verborum initialis, βα-
 σιλεὺς βασιλέων βασιλεύσει. Vide Mar-
 cum Vulsonium in Scientia Heroica.

Ibid. [*Ἐμπικρον*. Ut in mari, etiam quod habet
 Imperator in terra robur, effulgeat. De vexillo
 ejusmodi videtur Nicetas locutus in Alexio II: Ὁ τοῦ
 βασιλέως στρατός τὰς σημαίας τῶν ἑσίδων ἄνωθεν
 ἐστησαν, αἱ τοὺς βασιλεῖς εἰκονίζουσι.

Ib. Ἐχει δὲ ὅα' αὐτόν. Hic est omnium ordo. Ma-
 gnus dux toti classi imperat; magnus drungarius,
 seu vices gerens, singulos triremium 250 drun-
 gos ordinat; amiralius toti navali exercitui vexil-
 lum sive regium flammulum præfert; protocomes
 remiges omnes sub sua dispositione tenet; drun-
 garius certum triremium vel navium numerum
 gubernat, duodecim nimirum aut quindecim; co-
 mes quatuor aut quinque triremes gubernat. Hæc
 ex hucusque sparsim dictis: ad alia properandum.

P. 29. [Φέρει τὴν τοῦ βασιλέως σπάθη. Fran-
 ciorum exercituum summo prætori (*connestable*),
 qui Græcorum magnum domesticum exornat po-
 testate, ac regis equis et equis omnibus præfecto
 (*grand escuyer*), qui protostratorem in Christianis-
 sima curia agit, juris hoc concessum ut uterque
 regium enssem tractet, ille quidem nudum, hic va-
 gina lætium et balteo serico liliis aureis resper-
 sudentem; de quo de *Hailan*, Vulsonius et alii.

Ib. [Τοῦ κόμητος τῶν βασιλικῶν ἵππων.
 Ἰσὸς στρατορας προηστρατορι subjctos præcipuus
 est κόμης τῶν βασιλικῶν ἵππων, idem qui *equiso*
regius.

Ib. [Ὁ πρωτοστράτωρ ἀπὸ τοῦ χαλινοῦ λαβῶν.
 Donatio Constantini: Ἡμεῖς δὲ στρατορο; ὄρφι-
 κιον ὑπελθόντες, καὶ τὰ χαλινὰ τοῦ ἵππου αὐτοῦ
 κατέχοντες, τῆς αὐλῆς τῶν ἱερῶν αὐτοῦ ἔξιμεν ἀ-
 ακτόρων, αἰβοὶ καὶ φόβω τοῦ κυρίου μου τοῦ ἁγίου
 συνεχόμενοι Πέτρου. Nicetas in Alexio III: Ὁ μὲν
 ἵππος προσάγεται παρὰ τοῦ πρωτοστράτορος ἀπὸ
 τοῦ χαλινοῦ ἄλκυσθεῖς.

Ib. [Ὁ μέγας χαρτουλάριος. E chartulariorum nu-
 mero pene immenso, quorum alii cursus, alii sacri
 cubiculi, alii magistrorum pedum et equitum, hic qui
 stabulorum intelligitur. Alias quodam viri togati et
 tabulas tractantis ad militiam equos et arma consorti-
 um? Suggestit testimonium Zonaras in Isauro:
 Παῦλον τὸν τῶν βασιλικῶν ἵππων ἐπιστατοῦντα
 (χαρτουλάριον ἢ Ῥωμαίων οἰδὲ τοῦτον λέγειν φωνῇ)
 πατρικιον τιμήσας καὶ στρατηγὸν Σικελίας. Pro-
 fert Nicetas aliud in Isaacio Angelo: Χοῦμνος χαρ-
 τουλάριος ὢν τῶν ἵπποστάθμων. Subest protostra-
 tori et administrat. Hanc palatii portam nulli, nisi
 donaverit imperator, equiti præterire licet. Nicetas
 in Manuele: Ἐστειν ἀσμένως τὰ βασιλεία. Ἐν δὲ

τῷ παρίναι μεθ' ἵππου Ἄραβος ἑρμαύχενος; τὰ ἀνά-
 κτορα καὶ μέλλειν εἰσέναι διὰ τῆς πύλης μεθ' ἡν ἡ
 ἐκ τῆς ἕδρας ἀπόδρασις ἐφείται μόνοις τοῖς αὐτοκρά-
 τορσιν.

Ib. [*Πεζεύειν*. Ex equo in terram desillire, et
 πέζυμα locus in quo relinquitur equus et pedibus
 via conficitur. *GOAN*]

Ib. Στρώσια καὶ συρτά. Hinc a στρώνσιω, quod
 est sterno; hoc a σύρω, quod est traho. Hinc tam
 quoque equi, quos vacuos sæcum ducebant, appel-
 labantur *συρτοί*, ut docet Glossarium ex Constanti-
 nini Tactis. *GRETS.*

Ib. [Quibus sternentur ephippiis et phaleris,
 docet post Theophanem Cedrenus in Mauricio: Ὁ
 ἵππος τοῦ βασιλέως ὁ τὸν χρυσοῦν περιειμένος
 κόσμον. Describit Anna Vitæ patris I. 1: Ὅρα τὸν
 ἵπποκῆμον τοῦ Βρυεννίου ἵππον ἐπισυρῶμενον, τῇ τε
 ἀλουργῷ ἐφαστρίβι κακοσημένον καὶ κατάχρυσα
 τὰ φάλαρα ἔχοντα. Uno verbo χρυσοφάλαρον ἵπ-
 πον vocat paulo inferius, ut et Nicetas I. VII Ma-
 nuelis. Gregoras, IX, 7: Μετ' ἐρυθροβαφῶν ποση-
 μάτων sect. 10: Μετὰ τῶν ἐρυθρῶν ἐφαστρίδων.
 Στρώσιον autem, quod et ἐφαστρίε, dicit nomen
 equo, diciturque ὑπόστρωμα apud Annam citatam
 I. IV, adeoque longum et lateribus pendens asserit
 ut etiam calearis ferrum illi referat infixum: Ναὶ
 μὴν καὶ ἡ τοῦ μύσπος ἀκμή τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς
 ἐνδακούσα τὸ ἄκρον τῆς ἐφαστρίδος, ὃ ὑπόστρωμα
 λέγουσιν, ἀκλινέστερον τὸν ἵππότην ἔπολε. Loquitur
 de regio eodem equo, quem I. I narraverat
 Bryennio tyrannidem 251 audenti ereptum μετὰ
 τῆς ἐρυθροβαφοῦς ἐφαστρίδος, ut ipsa iterum I. IV
 testatur.

Ib. [Περὶ τῶν συρτῶν Meursius eruditus.

Ib. [Καβαλλαρικιον *caladromus*, *domitica arena*,
manège. In palatio, id est in aræ parte.

P. 30. [*Stragulum ephippium* est ἀάγισμα. Leo
 Grammaticus in Michaelē Theophili: Εὐρην ἀεὶ ἐν
 ἐντετυλιγμένον ἐν τῷ σαγίσματι τοῦ δεξιῦ ἵππου,
 οὐ φλαυνεν. Alii apud Meursium. *GOAN*]

Ibid. Σκαπουλλῶν. Ita legendum loco illius xa-
 πουλλῶν. *GRETS.*

Ibid. [Σκαπουλλῶν. Sensus, non vocis eous
 venandus. Σκαπούλιον quidem Latine *scapulæ* sono
 simile, at sensu longe semotum, cum oppositam
 fere animalis partem referat, *tergum* videlicet ac
imos lumbos. Σκαπούλα vulgus profert; de qui-
 bus Simon Portius: Σκαπούλα οὐροπύγιον τοῦ
 ἵππου, *tergum equi*; nos *la croupe du cheval*. Hieronymus
 Germanus in Italo-Græco vocabulario: *la groppa del cavallo*,
 τὰ ἑκαπούλα. Auctor porro
 equorum comiti, regio equo iasidenti, nunquam
 totum ephippium sagulum ad armos et collum
 usque, sed ad mediam tantum ephippii sedem
 substerni scribit; quod etiam a pedissequis hono-
 ris erga dominos causa videmus observari, si
 quandoque heriles equos consendant. *GOAN*]

Ib. Στρατορικιον verti cum Glossario, locum, in
 quo strator imperatorem in equum sublevare so-

let; nisi mavis reddere locum in quo equi ster-
nuntur. GRETS.

Ibid. [Stratorum locus et statio est στρατορίκιον, non is quo illi sublevant imperatorem in equum, πέζυμα jam ab auctore vocatum.]

Ib. [Ephippiaria pila, qua apprehensa exsilit eques in equum, est κομπώσιον, quod sit εφίππι κόμπος, de quo supra. Adnumeratur vero ephippio, ut in comitis equorum jus transeat, eo quod ex auro lapillis ornato confici solet. Περί τῶν τουφῶν dictum est alibi. GOAR.]

Ib. Lego τουφῶν pro φορούντων, vel φουτῶν, de quo jam supra satis, c. 4.

Ib. De Theophilo imp. acerrimo iconoclasta lege Cedrenum, Zonaram, Manassem, Glycam. GRETS.

Ibid. [Θεόφιλον φασι. Diffusius, at in eandem mentem narrat historiam Cedrenus: diversam habet Leo Grammaticus in Theophilo. Conferet utrumque lector, ubi hic lucem aspexerit. GOAR.]

P. 31. Rucharium vestiarium. GRETS.

Ibid. [Vestiarium est, sicut et βεστάριον: ut nihilominus subindicatum ab auctore discrimen inter utrumque observemus, dicendum βουχαρείον esse cubiculariorum conclave ad sacrum cubiculum. Favet synodus Florentina ultimis pene verbis, quæ non in sacro cubiculo, sed in conclavi vicinior, ἐν τῷ βουχαρείῳ τοῦ βασιλέως, Græcos pontifices tomio unonis subscribentes manifestat. GOAR.]

Ibid. Σπάθη *spatha*, ensis. Spatharius *ensisifer* vel *satelles*, σωματοφύλαξ. Protospatharius, primus inter spatharios, spatharocandidatus. Σπαθαροκουβικουλάριος, *spatharius cubicularius*. Spathatus, *spatha* munitus. Σπαθία *spatula*. De quibus vide Meursium et Rigaltium in Glossariis. Ex dialogis S. Gregorii non ignotus est spatharius regis Totilæ. Et apud nonnullos Germanos instrumentum quoddam fossorium *ein spath*.

252 P. 31. Τζαγγία. Melius τζαγκία, τζάγκα, *tzanca*. Proprie calcei Imperatorii; et calcearius, qui eas consiciebat, τζαγγάς vel potius τζαγκάς dicebatur, non ut alii sutores τζαγγαριος, seu τζαγκάριος. Ita enim hic legendum est, non τζαγκάριος, ut edidit Junius, cui *tzanca* et *tzancia* non placent, magis arrident *tzaggæ* et *tzaggia*, ut habeat occasionem nomen hoc deducendi ex Arabica lingua. Sed potior est apud me fides codicum Lautheriani et Bavaricorum et Simeonis magistri officiorum in Pandecte Turcic. 199, qui τζαγκία et τζάγκακας nobis exhibent; tametsi altera lectio illa τζάγκα, τζαγγία τζαγγάριος simpliciter rejici nec potest nec debet. Scribitur etiam τζαγκάρης: hinc τέχνη τζαγγαρχική, *ars sutoria*. Transiit hoc nomen ad Latinos. Trebellius Pollio: *Zanchas de nostris Parthicis paria tria*. Ubi Casaubonus: *Barbarici calceamenti genus tzangas vocarunt. Sed varie scribitur hoc verbum. In codice Theodosiano de habitu intra urbem leg. 2 tzangæ; in tertia tzanca. Græcis τζάγκα aut τζαγγίς, et τζαγγάριος huiusmodi artifice apud Tzetzem in Chiliadibus. Acroni zungæ.*

Persarum vel Parthorum fuisse gestamen magni pretii ex hoc loco et similibus apparet. In fastis Græcis leguntur hæc de rege Lazorum: Τὰ τζαγγία αὐτοῦ ἦν ἀπὸ τῆς χώρας αὐτοῦ βουσατά, Περσικῶ σήματι ἔχοντα μαργαρίτας. Synodus Aurelianensis can. 22: Monacho orarium in monasterio vel zancas habere non liceat. GRETS.

Ibid. [Τζάγγια, Meursius *tzangæ*, alii *calceamenta barbarica*. Cujus formæ fuerint non exponunt. Illis etiamnum hodie utuntur in Oriente vicj et mulieres promiscue; suntque cothurni ex varie coloratis pellibus tibiam adusque genu pressim et strictim tibialium more vestientes, quales jam suo tempore usitatos describit Procopius de ædific.

B Justiniani I. III: Ὑποδήματα μέχρι εἰς γόνα φοινικῶ χρώματος, ἀ δὴ βασιλέα μόνον Ῥωμαίων τε καὶ Περσῶν ὑποδείσθαι θέμις. Hinc Arabes Elpidium imperatorem in Sicilia renuntiatum apud Theophanem in Irene et Const. περιέθεντο αὐτῷ τζαγγίον καὶ στέφανον. Ex his, quæ Meursius et ex eo Gretserus de zangis congescit, plana relinquuntur et perspicua. GOAR.]

Ib. Equi *sagmarii* Græcis quidem noti et usitati sunt, sed educi non possunt ex illa Codini lectione τζαγκάριος, quia *vana* est: substituendum enim τζαγγάριος vel τζαγκάριος. Et ut prior scriptura retineretur, non *sagmarius*, ut Junius, sed potius *tzagmarius* vertendum esset: nam *sagmarius* Græcis non est sutor, cum a *sagmate* formetur. Est autem σάγμα vel θήκη τοῦ ὄπλου, *theca* seu *ragina armorum*, vel *onus juveni sarcinarii*. Hinc *sagmaria jumenta* vel *sagmataria* vel *samararia* Græcis, quæ nostris elitellaria; ad quorum ultimum alludit vox Germanica *saum-ross*, seu ut alii, *sammer ross*, et *saum*, id nimirum quod hujusmodi equus gestat. Suidas: Σαγκάρια τὸ παρ' ἡμῖν λεγόμενον τοῦλδον, τὰ βασιλεύοντα τὴν ἀποσκευὴν καὶ τὴν μετακομιδὴν τῶν ἱππευδῶν. Mauricius apud Rigaltium: Τοῦλδος ἦτοι τὰ σαγκάρια. Idem. I. I. c. 6, dixerat ἱππους σαγματάρους. Sic Isidorus *caballum sagmarium* et *mulam sagmarium*. Vegetius I. III: *Impedimenta, sagmarii, calones vehiculaque in medio collocentur. Nec Latinis ignoti sunt: equi*

D *sagmari*, ut patet ex S. Bernardo I. III **253** de considerat. c. 7, ubi Vossius *sagmarii*, loco vulgare lectionis *sammarii*. Etsi in Latinis *summarii*, *saumarii*, *scmmarii* lectio etiam defendi possit, quia *sagmarii* nomen varie varii corruerunt et ad idiotismum suum inflexerunt. Hinc in libello de miraculis S. Udalrici, nec ineleganti et satis antiquo, inquit Casaubonus in Lampridium, *obtulerunt de cera quantum unus fortis saumarium portare potuit. Deducit idem Casaubonus saumarium a sagmate et recte; et sagma ait esse id quod jumento imponitur, ut mollius vehat et sine noxa sua. Differt sagma a sella; nam sagma proprie est quod jumentis onera bajulantibus imponitur; sellu equorum est vel aliorum animalium, quibus homo vehitur. Dicitur etiam σαγή et *sagum*, quod significat omne ope-*

riumentum quod iumentis imponitur. Vide Casaubon. ad Lamprid. fol. 321, sed prior significatio potior est. Græci sicuti σάγμα τοῦ σάγματος, Latini *sagma sagina* : quæ corrupte vulgo dicitur *salinus*, inquit Isidor. l. xx Etymol. GRETS.

Ibid. [Τζυγγάριος. Simon Portius cum auctore : σκυταῖς, σκυτοτόμος, ὑποσημάτων δημιουργός; *calceolarius, sutor*. Apud Theophanem in Justiniano τὰ τζαγγάρια, officinæ sutoriæ. Rem totam profero, et alios in ordine compositurus extra chorum salto. Conquereretur populus in spectaculis coram imperatore de Calopodio cubiculario : κλοπόδιον autem (quod alii καλοπόδιον pronuntiant) *tyrum calcearium* sive *pedem ligneum*, quo sutores utuntur, indicat. Cum vero Calopodium de nomine non auderet populus dicere, nec se cognoscere internummatio mandatore responderet imperator, exclamavit populus : Ὁ πλεονεκτηῶν με, τρισαύγουστα, εἰς τὰ τζαγγάρια εἰσέρχεται, Καλοπόδιος; nimirum. Vide Justiniani ætate imperatores jam tzangis uos. GOAR.]

Ibid. Τὰς προκύψεις. Dubitat Meursius num viri docti, id est Junius, πρόκυψιν recte vertant *oratorium*. Si non recte vertunt, cur non melius quid suggeris? Si voculam ipsam nimis grammaticè urges, πρόκυψις non est oratorium, sed locus eminentior, unde imperator eminere, prospicere et prospectare seu despectare poterat. Si rem ipsam consideremus, πρόκυψις est *oratorium*, quia locus ille sine dubio non erat eo destinatus ut imperator inde tantum prospiceret, sed ut rei divinæ et precibus quoque fundendis operam daret. Unde ab oratione illic fieri solita *oratorii* appellatio loco accessit. GRETS.

Ib. [Τζαγγός. Quia commune et vile τζαγγαρίου nomen apud Græcos, τζαγγός, quasi digniore honoris titulo donatus, *aulicus sutor* vocatur. An non fleus semper fleus et scapha scapha?

Ib. [Παιδόπουλος. Quia in commutato vox πῶλος alteri adjuncta diminutivum quid semper sonat; hinc παιδόπουλον *adolescens, puer honorarius*, prout superius τὸ ἀετόπουλον et αὐθεντόπουλον *parvum aquilam, parvum dominum* referre dictum est. GOAR.]

Ibid. Junius legit τοῦ βεστιαρίου ἐντός, et hinc sicut scripturæ mira phrasata superstruit, ad verbum : *Vestiarium quod est intus* (nempe in cerebro Junii) *et interioris*. Et mox tria *vestiaria* adducit, *vestiarium* proprie dictum a veste, et *vestiarium minus* proprie ταμειῶν, et *vestiarium vestibulum palatii*, per catachresin seu abusum 254 vocis. Duo priora *vestiaria* agnoscimus; tertium summa *catachresi* confictum a l. suum auctorem remittimus. Dicit Codrius *vestiarium* hoc vulgo vocari ἀλλαξιμάριον, ab ἀλλάττω *muto*. Hinc ἀλλαξις *mutatio*, et ἀλλαξιμάριον, quasi dicas *mutatorium* GRETS.

Ib. [Quasi *mutatorium ἀλλαξιμάριον*, optime. At non ita vestes *mutare* significat τὴ ἀλλάττειν,

A quin proprie novas easque *sacras accipere* indicet. Eucologium : Ἀλλάσσει ὁ ἱερεὺς. Nicetas : Δέμψας ἱερέα μετὰ τοῦ Ἐθαγγελίου ἀλλαγμένον : ita corrupte ἠλλαγμένον vice. Ἀλλαξιμάριον itaque est locus in quo vestes imperatoris, quæ et sacræ, reponuntur. GOAR.]

Ib. *Anacara*. Junius, ut Arabismi specimen edat, *anacara* hinc ex Arabia advocat : nam vasa sive cacabos aut lebetes vocales vocari ab Arabibus *Anakara*. Ejusmodi ferme esse quæ in Germania appellantur *kesseltrommel*. Cur non *heerpauken*, quæ etiam in equis pulsari possunt et solent? tympani genus inferiore parte rotundum, quo principes hoc etiam ævo uti et delectari consueverunt. GRETS.

B *Ibid.* [Tympana inferiori parte rotunda. Ita Meursius. Cur rotunda potius quam plana vel quodvis aliud vox significet, edisserat. Lego apud Nicetam in Manuele l. v : Ἐβασταῖται τὰ κύμβαλα, ubi alia lectio habet ἀνακαράδα. Sunt itaque τὰ ἀνάκαρα eadem quæ κύμβαλα : at cymbala a tympanis quam diversa, licet in Cýbeles matris deorum a Gallis ad invicem juncta; unde et Apionem, qui se cymbalum mundi jactabat, tympanum juventutis potius vocandum asseruit Tiberius. Quæ tandem κύμβαλα Suidas : Θυμελικὰ παλγνια, *histrionum musica et ludicra instrumenta*. In epigrammate, Καὶ κύμβαλ' ὀξύδοπα κοιλίχθια. Turnebus Advers. xxvi, 37, in hoc Propertii : *Cymbala Thebano concrepuiere deo*, Si quis me roget, inquit, quale cymbalum fuerit, eum mittam ad herbam cotyledonem, cujus folia cymbali speciem referunt. Scribonius Largus : *Item mentastrum vel radicem κοτυληδόνης quæ herba similia folia cymbalis habet*. Hinc ille. Addo cotyledonem etiam cymbalion apud Tragum vocari. Vide figuram apud Matthiolum et alios phisiologos Dioscoridis commentatores.

P. 32. [*Orti ὁ πρωτοστράτωρ. Scriptis a Gretsero post Meursium de cursu et cursoribus addo ex Tacticorum Leonis cons. 7 locum auctoris de protostratore sententiam diserte explicantem : Ἐτέρα δὲ κίνησις, ὡς ἐπιδιώκης, οὗ μὲν σὺν ἑλασίᾳ, ὡς κοῦρωρας, οὗς οἱ νῦν προκλάστας λέγουσιν, οὗ δὲ συντεταγμένως, ὡς διαφένσωρας, οὗς ἡμεῖς καλοῦμεν ἐκδίκους. Καὶ εἰ μὲν ὡς κοῦρωρας χρῆσθαι κινεῖν, παράγγελλε Ἐδρόμῳ ἑλα, ἢ καὶ ἕως ἐνός μίλιου ἀποκινῶσι σὺν ἑλασίᾳ· ἐάν δὲ ὡς διαφένσωρας, παράγγελλε Ἐμετὰ τῆς τάξεως ἀκολουθεῖ, ἢ καὶ ἀκολουθῶσι συντεταγμένως. Ex hoc Leonis alium Cedreni percipies locum in Michaelē Curopalate. Leonem Armenium imperium auspicantem, regiam assumpturam vestem, communem quam deponerat τῶ τῶν ἱπποκόμων στρατεύοντι Μιχαήλ, *protostratori Michaeli*, Balbo nimirum, dedisse retulerat, eundemque dato intervallo de tyrannido affectata suspectum a Leone missum τακτικὰ διδάσκειν τὸν ὑπὸ χεῖρα λαόν describit. Ut quid nisi quia cursores et defensores, auctore teste, ducebant, ita τὰ τακτικὰ eos docere tenebatur? GOAR.]

Ibid. Κουρσεύωντων. Κουρσεύειν est *prædari*, *A* *prædas agere*. Possunt tamen hic per *κουρσεύοντας* etiam illi intelligi qui in hostes extra ordinem excursionses faciunt. Paulo post τὰ *κουρσεύόμενα* **255** sunt *spolia, prædæ*. Et infra c. 16 dicitur ἀπὸ τοῦ κοῦρσου dari pars quinta imperatori : inepte Junius *ex cursu*, verte *ex spoliis*. Quinta pars cedit rationibus seu ærario regis, πενταμοῖρια ; pro quo codex vitio librarii πανταμοῖρια. Vide Rigalt. in Gloss. V. Κούρση, ubi Junium reprehendit quod ἀπὸ τῶν κουρσευομένων, p. 59, c. 5, vertit a *cursoribus*, quia vertendum erat *ex spoliis, ex præda*. Hinc *κουρσεύειν*, et ut in Turco-Græcia *κουρσεύουν prædari, populari*, sic p. 57 δεφένσωρ τῶν κουρσευόντων rectius redditur *defensor eorum qui extra ordinem in hostes procurrendo dant impetum et ante omnes dimicant*. *B* *Cursores enim seu κουρσεύοντες sunt πρόμαχοι οἱ προτρέχοντες τῆς παρατάξεως ἐν τῇ συμβολῇ τοῦ πολέμου καὶ τοῖς φεύγουσιν ἐχθροῖς δέξας ἐπιτιθέμενοι*, ut ait in suis *Tacticis* Leo imperator. Item *cursores sunt ἑνέδροι*, ut idem imperator docet ; deque his loquitur *Europalata*, non autem de *cursoribus*, quos Græci *δρομαῖς*, Latini proprie *cursores* nominant. Etiam Latinis mediæ ætatis *curarii* sunt *prædones* et *piratæ*, qui terras et maria *prædarum gratia* percurrunt.

De *pentamœria* imperatori ex *spoliis* danda elegans exstat locus in *Historia* Joannis Cantacuzeni : nam cum de bello ab *Andronico* imperatore adversus Albanos gesto partitisque sine numero *spoliis* agit, sic præter cætera scribit : "Ἐθους δὲ ὄντος πρότερον τῆ στρατιῆς, ἐπειδὴν τινοῦ κρατήσασσι λείας ἢ κλειονος ἢ ἐλάττονος, τὴν πέμπτην μοῖραν παρέχειν ἀριστεροῦ βασιλεῖ, καὶ μετ' ἐκείνων τῶν μεγάλῳ δομιστικῳ ἰση, ὅσα δὴ τῆς συμπάσης ἡγουμένη στρατιᾶς, τότε οὐδὲν ἐποιοῦν τῶν εὐωδῶτων, οὐδέ τις ἠνώχλει αὐτοὺς περὶ τῆς πέμπτης μοῖρας, ἀλλ' ὡσπερ ἐξ ἀνεύδων ποταμῶν ἐξῆν ἐκάστην, ὅσων ἂν βούλοιο, κύριος γενέσθαι. Hæc *Cantacuzenus*.

Ib. Dicit *Codinus* *protostratorem* ex *præda* capere πάντα τὰ *ποιχίλια*, quæ appellatur *φτυλία*. Quæ sit ratio hujus nominis, nondum a viris doctis explicatum est : nam quod Junius *fulilia* vertit, id paucorum approbatione fecit. Sunt qui suspicentur legendum *βιτάλια*, hoc est *victualia*. *GRETS.*

Ibid. [Vere *fulilia* sunt et pueriliter a quibusdam ingesta circa τὸ *φτυλίον*, quod Græcis recentioribus, sicut et Turcis τὸ *filil*, quod primo refert *elychianum*; deinde *funam pyritem*, quo milites tormentis explodendis diutius servant ignem, *mèche* *Farquebuse*, ultimo vulnerarium *peniculum* a chirurgis ad vulnera probanda. *Spoliorum* itaque partem *protostratori* assignatam vocabant milites *φτυλία*, quasi ad lineam vel *pyritem* comparanda leve *œdminiculum*. Sic officiorum præmia Græci iidem *μαντιλία*, Gallicum vulgus *chirothecas*, *puellarum sciculas* etc. dicunt, ut grati potius animi monumentum quam *debiti mercedem* et *vilia mercenariorum obsequia* compensata expriment. Quænam

autem *φτυλία* censenda, reparata ex *Regiis* vera germanaque *lectione* discimus esse τῶν *κουρσευομένων ζῶων* πάντα τὰ *ποιχίλια*, *animantium præda captorum quæcumque pitis et colore sunt varia* : quævis enim *discoloria* etiam *hodie* vocant *ποιχίλι*, eademque in *protostratoris* sortem ex *præda* obtinent : ceu ejus *φτυλία*.

Ib. [Τὰ προστάγματα. Ἐντάγματα vocat *Jus GR.* et *διατάξεις*. *GOAR.*]

256 P. 32. *Chrysobullas*. Græce τὰ *χρυσόβουλλα* et *χρυσόβουλλα*, *aurea bulla*. A sigillo nomen ad *integras litteras* venit. Hinc etiam *constitutiones pontificum Romanorum bullæ* dicuntur, et *bullarium* liber in quo illæ *litteræ seu bullæ* continentur. *Bulla* proprie est orbiculus seu *ornamentum circularis formæ*, *superne clausum* et *intus cordis figuram* habens. Olim *pueritiæ* appendebatur tanquam *amuletum* contra *fascinationes*. Ab hæc *orbiculari figura bullæ* translatum est nomen ad *sigilla*, quæ *litteris* appenduntur ; sunt enim *circularis figuræ* et quia nonnullis *litteris* appendebatur *aurea bulla*, quibusdam *plumbea*, quibusdam *ceres*, hinc factum est ut ipsæ etiam *litteræ* ab hoc sigillo vocarentur *bullæ aureæ* vel *bullæ plumbeæ* vel *bullæ ceræ*, nimirum *χρυσόβουλλα*, *κηρόβουλλα*, *α χρυσόβουλλιν* et *κηρόβουλλον*. *Chrysobullæ* summam *auctoritatem* obtinebant, *subscriptæ manu imperatoris* διὰ *κιννάβαριω*; *cinnabari* (seu *rubrica*). Quia et *crucis* interdum addebant. *Phranzes* l. iii, 4 : *Imperator manu sua eo vidente tres crucis cinnabari in fronte bullæ ad confirmationem pro consuetudine exprimit bullamque auream legato in manus tradit*. Etiam *hodie* *litteris*, præsertim *contractuum*, apponi solet *thecula*, aliquando *lignea*, aliquando ex *lamina*, aliquando ex *pura cera*, in cujus medio *sigillum* exprimi solet. Hæc *thecula* æque recte vocabitur *bullæ* ac *theca* illa *imperatorum Græcorum*. Hinc *βουλλεύειν bullare* vel *generatim litteras signare*, sive hoc per *bullam* fiat sive *abque bulla* ; et *βουλλωτήριον sigillum*, forma, in qua *bullæ* exprimiuntur. *Incertus auctor apud Etymologum* : "Ὅσπερ εἰς τὸ βουλλωτήριον τυπούμενος ὁ μδυδὸς τύπον ποιῆ καὶ εἰκόνα ἀποτελεῖ. Et sine dubio *bullæ* *imperatoris* *imperatoris* *imaginem* repræsentabant. *GRETS.*

Ibid. [Nil communius quam *χρυσόβουλον* sive *χρυσόβουλλον* *imperatoris mandatum, constitutionem, diploma, rescriptum, chirographum, codicillosigillicare*. At non ex eo quod *aureis litteris* scriberetur, ut innuit *Meursius*, sed quod sigillo sive *bullæ aureæ*, quod in eis scriptum, *maniretur* : quanquam olim etiam *aureis litteris* scripserunt non denegandum *Luitprando* dicenti : *Χρυσόβουλίον, id est epistolam auro signatam, mihi dederunt vobis (regi) deferendam. Tulerunt autem et alias litteras argento signatas, a curopalate imperatoris fratre ad Romanum pontificem missas*. Deinceps vero *litteris purpureo liquore ductis* *subsignavit* *imperator*. His testimoniis utrumque liquet. *Nicetæ*

in Manue'e Comn. l. iv : Ἐρυθροδάνῳ ἰσημανθὲν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ γραμμάτιον, *cinnabari signatum emisit codicillum*. Inferius : Τῆς βασιλικῆς βαφῆς δελτάριον, *regii, id est purpurei, coloris tabulæ*. L. vii : Τῷ ἐρυθρῷ τῆς βασιλείου βαφῆς ὡς αἵματι ἀναβάλλας ἐζώσαν. Cedreni in Tiberio 1 : Ἀσφαλισάμενος διὰ σφραγίδος χρυσοῦς τοῦ μὴ πολεμικῶς ἐπέρχεσθαι. Basilii in porphyra nati : Καὶ ὥστε ἀσφαλῆ καὶ ἀμετάθετον εἶναι τὴν παρούσαν διάταξιν, οἰκεία χειρὶ ὑποσημηνάμενοι, χρυσοῦ σφραγιδι ταύτην ὑποσφραγισθῆναι διωρισάμεθα. Nicephori Botaniatæ : Καὶ γὰρ ἐπισφραγιζούσα ἡ βασιλεία μου τὰ κακρυμένα καλῶς καὶ οἰκονομηθέντα συνοδικῶς, καὶ τὸ παρὸν ἐξέθετο χρυσοδούλλον εἰς ἐπικύρωσίν τε καὶ σταρεσότητα, ὑποσημηναμένη ἐν αὐτῷ δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων, καὶ διὰ τούτων τὴν ἀλήθειαν φανερωτέραν ὑπαγορεύουσα, κορώνην ὡσπερ δὴ τινα χρυσοῦ τὴν ἀληθῶς σφραγιδα τοῦτω ἀπαιρῆσασα, τὸ ἡμέτερον εὐσεβῆς καὶ θεοπροβλήτου ὑποσημηνατο κράτος. Alexii Comneni, qui et aureum 257 sigillum ceræ in presens testatur, Nov. 2 tom. 2 Juris GR : Κἀν διὰ κινναβάρειος ὑποσημασμένην τυγχάνη ἀντιγραφῆ, κἀν τὴν κηρόδούλλον σφραγιδα φέρηται. Eiusdem No. 4 : Ὡς ἂν εἰθῆσις πᾶσι γένηται διὰ γραμμάτων τοῦ βασιλέως ἐρυθρῶν, καὶ ἡ διὰ κηροῦ σφραγίς (προσετέθη). Sigillum ceræum aurea bulla impressum e serico pendeat. Nicephorus Botaniates jam relatus et anonymus alibi citatus : Μανουὴλ εἶχε τὸ σύνθημα κανίκλιωμα καὶ τοῦ βασιλέως γραφὴν Ἐμανουὴλ ἐν Χριστῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς, καὶ κάτωθεν ἀπρωρημένην βοῦλλαν χρυσοῦ διὰ μετέξῃς ὀξείας, *e serico violaceo bullam appensam*, hoc est sigillum. Nicetas Manuelis l. i : Γράμμα ἐρυθροσημαντον σφραγιδι τε χρυσεῖα καὶ σερικῶν νήματι ἐμπασον, κόγχης ἀναδεδευμένην αἵματι, τῷ κλήρω τοῦ μεγάλου νεῶ ἐπιδίδωσι. Ex his ἠρυθροδανημένη βασιλείος γραφῆ, *purpuratus codicillus regius* apud eundem secundum aliam lectionem ; apud Comnenam χρυσοδούλλιος γραφῆ, χρυσοδούλλιος λόγος γεγραμμένος, apud Cantacuzenum χρυσοδούλλον δικαίωμα, apud Zonaram ἔγγραφον χρυσοσημαντον, apud Nicetam iterum βασιλικὸν ἐρυθρόδανον in Andronico l. ii, et in Balduino ἐρυθρόγραφον γράμμα et similia liquent. Alexium secundum atramento communi nigrisque litteris semel nomen exarasse, litteris ad synodum missis, refert Nicetas : Β.βλίον λακωνικῶν ξυνοδικῶν πρὸς τὴν ἱερὰν σύνοδον, καὶ τοῦτο ὑποσημηνάμενος κάτωθεν διὰ μέλανος τῷ οἰκείῳ ὀνόματι, ἐπὶ κοινῆς ἀκροάσεως τε καὶ σκέψεως ἀναδίδωσιν. Andronicus senior imperio nuntium omnino remissurus ἄνω μὲν ἐρυθρὸν προβύθηκε τὸν τοῦ θείου σταυροῦ τύπον, μοῖα velut scripta tabula privatus rediit κατὰ δὲ μέλανα. GOAR.

P. 32. [Πρὸς τε ρῆγας. Solos Romanorum Persarumque principes βασιλέας vocatos a Græcis historicis, quotquot reliquere monumenta commemorant; eoque nomine, quos imperatores dicimus, vocare significatos: aliis supremo jure, regno

A constituto et imposita sibi corona utentibus ῥηγῶν appellationem fecere communem, ex quo Gensericus eam sibi propriam fecit. Theophaues : Ὁ Γεζέριχος τῷ Οὐανθαλικῷ πλήθει πολὺς γενόμενος καὶ ῥῆγα καλέσας ἑαυτὸν. Secutus Odoacer τὴν τοῦ ῥηγὸς περιέθετο ἑαυτῷ προσηγορίαν. Ab his alii dicitur alii, τῶν Οὐννων et τῆς Φραγγίας apud Zonaram ῥῆγας dicti: nulli quam Carolo M. βασιλεὺς Ῥώμης a Cedreno in Irene dictio, βασιλέως nomen commune factum, nec ipsi Occidentis imperatori; quem Anna Comnena ῥῆγα Ἀλαμανίας solum agnoscit Alex. l. iii. Proinde quod Nicetas Andronici l. i Beam Hungariæ ῥῆγα, imperatoremque Occidentis in Alexio 3 vocet iterum Ἀλαμανίας ῥῆγα, nil mirum; cui sicut et aliis Græcis solum Orientis vel Persarum principem βασιλέα salutare gratum. Oppressi tamen Bulgarorum armis tandem conjugii pacisque fœdore inito principem eorum βασιλέα vocant apud Luitprandum in Legatione. GOAR.]

Ibid. Sultanos. Leunclavius in Onomastico Musulmano: *Sultan Alem dominus mundi. Sic appellare Turci principem suum solent: quod vocabulum significat, ut Cedrenus ait, παντοκράτορα καὶ βασιλέα βασιλέων, imperatorem omnium et regem regum. A Turcis jam vulgo pro domino usurpatur, et nomen hoc princeps eorum habet κατ' ἐξοχὴν, cum solus et maximus dominus. GRÆCS.*

[Arabum ἀμραῖς, Turcarum principes σουλτάνους propria gentium illarum lingua Græci dixerunt: capropter ubi legitur apud Nicetam ἀμραῖς, alia lectio σουλτάνους ponit. Sultan autem Turcicum principem denotat.

Ib. [Τοπάρχας. Paucarum urbium aut unius provincie princeps est τοπάρχης. Toparchias, quales nos ducatus vel comitatus, describit 258 Nicetas Alexii iii, 3, veteris editionis p. 566, cum catrapis confundit p. 578. Exinde, p. 586, Bonifacium Montisferrati marchionem, Balduinum Flandriæ, Henricum S. Pauli et Ludovicum Blesensium comites τοπάρχας τινὰς εὐγενεῖς scribit; quorum præcessores Hierosolymitanæ protectionis antesignanos τοπάρχας et κόμητας, non uno libri tertii loco memoraverat Anna Comnena.

Ib. [Λογοθέτου ὑπηρετήμα. De memoratis referebat ad imperatorem: Leo Grammaticus in Michaele Theophili: Θεόκτιστος, λογοθέτης ἑλλῶν εἰς τὰ ἀσηκρήτεια κρατῶν τὰς ἀναφοράς, et infra: Ἐκελεύσθη μετ' ὀργῆς ἀνολεῖαι τὰς ἀναφοράς καὶ ἀναγγεῖναι. Crescente quoque legothetæ auctoritate decrevit canicie dignitas, et ut ille rescripta chrysobulleque principis emitteret, purpura, qua sola subsignabat imperator, et commissis: canicie restituta legitur, Manuelis l. iii apud Nicetam. Fidem insuper Deo et populo se servaturum in ejus manibus pollicebatur princeps recenter institutus, prout suo loco referetur GOAR.]

P. 33. Domestici. Differt iste a domestico mensæ et ab aliis domesticis. Itaque vocabatur παρὰ τὸ δομε-

στικιον seu domestικιον, quod est res domestica, A cuius iste curam gerbat, quamvis in catalogo officialium, supra c. 2, non comparat: erat ergo iste domesticus domesticii, de quo infra iterum Codinus c. 7. GRETS.

Ibid. [Mutat quidem sensum, at corrigit et meliorem reddit Regionum AB lectio, quæ hæc est: Καὶ τοῦτο μὲν ἴδιον τοῦ μεγάλου λογοθέτου ὑπηρετήμα, τὸ δὲ τοῦ μετὰστικίου (vel ut B. μεσαστικίου) ἐνεργεῖν, ᾧ ἂν ἐπιτάξοι ὁ βασιλεὺς. Et hoc munus proprium est magni logothetæ (ad reges nimirum, sultanos et toparchas scribere), intra limites autem imperii sacras mittitis cui imperator mandaverit. Ibi μεσαστικιον a me appellative (Grammaticorum more loquor) sumitur, et subjectas imperatori regiones, seu mediam ejus ditionem, referre addubito. Certior nihilominus affirmo μεσαστικιον proprium officii nomen æstimandum, ejus nimirum cui negotia, imperii statum, secreta, personam ipsam fidentius committit imperator; cum quo curas dividit; qui inter populum, milites, senatum, principes externos et ipsam imperatorem medius et sequester intercedit; qui cum ad hoc munus non ex meritis semper, velut logotheta, sed ex sola principis gratia favoreque advocetur, recte scripsit auctor, τὸ δὲ τοῦ μεσαστικίου ἐνεργεῖν Ἔσιον (ei namque particula jam præmissæ jungitur) ᾧ ἂν προστάξοι ὁ βασιλεὺς: hoc est, mesasticii quasi dicas sequestri, munus exercere ad eum attinet cui præceperit imperator. Mesasticium hujusmodi describit Nicetas Manuells, l. 1: Μαλεδωνὸν δὲ μεσεύοντα καὶ τῶν οἰκείων ὑποδρηστήρα διαταγμάτων τὴν Ἀμοθιοδωρίτην τίθησιν Ἰωάννην. Καὶ ἦν ὁ μὲν τῷ προσώπῳ τοῦ βασιλέως ἀεὶ ὀπτανόμενος, καὶ τὰ τούτου ἐντάλματα ὅσα καὶ ἐμφάσεις ἐκκρίτεινο; μείρας ἐκδεχόμενος. Vocem μεσεύοντα inter alias observo, τῷ μεσάζοντα significati parem a nullo negandam: μέγαν πορρο μεσάζοντα proto-vestiariū Cabasitem, nec non alium μεσάζοντα Cantacuzenuū memorat Chronicon CP., eam vero ἀπὸ τοῦ μεσάζειν μεσαστικιον deduci solus ignorat qui Græca nescit. Μεσαστικίος igitur ille est μαλεδωνῶ; μεσεύων, τῶν βασιλικῶν ὑποδρηστήρ διαταγμάτων, τοῦ βασιλέως τὰ ἐντάλματα καὶ ἐμφάσεις ἐκδεχόμενος, quem eundem auctor ait ἐνεργεῖν ὁ ἂν ἐπιτάξοι ὁ βασιλεὺς. Talis, me judice, ante tyrannidem arreptam fuit Phocas, qui ἐντολικάριος a Theophane, a sacris mandatis fuisse scribitur in Mauricio; qui in aula, quod mandator in exercitu, τὰ μανδάτα γνώμη τοῦ ἀρχοντος διδούς, exsequabatur. Ita Mauricius alius. [At iterum Theophanes: Ὁ στρατὸς ἐντολικαρίους ἐπεμψε πρὸς τὸν βασιλέα.

259 [Ib. Ὁ μέγας στρατοπεδάρης. Hoc ejus officio Zonaras celebrat in Necessophoro Phoca: Πέτρον ἐκτομίαν, δραστήριον δὲ γε καὶ ἐμβριθῆ, καὶ ἀρχειν εἰδὸτα στρατιωτῶν στρατοπεδάρην διομάσας, ἴν' ἐν Κιλικίᾳ δόησιν χόρην τῇ στρατιᾷ τὸν χειμῶνα δ' ἀγα-

γείν. Is idem videtur τὴν τοῦ χάρανος; ἐπιστάσαν πᾶσαν ἐπιμελούμενος. Curpalates. GOAR.]

Ib. Ποτῶν, potus seu poculentorum, non ποτῶν, ut Junius, qui instrumenta vertit. Sed lectio nostra confirmatur ex codicibus Bavaricis et Lanttheriano; et res per se clara est, quia non minus curandum est ut exercitui non desit potus quam ut non desit cibus. GRETS.

Ib. [Eic τὴν παρδασασιν. Omnium qui dignitates et officia tenent, circa imperatorem in solio sedentem, cum vestium apparatu et insignibus stans famulatus est παράστασις. Δουλοπρεπῶς περιεστάναι scripsit Nicetas in Isaaciō Angelo, et iterum: Οἱ Ῥωμαῖοι παραστατοῦντας; ἔχουσιν ἅπαντας. In Alexio secundo: Εἶχον εὐθύς τοὺς παρεστῶτας, καὶ ὅσοι περ ἐκείνῳ συνήδρευον διὰ γένους λαμπρότητα καὶ ἀξιομάτων σεμνότητα, δημοφώνως ἀνακραγόντας. Imperii tamen collegæ assident. Luitprandus de legatione: *Sedebant ad sinistram non in eadem linea, sed longe deorsum duo parvuli imperatores.* Potuit et Cæsar quandoque sedere. Theophanes in Michaele Theophili: Τοῦ Βάρδα Κατσαρος τῷ βασιλεὶ προσελθόντος συγκαθίσταντός τε καὶ συνομιλοῦντος. Licuisse nonnunquam aliis sedere τῆς ἐπιτροπῆς γενομένης, ipsumque imperii collegam quandoque stetisse, narrat Cantacuzenus, 1, 8. Hoc assidendi jus pontifices Græcos ab Andronico postulasse, eoque licet obtento ridicule privatos, libro Vitæ ejus 11, 1, Nicetas ostendit. De patriarcha coram imperatore sedente suo loco dicitur. GOAR.]

Ib. Hyperpyrum. Monetæ genus. Indocte Junius velum et involucrum coloris ignei. Longe deterius Leuclavius in legatione ad Armenios, ubi hæc Theophrasti, qui Cpolitani legatus fuit, verba leguntur: Ἔστωσαν ὡς ἐν ὑποθέσει ὑπερπυρα τρία, μὴ δὲ ὄντα φύσεως, χρυσοῦ δηλονότι. Ἐάν οὖν τούτων ἐν πυρακτῆσω, ἔσται πάντως τὸ πετυρακτωμένον δύο φύσεων, λέγω δὲ πυρὸς καὶ χρυσοῦ. Ἐἴτα ἐνώσας τοῦτο τοῖς λοιποῖς δυσὶ τοῖς μὴ πετυρακτωμένοις, ἐρωτῶ πόσα νῦν εἰσι ταῦτα τὰ ὑπερπυρα; τρία ὡς πρῶτων, ἣ διὰ τὴν φύσιν τοῦ πυρὸς; ἐγένοντο τέσσαρα, Quæ interpretis ita vertit: *Sint tria hic velut igne potiora, prorsus inscite. Vertendum: Faciamus hic tria esse hyperpyra, unius naturæ seu materiæ, aureæ verbi gratia. Si igitur unum ex his ignescere faciam, omnino ignitum illud duabus naturis constabit, ex igne videlicet et auro. Si deinde alia duo non ignita adjiciantur, quæro quot nunc sint hujus generis hyperpyra?* (interpretis quotnam sint hæc ignita? male: unum enim tantummodo hyperpyron ignitum est ex hypothesi facta); num tria ut antea, an propter naturam ignis facta sunt quatuor? In eundem errorem incidit idem interpretis fol. 114, ubi τῶν ὑπερπύρων vertit ignis vi potiorum, absque ullo sensu; vertendum enim hyperpyrorum. Neque nomine Latino hoc monetæ genus exprimi potest. In Paudete Turcico recte de hyperpyris scribit Leuclavius. Sed hic tantus error detegendus fuit, ne qui in errorem inducantur.

Hinc hyperpyrarii, qui hyperpyra tributii nomine solvunt. Vide quæ diximus tom. III de 260 S. Cruce l. 1. 27. Elegans locus de hyperpyris exstat apud S. Antoninum tom. III Histor. tit. 19, c. 3, § 3. Agens enim de Tartarorum immanibus usurarum exactionibus ita scribit: *Miles quidam in Georgia de quintaginta hyperpyris a Tartaris acceptis et per annos quinque retentis coactus fuit eis reddere septem millia pro usuris. Quædam etiam domina Tartarica pro quinquaginta ovis, quas cuidam commiserat et ille per septem annos tenuerat, petiit ab illo pro usuris illarum ovium hyperpyra septem millia. quæ omnia ille coactus est solvere pro usura.* GRETS.

[Argenteum, ut et aurum nummum, ita reperio dictum. Argenteum quidem nondum in oblivione penes hodiernos Orientales, ut quod adhuc plurimum in oribus eorum sonans me audivisse meminisse; illudque est de quo quam late Leunclavius, Pandect. Turc., p. 117, scripsit: decem aut duodecim ejusmodi nummum integrum complebant. Aureum ipse aureus est nummus; de quo Guntherus in historia captæ Cypoleos: *Solvebat nummum aureum, qui perperam vocari solet serdoni, id est quartæ parti marcæ unius æquivalens. Perperam pronuntiabant Latini, ut et hodie Græci πέρπυρα: perpera quoque scripsit Leunclavius ex aliis. Aureum porro hic intelligi a quo lector mecum judicabit, qui vile pretium primicerio reddendum mecum negaverit.* GOAR.]

P. 33. *Ῥογατόρων.* Rogatores sunt milites stipendia merentes, a roga, quod est stipendium *Ῥογατεῖν est stipendia facere.* Accipitur etiam *Ῥόγα* pro donativo et honorario, quod alieni non ex debito, sed ex gratia persolvitur. Suidas: *Ῥόγα ἡ τῶν βασιλέων εὐσέβεια. Roga est imperatorum pia liberalitas et magnificentia.* Usurpant etiam Latini. Miscella historia in Tiberio II: *Duxit Anastasiam uxorem suam, et coronavit eam Augustam, et jactavit rogam multam.* Apud Baldricum in historia Hierosolymitana excusant se milites Alexii imperatoris his verbis: *Nos in roga imperatoris locati nihil aliud quam quod ipse imperat facere possumus.* Sed de roga copiosius suo loco l. III, coin. c. 5 et c. 9 GRETS.

[Ῥόγα quid sit, non ignotum Rigaltium, Meursium et eruditissimum Fabrotum legenti. Ejus definitionem a Suida allatam et a Gretsero mutilatam refero et expono. *Ῥόγα ἡ τῶν βασιλέων εὐσέβεια καὶ φιλοτιμία. Roga est imperatorum pietas et munificentia.* Erogabant imperatores quotannis de suo ecclesiis, proceribus, militibus, populo stipendia et munera. Ecclesiis collata εὐσέβεια, aliis quibuscunque donata φιλοτιμία nomen promerentur. Ecclesiæ Magnæ stipendia Romanus Argyrus auxit. Cedrenus: *Ἐνδέουσαν γὰρ τὴν πρόσδοτον τῆς Μεγάλης εἰδῶς ἐκκλησίας: ἀπὸ οἰκονόμου ταύτης γενόμενος ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις, καὶ τῶν ἄλλων ὀπδοσίας ὑπηρετεῖσθαι ἔθος παρὰ τοῦ ταύτης κλήρου, ὀρθόκοντα χρυσίου λίτρας ἀνὰ πᾶν ἔτος χορηγεῖσθαι τοῖς τετύπωκεν*

ἀπὸ τοῦ βασιλικοῦ ταμείου εἰς προσθήκην. Nicetas in Manuele I. 1: *Τῷ κλήρῳ τοῦ Μεγάλου ἐνὸς ἐπιδίδωσι χρυσόβουλον τυποῦν αὐτοῖς ἀργύρεα ἐτήσια κέρματα εἰς μνᾶς δις ἑκατὸν κορυφοῦμενα.* Procerum rogam auctor descripturus est inferius: ejusque mentio Comnena, l. III: *Ῥόγα, ἰνquit, τῶν δοθέντων εἰκοσι ἀξιομάτων, quanta nimirum viginti proceribus in dignitate penes imperatorem constitutis datur.* Ἀξίτητον Ῥόγῳ, eam militibus auctam ibidem memorat. Erga cunctos exsiccatum hinc liberalitatis profluvium ægerrime fert Balsamon opusculò de Rogato: Juris GR repetendo p. 471: apud quem quoque leges τὰ Ῥογάκια, *catalogum et ordinem faciendæ rogæ.* Et apud Theophanem στρατιώτας Ῥογατεῖν.

B 261 *Ib.* [*Φράγκων.* Francos solos, id est Gallos, hoc nomine primo vocabant Græci, unde diviso a Francis et Græcis imperio vetus proverbium *Φράγκων φθλον ἔχη; γέτονα μὴ ἔχης.* Cedrenus, tum in Leone Isaurio tum alibi, *Ῥόγα Φραγγίτας* laudat, quem non alium a Francorum rege intelligendum ipsemet exponit. Italos tamen, Apulos et Calabros, a Normannis Franciæ populis ortos. *Φράγγους* non inrequenter vocat Curpalates in Michaelis Parapinacio, et Nicetas Manuclis, l. II. *Φράγγους, Σικελούς.* Germanos pariter ita dictos apud Cedrenum reperies in Basilio. Latinos quoscunque, ut et Græcum vulgus hodie, ita nuncupat Anna Comnena l. VII. *Ἐνδοξότεραν τamen Φραγγίαν κατ' ἐξοχὴν* intelligit ms. R. n. 290. Latinos quoscunque ac maxime Gallos hic memoratos autumio, quos αἰμοχαρεῖς καὶ πολεμικοῦς, ac iterum δυτικοῦς; *Φράγγους* vocat citatus Curpalates. GOAR.]

P. 34. Quod dicit Curpalata Codinus, *curpalata* officium, quo olim fugebatur, fuisse suo tempore incognitum, id miratur Meursius, sibi que id tam longe a suis dissito cognitum profertur, idque ex Evagrìo v. 1: *τὴν φυλακὴν τῆς αὐτῆς ἔμπροστευμένος, ἐν κουροπαλάτῃ ἢ Ῥωμαίων λέγει φωνῆ.* Habet etiam aula Theodorici Gothorum regis curpalatam, ad quem exstat formula l. VII Variarum Cassiodori; quem ita describit ut nihil aliud visse videatur quam summus architectorum et architectonicæ præfectus, *der oberst-baumeister*, aurea virga decorus. GRETS.

Ib. [*Μολυβδίνης βούλης.* De cereis bullis supra, ubi de chrysobullo. De plumbea locum profert Luitprandus, ubi merces e portu efferendas *plumbea* imperatoris *bullæ notatas* asserit in legatione.

Ib. [*Φέρει τὴν τοῦ βασιλέως σπάθη.* Id illi primitum ex officio concessum videtur a Theophane in Michaelis Theophili: *Ὁ Βασίλειος περιεπάτει φορῶν σκαραμάγγιον μετὰ σταβλίου, ὡς ἔθος τοῖς παρακοιτωμένοις.* Sacri cubiculi præpositum pluvialem imperatoris vestem imbribus et frigori propulsandis ei offerendam tulisse docet Leunclavius. GOAR.]

Ib. Miratur iterum Meursius ignorantiam Codini, quod logothetæ generalis munus incognitum

fuisse scribat; fuisse enim præfectum ærarii generalis. Sed liceat Codino citra reprehensionem quædam ignorare, quandoquidem Meursius omnia scit. GÆRS.

1b. [Κελλίων. Ut monachi, ita et episcopi, in quibus versarentur ædes, vocavere κελλία. Isaacii Angeli Novella Juris Gr. p. 172: Ἀπεστάλησαν εἰς τὰ ἐν οἷς καταμένει κελλία ὁ Κυζίκου. Et infra: Ἐπὶ μὴ ἐξευρεῖν αὐτὸν ἐν τοῖς αὐτοῦ κελλίοις. Patriarchæ, ut e monasteriis assumpti, etiam in patriarchio cellam, τὴν κελλίον, teste Euchologio nostro, repperunt. Ipsique tandem imperatores ecclesiasticorum morum æmuli, de quo nota prima in Curopalatæ historiam disserit, in palatio angustam sibi condidere cellam, in quam tumultu negotiorum erepti se recipere. In hujusmodi penetrare, retro cubiculum interius positum, secessit ab amicis monitus Andronicus senior, ne quid in eum molirentur junioris fautores in exteriori triclinio stantes; Τοῦτων ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἀνάστητε αὐτίκα τοῦ θρόνου καὶ πρὸς τὸν ἐνδότερον οἰκίσκον ἐχώρει, τὸν νέον βασιλέα τοῖς ἀπροωμένοις ἀμα παρὰ τὸν ἐξω καταλιπὼν. Ita Cantacuzenus, l. 1, c. 13; at c. 5 non minus angustam quam angustam depingit, adeo ut juvenis imperator αἰσίων τοῦ οἰκίσκου τὴν θύραν, ἐν ᾧ καθῆστο συνήθως ὁ βασιλεὺς, stemmatis in capite positi lapides ad superliminare nescius alliserit. De cellotis sive cubiculariis a cella dictis agit Phranzes, II, 1.

262 P. 35. [*Ἰνα δημηγορήσῃ.* Verba fecere de rebus sacris ad senatum et populum imperatores Græci. Theophanes, Cedrenus, Zonaras tam gravi morbo jactatum Leonem Sapientem referunt, ὡς μὴ δυναθῆναι διαλεχθῆναι ἐπὶ συγκλήτῳ τὴν συνήθη διάλεξιν, ἣ καλεῖται σιλέντιον. Recunduntur ab amico Combesis, quos de Christo, de B. V. de sanctis plures vegetus pronuntiavit sermones. Alexander hujus Leonis frater, referente Cedreno, ἀμα Νικολῶν καθέσθαι ἐν τῇ Μαγναύρῃ, σιλέντιου γενομένου, τὴν Εὐθυμίου καθάρασιν ἐποίησατο. Manuel Comnenus, Niceta scriptore in ejus Vita, l. VII, κατηγορητοῦς ὄδω λόγους, οὗς φασὶ σιλέντιαι, καὶ εἰς κοινήν ἀνέπτυσαν ἀκοήν. De Leone Armenio dixerat prius brevis et mutilus continuator Theophanis, τὸ πρῶτὸν ἐποίησεν σιλέντιον ὁ υἱὸς τῆς ἀληθείας. Idcirco demum ignem imperatoribus Christianis prælatum asserit Balsamon quod λαμπὰς διδασκαλικοῦ ἐστὶν ἐξιώματος, et αὐτοκράτορας κατηχητικῶς ὁμιλοῦσι τῷ Χριστωνύμῳ λαῶν.

1b. [Ἐξοργιστήση ὁμίλιον. Ita Comnenus Alexius, teste filia ejus Vita l. 1, τὸ γέρας ἀπέλαβε παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τὴν τοῦ σεβαστοῦ ἀξίαν σεβαστὸς ἀνδρῆθαι ἐκ μέσης συγκλήτου. GOAR.]

1b. Apocrisarius. Est hic legatus, qui alterius loco imperatori aliquid proponit; quod tamen non nisi per protovestiariten, et hoc absente per magnum beteriarcham, et hoc itidem absente per primicerium aulæ fieri poterat. Cave autem ne ob ambiguitatem Græci textus primum protovestiariten crees. Non enim hic sensus est, primum protovestiariten

ritea hoc posse, sed inter omnes protovestiariten πρῶτον primum ante omnes esse cui imperatori aliquid in parastasi proponendi jus et facultas suppeta.

Sed ut ad apocrisarium vel apocrisarium dictum a responsis revertamur, est internuntius responsum ferens aut accipiens, et est legatus vel procurator conficiendi alicujus negotii causa missus. In epistolis S. Gregorius Magnus et alii Romani pontifices apocrisariorum et responsalium passim meminere. Originem habet vox ἀπὸ τοῦ ἀποκρίνομαι, quod est responsum dare. Hodie reges et principes in aula pontificis et aliorum regum suos habent legatos, qui revera sunt apocrisarii, responsis ferendis et accipiendis destinati. Olim Ecclesia Romana in Cpolitana habebat suum apocrisarium seu responsalem, qui in aula imperatoris residens res Ecclesiæ curabat, quo munere olim in aula Justiniani functus est ante pontificatum S. Gregorius Magnus. Et in aula regum Franciæ perpetuus erat apocrisarius, id est responsalis negotiorum ecclesiasticorum. Hincmarus, epist. 3, c. 13 et 14: Quando Constantinus magnus imperator Christianus effectus propter amorem et honorem SS. apostolorum Petri et Pauli, quorum doctrina ac ministerio ad Christi gratiam baptismatis sacramenti pervenit, locum et sedem suam, urbem scilicet Romanam, papæ Silvestro edicto privilegii tradidit, et sedem suam in civitate sua, quæ antea Byzantium vocabatur, nominis sui civitatem ampliando ædificavit, et sic responsales tam Romanæ sedis quam et aliarum præcipuarum sedium in palatio pro ecclesiasticis negotiis excubabant; aliquando per episcopos aliquando vero per diaconos apostolica sedes hoc officio fungebatur; quo officio B. Gregorius in diaconi ordine functus fuit; **263** et ex aliis præcipuis sedibus per diaconos id officium exsequebatur, sicut sacri canones jubent. Et in his Cisalpinis regionibus, postquam Hludovicus prædicatione S. Remigii ad Christum conversus et ab ipso cum tribus millibus Francorum in vigilia S. Paschæ baptizatus exiit, per successiones regum S. episcopi ex suis sedibus et tempore competenti palatium visitantes vicissim hanc administrationem disposerunt. Et c. 16: Apocrisarius autem, quem nostrates capellanum vel palatii custodem appellant, omnem clerum palatii sub cura et dispositione sua regebat. Infra c. 19, et 20: E quibus præcipue duo, id est apocrisarius, qui vocatur apud nos capellanus vel palatii custos, de omnibus negotiis ecclesiasticis vel ministris Ecclesiæ, et comes palatii de omnibus sæcularibus causis vel judiciis suscipiendi curam instanter habebant; ut nec ecclesiastici nec sæculares prius dominum regem absque eorum consilio inquietare necesse haberent, quousque illi præviderent si necessitas esse: ut causa ante regem merito venire deberet, si vero secreta esset causa, quam prius congrueret regi quam cuiquam alteri dicere, eundem dicendi locum eidem ipsi præpararent introducto prius rege, ut hoc juxta modum personæ vel honorabiliter vel patienter vel etiam misericorditer susciperet. Apocrisarius quidem de omni ecclesiasticâ

religione vel ordi e, nec non etiam de canonica vel A
monastica altercatione, seu quacumque palatium adi-
bant pro ecclesiasticis necessitatibus, sollici adinam
haberet; et ea tantummodo de externis regem adirent,
quæ sine illo plenius definiti non potuissent.
GRETS.

[Legatos sive apocrisiarios ad se missos quomodo
confabulationibus, victu suppeditato et parato
hospitio Græci suscipere, conijcimus ex Luit-
prandi legatione ab ipsomet scripta, quamvis in-
fensus ejus in Græcos enim duriora et parum
æqua istorum officia irritaverint. Έν παραστάσει
σε συσχετισμῶν ἠγάθη. Sederunt, inquit, cum impe-
ratore ad disceptionem vestram secundum eorum
traditionem sapientissimi viri, Attico potentis elo-
quio, Basilii parasimonomenos, protosecretis, proto-
vestiarius et duo magistri. GOAR.]

Ib. In uno colico Boico est ἐπιγνώστον. In
margine additur ὡς ἀνεπίγνωστον. Quam lectio-
nem si sequamur, iterum plura scit Meursius quem
Codinus: Nos scimus, inquit, quale officium habuerit
pappias: erat enim custos palatii. Idque probat ex
Constantini Manassæ Chronico. Miserum Codinum,
qui Manassæ prius non legerit quam libello istò
conscribendo manus admovit. GRETS.

Ib. Ὁ ἑπαρχος. Non adeo multis ante Codinum
 sæculis præfecti urbis vigebat munus, ut ex Ce-
dreno in Leone Armenio et in Theophilo et ex
Leofis et Constantini AA Ecloga tit. 4 facile dig-
nosci queat: Ὁ τῆς πόλεως ἑπαρχος πάντα ζητεῖ C
τὰ ἐγγλήματα, καὶ τὰ ἐν τῇ πόλει γινόμενα ἀκροῖ-
ται. Jus in prætorio exercuisse Zonaras demonstrat
in Phoca: Πλάσιος δὲ τῷ ἐπαρχῷ παρέδωκεν, ἵνα
κολάσῃ αὐτούς, οἱ ἐν τῷ πραιτωρίῳ καθείρθησαν.
Reorum in prætorio fuere carceres. Idem: Οἱ δὲ
ὄχλοι ὁμοῦ γινόμενοι ἐνέπρησαν τὸ πραιτώριον, καὶ
καθειργμένοι διέφυγον. Imo prætorium ipsum car-
cer est. Zonaras in Isaacio: Δημοσία εἰρηχὴ,
ἣ πραιτώριον καλεῖται. Nicetas in Alexio III, l.
quoque 3: Ὁ Λάγος ἐκ βασιλείας εἰληφῶς προση-
σθαι τῆς τοῦ πραιτωρίου 264 φρουρᾶς, cujus ibi
æcclera, rapacitas et in soubus puniendis atrocitas
describitur. Alia occurrant apud auctores argumen-
ta, ubi de vindicandis sceleribus sermo. Annonam in
urbe providebat, et pretium ne excederet fugebat.
Zonaras rursus in Theophilo: Ὅπως ἕκαστον τῶν
ἀνίων πιπράσκειται ἐπολυπραγμόνει καὶ ἐπυθάνετο,
καὶ εἰ πολλοῦ τινα πιπράσκειν ἐβρισκε, τὸν
ἑπαρχὸν περὶ τούτων ἀνέκρινε, καὶ ἣ καταγινώσκων
τούτου ἔπαυε τῆς ἀρχῆς ἣ ἐπιπλήττων διώρθου. Re-
liqua ejus munia fusc prosequitur Ecloga citata
Juris GR. tom. II, p. 85, 86 et 99. GOAR.]

P. 36. Lego τῶν σεκρέτων πρὸ τῶν κριτῶν cum
Glossario. Facilis mendæ origo fuit. GRETS.

Ibid. [Τῶν σεκρέτων. Non unum fuisse Cpoli
σεκρετον arguit vox multitudinis. Μικρὸν reperio
fuisse patriarchæ, de quo Euchologium nostrum et
Cedrenus in Copronymo: Τὰς ἐν τῷ μικρῷ σεκρέτῳ
τοῦ πατριαρχείου εἰκόνας διὰ ψιφιδῶν οὕσας κατέ-

βαλεν. In quo etiam Nicephorum Botaniam chry-
sobulon synodalibus decretis confirmandis edidisse
refert Bullengerus. Erat privatarum secretum, ubi
asservabantur instrumenta et urbis jura, de quo
Balsamon ad Marcum patriarcham resp. 9: Κατα-
σεκρέτων ἐν τῷ σεκρέτῳ τῶν οἰκειακῶν. Erat et
publicarum, in quo publica reponerentur. De hoc
Cedrenus, Phranzes, ubi de Monembasiotis, et alii:
hocque vocari τοῦ γενικοῦ generule a Curpalate, in
Leone Basilii quidam autumant. Aliud iterum ob-
servo in prætorio, de quo Theophanes in Phoca:
Οἱ δὲ πράσινοι ἔβαλον πῦρ εἰς τὸ πραιτώριον καὶ
ἔκαυσαν τὸ σεκρέτον καὶ τὰ σκρίνια καὶ τὰς φυ-
λακὰς.

Ib. [Βασιλικῷ ὄρισμῷ. Quibus non ex officio,
sed ex principis voluntate jus in aliqua causa
dicendi committitur auctoritas. GOAR.]

Ib. Mysticus est senator secretioris consilii, qui
Germanis *gehsimer rath*.

Ib. Domesticus scholarum. Scholæ fuerunt un-
decim, L. ult. cod. de loc. et conducto, id est, or-
dines palatinorum officiorum ad capessenda impe-
ratoris jussa vacantium. Et omnium præfectus
domesticus scholarum in jure dicitur, ut et apud
Zonaram, Cedrenum et alios. Wolfius minus vere
vertit domesticum legionum, in Basilio Macedone
et Romano Lacapeno Zonaræ. Hæc Junius. De
scholis videndus Cujacius ad l. 12 Codicis Justi-
niani.

P. 37. Barangi. Detortum ex Latino *Angli*, nisi
malis ex *Franci*. Hos habitos esse pro magnæ si-
dei custodibus, vel inde apparet quod ad fores
ipsius imperatorii conclavis excubias agerent.
GRETS.

Bάραγγοι. [Imperatoris satellites et belli socii
ex Anglia in Oriente militantes. Auctor Ἰγγλι-
νοισι *Anglice* loquentis introducit c. 7. Britannos
sive Anglos bipennibus armatos asserit manifeste
Nicetas l. II Isaacii Angeli versus finem: Ὁ τῶν
πελευκεφῶρων κατέρχων Βρεταννῶν, οὗς νῦν φασὶ
Ἰγγλίλους. Porro idem est Βάραγγον ac πελευκεφῶ-
ρον legere, cum Barangos non infrequenter bipen-
nibus instructos referant auctores alibi producendi.
Thule oriundos, si tamen eat lectio sincera, Com-
nena scribit l. II: Έκ τῆς Θούλης Βεράγγους. Ger-
manos tamen asserit Nicetas in Alexio 2: Κατὰ τὰ
ἀνάκτορα συλληφθεῖς καὶ φρουρᾷ διαληφθεὶς Γερμα-
νῶν, οὗ κατωμαθὴν τοὺς ἐπεροστόμους: πελέκει:
ἀνέχουσαν, ἀπρόβιτος ἔμενε. Asteriscum hic ar-
posuit Wolfius, quod forsitan 265 Βρεταννῶν λε-
gendum agnosceret. Jam sub Michaelæ Paphlagonæ
Græcorum signa secutos colligimus ex Cedreno in
ejus Vita; quos tamen nondum in satellitum nu-
merum allectos, sed solo singulariorum militum
cingulo donatos legimus, εἰς παραχημασίαν ἐν τῷ
θέματι τῶν θρακισίων διεσπαρμένους. Ἀκόλου-
θον eorum ducem memorat idem in Constantino
Monomacho, ubi a Francis eos numero distinguit,
licet utrisque ἀκόλουθον eundem præficiat: Ὁ βα-

D

σιλεύς τὸν ἀκόλουθον Μιχαὴλ πεταπεμφάμενος ἐς Ἀ
Ἰθρηίαν ἐκπέμπει, ὃς ἐκεῖ γενόμενος καὶ τοὺς διε-
σπαρμένους ἐν τῇ Χαλδίᾳ καὶ Ἰθρηίᾳ Φράγγους καὶ
Βαράγγους ἀγάγη. Exin Franci sub eodem vexillo
cum Barangis militantēs ac eisdem armis instructi
inter Barangos recensiti penes Nicetam in Alexiō
II : Καὶ γνωσθέντες παρὰ τινος ἐκεῖσε φυλάσσοντος
(γένους οὗτος τοῦ πελεκυφόρου Κελτικοῦ) συλλαμβά-
νονται. GOAR.]

Ib. *Cellæ* porro nomen adeo recentioribus Græcis
arrisit ut id etiam ad imperatoris conclave tra-
duxerint, ut videre est hic et alibi sæpius apud
Colinum. GRETS.

Ibid. [Excubias agentes Barangi ad sacri cubiculi
fores vigilant. Eos inde repulit Andronicus, ut B
molosso cui confidebat corporis præsidium per-
mitteret: Οἱ μὲν γὰρ σωματοφύλακες, ait Nicetas
in ejus Vita I. II, καὶ διρυφόροι ἀποθὲν πού τοῦ
βασιλικοῦ κοιτῶνος νυκτὸς καθηονάζοντο, ὃ δὲ γε
κύων πρὸς ταῖς θύραις ἐδέδετο. Excubiis liberati
stationem loco dicto *Excubita* deputatam habebant,
ait Zonaras in Joanne Comneno: Οἱ Βάραγγοι τὴν
ἐν τοῖς Ἐξκουσίτου διεληφότες ὁδὸν, ἐνθαπερ τοῦ-
τοις καὶ ἡ κατοικησις. Unde antiquis *excubitoribus*
vocalis Barangos successisse non diffitendum.
Claves urbium ad quas divertebat imperator, cus-
todix̄ suæ demandatas tenebant. Cantacuzenus,
II, 13: Τὰ κλειθρα τῆς πόλεως τοὺς τὰς πελέκους
ἔχοντας Βαράγγους κελύσας ἀγαγεῖν (τούτους γὰρ
ἔθος τὰ κλειθρα τῶν πόλεων ἐνθα ἀν ἀποδημοῖα βα-
σιλεύς κατέχειν) Ἀρήγγω ἐκέλευσε παραδιδόναι. Cur
vero Barangi dicerentur Angli excubitores, diximus
ad Curopalatum notis p. 808. GOAR.]

Ib. Stationarii milites. Παραμοναί, παρὰ τὸ
παραμένειν, quasi mansionarii. Vertunt tamen
docti stationarios, quia hæc vox aptius exprimit id
quod milites illi erant, quam dicitio *mansionarius*.
De excubiis palatii et urbis iidem Cpolitanz
Iepidam historiam invenies apud Luitprandum
Ficinensem I. I Rerum per Eūropam gestarum, c.
3, n. 4. GRETS.]

Ibid. [Festi pervigilium, quod celebratam πα-
ραμένη *maneat*, recentioribus est παραμονή. Satel-
lites quoque principem ubique *manentes* et expec-
tantes, παραμένοντες, et eum adesse monentes,
παραμονῶν appellationem meruerunt.

Ib. [Ἄλογα. Quod *irrationalē* quodcunque signi-
ficabat, nunc *equi* speciatim est indicium ἄλογον, ut
inter irrationalia communissimus. Ubi auctor ἔπικον
correcte scribit, lectionis diversitas frequenter ἄλο-
γον reposuit in superioribus.

Ibid. [Φέροντες τὰς σπάδας. Gregoras, I. VIII: Τῶν
δὲ περὶ βασιλέα πελεκυφόρων καὶ στρατιωτῶν καὶ
ξίφηφόρων καταδαρθάνειν μελλόντων. Στρατιῶται
hic παραμοναί. Anna Comnena, I. II ad extremam
calcem: Συναγαγὼν τοὺς ἐπὶ τῶν ὤμων τὰ ξίφη
κραδαίνοντας. Satellites illos bicapulis ensibus,
ineptis qui ad latus appendantur, exindeque ad ma-
num et supra humeros gerendis, armatos putave-

rim. Id, ni me fallit sensus, arguunt veteres satel-
litum picturæ et auctoritates jamjam lectæ.
GOAR.]

266 *Ibid.* *Palaticia*. Junius ἀπελατρία, et inter-
pretatur *pratongas hastas sive contos, quos sarissas*
vocant Macedones. Sed legendum πιατρία. Probabi-
lius commentum fuisse, si hoc nomen ab ἀπελαύω
deduxisset, quasi hastas abigendis hominibus ac
viæ faciendæ idoneas. GRETS.]

Ibid. [Πιατρία militaria pila quibus vexillula,
sive exilia vexilla, sunt affixa. Hanc expositionem
auctor suggerit sequente capite p. 53 et p. 54.
Alii clavas argenteas et aureas principibus
præferri solitas exponunt. GOAR.]

Ib. *Cappas*. Cappasia a *cappa* formant juniores
Græci. Germanis *ein-kappen*, pro tegmine capitis.
Nec dubito vocem *cappa* pro pileo originem ducere
a Latino *caput*. Aliquando *cappa* assuta est vesti,
ut apparet in vestibus monasticis, et toti vesti no-
men indit; aliquando a vestimento sejuncta, instar
communium pileorum. GRETS.]

Ibid. *Pileus* quidem est καπάσιον, at nec *cappa*
nec *cucullio*, sed qui oras circumquaque expandit.
Simon Portius ex ore attestantis vulgi: Καπάσιον κα-
πία, πέτασος, πλοημα, etc. *Galerus, causia, petasus,*
pileus, etc. Vide *petasum* dici qui expansis oris
præbeat undequaque umbram. Hujusmodi vero
fuisse in usu nonnullis hinc retro sæculis, docent
C cardinalium petasi et antiqua pictorum herōum
monumenta. GOAR.]

Ib. *Loricæ κλιθανα*. Τὸ κλιθάνον, κλιθάνιον,
clibanum, lorica. Leo Constit. VI. Εἰ δυνατὸν δὲ
καὶ θώρακας ἔχειν, οἵτινες καλοῦνται νῦν κλιθάνια.
Vide Rigaltium. Alexander Severus apud Lampri-
dium: *Cataphractarios, quos Persæ clibanarios et cauti,*
decem milia in bello interemimus, eorum armis
nostros armavit. Ammianus, I. XVI: *Sparsique*
cataphracti equites, quos clibanarios dicitant Persæ,
thoracum muniti tegminibus et limbis ferreis cincti,
ut Praxitelis manu polita crederes simuliæ, non vi-
ros. GRETS.]

Ibid. [Leo Constit. 5: Κλιθάνια σιδηρὰ ἡ καὶ ἐξ
ἑτέρας ὕλης. Sunt itaque vel bellici thoraces, vel
superinduenda thoracibus saga, quæ ἐπάνω κλιθανα
dicit Nicetas Manuelis, I. VI. Hic vestem leonibus
pictam, non armaturam, quilibet intelligit. GOAR.]

Ib. *Cortinarii*. A *corte* seu *curte, scena, taber-*
naculo seu tentorio: hoc enim est κόρτη. Etiam pro
integra aula imperatoris aut regis accipitur, non
tantum pro scena seu tentorio. Hinc *cortesia, aulicæ*
urbanitatis. Cortesisch aulicæ, urbanæ. In legibus
Alemannicis est titulus *de eo qui in curte regis*
furtum commiserit, et *de eo qui in curte ducis*
hominem occiderit. Significat etiam villam, castrum,
oppidum. Flodoardus: *Quidam presbyter de Boronis*
curte; sic enim villa vocatur. Godefridus monachus
in Anualibus: *In quadam curti monachorum de Eve-*
ra latens. In diplomate Ludovici: *Curtim nostram*

Turegum in ducatu Alamannico; ubi clarum pro pago vel oppido usurpari. GRETS.

Ibid [Κορτινάριοι Quimam̄tint, auctor exponit inferius. GOAR.]

Sunt et κορτινάριοι. Cave confundas cum cortinariis, monet Glossarium, quia isti honoratam munus obibant, illi vile. Glossæ 267 Basilicæ: Κορτινάριοι, εὐτελεῖς θυρωροὶ τοῦ κραταιοῦ. Observa Junium hic, ἀλλ' οὐκ ἄνευ ἴστανται, οὐδ' accipere pro οὐ; dicitque τὸ υ esse ineptam παραγωγήν recentioris Græciæ; idque confirmat ex aliis duobus Codini locis, ubi putat οὐν pro οὐ accipi. Verum nos potius credimus duobus illis locis, c. 14 et c. 17 τὸ υ esse augmentum inepti librarii, legendumque οὐ, non οὐν: eo autem loco de quo hic loquimur, οὐν recte poni, neque pro negativa particula οὐ usurpari. GRETS.

Id. [Τῆς προκύψεως. Videant, inquit Meursius, an recte *adorationem* et *orationem* viri docti sint interpretati. Nusquam, Meursi. Est enim in profanis, theatris et spectaculis, προκύψις. En Genuensium magistratus cum proceribus astans coram imperatore εἰς τὸν καιρὸν τῆς προκύψεως c. 7. Orationis forsitan tempore? imò vero prandii μέχρι τῆς τραπέζης. In ecclesia vel sacello? Tantum abest: in triclinio, ubi eum curia veneratur, εἰς τὴν παράστασιν. Ergo nihil semotius ab oratorio et adoratione quam προκύψις. En iterum apud Comnemi filiam t. viii Alexius pater περὶ τὰ κρήδεμνα προκύψας ὁμιλεῖ τοῖς Σούθαις: *Ex manibus pinnis inclinatæ Scythiæ colloquitur: quid oret aut quid adoret, nullus agnoscit. Eodem libro imperator idem ἀπὸ τοῦ τείχους προκύπτει, egregie sane distractus, qui de oratione non est sollicitus. Cæterum quid germane προκύψις indicet, haud reticet Nicetas: probet qui Græca non ignorat auctoris Græci mentem. In Alexio t. i, Ἔστη, inquit, ἐπάνω τόπου ὑψηλοῦ ἐξαίφνης φανεῖς, ποιήσας τὴν νῦν λεγομένην προκύψιν, de loco nimirum eminentiore *prospectationem*, eo quod ejus thronus suppedaneo ac pluribus gradibus elevatus eum velut *acclinem* de excelso populum infra positum respicere concederet. Haud memorat quidem, aptissime tamen προκύψιν describit Gregoras ad extremam historiæ calcem. Δηλὸν ἔστι τοῖς ἄπασιν ὡς αἱ τοῦ ἐπιπέδου ἐκ διαμέτρου ἀκρότητες τῶν βασιλικῶν τρικλίων ἀμφότεραι ὑπέρκεινται πρὸς τοῦ μεταξύ ἐπιπέδου ἔχει καὶ ἐς τρίτον σπιθαμῆς, καὶ μάλιστα ὅση καὶ ὁ βασιλικὸς ἵστασθαι ὄρνθος, ἢ ἴσως ἔχη τι κἄν τοῦτω πλέον τῶν ἄλλων ὁ βασιλεὺς ἱστάμενος ἐν ταῖς ἱεραῖς ὁμωφείαις, καὶ ὅτε διαλέγοιτο νῦν μὲν τοῖς ὑπηκόοις νῦν δὲ τοῖς ἐξ ἔθνων πρόσθεσιν. Ἐξελθαί γε μὴν ἐκ' ἐκείνης τῆς στάσεως οὐδενὶ τῶν ἀπάντων τῷ βασιλεὶ συνίστασθαι, πλὴν τῆς συζύγου καὶ τῶν υἱῶν καὶ τῶν ἀδελφῶν, προσθείη. δ' ἂν καὶ τῶν πατραδέλφων. Observa Græcos hodiernos, ut aliquid jubent e fenestra vel exedra prospicere, dicere κύψα vel οκύψα. An προκύψις sit illud περιδοξὸν προσκλήσιον βασιλικῆς αὐλῆς, in quo moriturus Tiberius ad senatum orationem habuit, ut initio t. i*

PATROL. GR. CLVII.

refert Simocatta, et Cedrenus in Justiniano προσκλήσιον τῆς βασιλικῆς, mihi penitus est indubium: est enim quod Zouaras τριδουνάλιον in ejusdem Vita appellat. Tribunalium autem sive tribunal regium quid aliud quam προκύψις, de qua nobis sermo? GOAR.]

Ibid. Bardariotæ a Bardario flumine Macedoniæ, cujus meminit Wilhelmus Tyrius Belli sacri ii, 13 et 14, de quibus paulo post plura Codinus. GRETS.

Ibid. [Persarum antiquum genus a Theophilo imperatore circa Bardarium Macedoniæ fluvium, Ἄξιόν prius dictum, ex Zonara, translatum a fluvio nomen accepit. Auctor infra. Leo Grammaticus in Theophilo: Τούτω προσέφυγεν Θεόφωτος Πέρσης ἄμα τῷ πατρὶ αὐτοῦ μετὰ Περσῶν χιλιάδων τεσσαρεσκαίδεκα, οὓς διένειμεν οὗτος ἐν τοῖς θέμασι κατασηκώσας καὶ εἰς τούρμας ἀποκαταστήσας, οὐ μέχρι τοῦ νῦν λέγονται τούρμαι Περσῶν.]

268 Ib. Ὀρθρινόςδῆμος. Laudes matutinæ circa diluculum decantandæ, quæ ei ὄρθρος: de quibus Euchologii notæ. Cæterum officii divini horæ recensentur eo quod a palatii clericis statis horis et temporibus persolverentur.

P. 58. [Σκητῆρ, ἥτις κόρτη. Aptè describit anonymus apud Rigaltium: Τῆς βασιλικῆς σκητῆς κατὰ μέσον πηγνυμένης γυρόθεν τῆς κόρτης κενὸς ἀφορίζεσθαι χῶρος, ἰκανὸς χωρεῖν καὶ τοὺς ἐν νυκτὶ παραμένοντας καὶ τοὺς ἐν ἡμέρᾳ συνερχομένους εἰς τὴν κόρτην.]

Ibid. [Ὁ μέντοι κόμης. Cedrenus in Nicephoro Logotheta: Ὁ Μιχαὴλ τὴν τοῦ κόμητος τῆς κόρτης τὴν ἀρχὴν ἐγγεφίρεται, *tentoriorum comes instituitur.* Τῆς κόρτης memineral Cedrenus idem in Leone Comneni: Ἀπέβαλε τὴν κόρτην, *tentoria amisit.* GOAR.]

Ib. Παντα παννί. Extrito altero π et mutato genere. Sic *antipana* paunni oppositi pro πανόν legitur etiam πανόν et πανός.

Σκουφίας Italicum; et est proprie quod Germani vocant *ein hauben*, *vitia*, certam tegumen capitis. GRETS.

Ibid. [Pileus interior summum verticem super aures in gyrum ambiens est σκουφία, *calotta* quibusdam, cui grandiores petasi superponuntur, ut subjungit auctor σκουφίας μετὰ κατασίων.]

Ib. [Turcicum *raputz* fecit Græcum πακούτζιον. Portius cum vulgo reddidit παραποδίη, σάνδαλον. ὑπόδημα, *calceamentum* etc. idque solitum et usitatum. GOAR.]

Ib. v. 40. Angurotum gestamen capitis seu pileus *Bardariotarum*, cucumeris formam præferens: nam ἀγγούριον καὶ ἀγγούρος Græcis *cucumerem* significat. Nec assentitur Meursius Junio, qui ab *angariis* deducit. GRETS.

Ibid. [Simon Portius: Ἀγγούρι σίκυον, σίκυος, *cucumer*, *cucumis*. Ἀγκουρωτός, ita scribit ille, *oblongus et ad formam cucumeris.* GOAR.]

Ib. Λῶρον et λῶρος *lorum* a Latino. Μαγκλά

βιον *maniclavium*, *manualis clava*. In codice uno Boico et altero Lautheriano desunt illa *ἡως βακτηρίας ἢ βάδδους*. Et clarum videtur esse τοῦ μαγκλαβίου declarationem, si non ab auctore, certe ab aliquo librario. Hinc μαγκλαβίται, qui manuaras clavas ferunt. GREYS.

Ibid. [Μαγγλάβια auctor adnotat esse λώρους, βάδδους, βακτηρίας, *nervos* videlicet *bubulos, virgas, fustes*, sontibus quibusque puniendis. *Plagæ* quoque *nervis* et *fustibus* hujusmodi *infectæ* sunt μαγγλάβια. Leo Grammaticus in Theophilo: Τὸν στρατηλάτην τοῖς προσήκουσι μαγγλαβίοις ἐσωφρόνισε. Nicetas in Manuel I. iv: Τὸν δὲ Πουπάκην ὁ βασιλεὺς συλλαβῶν ἔξιαινε, μαγγλάβια δούς πολλά δημόσια κατὰ τε τοῦ νότου καὶ τῶν ὤμων. Miror (quod et nunc in Turcia more receptum) verberatis nullam inde inustam infamiam. Petronas enim Theophili ex uxore frater, crimini convictus, imperatoris jussu ἐκδοθεὶς ἐν τῇ μέσῃ τῆς ὁδοῦ τύπτεται τὰ νῶτα σφοδρῶς, *noxæ*que ad palatium et imperatoris contubernium revertitur. Ita Leo Grammaticus in Theophilo. Ejusmodi *plagæ* ἀλλακτὰ dicebantur, duodenarioque numero solebant infligi. Blastares c. 13 τοῦ Ε στοιχείου: δώδεκα ἀλλακτὰ λαμβάντω. Choniates in Andronico: Δι' ἀλλακτῶν ἐπαίδευσσε δώδεκα. Observo insuper Bardariotas istos, de quibus sermo, *βαδδούχους a fustibus gestatis dici* apud Nicetam Andronici 2: Οἱ τὰ ὑγινοθαφῆ φοροῦντες 269 οἱ βαδδούχοι. Μαγκλαβίτες etiam lego in Anonymo περὶ καταστάς. ἀπλ. ad aquilonarem τῆς κόρτης regii tentorii, ad quod excubabant, partem, stationem in exercitu habuisse. Præfectum eorum κόρτης; κόμητα apud Cedrenum in Nicephoro 1 dictum existimo, qui deinde μαγγλαβίτης *honorarius carnifex*, nuncupatus eidem Cedreno in Constantino Leonis F, τῇ τοῦ μαγκλαβίτου, ita scribit, ἀξία τιμηθεὶς. At ne quis ἀπὸ τῆς τοῦ μαγγλαβίτου ἀξίας *carnificinam* putet alienam, en ut apud Grammaticum Leonem θυμωθεὶς ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ βασιλεὺς ἀποπέλλουσι μαγγλαβίτην τὸν Μαυροθεόδωρον ἕξει ἀνελεῖν τὸν μοναχόν, ut quid, nisi ut officio fungeretur?

Ib. [Πριμμικῆριον. Qui μαγγλαβίτης et κόμητης, de quo nota superiore. GOLA.]

P. 39. Σκυλλόμαγγος *mango canum*. Glossæ Latino-Græcæ: *mango κυνοτρόφος*. Junius libentius legeret *σκυλλομαγγόνων*, quibus præerat ὁ πρωτοκωνηγός, *magister* seu *princeps venatorum*. Nam ut hodie, sic et olim regibus et principibus *venatio curæ* erat, forsitan nimis, saltem interdum: nam quando Bulgaros, Scythos, Patzinacas, Saraccenos, Turcas principes Cpolitani venari debebant, ipsi venabantur cervos, apros, ursoq et similia animalia, non sine ingenti impensa, quæ necessario facienda erat tam in homines quam in canes. Ubi modum minime omnium tenuit Andronicus Palæologus Junior imperator, de quo Gregoras sub finem suæ Historiæ: *Canes et aves venaticas magno aiebat numero; quibus ita erat deditus, ut si quis*

*eum aditurus canem aut avem offerret, facillime compos voti redderetur. Quæ omnia Cantacuzenus post ejus obitum iis qui petebant distribuit, cum magnitudinem sumptuum reputaret, et rem ipsam imperio non modo inutilem, sed etiam periculosam judicaret: nam quindecim aureorum millia imperatoris fisci procuratores ultra veterem morem in eas res expensa retulerunt. Numerum canum et avium venaticarum Andronici expressit Phranzes l. 1 Chronici c. 12: *Fui Andronicus venationis cupidissimus: aiebat canes amplius mille quadringentos, aves sive accipitres supra mille quadringentos; quos qui curarent, propemodum totidem numerabantur.* GREYS.*

Ibid. [Σκύλλος *canis* est, non hodiernis modo, sed et antiquis, cum Scyllam puellam in freto Siculo a canibus obsitam *σκύλλαν canem, feminam* mythologi vocaverint. Μάγγος nota vox, ex qua cum priore *σκυλλομαγγος*. Eodem arbitror quem Scyliorum (τῶν σκυλλῶν) custodem Luitprandus scribit initio Legationis: *cujus fidei* (quod non advertit) ipse in contemptum fuit commissus. GOLA.]

Ib. Τὸ διδέλλιον *duplex* seu *geminum velum*. Junius ubique *inscieter divum velum*, ex Latinis *divus* et *velum*; et *inscientius* adhuc hujus suæ opinionis et originationis rationem reddit. Legat quem nugæ delectant. Vocula δὲ, ut in aliis, ita et hic *geminandi* nota est. Erat hoc *divellium* seu *divellium* vexillum imperatoris, *geminum velo constans*, quasi dicas *divelum*, quod imperatori semper a scuterio suo scutifero præferebatur. GREYS.

Ibid. [Meursius *vexillum imperatoris bifidum*, Gretserus *vexillum imperatoris gemino velo constans*. Ille iterum: *Viri docti*, Junium intelligit, 270 *hic quoque interpretantur divum velum: sed falluntur*. Hic rursus: *Junius ubique inscieter divum velum*. At nec fallitur nec inscieter Junius loquitur, cui, eo tutius quo eruditius, patrociniatur Dempsterus in ultima Romanarum antiquit. calce. *Ex quo*, inquit, *nomina ducum vexillis præscripta, puto effectum ut adorarentur signa. Ideo salutari concilio Constantinus crucem inter signa collocavit, ut adorari posset. Hieronymus epist. ad Lætiam de instit. filii: Vexilla militum crucis insignia sunt. Claudianus l. 2 in Ruffinum: Augustus veneranda prior vexilla salutata. Et l. de bello Getico: Turba salutatis effunditur obvia signis. Vexillum istud laborum audit. Caroplates διδέλλιον vocat, divum velum. Prudentius l. in Symmachum: Christus purpureum gemmato lætus in auro Signabat laborum. Ea causa etiam cur per signa jurarent milites. Hæc nos ex Dempstero in divi sacrique veli patrociniū, ne proscriptam Junii doctrinam temere videremur defendere. Inter iconas concilio Florentino Romanæ editionis et Regiæ admixtas, ad imperatoris Græcorum in trimi sedentis *latus vexillum* est longius, at non *bifidum*, cui *crux* appicta est: an non potius ob *crucem* et religionem *divum velum* quam *geminum velum*?*

P. 40. [Ὁ κοιλάτωρ. Etiam labentis imperii tempore plurima pollebat quæstor auctoritate. Ecloga Leonis et Constantini AA tit. 5: Ὁ κοιλάτωρ ἐξουσίαν ἐπὶ τοὺς τῆς μεγάλης ταύτης ἐπιδημοῦντας πόλεως ἐξ οἰασθηποτοῦν χώρας, εἴτε ἀνδρας εἴτε γυναίκας εἴτε κληρικούς ἢ μοναχοὺς ἢ ἀσκητῆρας, εἴτε τῶν ἐξω πόλεων συνηγόρους, εἰ καὶ ἄλλης οἰασοῦν τύχης τε καὶ ἀξίας, καὶ περιεργάζεσθαι τίνες τε εἶεν καὶ πόθεν ἤκοιεν καὶ ἐπὶ ποῖα προφάσει. Plura persequitur illud caput ad moram alienorum in urbe faciendum spectantia. Consulator Juris GR. tom. II, p. 87, 90 et 99.]

Ib. [Ὁ μέγας διερμηνευτής. Quæ sibi præstiterit officia magnus interpretes, Luitprandus in sua Legatione edisserit. GOAR.]

Ibid. Ἀραγόμενοι sive δραγόμενοι interpretes linguarum exoticarum, quales in aulis magni reges habent, ut peregrinarum gentium legationes interpretentur. Est ex Chaldaico *thargum*, metathesi primarum litterarum, quod est *interpretamentum*: et *metargem* seu *turgeman* interpretes, δραγόμενοι interpretem agere. Hodieque qui loca sacra Palæstina lustrant, suos interpretes drusselmannos vocant.

Ib. *Sive de armis*. Ita vertendum, non ut Junius ubique *de curribus*, quia Græcis ἄρμα ἄρματος καὶ τὰ ἄρματα *arma* sunt, ut multis exemplis docent Rigaltius et Meursius in Glossariis. Hinc ἀρμαμεντρειὸν, ἀρμαμενταρεῖα, ἀρματώριον *armamentarium*, ἀρμάτοι *armati*, ἀρματοῦραι *armaturæ*, ἀρματοῦν, ἀρματόνειν *armare*. Quin et vocula ἀρμάριον et ἀρμάρη uluntur, quod est promptuarium seu ταμιεῖον. GRETS.

Ibid. [Κούρσων. Πραῖθαν vocat Leo in Tacticis pluribus constit. 47 locis, *incursions* videlicet et *depredationes*. GOAR.]

P. 41. *Protonotarius*. Hic palatinum officium significat, ecclesiasticum vero in secunda pentade officialium Magnæ Ecclesiæ. Uterque plures sub se habebat notarios, qui olim celebrabant 25 Octobris festum SS. martyrum Marciani et Martyri, quos, ut ex 271 Menæo liquet, *notarios* appellabant. Notarii igitur duos istos notarios, sub Constantio Ariano imperatore pro fide orthodoxa occisos, merito venerabantur, sicut medici SS. Cosmam et Damianum medicos. Sed processu temporis superseminavit inimicus homo zizania. festo propemodum in Bacchanalia vel Lupercalia verso. Quæ aliquando fiebant in SS. notarium festo a notariis pueros docentibus, cum scenicis personis forum obeuntibus, ante aliquot annos exoleverunt sanctissimi illius domini Lucæ patriarchæ decreto. Ita Balsamon ad 62 canonem Trullanum. Eadem ferme invenies t. III Juris Græco-Romani p. 223. Notarii ergo pueros etiam docebant. Vix fides de palatinis et ecclesiasticis; quare ad alios notarios officium pueros docendi referendum erit.

Ib. Vocabulum κάστρα generatim hic significat *munitiones*, sive oppidi sive fossati. Etiam κάστρον

A singulari numero legimus. Constantinus Them. Orient. 10: Κάστρον ἐστὶν ὀχυρώτατον. Κάστροφύλαξ *castrorum custos*, κάστροκτίστης *castrorum metator*, κάστροκτίσις *castrorum metatio*, κάστρον sive κάστρεσιον *castrense*. Iisdem in usu sunt κάστelloι, κάστέλλιον, κάστλη pro *castellis* seu *munititionibus* et pro *oppido*. Hinc *castelliani* milites *castellis* impositi. Κάστelloν locum aliquem munire. GRETS.

Ibid. [Κάστρα civitates munitibus interpretare. Cedrenus in Michaelē Paphlagonē: Παγκράτιος; δὲ ὁ Ἀβασγός, Ῥωμανὸν τὸν βασιλέα δῆθεν ἐκδικίων ὡς θεῖον τῆς γυναίκης αὐτοῦ, τὴν τε πρὸς Ῥωμαίους εἰρήνην ἀπέπειτο καὶ τὰ πρῶν δοθέντα κάστρα καὶ φρούρια ἀνεκτήσατο. Barium, Capuam, Beneventum vocaverat in superioribus κάστρα. Hujus mentis fuerat ab antiquo circa vocem hanc Justinianus Nov. 128: Καὶ τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ὄντας ἄρχοντας πολιτικούς τε καὶ στρατιωτικούς ἐν ταῖς πόλεσιν ἦτοι κάστροις. GOAR.]

P. 42. *Catargon*, quod est *triremis*, ut in ipso Codino exponitur, ex Arabia a Junio advocatur. Ubique nimirum sui Arabismi specimina edit. Cur non ex κατὰ et ἔργον compositum sit?

Ib. Λογγαριαστήν αὐλά ait Junius esse illum qui Gallis est *magnus contrarotulator*, a λογαρίζειν, quod est *computare*.

Ib. Μεγαλοαλογιται. Junius interpretatur *magnis equis utentes, magnis equis pugnantes*. GRETS.

Ibid. [Cataphractos equites existimo, qui numero et pondere armorum graves magnis et fortibus equis opus haberent.]

Ibid. [Τριθάλλοι. Trimarcisios antiqui Galli dixissent, qui tribus singuli utuntur equis. Pausanias Gallos ut ita dicam τρικαβάλλους duce Brenno in Græcos euntēs descripsit, l. x: *Fuere*, inquit, *supra sexaginta equitum millia amplius mille ducenti*. Nam singulos equites duo famuli sequebantur in equis, et ipsi equestrium artium maxime gnari. Hi præliantibus dominis in extrema acie consistentes ei erant usui, ut si forte equus esset amissus, statim suum submitterent, si vir concidisset, servus in ejus locum succederet: quodsi utrumque belli impetus evertisset, jam præsto erat tertius, qui pro mortuis locum teneret. Atque hanc institutionem voce patria trimarcisiam nominant; equum enim *marcam* appellant. 272 Livius eundem Numidarum morem suis refert, l. xxiii: *Quibus desultorum in modum binos trahentibus equos inter acerrimam sæpe pugnam in recentem equum ex fesso transultare mos erat: tanta velocitas ipsis, tam docile equorum genus*. De Quadis et Sarmatis idem narrat Marcellinus l. xvii.]

P. 42. [Δικαβάλλοι. Quos ἀμφίπους Pollux diceret, qui binos equos habebant, quorum alter alteri adjungebatur. Hesychius: Ἀμφίπους; et ἄζυγας. Suidas: Ἀμφίποιοι οἱ σὺν ἵπποις στρατευόμενοι, καὶ ὁ ἐπελαύων αὐτοὺς τοῦ μὲν ἐποχεῖται τὸν δὲ περιλάττει. A Romanis antiquis in Græcos mos iste desultoriis

ex equis pugnandi derivarat, de quibus Festus : *Paribus equis, id est duobus, Romani utebantur in prælio, ut sudante altero transirent in siccum. De monocahallis actum jandudum.* GOAR.]

Ib. De Arabica origine vocabuli Blachernarum suavissimas nugas agit Janius. Quanto rectius auctor libelli de 14 regionibus urbis Cpolitanae ! *Blachernarum (suburbii) nomen a quodam eo in loco regnante inditum fuisse ex Dionysio Byzantio Gillius autumat.* Jacebat ad litus maris, ubi etiam Leo Magnus Deiparæ templum extruxit, aliud ab illo Pulcheriæ, de quo Nicephorus 15, 24.

P. 43. *Drunga.* Sic lego ex mss. codicibus. Junius *drungas*, mallet tamen *drungus*. GRETS.

Ib. [Καστροπέλαγος. Ἀρχοντας στρατιωτικοὶ ἐν ταῖς πόλεσιν ἦτοί κάστροις. Justinianus nuper citatus. GOAR.]

Ib. Videtur legendum aut πάντων aut πᾶσαι

(a) Grets. *erant, percensuisse*, sine negandi particula : mendose. EDIT.

ὑπηρεσίαι, ut constet oratio. Certum est autem Codinum omnia officia et ministeria, quæ olim in aula Cpolitana erant, non percensuisse (a), sed ea potissimum quæ suo tempore vigeant : nam olim alia atque alia erant, ut Græcæ historiæ lectio nos docet. Apud Constantinum Porphyrogenitum l. de administrando imperio c. 51 præter *protocarabos* et alios invenies τὸν ἐπὶ τῆς φιάλης seu τὸν τῆς φιάλης qui erat judex turbae nauticæ *dromorum* seu *dromoniorum* imperialis, jusque dicebat sedens in loco *dromonis*, qui *Phiala* appellatur. Idem Codinus nihil scripsit de officialibus Augustæ seu imperatricis ; et tamen, ut hoc ævo imperatricibus et reginis sui sunt officiales, ita et antiquitus erant. Hinc apud modo nominatum Constantinum c. 51 invenies τὸν ἐπὶ τῆς τραπέζης τῆς Αὐγούστης, qui etiam erat judex *Agrariorum* (navigii id genus), *Augustæ*. GRETS.

LIBER TERTIUS.

273 CAPUT I.

Observationes et explanationes in caput 6, quod est de feriis.

P. 43. Ἐντεῦθεν αὶ ἑορταί, etc. In cod. Boico titulus hujus capituli ita habet : Τάξις γινομένη ἐν ταῖς Δεσποτικαῖς ἑορταῖς, *Forma observari solita in festis Christi Domini.* Nam per Δεσποτικὰς ἑορτάς intelligunt Græci non dies Dominicicos, sed festa Christo Domino proprie dicata, quæ sunt ista : Chæretismus sive Annuntiatio B. Virginis, Nativitas Christi, Hÿpapante sive Purificatio B. Virginis, Epiphania seu Baptisma Christi, quando a Joanne in Jordane baptizatus est, Transfiguratio Domini, Resuscitatio Lazari, festa Palmarum, Ligni seu S. Crucis, Resurrectionis, Ascensionis, Missionis S. Spiritus, Assumptionis D. Virginis. Ubi per festum *Ligni* seu S. *Crucis* non tantum intelligitur *Parasceve* illa qua Christus in Cruce exstinctus est, sed et festum *Exaltationis* S. *Crucis* : nam et hoc numerant Græci et ipse Codinus noster in *Despoticis feriis*.

Ibid. Ibidem legendum videtur *Χριστουγεννῶν*. Legitur etiam disjunctim *Χριστοῦ γέννα*.

Ibid. Παραμονή hic est *vigilia*, ad verbum quasi *expectatio festi*. Inepte Junius *stativam feriam* vertit, idque non tantum meo, sed et Meursii iudicio. Inepte ibidem et τὸν ὄρθρον vertit adverbialiter *matutino* : imo *ad matutinum, ad laudes matutinas*. GRETS.

Ibid. [Basili missæ titulus in Euchologio : Ἐν τῇ παραμονῇ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἡμῶν γεννήσεως. Menæum : Εὶ τὴν ἡ παραμονῇ τῆς Χριστοῦ ἡμῶν γεννήσεως ἐν Σαββάτῳ ἢ Κυριακῇ.]

Ibid. [Εἰς τὸν ὄρθρον μὴ ἐξελεύσῃς. Pervigilli natalitiorum Christi officium matutinum laudandis

Eugenix et Basilæ, Philippo Eugenix patri, nec non Nicolao martyribus, ex majori parte impenditur : natalitiorum προσόρτια tantum quædam ἄσματα admiscet. Ad illud itaque non convenit imperator, quod ejus solemnitas minor sit nec adeo festiva : alias horas Christum jam natum personantes ac celebrantes audit. Ipsum Menæum minoribus horis præfigit titulum ; Ἀρχὴ τῆς ἀκολουθίας τῶν ὥρῶν τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως τοῦ Κυρίου.

P. 44. [Μετὰ τὴν ἀπόλυσιν. Supplex ecclesiastici officii conclusio est ἀπόλυσις. Scatenit undequaque exemplis ecclesiastici libri. Inscienter 274 itaque Meursius ἀπόλυσιν ultimum diem cuiusque festi, quod tunc quasi solveretur, exposuit. Solus hic locus, quo nec festivitas plene cœpit nec alia desiit, hallucinatum declarat. GOAR.]

P. 44. Inscite Junius εἰκονοστάσιον vertit *delubrum*. *Delubrum verti*, inquit, *quasi dei aut ditorum labrum*. Præclare. *Iconostasion* dicitur omne illud in quo vel stant vel ex quo pendunt sacræ imagines, ut ex isto pendebant imagines *nativitatis Christi* aliaque tres aut quatuor. Germani vocant *ein bilder gestelle*. GRETS.

Ibid. [Sacris imaginibus circumposita ornamenta, quibus illæ sunt affixæ, est εἰκονοστάσιον. *Torematici operis quadratum tabellæ marginem alii vocant.* GOAR.]

Ibid. Ἀναλόγιον. Scribitur etiam ἀναλογεῖον. Suidas : Ἀναλογεῖον, ἐν ᾧ τίθενται τὰ βιβλία. Usurpant quoque Latini. Isidori Glossæ : *Lectrum analogium, super quo legitur*. Walafridus, De rebus ecclesiast. c. 6 : *Analogium, quod in eo verbum Dei legitur et annuntiat*. Est ejusdem mentio in *Turcogr. l. II, p. 168*. GRETS.

Ibid. [De analogio sive pulpito egimus nos quoque A ad Euchologica.

Ibid. [Μετὰ τῶν ἱερατικῶν στολῶν. Hoc est cum sacerdotali dicta stola et casula, μετὰ τοῦ ἐπιτραχήλου καὶ φελωνίου. Philotheus in ordine sacri ministerii in Euchologii limine.

Ibid. [Τοῦ τρικλίνου. Majoris aulae palatii. Χρυσοτρικλίνον habet Zonaras in Justino: Τὸν τοῦ καλατίου χρυσοτρικλίνου ἐδομήσατο. Leo Grammaticus: Διὰ τῆς δυτικῆς τοῦ χρυσοτρικλίνου εἰσελθόντων. Celebrem porro diem hunc et Epiphaniæ colebant imperatores, ac in iis sese vestibus regiis ornabant; unde notatur Justinianus λυπούμενος εἰς τὰ γενέθλια καὶ θεοφάνια χωρὶς στέμματος προελθόντων.

Ibid. [Ἐπιβρίπτάρων. Capitis tegimen est ἐπιβρίπτάριον, vestis genus a Meursio generice expositum. Evincit Ciropalate in Constantino Leonis F. auctoritas: Τοῦ Συμεῶν ὑποκλίναντος τῷ πατριάρχῃ τὴν κεφαλὴν καὶ εὐχὴν δεξαμένου παρ' αὐτοῦ, ἐπιτιθέντος, ὡς φασι, τῇ βαρβάρου κεφαλῇ ἀντὶ στεφάνου τὸ ἴδιον ἐπιβρίπτάριον. Leo Grammaticus rem eandem narrans, Εὐχὴν οὖν, inquit, ὁ πατριάρχης ποιήσας, ἀντὶ στέμματος τὸ ἑαυτοῦ ἐπιβρίπτάριον τῇ αὐτοῦ ἐπέθηκε κεφαλῇ. Merito equidem: vestis enim genus non imposuisset, nec nisi tegumenti capitis vice, id est diadematis, proprium pileum substituisset patriarchi. Adde lectores, de quibus sermo, adesse imperatori μετὰ τῶν ἱματίων καὶ ἐπιβρίπτάρων: canonarcha vero numero seq. μετὰ ἱματίων μόνων καὶ ἄσκεπες: absque epirriptariis igitur, id est pileis.

Ibid. Καμίσια. Symeon Thessalonicensis de Sacramentis: Ὁ ἀναγνώστης κέκτηται ἐνδυμα τὸ καλούμενον καμίσιον, ὅπερ κατὰ τύπον φελωνίου ἐστὶ μικροῦ ἢ στιχαιρίου ἐκ λίνου, τὴν ἀπαρχὴν τῆς ἱερωσύνης δηλοῦν, διὰ καὶ μικρόν ἐστι, καὶ τὴν ἀπὸ Θεοῦ σκέπη σημαίνει, ἢ πορφυροῦν διὰ τὸ πορφυροῦν τοῦ Χριστοῦ ἱμάτιον, καὶ λευκὸν διὰ τὸ καθαρὸν τῆς ἱερωσύνης καὶ τὸν ἀπὸ Θεοῦ φωτισμόν. Cedrenus et Theophanes χρυσατῶν καμισίων bombycinarum: vel linearum interularum meminere in Heracleo.

Ibid. [Λευκά. Color præcipuus in ecclesia habitus dignioribus, purpureus, quo per quadragesimam et in funeribus utuntur Græci, inferioribus ministris tribuitur. Symeon Thessalonicensis De sacram., et Demetrius Bulgariae Juris GR. I. v. GOAR.]

275 P. 44. Circa διδάμπουλον, quod lampadarius gestat, et cujus Codinus ter meminit, hic et paulo infra, variae sunt sententiæ. Prima Junii, qui ubique vertit divini cultus ampullam. Non possum assentiri, inquit Meursius: *Facerem si dedit; pro divus recentiores Græcos usurpasse. Invenirem.*

Altera sententia est διδάμβουλον esse κηροδοχείον, ein kerzenstang, quod in διατάξει τῆς ἱεροδρακονίας, Philothei patriarchæ Cpolitani nominatur *μανουάλιον, manuale*: Ὁ ἀναγνώστης κατέχων *μανουάλιον μετὰ λαμπάδος ἡμμένης.* In Typico S. Sabæ reperis κηρομανουάλια eodem prorsus significatu. Idem omnino

διδάμπουλον, id nimirum cui lampas imponebatur et quo ferebatur. Id erat aureus contus, ut Codinus docet: in hujus enim vertice lampas insistens a lampadario portabatur. Hæc sententia mihi olim in Facula non displicebat: nunc alia mente sum, quia cur *contus*, qui accensæ lampadis fulcrum. vocetur *διδάμπουλον*, exputare mecum nequeo, etiamsi non *διδάμπουλον* sed *διδάμβουλον* scribamus. Adde quod *manuale* et *κηρομανουάλε* nimis distant a *dibampulo*.

Tertia sententia exstat in eadem Turco-Græcia, *διδάμπουλον* esse *turibulum*, quam expositionem accepit Crusius a Græcis insulæ Santorinæ, quibus favere videtur tum ipsa natio, quia Græci sunt, quos utique melius nosse ista oportebat quam externos, tum quia non sit verisimile *turibulum* in his aulicis conventibus adfuisse; et forte scribendum *θυάμπουλον*, a *θῦω immolo*, unde et *thus* originem ducere videtur.

Quarta sententia videtur esse Meursii v. *Μονοδάμβουλον*, qui *μονοδάμπουλον* et *διδάμπουλον* ab *ambulo* accessit, ut sit illud quasi simplex et unicum, hoc duplex ambulacrum, seu ut ipse loquitur, *simplex conclave palatii secretius, in quo congregabatur clerus patriarcham novum electurus. Codinus ejus meminit: Ὁ δεύτερος ὀστιάριος κρατῶν τὸ μονοδάμβουλον. Ante hoc erat aliud, in quod promiscue conveniebant omnes qui cuperent statim scire quem clerus patriarcham creasset: et illud διδάμβουλον dicebatur. Invenio ejus mentionem apud Phranzem, III, 19. Secundum hæc patriarcha cum lampadibus ad *dibambula* sive atrium descendebat, paratamque inventiens equum ascendebat. Sed quid de *monobambylo* sentiendum sit jam I. I. c. 10, exposui: expungi nimirum debet, inque ejus locum substitui *μονάμπουλον* sive *μονάμπουλλον*, et notio atrii seu *ambulacri* his duobus Codini locis nullo modo applicari potest: nam lampadarius dicitur *φέρειν, manibus ferre*, cum accensa lampade *διδάμπουλον*. An conclave vel trium manibus gestare potuit? Adde hæc de conclavi exteriori et interiori esse signa Junii, quanquam ipse *διδάμπουλον* nunquam ad exterius conclave retulit, neque etiam in suo *monobambylo* ad τὸ *ambulacrum* vel *ambulare*, sed ad τὸ βρῦβάλεν respexit. Accedit apud Phranzem non legi *διδάμπουλον*, sed *dibabula*. At Meursius corrigat **276** *διδάμπουλα*. Quo codice fretus? Si quid corrigendum sit, potius et vero propius correxerim *διαπάτουλα*, hoc est ad loca patentia, uno verbo ad atrium, seu ad *διάβατα, transitus*.*

Quinta sententia est ejusdem Meursii, qui et hic et in catalogo officiorum Magnæ Ecclesiæ *μονοδάμβηλον* et *διδάμβηλον* a *velo* rescribendum censet, quasi ille simplex velum, hic duplex in custodia sua haberit, *relarii* utique, qui nunc a *januis janitores*; nam sub velis olim res gerebatur. Cæterum mss. codd. in primis repugnant, quorum nullus istam scripturam nobis exhibet. Deinde lampadarius tenens *διδάμπουλον* cum lampade accensa *διδάμπουλον* in manu portabat: non erat ergo velum, a quo *relarii* et *custodes veli* nomen sortiti sunt. Nec juvat

hanc opinionem Anastasius in Sylverio aut collatio cum Donatistis apud S. Augustinum : nihil enim aliud ostendunt quam sub velo res olim disceptatas fuisse, sive uno sive duobus ; extra quod velum partes expectabant. *Pro velo sunt utriusque partis episcopi*, inquit Collatio ; *Si jubet sublimitas tua, intromittentur*. Sic B. Sylverius *ad primum et secundum velum retinuit omnem clerum*, Quid hæc ad lampadarii nostrum, cui τοῦ διαμπόλου cura commissa erat ?

Sexta sententiā est διαμπόλου esse duplicem ampullam et μονάμπουλον simplicem ampullam ; hanc tenuisse in clericorum ordinationibus et initiationibus secundum ostiarium, de quo in sexta pentade officialium Magnæ Ecclesiæ, illam tenuisse lampadarii in solemnitatibus quas Codinus describit : ita etiam ipse Meursius v. διαμπόλου. Sed quid in his ampullis ? in monampulo non dubito fuisse chrisma, quo qui sacerdotio Initiantur inunguntur, in dibampulo autem fuisse sacrum oleum et chrisma, ut imperator unctionis suæ tam in baptismo quam in imperatoria inauguratione semper memor esset. His forte lucem dabit, tametsi exilem, citatus a Meursio Ansegisus, 1, 162 : *Presbyter in Cæna Domini duas ampullas secum deferat, unam ad chrisma, alteram ad oleum, ad catechumenos inungendos vel infirmos*. Fecerunt ergo Græci, ut alia multa, sic et ampullæ nomen suum in monampulo et dibampulo, seu geminato λ dibampullo ; a quo vox etiam Germanica *umpel* quasi *ampulla* descendit. Et hanc sententiam ego præ aliis probo et amplector, licet Balsamon in melete seu exercitatione sua nihil de dibampulo imperatori a lampadario præferri solito, sed tantum de lampade scribat. Nec quemquam turbet illud β : etsi enim sola vocula δι duplicat, ut *bigarius*, hic tamen ob vocalem sequentem β interjicitur, euphoniæ causa. GRETS.

[Græcum proverbium lubet hic accessere : Ὅπου πολλοὶ πετεινοὶ φωνάζουσιν, ἐκεῖ ἀργεὶ νὰ ἐξημύση, *Ubi plures galli cantillant, ibi tardum est crepusculum* : quia videlicet ex contentione, non ex lucis sensu canunt. Μύθος etiam hodie proverbialiter dicunt : ἐπιμύθιον itaque proferam : Quo plures in re obscura sententiæ, eo dubiis majoribus mens fluctuat. Circa vocem διαμπόλου allatis a Gretsero sex sensibus, quem amplectar non video : certior itaque meum in medium adducam ex Balsamone Meditato de patriarcharum privilegiis. Lumen et 277 faces ad docendi officium spectant, inquit, ac propterea, ut patriarchæ, ita et imperatori lampas, ignis, lumen præfertur, et ut clare loquar, *ceruus accensus* : Λαμπάτω τὸ φῶς ὁμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων. Ἀκουσάτωσαν, ὡς οἱ βασιλεῖς, καὶ οἱ πατριάρχαι· μεγαλύνονται μὲν καὶ διδοσκαλικοὶ ἀξιώμασι. Ἐντεῦθεν γὰρ οἱ πιστοὶ δεσπόται καὶ οἱ αὐτοκράτορες κατηχητικῶς ὁμιλοῦσι τῷ Χριστιανύμφ λαῶ. De imperatore concionem ad populum habente dictum ad p. 37. At imperatori διαμπόλου præfertur, patriarchæ et imperatrici μονάμπουλον. Cur ita ? quid

generis διαμπόλου ; ἔτι δὲ τῶν μὲν αὐτοκρατόρων ἡ ἀρωγὴ πρὸς φωτισμὸν καὶ σύστασιν ἐπεκτείνεται ψυχῆς τε καὶ σώματος, τὸ δὲ μεγαλεῖον τῶν πατριαρχῶν ἐς μόνην τὴν ψυχικὴν ἐστενοχώρηται λυστέλειαν (ὀλίγη γὰρ τοῦτοις ἐστὶ φρονεῖς εὐπαθείας σωματικῆς), ὡσαύτως καὶ ἡ περὶ τοὺς ὀπηκούς τῆς βασιλείας κηδεμονία καὶ μέριμνα πρὸς μόνην σωματικὴν εὐζωίαν ἐξήπλωται (πάσης γὰρ ψυχικῆς βοηθείας αἱ γυναίκες ἐστέρηται). Αἱ λαμπάδες δὲ τῶν μὲν βασιλέων διττοὶς διαχρύσοις περιζωννύονται στεφανώμασι, τῶν δὲ πατριαρχῶν καὶ τῆς βασιλείας ἐν κατακυκλοῦνται θριγγώματι. Fax itaque imperatori præfata duplici corona aurea circumdata διαμπόλου, patriarchæ et imperatrici unica eaque argentea μονάμπουλον est. Consule quæ prolixitati vitandæ apud eundem Balsamonem scripta prætermittimus. GOAR.]

P. 44. Μαῖστορ. Clara origo a Latino *magister*. GRETS.

Ibid. Τὸ πολυχρόνιον. De votis in imperatores, faustis acclamationibus et in multis annos appreciationibus fuscæ quidem infra nec minus doctæ Gretserus, at quæ πολυχρόνιον in Christi natalitiis faciendum non attingant. Succincte addimus : Incipiente olim in Ecclesia ab his solemnibus anno, ut mutuis sese donis et xeniis excipere, ita et felicibus votis prosequi et lætis vocibus bene ominari, quod observant adhuc Itali, consueverunt Græci. Discurrunt itaque per vias et compita pueri et adulescentes hac die, et ad amicorum portas modulibus ac musicis instrumentis πολυχρόνια perstreperunt, xenia reportaturi, cunctique Χριστουγεννητικοῖς pro natalitiis Christi muneribus se cumulant certatim. Ecclesia igitur, cujus vota sunt dona, natalium Dominicorum pervigilio, in palatii penetralibus, annis ei multis exoptatis bene precatur imperatori. Ipsi quoque monachi vitæ et annorum diuturnitatem superiori, ad cellam ejus cœtervatim convenientes, a Deo postulant, eis τὸ κέλλιον τοῦ προεστῶτος (διὰ) τῆς ἰδίας πολυχρονίσεως, ait Menæum hac die. Hinc τὸ πολυχρονίζεῖν non nisi de votis pro salute cuiuspiam præsentiluce emissis vulgus consuetum est percipere. Quondam tamen aliis etiam diebus decantata πολυχρόνια docent Regia mss. ex quibus sequentia erudito lectori depromimus.

Πολυχρόνια. Ὅπως πολυχρονίζουσι τοὺς βασιλεῖς καὶ τὸν πατριάρχην ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Χριστοῦ γεννήσεως καὶ τῶν Φώτων καὶ τῇ μεγάλῃ Παρασκευῇ.

Πολυχρόνιον ποιῆσαι ὁ Θεὸς τὴν ἁγίαν βασιλείαν αὐτῶν εἰς πολλὰ ἔτη. Πολυχρόνιον ποιῆσαι ὁ Θεὸς τὴν ἁγίαν καὶ κραταιάν βασιλείαν αὐτῶν εἰς πολλὰ ἔτη. Πολυχρόνιον ποιῆσαι ὁ Θεὸς τὴν θεόστεκτον, θεοπρόβλητον, θεοδόξαστον καὶ θεομεγάλυτον, κραταιάν καὶ ἁγίαν βασιλείαν αὐτῶν εἰς πολλὰ ἔτη.

Hæc in ecclesia, ubi plures imperabant, nuncupabantur vota; sequentia inter epulas et pocula, bibente nimirum imperatore, proferebantur.

Εἰς τὴν τράπεζαν εὐχεται οὕτως· Εἰς τὸ πολυχρόνιον, ζωὴν, εἰρήνην, ὑγείαν, εὐδωσίαν καὶ κατ' ἐχθρῶν νίκην τῶν κραταιῶν καὶ ἀγίων ἡμῶν αὐθεντῶν καὶ βασιλέων.

Votis istis in ecclesia patriarcham excipiant:

Τὸν δεσπότην καὶ ἀρχιερέα ἡμῶν, Κύριε, φύλαττε. Λέγεται δὲ τρίς· **278** Εἰς πολλά ἐτη. Τρίς· Εἰς δὲ τὴν τράπεζαν εὐχεται οὕτως· Εἰς τὸ πολυχρόνιον, ζωὴν, εἰρήνην, ὑγείαν καὶ σωτηρίαν τοῦ πατριωτάτου ἡμῶν δεσπότης καὶ οἰκουμηνικοῦ πατριάρχου. GOAR.]

P. 45. *Cujus lampadis*, etc. Exstat Theodori Balsamonismetele seu disceptatio de hoc more imperatori præferendi lampadem, ut et imperatrici et quinque patriarchis, Romano, Cpolitano, Alexandrino, Antiocheno, Hierosolymitano. Ait imperatori duplicem ob causam præferri lampadem, tum quia humana tum quia divina curat, tanque ea quæ ad corpus quam ea quæ ad animam pertinent (hujus enim geminæ potestatis concessione blandiebantur recentiores Græci suis imperatoribus), eaque de causa lampades imperatoris duplicibus aureis coronis cinctas esse; patriarcharum vero lampades, ut et imperatrici, unâ tantum, eo quod patriarchæ spiritualium tantummodo curam habeant, mulieres temporalla duntaxat spectent, quippe quibus in ecclesia docere interdictum sit.

Videntur autem hæc aurea vel argentea στεφανώματα, ut Balsamon vocat, et θριγγώματα, coronæ in morem lampadi fuisse imposita, vel certe, quod θριγγώματος nomen potius suadet, ipsi lampadi cancellorum seu sepimenti instar circumposita. Addit Balsamon hoc idem προνόμιον seu privilegium procedenti cum lampade concessum fuisse archiepiscopo Bulgaricæ et Cypri et paucis quibusdam metropolitanis, et præter hos nulli; et patriarchas non modo in sua diœcesi, sed et extra lampade illustres progredi posse; quod multis ipse adversus oblocutores quosdam confirmat, quem legat qui volet l. 7 Juris GR. GAZTS.

P. 46. [Τροπάριον *modulus* est, cantici nimirum genus, ad alterius exemplaris modo se habentis normam τροπέμενον, decantandum. Hæc τροπαρίου communior expositio. Alias fusijs in Euchologicis retulimus. Ποιητὰς porro τῶν τροπαρίων Anthimum et Timoclem memorat Theophanes et Cedrenus in Leone I.

Ibid. [δῶξα. Supple reliquia Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι. Post καὶ νῦν καὶ ἀεὶ adde καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.]

Ibid. [Ὁὐ ψάλλεται. Modulatis varieque flexis cantus sonis non decurritur μελωδῶς: sed voce continua, χύμα, ut scripsit Philotheus, ἀναγινώσκουσι. GOAR.]

Ibid. Mos iste accinendi imperatoribus τὸ πολυχρόνιον et acclamandi εἰς πολλά ἐτη Græcis valde frequens fuit, ut sæpius posthac ex Codino intelligimus, quem eleganter describit Corippus, dum quomodo Justino Juniori τὸ πολυχρόνιον acclamatum

A sit, versibus explicat, de laudibus Justini, 1, 203 et 356, II, 165 et 308.

Nicephoro Phocæ factas acclamationes suaviter admodum irridet· Luitprandus in legatione sua Cpolitana, loquens de processione Phocæ ex palatio ad Sanctam Sophiam. Multi profecto in his acclamationibus πολλά ἐτη apprecabatur, quibus nihil jucundius accidere potuisset quam si imperator illo ipso die quin et illo momento, repentiua morte extinctus fuisset.

Acclamandi mos vetus est, manavitque ex theatris in fora, deinde etiam in senatum; hinc ad Christianorum synodos. Exemplum **279** acclamationis factæ a senatu M. Antonino commemorat Vukacius in Avidio Cassio: *Antonine Pie, dii te servant. Antonine clemens, dii te servant. Tu noluisti quod licebat: non fecimus quod decebat. Commodum imperium justum rogamus, progeniem tuam robora. Fac securi sint liberi tui; bonum imperium nulla vis lædit. Commodum Antonino tribuniciam potestatem rogamus; presentiam tuam rogamus, philosophiæ tuæ, patientiæ tuæ, doctrinæ tuæ, nobilitati tuæ, innocentie tuæ. Vincis inimicos, hostes exsuperas: dii te mentur.*

Synodicæ acclamationis en tibi exemplum ex œcumenica synodo Chalcedonensi, Act. VII, ubi Marciano Imperatori et Pulcheriæ imperatrici acclamant Patres: *Marciana novo Constantino, novo Paulo, novo David multos annos. Vós estis pax orbis, pie domine. Dominus vitam ei conservet. Vos fides nostra. Christus, quem honoras, ipse te custodiet. Orthodoxam fidem tu roborasti. Sicut apostolici, ita creditis. Augustæ multos annos. Vos lumina orthodoxæ fidei. Propter hæc ubique pax est. Lumina pacis, domine, tu custodi. Luminaria mundi, domine, tu custodi. Perpetua memoria novo Constantino. Quæ ex genere orthodoxa est, Deus eam custodiat. Custodem fidei Deus custodiat. Eam quæ semper pia est Deus custodiat. Pia, orthodoxa, quæ contraria est hæreticis, Deus eam custodiat. Omnes hæreticos tu fugasti. Nestorium et Eutychen tu persecuta es. Absit invidia a vestro imperio. Fideles imperatores sic honorantur. Deus custodiat potestatem vestram, Deus pacificet imperium vestrum. Marcianus novus Constantinus, Pulcheria nova Helena: solum Helenæ tu sectaris. Vestra vita munimen cunctorum est: vestra fides ecclesiarum gloria est.*

Similibus epiphonematis personat tota synodus Cpolitana sub Mena patriarcha et Justiniano imperatore. Quin et in electionibus usus erat ἐπιθετικῶν. In Actis ordinationis Eradii, cum illum S. Augustinus jam senex apud clerum et populum successorem sibi dixit, post ista Augustini verba, *Presbyterum Eradium mihi successorem volo*, sequuntur ista: *A populo acclamatum est, Deo gratias, Christo laudes; dictum est vicies ter. Exaudi Christe, Augustino vita; dictum est sexies decies: Te patrem, te episcopum; dictum est octies. Cumque reticeretur, Augustinus episcopus dixit, Non opus est, etc. Mox: A notariis ecclesiæ, sicut cernitis,*

excipiuntur quæ dicimus, excipiuntur quæ dicitis; et meus sermo et vestra acclamationes in terram non cadunt. Apertius ut dicam, ecclesiastica nunc gesta conficimus. Sic enim hoc esse quantum ad homines confirmatum volo. Populo acclamatum est trigesies sexies, Deo gratias, Christo laudes. Exaudi Christe! Augustino vita; dictum est tredecies. Et sub finem: Hic mihi responsione vestra opus est. Teneam responsionem vestram. De hac assertionem aliquid acclamate. A populo acclamatum, Fiat, fiat: dictum vices quinquies. Dignum est, justum est, dictum vices octies. Fiat, fiat: dictum quater decies. Olim dignus, olim meritis: dictum vices quinquies. Iudicio tuo gratias agimus, dictum tredecies. Exaudi, Christe, Eradium conserva: dictum octies decies. Vides hic 280 eandem acclamationem iteratam fuisse, non tantum semel, sed et sæpius, imo sæpissime.

En quid senatus in Claudium, cum imperator renuntiatus esset, apud Trebellium: Auguste Claudii, dii te nobis præsentent: dictum sexagesies. Claudii Auguste, principem te, aut qualis tu es, semper optavimus et dictum quadragies. Claudii Auguste, te respublica requirebat: dictum quadragies. Claudii Auguste, tu frater, tu pater, tu amicus, tu bonus senator, tu vere princeps: dictum octavies. Claudii Auguste, tu nos ab Anreolo vindica: dictum quinquies. Claudii Auguste, tu nos a Palmyrenis vindica: dictum quinquies. Claudii Auguste, tu nos a Zenobia et a Victoria libera: dictum septies. Claudii Auguste, Tetricis nihil fuit: dictum septies.

Noc bonis tantum bona, sed et mala malis in huiusmodi acclamationibus apprecabantur vel quasi iure suo efflagitabant. Illustre huius rei exemplum suppeditat Ælius Lampridius, apud quem habes acclamationes senatus in occisum Commodum imperatorem: Hosti patriæ honores detrahantur, parricidæ honores detrahantur, parricida trahatur. Hostis patriæ, parricida, gladiator in spoliario lanietur. Hostis deorum, carnifex senatus, hostis deorum, parricida senatus. Hostis deorum, hostis senatus. Gladiatorem in spoliario. Qui senatum occidit, in spoliario ponatur. Qui senatum occidit, unco trahatur. Qui innocentes occidit, unco trahatur hostis, parricida, vere, ævere. Qui sanguini suo non pepercit, unco trahatur. Qui te occisurus fuit, unco trahatur. Nobiscum timuisti, nobiscum periclitatus es. Ut salvi simus, Jupiter, optime maxime, serva nobis Pertinacem. Fidei prætorianorum feliciter, prætorii cohortibus feliciter, exercitibus Romanis feliciter, pietati senatus feliciter. Parricida trahatur. Rogamus, Auguste, parricida trahatur. Hoc rogamus, parricida trahatur; exaudi, Cæsar. Delatores ad leonem; exaudi, Cæsar. Delatores ad leonem; exaudi, Cæsar. Speratum ad leonem. Victoriæ populi Romani feliciter; fidei militum feliciter; fidei prætorianorum feliciter; cohortibus prætorii feliciter. Hostis statuas undique, parricidæ statuas undique, gladiatoris statuas undique; gladiatoris et

parricidæ statuæ detrahantur. Necator civium trahatur, parricida civium trahatur. Gladiatoris statuæ detrahantur. Te salvo salvi et securi sumus, vere, vere; modo digne, modo vere, modo libere. Nunc securi sumus. Delatoribus metum. Ut securi simus, delatoribus metum; ut salvi simus, delatores de senatu. Delatoribus sustem te salvo. Delatores ad leonem te imperante. Delatoribus sustem. Parricidæ gladiatoris memoria aboleatur, parricidæ gladiatoris statuæ detrahantur. Impuri gladiatoris memoria aboleatur; gladiatorem in spoliario. Exaudi, Cæsar. Carnifex unco trahatur. Carnifex senatus more majorum unco trahatur. Sævior Domitiano, impurior Nerone, sic fecit, sic patitur. Memoriæ innocentium serventur, honores innocentium restituantur. Rogamus, parricidæ cadaver unco trahatur, gladiatoris cadaver in spoliario ponatur. Perroga, Perroga: omnes 281 censemus unco trahendum. Qui omnes occidit, unco trahatur. Qui omnem ætatem occidit, unco trahatur. Qui utrumque sexum occidit, unco trahatur. Qui sanguini suo non pepercit, unco trahatur. Qui templa spoliavit, unco trahatur. Qui testamenta delevit, unco trahatur. Qui vivos spoliavit, unco trahatur. Servis servivimus. Qui pretia vitæ exegit et fidem non servavit, unco trahatur. Qui senatum vendidit, unco trahatur. Qui filius abstulit hæreditatem, unco trahatur. Indices de senatu, delatores de senatu, servorum subornatores de senatu. Et tu nobiscum timuisti, omnia scis, bonos et malos nosti. Omnia scis, omnia emenda. Pro te timuimus. O nos felices te viro imperante. De parricida refer, refer, perroga: præsentiam tuam rogamus. Innocentes sepulti non sunt; parricidæ cadaver trahatur. Parricida sepultos eruit, parricidæ cadaver trahatur.

Similis ferme est illa ἐπιφώνησις quæ in synodo sub Meña actione IV legitur. Multi anni imperatoris, multi anni patriarchæ. Petrum Zoaram et Severum modo anathematiza. Orthodoxum imperatorem habes: quid times? eos qui parabaptizant ejice foras. Et cum monachi Hierosolymorum porrexerunt chartam, universi clamaverunt: Multi anni patriarchæ. Libellum monachorum modo suscipe. Libellus modo legatur. Eos qui per domum baptizant ejice foras. Speluncam Zoaræ modo torqueas. Multi anni patriarchæ. Parabaptistam modo anathematiza. Christiani imperatoris multi anni. Orthodoxi imperatoris multi anni. Speluncæ hæreticorum modo ardent. Vincit fides imperatoris. Orthodoxus regnat: quid times? Petrus quare habet monasteria? Omnes hæreticos ibi habet. Severum, Petrum et Zoaram modo anathematiza. Trinitas tres anathematizat. Anathema Severus Petrus et Zoaras. Severum Manichæum modo anathematiza. Vincit fides Christianorum. Multi anni patriarchæ. Inimicos Christi modo anathematiza. Hæreticos modo anathematiza. Anathematizatos modo anathematiza. Vincit fides Christianorum.

Et Act. 5, quæ antea in vulgatis editionibus solebat esse prima, exstat longissima acclamatio, qua partim bona Augustis et patriarchæ, partim

mala hæreticis populus imprecatur. *Multi sint anni imperatoris, multi anni Augustæ, etc. Severum Manichæum ejice, etc. Effodiantur ossa Manichæorum, etc. Severum Manichæum foras ejice, etc. Qui non anathematizat Severum, Manichæus est. Ejice foras Severum. Novum Judam ejice foras. Insidiatorem Trinitatis ejice foras, etc. Exhumentur ossa Nestorianorum. Exhumentur ossa Eutychianitarum. Quis est Nestorianus? Ego nescio; anathema sit ipse a Trinitate, etc. Manichæos de ecclesia ejice. Duos Stephanos de ecclesia ejice.* Paulo post in eadem sessione sequuntur plura hujus generis epiphoneuata.

Acclamabant etiam concionatoribus; cujus moris exempla invenies apud S. Augustinum l. iv *De doctrina Christiana*, c. 26, et sæpe in Homiliis. Hactenus de ista consuetudine. GRÆTS.

282 P. 46. [Σᾶς. Pronominis οὐ plurale est ἑστῆς io primo casu; in reliquis σᾶς et ἑσᾶς corrupte pronuntiat Græcia.]

Ibid. [Θεός. Cui verbo addes ex Horologio, ut sit modulus integer, Τῶν πατέρων ἡμῶν ὁ ποιῶν ἀεὶ μετ' ἡμῶν κατὰ τὴν σὴν ἐπισείκειαν, μὴ ἀποστήσης τὸ ἔλεός σου ἀφ' ἡμῶν, ἀλλὰ ταῖς αὐτῶν ἰκεσίαις ἐν εἰρήνῃ κυβένησον τὴν ζωὴν ἡμῶν. Polychronismum monachorum in superioris salutem emissam require in Menæo retro Nonæ officium. GOAR.]

Ibid. Protapostolarius. Vides et hic nomen Græcicæ ambitionis, quod inter illos qui apostolum Paulum publice legebant, hoc est inter apostolarios, voluerunt habere protapostolarium. GRÆTS.

Ibid. [Ἡ τῆς λειτουργίας ὥρα. Quæ hac die ab orto sole decima est. Ita typus hodierni officii ad Nonæ calcem positus: Περὶ δὲ ὧραν δεκάτην σημαίνει: τὸ μέγα etc. ad synaxim videlicet vespertarum habendam; quibus finitis καθεξῆς ἡ θεία λειτουργία τοῦ μεγάλου Βασιλεῦς.]

Ibid. [Sabbato vel Dominica jejunium Græcis illicitum. Eam ob rem si Natalium Christi diebus hujusmodi sors ferat celebrari pervigilium, ut a jejuniis abstant, ita missam consueto tempore, quod diei tertia est, peragunt: si alias incidat in ferias, cum nonnisi missæ præmissis solemnibus fas sit solvere jejunium, illud vero ad vesperam usque sit protrahendam, vespere solummodo, quo vespertinarum laudum tempus instat, simul cum ipsis cantatur missa; qua finita cibi capiendi fit potestas. Hæc ex ritu hujus diei in Menæo reperiendo ad hujus loci expositionem. GOAR.]

P. 47. *Post hanc liturgia perficitur.* Habent hunc morem Græci, ut in quadragesima diebus jejuniis et in vigiliis liturgiam seu missam celebrent a meridie, et ut hinc apparet, post vespas. In Paschate liturgia sit ante solis exortum. Aliis diebus hora tertia, tanquam consueta, ut docet Gabriel Philadelphiensis episcopus in suo *De sacramentis* libello. GRÆTS.

Ibid. 45. [Ἀλλάσσει. Non mutat, sed potius induit, τὸ ἐπὶ νῶα nimirum ἔνδυμα, etc. Ad notam

A superioris capitis (col. 281 D), amice lector, recurras precor. GOAR.]

Ibid. Crinonia. Hoc imperatoris tegmen videtur a specie liliæ *Crinoniæ* nomen invenisse, ut et illud *tetraphyllum* a quatuor foliis. Utriusque meminit Glossarium, sed nudis solisque verbis Codini, nulla explicatione adhibita. GRÆTS.

[Κρονωίδυ. Coronam liliis sive flosculis in gyrum germantem. Coresius in rescriptis. Balsulmon Meditato de incensis etc. Juris GR l. 7: Κρόνος ἐκ κρινωνιδᾶς συλλεγόμενος.]

Ibid. [τετράφυλλοι. Coresius idem docet aliam coronam esse, e qua quatuor flosculi, ad frontem nimirum et sinciput ac ad utramque aurem, emicant. GOAR.]

Ibid. Flammula. Dicitur τὸ *flamulum* et τὰ *flamula*, aliquando simplici μ, interdum geminato. Dicitur etiam *flamula flamulæ*, genere feminino. Vegetius, III, 5: *Aquilæ, dracones, vexilla, flammula, iusæ seu iuphæ*. Merito autem reprehendit Lipsius, l. iv de Militiâ Romana, illos qui apud Vegetium *flamulas* mutant in flameola: *O male*, inquit, *abstineant*. Et merito monet ut abstineant; **283** qui recte iidem castigat Interpretem Cedreni, hæc verba Græca τὸν τῆς εἰρήνης ἔγγραφον χάρτην ἐπὶ φλαμμουλλοῦ κρεμάσαντες his Latinis interpretantem, *tabulis pacis de conto suspensis*, quasi φλαμούλιον sit *contus*. Rectissime Lipsius: *Chartam conscriptam, pacis testem, super flamula suspendentes*. Nec recte Junius φλάμουλον interpretatur *labarum*, quia labarum unum erat; at φλάμουλα etiam βασιλικὰ et imperatoria plura, nimirum duodecim; et domi quoque, non tantum in bello præferebantur, ut docet Curopalata, c. 6. Forte vetus illud labarum apud posteriores Græcos desiderat: sin minus, δ:έλλιον potius labaro respondere dicere: hoc enim unicum erat, ante omnes flamulas, ut ibidem dicitur. Nec omittendum illud Suidæ: Σαυρίων εἶδος σημαίας ἢ φλαμούλου. Quid tamen *saunion*, ignoro, inquit Lipsius. Sed quid si legeretur *σταυρίων*? Certe unum ex flamulis imperatoris σταυρός erat, hoc est crux, ut supra dictum ex Curopalata c. 6. Ut igitur a dracone flamulum quoddam dicitur apud Curopalata δρακοντῆσον, sic apud Suidam videtur a stauroseu cruce vocari *staurion* illud quod a Curopalata *staurus* seu *crux* appellatur. Φλάμπουρον quoque invenias apud Moschopulum: apud Cedrenum, p. 441, φλαμούλιον, apud Leonem in *Tacticis* constitut. 5, φλαμουλλισκίον, in *Pandectæ Turcicæ flambarum et flambulum*; quæ et hodie Græcis usitata. Idemque omnia hæc vocabula, etsi diverse scribi solita, significant, nempe vexillum, seu, ut interpretatur Nicetas apud Rigaltium in Glossario, *signum militare*. Nec tamen militiæ solum sed et domi imperatori et principibus palatii præferri consuetum, quod planum ex Curopal. c. 6. Imo domi plura præferebantur, nimirum duodecim: Ἐκτὸς δὲ ὀπόταν στρατεύει ὁ βασιλεὺς, κατὰ ἀναλογίαν τῆς ποσότητος τῆς αὐτοῦ

συντάξεως ἔχει καὶ φλαμουλον ἐν τυχὸν ἢ δύο. Qui flammulum gestat, Græcis est *flamularis* seu *flam-bular*. Pandect. Turc. c. 174 et Vet. Gloss. apud Rigalt. φλαμουλάριοι. In Turco-Gr. p. 161 φλαμπουλάριοι *vexilliferi*, p. 201 flamboler *signum* seu *vexillum*. Transiit flamma ex Latio ad Græcos, qui illud varie, ut solent, immutarunt.

P. 48. Flagitiose prorsus Junius in interpretatione et explicatione eorum quæ hic de flammulis scribuntur versatus est. Id ut videas, en tibi Junii verba: *Ea (flamma) sunt hæc. Primum fert archistrategus: princeps sacrorum secundum, habens imagines divinas multas. Aliud tertius, habens imagines sanctorum quatuor magnorum martyrum, Demetrii, Procopii et Theodori. Aliud, qui fert sanctum Georgium equitem, aliud dracontem, et aliud habens equestrem imperatoris statuam.* Perperam prorsus. Vertendum enim, ut ipsa verba et mens Curopalatæ postulant, hunc in modum: *Ea autem (flamma) sunt hæc. Primum archistrategus: alterum vero (flammulum) multas habens sacras et divinas imagines pontificum et Ecclesiæ præsulum; aliud crux, habens (legendum enim ex cod. ms. doctoris Georgii Lautherii, ἄλλο σταυρὸς ἔχων) imagines sanctorum quatuor magnorum 284 martyrum, Demetrii, Procopii et utriusque Theodori (legendum enim in plurali Θεοδώρων, ut habent mss. codices). Aliud habens (ἔχων) S. Georgium equitem. Aliud dracontem, et aliud habens equestrem imperatoris statuam.* Hanc esse veram interpretationem quivis vel paululum mentem advertens fatebitur: nam primum Curopalata enumerare volens quænam sint illa flammula, ait *sunt autem hæc*: postea singula percenset. *Primum, inquit, est archistrategus*, non *fert archistrategus*. Neque enim Curopalata habet istud *fert*, sed *primum est* seu dicitur *archistrategus*, a D. Michaelis imagine, quæ in illo flammulo expressa et efficta. Hinc archangelus toti flammulo nomen dedit, ut diceretur *archistrategus*. Nam S. Michael archistrategus a Græcis appellatur quasi princeps cælestis militiæ. Ita vocatur 1) ab Emmanuele imperatore Constit. de Feriis: *Feriamur, inquit, sexta Septembris*, ὅτι ἐν αὐτῇ τὸ ἐν Χώναις τοῦ ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ θαῦμα τερατουργεῖται. 2) A Cedreno in imperio Basilii Macedonis: Ἀνεκαίνισα δὲ τὸν μέγαν τοῦ ἀρχιστρατήγου ναὸν τὸν ἐν Σωσθενίῳ. 3) A Niceta Choniote l. iii de imperio Isaaci Angeli: Ἐπισκευάσαι δὲ βουληθεὶς καὶ τὸν ἐν τῷ ἀνάπλω νεῶν τοῦ ἀρχιστρατήγου τῶν ἄνω τάξεων Μιχαὴλ. Eod. lib. Eὶς τὸν περιώνυμον νεῶν ἀρχιστρατήγου τῶν θαίων καὶ ἄθλων Μιχαὴλ. Idem l. vii de imperio Manuelis. Denique eodem archistrategi nomine afficiunt S. Michael Græci qui enomia in eum scripserunt et miracula ab eo patrata litteris consignarunt. Deinde cum signa et vexilla, quæ Curopalata commemorat, imaginibus cælitum exornata fuerint, omnino oportet ut et primum effigie aliqua fuerit insignitum: at alia insignitum non fuit quam τοῦ ἀρχιστρατήγου militiæ

A cælestis. Tertio archistrategus non erat officium vel nomen officii aulici vel militaris: alioquin omissum non fuisset hoc munus a Curopalata in catalogo. Quarevana est illa Calviniani nota: *ὁ ἀρχιστρατήγος, πῦλα, quisquis est per illud tempus*. At nullus est archistrategus apud Curopalatam nisi Michael archangelus. GRÆTS.

P. 48. [Cælestis terrestrisque militiæ dux ducumque omnium princeps Michael, ἀρχιστρατήγος ideo a militibus, a vulgo (hoc enim solo nomine plebeculæ notus est) ταξιάρχης salutatus; cujus nomine ecclesiam in Sosthenio extra muros dedicatam a Constantino, cujus munimine reginam urbem ab insultu barbarorum non semel ereptam refert Damascenus Studites subdiaconus vulgari sermone de ejus festivitate scripto, quem velut magni ac celeberrimi S. Sophiæ templi custodem depinxit Justinianus ἐν προνάτῳ, καθ' ὃ δὴ ὁ πρῶτιστος καὶ μέγιστος τῶν παραστατούντων ἀρχαγγέλων Θεῶ Μιχαὴλ ἐσπασμένος βρομφαλὰν ἐστηλωταὶ ψιφίδων λεπταὶς ἐπιθέσει, φύλαξ προεδημένως τοῦ ἱεροῦ, inquit Nicetas in Alexio II; quem sacrorum præsides in sacri tribunalis foribus, non ejiciendis sed advocandis potius in paradysum hominibus, excubitorem non pingunt modo sed et venerantur, tremunt et precantur, ut in Euchologicis enarravimus; quem denique imperii defensorem simul cum Gabriele socio sibi datum tenuerunt Græcorum principes, ubi, prout auctor noster innuit, c. 4, et Damascenus citatus profitetur, imaginem suam hinc inde a sacris istis duobus taxiarchis stipatam concessere gestandam: 285 ejus, inquam, nomini primum et præcipuum imperii flammulum consecratum est, et ἀρχιστρατήγος nuncupatur.

Ibid. [Ἐικόνας ἔχων πολλὰς. Si plures pontificum imagines eo vexillo pinguntur, eorum quos devotius colunt et in publicis precibus frequentius inelamant, magni Basilii, Gregorii Theologi, Joannis Chrysostomi, Athanasii, Cyrilli Alexandrini et Nicolai Myrensis ibidem positas mihi prorsus indubium est; et certe in octifido vexillo ejusmodi, pro singulis nimirum lingulis unum, octo censeo depictos, et ad priores non parum ab eis celebratos Gregorium Thaumaturgum et Hierosolymitanum Cyrillum alium accessisse. GOAR.]

Ibid. Nec minus errat Junius, cum illud ἱεραρχῶν vult idem esse quod *princeps sacrorum*, quasi scilicet princeps sacrorum ferat illud vexillum. Nugæ. Nam ἱεραρχῶν est patrius casus numeri multitudinis a recto ἱεράρχης, quæ vox præsulem, episcopum seu pontificem denotat. Νικολάου τοῦ περιωνύμου ἐν ἱεράρχαις τὸν περικαλλῆ τουτονὶ ναόν, inquit Cedrenus in imperio Basilii. Ergo *hierarcha* Cpolitianus erat patriarcha ejusdem orbis, quem imperatori flammulum seu vexillum præportasse quis credat, nisi aliunde id Junius probet? GRÆTS.

Ibid. [ὄκταπόδιον. Pisces *polypodem* hodiernus loquendi usus ὄκταπόδιον vocat. Vexillum illud dis-

sectis laciniis inferius divisum ὀκτάγλωσσον, poly-podeni que scissuris referens, ὀκταποδίου nomen accepit a vulgo.

Ibid. [Σταυρὸς ἔχωρ εἰκόνας. Crucem hanc in castris et conflictibus delatam ejusmodi arbitror quales in sacris processibus vel in ecclesiis adorandas me conspexisse memini. Lignæ sunt illæ (argenteas aureisque laminis connectis rapacitas Turcica eliminavit), et ad earum extremos ramos quævis amplios latiores adhuc trifoliorum figuræ prominent, in quibus nonnunquam pectus et facies quatuor evangelistarum vel hinc inde Deiparæ et S. Joannis aliorumve variis coloribus, delineata prius in medio crucifixi specie, exarantur. Quidni pariter οὗτος ὁ σταυρὸς ἔχων (ἐν ταῖς ἀκρίαις) τῶν ἁγίων τεσσάρων μεγάλων μαρτύρων εἰκόνας ἐφαίνετο; crucem qualem hic memoro depictus in iconibus per hocce opus Codini et ejus commentaria sparsis gestat patriarcha CP.

[Δημητρίου, Προκοπίου καὶ Θεοδώρου. Dnces armis quondam insignes armorum socios et in bellis protectores Oriens invocabat Demetrium, Procopium, καλλινίκους, et Θεοδώρους, Cedreno in Tzempisce ducem unum et alium tironem dictos. Primus Benetrius φλαμπουράρης ac præses Thessaliæ sub Maximiano martyr obiit Thessaloniciæ ubi corpus ejus sacro liquore exundans perpetuis quoque miraculorum scaturit fluentis. A profecturis in prælium invocatur, suoque bellantes adjuvat præsidio; nec in dubium revocatur quod Thessalonicensibus obsidione ab Alusiano Bulgarorum cinctis unguentoque ab ejus sepulcro emanante unctis contulit. Romanæ aciei fuit dux martyr Demetrius, ait Cedrenus in Michaelæ Paphlagoue, iterque complanavit, quod Bulgari captivi juramento confirmarunt, dicentes vidisse se juvenem equitem, qui Romanæ phalangi præiret, a quo exsilens ignis adversos cremaret hostes. Alter Procopius militia clarus dux Alexandriæ fuit, ut verbis iisdem Synaxarion asserit Julii 8: Χαλροὶς μαρτύρων καύχημα, βασιλέων κραταίωμα canit ejus festo Ecclesia Græca. Tertius fuit Theodorus στρατηλάτης equitum magister sub Licinio, a quo mortem illatam sustinuit: exin Romanorum armis favere cœpit e cælo, ac Joannis Tzimiscis tempore tantæ Scytharum in Græcos præliantium stragis auctor fuit, ut ei 286 gratiam pro ope lata relaturus Tzimisces, templo in quo is humatus erat destructo, aliud magnificentius extractum prædiis amplis habentibus reditus ditaverit, et urbem, Euchaneicæ suppresso nomine, vocaverit Theodoropolim. Subdit Cadrenus, ex quo hæc deprompta: sane his semper auspicibus atque antesignanis adversum hostes uti solebat imperator hic. Nec temere: visus enim manifesto martyr openi ferre, hostiles cuneos turbare, et præclarissimæ ducem se præstare victoriæ. Ultimus Theodorus alius, tiro dictus, non quod armorum tirocinio erudiretur, sed quod in cohorte tironum dicta provecus centurio promoveretur. Damascenus subdiaconus: Ἦτον

καὶ αὐτὸς ἕνας εἰς τὸ τάγμα ὅπου ὠνομιζέτον Τύρωνες, ὡσάν νὰ εἴπης ἑκατόνταρχος. *In oratione tironum numerabatur præcipuus, vult si centurionem dicas.* Ita dictus auctor vulgari idiomate. GOAR.]

P. 48. Illud Θεοδώρων est utriusque Theodori martyris, ducis et tironis. Prioris festum agunt Græci 8 Junii, posterioris 17 Febr. Et in hunc tironem exstat S. Gregorii Nysseni pulcherrima oratio. GRETS.

Ibid. [Γεώργιον ἐφιππον. Notissimum olim ducem, sanctis nunc tolerato martyrio Georgium allectum equitem semper pingunt Græci; quod sæpius sit visus καθάλλαρης εἰς ἄλογον ἄσπρον et λευκοφόρος καθάλλαρης εἰς ἄλογον ἄσπρον. Damascenus citatus in Thesaurō. De Georgio et Theodoro sanctis Græcorum auxiliatoribus Nicetas, Manuelis Comneni l. vi.

Ibid. 5. [Δρακοντίον. Cum aquilis in aciem inter vexilla lati sunt etiam dracones, maxime labente imperio. Docet Dempsterus ad Rom. antiq. calcem. De quibus Suidas v. Σημεῖα: ἃ φέρουσιν ἐν τῷ πολέμῳ ὑφάσματα εἰσι βαφῆ πεποικιλμένα, ἃ εἰς ἰδέαν μάλιστα ὕφρων εἰκασται, καὶ ἀπὴρῶρηται κοντῶν συμμέτρων. Descripserat prius Marcellinus, l. xvi: *Purpureis sub tegminibus texti circumdedere dracones, hastarum aureis gemmeisque summitatibus illigati, hiatu vasto perflatiles, et velut ira perciti sibilantes, caudarumque volumina relinquentes in ventum.* GOAR.]

His imperatoris flamulis seu vexillis propter cognationem nominis, adde vexillum S. Dionysii, Gallice *oriflamme* dictum, quod reges Galliæ summa religione secum in expeditiones educebant, de quo vide gesta Ludovici Francorum regis fol. 138, 144, et Rigordum de gestis Philippi Augusti regis fol. 186 ed. Pithœi.

Non possum hoc loco tacitus præterire Nicephori Gregoræ l. vii sinistrum et abjectum iudicium de marchionibus Latinis, quos ait *non esse claros apud Latinos, sed eum dignitatis gradum tenere quem apud Romanos (Cpolitanos) tenet* ὁ τῆν βασιλικὴν σημαίαν ἐν στρατεύμασι κατέχων, et marchioni perpetuo hoc attributum esse ut *novi imperatori vexillum præferat.* Scilicet marchio Montisferrati, Misniæ, Brandenburgicus et similes apud Latinos majoris dignitatis non erant quam lampadarius aut is qui divelium aut flammula imperatoria apud Græcos imperatori præportabat; nec marchiones seu, ut Græci appellant, *marcesii* nomen hoc habent a *vexillo* seu *bando*, sed a limitibus tuendis. *Mark* enim Germanis limes est. Nam finibus defendendis præficti erant, qui temporis progressu ad amplissimas opes latissimosque principatus emergerunt: qualis enim et quam potens marchio Brandenburgicus, marchio Badensis, marchio Onspachensis, marchio Moraviæ, marchio Burgoicus et alii? ipse etiam Nicetas Choniates, l. vii de rebus gestis 287 Manuelis *marcesii* Montisferrati nobilitatem et potentiam agnoscere et prædicare coactus est. GRETS.

Ibid. [Τὰ τῶν δεσποτῶν, καὶ τῶν ἀρχόντων.

lis sæculis hæc scripta quibus non modo reges et principes, sed et nobiliores equites alicujus vexilli sive bandi deferendi honorem ambiebant. Hinc nobilium Francorum equites *bandiferi*, *chevaliers bannerets*. Leo Tacticorum const. 5: Φλάμουλα μεγάλα, φλαμουλίσκια τῶν κονταρίων, βάνδα διαφόρων βεθαμμένα. Habuerunt equites gregarii in contis flamma. Leo idem κοντάρια μικρὰ καθ' ἑκάστην, ἔχοντα λουρά κατὰ μέσον μετὰ φλαμούλων. Etiam in humeris minora sibi fgebant flamma: Φλάμουλα μικρὰ ἐπάνω τῶν ζαβῶν κατὰ τῶν ὀμων.

Ibid. 17. [Τῶν δημάρχων. Aurigantium, qui quondam ludis circensibus Romæ palmam quærebant, factiones sive partes fuere quatuor, quæ a coloribus viridis, cærulei, rubri albiq̄ue panni, quo donabantur, nomina acceperunt Prasinæ, Venetæ, Rusatæ, Albatæ, de quibus Suetonius, Martialis, Juvenalis meminere, et omnium distinctissime Tertullianus Latinus, et in Anthologia Græcorum Epigrammatum ad l. v calcem pene extremam Thomas Patricius Græcus describere. Cum Circensium ludorum studio exercitia, nomina, colores factionum Roma Cypolim commigrarunt; et ex dimicantibus in Circo factionibus populus quoque totus divisus in partes, quæ se quandoque mutuis cædibus, rapinis, injuriis consumpsere. Theophanes, Simocatta, Cedrenus; Zonaras et alii tumultibus illis et seditionibus jam a Zenonis temporibus per quædam deinceps sæcula continuatis scripta sua respersere. Consulit qui curiosus et diffusius hæc volet explicata. Unicus Balsamon longissimos historiarum tractus paucis perstringit in 24 canonem Trullanum. Τότε μὲν γὰρ, inquit, τῶν δῆμων κατεξουσιαζόντων ἐν ταῖς ἱπποδρομίαις, καὶ ποιούντων ταύτας, ὅτε καὶ ὅπως ἠβούλοντο, ἐκ δαπανημάτων οἰκείων, ὡς καὶ ἐχόντων οἴκους καὶ ἱππῶνας καὶ μέγρε καὶ νῦν περισσζομένους καὶ προσόδους χάριν τῶν ἱπποδρομῶν, καὶ τοῦ βασιλέως προσκαλουμένου καὶ εἰς τοῦτο μὴ ἐξουσιάζοντος, πολλὰ στασιώδη καὶ ἄτοπα συνέπιπτον γίνεσθαι κατὰ τὸν τῆς ἱπποδρομίας κριτῶν, τῶν μὲν προστιθεμένων τῷ δήμῳ τῶν Βενέτων, τῶν δὲ τῷ μέρει τῶν Πρασίμων. Ἐν καιροῖς δὲ τισὶ καὶ πόλεμοι συνεκροτήθησαν ἐμφύλιοι μέσον ἀντιθέτων μερῶν, καὶ κατὰ τῆς βασιλείου περιωπῆς ἀναιδῆ βήματα οἱ δημόται ἀπηρεύζαντο, καθὼς ἀπὸ διαφόρων χρονικῶν τοῦτο παρίσταται. Partium illarum (quæ δῆμοι et δημόται, ut jam legimus et scribunt Theophanes et Cedrenus, vocantur) partium, inquam, capita ducesve δημαρχοι et δημαρχοι quasi τῶν δῆμων ἄρχοντες audiebant, popularesque sibi subditos vel affectos recensebant, vel etiam quandoque ad eos qui per civitatem oriebantur tumultus et seditiones ducebant. Simocatta viii, 7: Τὸς δημάρχους ὁ αὐτοκράτωρ εἰσκαλεσάμενος εἰς τὰ βασίλεια, οὗς διοικητὰς τῶν δῆμων ἐκωθε τὸ πλῆθος ἀποκαλεῖν (ὄνοματα δὲ τούτοις Σέργιος καὶ Κοσμά.) ἐπυθάνετο τῶν δημοτευόντων ἐπὶ λεπτοῦ τὸν ἀριθμὸν. Ὁ μὲν οὖν Σέργιος

ἐν χάριτι τὴν σύνταξιν τῶν ἐραστῶν τοῦ χλοάζοντος ἐνεχάραξε χρώματος, πεντακοσίους πρὸς τοὺς χίλους συγγάγοντας, ὁ δὲ Κοσμάς τοὺς τῆς ἀντιθέτου ἀρρέσεως ἑκατοντάδας ἐννέα συντέταχεν· εἰς δύο γὰρ χρωμάτων ἐφέσεις τὰ τῶν Ῥωμαίων καταπέπτωκε πλῆθος. Zonaras in Phoca: Ὁ Φωκάς τὴν γυναῖκα Λεοντίαν Αὐγουστῶν εὐθὺς ἀνηγόρευσε τῶν δῆμων παρόντων. Τότε διὰ τόπων ἐν οἷς ἴσταντο ἀμφιβολίας γενομένης τοῖς Πρασίνοις καὶ τοῖς Βενέτοις στασιάζειν ἤρξαντο κατ' ἀλλήλων. Πέμψα; δὲ τινας ὁ Φωκάς κατασκευάζειν αὐτοῖς τὴν στάσιν ἐπεχείρει. Ἐνὸς οὖν τῶν σταλέντων τὸν τῶν Πρασίμων ὄβρισηντος δημαρχον καὶ τοῦτον ὠθήσαντος, μὴ ἐνεγκόντες οἱ τοῦ δήμου τοῦτο ἔκραζον. Εἰ infra: Ἴππικὸν ἀγῶνα ἄγων 288 ἐθέασατο σὺν ταῖς αὐτοῦ εἰκόσι καὶ τοῦ Πρίσκου καὶ τῆς αὐτοῦ γυναῖκός Δομεντίας ἴσταμένας εἰκόνας, καὶ ἐκμανεῖς γεγωνὼς ἀπομηθῆναι τοὺς δημάρχους ἐκέλευσε· δεηθέντων δὲ τῶν δῆμων μόλις ἀφήκεν αὐτούς. Venetæ autem parti magis favisse imperatores semper sunt visi, eisdemque Prasinam minus affectam. Theophilo eam ob rem in theatrum venienti succlamabat illa apud Leonem Grammaticum: Καλῶς ἦλθες, ἀσύγκριτε φακτνάρη. Horum ne reliquæ quidem ultimis sæculis licet remanserint, duces tamen, vel quivis alii in eorum locum subrogati, imperatori in publicum procedenti cum vexillis poterant astare; iidemque sunt qui populum per contubernia, tribus, regiones et collegia divisum regebant, quos πρωτοπολίτας a Theophane scriptos observabis. GOAR.]

P. 48. Antidorum. Inapte Junius *mutuum munus*. Nihil melius quam ipsum Græcum nomen retinere. Erat panis ex quo pro Eucharistia conficienda pars desecta, quiq̄ue ante liturgiam per templum circumlatus fuerat. Is finita liturgia distribuebatur præsentibus benedictionis gratia, ut qui Eucharistiæ participes non fuissent, saltem de hoc benedicto pane participarent. GRÆTS.

[Summa Græcorum erga ἀντίδωρον *communio-nis vicarium*, panem benedictum, religio est, ut si sacramentorum non est particeps, illud Ipsemet, etiam imperator, ut hic vides, in ecclesia de manu sacerdotis sacris finitis accipiat. De eo nos in Euhologicis. GOAR.]

P. 49. Pægniotæ Germanice *spielleute*. GRÆTS. [Corruptis pronuntiat vulgus παιγνιδιώτας, *lutores*, qui videlicet ludunt musicis instrumentis, et ea vel pulsant vel inflant.

Ibid. [Βυκκινάτωρες scribit Theodotus in Jure GR. Choniates βύκανον, alii βύκινον. GOAR.]

Ibid. Surulistiæ a *surullio* instrumento musico. Quod num Junius recte in adnotationibus suis explicet, quis nos certos faciet? GRÆTS.

[*Symphoniaci cornicines*, *joueurs de cornets à bouquin*. Symphoniaca sive musica cornua, quibus etiamnum hodie Indant Dervisides religiosi Turcæ, σουραύλια vocant Græci, Dervisides inflantes ejusmodi instrumenta σουραυλιστάς, voce, ut m'hi

quidem videtur, πρᾶ σουρουλιστάς minus corrupta.

Ib. [Ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῶν. Barangi, quos non uno loco πελακυφόρους dictos reperias, bipennes coram imperatore homeris solebant gestare. Anna Alexiad. iv : Τὸς δὲ ἐπὶ τῶν ὤμων τὰ ἐτερόκοπα φέροντας ξίφη παρακατασχών. Nicetas in Alexio ii : Καὶ ἀπὸ τοῦδε οἱ μὲν δορυφόροι τὰ ἐπὶ τῶν ὤμων ἐτερόθηκτα ξίφη κατήνεγκαν. Anna rursus i. ii : Συνήγαγε τοὺς ἐπὶ τῶν ὤμων τὰ ξίφη κραδαίνοντας. GOAR.]

Ib. *Ἐηλόθυρα.* Infra, cum de coronatione imperatoris disputatur, aliquoties idem nomen occurrit, compositum ex *velo* Latino et Græco *θύρα*, *velutura* seu *velatura*, quæ est loco januæ. Reclamat Meursius : *Non est velatura, degeneri verbo Romano, sed παραπέτασμα, quod diductum januæ instar transmittit.* Aristophanis scholiastes ad *Ranas* : Παραπέτασμασι ταῖς σκηναῖς, τοῖς Περσικοῖς βῆλοις ἢ βηλοθύροις. Sed non video cur βηλόθυρον non possit esse utrumque, velum scilicet januæ, ut nomen ipsum indicat, et velum loco januæ. Etiam in Pontificum historia apud Anastasium occurrit, in Stephano VI : *Fecit velothyra 289 quatuor. Constat velothyra serica tris in circuitu altaris.* Ubi absolute pro peripetasmate accipi videtur. Ibidem pro προθύρου eodex alter Boicus βηλοθύρου, et rectius meo iudicio. GRETS.

Ibid. [Πιλατίκια vocat auctor pannos palmaris longitudinis, mensuræ nimirum a pollice ad minimum digitorum manu extensa interceptæ, latitudinis vero ipsius manus, quatuor videlicet digitorum. Ita hujusce cap. p. 54 πιλατίκια hujusmodi demonstrat ἀπρωρημένα. Conto itaque erant affixa. Contus autem ille seu pilum potius, unde πιλατίκιον, illud est quod σκήπτρον dicit. Uno igitur verbo πιλατίκιον est exile vexillum (*uns banderole*) pilo seu virgæ appensum. Confirmat expositionem Theophanes, ubi σκήπτροις, quæ πιλατίκια vocat hic auctor, *vexillorum* affigit sensum : Ὁ Ἀέων Μάνην μετὰ τῆς βασιλικῆς τιμῆς καὶ στρατευμάτων καὶ σκήπτρων, καὶ βάνδων εἰς Ἱερουσαλήμ ἐκπέμπει. Vide τὸ σκήπτρον hic minime referre; quæ namque detulerunt aut miserunt imperatores antiqui sceptra? vel quæ consuetudo Romanis ducibus concessa edocuit? Triodidum : Ἐπὶ βασιλείᾳ παρουσίᾳ προπορεύονται τὰ ἐκείνου σημαῖα καὶ σκήπτρα. Subditur : Μέλλων ὁ Χριστὸς μετὰ δόξης προελθεῖν διὰ τῆς ἀναστασίμου ἡμέρας προπέμπει τὸ σκήπτρον αὐτοῦ, τὴν βασιλικὴν σημαίαν, τὸν ζωοποιὸν σταυρῶν. Obserua τὸ σκήπτρον τῆ σημαίᾳ compositum, ac velut rationis unius signum et regis majestatis argumentum proferri, Theophanes in Leone Copronymi : Προῆλθε δὲ ἡ βασίλισσα Εἰρήνη μετὰ τοῦ προελθεῖν τοὺς βασιλεῖς, ἄβικευομένη ὑπὸ τῶν σκήπτρων διὰ τῶν σχολῶν. Σκήπτρα velut sibi propria deferebant circa Irenem scholæ: at non adeo sceptra quam banda vexillaque sunt scholis accommodata. Theophanes rursus in Michaele Theophili F. eo Basilium propriis ma-

nibus coronante narrat πεπτωκέναι τὰ σκήπτρα, ὧς ἔθος, *inclinata demissaque fuisse non regia sceptra, sed bellica signa vexillaque* in subjectionis et erga recens coronatum Basilium obedientiæ argumentum. Ex quibus σκήπτρα *minora vexilla* vocamus; sicut βάνδα *majora*; utraque vero βασιλικῆς τιμῆς καὶ στρατευμάτων σημεῖα. Fateor illustrissimo Cyrillo Trapezuntis præsuli et Antonio Cralis lectori CP. πιλατίκια proindeque σκήπτρα *clavas ex auro et argento* principibus præferri solitas interpretantibus, præmissa non omnino displicere: at cum πιλατίκια capitis, quod exponimus ad p. 54, scribuntur μαργέλλια ἐκ σύρματος, quæ non nisi pannos auro textos indicant, et solidæ ex auro vel argento clavæ nequeant palmari descripta mole e collo commode pendere, quam ex propositis sententiis certiorum eligat æquus lector judicabit. Certe cum ἀπελατίκια nonnunquam legant regia, ea vero clavas interpretari cogant τὰ μετὰ χεῖρας ἐκ σιδήρου ἀπελατίκια apud Nicetam in Manuele l. 5, hæc mihi ceu æquior secunda sententiā recipitur. GOAR.]

P. 50. Ζωόφιον animalculum, ut *musca, vermis, araneus*. Junius ζούφιον edidit, et stulte admodum Arabicum esse dicit, stultiusque adhuc suum hoc Arabicum ζούφιον interpretatur.

Ibid. Ut veterem notionem diadematis assequaris, inspicere nummos, quos cum alii vulgarunt tum ego tom. III de S. Cruce l. i. Notanda autem sunt hæc quæ hic de distinctione *diadematis et stemmatis* et *zonæ militaris*, adeoque de *torque* traduntur. GRETS.

Ibid. [*Saccus vestis est, ut patriarcha, ita imperatori propria.* Utrumque æneis figuris et nostro sumptu in Euchologicis descripsimus. Superest hunc verbis rudi Minerva delineemus. Talaris tunica ex villosa serico totum corpus obtegens, nullisque sinuum undis circa illud ludens aut mota, verum nonnihil angusta, liberos ut videtur incessus non permittens, 290 ac denique sacci figuram referens, *saccus* est. Rubro colore tingit ms. Tiliaum, Regium Sandionysii, Manuelis ultimi Joannisque filii imperatorum totam effigiem representans, violaceo. Uterque purpureus habetur et imperatorem decet. GOAR.]

Ib. Φυάλιον. Ita scribitur apud Codium. Integrum est φυάλιον, *velum*. Viri docti, hoc est Junius, inquit Glossarium, *interpretantur vitream carbasum. Non assentior. Recentiores Græci crassiores pronuntiatione et πλατυάζοντες sic efferebant velum Latinorum.* Germani quoque vocant sacrum velum, quomoniales velantur, *ein weihel* seu *weil*, manifesta ex vocula *velo* origine. GRETS.

[Φιάλην ad me scribit Georgius Coresius Chienensis, eamque vocat πολυχρώματων ὑφασμένην καὶ πεπλεγμένην καλύπτραν, *capitis tegimen variis coloribus intertextum*. An ob pennas vel volitantes mobilesque gemmas φυάλην fontanam machinam grandinem aquarum superne eructantem fuerit

imitata, alius judicaverit. De phyla fonte in Euclochicis disseruimus. GOAR.]

P51. Tropæuchia a *tropæo* seu *trophæo*. GRETS.

[Tropæa sonat hæc dicitio triumphosque, nec immerito: refert enim augustum illud et pretiosum tegimen capitis candicans et gemmis ornatum, quo de parva victoria lætabantur imperatores. Coresius in rescriptis. GOAR.]

Ib. Justinianæum a Justiniano imperatore, qui quali tegmine capitis usus sit, apparet aliquo modo ex antiquis numismatis, quorum nonnulla lectori spectanda proposuimus tom. III de S. Cruce, 1, 20.

Ibidem dixi, Justiniani formam esse quam *ibidem* repræsentatus nummus antiquus exhibet. Improbatur hoc Nic. Alemannus in commentario ad arcanam historiam Procopii, quia ante Justinianum Theodosius, Marcianus, Leo, Zeno, Anastasius et Justinus eandem *περωτήν, cristam*, in galea gestarunt, ut in eorum numismatis apparet; atque illa est quam *τροπαιουχίαν* vocatam idem Codinus asseruit. Verum ut Justinianus integras urbes et res alias a suo nomine ambitiose nominavit extinctis prisca appellationibus, ita et hinc capitis *φορέματι* seu *gestamini* suum nomen imponere potuit, licet ab antecessoribus suis etiam usurpatum fuisset. At Justinianæum hoc diadema non bellicum aut castrense fuit, sed civicum; quo et in sacris et in ecclesiis utebatur. Sed et Codinus satis indicat *tropæuchian* et Justinianæum et alia arbitrio imperatoris tam domi qua alibi *gestata*: ait enim: 'Ἐπὶ δὲ κεφαλῆς φορέματα διάφορα, ποτὲ μὲν τὸ *δομαζόμενον τροπαιουχίαν*, ποτὲ δὲ *Ἰουστινιάνειον*, ἐν ἄλλοις δὲ ὑπέρτερον etc. Ἄπο μὲν οὖν τοιοῦτων φορέματων φορεῖ ὁ βασιλεὺς οἷα ἐν βῆλοισι. Ex quibus Codini verbis liquet imperatorem varia habuisse capitis *φορέματα*, et arbitratu suo nunc hoc nunc illud *gestasse*. Justiniani formam nobis Alemannus exhibet ex tabula quadam, quæ opere musivo Ravennæ exstat: non negaverim Justinianum tali capitis tegumento usum: sed hoc esse ipsum Justinianæum ex tabula illa probari non potest. GRETS.

291 [A Justiniano acceptam *καλύπτραν* ejus numismata et antiqua statuarum monumenta, si quæ supersint, scriptis clarius edocent. GOAR.]

Ibid. Pro *ὑπέρτερον* libenter legerem *ὑπέρπυρον*, ut sit *gestamen* capitis instar ignis flammans. GRETS.

[*Καλύπτρας*. Hujus nomen innuisce et figuram repræsentasse videtur Cedrenus in Basilio: *Στεφάνῳ χρυσῷ λόφον ἐφύπερθεν ἔχοντι ἐθριάμβουσαν ἐστεφανωμένους*. Ὑπέρπυρον legendum suggerit Gretscus. Non ignore, me hercule. Legit enim idem Coresius dum rescribit: *Τὸ ὑπέρπυρον tegimen est capitis, hostilis sanguinis effundendi omen, regii furoris in adversarios profecturi signum, eximia purpura fucatum, quo se imperatores vel belli tempore vel in ipso conflictu velabant*. Illud fortasse *πύρσης* nomine Nicetas voluit intelligi, ubi

de tumultuaria Andronici in solium promotione, Ἄλλοι δὲ τὴν *καπνηρὰν*, inquit, καὶ *πυραμοειδῆ ἐρέαν* τῆς κεφαλῆς ἀφελόμενοι *πυρσὴν αὐτῷ περιέθεντο, καὶ στολὴν βασιλικὴν ἐνέδυσαν ἑτερο*. GOAR.]

Gestaminibus quæ imperator fert in capite, adde etiam illud quod Georgius Acropolita, magnus logotheta, in suo Chronico appellat *pyramidem*, ubi de Isaaco imperatore a Bulgaris devicto agit p. 22: *Et hoc tempore*, inquit, *Bulgari tantis Romanorum spoliis acquisitis superbius insolentiusque se gerebant*: Καὶ γὰρ καὶ ἐκ τῶν βασιλικῶν παρασήμων τὰ *καυριώτερα*: τὰς τε γὰρ τοῦ βασιλέως τὰς *πυραμίδας ἀνελάβοντο*. Ad quæ interpret Theodorus Dousa: *Πυραμὶς erat pileus acuminatus, instar pyramidis, Orientalium principum gestamen*.

Cujus postea iterum auctor meminit: Καὶ τὰ μὲν ἐρωθρὰ *πέδιλα ἀπεβάλλετο καὶ τὴν περιμάργαρον πυραμίδα*, εἰς ἣν καὶ λίθος ὑπεκράθητε *κύκκινος*, ἢ βασιλικὸν σύμβολον. Cantacuzenus, 1, 5, *pileum hunc seu tiamam ab inserto unione seu lapide pretioso synecdochice nominat τὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς λίθον*. Et 4, 57, hæc eadem *tiara est Cantacuzeno λίθῳ κεκοσμημένος πῖλος*. Est *symbolum imperii* 4, 5. Quocirca diversim forma fuisse oportuit illum quem fugitivus Andronicus Comnenus imperator induit; licet pyramidis quoque speciem præ se ferret: Πῖλον γὰρ βαρβαρικὸν τῆ κεφαλῆ περιθέμενος, ὅς εἰς ὄξυ λήγων *πυραμίδι εἰκασται*, τὴν βασιλικὴν εἰσειεν αὐτὸς *τρίτην*, ut ait Nicetas l. II de Andronico Comneno. Grande tamen allunde inter hunc barbaricum pyramidalem pileum et illum alterum imperatorium intercessisse oportet, cum Andronicus hunc barbaricum; ne agnosceretur imperator; assumpserit: sicut et turbidati illi pilei, σχῆμα *πυραμίδος ἔχοντες*, quibus proceres in aula Cpolitana utebantur, utique ab imperatoris *καλύπτρας* seu *tegmentis* in pyramidem fastigiatas discrepabant. Vide Gregoram ad calcem Historiæ.

Græci, recepta à Latinis *Colla*, inter Baldulni II imperatoris symbola repererunt *calyptram* forma Latinis usitata constantem et unionibus distinctam cum lapillo rubri coloris in vertice capitis, ut in Pandecte scribit Leunclavius ex Prælore Græciæ historico inedito.

Basilii Porphyrogenitus apud Zonaram triumphat *τιάρῃ ταινιωθεῖς ὀρθῆ*, ἣν τοῦσαν καλεῖ ὁ *δημῶδης*; καὶ πολλὸς *ἄνθρωπος*, 292 inquit Zonaras. Addit etymon, nescio quam vere: *Τῦρον οἶμαι ὠνομασμένην ὡς τετυφῶσθαι ποιοῦσαν τοὺς ταύτη ἀναδουμένους*. Quæ est magis pia quam vera originatione. Cedrenus de eodem ejusdem Basilii triumpho: *Στεφάνῳ χρυσῷ λόφον ἐφύπερθεν ἔχοντι ἐθριάμβουσαν ἐστεφανωμένους*. Cristata nimirum corona propter *tupham* seu *flammulam*, qua insigniebatur, quam Cedrenus vocat *λόφον*, ob quam vulgus *tiamam* istam *tuphæ* nomine affectit. GRETS.

P. 51. [*Σταυρὸν*. Duo sunt imperatoris sceptrum

σταυρὸς καὶ νάρθηξ, *cruce et ferula*. De quibus Symeon Thessalonicae episcopus : Μετὰ τὸ λαβεῖν τὸν σταυρὸν εἰς δεξιὰ τῆς εὐσεβείας, καὶ τὴν ἀκακίαν, ὅπῃ γούς ἐστὶ σημαίνων τὸ φθαρτὸν τῆς ἀρχῆς καὶ τὴν ἐκ τοῦτου ταπεινωσιν, καὶ ἐπὶ ῥάβδον λαμβάνει, οὐ βραχίονα τινὰ καὶ σκληρὰν, ἀλλ' ἑλαφρὰν καὶ μαλακὴν διὰ τὸ παιδευτικὸν ἐν πραότητι καὶ μὴ ὀργίλον καὶ φθαρτικὸν, μηδὲ συντριβὸν καὶ ἀφανίζον. Illud porro mirum, ligneum tantum utrumque CP. imperatorum fuisse sceptrum. De narthece res est indubia : cruce lignæ effigies Manuelis eam manu gestantis attestatur in Sandionysiaci et Regio ms. : in eo siquidem cruceis virga citrino tantum colore picta, cruce in extremo nigra auro ficta conspiciuntur. Eadememque auctor clarioribus omni colore verbis depingit, ubi superius de primicerii baculo c. 4, p. 19, v. 16, ait : Δικανίκιον αὐτοῦ ξύλον κεχρυσωμένον, οἷον τὸ τοῦ βασιλέως. Δικανίκιον ἰεῖαν vocatum. GOAR.]

Ib. De blatio jam supra diximus l. II, c. 5, ad p. 18. GRETS.

Ibid. [Κώδικι ἑοικὸς δεδομένον μετὰ μανδύλου. Græcorum imperatorum effigiem pictam ni lector viderit, vix hæc percipiat. Illi longiorem fasciam margaritis ornatam velut humerale ab humeris retro pendentem a dextro latere ante pectus recipiunt et sinistro brachio superponunt ; ea vero parte qua manum attingit, adjunctum et assutum habet rotundum sacculum, κώδικι ἑοικὸς, involucrem nimirum volumini complicato sive potius involuto simile, quod est illud βλάτιον ἔχον χῶμα ἐντὸς καὶ καλεῖται ἀκακία. Fascia vero seu μανδύλιον, linteam oblongius mantile dictum referens, ipsa quoque μανδύλου sortitur appellationem. Quo observato visaque imperatoris figura, quid sit imperatorem ἐν τῇ ἀριστερᾷ φέρειν βλάτιον κώδικι ἑοικὸς μετὰ μανδύλιου δεδομένον, relinquatur manifestum.]

Ib. [Κόνιν, ἄμμον, et χῶμα distinguunt ex judicio hodierni: κόνις pulvis est, ἄμμος arena, χῶμα terra frugifera satis et plantis idonea. Suidas χῶμα, χοῦν. Hinc tibi Annæ Comnenæ l. II obscurus locus lucem accipit. Extraneos milites a terrigenis, sive melius dicas, alienigenas ab indigenis distinguit. Illos ἑταίρους, hos indigitat ὀπίσους ἐκ τοῦ χῶματος, *quotquot sunt e propria terra nati*. L. III hic alius illustratur : Ὁὐ πλείους τριακοσίων στρατιωτῶν ἦσαν, καὶ τούτων ἐκ τοῦ χῶματος. Ergo si involucrem manibus imperatoris gestatum χῶμα contineat, quid aliud quam terram, cuius symbolo innotescit humilitas, intelliges? GOAR.]

Ibid. Acacia quid sit, oculis intueri licet in imaginibus imperatorum præfixis Nicephoro Gregoræ, et in nummo Theodosii Magni, quem habes tom. III de S. Cruce l. I, tametsi Baronius existimat gestamen illud Theodosii Magni esse sacrum Evangeliorum codicem. Ibidem pro acacia suspicabar legendum ἀκία : sed vulgata scriptura retineri potest, imo debet ; et est acacia *innocentia* et Acacius In-

A nocentius. Mandylion suos natales etiam nemine admonente prodit.

Imperatoris itidem insignia erant *purpurea πίδαλα*, quæ nunc 293 calcei, nunc sandalia, nunc ocreæ, nunc crepidæ vertuntur. Et quidem ἐρυθρά *rubra*, κόκκινα seu κοκκοβαφή *cocco tincta*, non sine aquilis : quæ et τζάγγαι seu τζάγκα dicebantur, usque ad genua pertingentia, si Odes Procopio l. III de ædificiis Justiniani. Ὑποδήματα μέχρι εἰς γόνυ φοινικίου χρώματος, ἃ δὴ βασιλεῖα μόνον Ῥωμαίων τε καὶ Περσῶν ὑποδεῖσθαι θέμις. Posteris temporibus idem honos principi Bulgaricæ concessus, inter cuius insignia erant *aurea corona*, ut est apud Joannem Curopalatum in Tzimisce, καὶ τίτλαρ νενησμένη ἐκ βύσσου, καὶ πίδαλα ἐρυθρά, quæ Zonaræ sunt φοινικίχροα et Nicetæ in Joanne Comneno φοινικιοβαφή. Idem Bulgarorum princeps Græcis βασιλεύς appellabatur, ut liquet ex legatione Luitprandi ad Nicephorum Phocam, quo nomine ne imperatorem quidem Occidentis dignabantur, quem βῆγα indigitabant. Ex calceis purpureis et aquiliferis agnitus est inter cæсорum cumulos et tumulos Constantinus ultimus Copleos imperator. Phranzes, 3, 18. Has crepidas ἐρυθράς, ut eas appellat Gregoras l. 3, quemadmodum et purpuram, statim arripiebant illi qui imperium invadebant. Quapropter de Theodoro Comneno capta Thessalonica Georgius Acropolita in Chronico : Πορφύρεα τε ὑποδέεται καὶ πίδαλα ἐρυθρά. Obiitque *strenue imperatoria munia, creando despotas, Sebastocratoras, magnos domesticos, protovestiarios et id genus alios*. Quibus ante omnia invasores sceptri imperatorii privabantur, quam primum in legitimorum dominorum potestatem veniebant. Coronam imperatoriam nemo sibi sumebat, sed in coronatione seu inauguratione sua a patriarcha accipiebat. GRETS.

P. 51 et 54. Pilaticia accersuntur a Cyro Persarum rege, imo a Medis, quorum rex et iudices talia pilaticia ex collo dependentia gestarint tanquam iudici honoris et officii insignia. Quidquid sit de re, vocabulum videtur Latinum a *pilo*, hoc est *telo*. Nam quod Junius ex Orientalibus linguis id deducit, quibus ait *pilaticium esse disquisitionis et accuratissimæ cognitionis monumentum*, id ideo fecit ne nesciremus quam feliciter supra ζωφίον ex Arabico formavit ; non impari felicitate pilaticii ex Oriente nobis nunc advehit. Vide tom. III de S. Cruce, l. 13. Ubique autem scribendum πιλaticιον, non ἀπελατικιον, sceptri genus, quod palatini certi gerebant quemadmodum alii multi τὸ δικαδικιον, supra l. 2, c. 6. GRETS.

Ib. [Ἀρχοντόπουλον ἀσκεπές. Gregoras ad Historiæ calcem : Περί γε μὴν τῆς ἐπὶ κεφαλῆς καλύπτρας, ἐπὶ τῶν πρότερον βασιλέων ἔθος τοῦς μὲν χρόνῳ προβεθηκότας ἐν τοῖς βασιλείοις χρῆσθαι καλύπτρας πυραμίδος μὲν ἐχούσας σχῆμα, σφρικοῖς δ' ἐνδύμασι κατὰ τὸ ἀνάλογον ἐκάστῳ ἀξίωμα καλυπτομένας, ἄλλοι δ' ἐν ἡλικίᾳ, τούτους δὲ πάντας

καθάπαξ ἀκάλυπτον ἔχειν τὴν κεφαλὴν. Subdit A Andronici Junioris ætate pileorum quæ luberet acceptam a procoribus formam, juvenes vero etiam tecto capite palatium frequentasso.

P. 53. [Προσφῶρος λέγοντες στίχους. Versus ut celebratæ festivitati congruos, ita simul proprias imperatoris laudes et subditorum in 294 illum vota capientes. Quorumdam hujusmodi sensum acerbior in imperatorem Nicephorum motus bile retulit in sua legatione Luitprandus. Leo Grammaticus aut quisvis alius in Leone Armenio : Ὑπὸ πάντων ἔδοξάζοντο, καὶ οἱ δῆμοι ἐμέλισαν ποιήματα καθ' ἕκαστον ἦχον πρὸς εὐφημίαν αὐτῶν πᾶσαν ἡδονὴν κολακείας παρέχοντα. Observa musicos tanos a Græcis octo numerari, et ad singulorum inflexionem poetica opuscula referuntur decantata. Vide, si tanti est, Euchologium nostrum v. ἦχος.

Ibid. [Ἡ εὐφημία τῶν ὁρομάτων. Pronuntiationis eorum nominibus nuncupantur vota, quorum forme hæc est ex Euchologio et aliis : Ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων θεοσέπτων καὶ φιλοχρίστων βασιλέων ἡμῶν Ἀνδρονίκου καὶ Μιχαὴλ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Et τῷ εὐσεβεστάτῳ καὶ φιλοχρίστῳ δεσπότη ἡμῶν Ἀνδρονίκῳ πολλὰ τὰ ἔτη. Anna de se ipsa l. 6 : Κάγω εὐφημῆσθαι ἐμελλον. Κωνσταντίνον καὶ Ἄνναν ἐν ταυτῷ ἐξεφώνουν ἐν τοῖς εὐφημίαις καιροῖς οἱ τῆς εὐφημίας προεξάρχοντες. GOAR.]

P. 54. Διὰ σιτανίων vel σηταρίων. Ex sericis filis. Nam Italica seta est sericum, unde nuperi Græci suum sitanium seu setanium procuderunt ; nisi quis malit a Latino seta deducere ; quasi pilaticia illa de setis suspensa fuerint. Germani chordas seu fides vocant *saiten*, aperte a seta. Sed Glossarium v. σιτάνιον et v. γαιτάνιον putat legendum rescribendumque διὰ γαιτάνιον, ex *cingulis* seu *zonis* ; nam γαιτάνιον est cingulum. Non assentior : facerem, si crisis hæc aliquo ms. exemplari adjuvaretur. GRÆTS.

[Hallucinatio oculi σιτανίων, εἰτανίων vice, prout habent Regia, legentis. Sunt autem εἰτάνια, a vulgi quibusdam γαιτάνια, ab aliis γαθάνια pronuntiatia, ornatiores vittæ sive *taniolæ*, vestium laciniis ad invicem colligandis vel componendis nodis, et ad ornatum assutæ, vel denique ut ex iis aliud ad decorem pendeat.

Ibid. [Παλαμιαίων. Quatuor manus digitorum mensura. GOAR.]

CAPUT II.

Observationes et explicationes in caput 7, quod est de mensa imperatoris.

P. 55. Faustas acclamationes suaviter ridet Græcorum haud summus amicus Luitprandus. GRÆTS.

Ibid. [Ὅσοι φοροῦσι. Habes illos distincte enumeratos notis, c. 3.

Ib. [Ὅριζαι. Recentior phrasis, qua virum honore vel cultu dignum aliquid facere vel dicere expriment. Ὅριζαι ὁ βασιλεὺς non *jubet*, sed *dicit* vel *facit imperator*.

P. 56. [Προσκυροῦσι. Pro muneri more certum cultum imperatori palatini proceres exhibuere. Phranzi in logothetam clam instituto dicit imperator apud Pontanum interpretem : *Tu magnus logotheta esto : tantum ne me pro more officii tui adores*. GOAR.]

Ib. Potestatus, ab Italico *potesta*, et hoc a Latino *potestas*, significat præfectum seu præsidem seu prætorem, qualis et iste Genuensium erat.

Prolixa quidem, at huic loco congrua Gregoræ narratio, quam 295 habet 4, 9. Singulis diebus Dominicis ad imperatorem colendum Genuenses Venetosque in palatium convenisse testatur Cantacuzenus 1, 42. De Pisanis CP. habitantibus iterum B sermo fit a Niceta Alexii tertii l. 3.

Ib. v. 19. Colicium seu collicium, idem quod κόλλις et κόλλατος, nempe genus quoddam panis rotundi, ut inquit Junius, et delicati. GRÆTS.

[Κολίκιον panis rotundus ac in coronæ modum contortus. GOAR.]

P. 57. Κόνσουλός ex Latino *consul*. Ita vocabatur qui Pisanis Cpoli præerat. Eodem nomine Anconitani suum præfectum salutabant. Et hodie Tripoli Alexandria Cairi seu Memphi mercatores et negotiatores Gallici suos habent consules.

Ib. *Virgo hodie*. Contacium hoc fecit Romanus melodus contaciorum auctor, et exstat in Menæo 25 Decembris. Integrum ita habet :

Ἡ Παρθένος σήμερον τὸν ὑπερούσιον τίθει,
καὶ ἡ γῆ τὸ σπῆλαιον τῷ ἀπροσίτῳ προσάγει.
Ἄγγελοι μετὰ ποιμένων δοξολογοῦσι,
Μάγοι δὲ μετὰ ἀστέρων ἰδοιποροῦσι.
Αἰ ἡμᾶς γὰρ ἐγεννήθη παιδίον νέον, ὁ πρὸ αἰώνων
[θεός.

P. 58. Μίνσος a Latino *missus*. *Ferculum* verti, quia missus non sunt Latinis singula fercula, sed ferculorum quamplurium illatio et appositio. Hic autem singulis singula tradebantur fercula, non integri missus. GRÆTS.

[Joannes Citri in Respons. Juris GR. l. 5 : Μίνσων τὸ καθ' Ἑλληνας μὲν τὸ κανοῦν δηλοῖ, κατὰ δὲ τὴν Ἱταλὴν γλῶσσαν τὸ πεπραγμένον τοῖς ὀφιοποιεῖς ἰδεστόν. Κατὰ τοῦτο γὰρ τὰ ἐν ταῖς τραπέζαις ἐφαπλούμενα ἑθόνια μινσάλια λέγονται, οἷα πρὸς κόσμον τῆς τραπέζης καὶ τῶν μίνσων τιθέμενα. Quam oripare porro μίνσους sive fercula e sua mensa distribuerit Isaacius Angelus, declarat Nicetas p. 579 GOAR.]

Ib. Βρύσος vel βρύση fons est, a βρύω quod est *scaturio*. Hinc βρύσις, quasi dicas *scaturitio*. GRÆTS.

[Βρύσην dicunt communius *fontem*. Glossæ Græcobarb. Ἀργύρου κρῆναι λαλοῦσιν, ἦγγουν αἱ βρύσαι τοῦ ἀσημίου λαλοῦσιν. Curopalates refert locum Βασιλακίου βρύσην dictum, ubi ab effossis Basilaciî oculis sanguinis fontes eruperunt. GOAR.]

Ib. Μετὰ τὸ δεῖπνον. Post *cænam*, melius quam post prandium, ut Junius, quia *mensa illa vere*

œna erat : erat enim jejunium vigiliæ Nativitatis A Domini.

P. 59. *Postero die.* Hactenus percensuit Codinus quid in vigilia nativitatis fieri consueverit : nunc quid in ipso festo agatur, exponit. GRETS.

Id. [Τὴν τεσσαρακοστήν. Christi natalitia severiori jejunio quadraginta diebus protracto monasticæ leges et pia quorundam devotio præveniunt. Jejunium illud σαραντάμερον vulgus, correctior lingua τεσσαρανθήμερον vocat. Τεσσαρακοστήν observo ab auctore nuncupari : at nude et omnino jejune, ut hujus abstinentiæ temporis ab alio Paschalia solemnia 296 præcedente, et ἀγία καὶ μεγάλη τεσσαρακοστή dicto, discrimen assignet. GOAB.]

Id. Græci non tantum ante Pascha sed et ante alia festa præcipua, ut est Natalis Domini, quadragesimam præmittent, sed quadragesimam non re, sed solo nomine, utpote jejunio paucis diebus circumscripto. Id discas ex Balsamone, qui in responso ad 53 quæstionem Marci patriarchæ Alexandrini ita scribit : *Nos defendimus jejunia necessario præcedere hæc quatuor festa, nimirum festum sanctorum apostolorum, Natalis Christi, transformationis Christi et Dei nostri, et obdormitionis sanctæ Deiparæ, sed tantum septem dierum. Unum enim est quadraginta dierum jejunium sancti et magni Paschalis. Quod si quis plus quam septem diebus circa festum sanctorum apostolorum et festum natalis Christi jejuset, seu sponte seu ordinis sui regula impulsus, non vituperabitur. Quomodo autem et propter quid ante unumquodque horum quatuor festorum jejunare debeamus, declaratum in synodali decisione de eo a nobis facta. Qui igitur non jejunant ante unumquodque horum quatuor festorum, sine ulla omnino excusatione magnis emendabuntur pœnis. Eadem tradit Balsamon in responsis ad interrogationes quorundam monachorum, quæ exstant post Nomocanonem Photii.*

Græci quirabantur hæc jejunia a Latinis non observari, ac proinde hac etiam ex parte cum iisdem concordiam iuri non posse. *Instituta et mores omnes diversa omnino sunt, inquit Marcus Ephesius, jejunia et ritus ecclesiastici et similia. Quæ ergo hic unio, ubi nullum patens ac manifestum apparet signum? Et quomodo uniti sunt, qui sua retinere volunt? Hac enim lege suum ad unionem præbuere assensum, quamvis a Patrum traditionibus desciverint.* Respondet Gregorius protosyncellus in apologia pro concilio Florentino, quæ exstat ad calcem ejusdem Florentini concilii in edit. Romana Græco-Latina : *Nescit ergo, ut plane videtur, eximius hic vir varios in hac etiam magna urbe Cpolitana servari mores, jejuniorumque ac rituum ecclesiasticorum esse diversitates. Namque ante Christi Natalem sunt qui ordiuntur jejunium ex die 15 Novembris, alii ex die 6 Decembris, alii ex 20; ad honorem quoque Ascensionis Christi quidam jejunare incipiunt ex Kalendis Maii, et alia ab aliis jejunia observantur.*

PATR. GR. CLVII.

Nam et ipso sanctæ ac magnæ Quadragesimæ tempore diebus Sabbati ac Dominicæ multi vescuntur piscibus, aliis quoque alii diebus; sunt etiam qui iis omnino se abstinent. Quid ergo? dicemusne illos fide etiam inter se dissidere? In ritibus quoque ecclesiasticis consuetudo est varia : nam Cpolitana major ecclesia in celebrandis officiis alio more utitur, alio vero majora monasteria, alio minora ad quietem accommodata, denique alio sacerdotum sæcularium ecclesiæ. Quin et Tabennesiotæ in uno eodemque cœnobio varios jejunandi psallendique modos habebant, aliis per biduum jejunantibus, aliis per hebdomadam, et his quidem ad vesperam, illis vero de media nocte sacros hymnos canentibus; quod fiebat etiam in monasterio Acæmetorum. Subdit Gregorius: 297

Mirum porro fuerit cur iste vir et linguæ diversitatem et varium indumentorum genus vitio non verterit; aut quod illi flectant genua cum adorant et orant, servantes morem antiquitatis, nos vero minime.

Porro qui Natali integræ quadragesimam præmittent, ii auspicabantur a 14 die Novembris, ut monachi, quos ad hoc peculiaris regula obligabat. *Monachi, inquit Balsamon, qui suarum foundationum constitutionibus coguntur amplius jejunare, scilicet a festo Omnium sanctorum et a 14 mensis Novembris, vel inviti cogentur sequi statuta suarum foundationum, quoniam hoc est canonicum et salutare; quemadmodum et laici, qui sua sponte ita jejunant, laude et gratiarum actione digni habebuntur.* Quod dicit de festo Omnium sanctorum, id referendum est ad Jejunium ante festum omnium apostolorum, quod Græci celebrant ultimo die Junii, cujus principium erat festum Omnium sanctorum. quod Græci celebrant prima Dominica post Pentecosten : cum autem Pentecoste sit festum mobile, necessario etiam festum Omnium sanctorum est festum mobile apud Græcos, nunc in Maio, nunc in Junio occurrens. Quo fit ut jejunium illud ante apostolorum festum etiam apud monachos aliquando brevius, aliquando longius fuerit : brevius, si Pentecoste in Junium incidisset, longius, si in Maium. Vide Typicum Sabæ.

Observandum et hoc, Græcos commemorationem omnium fidelium defunctorum agere feria quinta ante Pentecosten, ut constat ex libro rituali Nicephori, qui Pentecostarium inscribitur. GRETS.

Ibid. [Ἀπόκρῳν, carnisprimum, celebrius unum habent Græci, Dominica sexagesimæ, et κρεωφάρον carni porum, si ita proferre liceat, diem solemnem Paschalis festo. Ut vero sacris mysteriis corporis et sanguinis Christi participaturi jejunium septem vel quinque saltem dierum præmittere lege jam olim posita usuque memoriam omnem prævertente recepto tenentur, ita non unum ἀπόκρῳν vel κρεωφάρον diem per annum, sed quatuor, more magis usitato numerant. Celebratur hic natalium et resurrectionis Christi, tum dormitionis Deiparæ festo, ille quoties jejunium ante memorata solemnia, obsecuturam communionem, auspicantur. Tomus

unionis inter Constantinum Porphyrogenitum et A
ejus socerum Romanum Juris GR I. II ; Τρις τοῦ
ἐνιαυτοῦ ἀξιωθῆσεται τῆς ἀπολαύσεως τῶν θείων
μυστηρίων, ἀπαξ μὲν ἐν τῇ σωτηριώδει τοῦ Θεοῦ
καὶ Σωτήρος ἡμῶν ἀναστάσει, δεύτερον ἐν τῇ κοιμή-
σει τῆς ἀχράντου δεσποίνης Θεοτόκου, καὶ τρίτον ἐν
τῇ γενεθλίῳ ἡμέρᾳ τοῦ Χριστοῦ, διὰ τὸ ἐν ταύταις
προηγεῖσθαι νηστείας. Hinc percipis cur carnes
post jejunium delibaturi πασχάζειν se dicant,
quod communione, quæ verum pascha est, præmissa
corpus etiam paschali cibo rescicere aggrediantur.
De Græcorum jejunio uberior est dissertatio nostra
ad Euchologica, in qua jejunium apostolorum, de quo
Gretserus hic, quodque minus frequentata eo die
communione parum observatur, includimus. Trans-
figurationis porro, quod memorat Balsamon, apud
Gretserum, jam antiquatum est, vel certe quinden-
nis ante Deiparæ dormitionem carnis comestione
diebus orbitalis comprehenditur. GOAR.]

P. 60. *Ad circumstationem.* Cujus imaginem vide
depictam a Corippo poeta Africano de laudibus
Justini III, 158 — 169.

Integrum idiomelon exstat in Menæo 25 Decembris
et ascribitur Joanni monacho.

298 Μάγοι Περσῶν βασιλεῖς, ἐπιγρόντες σα-
[φῶς
Τὸν ἐπὶ γῆς τεχθῆντα βασιλέα οὐράνιον,
ὑπὸ λαμποῦ ἀστέρου ἐλάομενοι ἐφθασαν ἐν
[Βηθλεὲμ,
Δῶρα προσφέροντες ἐγκριτα, χρυσὸν καὶ λίβα-
[ρον καὶ σμύρναν.
Καὶ περόντες προσεκύνησαν Ἴδον γὰρ ἐν τῷ
Σπηλαίῳ βρέφος κείμενον τὸν ἀχρονόν.

Est autem idiomelon proprii festi canticum.
Idiomela ubique in libris ritualibus Græcorum
obvia sunt. Inepte Junius hic scribit ἰδιώμελον per
ω, infra ἰδιόμελον per ο μικρόν, ut originis et com-
positionis ratio postulat; planumque ill ex Menæis,
ubi nulla ἰδιώμελα, nisi forsan errore typographico,
sed mera ἰδιώμελα reperies. GRETS.

Ib. [Ἰδιώμελον canticum seriarum proprium, ait Meur-
sius. Verum ἰδιώμελωδει, sibi ipsi cantat, quia
solus se audit. Est itaque proprii cantus modulus,
qui nimirum proprio ac privato modulandi genere
occinitur, hacque ratione τροπαρίῳ ad alterius
cantum inflectendo opponitur. Vide, si quid merean-
tur, Euchologica. GOAR.]

P. 62. *Fercula humi posita.* Junius nobis persua-
dere contendit ponere fercula ἐπ' ἐδάφους, id est
humi, idem esse quod ponere super mensam, quia
mensa est etiam ἐδαφος; seu solum seu sustentacu-
lum. An vigilans ista scripserit Junius equidem
dubito, cum Codinus expresse dicat domesticos τοῦ
δομστικίου μίνους κειμένους ἐπ' ἐδάφους, humi
vel in pavimento positos, ex solo levasse in men-
sam imperatoris, et hujus faciendi tunc tantum et
alias nunquam potestatem habuisse. An quod jam
est in mensa, dicitur levari in mensam? et supra,
domestici isti τιθέσσι τοὺς μίνους ἐπ' ἐδάφους.

In quo Calepino reperit Junius ἐδαφος esse vel si-
gnificare mensam?

Ib. Τὸ μινσάλιον, *mapra mensæ.* Citrius in Respon-
sis : Καὶ τὰ ἐν ταῖς τραπέζαις ἐφαπλούμενα ὀνόμα
μινσάλια λέγονται, οἷα πρὸς κόσμον τῆς τραπέζης
καὶ τῶν μίνων τιθέμενα.

P. 65. Pro ἰσοπέδιον reponendum est σουπέδιον
suppedium, scabellum pedum, usurpatum a Niceta
Choniate et ab aliis, ut docet Meursius in Lexico.
Scribitur etiam σωπέδιον et σπέδιον. GRETS.

Ibid. [Miror cur non primam et germanam lec-
tionem ἰσοπέδιον reliquerit Gretserus. An non
Græcos auctores Græcis potius quam Latinis par-
est uti vocibus? Σουπέδιον vero Latina, ἰσοπέδιον
vel εἰσοπέδιον Græca vox est, quam communi con-
sensu tuentur Regii codices. Utramlibet vero sequa-
ris, *suppedium* sive *scabellum pedum* interpretabere,
cujus vice σκιμποδίσκον et ποδῶν θρανίδα scripsit cor-
rectior Nicetas in Alexio II et Isaacio Angelo, in CP.
nimirum statu. Prior locus est ἐπὶ τινος μετώρου
σκιμποδίσκου κατὰ τὸν Μάκρωνα παρευρεθέντος στὰς
αὐτόν : cujus alia lectio reponit ἐπὶ τινος μετώρου
σουπαδίου. Alius τὸ δὲ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἁγίων θεία
εἰκόματα εἰς ἔδρας καὶ ποδῶν θρανίδα; παρῆγον :
substituit alia εἰκόματα εἰς ποδαρούλια καὶ σουπ-
πέδια κατεσκευάζον. Σωπέδιον et σπέδιον legit
adhuc Meursius hoc eodem verbo, quæ Græcam,
ut asserui, lectionem ἰσοπέδιον confirmant. GOAR.]

Ib. Panagarium et panagia. Illud erat scutella in
qua panagia afferebatur. Quid vero hæc? Mira
Junius. Ait panagiam esse **299** vocem barbaram ex
Latino panis et Græco ἅγιος, significare panem a
sacerdotibus consecratum; ejus usum a Gallis in
Græciam importatum esse : Gallorum enim more
panem a sacerdotibus consecrari, cujus frustra dili-
genter asservent. Eadem ferme Meursius, saltem
quod ad consecrationem attinet, qui dicit panagiam
esse panem consecratum a sacerdotibus. Crederem
hæc vera esse, nisi ipsi Græci ab assensu nie
prohiberent. Est enim panagia vox Græca a d.
Virginis epitheto ob visionem quamdam divinitus
oblatam ad panem translata; nec consecratur
panagia a sacerdotibus, sed alia quadam ratione
cælestis benedictionis plena esse creditur; nec a
D Gallis venit ad Græcos, sed ab apostolis. Quæ om-
nia ex Græcorum Horologio clara testataque fiunt
ubi hæc de panagia habentur, præfixo tali titulo :
Περὶ τῆς ὑψώσεως τῆς παναγίας, ὅπως γέγονε,
καὶ διὰ τί. Μετὰ τὴν τοῦ Σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ φρικτὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν τοῦ ἁγίου
Πνεύματος κάθοδον, καὶ ἕως τοῦ μερισμοῦ τῶν
ἁγίων ἀποστόλων διὰ τὸ κήρυγμα, ἦσαν πάντες εἰ
ἀπόστολοι ὁμοθυμαδόν, καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν ἐν τῷ
ἁριστῷ ἀνακεκλιμένοι, ἀφιέντες κενὸν τόπον, ἐν
τούτῳ προσκεφάλαιον ἐτίθεσαν καὶ ἐπὶ τῷ προσκε-
φλάτῳ τμήμα ἄρτου, ἐξ οὗ ἦσθιον εἰς μοῖραν
Χριστοῦ· μετὰ δὲ τὸ ἄριστόν ἀνιστάμενοι καὶ εὐ-
χαριστοῦντες ἐλάβανον τὸ τμήμα τοῦ ἄρτου, 3 εἰς
τὴν τοῦ Κυρίου ἐπιπέκλητο μοῖραν. Τοῦτο δὲ ὑψοῦν

τες ελεγον· « Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι, δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι, » καὶ ἀντὶ τοῦ μέγα τὸ δνομα, τὸ Χριστὸς ἀνέστη, ἕως τῆς ἀναλήψεως. Ἐκτοτε δὲ μέγα τὸ δνομα τῆς ἁγίας Τριάδος. Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, βοήθει μοι. Καὶ ταῦτα μὴν ἐκτελεῖτο οὕτως, ἐποίησε δὲ τοῦτο ἕκαστος αὐτῶν ἔνθα ἔτυχε μέχρι τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Ὅτε δὲ τὴν παγκόσμιον σύναξιν διὰ νεφελῶν ἵποησαντο διὰ τὴν τῆς Θεοτόκου δεσποίνης μεταστάσιν, τὰ εἰκότα τελέσαντες μετὰ τὴν ταφὴν αὐτῆς, δηλονότι τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, παραμυθίαν ποιούμενοι καὶ μετὰ τὸ ἄριστον ἀναστάντες, τὸ τμήμα τοῦ ἄρτου τοῦ εἰς δνομα κειμένου Χριστοῦ κατὰ τὸ εἰωθὸς ἀνυψώσαντες, καὶ τὸ μέγα τὸ δνομα προσειπόντες, ὡς θαύματος παραδόξου, ἢ νεκρὰ ὡσπερ ζῶσα, μετὰ νεφελῆς καὶ φωτοποιῶν ἀγγέλων παρισταμένων αὐτῇ, ἐπὶ τῷ ἀέρι ἐπιφαίνεται, « Χαίρετε, » λέγουσα, « ὅτι μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας, » τοῦτο ἐκ τοῦ Υἱοῦ τὸ χαροποιῶν αὐτοῖς ἐπιδιδούσα. Οἱ δὲ μαθηταὶ τοῦ θαύματος ἐκπλαγέντες, ἀντὶ τοῦ, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, « Παναγία Θεοτόκε βοήθει ἡμῖν, » ἀνεκραύγασαν. Ἐἶτα τῷ τάφῳ προσελθόντες, καὶ μὴ εὐρόντες τὸ πανάγιον αὐτῆς σῶμα, ἐπεισθήσαν ἀληθῶς ὅτι σύσσωμος ζῶσα τριήμερος ὡς ὁ Υἱὸς αὐτῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστᾶσα καὶ μεταστᾶσα εἰς οὐρανοῦς μεταβίβηκεν, σὺν Χριστῷ βασιλεύουσα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

Ex his lucem dare licebit Curopalatæ, cum explicent quidnam *panagia* fuerit, unde hoc nomen accepit, quomodo exaltari et quando. quibusve verbis consueverit. A sanctissimæ ergo Virginis epitheto, quod est *panagia*, venit pani qui Christo asservari solebat, **300** quemque postea religiose particulatim comedebant, venit, inquam, *panagiæ* nomen. Transit autem *panagia* etiam ad posteriores Græcos. GRETS.

[Dei Genitricem, ceu ex omni parte sanctam et sanctorum omnium sanctissimam, ἀνοτομοστικῶς Græcia παναγίαν ex more nuncupat. Buccellam quoque panis certo ritu in mensæ fine comedendam eodem nomine παναγίαν religiosior vocat usus: vas autem in quo reconditur vel e quo promitur panis hujusmodi; παναγίαιον. Imperator in aula, monachi in monasteriis, vulgus in ecclesiis vel in domibus ritum hunc perficiunt: qua ratione expleat imperator, commonstrat auctor noster in sequentibus. Monachos ea se devotione exercentes describit eruditissimus Allatius De lib. Eccl. Græc. disertat. 4, his verbis: « Quis sit Græcorum iste ritus paucis expediam, ut qui tot nugas in medium proferunt, jam desinant ineptire. Antequam monachi in mensam procedant, cui id onus incumbit (illi ἐφημέριον vocant), in disco sive scutella (illi nuncupant παναγίαιον) acceptum panem ad instar crucis in quatuor dividit partes æquales, ex angulo interiori panis abscondit frustum cultro circumiens, adeo ut ex una parte anguli acuminatus sit, ex altero circulari figura trigonus imperfectus appareat; et sic excisum suo loco una cum reliquo

pane simul unito relinquit. Panem sic accommodatum alia parte disci cooperit. Ita enim discus ille comparatur cardine ex una parte cum superioris partis oculo colligatus, ut modo capsarum includatur, sin minus velo. Et sic apponit in mensa, in qua solus abbas vel proegumennus, qui scilicet abbatis munere antea defunctus fuerat, vel qui abbatis, dum ille abest, locum tenet, et δικαίον appellant, assidet. Finito prandio et signo date in contio (ita ipsi vocant campanulam ex ære fabrefactam) omnes assurgunt, et conceptis precibus discum illum cum pane, qui παναγία est, ephemerius sustollit. Postmodum reserato panagiario, et frusto illo e pane exciso converso ut mica nuda superior sit, præsentat abbati, qui extremis digitis miculam arripit et ori impositam absunit; deinde aliis monachis servato ordine offertur, qui eodem modo miculam ex panagiario auferunt et comedunt. Tum abbas vinum calici infusum bibit, quem omnes sequuntur; et gratis Deo actis discedunt. Et hic est modus exaltandi panagiam, quamvis alii alio quoque modo præparent. Nam sæculares cum solemnī conviviæ cives excipiant, post mensam, in dexteram adolescentuli, ex clero tamen, paululum contractam et volæ sinistrae impositam ex pane præparant, et conceptis precibus sacerdos ibi astans primus micam accipit, postea aliis adolescens suggerit; quod remanet ipse in manibus maxima cum veneratione consumit. » Hæc ille; qui cum alio quoque modo præparari consentiat, quem ipse observatum probavi, accepta viri amicissimi veniæ, subjungam. Remota mensa e fratrum cœtu affuit, qui alios penitentia præmissa, hoc est corporis incurvatione veneratus, dixit: Εὐλογεῖτε, Πατέρες ἅγιοι, συγχωρήσατέ μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. Cunctis Ὁ Θεὸς συγχωρήση, respondentibus, imaginem B. Virginis in marmo positam adorans ac thure suffumigans, vicinum imagini panem in disco repositum extremis aufert digitis et in omnium conspectu elevat, dicens μέγα τὸ δνομα. Subjuxero cuncti τῆς ἁγίας Τριάδος. Ille παναγία Θεοτόκε, βοήθει ἡμῖν. Respondent alii ταῖς αὐτῆς προσεχίαις ὁ Θεὸς ἐλέησον καὶ σώσον ἡμᾶς. Mox omnibus accenso thure expiatis, τραπεζᾶρου refectorarii obsequio buccellam divisam omnes consumpsere; et commune poculum Deiparæ nomine benedictum devotius exhausere. Unde ritum hunc processisse affirmant Græci, ex ipsorum sententia librisque retulit Gretserus: nos preces adjungendas exposuimus in Euchologio, quibus expositionem omnem et mysticum sensum, tum precibus tum ritu conclusum, abunde subjungimus ex Synieonis Thessalonicensis scriptis. GOAR.]

P. 63. Τὸ τοῦ οἰνοχείου φέρει σκουτέλιον. Inepte Junius **301** *vinariæ capidis scutellam*. Nam οἰνοχέιον est hic ipsa cella vinaria, cujus promus condus erat pincerna. Cellæ ergo vinariæ scutellam ferebat, seu scutellam quæ asservabatur in cella vinaria. Forte legendum est οἰνοχέιον. GRETS.

Ibid. *Ἐνοπέλιος*. [Discum illam vel patinam A interpretor, in qua vinum et aqua propinquantur, quæque bibentis mento ad honorem supponitur; οἰνοπέλιος vero, cujus est hæc patina, nusquam mihi sonat *cellam vinariam*, sed *cyathum* quo vinum et aqua offeruntur haurienda. GOAR.]

Ib. *Granatza*. Hic Junius iterum totus fit Syrus, ut et paulo post in voce *lapatza*. Forte vestis hæc confecta erat ex illa tela pretiosa, auro interstincta, quam Itali granitum vocant, ut est l. in De canonizatione S. Didaci, c. 20. GRÆTS.

Ibid. [*Ἰπαράτζα*. De qua Bullengerus. Vestis Cpolitani imperatoris *granatza* dicta, reliquorum principum *lapatza*, *granatza* quidem quasi *laxis* et fluentibus manicis *trabea* et vestis nitens, ex duabus vocibus Syris *charana tzach*: contra *lapatza*, pro *lappa tzach*, constricta *trabea*, quia manicæ erant strictæ et in zonam impactæ. *Granatzam* refert ejusmodi grandioris nummi effigies, quæ apud Gretserum tomo III De cruce, fol. 92, visitur. GOAR.]

Quærat quis, num imperator solus mensæ assederit. Respondeo ordinario assedisse solum, adhibuisse tamen aliquando etiam alios, ut Augustam, filios, principes aulæ, quin et legatos variarum gentium, ut constat ex legatione Luitprandi ad Nicephorum Phocam. Mensam imperatoris, qualis præcipue festis diebus esse solet, graphice describit Luitprandus, testis oculatus, l. vi Rerum per orbem gestaram c 3: *Est domus, inquit, juxta Hippodromum, aquilonem versus, miræ et altitudinis et pulchritudinis, quæ decanæ cubita vocatur. Quod nomen non ab re, sed ex apparentibus causis sortita est; δέκα enim Græce, Latine decem, ἑνὲα novem; cubita aut a cubando inclinata vel curvata dicere possumus. Hoc autem ideo, quoniam quidem 19 mensæ in ea quæ secundum carnem est D. N. Jesu Christi natiuitate apponuntur. In quibus imperator pariter et convivæ non sedendo, ut cæteris diebus, sed recumbendo epulantur. Quibus in diebus non argenteis, sed tantum aureis vasis ministratur. Post cibum autem aureis vasis tribus sunt *poma delata*, quæ ob immensum pondus non hominum manibus, sed purpura tectis vehiculis sunt allata. Apponuntur autem duo hoc modo: in mensa per foramina laquearis tres sunt funes, pellibus deauratis tecti, cum anulis aureis depositi, qui ansis, quæ in scutulis (lego scutellis) prominent impositi, adjuvantibus inferius quatuor aut eo amplius hominibus, per vertibile, quod supra laquearium est, ergalium in mensam subvehuntur, eodemque modo deponuntur. Hac Luitprandus: sed pro cubita lege *accubita*. Zonaras in illud canonis Trullani 74 ἀκούβιτα στρωνώειν: ἢ τε λέξις τῶν ἀκούβιτων τῶν Ἀπτινων ἔστιν (ἀκούβω γὰρ παρὰ Ῥωμαίους τὸ ἀναπίπτω), σημαίνει στρώμας ἡρμένας εἰς ὕψος καὶ μαλακάς. Αὗται δὲ τρυφῆς καὶ μαλακίας εἰσιν. Ejusdem palatii, quod a 19 *accubitis* seu lectis tricliniaribus nomen invenit, meminit Paulus Diaconus 302 in Leone: *Silentium contra sanctas ac venerabiles celebravit iconas in tri-**

banali 19 accubituum. idem: In crastino Sabbato sancto exivit imperator in tribunalibus 19 accubituum. Colinus lib. De origin. Cp.: Καὶ τὰ δέκα ἐννέα ἀκούβιτα καὶ τὸ στέφημον καὶ τὸν ναβὺν τοῦ ἀγίου Στεφάνου.

Idem Luitprandus, vi, 2, de alio palatio Magnaura dicto: Est Cpoli domus palatio contigua miræ magnitudinis ac pulchritudinis, quæ a Græcis ἢ loco λ posita Μεγαυρα, quasi magna aura pro aula dicitur. Hanc itaque Constantinus, tum ob Hispanorum nuntios, qui tunc noviter eo venerant, tum ob me et Liutefredum, hoc modo parari jussit. Ærea, sed deaurata quadam arbor ante imperatoris oculos stabat, cujus ramos iidem æreos diversi generis deaurataque volucres replebant, quæ secundum species suas diversarum avium voces emittebant. In primis vero solium hujusmodi erat arte compositum, ut in momento humile, excelcius modo, quam mox videretur sublime. Sed sedile, quod erat immensæ magnitudinis, incertum utrum ærei an lignei, verum auro testi leones quasi custodiebant. In hac igitur duorum eunuchorum humeris incumbens ante imperatoris præsentiam sum deductus. Cumque in adventu meo leones rugitum emitterent, aves secundum species suas perstreperent, nullo sum terrore, nulla admiratione commotus, quoniam quidem ex his omnibus eos qui bene noverant fueram percontatus. Tertio itaque imperatorem pronus adorans capiti sustuli, et quem prius moderata mensura a terra elevatum sedere vidi, mox aliis indutum vestibus penes domus laquear sedere prospexi. Quod qualiter feret, cogitare non potui, nisi forte eo sit subvectus ergalio quo torcularium arbores subvehuntur. Per se autem nihil loentus, quoniam et si vellet, intercapedo maxima indecorum faceret, de vita Berengarii et sospitate per legothetam est percontatus.

Erat Cpoli aliud palatium, cui πορφύρα seu purpura nomen, parturientibus et parientibus imperatricibus destinatum. Anna Commena l. vi Alexiadis: Alexius Comnenus domum reversus τὴν βασιλῆα κατὰ τὸ ἀφωρισμένον κάλαϊ ταῖς τικτούταις τῶν βασιλῆων οἰκημα ἐπὶ ταῖς ὠδίαις εὗρηκε. Πορφύραν τοῦτο ἀνέκαθεν ὀνομάζουσιν, ἐξ οὗ καὶ τὸ τῶν πορφυρογενῆτων ὄνομα εἰς τὴν οἰκουμένην διέδραμε. Luitprandus, 1, 2: *Porphyrogenitum non in purpura, sed in domo quæ Porphyra dicitur, natum appello. Et quoniam res processit in medium, quod de hujus Porphyrogeniti generi audivimus, proferamus. Constantinus imperator Augustus, ex cujus nomine Cpolis est sortita vocabulum civitas, domum istam ædificari jussit, cui Porphyra nomen imposuit, voluitque successuram nobilitatis suæ sobolem istic in lucem prodire, quatenus qui suo ex stemmate nascerentur, luculenta hac appellatione Porphyrogeniti appellarentur. Alii porphyrogenitos dictos censent, quod patre imperatore et purpura imperiali convestito nati essent. Ita Zonaras in Constantino Duca: *Imperium reliquit tribus filiis suis, quos sustulit ex Eugenia conjuge sua, Michaelem quidem et Andronicum, quando adhuc privatam vitam**

ducebat, **303** *Constantinum vero cum jam imperaret, ipsaque etiam Eugenia ad Augustæ honorem evecta. Hinc iste solus erat porphyrogenitus, quem statim etiam ante alios imperatoris insignibus exornavit.* GRETS.

CAPUT III.

Observationes in caput 8, quod est de Epiphania Domini.

P. 64. Festum Epiphaniæ, hoc est *apparitionis*, dicitur singulari numero ἡ ἐπιφάνεια, plurali numero et genere neutro τὰ ἐπιφάνεια, quin et τὰ ἐπιφάνεια. Aliquando τὰ θεοφάνεια, quia Deus apparuit. Tribuitur hoc nomen huic festo 1) quia Dominus eo die magis se manifestavit, 2) quia apparuit hominibus, quando baptismum eo die in Jordane a Joanne suscepit, 3) quod eo die Christus mutata aqua in vinum hominibus se manifestavit in nuptiis Canæ Galilææ. Latina Ecclesia omnes has causas hujus diei sequitur, ut patet ex Breviario Romano. Græci festum hoc colunt potissime ob secundam causam: nam apparitionem magis factam celebrant in eo natalis Christi festo, 25 Decembris, ut patet ex Menæis. S. Chrysostomus, Hom: de baptismo Christi: *Quam ob causam hæc (solemnitas) ἐπιφάνεια, hoc est apparitio, appellatur? Quia nimirum non omnibus manifestus est redditus, cum partu est editus, sed cum est baptizatus: nam ad hunc usque diem vulgo erat ignotus. Nam incognitum eum fuisse vulgo, neque quisnam esset plerosque scivisse, constat ex istis Joannis Baptistæ verbis Joan. 1: « Medius vestrum stetit, quem vos nescitis. » Quid vero mirum, si alii non nossent, quando illum etiam ipse Baptista ad eum usque diem ignorabat? « Et ego nesciebam eum, » inquit. Latinos ob manifestationem magis factam hoc festum obire patet ex homiliis SS. Patrum, S. Augustini, S. Leonis, S. Maximi et aliorum. Patet idem ex Germanica appellatione hujus festi, quæ est *Trium regum, der heiligen drei könig tag*. Et legitur Evangelium S. Matthæi de adventu magorum. Nec aliter hæretici tam in quotidiano sermone quam in kalendariis suis hoc festum nominant, quam *der heiligen drei könig-tag*. Inde etiam liquet numerus magorum, *die heiligen drei könige*: non dicitur *die heiligen vier könige, die heiligen zween könige*.*

Morose admodum de regibus disserit Casaubonus in 2 Exercitat. contra Baronium, et tandem eo venit ut regulos fuisse non disteatur, dummodo ita sentire vel non sentire unicuique sit liberum, neque articulus fidei inde cadatur. Quis pro articulo fidei hoc habet? Communis est et fuit persuasio fidelium; a qua propter ratiunculas vel potius stultitias Calvinisticas discedere parum consultum aut expediens est.

304 Morosius adhuc grammaticatur idem Casaubonus de nomine festi Exercit. c. 45. Epiphaniam enim seu theophaniam potius competere nativitati Christi: tunc enim etiam ἐφάνη, apparuit, maxime pastoribus, etc. Veteres 6 Januarii celebrasse Natalem Domini, et ideo diem illum, ob natum scilicet

Christum, dictum epiphaniam seu theophaniam. Et adfert aliquot testimonia, quorum nullum est ad rem. Nemo negat theophaniæ seu epiphaniæ appellationem etiam nativitati tribui posse: tunc enim apparuit Dominus inter homines et pastores ad se traxit, etc., et in missa hujus festi legitur: *Apparuit gratia Salvatoris nostri*, etc. Sed videndum hic quid usus ecclesiasticus ferat; qui est et fuit ut absolute loquendo dies 6 Januarii diceretur Epiphania, idque propter tres causas initio dictas, etsi alii alias causas magis attendebant. Et pauci erant qui Natalem Domini celebrarent die 6 Januarii; et fere intra Ægyptum hæc consuetudo conscribatur, ut est apud Cassianum, Collat. 10, 2. Proferit Casaubonus locum ex oratione Chrysostomi in Natalem Domini, tom. V, Savilliano, p. 511, ubi dicit *vix decimum annum agi, cum ecclesia, in qua hanc orationem dixit, festum natalis celebrare cæperit diemque nativitatis cognoverit*. Sed oratio hæc non est Chrysostomi. Patet 1) ex stylo, 2) quia Cpoli ante S. Chrysostomum festum nativitatis agebatur, ut patet ex oratione Nazianzeni in *Natalem Domini* et ex alia in *dtem Luminum*. 3) Quia ipse auctor hujus homiliæ dicit natalem celebratum et cognitum fuisse a Thracia usque Gades. At Cpolis est in Thracia. Neque alia epiphaniæ fuit ratio 6 Januarii quam nunc sit, nisi apud paucos eosque fere Ægyptios, qui natalem Domini 6 Januarii obibant.

Appellatur eadem Epiphaniæ solemnitas *festum Luminum*, tum ob baptismum, tum quia Christiani diem hunc accensis cereis celebrare consueverunt. Ita Billius annot. ad orat. in sancta Lumina, et Baronius ad Martyrolog. Rom. 6 Jan. Sed exstitit cui hæc opinio Billiana et Baroniana non placeret tanquam longe a vero avia. Quid est ergo festum Luminum si non epiphaniæ seu baptismi Christi? Respondet esse festum quo quotannis Christiani baptismatis a se suscepti memoriam recolant. Id probat ex oratione quadragesima Nazianzeni, quæ est in *sacrum baptismum*, ubi in ipso statim exordio ista leguntur: *Hæri splendidum luminum diem celebravimus; salutem enim nostram lætitia prosequi conveniebat, ac multo quidem magis quam carnis amici dies eos quotannis celebrant quibus vel nati vel matrimonio juncti sunt, vel nomen acceperunt, vel certe inter juvenes censi cæperunt, vel locum aliquem primo incoluerunt, vel quacunquæ demum alia de causa mortales festum diem agunt. Hodie de baptismo et beneficio hinc accepto ad nos venante disseremus*. Ex quibus verbis colligit *festum Luminum* nihil aliud fuisse quam baptismi ab unoquoque suscepti commemorationem. Sed persuasioni huic manifeste obstat in primis ipsemet Nazianzenus, qui festum Luminum aperte nominat festum baptismatis Christi seu epiphaniæ, **305** quando Christus in Jordane baptizatus mundo apparuit: sic enim ait: *Sanctus Luminum dies, ad quem pervenimus quemque hodie divino beneficio celebravimus, pro principio quidem Christi mei, hoc est vere lucis, omnem hominem in mundum venien-*

tem illuminantis, baptismum habet, meam autem quoque purgationem operatur. Et post longam de baptismo Christi disputationem, hanc ad ipsam orationis calcem subinfert parænesin : *Nos autem hodie Christi baptismum honore completamur ac festum honeste celebremus, non ventris deliciis operam dantes, sed spiritualiter nos ipsos oblectantes.* Ita etiam Gregorium intellexit Nicetas scholiastes ejus. Quod itidem ex inscriptione liquet, quæ est ista : *Εἰς τὰ ἄγια φῶτα τῶν ἐπιφανίων λόγος.* Idem planum sit ex ritualibus Græcorum libris, ubi προερίτιον τῶν φῶτων nihil est aliud quam profestum epiphaniæ seu apparitionis Christi ad Jordanem, quando in Jordane baptizatus est, ipsumque festum die sexto Januarii apud Græcos celebrari solitum appellatur ἐορτὴ τῶν φῶτων ; cuius appellationis ea est ratio, quia Christiani eo die in ecclesia et alibi faces, cereos, lucernas accendebant, ut ait Nicetas, in honorem baptizati Christi, qui vera lux est, et baptismi ab ipso instituti, qui et ipse φῶς καὶ φωτισμὸς nominatur, ut antea diximus.

Cæterum locus ex oratione de baptismo novæ illi opinioni nihil adjumenti afert : nam baptismum, quem Christus suscepit, vocat salutem nostram, quia, ut Patres loqui solent, Christus baptismo suo quas sanctificavit et nostræ salutis in baptismo suo procurandæ destinavit. et salutiferas effecit. Quorūcirca consentaneum esse ait Nazianzenus, ut sicut alii diem natalem suum, matrimonii et id genus alios quotannis celebrant, ita etiam salutem nostram, hoc est baptismum Christi, anniversaria panegyri celebremus.

Maneat ergo, festum Luminum esse festum epiphaniæ seu epliphaniorum, quando Dominus in Jordane baptizatus mundo apparuit et ut fortunatum sidus felicissime illuxit: hanc enim solam Domini epiphaniam seu apparitionem baptismo illustrem Græci solemnem habent, nec de apparitione magis facta mentionem ullam eo quidem die faciunt, eum Latini potissimum die sexto Januarii solemniter recolant epiphaniam seu manifestationem, qua Christus infans orientalibus magis sese patefecit ; tametsi nec illam penitus negligant quæ facta est ad Jordanem in baptismo, nec illam quæ contigit in nuptiis in Cana Galilææ, quādo primum signum fecit. Hinc canit Ecclesia : *Tribus miraculis ornatam diem sanctum colimus.* Et octava epiphaniæ potissimum apparitioni ad Jordanem in baptismo dedicatur, ut planum sit ex Romanæ Ecclesiæ ritualibus libris.

P. 65. Ἀγίασμας seu consecratio et aspersio aquæ. Primo die cujusque mensis aqua benedicebatur et ex benedicta homines aspergebantur in palatio Cpolitano, excepto Januario, quo id fiebat die sexto, hoc est in ipsa epiphania Domini, et Septembri, quo id fiebat die 14 in ipsa exaltatione S. crucis. Forma benedicendæ aquæ exstat ex Menæo die 6 Januarii et in Euchologio, et est ista : 306 Ἀγίασεν τὸ ὕδωρ τοῦτο, καὶ ἔδξ αὐτῷ τὴν χάρην τῆς

ἀπολυτρώσεως, τὴν εὐλογίαν τοῦ Ἰορδάνου. Πόσησον αὐτὸ ἀφθαρσίας, πηγῆν, ἀγιασμοῦ δῶρον, ἀμαρτημάτων λυτήριον, νοσημάτων ἀλεξητήριον, θαλασσίον ὀλέθριον, ταῖς ἐναντίας δυνάμεσιν ἀπρόσιτον, ἀγγελικῆς ἰσχύος πεπληρωμένον, ἵνα πάντες οἱ ἀρούμενοι καὶ μεταλαμβάνοντες ἔχοιεν αὐτὸ πρὸς καθαρισμόν ψυχῶν καὶ σωμάτων, πρὸς ἰατρῶν παθῶν, πρὸς ἀγιασμόν, πρὸς πᾶσαν ὠφέλειαν ἐπιτήδειον. Nec in aula solum, sed in aliis omnibus Græcæ ecclesiis aqua hoc die benedicebatur, etiam apud Æthiopas, qui hodie undis non modo se aspergunt, sed et penitus immergunt. Et fideles circa mediam noctem, quæ festum antecedit, ob reverentiam baptismi quo Salvator noster tinctus est, aequalum ibant, unusquisque ad obvium sibi fontem, rivum aut fluvium, cui aquæ Deus hanc benedictionem largiebatur ut multis annis incorrupta maneret. Testis locuples hujus rei S. Chrysostomus, hom. de baptismo Christi tom. V operum Græcorum. *In hac solemnitate (epiphaniæ, qua Græci μέγαν ἀγιασμόν celebrant) sub mediam noctem omnes ὕδρευόμενοι cum aquam acceperint, domum latentes referunt ac reconduunt et per integrum annum conservant, utpote quod hodierna die sanctificatæ sint aquæ (per baptismum Christi in Jordane); fitque miraculum evidens, dum nihil temporis longinquitate aquarum illarum natura ruitur, sed integro anno, atque adeo biennio et triennio sæpe, quæ hodie sunt hausta, incorrupta et recens permanet, ac post tantum temporis cum iis quæ nuper fuerint e fontibuseductæ certat.*

C Hæc S. Chrysostomus. Quid vero S. Epiphanius, hære. i 51? Mira nimirum, eo ipso festo, hoc est sexto die Januarii, in memoriam patrati a Christo miraculi, quosdam fontes atque adeo ipsum fluvium Nilum effici vinosos seu in vinum verti. Audiamus ipsum S. Epiphanium. *Circa ipsam undecimam (mensis Tybi, qui est sextus nostri Januarii) post annos triginta factum est primum signum in Cana Galilææ, quando aqua facta est vinum. Quapropter etiam in multis locis usque in hunc diem hoc fit, quod tunc factum est, divinum signum in testimonium incredulis, velut testantur in multis locis fontes ac fluvii in vinum conversi, Cibyres quidem urbis Caricæ fons, qua hora hauserunt ministri et ipse dixit: «Date architriclino.» Testatur et in Gerasa Arabiæ fons similiter. Nos bibimus de Cybires fonte, fratres vero nostri de eo quieti in Gerasa, in martyrum templo. Sed et multi in Ægypto de Nilo hoc testantur. Tres ergo aquas nominat, quæ dicto festo in vinum vertantur, 1) fontem Cibyres, 2) fontem in Gerasa, 3) Nilum. Cum igitur tres isti fontes vinoso sapore nunquam fluxerint nisi hoc die, manifestum sit hoc miraculum non esse patratum nisi ad recolendam memoriam vini ex aqua a Christo in Cana Galilææ producti. Et de his tribus fontibus, inquit Baronius, tom. I anno 31 n. 33, se non meminisse ullum sibi scriptorem, qui Christi natalem antecesserit, lectum esse, qui testetur duos illos fontes et fluvium Nilum verti in vinum. Ille illustriss. Baronii condu-*

eticus calumniator **307** Casaubonus insilit Exercit. 13, in celeberrimum Annalium scriptorem, incinitque etiam ante Christi adventum alibi fuisse fontes vinosos, testesque laudat Vitruvium, Plinium et eclogas Sotionis. Ad quid hæc nisi ad texendum calumniam? Baronius non dicit se non meminisse quod legerit ullum auctorem qui fontium vinosorum ante Christum meminisset: sed ait se non meminisse quod ullum Christi nativitatem antegressum legerit, qui duos supra ex Epiphania adductos fontes et Nilum fluvium in vinum aliquando versos esse vel verti scripserit. Et hoc longe aliter timent quam quod Baronio impostor fraudulenter imponit. Sed absisto hinc, ne actum agam: jam enim Baronium ab hac et multis aliis criminationibus Casaubonianis præclare vindicavit noster Heribertus Rosweidus in Lege talionis 12 tabularum et in Anticapello suo.

Fuerunt et alibi, sed extra epiphaniæ festum, amnes vinosi et fontes lactei. Sylvester Giraldus in Itinerario Cambriæ, II, 1: *Hoc mihi notabile videtur quod nostris diebus tam fluvium hunc (Alunum) vino manare quam fontem, quem Pissil Duwi, fistulam David vocant, lac stillare compertum est.*

Addamus et hoc, aquam Jordanis, postquam eam Christus contactu et baptismo suo consecravit, incorruptionis munere donatam esse. Illustriss. princeps Nicolaus Christophorus Radzivilus in suo Hodæporico Hierosolymitano: *Aquam valde turbidam Jordanis habet, sed salubrem, quæ in vase asservata nunquam corrumpitur, prout in ea quam attuli mecum indubitanter sum expertus.* Hæc inclutus ille princeps.

Illud denique dignum censeo quod observetur, Donatistas olim in Africa epiphaniæ festum non celebrasse, ut testatur S. Augustinus serm. 32 De tempore his verbis: *Merito istum diem nunquam nobiscum hæretici Donatistæ celebrare voluerunt, quia nec unitatem amant, nec Orientali Ecclesiæ, ubi apparuit illa stella, communicant: nos autem manifestationem Domini et Salvatoris nostri Jesu Christi, quia primitias gentium delibavit, in unitate gentium celebramus.* GRETS.

P. 65. [*Ὁ δὲ μετὰ τὴν λειτουργίαν ἀγιασμός.* Aquam iterato benedicit Ecclesia Græca in Theophaniis, semel pervigilii vespere, et in missa secundo. Secundam consecrationem tangit hæc dictio. Aquæ istius benedicendæ ritum exhibet Euchologium sub hoc titulo: *Ἀκολουθία τοῦ μεγάλου ἀγιασμοῦ τῶν ἁγίων Θεοφανείων.* Officii rituumque interpretationem quantuluscunque labor noster adject: ecclesiasticis ibi elucidatis, cum Codino succincte disserente aulica quam breviter prosequimur.

Ibid. [*Λαμπάς.* De luminibus sacro τῶν φῶτων die in ecclesia accensis superflue tractat hic scholiastes. Adverto nihilominus λαμπάδος nomen solemnitati, de qua loquimur, adeo proprium redditum, ut cerci hoc solo die accensi

illud jam sibi vindicent apud vulgus; alias quandoque in usum veniunt, κηροὶ ἐκ κηρῶν nuncupantur. Porro λαμπάς hodierna, seu festiva, tanta mole confatur vel coloribus pingitur ac artis tanta varietate adornatur ut inter reliquos cereos ἐκλάμπει verissime videatur. Hinc **308** virgatum variegatumque opus cereo in hac festivitate succedendo vetus et a majoribus accepta paræmia comparat. De illo quoque nos loco præfato nonnulla. GOAR.]

CAPUT IV.

Observationes et explicationes in c. 9, quod est de festo adorandæ crucis.

P. 65. Vide quæ de Dominica adorationis S. crucis in media Quadragesima scripsimus t. I, de S. Cruce l. 1, c. 67, et t. II multas habes homilias a Græcis Patribus hac Dominica dictas. GRETS.

Ibid. [*Κυριακῇ τρίτῃ τῶν νηστειῶν τὴν προσκύνησιν ἐορτάζομεν τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιῦ σταυροῦ, αἰτ Triodium.* Rationem quæsitam subjungit, ut crux nimirum, passionis Christi monumentum, nos ad eam ferventius austeritatis tempore sequendam excitet, præteritos abstinentiæ labores consopiat, et velut paschalis hilaritatis pignus sese ipsam proponat. Plures in hoc festum homilias scripsero Chrysostomus, Sophronius, Theodorus Studites, Xiphilinus, Philotheus et alii. Vulgatiorem celebritatis ritum his verbis Typicum Sabæ constituit: *Κυριακῇ τρίτῃ τῶν ἁγίων νηστειῶν τὴν προσκύνησιν ἐορτάζομεν τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιῦ σταυροῦ. Δοξολογία μεγάλη. Ὅταν δὲ ψάλλομεν τὴν δοξολογίαν, ἀλλάσσει ὁ ἱερεὺς τὴν στολὴν αὐτοῦ, καὶ λαβῶν θυμιατὸν θυμιατὴν τὴν ἁγίαν τράπεζαν καὶ τὸν σταυρόν. Εἶθ' οὕτω λαμβάνει αὐτὸν μετὰ δίσκου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ εἰν τῇ θήκῃ, καὶ ἐξέρχεται ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ βήματος, προπορευομένον αὐτῷ λαμπάδιον δύο καὶ θυμιατοῦ, καὶ ἀπέρχεται εἰς βασιλικὰς πύλας. Τελεθεισῆς δὲ τῆς δοξολογίας καὶ τοῦ τρισαγίου, λέγει ὁ ἱερεὺς σοφία, ὀρθοί. Καὶ λέγομεν τὸ τροπάριον: «Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου. » Καὶ εἰσοδεύει ὁ ἱερεὺς φέρων τὸν ἅγιον σταυρὸν ἐμπροσθεν τῶν ἁγίων θυρῶν. Κάκεισε προετραπισθέντος τετραπόδος τίθεται ἐπάνω αὐτοῦ ὁ τιμῆος σταυρὸς, καὶ εὐθὺς ἀρχόμεθα ψάλλοντες: «Τὸν σταυρόν σου προσκυνοῦμεν, Δέσποτα. » Καὶ ἀνοίξας τὴν θύκην ἀρχεται προσκυνῶν ὁ προεστὼς καὶ ὁ ἱερεὺς, βάλλοντες μετανοίας τρεῖς κατενώπιον τοῦ τιμίου σταυροῦ. Καὶ μετὰ τὸ ἀσπάσασθαι πάλιν βάλλουσι μετάνοιαν ὁμοίως, καὶ εἰς τοὺς χορούς πρὸς μέαν. Εἶθ' οὕτως ἀρχονται οἱ ἀδελφοί.*

Ibid. *Τῆς τοῦ καλατίου ἐκκλησίας.* Quam ex pluribus in eo conditis auctor non assignat, primam siquidem Trullanam Theophanes a Pulcheria fundatam in Protomartyris honorem refert, aliam τῷ ἀρχιστρατήγῳ Michaeli in eodem dicatam legitimus. Basilium Leonemque tot et tam varias ibidem struxisse dotasseque narrat, ut urbis unius spatii plures capi non solere cernamus. GOAR.]

Ibid. *Sticharium.* Junius secure vertit, *manipu-*

lum, et phelonem penulam, et epitachelium collarium; orarium retinet quidem, sed ridicule interpretatur psalmum oratorium, εὐκτικὸν μέλος. Ergo ministri ecclesiarum, qui orarium ferebant, psalmum oratorium ferebant. Quæso, inspicere imaginem Georgii Pachymeris initio Gregoræ, orario conspicuam: et dispice num ibi psalmum oratorium inventurus sis. GRETS.

309 *Ibid.* [Στιχάριον diaconalis tunica, talaris, undique clausa, nonnihil stricta, coloris albi pro solito, ἀπὸ τοῦ στιχοῦ, quod uno tractu contextatur, dicta.

Ibid. Φελώνην vocant casulam sacerdotalem, manicis carentem, ac totum corpus undique ambientem. Cappam neotericus quidam æque simpliciter ac inscienter vocavit. Ex privilegio et ad ampliorum ornatum palatino archidiacono casulam ferre licet.

Ibid. Οὐ μὴν ἐπιτραχήλιον. Ob sacerdotalis gradus defectum, cujus illud est insigne, stola nimirum e collo versus medias tibias defluens, cujus pendulæ hinc inde partes ad invicem sunt colligatæ.

Ibid. Ὠράριον, stola diaconalis sacerdotali strictior, cui in longum vox ἄγιος ter inscribitur. Sinistro tantum humero tunicæ superposita ac sinistra manu retenta gestatur.

Ibid. Σῶσον, Κύριε. His adde, si curiosius reliqua desideras, ὁ θεός, τὴν λαὸν σου, καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, ἐπίσχεψαι τὴν κόσμον σου ἐν ἡλείαι καὶ οἰκτιρμοῖς, ὕψωσον κέρασ Χριστιανῶν ὀρθοδόξων, καὶ κατὰπεψὼν ἐφ' ἡμᾶς τὰ ἔλεή σου τὰ πλοῦσια, πρεσβείαις τῆς παναγράντου δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τῇ δυνάμει τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ; προστασίαις τῶν τιμίων ἐπουργητῶν δυνάμεων, ἀσωμάτων. GOAR]

P. 66. Junius ubique perperam *catacaelos* pro *epicutacelos*. GRETS.

Ibid. [E novem officialium Magnæ ecclesiæ pentadibus primi sex, œconomus nimirum, sacellarius, scevophylax, chartophylax, sacellæ præpositus, hodieque primus defensorum (quondam protonotarius) ab auctoribus plerisque ἐξωκατάκοιλοι appellati. Ratio dubia est, et circa vocem conjecturis hucusque lusum est abunde. Paucis nugæ rejiciendæ, brevius quoque vera sententia proferenda. Sunt qui, ut liberius hallucinentur, ἐξωκατακόλους repudjant, quorum vice ἐξωκατακόλους reponunt, jejuna valde concilii Trullani, moniales can. 40 ἐξωκατεῖν, extra monasterium dormire, prohibentis, auctoritate fulti; hosque idem ἐξωκατακόλους quasi ἐξωκατακόλους, qui extra palatium vel patriarchium cubarent, dictos. Verum cur non facilius eos ἐξωκατεῖν quam ἐξωκατόλους ab ἐξωκατεῖν diceres? An non pervertit dictionis sensum præpositionis additamentum, quam vel litterulæ vel accentus mutatio corrumpere potest ex integro? At ante Leonis Armenii tempesta-

tem, dices, clerici juxta Cedrenum palatium non habitabant et erant ἐξώκοιτοι. Assentior. Verum ubi vocem ἐξωκατακόλων, quam soli neoterici scriptores suggerunt, in usu tunc fuisse demonstrabis? Quin imo si prius ἐξωκατάκοιλοι, qui e palatio erant ἐξώκοιτοι, cum a Leone Armenio (ne sicarii perduellesque, quod tunc actum est, fraudulenter cum clericis in palatium noctu irreperent) clerici pernoctaverint in regijs ædibus, nulla deinceps ἐξωκότων vel ἐξωκατακόλων esset habenda memoria. His junge, non palatinos, sed patriarchicos primos clericos ἐξωκατακόλους vocatos; ut quid hæc rerum dissentientium perturbatio et a palatio ad patriarchæ sedem digressus, ut qui palatii ἐξώκοιτοι, nomen dent patriarchicis

ἐξωκατακόλοις? Illi etiam, inquires, fuerunt e patriarchio ἐξώκοιτοι. Quasi vero inde ἐξωκατόκοι. Facilius, me iudice, diceres ἐξωκατακόλους quasi ἐξωκατακόλους, qui συγκέλλου patriarchæ *concellanei* privilegio, ut ad ejus *cellam* habitarent, nusquam gauderent. Terret me nihilominus ne id suggeram ἐξωκατακόλων dignitas, cui a privilegii aliis concessi privatione nomen mutuari prorsus indignum. Placet idcirco magis reliquos omnes his inferiores clericos ceu κατακόλους *loco depressiore et humili consistentes* spectare, hos vero sive in ecclesiæ consessu sive in procedendi ordine sive ad patriarcham vicinia sublimiores multo ac eminentiores, et (qui sunt modo spectatissimi cardinales) ἐξωκατακόλους

perfecte, *eminentissimos* decernere **310** vocandos. Detineor tamen Regiorum lectione vocem unam in duas dividente, diaconos memoratos ἐξωκατακόλους, *sex depressos*, patriarchæ nimirum assessores, verum dignitate, jure, loco, potestate inferiores omnino. Arriserat prius ea vocis expositio, quæ regiam urbem CP. ad veteris Romæ instar in montibus et vallibus variis sitam, quasdam etiam ecclesias tum in istis tum in illis exædificatas contemplant, humiliorum locorum oratoria minus e clerico dignis assignaret regendas, præcipuas vero, quæ in montibus fundamenta posita nanciscerentur, his ἐξωκατακόλοις velut montes lucernis reservatas censeret. Præter Junium conjectorem alius non adfuit qui sententiam firmaret auctor.

Et nunc ideo non acrius defensa, Georgii Coresii suis me litteris amice convenientis diversam mentem tenacius amplecti constitutum. Totus, inquit ille, CP. patriarchii situs concavum locum occupavit quondam, ejusque ædes cum reliquis spectatæ κόλην θέσιν *cavitatem* et velut *voraginem* exhibebant oculis, et in ea tum syncelli tum alii monachi patriarchæ obsequio mancipati vel etiam domestici sedem obtinebant, unde et κατάκοιλοι: primates vero clerici ἐξω κολόστητο; commorantes *domosque* amplas et excelsas adepti, ceu qui ex præcipuis familiis et proceribus seligerentur, ἐξωκατάκοιλοι nominati, qui non modo clericos alios, sed et pontifices ipsos honore præcederent. Hæc ille.

P. 66. [Τῶν πατριαρχῶν τις. Debet ille, quisquis fuerit, quadringentos annos superare, cum Symeon Thessalonicensis ante memoratum tempus scriptor eximius primos ecclesie Magnæ clericos, qui exocatacæli, velit etiam ab antiquo (diutino spatio) diaconos exstitisse.

Ibid. [Σφραγίζω nonnunquam *ordino seu veros ordines confero* refert (Balsamon in Can. apostolicum 36 : Διακόνους χειροτονεῖσθαι μὲν, τοῦτ' ἐστὶ σφραγίζεσθαι, ἐμάθομεν), nonnunquam *cruce signo*. Euchologium in Ordia. Lectoris : Σφραγίζων ἐπετίθει τὴν χεῖρα. Thessalonicensis : Τῷ διακρίῳ σφραγίζει τὸ ἄγιον Εὐαγγέλιον, *cruce bicipiti Evangelium signat*. Quandoque tandem est, *adjuncto crucis signo ministerium vel officium committo*. Typicum Sabæ c. 5 : Τῇ δὲ μεγάλῃ τεσσαρακοστῇ σφραγίζει προσετώς ἐξυπνιστὴν ἐν ἐκκλησίᾳ. Quos itaque patriarcha exocatacælos σφραγίζει, *crucis signo instituit*, prius diaconi vera ordinatione promoti intelliguntur. GOAR.]

P. 67. Junius addit negationem, οὐ φοροῦσι, *non gestant*. Codices Boici omittunt ; itaque prorsus diversus sensus efficitur, nempe diaconos tota Quadragesima gestare purpurea sticharia, excepto Annuntiationis festo, Palmarum et magno Sabbato. GRETS.

Ibid. [Non toleranda vocum corruptio negationem affirmationis vice substituens : multo sincerius Regia, eliminata particula negante, φοροῦσιν. Auctoritas et consuetudo fidelem hujusmodi lectionem tuentur, luctus siquidem et Quadragesimæ tempore rubrum sibi colorem assumit Orientalis Ecclesia, reliquo tempore, festivo maxime, candidam. Annuntiatio vero, Palmarum dies et Sabbatum Paschatis pervigillum solemnia sunt et festa Dominica, in quibus rubeus color horrorem iacuit et adversum omen desert. Simeon Thessalonicensis : Τὶ δηλοῦσι τὰ λευκὰ ἐνδύματα τοῦ ἀρχιερέως, καὶ τὰ ἐρυθρὰ κατὰ τὴν τεσσαρακοστήν ; subjungit : Λευκὰ ταῦτα διὰ τὸ καθαρὸν χάριτος καὶ φωτεινόν. Πολλάκις δὲ γε καὶ πορφυρὰ κατὰ τὸν καιρὸν τῶν νηστειῶν διὰ τὸ πνεθεῖν ἡμᾶς ; ἀμαρτήσαντας καὶ διὰ τὸν σφαγέντα ὑπὲρ ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Demetrius Bulgariensis Jævis Gr. l. v : Πένθους εἰς τὰ πορφυρὰ ἐνδύματα σήμερον · ἐν μόνασι γὰρ νηστείοις ἡμέραις καὶ ἐν μηνουσίνοισι ἀπελθόντων λαμβάνονται. GOAR.]

311 CAPUT V.

Observationes et explicationes in c. 10, de festo Palmarum.

P. 67. Quod nos festum Palmarum, id Græci ἐορτὴν βατῶν vocant ; de quo fuse Codin. c. 10. Βάτῃ Græco sermone dici *palmas seu ramos palmarum* tradit S. Hieronymus in c. 8 Ezechiel. Inscite de hoc nomine Balsamon, *Batum*, inquit, *lingua Romana neque tamum ex arbore casum neque rosam ex roseto collectam neque liliam ex liliorum horto decerptum significat*. De duobus posterioribus, nil

contendimus, de priore hæremus : si enim non significat ramum, dic quid significet ? Ἀνθρωπίνης ἐξ γνώμης ; ἐκ τοῦδε εἰς τόδε μεταβάσις, ἀγαθὴ δηλονότι ἢ πονηρά. Pulchre ; pergas. Ἐντεῦθεν γὰρ τοῦς παιδοτρίδας βατοῦλους κατονομάζομεν ὡς τὰ νηπιώδη τῶν παιδῶν φρονήματα μετάγοντας πρὸς ἀρβένωσιν. Docte, quasi bajulus non sit a Latina voce *bajulo*, sicut gerulus a *gero*. Pergit : Καὶ πρῆβαικάτορας λέγομεν τοῦς ποικιλλομένους κατὰ τὴν ἔριν συνεργοῦς καὶ προδιδόντες τοῦς πρόσφυγας. *Prævaricatores (prævaricatores) appellamus cooperarios seu adjutores, qui variantur instar iridis, et clientes produunt*. Ita quidem interpres : sed quis non videt legendum esse κατὰ τὴν ἔριν ? ut prævaricatores sint illi qui in ipsa lite clientes suos destituunt et produunt, variatique ad alteram partem, sua deserta, transeunt. Nimirum quia Græculus iste in *bajulo* et *prævaricor* aliquam similitudinem animadvertit cum voce βάτον, ideo putabat inde formatam, quasi a *vario*, seu, ut ipse scripsisset, a *βαρίω*, et omisso ρ a *βαίω*, quod est *muto*. Hinc etiam dicit Judæos non intelligentes, Christo Hierosolymam ingrediente, quid sibi vellet illa ramosorum gestatio, exclamasse βαβαί, παπαί βαβαί τῶν Μωσαϊκῶν παραγγελιῶν, βάτον ἀπροσδοκῆτον γέγονε, ταυτέστι μεταφορὰ πρὸς ἀπώλειαν. Hæc Græculus ille de etymo vocis, ληρῶν.

Docet autem Balsamon hoc τῶν βατοφόρων die imperatores olim ac patriarchas distribuisse subditis *ρόγας*, hoc est *munera et baia*, huncque usum usque ad tempora Constantinij monachi durasse et postea desisse. Sunt autem *rogæ* stipendia etiam militaria : hinc apud Codinum vox ipsa *ρόγαι*, et inde formati *ρογάτορες*, milites qui stipendia merent, *soldaten*. Item largitiones, *erogationes*, munera, et dona a principibus liberaliter distribui consueta. Qua voce crebro utitur etiam Anastasius bibliothecarius in Historia Pontificum, ut in Eugenio : *Rogam clero dedit*. Hinc etiam natus videtur modus loquendi Germanorum : *Er hat ein guten rogen rogen*, de illo qui luculentum quid adeptus est. Hinc etiam *ρογεύσιν militare, merere* : forte cusa et hæc vox a Latino *rogo* vel *erogo*. Habet Balsamon etiam *ρογαλία*.

Hujusmodi *rogam a se visam* describit Luitprandus Ticinensis 312 l. vi. *In ea*, inquit, *quæ est ante batοφόρων, quod nos palmarum ramos dicimus, hebdomade tam in militibus quam in diversis constitutis officiis numismatum aureorum erogationem, prout cujusque mereretur officium, imperator facit ; cui erogationi quia me interesse voluit, me venire præcepit. Fuit autem hujusmodi. Erat apposita decem cubitorum longitudinis ac quatuor latitudinis mensa quæ numismata loculis congregata, prout cuique dabatur, numeris extrinsecus in loculis scriptis retinebat. Ingredebantur denique ad imperatorem non consue, sed ordinatim secundum vocantis vocem, quæ scripta virorum nomina secundum officii dignitatem recitabat. Quorum primus vocatus est rector domus ; cui non tu*

manibus, sed in humeris posita sunt numismata cum scaramangis quatuor (vestis genus est scaramangium, pluviae, caeterisque caeli injuriis arcendis apposita. Vide Pandecten Turcicum, c. 177 et 199): post quem δ domesticus scholarum et δ λογαριστης; τῆς πλοῦς sunt vocati, quorum alter militibus, alter navigantibus praerat. Hi itaque paris numeri, quia dignitas par erat, numismata et scaramanga suscipientes pra multitudine non jam in humeris portaverunt, sed adjuvantibus aliis post se cum labore traxerunt. Post hos admissi sunt magistri numero 24, quibus erogatae sunt numismatum aureorum librae, unicuique secundum eundem numerum 24, cum scaramangis duobus. Patriociorum deinde orto hos pone est secutus, et 12 numismatum libris cum scaramanga una donatus. Turba post hos immensa vocatur protospathariorum, epathariorum, candidatorum et id genus clientum. Haec de roga ad festum Palmarum fieri solita in palatio Cpolitano Luitprandus.

Sed fons iste liberalitatis exaruerat in palatio, et forme etiam in patriarchio, tempore Balsamonis, ut ipse conqueritur. Et patriarcha quidem ne prorsus immunificus videretur, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κατηχήσεως θυμιάματα dividebat, festo baliorum seu palmarum cereos et cruces, magna quarta feria, hoc est die Mercurii majoris septimanæ, cereos et thymiamata, die Paschatis ἀσπασμῶδες καὶ τρικέφαλα, interpres: salutationes et tricripitia. Osculo enim et amplexu excipiebat populum festo Paschatis, dans unicuique *tricephalum*: exiguae monetæ genus est, a tribus capitibus nomen ducens. Celebrabatur dies catecheseos feria tertia post Dominicam τῆς ἀποκρέου, hoc est *carnisprivii*. Nomen hoc inde habebat, quia patriarcha populum eo die ad jejunium Quadragesimæ rite sancteque obeundum commonefaciebat, datis thymiamatis seu incensis; quorum omnium rationes exponit Balsamon in quadam de hoc argumento epistola, quæ exstat l. vii Juris Græco-Rom. fol. 471.

P. 67. Pro τοῦ περιπάτου, quod vitiose Junius asseri, scripsimus ex manuscriptis δ περιπατος; sic enim et oratio et orationis sensus constat.

Ib. Sabbato Lazari, pridie Palmarum celebrant Græci admodum solemnem caeremoniam festum excitati Lazari; de quo consule rituales libros Græcorum. GRETS.

313 P. 67. [Triodium: Ἐορτάζεσθαι κατὰ τὴν παροῦσαν ἡμέραν (palmarum pervigilio) ἐτάχθη ἡ Λαζάρου ἑγερσις, ὅτι οἱ ἅγιοι καὶ θεοφόροι Πατέρες ἡμῶν, μᾶλλον δὲ οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι, μετὰ τὴν τεσσαρακονθήμερον νηστείαν διὰ τὴν κάθαρσιν τὰ ἅγια πάθη τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μέλλοντες πανηγυρίζειν, ἐπειδὴ τοῦτο τὸ θαῦμα ἀρχὴν καὶ αἰτίαν μάλιστα εὔρον τῆς κατὰ τοῦ Χριστοῦ μανίας τῶν Ἰουδαίων, κατὰ τοῦτο ἐνταῦθα τὸ ὑπερφυῖς τοῦτο τεράστιον ἔθεντο. GOAR.]

Ib. Ἀλλόσσει. Meursius v. Ἀλλαξιμάριον dicit recentiores Græcos ἀλλόσσειν simpliciter dicere pro induere vestem; citatque hunc locum et cum qui

A paulo post de principibus sequitur. Adducit et alium ex Euchologio, allum denique ex Marco Hieromonacho. Hinc ἀλλάγματα et ἀλλαγαί absolute *indumenta*. Quamvis autem nullus ex his locis simpliciter evincat id quod vult Meursius, demus tamen id ita esse: libenter vicissim vocabitur notionem de mutatione vestium ipsi vocabulo congruentiorem esse, et hanc secundam quasi adventiciam jure censi. GRETS.

Ibid. [Haud mutat, ut præmissum, quin potius unam imperatoris ex vestibus ab antiquis imperatoribus acceptam ipse assumit et induit. Observo porro pluribus imperatoribus eadem vestimenta, seu dignitatis quam personæ magis propria, deservisse. Hinc Luitprandus vilitatem et vetustatem eorum subsannat in Legatione. Quæ nihilominus adeo vetustas consumpserat, Theophilus aliquot interjectis annis renovavit. Leo Grammaticus in ejus Vita: Ἐκαινοβύγησεν δὲ καὶ τὰς βασιλικὰς στολὰς ἀνανεώσας καὶ χρυσοῦφάντους κατακοσμήσας.

Ib. Στέμμα. Tum auctor tum reliqui scriptores alii semper intelligunt imperatoris diadema majus et ornatus. GOAR.]

Ibid. Saccum. Junius *sagum*, tam hic quam supra; et in annot. *Gallica vox corrupta ex sagum*. Mirum ex Oriente non accersitam originationem. Cur *saccum* potius a *sago* quam a *sacco* Græcis Latinisque communi deducamus? Cur *sagum* reddamus, cum non sit tantum vestis militaris, sed et forensis, nec forensis tantum vestis militaris, sed et ecclesiastica? ut planum sit ex Turcogræc. p. 20, ubi vestis quædam patriarchica *saccus* nominatur. *Filiæ ejus ornamenta dederunt patriarchio*, ἔξ ὧν ἐστὶν ὁ σάκκος; ἔως τοῦ νῦν, ex quibus conjectus est *vetus ille saccus, qui hodie quoque durat*. Ubi recte interpres pontificiam vestem interpretatur. Distinguitur saccus a *mandya*. Id clarum ex his. Codinus: Ἐνδύεται ἐπάνω τοῦ σάκκου καὶ διαδήματος μανδύαν χρυσοῦν. GRETS.

Ib. [Ἀλλόσσειν ὡσαύτως. Antiquas ac officii ministeriisque accommodas vestes etiam aulicos Nicephori in processione gestasse memorat Luitprandus in legat. Sed et, inquit, *optimates sui, qui cum ipso per plebeiam et discalceatam multitudinem istam transierunt, magnis et magna vetustatis simis tunicis erant induti*.

P. 68. [Ἐξέλθετε ἔθνη. Theophili opus esse hoc canticum testatur Cedrenus. Ἐπιλοτιμειτο, inquit, καὶ μελωδῶς εἶναι, διδὸν καὶ ὕμνους ποιῶν τινὰς καὶ στιχηρὰ μελλίζων ἄδεσθαι προέτρεπεν. Φέρεται δὲ καὶ τις λόγος, ὡς ἔρωτι τοῦ μέλους βαλλόμενος κατὰ τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν ἐν φαίδραϊς πανηγύρεσιν οὐ παρητήσατο τὸ χειρονομεῖν. Et infra: Καὶ τὸ στιχηρὸν δὲ κατὰ τὴν βασιλοφῶρον τὸ Ἐξέλθετε ἔθνη, ἐξέλθετε καὶ λαοί, τὸν ἐκείνου φασὶν εἶναι τόκον ψυχῆς. GOAR.]

314 P. 68. Verba illa eis τύπον γὰρ Χριστοῦ τὸ εὐαγγέλιον ἔροισται, ad tyrum Christi bona hæc an-

nuntiatio advenit, Junius verterat prorsus inepte, A quia *idiomelum*, vel lampadarius cantans illud *idomelum*, loquitur de Evangelio quod archidiaconus ferebat, et hoc Evangelium, sive, ut distinctius dicam, hunc codicem Evangeliorum, ait Christi typum ac figuram gerere. GRETS.

Ib. [Στέφανος *circulus* caput ambiens, ac minor stemmaté *corona*, φάλλιν aliud regii capitis operimentum, de quo c. 6 p. 52, suppositum nec ab omni parte στεφάνῳ velatum adhuc ostentans. Adverte collegam imperii etiam stemmate fuisse coronatum, quicūque alius despota, Sebastocrator, Cæsar, coronæ quidem gestandæ, haud tamen stemmatis jus acceptum; ac idcirco στέφανον gestare, non στέμμα, vel ἐσ-εμμένον progredi. A seris igitur et velis ferendis longe alienus conspici-

Ib. [Ἀρπάζει κλάδον. Ramos hac solemnitate gestatos in matutinis tacuit Codinus. Typicum docet, ὅτι ἀρπάζονται οἱ ἀδελφοὶ τὸ εὐαγγέλιον, διανέμειν τὸν ἡγούμενον τὰ βότα, in sine matutinarum precum fratribus ad Evangelii osculum accedentibus ecclesiæ superiorem palmarum ramos distribuere, ad finem usque officii gestandos. Εὐχὴν εἰς τὸ δοῦναι τὰ βότα τῇ βασιφύρῳ promittit Euchologium. Ritus insuper ultimis imperii annis adhuc observatum testatur Phranzæ interpres his verbis: *Postridie quoniam Palmarum solemnitas incidebat, myrti ramos amputamus, quos manibus gestat totus exercitus.* A retentis et manu gestatis myrti ramis stationarios μυσταίτας dictos scriptis asserit Georgius Coresius. Balsamon Meditato De incensis l. vii Juris GR.: Κλάδους φοινίκων καὶ μυρσίνων βλέπω τοὺς ἀνθρώπους κατέχοντας καὶ τὴν βασιφύρον δόξάζοντας. GOAR.]

CAPUT VI.

Observationes et explicationes in c. 11. Quod est de luctu imperatoris.

P. 69. [Μετὰ φορέματος λευκοῦ. Ὅπερ ἐστὶ τεκμήριον πενθούτων βασιλείων, scripsit, qui ipse induit, Cantacuzenus l. iii; ob filium sibi natum in avi morte assumptas vestes lugubres deposuit Andronicus teste Gregora, x, 3: Περιχαρῆς γενόμενος ὁ βασιλεὺς ἤμειψεν εἰς τὸ λαμπρότερον τὰ ἐνδύματα, ἀ διὰ τὴν τοῦ πάππου τελευταίαν τέως ἐνεδέδυτο. Purpuream tamen chlamydem sive mandyam, μανδύον (ita scriptum reperio) πορφυροῦν, in calamitate publica tulisse Justinum miror apud Theophanem. Ante bellum Persicum nigras calceos Heraclium gestasse Cedrenus ostendit. Sin minus muliebrem imperatores, regium tamen hodie luctum in Oriente ducunt feminæ: nulla est enim quæ lineo totum corpus circumtegente velo colorem album non assumat. Uxoribus quidem fuscas solummodo vestes in conjugum funeribus, virginibus etiam candidas in parentum fratrumque luctu gerere solitum: viris nonnisi nigrum in quorumcunque obitu ferre colorem ex more licitum est. GOAR.]

Ib. Nota morem lugendi nostro contrarium:

A nam apud nos vestes candidæ gaudii potius quam luctus argumentum sunt. Cantacuzenus, l. iii Historiæ, c. 27, de die coronationis suæ agens, ita scribit: *Postridie (coronationis) vestes auri subtemine picturatas 315 deponentes candidas induerunt, lugentium imperatorum argumentum. Mutationis causam præsentibus imperator asseruit, pridie propter festum diem illas alias induisse, nunc illo præterito rursus fratris et imperatoris (Andronici Junioris) mortem sibi legendam.*

Ibid. Intuere et animo venerare sanctissimæ Virginis *victoriæ effectricis* imaginem cum imagine S. Georgii. Fuit hæc Nicopœæ Virginis imago sine dubio illa quam Joannes Comnenus imperator suo loco curru triumphali imposuit velut victoriæ, quam obtinuerat, *unicam effectricem*. V. Nicet. Chon. p. ed. Bonn. 26. Videntur autem hanc Dei Genitricis imaginem secum extulisse in expeditiones. Hinc Nicetas Choniates in imperio Murzuphli: Ἡ τῆς θεομήτορος εἰκὼν, ἣν οἱ βασιλεῖς Ῥωμαίων ποιοῦνται συστρατηγὸν, τοῖς ἐναντιοῖς ἐάλωκεν. Etiam Heraclius imperator imaginem sanctissimæ Virginis in militiam præsidii causa abducebat. Arthurus Britto in *obsidione Badonici Montis, fretus imagine Dominicæ Matris quam armis suis insuerat, nongentos hostium solus adorsus incredibili cæde profligavit*, ut scribit Wilhelmus Malmesburiensis, l. i De gestis regum Angliæ, c. 4. GRETS.

Ibid. [Τῆς νικοποιοῦ. Quod dubie Gretserus, certus assero divæ Virginis imaginem νικοποιοῦ nomine consecratam et in palatio a Joanne Comneno repositam. Argumento mihi sibi sunt Nicetæ de illa imagine in triumphum acta loquentis verba: Τὰς νίκας τῇ θεομήτρω ὡς συστρατηγέτιδι ἀμάχῳ ἐπιγραφόμενος. Quæ etiam triumphum pompam ἐκ τῶν ἐφῶν πολῶν τῆς πόλεως ἐς αὐτὸ τὸ μέγα παλάτιον duxit. Manuel filius eidem, ait illius Vitæ l. v, triumphum ceu ἀπροσμάχῳ καὶ ἀκαταγωνίστῳ συστρατηγῷ ἐρεxit. GOAR.]

Ib. S. Georgii imago. Forsitan hæc illa est ex qua sanguinem manasse scribit Pachymeres, l. vii *Histor.* Certe illa est cujus equus (equitem enim hæc imago S. Georgium exhibebat) horrendo prodigio horrificum hinnitum edidit sub Andronico seniore imperatore, paulo ante quam junior Andronicus Cpolim occuparet. Prodigium hoc describit Gregoras, l. viii, p. 503. Ex cujus narratione habes hanc D. Georgii equestrem imaginem, tanto miraculo nobilitatam, esse illam de qua hic Curopalata. Vide quæ de S. Georgio scripsimus, l. ii De festis, c. 6. Consule etiam Adamannum Scotum abbatem, de situ Terræ sanctæ, nuper a nobis editum, l. iii, ubi mira de quadam S. Georgii imagine reperies.

Ib. *Peripaton* commodius non vertes quam si processionem vertas: est enim id quod Germani vocant *den umbgang*. Vide quæ hac de re diximus l. i De sacris processionibus, c. 1. Junius et ubique

ambulat et ambulationes somniat, ut morem sacram processionum, supplicationum et litaniarum obfuset. GREYS.

Ib. [Αειτήρ. Hac voce non nam supplicationem, sed inter ambulandum factam sive processionem, significari discrete monstratum est in Euchologicis. GOAR.]

P. 70. De imagine Virginis Hodegetriæ c. sept. plura ipsemet Codinus. Non erat ordinario in aula, sed in monasterio τῶν 316 ὀδηγῶν; ferebatur autem pietatis causa ad aulam ultimis Quadragesimæ diebus, nempe feria illa quinta quæ nostram Dominicam *Judica* antecedit: manebatque in palatio usque ad secundam feriam Paschatis; quo die referebatur in monasterium et templum τῶν ὀδηγῶν. Est hæc imago, ad quam, capta ab Andronico juniore Cpoli, Andronicus senior supplex confugit. Rem narrat Nicephorus Gregoras, l. ix, p. 422 Bonn. Cum autem, teste eodem Gregora, 24 dies Maii ageretur quando a juniore Andronico Cpolis capta est, necesse est imaginem Virginis Hodegetriæ extra ordinem præscriptum in palatio fuisse; et forte Andronicus senior defectione illa nepotis et asselarum commotus eam in palatium solatii et subsidii causa apportandam curaverat.

Quid venerationis Michael Palæologus imperator imagini Hodegetriæ, expulsis Latinis Cpoli, detulerit, exponit Gregoras l. iv, p. 87.

Porro templum τῶν ὀδηγῶν ædificavit Pulcheria imperatrix, in quo divinam Deiparæ imaginem reposuit, quam Lucas evangelista in tabula depictam reliquit, ut ait Nicephorus, xiv, 2.

Cum Isaacum Angelum imp. Cpolitano Branas arce obsideret, imperator *Dei Genitricis imaginem, quæ ab Hodegio monasterio Hodegetria nuncupatur, in mœnia pro vallo inexpugnabili transtulit, ut scribit Nicetas Choniates l. i De rebus gestis Isaaci Angeli.* Nec frustra, ut felix exitus delevavit.

Ut iusjurandum eo firmiter esset, voluit Andronicus senior imperator sibi illud dari a Michaele Catharo, nepote suo, coram sacrosancta imagine castissimæ Dei Genitricis Hodegetriæ, ut scribit Gregoras, l. viii. Hodegetriam porro interpretatur *Wollfus via monstratricem seu ductricem.* GREYS.

Ibid. [Vere quidem Gretserus τὴν εἰκόνα τῆς θεομήτορος, ἥτις ἐκ τῆς τῶν Ὀδηγῶν μονῆς καθ' ἣν προσκεκλήρωται Ὀδηγήτριαν προσκεκλήσθαι refert ex Niceta in Isaacio Angelo l. i; eandem vero asserturus, ad quam bello pressus et a nepote captus senior Andronicus confugerit, ut eam amplexus vitæ libertatisque immunitatem assequeretur, se tantum auctore et teste firmat Gretserus ac nonnisi dubius vaticinatur. Satius eam dixisset, quæ, referente Vincentio in Spec. Hist. 25, 147, sub Leone Isauro per muros urbis CP. ducta lædum Saracenis eam urbem obsidentibus intulit naufragium, ὀδηγήτριαν siquidem refert a Luca cum puero Jesu ulnis gestato depictam, ac in Ὀδη-

γῶν loco, duobus cæcis illuc monente B. virgine ad visum recipiendum deductis, religiose positam. Audacior adjungam eandem quæ Heraclii tempore a Sergio pontifice CP. per muros circumlata Scythæ ab eis miraculose depulsi: qualem enim ὀδηγήτριαν Vincentius, hæc quoque describit anonymus brevi publici juris a patre Couabefis. facientius, Σέργιος δὲ ὁ κεράρχης τὰς ἱερὰς εἰκόνας τῆς θεομήτορος, αἱ μάλιστα καὶ βρέφος ὁ Σωτὴρ ἐξείκωνισθει; ἐν ἀγκάλαις τῆς μητρὸς ἐξεφέρστω, ταύτας λαβῶν περιφέρει τὰ τεύχη. Ὀδηγήτριας certe, ut antiquissima, si a Luca delineata, etiam puerum Jesum ulnis complectebatur. De simili in Blachernensi templo a Romano Argyro reperta Cedrenum disserentem perlege. GOAR.]

317 CAPUT VII.

Observationes et explicationes in c. 12, quod est de officio magnæ hebdomadæ.

P. 70. *Magnæ hebdomadæ.* Quibusdam religio est dicere *hebdomada hebdomadæ.* Sed hæc religio a superstitione parum abit. Ascribam hic verba scholiastæ librorum De avaritia Salviani Massiliensis, ad illud *lampadam tuam. Ne quis forte putet vitium esse in hac lectione, et reponendum lampadem, moneo lampadam quoque dici a nominativo lampada.* Sic hebdomada *Latina terminatione, quæ Græcis hebdomas.* GREYS.

Ib. Meursius admodum anxie monet ne quis, cum audit quatuor Evangelia lecta esse, suspicetur *tetrabiblon Evangeliorum,* hoc est ipsos integros quatuor Evangeliorum commentarios lectos esse; quod nimis longum fuisset. Itaque articulum τὰ, præpositum vocabulo *τέσσαρα,* exulare jubet. Sed si Græcorum rituales libros diligentius inspexisset, aliter puto super hac re pronuntiasset. Ita enim Typicum Sabæ c. 38, agens de hac magnæ hebdomadis feria secunda: Ἀναγιώσκεται δὲ τὸ τετραεὐαγγέλιον τῆ β', γ' καὶ δ', καὶ πληροῦνται. Ne autem suspiceris tantum partem aliquam ex quatuor Evangelii lectam esse, audi ejusdem Typici auctorem eodem loco: Εἰδέναι δὲ χρὴ ὅτι τὸ κατὰ Ματθαῖον ἅγιον εὐαγγέλιον ὅλον ἀναγιώσκεται ὁμοίως καὶ τὸ κατὰ Μάρκον καὶ τὸ κατὰ Λουκᾶν. Τὸ δὲ κατὰ Ἰωάννην ἀναγιώσκεται ἄχρι τῆς ἀρχῆς τῶν ἁγίων παθῶν. Ἀναγιώσκεται δὲ οὗτος ἐν ταῖς τρισὶν ἡμέραις ἡγουν β', γ' καὶ δ' καὶ πληροῦνται ἐν ταῖς ὧραις γίνεται δὲ τὸ κατὰ Λουκᾶν ἀναγνώσεις γ', καὶ δ' ἄλλα ἀπὸ δευτέρου. Ὁμοῦ ἀναγνώσεις θ', καὶ ὥρας θ', καὶ πλεον οὐδέν. Ex his jam Meursius non Codinum, sed sua emendare poterit. Et si quid emendandum sit, potius expungam illud τῆ μεγάλης πέμπτης, quia magna feria quinta non legebatur τὸ τετραεὐαγγέλιον, quippe quod præcedente die, videlicet magna feria quarta, jam absolutum erat, ut ex Typico Sabæ audivimus; nisi forte in palatio Cpolitano tetrabibli lectio ad quintam ipsam feriam magnam extendereur. Quamvis ipsum quoque Tridium Græcorum cum Typico Sabæ concinat; cujus hæc sunt verba: *Legitur etiam tetraevangelium*

secunda, tertia et quarta feria. Καὶ πληροῦται et completur seu terminatur. GRETS.

Ibid. [Non his modo Dominicæ passioni memorandæ sacratis ferils, prout erudite demonstrat Gretserus, sed et continuo totius anni spatio totius quatuor evangelistarum textus in ecclesia palam legitur, quod discrete his verbis edisserit doctissimus Allatius. Exceptis magnis solemnitatibus, quæ peculiare sibi poscunt, Evangelium in reliquis anni diebus ita dispartitur Græci, ut unius prius evangelistæ textum in trimesia dividant et diebus applicent, donec finiat, postmodum alterius continuent, donec omnia ad exitum perduxerint, et diebus Dominicis a scriptore Evangelii nomen imponant: dicunt enim ἡ πρώτη κυριακὴ τοῦ Ματθαίου, ἡ δευτέρα τοῦ Ματθαίου, et sic de aliis. Id ut melius comprehendas, velim **318** animadvertas Joannis Evangelii textum universum septem integris hebdomadibus legi, quæ a magna paschæ Dominica tribus diebus exceptis numerantur, Matthæi feria secunda post Dominicam Pentecostes ad subsequentem Parasceven Exaltationis diem festum absolviturque hebdomadibus septem et decem. Harum undecim singulis diebus Matthæi lectionem continuant, a duodecima quinque tantum diebus Marci lectio assumitur, Sabbatis et Dominicis Matthæi lectio restituitur, usque ad hebdomadem decimam et septimam, dummodo hæc postrema inter tempus paschale occurrat; sin minus, non legitur. Lucæ Evangelium a feria secunda quæ Dominicam post Exaltationem excipit, et integris hebdomadibus duodecim continuatur. Ab initio tertiæ decimæ Marci percurritur in reliquis diebus, sed Sabbatis et Dominicis Lucæ assumitur. Marci tandem inter Matthæi et Lucæ absumitur; quod vero supererit, Sabbatis et Dominicis quadragesimæ absolvitur. Hæc ille. GOAR.]

P. 70. De more lavandi pedes, tam hoc die quam aliis, proprium opusculum edidi, quod *Pedilavium* inseripsi; cui etiam ex Euchologio Græcorum officium *pedilavii* inserui. Nec Orientis tantum reges et Imperatores hoc die pauperum pedes lavabant, sed et Occidentis, ut pluribus exemplis ostendi in jam dicto opusculo.

Post absolutam narrationem de lotionem pedum sequitur in editione Juniana titulus iste, ὁ νεπτῆς. Sed vidit ipsemet Junius titulum non suo loco positum esse, et si recipiendus sit, ponendum ante illa verba, πρὸ δὲ τῆς λειτουργίας, etc. Nec in altero codice Bolco comparet. GRETS.

Ibid. [Absoluta missa lavipedium fieri præcipit Euchologium, quod populi commoditati quam mysterio, quod observat imperator, stat satius.

Ibid. Ὑποκάμισα auctor explicat χιτῶνας, Suidas ἐπενδύτας, ἐσώτατα ἱμάτια, *tunicas*; Simon Portius cum vulgo ὑποχιτῶνας, ἐχέσαρχα, ἐνδοτάτους χιτωνίσκους, uno verbo *interulas*. GOAR.]

Ibid. Curtzobraccia *kurze hosen*, ut παπούτσιον,

A *solea, calceus*. Scribitur etiam παπούτσι. Melior forsans scriptura est *curtobraccia*. GRETS.

Ibid. [Ποιῖ εὐλογητόν. A benedictione auspiciatur, dicens: Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ibid. Τὸ τρισάγιον. A ter repetita voce ἅγιος: Ἄγιος ὁ Θεός, ἅγιος ἰσχυρός, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλάττων ἡμᾶς.

Ibid. Τοῦ εὐαγγελίου. Cujus ἀρχιτέλεια, principium et finis sunt: *Sciens Jesus quia omnia dedit ei Pater*, etc. et non estis mandati omnes.

P. 71. [Τοῦ νεπτῆρος ἀκολουθία. Quam qui desiderabit integram, nostra Euchologia, si merentur, adibis. Ἀκολουθία autem officium est divinum, cujus partes ad invicem connexæ ordine se consequuntur, quasi *sequentia*. GOAR.]

Ibid. Alter codex Bolcus ἀνὰ χρυσοῦν νομίσματα τρία. Forsan recta lectio erit ἀνὰ χρυσοῦ νομίσματα, ut ἀνὰ capiatur eo sensu quo Matth. xi: Ἐλάβον ἀνὰ θηνάριον, *acceperunt singuli denarium*. Ἐλάβον καὶ αὐτοὶ ἀνὰ θηνάριον, *acceperunt ipsi quoque singuli denarium*. GRETS.

Ibid. [Τράπεζα δὲ οὐδαμοῦ. Ob religiosioris jejunii præceptum, quod tamen etiam monachis hoc die vino non interdicit. Euchologium: Δίδεται τὸ κατακλασθὲν, καὶ μεταλαμβάνομεν οἴνου μόγου.

319 *Ibid.* [Τῆς ἀγρυπνίας ἀκολουθία. Voluptas quietis quantumlibet studiosa in vigiliis, quas παννυχίδας vocant, luxum querit, de quibus Simeocatta, viii, 13: Ἐννηθες γοῦν τοὺς ἐγγυρλοὺς ἐπὶ τοῖς λελοχευμένοις παιδίοις ἐβδομαίαν ἄγουσι τὴν ἡμέραν συμποσίων ἑορταῖς καταπαννυχίζεσθαι. Dilectionis pariter fervor asperitatis amans, in Christi morte protractis per diem jejuniis, noctis omne spatium insomne molitur etiam in imperatorum palatiis adjungere. Παννυχίδας sacras non ascetici modo fratres, sed et communioris, devotæ tamen vitæ præceptores suis scriptis celebrant. Commendant in præcipuis Christi Domini et Deiparæ festis ecclesiastica officia, ubi frequentiorem plebem ad concinendas Dei laudes convocant. Hæc vero ἀγρυπνία τῶν καθῶν adeo culta, ut κατὰ τὸν τεταγμένον καιρὸν, circa secundam nimirum vel tertiam a serotino crepusculo horam, non possit ab imperatore non celebrari. De his festis vigilatis tractat Allatius, de lib. Eccles. Græco dissertatione 1. GOAR.]

Ibid. Duodecim ista evangelia erant partes ex quatuor evangelistis desumptæ, ut planum sit ex Græcorum Triodio, ubi duodecim ordine enumerantur, adjuncto evangelistæ, ex quo quolibet desumptum est, nomine. Itaque nihil hæc duodecim evangeliorum lectio ad illam quatuor Evangeliorum seu τοῦ τετραευαγγελίου, ut ex dictis perspicuum relinquitur. Falsum autem est duodecim hæc evangelia quater in anno lecta esse, ut dicit Meursius. Semel in anno lecta sunt, non quater, nempe magna feria quinta in officio vigiliæ pro

sesto Parasceves instituat. Testem do ipsum Codinum et Triodium. Nec recte Meursius huc advocat lectionem duodecim lectionum ex Anastasio et Bernone : loquuntur enim de duodecim lectionibus in angariis seu quatuor temporibus recitari consuetis. At Codinus agit de duodecim evangeliiis, quæ quinta feria majoris hebdomadis in officio vigiliæ legebantur. Nec duodecim illæ lectiones, quas ex Anastasio et Bernone producit Meursius, in angariis ex Evangelio sumebantur, sed ex Moisaicis et prophetiis libris, ut et hodie angariarum lectiones quinque ex prophetiis petuntur. Quam apposite vero ad evangelia, quæ recitabantur in ecclesia, accommodat Meursius illud Isidori Pelusiotæ, l. II, ep. 150, ubi ait phylacteria Judæorum fuisse delicta micrã, ãper ãφόρουν οί τών Ιουδαίων καθήγαται ὡσπερ νῦν αἱ γυναῖκες τὰ εὐαγγέλια τὰ micrã. Arbitratur parva fuisse evangelia illa quæ in templo legebantur : sed cum toto anno plurima evangelia legerentur, haud parva dici potuissent. Parva igitur dicuntur vel quia initium unius evangelii, puta sancti Joannis, vel omnium quatuor evangelistarum exordia continebant, ferebanturque, ut et hodie evangelium sancti Joannis, amuletorum vice, potissimum a feminis. Vide quæ scripsimus tom. I De sancta cruce, l. II, c. 29 ; sed ut hinc tandem aheam, οὐδὲν ὄγκ; in Glossarii Evangelio inesse reperio. GRET.S.]

Ibid. [Τὰ δώδεκα εὐαγγέλια. Exhibet Græcorum εὐαγγελιστάρτιον, omnemque ex quatuor Evangelii scriptoribus passionis historiam ordine decerptam concorditerque connexam comprehendunt : unumquodque vero τμήμα est historię passionis Dominicæ.

Ibid. Λαμπάδς. Nullum aliud inter λαμπάδα et κτήρον discrimen quam inter communem et majorem arteque exquisitiore comptum cereum : hic imperatori, alter aulicorum turbæ distribuitur. GOLL.]

320 P. 72. Ex quatuor vigillis in palatio celebrari solitis prima est magni canonis. Ubi dicit Junius festum magni canonis esse Dominicam orthodoxiæ : sed errat more suo solemniori. Nam Dominica orthodoxiæ erat prima Dominica Quadragesimæ : festum magni canonis agebatur tñ πέμπτη τñς πέμπτης ἑβδομάδος τñς τεσσαρακοστῆς, quinta feria quinta hebdomadis quadragesimæ. Docent hoc rituales Græcorum libri, quorum unus qui Triodium inscribitur ista : Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν ψάλλομεν καὶ τὴν τοῦ μεγάλου κανόνος ἀκολουθίαν. Τοῦτον τῶν ὄντως κανόνων μέγιστον ἀπάντων ἀρίστως καὶ τεχνήντως ἡρμόσατο καὶ συνέγραψεν ὁ ἐν ἀγίοις Πατῆρ ἡμῶν Ἀνδρέας ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης, ὁ καὶ Ἱεροσολυμίτης ὀνομαζόμενος, ὃς ὤρμητο μὲν ἐκ Δαμασκού, ἐπὶ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ δὲ ἔτει τῆς αὐτοῦ ἡλικίας παιδευτηρίῳ γραμματικῆς ἐκδοθεὶς καὶ τὴν ἐγκύκλιον παιδεύειν ἐξασκήσας εἰς Ἱεροσόλυμα γενοῦν τὸν μοναστήν ὑπέσχεται βίον, ὁσίως δὲ καὶ θεοφιλῶς διαζῶν ἐν ἡσυχῳ καὶ ἀταράχῳ τῇ βιοτῇ

πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα συγγράμματα βιωφελῆ καταλείπει τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ, λόγους τε καὶ κανόνας, μᾶλλον ἀδρότερος ἐν τοῖς πανηγυρικοῖς γινόμενοις τε καὶ δεικνύμενος, σὺν πολλοῖς δὲ ἄλλοις καὶ τῶν παρόντων μέγαν κανόνα συνέταξε, κατάνυξι ἀπειρον ἔχοντα. Πᾶσαν γὰρ παλαιὰς καὶ νέας ἱστορίας Διαθήκης ἑρηνισάμενος καὶ ἀπορίσας τὸ παρὸν ἡρμόσατο μέλος, ἀπὸ Ἀδὰμ δηλαδὴ μέχρι καὶ αὐτῆς Χριστοῦ ἀναλήψεως καὶ τοῦ τῶν ἀποστόλων κηρύγματος. Προτίθεται γοῦν διὰ τοῦτου πᾶσαν ψυχὴν, ὅσα μὲν ἀγαθὰ τῆς ἱστορίας ζηλοῦν καὶ μιμεῖσθαι πρὸς δύναμιν, ὅσα δὲ τῶν φαύλων ἀποφεύγειν, καὶ αἰεὶ πρὸς Θεὸν ἀνατρέχειν, διὰ μετανοίας, διὰ θαυρῶν καὶ ἐξομολογήσεως καὶ τῆς ἄλλης δηλονότι εὐαρεστῆσεως. Πλὴν ἐς τοσοῦτον ἔστιν εὐρους καὶ ἐμμελῆς ὡς καὶ αὐτὴν τὴν σκληροτέραν ψυχὴν ἱκανῶς μαλάξει καὶ πρὸς ἀνάληψιν ἀγαθοῦ διεγείρει, εἰ μόνον μετὰ συντετριμμένης καρδίας καὶ προσοχῆς ἀνηκούσης ψάλλοιτο. Ἐποίησε δὲ τοῦτον, ὅτε καὶ ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων ὁ μέγας Σωφρόνιος τὸν τῆς Αἰγυπτίας Μαρίας βίον συνεγράψατο κατάνυξιν γὰρ καὶ οὗτος ὁ βίος προβιδήθηται ἀπειρον, καὶ πολλὴν τοῖς ἐπταίχισι καὶ ἀμαρτάνουσι παραμυθίαν δίδωσιν, εἰ μόνον τῶν φαύλων ἀποστῆναι βούλοιντο. Ἐτάθησαν δὲ καὶ κατὰ τὴν παροῦσαν ἡμέραν ψάλλεσθαι καὶ ἀναγινώσκεσθαι δι' αἰτίαν τοιαύτην ἕπειδὴ γὰρ πρὸς τὸ τέλος ἐγγίζει ἡ ἀγία τεσσαρακοστή, ἵνα μὴ οἱ ἄνθρωποι ῥάθυμοι γεγονότες πρὸς τοὺς πνευματικοὺς ἀγῶνας ἀμελέστερον διατεθῶσι καὶ τοῦ σωφρονεῖν καθάπαξ ἐν πᾶσιν ἀπόσχονται, ὁ μὲν μέγιστος Ἀνδρέας, οἷά τις ἀλείπτῃς, διὰ τῶν ἱστοριῶν τοῦ μεγάλου κανόνος τῶν μεγάλων ἀνδρῶν λέγων τὴν ἀρετὴν καὶ τῶν φαύλων αὐθις τὴν ἐκτροπὴν, ὡς ἂν τις φαίη, γενναιοτέρους τοὺς κάμοντας παρασκευάζει καὶ ἀνδρικῶς τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτείνεσθαι, ὁ δὲ ἱερός Σωφρόνιος διὰ τοῦ ὑπερφουοῦς αὐτοῦ λόγου σωφρονίας καὶ αὐθις εἶναι ποιεῖ, καὶ πρὸς Θεὸν διεγείρει, καὶ μὴ καταπίπτειν μηδὲ ἀπογινώσκειν, εἰ 321 καὶ τῶς τιαν ἐάλωσαν παραπτώμασιν ὅση γὰρ ἡ τοῦ Θεοῦ φιλιανθρωπία καὶ συμπάθεια τοῖς ὀλοφύχως ἐκ τῶν πρῶτην πταισμάτων ἐπιστρέφειν αἰρουμένοις, ἡ κατὰ τὴν Αἰγυπτίαν διήγησι; περισταῖ. Λέγεται δὲ μέγας κανὼν, ἴσως ἂν τις εἴπῃ, καὶ κατ' αὐτὰς τὰς ἐνοίας καὶ τὰ ἐνθυμήματα (γόνιμος γὰρ ἔστιν ὁ τοῦτου ποιητῆς, ἀρίστως αὐτὰ συντιθέμενος), καὶ ὅτι τῶν λοιπῶν κανόνων ἀπὸ τριάκοντα, καὶ μικρῶν τι πρὸς, τροπαρίων ἔχόντων, οὗτος εἰς διακόσια καὶ πενήκοντα πρὸεισιν, ἐνδὲ ἐκάστου ἀρῆτον ἀποστάζοντος ἡδονῆν. Ἀρμοδίως οὖν ἄρα καὶ προσηκόντως ὁ μέγας οὗτος κανὼν καὶ μεγάλην κεκτημένος κατάνυξιν, κἂν τῇ μεγάλῃ τῶν τεσσαρακοστῶν κατατέτακται. Τοῦτον τὸν ἀρίστον κανόνα καὶ μέγιστον, καὶ τὸν τῆς ὁσίας Μαρίας λόγον, ὁ αὐτὸς Πατὴρ ἡμῶν Ἀνδρέας πρῶτος εἰς τὴν τοῦ Κωνσταντινου κεκόμικεν, ὃ·ε πρὸς τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων Θεοδώρου τῆ ἕκτη συνόδῳ στάλεις εἰς βοήθειαν παρεγένετο. Τότε γὰρ ἀρίστως κατὰ τῶν μοναχῶν ἀγωνισάμενος ἔτι διατέλων

ἐν μονάζουσι, τῷ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλη-
σίας κλήρω συγκαταλέγεται. Ἐἶτα διάκονος καὶ
ὄρφανοτρόφος ἐν ταύτῃ καθίσταται. Καὶ μετὰ μι-
κρὸν ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης γενόμενος, ἐσώτερον
ἀρχιεπίσκοπος π.υ. πρὸς τῇ λεγομένῃ Ἱερικῷ καταστήσας
ἐν Μιτυλήνῃ πρὸς Κύριον ἐκδημεῖ, ἀρκούντως τοῦ
ἰδίου θρόνου ἐν μετέξει γενόμενος. Ταῖς αὐτοῦ πρε-
σβείαις, ὁ Θεὸς, ἐπέστησεν ἡμᾶς.

Hæc liber ille ritualis Græcorum, ex quibus
elucescunt cum alia vulgo parum nota, tum Domini-
cam orthodoxiæ et diem magnificanonis non suis-
se unum et eundem diem. GRETSES.

P. 72. [Canonis hujus concinendi ritum et insti-
tutionem e Synaxario fuse descripsit Gretserus :
canonem ipsum, ut et Andreæ Cretensis opus omnie
Latinam interpretationem et in utrumque notas
ante paucos annos publico dedit e prædicatorum
família sodalis Franciscus Combeffs. GOAR]

Ibid. Secunda vigilia palatii est τῆς ἀκαθίστου.
Junius interpretatur, *Virginis iter facientis et par-
turientis, et quasi dicas, inquit, ejus quæ non sedet
aut quiescit, sed iter facit pragnans; puta cum B. Virgo a
Josepho deduceretur Bethlehemum ex edicto Augu-
sti Cæsaris, proxime ante diem natalem Christi.*
Fabulæ, quas dispellet idem ille ritualis Græcorum
liber, quem paulo ante nominavi, in quo ista legun-
tur : Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ (τῷ σαββάτῳ τῆς πέμπτης
ἐβδομάδος τῆς τεσσαρακοστῆς) τὸν ἀκάθιστον ὕμνον
ἐφορᾶζομεν τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτό-
κου δι' αἰτίαν τοιαύτην. Ἡρακλεῖος τὴν αὐτοκράτορα
Ῥωμαίους ἀρχὴν διέποντος, ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς
Χοσρόης ἰδὼν τὰ Ῥωμαίων ἀκρωσὶ ταπεινωθέντα
παρὰ Φωκᾶ βασιλέως τοῦ τυράννου, ἕνα τῶν σατρα-
πῶν Σάρδαρον ἤνεμα μετὰ χιλιάδων πλειόνων στέλ-
λει, πᾶσαν τὴν ἑω αὐτῷ ὑποποιήσασθαι· ἐφθῆ γὰρ
καὶ πρότερον ὡσεὶ δέκα μυριάδας Χριστιανῶν
διασφείρας Χοσρόης, ἅτε τῶν Ἑβραίων αὐτοὺς
ἐξωνουμένων καὶ ἀπολλύντων. Ὁ γοῦν ἀρχιστρα-
της Σάρδαρος τὴν ἑω ληισάμενος· ἅπασαν ἔφθασεν
ἐχρι καὶ αὐτῆς Χρυσοπύλωος, ἣ νῦν Σκουτάριον
ἐπικεκληται. Ὁ τοίνυν **322** βασιλεὺς Ἡράκλειος
ἐν ἀπορίᾳ καταστάς δημοσίων χρημάτων, τὰ ἱερὰ
τῶν ἐκκλησιῶν εἰς κέρμα μετασκευασάμενος ἐπὶ
ἀποδόσει μείζονι καὶ τελωτέρῳ, διὰ τοῦ Εὐξείνου
μετὰ πλοίων τοῖς τῆς Περσίας μέρεσιν εἰσδελῶν
ἀφανίζει αὐτήν. Καὶ κατὰ κράτος ἠτάται τούτῳ ὁ
Χοσρόης σὺν τῇ λοιπῇ στρατιᾷ. Μετ' ὀλίγον δὲ καὶ
Σειρόης ὁ υἱὸς Χοσρόου ἀπαστάς τοῦ πατρὸς τὴν
ἀρχὴν ἑαυτῷ περιτίθεισιν, καὶ τὸν πατέρα Χοσρόην
ἀποκτείνας τῷ βασιλεῖ Ἡρακλεῖω σπένδεται. Χαγά-
νος γε μὴν ὁ τῶν Μυσῶν καὶ Χερσῶν ἀρχηγός,
μαθὼν τὸν βασιλεῖα διαπόντιον εἰς Πέρσας γενόμενον,
τὰς μετὰ Ῥωμαίων διαλύσας σπονδὰς, σίφην μυ-
ριάριθμα ἐπαγόμενος διὰ τῶν δυτικῶν εἰσβάλλει
μερῶν εἰς τὴν Κωνσταντίνου, κατὰ Θεοῦ βλασφημίας
ἐκπέμπων φωνάς. Αὐτίκα τοίνυν ἡ μὲν θάλασσα
πλοίων, ἡ δὲ γῆ πεζῶν καὶ ἰππέων ἀπέριτων ἔμ-
πλεως ἦν. Σέργιος δὲ ὁ πατριάρχης πολλὰ τὸν τῆς

Κωνσταντίνου παρεκάλει λαθὼν μὴ καταπίπτειν,
ἀλλὰ πᾶσαν τὴν ἐλπίδα ἐκ ψυχῆς εἰς Θεὸν ἀναφέρειν
καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ μητέρα τὴν πανάχραντον θεοτό-
κον. Καὶ μὴν καὶ Βῶνος πατριχίος ὁ τηλικαῦτα
τὴν πόλιν διέπων τὰ ἀνήκοντα εἰς ἀποτροπὴν τῶν
πολεμίων παρεσκευάζετο· δεῖ γὰρ μετὰ τῆς ἀνωθεν
βοηθείας καὶ ἡμᾶς τὰ προσήκοντα ἐνεργεῖν. Ὁ δὲ
πατριάρχης τὰς θείας εἰκόνας τῆς θεομήτορος μετὰ
παντὸς ἐπαγόμενος τοῦ πληθους περιῆει τὸ τεῖχος
ἀνωθεν, ἐντεῦθεν τὸ ἀσφαλὲς αὐτῶν ποριζόμενος.
Ὡς δὲ ὁ μὲν Σάρδαρος εἰς ἑψᾶς, Χαγάνος δὲ ἀπὸ
δυσμῶν πυρπολεῖν τὰ πέριξ τῆς πόλεως ἤρχοντο, ὁ
πατριάρχης τὴν ἀχειροποίητον τοῦ Χριστοῦ εἰκόνα
καὶ τὰ τέμια καὶ ζωποικὰ ξύλα, προσέτι δὲ καὶ τὴν
τιμίαν ἐσθῆτα τῆς θεομήτορος ἐπιφερόμενος διὰ
τῶν τειχῶν περιήρχετο. Χαγάμος δὲ ὁ Σκύθης διὰ
τῶν χειρῶν τειχῶν προσβάλλει τῇ Κωνσταντίνου
σὺν πλήθει ἀπέριπφ, ἀκρωσὶ ἐξ ὕψων ἠσφαλισμένῳ,
καὶ τοσοῦτ' ὡς ἕνα Ῥωμαίων πρὸς δέκα Σκύθας
σαφῶς διαμάχεσθαι. Ἄλλ' ἡ ἀμαχος πρόμαχος διὰ
τῶν παρευρεθέντων ὀλίγων πάνυ στρατιωτῶν ἐν τῷ
ναῷ ταύτης· τῷ τῆς γῆρας πλείστους αὐτῶν παρ-
απέλεσεν. Κάντεῦθεν οἱ Ῥωμαῖοι ἀναθαρσάντες,
τε καὶ ἀνασχιρτήσαντες ὑπὸ στρατηγῷ ἀμάχῳ τῇ
θεομήτορι αὐτοὺς ἀεὶ κατὰ κράτος ἐνίκων. Βλέψαν-
τες δὲ καὶ πρὸς σπογγὸς οἱ τῆς πόλεως ἀπεκρού-
σθησαν· ἀνείπε γὰρ ὁ Χαγάμος· Ἐμὴ ἀπατάσθε ἐπὶ
τῷ Θεῷ, ὃ πιστεύετε· πάντως γὰρ αὐριον τὴν πόλιν
καταλήψομαι. Ὁ δὲ τῆς πόλεως διακούσαντες χει-
ρας ἔτεινον εἰς Θεόν. Συμφωνήσαντες οὖν Χαγάμος
τε καὶ ὁ Σάρδαρος διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης προσ-
βάλλουσι, διὰ μηχανημάτων τὴν πόλιν εἰς προθυ-
μύμειοι. Ἄλλὰ τοσοῦτον ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἠττη-
θησαν ὡς μηδὲ ἱκανοὺς εἶναι τοὺς ζῶντας κατεῖν
τοὺς τεθνηκότας. Τὰ δὲ μονόξυλα ὀπλιτῶν πλήρη
διὰ τοῦ ἐπιλεγομένου Κέρατος κίλπου εἰς τὸν ἐν
Βλαχέρναις ναὸν τῆς θεομήτορος καταγόμενα, κατα-
γίδος αἰφνηθὸν τῇ θαλάσῃ ἐπισπευσούσης καὶ διαι-
ρησάσης ταύτην εἰς τμήματα, σὺν τοῖς πλοίοις
ἅπασιν τῶν ἐχθρῶν διεσφάρη. Καὶ εἶδεν ἄν τις παρά-
δοξον ἀριστούργημα τῆς πανάγνου καὶ θεομήτορος·
323 πάντας γὰρ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης τὸν
ἐν Βλαχέρναις ἐξέβαλεν. Ὁ δὲ λαὸς ὅσων τάξος τὰς
πύλας ἀναπετάσαντες ἄρδην πάντας ἀπίκτειναν,
καὶ παῖδες καὶ γυναῖκες κατ' αὐτῶν ἀνδριζόμενοι.
Οἱ δὲ ἀρχηγοὶ τούτων ὑπέστρεψαν κλαίοντες ἅμα
καὶ ὀδυρόμενοι. Ὁ γε μὴν Θεοφιλῆς τῆς Κωνσταν-
τίνου λαὸς τῇ θεομήτορι τὴν χάριν ἀφοσιούμενοι
ὀλονύκτιον τὸν ὕμνον καὶ ἀκάθιστον αὐτῇ ἐμελιόδη-
σαν ὡς ὑπὲρ αὐτῶν ἀγρυπνησάση καὶ ὑπερφυεῖ δυ-
νάμει διαπραξαμένη τὸ κατὰ τῶν ἐχθρῶν τρόπαιον.
Ἐκ τότε οὖν εἰς μελείαν τοῦ τοσοῦτου καὶ ὑπερφυοῦς
θαύματος ἡ Ἐκκλησία τὴν τοιαύτην ἐφορτὴν παρὶθαβε
τῇ Μητρὶ ἀνατιθέναί τοῦ Θεοῦ τῷ παρὶντι καιρῷ,
ὅτε καὶ τὸ τρόπαιον τῇ θεομήτορι γέγονεν. Ἀκά-
θιστον δὲ ὠνόμασαν διὰ τὸ τότε οὕτω πρᾶξαι τὴν
τῆς πόλεως κλήρῳν τε καὶ λαθὼν ἅπαντα.

Μετὰ παρέλευσιν χρόνων τριάκοντα ἔξ, ἐπὶ τῆς
βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Πωγοῦ ἄτου, οἱ Ἄγα-

ρηνοὶ ἀπειρον στρατιῶν ἐπαγόμενοι πάλιν τῇ Κωνσταντινῷ ἐπέθεντο, καὶ ἐπὶ ἑπτὰ ἔτεσι ταύτην πολιορκούντες, ὅτε καὶ ἐν τοῖς Κυζικίου παρεχίμαζον μέγροι, πολλοὺς τῶν οἰκείων διέφθειραν. Ἔπειτα ἀπειπόντες καὶ μετὰ τοῦ στόλου αὐτῶν ὑποστρέφοντες, καὶ ἐν τῇ Σουλῆν γενόμενοι, τῇ θαλάσῃ πάντες κατεποντισθῆσαν προστασίς τῆς πανάγνου καὶ θεομήτορος.

Ἄλλὰ καὶ τρίτον αὖθις ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου οἱ ἐξ Ἄγαρ, ὑπὲρ πλείστας μυριάδας ἀριθμοῦμενοι, πρῶτον μὲν τὴν τῶν Περσῶν ἀφανίζουσι βασιλείαν, εἶτα τὴν Αἴγυπτον καὶ Λιβύην ἐπιδραμόντες καὶ Ἰνδοῦς Αἰθιοπίας τε καὶ Ἰσπανοὺς, ὕστερον καὶ κατ' αὐτῆς τῆς τῶν πόλεων βασιλίδος ἐπιστρατεύουσι, χίλια ὀκτακόσια πλοῖα ἐπιφερόμενοι. Κυκλώσαντες οὖν αὐτὴν ὡς αὐτίκα δὴ ἀναρπάσοντες ἔμενον. Ὁ δὲ τῆς πόλεως ἑρπὸς λαὸς τὸ σεπτὸν ξύλον τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ καὶ τὴν σεβάσμιον εἰκόνα τῆς θεομήτορος ἰδηγητρίας ἐπαγόμενοι τὸ τεῖχος περιεκύκλουν, σὺν δάκρυσι τὸν Θεὸν ἱεοῦμενοι. Δόξαν οὖν οὕτω τοῖς Ἄγαρρηνοῖς, εἰς δύο διαιροῦνται μέρη, καὶ οἱ μὲν κατὰ Βουλγάρων στρατεύουσι, καὶ πίπτουσι ἐκεῖτε ὑπὲρ μυριάδας δύο, οἱ δὲ περιλειφθῆσαν τὴν πόλιν ἔλειν. Κωλυθέντες δὲ ὑπὸ τῆς ἀλύσεως, διηκούσης ἀπὸ τῶν Γαλάτου εἰς τὰ τεῖχη τῆς πόλεως, ἀναχθέντες περὶ που τοῦ λεγόμενου Σωσθένιον γίνονται. Κάκαϊ ἀνέμου Βορέου καταβραγέοντο, τὰ πολλὰ τῶν πλοίων αὐτῶν διεβράχθη καὶ διεφθάρησαν. Οἱ δὲ περιλειφθέντες λιμῶ περιέπεσον, ὡς καὶ ἀνθρωπίνων σαρκῶν ἀψασθαι, κόπριά τε φαρᾶν καὶ ἐσθίειν. Ἐἶτα φυγόντες καὶ κατὰ τὸ Αἰγαίον γενόμενοι πέλαγο, τὰ σκάφη αὐτῶν ἅπαντα καὶ ἑαυτοὺς τῷ τῆς θαλάσσης διδοῦσι βυθῶ· χάλαζα γὰρ βραδαία οὐρανόθεν καταπεσοῦσα, καὶ βρασμὸν κατὰ τῆς θαλάσσης ποιήσασα, τὴν τῶν πλοίων πίσσαν διέλυσε. Καὶ οὕτως ὁ ἀπειροπληθὴς ἐκεῖνος στόλος διόλωλε, τριῶν μόνων εἰς ἀγγελίαν περιλειφθέντων.

324 Διὰ ταῦτα τοῖσιν ἅπαντα τὰ ὑπερφυῆ θαυμάσια τῆς πανάγνου καὶ θεομήτορος τῆν παρούσαν ἑορτὴν ἑορτάζομεν. Ἀκάθιστος δὲ ἐρρηται, διότι ὀρθοστάδην τότε πᾶς ὁ λαὸς κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην τὸν ὕμνον τῇ τοῦ Λόγου Μητρὶ ἔμελψεν. Καὶ ὅτι ἐν πᾶσι τοῖς ἄλλοις οἴκοις καθῆσθαι ἐξ ἔθους ἔχοντες ἐν τοῖς παροῦσι τῆς θεομήτορος, ὀρθοὶ πάντες ἀκροώμεθα. Ταῖς τῆς σῆς ὑπερμάχου τε καὶ ἀπροσμάχου Μητρὸς, πρεσβείαις, Χριστὸς ὁ Θεὸς, τῶν περιχειμένων καὶ ἡμᾶς ἀπάλλαξεν συμφορῶν, καὶ ἐλέησον ἡμᾶς, ὡς μόνος φιλόανθρωπος.

Ex his ergo perspicuum relinquitur quale fuerit τῆς ἀκάθιστου festum, et cur hoc nomine appellatus ἀκάθιστος ὕμνος, quia *stando*, non *sedendo* canitur; ἀκάθιστος ἑορτὴ seu ἡμέρα, quia ab omnibus, nemine excepto et penigine otisante aut a divinis laudibus cessante, peragitur. Exstat in bibliotheca Bavarica oratio hoc titulo: Λόγος ἀναγνωσκόμενος εἰς τὴν ἀκάθιστον. Διηγησὶς ὠφέλιμος ἐκ παλαιᾶς ἱστορίας συλλεγεῖσα, καὶ ἀναμνη-

σκειν δηλοῦσα τοῦ παραδόξου γενομένου θαύματος, ἠνίκα Πέρσαι καὶ βάρβαροι τὴν βασιλίδα ταύτην πόλιν περιεκύκλωσαν, οἱ καὶ ἀπώλοντο θεία· δίκης πειραθέντες. Ἡ δὲ πόλις ἀσινῆς συντηρηθεῖσα πρεσβείας τῆς θεοτόκου ἐτησίως ἐκ τότε βῆει εὐχαριστήριον, ἀκάθιστον τὴν ἡμέραν κατονομάζουσα. **Ὑμεῖς.**

[Ἀκάθιστος εἴρηται διότι ὀρθοστάδην πᾶς ὁ λαὸς τὴν νύκτα ἐκείνην ὕμνους θεομήτορι μέλπει, ait Callixtus in ejus diei Synaxario. Ipse hymnus est ἀκάθιστος, quod interstitium quietemque ad diluculum usque non reperit et semper cantandus perseveret. E Triodii Synaxario historiam deprompsit Greiserus, concinniore aliam e Regia bibliotheca nuperrime post historiam Monothelitarum laudatus Franciscus Combefis. *evulgavit et notas adjecit. GOLA.*]

Duplicem hunc errorem περὶ τοῦ μεγάλου κανόνος, περὶ τῆς ἀκαθίστου ipsemet Curopalata Calviniano echollastæ eximere poterat, si animum advertisset. Ait enim Curopalata a prima ex quatuor vigiliis imaginem sanctissimæ Deiparæ, quæ *Hodegetria* appellatur, in palatio manere ad magnum usque diem Dominicum Paschatis. *Huic imagini, inquit Curopalata, venienti obviam procedit imperator ad portam aulæ palatii. Secunda vero feria comitatur abeuntem ad excelsos usque gradus.* Si a prima vigilia, quæ est τοῦ μεγάλου κανόνος, manet imago illa in palatio usque ad secundam feriam Paschatis, fieri non potest ut ἡ τοῦ μεγάλου κανόνος ἀγρυπνία vel juncta vel proxima fuerit Pentecostæ: alioqui imago illa integro ferme anno in palatio mansisset, a Pentecoste videlicet usque ad secundam feriam Paschatis, cum tamen paucissimis hebdomadibus in eo relinqui solet, et propterea singulis annis non aliter ac donum quoddam divinitus missum in aula exciperetur, perque paucos dies in eadem tutelæ gratia commoraretur, nempe a quinta feria **325** quintæ hebdomadis quadragesimalis usque ad secundam feriam Paschatis, quo die referabatur πρός τὸν τῆς Θεοτόκου ναὸν τὸν τῶν Ὁδηγῶν κεκλημένον, ut loquitur Zonaras in imperio Michaelis I Theophili, cui adjuncta erat μονὴ seu monasterium τῶν Ὁδηγῶν, ut ex Nicephoro Gregora I. ii constat: hinc ipsa imago ἰδηγήτρια, quasi *dux viæ*, appellabatur. Nec adducebatur ex templo Blachernio, ut ipse scholiastes, sed ex templo et ex monasterio τῶν Ὁδηγῶν, quod a templo Blachernio distinctum erat.

Sed probat id ex gradibus excelsis, de quibus Curopalata, c. 12 et c. 13, *quasi illi fuerint in templo Blachernio.* At parum valet hæc probatio: nam quocumque iret imperator, semper ad excelsos gradus usque deducebatur a Barangis, ut inquit Curopalata, c. 15; oportet ergo hos excelsos gradus alibi fuisse quam in Blachernio templo, vel in via ad solum Blachernium templum, quia im-

perator non ibat semper ad templum Blachernium; et Curopalata diserte distinguit hos gradus a templo Blachernio, cum dicat imperatorem equitantiem semper deduci usque ad excelsos gradus, In festo autem Occursus (seu, ut nos vocamus, Purificationis D. Virginis) etiam usque ad templum Blachernarum: nam ad hoc templum hoc die rei divinæ gratia conferebat se Imperator. GRETS.

[Magna contentione dimicant Junius et Gretserus περί των Ὑψηλῶν, de gradibus excelsts CP, ubi nam reponendi? Ille in Blachernio templo, hic in palatio sitos contendit. Inter contententes arbiter neutri litem integram adjudico, a vero siquidem των Ὑψηλῶν sensu aberrat uterque. Ecquis enim in hac voce gradus intelligendos putet, ac non potius excelsum ac fastigio sublime ædificium? At ne velut cæcitas et ignarus iudex litem dirimam, aut potius andabatarum more cum utroque pugnem; dubio certus auctor lucem afferat Nicetas Isaacii Angeli, l. II: Δείκνυσσι τὸ παράθυρον (aliud exemplar legit τὴν θυρίδα) ἐν τοῖς βασιλείοις των Βλαχερνῶν, εἰς τὰ λεγόμενα Ὑψηλὰ, δι' ἧς ὄρατὰ ἦν τὰ ἱκπηλάτα πεδία τὰ ἔξωθεν των ἐπάλλεων ἐν τοῖς Φιλοπατίοις καθυπετιάζοντα. Observa τὰ Ὑψηλὰ alium Blachernii palatii ædificium, unde subiecta Philopatiensis planities detegatur, non gradus quantumvis excelsos indicare, nec in majori palatio, quo solet imperator morari, alios excelsiores gradus comminiscendos: eam ob rem, cum in exhibendis reddendisque honoris officiis longius semper in decessu deducatur vir honoratus quam in accessu eidem occurratur, par est ut si τῆς Ὁδηγητρίας imagini ἐν τῇ πύλῃ τοῦ παλατίου αὐτῆς primum occurrit imperator, longius multo deducat abeuntem, non ad fictos usque gradus excelsos, sed εἰς τὰ λεγόμενα Ὑψηλὰ ἐν τοῖς βασιλείοις των Βλαχερνῶν, et quod ait hic auctor, μέχρι καὶ των Ὑψηλῶν, longo viæ tractu, cujus accessionem iudicat particula καὶ, ad locum nempe Ὑψηλὰ vocatum, quem auctor ipse in Blachernio palatio vel ad illud juxta reponit, c. 15, p. 80, ubi ait imperatorem ad Blachernarum templum, cui vicinum erat ejusdem nominis palatium, a Barangis deduci μέχρι των Ὑψηλῶν, certe non ad excelsos gradus ejus e quo fuerat egressus palatii, sed ad destinatum alterius, ad quod tendebat, locum. GOAR.]

Adde quod ipse imperator imaginem Hodegetriæ secunda Paschatis feria ad propria revertentem prosequi solebat usque ad excelsos gradus, imo et extra, ut dicit Curopalata, c. 12, p. 72: nec tamen ad templum Blachernium tunc ibat imperator. Sed non est 326 opus pluribus. Ipsemet Junius se refellit, qui hæc p. 326: Τῆς Ὁδηγητρίας, id est ducis viæ, statua fuit extra palatium Cpoli, in templo et monasterio nobili, quod templum Zonaras vāδν των Ὁδηγῶν, in imperio Fl. Michaelis, Nicephorus Gregoras l. xi monasterium Hodegetrium appellavit. His autem diebus in palatium inferebatur. Hæc ille. At quid clarius quam templum

Hodegetrium non fuisse templum Blacherniense? Scribit Pachymeres lib. vii imaginem Deiparæ per dies complures lacrymasse. Quenam hæc imago? num Hodegetriæ? num Nicoræ? Et apud eundem Pachymerem l. xi imago τῆς Φωταγωγῶς, Virginis lucem afferentis, cujus sancto oleo delibutus Michael Andronici imperatoris filius ex desperatione morbo convaluit.

Tertia vigilia palatii est τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, Annuntiationis B. Virginis. Junius evangelicæ annuntiationis. Satis evangelicæ: sed quid aliud a pseudoangelico prædicante exspectes?

Quarta vigilia agebatur quinta feria majori hebdomadæ, ob Parasceves appetentis sollemnia. GRETS.

CAPUT VIII.

Observationes et explicationes in c. 13, de Parasceve et magno Sabbato.

De magno Sabbato nihil est in Græca inscriptione, cum tamen potissimum de officio magni Sabbati, hoc est vigiliæ Paschatis, in hoc capite agatur.

P. 72. De Parasceve tribus verbis res absolvitur. Vide quæ de hoc festo scripsimus tom. I De S. Cruce, l. 1, c. 68 et l. 1 De festis, c. 23 et 24. Homilias Græcorum in Parasceven invenies tom. II, De cruce. GRETS.

Ibid. [At ὦρα. De quibus consulendum TrioIium.

Ibid. Τῆν λειτουργίαν. Hora prima noctis dicendam. Triodidum: Ὁφείλει δὲ ἔχειν ἀκριβείαν ὁ ἐκκλησιάρχης ἴνα, ὅταν ποιῇ ἀπόλυσιν ἢ ἐκκλησίαν τῆς λειτουργίας, ὀπάρχη ὦρα δευτέρα τῆς λειτουργίας. Vespertinæ vero laudes, quibus ipsa conjungitur, decima diei hora incipiunt. GOAR.]

Ibid. Illa μετὰ τὴν τοῦ Ἀποστόλου ἀνάγνωσιν Junius vertit: post lectionem autem Apostoli, id est, ad eum usque locum: Surge, Deus, qui judicas terram. Vitiose prorsus, quasi illud surge Deus ad Apostoli lectionem pertineat, cum sit stichus, quem post lectionem Apostoli ex Epistola ad Romanos sumptum concinit Psaltes: *Exsurge, Deus, judicans terram, quia tu hereditabis in omnibus gentibus.* Subjicit lector: *Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos dijudicat, etc.* Succinit psaltes: *Exsurge, Deus, etc., et hoc sæpius, ut distincte habes in Triodio. Ergo vel post lectionem Apostoli vel post 327 subjunctos stichos, quorum principium est exsurge Deus, spargunt lectores et pueri honorarii lauros: legendum enim est πάντους vel πάντους, ἀποπάντους vel ἀποπάντους. Vide quæ scripsimus de magno Sabbato l. 1, De festis, c. 25. GRETS.*

Ibid. [Ἀδφραç. Arbitror in lætitiæ pro Dominica resurrectione argumentum, vel ad victoriæ, si bella premerent, felix omen imperatori promendum.

P. 73. Τράπεζα δὲ οὐδαμῶς. Eo quod in ipsa ecclesia sobria valde habeatur refectio. Triodidum, ubi de monachis hodie loquitur: Μετὰ δὲ τὴν ἀπό-

λοισιν οὐκ ἐξερχόμεθα τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ καθή-
μεθα ἐν τοῖς τόποις ἡμῶν, καὶ εἰσέρχεται ὁ καλλα-
ρίτης, καὶ ἐπιδίδωσι τοῖς ἀδελφοῖς ἀνάκλασμα τοῦ
ἄρτου, καὶ ἀνὰ ἑξ ἰσθῶδων ἢ φοινίκων, καὶ ἀπὸ ἐνὸς
κρυσθοβόλου οἶνον. **GOAR.**

CAPUT IX.

Observationes et explanationes in c. 14, de festo Pasche.

Ibid. De festo Pasche. Ita titulus habet, cum etiam hoc capite de ritu ferre quintæ: τῆς Διακαινησίμου deque festo Pentecostes et de festo Exaltationis S. crucis pertractetur. **GRETS.**

Ibid. [Ἐν τῇ τρίτῃ. Vulgo tamen et ubique circa matutinum crepusculum incipit hoc officium. Pentecostarium: Περὶ ὧραν ἡρθρου σημαίνει.

Ibid. [Δίδωσι λαμπάδα. Ut archipresbyter in palatio, ita ubique superior hoc munere fungitur. Typus Pentecostarii: Ὁ δὲ ἡγούμενος διανέμει τὰ κηρία τοῖς ἀδελφοῖς.

Ibid. [Ἐπηρέται ἀρχοντες. Lectores et canonicas intellige, de quibus c. 6 et c. 8, Ἐπηρέται, quia protopapæ subditi, ἀρχοντας, quia palatini.

Ibid. [Τῶν τῆς ἐκκλησίας θυρῶν κεκλεισμένων. Consentit Pentecostarii typus: sacerdotem enim candidis vestibus ornatum cum fratribus cereos ardentes gestantibus sinistro latere egressum in narthecæ jubet consistere, ac cerofertariis accensa lamina deferentibus viamque sternentibus celebren ingressum peragere. Ἐναπομεινάς δὲ, inquit, ἐντὸς τοῦ ναοῦ μένος; ὁ κανδηλάπτης ἄπει τὰ κηρία πάντα καὶ τὰς κανδήλας. Καὶ ποιήσας πυρεῖον ἐν τρίθῃσι τοῦτο μέσον τοῦ ναοῦ, καὶ ἔτερον ἔμπροσθεν τῶν ἁγίων θυρῶν. Καὶ βαλὼν θυμιαμα εἰς αὐτὰ, βαλὼν δὲ καὶ εἰς τὸν θυμιατὸν θυμιαμα πολὺ, ἀπαιωρεῖ τοῦτον ἐντὸς τοῦ βήματος.

Ibid. [Ἐἶτα ἐκφωνεῖ. Ibidem: Ὁ δὲ ἱερεὺς μετὰ τὸ θυμιάσαι ἐξωθεν τοῦ νάρθηκος τὰς ἁγίας εἰκόνας καὶ τοὺς ἀδελφούς πάντας ἵσταται ἔμπροσθεν τῶν βασιλικῶν πυλῶν κεκλεισμένων οὐσῶν, καὶ ποιεῖ σταυρὸν μετὰ τοῦ θυμιατοῦ, λέγων, Καὶ δόξα τῇ ἁγίᾳ, etc. **GOAR.**]

Ibid. Χριστὸς ἀνέστη. Integrum troparium est: Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, θανάτῳ θάνατον πατήσας καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι ζωὴν χάρισάμενος. **GRETS.**

326 P. 73. [Adeo frequens personat in ecclesiis hic modulus, ut germane paschalis, omnemque paschali spatia laudem Deo reddendam, ut Latinis Alleluia, includere videatur. Gretserus integrum profert. **GOAR.**]

Ibid. Integer stichus est: *Exsurgat Deus, et dissipentur inimici ejus, et fugiant qui oderunt eum, a facie ejus;* cujus similes duo alii stichi subjunguntur. **GRETS.**

P. 74. [Τὸς λοιπούς. Sunt hi duo alii: Ὁς ἐκλείπει καπνός, καὶ τὰ ἔξῃς, οὕτως ἀπολοῦνται καὶ τὰ ἔξῃς.

Ibid. [Τὰ εἰρηνικά. Conglobatæ pro variis rebus preces a diacono pronuntiantæ, quarum primæ pa-

cem exorantes eirenikῶν reliquis nomen imponunt.

Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ χορός: Κύρια ἐλέησον. Διάκονος: Ἐπερ τῆς ἔνωθεν εἰρήνης τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ χορός: Κύρια, ἐλέησον. Διάκονος: Ἐπερ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ χορός: Κύρια, ἐλέησον. Καὶ τὰ ἔξῃς. Vide Chrysostomi liturgiam. **GOAR.**]

Ibid. Integrum odarium est istud: *Resurrectionis dies. Exultemus populi: ex morte enim ad vitam et ex terra ad caelum Christus Deus nos transtulit, victoriae carmen concinentes.* Vide Ritualement librum qui Pentecostarium inscribitur. **GRETS.**

Ibid. [Ἀναστάσεως ἡμέρα. Reliquum suggerit Pentecostarium: Λαμπρυνθῶμεν λαοί. Πάσχα Κυρίου, Πάσχα: ἐκ γὰρ θανάτου πρὸς ζωὴν καὶ ἐκ γῆς πρὸς οὐρανὸν Χριστὸς ὁ θεὸς ἡμᾶς διεδίδασεν ἐπιπέτικιον ἄλονταις. **GOAR.**]

Ibid. Observa etiam Graecis quibusdam usitatum fuisse morem illum quarundam in Germania ecclesiarum, ut versibus illis Davidicis, *Auollite portas, principes, vestras, etc.*, aditum sibi patefieri cuperent. **GRETS.**

Ibid. [Ἀσπάσεται τὸ εὐαγγέλιον. Evangelio primum, mox autem dati imperatori osculi consuetudinem referunt in monasteriis καλόγηροι, de quibus Pentecostarium: Ψάλλομεν τὸ Χριστὸς ἀνέστη πολλάκις, ἄχρις ἂν ἀσπασῶνται οἱ ἀδελφοὶ ἀλλήλους. Ὁ δὲ ἀσπασμὸς γίνεται οὕτω. Λαμβάνει ὁ ἱερεὺς: τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον, καὶ ἵσταται πρὸ τῶν θυρῶν τοῦ ἁγίου βήματος. Ὁ δὲ καθηγούμενος: ἰλθὼν, καὶ ἀσπασόμενος τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον καὶ τὸν ἱερέα, λαμβάνει ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον, καὶ ἵσταται ἐκ δεξιῶν τοῦ ἱερέως. Ἐἶτα οἱ ἀδελφοὶ πάντες κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν ἀσπάζονται πρῶτον τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον, εἶτα τὸν ἱερέα καὶ τὸν καθηγούμενον, καὶ ἵστανται κάκεινοι ἐνθα τύχῃσι, καὶ ἀσπάζονται ἀλλήλους. **GOAR.**]

Ibid. Τοῦ θρόνου. Scire throni imperatorii mentio facta est: ejus diagraphen pete ex Corippi l. III, v. 191-219; qualis nimirum tempore Justinii Junioris fuerit.

Ibid. En morem osculandi pedem imperatoris. Hic heterodoxus non movetur stomachus: at quam primum vel legunt vel audiunt pedem summi pontificis osculo coli, tum toti bilis sunt et nil nisi bilem biliosissimi homines vomunt. Et tamen patienter admodum osculantur togam Turcici imperatoris, quod et a Gerlachio praedicante Lutheranus factum est; et ne hoc nesciremus, Crusius l. VII Turco-Graec. litteris prodidit. Nec gravarentur isti ad pedis sultanici **329** osculum se abjicere, si id consuetudo permitteret. Legatus quoque confederatorum Orinum Belgii, anno salutis 1612 Cpolim ad portam Ottomanicam missus et admissus, vestimentum imperatoris Turcici prompte et alacriter deosculatus est, et quidem flexis genibus ut videre licet in Ecclesiasticopolitica Chronol. inserta tom. VIII ejus operis, quod Chronicon Chronicorum inscribitur. Si tale reverentiae genus pontifici Romano iste exhibuisset,

inexpiabili sciere sese obstrictum credidisset. Quid A quod Batavi Calviniani pedibus suis oscula ferri haud ægre passi sunt? Nam in navigatione Australi *Jacobi le Maire*, Leidæ in Hollandia typis excusa anno Redemptoris 1619, hæc prodita sunt de Indis quibusdam: *Qui intrabant navem nostram ex ipsis, in genua procidentes pedibus nostris oscula figebant. Paulo post: Ut primum navem conscenderat (Indorum rex), procidens in genua ac procumbens in faciem preces suas effudit. Ductus ad inferiora navis, iterum procumbens adoravit, etc. Comites ipsius pedes nostros exosculabantur, acceptosque eos manibus suis capiti imponebant ad demissionem subjectionemque demonstrandam.* Et quinam isti, quibus lubentibus tantus hic honos delatus? Prædones et piratæ ex Calvinii officina, qui fortassis hostias quoque, si Indi eas obtulissent, haud repudiassent, ut factum a Paulo et Barnaba Act. xiv, cum Lystrenses eis sacrificium ceu Jovi et Mercurio apparerent. Quibus clamoribus terram et æthera non compleverant, si aut in libris legerent aut relatione aliorum acciperent pontificem Romanum non tantum permittere ut quis pedes ejus osculetur, sed et tolerare ut quis pedes capiti argumentum subjectionis imponat?

Lib. i Histor. Cantacuzeni, c. 16, osculatur junior Andronicus senioris Andronici, avi sui, pedem; ubi additur: *More Romanis imperatoribus receptum erat, cum quispiam consanguineorum aut aliqui gratia apud eos florentium secundum adorationem pedem imperatoris osculo contigisset, ut imperator vicissim ejus faciem deoscularetur. Cum itaque tum nepos avi pedem osculatus fuisset, ille, ne inexpiabili odio flagrare crederetur si nec iis nepotem et imperatorem dignaretur quæ privatis tribuerentur, faciem ejus contra et ipse osculo libavit.* Idem Andronicus junior iterum avi pedem publice osculatus est i, 34; quod c. 50 tanquam expressum subjectionis indicium reperitur. ii, 5, Persæ Andronicum juniorem imperatorem antequam appropinquaret, capitibus humi submitis adorabant. Sed princeps Persarum ad eum pedibus accedens et adorabat et pedem illius osculabatur. iii, 38, Protostrator cum suis pedem Joannis Cantacuzeni imperatoris osculatur. Idem sit ab aliis, c. 40. Idem ab alio, c. 42, et a Persis, iv, 40; i, 43. Triballi ejusdem Cantacuzeni genu osculantur. Exempla osculati oculis et faciei habes apud Cantacuz. i, 16, dexteræ c. 34 et c. 41. GRETS.

Ibid. [De imperatore minore majorem salutante et ejus pedem exosculante et ab eodem oris osculum reportante Gretserus hic egregie. At si alter alteri eques occurrat, quid tum? Cantacuzenus, i, 33: *Ἐθοῦ ἐπεκράτησεν ἀρχαῖον παρὰ τοῖς Ῥωμαίων βασιλεῦσιν, ὅταν μέλλωσιν 330 ἀλλήλους συντυγχάνειν, τοὺς μὲν ἱερομένους ἑκατέρους τῶν ἱκίων καταβάνας ἑπιοῦσαι περὶ αὐτοῦ, αὐτοῦ δὲ συμμιξαντα; ἐπίπλους, τὸν μὲν νεώτερον κύψαντα τοῦ πρεσβυτέρου βασιλέως περιπτύσσασθαι τὴν χεῖρα, τὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πρότερον περιελόμενον πῖλον, ἀνακύψαντα δὲ ἑκατέρωθεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτὸν τὸν*

πατέρα ἀντιφιλεῖν. Solam manum senioris junior osculabatur quondam: Basilius enim Macedo Michaeli ad lectum deducto τὴν χεῖρα φιλήσας ἐξήλαθεν.

P. 75. [*Οὐτε μὴν εἰς τὸν ἀσπασμόν.* Ad Franco Venetosque urbe CP. ejiciendos Michaeli Palæologo copias auxiliares promiserant Genuenses: hinc communia pacis concordiæque sædera. Veneti vero, ut qui cum Francis imperaverant, sædam cum Græcis concordiam et opprobrium subjectionemque redolens lædus inire detrectaverunt. Vide Gregoram superius relatum, nec non Petrum Justinianum Venetorum et Genuensium vario Marte inter se decertantium bella historiz Venetæ l. v describentem, ac tandem ipsum Michaeli victoriis elatum, haud tamen insolescentem, Venetos, a quibus sibi cavendum rebatur, de pace firmanda exorantem.

Ibid. [*Καποῦτζια.* Pilei genus ante pauca sæcula in Europa usitatissimum. Latini *capitium*, Galli *chaperon*, Itali *capuzzo* dicebant. De quo consulendus Stephanus Paschasius disquisitionum Francicarum, viii, 18, et 45. *Capitium* vocat Paulus Æmilius in Joanne primo. GDAK.]

Ibid. *Τρεῦαρ.* Latino-Barbare *treuga*. Dicitur etiam *τρέβια*.

Ibid. *Μπατουλος.* Ita legendum. Inepte Junius *λυπάτος*. Falso citat Gregoram, l. iv, quasi apud illum legatur *lypailus*, cum Græcus textus distincte habeat *μπατουλος*, et interpres *bainlus*, recte utique. Frustra est Meursius qui corrigit *λαπατουλος*, unica littera transposita, quasi sit purus putus idiotismus Italicus. Sed cum Codinus hætenus Italarum articulis non sit usus, credibile est eum neque hic usum fuisse; cumque a β vel π incipientibus recentiores Græci litteram μ præponere soleant, ut ipsemet Meursius in Glossario pluribus exemplis ostendit, rationi plane consonum est credere Codinum hic scripsisse *μπατουλος*, more aliorum ex recentiore Græcia scriptoram.

P. 76. *Ad Franco.* Franci in recentiorum Græcorum scriptis non solum Galli intelligendi sunt, inquit Junius, sed Itali quoque et Siculi, eo quod olim Siciliæ regnum et pars Italiæ a Francis tenebatur. GRETS.

Ibid. [*Ἡρέμα ψαλλομένης.* Ne cantus regiam adorationem inturbet, vel hæc ecclesiæ officio videatur conjuncta.

Ibid. [*Οὐδὲς τε καὶ πάντες οἱ ἀρχοῦτες.* Celebrari Palmarum festo solet patriarcha cruces et cereos in populum distribuere, quasi *δεξιόμενοι*: τοὺς τὸ παγκράτιον τῆς νηστείας νικήσαντας τιμῶν καὶ ἀγίων σταυρῶν ἀγίασμασι καὶ κηρίων φωτοβόλων χαρίσμασι. Οὐδὲ γὰρ θέλει οικουμαχέιν τοὺς πιστοὺς κατ' ἑκείνους τοὺς νηπιέφρονας, ἀλλ' ὡς ἦδη τῆς δικαιοσύνης τὸν ἥλιον βλέποντας τὴν νέαν Σιών διὰ πῶλου φωτίζοντα. Feria tertia sequenti, quæ τῶν κατηχῆσεων, catechumenis instruendis dicatur, minuta thura concurrenti populo dat in manus

etica auroræ tempus, ἡμερῶν οὖν διὰ τούτων αὐ-
τοῖς, καὶ ὑποτιθέμενος μὴ παρηγορικῶς ἀλλ' ἀγο-
νιστικῶς τῶν ἡμερῶν τριῶν ἡμερῶν τὸ στάδιον ἀνα-
δέξασθαι. Γρηγορήσωμεν τὸν αὐτὸν καὶ ἐφεξῆς, καὶ τοῖς
ἀγροποῦσιν **331** Ἰουδαίους συναγροπνήσαιμεν, etc.
Feria quarta iterum incensa cereosque spargit, ἵνα ὁ
λαὸς τὰς χεῖρας πάλιν ἐπὶ τὸ τῆς νηστείας οὐριο-
δρομῆσιν πέλαγος, καὶ τὴν νύκτα τῶν ἀγίων παθῶν
τοῦ Χριστοῦ λαμπάσι καταπυρσεύσῃ. Sancto die
Pasche persolutis matutinis precibus populum om-
nem ad sanctum osculum supra descriptum exci-
pit, ac simul minuta ara, τρικέφαλα ob trium im-
peratorum simul regnantium effigiem iis impressam
vocata, dividit: Κατὰ πατέρα φιλόστοργον νῦν πρῶ-
τος ἰδόντα παῖδας ἀμύμονα, ἀπὸ μακρᾶς καὶ
κινδυνώδους ἀποδημίας ἀβλαβῶς ἐνδημησαντας, ἐν
φιλήματι ἀγίῳ περιχαρῶς κατασπάσεται, καὶ ἀνοί-
ξα; τοὺς θησαυροὺς τῆς εὐλογίας αὐτοῦ δεξιούται
αὐτοὺς νομίσμασιν ὄλιγος μὲν κατὰ τὸ φαινόμενον,
πολλοῖς δὲ κατὰ τὸ νοούμενον. Hæc ex Balsamone
Meditatio de incensis quæ a patriarcha dari so-
lent, etc. Juris GR. l. vii. Quibus, si conjectura
placeat, lubens addiderim aulicos proceres ad re-
giam παράστασιν officiaque ecclesiastica iis diebus
et iisdem horis ad palatium convenientes, nec dato
thure vel osculo a patriarcha exceptos, eo jam ac-
censo vespertinis in precibus honorari, ne vel pretii
vel benedictionis sperata parte videantur excidisse.
GOAR.]

Ibid. Recentiores Græci adulatoriæ artis non im-
periti suo Imperatori ferme omnia etiam episcopa-
lia et sacerdotalia munia tribuerunt, inter cætera
ingressum ad altare et jus sacram mensam thure va-
porandi, condito etiam canone a Trullano synedrio,
et est canon 69: *Nulli omnium liceat, qui quidem
sit in laicorum numero, intra sacrum altare ingredi,
ab eo tamen nequaquam prohibita potestate et aucto-
ritate imperatoris, quando quidem voluerit Creatori
dona offerre ex antiquissima traditione. Ubi Balsa-
mon: De imperatoribus dixerunt quidam verba ca-
nonis insistentes, quod tunc non prohibebuntur intra
templi adyta ingredi quando sunt Deo munera obla-
turi, non autem si solius adorationis gratia ipsum
ingredi voluerint. Sed mihi non ita videtur. Orthodo-
xi enim imperatores, qui per S. Trinitatis invoc-
ationem patriarchas provehant et sunt Christi Domini,
sine alio impedimento, quando voluerint, ad sa-
cerum altare accedunt et suffunt et cum cera char-
acterem imprimunt, sicut et antistites. Sed etiam po-
pulum ad eum instituendum docent; quod solis illius
regionis antistitibus concessum est. Palpium ergo
egregie obtrudit Balsamon imperatori; et habebat
facti sui causas, quia ambiebat patriarchatum Co-
nstantinum, cujus obtinendi non apparebat melior ra-
tio quam ut per assentationes sese in summa gra-
tia apud imperatorem poneret. Sed vulpes, tamet-
si vafra, ab aliis æque vafriis vulpibus delusa est.
Cujus ob desitas annuas rogas et pecuniarias largi-
tiones audi, quæso, lamentationem ex epistola de*

Incensis, l. vii Juris GR: *Celsissimam sacrorum
imperatorum circumspeditionem et patriarcharum am-
plitudinem inter alia reddebant olim augustiorem
etiam annuæ rogæ ac bajorum largitiones. Quippe
sedebant annis singulis cujusque temporis patriarchæ
ac imperatores, et per hæc subditos ad benevolentiam
invitabant. Norit hoc patrum conscriptorum amplis-
simus ordo, ac fortassis etiam nonnulli qui hac
ætate nostra vivunt. Non enim ante tempora Euclidis
prodiit sunt gerris, nec somniantium vetularum [a-
bellæ sunt, sed usque ad imperium domini Constan-
tini Ducæ duravit augustus ille mos tam in ipsius
Dei quam imperatorum regia; et omnino bonum hoc
ad nos quoque propagatum **332** fuit, a majoribus
ad nepotes, a generatione ad generationem transiens.*
B *Sin, quod equidem non arbitror, hoc etiam oblivio-
nis gurges absorbit, et gratiosa isthæc aqua Casta-
liæ providentiam superioris memoriæ principum non
prædicat, saltem membranæ librorum historicorum
et ordinationum aulicarum monumenta Stentoris in
morem hæc proclamabunt. Tu quoque, qui cujusvis
eruditi scripti acutissimus es interpres, etiam in hac
non levis momenti quæstione compluribus eris supe-
rior, ac me senem dicendo juvabis. Quin etiam impera-
toris domini Constantini Monomachi edicta sacratis-
sima, quibus ordinata sunt officia præfecti judiciorum
et nomophylacis, et quæ statuunt eos debere singulos in
annos, præter alia, consequi ratione rogæ quentilibet
auri talem ac talem quantitatem una cum consuetis ba-
jis, non in cælo sunt nec trans mare, uti dicere quis de-
beat, quisnam hæc afferet mihi? Sed sunt in manu tua et
in corde tuo et in ore tuo. Atque omnino rei veritatem ex
his mentis acumine colliges. Cum autem imperatores
et patriarchæ magnificentiam, ceu dictum est. suam
demonstrent per baja et rogas, sane par erat ut pa-
triarchæ, qui priscam hactenus consuetudinem con-
servant et aureos clericis nummos admittuntur, etiam
ipsis baja darent, quemadmodum indicatum est.*
GRETS.

Ibid. [Sugillantur hic a quibusdam recentiores
Græci tanquam adulatoriæ artis non imperiti, qui
Imperatori ferme omnia etiam episcopalia et sacer-
dotalia munia tribuerunt, inter cætera ingressum
ad altare et jus sacram mensam thure vaporandi,
D adderent etiam et conciones ad populum habendi.
Itane vero Theodosio principi alii ex Occidente vel
Oriente pontifices adulabantur, qui ante severiorem
Ambrosii correptionem ipsi præcessoribusque ad
sanctum tribunal ingressum permiserant? itane
Valentem religionis hostem palpavit Basilium, ubi
lubens eum ἐν τῷ τοῦ πετάματος, ait Nazianzenus,
exceptit? Nugantur certe qui recentioribus Græcis
appinguunt quod concilium Trullanum Can. 69 κατὰ
τινα ἀρχαιοτάτην παράδοσιν testatur usitatum, ut cum
voluerit Creatori munus offerre intra sacrum altare ig-
grediatur. Chosroes Persarum rex infidelis licet,
tamen Sergii martyris beneficiò se suscepisse ar-
bitratus crucem auream in templi ejus altari dedica-
vit. Qui ejus jussu deferebat, ait Simocatta, l. v,

stabilem et fixum locum habet inter dies mensis, ὡς τὸ τέμενος ὃ ἀποσταλεῖς ἀφικνεῖται, τὰ τε δῶρα τὰ τοῦ βασιλέως ἅμα τοῖς γράμμασι ἐν τῇ ἐρηφῇ περιέθετο τραπέζῃ. Num potius mendacii convincendus erat Balsamon in eundem canonem nobis proponens: Περὶ δὲ γε τῶν λατίνων μανθάνω ὅτι οὐ μόνον λαῖκοι ἄνδρες ἀλλὰ καὶ γυναῖκες εἰς τὸ ἅγιον βῆμα εἰσέρχονται, καὶ κάθονται ἱσταμένων πολλὰς καὶ τῶν ἱερουργούντων. Thus quidem laici Latini non vaporant in altari: at cum lectorum choro datis etiam lectorum insignibus, de quibus c. 17, Græci suam imperatorem aggregaverint, nullo irreligionis crimine accusandi, si, quod egit Salomon Paralip. 6, ut converteret faciem et benediceret universæ multitudini Israel, Christianus princeps Christiano populo bene precari audeat. Non arroganter itaque vel temere pontificum usurpata potestate *cera characterem imprimit* imperator Græcus (quis enim, qui Græcarum litterarum sit clementis imbutus, *τριχηρῶ σφραγίζειν* ita interpretatur?) sed *trifurco* sive *tricipiti cereo*, Trinitatis, a qua benedictionis scaturio rivus, symbolo, ex dilectionis affectu, ecclesiasticæ dignitatis consortio, et si velis, potestatis concessione, benedictionem, quam parentes filiis, impertiantur populo. Cæterum licet vulgatus Balsamonis textus non exhibeat unde, quod insuper obijcitur, desumatür, *quin etiam imperatores populum ad 333 eum instituentium docent, quod solis illius regionis antistitibus concessum est*, communis tamen Ecclesiæ sensus illis ab hoc charitatis officio, quod etiam pueris per ecclesias in laudem sanctorum declamantibus conceditur, nullo interdictum.

P. 77. [*Thesaurum* βεστιαρίου voce nonnunquam intelligendum præsens locus ostendit, nec non c. 7 hujus operis.

Ibid. [*Κατὰ δαυειδ.* Romanus Argyrus octoginta libras auri, ait Cedrenus, ex ærario imperatorio quotannis pendi jussit. Aliæ viginti forsane deinceps additæ.

Ibid. *Ἀλτρας.* Auri libram Budæus de asse, i. v, non minus aureis solatis centum æstimat, Lexicon juridicum septuaginta duobus, Paulus Diaconus decem: ubi namque Theophanes ἑκατὸν νομισματα, ipse decem libras numerat. Blastares octo pretium ejus censet c. 7, τοῦ Τ στοιχείου: 'H παρ' ἡμῶν νομιζομένη ἄλτρα νομισματα ἔχει ὀκτώ. GOAR.]

P. 77. Hebdomas διακαινήσιμος est tota hebdomas paschalis; quæ festum Paschæ proxime sequitur et qua Resurrectio Domini solemnī cæremonia celebratur. Id ostendo primum testimonio Maximi Margunii episcopi Græci, qui consultus quidnam hoc vocabulo significetur, respondit his verbis: Σηραίνεται παρ' ἡμῶν διὰ τούτου τοῦ ὀνόματος διη ἡ πρώτη ἑβδομά: τῆς ἀναστασίμου τοῦ Σωτήρος ἡμῶν ἑσπερῆς. Vide Catalog. bibliothecæ August. ab Hæschelio editum. Secundo idem probo ex Typico S. Sabæ, ubi capiti 46 hujusmodi titulus præfigitur: Εἰδήσις τοῦ τύπου τῆς ἀγίας καὶ μεγά-

λης Κυριακῆς: τοῦ Πάσχα καὶ τῆς ἑβδομάδος τῆς Διακαινήσιμου. Et in ipso capite singulas dies seu serias paschalis illius hebdomadis enumerans. secundam seriam vocat τὴν δευτέραν τῆς Διακαινήσιμου, tertiam τὴν τρίτην τῆς Διακαινήσιμου, et ita deinceps usque ad Sabbatum τῆς Διακαινήσιμου. Idem ex aliis Græcorum libris ritualibus liquet. Pollux in Chronico suo: Τρίτον νόμον ἔγραψεν. ἀπράκτους εἶναι τὰς δύο τῆς πασχαλλίας ἑβδομάδας: μίαν μὲν πρό, μίαν δὲ μετὰ. Illa autem μία μετὰ est hebdomas τῆς Διακαινήσιμου.

Male ergo Calvinianus scholiastes Junius in notis interpretatur ἑβδομάδα διακαινήσιμου *hebdomadem rogationum*. Male etiam rationem nominis reddens ait eam dici *διακαινήσιμον, exinanitioni dicentam, quia per illud tempus exinaniant sua corpora et macerant, oraturi Deum pro commoditate anni*. Primum non scribendum διακαινήσιμος sed διακαινήσιμος, ut habent exemplaria Alexandri, rituales libri Græcorum et codex bibliothecæ Augustanæ ms., quo continentur evangelia diebus sacris prælegi solita, quorum initium τῆ τρίτῃ τῆς Διακαινήσιμου. Quocirca hebdomas τῆς Διακαινήσιμου dicitur quasi *septimana renovationis*, τοῦ διακαινήσιμου, cum Christo resurgente omnia renovata et instaurata fuerint. Secundo tantum abest ut hæc hebdomas ab exinanitione jejunianteque inedita nomen invenerit, ut tota illa hebdomade jejunium solvere moris fuerit. Testis Balsamon in can. 69 apost. Qui cum percensuisset dies quibus jejunandum est, excipit quartos dies et parascevas seu serias sextas, quæ sunt ἀπὸ τῆς ἀποκριῶς seu ἀπόκριου, ante carnisprivium, 334 et quæ sunt πρό τῆς τυροφάγου, et hebdomadem τῆς Διακαινήσιμου. *In iis enim solvimus*, inquit Balsamon, *quia jejunant Armenii propter Ninivitas. In eo qui est ante carnisprivium, et in eo qui est ante τυροφάγου, hæretici Tetradiæ magnum jejunium observant, hebdomas autem τῆς Διακαινήσιμου tanquam ipse magnus dominicus (Paschæ) dies reputatur*. Idem docet Anastasius episcopus Cæsariæ Palaestinae tract. de *Artziburlo*, ubi inter hebdomadas a jejunio plane exceptas ponit τὴν ἑβδομάδα τῆς Διακαινήσιμου. Eandem hebdomadem inter exceptas numerat Nicolaus patriarcha Cyprianus in versibus ad Anastasium montis Sinai antistitem.

Rogationes triduanæ ante ascensionem Domini Græcis ignotæ sunt; nec ulla habent stata jejunia inter Pascha et Pentecosten. Νηστεια γὰρ οὐ γέγραπται, οὐδὲ γονυκλιση, inquit Nicolaus patriarcha de tempore inter Pascha et Pentecosten. Vide Typicum Sabæ, c. 51. Consentit cum his nostris Glossarium Græco-Barbarum, nisi quod scribi jubet διακαινήσιμος. Sed Rituales libri scripturam nostram plerumque præferunt.

Dominica hanc hebdomadem subsequens, quæ nobis est Dominica in albis, Græcis est καὶνὴ ἡ νέα Κυριακή, *nova Dominica*, in qua exstat oratio S. Gregorii Nazianzeni, et est oratio 18; εἰς ἵεροσολύμων.

tio sit in canone 66 Trullano. Vocatur etiam Κυριακή τοῦ ἀντιπάσχα, quasi *Dominica Paschæ opposita* seu *respondens*, et Κυριακή τοῦ Θωμᾶ seu ψηλάφης τοῦ ἀγίου ἐνδόξου ἀποστόλου Θωμᾶ, quod eo die legatur Evangelium de Thoma apostolo, manum suam in fixuram clavorum, Christi mandato, immitte-
tente. **GRÆTS.**

Ibid. [Τῆς Ἐκκλησίας ἀρχόντων. Hi sunt præcipui Magnæ Ecclesiæ officiales ac in dignitate constituti, quos etiam vulgo τοῦ πατριάρχου εὐκλογητον *patriarchæ senatum* dicunt.

Ibid. [Εὐλογεῖ. Orationem a patriarcha pronuntuari solitam reperies in Euchologicis nostris: Ὁσάκις ἔλθῃ ὁ πατριάρχης εἰς τὸν βασιλεῖα, ἐξαιρέτως ἔσῃ τῆ Πέμπτη τῆς Διακαινησίμου.

Ibid. [Εὐχὴν ἐκτελεῖ. Oratio secundo a patriarcha fundenda eodem Euchologii loco reperitur ad calcem operis. **GOAR.**]

Ibid. De festo Pentecostes vide quæ scripsimus l. 1 De festis c. 28. Olim in festo Pentecostes processio instituebatur ad templum S. Mocii martyris, cui ipse etiam imperator intererat. Sed postea abrogata est ob causam quam memorant Græci historici, et in his Glycas de Leone philosopho imperatore. Quare non mirum si Codinus die Pentecostes ejus nullam mentionem facit, quandoquidem jam pridem abrogata fuerat.

[Proelusioni seu processionem imperatoris die Pentecostes ad S. Sophiam admodum festivæ, quin et ridicule describit Luitprandus in sua ad Nicephorum Phocam legatione. Sed Luitprandus fortassis sinistro suo affectui in Græcos, a quibus in hac secunda sua legatione non bene habitus fuerat, nimium iudulsi. Longo aliter Codinus cum in hoc libro, tum in Originibus Æpistolans, **335** ubi ista: Ἐν ταῖς ἑορταῖς καὶ τοῖς ἐπισημοῖς καὶ παρόντων πρέσβων ἐνεδύοντο χλαμύδας ποικίλας, ἀπὸ χρυσοῦ καὶ πορφύρας, ἢ ἕλλως πως πολυτελεῖς, ἐν δὲ ταῖς κοιναῖς συνόδοις ξηραμπέλινας τῆ χρώματι, ἃς ἐκάλουν Ἀραβαστικὰς ἀπὸ τοῦ χρώματος (τὸ γὰρ μέλαν ἄτρον καλοῦσιν), ἣ ὅτι μετὰ τραβείων ταύταις εἰσθασι χρῆσθαι τραβείαι δὲ λέγονται αἱ πολυτελεῖς χλαμύδες.

Ibid. [Ἐν τῇ τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἑορτῇ. Luctus et contritionis potius quam alacritatis spiritualis argumentum est apud Græcos festum Pentecostes, maxime post meridiem, qua secundo, ut aiunt, vespertinæ decantantur preces. Tunc frequentes audiri gemitus, et ex peccatorum recordatione non adeo pectus pugnis quam cælum tundi suspiriis consuevit, ut si quid luxus in mores invexit paschalis solemnitas vel ejus decursu dissolutionis nonnihil secum attulit hominum in vitia prona libertas, totum id corrigat dolor spiritus sponte assumptus, et contractas sortes pœnitentiæ abstergant lamenta. Eo sine sanctum de cœlis spiritum cum lacrymis advocant, ex profundiore humilitate preces ingemunt, ac genuum inflexionibus, quibus jam desu- tus erat populus sibi

subjectus, eum iterato velut lugubri Quadragesimæ tempore affligere parat ecclesia. Commune igitur cum aliis templum imperator ipse frequentat, ut pœnitentiæ cum alijs consors communes etiam alijs precum fructus referre mereatur.

P. 78. [Γίνεται μὲν τρώπεζα. Nondum enim advenit luctus hora, nec dominica festivitas jejunii molestiæ potest admisceri.

Ibid. [Ἐν δὲ τῇ τοῦ δεσπερινοῦ ἑορτῇ. Qua signat-
ur ταχύτερον διὰ τὴν τῆς γονυκλισίας ἀκολουθίαν, Fit signum solito citius propter (*morosum*) *geniculationis officium.*

Ibid. [Τὰς τοῦ μεγάλου Βασιλεῖον. Habes illas orationes earumque legendarum ritum, nec non et totius hujus officii expositionem ex ipso Basilio et Matthæo Blastare in Euchologicis nostris; reliquum officium in Pentecostario reperies. **GOAR.**]

Ibid. Diaconicum non est *conclave diaconorum*, in quo illi congregati tractarint negotia muneris sui, sed est locus ubi ministri sacras vestes ad divina officia peragenda induunt, Germanice *die Sacristey, sacrarium.* **GRÆTS.**

Ibid. [A pompa luxuque cum abhorreat præsentis officii Pentecostes humilitas, *elevationa subsellia*, πρόθυρον, thronum, sedem honoratam respuit imperator, et ad dextrum altaris latus, quo diaconικόν, *diaconis data est sedes*, humili corporis gestu in altari a sacerdote pronuntiatas Basilii vespertinas preces audit. De diaconico plura te doceat eruditus Allatus de reventiorum Græcorum templis opusculo: in Euchologio quoque nonnihil de eo delibavimus. **GOAR.**]

Ibid. De festo Exaltationis s. crucis etiam ex more Græcorum suse scripsi tam. l De S. Cruce l. 1, c. 65 et 66, et l. 1 De festis c. 33. Vide etiam Admannum Scotum, l. 1 De situ Terræ Sanctæ; ubi de nudinis hoc festo Hierosolymis celebrari solitis mira leges. **GRÆTS.**

Ibid. [Ἀναβάθρα. Elevationis in altum crucis ad ejus exaltationem etiam corporeo gestu oculis demonstrandam præparatur in medio triclinio *tabulatum ἀναβάθρα*, de qua redibit sermo.

Ibid. [Τὴν τοῦ σταυροῦ κοινὴν ἑορτήν. Quorita peragatur, præcipit Menæum 14 Septembris: Ἀλλήλοισι ὁ ἱερεὺς πᾶσαν τὴν ἱερατικὴν **336** στολήν, καὶ εἰσέρχεται μετὰ θυμιατοῦ ἐν τῇ ἀγίᾳ τρώπεζῃ, καὶ θυμίων τὸν τιμὸν σταυρὸν σταυροειδῶς αἴρει αὐτὸν μετὰ δίσκου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, καὶ προπερευομένον δύο λαμπάδων φέρει αὐτὸν μέχρι τῶν βασιλικῶν πυλῶν τοῦ ναοῦ, κάκειος ἵσταται. Καὶ πληρουμένης τῆς θεολογίας καὶ τοῦ τρισαγίου λέγει ὁ ἱερεὺς μεγαλοφώνως: « Σοφία, ὀρθοί. » Καὶ ἀρχόμεθα τοῦ τροπαρίου, « Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου, καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, νίκης τοῖς βασιλεῦσι κατὰ βαρβάρων δωρούμενος, καὶ τὸ σὸν φυλάττων εἰς τὸ σταυροῦ σου πολιτεύμα. » Καὶ οὕτως εἰσβαίνει μετὰ τοῦ τιμίου σταυροῦ. Καὶ δευτὸς ἡ τραπεζῆ τοῦ τετραποδίου τίθεται ὁ τιμῖος σταυ-

ρὸς ἐπάω, καὶ θυμῶν σταυροειδῶν; ὁ ἱερεὺς. Εἴθ' ἂν ποιεῖται μὲν παραδηλῶν τῶν βρωμάτων, οὐχὶ δὲ οὕτως βαλῶν μετανοίας (reverentias, inclinationes) τρεῖς, καὶ ὅποια ἐστὶν ἡμέρα, καὶ λαβῶν ἐπὶ χεῖρας τὸν τίμιον σταυρὸν γυμνῶν μετὰ βασιλικῶν κλάδων, ἵσταται ἔμπροσθεν τοῦ τετραποδίου, βλέπων κατὰ ἀνατολάς. Καὶ λέγει εἰς ἐπήκοον πάντων· « Ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ Θεὸς, κατὰ τὸ μέγα, ἑλεός σου. Δεόμεθα σου, ἐπάκουσον ἡμῶν καὶ ἐλέησον. » Καὶ ἀρχόμεθα τῆς πρώτης ἑκατοντάδος, τοῦ Κύριε ἐλέησον. Σφραγίζοντο δὲ τοῦ ἱερέως ἐν ταῖς ἐνάρξαι μετὰ τοῦ τιμίου σταυροῦ τρεῖς. Εἶτα κλίνει τὴν κεφαλὴν, ὅσον σπιθαμὴν ἀπέχειν τῆς γῆς, καὶ κατὰ μικρὸν ἀνίσταται μέχρι συμπληρώσεως τῆς ἑκατοντάδος. Ἦνίκα δὲ φθάσῃ εἰς τὸ ἐνενηκοστὸν ἑβδόμον Κύριε ἐλέησον, ὑψοῖ τὴν φωνὴν ὁ ἐκκλησιάρχης, καὶ αἰσθόμενος ὁ ἱερεὺς τέλος λαμβάνει τὴν ἑκατοντάδα σφραγίζει πάλιν τρεῖς. Εἶτα στραφεὶς πρὸς τὸ ὑψίον μέρος λέγει· « Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοφυλάκτων βασιλέων ἡμῶν, κράτους, νίκης, διαμονῆς εἰρήνης, υἰείας, σωτηρίας αὐτῶν, καὶ τοῦ Κυρίου τὸν Θεὸν ἡμῶν ἐπιπλέον συνεργῆσαι, καὶ κατενοῶσαι αὐτοὺς ἐν πᾶσι, καὶ ὑποτάξει ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῶν πάντα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον. » Καὶ ἀρχόμεθα τῆς δευτέρας ἑκατοντάδος, καὶ ποιεῖ ὁ ἱερεὺς τὴν δευτέραν ὑψωσιν, ὡς προεγράπται. Εἴθ' οὕτω στραφεὶς ἐπὶ δυσμὰς λέγει· « Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ ἀφέσεως τῶν ἀμαρτιῶν τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ, τοῦ πατρὸς ἡμῶν, τοῦ δεινός, ἤγουν τοῦ προσετώτος, καὶ πάσης τῆς ἐν Χριστῷ ἡμῶν ἀδελφότητος. » Καὶ ἀρχόμεθα τῆς τρίτης ἑκατοντάδος. Πληρουμένης δὲ αὐτῆς στρέφεται ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸ βόρειον μέρος, καὶ λέγει· « Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ πάσης ψυχῆς Χριστιανῶν, υἰείας καὶ σωτηρίας καὶ ἀφέσεως τῶν ἀμαρτιῶν αὐτῶν. » Καὶ γίνεται ἡ τετάρτη ὑψωσις. Καὶ αὐθις στρέφεται κατὰ ἀνατολάς, καὶ λέγει· « Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ πάντων τῶν διακονούντων καὶ διακονησάντων ἐν τῇ ἀγίᾳ μονῇ ταύτῃ υἰείας, σωτηρίας καὶ ἀφέσεως τῶν ἀμαρτιῶν αὐτῶν, εἰπωμεν. » Καὶ ἀρχόμεθα πέμπτης ἑκατοντάδος. Μετὰ δὲ τὴν πέμπτην ὑψωσιν ψάλλομεν τὸ κοντάκιον· « Ὁ ὑψωθείς ἐν τῷ σταυρῷ. » Εἴθ' οὕτω· Ἐν σταυρῷ σου προσκυνούμεν. Δέσποτα, ἡ τρεῖς. Ψάλλοντων δὲ τῶν ἀδελφῶν ἀποτίθησιν ὁ ἱερεὺς τὸν τίμιον ξύλον ἐν τῷ τετραπόδιῳ, καὶ ἀρχονται προσκυνεῖν ὅ τε ἱερεὺς καὶ ὁ προσετώτος, βάλλοντες μετανοίας τρεῖς, κατενώπιον τοῦ τιμίου σταυροῦ. Εἶτα ἀσπάζονται αὐτὸν, καὶ μετὰ τὸ ἀσπάσασθαι βάλλουσι μίαν μετάνοιαν, εἴθ' οὕτως εἰς τοὺς χοροὺς, δεξιὰ καὶ ἀριστερά. Εἶτα εἰσέρχονται οἱ ἀδελφοὶ δύο δύο κατὰ τάξιν, καὶ προσκυνοῦσι καὶ ἀσπάζονται ὁμοίως. Ψάλλομεν δὲ στιχηρὰ ἰδιόμελα, ἕως οὗ προσκυνήσωσιν οἱ ἀδελφοί, « δευτε πιστοί, » καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ μετὰ τὸ προσκυνῆσαι πάντας λέγει ὁ ἱερεὺς, Σοφία, καὶ ἀπίλυσις. Ἰστέον ὅτι ἢ ἂν ἡμέρα τύχη ἡ σεβάσμιο; αὐτῆ ἑορτῆ, εἶτε Κυριακῇ εἶτε Σαββάτῳ, τυρὸν ἢ ὠν ἢ ἰχθὺν οὐκ ἐσθιομεν, εἰ μὴ μόνον ἑλατον καὶ οἶνον. Ὅρα ὅτι ταύτην τοῦ σταυροῦ τὴν νηστείαν περιεκτήκην ἔχει, καθὼς τινες παραδίδοσι, τὴν

ποιεῖται μὲν παραδηλῶν τῶν βρωμάτων, οὐχὶ δὲ καὶ τῆς ὥρας.

Ibid. [Κατὰ τὰς τῶν μηνῶν ἐκάστων ἀρχάς. Geminam aquam benedictam prædicant Græci, majorem et minorem, μέγαν καὶ μικρὸν ἁγιασμόν. Illa pervigilio, nec non ipso Theophaniorum die in missa conficitur, hæc 337 mensis ejusque principio. Illa Christi nomine, hæc Deiparæ benedicuntur. Illa pœnitentibus prohibita, comedentibus vel abominandis quibusque expiandis nec non dæmonibus terrendis consecrata; hæc privatis aliis usibus communibusque rebus sanctificandis dicata. Utriusque benedicendæ ritum et officium exhibet Græcorum Euchologium. GOAR.]

Ibid. Pro quinto Januarii legendum est sexto: eo enim die sēbat iste ἁγιασμός. Nec hujus emendationis alium do auctorem præter ipsum Codinum, qui c. 8, ubi de festo Epiphaniæ agit, hagiastum istum ipso die festo Epiphaniæ peragi discrete scribit; ut taceam libros rituales Græcorum. GRETS.

Ibid. [Ἐν τῇ ἕκτη. Codices alii ἐν τῇ πέμπτῃ. Nec hi vel illi aberrant: sit enim aqua benedicta tum pervigilii Theophaniorum vespere, Januarii die 5, tum in Theophaniorum missa, die 6; de quo disseverimus in Euchologicis.]

Ibid. [Ἡ ἀκολουθία τοῦ ἁγιασμοῦ prolixior est quam quæ hic attestatur. Post preces hoc pacto sanctificatur ex Euchologio: λαβὼν τὸν τίμιον σταυρὸν ὁ ἱερεὺς εὐλογεῖ τὰ ὕδατα ἐκ τρίτου, κτάγων καὶ ἀνάγων αὐτὸν ὄρθιον. Εἶτα ἀσπάζεται ὁ ἱερεὺς τὸν τίμιον σταυρὸν, ὡσαύτως καὶ πᾶς ὁ λαός. Εἴθ' οὕτως βαντίζει πάντα τὸν λαὸν καὶ τὴν μονὴν μετὰ τοῦ ἁγιασμοῦ. Ad Euchologium, benigne lector, permitte te remitti. GOAR.]

Ibid. Olivoceïon hic aliter accipiendum puto quam supra c. 7 p. 62, v. 8, ubi de Panagia sermo erat. Junius nimis sabrilliter interpretatur sceuos instrumentum et κωδώνιον poculum et œnocheum vinariam capedem. Quam venustum vero illud? Cum participat imperator consecrationem ex poculo. Libenter tamen scirem quo animo hæc de S. Cruce et alia plurima in hoc libro legisset vel vertisset Junius, tum adeo a Calvinianis institutis abhorreant? GRETS.

Ibid. [Olivoceïon. Ejus germanam significantiam habet superius positam.]

P. 79. [Πάντων αὐθις βούρτων τὸ πολυχρόνιον. Vix beneficium conferas Græcis quin tibi confestim ex animo rependant benedictionem. Hinc usitatæ voces illæ: Καὶ τοῦ χρόνου, etiam anno sequenti idem mihi beneficium conferas. Ὁ Θεὸς; καὶ σοῦ τὴ πληρώσῃ, idem tibi rependat Deus. Ὁ Θεὸς σοῦ συγχωρήσῃ, in mercedem remittat tibi Deus tua peccata. Τοῦ χρόνου καὶ τοῦ ἄλλου χρόνου, post primum et secundum annum idem mihi conferas, εἰς, GOAR.]

CAPUT X.

Observationes et explicationes in c. 15, de festis extra palatium.

Ibid. [Primum Septembris diem merito recenset, a Septembri siquidem annum auspicatur Orientalis Ecclesia. Gregorius cognomento Figulus Tauromitanus archiepiscopus indictionis sive anni principio, id est Kalendis Septembris, orationem habet qua renovati presentis die anni rationem profert: Ῥωμαίοις πάλαι μὲν ὁ Ἰανουάριος ἦν τοῦ ἔτους ἀρχή· ἀφ' οὗ δὲ ὁ Ἀβγύστος Καίσαρ τὸν Ἀντωνίων ἐτροπώσατο κατὰ τὸν 338 Σεπτέμβριον μῆνα, περιφανῆ ποιῆσαι τὴν νίκην βουλόμενος μεταμείβει τὸ Ῥωμαϊκὸν ἔθος καὶ χαρίζεται τῷ μηνὶ τὰ πρεσβεῖα καθάπερ πρωτόλεια. Eadem luce indictionem mutandi consuetudo: Ἡ μὲν οὖν, scribit idem Gregorius, παροῦσα ἡμέρα κατὰ μὲν τὸ ἱστορικῶς καὶ γινόμενον καὶ τελούμενον ἀρχὴ τῆς χρονικῆς ὑπέρχεται ἀνακυκλήσεως, Ἰνδικτα λεγομένη τῇ Ῥωμαίων φωνῇ· οὕτω γάρ ἐκείνοι τὸν ὀριζμὸν ὀνομάζουσιν. Tum antiqua Hebræorum religione in tubarum expirationis et scenopeglorum festis hoc mense celebratis laudata, subdit: Videte, quæso, quanta hæc, quæ exigua videtur, celebritas mysteria continet; utque non sine divino consilio mensis ille Septembris a Latinis sit dictus, non modo quia septimus est, sed etiam quia sanctus, hoc est religiosus ac veneratione dignus est. Illud vero præterea considerandum, multorum celebritates sanctorum in eundem illum diem, qui initium ac coronidem anni comprehendit, incurere, qui nobis ad hanc vitam cum virtute traducendam adjuutores esse solent. Omnium primo memoriam illius in synagoga Christi Domini lectionis repetimus; tum sacrosanctam Dei Matris imaginem veneramur: sed et Jesu Nave et septem incrementorum in Epheso martyrum et sanctarum quadraginta virginum, et Callistæ, Evodis atque Herminogenis non minus fide quam natura germanorum anniversarium agimus diem. Præter quos Stylites ille Symeon velut clarissima fas ei celebritati præluet ab his omnibus quædam in hoc anni principium redundat; unde et insolitam in eo Græcorum imperator ostentat religionem.

Ibid. [Μετὰ λιτανείας. Suidas λιτανεία λιτή, παράκλησις vulgo παρακάλεισις supplicatio inter ambulandum et procedendum facta, περιπάτος processio. Primum processiones, ad quas tum patriarcha tum imperator convenirent, depingit Theophanes in Marciano: Ἐν ταῖς λιταῖς τοῦ Κάμπου περὶ τὴν ἐξήκει πολλὰ τοῖς δεομένοις εἶ ποικῶν. Ὅθεν τοῦτον ὄρων ὁ πατριάρχης· Ἀνατόλιος καὶ αὐτὸς οὐκ ἔτι φορεῖται φερόμενος κατὰ τὸ ἔθος ἐλιτάνευεν, ἀλλὰ περὶ τὸν. Idem: Ὁ δὲ Ἀβλουρος συναγαγὼν ἀτάκτους Ἀλεξανδρεῖς ἐνδραμούοντας ἐν τῷ Βυζαντίῳ, ἐκ τοῦ παλατίου λιτανεύων ἦλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐποχούμενος ὄν. In Justiniano: Γέγονε τὰ πρότερον ἐγκαίνια τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ ἐξῆλθεν ἡ λιτή ἀπὸ τῆς ἀγίας Ἀναστασίας, καθομένου Μηνῶ τοῦ πατριάρχου ἐν τῷ αὐτοῦ ὀρχήματι καὶ τοῦ βασι-

λέως συλλιτανεύοντος τῷ λαῷ. In eodem: Ἦλθεν ἡ ἐπίσκοπος Μηνῶς μετὰ τῶν ἁγίων λειψάνων καθήμενος ἐν ὀρχήματι χρυσῷ βασιλικῷ διαλίθῳ. Et infra: Γεγονασί· τὰ ἐγκαίνια τῆς ἀγίας Εἰρήνης πέραν ἐν Σουκαῖς (nunc Galata), καὶ ἐξῆλθον τὰ ἅγια λείψανα ἐκ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας μετὰ τῶν δύο πατριαρχῶν Μηνῶ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀπολλινάρου τοῦ Ἀλεξανδρείας, καὶ ἐκάθισαν ἀμφοτέρω ἐν τῷ βασιλικῷ ὀρχήματι, κατέχοντες ἐν τοῖς γόνατιν αὐτῶν τὰ ἅγια λείψανα. Theophanes idem: Τῷ Δεκεμβρίῳ μηνὶ γέγονεν ἐγκαίνια τῆς μεγάλης ἐκκλησίας τὸ δεύτερον, ἡ δὲ παννυχὶς τῶν αὐτῶν ἐγκαίνιων γέγονεν εἰς τὸν ἅγιον Πλάτωνα. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ πατριάρχης τῆς ΚΠ μετὰ τῆς λιτῆς, συμπρόντος καὶ τοῦ βασιλέως, καθεζόμενος ἐν τῷ ὀρχήματι καὶ φέρων ἀποστολικὸν σχῆμα καὶ κρατῶν τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον. Sacras imagines in processionibus ab antiquo delatas sileo. Πρόφρχεσθαι μετὰ σταυρικῶν σημείων καὶ σεπτῶν ἐκτύπων Χριστοῦ ἐν πανηγύρεσιν εἰθισται καὶ πομπαῖς, ait Nicetas in Muzurphilo.

Ibid. [Τὸ πορφυροῦν κίονιον. De qua Nicetorus Callistus VIII, 32: Τὸν σεβάσιμιον καὶ θεῖον σταυρὸν ἐπὶ πορφυρῷ Ῥωμαίῳ ἀνίστα κίονι· ἐν τῷ φιλαδελφίῳ οὕτως ὡς εἰρημένῳ. De eadem Origines CP: Τὸν δὲ εἰς Φιλαδέλφιον ὄντα σταυρὸν ἀνέστησεν ὁ ἅγιος Κωνσταντῖνος ἐπὶ κίονος κεχρυσωμένου, διὰ λῆθων καὶ ὀλέων, κατὰ τὸν σταυρὸν ἤτοι τύπον ὃν εἶδεν ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ τοῦ κίονος ἐκείνου τοῦ πορφυροῦ, καὶ ἐποίησε στήλας τῶν υἱῶν αὐτοῦ, quod ibi e via redeuntibus 339 sese data salute fuerint amplexati, unde et Φιλαδέλφου nomen loco factum est, ad si: istram fori partem, ex iisdem CP Originibus: Ὅτι τὸ καλούμενον Φιλαδέλφιον οἱ υἱοὶ εἰσι τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. GOAR.

P. 90. [Ἐφ' οὗ ὁ σταυρὸς ἵσταται. Suidas v. Σταυρός: Ἐπὶ τῷ βόρειον τοῦ φέρου μέρος ἵσταται, ὡς εἶδεν αὐτὸν Κωνσταντῖνος, χρυσέμπλαστος, ἐν τοῖς ἀκρωτηριακοῖς στοργγύλοις μήλοις, ἐνθα καὶ αὐτὸς καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καθεωρῶντο χρυσέμβαφοι, hoc est statuis deauratis donati.

Ibid. [Ὁ ἀλάτοι φόρος. Simocatta, l. 1: Περιλαμπρος δ' οὗτος χώρος τῆς πόλεως. Alias vulgo πωλητήριον, ubi res quævis venium exponuntur.

Ibid. [Ἀπέρχεται ὁ βασιλεύς. Sive oraturus ad ecclesiam sive συλλιτανεύων procederet imperator, utrobique πρόφρχεσθαι habebat, camque ipse imperatoris insignibus, comitantibus aulicis propriis cuique officio vestibus ornatis, populo gratulante et obviam procedente agebat. Imperatorem Nicetorus describit Luitprandus in legatione ἐν προσελύσει ad magnam Ecclesiam profectum, imperatricem Irenen Gedrenus: Τῇ δευτέρῃ τοῦ ἁγίου Πίσχα ἀπελθοῦσα ἡ βασίλισσα ἐπὶ τῇ κατὰ τύκον γινόμενῃ προσελύσει εἰς τοὺς ἅγιους Ἀποστόλους· δεξιῆς δὲ προῆλθε ἐν ὀρχήματι χρυσῷ ἐποχουμένη τέσσαρτιν ἱπποῖσι, κρατούμενη ὑπὸ πατρικίων, ῥιψάσα ὑπάτασαν ἐν τῇ μέσῃ πολλῆν. Leo Grammaticus, vel quivis alius, in Leone Armenio: Καὶ

προελθὼν ἐν τῇ Χριστοῦ γεννήσει ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Α εἰσηλθὼν ἐν τῷ θυσιαστησίῳ. Φθασάσης δὲ καὶ τῆς ἑορτῆς τῶν Φώτων προῆλθεν ὁμοίως, καὶ εἰσελθὼν οὐ προσεκύνησεν. Cedrenus in Leone Sapiente : Συνήθους δὲ προελύσεως γενομένης κατὰ ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς ἐν τῷ ναῷ. Eustathius tandem ad II. I : Πομπή, θρίαμβος, ὃν προέλευσιν ἢ κοινή γλῶσσα καλεῖ. An idem sit προέλευσις quod πρόκενος, de quo Cedrenus in Justino II : Αὐτὸς βασιλέως ἐπὶ πρόκενον, non existimo : Προέλευσιν enim non reperies nisi pietatis vel ob accepta beneficia tripudiantis vel ad depellenda mala deprecantis gratia susceptam, πρόκενον vero nonnunquam ad solam pompam et fastum, imo quandoque ad luxum. Leo Grammaticus in Leone Sapiente : Λέων πρόκενον ἐποίησεν εἰς τὰ Δαμιανοῦ. Συνόντος Β δὲ Ζαούτζα καὶ παραδυναστεύοντος καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Ζωῆς ἅμα τῷ βασιλεῖ, Θεοφανῶ δὲ ἡ γαμετῆ αὐτοῦ οὐ παρῆν ἐκέισε, ἀλλ' ἐν Βλαχέρναις ἐν τῇ ἀγία σορῷ προσεκαρτέρει ἐδύομηνη. Sequitur : Δόξαντος οὖν τοῦ βασιλέως μείνω ἐκέισε. Certe in solita ecclesie processione non fuisset moratus, nec secum pellicem duxisset, aut interim ejus uxor in oratione diutius perseveraret. Fasti Siculi : ἐποίησεν Λέων πρόκεσον (lege πρόκενον cum allis) μῆνας ἑξ. Processio ecclesiastico ritu peragenda, tantum spatium non requirit. De processu principum et magistratum cum dignitatum insignibus Pancrollus in notitiam Orientis c. 22. GOAR.]

P. 79. Tomo III de S. Cruce, l. 1, c. 26, descripsi nummum, in cuius altera parte visitur Joannes C Palæologus imperator C Cpolititanus ad columnam crucigeram venerabundus et supplicabundus, sine dubio ex hoc more Kalendarum Septembrium. Vide l. c. De S. Cruce. De columna porphyretica consule quæ scripsimus tom. I, De S. Cruce. l. II, c. 45, ex Nicephoro et Codino in Originibus Cpolititanis. Superest hoc itidem ævo hæc columna porphyretica. *Exstat ex regione diversorii, inquit Dousa in suo Cpolitano Itinerario, vel potius in Encomio Meletii cujusdam patriarchæ Græcanici, vel in satyra, qua Jesuitas insectatur, in quo Cæsareos oratores hospitari mos est, columna Constantiniana purpurea, in cuius summitate spondylus ædificatus est, in qua ejusmodi inscriptio apparet :*

340 Τὸ θεῖον ἔργον ἐνθάδε φθαρὲν χρόνῳ,
Νεοὶ Μαρουῆλ εὐσεβῆς αὐτοκράτωρ.

Est hic Emmanuel antepenultimus ex imperatoribus Cpolititanis : nam post hunc secutus est Joannes, qui concilio Florentino interfuit, post istum Constantinus, sub quo Cpolis in Turcicam servitutum venit. Hujus porphyreticæ columnæ meminit etiam, eodem ferme quo Dousa modo, Salomon Swigerus, prædicans Noricus, l. II sui Hodæporici c. 57.

Quid acciderit, quando Andronicus senior imperator Cp. cum clero et populo Kalendis Septembris ad columnam porphyreticam supplicabat, docet nos Gregoras ad calcem libri VI, ejus verba

reddo : *Sub quartam ejusdem diei (nimirum primi Septembris) horam, sacris iuguginibus veteri more una cum imperatore patriarcha et episcopis ad porphyreticam columnam congregatis, cui sacra crux insisit, cum sacri hymni canerentur, porcus alicunde elapsus subito in medium psallentium chorum insilit, multo cæno inquinatus, et varie huc atque illuc vagatus rix tandem excessit. Id prudentioribus confusionem quamdam Christi Ecclesie et factionem significare visum.* Qualis confusio et factio paulo post secuta est, capta ab Andronico Juniore Cpoli. GRETS.

P. 80. [*Ἐκείσε τελευτήην ἀκολουθίαν.* Partem ejus habes in Euchologio nostro fol. 810 et in Menæo 4 Septembris ejus memoriam celebrante his verbis : Ἡ δὲ τοῦ ἐμπρησμοῦ μνήμη διὰ τὸ συμβῆναι διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν γενέσθαι ἐμπρησμὸν μέγιστον ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ Λέοντος μεγάλου βασιλέως καὶ πυρποληθῆναι τὸ πλείστον μέρος τῆς πόλεως ἐπὶ ἡμέρας ἑπτὰ. Cedrenus de illo incendio in Leone memorato. GOAR.]

Ibid. Celebrant Græci hoc festum cum Latinis 8 Septembris. In monasterio Libis sepultus est Andronicus senior, olim imperator, sed biennium ante vitæ finem monachus. *Cadaver ejus in Libis monasterium est perlatum, quod mater ejus domina Theodora renovarat,* inquit Gregoras extremo l. IX suæ Historiæ. Eadem forme Cantacuzenus, I, 40. *Observe Junium mala fide monachum vertere ædem, cum sit monasterium : errat interpres, hoc est Junius, qui ædem reddit, inquit ipsemet Meursius.* GRETS.

Ibid. [Monasterium a Theodora Michaelis Palæologi uxore reparatum, ubi sibi sepulcrum instauravit filius Andronicus, et inferias novem diebus (numero mortuis dicato) persolvi mandavit. Gregoras, ad l. IX calcem : Τὸ ἐκεῖνου νεκρὸν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Λιθὸς ἐπικέκλημένην ἀπήνεγκαν, ἣν ἡ μήτηρ αὐτοῦ Θεοδώρα ἀνεκαίνισεν. Ἐνθα δὲ καὶ τὸ πένθος, κατ' ἔθος, ἐπὶ ἑνὲα ἡμέρας τετέλεσται. A Constantio Libe fuerat prius exstructum Leone Sapiente imperante. Grammaticus Leo : Λέων ὁ βασιλεὺς παρὰ Κωνσταντίου τοῦ Λιθὸς ἐν τῇ μονῇ τῇ αὐτοῦ τῇ οὕτῃ ἐν τῷ Μερδοσαγάρῃ τοῦ ποιῆσαι τὰ ἔγκαλννα καὶ ἀριστήσαι προσεκήλησεν. GOAR.]

Ibid. S. Demetrii martyris, cui cognomenium Myroblyta, festum celebrant Græci 26 Octobris. Hoc ergo die imperator ad monasterium in honorem S. Demetrii a Palæologis ædificatum sese conferebat. GRETS.

341 *Ibid.* [*Μονή τῶν Παλαιολόγων.* A Palæologis nomen sortitum monasterium opes, proventus, ædificia, ornamenta quævis, ab eis primum imperii sedem occupantibus debuit accepisse. GOAR.]

Ibid. Natalem S. Chrysostomi obeunt Græci 13 Novembris.

Ibid. Nerti, in præsentatione. Sic enim res intelligitur. Celebratur a Latinis pariter et Græcis 21 Novembris. Monasterii τῆς Περιβλέπτου Ἄμμι-

uit Gregoras I. VII, et Pachymeres, I. V. Erat monasterium sanctissimæ virginis Mariæ, quam Græci περιβλεπτον, hoc est spectabilem seu admirandam, vocant. In hoc festum partim exstant, partim adhuc in bibliothecis latent multæ Græcorum homiliæ. Græts.

Ibid. [De hoc monasterio Cedrenus in Romano Argyro: 'Αναρθεῖς ὁ Ῥωμανὸς βασιλεὺς, θάπτεται ἐν τῇ παρ' αὐτοῦ νεοεργηθείσῃ τῆς Περιβλέπτου μονῆ. Scripserat superius: 'Ο δὲ βασιλεὺς Ῥωμανὸς τὴν οἶκον τοῦ Τριακονταφύλλου ἐξωνησάμενος εἰς μοναστήριον μετεσκεύασεν ἐπ' ὀνόματι τῆς δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου. Quibus sumptibus et quia magnificentiâ extractum Cedrenus prosequitur: ubi situm fuerit, docet Gregoras, VII, 18; a Nicephoro Botaniate reparatum Zonaras refert ad ejus Vitæ calcem. Goar.]

Ibid. Festum S. Basilii celebrant Græci Kalendia Januarii, hoc est ipso circumcisionis die.

Ibid. Festum Occursus seu Purificationis nobiseum celebrant Græci 2 Februarii. Blachernense templum, suburbanum erat ad litus maris, conditum a Pulcheria imperatrice. Opus enim ejus est, inquit Nicephorus, XIV, 2, sacrum Dei Genitricis templum, quod Blacherna dicitur, dignum illa ipsa Verbi Matre, quod inhabitaret domicilium. Cujus divinum tumulum et sepulcrales fascias inventas cum veneratione maxima ibi reposuit. (Cedrenus in Marciano confert Goar.) Magna religione templum id Byzantini colunt, inquit idem Nicephorus, XVIII, 38: dicitur namque et creditur vestes Mariæ virginis et partem quamdam admirandæ illius zonæ capitisque etiam amiculum in aurea urna ibi aservari. De veste d. Virginis reperta vide eundem Nicephor. XV, 24. Græts.

Ibid. [Μέχρι τῶν Ὑψηλῶν. De palatii Blachernensis parte, cui nomen Ὑψηλά, dictum superius.

P. 81. [Πέτευμα esse palatii locum quo imperator πεζεύει, manifestat cap. 5, idemque declarat nota ad p. 29. Goar.]

Ibid. Festum S. Georgii martyris celebrant Græci 23 die Aprilis. Manganensis monasterii nomen Cantacuzenus, I. I, c. 50 et 59, et I. IV, c. 16 et 42 et 45, in quo aliquandiu Cantacuzenus, deposito imperio, vitam monasticam egit. Ejusdem aliquoties mentio sit in Historia Nicephori Gregoræ. In hac processione ad Mangana die S. Georgii Constantino Duce imperatori insidiæ structæ sunt, quas tamen ipse feliciter evasit, ut scribit Joannes Europalata. Monasterium Manganense exstruxit Monomachus imperator, testibus Cedreno et Europalata; ubi etiam sepultus est. Græts.

Ibid. [Cedrenus de Manganis loco: Ἔργον Βασιλεῖου τοῦ βασιλέως καὶ ὁ λεγόμενος οἶκος τὰ Μάγγανα καὶ ὁ ἕτερος ὁ νέος καλούμενος. Quas, ut subdit, eo proposito erexit, ne publicos redditus in usus privatos verteret. Eam ob rem redditus eis ex agricultura proveniunt constituit 342 idoneos, unde imperatorio convivio pro se et iis qui toto anni

decursum invitarentur, sufficientes et juste partim sumptus suppeditarent. Procul itaque erat a custodiendis bellicis instrumentis, ut Xylander et alii sunt opinati; nec κουράτωρ τῶν Μαγγάνων, quem cum aliis in Isaaci Comneno Zonaras et Europalates memorat, alius erat quam qui domus hujuscæ et reddituum ejus curam haberet. Turrim sive propugnaculum ponit extra urbem in Manganorum planitie Cantacuzenus, III, 72, eamque adeo munitam c. 80 et 87 affirmat ut urbem CP. vel tueri vel oppugnare posset. Monasterium illic loci construxit Monomachus Constantinus, legiturque apud Cedrenum κείμενος ἐν τῇ παρ' αὐτοῦ νεοεργηθείσῃ μονῇ τῶν Μαγγάνων, subditurque: Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ἀποθανὼν ἐν τοῖς Μαγγάνοις ταφῆς εὐχε τῆς τυχοῦσης. Goar.]

P. 81. Festum Constantini et Helenæ imp. celebrant Græci 21 die Maii. Græts.

Ibid. [Constantinum non sanctum modo sed et ἱσαπόστολον Græci prædicant ob propagatam et defensam ejus studio fidem. Templum SS. Apostolis in utraque Roma ædificasse cunctæ loquuntur historix, et in eorundem limine capsam porphyreicam Romanam eidem in sepulcrum concessam. Goar.]

Ibid. Natalem diem S. Joannis Baptistæ obeunt Græci nobiscum 24 die Junii. Monasterii cui Petra nomen, meminit Cantacuz. III, 35. Græts.

Ibid. [Petra nomen monasterio. Μονὴ προσαγορευομένη Πέτρα, scribit Cantacuzenus, III, 35. Ædes illa sacra Basilii Macedonis opus est, de quo Cedrenus: Καὶ τοὺς δύο τοῦ Βαπτιστοῦ σηκοὺς ἐν τῇ Στροβίλῳ καὶ Μικεδονιανῶν, τοῦ μὲν ἀνφοδόμησε τὸ πλεῖστον, τὸ δὲ ἐκ βάρων ἀνήγειρεν. Petram vero ad monasterium, cui nomen imponit, sitam στροβίλου figuram referre vident qui etiam hodie CP. oculis circumlustrant. Goar.]

Ibid. Apud Græcos tricesimus dies Junii omnibus simul apostolis dicitur est. Græts.

Ibid. [De Apostolorum festo solemnibus CP. celebrato hæc Theophanes: Φῆτος συγχλητικὸς Ῥώμης ἀποσταλεὶς πρὸς Ἀναστάσιον διὰ τινος χρείας πολιτικῆς τὰς μνήμας τῶν ἁγίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου πανηγυρικώτερον ἐπιτελεῖσθαι ἠτήσατο. Ὅ καὶ κρατεῖ μέχρι καὶ νῦν. Goar.]

Ibid. Festum Transfigurationis agunt Græci 6 Augusti. In monasterio Pantocratoris sepultus est Manuel Comnenus imperator, ut scribit Nicetas ad calcem libri VII De rebus Emmanuelis. Græts.

Ibid. [Irenem Andronici senioris uxorem in hoc monasterio sepultam narrat Gregoras VII, 16; regnantibus in Oriente Francis, τὰ τῶν Λατίνων βασιλεία ἡ τοῦ παντοκράτορος ὑπῆρχε μονή, scribit idem IV, 4; regiam sepulturam dederat prius Manueli Comneno, ut auctor est Nicetas in ejus Vita. A Basilio Macedone primo constructum et annuo censu fuisse donatum auctor est Cedrenus: Ἀνήγειρε δὲ (ναὸν Βασιλείος) καὶ ἐκ καινῆς ἐν ταῖς βασιλείαις αὐλαῖς εἰς ἕνομα τοῦ Δεσπότητος Σωτήρος Χριστοῦ. Et infra: Καὶ ἄλλους δὲ πολλοὺς θελοῦς ναοῦς

ἐντὸς τοῦ παλατίου ἰδομήσατο εἰς ὄνομα τοῦ Σωτῆρος Ἁ
Χριστοῦ. ΓΟΑΒ.]

Ibid. Die 15 Augusti agunt Latini cum Græcis *assumptionem D. Virginis*. Græci, ut apparet ex Menæis et Menologiis, vocant hoc festum *κοίμησιν τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου*. Et hoc titulo exstant Patrum orationes in hoc festum, ut B. Damasceni 343 et Andreae Cretensis. Mortuam ergo volunt 15 die Augusti; adduntque eodem die resurrexisse et animo simul et corpore in cælum assumptionem esse. Quare post supradictum de *Dormitione* titulum subiungunt Menæa: *Τῷ αὐτῷ μὴν πεντακαιδέκτῃ ἡ σεβασμία μετέστασις τῆς ὑπερενδύξου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας*. Eodem ergo die et obiit et ad cælos, reducta in corpus anima, abiit sanctissima Deipara. Quod etiam Latina Ecclesia sentire videtur, quæ die 15 Augusti *Assumptionem B. Virginis* solemnī cæremonia celebrat, tametsi de *Dormitione*, utrum eodem die an aliquo præcedente acciderit, nihil tradit. Latini quidam martyrologi, ut Ado et Usuardus, *Dormitionem*, non *Assumptionem* indignant; cuius causa acriter in illos insurgit Baronius anno Redemptoris 48, eosque provocat ad antiquissima Romani Martyrologii vestigia, ubi non *Dormitio* sed *Assumptio* legatur. Veniam det magnus Annalium conditor, si quid dixerō pro supradictis martyrologis. Romanum Martyrologium omnium aliorum vetustissimum, sæpe a Baronio desideratum sed nusquam repertum, nuper demum studio Heriberti Rosweydi nostri publicatum et Paulo V pontifici maximo inscriptum, hoc, inquam, Martyrologium 15 die Augusti hanc inscriptionem præfert: *S. Mariæ Dormitio*. Si ergo martyrologi illi primævum hoc Romanæ Ecclesiæ Martyrologium secuti sunt, quid peccarunt? Nec mirum, quia forsā illi *Assumptio* Deiparæ cum corpore et anima tam liquida non fuit quam nobis est hodie, quia veritas paulatim magis atque magis eruitur et elucidatur, ita ut quod prioribus sæculis obscuriusculum habebatur, id posteris temporibus clara in luce reponatur. Accedit quod Rabanus et Notkerus in suis Martyrologiis appellatione hodie Latinis consueta utantur: apud utrumque enim leges *Assumptio B. Mariæ genitricis Dei*, ut et apud Bedam. Quare, ut in semitam revertamur, beatissimam Virginem eodem die mortuam, sepultam et a mortuis excitatam cum Græcorum Menæis credimus, licet Damascenus resuscitationem tertio demum ab obitu die statuat in oratione de *Assumptione B. Mariæ*. Tametsi probabilius isti quam alii apud Bedam, qui *Assumptionem* Deiparæ ad 1x Kalendaras Octobres, hoc est ad 24 diem Septembris, referunt, ita ut inter mortem ejus 15 Augusti, quæ fuit prima *Assumptio*, nempe secundum animam, iut recesserint quadraginta dies usque dum anima cum corpore rursus conglutinata resurrexit cælosque petiit. Verum hæc omni verisimilitudine carent, et adversantur tam Latinæ quam Græcæ Ecclesiæ; recteque notat Baronius in Martyrologio Ro-

mano ad diem 15 Augusti illud de secunda *Assumptione* esse assumendum non a Beda, sed a mala quapiam manu. Nec consuetudo Germanorum tricesimum assumptæ Virginis celebrantium quidquam hanc persuasionem juvat: non enim id faciunt quasi tricesimo demum die rediviva in cælos exaltata fuerit, sed totis illis triginta diebus assumptio in cælum statim a morte facta decantatur. Græci non agunt 344 hunc tricesimum, ut patet ex Typico S. Sabæ, ex Menæo in Augusto et Septembri. Est devotio Germanica, et exstat in plerisque Missalibus et Breviariis, in Eystettensi, Ratisponensi, Salisburgensi, Frisingensi, Curiensi; multisque locis, summo mane per triginta illos dies canitur officium de B. Virgine, *Gaudeamus omnes etc.*, frequenti populo accurrente. Et hic Ingolstadii quotidie per triginta dies ex congregationis Academicæ fundatione litaniz et aliæ cantiones canuntur in templo D. Virginis, idemque fit in Mauriciana parochia. Et quamvis, ut aliqui objiciunt, a Græcis etiam schismaticis ortum haberet, quod tamen secus est, non ideo improbanda esset hæc consuetudo; nam et a schismaticis bonum aliquid institutum proficisci potest. Est ergo a Germanis hic mos, qui defunctis tricesimum agere solent; et alicubi si quis honestior mortuus est, non tantum parentant illi tertio septimo et tricesimo die, sed quotidie habitu lugubri ad missam et ad vesperas eunt, et offerunt ad altare quidem pecuniam, ad cenotaphium vero (*auf der baar*) vinum, panes, etc. Germani ergo venerationi divæ Virginis addictissimi etiam per tot dies parentare voluerunt divæ Virgini, non lugubriter ut mortuæ, sed hilariter ut in cælos assumptæ: hinc non audiuntur funebria cantica, sed omnia ad lætitiã comparata.

P. 81. Decollationi S. Joannis Baptistæ sacer est dies 29 Augusti tam apud Græcos quam apud Latinos. In hoc festum variæ exstant Græcorum Patrum homiliæ. Non pauciores forte adhuc in bibliothecis cum tineis blattisque bellum gerunt.

P. 82. Secundo die Julii agunt Græci anniversariam memoriam depositæ in templo Blacherneasi vestis Deiparæ virginis sub Leone et Verina imp. Vide Menæum dicto die Julii. At 31 die Augusti agunt iidem Græci anniversariam memoriam depositæ zonæ Deiparæ virginis in templo Chalcoopratiarum. Vide Menæum dicto die Augusti et Nicephor. xiv, 49. Sed de quo festo accipiendum quod Codinus scribit? Videtur de priore, quandoquidem *depositionem venerandæ vestis* nominat; et imperator ad Blachernas hoc festo ibat, ubi vestis illa reposita. Cur ergo Codinus id non recensuit suo loco, hoc est in Julio? Causam dicat qui notam habet: ego mihi ignotam fateor. Nisi forte legendum hîc τῆς τιμίας ζώνης. Sed tunc obstat templum Blachernium, ad quod hoc die imperator cum suis palatinis itabat: at zona Deiparæ asservabatur in templo in Chalcoopratiis condito, ut testatur Menæum. GRETS.

Ibid. [Miratur nec immerito Gretserus, cur, cum A memoria depositæ in templo Blachernensi vestis Deiparæ virginis sub Leone et Verina imp. 2 Julii celebretur, Augusti vero die 31 Græci anniversarium depositæ zonæ ejusdem Deiparæ in templo Chalcoprationum peragant, imperator celebrata Joannis Prodromi decollatione ad Blachernas adoratum ire scribatur, festo depositæ vestis quod Julii 2 præterit peragendo. Vel si aliud retro dictam decollationem occurreret, aliud a deposita zona in Chalcoprationis colenda nusquam animo deberet obversari. *Causam dicat*, 345 ait Gretserus, qui notam habet. Profert eam, non iuevudite, me quidem iudice, editis operibus jam clarus noster Franciscus Combesis notis in Encomium in depositionem zonæ virginis Deiparæ propellam lucem aspecturum. Mentio fit, ait, de Blachernarum templo, in quo etiam erat portio quædam illius zonæ, simul cum vestibus, ut Nicephorus, xviii, 38, testatur. Subdit: Potuit, tametsi erat ea die præcipuus conventus in Chalcoprateis, etiam in Blachernis esse, ubi nec sacra zona deesset, conjuncta illi vesti sacræ, conjunctamque proinde habens religionem ac laudem. In Encomio illius, quod evulgat et elucubrat, proœmio allatæ sententiæ reperio argumentum his verbis: "Ὅστε μὴ τῆς ζώνης μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς τιμῆς; ἐσθῆτος τῶν ἐπαλίων συνεφέψασαι (χρηθῆ) καὶ γὰρ ἄλλως οὐδ' ὅστις ἀπ' ἀλλήλων ταῦτα τῇ μνήμῃ διαλεῖν, ἀλλ' ὡς περ ἄμφοιν βραχρῆσθαι πρὸς τὴν ἐν σερκί ζωὴν ἢ πανάμωμος πιστεύεται, οὕτω δεῖν καὶ ἡμᾶς οὐκ ἰδίᾳ, κοινῇ δὲ τὸν πρόποντα τοῦτοις αἶνον ἐξυψάσθαι. Alias congruas rationes ibidem deducit encomiastes. GOAR.]

Fascias seputerales B. Virginis reposuit Pulcheria imperatrix in templo Blachernio, teste Nicephoro, lib. xiv, c. 2. Fasciis infantis, quibus Christus infans involutus est, honoravit et ornavit templum τῶν Ὁδηγῶν, ut eodem loco idem Nicephorus scribit. Baronius tom. I anno Christi primo n. 8 dicit in honorem fasciarum, quibus infans Christus involutus est, diem festum apud Græcos institutum esse 31 Augusti. Casaubonus, Baronii conductitius calumniator, dicit in Ritualibus Græcorum libris nihil haberi de festo fasciis dicato, sed tantum zonæ. Ut id ita sit, diem tamen hunc fasciis quoque sacrum fuisse testantur duo auctores Græci, Germanus et Euthymius, qui in Græcia vixerunt et orationibus encomiasticis, quæ exstant apud Lippomannum et Surium, festum hoc illustrant. Occinit criminatorem non esse credendum Euthymio et Germano. Et nos Genevensi ex lustro vociferanti Casaubono credemus! Cur ergo in Ritualibus libris nulla mentio? Opinor, quia sacræ fasciæ festi sacræ zonæ tantum appendix erant.

P. 82. Dominica orthodoxiæ est prima Dominica Quadragesimæ, ut manifestum est cum ex aliis Græcorum ritualibus libris, tum ex Typico S. Sabæ c. 42, cujus titulus est Διάταξις τῆς πρώτης Κυριαχῆς τῶν ἁγίων νηστειῶν ἕτοι τῆς ὀρθοδοξίας.

Prima verba capituli hæc sunt τῇ Κυριακῇ τῆς ὀρθοδοξίας. Causam appellationis hujus ita breviter, et summa sequens vestigia, narrat Philotheus patriarcha Cyprianus in homilia prima Quadragesimæ Dominica recitata: Τῇ Κυριακῇ ταύτῃ καὶ πρώτη τῶν νηστειῶν ἢ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἐορτάζειν παρέλαβε τὴν ὀρθοδοξίαν ἕτοι τὴν ἀναστήλων τῶν σεπτῶν καὶ ἁγίων εἰκόνων, γενομένην παρὰ Μιχαὴλ βασιλέως καὶ Θεοδώρου τῆς τούτου μητρὸς τῆς μακαρῆς βασιλίδος καὶ τοῦ ἁγίου Μεθοδίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Γέγονε δ' οὕτως. Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου κατὰ παραχώρησιν Θεοῦ τὰ σκήπτρα τῆς βασιλείας κρατήσαντος ἢ τῆς εἰκονομαχίας ἤρξατο καὶ ἐπαρρησιάζατο αἵρεσις. Ἐκείνου δὲ τὸ ζῆν κακῶς ἀπορρέψαντος; ὁ ἐκείνου υἱὸς Κωνσταντῖνος ὁ Κοπρώνυμος τῆς ἀρχῆς; καὶ τῆς αἰρέσεως διδάσχος; γίνεται. 346 Ἐκείνου δὲ αἰσχρότερον τελευτήσαντος; ὁ ἐκ τῆς Καζάρας υἱὸς ἐκείνου εἰς τὴν βασιλείαν καθίσταται. Ἐπεὶ δὲ καὶ οὗτος τὸ ζῆν ἐξεμέρησεν, Εἰρήνην καὶ Κωνσταντῖνος τῆς ἀρχῆς κληρονόμοι γίνονται. Οὗτοι δὲ ὑπὸ Ταρασιῶ τῷ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῳ καθοδηγούμενοι τὴν ἐβδόμην σύνοδον συγχροτοῦσι, καὶ ἡ Ἐκκλησία τὰς ἁγίας εἰκόνας ἀπολαμβάνει καὶ τὸν ἐαυτῆς περιτίθεται κόσμον. Τούτων δὲ τῶν τῆδε ἀποχωρησάντων, ὁ ἀπὸ γενικοῦ Νικηφόρος εἰς τὴν βασιλείαν ἀνάγεται, εἶτα Σταυράκιος ὁ υἱὸς, μετ' ὃν Μιχαὴλ ὁ Παγκρατὴς τὰς ἁγίας εἰκόνας τεθόμειναι. Τὸν δὲ Παγκρατὴ Μιχαὴλ ὁ θηριώδης; Λέων ὁ Ἀρμένιος διαδέχεται, καὶ τὴν δευτέραν οὗτος εἰκονομαχίαν διεγείρει, καὶ πάλιν ἄκοσμος ἢ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία γνωρίζεται. Τούτων διαδέχεται ὁ ἐκ τοῦ Ἀμορίου Μιχαὴλ, τὸν δὲ πάλιν Θεόφιλος ὁ υἱὸς, ἐπὶ τῇ κατὰ τῶν εἰκόνων μανίᾳ καὶ οὗτος τοὺς ἄλλους ὑπερβάλλων. Τελευτήσαντος; δὲ καὶ τοῦ Θεοφίλου πικρῶς καὶ βιαίως, ἢ ἐκείνου σύζυγος ἢ μακαρία βασίλισσα Θεοδώρα καὶ ὁ ταύτης εὐσεβέστατος υἱὸς Μιχαὴλ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς βασιλείας; κληρονόμοι γίνονται, καὶ οὖραν παρρησίας τοῖς ὀρθοδόξοις ἀνοίγουσιν· ὅθεν καὶ ἀνεθρόνυτες τότε ἅπαντες οἱ τῆς ὀρθοδοξίας λογάδες ἀπὸ τε ἀρχιερέων ἱερέων καὶ μοναχῶν περιφανῶν τὴν ὀρθοδοξίαν ἐκήρυξαν. Καὶ ἢ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία τὴν ἐαυτῆς εὐπρέπειαν ἠμφιάσατο, ταύτην τὴν ἡμέραν ἐορτάζοντες σήμερον. Hæc Philotheus. Instituebatur ea die in memoriam orthodoxiæ restitutæ processio non sine crucibus et imaginibus. Typicum Sabæ, c. 42: Λιτανεύμεν κοινῶς μετὰ τῶν ἁγίων τοῦ σταυροῦ ξύλων καὶ τῶν σεπτῶν εἰκόνων. Legebatur eodem die decretum concilii secundi Nicæni de imaginibus reparandis, retinendis et honorandis, Ἐπερχόμεθα, inquit Typicum, ἐν τόπῳ ὠρισμένῳ ὅπου δεῖ ἀναγινώσκειν τὸ συνοδικόν.

Ex his planum esse arbitror quam vere scripserit Calvinianus scholiastes Curopalatiæ, *Dominicum Orthodoxiæ aut junctam aut certe proximam fuisse Pentecostæ*. Qui juncta vel proxima, si fuit prima Dominica Quadragesimæ? Et ut maximo juncta aut proxima fuisset Pentecostæ, non debebat tamen conjici in 21 diem Maii, tum quia nulla Dominica

stabilem et fixum locum habet inter dies mensis, tum quia Pentecoste est festum mobilis dependens a Paschate. Non ergo sepius cadere potest Dominica Orthodoxiæ in 21 diem Maii, cum ipsa Pentecoste hunc diem vel antecedere vel subsequi possit. GRETS.

Ibid. [Ex Typico Sabæ brevem tibi 'Orthodoxiæ, ita dicte historiam descripsit Gretserus: orationem aliam et copiosam magis tibi jamjam edet nuper memoratus. Combells ex mas Regiis, cui titulus Ἀγγησι; διαλαμβάνουσα περί τῶν ἁγίων καὶ σεπτῶν εἰκόνων, καὶ ὅπως καὶ δι' ἦν αἰτίαν παρίλαβς τὴν Ὁρθοδοξίαν ἐτήσιως; τελεῖν τῇ πρώτῃ Κυριακῇ τῶν ἁγίων νηστειῶν ἢ ἁγία Θεοῦ Ἐκκλησία. Vide Leonem Grammaticum, Codrenum, Zonaram et alios in Michaelæ et Theodora.

Ibid. [Τὸ συνοδικόν. Præfata Ὁρθοδοξίας Dominica elatis in sublime crucibus et venerabilis imaginibus ad statutum locum processionem ecclesiasticam habet Orientalis Ecclesia. Ibidem Patrum antiquorum hæreses 347 olim scriptis, doctrina, voce, laboribus insectantium habita solemnī ritu memoria, recensitis etiam hæresibus ipsis ac per-verso cujusque dogmate publicato, cunctis ter ἀνάθεμα inelamant, et hæreticorum omnium nomen execrantur: ita dicitur τὸ συνοδικόν τῆς ἁγίας; καὶ οἰκουµενικῆς ἐκδόµης συνόδου ἀναγινώσκεσθαι. Videndum Triodiam quo integrum reperitur.

Ibid. [Ἰσταται. Vide imperatorem Ecclesiæ decreta venerantem. GOAR.]

P. 82. Prædie Palmatum agitur a Græcis anniversaria memoria *resuscitati Lazari*: ejus in honorem templum extruxit Leo Philoſophus imperator teste Zonara, et in eo sacrum ejus corpus ex Cypro translatum condidit. GRETS.

Ibid. [Δικαίων. Beatos omnes in varias classes distribuunt Græci. Et certe nonnullis, ut Barnaba, Luca, Stephano, apostolorum collegio connumeratis, aliis etiam ἱσαποστόλων nomine honoratis, subjungunt ἱεροµάρτυρας pontifices simul et martyres; ἡσυχαστὰς (intellige λιτούς nudos ac simplices) martyres; ὁμολογητὰς confessores nonnulla tormenta vel exsilium pro Christi nomine passos; ὀσιοµάρτυρας monachos simul et martyres; ὁσίους, monachos; δικαίους justos, quos confessores vulgo dicimus; παρθένους virgines; παρθενοµάρτυρας virgines simul ac martyres; γυναικοµάρτυρας feminas martyres, etc.

Ibid. [Ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ μονήν. Cujus fundatorem Leonem Sapientem refert alius Leo Grammaticus in ejus Vita: Ἐκτίσεν ὁ Λεων εἰς τοὺς λεγοµένους Τόπους τὸν ἅγιον Λάζαρον, κατασκευάσας; μονήν ἀνδρείαν εὐνούχων, ἐνθα καὶ τοῦ ἁγίου Λαζάρου σῶμα καὶ Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς ἀνακοµίσας ἀπέθετο, ποιήσας τὰ ἐγκαίνια καὶ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας. Ἀσχολουµένου δὲ τοῦ στόλου εἰς τὰ κτίσµατα τῶν τοιούτων ἐκκλησιῶν παρελήφθη ἐν Σικελίᾳ τὸ Ταυροµένιον ὑπὸ τῶν Ἀφρων.

Ibid. [Τὰς γυ; οµέρας ἐν τοῖς μοριστηρίοις ἐορ-

τὰς. Si S. Sophiæ apostolorum Blachernarumque dempseris ecclesias, alias hic recensitas, ad quas ex devotione statutis diebus pergit imperator, monachis assignatas ac imperatorum magnificentia extructas, sicut et e catholicis tres enumeratas, observabis.

Ibid. [Πλάγιον. Regium vexillum imperatore absente obliquum, præsentē rectum tenetur.

Ibid. [Ἄπειν λαμπάδα ἐπὶ τοῦ διβέλλου. Quid illud ritus, cereum vel lampadem in vexillo accendere? num recte harioler, amice lector, iudex esto. In aeneis figuris huic operi sparsim appositis (describunt illa Græcorum imperatorem Joannem ultimum ad Florentinam synodum iter habentem) ad latus imperatoris sedentis in triemi vexillum, superius a me διβέλλιον nominatum c. 5 nota ad p. 39, animadverto, ex cujus medio conto lateranum sive phanale prorumpens non aliud quam ignem imperatoribus prælatum includere inihimet persuasero. Num modo ἄπειν τὴν λαμπάδα ἐπάνω τοῦ διβέλλου νεαν admittat conjecturam, approba; vel tu quidpiam aliud loco magis congruum edisere. GOAR.]

Ibid. Ridiculus est quod Junius suspicatur, ὠραία; πύλας dictas quasi horarias, quod in primo illo templum aditus sit commodissima sciaterym et horologiorum sedes. Credam, ubi Junius demonstraverit etiam in templo Hierosolymitano portam Speciosam dictam esse quasi horariam, quod sciaterym et horologiorum sedes esset. GRETS.

Ibid. [Vestibulum monasticarum ecclesiarum subeuntibus occurrunt ὄραται; πύλαι, nonnunquam βασιλικὰ; nuncupata. Vestibulum illud πρόναος 348 auctori dicitur, qui vulgo νάρθηξ, estque ecclesiæ portis adjuncta porticus exterior semper aperta et in ecclesiam advenientes primum excipiens, qualem observare te precor Parisiis ad valvas templorum S. Germani nomine structorum, ad S. Victoris et ad S. Genovesæ. Πρόνον hunc prætergressis occurrunt dicte majores portæ, ὠραταί, speciosæ, vel ob pictas ἐν προνάῳ sacras imagines, vel quod speciosam Salomonii templi referant, vel denique verius quod ad eas monachi minores horas primam, tertiam, sextam, nonam et matutinarum partem huic modulo præviam τῆς εὐσπλαγγχίας τὴν πύλην ἀνοίξον ἡµῖν, Θεοτόκε, etc. concinant. GOAR.]

CAPUT XI.

Observationes et explicaciones in t. 16, quod est de fossato.

P. 83. [Τέντα σκηπή, κέρπη, κατοῦνα, tentorium.

Ibid. [Ἐξυπλώσαι τὰ ἑαυτοῦ. Regium domesticique vexillum in aciem latum et e conflictu ad castra relatum II, 7, narrat Cantacuzenus. GOAR.]

P. 85. Ineptè Junius, quando fossatum oportet pedem figere, imo quando oportet fossatum migrare vel alio proficisci. Nam περσεύειν est hic iter facere, ut paulo post aperitissime apparet, ubi dicit Codi-us neminem περσεύειν, hoc est iter ini e, priusquam magus domesticus unicuique flamma-

lo suum locum assignavit. Eundem errorem errat Junius mox.

Ibid. Κατονοτόπιον, *castra, locus tentiorum*. Κατοῦναι *tentoria*. Κατονεύειν *castra ponere, tentoria figere*, vel etiam absolute στρατοπεδεύειν. Junius hic in Arabem versus *catunas ex Arabia advocat, consueti sibi in his rebus, nisi fallor, felicitate*. GRÆTS.

Ibid. [Κατονοτόπιον quod ἀπληκτον et proprie φοσσάτον. Ἄπληκτα, quasi τῆς πληγῆς ἔξω, sunt *castra sive castrorum metationes, et quod quidam applicationes*: castra enim *applicare* et *figere* dicimus. Quia vero vallo *fossaque* castra circumdata, hinc unus τῶν ἀπληκτων καὶ τοῦ φοσσάτου sensus. Castra deinde fossa munita σκηνῶς, κατοῦνας, τένας tentoria excipiunt, ac proprietate κατονοτόπιον, ad tentoria ponenda planities apta valloque munita, idem quod ἀπληκτα vel φοσσάτον. Nicetas Isaacii Angelj, l. 1: Μέσον τοῦ κάμπου ἔποιε: τὰ αὐτοῦ κατονοτόπια, μήτε φύλακας ἔχων ἀκριβεῖς ἢ βίγλας, μήτε μὴν βάλλων χάρακα. *Infra*: καὶ πρὸς τὴν τοῦ Καίσαρος κατοῦναν ἦλθον. *Inferius iterum*: Ἠρόπῃσαν παρὰ τῶν βαρβάρων αἱ κατοῦναι πᾶσαι. Unus Leonis locus ex his plura, imo fere cuncta, connectit declaratque, *Tactileorum const. 11, 1*: Δεῖ οὖν τὰ ἀπληκτα ἦτοι τὰ φοσσάτα (κυρίως γὰρ φοσσάτον τὸ ἀπληκτον τοῦ ὅλου στρατοῦ καλεῖται) ἔσφαλῶς σε πειεῖν, καὶ εἰ μὲν ἐνδέχεται, εἰς ἀραιοτέρους τόπους κτεροσκηνοῦν τὰ στρατιωτικὰ, εἰ δὲ οὐ κατὰ πάντα, μὴ ἀμειλῶς ἀλλὰ σφιγκτικῶς καὶ θυρῶς ἀπληχεύειν. Κατοῦνας purro quasi καντοῦνας sive καντοῦνια (quæ γωνίαι, *angulos*, tum Portio tum vulgari plebi sonant) puto dictas, quod ipsæ καντουνωταὶ castraque καντουνωτά, *in quadrum* nimirum et *angulos æquales* dispositæ, vel iterum quod ubique in castris ex tentiorum a se invicem dissitorum ordine apparerent anguli. Unde forsitan viarum **349** conpita Gallis *cantons*, vel certe ab his (quot enim et quanta ab his ultimis imperii sæculis mutati sunt Græci) illorum κατοῦναι: et rursus ex vernaculo *cantonner*, quod est incessum locum tenere et eo se ut munitione tueri, τὸ κατονοποιεῖν in Græciam detulerunt Franci. *Consule Leonem l. c. n. 17*.

P. 84. [Τόπον seriem et ordinem intellige.

Ibid. [Πρὸ τοῦ πεζεῦσαι τὸ φοσσάτον. Hoc fuit Leonis mandatam in *Tact. const. 9 n. 61 et 62*: Μὴ ποτε ἐγκρύπτονται εἰς θλεθρὸν τινα. Et *infra*: Καὶ ταῦτα προερευρῆν δεῖ διὰ τὰ ψιλῶν στρατιωτῶν καὶ ὀλίγων καθάλλων, ἕμα δὲ καὶ ἀποσοβεῖν τοὺς κεκρυμμένους ἔχθρους, εἰδ' οὕτω παρέρχεσθαι τὴν παράταξιν. GOAR.]

P. 84. *Codex Lautherianus et alter Boicus*: Δειπνήσατε καὶ τραγήσατε τὰ ἄλογα. GRÆTS.

Ibid. [Solos equites de nocte posuerunt in excubiis postremi Græci. *Leo Tact. const. n. 53*: Ἐπὶ τῆς περικτιῆς ὁδοποιίας εἰς μὲν ἐπιπέδους τόπους δέον σε καὶ ἔπισθεν αὐτῶν καὶ ἐμπροσθεν καθάλλων καθοστῆν εἰς βίγλας, καὶ ἐξωτέρω τῆς βίγλας μηδὲνα τῶν πεζῶν φαίνεσθαι. GOAR.]

P. 85. [Τοῦ φοσσάτου ὄννουμαζομένου. *Luitprando recensitogue exercita*. Theophanes in *Justiniano*: Τοὺς στρατιώτας ὁ Γερμανὸς ἠρίθμει, καὶ τῶν γραμμῶν τὰ βιβλία, ἐν οἷς τῶν στρατιωτῶν τὰ ὀνόματα ἐνεγέγραπτο, ἀναλεξέμενος. *Nicetas Isaacii Angelj l. III*: Συλλογαὶ οὖν καὶ ἀπογραφαὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐγίνοντο στρατευμάτων, οὐκ ἀκριβῆ δὲ καὶ τὸ μισθοφορικὸν συνελέγετο

Ibid. [Ὁ μέγας δομέστικος ἐν ψτόπῳ ὁ βασιλεύς. Hinc ei regii pons honores delati. Joanni Atucho magno domestico sub Joanne Comneno casu obviam tibi facto cuncti proceres et ex regia stirpe honoratissimi viri etiam deferabant cultum ut ex equis descenderent et exhiberent reverentiam. *Nicetas*: Πᾶσαν ὑπερανέθη παραθύναστυσειν μέγας τιμηθεῖς δομέστικος; ὧς καὶ πολλοὺς τῶν ἐπιτίμων κατὰ γένος βασιλείων ἀποβαίνειν τοῦ ἔκπου καὶ τότῳ ἀπονέμειν προσηύθησιν, κατὰ συγχωρίαν ὑπεκτιδίζοντα. *III velut imperatori satellites assignati. Manuelis l. 1*: Ὁ μέγας δομέστικος τοὺς ἰδίους μεταπέμπεται δορυφόρους, οὓς ἐπὶ καιρῷ μέγης εἶχε χρησίμους ἑαυτῷ καὶ ὀπλίταις ἀγαθοῖς ἐκέρητο. *Potestatem domesticci quam amplam et imperatoris proximam ipse domesticus Cantacuzenus, l. II fusc describit. GOAR.*]

Ibid. De cursu et spoliis Jam alibi egimus. GRÆTS.

Ibid. [Ἀδῶφ. *Nomine, in partem, ejus ratione, etc.*, respondet plurimum antiquo ἔνεχα. Phrasis a recentioribus frequenter usitata, mutata pro locutionis corruptela ψ in ου. Sic διὰ λόγου μου *emere mei* vel *nomine meo*, διὰ λόγου σου *propter te, etc.* dicunt. *Theophanes*: Λόγου τῆς μεγάλης ἐκκλησίας *in magnæ ecclesiæ partem. GOAR.*]

Ibid. Καφαλᾶδες et κεφαλᾶσαι sunt ad verbum nostri *capitanei. GRÆTS.*

Ibid. [Κεφαλᾶδες hodierni vocant *capitanicos*; de qua voce docte *Rigakius v. κεφαλή*, quæ idem quod alii corruptior κεφαλᾶσαι.

Ibid. [Ῥογατόρων. Habuerunt Græci, quorum morem imitantur Turcæ, milites alios τιμάρηδας, alios βογάτορας. Primitis in stipendium perpetuum assignabantur agri, qui vulgo τιμάρια, velut laboris τιμὰς compensationes. *Cantacuzenus, I, 33*: Τοῦ μένει μισθοφορικῶς τῆς στρατιᾶς τὸν μισθὸν ἀξήσας; παρέσχοι καὶ γῆς ἐκάστῳ πλείονα χρυσοῦν δέκα. *Secundis βόγαι pecuniæ numeratæ, de quibus alibi. Rogas 350* semel in anno, vere plurimum, in proceres et in milites divisas scribit *Balsamon Meditato de incensis, etc. Concinne describit Luitprandus in Legatione, et ab antiquo ita distributas confirmat Simocatta, III, 4*: Ἐπιγινόμενου δ' ἤρος; καὶ προσηγῆ καὶ ἐπιχαριν ὕψιν παρεχομένου τῆ γῆ, ἢ κατὰ τὸ κελθὸς τοῦ χρυσοῦ διανομῆ τῷ μαχιμῷ ὅπῳ τοῦ ἀποκράτορος; ἐξεπέμπτο. *Hiemo tamen stipendia eisdem soluta monet idem auctor, l. II*: Χειμῶνος; γὰρ ἤδη που ἐνεδήμει καιρὸς; καὶ ἡ ἐγκύκλιος τῶν χρημάτων ἐπίδοσις τῷ Ῥωμαϊκῷ εἶχετο συντάγματι. GOAR.]

P. 85. Junius, hic ut alibi semper, ἄρματα putat esse *castris*, cum sint *arma* a Latino vocabulo desumpta.

Ibid. Τὴ γενέσθαι. Videtur addendum δελ. Gæts.

CAPUT XH.

Observationes et explicationes in c. 17, de coronatione imperatoris.

P. 86. [Περὶ στεφνηφορίας βασιλέως. Imperatores renuntiati, qui vel subditorum electione vel sanguinis jura vel vi tyrannide arrepta ad regendum Imperium promoti : coronati deinde, qui insignibus imperii, corona, sceptro, chlamyde, ornati et unctione delibuti. De tradendis insignibus hiæce, tacita qualibet alia promotione, totus est præsens typus.

Ibid. [Κατὰ τὴν πρὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐσπέρας. Imperii successores, vel ad illud populi militante electione obtinendam vocatos, palatium seu propriam sedem possidere certum : ascitos ad imperium a principe seniore illud statim incedere datum. Vespere igitur coronationi prævio ad illud se conferunt, ut comite, imo duce seniore ad ecclesiam postera luce pergant. Vide Michaelem Theophili F. apud Leonem Grammaticum quiddam hujusmodi jam suo tempore observantem : Ὅψι δὲ Σαββάτου τῆς Πεντηκοστῆς ἐμήνυσε Φωτίῳ τῷ πατριάρχῃ ὁ βασιλεὺς διὰ Ῥανδακίου πρωτοβεστιαρίου τὴν ἀναγόρευσιν τῆς βασιλείας ποιῆσαι Βασιλείου. Καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξῆλθον δύο σέλλα. Οἱ δὲ λαοὶ ἐταράχθησαν πῶς; ἐνὸς βασιλέως δυοὺς δύο σέλλα ἐξῆλθον. Observa rursus ad adulatores et perduellibus promotum ad invadenda sceptra primium hujus nominis Andronicum primo pie potestatis insignibus tumultuario arreptis ornari, Τῇ δ' ὀσσερατὰ ἐπὶ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, ac Inferius, Τὰ ἱερὰ ἐσφίκετο μέλαθρα στεφνησόμενος, ac postremo ad ipsam Magnam Ecclesiam sive ad sacra penetralia coronandam tendere, ritum jam receptum ita referente Niceta in Alexio II.

Ibid. [Συμβαλλόμενοι. Non curiosius circumspiciendæ, quin potius coronationis approbandæ sine ex cunctis ordinibus præcipui simul conveniunt. Tiberius apud Simocattam Mauricium denuntiaturus imperatorem : Τὸν τῆς ἱεραρχικῆς προεστῶτα καθέδρας συγκαλεσάμενος, τὸν τε τῶν ἱερῶν ἀξιωμάτων συναθροισάμενος σύλλογον, τοὺς τε δορυφόρους καὶ φύλακας καὶ πάντα τοὺς ἐς βασιλέως τιμὴν συντεταγμένους, καὶ μὴν καὶ τοὺς ἐπισημοτέρους τοῦ δήμου. Joannes etiam nominis istius secundus apud Nicetam ἐκκλησιάζει τὸ συγγενὲς καὶ φίλιον καὶ ὁπόσον ἐν ὑπεροχῇς τε καὶ ἀξιώμασιν ἦν, ut filio Manueli natu minori, rejecto priore, moritarius imperium relinquat. GOAR.]

Ibid. Ἀξιώματα ἔχειν vel ἐν ἀξιώματι εἶναι vel esse ἀξιώματικόν solis despotæ Cæsari et Sebastocratori competiti.

351 *Ibid.* Τὸ φοσάτον non pro *castris*, sed pro ipsis *millibus* accipitur. Gæts.

Ibid. [Ἐξ τῆς ἀγίας Σοφίας. Imperii coronam

primos principes Christianos in ecclesia non suscepisse apud me est indubium. At quamvis de Marciano, qui Anatolii patriarchæ opâ declaratus est imperator a Pulcheria, nonnulla sit suspicio, quem Theophanes θεῖα ψήφῳ αὐτοκράτορα ἀναδειχθέντα scribit, en tamen ut Leo junior senioria nepos patrem Zenonem propria manu diademate ornât, ἐν τῷ καθίσματι τοῦ ἱπποδρομίου, ait idem Theophanes. Anastasius ibidem coronatus. Justinus in palatio, Justinianus ibidem. Mauricius quoque præsentem quidem patriarcha senatuque imperator salutatus est, verum in palatii tribunali, ad Tiberii jamjam morituri lectum, in quem locum ipse φορᾶδην ἐξεκομίσθη scribit Simocatta, 1, 1. Copronymus denique in novemdecim accubitorum tribunali regia corona fuit rediinitus, ut ex Theophane Inferius referemus. Phocas omnium primus περιβάλλεται τὸν βασιλεῖον στεφάνον ἐν τῷ κῆρ τοῦ προφήτου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου, quo forsau tyrannidem pietate coloraret et loco sacro sacrilegium tegetet. Heraclius deinde ἐν τῷ εὐκταίρῳ τοῦ ἀγίου Στεφάνου ἐν τῷ παλατίῳ ἐστέφθη, in ecclesia reliquit. GOAR.]

Ibid. Nota professionem fidei, et juramentum, quo se obligabat tam imperator quam futurus imperator. Gæts.

Ibid. [Fidei, quam mente teneret, publicum testimonium in Ecclesiæ conventu primus inter imperatores dedit Anastasius. Historiam refert hoc pacto Theophanes : Βασιλεύσας ὁ Ἀναστάσιος ἔγραψον ἀπητήθη ὁμολογίαν πρὸς Εὐφημίου πατριάρχου, πρὸς τὸ μὴ σαλευσάει τι τῆς Ἐκκλησίας καὶ πίστεως. Βιαζομένη; δὲ αὐτὸν τῆς βασιλείας Ἀριάνης καὶ τῆς συγκλήτου, ἔλαθεν αὐτοῦ τὸ ἰδιόχειρον, ὡς ἀποδέχεται εἰς ὄρον πίστεως τὰ δόγματα τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου. Καὶ οὕτω στεφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ Ἀριάνην ἀγεται εἰς γάμον. Scriptam professionem illam penes se custodiēbat patriarcha : Τῷ γὰρ δευτέρῳ ἔται αὐτοῦ, ait Cedrenus, μετὰ βίας τὴν ὁμολογίαν αὐτοῦ παρὰ Εὐθυμίου ἔλαθε. Parem fidei professionem emisit Phocas, eodem Theophane teste : Πάντων ἐν τῷ Ἐβδόμῳ (loco CP septem lapidibus dissito) ἀφικομένων Κυριακὸς ὁ πατριάρχης ἀπήτησε τὸν τύραννον ὁμολογίαν περὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ τοῦ ἀτάραχον φυλάξει τὴν Ἐκκλησίαν. Tertium exhibuisse Leonem Isaurum reperio apud scriptorem eundem. Λέων οὖν εἰσῆλθεν εἰς τὸ παλάτιον, καὶ παραλαβὼν πάντα, ποιήσας προάλευσιν, εἰσῆλθεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἀειλῶν εἰς τὸν ἀμβωνα ἐστέφθη ὑπὸ Νικηφόρου τοῦ ἡνικαῦτα πατριάρχου δυοῦς, πρότερον ποιήσας ἰδιόχειρον μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ μέγιστε κατά τῆς Ἐκκλησίας γενέσθαι ἢ σαλευσάει τι τῶν καλῶς εἰς αὐτὴν ὀρισθέντων ὑπὸ τῶν ἀγίων Πατέρων ἱερῶν δογμάτων. Hac se cautela, dato nempe juramento fideique testimonio, adversus imperatores prævi sensus suspicione notatos munierunt primitus patriarchæ, unde sensim invaluit mos ut orthodoxi quoque fidem erga Deum et in populum clementer

tiam interposito sacramento devincere non abnue-
rent. De Michaele Rangabe post Isaurum quarto
imperatore scribit Zonaras : Ὑπὸ τοῦ πατριάρχου
Νικηφόρου τεταίνωτο βασιλικῶ διαδήματι, ἀπει-
τηθεὶς παρ' αὐτοῦ ἔγγραφοι ἐπαγγελίαν τοῦ μὴ τι
παραινῆσαι τῶν τῆς Ἐκκλησίας θεσμῶν μηδ' ἀ-
μασι χρᾶσθαι Χριστιανῶν. Leo Armechius, Στε-
φελίς ὑπὸ Νικηφόρου πατριάρχου ἐθεβαίωσεν αὐτὸν
ἔγγραφως περὶ τῆς ἑαυτοῦ ὁρθοδοξίας. Deo peroli-
que fidem servaturum, diris interpositis, promi-
sisse Andronicum testis est Nicetas in Alexio
Manuelis F. Præstitit idem tertius Andronicus ju-
nior dictus, ex Gregora, iv, 15 : Εἶτα αὐτὸς μὲν
Ἀνδρόνικος ἔδωκε τῷ πατρὶ πρῶτον μὲν σέβειν
τὴν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν ὁρθῶς καὶ τὰ ταύτης προ-
νόμια περιέπειν καθ' ἅπαντα τρόπον, καὶ **352**
ἀλόβητα συντηρεῖν. Reciprocum fidei erga regiam
majestatem a clero senatu et populo postremi im-
peratores exegerunt. Subdit eodem loco Grego-
rias : Καὶ ἐπὶ τούτοις ἅπαν τὸ Ῥωμαίων ὄμιον
γένεο· τῷ νέῳ βασιλεῖ Ἀνδρόνικῳ τὰ εἰθισμένα τοῖς
βασιλεῦσιν. Ὁ γὰρ μὴν πατριάρχης καὶ πᾶν τὸ τῆς
Ἐκκλησίας ἄθροισμα γράμμασι τοὺς ἐαυτῶν ἔγχα-
ράξαντες ὄρκους τοῖς ἱεροῖς ἐνθεθεῖσιν κώδιξι,
ἀνεπιβούλευτον αὐτῷ διατηρήσειν τὴν βασιλείαν
ἠμολογούντες αὐτοὶ τε καὶ οἱ ἐφεξῆς τὰ τῆς Ἐκκλη-
σίας διαδεχόμενοι. Antiquum morem a Græcis re-
cerptum, ut imperatore e vivis sublato cuncti
provinciarum præfecti magistratu censerentur
exactorati, donec publicis habitis comitiis Imperii
successori fidelitatis sacramentum dicerent, deinde
quos ille delegisset provincias recipere, narrat
Cantacuzenus, i, 2 : pluraque subjungit ad con-
suetudinem jurisjurandi a subditis imperatori
præstandi spectantia. Ad horrendum penitus fre-
quenterque confirmatum, quod impellente Leone
Cæronymii, filios ejus in fidem suam recipiens,
populus emisit, calamum verto. Κινηθέντες οἱ τῶν
θεμάτων ἄρχοντες, αἰτ Theophanes, εἰσῆλθον πάν-
τες σὺν τῷ πλῆθει τοῦ λαοῦ αἰτούμενοι τὸν υἱὸν
αὐτοῦ εἰς βασιλείαν. Ὁ δὲ, ὡς ἔθος βασιλεῦσιν, ἀν-
τεδήλου αὐτοῖς ὅτι Ὁ υἱός μου ὁ μονογενής μου
ἔστιν, φοβοῦμαι τοῦτο ποιῆσαι, μὴ πως συμβῆ
μοι τὸ ἀνθρώπινον, καὶ νηπίου αὐτοῦ ὄντος θανα-
τώσῃτε αὐτὸν καὶ ἄλλον προβάλλῃτε. Οἱ δὲ μετ'
ὄρκου πληροφοροῦν αὐτὸν μὴ βασιλευθῆναι ἐκτὸς
τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰ καὶ (lego μὴ) θανεῖν αὐτῷ
(lego αὐτὸν) θελήσῃ ὁ Θεός. Τοῦτο δὲ ἀπὸ τῆς κυ-
ριακῆς τῶν Βαίων ἕως τῆς μεγάλης Πέμπτης τοῦ
λαοῦ ἐνωχλεῖτο. Καὶ ἐν τῷ Ἰπποδρομίῳ σωρευόμε-
νοι καὶ αἰτούμενοι, τῇ ἁγίᾳ Παρασκευῇ ἐκέλευσεν
ὁμοῦσαι αὐτούς. Καὶ ὡμοσε πᾶς ὁ λαὸς εἰς τὰ τίμια
καὶ ζωποια ἔξυλα, οἱ τε τῶν θεμάτων καὶ τῆς
συγκλήτου καὶ τῶν ἕσω ταγμάτων καὶ τῶν πολιτῶν
πάντων καὶ ἐργαστηριακῶν, τοῦ μὴ δέξασθαι βασι-
λέα ἐκτὸς Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου καὶ τοῦ σπέρ-
ματος αὐτοῦ. Καὶ ἐποίησαν ἔγγραφα, καθῶς ὡμο-
σαν, ἰδιόχειρα αὐτῶν. Καὶ τῇ ἐπαύριον, ἧτις ἦν τὸ
ἄγιον Σάββατον, ἐξῆλθεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ τριβου-

νάλιον τῶν δεκαεννέα ἀκουσίτων, καὶ προσβάλετο
νωβελισσιμον Εὐδόκιμον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· τὸν
γὰρ Ἀνθιμον ζῶν ὁ πατὴρ προσβάλετο. Καὶ προῆλ-
θεν ὁ βασιλεὺς σὺν τοῖς δύο Καίσαρσι καὶ νωβελισ-
σίμοις καὶ τῷ νέῳ Κωνσταντίνῳ εἰς τὴν μεγάλην
Ἐκκλησίαν. Καὶ ὑπαλλάξας τὴν ἐνδυτὴν, ὡς ἔθος
ἔστιν τοῖς βασιλεῦσιν, ἀνῆλθεν ἐν τῷ ἄμβωνι σὺν
τῷ υἱῷ αὐτοῦ καὶ τῷ πατριάρχῃ, καὶ εἰσελθὼν πᾶς
ὁ λαὸς ἀπέθεντο τὰ ἔγγραφα αὐτῶν ἐν τῇ ἁγίᾳ τρα-
πέζῃ. Ὁ δὲ βασιλεὺς διελάλησεν οὕτως· Ἰδοὺ, ἀδελ-
φοί, τὴν αἵτησιν ὁμῶν πληρῶ, καὶ δωροῦμαι ὁμῖν
τὸν υἱόν μου εἰς βασιλείαν· ἰδοὺ ἐκ τῆς Ἐκκλησίας
καὶ τῆς χειρὸς τοῦ Χριστοῦ αὐτὸν παραλαμβάνετε.
Οἱ δὲ μεγάλη τῇ φωνῇ ἐβόησαν, λέγοντες· Ἀντιφώ-
νησον, γιὰ τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐκ τῆς χειρὸς σου παρα-
λαμβάνομεν τὸν κύριον Κωνσταντίνον βασιλέα, καὶ
φυλάττειν αὐτὸν καὶ ὑπεραποθνήσκειν αὐτοῦ. Jura-
mentum hujusmodi Manuelis Comneni imperatoris
declarat signum brevius describit Nicetas : Ἐφεξῆς
δὲ τῶν θεῶν προτεθέντων λογίων ἐπ' αὐτῶν ἐμπι-
δοῦνται τῷ Μανουῆλ τὰ τῆς εὐνοίας καὶ πίστεως
πρὸς πάντος. Juramenti formulæ partem recenset
in Alexio II : Καὶ εἰ τι δὲ ἴδω ἢ νοήσω ἢ ἀκοῆ
παραλήψομαι εἰς ἀτιμίαν ὁμῶν καὶ λύμην τοῦ ὑμε-
τέρου φερόμενον στέμματος, καὶ ὁμῖν τὴν περὶ
τούτου δίδου ἐσομένην εἰδῆσιν, καὶ αὐτὸς δὲ, ὡς
ἐξόν μοι, τοῦτο κωλύω. Violatam sacramenti reli-
gionem CP. exprobrat Andronici, l. ii : Οἱ φρικώ-
δεσιν ὄρκους τὴν ἐς αὐτὸν ἐνεπέδωσαν πίστιν καὶ
εὐνοίαν, ἀλόγῳ δὲ θυμῷ καὶ παραλογωτέρῳ νοῦ φε-
ρόμενοι οὐδὲν εἰ τῶν κακῶν ἐνέλιπον ὁ μὴ εἰς Ἀν-
δρόνικον ἐργάσαντο. His, si lubet, adde Gregoræ
scripta viii, 7 ἐὶ Cantacuzeni locum citatum. Porro
tam fidei professionem quam sponsonem adjunctam
in supremi logothetæ manibus emissam fuisse
doceor a Niceta Manuelis l. iii, referente Joannem
353 Puzenum ex eo imperatorem irreverentius
egisse, quod Theodoro Styppiotæ caniclei contu-
lisset officium, ac eo præsentē juramentum pro
imperio consequendo de more nuncupasset. Verba
ejus sunt : Οὐκοῦν κατὰ καρδίας ἐτέραν ἀνταίαν
πληγὴν εἰληφώς· ὁ δηλωθεὶς λογοθέτης ἐν τοῦ τῷ
Στυπειώτῃ δοθῆναι δοχεῖον ἐρυθροδάνου διάλιθον
χρύσεον, καὶ τοὺς ὄρκους τοῦτον ἐπιστατῆσαι κατὰ
τὸν ἐν Βλαχέρναις μέγαν νεῶν, οἱ τὴν τοῦ κράτους
διαδοχὴν ἐνεπίθουν Ἀλεξίῳ καὶ τῇ θυγατρὶ τοῦ βα-
σιλέως Μαρίᾳ, ἃ τῷ λογοθετικῷ δῆπουθεν ὀφεικίῳ
ἦσαν ἀρμόδια.

P. 86. [Ὁ δεῖρα. Verbis istis cinnabari pictis
ejusdem coloris tres cruces præmittabantur, de
quibus Theophanes in Isauro Leone : Ἐπιλαθέ-
μενος τὸ ἰδιόχειρον ὁ ἐποίησε, καὶ τὸν σταυρὸν ὃν
ἐκτεξε, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ. Et infra : καταπατήσας
τὴν ἑαυτοῦ συνειδήσιν, καὶ ἀθετήσας τὸν σταυρὸν
καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ἣν ἐποίησεν. Idem : Λέων πα-
ρεσκευάσεν ἄλλους πῆξαι σταυρούς κατὰ τὴν ἀλη-
θειαν. Iterum : Αὐτὸς εὐλαθηθεὶς πῆξαι σταυρὸν
διὰ τὸ πρότερον καθυπογράψαι ἐν τῷ βασιλευμένῳ
αὐτῶν. At non hujus modo jurisjurandi, sed et cu-

justis, crux appicta fuit indicium et confirmatio. A Leo Grammaticus in Michaele Theophili F : Γενομένης δὲ τῆς προσελύσεως εἰς τὰ χαλκοπράτεια τοῦ εὐαγγελισμοῦ, καὶ τῆς εἰσόδου γενομένης, καὶ τοῦ Εὐαγγελίου τελεσθέντος, ἀνῆλθεν ὁ τε πατριάρχης Φώτιος καὶ ὁ βασιλεὺς σὺν τῷ Καίσαρι καὶ Βασιλεῖν παρακοιμημένῳ ἐν τοῖς κατηγουμένοις (porticibus circumquaque in ecclesiam prospectantibus), τοῦ πατριάρχου ἐπὶ χειρὰς ἔχοντος τὸ τίμιον σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ βάψαντες ὁ τε βασιλεὺς καὶ ὁ Βασιλεῖος τοὺς τιμίους ὑπέγραψαν σταυροῦς, ὄρα δὲ βεβαιούντες τὸν Καίσαρα ἀφόβως συνεξελθεῖν μετ' αὐτῶν ἐν τῷ ταξιδίῳ. Qui juramentum cruce firmatum violabat, tetra σταυροπάτου inurebatur nota, de qua nos quaedam in Cedrenum. In σταυροπάτας, hujusmodi B soderum videlicet et jurisjurandi interposita cruce violatores, divinum Numen provocaturos se putabant injuriam passi, cum tabulis cruce firmatis ac irritam pacem promittentibus, de conto suspensis, in sœdifragos ducto exercitu procedebant. Andronicus junior, scriptore Cantacuzeno II, 3, hocce facturum perfido Mæserum principi minatur : 'Ἐὰν δὲ μὴ ἀποδοῦν τὸ πόλισμα, τὸν σταυρὸν, ὃν πρότερον πέπομφε πρὸς αὐτὸν, ἐπὶ τῆς σημαίας ἀναθεῖς ἐλεύσεται ἐπ' αὐτόν. Et infra : Σοῦ δὲ οὐδὲν ἐπιεικὲς ἀποκρινόμενου, τῇ τοῦ σταυροῦ δυνάμει θαρβῶν, ὃν αὐτὸς ἔγγρητὴν ἔμοι παρέσχου τοῦ μηδέποτε παρὰσποδῆσαι, βαδιούμαι ἐπὶ σέ. Hoc idem Saraceni prius egerant Justiniano Rhinotmeto fidem violatam C exprobrantes : Καὶ μαρτυρούμενοι καὶ τὸν Θεὸν ἐδικητὴν τούτων προκαλοῦμενοι, τὸν τῆς εἰρήνης ἔγγραφον χάρτην ἐπὶ φλαμουλλοῦ κρεμάσαντες καὶ προάγοντες κατὰ τὸν Ῥωμαίων ὄρησαν. Ita Cedrenus.

Ibid. Οἰκεία χειρὶ προτάξας. Οὕτω μὲν ὁ στεφόμενος (sic enim habet alter codex Boicus et Lautherianus) τῆς αὐτοῦ προτάσεων ὁμολογίας γράφει. Junius : *Propria manu præfinivi. Sic inscribit qui coronatus est, præfiniens confessionem suam.* Inepte : quid enim vult sibi hoc *præfinivi et præfiniens*? Verte : *Hæc propria manu præscripsi, seu confessioni fidei meæ præmissi.* Ad hunc modum is qui coronatus (vel potius coronandus) est, propriam suam confessionem præscriptione et prænotatione nominis et dignitatis suæ insignit. Hæc enim præscribent : 'Ὁ δεῖνα ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ οἰκείῃ χειρὶ προτάξας. Et huic προταγῇ respondet ὑποταγῇ, subscriptio, de qua Curopal., p. 87 : 'Ὁ δὲ προτάσεων τούτου αὐτὸ πάλιν καὶ μετὰ τὴν τῆς πίστεως ἐκθεσιν ὑποτάσεων 354 γράφει, ἦγουν τὸ ὁ δεῖνα ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων, ἡ βασιλεὺς Ῥωμαίων, οἰκείῃ χειρὶ ὑποτάξας. Ergo ei προτάσεων et ὑποτάσεων est præscribere et subscribere; in quorum notione providenda et explicanda plane cæcutivit Junius. GRETS.

P. 86. Ἄν δὲ οὐδὲς αὐτῷ ἦ, εἰ μὲν ἐκδίδωσιν ὁ πατήρ, γράφει καὶ αὐτὸς, προτάσεων οὕτως. Omitto

PATROL. GR. CLVII.

hic etiam verbum προτάσεων male redditum. Priora sic vertit Junius : *Quodsi filius est ipsi, siquidem attribuit pater.* Perperam. Legendum ex cod. Rav. et Lauth. ἐνδίδωσιν· *si pater concedat, si permittat.* GRETS.

Ibid. [Gregoras, IV, 15 : 'Ἐπέτρψε δ' αὐτῷ ('Ἀνδρονίκῳ) ὁ πατήρ καὶ δι' ἐρυθρῶν ὀπογράφειν γραμμάτων προτάγματα, ὃ μὲντοι μῆνα καὶ ἑδικτον, ἀλλὰ, Ἀνδρόνικος Χριστοῦ χάριτι βασιλεὺς Ῥωμαίων. GOAR.]

P. 87. Junius incite *promitto me abstenturum ab invidia.* Ino a *cædibus*, quia legendum φόνων, non φθόνων. Qualis promissio ab imperatore, si promittat se velle abstinere ab invidia, cum vix habeat cui ipse invideat, ipse communi omnium invidiæ expositus? Nec recte vertit ἀκρωτηριασμούς, concussiones : mutilationes debebas, Juni. Quia enim Græci imperatores ad cædes et mutilationes valde prompti erant, ut ex tota historia Byzantina liquet, jure ab illis, quos corona exspectabat, exigebatur ut hac in re modum tenerent et nihil præter fas agerent.

Ibid. Εἰς τὰς τόσας. Quid hoc sibi velit, fateor me non assequi; nam quod Junius vertit, *ad tantas N*, id mihi non satisfacit. GRETS.

Ibid. [Quid hoc sibi velit, fateor me non assequi, scribit Gretserus. Nil mirum : corruptus enim et vulgaris est loquendi modus, quo quotum mensis diem adnotant Græci. Ex vulgari grammatica percipio eos dies mensis numeraturos non adjectivis numeralibus sed substantivis uti : non enim dicunt secundo, decimo, vicesimo die, verum ad duos, ad decem, ad viginti dies mensis. Simul etiam præpositionis εἰς accusativo junctæ, quam ἐν dativo, frequentior est apud eos usua. Vides itaque εἰς τὰς τόσας τοῦ μηνός, ad verbum *ad tot mensis dies*, scribi vice *tali die mensis.* Subjungitur ἐν ἡμέρᾳ· tu supple τῆς ἑβδομάδος πρώτῃ, δευτέρῃ, τρίτῃ.

Ibid. Συνοδῶ. Non unius provinciæ collectos episcopos omnes, vel ex provinciis omnibus patriarchæ subjectis præsules aliquot, de moribus vel Ecclesiæ fide disquisituros, σύνοδον hic vocari existimes, sed vel clerum CP., vel cum eo præsules qui forte CP. versantur. Vide Juris GR. I. III et IV continere συνοδικὰς ἀποφάσεις, hoc est, ἀρχιερατικὰς διατάξεις, pontificias constitutiones privatim a patriarchis editas, cui privati tantum paucique episcopi consilium dedisse memorantur. Hinc ἐνδημοῦσα ἰερὰ σύνοδος, peregrinans et incerta synodus, et τῆς ἐνδημοῦσης τηνικαῦτα συναβοῦσθαισης συνόδου συνέδριον, *occurrentis et ad urbem* (forte fortuito) *synodi concilium*, ejusdem operis p. 271. GOAR.]

P. 88. *Thomaites.* Magnum sæcri palatii tricladium, ut a Zonara in imperio Irenes nominatur, quod sub eadem imperatrice conflagravit; unaque cremata esse feruntur eo in loco commentaria 355 quædam in sacras litteras S. Joannis Chrysostomi ut scribit Zonaras. GRETS.

Ibid. [Augustior et amplior patriarchii aula Θωμαΐτης est. Cedrenus in Irene: Ὁ τρικλινος τοῦ πατριάρχου ὁ λεγόμενος Θωμαΐτης. Magnum S. Sophiæ atrium respicit. Memorat illud Augusteoni ad junctum Nicetas in Alexio Manuelis F. GOR.]

Ibid. Augusteonem. In Originibus Cp. et in Suida v. Augusteo hæc de Augusteone leguntur: *Quinta die mensis Octobris præfecti regionum urbis in Augusteone, videlicet foro dulciario, chorens ducebant in honorem sui imperatoris. Istum igitur locum vulgus Augusteonem nominat, in quo etiam magni Constantini et matris ejus columnæ positæ sunt. Ideo et locum Augusteonem nominavit, qui antea Gutium, hoc est forum cupedinarium, dicebatur.* De Augusteone multa Nicetas Choniates in Alexio Manuelis Comneni filio. GRETS.

Ibid. [Suidæ interpres, non ille vulgatus sed ignotus, a Gretsero relatus, cæce penitus et ignare τὸν Αὐγουστεῶνα et τὸ Αὐγουστεῖον confundit. De secundo scripsit Suidas, de primò noster auctor. Αὐγουστεῖον ludi sunt in honorem Augusti Romæ celebrati, Latinis *Augustalia*; ita scribit vulgatus interpres; ideòque refert Dempsterus in Romanis Antiquitatibus. Αὐγουστεῶν locus est CP., S. nimirum Sophiæ atrium sub Thomaite. Ἐν τοῖς προαυλοῖς τοῦ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ναοῦ, ἤγουν ἐν ᾧ εἴρηται: Αὐγουστεῶν, jamjam explicabit auctor ipse. Unde et τὴν τοῦ Αὐγουστεῶνος αὐλαίαν vocat Nicetas in Alexio secundo. Adverte repertum quoque CP Αὐγουστεῶνα, columnam nimirum æream, cui Justiniani statuam superpositam narrat Cedrenus in ejus Vita: Ἐπληρώθη δὲ καὶ ὁ χαλκοῦς κίων ὁ μέγας, ὁ Αὐγουστεῶν. Et inferius: Οὗτος δὲ ἐστὶν ὁ κίων ὁ λεγόμενος Αὐγουστεῶν. Quæ de Augusteone gustu et foro cupedinario in Græco Suidæ textu non exstantibus refert citatus interpres apud Gretserum, somniantium cibi sunt, insulsi, insipidi, vani. Est et triclinium τοῦ Αὐγουστεῶνος, de quo Theophanes in Copronymo: Ἐστέρθη ἐν τῷ τρικλίῳ τοῦ Αὐγουστεῶνος ἡ βασιλισσα Εἰρήνη. Idemque est quod dicitur χρυσοῦν τρικλίνιον, a Justiniano II extructum; de quo alibi. GOR.]

Ibid. Epicombia. Junius ait ἐπικόμβια fuisse *missilia*, sic dicta quod essent κόμβοι ἐπάνω αὐτῶν, quod nodi supra ea essent, quibus erant nummi propterea circumdati, ne jactu populum, in quem mittebantur, offenderent. Sed sine dubio melius scivit Curopalata quid essent ἐπικόμβια, quam Junius. Ita ergo ille: Τμήματα ἐκ παντῶν κόπτοντες, particulas ex pannis ressecantes, et in qualibet particula panni tria aurea numismata et totidem argentea et tres obolos colligantes, projiciunt in multitudinem. Ῥίπτουσι δὲ τοιοῦτους ἀποδέσμους· projiciunt vero hujusmodi fasciculos et, ut sic dicam, ligaturas; Latine *missilia* dici possunt. Et hi fasciculi vocantur ἐπικόμβια a nodo quo colligantur, seu quod κόμβος, hoc est nodis, constringantur. De iisdem ἐπικομβίαις, p. 97, de verbo ἐπικομβίω, num Græcum sit an barbarum, disputat Photius in 2

lepiet. ex iis quæ nuper in lucem prodierunt. De iisdem ἐπικομβίαις eadem fere Joannes Cantacuzenus, l. 1 De bellis inter Andronicos avum et nepotem; nisi quod ea spargi dicit, postquam imperator jam inuncius et inauguratus ex templo egreditur. Rursus de iisdem 356 ἐπικομβίαις eodem coronationis die spargi solitis hæc eodem libro Cantacuzenus: Ὑπὸ δὲ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐν τοῖς βασιλείαις τοῦ δήμου συνηθροισμένου παντὸς παρὰ τοῦ αὐτοῦ συγκλητικῶν τῶν προτέρων ἴσοι ἢ καὶ πλείονες ῤίπτονται ἀπόδεσμοι. Curopalata p. 98, in posterum diem id rejicit; quo die id etiam fieri solitum Cantacuzenus scribit l. 1, c. 41. Similia fere Curopalata noster, c. 17. De hoc more accipiendus quoque est Pachymeres l. ix suæ B Historiæ, ubi scribens de coronatione Michaelis Palæologi filii Andronici senioris, ῤίπτονται, inquit, οἱ συνηθεις ἀπόδεσμοι. Et frustra est bene de Græcis meritis interpres, qui *fasciculos odoratorum florum spargi solitos* conjicit. GRETS.

Ib. [Hæc ἐπικόμβια, regia donaria coronæ susceptæ gratia sparsa, reperies apud antiquos ὑπατείας voce significata. Dicto suggerit argumentum Cedrenus in Justiniano: Βασιλεύει ἐτῶν με', καὶ μονοκρατήσας δέδωκεν ὑπατεῖαν δὸσην οὐδεὶς βασιλέων δέδωκε. Theophanes in Tiberio, ἔρριψεν ὑπατεῖαν πολλήν. In Copronymo: Προῆλθον βασιλεῖς ῤίπτοντες ὑπατεῖαν τριμίσια καὶ σιμίσια καὶ νομίματα καινούργια ἐως τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Simocatta, viii, 10, de Phoca in Hebdomo recens coronato: Τῆ δ' ὕστερα τὰ ἐπιδατήρια τῶν σκήπτρων τοῖς στρατεύμασι δῶρα παρείχετο. Leo Grammaticus vel alius quivis in Armenio Leone: Μιχαὴλ ὁ βασιλεὺς τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔστειψεν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Θεοφύλακτον, εἰς τὰς τε ἑορτὰς προελθούσης καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Προκοπίας μετὰ δόξης πολλῆς, καὶ παρασταθείσης Ἐμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἰδούσης στέψιμον τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, καὶ ποιήσας χάριν μεγάλην, καὶ διανεμιάσας χρήματα πολλὰ· αὐτὴ γὰρ ἦν διατιθεύσα πάντα τὰ τῆς βασιλείας. A consularibus congiariis muneribus donativis hæc imperatorum ὑπατείας nomen retinuisse indubium est. Quanto fastu, acclamationibus, munificentia, donativis κοινωνῶν τῶν ἑαυτοῦ θεσaurῶν τὸ ὑπήκοον ποιήσας Mauricius inierit, verbis pompam æquantibus recenset Simocatta, i, 12.

Ibid. [Ἐπὶ σκουταρίου καθεσθῆις. Sedentes in clypeo per castra circumferre recens proclamatos imperatores consueverunt antiqui Romani. Zonaras in Justiniano: Ὑπάτιον ἐπὶ ἀσπίδος μετάρσιον ἄραντες ἀναγορεύουσι βασιλέα. Theophanes in Mauricio: Τὸν Γερμανὸν ἄκοντα στρατηγὸν ἀνηγόρευσαν ἐπὶ ἀσπίδος ὑψώσαντες. Ibidem: Τὰ κλήθη συναθροισθέντα προβάλλονται ἔξαρχον Φωκῶν τὸν κένταρχον, καὶ ἐπὶ ἀσπίδα τοῦτον ὑψώσαντες εὐφήμησαν ἔξαρχον. Eadem pene verba scribit Simocatta, viii, 7. Ἐκατόνταρχον tamen correctius vocat quæm Theophanes κένταρχον Gregoras iii, 1: Ἀνηγορεύετο δ' ὕστερον παρ' ἐκόντων τῶν ὑπηκόων

ἁπάντων, καθεσθελ; ἐπ' ἀσπίδος κατὰ τὸ ἐν τούτοις ἁπεικρατοῦν ἔθος. Lib. iv, s. 1 : 'Ἐπὶ τῆς ἀσπίδος ἐνταῦθα περὶ τὴν Μαγνησίαν καθίσαντες Μιχαὴλ τὸν Παλαιολόγον ἀναγορεύουσι βασιλεῖα οἱ δόξη καὶ γένοι προύχοντες. Corippum de Justino Minore II, 157 confert Gretserus. GOAR.]

Porro hæc quæ in seqq. continentur, videtur Codinus ex Cantacuzeno descripsisse : eadem enim prope verbatim scribit Cantacuzenus, I, 41. Posterior autem Cantacuzeno Codinus fuit, cum Cantacuzeni aliquoties mentionem faciat, non ut coactanei, sed ut tempore prioris ; notatque Pontanus noster in notis ad c. 41, l. 1 Historiæ Cantacuzeni Codinum vixisse sub Mauuele Andronici junioris nepote, qui antepenultimus imperator ex Cpolitianis fuit, Turcis 357 postea imperium invadentibus atque occupantibus. Quidquid sit, clarum est, Codinum non diu ante Cpolitianum exitium vixisse. GRETS.

Ibid.] *Οἱ ἐν ἀξιώμασιν ὑπερέχοντες.* Confirmavit id jam relatus Gregoras. Addit Simeon Thessalonicensis : 'Ἀνυφοῦσιν αὐτὸν ἐπὶ στρατιωτικῆς ἀσπίδος ἐνώπιον τοῦ λαοῦ ὁ καὶ στρατηγὶαν δηλοῖ καὶ βασιλείαν. Καὶ ὑπὸ ἀξιώματικῶν ἀφεται ὡς ἀρχὴ αὐτῶν καὶ κορυφή, καὶ ὑπὸ στρατιωτῶν καὶ τοῦ δήμου προσκυνεῖται ὡς δεσπότης αὐτῶν γεγώνος. GOAR.

P. 89. 'Ἐπυφημισατος δὲ τοῦ λαοῦ καὶ προστάτον. Faustis acclamationibus felicibusque votis recessus promotum principem prosectos milites et populam nullus ignorat : occurrunt tamen hæc loca adeo frequentatæ consuetudini manifestius attestantia. Leonis Grammatici de Leone Armenio : 'Ἐποίησεν αὐτοὺς εὐφημῆσαι λέοντα καὶ Κωνσταντῖνον, βουλόμενος ζῆσαι ἔτη πολλά. Eiusdem in Michaelis Theophili F. : Θέλω Βασιλεῖον ὑπὸ πάντων εὐφημῆσθαι ὡς βασιλεῖα. Annæ Comnenæ de patre imperatore renuntiato loquentis : Νῦν βασιλεὺς ἀναγορεύεται τοὺς ὀπλοφόρους ὄρατε, τῆς εὐφημίας ἀκούετε. Et infra : Τὴν εὐφημίαν λαμπρὰν ἀκούοντες, et alia quæ subdit. Zonaræ de Joanne Alexii filio : Στέλλει πρὸς τὴν ἐκκλησίαν τεθνάναι λέγων τὸν αὐτοκράτορα καὶ ζητῶν αὐτὸς εὐφημισθῆναι ὡς αὐτοκράτωρ. Nicetæ de Manuele Joannis F. scribentis : Ἐκαστος τῶν μεγιστάνων μετὰ τῆς οικείας τάξεως διακριθὲν ἐπιστάμενος καὶ διατρανῶν τὴν εὐφημίαν τῷ νέφ' ἀνακτι. Eiusdem denique in Alexio Manuelis F. : Ἀμέλει καὶ τῆς εὐφημίας κατάρχονται, καὶ οὕτως διατιθέασιν τὴν ἀνάβρῃσιν, Ἄλεξίου καὶ Ἀνδρονίκου μεγάλων βασιλέων καὶ αὐτοκρατόρων Ῥωμαίων τῶν Κομνηνῶν πολλὰ τὰ ἔτη. Πλατεῖαι καὶ ἀνεψφῶσιν ἔδοντες στόμασι, καὶ μικροῦ διαβρῆγγνύμενοι ταῖς φωναῖς.

Ibid. [Σάκκον. Superius exposuimus, c. 3 ad p. 13.

Ibid. [Ἀναβάθρα. Tabulatum ejusmodi excelsius ἀποβάθραν appellasse Cedrenum innot. Luca sunt in Romano Lecapeno. Ὁ Ῥωμαῖνος κατασκευάσεν ἐν τῇ θαλάσῃ ὀχυρωτάτην ἀπόθασιν, ὥστε τὴν βασιλικὴν τριήρη διεκπέλουσαν ἐν αὐτῇ προσορμιζέσθαι, περιφράξας αὐτὴν πάντοθεν διατειχίσμασι. Μέσον δὲ

τρίγγιον γενέσθαι προσέταξεν, ἐνθα ἀλλήλοις ἐμελλον ὀμιλεῖν. Infra : Πρῶτος οὖν ὁ βασιλεὺς Ῥωμαῖνος τὴν εἰρημένην ἀποβάθραν καταλαβὼν τὸν Συμείων ἐξεδέχετο. Rursus : Τρίτην δὲ μετὰ τὸν γάμον ἐστίασιν ἐν τῇ τῶν Πηγῶν ἀποβάθρᾳ ποιήσας ὁ βασιλεὺς, παρ' αὐτῇ τῇ ἀποβάθρᾳ τοῦ βασιλικοῦ δρόμωνο; ἱσταμένου, συνεσιτάθη τῷ Πέτρῳ. In simili tabulato Manuel hujus nominis ultimus Turcarum principem convivio excepit apud Phranzæ interpretem Pontanum. GOAR.]

Ibid. 'Ἐπὶ τὸν ἄμβωνα, in suggestum. Ἄμβων ab ἀναβαίνω, quod est ascendendo, nomen traxisse putatur, tametsi Walafridus Strabo de rebus ecclesiasticis. c. 6, ambonem ab ambiendo derivat, quod intrantem ambiat et cingat. Ambonem porro magnæ Ecclesiæ magnum fuisse oportet, quippe qui, ut hic refertur, uno et eodem tempore patriarcham et ministros imperatoresque ceperit, et in quo ritus inaugurationis coronationisque peragi potuerit. Propterea nullus animo aliquid nostris suggestis simile concipiat : potius concipiat quam Geruianæ vocant die *Porkirchen*, id est templi partes editas, quales columnis suffultæ aut parietibus affixæ vel in adytorum vestibulo in altum exstructæ hominibus recipiendis in templis visuntur. 358 Habebat autem ambon duos ascensus, ut p. 91, ex Codino discimus. Nec Onuphrius in libello quo obscuras quasdam voces ecclesiasticas explicat, v. *Ambo*, oblitus est monere de duplici ascensu in ambonem. C In quibusdam ecclesiis duo graduum ordines cernuntur, unus a sinistris, quo fit ascensus versus orientem, alter a dextris occidentem spectans, quo fit descensus. GRETS.

Ibid. [De ambone quædam in Euchologicis, plura doctissimus Allatius de Græcorum templis. Qua mole vel figura fuerit exstructus S. Sophiæ, anonyma descriptio in Regiis mss. edisserit; quam pretiosa materia et qualibus expensis perfectus, Origines CP. paucis comprehendunt : 'Ἐποίησεν ὁ Ἰουστινιανὸς τὸν ἄμβωνα καὶ τὸν σωλεῖαν χρυσαῖ, σαρκῶδονυχας καὶ σαπφείρους λίθους διὰ μαργάρων καὶ χρυσοῦ χυμευτοῦ. Et inferius : Εἰς τὸν ἄμβωνα καὶ τὸν σωλεῖαν ἐγένετο ἐξοδος χρόνου πάκτου τῆς Ἀγύπτου κεντηνάρια τριακόσια ἐξήκοντα πέντε, καθὼς ἐτυκώθησαν παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Ut vox πάκτον non *factum* modo, sed et *tributum ex pacto* solvendum atque *pensum* omne significet, notis in Cedrenum posterioribus demonstravimus.

P. 90. [Τὰς ἐπὶ χρίσιν βασιλέων συντεθειμένας εὐχὰς. Orationes illas ex mss. patriarchicis Euchologiis Bessarionis et alterius Patris Græci, concilii Florentini assessoris, erutas ad commune Euchologium adjecimus, et hoc anno publico dedimus.

Ibid. [Χρίσι. Coronatos sæpius, unctos nunquam legimus antiquos Græcorum imperatores. Cærolum nomine gestisque magnum a Leone Romano pontifice primum refert unctum Cedrenus, e suis Græcia

nullum. Ὁ Λέων τὸν Κάρολον ἀμειδόμενος ἔσπευεν αὐτὸν εἰς βασιλεία Ῥωμαίων ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Πέτρου, χρίσας ἐλαίῳ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἕως ποδῶν, καὶ περιβαλὼν βασιλικὴν ἐσθῆτα καὶ στέφος. Sed nec ipse Euchologii textus, aliis minutim recensitis, unctionem præcipit, solis his verbis orat. Ἱ, χρίσαι καταξίωσον τῷ ἐλαίῳ τῆς ἀγαλλιᾶσεως, eam connotare contentum. Forsan quia ritus a Latinis inuatuus est ob pietatem usurpatus, silentio tamen fuit in Euchologicis tectus. Solus hic noster auctor, ac ante sæcula quatuor Simeon Thessalonicensis, apertius unctionem memorare. Hujus sunt verba : Τῷ μὲν μύρω σφραγίζων αὐτὸν τῇ σημειώσει καὶ χρίσει τοῦ ὄντος παντάνακτος καὶ κατὰ μίμησιν αὐτοῦ αὐτὸν καθίστησιν ἐπὶ γῆς.

Ibid. [Σταυροσιδῶς. Thessalonicensis : Μετὰ τὴν πρώτην εὐχὴν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ σταυροσιδῶς ἐκχέει τὸ μύρον, δεικνὺς ὡς ὁ Χριστὸς αὐτὸν ἔχρισε.

Ibid. [Ἄγιος. Idem : Τὸ ἅγιον ἀνακράζει, δεικνὺς ὅτι ἐκ τοῦ ἁγίου καθαγιάζεται, καὶ καθιερούσθαι βασιλεὺς τῶν ἡγιασμένων ἐστὶν ἀπὸ Χριστοῦ.

Ibid. [Ἐὶ καὶ τινας λέγουσι. Merito asserunt, Codine. Nam et imperialem coronam, ut patriarchæ votis coronando redderetur felicior, in altari video repositam apud Leonem Grammaticum in Michaele Theophili, cuius textum reddo hic puriorem. Καὶ δεδωκὸς ὁ βασιλεὺς Φωτίῳ πατριάρχει τὸ στέμμα, ἄρας ἐκ τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς, ὡς εἰσαγαγεῖν ἐν τῇ ἀγία τραπέζῃ, ὡς ἐποίησεν εὐχὴν ἐπ' αὐτῷ, καὶ οἱ πραιπόσιτοι ἐνέγκαντες τὸ διδύσιον καὶ τζαγγία ἐνέδυσαν Βασιλεῖον, ὅστις βαλὼν τὴν γλαμύδα ἐπεσον εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ πατριάρχης, καὶ ἦρεν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ βασιλέως, καὶ ἐπέδωκεν αὐτὸ τῷ βασιλεῖ. Καὶ τῶν σκήπτρων πεσόντων, ὡς ἔθος, ἔσπευεν ὁ Μιχαὴλ τὸν Βασιλεῖον καὶ εὐφῆμησαν πάντες · ἡ Μιχαὴλ καὶ Βασιλεῖφ πολλὰ τὰ ἔτη. »

359 *Ibid.* [Ἀὐτὸς τε καὶ ὁ πατριάρχης. Nunc ope ab utroque collata, nonnunquam a seniore imperatore collegam asciscente, a solo patriarcha nonnunquam regium stemma coronati capiti imponebatur. Patriarcham porro vel episcopus alios promovendis imperatoribus vel manum adhibuisse vel ora in preces reserasse ante Marcianum non legitur. Casta illius uxor Pulcheria μεταστέλλεται (omnium prima) τὸν πατριάρχη καὶ τὴν σύγκλητον, καὶ ἀναγορεύει Μαρκιανὸν βασιλεῖα. Ex quo Marcianus iste primus omnium ecclesiæ suffragio promotus, θεῖα ψήφῳ αὐτοκράτωρ ἀναδειχθεὶς, asseritur a Theophane. Ἐστία, ait idem, Λέων ἐβαίλευσεν Θρηξὲ τῷ γένει, τριδούνος τὴν ἀσίαν, στεφθεὶς ὑπὸ Ἀνατολίου τοῦ πατριάρχου. Infra : Λέων τὸν Λέοντα τὸν Ζήνωνος υἱὸν καὶ Ἀριάνης τῆς Ἰδίας θυγατρὸς, τὸν αὐτοῦ ἔγγονα, στίψας βασιλεία ἀναγόρευσεν. Λέοντα τὸν Ζήνωνος υἱὸν καὶ Ἀριάνης, νῆπιον ἔτι ὄντα, βασιλεία προχειροτονήσας ὁ Λέων μὴν Ἰανουαρίῳ, καὶ Φεβρουαρίῳ μὴν ἔσπευε Ζήωνα τὸν Ἰδιον πατέρα ἐν τῷ καθίσματι τοῦ ἱερο-

δρομίου, loco ab ecclesia vel patriarcha longe alieno. Anastasium successorem coronat Euphemius accepto fidei syngrapho : Στέφει αὐτὸν, inquit Ζονάρας. Ἐστέφθη δὲ, explicat Theophanes, πέμπτη τῇ μεγάλῃ τοῦ Πάσχα ἐν τῷ καθίσματι τοῦ ἱεροδρομίου. Justino, exacto pene imperio, Joannes pontifex Romanus Cpolim profectus coronam imponit, ex Anastasio. Justinus idem, ex Zonara, μεταπέμπεται τοὺς ἐν τέλει καὶ βασιλεία τὸν ἀδελφίδου Ἰουστινιανὸν ἀναδεικνυσιν, αὐτὸς τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ περιθεὶς τὸ διάδημα. Hujus etiam nepos alter Justinus ἐστέφθη ὑπὸ Ἰωάννου πατριάρχου, ait Cedrenus : cui gener Tiberius, Theophane teste, ἐστέφθη ὑπὸ τοῦ Εὐτυχίου πατριάρχου. Qui sequitur Tiberii gener Mauricius coram patriarcha senatque jussu

B soceri designatus imperator τῆς τῶν κοινῶν, verba sunt Zonaræ, διοικήσεως εἶχετο στεφθεὶς ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου. Phocas, in S. Joannis æde in Hebdomo coronatus, nonnisi a Cyriaco patriarcha illuc occurrente ac fidei professionem exquirente regni coronam videtur adeptus. Heraclius sublato tyranno Phoca εἰς τὰ βασιλεία ἐστέφθη ὑπὸ Σεργίου πατριάρχου, ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ ἁγίου Στεφάνου, ἐν τῷ παλατίῳ, scribit Theophanes. Heraclius filios duos, Heraclium et Constantinum, ἀμφω τῷ πατρὶ τῷ βασιλικῷ διαδήματι τεταίνωκε, ut ait Zonaras : solus vero Constantinus successit. Constans, avo patre et patruo mortuis, in regnum assumptus, de quo tacent historici, nonnisi a patriarcha potuit regia donari tænia. Filius Constantinus cognomento Pogonatus τῷ τῆς βασιλείας κέσμητο διαδήματι στεφθεὶς παρὰ τοῦ πατρὸς. De Justiniani Rhinotmeti coronatione nullus apud historicos sermo : ipse tamen, scribit idem Zonaras, Θεοδώραν καὶ τὸ παιδίον τῷ τῆς βασιλείας ἀξιώσας ὀνόματι ἀμφω ἔσπευε. Qui, sublato Justiniano et

C Philippico, tyrannidem arripuit, Artemius Anastasius τῇ κυριακῇ τῆς Πεντηκοστῆς, συναχθέντος τοῦ λαοῦ ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, ἐστέφθη ὑπὸ Ἰωάννου πατριάρχου, ut testatur Cedrenus. Theodosio successore, de cuius consecratione nulla memoria, ad clericalem vitam relegato, Leo Isaurus nonnisi patriarchæ manu diadema potuit accipere. De filio Cöpronimo hæc Theophanes : Τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα ἐστέφθη Κωνσταντῖνος ὑπὸ Λέοντος τοῦ πατρὸς ἐν τῷ τριβουναλίῳ τῶν δεκαεννέα ἀκουσίτων, τοῦ μακαρίου Γερμανοῦ τοῦ πατριάρχου τὰς πρὸς συνήθειαν εὐχὰς ποιούντος. Cöpronimus pariter filium Leonem, eodem Theophane scriptore, seu imperatorem diademate ornavit, verum Anastasii falsi patriarchæ et ejusdem hæreseos consortis opera :

D Ἐσπευεν Κωνσταντῖνος ὁ δυσσεβὴς Λέοντα τὸν αὐτοῦ υἱὸν εἰς βασιλέα δι' Ἀναστασίου τοῦ ψευδωνύμου πατριάρχου καὶ σύμφρονος αὐτοῦ. Qui deinde sceptrum invasit Nicephorus, προῆλθεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ait Cedrenus, ἐπὶ τὸ στεφθῆναι, Ταρσίου ἔτι τὸν θρόνον κατέχοντος, qui ob coronam tyranno impositam diris execrationibus, ut Theophanes testatur, a populo fuit impeditus. **360** Narrat

Idem Michaelē Curopolatam Nicephori generum ἐν τῷ ἄνω τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ὑπὸ Νικηφόρου πατριάρχου στεφθῆναι. Michael imperator factus τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔσπευεν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Θεοφύλακτον, αἰτ qui putatur Leo Grammaticus in Regiis mss. Qui deinde in aliis certus est, de Armenio Leone scribit: Λέων ὁ Ἀρμένιος ὁ παραβάτης ἐβασίλευσεν ἐτη ἑπτὰ, μῆνας πέντε σφεταίς ὑπὸ Νικηφόρου πατριάρχου. Michael Balbus occiso Leone πρὸς τὸν μέγαν τῆς Ἁγίας Σοφίας ναὸν προσήλυθεν, inquit Cedrenus, χειρὶ τοῦ πατριάρχου στεφθῆναι βουλόμενος. Ἐν δὲ αὐτῷ καιρῷ ἐξ Ἐβροσσῆνης, testatur Grammaticus, ὄνοματι Θεόφιλος, ὃν καὶ ἔσπευεν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ. Michael filius (cujus manu fuerit ipse coronatus historiarum non produnt) Basilium accubitorem adeo solemnī ritū coronavit in S. Sophiæ ambone, ut miras æque ac insuetas videatur: de illo nonnihil superiore nota. Leonem F. data corona non exiit ad imperium Basilium: Τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῆς Πεντηκοστῆς στέφει Λέων ὁ βασιλεὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον δι' Εὐθυμίου πατριάρχου. Coronam Alexandri cum nepote Constantino solo anno regnantis taceat historiarum. Romanus Lecapenus Constantini hujus cocer τῷ τῆς βασιλείας στέφεται διαδήματι παρὰ Κωνσταντίνου βασιλέως καὶ Νικολάου πατριάρχου. Christophorus Romani F. στέφεται παρὰ Κωνσταντίνου βασιλέως. Romanus iterum ἔσπευεν τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, Στέφανόν τε καὶ Κωνσταντῖνον. Romano filio Constantinus Leonis Sapientis F. περιτίθησι διάδημα, scriptore Cedreno, τελέσαντος δὲ τὰς εὐχὰς Θεοφύλακτου τοῦ πατριάρχου. Romanus στέφει τὸν υἱὸν αὐτοῦ Βασίλειον βασιλέα διὰ χειρῶν Πολυεύκτου τοῦ πατριάρχου. Hic Polyeucius Nicephorum invadentem tyrannidem στέφει ἐν τῷ ἄνω τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Hucusque æqua labori cura de imperatoribus vel patriarchis in unum conjuncta, vel separatim, opera posita, aliorum principum capita coronis impositis ornantibus. Cæteros recensendi animum ipsi historici, ob coronationes nonnullorum sequentium, Joannis Zemiscis, Constantini Porphyrogeniti, Romani Argynri, utriusque Michaelis Paphlagonis et Calaphatæ, etc., ab ipsis silentio prætermittas, ademerunt.

P. 90. [Ἄξιος. Quia prius ἄγιος denunciatus.

Ibid. [Μόνος ὁ πατριάρχης. Adeo solus imperatores coronat patriarcha, ut ab episcopo λιτῷ et simplici nollent illi coronam accipere. Videbis quidem Manuēlem Comnenum ejus Vitæ l. 1, θῆσαι τὰ ἀναγορευτήρια Θεῷ καὶ ἐπιδατήρια. At quia sceptrum patriarcha defuncto obtigerat, σκέπτεται, αἰτ Nicetas, περὶ τοῦ ταινιώσοντος αὐτὸν ἐπὶ νεῷ Κυρίου τῷ αὐτοκρατορικῷ στεφανώματι. Vide quæ diffusius de suscepta corona adjunguntur. Detulit hoc obsequium Theodora Comnēno Bulgarie archiepiscopus, verum ceu patriarcham se gerens et nulli patriarchæ inferiorem se jactans: Ὁ δὲ Βουλγάρια; ἀρχιεπίσκοπος; τὸ βασιλικὸν περιτίθησι σχή-

μα καὶ διάδημα, ὡς ἔφασκεν, αὐτόνομος ὢν κατ' ἑξουσίαν εὐθύναις ὀφείλων διδόναι, καὶ διὰ τοῦτο ἔχειν βασιλέα στέφειν. Hæc logotheta. Cantacuzenus de se narrat, III, 27, absente patriarcha Thessalonica, ubi sumebat imperatoris insignia, τὸν βασιλικὸν πῖλον, πρὸ τῆς; ἀγκράντου καὶ Θεομήτορος τῆς εἰκόνης κείμενον ἐπ' ἐδάφους, αὐτοχειρῶς λαβόντα αὐτὸν ἐπιθεῖναι τῇ κεφαλῇ. GOAR.]

P. 91. Junius etiam solēan et solēan adducit, nescio num ex mss. codicibus; et interpretatur *soleum*. Rectius *soleam*, cum rectus sit ὁ σωλέας, primæ declinationis, sive a sole hoc nomen derivatum sit (erat enim locus qui dicebatur *soleas* ad orientem solem, contiguus βήματι seu tabernaculo, ut liquet ex Curopalata c. 47, p. 94: Μόνος; δὲ ὁ βασιλεὺς διερχόμενος τὸν σωλέαν εὐρίσκει τὸν πατριάρχην 361 ἐτάμενον εἰς τὰ ἅγια θυρία. Cantacuzenus: Αὐτὸς δὲ μόνος εἰσερχόμενος τὸν σωλέαν τὸν πατριάρχην ἐπὶ ταῖς ἱεραῖς κίγκλαις ἐστηκότα εὐρίσκει), sive quis σωλέαν a *solo* seu *pavimento* potius deducere velit, nomine τοῦ σωλέου a *solo* ad totum illum locum, quem nos in nostris templis chorum vocamus, translato, quod mihi minus sit probabile. Erat autem locus iste ut et ὁ ἄνω, cæteris templi partibus longe ornatior. Quare in Originibus Cpolitianis refertur σωλέαν a Justiniano conditum, cum casu trullæ seu forniciis comminutus esset, non potuisse a Justino successore Justiniani in pristinum splendorem et nitorem restitui. Τὸν δὲ ἄνω καὶ τὸν σωλέαν μὴ δυνάμενος ποιῆσαι καθὼς ἦσαν πρότερον, ἐποίησεν, ὡς ὀρεῖται νῦν, ἀργυρένδυτον. Meursio *soleas* est *solium* seu *thronus*. Sed aliquid aliud fuisse satis aperte indicat Curopalata: nam διερχεσθαι et εἰσερχεσθαι εἰς τὸν σωλέαν, quia phrasi utitur Cantacuzenus, aliud quiddam innuunt quam thronum seu solium. GRETS.

Ibid. [Σωλέας gradus vel locus excelsior, quasi *solium* dictus, ad sacras βήματος; fores ponitur, ex quo Christus pro Christiana communione in populum distribuitur. Fores βήματος sacræ sunt, ut sacrorum donorum, Evangelii ac ipsius Christi sub sacramento transitu consecratæ; βασιλικὰ nonnunquam dicuntur quod Christo regi ἀπὸ τοῦ ἄνω βήματος e sacro tribunali εἰς τὸν σωλέαν ad aliud *solium* delato viam concedant. E regione est ambo, ad quem gradibus tum ex orientis tum ex occidentis parte datur ascensus duplex: hic ἅγλας θύρας, alius ὠραίας πύλας, speciosas portas, retro ambonem positas ac inter vestibulum et ναὸν ipsum positas, respicit. De speciosis portis superioribus. De his cunctis eruditissimus Allatius luculentas dissertationes edidit: nos pro captu quædam in Euchologicis tradidimus.

Ibid. [Στεφθῆναι καὶ αὐτήν. Gregoras, VII, 8: Βασιλικὸς παρασήμους οἱ Ῥωμαίων θεομοὶ τὰς βασιλίδας ἤρηνται κοσμεῖν.

Ibid. [Βάτον. Nec ramum nec palmam refert hic dictio βάτον, sed *scriptum*, non *læve* quidem et

omni ex parte æquale, sed nodis globisque productioribus interstinctum, rotundum, quasi torno factum, in cujus suprema parte nodus est major sive flosculus gemmis circumquaque per fila germinantibus emicans. Rotundum esse, non ad palmaris rami modum latum, demonstrat vox κυκλόθεν hic posita, qua gemmas per gyrum affixas ostentare declaratur. Reliqua, ni fuerim prior deceptus, in effigie Helenes Manuelis conjugis, in imperatorio prius, nunc regio S. Dionysii operum ms. in regia ejusdem nominis abbatia reperiendo, visus comprobabit.

Ibid. [Υπό ευνούχων. A præposito ipso, id est ab eunuchorum principe, deducendam jubet typus Euchologicus. Εισάγεται ἡ βασίλισσα παρὰ τοῦ πραιποσίτου. Simocatta, iv, 15 : Εὐνούχος εἰς τὴν βασιλικὴν δορυφορίαν συντεταγμένος κορυφαίου-ατος, ὃν πραιπόσιτον εἴησιτο Ῥωμαίους ἀποκαλεῖται.

P. 92. [Σωλέαν prius, σωλείον hic scribit : alii σολέαν, σολέαν, etc.

Ibid. [Ἐπιτίθησι τῇ κεφαλῇ. Haud patriarcha, verum imperator, imperatricem coronat. Justinus I, Λουκιανὸν ἔστεψεν Αὐγοῦσταν. Justinus II εἶχε γυναῖκα Σοφίαν ὀνόματι, ἣν τινα ἔστεψεν Αὐγοῦσταν. Tiberius ἔστεψεν Ἀναστασίαν. Phocas Λεοντίαν τὴν αὐτοῦ γυναῖκα ἔστεψεν Αὐγοῦσταν. Ita Theophanes. Non inficior imperatricibus patriarchas imposuisse coronam, ita monitus a Theophane : Ἐστέρθη ἡ Ἐπιφάνεια 362 ἡ θυγάτηρ Ἡρακλείου ὑπὸ Σεργίου πατριάρχου | Αὐγοῦστα. Ὁ Ἡράκλειος ἔγχευεν Μαρτίαν καὶ ἀνηγόρευσεν αὐτὴν Αὐγοῦσταν, στεφθεῖσαν ὑπὸ Σεργίου πατριάρχου. Augustæ porro non usquequaque coronam in ecclesia suscipiebant conjugum vel patriarcharum opera, ἐστέρθη siquidem Προκοπία Αὐγοῦστα ἐν τῷ τρικλίῳ τοῦ Αὐγουστέως. Ibidem Maria Leonis Isauri conjux pari honore insignitur, ex Theophane, a quo hæc cuncta. Cæterum Zenobia Βασιλίσσις uxor prima στεφθεῖσα Αὐγοῦστα apud Cedrenum occurrit in Zenone. Augustæ nomine conjugem honestasse Domitianum principem, senatum eundem honorem Adriani conjugis detulisse, apud Georgium Syncellum lego.

Ibid. [Ὅχι δμοιον τῷ τοῦ βασιλέως. Imo adversa pene forma compactum. Noli enim globosum et tectum, sed planum et apertum, ac latius nonnihil superne imperatricis stemma in regio ms. Sandionysiacy depictum est, eoque memorata Helene, coloribus delineata, velut Cybele turrata corona redimitur. Τυμπάνιον, reor, a forma quam refert, vocat Nicetas Alexii tertii l. i : Προεκάθητο λαμπρῶς διασκευασμένη, λθεις τε καὶ μαργάροις διαφανέσι τὸ τυμπάνιον ἀναδέουσα, καὶ τὸν τράχηλον ὀρμίσκοις πολυτίμοις διαλαμπάνουσα.

P. 92. [Ὁμολογοῦσα διὰ τῆς προσκυρήσεως. Ita Mauricius a Tiberio coram patriarcha et senatu coronatus confestim ad pedes ejus procidit et eos exosculatur, apud Simocattam. Basilii quoque

Michaelis manu jamjam imperii coronam susceptorus βαλὼν τὴν χλαμύδα ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως, ut refert Leo Grammaticus. GOAR.]

Ibid. Εἰ δὲ συμβῆ. Si contigerit imperatorem antea esse coronatum, coronatur imperatrix a proprio marito et imperatore ; eodem modo (tunc quando illa in uxorem ducta nuptiarum solemnia celebrat. At si eo quo diximus pacto eveniat, tunc, postquam imperator novus suam conjugem et imperatricem coronavit, illa vero, ut dictum est, honorem et reverentiam habuit, ascendunt simul in anabathram seu tabulatum, rursusque consistunt in suo throno. Et hæc interpretatio confirmatur ex l. i Joannis Cantacuzeni, in quo hæc imperatoris inaugurandi et imperatricis coronandæ cæremoniam iisdem ferme verbis quibus Curopolata describit ; ait enim : Εἰ δὲ συμβῆ προσετιμμένον εἶναι τὸν βασιλέα ἐπὶ τῆς τῶν γάμων τελετῆς, ὁ βασιλεὺς τὴν ἰδίαν ὡσαύτως στέφει γυναῖκα, αὐτὸς δὲ ἀμφοτέροι ἐπὶ τὴν ἀναβάθραν, etc. Nec illud omittendum, ubi Curopolata habet σάκκον, ibi apud Cantacuzenum legi πορφύραν, ut c. 17, ἀνδύεται ἐπάνω τοῦ σάκκου, Cantacuzenus : Περιβάλλεται μανδύαν χρυσοῦν ἐπὶ τὸ διάδημα καὶ τὴν πορφύραν. GRETS.

P. 93. [Ἐλάλλουσιν ἄσματα τινα. Theophylacto Michaelis Curopalatis filio coronato coram parentibus οἱ δῆμοι, scribit Leo nuper relatus vel alius quivis, Ἐμέλισαν ποιήματα καθ' ἕκαστον ἦχον πρὸς εὐφημίαν αὐτῶν, πᾶσαν ἡδονὴν κολακείας παρέχοντα. GOAR.]

Ibid. Metaxa. Suidas : Σηρικὴ ἡ μετάξα ἐστίν, ἐξ ἧς εἰώθεισαν τὴν ἐσθῆτα ἐργάζεσθαι, ἣν πάλαι μὲν Ἕλληνας Μηδικὴν ἐκάλουν, τὸ δὲ νῦν σηρικὴν ὀνομάζουσι. Hinc metaxaricus negotiator metaxæ. Scribit Nicephorus, xvii, 32, metaxam demum sub Justiniano imperatore Cpolim allatam esse. Huc adde ἐξάμιτον vel ζάμιτον, sammet. Etiam Latini usurparunt. In Chronico Sclavorum 363 c. 5 : Regina donavit duci samittos plurimos, ita ut omnes milites suos vestiret samittis. Vide Glossarium Græco-Barbarum. Tyrius, xiii, 27 : Exameto coopertum altissimo. GRETS.

P. 93. [Ὁ λόγος ζητεῖται. Audebo dubius, si non certius, rationem proferre. Forte ut quondam principibus triumphum agentibus (quod erga Heraclium factitatum narrat Theophanes) populus βαστάζων κλάδους κλαίων καὶ λαμπάδας, εὐφημῶν ἐξήρχετο εἰς ὑπάντησιν, ita demum sericis illis panniculis elatis in sublimemorem antiquum novus iste referre videretur. Nec abs re dici potest cantorum domesticorum et lectorum choros visis in atrio militibus per cohortes divisus sua signa præferentibus (ἕκαστος γὰρ τῶν μεγιστάνων μετὰ τῆς οἰκείας τάξεως διακριδὼν ἐπιστάμενος, ut alibi ex Niceta in Joanne retulimus), ipsos quoque tres memoratas hastas, pro ternis protopsaltarum domesticorum et lectorum turmis, ex utraque τῶν κρατῶν acie, ut ad singulas velut ad proprium signum se singuli reciperent, vel

certe ad solam ostentationem, promere voluisse. Caudidum vero rubrumque colores Ecclesiam velut ad se spectantes sibi vindicasse diximus in superioribus. GOAR.]

Ibid. Codex Lauth. pro *σμνοῦ ὕμνου*. Recte: *Cum hymnus inchoatur*, videlicet a cantoribus, qui decantari solet in magno ingressu, hoc est in supplicatione seu solemnī processione, in qua, lecto jam Evangelio, circumfertur per templum materia futuri sacrificii, ducto initio a prothesi, ad altare in quo sacrificium immolabatur. De qua processione legatur Cabasila in *Exposit. Missæ*, c. 34. GRETS.

Ibid. [Duplex εἰσοδος *introitus* in liturgia, parvus et magnus. Primus inducens ad altare Evangeliorum, antè lectionem eorum, libro, secundus deportandis ad idem altare sacris donis, pane nimirum et vino, destinatus est; sitque ea missæ parte, quæ nobis Evangelio lecto dicitur *offertorium*.

Ibid. [*Ὑμνον*. Hymnus ille Cherubicus est, *offertorium* rursus Latinis vocandum, quod dum oblata deferuntur ad altare, cantetur, de quo Allatius, Arcudius, liturgia Chrysostomi et Euchologium.

Ibid. [*Πρόθεσιν*. Altare Græcorum ἄγιον βῆμα vulgo dictum, a reliquo templo separant *κεκλιδες*, *cancelli*, vel etiam solida tabulata, prout in ecclesiis nostris alia septa sacrorum virorum chorum a populo dividunt augustiora septa. In transverso illo tabulato tres portæ sunt, media major, aliæ a lateribus minores. Mediam ἄγια θύρια dicunt Græci, ἄγλας πύλας, ἄγλας θύρας, etc. Elateribus dexteram, *ἡμὶ διακονικόν* est, *νότιον μέρος*, sinistram *βόρειον μέρος*, nec non *πρόθεσιν* vocant. *Πρόθεσις* demum mensa est ubi sacra dona in missa consecranda *προτίθενται*, primo *proponuntur*, et ante missæ principium a sacerdote et diacono præparata ad offertorium usque reponuntur. Hinc ei quoque *προθέσως* nomen.

Ibid. [*Τὰ ἄγια*. Intellige *δῶρα*, panem et vinum.

Ibid. [*Μανδύας* *regium pallium* est, et si mavis *chlamys*; nisi quod *chlamys* brevior, et humero dextro subula vel nodo necteretur, *mandyas* longior, ad pectus collique radicem anteriorem. Totus Phrygonis opera ramis circulisque aureis, in quibus aquilæ bicipites eodem auro extuberantes, depictus est.

Ibid. [*Τὸν σταυρόν*. Virgam nimirum auream, in cuius summitate crux aurea gemmis ornata, vulgo *δικαντικόν*; de quo superius.

Ibid. [*Νάρθηκα*, *ferulam*, virgam leviolem, quam memorat Simeon Thessalonicensis c. 6 nota 44 relatus. GOAR.]

364 P. 95. *Τάξις ἐκκλησιαστικῆν, ἣν καλοῦσι τοῦ δέ ποτε*. Ordinem ecclesiasticum, quem ipsius vocant. Perperam, sed correxit Junius errorem ex alio codice. Legendum enim τοῦ δεσποτάτου, ut habet Joannes Cantacuzenus in sua Historia, l. 1 de bellis inter Andronicum avum et nepotem, ubi ritum inaugurandi imperatoris describit. Cod. Bavar. δεσποτάτου, recte, si unicum sigma demas.

A Sensus est: imperator tenet tunc (nimirum in illa processione) locum *deputati*. Numeratur autem officium *deputati* a Curpalata inter officia magnæ Ecclesiæ in catalogo officialium ejusdem auctæ, c. 1. GRETS.

Ibid. [Simul atque summum imperium quivis accipiebat imperator, ait Zosimus, amictus ei sacerdotalis a pontificibus offerebatur, et continuo pontificis maximi titulum usurpabat; tantaque erat inter imperatoriam et pontificiam dignitatem connexio, ut sine hac illa consistere nequiret, ac in eum subditi conspirare impellerentur audacius, quem patria religione consecratum non contemplarentur; quem vero illa sublato suspicerent, tanta simul auctoritate pollentem venerabantur, ut eo quovis magistratus assererent inferiores, et ex ejus nutu voluntateque res publicæ, privatae, belli, pacis, externæ, domesticæ, cunctæ penderent; quæ causa fuit ut inter Christianos imperatores primi, Constantinus, Constantius, Valentinianus, Valens et alii ad Gratianum usque, pontificis maximi titulum stolamque non fuerint aversati. Hinc illud Ambrosii de Christianis principibus etiam intra Christianæ religionis terminos ambitione motis dictum: *Vulgodici quod imperatores sacerdotium magis optaverint quam imperium sacerdotes*. Ubi tamen aucta religio umbratiles etiam superstitionis titulos eliminavit e palatio, ac sincera mentis defectio falsas aut vanas repudiavit appellationes, inter ultimos Ecclesiæ ministros locum reperire ac eorum munus quodpiam in Ecclesia obire fuit illis in pretio; unde ortum puto ut antiquas chlamydes posteriores imperii successores in mandyas, lectorum pallia, convertent; *deputatorum* in Ecclesia gerent officium, et viam in solemnī sacrorum donorum ad altare deportatione clericis et sacerdotibus sternerent; ac demum Ecclesia religiosam hujusmodi demissionem compensatura, thus nonnunquam in altaribus accendendi, trisulco cereo benedictionem subditis impertiendi sacrosque sermones ad proceres et populum habendi contulerit eam potestatem, quam ab injustæ vel sacrilegæ usurpationis crimine reor vindicatam nota in hujusce auctoris nostri caput 14, ad p. 76. Quam si quis condemnandam pervicacius expetat, reos simul agat necesse est Christianissimos reges in primores canonicos a pluribus ecclesiasticis collegiis allectos, eosdemque ac supremos alios sæculi principes, qui munium aliquid ecclesiasticorum præsumant ac in privilegiorum partem rei deputent. GOAR.]

P. 94. *Προηγείται τῆς εισόδου πόσης*. *Præcedit per ingressum totum*. Inscite. Potius *præcedit totam supplicationem, primus est in processione*. Cantacuzenus ἤγειται.

Ibid. Forsan pro ἄλλα legendum ἐπιπλά. Sic enim Cantacuzenus ἐπιπλά τε καὶ σκεῦή τῶν ἱερῶν καὶ αὐτὰ ἀγιώτατα ἐπιφερόμενοι. GRETS

Ibid. [*Σκεῦή δέ τε ἄλλα*. In liturgiæ ingressu majore, sacro procedendi ritu, lectores, subdiaconi, dia-

coni et sacerdotes ordine progrediuntur : pontifex si celebret, nusquam. Sed redeuntes in sacris valvis excipit. Lectores et illis permisti deputati et subdiaconi cereos accensos præferunt vel stabella, diaconi thuribula, penultimus tamen pontificis pallium **365** decenter complicatum, postremus, qui prior dignitate, panem sæcum disco superpositum ac velatum capiti superimpositum, gestant. Primus sacerdotum calicem vino mistum, alii sacram lanceam, sacram spongiam, stellam, calices vacuos vel pro populi sacris participantis necessitate plenos deferunt. Hæcque sunt sacra vasa, quæ hic tenere leguntur. Tractat abunde de istis Euthologium ac Simeonis Thessalonicensis opere de templo et missa nuper a nobis edito.

Ibid. Περὶ λῶβρτες. [A prothesi, de qua supra, ad ecclesie portam exterioriorem, et ab ea ad medias sacrasque altaris fores procedunt.

Ibid. [Τὸν πατριάρχην ἰσίδμενον. Dona sacra missamque sæcum celebrantes, sacerdotes videlicet et ministros, excepturum.

Ibid. [Ὁὐδὲ πρωτοψάλτην. Recensetur tamen inter ecclesiasticos officiales c. 1.

P. 96. [Ἐσπερ καὶ οἱ λερεῖς. Hoc est, ambas species panis et vini separatim accipit, sacerdotum more, relicta plebe panem vino intinctum, sacerdotis manu, in cochleari λαβύς vocato, in communionem sumente. GOAR.]

Ibid. De antidoro jam supra ad p. 48. Eleganter describitur a Simeone Thessalonicensi in libello de templo. *Posthæc sacris a prothesi ablatiis, diacono quidem disco super caput, sacerdotibus autem manibus calices tenentibus, ipse gratiis actis et manibus lotis egreditur, quodque vocatur ἀντίδωρον in populum distribuit. Quoniam enim episcopus Christum, ut docuimus, exprimit, ipsum et sacrificavit et participavit et sacratis viris impertivit. Sanctificationem autem participare opus est populum, quanta quidem a precibus et tremendo sacrificio intellectuali modo fidelibus communicata est. Et quicquid per vestes quasdam, ut quæ corpus contexerint, sanctificationem accipere oportet, per ἀντίδωρον id fit. Est autem sanctificatus panis in prothesi repositus, ex quo medium exsectum ad sacrificium offertur. Hic postea ut lanceola signatus, et divinis verbis super se factis, loco donorum tremendorum, videlicet iis qui non communicarunt, dispertitur. Quod episcopus ubi fecit et populo bene precatus est suam missæ imponit.* GRETS.

Ibid. [Ἀντίδωρον panis benedictus, ἀντὶ τῶν ἁγίων δώρων communionis vice in ecclesia sumptus, de quo Balsamon in can. 2 Antiochenum: Ἐπενοήθη, ὡς εἰκοιν, ἡ τοῦ ἀντιδώρου διάδοσις ὥστε πᾶσαν ἀνάγκην ἔχειν καὶ αὐτοὺς τοὺς μὴ δυναμένους μεταλαβεῖν τῶν ἁγίων καὶ ζωποῖων μυστηρίων προσκαρτερεῖν μέχρι τέλους τῆς θείας ἱεροτελεστίας καὶ ἐκ χειρὸς ἱερατικῆς λαμβάνειν αὐτὸ εἰς ἁγιασμόν. En cur ἁγίασμα vocet auctor, quod nimirum summentibus sanctificationem operetur, quia prius

sanctificationem accepit, quod ex ejus mole oblata fuerit excerpta, quod sacras res attigerit ac precibus liturgicis semper adfuerit præsens. Ritus quo distribuitur exhibetur in Euthologicis. GOAR.]

Ibid. [Catechumena. Scribitur etiam κατηχομενεῖς, locus in quo catechumeni rei divinæ operam dabant. Amplum ac spatiosum fuisse oportet. GRETS.

Ibid. [Nusquam pro catechumenorum mansionibus hic sumenda, sed pro locis verbo Dei officisque ecclesiasticis audiendis ad templorum muros exstructis. Tales hodie videmus vel ad templorum naves, ut vocant, superne ac introrsum, vel foris prominentes porticus, in sublime erectas, **366** ex quibus in omne templi subjectum spatium prospectus habetur. Inde viros uxoribus cohabitantes depelli jubet canon 95 Trullanus: Ἐκ τῶν ἐν τοῖς σεβασμοῖς οἰκοῖς κατηχομένων ἐξωθεῖσθαι προστάσσομεν. Ne vero cum interprete Latino vel aliis loca catechumenis addicta intelligas, abunde docet in eundem canonem Scholiasta Balsamon. Ac si sensus allati validius expetas argumentum, accipe. Catechumenis sacris mysteriis astare quondam nefas: en autem ut ἐκ τῶν κατηχομένων ex his sublimioribus in ecclesiam prospectantibus ambulacris vel ædibus quædam cum aliis mulier, sacris a Basilio factis, ut Amphiloehus in ejus Vita auctor est, aderat, et diaconum Basilio ministrante mutuis oculorum nutibus ad lasciviam provocabat. Non erat itaque catechumenis sed fidelibus, maxime mulieribus, assignatus in ecclesia locus, quo, ut in mulierum capitibus propter angelos vela poni jubet Apostolus, ita propter easdem inde prospectantes vela deinceps suspendi præcepit Basilius: Βῆλά τε παραρῆμα ἐκέλευσε κρεμασθῆναι ἐν τοῖς κατηχομένοις. An alia fuerint κατηχομενεῖα, catechumenorum ab his de quibus sermo propriæ diversæque sedes, quidam inquirunt. Non abnuo. Hæc quæ adhuc in templo S. Sophiæ supersunt, fidelibus, cum sacris interessent, fuisse communia contendo; similiaque nonnullis in ecclesiis mulieribus etiam hodie preces in ecclesia facturis Græcia concedit.

P. 97. [Ἀσπολῆς. Imperatorum et despotarum conjugum appellatio est δέσποινα. De Monomachi pellicæ ad summum honoris gradum ab amante provecta scribit Zonaras: Ἐτετίμητο δὲ ἡ γυνὴ σεβαστῆ, αὐτῇ πρώτῃ τῆς πρώην βασιλίσσης ἀπονεμηθείσης καὶ ἀξίας καὶ κλήσεως, καὶ ὀνομάζετο δέσποινα. Ἀσπολῆς iterum insignia a Joannis pellicæ, more reclamante, usurpata suggillat logotheta: Ἐρώτων δὲ θήλων ἠττάτο, μάλιστα δὲ τῆς ἐς Ἰταλίαν Μαρκεσίνης, ὡς καὶ πέδιλα ὑποδεύχθαι κοκκοβαφῆ καὶ ἐφαστρίδας καὶ χαλινα, ἐπεσβαί τε πλειονας ἢ τῇ δέσπολην. Consule Nicetam Manuelem Comneni, l. 1.

Ibid. [Ἀπέρχονται εἰς τὸ καλῆτιον. Ducto nimirum triumpho, nulliusque pompæ prætermissio apparatu, qualem describit citatus Simocatta, VIII,

10, Nicetas in Man. Comn. l. III et V, triumphalis ingressus et processus conjugii Leontiae a Phoea delatos honores describit citatus Simocatta: Ὑπὴν δὲ τῷ τυράνῳ γύναιον, Λεοντία ὄνομα αὐτῷ· ταύτη στέφανον βασιλείων περιβήσιν. Ἐπει δὲ καὶ πομπαὶς εἰδίσται τοῖς αὐτοκράτοσι τὰς ὁμοζύγους ἀναγορεύειν, ἐπιφανῶς τιμήσας τὸ ἔθος ὁ τυράννος τὴν Λεοντίαν βασιλιστῶν ἤξλου θριαμβεύειν. Irenes Leonis viduae triumphum splendidissimum commendat Cedrenus in filii Constantini Vita.

Ibid. [Πάρτες περὶ. Cantacuzenum tamen imperatorem recentior coronatum equites omnes secuti sunt, l. III, 27: Μετὰ δὲ τὴν εὐφημίαν Ἰεπίκος γενόμενος ὁ βασιλεὺς, καὶ τῶν ἄλλων πάντων ἐπομένων ἐπ' ἵπποις, ὅσοι ἦσαν. GOAR.]

Ibid. Pro schiῶματα lego χαιῶματα, et τούδια seu τουβία omnino retinenda sunt, nec mutanda in τουφία. Inapte Julius parvos tubos seu tubulos interpretatur. Idem circa χαιῶματα iterum arabit.

P. 98. Imago S. Georgii in palatio erat circa sacellum virginis Nicoræ, ut ex supra dictis constat, c. 11, et hoc libro c. 6. GAZS.

Ibid. [Cantacuzenus Thessalonice, ut modo relatum est, cum suis πρὸς τὴν ναὸν τοῦ μεγαλομάρτυρος ἐγένετο Γεωργίου τοῦ Παλαιοκαστρίτου προσαγορευομένου, καὶ τὴν προσκύνησιν ἀπέδιδου, ut felicitibus 367 ejus auspiciis coronam sumpsisse videretur. Subditur, quod hic tacuit Codinus, imperatorem officia dignitatesque coronationis ritu peracto contulisse: Καὶ τισι τοῖς ἐκ τῆς Λατινικῆς στρατιᾶς τὴν καθ' ἑαυτὸν παρῆχε τιμὴν, πάντα ἐπ' αὐτοῖς τὰ εἰθισμένα πράττων. Idem præstitit accepta corona Joannes Andronici filius: Ἐν τῇ ἐορτῇ δὲ καὶ τῶν τῆς συγκλήτου πλὴν ὀλίγων ἀξιωμάτων πάντες ἔτυχον, ὡς ἂν ἕκαστος παρὰ βασιλῆος καὶ πατριάρχου καὶ τῆς βουλῆς ἀξίος ἐκρίθη. Subjungit dignitates quæ cuique collatæ: at illæ nihil ad rem. Ita l. ejusdem c. 36.

Ibid. [Κεχυμένα. Non fusilia, sed absque numero sparsa et coarsuata effusa.

Ibid. [Ἀρχοντόπουλα. Procerum filios seu juvenes proceres, et cum Cantacuzeno ἐπ' εὐγενεῖς λαμπρονομένους νέους hic interpretor, prout Cedrenus κομητόπουλα juvenes comites scripsit in Constantini Romani Lecapani genero. Ἀρχοντοπούλους cohortem ita dictam in Alexii exercitu fuisse docet Anna filia, l. VII. At hi ἀρχοντόπουλοι nomine, non forsan ἀρχοντόπουλα sanguinis nobilitate. Ἐξελεξάμενος λαγάδας καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀρχοντοπούλους λεγομένους. Et infra: Πίπτουσι τῶν ἀρχοντοπούλων ὡσεὶ τριακόσιοι.

Ibid. [Ἐκ γένους τις τοῦ βασιλέως. Cantacuzenus niensæ suæ ministros fecit esse uxoris fratres l. III, c. 27: Ἐκείθεν δὲ εἰς τὰ βασιλῆα ἐπανελθὼν ἕνα βασιλῆϊ τῇ γαμητῇ λαμπρῶς εἰσιτίδατο, πάντων παρισταμένων κατὰ τὰ νομομισμένα βασιλεῦσιν. Ὑπηρετοῦντο δὲ αὐτοῖς πρὸς τὴν ἐστίασιν ὄ? τε

τῆς βασιλῆος ἀδελφοὶ Ἰωάννης καὶ Μανουὴλ καὶ ὁ τοῦ βασιλέως ἀνεψιὸς ὁ Ἄγγελος Ἰωάννης. GOAR.]

P. 99. Omnino legendum ἐν τῇ εὐλογίᾳ, non ἐν τῇ εὐλόγησιν, quia εὐλόγησις nihil penitus ad rem facit, at multam εὐλόγησις. Dicit enim imperatorem inter epulandum ferre coronam suam, si prius coronatus fuerit, et sedere in loco eminentiore, hoc est in anabathra seu tabulato editiore, prout die coronationis sedere consuevit. Junius prorsus flagitiose: *Sciendum ferre imperatorem coronam suam in benedictione, si proposita est; sic autem sedere in anabathra, ut ante dictum est, in coronatione.* Perperam plane. GAZS.

Ibid. [Ρομφαῖαι. Hæc circa imperatorem ad honoris insigne etiam in acie delatæ. Vidit eas Alexius in adverso Bryennii exercitu erectas, mox eversis et capto imperatoris equo quem comitabantur, præconis voce tyrannum et hostem interiisse proclamat. Annal., l. X: Ὅρῳ ὁ πατήρ τὸν ἱπποκόμον τοῦ Βρυεννίου ἵππον ἐπισυρόμενον τῇ τε ἀλουργῷ ἐπεστρίδι κακοσημένον καὶ κατάχρυσα τὰ φάλαρα ἔχοντα, καὶ δὴ καὶ τοὺς κατέχοντας τὰς ἐξ ἔθους τοῖς βασιλεῦσι παραπεπομένας ῥομφαίας ἐκίθεν αὐτῷ παραθέοντας. Et infra: Καταβάλλει μὲν τὸν ἱπποκόμον, συναφαιρεῖται δὲ καὶ τὰς ῥομφαίας, καὶ λάθρα ὑπέξεισι τοῦ στρατεύματος. Ἐν τῷ ἀκινδύνῳ δὲ καταστὰς τὸν τε χρυσοφάλαρον ἐκείνον ἵππον ἐξέπεμψε καὶ τὰς παρ' ἐκάτερα τοῦ βασιλικῆς σώματος στρεφόμενας ῥομφαίας. GOAR.]

Porro imperatores in sua inauguratione etiam alios, si occasio offerretur, dignitatibus honestabant novisque titulis condecorabant: nam cum Joannes Andronici Junioris filius coronaretur, omnes ferme proceres, ut quemque imperatrix, patriarcha et concilium esse dignum judicarat, dignitates adepti sunt. Et Isactus quidem Aeanes panhypersebastus declaratus est, Apocausus magnus dux, Chummus magnus stratopedarcha. 368 Andronicus Palæologus Apocauci gener etiam ipse magnus stratopedarcha designatur, Gabalas protosebastus, et ita alii omnes, eorum suffragiis, de quibus supra diximus. Patriarcha quoque gradum permutare non poterat, habitu se angustiorum fecit, et in subscriptionibus colore cæruleo usus; flammæque seu tegmen capitis, quod antea patriarchas, si de monachis non essent, album ferreus erat, ipse auro illustravit, Servatoris nostri et illibatæ ejus genitricis Theoparæ ac Joannis Baptistæ depictis in eo iconibus. Cantacuzenus, III, 36. Ita ad ambitionem tegendam argumenta pietatis imagines assumi debuerunt.

Ambitiosior adhuc Bulgaricæ archiepiscopus, qui teste Georgio Logotheta in Chronico τὸ βασιλικὸν περιτίθησι σχῆμα καὶ διάδημα, ὡς ἐφασκεν αὐτόνομος ὢν καὶ μηδὲν εὐθύναι ὀφείλων διδόναι, καὶ διὰ τοῦτο ἔχειν ἐξουσίαν βασιλεῖα στέφειν. Vide Novelam 151 Justiniani imperatoris.

Cum Joannes Cantacuzenus Didymotichi imperator initiaretur, ipsemet primo vestem imperatoriam

induit, deinde in conspectu omnium peaes crepidis purpureis exornat; quarum dexteram et sanguine proximi, sinistram ex conductitiis Latinis nobilitate et splendore generis primi inducunt. Imperialem autem tiaram ante immaculatæ Virginis Dei Matris imaginem humi positam manu sua tollens ipse capiti suo imponit. Cantacuz. III, 27. Ubi observa morem ponendi humi coronam, ut insinuetur humilitas, et ante imaginem B. Virginis, ut ostendatur imperatoris in sanctos pietas.

Iterum coronatus est idem Cantacuzenus Adrianopoli, prout ipsemet his verbis exponit, III, 92: Jam vero placuit etiam imperatorum more coronari, quandoquidem et patriarcha Hierosolymorum et episcopi complures coram adessent. Cumque mandasset artificibus ut coronam et aliis ut alia ad eam celebritatem cæremoniamque accommodata conficerent, paratis omnibus a Lazaro patriarcha Hierosolymitano, mense Maio, quando Constantini Magni et Helenæ matris ejus, apostolis comparandorum, memoria colitur, corona induitur. Coronat autem et ipse, ut mos tenebat, Irenen conjugem suam; omniaque solitis ritibus, quam maxime fieri potuit, peracta sunt. Nam et argentea atque aurea numismata spargebantur, convivia poculorumque invitationes ad dies plurimos frequentabantur. Tertio demum coronatus est Cpoli in Blachernis Deiparæ virginis templo, prout ipse fusc exponit IV, 4.

Ad finem hujus capituli de coronatione imperatoris accipe ex Petro Damiano l. 1, ep. 17, hunc morem in coronatione observari consuetum, quem a Codino omissum mirarer, nisi scirem ei non fuisse propositum omnia in litteras referre. Ita ergo Damianus: Apud Græcos hæc teneri consuetudo perhibetur, ut cum imperator quis in dignitate creatur, mox ut imperialibus fuerit infalis redimitus, coronæ simul ac sceptri gloria decoratus, cum denique procerum vallatur obsequiis, cum excipitur modulantibus psallentium choris, quidam sibi præsto fit obvius, qui videlicet una manu vasculum plenum mortuorum ossibus ac pulveribus offerat, in alia vero stuppam lini subtiliter pexam ac pilis pensilibus molliter demolitam, cui protinus ignis adhibetur, et repente in ictu oculi flamma subito vorante consumitur, ut in altero debeat considerare quod est, in altero valeat videre quod habet, in cineribus siquidem se cinerem recognoscit; in stuppa jam colligit in die iudicii quam subito mundus ardebit; quatenus, dum se simul ac sua tam vana, tam floccipendenda considerat, de imperialis culminis ascenso fastigio nullatenus insolescat; et dum possessor atque possessio subjacere communi omnium casui non ambigitur, jam quasi de singulari dignitatis apice, qui ad summa proventus est, non inflatur. Pulchrum ergo mundanæ conditionis ordinem homo consideret, et dum suis usibus omnia cernit attribui, non sibi sed suo referat gratias conditori; lenocinantem mundi gloriam sub iudicii sui calcibus deprimat, virorem carnis aridum jam pulverem credat,

diem suæ vocationis tanquam speculum suis obtutibus anteponat, districtum ultimæ discussionis iudicium contremiscat, quatenus, dum nunc Creatoris sui legibus subditur, qui inter creaturas, quæ terrenæ sunt, videtur insignis, in cælesti quoque gloria veraciter sit sublimis. Et huc tendebat quoque acacia, quam imperator altera manu ferre solebat, de qua jam sæpius dictum. Est autem acacia ad verbum innocentia, et Acacius Innocentius, ut suo loco notavimus. GRETS.

CAPUT XIII.

Observationes et explicationes in c. 18 et 19, de coronatione despote, Sebastocratoris et Cæsaris.

P. 100. [Τὰ οὐκία. Dignoscuntur c. 4 hujus operis. GOAR.]

B Ibid. Διβολέα πέδιλα, duplicis coloris calceamenta. Vel hinc apparet vocabulum διβολέα spectare ad duplicem colorem. (Hæc c. 3. GOAR.) Ex voce πέδιλα natum est πεδούλιον, et Latinis quoque pedulis. Interpres Juvenalis Sat. 1: Pedules novos in bracciis, quos pedornes dicunt. GRETS.

Ibid. [Υπόψηφον. Proprie qui ad aliquod munus electus est et deputatus, nondum tamen impositum habet vel a superiore commissum. Sic electus ad episcopatum, nondum tamen ordinatus, ὑπόψηφος est. Euchologium: Προσφέρεται δὲ ὑπόψηφος (ita legit) ὑπὸ τῶν κληρικῶν αὐτοῦ, ut consecratur.

Ibid. [Ἀσπίδαται κόδα. Vide dicta in nota ad p. 92.

C Ibid. [Καμάρας μικρὰς τέσσαρας. Despotæ corona solus circulus super frontem ambiens, quem gemini hemicycli superne in cruce acti exornant. Radix unius in fronte est et in occipite, supra utramque aurem alterius: ita quatuor fornices exsurgunt: καμάρα enim hemicycli pars est media. Imperii Francorum successor delphinus coronam gestat duobus istiusmodi hemicyclis in cruce transversis insignem et καμάρας μικρὰς τέσσαρας ἔχουσαν. Consule Marcum Vulsonium in Scientia heroica.

370 Ibid. [Ἐμπροσθεν μόνον. Hemicycli nimirum partem mediam circulo in fronte prominentem. GOAR.]

D Ibid. Stenmatogyrium, a stemmate scilicet et gyris, quibus constabat. Junius gyratam coronam vocat. GRETS.

Ibid. [Coronaræ cujusvis machinæ circulus planus solet esse basis, quæ κύκλος vel γῦρος nuncupanda. Circulus ille eodem opere conflatus, parque conspiciendo in imperatoris præclariori stemmate, στεμματογύριον est, quasi nudus, solo semifornice adjuncto, stemmatis circulus: στέμμα vero præcipuum est imperatoris insigne. Infera ejus ora στεμματογύριον vallatur. Parte frontis superposita geminant semicirculi duo, in ima quam in supera parte, qua declinant ad latera, conjunctiores. Στεμματογύριον æque ac prominentes semicirculi eæ metallo fabrilique opere videntur confecti; velantque pileum, at non supra aures, vel spatio quod dissident ab invicem, ubi pileus, sicut et ipsi cum

circulo inferiore, lapillis gemmisque coruscat. Pene me suggerat explicanda pilei forma rotunda, verum ad latera nonnihil latior, ob conspectum lapidem in ejus vertice insignem, adeo ut verticis decus omne quantumvis exiguum ab illo moderni Græci στέμμα denominent, quasi fuerit στέμματο; ipsius στέμμα. Percipe ex istis logothetæ verba: Τὰ μὴν ἐρυθρὰ πέδιλα ἀπεβάλετο καὶ τὴν περιμάργαρον πυραμίδα, εἰς τὴν καὶ λίθος ὑπερκάθηται κόκκινος, ἃ βασιλικὰ σύμβολα. Cantacuzeni quoque, 1, 3: Εἰσιὼν τοῦ οὐρανοῦ τὴν θύραν ἐκ μαρμάρων οὖσαν τὴν φλιάν ἡρμωμένην συμβέβηκε τὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς λίθον τῷ μαρμάρῳ προσάρραχθῆναι.

P. 101. [Τὰ γὰρ παλαιὰ ζητεῖται. Nec immerito; vix enim sub favillis exiguus ardebat primævi decoris igniculus, despotaque Sebastocratori et utroque Cæsari prælato, nonnisi nominis et insignium erat huic postremo dignitas. Insignia vero hæc ultimis temporibus adeo rara supererant ut vere apud Nicetam Isaacii Angeli, l. II Conradus Cæsar exprobrat, εἰς μόνον τὸ μὴ τοῖς πολλοῖς ὁμοχρωμον ὑπόδημα τοῦ ποδὸς τὸ τῶν Καيسάρων παράσημον καταλῆξει. Vetustiora Cæsarum insignia legimus apud Theophanem: Τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ Χριστοφόρον καὶ Νικηφόρον προεβάλετο Καίσαρας, τοῦ πατριάρχου ποιήσαντος εὐχὴν, καὶ τοῦ βασιλέως ἐπιθέτων αὐτοῖ; τὰς τε χλαίνας καὶ τὰ Καίσαρῖκια περικεφάλαια. Ὡσαύτως καὶ Νικήταν τὸν ἔσχατον ἀδελφὸν αὐτῶν ποιήσας νοβελισσιμον, ἐπέθηκεν αὐτῷ χλαίναν χρυσοῦν καὶ τὸν στέφανον. Καὶ οὕτω προῆλθον ῥίπτοντες βασιλεῖς ὑπάτελαν, τριμεῖσια καὶ σιμεῖσια καὶ νομισματα καινούργια, ἕως τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Nobilissimi, de quo locutus est Theophanes, antiquata jam erat Codini tempore memoria. Ad Cæsarem redeat sermo, quem imperatori assedisse refert Theophanes. Βασιλέσκον τὸν Ἀρματίου υἱὸν προβάλλεται ὁ Ζήνων Καίσαρα· καὶ συνεκάθισεν αὐτῷ ἐν τῷ σήνασ, καὶ ἐτίμα τοὺς ἡνιόχους σὺν τῷ βασιλεῖ, eo quod in Circo perageretur ejus promotio, ἐν τῷ σήνασ, in sessione, alibi κάθισμα τοῦ Ἰπποδρομίου vocato, c. 17, nota ad p. 90. Bardam Cæsarem creatum nummos in populum sparsisse scribit Leo Grammaticus in Michaele Theophili: Προβάλλεται Μεγαλὴ Βάρδα θείον αὐτοῦ Καίσαρα, ὃς ἐπὶ ἄρματος ἐποχθελὶς ἔδωκεν ὑπάτελαν τῇ μέσῃ. Scribitur idem συγκαθεσθελ; τῷ βασιλεῖ, ac pertransiens a cæteris assurgentibus præcipuo honore cultus. Βάρδα δὲ τοῦ Καίσαρος ἐν τῇ προελύσει διερχομένου μετὰ σκαραμαγγίλου ὄξελως, εἰς τὸ ὠρολόγιον καθεζόμενος Διμιανὸς οὐκ ἐπηγέρθη τιμῆσαι αὐτόν· τοῦτον ἰδὼν ὁ Καίσαρ ἰθυμώθη λίαν. GOAR.]

Ibid. De Manuele et Joanne uxoris suæ fratribus ipsemet Cantacuzenus, IV, 5, ibidem de filiis suis idem. Manuel Asanes aliquoties etiam a Cantacuzeno appellatur despota. GRETS.

371 Ibid. [Διὰ λίθων ἡεραλέων. Quia color ille ἡεράνεος subviridis, de quo c. 3, Cæsaris est insigne, περιβάλου, dicebant illi Bardæ Cæsari apud Leonem citatum, τὸν χρυσοπέρικόν σου χιτωνίσκον. Ὅξυν

A modo dixit: at ille color ἡεράνεος inter cæruleum et viridem medius est. Nicetas ἡεράνεον scribit Isaaci Augeli I 1: Ἠραγήσαν παρὰ τῶν βαρβάρων αἰ κατοῦναι πᾶσαι καὶ τὰ χρυσοῦψῃ βούχα τοῦ Καίσαρος, τὰ μετὰ τῶν ἡεραλέων χρωμάτων σεσημειωμένα.

Ibid. [Εἰς τοὺς αὐτῶν οἴκους. Miror ad proprias domos, non ad ecclesiam, preces pro imposita dignitate, quo fausta reipublicæ felixque evaderet, suscepturos Cæsarem et Sebastocratora deductos auctorem scripsisse. Tanta namque religione imposita sibi munia subibant aulici CP., ut illa nonnisi prævia episcopi vel patriarchæ benedictione auspicarentur. Hinc Euchologica orationes ἐπὶ προχειρίσει Καίσαρος, νοβελισσιμου, κουροπαλάτου, ac ἐπὶ προαγωγῇ ἀρχόντων ἦτοι πατρικίων, alia. Hinc iterum videas apud Cedrenum in Constantino Leonis F. patricii dignitate provectum quemdam festim κατελθόντα, ὡς ἔθος, λαθεῖν εὐχὴν. Sed et superiores magistratus aliis subditis nullam confererant potestatem quin eam cruce facta committerent. Inde τοῦ σφραγιζῶ verbi novam percipies significantiam, qua tibi sæcularis magistratus cruce facta designatur institutio. Blastares τοῦ στοιχείου K c. 32: Τοὺς συνηγόρους φησὶν ἡ πς' νεαρά τοῦ βασιλέως Λέοντος τοὺς ἐν πολιτικοῖς τεταγμένους δικαστηρίοις καὶ ὑπὸ πριμικηρίοις ὄντας καὶ ὑπὸ κοσμικῶν ἀρχόντων σφραγιζομένους. Eadem quoque voce monasterii præfecti denotat institutionem Germani patriarchæ decretum Juris GR., I, III, p. 234: Τοὺς ἡγουμένους δὲ οὓς ὁ μητροπολίτης προχειρίσαστο εἰς τὰ μοναστήρια, ἐξέσται σοι παραστῆλαι, καὶ ἀνθετέρους σφραγίσαι, εἰ μὴ πως ἀρεστοὶ σοὶ δοκῶσιν οἱ προεσφραγισμένοι. Ἠγουμένου σφραγίδα legis p. sqq. tum sparsim in eodem opere. GOAR.]

CAPUT XIV.

Observationes et explanationes in c. 20, de electione patriarchæ.

Ibid. Titulus Junii est περί χειροτονίας. Est autem chirotoniæ vocabulum, ut et τὸ χειροτονεῖν et χειροτονεῖσθαι, homonymum, significans interdum ipsam designationem, electionem et renuntiationem, aliquando consecrationem, ordinationem, initiationem et sacram inaugurationem. Quare videndum quem sensum hoc vel illo loco dictiones istæ ferant. Errat ergo Junius, cum ista verba Codini, c. 20, χειροτονεῖται δὲ ὁ πατριάρχης ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείας, sic reddidit: Designatur vero patriarcha a metropolitano Heracleæ. Imo consecratur, ordinatur, et ut sic dicam, inauguratur; nam designatio seu electio patriarchæ Cpolitani non erat episcopi Heracleensis. Aut si et hujus, nonnisi ut partis unius, quandoquidem ad patriarchæ electionem plures conveniebant, ut docet nos hic Codinus. Ab Heracleensi episcopo patriarcham consecrari consuevisse testis est etiam Zonaras in imperio Constantini filii Leonis sol. 156, qui Heracleensis cum imperatorem offendisset, Polyeuctum patriarcham 372 consecravit episcopus Cæsariensis. Ὅς παρὰ τοῦ Καίσαρος

χειροτόνητο. Ubi male interpres Wolfius : *A Cæsariensi episcopo electus. Non electus, sed consecratus est; jam antea enim fuerat electus, καὶ προχειρίσθη πατριάρχης Πολύευκτος μοναχός.* Male etiam Crusius in historia patriarchica Malaxi, l. ii Turco-Græciæ, p. 131 : *Ἐχειροτόνησεν αὐτὸν ὁ Ἡρακλείας πατριάρχης. Declaravit ipsum Heracleensis patriarcham; imo consecravit, ordinavit, initiavit.* Pulchre Zonaras ad can. i Apost. : *Νῦν μὲν χειροτονία καλεῖται ἡ τῆς καθιερώσεως τοῦ ἱερᾶσθαι λαχόντος; τελειουργία τῶν εὐχῶν καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος; ἐπίκλησις ἀπὸ τοῦ τὸν ἀρχιερέα ταῖναι τὴν χεῖρα εὐλογοῦντα τὸν χειροτονούμενον· πάλαι δὲ καὶ αὐτῆ ἡ ψῆφος; χειροτονία ὠνόμαστο.*

Errat iterum Junius cum verba ista, ἐν δὲ τῷ τῆς αὐτοῦ χειροτονίας; καὶ ὡς ἔρχεται μὲν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν, more Calviniano detorquet in solam (veluti ministri alicujus) designationem, ita vertens : *Quo autem ellgendus est tempore.* Minime vero, sed quo tempore *ordinandus et consecrandus* est patriarcha; seu *tempore ordinationis et consecrationis appetente, venit imperator ad Sanctam Sophiam.* GRÆTS.

P. 102. Cantacuzenus, iv, 37. *Divina S. Spiritus gratia invocata, tres in patriarcham eligunt, Philotheum Heracleæ, Macarium Philadelphias episcopos, et privatam adhuc Nicolaum Cabasilum; electorumque nomina imperatori scripta mittunt, qui Philotheum maluit; et is non diu post, legitimis omnibus servatis, patriarcha consecratus ecclesiam aliquandiu administravit.* Olim imperator arbitrato suo, solus, sine episcoporum suffragiis, patriarcham designabat; quod contra canones factum esse fatetur Cantacuzenus, iv, 37, ubi episcopis potestatem facit ut more veteri tres nominent, ex quibus ipse postea eum qui magis arriserit cæteris præferat. †

Postquam Græci a communione sedis apostolicæ sejuncti omnem potestatem, etiam ecclesiasticam, in suos imperatores transtulerunt, non defuerunt certe imperatores partibus sibi delatis, sed qua potestate patriarchas ponebant, eadem eosdem iterum deponabant, et si liberet, depositos reponabant. Omnia historicorum volumina plena sunt exemplis, præcipue Cedreni, Zonaræ, Glycæ, Constantini Menasæ, Nicephori Gregoræ, Cantacuzeni; Turcasque suos successores ipsis factis suis edocuerunt quomodo ipsi itidem cum patriarchis agere deberent. Certe Mahometes sultanus, qui Cpolim sub suum jugum misit, vix alio ritu Gennadium Scholarium creavit quam hic a Codino describitur : *Nam suis manibus δεκανίχιον seu δισκανίχιον, pastorale pedum, magni pretii dedit, baculum nempe argenteum inauratum, artificioso factum. Dedit et equum bonum et certam aureorum summam, his verbis datis quod faustum ac felix sit, esto patriarcha, et utere nostra amicitia in quibus rebus voles, habens omnia jura privilegiaque, sicuti superiores ante te patriarchæ habuerant. Habe quoque templum Sanctorum Apostolorum 373 domicilii loco. Ita id tunc*

accepit, et patriarchicam ibi sedem collocavit, ut est in historia politica l. i Turco-Græc. p. 15. Verum hæc benevolentia sultanorum in patriarchas non diu duravit. Nam sub isto ipso Mahomete patriarchas novem exstiterunt, et præter Gennadium, qui sponte cessit, vix ullus fuit quem calumniatores de solio non dejecerint vel dejiciendum per Bassas Turcicos curarint, introducto etiam duorum millium florenorum *bescesio*, quod patriarcha recens electus pendebat, et annuo tributo totidem millium, cui *charazio* nomen erat.

Postea etiam usque ad hæc nostra tempora vix unquam pax schismaticis cum schismatico patriarcha fuit. Semper suppullularunt æmulationes invidiæ et occultæ machinæ ad hujus vel illius exitium; ut mihi videatur non sine consilio divino edita esse in Turco-Græcia historia politica et ecclesiastica seu patriarchica rerum Cpolitinarum, ex qua perspicue elucet schismaticos non modo cum supremo catholicæ Ecclesiæ capite per charitatem conjunctos non esse, quod per se liquet, sed nec inter se, cum sub gravissima infidelium servitute mutuo sese miris cuniculis infestent, et modo hunc modo illum in patriarchalem thronum Turcarum ope sublevent. Valet nimirum hic illud : Qui pote, plus urget.

Phranzes, Chronici, iii, 19, ferme accuratius morem declarandi patriarcham ab imperatore describit quam Codinus. GRÆTS.

P. 102. [Ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τούτων. Ad trium electorum tertium in patriarcham nominandum non ita coartata imperatoris libertas, quin omissis episcoporum suffragiis eum quem vellet, consuetudine permittente, designare potuerit. Blastares τοῦ Κ στοιχείου, c. 32 : *Τῶν γὰρ κανόνων τῶν τὰς ἐπισκόπων ψήφους τοῖς ἐπισκόποις τοῖς ἐπαρχίας ἀνατιθέντων, ἄρχοντι δὲ μηδὲν τούτων ἐξεῖναι κοινωνεῖν κελυδόντων, εἰ βασιλεῖς καὶ τῆς ψήφου τῶν ἐπισκόπων χωρὶς καὶ πατριάρχας καὶ ἐπισκόπους προβάλλονται. Διὰ τοῦτο, ὡς εἴποιε, ἐπὶ τῷ βασιλεὶ Μιχαὴλ τοῦ Δούκα ὁ μητροπολίτης ἐκεῖνος Σίδης τὰ τῆς βασιλείας ψφόνουμι καὶ ὁ Νεοκαισαρείας τὰ τῆς πόλεως ἀνεγράψατο, καὶ ἐφ' ἡμῶν ὁ Κυζίκου Νίφων τὴν τε ἀπογραφὴν καὶ τὰς τοῦ δημοσίου ἀπάσας ἐνεργησι δουλείας.* Sane operas episcoporum æquo ac electionem imperatoris dispositioni subjectas adulate supra modum calamo scribit Blastares. De CP. patriarcharum electione et inauguratione docte præclareque illustrissimus episcopus Vabrensis eo præsule digno Ἀρχιερατικῶ. De trium electione faciendâ accuratiorem habet narrationem, p. 481 et sqq.

Ibid. [Μήνυμα nonnunquam *vadimonium* dictum, aliquando principis *mandatum* sive *rescriptum*, hic ejusdem *codicillos*, *breve*, nobis *brevet* πικτάχιον proprie vel ψήφισμα significat. Datis enim regiis diplomatibus collatas dignitates firmabant imperatores. Anna, Alexiados, ii : *Ἐδεδίει γὰρ μὴ τοῦ χρυσουόλλου τάχιον ἢ προσήκη καταπεμφθέντος αὐτῷ, ὃ τὴν τοῦ Καίσαρος ἀξίαν τούτῳ ἐχαρίζετο, etc.*

P. 103. [*Θρόνον ἡσπαρέου*. Honor et color qua- A
lis Cæsari patriarchæ tribuitur ; ac eam forsam ob
rem ejus proclamationi se Cæsar subtrahit. Vide
dicenda ad v. 15 et sqq.

Ibid. [*Ἀριστάρται ἀμφοτέροι*. Mutuo nec non
æquali honore se colunt imperator et patriarcha ;
dumque sibi invicem assurgunt, pari sese **374** ex-
cellere dignitate præsentunt. Cantacuzenus, 1, 5 :
Ὀὐκ ἔθος βασιλεῦσιν ἐξαιτίσασθαι ἰδιώταις.

Ibid. [*Ἀπὸ τῶν ἀξιώματων τις*. Aliud in aula
CP. dignitas, aliud officium. Dignitatem voco, qua
obtenta solus honor acquiritur, officium, quod mi-
nisteriis in principis vel publici bonum imponditur.
Quid præstitit imperio sebastocrator, panhyperse-
bastus, Sebastus et tot alii, de quibus auctor sæ-
pius οὐκ ἐνεργεῖται vel ἀνεπίγνωστον scripsit, nisi
ut delatos honores admitterent, rogis acceptis cor-
roderent ærarium, vani nominis appellatione gau-
derent ? Hos propriis ἀξιώματα et ἀξιωματικούς
dictos reperies, alios ὀφικιάδας vel ἄρχοντας.
Zonaras in Basilio et Constantino : Παρεχωρήθησαν
ἔχειν ὃ ἂν ἕκαστος ἐξ ἐκείνου τυραννοῦντος εἰλήφει,
εἴτε ἐν ἀξίαις ἦν εἴτε ἐν ἀρχαῖς εἴτε μέντοι ἐν κτή-
σει. Annua stipendia sive pensiones viris in digni-
tate constitutis colligo a Comnenæ l. III, loco sub-
obscuro, quo Germanorum imperatori ab Alexio
promittuntur pacti jam inter eos acti ratione ῥόγαι
τῶν ἑοθίντων εἰκοσι ἀξιώματων, *virorum viginti
dignitatibus præcellentium stipendia.*

Ibid. [*Τοῦ πατριάρχου δικανικόν*. Nusquam C
scripta, sed *pastorales baculos* sive *peda* gerunt ec-
clesiæ pastores. Δικανικία vocant Græci, eo quod
et ipsi justitiam in subditos exercent. Πατριόσαν
benignius vocant hodierni. Doctius ἀρχιερατικὴν
ῥάβδον posuit Euchologium : Εἶτα δίδωσιν αὐτῷ ὁ
ἀρχιερεὺς ἀρχιερατικὴν ῥάβδον, λέγων οὕτω πρὸς
αὐτόν· Λάβε τὴν ῥάβδον, ἵνα ποιμαίνῃς τὸ ἔμπρο-
σθὲν σου ποιμνίον τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῖς μὲν εὐπει-
θίσιν, ἔστω αὐτοῖς ὑπὸ σου βακτηρία καὶ ὑποστη-
ριγμὴ, τοῖς δὲ ἀπειθοῦσιν καὶ εὐτραπήλοις χρῆσον
αὐτῇ ῥάβδῳ ἐπιστυπτικῇ, ῥάβδῳ παιδεύσεως.

Ibid. [*Παλυχορίζουσι*. Ex hac consuetudine, ut
recens instituto patriarchæ πολυχρόνιον oclnatur,
de Copronymo narrat Theophanes : Ἀνήλθεν Κων-
σταντῖνος ἐν τῷ ἄμωνι, κρατῶν Κωνσταντῖνον μο-
ναχὸν ἐπίσκοπον γενόμενον τοῦ Σουλτανοῦ, καὶ ἐπυ-
ξάμενος ἔφη μεγάλη τῇ φωνῇ ἰ Κωνσταντῖνῳ οὐ-
κωμανικῷ πατριάρχῃ πολλά τὰ ἔτη.]

P. 104. [*Ἀπέρχεται ἰαπότης*. Restitutio in
thronum, æque ac primum instituto, Isaiæ patriar-
chæ parem honorem exhibuit junior Andronicus,
teste Cantacuzeno, l. 1, c. ult. : Καὶ πατριάρχῃ
Ἡσαΐα δι' αὐτόν ἐγκλεισμένῳ, ὅσον τε ὁ καιρὸς
ἐδίδου εὐχαριστήσας, καὶ εἰς τὸ πατριαρχεῖον ἐφ' ἑπ-
που βασιλικῶς κεκοσμημένου ἀγαθῶν, ἐπαῆλθεν
αὐθις εἰς τὰ βασίλεια. Gennadium patriarcham re-
center consecratum Mohamedus nomine secundus,
primus Cpolis sibi subjectæ infidelis tyrannus, μετα-
καλεσάμενος ἐνδον τῶν βασιλείων αὐτοῦ ἰδίαις χειρῶν

δέδωκεν αὐτῷ δεκανίκιον (Ita corruptius profertur)
πολλοῦ ἄξιον, ἦτοι ῥάβδον ἀγρυρᾶν, περιεχερυσω-
μένην ὄραταν, καὶ ἑπτον ἀγαθόν, καὶ μέρος χρυ-
σῶνων ex Chronico Cp. GOAR.]

P. 101. Junius hæc non vertit, sed penitus ever-
tit. *Sciendum est quod alii sacerdotes summi ele-
ctionem facientes obsignant bis. Patriarcha designa-
tionem solum ; quia ab imperatore facta designatio pro
minore sigillo ducitur.* Corrige. *Sciendum est autem
alios sacerdotes summos* (hoc est episcopus, archi-
episcopus, etc.), *eligi per duplex sigillum ; hoc est
per duplicia suffragia seu vota obsignata, seu per
duplex scrutinium.* Τὴν μὲν πρώτην σφραγίδα κα-
λοῦσι μικρὰν· *Primum sigillum vocant minus.* Pri-
mum sigillum, hoc est, ut jam plerique vocant,
primum *scrutinium*, vocant minus. At vero patriar-
cham (Cpolitianum) per unum duntaxat sigillum,
hoc est uno scrutinio, eligunt, eo quod πρόβλησις
seu renuntiatio ab imperatore facta supplet vicem
375 minoris sigilli. Quod ait Junius, primum il-
lud sigillum seu scrutinium vocari *nominationem* vel
præsentationem, secundum vero *collationem* sive
collaturam, id minime dixisset, si ex jure dilicisset
quidnam jus nominandi, quid jus præsentandi et
quid jus conferendi esset. Nec hoc omitendum, in
Turco-Græcia τὴν πρώτην καὶ δεύτερον σφραγίδα vo-
cari τὸ πρῶτον καὶ δεύτερον μῆνυμα, p. 108. GRETS.

P. 104. [Electionem deputationemque ad officium
quodpiam, ut et germanam in illud institutionem,
vocant ecclesiastici σφραγίς, seu crucis signo vel
fieri solitam vel firmatam. Illa πρώτη καὶ μικρὰ σφρα-
γίς, hæc δεύτερα καὶ μεγάλη. Quia vero non cruce
signat imperator patriarcham, minor siquidem a
majori benedicatur, ejus electio virtute par est πρώτῃ
σφραγίδι, nomen nihilominus non adipiscitur. GOAR.]

P. 105. Eodem modo quo patriarcha Cpolitianus
tresque cæteri patriarchæ, eligebatur archiepisco-
pus Achridis ; quæ quia patria Justiniani imperatoris
erat, ab eodem prima Justiniana vocata est, magnis
aucta privilegiis, qua ecclesiasticis qua politicis ;
quam ad archiepiscopatum evexit, eique subjecit om-
nes provinciales episcopos diœceseos, Daciæ et Mys-
iæ secundæ, Dardaniæ, Prævalitanæ et secundæ
Macedoniæ. Gregoras, l. II : *Olim Justinianus impe-
rator eam provinciam ex qua oriundus erat cum aliis
multis rebus ornavat, tum primam Justinianam appel-
laverat, atque etiam perpetua libertate donarat, eo
tamen excepto, ne ejus archiepiscopi Romanorum im-
peratores inungerent ; quæ prerogativa legibus aliis
est concessa, etc. Regia sedes eorum* (Bulgarorum)
*deinceps urbs ea esse cepit quam Justinianus imperator
archiepiscopatus honore primæque, ut diximus, Jus-
tinianæ nomine ornavit. Post appellatione gentis il-
lius vulgata locus ipse Bulgaria dictus est, et Bulgariæ
metropolis prima Justiniana.* Vide Novellam 11 Ju-
stiniani et ad eam scholia Cujacii, et Novellam 13f.
Alia Justiniana nomine secunda fuit in Cypro insula,
patria Theodoræ uxoris, ut est apud Nicephorum
xvii, 28, et xvi, 37, quanquam Procopius, l. iv De

œdificiis Justiniani, affirmat Ulpianum, Dardaniæ A oppidum, secundam Justinianam appellatum esse. Tertia Justiniana non est Chalcedon, ut inapte vertit Juntus, sed Carthago in Africa: neque enim Καρχηδών, ut in sua quoque editione habet Junius, est Chalcedon, sed Carthago; quæ Justiniana dicta, quod Justinianus imperator Carthaginem una cum Africa, pulsis Vandalis, Romano imperio restituerit. Vide Novellam 131. Alia Justiniana nova exstat in Notitia, not. 8, et alia notit. 28, ut notat Cujacius ad Nov. 11.

Ibid. Formula hujus precationis inserta est l. vi Juris Græ., p. 441. GRETS.

Ibid. [Ἀρχιμανδρίται. Non amplius *specum* sed ovium caprarumve *gregem* Græci vocant μάνδραν; quæ vox ad homines sociam ad invicem et pacatam vitam agentes translata aliam festimam producit, ἀρχιμανδρίτην nimirum, qui hujusmodi quietam, solitariam ac sociam vitam in montibus et specubus terræ agentibus ducem se præbet ac rectorem. Quo perspecto 376 non exigua oritur difficultas, quotorum vel qualium sit dux ac rector archimandrites, an plurium vel paucorum monachorum (hi enim sunt, qui testante Basilio ἐν ὄρεισι καὶ ὄραις τῆς γῆς habitant), an unius abbas vel multorum monasteriorum sit gubernator supremus, velut is qui nobis provincialis dicitur aut generalis. Quam partem tenueris, nullum incurres deceptionis periculum: unius enim quandoque superiorum, plurium etiam nonnunquam significat monasteriorum præsidem. Primi sensus allati argumentum est Eutychetis appellatio, quæ in concilio Chalcedonensi et apud Theophanem archimandritæ est, apud Theodorum presbyterum, de Incarn. Domini τοῦ ἡγουμένου ὁ Ἐὐτυχῆς ὅς ἦν ἡγούμενος μοναστηρίου ἐνός, inquit. Idem est igitur ἀρχιμανδρίτης qui ἡγούμενος, unius solius monasterii abbas, pater, superior ac rector. Secundo tamen sensui non deest multiplex probatio, prima, quod privati monasterii superior non patitur ob humilem nimis statum se ἀρχιμανδρίτην vocari; secunda, quod cum tantum sustineant appellationem qui plura regunt jure supremo monasteria, vel qui saltem majori præsent monasterio, cui plura subjiuntur μετοχῆτι, velut antiquis nostris abbatibus minores prioratus: tertia, quod in textu quem elucubramus. interposita Inter ἀρχιμανδρίτας εἰ καθ' ἡγουμένους πρωτοσυγγέλλων dignitate ab invicem longissime differre demonstrantur, imo particula exaggerans ἀλλά res omnino diversas indicare declarat. Transit in auctoris nostri mentem illustrissimi præsulis Vabrensis opus vere pontificium eo loci τοῦ ἀρχιμανδρίτου καὶ τοῦ ἐξάρχου καὶ τοῦ ἡγουμένου πρόβλημα dat spectandam, certe non ut unius, sed ut plurium, quorum ut una non est appellatio, ita nec unum officium fuisse temere putandum est. Criterium quem Cantuzenus, 1, 52 et 53 τὸν τοῦ ἁγίου δρους πρῶτον, sacri montis, ubi plura monasteria visuntur et ad quatuor millia monachorum degunt, præfectum vocat,

alium esse non reor ab eo, de quo sermo, archimandrite. GOAR.]

Ibid. Memorat hic Curopalata protosyncellos. Junius legit protosyncelos. Vox composita, inquit, ἐκ πρῶτος et σύγγελλος, quod nomen est per syncopen dictum pro συνάγγελλος, id est, ut hodie magis receptum est, cœnobitis archimandritæ sunt abbates seu patres, protosynceli vero senes quique. Si protosyncellus idem est quod cœnobita, tunc omnis monachus eum aliis in monasterio degens erit protosyncellus, quia omnis talis monachus est cœnobita. At hoc inauditum est. Deinde si protosyncelli sunt senes quique in suo ordine, ad quid opus habent propria ordinatione et chirotonia, ut archimandritæ? Nam ut quis sit senex aut senior in suo ordine, id non largitur electio et consecratio, sed tempus et ætas.

Quis igitur, protosyncellus et simplex syncellus? Olim syncellus appellabatur is qui mortuo patriarchæ successurus erat. Testes Zonaras et Cedrenus in imperio Constantini Monomachi, quorum ille explicans quisnam apud Saracenos diceretur scriphus seu scriphes, ita scribit: Οὗτος δ' ἐστὶ παρ' αὐτοῖς ὅπαρ παρ' ἡμῖν πάλας ἦν ὁ λεγόμενος σύγκελλος. Ὡς γὰρ ὁ σύγκελλος τοῦ πατριάρχου θανόντος εἰς τὸν ἐκείνου τόπον ἀντικαθίστατο, οὕτω καὶ ὁ σερίφης τοῦ Χαλιφᾶ φθαρέντος τὸν τελευταῖον διαδέχεται. Eadem Cedrenus. Ubi notanda vox πάλας, qua significant olim quidem hac notatione nomen hoc usitatum fuisse, postea desiisse. Sic Anastasius Germani patriarchæ syncellus fuit, Cedren. in imp. Leonis Iconomachi p. 456. Syncellus item fuit Stephanus frater Leonis imperatoris, 377 Cedren. p. 594, in locum Photii substitutus. Syncellus quoque designatus Theophylactus Romani Lacapeni filius a Nicolao patriarcha, etsi ei non successit, sed Stephanus Amasææ metropolita, Cedr. in imp. Rom. Lac. p. 634. De Joanne syncello lege Zonaram in imperio Theophili, ut et de Michaeli syncello Cedrenum. Idem Cedrenus mentionem facit protosyncelli in imperio Michaelis Stratiotici, satisque indicat eam de qua ibi loquitur dignitatem fuisse politicam, non ecclesiasticam, cum dicat penes illum fuisse reipublicæ administrandæ curam. Τῷ πρωτοσυγγέλλῳ λέοντι, inquit, προσελθόντες τὰ κοινὰ διοικούντι τῷ τότε.

Est autem syncellus quasi ejusdem cellæ consors, et protosyncellus primus inter cellæ consortes. Res tandem in dignitatis nomen abiit, ut qui nec σύγκαπνο: nec σύγκελλοι essent, tales tamen appellarentur. Sicut hodie multi habent eum titulum ut vocentur S. D. N. domestici, ita et syncelli patriarcharum tandem evaserunt illi qui forte nunquam in patriarchio habitaverant. Huic postea dignitati agnatum est πρῶτος, πρωτοσύγκελλος, ex solita nimirum ambitione qua simplicia vocabula τοῦ πρῶτου convestire solent. Invenerant olim Græci titulum nobilissimum. Res hic non stetit, ambitio πρωτονωβελισσιμος esse voluit. Nec hic, quamvis in longo no-

mino, finis : ut placet tibi ille in jure Græco-Romano I. IV Νικήτας πρωτονωβελισσιμουπέριτατος? Quale monstrum tituli! erant Græcis πρόεδροι : titulus iste augendus fuit præscripto vocabulo πρώτου, πρωτοπρόεδροι : quod in Jure Græco Romano passim obvium est. Etsi [autem] scriptura illa σύγγελλος et πρωτοσύγγελλος apud nonnullos scriptores reperitur, non dubito tamen vitiosam esse, germanamque illam σύγγελλος et πρωτοσύγγελλος, quia clarum est *concella*, hoc est ab eadem *cella* nomen descendere. Hinc Wilhelmus Tyrius, XIV, 12, *concellas* nominat. Ennodius, I, 1, epist. 5 [vocat] *cellulanos* et quod Græcum magis exprimit, *concellaneos*. Heraclius imperator, ut est in quadam ejus constitutione, quæ exstat I. II juris Græco-Romani, numerum *syncellorum* ad duos rededit. Mirum vero Codinum *syncelli* seu *syncellorum* mentionem nullam fecisse, dum catalogum officialium magnæ ecclesiæ texeret, nisi quis dicat *syncellorum* appellationem non officii, sed dignitatis fuisse.

Ibid. [Qui primus omnium σύγγελλος ac ideo temporis ordine πρωτοσύγγελλος legitur, fuit Anastasius ille presbyter, cui, referente Theophane, quam conceperat de fide perversam sententiam, publice pronuntiandam in ecclesiæ conventu dedit Nestorius : 'Ομιλιαν περί πίστεως ἐκδέδωκεν τῷ ἑαυτοῦ συγγέλλῳ. Hic autem cum sublato e vivis Nestorio patriarchæ dignitatem non exceperit, nihil aliud eo vivente adeptus quam ut esset convictus ejus particeps, domus cellæque consors, animæ rebus in dubiis director, in arduis consiliarius, in secretis conscius, ac indivisus in prosperis et adversis socius. Hoc primum primi qui legitur *syncelli* munus; hæc ut vera nominis expositio, ita pariter officii finis et cognitio sincerior. Evagrius de ipso *syncello*, VI, 2 : Τοῦ Νεστορίου διάπυρος ἑραστής, ὃς καὶ συνέκδημος οἱ γέγονεν πρὸς τὴν ἐπισκοπικὴν ἀπαρῶντι. Socrates, VII, 32 : Συνὴν αὐτῷ Ἀναστάσιος πρεσβύτερος, ἅμα αὐτῷ ἐκ τῆς Ἀντιοχείας σταλεῖς. 378 Τοῦτον διὰ τιμῆς εἶχε πολλῆς, καὶ ἐν τοῖς πράγμασι συμβούλῳ ἐχρητο. Presbytero deinceps hujusmodi in cibi cellæ secretorum, vitæ denique omnium societatem adscito, procedentibus annis factum est ut qui in ecclesiæ cœtu amicos, in palatio quoque notos allegerat, nullo, si quæ forent, ejus merita virtutesque ignorante, defuncto patriarcha in ejus locum successor eligeretur; quique nomine *syncelli* vel dignitate penes patriarcham adhuc in vivis agentem, ceu ejus sincerior *concellaneus*, insignis vixerat, idem post lethum, ut in ecclesia thronum, ita cellam ipsum et secretis patriarchii penetrale occuparet. Videtur mos hujusmodi circa Leonis Isauri tempora invaluisse, de quo Cedrenus : Ἐδραν οὖν ἐν τούτῳ σύμμαχον Ἀναστάσιον σύγγελλον τοῦ ἁγίου (Γερμανοῦ) συνταξάμενος αὐτῷ τοῦ θρόνου διάδοχον γενέσθαι. Invaluisse dixi, non primo morem institutum : jam enim sub Anastasio seniore Τιμοθέου ἀποθανόντος, scribit Theophanes Ἰωάννην τὸν Καππαδόχην πρεσβύτερον καὶ σύγ-

κελλον Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον προεχειρίσαντο. Et sub Justino pariter seniore Ἰωάννου ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τελευταίαντος Ἐπιφάνιος πρεσβύτερος τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας καὶ σύγγελλος ἐχειροτονήθη. Majora semper incrementa more capiente, Stephanus Leonis Sapientis frater, quem Basilius pater clero CP. sociarat educandumque ac *syncelli* dignitate ornandum Photio dederat, ait Leo Grammaticus, eodem Photio secundo submoto confestim in ejus locum suffectus est patriarcha. Cedrenus vitæ Leonis initio : Προσέταξεν ὁ Λέων τοῦ θρόνου Φώτιον καταγαγεῖν, κατὰ πόδας δὲ Στέφανον σύγγελλον τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφὸν ὁ βασιλεὺς πατριάρχην προβάλλεται. Et in eodem Leone : Χειροτονεῖται πατριάρχης ὁ σύγγελλος Εὐθύμιος.

B Consuetudinem hanc quasi legem habitam narrat Cedrenus idem in Monomacho : Ἐκεῖνον γὰρ (πατριάρχου) ἀποθανόντος, ὁ σύγγελλος εὐθύς εἰς τὸν τοῦτου θρόνον ἐγκραθίζονται. Πάλαι dixerat nonnihil superius : Monomachi enim ætate consuetudo vel lex quæcumque de *syncellis* ad patriarchatum subvehendis extincta erat et penitus abrogata. Eo tamen ac sequentibus temporibus non unus modo sed et plures *syncelli*; ac tandem inter eos primas tenens protosyncellus, cujus nomen deinde plures ambiunt. Verum integram *syncellorum* cohortem aliquando miratus, ac de iis cum Græcis ipsis collocutus, percepi ex ea quæ semper inter eos viguit dignitatum ambitione vel titulorum cupiditate pro-

C fluxisse, ut qui patriarchatum expeterent vel *syncellos* in munere vellent æmulari, nomen primum aucuparentur. Pristini vero temporis *syncellus*, patriarchæ licet successor designatus, quo desiderii successionis a se amoveret suspicionem, ubi patriarchæ consacrificabat, populum ad preces pro eo et ejus salute nec non ei vita longæva obtinenda fundendas hortabatur, quod cum facerent pariter per CP. ecclesiæ alii presbyteri, exin quasi *syncelli* nomen promeriti, ea se dignitate promovendos curant; ac ut viget et aliis præferri querit honoris cupiditas qui magna in ecclesia *syncellus* preces hujusmodi denuntiaret faciendas, protosyncellus, ut reliquis anteposendus ac dignior, est appellatus; ac ubi sacerdotes vel metropolitæ patriarchæ concelibrantes id muneris fuerunt exsecuti, *syncellorum* quoque ac protosyncellorum honorem sibi arrogarunt. Audi Cedrenum in Romano Argyro : Ἐτίμησε δὲ συγγέλλους μητροπολίτας τρεῖς. Plures itaque *syncelli*, adeo sublimis etiam honoris cupidinemoli ut in consensu a sacerdotibus in missa habendo metropolitæ se præferri contenderent. Idem Cedrenus inferius : Ἐγένετο δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς ταραχὴ διὰ τὴν καθέδραν ἐν τῇ λειτουργίᾳ, μὴ καταδεξιμένων τῶν μητροπολιτῶν προκαθίσαι αὐτῶν τοὺς συγγέλλους ἐν τῷ συνθρόνῳ. Ipsi nihilominus metropolitæ aliquando *syncelli*, ut præmis.

D Cedrenus idem in Basilio et Constantino Romani FF. : Ὁ σύγγελλος Στέφανος καὶ τῆς Νικομηδείας πρόεδρος. Pene præterieram non *syncellorum* modo,

qui patriarchæ *concellaneus* ac ejus πνευματικός A foret, sed et qui Imperator præstaret idem officium, eo nomine 379 vocatum, quod maxime semper eum comitaretur, ac in palatio ad ejus *cellam* (κελλιον enim etiam imperatoris secretius penetrale dictum superius) *coxcellaneus* σύγκελλος, ac præ aliis dignus μέγας πρωτοσύγκελλος habitaret. *Aderant ei* (si Phranzæ interpreti fides habenda) *sacerdotes sui* (patalini nimirum) et *spiritualis pater Gregorius magnus protosyngelus*. De Joanne imperatore loquitur ad concillium Florentinum viam capessente. Scribit porro protosyngelus, prout alii Græcæ σύγγελον ob eandem cum σύγκελου pronuntiationem et ignoratam συγγέλλου propriæ vocis significantiam et originem.

P. 105. [Καθηγούμενοι. Quos ἡγουμένους quoque dicimus : προηγούμενους autem, qui hos in officio præcesserunt, et superiorum munere, quo se abdicarunt, sunt functi.]

Ibid. [Τὴν σφραγίδα. Πρόβλησιν, προχειρισιν, promotionem intellige, quæ facta crucis signo completetur. Requires in Euchologicis; et consules postremani superioris capitis notam. GOAR.]

Ibid. Καὶ οἱ μὲν ἀρχιερεῖς εἰς προσκύνησιν τοῦ βασιλέως, ὡς εἴρηται, ἐρχόμενοι μετὰ τῶν ἐχόντων μανδύον αὐτῶν ποταμούς. Junius p. 212 editionis suæ, I, c. 20, n. 16 : Summi autem sacerdotes ad salutandum imperatorem, ut diximus, venientes cum gliis mandyūm snum habentibus. Perperani. Lege ex codice Lauther. μετὰ τῶν ἐχόντων μανδύων αὐτῶν ποταμούς cum mandyis suis, habentibus fluvios. Hoc est cum mandyis undulatis. In scripto Græcob. I. II Turco-Gr. p. 108 : Καὶ μανδῆ με τοὺς ποταμούς. Μανδελον, inquit ille Græcus in Turcogr. p. 189, λέγουσιν δ φέρει ἐπάνω δ πατριάρχης μετὰ ποταμῶν, διὰ τὸ διδακτικὸν ὀφείλειν. Dicitur ergo μανδύας, μανδελον, μανδῆ, et μαντίον, a quo in Turcogr. p. 189 numero multitudinis τὰ μαντια. Οἱ ἀρχιερεῖς βαστοῦν εἰς τὰ μαντια τοὺς ποταμούς κοκκίλους καὶ ἄσπρους, Pontifices gestant in palliis fluvios (limbos) coccineos et albos. Germanice Mantel, a Latino mantelo. Est autem μανδύας forma similis ei vesti sacræ quam vulgo vocamus ein Rauchmantel; et qua ipse imperator Romanus adhuc in inauguratione insigniri et pingi solet quoque cum electoribus. Simeon magister officiorum in Pandecte Histor. Turcicæ, c. 199, δικητήσιον vocat; quod Græci rogati ab auctore Pandectæ interpretabantur ἐπιμάνδουον, quasi dicas supramantellum. Forte δικητήσιον παρὰ τὴν δικην derivatur, ut et δικανικιον, quod imperii et potestatis insigne sit. Eratque vestis hæc tam imperatoribus quam patriarchis aliisque pontificibus communis, ut ex Curopalata et Turco-Græcia constat; nec satis apte vertitur paludamentum, ut agnoscit etiam Leunclavius, cum vox hæc militarem vestem significet, μανδύας autem etiam extra castra gestari consueverit; nec ab imperatore tantum, sed et ab Ecclesiæ præsulibus, quibus paludamentum apte nemo tribuerit. Et hæc accommodari

possunt ad varia loca Codini in quibus mandyæ mentionem facit. Quod Junius mandyæ originem ex Persica lingua deducit, p. 336, id facit, opinor, ut Persicæ linguae non ignarum sciamus. Longe facilius a Latino mantello aut Germanico Mantel deduxisset. Nec assentior Meursio, qui ita legit, ἐρχόμενοι μετὰ τῶν ἐχόντων μανδύον με ποταμούς. Nam sensus esset : *Episcopi veniunt 380 ad venerationem imperatoris cum illis qui habent mandyūm cum fluvio sive undulatum*, cum ipsimet induti mandyis undulatis veniant ad cultum imperatori deferendum. Nec barbarico illo hellenismo με pro μετὰ Curopalata usum esse verisimile sit, præsertim hoc solo et unico loco. Potius hoc nopro alicui Malaxo competat, qui in patriarchica sua historiae Tureogræciæ inserta ἐχάρσα καπνάσιον ἐνδύμιον με τὸν καμουχῶν, καὶ μανδῆ με τοὺς ποταμούς, καὶ ἄλογον ἄσπρον. GRÆTS.]

Ibid. [Superius pontificum indumentum extra missarum solemnita est mandyas, pallio quam similis, ad fauces fibula nexus, sinibus et rugis amplissimus et omnino insignis Ad ejus latera circa ventrem affixæ sunt tæniolæ albi rubrique coloris ternæ, quibus undequaque variatur et adornatur. Tæniolæ illæ sunt ποταμοί, de quibus in præsentī, eamque gratiam et scientiam designant quam intellexit Christus ipse Dominus, dicens : flumina de ventre ejus fluent, etc. Ac propterea circa ventrem appictæ. Superius ad collum et angulos inferiores sunt πόματα, quatuor nimirum additi panniculi quadri, de quibus singulis Symeon Thessal. episcopus : Τοῦτο δὲ καὶ ὁ ἀρχιερατικὸς διδάσκει μανδύας. ποταμούς μὲν ἔχων διὰ τὰ προειρημένα, πόματα δὲ εἰς τύπον καλαιδίας τε καὶ καινῆς χάριτος, ἃ ὑπεράνω καίνται τῶν ποταμῶν. GOAR.]

CAPUT XV.

Observationes et explicationes in c. 21. de lugalibus imperatoris gestaminibus.

P. 106. Alius titulus habet περὶ βασιλέως ἀποθανόντος. Sed melior est inscriptio quam capiti huic præfiximus. Citat hoc Codini caput Casaubonus Exercit. 56 contra Baronium. Et, heu ! quid laboris non exantlat, quid sudoris non profundit, quos lecythos suorum collectaneorum non effundit, ut deceat nos aliud esse λαμπροφορεῖν, aliud λευκοφορεῖν seu λευχειμονεῖν, aliud colorem λαμπρὸν, aliud colorem λευκόν, interdum tamen λαμπρὸν καὶ λευκόν pro eodem accipi, proprie distingui. Apud Codinum, inquit, vestes albæ, luctus indices, vocantur λευκαί; iisdem opponuntur λαμπραί, id est omnes nitidiores; puta candidæ a fullone recentes, quales fuerunt olim candidatorum, quas Plutarchus et alii Græci λαμπρῆς vertunt, aut purpureæ, vel alius cujusvis coloris, præsertim intensioris. Non enim sola candida dicuntur λαμπρά, sed quæcunque valde nitent, cujusmodi erant cum primis illæ chlamydes veri luminis, de quibus ad Trebellium Pollionem diximus Quam abscondita nobis pandit operosus iste exer-

citator ! quasi non omnia hæc ex ipso Codino satis superque perspecta sint, præsertim adjunctis iis quæ c. 11 idem Codinus tradit.

Ibid. Lucæ xxiii indutus est Christus ab Herode, irrisus causa, 381 τοῦθ'τα λαμπράν. Beza vertit *splendidam*, interpret noster *albam*. Approbat hoc Casaubonus, quia λαμπρὸν et λευκὸν sæpe eodem significatiō usurpantur. Illud critica ferula sic castigat : Magis ex usu Latine loquentium dixissent *candidam*. Mirum Bezam hoc loco non fuisse memorem suæ *candidæ*, a fulsione candentis, cuius iterum oblitus est Jacobi c. u, dum τοῦθ'τα τὴν λαμπράν denuo *splendidam vestem* interpretatur. Bonam tamen operam, sed nimis seram navat nobis asceta iste, dum nos docet quid sit μαργέλλον, sed per negationem : ait enim imperatorem citrina vestimenta assumere, *sed sine limbis et pretiosis prætexturis : hoc margellium significat, non margaritas*. Audis, Juni, quid te olim Genevæ incolam doceat ejusdem scholæ quondam et urbis insessor Casaubonus ? Mitte ergo tandem tuas margaritas. Vocavi *operam seram* respectu nostri, quia jam pridem ex Balsamone et aliis didicimus quid sint *margellia*. GÆTS.

P. 106. [Τεσσαράκοντα. Defunctorum recolendæ memoriæ sacri sunt dies tertius, nonus, quadragesimus, et annuus a morte. Τοῖς τεθνεῶσιν ἀποταλείται, inquit Nicephorus Callistus, τὰ τρίτα, τὰ ἕννατα καὶ τὰ τεσσαράκοντα. Rationes subdit : tertio die faciei, qua dignoscitur homo, discrimen depreditur ; nono corpus tabescit, solo corde adhuc incorrupto manente ; quadragesimo tandem etiam cor cum reliqua corporis mole tabo corruptionique ex integro cedit. Apud alios τὰ τρίτα apud Græcos resurrectionem Christi post triduanam sepulturam, τὰ ἕννατα novem angelorum choros, quibus mortuos aggregari precantur, τὰ τεσσαράκοντα luctum Israelitici populi in Moysis morte ad quadragesimum usque diem productum, quo defunctis lacrymas precesque parentare possumus, affirmant designare. Hujus mentis est Neophytus Rodius in sua Synopsi veritacula Clementem in Const. Apost. I. viii, c. 49, secutus. GOAR.

P. 107. [Τῶν νεομισημένων ἐννιάδων. De quibus superiore nota. Sacros in feriis agendis novem dies refert Blastares, τοῦ Δ στοιχείου c. 8, adeo ut Alexius imperator edita Novella sanxerit nemini licere demortui parentes vel uxorem vel hæredes, vel fidejussores ante novem dierum luctui dicendorum præsumitum, tempus accusare, causam in eos intentare vel in judicium trahere : Θεοσιζομεν μηδὲν ἐξέινει τοῦ τελευτήσαντος τοὺς γονεῖς ἢ τὴν γυναῖκα ἢ τοὺς κληρονόμους ἢ τοὺς ἐγγυητάς πρὸ τῆς τῶν ἐννεία ἡμερῶν προθεσμίας τοῦ πένοντος αἰτιάσθαι ἢ παρενοχλεῖν ἢ εἰς δικαστήριον ἔλαχειν. GOAR.]

Ibid. Cæterum, quod Codinus ad calcem capituli scribit, nefas esse ut quis vestes nigras in palatio

PATROL. GR. CLVII.

A portet, id intelligendum est extra easum quo ipse imperator luget : tunc enim omnes μελανειμοῦσιν, ut paulo antea Codinus dicebat. GÆTS.

CAPUT XVI.

Observationes et explicationes in c. 22 De futura sponsa et imperatrice.

Ibid. [Πεζούβειν. Ex equo vel curru desilire et pedes incidere. GOAR.]

Ibid. Ad fontem. Πηγὴ seu πηγάι, templum celeberrimum Cpoli extra nicœnia, cujus summus amator, admirator et encomiastes 382 fuit Nicephorus Callistus, ut constat ex I. xv Historiæ ecclesiasticæ, c. 25 et 26 ; qui de miraculis ad fontem editis integrum se commentarium scripsisse dicit. Exstat Viennæ in Cæsarea Bibliotheca fortassis unicum totius Europæ exemplar ; cui nisi cito succurratur (vidi enim et percurri allatum Monachium et huc Ingolstadtium), penitus a blattis tineisque corrodetur ; et jam nunc aliquot hæcis ab aquis pessime acceptum est, ita ut multa legi nequeant, præsertim sub finem.

Ad hoc templum divertit quoque Helena Cantacuzeni filia, nuptura Joanni Palæologo. Rem narrat ipse Cantacuzenus, iv, 1. GÆTS.

Ibid. [Urbis CP situs triangularis est ; ejusquæ latera duo alluantur mari, tertium continentem obtenditur. Ad eam itaque adveniens itinere terrestri imperatrix ad Pegem ecclesiam celeberrimam et regium simul palatium, quæ continentem respicit urbs, desilit ; sin mari appellat, circa Blachernas loco portus commodissimo, ubi aliud Blachernense dictum palatium, terram salutat. Ecclesie porro Πηγῆς nomen est a fonte non minus continuæ miraculorum profluvio quam perennibus aquis exuberante. Ad salubres ejus aquas si a Marciano, qui postmodum Romanum imperium obtinuit, deferretur, lumen oculorum recuperaturum cæca per divinam visionem est monitus. Tulit eis τὴν Πηγὴν Marcianus cæcuni, cæcus visum ex aquis revidit. Inde, ait Monaxium Græcorum, miraculorum τῆς Πηγῆς origo et celeberrimum loco nomen factum : Ἐν τῷ τεμένει ἡ Πηγὴ ἔστιν ἀφθόνων λαμάτων, in templo ipso non adeo fons quam miraculorum ubertim decurrentium latex emergit, ait Cantacuzenus. Justinianus fonti templum superstruxit : Τὴν Θεοτόκον Πηγὴν Ἰουστινιανὸς ἔκτισε, scribunt Origines CP ; exstat adhuc locus Christianis Turcisque venerandus, quodque superest templum nulla ruina sædatum, antiquitate non modice venerandum, ob pretium omne superantes aquas, a plebe Χρυσόπηγῆς, aurei fontis accepit appellationem. GOAR.]

P. 107. De templo Blachernarum suo loco diximus. Erat et ipsum extra urbem ad litus maris, de quo multa Nicephorus loco citato. Principio templa solummodo erant ; successu temporis accesserunt splendidissima palatia. Quomodo excepit

fuerit ab Andronico juniore sponso Anna Sabauda, A leges apud Cantacuz., I, 42. GRÆTS.

P. 108. [*Περὶ τῆς ἀρχόπολιν*. Ad urbis eum angulum qui Chrysopolim oppidum Asiaticum ex adverso respicit, ubi hodie principis Turcarum regia. Vulgus *κίρας, κορκα*, vocat.

Ibid. [*Ἀρχοντισσῶν*. Legendum omnino ἀρχοντισσῶν : ἀρχοντισσάς enim nec usus nec lexica nec auctoritas docet. Est autem ἀρχόντισσα *domina, femina nobilis*. Simon Portius ἀρχόντισσα, δέσπονα, δεσπότις, κυρ'α. Inter præcipuas hujusmodi ἀρχοντισσας Cedrenus habet ζωστάς, quæ patriciorum cingulo et honoris insigni uterentur.

Ibid. [*Υποδοῦσιν αὐτῆν τὰ ἐρυθρά*. Non minus capiti corona quam rubra calceamenta fuerunt pedibus imperatorum insignia. Logotheta de Joanne abdicante se imperio : Καὶ τὰ μὲν ἐρυθρὰ πέδιλα ἀπαβάλετο καὶ τὴν περιμάργαρην πυραμίδα, εἰς ἣν καὶ λίθος ὑπεκάρθηται κόκκινος, ἢ βασιλικὰ σύμβολα. A regibus Albæ tum ad se deduxit, tum ad posteros imperatores Romanos calceorum hunc colorem transmisit Julius Cæsar. Dio I. XLIII: Τῆ ὑποδέσει τῆ ὑψηλῆ καὶ ἐρυθροχρῶν κατὰ τοὺς βασιλέας τοὺς ἐν Ἑλλάδι ποτὲ γενομένους, ὡς καὶ προσήκων σφοδρὰ καὶ τὸν Ἰουλιὸν ἐχρήτο. Ammianus pedum tegmina purpurea vocat, quæ a comite 383 largitionum servabantur. Hinc repetita toties in Græcorum historiis φοινικὰ πέδιλα, πέδιλον ἐρυθρὸν, κοκκοβαφές καὶ φοινικοβαφές, ἐρυθροβαφές πέδιλον, ἐρυθρὰ ὑποδήματα. Ex pluribus unum aut alterum exemplum depropono. Boioniales apud Annam Comnenam, exuens se imperio, at non ejus insignibus, μόνον ἔσονται φιλοῦ τοῦ τῆς βασιλείας μετέχον ὀνόματος καὶ τῆς εὐφημίας καὶ τῶν ἐρυθρῶν πεδίων. De Alexio scribit Gregoras, qui Ἄλλε ἐρυθροῖς ὑποδεῖσθαι κρηπίσι προστετάχει, ἐν' αὐτῆ τε καὶ ὁ ταύτῃ συζευχθησόμενος τῆς βασιλείας διάδοχος γίνηται. Ut imperatrici nobiles feminae rubra calceamenta induebant, sic non nisi proceres viri pedibus imperatoris illa consueverant immittere. Cantacuzenus qui fuerint designat, III, 27: Ὁ νέος δὲ βασιλεὺς πρότερον ἐσθῆτα βασιλικὴν ἐνδύς, ἔπειτα ὑπ' ἑταίροις ταῖς

ἀπάντων ταῖς ἐρυθραῖς κρηπίσι τοὺς πόδας κατακόσμηι, τὸν ἕτερον μὲν ὑπὸ τῶν ἀγγιστα καθ' αἵμα προσηκόντων ὑποδοῦμενος, τὸν δὲ λοιπὸν ὑπὸ τῶν τὰ πρῶτα φερομένων ἐπ' εὐγενείᾳ καὶ λαμπρότητι μισθοφόρων Λατίνων. Alia fuisse hæc calceamenta Dio monstravit, vocans ea ὑπέδεισιν ὑψηλῆν. Ad genus pertinuisse testatur Procopius, I. III *De Ædific. Just.* : Ὑποδήματα μέχρι εἰς γόνυ φοινικῶ χρώματος, ὃ δὲ βασιλεῖα μόνον Ῥωμαίων τε καὶ Περσῶν ὑποδεῖσθαι. Τζάγγας ideo vel τζάγγια barbaro numine dicta existimo ; de illis actum superius.

Ibid. *Ἐν ἡμέρᾳ ρητῆ*. Finem his scriptis imponit e Regiis mss. alterum, et vocem τέλος addit ; ut quod sequitur alieni auctoris opus esse conjiciamus. GOAR.]

Ibid. Assumentum illud, ἰστέον δὲ καὶ τοῦτο, etc., vere assumentum esse neque huc pertinere, clarius est quam ut multis ostendi debeat. Quia tamen Junius reperit in quodam exemplari sibi a Frebero subministrato, et quia alter Boicus codex eodem additamento cæteris auctior est, relinquamus sane hoc loco, ne dum alium quaerimus et assignamus, forte incommodiorem attribuiamus. Illud certum esto, hic omnino tanquam peregrinum atque exoticum habitare. Codex tamen Boicus pro παρδοβάλλοι exhibet παρδοβάγιοι. GRÆTS.

Ibid [*Παρδοβάλλοι*. Alia lectio παρδοβάγιοι, qui *pardos curant* : feras enim ad ostentationem vel delectationem principes enutriunt. Βασιλον superius *procuratorem, bajulum* reserve diximus : βασιύλου vice nonnunquam βιάγουον apud Theophanem vel etiam βάγιλον lego. Regium hic habet παρδοβάγιλον ; qua de causa *pardorum curatorem* expono. GOAR.]

Ibid. Turcarum sultano etiam hodie κρυοθήρια potui refrigerando in pretio esse, memini me legere alicubi in observationibus Bellonii. GRÆTS.

Ibid. [*Παρσινόχοι*. Regium correcte παρσινόχοι, qui pincernis administrant, et aquas vel puriores vel salubriores aut certe nives aut glaciem vino refrigerando equis aliunde vehunt. GOAR.]

GEORGII CODINI

EXCERPTA

DE ANTIQUITATIBUS CPOLITANIS.

EMINENTISSIMO ET REVERENDISSIMO PRINCIPI

FRANCISCO BARBERINO, S. R. E. CARDINALI,
DOMINO MEO SUMMA OBSERVANTIA COLENDO,
PETRUS LAMBECIUS S.

Multa sunt, Eminentissime Princeps, quæ homini ad immortalem gloriam aspiranti viam præbent; verum aut me amor propriæ opinionis fallit, aut ulla nec honestior nec compendiosior potest reperiri quam vel ipsa eruditio vel quæ eruditis exhibetur benevolentia et benignitas. Harum altera quibuscumque egenis et obscuris terræ filiis ad summam laudem aditus patet, dummodò natura aptam iis non denegarit indolem, nec ipsi profectui suo debita diligentia, famæ autem legitima non desint ambitione. Altera illis dumtaxat ad claritudinem pervenire licet, quibus eam generis potentiam et fortunarum amplitudinem largiri Deus voluit, ut protegere alios possint et sustentare. Illi ergo hos colunt, ut necessariis ad studia admniculis potiantur: hi contra illos fovent, ut monumentis litterarum nominis et virtutis suæ memoria apud posteros cefebretur; ita utrique per se indigentes alteri alterorum vigent auxilio. Quare beatissimos ego semper existimavi qui hanc velut omnibus numeris perfectam felicitatem consecuti sunt, ut pariter splendidissimo vitæ statu et merito haud vulgaris eruditionis venerabiles sint atque conspicui. In his te numero, eminentissime princeps, qui cum majestate sacræ purpuræ et pontificalis familiæ prærogativa satis sine ullo aliunde petito splendore fulgeas, adeo tamen litterarum studio inter publica tantæ dignitatis munera et fuisti semper et etiam nunc es deditus, ut cum iis qui tota vita aliud nihil egerunt jure et audacter de multifariæ scientiæ palma possis contendere. Testatur enim hoc ditissima tua lectissimaque bibliotheca, qua post Vaticanam nihil Roma perfectius habet aut magnificentius; testatur haud exiguus præstantium ingeniorum numerus, quibus aula tua nunquam non fuit exornata; testatur publicum doctissimorum virorum de Te judicium, qui sæpe gravissimarum quæstionum arbitrium tibi detulerunt, quod cum ita sit abunde, ni fallor, apparet quibus ego nunc causis impulsus volumen hoc Originum Cpolitanarum eminentissimo nomini tuo dedicare audeam. Nempe jam primum minime dubito quin pro singulari tuo erga litteras affectu, quidquid hoc munusculi litterarii est, lætissimo vultu sis excepturus: deinde præcaveo hac dedicandi ratione ne exprobrari mihi possit, quod olim Anacharsin philosophum in Græcorum ludis improbasse refert Laertius, ἀπορίσθη μὲν τοῖς ἀρχιτέκταις, ἀπέβη δὲ τοῖς μὴ ἀρχιτέκταις. Certum denique habeo obtensam nominis tui auctoritatem non honori tantum laboribus meis fore, sed et præsidio adversus malevolorum improbas detractiones; quod videlicet nemo sanus ea lacessere ausurus quæ tibi optimo acerrimoque scriptorum censori probantur. Et hæc quidem præcipuæ ex iis sunt quas cum omnibus eruditis communes habeo causas, cur tibi potissimum, eminentissime princeps, quidquid hoc et qualecunque est libri, merito ac libens consecrem: insuper vero alias multas privitium habeo, quas domesticas appellare lubet; easque tanto cæteris graviores existimo quanto vehementius ἀχαριστίας crimen subire vereor. Etenim repetenti mihi memoriam omnis ejus temporis quod studiosorum causa exteris regionibus perlustrandis impendi, vix ullus occurrat dies qui singulari aliquo tuo in me collato beneficio non sit notabilis. Advenientem me primum Lutetiam humanissime per eos qui tum rebus tuis agendis tibi præerant excipere curasti. Mox ipse Lugduno reversus participem me facisti mensæ, admisisti inter intimos: et ut paucis omnia complectar, tanto me persecutus ea affectu ut majorem ab avunculo non potuissem desiderare. Eandem benevolentiam Romæ postea expertus sum, ubi integrum biennium in aula tua commoranti mihi ea videndi multa et discendi fuit occasio, ut vere gloriari possim plus me in luce illa et strepitu aulico quam in ullo Academiæ recessu et umbra profecisse. Reversus deinde in Galliam incredibile memoratu est quantum ex commendatione tua cum aliis multis locis utilitatem perceperim, tum vero in priamis Tolosæ, cujus urbis illustrissimus archiepiscopus Dn. Carolus de Montchal, vir sanctitatis simul et prudentiæ et eruditionis rarissimæ, continuos octo menses in palatio suo plus quam paternam

liberalitate et cura me tractavit. Plura ejus generis addere inconveniens esse credo et superfluum, tum quod ipsa hæc beneficiorum enumeratio nescio quid videatur habere levitatis et arrogantiae, tum quia vel ex minimo eorum quæ jam dicta sunt satis superque elucet, quanta obligationis necessitate tibi sim devinctus. Accipe igitur, eminentissime princeps, et boni consule qualemcunque hunc juvenilis diligentiae meae fructum, quo pariter et gratitudinem meam tibi studeo declarare, et quanti faciam iudicii tui acumen et auctoritatem nominis. Quodsi forte nonnusquam editionem minus feliciter curatam deprehendes, ignoscas velim, et benigne reputes, ex quo hæc Lutetiae absoluta reliqui, triennium jam præterisse, ideoque quidquid sub prælo commissum est erroris, absentiae meae esse tribuendum. Vale.

Dabam Hamburgi prid. id. Decembr. 1653.

LAMBECII PRÆFATIO AD LECTOREM.

Cum ante biennium Lutetiae Parisiorum agerem, tantum apud me potuerunt innatum publicae utilitatis studium et amicorum cohortationes et exempla complurium doctissimorum, ut sumimum nefas esse crederem inceptae editioni corporis historiae Byzantinae qualicunque mea opera deesse. Quæsi igitur cui potissimum parti laborem impenderem, et cum fere omnia ab aliis præoccupata esse viderem, tandem mecum cogitare cœpi operæ premium fore si hactenus inedita Codini excerpta de antiquitatibus Cpolitianis in publicum producerem. Præterquam enim quod pertineant ad rem et multum lucis afferant historiae Byzantinae, hoc etiam nomine edi merentur, quod a gravissimis hujus et superioris sæculi scriptoribus sæpius laudata et ad confirmationem dubiarum opinioaum adhibita sint. Etenim Joannes Leunclavius in Pandectis historiae Turciae libri de ædificiis frequentissime mentionem facit; et quæcumque Nicolaus Alemanus notis suis in Procopium ex τῶν ἀνεκδότων πατρῶων CP inseruit, inde desumpta sunt. Item Petrus Gillius ex supradicto libro de ædificiis et altero de status integras transscripsit paginas. Certum quoque est ineditum illud Chronicon Cpolitianum, quod Joannes Meursius in Glossario Græco-barbaro et alibi creberrime citat, nihil aliud fuisse quam ineditam partem excerptorum Codini; quæ nunc publicatur. Testantur hoc citata loca, et testabitur integrum Chronicon, si quando in lucem veniet. Similiter etiam per antiqua illa collectanea θεαμάτων urbis CP, quæ doctissimus Jacobus Sirmondus in notis ad Sidonium Apollinarem citat et in multis bibliothecis occurrere ait, hæc alias non evulgata Codini excerpta intelligenda sunt. Adderem plures coæthaneos auctores, in quorum scriptis ea citantur, nisi longum esset illos enumerare et supervacaneum. Cum itaque jam omnino decrevissem odere Codini illa ἀνεκδοτα, nihil mihi antiquius fuit quam ut propositum hoc avunculo meo per litteras significarem, qui illud non tantum non improbavit, verum ut cœptum urgere monuit, atque insuper duos mihi submisit codices manu scriptos, quibus continebantur hæc Georgii Codini opuscula:

Περὶ τῶν πατρῶων τῆς Κωνσταντινουπόλεως,

Περὶ τῆς σχηματογραφίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως,

Περὶ ἀγαμάτων, στηλῶν καὶ θεαμάτων,

Περὶ κτισμάτων,

Περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας,

Περὶ τῶν βασιλευσόντων ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει μέχρι τῆς παρὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ταύτης ἀλώσεως,

Περὶ τῆς τάξεως τῶν ἀξιωματῶν καὶ ὀφφικίων τοῦ παλατίου καὶ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.

Horum primum, quintum, septimum et principium tertii a Georgio Dousa, Francisco Junio et Jacobo Gretsero jam pridem edita fuerunt: reliqua vero nunc primum a me publicantur. Cæterum præter duos avunculi mei codices, quorum unum a V. Cl. Peirescio dono acceperat, alterum vero ex Vaticano exemplari curaverat transcribi, quatuor aliis codicibus in adornanda editione usus sum, quorum primum ex Britannico exemplari descriptum dedit mihi eruditissimus Isaacius Vossius, cum adhuc essem Amsterodami; secundum R. P. Jacobus Sirmondus mecum communicavit; tertium mihi suppeditavit bibliotheca Regia permissu Petri et Jacobi Puteanorum fratrum; quartum ipsemet Romæ in bibliotheca Vallicellana reperi.

Hactenus dixi unde Codini ἀνεκδοτα prodierint: sequitur ut paucis agam de meis animadversionibus. Illas vero tres maxime ob causas conscripsi, nempe ut varias lectiones, quæ sensum auctoris immutare posse videbantur, aliorum ingenio dijudicandas proponerem; tum ut loca mendosa, dubia, obscura atque minus recte ab aliis intellecta corrigerem et explicarem, et ubi opus esset, correctionis atque explicationis meae rationem redderem. Verum utrum ego hoc quod mihi proposueram bene præstitierim necne, res ipsa indicabit. Interim tamen, amice lector, velim tibi persuadeas sedulo me operam dedisse, et utilitati tuæ pro viribus meis quam fidelissime servirem, neque præter modum diligens atque non necessaria multa aut multoties ab aliis antea dicta compilans patientia tua abuterer.

Ad hæc quo facilius mihiagnosceres, sicubi vel in versione vel in animadversionibus humanitus lapsus essem, omnes omnino occasiones fugi, quæ oblatae mihi fuerunt ad contradicendum iis qui ante me aliquid Codini ediderunt vel secus quam oportebat intellexerunt; et siquando necessitate coactus fui eorum errores detegere, tantam ea in re adhibui moderationem ut contra quos scribam obscurum sit, manifestum vero, me non eo hoc fecisse ut ex alienis erroribus gloriam quaererem, sed ut præcaverem duntaxat ne aliis necessariis quidquam ignorantia præteritis viderer. Reliquum ergo est ut hosce labores meos benevole excipias, et si qua in iis deprehendes quæ minus tibi placebunt, aliquantulum indulgeas juventuti meæ et nimie erga te voluntati et gravioribus occupationibus, per quas exactissime omnia persæqui et recensere non potui. Sic et gratum te præbebis, et alacriorem me reddes ad præstanda majora. Vale.

Romæ 1649, calendis Maiis.

LAMBECHII

DE GEORGII CODINI VITA ET SCRIPTIS

BREVIS DISSERTATIO.

Georgium Codinum non sub ultimis tantum imperatoribus Cpolitans vixisse, sed aliquandiu etiam supervivisse post ipsam Cpoleos expugnationem, ex ipsius scriptis liquido apparet. Curopalatae vero cognomen, quod ei ab illis tribuitur qui libram ejus de Officiis palatii CP ediderunt, in illis quos ego vidi codicibus manu scriptis non reperi; et facilius multo credam impositum ei fuisse Curopalatae cognomen, quia de Officiis palatii scripsit, quam quod ipse curopalatae dignitatem obtinuerit. Cæterum quod ad scripta ejus attinet, non propterea duntaxat vano quodam præjudicio improbanda sunt, quoniam Codinus ducentis tantum abhinc annis floruit; quippe qui, quæcunque edidit, ex antiquioribus et magis probatis auctoribus excerpsit et collegit. Nam quod primum inter opuscula ejus locum obtinet et inscribitur *περὶ τῶν παρῶν* sive de originibus CP, ejus major pars verbotenus descripta est ex Hesychio Milesio, reliqua vero ex Glycæ Annalibus, Chronico Alexandrino et aliis quodam hactenus non edito, cujus auctor est quidam Julius Pollux, antiquo illo, qui Commodi imperatori Onomasticum suum dedicavit, aliquot sæculis recentior. Libri vero de statutis prima pars de simulacris deorum gentilium ex Phurnuto desumpta est et ex Joannis Lydi Philadelphiensis libro nondum edito de Mensibus^{*)}, unde etiam Suidas hausit eadem. Altera autem pars, quæ tractat *περὶ στήλων καὶ θεαμάτων*, quod est, ut ego interpretor, de statutis aliisque rebus spectatu dignis Cpoli, ea tota verbotenus descripta est ex antiqui anonymi auctoris collectaneis antiquitatum Cpoleos, quæ inscripsit *παραστάσεις συντόμους χρονικάς*, et compilavit ex Theodoro lectore, Papia, Eusebio, Socrate, Marcello lectore et compluribus aliis. Hæc vero collectanea nunc primum ex antiquissimo codice bibliothecæ Regiæ in lucem prodeunt, qui, ut omnes, quotquot eum viderunt, testantur, ad minimum ante quadringentos annos scriptus fuit. Est autem inter codices ejus bibliothecæ numero millesimus vigesimus septimus. Quisquis igitur auctor est illorum collectaneorum, ducentis saltem vel trecentis annis Codino est antiquior. Ex iisdem quoque collectaneis libri *περὶ κτισμάτων* satis magna pars excerpta est; cætera desumpta sunt ex Joanne Antiochæno, Panodoro Ægyptio et aliis, qui in eo libro citantur. Totus denique catalogus imperatorum Cpoleos usque ad imperium primi Alexii Comneni, auctoris est multo antiquioris Codino: quippe qui eum catalogum conscripsit sub Manuele Comneno Alexii nepote, ut ipse testatur his verbis: *ὁ κύριος Ἀλέξιος ὁ Κομνηνός, ὁ πάππος τοῦ κραταίου καὶ ἀγίου ἡμῶν βασιλέως*. Reliqua porro catalogi pars, a Theodoro Lascaro ejus nominis primo usque ad ultimam Cpoleos expugnationem, ab ipso Codino superioribus adjecta est, cum ille, ut principio dixi, aliquantulum illi urbis excidio superstes fuerit.

*) Lydi liber ab Hasio et Ræthero editus est.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΚΩΔΙΝΟΥ ⁽¹⁾

ΠΑΡΕΚΒΟΛΑΙ

ΕΚ ΤΗΣ ΒΙΒΛΟΥ ΤΟΥ ΧΡΟΝΙΚΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΑΤΡΙΩΝ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ (2).

GEORGH CODINI

EXCERPTA EX LIBRO CHRONICO

DE ORIGINIBUS CONSTANTINOPOLITANIS.

1-3 Ferunt Argivos primum oraculo Pythiæ mo- A
nitos,

Hic ubi nitscentur madido duo flumina ponto,

Cervus ubi et piscis vescuntur pabulo eodem,

suas fixisse sedes eo in loco in quo Cydarus et Borhyzes fluvii, quorum alter ab arcto, alter ab occasu venit, apud aram Sesimetrae nymphæ mari miscentur. Cum igitur fato eo delati sacrificio indigenis diis litarent, & corvus particulam victimæ surreptam alium in locum deportavit, qui Bosphorus cognominatur, pastore volatum avis inefficace, unde et Bucolia locus ille vocatus est. Alii vero memorie prodiderunt Megarenses, a Niso genus ducentes, illic appulsi duce Byzante, a quo etiam urbi nomen inditum esse volunt. Illi igitur diversæ hac de re narrant: nos B
vero historiam cognoscere cupientibus, quod vero simile est, commemorabimus, ab Io Inachi filia initum facientes. Inachi enim Argivorum regie filia fuit lo:

Φασί μὲν τινες Ἀργείους πρώτους; τῆ θεῆ (3)
χρησάση

Ἐνθὺ δύο σκυλακὸς διεσθῆν μάρτυροι θεῶν-
ισων.

Ἐνθ' ἰχθύς ἐλαφὸς τε νομὸν βόσκουσι τὸν αὐτῶν,

πήλασθαι τὰς οἰκῆσεις ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ ἐν ᾧ
Κύδαρος τε καὶ Βορδύζης (4) ποταμοὶ τὰς διεξόδους
ποιῶνται, ὁ μὲν τῶν ἀρκτῶν, ὁ δὲ τῶν ἐσπερίων
προβρέοντες, καὶ κατὰ τὸν τῆς Σεισιμήτρης νόμφης
βωμὸν τῇ θαλάττῃ μιγνύμενοι. Ἐπει οὖν κατὰ τὴν
ἐμπαρμένην ἀφίκοντο καὶ θύσαν τοῖς ἐγγχωρίοις ἐξι-
λάσκοντο δαίμοσι (5), κόραξ τῆς ἱερουργίας ὑφαρ-
πάσας βραχὺ μέρος εἰς ἕτερον μετέθηκε τόπον, ὃς
ἔχει τὴν Βοσπόρου πρόσγοριαν, βουκλίου τὴν τοῦ
ὄρνιθος ὑποδείξαντος πετήσιν, ἀφ' οὗπερ καὶ Βουκα-
λία ἐκείνο τὸ χωρίον ἐκλήθη. Ἐτεροὶ δὲ τοῦ Μεγα-
ρέας ἱστοροῦσαν, ἀπὸ Νίσου τὸ γένος κατὰγοντας,
εἰσπλοῦν ἐν αὐτῷ ποιησαμένους τῷ τόπῳ ὑφ' ἡγε-
μόνι Βύζαντι (6), οὗπερ τὴν πρόσγοριαν μυθεύουσι

Meursii et Lambecii notæ.

(1) Γεωργίου τοῦ Κωδίνου Facilius dixerim quo
tempore hic auctor non vixerit quam quo vixerit.
In libro enim de Officiis aule Cpolitanae meminit
Joannis Cantacuzeni et Theodori Metochitæ, qui
sub primis Palæologis ætatem egerunt. Meurs.

(2) Περὶ τῶν πατριῶν τῆς Κωνσταντινου πό-
λεως scripsere etiam Leo Byzantius libris septem,
teste Suida, et Priscus Panita, qui temporibus
Theodosii vixit. Auctor est idem Suidas in Πρί-
σκος. Et meminit huius non semel Jornandes de
Heb. Get., sed corruptum ejus nomen est apud
Evagrium Hist. Eccl. 2, 4: Μαρκία·δὲ τόνων καὶ
ἄλλοι τε πολλοὶς καὶ μὲν καὶ πατριῶν ἱστορήται
τῷ ῥήτορι. Corrigo καὶ ἄλλοις τε πολλοῖς· καὶ μὴ
καὶ Πρίσκῳ ἱστορήται. Et postea apud eundem oc-
currit incorruptum. Ejus Eclogas de legationibus
didit super eruditissimus vir, David Hæschelius.
Meurs.

(3) Scribe, sicut legitur apud Hesychium, τῆς
Πυθίας χρησάσης.

(4) Βορδύζης vocatur βαρύβουσος apud Suidam
in Ἠράκλειος. Meurs.

(5) Scribe θυσίας τοὺς ἐγγχωρίους ἐξιλάσκοντο
δαίμονας. Sic infra τοὺς πατέρας inquit ἐξιλάσκον-
τες· δαίμονας. Lamb.

(6) Νῆσον τῆς νῦν Καταγωνίας. Meursius in
notis ad Hesychium pro καταγωνίας hic legendum
censet Καταωνίας. Sed profecto, quisquis Cornelii
Nepotis, Constantini Porphyrogeniti et reliqua ab
eo citata geographorum loca inspiciet, primo ani-
madvertet intuitu Cataoniam, cujus ibi mentio fit,
non esse insulam, sed regionem supra Ciliciam in
continenti sitam, quæ etiam pro parte Cappadociae
habetur. Vera igitur huius loci emendatio hæc est:
ἀπὸ Νίσου τὸ γένος κατὰγοντας. Nisus autem hic
intelligitur Pandionis filius, Megarensium rex, a
quo ipsa Megaris Nicaea denominata fuit, ut testa-
tor Stephanus: Νισαία, inquit, ἐπίνετον Μεγαρί-
δος καὶ αὐτὴ ἡ Μεγαρίς, ἀπὸ Νίσου τοῦ Πανδίωνος.
Vide præterea Strabonem principio libri noni, et

τῆ πόλει προσγραφῆται. Οἱ μὲν οὖν διαφόροις ἰχρή- A
σαντο λόγοις ἡμεῖς δὲ πιθανὴν τὴν ἱστορίαν τοῖς
θέλουσι (7) παραδώσομεν, ἐκ τῆς Ἰνάχου θυγατρὸς
τοῦς τὴν ἀρχὴν ποιούμενοι. Ἰνάχου γὰρ τοῦ Ἀρ-
γαίων βασιλέως γέγονε θυγάτηρ Ἰώ. Ταύτης δὲ τὴν
παρθενίαν ἐφύλαττεν Ἄργος, ὃν πολυάμματος λέ-
γουσιν. Ἐπεὶ δὲ Ζεὺς ἐρασθεὶς τῆς κόρης κείθει τὸν
Ἑρμῆν δολοφονῆσαι τὸν Ἄργον, λυθείσης αὐτῆ τῆς
παρθενίας ὑπὸ Διὸς εἰς βοῦν μετετρέπετο. Ἦρα δὲ
χλωθεῖσα τῷ γενομένῳ οἴστρον ἐπιπέμπει τῆ δα-
μάλει, καὶ διὰ πάσης ἐλαύνει τῆς ξηρᾶς τε καὶ
ὕγρας. Ἐπεὶ δὲ πρὸς τὴν Θρακῶν ἀφίκετο χώραν,
ὄνομα μὲν τῷ τόπῳ κατέλιπε Βόσπορον, αὐτὴ δὲ
πρὸς τὸ Καλούμενον κέρας (8) ἐπανελθοῦσα, καθ' B
ὃ Κύδαρό; τε καὶ Βορβύζης συμμίγνυνται, τοῖς
ἐνοικοῦσι προθεσπίζουσα τὰ ἐσόμενα, τὴν λεγομέ-
νην Κερόεσσαν (9) ἀπέκμησεν, ἐξ ἧ; καὶ Κέρα; ὁ
τόπος ὠνόμασται. Ἄλλοι δὲ μάλιστα τῆ θέσει τοῦ
χωρίου τὸ ὄνομα προσιθίσαισι· οἱ δὲ τῆ τῶν καρ-
πῶν εὐφορίᾳ τὸ τῆς Ἀμαλθείας αἰγῶν κέρα, προσα-
γορεύουσιν. Ἦ τοίνυν Κερόεσσα τραφεῖσα καὶ πα-
ραδόξῃ μορφῇ λαμπρυνθεῖσα πολὺ τὰς Θρακίας
ὑπερέβαλλε παρθένου. Τῷ δὲ θαλαττίῳ μίγεισα
Ποσειδῶνι τίχτει τὸν καλούμενον Βύζαντα, τὸ ὄνομα
λαβόντα ἐκ τῆς θρεψάσης αὐτὸν κατὰ τὴν Θράκην
νύμφης Βυζίης (10), ἧς μέχρι καὶ νῦν οἱ πολλοὶ
τῶν ὀδάτων ἀρῶνται. Ὡς οὖν ἐπὶ τῆς ἀκμῆς τῆς
ἡλικίας ὁ νέος ἔβαινε καὶ τοῖς Θρακίοις ἐνδιέτριθεν
ἕρεσι, φοβερὸς πρὸς τοὺς θῆρας καὶ τοὺς βαρβάρους
φερόμενος, προσεβίβας ἐδέχτο ὑπὸ τῶν τοιούτων, C
σύμμαχος αὐτοῖς εἶναι καὶ φίλος προτραπέμενος.
Ὡς οὖν καὶ Μελίας ὁ τῶν Θρακῶν βασιλεὺς αὐτὸν
ἐπὶ τὸν τοῦ θηρῶν ἄδλον μετεπέμψατο, καὶ τὰς ἐξ
αὐτοῦ δόξας ὁ Βύζας ἀπηνέγκατο, τὸν ὑποταγέντα
ταῦρον τῆ ἱερουργίᾳ προσφέρων καὶ τοὺς πατρίους
ἐξίλασκόμενος δαίμονας κατὰ τὴν τῶν εἰρημῶν
ποταμῶν σύμμιξιν, ἀετὸς ἀθρόως φανείς τὴν καρ-
δίαν ὑφαρπάξει τοῦ θύματος, καὶ κατὰ τὴν ἄκραν τῆς
Βοσπορίας ἀκτῆς ἀποπτάς ἐστη ἀντικρυς τῆς Χρυ-
σοπέλλω;ς, ἣν Χρύσης ὁ παῖς ἐκ Χρυσήϊδος γεγωνῶς
καὶ Ἀγαμέμμενος, φεύγων τῆς Κλυταιμνήστρας
ἐπιβουλήν μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς ἀναίρεσιν, καὶ πρὸς
τὴν τῆς Ἰφιγενείας ζήτησιν ἐπειγόμενος, μνήμα
τῆς ἑαυτοῦ ταφῆς, τοῖς ἰχθυοῖς τὸ ὄνομα τοῦτο
κατέλιπε, φθασάσης αὐεὶν ἐκεῖ τῆς τοῦ βίου κατα-
στραφῆς. Ὁ μὲν οὖν Βύζας (11) κατὰ τὴν ἄκραν
τῆς Βοσπορίας ἄλλ; δ; ἔγραψε πῶλιν· Ποσειδῶνος δὲ
καὶ Ἀπόλλωνος, ὡς φασί, συνεργούντων ἀνυποδόμει

hujus virginitatem custodiebat Argus, quem multo-
culum fuisse aiunt. Ast uti Jupiter puellae amore
captus Mercurio auctor fuit ut dolo Vaccam occi-
deret, ipsam inminuta virginitate in vaccam muta-
vit. Quamobrem indignabunda Juno caetro juven-
cam stimulavit et per omnes terrarum marisque
tractus circumegit. At ubi in Thraciam pervenit,
Bospori nomen ei loco reliquit. Inde progressa est
ad Cydari et Borbyzae confluentes, ejusque loci mul-
ta incolis futura praedixit, atque Ceroessam pepe-
rit, a qua locus iste Ceras nuncupatur. § Alii no-
minis causam ad situm loci potius referunt : alii ob
fructuum abundantiam Amalthaeae caprae cornu appel-
lant. At Ceroessa adulta, et incredibili pulchritudine
caeteras omnes Thraciae virgines longe antecellens,
ex congressu Neptuni Byzantem peperit, ita nomi-
natum a nymphea Byse, quae illum in Thracia enu-
triverat ; cujus aquas ad hoc usque tempus cives
hauriunt. Illic igitur juvenis ubi ad aetatis florem
pervenit, cum moraretur in Thraciae montibus, feris
et Barbaris juxta metuendus, per legatos a loci do-
minis ad amicitiam societatemque invitatus est.
Cumque eum Melias Thraciae rex ad ferae certamen
ablegaret, et victor inde cum gloria reversus Byzas
devictum taurum diis patriis offerret ad fluminum
illorum quae dixi concursum, apparens derepente
aquila victimae cor abripuit et ad extremum Bospori
littus avolans substitit e regione Chrysopoleos, quam
Chryses Agamemnonis e Chryseide filius, post necem
patris Clytemnestrae insidias fugiens et Iphigenias
quaerendae intentus, sepulcri sui monumentum iu-
digenis reliquit, cum mors illic eum occupasset. Ca-
eterum Byzas in extremitate Bosporii maris urbem
designavit, et Neptuno Apollineque, ut fertur, ¶
adjuvantibus moenia omni praedicatione excellentiora
exstruxit. Septem enim turres ita coaptavit ut loqui
inter se et responsare viderentur : quippe si tubae
aut alius aliquis sonus turres illas percuteret, altera
alteri sonum ad ultimam usque transmittebant. Est
et aliud quod ab harum rerum scriptoribus memoria
proditum minime silentio praeteribimus : turrim sei-
licet, quae Herculis nuncupatur, hostium arcana ci-
vibus prodere solitam narrant. Absoluto muri am-
bitu delubra quoque condidit ; et Rheae quidem tem-
plum et simulacrum in loco nuncupato Basilicæ
erexit, quod etiam ut Fortunae sanum a civibus co-
lebatur. Neptuni quoque templum juxta mare ex-
struxit, ubi nunc Menae martyris aedes est ; Hecates

Meursii et Lambecii nota.

scholiasten Theocriti ad ista verba Idyll. 12 : Νισατος
Μεγάρης. Similiter etiam corrigendus et vertendus
est Hesychius, apud quem perperam legitur ἀπὸ
νήσου τὸ γένος κατάγοντας, quod interpretes vertit
ex insula oriandos. LAMB.

(7) Supple ex Hesychio τοὺς τυγχάνειν θέλουσι.
LAMB.

(8) Κέρας Plinius l. 4 c. 11 appellat *Chrysoceras*,
et promontorium facit. Strabo et Polybius *sinu*
dicunt. MEURS.

(9) Κερόεσσαν. Sic quoque a Stephano vocatur
in Βυζάντιον : ergo corrige Etymologici auctorem

in Βύζαντας· ἐκλήθη δὲ ἀπὸ Βύζαντος τοῦ Κερε-
σης τῆς τοῦς θυγατρὸς καὶ Ποσειδῶνος. Male hodie
τοῦ Κρεούσης. MEURS.

(10) Βυζίης. Ut ratio constat derivationi nominis
Byzantis, non dubium est quin scribendum sit Βύ-
ζης. Quod autem addit Codinus, Byzantios ad colen-
dam memoriam Nymphæ Byzæ aquas ejus haurire
solitos fuisse, id referendum esse puto ad Borby-
zen fluvium, qui itidem Byzantis educator creditus
fuit. LAMB.

(11) Ὁ μὲν οὖν Βύζας. Factum hoc regnante
Tullo Hostilio. Cassiodorus in Chronico : *Tullus*

antem, ubi Hippodromus, Dioscuro:um Castoris et Pollucis ad huminum confluentes, in quo etiam a morbis homines liberabantur. Propē Strategium Ajaci et Achilli aras erexit, ubi etiam nunc thermæ cognomento Achillæ sunt. Præterea Amphiarao vasi in regione Sycæna, quæ a Nebulus nomen habet, ædem dedicavit; et illam Veneri paulo supra Neptuni sanam, Dianam vero et Minervæ ad montem Veneris.

μενον ἐντός τοῦ τεύχους (13) τὰ τῶν πολεμίων μεταδίδουαι μυστήρια λόγος ἦν. Μετὰ δὲ τὴν τοῦ τεύχους στεφάνην καὶ τὰ τεμνύνη τῶν θεῶν ἀπειράζετο. Τρεῖς μὲν κατὰ τὴν τῆς βασιλικῆς λεγόμενον τόπον νεῖον τε καὶ ἀγαλμα καθιδρύσατο, ὅπερ Τύχαιον τοῖς πολίταις τετιμῆτο · Ποσειδῶνος δὲ τέμενος πρὸς τῇ θλιάζῃ ἀνήγειρεν, ἐνθα νῦν ὁ τοῦ μάρτυρος Μηνᾶ (14) οἶκος διακεκτόμηται · Ἐκάτης δὲ κατὰ τὴν νῦν τοῦ ἵπποδρομίου τόπον · τῶν δὲ Διοσκουήρων Κάστορος τε καὶ Πολυδεύκου; ἐν τῇ τῶν ποταμῶν μίξει, ἐν ᾗ καὶ λύσις τῶν παθῶν τοῖς ἀνθρώποις ἐγίνετο. Ἐγγὺς δὲ τοῦ καλουμένου Στρατηγίου (15) Ἀφαντός τε καὶ Ἀχιλλέως βωμοὺς ἀνέθηκεν, ἐνθα καὶ νῦν τὸ τοῦ Ἀχιλλέως χρηματίζει λουτήριον. Ἀμφιάρω δὲ τοῦ ἱερέως ἐν ταῖς λεγομέναις Συκαῖς (16) ψυχοδύμησε γὰρ, αἱ τὴν ἐπινομίαν ἐκ τῶν συκοφόρων ἑνδρόνων ἐδέξαντο. Ἀνωτέρω δὲ τοῦ Ποσειδῶνος ἱεροῦ τὸ τῆς Ἀφροδίτης προσαγορεύεται τέμενος, Ἀρτέμιδος δὲ καὶ Ἀθηνᾶς πρὸς τὸ τῆς Ἀφροδίτης δρας.

7 Urbe sic constituta supererat ut incurrentes barbaros submoveret, et imprimis Pænum Thraciæ tyrannum, qui ad Byzantis urbem progressus ipsaque heros ad pugnam provocato cuncta vastam decroverat. Cæterum Byzas, non exspectato adventu Barbari, singulari certamine eum adortus in monte eugnomine prostravit. Post hanc victoriam cum hostes in Thraciam usque Byzas persequeretur, Scytharum rex Olyses trajecto Istro ad ipsa pœnia progressus urbem obsedit, cum quo Byzantis uxor, hostium multitudine imperterrita, muliebri manu decertavit, serpentum auxilio barbarum circumveniens : angues enim quos in urbe uno in lo-

A τὰ τεύχη, λόγου τε παντὸς κρείττονα μηχανώμενος. Τοὺς γὰρ ἐν αὐτῇ πύργους (12) ἐπὶ δυνάτας ἀντιφθέγγεσθαι τε καὶ διηγεῖν ἀλλήλοις συνήρμοζεν · εἰ ποτε γὰρ σάλπιγξ ἢ φωνὴ τις ἑτέρα τοῖς πύργου; ἐπεφόρτα, ἕτερος ἐξ ἑτέρου τὸν ἦχον μετεδίδου, καὶ τῷ πρὸς τὸ πέρας κειμένῳ παρέπεμπον. Ἀλλὰ μὴν καὶ ἄλλοι τε τοῖς ταῦτα συγγράφασιν εἰρημένον οὐ παραλείψουσι · τὴν γὰρ Ἡρακλέους πύργον ἱστάμενον ἐντός τοῦ τεύχους (13) τὰ τῶν πολεμίων μεταδίδουαι μυστήρια λόγος ἦν. Μετὰ δὲ τὴν τοῦ τεύχους στεφάνην καὶ τὰ τεμνύνη τῶν θεῶν ἀπειράζετο. Τρεῖς μὲν κατὰ τὴν τῆς βασιλικῆς λεγόμενον τόπον νεῖον τε καὶ ἀγαλμα καθιδρύσατο, ὅπερ Τύχαιον τοῖς πολίταις τετιμῆτο · Ποσειδῶνος δὲ τέμενος πρὸς τῇ θλιάζῃ ἀνήγειρεν, ἐνθα νῦν ὁ τοῦ μάρτυρος Μηνᾶ (14) οἶκος διακεκτόμηται · Ἐκάτης δὲ κατὰ τὴν νῦν τοῦ ἵπποδρομίου τόπον · τῶν δὲ Διοσκουήρων Κάστορος τε καὶ Πολυδεύκου; ἐν τῇ τῶν ποταμῶν μίξει, ἐν ᾗ καὶ λύσις τῶν παθῶν τοῖς ἀνθρώποις ἐγίνετο. Ἐγγὺς δὲ τοῦ καλουμένου Στρατηγίου (15) Ἀφαντός τε καὶ Ἀχιλλέως βωμοὺς ἀνέθηκεν, ἐνθα καὶ νῦν τὸ τοῦ Ἀχιλλέως χρηματίζει λουτήριον. Ἀμφιάρω δὲ τοῦ ἱερέως ἐν ταῖς λεγομέναις Συκαῖς (16) ψυχοδύμησε γὰρ, αἱ τὴν ἐπινομίαν ἐκ τῶν συκοφόρων ἑνδρόνων ἐδέξαντο. Ἀνωτέρω δὲ τοῦ Ποσειδῶνος ἱεροῦ τὸ τῆς Ἀφροδίτης προσαγορεύεται τέμενος, Ἀρτέμιδος δὲ καὶ Ἀθηνᾶς πρὸς τὸ τῆς Ἀφροδίτης δρας.

B Ἐπεὶ δὲ ταῦτα πρὸς τὴν αὐτοῦ εὐκνήσατο πόλιν, ἐκρήν λοιπὸν τοὺς ἐπιόντας αὐτῷ ἀπωθήσει βαρβάρους, καὶ μάλιστα τὸν Αἰμόνα, ὃς τύραννος Θράκης ὢν καὶ πρὸς αὐτὴν ἦκα τὴν τοῦ Βύζαντος πόλιν, αὐτὸν τε τὸν ἥρωα προκαλούμενος εἰς μάχην καὶ διαπορθεῖν ἅπαντα προθυμούμενος (17) · οὐχ ὑπομείνας τὴν ἐφοδὸν τοῦ βαρβάρου μόνος πρὸς μόνον διαγωνίζεται, καὶ καταβάλλει τὸν Αἰμόνα ἐπὶ τὸν ἑμῶν μὲν αὐτοῦ λάφον. Ὁ μὲν οὖν Βύζας μετὰ τὴν εἰρημένην νίκην ὡς ἐπὶ τὴν Θράκην ἤλαυνε τοὺς πολεμίους · Χρύσης δὲ ὁ τῶν Σκυθῶν βασιλεὺς παραιθελὶς τὸν Ἴστρον καὶ πρὸς αὐτὸν διελθὼν ἐπολιόρκει τὰ τῆς πόλεως τεύχη. Πρὸ; δὲ ἢ τοῦ Βύζαν-

Meursii et Lambecii notæ.

Hostilius regnavit annis 32, qui primus apud Romanos purpura usus est. Hujus temporibus Chalcedon conditur et Byzantium, quæ nunc Cpolis dicitur. MEURS.

(12) Τοὺς γὰρ ἐν αὐτῇ πύργους. De septem Byzantii turribus huic loco congrua vide apud Suidam in Βυζάντιον, Cedrenum, et Zonaram Annal. 3 in initio. MEURS.

(13) Ἰστάμενον ἐντός τοῦ τεύχους. Scribe τοῖς ἐντός ἱσταμένοις τοῦ τεύχους, ut referantur hæc verba non ad turrim Herculis, sed ad urbis incolæ. Conflant hæc lectionem Hesychii et fragmentum historicum de turribus vocalibus Byzantii, quod ex antiquo codice bibliothecæ Regiæ deprocuratum huic approposui. Ὅτι Βύζας ὁ τὸ Βυζάντιον κτίσας τὴν πύλιν ἀνήγειρεν τεύχεσι μεγάλοις καὶ πύργους περικαλλῶσιν ἐπὶ αὐτά. Ἔνον δὲ τινα καὶ ἀεθθαδύμαστον οἱ πύργοι οὗτοι τὴν ἐνέργειαν εἶχον. Νέποτε γὰρ, φησὶ, σάλπιγξ ἢ φωνὴ τις ἑτέρα, ἀνθρώπου τυχὸν ἢ ἄλλου ζώου ἢ καὶ λίθου βολῆς, ἐνὸς τῶν ἐπὶ αὐτῶν πύργων ἐπεγένετο, εὐθὺς εἰς τὸν μετ' αὐτὸν ὁ ἦχος διέβαινε, καὶ καθεστῆς διὰ τῶν ἄλλων μέχρι τοῦ ἐσχάτου παρεπέμπετο, καθαρὸς οἷος ἐξ ἀρχῆς ἐξφωνήθη, εἴτε ἐναεῖρος εἴτε καὶ ἀναεῖρος. Ἀλλὰ καὶ ὁ εἰς τῶν ἐπὶ αὐτῶν πύργων, ὁ καὶ τοῦ Ἡρακλέους καλούμενος, τὰ τῶν πολεμίων ἐξωθεν μυστήρια, τῶν εἰς πολιορκίαν τυχὸν τῆς πόλεως κλιπηραμένων, ἐνηγα ἱστοίει τοῖς ἐντός; καὶ ἀκουστά. Ἰδρυτο δὲ ὁ πύργος οὗτος ἐν τῷ τῆς ἀκροπόλεως λάφῳ, ὃς νῦν Κυνήγιον ὀνομάζεται. Ceterum ex hoc fragmento et antiquissimo codice Palatino Hesychius quoque corrigendus est, apud quem perperam

legitur σάλπιγξ ἢ φωνὴ τις ἑτέρα pro σάλπιγξ ἢ φωνὴ τις ἑτέρα. LAMB.

(14) Μῆνα. De hoc Mena infra dicemus. MEURS. — Sensus est, templum Neptuni in eadem urbis regione fuisse ubi postea S. Menæ martyri ædes dicata est. Quare frustra objiciunt quidam Cœcilium dicere quod templum S. Menæ antea Jovis sanum fuerit. Nam licet hoc verum sit, non propterea sequitur alterum falsum esse, cum idem templum eodem tempore et Jovis sanum esse potuerit, et in eadem urbis regione exstructum esse, in qua Neptuni sanum situm erat. LAMB.

(15) Στρατηγίου. Severus postea restauravit. D Vide Suidam in Σεβήρος. MEURS.

(16) Συκαῖς. Palatium erat (Victor Commensis in Chronico : Theodosius Cpoli Sugas relegatus totum pene palatium et maximam regie urbis partem sua perfidia macularit) et in propinquo portus, Strab. l. 7 : ἐπὶ τὸν ἐπὶ τῇ συκῇ καλούμενον λιμένα. Zonaras in Leontio : ἅμα τῷ στόλῳ καταλαβὼν τὸ Βυζάντιον ἐν Συκαῖς τὰ σκάφη προζώρμισεν. Mentio etiam hujus loci est Novelli. 59 et apud Evagrium 3 33, item 4 36. Vide nostrum Glossarium in Σκάλα. MEURS.

(17) Post vocem προθυμούμενος interpungendum est : hucusque enim sermo fuit de Hæmo; cætera vero quæ sequuntur, ad Byzantem pertinere atque ita supplenda esse censeo : οὐχ ὑπομείνας; δὲ ὁ Βύζας τὴν ἐφοδὸν τοῦ βαρβάρου, etc. Eodem modo corrigendus est Hesychius, apud quem æque inutilis hic locus legitur. LAMB.

τος γυνή, μηδὲν καταλογισαμένη τὸ πλῆθος τῶν πολέμιων, τῇ γυναικείᾳ χειρὶ χρησαμένη διηγωνίζετο, σοφισαμένη τὸν βάρβαρον τῇ τῶν δρακόντων συμμαχίᾳ (18)· οὐδὲ γὰρ κατὰ τὴν πόλιν ὄφεις εἰς ἐν τῶν χωρίων συλλαβοῦσα ἐφρούρει, ἀθρόοις τοῖς ἐναντίοις ἐπιφανέστα, καὶ δίκην βελῶν ἀκοντίων ἐπαμπετὰ θηρία, καὶ πλείστοι; καταλυμηναμένη τούτῳ μῦθος φέρεται, μὴ δεῖν τοὺς κατὰ τὴν πόλιν ἀλισκομένους ὄφεις ἀπολλύειν οἷα εὐεργέτας αὐτῆ; γενομένους.

Οὐ μετὰ πολὺν χρόνον Στρομβός ἀνὴρ τοῦνομα, καὶ αὐτὸς ἐκ Κεροέσσης τεχθεὶς, πόλεμον ἐπιφέρει τῷ Βύζαντι, πολλὴν ἐπαγόμενος δύναμιν. Ἐκινεῖτο τοῖνον ἅπαντα τὰ Σκυθικὰ γένη, συνέτρεχον δὲ καὶ οἱ τῆς Ἑλλάδος κρατοῦντες καὶ Ῥοδίων οὐκ εὐκαταφρόνητος δύναμις ὁ τε τῆς γείτονος Χαλκηδόνος (19) τοπάρχης Διναιδῆς, ἐκ Μεγάρων ἀποικὸς ἐκεῖσε γενόμενος ἰθ' Ἴτεςιν (20) ἐμπροσθεν τῆς Βύζαντος αὐταρχίας. Χαλκηδῶν δὲ ὠνόμασται τὸ χωρίον, ὡς μὲν τινὲς φασιν, ἀπὸ τοῦ Χαλκηδόνος ποταμοῦ, ὡς δὲ ἕτεροι, ἀπὸ τοῦ παιδὸς Κάλχαντος τοῦ μάντιως, ὕστερον τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου γενομένου. Ἄλλοι δὲ ἀπὸ Χαλκίδος πόλεως τῆς Εὐβοίας ἀποικῶν ἐκεῖσε παραπεμφθέντων, οὐδὲ δὴ καὶ τυφλοὺς ἐκάλεσαν (21), παρεωραχίως τὸ Βυζάντιον. Ὡς δὲ εὖν σὺν πλείοσι ναυσὶν ὁ Διναιδῆς εἰς συμμαχίαν ἦκε τοῦ Βύζαντος, μὴ δυνθῆεις προσορμησαὶ τῇ πόλει, ἔρτι τοῦ βασιλέως αὐτῶν Βύζαντος μεταλλάξαντος καὶ τοῦ δήμου παντὸς ἐν ἀγωνίᾳ τυγχάνοντος, πρὸς τὸν καλούμενον Ἀνάπλου ἀφίκετο, ἐνθα καὶ διατρήψας Ἔστιαν τὸν τόπον ὠνόμασε. Μικρὸν γὰρ μὴν ὕστερον διαβὰς ἐν τῇ πύλῃ καὶ τοὺς βαρβάρους ἀπωσάμενος δεῦτερον αὐτὸς ἐστρατηγήσε τοῦ δήμου τῶν Βυζαντιῶν. Καθ' οὐδὲ χρόνους καὶ δρακόντων πλείοστα γένη ἐπεφοίτησε τῇ πόλει καὶ τοὺς οἰκοῦντας αὐτῇ διέφθειρεν· οὐδὲ δὴ τῇ τῶν καλουμένων πελαργῶν ἐπιφορᾷ διεχειρίσαντο, Ποσειδῶνος αὐτοῖς, ὡς φασὶ, συνεργήσαντος. Οὐ μετὰ πολὺ δὲ τῶν ὀρνίθων αὐτοῖς ἐναντίᾳ φρονούντων καὶ θάνατον εἶτι ἐπαγόντων, τοὺς τε ἀλισκομένους ὄφεις πρὸς τὰς τῶν ὕδατων δεξαμενὰς (22) ἀκοντίζόντων, καὶ τοὺς γὰρ πολίται; ἐν ταῖς λεωφόροις ἀφανῶς ἐφαλλομένων, ἐν ἀρασίᾳ διετίλουν. Ἀνὴρ δὲ τις τῶν ἐκ Τυάων τοῦνομα Ἀπολλώνιος ἐκ λίθου ξεστοῦ (23) τρεῖς

co collectos asservabat, eos subito in hostes sagittarum et jaculorum instar immisit, et plurimis hoc modo interfectis urbem servavit. Atque hinc fluxit antiqua illa fabu'a, nefas esse quemquam serpentes in urbe captos, quippe qui ei salutem fuerint, occidere.

τῷ τρόπῳ διέσωσε τὴν πόλιν. Ἐντεῦθεν τοῖνον ἀρχίος Non longo post tempore Strombus quidam, et ipse Ceroessa genitus, numero exercitu adducto bellum Byzanti intulit. Universa itaque Scythica natio commota est: præstantissimi etiam Græcorum et Rhodiorum non contemnendæ copiæ conveniunt, unaque vicinæ Chalcedonis dominus Dinæus qui deducta Megaris colouia novemdecim annis ante Byzantiis principatum sedem illic sibi elegerat. Chalcedon autem appellata est, ut quidam volunt, a fluvio Chalcedone, sive ut alii, a Calchaontis vatis filio, qui post Trojanum bellum vixit: alii vero a Chalcide Euboræ urbe, vnde missi illico coloni, quos et cæcos appellarunt, quod solum Byzantii non animadvertissent. Cæterum Dinæus cum magna classe suppetiarum Byzanti veniens, cum ad urbem appellere non posset, Byzante ejus rege paulo ante defuncto et universo populo ea re perturbato, ad Anaplum, ut vocant, pervenit, ibique commoratus Hestias loco nomen dedit. Nec multo post urbem ingressus est, et barbaris profligatis ipse secundus Byzantium præturam gessit. Hac tempestate varia serpentum genera urbem infestabant et perniciosi civibus afferebant, quos Neptuni ope, ut aiunt, ciconiarum superventu interfecerunt. Paulo post cum aves inimicum animum induentes, mortem denuo inferrent, serpentesque quos ceperant in cisternas projicerent, et cives in plateis publicis adorirentur, stupore percussæ erant: sed vir quidam Tyanens Apollonius nomine, tres ciconias ex lapide albo obversa facie se nutuo aspicientes erexit, quæ ad hoc usque tempus durant neque ciconias in urbem venire permittunt. Τυάων τοῦνομα Ἀπολλώνιος ἐκ λίθου ξεστοῦ (23) τρεῖς

Meursii et Lambecii notæ.

(18) Τῇ τῶν δρακόντων συμμαχίᾳ. Eodem strategemate adversus Eumenem usus est Hannibal, ut refert Cornelius Nepos in ejus Vita. Lamb.

(19) Τῆς γείτονος Χαλκηδόνος, nam septem tantum stadiis distabat. Plinius l. vi, c. ult. Meurs.

(20) Δεκαεπτά Ἴτεςιν, Herodotus l. 4 septendecim tantum. Meurs.

(21) Τυφλοὺς ἐκάλεσαν. Tacitus Annal. 12, Polybius l. iv, Strabo l. vii, Herodotus etiam l. iv, Plinius 5 32, Manasses in Annalibus. Meurs.

(22) Πρὸς τὰς τῶν ὕδατων δεξαμενὰς. Ad hunc Conini locum illustrandum pertinet fragmentum historicum, quod ex antiquo codice bibliothecæ Regiæ excerptum hic subiunxi. Ὅτι ἐνοχλουμένων ὕστερον τῶν Βυζαντιῶν ὑπὸ τῶν ὄφειν, διαφθερόντων αὐτοῖς τὰ ὕδατα, ὁ Τυανεύς Ἀπολλώνιος ἀπὸ λίθου ξεστοῦ τρεῖς ἀνάστησε πελαργούς, οἱ τινες οὐκ ἐῶσαν ἐπιφοιτῆσαι τῇ πύλῃ πελαργούς. Ἐκείνοι γὰρ

πνίγοντες τοὺς ὄφεις πρῶην ἠκόντιζον νεκροὺς κατὰ τῶν δεξαμενῶν. Lamb.

(23) Τρεῖς — Πελαργούς. Id est, ciconiarum statuas magice consecratas, τελεσµέννας, quæ ciconias ingredi prohibebant. Huc respexit Justinus Martyr ita loquens: Εἰ Θεός; ἐστὶ δημιουργὸς καὶ δεσπότης τῆς κτίσεως, πῶς τὰ Ἀπολλωνίων τελέσµατα ἐν τοῖς μέρεσι τῆς κτίσεως δύνανται; Καὶ γὰρ θαλάττης ὄρµας καὶ ἀνέμων φορὰς καὶ μυῶν καὶ θηρίων ἐπιδροµὰς, ὡς ὀρῶµεν, κωλύουσι. Vide prolixius super hac re disserentem Salmasium in Flavianum Vopiscum. Hoc duntaxat addo, ejusdem generis τελέσµατα fuisse illa σεισµῶν φυλακτῆρια, quæ Marinus in posteriore parte Vita Præclii, hactenus inedita, ab ipso ait erecta fuisse; item illa ἀγάλµατα, ὕψιστας περιποιητικὰ καὶ νοσοποιὰ δημιουργήµατα, quorum meminuit Psellus in libro ἀνεκδότῳ (a), cui titulus est Τίνα περὶ δαιµόνων δοξάζουσιν Ἑλληνας. Lamb.

(a) Vide tomum nostrum CXXII. Edit.

ἀνεστήσατο πελαργούς, ἀντιπροσώπως ὄρωντας ἀλλήλους, οἱ καὶ μέχρι τοῦ νῦν διαμένουσιν, οὐ συγχωροῦντες ἐπιφοιτῆσαι τῇ πόλει τὸ τῶν πελαργῶν γένος.

Post hæc Dinæo præfecto mortuo Leo quidam Byzantii summum magistratum suscepit, sub quo Philippus Macedonum rex, Ainyntæ filius, magis copiis admotis urbem obsedit, et cuniculis aliisque machinis bellicis muros aggressus est. Et sane facile eam expugnasset nocte illuni et immensa pluvia adjuvantibus, nisi quis deus tulisset opem, et canes per urbem ad latratum excitasset, nubesque lucidas ad septentrionem produxisset. Ea re suscitati cives urbem jam fere a Philippo captam conservarunt, turretsque et murorum propugnacula labefactata ex lapidibus sepulcralibus restaurarunt. Ejus rei gratia illum murum cognominarunt Sepulcretum, erecta simul lampadifera Hecates statua. Postea vero ad pugnam navalem reversi illustri clade Macedones affecerunt; quamobrem Philippus bello ita finito Byzantiis cessit.

φύρον Ἐκάτης ἀναστήσαντες ἄγαλμα. Αὐθις δὲ δόνας ἐνίκησαν. Καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ διαλυθέντος

Postquam autem Leo quoque excessit e vita, Atheniensium imperator **IO** Chares cum quadraginta navibus in auxilium Byzantium profectus ad bellum contra Philippum occupavit promontorium Pronpontidis, quod inter Chalcedonem et Chrysopolim situm est, ibique periculum belli subiit. In eodem loco conjugem, expeditionis comitem, morbo extinctam sepulturæ tradidit, et aram ei posuit cum columna, in qua damalis seu juvenca conspicitur ex lapide polito; hoc enim nomine nuncupata fuerat Charetis illa uxor, ut liquet ex ascriptis hinc versibus, qui adhuc supersunt:
ων ἐκεῖσε στίχων ἀριδῆλως ἐμφαίνεται, μέχρι τῶν οὔτοι.

*Inachio non sum signum bovis, haudque vocatur
A me adversum illud Bosporium pelagus.
Hanc etenim prius ira gravis Junonis abegit*

*Usque Pharus: sed ego mortua sum Cecropis.
Atque Charetis eram conjux, illumque sequebar*

*Nempe Phitippeis navibus oppositum.
Bucula dicta sui: conjunx nunc grata Charetis
Terrarum gemino lætor utroque solo.*

Cum vero Chares Athenas navigasset, Protomachus præturam excepit, qui cum obturbantes Thracas armis subjugasset, ærea tropæa eo in urbis loco qui Miliarium dicitur statuit. Hoc etiam mortuo T. mesius **II** quidam Argivorum civitati ascriptus

Meursii et Lambecii notæ.

(24) *Νεφέλας πυρὸς vocat nubes ardentes et lucidas. Simili loquendi formula utitur Suidas in v. Μαξέντιος*· εἶδεν, inquit, ἐν τῷ οὐρανῷ στυλὸν πυρὸς. LAMB.

(25) *Ὁδὲ δὴ χάρον.* Ob eandem causam aliquot Byzantium numismatibus figuram lunæ insculptam videmus, cum hac inscriptione **BYZANTINH ΣΩΤΗΡΙΑ**. LAMB.

(26) *Κίονα ἐν ᾧ δάμαλις.* Mansit hæc columna ad tempora usque Constantini Leonis F., ut ex

Ἐπὶ δὲ τοῖς εἰρημένους τοῦ στρατηγοῦ Διναιοῦ τὸν βίον μετελλάξαντος, Λέων τις τῶν Βυζαντιῶν τὴν ἀριστοκρατίαν ἐδέξατο, ἐφ' οὗ Φίλιππος ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς, Ἀμύντου πατρὸς γεγὼνός, πολλὴν ἐπαγόμενος δόναμιν ἐπολιόρκει τὴν πόλιν, διώρυξί τε καὶ πολεμικαῖς μηχαναῖς τοῖς τεῖχεσι προσπελάζων· καὶ ταύτην ἂν εἴλε βραδίας νυκτὸς ἐπιλαβόμενος ἀσελήνου, καὶ θυβροῦ καταβράχεντος ἔξαισίου, εἰ μὴ τις αὐτοῖς τοῦ θεοῦ γέγονε συμμαχία, τοὺς κατὰ τὴν πόλιν πρὸς ὀλακτὴν ἀναστήσαντος κύνας, καὶ νεφέλας πυρὸς (24) τοῖς ἀρκυίοις ἐπάγοντος τόποις· ἐξ οὐπερ οἱ δῆμοι ἐπαγεθέντες ἤδη τὴν πόλιν ὑπὸ τῷ Φιλίππῳ γενομένην ἐβρύσαντο, ἀναλαθόντες τοὺς διαφθορέντας πύργους τοὺς ἐκ τῶν τάφων παρακειμένους λίθοις, καὶ ἀνικ-
B κοδομήσαντες τὰς ἐπάλξεις τοῦ τεύχους, οὐδὲ χάριν (25) τὸ τεῖχος Τυμβοσύνην ἐκάλεσαν, λαμπραδ-
πρὸς ναυμαχίαν τραπίντες περίφανως τοὺς Μακε-
τοῦ πολέμου Φίλιππος παραχωρεῖ Βυζαντιοῖς.

Ἐπεὶ δὲ καὶ Λέων τὸν βίον μετέλλαξεν, ὁ τῶν Ἀθηναίων στρατηγὸς Χάρης, σὺν ναυσὶ μ' εἰς συμμαχίαν Βυζαντιῶν ἐλθὼν πρὸς τὸν κατὰ Φιλίππου πόλεμον, κατέλαβεν τὴν ἄκραν τῆς Προποντιδῆς, ἣ τις μεταξὺ κεῖται Χαλκηδόνος καὶ Χρυσοπόλεως, καὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ προσορμίσας ἀπόπειραν ἐλάμβανε τοῦ πολέμου. Ἐνθα καὶ τὴν γυναῖκα συνεπομένην ἔχων αὐτῷ, νόσῳ βληθεῖσαν ἀποδελῶν ἐν τάφῳ κατέθηκεν, ἀναστήσας αὐτῇ βωμὸν καὶ κίονα, ἐν ᾧ δάμαλις (26) δεικνύται ἐκ ξεστοῦ λίθου. Οὕτω γὰρ τὴν ἐπωνυμίαν ἐκέκλητο ἐκείνη ἡ
C γυνὴ τοῦ Χάρητος, ὁ περ καὶ διὰ τῶν ἐγγεγραμμέ-
καθ' ἡμᾶς διασωζομένων χρόνων. Εἰσὶ δὲ οἱ στίχοι

*Ἴναχίης οὐκ εἰμι βοῦς τύπος (27), οὐδ' ἀπ' ἐμείο
Κλήσεται ἀντιπὸν Βοσπόριον πέλαγος.*

Κεῖνην γὰρ τὸ πάροιθε βαρὺς χόλος ἤλασεν

*Ἴφρα
Ἐς Φάρον· ἦδε δ' ἐγὼ Κακροπίς εἰμι τέκνυς.
Εὐνέτις ἦν δὲ Χάρητος, ἐπὶ δὲ πλώσῃ*

*Τῆδε Φιλίππειον ἀντίπαλος σκαφῶν.
Βουίδιον δ' ἤκουον ἐγὼ τότε· νῦν δὲ Χάρητος
Εὐνέτις ἠπέριος τέρπομαι ἀμφοτέροις.*

Τοῦ δὲ Χάρητος εἰς Ἀθήνας ἐκπεύσαντος, Πρωτόμαχος τὴν στρατηγικὴν ἀρχὴν διαδέχεται, ἐς τοὺς ἐπαναστάτας· ὀρθῶς καταδοῦσάμενος τοῖς ὄπλοις ἐν τῷ καλουμένῳ Μιλίῳ τόπῳ τῆς πόλεως χάλκαζ ἀνέστησε τρόπαια. Κατοικομένου δὲ καὶ τούτου,

Cedreno accipimus. MEURS. — Hujus statue meminit antiquus ineditus chronographus, qui in bibliotheca Regia assernatur, his verbis: γίνεται δὲ τῷ Ἰνάχῳ θυγάτηρ ὄνομα Ἰώ. Ταύτης ἐπώνυμος ὁ Βόσπορος ἐκλήθη τοῦ Βυζαντιοῦ, ἀφ' οὗ στήλην ἐστῆσαν δαμάλις ἐν κίονι πρὸς τὸ ἀντίπεραν τῆς ἀκροπόλεως Βυζαντιοῦ. LAMB.

(27) *Ἴναχίης οὐκ εἰμι βοῦς.* Hoc epigramma alii Dioscoridi cuidam, alii Hecateo adscribunt. Exstat Anthologiae l. III. MEURS.

Τιμήτας ἀνὴρ τῶν ἐν Ἀργείοις τραφέντων (28) Ἀ πρῶτον μὲν κατὰ τὴν Εὐξείνῳ πόντον πρὸς τῷ λεγομένῳ Ἐφεσιάτῃ (29) (ἔνθα ποτὲ Ἐφέσιοι ἀποικίας πέμφαντες καὶ πόλιν οἰκοδομῆν πειραθέντες αὐθις τοῦ Βυζαντίου ὑπήκουσαν λόγου·

Ὁλίτοι δὲ κελίην ἰερὴν πόλιν οἰκήσουσιν,
Ἀκτιὴν ὀρηκίην τ' ἐνυγρον παρὰ τὸ στόμα
[Πόντου,
Ἐνθα δύο σκύλακες πολίην λάπτουσι θάλασσαν,
Ἐνθ' ἰχθύς (30) ἐλαφὸς τε τομὸν βόσκονται ἐς
[αὐτόν)

ἀντικαταστήσαι πόλιν ἐπιχειρήσας καὶ διαμαρτῶν τῆς ἐλπίδος συνοικίζεται Βυζαντιοῖς, καὶ στρατηγὸς ἀναδειχθεὶς τοῦ παντὸς δήμου πᾶσαν ἑμοῦ τὴν πόλιν εἰς τὸ μείζον καὶ περιφανέστερον μετεβύθμισε, νόμους περὶ τῶν καθ' ἡμέραν συμβολαίων τιθέμενος, καὶ ἐθῆ καθιστὰς πολιτικὰ δι' ὧν ἀστέλους τε καὶ φιλανθρώπους τοὺς πολίτας ἀνέδειξεν. Ἱερὰ τε θῶν πλεῖστα τὰ μὲν αὐτὸς ἀνεστήσατο, τὰ δὲ καὶ πρὶν ἔνθα διεκόσμησε· τὸν γὰρ πρὸς τῇ ἀκρῇ τῆς Προποντίδος θαλάσσης κεκλιμένον ναυὸν, ὃν Ἰάσων ποτὲ τοῖς δώδεκα θεοῖς καθίδρυσε, κατηρειπωμένον ἀνήγειρε, καὶ τὸν ἐπὶ τῷ Φριξῷ λεγομένῳ λιμῆνι Ἀρτέμιδος οἶκον ἀνεκαίωσε. Ἐπὶ δὲ τούτῳ Καλλιᾶδος στρατηγῆσας τοῦ Βυζαντίου, ἀριστὰ τε πρὸς τοὺς ἐθνεύτους καὶ ἐμφυλοῦς πολέμους ἀγωνισάμενος, τὸ περιβόητον καὶ θαυμαστὸν τοῦ Βύζαντος ἀγαλμα γράψεν οὕτως·

Τὸν κρατερὸν Βύζαντα (31) καὶ ἡμερτὴν Φιδάλειαν
[Λειαν
Κλοῖε κοσμήσας ἀρθετο Καλλιᾶδος.

Meursii et Lambecii notæ.

(28) Τραφέντων. Scribe γραφέντων. Sensus est, Timesium non ratione sed jure tantum municipali Argivum fuisse. Ejusmodi cives Latino adscripticii dicuntur, quibus opponuntur nativi. Egregius hæc de re Ciceronis locus exstat in oratione pro L. Cornelio Balbo. In Græcis, inquit, civitatibus videmus Athenis Rhodios, Lacedæmonios cæterosque nondum adscribi, multarumque esse eosdem homines civitatum. Idem Archiam poetam adscripticium civem vocat et Heraclææ adscriptum fuisse ait. Hoc loco igitur simplex γράφειν ideam est atque πολιτογραφῆν seu in civitate adscribere. Hinc quoque corrigenda est Latina versio Hesychii: frustra enim ejus interpres antiquam et genuinam codicis Palatini lectionem sollicitat et pro γραφέντων legendum censet τραφέντων. Idem ibidem annotat Timesium hunc fuisse patrem Pescennii Nigri, qui cum Severo de imperio dimicavit. Sed præterquam quod ex Ælio Spartiano et Dione constat Pescennium Nigrum Italum fuisse et patrem habuisse Annum Fuscum, matrem vero Lampridiam, vel sola distantia temporum, quibus vixerunt, errori detegendo sufficit, quia alter Græcia Romanorum consulum armis nondum subjugata floruit, alter autem aliquot centum annis post Severo imperatori fuit cæciliæneus. LAMB.

(29) Πρὸς τῷ λεγομένῳ Ἐφεσιάτῃ. In uno cod. Vat. legitur πρὸς τὸν λεγόμενον Ἐφασάτην, in alio Ἐφασάτην. Mihi dubium non est quin locus nominatus Ἐφασάτης vel Ἐφασίτης ideam sit atque portus Ephesiorum, cujus meminit Dionysius Byzantius his verbis, εἴπερ ἄρα τῶν γνησίων ἐστίν· Ἡς, inquit, ante commemoratis locis proximus succedit Phosphorus locus, qui vel a Diana vel a vicina antiqua Pharo cognomen traxit. Huic adjunctum et continens longum litus vocatum Ephesiorum est portus, a multis naribus Ephesiorum hæc appulsis. Sed procul dubio ibi scribendum est: huic adjunctum est continens longum litus et portus vocatus Ephesiorum. Verisimile enim est Dionysii hæc verba in hunc modum Græce concepta fuisse: Ἐπειτα προσεχῆς τὸ ἐστὶ καὶ μακρὸς αἰγιαλὸς καὶ ὁ λιμὴν ὁ καλούμενος Ἐφασίτης vel τῶν Ἐφασίων. Similiter fere Strabo, de littore Latino loquens, Ἐπειτα αἰτ προσεχῆς τὸ ἐστὶ καὶ ἄλλμενος, πρὸς αὐτῷ μόνον τῷ Κιρατῷ λιμῆνιον ἔχων. Item, l. iv, ubi agit de ora Ligustica, et passim alibi. Hoc præterea notandum est, portum antiquitus nuncupatum Ἐφασίτην hodieque paulum immutato nomine Ἀφασίτην vocari. LAMB.

Εφesiaie (ubi quondam Ephesii, colonis eo deductis, urbem ædificare conati secundo Byzantinum oraculum audiverunt):

Felices, sacrum qui Ponti in faucibus urbem.
Threicoque sium condant in littore cives.

Hic ubi cæruleum lambunt duo flumina pontum,
Piscis ubi cervusque cibo vescuntur eodem),

urbem ex adverso condere incipiens, cum spe excidisset, ad Byzantios se contulit, universique populi imperator designatus totam civitatem majorem splendidioremque reddidit. Leges etiam de quotidianis commerciis promulgavit, et consuetudines instituit civiles, quibus elegantes ac humanos cives effecit; ad hæc sana deorum plurima partim ipse extruxit, partim prius extracta adornavit. Nam templum in promontorio Propontidis positum, quod Jason olim duodecim diis dedicaverat, dirutum restauravit, et in portu Phirixi Dianæ ædem renovavit. Post hunc Calliades Byzantii dux in externis et civilibus bellis strenuus, 12 celebre illud et admirandum Byzantiæ simulacrum in Basilica consecravit, cum hac inscriptione:

κατὰ τὴν λεγομένην Βασιλικὴν ἀνώθηκε, καὶ ἐπέ-

Magnanimum Byzantem cum grata Phidalæa,

Erexit junctis Calliades stauis.

C siorum est portus, a multis naribus Ephesiorum hæc appulsis. Sed procul dubio ibi scribendum est: huic adjunctum est continens longum litus et portus vocatus Ephesiorum. Verisimile enim est Dionysii hæc verba in hunc modum Græce concepta fuisse: Ἐπειτα προσεχῆς τὸ ἐστὶ καὶ μακρὸς αἰγιαλὸς καὶ ὁ λιμὴν ὁ καλούμενος Ἐφασίτης vel τῶν Ἐφασίων. Similiter fere Strabo, de littore Latino loquens, Ἐπειτα αἰτ προσεχῆς τὸ ἐστὶ καὶ ἄλλμενος, πρὸς αὐτῷ μόνον τῷ Κιρατῷ λιμῆνιον ἔχων. Item, l. iv, ubi agit de ora Ligustica, et passim alibi. Hoc præterea notandum est, portum antiquitus nuncupatum Ἐφασίτην hodieque paulum immutato nomine Ἀφασίτην vocari. LAMB.

(30) Ἐνθ' ἰχθύς. Ultimus hic oraculi versus continet subobscuram periphrasin sinus nuncupati Cornu. Nam cervus denotat formam ejus cornu cervino similem, quoniam in multis sinus quasi in ramos fluditar. Per piscem vero significatur pelamys, quæ ob vim fluctus intro compellentis et angustiam sinuum numerose illic capitur. Utrumque confirmat Strabo, l. vii his verbis: Ἐστὶ δὲ τὸ Κέρας προσεχῆς τῷ Βυζαντίων ταίχτι, κόλπος ἀνέγων ὡς πρὸς δύοσιν ἐπὶ σταθίους ἐξήκοντα, ἑοικώς ἐλάφου κέρατι. Εἰς γὰρ πλεῖστους σχίζεται κόλπος ὡς ἂν κλάδος τινὲς, εἰς οὗς ἐμπέπουσα ἡ πηλαμὺς ἀλλασκεται βάλις διὰ τε τὸ πλῆθος αὐτῆς καὶ τὴν βίαν τοῦ συναλαύνοντος ροῦ καὶ τὴν στενότητα τῶν κόλπων,

(31) Τὸν κρατερὸν Βύζαντα. Exstat hoc epigramma Antholog., l. iv, legiturque ibi εἰν ἐνὶ προκίον. Exstat ibidem alterum etiam p. 298, cujus initium est ἡμερτὴν φιδάλεια. Fuit quoque sinus Phidalææ, cujus meminit Suidas in Ἠράκλειος. Μεύας.

Et hæc eadem Byzantiis partim sub optimatum A partim sub tyrannorum imperio diversis temporibus acciderunt. Cæterum postquam consulari virtute Romanum imperium reliquas omnes potestates superaverat, redacta jam in servitutem Græcia merito se quoque illi submisserunt Byzantii. Aliquanto tamen post, Severo Romanis imperante, Nigri Orientis tyranni partes secuti cum imperatore manius conserere ausi sunt; quamobrem jure civitatis multati, mœnibusque urbis funditus everis, Perinthiorum cognomento Heracliensium servitio addicti sunt. Sed sedata mox Severi indignatione rursus eidem paruerunt imperatori; qui etiam majoribus atque illustrioribus ornamentis Byzantium restituit. Nam balneum extraxit amplissimum juxta Jovis equestris aram, et lucum Herculis, qui domitis Ibi Diomedis equis Zeuxippi nomen loco dedisse creditur. Item vicinum Hippodromum, Dioscuris sacrum, tabulatis et porticibus exornavit, ubi usque nunc metæ deorum præsidum indicia 13 exhibent, ova nimirum æneis obeliscis imposita. Quousque igitur Severus superstes fuit, ab ejus filio Antonino urbs Antonina appellabatur. A Byzante autem usque ad Severum anni 685 elapsi sunt. *Ὀβελίσκοις.* Καὶ μέχρι μὲν οὐ περιτὴν ὁ Σεβήρος, πόλις κατονομάζετο· ἀπὸ δὲ τοῦ Βύζαντος μέχρι πέντε.

- Meursii et Lambecii notæ.

κόλων, ὥστε καὶ χερσὶν ἀλλασθῆσαι διὰ τὴν στενοχωρίαν. Pluribus eruditissime de hac re disputat Jo. Tristanus in explicatione nummi Byzantii, cusi in honorem Sabinæ uxoris Hadriani imperatoris, in qua visuntur duæ pelamydes cum inscriptione BYZANTIQN. EPI. A... ΠΟC. ΤΟ. Β. Ejusdem generis nummum vili Romæ apud Franc. Gotofredum, in cuius una parte visitur delphin medius inter duas pelamydes, cum inscriptione BYZANTIQN, ab altera vero effligis mulieris cum inscriptione ΙΟΥΛΙΑ. ΜΑΙΚΑ. ΑΥΓ. ΛΑΜΒ.

(32) *Περινθίους ἐτάχθησαν δουλεύειν.* Herodianus l. iii: ἔτερον ἕτερον λιμῶν, πᾶσά τε ἡ πόλις κατεσάρη, καὶ θεάτρων τε καὶ λουτρῶν παντός τε κόσμου καὶ τιμῆς ἀφαιρέθην τὸ Βυζάντιον κώμη δουλεύειν Περινθίους ὄνρον ἐδόθη. Vide Suidam in Σεβήρος, Cedrenum, Manassen, Zonaram, MEURS.

(33) *Κατὰ τὸν τοῦ Ἰππίου Διδὸς βωμόν.* Per Joannem equestrém credo hic intelligi Neptunum, qui etiam Zeús θαλάσσιος nuncupatus fuit. LAMB.

(34) *Ἐνθα δὴ καὶ.* Scribe ἔνθα δὴ αὐτὸν φασὶν τοὺς Διομήδους δαμάσαντα ἵππους Ζεῦσιππον τὸν τόπον ὀνομάσαι. Dicuntur autem hæc per parenthesis. Sensus est, themas Zeuxippi ita nominatas fuisse διὰ τὸ τὸν Ἡρακλέα ἐκεῖνος Ζεῦσαι τοὺς ἵππους τοῦ Διομήδους ὕψ' ἄρμα. Eusebius in Canone chronico eas ita appellatas fuisse ait ad conservandam memoriã Zeuxippi, ultimi Sicyoniorum regis. LAMB.

(35) *Ζεῦσιππον.* Multa passim celeberrimi hujus balnei mentio apud scriptores. Conflagravit anno 5 imperii Justinianei, teste Cedreno. Erat autem hic balneum etiam aliud minus, in quod exstat epigramma istud Leonitii Scholiastici Anthol. l. iv:

*Μὴ νεμέσα, Ζεῦσιππε, παρατέλλοιτε λοστρῶν·
δαὶ μὲν γὰρ κυρ' ἄμαξαν ἐρωτύλος ἦδ' ἄρμα.*
MEURS.

(36) *Τὰ τῶν ἐφόρων γυωρίσματα.* Hesychni in-

Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἀριστοκρατουμένων τῶν Βυζαντιῶν, ἔτι δὲ καὶ τυραννουμένων κατὰ διαφόρους συμβέβηκε χρόνους· ὡς δὲ τῆ τῶν ὑπάτων ἐπιστατεία ἢ τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴ πᾶσα ὑπερεβάλλετο τῆς δυναστείας, κατεδόλωσε δὲ καὶ Ἑλληνας, εἰκότως αὐτῇ καὶ Βυζάντιοι πειθόμενοι διατέλουσι. Ἐπεὶ δὲ μετὰ τινὰς χρόνους Σεβήρου τῆς Ῥώμης βασιλεύοντος αὐτοὶ τὴν τοῦ τυραννήσαντος τῶν ἐφῶν Νίγρου προτιμήσαντες ἐπέβη εἰς χεῖρας ἐλθεῖν ἐτόλμησαν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ἀφαιρέθεις τῶν πολιτικῶν δικαίων, καὶ τῆς στεφάνης αὐτῆς τοῦ τείχους· καταλυθείσης, Περινθίους ἐτάχθησαν δουλεύειν (32) τοῖς καλουμένοις Ἡρακλεῦταις. Πausaménης δὲ τῆς ὀργῆς τοῦ Σεβήρου αὐδὸς τοῦτον ἔσχον εἰς βασιλεία, ὅς καὶ εἰς μείζονα καὶ περὶφανῆ κόσμον ἐπανάγαγε τὸ Βυζάντιον. Λουτρὸν μὲν μέγιστον κατὰ τὸν τοῦ Ἰππίου Διδὸς βωμόν (33), ἦτοί τὸ Ἡρακλεῦς καλούμενον ἄλσος, ἀτήγειραν, ἔνθα δὴ καὶ (34) τὰς Διομήδους δαμάσαντες ἵππους Ζεῦσιππον (35) τὸν τόπον ὀνόμασαν. Καὶ τὸν αὐτοῦ πλησιάζοντα χώρον τοῦ ἵπποδρομίου, τοῖς τοῦ Διδὸς ἀνακειμενον κούροις, ἱκρίοις τε καὶ στοαῖς διεκόσμησεν, ἔνθα καὶ νῦν οἱ καμπητῆρες δηλοῦσι τὰ τῶν ἐφόρων γυωρίσματα (36) διὰ τῶν ἐπικειμένων ὤων τοῖς χαλκοῖς ἀπὸ τούτου παιδὸς Ἀντωνίου Ἀντωνινία (37) ἢ τοῦ Σεβήρου ἔτη διήλθον ἐξακόσια ὀγδοήκοντα,

terpres pro ἐφόρων legendum esse monet ἐφῶν, eamque secutus correctionem hæc ita Latino vertit: *ubi etiamnum curvatura ascendunt indicia exhibent, per superiora, quæ æneis obeliscis incumbent.* Sed vertendum est absque ulla Græci textus mutatione: *ubi etiamnum metæ deorum præsidum exhibent indicia, ova nimirum æneis obeliscis imposita.* Nam per ἐφόρων, hoc est præsidēs et inspectiores, intelliguntur Dioscuri, quibus dicatum fuisse Cyprianum hippodromum ipse Hesychnius paulo ante affirmat. Ideoque subiungit ad sua usque tempora castrorum ibi insignia permansisse, ova nimirum supra metas æneis obeliscis imposita. Cæterum post verba τοῖς χαλκοῖς ὀβελίσκοις adde ex Hesychnio, quæ apud Coditium pèrperam omissa sunt, ἐπὶ δὲ τούτοις; καὶ στρατιωτικὰ τέλη προσέειπε. *Στρατιωτικὰ τέλη* hic significant τὰ στρατιωτικὰ τέγματα, ut apud Homerum *Iliad. ἡ' δέλερον ἐπέθ'* εἶλοντο κατὰ στρατὸν ἐν τελέσσειν. Similiter exponenda sunt illa verba apud Hesychnium, *cujus interpres longe diverso sensu ita vertit: et assignavit in hanc rem impensas e militari arario.* LAMB.

(37) *Ἀντωνινία.* Corrige Suidam, apud quem male legitur Ἀντωνινία ἢ πόλις. MEURS. Post Ἀντωνινία ἢ πόλις κατονομάζετο adde ex Hesychnio quæ hic omissa sunt: ἐπειδὴ δὲ τοῖς θεοῖς τῶν βασιλέων ἀπέδοθη, αὐδὸς τὸ Βυζάντιον ὀνομάζετο, id est, *postquam autem in numerum ditorum relatus est (sc. Severus), iterum Byzantii nomen urbs accepit.* Sed apud Hesychnium pro ἀπέδοθη necessario scribendum est ἀπέδοθησαν, ut referatur ad utrumque, Severum nempe et Antoninum Caracallam, quoniam ea quæ præcedunt, ita sunt concepta, καὶ μέχρι μὲν οὐ περιτὴν Σεβήρος; καὶ ὁ τοῦτου παῖς Ἀντωνίνος. Præterea notandum hic occurrit, verba ἐπειδὴ δὲ τοῖς θεοῖς τῶν βασιλέων ἀπέδοθη idem valere ac si dixisset μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ· nam, ut ait Tacitus in fine libri xv Annalium,

Ἄλλ' ἐπανακτεῖν τὸν λόγον (38), καὶ διηγητεῖν ἂν ὅπως Σεῦρος τοῦ Βυζαντίου ἐκράτησεν. Ἀναστὰς ἐκ Ῥώμης Σεῦρος (39) κατέβηκε τὸ Βυζάντιον, κρατοῦντος τότε αὐτοῦ Νίγρου τοῦ υἱοῦ Τιμησίου· καὶ εἰρηναίως ἐπορεύθη μετὰ Νίγρου ποιήσας εἰσῆλθε μετὰ τῶν μαγιστάνων αὐτοῦ εἰς τὸ Βυζάντιον. Ἐπεὶ δὲ οἱ Βυζαντίοι ὑπὸ Μακεδόνων (40) κακῶς ἐπολιορχοῦντο καὶ ἐλυμαίνοντο, ἐξῆλθεν ὁ Σεῦρος κατὰ Μακεδόνων, ὑπερμαχῶν Βυζαντιῶν. Μέλλων δὲ ἐξέρχασθαι τὴν ἰδίαν θυγατέρα τῷ τοῦ Νίγρου υἱῷ εἰς γυναῖκα παρέδωκεν· τὸν γὰρ στρατὸν αὐτοῦ ὁ Σεῦρος κατέλιπεν ἐν Χρυσοπόλει. Ἐν δὲ τῇ τοῦ γάμου εὐωχίᾳ ἔστησαν ἐπὶ τῆς τραπέζης (41) δύο φιλόσοφοι τινες Ῥωμαῖοι, Φέρτων καὶ Μαρκίων καλούμενοι, καὶ εἶπον πρὸς τοὺς ἐσθλοτάτους Βυζαντιούς· « Ἠγάγομεν χαρὰν ἀκερδῆ καὶ λύπην ἀζήμιον. » Προσκαλεσάμενος δὲ Νίγρος τοὺς φιλοσόφους αὐτοῦ ἐποίησε ἱερῶν περὶ τοῦ βήματος. Ἄλλ' οὐδὲς ἠδυνήθη διερχομένης αὐτοῦ. Εἰς δὲ τὴν τῶν ἐν τῷ συμποσίῳ ἀνακειμένων, ἀρχίους πάντων, ἤδη γεραῖος, ἀναλογισάμενος τὸ ἀπόφθεγμα εἶπεν· « Τοῦτό ἐστιν ἱππικὸς καὶ ἀγωνιστικὸς ἀγών. » Τότε ὁ Σεῦρος πρὸς θεράπειαν τοῦ συμπενοθεροῦ (42) αὐτοῦ Νίγρου ἔκτισε δύο λουτρὰ, ἔσωθεν μὲν τῆς πόλεως καὶ πλησίον τοῦ παλατίου ἐν, τὸ καλούμενον Ζεύξιππον, ἔσωθεν δὲ τῆς πόλεως τὰ νῦν καλούμενα Καμίνια, λουτρὸν εὐμεγεθέος καὶ ἀξιοθαύμαστον. Ἐκ δὲ τῆς ὑπερβολῆς τοῦ μεγέθους αὐτοῦ ἐν ἐκάστῃ ἡμέρᾳ δύο χιλιάδες ἐλούοντο. Ἦπτε δὲ τὸ τοιοῦτον λουτρὸν μετὰ τοῦ μηδικοῦ πυρός (43). Τὸ

Meursii et Lambecii notæ.

deum honor principi non ante habetur quam agere inter homines desierit. Simili mortis periphrasi utitur Solinus, ubi ait *Angitiam salubri scientia adversus morbos resistentem, cum inter homines vivere desiisset, deam habitam fuisse.* Ita enim ibi restituendum est ex antiquissimo codice R. P. Simonii, pro eo quod vulgo legitur, *cum dedisset hominem vivere.* Sic S. Augustinus de civit. Dei 2, 5 : *nec ullo modo, inquit, crederet verecundiam laudabilis femine ita in contrariam divinitate mutari, ut honoribus eam talibus advocarent cultores sui, qualibus conviciis in quempiani jaculatis, cum inter homines viveret, aures clauderet seseque subtraheret.* Item Seneca apotheosin Claudii enarrans, et ille quidem, ait, *animam ebullit, et eo desiit vivere videri;* atque paulo post subiungit : *ultima vox ejus hac inter homines audita est.* Etiam Cicero Tuscul. 1 : *Abiit, inquit, ad deos Hercules. Nunquam abiisset, nisi, cum inter homines esset, eam sibi viam munivisset.* LAMB.

(38) Ἄλλ' ἐπανακτεῖν τὸν λόγον. Quæ hucusque Collinus narravit de originibus Byzantii, eadem ad verbum sunt quæ in antiquissimo codice Palatino bibliothecæ Vaticanæ habentur cum hoc titulo, Πάτρια Κωνσταντινουπόλεως κατὰ Ἡσύχιον ἰδιούτερον. LAMB.

(39) Ἀναστὰς ἐκ Ῥώμης Σεῦρος. Totum hoc quod sequitur, de reconciliatione Severi et Nigri, futile est et nugatorium. Confundit enim Severum imperatorem cum Severo Aureliano, quem Ælius Spartianus refert filias suas Nigri filii despondidisse. Sed *deceptus est*, inquit (sc. Nigri), *consiliis Severi Aureliani, qui filias suas ejus filii despondens persistere eum fecit in imperio.* Pescennium Nigrum Timesii filium fuisse supra Juplici argu-

Sed revocanda oratio est, et narrandum quomodo Severus Byzantio potitus sit. Profectus Roma Severus Byzantium venit, quod Niger Timesii filius tunc occupaverat; pacisque fœdera cum Nigro sancito, cum proceribus suis urbem ingressus est. Postea vero cum Byzantii gravi Macedonum obsidione premerentur, Severus contra Macedonas egressus pro Byzantiis pugnavit. Exiturus vero filiam suam Nigri filio uxorem dedit: exercitum enim suum Severus Cbrysopoli reliquerat. Cum igitur nuptiæ celebrarentur, duo quidam philosophi Romani, quibus Phorton et Marcion nomen erat, mensæ astiterunt, Byzantinis epulantibus dicentes: « Inane gaudium et dolorem inlestem adduximus. » Quare Niger, vocatis ad se philosophis suis, quid sibi hoc dictum vellet inquisivit, sed nullus interpretari poterat. Unus autem ex convivis admodum ingeniosus jam senex apophthegma illud considerans « Hoc est, » inquit, « equestre et gymnicum certamen. » Tum Severus in honorem affinis sui Nigri duo balnea condidit, unum 14 in urbe vicinum palatio, quod Zeuxippus nuncupatur, alterum vero extra urbem, quod nunc Caminia vocatur, balneum magnum et mirabile, adeo ut propter vastam ejus magnitudinem duo millia hominum quotidie in eo lavarentur. Succendebatur autem hoc balneum igne Medico. Cæterum Hippodromus, qui usque huc integer permansit, ab eodem Severo extractus fuit, cum prius in eo loco essent horti duorum fratrum et eujusdam viduæ. Erat quippe ad æream usque co-

mento refutavi, scilicet distantia temporum quibus fixerunt, et auctoritate Spartiani et Dionis, qui ipsum Italum fuisse aiunt, et patrem Annum Fuscum, matrem Lampridiam habuisse. Sed cum omnia, quæ hic a Codino de Pescennio Nigro et Severo narrantur, futilitatis summæque levitatis plena sint, inde satis absque alio argumento liquet quam fidem mercantur quæ de Timesio Nigri patre, nunquam alibi lecta, hoc loco refert. LAMB.

(40) Μακεδόνων. Videtur loqui de legionibus Macedonicis, quibus Severus imperator ad Byzantium expugnandum usus est. LAMB.

(41) Ἐπὶ τὴν κάτω μοῖραν τραπέζης ἤγουν τοῦ διαζυγίου. Val. cod. LAMB.

(42) Τοῦ συμπενοθεροῦ. Iterum confundit Severum Aurelianium cum Severo imperatore. LAMB.

(43) Μηδικοῦ πυρός. Quis hic Medicus ignis? querendum est. Invenio etiam Pomatiæm apud Diaconum in Leone et Michaele, quem pariter ignoro. MEURS. — Per ignem Medicum credo intelligendum naphtham, quam Nicander vocat τὸ Μηδικὸς Κολχηίδος ἐχθόμενον πῦρ, quia sponsam Junonis hoc igne a Medea crematam ferunt, teste Plinio 2 105. Alias Græci appellant Ἐλατον Μηδικῆς, ut refert Procopius Goth. 4 : Ἀγγεῖξ θεῖο τε καὶ ἀσφάλτου ἐμπλησάμενοι καὶ φαρμάκου, ὅπερ Ἠθῶσι μὲν νάφθαν καλοῦσιν, Ἕλληνας δὲ Μηδικῆς ἔλατον. Sed forte apud Procopium pro Μηδικῆς scriptum fuit Μηδίας, id est Mediæ regionis. Ita Ammianus Marcellinus, l. xxiii et Solinus, c. 21 oleum Medicum nuncupant, et vetus Nicandri scholiastes φάρμακον Μηδικόν, et noster auctor hoc loco Μηδικόν πῦρ. De usu autem naphthæ seu ignis Medici in succendendis balneis nihil alibi

lumnam Tetrupleuri planus locus: inde vero usque ad Sphendonon magnas columnas et substructiones erexere, eo quod locus esset valde præruptus, quam etiam ob causam cisternæ quam frigidam vocant destinatus est. Unam quidem graduum partem Ipse Severus absolvit, alteram autem imperfectam reliquit, quia ipsi nuntiabatur Gallos Romanam depopulari; quare statim illo se contulit, ubi etiam morbo comitali vitam finivit, anno imperii decimo septimo.

δὲ τὸ ἕτερον ἀτελὲς διὰ τὸ ἐλθεῖν εἰ; αὐτὸν ἀγγελλίαν ὅτι Γάλλοι πορθοῦσι τὴν Ῥώμην, καὶ παραγενέσθαι (48) ἐν αὐτῇ. Ἡ δὴτα καὶ τελευτᾷ νόσῳ ἐπιληψίας, βασιλεύσας χρόνους δεκαεπτά.

A morte vero ipsius usque ad imperium Constantini magni anni 60 et ultra elapsi sunt. Cæterum 362 anno post Augusti Cæsaris principatum, cum Roma vetus ejusque res jam declinare cœpissent, Constantinus Constantii filius imperio potitus novam hauc et perpulchram 15 urbem Constantini nomine insignitam condidit. Cumque mirabili pul-

δὲ μέχρι τοῦ νῦν σωζόμενον ἱποδρόμιον ἐκτίσθη παρ' αὐτοῦ τοῦ Σεβήρου (44), κήπων ὄντων ἐκαίσε δύο τινῶν ἀδελφῶν καὶ γυναϊκὸς χήρας. Μέχρι μὲν οὖν τοῦ χαλκοῦ κίονος τοῦ Τετραπλεύρου (45) παιδὸς ἦν ὁ τόπος, ἀπὸ δὲ τούτου καὶ μέχρι τῆς Σπενδόνης (46) κρημνοῦ ὄντος κίονες εὐμεγέθεις καὶ κτίσματα ἀνηγέρθησαν. Ἐνθα δὴ καὶ ἡ ψυχρὰ καλουμένη κιστέρνα ἐστὶ, διότι πάνυ κρημνώδης (47) ἦν ὁ τόπος. Τὸ δὲ ἐν μέρος τῶν βαθμίδων ἀνεπληρώθη παρ' αὐτοῦ τοῦ Σεβήρου. Κατελείφθη

Παρήλθον δὲ (49) χρόνους ἐξήκοντα καὶ ἐπέκεινα ἄχρι τῆς βασιλείας τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Ἐν δὲ τῷ τριακοσιοστῷ (50) καὶ ἐξηκοστῷ δευτέρῳ εἶται ἀπὸ Αὐγούστου Καίσαρος μοναρχίας, τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης (51) καὶ τῶν πραγμάτων αὐτῆς ἤδη πρὸς τὸ πέρας ἀφιγμένων, Κωνσταντίνος ὁ Κωνσταντίου παῖς (52) τῶν σκήπτρων ἐπιλαβόμενος τῆν

Meursii et Lambecii notæ.

legi. Cæterum quod Meursius ad hunc locum observat de igne Pomæico, cujus mentio fit in Historia Miscella, nullius plane momenti est. Ibi enim non Pomæicus, sed Romæicus legendum est. Verba Historiæ Miscellæ, l. xxi hæc sunt: Porro vernali tempore venit Suphian, et comperta Romæici ignis effcacia transcurrit in Bithyniam. Ibidem paulo post: Post paululum venit et Gizid: similiter et ipse cum eadem didicisset de humido igne, applicavit penes Saturnon. Ubi nota, qui primo vocatur ignis Romæicus seu Ῥωμαϊκός, postea appellari ignem humi-dum. Est ergo Romæicus sive Romanus ignis idem qui Græcis dicitur πῦρ ὑγρὸν seu ignis liquidus, quoniam per siphones emittitur. Alias ignis Græcus nuncupatur, ut apud Luitprandum de rebus Imp. 3 6. In antiquo Chronico ms. Cavensi vocatur ignis marinus: Anno Domini 669, indict. 12, Constantinus filius Constantis superioris. Hujus tempore, anno quinto, ignis adveniens est marinus a Callinico architecto, qui e Syria civitate Heliopoli profugus ad Romanos venit. Hinc corrigendus est Constantinus Porphyrogenitus de administr. Imp. c. 48, ubi agit de igne Græco: Ἰστέον, inquit, ὅτι ἐπὶ Κωνσταντίου υἱοῦ Κωνσταντίου, τοῦ καὶ πωγωνάτου καλουμένου. Καλλινικός τις ἀπὸ Ἰλίου πόλεως Ῥωμαίος προσφυγὴν τὴν διὰ τῶν σιφώνων ἐκφερόμενον πῦρ ὑγρὸν κατεσκεύασε. Pro υἱοῦ Κωνσταντίου lege υἱοῦ Κωνσταντος, et quæ sequuntur τοῦ καὶ Πωγωνάτου refer ad Constantinum cujus Constans, qui in Sicilia obiit, pater fuit, ut testantur Zonaras, Cedrenus et alii historici. Postea pro ἀπὸ Ἰλίου πόλεως, scribe ἀπὸ Ἡλιοπόλεως. LAMB.

(44) Ἐκτίσθη παρ' αὐτοῦ τοῦ Σεβήρου. Vide Suidam in Σεβήρος. MEURS.

(45) Τοῦ Τετραπλεύρου. Hanc columnam Tetrupleuri collapsam et multo tempore prostratam erexit rursum per Proclum Theodosius imperator. Eamque in rem epigramma existat Antholog. l. iv (2 p. 239 Jac.): Κίονα τετράπλευρον κ. τ. λ. Dicit poeta κίονα τετράπλευρον, ut Horatius Stertiniini acumen et alii alia: itaque errat interpres, qui vertit columnam quadrilateram. Erat autem Tetrupleurum locus Cypri, ubi statuæ hydromon Cupidini pomis sese potentium, et Ἀνεμοδούλιον quoque dicebatur. V. Nicetas in Andronico Commeno p. 432. MEURS.

(46) Τῆς Σπενδόνης. Meminit hujus loci etiam Cedrenus: Καλεῖται οὖν ὁ βασιλεὺς πυρᾶν ἐν τῇ

σπενδόνη ἀναφθῆναι καὶ τὴν πραιπόσιτον ἐν αὐτῇ κατακαῆναι. Et hinc observa supplicia ibi de noxiis solita sumi. MEURS.

(47) Κρημνώδης. In uno cod. Vat. perperam legitur σκυμνώδης, quam lectionem secutius inferioris τόπων σκυμνώδη verterat locum catulis leonum destinatum. LAMB.

(48) Καὶ παραγενέσθαι. Ἀκούσας τοῦτο ὁ Σευῆρος παρεγένετο Vat. LAMB.

(49) Παρήλθον δὲ. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ παρήλθον Vat. LAMB.

(50) Ἐν δὲ τῷ τριακοσιοστῷ. Vide Suidam in Κωνσταντίνος; ὁ μέγας, item in Κωνσταντινούπολις. MEURS.

(51) Ἀπὸ Αὐγούστου Καίσαρος μοναρχίας, τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης. Ita ex codicibus manuscriptoris et Hesychio hunc locum restitui. Antea perperam legebatur: Ἀπὸ Αὐγούστου Καίσαρος; ἡ μοναρχία διήλθεν τῇ πρεσβυτέρᾳ Ῥώμῃ. LAMB. — Hesychius certe apertius (p. 43), δύο καὶ ἐξήκοντα τριακοσίων ἀπὸ τῆς Αὐγούστου Καίσαρος μοναρχίας διαληλυθόντων ἐνιαυτῶν τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης.

(52) Ἀφιγμένων, Κωνσταντίνος ὁ Κωνσταντίου παῖς. Ita hæc continua serie legenda sunt. In superioribus editionibus post vocem ἀφιγμένων interpunctum erat, novo subsecuto titulo: ἀρχὴ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Cætera ita legebatur: Κωνσταντίνος ὁ Κωνσταντος; παῖς etc. Sed antequam ulterius progrediar, libet hic adscribere fragmentum ex incerti cuiusdam Julii Pollucis chronico hactenus inedito, cujus collatione, quæ princeps Codinus nariat de Constantino Magno et instauratione Byzantii, corrigi et illustrari possunt. Ὁ δὲ βασιλεὺς Κωνσταντίνος ἤρξατο κτελεῖν πόλιν εἰς ὄνομα Ἰβιον ἐν τῷ πεδίῳ, τὸ πρὸ τοῦ ἡλίου ὑπὲρ τὸν Αἴαντος τάφον, οὗ δὴ φασὶν τὴν ναύσταθμον ἐσχηκέναι τοὺς ἐς Τροίαν στρατεύσαντας Ἕλληνας, θάλων τὴν βασιλείαν Ῥώμης μετατιθέναι ἐπ' αὐτῆν. Θεὸς δὲ κατ' ἄναρ τῷ βασιλεὶ ἐκέλευσεν ἐν τῷ Βυζαντίῳ κτίσαι τὴν νῦν λεγομένην Κωνσταντινούπολιν. Ὅστις καὶ τὸ πρῶτον τεῖχος τῆς αὐτῆς πόλεως ἀναπέσας τοῦ Βυζαντος, προσθήσας ἄλλο διάστημα πολὺ τεῖχος νέου, καὶ συνάψας τῷ παλαιῷ τεῖχει τῆς αὐτῆς πόλεως; ἀναπληρώσας καὶ τὸ ἱππικόν, καὶ κοσμήσας αὐτὸ χαλκουργήμασι καὶ πάσῃ ἀρετῇ, κτίσας; ἐν αὐτῷ καὶ κάθισμα θεωρῶν βυβαϊκού, καθ' ὁμοίτητα τοῦ ἐν Ῥώμῃ ὄντος. Ἐκτίσσε δὲ καὶ παλαιοῖον μέγα καὶ εὐπρεπές, καθ'

hæc suam et matris Helenæ statuas erexit, atque locum nominavit Augusteum. Senatoribus etiam Roma ipsum secutis valde munificum se præbuit, et ædes illis donavit, quas propriis sumptibus extruxerat. Idem aquæductum in urbem perduxit, duosque erexit arcus in foro: ita enim locum vocant. Tum quoque purpuream illam et illustrem columnam, cui ipsius Constantini statua imposita est, quam solis instar civibus prælocere cernimus. Hæc autem statua de columna decidit, et decem circiter homines illic tunc præsentibus oppressit, quinto Aprilis, decimæ quartæ indictionis, anno 6614, vicesimo imperii D. Alexii Comneni, hora circiter tertia, oborta caligine et austro vehementer spirante. Hanc vero aeris perturbationem excitaverat stella crinita, dicta acontias, quæ vespera parasceves primæ 18 hebdomadis apparuit. Idem Constantinus quoque senatui curias ædificavit, et locum nominavit Senatium. Ibi Jovis Dodonæi signum et duæ Palladis statuae sunt positæ. Populo etiam demerendo singulis annis panes diurnos largitus est, quos palatinos, eo quod ex palatio præberentur, nominavit. Vinum inuiper, carnes, oleum et frumentum distribui instituit, quibus etiam usque in præsens tempus civitas fruitur, symbolorum loco tesseras ab ipso sparsas proferens. Præterea commerciorum leges ex æquo et bono promulgavit, et urbem muris amplissimis cingens variæque exornans ad instar veteris Romæ splend-

Εἶθα ποτὲ οἱ στρατηγούμενοι τὰς τιμὰς αὐτῶν ἀπέδοντο, αὐτὴν ἐπὶ λιθίνῃ ἀνέγραψε στήλῃ, καὶ τῆς αὐτοῦ μητρὸς Ἑλένης ἐπὶ κίονος ἀνέστησεν ἄγαλμα, καὶ τὸν τόπον ἐκάλεσεν Αὐγουσταῖον (58)· τοῖς τε συνακολουθήσασιν αὐτῷ ἀπὸ Ῥώμης συγκλητικοῖς ἐπιλοσιμήσατο, οἴκους αὐτοῖς δωρησάμενος, οὓς ἐξ ἰδίων ἐδείματα χρημάτων. Ἐπὶ δὲ τοῦ τοῦ καὶ ὁ τῶν ὑδάτων δλκὸς προσετέθη τῇ πόλει. Ἀνέστησε δὲ καὶ δύο ἀψίδας (59) πρὸς τὸν καλούμενον φόρον, καὶ ὁ πορφυροῦς (60) καὶ περιθλαπτος κίων ἐφ' οὗπερ ἱδρυταὶ Κωνσταντῖνος (61) ὃν ἐρῶμεν δίκην ἡλίου τοῖς πολιταῖς ἐκλάμποντα. Τοῦτο γοῦν τὸ ἄγαλμα (62) κατέπεσεν ἀπὸ τοῦ κίονος, καὶ φόνον τῶν ἐκείσε εὐρεθέντων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν ὡσεὶ δέκα εἰργάσατο, κατὰ τὴν πέμπτην ἡμέραν τοῦ Ἀπριλλίου μηνός, τῆς τεσσαρεσκαίδεκάτης ἡδοικτιῶνος, τοῦ ἐξακισχιλιοστοῦ καὶ ἐξακοσιοστοῦ τεσσαρεσκαίδεκάτου ἔτους, εἰκοστὸν ἔτος ἀγοῦσης (63) τῆς βασιλείας τοῦ κυρίου Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ. Ὅρα ἦν ὡσεὶ τρίτη, ὅτε γνόφος ἐγένετο καὶ βίαιος νότος ἔπνευσε σφοδρὸς, τοῦ κομήτου ἀστέρου τοῦ ἀκοντίου (64) κληθέντος· τὸν τοιοῦτον τοῦ ἀέρος τάραχον ἐξεργασάμενου, τοῦ φανέντος κατὰ τὴν δευτέραν τῆς παρασκευῆς (65) τῆς πρώτης ἑβδομάδος (66). Οὗτος δὲ (67) τῆς συγκλήτου βουλῆς ἐποίησεν οἴκους, καὶ σενάτον τὸν τόπον ὠνόμασεν, ἐν οἷς καὶ τὸ τοῦ Δωδωναίου Διὸς ἱσταται ἄγαλμα καὶ δύο τῆς Παλλάδος ἱδρύματα (68). Ἐπιλοσιμήσατο δὲ καὶ τῷ δήμῳ καθ' ἐν ἑκαστὸν ἔτος παρ-

Meursii et Lambeci notæ.

(58) *Αὐγουσταῖον*. Procopius de ædificiis Justiniani, l. 1: Ἐστὶ δὲ τις ἀγορὰ πρὸ τῶν βασιλείων περιστύλος Αὐγουσταῖον καλοῦσι τὴν ἀγορὰν οἱ Βυζάντιοι. Vocabant etiam Αὐγουσταῖονα, ut Cedrenus aliique et ipse hic noster infra. Vide Suidam in Αὐγουστος. Collagrativ autem anno quinto imperii Justiniani, teste Cedreno. MEURS.

(59) *Ἀνέστησε καὶ δύο ἀψίδας*. Scribe ut legitur apud Hesychium, ἀνέστησάν τε αἱ δύο ἀψίδες. LAMB.

(60) *Ὁ πορφυροῦς*. Hujus purpureæ columnæ mentio passim apud auctores rerum Byzanticarum. Et erat alias quoque tallum usus. Corrigendus vero per occasionem est Sidonius, l. II, ep. 2: *Nec pilæ sunt Mediæ, sed columnæ, quas architecti peritiores ædificiorum purpureas nuncupavere*. Hodie editur *purpuras*. MEURS.

(61) *Ἐφ' οὗπερ ἱδρυταὶ Κωνσταντῖνος*. Cedrenus Zonaras et alii. Erant vero isti Constantini statuae inscripti quatuor hi versus:

*Σὺ Χριστὲ κόσμον κοίρανος καὶ Ἀσπότης,
Σοὶ τὴν προσήξα τὴν γῆ σὴν δοῦλην πόλιν
καὶ σκηπτρα τὰδε καὶ τὸ τῆς Ῥώμης κράτος.
Φύλαττε ταύτην, ὡς ἐ' ἐκ πάσης βλάβης.*

Exstant apud Cedrenum. MEURS.

(62) *Τοῦτο γοῦν τὸ ἄγαλμα*. Omne hoc quod sequitur usque τῆς πρώτης ἑβδομάδος in codicibus Vat. verst. LAMB. — Deest et Hesychio.

(63) *Εἰκοστὸν ἔτος ἀγοῦσης*. Zonaras Annal. 3. MEURS.

(64) *Τοῦ ἀκοντίου*. Acontias vocantur cometæ quæ jænu modo feruntur, de quibus vide Plinium 2 25. LAMB.

(65) *Τῆς παρασκευῆς*. Recentiores Græci omnes dies Veneris παρασκευῆς appellabant. Vide

C Glossarium nostrum. MEURS. — Παρασκευὴ Græci vocant diem Veneris instituto S. Sylvestri, ejus nominis primi pontificis Romani, in cuius actis hæc legitur: Παρὰ γὰρ τοῖς Ἑλλήσι τῶν ἡμερῶν τῆς ἑβδομάδος ὠνομαζομένων Ἡλίου, Σελήνης, Ἄρεος, Ἐρμοῦ, Διὸς, Ἀφροδίτης, Κρόνου, ὁ ἅγιος Σιλβέστρος μετωνόμασεν, τὴν μὲν τῆς Σελήνης ἡμέραν καλεῖσθαι δευτέραν, τὴν δὲ τοῦ Ἄρεος τρίτην, τὴν δὲ τοῦ Ἐρμοῦ τετάρτην, τὴν δὲ τοῦ Διὸς πέμπτην, τὴν δὲ τῆς Ἀφροδίτης παρασκευῆν, τὴν δὲ τοῦ Κρόνου ἐκ τῆς παλαιῆς διαθήκης σάββατον· τὴν δὲ τοῦ Ἡλίου, οἷα δὴ τῇ Ἀεσοτικῇ ἀναστάσει κεκοσμημένην, κυριώτην ὠνόμασε. LAMB.

(66) *Post ἑβδομάδος Vallicellanus*, καθ' ἣν ἐνώστην εἶχεν ὁ Φεβρουάριος μῆν. LAMB. Quadragesimæ septimanas numero suo distinguebant, dicebantque ἢ πρώτη, ἢ δευτέρα, usque ad septimam, quam τὴν μεγάλην appellabant. De prima Nicetas p. 301 19 et 702 21 et primæ hujus hebdomadis quinque diebus erant pervigilia. Joannes episcopus Ciri in resp. ad Cabasilam: αἱ τοιαῦται δὲ παννυχίδες γίνονται μὲν καὶ ἐν διόλοις καιροῖς, ἐξαιρετικῶς δὲ ἐν ταῖς πέντε ἡμέραις τῆς πρώτης ἑβδομάδος τῶν νηστειῶν. Sextam nominat Nicetas p. 753 12. At septimam, ut dixi, τὴν μεγάλην vocabant. Itaque apud hunc nostrum libro de Olicciis aulæ CP. legitur ἀκολουθία τῆς μεγάλης ἑβδομάδος. Apud Etymologicum auctorem ἐδεξιοῦτο τὸ λουτήριον εἰς τὸν κανόνα τῆς μεγάλης ἑβδομάδος. MEURS.

(67) *Οὗτος δὲ*. De Constantino Magno intelligendum est. In cod. Vat. scriptum reperi, ut in Hesychio, ἐπὶ δὲ τοῦτος· καὶ, etc. LAMB.

(68) *Τῆς Παλλάδος ἱδρύματα*. Zonaras Annal. 3 non duo palladia sed unum narrat; et constituit non in senatu, sed in foro Placoto. MEURS.

ων ἄρτους ἡμερησίους (69), ὀνομάσας αὐτοὺς πα-
λατινοὺς, τοὺς ἐκ τοῦ παλατίου χηρηγομένους,
ὄνων τε καὶ κρέας καὶ ἔλαιον καὶ σιτηρεσία τάξας,
ὧν καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἡ πόλις ἀπολαύει, τῶν ὑπ'
αὐτοῦ ριφέντων καλᾶμων (70) φέρουσα τὰ γνωρί-
σματα. Νόμου; τε καὶ συμβόλαια καθ' ἐκάστην τι-
θεὶς (71) ἀπὸ τοῦ βελτίστου καὶ δικαίου, τεύχεσ' τε
μεγίστους περιχέισας τὴν πόλιν, καὶ διαφόροις
κοσμήσας τρόποις εἰς ζῆλον τῆς πρεσβυτέρας Ῥώ-
μης περιφανεστέραν ἀπέδειξεν. Ἠκεῖδὲ μὲν δὲ ἐν
πρώτοις ἰερῶν οἴκους δύο, ἓνα μὲν ἐπ' ὄνοματι τῆς
ἁγίας Εἰρήνης, ἕτερον δὲ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων,
καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων ἅπαντα καθέλιε θρησκευμα-
ταῖτα καὶ ἄλλους πολλοὺς ἀνήγαγεν, οὓς μετ' ὀλίγον
ἐπώμεν. Ἐκτίσε δὲ τὴν ἁγίαν Σοφίαν ξυλόστεγον·
ἀπ' ἧς ἀφηρέθησαν (72) στήλαι τετρακόσιαι εἰκοσι
ἐπτὰ, καὶ πλείους μὲν Ἑλλήνων ὑπάρχουσαι, Διὸς
καὶ Κάρου τοῦ πατρὸς Διοκλητιανοῦ (73), καὶ τῷ
δοδωκάζωδον, καὶ ἡ σελήνη, καὶ ἡ Ἀφροδίτη, καὶ
ὁ ἄρκτηυρος ἀστήρ, παρὰ δύο Περσικῶν σιηλῶν βασι-
ταζαζωδον, ὁ νότιος πόλος (74), καὶ ἡ ἴερεία τῆς
Ἀθηνᾶς, ἀπὸ τοῦ πλευροῦ Ἰέρωνα τὸν φιλόσοφον
μαντευόμενον ἔχουσα, τῶν δὲ Χριστιανῶν ὀλίγα
τινὲς, ὡς εἶπον. Ἐκτίσε δὲ καὶ τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου
Ἀγαθονίκου ὁ ἀγαθὸδότης βασιλεὺς, καὶ τὸν ναὸν
τοῦ ἁγίου Ἀκακίου, καὶ τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων
μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, δρομικὸν καὶ
τοῦτον ποιήσας καὶ ξυλόστεγον. Ἀλλὰ καὶ μνημοθῆ-
σια τῶν βασιλέων, ὧν ἐν ἐνὶ καὶ αὐτὸς τέθει-
ται (75).

Meursii et Lambecii notæ.

(69) Αὐτοὺς ἡμερησίους. Corrigo ἄρτους
ἡμερησίους. Vide Glossarium nostrum in παλα-
τίνοι. MEURS.

(70) Τῶν ὑπ' αὐτοῦ ριφέντων καλᾶμων. Quæ-
sum hic calami? Superest ea vox, itaque ceteris.
Suidas me confirmat, cuius in hac ipsa re ea
verba: προσέθηκε δὲ τοῦτοις καὶ κρέα καὶ ὄνον
καὶ ἔλαιον, ὧν μέχρι τινὸς ἡ πόλις ἠπλάσσε τῶν
ὑπ' αὐτοῦ ριφέντων φέρουσα τὰ γνωρίσματα. Nisi
pro καλᾶμων malis ponere παλατινῶν. MEURS.
Καλᾶμων γνωρίσματα vocat tesseras panarias,
quibus quasi signis et symbolis quibusdam prolatis
ii cognoscebantur quos annonarum civicarum cro-
gationibus frui jus erat. Julius Pollux in Fragmen-
to chronico paulo ante citato καλᾶμων συντό-
μισ vocat. Vide plenissime super hoc Codini loco
dissertentem Salmasium in notis ad Flavianum Vo-
piscum. LAMB.

(71) Νόμου; τε καὶ συμβόλαια καθ' ἐκάστην
τιθεὶς. Scribe νόμου; τε περὶ τῶν καθ' ἐκάστην
συμβολαίων τιθεὶς. Sic infra νόμου; τε inquit περὶ
τῶν καθ' ἡμέραν συμβολαίων τιθέμενος. Latinis
τὰ καθ' ἐκάστην συμβόλαια dicuntur res quoti-
dianæ; qua significatione Caius IC aliquos de suis
commentariis juris inscripsit *rerum quotidiana-
rum*, in quibus disputabat περὶ τῶν καθ' ἐκάστην
ἡμέραν κινουμένων πραγμάτων, ut refert Theo-
philus Justinianarum Institutionum interpres.
LAMB.

(72) Ἀπ' ἧς ἀφηρέθησαν. Suidas in Σο-
φία. MEURS.

(73) Κάρου τοῦ πατρὸς Διοκλητιανοῦ. An igitur
Carus pater Diocletiani? nego clare. Adi Aure-
lium Victorem: ille tibi Dalmatam dicet et liber-
tum Anulini senatoris. Sed apud Suidam quoque
in Σοφία est Κάρου πατρὸς Διοκλητιανοῦ. Quid
ergo? scribendum ceuseo utrobique Κάρου τοῦ
πατρὸς Διοκλητιανοῦ. Nam Carus prædecessor Dio-
cletiani fuit. MEURS. — Hæc verba in omnibus fere
codicibus diverse leguntur. In uno Vat. cod. scri-
ptum inveni καρῶν, in alio καὶ Καράτου τοῦ πα-
τρὸς Διοκλητιανοῦ, in anonymi Collectaneis καὶ
κάρου τοῦ πατρὸς Διοκλητιανοῦ, in cod. Valli-

diorem reddidit. Imprimis duo templa extruxit,
unum S. Irenes, alterum SS. Apostolorum. Tum
omnes paganorum superstitiones abrogavit. Plura
deinde alia templa ædificavit, de quibus paulo post
dicemus. Templum S. Sophiæ ligneo tecto opertum
condidit, hæde 427 statuzæ ablatae sunt, quarum
major pars suæ gentilium, Jovis videlicet et Cari
et Diocletiani; præterea duodecim signa, Luna
quoque et Venus, et Arcturi sidus duabus Persicis
columnis impositum, et polus australis, et sacerdos
Minervæ, Hieronem philosophum vaticinantem a la-
tere habens; Christianorum vero admodum paucæ,
ut dixi. Extruxit etiam optimis 17 imperator
templum S. Agathonici, S. Acacii et SS. Apostolo-
rum, quod adjuvante ejus matre oblongum fecit
B et ligneo laqueari operavit. Imperatorum quoque mo-
numenta fecit, in quorum uno et ipse conditus est.

et ligneo laqueari operavit. Imperatorum quoque mo-
numenta fecit, in quorum uno et ipse conditus est.
C et ligneo laqueari operavit. Imperatorum quoque mo-
numenta fecit, in quorum uno et ipse conditus est.

cellano καὶ Κάρου καὶ Διοκλητιανοῦ. Apud Sui-
dam legitur καὶ Κάρου πατρὸς Διοκλητιανοῦ. In
alio codice scriptum reperi τοῦ τε Διὸς καὶ Κάρου
τοῦ πατρὸς καὶ Διοκλητιανοῦ, quod satis mihi pro-
batur. Nam ut alias observavi Constantium Chlo-
rum, Constantinum magnum, et filios ejus Con-
stantinum, Constantem et Constantinum, item Severum
imperatorem et Severum Aurelianum, Justinus et Justinianus, Valerianum et Aurelianum
imperatores a Codino ob nominum similitudinem
inter se confundi, ita hoc quoque loco Cari et
Carini ejus filii nomina ipsum confundere existimo,
eamque ob causam nomini Cari addidisse τοῦ πα-
τρὸς, scilicet ut Carum patrem a Carino filio
distingueret, Meursius pro Κάρου τοῦ πατρὸς
Διοκλητιανοῦ legendum censet Κάρου τοῦ πατρὸς Διο-
κλητιανοῦ: quam emendationem ut ingeniosam
quidem laudo, sed ut pro genuina Codini lectione
habeam, vetat unanimis omnium mss. codicum
contradictio. LAMB.

(74) Ὁ νότιος πόλος. Satis mihi suspecta est
hæc poli australis statua. In anonymi Collectaneis
Chronicis n. 191 legitur ὁ νομάτιος πῶ-
λος: quare vereor ne legendum sit ὁ νομάτιος
πῶλος, ut fuerit statua pulli equini, capite proni,
forma pascentis, quales in antiquis nummis spe-
ctantur plurimi. Subjicere libet pro exemplo rar-
issimum nummum M. Opellii Macrini imperato-
ris, in quo visitur equus pascentis inter duas faces,
cum inscriptione ΕΠΙΜΙΚΤΟΣ. BYZANTIΩΝ. Pos-
sidentur autem hic nummus a Francisco Gotwifredo
Romano. LAMB.

(75) Ὅν ἐν ἐνὶ καὶ αὐτὸς τέθειται. Eusebius
de Vita Constantini l. iv, auctor est apostolis eum
sepulcra erexisse, suum vero in medio eorum,
senis ad utrumque lætus monumentis. MEURS. —
Post hæc verba adduntur in uno cod. Vat. non
pauca, quæ cum in editis tum quoque in cæteris
mss. collicibus desiderantur. Sunt autem hæc: ὅτι
ὁ μέγας Κωνσταντίνος ἤρξατο κτιζέειν τὴν Κων-
σταντινούπολιν ἐν ἔτει εὐωλῆ, κρατήσας ἐν αὐτῇ
χρόνου δεκαετηνέα. Περαιωθέντος αὐτῶν τοῦ ἐνδεκάτου
ἐνιαυτοῦ τοῦ αὐτοῦ βασιλείως, καὶ ἀρχὴν λαβόντος

Sciendum autem est quod anno mundi 5837, tertio mense secundæ indictionis, vicesimo sexto Septembris, sole Sagittarii signum ingresso, Cancro horoscopante, primo anno 265 olympiadis, fundamenta murorum Occidentalium jecerint; cumque novem mensibus maritimum et terrestrem murum cum aliis urbanis ædificiis absolvissent, undecimo Maii Encænna urbis celebrata sunt et Cpolis nomen ei impositum est. Constituit vero Constantinus ut imposterum quotannis die urbis natali statua ipsius cum solito honore, ludis circensibus, imperatori populoque ad tribunal Hippodromi spectanda proponeretur. Hæc facta sunt anno 18 duodecimo imperii Constantini magni, adjuvantibus in structura civitatis divino præsidio munitæ Euphrate acubitore, Urbicio et Olybrio præpositis, Isidoro et Eustorgio et Michaele primo vestiario, utroque patricio, et Honorisio præfecto, quemadmodum memorant Eutyebianus a secretis primus, grammaticus, et Eutropius sophista, qui Juliano apostatæ in Perside simul adsuit, et Constantinus epistolographus, et Eleusius diaconus philosophus, et Troi-

Κρή δε εἰδέναι ὅτι τῷ πεντακισχίλιστῷ (76) ὀκτακοσιοστῷ τριακοστῷ ἑβδόμῳ (77) ἔτει τοῦ κόσμου, τῷ τρίτῳ μηνὶ τῆς δευτέρας ἐπιπεμῆσεως (78), τῇ εἰκοστῇ ἕκτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός, ἐν ἡμέρᾳ τετάρτῃ (79), ὄντος τοῦ ἡλίου εἰς τὸ τοῦ Τοξότου ζώδιον, ὠροσκόπει γὰρ Καρκίνος (80), τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς διακοσιοστῆς ἐξηκοστῆς πέμπτῃς Ὀλυμπιάδος, ἐπήξαντο τοὺς θεμελίους τῶν δυτικῶν τειχῶν (81) τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ ἐν ἐννέα μηνὶ τό τε χερσαίον καὶ παράλιον τεῖχος μετὰ πλείστον οἰκοδομημάτων τῶν ἐν τῇ πόλει δομηθέντων ἀπαρτίσαντες, τῇ 1α' τοῦ Μαΐου μηνός (82) τὰ ἐγκαίνια τῆς πόλεως (83) γέγονε, καὶ προσηγορεύθη Κωνσταντινούπολις (84). Ἐπὶ δὲ τῇ τῶν ἐγκαίνιων ἡμέρᾳ διέταξεν ἐπὶ τοὺς ἐφεξῆς χρόνους τὴν αὐτοῦ στήλην ὀρθῶσαι μετὰ τῆς εἰθισμένης τιμῆς, ἱππικῷ ἀγομένῳ, τῷ κατὰ καιρὸν βασιλεύοντι καὶ τῷ δῆμῳ (85) καὶ ἀνέρχεσθαι μέχρι τοῦ σάματος (86). Ταῦτα ἐπράχθη (87) τῷ δωδεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας (88) τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, συμπραττόντων αὐτῷ καὶ συνευδοκούντων εἰς τὴν τοιαύτην οἰκοδομὴν τῆς θεοφρουρήτου

Meursii et Lambecii notæ.

τοῦ δωδεκάτου ἔτους, ἐπεχείρησεν τὴν Βύζαντος πάλιν κτίζειν. *Sciendum est Constantinum Magnum cœpisse condere Cpolim anno 5878, et imperasse in ea annos 19. Finito igitur anno 41 ejus imperii sub principium duodecimi, ædificando Byzantio manum admovit.* LAMB.

(76) Ὅτι τῷ πεντακισχίλιστῷ, etc. Totum hunc Codini locum uti a Scaligero libro quinto de emendatione temporum correctus est, hic ascripsi: Τῷ πεντακισχίλιστῷ ὀκτακοσιοστῷ τριακοστῷ ἑβδόμῳ ἔτει τῷ κόσμου, τῷ τρίτῳ μηνὶ τῆς δευτέρας [τρίτης] ἐπιπεμῆσεως, τῇ εἰκοστῇ ἕκτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου [Νοεμβρίου] μηνός, ἐν ἡμέρᾳ τετάρτῃ, ὄντος τοῦ ἡλίου εἰς τὸ τοῦ Τοξότου ζώδιον, ὠροσκόπει γὰρ Καρκίνος, τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς διακοσιοστῆς ἐξηκοστῆς [ἑβδομηκοστῆς πέμπτῃς] Ὀλυμπιάδος, ἐπήξαντο, etc. LAMB.

(77) Τριακοστῷ ἑβδόμῳ. In aliquot codicibus legitur, ὀγδόῳ. LAMB.

(78) Ἐπιπεμῆσεως, τῇ εἰκοστῇ ἕκτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός. Rectius in codice Vaticano legitur, ἐπιπεμῆσεως, τῆς κατὰ τὸν Νοεμβρίου μηνῶ. LAMB.

(79) Ἐν ἡμέρᾳ τετάρτῃ. Perperam scriptum est in aliquot codicibus, ἡμέραις τεσσαράκοντα. LAMB.

(80) Ὀροσκόπει γὰρ Καρκίνος. In codice Vaticano legitur, Ὀροσκόπος δὲ Καρκίνος. LAMB.

(81) Τῶν δυτικῶν τειχῶν. Cod. Vat. τῶν πρὸς δύσιν τειχῶν. LAMB.

(82) Τῇ ἐνδεδεκάτῃ τοῦ Μαΐου μηνός. Observa: Nova Roma condita est et nomen accepit undecima Maii: at antiqua illa 11 kal. ejus mensis, ut discimus ex kalendario vetere, quod in eum diem Parilia rejicit. MEURS.

(83) Τὰ ἐγκαίνια τῆς πόλεως. Simocatus Hist. Maur. 1, 12: Ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ τῶν ἐγκαίνιων ἡμέρᾳ τῆς πόλεως. Vide Glossarium nostrum. MEURS.

(84) Προσηγορεύθη Κωνσταντινούπολις. Et hoc quidem 11 Maii. Clare hic videmus. Quæ sunt igitur illa Nominalia, quæ hiemi et sole ad Capricornum vergente tribuit Agathias l. v (p. 282)? An loquitur de Saturnalibus, quæ ex veteri Romæ instituto nova quoque celebrabat? Atque hæc non erant Nominalia. Ergo error fuerit

Agathias, qui putaverit Saturnalium originem a dedicatione et Iustico, ut sic dicam, die urbis antiquæ esse. Hoc non erat prætereundum. Vir doctus non recte interpretatur *natalicia*. MEURS. — Post hæc verba adduntur aliqua in codice Vaticano, quæ in editis desunt: ὁ αὐτός. Ὅτι β' Ἰνδικτιῶνος, ἔτους ε'ωλῆ, ἤρξεν ἐν Ῥώμῃ μετὰ Μαξιμιανῶ καὶ Μαξεντίου ἕτη ... μόνος δὲ ἕτη ἕτερα γ', ὡς εἶναι ὀμοῦ τὰ δὲ ἕτη τῆς αὐτοῦ βασιλείας λβ', ἐν Ῥώμῃ ιγ', καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ιθ'. LAMB.

(85) Τοῖς κ. κ. βασιλεύουσιν ἡτῶν καὶ τῶν δευτέρων cod. 3058 ap. Baudurium.

(86) Τοῦ σάματος. Perperam in aliquot codicibus legitur σάματος et in aliis σάματος. Σάμα hic significat *tribunal Hippodromi*, in quo imperator sedebat, cum ludos spectaret Circensæ. Sic infra p. 80, Ἐλκον ἀπὸ τῶν καρχήλων μέχρι τοῦ βασιλικῆς σάματος, καὶ στήσαντες ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, et p. 40, εἰσῆι εἰς τὸ σάμα καὶ στεφανωθὲν ἐξῆι, et p. 60, ἐπάνω ἀρματος φέροντες ἤγον ἀπὸ τῶν καρχήλων ἕως τοῦ σάματος. Idem alias Codinus vocat κάθισμα βασιλικὸν et κάθισμα τοῦ ἱπποδρομίου. LAMB.

(87) Ταῦτα ἐπράχθη. Verba hæc non intelligenda sunt de encænna Cpoleos, quæ 25 anno imperii Constantini celebrata sunt, sed de principio ejus ædificationis, quod incidit in annum imperii Constantini 12, quando Roma Byzantium venit. Ita vero hæc verba esse interpretanda testatur ipse Codinus in paulo ante citato fragmento codicis Vaticani et infra p. 150. LAMB.

(88) Τῷ δωδεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας. Hoc verum esse non potest: nam antea dicit accidisse tertio mense indictionis secundæ. Atqui indictio completebatur quindecim annos, sicutque per eam numerari cœptum, cum occiso Maxentio pax Christianis fida ac certa a Constantino data est, decimo demum anno imperii, ut ex Eusebii Chronico discimus. Ergo a principio ipsius imperii ad secundam indictionem, qua facta hæc dedicatio Cpoleos, sunt necessario anni viginti quinque. Et clare Cassiodorus Hieronymusque in Chronicis suis hanc rem in annum vicesimum quintum referunt. Apud Cedrenum corruptum iterum numerus est: τῷ λγ' ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας ὁ μέγας Κωνσταντίνος;

πόλεως Εὐφράτου παρακοιμωμένου, Οὐρβικίου καὶ Ὀλυβρίου τῶν πραιποσίτων, Ἰσιδώρου, καὶ Εὐστοργίου καὶ Μιχαὴλ πρωτοβεστιαρίου, ἀμφοτέρων πατρικίων ὄντων, καὶ Ὀνορησίου (89) ἐπάργου, καθὼς ἱστοροῦσιν Εὐτυχιανὸς (90) πρωτοασκητικῆς ὁ γραμματικὸς, καὶ Εὐτρόπιος ὁ σοφιστὴς ὁ τῷ παραβάτῃ Ἰουλιανῷ συμπάρων ἐν τῇ Περσίδι (91), καὶ ὁ ἐπιστολογράφος Κωνσταντῖνος (92), Ἐλευσίος τε διάκονος ὁ φιλόσοφος, καὶ Τρωίλος ὁ ῥήτωρ ὁ πολλὰς ἀρχὰς μετὰ δόξης ἀνύσας, καὶ Ἡσύχιος ὁ ταχυγράφος. Οὗτοι πάντες αὐτόπται γενόμενοι τῶν τῆνκαῦτα πραχθέντων ἀκριβῶς ταυτὶ συνεγράψαντο. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ δωδεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐποίησεν, ὡς εἴρηται, μείζονα τὴν Βύζαντος πόλιν, καὶ ἐκάλεσεν αὐτὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἐκτίσθη δὲ καὶ τὰ παλάτια τὰ ἀπὸ τε τῆς χαλκῆς (93) καὶ τῶν ἐξκουθίων (94), καὶ ναὺν ἀνήγειρεν ἐκεῖσε τῶν ἁγίων ἀποστόλων (95), καὶ τὴν θόλον τῆς Ἐπταλύχου, ἣ καὶ μέχρι τοῦ νῦν σῶζεται ἑσθθὲν τῶν σχολῶν, καὶ τὸ τριβουνάλιον, καὶ τὰ νῦν ὀνομαζόμενα Νούμερα, καὶ αὐτὰ εἰς παλάτιον, καὶ τὰ δεκαεννέα Ἀκκούβιτα (96), καὶ τὸ Στέψιμον, καὶ τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Στεφάνου (97), ὅνπερ εἶχε χειμερινὸν κοιτῶνα. Ἀνήγειρε δὲ καὶ τὴν Μαγναύραν (98) καὶ τὴν τοῦ Κυρίου ἐκκλησίαν

Meursii et Lambercii notæ.

τελευτῆ, μετὰ 8 ἔτος τοῦ οἰκισμοῦ καὶ ἀγκατισμοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Corrige μετὰ 7 ἔτος. Ecce 33 annis detrahe 8 : habebis reliquos 25. Hic est consensus auctorum. Itaque apud eundem Cedrenum scribendum τῷ κα' ἔτει τῆς βασιλείας. Hodie editur τῷ κ' ἔτει. Proclivis error est, et absorptus numerus quinarius a priore littera vocis sequentis. Ergo magnus error in Codino nostro. MEURS.

(89) Ὀνορησίου. In aliquot codicibus legitur Ὀνοταπίου. Credo legendum esse Ὀνοράτου : videtur enim loqui de Honorato, qui a Constantio Constantini filio ex præfecto prætorii Galliarum primus Cpeli præfectus urbis factus est, ut scribunt Hieron. et Nic. Callistus ix, 44. LAMB.

(90) Ὁ τε Εὐτυχιανὸς γραμματικὸς ὁ πρωτοασκητικῆς, καὶ ὁ συμπάρων τῷ παραβάτῃ Ἰουλιανῷ ἐν Περσίδι, Εὐτρόπιος τις ὁ σοφιστὴς καὶ ἐπιστολογράφος Κωνσταντῖνου, Τρωίλος Bandurii cod. 3038.

(91) Συμπάρων ἐν τῇ Περσίδι. Testatur ipse Eutropius, l. x Breviarii rerum Romanarum. Hinc, inquit, Julianus rerum potitus est, ingentique apparatu Parthis intulit bellum, cui expeditioni ego quoque interfui. LAMB.

(92) Ἐπιστολογράφος Κωνσταντῖνος. Videtur ergo Eutropius Constantino imperatori ab epistolis fuisse. Sic infra p. 131, Plutarchi ejusdem meminit, quem vocat ἐπιστολογράφον Ἰουστινιανοῦ. LAMB.

(93) Τῆς χαλκῆς. Domus Anastasii imp. Julianus Antholog. 4, 23 :

Οἶκος Ἀναστασίου τυραννοφόνου βασιλῆος Μόνρος ὑπερέλλω πανυπεροχος ἀστεσι γαίης Θαῦμα φέρων πάντεσσιν.

Prius χαλκός-εγος dicebatur, ut discimus ex Zonara, propter æneum videlicet tectum, cujus etiam meminit Julianus epigrammate citato :

Εἰ καὶ χαλκείων ὀρόφων ἀμυρῦγμτα πέμπεις.

Conflagravit sub Justiniano, et postea denuo exstructa, cum iterum præ vetustate ruinam minare-

lus rhetor, qui multos magistratus cum honore gessit, et Mesychius notarius. Hi omnes, quæ suis oculis tum viderunt, accurate scriptis mandarunt. Anno igitur duodecimo imperii sui, ut dictum est, Constantinus Byzantis urbem ampliavit vocavitque Constantinopolim. Condidit etiam palatia, a Chalce et Excubitis ; ibidemque SS. Apostolorum templum extruxit, et tholum Heptalychni, qui usque adhuc intus in scholis conservatur ; præterea tribunal ejusdem palatii, et quæ nunc dicuntur Numera ; item novemdecim accubita et Stesimum et templum S. Stephani, in quo hiberno tempore pernoctabat. 19 Extruxit quoque Magnauram et templum Domiucum, tum ærarium publicum et privatum et vestiarium et Cabalam et Sigma et Oatnm, proximum Ecclesiæ novæ, et cætera usque ad portam ferream et balneum pellucidum, et palatia superiora usque ad Geranium ; tum Chrysoclavum, et balneum magnum Œconomii, proximum Tzycanisterio, quod septem receptacula habebat et duodecim porticus et amplissimum natubulum figuris variatum. Et septem quidem receptacula similitudinem septem planetarum, duodecim vero porticus duodecim mensium temperamenta referebant. Permansit autem integrum usque ad imperium Nicephori Phoca,

restaurata a Basilio, qui tribunal esse fecit, in quo jus dicebatur. Cedrenus t. II p. 204 statua illic fuit Pulcheriæ sororis Theodosii, teste Suida. Erat item synagoga Judæorum, quam Justinus minor anno imperii 12 ab iis redemptam convertit in ecclesiam Sanctæ Dei Genitricis, ut accipimus ex Diacono. Postremis temporibus carcer fuit. Zonaras : Τὴν τοῦ παλατίου χαλκώστεγον, ἣτις ἦν ἡ νῦν καλούμενη χαλκῆ καὶ εἰς εἰρκτὴν χρηματίζουσα. Nicetas in Isaacio Angelo l. iii. MEURS.

(94) Τῶν ἐξκουθίων. Vide Glossarium nostrum. MEURS.

(95) Ναὸν ἀνήγειρεν ἐκεῖσε τῶν ἁγίων ἀποστόλων. Hic sepulcrum erat Juliani apostatæ. Joannes episcopus Citri in resp. : εὐρίσκονται δὲ καὶ δυσσεδῶν βασιλέων τάφοι ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἁγίοις ναοῖς, ὡς καὶ τοῦ παραβάτου Ἰουλιανοῦ ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμεων ἀποστόλων. MEURS.

(96) Τὰ δεκαεννέα Ἀκκούβιτα. Diaconus in Leone Constant. F. : In crastino sabbato sancto exhibit imperator in tribunalibus decem et novem accubituum. MEURS. — Græci antiqui ἀνακλιτήρια vocabant. Latinis accubita dicuntur, ut Lampridio in Heliogabalo : nec cubuit in accubitis facile, nisi iis quæ pilum leporinum habebant aut plumas perdicum. Vetus Lexicon ms. quod aservatur in bibliotheca Petri Seguiæ, magni cancellarii Franciæ, interpretatur ἀκούβιτα στρωμνὰς μαλακὰς εἰς ὕψος ἡρμμένας, et addit : οὕτως δὲ τρωφῆς καὶ βλακείας εἰσίν. Idem : Ἀκούβω παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις τὸ ἀναπέτω, ὅθεν καὶ τὰ ἀκούβιτα. LAMB.

(97) Τὸν ναὸν ἁγίου Στεφάνου. Hoc templum solo jam collapsum restauravit Basilius Macedo, teste Cedreno. MEURS.

(98) Τὴν Μαγναύραν. Diaconus Magnauram appellat in Mauritio et Constantino Constantis F. ; debet Magnauram restitui. Incuria est supinorum librariorum. Hic autem personas illustres advenas excipiebant imperatores. Cedrenus : καταλα-

ejus successor Joannes Tzymiscus illud evertit, et ex materia Chalcen condidit, in qua sepultus est. Cæterum cupiens etiam Constantinus in urbe sua circum ad imitationem Romani ædificare, eum quem Severus imperfectum reliquerat ipse absolvit, unam nempe graduum partem, quibus ascenditur ad duo ambulacra, et supra cancellos sphendonem, metas et factiones. Omnia autem ærea signa et simulacra ex variis locis et civitatibus collecta ad ornatum urbis erexit. Similiter et columnas ambulacrorum, quæ pavimento stravit tessellato. Ipse vero ibi primum gymnicum et equestrem ludum edidit. Verum statua, quæ 20 pedes alatos habet, deducta est e magna Antiochia, et Bellerophonis est, qui illic colebatur. De reliquis statuæ, quot et quales esse sint, et unde qualibet venerit, et quare fuerint erectæ, postremo breviter dicemus. τῶν καρχέλλων καὶ τὸν σφινδῶνα καὶ τοὺς καμπτήρας μάτα καὶ τὰ ξάνα ἐκ διαφορῶν τόπων καὶ πόλεων ἠμοίως καὶ τοὺς κίονας τῶν περιπάτων. Ἐπάτωσε δὲ τοὺς αὐτοὺς περιπάτους μετὰ συγκοπῆς, καὶ ἀπετέλειεν αὐτοὺς πρῶτον γυμνικὸν καὶ ἵππικὸν ἀγῶνα. Ὁ δὲ ἔχων τοὺς ὄρνικους πόδας (5) ἦεν ἀπὸ τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας, ἔστι δὲ ὁ Βαλλεροφόνης, καὶ ἐσέβοντο αὐτὸν ἐκεῖσε. Ὅποσα δὲ καὶ ἄλλα ἀγάλματα, καὶ τίνες εἶσι καὶ πόθεν ἦκασιν ἕκαστοι καὶ διὰ τί ἐστηλώθησαν, ἔσχατον λεπτομερῶς ἐροῦμεν (6).

Cæterum cum vellet Constantinus Magnus urbem suam maxime a Romanis habitari, annulos præstantissimi ejusque viri occulte accepit, et misit ipsos contra Persarum regem Saporem: videlicet quatuor magistros Adam, Protasium, Scolymbrum, Philoxenum, et octo patricios, Probum, Dominium Darium, Maurum, Rhodanum, Sallustium præfe-

καὶ τὸ ἱδικὸν καὶ τὸ Βεσιδρόνον, καὶ τὸν Καβαλλῆ, καὶ τὸ Σῆμα (99), καὶ τὸ Ὡατον (1) τὸ πρὸς τὴν νέαν (2) κείμενον καὶ μέχρι τῆς ὀνομαζομένης σιδηρᾶς πόρτης, καὶ τὸ κάτοπτρον λουτρῶν, καὶ τὰ παλάτια τὰ ἐπάνω μέχρι τοῦ Γερανίου, καὶ τὸ Χρυσόκλαβον, καὶ τὸ μέγα λουτρῶν τοῦ οἰκονομίου τὸ πλησιάζον εἰς τὸ τρυκανιστήριον, ἔχον ἐνθῆκας ἐπτὰ καὶ δώδεκα στολὰς, καὶ κόλυμβον εὐμεγέθη ἐνζῶδον. Καὶ αἱ μὲν ἐπτὰ ἐνθῆκαι εἰς μίμησιν τῶν ἐπτὰ πλανητῶν, αἱ δὲ δώδεκα στολὰς τῶν δώδεκα μηνῶν τὰς κρᾶσεις ἰσαζον. Ἐσώζετο δὲ μέχρι τῆς βασιλείας Νικηφόρου τοῦ Φωκά. Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Τζυμισχῆς κατέλυσε αὐτὸ, καὶ ἐκ τῆς ὕλης ἔκτισε τὴν Χαλικῆν, ἔνθα καὶ ἐτάφη. Βουλόμενος δὲ κτίσαι καὶ ἵππικὸν (3) κατὰ τὴν μίμησιν τῆς Ῥώμης εὖρε τὸ τοῦ Σεβήρου, καὶ ἀνεπλήρωσε αὐτὸ, ἤγουν τὸ ἐν μέρος τῶν βαθμίδων τῶν δύο περιπάτων, καὶ ἄνω καὶ τοὺς δῆμους (4). Πάντα δὲ τὰ χαλουργηθήροισι ἐστήσειεν αὐτὰ εἰς κόσμον τῆς πόλεως. δὲ τοὺς αὐτοὺς περιπάτους μετὰ συγκοπῆς, καὶ ὅτε ἔχων τοὺς ὄρνικους πόδας (5) ἦεν ἀπὸ τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας, ἔστι δὲ ὁ Βαλλεροφόνης, καὶ ἐσέβοντο αὐτὸν ἐκεῖσε. Ὅποσα δὲ καὶ ἄλλα ἀγάλματα, καὶ τίνες εἶσι καὶ πόθεν ἦκαστοι καὶ διὰ τί ἐστηλώθησαν, ἔσχατον λεπτομερῶς ἐροῦμεν (6).

Θέλων δὲ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος (7) οἰκῆσαι τὴν πόλιν αὐτοῦ, μάλιστα δὲ τοὺς Ῥωμαίους εἰς τὸ Βυζάντιον, ἔλαβεν ἐξ αὐτῶν λαθραίως τὰ δακτυλίδια αὐτῶν ἐνὸς ἑκάστου ἰδίως, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν τῶν Περσῶν βασιλεῖα, ὅστις ἑκαλεῖτο Σάβαρος, τέσσαρας μὲν μαγίστρους, τὸν Ἄδαν, τὸν Πρωτάσιον, τὸν Σχάλυμβρον, τὸν Φιλόξενον, ὅκτω δὲ

Meursii et Lambecii notæ.

δοῦσα δὲ τὴν βασιλῖδα τῶν πόλεων, δογῆς γενουμένης. ὡς ἔθος, ἐν μαγναύρα εἰσῆχθη πρὸς βασιλῖδα ἐντύως. Et alibi. Ejus triclinium celebravit epigrammate Julianus, quod exstat Antholog. 4, 23. Basilium etiam in tribunal convertit et ut jus ibi diceretur constituit, teste Cedreno. MEURS.

(99) Τὸ Σῆμα. Puto rescribendum τὸ σῆμα. Inveni in descriptione urbis Cypolitanz regione tertia porticum semirotundam, quæ ex similitudine fabricæ signa Græcæ vocabulo nuncupatur. Erat illic templum Deiparæ, quod terræ motu collapsum restituit Basilus Macedo. Auctores Cedrenus et Zonaras. MEURS.

(1) Ὡατον. Cubiculum palatii, a forma ovata sic nominatum. Meminit ejus in Vita Anastasii Dicori anonymus historicus ms. bibliothecæ Regis Christianissimi: καὶ βροντῶν, inquit, καὶ ἀστραπῶν περὶ τὸ παλάτιον εἰλουμένων, καὶ τοῦ βασιλέως φεγγόντος ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ἐν ἐνὶ τῶν κοιτωνίσκων τῷ λεγομένῳ Ὡάτω κατέλαβεν αὐτὸν ἡ ὄρη, ὥστε αἰφνίδιον εὐρεθῆναι νεκρὸν. LAMB.

(2) Τὴν νέαν. Diaconus in Mauritio Novas appellat. MEURS.

(3) Καὶ ἵππικόν. De Constantino Magno loquitur. Quod autem Codinus ait Constantinum Hippodromum Severi imperfectum absolvisse, confirmat his verbis chronographus ἀνώνυμος καὶ ἀνέκδοτος in bibliotheca Regia: Τὸ δὲ τοῦ Βυζαντίου ἵππικὸν ἔκτισε Σεβήρος ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς πρὸς ὀβραπέων τῶν Βυζαντίων, ὅπου οὐκ ἐφῄσσε τελεῖσθαι, καὶ διεμίειεν ἀτέλεστον μέχρι Κωνσταντίνου τοῦ πρώτου καὶ μεγάλου Χριστιανῶν βασιλέως, ὃς κτίσας τὴν πόλιν μετωνόμασε Κωνσταντινούπο-

λιν ἢ καὶ κοσμήσας χαλουργήμασι, καὶ τὸ ἵππικὸν ἀναπληρώσας, πρῶτος ἐπέτελειεν ἐν τῇ γενεθλίᾳ ἡμέρᾳ τῆς πόλεως τὸν ἵππικὸν ἀγῶνα, ἧτις τελεῖται ἰα ἡμέρᾳ Μαῦου. LAMB.

(4) Τὸς δῆμους. Ἄγῃσι hic vocantur loca Hippodromi, ubi seiebant duæ factiones populi, Prasina nempe et Veneta. Alias δῆμοι ipsas factiones significant. LAMB.

(5) Ὁ δὲ ἔχων τοὺς ὄρνικους πόδας, etc. In uno cod. Val. pro ὄρνικους, scriptum inveni ὄρνικους: crederet igitur quis legendum esse ὄρνιθικους, hoc est ὄρνιθίους, vel ὄρνιθῶδεις. Quod si vera est hæc emendatio, verisimile est Persei potius quam Bellerophonis hanc fuisse statuam. Illic enim equo Pegaso, ille vero acceptis a Mercurio talaribus per aera iter fecisse perhibetur. Cæterum in alio quodam cod. Val. hic locus ita conceptus est, τὸ δὲ ζῴδιον τοῦ ἵππικῶς ἔχον πόδας ἤνεγκαν ἀπὸ τῆς, etc. Videtur ergo hic Codinus loqui de statu illa equestri in foro nuncupato Tauro posita, cujus meminit in libro de statuæ, num. 48 et 49. LAMB.

(6) Ἐροῦμεν. Scilicet in excerptis Περὶ στηλῶν καὶ θαμνάτων. LAMB.

(7) Θέλων δὲ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος. Hæc omnia breviter Sozomenus 2, 3: Ἐπεὶ δὲ τοῖς αὐτόχθοις οὐκ ἱκανοῦς ἐνόμισεν εἶναι πόλιν τῶν μεγέθει τῆς πόλεως, μεγίστας οἰκίας ἀνὰ τὰς ἀγορὰς σποράδην οἰκοδομήσας, ἀνδρας ἐν λόγῳ σὺν τοῖς οἰκαιοῖς δεσπότης ποιήσας ἐν ταῦταις κατῴκισε, τοὺς μὲν ἐκ τῆς πρεσβυτέρης Ῥώμης, τοὺς δὲ ἐξ ἑτέρων ἐθνῶν μετακαλεσάμενος. MEURS.

πατριάρχους, τὸν Πρόδρον, τὸν Δομνίνον, τὸν Δαρεῖον, Ἄ
τὸν Μαῦρον, τὸν Ῥοδανὸν, τὸν Σαλιτιῶνα, τὸν Ἐπαρ-
χον Μόδεστον (8), τὸν Εὐδούλον. Μετὰ πλείστου
στρατοῦ ἐξαπέστειλεν αὐτοὺς, ποιήσαντας δέκα ἑξ
μῆνα; (9) ἐν Περσίδι. Ὁ δὲ μέγας Κωνσταντῖνος
ἀποστείλας εἰς Ῥώμην ἀνελάβετο τὰς γυναῖκας
αὐτῶν καὶ τὰ τέκνα καὶ τὰς φαμίλλας. Ὅρισε δὲ
καὶ κτίστας μηχανικοὺς, ἵνα ᾤσωσι τοὺς οἴκους αὐ-
τῶν καὶ τοὺς τόπους ἐνδὸς ἐκάστου, ποῦ τε κεῖνται
καὶ ὅπως, ἐτέρας ἐπὶ τοὺς αἰγιαλοὺς τῆς θαλάσσης.
ἄλλας ἐπὶ τοὺς ἠπειροὺς, καὶ τὰ σχήματα τῶν κτι-
σμάτων, καὶ τὰς ἀνάδους οἷαι ἦσαν κοχλιώδεις. Καὶ
λαθόντες τὰς φαμίλλας τῶν συγκλητικῶν ἀνῆλθον
ἐπὶ τὸ Βυζάντιον, καὶ ἔκτισαν ὅμοια ἕκαστα, καὶ
ἐκάθισαν ἐνδὸς αὐτῶν τὰς φαμίλλας τούτων. Ἐχεῖσε
ἐλθόντες γούν ἐκ τῆς Περσικῆς χώρας μετὰ νίκης, Β
ἀναλαβόμενοι καὶ πάντα (10) κεντηνάρια τριακό-
σια ἐξήκοντα πέντε, εἰδέξατο αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς
ἔκτρεμος, καὶ πῶστας εὐλόγησεν αὐτοὺς· «θέ-
λετε ἀπελθεῖν εἰς τὴν Ῥώμην;» δοκιμάζων αὐ-
τοὺς. Οἱ δὲ ἐφησαν μὴ καταλθεῖν μέχρι δύο μηνῶν.
Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐφη· «Ἀπόψε ἔχω δοῦναι ὑμῖν τὰς
οἰκίας ὑμῶν,» προστάξας Εὐφράτη τῷ παρακοι-
μομένῳ αὐτοῦ, ὅστις καὶ ἐποίησε τὴν μέγαν Κων-
σταντῖνον Χριστιανὸν, ἐνὶ ἐκάστῳ ἀποδοῦναι αὐτῶν
τοὺς οἴκους. Ὡς γούν εἶδον τοὺς πωλεῶνας καὶ τὰς
αὐλὰς καὶ τὰς ἀνάδους ὁμοίας ταῖς ἐν τῇ Ῥώμῃ καὶ
τὰ μέτρα καὶ τὰ σχήματα καὶ τὰ ὕψη καὶ τὴν ἀπό-
δωψιν τῶν θυρίδων, ἔδοξαν εἶναι ἐκ φαντασίας εἰς
τὴν Ῥώμην. Εὐρόντες δὲ καὶ τὰς φαμίλλας αὐτῶν C
ἐξεπλάγησαν. Ἐρωτήσαντες δὲ τὰς ἑαυτῶν φαμι-
λλας καὶ μαθόντες ἀκριβῶς, τότε ἐπίστευσαν ὡς
οὐκ ἔστι φάντασμα, ἀλλὰ φρόνησις τοῦ βασιλέως,
ὅτι καὶ ἄκοντας καὶ μὴ βουλομένους ὤκισεν ἐνταῦ-
θα. Ἐκ δὲ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν εἰλήφασιν οἱ τόποι
τὰς προσηγορίας. Ὁ Φιλόξενος κτιστέρναν ἔκτισε
τὴν ἱππομαζομένην Φιλοξένου. Ὁ Πρόδος (11)
ἀνήγειρε τὸν ναὸν τοῦ Προδρόμου, ὄνπερ ὁ Καβαλί-
νος ἐποίησεν ἐργοδόσιον τὸ λεγόμενον Πρόδου. Ὁ
Δομνίνος ἔκτισεν οἶκον (12) εἰς τὰ Μαυριανοῦ, ὄν-
περ ἔχει ὁ Ἀγρικλάος. Ὁ Δαρεῖος ἔκτισε τὸν οἶ-
κον τῆς Κανατίσης τοῦ Σκληροῦ. Ὁ Μαῦρος ἔκτι-
σεν οἶκον ὃς λέγεται νῦν τοῦ Βελλοῦ. Ὁ Ῥοδανὸς

Meursii et Lambecii notæ.

(8) Τὸν Σαλιτιῶνα, τὸν Ἐπαρχον Μόδεστον. D
Scribe τὸν Σαλούστιον Ἐπαρχον, τὸν Μώδε-
στον. Salustius hic fuit præfectus prætorii imperante
Juliano, anno Christi 362, ad quem aliquot ex-
stant leges codicis Theodosiani. Idem sequenti
anno 363 consul ordinarius fuit cum Juliano. No-
men ejus bis corruptum legitur apud Eunarium
in Vita Maximii: Κατὸς γε ἦν Ἐπαρχος Σαλούστιος,
ἀνὴρ καὶ ἐπὶ τῆς Ἰουλιανοῦ βασιλείας κοσμησας,
et paulo post: τῷ γούν Σαλούστιῳ τὴν ἀρχὴν
παράδυσας. Utrobique scribendum est Σαλούστιος
et Σαλουστῖω. LAMB.

(9) Ποιήσαντας δέκα ἑξ μῆνας. Verbo ποιεῖν
ita hoc loco usus est ut Latini verbo agere pro
esse. Quia significatione dicit Virgilius (Æn. v. 51):
Hunc ego Catulus agerem si Syrtibus exsul.
LAMB.

(10) Πάντα. Πάντων hoc loco significat tributum.

ctum, Modestum et Eubulum cum magno exercitu
in Persiam misit, ubi sexdecim menses commorati
sunt. Interea Constantinus magnus, missis Romam
legatis, eorum uxores, liberos et familias accersivit.
Misit etiam architectos, ut domos eorum et eju-
svis locum situmque sive in ora maritima sive con-
tinenti, tum formam structure earumque gradus
et scalas observarent. Assumptis igitur familiis
senatorum Byzantium redierunt, ibique singula
simili modo ædificia exstruxerunt, eorumque 21
familiis dederunt inhabitanda. Cum itaque acceptis
363 centenariis tributis ex Perside victores rediis-
sent, imperator eos convivio excepit, et dixit illis
tentandi causa: «Nunquid abituri estis Romam?»
Illi autem responderunt se intra duos menses non-
dum eo reversuros. Tum imperator: «Vesperi,»
inquit, «dabo vobis ædes vestras.» Jusserat enim
Emphrati accubitori suo, qui et Constantinum ma-
gnum Christianum fecerat, ut unicuique suas ædes
restitueret. Ut igitur viderunt portas, atria, gradus,
mensuram et formam, altitudinem et prospectum
fenestrarum Romanis similes, putabant se per
somnium esse Romæ; cum vero et familias suas
invenirent, obstupescabant. Ubi vero eas interro-
garunt, et uti res gesta esset intellexerunt, tum
demonstraverunt non esse phantasiam, verum
prudentiam imperatoris, qui hoc pacto invito et no-
lentes ibi habitare coegisset. Loca autem ex nomi-
nibus eorum denominata sunt. Philoxenus cister-
nam condidit, cui nomen Philoxeni; Probus templum
prodromi exstruxit, quod Constantinus Caballinus
seu Copronymus mutavit in officinam fabrilem dic-
tam Probi. Dominus in regione Mauriani domum
ædificavit, in qua habitat Agricolaus. Darius 22
ædem Canatisæ uxoris Scleri condidit, Maurus vero
domum, quæ nunc dicitur Bellonæ. Rhodanus do-
mum nuncupatam *In cælis* condidit, Sallustius
autem eam quæ Contomiti appellatur. Modestus
ædificavit domum ad SS. apostolos, quæ Lampri
dicitur: tria vero ejus atria Eubulus exstruxit.
Idem quatuor porticus condidit a palatio usque ad
eum locum terrestris muri in quem sordes efferun-
tur. Una incipiebat a Tzycanisterio, Manganis,

Sic πάντα δίδοναι significat tributum pendere. In
Menologio Græcorum die 16 Augusti: Καὶ δὴ
τοῦ βασιλέως προθεμένου δοῦναι αὐτοῖς πά-
ντα. In eadem significatione utitur hac voce Con-
stantinus p. 142, εἰς δὲ τὸν ἔμψωνα καὶ τὸν σωλίαν
ἐγένετο ἔξοδος χρόνου πάντου τῆς Αἰγύπτου κεντη-
νάρια τῆς. LAMB.

(11) Ὁ Πρόδος. Meminit hujus templi etiam
Cedrenus. Substitit hic incendium illud quod
accidit sub Justiniano, anno imperii ejus 36.
Meurs.

(12) Ὁ Δομνίνος ἔκτισεν οἶκον. Etiam rostra
Domnini invenio, et retuli antea. Erat ibi ædes
resurrectionis Christi et Anastasiæ martyris, quam
resectam lapideo ornavit Basilius fastigio, cum
antea ligneum tantum esset. Cedrenus auctor
est. Meurs.

acropoli et turre Eugenii, et pertingebat usque ad S. Antonium; altera a Daphne et palatio Sophiano usque ad ecclesiam Dei Genitricis nuncupatam Raudum. Reliquæ duæ porticus a Chalce Milio et foro usque ad Taurum, Bovem et Hexacionium pertendebant. Supra porticusa utem ambulacra erant lapide quadrato strata et statuæ æræ innumeræ ad ornamentum urbis. Præterea latrinas condidit, et aquæ ductus ex Bulgaria in urbem perduxit. Frece etiam cloacas subter universam urbem transeuntes, æquanties profunditate altitudinem porticuum, ne ex malo odore morbus nasceretur, sed omnis **23** foetida colluvies per eas in mare deflueret. Hæc itaque, ut dictum est, Urbicius præpositus, Sallustius præfectus et reliqui condiderunt. Imperator autem, sexcentis auri centenariis ad porticus, aquæ ductus et muros exstruendos relicti, ipse adversus Scythias profectus est, illisque subjugatis urbes condidit Persthabam, Distram, Pliscubam et Constantiam. Hæc Urbicius duobus annis et dimidio, hortatu Hermiæ ædificavit. Præterea exstruxit Constantianus ædes Harmatii vulgo dicias, ubi cortem suam currusque posuit, cum Byzantios subjugasset. A

A ἔκτισεν οἶκον δε καλεῖται τὰ ἐν οὐρανοῖς (13) ἔστι δὲ τῆς Μαμαθίνης. Ὁ Σαλτιῶν ἔκτισεν οἶκον δε καλεῖται τοῦ Κορδομῆτου (14). Ὁ Μόδεστος ἔκτισεν οἶκον εἰς τοὺς ἀγίους ἀποστόλους τὸν λεγόμενον τοῦ Λαμπροῦ. Οἱ δὲ τρεῖς πυλῶνες (15) ἔκτισθησαν παρὰ τοῦ Εὐδούλου. Ἐκτίσε δὲ ὁ αὐτὸς (16) καὶ τέσσαρας ἐμβόλους, ἀπὸ τοῦ παλατίου μέχρι τῶν χειρῶν τειχῶν (17), ἐγχορήγους θόλους. Ὁ μὲν εἰς ἤρχστο ἀπὸ τοῦ τζυκανιστηρίου καὶ τῶν μαγγάνων (18) καὶ τῆς ἀκροπόλεως καὶ τῶν Εὐγενίου (19), καὶ διήρχστο μέχρι τοῦ ἀγίου Ἀντωνίου · ὁ δὲ ἕτερος ἀπὸ τῆς Δάφνης καὶ τῶν Σοφῶν μέχρι τῆς Ῥάβδου (20) · οἱ δὲ ἕτεροι δύο ἐμβολοὶ ἀπὸ τῆς χαλκῆς καὶ τοῦ Μιλίου (21) καὶ τοῦ φόρου μέχρι τοῦ Ταύρου (22) καὶ τοῦ Βοῦς (23) καὶ τοῦ ἐξακχιονίου (24). Ἐπάνω δὲ τῶν ἐμβόλων περίπατοι πλακωτοὶ λίθινοι καὶ στήλαι χαλκαὶ ἀπειροὶ εἰς διακόσμησιν τῆς πόλεως. Ἐκτίσε δὲ καὶ τοὺς μυδρώνων (25), καὶ τοὺς ἀγωγούς Ἐφερην (26) ἀπὸ Βουλγαρίας. Ἐποίησε (27) δὲ καὶ γάβους (28) ἐγχορήγους ἐπὶ πᾶσαν τὴν πόλιν, βαθεῖς τῷ ὕψει ὅσον τῶν ἐμβόλων διὰ τὸ μὴ εἶναι δυσωδῖαν τινα, καὶ ἐνσκήπτουσι νόσοι πολλαί, ἀλλ' εἰς τὸ βάθος

Meursii et Lambecii notæ.

(13) Ὁ Ῥοδανὸς ὄπισθεν τῆς ἀγίας Σοφίας τὸ νῦν τυγχάνον, ὅπερ λέγεται τὰ Αὐγοράνης Vat. alius.

(14) Κοιτομῆτης hoc loco cognomen est ex brevitate nasi desumptum: κόντος; enim Græco-Barbare brevis dicitur, et μήτη vel μήτις nasus. Eodem modo igitur κοιτομῆτης compositum est ut κοιτοσκέλης, κοιτοχέρης, κοιτολέων, κοιτοστέφανος LAMB. — Κοιτομῆτου. Band. 3038.

(15) Οἱ δὲ τρεῖς π. Zonaras recenset etiam hospitale ab hoc Cubulo exstructum, quod sub Justiniano conflagravit. MEURS.

(16) Ὁ αὐτὸς τοὺς τέσσαρας ἐγχορήγους θολωτοὺς ἀπὸ τοῦ παλατίου καὶ μέχρι τοῦ χειρῶν τειχῶν Vat.

(17) Τῶν χειρῶν τειχῶν. Hi conciderunt terra motu sub Leone, ut testatur Diaconus. MEURS.

(18) Τῶν μαγγάνων. Mangana locus erat instrumentis bellicis et materiis mechanicis asserendis destinatus, de quo pluribus agitur, p. 74. LAMB.

(19) Καὶ τῶν Εὐγενίων. Interpres vertit ab Eugenio. Debuisset a portis Eugeni. Nam plurali numero τὰς πύλας ferre Græcis non insolens. Erat vero porta Eugenii prope arcem. Ipse hic auctor lib. de Offic. aulic. CP: Προὔπαντ' αὐτῆ εἰς τὴν τοῦ Εὐγενίου πύλην ἐπιπτος ὢν ὁ βασιλεὺς. Existat in hanc epigramma istud Antholog. l. 4:

Ὁδοῦ Ἰουλιανὸς λαοσσόα τσίχου πῆξας,
Στήσιν τρύπαιον ἔης σύμβολον ἀγρυπνῆς,
Σφάξιν ἀντιβίους ἐχθρῶν ἀπάνευθε μενοιῶν,
Ἢ προκάρθιθε κροτεῖν τῆς πόλεως πολέμου.
MEURS.

(20) Μέχρι τῆς Ῥάβδου. Erant hic templa Demetrii et Amilianii martyrum. Auctor Cedrenus. MEURS.

(21) Τοῦ Μιλίου. Hic capita noxiorum desgebantur. Observo ex Diacono in Constantino Cyprenymo: Bagranum autem in vivario decollavit, et hujus caput in Milio suspendit diebus tribus. MEURS.

(22) Τοῦ Ταύρου. Hic nymphæum fuit, exstructum sub Valente a præfecto urbis. Zonaras An. καλ. 5: Ὁ δὲ τῆς πόλεως ἐπαρχὸς νυμφαίων ἐν τῷ

καλούμενῳ Ταύρῳ κατασκευάει. Atque hoc incendio periit sub Leone magno, anno imperii quinto. Testis Cedrenus. Forum quoque junctum erat. Evagrius 2, 13: Ἀπὸ τοῦ Κωνσταντινου προσαγορευομένου φόρου μέχρι τῆς τοῦ Ταύρου καλούμενης ἀγορᾶς. MEURS.

(23) Τοῦ Βοῦς. Unde loco nomen tradit Zonaras in Phora: τὸ δὲ δύστηνον σῶμα καθῆναι κατὰ τὴν Βοῦν, ἐνθα ἦν κάμινος ὡς λέγεται ἐκ χαλκοῦ κατασκευασμένη, σχῆμα βοῦς ἔχουσα, ἥπερ ἐκ Περγάμου κεκόμιστο, ἐξ ἧς καὶ ὁ τόπος ὠνόμαστο. Ejus vestibula conflagravit sub Justiniano, anno imperii ejus 65. MEURS.

(24) Τοῦ ἐξακχιονίου. Item infra: ἀπὸ τοῦ ἐξακχιονίου μέχρι χρυσῆς. Tamen apud Cedrenum ἐξωκχιονίων his, apud Nicetam in Alexio Man. F. semel invenies, et ἐξωκχιόντης monachus: erat enim monasterium, ut ex ipso discimus. Puto autem Codini nostri lectionem esse rectiorem. Sic ἐπὶ κλονας invenio apud Evagrium Hist. Eccles. l. 1, 13, et 94 columbas apud Victorem in Chronico: usque ad Constantinii forum supra longitudinem plateæ columnarum 94. Ac diplocionii meminuit Pphanzes Chron. 4, 39, et 3, 8. MEURS.—Cod. Vat., ἐξωκχιονίου, ὅπου ἦν ἡ πύργα τοῦ χειρῶν τειχῶν.

(25) Τῶν μυδρώνων. Vocem μυδρώνων nunquam alibi legi. Sunt qui Latine exponunt officinam ferrariam, quasi derivetur a μύδρος, quod vocabulum significat ferrum candens. Sed forte legendum est ὑδρώνων, id est, ut ego interpretor, aquaria vel loca aquationis. Græci antiqui ὑδρεία vocabant, ut passim Strabo. Item Plinius et Solinus hydra appellat. Sed verisimilius est scribendum esse λυτρώνων, id est ἀφεδρώνων sive latrinas. LAMB.

(26) Ἐφερην. Δι' ὧν τὸ ὕδωρ ἐκφέρεται, cod. 5038. ap. Band.

(27) Ἐποίησε. Μέσον δὲ τῶν ἐμβόλων, ἐνθα ἡ λεωφόρος ἐστὶν ὁδὸς, καὶ ἐπὶ πάντα ἄλλον τόπον τῆς πόλεως ἔκτισε κανάλους θολωτοῦς Vat.

(28) Γάβοι recentioribus Græcis dicuntur cari seu loca concava. Hoc loco autem γάβοι ἐγχορήγοι significant cloacas seu cavernas, per quas colluvies effuebat in mare. LAMB.

διέρχεται τὰς δυσώδεις ὕλας καὶ κατέρχεται εἰς τὴν θάλασσαν. Ταῦτα δὲ ἐκτίσθησαν, ὡς εἰρηγὰι, παρὰ Οὐρβικίου πραιποσίτου καὶ Σαλουστίου ἐπάρχου καὶ τῶν λοιπῶν. Καταλιπῶν δὲ αὐτοῖς κεντηνάρια χρυσίου ἑξακόσια εἰς τε τοὺς ἐμβόλους καὶ τοὺς ἀγωγούς καὶ τὰ τείχη, αὐτὸς ἦν κατὰ Σκυθῶν, καὶ ὑποτάξας ἐκείνους ἔκτισε πόλεις ἐκεῖσε, τὴν τε Περσθλάβαν, τὴν Διστραν, τὴν Πλίσκουβαν, καὶ τὴν Κωνσταντιαν. Ταῦτα δὲ ἐκτίσθησαν παρὰ τοῦ Οὐρβικίου εἰς χρόνους δύο ἡμισυ, ἀπὸ φωνῆς Ἑρμούου. Ἐκτίσε δὲ καὶ τὰ Ἄρματιου. Τὴν δὲ κόρτην αὐτοῦ ἐπηξεν καὶ τὰ ἄρματα αὐτοῦ ἐκείσε ἀπέθετο, ὅτε ὑπέταξε τοὺς Βυζαντίους (29). Εἰς δὲ τὰ ὀνόματα τῶν τριῶν αὐτοῦ υἱῶν ἔκτισε τὰ παλάτια τὰ καλούμενα Κωνσταντινιστὰς καὶ τὰ καλούμενα Κώνστα. Ἔστη δὲ καὶ ὁ οἶκος τοῦ Τουδάκης καὶ τοῦ Ὀδηρίτζου (30), ὃνπερ ἔχει ὁ ἀκροπολίτης. Τοὺς δὲ ναοὺς καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα ἀνήγειρεν ὁ μέγας Κωνσταντίνος, ὕστερον εἰς τὰ περὶ κτισμάτων ἐροῦμεν.

Meursii et Lambecii notæ.

(29) Ἄρματα, ἔθα τὸ πρῶτον, πρὸ τοῦ κατέρχαιεν τὸ Βυζάντιον, ἐπηξεν τὴν κόρτην αὐτοῦ καὶ τὰ ἄρματα αὐτοῦ ἀπέθετο Vat.

(30) Ἔστηκε δὲ καὶ οἶκος τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ

nomine autem trium filiorum condidit palatia, quæ Constantii et Constantis nominantur. Struxit etiam domum Tubacæ et Oberitzæ, in qua præfectus arcis habitat. Cæterum de templis et reliquis, quæ Constantinus Magnus ædificavit, postea in libro de ædificiis dicturi sumus.

Ὀδηρίτζου Vat. alter. Μεθ' ὧν καὶ τὰ καλούμενα Κώνστα, ἅπερ εἰσὶν οἶκοι τοῦ τουδάκη καὶ Ἰδερτζου alter.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΧΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ.

DE FORMA ET AMBITU

URBIS CONSTANTINOPOLITANÆ.

Χρὴ γινώσκαι ὅτι τοῦ Βύζαντος τὰ παλάτια ἐν Β τῇ ἀκροπόλει ἦσαν· ὁ δὲ ναὸς τοῦ ἁγίου Μηνᾶ ὑπῆρχε πρῶτον τοῦ Διὸς ἱερὸν, ὅθεν δὴ καὶ εἰς τὰς μαρμαρινὰς ἀψίδας, τὰς ὑπερθεῖν τῶν δύο μεγάλων κίονων, ὑπάρχουσιν αἱ στήλαι τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Κρόνου. Ἔθος γὰρ ἦν (31) τοῖς ἀρχαίοις ἀρχηγοῖς εἰς τὰς ἀκροπόλεις κτίζειν τὰ ἑαυτῶν παλάτια. Ἦρχετο δὲ τὸ τείχος, καθὰ καὶ νῦν, ἐπὶ τοῦ Βύζαντος ἀπὸ τοῦ πύργου τῆς ἀκροπόλεως, καὶ διήρχετο εἰς τὸν τῷ Εὐγενίου πύργον, καὶ ἀνέβαινε μέχρι τοῦ Στρατηγίου, καὶ διήρχετο εἰς τὸ λεγόμενον τοῦ Ἀχιλλέως λουτρόν. Ἡ δὲ ἐκείσε ὀρωμένη ἀψίς, ἡ λεγομένη νῦν Οὐρβικίου, πρότερον πόρτα ἦν χειρσαία τοῦ Βύζαντος, καὶ ἀνέβαινε εἰς τὰ Χαλκοπρατεῖα τὸ τείχος ἕως τοῦ λεγομένου μιλίου. Ἦν δὲ κίχαισε πόρτα τῶν Βυζαντιῶν χειρσαία, καὶ διήρχετο εἰς τοὺς πλεκτοὺς κίονας τῶν τρυκαλιῶν (32),

24 Sciendum est quod Byzantis palatium in acropoli exstiterit, et templum S. Menæ antea fuerit fanum Jovis, quamobrem etiam nunc in marmoreis ejus arcibus, qui duabus maximis columnis sustentantur, Jovis et Saturni statuæ supersunt. Ille nimirum antiquis principibus mos erat, ut non nisi in arcibus urbium palatia sua exstruerent. Sub Byzante igitur, uti hodieque, incipiebat murus a turri acropoleos et pergebat usque ad turrim Eugenii; inde ascendebat ad Sirategium versus, et progrediebatur usque thermas Achilleas. Arcus vero qui ibi visitur et nunc Urbicii 25 appellatur, erat olim terrestris porta tempore Byzantis. Hinc in Chaleopratia tendebat murus, et porro usque ad miliarium, ubi altera erat porta terrestris. Inde procedebat ad voluiles columnas Tzycalariorum, et descendebat ad Topos, et rursus deflectebat per Mangana et ther-

Meursii et Lambecii notæ.

(31) Ἔθος γὰρ ἦν. Hinc pertinet quod legitur Geoponicorum II, 2: Ἀκροπόλεις δὲ ἐκάλουν παλαιοὶ τὰς κατασκευάσεις τῶν βασιλέων, ὡς διὰ τὴν ἀσφάλειαν ἐν ταῖς ἀραις τῶν πόλεων οἰκοδομουμένων. LAMB.

(32) Τρυκαλιῶν Græcis recentioribus dicitur locus ubi sunt vel venundantur olla, a τρυκάλη, id est olla. Perperam in aliquot codicibus legitur τρυκαλιῶν. LAMB.

mas Arcadianas, atque ita demum revertebatur in acropolim. Continebat autem totus murus 27 turres.

Hæc igitur erat urbis forma sub Byzante: secunda vero, quam a Constantino magno accepit, ita se habet. Latus quidem maritimum ab acropoli et turri Eugenii promotum est usque ad Zengma S. Antonii et a Topis ad S. Dei Genitricem cognomine Raudum. Verum murus terrestris protensus est usque ad Hexacionium et a miliaris usque ad veterem portam Præcursoris et monasteria Studii et Icasæ; inde pergebat usque ad cisternam Boni et templum SS. martyrum Manuel, Sabel et Ismael; hinc rursus descendebat ad locum nuncupatum Harmatii, et desinebat in templo S. Antonii. Hæc urbis forma duravit annos 132, decem imperatorum tempore. Theodosius vero junior quinto imperii anno, cum 26 terræ motus esset et muri collaberentur propterea quod Amalechitæ et Chazinzarrii in urbe habitabant et trisagium impie irridebant, preces et supplicationes in campo tribunalis una cum patriarcha Proclo instituit. Cæterum cum jam per multas horas Kyrie eleison cantassent, parvus quidam puer canentis aspectantibus in aërem surreptus audivit angelos cantantes: «Sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus immortalis, miserere nobis.» Puero iterum in terram demisso populus ad eundem modum cecinit, desinitque terræ motus; et imperator omnes hæreticos ex urbe ejecit, murosque ab Hexacionio usque ad portam Auream protulit. Quare etiam pone elephantis istis collocatos statuam suam erexit, et murum maritimum a Raudo usque ad portam Auream extendit, et a S. Antonio, in loco nuncupato Harmatii sito, usque ad Blachernas et portam Auream. Duæ autem factio-

Meursii et Lambecii notæ.

(33) Δὲ ἐτέρα σχηματογραφία, ἣν συντέθεικεν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος. Προσέθηκε τοῖνον τὸ τεῖχος ἀπὸ τοῦ Εὐγενίου μέχρι τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου cod. 3058 Band.

(34) Τοῦ Προδρόμου. Injuste conqueritur Gyllius Topogr. CP., 5 Codinum templum S. Joannis Præcursoris sive Baptistæ intra muros ponere, cum etiam multis annis post Constantinum extra urbem fuerit. Nam si recte ejus verba introspezisset, animadvertisset procul dubio eum simpliciter dicere muros Byzantii a Milio pertendisse usque ad antiquam portam Prodromi seu S. Joannis Baptistæ. Tantum igitur abest ut dicat templum S. Joannis Baptistæ intra muros fuisse, ut ne mentionem quidem templi illius fecerit. Et quamvis dixisset hanc urbis portam a quodam prope sito templo S. Joannis Baptistæ fuisse denominatam, non tamen addidit fueritne extra an intra urbem illud templum. LAMB.

(35) Ἰσαήλ, ἐν ᾧ τόπω ἀνηρέθησαν οὗτοι οἱ ἄγιοι, καὶ 3058 et, qui addit παρὰ τοῦ Ἰουλιανού, Vat.

(36) Ἀντωνίου καὶ Ἰλαμπε εἰς τὸν τοῦ Εὐγενίου. Διήρησε 3058.

(37) Τὸν πέμπτον χρόνον. Diaconus et Cedrenus tricesimum annum dicunt. MEURS.

(38) Σεισμὸν γενερότος. Duravit hic terra: mo-

καὶ κατέβαινε εἰς Τόπους, καὶ ἀπέκαμπε πάλιν διὰ τῶν Μαγγάνων καὶ Ἀρκαδιανῶν, καὶ ἐφθασεν εἰς τὴν ἀκρόπολιν. Ἔχε δὲ πύργους τὸ ὅλον τεῖχος εἰκοσι ἑπτὰ.

Καὶ τοιαύτη μὲν ἦν ἡ ἐπὶ τοῦ Βυζαντος σχηματογραφία τῆς πόλεως ἡ δὲ δευτέρα, καθὰ διὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἐκτίστο, ἐστὶν αὕτη. Κατὰ μὲν τὸ παράλιον μέρος προστέθη ἀπὸ μὲν τῆς ἀκροπόλεως καὶ τοῦ Εὐγενίου πύργου μέχρι τοῦ Ζεύματος τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου (33), ἀπὸ δὲ τῶν καλουμένων Τόπων μέχρι τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Ῥάβδου. Τὸ δὲ χειρσαῖον τεῖχος ἀνέβαινε ἕως τὸ ἑξακίονιον, ἀπὸ δὲ τοῦ μιλίου προήρχετο μέχρι τῆς παλαιᾶς πόρτας τοῦ Προδρόμου (34) καὶ τῆς μονῆς τοῦ Στουθίου καὶ τῆς Εἰκασίας, καὶ διήρχετο μέχρι τῆς Βύων καὶ εἰς τὸν ναὸν τῶν ἁγίων μαρτύρων Μανουὴλ Σαβὴλ καὶ Ἰσαήλ (35), καὶ κατήρχετο εἰς τὰ Ἀρματίου, καὶ ἐπληροῦτο εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου. Διήρησε (36) δὲ τὸ τοιοῦτον σχῆμα τοῦ τεύχους; ἔτη ἑκατὸν τριάκοντα δύο, δέκα βασιλέων αυτοκρατορησάντων. Ὁ δὲ μικρὸς Θεοδοσιος εἰς τὸν πέμπτον χρόνον (37) τῆς βασιλείας αὐτοῦ, σεισμοῦ γεγονότος (38) καὶ τῶν τειχῶν καταπιπτόντων, διὰ τὸ τοῦ: Ἀμαληκίτας τοῦ Χιζζιντζαρίου; (39) οἰκῆσαι ἐν τῇ πόλει καὶ βλασφημεῖν σφοδρῶς εἰς τὸν τρισάγιον (40), ποιήσας ὁ βασιλεὺς ἱκεσίαν καὶ λιτὴν εἰς τὸν κάμπον τοῦ τριβουναλλίου (41) μετὰ τοῦ πατριάρχου Πρόκλου (42) καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ, κραζόντων τὸ «Κύριε ἐλέησον» ἐπὶ πολλὰς ὥρας, πάντων ὁρώντων ἠρπάγη κατὶδὸν εἰς τὸν ἀέρα, καὶ ἤκουσεν ὁ παῖς τῶν ἀγγέλων μελωδούντων καὶ ὁμνούντων: «Ἄγιος ὁ Θεός, ἄγιος ἰσχυρός, ἄγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς.» Κατελήθης δὲ τοῦ παιδὸς ὁ λαὸς οὕτως ἐμελωδῶει, καὶ ἔστη ὁ σεισμός ἐκτοτε, καὶ ἐξέσωσεν ὁ βασιλεὺς πάντας τοὺς αἰρετικούς ἐκ τῆς πόλεως. Ἐξέβαλε

tus menses quatuor, ut referant Colrenus et Diaconus. MEURS.

(39) De Chazintzariorum hæresi vide Nicephorum Callist. xviii, 56. Exorta autem est hæresis temporibus Constantini Heraclii filii, circa annum Christi 640. LAMB.

(40) Τὸ τρισάγιον. Vide Glossarium nostrum, in quo abunde satisfacimus. MEURS.

(41) Τὸν κάμπον τοῦ τριβουναλλίου. Proprie hic locus Diaconus dicebatur. Diaconus: ut timentes Byzantii extra civitatem, in loco qui dicitur Campus, essent perseverantes. Theodorus Anagnosta Eclog. 1: Ἐν ταῖς λιταῖς γενομέναις ἐν τῷ κάμπῳ περὶ τῆς Μαρκιανῶς ἐξαρχομένου πολλὰς τοῖς διομένοις δωρεὰς παρεῖχεν. Et hic quoque desigii solita noxiarum capita, colligo ex Diacono in Phoca: Phocas tyrannus Mauritium peremit, ut prædictum est, una cum masculis quinque pueris ejus, et horum capita jussit poni in Campo tribunalii diebus multis. MEURS.

(42) Πρόκλου. Hic est ille ipse Proclus ad quem exstat Synesii epistola 70. Facile mihi assentieris, qui attendis initium: πέρυσιν οὐχ ἔχει μοι γράμματα παρὰ τῆς ἱερᾶς σου χειρὸς. Item exordium: Γενέσθαι δὲ τις παραμυθία τὸ δέξασθαι τῆς πατρικῆς σου κεφαλαῖς γράμματα, τὸ τιμαλφέστατον ὅ πο ἑράκης ἀγώγιμον. MEURS.

ἐκ τῆς τείχης ἀπὸ τοῦ ἑξακοντοῦ μέχρι τῆς χρυσείας· ἅς οὐ καὶ στήλην αὐτοῦ ἕστησεν ὀπισθεν τῶν ἐλ-
φάντων, καὶ ἀνετίθει τὸ παράλιον τείχος ἀπὸ τῆς
Ἄντωνίου, τὰ Ἀρματίου, μέχρι τῶν Βλαχερνῶν (43) καὶ τῆς χρυσείας (44). Οἱ δὲ δύο δῆμοι ἔκτισαν τὰ
τείχη παρ' αὐτοῦ ὀρισθέντες, καθὼς εἰς τὰ περὶ κτισμάτων περιέχει.

Meursii et Lambecii notæ.

(43) *τῶν Βλαχερνῶν.* Frat illic templum. Ce-
drenus : καθ' ἣν ἡμέραν εἰθιστο ἀπέναι πρὸς τὴν
ἐν Βλαχερνῶν θεῖον ναόν. Atque inde intelligendus
Diaconus, qui in Heraclio narrat filium ejus Con-
stantinum in Blachernis a Sergio patriarcha esse
baptizatum. Exstruxit hoc Theodosii soror Pulche-
ria post mortem fratris, teste Zonara. Et hic tra-
dunt vestem ac zonam τῆς Θεοδοῦς dedicatas
fuisse. Auctores et Nicephorus 15, 14 et Menolo-
gium. Erat præterea illic triclinium Anastasii. Vide

Suidam in Ἀναστάσιοι. Atque hic magnus logo-
theta jusjurandum accipiebat novi imperatoris.
Licet haurire ex Niceta p. 147, 6. Conflāgravit
sub Joanne Palæologo, viginti circiter annis ante
captam urbem a Turcis. Vide Phrazen Chronic.
2, 10. MEURS.

(44) *τῆς χρυσείας.* Hic erat simulacrum Theo-
dosii majoris, quod corruit ex terræ motu tempo-
ribus Leonis. Auctor est Diaconus. MEURS.

ΠΕΡΙ (45) ΑΔΙΑΒΗΝΗΣ.

DE ADIABENE.

Αὕτη ἡ χώρα κεῖται πρὸ τῆς Μεσοποταμίας (46) B
ὡς ἐπὶ ἀνατολῆν, πέραν τοῦ Τίγριδος. Ἐν αὐτῇ δὲ
ἔστιν ἡ ἀσφαλτος, ἡ λεγομένη νάφθα (47). Λέγεται
δὲ Ἀδιαθήνη (48), διὰ τὸ εἶναι πλεονας ποταμοῦς
ἐν αὐτῇ, καὶ δυσχερεστέραν ποιεῖν τὴν διάβασιν.
Ἐκεῖ ποῦ ἔστι καὶ ἡ Νινευί. Τοσαύτην δὲ ἀσφάλειαν
ποιεῖ τοῖς κτίσμασιν (49) ἡ ἀσφαλτος, ὥστε ταῖς
ὀπταῖς πλίνθοις καὶ τοῖς λεπτοῖς λίθοις συμμιγείσασ,
ἰσχυροτέρα γίνεται παντὸς σιδήρου. Ἐκεῖσε δὲ ἔστι
τὸ Ἄορον στόμα, ἐξ οὗ θεῖον κνεῦμα ἀναδίδεται,
ὥστ' ἐπίγειον ζῶον ἅπαν καὶ πετεινὸν ἀποφθεῖρειν,
εἴπερ τύχοι ὀσφρανθῆναι (50)· καὶ οὐ κατ' εὐθείαν
ἐξέρχεται (51)· ὀλίγον δὲ ἀνερχόμενον ἀνεῖσι καὶ
πάλιν ἀντανακλάται, καὶ ἐκ τούτου τὰ ἐν ὑψηλοτέρῳ
πετόμενα σώζεται. Καὶ τὰ περίξ Ἀσίας ὡσπερ
χων (52).

Meursii et Lambecii notæ.

(45) *Περὶ Ἀδιαθηνης.* Caput hoc de Adiabena C
regione in pluribus codicibus deest, et nihil omni-
no facit ad origines Constantinopolitanas. Legitur
autem iisdem fere verbis apud Suidam in v. Ἀδια-
θήνη, et apud Amm. Marcellinum lib. xxiii. LAMB.
(46) *Πρὸ τῆς Μεσοποταμίας.* In cod. Vat. legitur :
πρὸς τῆς, etc., id est, prope Mesopotamiam : ita
etiam scribendum apud Suidam. LAMB.

(47) *Ἡ λεγομένη νάφθα.* In codice Vaticano
scriptum erat ἄφθα, quod idem est. Auctor Epi-
tomes Strabonis, ὅτι λέγεται ὁ ἄφθας, καὶ ἡ ἄφθα,
καὶ ἡ νάφθα, καὶ τὸ νάφθα. Ita ἡ ἄφθα pro ἡ νάφθα
legitur apud Constantinum Porph. *De admin. imp.*,
et ὁ ἄφθας pro τὸ νάφθα apud Simplicium in Com-
mentario in Categorias Aristotelis. LAMB.

(48) *Λέγεται δὲ Ἀδιαθήνη, διὰ τὸ, etc.* Idem
Ammianus Marc. Illius lib. xxiii tradit, veteres cre-
didisse Adiabenam fuisse cognominatam, quod
inter Ὀσαν et Tigridem sita navigeros fluvios,
adiri vado nunquam poterit. Sed addit, sibi potius
videri ita appellatam esse a duobus amnibus per-
petuis, Diaba et Adiaba, qui in ea regione sunt.
LAMB.

(49) Cod. Vat., ποιεῖ ἐν τοῖς κτίσμασιν.

Præ regio Mesopotamiæ objacet, orientem versus,
ultra Tigridem. In ea naphtha bitumen gignitur.
Dicitur autem Adiabene, quod plures in ipsa sint
fluvii et transitum reddant difficilem. Ibi etiam sita
est Ninive. Cæterum bitumen coctis lateribus et mi-
nutis lapillis permistum, ædificia quovis ferro soli-
diora efficit. Illic quoque est Averni ostium, unde
gravis exsudat halitus, qui odore suo quodvis tam
terrestre quam volatile animal perimit. Verum non
recta egreditur, sed cum paulum emersit, languet
cit et refringitur, eoque modo aves altius volantes
discrimen evadunt : omnia vero, quæ circumsitus
Asiæ tractus continet, odore suo corrumpit, præ-
terquam eunuchos.

πάντα ὀσφρανόμενα φθεῖρει, πλὴν τῶν εὐνού-
χων.

(50) *Εἴπερ τύχοι ὀσφρανθῆναι.* Apud Suidam
legitur, εἰ πρὸς τὸ τυχεῖν ὀσφρασσαίτο.

(51) *Καὶ οὐ κατ' εὐθείαν ἐξέρχεται.* Supple ex
codice manuscripto et Suida : καὶ εἰ ἐσοδάνυτο
ἔξω, οὐκ ἂν φκίσθη ὁ γῶρος. Ἀλλὰ οὐ κατ' εὐθείαν
ἐξέρχεται, etc. Quod si ille halitus foris dis-
pergeretur, locus non posset habitari. Verum non
recta egreditur, sed cum paulum emersit, languet
cit, et refringitur. Illinc illa Ammiani subobscura
verba illustrari possunt : εἰ In his pagis hiatus
quoque conspicitur terræ, unde halitus lethalis
exurgens, quodcumque animal proxime steterit,
adire gravi consumit. Quæ lues oriens a profun-
do quodam pueto, cum os ejus excesserit latum,
antequam sublimius vagaretur, terras circumsitus
inhabitabiles acerbitate fecisse. Apud Suidam
vero scribendum est, ἀλλὰ οὐ κατ' εὐθείαν ἐξέρ-
χεται : ὀλίγον δὲ ἀνερχόμενον ἀνεῖσι καὶ πάλιν ἀν-
τανακλάται. Vulgo perperam legitur, ἀλλὰ κατ'
εὐθείαν ἀνεῖσι, καὶ ὀλίγον ἀνερχόμενον πάλιν ἀν-
τανακλάται.

(52) *Καὶ ἐκ τούτου πλὴν τῶν εὐνούχων.* Hic
locus ex codice Vaticano ita supplendus atque re-
formandus est : Καὶ ἐκ τούτου τὰ ἐν ὑψηλοτέρῳ

ΠΕΡΙ ΑΓΑΛΜΑΤΩΝ

ΣΤΗΛΩΝ, ΚΑΙ ΘΕΑΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ.

DE SIGNIS, STATUIS

ET ALIIS SPECTATU DIGNIS CONSTANTINOPOLIS.

De simulacro Jani.

Simulacrum Jani quadriforme esse tradunt, propter quatuor anni conversiones. Alii fingunt eum dextra manu clavem gestare, quasi principium temporis, atque anni aperturam et Janitorem. Quidam vero forinam ipsum, dextra manu trecentos, sinistra autem sexaginta quinque calculos tenentem, tanquam patrem anni.

De simulacro hastato.

Minervæ simulacrum hastam tenet ad significandum ejus constantiam, et fortitudinem; similiter etiam clypeum, quod omnes insidiæ sapientia repellantur. Minerva enim et mens, idem sunt. Galcam porro illi tribuunt propterea quod sapientiæ culmen sub aspectum non cadit: et oleam ob naturæ

A

Περὶ ἀγάλματος τοῦ Ἰάνου (53).

Τὸ ἀγαλμα τοῦ Ἰάνου ἱστοροῦσι τετράμορφον, διὰ τὰς τέσσαρας τροπὰς. Ἄλλοι δὲ πλάττουσι αὐτὸν ἐν τῇ δεξιᾷ κλεῖδα κατέχειν, ὡς ἀρχὴν τοῦ χρόνου, καὶ ἀνοιξίν τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ θυρεὸν (54). Ἄλλοι δὲ τῇ δεξιᾷ χεὶρὶ κρατεῖν ψήφων τριακῶσια, τῇ δὲ εὐωνύμῳ ἐξήκοντα πάντα, ὡσανεὶ πατέρα τοῦ χρόνου.

Περὶ ἀγάλματος κρατοῦντος δόρυ.

Τὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἀγαλμα δόρυ κρατεῖ, διὰ τὸ σταθερὸν καὶ ἀνδρείον· ὁμοίως καὶ ἀσπίδα, διὰ τὸ πᾶσαν ἐπιβουλήν διὰ τῆς σοφίας ἀπωθῆσθαι· ἡ αὐτὴ γὰρ ἐστὶ τῷ νῷ. Καὶ περικεφαλαίαν διδόασιν αὐτῇ, διὰ τὸ εἶναι τῆς σοφίας τὸ ἀκρότατον, ἀθέατον· καὶ ἑλαίαν, ὡς καθαρωτάτης οὐσίας οὐσης· φωτὸς γὰρ

Meursii et Lambecii notæ.

πετόμενα ὁρίζεται, καὶ τὰ περίη νεμόμενα. Λέγει δὲ ὁ Δίων τοιοῦτὸν τι ἐρωπαικῶς ἐν Ἱερσπόλει τῆς Ἀσίας περὶ πάντα τὰ ὀσφραίνόμενα φθεῖρει πλὴν τῶν εὐνοῦχων, id est: « Enque modo » (nempe propter refractum et suppressionem noxii illius odoris) « aves aliis supra volantes, et quæ circumcirca pascuntur animalia, servantur. Cæterum refert Dio, se simile foramen Hierapoli Phrygiæ vidisse, cujus odor omnia corrumpit, præterquam eunuchos. » Isdem fere verbis eandem rem narrat Ammianus: « Cujus similitudo, » inquit, « foramen apud Hierapolim Phrygiæ, antehac, ut adserunt aliqui, videbatur: unde emergens itidem noxius spiritus perseveranti odore quidquid prope venerat, corrumperebat, absque spadonibus solis. » Odorem hujus foraminis Ammianus perseverantem vocat, comparatione alterius odoris, quem simile foramen Adiabenicum exspirabat. Is enim non perseverabat, sed simulatque ad os foraminis pervenerat, refringebatur, et desinebat esse noxius. Damascius in Vita Isidori, spiraculum illud Hieropolitanum suo etiamnum tempore superfuisse memorat, sequæ cum Doro philosopho eo descendisse, et salvum inde egressum esse. « Soli enim, » ut ille ait, τετελεσμένοι, hoc est, « consecrati, et initiati intrare, et illæsi intus degere poterant. » — Post εὐνοῦχων additur in codice Vaticano, ἔστι δὲ ἐν τῇ Διαβηνῇ ἢ Κτησιφῶν, id est, « In regione Adiabena est Ctesiphon. » Ubi nota Διαβηνῆν vocari: quæ alias dicitur Ἀδιιβηνῆ. Ita in veteri Lexico manuscripto Διαβηνῆτις exponitur, ὃ ἀπὸ Διαβηνῆς τόπου, ubi Διαβηνῆτις idem valere puto atque Ἀδιιβηνῆς, ut Σπάρτης, idem est atque Ἰσπανός. LAMB.

(53) Τὸ ἀγαλμα τοῦ Ἰάνου, etc. In aliquot codicibus legitur Ἰανουάρου, uti etiam apud Suidam. Tota autem hæc simulacri Jani descriptio ex Joannis Philadelphicensis libro hæcenus inedito

C

« De mensibus, » verbotenus fere desumpta est: Verba ejus super hac re hæc sunt: Ἐπίτην τοίνυν περὶ Ἰάνου τίς τε ἀρα ἐστὶ, καὶ τίς ἡ περὶ αὐτοῦ δόξα γέγονε τοῖς ἀρχαίοις. Καὶ οἱ μὲν δὲμορφον αὐτὸν μυθολογοῦσι, νῦν μὲν κλεῖδα τῇ δεξιᾷ φέροντα ὡσανεὶ θυρεὸν. Νῦν δὲ τῇ μὲν δεξιᾷ τριακῶσιας, τῇ δὲ ἐτέρᾳ ἐξήκοντα πάντα ψήφους ἀριθμοῦντα, ὡσπερ τὸν ἐνιαυτόν. Ἔνθεν καὶ τετράμορφον ἀπὸ τῶν τισσάρων τροπῶν· καὶ τοιοῦτο αὐτοῦ ἀγαλμα, ἐν τῷ φόρῳ τοῦ Νερβᾶ ἐτι καὶ νῦν λέγεται σεσωσμένον. Id est: « Quocirca nunc dicendum de Jano, quis ille, et quæ veterum de eo fuerit opinio. Alii cum fingunt bifrontem, et vel claves dextra gestantem in-tar Janitoris, vel trecentos calculos dextra, et sexaginta quinque sinistra instar anni dinumerantem. Unde etiam quadrifrontem a quatuor anni conversionibus fingunt: quale ejus signum adhuc exstare ajunt in foro Nervæ. LAMB.

(54) Καὶ ἀνοιξίν τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ θυρεὸν. Θυρεὸς hoc loco idem est atque θυρωρός, hoc est, « janitor, » seu « ostiarius. » Etymologicum magnum: γίνεται παρὰ τὴν θύραν θυρός καὶ πλονασμφ τοῦ ε θυρεὸς ὁ θύρας τάξιν ἔχων. Ita sumitur in supra citatis Joannis Philadelphicensis verbis: Νῦν μὲν μυθολογοῦσι κλεῖδα τῇ δεξιᾷ φέροντα ὡσανεὶ θυρεὸν, quod est, interprete Macrobio, Saturni. lib. 1, cap. 9: « Et cum clave figuratur quasi portarum custos. » Alias θυρεὸς ipsum quoque januæ claustrum significat, ut apud Homerum Odys. 1: «

Αὐτὰς ἔπειτ' ἐπέθηκε θυρεὸν ἔργον. ad quæ verba Eustathius notat, θυρεὸν ab Homero vocari « saxum claudens speluncæ ingressum. » Hinc ergo satis apparet falli viros doctos, quorum unus pro θυρεὸν legendum censet θυρωρῶν, alter θύραν, quasi vero θυρεὸς non aliam quam « scuti » significationem habeat. LAMB.

ὕλη ἢ εἰαία. Καὶ Γόργωνα διδάσκει ἐπὶ τοῦ στήθους ἅπαντα αὐτῆ, διὰ τὸ ταχὺ τοῦ νοῦ.

Περὶ τοῦ ἀγάλματος κρατοῦντος κιθάραν.

Κιθάραν ἐπὶ χειρῶν πλάττουσι τοῦ Ἀπόλλωνος, οἷον ἐπὶ τὸν ἥλιον τοῦ παντός ἀρμονίαν (55). Κιρ-νάμενος γὰρ τοῖς λοιποῖς ἀστρασι, καὶ τίχεται καὶ ζωογονεῖ.

Περὶ ἀγάλματος κρατοῦντος ψαλίδα χαλκῆν.

Τὴν Ἥραν λέγουσιν εἶναι τὸν ἀέρα· καὶ ἐπεὶ ὁ ἀὴρ καθαίρει, ποιῶσι τῆς Ἥρας τὸ ἀγαλμα βαστάζειν ψαλίδα χαλκῆν (56). Ἀπὸ μεταφορᾶς ψαλίδος, τῆς ἀνω χειρουργίας τὰς τρίχας, καὶ καθαρὸν ἀποδεικνυούσης τὸ σῶμα.

Περὶ ἀγάλματος βαστάζοντος κύρρον.

Τὴν Δήμητραν οἱ παλαιοὶ τὴν γῆν καλοῦσι· καὶ ἐπειδὴ εἶδρα πάσης πόλεως ἢ γῆ ἐστίν, ὡς βαστάζουσα τὰς πόλεις, πλάττεται πυργοφόρος.

Περὶ ἀγάλματος κτένα φέροντος.

Τῆς Ἀφροδίτης τὸ ἀγαλμα κτένα φέρει. Ἐπειδὴ συνέβη ποτὲ ταῖς τῶν Ῥωμαίων γυναίξιν, κνήφην λοιμώδη γενέσθαι, καὶ ξυρουμένων πασῶν, γεγόνασιν αὐταῖς οἱ κτένες ἀχρεῖοι. Εὐξαμένης (57) δὲ τῆ Ἀφροδίτῃ, ἀνατριχῶθῆναι, τιμῆσαι τε αὐτὴν ἀγάλμασι κτένα φέρουσι. Πλάττουσι δὲ αὐτὴν καὶ γένειον ἔχειν (58)· ἔτι δὲ καὶ ἀρβένος καὶ θηλείας ὄργανα (59). Αὐτὴν γὰρ λέγουσι ἐφορον γενέσεως τοῦ παντός· καὶ ἀπὸ τῆς ὀσφύος τῆς ἀνωθεν, λέγουσιν αὐτὴν ἀρβένα, τὰ δὲ κάτω θηλείαν (60). Πλάττουσι δὲ αὐτὴν καὶ ἐπιπικρον (61), ὅτι Αἰνείας ὁ υἱὸς αὐτῆς πλεύσας μέχρι τῆς δύσεως, μετὰ τοῦτο ἐπιπὶ ἐπέβη, καὶ τὴν μητέρα ἐτιμῆσατο τοιοῦτω ἀγάλματι.

Περὶ ἀγάλματος τοῦ Διός.

Ἄγαλμα πλάττουσι τοῦ Διὸς καθήμενον, ἔχον τὰ μὲν ἄνω γυμνά, τὰ δὲ κάτω σκεπασμένον. Κρατεῖ δὲ

Meursii et Lambecii notæ.

(55) *Κιθάραν... ἀρμονίαν.* Legit, τοῦ Ἀπόλλωνος, οἷον ἐπὶ τοῦ ἡλίου, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν αἴτιον τῆς τοῦ παντός ἀρμονίας. Id est, « Citharam manibus tenere fingunt Apollinem, seu solem, quoniam is auctor est consonantiae omnium rerum. » Confirmat hanc lectionem Proclus, cujus de Apolline hæc verba sunt in Commentario ἀνεκδότῳ ad Cratylum Platonis : Τὸ δὲ τῆς μουσικῆς παρίστασιν, ὅτι θεὸς ὁστος αἴτιός ἐστιν πάσης ἀρμονίας, ἀφανοῦς τε καὶ ἐμφανοῦς διὰ τῶν ἡγεμονικῶν αὐτοῦ δυνάμεων, καθ' ὅσον ἀπογεννᾷ σὺν τῇ Μνημοσύνῃ καὶ τῷ Διὶ τὰς Μούσας. Συνδιακοσμεῖ δὲ πᾶν τὸ αἰσθητὸν ταῖς δημιουργικαῖς αὐτοῦ δυνάμεσιν, ἃς δὴ θεουργῶν παιδες χεῖρας ἀποκαλοῦσιν. Ἐπεὶ καὶ τῆς ἀρμονίας ἐνέργεια τῶν φθόγγων τῆς τῶν χειρῶν ἐξήπται κινήσεως· ἀλλὰ καὶ τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα διὰ τῶν ἀρμονικῶν λόγων κατακοσμεῖ, ὅσον φθόγγος τιτὴν χρώμενος ταῖς διαφορὰς αὐτῶν δυνάμεσι. Καὶ κινεῖ ἐναρμονίως καὶ ἐνρῦθμῳ πάντα ταῖς δημιουργικαῖς αὐτοῦ κινήσεσιν. Ἀλλὰ καὶ ἡ οὐρανία πᾶσα τάξις καὶ κίνησις τὸ ἐναρμόνιον τοῦ θεοῦ ἔργον ἐνδείκνυται. Huc quoque faciunt illa verba Joannis Lydi libro De mensibus : Ἐρμῆς κιθάραν δίδωσι τοῦ παντός ἀρμονίαν. LAMB.

(56) *Ποιοῦσι τῆς Ἥρας τὸ ἀγαλμα βαστάζειν ψαλίδα.* Ita visitur in nummo Treboniani Galli cum

puritatem, quippe quis hujus materia est olea. Gorgonem quoque in ipsius pectore collocant, ob mentis celeritatem.

De simulacro tenente citharam.

Fingunt Apollinem manibus tenere citharam; solem nempe intelligunt, qui auctor est consonantiae omnium rerum, Admistus enim reliquis astris, omnia general et producit.

De simulacro tenente forficem æneum.

Junonem dicunt esse aerem, et quoniam aer purgat, fingunt Junonis simulacrum gestare forficem æneum, sumpta translatione a forfice, quo capilli resecantur et corpus glabrum redditur.

De simulacro turrigero.

Cererem veteres terram vocant; et quoniam cujusque urbis sedes terra est, fingitur turrata quasi urbes gestaret.

26 *De simulacro pectinem gerente,*

Veneris simulacrum pectinem gerit. Olim enim mulieribus Romanis accidit, ut pestilenti prurigine laborarent: cumque omnes raderentur, nulli usui eis pectines fuerunt. Nuncupantes autem Veneri votum, capillos receperunt, et deam simulacris honorarunt pectinem gerentibus: fingunt eam quoque barbatam, et maris atque feminæ instrumenta genitalia habere: eo quod præsidem esse deam aiunt universæ generationis, et a lumbo quidem superiore virum, cætera feminam. Præterea fingunt eam equestrem, propterea quod Æneas postea cum ad occasum navigaret, equum postea conscendit, et matrem hujusmodi simulacro honoravit.

De simulacro Jovis.

Simulacrum Jovis fingunt sedere superne nulum, inferne tectum; et læva quidem manu sceptrum te-

inscriptione, JUNO MARTIALIS. LAMB.

(57) *Εὐξαμένης... ἔτι τε καὶ,* etc. Ita hunc locum restitui ex cod. Vat. cum antea corrupte et indistincte ita legeretur: Εὐξαμένης δὲ ἀνατριχῶθῆναι τῆ Ἀφροδίτῃ, τιμῆσαι τε αὐτὴν ἀγάλματι. Κτένα φέρουσαν πλάττουσιν αὐτὴν, καὶ γένειον ἔχειν, ἔτι δὲ καὶ, etc. Similiter corrige Suidam v. Ἀφροδίτῃ. LAMB.

(58) *Πλάττουσιν αὐτὴν καὶ γένειον ἔχειν.* Desumptum est ex Joannis Lydi libro De mensibus: Παμφίλοιο, inquit, καὶ πώγωνα ἔχουσαν ἐπιπικρον Ἀφροδίτῃν ποτέ. Hanc Latini vocant, « Venerem barbatam. »

(59) *Ἐτι τε καὶ ἀρβένος καὶ θηλείας ὄργανα,* scilicet γεννητικὰ. Venerem utriusque sexus potentem, Græci vocant ἀρβένοθηλον. Joannes Lydus: καὶ γὰρ καὶ ἡ Ἀφροδίτῃ τὴν τοῦ ἀρβένος καὶ θηλείας ἔχουσα φύσιν, ἀρβένοθηλος καλεῖται. LAMB.

(60) *Καὶ ἀπὸ τῆς ὀσφύος... τὰ δὲ κάτω θηλείαν.* Ex Joanne Lydo desumptum est, cujus hæc verba sunt in libro « De mensibus »: Ἐρμῆς ἐν τῇ κοσμοποιῇ, τὰ μὲν ὀπίρ ὀσφύων ἀρβένα τῆς Ἀφροδίτῃς, τὰ δὲ μετ' αὐτὴν θηλεὰ παραδίδοσι. LAMB.

(61) *Πλάττουσι δὲ αὐτὴν καὶ ἐπιπικρον.* Veneris equestris imago visitur in quodam nummo L. Aurelii Veri. LAMB.

nerc, dextra vero aquilam protendere. Quod autem sedeat, stabilitatem potentiae significat : quod superne sit nudum, innuit ipsam intelligentibus et caelestibus mundi partibus esse conspicuum. Caetera teguntur, quod Deus humi repentibus est ignotus. Sceptrum in laeva, potestatis indicium : Aquila, altera manu extenta, significat eum spiritibus aeris imperare, ut aquilam volucris. Alias etiam ipsum fingunt tria mala gestantem manu, quod univ-
versus terrarum orbis in tres divisus sit partes.

De simulacro Mercurii alati.

Græci et Romani veteres secundum falsam eorum mythologiam dicunt Mercurium Jovis et Maiaæ filium esse, id est, mentis et prudentiæ : nam ex mente et prudentia oritur oratio. Propterea etiam alatum fingunt, quia sermone nihil est velocius : unde Homerus verba vocat alata. Præterea fingunt eum omnium deorum natu minimum, quia non senes it oratio : atque etiam quadratum, ob veri sermonis firmitatem et constantiam.

De simulacro Mercurii marsupium gestante.

Mercurium lucri auctorem perhibent et præsidem mercaturæ, eamque ob causam marsupium illi tribuunt. Phœnices quoque deos suos fingunt gestare aurea marsupia, quod aurum sit potentiae symbolum. Græci vero eos fingunt armatos, quod armis humanum genus subjugetur.

Meursii et Lambecii notæ.

(62) *Ὀρνέων* etc. Nemo non primo intuitu animadvertet, post vocem ὀρνέων quædam deesse : incipit enim nova descriptio simulacri Jovis tenentis manu tria poma, veluti tres globos, ad significandum, Jovem, ut ait Ovidius « Metamorph. » lib. xv, « Arces temperare æthereas et mundi regna triformis. » Supple igitur ex cod. Vat. et lege : « Ἄλλα καὶ πλάττουσιν αὐτὸν τρία μῆλα ἐν τῇ χειρὶ βαστάζειν » διὰ δὲ τῶν τριῶν μῆλων δηλοῖ τρία κλίματα κατέχειν τὴν πᾶσαν διακόσμησιν. Κλίματα videtur abusive appellare tres antiquis cognitæ orbis partes, vel, ut Cicero loqui amat, « tripartitas orbis terrarum oras, » nempe Europam, Asiam atque Africam. Huc facit nimumus Augusti imperatoris, in quo visuntur tres globi pyramidatim positi, quorum uni inscriptum est, EUR. alteri, ASI. tertio AFR. ad significandum omnes totius orbis nationes Romano nomini subjectas esse. Cæterum in alio quodam codice Vaticano legitur : Διὰ δὲ τῶν τριῶν μῆλων, δηλοῖ ὡς σφαιρας εἰς τρία κλίματα κατέχειν τὴν πᾶσαν διακόσμησιν. LAMB.

(63) *Υἱὸν Διὸς λέγουσι καὶ Μαίας.* In codice Vaticano legitur, καὶ Πέας. Omnia autem quæ hoc loco de Mercurio narrantur, iisdem fere verbis existant in Joannis Lydi libro « De mensibus. » Eἰσὶ δὲ, inquit, οἱ κατὰ Διὸς καὶ Μαίας τὸν Ἑρμῆν εἶναι ἀλληγορικῶς υἱὸν ἢ νοῦν μὲν εἶναι Δία, Μαίαν δὲ τὴν Φρόνησιν ἢ παιδα δὲ εἰς ἀμφοῖν Ἑρμῆν λόγον αἰνετούμενον, πάντων δὲ νεώτατα εἰργάζαντο, ἅτε δὴ μὴ γηράσκοντο, τοῦ λόγου. Ἐτι μὴν ὑψύτατον πιστεύεται τοῦτον ταρώσαντες πτεροῖς, νοῦ ὑψύτητα καὶ τάχος λόγου διὰ τῆς τοιαύτης τέχνης αἰνετούμε-

Α τῇ μὲν εὐωνόμῳ χειρὶ σκῆπτρον, τῇ δὲ δεξιᾷ ἄετῖν προτείνει· καὶ τὸ μὲν καθόζεσθαι, τὸ ἰδραίων τῆς δυνάμεως αἰνιτταται· τὸ δὲ τὰ ἄνω γυμνά ἔχειν, ὅτι φανερόν τοῖς νοεροῖς καὶ τοῖς οὐρανοῖς τοῦ κόσμου μέρεσι. Τὰ δὲ λοιπὰ σκέπεται, εἰδὲτι τοῖς χαμαιζήλοισι ὁ Θεὸς ἀγνωστος· τὸ δὲ τῇ λαῖᾳ σκῆπτρον κατέχειν, τὸ ἐξουσιαστικόν. Τὸ δὲ τῇ ἑτέρᾳ προτείνειν ἄετῖν, δηλοῖ, ὅτι τῶν ἀερωφόρων πνευμάτων κρατεῖ, ὡς ὁ ἀετὶς τῶν μεταρσίων ὀρνέων. Διὰ δὲ τῶν τριῶν μῆλων, δηλοῖ τρία κλίματα κατέχειν τὴν πᾶσαν διακόσμησιν (62).

Περὶ ἀγάλματος πτερωτοῦ Ἑρμοῦ.

Τὸν Ἑρμῆν οἱ Ἕλληνας καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀρχαίων Ῥωμαίων, κατὰ τὴν αὐτῶν πεπλανημένην μυθολογίαν, υἱὸν Διὸς λέγουσι καὶ Μαίας (63), οἷον τοῦ νοῦ καὶ τῆς φρονήσεως· ἐκ νοῦ γὰρ καὶ φρονήσεως ὁ λόγος γεννᾶται. Διὰ τοῦτο καὶ πτερωτὸν αὐτὸν ποιοῦσι, ὡς ταχύν· οὐδὲν γὰρ λόγου ταχύτερον. Καὶ Ὅμηρος, ἔπεια πτερόεντα· πάντων δὲ νεώτατον αὐτὸν ἐργάζονται, διὰ τὸ μὴ γηράσκειν τὸν λόγον. Ἄλλὰ καὶ τετράγωνον αὐτὸν ποιοῦσι, διὰ τὴν στερότητα τοῦ ἀληθοῦς λόγου.

Περὶ ἀγάλματος Ἑρμοῦ βαστάζοντος μάρσιπον.

Τοῦ κέρδους αἴτιον (64) λέγουσι καὶ ἐμπόριον τὸν Ἑρμῆν (65). Ὅθεν τὸ ἀγῶμα αὐτοῦ ἰστώτε βαστάζειν μάρσιπον. Ἄλλὰ καὶ οἱ Φοίνικες τοὺς θεοὺς αὐτῶν πλάττουσιν ἐπιπέροντας βαλάντια χρυσοῦ, ὡς τοῦ χρυσοῦ συμβόλου ὄντος δυναστείας (66). Οἱ δὲ Ἕλληνας σιδηροφοροῦντας αὐτοὺς πλάττουσιν, ὡς τοῖς ὅπλοις ὑποταττομένους τὸ ἀνθρώπινον (67).

Οἱ γοῦν ποιητῆς φησιν, Ἐπεια πτερόεντα. Εἶτα δὲ καὶ τετραγώνῳ σχήματι Ἕλληνας ἀναπλάττουσι τοῦτον, τεκμήριον μέγιστον παρεχόμενοι, λόγον εἶναι τοῦτον, καὶ λόγον ἀληθῆ, etc. LAMB.

(64) *Τοῦ κέρδους αἴτιον.* Joannes Lydus libro « De mensibus, » ῥηγοῦντο δὲ Μαίᾳ τε καὶ Ἑρμῆ καὶ πραγματευταί, ἀκίνδυνα τὰ τῶν κερδῶν εἶναι. LAMB.

(65) *Τοῦ κέρδους—τὸν Ἑρμῆν.* Ἑμπόριος, pro ἐμπόριος, nullibi, quod sciam, lectum est : ἔμπορος in ea significatione semel duntaxat apud Nonnum Panopolitam occurrit Paraphrasi in Joannem cap. II, vers. 15, ubi ἔμπορον ἔδρην vocat τὴν τράπεζαν κολλυθιστικὴν, hoc est, « mensam (generatioriam, » seu « tabernam trapezicam. » Non male igitur quis pro ἔμπόριον hic legendum censeret, ἔμπορον. Sed mihi scribendum videtur τοῦ κέρδους αἴτιον λέγουσι, καὶ τῶν ἐμποριῶν τὸν Ἑρμῆν. Ita Casar lib. VI De bello Gallico : « Deum, » inquit, « Mercurium colunt ; huic in quæstus pecuniæ mercaturasque habere vitæ maximam a bitrantur. » Et Phurnutus de Mercurio agens : Ἐνταῦθεν, ait, καὶ τῶν ἐμποριῶν ἐπισὶ ἀτης ἔδοξεν εἶναι, καὶ ἐμπολαίος, καὶ κερδῶνος ἐπωνομάσθη. Apud Suidam legitur : Λέγουσι δὲ αὐτὸν (sc. τὸν Ἑρμῆν) καὶ τοῦ κέρδους αἴτιον καὶ τῶν ἐμποριῶν ἔφορον.

(66) *Ἐπιπέροντας δυναστείας.* Vocem χρυσοῦ perperam antea omisiam ex cod. Vat. restitui. Eandem quoque apud Suidam moneo restituendam esse, voce Ἑρμῆς, ubi italicem deest.

(67) *Ὡς τοῖς ὅπλοις ὑποταττομένους τὸ ἀνθρώπινον.* Hac lectio præferenda est ei quæ apud Suidam habetur, ὑποταττομένους τῶν ἀνθρώπων.

Περὶ ἀγάλματος Εὐγνωμοσύνης.

Τὸ ἄγαλμα τῆς Εὐγνωμοσύνης τῇ δεξιᾷ χειρὶ σκῆπτρον κατέχει, ὡς ἀγγλίου οὐδης τῆς Εὐγνωμοσύνης· τῇ δὲ ἀριστερᾷ βιβλίον, διὰ τὸ τὸν εὐγνώμονα δέεσθαι ἀναμνήσεως, ἥτις διὰ βιβλίων γίνεται.

Περὶ ἀγάλματος τοῦ Πριάπου.

Τὸ ἄγαλμα τοῦ Πριάπου, τοῦ Ἄρου παρ' Αἰγυπτίους καλουμένου, ἀνθρωπόμορον ποιοῦσι, τῇ δεξιᾷ σκῆπτρον κατέχον, ὡσανεὶ παρὰ τὸ φανῆναι τὴν ξηρὰν καὶ τὴν θάλασσαν (68). Ἐν δὲ τῇ εὐνομίᾳ τὸ αἰδοῖον αὐτοῦ ἐντεταμένον, οἷ τὰ κρυπτὰ ἐν τῇ γῆ σπέρματα φανερὰ καθίστησιν. Ἔχει δὲ καὶ πτερὰ· κατὰ μέσον δὲ τῶν πτερῶν δισκοειδὲς κύκλος· τὰ μὲν πτερὰ, διὰ τὴν ταχύτητα τῆς κινήσεως, τοὺς δὲ κύκλους, διὰ τὴν τοῦ δίσκου περιφέρειαν. Ταῦτον γὰρ εἶναι τῷ ἡλίῳ αὐτὸν δοξάζουσιν (69).

Περὶ ἀγάλματος τῆς Γῆς.

Τὴν γῆν λέγουσιν Ἔστιαν, καὶ πλάττουσιν αὐτὴν γυναῖκα, τύμπανον βαστάζουσαν (70), ἐπεὶ δὴ τοὺς ἀνέμους ἢ γῆ ὄψ' ἑαυτὴν συγκλείει.

Περὶ ἀγάλματος ἔχοντος ἐν τῇ κεφαλῇ κέρατα.

Τὸ δὲ ἄγαλμα τοῦ Σελεύκου (71) τοῦ δι' ἀνδρείαν ὀνομασθέντος Νικάτορος, τοῖ δόντος τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἀντιόχῳ Στρατονίκην τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, ἐρασθέντι αὐτῆς καὶ διὰ τὴν πρὸς αὐτὴν ἔρωτα ἀσθενήσαντι καὶ ἐπικρυπτομένῳ, γνωσθέντι δὲ ὑπὸ Ἐρασιστράτου τοῦ ἱατροῦ. Φασὶ δὲ συνόντα Σέλευκον Ἀλεξάνδρῳ τῷ Μακεδόνι ταῦρον θυομένην ἀποδράντα, μόνον Σέλευκον περιγενέσθαι αὐτοῦ τῶν κεράτων κρατήσαντα· καὶ διὰ τοῦτο τῷ ἀγάλματι αὐτοῦ ἐν τῇ κεφαλῇ περιτιθέασιν κέρατα.

Περὶ Ἀτραβατικῶν.

Ἐν ταῖς ἑορταῖς (72) καὶ τοῖς ἐπιπικίοις, καὶ παρόντων πρέσβειων, ἐνεδύοντο χλαμύδας ποικίλας ἀπὸ χρυσοῦ καὶ πορφυρᾶς· ἢ ἄλλως· πῶς πελυτελεῖς, ἐν δὲ ταῖς κοιναῖς συνόδοις ξηραμπελίνας· (73) τῷ χρώματι, ἀ· ἐκάλουν ἀτραβατικὰς (74) ἀπὸ τοῦ

Meursii et Lambecii notæ.

(68) Ὅσανεὶ παρὰ τὸ φανῆναι τὴν ξηρὰν καὶ τὴν θάλασσαν. Ita Themistius in oratione ad Constantinum, de sole loquens, Ἡ δύναμις, inquit, ἀπανταχοῦ καὶ αἰ ἀκτῖνας· καὶ ἐν γῆ, καὶ ἐν θαλάσσῃ, καὶ ἐν νήσοις, καὶ ἐν ἡπείρῳ, etc, hoc est, « Vis ejus et radii universa pervadunt, terras, maria, insulas, continentem, » etc. Corrigen. Ius ergo Suidas voce Πριάπος, ubi perperam legitur, ὡσανεὶ παρ' αὐτοῦ φανείσαν τὴν ξηρὰν καὶ τὴν θάλασσαν, quod interpretis vertit, « Eo quod ab eo tellus et mare sit monstratum. » Scribe ὡσανεὶ παρὰ τὸ φανῆναι τὴν ξηρὰν, καὶ τὴν θάλασσαν, et verte, Eo quod terra marique appareat. LAMB.

(69) Ἔχει δὲ καὶ πτερὰ..... δοξάζουσιν. Ita restitui et supplevi hunc locum ex codice Vaticano. Antea legebatur : ἔχει δὲ καὶ πτερὰ διὰ τὴν ταχύτητα τῆς κινήσεως. Τὸν δὲ κύκλον, τοῦ δίσκου περιφέρειαν. Ταύτην γὰρ εἶναι τῷ ἡλίῳ αὐτὸν δοξάζουσιν. Iidem corrigit Suidam in v. Πριάπος, uti etque corrupte

A

De simulacro Gratiitudinis.

Gratiitudinis simulacrum dextera sceptrum tenet, quod ingenio sit candido. Sinistra vero librum, quod probus vir recordatione opus habeat, quæ librorum adminiculo acquiritur.

De simulacro Priapi.

Simulacrum Priapi, quem Horum Ægyptii indignant, forma humana fingunt, dextera sceptrum tenens, eo quod terra, marique appareat : sinistra vero penem intendens, quod occultata in terra semina producat. Habet etiam alas, et in medio alarum circulos disco similes: illas quidem propter celeritatem ejus motus, hos vero ob rotunditatem corporis solaris. Eundem enim Priapum atque solem esse existimant.

B

De simulacro Terræ.

Terram vocant Vestam, eamque fingunt mulierem, tympanum gestantem, quod terra ventos in se concludat.

27 *De simulacro cornu.*

Simulacrum est Seleuci, qui propter fortitudinem cognominatus est Nicator, et filio suo Antiocho dedit propriam conjugem Stratonicem, amore illius capto et præ amore ægotanti et dissimulanti morbum, quem Erasistratus medicus deprehendit. Cæterum tradunt Seleucum, cum Alexandro Macedoni sacrificanti taurus effugisset, bestiam cornibus prehensam solum tenuisse, eaque de causa capiti simulacri ejus cornua imponunt.

C

De Atrabaticis.

In festis et victoriis, et presentibus legatis, induebant tunicas variegatas, auro et purpura vel alia re ornatas : in vulgaribus autem **28** conventibus xerampelino colore tinctas, quas vocant Atrabaticas, aut quia nigrum appellant atrum, aut quoniam illis

D hæc verba exstant.

(70) Τὴν γῆν βαστάζουσαν. Ita ex cod. Vat. festinè. Perperam antea legebatur, γυναῖκα λέγουσι τὴν ἔστιαν, καὶ πλάττουσιν αὐτὴν ὀνομαῖ τὴν γῆν, τύμπανον βαστάζουσαν.

(71) Τοῦ Σελεύκου. Suidas in Σέλευκος. MEURS.

(72) Ἐν ταῖς ἑορταῖς. Suidas in Ἀτραβατικὰς. MEURS.

(73) Ξηραμπελίνας. Juvenal. sat. 6 : et xerampelinas vestes donaverit ipsi. Ubi vetus scholiastes notat xerampelinas vocari vestes ampelino colore tinctas, qui inter coccinum et muricem medius est. LAMB.

(74) Ἀτραβατικὰς. Scilicet et quasi ἀτραβαπτάς vel ἀτραβαπτικὰς, quod colore atro tinctæ essent. Sed rectius observat Salmasius ad Trebellium Polionem et Flavium Vopiscum Atrabaticas birros nomen accepisse ab Atreba'is Gallie populis. LAMB.

una cum trabeis uti solent : nam vestes sumptuosæ a nominantur trabæ.

De Augusteone.

Quinta die mensis Octobris præfecti regionum urbis in Gusteo seu foro cibario choreas ducebant in honorem imperatoris illius temporis. Hunc igitur locum vulgus Augusteonem nominat. Ibidem Constantinus Magnus sibi suæque matri statuam posuit, eamque ob causam locum vocavit Augusteum seu Augustalem, cum antea Gusteum sive forum cibarium appellabatur.

De statuis in arcu cameræ fori.

In arcu cameræ fori collocatæ erant duæ statuæ, Helenæ et Constantini, et in earum medio crux. cui inscriptum erat : « Unus sanctus, Dominus, Jesus Christus in gloria Dei Patris, amen. » Item visebantur ibi duæ angelorum statuæ alatæ : erectæ autem fuerunt a præfecto fori.

De statua equestri in Augusteone, tenente crucem et globum.

Cum Justinianus templum Sanctæ Sophiæ exædificasset, repurgavit quoque aream ante ipsum sitam, eamque marmoribus exornavit, cum antea Gusteum sive forum cibarium esset ; ideoque statuam suam equestrem ibi supra columnam erexit, quæ sinistra manu tenet globum, 29 cui crux superinfixa est, significans quod ob fidem in crucem univ ersi terrarum orbis imperium adeptus sit. Globus nempe terram significat ob rotundam ejus figuram ; silem vero crux, quia Deus in carne illi fuit affixus. Dexteram manum versus Orientem extendit, Persarum seditionem innuens, cosque extensione et re-

Meursii et Lambecii notæ.

(75) *Τραβείαι δέ.* Illustrat hanc trabearum descriptionem Joannes Lydus libro *De mensibus* p. 9. LAMB.

(76) *Τῆ πέμπτη.* Apud Suidam in Αὐγουστος est τῆ ιε'. MEURS.

(77) Πρότερον Γουστειὸν λεγόμενον et paulo post v. 17 τὸ πρότερον οὖσαν Γουστειὸν. Utrobique rescribo Αὐγουστειὸν. Suidas in Αὐγουστος : οἱ βεγεωνάρχαι καὶ σεβαστοφόροι ἐχόρευον ἐν τῷ Αὐγουστειῷ ὡς ἐν τῷ ὄψοπωλίῳ. Iterum alibi in Ἰουστινιανός ἐμαρμάρωσεν αὐτὴν, τὸ πρὶν οὖσαν Αὐγουστειὸν. Descriptio urbis CP: *Tetrapylum aureum unum, Augusteum, Capitolium, Monetam.* Tamen non temere damnem. Vide Glossarium nostrum in hac voce. MEURS. — Ante templum S. Sophiæ et palatium imperatoris forum erat, quod antiquitus vocabatur γουστειὸν sive ὄψοπωλίον, quia obsonia in eo vendebantur. Postquam vero Justinianus ædificavit templo S. Sophiæ simul hoc forum purgavit et marmoreo stravit pavimento, pro γουστειὸν nominatum fuit αὐγουστειὸν, et vulgo αὐγουστειὸν, ut παλατίων pro καλατίων. Hujus loci ἐκφρασιν scripsit Georgius Pachymerius [editam a Boivino not. ad Gregoram]. Pro ἐν τῷ Γουστειῷ (v. 6) perperam antea legebatur ἐν τῷ αὐγουστειῷ. Item apud Suidam corrupte legitur ἐν τῷ αὐγουστειῷ. Recte Joannes Lydus libro *De mensibus*, unde hæc desumpta sunt, p. 124 : ἐν τῷ γουστειῷ, inquit, ὅσον τῷ ὄψοπωλίῳ εἰς τιμὴν Τιβερίου οἱ σεβαστοφό-

ρώματος : τὸ γὰρ μέλαν ἄτρον κλοῦσι. Ἡ δὲ μετὰ τραβείων ταύταις εἰώθασι χρῆσθαι : τραβείαι δὲ (75) λέγονται αἱ πολυτελεῖς γλαμύδες.

Περὶ τοῦ Αὐγουστειῶνος.

Τῆ πέμπτη (76) τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς ἐχόρευον οἱ βεγεωνάρχαι ἐν τῷ Γουστειῷ ἤγουν τῷ ὄψοπωλίῳ, εἰς τιμὴν τοῦ βασιλεύοντος κατὰ τὸν καιρὸν. Τὸν αὐτὸν οὖν τόπον οἱ Ἰδιῶται Αὐγουστειῶνα καλοῦσιν. Ἐν ᾧ καὶ στήλαι ἔστησαν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ τῆς αὐτοῦ μητρὸς : διὰ καὶ ἐπωνόμασε τὸν τόπον Αὐγουστειὸν, πρότερον Γουστειὸν λεγόμενον (77) ἤγουν ὄψοπωλίον.

Περὶ στηλῶν τῶν ἐν τῇ ἀψίδι τῆς καμάρας τοῦ φόρου.

Ἐν μὲν τῇ ἀψίδι (78) τῆς καμάρας τοῦ φόρου ἴσταντο δύο στήλαι Ἑλένης καὶ Κωνσταντίνου, καὶ σταυρὸς μέσον αὐτῶν, γράφων (79) : « Εἰς ἄγιος, εἰς Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρὸς, ἀμήν. » Ὁμοίως καὶ δύο ταχυδρόμων στήλαι πετρῶται (80) ἀνετέθησαν δὲ παρὰ τοῦ τὸν φόρον ἐπαρχοῦντος.

Περὶ τοῦ ἐν Αὐγουστειῷ ἀγάλματος ἐπιπικου, κρατοῦντος σταυρὸν καὶ σφαίραν.

Κτίσας δὲ Ἰουστινιανός (81) τὴν ἀγίαν Σοφίαν ἐκαθάρισε τὴν αὐτὴν, καὶ ἐμαρμάρωσεν αὐτὴν, τὸ πρότερον οὖσαν Γουστειὸν ἤγουν ὄψοπωλίον. Διὰ ἔστησε τὴν αὐτοῦ στήλην ἐπιπικον ἐπὶ κίονος. Καὶ τῇ μὲν ἀριστερᾷ χειρὶ φέρει σφαίραν, ἐμπειρηγὸς σταυροῦ ἐν αὐτῇ, ὡς διὰ τῆς εἰς τὸν σταυρὸν πίστεως τῆς γῆς πάσης ἔγκρατης γεγονώς σφαῖρα μὲν γὰρ ἡ γῆ διὰ τὸ σφαιροειδὲς τοῦ αὐτῆς σχήματος, πίστις δὲ ὁ σταυρὸς διὰ τὸν αὐτῷ προσηλωθέντα ἐν τῇ σαρκὶ Θεόν. Τὴν δεξιᾶν χεῖρα ἀνατεταμένην ἔχει κατὰ ἀνατολὰς, στάσιν τῶν Περσῶν σημαίνων, καὶ μὴ μεταβαίνειν ἐπὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς

ροῖ ἐχόρευον. Τὸν δὲ τοιοῦτον τόπον οἱ Ἰδιῶται αὐγουστειῶνα καλοῦσιν. LAMB.

(78) Ἐν μὲν τῇ ἀψίδι. Cedrenus : ἐν τῇ πρὸς ἀνατολὴν ἀψίδι τοῦ φόρου ὁ μέγας Ἰδρυταὶ Κωνσταντίνος : μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, μέσον ἔχοντες σταυρὸν. Vide etiam Suidam in Ἑλένη et στήλη. MEURS.

(79) *Γράφων.* Pro ἐν ᾧ ἐγράφη. Sæpe alias verbum γράφειν apud Codinum hac significatione occurrit. LAMB.

(80) *Ταχυδρόμων στήλαι πετρῶται.* Procul dubio angelorum statuæ fuerunt, quibus ad exprimentam eorum celeritatem alas tribuit antiquitas. Ita Paulus Silentianus εὐπτέρουγας vocat in descriptione templi S. Sophiæ, v. 559.

Πῆ μὲν ἐὼπερὸν στρατῶν ἔξεσαν ἀγγελιδίων. Refert autem historia Miscellæ auctor 1, 2 Constantinum, cum in cælo signum crucis exterritus admiraretur, sibi astare vidisse angelos dicentes, Ἐν τούτῳ νῆξ. Ad conservandam igitur ejus rei memoriam non mirum est quod ait hoc loco Codinus, cruci, ad imitationem illius cælestis erectæ, angelorum simulacra apposita fuisse. Huc facit quod memorat Anastasius Bibliothecarius, Constantinum magnum Basilicæ Constantiniæ obtulisse quatuor angelos argenteos cruces tenentes. LAMB.

(81) Ὁ Ἰουστινιανός. Suidas in Ἰουστινιανός. Acciderunt autem hæc anno 16 imperii ejus, teste Cedreno, MEURS.

της, διὰ τῆς ἀνατάσεως καὶ ἀπόσεως (82) τῆ; A χειρὸς βοῶν' εἰς τῆς, Πέρσαι, καὶ μὴ πρόσω χωρεῖται· οὐ γὰρ συνοῖσαι ὑμῖν (83). »

Περὶ τοῦ ἐν τῷ βορείῳ μέρει φόρου Ἰσταμῆνου σταυροῦ.

Ἔστι περὶ τὸ βόρειον μέρος τοῦ φόρου (84) Ἰσταμῆνου, ὡς εἶδεν αὐτὸν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἐν τῷ οὐρανῷ χρυσέμπλαστον· καὶ ἐν τοῖς ἀκρωτηριακοῖς μέρεσι στρογγύλοις μέλοις. Ἐνθεν καὶ αὐτὸς καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καθορῶνται χρυσέμβαστοι μέχρι τοῦ νῦν.

Περὶ τοῦ Ξηρολόφου.

Ἔστι τὸν Ξηρολόφον πρῶτον τινὲς θέαμα (85) ἐκάλουν· ἐν αὐτῷ γὰρ ἔστησαν κοχλῆαι δεκαεξὶ καὶ Ἀρτέμιδος, στήλη καὶ Σεβήρου τοῦ κτίσαντος, καὶ Θεαμάτων τρίπων. Ἐνθα ἰθυσίαζε πολλὰς θυσίας Σεβήρος, καὶ χρησμοὶ πολλοὶ ἐν τῷ τόπῳ γέγονασιν. Καθ' ὃν καιρὸν καὶ κόρη περβόνο· ἐτύθη. Καὶ θέσαι· ἦν ἀστερονομικὴ, τριακόντα ἕξ χρόνους διαρκέσασα. Ὁ αὐτὸς δὲ Ξηρολόφος (86), καθὼς ὁ διακρινόμενος λόγος φησὶν, τὴν στήλην εἶχε τοῦ τε μικροῦ Θεοδοσίου καὶ Οὐαλεντινιανοῦ, καὶ Μαρκιανῶ κατῶθεν τοῦ κίονος. Σείσμος δὲ γενομένου πεπτωκέναι τὰς στήλας (87).

Περὶ τῶν δύο σταυρῶν Ἀησιῶν, καὶ τοῦ βικίου τοῦ ἔχοντος μύρον.

Ἔστι κατῶθεν τοῦ κίονος τοῦ φόρου κεχωσμένοι εἰσὶν οὗτοι οἱ δύο σταυροὶ (88), καὶ βίκιον μύρον οὐ κλειψάτο ὁ Χριστὸς, καὶ πολλὰ ἕτερα σημεῖοι, ἀλλὰ θέματα μὲν παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου, σφαλίσθηναι δὲ ὑπὸ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου.

Περὶ τῆς γεφύρας πέραν τοῦ ἁγίου Μάμαντος.

Ἔστι εἰς τὸν ἅγιον Μάμαντα (89) πέραν Ἰστατο

Meursii et Lambecii notæ.

(82) Errant qui pro ἀπόσεως legennum censent ἀπλώσεως· impossibile enim est unam et eandem manum explicatam simul et complicatam fuisse. Sensus igitur hujus loci est, Justiniani statuam ita figuratam fuisse, ut dextra manu Orientem versus extensa Persas videretur ἀποβάλλειν, hoc est repellere et in provincias Romanas invadentes a progressu arcere. Tali ἀπόσει χειρὸς, etiam nos hodieque utimur, ubi importune supervenienti signum recessus damus. Cæterum pro τῆς χειρὸς, quod ex cod. Vat. restitui, perperam antea legebatur τῶν χειρῶν. Ibidem corrigendus est Suidas v. Ἰουστινιανός. Lamb.

(83) Ποιῶν ὑμῖν 3058 Band. Τὴν οὖν αὐτὸν Ἰουστινιανὸν λέγεται ἐπαρῆναι τοῖς τοῦ Βελισαρίου εὐτυχίαισιν. Οὗτος οὖν σταλεῖς κατὰ τῶν Περσῶν καὶ τῶν λοιπῶν τῶν τῆς ἀνατολῆς παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ πάντας κατατροπιάζων, καὶ Γελίμωρα κρητήσας ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς Μαυρουσίαν, ἐκείσε τήρησθαι ὑπὸ τοῦ Φαρᾶ. Ὅς εἰς μεγάλην ἔνδειαν ἄρτου γεγονώς, δὲ τὴν μὴ ἐν τῷ τόπῳ τῆς Μαυρουσίας αἶτον γεωργεῖσθαι, ἀλλ' ἐφθόν τὰς ὀλύρας στελεθεῖν, ἔγραψε τῷ βασιλεῖ στείλαι αὐτῷ ἄρτον καὶ σπύγγον καὶ κιθάραν. Ὁ δὲ ἐκπλαγεὶς ἐπὶ τούτοις ἤρετο τὸν ἐπιστολέα τίνας χάριν ταῦτά γε ἐπίζητεῖ. Καὶ ἐξείπεν ὅτι ἄρτον μὲν διὰ τὸ αὐτὸν ἐπιθυμεῖν τε καὶ φαγεῖν, σπύγγον δὲ τὸ λούειν τὸ ἅπαν αὐτοῦ σῶμα ὑπὸ τῶν δακρῶν, τὴν δὲ κιθάραν διὰ τὸ παραμυθεῖσθαι ἑαυτῷ τῆς συμφορᾶς. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκ-

pulsu manus provincias Romanas invadere vetans, his quasi verbis : « State Persæ, nec ulterius progredimini : neque enim conducet vobis. »

De cruce in septentrionali parte fori collocata.

In septentrionali parte fori collocata est crux, instar illius quam Constantinus in cælo vidit, auro obducta habensque in apicibus rotanda mala. Ibidem filiorum ejus statuæ auratæ usque in hodiernum diem conspiciuntur.

De Xerolopho.

30 Xerolophum quidem prius Theama vocabant. In illo enim sexdecim cochleæ erant, et statua Dianæ et Severi conditoris, et theamatium tripes, ibi Severus multa sacrificia fecit, eodemque in loco multa oracula edita sunt ; quo tempore etiam puella virgo illic immolata est, Fuit etiam thesis astronomica, quæ annos 36 duravit. In eodem Xerolopho, ut vulgo fama fertur, collocatæ erant statuæ Theodosii junioris et Valentiniani et Marciani infra columnam, quæ postea terræ motu corruerunt.

De duabus crucibus latronum, et urceolo unguentario.

In inferiori parte columnæ fori depositæ erant due cruce duorum latronum, qui una cum Christo crucifixi sunt ; et urceolus vitreus unguenti, quo Christus inunctus fuit, et multa alia admiranda quæ a Constantino magno ibi collocata Theodosius Magnus, quo tutius asservarentur, inde abstulit.

De ponte, qui est ultra S. Mamantem.

Ultra S. Mamantem erat pons magnitudine æqualis

πλαγείς καὶ θαυμάσιος ἔστι τε τοῦτ' ἐπὶ αἰτηθέντα. Διὰ ταῦτα οὖν Ἰουστινιανὸς ἐπαρθεὶς ἐφιππον ἑαυτὸν ἔστησεν ἐπὶ κίονος. Ὅς ὕστερον φρονήσας τῷ βηθέντι στρατηγικωτάτῳ Βελισαρίῳ ἐξέφυξε τοῦτου τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ προσέταξε τοῦτον καθεσθῆναι εἰς τὰ Λαύρου, καὶ ἐπιδοῦναι αὐτῷ σκεῦος ὀστράκινον, καὶ ἐπιβρίπτειν αὐτῷ τοὺς διερχομένους ὀδολόν.

(84) Περὶ τὸ βόρειον μέρος τοῦ φόρου. Suidas in σταυρός. Meurs.

(85) Θέαμα. Sensus est fuisse quosdam qui Xerolophum inter spectacula Cpoleos numerarent, seu res præ cæteris in ea spectacula dignas. Ibidem corrigendus et interpretandus est Suidas in v. Ξηρολόφος. Lamb.

(86) Ξηρολόφος. Restituentum est per occasionem Xerolophi nomen apud Diaconum in Leone : cecidit et titulus Arcadii, qui supra Xerolophi columnam stabat. Hodie male editur Xerophilii. Meurs.

(87) Πεπτωκέναι τὰς στήλας. Accidit id. 14 anno imperii Justiniani, teste Cedreno ; qui tamen dextram tantum statuæ cujusdam ibi positæ corruisse auctor est. Meurs.

(88) Οἱ δύο σταυροί. Suidas in φόρος. Sed illic corrige ὑπάρχον δύο σταυροί. Hodie depravate editur δύο στρατηγοί. Manifestum mendium. Meurs.

(89) Εἰς τὸν ἅγιον Μάμαντα. Suidas in Μάμας. Meurs.

Chalcedonensi duodecim fornicibus constans, infra A quem magnus Nivius transibat, in primis mense Februario. Ibidem stabat draco æreus, eo quod quidam draconem in isto ponte habitare crederent, multæque virgines ibi immolatæ sunt, et magna copia ovium, boum et volucrum. Nam quidam Basiliscus, qui a parte Numeriani Cæsaris stetit, loci amore captus ædes ibi **31** extructas inhabitavit et templum maximum Jovi excitavit, quod cum cæteris omnibus ædificiis Zeno secundo sui imperii anno evertit.

De S. Mena.

Cum ecclesia S. Menæ in arce repurgaretur, magna ibi multitudo ossium gigantum in ampla quadam fossa reperta est, quæ Anastasius imperator cum summa admiratione conspicatus in palatium transponi curavit.

De statua eunuchi in Chelone.

In templo S. martyris Procopii in Chelone statua cuiusdam eunuchi posita fuit, in cuius pectore hæc inscripta erant : « Quisq; hoc signum loco moverit, laqueo pereat. » Erat autem statua Platonis cubicularii, qui temporibus Basilisci imperatoris vivus arsit. Cum autem cognati ejus postularent ab imperatore, ut memorie illorum qui imperatori adversarentur, Platoni eunuchio statua poneretur, haudquaquam prohibuit. Cum vero templum S. martyris renovaretur, in Hippodromum statua illa translata est. Ædes autem ipsius eunuchi hodiequæ supersunt in Chelone.

De loco Cynegio.

In Cynegium olim violenta morte perempti projiciebantur eoque in loco statua quædam posita erant. Huc Theodorus anagnostes cum **32** Himerio chartulario profectus vidit statuam minime longam, sed valde latam. Me igitur, inquit Theodorus, eam admirante, dixit Himerius : « Quisnam Cynegium condidit? » Tum ego : « Maximinus condidit, Aristides vero dimensus est. » Quo dicto, protinus statua illa ex alto delapsa Himerium afflixit, ut extemplo mo-

Meursii et Lambecii notæ.

(90) *Ὁς ἦν εἰς τῶν ἀπὸ Νουμμεριανοῦ Καίσαρος.* Si genuina est hæc lectio, vertendum videtur : qui fuit partium Numeriani Cæsaris. In cod. Vat. legitur δ; ἦν εἰς τὸν ἀπὸ Νουμμεριανοῦ Καίσαρος; ὁπῆρχε, apud Suidam δ; ἦν Νουμμεριανοῦ Καίσαρος. Unde quidam probare conantur Basiliscum Numeriani Cæsaris filium fuisse; sed æquius est credere Suidæ hunc locum esse deurtatum, quam dubioso atque unico ejus testimonio Basiliscum Numeriano Cæsari filium affingere. LAMB.

(91) *Τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος.* Suidas in Προκόπιος. MEURS.

(92) *Θεμάτια.* Scribe δ μετατιθεῖς τὸ θεαμάτων βρόχιον παραδοθήτω, id est quisquis hoc signum loco moverit, laqueo pereat. Similiter corrigendus est Suidas v. Προκόπιος. Similis huic inscriptio est incisa pectori statuæ muliebris, in modum termini factæ, quæ hoc anno reperta est Rome in re-

γράφου μεγάλη, ὅποια τῆς Χαλκηδόνος, δώδεκα καμάρας ἔχουσα. Ποταμὸς δὲ καθήρχετο παμμεγέθη; καὶ μάλιστα τῷ Φεβρουαρίῳ μηνί. Ἐνθα καὶ δράκων ἴστατο χαλκοῦς, διὰ τὸ λέγειν τινὰς δράκοντα οἰκεῖν τὴν γέφυραν. Διὰ καὶ πολλὰι παρθένοι ἐτύθησαν καὶ πλήθη προβάτων καὶ βοῶν καὶ ὀρνέων. Βασιλάκος γάρ τις ἐρασθεὶς τοῦ τόπου, ὡς ἦν εἰς τῶν ἀπὸ Νουμμεριανοῦ Καίσαρος (90), κτίσας κατέκτισεν ἐν αὐτῷ. Ἐνθα καὶ ναὸν τοῦ Διὸς ἤγειρε παμμεγέθη. Ταῦτα δὲ πάντα Ζήνων τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ κατέστρεψεν.

Περὶ τοῦ ἁγίου Μητῆ.

Ὅτι ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Μητῆ, ἐν τῇ ἀκροπόλει, δρυγμα εὐρέθη, ὅτε ἐκαθαρίζετο, καὶ ὅστῃ ἀνθρώπων γιγάντων εἰς πλήθος, ἃ τινὰ θεασάμενος Ἀναστάσιος ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ παλάτιον κατέθετο τὰ ὅστῃ εἰς θαῦμα ἐξέλιπον.

Περὶ στήλης εὐνοῦχου ἐν τῇ Χελώνῃ.

Ὅτι ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος (91) Προκόπιου ἐν τῇ Χελώνῃ στήλη ἴσταται εὐνοῦχου τινὸς, ἣ ἐν τῷ στήθει ἐγράφη : « Ὁ μετατιθεὶς θεμάτια (92) τῷ βρόχιον παραδοθήτω. » Ἦν δὲ ἡ στήλη Πλάτωνος κοιδικοουλαρίου, ὡς ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ βασιλέως Βασιλάκου πυρίκαυστος γέγονεν. Οἱ δὲ τῆς γενεᾶς αὐτοῦ ἠτήσαντο τὸν βασιλέα, εἰς μνημόσυνον τοῖς ἀντίρροισι βασιλεῖ, στήλην θεῖναι τῷ εὐνοῦχῳ Πλάτωνι. Ὁ δὲ οὐκ ἐκώλυσεν. Ἐν δὲ τῷ ἀνακαινίζεσθαι τὸν τοῦ ἁγίου μάρτυρος ναὸν μετετέθη εἰς τὴν ἱπποδρόμιον. Οἱ δὲ οἶκοι τοῦ αὐτοῦ εὐνοῦχου σώζονται ἐν τῇ Χελώνῃ ἕως τῆς σήμερον.

Περὶ τοῦ τόπου τοῦ καλουμένου Κυνηγίου.

Ἐν (93) τῷ Κυνηγίῳ τὸ πρῶτον ἐβρίπτοντο οἱ βιοθάνοι (94). Ἦσαν δὲ τινες ἐκείσε στήλαι. Ἀπελθὼν δὲ Θεόδωρος ὁ ἀναγνώστης μετὰ Ἱμερίου χαρτουλαρίου εἶδεν ἐκείσε στήλην μικρὰν τῷ μήκει καὶ πλατείᾳ πάνυ. Ἐμοῦ δὲ, φησὶν ὁ Θεόδωρος, θαυμάζοντος, ἔφη ὁ Ἱμερίος καὶ αὐτῆς θαυμάζειν ἕσσις ὁ κτίσας τὴν κυνήγιον ἔστιν. Ἐμοῦ δὲ εἰπόντος : « Μαξιμίνος ὁ κτίσας καὶ Ἀριστέλης ὁ καταμετρήσας, » παρευθὺ πεσεῖν τὴν στήλην ἐκ τοῦ

gione Transtiberina : Quisquis hoc sustulerit aut la-serit ultimus suorum moriatur. LAMB.

(93) *Ἐν . . . πάνυ.* Ἐκ τῶν Ἱμερίου χαρτουλαρίου φράσις τῶν παρὰ Θεοδώρου, ὅτε παραγέγονεν ἐν τῷ Κυνηγίῳ θέας γάρην. Πιλλὰ γὰρ ἡμῖν ἐμελέθη περὶ τοῦ ἐρευνησαὶ ἀκριβῶς περὶ ὧν παρεκάλεσας καὶ φανερώσαι τῇ σῇ ἀρετῇ, ὡ φιλόκαλε. Ἀπελθόντων ἡμῶν ποτὲ ἐν τῷ Κυνηγίῳ σὺν Ἱμερίῳ τῷ προλεχθέντι ἐνδόξῳ χαρτουλαρίῳ, τὰς ἐκείσε ἴσταρῆσαι εἰκόνας, ἐν οἷς εὐρομεν μίαν στήλην μικρὰν τῷ μήκει καὶ πλατείᾳ καὶ παχείᾳ πάνυ. Reg. 4627.

(94) *Ἐβρίπτοντο οἱ βιοθάνοι.* Suidas in κυνήγιον. Fiebat autem hæc quoque in Pelagio. Zonaras Annal. 3 : Καὶ ὄψαι εἰς τὰ Πελαγίου, ἐνθα ἐβρίπτοντο οἱ πολέμοι καὶ κατάκρτοι. Fuerat autem sanum S. Pelagii; sed Constantinus Copronymus demoliens sepulcræ damnatorum destinavit. Vide Cedrenum et ipsum quoque Zonaram Annal. 3, p. 90. MEURS.

ἐκείσε ὕφους καὶ κρούσαι τὸν Ἰμέριον (95) καὶ παραυτὰ θανατώσαι. Ἐμοῦ δὲ φοβηθέντος καὶ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν φυγόντος καὶ καταγγέλλοντος τὸ πραχθέν, οὐδαίς μοι ἐπίστευσαν, ἕως ἂν ὄρκοις αὐτὸ ἐβεβαίωσα (96). Οἱ οὖν οἰκεῖοι τοῦ τελευταίου καὶ οἱ φίλοι τοῦ βασιλέως σὺν ἡμοῖ ἐπορεύθησαν ἐν τῷ πυνηλίῳ, καὶ πρὸ τοῦ τὸ πτώμα εἶδεν τοῦ ἀνδρὸς τὸ πτώμα τῆς στήλης ἐθαύμαζον. Ἰωάννης δὲ τις φιλόσοφος φησὶν ὅτι εὗρεν ὅπῃ τοῦ τοῦ ζώδιου ἔνδοξον ἄνδρα τεθνηξόμενον· ὄψ' οὐ Φιλιππικὸς (97) ὁ βασιλεὺς πληροφορηθεὶς ἐκέλευσε τὸ αὐτὸ ζώδιον ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ καταχωσθῆναι (98). *Περὶ τῶν δύο στηλῶν Βηθλῆνης τῆς τοῦ μεγάλου Λέοντος.*

Δύο στηλαὶ εἰσι τῆς Βηθλῆνης, μία μὲν νοτιωτέρα πλησίον τοῦ ἁγίου μάρτυρος Ἀγαθονίκου, μετὰ τὴν ἀνοδὸν τῶν ἐκείσε βαθμίδων, ἕτερα δὲ ἀντικρυς αὐτοῦ, πλησίον τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Βαρβάρας. Καὶ (99) ἡ μὲν τοῦ ἁγίου Ἀγαθονίκου γέγονε ζῶντος Λέοντος Μακίλη τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, ἡ δὲ τῆς ἁγίας Βαρβάρας μετὰ τὴν τελευταίην αὐτοῦ, ἥνικα Βασίλισκον τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς ἔσταψε, φυγόντος Ζήνωνος τοῦ γαμβροῦ αὐτῆς (1).

Εὐφημίας τῆς γυναικὸς Ἰουστίνου τοῦ Θρακῆ· στήλη (2) ἐν τῇ ἁγίᾳ Εὐφημίᾳ τῇ ὄπ' αὐτῆς κτισθεῖσα ἐστηλώθη.

Ἀρκαδίας τῆς γυναικὸς Ζήνωνος, τῆς ἐν τῷ δευτέρῳ συνοικισίῳ, ἐν τοῖς πλησίον μέρεσι τῶν βάθρων (3) τῶν λεγομένων Τόπων, ἐν τοῖς τοῦ ἀρχιστρατήγου (4) μέρεσιν, εἰς Ἀρκαδιανὰ· ἐστηλώθη, ἔνθα Ζήνων ἔκρινε τοὺς μετὰ Βασίλισκου, καὶ σέκρετον (5) τὸν τόπον ἐποίησε. Τῆς δὲ πρώτης αὐτοῦ

Meursii et Lambecii notæ.

(95) Δοῦναι τὸν Ἰμέριον. Verbum *δοῦναι* pro *προῦναι*, id est *affigere* seu *ad terram prosternere*, alias occurrit apud Codinum in libro *De ædificiis*. Τοῦ Λεωμακίλου, inquit, ἐκείσε διερχόμενον ἐφ' ἔσπον, χειμῶνος ὄντος, κρῆσταλλον ἔπεσεν καὶ ἔδωκεν αὐτόν. In alio quodam codice totus hic locus rursus mutatus ita legitur: Παρευθὺ πέπτωκεν ἡ στήλη ἐκ τοῦ ἐκείσε ὕφους καὶ ἐθανάτωσε τὸν Ἰμέριον. *LAMB.*

(96) Ἐβεβαίωσα. Φοβηθέντος διὰ τὸ μὴ εἶναι ἕταρον ἐκεῖ ἢ μόνους τοὺς ἡμίονους ἡμῶν κατέχοντας, καὶ αὐτοὺς ἔξω τῶν ἀναβαθμῶν ὑπαρχοντας, δειλιάσας μὴ κινδυνεύσω, σύρας τῷ δεξιῷ ποδί ἔνθα τοὺς καταδικούς βίπτειν ἐπαίρειον. Δειλιάσας δὲ, τὸ ἄχθος ἀφῆσας ἐν τῷ στόματι τοῦ ἄχθους ἀνεώρησα, πρόσφυγος γενόμενος ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ. Καὶ ἀγγέλλων τὸ πραχθέν ἐν ἀληθείᾳ οὐκ ἐπιστευόμεν, ἕως εἰς ὄρκου βεβαίωσιν εἰδέναι με, διὰ τὸ ποτε καὶ τοῦτο μόνον τηρῆσαι με τὸ κατόρθωμα. *REG. 1027.*

(97) Φιλιππικὸς. Hic ille Philippicus, qui Justiniano occiso imperium inuasit. Certo de Philippo hic locus esse non potest, qui post Gordianum regnavit annis sex. *MEURS.*

(98) Καταχωσθῆναι. Ὅτι μὰ τὴν θελίαν πρόνοιαν, οὕτως εὐρίσκω ἐν τοῖς Δημοσθένους συγγραμμάσιν, ὅπῃ τοῦτου τοῦ ζώδιου ἀποκτανθῆναι ἔνδοξον ἄνδρα. Ὅς καὶ παρευθὺ τῷ βασιλεῖ Φιλιππικῷ πληροφορηθεὶς κελεύεται καταχωσθῆναι τὸ αὐτὸ ζώδιον ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ. Ὅ καὶ γέγονε διὰ τὸ μὴ δέχεσθαι καταλύσεως. Ταῦτα, φιλόκαλε, μετὰ ἀληθείας ἐρευνῶν εὐχου μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν, καὶ ταῖς ἀρχαίαις

reretur. Me autem perterrita, et ad templum confugiēte, et quod acciderat annuntiantē, nemo id, donec jurejurando confirmarem, credidit. Aliquot igitur ex perempti cognatis et familiaribus imperatoris mecum ad Cynegium abierunt, et antequam Himerium prostratum animadvertissent, statuæ easum admirati sunt. Cæterum Joannes quidam philosophus pridem se invenisse dixit, fore ut isto signo præclarus quidam vir opprimeretur. Quamobrem Philippicus imperator illud signum in eodem loco terra obrui jussit.

De duabus statuīs Verinæ, uxoris Leonis Magni.

33 Duæ sunt statuæ Verinæ, una austrum versus prope S. martyrem Agathonicum post ascensum graduum, altera e regione, prope templum S. Barbaræ. Quæ ad S. Agathonicum est, superstite adhuc Leone Macela ejus marito posita est: quæ prope S. Barbaram, post ejus obitum, quando Basiliscum fratrem suum coronavit, Zenone genero fugato.

Euphemie uxoris Justinii Thracis statuâ posita est in templo S. Euphemie, quod ipsa condidit.

Arcadiæ secundæ uxoris Zenonis statuâ collocata est prope gradus, qui vocantur Topi, in regione Michaelis archangeli, in thermis Arcadianis. Ibi olim Zeno judicium exercuit in eos qui Basilisci partes secuti fuerant, et locum illum fecit Secretum. Primæ autem uxoris ejus Ariadnæ ipsiusque Zenonis

στήλαις, καὶ μάλιστα ταῖς Ἑλληνικαῖς πρόσεχε θεωρῶν. *REG. 1027.*

(99) Βαρβάρας τοῦ Ἀρτοτυριανοῦ τόπου. Καὶ col. 3058.

(1) *REG. addit*: Κράζοντος τοῦ πρασίνου μέρους, ἡ Βηθλῆνης ὀρθόδοξου Ἐλένης πολλά τὰ ἔτη. Ἐν γὰρ ὀρθόδοξος πάνυ.

(2) Ἐτήλη. Ἐν τοῖς Ὀλυθίοις, πλησίον τῆς ἁγίας Εὐφημίας, ἥτις ἐκκλησία ὄπ' αὐτῆς ἐκτίσθη, στήλη ἐν ἀναβάσει, μικρὰ πάνυ, χρυσοῦς ὑπάρχουσα. *REG. addit*: Εὐδοξίας γυναικὸς Ἀρκαδίου μεγάλη πάνυ, καὶ Πουλχερίας θυγατρὸς αὐτῆς, καὶ ἑτέρων δύο θυγατρῶν αὐτῆς; ἀμφοτέρων ἀργυραῖ. Ἐτι τῆς αὐτῆς Εὐδοξίας ἐν κίονι χαλκῇ, καὶ ἕτερα ἐν τοῖς Ἀβγούσταλοις, δι' ἣν ὁ Χρυσόστομος ἀνεσχευάσθη.

(3) Βάθρα hic significat *gradus* seu *tribunalia*. Τόποι vero cognomen est, quo *tribunalia* ista, quorum hic mentio fit, a reliquis dignoscantur. Verendum ergo: *prope gradus qui vocantur Topi*. Quare autem cognominati fuerint Topi, plenissime narratur in libro *De ædificiis*. Corrigenda hinc Suidæ versio v. στήλη. *LAMB.*

(4) Ἀρχιστρατηγός pro *S. Michaelis* aliquoties occurrit in libro *De ædificiis*. Apud Suidam legitur ἐν τῷ τοῦ ἀρχιστρατηγῶ, quod idem valet atque ἐν τοῖς τοῦ ἀρχιστρατηγῶ μέρεσιν. Interpret perperam vertit: *in prætoris domo*. *LAMB.*

(5) Σέκρετον dicitur locus in quo iudices conveniunt et causas audiunt. *Harmenop. lib. iii, tit. 4*: Βεβαίουσθω ἢ πρῶσις ἐπὶ σέκρετῳ. Latini juris auctores *secretarium* vocant, ut passim videre est

statuæ positæ sunt ad portam regiam domus nuncupatæ *Æreæ*.

34 Paulo superius in eadem Chalce, prope ambulacrum palatii, erecta est statuæ inalytæ Pulcheriæ. Ibidem visuntur Zenonis et Ariadnes statuæ, et aliæ duæ pedestres supra columnam exiguam Secundii philosophi distichis ornatæ. Ex aduerso autem arcus ejusdem Chalceæ spectantur capita duo Gorgonum, facie muliebri, dimidiata et auro obducta. Ex templo Dianæ Ephesiæ octo statuæ albatæ fuerunt, quarum quatuor in regione Tauri in palatio antiquo collocatæ sunt, Constantini et Juliani et uxoris liberorumque ejus et Galli: reliquæ quatuor positæ sunt in sinistra parte Chalce; ubi et crux a Justiniano posita cernitur, et statuæ inauratæ Bekisarii, et Tiberii Thracis et Juliani et cognatorum ejus statuæ septem, aliæ ex ære, aliæ ex warmore factæ. Duæ etiam illi equi, qui supra Gorgonum capita in auto dicto arcu stant, ab Justiniano S. Sophiæ conditore ex Dianæ Ephesiæ templo illuc translati sunt. In eodem loco Maximini statuæ **35** posita est. Conspiciuntur ibidem statuæ totius familiæ Theodosii magni et Mauricii, et uxoris liberorumque ejus.

Ιουστινιανου του κτισαντος την αγίαν Σοφίαν. Καί Ομοίως καί τόν σταυρόν διά τὸ ἔρατον. Καί Μαξιμίνου στήλη ἐν αὐτῷ Ἰσταιται βαρυστάτη, ἐνθα ὦν καί τὸ γένος ἄπαν τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου ὑπάρχει. Καί τοῦ Μαυρικίου καί τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καί τῶν τέκνων Ἰστανται.

In fornice miliarii statuæ sunt Constantini magni et Helenæ. Ibidem quoque conspicitur crux, quam illi orienti obtendunt. Mediam vero crucem ambient catena clausa atque magice consecrata, in qua fortuna urbis credebatur consistere, ut scilicet, quousque illa catena integra maneret, urbs omnium gentium victrix esset futura et at ab hostium incur-

Α γυναικὸς Ἀριάδνης καί αὐτοῦ τοῦ Ζήνωνος ἐν τῇ βασιλικῇ πύλῃ (θ) τῆς Χαλκῆς Ἰσσησαι.

Ἵσται ἐν τῇ Χαλκῇ πλησίον ἔκωθεν Πουλχερίας τῆς ἀουδίου, ὡς πρὸς τὸν περίπατον τοῦ παλατίου, ἀνηγέρθη στήλη. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ τόπῳ καί ὁ Ζήνων καί ἡ Ἀριάδνη Ἰστανται. Καί Ἰσται: δύο στήλαι περὶ ἐπὶ κίονος βραχέος Ἰστανται, Σακούδου φιλοσόφου ἐλεγεία ἔχουσαι. Ἀντικρὸς δὲ τῆς χαλκῆς ἀψίδος γοργονοειδεῖς κεφαλαὶ ἡμισεταὶ δύο, αἰτίνες εἰσι χρυσάμβυχοι γυναικείαι. Ἡχθησαν δὲ καί ἀπὸ Ἐπίσευ ἐκ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος στήλαι ἄκτω· καί αἱ μὲν τέσσαρες ἐν τοῖς τοῦ Ταύρου μέρεσιν ἐν τοῖς παλαιαῖς παλατίαις προετέθησαν στήναι, Κωνσταντίνου καί Ιουλιανοῦ (7) καί τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καί τῶν υἱῶν αὐτοῦ καί Γάλλου, αἱ δὲ τέσσαρες ἐν τῷ τῆς Χαλκῆς ἐδωδύμῳ μέρει. Ἐνθα καί σταυρὸς ὑπὸ Ιουστινιανοῦ ἐπιπέθηκε καί στήλη χρυσοκλαφῆς Βελισαρίου καί Τιβερίου καί τοῦ κουργουδοῦς (8) θρακῆς καί Ιουστινιανοῦ. Ὁ πρῶτος λεπτεπιδήξ. Καί τῶν συγγενῶν αὐτοῦ στήλαι ἐκτά, αἱ μὲν ἀπὸ μαρμάρων, αἱ δὲ χαλκαί. Καί δύο ἵπποι, οἱ ἐπάνω τῶν γοργονοειδῶν ἰστάμενοι ἐν τῇ ἀψίδι· καί οὗτοι ἐκ τῆς Ἀρτέμιδος ναοῦ ἀπὸ Ἐπίσευ ἤχθησαν ὑπὸ

Ἐν δὲ τῇ καμάρῳ τοῦ μιλίου στήλαι τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου καί Ἑλένης εἰσίν. Ἐνθα καί σταυρὸς ὁράται πρὸς ἀνατολὴν βασιταζόμενος ὑπ' αὐτῶν. Μέσον δὲ τοῦ σταυροῦ ἡ τύχη τῆς πόλεως, κατήνιον κλειδόμενον καί ἰστοιχειωμένον (9), τοῦ παντὸς εἶδους ἀναλλήπη εἶναι καί νίκην πᾶσαν τῶν ἐθνῶν ἐπιφέρειν, τοῦ μηκέτι ἰσχύειν προσηγγίσει ἢ προσ-

Ἐν δὲ τῇ καμάρῳ τοῦ μιλίου στήλαι τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου καί Ἑλένης εἰσίν. Ἐνθα καί σταυρὸς ὁράται πρὸς ἀνατολὴν βασιταζόμενος ὑπ' αὐτῶν. Μέσον δὲ τοῦ σταυροῦ ἡ τύχη τῆς πόλεως, κατήνιον κλειδόμενον καί ἰστοιχειωμένον (9), τοῦ παντὸς εἶδους ἀναλλήπη εἶναι καί νίκην πᾶσαν τῶν ἐθνῶν ἐπιφέρειν, τοῦ μηκέτι ἰσχύειν προσηγγίσει ἢ προσ-

Mensii et Lambecii notæ.

in codice Theodosiano et Justiniano. Puto Græcos recentiores *ἀερετον* pro *secretarium* dixisse, ut *μίλιον* pro *miliarium*. In codice Bavarico pro *ἀερετον* *perperam scriptum fuit ἀερετόν. Lamb.*

(6) Græci βασιλικὰς πύλας vocant *portas majores*, ut hoc loco Codinus, et p. 143, v. 8: Ἐδρασε δὲ ἀπὸ τῶν βασιλικῶν πολίων μέχρι τοῦ ἄμβωνος. Etiani Latini *regias* nuncupant, ut testatur inscriptio antiqua quæ exstat in descripi. Romæ Subterr. p. 107. Et Anastasius Bibl. in Vita Cononis: *ad custodiendas, inquit, regias Basilicæ clausas observabani. Lamb.*

(7) In eod. Bavar. pro Ιουλιανου Ιουλιανῆς, quam lectionem etiam in uno cod. Val. Sed quænam est ista Juliana? Si certo constaret Minervinam, primam Constantini magni uxorem. Julis prænomen habuisse, scribendum censere: Ιουλίας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ. Cum vero hoc nomen satis probatum sit, transpositis verbis huic locum ita legendum existimo: Κωνσταντίνου καί τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καί τῶν υἱῶν αὐτοῦ καί Γάλλου καί Ιουλιανου. Lamb.

(8) Καί Τιβερίου καί τοῦ κουργουδοῦς. Hic locus ita emendandus ex Collectaneis anonymi: καί Τιβερίου τοῦ κουργουδοῦς θρακῆς, καί Ιουστινίου τοῦ πρώτου λεπτεπιδήξ. Id est, et *saiua Tiberii Thracis incurva et Justiani primi forma macilenta. Adjectivum λεπτεπιδήξ respondet paulo præcedenti*

substantivo στήλῃ. Justinus is primus est, qui alius cognominatur Thrax. Lamb.

(9) Ἰστοιχειωμένον hoc loco idem valet quod *ετελειωμένον*, hoc est *magice consecratum*: ita στοιχειωδῆ τῆς πόλεως: *φουλακτήρια* vocat Nicetas Choniates *μάγικας* et *ἰμαγίνες consecratas*, quarum virtute urbs credebatur conservari incoluntis. Hujusmodi autem status conficere et consecrare ipsemet Codinus p. 55 v. 2 ἀγάλματα στοιχειοῦν appellat. Dicit igitur Codinus hoc loco mediam crucem, quam Constantinus et Helena manibus gestabant, ambiisse catenam elusam et magice consecratam, in qua fatum seu fortuna urbis crederetur consistere, ita ut, quousque illa catena integra et obserrata maneret, urbs omnium gentium victrix esset et ab hostium impetu libera. De ejusmodi consecrationibus magicis, quæ ad regnorum et urbium conservationem vel ad hostium incursum prohibendas antiquitus adhibebantur, prolixè agit Salmasius ad Fl. Vopiscum. Quare non nisi unicum adscribam locum ex Augustini de Civ. Dei 5, 26, quem observavi huic rei illustrandæ servire posse. Verba Augustini sunt hæc: *Victor autem (Theodosius contra Eugenium tyrannum) sicus creditari et prædixerat, Jovis simulacra, quæ adversus eum fuerant nescio quibus ritibus velut consecrata et in Alpibus constituta, desponit. Lamb.*

ψαύσαι, ἀλλὰ πῶρρω ἀπέχεσθαι καὶ ὑπονοστεῖν ὡς ἤττωμένους. Ἡ δὲ κλεῖς τοῦ κατηγίου (10) κατεχώσθη εἰς τὰς βάσεις τῶν κίωνων.

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ μιλίῳ στήλαι ἴστανται τρεῖς, Σοφίας τῆς γυναικὸς Ἰουστίνου τοῦ Θρακῆς (11), καὶ Ἀραβίας (12) τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ, καὶ Ἑλλήνης ἀνεψιᾶς αὐτοῦ.

Ὁ λεγόμενος Πιττάκης ἢ στήλη ἐστὶ τοῦ μεγάλου Λέοντος τοῦ Μακέλου, ἦν ἀνήγειρεν Εὐφημία ἡ τούτου γνησία ἀδελφή, διότι οἶκος ἦν αὐτῆς ἐκεῖσε, καὶ ἐκάστη ἔδδομάδι εἰς αὐτὴν ἀπήρχετο ὁ βασιλεὺς. Λέων δὲ τὸ εἶναι αὐτὴν σώφρονα καὶ παρθένον. Καὶ πάντες οἱ ἀδικούμενοι, εἴτε πολλοὶ εἴτε θεματικοὶ (13), ἢ καὶ ἀπὸ πάσης τῆς οἰκουμένης, ἐκεῖσε εἰς τὰς βαθμίδας τοῦ κίονος ἐτίθουν τὰ πιττάκια (14) αὐτῶν, φυλασσόντων αὐτὰ ἐκεῖσε τῶν ταξεωτῶν. Καὶ ὁπότεν ἤρχετο ὁ βασιλεὺς, ἰδίδοντο αὐτῷ, καὶ παρευθὺς ἐλάμβανεν ἐκεῖσε ἕκαστος τὴν λύσιν αὐτοῦ. Ὅτε δὲ ἦν ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ παλατίῳ, καθ' ἑκάστην πρωτὰν ἔπεμπε ἔδδομαρίον τινα, καὶ ἀνελαμβάνετο ἀπὸ τῶν ταξεωτῶν τὰ ριπτόμενα δεητικὰ πιττάκια (15), καὶ ἰδίδου καθ' ἑκάστην ὁ βασιλεὺς τὰς λύσεις καὶ τὰς ἀποφάσεις αὐτῶν δὴ τῶν πιττακίων τοῖς ἔδδομαρίοις ἢ κοιτῶνται αὐτοῦ, καὶ ἀπήγγαγον πρὸς τὴν αὐλήν τοῦ Πιττάκου, καὶ ἰδίδουν τοῖς φυλάσσοις, κάκεινοι τοῖς δεομένοις. Διὰ καὶ οἱ μέλλοντες διοικεῖσθαι ταχέως ἔσπερας ἐτίθουν τὰς δεήσεις, καὶ τῇ ἐπαύριον ἐλάμβανον τὸ πέρας. Ἐκ τούτου ἐκλήθη ὁ τόπος τὰ Πιττάκια.

Ἐν τῷ τριβουναλίῳ τοῦ παλατίου Εὐδοκίας τῆς γυναικὸς Θεοδοσίου καὶ αὐτοῦ τοῦ Θεοδοσίου Μαρκανοῦ τε καὶ Κωνσταντίνου στήλαι ἔστησαν. Ἐνθα καὶ ὀρχήσεις τῶν δύο δημοτικῶν μερῶν ἐγένοντο ἕω; Ἡρακλείου.

Ὁ δὲ Ζεύξιππος τὸ λουτρόν ὑπὸ Ζευήρου κατεσκευάσθη, καὶ ἐτοιμασθῆ μετὰ κανδήλας ἄπτεσθαι θαλίνης, τὸ δὲ ὕδωρ ζεῖεν σφοδρῶς, καὶ πὺν ἀέρα τοῦ λουτροῦ. Ἀλόγιστοι (16) δὲ τινες ἐλθόντες τοῦτο κατέστρεψαν. Ὡς τῆς ζημίας!

Ἡ στήλη ἢ ἱεραμένη ἐν τῷ ἀρμαμένῳ Φωκῆ τοῦ στρατιώτου ἐστὶ, καὶ ἐν τῷ ἔδδομῳ ἐστὶ τῆς αὐτοῦ βασιλείας περὶ τὸ τέλος σπουδάζων ἀναγαγεῖν αὐτὴν ἐν τῷ κτισθέντι κίονι, καὶ μετὰ τὸ ἀναγαγεῖν αὐτὴν περιελουσῶν ἡμερῶν δεκαοκτὼ Συμεῶν (17) ὁ ὄσιος.

Meursii et Lambecii notæ.

(10) Κατήνα et κατήνιον Græcis recentioribus *casenam* significant. LAMB.

(11) Ἰουστίνου τοῦ Θρακῆς. Scribe Ἰουστίνου τοῦ ἀπὸ κουροπαλατῶν. Omnibus scriptoribus historiæ CP constat Iustini Thracis uxorem Euphemiā nominatam fuisse, Iustini vero curopalatæ Sophiam. Corrigitur etiam Suidas v. μίλιον, ubi legitur Σοφίας τῆς γυναικὸς Ἰουστινιανῶν: scribendum Ἰουστίνου, scilicet curopalatæ, vel ut loqui amat anonymus in Collectaneis, τοῦ μετὰ τὸν μέγιστον Ἰουστινιανόν. LAMB.

(12) Ἀραβίας. Fuit hæc Arabia Iustini junioris et Sophiæ filia: Helena vero filia fuit Baduaril Curopalatæ et Arabiæ, neptis Iustini junioris. LAMB.

A sionibus libera. Clavis autem catenæ sub basibus columnarum defossa fuit.

In eodem milliario positæ sunt statuæ Sophiæ uxoris Iustini Thracis et Arabiæ filiæ ejus et Helenæ consobrinæ ejus.

Statuam magni Leonis Macelæ, nuncupatam Pittacen, erexit Euphemia germana ejus soror, quia ibi domum haberet: solebat autem imperator singulis septimanis eam invisere, quoniam prudens admodum erat et perpetuam servabat virginitatem. Quotquot ingitur ab aliis injuria affecti erant, vel cives vel provinciales vel ex quacunque alia orbis parte, libellos suos gradibus ejus columnæ imponebant, asservantibus 36 illos ei rei destinatis ministris, a quibus postea imperatori istuc venienti offerrebantur; et accipiebat ibi ex tempore quilibet sententiam suam. Quando autem in palatio commorabatur imperator, quotidie primo mane ablegabat aliquem ex cubiculariis ad recipiendos a prædictis ministris oblatis libellos supplices, ad quos ipse statim respondebat, et responsiones per hebdomadarum seu cubiculariorum remittebat ad columnam Pittacii custodibus restituendas, qui illas porro suam cuique supplicantium reddebant. Quare qui cito sibi satisfieri cupiebant, vespera illic deponebant postulaciones suas, et postridie primi responsum accipiebant. Hinc locus Pittacia dictus.

In tribunali palatii statuæ collocatæ erant Eudociæ uxoris Theodosii et ipsius Theodosii et Marciani et Constantini. Ibi dem solemnes fiebant saltationes duarum popularium factionum usque ad Heraclium.

Thermæ Zeuxippi a Severo conditæ sunt, et arte quadam ita paratæ ut candelis vitreis succenderentur. Aqua autem ferventissime bulliens ærem quaque balnei calfaciebat. Quod postea stolidi quidam mortales sustulerunt.

Statua in armamentario posita Phocæ tyranni est, quam ille septimo anno sui imperii supra columnam erigi curavit, octodecim 37 ante diebus quam imperio dejiceretur. Vivebat tunc temporis S. Symeon. κατηνέχθη τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Τότε δὲ ἦν ὁ

(13) Θεματικοί. Hoc est ἐπαρχεῶται seu provinciales. LAMB.

(14) Πιττάκια hoc loco libellos supplices significant. LAMB.

(15) Πιττάκια δεητικὰ sunt libelli supplices: paulo inferius vocantur δεήσεις, et ii qui supplicanti seu libellos supplices offerunt οἱ δεόμενοι. LAMB.

(16) Ἀλόγιστους vocat Codinus vel qui omnino Christianæ fidei adversantur, vel qui Christianos quidem se profitentur, sed non catholicos. Ita alias hoc libro Leonem Isaurum iconomachum ἀλόγιστον nuncupat. LAMB.

(17) Ὁ Συμεών. Quisnam est hic Symeon quem Codinus tempore Phocæ tyranni vixisse ait? Σίμων

Idem Phocas templum S. Phocæ extruxit in Mi-
lio, sed absque conclamatione; ubi usque nunc mu-
tatio erat equorum cursus publici, eoque in loco
nervos equorum incidit. Exinde autem, quoniam ibi
olim mutatio erat terrestris, mutatis equis usque
ad portam Auream perrexit. Postquam vero in ur-
bem reversus et imperio potitus est, erexit ibi duos
equos enervatos et aras quadratas lapideas, prope
templum S. Phocæ a se conditum, et locum nomi-
navit Diippium. Ibidem quoque collocavit quatuor
imagines Constantini et Helenæ, ex aureis, crustis
vermiculatas. Cæterum Heraclius ubi in urbem ve-
nit et imperium suscepit, ornavit illam ecclesiam tec-
toque aperuit, et commutato nomine sancto apo-

Meursii et Lambecii notæ.

equidem fuisse duos Symeones stylitas, quorum
primus temporibus imperatorum Marciani et Leo-
nis Macelli floruit, ut referunt Cedrenus, Suidas
et complures alii scriptores; secundus circa annum
duodecimum Mauricii imperatoris vitam finivit, ut
testantur Evagrius 4, 22, et Nicephorus Callistus
18, 24. Sed cum uterque ante Phocæ imperium
vixerit, nihil ad rem præsentem faciunt. In cod.
Val. pro ὁ Συμεών legitur ὁ Συκεών; quare scri-
bendum censeo Τότε δὲ ἦν ὁ Συκεώτης ὁ ὄσιος, vel
quod idem valet, τότε δὲ ἦν ὁ ὄσιος Θεόδωρος ὁ Συ-
κεώτης. Ita vero emendandum esse hunc locum
patet ex anonymi Collectaneis chronicis, unde
quidquid hoc loco Codinus narrat de statua Phocæ
et S. Theodoro Syceota desumptum est. Ἡ στήλη,
inquit, ἡ ἐπισθεν τῆς μαγναύρας, κατὰ τὸ ἀνατο-
λικὸν μέρος τοῦ ἡλιακοῦ μετεώρου, Φωκᾶ ἐστίν.
Καθ' ἣν ἐν τῷ ἐβδόμῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ
σπουδῆν πολλὴν περὶ τοῦ ἀνελεῖν ἐπέδειξατο. Μο-
ναχὸς δὲ τις ἐκ τῆς τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ λεγομένου
Συκεώτου μονῆς, κατὰ ταῦτα γὰρ καὶ ὁ μακάριος
Θεόδωρος ἦν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ αὐτοῦ Φωκᾶ εἰς.
Cæterum cognomen Συκεώτου S. Theodorus accep-
it a loco quodam Galatiæ nuncupato Συκεών,
unde oriundus fuit, ut testatur Menologium Græ-
corum die 22 Aprilis: Ὁ ὄσιος Θεόδωρος ὁ Συκεώ-
της ὤρμητο ἐκ τῆς τῶν Γαλατῶν χώρας ἐκ χωρίου
λεγομένου Συκεῶν, κατὰ τοὺς χρόνους γεννηθεὶς
Ἰουστινιανοῦ τοῦ πάπαι. Ibidem de eo hic versus
legitur: Εἰκάδι δευτερῆν Συκεώτην τὴν πόρην ἐκρυψεν.
Ubi nota cum omisso nomine Theodori simpliciter
vocari Συκεώτην; ad eundem enim modum hoc
quoque loco apud Codinum scriptum fuisse et
scribendum esse credo, τότε δὲ ἦν ὁ Συκεώτης ὁ
ὄσιος. LAMB.

(18) Κούντουροι et κούνταρα hic significant equos
cursus publici, uti etiam in utulo 17 libri 57 Eclog.
Basilieon, qui ita conceptus est: Περὶ τοῦ δημοσίου
δρόμου καὶ τῶν τῶν κουντούροις χρωμένων. In cod.
Val. pro κουντούροις legitur κουρσῶρων. Κουρσῶ-
ρες autem Græcis recentioribus vocantur nuntii:
videtur ergo ἡ ἀλλαγὴ τῶν κουρσῶρων exponenda
esse statio, ubi cursores seu nuntii equos mutabant.
Non equidem hoc absurdum est, sed tamen magis
mihi placet ut pro τῶν κουρσῶρων scribatur
τῶν κουρσῶρων, scilicet ἵππων vel ζῶων. Ἴπποι
κουρσῶροι seu equi cursorii dicuntur equi publico
cursui destinati. In cod. Theod. appellantur equi
cursoriales, et apud Græcos juris auctores ζῶα ἑρο-
μικά. Cursorii autem simpliciter hic dicuntur pro
cursoriis equis, ut apud Sidonium ep. 51. i cursoria
pro nave cursoria seu cursui publico maritimo
destinata: Ticini, inquit, cursoriam (sic navigio
nomen) ascendi. LAMB. — Ἠνεζοκόπησε τὰ κούν-
τουρα. Sensus huius loci, quantum conjectura asse-
qui possum, is est, Phocam tyrannum quam ves-
scio ob causam CP profugisse, et, ut iis qui cum
insequebantur fugientem elaboretur, equis curso-

Ἄ οὐτὸς; δὲ Φωκᾶ; ἔκτισε τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου
Φωκᾶ ἐν τῷ Μίλιῳ, μήπω ὀροφώσας αὐτόν. Ἐκείσε
δὲ ἦν ἕως τότε ἡ ἀλλαγὴ τῶν κουντούρων (18), καθ'
ὃν τόπον ἠνεζοκόπησε τὰ κούντουρα καὶ ἐκ τῶν
ἐκείσε. Ἔτι ἐχρημάτιζε πρότερον ἀλλαγὴ χει-
σαλα (19), ἤλλαξε μέχρι τῆς Χρυσείας πύλης. Μετὰ
τὸ ἀνελεῖν καὶ βασιλεῦσαι ἔστησεν ἐκείσε δύο
ἵππους κουντούρους ἠνεζοκοπημένους, καὶ βωμοὺς
λιθίνους τετραπέδους σύνεγγυς τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου
Φωκᾶ, ὃν αὐτὸς ἀνήγειρε, Διίππιον (20) αὐτὸν
ὀνομάσας τὸν τόπον. Ἐκείσε γὰρ καὶ εἰκόνας τέσ-
σaras μετὰ ψηφιδῶν χρυσῶν Κωνσταντίνου καὶ
Ἑλένης; ἰστόρησεν. Ὁ δὲ Ἡράκλειος ἐλθὼν καὶ
κρατήσας ἐτίμησε (21) τὸν ναὸν, σκεπάζσας αὐτὸν

riis seu publico cursui destinatis nervos incidisse,
posteaque in urbem rediisse imperioque potitum ad
perpetuam ejus rei memoriam erexisse duas equo-
rum statuas, quibus nervi crurales incisi essent, et
locum ab iis denominasse Διίππιον. Sed vereor ne
suo more Codinus Phocam tyrannum confundat
cum Barda Phoca, Nicephori Phocæ imperatoris
nepote, cujus exsilium et affectatio imperii quodam-
modo quasi umbra sunt hujus fabulæ de Phocæ ty-
ranni fuga et adeptione imperii. Cæterum quod ait
Codinus Phocam nervos equorum incidisse, ne usui
essent illis qui ipsum insequebantur, ejus rei exem-
plum exstat apud Zonaram in vita Justiniani Rhin-
notineti secundum imperantis: Ἐτα τοὺς ἵππους
πάντας νευροκοπήσαντες, ἵνα μὴ τοῦτους λάθοιεν
οἱ πολέμοι, τοῖς τοῦ στόλου σκάψαισι ἐμβεβηκότας
ἐπανῆλθον εἰς τὸ Βυζάντιον εἰς αἰσχύνη πολλῇ.
Idem ad eundem modum refert Cedrenus. Notan-
dum vero apud utrumque eorum νευροκοπεῖν idem
significare atque apud Codinum ἀνεζοκοπεῖν. Nam
ἀνεζα vel ἀνεζα vel ἀνεζα recentioribus Græcis dici-
tur pars exterior cruris tumida vel nervosa, ut tes-
tatur Eustathius ad Iliad. π, p. 1061: Ἐνεθα δρε,
inquit, δτι μὴν ἡ γαστροκημία ἴσεν, ἦν ἡ τῶν
πολλῶν γλώσσα ἀνεζαν φησὶ, συχκαμένη ἐκ νεύρων
πολλῶν καὶ συστραμμένων σαρκῶν. Videndus
idem ad Iliad. ψ, p. 1326. LAMB. — Κόντουρα, ὅτε
καὶ μαγκλαβίος ἐτύθη παρὰ Μαυρικίου τοῦ βασι-
λέως, τολμήσαντος τοῦ αὐτοῦ Φωκᾶ ἐν τῷ κόντε
αὐτοῦ προσεῆσαι τὸ πιττάκιον, ὅπερ ἀπὸ Λογγιθα-
ρίας ἐλθὼν ἔφερε, τὸ στρατὸν ἐκείθεν ἀποσελιαν-
τος τοῦτον διὰ τὴν βόγαν αὐτῶν. Καὶ ἐγκαλέσας ἐν
ἡμέρᾳ ἵπποδρομίῳ, δτι οὗτος εὐρῶν ἀδειαν καὶ ἀνα-
λαβόμενος τὰ κόντουρα ὑπεχώρησε. Τὰ δὲ καταλει-
φθέντα ἀνεζίσας κατήλθεν ἕως Λογγιθαρίαν, ἐτι τὰς
πληγὰς ἔχων· διὰ τοῦτο γὰρ πρῆτειμήθη εἰς τὴν
βασίλειαν παρὰ τοῦ στρατοῦ. Μετὰ οὖν τὸ cod.
3058 ap. Bandurium.

(19) Ἀλλαγὴν χεισαλαν verti mutationem cursus
publici terrestrem. His autem Codini verbis con-
firmatur, quod pridem ad ista Sidonii verba, Ticini
cursoriam ascendi, observavit Jacobus Sirmoudus,
cursuum publicum non tantum per terras equis ve-
hicularumque, sed etiam navigiis per maria fluviosque
distributis peragi solitum fuisse. Pro duplici enim
hoc modo cursus publici duplices etiam iuere mu-
tationes seu stationes, nempe terrestres et mari-
timæ. LAMB.

(20) Mihi dubium non est quin pro Δίππιον
(quod antea legebatur) utrobique apud Codinum
scribendum sit Διίππιον· dicit enim in præceden-
tibus hunc locum ita denominatum fuisse a statu
duorum equorum, quas Phocas ibi exereat. Bis
etiam ut Dihippii mentio apud Zonaram in vita
Constantini Copronymi. LAMB.

(21) Κρατήσας καὶ τὸν Φωκᾶν τιμώρησα; καὶ
καύσας ἐν τῷ τῷ Βῶθ; ἀγορᾷ ἐτίμησε 3058.

καὶ μετονομάσας εἰς τὸ τοῦ ἁγίου ἀποστόλου καὶ Ἀσθολοῦ καὶ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου ὄνομα τοῦ Θεολόγου.

Τὰ δὲ Λαύσου οἶκος ἦν Λαύσου πατρικίου καὶ πραιποσίτου, ὅστις ἀρχὰς πολλὰς καὶ δέξας διήνοσεν ἐν τοῖς χρόνοις Ἀρκαδίου τοῦ υἱοῦ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου. Ἐκόσμησε δὲ αὐτὸν διὰ ποικίλων καὶ πολυτελῶν μικρῶν κίωνων καὶ μαρμάρων. Οὗτος δὲ ὁ οἶκος ἐκ τῶν δώδεκα τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου (22) ὑπῆρχεν. Ἐν ᾧ καὶ ἀετοὶ λίθινοι καὶ φιάλαι καὶ βῆθοι καὶ βωμοὶ τετραγῶνοι εἰς διακόσμησιν τῆς πόλεως Ἰστανταὶ μέχρι τῆς σήμερον.

Πλησίον δὲ τῆς ἀψίδος τοῦ μιλίου στήλη ἐστὶν Ἐπιππος Τραϊανῶ, καὶ πλησίον αὐτοῦ Ἐπιππος ἐστὶν Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ.

Ἀρκαδίου δὲ τοῦ υἱοῦ Θεοδοσίου, καὶ Ἀδριανῶ, πλησίον τῆς στήλης Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου, ἀμφότεροι (23) Ἐπιπποὶ (24) Ἰστανταὶ, ἐν τοῖς τοῦ Ταύρου μέρεσι πλησίον τοῦ κίονος κάτωθεν.

Ἡ δὲ ἐν τῷ Ζευξίπῳ (25) λουτρῷ Ἰσταμένη στήλη ἐκ χρωμάτων Φιλιππικοῦ ἐστὶ τοῦ πραοτάτου.

Περὶ τῆς βασιλικῆς Κινστέρης.

Ἡ λεγομένη (26) βασιλικὴ Κινστέρνα (27) ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Ἡ δὲ καθεζομένη ἐπὶ τοῦ δίφρου ἐκείσε μεγάλη στήλη ἐστὶ τοῦ Σολομῶνος, ἣν ὁ μέγας Ἰουστινιανὸς ἀνεστήλωσε, κρατούντος τὴν σιγαῖνα αὐτοῦ καὶ ὀρώντος τὴν ἄγλιαν Σοφίαν, ὅτι ἐνίκηθη εἰς μῆκος καὶ κάλλος ὑπὲρ τῶν παρ' αὐτοῦ κτισθέντων ναῶν Ἰερουσαλήμ. Ἐκείσε δὲ Ἰστατο στήλη καὶ τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου ἐπὶ δύο κίωνων τετραδικῶν χρυσεμβάφων, ἐπισθεν τῆς βασιλικῆς, πλησίον τοῦ μιλίου.

Θέσταια πρῶτον.

Ἐν αὐτῇ τῇ βασιλικῇ χρυσοφόρῳ (28), ὁπίσω τοῦ Meursii et Lambecii notæ.

(22) Τῶν δώδεκα τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Supra dixit Codinus Constantinum Roma evocasse quatuor magistros, Adan, Protasium, Scolymbum, Philoxenum, et octo patricios, Probum, Dominium, Darium, Maurum, Rhodanum, Salustium, Modestum et Eubulum, iisque Cpoli suis sumptibus domus ædificari curasse, per omnia similes illis quas Romæ reliquerant. Has igitur duodecim illas domus esse puto, quarum unam Codinus hoc loco ait cognominatam fuisse *Lausi*. LAMB.

(23) Πλησίον δὲ τῆς στήλης Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου Ἀρκαδίου καὶ Θεοδοσίου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ Ἀδριανῶ ἄμφ. cod. 3058.

(24) Ἐφ' ἵπποις Reg. 1026. additis his, Ὅτι καὶ σπηραία ἐδόθη πολλὰ, ἐξαιρέτως δὲ τῷ πρασίνοιω μέρει, κρᾶζοντος τοῦ δήμου, ἢ Ὁ γόνος Θεοδοσίου Κωνσταντίνου ἐνίκησεν.

(25) Ἡ δὲ ἐν τῷ Ζευξίπῳ. Statuarum quæ positæ fuerunt in balneo Cpolitano nuncupato Zeuxippi vel Zeuxippo, elegans exstat descriptio Christodori poetæ, qui vixit sub Anastasio Dicoro. Sed perperam nunc illa in epigrammata dissecta et quinto Anthologia libro inserta est. Titulus ejus in codice ms. hic habetur : Χριστοδώρου ποιητοῦ τοῦ Θηβαίου Κοπίτου ἔκφρασις τῶν ἀγαλμάτων τῶν εἰς τὸ δημόσιον γυμνάσιον τοῦ ἐπικαλουμένου Ζευξίπῳ. In codicibus impressis male pro Κοπίτου editum est Κοπίτου · oriundus enim fuit Christodorus ex Copto, celeberrima olim Ægypti urbe et

A stola et evangelistæ Joanni, nunc pato Theologo, dicavit.

Lausiaca domus erat Lausi patricii et præpositi, qui multos gessit magistratus multosque adeptus est honores sub Arcadio Theodosii 38 Magni filio. Exornavit autem istam domum variis pretiosisque columnis et marmoribus. Hæc una erat ex duodecim illis quas extruxit Constantinus Magnus; quare etiam usque ad nostra tempora aquilæ lapidæ et phialæ et gradus et aræ quadratæ pro ornameto urbis ibi supersunt.

Apud arcum miliarii statua est equestris Trajani, B et prope banc alia equestris Theodosii junioris.

Arcadii autem filii Theodosii et Hadriani statuarum equestres positæ sunt juxta statuam Theodosii Magni, in regione Tauri, prope columnam, in parte inferiori.

Statua colorata in thermis Zeuxippi posita Philippi est principis mansuetissimi.

De basilica sive regia Cisterna.

Cisterna basilica a Constantino Magno condita est. Quæ vero ibi visitur magna statua in solio sedens, Salomonis est, quam Justinianus Magnus erexit, maxillam manu sustentantis et S. Sophiam admittentis, 39 quod magnitudine et pulchritudine templum Hierosolymis ab ipso conditum illa superaret. Ibidem collocata erat statua Theodosii Magni supra duas columnas quadratas et auro obductas, pone cisternam regiam prope miliarium.

Spectaculum primum.

In ipsa Basilica prope miliarium posita erat sta-

Meursii et Lambecii notæ.

Thebaidis metropoli. Præterea notandum est in iisdem codicibus post versum 120, Οὐ μόνον ἐτύων Πελοπίων. Ἰσταμένος δὲ, tollendam esse inscriptionem εἰς Πυθαγόραν, et facta interpunctione post vocem Πελοπίων verba Ἰσταμένος δὲ sine distinctione annexenda esse sequenti versui : Ἐπρεπε Πυθαγόρης. LAMB.

(26) Ἡ λεγομένη. Ἡ πλακωτὴ βασιλικὴ Κινστέρνα μαλακταρέα ἦν, ὅτι ἐκτίσθη ἡ ἄγία Σοφία. Ὡσαύτως καὶ ἡ ἀνωθεν αὐτῆς στέγη, ἡ βασιλικὰ ὄνομαζομένη, καὶ αὐτὴ μαλακταρέα ἐτύγγανε τοῦ δηλικάτου τῆς ἁγίας Σοφίας 3058.

(27) Βασιλικὴ Κινστέρνα. Prope hanc erat palatium in quo habitabat magister œcumenicus cum 12 discipulis, viris in omni genere eminentibus, ac quibus inconsultis ne ipsi quidem imperatori agere quidquam licebat. Vide Glossarium nostrum in ἐξέδασκαλος. Cisternæ vero Cpoli erant plures, una Moesia, quam Anastasius condidit, teste Suida in Ἀναστάσιος ἐκινστέρνα : hanc τὴν τοῦ ἁγίου Μωκίου κινστέρναν appellat Cedrenus. Erat item frigida, cujus meminit hic ipse auctor supra. Etiam Asparis, de qua Cedrenus: In descriptione urbis Cpolitanae tres alias invenio, in regione 5 Theodosianam, in 11 Arcadiacam et Modestiacam. MEURS.

(28) Ἐν αὐτῇ τῇ βασιλικῇ χρυσοφόρου ὁπίσω. Hic locus ex cod. Vat. et anonymi collectan. Περὶ θεαμάτων ita restituendus est : Τὸ δὲ ἐν αὐτῇ τῇ βασιλικῇ χρυσοφόρῳ, ὁπίσω τοῦ μιλίου, ἀδριανέλιον ἀγαλμα

tua virilis inaurata (ibidem erat Examon Heraclii imperatoris) et genuflexa Justiniani tyranni. Illic Terbelis concionatus est, eodemque in loco stabat ingens elephas a Severo erectus. Erat autem collis ante partem graduum, ubi schola custodum urbis excubabat. Habitabat etiam ibi argentarios qui lancibus iniquis in venditis utebatur. Huius taberna cum ab elephanto eversa esset, mortem minabatur ejus custodi, nisi belluam cohiberet. Magister autem elephanti cum minas ejus nihili faceret, interfecit ipsum falsus ille libripens, et elephanto devorandum objecit. Bellua vero nerdum cicurata ipsum una susultit. Quo audit Severus elephanto sacrificavit, et in eodem loco ipsius belluæ ejusque magistri statuæ erigi curavit. Ibidem quoque Hercules multis sacrificiis culebatur, qui postea in Hippodromum translatus est. Juliano vero consule Romæ Byzantium devectus est cum aliis decem stauis.

Spectaculum secundum prope miliarium.

40 In miliario jam inde ab antiquis temporibus supra duas columnas stabat currus solis quasi volans, cui juncti erant quatuor equi coloris ignei. Ibi vero Porphyrius auriga faustis Venetæ factious acclamationibus exceptus fuit, postquam vicit factionis Prasinæ aurigas Azotium et Byzantem. Ubi vero ille currus in Hippodromo subversus fuit, fecit Constantinus novam statuam fortunæ urbis, portatam a Sole,

Meursii et Lambecii notæ.

χρυσέμβαφον (ἐνθα ἦν τὸ ἔξαμμον Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως;) καὶ γουγκλινῆς, Ἰουστινιανοῦ ἑστί τοῦ τυράννου, id est, *Statua inaurata virilis et genuflexa, quæ in ipsa Basilica aureo laqueari aperta pone nitium est collocata, Justiniani tyranni est.* Verba "Ἐνθα ἦν τὸ ἔξαμμον Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως" parenthesis includenda: quid vero sibi velint, nondum satis mihi constat. In anonymi Collect. legitur, "Ἐνθα τὸ ἔξαμμον Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως κατεσκευάσθη. Apud Suidam, v. βασιλική, præposito ἕως ante Ἡρακλείου inserita est. Ibidem pro Ἰουστινίου τοῦ τυράννου scribendam est Ἰουστινιανοῦ τοῦ τυράννου, id est Justiniani Rhinotmeti, ut patet ex anonymi Collect. Περὶ θεαμάτων, ubi proluxius agitur de hac Justiniani Rhinotmeti statuæ genuflexa. Lamb.

(29) Terbelis Bulgarorum princeps ejus auxilio Justinianus Rhinotmetus imperium recuperavit. Lamb.

(30) Ἐραττοῖς ζυγοῖς. Suidæ lectionem confirmat, quod paulo post eundem ζυγοπλάστην vocat: ita autem dicitur *falsus libripens*, seu qui *πλαστοῖς ζυγοῖς*, hoc est *lancibus adulterinis*, in librando utitur. Quos Suidas πλαστοῖς ζυγοῖς vocat, eos appellat Codinus ἐναντίους ζυγοῖς, id est *lances iniquas* seu *impares*, quibus opponiuntur ἴσαι ζυγοί sive *lances æquæ* et *pares*. Hinc corrigenda Suidæ versio, v. βασιλική, ubi perperam ζυγοπλάσ-σ.ην interpretatur *fabrum librarum*, et ἐν πλαστοῖς ζυγοῖς τὴν πρᾶσιν ποιῆν *libras a se factas vendere*, vel *in libris a se factis suas merces vendere*. Lamb.

(31) Ἐρ τῶ μιλίῳ. Suidas in μιλίων. Meusas.

(32) Ἐνθα εὐφημίσθη. In anonymi Collectaneis περὶ θεαμάτων ita igitur: "Ἐνθα Κωνσταντῖνος ὁ μέγας εὐφημίσθη μετὰ τὸ νικῆσαι Ἀζώτιον καὶ Βύζαν καὶ αὐτήν, κρᾶζαντος τοῦ Βενέτου μέρους." Ἐλες καλινγορον ἱμάσθλην ὦ; ἐὶ δις ἠβήσας μάλιναι

μίλιου, ἦν ἄνδρος(κελον ἔγαλμα χρυσέμβαφον (ἐνθα ἦν τὸ ἔξαμμον Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως) καὶ γουγκλινῆς Ἰουστινιανοῦ τοῦ τυράννου. Ἐκεῖ ὁ Τερβελίς (29) ἐδημηγόρησεν. Ἐν οἷς ἐλέφας ἴστατο καμμεγέθης, ὑπὸ Σευήρου κατεσκευασμένος. Ὅρος δὲ ἦν πρὸ τοῦ μέρους τῶν ἀναβαθμῶν, ἐνθα ἦν καὶ σχολή φυλαττόντων τὴν πόλιν. Ἔμενε δὲ ἐκεῖσ ἀργυροκόπος ἐναντίοις ζυγοῖς (30) τὴν πρᾶσιν ποιούμενος. Καὶ τοῦ οἰκήματος αὐτοῦ κορθουμένου ἤπειλει τῷ τὸν ἐλέφαντα φυλάττοντι θάνατον, εἰ μὴ τοῦτον κρατήσσειεν. Ὁ δὲ θηροκόμος οὐκ ἐνεδίδου. Ὅν φονεύσας ὁ ζυγοπλάστης δίδωκε βορὰν τῷ ἐλέφαντι. Τὸ δὲ θηρίον ἀπέθασσον ἐν αὐτὸν ἀνέλε. Καὶ ὁ Σευήρος ἀκούσας τῷ θηρίῳ θυσίας ἤνεγκεν. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ τόπῳ παρευθῆ; ἀνετυπώθησαν τὰ τε θηρίον καὶ ὁ θηροκόμος. Ἐνθα καὶ Ἡρακλῆς ἐλατρεύθη, ποῖλῆς θυσίας δεξάμενος· ὃς ἐν τῷ Ἰπποδρομίῳ μετετέθη. Ἐπὶ δὲ Ἰουλιανοῦ ὑπατικοῦ ἀπὸ Ῥώμης ἦλθεν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον, εἰσῆχθη δὲ μετὰ στηλῶν δέκα.

Θέμα δεύτερον πλησίον τοῦ Μιλίου.

Ὅτι ἐν τῷ μιλίῳ (31) ἐν τέτρασιν Ἰπποῖς πυρρίνοις ἄρμα Ἠλλίου ἱπτάμενον παρὰ δύο στηλῶν ἐκ παλαιῶν τῶν χρόνων ὑπῆρχεν. Ἐνθα εὐφημίσθη (32) ὁ μέγας Κωνσταντῖνος μετὰ τὸ νικῆσαι Ἀζώτιον, ἐπειρῆ καὶ Βύζας ἐκεῖσ εὐφημίσθη. Κατενεχθέντος δὲ τοῦ ἄρματος ἐν τῷ Ἰπποδρομίῳ, στυλίδιον καινὸν παρὰ Κωνσταντῖνου ἐσκευάσθη εἰς τύχην τῆς πόλεως (33), ὑπὸ Ἠλίου φερόμενον, ὅπερ δορυφορῶ-

C ἐν σταδίῳ. Hinc patet duplex Codini error: primo enim confundit Constantinum magnum imperatorem cum Constantino quodam auriga Circensi, in quem aliquod exstant epigrammata Anthologiae l. 5, deinde hunc Constantinum confundit cum alio auriga Porphyrio, in quem similiter plurima exstant epigrammata. Unius partem, qua continetur εὐφημισμός; seu fausta acclamatio Venetae factionis, citat in supra citatis verbis anonymus περὶ θεαμάτων. Epigramma hoc est:

Πορφύριον ἤξαρτα πόγων λύσαντὰ τε μίτην. Καὶ πάρος ἀντ' ἀρετῆς χάλκον ἔσταδα. Τῆδε πάλιν χάλκου τε καὶ ἄρτρου ἰδρῶσαντο. Πρέσθ, σὺ δὲ ξείνων ἀντιάσας τερᾶων, Δῆμον μὲν βοδῶντος ἔλες καλινγορον ἱμάσθλην, ὡς δὲ δις ἠβήσας, μάλιναι ἐν σταδίοις.

Hic Porphyrius factionis Venetæ auriga is est, quem perperam Codinus Constantium magnum vocat et ubi devictum Azotium fausta acclamatione exceptum ait, ipsa verba illius acclamationis continentur ultimo disticho citati epigrammatis. Azotium vero intelligo Prasinæ factionis aurigam, qui cum Porphyrio de palma concertavit. Similiter corrigendus et illustrandus est Suidas, qui eo more ea quæ hic apud Codinum leguntur, isdem omnino verbis lexico suo infarcivit, voce μιλίων. Lamb.

(33) Statuæ Fortunæ urbis et pompæ, qua in tribuall Hippodromi deducebatur, meminit ipse Codinus p. 59 Utrumque Codini locum plenissime illustrat Chronicon Alexandrinum p. 630, ubi Constantinum dicit præter illam statuam porphyreticæ columnæ Fori impositam, aliam sibi fecisse ex marmore, dextra gestantem simulacrum auratam Fortunæ urbis Cpolitaneæ, atque constituisse ut inposterum quotannis die

μενον ελθει εις τὸ στάμα (34) καὶ τετρανωθῶν ἄ
ἐξῆσι. Ἐτίθειτο δὲ ἐν τῷ σανάτῳ ἕως τῶν ἐκίοντων
γενεθλίων τῆς πόλεως. Διότι δὲ ἐπὶ κεφαλῆς σταυ-
ρῶν εἶχεν, ὃν ἐχάραξε Κωνσταντῖνος, Ἰουλιανὸς
αὐτὸ βοθῶνυ κατέχασεν.

Περὶ τοῦ Ἀρείου.

Ἔνθα Ἀρείος (35) τὸν ἐχθιστον θάνατον ἀπὸ τῆς
καμάρας τοῦ φόρου τοῦ σανάτου (36) ἀπέδωκεν (37).
Ἔνθα καὶ ἐτυπώθη ὑπὸ τοῦ θεοφιλοῦς Θεοδοσίου
Ἀρείος ἐν μαρμάρῳ ἀναγλύφῳ, γειννίων τῆ γῆ,
καὶ σὺν τῇ τοῦ Ἀρείου καὶ Μακεδονίου (38), Σε-
βαλλίου (39) καὶ Εὐνορίου (40) πρὸς αἰσχύνῃν αὐ-
τῶν, ὡς ἂν οἱ παρερχόμενοι κόπρον καὶ οὖρον καὶ
ἐμπύσματα ἐνρίπτωσιν αὐτοῖς.

Περὶ τοῦ σανάτου.

Ἵτι τὸ σανάτον, ὡς οἱ μὲν λέγουσι, ἐξ ἀρχῆς
ἦν τῶν κωδικέλλων φυλακτήριον· ἐκεῖτε γὰρ οἱ
πατριῖκοι ἐλάμβανον αὐτοῦς ἕως Κωνσταντίνου.
Καὶ Καλλίστρατος πρῶτος (41) ἦν ἀξίαν τοῦ ὑπά-
του ἐπίσει ἐδέξατο, τοῦ δήμου (42) κρέξαντος, ἰΚαλ-

Meursii et Lambecii notæ.

urbis natali ea statua in Hippodromum spectanda
deduceretur, exercitū et civitū comitantibus.
Iude igitur patet theama seu spectaculum, quod
hoc loco Codinus describit, fuisse statuam Constā-
tini Magni, capite radiato instar solis, quadrigam
agitantem, porrectaque dextra sustinentem simula-
crum Fortunæ urbis Cpolltanæ. Quod divi Constā-
tini Magni statuam fuisse, manifesto testatur Chro-
nicon Alexandrinum; fuisse figuratam instar solis
capite radiato. Codini hæc verba indicant, ὅτι
ἡλιου φερόμενον: ibi enim per solem intelligenda
est Constantini statua instar solis, ut dixi, capite
radiato formata. Ita in columna porphyretica fori
viseretur Constantinus διὰ τὰς ἐν τῇ κεφαλῇ ἀκτι-
νας ὡς ἡλιος: τοῖς πολλοῖσι ἐκλάμπων, ut refert
Paulo post Codinus, ubi agitur de columna fori.
Visitur etiam in aliquot nummis antiquis Constā-
tini ἡλιοκέφαλος. Quod præterea dixi, hanc Constā-
tini statuam quadrigam agitasse porrectaque
dextra sustinisse Victoriolam, ex his Codini ver-
bis elicitur. Καὶ ἴσποι χρυσολαμπεῖς τέσσαρες, καὶ
ἐπιρολάτης ἐπὶ τοῦ θύρου ἐν τῇ δεξιᾷ φέρων χειρὶ
στρλοισθῆ: τι ἀγαμία, ὅπερ ὡς προεγράφη, εἰς
τόχην τῆς πόλεως: ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἐτίμησε.
Quem hic Codinus διφορλάτην seu aurigam vocat,
ipse erat Constantinus, velens currū quadrigarum
et dextra gestans parvum aliquod simulacrum,
quod cultum fuisse ait pro Genio seu Fortunæ
urbis. Sed verisimile mihi videtur, quam Codinus
Fortunam urbis vocat, fuisse Victoriolam. Ita in
nummo quodam antiquo conspicitur Nero imperator
quadrigæ insistent, et sinistra palmam, dextra
Victoriam tenens ipsam coronantem. LAMB.

(34) *Στάμα* hic significat τὸ βασιλικὸν κἀθισμα
τοῦ Ἱπποδρομίου, *tribunal Hippodromi*, in quo im-
perator sedebat. cum spectaret ludos Circenses.
Vide quæ notavi p. 17, v. 18. ad illa verba καὶ ἀνέ-
χεσθαι μέγρι τοῦ στάματος. LAMB.

(35) *Ἀρείος*. Vide Suidam in Ἀρετιανῆς, Rufinum
1, 15, Cedrenum, Zonaram Annal. 3. Loca non ex-
scribo. MEURS. — Quidquid hic narrat Codinus de
Ario, fragmentum est tertii theamatis seu spec-
taculi, quod erat in foro. Integra ejus descri-
ptio exstat in Collectaneis anonymi περὶ θεαμά-
των, ex quibus ex codice Vaticano hic Codini
locus ita supplicendus est reformandus est: Ἐνθα

quæ magno comitatu in tribunal Hippodromi dedu-
cebatur indeque coronata iterum exibat. Ponebatur
autem in senatu usque ad diem urbis natalem. Cæ-
terum ob crucem, quam capiti ejus Constantinus
insculpi curaverat, Julianus eam in foveam projici
et terra obrui jussit.

De Ario.

In eo loco Arius abominanda morte obiit a cama-
ra senaculi, quod erat in foro viginti novem pal-
mos. Ibidem pius Theodosius Arium et una cum ip-
so Sabellium, Macedonium et Eunomium, ad notan-
dam eorum ignominiam, marmori adeo vicino terræ
insculpi curavit, ut a prætereuntibus stercore, urina
et sputo conspurcarentur.

De senatu.

In senatu, ut quidam tradunt, codicilli antiquitus
custodiebantur: nam ibi patricii eos accipiebant us-
que ad tempora Constantini. Ibidem Callistratus pri-
mus dignitatem consularem suscepit, acclamante
populo: 41 « Callistratus fortuna favente insuper

(sc. ἐν τῇ καμάρα τοῦ φόρου) καὶ Ἀρείος τὸν
ἐχθιστον θάνατον ὑπέστη, γείρονα Ἑλλήνων βλα-
φημῆσαι ἀποτολήσας ὁ δεύλιος, καὶ τὸν θρόνον
Κωνσταντινουπόλεως βασιλικῇ χειρὶ καθαρπύσαι
βουλόμενος. Ἄλλ' οὐκ Ἀλέξανδρος ὁ πολὺς ἐν
θεογονσίᾳ τοῦτο παρέσχεν, ἕως τῶν ἀλεθρῶ θανάτων
τοῦτον παρέδωκεν. Ἐν αὐτῷ οὖν τῷ τόκῳ κθ'
παλαιστὰς ἀπὸ τῆς καμάρας τοῦ Σανάτου τοῦ φόρου
ἐπὶ τοῦ θεοφιλοῦς Θεοδοσίου ἐτυπώθη ἡ τοῦ Ἀρείου
εἰκὼν, ἐν μαρμάρῳ ἀναγλύφῳ γειννίων τῇ γῆ,
καὶ σὺν τῇ τοῦ Ἀρείου καὶ ἡ Μακεδονίου Σεβαλλίου
καὶ Εὐνομίου, πρὸς αἰσχύνῃν αὐτῶν, ὡς ἂν οἱ πα-
ρερχόμενοι κόπρον καὶ οὖρον καὶ ἐμπύσματα ἐνρί-
πτωσιν αὐτοῖς. Id est, Quo in loco (scilicet in For-
nice Fori) etiam Arius horrenda morte obiit, qui
pejus quam ipsi Gentiles Christum maledicere aud:bat
et episcopatum Constantinopoleos fretus potentia
imperatoris per vim invadere conabatur. Sed hic
Alexander episcopus restitit, usque adeo donec ipsum
adegit ad mortem. Ibidem igitur viginti novem pal-
mos a camera Senaculi, quod est in foro, pius
Theodosius Arii, et Macedonii, et Sabellii, et Eu-
nomii imagines propter contumptum marmori in-
sculpi curavit adeo humili, ut a prætereuntibus
stercore, lotio et sputo contaminarentur. LAMB.

(36) Τοῦ φόρου τοῦ Σανάτου. Scribete τοῦ Σανά-
του τοῦ φόρου, hoc est camera Senaculi, quod est
in foro, scilicet Constantiano, ubi stabat columna
porphyretica. LAMB.

(37) Ἀπέδωκεν, ποῦ καὶ οἱ παρερχόμενοι οὖρον
καὶ κόπρα ἐτίθουν αὐτῷ τῷ ἐχθιστῳ Ἀρείῳ σολ.
3058.

(38) Μακεδόνιου. Ille in locum Pauli ἐπίσκοπι
subrogatus ab Arianis anno 5 imperii Constā-
tini magni, anno 24 pellebatur Cpoll. Testis no-
bis hujus rei est Hieronymus in Chronico. MEURS.

(39) Σεβαλλίου. Sabellius sub Gallo et Volu-
siano vixit; de ejus hæresi Ensebius l. vii et
Harnenopolus lib. de Sectis. MEURS.

(40) Εὐνομίου. Hic sub Valentiniano et Va-
lente vixit. Hieronymus testis in Chronico. MEURS.

(41) Καὶ Καλλίστρατος πρῶτος. Hæc proluxius
narrantur in anonymi Collect. LAMB.

(42) Τοῦ δήμου. Factio intelligitur Prasinæ.
LAMB.

al aliud provehatur. Quare ille perterritus ad ecclesiam confugit, et quamvis Constantinus juraret se nullam ei injuriam illaturum, attamen ille minus fidens primum presbyter, postea vero episcopus creatus est.

De columna fori.

In inferiori parte columnæ fori Palladium et multa alia admiranda posita fuerunt. Circuitus autem fori tantus est quantus fuit ambitus tentorii Constantini Magni, quod Romæ Byzantium veniens istic fixerat. Duæ autem illæ semitrotundæ porticus tunc temporis stabula erant circum tentorium; et illa columna, cui Constantinus statuam Apollinis sub nomine suo imposuit, in fixis capiti radiorum instar aliquot clavis passionis Christi Dei nostri, ut veluti sol civibus suis præluceret.

De Artopoliis.

In Artopoliis visitur statua, quæ exornata est capitibus pavonis, aquilæ, leonis, leporis, arietum, passerulorum, cornicis, turturis, muris, felis et buculæ; item Gorgones duæ ex marmore sculptæ, una ad dextram, altera ad sinistram, facie sibi invicem obversa, et demum copiosus porcorum grex. Perstiterunt autem usque ad Zenonem. Cæterum Galenus quidam medicus et philosophus, istac præter Gorgonas transiens, hieroglyphica esse dixit, iisque astronomicum futuri præsagium contineri, et cunctas declaravit historias cum nomine Constantini Magni, qui illa erexit. Cum vero Galenus multum jam enarrasset, et in iis intelligendis occupatus quæ Zenoni a Verina olim eventura essent in risum prorumperet, Callistratus quidam homo nihili, qui cauponariam exercebat, Zenonem Cpolim redentem eo usque in

Meursii et Lambecii notæ.

(43) *Τὸ Παλλᾶδιον.* In aliquot codicibus Vaticanis et Bavarico pro Παλλᾶδιον perperam legitur Παφᾶδιον; quo mendo deceptus Meursius alias inauditum vocabulum παφᾶδιον inter Græco-barbara retulit. Palladii hujus meminit Chronicon Alexandrinum p. 528 et Julius Pollux in supra citato fragmento Chronici inediti. LAMB.

(44) *Ἡ στήλη τοῦ Ἀπόλλωνος.* Hæc est celebris illa Apollinis statua, quam Heliopoli deductam Constantinus Magnus columnæ porphyreticæ fori imposuit, addita hac inscriptione: Κωνσταντίνω λάμποντι ἡλίου δίκην. Inscriptionem hanc reperi apud veterem Chronographum ms. Bibl. Reg. eujus hæc verba sunt, ubi agit de Constantino Magno: Κτίσας δὲ τὴν πόλιν ἀπὸ μὲν τῆς ἐλευσεως αὐτοῦ τῆς πρὸς τὸ Βυζάντιον εἰκοστῶν πρῶτον ἔτος, ἀπὸ δὲ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔτη κα', ἀπὸ δὲ Ἀδάμ ἔτος ἦν σωλζ'. Ἐντεῦθεν ἦλθεν εἰς τὸ Βυζάντιον ἀναλαβὼν καὶ τοὺς ἀγίους καὶ ἐμφανεῖς Πατέρας πρὸς τὸ εὐλογηθῆναι παρ' αὐτῶν τὴν πόλιν ἦν ἔκτισεν. Ὁκοδόμησε δὲ παλάτιον καὶ ἱερικὸν καὶ τοὺς δύο τερπνοὺς ἐμβόλους, καὶ τὸν φόρον, ἐν ᾧ κίονα μονόλιθον καὶ ὀλοπέφυρον ἔστησεν, ἐκ Ρώμης ἀγαγὼν, ἐκδήσας αὐτὸν διὰ χαλκῶν ζωνῶν γυρωμένον. Ἰδρύσατο δὲ ἐπάνω αὐτοῦ ἀνδριάντα ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ, ἐπιγράφας διὰ τὰς ἐν αὐτῷ ἀκτίνας Κωνσταντίνω λάμποντι ἡλίου δίκην. Ὅς ἦν μὲν ἔργον Φειδίου, ἤχηθ' δὲ ἐξ Ἀθηνῶν. Restituenda

Ἀλιστρατος εὐτυχῆς καὶ εἰς ἄλλο προκόψει. Ὁ δὲ φοβηθεὶς προσέφυγε τῇ ἐκκλησίᾳ. Κωνσταντίνος δὲ ἐξωμόσατο μὴ ἀδικῆσαι αὐτόν. Ὁ δὲ μὴ ἀνασχεόμενος ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος, εἶτα ἐπίσκοπος.

Περὶ τοῦ κίονος τοῦ φόρου.

Ἐποκάτω δὲ τοῦ κίονος τοῦ φόρου ἐτίθη καὶ τὸ Παλλᾶδιον (43) στοιχεῖον καὶ ἕτερα σημειοφορικὰ πολλὰ. Ὁ δὲ κύκλος τοῦ φόρου ἐστὶ τὸ ἴσον τῆς ποδίας τῆς κόρτης τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἦν αὐτὸς ἔπηξεν ἐκείσε, ὅτε ἀνήλθεν ἀπὸ Ρώμης. Οἱ δὲ σηματοειδεῖς δύο ἐμβολοὶ ἐτύγγανον ὅτε σταυλοὶ γύρωθεν τῆς κόρτης, καὶ ὁ περιέλευτος οὗτος κίων, καὶ ἡ στήλη τοῦ Ἀπόλλωνος (44), ἦν ἔστησε Κωνσταντίνος ὁ μέγας δίκην ἡλίου εἰς ὄνομα αὐτοῦ, θεῖς (45) ἐν τῇ κεφαλῇ ἡλίου ἐκ τῶν τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν δίκην ἀκτίνων, ὡς ἡλιος τοῖς πολίταις ἐκλάμπων.

Περὶ τῶν Ἀρτοπωλείων.

Ἐν δὲ τοῖς Ἀρτοπωλείοις κιονάρια ὀκτώ (46) περιφέρει τῇ καὶ ταῦνας καὶ ἄετους καὶ λέοντας λαγούς τε, καὶ κριῶν χάρας καὶ στρουθίων καὶ κορώνης καὶ τρυγῶνος καὶ μυδὸς καὶ γαλῆς καὶ δαμάλεως, καὶ Γοργόνας δύο, μίαν μὲν ἐκ δεξιῶν καὶ ἑτέραν ἐξ εὐωνύμων, ἡ μία τὴν ἑτέραν κατ' ὄψιν βλέπουσα, ἀπὸ μαρμάρων ἐγγεγλυμμένα, καὶ χοιρῶν ἀγέλας. Ἰσταντο δὲ μέχρι Ζήνωνος. Γαληνὸς (47) δὲ τις, ἱατρὸς καὶ φιλόσοφος ὑπάρχων, ἐκείσε περαιωθεὶς τὰς Γοργόνας ἔλεγεν ἱερογλυφικὰ καὶ ἀστρονομικὰ τῶν μελλόντων, δηλώσας τὰς ἱστορίας πάσας σὺν τῷ ὀνόματι, Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου τυπωσαμένου ταῦτα. Τοῦ δὲ αὐτοῦ Γαληνῶς ἐπὶ πλείστον συχνάσαντος καὶ τοῖς ἀναγνώμασι προσσχόντος, τὰ μέλλοντα συμβαίνειν (48) Ζήνωνι παρὰ Βηρύνης εἰπόντος καὶ γελᾶσαντος,

ergo est hæc inscriptio Cedreno, apud quem corrupte legitur: Ἐν ᾧ γέγραπται· Κωνσταντίνος ἔλαμψεν ἡλίου δίκην· ὅς ἦν μὲν etc. Corrigenendus etiam Zonaras, ubi de hac statua loquitur: Ἀγεται δὲ καὶ Ἀπόλλωνος εἶναι στήλην τὸ ἀγαλμα, καὶ μετενεσθῆναι ἀπὸ τῆς ἐν τῇ Φρυγίᾳ πόλεως τοῦ ἡλίου. Scribe ἀπὸ τῆς ἐν τῇ Φρυγίᾳ πόλεως τοῦ ἡλίου. Ita Julius Pollux in supra citato fragmento Chronici. Puto autem statuæ illius solaris exemplar esse imaginem, quæ visitur in quodam Constantini Magni nummo, vultu dextraque versus cælum porrectis, septem in capite radios gerens, atque sinistra manu globum, cum inscriptione *Claritas reipublicæ*. LAMB.

(45) Ἀπόλλωνός ἐστι τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἦν ἔστησεν οὗτος δίκην ἡλίου, θεῖς cod. 3058.

(46) *Κιονάρια ὀκτώ.* Scribe κιονάριον περιφέρει ταῦνας καὶ ἄετους καὶ λέοντος λαγού τε καὶ κριῶν χάρας. Fuit statua naturæ, quæ innumeris mammis et omnigenorum animalium capitibus circumdata figuratur. Vide quæ notavi ad Anonymi Collectanea perὶ θαυμάτων. LAMB.

(47) *Γαληνός.* Diversus hic est a Galeno, qui sub Marco Commodo et Pertinace imperatoribus vixit. LAMB.

(48) *Τὰ μέλλοντα συμβαίνειν.* Nempe quod Verina, Zenone genero fugato, fratrem suum Basiliscum ad imperium promotura esset. LAMB.

Καλλιστρατός τις συρφετός, κάπηλος τὴν τέχνην, ἅ μετὰ τὴν ἐπάνοδον Ζήνωνος διαβάλλει τὸν Γαληνόν. Ὁ δὲ Ζήνων τοῦτον ἀνηρέκει. Δέγουσι δὲ, καὶ ἔστιν ἀληθές, ὅτι αἱ ἀγέλαι τῶν χοίρων ἐκείσε διερχόμενοι εἰς τὴν Ἀρτοτυριανὸν τόπον, μέσον τῆς καμάρας, ὅθεν ἀνέρχεται, καὶ οἱ τούτους ἐλαύνοντες τύπτουσι τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων σφοδρῶς, μέχρι δτου αἷμα χυθὲν ἐκ τῶν ρινῶν αὐτῶν εἰς θύσαν τοῦ τόπου ἐκείνου, οὐ μεθίστανται ἐκ τῶν ἐκείσε. Ἡνίκα δὲ χυθῆ (49) αἷμα ὀλίγον, ἀθρόως ὄρμῃ ἢ τῶν χοίρων ἀγέλη. Καὶ τοῦτό ἐστιν ἀληθές.

Ὅτι ἐν τῷ Ταύρῳ στήλη τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου ἴστανται. Ἦν δὲ πρῶην ἀργυρᾶ. Ἐνθα τοὺς ἀπὸ τῶν ἰθῶν ἤκοντα; ἰδέχτο ἐκείσε: Καὶ πρῶην παλάτιον ὀπήρχε καὶ ξενοδοχεῖον τῶν Ῥωμαίων, δηλονότε εἰς τὸ καλούμενον Ἀλωνίτζιον (50). Ἐπάνω δὲ τοῦ μεγάλου κίονος ἰσθῆλται Θεοδοσίος, οἱ δὲ υἱοὶ αὐτοῦ, ὁ μὲν Ὀνώριος: Ἐπάνω τῆς λιθίνης ἀφίδος τῆς πρὸς δυσμὰς, ὁ δὲ Ἀρκάδιος ἐν τῇ πρὸς ἀνατολὴν λιθίνῃ ἀφίδι. Ὑπερθεν δὲ τῶν περιδιδέπτων μεγάλων κίωνων τῶν τετραδισίων, μέσον δὲ τῆς αὐλῆς, ἔστιν ἔριππος ὃν οἱ μὲν λέγουσιν Ἰησοῦν τὸν Ναυῆ (51), Ἴεροι δὲ τὸν Βελλεροφόντην· ἤχθη δὲ ἀπὸ τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας. Τὸ δὲ τετράπλευρον τοῦ ἔριππου τὸ λιθόξεστον ἔχει ἔγγεγραμμένας ἱστορίας τῶν ἰσχυάτων (52) τῇ πόλει, τῶν Ῥωσῶν μελλόντων πορθεῖν τὴν αὐτὴν πόλιν· καὶ τὸ ἐμπόδιον ἀνθρωποειδὲς χαλκούργημα βραχὺ παντελῶς καὶ δεδεμένον γονυκλινές ἔχει (53). Ὁ ποῦς δὲ εὐώνυμος τοῦ μεγάλου καὶ αὐτὸς σημαίνει ὅτι: ἐκείσε ἔγγεγραμμένον (54)

Meursii et Lamhecii notæ.

(49) Ἀνέρχεται, ἴστανται: ἔνεοι καὶ οὐ δύναται προέρχεται, ὅτε οἱ χοιροειδῆς οἱ τούτους ἐλαύνοντες τύψουσι τοὺς, καὶ τότε μεθίστανται: ἡνίκα γὰρ χυθῆ. 3056.

(50) Ἐνθα τοὺς ἀπὸ τῶν ἰθῶν Ἀλωνίτζιον. Hæc verba ita transponenda sunt: Ἐνθα πρῶην παλάτιον ὀπήρχε καὶ ξενοδοχεῖον τῶν Ῥωμαίων, καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν ἰθῶν ἤκοντας ἰδέχτο ἐκείσε, δηλονότε εἰς τὸ καλούμενον Ἀλωνίτζιον. Ἀλωνίτζιον Græcis recentioribus dicitur domus, quibuscunque sive indigenis sive peregrinis publice alendis destinata. Cpoli κατ' ἐξοχὴν vocabatur Ἀλωνίτζιον palatium a Constantino Magno in regione Tauri exstructum, in quod proceres Romæ antiquæ Cpolim venientes recipiebantur, ut testatur Codinus in libro *de ædificiis* p. 74, v. 9. Hoc loco ξενοδοχεῖον τῶν Ῥωμαίων appellat. Pro Ἀλωνίτζιον etiam contracte scriptum invenitur ἀλωνίτζιον, ut pro παραβίτζιον παραβίτζιον, pro πέτριον πέτριον, etc. LAMB.

(51) Ἰησοῦν τὸν Ναυῆ. V. Nicetas Choniates p. 848, et 857 sed quidquid ille dieat, mihi dubium non est quid fuerit antiqui ejusdam Romanorum imperatoris statua equestris: ita enim plerumque formari solitas fuisse, ex nummis et statuis antiquis hodieque videre est. LAMB.

(52) Ἰστορίας τῶν ἰσχυάτων. Procul dubio inscriptio et cætera ornamenta intelligenda sunt, quæ basi illius equestris statuæ insculpta fuerunt. Sed Codinus hic nugatur more recentiorum Græcorum, qui quascunque inscriptiones et figuras antiquitatis Romanæ oracula et præsentia rerum futurarum interpretantur. LAMB.

A Galeaum calumniis instigavit ut ipsum interficeret. Porro commemorant, et sane res ita se habet, quod, cum aliquando greges porcorum istac transducerentur ad locum nuncupatum Artotyrianum, in media fornice unde ascenditur, licet subulci porcos vehementer fustibus contunderent, eos tamen loco isto prius movere non potuerint quam sanguinem naribus in speciem sacrificii profunderunt. Quo paulum saltem profuente statim totus porcorum grex uno impetu se ab eo loco commovere cœpit.

In Tauro collocata est Theodosii Magni statua, quæ prius argentea fuit. Ibi olim palatium erat et hospitale Romanorum nuncupatum Alonitizium, in quod ab exteris nationibus venientes recipiebantur. Ibidem sup a magnam columnam visitur statua Theodosii Magni, filiorum autem ipsius supra arcus lapideos, Honorii ad Occidentem, 43 Arcadii ad Orientem. In medio ejusdem arceæ statuam equestrem magnæ columnæ quadratæ sustinent, quam alii Jesu Navæ, alii Bellerophontis esse dicunt: allata fuit ex magna Antiochia. Cæterum basis lapidea quadrilater equestris illius statuæ habet insculptas historias rerum novissimarum, quæ urbi accidit cum a Russis expugnabitur. Item parvum illud signum æreum virile, quod ad pedes ante dictæ equestris statuæ vinctum et genuflexum visitur, eadem continet. Præterea quoque pes lævus equi, quod in eo inscriptum est, præsignificat. Similiter et magna columna concava et Xerolophus ultimos urbis casus figuratos exhibent.

(53) Τὸ ἐμπόδιον — γονυκλινές ἔχει. Si genuina est hæc lectio, verbum ἔχει referendum videtur ad illud quod superius dixit, ἔγγεγραμμένας ἱστορίας τῶν ἰσχυάτων τῇ πόλει. Statuam autem virilem vinctam et genuflexam, quam Codinus ait ad pedes (sic enim vertit ἐμπόδιον) equestris illius statuæ fuisse collocatam, nationis cujusdam devictæ simulacrum fuisse verisimile est. Γονυκλινές: verti *genuflexum*, et hoc revera hic significat, uti etiam supra in descriptione theamatis secundi. Errat igitur Meursius, qui in Glossario Græco-barbaro utrumque Codini locum citans γονυκλινές substantive accipi credit, et significare *pulvinar*, quod genibus substernitur. LAMB.

(54) Ὁ ποῦς — ἔγγεγραμμένον. In cod. Vat. hæc verba præcedentibus absque interpunctione annexa sunt, et pro τοῦ μεγάλου legitur τοῦ ἴππου. Quare credibile est Codinum scripsisse, Ὁ ποῦς εὐώνυμος ὁ ἐμπρόσθιος τοῦ ἴππου, ὃς δὲ ἀνθρωποειδὲς χαλκούργημα βραχὺ παντελῶς καὶ δεδεμένον γονυκλινές ἔχει, καὶ αὐτὸς σημαίνει ὅτι ἐκείσε ἔγγεγραμμένον. Id est, etiam equi pes lævus anterior, cui sigillum æreum virile vinctum et genuflexum inclusum est, præsignificat quæ in eo inscripta sunt. Nempe respicit Codinus ad illud quod refert Nicetas Choniates p. 849, in anteriori sinistra ungula illius equi latuisse imaginuculam consecratam viri clavo transfixi et plumbo undique cincti; quæ ad conservationem urbis et prohibendas barbarorum incursiones ibi inclusa erat. Cf. idem p. 858. De ejusmodi statutis consecratis alias quædam notavi. LAMB.

ἑστίν. Ὁσαύτως καὶ ὁ μέγας κίων (55) ὁ κοῦφος καὶ ὁ Ἐπρόλοφος τὰς ἐσχάτας ἱστορίας τῆς πόλεως ἔχουσιν ἐν ἱστορίαις ἐγγεγραμμένας.

Spectaculum cui Philadelphii nomen, status A suat filiorum Constantini Magni: postquam enim ipse obiit, Constantius in partibus Orientis degens et Constans cum Gallo ab Occidente veniens, ambo in hoc loco conjuncti se invicem salutaverunt. Vocatur autem locus ille Philadelphium non propterea quidem, quod ibi conjuncti fuerint, sed quoniam primi eorum congressus signum istic erectum est. Alii vero dicunt locum qui nunc vocatur Philadelphium antiquitus propugnaculum fuisse et portam terrestrem a Caro exstructam. In hoc loco stabat 44 prius statua fori, quam inde curru in forum deverterunt, vel ut alii diverse tradunt, a Mauaura.

Statua in foro posita multisque celebrata hymno- B diis ut fortuna urbis ab omnibus adorabatur, erecta supra columnam, sacerdote præseme cum supplicatione et centies clamante: «Kyrie eleison.» Capitulo autem ejus columnæ admiranda quadam et miraculosa superimposuerunt, et solemne festum totos quadraginta dies actum fuit, atque ipse imperator copiosam annonam distribuit. Cæterum postridie natalitia urbis celebrata sunt, et magni circenses acti, eoque die urbs nominata est Cpolia.

Crucem in Philadelphio erexit Constantinus Ma- g gnus supra columnam inauratam et lapideis vitreisque crustis intextam, ad crucis quam in cælo vidit, et columnæ porphyreticæ formam. Præterea quoque filiis suis statuas posuit throno insidentes, et e regione earum columnam hieroglyphicis notis inscriptam, quæ ultimum Romanorum rerum statum variis figuris prænuntiant. Stabat autem e regione filiorum Constantini Magni, qui in thronis sedent, et eorum qui se invicem amplectuntur.

45 Modium quod vocant, horologium erat et examen modii, positum supra arcum Amastriani, inter duas manus, a Valentiniano constructum; quare etiam iis vicinum est signum Lamæ. Infra autem in volumine manuum historiarum inscriptæ sunt, quas periti earum rerum facile interpretantur. Cæterum cum lex sancitum esset ut modius frumenti cumulate venderetur, mercator quidam con-

Meursii et Lambecii notæ.

(55) Ὁ μέγας κίων. Columnam cochlidem Theodosii in Tauro sitam hic intelligendam esse censeo, quæ ad summum usque intra se pervia erat, et circumcirca figuris sculptis exornata. Mannel Chrysoloras in epistola de comparatione veteris et novæ Romæ κίονας περιγλύφους vocat. Ejus generis columnæ sunt Trajana et Antonina, quæ hodieque Romæ visuntur. Codinus hic suo more negatur, et figuras Romanas pro oraculis habet. LAMB.

(56) Καροῦχα et καροῦχα Græco-barbare dicitur eurytus. LAMB.

(57) Ἱστορίας ἐνζώδους vocat Codinus historiarum figuris expressas. LAMB.

Ἵτι τὸ καλούμενον Φιλαδέλφιον οἱ υἱοὶ εἰσι τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Ὅποτεν δὲ ὁ μέγας ἐτελεύτησε τοῦ Κωνσταντίνου θύτος ἐν τοῖς ἀνατολικαῖς μέρεσι, Κωνσταντος δὲ ἀπὸ δύσεως καὶ Γάλλου ἐρχομένων, συνήφθησαν ἑκείσε καὶ ἀσπάζονται ἀλλήλους. Καλεῖται δὲ ὁ τόπος Φιλαδέλφιον οὐχ ὅτι ἐκεῖ συνήφθησαν, ἀλλὰ τῆς ὑπαντήσεως αὐτῶν ἐκείσε ἀναστηλωθείσης. Ὡς δὲ ἕτεροὶ φασιν, ὅτι τὸ νῦν καλούμενον Φιλαδέλφιον, ἐν ᾧ ἔστι βῆθρα ἀφί, προτειχισμα ἦν καὶ πόρτα χειρσαία τὸ πωλαίων, ὑπὸ Κάρου κατασκευασθεῖσα. Ἐκεῖ οὖν ἱστατο ἡ ἀθήλη τοῦ φόρου, ἣν εἰς καροῦχαν (56) ἤγαγχαν ἀπὸ τοῦ Φιλαδέλφιου, ὡς δὲ ὁ διακρινόμενος λέγει, ἀπὸ Μαγαύρας.

Ἡ ἐν τῷ φόρῳ τεθείσα στήλη πολλὰς ὑμνήδας δεξαμένη εἰς τύχην τῆς πόλεως προσεκυνθήσεται παρά πάντων, ὑψωθείσα ἐν τῷ κίονι τοῦ ἱερέως μετὰ τῆς λιτῆς παρεστηκότος καὶ μετὰ κρουγῆς ἐδ, κῆρι ἐλήσση, βῶντος ἑκατοντάκις, καὶ ἀνωθεν ἐκείσε ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ κίονος πολλὰ ἐτέθησαν θαυμαστὰ καὶ παράδοξα. Καὶ πανηγυρις περὶ τούτου γέγονε τεσσαρακονθήμερος, καὶ σιτηρέσια πολλὰ τότε ὁ βασιλεὺς δίδωκε. Τῇ δὲ ἐπαύριον τὸ γενέθλιον τῆς πόλεως γέγονε, καὶ μέγα ἱπποδρόμιον, ὅτε ἡ πόλις ἀνομάσθη Κωνσταντινούπολις.

Τὸν δὲ εἰς τὸ Φιλαδέλφιον θύτα σταυρὸν ἀνέστη- σεν ὁ ἅγιος Κωνσταντίνος ἐπὶ κίονος κεχρυσωμένου διὰ λίθων καὶ ὀσίων, κατὰ τὸν σταυροειδῆ τύπον ὃν εἶδεν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τοῦ κίονος ἐκείνου τοῦ πορφυροῦ. Καὶ ἐποίησε στήλας τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καὶ ἐτύπωσεν ἐπὶ θρόνου καθέζεσθαι. Ἐποίησε δὲ καὶ τὸν κίονα ἐκείνου, ἱστορίας ἔχοντα ἐν αὐτῷ ἐνζώδους (57), καὶ γράμματα Ῥωμαίοις τὰ ἐσχάτα σημαίνοντα. Ἱστατο δὲ ἀντικρὺς τῶν δύο υἱῶν αὐτοῦ τῶν ἐπὶ θρόνου καθεζομένων καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἀσπασομένων (58).

Ἵτι τὸ λεγόμενον (59) Μόδιον ὠρολόγιον ἦν, ἤσων τὸ ἐξίχμον τοῦ μοδίου. Ἱστατο δὲ ἐπάνω τῆς ἀφίδος τοῦ Ἀμαστριανοῦ, μέσον τῶν δύο χειρῶν, κατασκευασθὲν ὅπῃ τοῦ Οὐαλεντινιανοῦ, διὰ τὸ κατὰ τὴν λαμλαν εἶναι ἐγγὺς αὐτῶν. Ὑποκάτω δὲ ἐν τῷ ελληματι τῶν χειρῶν ἱστορία εἰσιν οἱ δὲ πεπειρα-

Μ μένος εὐρήσουσιν αὐτάς. Ἰρίσθη δὲ τὸ μόδιον κουμούλιον (60) πιπράσκεισθαι. Εἰς δὲ τῶν ἐμπό-

(58) Τῶν ἀσπασομένων. Loquitur de statu Constantii et Constantii post patris obitum in spem perpetuæ concordiæ erectis in Philadelphio, quarum supra meminit p. 43. LAMB.

(59) Ὅτι τὸ λεγόμενον. Legendum esse videtur ὅτι τὸ λεγόμενον μόδιον ὠρολόγιον ἦν καὶ τὸ ἐξίχμον τοῦ μοδίου. Vide quomodo verterim, et quid ea de re notaverim ad p. 65. LAMB.

(60) Κουμούλιον. Cumulus Latinis dicitur, quod Græci ἀνίκυι vocant στέρευμα et ἐπίμετρον, hoc est quod mensuræ ritæ seu justitæ additur. Idem apud recentiores vletit κουμούλιος. Sic hoc loco, et p. 66 modium cumulatium Codinus appellat μόδιον κουμούλιον. LAMB.

ρων πίπρασκέ νενι αἶτον, βίγλιον (61) τὸν μῶδιον. Α Γνοὺς δὲ ὁ βασιλεὺς ἔκοψε τὰς δόε αὐτοῦ χεῖρας, καὶ ἀνεστήλωσεν ὀρθῶσαι, ὁμοίως· καὶ τὸν μῶδιον, δ; ἔχρημάτιζεν (62) ὠρολόγιον.

Ὅτι ἐν τῷ τόπῳ τοῦ Ἀμαστρινικοῦ Ἥλιος Ἰστατο ἐν αὐτῷ, ἐν ἀρματι μαρμαρίνῳ στηλωθεῖς, καὶ Ἡρακλῆς ἀνακείμενος (63). Ἐνθα καὶ ποταμὸς, καὶ ἀπὸ Λύκου λατρευόμενος (64). Καὶ χελῶνας ἔκεισε μετὰ ὀρνίθων, καὶ δράκαινας δεκαοκτώ. Καὶ μαρμάρινος στήλη Ἰσταμένη ἐκ χώρας Παφλαγονίας δεσπότου, καὶ ἑτέρα κεισμένη ἐν τῇ κέκρω καὶ τῆς οὐροῖς, δοῦλος τοῦ ἐκ χώρας Ἀμάτρων Παφλαγόνος. Ἐκεισε δὲ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ἐτίθησαν τοῖς δαιμόσιν ἀμφότεροι καὶ ἀνεστηλώθησαν. Ἐκεισε καὶ καλλωπιαμὸς κίονων λευκῶν αἰγματοειδῶ; ἀνεγερθέντων. Ἐγένοντο δὲ ἔκεισε δαιμόνων ἐπιστάσαι πολλά.

Εἰς δὲ τὸν καλούμενον Βοῦν (65) κάμινος ἦν παμμεγέθης ἐκτισμένη, βοὸς ἔχουσα κεφαλὴν. Ἐνθα καὶ οἱ κακοῦργοι ἐτιμωροῦντο, ὅθεν καὶ Ἰουλιανὸς προφάσει τῶν καταδίκων πολλοὺς ἐν αὐτῇ κατέκασε Χριστιανοὺς. Ἦν δὲ ἡ κάμινος βοὸς τύπος παμμεγεθεστάτου θεάματος, οὗ κατὰ μίμησιν καὶ ἐν τῷ νεωρίῳ βοὺς ἀνετυκώθη. Ἦν δὲ ἡ κάμινος ἕως Φωκᾶ, ἀλλὰ ὑπὸ Ἡρακλείου ἐχωνεύθη λόγῳ φέλεων. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ τόπῳ καὶ ἀψίδες ὁμοίαι τῷ Σηρολόφῳ, ἔχουσαι ἀγάλματα πολλὰ καὶ ἱστορίας λιθίνας.

Τὸ Ἑξακίονιον χερσαῖον ἦν τεῖχος (66) παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου κτισθὲν, διήρκεσε δὲ χρόνους λβ' μέχρι τῆς βασιλείας Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ. Ἐξώθεν δὲ Ἰστατο κίων ἔχων στήλην τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, καὶ τοῦτου χάριν λέγεται

Meursii et Lambecii notæ.

(61) *Βίγλιον*. Βίγλα vel βήγλα, quasi regula, Græcis recentioribus dicitur *radius* seu *hostorium*, quod est instrumentum quo radantur mensurata. Ita hic μῶδιος vel μῶδιον βίγλιον appellatur *modius radio adæquatus*. Cæterum βίγλιος ἢ βίγλα derivatur ut ἢ κοῦβουλος κομυθῶλιος. LAMB.

(62) *Ἐχρημάτιζεν*. Χρηματίζειν hic significat *esse*, ut supra p. 6. De horologio autem in arcu orientali fori misit, cuius hic mentio fit, pluribus agitur p. 65. LAMB.

(63) *Ἡρακλῆς ἀνακείμενος*. Credo hic significari Herculis cubantis simulacrum, quod prius Romæ collocatum erat in xiv regione, et postea Cpolim deductum atque in Hippodromo positum fuit, ut supra testatur Codinus p. 39 v. 19. Quale autem fuerit hoc simulacrum, accuratissime describit Nicetas Choniates p. 859 ed. Bonn. LAMB.

(64) *Ἐνθα καὶ ποταμὸς καὶ ἀπὸ Λύκου λατρευόμενος*. Hæc est lectio codicis Vaticani, quæ si genuina est, legendum videtur Ἐνθα καὶ ποταμὸς ὁ ἀπὸ Λύκου προσαγορευόμενος, hoc est, *ubi etiam fluvius est qui a lupo nomen habet*. Nempe intelligit fluvium nomine Lycum, Byzantium transeuntem, cuius infra p. 147 meministi. Eiusdem fluvii mentionem facit Cedrenus, et adversus ejus exundationem Apollonium Tyneum ait quas nescio consecrationes adhibuisse. In cod. Bavar. pro λύκου scriptum fuit λευκοῦ. Quodsi hæc lectio alteri præferenda est, scribendum videtur Ἐνθα καὶ πο-

tra edictum ad regulam alloni vendidit; qua de re certior factus imperator manus illi amputari jussit, easque una cum medio in exemplum publicæ erigi curavit. Ibidem quoque collocatum erat horologium.

In loco nuncupato Amastriano positæ erant Solis in curru marmoreo et Herculis recubantis statue. Ibidem Lycus fluvius est, qui a lupo nomen habet. Item visatur ibi testudines plenæ avibus, et dracones octodecim, et statue marmorea domini cujusdam Paphlagonis, et alia statue sorri ex Amastriana regione Paphlagoniæ orientis, urina et stercore obruta. Uterque autem in eo loco dæmonibus imvolatus fuit. Ibidem visuntur columnæ candidæ in figuram semitotandam erectæ. Multæ etiam dæmonum suscitationes ibi fiebant.

46 In loco nuncupato Bove maxima erat fornax bovis figuram gerens, in qua malefici punitabantur. Quare etiam Julianus multos Christianos in ea combussit. Erat autem illa fornax maximi bovis formam, ad cuius exemplar postea similis hoc in Neorio extructus est. Integra autem permansit illa fornax usque ad Phocam tyrannum, qui ultimus omnium ab Heracle in eo combustus est. In eodem loco arcus erecti erant similes illis qui in Xerolopho spectantur, et continent simulacra et historias lapidibus insculptas.

Hexacionium erat locus muro septus auroque ornatus a Constantino Magno: duravit autem annos 32 usque ad Imperium Theodosii junioris. Extra eum stabat columna cum statue Constantini Magni, unde ipse locus Hexacionium appellatus fuit. Ibi-

ταμὸς ἀπὸ λευκοῦ λίθου ὀριόμενος, id est, *ibidem visitur fluvius seu simulacrum fluvii ex candido lapide*. Ut vero hunc locum ita reformem, auctor mihi est Manuel Chrysoloras, qui in epistola de comparatione veteris et novæ Romæ tradit supra caput rivuli (scilicet Lyci), qui Cpolim perlabitur, positam fuisse statuum ex candido lapide, quæ enbito videbatur inniti: Καὶ ἄλλου δὲ, inquit, (sc. ἀνδριάντος) ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ ἐκ λευκοῦ λίθου μαρμάρου, ὅπερ κεφαλῆς τοῦ διὰ τῆς πόλεως χειμάρρου, δοκούντος εἰς ἀγκῶνα ἀνκεισθαι. Hoc ergo illud simulacrum fluvii esse puto quod nunc Codinus his verbis innuit: Ἐνθα καὶ ποταμὸς ἀπὸ λευκοῦ λίθου ὀριόμενος. LAMB.

(65) *Τὸν καλούμενον Βοῦν*. Hujus loci ita meminit Joannes Tzetzes Chil. 9, 615: Περὶ βοὸς δὲ ἀγορᾶν ἦτοι πρὸς Βοῦν τὸν τόπον. LAMB.

(66) *Τεῖχος* hic non *innum* significat, sed *castellum* seu *locum munitum*. Ita Homerus Iliad. 8 Thebas vocat τεῖχος Ἄρσιον, et Herodotus l. 1, Sardes appellat τὸ τεῖχος τῶν Λυδῶν, et in oraculo Apollinis Atheniensibus dato τεῖχος ἕβλιον significat *munitimentum ligneum*. Sæpissime in hac significatione occurrit apud Stephanum De Urbibus, ut νέον τεῖχος, χαλδὸν τεῖχος, Ἀβώνου τεῖχος, Ἡραῖον τεῖχος, Γορδίου τεῖχος, Καλαῖδον τεῖχος, δίδυμον τεῖχος. Χάλκιον τεῖχος exponendum est *castellum æreum*. Similiter apud Constantinum Porph. de admin. Imp. c. 22. LAMB.

dem et aliæ multæ statuæ collocatæ erant, quas una omnes confregit Mauricius. Columnis autem hucusque integre relictiis impositæ erant statuæ ex urbe Cyzico allatæ.

Tetrapylum prius Quadrivium vocabatur, et duravit annos 160 usque ad imperium Zenonis. Ibidem cubiculum erat columnis suffultum, a Constantino Magno exstructum ad similitudinem illius quod est Romæ. 47 In isto loco consanguinei defuncti imperatoris, et ipsa Augusta, ante funeris elevationem lucebant mortuorum intra cubiculum, obductis velis, ne quis e populo intrare aut inspicere posset; et lessum ibi sex horarum cum multo planctu faciebant. Exinde funus comitabatur ad templum SS. Apostolorum; eoque composito revertebantur mulieres.

Statua in Hexaconio columnæ exiguæ imposita septentrionem versus Constantini erat cognomento Cæci junioris filii Irenæ.

In porticu cui nomen Sigma columna statuam Theodosii junioris, filii Arcadii sustinet, quam erexit Chrysaphius eunuchus et accubitor.

Statuæ elephantorum portæ Auræ allatæ sunt Athenis ex templo Martis a Theodosio juniore, qui condidit murum terrestrem ad Blachernas usque, intra 60 dierum spatium, opera duarum factionum populi, quæ octo millia hominum continebant. Venetæ quidem factionis præfectus erat Mandrius, Prasinæ vero Charsias ejus frater cum Eulampio. Utraque autem factio, Veneta a Blachernis et Prasinæ a porta Aurea, conjungebatur in porta nuncupata Myriandra, quæ alias quoque nuncupatur Polyandra, quod ambæ factiones ibi unitæ fuerint. Reliquas 48 statuas in porta Aurea posuit Vigilius a secretis et astronomus; uti etiam

Meursii et Lambecii notæ.

(67) *Τούτου χάριν λέγεται Ἐξακιδόνιος*. Ergo secundum hanc etymologiam necessaria scribendum est Ἐξωκιδόνιος: attamen in omnibus codicibus Ἐξακιδόνιον scriptum invenit. Mihi videtur hunc locum utroque modo nominatum fuisse, Ἐξωκιδόνιον æmpe et Ἐξακιδόνιον. Hujusmodi diversas nominis unius loci prolationes sæpius apud Codinum observavi. Sic p. 28 unum eundemque locum appellari ait Δύγουστειον et Δύγουστιώνα, et p. 84 v. 16 φωκιδίσθον et φουλκιδίσθον, et p. 109 v. 14 ψαμαθέαν et ψευμαθέαν, et p. 117 v. 9 et 18 Ἡραϊον et Ἡρίον, et p. 120 v. 9 Μανυάραν et Μαγναύραν, et p. 120 v. 10 σείσμα σήμα et σίγμα, et p. 77 v. 3 μεσόμφαλον et μεσόλοφον, p. 127 v. 3 τὰ Ἥλου et τὰ Ἰλλου. Vera autem ratio diversitatis illarum denominationum habetur apud Procopium lib. *De ædificiis*, ubi locum ad Anaplum, qui antiquitus πρόχοι appellabatur, postea βρόχοι nuncupatum fuisse ait, hæc subiungens: Διαφθειρούσης τὰ ὀνόματα τῆς τῶν ἐπιχωρίων ἀγνοίας, hoc est pristino nomine ignorantia incolarum corrupto. LAMB.

(68) Tetrapylum area erat quadrilatera, quatuor porticibus terminata et totidem habens portas, quamobrem Quadrivium quoque seu Τετράβιον antiquitus nominatum fuit. LAMB.

(69) *Διήρησαν*. Antiquum Tetrapylum, a Con-

stantino magno exstructum, perduravit usque ad imperium Zenonis, cuius tempore, ut refert Evagrius 3 28, *Mammianus senator novum exstruxit tetrapylum*, hoc est, ut ego interpretor, antiquum de novo reædificavit. De hoc Mammiani tetrapylum puto Codinum loqui p. 50 v. 2: addit enim καὶ διήρησαν μέχρι τοῦ Θεοφίλου. Ergo antiquum Tetrapylum Constantini usque ad Zenonem integrum mansit, secundum autem Mammiani usque ad Theophilum. LAMB.

(70) Ῥώμης. Καὶ δεῖ τις συγγενῆς βασιλέως ἢ αὐτοῦ ἀπέθανε, προελάμβανεν ἢ Δύγουστα καὶ οἱ συγγενεῖς τοῦ τεθνεώτος βασιλέως, καὶ ἔδρ. cod. 3058.

(71) *Εἰς τὸ σίγμα*. Id est, in porticu semicirculari, quæ a similitudine fabricæ Sigma nuncupatur. Græci antiqui sigma pingebant ut C Romanum. LAMB.

(72) *Τὴν Μυριάνδρον πόρτην*. Porta olim nuncupata Μυριάνδρος seu Πολυάνδρος hodie vocatur Hadrianopolitana, et medium in muro terrestri locum occupat, ut refert omnium accuratissimus doctissimusque historicus Turcicus scriptor Jo. Louclavius. In hac porta perit oppressus hominum turba Constantinus ultimus Græcorum imperator. LAMB.

stantino magno exstructum, perduravit usque ad imperium Zenonis, cuius tempore, ut refert Evagrius 3 28, *Mammianus senator novum exstruxit tetrapylum*, hoc est, ut ego interpretor, antiquum de novo reædificavit. De hoc Mammiani tetrapylum puto Codinum loqui p. 50 v. 2: addit enim καὶ διήρησαν μέχρι τοῦ Θεοφίλου. Ergo antiquum Tetrapylum Constantini usque ad Zenonem integrum mansit, secundum autem Mammiani usque ad Theophilum. LAMB.

(70) Ῥώμης. Καὶ δεῖ τις συγγενῆς βασιλέως ἢ αὐτοῦ ἀπέθανε, προελάμβανεν ἢ Δύγουστα καὶ οἱ συγγενεῖς τοῦ τεθνεώτος βασιλέως, καὶ ἔδρ. cod. 3058.

(71) *Εἰς τὸ σίγμα*. Id est, in porticu semicirculari, quæ a similitudine fabricæ Sigma nuncupatur. Græci antiqui sigma pingebant ut C Romanum. LAMB.

(72) *Τὴν Μυριάνδρον πόρτην*. Porta olim nuncupata Μυριάνδρος seu Πολυάνδρος hodie vocatur Hadrianopolitana, et medium in muro terrestri locum occupat, ut refert omnium accuratissimus doctissimusque historicus Turcicus scriptor Jo. Louclavius. In hac porta perit oppressus hominum turba Constantinus ultimus Græcorum imperator. LAMB.

(70) Ῥώμης. Καὶ δεῖ τις συγγενῆς βασιλέως ἢ αὐτοῦ ἀπέθανε, προελάμβανεν ἢ Δύγουστα καὶ οἱ συγγενεῖς τοῦ τεθνεώτος βασιλέως, καὶ ἔδρ. cod. 3058.

(71) *Εἰς τὸ σίγμα*. Id est, in porticu semicirculari, quæ a similitudine fabricæ Sigma nuncupatur. Græci antiqui sigma pingebant ut C Romanum. LAMB.

(72) *Τὴν Μυριάνδρον πόρτην*. Porta olim nuncupata Μυριάνδρος seu Πολυάνδρος hodie vocatur Hadrianopolitana, et medium in muro terrestri locum occupat, ut refert omnium accuratissimus doctissimusque historicus Turcicus scriptor Jo. Louclavius. In hac porta perit oppressus hominum turba Constantinus ultimus Græcorum imperator. LAMB.

αὶ Ἰσταμεναι εἰς τὴν Χρυσίαν ἦκασι παρὰ Βι-
γλιου (73) ἀσηκρήτου καὶ ἀστρονόμου, μετὰ τῆς
γυναικείας (74) τῆς κατεχούσης τὸν στέφανον εἰς
τύπον τῆς πόλεως. Ἄνωθεν δὲ καὶ κάτωθεν εἰσι καὶ
λασιπὰ μικρὰ ξόανα, ἅτινα σημαίνουνσι τοῖς κίπαιραμένους ἀκριθεὶ πολλὴν γνῶσιν.

Τὸ καλούμενον Στρατήγιον στήλη ἐστὶν Ἀλεξάν-
δρου τοῦ Μακεδόνα (75), ἣ ἐν τῷ μεγάλῳ κίονι
Ἰσταμένη. Καὶ Ἰστατο πρῶην εἰς τὴν Χρυσόπολιν,
ὅτε τὸν στρατὸν αὐτοῦ ἐκεῖσε ἐρβόγευσε διπλὴν ῥό-
γαν (76) τὸν ἕνα χρόνον· καὶ διὰ τοῦτο ὠνομάσθη
Χρυσόπολις παρὰ τῶν Μακεδόνων. Τὸ δὲ Στρατή-
γιον ὠνομάσθη παρὰ τοῦ λαοῦ. Ἰστατο δὲ, ὡς εἴρη-
ται, ἣ στήλη εἰς τὴν Χρυσόπολιν, ὡς ἀνήγειραν
αὐτὴν οἱ λαοὶ, χρόνους ἑξακοσίους τεσσαράκοντα
ὀκτώ. Ὁ δὲ μέγας Κωνσταντῖνος ἤγειρεν αὐτὴν ἐν
τῇ πόλει. Ἐκεῖσε δὲ ἐπιδοκιμάζογτο οἱ στρατιῶται, ὅτε πεδίον ἦν ὁ τόπος. Ἐκ δὲ τοῦ στρατοῦ ὠνομάσθη
Στρατήγιον.

Τὸ δὲ μονόλιθον τὸ Ἰσταμένον ἐκεῖσε ἀπόκλασμα
ἦν τοῦ Ἰσταμένου εἰς τὸ Ἰππικόν, ἦκα δὲ ἀπὸ τῶν
Ἀθηνῶν παρὰ Πρόκλου πατρικίου ἐν τοῖς χρόνοις
τοῦ μικροῦ Θεοδοσίου.

Ἰστατο δὲ εἰς τὸ αὐτὸ Στρατήγιον καὶ ὁ τρίπους,
ἔχων τὰ παρυψηκότα, τὰ ἐνεστώτα καὶ τὰ μέλλοντα
ἔσεσθαι, καὶ ὁ νότιος πῶλος, καὶ ἡ λεκάνη τοῦ Τρι-
κακχάδου, ἣ τεθεῖσα εἰς τὰ Τζόρου· εἰς μαντεῖον
γὰρ ἦν ὁ τόπος. Πλησίον δὲ ἐκεῖσε καὶ ἡ τύχη τῆς
πόλεως. Ὁ δὲ Βάρδας ὁ Καίσαρ, ὁ θεῖος Μιχαὴλ
τοῦ βασιλέως, μετέθηκε καὶ παρέλυσεν αὐτὰ καὶ
συνέτριψε. Περὶ δὲ τοῦ μονολίθου ὁ χρονικὸς δηλοῖ
τὴν αὐτὴν ἱστορίαν. Ὁ δὲ μικρὸς Στρατήγιος ὑπάρ-
χει στήλη τοῦ Λεωμακέλλου.

Ἡ λιμὴ τῶν Σοφῶν ἐκτίσθη παρὰ Ἰουστίνου
τοῦ ἀπὸ κουροπαλατῶν, τοῦ ἀνδρὸς Σοφίας τῆς Λω-
βῆς. Μέσον δὲ τοῦ λιμένος Ἰστανται τέσσαρες στή-

Meursii et Lambecii notæ.

(73) Βιγλιου. Ut βήγλην Græci recentiores vo-
cant vigiliam, ita etiam Vigilium Βιγλιον et Vigi-
lantiam Βιγλεντίαν. LAMB.

(74) Τῆς γυναικείας. Quin fuerit hæc mullebris
statue simulacrum Cpolios, dubium non est: sed
quomodo dicatur τὸν στέφανον κατασχεῖν, aliquid
habet dubitationis. An dextra extensa videbatur
coronam porrigere, qualis visitur antiquæ Romæ
in nummo Claudii? an sedens dextro brachio in-
flexo tenebat mænū coronam genu sustentatam, ut
cernitur in horto Cæsiorum Roma de Dacia pro-
vincia subacta triumphans? an habebat in capite
coronam galææ circumvolutam, ut spectatur in
nummo Constantini magni? LAMB.

(75) Τὸ καλούμενον Στρατήγιον — Ἰστα-
μένη. Hic locus ita transformandus est: Ἡ εἰς τὸ
καλούμενον Στρατήγιον στήλη, ἣ ἐν τῷ μεγάλῳ
κίονι Ἰσταμένη, ἐστὶν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνα.
Strategium Cpoli forum erat, in quo antiquitus
militum duces creari solebant, ut testatur Hesy-
chius. Ἐν στρατηγίῳ, inquit, λεγομένῳ φόρῳ,
ἐνθα ποτὶ οἱ στρατηγούντες ἄνδρες τὰς τιμὰς ὑπε-
δέχοντο. Ibidem milites exercebantur, quod locus
esset campestris seu planus, ut refert Codinus
paulo infra. Videtur ergo Strategium hoc Cpolitana-
m campo Martio Romæ antiquæ tam usu quam
sitiu simile fuisse. Socrates hist. Eccl. 1, 14 memo-

A statnam muliebrems coronatam, quæ urbis figuram
refert. Sunt præterea supra et infra alia quædam
parva simulacra, quæ ejus rei peritis magnam
præbent scientiam.

Statua in Strategio supra magnam columnam
posita Alexandri Macedonis est, quæ prius Chry-
sopoli stetit, quoniam ibi exercitui suo duplex sti-
pendium uno eodem tempore erogavit; quare illud
oppidum a Macedonibus Chrysopolis nominatum
fuit. Annis autem 648, postquam hæc statua Chry-
sopolis erecta est, Cpolim eam transponi curavit
Constantinus Magnus. Propter planitiem vero loci
milites ibi exerceri solebant, unde Strategii sive
B campi militaris a milite nomen accepit.

Monolithum ibidem positum fragmentum era-
t illius quod in Hippodromo stat. Altarium autem est
Athenis a Proclo patricio, tempore Theodosii ju-
nioris.

In eodem Strategio collocatus erat tripos, præ-
teritarum, præsentium et futurarum rerum notitiam
continens; item polus australis, 49 et catinus
Tricaccabi, qui positus est in loco municipato Tzy-
ri: his enim pro oraculo erat. Eidem loco propin-
qua erat fortuna urbis, quam Bardas Cæsar,
patruus imperatoris Michaelis, in alium locum
transposuit; reliqua vero confregit. De monolitho
chronicon auctor eandem refert historiam. Cæ-
terum Strategium parvum dicitur statua Leonis
Macelli.

Portus Sophianus constructus est a Justino cu-
ropalate, marito Sophiæ cognomento Lobes. In
medio hujus portus visuntur quatuor statuae, So-

rat Constantini Magni statnam equestrem ibi ste-
tisse: hanc ego eandem esse puto quam Codinus
ait fuisse Alexandri Magni et a Constantino Chry-
sopoli deductam atque erectam fuisse. Similiter
Constantinus Apollinis Heliopolitani statnam pro
sua columnæ porphyreticæ fori imposuit. Illa
autem verba, ἣ Ἰσταμένη ἐν τῷ μεγάλῳ κίονι,
propterea addidit Codinus ut distingueret hanc
D Alexandri seu Constantini Magni statnam ab alia
quadam Leonis Macelli statua, quam paulo post
dicit in eodem foro collocatam fuisse et nomina-
tam ὁ μικρὸς στρατήγιος. Cæterum Codini verba,
τὸ καλούμενον στρατήγιον στήλη ἐστὶν Ἀλεξάν-
δρου τοῦ Μακεδόνα ἣ ἐν τῷ μεγάλῳ Ἰστα-
μένη, præterquam ut supra emendavi, etiam hoc
modo corrigi possunt: Τὸ καλούμενον στρατήγιον,
ἣ στήλη ἣ ἐν τῷ μεγάλῳ κίονι Ἰσταμένη, ἐστὶν
Ἀλεξάνδρου. Familiaris admodum est Codino hic
loquendi modus. Sic passim τὸ Αὐγουστεῖον, τὸ
Φιλαδέλφειον, τὰ πιττάκια, ὁ βοῦς, pro statuis et
pro locis in quibus illæ positæ sunt, promiscue
accipiuntur. Quare ferri quidem posterior hæc
emendatio potest, sed prior præferenda est
LAMB.

(76) Ὅρα Græcis recentioribus dicitur stipen-
dium et donativum. Inde ῥογεύεσθαι, quod est erogare.
LAMB.

phie nemp̄e et Justini, Arabie et Vigilantie matris A
ejus Karum dum ablatis sunt a Philippico: conti-
nebant autem notas rerum futurarum.

Portum Eleutherii extruxit Constantinus Ma-
gnus: in eo stabat lapidea statua Eleutherii a se-
cretis, scapulare super humeros et lignonem manu
gestans, utrumque lapideum. Cum autem erigere-
tur statua Theodosii supra columnam in Tauro,
terra fassili in hanc portum ingesta totus oppletus
est.

Crucem collocatam supra columnam prope Ar-
topolia, in aula lapidibus strata, erexit Constanti-
nus Magnus, quo tempore urbem condidit. Anti-
quis autem utriusque factionis aurigæ equos ibi
agitabant, 50 verba hæc bene ominata procla-
mantes: « Potentia crucis sit eorum auxilium. »
Ibidem quatuor erant portæ æræ pro numero fa-
ctionum, et totidem porticus in circuitu, et alia
multa admiranda. Hæc ita permansere usque ad
Theophilum, qui ejus locu ibi extruxit vallem
Planctus, et mancipia servosque a negotiatoribus
ejusmodi istic venum proponi jussit.

De Hospitali Theophili.

In loco nuncupato Zeugmate supra collem, ubi

Meursii et Lambecii notas.

(77) Βυζαντιὰς. Loquitur de Vigilantia sorore
Justiniani Imperatoris, matre Justinii secundi.

LAMB.
(78) Γράμματα τῶν μελλόντων. Intelligentiæ
sunt procul dubio inscriptiones basibus statuarum
inscriptæ. LAMB.

(79) Φέρουσα — τῇ χειρὶ. Antiquus mos est, ho-
dicque observatur, ut novis ædificiis extruendis
primus manum admoveat rufus auctoritas structu-
ræ præstet. Sueton. in Vespasiano. *Ipse, inquit, re-
stitutionem Capitoli aggressus ruderibus purgandis
manus primus admovit, ac suo collo quædam extulit.*
Idem in Nerone: *In Achaia Isthmum perfodere ag-
gressus primus rastello humum effodit et corbula
congestam humeris extulit.* In antiquis actis Latinis
S. Silvestri papæ I simile quid narratur de Con-
stantino Magno basilicas Vaticanam et Lateranen-
sem erigente: *Exiens se chitmyde et accipiens bi-
dentem, terram primus aperuit ad fundamentum ba-
silicæ construendum. Dehinc in numerum duodecim
apostolorum duodecim copinos plenos suis humeris
suppositos bajulavit. Altera vero die similiter intra
pula ium suum Lateranensem basilicæ fabricam cepit.*
In actis Græcis de Lateranensis basilicæ erectione
prolixius agitur his verbis: *Ἴνα δὲ πᾶσι καταφανὲς
γίνηται ἐξ ὅλης ψυχῆς αὐτὸν πεπιστευμένα, ἐν τῷ
παλαιῷ αὐτοῦ ἐν τῷ λεγόμενῳ Λατερνησίῳ λαβὼν
ἐκατὰ οἰκεταὶς χερσὶν αὐτὸς πρῶτος ἤρξατο ὀρύσ-
σειν, καὶ διαγραφὴν ποιησάμενος προσέταξεν ἐκκλη-
σίαν οἰκοδομηθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ δεσπότη
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Quod igitur de Vespasiano et
Nerone Suetonius et de Constantino Acta S. Sil-
vestri referunt, idem procul dubio fecit Eleutherius,
quem portus ab ipso denominati structuræ Con-
stantinus Magnus præfecerat. Ut autem se hoc
fecisse testaretur, statuam suam ibi erexit, quæ
dextra lignonem et sinistro humero scapulari tecto
ge tabat copinum. Hæc illa est quam et hoc loco
describit Codinus et in libro *De ædificiis* p. 104.
Σταπούλων vero Codinus vocat tegumentum coria-
cium, quo plerumque bajuli contra gravitatem oneris*

λαι, Σοφίας καὶ Ἰουστίνου, Ἀραβίας καὶ Βυζαν-
τίας (77) τῆς μητρὸς αὐτοῦ. Καὶ αἱ μὲν δύο ἀφρέ-
θησαν παρὰ Φιλιππικοῦ. Ἐἶχον δὲ καὶ γράμματα
τῶν μελλόντων (78).

Ὁ δὲ λιμὴν τοῦ Ἐλευθερίου ἐκτίσθη παρὰ τοῦ
μεγάλου Κωνσταντίνου. Ἰστάτο δὲ καὶ στήλη λι-
θὴν Ἐλευθερίου ἀσκητήτου, φέρουσα ἐπ' ὤμων
σκαπούλιον καὶ πτόον ἐν τῇ χειρὶ (79), ἀμφοτέρω
λίθινα. Κτισθείσης δὲ τῆς στήλης τοῦ Θεοδοσίου ἐπὶ
τοῦ κίονος τοῦ Ταύρου, ὁ χοῦς ἐχύνετο εἰς τὴν λιμένα
καὶ ἐγεμίσθη.

Τὸ δὲ σταυρίον (80) τὸ ἱδρυμένον ἐπὶ κίονος πλη-
σίων τῶν Ἀρτοπολείων, ἐν τῇ αὐτῇ τῇ λιθοστρώ-
τῃ (81), ἀνηγέρθη παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντί-
νου, ὅτε ἐκτίσθη ἡ πόλις. Εἰς δὲ τὸ παλαιὸν ἔφερον
ἕκαστε τοὺς ἵππους ἐκατέρων τῶν μερῶν ἡνίοχοι,
καὶ εὐφημίζοντες ἔλεγον: « Τοῦ σταυροῦ ἡ δύναμις
βοήθεια αὐτοῖς. » Ἐκείσε δὲ ἴσταντο καὶ πύλαι χαλ-
καὶ τῶν τεσσάρων μερῶν (82), καὶ περιπατοὶ γύ-
ρωθεν τέσσαρες, καὶ σημειοφορικὰ πολλὰ, καὶ διήρ-
κεσαν μέχρι τοῦ Θεοφίλου. Ἐκτοτε δὲ ἐκλήθη κοιλὰς
Κλαυθμώνος παρ' αὐτοῦ, καὶ προσετέγησαν οἱ σω-
ματοπράται (83) ἕκαστος πεπράσκειν τὰ οἰκετικά
πρῶσωπα.

Περὶ τοῦ Σερῶνος τοῦ Θεοφίλου.

Ἐν δὲ τῷ καλουμένῳ Ζεύγματι ἐπάνω τοῦ Ἰδίου,

humerum solent munire. LAMB.

(80) Τὸ δὲ σταυρίον. Errant qui hæc verba ita
interpretantur ac si pro τῷ σταυρίῳ legatur τὸν
ταύρου. Loquitur enim hic Codinus de celeberrima
illa cruce, quam Constantinus Magnus ad similitu-
dinem illius quam in cælo viderat, supra colum-
nam ad septentrionalem partem sui fori erexit.
Passim ejus mentio fit apud scriptores historię
CP. Sed vide imprimis Codinump. p. 28 et 68 LAMB.

(81) Τῇ αὐτῇ τῇ λιθοστρώτῃ. Forum Constantini
Magni scriptores sæpius per excellentiam vocant τὸν
φόρον, vel τὸν μέγαν φόρον. Alias appellant τὸν
πλακωτὸν φόρον, quod planis et latis lapidibus
stratum esset; vel, ut hoc loco Codinus, nuncupant
τὴν αὐτὴν τὴν λιθοστρωτὸν, id est *aulam lapidibus
stratam*. LAMB.

(82) Τὰ τέσσαρα μέρη vocat quatuor factiones
Circi, nempe Prasinam et Russatam, Venetam et
Albatam, quarum duæ priores duabus posterioribus
erant contrariæ. Sic quatuor quidem erant diversi
colores Circusium aurigarum, sed duæ tantum
factiones, quæ sibi invicem repugnabant, quia
Prasina et Russata, et contra Veneta et Albata pro
una et eadem accipiebantur. Secundum hanc factio-
num Circusium distinctionem populus quoque
Cyprianus in duas divisus erat partes, quarum una
Prasino colori, altera Veneto favebat. Procopius
Pers. 1, Oi δῆμοι, inquit, ἐν τῇ πόλει εἰς τε Βένετους
ἐκ παλαιῶ καὶ Πρασίνους διηροῦντο. Idem in hist
arcana has duas populi factiones μοῖρας vocat:
Τοῦ δὲ δήμου, inquit, ἐκ παλαιῶ εἰς μοῖρας δύο
διεστηκότος μίαν αὐτὸς τὴν Βένετον ἔταίρ σάμενος.
Codinus eas appellat τοὺς δύο δήμους εἰ τὰ δύο
δημοτικά μέρη τοῦ δήμου. LAMB.

(83) Σωματοπράται sunt mangones, qui zâ δου-
λικῆ σώματι, hoc est mancipia, venditant. Alias
vocantur ἀνδροποδοκάπηλοι, quasi μεταβολεῖς τῶν
ἀνδροπόδων. Strabo eos appellat σωματοπρόρους.
Notandum etiam quod Codinus σωματρία nuncupat
πρῶσωπα οἰκετικά. LAMB

ἄνω ἄρταται εὐμαχες κτίσμα νοσεκόμου (84), ὁ μέ-
 γας Κωνσταντῖνος (85) ἀνήγειρεν αὐτὸ εἰς πορ-
 ναίου (86). Ἰστατο δὲ στήλη ἐπὶ κλωσεοῦ λιθίνου
 κίονος τῆς Ἀφροδίτης· τῶν δὲ πολιτῶν ἑκαίς ἀπε-
 ρρομμένων καὶ ἐρώντων τὰς ἑκαίς αἰκούσας μαχλά-
 δας, ἔξωθεν τοῦ αὐτοῦ οἴκου οὐχ εὐρίσκατο ἕτερον
 πορναίου. Καὶ ἦσαν ἀπόχωροι ἐπὶ τοῖς κίονος (87)
 μετὰ κραιπέλων καὶ κουρτίων. Καὶ οὕτως ἑκαίσε
 ἐν ἀσωτίᾳ οἱ ἐρώντες ἐτέροντο. Ἦν δὲ καὶ στήλη
 τῶν ἐν ὀπολήφει οὐσῶν καθαρῶν γυναικῶν καὶ παρ-
 θένων. Ἐκεῖνων δὲ μὴ θελοῦσῶν ὁμολογεῖν, ἔλε-
 γον (88) αὐταῖς οἱ γονεῖς τε καὶ φίλοι· « Ἀπέλωμεν
 εἰς τὸ τῆς Ἀφροδίτης ἀγάλμα, καὶ εἰ καθαρὰ εἶ,
 ἀλεγχθήσῃ ἐκεῖ ἐπὶ τῆς στήλης. » Καὶ ὅτε ἐπλησία-
 ζον, ἡ μὲν ἀμεμπτος διήρχετο ἀδολογῆς, ἡ δὲ διε-
 φθαρμένη, ἤνικα ἐπὶ τὸν κίονα τοῦ ἀγάλματος ἐπλη-
 σίαζεν ἄκουσα καὶ μὴ βουλομένη, ἰπιστάσῃ ἀδράξ
 ἑσχεῖντο τὰ ἱμάτια αὐτῆς, καὶ ἀδεικνύς τὸ αὐτῆς
 αἰδοῖον. Ὅμοιος δὲ καὶ αἱ ἔχουσαι ἄνδρας, ἐὰν λα-
 θραῖως ἐμοιχεύοντο· τοῦτο καὶ ἐπ' αὐταῖς ἐγίνετο,
 καὶ οὕτως ἀπληγέχοντο. Καὶ ἰθαύμαζον πάντες,
 καὶ ἐπίστευον τῇ γενομένῃ πορνείᾳ· ἑκαίνας γὰρ
 παρθεῦς ὁμολογοῦν. Ἡ δὲ γυναικαδελφὴ Ἰουστίνου
 τοῦ ἀπὸ κουροπαλατῶν συνέτριψε τὴν στήλην διὰ
 τὸ καὶ αὐτῆς τὸ αἰδοῖον φανῆναι μοιχευθείσης, καὶ
 διερχομένης ἑκαίσε ἐφ' ἱππῶν ἐν τῷ λουμαί τῶν
 Βλαχερνῶν διὰ τὸ ἐξαισιῶν δμβρον γενέσθαι καὶ
 μαχίει (89) δύνασθαι τινα περιπατεῖν πλὴν ἐν τοῖς
 βασιλικαῖς δρόμοισιν (90).

Τὰ δὲ λεγόμενα Κοντάρια (91) βίγλια ἦν ἐκεῖ με-
 Meursii et Lambecii notæ.

(84) *Ἐσῶν* significat *hospitale* seu *domum* exci-
 piendis peregrinis destinatam, qualem, ut hic Codi-
 nus refert, Theophilus imperator extruxit in re-
 gione urbis nuncupata *Zeugetale*, loco lupanaris
 publici, quod ibi a Constantino Magno fuerat
 constitutum. Meminit ejus rei Cedrenus t. II.
 LAMB.

(85) Νοσοκομεῖον ἦν ἄνω ἀνήγειρεν ὁ μέγας Κων-
 σταντῖνος εἰς πορναίου. Γίγνετο δὲ καὶ οἶκος Ἰσιδῶ-
 ρου πατρικίου, εἶτα μοναστήριον γυναικῶν· καὶ
 ὁ Θεόφιλος ἐποίησεν αὐτὸ ξενῶνα. Ἰστατο cod.
 3068.

(86) Ἀνήγειρεν αὐτὸ εἰς πορναίου. His statim
 subiungenda esse videntur illa verba quæ paulo infe-
 rius leguntur, Ἐξωθεν δὲ τοῦ αὐτοῦ οἴκου οὐχ εὐ-
 ρίσκατο ἕτερον πορναίου. LAMB.

(87) Pro ἐπὶ τοῖς κίονος legendum videtur ἐπὶ
 τῶν κίων, id est *apud ante memoratam columnam*
Veneris. Ἀπόχωροι seu ἀποχωρήματα significat
 hic *secessus vel loca secreta et a turba separata*.
 Suetonius simili de re loquens *distinctas cellas*
vocat : *Lupanar*, inquit, *in palatio constituit distin-*
ctisque et instructis completibus cellis. Διάχωροι
 æque probari potest : διάχωροι enim dicuntur
interualla seu spatia intersepia. Pro κουρτίων
 perpetram scriptum fuit *κουρτίων* et *κουρτίων*. Unde
 patet nihil esse vocabulum *κουρτίων*, quod unica
 hujus mendi auctoritate nixus Meursius Glossa-
 riu suo Græco-barbaro inseruit. *Κουρτίνα*; autem
 vel *κορτίνα*; Græci recentiores vocant *vela*, quibus
 aliquid obtegitur. Martyrologium in pass. S. Ire-
 nes : Καὶ οὕτω κρυπτόμενος ὑπὸ κορτίνας δὲσα-
 κίτω γράμματα τὴν θυγατέρα ἡμῶν. Ita etiam
 hoc loco Codinus *κορτίνας* appellat *vela*, quibus
 cellæ meretriciæ circumstantæ erant. Apud Italos,
 Gallos et Germanos hodie vulgo nuncupantur *cor-*

A nunc præstantur comperitur edificium in quo
 ægroti curantur, ibi oñm a Constantino Magno In-
 panar extructum fœvat, præter quod nañum
 aliud in urbe inveniebatur. Stabat illic supra eo-
 lumnam lapideam Veneris statua, quam colebant
 meretricum istic habitantium amatores. Circa eo-
 lumnam vero erant cellæ cancellis et cortinis dis-
 tinctæ, intra quas amantes libidinibus suis perfrœ-
 bantur. Præterea quoque inserviebat illa statua
 mulieribus et virginibus, quarum suspecta erat pu-
 dicitia. His enim factum fateri nolentibus parentes
 et cognati dicebant : « *Emus ad statuam Veneris,*
et illa puritatis tue indicium faciet. » Post ubi
 illuc 51 venerunt, quæ extra culpam erat, illæsa
 accedebat : contra vero si qua vitiosa appropin-
 quaret columæ ejus statuse, illi ficut repugnant
 subito quodam impetu vestes discerpentur, ita ut
 putanda palam apparerent. Idem eveniebat uxoribus
 adulteratis, eodemque indicio convincebantur. Huic
 violatæ pudicitie testimonio omnes cum summa
 admiratione fidem adhibebant, ipsis quoque accu-
 satio factum postea non amplius negantibus. Soror
 autem uxoris Justinæ europelæ statuiam hanc
 confregit, eo quod ipsa quoque denudatis putendis
 adulterii convincebatur equo illac transvehens ad
 balneum Blocherarum : denim adeo ingens fure-
 rat pluvia ut alia via nonnisi in dromonibus impe-
 ratoris se adire posset.

Quæ nunc Contaria vocantur, prius vigilum

ctina vela lanæ vel lineæ vel bombycina, quibus
 lecti circumcluduntur tam ad curiosos oculos quam
 culices arcendo». Quo facilius autem ejusmodi
 cortinæ adducantur vel diducantur, solent plerum-
 que circellis vel annulis æreis suspendi. Eidem
 quoque usui servisse pato istos circellas, quos cum
 cortinis meretricum latibus ambuisse Codinus hoc
 loco refert. Cæterum *κρακέλλος* transpositione li-
 terarum pro *κρακέλλος* dictum est, ut *κρίκος* pro
κρίκος, hoc est *circus*. In vetis Græcis S. Sivestræ
 PP. I ineditis observavi *κρακέλλος* vocari *annulos*
æreos, in quos catena intro mittitur ad obserandum
osium. Verba ipsa hæc sunt : Καὶ εὐρήσεις τὸ
 σπῆλαιον κατέναντι, ἐνθα ὁ δράκων κρετάζεται, ἐν
 ᾧ εἶσι πύλαι χαλκαῖ ἐχουσαι κρακέλλους. Μετὰ γούν
 τὸ κατεθεῖν σε ἐπικλεσάμενος τὸ θνομα τοῦ Κυρίου.
 Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐλεύσεως πρὸς αὐτὸν πὰς πύλαι,
 καὶ ἐν τοῖς κρακέλλοις αὐτῶν εἰσαγάγῃς τὴν ἄλυ-
 σιν τῆς κατήρας, καὶ κλείσας ἐρεῖς etc. LAMB.

(88) Γυναίκων, τῶν τε πορθέων καὶ μὴ, πλου-
 σίων τε ἑμοῦ καὶ πενήτων. Καὶ ἐάν τις ἔλυσεν αὐτῶν
 τὴν παρθεῖαν, καὶ μὴ βουλομένων ὁμολογεῖν, ἔλε-
 γον cod. 3068.

(89) Καὶ μαχίει. Μὴ δυναμένης διὰ θαλάσσης
 ταύτης· ἐν τῆς βασιλικαῖς δρόμοισιν ἐκεῖ ἀπελθεῖν
 cod. 3058.

(90) Βασιλικὸς δρόμος videtur vocare *naves*
expediti cursus, quibus imperator utebatur, cum mari
 iter faceret. In cod. Vat. scriptum inveni *δρομάσιν* :
δρομάδες autem sunt quas Sidonius *cursorias* ap-
 pellant. LAMB.

(91) Ὅτι τὰ λεγόμενα Κοντάρια βίγλια εἶχον ἕως
 ἐτη ζ'. Καὶ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ πόλεμος ἕως ἐτη β'.
 Καὶ νῆδες εἰδῶλων μικρῆς πᾶν, ὁ ἔλεγον Ἰαληνοῦ
 εἶναι Reg. 1027.

erat excubiae, quae ibi durarunt annos septem. Post bellum autem biennae sanum a Gallieno aedificatum est, quo destructo Constantinus Magnus S. Deiparae templum ejus loco erexit, ei que incidi curavit imaginem Christi et sanctae ejus Matris et sui ipsius, et celebravit festum Dedicationis integras duodecim dies. Hoc templum postea S. Theclae cognominatum fuit. Tunc temporis fornix miliarii porta erat terrestris, et in loco nuncupato Diipio mutatio equorum cursus publici. Ipsa vero Contaria 52 magnus mons erat, ubi Byzantii populorum occidentalium invasionem metuentes excubias agebant.

Biglenticia, ut vocant, firmissima erat custodia Constantini Magni, cum Byzantium occupavit.

Neorii sive natalis prima fundamenta posuit Constantinus Magnus. Illic forum erat eorum qui maritimas negotiationes exercebant, quod postea sub Justiniano translatum est in portum Juliani.

Aquae ductum magnorum arcuum Valens extruxit, qualem nunc videre est.

Asparis cisterna sub Leone Magno ab Aspare et Ardaburio patriciis condita est; qua absoluta ambo inibi interfecti fuere. Domus autem Asparis erat quam deinde possedit Basilius accubitor.

Ad cisternam Aetii, quam Aetius patricius construxit, ipsius Aetii status posita erat.

Cisternam Boni Bonus patricius Roma rediens condidit, eamque cameris cylindricis texit.

Ex simulacris Roma advectis aliquot multa in Hippodromo collocata sunt, in primis vero sexaginta, inter quae etiam Augusti est. 53 Nicomedia quoque multa aetate sunt statuariae, quarum una, nempe Diocletiani, haecque in Hippodromo superest; stat autem ad medium tribunal imperatoris. Praeterea magna statuaram et signorum copia

Meursii et Lambecii notae.

(92) Scribendum Γαλληγού: loquitur de Gallieno imperatore, Valeriani filio. LAMB.

(93) Νεώριον, quemadmodum Latinorum *navale*, et *portum* significat et locum ubi naves fabricantur. Sic Cpoli duo fuere loca nominata νεώρια, quorum unus erat portus manufactus, quem antiqua urbis descriptio *Neorium portum* vocat et fuisse tradit in regione sexta: alter fabricandis navibus destinatus erat, quem antiqua urbis descriptio *Navalia* appellat et in decima tertia regione fuisse refert. Hoc loco Codinus de Neorio portu loquitur, quem ait factum fuisse a Constantino magno. Idem testatur anonymus in Collectaneis. In aliquot codicibus pro ὁ Κωνσταντίνος ὁ μέγας legitur ὁ Κώνων vel ὁ Κώνστανς, et ἐτοιχειώσατο pro ἐστοχειώσατο, et Ἰουστινίου pro Ἰουστινιανού, et ἐμποριῶν pro ἐμπόριον. LAMB.

(94) Ὡς ὄραται. Nempe ex inscriptione. LAMB.
(95) Ἀνηρέθησαν παρὰ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως, αἵτινες ἐβούλοντο μετὰ τοῦ δήμου καταβῆσαι Λέοντα τῆς βασιλείας, εἰ μὴ ἐξ ἀγχινσίας οὗτος τοῦτους ἀνελεῖ δόλω. Ὁ 3058.

Ἄγλη τὸ πρότερον, καὶ ἕως ἐπὶ χρόνους ἐφυλάττετο ἐκεῖσε. Πολέμου δὲ γινομένου δύο ἐτη ναὺς ψυχοδομήθη εἰδῶλου μικρῆς ὑπὸ Γαλληγού (92), ὃν καθελὼν ὁ μέγας Κωνσταντίνος τῇ Θεοτόκῃ ναὺν ἀνήγειρε, καὶ ἐχάραξε τὸν Χριστὸν καὶ τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον καὶ τὴν αὐτοῦ μητέρα καὶ ἑαυτὸν, καὶ ἐτέλεισε πανήγυριν ἡμέρας δώδεκα· ὅστις ναὺς μετωνομάσθη ἡ ἅγια Θέκλα. Τότε δὲ καὶ τοῦ μιλίου ἡ καμάρα χερσαία πόρτα ἦν, καὶ εἰς τὸ Δίππιον ἦν ἡ ἀλλαγή. Αὐτὰ δὲ τὰ λεγόμενα Κοντάρια μέγα ὄρος ἦν, καὶ ἐφυλάσσετο ὑπὸ τῆς βίγλης τῶν Βυζαντιῶν, πτοουμένων τοὺς δυτικαίους.

Ὅτι τὰ λεγόμενα Βιγλέντια ἦν ἰσχυροτάτη φυλακὴ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, ὅτε τὸ Βυζάντιον ἐπόρθει.

Ὅτι τὸ Νεώριον (93) ὁ Κωνσταντίνος ὁ μέγας ἐστοχειώσατο, ἐν ᾧ καὶ ἀγορὰ τῶν θαλασσιῶν ἐμπόρων ἦν. Ἐπὶ δὲ τοῦ Ἰουστινιανοῦ μετέπειθη εἰς τὸν τοῦ Ἰουλιανοῦ λιμένα.

Ὁ ἀγωγὸς τῶν μεγάλων ἀψίδων ὑπὸ τοῦ Οὐάδεντος ἐκτίσθη, ὡς ὄραται (94).

Ἡ καλουμένη Ἀσπάρου κινστέρνα ὑπὸ Ἀσπάρου καὶ Ἀρδαβουρίου ἐκτίσθη ἐπὶ τοῦ μεγάλου Λέοντος, καθ' ἣν ἀμφοτέροις πληρωθείση; αὐτῆς ἀνηρέθησαν (95). Ὁ δὲ οἶκος τοῦ Ἀσπάρου ἦν ὄνπερ εἶχε Βασίλειος ὁ παρακοιμώμενος (96).

Ἐν δὲ τῇ τοῦ Ἀετίου κινστέρνῃ, ἧτις ὑπὸ Ἀετίου πατρικίου ἐκτίσθη, στήλη ἴστατο ἐκεῖσε τοῦ αὐτοῦ Ἀετίου.

Τὴν δὲ Βώνου κινστέρναν ἐκτίσει Βῶνος πατρικίος, ἀνελθὼν ἀπὸ Ῥώμης, καὶ ἐσκάπασεν αὐτὴν διὰ κυλινδρικών θόλων (97).

Ὅτι ἀπὸ Ῥώμης πολλὰ κομισαντες εἰδῶλα τὰ μὲν ἔστησαν ἐν τῷ Ἰπποδρομίῳ, ἐξαιρέτως δὲ ἐξήκοντα, ἐν οἷς καὶ τὸ τοῦ Αἰγύουστου. Ἀπὸ Νικομηδείας στήλαι: πολλαὶ ἤκατιν, ὅθεν καὶ ἡ τοῦ Διοκλητιανοῦ ἐν τῷ Ἰπποδρομίῳ σῴζεται ἕως νῦν, ἐπίκουρος εἶσα, ἀνεμέσον τοῦ καθίσματος ἱσταμένη τοῦ βασιλικοῦ (98). Ὁμοίως καὶ ἀπὸ Ἀθηνῶν καὶ ἀπὸ Κυζι-

(96) Ὁ δὲ οἶκος τοῦ Ἀσπάρου — ὁ παρακοιμώμενος. Idem p. 67 v. 18 iisdem verbis repetit, praeterquam quod pro Ἀσπάρου legitur Ἀσπαρος. Ulteriusque enim dicitur, Ἀσπαρ Ἀσπαρος et Ἀσπαρος Ἀσπάρου, ut Ἀρδάβουρ Ἀρδάβουρος et Ἀρδαβούρος Ἀρδαβουρίου. Basilius vero, quem Codinus ait Asparis habitasse domum, accubitor fuit vel cubicularius Constantini Porphyrogeniti secundum imperantis. Meminit ejus Zonaras, et ipse Constantinus de Administ. Imp. c. 50 et 43, ubi, item ut Codinus, refert donum, quae olim Aspari seu Asparis fuerat, Basilium accubitorem tunc temporis possedissee. Eo enim loco legendum est ὁ τοῦ Ἀσπάρου, non ut vulgo perperam legitur, ὁ τοῦ βαρβάρου. Similiter quinquies in eodem capite vitiose editum est τὸν τοῦ βαρβάρου οἶκον pro τὸν τοῦ Ἀσπάρου οἶκον.

(97) Αὐτὴν κυλινδρικών θόλων. Ὁ δὲ οἶκος αὐτοῦ ἐκτίσει ἦν. Ὁ αὐτὸς δὲ ἦν ἐπὶ Ἡρακλείου βασιλέως 3058.

(98) Κάθισμα βασιλικόν hic significat tribunal imperatoris in Hippodromo, ubi sedebat cum tu-

νου καὶ Καισαρείας καὶ Τράλης καὶ Σάρδης καὶ Μωκισσοῦ, καὶ ἀπὸ Σεβαστείας καὶ Σιτάλων καὶ Χαλδείας καὶ Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης καὶ Κύπρου, καὶ ἀπὸ Κρήτης καὶ Ρόδου καὶ Χίου καὶ Ἀτταλείας καὶ Σμύρνης καὶ Σελευκείας καὶ ἀπὸ Τυάων καὶ Ἰκονίου ἀπὸ Βιθυνῶν Νικαίας καὶ ἀπὸ Σικελίας, καὶ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων ἀνατολῆς τε καὶ δύσεως ἤκαστι διάφοροι ἀγγεῖαι καὶ θεάματα παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἃ καὶ ἐτέθησαν καὶ ἐστηλώθησαν (99).

Ἀρτέμιδος ἡ στήλη ἐν τῷ Ἰππικῷ ἐστίν, ἐνθα οἱ παλαιότεροι δοκιμάζονται.

Οἱ δὲ τέσσαρες κεκρυσώμενοι ἵπποι, οἱ ὑπερβεντῶν καρχέλλων ὀρώμενοι, ἐκ τῆς Χίου ἤκαστι ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ.

Ἐν τῷ περιπάτῳ τῶν δύο μερῶν ἑπιπποὶ στήλαι καὶ περὶ Γρατιανοῦ καὶ Οὐαλεντινιανοῦ καὶ Θεοδοσίου καὶ τοῦ κυρτοῦ Φιρμιλιανοῦ πρὸς γέλωτα ἱστησαν.

Αἱ δὲ γεννώσαι θῆρας καὶ ἀνθρώπους ἐσθίουσαι ἐν τῷ Ἰπποδρομίῳ, ἡ μὲν μία ἐστὶν Ἰουστινιανοῦ τοῦ τυράννου, δηλοῦσα τὴν ἱστορίαν τῶν δευτέρων αὐτοῦ πράξεων (1)· ἡ δὲ ἕτέρα, ἐν ἧ καὶ πλοῖον ὑπάρχει, οἱ μὲν λέγουσιν ὅτι ἡ Σκύλλα ἐστὶν ἡ ἐκ τῆς Χαρυβδεως ἐσθίουσα τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἐστὶν ὁ Ὀδυσσεύς ὃν κατέχει ἐν τῇ χειρὶ ἐκ τῆς κορυφῆς. Ἴτεροι δὲ λέγουσιν ὅτι ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα καὶ οἱ ἐπὶ αἰῶνές εἰσιν οἱ ἐσθιόντες καὶ ἐσθιόμενοι, οἱ δὲ κατακλισμὸν, ὁ περιὼν δὲ ὁ ἔβδομος οὗτος αἰὼν.

Ἡ δὲ καθεζομένη εἰς τὸ σέλλιον οἱ μὲν Βηρίναν τῆν γυναῖκα τοῦ μεγάλου Λέοντος εἶναι φασίν, οἱ δὲ Ἀθηνᾶν ἐξ Ἑλλάδος ἔλθοῦσαν.

Ἡ δὲ βασινα ἀπὸ τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας ἤχθη ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Τὰ δὲ λοιπὰ ἀγάλματα τοῦ Ἰππικοῦ τὰ τε ἄρβυρα καὶ τὰ θήλαα, καὶ οἱ διάφοροι ἵπποι, καὶ τῶν καμπτήρων οἱ λίθινοι κίονες, καὶ οἱ χαλκοὶ (2) ὀβελλισκοὶ τῶν καμπτήρων, καὶ αἱ ἱστορίαι τοῦ μονολίθου (3), καὶ αἱ ἠνιοχευτικαὶ στήλαι σὺν ταῖς βάσεσιν αὐτῶν ταῖς ἐπιστοφαῖς, καὶ τῶν περιπάτων οἱ κίονες μετὰ τῶν κεφαλῶν καὶ ποδίσκων αὐτῶν, καὶ τῶν ἐν σφενδόνας στιβέων καὶ συστρεμμάτων καὶ σκαλίων καὶ σολεῶν, ὁπίσθην (4) ἐκέλευε, εὐρίσκειται γραφῇ. Καὶ ἐξαιρέτου εἰς τὰ χαλκᾶς πύλας τῶν ἐσχάτων ἡμερῶν καὶ τῶν μελλόντων εἰσι πᾶσαι αἱ ἱστορίαι, ὅς ἐστηλώσατο Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεύς εἰς μνήμην τῶν ἐντυχανόντων διὰ τὸ ἀνεξάλειπτον εἶναι. Ὀμοίως καὶ ἐπὶ πάσης τῆς πόλεως τὰ ἀγάλματα ἱστοικεῖσθαι (5).

Meursii et Lambecii notæ.

dos spectaret Circenses. In Chronico Alexandrino aliquoties vocatur τὸ δεσποτικὸν κάθισμα τοῦ Ἰππικοῦ. In Anonymi Collectaneis nuncupatur ἡ βρασιλικὴ καθέδρα. Codinus aliquoties appellat τὸ βασιλικὸν στάμα. LAMB.

(99) Ἐστηλώθησαν, ἵνα οἱ διερχόμενοι ταῦτα καὶ πεπεραμένοι ἴκωσι τὸ ἀλάθητον τῶν ἐσχάτων. C.

(1) Τῶν δευτέρων αὐτοῦ πράξεων. Hoc est, rerum quas gessit post recuperatum imperium. LAMB.

(2) Οἱ κίονες, οἱ τε λίθινοι καὶ οἱ χαλκοὶ, καὶ οἱ ὀβελλισκοὶ τῶν καμπτήρων οἱ χαλκοὶ cod. 3058,

PATROL. GR. CLVII.

A a Constantino Magnō deducta est Athenis, Cyzico, Cæsaria, Trallibus, Sardibus, Mosisso, Sebastia, Satalis, ex Chaldia, Antiochia magna, ex Cypro, Rhodo, Chio, Attalia, Smyrna, Seleucia, Tyanis, Iconio, Nicæa Bithyniæ et ex Sicilia omnibusque aliis tam orientis quam occidentis urbibus, quæ una quæque in columna erectæ et collocatæ fuerunt.

Dianæ statua in Hippodromo posita est, ubi palestritæ exercentur.

Quatuor inaurati equi supra cancellos positi ex Chio allati sunt sub Theodosio Juniore.

B In ambulacro duarum factionum stabant equestres statuæ et pedestres, Gratiani, Valentiniani, Theodosii, ut et Firmiliani gibbosi, risus concitandi gratia.

Ex duabus Hippodromi statuæ, quæ belluas gignunt, homines devorant, una denotat Justinianum tyrannum et quæ recuperato imperio 54 gessit, altera vero, quæ navim appositam habet, secundum aliquos Scylla est, homines a Charybde absorptos devorans; atque ille quem capite prehensum tenet, Ulysses refert. Alii autem jam devoratos terram et mare septemque sæcula, vel ut alii volunt, diluvium innuere, illum qui solus superest, septimum hoc sæculum significare aiunt.

C Statuam sellæ insidentem alii Verinam uxorem Leonis Magni esse dicunt, alii Minervam ex Græcia deductam.

Statua hyænæ ex magna Antiochia a Constantino Magno advecta est. Quæ præterea in Hippodromo spectantur signa virilia et muliebria, et varietate equorum statuæ, et lapideæ columnæ metarum earumque obelisci ærei, et monolithi sculpturæ, et statuæ curules cum earum basibus figuratis, et porticum columnæ cum suis sibi capitulis et spiris, item pectora statuarum in sphendone et gradus et solia, hæc omnia unde eo perlata fuerint adscriptum est. Sed præcipue in portis æreis omnes visuntur historiæ ultimorum dierum, quas ibi statuit Apollonius Tyaneus in sempiternam et indelebilem rerum quæ futuræ 55 sunt memoriam. Similiter etiam per totam urbem statuas consecratas erexit; et qui ejus generis apotelesmatum peritiam habent, omnia manifesto depre-

(3) Αἱ ἱστορίαι τοῦ μονολίθου. Vide paulo supra not. 75.

(4) Σὺν ταῖς κεφαλαῖς καὶ ποδίσκοις αὐτῶν καὶ ταῖς ἐν τῷ σφενδόκι καὶ τοῖς στιβείοις καὶ συστρεμματοῖς καὶ σολείοις, καὶ ἀπλῶς ὁπίσθεν cod. 3058.

(5) Ἀγάλματα ἱστοικεῖσθαι. Sensus est Apollonium Tyaneum plurimas per urbem statuas consecratas erexisse ad ejus conservationem. Στοικεῖσθαι hoc loco significat consecrare vel mystica quadam arte concinnare seu conficere. Olympiodorus de re simili loquens vocat ἀπτεροῦν et τελεῖν: Οὐαλέριος δὲ, inquit, παρὰ τὸπον παραγενέ-

hendent. Præterea quoque in tripodibus Delphicis et statuis equestribus inscriptum est, quam ob causam positæ sint et quid significent.

Augustus Octavianus mense Augusto primum consulatum inivit, eamque ob causam hunc mensem, qui Sextilis antea vocabatur, Augustum appellavit. Eiusdem mensis die 19 obiit. Die autem 25 Septembris natus fuit, et secundo die ejusdem mensis Antonio devicto solus imperium obtinuit: quare hunc mensem honoravit, et indictionem ab eo initium sumere voluit.

Narrant Appianus, Dio atque alii historię Romanę scriptores, Cæsarem aliquando Nicepoli Dyrrhachium navigantem, cum magna tempestate coorta gubernator, Cæsarem dissimulato habitu non cognoscens, animo consternaretur, aperientem se gubernatori dixisse: «Obiuctare tempestati: nam Cæsarem vobis et Cæsaris fortunam,» eoque dicto animum gubernatori reddidisse, et tempestate fortuito sedata evasisse incolumem.

56 Cranus, unus septem philosophorum qui Athenis comitati sunt Eudociam uxorem Theodosii Junioris, petiit ab imperatore ut sibi liceret videre signa quæ in Hippodromo asservantur; cumque post cætera omnia vidisset quoque statuam dictam vulgo perichytem et asinum ipsi præeuntem, hic ille ad præsentis se convertens, quis eam posuerit interrogavit, atque ubi Valentiniiani esse cognovit: «O miserum,» inquit, «rerum statum, quando ita asini præferentur hominibus, ut hi a tergo illos ærum-

Meursii et Lambecii notæ.

μενος μανθάνει παρά τῶν ἐπιχωρίων ἱερῶν τὸν τόπον εἶναι καὶ ἐξ ἀρχαίας τελετῆς ἀνδριάντας ἐν αὐτῷ ἀπιερωθεῖσαι. Et paulo post: Καὶ ἐφίκει, αἰτ, ὁ τῶν ἀνδριάντων ἀριθμὸς κατὰ παντὸς ἔθνους τελεῖσθαι βαρβάρου. Ita Codinus p. 35 v. 6 *catenam*, in qua credebatur fatum seu fortuna urbis consistere, ἐστοιχειωμένην appellat, quasi τετελεσμένην seu ἀπιερωθεῖσαν. Et Nicetas Choniates ejusmodi statuas et imagines consecratas, quales hic Codinus ait Apollonium Tyancum crexisse, στοιχειώδη τῆς πόλεως φυλακτῆρια nuncupa. Appellantur etiam στοιχειωματικοὶ qui hujus generis magicæ consecrata simulacra componunt. LAMB.

(6) Αὐτὴν ἀρχοντα ἰνδικτιώνος ἦτοι ἀρχὴν χρόνου, ὅθεν Σεπτέμβριος τετρίμηται cod. 3058. — Ἰνδικτός et ἰνδικτιῶν Græcis recentioribus ἐπινέμησιν seu *indictionem* significant. Quæ vero hic Codinus refert de indictionum principio, confirmat Joannes Lydus libro *De mensibus* p. 122. Sed nota indictionem seu ἐπινέμησιν, quæ apud scriptores Græcos in usu est et cognominatur Cæsarea, incepisse post Christum natum anno 512, die 24 Septembris, quo Constantinus Magnus Maximianum devicit et statim post victoriam Christianis libertatem indixit. Altera, quæ Romana vocatur et Latinis scriptoribus usitata est, a calendis Januariis sequentibus incepit. LAMB.

(7) Ἀππιανὸς *Διωρ τε*. Ita restituendum duxi, cum perperam in codicibus scriptis legeretur Οὐδασσιανὸς δι' ὧν τε. Vide Appianum Alexandrinum

Α Οἱ δὲ ἔχοντες δοκιμὴν τῶν στηλωτικῶν ἀποτελεσμάτων εὐρήσουσι πάντα ἀλαθῆτως. Ὅμοίω; δὲ καὶ οἱ τρίποδες τῶν Δελφικῶν κακκάδιον καὶ αἱ ἐπιπλοὶ στήλαι γράφουσι δι' ἣν αἰτίαν ἔστησαν καὶ τί σημαίνουσιν.

Ὁ Αὐγουστος; ὁ Ὀκταβιανὸς; Αὐγουστω μηνὸς ὑπάτευσε, καὶ ἐτίμησεν αὐτὸν, Σεπτίλιον τὸ πρότερον λεγόμενον, ὀνομάσας; Αὐγουστον. Ἐν αὐτῷ δὲ καὶ ἐτελεύτησε τῇ 19' τοῦ μηνός. Τῷ δὲ Σεπτεβρίῳ ἐγεννήθη εἰς τὰς κγ', καὶ τῇ δευτέρῃ Σεπτεβρίου Ἀντωνίου ἐνίκησε καὶ ἤρξατο τῆς μοναρχίας, καὶ ἐτίμησεν αὐτὸν ἀρχὴν ἰνδικτιῶν ποιησάμενος ἦτοι ἀρχὴν χρόνου, ὅθεν ὁ Σεπτέμβριος τετρίμηται (6).

Αἰγούσιν οἱ τὰ Ῥωμαϊκὰ ἱστορήσαντες, Ἀππιανὸς Δίων τε (7) καὶ ἄλλοι τινὲς ἱστορικοὶ, ὡς ὁ Καίσαρ Β ἀπὸ Νικοπόλεως εἰς τὸ Δυρράχιον (8) διαπερῶν μεγάλου κλύδωνος γενομένου, καὶ τοῦ κυβερνήτου ἐξαπορήσαντος, ἀγνοοῦντος; δὲ ὅτι τὸν Καίσαρα φέροι (ἦν γὰρ κεκαλυμμένος τοῦ μὴ γνωρίζεσθαι), ἀνακαλυφάμενος; εἶπε πρὸς τὸν κυβερνήτην, «Μά' αἰε πρὸς τὸν κλύδωνα; Καίσαρα φέρεις; καὶ τὴν Καίσαρος; τύχην.» Ὅστε τὸν κυβερνήτην ἐπιμελέστερον προστεθέντα, καὶ τῆς τύχης; διδούσης, γαλήνην γενέσθαι καὶ διασωθῆναι (9).

Κράνος ὁ φιλόσοφος, εἰς τῶν ἐπτὰ φιλοσόφων τυγχάνων τῶν τῇ Εὐδοκίᾳ συνελθόντων ἐξ Ἀθηῶν, ἦν ἠρμόστατο ἐαυτῷ εἰ; γυναῖκα Θεοδοσίω; ὁ μικρῶς, ἦττεσε τὸν βασιλεῖα θεάσασθαι; τὰ ἐν τῷ Ἰπποδρομίῳ στοιχεῖα (10). Καὶ δὴ πάντα ἰδὼν, ἀλλὰ καὶ τὸν Περιχύτην (11) λεγόμενον, καὶ ἐμπροσθεν αὐτοῦ τὸν C θνον κοβυόμενον, στραφεὶς ἠρώτα τίς ὁ στήτας; καὶ μαθὼν ὅτι Οὐαλεντινιανὸς, «Ὡ συμφορᾶς;» φησι, «καὶ οὐαί, ὅταν οὕτως; καὶ ὄνο; προτιμηθῆσται, τῶν ἀνθρώπων ἐν ταλαιπωρίαις ὀπίσω ἀκο-

1. *De bellis cirilibus* et Dionem l. xli, ubi proluxe narratur quam ob causam C. Julius Cæsar Dyrrhachio Brundisium solus et incognitus navigare conatus fuerit, et quomodo tempestate adversa debilitatos nautarum animos sui detectione ad spem erexerit. LAMB.

(8) Ἀπὸ Νικοπόλεως εἰς τὸ Δυρράχιον. Hoc falsum est. Corrige igitur Codinum ex Appiani et Dionis locis, quos ipse citavit, et scribe ἀπὸ Δυρράχίου εἰς τὸ Βρεντέσιον. Nempe Cæsar ex castris, quæ apud Dyrrhachium posuerat, conabatur navigare Brundisium, ad transvehendos milites quos ibi cum Antonio reliquerat. LAMB.

(9) Γαλήνην γενέσθαι καὶ διασωθῆναι. Hæc ita narrat Codinus quasi sedata tempestate Cæsari navigatio illa deinceps feliciter successerit: sed neque hoc verum est. Nam nec sævitia tempestatis se remisit, nec navis remorum vi ulterius promoveri potuit; quare adversa puppi Cæsar ad castra sua coactus fuit reverti. LAMB.

(10) Στοιχεῖα hic significant *simulacra* et *statuas*. Supra ea vocavit στήλας, θεάματα et ἀγάλματα τοῦ Ἰππικοῦ. LAMB.

(11) Περιχύτην. Anonymus in Collectaneis tradit hæc fuisse statuam virilem, capite galeato et toto corpore nudo, exceptis pudendis. Si ergo pro Περιχύτης; legeretur Περιχύτος, verisimile esset propterea hanc statuam ita denominatam fuisse, quod media velamento esset circumdata vel circumcincta. LAMB.

λουθούτων (12). » Ἦσαν δὲ οἱ φιλόσοφοι κατονομα-
ζόμενοι οὕτως· Κράνος, Κάρος, Πέλοψ, Νέρουας,
Σιλβανός, Ἀπέλλης καὶ Κύρβος. Ἰππεύοντος δὲ τοῦ
βασιλέως, καὶ αὐτῶν ὀρώντων καὶ θαυμαζόντων,
ἔφη ὁ βασιλεὺς· « Τί ὀρώντες θαυμάζετε ; » ἀπο-
κριθεὶς δ' ἐκ τούτου ὁ Ἀπέλλης εἶπεν· « Θαυμάζομεν,
ὦ βασιλεῦ, ὅτι τῶν Ὀλυμπίων (13) ἀλλασσομένων
ἴπποι γενήσονται ἀνθρώπων ἐπιδάται. » Νέρουας
ἔφη· « Κακὴν τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων (14), ὅτι τῷ
στοιχείῳ τῆς τύχης στοιχείον συντρέχει. » Σιλβανός
τὸ δὲ λέξων ζώδιον ἰδὼν ἔφη· « Τοῦτο δηλοῖ ὅτι ἔσονται
καίροι ἀγρόντοι. » Ὁ δὲ Κύρβος καὶ πρὸς τὸν δή-
μον ἰδὼν, « Ὁ δῆμε, » ἔφη, « δι' οὐδέμιοι περισσεύ-
ουσιν. » Ὁ δὲ Πέλοψ ἰδὼν τοὺς ὄρους τῶν ἴππων
ἠρώτησε τίνος τὸ πρόβλημα· τῶν δὲ, Θεοδοσίου,
εἰπόντων, ἐκείνους φάναι· « Ἦ φιλόσοφος ἄκυρος ἢ βα-
σιλεὺς οὐκ ἀληθής. » Ἐώρα Κάρος θηλύμορφόν τι
ζώδιον τετραμερῆσι ζωδιακοῖς γράμμασι γεγραμ-
μένον, καὶ εἶπεν· « Ὁ τετραπέρατε, ὅτι ἐκ σοῦ κομ-
ψοὶ καὶ ἀπειράτοι ἔσονται. » Κάρος δὲ καὶ αὐτὴς
προτραπεὶς λαλῆσαι εἶπε· « Δυστυχῆ μοι τὰ πάντα
φαίνεται· εἰ γὰρ ταῦτα τὰ στοιχεῖα, ὡς πειρώνται,
ἀληθεύουσιν, ἵνα τί ἡ πόλις (15) διὰ τούτων δοκεῖ
συνίστασθαι ; »

Καὶ ἐπὶ Ἀναστασίου τοῦ μεγάλου βασιλέως ὁ
Ἀσκληπιόδωρος (16) ἰδὼν τὸ ζώδιον τὸ μέγα τὸ ἐν

Meursii et Lambecii notæ.

(12) Ὅμοι προτιμηθήσονται τῶν ἀνθρώπων
ἐν ταλαιπωρίαις ὅπισθ' ἀκολουθούτων. Quid
Cranus philosophus his verbis significare volue-
rit, explicat Joannes Tzetzes his versibus :

Ὅμοι δὲ χαλκοῦς ἰππικοῦ πύρσι καται
Ἐμπροσθεν ἔστω, ἐκ δὲ τῶν ὀπισθίων
Ἀνθρώπος οἰκτρὸς, ζωγραφῶν τὸν νῦν βίον,
Ὅς εἶπε τὸ πρὶν Ἀττικὸς σοφὸς Κράνος,
Ἐφασκε καὶ γὰρ τῷ κρατοῦντι τῷ τότε
Φεῦ συμφορᾶς, ἀνθρώπος ἦτις ὄντων
Ἔσται χρόνος γὰρ τοῖς μεθύστερον χρόνοις
Ὅταν ἐνὸςδεξίς θύσσηται καὶ κανάλια
Καὶ πᾶς ἄμουσος εἰσρυσὶς κτηνωδία
Κρεῖττων νομισθῆ τῶν σοφῶν καὶ κοσμητῶν.

LAMB.

Secundum hanc Tzetæ interpretationem, voluit
dicere Cranus philosophus, quod asinus ille au-
reus Hippodromi, et statua virilis post enim col-
locata, præsignificarent tempus futurum, quo asi-
ni, ignobiles, ignorantes, et inverecundi, auctori-
tate et fortunis, doctos, ingeniosos et modestos
præcessuri essent. In uno codice manuscripto de-
scriptionem istius statuæ virilis, quam Codinus peri-
τύχην vocat, et Crani philosophi apophthegma paulo
diversis verbis ita conceptum reperi : Ὁ δὲ Κρά-
νος ἰδὼν τὸ γυμνὸν ἀνδρὸς ἑκεῖνον περικεφάλαιον τῇ
κεφαλῇ περιφέρον, καὶ τὸν βῆλον ἔμπροσθεν, εἶπεν·
Ἔως πότε ἄνθρωπος ἔσται, καὶ ὡς τῆς συμφορᾶς,
ὅτι ἀνθρώπος βῆλον ἀκολουθεῖν οὐκ αἰσχύνεται· hoc
est, *Videns Cranus statuam virilem nudam, capite
galeato, et asinum ante eam, dixit : Quousque asi-
nus homo erit, et, o calamitatem, quod hominem non
puδέσται, asinum sequi præeuntem.*

(13) Τῶν Ὀλυμπίων. Olympia hic pro ludis
Circensibus accipiuntur. LAMB.

(14) Τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων. Per reginam
urbium intelligit Cpolim. Τὸ στοιχεῖον τῆς Τύ-

A nose subsequi cogantur.) Nomina autem illorum
septem philosophorum hæc erant : Cranus, Carus,
Pelops, Nerva, Silvanus, Apelles et Curvus. Hisce
præsentibus imperator aliquando equitans vidit eos
admirabundos : sed admirationis causam querenti
imperator i ta respomdit Apelles : « Miramur, im-
perator, quod olim mutatis Olympiis equi homines
conscenderent. » Item Nerva dixit : « Malum præ-
sagit reginæ urbium, quod cum signo fortunæ aliud sig-
num concurret. » Post hunc Silvanus videns signum
genusflexum : « Hoc, » inquit, « denotat tempora enervata
instare. » At Curvus oculos in populum referens
exclamavit : « O populum carnificibus aliquando
abundaturum. » Pelops autem carceres Hippodromi
conspiciens, cujusnam illud repagulum esset
interrogavit ; 57 quibusdam vero, Theodosii, afir-
mantibus respondit : « Aut philosophus sine auctori-
tate, aut non verus imperator. » Porro Carus si-
gnum videns muliebri quadratis Zodiaci figuris
conscriptum, dixit : « Versuti pariter atque inexperi-
ti ex te procedent. » Idem ille ut pergeret admoni-
tus : « Omnia, » inquit, « infortunata mihi videntur :
et si hæc signa, uti experimento constat, vera pro-
nuntiant, quare ergo hæc urbs earum virtute vide-
tur consistere ? »

Sub imperatore Anastasio Magno Asclepiodorus
philosophus magnum illud signum in Hippodromo

Chys puio hic significare *simulacrum Fortunæ
urbis*, cujus passim apud Codinum mentio fit.

LAMB.

(15) Ἴνα τί ἡ πόλις. Tanta Cpolitancrum ani-
mos occupaverat ignorantia et superstilio, ut quas-
cunque antiquas statuas pro magice consecratis
haberent, earumque virtute crederent urbem suam
conservari incolumem. Huc igitur pertinent
illa verba : « Ἴνα τί ἡ πόλις διὰ τούτων δοκεῖ συν-
ίστασθαι. Cæterum quæ hic apud Codinum vo-
cantur στοιχεῖα, Nicetas Choniates appellat στοι-
χειώδη τῆς πόλεως φυλακτήρια, id est consecrata
urbis munimenta seu statuas urbis conservatrices.
Idem refert Latinos, postquam Cpolim expugnave-
runt, imprimis evertisse celebres istas statuas con-
secratas, quæ contra hostes vel aperta vi vel insi-
diis urbem oppugnantes instar muri ac valli erectæ
erant. LAMB.

(16) Ἀσκληπιόδωρος. Utraque tam Regii quam
D Vaticani codicis lectio vitiosa est. Scribendum
enim Ἀσκληπιόδοτος. Hic est Asclepiodotus philo-
sophus et medicus, qui Procli discipulus fuit et
temporibus Anastasii Dicori imperatoris claruit.
Prolixe de eo agitur apud Photinum in excerptis ex
Damascio de vita Isidori, et apud Suidam v. Ἀσκλη-
πιόδοτος et δαισιδαίμονια. Cæterum quum fuerit
Proclo charus et amicus, testatur ipse Proclus in
proœmio commentarii inediti in Platonis Parme-
nidem, quem ei dedicat his verbis : Ἐὐ δὲ, inquit,
ὦ φιλοσοφίας ἐπάξιον ἔχων τὸν νοῦν καὶ ἐμοὶ φίλων
φίλτατε Ἀσκληπιόδοτε, δέξου τὰ δῶρα τοῦ ἀν-
δρὸς τέλεια τελείως ἐν γνησιωτάτοις κόλποις τῆς
ψυχῆς. Exstat hodieque in bibliotheca Medicea
ejusdem Asclepiodoti liber de re militari, cui
titulus est Ἀσκληπιόδοτου φιλοσόφου τέχνη τακ-
τικῆ. Divisus est in 12 capita, et incipit hoc modo :
Τῆς τελείας παρασκευῆς πρὸς πόλεμον διττῆς ἰσ-
σης, χερσαίας τε καὶ ναυτικῆς, περὶ τῆς χερσαίας

videns, quod manu faciem sustulit, repente exclamavit: «O vim ingenii et prudentiæ, cui uni omnium hominum necessitas incumbit.» Cum vero quidam ei litteras marmori incisas ostendisset, iste perlectis illis dixit: «Melius est non enuntiare quæ futura portenduntur; et quantum ad me attinet, felix essem si eas non legissem.»

Thesaurum deum Arabes maxime colunt, cujus simulacrum est lapis quadrangulus, non figuratus, quatuor pedum altitudinem, duarum latitudinem et unius profunditatem habens. Collocatum vero est supra basim inauratam. Huic sacrificant sanguinemque victimæ profundunt: hoc enim illis pro libamento est. Tota ædes ejusque parietes ex auro sunt, et plurima illic offeruntur donaria. Habet ejus simulacrum colique Petra Arabiæ civitas.

Iconio statux Persei et Andromedæ deductæ sunt; ibi enim mirabile illud certamen Persei cum dracone accidisse referunt. Stabulabatur illic draco, cui stato tempore virgo debatur nobilis et pulchra. Obiecta ei fuit Andromeda virgo forma in primis conspicua, cujus lamenta cum Perseus illic transiens audisset, plangendi causam quærenti ipsa omnem rem enarravit, nempe quod esca immani bestiæ exposita esset. Hoc audito Perseus abscissum Gorgonis caput, quod virginem intueri antea veturrat, obtendit et versa retrorsum facie draconi monstravit, qui simulatque illud vidit, periit. Hinc locus in Ie, ut tradit Philodorus logista, dictus est Iconium, quod Perseus ibi Gorgonium caput draconi ostendit. Nuncupabatur autem prius illa urbs Danaia, deinde, quoniam impleta erat lamentationibus, Threnus cognominata fuit; et tandem Iconium ob præmissam Philodori narrationem. In hac urbe Perseus et Andromeda vitam exegerunt, unde ipsorum statux portæ civitatis fuerunt impositæ, quæ postea Cpollin deductæ collocatæ sunt in thermis Constantinianis prope Tzycanesterium. ἀμφότεροι. Αἱτίνας στήλαι ἤχθησαν ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν (21), ἐπέτησαν δὲ ἐν τῷ μεγάλῳ λουτρῷ τοῦ Κωνσταντίνου (22), πλησίον τοῦ τζυκανιστηρίου.

Meursii et Lambecii notæ.

εὖ νῦν λεκτέον. Finis autem hic est: Αὐταὶ διὰ βραχείων αἰ τοῦ τακτικοῦ καθηγήσεις, τοῖς μὲν χρωμένους σωτηρίαν πορίζουσαι, τοῖς δὲ ἐναντίοις κινδύνους ἐπάγουσαι. LAMB.

(17) Θεσαυρὸς θεός. Thesaurum deum eundem esse puto atque Mercurium, nempe divitiarum præsidium. LAMB.

(18) Ὁ οὖν προσηρημένος Περσεὺς ἔδειξε οὐκ ἔνδοξον πύξεται κλαυθροῦ τῆς Ἀνδρομέδης τί ἂν ὠδύρετο. Ἡ δὲ τὸ συμβάν ἐξηγήσατο. Τοῦ δὲ καθίσαντος καὶ Γοργόνης κεφαλῆν ἐν πῆρᾳ κατέχοντος, ὀπισθοφανῶς στραφεὶς δείκνυσαι τῷ θηρίῳ τὸ δηλητήριον. Ὅθεν ἴδων ἔκλεινο ἀπέψυξεν. Val.

(19) Pro Philodōrou non dubito quin legendum sit Philochōrou. Nempe hic Philochorus Atheniensis est, antiquus ille et celebris historicus, qui ab Athenæo, Plutarcho, Harpocrate, Eusebio et aliis passim citatur. Quo autem tempore vixerit et quæ scripserit, plenissime refert Suidas. Cæterum huc Codini loco debetur, quod scimus ipsum fuisse unum ex decem viris Atheniensium nuncupatis λογισταῖς, quibus omnes magistratu functi rationes red-

τῶ ἱππικῷ χεῖρα ἐπὶ προῶπου κατέχον· «Ὁ βία, ἐβόησαν, ἔστι πᾶσα ἀνθρωπίνῃ ἐνδεῖα εἰς μίαν ἀνθρώπου φρόνησιν ἐξηγήθη.» Καὶ τις αὐτῷ ὑποδείξας γράμματα ἐν τῷ μαρμάρῳ, ὑπαναγνοῦς φησὶν· «Ἄγαθόν μὴ φράσαι τὰ τότε μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ ὡς ἐμοὶ ἄρα κέρδος ἦν τοῦ μὴ ἀναγνῶναι.»

Θησαυρὸς θεός (17) σέβεται, Ἄραβες δὲ μάλιστα τιμῶσι. Τὸ δὲ ἀγαλμα αὐτοῦ λίθος ἐστὶ μέγας τετραγώνος, ἀτύπωτος, ὑψὸς ποδῶν δ', εὖρος β', βάθος ἔν. Ἀνάκειται δὲ ἐπὶ βάσει χυσηλάτου. Τούτῳ οὐσοῖ, καὶ τὸ αἷμα τοῦ ἱεροῦ προχέουσιν· τοῦτο αὐτοῖς ἐστὶν ἡ σπονδή. Ὁ δὲ οἶκος ἅπας ἐστὶν ὀλόχρυσος· οἱ τὰ γὰρ τοῖχοι χρυσοῖ καὶ τὰ ἀναθήματα πολλὰ εἰσὶν. Ἔστι δὲ τὸ ἀγαλμα ἐν Πέτρᾳ τῆς Ἀραβίας, καὶ αὐτοῦ σέβονται αὐτόν.

Ἐκ τοῦ Ἰκονίου Περσεῦς καὶ Ἀνδρομέδης στήλαι ἤχθησαν· καὶ γὰρ ἐν τῇ τοιαύτῃ πόλει ἱστορεῖται τὸ παρὰ Περσεῦς πρὸς τὸν δράκοντα γεγὸς θαῦμα. Δράκων ἦν ἐμφωλευθὸν ἐκεῖ, καὶ κατὰ καιρὸν συνηθείας ἐδίδουσαν κόρην περιφανῆ καὶ ὠραίαν. Τότε παρέρχον τὴν Ἀνδρομέδην, παρθένον ὠραίαν καὶ καλὴν. Διερχόμενος οὖν ὁ Περσεὺς (18), καὶ τῆς κραυγῆς ἀκηκῶς τῆς παρθένου, ἐπυθάνετο τί ἂν ὀδύρηται. Καὶ αὐτὴ ἐξηγήσατο· «Ὅτι τῷ θηρίῳ προτίθεμαι εἰς βορᾶν.» Καὶ ὅς ἅμα τῷ ἀκούσαι Γοργόνην ἐκτεμῶν καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς ἀγαγὼν, τῇ κόρῃ τε μὴ προσβλέπει τῇ Γοργόνῃ παραγγείλας, καὶ αὐτὸς στραφεὶς ὀπισθοφανῶς δείκνυσαι αὐτὴν τῷ δράκοντι, καὶ ἅμα τῷ βλέπει ἀπενεκρώθη. Καὶ διὰ τοῦτο ἔσχεν τὴν τοιαύτην ἐπινομίαν ὁ τότε, παρὰ Φιλοδώρου (19) λογιστοῦ, διὰ τὸ δεῖξαι τὴν εἰκόνα τῆς Γοργόνης τῷ δράκοντι ἐν Περσείᾳ. Εἶχε δὲ ἡ πόλις πρὸ τούτου ὄνομα Δαναεῖα (20). Εἶτα ἐπληρώθη θρηνηθίας, καὶ οὕτως ἐκλήθη Θρηνηνοῦ, παρὰ Φιλοδώρου δὲ Ἰκόνιον. Ἐνθα καὶ συμβεβίωσαντες Περσεὺς καὶ ἡ Ἀνδρομέδη ἐτελειώθησαν. Ἐπάνω οὖν τῆς πόλεως τῆς πόλεως ἐτελειώθησαν Ἐπάνω οὖν τῆς πόλεως τῆς πόλεως ἐτελειώθησαν Ἐπάνω οὖν τῆς πόλεως τῆς πόλεως ἐτελειώθησαν

debant administrationis rei publicæ. De hisce logistis seu rationum magistris vide Harpocratem et Aristotelem Polit. 6 8, et Æschinem in oratione contra Demosthenem et Ctesiphontem. Latini dicuntur curatores rei publicæ, ut l. curator. C. de modo multar. curator rei publicæ, qui Græco vocabulo logista nuncupatur, multanli jus non habet. LAMB.

(20) Dicit Codinus Iconium alias quoque appellatum fuisse πόλιν Δαναεῖαν, nempe, ut opinor, a Perseo Danaes filio, sive quod ab eo, quemadmodum aliqui tradunt, hæc urbs condita sit, sive quod ibi Andromedam dracone occiso a morte liberaverit. Similiter ipsum Perseum Ovidius Græcorum imitatione vocat heroem Danaicum. LAMB

(21) Ἦκασιν ἐπὶ Κωνσταντινίου μετὰ τὸ πληρωθῆναι τὴν Ἀντιοχείων ἐκκλησίαν cod. 3058.

(22) Ἐν τῷ μεγάλῳ λουτρῷ τοῦ Κωνσταντίνου. In anonymi Collectan. legitur ἐν τῷ Κωνσταντ. αναῖς λουτρῷ. Pro Κωνσταντίνου igitur scribendum videtur Κωνσταντίνου. De thermis Constantinianis sæpe et apud scriptores historie CP, et apud

Ἐν δὲ τῇ κατωγείῳ πόρτῃ τῇ νῦν πληρεστάτῃ (23) Α στοιχείῳ Ἰστατο τῆς Φειδαλίας Ἑλληνίδος, οἶμαι δὲ τῆς ἀρχαιοτάτης ἐκείνης, τῆς γυναικὸς τοῦ Βύζαντος. Ἀρβείσης δὲ καλεῖται τοῦ βασιλέως τῆς στήλης θαῦμα ἦν ἰδῆσθαι, τὸν τόπον ἐκεῖνον ἐπὶ πολὺ εἶναι σειδόμενον, ὥστε πάντας, ἀλλὰ μὴν καὶ τὸν βασιλέα θαυμάσαι καὶ λιτὴν ἐπιθεῖν, καὶ μόλις παυθῆναι τὸν σεισμόν, Σάββα (24) τοῦ δαιωτάτου τῆρ τότε ἐνδημούντος; καὶ εἰξαμένον ὑπὲρ τούτου.

Ἐν τῇ λεγομένῃ Νεολέῃ (25) εἰς τοὺς πλεκτοὺς κίονας στήλῃ γυναικεῖα χρυσέμβαφοι Ἰσταται ἐπὶ ἄρματος καὶ βωμὸς μετὰ μοσχαρίου. Ἐν οἷς καὶ ἴσποι χρυσολαμπαεῖς τέσσαρες, καὶ διφρηλάτης (26) ἐπὶ τοῦ δίφρου, ἐν τῇ δεξιᾷ φέρων χειρὶ στηλοειδὲς τι ἄγαλμα (27), ὅπερ, ὡς προσεγράφη, εἰς τύχην τῆς πόλεως ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἐτίμησε, καὶ ἕως τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου θέαμα παρὰ τῶν πολιτῶν γενόμενον. Μετὰ κηρῶν (28) λευκοφοροῦντες οἱ πολιταὶ καὶ ὀφικεῦντες (29), ἐπάνω ἄρματος φέροντες ἦγον ἕως τοῦ στόματος ἀπὸ τῶν καγκέλων (30). Τοῦτο δὲ ἐξετέλου, ὅτε τῆς πόλεως ἔδραζον τὸ γενέσθαι. Ἐκείσε δὲ ἐνζώδοι ἐστηλώθησαν εἰς τοὺς δύο κίονας; ὁ Ἄδδμ καὶ ἡ Εὔα, καὶ ἡ Εὐθηνία καὶ ὁ Αἰμὸς.

Ἐν τῇ λεγομένῃ λιμένι τοῦ Νεωρίου (31) βούς Ἰστατο χαλκοῦς παρμεγεθέστατος. Κράζειν δὲ αὐτὸν ἔλεγον ὡς βούν μίαν τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ γίνεσθαι παράπτωμά τι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἢ ἔκραξεν (32).

Μαυρικίου στήλῃ (33) καὶ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν Meursii et Lambecii notæ.

ipsum Codinum p. 93 v. 14. Suidas refert Heliadum Alexandrinum grammaticum, qui tempore Theodosii junioris vixit, scripsisse ἔκφρασιν τοῦ λουτροῦ Κωνσταντιανῶν seu descriptionem thermarum Constantinianarum. LAMB.

(23) Forte πληροιστάτη. LAMB.
 (24) Σάββα. Hic est S. Sabba abbas, qui in Palestina miro sanctitatis exemplo refusit, et bis a patriarchis Hierosolymitanis ad Anastasium et Justinianum imperatores Cpolim legatus est, ubi pro fide catholica adversus impugnantes sanctam synodum Chalcedonensem strenue laboravit. Plura vide de eo in Menologiis die 5 Decembris LAMB.

(25) Ἐν τῇ ἄρματι εἰς τοὺς πλ. κ. ἐν τῇ λεγομένῃ Νεολέῃ G.

(26) Διφρηλάτης. Loquitur de statua quadrigaria Constantini Magni, quæ instar solis capite radiato efficta erat, et dextra gestabat Victoriolam, quæ pro Fortuna urbis colebatur. Jusserat autem Constantinus ut quotannis hæc ejus statua natali urbis die a civibus et exercitu in Hippodromum ad tribunal imperatorium deduceretur atque solemniter et statuto honore afficeretur, uti etiam factum est usque ad imperium Theodosii Magni. De hac Constantini Magni statua et solemniter ejus deductione in Hippodromum mentionem facit Hesychius, item Codinus p. 17 v. 16 et p. 40 v. 6. LAMB.

(27) Στηλοειδὸν τι ἄγαλμα διατρέχον. Τοῦτο οἱ μὲν λέγουσι Κωνσταντῖνου κατασκευὴν ἔχον (οἱ δὲ τὴν ?) ζεύξιν μόνην, τὴν δὲ λοιπὴν ἀρχαίαν εἶναι καὶ μὴ εἶναι παρὰ Κωνσταντῖνου κατασκευασθῆναι. Ἐως γὰρ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου θέαμα παρὰ πολιταῖς γέγονεν ἐν τῷ Ἰπποδρόμῳ, ἀνὰ κηρῶν λευκῶν καὶ χλαμύδων φοροῦντας πάντας εἰσέρχεσθαι τὴν αὐτὴν στήλῃν ἐπάνω ἄρματος ἦγον καρούχας; ἕως τοῦ στ. 3038 ap. Bandurium.

In subterranea porta, nunc oppleta, signum stabat Phidalia, Græcæ illius, ut opinor, antiquissimæ. quæ uxor fuit Byzantis. Cumque jussu imperatoris statua inde auferretur, terribile visu erat quam locus ille aliquandiu terræ motu concuteretur. Hoc uti omnes, ita ipse quoque imperator valde admiratus processionem instituit; quo facto vix laudem precibus sancti Sabæ, qui tunc temporis Cpoli commorabatur, terræ motus desit.

In Neolea supra columnas albas posita est inaurata statua muliebris curru insistentes, et juxta ipsam ara cum vitulo. Ibidem quoque conspiciuntur quatuor aurati equi et auriga currum agitans, dexteram gerens parvam statuam, quam, ut ante dictum est, Constantinus Magnus pro fortuna urbis coluit et civis usque ad Theodosium Magnum solemniter celebritate honorarunt. Albis enim omnes induti vestibus statuam illam 60 curru impositam cum cereis deducebant a cancellis usque ad solium imperatorium Hippodromi. Hæc autem fiebat quotannis die urbis natali. Ibidem supra duas columnas collocata erant simulacra Adami et Evæ et Prosperitatis et Famis.

In portu Neorio bus maximus ex ære stabat, quem ferunt semel in anno iugire solitum, eoque die mali quid urbi accidere.

Mauricii ejusque uxoris et liberorum statuæ ad Meursii et Lambecii notæ.

(28) Μετὰ κηρῶν. Prorsus ut in Chronico Alexandrino, πάντων κατεχόντων κηρὸς λευκοῦς. Utrobique κηρὸς significant cereos. Item in Actis S. Silvestri ineditis Constantinus Magnus post publicatam libertatem religionis Christianæ ad palatium suum dicitur revertisse μετὰ κηρῶν καὶ λαμπάδων τῆδε κάκεισε ἀναπτομένων. LAMB.

(29) Ὀφικεῦντες, comitantes. Supra p. 40 de eadem re loquens vocat δορυφορεῖν, quod hic ὀφικεῦντες; δορυφοροῦμενον, inquit, εἰσθεῖ εἰς τὸ στόμα. Proprie Græcis recentioribus ὀφικεῦντες dicitur idem atque Latinis obsequor; item ὀφικεῖον idem atque obsequium, quod etiam accipitur pro comitatu et famulatio. LAMB.

(30) Ἐως τοῦ στόματος ἀπὸ τῶν καγκέλων. ita p. 80 v. 17. LAMB.

(31) Λιμένι τοῦ Νεωρίου. Sic etiam antiqua regionum descriptio Portum Neorium appellat. Bos vero, quem Codinus ibi collocatum fuisse ait, ad exemplum alterius factus erat, qui stabat in foro vocato Tauri, ut ipse testatur p. 46. LAMB.

(32) Ἐκράξεν. Ἐστοιχείωσε δὲ ὁ αὐτὸς Κόνων, ἐν ᾧ καὶ ἀγορὰ τῶν θαλασσίων ἐμπόρων τὴ πρότερον ἦν. Ἐπὶ δὲ Ἰουστίνου μετετέθη εἰς τὴν Ἰουλιανῶν λιμένα cod. 3058.

(33) Μαυρικίου στήλη. Tradunt scriptores historice Cpolitaneæ Mauricium, postquam milites a chagano captos per avaritiam suam occidi permiserat, quadam nocte somniasse se ab imagine Christi supra portam æream palatii collocata, cum tota sua familia, Phocæe interimendum tradi. Credo igitur, ad perpetuam istius somni memoriam, Mauricium, apud illam imaginem Christi, suam et uxoris liberorumque statuas, in tur supplicantium manibus extensis cruciasse. Ceterum pro ἐν τῇ χαλκῇ εἰκῶν τῆς θεανόριχης εἰκόνας legendum

portam aeream supra imaginem Christi manibus extensis positæ erant, quas ipse Mauricius fieri curaverat. Reliquæ vero statuæ illic collocatæ ex terra Attica deductæ sunt; inter quas una est philosophi cujusdam, ut tradit Ligurius. Postquam vero Mauricius a Phoca tyranno interfectus fuit, diaconus quidam nomine Acatus, unus ex sectatoribus Eutychis hæretici, videns victos magistros suos et ipse profugit ad castellum cognomento Serapionis situm in regione Persarum, atque statim Perittio præfecto præsiario significavit debilitatem civium Chalcedonensium, **61** addens in super ipsum primo accessu facile eos subjugare posse. Quare supradictus Persa sine mora se cum septem mille militibus in viam dedit, tantaque celeritate invasit Chalcedonem, ut civibus vix satis relinqueretur temporis ad transferendum reliquias S. Euphemiæ Cpolim, quam in primis impius ille proditor Acatus ultum ibat pro dedecore Eutychianæ sectæ scriptis illato, et quod infortunato Eutychi istam metropolim concedere noluerant. Inter cætera quæ tunc temporis Persæ prædando abstulerunt, fuit quoque aureum illud et encausto elaboratum signum Solis cognominati Croni, quod in Persiam deductum pro Deo coluere.

Πέρσαι ἔλαβον καὶ τὸ χρυσεύκαυστον ἔγαλμα τοῦ εἰς Περσίαν, καὶ ἐτίμησαν ὡς θεόν.

Sub Leone Isauro multa antiqua signa eversa et ablata sunt, quod is omnino irreligiosus esset.

In cavis subterraneis templi S. Mocii locus erat Meursii et Lambecii notæ.

censeo ἀνωθεν τῆς χαλκῆ; πλησίον τῆς θσανδρικῆς **C** εἰκόνας. Ita Zonaras: τὴ δὲ θύρα ἐδόκει παραστάσαι πολὺ τῷ ἀνωθεν τῆς χαλκῆς πύλης τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἔκτυπώματι. Vel vox ἀνωθεν adverbialiter accipienda est, ut idem valet ἐν τῇ χαλκῇ ἀνωθεν, atque ἀνωθεν τῆς χαλκῆς. Ita alias pro κάτωθεν τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Μωκίου, dicit ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Μωκίου κάτωθεν. LAMB.

(34) Αἱ δὲ λοιπαὶ . . . ὁ Λιγύριος. Ut sensus sit integer, legendum esse videtur φιλοσόφων δὲ vel φιλοσόφου δὲ φασιν εἶναι τὴν μίαν, ὡς. Nomen Ligurii hic corruptum esse puto. In codice Vat. legitur αἱ δὲ λοιπαὶ δύο στήλαι αἱ ἐκτεταμέναις ταῖς χερσὶ ἐκ τῆς Θηβαίων γῆς ἦκασι. Φιλόσοφος δὲ φασιν ὀλιγύριος Ἕλληνας. Ad anonymi Collectanea notavi pro παρὰ Λιγυρίου scribendum esse παρὰ Ὀλυθρίου. Quare etiam hoc loco forte quis legendum conj. etare Ὀλυθρίος ὁ Ἕλληνας. Sed æque mihi Olyrius quam Ligurius ignotus est. LAMB.

(35) Μετὰ τὸ σφαγῆναι. Vaticanæ præferenda esse videtur prior lectio. Hæc enim, ut opinor, est illa Persarum irruptio, cujus in Vita Phocæ tyranni meminit Zonaras. LAMB.

(36) Ῥηγίων et βσεγών Græcis recentioribus dicitur regio, ut indictio Ἰνδικτιών, actio ἀκτιών, alluvio ἄλλουδών. In alio codice legitur τοῦτο δὲ ἐν τῇ τῶν Περσῶν βῆγιον τούνομα. Ubi locum aliquem peculiarium potius quam regionem significare videtur. LAMB.

(37) Καὶ δῆτα. Ὁ πορευθεὶς τοῦ ἀρματος ἐπιβὰς τοῦτους γὰρ τοῖς ἐν βῆγιῳ κτιστρούλαξι πέφυκε) μετὰ ἐβδομήκοντα χιλιάδων ἔρχεται ἐπὶ τὴν Καλχηδόνα μητρόπολιν. Οἱ δὲ ἐκεῖσε προγόντες ἔφυγον ἐν τῷ Βοστανίῳ, ἀφαντες μετ' αὐτῶν καὶ τὰ τίματα λείψανα τῆς ἁγίας Εὐφημίας. Vat.

A τέκνων αὐτοῦ ἔστατο ἐν τῇ χαλκῇ, ἀνωθεν τῆς θσανδρικῆς εἰκόνας, ἐκτεταμέναις τὰς χεῖρας ἔχουσαι. Ὑπ' αὐτοῦ δὲ τοῦ Μαυρικίου κατεσκευάσθησαν. Αἱ δὲ λοιπαὶ ἐκ τῆς τῶν Ἀθηναίων ἦκασι γῆς. Φιλοσόφου δὲ φασιν εἶναι, ὡς λέγει καὶ ὁ Λιγύριος (34). Μετὰ τὸ σφαγῆναι (35) παρὰ τοῦ τυράννου Φωκᾶ Μαυρικίου, εἰς τις διάκονος τῶν μαθητῶν Εὐτυχίου τοῦ αἰρετικοῦ, ὀνόματι Ἄκατος, ἰδὼν ἠττηθέντας τοὺς περὶ αὐτοῦ διδασκάλους, κίκελος ἀποδράσας κατέλαβε κάστρον τι καλούμενον Σεραπίωνα. Τοῦτο δὲ ἐτύγγανεν ὃν ἐν τῶν παρὰ Πέρσαις βῆγιον (36). Καταμηνύει δὲ Περιττίῳ τῷ φρουράρχῳ τὰ τῆς ἀσθενείας τῶν ἐν τῇ Καλχηδόνι οἰκούντων, προσθεὶς ὅτι ἅμα τῷ καταλαθεῖν αὐτὸν τούτου, χειρώσεσθαι. Καὶ δῆτα (37) ἀμηνυτὶ στρατεύσας ὁ βῆθεις Πέρσης, καὶ ἔχων στρατιωτῶν ἐβδομήκοντα χιλιάδας, καταλαμβάνει τὴν Καλχηδόνα· οἱ δὲ μόλις ἔσχυσαν διαφυγεῖν εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ τῶν τιμίων λειψάνων τῆς ἁγίας Εὐφημίας, ὑπὲρ ἧς τὸ πλέον ἐσπούδαζεν ὁ προδότης καὶ ἀνίερος Ἄκατος, ὀλέων ἀμύναι αὐτὴν, διότι τοὺς αἰρέσεως αὐτῶν τόμους καθήσχυεν (38), ἅμα δὲ καὶ διότι οὐ συνεχωρήθη Εὐτύχιον τὸν ἀτυχῆ τὴν τοιαύτην εὐτυχῆσαι μητρόπολιν. Ληλατήσαντες δὲ τότε τὰ ἐκεῖσε πάντα οἱ ἥλιου θεοῦ τοῦ λεγομένου Κρόνου, καὶ ἀπήγαγον

Ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου πολλὰ θεάματα ἀρχαῖα παρελύθησαν καὶ ἠφανίσθησαν διὰ τὸ παντελῶς ἀλλογιστον αὐτοῦ.

Ἐν τῷ ναῷ (39) τοῦ ἁγίου Μωκίου ἐν τῷ Κού-

(38) Τοὺς αἰρέσεως αὐτῶν τόμους, καθήσχυεν. Cum temporibus Marciani imperatoris Eutychiani, quamvis a Chalcedonensi concilio damnati, nonnumquam tamen quiescerent, sed auctoritatem concilii magis potentia imperatoris quam veritate fidei niti dicerent, convenit tandem inter eos atque catholicos ut utriusque partis dogmata in singulari volumine scripta et consignata simul ambo pectori S. Euphemiæ martyris imponerentur et miraculosa ejus didicatione controversia religionis finem caperet. Scriptis igitur ex pacto voluminibus et pectori S. Euphemiæ impositis, post triduum ipso imperatore præsentē utriusque ad loculum accesserunt, eoque aperto libellus Eutychianorum ad pedes martyris inventus est, catholicorum autem in manu dextra, quem porrexisse fertur imperatori et patriarchæ. Ad hanc historiam Codinus respiciens ait Acatum Eutychianum a reliquiis S. Euphemiæ ultum ire derrevisse suæ sectæ scriptis illatum dedecus. Τόμοι igitur hic significant chartas, in quibus Eutychianorum dogmata inscripta erant. Ita Zonaras. LAMB.

(39) Ἐν δὲ τῷ ναῷ. In cod. Vat. præcedentibus hæc annexa sunt, et ita concepta: τότε (sc. sub Leone, Isauro) καὶ τὸ λεγόμενον Τριζῶδον τὸ εἰς τὰ κούφα κάτωθεν τοῦ ἁγίου Μωκίου ὑπάρχον ἐπέθεθη. Κούφα interpretor *conceca, subterranea*. Pro τριζῶδον in aliquot codd. legitur τριέξωδον. Τριέξωδον autem vel τριέξωδο; videtur significare locum unde triplex patet exitus. Compositum est ut τριέδοος, τριχώρον, τριέλαιος, τριεμβόλιον, etc. Confirmat hanc lectionem quæ Codinus addit, in eo loco paganos olim mag. cas. suar. superstitiones exercere consuevisse. Timarius animi numerus excrementis magicis accommodatus consuebat. Hinc illa poetæ:

φοις ἦν τὸ λεγόμενον Τριζῶδον κάτωθεν, ἐν ᾧ καὶ ἄστρονόμουν ποτὲ οἱ Ἕλληνας, εἰδωλείου καὶ τοῦ ναοῦ ἦντος. Ἄλλ' ἐπάρθη καὶ ἠφανίσθη ἱερωθέντος τοῦ ναοῦ. Καὶ τύμβοι δὲ (40) πολλοὶ Ἑλλήνων καὶ Ἀρσιανῶν ὑπῆρχον ἐν τῷ πάτῳ, καὶ σηκνώματά τινα συγκεχωσμένα εἰς πλῆθος.

Ἐν δὲ τῇ πρὸς βορρᾶν πόρτᾳ τοῦ κάστρου Παώρμου, ὃ ὑπὸ Πανόρρου τινὸς Ἑλλήνος ἐκτίσθη, διὰ σιδήρου καὶ χαλκοῦ ἀναμειγμένου ἱστατο στήλη γυναικεία δικάρηνος. Ἐνθα δὲ καὶ καλὸν τι πρᾶγμα ἐγγυόνει· ἐμπρησμοῦ γάρ ποτε τὸ κάστρον κατελιγφότος, καὶ πάσης τῆς πόλεως μετὰ καὶ τῶν τειχῶν αὐτῆς ἀφανισθείσης, τὸ πυργίον ἐκεῖνο τῆς πόρτης, οὗ ἡ ῥηθίστα στήλη ἱστατο, οὐ μόνον δεῖ οὐκ ἐβλάθη (41) ὄλω, ἀλλὰ καὶ τὸ πῦρ ὀργυιᾶς δεκαπέντε ὑπεχώρει τοῦ τοιοῦτου ζώδιου. Ἦτις τοῦ Χοσρόου πολιορκήσαντος τὴν πόλιν παρελήφθη ὑπὸ Περσῶν, καὶ ἔστιν ἕως τοῦ νῦν λατρευόμενον ἐν Περσίᾳ. Καθ' ὃν χρόνον ἠχμαλώτευσεν Χοσρόης καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν τίμιον καὶ ζωοποιδὸν σταυρὸν σὺν τῷ πατριάρχῳ Ζαχαρίᾳ. Ὅν ἀνελὼν ὁ μέγας βασιλεὺς Ἡράκλειος Ῥωμαίων ἐν τῷ εἰκοστῷ ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας, ἀνελάβετο τὰ ῥηθέντα τιμίου σταυροῦ ξύλα μετὰ καὶ τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς αἰχμαλωσίας ἀπάσης, καὶ ἠγάγετο εἰς Κωνσταντινούπολιν, Θεοῦ βοηθία καὶ χάριτι, καὶ δι' αὐτῆς Ἰουλιανῆς ἡγεμονίας καὶ ἀρχιεπισκοπῆς τοῦ αὐτοῦ.

Τὸ δὲ Σμύρνιον καλούμενον ἔχει (42) ὑποκάτω τῆς γῆς ἐν τῷ πρὸς βορρᾶν μέρει ὀργυιᾶς δέκα, ἐν ᾧ εἰσι στήλαι ἐννέα, ὧν αἱ μὲν ὑπάρχουσι Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου, τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Φαύστης, καὶ τοῦ πραιποσίτου Ἰαρθωνος, καὶ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ Κρίστιου, ὃν Ἡρόδοτος καὶ Ἰππόλυτος (43) οἱ χρονογράφοι λέγουσιν ἀποκεφαλίσθηναι παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου τοῦ ἰδίου πατρὸς διὰ τὴν εἰς ὑποψίαν εἰσεῖν μοιχεύσαι ζῆταῖν τὴν μητρὶν Φαύστην, ἣν τινα βαλανεῖον πυρωθὲν ἐδέξαστο καὶ ἐκεῖ ἀνηρέθη. Ἐλένη δὲ ἡ μήτηρ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, μὴ φέρουσα τὴν τοῦ νέου ἄδικον ἀναίρε-

Meursii et Lambecii notæ.

Terna tibi hæc primum triplici diversa colore Licia circumdo, terque hæc altaria circum Effigiem duco : numero deus impure gaudet. Et ista : Necte tribus nodis ternos Amarylli colores. Eademque ob causam sacra Pœcete nocturna in trivivi frequentantur. Dico igitur verisimile esse illam quoque magorum speluncam subterraneam, de qua hic Codinus loquitur, instar trivivi seu τριζώδου constructam fuisse et propterea nuncupatam τριζώδον. Sed si pro τριζώδον legendum est τριζώδον, videtur τριζώδον significare statuam triforem ; cujusmodi fuit illud τριζώδον ἢ τρικέφαλον ζώδιον πορφυροειδές, cujus meminit anonymus auctor in Collectaneis Antiq. CP. ζώδια enim Codinus passim vocat statuas et quascunque alias figuras. Lamb.

(40) Καὶ τύμβοι δέ. Cod. Vat. Ἐνθα καὶ τύμβοι Ἑλλήνων καὶ Ἀρσιανῶν ὑπάρχουσι κεχωσμένοι, καὶ ἄλλα εἰς πλῆθος σκῆ ὤματα. In aliis aliquot codic. pro τύμβοι perperam legitur τριμβολοὶ et τύμβολοι. Posteriori autem hoc mendo deceptus Meursius novum finxit vocabulum τύμβολος, quod nec apud Græcos nec apud Græco-barbaros scriptores reperitur. Lamb.

A nuncupatus Trixolum, ubi olim, cum templum illud idololatriæ adhuc serviret, gentiles sacra sua peragebant : post templi vero consecrationem destructus et eversus fuit, multaque gentilium et Ariænorum sepulchra in ejus solo reperta sunt.

62 In septentrionali porta Castri Panormi, quod a pagano quodam Panormo ferro atque ære permixto constructum fuit, posita erat muliebriæ statua biceps. Ibi res memoranda contigit. Cum enim aliquando illud castrum sævo arderet incendio, totaque urbs una cum turris igne esset consumpta, turris illa, in cujus porta stabat supradicta statua, non tantum non fuit læsa, sed flamma viginti quinque ulnas inde refugit. Post, ubi Chosroes urbem expugnavit, in Persiam hoc signum deductum est, atque ibi a Persis etiam nunc adoratur. Eo-lem tempore cepit Chosroes Hierosolimam, auferens inde sanctam et salutarem crucem Christi, cum Zacharia patriarcha, quam devicto Chosroe Heraclius Romanorum imperator vicesimo imperii sui anno una cum sacrosancto ligno crucis et omnibus captivis recepit atque Cpolim reduxit, Dei gratia adjuvante, nec non precibus Modesti, tunc patriarchæ illius urbis.

ἐϋχῆς Μοδέστου τότε πατριαρχούντος τῆς τοιαύτης

C Locus nuncupatus Smyrnum habet septentrionem versus concavitatem subterraneam decem ulnarum. Ibi posita sunt novem statuae, interque eas Constantini Magni et Faustæ uxoris ejus et Hilarionis præpositi, et Crispi filii Constantini, cui Herodotus et Hippolytus chronographi tradunt caput fuisse amputatum a patre Constantino Magnæ, quod falso suspicaretur ipsum Faustæ nocere pudicitiam sollicitasse, quæ postea balnei æstu suffocata est. Helena vero Constantini mater ægre ferebat injustam mortem illius juvenis. dignitatem Cæsaris jam adepti, et assiduo nil aliud vel loquebatur vel medita-

(41) Οὐκ ἐβλάθη. Quod Codinus refert, statuam muliebrem bicipitem, sitam in porta septentrionali castri Panormi, cunctis circum flagrantibus illasam mansisse, rarum quidem est, sed non novum. Duo ejus rei exempla exstant apud Tac. Annal. 4 : Ad-duntur, inquit, sententiæ, ut mons Cælius impos-erum Augustus appellaretur, quando cunctis circum flagrantibus sola Tiberi effugies, sita in domo Junii senatoris, inviolata mansisset. Et statim subjungit : evenisse id olim Claudie Quintæ, ejusque statuam vim ignium bis elapsam majores apud adem maris deum consecravisse. Lamb.

(42) Ἐχει. Πλησίον τοῦ Τετρακίστου ἐμβόλου, σύνεγγυς τοῦ ἀγίου Θεοδώρου τοῦ Σφωρακίου, ἔχει 3058 ap. Bandurium.

(43) Ἡρόδοτος καὶ Ἰππόλυτος. De Herodoto chronographo, quæ sit, non mihi constat. Hippolyti vero, nempe Thebani, meminit Niceph. Callist. Hist. Eccles., l. n. Fragmentum ex ejus opere chronico decerptum exstat t. III Antiq. Lect. Canisii. Sed pro Ἡρόδοτος legendum est Ἡρωδίων· nam Herodionem coætaneum auctorem citat anonymus in Collect. de Antiq. Constantinop. n. 202. Lamb.

batur quam præcipitem et injudicatam ejus condemnationem; quare tandem quoque pater sera permotus poenitentia integros quadraginta dies ipsum luxit, tanta animi ægritudine ut nunquam nec lavaret corpus nec lecto recumberet. Præterea statuum ei posuit ex argento puro et ex parte inauratam, præter caput, quod ex puro puro auro confectum erat, inscriptis in fronte his verbis: «Filius meus injuria affectus.» Hac igitur ratione poenitentiam agens, Deum quoque multis et assiduis precibus illius peccati veniam exoravit. Reliquæ statuæ sunt Severi, Harmatii, Zeuxippi, Vigilantii et Eleutherii, qui palatium senatus coudidit. Πᾶς ὅμνες statuæ **64** a Constantino Magno erectæ erant, quas sub Valente hæretico Ariani in eo loco terra obruerunt.

In senatu statuæ aurigarum circensium positæ erant, in organo scilicet astronomico, ubi etiam Dianæ et Veneris statuæ erant collocatæ. Ibidem Arcadius archidiaconus S. Irenæ ab Ariani occisus fuit. Cæterum currus peremptorum aurigarum sub porticu Hippodromi, a Theodosio imperatore depositi fuerunt.

Duodecim corbes reliquiarum primam quidem in palatio senatus collocati erant, postea vero in porticum fori transpositi fuerunt.

In ecclesia magna S. Sophiæ, quæ prius forma oblonga erat et idolorum cultui serviebat, stabant 427 statuæ, quas magnus imperator Justinianus, templum illud divino cultui ædificaturus, inde abstulit et per urbem distribuit. Harum non paucas docti urbem perambulantes inveniunt. Major autem earum pars, ut supra dictum est, erant gentilium, **65** Apollinis nempe, Jovis, Cæri patricii, Diocletiani et duodecim signorum cælestium, item Lunæ, Veneris et Arcturi sideris, quod duæ Persicæ columnæ sustinent, et poli australis, et sacerdotis Minervæ, a cujus latere stabat Hero philosophus fatidicus. Christianorum etiam statuæ inter eas erant

Meursii et Lambecii notæ.

(44) Τῆς τοῦ Καίσαρος ἀξιοθέτου τιμῆς. Testantur nummi antiqui, in quibus legitur JUI. CRISPUS NOR. CÆ. Item Romualdus in Chron. *Inter hæc, inquit, latent causæ cur judicem gladium et destinatum in impios functionem Constantinus imperator in proprios egit effectus. Nam Crispum filium suum interfecit, et Licinium filium sororis, postquam Cæsares sunt creati, occidi jussit.* LAMB.

(45) Ὅσοι πάντες ἔφει παρεδόθησαν, καὶ ὑπὸ ἀδικήσαντος στηλωθέντες συγχώρησιν παρὰ τοῦ πλημμελήσαντος ἐδωσωποῦντο. Παρέλαβον δὲ καὶ τὰ οὐκ εἶτα τέκνα τοῦτο αὐτὸ ποιεῖν. Καὶ ἐκ τούτων πολλοὶ ἕως Οὐαλῆ τοῦ Ἀρειανοῦ. Οἱ οὖν Ἀρειανοὶ μὴ φέροντες τὴν ἕταν τὴν διὰ Κωνσταντίνου ἐν τῷ εἰρημῶν Τετρακισίῳ ἐμβόλῳ, πλησίον τοῦ ἁγίου Θεοδοίου, ταῦτα κατέχωναν. Reg. 1027.

(46) Οἱ ἡνίοχοι ζευξίππων. Credo fuisse status aurigarum Circensium, qui curru excussi perierant: paulo postea enim subjungit ai δὲ καρούχαι τῶν ἀναιρεθέντων ἡνιόχων. Cæterum ἡνιόχους ζευξίππων vel, ut legitur in anonymi Collect. ἡνιόχους ἐν ζευξίπποις interpretor aurigas agitanτες ζεύγους,

σιν, ἤδη τῆς τοῦ Καίσαρος ἀξιοθέτου τιμῆς (44). ἰδοῦσθε ἐπὶ τῇ ἀκριτῷ ἀποφάσει τούτου. Διὲ καὶ μεταμεληθεὶς ὁ τούτου πατήρ ἐπέβησεν ἡμέρας τεσσαράκοντα, μὴ λουσάμενος ὄλωσ τὸ σῶμα, μὴδ' ἐπὶ κλίνης πεσών. Ἐποίησε δὲ καὶ τὴν στήλην αὐτοῦ ἐξ ἀργύρου καθαρῶ, ἐπιχρυσώσας ἐν μέρει, τὴν δὲ κεφαλὴν ἐκ χρυσαίου τελείου, ἐπιγράφας ἐν τῷ μετώπῳ οὕτως: «Ὁ ἡδίκημένος; υἱὸς μου.» Ταύτην δὲ ποιήσας μετόνοια πολλὰ καὶ τὸν Θεὸν ἐξελιπάρησεν, ἵνα ἀφεθῇ αὐτῷ τὸ ἀμάρτημα. Αἱ δὲ λοιπαὶ στήλαι ὑπάρχουσι Σεβήρου, Ἀρματίου, Ζευξίππου, Βίγλεντος τοῦ τὰ βιγλέντια κτίσαντος, καὶ Ἐλευθερίου τοῦ τὰ ἐν τῷ σενάτῳ παλάτια κτίσαντος. Καὶ οὗτοι (45) πάντες παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἐστηλώθησαν, οὓς οἱ Ἀρειανοὶ ἐπὶ Οὐαλέντος τοῦ παρανόμου κατέχωναν ἐκείσε.

¶ Ἐν δὲ τῷ σενάτῳ ἀπετέθησαν οἱ ἡνίοχοι Ζευξίππων (46), καὶ ἐτέθησαν ἐν τῷ ἀστρονομικῷ ὄργανῳ, οὗ καὶ αἱ τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τῆς Ἀφροδίτης στήλαι ἴσταντο, καὶ σκυτάλαις ἀπεκεφαλίσθη (47) παρὰ τῶν Ἀρειανῶν Ἀρχάδιος ἀρχιδιάκονος τῆς ἀγίας Εὐφημίας. Αἱ δὲ καρούχαι τῶν ἀναιρεθέντων ἡνιόχων κατεχώσθησαν ἐν τῷ εἰληματι τοῦ ἵπποδρομίου παρὰ Θεοδοίου τοῦ μεγάλου.

Οἱ δὲ ἐβ' κόφινοι τῶν περισσευμάτων πρότερον μὲν ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ σενάτου κατέκειντο, εἶτα ἐν τῷ εἰληματι τοῦ φόρου κατεχώσθησαν.

Ἐν δὲ τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τῇ ἀγίᾳ Σοφίᾳ, δρομικῆ τὸ πρότερον οὖση, εἰς εἰδωλεῖον τελοῦση. τετρακόσθαι εἰκοσι ἑπτὰ στήλαι ἴσταντο, ἃς ὁ μέγας βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς ἐν τῷ μέλλειν κτίσαι τὸν θεῖον ναὸν ἀφείλετο καὶ διεμερίσατο τῇ πόλει. Οἱ δὲ πεπειραμένοι τῶν προειρημένων τὴν πόλιν περιερχόμενοι οὐκ ὀλίγας εὐρήσουσιν. Αἱ πλείονες δὲ ὑπῆρχον Ἑλλήνων, ὡς προείρηται, Ἀπόλλωνος τοῦ τε Διὸς, καὶ Καραίου τοῦ πατρικίου, Διοκλητῆανου, καὶ τὸ ἐωδεκάζωδον, καὶ ἡ Σελήνη καὶ ἡ Ἀφροδίτη, καὶ ὁ ἀρκτοῦρος ἀστὴρ παρὰ δύο Περσικῶν στηλῶν βασταζόμενος, καὶ ὁ νότιος πόλος, καὶ ἡ ἰέρεια τῆς

id est bigas seu equos bijuges. Ζευξίπποι autem hic dicuntur quos Græci alias ἵππους ζυγίους seu ἐζευγμένους, Latini vero equos jugales nuncupant. Hujusmodi duobus equis jugalibus seu jugo junctis constabat biga. Verum quadriga 4 quidem junctis equis constabat, sed non jugalibus: nam medii tantum duo ζευξίπποι erant seu jugales, reliqui duo ἀκριπποι erant seu ad latera jugalium utrinque finibus alligati; quamobrem Latinis funales et funarii, Græcis παράροι et παράσειροι vocantur. LAMB. — Codic. ap. Bandurium, ἡνίοχοι ἐν ζευξίπποις ἐν τῷ ἀστρ. ὄργανῳ, ἐνθα τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τῆς Ἀφροδίτης ἴστανται στήλη, ἐν αἷς σκυτάλαις ἀπεκεφαλίσθη ὑπὸ Ἀρειανῶν Ἀρχάδιος ἀρχιδιάκονος τῆς ἀγίας Εἰρήνης, omissis reliquis; 3058 et Reg. 1027 vero additis his, ἐνθα καὶ λέγουσι σελεῖσθαι τὰς στήλας ἕως ἡμερῶν τριῶν τοῦ θανάτου τούτου.

(47) Σκυτάλαις ἀποκεφαλίζεσθαι, hoc est, scuticis sive loris cædi usque ad necem. Hist. Miscellæ auctor, l. xxv tertii, fugris occidi. LAMB.

'Αθηνᾶς (48), ἀπὸ τοῦ πλευροῦ τὸν Ἴέρωνα φιλόσοφον μαντευόμενον ἔχουσα. Οὐκ ὀλίγοι δὲ Χριστιανῶν· καὶ δέον ἐκ τῶν πολλῶν ὀλίγων ἐπιμνησθῆναι, Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου καὶ Κώνσταντος καὶ Γάλλου καὶ Θεοδοσίου καὶ Ἰουλιανοῦ Καίσαρος, καὶ ἑτέρου Ἰουλιανοῦ ἐπάρχου, Λικινίου Αὐγούστου, Οὐαλεντινιανοῦ, καὶ Θεοδοσίου, καὶ Ἀρχαβίου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ Σεραπίωνος ὑπάτου, καὶ Ἑλένης τῆς μητρὸς Κωνσταντίνου τρεῖς, ἡ μὲν μία πορφυρᾷ διὰ μαρμάρων, ἑτέρα διὰ ψηφίδων ἀργυρῶν ἐν χαλκῷ προσενέγκαντος.

Ὁ Μαναίμ στρατηγὸς μετὰ τὸ νικῆσαι τοὺς Σκύθας κατὰ κράτος στήλῃ ἤξιώθη τιμηθῆναι ἐν τῷ καλουμένῳ Ὀρεῖῳ, ὃ τινες καὶ Μόδιον καλοῦσιν (49). Ἦν δὲ καλὸν ὠρολόγιον, ἐνθα νῦν ἴστανται χίονες καὶ ἀψὶς πρὸς τὸν λεγόμενον οἶκον Κρατεροῦ· ἐνθα ἴστατο καὶ μόδιος χαλκοῦς καὶ ὠρεῖον καὶ δύο χεῖρες χαλκαὶ ἐπὶ ἀκοντίων. Τὸν δὲ μόδιον δέον ἐστὶ μὴ παραδραμεῖν ἡμᾶς, ὅτι ἐπὶ Οὐαλεντινιανοῦ ἐτυπώθη· τότε γὰρ καὶ ἀρχὴ μόδιων ἐπὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει οἰκούντων ἀνηρευνήθη· τοῦτο τοῦ ἀργυροῦ τυπώσαντος. Ἀργυρος δὲ ἀπ' ἀρχῆς ἐτυπώθη τὸ νόμισμα. Τοῦτο εἶ καὶ Θεοδώρητος διασαφεί τρανότατα. Αἱ δὲ χαλκαὶ χεῖρες ἔκτοτε ἀνωθεν προετυπώθησαν. Τοῦ βασιλέως τὸ κουμύλιον μόδιον νομοθετήσαντος, μὴ ἀνταρεῖν δὲ τοῖς ναυτιώσι προστάξαντος (50), ἐν τῷ κατωγέῳ μόδιῳ (51) τὴν δεξιὰν χεῖρα ἀπόλεσεν· ὅθεν καὶ ἐτυπώθησαν αἱ χεῖρες τοῖς λαμβάνουσι καὶ τοῖς διδοῦσιν, ἀμφοτέρω (52) ἐκ τῶν προτεταγμένων μὴ ἀγανακτεῖν. Ἐνθα τοῦ (53) αὐτοῦ Βαλεντινιανοῦ στήλῃ ἴστατο εἰς τὴν ἀψίδα, ἔξαμον ἀργυροῦν τῇ δεξιᾷ κατέχουσα, ὃ καὶ ἡρπάγη εἰς πᾶκτον παρὰ τοῦ πρωτόκτορος ὑποχωρίου, ἐν τῇ δευτέρῃ ἀρχῇ Ἰουστινιανοῦ τοῦ βίντομητου.

Μενάνδρου μάντιως στήλῃ ἐπιπέχθη ἐν τῇ πόλει, καὶ ἔστη ἐπὶ τὸν Ἀρτοπολιανὸν οἶκον, ἡ εἰς τὸ ἀρ-

Meursii et Lambecii notæ.

(48) Ἡ ἰέρεια τῆς Ἀθηνᾶς. Auges sacerdotis Minervæ statuam, quæ in theruis Zeuxippi posita erat, memorat Christodorus poeta Anthol., l. v. LAMB.

(49) Sensus est, partem fori Constantini nuncupatam *Horreum*, inde nomen habuisse quod antiquitus ibi fuisse horreum, cuius loco postea columnæ erectæ sunt et arcus orientalis fori, alias dictus *Amastriani*, supra quem horologium æreum Cyzico allatum et exemplar æreum modii cumulati, a Valentiniano instituti, et duæ manus æreæ hastis infixæ, et ipsius Valentiniani imperatoris statua, et simulacrum æreum Fortunæ urbis collocata erant. Ab æreo autem modio ibi positi locus etiam μόδιος; vel μόδιον appellatus fuit. Ὀρεῖον vel ὠρεῖον pro horreum, et μόδιος seu μόδιον pro modio frequentissime occurrunt apud scriptores Græco-Barbaros. Ita Suidas eadem de re loquens v. Μαναίμ, οὗ ἰμῖνι (sc. Μαναίμ στρατηγῷ) στήλῃ ἴστατο ἐν τῷ καλουμένῳ Ὀρεῖῳ, ὃ ἐστὶ Μόδιος· ἦν γὰρ ὠρεῖον, ἐνθα νῦν ἴστανται χίων πρὸ τοῦ οἴκου Κρατεροῦ. Quæ verba ita vertenda sunt: *cujus statua posita erat in loco nuncupato Horreo sive Modio. Horreum enim fuit, ubi nunc stat colu una ante domum Crateri. Cæterum quod supra dixi locum nominatum Horreum partem fuisse fori Constantiniani, inde elicitur quod Codinus absidem, quam ibi stetisse ait p. 68,*

A non pauca, ex quarum numero quarumdam faciendæ est mentio, Constantini Magni, Constantis, Gallieni, Theodosii, Juliani Cæsaris et alterius Juliani præfecti, Licinii Augusti, Valentiniani, Theodosii ejusque filii Arcalii, et Serapionis consulis. Helenæ matris Constantini tres inter eas erant statuæ, una ex marmore porphyretico, altera ex crustis argenteis supra columnam æream, tertia vero ex ebore, quam posuit Cyrus rhetor.

κίονι, καὶ ἡ ἄλλη ἐλεφαντώδης, Κύπρου ῥήτορος;

Manaim præfectus militum post Scythas fortiter devictos statuam meruit in loco nuncupato *Horreo*, quem quidam etiam vocant *Modium*. Erat autem olim horreum, ubi nunc stant columnæ et arcus ante domum quæ appellatur *Crateri*: ibidem collocata erant modius æreus et horologium et duæ manus æreæ hastis infixæ. Neque hoc silentio prætereundum est, modium sub Valentiniano ibi statutum fuisse; tunc enim modiorum usus Cpoli cæpit. Principio autem modius ille ex argento factus erat, ut perspicue declarat Theodoretus. Cæterum manus æreæ propterea supra modium positæ sunt. Cum imperator sanxisset ut modius frumenti cumulate venderetur et navicularios veluisset edicto obvisere, uni eorum contra facienti dextra manus amputata est. Hinc igitur manus illæ formatæ sunt, ut neque dantes neque recipientes statutis contradicerent. Ibidem supra arcum ejusdem Valentiniani statua collocata erat dextra gerens examen argenteum, quod ad pactam barbaris pecuniam solvendam a Cyro protectore ablatum est, quo tempore recuperato imperio Justinianus Rhinotmetus secundum imperabat,

Menandri valis statua Cpolim deducta fuit et collocata ad aedes sive in Artopolio. Erat autem tota ex

appellat arcum orientalem fori, et p. 45, arcum Amastriani nuncupat. LAMB.

(50) Τοῖς αὐτοῦ νόμοις προστάξαντος, εἰς ἐκ τούτων περιδίων τὴν πρόσταξιν καὶ ῥίγλον πωλήσας τὰς χεῖρας ἀπόλεσεν C. τοῖς ναυτιώσι προστάξαντος, καὶ τὰ σιτηρέσια εἰς ἕξ ἀμφοτέρων τῶν ναυτιῶν τῷ βασιλεῖ σίτον ἀπεμπωλοῦν ἐν τοῖς ἐκείτω δίκῃν ἄδικον καταγγελλαντος ἐν τῷ κατ. Reg. 4026; τοῖς ναυταῖς προστάξαντος, εἰς τῶν ναυτιῶν τοῦτο ποιήσας ἐν τῷ κατ. Lambecius e Suida.

(51) Ἐν τῷ κατωγέῳ μόδιῳ. Hoc est, ut ego interpretor, in *concauitate subterranea loci nuncupati Modii*. Νούτας vero simpliciter hoc loco Codinus vocat negotiatores, qui ex Ægypto Phœnicie Syria et aliis locis transmarinis frumentum Cpolim advehebant. Supra p. 45, eos appellat ἐμπόρους, ἔμπορος enim proprie significat, ut ait Ulpianus Demosthenis interpres, τὸν πραγματευτὴν ἀθροῦνον, τὸν πλοῦντα θάλασσαν. LAMB.

(52) Scribe ἀμφοτέρως, nempe τοῖς λαμβάνοντα καὶ τοῖς δίδόντα. LAMB.

(53) Ἐνθα τοῦ. Ἐν δὲ τῇ ἐψίδι τῶν χειρῶν καὶ τοῦ μόδιου στήλῃ ἔστηκε τῷ νέου Οὐαλεντινιανοῦ, καὶ ἐν τῇ δεξιᾷ κατέλεγε ἔξαμον ἀργυροῦν, ὃ καὶ ἡρπάγη ὑπὸ κύρου πρωτόκτορος ἐν ἑστὶ δευτέρῃ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ. Reg.

argento ductili confecta, latitudine 67 octo cubitorum, et quindecim longitudine. Hanc confregit pius imperator Marcianus, et nummos ex ea cunos pauperibus distribuit.

Ardaburius praefectus militum sub Leone Magno imperatore, in regione Thracia, Herodiani statuam invenit incurvam prorsus et obesam. Quare ejus deformitate permotus eam confregit; quo facto in ea invenit 155 libras auri. Hoc vero statim cum magno gaulio imperatori nuntiavit, qui arrepta occasione ipsum e medio sustulit. Ille autem cum jam interficeretur, ultima haec verba cum lacrymis et lamentis protulit: « Nemo unquam, qui aurum plumbo admiscuit, poenam meruit, ut nunc mihi evenit. » Haec ubi dixit, continuo occisus est. Equidem philosophi illac transeuntes non aliam causam mortis Ardaburii fuisse putant quam demolitionem statuæ Herodiani. Simul etiam cum Ardaburio Aspar ejus frater et collega praefecturae fraterno plane animo mortem obit; cujus statua equestris in Taurina regione urbis hucusque integra servatur. Donum vero Asparis postea possedit Basilius accubitor.

Ad dextram fori partem statuæ duodecim ex marmore porphyretico erant, et totidem Sirenes inauratæ, quas vulgus equos marinos 68 vocat. Harum duæ subversæ sunt, tres ad ædem sancti

Meursii et Lambecii notæ.

(54) *Ἄμα δὲ* rectius, cod. Vat. Falso enim Codinus Asparem, quem constat patrem fuisse Ardaburii, fratrem ejus appellat. Sed necessitas et occasio exigit ut paulo proxius agam de Asparis familia. Aspar igitur, quem hoc loco Codinus a Leone Macello interemptum fuisse ait, is est qui consul fuit cum Areobindo anno post Christum natum 451, et filios habuit Ardaburium et Patricium. Ex hisce Ardaburius consul fuit cum Alypio anno Christi 447, et una cum patre Aspare a Leone Macello obaffictatum imperium occisus est anno 470. Patricius vero consul fuit cum Ricimere anno 459. Hunc Leo imperator Cæsarem creavit anno 469, et filiam suam Ariadnem ei despondit: sequenti autem anno, patre fratreque ejus occisis, ipsum a filia sua Ariadne per repudium se junctum in exsilium misit, ut testatur Nicephorus Callistus, l. xv, c. 27. *Ἀριάδην*, inquit, τὴν ἐκ Βρυθίνης αὐτῷ γεγεννημένην, τῷ παιδί τῷ Ἀσπαρὸς Πατρικίῳ τῷ ὑπάτῳ εἰς γάμον ἐδίδου. Sed ibi vel pro τῷ ὑπάτῳ legendum est τῷ ὑπατικῷ, vel videtur Nicephorus voluisse dicere, Leonem imperatorem Patricio Asparis filio eo anno filiam suam Ariadnem despondisse, quo ille consul fuit cum Ricimere. Postquam vero Nicephorus Asparis et Ardaburii eadem narravit, subjungit de eodem Patricio hæc verba: Τὸν δὲ ἔτερον ἐκείνου (sc. Ἀσπαρὸς) υἱὸν τὴν Πατρικίον τῆς θυγατρὸς αὐτῶν δεκάεξ ἔτα; Ἀριάδνης, ἐκείνον μὲν ὑπερβόριον ἤγε. Utrouque in loco interpretes Nicephori non animadvertit Patricion nomen proprium esse, sed velut dignitatis vocabulum exposuit. Similiter corrigendus Cedrenus, ubi vitiose legitur τῷ δὲ αὐτῷ ἔτα καὶ ὁ Ἀσπαρὸς υἱὸς πατρικίος ὢν, Καίσαρ παρὰ τοῦ Λέοντος γίνεται. Tollendum est participium ὢν, nam, ut dixi, πατρικίος hic non dignitatis titulus, sed nomen proprium est. Eodem erratum est in

τοπωλεῖον. Ἦν δὲ ἀργυροκόκτος, πλάτος ἔχουσα πηχῶν ἡ' καὶ μήκος τηχῶν ιε'. Ἦν κατεάξας ὁ εὐσεθῆς βασιλεὺς Μαρκιανὸς ἐχάραξεν εἰς ἀργυρία καὶ διένειμε τοῖς πένησι.

Ἄρδαβούριος στρατηγὸς ἐπὶ τοῦ μεγάλου Λέοντος τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως, ἐν τοῖς Θρακικοῖς μέρεσιν, Ἠρωδιανοῦ στήλην εὐρῶν ἐπέκυρτον πάνυ καὶ παχεῖαν, καὶ θυρωθεὶς διὰ τὴ ἀνείδειον αὐτῆς, κατέτριψεν αὐτὴν· ἐν δὲ τῷ καταθραύειν εὐρεν ἐν αὐτῇ χρυσίου λίτρας ἑκατὸν τριάκοντα τρεῖς, καὶ αὐτίκα μετὰ προθυμίας κατεμήνυσε περὶ τοῦτου τῷ βασιλεῖ. Καὶ ὁ βασιλεὺς εὐρῶν ἀφορμὴν ἀνεῖλεν αὐτόν. Ἐν δὲ τῷ σφάζεσθαι ὀδυρόμενος ἔλεγεν· « Οὐδεὶς μολύβδῳ χρυσίον καταμίξας ἐπιζήμιος εὐρίσκεται, οἶα παρὰ τῷ κυρτῷ τούτῳ βασιλεῖ εἰς ἐμὲ συμβέβηκεν. » Καὶ οὕτως ἀπεκτάνθη. Ἐνθα καὶ οἱ διερχόμενοι τὸν τόπον μάλιστα φιλόσοφοι οὐ τοῖς προτέροις κακοῖς τὸν θάνατον Ἄρδαβουρίου ἐνέβαλλον, ἀλλ' ἕνεκα τῆς στήλης Ἠρωδιανοῦ καταλύσεως. Ἄμα δὲ (54) καὶ Ἀσπαρὸς ἀπαρωδιαναστεῦον τῷ τότε καὶ ἀδελφῷ αὐτοῦ σὺν αὐτῷ τὸ πέρας ἀδελφικῶς ἐδέξατο· οὐ καὶ στήλη ἐν τοῖς Ταύρου μέρεσιν ἔω; τῆς δεῦρο ἐσώζετο, ἐν Ἰππῳ καθήμενη. Τὸν οἶκον τοῦ Ἀσπαρὸς εἶχε Βασίλειος ὁ παρακοιμώμενος.

Κατὰ (55) τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ φόρου στήλαι ἐν μαρμάρους πορφυροῖ; ἦσαν δύοδεκα, καὶ Σειρήνες δύοδεκα, αἱ οἱ πολλοὶ θαλασσίους Ἰππους ἐκάλυον. Ἦσαν δὲ χρυσέμβασφοι. Δύο (56) ἐξ αὐτῶν ἐπ' ἡμῶν καθη-

his Zonaræ verbis: Μέχρι δὲ τέλους ἀντέχειν μὴ οὐδὲς τὰ ὦν, εἰκὼν ἀνάγκη Καίσαρα ποιεῖ ἀπὸ πατρικίου τὸν τοῦ Ἀσπαρὸς παῖδα, Ἀρδαβουρίου δὲ ἀδελφόν. Non dubito enim quin pro ἀπὸ πατρικίου, scribendum sit Πατρικίου. Cæterum tradunt alii auctores Patricium non in exsilium fuisse missum, sed una cum Aspare patre et fratre Ardaburio occisum fuisse. Marcellinus Comes in Chronico: *Ind. ix. Leone Aug. iv et Probiano cass. Aspar primus patriciorum cum Ardabure et Patricio* (lege Patricio) *filiis, illo quidem olim patricio, hoc autem cæsare generoque Leonis appellato, Arianus cum Ariana prole, spadonum ensibus in palatio vulneratus interiit.* Item auctor Chronicæ Alexandrinæ: Τούτῳ τῷ ἔτει τυραννίδα μελετήσας τις (lege μελετήσαντα) Ἀσπαρα τὴν πατρικίον ὡς πρῶτον τῆς συγγλήτου ἐφύνευσεν ἐν τῷ παλατίῳ ἔσω, καὶ Ἀρδαβούριον καὶ Πατρικίον τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ. Et Evagrius, l. ii, c. 16: Ἀναίρει (sc. ὁ Λέων) Ἀσπαρα τὴν ἀρχὴν αὐτῷ περιθέντι, παῖδά; τε αὐτοῦ Ἀρδαβούριον καὶ Πατρικίον, ὃν Καίσαρα πεποίηκε πρότερον. Interpretes vertit: *Leo Asparem, qui imperium ei tradiderat, e medio sustulit; quin etiam filios ejus Ardaburium, quem antea Cæsarem creaverat, et Patricium.* Ubi contra auctoris sensum dignitatem Cæsaris, quam habuit Patricius, Ardaburio ejus fratri tribuit. Sed ita alias passim tam in antiquis quam recentioribus historicis duo illi Asparis filii inter se confunduntur. LAMB.

(55) Κατὰ. Ἐν δὲ τῷ δεξιῷ μέρει τοῦ φόρου τῆς ἀνατολῆς; ἐδέξαντο στήλας πορφυροῖ; διὰ μαρμάρων ἰβ' καὶ σειρήνας ἰβ'. 5058 et 1027.

(56) Δύο. Ἐπὶ δὲ ἡμῶν ἐπὶ μόναι καθορῶνται. Τὰ; ἐξ τρεῖς ἐξ αὐτῶν ἐν τοῖς τοῦ ἁγίου Μάμαντος μέρεσιν ἐθάρχαν, καὶ αἱ λοιπαὶ στήλαι; σώζονται 3058 et 1027.

ρέθησαν, καὶ τρεῖς ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ ἁγίου Μά-
μαντος ἀπηνέχθησαν· αἱ δὲ λοιπαὶ σώζονται.

Ἡ δὲ τύχη τῆς πόλεως Ἰστατο χαλκῆ μετὰ μοδίου
ἐν τῇ ἀνατολικῇ ἀψίδι τοῦ φόρου, ἦν Μιχαήλ ὁ
Ῥαγκαθὲ (56) παρὰ τοῦ βασιλέως κελουσεθεὶς ἐχει-
πησεν, ἵνα μὴ ἰσχύοισι τὰ δημοτικὰ μέρη ἐπαλί-
στασθαι κατὰ βασιλείων.

Ἐν τῷ (57) φόρῳ ὁ σταυρὸς ὁ μέγας γράφει·
« Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος. » Οὗτος δὲ ἐστιν ἀντίτυπος
οὗ θεάσατο ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἐν τῷ οὐρανῷ.
Οἱ δὲ χρυσέμβαφοι υἱοὶ αὐτοῦ εἰσὶν. Καὶ ἐν τοῖς
εὐνοῦμοις μέρεσι πλησίον τῆς μεγάλης στήλης ἐλέ-
φας χαλκοῦς Ἰστατο, ἐνθα καὶ παράδοξον ἐδείχθη
θαύμα. Σεισμοῦ γάρ ποτε γεγονότος καὶ πεπτωκότος
αὐτοῦ, καὶ τοῦ ἐνὸς τῶν δπισθεν ποδῶν κατεαγόςτος,
οἱ ταξέωται (ἔθος γάρ ἦν παρ' αὐτῶν τὴν φόρον φυ-
λάττεσθαι) συνδραμόντες τοῦ ἐγείραι τὸν ἐλέφαντα
εὖρον ἔσωθεν αὐτοῦ ἀνθρώπου ὅσα ἀνελλιπῆ ὄλου
τοῦ σώματος, καὶ πυξίον μικρὸν, ἐν ᾧ γέγραπτο·
« Ἀφροδίτης παρθένου ἱεράς (58) οὐδὲ θανοῦσα
χωρίζομαι. » Ὁ δὲ ἐπαρχὸς εὐνοῦς τῷ βασιλεὶ καὶ
τῇ πόλει τυγχάνων, λαθῶν ὄλον τὸ τοιοῦτον ζώδιον,
εἰς προσθήκην τῷ δημοσίῳ νοῦμια ἐχάραξεν. Ἀλλὰ
καὶ χοῖρος Ἰστατο ἀνωθεν τῶν κατὰ συστάδην ἱστα-
μένων κίωνων, σημαίνων τὴν κραυγὴν τῆς πανη-
γύρεως, καὶ γυμνῆ στήλη πλησίον αὐτοῦ, σημαί-
νουσα τὸ ἀναίσχυντον τῶν πωλούντων καὶ τῶν ἀγο-
ρῶν ζήτων.

Συστημάτια (59) δὲ Ἰστανται μέσον (60) τοῦ φό-
ρου ἐνζῶδα ἐπὶ κίωνων. ἐν οἷς δηλοῦνται ἐν ἱστο-
ρίαις τὰ μέλλοντα γενήσεσθαι ἐν τῇ πόλει. Ταῦτα

A Mamanis translate: reliquæ etiamnum ibi ex-
stant.

Fortuna urbis ærea cum modio posita erat in
orientali arcu fori. Huic Michael Rangabe jussu
imperatoris manus amputavit, ne factiones povulli
quidquam contra imperatores moliri possent.

In magna cruce fori scriptum est: « Sanctus,
sanctus, sanctus; » eamque Constantinus Magnus
ad instar illius fieri curavit quam viderat in celo.
Statuæ vero inaurata quæ ibi conspiciuntur filio-
rum ejus sunt. Præterea olim ad sinistram magnæ
statuæ elephas æreus stabat, ubi res visu mirabilis
accidit. Cum aliquando terræ motu collapso unus
pedum posteriorum casu diffringeretur, Taxeotæ,
quos moris erat forum custodire, accurrentes ad
erigendum elephantum ossa imminuta in eo inve-
nerunt corporis humani integri, et tabellam cui
inscriptam erat: « A Venere virgine sancta ne mor-
tua quidem separor. » Præfectus autem, 69 qui
imperatorī et urbi bene volebat, totum illud signum
augendo ærario publico in nummos rededit. Ibidem
etiam stabat porcus supra columnas contiguas,
multitudinis strepitum denotans; et prope viseba-
tur alia statua nuda, significans impudentiam eo-
rum qui vendunt et qui emunt.

C In medio foro compages quædam seriesque figu-
rarum columnis impositæ visuntur, quæ res urbi
aliquando eventuras indicant. Illas vero omnes

Meursii et Lambecii notæ.

(56) Ἦν ἔρησον Μιχαήλ ὁ Ῥαγκαθὲ χειροκοπη-
θῆναι δεῖ τὸ μὴ ἰσχύειν τὰ δημοτικὰ μέρη κατὰ τῶν
ἀνακτόρων 5058.

(57) Ἐν τῷ Ἰστέον ὅτι ὁ σταυρὸς ὁ μεσοτυλαθῶν
καὶ ἀνηγνοσκέμενος, Ἅγιος ἅγιος ἅγιος παρὰ τοῦ
πρωτοστατουόντος; (προστατουόντος: 1027) τῷ φόρῳ
ἀνηγορεύθη (ἀνηγέρθη 1027). Ἐνθεν καὶ δύο ταχυ-
δρόμων καὶ αὐτοῦ τοῦ Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης ἐκ
δεξιῶν καὶ ἐξ εὐνοῦμων σώζονται στήλαι. Εἰς δὲ
τὴν ἀνατολικὴν ἀψίδα τοῦ Κωνσταντινειακοῦ φόρου
σταυρὸς ἀργυρέπλαστος, καὶ ἐν τοῖς ἀκρωτηρίοις
στρογγύλοις μῆλον ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ἀνηγέρθη ὑπὸ
Κωνσταντίνου, ὃς θεάσατο αὐτὸν ἐν τῷ οὐρανῷ.
Οἱ δὲ 3058 et 1027.

(58) Ἀφροδίτης παρθένου ἱεράς. In codice Vat.
scriptum inveni Ἀφροδίτη ἱερός. Si pro ἱερός
legeretur ἱεραός, verisimile quodammodo esset
Ἀφροδίτη et ἱεράς nomina esse amantium, qui
eodem consilio monumento ne morte quidem se-
jungi voluerunt. Vertendum igitur esset, Aphro-
dite virgo ab Herace ne morte quidem separor.
Hierax ut nomen proprium apud Suidam et alios
scriptiores occurrit, Aphrodite autem in antiquo
hoc alias inedito epitaphio: Καλλιτεκνον σεμνήν δδὲ
τύμβος ἔχει σε, Ἀφροδίτη, et in alio apud Gruter.
p. 756. Tertia diversa lectio istius inscriptionis hæc
est: Ἀφροδίτη παρθένου ἱεράς. Venus cognominata
virgo et sancta eadem est que alias vocatur οὐρα-
νία sive cælestis, et pro Junone sive Luna culta
fuit, ut testatur Julius Firmicus: nam hunc eum-
dem, inquit, (sc. æreum) nomine Junonis vel Ve-
neris virginis, si tamen Venere placuit aliquando

virginitas, consecravit. Huc pertinet inscriptio
quæ legitur in Collectan. anonymi n. 194. Ἀφρο-
δίτη Ἐσθήνη. Epitheton vero Sanctæ tribuitur Ve-
neri in antiqua inscriptione, cujus exemplar sub-
juxi, quia alias, quod sciam, nondum est edita:

VENERI. SANCT. MORPH.
SACRUM
TI. CLAUDIUS. TI. F. CLU. BI
MIL. LEGION. III. PARTHIV
VOT. SUSCEPTO. LIBEN.
L. V. D. D.

D quarta demum lectio diversa hæc est: Ἀφροδίτη
παρθένου ἱεράς. οὗ δὲ θαυρόντα χωρίζομαι. Videant
alii an quicquam boni sensus elici hinc possit:
mihi sane non videtur. Lamb.

(59) Συστημάτια ἐνζῶδα. Hoc loco significat com-
pages seu coagmenta compactitia, quibus figuræ
vel insculptæ vel impositæ fuerunt: ζῶδια enim, ut
alias dixi, Codinus passim figuras et statuas appel-
lat. In aliis aliquot collectibus pro συστημάτια
scriptum inveni συστεμάτια et συστρεμάτια.
Lamb.

(60) Συστημάτιον δὲ μέσον τοῦ φόρου ἐνζῶδον ἐπὶ
κίωνων Ἰστάμενον καὶ ἐν αὐτῷ δηλοῦν τῆς ἱστορίας
τῶν μελλόντων ἐσχάτως γίνεσθαι ἐπὶ ταύτῃ τῇ πό-
λει. Οἱ δὲ εἰσελιθῶν ἀποτελεσμάτων ταῦτα
πάντα συνίασιν. Ἐστῆλως δὲ αὐτὰ Ἀπολλώνιος ὁ
Τυανεύς παρακληθεὶς παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ με-
γάλου, καὶ εἰσελθὼν ἐστοιχεύσας τὰ ὄματα τῆς
ἐπικρατείας ἕως τέλους αἰῶνων 5058. Μετὰ ζῶδιον
pro ἐνζῶδα Vat.

erexit Apollonius Tyaneus, astronomiæ scientis-
simus, iisque nomina successiva imperatorum us-
que ad sæculorum finem insculpsit.

In magno milliaro collocata est Theodosii sta-
tua equestris ex ære, manu gerens pomum et par-
vaim statuam ipsum coronantem. In ejus dedicatio-
ne annonam largissimam populo præbuit. Octo
autem quæ illic sunt columnæ cum suis spiris,
totidemque aliæ in Artopoliis positæ, atque columnæ
Tzycaliorum et quæ stant in Chalce, omnes illæ
multas continent historias, quas Callinas inaura-
vit.

70 In Xerolopho, quem prius theama sive spe-
ctaculum quidam vocabant, erant testudines sede-
cim, et Diana: statua composita, et complures aliæ
supra arcus. Tandem vero denominatus est forum
Theodosianum.

Imagines Metrophanis Alexandrini et Pauli a
Constantino Magno tabulis ligneis incisæ erant et
collocatæ supra magnam columnam porphyriticam
ad Orientem, quas Ariani rerum potiti in milliaro
aureo combusserunt una cum imagine S. Deiparæ
et ipsius Jesu Christi infantis, ut Ancyranus chro-
nographus libro decimo et Anastasius memoriæ pro-
diderunt.

Menrsii et Lambecii notæ.

(61) *Ἀστρονόμος*. Additur in aliquot codicibus
παράκλησις παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Sed
hoc falsum est: nam Apollonius Tyaneus sub Do-
mitiano floruit. Cætera etiam omnia, quæ hic
Codinus narrat de præsagiis rerum futurarum
extractis ab Apollonio Tyaneo, futilia sunt et
nullius momenti. LAMB.

(62) ἰς' καὶ Ἄρτεμις συνθετὴ στήλη, καὶ Σευή-
ρου τοῦ κτίσαντος καὶ θεαμάτων, τρίπουν. Ἐνθα
καὶ θυσίαι πολλὰ παρὰ τοῦ αὐτοῦ Σευήρου γεγόνα-
σιν. Ἐνθα καὶ χρησμοὶ πολλοὶ ἐν αὐτῇ τῇ τοπιᾷ γε-
γονάσι. Καθ' ὃν καὶ κόρη παρθένος ἐτύθη καὶ ἀστρο-
νομικὴ θέσις εἰς ἄς χρόνους διήρκεσεν. Reg. 1027.

(63) Ἐν τῷ μεγάλῳ κίονι. Non dubito quin hic
locus ex anonyni Collectaneis ita supplendus et
reformandus sit: ἐν τῷ φόρῳ πλησίον τῷ μεγάλῳ
κίονι τῷ πορφυρῷ κατὰ ἀνατολήν. LAMB.

(64) *Κορωνίῳ μίλιῳ*. Crederet quis pro κορωνίῳ
hic scribendum esse κοτωνίῳ, nempe ut κοτω-
νειον Græco-barbare idem significet atque Græcis
antiquis κυθώνιον et Latinis cotoneum. Sic enim
videretur locus hic Cpolitanus, nominatus *Malum
Cotoneum* sive *Cydonium*, respondisse illi qui fuit
in sexta regione Romæ antiquæ et nomen habuit
Malum Punicum, cujus meminit antiqua urbis
descriptio et Suetonius in Diocetiano. Verum si
minus hæc conjectura placet, omnino legendum
est, ἐν τῷ ὄρειῳ μίλιῳ, id est in *millario aureo*.
Sic alibi statuam Solis describens, eam positam
fuisse ait ἐν τῷ ὄρειῳ μίλιῳ. Quemadmodum igitur
Romæ in octava regione erat *milliarium aureum*,
quod Dion l. 54 τὸ χρυσοῦν μίλιον vocat, ita etiam
Cpoli, quæ Romam veterem in omnibus imitabatur,
in regione quarta *milliarium aureum* fuit, quod
ἐν τῷ ὄρειῳ μίλιῳ ὄρειον vocatur: nam ὄρειον vel
ὄρειον Græco-barbare dicitur *aureum*. Notandum
vero est Cpoli non solum ipsam columnam milia-
riam nominatam fuisse τὸ ὄρειον μίλιον, sed etiam

δὲ πάντα ἐστήλωσεν Ἀπολλώνιος ἐκεῖνος ὁ Τυα-
νεὺς, ὁ σοφὸς καὶ ἀριστὸς ἀστρονόμος (61), καὶ
ἐστοιχειώσατο ὀνόματα ἐπικρατείας ἕως τέλους
αἰώνων.

Ἐν δὲ τῷ μεγάλῳ μίλιῳ Θεοδοσίου στήλη Ἰστατα-
ἔφ' Ἰππου χαλκοῦ, καὶ ἐν τῇ χειρὶ μῆλον καὶ στη-
λοειδῆς τι στεφανοῦν ἀνδροεικέλον ἔγαλμα ἔχοντος.
ἦν ἀναγείρας τῇ πόλει πολλὰ σιτηρέσια δίδωσκεν.
Οἱ δὲ ἐκεῖτε ὀκτὼ κίονες καὶ οἱ ποδίσκοι, ὁμοίως καὶ
τῶν ἀρτοπωλίων ὀκτὼ κίονες καὶ τῶν τζυκαλιῶν
καὶ τῆς χαλκῆς, ἔχουσιν ἱστορίας πολλὰς, ἃς καὶ
καλλύνες ἐχρῶσασεν.

Ἐν δὲ τῷ Ξηρολόφῳ, ὃν πρώην θέαμά τινες
ἐκάλουν, ἔστησαν κοχλιάδες ἰς' καὶ σύνθετος
Ἄρτεμις (62) καὶ ἕτεραι πολλὰι στήλαι εἰς τὰς
ἀψίδας. Ἐσχάτον δὲ ἐκλήθη Θεοδοσιακὸς φόρος.

Ὅτι Μητροφάνους καὶ Ἀλεξάνδρου καὶ Παύλου
εἰκόνες ἐν σανίσι γεγόνασιν ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κων-
σταντίνου, καὶ Ἰσταντο ἐν τῷ μεγάλῳ κίονι (63) τῷ
πορφυρῷ, πλησίον κατὰ ἀνατολὰς· ἄστυνας οἱ
Ἀρειανοὶ μετὰ τὸ κρατῆσαι πυρὶ παρέδωκαν ἐν τῷ
Κορωνίῳ μίλιῳ (64), μετὰ καὶ τοῦ τῆς θεοτόκου
ἀπεικονίσματος· καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ νηπιόσαντος· σαρκὶ
Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθὼς Ἀγχιρμανδὸς χρονογράφος ἐν
τῷ δεκάτῳ λόγῳ αὐτοῦ καὶ Ἀναστάσιος ἡμῖν παρα-
δεδώκασιν (65).

lotum locum circumsitum inde nomen accepisse.
Sic aliquoties a Codino mentio fit τῆς καμάρας
τοῦ μίλιου et τῶν στηλῶν τοῦ μίλιου, hoc est, ut
ego interpretor, fornicis et statuarum positarum in
regione urbis vocata ad *milliarium aureum*. LAMB.

(65) *Παραδεδώκασιν*. Hic desinit liber *de Statuis*
cui in omnibus codicibus statim subiungitur liber
de edificiis, nisi quod in duobus Vaticanis intersita
est non contemnenda narratio de 7 synodis genera-
libus, cujus exemplum subjunxi.

Περὶ συνόδων.

α'. Ἡ πρώτη σύνοδος γέγονεν ἐν Νικαίᾳ τῆς
Βιθυνίας· ὑπὸ τοῦ ἐν ἀγίοις Κωνσταντίνου, συνελθόν-
των τριακοσίων δεκαοκτὼ ἀγίων πατέρων καὶ Σιλβέ-
στρου πάπα· Ρώμης, οἱ καθεῖλον Ἀρειον, ὃς ἦν πρῶ-
τος πρεσβύτερος Ἀλέξανδρου· (sic)· τὸν γὰρ Χριστὸν
ψιλὸν ἀνθρώπον εἶναι ἐβλάσφημα. Ἰδιῆρες δὲ τότε
ἐχριστιάνισαν. Ἐπὶ δὲ τούτου εἰσῆλθον τὰ λείψανα
τῶν ἀγίων ἀποστόλων ἐν Κωνσταντινουπόλει.
Ἐβούλετο δὲ καὶ τὴν τοῦ λεγομένου χρυσαργύρου
συντέλειαν ἐκκόψαι, ἦν ἀπὸ τῆς πρεσβυτερίας· Ρώ-
μης ἡ πόλις μετέλαθε, καὶ τὴν τελουμένην βολὴν
ὀπὸ τῶν ἐξ ἀνάγκης τὴν τοῦ πραιτωροῦ ὑποσειὸν
τοῖν ἀξίαν, εἰ μὴ τοῦτον ταχὺ ὃν τὸ τέλος τοῦ βίου
κατέλαθεν.

β'. Ἐπὶ δὲ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου γέγονεν ἡ
δευτέρα σύνοδος· ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῶν ἑκατὸν
πεντήκοντα ἀγίων πατέρων καὶ Δαμάσκου πάπα
Ρώμης καὶ Νεκταρίου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ
Γρηγορίου τοῦ θεολόγου, κατὰ Μιχαηλίου τοῦ
πνευματομάγου· τὴ γὰρ ἄγων Πνεῦμα οὐκ ἔλεγε
Θεὸν ἀλλ' ἄλλότριον τῆς θεότητος. Ἡτι· καὶ προσέ-
θηκε τῷ ἀγίῳ συμβόλῳ τῆς πίστεως, οὕτως· Καὶ
εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἀγιὸν τὸ Κύριον τὸ ζωοποιόν.
Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου ἀπετέθησαν
λείψανα εἰς τὴν νῆδον τοῦ Ἐδδῶμου· ὃ δὲ Ἀττικὸς
ἦν πατριάρχης ὅστις κατέθετο αὐτῷ ἅ.

ΠΕΡΙ ΚΤΙΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ.

DE ÆDIFICIIS CPOLITANIS.

Ὁ ἅγιος Ἀγαθόνικος ὑπὸ Ἀναστασίου πρότερον **A** καὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου τὸ δεύτερον ἀνεκαινίσθη. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ ναῷ καὶ πατριάρχει ἐπισκόπησαν ἑπτὰ ἐπὶ χρόνους πενήτηντα, καὶ βασιλεῖς ἑσπερηφόρου ἐκαίσε τέσσαρες. Δι' ἣν δὲ αἰτίαν μετεποιήθη ὑπὸ Τιβερίου, οὐ γινώσκεται. Καὶ παλάτιον δὲ ἦν πλησίον τοῦ αὐτοῦ ναοῦ μέγιστον (66). Ὑπὸ δὲ Τιβερίου τοῦ πενθεροῦ Μαυρικίου μετεποιήθη, διολισθὲν εἰς τὰ βασίλεια.

Τὰ δὲ τεῖχη τῆς δόσεως τῶν μεγάλων πορτῶν ἐπὶ Λέοντος τοῦ μεγάλου καὶ εὐσεβοῦς ἀνεκαινίσθη, ὅτε καὶ ἐλιτάνευσαν καὶ τὸ «Κύριε ἐλέησον» τεσσαρακοντάκις ἐξεθόησαν, καὶ ὁ δῆμος τῶν Πρασίνων (67) ἔκραξεν· «Κωνσταντῖνος καὶ Θεοδοσίος ὁ μέγας καὶ Λέων (68) εἰς κράτος ἐνίκησαν.»

Τὰ δὲ τεῖχη τὰ πρὸς τὴν θάλασσαν ἀνεκαινίζοντα ὑπὸ Τιβερίου Ἀψιμάρου (ἕως γὰρ αὐτοῦ ἡμελημένα ἦσαν πάνυ) καὶ ἐκ δευτέρου ἀνεκαινίσθη ὑπὸ τοῦ Θεοφίλου.

Τὴν ἄγιον Μώκιον καὶ τὸν ἅγιον Μηδῶν ἐποίησεν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ναοὺς ὄντας τὸ πρὶν εἰδώλων·

Meursii et Lambecii notæ.

γ'. Ἐπὶ δὲ Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ γέγονεν ἡ τρίτη σύνοδος ἐν Ἐφέσῳ, τῶν ὁσίων ἁγίων πατέρων, ἐπὶ καθαιρέσεως Νεστορίου· τὸν γὰρ Χριστὸν καὶ αὐτὸς ψιλὸν ἀνθρώπον εἶναι ἐβλασφήμει· οἱ καὶ συνελθόντες ἀναθεμάτισαν αὐτὸν, καὶ τελείως ἐδίδαξε τὴν ἀθόλωτον καὶ εἰλικρινῆ καὶ τελείαν καὶ ἀμώμητον πίστιν, τὴν ἐν Τριᾷδι θεότητι ὁμνουμένην αἰ.

δ'. Ἐπὶ δὲ Μαρκιανοῦ καὶ Οὐαλεντινιανοῦ γέγονεν ἡ τετάρτη σύνοδος, ἡ ἐν Χαλκηδόνι, τῶν ὁσίων ἁγίων πατέρων, ἐπὶ Λέοντος πάπα Ῥώμης καὶ Ἀνατολίου Κωνσταντινουπόλεως, κατὰ Διοσκόρου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καὶ Εὐθυχοῦς ἀρχιεμανδρίτου· οὗτοι γὰρ τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παρητούτο καὶ ἐν φαντασίᾳ τὴν σάρκα αὐτοῦ ἐμυθολογοῦν.

ε'. Ἐπὶ δὲ Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου γέγονεν ἡ πέμπτη σύνοδος ἐν Κωνσταντινουπόλει, οἱ καὶ καθέλον Ὀριγένην Εὐάγγριον καὶ Δίδυμον τοὺς παράφρονας· τὰ γὰρ σώματα ἡμῶν μὴ ἀνίστασθαι ἐδυσφήμουν, καὶ παράδεισον αἰσθητὸν μὴ γενέσθαι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἢ μῆτε εἶναι, καὶ ἐν σαρκὶ μὴ πλασθῆναι τοῦ Ἀδὰμ, καὶ τέλος εἶναι τῆς κολάσεως, καὶ δαίμονα· ἔλθειν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀποκατάστασιν.

ς'. Ἐπὶ δὲ Κωνσταντῖνου Ἡρακλείου καὶ Τιβερίου υἱοῦ αὐτοῦ γέγονεν ἡ ἕκτη σύνοδος, τῶν ὁσίων

71 Templum S. Agathonici primo ab Anastasio, secundo autem ab Justiniano Magno renovatum est. In hoc templo intra quinquaginta annos septem patriarchæ episcopatum gessere, et quatuor imperatores coronati sunt. Ob quam vero causam mutatum sit non novi. Vicinum huic templo erat palatium maximum. Cæterum sub Tiberio socero Mauricii mutatum est, inclusum intra palatium imperatorium.

Murus occidentalis magnarum portarum sub Leone Magno et pio renovatus est; quo tempore supplicatio habita fuit, et cantatum quadragies **72** «Kyrie eleison,» acclamante factione Prasina. «Constantinus et Theodosius Magnus et Leo fortiter vicerunt.»

Muros maritimos antea neglectos Tiberius Apsemarus renovavit, secundo autem restauravit eosdem Theophilus.

Templa SS. Mocii et Menæ dicavit Constantinus Magnus, cum prius essent fana idolorum. Et qui-

ἀγίων πατέρων, ἐπὶ Ἀγαθόνος πάπα Ῥώμης, κατὰ Κύρου Ἀλεξάνδρου Σεργίου Πέτρου, ἐν θέλημα ἐν μιᾷ ἐνεργείᾳ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἔχειν, καὶ μετασάρκωσιν τὸν σύνδεσμον τῆς ὀρθοδόξιας διαλύσαι θελήσαντες οἱ παράφρονες. Συνήσαν δὲ αὐτοῖς καὶ Μακάριος ὁ νομοθέτης Ἀντιοχείας καὶ Ἰσιδώρος ὁ μαθητὴς αὐτοῦ.

ζ'. Ἐπὶ δὲ Εἰρήνης τῆς μητρὸς Κωνσταντίνου τοῦ τυφλοῦ γέγονεν ἡ ἑβδόμη σύνοδος, τῶν ἁγίων τῶν πατέρων, ἐπὶ Ταρασίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἐπὶ καθαιρέσεως Θεοδοσίου, παρ' οἷς ἐξέθεντο ὅροι πίστεως.

Ἐπὶ δὲ Θεοδώρου αὐτοῦ τῆς . . . μετὰ τὸν θάνατον Θεοφίλου τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, σὺν Μιχαὴλ τῷ υἱῷ αὐτῆς γέγονεν ἡ σύνοδος ἐν Κωνσταντινουπόλει τῆς ὀρθοδόξιας, ἧτις ἀδεταί ἕως τῆς σήμερον. **LAMB.**

(66) Per παλάτιον μέγιστον hic intelligitur palatium imperatoris, quod statim postea vocat τὰ βασίλεια. **LAMB.**

(67) Τῶν Πρ. Τοῦ πρασίνου ἔκραξεν «Λέων Κωνσταντῖνον εἰς κράτος ἐνίκησαν» 3058.

(68) Λέων. Ἐλένη Val. ἐνίκησαν. Ὁ γὰρ μέγας κωνσταντῖνος ἐνομοθέτησε τὴν κυριακὴν ἀπραξίαν τιμᾶσθαι· πρὸ γὰρ αὐτοῦ καὶ κατὰ τὴν κυριακὴν πάντες εἰργάζοντο. **Reg. Val.**

dem S. Menam, ejectis duntaxat simulacris et novo indito nomine, uti erat reliquit. Integram vero ipsius structuram cum vestibulis et sacris vasis annis 469 post procurarunt Fulcheria et Marcianus. Templum S. Mocii duplo tunc majus quam est, media parte contraxit Constantinus Magnus, et altare ibidem erexit. Quoniam vero ibi olim S. Mocius interemptus fuerat, ea re templum hoc ipsius nomini dicavit ejusque corpus illuc transtulit. Tempore Theodosii Magni ejiciebantur Ariani ecclesia Magna; posteaque reversi permissu imperatoris occuparunt templum S. Mocii. Septimo 73 autem anno postquam hoc templum ab Arianis ædificatum et possideri cœptum fuerat, corruit, dum sacra fiunt, plurimosque illorum oppressit. Tempore autem Justiniani Magni denuo templum illud exstructum

fuit, et hucusque saluum permansit. ζεται παρ' αὐτῶν ἔτη ζ', καὶ πίπτει λειτουργούντων αὐτῶν ἐν τῷ ἑβδόμῳ ἔτει, ὅτε καὶ Ἀρειανοὶ ἀπεκτάνθησαν πολλοί. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις Ἰουστινιανοῦ μέχρι τῆς σήμερον.

Constantinus Magnus ædificavit ecclesiam veterem S. Irenæ, et templum S. Sophiæ oblongum, et S. Agathonicum, et S. Acacium cognominatum Heptascalum sive ad Septem gradus. Templum vero SS. Apostolorum una cum ipso mater ejus extrui curavit, forma oblonga et tecto ligneo operuum. Item monumenta imperatorum, in quorum uno ipse cum matre conditus est.

Monasterium Bethleem condidit S. Helena; item aliud nuncupatum Gastria. Causa autem ejus denominationis hæc est. Helena Constantini mater sacram Christi crucem Hierosolymis afferens ingressa est Cpolin per portam quæ vocatur Littorea, et quæ supra crucem reperta erant, illa phylla, basilica, triacontaphylla, sampsucha, balsama, ea omnia, quo conservarentur, in vasis plantavit atque ibi deposuit, et monasterium in eodem loco nomine Gastria extruxit.

74 Palatium et geroconium nomine Littoreum condidit eadem S. Helena; similiter et S. Theodorum cognominatum Claudii.

Urbicius, qui præfuit structuræ, ædificavit templum S. Juliani propriis sumptibus. Ibidem erant castra Romanorum.

In loco nuncupato Alonitzio, prope Taurum, palatium terrestre extruxerat Constantinus Magnus ad recipiendum Romanos proceres. Theodosius

Meursii et Lambecii notæ.

(69) Ἐν δὲ ταῖς. Δέον γινώσκειν ὅτι ὁ ἅγιος Μώκιος πρῶτον μὲν ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου περιφραδομένη Ἑλλήνων πλήθῃ ἐκεῖσε κατοικούντων πολλά, καὶ ναὸς ἦν τοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν αὐτοῦ λίθων ἐκτίσθη. Ἐν Band. et Keg.

(70) Ἐξορίζονται οἱ Ἀρειανοὶ τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν, καὶ ἐλθόντες ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Μωκίου ἠράθησαν, καὶ παρακαλοῦσι τῷ βασιλεῖ. Reg.

(71) Γάστρια vel γαστέρια hic significant vasa ventrosa et patula; cujusmodi sunt in quibus arbusculæ, flores et heriæ plantantur. Ceterum istius

καὶ τὸν μὲν ἅγιον Μηνᾶν καθὼς ἦν εἶπασεν, ἐκδιώξας δὲ τὰ ἀγάλματα ἐπινομάσατε τὸν ναὸν οὐρανοῦ. Τὴν δὲ τελείαν αὐτοῦ οἰκοδομήν ἐποίησεν μετὰ χρόνους ρξθ' Πουλχέρια καὶ Μαρκιανὸς, σὺν τοῖς προασταίοις καὶ ἱεροῖς σκεύεσι. Τοῦ δὲ ἁγίου Μωκίου ὑπάρχοντος ἄλλα δύο μῆχη μεΐζονος παρ' ὃ ἐστὶ νῦν, ἐξέκοψε τὸ διμύριον τοῦ ναοῦ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος, καὶ ἀνήγειρε τὸ θυσιαστήριον. Διότι δὲ ἀνηρέθη ὁ ἅγιος Μώκιος ἐκεῖσε, τούτου χάριν ἀνήγειρε καὶ τὸν ναὸν ὡς ἴδιον αὐτοῦ, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐκεῖσε ἐφερεν, ὅπερ κεῖται ὑποκάτω τοῦ θυσιαστηρίου. Ἐν δὲ ταῖς (69) ἡμέραις Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου ἐξορίζοντο οἱ Ἀρειανοὶ (70) ἀπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ ἐλθόντες πάλιν κατήκθησαν ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Μωκίου, καὶ παρεκάλουν τὸν

Β βασιλέα κατοικεῖν αὐτοὺς ἐκεῖσε, καὶ γέγονε· καὶ εὐθὺς ἀνεγείρουσι τὸν ναὸν οἱ Ἀρειανοί, καὶ δοξάζουσι τὸν μέγαν ἀνεγείρεται ὁ αὐτὸς ναὸς; καὶ ἵσταται

Κωνσταντῖνος ὁ μέγας ἀνήγειρε τὴν ἁγίαν Εἰρήνην τὴν παλαιάν, καὶ τὴν ἁγίαν Σοφίαν δρομικὴν, καὶ τὸν ἅγιον Ἀγαθόνικον, καὶ τὸν ἅγιον Ἀκάκιον τὸν ἐπτάσκαλον. Τοὺς δὲ ἁγίους ἀποστόλους ἔκτισεν ἡ μήτηρ αὐτοῦ σὺν αὐτῷ, δρομικὸν ξυλόσσειγον ποιήσασα, καὶ μνημεῖα τῶν βασιλέων, ὧν ἐντὸς κεῖται μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ καὶ οὗτος.

Τὴν μονὴν τῆς Βαθλεὲμ ἔκτισεν ἡ ἁγία Ἑλένη, καὶ τὰ Γάστρια (71). Καλοῦνται δὲ οὕτως, διότι κομίσασα ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ τὸν τίμιον σταυρὸν εἰσήγαγεν αὐτὸν διὰ τῆς πόρτης τοῦ Ψαμάθου, καὶ τὰ εὐρεθέντα ἐκεῖσε ἐπάνω τοῦ σταυροῦ κρύνα τε καὶ φύλλα καὶ βασιλικὰ καὶ τριακοντάφυλλα καὶ κώστους καὶ σάμψυχα καὶ βάλσαμα ἐφύτευσεν εἰς γάστρας πρὸς τὸ διασωθῆναι. Ἐκεῖσε δὲ ἀπληκεύσασα (72) ὠνόμασε τὸν τόπον Γάστρια, καὶ μονὴν ἀνήγειρεν.

Τοῦ δὲ Ψαμάθου (73) τὰ παλάτια καὶ τὸ γηροκομεῖον ἐκτίσθησαν καὶ αὐτὰ παρὰ τῆς ἁγίας Ἑλένης. Ὅμοιος καὶ ὁ ἅγιος Θεόδωρος τὰ Κλαυδίου.

Τὸν δὲ ἅγιον Ἰουλιανὸν ἀνήγειρεν Οὐρβίκιος ὁ παριστάμενος εἰς τὰ κτίσματα ἐξ οἰκειῶν ἐξόδων, ἐν ᾧ καὶ ἦσαν ἀπληκτα τῶν Ῥωμαίων.

Εἰς τὸ καλούμενον Ἀλωνίτζιον, τὸ πλησίον τοῦ Ταύρου, παλάτια ἦσαν χειρσαῖα, παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου κτισθέντα πρὸς τὸ ἀπληκεῖν τοὺς

monasterii meminit Zouaras. Lamb.

(72) Ἀπληκεῖν idem est atque Latinorum applicare. Hic significat deponere aliquid seu applicare in aliquem locum. Paulo post sumitur pro diverii ad hospitem se recipere se in hospitium: ἔξω τοῦ πλάτιου, inquit, ἠπληκεύσεν εἰς τὰ Ῥουφίου. Lamb.

(73) Τοῦ δὲ Ψ. Ἀλλὰ καὶ πλάτια καὶ τὸ γηροκομεῖον τὰ εἰς τὰ Ψαμαθὰ ἡ ἁγία Ἑλένη ἀνήγειρεν. Ὅμοιος καὶ τὸν ἅγιον Θεόδωρον τὸν Κλαυδίου. 5058 ap. Band.

προκρίτους τῶν Ῥωμαίων. Ἐν οἷς καὶ Θεοδοσίος ὁ Ἄ μέγας, πένης ὢν καὶ ἀνελθὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐξω τοῦ παλατίου ἠπλήκυσεν εἰς τὰ Ῥουφίνου τοῦ σκυτοτόμου, εἰς τὴν βάσιν τοῦ κίονος τοῦ Ταύρου. Ὁ δὲ αὐτὸς Ῥουφίνος ἔσχατος ἐγένετο παρὰ Θεοδοσίου μάγιστρος, δ' ἔκτισε τὰς Ῥουφινιανὰς.

Τὰ δὲ Μάγγανα ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἔκτισε λόφῳ τῶν βασιλικῶν ἐργοδοσιῶν· ἐκλήθη δὲ Μάγγανα διὰ τὸ τὰ μάγγανα πάσης τῆς πόλεως καὶ τὰς μηχανικὰς ὕλας ἐκείσε ἀποκείσθαι, καὶ τὰ πρὸς τὴν τειχομαχίαν σκευή.

Τὴν ἀγίαν Εὐφημίαν τὴν πανεὐφημον, τὴν ἐν τῷ Ἰπποδρομίῳ, ὁ αὐτὸς μέγας Κωνσταντῖνος ἔκτισε, κοσμήσας τὸν ναὸν διὰ πολυτελοῦς ὕλης. Μετὰ δὲ ἕτη ὁ μισέθεος Κωνσταντῖνος ὁ Κοπρώνυμος ἀρμαμέντα καὶ κοπροθέσιον (74) αὐτὸν ἐποίησε, καὶ τὸ λείψανον τῆς ἀγίας σὺν τῇ λάρκασι εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης κατέβριψεν. Μετὰ δὲ χρόνου· λζ' Εἰρήνη ἡ εὐσεβειστάτη Αὐγούστα ἡ Ἀθηναία τοῦτον πάλιν ἀνικοδόμησε, καὶ τὸ ἅγιον λείψανον ἐν Λέσβῳ (75) εὐρύσα ἀνεκόμισε.

Μέλλων κτίσαι (76) τὴν πόλιν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος καὶ πῆξαι τὸ θεμέλιον κατὰ τὴν παρ' αὐτοῦ γενομένην σχηματογραφίαν, πεζὸς ἐξῆλθε μετὰ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ. Ἐλθόντος δὲ αὐτοῦ εἰς τὸν φόρον (77), ἔλεξαν αὐτῷ οἱ ἄρχοντες αὐτοῦ· « Ἐνταῦθα ποιήσον τὸ τέλος τοῦ τείχους. » Ἐκεῖνος δὲ ἔφη· « Ἔως οὗ στή ὁ προαγωγὸς μου, ἐκείσε πληρώσω· ὁ μόνος γὰρ ἐκεῖνος ἔώρα τὸν ἀγγελὸν προπορευόμενον αὐτοῦ. Ἀπελθὼν οὖν μέχρι τοῦ Ἐξωκίονου πεζὸς μετὰ πάσης τῆς συγκλήτου, ἐκείσε ἐθεώσατο τὸν ἀγγελὸν τὴν βομφαίαν πῆξαντα καὶ μηνύσαντα ἕως ἐκεῖ στήναι αὐτόν. Διὰ γοῦν τοῦτο ἐπῆξεν ἕως ἐκείσε τὸ τεῖχος, καὶ ἔσται μέχρι τοῦ νῦν τὸ σχῆμα αὐτοῦ.

Λέγουσι δὲ περὶ τοῦ φόρου ὅτι εἰς μίμησιν τοῦ Ὀκεανοῦ ἐκτίσθη κυκλιοειδής, καὶ ψεύδονται οἱ τοῦτο λέγοντες· τὴν γὰρ αἰτίαν τοῦ σχήματος τούτου ἤδη προλαβόντες εἶπομεν (78). Ἐκείσε δὲ ἦν καὶ ὠρολόγιον χαλκοῦν, ὅπερ ἦχθη ἀπὸ Κυζίκου.

Εὐρὼν δὲ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος τὰς φυλακὰς τοῦ Βυζαντίου εἰς τὸ Στρατήγιον, ἐκείσε καὶ αὐτὸς τοὺς κατακρίτους ἐφρούρει. Διήρκεσαν δὲ χρό-

Meursii et Lambecii notæ.

(74) Ἀρμαμέντα καὶ κοπροθέσιον. De hac templi et reliquiarum S. Euphemie profanatione vide hist. Misc. l. 22, ubi agitur de rebus gestis a Constantino Copronymo anno 26 imperii. Cæterum pro ἀρμαμέντα hic scribendum censeo ἀρμεντάριον, id est armentarium seu stabulum armentorum. Sic ante Copronymum Maxentius ecclesiam S. Marcelli titulo dedicatam in armentarium mutavit, ut ibidem animalia Catabuli congregata starent, quorum servitio S. Marcellum addixit. Notandum vero etiam in hist. Misc. pro armentarium substituendum esse armentarium. LAMB.

(75) Ἐν Λέσβῳ. In hist. Misc. legitur apud Lemnum insulam. Item apud Zonaram τῇ νήσῳ

Magnus, tenuioris adhuc fortunæ, ut primum Coprolym venit, divertit extra hoc palatium ad Rufinum autorem, ad basin columnæ Tauri. Hic Rufinus ultimo a Theodosio magister creatus fuit, et edificavit thermas Rufinianas.

Mangana quoque extruxit Constantinus Magnus seu officinas imperiales. Dicta autem sunt Mangana quod illic reposita essent omnia instrumenta bellica et materiæ mechanicæ, et apparatus necessarius ad oppugnanda moenia.

Item templum S. Euphemie in Hippodromo condidit Constantinus Magnus, et pretiosa exornavit materia; quod post 448 annos Constantinus 75. Copronymus mutavit in armentarium et sterquilinum publicum, reliquiis S. Euphemie cum loculo in mare projectis. Post annos vero 37 pene, Helene, religiosissima Augusta Atheniensis hoc templum reædificavit, et sanctas reliquias apud Lemnum insulam repertas eo iterum transtulit.

Constantinus Magnus urbis suæ fundamenta positurus juxta forum quam designaverat, ipse pedibus circumivit, comitantibus eum proceribus suis; qui, ubi usque in forum perventum fuit, monuere ut illic pomerio finem statueret. Ille vero respondit: « Non nisi ubi is qui me præcedit ductor constitierit, finem faciam. » Videbat nimirum solus angelum præeuntem. Progressus igitur pedibus cum toto senatu usque ad Exocionium, vidit ibi angelum, defixa in terram romphæa, stationis indicium facere; quare ipse quoque ibi substitit, et finem pomerio statuit.

Forum ad imitationem Oceani circumari forma constructum esse quidam falso referunt. Veram autem formæ ejus causam nos supra diximus. Ibidem horologium æneum, Cyzico deductum, collocatum erat.

76 Cum Constantinus in Strategio carceres antiquos Byzantii invenisset, ipse etiam eodem in loco reos asservari voluit. Permansere autem istie

Ἀθήνῃς. Et sic anonymus in Actis S. Euphemie apud Baron. Ann. 766. Credo igitur apud Codinum quoque pro Λέσβῳ scribendum esse Ἀθήνῃς. LAMB.

(76) Μέλλων κτίσαι. Idem refert Nicephorus Callistus Hist. Eccl. 8, 4. LAMB.

(77) Εἰς τὸν φόρον. Adde ex Zosimo καθ' ὃν ἡ πόλις τὸ ἀρχαῖον ἦν. Φόρος enim hic non ipsum forum significat, sed locum ubi, posteaquam Constantinus ambitum urbis ampliavit, forum maximum sive Constantinianum constructum fuit. LAMB.

(78) Ἴδη προλαβόντες εἶπομεν. Respicit ad illud quod supra dixit p. 41.

carceres publici annos 285, usque ad imperium A
Phocæ Cappadocis.

Ædificium quod nunc vocatur Prætorium, olim
domus erat viduæ patriciæ, nomine Marciz, quæ
sortem acerbam carceribus inclusorum miserata,
quod sœnore, caligine et angustia loci excrucien-
tur, accepto pretio domum suam Phocæ imperatori
concessit, qui ex ea fecit Prætorium.

Numeri et Chalcen Constantinus Magnus ex-
struxit: sed quoniam nulli usui erant, ideo Hera-
clius et reliqui doinceps imperatores ea in custo-
diam mutarunt.

Templa S. Philemonis et S. Eudoxii ædificavit
Eudoxius patricius et præfectus Magni Constanti-
tini.

Templum S. Anastasii Irene cum filio Constanti-
tino cæcato extruxit. Martyrium vero consumma-
vit S. Anastasius tempore Heraclii, annis 208 post
Constantinum Magnum.

S. Procopium in Chelone et S. Acacium Heptas-
calam condidit 77 B. Constantinus Magnus; po-
steriori vero primus nomen imposuit Justinianus S.
Sophiæ conditor.

Mesolophum sive meditullium in medio situm est
septem collium urbis: tres scilicet ab utraque par-
te sunt, et inter utrosque Mesolophum, quod vulgo
etiam Mesomphalum sive urbis umbelicum vocant.

In Chalcæ statuam æream Domini nostri Jesu
Christi erexerat Constantinus Magnus: Leo autem
pater Caballini sive Constantini Copronymi eam
evertit. Quæ hodieque illic visitur musivi operis
imago Dei, posita fuit ab Irene Atheniensi. Prima
autem illa ærea statua annos 415 ibi stetit, cujus
virtute mulier sanguinis profluvio laborans sanata
fuit et multa alia facta fuerunt miracula.

Locus nuncupatus Eugenii domus erat Eugeni
patricii, qui vixit tempore Theodosii Magni; et muta-
ta fuit ab eo in templum S. Deiparæ.

Templum S. Deiparæ cognominatum Urbicii ædi-

Meursii et Lambecii notæ.

(79) Ο ἅγιος Ἀναστάσιος. Hic est Anastasius D
Persa monachus, qui 17 anno Heraclii imperatoris
seu 627 post Christum natum, sub Chosroe Persarum
rege, una cum 70 sociis martyrium consum-
mavit. LAMB.

(80) Τὴν Χελώνην τὸν ἅγιον Προκόπιον. Hoc
est, ut alias αἰ, τὸν ἅγιον Προκόπιον ἐν τῇ Χε-
λώνῃ. LAMB.

(81) Μεσόμφαλον seu μεσόλοπον Cpolitatum puto
respondisse loco antiquæ Romæ qui nominabatur
umbilicus Romæ. LAMB.

(82) Παρ' ἄλλου Οὐρβικίου. Verba παρ' ἄλ-
λου propterea addidisse puto Codinum, ut Urbicium
patricium, quem sub Anastasio de re militari
scripsisse ait, diversum esse ostendat ab
altero illo, quem supra dixit præpositum fuisse
tempore Constantini magni et templum S. Ju-
liani ædificasse. Quid vero vox βαρβάντου sibi ve-
lit, non satis mihi constat. Caterum Urbicius pa-

τριος σπγ' μέχρι τῆς βασιλείας Φωκῆ τοῦ Καπκά-
δοκος.

Τὸ νῦν καλούμενον Πραιτώριον οἶκος ἦν πατρι-
κίας χήρας ὀνόματι Μάρκας· διὰ γὰρ τὸ εἶναι
πνιγηρὰς τὰς φυλακὰς καὶ ζοφώδεις καὶ πλήρεις
δυσωδίας πάσης, καὶ μὴ ὑποφέρειν τοὺς ἐκεῖσε
ἐγκλεισμένους, δέδωκεν αὐτὸν εἰς μισθὸν Φωκῆ
τῷ βασιλεῖ, καὶ οὗτος ἐποίησεν αὐτὸν πραι-
τώριον.

Τὰ δὲ Νοῦμερα καὶ τὴν Χαλκῆν ὁ μέγας Κων-
σταντῖνος ἐκτίσσε, καὶ διὰ τὸ εἶναι ἀργὰ ἐποίη-
σεν αὐτὰ φυλακῆν ὁ Ἡράκλειος καὶ οἱ καθεστῆς.

Τὸν ἅγιον Φιλήμονα καὶ τὸν ἅγιον Εὐδόξιον ἀνή-
γειρεν Εὐδόξιος πατρικίος καὶ ἐπαρχος τοῦ μεγάλου
B Κωνσταντίνου.

Ὁ δὲ ἅγιος Ἀναστάσιος (79) παρὰ Εἰρήνης καὶ
τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Κωνσταντίνου τοῦ τυφλοῦ ἐκτίσθη,
ἐπεὶ ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Ἡρα-
κλείου ἐμαρτύρησεν μετὰ ἑτη σγ' τοῦ μεγάλου
Κωνσταντίνου.

Τὴν Χελώνην τὸν ἅγιον Προκόπιον (80), καὶ τὸν
ἅγιον Ἀκάκιον τὸν Ἐπτάσκαλον ὁ ἐν ἁγίοις μέγας
Κωνσταντῖνος ἤγειρεν· ὁ δὲ Ἰουστινιανός, ὁ τῆς
μεγάλης ἐκκλησίας κτίστωρ, ἐκάλεσεν αὐτὸν ἅγιον
Ἀκάκιον.

Τὸ καλούμενον Μεσόλοπον μέσον ἐστὶ τῶν ἐπτά
λόφων, ἦγουν ἡ μία μοῖρα τῆς πόλεως ἔχει τρεῖς
λόφους, καὶ ἡ ἕτέρα τρεῖς, καὶ τοῦτό ἐστι μέσον,
ὁ καλοῦσιν οἱ ἰδιώται μεσόμφαλον (81).

Ἐν τῇ λεγομένῃ Χαλκῇ στήλη καλκῆ ἦν τοῦ Χυ-
ρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, παρὰ τοῦ μεγάλου Κων-
σταντίνου σταθεῖσα. Ὁ δὲ Λέων ὁ πατὴρ τοῦ Κα-
θαλλίνου αὐτὴν κατήγαγεν. Ἡ δὲ νῦν διὰ ψηφιδῶν
ὀρωμένη εἰκὼν τοῦ Θεοῦ ἱστορήθη παρὰ Εἰρήνης
τῆς Ἀθηναίας. Ἡ δὲ χαλκῆ ἐτύγγανε χρόνους υἱ·
ἕξ ἤ; γυνὴ αἰμοβροοῦσα ἰάθη καὶ ἑτέρα πολλὰ θαύ-
ματα ἐπετελοῦντο.

Τὰ λεγόμενα Εὐγενίου οἶκος ἦν Εὐγενίου πατρι-
κίου ἐν τοῖς χρόνοις Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου, ὃς καὶ
ἀνήγειρεν αὐτὸν εἰς ναὸν τῇ Θεοτόκῃ.

Τὰ λεγόμενα Οὐρβικίου ἢ Θεοτόκος παρ' ἄλλου (82)

tricius, de quo in presentia Codinus loquitur, is
est cujus ἐπιτήδευμα sive inventum tacticum a
Nic. Rigaltio editum est. Ipse enim inibi testatur
se ista sub Anastasio Didoro scripsisse: καὶ τελεῖς,
inquirit, νῦν ἔσται μετὰ Ἀρχιμήδους κάμου σοφία,
ἐπὶ τοῦ καλλινίκου καὶ αὐτοκράτορος ἡμῶν Ἀνα-
στασίου. Idem alibi vocatur Orbicius, ut in Etymo-
logico magno, ubi citatur fragmentum ἐκ τῶν Ὀρ-
βικίου τῶν παρὶ τὸ στράτευμα τάξεων. Item in
titulo antiqui epigrammatis a Salmasio in notis ad
Spartianum editi: Εἰς βιβλίον τακτικῶν Ὀρβικίου
ἀπὸ ὑπάτων. Exstat hodieque Florentiæ in biblio-
theca Medicea omnium, ut creditur, optimus et
antiquissimus codex scriptorum Tacticorum, quo
inter cætera continentur duodecim libri, qui-
bus præfixa est hæc inscriptio, Οὐρβικίου τακ-
τικὰ στρατηγικά. Sed iidem sunt qui in Bar-
berina et aliis bibliothecis sub nomine Μαυρι-
κίου habentur. LAMB.

Ὀρβικίου ἐκτίσθη, πατρικίου καὶ στρατηλάτου Α τῆς ἀνατολῆς βαρβάρου, τοῦ Ἰστορήσαντος τὰ στρατηγικά ἐν τοῖς χρόνοις Ἀναστασίου τοῦ δικόρου, μετὰ χρόνους ρπ' τοῦ κτισθῆναι τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ὁ δὲ οἶκος αὐτοῦ ἦν εἰς τὰ καμίνου (83), καὶ ἕτερος αὐτοῦ οἶκος εἰς τὸ στρατήγιον.

Τὰ καλούμενα Προτασίου, ὁ μὲν τόπος ἐκ τοῦ ἀνωτέρω ρηθέντος (84) Προτασίου ἐκλήθη, ἡ δὲ νῦν ἐκκλησία τῆς ἁγίας Θεοτόκου ἐκτίσθη παρὰ Ἰουστίνου τοῦ βασιλέως, τοῦ ἀνδρὸς Σοφίας τῆς λωβῆς, τοῦ ἀπὸ χουροπαλάτων, ἀνεψίου τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ, ἐπὶ ἀπὸ τοῦ Προτασίου ἕως τοῦ κτιστορος Ἰουστίνου διήλθον χρόνοι σβ'.

Τὰ λεγόμενα Στείρου, ὁ ναὸς τῶν ἀρχαγγέλων, ἀπὸ στείρας γυναικὸς ἔλαβε τὴν προσήγοριαν, πατρικίως οὖσης καὶ παιδοποιήσεως· καὶ ἐν τοῖς χρόνοις Λέοντος τοῦ Μακέλου εὐκτεήριον μικρὸν ἦν. Ἀπὸ δὲ τῆς γυναικὸς ὠνομάσθη ὁ τόπος, καὶ τελευτησάσης διήλθοσαν χρόνοι οε', καὶ ἐκτίσθη ὁ ναὸς παρὰ Ἰουστινιανοῦ τοῦ κτιστορος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Συμπτωμένου δὲ αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ σεισμοῦ, μετὰ χρόνους τλη' ἀνεκαίνισε αὐτὸν Βασίλειος ὁ βασιλεὺς, ὅστις καὶ ἐκ τοῦ στρατηγίου ἄρας τὴν φιλίαν τὴν χαλκῆν τίθεικεν αὐτὴν ἐκαίσε (85). Παρέλυσε δὲ καὶ τὸν Κωνωπίωνα, ὃς ἦν ἐσθλημένος

κατὰ μυῶν καὶ κωνώπων καὶ ἐμπύων καὶ κορίδων. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ἡ Ἀρκαδιανὴ παρὰ Ἀρκαδίου ἐκτίσθη, ἐπιλεξαμένου καὶ ἐκ τῶν πολιτῶν χιλιάδας ἕξ εἰς ὄψικιον εἰς τὰ πρόκεσσα (86) αὐτοῦ. Ἐκάλεσε δὲ αὐτοὺς Ἀρκαδιανούς (87)· πάνυ γὰρ ἐφιλεῖ αὐτὰ καὶ ὑβεργέταί.

Οἱ δὲ λεγόμενοι Τόποι εἰ κλησίον τοῦ ἁγίου Λαζάρου διὰ τοῦτο ἐκλήθησαν οὕτως. Ὅποτε ἐπανεστῆ Βασιλίσκος βρουγγάριος καὶ πατρικίως Ζήνωνι τῷ βασιλεῖ, δευτέρῳ ἔτει καὶ δεκάτῳ τῆς βασιλείας αὐτοῦ μηνί, καὶ ἐδίωξεν αὐτὸν, καὶ ἐκράτησε Βασιλίσκος τῆς βασιλείας ἔτη δύο. Ὑποστρέψας δὲ ὁ Ζήνων μετὰ δυναστείας στρατοπέδων ἀπὸ τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας ἦλθεν μετὰ ταραχῆς ἐν τῇ πόλει. Τοῦ δὲ Ἀρματίου τὸν στρατὸν τοῦ Βασιλίσκου προδῶσαντος τῷ Ζήνωνι, ἔφυγε Βασιλίσκος σὺν τῇ γυναικὶ καὶ τοῖς τέκνοις αὐτοῦ εἰς τὴν ἁγίαν Εἰρήνην τὴν παλαιάν. Ὁ δὲ Ζήνων ὤρισεν ἐκαίσει γενέσθαι τόπους κριτηρίων καὶ θρόνους τοῦ Ἰερατικοῦ καταλόγου καὶ τῆς συγκλήτου, καὶ καθεσθέντων ἐκαίσει πάντων ἐνώπιον καταδίκασε τὸν Βασι-

ficavit alius quidam Urbicinus patricius et magister militum Orientis, qui de re militari scripsit tempore Anastasii Dicori, 180 annis post conditam Cpolim. Domuum vero ejus una erat in Tauro, altera in Strategio.

78 Locus dictus Protasii nomen habet a Protasio magistro, cujus supra mentionem fecimus. Quae vero hodieque ibi visitur ecclesia S. Deiparae, aedificata est ab imperatore Justino curopalate, marito Sophiae cognomento Lobes, Justiniani Magni ex sorore nepote, annis 252 post Protasii tempora.

Templum archangelorum nominatum Sterilis a B patricia quadam sterili cognomen accepit, et fuit tempore Leonis Macelli parvum oratorium. Annis autem 75 postquam illa mulier obiit, extruxit ibi templum Justinianus Magnae Ecclesiae conditor; quod terrae motu subversum post annos 358 renovavit Basilius imperator, et insuper ablatam ex Strategio phialam aeream illic transposuit. Idem evertit statuam dictam Conopionem, quae muscis, culicibus, cimicibus, lendibusque avertendis istae erecta fuerat.

κατὰ μυῶν καὶ κωνώπων καὶ ἐμπύων καὶ κορίδων. Ecclesia S. Joannia, cognomento Arcadiana, condita fuit ab Arcadio. 79 qui sex millia civium sibi ad processionis obsequium elegit, eosque vocavit Arcadianos summe enim amore et beneficentia illos prosequabatur.

Topi prope S. Lazarum propterea ita vocati sunt Basiliscas drungarius et patricius insurrexit adversus Zenonem imperatorem decimo mense post secundum imperii ejus annum, et fugavit ipsum, ejusque loco duos annos imperio praefuit. His exactis Zeno cum potenti exercitu ex urbe Antiochia rediit Cpolim. Basiliscas autem, ubi Harmatium cum omnibus suis copiis ad Zenonem transivisse cognovit, continuo cum uxore et liberis in ecclesiam antiquam S. Irenae confugit. Quare Zeno ibi curavit fieri loca judiciaria et sedes pro universo clero et senatu, in quorum omnium consensu et praesentia condemnavit Basiliscum, et relegavit eum in Limnas castrum regionis Cappadociae, ubi reserato ostio inclusus fame et siti enectus fuit.

Meursii et Lambecii notæ.

(83) Τὰ καμίνου. Supra dixit p. 46 τὸν καλούμενον Βοῦν, seu forum uncupatam Bovis, inde nomen habuisse quod κάμινοσ, sive fornax instar bovis formata ibi collocata esset, in qua puniebantur malefici. Crederet ergo quis εἰς τὰ καμίνου idem hic esse atque illud quod antea dixit, εἰς τὸν καλούμενον Βοῦν. Verum si non satis probabilis haec videtur conjectura, scribendum est εἰς τὰ καμίνια, id est, in regione ubi sunt thermæ quæ appellantur Caminia. De his thermis supra p. 14 egit. LAMB.

(84) Ἀνωτέρω ρηθέντος p. 20.

(85) Ἐκαίσε, καὶ τῆνικαῦτα παρελύθη τὸ ἔστοι-

χειωμένον στοιχεῖον τὸ μέγιστόν τε καὶ ἀναγκαῖστατον τῶν ἐν τῇ πόλει, δηλονότι τοῦ τε κωνωπίωνος καὶ τῶν μυῶν καὶ τῶν ἐμπύων καὶ φυλλῶν καὶ κορίδων, πρότερον χρόνους σσ' μὴ ὄντων ἐν τῇ πόλει 3058.

(86) Πρόκεσσα. Græco-barbaris dicuntur processionis solennes: ὀψικεῦνν vero, ut alias dixi, significat comitari et honoris causa prosequi. LAMB.

(87) Ἀρκαδιανός. Cedrenus: ποιεῖ δὲ (sc. ὁ Ἀρκαδιός) καὶ ἴσιον ἀριθμὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει, οὗ; ἐκάλεσαν Ἀρκαδιακούς. Utrumque ergo dicitur, Ἀρκαδιακός, ut Κωνσταντινακός et Κωνσταντινακός et Θεοδοσιακός; et Θεοδοσιακός. LAMB.

Ob hunc igitur iudicium concessum locus ille Toporum nomen adeptus est. Eousque varo pertingebant triclinia magi palatii a Constantino Magro cœdita.

εἶσε χριτάς. Ἐφθάνον δὲ ἐκεῖσε τὰ κτίσματα τῶν σθέντα.

80 Templum S. Deiparæ cognomine via Duc-tricis ædificavit Michael Mithysta, quæm Basilius Macedo interemit. Prius vero oratorum erat con-plurium caeorum, qui in fonte ejus loci se lavan-tos visum receperant; quamobrem ipsam quoque templum via Dætriciæ cognominatum est.

Ecclesiam S. Deiparæ nuncupatam Carabitzia sive navicellam idem Michael extruxit. Caterum ob hanc causam ita cognominata est. Erat vidua quædam tempore Theophili patris ejus, quæ triremem habebat mitæ magnitudinis, eamque vi ipsi eripuit Nicophorus præpositus, domesticus imperatoris. Et licet vidua ea de re sæpius ad im-peratorem appellaret, adeo tamen a summo præposito impeditabatur ut jus suum contra ipsam obtinere non possot. Quare ad exitumam d. trusa desperationem in auxilium vocavit aliquot ex iunioribus, qui coram imperatore jocari solebant: isti vero promiserunt ei se dolo quodam hanc rem im-peratori innoturos esse. Cum igitur iudici Circensæ agerentur, introfuxerunt naviculam cum carbæso, quam curru inpositam a candellis usque ad solem impu-atoris protraxerunt, et coram imperatore. **91** collocautes unus alteri exclamabat: «Aperi os, et degluti illam naviculam.» Cumque alter se id facere posse negaret, respondit ille magis voce, ita ut ab imperatore exaudiri posset: «Nicophorus præpositus planam triremem viduæ degluti potuit, et tu ne tantillam quidem? » Quo audito interrogavit imperator an nondum jus suum illa mulier obtinisset, et cum cognosceret nondum factum esse, illico ad se vocavit Theoderum protospatharium et præfectam nuncupatam Myarchen, et eum jussit apportare ligna et virgula, et ignem parare in sphenodone,

λίσκον, καὶ ἐξώρισαν αὐτὸν εἰς Λίμνας (88), χώραν Κατωποδίας, ἐκώθειν καστὲλλίου. Τῆς δὲ θύρας σφραγιστοῦ ἀπὸ λιμοῦ καὶ δίψης ἐξέλιπε. Τοῦτου χάριν ἐκλήθησαν τόποι, διὰ τοῦτ μαθεσθέντας ἐκ-τρικλινῶν παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου κτε-σθέντα.

Τὴν ὑπεραγίαν (89) Θεοτόκον τὴν Ὀδηγὸν Μιχαὴλ ὁ μεθυστὴ; ἐκπαιον, ὅς καὶ ἀτηρήθη ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνο. Πρῶτερον δὲ εὐκτήριον ὑπᾶρχε πολλῶν τυφλῶν ἐν τῇ ἐκείσῃ πηγῇ: νηστανόμενοι καὶ βλε-ψάντων. Διὰ τὸ ἀναθελεῖν οὖν ἐκεῖσε τοὺς τυφλοὺς ἐκλήθη Ὀδηγός.

Τὸ Καραβιτζίν τὴν Θεοτόκον ὁ ἀσθεὶς ἔκτισε Μι-χαὴλ. Ἐκλήθη δὲ οὕτως, ὅτι χήρα γυνὴ τις ἦν ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ βασιλέως Θεοφίλου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἔχουσα κουμπάριαν παμμεγέθη, καὶ καθήρ-παξε ταύτην Νικηφόρος πραιπόσιτος ὁ οὐκ οὐκ ἀ-θρωτός τοῦ βασιλέως. Ἦ δὲ χήρα πολλὰς ἐγκυ-λέσασα τὸν βασιλέα ἔμενε δαδίοικτος, κωλυμένη ὑπὸ τοῦ ρηθέντος πραιποσίτου. Ἐξαιτορήσασα οὖν ἡ γυνὴ πινὰς τῶν παιγνιωτῶν, οἱ ἦσαν εἰσθότες τοῦ βασιλέως ἐνώπιον παίζεσιν, προσεκαλέσασα εἰς βοήθειαν. Οἱ δὲ ὑπέσχεοντο διὰ μηχανῆς τινὸς δηλο-ποιῆσαι τῷ βασιλεῖ. Καὶ δὴ ἵππικῶν τελομένου καραβιτζίν ἀγαγόντες μετὰ ἀρμένου, καὶ ἐπάνω τῶν τροχῶν τῆς ἀμάξης θήσαντες, εἰλκον ἀπὸ τῶν καγκήλων μέχρι τοῦ βασιλικῶν στόματος, καὶ στη-σαντες ἐνώπιον τοῦ βασιλέως ἐπέθωον εἰς τῷ ἄλλω· «Χάνε, κατὰ πει αὐτό.» Τοῦ δὲ μὴ δύνασθαι τοῦτο ποιῆσαι ἀντιέγοντος, ὁ ἕτερος μεγάλη φωνὴ εἰς ἐπήκοον τοῦ βασιλέως ἐδόκει· «Ὁ πραιπόσιτος Νικηφόρος τῆς χήρας τὸ κουμπάριον γαμάτον κατ-έπτε, καὶ σὺ οὐκ ἰσχύεις τοῦτο καταπιεῖν; Χάνε, κατὰ πει αὐτό.» Τοῦτο τοῖνον ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἠρώτησεν· «Ἄρα γε ἀκμήν οὐκ ἐδιοικῆθη ἡ γυ-νη;» Καὶ μεθῶν (90) μὴ διοικηθεῖσαν ἐκάλεσεν οὐτίκα Θεόδωρον πρωτοσπάθαιον καὶ ἔπαρχον τὸν λεγόμενον Μυάργην, καὶ ἐκέλευσεν αὐτῷ κομίσαι ξύλα καὶ φρύγανα, καὶ ποιῆσαι κάμιον ἐν τῇ σφενδόνῃ, καὶ κατακαῦσαι (91) ἐν αὐτῇ τὸν πραι-

Meursii et Lambecii notes.

(88) *Εἰς Λίμνας.* Na Chron. Alexandr. p. 602. Eiusdem nominis castrum fuit in Messenia, cujus mentionem facit Procopius *De ædificiis* l. 4: sed ibi pro λιμναί perperam legitur λιμναί. Cor-rigendus quoque est Marcellinus Comes, ubi de interitu Basilisci agit. *In exsilium*, inquit, *missus est in oppidulum, quod Leminis in provincia Cappadocia dicitur, trusus fame estabuit.* Verisimile est pro Leminis scriptum fuisse *Limnæis*, sive λιμνη-τίς, quod idem valet atque λιμναία. Cæterum ubi et quomodo Basiliscus peremptus fuerit, dubium est et controversum. Alii enim, ut Chronici Alexan-drini auctor et Marcellinus Comes et Codinus, tradunt eum in castrum seu oppidulum Cappadocia nominatum Λίμνας, in exsilium missum et intra turrim quandam istius loci fame enectum fuisse. Alii eum in Cappadociam quidem relegatum fuisse aiunt, sed in itinere in mansionem quadam nuncupata Ἀκουσῶ fuisse occisum, ut testantur Næceph. Callist. 16, 8 et Evagr. 3, 8. Idem patet U-

dreni error, qui utramque opinionem confundit. **D** Λίμνας igitur et Ἀκουσῶ sive Κουκουσῶ diversa sunt loca, non autem synonyma, ut quidam ex citatis Cedreni verbis putant colligi posse. **LAMB.** (89) *Τὴν ὑπεραγίαν.* Ὅτι τοῦς Ὀδηγός: ἔκτισε Μιχαὴλ ὁ ἀνατρεθεὶς ὑπὸ Βασιλείου, πρῶτερον οἶκον ὑπᾶρχοντα· καὶ τυφλῶν πολλῶν τῇ ἐκείσῃ οὐσῃ πηγῇ βλεψάντων καὶ ἑτέρων πολλῶν θαυμάτων γε-γνότων ἐκλήθη Ὀδηγός: 3058. (90) *Καὶ μεθῶν.* Ἦ δὲ γυνὴ παρισταμένη πλε-σθὼν καὶ πεισούσα ἐπὶ πρόσωπον ἐδέετο τοῦ βασιλέως ἐκδικηθῆναι. Ὁ δὲ βασιλεὺς πάνυ λυπηθεὶς καὶ ὀρ-γισθεὶς ἐκάλεσε τὸν Μυτρίσιον λεγόμενον τὸν ἔπαρ-χον ἐνόματι Θεόδωρον 3058. Καὶ τότε ἡ γυνὴ προσ-εθεύσα ἴστατο εἰς τὰς βαθύντας καὶ ἐδέετο τοῦ βα-σιλέως δικαιοθῆναι. Ὁ δὲ βασιλεὺς πάνυ χολήσας ἐκάλεσε Vat. (91) *Κατακαῦσαι.* Sinnite quid de Rhodano præ-posito et Valentiniano imperatore narratur a Ce-dreuo t. 1, p. 544. **LAMB.**

πόσιτον μετὰ καὶ τῆς στολῆς αὐτοῦ (92). Λάθρα ἄν τὸν πραιπόσιτον ἀπέστειλε πρὸς τὸν Ἐπαρχὸν διὰ τινα ὑπόθεσιν. Κρατήσας δὲ αὐτὸν ὁ Ἐπαρχὸς ἔκρινεν εἰς τὸν κάμινον. Εἶτα προσέταξεν ὁ βασιλεὺς, καὶ ἀπῆρεν ἡ χήρα τὸ ἴδιον κουμπάριον καὶ τὸ ἡμισυ τῆς ὑποστάσεως τοῦ πραιποσίτου. Ἐν δὲ τῷ τόπῳ ὅπου ἐστὶν ἡ ἐκκλησία, ἦν ἡ οἰκία τῆς χήρας, καὶ ἔλαβε προσηγορίαν καλεῖσθαι τὸ καραβίτζιν.

Τὸ τζυκανιστήριον ὁ μικρὸς Θεόδωσιος ἔκτισε. Τὸ δὲ σταυλὸν τὸ τρουλλωτὸν ἔκτισε Μιχαὴλ ὁ υἱὸς Θεοφίλου, κοσμήσας αὐτὸν διὰ μαρμάρων πολυτελών. Ὁ δὲ Βασίλειος ὁ Μακεδὼν παρεξέβαλε (95) τὸ τζυκανιστήριον καὶ ἐπλάτυνεν. Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς ἔκτισε τὴν νέαν ἐκκλησίαν (95) τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐν τῷ παλατίῳ καὶ τὴν ἐν τῷ φόρῳ, καὶ τὸν ἄγιον (96) Διομήδην (97).

Τὸν ἄγιον Θεόδωρον τὰ Σφωρακίου Σφωράκιος πατριάρχιος ἔκτισεν ἐν τοῖς χρόνοις Ἀρχαδίου καὶ Θεοδοσίου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Εἰς δὲ τι μέρος (98) τῶν πινσῶν τῶν κατηγουμένων τῆς ἐκκλησίας χρυσίου κεντηνάρια τρία ἀπέθετο. Μετὰ δὲ ῥαγ' ἔτη ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Μαυρικίου ἀπεκαύθη μέρος τι τοῦ ναοῦ, καὶ ἀνωκοδομήθη παρ' αὐτοῦ. Ἐπι δὲ τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ σοφοῦ ἐλθὼν τις Ῥωμαῖος εὐξασθαι (99) εἰς τὸν ναὸν εἶδε Ῥωμαῖα γράμματα ἐπὶ τινος τῶν πινσῶν, καὶ ἀναγνοὺς αὐτὰ ἐγνώρισε τῷ βασιλεῖ (1) τὴν δύναμιν αὐτῶν (2). Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐδώρησατο αὐτῷ κτήματα, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν ἰλλούστριον.

Τὸν Πρόδρομον τὸν εἰς τὴν κόγχην ὁ αὐτὸς Σφωράκιος ἀνήγειρεν.

Τὸ εὐκτῆριον τοῦ ἁγίου Γρηγορίου ἔκτισε Μαυρικός ὁ βασιλεὺς.

Τὸ δὲ τετραδίσιον (3) τὸ ὀκτάγωνον, τὸ πλησίον τῆς Χαλκῆς, στοαὶ ἦσαν ὀκτὼ, ἦγον καμαροειδεῖς τόποι, ἐν οἷς ἦσαν (4) διδασκαλοὶ πάσης γραφῆς (5), οὗς εἶχον εἰς συμβουλίην οἱ κατὰ καιροὺς βασιλευντες, καὶ διὰ τῆς αὐτῶν συναινέσεως οὐδὲν ἐπράτ-

Meursii et Lambecii notæ.

(92) Αὐτοῦ. Ὁ καὶ παρὰ τὰ γέγονε. Καὶ ἡ γυνὴ ἀπέλαβε τὸ ἴδιον καὶ ἐκ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ οὐκ ὀλίγα. Διὰ δὲ τὸ καταμένειν ἑκάστος εἰς τὸν ἀπὸ Βαρβάρου ὄχον τοῦ Μιυριανοῦ τὴν γυναῖκα ἐκάλεσε Καραβίτζιν 3058.

(93) Τζυκανιστήριον Græco-barbaris dicitur, quod Græcis antiquis σφαιριστήριον, id est locus exercitii pile destinatus. LAMB.

(94) Παρεξέβαλε. Ἐποίησε τὸ τζ. μέγα Vat.

(95) Τὴν νέαν ἐκκλησίαν Ecclesiam novam B. Virginis a Basilio Macedone in palatio imperatoria exstructæ elegantissima exstat descriptio in oratione Pholii patriarchæ CP. die ejus dedicationis habita, quam integre inserendam esse putavi, quoniam hæcenus edita non fuit et ad historiam Cyprianam pertinet. LAMB.

(96) Διομήδην. In codice Regio subjungitur καὶ τὸ Στέριον, hæc est templum SS. Archangelorum cognominatum Στέρειον. Vide p. 78. LAMB.

(97) Διομ. Ἐν δὲ τοῖς ἡμετέροις χρόνοις πλείων τούτων ἐπλάτυνε Κωνσταντῖνος ὁ Δούκας, κτίσας καὶ τὸν μέγαν τριβλίον, τὸν ἰππόδρομον καὶ τὸν ἕνα κούδουκλον 3058.

et præpositum uti erat amictus comburere. Clanculum igitur imperator præpositum sub alio quodam prætextu ablegavit ad præfectum, a quo ille comprehensus et in caminum projectus est. Postea autem, ut jusserrat Imperator, vidua propriam navem recepit, et insuper dimidiam partem honorum præpositi. Cæterum ubi nunc est ecclesia, domus antea erat illius viduæ; et hinc locus ille Carabitzin vocatus est.

Tzycanisterium primo condidit Theodosius Junior. Postea vero 82 Michael Theophili filius trullatum addidit stabulum, quod pretioso marmore exornavit. Denum autem Basilius Macedo Tzycanisterium ampliavit. Idem imperator præterea exstruxit ecclesiam novam S. Deiparæ in palatio, et alteram ejus ædem in foro et S. Diomedem.

S. Theodorum cognomento Sphoracii Sphoracius patricius tempore Arcalii et filii ejus Theodosii exstruxit, et in illa templi parte, ubi Pinsi Catechumenorum sunt, addidit tria centenaria auri. Hujus templi pars quædam post 33 annos sub Mauricio conflagravit, et ab eodem reædificata est. Imperante autem Leone Sapiente Romanus quidam templum illud orandi causa ingressus vidit litteras Latinas in uno Pinsorum scriptas, legitque et imperatori earum significationem declaravit; a quo ille magna renumeratus pecunia, allectus insuper fuit in ordinem illustrium.

Idem Sphoracius ædificavit quoque templum Sancti Joannis Præcursoris in Cunche.

83 Oratorium S. Georgii ædificavit Mauricius Imperator.

Tetradisium octangulum prope Chalcen octo erant porticus sive loca concamerata, in quibus commorabantur doctores omnium scientiarum, quos semper imperatores in consilium adhibebant, neque fiebat quidquam absque eorum consensu. Multi etiam

(98) Δὲ τι μέρος. Δὲ μέρος τῆς ἐκκλησίας εἰς τὴν πινσὸν τῶν κατ. ἐπέθετο Vat. Δὲ τὸ μέρος τῆς ἐκκλησίας ὁρῶσαν τοῦ κτίσαι πινσον εὐρὴ χρ. alius.

(99) Εὐξασθαι. Τοῦ προσκολληθῆσαι εἰς τὰς ἐκκλησίας τῆς πόλεως Vat.

(99') Γράμματα λίθινα ἐπὶ τινὸς τῶν πινσῶν τῆς τοῦ σφωρακίου ἐκκλησίας Vat.

(1) Βασιλεῖ. Βασιλεῖ Λέοντι περὶ χρυσίου τινός. Καὶ στελιαντος καὶ ἀναλαμβανομένου ταῦτα ἐποίησεν αὐτὸν ἰλλούστριον, δούς αὐτῷ καὶ χάραγμα λίτρης λ' 3058.

(2) Τὴν δύναμιν αὐτῶν. Scilicet tria centenaria auri ibi abscondita esse. LAMB.

(3) Τὸ δὲ τετραδίσιον. Anonymus in Collectaneis vocat τὴν τετραδίσιον ἑμβόλον. Notandum vero quod Codinus ἐμβόλος hæc loco interpretatur στοὰς et καμαροειδεῖς τόπους, id est porticus sive concamerata. LAMB.

(4) Ἐν οἷς ἦσαν. Καὶ διδασκαλεῖον ἑκάστος ἐτύχχανεν οἰκουμένικόν Reg. Vat.

(5) Διδασκαλεῖον οἰκουμένικόν significat academiæ, sive gymnasium publicum. Vulgus universitatem vocat. LAMB.

ex illis creabantur patriarchæ et archiepiscopi. Duravit autem ista doctorum successio 114 annos, usque ad Idecimium annum imperii Leonis Syri, patris Constantini Copronymi. Hic enim divina privatus gratia doctores illos in probitati ejus assentiri nolentes præ ira omnes cum toto ædificio combussit, dedecim nempe numero, professione vero monachos. **μ**ία αὐτοῦ πληθεὺς ὀργῆς, κατέκαυσεν αὐτοὺς ἅμα χούσ.

In Chalcoopræteis tempore Constantini Magni habitabant Judæi, et vendebant ibi æramenta. Post centum vero et 32 annos expulit eos inde Theodosius junior, et locum repurgato templum S. Deiparæ extruxit. Hoc autem templum terræ motu dejectum reædificavit Justinus ex cæropalata creatus imperator, et insuper ei possessiones immobiles largitus **B** est.

Locus nominatus Illi domus erat Illi magistri, qui multos gessit **84** magistratus tempore Leonis Macelli et Zenonis. Idem Illus imperium invasit, et collectis ex populo 70,000 militum adversus Zenonem insurrexit, qui ad ipsum debellandum ablegavit fratrem suum Longinum magistrum. Commisso autem prælio apud magnam Antiochiam victus est Longinus, et vix solus universo delicto exercitu Antiochiæ fuga servatus est. Verum Zeno iterum Joannem patriicum cognomento Curvum misit cum magna Sytharum et Macedonum manu; cum quo congressus Illus in Seleucia omnino devictus est: sed fuga in quoddam castellum elapsus, et a propriis servis proditus, jussu supradicti Joannis decollatus est. Reliquos etiam ejus præceres comprehendit, et una cum capite Illi hastæ infixæ ad Zenonem deduxit. Cæterum imperavit Illus menses 26.

καὶ ἀπετμήθη τὴν κεφαλὴν παρὰ Ἰωάννου τοῦ ῥηθέντος. Συλλαβόμενος δὲ τοὺς ἀρχοντας, καὶ τὴν κεφαλὴν Ἰλλοῦ ἐπὶ δόρατος ἤνεγκεν Ζήνωνι. Ἐτυράννησε δὲ ὁ Ἰλλος μῆνας; εἴκοσι ἐξ.

Locus dictus Phocolistum, ut quidam referunt, cognomentum ex eo habet quod Phocæ tyranni equus ibi carpitaverit et ceciderit. Pandorus autem Ægyptius et Theodorus Thebanus philosophus tradunt hunc locum olim extra Byzantium fuisse multis frequentatam latronibus, Constantinum vero Magnum, cum urbe politus esset, summa cum **85** diligentia eos pervestigasse, multosque ex iis captos inibi furcis afflixisse, atque exinde locum nominatum esse Fulcolestum sive Furcam latronum.

D μένος ἔρευναν, καὶ κρατήσας τινὰς τῶν τοιοῦτων ληστῶν, ἀνεσκόλεψεν ἐκεῖσε αὐτοὺς, ἤγγον ἐφούλισεν, ὄθεν καὶ ὁ τόπος ἐκλήθη Φουλκώλυστος; (9).

Meursii et Lambecii notæ.

(6) Πολλὰς ἀρχὰς διανύσαντος, nempe consul fuit sine collega anno p. Ch. n. 478. Lamb.

(7) Καὶ φυγῶν. Hæc illustrat et confirmat Marcellinus Comes his verbis: *Leontius interea rex et Illus tyrannus in Papyrio Isauriæ castello capti decollatique sunt. Capita eorum Cpolim allata præfixa hastilibus tabuere.* Hoc factum est Dyuanio et Sifidio cons. a. Ch. 488. Lamb.

(8) Πανόδωρος hujus ita meminit Georgius Syncellus: Πανόδωρος Αἰγύπτου μοναχὸς ἱστορικὸς, οὐκ ἀπειρος χρονικῆς ἀκριβείας, ἐν τοῖς χρόνοις ἀκρίβειας Ἀρχιεπίου βεβαίως καὶ Θεοφίλου Ἀλε-

α τετο ἐξ ὧν καὶ πολλοὶ ἐγένοντο πατριάρχαι καὶ ἀρχιεπίσκοποι. Καὶ κατὰ διαδοχὰς οἱ τοιοῦτοι διδάσκαλοι διήρκεσαν ἕτη υἱδ' μέγρι τοῦ δεκάτου χρόνου Λέοντος τοῦ Συρογεννοῦς τοῦ πατρὸς Κωνσταντίνου τοῦ Καβαλλίνου. Οὗτος γὰρ παρατραπεῖς τῆς θείας χάριτος καὶ γυμνωθεὶς τοῦ Θεοῦ, διὰ τὸ μὴ συγκοινωνεῖν τοὺς τοιοῦτους δ.δασκάλους τῇ παρανοτοῖς οἰκῆμασι, δεκαεξ ὄντας, σχήματι μονα-

Εἰς δὲ τὰ Χαλκοπρατεῖα ἐπὶ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου Ἰουδαῖοι κατόικουν χρόνους ἑκατὸν καὶ τριάκοντα δύο, καὶ ἐπίπρασκον τὰ χαλκώματα. Ὁ δὲ μικρὸς Θεοδοσίος ἐξέωσεν αὐτοὺς, καὶ τὸν τόπον ἀνακαθάρισας ναὸν τῆς Θεομήτορος ἀνήγειρε. Συμπρωθέντα δὲ ὑπὸ σεισμοῦ Ἰουστίνος ὁ ἀπὸ κουροπαλάτων ἀνήγειρε, καὶ κτήματα ἐπεκύρωσεν αὐτῷ ἀκίνητα.

Τὰ δὲ καλούμενα Ἰλλου, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος, οἶκος ἦν μαγίστρου τοῦ Ἰλλου, πολλὰς ἀρχὰς διανύσαντος (8) μετὰ πολλῆς δόξης ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Λεωμακέλου καὶ τοῦ Ζήνωνος. Τυραννήσας δὲ ὁ αὐτὸς Ἰλλος καὶ λαοῦ ἀθρόοις ἐβδομήκοντα χιλιάδας εἰς Ἀντιόχειαν τὴν μεγάλην ἀνῆρε κατὰ Ζήνωνος. Ὁ δὲ Ζήνων ἀπέστειλε Λογγίνον μάγιστρον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ πολεμῆσαι αὐτῷ, καὶ συμβολῆς γενομένης ἠτήθη Λογγίνος πλῆσιον Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης, καὶ μόλις μόνος διεσώθη ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ, τοῦ λαοῦ αὐτοῦ πάντες κατασφαγέντων, καὶ κατεδυνάστευσαν ὁ Ἰλλος σφόδρα. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀπέστειλεν ὁ Ζήνων Ἰωάννην πατρίκιον, ἐπίκλην Κυρτὸν, μετὰ Σκυθῶν καὶ Μακεδόνων. Καὶ ἐν Σιλευκείᾳ συμβαλὼν πόλεμον μετὰ Ἰλλου ἐνίκησεν αὐτὸν κατὰ κράτος, καὶ φυγῶν (7) ὁ Ἰλλος εἰς τι φρούριον παρεδόθη ὑπὸ τῶν οικείων αὐτοῦ δούλων,

καὶ ἀπετμήθη τὴν κεφαλὴν παρὰ Ἰωάννου τοῦ ῥηθέντος. Συλλαβόμενος δὲ τοὺς ἀρχοντας, καὶ τὴν κεφαλὴν Ἰλλοῦ ἐπὶ δόρατος ἤνεγκεν Ζήνωνι. Ἐτυράννησε δὲ ὁ Ἰλλος μῆνας; εἴκοσι ἐξ.

Τὸ δὲ καλούμενον Φωκώλισθον λέγουσι τινες οὕτω κληθῆναι, ὅτι Φωκᾶ τοῦ τυράννου ἐφ' Ἰάπου βασιζοντος ὠλισθήσε τὸ ἄλογον αὐτοῦ ἐκεῖσε καὶ ἔπεσαν. Ὁ δὲ Πανόδωρος (8) ὁ Αἰγύπτιος καὶ Θεόδωρος ὁ Θηβαῖος φιλόσοφος φασὶν ὅτι πρὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ὁ τόπος οὕτως ἐξώθεν τῆς πόλεως ἦν, καὶ ληστὰι πολλοὶ ἦσαν ἐκεῖσε καὶ πολλοὺς τῶν Βυζαντιῶν ἐφόνευσαν. Ὁ δὲ μέγας Κωνσταντίνος μετὰ τὸ κρατῆσαι καὶ κτίσαι τὴν πόλιν πολλὴν ποιήσας

D μένος ἔρευναν, καὶ κρατήσας τινὰς τῶν τοιοῦτων ληστῶν, ἀνεσκόλεψεν ἐκεῖσε αὐτοὺς, ἤγγον ἐφούλισεν, ὄθεν καὶ ὁ τόπος ἐκλήθη Φουλκώλυστος; (9).

Ξανδρεία ἀρχιεπισκόπου. In uno codice Vat. pro Πανόδωρος perperam scriptum inveni Πάνδωρος. Lamb.

(9) Φουλκώλιστος antiquitus ille locus vocabatur ob latrones ibi suspensos seu furcis affixos: postea vero a vulgo corrupte nominatus fuit φωκώλισθον, quasi ὁ τοῦ Φωκᾶ ὠλισθός. Similiter compluribus alia loca Cpoli duplicia habebant nomina, ut supra notavi ad p. 46. Cæterum quod Codinus ait Constantinum magnum latrones in eo loco, ubi deliquerant, suspendisse seu in furcas affixisse, jure factum fuit secundum leg. Capitalium § Famulos

Εἰς δὲ τὸν τόπον (10) τῆς ἁγίας Θεόκλης (11), ἅσιν ἐπιλέγεται τὰ Κοντάρια, ὄρος, λέγουσι, νῆν ἐπὶ τοῦ Βύζαντος. Καὶ τοῦ Ἀΐμου τῆς Θράκης βασιλῆως ἐλθόντος πολεμησαί αὐτῷ, ἔκοψαν οἱ Βυζάντιοι ἐκ τοῦ τοιοῦτου τόπου τοῦ ὄρους κοντάρια, καὶ ἔλαβεν ὁ τόπος τὴν παρωνυμίαν. Ὁ δὲ μέγας Κωνσταντῖνος ἀνήγειρεν ἑκείσε ναὸν τῆς Θεοτόκου. Ὁ δὲ Ἰουστίνος ὁ ἀπὸ κουροπαλάτων (12) εἰς κάλλος καὶ μέγεθος ἐπλάτυνεν αὐτὸν, καὶ ἐπωνόμασε τῆς ἁγίας Θεόκλης.

Ὁ ἀρχιστράτηγος (13) τοῦ Ἀδᾶ ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ἰουστίνου, τὸ δὲ ἐπώνυμον εἰληφεν ἀπὸ τοῦ Ἀδᾶ μαγίστρου ἔχοντος ἑκείσε οἶκον.

Τὸν δὲ λιμένα τῆς Σοφίας Σοφία (14) ἡ Λωδὴ ἡ γυνὴ Ἰουστίνου ἔκτισεν, ἔνθα καὶ τὸν οἶκον αὐτῆς εἶχεν. Πρὸ δὲ τοῦ κτισθῆναι στοὰ ἦν ἑκείσε μακροειδής, παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου κτισθεῖσα, ἐν ᾧ καὶ ἀνήρχοντο οἱ φιλόσοφοι Θηβαῖοι (15), Ἀθηναῖοι καὶ Ἑλλαδικοί, καὶ διελέγοντο μετὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὄντων. Καὶ διήρκεσε τοῦτο μέχρι Ἰουστίνου, καὶ πάντοτε ἐνέικον οἱ δυτικοί. Ἐπὶ δὲ τοῦτου ἠετηθέντες ἄλλοτε οὐκ ἀνῆλθον (16). Περὶ δὲ τοῦ λιμένος τοιοῦτο τι φέρεται. Λέγουσι γὰρ ὅτι τῆς βίθλης Αὔγουστου ἐν μᾶζ χειμῶνος Ἰσταμένης εἰς τὸν ἡλιακὸν τοῦ παλατίου, καὶ ὀρώσης τὰ πλοῖα κλυδωνιζόμενα ἐν τῷ αἰγιαλῷ διὰ τὸ μὴ εἶναι λιμένα, σπλαγχιθεῖσα ἤρξατο ὀδύρεσθαι, καὶ εἰσελθοῦσα πρὸς τὸν βασιλέα τὸν ἄνδρα αὐτῆς ἰκέτευσεν αὐτὸν ὅπως αὐτῇ παράσχη χρυσίον ἱκανὸν καὶ βασιλικὴν χεῖρα ἱκανὴν εἰς τὸ ποιῆσαι λιμένα. Καὶ καρφθὲς τῇ αἰτήσῃ αὐτῆς ὁ βασιλεὺς προσέταξε Ναρσῆ τῷ πατρικίῳ καὶ πραιποσίτῳ καὶ Τρωίῳ τῷ πρωτοβεστιαρίῳ κτίσαι λιμένα. Οἱ καὶ βόθυνον μέγαν ὀρύξαντες ἐποίησαν τοῦτον κτιστόν. Διὸ καὶ προσήγο-

Meursii et Lambecii notæ.

D. de pœnis: *Famosos latrones in his locis, ubi grassati sunt, furca figendos quampluribus placuit*; quæ verba ita transtulit Harmenopolus lib. 6 tit. 6: Οἱ ἐπίσημοι ληστὰς ἐν ταῖς τόποις ἐν οἷς ἐπιημῆσαν φουρκίζονται. Harmenopolis φουρκίζειν ἐὶ Codini φουρκίζειν idem significat, nempe *furca affigere*, quemadmodum etiam φούλκα et φούρκα, hoc est *furca pœnalis*. Sic propter confusionem litterarum λ et ρ dicitur βάλκα pro βάρκα, πλώρα pro πρόρα, καρδηνάριος pro καρδηνάλιος. Neque Græco-barbari tantum hæc litteras confundere consueverunt, sed ipsi etiam antiqui Græci, ut testatur Scholiastes Apollonii Rhodii: Δόπερ, inquit, ὠνομάσθη Κλάρος ἀπὸ τῶν θακρῶν συγγενῆς γὰρ τὸ λ τῷ ρ, ὡς ὄρηλοι ἀντὶ τοῦ ὄρηλοι. Errat igitur auctor Glossarii Græco-barbari, qui φούλκαν exponit *laqueum*, et φουρκίζειν diversæ ait esse significationis ἀ φουρκίζειν. Utrumque enim idem significat, scilicet *suspendendo in furcam strangulare*; quod Ulpianus L. Sacrilegii § 1 D. ad leg. Juliam pecul. vocat *in furcas suspendere*, et anonymus auctor apud Suidam κρεμῆν εἰς φούρκαν, et Cyrillus in Lexico διὰ σχοινοῦ φουρκίζειν. Idem quoque re vera significat φουρκίζειν in illis Cedreni et Balsamonis verbis, quæ citantur a glossographo. Quod porro attinet ad alterum Cyrilli locum ἀγγόνη βρῆχος καὶ πνιγμονὴ ἡ διὰ σχοινοῦ, ὡς φούλκα, nempe non videt Cyrillum non dicere φούλκην idem esse atque ἀρχόνην sive *laqueum* sed νομίσσε dicere ἀρχόνην significare ei *laqueum* et ipsam suffocationem, quæ fit *laqueo*,

Ubi nunc est templum S. Theclæ, quod dicitur ad Contaria, ibi olim tempore Byzantis mons fuit Quo vero tempore Hæmius Thraciæ rex ad ipsum debellandum venit, Byzantii hastas ceciderunt ex illa montis parte, quæ etiam nunc ex ea re Contaria nuncupatur. Sed Constantinus Magnus templum ibi ædificavit Virgini Deiparæ, quod postea Justinus ex europolata creatus imperator ampliavit et exornavit, addito cognomento S. Theclæ.

Templum S. Michaelis archangeli cognominatum Adæ ab eodem Justino conditum est, cognomen vero habet ab Adæ magistro, cujus domus ibi erat.

Portum Sophianum Sophia cognomento Lobe sive mutilata, uxor Justinî, condidit, quo loco ipsius palatium fuit. Id antequam in eo loco construeretur, erat ibi oblonga porticus a Constantino Magno condita, in qua philosophi Thebani, Athenienses et reliquæ Græciæ disserebant **86** cum Cpolitans, et semper superarunt occidentales philosophi usque ad Justinum, sub quo semel vici nuncquam postea reversi sunt. Cæterum de structura portus hæc narratur. Stans aliquando hiemali tempore supradicta Augusta in solarium palatii vidit naves in littore fluctibus agitari, quod nullus ibi esset portus. Quare permota commiseratione imperatorem adivit, rogavitque daret sibi necessariam auri copiam et regiæ manus sufficiens adminiculum ad faciendum portum. Imperator autem ejus petitioni annuens, Narsæ præposito atque Troilo protovestiario portus condendi curam injunxit, qui magnam fodientes fossam struxere portum, qui a supradicta Augusta Sophiæ nomen accepit. In medio hujus portus quatuor erexit columnas, quibus statuas superimposuit, suam

cujusmodi illa est qua necantur in furcas fxi. Quare pro ὡς φούλκα scribendum illic est, vel εἰς φούλκαν vel ὡς ἐν φούλκᾳ. LAMB.

(10) *Εἰς δὲ τὸν*. Ὅτι τὰ λεγόμενα Κοντάρια, ἡ ἁγία Γεωργίου, ὅτε ἤλθεν ὁ βασιλεὺς Θράκης πρὸς Βύζαντα, ἔκοψαν 3058.

(11) *Εἰς δὲ τὸν τόπον τῆς ἁγίας Θεόκλης*. In eod. Regio hæc paulo diverse concepta sunt, quasi præcedentibus annexa essent: Λέγουσι καὶ περὶ τῆς ἁγίας Θεόκλης, ὅτι ὅτε ἤλθεν ὁ βασιλεὺς τῶν Θρακῶν Ἀζμων εἰς τὸ Βυζάντιον, ἔκοψαν οἱ Βυζάντιοι ἐκ τοῦ ἐκεῖ ὄρους κοντάρια, καὶ οὕτως ἔλαβεν ὁ τόπος τὴν ἐπωνυμίαν. Κοντάρια Græcis recentioribus dicuntur *hastæ*. LAMB.

(12) *Ὁ ἀπὸ κουρῶν*. Ὁ πρωτοκουροπαλάτης ὁ ἀνὴρ Σοφίας τῆς Λωδῆς 3058.

(13) *Ἀρχιστράτηγον* Græci Michaelē archangelum vocant quasi summum celestis militiæ principem, ut testatur Luitprandus de reb. Imp. 1. 1 c. 1. Cæterum Adæ magistri, qui tempore Constantini magni vixit, meminit supra Codinus p. 20 LAMB.

(14) *Σοφία*. Ἰουστίνος ἔκτισεν εἰς πρόσωπον τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Σοφίας 3058 et Vat.

(15) *Οἱ φιλόσοφοι*. Οἱ τε Θηβαῖοι καὶ Ἀθηναῖοι καὶ διελέγοντο μετὰ τῶν πολιτῶν φιλοσόφων C. οἱ φιλόσοφοι δυτικοί, Θηβαῖοι τε καὶ Ἀθηναῖοι καὶ διελ. Vat.

(16) *Ἐτηθέντες οὐδέποτε ἀνῆλθον* μέχρι τῆς σήμερον 3058 ap. Bandurium.

nempe et Arabiæ filia suze et Justini mariti et Nar- A
æ præfecti structuræ. Factus autem est ille portus
252 annis post conditam Cpolin.

(17) και Ίουστίνου του άνδρος αὐτῆς και Ναρσῆ του ἐκείσε παρισταμένου. Ἐξ ὧν αἱ δύο ἀφηρήθησαν
παρὰ Φιλιππικοῦ. Ἐἶχον δὲ γράμματα τῶν μελλόντων. Μετὰ δὲ τὸ κτισθῆναι τὴν πόλιν ἐνβ' χρόνων διελ-
θόντων ἐκτίσθη ὁ τοιοῦτος λιμῆν.

Buccinum locus ex eo ita appellatus est, quod
ibi olim supra murum essent buccinæ æræ; turris
autem in fistularum modum concava erat. 87 Au-
stro igitur vel aquilone vehementius spirante et
fluctus maris ad murum allidente spiritus intus co-
hibitus ascendebat usque ad foramina buccinarum,
et Sirenum instar edebat concentum auditu admi-
rabilem; cujus sonum inde resultantem opposita
turris excipiebat et similiter resonabat. Quando
autem profecturæ erant navales copię Romanorum,
congregabantur prius in hunc locum, et juxta so-
num turrium in navibus quoque tuba caneant, al-
que ita demum diacedebant.

Locus nominatus Hormisdæ parvus erat portus,
navibus stationem præbens, antequam conderetur
portus Sophiæ. Postea autem per multos annos ne-
glectus et tandem totus oppletus fuit. Hic olim ha-
bitabat Justinianus Magnus, priusquam ad impe-
rium pervenit. Cæterum a conditore ejus Juliano
appellatus fuit portus Juliani.

Templum S. Platonis condidit Anastasius Dico-
rus, sub principium septimi sæculi. Decem vero co-
lumnas sculptura ornatas Thessalonica in hoc tem-
plum transtulit; quarum duæ ab Imperatore Ro-
mano dicto Lecapeno in Chalcen transpositæ sue-
runt.

88 In templo S. Annæ nominato Diegetæe ma-
ximum erat triclinium, in quo antiquitus demarchi
delectum habituri duas populi factiones congrega-
bant; eaque consuetudo duravit annos quingentos.
Accidit autem, cum Theodora Augusta Theophilii
uterum gerens per porticum Blachernas adiret,
equum ejus ibi cæspitare ante naribecem ecclesiæ,
idemque cum revertetur in eodem loco ipsi eve-

ρίαν εἴληψε τῆς Σοφίας. Μίσον δὲ τοῦ λιμένος ἀνή-
γειρε τέσσαρας κοίνας, ἐφ' ὧν ἔστησε τάσδε τὰς
στῆλας, αὐτῆς τε και Ἀραβίας τῆς ἀνεψιδῆς αὐτῆς

Τὸ λεγόμενον Βύκινον (18) οὕτως ἐκλήθη. Τὸ πα-
λαιὸν γὰρ σάλπιγγες ἦσαν χαλκαὶ ἐπάνω τοῦ τείχους,
ὃ δὲ πύργος (19) ἦν κοῦφος και συριγγώδης, και νό-
του γεγονότος ἢ βορρᾶ σφοδροῦ και τῶν κυμάτων τῆ
εἰλεῖ προσφρουόντων ἀνήρχετα τὰ πνεύματα βλαία
ἄνωθεν πρὸς τοὺς ἀδίσκους τῶν σαλπγγων, και
ὕπηχετο μέλος ξενίζον ἀκοῆς, ἔλον Σειρήμων. Ἦν
δὲ ἀντικρυ τούτου και ἕτερος πύργος, και δεχόμε-
νος τὴν ἡχώ τοῦ τοιοῦτου μέλους ἀπεδίδου και αὐ-
τὸς ἦχον τὸν αὐτόν. Ὅτε δὲ ἤθελε κτιῆσαι Ῥωμαί-
κὸς στόλος, ὁμοῦ πρώτων ἐκείσε ἠθροίζετο, και κατὰ
τὸν ἦχον τῶν πύργων ἐσάλπιζον αἱ νῆες και ἀπεξι-
νοῦν.

Τὰ δὲ καλούμενα (20) Ὀρμισδοῦ (21) λιμῆν ἐτύγ-
χανε μικρὸς, ἐν ᾧ ὄρωμον αἱ νῆες; πρὸ τοῦ κτισθῆ-
ναι τὸν λιμένα τῶν Σοφιῶν. Ἐκ δὲ τῶν πολλῶν χρό-
νων ἀμεληθεὶς ἐγεμισθη. Ἐκείσε δὲ Ίουστινιανὸς
ὁ μέγας κατῴκει πρὸ τοῦ βασιλεύσαι. Ἀπὸ δὲ τοῦ
κτισαντος αὐτὸν Ἰουλιανοῦ εἴληψε τὴν ἑπωνυμίαν,
και καλεῖται Ἰουλιανοῦ λιμῆν.

Τὸν ἄγιον Πλάτωνα Ἀναστάσας-ὁ δίκωρος ἐκτίσεν,
ἐναρχομένου ἤδη τοῦ ἑβδύμου αἰῶνος. Τοὺς δὲ κί-
νας τοὺς δέκα, τοὺς ἐκζώδους γλυπτούς, ἔφερον ἀπὸ
Θεσσαλονίκης εἰς τὸν ναὸν, ὧν οἱ μὲν ὀκτὼ Ἰστανται
ἐν τῷ ναῷ, οἱ δὲ δύο ἤρθησαν παρὰ Ῥωμανοῦ βασι-
λέως τοῦ Δεκαπτηνοῦ και ἐτέθησαν εἰς τὴν Χαλ-
κῆν.

Εἰς δὲ τὴν καλουμένην Διηγηστῆται ἀγίαν Ἄνναν
ἀθροοσεῖς ἐγένοντο πάλαι τῶν δύο δημοτικῶν μερῶν,
και τρικλινος ἦν ἐκείσε παμμεγεθέστατος, και ὅτε
ἤθελον ποιήσασθαι οἱ δῆμαρχοι ἐκλογὴν, ἐκείσε
ἠθροίζοντο. Διήρχεσε δὲ χρόνος πεντακοσίου.
Θεοδώρας δὲ τῆς Ἀγούστης τοῦ Θεοφίλου ἡγέου
οὕσης, και ἀπερχομένης διὰ τοῦ ἐμβύλου εἰς Βλαχέρ-
νας, και τοῦ Ἰππου αὐτῆς ἐκείσε δισσθήσαντες

Meursii et Lambecii notæ.

(17) Τῆς ἀνεψιδῆς αὐτῆς. Quamvis ita in omnibus
codicibus scriptis legatur, attamen dubium non
est quin hoc loco scribendum sit, ut supra p. 55 v.
42, και Ἀραβίας τῆς θυγατρῆς αὐτῆς και Ἑλένης
τῆς ἀνεψιδῆς αὐτῆς. Arabia filia fuit Justini junioris
et Sophiæ, Helena autem Arabiæ filia fuit et Baduarii
curpalatæ. LAMB.

(18) Βύκινον et Βούκινον Græco-barbaris dicitur
buccina. Credo autem ejusdem generis locum fuisse,
qui in quarta regione antiqwe Romæ fuisse memo-
ratur et nomen habuit Buccinum aureum. LAMB.

(19) Ὁ δὲ πύργος. Τὸ δὲ τείχος ὑποκάτω ἦν συριγγ-
ωδὲς κούρον. Καὶ ὅτε ἦν νότος; ἢ βορρᾶς, σφοδρῶς
ἐκ τῶν κυμάτων τῆ; θαλάσσης ἀποφρουούσης ἐκεί-
θεν ἀνήρχετο βλαίον πνεῦμα και ἦχε μελωδίαν δίκην
σειρήνος, και ἀντίλεγεν ὁ ἕτερος πύργος ὁ ἀντι-
κρυ; 3058.

(20) Τὰ δὲ και. Ὅτι τὰ καλούμενα Ὀρμισδοῦ
λιμῆν ἦν μικρὸς; ἐν ᾧ ὁ μέγας Ίουστινιανὸς ἐχρη-
μάτισε κοιτώνα και ὠνύματα Σίγγινον και Βάκχον.

Ἐσαύτως και ἕτερον ναὸν τῶν ἀγίων ἀποστῶλων,
ὅτε τὴν χρυσὸν Ἐλαθεν ὑποκάτω τῶν βαθμίδων,
ὅτε και τὴν σφαγὴν εἰς τὸ ἱερικὸν ἔποισε. Ἐκλήθη
δὲ Ἰουλιανοῦ λιμῆν ὅτι ὁ κτίσας οὕτως ἐκαλεῖτο.
3058 ap. Bandurium.

(21) Τὰ δὲ καλούμενα Ὀρμισδοῦ] Hæc Codini
verba interpretanda sunt quasi dixerit eis; δὲ τὰ κα-
λούμενα Ὀρμισδοῦ, id est in loco sive regione urbis
nominata Hormisdæ. Quod vero postea subjungit,
Justinianum ibi habitasse antequam imperaret,
testatur etiam Præcipiens De ædificiis l. 4. LAMB.

(22) Ἰουλιανοῦ λιμῆν. Portus Juliani supra quo-
que meministi p. 52 v. 7. Perperam autem in
aliquot codicibus pro Ἰουλιανοῦ legitur Ἰουστι-
νιανοῦ; Jampridem enim hic portus ante Justiniani
tempora cognomentum Juliani habuit. In cod. Re-
gio a præcedentibus hæc sejuncta sunt, atque ita
conjecta: Ὁ δὲ Ἰουλιανὸς οὗ λιμῆν παρὰ Ἰουλιανοῦ
ἐκτίσθη, ἔπει αὐτὸς ἐκείσε ὄκει. LAMB.

S. Theoderum ad Carbonaria Hillarion quidam A patricius tempore Leonis Maecelli condidit.

Ecclesia SS. Quadraginta martyrum prætorium erat. Tiberius vero Thrax cum Anastasia uxore eductis inde captivis locum purgavit, et novo posito fundamento muros exstruxit usque ad altitudinem quatuor cubitorum. Quo mortuo Mauricius ejus gener, imperio potitus, structuram ecclesiæ absolvit soliumque in ea posuit,

Orphanotrophium S. Pauli sempiternæ memoriæ Imperator Justinus cum Sophia uxore ædificavit; uti etiam nosocomiam sancti 90 Zotici, ubi debilibus quies et alimenta ex eorum constituto præberentur.

Sub Constantio Constantini Magni filio Zoticus patricius et protovestiarius monachorum fraternitatibus habitacula exstruxit, victum quoque et amictum sufficienter subministravit. Quare a Constantio silvestribus mulis alligatus, iisque ad cursum stimulis, interemptus fuit.

Ecclesiam S. Deiparæ cognominatam Carpiani ædificavit Carpianus patricius tempore Constantini Pogonati. Quæ vero Bassi dicitur, eam Bassus patricius, cujus domus ibi erat, sub imperatore Justiniano magno condidit. Huic indignata Theodora Justiniani uxor caput sicculis constringi jussit, ut præfocaretur.

Templum S. Artemii Anastasius Dicorus titulo S. Joannis Præcursoris primum exererat, ubi ipse, cum protosacerdotis adhuc esset, habitavit. Postquam vero reliquiæ S. Artemii eo translatae fuerunt, nomen ejus sancti templo impositum fuit. Præterea

Meursii et Lambecii notæ.

Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ἐδίδασκεν ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ τοῦ ὀρθοδόξου, εὐκτηρίῳ οὐσίῃ τῇ ἐκκλησίᾳ. Ἀνάστασιν δὲ ταύτην ὁ ἱστορῶν φησὶν ὀνομάζεσθαι ἢ διὰ τὴν τῆς ὀρθῆς πίστεως ἀνάστασιν, ἢ διὰ τὴν γυναικὰ ἐγκύμονα πεσοῦσαν τελευτήσασαι· κοινῆς δὲ ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων γενομένης εὐχῆς ἀνέστη. 3058 ap. Bandurium.

(32) Ἀνακαθίρα· καὶ διαμετρήσας καὶ τὴν ὕλην ἐναποθέμενος καὶ ἐκβαλὼν τὸ χῶμα ἔθεμ. idem.

(33) Λῶσαι sive λελωσήμενοι dicuntur mutilati. Itali vocant *li stroppiati*. Sic Procopius Pers. *i privationem oculi vocat λῶσιν τοῦ ὀφθαλμοῦ*. Errant enim qui λῶσιν tantum morbum aurium interpretantur, et λῶδου, appellari aiunt qui eo morbo laborant. Non mirum vero est quod Colinus ait, Sophiam Justiniani uxorem domum exstruxisse mutilatis alendis destinatum, quia ipsa quia nescio corporis parte fuit mutila, ut indicat cognomen, hanc λῶσιν seu ἢ λελωσήμενη, quod passim ei a Codino tribuitur. LAMB.

(34) Post λαμβάνειν cod. 3058 ap. Bandurium, παρίστατο δὲ Ζωτικὸς ὁ πρωτοβεστιαριὸς αὐτοῦ τοῖς κτίσμασιν.

(35) Πληττόμενος καὶ βιαζόμενος. Licet in codicibus scriptis ita legatur, non tamen dubito quin scribendum sit πληττομέναις καὶ βιαζόμεναις, nempe ut referatur ad verba præcedentia

Τὸν δὲ ἅγιον Θεόδωρον τὰ καρβουνάρια Πατρῶν τις πατρικίος ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Ἀνωμακίου ἀνήγειρε.

Ὁ ναὸς τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα πρῶτῳ ἐτύχων. Τιθέριος δὲ ὁ Θραξ σὺν τῇ γυναικὶ αὐτοῦ Ἀναστασίᾳ τοὺς δεσμίους ἐξαγαγὼν, καὶ ἐν τόπῳ ἀνακαθάριας (32), ἰθεμλίως τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα, καὶ ἐξέβαλε τὰ τεῖχη μέχρι πηγῶν τεσσάρων. Τελευτήσαντος δὲ αὐτοῦ Μαυρικίος ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ κρατήσας ἀνεπλήρωσε τὸν ναὸν καὶ ἰθρόνισεν αὐτόν.

Τὸν ἅγιον Παῦλον τὸ ὀρφανοτροφεῖον Ἰουστίνου καὶ Σοφία ἀνήγειραν οἱ ἀειμνήστοι. Ὁσαύτως δὲ καὶ τὸν ἕσιον Ζωτικὸν, καὶ ἐτύπωσαν ἀναπαύεσθαι τοὺς λωδοὺς (35) ἐκεῖ καὶ σιτηρέσιον λαμβάνειν (34).

Ἐπὶ Κωνσταντίου τοῦ υἱοῦ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου Ζωτικὸς πατρικίος καὶ πρωτοβεστιαριὸς κτίζει τοὺς ἐν κυρίῳ ἀδελφοὺς κατοικίας, τροφὰς αὐτάρκειας αὐτοῖς ἐπιχορηγῆσαι· καὶ ἀμφία. Διὰ καὶ παρὰ τοῦ Κωνσταντίνου ἡμίνοις ἀγρίοις προσδεδεῖς, κέντροις πληττόμενος καὶ βιαζόμενος (35) τρέχειν, εἶλε τοῦ βίου ἐχρήσατο.

Τὰ Καρπιανῶν τὴν Θεοτόκον ἀνήγειρε Καρπιανὸς πατρικίος ἐν τοῖς χρόνοις Κωνσταντίνου τοῦ Πρωμάτου. Τὰ δὲ Βάσσου ἀνήγειρε Βάσσος πατρικίος ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ (36) τοῦ μεγάλου, ἔχων αὐτοῦ καὶ τὸν ἴδιον οἶκον· οὗτινος εἰς ἐξῆραν ἔλθοῦσα Θεοδώρα ἡ γυνὴ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐπαίρησε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ μετὰ χόρδας καὶ ἐκνίξεν (37) αὐτόν (38).

Τὸν ἅγιον Ἀρτέμιον Ἀναστάσιος ὁ δίκορος (39) εἰς ὄνομα τοῦ Προδρόμου πρότερον ἀνήγειρεν· ἐτι γὰρ πρωτοασκηρήτης ὢν ἐκεῖσε κατώκει. Μετὰ δὲ τὸ κομιζθῆναι εἰς αὐτόν τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου Ἀρτεμίου ὀνομάσθη ὁ ναὸς· ὡς ὀνόματι τοῦ (40)

ἡμίνοις ἀγρίοις. Cæterum de martyrio S. Zoticid vide Græcorum Menologium die 31 Decembris. LAMB.

(36) Καρπιανὸς πατρικίος ἐν τοῖς χρόνοις Κωνσταντίνου τοῦ Πρωμάτου. Τὰ δὲ Βάσσου ἀνήγειρε Βάσσος πατρικίος ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ. In codice Regio et aliquot Vaticanis hic locus ita mutilatus est, Καρπιανὸς πατρικίος ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ etc. Errant igitur qui sola istius lectionis auctoritate confisi Carpianium patricium Justiniani temporibus vixisse et a Theodora occisum fuisse affirmant. Porro Bassum patricium, cujus hic Codinus meminit, cum esse puto qui præfectus prætorio fuit Justiniana Angusto quartum consule. LAMB.

(37) Ἐκνίξεν αὐτόν. Hoc vero crudelitatis genus, de quo in præsentia Codinus agit, etiam in aliis, præterquam in Bassum, Theodora exercuit. Describit Procopius in Ἀνεκδότοις. LAMB.

(38) Καὶ ἐκνίξεν αὐτόν. Καὶ ἐξέπηδησαν οἱ τοῦτου ὀφθαλμοὶ C. Ἐπὶ δὲ ἔξω οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ Reg. Vat.

(39) Ὁ Δίκορος ὁ ἀπὸ σελεντιῶν ὁ Αὐδραχτήρης Vat.

(40) Τὸν ναὸν τοῦ. Τὸν ἀρχιεπὶ τῶν τῶν διὰ εἰς τὸν ἅγιον Ἰουλιανόν. Vat.

ἀγίου. Ὀσαύτως δὲ καὶ τὸν ναὸν τοῦ ἀγίου Ἰουλιανοῦ ὁ αὐτὸς Ἀναστάσιος ἀνήγειρεν, ὅτι δταν ἦλθε μετὰ τῶν γονέων αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Δυρράχίου ἐπὶ καὶς τυγχάνων, ἐκεῖσε ἐμάνθανε τὴν γραμματικὴν.

Ὁ δὲ ἅγιος Προκόπιος τὸ Κονδύλιον ἐκλήθη οὕτως διὰ τὸ Κωνσταντιῖνον τὸν πατέρα Ἰουστινιανοῦ τοῦ Πρωτομάρτυρος κονδυλίσει ἐκεῖσε τὸν ἴππον αὐτοῦ καὶ ῥέψαι αὐτόν.

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος τὰ λεγόμενα Κινθήλια (41) ἀπὸ τοῦ κάμνειν ἐκεῖσε τὰ μικρὰ καρφία τὰ καθαρὰ οὕτως ἐκλήθη· καὶ γὰρ τὰ τοιαῦτα καρφία λέγεται κινθήλια.

Ὁ Ἀναστάσιος (42) μετὰ Ἀριάδνης ἔκτισε τὸν ναὸν τὸν ὄντα εἰς Κωνσταντιανὰς τῶν ἀγίων μ'. Ἀνήγειρε καὶ ναὸν ἕτερον ἐπ' ὄνοματι τοῦ ἀγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου, ἐνθα καὶ τὸ ἅγιον αὐτοῦ κτίσαν ἐτίθη.

Τὸν ἅγιον Πολύεукτον Ἰουλιανὴ ἡ θυγάτηρ Ὀβαλεντιανῶν τοῦ κτιστορος τοῦ ἀγαθοῦ ἔκτισεν ἐπὶ χρόνους τέσσαρας καὶ ἡμισυ, τῶν τεχνιτῶν ἀπὸ Ρώμης ἐλθόντων. Γυναικαδέλφη δὲ ἦν ἡ τοιαύτη τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου.

Τὰ δὲ Μεγεθίας ἀνήγειρε Μεγεθία δέσποινα ἐν τοῖς χρόνοις Τιβερίου τοῦ Θρακῆς.

Ἡ ὑπεραγία Θεοτόκος ἡ Πονολύτρια οὕτως ἐκλήθη, ἵτι μεγάλαι ἰάσεις ἐκεῖσε ἐτελοῦντο καὶ πολλοὶ ἐλύοντο.

Τὰ Ἀρσοβίνδου (43) τὴν ἀγίαν Θεοτόκον ἀνήγειρε Πέτρος μάγιστρος καὶ κουργαλάτης, ὁ αὐτὸς ἀδελφὸς Μαυρικίου τοῦ βασιλέως· διὰ δὲ (44) τὸ εἶναι τὸν οἶκον Ἀρσοβίνδου ἐκεῖσε ἐκλήθη οὕτως. Μετὰ δὲ ἐννενηκοντα δύο χρόνους ἐπὶ Ἰουστίνου τοῦ Θρακῆς (45) ἐκτίσθη καὶ τὸ λούμα.

Τὴν ἀγίαν Εὐφημίαν τὰ Ὀλυθρίου ἡ θεομισθὴ Εὐδοξία κτίζειν ἀπήρξατο, καὶ ὑψώσεν ἀπὸ γῆς τὸ θεμέλιον μέχρι πηχῶν δύο. Πικρῶ δὲ θανάτῳ ἀρπαγείης ἀνεπλήρωθη παρὰ Ὀλυθρίου μαγίστρου τοῦ Ρωμαίου, ἐκτίσσε τὸν αὐτοῦ οἶκον ἔχοντος. Ἐκόσμησε δὲ αὐτὴν διὰ πολυτελῶν μαρμάρων, καὶ κτήματα δέδωκε πολλὰ καὶ ἱερὰ σκευή.

Τὰ δὲ Ἀρματίου (46) οἶκος ἦν Ἀρματίου μαγίστρου τοῦ οἰκείου ἀνθρώπου Ζήνωνος, ὅς καὶ πρόεδωκε τὸν στρατὸν ἀνέχραντος· Βασιλίσκου κατὰ

Idem Anastasius 91 ecclesiam S. Juliani condidit, quoniam puer cum parentibus suis Dyrrhachio veniens grammaticam ibi didicerat.

Ecclesia S. Procopii cognominata Condulium inde nomen accepit, quod Constantinus Justiniani Rhinometri pater in eo loco equum suum pugnīs instigans præcipitaverit.

Templum S. Joannis Præcursoris cognominatum Cinthelia ita appellatum est, quod ibi parvi clavi affligendis equorum soleis culerentur. Ejusmodi enim clavi vocantur cinthelia.

Templum SS. Quadraginta, quod est apud thermas Constantianas, Anastasius cum Ariadna condidit. Idem aliud quoque titulo protomartyris Stephani ædificavit, ubi sanctæ ejus reliquiæ positæ sunt.

S. Polyuctum Juliana Valentiniani filia extruxit intra quatuor annos cum dimidio, evocatis Roma architectis. Fuit autem hæc Juliana soror uxoris magni Theodosii.

Ædificium Megethiæ extruxit domina Megethia tempore Tiberii Thracis.

Ecclesia D. Deiparæ Ponlytriæ ita cognominata est, quod magna istic sanationum dona fierent, multique dolores et languores solverentur.

92 Ecclesiam S. Deiparæ cognominatam Areobindi Petrus magister et europalata, germanus frater Mauricii Imperatoris, condidit: sed quod Areobindi domus ibi esset, inde ecclesia ita appellata fuit. Balneum vero ejusdem loci annis 92 post sub Justino Thrace extructum est.

S. Euphemiam dictam Olybrii Deo exorsa Euloxia condere incepit, et fundamentum ad altitudinem duorum cubitorum supra terram perduxit. Postquam autem illa acerba morte sublata fuit, magister quidam Olybrius Romanus ibi habitans structuram absolvit, multisque pretiosis marmoribus exornavit, et fundis sacrisque vasis ditavit.

Locus vocatus Harmatii domus erat Harmatii magistri, qui domesticus fuit Zenonis, et Basilisci exercitum ei prodidit. Quare ipsius Zeno-

Meursii et Lambecii notæ.

(41) Κινθήλια sive σκυθήλια Codinus paulo post interpretatur τὰ μικρὰ καρφία τὰ βαταλαρικὰ. Κάρφας: et καρφία Græco-Barbari vocant clavos. Sic in quadam Leonis imperatoris constitutione equites secum circumferre jubentur πόδιπλα σελήναια σιδηρὰ μετὰ κρυφίων αὐτῶν, id est soleas lunatas ferreas cum suis clavis, scilicet quibus equorum unguis suffiguntur. An forte etiam hic pro τὰ βαταλαρικὰ legendum est καθαρὰ? Interpretor autem καρφία καθαρὰ κlavos equis calcandis destinatos. LAMB.

(42) Ὁ Ἀναστάσιος. Hæc in codice Vaticano prolixius narratur hoc modo: "Ὅτι τὸν ναὸν τὸν ὄντα εἰς Κωνσταντιανὰς: τῶν ἀγίων μ' Ἀναστάσιος καὶ Ἀριάδνη ἀνήγειραν. Μετὰ δὲ τὸ ἐλθεῖν τὸ λεϊψανον τοῦ ἀγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου ἀνή-

γειραν ἕτερον ναὸν μικρὸν καὶ ἐπωνόμασεν αὐτὸν τοῦ ἀγίου Στεφάνου. LAMB.

(43) Ἀρσοβίνδου. Hic Areobindus præfectus prætorio Orientis et Africae fuit, et Projectam Justiniani neptem uxorem habuit. LAMB.

(44) ἢ Διά δὲ. Ὁ δὲ Ἀρσοβίνδος, δι' ὃν ἔλαθεν ὁ τόπος: τὴν προσηγορίαν, ἐν τοῖς χρόνοις ἦν Ἰουστίνου τοῦ Θρακῆς τοῦ κρατίστου, καὶ ὁ οἶκος αὐτοῦ ἦν ἐκεῖσε 3058. Ὁ δὲ — χρόνος ἦν Ἰουστινιανοῦ τοῦ κρατίστου καὶ Ἰουστίνου τοῦ Θρακῆς. Μετὰ δὲ δώδεκα χρόνους ἐκτίσθη καὶ τὸ λούμα Vat.

(45) Ἐπὶ Ἰ. τοῦ Θρ. Ἀπ' ἐκείνου τοῦ Ἀρσοβίνδου 3058.

(46) Ἀρματίου. Tripliciter hoc nomen scriptum inveni, nempe Ἀρματίου, Ἀρματίου et Ἀρματίου. LAMB.

nis jussu interemptus est, cum per testadinem A ascenderet ad tribunal Hippodromi.

Prasina autem eo quod Prasinae factionis stabula essent, sic appellantur. Gerocomium a Marciano et Pulcheria conditum est. Artabasdu autem imperator, qui adversus Constantinum Caballinum insurgens 93 tres annos imperium obtinuit, et postea ad eum debellatus oculisque privatus fuit, is multas immobiles possessiones supradicto Gerocomio confirmavit eo quod domus ejus ibi sita esset. Ceterum vixit Artabasdu annis 280 post conditum Gerocomium.

Cisternam cognomine arietariam, et Gerocomium, et balneum quod est in loco dicto Hamatii, extruxit Stephanus accubitor Mauricii imperatoris duodecim annis post ejus imperium.

Locus appellatus Zeugma ex eo nomen habet, quod reliquias S. protomartyris Stephani in urbem allatis usque ad hunc locum deductis, mulæ ibi curvui junctæ sunt, quæ eas porro ad thermas Constantinianas vexerunt.

Templum SS. Anargyrorum sive Cosmæ et Damiani, in Zeugmate situm, ædificavit sub Theodosio juniore Proclus patriarcha Cpolititanus, discipulus sancti Joannis Chrysostomi.

Templum S. Eliæ, quod Petron dicitur, legiones totusque exercitus Zenonis ex Perside redux collata magna auri summa, accedente etiam ipsius Zenonis et Ariadnæ auxilio, extruxerunt, quibus ille in castris apparuerat.

94 S. Euphemiam cognomine Petræam Anastasius Dicomus et uxor ejus Ariadna ædificarunt.

Gerocomium Geragathæ candidit Agatha Petri patrii filia, femina longe pulcherrima. Propterea autem Geragathia nominata fuit, quoniam virginitatem suam usque ad senectutem illibatam servavit.

Meursii et Lambecii notæ.

(47) *Ἀνερχόμενος τὸν κοχλίαν*. Adeo vicinum erat palatium imperatorium Hippodromo, ut ex palatio in tribunal Hippodromi per scalam cochlidem ascenderetur, ut testatur Chronici Alexandrini auctor: Καὶ παλάτιον, inquit, μέγα ποιήσας πλησίον τοῦ αὐτοῦ Ἰππικίου, καὶ ἄνοδον ἀπὸ τοῦ παλατίου εἰς τὸ κάθισμα τοῦ Ἰππικίου διὰ τοῦ λεγομένου Κοχλίου. De hac scala cochlide loquitur in præsentia Codinus. et p. 112, v. 10, ubi eam vocat τὴν σκοτεινὴν Κοχλίαν. Ita enim undique tecta erat, ne transeuntes foris conspicerentur. Ejusmodi transitus tectos et secretos Codinus in libro de structura S. Sophiæ appellat διαβατικὰ σκεπαστά. De tribunali Circensi imperatoris, quod κάθισμα et στάμα βασιλικὸν τοῦ Ἰπποδρομίου Græci nuncupant, alias satis notavi. LAMB.

(48) *Δὲ ὁ βασις*. Δὲ ὁ τυραννήσας Καβαλλίνον καὶ κρατήσας χρόνους τρεῖς καὶ τυφλώθεις ἀκίνητα 3058.

(49) *Ζεύγμα*. Quæ hic dicuntur de loco nuncu-

Ζήνωνος· ὅτι καὶ ἀνηρέθη προτροπῇ Ζήνωνος, ἀνερχόμενος τὸν κοχλίαν (47) τὸν ἀνάγοντα εἰς τὸ κάθισμα τοῦ Ἰπποδρομίου.

Τὰ δὲ λεγόμενα Πράσινα διὰ τὸ εἶναι τοὺς σταίλους τῶν Πρασίνων οὕτως ἐκλήθη. Τὸ δὲ γηροκομίου ἀνήγειρε Μαρκιανὸς καὶ Πουλχερία. Ἀρτάβασδος δὲ ὁ βασιλεὺς (48) ὁ γαμβρὸς Κωνσταντίνου τοῦ Καβαλλίνου, ὅστις ἐπεβούλευεν αὐτῷ καὶ ἐκρέτησε τῆς βασιλείας χρόνους τρεῖς, ἐτυφλώθη δὲ παρὰ τοῦ Κοκρωνύμου ἠετήσαντος αὐτὸν καὶ τῆς βασιλείας· πάλιν κρατήσαντος, οὗτος ἀκίνητα πολλὰ κτήματα ἐπεχώρησε τῷ ρηθέντι γηροκομίῳ, διότι οἶκος αὐτοῦ ἐκείσε ἦν. Μετὰ δὲ σὺ ἔτη τῆς κτίσεως τοῦ γηροκομίου ἦν ὁ Ἀρτάβασδος.

Τοὺς δὲ κριοὺς τὴν κιστίριον καὶ τὸ γηροκομίου καὶ τὸ λούμα τὸ ἐν εἰς τὰ Ἀρματίου ἐκείσε Στέφανος παρακοιμώμενος Μαυρικίου τοῦ βασιλέως μετὰ δώδεκα χρόνους τῆς βασιλείας αὐτοῦ, καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ ναὸν ἀνήγειρε.

Τὸ δὲ καλούμενον Ζεύγμα (49) κατὰ τὴν τοιοῦτον ἐκλήθη. Τοῦ λειψάνου τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου ἀνακομισθέντος καὶ μέχρι τοῦδε τοῦ τόπου ἀχθέντος, ἐκείσε ἐξέχθησαν μούλαι καὶ ἦσαν αὐτὸ καὶ ἤγαγον μέχρι τῶν Κωνσταντινῶν.

Οἱ δὲ ἅγιοι Ἀνάργυροι οἱ ἐν τῷ Ζεύγματι παρὰ Πρόκλου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, μαθητοῦ τοῦ Χρυσοστόμου, ἐκτίσθησαν ἐν τοῖς χρόνοις Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ.

Τὸν ἅγιον Ἠλίαν τὸ Πέτριον. Ὑποστρέψαντες Ζήνωνος ἐκ Περσίδος συνέδωκον τὰ τάγματα αὐτοῦ καὶ ὁ στρατὸς χρυσίον πολὺ, καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἔδωκεν αὐτοῖς συνδρομὴν μετὰ τῆς Ἀριάδνης ὁμοίως, καὶ ἀνήγειρε τὸν ναὸν, ὅτι ἀνεφανίσθη ἐν τῷ ταξειδίῳ.

Τὴν δὲ ἁγίαν Εὐφημίαν τὴν Πέτριαν Ἀναστάσιος ὁ Δίκορος καὶ ἡ Ἀριάδνη ἀνήγειραν.

Τὰ Γηραγάθης τὴν γηροκομίου Πέτρου πατρικίου θυγάτηρ ἐκείσε τὸνομα Ἀγάθη (50), ὠραιότατη οὖσα πάντων. Ἐκλήθη δὲ Γηραγάθη διὰ τὸ φυλάσσειν τὴν παρθενίαν αὐτῆς μέχρι γήρατος. Ἰστῶρον δὲ

pato Zeugmate et translatione reliquiarum S. Stephani protomartyris, confirmat Niceias rhetor in hactenus inedita oratione de passione S. Stephani et corporis ejus inventionè, his verbis: Προλαβοῦσα τὸν, inquit, Ἰουλιανὴ καὶ διαπαράσασα τοῦτον εἰς τὸ ἐπιλεγόμενον Σκυρτεῖον, ὅθεν δὴ τὰς ἡμιόνας ὅπως εὐξάντες τῷ ὄρατι καὶ τὴν ἁγίαν αὐτῷ ἐπιθέμενοι σορὸν φλαυνον ὡς ἐπὶ τὰ βασίλεια. Ταύτη τοι καὶ Ζεύγμα πῶν τόπων ἐκείνων ἔρασαν κατανομάσθαι. Et paulo post: Ἦγοντο δὲ τὰ ζῶα συντόμως, ἕως εἰς τόπον ἤλθον Κωνσταντιανὰς ὀνομαζόμενον. Ἐκεῖ δὲ γενόμεναι καὶ ὡσπερ τινὲς δεσμῶ βίαιος κρατούμεναι μεταβαλεῖν οὐκ ἔλασον. Per τὰς Κωνσταντιανὰς thermæ intelliguntur Constantinianæ. Perperam igitur in uno cod. Vat. pro μέχρι τῶν Κωνσταντιανῶν legitur μέχρι τῆς Κωνσταντίας. Vide Nicephorum Callistum 14, 9. LAMB.

(50) Ἀγάθη γραῦς ὠραιότατη τῷ εἶδει σφόδρα· εἶχε δὲ αὐτὸ οἶκον C.

διέφθειρεν αὐτὴν ὁ Κοπρώνυμος, δοῦς αὐτῇ πλεῖστον Ἀπολλωνίου τοῦ Ἰππικίου δὲ ἀγομένου Ἐκραξεν ὁ δῆμος· Ἡ Ἀγάθη ἐγήρασε, σὺ δὲ αὐτὴν ἀνετίωσας. » Ἦν δὲ ἐν τῷ κρυπτῷ σεβομένη τὰς ἀγίας εἰκόνας. Πληρωθέντος δὲ τοῦ γηροκομείου ὁ θεοστυγῆς Κοπρώνυμος ἀβροῖσας τὰς εἰκόνας κατέκαυσεν ἐκεῖ.

Ὁ δὲ ἅγιος (51) Ἰουλιανὸς ὁ καλούμενος Πέρδιξ καὶ οἱ καθήμενοι ἐκέλευε μοναχοί, σεβάσμιοι ὄντες καὶ ὄσιοι, διὰ τὸ μὴ κοινωνεῖν τῆς μυσταρᾶς θρησκείας τοῦ Κοπρωνύμου κατεκαύθησαν παρ' αὐτοῦ ἅμα τῷ ναῷ. Ὁ δὲ μόλιθδος ἀναλύσας κατήλθε μέχρι τοῦ αἰγιαλοῦ τῶν Σοφῶν. Ἐκλήθη δὲ Πέρδιξ, ὅτι ἴστατο Πέρδιξ χαλκοῦς εἰς μίαν τῶν καμάρων, στηλωθεὶς παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντινίου.

Τὰ δὲ καλούμενα Ἀντιόχου οἶκος ἦν Ἀντιόχου τοῦ πατρικίου καὶ πραιποσίτου καὶ βαυβύλου Ἀρχαδίου τοῦ βασιλέως (52), πολλὰς ἐπ' αὐτοῦ ἀρχὰς διανύσαντος. Πλούσιος δὲ γενόμενος σφόδρα πίνης ἐτελεύτησε διὰ τὸ ἄδικον καὶ ἐπιβαρῶν γενέσθαι καὶ ὄλιον.

Ὁ δὲ ἅγιος Ἡσαίας καὶ ὁ ἅγιος Λαυρέντιος ἐκτίθησαν παρὰ Μαρκιανῶν καὶ Πουλχερίας τῶν ἀοιδίμων βασιλέων, ὅτε ἤχθη καὶ τὸ ἅγιον σῶμα Ἡσαίου τοῦ προφήτου ἀπὸ Ἱερουσαλῆμ.

Τὰ δὲ καλούμενα Δεξιοκράτους οἶκος ἦν Πατρικίου οὕτως καλουμένου ἐν τοῖς χρόνοις Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ, ἐν ᾧ (53) ναὸν καὶ γηροκομεῖον ἐδείματο.

Τὰ Καριανῶν καὶ τὸν ναὸν καὶ τὸ γηροκομεῖον Μαυρικίος ὁ βασιλεὺς σὺν τῷ ἐμβόλῳ ἀνήγειραν. Οἶκος δὲ ἦν πρότερον ἐκείσε Καριανῶν πατρικίου, ἐξ οὗ καὶ προσηγορεύθη ὁ τόπος.

Τὸν ναὸν τὸν μέγαν τῶν Βλαχερνῶν (54) Μαυρικιανὸς καὶ Πουλχερία ἀνήγειραν, κοσμήσαντας αὐτὴν ἐκ πολυτελῶν μαρμάρων καὶ ποικίλων. Βλαχέρνας (55) δὲ ἐκλήθη τοῖσιδε τρόπον, ἧ ὅτι βλάχνα ἦσαν ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ καὶ ἐκόπησαν, καὶ οὕτως

Hanc tandem Constantinus Copronymus violavit et maximis ditavit opibus. Quare cum celebrarentur ludi circenses, acclamavit ei populus: « Agatham jam vetulam tu renovasti. » Cæterum ipsa clanculum colebat sanctas imagines. Absoluto autem Gerocomio impius ille Copronymus omnes collegit imagines, easque in loco combussit.

Ecclesia S. Juliani nominata Perdix, et qui eam inhabitabant sancti et venerandi monachi, assentiri volentes detestabili sectæ Constantini Copronymi, ab eo simul combusti fuerunt; et plumbum templi calore dissolutum ad litus Saphianum defuxit. Cognomen vero Perdix ei dedit perdix ærea in uno ejus arcu ab ipso olim Constantino Magno posita.

In loco qui vocatur Antiochi, domus erat Antiochi patricii et præpositi, qui bajulus fuit Theodosii Junioris, filii Arcadii imperatoris, 95 et multos sub ipso magistratus gessit. Hic licet valde dives fuerit, attamen obiit pauper, propterea quod iniustus esset et damnosus et fraudulentus.

Templa SS. Esaiæ et Laurentii ab imperatore Marciano et ejus uxore Pulcheria ædificata fuerunt, quorum tempore sanctum corpus Esaiæ prophetæ Hierosolyma allatum fuit.

In loco qui vocatur Dextercratis, domus erat Patricii ita nominati, qui vixit sub Theodosio juniore et ibi templum atque Gerocomium extruxit.

Templum et Gerocomium, quæ vocantur Cariana, una cum porticu Mauricius imperator condidit. Quia vero antea ibi domus erat Cariani patricii, locus inde cognomentum accepit.

Magnam ecclesiam Blachernarum Marcianus et Pulcheria ædificarunt, variisque et pretiosis marmoribus exornarunt. Blachernæ autem dictæ sunt vel quasi Blachernæ, quod locus filicibus esset consitus; 96 vel quasi Lacernæ, quod locus esset la-

Meursii et Lambecii notæ.

(51) Ὁ δὲ ἅγιος. Εἰς τὸν ἅγιον Ἰουλιανὸν μαγαλῶς ὄλιος κατέκαυσεν ὁ Καθαλῖνος διὰ 3058.

(52) Ἀρχαδίου τοῦ βασιλέως. Quamvis hæc veritas sit omnium scripturum collicum lectio, attamen dubium non est quin legendum sit Θεοδοσίου τοῦ υἱοῦ Ἀρχαδίου. Hic enim est Antiochus Persa et eunuclus, quem Isidigerdes Persarum rex post mortem Arcadii Theodosio juniori curatorem submisit, ut testantur una ore Zonaras, Cedrenus, Nicephorus et cæteri scriptores. Eosdem vero quos in præsentia Codinus, eadem Cedrenus Antiocho titulos tribuit: Τῷ λς' ἔπει, inquit, Θεοδοσίου ὁ βασιλεὺς Ἀντιόχον πραιποσίτον καὶ πατρικιον, τὸν βαυβύλον αὐτοῦ, παπᾶν ἐποίησε. Utrobique βαυβύλος Græco-Barbare dicitur monitor vel prædagogus. Lamb.

(53) Ἐν φ. Ἐν φ. Μαυρικίως γηροκομεῖον ἀνήγειρε σὺν τοῖς ἐμβόλοις. Ἦν δὲ ἐκεῖ οἶκος Καρπιανῶν πατρικίου, καὶ ἐξ αὐτοῦ εἰληπεν ὁ τόπος; τὴν προσηγορίαν Καρπιανῶν C, omisso de Cariano loco.

(54) Τὸν ναὸν τὸν μέγαν τῶν Βλαχερνῶν. Templum intelligitur B. Virginis, quod in suburbio Blachernis nominato a Pulcheria Marciani uxore

conditum et ab Justino seniore et Justiniano ampliatum et renovatum fuit. Ejus templi præter Nicephorum Callistum 15, 14, passim sit mentio apud cæteros scriptores historia CP. Lamb.

(55) Βλαχέρνας. Blachernæ locus erat suburbanus ad ostia Euxini maris; quoniam etiam Procopius templum B. Virginis ibi exstructum ἐπιθαλάσσιον nunciat. Triplicem vero rationem nominis affert Codinus, primo βλαχέρναν quasi βλαχέρναν dici, quod filicibus esset consitus: βλάχρον enim æque atque πτέρω; filicem significat, ut testatur Phasias apud Athenæum et scholiastes Nicandri; secundo βλαχέρναν quasi λαχέρναν nominari, quoniam locus erat λαχκίωδης sive lacunosus et palustris. Et si quidem hæc etymologia veræ non sit, verisimiles tamen sunt ob loci situm. Cæterum tertia paulo obscurior est, nempe ὅτι Βλάχου τινὸς κέρμα ἦν ἐκεῖσε, hoc est, ut ego interpretor. ob eadem cujusdam Walachi. Quarta hujus loci etymologia, quod a quodam ibi regnante nomen adeptus sit, inutilis est et nullius momenti, licet eam velut ex Dionysio Byzantio excerptam quidam ostendant. Lamb.

cunosus et abundaret aquis; vel ob Vlachi cufus-
dan. cædum.

Ecclesiam S. Deiparæ, quæ nuncupatur conditio-
rium sacrum, exstruxit Leo Macelas; ubi sacram
illam arcam collocavit, in qua divina vestis S. Ma-
tris Dei reposita erat. Item quoque balneum ibi
ædificavit, multasque possessiones et aurea argen-
teaque vasa et cimelia ei largitus est. Hoc templum
olim extra portam erat: postea vero Heraclius muro
illud circumdedit, eo quod multa ibi fierent mira-
cula et plurimi a morbis liberarentur.

Chrysobalandum sive auricrumena domus erat
Nicolai patricii et domestici Orientalium, quam ille
mutavit in duo templa S. archangeli Michaelis
et S. Panteleemonis ob hanc causam. Uxor supra-
dicti domestici marito in castris commorante ab
alio quodam adulterabatur. Qua de re ipse certior
factus improviso in urbem rediit, et ambos simul
deprehensos articulatum consecuit. Postea autem
recordatione et metu extremi iudicii illo hæc tem-
pla condidit. Cum vero absoluta jam fere structura
defectum pecuniæ plurimum angeretur, apparuit ei
in somno archangelus dicens: « Abi ad illum locum
vicinum Asparis cisternæ, et invenies crumenam
centum aur. libras continentem. » Domesticus igitur
97 eo accedens crumenam invenit, et consum-
mata templorum structura locum, ut antea diximus,
nominavit Chrysobalandum.

Monasterium S. Euphrosynæ cognominatum Li-
badia primum ab Irene Atheniensi exiguum valde
et paupertinum conditum fuit: postea autem, ubi
Michael Theophili filius cum Theodora matre et
soribus suis simultatem habere cœpit, e palatio
illas in hoc monasterium detrusit, quod ampliatum
multis possessionibus ditavit. Cæterum ab una
Euphrosyna, quæ bene et religiose vivebat, ita co-
gnominatum est hoc monasterium.

In loco nuncupato Deutero sive Secundo stabat
Justiniani Rhinotmeti status, quam postea Bardas
Cæsar patrius Michaelis filii Theophili dejectam
confregit. Appellatus autem est locus Deuteron ob
hanc causam. Justinianus Rhinotmetus a Leontio
patricio rerum potiente exsul in Chersonem rele-

Meursii et Lambecii notæ.

(56) *Ἡ ἐκλήθη.* Ἡ δὲ λέξις ἦν ὁ τόπος καὶ ποτὲ
ἐναποκλήθη λακίνα ἠγρωθῆσαν, καὶ διὰ τοῦτο
ἐκλήθη Βλαχέρνα καὶ λαχάρνα διὰ τὸ εἶναι πολλὰ
ὕδατα 3038.

(57) *τὴν ἀγίαν σορὸν.* Vide Nicephorum Calli-
stum 15, 24 et Metaphrastem *De inventione vestis
B. Virginis.* Erat autem hoc templum in suburbio
Blachernis. Quare etiam per illa verba quæ paulo
post subjungit, οὗτος ἐκτίσας καὶ τὸ λούμα, intelli-
gendum esse puto τὸ λούμα τῶν Βλαχερνῶν, cuius
meminit p. 51, v. 10 et p. 128, v. 1. LAMB.

(58) *Χρυσοβάλαντον.* Secundum Codini etymo-
logiam *Χρυσὸ βάλαντον* a vulgo corrupte nominatum
fuisse videtur hic locus, cum antiquitus appella-

ἐκτίσθη ὁ ναὸς. Ἡ ἐκλήθη (56) Βλαχέρνα καὶ Βλα-
χέρνα, ὅτι λακνώδης ἦν ὁ τόπος, καὶ διὰ τὸ εἶναι
ἐν αὐτῷ πολλὰ ὕδατα, ἢ ὅτι Βλάχου τινὸς κέρμα
ἦν ἐκεῖσε.

τὴν ἀγίαν σορὸν (57) τὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου
ἀνήγειρε Λέων ὁ Μακελῆς, ἐνθα κατετίθετο τὴν
ἱερὰν σορὸν, ἣ ἡ θεία ἐστὴς τῆς Θεομήτορος ἐνα-
πέκειτο. Ἐκεῖσε πολλὰ ἔχνη καὶ θαύματα γέγονεν.
Οὗτος ἐκτίσας καὶ τὸ λούμα καὶ ἐπεκύρωσας κτήματα
πολλὰ καὶ σκεύη καὶ κειμήλια χρυσῶ τε καὶ ἀργυ-
ρῶ. Ἐξω δὲ τῆς πόρτας ἐτύγγανεν, ὑπὸ δὲ Πρα-
κλείου περιεκλείσθη, πολλῶν γενομένων θαυμάτων
καὶ ἰάσεων ἐν αὐτῷ.

τὸ Χρυσοβάλαντον (58) οἶκος ἦν Νικολάου πα-
τρικίου καὶ δομαστικῆς τῆς ἀνατολῆς, ὃν ἀνήγειρεν
εἰς ναοὺς δύο τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ τοῦ ἀγίου
Παντελεήμονος. Διὰ δὲ τὸν τρόπον τοιοῦτον ἀνήγειρεν
αὐτοῦς. Τοῦ βῆθέντος δομαστικῆς ἐν τῷ ταξείῳ
χρονίζοντος ἐμοιχεύετο ἡ γυνὴ αὐτοῦ. Εἶτα ὑπεσι-
ελθὼν ἐν τῇ πύλῃ, καὶ φωράσας τὸ δρώμενον μύ-
σος, συλλαβὼν ἀμφοτέρους μεληδὼν κατέκοψεν.
Ἵστερον δὲ εἰς ἐνοσίαν ἐλθὼν τοῦ φοβεροῦ κριτη-
ρίου ἀνήγειρε τοῦσδε τοὺς ναοὺς. Περὶ δὲ τὸ τέλος
ἐλθὼν τῶν κτισμάτων, καὶ ἀδημονῶν διὰ τὸ μὴ
ἔχειν χρυσόν, ὤφθη αὐτῷ κατ' ὄναρ ὁ Ἀρχάγγελος
λέγων: « Ἀπέλθε εἰς τὸνδε τὸν τόπον, πλησίον τῆς τοῦ
Ἀσπαρος κινετέρνης, καὶ εὐρήσεις βαλάντιον χρυ-
σοῦ λίτρας ἔχον ἑκατόν. » Ὁ δὲ ἀπελθὼν καὶ εὐ-
ρὼν αὐτὸ ἀνεπλήρωσε τοὺς ναοὺς καὶ ἐκάλεσε τὸν
τόπον, καθὼ γράφομεν, Χρυσοβάλαντον.

Ἡ μονὴ τῆς ἀγίας Εὐφροσύνης, ἣτις λέγεται τὰ
Λιβάδια (59), ἐκτίσθη παρὰ Εἰρήνης τῆς Ἀθη-
ναίας μικρᾶ καὶ πενήχρᾶ. Ὁ δὲ Μιχαὴλ ὁ υἱὸς
Θεοφίλου τοῦ βασιλέως, εἰς ἔχθραν ἐλθὼν μετὰ
Θεοδώρας τῆς ὀρθοδόξου τῆς μητρὸς αὐτοῦ καὶ τῶν
ἀδελφῶν, κατεβίβασεν αὐτὰς ἀπὸ τοῦ παλατίου καὶ
εἰσήγαγεν εἰς τὴν τοιαύτην μονήν, καὶ μεγαλύνει
καὶ κτήματα πολλὰ δωρησάμενος. Ἐκλήθη δὲ Εὐ-
φροσύνης ἀπὸ μίαν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ Εὐφρο-
σύνης τοῦνομα, καλῶς βιωσάτης καὶ ἀσκησάτης.

Εἰς τὸ λεγόμενον Δεύτερον (60) ἐν τῷ κίον
Ἰστατο στήλη Ἰουστινιανοῦ τοῦ Πρωτομήτου. Ταύτην
δὲ κατεβίβασε Βάρδας Καῖσαρ ὁ υἱὸς Μιχαὴλ τοῦ
υἱοῦ Θεοφίλου, καὶ συνέτριψεν. Ἐκλήθη δὲ ὁ τό-
πος τὸ Δεύτερον κατὰ τὸν τρόπον τοιοῦτον. Λεοντίου
πατρικίου καταδυναστεύσαντος καὶ κρατήσαντος,

retur Χρυσοβάλαντον. LAMB.

(59) *τὰ Λιβάδια.* Videtur hoc monasterium ita
cognominatum fuisse, quod situm esset in loco
suburbano Cproleos, qui Λιβάδιον seu *Pratum* appel-
labatur. LAMB.

(60) *Εἰς τὸ λεγόμενον Δεύτερον.* Hoc templum
ab Justiniano magno exstructum fuisse testatur
Procopius *De ædificiis* 1, p. 183, 13 Bonn. unde
patet locum urbis nuncupatum Δεύτερον sive *Se-
cundum* non ob recuperatam Justiniani Rhinot-
meti imperium ita nominatum fuisse, ut tradit
Codinus, sed pridem antea cognomentum illud
habuisse. LAMB.

ἐξέριστον ἔπεμψε τὸν Ἰουστινιανὸν εἰς Χερσῶνα, ὅστις ἐποίησε ἐκεῖ χρόνους δέκα. Φυγὴ δὲ μετὰ ταῦτα χρῆσάμενος ἦλθεν εἰς Τέρβελιν τὸν ἀρχηγὸν τῶν Βουλγάρων, καὶ ἤγαγε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ εἰς γυναῖκα, Θεοδώραν τοῦνομα. Ἔλαβε καὶ στρατὸν παρ' αὐτοῦ, ἀνὴρς πολεμιστὰς χιλιάδας ἑ', καὶ ἐστράτευσε κατὰ τῆς πόλεως, ζητῶν τὴν οὐκίαν ἀρχῆν. Μὴ δεχθεὶς δὲ παρὰ τῶν πολιτῶν ὑπίστρεψε πρὸς τὴν παλαιὰν καλουμένην πόρταν (61), καὶ εἰσῆλθε διὰ τοῦ ἀγωγοῦ, καὶ ἐξῆλθεν εἰς τὸν τόπον οὗ ἴσταται ὁ κίονος (62)· αὐτόθι γὰρ εἶχε τὴν διάπνοιαν ὁ ἀγωγός. Καὶ δευτέρον βραυλεύσας τὴν ἰδίαν ἀρχὴν τὴν στήλην ἐαυτοῦ ἔθετο ἐπὶ τοῦ κίονος, καὶ ἐκάλεσε τὸν τόπον Δεύτερον. Ἀνήγειρε δὲ καὶ τὸν ἐκείσε ναὸν τῆς ἁγίας Ἀννης (63) διὰ τὸ εἶναι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἔγκυον, καὶ ὀπτανθῆναι παρὰ τῆς ἁγίας εἰς τὴν τοιοῦτον τόπον κτεῖσαι αὐτῇ ναόν. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἅγιον αὐτοῦ σῶμα καὶ τὸ ὠμοφόριον ἐπὶ τούτου ἦκε.

Τὸ δὲ Σηροκήπιον ὁ ἅγιος Γρηγόριος ἐκτίσθη παρὰ τινος πατρικίου ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου.

Τὸν ἅγιον Ῥωμανὸν ἡ ἁγία Ἐλένη ἐκτίσσε, καὶ πλῆθειον αὐτοῦ τὴν ἁγίαν σορὴν καὶ τὸ λείψανον κατέθετο τοῦ προφήτου Δανιὴλ καὶ τοῦ μεγάλου μάρτυρος Νικήτα καὶ ἑτέρων πολλῶν προφητῶν λείψανα, ἅπερ ἤγαγε ἀπὸ Ἱερουσαλήμ ἀπειθοῦσα εἰς ψηλάφουσι τοῦ τιμίου σταυροῦ. Λέγεται δὲ ὅτι οἱ ποιηταὶ τῶν κανόνων, ὁ ἅγιος Ἰωσήφ καὶ Θεόδωρος (64) ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ Στουδίτης, διὰ τὴν φόβον φυγόντες τοῦ Συρογενεοῦς Αἰωντος τοῦ εἰκονοκαύστου, ἐκείσε ἐκάθηγον καὶ ἐποίησαν τοὺς κανόνας. Πεντακτίσια δὲ (65) ἔτη διήλθον, ἀφ' οὗ ἐκτίσθη ὁ ναὸς, μέχρι τῆς τῶν βηθέων ποιητῶν κατοικίας.

Ἀλλὰ καὶ τὴν μονὴν τῶν ἁγίων Κάρπου καὶ Πιπύλου ἡ ἁγία Ἐλένη ἐκτίσεν, εἰς μίμησιν τοῦ τάφου τοῦ Χριστοῦ, μετὰ ποικίλων καὶ θαυμαστῶν μαρμάρων, καὶ κτήματα πολλὰ ἐπεκύρωσε.

Τὴν κινστέρναν (66) τοῦ Βώνου Βώνος ὁ μάγιστρος ἐκτίσεν, ὁ οἰκίος ἀνθρώπος Ἡρακλείου, ὃν καὶ κατέλιπεν εἰς φυλακὴν τῆς πόλεως ἀντ' αὐτοῦ, ὅτε ἐξῆλθεν ἀπὸ τῆς πόλεως κατὰ Περσῶν.

Τὴν δὲ Μωκισίαν Ἀναστάσιος ὁ Δίκορος ἐκτίσεν. Ὅτε δὲ αὐτὴν ἐκτίσεν, λείψιδος ἦν ἐν τῇ πόλει ὕδατος

Meursii et Lambecii notæ.

(61) *Τὴν παλαιὰν καλουμένην πόρταν.* De porta urbis nominata antiqua pluribus p. 122, v. 9 sqq. agitur. LAMB.

(62) Ἐξῆλθεν εἰς τὸ θεμέλιον τοῦ κίονος ἔσωθεν τῆς πόλεως 3038.

(63) *Τὴν ἐκείσε ναὸν τῆς ἁγίας Ἀννης.* Procul dubio intelligitur templum S. Annæ, quod Procopius ait ab Justiniano in loco urbis nuncupato Deutero ædificatum fuisse. Errat igitur hoc loco Cedrenus, et opus Justiniani magni falso ascribit Justiniano Rhinotmeto. LAMB.

(64) *Ἰωσήφ καὶ Θεόδωρος.* De S. Theodoro abbate monasterii Studiani prolixè agitur in Græcorum Menæis die 11 Novembris. Ejus vero frater S. Josephus Thessalonica archiepiscopus fuit, ut testatur Cedrenus: Θεόδωρος, inquit, ὁ ἤγαγε εἰς

agatus fuit, ubi cum decem mansisset annos, profugit tandem ad Terbelim Bulgarorum principem, qui filiam suam Theodoram ipsi in uxorem dedit et insuper exercitum 15 militum millia subministravit. Hunc ille contra Cpolim duxit ad repetendum imperium suum. Cum vero cives eum recipere nolent, simulata fuga, apud portam 98 urbis quam vocant antiquam, clandestinè per aquæ ductum in urbem introrupit, eo loco ubi nunc columna superest, quod ibi aquæ ductus spiraculum esset. Ita secundum adeptus imperium statum suam illuc erexit, et locum vocavit Deuteron sive Secundum. Ibidem quoque templum S. Annæ ædificavit, quod uxorem ejus gravidam per visum monuit ut in eo loco templum sibi conderet. Quo postea etiam sanctorum ejus corpus una cum ejus humerali translatione fuit.

Templum S. Gregorii, quod cognominatur Xerocepium, extruxit quidam patricius sub Theodosio majore.

Ecclesiam S. Romani B. Helena ædificavit, et prope eam deposuit capsam cum reliquiis prophetæ Danielis et magni martyris Nicetæ, uti et aliorum prophetarum reliquias, quas Hierosolyma secunda attulit. In hac ecclesia ferunt canonum auctores S. Josephum et fratrem ejus Theodorum Studitam metu Leonis Armenii Iconomachi profugos latuisse et canones composuisse. Ex quo autem ecclesia illa condita fuit usque donec supradicti poetæ ibi habitaverunt, præterierunt anni quingenti.

Præterea etiam ædificavit S. Helena monasterium SS. Carpi et 99 Babilæ ad imitationem sepulcri Christi ex vario et admirando marmore, multisque possessionibus ditavit.

Cisternam B. Boni Bonus magister condidit, domesticus Heraclii Imperatoris; cui etiam Imperator adversus Persas profecturus custodiam urbis et vices suas demandavit.

Cisternam Mocensem Anastasius Dicorus extruxit, cum tanta in urbe aquæ et frumenti esset ino-

τῶν Στουδίων καὶ Ἰωσήφ ὁ αὐτῶν ἀδελφὸς αὐτοῦ ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης. Ὑστερον ἐοργὴν κανόνας composuit, id est, hymnos sive cantica solemniora festorum. Sed notandum est S. Josephum Theodori Studitæ fratrem diversum esse a S. Josepho diacono Antiochiæ, qui iidem casuum compositione clarus est et in Menæis Græcorum memoratur die 3 Aprilis. LAMB.

(65) *Πεντακτίσια δὲ.* Μετὰ δὲ φ' ἔτη τοῦ κτισθῆναι τὸν ναὸν ἦσαν Ἰωσήφ καὶ Θεόδωρος οἱ ποιηταί. Reg.

(66) *Τὴν κινστέρναν.* Τὴν δὲ Βώνου κινστέρναν ἔκτισε Βώνος πατρικίος ἀνελεύθων ἀπὸ Ῥώμης, καὶ ἐσκέπασεν αὐτὴν κυλινδρικήν ὄσλην. Ὁ δὲ οἰκίος αὐτοῦ ἐκείσε ἦν. Ὁ αὐτὸς δὲ ἦν ἐπὶ Ἡρακλείου βασιλεως cod. 3038 apud Bandurium.

plia ut unus populus integro numero veniret. Nomen A vero hæc cisterna habet a vicino templo S. Mo-
ciii.

Locus nuncupatus Porphyropoliium antiquitus vestibus purpureis tingendis destinatus erat.

Hospitale nominatum Sampsonis comitit S. Sampson auxilio Iustiniani magni, quem ille a morbo liberavit.

In loco appellato Eubuli domus erat Eubuli patricii, ab ipso exstructa tempore Iustini Thracis.

Ædificium dictum Isidori B. Isidorus Eubuli frater condidit.

100 Templum S. Tryphonis, quod prope Eubuli est, Iustinianus magnus ædificavit: alterum vero B quod est in loco nuncupato Basilisci, Iustinus et Sophia condiderunt.

In loco vocato Basilisci domus erat Basilisci patricii et drungarii, quam imperio potius in amoenissimum palatium convertit; quo vestestate abohto locus cognomentum retinet.

Antiquum palatium Sophianæ Mauriclus ædificavit nomine Anastasie uxoris Tiberii, socrus suæ. Post annos autem 82 Heraclius, antequam imperaret, ibi habitavit: plurimum enim illo loco delectabatur; et ferunt ibidem ei revelatum fuisse fore ut aliquando imperio præ esset.

Palatinum quod est supra murum et vocatur Bu- C coleonis, junior Theodosius condidit: Iustinianus autem Triclinium extruxit, quod ab eo nomen habet. Item ædificavit Triclinium arcum et Lausiacum.

Palatia Hippodromi et Quæstoris Constantinus Magnus ædificavit.

Suburbium Daphne sic dictum est, quod statua ibi collocata esset **101** fatilicæ Daphnes Apollini adamatæ. Ad hæc moris erat ut in eo loco calendis Januariæ populus senatui laurens offerret.

Hippodromus palatii ex eo nomen habet, quod

καὶ οἴτου, ὡς πικράσκεσθαι τοῦ οἴτου μέδιον ἐν εἰς τὸ νόμισμα. Ἐλαβε δὲ τὴν τοιαύτην ἑπωνυμίαν ἢ κινστέρνα διὰ τὸ πληθὺν εἶναι τοῦ ἀγίου Μωκίου.

Εἰς δὲ τὸ καλούμενον Πορφυροπόλιον τὸ παλαιὸν πορφύρας ἔδαπτον.

Τὸν δὲ ξενῶνα τὸν λεγόμενον τοῦ Σαμφῶν (67) ὁ ὄσιος Σαμφῶν ἐκτίσας συνεργεῖα Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου, διότι ὁ ὄσιος Σαμφῶν αὐτὸν ἴδαστο ἐκ τῆς νόστου.

Τὰ δὲ Εὐδούλου παρὰ Εὐδούλου πατρικίου ἐκτίσθη ἐν τοῖς χρόνοις Ἰουστίνου τοῦ Θρακῆς, ἐπεὶ οἶκος ἦν αὐτοῦ ἐκεῖσε.

Τὰ δὲ Ἰσιδώρου (68) ὁ ὄσιος Ἰσιδώρος ὁ ἀδελφὸς Εὐδούλου ἐκτίσεν.

Τὸν ἅγιον Τρύφωνα τὸν εἰς τὰ Εὐδούλου Ἰουστινιανὸς ὁ μέγας ἀνήγειρε, τὸν δὲ εἰς τὰ Βασιλίσκου Ἰουστίνος καὶ Σοφία.

Τὰ δὲ Βασιλίσκου οἶκος ἦν Βασιλίσκου πατρικίου καὶ δρουγγαρίου, ὅστις βασιλεύσας ἐποίησεν αὐτὸν τερπνὸν παλάτιον, ὅσπερ ἐκ τοῦ χρόνου ἀφανισθέντος ὁ τόπος περισσῶς ἀκμὴν τὴν ἑπωνυμίαν.

Τὰ παλαιὰ παλάτια τῶν Σοφίων Μιυρικίος ἀνήγειρεν εἰς τὸ ὄνομα Ἀναστασίας τῆς πενθερᾶς αὐτοῦ, γυναικὸς Τιβερίου. Μετὰ δὲ εἴκοσι καὶ ὀκτὼ ἔτη Ἡράκλειος, πρὸ τοῦ βασιλεύσαι αὐτὸν, τὴν κατοικίαν ἐκεῖσε ἐποίηστο· πάνυ γὰρ ἤρπαιε τὴν τοιαύτην κατοικίαν. Λέγεται δὲ ὅτι καὶ ἐκεῖσε ἀπεκαλύφθη ὅτι μέλλει κρατῆσαι (69).

Τὰ ἐπάνω τοῦ τείχους παλάτια τοῦ Βουκολιόντος ὁ μικρὸς ἀνήγειρε Θεοδοσίος. Ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς ἀνήγειρε τρίκλινον, καὶ καλεῖται εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Οὗτος ἐποίησε καὶ τὸν χρυσοτρίκλινον καὶ τὸν Λαυσιακόν.

Τὰ δὲ παλάτια τοῦ Ἰππικίου καὶ τοῦ Κοισιστορος ὁ μέγας ἀνήγειρε Κωνσταντίνος.

Ἡ δὲ Δάφνη (70) ἐκλήθη διὰ τὸ ἴσασθαι ἐν τῷ τόπῳ στήλην (71), ἧτις ἦν ἢ μαντικωτάτη ποτὶ Δάφνη τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἀλλὰ καὶ τύπος ἦν ἐν αὐτῷ τῆς τέρας τῆ πρώτης καλαυρίας Ἰανουαρίου λαμβάνειν τοῦ; συγκλητικῶς; ἄρχων; παρὰ τοῦ ὄρους.

Ὁ δὲ ἐν (72) τῷ παλατίῳ Ἰπποδρόμος ἐκλήθη ὀ-

Meursii et Lambecii notæ.

(67) Σαμφῶν. Quod Codinus hoc loco refert, Iustinianum imperatorem a Sampsonē miraculose sanatum fuisse, ejusque hortatu veluti pro gratiarum actione amplissimum ædificasse hospitale nuncupatum Sampsonis, confirmant unanimiter Metaphrastes in vita S. Sampsonis et Græcorum Menologia die 27 Junii. Neque minus Procopius l. 4 De ædificiis Justiniani idem probat, ut contra aliorum opinionem doctissime declaravit Nic. Alemannus in notis ad Procopii ἀνάκτορα. LAMB.

(68) Τὰ δὲ Ἰσιδ. Ὁ δὲ Ἰσιδώρος ὁ τοῦ Εὐδούλου ἀδελφός, τὸν αὐτοῦ οἶκον ποιήσας; ναὺν, ἐκτίσας καὶ τὸν ἅγιον Τρύφωνα, ἐπικυρώσας καὶ κτήματα πολλὰ αὐτῷ. 3150, et mox Reg. Ἐκτίσας καὶ ἀνήγειρεν τὸν οἶκον αὐτοῦ εἰς ναὺν καὶ γηροκομίον.

(69) Κρατῆσαι. Μετὰ γοῦν τὸ βασιλεύσαι αὐτὸν Ἰσθόρως τὸ αὐτοῦ ὄνομα καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰ τείχη. Reg.

(70) Ἡ δὲ Δάφνη. Videtur loqui de suburbio

D nominato Daphne, cujus meminerunt Evagrius Agathias et alii scriptores. Cæterum quod ait Codinus moris fuisse ut quotannis calendis Januarii populus principibus et senatui laureas offerret, eam ob causam hebat, quoniam laurus prodest ad sanitatem ejusque symbolum est, ut testatur Geoponicorum auctor 2 2: Λέγουσι δὲ, inquit, καὶ τοῦτο περὶ τῆς δάφνης, ὅτι ὕγιαιας ἐργαστήριον ἐστίν· ὄθεν καὶ φύλλα αὐτῆς ἐπιδίδονται τοῖς ἀρχοῦσι παρὰ τοῦ δήμου τῆ πρώτῃ τοῦ Ἰανουαρίου μηνός. LAMB.

(71) Στήλην ὄνομα φέρουσαν Δάφνης, ἧτις ἦχθη ἀπὸ Ρώμης, ὅπου καὶ μαντεῖον ἦν. Ἐκεῖσε γὰρ καὶ τοῦ; στείφ. οὐς τῆς δάφνης; οἱ ἀρχόντες ἐλάμβανον κατὰ τὸν Ἰανουάριον μῆνα 5058 et Reg.

(72) Ὁ δὲ ἐν. Ὁ δὲ Ἰπποδρόμος ἐκλήθη διότι ἀπὸ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου ἕως τῆς Ἐιρήνης τῆς Ἀθηναίας ἐκεῖσε κατ' ἰδίαν ἐπὶ ἀρματοῦ ἔτρεχον οἱ βασιλεῖς. Ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς ἐκτίσας τὸν Λαυσιακόν, 5058.

τως, ὅτι τύπος ἦν τοῦ βασιλευσάου καὶ κατ' ἴδιον Ἀμορίων ἐπιμαρτυροῦντων ἐπιμαρτυροῦντων ἐπιμαρτυροῦντων. Καὶ ἦν τὸ εἶδος κρατῶν ἀπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου μέχρι Εὐφρόνης τῆς Ἀθηναίας.

Ἡ δὲ τύχη τῆς πόλεως, τὸ ἀγαλλμα, ἦν ἐπὶ τῆς ἀφίθου τοῦ παλατίου Ἰσταμίνης, ἀφίθου ἀπὸ Ῥώμης παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Ὁ δὲ Μαυρίκιος συνέτριψεν αὐτήν.

Ἡ δὲ σιδηρὰ πύρρα (73) ἐκλήθη οὕτως. Ὁ πορφυροῦς μέγας κίων τοῦ φόρου πλοῦτος ἀπὸ Ῥώμης διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ μεγέθους αὐτοῦ τρεῖς χροῖους ἐποίησεν ἕως τοῦ ἰσοῦ ἐνταῦθα. Εἰς δὲ τὴν (74) ῥηθεῖσαν πύρραν τῶν Σοφίων μάλιστα ἀχθῆναι τοῦ κίοντος ἐκ τῶν σχεδίων, καὶ τοῦ τόπου χαῖνου καὶ ἀσώδους ὄντος, δεδουκότες μὴ ὁ κίων χωσθεῖς οὐ δύνησεται ἐξελεῖν, διὰ σιδηρῶν μοχλῶν κατέστρωσαν τὴν περὶ τὴν πύρραν ὁδὸν, καὶ οὕτως ἐκλήθη πύρρα σιδηρὰ.

Τὸν ἅγιον Λουκάδ, ἐν τῷ οἰκιστῶν θάπτουσαι, Εἰρήνην ἢ Ἀθηναίαν ἐκτίσεν, ὅπως ἄλλοι ἐν αὐτῷ θάπτουσαι οἱ πένητες. Πάνου γὰρ εὐσεβεστάτη οὖσα πολλὰ γηροκομεία καὶ ξηνοδοχεῖα καὶ πτωχοστροφεῖα ἐποίησεν εἰς ἀποτροφὴν τῶν πτωχῶν. Ἄλλὰ καὶ φόρου (75) βάρη ἐξέκοψε. Τρία δὲ μάλιστα ταῦτα τὰ κυριώτερα ἐποίησεν θανάτου καὶ ζωῆς καὶ ὑγείας, θανάτου μὲν ξηνοδοχίον τοῦ ἁγίου Λουκά, ζωῆς δὲ τὸ πιστορεῖον, ὑγείας δὲ τὸν ξηνοδοχίον, τὰ καλούμενα τῆς μακαρίας Εἰρήνης.

Τὸν ἅγιον Διομήτην ἐκτίσεν μὲν ὁ ἅγιος Κωνσταντίνος, Βασίλειος δὲ ὁ Μακεδὼν διὰ τὸ λαθεῖν ἀπ' ἐκτίσε τὸν περὶ τῆς βασιλείας χρημάτων ἐπάλαττον καὶ χρήματα πολλὰ ἀπεχαρίσατο.

Τὰ Στουδίου Στουδίου πατρικίας ἐκτίσεν ἐν τοῖς χρόνοις Λέοντος τοῦ Μακελίου, καὶ κτήματα πολλὰ ἐπεκέρωσε, καὶ μοναχοὺς χιλίους ἀπέταξε.

Ἡ καλούμενη τοῦ ἁγίου Αἰμιλιανοῦ πύρρα οὕτως ἐκλήθη διὰ τὸ εἶναι πλησίον τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Αἰμιλιανοῦ, ὃς πρότερον μὲν ἦν εὐκτήριον μικρὸν, ὅτι δὲ ἤχθη εἰς τὴν πόλιν τοῦ Μωσῆος ἢ ῥάβδος ἐπὶ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, εἰδέκατο αὐτὴν ὁ βασιλεὺς ἐκεῖσε πεζῆς, καὶ ἀνήγειρε μέγιστον ναὸν τῆς Θεοδοίου, ἐνθα κατετίθετο τὴν ῥάβδον. Ἐκτίσεν δὲ μάλιστα καὶ τὸν ἅγιον Αἰμιλιανόν. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀπη- νέγκαστο τὴν ἁγίαν ῥάβδον ἐν τῷ παλατίῳ.

Ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου ἤχθη ἐλέφας μικρὸς ἀπὸ Ἰνδίας καὶ ἐτέρετο εἰς τὰ βασίλεια. Ἰππικῶν δὲ ἀγομένου, καὶ ἀπαγομένου αὐτοῦ πρὸς αὐτὸ, καταλλάκτης τις διερχόμενος αὐτὸν διὰ τοῦ μιλίου ἔπαισε μετὰ ῥάβδου σφοδρῶς. Χρόνων δὲ

Meursii et Lambecii notæ.

(73) Ἡ δὲ σιδηρὰ πύρρα. Quam in presentia portam ferream vocat, paulo post appellat tamen portam τῶν Σοφίων, id est portam portus Sophiani sive portam Sophianam. LAMB.

(74) Εἰς δὲ τὴν. Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὰς Σοφίας, ἐν τῇ πύρρῃ βαλόντων ἐκβαλεῖν τὸν κίονα ἀπὸ τῶν σχεδίων, ἐχώθη εἰς τὸν αἰγιαλὸν πῆχας ὅτι διὰ τὸ χαῖνον καὶ ἀσώδη (τελεματωδὴ Reg.) εἶναι τὸν τό-

A moris esset imperatoribus ibi privatim ludos circenses exercere. Hæc consuetudo duravit a Constantino Magno usque ad Irenen Atheniensem.

Signum fortunæ urbis stabat supra arcum palatii, quod olim Roma a Constantino magno delatum Mauricius postea confregit.

Porta ferrea ob hanc causam ita nominata est. Cum columna porphyretica fori Romæ adferretur, triennium integrum ob enormem magnitudinem in via fuit. Cum vero tandem per supradictam portam ex navibus in urbem introducenda esset, et timeant ne, quia locus fungosus esset et humectus, columna in terram depressa ulterius non posset moveri, ideo ferreis vectibus viam straverunt circa portam, quæ inde nomen retinuit.

102 Cœmeterium S. Lucæ condidit Irene Attica, ut gratis ibi sepelirentur pauperes. Eadem singulari pietate mota complures domus senibus peregrinis et pauperibus sustentandis ædificavit. Item tributorum onera minuit. Imprimis autem tria hæc mori, vitæ et sanitati extruxit, mori Xenotaphium sive cœmeterium peregrinorum, vitæ pistoriam, sanitati hospitale quod beatæ Irenæ dicitur.

Templum sancti Diomedis primus ædificavit Constantinus Magnus: post eum autem Basilius Macedo id majus et pulchrius reddidit, multisque donavit divitiis, propterea quod inde oraculum de futuro imperio acceperat.

Monasterium Studii Studii patricias condidit tempore Leonis Macelæ, et plurimis ditavit possessionibus, atque monachos mille in eo instituit.

Porta S. Emiliani nomen accepit a proximo templo S. Emiliani, quod prius parvam erat oratorium. Cum autem sub Constantino Magno virga Moysis in urbem afferretur, pedes eam in hoc loco excepit imperator, 103 et magnam condidit ecclesiam S. Deiparæ, ubi eam deposuit, atque templum Emiliani valde ampliavit. Ceterum postea sacram illam virgam in palatium transtulit.

Tempore Theodosii Magni juvenis elephas ex India adductus fuit, qui alebatur in palatio imperatoris. Hic cum ad ludos circenses deduceretur, collybista quidam ei per milliarium transeuntium sustem impedit quam vehementissimæ. Post annos

πὸν. Μάλλοντες δὲ τοῦτον ἀποσπᾶν μετὰ ξύλων οὐκ ἔδύνατο, ἀλλὰ μετὰ σιδηρῶν μοχλῶν μεγάλων. Καὶ διὰ τοῦτο οὕτως ἐκλήθη. 3058 et Reg.

(75) Φάρων κουφισμούς ἐξέκοψε. Ἐκτίσεν καὶ εἰς ταφὴν τοὺς τάφους καὶ εἰς ζωὴν τοὺς τρικλίνους τοῦ πιστωρεῖου, εἰς ὑγίαν τὸν ξηνοδοχίον τὰ Εἰρήνης καλούμενον 3058.

vero decem elephas, qui jam succroverat, iterum A pro more ad Hippodromum ducebatur, et ubi ad milliarium pervenit, reminiscens ejus a quo olim ibi erat cæsus, et fortuito ipsum mensæ videns assidentem et recognoscens, subito impetu illuc accurrit, et hominem cum barrita adorsus dente eum ferit mediumque discerpit. Unde omnes in eo animali naturalem offensæ recordationem admirati sunt.

In loco nominato Claudii domus erat Claudii patricii et quæstoris tempore Basilisci imperatoris.

In loco dicto Caniclei domus erat Theoctisti magistri et præfecti caniclei, qui capite plexus fuit in caverna Hippodromi jussu Bardæ Cæsaris, qui patruus fuit Michaelis cognomine Ebrici.

104 Portum Eleutherii Constantinus Magnus struxit eodem tempore quo ipsam urbem condidit. Nomen vero accepit ab Eleuthero patricio, qui ejus structuræ præfuit. Ejusdem statua ibi posita erat, manu gerens ligonem et cophinum. Cæterum imperator Theodosius junior cum columnam cum statua sua in Tauro erigeret, terram solidando erutam in hunc portum ingressit atque eum opplevit: qui antea fundum lapide quadrato pavitum et altissimum habuit.

Ecclesiam S. Panteleemonis Theodora uxor Justiniani Magni exstruxit, quoniam ex Paphlagonia Cpolim veniens ibi habitaverat in porticu, paupercula tunc et lanificio sibi victum quæritans. Sed C postquam ad imperium pervenit, aedes illas pauperlinas in ecclesiam mutavit.

Quam vocant Narsētis, domus erat Narsētis patricii et præpositi eunuchi tempore Justiniani Magni, quam ipse postea mutavit in hospitale et gerocomium.

Item Narses templa SS. Probi Tarachi et Andronici ædificavit.

105 Templum S. Thomæ dictum Amantii domus erat Amantii acubitoris tempore Anastasii Dicori, quam ipse mutavit in ecclesiam. Incendio autem consumptam restituit filius ejus Basilus.

Monasterium appellatum Martinæ condidit Martinæ patricius, avunculus dominæ Theophanæ, sub Michaelē Methysta et Basilio Macedone.

Meursii et Lamberii notæ.

(75) De Theoctisto ejusque corde vide Zouaram in Theophilo. Lams.

(76) De hac statua Eleutherii satis notavi a l p. 49 v. 15. Pro κόφινον in tribus codicibus Vaticanis diverse legitur, ἐξικάνθινον, ἐξακάνθηνον et ἐξακάνθινον. Sed quid ista sibi velint, non satis mihi constat. Κόφινος vero dicitur vas ex virgulis, terræ portandæ proprium. Lams.

(77) Ἐλευθερίου πρωταρχήτου φέροντος ἐπὶ τῶν ὤμων καπούλιον καὶ πύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, ἐμπρότερα λίθινα. Κτισθείσης δὲ καὶ τῆς στήλης τοῦ Θεοδοσίου, ἣ ἐπὶ τοῦ κίονος τοῦ Ταύρου ἦν, ὁ χοῦς ἔχοντο εἰς τὴν λιμένα, καὶ ἐγερμίσθη 3058.

διαλθόντων δέκα ἀνατραφεῖς ὁ ἔλεφας συνείδη καὶ αὐθις, ὡς ἔθος, ἀπάγεσθαι εἰς τὸ Ἴππικόν. Περὶ δὲ τὸν τόπον τοῦ μιλίου γενόμενος καὶ τοῦ ποτὸς τῶφαντος αὐτὸν ἀνακηθεῖς, καὶ ἰδὼν ἐν τῷ τραπέζῳ καθεζόμενον καὶ γνωρίσας, ἀθρόω δραμῶν πρὸς αὐτὸν, καὶ ἐπαδρυχησάμενος ἔκρουσε μετὰ τοῦ ὀδόντος αὐτοῦ, καὶ ἔσχισεν εἰς μέσον ἀνθρώπου, καὶ ἔθαύμασε πᾶς, τὸ φῦσει μυησικακὸν τοῦ θηρίου.

Τὰ δὲ Κλαυδίου οἶκος ἦν Κλαυδίου πατρικίου καὶ καίσιτος ἐν τοῖς χρόνοις Βασιλίσκου τοῦ βασιλέως.

Τὰ δὲ κανικελίου οἶκος ἦν Θεοκτίστου (75) μαγίστρου καὶ ἐπὶ κανικελίου, τοῦ σφαγέντος εἰς πῦλα τοῦ ἵπποδρομίου παρὰ Βάρδα Κάισαρος τοῦ θεῖου Μιχαήλ τοῦ Μεθυστοῦ.

Τὸν τοῦ (76) Ἐλευθερίου (77) λιμένα ὁ μέγας Κωνσταντίνος ἀνήγειρε, κτίζων τὴν πόλιν. Ἐλαβε δὲ τὴν προσηγορίαν ταύτην ἀπὸ Ἐλευθερίου πατρικίου καὶ παρισταμένου εἰς τὴν κτίσμα. Ἰστατο δὲ ἐν τῷ αὐτῷ λιμένι στήλη μαρμάρινος Ἐλευθερίου, φέρουσα πύον καὶ κόφινον. Ὁ δὲ βασιλεὺς Θεοδόσιος ὁ μικρὸς τὸν ἀναχωματισμὸν τοῦ κτισθέντος παρ' αὐτοῦ κίονος ἐν τῷ Ταύρῳ χύσας ἐν αὐτῷ κατέχουσε, καὶ ἠφάκασε τὸν λιμένα πλακιστὸν ὄντα κάτωθεν καὶ βαθύτατον.

Τὸν ἅγιον Πανταλεήμονα Θεοδώρα ἡ γυνὴ τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ ἀνήγειρε, διότι δεε ἦλθεν ἀπὸ Παφλαγονίας, ἔκαίσε ἐν τῷ ἐμβόῳ κατέχει πάντες οὔσα καὶ ἔρια νήθουσα. (78), ἐξ ὧν εἶχε καὶ διατροφήν. Μετὰ δὲ τὸ βασιλευσθαι ἔκτισε τὴν πανυχρῆν ἐκείνην οἰκίαν εἰς ναόν.

Τὰ Ναρσοῦ οἶκος ἦν Ναρσοῦ πατρικίου καὶ πρωτοστότου εὐνοῦχου ἐν τοῖς χρόνοις Ἰουστινιανῶ (79) τοῦ μεγάλου, καὶ μεταέθη εἰς ξενῶνα καὶ γηροκομείον παρ' αὐτοῦ.

Τὸν ἅγιον Πρόβον Τάραχον καὶ Ἀνδρόνικον ὁ αὐτὸς Ναρσῆς ἀνήγειρε.

Ὁ δὲ ἅγιος Θωμᾶς, ὁ τὴν Ἀμαντίου καλούμενος, οἶκος ἦν Ἀμαντίου παρακομωμένον ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Δικίου. Κάκεινος ναὸν ἀνήγειρεν. Ὑστερον δὲ κυρποληθέντα ὁ υἱὸς Βασίλειος ἀνήγειρεν.

D Τὴν μονὴν τοῦ Μαρτινάκου ἀνήγειρε Μαρτινάκης πατρικίος, ὁ θεῖος τῆς δεσποίνης Θεοφανοῦς (80) ἐπὶ Μιχαήλ τοῦ Μεθυστοῦ καὶ Βασιλείου Μακεδόνας.

(78) Ἐρια νήθουσα. Νήθουσα ἔρια ἐπώλει αὐτὰ καὶ ἐκ τοῦ τιμήματος αὐτὴν διωκεῖτο Ρεχ.

(79) Ἰουστίνου καὶ Σοφίας. Τὸν δὲ ξενῶνα καὶ τὸ γηροκομείον καὶ τὴν ἐκκλησίαν ἀνήγειρεν ὁ αὐτὸς καὶ τὰ μέχρι τοῦ ὀξυθαφίου καὶ τὸν ἅγιον Πρόβον 3058.

(80) Hæc est Theophano seu Theophanis, prima Leonis Sapientis conjux, cujus anniversaria memoria a Græcis colitur 19 die Decembris. De ejus origine hæc verba habentur in Menologio: Ὑπέρχεν ἐξ αἵματος βασιλικῆς, τὴν γέννησιν ἔχουσα ἐκ τῶν περιβλεπτῶν Μαρτινικίων, θυγάτηρ Κωνσταντίνου τὴν ἀξίαν ἰλλ υστερίου καὶ μητρὸς Ἄννης ἐκ

τὴν Πρύδρομον τὰ Πρόβου Πρόβο: πικρικός ἀνήγειρε, καὶ παλάτια ἔκτισε θαυμαστὰ πάνυ.

Τὰ λεγόμενα Τοξαρὰ οἶκος ἦν Τοξερᾶ μαγκλαβίτου (81) τοῦ ἀνελότου κατ' ἐπιτροπὴν τοῦ Βασιλεῖου τοῦ Μακεδόνης Μιχαὴλ τὸν Μεουσὴν εἰς τὸν ἅγιον Μάμαντα (82).

Τὸ Κουράτορος ἐκτίσθη παρὰ Βηρίνης γυναικὸς Λέοντος τοῦ Μακίλου εἰς τύπον τοῦ τάφου Χριστοῦ. Παρίστατο δὲ Κουράτωρ ὁ ἄνθρωπος οἰκεῖος αὐτῆς εἰς τὸ κτίσμα.

Τὰ διακονίσσης (83) ἔκτισε Κυριακὸς ὁ πικριάρχης ἐν τοῖς χρόνοις Μαυρικίου τοῦ βασιλέως. Ἐπεκλήθη δὲ οὕτως, ὅτι ὁ πατριάρχης ἔτι διάκονος ὢν ἔκεισε φρενὸς, καὶ ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ ἔκεισε τὴν διακονίσσα.

Τὴν ἁγίαν Ἀναστασίαν τὴν φαρμακολύτριαν Ἀναστάσιος ὁ Δίκωρος ἀνήγειρεν. Ἦν δὲ ἔκεισε ὄκος πατρικίου τινὸς Φαρμακοῦ καλουμένου.

Τὸ λεγόμενον Λεωμάκελλον (84) τὸν τρόπον τοιοῦτον ἐκλήθη οὕτως, ὅτι Λέων ὁ Μακίλης, ὃς ἐρμηνεύεται σφαγεὺς, πρὸ τοῦ βασιλεύσαι λέγεται ὅτι κρέα ἐπώλει καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἔπλεκε χορδὰς ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ.

Τὰ Φλωρεντίου οἶκος ἦν Φλωρεντίου πατρικίου καὶ δουκὸς Ἀντιοχείας, τοῦ ἐν τοῖς χρόνοις Ἀρχαδίου τοῦ βασιλέως, ὅστις τελευτῶν ἐποίησε τὸν οἶκον αὐτοῦ γηροκομεῖον.

Τὰ Ἀνθημίου οἶκος ἦν Ἀνθημίου μαγίστρου τοῦ ἐν τοῖς χρόνοις Μαρκιανοῦ, ὃς καὶ ἔστρεψεν αὐτὸν ἐν τῇ πόλει, δεδωκὼς αὐτῷ τὴν ἐκ πρώτης γυναικὸς αὐτοῦ θυγατέρα (85), καὶ ἀπέστειλεν εἰς Ῥώμην βασιλέα. Ὁ δὲ τὸν αὐτοῦ οἶκον εἰς ναὸν καὶ γηροκομεῖον ἀνήγειρε καὶ λουμα.

Τὰ Σπουδῆς Ἄννα ἡ Ἀδγοῦτζα ἔκτισεν, ἡ Λέοντος τοῦ Συρογενεῦς. Ἔγκυος γὰρ οὖσα καὶ στρεφόμενη ἀπὸ τῶν Βλαχερνῶν, τῆς τοῦ τεκεῖν αὐτὴν ὥρας παραστάσης, εἰσῆλθε κατὰ σπουδὴν εἰς οἶκόν τινος πρωτοσπαθάρου καὶ ἀπέτεκε, καὶ ἐποίησε τὸν οἶκον ἐκεῖνον μονήν, καὶ ἐπωνόμασε Σπουδῆς διὰ τὴν καταπαλεῖν αὐτὴν καὶ ἐπισπεῦσαι τὸν τοκετόν. Ἄλλὰ καὶ τὴν μονὴν τὰ Ἀννης ἡ αὐτῆς ἄνασσα Ἄννα ἐποίησε.

Τὰ Σεδῆρου τὸ γηροκομεῖον Σεδῆρος πατρικίος ἔκτισεν, ὁ ἀδελφοποιητὸς Κωνσταντῶν βασιλέως τοῦ ἄγγόνου Ἡρακλείου, ὃς ἀνῆρέθη ἐν τῷ βαλανεῖ εἰς

Templum S. Joannis Praecursoris cognominatum Probi Probus patricius extruxit; item palatium ædificavit admiratione dignum.

Toxara, ut vocant, domus erat Toxaræ manclavitæ, qui jussu Basilii Macedonis Michaellem Ebriosum in templo S. Mamantis occidit.

Templum Curatoris condidit Verina uxor Leonis Macelle ad instar sepulchri Christi. Structure autem curator quidam domesticus ejus præfuit.

Ecclesiam diaconissæ extruxit Cyriacus patriarcha tempore Mauricii imperatoris. Ita vero denominata est, quod patriarcha adhuc diaconus ibi habitaret, et soror ejus ibidem esset diaconissa.

106 Ecclesiam S. Anastasiæ pharmacolytræ Anastasius Dicorus ædificavit eo loco ubi Pharmaci cujusdam patricii domus fuit.

Locus dictus Leomacellum ita denominatum fuit, quod Leo Macelas antequam imperio potiretur, carnes ibi vendiderit et uxor ejus chordas torqueret.

In loco nominato Florentii domus erat Florentii patricii et ducis Antiochiæ, qui vixit tempore Arcadii imperatoris, et domum suam mutavit in gerocomium.

Anthemiana domus erat Anthemii magistri, quem Marcianus imperator in urbe coronavit, et data ei in uxorem filia, quam ex prima uxore susceperat, imperatorem Romam misit. Is vero domum suam in templum gerocomium et balneum mutavit.

Monasterium Festinationis condidit Anna Augusta Leonis Isauri. Cum enim gravida esset et revertens ex Bacheris in via pariendi necessitate urgeretur, præfestine diverit ad quemdam protospatharium et ibi peperit, domumque in monasterium mutatam Festinationis vocavit ob acceleratum partum. Eadem Augusta monasterium Annæ ædificavit.

107 Gerocomium Severi condidit Severus patricius, frater adoptivus Constantini imperatoris, qui nepos Heraclii fuit et in Sicilia in balneo occi-

Meursii et Lambecii notæ.

τῶν ἀφ' ἡλίου ἀτατοῶν ὁρωρέης. Hinc patet Martiniacum et Martiniacium non esse nomen proprium, sed commune cognomen familiaris. Sic Constantinus pater Theophanotis a Zonara simpliciter vocatus ὁ Μαρτινάκιος. LAMB.

(81) Μαγκλαβίται Græco-barbaris vocantur janitores aulæ imperatoris, quod μαγκλάβιτ seu claves manuales gestare solerent. Ille cum nomine tum re ipsa æquivalent, qui hodieque in Hallicorum principum aulis vocantur li mazzieri. LAMB.

(82) Μάμαντα. Vide p. 115. LAMB.

(83) Τὰ διακονίσσης. Templum fuit B. Virginis, ut testatur Zonaras in Mauricio. LAMB.

PATROL. GR. CLVII.

(81) Λεωμάκελλον. Codini opinio de ratione nominis hujus loci falsa est. Nam Λεωμάκελλος et Λεωμάκελλιον et Λεωμακέλλιον dicitur macellum publicum, quemadmodum λεώβατος et λεωφόρος ἔδωε via publica. LAMB.

(85) Verum quidem est quod hoc loco Codinus ait, Marcianum imperatorem Anthemio filiam suam despondisse, sed falsum est quod addit, Anthemium ab eodem Marciano Romam missum atque imperatorem Occidentis constitutum fuisse. Constat enim Anthemium Romam pro imperatore ablegatum fuisse Puseo et Jeanne cons. anno decimo Imperii Leonis, qui post Christum natum est 467. LAMB.

sus est. Idem templum quoque extruxit, quo loco A domus ejus sita fuerat. Imperatore autem supra-dicto in Sicilia interempto sumpsit sibi hic Severus Romanam classem, et cum ea usque ad locum cui Phœnic's nomen est pervenit.

Gainæ quæ vocatur domus erat Gainæ patri-cii, qui tempore Arcadii imperatoris imperium affectavit in Thraciæ partibus, atque ibi occisus fuit.

Ædificium nominatum Eusebii Eusebius quidam patricius extruxit tempore Justinii et Sophiæ con-jugum piissimorum.

Ecclesiam S. Deiparæ cognominatam Cyri Cyrus patricius et præfectus sub Theodosio Juniore con-didit. Idem structuræ terrestris muri præfuit, et a populo adeo dilectus fuit ut publice exclamaret ore ut ad majorem proveheretur dignitatem. Quo audito imperator eum metropolitanum episcopum Smyrnæ fecit.

In Chrysocamera, quæ sita est post Myrelæum, stabat olim signum aureum, a quo Chrysocamera nomen accepit. Hoc autem tempore Bardæ Cæsar-is furto inde ablatum fuit. In altera Chrysocamera **108** quæ est prope S. Acacium, ubi est domus Mosele, Christi imago asservabatur.

In duobus illis locis quæ vocantur Myrelæa, un-guenta scaturibant, et multi sanitati restituebantur ope Virginis Deiparæ; unde etiam nomen obti-nuerunt.

Anemodulium æreum, in quo duodecim vento-rum signa posita sunt, tempore Leonis Isauri ab Heliodoro astronomo erectum fuit. Magna autem simulacra ærea Dyrrhachio allata sunt a muliere quadam, quæ in dotem illa acceperat.

Ecclesiam S. Acacii dictam Chaream ædifi-cavit frater Narsetis patricii tempore Justinii et Procopiæ.

Templum S. Procopii cognominatum Vigilantiæ, quod situm est in Tauro, primus extruxit Justi-nianus, qui etiam multa alia palatia ibi ædificavit nomine Vigilantiæ germanæ suæ sororis. Sed is-tam Ecclesiam incendio absumptam reædificavit

Σικελίαν. Ἀλλὰ καὶ ναὺν ἀνήγειρεν (86), ἐπεί οἶκος; αὐτοῦ ἐνταῦθα ἦν. Μετὰ γοῦν τὸ σφαγῆναι τὸν ῥη-θέντα βασιλεῖα ἐν Σικελίᾳ παρέλαβεν αὐτὸς τὸν Ῥωμαϊκὸν στέλλον, καὶ ἀνήλθεν ἕως τοῦ καλουμένου Φοίνικος (87).

Τὰ Γαῖνᾶ (88) οἶκος; ἦν Γαῖνᾶ πατρικίου τοῦ τυραν-νήσαντος εἰς τὰ Θρακικᾶ μέρη ἐν τοῖς χρόνοις Ἀγ-καδίου καὶ σφαγέντος; ἐκεῖσε.

Τὰ Εὐσεβίου Εὐσεβίδος; τις ἐκτίσσε πατρικίος; ἐν τοῖς χρόνοις Ἰουστίνου καὶ Σοφίας; τοῦ εὐσεβεστάτου ζεύγους.

Τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον τὰ Κύρου Κύρος πατρι-κίος καὶ ἐπαρχος ἐκτίσεν ἐπὶ Θεοδοσίῳ τοῦ μικροῦ, δ; καὶ παρίστατο εἰς τὸ κτίσμα τοῦ χειρσαίου τείχους, ὅτε ἐκτίζετο παρὰ τῶν δύο μερῶν, καὶ ὑπὸ τῶν δημοτῶν ἀγαπηθεῖς; ἦν, ὅτε καὶ φωνῆ μεγάλη εἶπον· «Κύρος; καὶ εἰς ἄλλο (89) νικήσει καὶ προκόψει.» Ὅπερ ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἐποίησεν αὐτὸν μητροπο-λίτην εἰς Σμύρναν.

Εἰς δὲ τὸ Χρυσοκάμαρον τὸ ἐπισθῆν τοῦ μυρλαίου ζῳόδον ἵστατο χρυσοῦν, ἐξ οὗ ἐκλήθη Χρυσοκάμαρον. Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις Βάρδα Κασσαρος; τοῦ θείου Μιχαὴλ ἐκλάπη. Εἰς δὲ τὸ Χριστοκάμαρον τὸ πησίον τοῦ ἁγίου Ἀκακίου, ὅπου ἐστὶ τοῦ Μωσῆ λέ οἶκος, Χριστοῦ ὄπηρχεν εἰκονισμός.

Εἰς τὰ δύο μυρλάια μύρα ἔβρεε καὶ λάματα, πολλὰ ἐγένετο ὑπὸ τῆς Θεοτόκου, καὶ διὰ τοῦτο ἐκλήθησαν.

Τὸ ἀνεμοδούλιον (90) τὸ χαλκῶν ἐστηλώθη παρὰ Ἡλιοδώρου ἀστρονόμου ἐν τοῖς χρόνοις Λέοντος τοῦ Συρογενοῦς· ἐν ᾧ εἰσιν ἐστηλωμένοι οἱ δώδεκα ἀνεμοί. Τὰ δὲ χαλκουργήματα τὰ μεγάλα ἤχθη ἀπὸ τοῦ κάστρου Δυρράχισου, εἶχε δὲ αὐτὰ; τίς; γυνὴ εἰς προίκα αὐτῆς (91).

Τὸν ἅγιον Ἀκάκιον τὸν Χαρίαν ἐκτίσεν ὁ ἀδελφῆς; Ναρσῆ πατρικίου ἐν τοῖς χρόνοις Ἰουστίνου καὶ Προκοπίας.

Ὁ ἅγιος Προκόπιος τὰ Βιγλεντίας; εἰς τὸν Ταῦρον ἐκτίσθη παρὰ Ἰουστινιανοῦ, δ; καὶ ἄλλα πολλὰ αὐ-τόθι παλάτια ἐκτίσσε λόγῳ τῆς αὐταδέλφης αὐτοῦ Βιγλεντίας. Ὑπὸ δὲ ἐμπρησμοῦ ἀφανισθέντα Ἀν-τωνίνα ἡ γυνὴ Βελισαρίου τοῦ μαγιστρου, ἦεις

Meursii et Lambecii notæ.

(86) Ἀλλὰ καὶ ναὺν ἀνήγειρεν. Ἐκτίσσε δὲ αὐτὸ γηροκομεῖον, διότι οἶκος; ἦν αὐτοῦ· καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ναὺν ἀνήγειρε, διότι μετὰ τὸ c. 3058 ap. Bandurium.

(87) Φοίνικος. Credo intelligendum esse τὸ τῆς Λυκίας νεώριον ὀνομαζόμενον Φοίνικα, cujus meminit Zonaras in Constante nepote Heraclii. LAMB.

(88) Γαῖνᾶ. De Gaina patricio et interitu ejus ob affectum imperium Marcellinus Comes ad ann. 595. LAMB.

(89) Κύρος; καὶ εἰς ἄλλο. Similis huic est illa acclamatio p. 41, v. 1 : Καλλίστρατος; αὐτοῦ; ἡς; καὶ εἰς ἄλλο προκόψει. Ceterum in Chronico Alexandrino, ubi eadem de Cyro præfeco et Theo-

dosio Juniore narrantur, diversa habetur ac- clamatio : Κωνσταντίνος; ἐκτίσσε, Κύρος; ἀνεῖωσεν. LAMB.

(90) Anemodulium pyramis erat quadrilateræ insistentis b: si, in cuius apice simulacrum positum erat, motu suo ventos indicans. Hujus meminit Nicetas Choniates p. 857, 10 Bonn. Cedrenus aut nominatum fuisse Ἀνεμοδούριον, quasi ἀνέμων δῆριν sive certamen ventorum. Anonymus in Collect. n. 183 Ἀνεμοδούριον vocat, posito ὁ ἁγ. Similiter μαγναύρα dicitur pro μαγναύλα, quasi magna aula, ut notat Luitprandus De rebus Imp. 6, 5. LAMB.

(91) Post αὐτῆς; cod. 3058 et Reg. add. Μετὰ πολλῆς; δὲ ἐπιστήμης; καὶ ἀστρονομίας; ἐποίησεν τοῦτο.

ζωστή (92) ἦν Θεοδώρας τῆς γυναικὸς Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου, μετὰ τὸ χηρεῦσαι αὐτὴν κατῴκει μετὰ Βιγλιαντίας, καὶ συναίνεσει αὐτῆς· πάλιν ἀνήγειρε τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Προκοπίου τὰ Βιγλέντια καλούμενον.

Τὸ δὲ λεγόμενον Κοντοσκάλιον (93) ἡ πόρτα ἀπὸ Γαληνοῦ τοῦ παρισταμένου εἰς τὸ κτίσμα τοῦ λιμένος (94) ἔλαβε τὸ ὄνομα· καὶ γὰρ ἐκεῖνος Κοντόσκαλος ἐπωνομάζετο.

Ἡ λεγομένη τοῦ Ψαρελαίου μονὴ πρότερον Μυροδώνου· ἐκαλεῖτο (95). Ὁ δὲ Κοπρώνυμος διερχόμενος ἐκεῖ ἠρώτησε τὸν πατρικίον τὸν Καμουλιανὸν πῶς κέκληται ἡ μονή· τοῦ δὲ μὴ εἰδέναι εἰπόντος, αὐτὸς, εἰδὼς καὶ ἐνυδρῖσαι θέλων τὴν τῶν μοναχῶν βρώσιν Ψαρελαίου καλεῖσθαι ταύτην ἐκέλευσε, καὶ γέγονε τὸ τοῦτου βῆμα κύριον ὄνομα τῆς μονῆς. Οἱ δὲ ἐκεῖσε μοναχοί· τῆνικαῦτα ἐξέφυγον.

Ἐπιχοροδοκῶν δ' ὢν εἰς τὸ Βύκιον ἐκκλησία ἦν τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου, ἣν ἀνήγειρεν Ἰουστινιανὸς ὁ μέγας. Ὁ δὲ Καβαλλίνος ἐποίησεν αὐτὴν χοροδοκῶνα.

Εἰς τὴν καλουμένην Ψαμαθέαν (96) εἰδῶλον Ἰστατοσεβόμενον παρ' Ἑλλήνων τιнос. Ἐλεγον οὖν οἱ Χριστιανοὶ πρὸς τὸν εἰδῶλον αὐτὸ, « Κατὰ ψεῦσμα θεός ἐστι τοῦτο τὸ σὸν εἰδῶλον, » καὶ ἐκ τούτου ἔλαβεν ἡ πόρτα τὴν τοιαύτην ἐπίκλησιν. Ἡ ἀπὸ τοῦ ὑψώμα Ἐπίου, διὰ τὸ ἀνωθεν Ἰστασθαι τὸν τιμιον σταυρόν.

Ἡ πέμπτη λεγομένη πόρτα ἐκλήθη διὰ τὸ εἶναι πρὸν ἀριθμὸν τὴν πέμπτην.

Ἡ δὲ Χαρσίου πόρτα ἐκλήθη ἀπὸ Χαρσίου (97) τοῦ δευτερεύοντος τοῦ μέρους τῶν Βενέτων, ὅτι παρῖστατο ἐκεῖσε, ὅτε ἐκτίζετο τὸ χερσαῖον τεῖχος.

Ἡ Ἐυλόκερκος πόρτα (98) διὰ τοῦτο ἐκλήθη ὀ-

Meursii et Lambecii notæ.

(92) Ζωστή. Huius dignitatis alias meminit Codinus p. 125, v. 8. LAMB.

(93) Κοντοσκάλιον. Secundum Codini etymologiam pro Κοντοσκάλιον legendum esset Κοντόσκαλον. Sed cum constet portam hanc maritimam fuisse, verisimilius est eam κοντοσκάλιον sive κοντόσκαλον appellatam fuisse, id est *scalam parvam*. Σκάλην enim et σκάλιον Græco-barbari vocant *scalam*, per quam ad mare descenditur. Ejusmodi vero scalæ maritimæ complures Cypri fuerunt, ut *scala Sycæna*, *scala Chalcedonensis*, *scala arcis*, *scala Timasii*, etc. Cæterum κοντός Græco-barbare dicitur *parvus*: sic hoc loco Codinus ait Galinum sive Agallianum a brevibus tibiis Κοντόσκαλον cognominatum fuisse. Eodemque modo apud Cedrenium Stephanus scholarum occidentalium domesticus et Leo Cephalenizæ præfectus ob humilitatem statueret Κοντοστέφανος et Κοντολέων nuncupantur. Item Theodorus Petri magistri, qui sub Justiniano vixit, filius Κοντοζέρης appellatus fuit, quod illi manus altera esset brevior. LAMB.

(94) Τὸ κτίσμα τοῦ λιμένος. Loquitur de portu manufacto, qui proximus fuit portæ Contoscalii, ut testatur eruditissimus scriptor Jo. Leuclavius in Pand. Hist. Turc. LAMB.

(95) Sensus est, Constantinum Copronymum propterea monasterium mutato pristino nomine Ψαρελαίου appellari jussisse, ut illuderet monachis, quod continue comederent pisces: φάρ-

A Antonina uxor Belisarii magistri, quæ vestitrix fuit Theodoræ uxoris Justiniani magni, suasu ipsius Vigilantiæ, cum qua post mariti sui mortem habitavit.

109 Porta quæ vocatur Contoscallium, nomen accepit a Galeno, qui structuræ portus præerat et cognominabatur Contoscelus.

Monasterium Psarelæi antea nominabatur Myrodonis. Cum autem quodam tempore Constantinus Copronymus illud præteriens Gamulianum patricium interrogaret, quomodo id monasterium vocaretur atque is se nomen ejus nescire responderet, imperator, qui bene illud noverat, nominari jussit monasterium Psarelæi, illudens scilicet monachis, quod semper comederent pisces. Et monasterium quidem hoc nomen retinuit, monachi vero propterea inde profugerunt.

Fœnile quod est in loco nuncupato Buccino, prius ecclesia erat S. apostoli Andrææ, quam exstruxerat Justinianus magnus. Constantinus vero Copronymus eam mutavit in fœnile.

In porta quæ vocatur Psamathea, idolum stabat quod colebatur a quodam gentili: propterea igitur, quod Christiani ejus cultori dicere solerent: « Falsus est et ementitus deus hoc tuum idolum, » ideo porta sic nominata est; vel propter exaltatum ibi sanctæ et venerandæ crucis signum, quod supra eam positum erat.

110 Porta quæ vocatur Quinta, ex eo nomen habet quod numero quinta sit.

Porta Charsizæ ita dicta est a Charsia secundo factionis Venetæ, qui structuræ ejus loci præfuit, cum conderetur murus terrestris.

Porta quæ vocatur Xylocercos, nomen ex eo ha-

enim Græco-barbari pisces vocant, et ψαρεύειν piscari, et ψαροπωλείον forum piscarium. Simili fere cavillatione Cicero ad Atticum l. 14 Lucullum et Hortensium piscinarium appellat. LAMB.

(96) Portam quam hoc loco Codinus vocat Ψαμαθέαν, eam appellavit p. 75, τὴν πόρταν τοῦ Ψαμάθου, id est *portam arenæ sive littoris*. Quemadmodum enim apud Latinos *arena*, ita etiam apud Græcos ψάμαθος tam ipsum *littus* quam *arenam littoream* significat. Cæterum progressu temporis huic quoque portæ evenit quod compluribus aliis locis, ut per ignorantiam vulgi antiquum et genuinum nomen perderet et pro ψαμαθέα appellaretur ψαμαθέα et ψεμαθέα. Hinc patet rationes nominum illius portæ evenit quod compluribus aliis locis, ut per ignorantiam vulgi antiquum et genuinum nomen perderet et pro ψαμαθέα appellaretur ψαμαθέα et ψεμαθέα. Hinc patet rationes nominum illius portæ, quas in presentia Codinus memorat ficticias esse et nullius momenti. Præterea notandum est non tantum illam portam cognominatam fuisse τὸν Ψαμάθου, sed etiam monasteria, geroconia et palatia prope eam sita idem habuisse cognomen, ut supra testatur Codinus p. 74. Corrigendus igitur est Constantinus Porphyrogenitus, apud quem c. 43 de administ. imp. pro τοῦ Ψωμάθου τὴν μονὴν scribendum est τὴν μονὴν τοῦ Ψαμάθου, id est *monasterium littorale*. LAMB.

(97) Ἀπὸ Χαρσίου. Hæc supra p. 47 ipsemet prolixius enarrat. LAMB.

(98) Ἡ Ἐυλόκερκος πόρτα. Hujus portæ meminit Zonaras in Anastasio Dico. Neque vero hæc porta tantum ξυλόκερκου cognomen habuit,

bet quod artifices eam struentes, propter magnam aquae copiam ibi repertam et crebram maris inundationem, roboreis tignis et palis in aqua delixis fundamentum superposuerunt.

Ecclesiam S. Deiparæ, quæ cognominatur a Fontem, Justinianus magnus condidit. Cum enim aliquando in Thraciam venatum iret, et ex hoc templo, quod tunc temporis parvum oratorium erat, magnam videret prodire populi multitudinem, interrogavit quidnam illud sibi vellet; Strategio autem quodam magistro et custode imperialis pecuniæ respondente fontem ibi esse morbos sanantem, valde hoc admiratus est imperator, et ex superflua materia Magnæ Ecclesiæ ingens ibi et splendidum ædificavit templum, quod terræ motu collapsum Irene Attica reedificavit 277 annis post primam ejus ædificationem.

111 Templi imaginis non manufactæ et S. Joannis Theologi a beato Constantino primo exstructa fuerunt.

Ecclesiam S. Joannis Baptistæ Theodosius magnus condidit, quia ipso imperante sanctum ejus caput in urbem allatum fuit, quod imperator cum patriarcha Nectario in Hebdomo suburbio excepit et in S. Joannis Evangelistæ templo deposuit, usque dum per Rufinum magistrum ecclesia S. Joannis Baptistæ ædificaretur.

Monasterium Paulini Paulinus magister condidit, qui valde familiaris fuit imperatori Theodosio juniore et una cum ipso educatus. Hunc postea Theodosius zelotypia occidit ob conjugem Eudociam Augustam, quippe offerebatur aliquando imperatori miræ pomum magnitudinis e Phrygia allatum, quod ipse plurimum admiratus eum qui attulerat centum hyperpyris remuneravit, Pomum vero ex templo S. Sophiæ, ubi hoc ipsi oblatum erat, ad Eudociam Augustam misit, quæ illud accipiens æque magnitudinem atque pulchritudinem ejus mirata fuit. Accedens autem ad eam Paulinus, et idem pomum simili cum admiratione **112** spectans, dixit: « Ubinam, domina,

τως, ὅτι οἱ τεχνῖται ἐν τῷ τόπῳ εὐρόντες ἕστα πολλά, καὶ μὴ δυνάμενοι θῆσειν τεῖχος διὰ τὴν πολλὴν πλημμύραν, κέρκους καὶ παντουρώματα μετὰ ἔϋλων ποιήσαντες θεδείκασι τὸ θεμέλιον.

Τὴν Θεοτόκον τὴν καλουμένην Πηγὴν (99) ὁ μέγας Ἰουστινιανὸς ἔκτισεν. Ἀπερχόμενος γὰρ εἰς Θράκην ἐπὶ τῷ κυνηγῆσαι εἶδε πλῆθος λαοῦ ἐξερχόμενον ἐκ τοῦ ἐκεῖσε ναοῦ, μικροῦ ἔτι ὄντος εὐκτηρίου, καὶ ἠρώτησε τί ἐστίν· Στρατήγιος δὲ εἶς, μάγιστρος καὶ φύλαξ τῶν βασιλικῶν χρημάτων, εἶπεν αὐτῷ, « Ἢ πηγὴ τῶν λαμπρῶν ἐστὶ, δέσποτα. » Καὶ ὁ βασιλεὺς θαυμάσας ὤρισε, καὶ ἐκτίσθη ναὸς μέγιστος καὶ περικαλλῆς ἐκ τῆς περισσευσάσης ὕλης τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Ὑπὸ σεισμοῦ δὲ συμπτωθεὶς ἐκτίσθη πάλιν παρὰ Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας, ἔχων ὁ ναὸς ἀπ' οὗ ἐκτίσθη ἕως τῆς Ἀθηναίας Εἰρήνης· ἔτη δακκόσια ἑβδομήκοντα ἐπέτα.

Ἡ δὲ ἀχειροποίητος (1) καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος παρὰ τοῦ ἐν ἁγίοις Κωνσταντίνου ἐκτίσθη.

Ὁ δὲ Πρόδρομος ὁ στοργυλόσταγος ἐκτίσθη παρὰ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου, ὅτι ἐπὶ ἡμερῶν αὐτοῦ ἤχθη ἡ τιμὰ χάρα τοῦ Προδρόμου εἰς τὴν πόλιν, ἣν καὶ ἐδέξατο ἀπὸ τοῦ Ἐδδύμου μετὰ Νεκταρίου πατριάρχου, καὶ κατέθετο εἰς τὴν ναὸν τοῦ Θεολόγου. Εἶτα διὰ τοῦ μαγίστρου Ρουφίνου ἔκτισε τὴν ναὸν τοῦ Προδρόμου.

Ἡ μὲν τῷ Παυλίῳ ἐκτίσθη παρὰ Παυλίῳ μαγίστρου τοῦ οικειοτάτου ἀνθρώπου τοῦ βασιλέως Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ· σύντροπος γὰρ αὐτῷ ὑπῆρχεν. Ὁς καὶ ἀνήγειρε τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Ἀναργύρων (2). Οὗτος ὁ Παυλῖος ἀνηρέθη παρὰ Θεοδοσίου ζηλοτυπήσαντος αὐτὸν διὰ τὴν ἰδίαν γυναῖκα Εὐδοκίαν τὴν βασιλισσάν. Καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ τῆρθε μῆλον παρμεγεθέστατον (3), ἀπὸ Φρυγίας κομισάντος αὐτὸ τινοσ, ὅπερ λαβὼν ὁ βασιλεὺς καὶ θαυμάσας δέδωκε τῷ κομισάντι ὀπίσσω ἑκατόν. Τὸ δὲ μῆλον ἀπέστειλεν Εὐδοκίᾳ τῇ βασίλισσῃ ἐκ τῆς ἁγίας Σοφίας· ἐκεῖσε γὰρ ὄντι τῷ βασιλεὶ ἐκομίσθη. Κάκεινη λαβοῦσα καταέχε, καὶ ἐθαύ-

Meursii et Lambecii notæ.

sed aliqua etiam muri terrestris pars ei adhærens et cætera vicina loca, ut testatur Nicephorus Callistus 18, 41: Τῷ νεῷ, εἶπ, τοῦ μάρτυρος Μάμαντος, ἀγγοῦ τοῦ τεύχους ᾧ Εὐλόκιρκος ὄνομα, κατετάθησαν. LAMB.

(99) Τὴν καλουμένην Πηγὴν. De hujus templi structura et miraculoso fonte agit proluxe Nicephorus Callistus 15, 25 et 26. Syntagma vero quod ibidem testatur se scripsisse de miraculis ad fontem ejus templi editis, hodieque manuscriptum exstat in bibliotheca Vaticana. Principium illius hoc est: Ἐστα πηγῆς μὲν ἡδὺ τι καὶ ψυχρὸν. Καίτερον in imaginem B. Virginis, quæ in celeberrimo hoc templo colebatur, exstat Manuelis Philæ epigramma, cujus exemplar apponui, quia alias nondum editum est.

Εἰς εἰκόνα τῆς πηγῆς.
 Ζωὴς ἐγὼ βλέπω σε πηγὴν, παρθένε.
 Πᾶσαν φλόγα σβεννύεις παντός κινδύνου.
 Σὺ γὰρ ἀναψύχεις με τοῖς τεραστοῖς
 Ἀρθουρίας φέρουσα τοῖς κόλλοις φλέβα.
 LAMB.

(1) Ἡ δὲ ἀχειροποίητος. Hoc est, ut ego interpretor, ὁ ναὸς τῆς ἀχειροποίητου εἰκόνης τοῦ Χριστοῦ. Videtur autem hoc temp'um a Constantino Porphyrogenito exstructum fuisse, quo imperante cum Romano seniore, anno post Christum 944, imago Christi non manufacta ex Edessa urbe Mesopotamiæ Cpolim translata est, Similiter fuit etiam prope Cabalam Thracie civitatem monasterium cognominatum τῆς ἀχειροποίητου Θεοτόκου, quod imago B. Virginis ἀχειροποίητος ibi asservaretur. Quodsi verum est Codinum hic de Constantino magno loqui, alia quaerenda erit interpretatio verborum ἡ δὲ ἀχειροποίητος. LAMB.

(2) Τῶν ἁγίων Ἀναργύρων. In codd. Vat. additur τὰ βραχέος, nempe ut templum S. Cosmæ et Damiani a Paulino ædificatum diversum esse appareat ab altero quod iisdem sanctis eodem tempore a Proclo patriarcha in loco nuncupato *zenyriate* exstructum fuit. LAMB.

(3) Παρμεγεθέστατον μῆλον ὀπώρας δίκην ἐπέχον μοδίου τὸ μέγεθος· C, μοδίου μέγεθος ἔχον. Heg-

μασεν ἐπὶ τῷ μεγέθει καὶ κάλλει· οὗτου. Πρῶσελ-
 θὼν δὲ Παυλῖνος καὶ ἰδὼν παρὰ τῇ δεσποίνῃ τὸ μῆλον
 ἐθαύμασεν, εἰρηκῶς αὐτῇ· « Πόθεν τοῦτο τὸ ἀγαθὸν
 ἤρθε, δεσποινά μου; » Ἡ δὲ ἔρωσα αὐτοῦ, « Λάθε
 τοῦτο », ἔφη. « Ὁ δὲ λαθὼν ἔταμψε δῶρον τοῦτο τῷ
 βασιλεῖ, μὴ εἰδῶς δεῖ παρ' αὐτοῦ ἐδόθη τῇ δεσποίνῃ.
 Ὁ δὲ βασιλεὺς λαθὼν, καὶ γνοὺς· ὅτι ὄπερ ἀπίστευτε
 τῇ βασιλείῃ μῆλον ἔστι, προσεκάλεσε τὴν Αὐγούστην,
 καὶ ἐπηρώτησε αὐτήν, « Ὅπερ ἔστειλά σοι μῆλον,
 ποῦ ἔστιν; » Ἡ δὲ εἶπεν (4) Ἰ Παυλῖνον τῷ πιστοτάτῳ
 ἡμῶν δέδωκα. » Ὁ δὲ αὐτὴν μὲν ἠπειλήσε ῥήμασιν
 αὐστηροῖς, Παυλῖνον δὲ προσέταξε φρονεῦσθαι εἰσε-
 ρχόμενον εἰς τὸ παλάτιον. Καὶ δῆτα ἀνερχόμενον
 τὸν σκοτεινὸν κοχλίαν (5) οὐκ ἔδυνήθησαν οἱ προ-
 ταχθέντες τοῦτον φονεῦσαι, εἰ μὴ τὰ ὄντα αὐτοῦ μόνον
 ἐξήκοσαν. Καὶ γνοὺς ἐκεῖνος τὴν ἐπιβουλήν ἔφυγε.
 Ταῦτο δὲ εἰς θαῦμα τῶν ἁγίων Ἀναργύρων γέγονεν,
 ὡς ἂν τελειώσῃ τὸν ναὸν αὐτῶν. Ὁ δὲ βασιλεὺς,
 ἀκούσας ὅπως αὐτὸς ἔφυγε, τὸν προκειμένον φόνον,
 καὶ ἀισχυρθῆς ἄγνοιαν πρυθόλλετο καὶ τοὺς τολμη-
 τὰ; ἀμύναν ἔλεγεν. Ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἤδη τετελειω-
 κῶτα τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Ἀναργύρων ἀπεκεφάλι-
 σεν (6) αὐτόν (7).

Τὴν ἁγίαν σορὸν (8) τὴν ἐν τοῖς Χαλκοπρατείσι
 Ἰουστίνου καὶ Σοφίας ἀνήγειρεν. Ἐν δὲ τῇ ἀγρυπνίᾳ
 ἀνεγνώσκον μεγάλοι ἀνθρώποι, ὃ τε Μιχαὴλ ὁ
 Ῥαγγαβὴ ὁ κουροπαλάτης πρὸ τοῦ βασιλευσάει, καὶ
 Βάρδας Καῖσαρ ὁ θεῖος Μιχαὴλ τοῦ υἱοῦ Θεοφίλου,
 καὶ πολλοὶ τῶν μαγίστρων· ἐκείσε γὰρ ἐναπόκειται
 ἡ τιμία ζώνη καὶ ἡ ἐσθῆς τῆς Θεοδόκου, τὸ δὲ ὡμο-
 φόριον ἐν Βλαχέρναις.

Τὸν ἅγιον Ἰακώβον τὸν πῆλσον αὐτῆς ὁ αὐτὸς
 βασιλεὺς ἀνήγειρεν, ἐνθα εἰσὶν ἐν σοροῖς λείψανα
 τῶν ἁγίων νηπιῶν καὶ τοῦ ἁγίου Συμεῶν τοῦ θεο-
 δίχου, τοῦ προφήτου Ζαχαρίου καὶ Ἰακώβου τοῦ
 ἀδελφοθέου. Ἐν δὲ τῷ δεξιῷ μέρει τῆς ἁγίας σοροῦ
 εἰσὶ κείμενα τῶν ἁγίων μυροφόρων γυναικῶν τὰ
 σώματα, ἐν δὲ τῷ εὐωνύμῳ αἱ τρίχες τοῦ τιμίου
 Προδρόμου.

Meursii et Lambecii notæ.

(4) Εἶπεν. Εἶπε φαγεῖν αὐτό. Καὶ πάλιν ἠρώτη-
 σεν αὐτὴν εἰς τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ· ἡ δὲ καὶ πάλιν
 εἶπε φαγεῖν αὐτό. Ὁ οὖν βασιλεὺς ἐξενεγκὼν τὸ μῆ-
 λον ἔφη. Καὶ τοῦτο τί ἔστι; καὶ αὐτὴν μὲν ἡμίνατο
 ῥήμασιν αὐστηροῖς, τὴν δὲ Παυλῖνον τὸν πιστότατον
 αὐτῷ φίλον προσέταξεν εἰσερχόμενον εἰς τὸ παλά-
 τιον κατακοπήναι. Καὶ δῆτα Reg.

(5) Τὸν σκοτεινὸν κοχλίαν. Puto hic significa-
 ri scalam cochlidem per quam transibatur secreto
 ex Hippodromo in palatium. Vide quæ supra notavi
 ad p. 92. Lamb.

(6) Ἀπεκεφάλισεν αὐτόν. Marcellius comes
 Paulinum magistrum officiorum iubente Theodosio
 interemptum fuisse ait in Cæsarea Cappadociae,
 Valentiniano V et Anatolio cons. Lamb.

(7) Αὐτόν. Αὐτὸν φανερώς. Ἡ δὲ δέσποινα ὡς
 δῶν ἀτιμωθεῖσα ἠτήσατο τὸν βασιλεῖα ἀπελθεῖν εἰς
 τοὺς ἁγίους τόπους, καὶ συγχωρηθεῖσα ἐξῆλθεν.
 Ἐκίσε ἦν γενομένη καὶ εὐαρεστήσασα τῷ Θεῷ.
 Ἐν δὲ τῷ μέλλειν τελευτᾶν ἐξομώσατο μὴ συνειδέ-
 ναι τι μετὰ Παυλῖνον. Reg.

(8) Τὴν ἁγίαν σορὸν. Duo Cpoli templa fue-
 runt B. Virginis, quæ cognomen habuere τῆς ἁγίας

A. egregius ille fructus repertus est? » At ipsa, quæ
 eum amabat: « Tu, ait, accipe illud. » Paulinus igitur
 pomum ab ea acceptum imperatori remisit, ignorans ab eo prius Augustæ illud donatum fuisse.
 Imperator autem pomum recipiens, et cognoscens idem esse quod antea Augustæ miserat, ipsam
 ad se vocatam interrogavit: « Ubi est pomum quod tibi misi? » Illa vero respondit: « Paulino nostro
 fidelissimo dedi. » Tunc imperator illam quidem severa interminatione increpuit, Paulinum autem, dum
 ingrederetur palatium, interfici jussit. Constituti igitur insidiatores eum in ascensu testudinis tenebrosæ
 aggressi sunt; cui tamen, solis auribus præsectis, vitam adimere non potuerunt: ipse enim, simul atque per
 insidias se circumventum sensit, recta inde profugit. Cæterum hoc ita evenit miraculoso auxilio SS. Anargyrorum
 Cosmæ et Dömiani, nempe ut inchoatum eorum templum exædificaret. Imperator vero alienus eum vitæ
 periculum effugisse, præ pudore nil sibi hac de re cognitum fuisse simulavit, et insuper aggressores se puniturum
 promisit. Nihilominus, post absolutum templum SS. Anargyrorum, caput ei præcidi jussit.

113 Templum sacri conditorii in Chalcopratiis Justinus et Sophia ædificarunt. In vigilia autem viri
 magni lectorum officio ibi fungebantur, nempe Michael Rangabe curpalata, antequam imperio potiretur,
 et Bardas Cæsar, patruus Michaelis filii Theophili, et complures magistri. Ibi enim deposita est veneranda
 zona et vestis S. Deiparæ: humerale vero in Blachernis asservitur.

Prope supradictum templum idem imperator ecclesiam S. Jacobi exstruxit, ubi suis in conditoriis asservantur reliquiæ sanctorum innocentium et
 Simeonis Theodochi et prophetæ Zachariæ et Jacobi fratris Christi. Cæterum in dextra parte sacri conditorii
 posita sunt corpora sanctarum mulierum quæ unguenta ad Christi sepulcrum tulerant, in sinistra vero coma
 B. Joannis Præcursoris.

σοροῦ sive sacri loculi. Horum unum in Chalcopratiis a Pulcheria Theodosii junioris sorore
 exstructum fuit, ut testatur Nicephorus Callistus 14, 2 et 49 et 15, 14, et terræ motu collapsum ab
 Justino curpalate et uxore ejus Sophia fuit reædificatum, ut refert hoc loco Codinus et supra p.
 83 v. 19. Alterum vero Leo Macellus in suburbio nuncupato Blachernis exstruxit, cujus supra Codinus
 meminit p. 96, et paulo post hisce verbis, Τὸ δὲ ὡμοφόριον ἐναπόκειται ἐν Βλαχέρναις, hoc
 est ἐν τῷ ναφ τῆς ἁγίας σοροῦ ἐν Βλαχέρναις. De hujus templi situ et structura apposui verba Metaphrastes,
 quæ ex antiquissimo cod. ms: bibliothecæ Vallicellanae excerpti. Χῶρος ἦν, inquit, πρὸ τοῦ τείχους
 τοῦ ἄστεως; ἐγγίζων τῷ θαλαττῷ κόλπῳ τοῦ Κέρατος. Ὅνομα Βλαχέρναι τῇ τειρῳ. Θεῖος δὲ οἶκος ἀπὸ τὸν
 τόπων βρολικαῖς διαπῆνας τῇ Θεοτόκῳ εἰκοδομεῖται, καὶ σορὴ; ἐξ ἀργυρίου καὶ χρυσοῦ κατασκευασθεῖσα
 τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον θησαυρὸν ὑποδέχεται· πλειστοῖς τε καὶ ἄλλοις ἀναθήμασι καὶ δώροις ὁ οἶκος τιμᾶται.
 Vide præterea Græcorum Menologium die 2 Julii, et Nicephorum Callistum 15, 24. Lamb.

Thermas Germani Germanus, qui sub Valentiniano prætor fuit Peloponnesi, exstruxit, quod domus ejus ibi esset.

De Bosporii portus denominatione refert Joannes Antiochenus, in illa muri parte quæ a similitudine fabricæ Sigma nuncupatur boves olim venisse, quod etiam moris fuit usque ad Constantium Copronymum. Accidisse autem aliquando ut bos quidam æstro percitus in mare 114 desiliret et tranaret usque Chrysopolim, atque hinc Bosporium nominis originem traxisse.

Turrim quæ vocatur Centenaria, Constantinus Magnus magnifice et splendide exstruxit, et in ejus structuram centum librarum millia impendit. Hanc postea terræ motu dejectam reædificavit Theophilus ita ut hodieque visitur. Cæterum retinuit cognomen pristinum.

Palatium quod vocatur Petrium, Petrus quidam patricius tempore Justiniani magni condidit, idem qui dictus etiam alio nomine Barsamianus Syrus nullus eo tempore gessit magistratus.

Monasterium Romæ sive Romani condidit tempore Leonis Macelæ Hæmon quidam patricius Romanus: ibi enim in urbem veniens habitavit.

Monasterium Procopiæ exstruxit Procopia filia Niocephori Seleucensis, uxor Michaelis Rangabe ex euralopata imperatoris.

Templum S. Eustathii ædificavit Irene Attica.

Monasterium ad Armamenta sive sancti Panteleonis primo quidem 115 a Mauricio in armamentarium exstructum fuit. Theodora autem uxor Theophili imperatoris id monasterium mutavit post annos 248.

Ædificium quod vocatur Pieridii, condidit Pierides eubicularius tempore Irenæ Atticæ.

Castellum ædificavit Tiberius imperator socer Mauricii, ne Chaganus Bulgarorum princeps classem eius combureret: ibi enim naves suas subduxit, et locum munivit castello.

Meursii et Lambecii notæ.

(9) Περὶ δὲ. Ὅτι τὸ Βοσπῆριον, καθὼς φησιν Ἰωάννης ὁ Ἀντιοχεύς, ὅτι Βύζας ἔκτισε τὸ Βυζάντιον, βούν ἀπέστειλεν ἀπὸ τοῦ Προσπορίου, καὶ ἀπῆλθεν εἰς Χρυσόπολιν, καὶ οὕτως ἐκλήθη Βοσπῆριον. Ἐκεῖ δὲ ἐπιβλήθη ὁ βόας καὶ εἰς τὸ σιγματοειδὲς τεῖχος μέχρι τοῦ Κοπρωνύμου. Ἐκείνος ὤρισεν εἰς τὸν Ταύρον πωλεῖσθαι eod. 3058.

(10) Τοῦ Βοσπορίου. Portus Cpoli fuit in regione quinta e regione Chalcedonis, qui antiquitus vocabatur τὸ Βοσπῆριον, scilicet νεώριον seu ὁ Βοσποριανὸς λιμὴν, propterea quod situs esset ad Bosporium Thracium: ita enim, ut tradit Eustathius Dionysii scholiastes, proprie appellabatur τὸ κατὰ Χαλκηδῶνα καὶ Βυζάντιον στεγνόν, id est mare angustum inter Chalcedonem et Byzantium. Cæterum progressu temporis et vulgi ignorantia genuinum illius portus nomen Βοσπῆριον mutatum fuit in Φωσφόριον et Προσπῆριον, ut testatur Stephanus v. Βόσπορος et Joannes Tzetzes Chil. I, 836. Ne autem primo intuitu pateret corrupta esse hæc

τὸ λούμα τοῦ Γερμανοῦ Γερμανὸς ἐν τοῖς χρόνοις Οὐαλεντινιανοῦ στρατηγὸς γενόμενος Πελοποννήσου ἀνήγειρε, οἶκον αὐτοῦ ἔγων.

Περὶ δὲ (9) τῆς τοῦ Βοσπορίου (10) ἐπωνυμίας ταῦτ' ἔφησιν Ἰωάννης Ἀντιοχεύς, ὅτι εἰς τὸ σιγματοειδὲς τοῦ τεῖχους (11) εἶχον ἴθως πωλεῖν τοὺς βόας, ὃ καὶ ἐκράται μέχρι τοῦ Κοπρωνύμου. Εἰς δὲ ποτε βούς οἰστροληατῆσας εἰσῆλθε τὴν θάλασσαν καὶ ἐπέβρασεν εἰς Χρυσόπολιν, καὶ διὰ τοῦτο ἐκλήθη Βοσπῆριον.

Τὸν δὲ πύργον ὃς καλεῖται τὸ Κεντηνάριον, μέγαν καὶ περιφανῆ ἀνήγειρεν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος, καὶ ἐδαπάνησε κεντηνάριον. Σιτισμοῦ δὲ γενομένου καὶ τελείως χαλασθέντος, ἐκτίσθη παρὰ Θεοφίλου, καθὰ νῦν ὄρζεται. Φέρει δὲ τὸ ἀρχαῖον ἐπώνυμον.

Τὸ παλαιὸν Πέτριον Πέτρος τις πατρικίος (12) ἐπὶ τοῖς χρόνοις Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου ἔκτισεν. Ἐλέγον δὲ αὐτὸν καὶ Βαρσβαμιανὸν (13) τὸν Σύρον, πολλὰς ἀρχὰς τῷ τότε ἀνύσαντα.

Ἡ δὲ μονὴ Ῥωμαίου ἐκτίσθη ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Λέοντος Μακίλου παρὰ Αἰμῶνος πατρικίου τοῦ Ῥωμαίου· εἰσελθὼν γὰρ εἰς τὴν πόλιν ἐκείσε ἔκει.

Ἡ μονὴ ἡ καλουμένη Προκοπίας παρὰ Προκοπίας ἐκτίσθη τῆς θυγατρὸς Νικηφόρου τοῦ Σαλευκηνοῦ καὶ γυναίκος Μιχαῆλ Ῥαγγαβῆ τοῦ ἀπὸ κουροπαλάτων.

Τὸν ἅγιον Εὐστάθιον ἔκτισεν Εἰρήνη ἡ Ἀθηναία. Τὰ δὲ Ἀρμαμέντα ἡ μονὴ, ἔχουν ὁ ἅγιος Παντελεήμων, πρῶτην μὲν ὁ Μαυρίκιος ἀρμαμενταρεῖον αὐτὸ ἔκτισε, μετὰ δὲ χρόνος σμῆ Θεοδώρα ἡ γυνὴ Θεοφίλου τοῦ βασιλέως μονὴν αὐτὸ ἐποίησε.

Τὸ Πικριδίον ἔκτισε Πικριδίος ὁ κοιτωνάριος ἐν τοῖς χρόνοις Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας.

Τὸ δὲ Καστέλλιον Τιβέριος ἔκτισεν ὁ βασιλεὺς ὁ πενθερὸς Μαυρικίου διὰ τὸ μὴ καῦσαι τὸν στόλον αὐτοῦ Χάγανον τὸν ἀρχοντα Βουλγαρίας· ἐκείσε γὰρ τὰ πλοῖα ἤγαγε καστελλώσας (14) καὶ ὀχυρώσας αὐτὰ ἐκείσε.

nomina et subrepticia, utriusque suam affinxere originem. Nam Phosphorium portum dictum fuisse aiunt, quod cum Philippus Macedo nocte illius et pluvia urbem prope hunc portum per insidias exrughnare tentasset, fortuito lune exortu, quam Græci Ἐκάτην φωσφόρον nuncupant, periculum urbis civibus detectum fuerit. Proosphorium vero et Proosphorianum portum vocari tradunt ἀπὸ τῆς προσφορᾶς, quod nimirum eo magna importaretur eduliorum copia. LAMB.

(11) Τὸ σιγματοειδὲς τοῦ τεῖχους. Loquitur de muro maritimo. LAMB.

(12) Πέτρος τις πατρικίος. Ad hunc plurima exstant rescripta Justiniano imperatore, sub quo bis præfectus prætorio fuit. LAMB.

(13) Βαρσβαμιανόν. Procopius in Anecdosis Βαρσβαμῆν eum appellat. LAMB.

(14) Καστελλοῦν Græco-barbaris dicitur castellis et propugnaculis aliquem locum munit. LAMB.

Τὸν Ἀρχιεπίσκοπον τὸν εἰς τὸν Ἀνάπλου καὶ τὸ Ἁγίου Θεοδοσίου (15) ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἔκτισε.

Τὸν ἅγιον Μάμαντα ὁ Λαωμακέλης ἀνήγειρε (16), διότι ἑκατέτο ἡ πόλις (17) μῆνας ἔξ. Ἐν ᾧ ὁ βασιλεὺς καὶ παλάτια ἔκτισε καὶ ἱπποδρόμιον, ἐν ᾧ οἱ βασιλεῖς; ἠνιόχευον, ὅπου καὶ Μιχαὴλ ὁ υἱὸς Θεοφίλου τοῦ βασιλέως ἀνηρέθη παρὰ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος. Λέγεται δὲ ὅτι κατὰ τὴν τότε μονὴν τοῦ ἐμπρησμοῦ καὶ χειμῶν γέγονεν εἶος οὐκ ἐγένετο ἄλλοτε ποτέ. Ἀλλὰ καὶ στακτὴν καθαρὰν ἔδρεξεν, ὡς κείσθαι ἐν τοῖς κεράμοις μέχρι σπιθαμῆς. Τότε δὲ καὶ ὁ δσος Δανιὴλ (18) ἐν τῷ Ἀνάπλω ἦν.

Τὸν ἅγιον (19) Ταράσιον τὴν μονὴν, λέγουσιν ὅτι ὁ ἅγιος Ταράσιος ὁ πατριάρχης ἐκείσε ἐπέθη καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐγένετο μονή.

Τὴν μονὴν τὰ Δαμιανοῦ Δαμιανὸς παρακοιμῶμενος; ὁ Σθλαβός (20) ἔκτισεν ἐν τοῖς χρόνοις Θεοφίλου τοῦ Εἰκονομάχου καὶ Μιχαὴλ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.

Τὸν ἅγιον Φωκᾶν πέρα Βασιλείος ὁ Μακεδὼν ἔκτισε. Ὁμοίως καὶ τὴν Θεοδόκον ἐν τῷ φόρῳ, καὶ τὴν νέαν εἰς τὸ παλάτιον, καὶ τὰ παλάτια πέρα τῶν πηγῶν.

Ἡ δὲ πέραθεν τοῦ στενοῦ λεγομένου ἐκκλησία χρυσοκέραμος παρὰ Ἰουστίνου καὶ Σοφίας τῶν εὐσεβεστάτων βασιλέων ἐκτίσθη, καὶ ὁ ἅγιος Παῦλος τὸ ὀρφανοτροφεῖον, καὶ ὁ δσος Ζωτικὸς (21) ὁ εἰς τοὺς λωθούς, ἀλλὰ καὶ ὁ λιμὴν τῶν Σοφίων καὶ αἱ Σοφίαναι τὰ παλάτια πέρα τοῦ στενοῦ.

Τὰ δὲ ζευκτὰ κιάνια παρὰ Ῥωμανοῦ τοῦ γέροντος; ἀνηγέρθησαν καὶ εἰς τὸν τοῦ σταυροῦ.

Τὰ δὲ Εὐτροπίου ὁ λιμὴν ἐκτίσθη παρὰ Εὐτροπίου πρωτοσπαθαρίου καὶ κοιαιστόρο; ἐν τοῖς χρόνοις Ζήνωνος καὶ Ἀναστασίου τῶν βασιλέων· ἐν ᾧ λιμῆνι ἀπετμήθη τὴν κεφαλὴν Μαυρίκιος καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ καὶ ἡ γυνὴ παρὰ Φωκᾶ τοῦ τυράννου.

Τὰ Μικελίας (22) ἀνήγειρε Λέων ὁ πρωτοασηκρήτης.

Meursii et Lambecii notæ.

(15) Τὸν Ἀρχιεπίσκοπον τὸν εἰς τὸν Ἀνάπλου καὶ τὸ Ἁγίου Θεοδοσίου. De his duobus templis S. Michaelis archangeli eorumque situ prolixè agit Procopius l. 1. ædific., ubi utrumque ab Justiniano restauratum fuisse memorat. Vide Nicephorum Callistum 7, 50. LAMB.

(16) Ἀνήγειρε καὶ ἔκτισεν ἐκεῖ παλάτια, διότι ἐνεπρήσθη ἡ πόλις μῆνας 5'. Καὶ ἐξελθὼν ὁ Λαωμακέλος ἔκτισεν αὐτὰ καὶ μόλον ἐποίησε καὶ ναὸν ὠσαύτως. καὶ ἑώρα ἀπικεῖσε τὴν πόλιν ἐμπρησθῆναι. Εἶθ' οὕτως ἔβραζε στάκτην ἐπ' αὐτῇ ὡς σπιθαμὴν τὸ πάχος. Ἐκτίσθη δὲ καὶ ἱπποδρόμιον, ἐν ᾧ καὶ Μιχαὴλ ὁ βασιλεὺς ἀνηρέθη ὑπὸ Βασιλείου, 3058, ommissis reliquis.

(17) Ἐκατέτο ἡ πόλις. Incendium de quo in præsentia Codinus loquitur, incidit secundum Marcellinum Comitum in annum unum imperii Leonis qui post Christum est 465, Basilisco et Hermenico cons. LAMB.

(18) De hoc Daniele S. Symeonis Stylitæ discipulo et imitatore vide Græc. Menologium die 11 Decembris. LAMB.

Templa B. Archangeli Michaelis in Anaplo et Sosthenio Constantinus Magnus ædificavit.

Templum S. Mamantis Leo Macelas ædificavit, cum urbs sex integros menses continuo incendio flagrasset. Ibidem quoque palatium exstruxit et Hippodromum privatæ imperatorum aurigationi destinatum: ubi etiam Michael Theophili imperatoris filius a Basilio Macedone occisus fuit. Ferunt autem durante illo incendio adeo sævam fuisse hiemem ut alias nunquam. Eodem quoque tempore piram putam stacten pluit, ita 116 ut ad spithamæ altitudinem vasa eo replerentur. Eodem S. Daniel in Anaplo degebat.

Monasterium S. Tarasii nomen habet a Tarasio patriarcha, qui ibi sepultus est. Post obitum vero illius in monasterium mutatum fuit.

Monasterium Damiani Damianus accubitor natione Sthlavus condidit temporibus Theophili Iconomachi et Michaelis filii ejus.

Ecclesiam S. Phocæ trans fretum Basilius Macedo ædificavit; item S. Deiparæ templum in foro, et ecclesiam novam in palatio, et palatia ultra fontes.

Ecclesiam trans fretum sitam et auratis tegulis tectam piissimi principes Justinus et Sophia condiderunt. Item orphanotrophium S. Pauli et domum mutilatis recipiendis destinatam, quæ dicitur S. Zotici, et portum Sophiæ, et palatia Sophiana trans fretum.

Columellas junctas, quibus signa crucis imposita erant, Romanus senior erexit.

Portum Eutropii condidit Eutropius protospatharius et quæstor 117 temporibus Zenonis et Anastasii imperatorum; ubi Mauricio et uxori ejus atque liberis capita præcisæ sunt.

Ædificium quod vocatur Maceliæ, Leo protoasecretis exstruxit.

(19) Τὸν ἅγιον. Τὸν δὲ ἅγιον Ταράσιον λέγουσιν εἶναι πρόστατον τοῦ πατριάρχου Ταράσιου, καὶ ἀνέστησεν ἐν αὐτῷ μονὴν. 3058.

(20) Ὁ Σθλαβός. Utroque modo Græco-barbare dicitur, ὁ σθλαβός et ὁ σκλαβός, id est servus, et ἡ σθλαβία et ἡ σκλαβία, id est servitus, et σθλαβοῦν et σκλαβοῦν, id est in servitutem redigere. Frustra igitur Glossarii Græco-barbari auctor voces σθλαβώθη et σθλαβογενής; ut mendosas rejicit. In præsentia vero Codinus Damianum patricium et cubicularium imperatoris Michaelis Methystæ Σθλαβόν sive σκλαβόν appellat, propterea quod oriundus esset ex Slavonia sive Dalmatia. Σθλαβός ergo idem hic valet quod Σκλαβηνός vel Σθλαβηνός. LAMB.

(21) Ζωτικός. Erat hospitale mutilatis recipiendis destinatum, et dicatum memoriæ S. Zotici. Vide p. 89. Italis diceretur lo spedale degli storpiati. LAMB.

(22) Τὰ Μακ. Τῆς δὲ Μακελίας τὴν μονὴν ἀνήγειρε Μικελίος ὁ πρωτοασηκρήτης οὕτως καλούμενος; 3058 Μηκελίας Vat.

Thermas Germani Germanus, qui sub Valentiniano prætor fuit Peloponnesi, extruxit, quod domus ejus ibi esset.

De Bosporii portus denominatione refert Joannes Antiochenus, in illa muri parte quæ a similitudine fabricæ Sigma nuncupatur boves olim venisse, quod etiam moris fuit usque ad Constantium Copronymum. Accidisse autem aliquando ut bos quidam æstro percitus in mare **114** desiliret et tranaret usque Chrysolim, atque hinc Bosporium nominis originem traxisse.

Turrim quæ vocatur Centenaria, Constantinus Magnus magnifice et splendide extruxit, et in ejus structuram centum librarum millia impendit. Hanc postea terræ motu dejectam reedificavit Theophilus **B** ita ut hodieque visitur. Cæterum retinuit cognomen pristinum.

Palatium quod vocatur Petrium, Petrus quidam patricius tempore Justiniani magni condidit, idem qui dictus etiam alio nomine Barsamianus Syrus multos eo tempore gessit magistratus.

Monasterium Romæ sive Romani condidit tempore Leonis Macelæ Hæmon quidam patricius Romanus: ibi enim in urbem veniens habitavit.

Monasterium Procopiæ extruxit Procopis filia Niocephori Seleucensis, uxor Michaelis Rangabe ex curpalata imperatoris.

Templum S. Eustathii ædificavit Irene Attica.

Monasterium ad Armamenta sive sancti Panteleemonis primo quidem **115** a Mauricio in armamentarium constructum fuit. Theodora autem uxor Theophili imperatoris id monasterium mutavit post annos 248.

Ædificium quod vocatur Pieridii, condidit Pierides cubicularius tempore Irene Atticæ.

Castellum ædificavit Tiberius imperator socer Mauricii, ne Chaganus Bulgarorum princeps classem ejus combureret: ibi enim naves suas subduxit, et locum munivit castello.

Meursii et Lambecii notæ.

(9) *Περὶ δὲ*. Ὅτι τὸ Βοσπ'ριον, καθὼς φησιν Ἰωάννης ὁ Ἀντιοχεύς, ὅτι Βύζας ἐκτίσσε τὸ Βυζάντιον, βούν ἀπέστειλεν ἀπὸ τοῦ Προσφορίου, καὶ ἀπῆλθεν εἰς Χρυσόπολιν, καὶ οὕτως ἐκλήθη Βοσπ'ριον. Ἐκεῖ δὲ ἐπωλοῦντο οἱ βόες καὶ εἰς τὸ σιγματοειδὲς τείχος μέχρι τοῦ Κοπρωνύμου. Ἐκείνος ὤρισεν εἰς τὸν Ταῦρον πωλεῖσθαι αὐδ. 3058.

(10) *Τοῦ Βοσπορίου*. Portus Cypoli fuit in regione quinta e regione Chalcedonis, qui antiquitus vocabatur τὸ Βοσπ'ριον, scilicet νεώριον seu ὁ Βοσποριανὸς λιμὴν, propterea quod situs esset ad Bosporum Thracium: ita enim, ut tradit Eustathius Dionysii scholiastes, proprie appellabatur τὸ κατὰ Χαλκηδὼνα καὶ Βυζάντιον στενόν, id est *mare angustum inter Chalcedonem et Byzantium*. Cæterum progressu temporis et vulgi ignorantia genuinum illius portus nomen Βοσπ'ριον mutatum fuit in Φωσφόριον et Προσφόριον, ut testatur Stephanus v. Βισπορος et Joannes Tzetzes Chil. 1, 856. Ne autem primo intuitu pateret corrupta esse hæc

τὸ λούμα τοῦ Γερμανοῦ Γερμανὸς ἐν τοῖς χρόνοις Οὐαλεντινιανοῦ στρατηγὸς γενόμενος Πελοποννήσου ἀνήγειρε, οἶκον αὐτοῦ ἔχων.

Περὶ δὲ (9) τῆς τοῦ Βοσπορίου (10) ἐπωνυμίας ταῦτ' αὖ φησιν Ἰωάννης Ἀντιοχεύς, ὅτι εἰς τὸ σιγματοειδὲς τοῦ τείχους (11) εἶχον εἶθας πωλεῖν τοὺς βόας, ὃ καὶ ἐκράτει μέχρι τοῦ Κοπρωνύμου. Εἰς δὲ ποτε βούς οἰστρολαθῆσας εἰσῆλθε τὴν θάλασσαν καλ' ἐπέρασεν εἰς Χρυσόπολιν, καὶ διὰ τοῦτο ἐκλήθη Βοσπ'ριον.

Τὸν δὲ πύργον ὃς καλεῖται τὸ Κεντηνάριον, μέγαν καὶ περιφανῆ ἀνήγειραν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος, καὶ ἐδαπάνησε κεντηνάριον. Σεισμοῦ δὲ γενομένου καὶ τελείως χαλασθέντος, ἐκτίσθη παρὰ Θεοφίλου, καθὰ νῦν ὁρᾶται. Φέρεται δὲ τὸ ἀρχαῖον ἐπώνυμον.

Τὸ παλαιὸν Πετρίον Πέτρος τις πατριχίος (12) ἐπὶ τοῖς χρόνοις Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου ἐκτίσεν. Ἔλεγον δὲ αὐτὸν καὶ Βαρυσαμιανὸν (13) τὸν Σύρον, πολλὰς ἀρχὰς τῷ τότε ἀνύσαντα.

Ἦ δὲ μονὴ Ῥωμαίου ἐκτίσθη ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Ἀθόντος Μακῆλου παρὰ Αἰμῶνος πατριχίου τοῦ Ῥωμαίου· εἰσελθὼν γὰρ εἰς τὴν πόλιν ἐκεῖσε ἔκει.

Ἦ μονὴ ἡ καλουμένη Προκοπίας παρὰ Προκοπίας ἐκτίσθη τῆς θυγατρὸς Νικηφόρου τοῦ Σελευκηνοῦ καὶ γυναικὸς Μιχαῆλ Ῥαγγαβῆ τοῦ ἀπὸ κουροπαλάτων.

Τὸν ἄγιον Εὐστάθιον ἐκτίσεν Εἰρήνη ἡ Ἀθηναία.

Τὰ δὲ Ἀρμαμέντα ἡ μονὴ, ἦγουν ὁ ἄγιος Παντελεήμων, πρώην μὲν ὁ Μαυρίκιος ἀρμαμενταρεῖον αὐτὸ ἐκτίσσε, μετὰ δὲ χρόνους σμῆ' Θεοδώρα ἡ γυνὴ Θεοφίλου τοῦ βασιλέως μονὴν αὐτὸ ἐποίησε.

Τὰ Πικριδίου ἐκτίσσε Πικριδῖος ὁ κοιτανάριος ἐν τοῖς χρόνοις Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας.

Τὸ δὲ Καστέλλιον Τυβέρτιος ἐκτίσεν ὁ βασιλεὺς ὁ πενθερὸς Μαυρικίου διὰ τὸ μὴ καῦσαι τὸν στόλον αὐτοῦ Χάγανον τὸν ἀρχοντα Βουλγαρίας· ἐκτίσσε γὰρ τὰ πλοῖα ἤγαγε καστειλλώσας (14) καὶ ὀχυρώσας αὐτὰ ἐκτίσσε.

D nomina et subrepticia, utrique suam affinxere originem. Nam Phosphorium portum dictum fuisse aiunt, quod cum Philippus Macedo nocte illumi et pluvia urbem prope hunc portum per insidias expugnare tentasset, fortuito lunæ exortu, quam Græci Ἐκάτην φωσφόρον nuncupant, periculum urbis civibus detectum fuerit. Phosphorium vero et Phosphorianum portum vocari tradunt ἀπὸ τῆς προσφορᾶς, quod nimirum eo magna importaretur eduliorum copia. **LAMB.**

(11) *Τὸ σιγματοειδὲς τοῦ τείχους*. Loquitur de muro maritimo. **LAMB.**

(12) *Πέτρος τις πατριχίος*. Ad hunc plurima existant rescripta Justiniano imperatore, sub quo bis præfectus prætorio fuit. **LAMB.**

(13) *Βαρυσάμην* eum appellat. **LAMB.**

(14) Καστελλοῦν Græco-barbaris dicitur castellis et propugiacolis aliquem locum munire. **LAMB.**

Τὸν Ἀρχιεπίσκοπον τὸν εἰς τὸν Ἀνάπλου καὶ τὸ Ἁ
Σωσθένιον (15) ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἔκτισε.

Τὸν ἅγιον Μάμαντα ὁ Λεωμακέλης ἀνήγειρε (16),
διότι ἔκαίετο ἡ πόλις (17) μῆνας ἕξ. Ἐν ᾧ ὁ βασι-
λεὺς καὶ παλάτια ἔκτισε καὶ ἰκποδρόμιον, ἐν ᾧ οἱ
βασιλεῖς ἠνιόχευον, ὅπου καὶ Μιχαὴλ ὁ υἱὸς Θεο-
φίλου τοῦ βασιλέως ἀνηρέθη παρὰ Βασιλείου τοῦ
Μακεδόνοιο. Λέγεται δὲ ὅτι κατὰ τὴν τότε μὴν τοῦ
ἐμπρησμοῦ καὶ χειμῶν γέγονεν οἶος οὐκ ἐγένετο
ἄλλοτε ποτέ. Ἄλλὰ καὶ στακτὴν καθαρὰν ἔβρεξεν,
ὡς κίεσθαι ἐν τοῖς κεράμοις μέχρι σπιθαμῆς. Τότε
δὲ καὶ ὁ δόσιος Δανιὴλ (18) ἐν τῷ Ἀνάπλω ἦν.

Τὸν ἅγιον (19) Ταράσιον τὴν μὴν, λέγουσιν ὅτι
ὁ ἅγιος Τάρασιος ὁ πατριάρχης ἔκεισε ἐπέθη καὶ
μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐγένετο μὴν.

Τὴν μὴν τὰ Δαμιανοῦ Δαμιανὸς παρακοιμώ-
μενος, ὁ Σθλαβὸς (20) ἔκτισεν ἐν τοῖς χρόνοις Θεο-
φίλου τοῦ Εἰκονομάχου καὶ Μιχαὴλ τοῦ υἱοῦ αὐ-
τοῦ.

Τὸν ἅγιον Φωκᾶν πέρα Βασιλείου ὁ Μακεδὼν
ἔκτισε. Ὁμοίως καὶ τὴν Θεοδόκον ἐν τῷ φόρῳ, καὶ
τὴν νέαν εἰς τὸ παλάτιον, καὶ τὰ παλάτια πέρα τῶν
πηγῶν.

Ἡ δὲ πέραθεν τοῦ στενοῦ λεγομένου ἐκκλησία
χρυσοκίραμος παρὰ Ἰουστίνου καὶ Σοφίας τῶν
εὐσεβεστάτων βασιλέων ἐκτίσθη, καὶ ὁ ἅγιος Παῦ-
λος τὸ ὀρφανοτροφεῖον, καὶ ὁ δόσιος Ζωτικὸς (21) ὁ
εἰς τοὺς λαβοὺς, ἀλλὰ καὶ ὁ λιμὴν τῶν Σοφίῶν καὶ
αἱ Σοφίανα τὰ παλάτια πέρα τοῦ στενοῦ.

Τὰ δὲ ζευκτὰ κίονια παρὰ Ῥωμανοῦ τοῦ γέρον-
τος ἀνηγέρθησαν καὶ εἶχον τοὺς τιμίους σταυροὺς.

Τὰ δὲ Εὐτροπίου ὁ λιμὴν ἐκτίσθη παρὰ Εὐτρο-
πίου πρωτοσπαθαρίου καὶ κοιαιστοροῦ ἐν τοῖς χρό-
νοις Ζήνωνος καὶ Ἀναστασίου τῶν βασιλέων ἐν ᾧ
λιμῆν ἀπετήθη τὴν κεφαλὴν Μαυρίκιος καὶ τὰ
τίκνα αὐτοῦ καὶ ἡ γυνὴ παρὰ Φωκᾶ τοῦ τυράννου.

Τὰ Μικελίας (22) ἀνήγειρε Λέων ὁ πρωτοαση-
κρήτης.

Meursii et Lambecii notæ.

(15) Τὸν Ἀρχιεπίσκοπον τὸν εἰς τὸν Ἀνά-
πλου καὶ τὸ Σωσθένιον. De his duobus templis
S. Michaelis archangeli eorumque situ proluxè agit
Procopius l. 1. ædific., ubi utriusque ab Justiniano
reinstauratum fuisse memorat. Vide Nicephorum
Callistum 7, 50. LAMB.

(16) Ἀνήγειρε καὶ ἔκτισεν ἐκεῖ παλάτια, διότι
ἐνεπρήζετο ἡ πόλις μῆνας ἕξ. Καὶ ἔβλεθον ὁ Λεω-
μακέλος ἔκτισεν αὐτὰ καὶ μόλον ἐποίησε καὶ ναὸν
ὡσαύτως. καὶ ἔωρα ἀπέκλεισε τὴν πόλιν ἐμπρηζο-
μένην. Εἶθ' οὕτως ἔβρεξε στακτὴν ἐπ' αὐτὴ ὡς σπι-
θαμὴν τὸ πάχος. Ἐκτίσσε δὲ καὶ ἰκποδρόμιον, ἐν ᾧ
καὶ Μιχαὴλ ὁ βασιλεὺς ἀνηρέθη ὑπὸ Βασιλείου,
3058, ommissis reliquis.

(17) Ἐκαίετο ἡ πόλις. Incendium de quo in
præsentia Codinus loquitur, incidit secundum Mar-
cellinum Comitem in annum unum imperii Leonis
qui post Christum est 465, Basilisco et Hermine-
rico coss. LAMB.

(18) De hoc Daniele S. Symeonis Stylitæ disci-
pulo et imitatore vide Græc. Menologium die 11
Decembris. LAMB.

Templa B. Archangeli Michaelis in Anaplo et Sos-
thenio Constantinus Magnus ædificavit.

Templum S. Mamantis Leo Macelas ædificavit,
cum urbs sex integros menses continuo incendio fla-
grasset. Ibidem quoque palatium extruxit et Hippo-
dromum privatæ imperatoris aurigationis destinatum:
ubi etiam Michael Theophili imperatoris filius
a Basilio Macedone occisus fuit. Ferunt autem du-
rante illo incendio adeo sævam fuisse hiemem ut
alias nunquam. Eodem quoque tempore puram ἴpu-
tam stacten pluit, ita 116 ut ad spithamæ altitudi-
nem vasa eo replerentur. Eodem S. Daniel in Anaplo
degebat.

Monasterium S. Tarasii nomen habet a Tarasio
patriarcha, qui ibi sepultus est. Post obitum vero
B illius in monasterium mutatum fuit.

Monasterium Damiani Damianus accubitor natio-
ne Sthlavus condidit temporibus Theophili Iconoma-
chi et Michaelis filii ejus.

Ecclesiam S. Phocæ trans fretum Basilium Mace-
do ædificavit; item S. Deiparæ templum in foro, et
ecclesiam novam in palatio, et palatia ultra
fontes.

Ecclesiam trans fretum sitam et auratis tegulis
tectam piissimi principes Justinus et Sophia condi-
derunt. Item orphanotrophium S. Pauli et domum
mutilatis recipiendis destinatum, quæ dicitur S.
Zotici, et portum Sophiæ, et palatia Sophiana trans
C fretum.

Columellas junctas, quibus signa crucis imposita
erant, Romanus senior erexit.

Portum Eutropii condidit Eutropius protospaθi-
arius et quæstor 117 temporibus Zenonis et Ana-
stasii imperatorum; ubi Mauricio et uxori ejus atque
liberis capita præcisæ sunt.

Ædificium quod vocatur Maceliæ, Leo protoase-
cretis exstruxit.

(19) Τὸν ἅγιον. Τὸν δὲ ἅγιον Ταράσιον λέγουσιν
εἶναι προάστειον τοῦ πατριάρχου Ταρασίου, καὶ
ἀνέστησεν ἐν αὐτῷ μὴν. 3058.

(20) Ὁ Σθλαβὸς. Utroque modo Græco-barbare
dicitur, ὁ σθλαβὸς et ὁ σκλάβος, id est servus, et
ἡ σθλαβία et ἡ σκλαβία, id est servitus, et σθλαβοῦν
et σκλαβοῦν, id est in servitutem redigere. Frustra
igitur Glossarii Græco-barbari auctor voces σθλα-
βῶθη et σθλαβογενής ut mendosas rejicit. In præ-
sentia vero Codinus Damianum patricium et cubi-
cularium imperatoris Michaelis Methystæ Σθλαβόν
sive σκλαβόν appellat, propterea quod oriundus
esset ex Sclavonia sive Dalmatia. Σθλαβός ergo
idem hic valet quod Σκλαβηγός vel Σθλαβη-
γός. LAMB.

(21) Ζωτικὸς. Erat hospitale mutilatis recipi-
endis destinatum, et dicatum memoriæ S. Zotici. Vide
p. 89. Italis diceretur lo spedale degli stroppiati.
LAMB.

(22) Τὰ Μακ. Τῆς δὲ Μακελίας τὴν μὴν ἀνή-
γειρε Μακείλιος ὁ πρωτοασηκρήτης οὕτως καλούμε-
νος; 3058 Μηκελίας Vat.

In monasterio dicto Pelamidae statua marmorea collocata erat, quam erexit Theophilus tempore Constantini Porphyrogeniti.

Palatia sita in Herco Justinianus magnus ædificavit, quæ postea exornavit Justinus ejus nepos. Vocatur autem locus ille Heræum, quod antiquitus ibi templum Junonis esset; vel Erium, quoniam cives olim ibi sepeliebantur, uti etiam nunc testantur multa marmorea monumenta.

Palatia quæ sunt in Bryante, Tiberius imperator et Mauricius ejus gener ædificaverunt. Dicitur autem est ille locus Bryas propheticæ præsentationis futuri urbis fremitus, qui ibi olim exaudietur. Cum enim ultimus hujus urbis imperator jussu divino ex urbe discedet et proficiscetur Hierosolymam, traditurus Deo una cum suo diademate imperium Romanorum, tunc in hoc colle nominato Bryante ipse et omnes qui eum **118** comitabuntur, clamorem audient et strepitum populi remanentis in urbe.

τι, μέλλει ἀκούσαι μετὰ πάντων τῶν ἀκολουθούντων λαοῦ, τῆς πόλεως ἤδη ποντιζομένης.

Palatia Damatrii iidem imperatores ædificaverunt. Visitur autem ibi πῆδημα Constantini, qui a matre Irene Atticæ excecatus fuit.

Ædes Florentii et Callistrati duo germani fratres ita nominati extruxerunt; quæ post eorum mortem in monasteria mutata fuerunt. Hic post 428 annos tempore Irenæ Atticæ Paulus patriarcha, de-

Ἐν δὲ (25) τῇ μονῇ τῇ λεγομένῃ Πηλαμίδου (24) στήλη ἴστατο μαρμάρειος, ἣν ἀνήγειρε Θεόφιλος ἐν ταῖς χρόνους Κωνσταντίνου τοῦ πορφυρογεννήτου.

Τὰ δὲ ἐν τῷ Ἡραίῳ (25) παλάτια ἐκτίσθη παρὰ τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ· ὁ δὲ ἀνέψυχος αὐτοῦ Ἰουστίνος (26) ἐκαλλώπισεν. Ἡραίων δὲ ἐκλήθη, ὅτι πάλαι τῆς Ἡρας ἦν ὁ ναὸς ἐκεῖ. Ἡ Ἡρίον (27), ὅτι τὸ παλαιὸν ἐκεῖ ἐθάπτοντο οἱ πολλοὶ· καὶ δηλοῖ τοῦτο τὰ πολλὰ μαρμάρια κειθούρια.

Τὰ εἰς τὸν Βρύαντα (28) παλάτια Τιβέριος ὁ βασιλεὺς ἐκτίσεν καὶ ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ Μαυρίκιος. Ἐκλήθη δὲ Βρύας (29) προφητικῆς ῥῆσει διὰ τὸν μέλλοντα αὐτῷ ἀκουσθῆναι βρυγμὸν τῆς πόλεως· καὶ γὰρ ὁ ταύτης τῆς πόλεως ἑσχατος βασιλεὺς μέλλων ἐξελεθῆναι προστάξει Θεοῦ καὶ ἀπελθεῖν εἰς Ἱερουσαλὴμ (30) καὶ ἀποδοῦναι τῷ Κυρίῳ τὴν βασιλείαν τῶν Ῥωμαίων ἅμα τῷ διαδηματι αὐτοῦ, ἐπειδὴν γενήσεται ἐν τῷ τοιοῦτῳ βουῶν τῷ Βρύαντι, ἀπὸ τῆν βοῆν καὶ τὸν βρυγμὸν τοῦ ἀναπομειναντος

Τὰ τοῦ Δαματρίου παλάτια οἱ αὐτοὶ βασιλεῖς ἐκτίσαν. Ἔστι δὲ ἐκεῖσε τὸ πῆδημα (31) Κωνσταντίνου τοῦ υἱοῦ Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας, τοῦ τυφλωθέντος παρὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ.

Τὰ Φλωρεντίου καὶ τὰ Καλλιστράτου (32) ἀπὸ δύο ἀγαθῶν οὕτω καλουμένων ἐκτίσθη. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτῶν ἐγένετο δύο μοναστήρια ἐν τοῖς χρόνοις Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου. Μετὰ δὲ τε-

Meursii et Lambecii notæ.

(25) Ἐν δὲ. Τὴν δὲ Πηλαμίδα ἀνήγειρε Λέων ὁ σιλύσσορος ἐν τοῖς χρόνοις Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου. LAMB.

(24) Πηλαμίδου. Rectius in cod. Vat. legitur τοῦ Πηλαμίδου. Πηλαμίδιον enim vel Πηλαμύδιον suburbium erat maritimum, propterea ita nominatum quod pelamides pisces numerose ibi caperentur. In cod. Reg. simpliciter legitur ἐν δὲ τῷ λεγομένῳ Πηλαμίδιῳ. Hujus suburbii meminit Cedrenus, ubi agit de imperio Joannis Tzimiscæ. Ib.

(25) Ἡραίῳ. Ἡραίων promontorium est Chalcedonis, quod Stephanus vocat τὴν Ἡραίαν ἄκραν. Antiquitus vero ita nominatum fuit a sano Junonis, quod in eo situm erat. Postea vero, prisco et genuino nomine abolito, corrupte appellari cœpit Ἱερῖον, Ἡρίον et Ἡέριον sive Ἀέριον. Etymologia enim, quas Græci recentiores corruptis hisce nominibus attribuant, non originales sunt, sed tantum fictitiæ. LAMB.

(26) Ἰουστίνος. Ἰουστίνος καὶ Σοφία ἐκαλλώπισαν αὐτὰ 3058.

(27) Ἡρίον. Quod hoc loco Codinus ait, Ἡρίον appellatum fuisse illud promontorium propterea quod civis Chalcedonenses ibi sepeliuntur, infra etiam p. 119 v. 4 repetit. Eandemque nominis rationem confirmat fragmentum ex mss. quibusdam biblioth. Reg. Collect. excerptum, cujus exemplar appusui: "Ὅτι τὸ τῆς Χαλκηδόνος ἀκρωτήριον τὸ παλαιὸν Ἡρίον καὶ ὄν καὶ λεγόμενον (ταφεῖον γὰρ ἦν τῆς πόλεως Χαλκηδόνος) ὁ μὲν Ἰουστινιανὸς ἀνασκάψας τὸ ὄλον ἀκρωτήριον καὶ ἀνακαθάρσας τὸν τόπον βασιλεία ἐκτίσεν περιφανέστατα; καὶ Ἡερία ὁ τόπος μετωνομάσθη ἢ Ἀερία. Sed quidquid illi dicant, neque Ἡέριον

neque Ἡρίον genuinum ei promontorium hujus promontorii nomen fuit, sed Ἡραίων, ut paulo ante notavi et Stephanus testatur. LAMB.

(28) Locus nuncupatus Βρύας memoratur a Zonara in Theophilo: Ἐπέταξεν, inquit, ἐν τῷ Βρύαντι δειμασθαι ἀνάκτορα. Fuit autem, ut opinor, ita nominatus unus ex septem collibus Cyprianis. Nam paulo post subjungit Codinus: Ἐπειδὴν γενήσεται ἐν τῷ τοιοῦτῳ βουῶν τῷ Βρύαντι. Meminit etiam palatii in Bryante siti Constantinus Porphyrogenitus *De administr. Imp.* c. 51: Διὰ τὸ, inquit, καὶ ὅτ' αὐτοῦ (sc. Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος) κτισθῆναι τὰ τοιαῦτα παλάτια, ὁμοίως καὶ εἰς τὸ Ἐβδόμον καὶ εἰς τὴν Ἡερίαν (vel Ἱερίαν) καὶ εἰς τὸν Βρύαντα. Sic enim ibi scribendum est oro eo quod vulgo perperam legitur, καὶ εἰς τὴν Εἰρίαν καὶ εἰς τὴν Βρύαν. LAMB.

(29) Βρύας ὅτι μέλλοντος τοῦ ἑσχατοῦ ἐξελεθῆναι βασιλεὺς καὶ κατοικίσει εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐν αὐτῷ Βρύαντι μέλλει ἀκούσαι βρυγμὸν καὶ τὴν βοῆν τοῦ κλαυθμῶνος τῆς πόλεως cod. 3058.

(30) Quæ Codinus hic narrat de etymologia loci nominati Βρύαντος, meræ nugæ sunt et fabulæ aniles. In cod. Regio pro Βρύας legitur Βρύον. LAMB.

(31) Quid vox πῆδημα hic significet, nondum mihi liquet. LAMB.

(32) Τὰ Φλωρεντίου καὶ τὰ Καλλιστράτου. Utriusque mentio fit in Menologio die 31 Decembris, in Actis S. Zotici. In cod. Reg. et aliquot Vaticanis pro Φλωρεντίου legitur Φλώρου. Quæ vero paulo post Codinus narrat de Paulo patriarcha habentur apud Zonaram in imperio Irenæ et filii ejus Constantini. LAMB.

τρακόσια καὶ εἴκοσι ὀκτώ ἐτη Πύλιος πατριάρχης A posita patriarchali dignitate, requievit et post quatuor menses mortuus est.

Τὰ παλάτια τῶν Ἐλευθερίου καὶ τὰ ἐργοδῶτια ἢ αὐτῆ Εἰρήνης ἔκτισεν. Ἀπὸ δὲ τῶν Ἐλευθερίου πιατίων μέχρι τοῦ Ἀμαστριανοῦ ἱπποδρόμιον ἦν, παρὰ τοῦ δευτέρου κτίστορος τῆς πόλεως τοῦ μικροῦ Θεοδοσίου κατασκευασθὲν, ὅπερ κατέλυσεν ἢ Ἀθηναῖα καὶ ἔκτισεν ἐν αὐτῷ τὰ πιστώρια.

Τὸ δὲ καλούμενον μέγα Λουτρὸν πλησίον τοῦ Βοῦς ἔκτισεν παρὰ Νικήτα εὐνούχου καὶ ἐπὶ τῆς τριπέρας, ἐπὶ τοῖς χρόνοις Θεοφίλου τοῦ βασιλέως.

Ὁ ἀρχιστράτηγος τὰ Ἀδάκια, ὁ πλησίον τοῦ Σηρολόφου, ἔκτισθη παρὰ Λεωμακέλου. Ἐκλήθη δὲ οὕτω διὰ τὸ εὐρεθῆναι ἐκεῖσε ἀδάκια παμμεγέθη καὶ ἐξ οθαλίμαστα.

Ἡ παναγία Θεοτόκος τὸ Κρύσταλλον διὰ τοῦτο οὕτως ἐκλήθη, ὅτι τοῦ Λεωμακέλου ἐκεῖσε διερχομένου ἐφ' ἵππῳ χειμῶνος ὄντος κρύσταλλον ἔπεσε καὶ ἔδωκεν αὐτόν (33).

Περὶ δὲ τῶν Ἠρίων λέγεται ὅτι οἱ ἀποθηνήκοντες τῶν πολιτῶν πρὸ τοῦ κτισθῆναι τὴν ἅγιον Λουκᾶν ἐκεῖσε ἐθάπτοντο. Ἐκτίσας δὲ ἐκεῖσε ναὸν τοῦ ἁγίου Γρηγορίου ὁ μίγας Κωνσταντῖνος. Ἰστέον ὅτι καὶ πρῶτον εἰς τὸ Βυζάντιον ἔλθων ὁ ἅγιος Ἀνδρέας ἐκεῖσε ἐκάθισεν καὶ ἐδίδασκεν, εἰτα ἐχειροτόνησε τὸν ἅγιον Στάχυν (34) εἰς τὴν ἁγίαν Εἰρήνην τοῦ Γαλάτου πέραθεν· ἐκλήθη δὲ οὕτως ἀπὸ τινος Γαλάτου ἀνδρὸς ἐκεῖσε κωλύοντος. Ὁ δὲ ἅγιος Ἀνδρέας πρὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἦλθεν εἰς τὸ Βυζάντιον, καὶ εἰς τὰ λεγόμενα Ἀρματίου ἐποίησε τὴν σκηνὴν αὐτοῦ καὶ ἐκάθητο διδάσκων. Ἐποίησε δὲ καὶ σταυρὸν ἰδιοχείρως, λατομήσας αὐτὸν καὶ γλύψας, ἐν ἔσθησεν εἰς τὴν ἁγίαν Εἰρήνην τὴν παλαιάν. Μετὰ δὲ ταῦτα ἦλθεν εἰς τὸ νεώριον, εἰς τὸ καλούμενον κερατιέμβολον, καὶ ἐδίδασκεν κάκεισε. Ἐκλήθη δὲ οὕτως (35) ὁ τοιοῦτος ἐμβολος, διότι στήλη τις ἦν, καὶ ἐπάνω αὐτῆς ἴστατο ζώδιον ἔχον ἐν τῇ κεφαλῇ τίσσασα κέρατα, καὶ θαῦμα ἐγένετο ἐν αὐτῷ· ὅστις γὰρ εἶχεν ὑπόληψιν τοῦ εἶναι κερατίαν (36), ἠνίκα ἔλθων προσήγγιζε τῇ στήλῃ, εἰ ἦν ὡς ὑπελαμβάνετο, ἐγύριζεν ἢ στήλη ἐκ τρίτου· εἰ δὲ οὐκ ἦν, ἴστατο σιγῇ.

Ὁ τρίκλιος τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου λέγεται D Μανναῦρα διὰ τὸν τρόπον τοιοῦτον. Ἀναστάσιος βασιλεὺς ὁ Δίκωρος τῷ κς' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ καὶ τῷ τετάρτῳ μηνί, βροντῶν καὶ ἀστραπῶν περὶ

Meursii et Lambecii notæ.

(33) Ἐδωκεν αὐτόν. Δεδοῖαι hic idem est atque prodeven, id est affligere sive ad terram dare. Sic Florus 4, 2, de Cesare loquens, Tribus, inquit, et viginti vulneribus ad terram datus est. Et Plautus, Quemcumque icero, ad terram dabo. Vide notas ad p. 32. LAMB.

(34) S. Stachys, qui a B. Andrea apostolo primus Byzantii episcopus ordinatus est, meminit Nicephorus patriarcha. Vide præterea Martyrologium et Menæa Græcorum die 31 Octobris et 30 Novembris, et Nicephorum Callistum 8, 7. LAMB.

Palatia Eleuthoriana et officinas eodem Irene condidit. Hippodromum vero, qui inter ædes Eleuthorianas et Amastrianas a secundo urbis conditore Theodosio juniore exstructus erat, demolita est Augusta, ejusque loco pistrina ædificavit.

Thermas magnas, quæ sunt prope Bovem, exstruxit Nicetas eunuchus et præfectus mensæ tempore Theophili imperatoris.

Templum B. archangeli Michaelis nuncupatum ad Abacos, quod est prope Xerolophum, ædificavit B Leo Macelas. Ita vero nominatum est, quod ibi inventi fuerint Abaci magnitudinis admirandæ.

119 Ecclesia S. Deiparæ ad Glacium inde cognomen habet, quod Leonem Macelam equo illac transvehentem hiemali tempore glacies delapsa affixerit.

De loco nuncupato Erio referunt olim cives ibi sepeliri solitos, antequam conderetur cœmeterium S. Lucæ. Ibidem Constantinus magnus templum S. Georgii condidit. Sciendum est quod S. Andreas apostolus Byzantium veniens primum in eo loco conderit atque docuerit, et deinde ordinaverit S. Stachyn episcopum ecclesiæ S. Irenæ trans fretum, in loco qui a Galata quodam ibi habitante Galata vocatur. S. Andreas autem ante Constantinum magnum Byzantium venit, et in loco qui dicitur Harmatii tabernaculum struxit, atque ibi docuit. Sculpisit etiam propria manu signum crucis ex lapide, collocavitque in ecclesia antiqua S. Irenæ. Postea migravit in Neorium, et ibi quoque docuit in porticu quæ cornuta ob hanc causam vocatur. Stabat ibi columnæ imposita statua quatuor cornua in capite gerens. Quisquis igitur suspectam habebat pudicitiam uxoris, ad hanc statuam accedebat, et si res ita se haberet ut suspicabatur, ter in gyrum se vertebat statua; sin minus, stabat immobilis.

120 Triclinium magni Constantini propterea Manaura dicitur. Cum imperator Anastasius Dicus 26 annos et 4 menses imperasset, accidit ut tonitrua et fulgura circum undique palatium vehu-

(35) Ἐκλήθη δὲ οὕτως. Originatio inepta. LAMB.

(36) Κερατίαν sive cornutum Collinus vocat qui uxorem habet adulteram. Eodem modo apud Artemidorum 2, 12 uxor adultera dicitur marito fecisse cornua. Refert enim cuidam uxorem ducturo, qui visus sibi fuerat arietis insidere et ab eo excuti, somniorum interpretem ita respondisse: Ἡ γυνή σου πορνεύσει, καὶ κατὰ τὸ λεγόμενον κέρατά σοι ποιήσει. Idem loquendi genus apud Italos, Gallos et Germanos hodieque in usu est. LAMB.

menter impetrent. Quare consternatus imperator, A et hinc inde præ formidine cursitans, in hoc demum triclinio numinis ira percussus et penetrabili fulminis ictu ambustus fuit. Moribundus autem extrema hæc verba magna voce protulit : « O Mana, aura pereo, satque hinc triclinium illud Manauræ nomen retinuit.

Ecclesiam S. Dei Genitricis quæ vocatur Sigma, Constantinus magnus primo condidit, deinde Justinianus Magnus restauravit. Post annos autem 328, imperante Basilio Macedone, magno terræ motu totum hoc templum collapsum est, die Dominico enim nonus erat Januarii et S. Polyucto sacer. Hæc ruina omnes, quotquot in eo erant, oppressi sunt, et templum inde cognominatum fuit Sisma. B Id est conquassatio, sive Sema, id est sepulcrum. Vulgo autem vocatur Sigma.

Ecclesiam novam B. archangeli Zeno et Ariadne ædificaverunt.

Monasterium Procopiæ sanctimonialium patruus Justiniani magni cum uxore Euphemia condidit, et post obitum ibidem sepultus est.

121 Monasterium Choræ prius oratorium erat. Postquam vero Priscus præfectus et gener Phocæ tyranni eo relegatus fuit, sua impensa magnum et pulchrum monasterium ejus loco extruxit, multasque possessiones ei largitus est. Cognominatur autem hoc monasterium Chora, quod ibi olim ager seu prædium esset; quemadmodum etiam monasteria Studii et Xerocerami extra urbem sita C erant.

Templum S. Mamantis condidit soror Mauricii imperatoris. Ha enim, Mauricio et liberis ejus a

Meursii et Lambecii notæ.

(37) Ὡ Μάνα. Proprie μάνα Græco-Barbaris dicitur mater; deinde etiam accipitur pro interjectione exclamandi, ut in præsentia apud Codinam et apud Luitprandum in Legatione: *Obviantes mihi, inquit, mulieres, quæ prius in stuporem mentis versa Mana Mana clamabant.* Originatio autem nominis si Manauræ vel Magnauræ deducta ex ultimis Anastasii Dicori verbis, Ὡ Μάνα, ὑπὸ αἰβρας ἀπόλλυμαι, æque mihi probatur atque altera illa quam Luitprandus de rebus imperat. 6, 3 enarrat his verbis: *Esi Cpoli donus palatio contigua miræ magnitudinis ac pulchritudinis, quæ a Græcis ρ loco λ posita, Megauræ vel Magnauræ quasi magna aula dicitur.* LAMB.

(38) De templo B. Virginis in Signate, et terre motu quo temporibus Basilio Macedonis fuit dejectum, mentio fit in Menologio, 10 Januarii, his verbis: *Τελείβαι δὲ ἡ σύναξις διὰ τὸν μέγαν γεγονότα σεισμὸν κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν (scilicet τὴν ἑκάστην τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου) ἐν ἀρχῇ βασιλείας Βασιλείου, ὅτε καὶ ὁ ναὸς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ἔ ἐν τῷ Σίγματι, καὶ πολλὰ ἕτερα ἐκκλησίαι καὶ ἰδιωτικὰ κατέπιον οἶκοι.* Codinus a Menologio paulum discrepat, et collapsum fuisse ait hoc templum die nono Januarii, quo a Græcis anniverſaria memoria S. Polyucti colitur. Quod vero subjungit pristinum ejus templi cognomen Σίγμα postea mutatum fuisse a vulgo in Σεισμός et Σίμα, satis probabile est: refert enim Plutarchus in Cimone Athenis quoque tumultum eorum, quos

τὸ παλάτιον εἰλουμένων, ἀδημονῶν καὶ μὴ φέρων ἐκ τόπου εἰς τόπον ἐφευγε. Καὶ δὴ εἰσελθόντα εἰς τὸν τοιοῦτον τρικλίνον κατέλαβεν ἐκείσε αὐτὴν ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ· ὑπὸ γὰρ βροντῆς βιαίας καὶ κεραυνοῦ ἀπέψυξε καὶ ἐγένετο πυρκαυστος. Ὅτε δὲ ἀπέθνησκε, φωνῇ μεγάλῃ εἶπε· « Ὡ Μάνα (37), ὑπὸ αἰβρας ἀπόλλυμαι. » Καὶ διὰ τοῦτο ἐκλήθη ὁ τρικλίνος Μαναῦρα.

Τὸ Σίγμα (38) τὴν Θεοτόκον πρῶτον μὲν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἐκτίσεν, εἶτα δὲ Ἰουστινιανὸς ὁ μέγας ἀνέκτισε. Μετὰ δὲ τριακόντα εἰκοσι ὀκτὼ ἐτη ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα, σεισμοῦ μεγάλου γεγονότος, συνεπιπῶθη παντελῶς ὁ ναὸς ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ, μηνὸς Ἰανουαρίου 0', τοῦ ἀγίου Πολυεύκτου, καὶ τοὺς ἐκείσε ἀθρώπου; διέφθειρε, καὶ ἐκτοτε ἐκλήθη Σείσμα ἢ Σίμα. Ἰδιωτικῶς δὲ καλοῦσι Σίγμα.

Τὸν μικρὸν ἀρχιστράτηγον τὴν νέαν Ζήνων καὶ Ἀριάδνη ἀνήγειραν.

Τὴν γυναικεῖαν μονὴν τῆς Προκοπίας ὁ θεὸς τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ ἐκτίσεν σὺν τῇ γυναικὶ αὐτοῦ Εὐφημίᾳ, ἔνθα καὶ θανὼν ἐτάφη.

Ἡ χώρα (39) πρῶτον μὲν εὐκτέριον ἦν, Πρίσκος (40) δὲ ὁ ἐπαρχὸς καὶ γαμβρὸς Φωκά (41) τοῦ τυράννου περιορισθεὶς ἐκεῖ (42) παρὰ τοῦ ἰδίου ἐκτίσεν ταύτην μονὴν εἰς κάλλος καὶ μέγεθος, ἀποχωρησάμενος καὶ κτήματα πολλά. Ἐκλήθη δὲ Χώρα, διότι τῶν Βυζαντινῶν χωρίον ἦν ἐκεῖ, καθὰ καὶ ἡ τοῦ Στουδίου μονὴ ἔξω τῆς πόλεως ὑπῆρχε, καὶ ἡ μονὴ τοῦ Ξηροκεράμου.

Ὁ ἅγιος Μάμας ἐκτίσθη παρὰ τῆς ἀδελφῆς Μαυρικίου (43) τοῦ βασιλέως· μετὰ γὰρ τὸ ἀναί-

ruina ex terræ motu oppressit, Σεισματιαν appellatum fuisse. LAMB.

(39) Ἡ χώρα. Id est ἡ μονὴ τῆς χώρας. Hujus monasterii meminit Synodicon vetus: Καὶ τὸν ἀρχιερέαρχην Καλλίνικον ἀπόμματος ποιήσας τῷ σεμνείῳ τῆς χώρας παρέπεμψε. LAMB.

(40) Pro Priscos perperam in aliquot codicibus legitur Κρίσπος. Similiter aliquoties erratum est apud Zonaram in Heraclio, uti etiam apud Niceph. Callist. 18, 37 et 55. LAMB.

(41) Φωκά. Τοῦ Καππάδοκος καὶ ἀπηνους Φωκά D 3058.

(42) Περιορίσθη ἐκείσε, ἔτι ἐν ὑπολήψει γέγονε τοῦ Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως. Καὶ γὰρ καὶ αὐτῷ συγκροτήσας ὁ αὐτὸς Κρίσπος, καὶ κρατήσας διὰ τῆς θαλάσσης τὴν βασιλείαν, γαμβρὸς τυγχάνων Φωκά. Καὶ μετὰ τοῦτο βασιλέως γράμματα κατ' αὐτοῦ δεξάμενος ὁ Ἡράκλειος εἶπε αὐτῷ οὕτως· « Ἀθλίε, γαμβρὸν οὐκ ἐποίησας, καὶ πῶς ἀληθῆ φίλον ποιήσεις; » Διὰ ταῦτα οὖν ἐκείσε περιορίσθεις. LAMB.

(43) Παρὰ τῆς ἀδελφῆς Μαυρικίου. Zonaras, Nicephorus Callistus et alii scriptores templum S. Mamantis, in quo Mauricius cum familia sua sepultus fuit, ædificatum fuisse referunt non a sorore Mauricii, sed Pharasmane eunucho, qui sub Justiniano cubiculi præfectus fuit. Quod vero paulo post Codinus ait Mauricio uxorem et filias ejus aliquanto superfuisse, testatur etiam Nicephorus Callistus 18, 41. LAMB.

ρεθῆναι παρὰ τοῦ Φωκῆ τὴν Μαυρίκιον ἄμα τοῖς τέκνοις αὐτοῦ λαβοῦσα τὰ σώματα αὐτῶν κατέθετο ἐκεῖσε. Ἡ δὲ σύμδιος Μαυρικίου μετὰ τῶν θυγατέρων αὐτῆς ἐφρουρεῖτο παρὰ τῶν τοῦ Φωκῆ ἐν τῇ νεί καλουμένη μονῇ πρὸς ὀλίγον τινὰ καιρὸν. Ὑστερον δὲ ἀνηρίθη παρ' αὐτοῦ καθ' αὐτὴ διὰ ξίφους ἀπομηθεῖσα, καὶ πᾶσα ἡ συγγένεια Μαυρικίου, καὶ τῇ θαλάσῃ ἐρρίφησαν.

Τὴν μονὴν τῆς ἁγίας Εὐφημίας καὶ τοὺς τάφους τοὺς ὄντας ἐν τῷ Πετρίῳ καὶ τῷ λουτρῶν Βασιλείου ὁ Μακεδὼν ἀνήγειρε, καὶ τὰς θυγατέρας αὐτοῦ ἐκεῖσε ἀπέκειρε.

Τὴν ἁγίαν Ζωὴν τὴν οὖσαν εἰς Μωκισίαν ὁ δσος ἀνήγειρε Μαρκιανός, οὗ καὶ θανάων κατετέθη.

Τοὺς ἁγίους Νομπίριους ὁ μέγας Θεοδόσιος ἀνήγειρε καὶ κτήματα πολλὰ ἐπεκύρωσε.

Τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Μανουῆλ, Σαβὲλ καὶ Ἰσμαῆλ (44) ἐπὶ τῷ χερσαίῳ τείχῳ ὁ μέγας ἀνήγειρε Θεοδόσιος· μετὰ γὰρ τὸ καυθῆναι αὐτοὺς παρὰ τοῦ παραβάτου Ἰουλιανοῦ τὰ σώματα αὐτῶν ἐκεῖ κατέθετο, ἐπεὶ ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ ἀνηρίθησαν οἱ ἅγιοι.

Τὴν δὲ (45) Παλαιὰν λεγομένην πόρταν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἀνήγειρε, καὶ ἕως ἐκεῖ ἦν τὸ ἀρχαῖον καὶ παρ' αὐτοῦ κτισθὲν χερσαῖον τεῖχος.

Τὸν ἅγιον Ἐλευθέριον Βασιλείος τις ἐν τοῖς χρόνοις Ἀρκαδίου ἀνήγειρε.

Αἱ δύο μοναὶ τῆς ἁγίας Δομνίνας, ἣ τε ἐπονομάζεται τὰ Ἀλεξάνδρου, καὶ ἡ ἄλλη ἣ λέγεται τὰ Μαύρας, ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου ἐκτίσθησαν. Ἐλθοῦσαι γὰρ ἀπὸ Ῥώμης εὗρον ἄρσενον τὸν τόπον, καὶ αἰτησάμεναι τὸν βασιλέα, δέδωκεν αὐταῖς τὴν πόσιν καὶ συνδρομήν, καὶ ἀνήγειραν τὰς μονὰς. Ὡσαύτως καὶ ὁ δσος Διός (46) αἰτησάμενος τὸν βασιλέα, τόπον λαβὼν, ἐκτίσσε τὴν μονὴν τοῦ Δίου καλουμένην.

Ἡ μονὴ ἣ λεγομένη τῷ Μυροκέραιον ἐκτίσθη ἐν τοῖς χρόνοις Μαρκιανῶ τοῦ βασιλέως. Φασὶ δὲ πολλοὶ τῶν ἱστορικῶν ὅτι τὸ κέρασ ἐκεῖνο τοῦ ἐλαίου, ᾧ ἔρχεε Σαμουὴλ ὁ προφήτης τοὺς βασιλέας, εἰς τὴν τοιαύτην μονὴν ἐκρεμάτο, καὶ διὰ τοῦτο ἐκλήθη Μυροκέραιον.

Ἡ μονὴ τοῦ Εὐλινίτου (47) ἐκτίσθη παρὰ μαγίστρου Νικήτα ἐν τοῖς χρόνοις Ἀέοντος τοῦ Συρογενούς τοῦ πατρὸς Καβαλίνου, παρ' οὗ καὶ ἀπεκτεφάλλισθη εἰς τὸν σφενδόνα. Ἐχει δὲ τὸ ὄνομα ἡ μονὴ

Meursii et Lambecii notæ.

(14) *Μανουῆλ, Σαβὲλ καὶ Ἰσμαῆλ.* Horum mentio fit in Martyrologio Romano die 17 Junii. Sed hac tantum in parte ab eo discrepat Codinus et Menologium Græcorum, quod non Chalcedone illos martirium consummasse tradunt, sed Cpoli in muro terrestri sive versus Thraciam sito. Nam item apud Codinum est τὸ χερσαῖον τεῖχος atque in Menologio πρὸς Θράκην τεῖχος τὸ ἐπιλεγόμενον Κωνσταντῖνον. Templum vero SS. martyrum Manuel, Sabel et Ismael meminit alias Codinus, p. 25, ubi agit de muro terrestri. *ΛΑΜΒ.*

(45) *Τὴν δὲ.* Τὸν δὲ Παρόδρομον τὴν παλαιάν

Phoca tyranno interfectis, corpora eorum collegit atque ibi deposuit. Cæterum uxor Mauricii cum suis filiabus primum quidem a Phoca aliquantulum in monasterio dicto novo inclusa fuit. Postea autem et ipsa et universa Mauricii cognatio ferro ab eo interempta est et in mare projecta.

Monasterium S. Euphemie, et sepulera quæ sunt in Petrio, et balneum Basilii Macedo condidit, et filias suas ibidem attondit.

122 Ecclesiam S. Zotici prope cisternam Mociam prius imperator Marcianus extruxit; in qua etiam mortui corpus depositum fuit.

Templum S. Notariorum Theodosius ædificavit et multis ditavit possessionibus.

Ecclesiam SS. Manuel, Sabel et Ismael, quæ sita est ad murum terrestrem, Theodosius magnus condidit. Postquam enim a Juliano apostata fuerunt cremati, reliquiarum eorum ibidem in loco supplicii depositæ sunt.

Portam quæ vocatur Antiqua, Constantinus magnus extruxit, eo enim usque antiquus et ab eo erectus murus terrestris pertingebat.

Templum S. Eleutherii Basilii quidam tempore Arcadii ædificavit.

Duo monasteria, quorum unum S. Dominiæ cognomento Alexandri, alterum vero S. Mauræ dicitur, tempore Theodesii magni condita fuerunt. Tunc enim sanctæ illæ femine Romæ venerunt, et, impenetrata ab imperatore loci hujus tunc inhabitati copia, monasteria ibi ædificaverunt. 123 Similiter etiam S. Dii locum ab imperatore petiit, et monasterium in eo extruxit, quod vocatur Dii.

Monasterium quod vocatur Myroceratum, tempore Marciani imperatoris conditum fuit. Reserunt autem multi historici fuisse in hoc monasterio suspensum cornu olei, quo propheta Samuel reges Judæorum junxit, atque hinc ita nominatum esse monasterium.

Monasterium Xylinitæ Nicetas magister condidit tempore Leonis patris Constantini Coballini, a quo etiam decollatus fuit in sphendone Hippodromi. Nomen vero Xylinitæ inde habet hoc monasterium,

ἀνήγειρον ὁ μέγας Κωνσταντῖνος. Τὸ δὲ κτίσμα ἠκούμυδισεν εἰς τὸ χερσαῖον τεῖχος. 3058 et Reg.

(46) S. Dii et monasterii ab eo conditi mentio fit in Martyrologio Romano die 8 Februarii, et in Menologio Græcorum die 19 Julii, et in Actis concilii Chalcedonensis. *ΛΑΜΒ.*

(47) *Εὐλινίτης* cognomen fuit Niretæ magi tri. Quare etiam monasterium ab eo conditum τοῦ Εὐλινίτου appellatum fuit. Falso enim Codinus illud cognominatum fuisse putat a sandaliis ligneis quibus utebantur monachæ in eo inclusæ. *ΛΑΜΒ.*

quod monachæ lino calceorum soleis ligneis uterentur.

Monasterium Ieasie, ædificavit Ieasia, virgo sanctimonialis piissima et pulcherrima, quæ valde erulita fuit, et multos hymnos et stichera et alia quædam admirabiliter composuit tempore Theophili imperatoris.

Monasterium Smaragdi Smaragdus patricius et prefectus militum tempore Tiberii Thracis condidit, ejus illic domus fuit.

124 Ecclesiam S. Marci prope Taurum primo Theodosius magnus cum trullo ligneo extruxit: postea terræ motu collapsam rædificavit Romanus senior cognomine Lerapenus.

Æreus culcx et musca et alia insecta supra occidentalem arcum Tauri ab Apollonio Tyaneo posita erant. Quandiu autem illa permanserunt integra, nec muscæ, nec pulicæ, nec culices urbem intrarunt. Cæterum imperator Basilius Mithro ea dejecit atque confregit.

Statua muliebris ærea, posita in Phiala Hippodromi, Irenæ Atticæ est, quam in honorem ejus Constantinus filius posuit.

Locus nuncupatus Necra sive Cadaverum, ex eo nomen habet, quod sub Justiniano magno civium supplicio affectorum eadavera ibi deponerentur. Alibi enim ea sepeliri vetitum erat. Idem vero scamus ab ostio laterali usque ad Camilaucium muro sejunxit atque ita defunctorum corpora ibi condebant.

125 Maxima illa ædificia, prope templum S. Sergii, ædes fuerunt Justiniani magni, cum patricius adhuc esset.

De ecclesiæ S. Deiparæ cognomine Patriciæ memorie proditum est imperatores et Augustas tempore processions ad S. Sophiam ibi stationem facere consuevisse. Etenim illic amplissimum erat palatium, a Constantino magno exstructum. Huc igitur accedebant patricii et præpositi, et succingebant imperatorem: matronæ vero, quæ vocantur Zonitæ, imperatricem.

Templum S. Nicolai cognominatum Basilicæ, domus erat Basilicæ patricii et quæstoris Justiniani magni.

Portæ arcæ, quæ prius stabant in Tricymbalo

Meursii et Lambecii notæ.

(48) *Παρά Ελε. Παρ' αὐτῆς μοναχῆς γενοῦσας, δεῖ τῆς βασιλείας ἀπέτυχε παρὰ Θεοφίλου βασιλέως, σεβασμίας καὶ ὠραίας τυγχάνουσης. Ἦτις καὶ κωνίνα· καὶ στιχηρὰ ποιήσασα ἐν τοῖς χρόνοις Μιχαὴλ καὶ Θεοφίλου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐξ ἑν αὐτῆ. cod. 3058 ap. Bandurium.*

(49) *Χαλκοῦς. Ἄλλὰ καὶ κωνωπίων ἐτοιχειώθη καὶ ἰσοτο ἐστηλωμένος χαλκοῦς ἐπάνω τῆς δυτικῆς ἀψίδος τοῦ αὐτοῦ ταύρου. Ἦν δὲ κωνωπὶ καὶ μυῖα καὶ τὰ ἄλλα ζωθφια, καὶ ἐξ αὐτῶν οὐκ ἀπεφοίτα τι τῆ πόλει. Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς Βασίλειος ἠφάνισε συν-*

διὰ τὸ τῆς μοναζούσας χρῆσθαι εἰς ὑπόδειν τοῖς οὕτω καλουμένοις ξυλίνοις.

Ἡ μονὴ τῆς Εἰκασίας ἐκτίσθη παρὰ Εἰκασίας (48) μοναχῆς εὐσεβεστάτης καὶ προθένου ὠραίας τῆ εἰδοῖ, ἧτις σεφωτάτη εὔσα καὶ κανόνας πολλοὺς καὶ στιχηρὰ καὶ ἄλλα τινὰ ἀξιοθαύμαστα ἐποίησε καὶ ἐμελέθησεν ἐν τοῖς χρόνοις Θεοφίλου τοῦ βασιλέως.

Τὰ Σμαράγδου ἐκτίσθη παρὰ Σμαράγδου πατρικίου καὶ στρατηγοῦ ἐν τοῖς χρόνοις Τιθερίου τοῦ Θρακῆς. Οὕτως δὲ ἐκλήθη, ἐπεὶ οἶκος ἦν αὐτοῦ ἐκεῖ.

Ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ πλεῖστον τοῦ ταύρου ἐκκλησίαν ἦν μεγάλην ξυλότρουλλος, κτισθεῖσα ὑπὸ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου. Εἶτα ὑπὸ σεισμοῦ κατενεχθεῖσαν ἀνήγειρσεν αὐτὴν Ῥωμανὸς ὁ γέρον ὁ Λακατηνός.

Χαλκοῦς (49) δὲ κωνωπὶ καὶ μυῖα καὶ ἄλλα μικρὰ ζωθφια ἐπάνω τῆς δυτικῆς ἀψίδος τοῦ ταύρου ἴσταντο, ἐτοιχειωμένα παρὰ Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέως. Καὶ ἕως μὲν οὖν ἴσταντο, οὐκ ἐφοίτων τῆ πόλει μυῖαι ἢ ψύλλοι· ἢ κωνωπεῖ· ὁ δὲ βασιλεὺς Βασίλειος ἐξ οἰκείας ἀγνοίας κατήγαγε καὶ ἠφάνισεν αὐτά.

Ἡ δὲ γυναικοειδὴς στήλη ἢ χαλκῆ, ἢ ἰστρομένη εἰς τὴν φιάλην τοῦ Ἰπποδρομίου, εἰς τὸ στυράκιον, Εἰρήνης ἐστὶ τῆς Ἀθηνῶν, ἣν ἀνήγειρε Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς αὐτῆς εἰς θεραπείαν αὐτῆς.

Ὁ τόπος, ὃς καλεῖται τὰ Νεκρά, οὕτως ἐλαβε τὸ ἐπώνυμον, ὅτι τὰ σώματα τῶν ἀνααιρεθέντων πολιτῶν ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου ἐν τῷ Ἰπποδρομίῳ ἐκείσε ἐτέθησαν, διὰ τὸ μὴ χωρεῖν ἀλλαχθεῖ θάψαι αὐτά. Ἀπέφραξεν δὲ καὶ τὰ σκάλια ἀπὸ τοῦ παραθύρου (50) καὶ μέχρι τοῦ καμιλαυκίου, καὶ οὕτως ἐπίθουσαν τὰ σώματα τῶν νεκρῶν.

Τὰ δὲ παρμεγεθέστατα κτίσματα εἰς τὸν ἀγιον Σέργιον (51) οἶκοι ἦσαν Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου ἐπὶ δευτέρου αὐτοῦ πατρικίου.

Εἰς τὴν ναὸν τῆς Θεοτόκου τὰ Πατρικίας γέγραπται οἱ οἱ ἡρχοντοὶ οἱ βασιλεῖς μετὰ τῶν δεσποινῶν ἐπὶ προελεύσεως εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν, ἐν τῷ τοιοῦτῳ τόπῳ ἴσταντο· ἦν γὰρ οἶκος ἐκείσε μέγας κτισθεὶς παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Καὶ οἱ μὲν πατρικιοὶ καὶ πραιπόσιτοι ἐκείσε-ἤλασαν καὶ ἐζώννουσαν τὸν βασιλεῖα. Ὁμοίως καὶ αἱ ζωσθαὶ ἐζώννουσαν τὴν δέσποιναν.

Τὰ Βασιλίδου ὁ ἅγιος Νικόλαος οἶκος ἦν πατρικίου Βασιλίδου καλουμένου καὶ κοιταστήρος τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ.

Αἱ χλκαὶ πύλαι, αἱ πρότερον μὲν ἰστάμεναι εἰς

τρίψης. Reg.

(50) Παράθυρα proprie dicuntur parvula portæ majoribus adiuncta, quas Græco-barbari παράθυρα vocant. Qua vero in significatione vox καμιλαυκίον hic accipienda sit nondum mihi liquet. Lamb.

(51) Σέργιον. Vide Procopium de ædificiis l. 1, ubi prolixè agit de hoc templo et domo Justiniani, quam habitavit antequam imperium accepisset. Id.

τῷ Τρικύμβαλον τοῦ Τζυκανιστηρίου, ἐπήρθθησαν παρὰ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνο· ἀπὸ τοῦ ἐμβόλου (52) τοῦ φόρου εἰς τὴν νέαν.

Ἡ μονὴ τῶν Δαλμάτου παρὰ Δαλμαίτου πατρικίου ἐκτίσθη, ἐξ οὗ καὶ Ἀψίμαρος, δὲ καὶ Τιβέριος, ὅτε ἀνῆλθε μετὰ τῶν χελανδίων καὶ ἐκράτησε τῆς βασιλείας, τὴν βασιλεῖα Λεόντιον καταργῶν καὶ περιορίσας ἐκεῖτε, εἶτα δινοκοπήσας ἐν τῇ τοιαύτῃ ἐφρούρει μονῆ.

Τὸν ἅγιον Γεώργιον τὰ Χαλκίδου (53) Σέργιος ὁ πατριάρχης ἔκτισεν ὁ αἰρετικὸς, ἐν ᾧ καὶ τὸ βέδηλον αὐτοῦ σῶμα κεῖται. Ὁμοίως καὶ τὰ ἐν τοῖς κατηχομένοις· εὐκτήρια πάντα ὁ αὐτὸς ἔκτισε, δούς ἐκεῖ χρυσὰ κειμήλια καὶ ἀργυρὰ καὶ πορφύρας διαχρῆσους.

Τὸν ἅγιον Στέφανον τὸν πλησίον τοῦ Σίγματος ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἔκτισεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Λέων ὁ φιλόσοφος ἐσμίκρυνε τοῦτον, καὶ τὴν ὕλην (54) πᾶσαν, τὰ τε μάρμαρα καὶ κίονας καὶ τὰς χρυσὰς ψηφίδας ἀπέθετο εἰς τοὺς Ἁγίους (55) πάντας, ὅπου κεῖται τὰ λείψανα τοῦ ἁγίου Ἰσακίου.

Τὸν ἅγιον Μητροφάνην ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἀνήγειρεν. Ὡσαύτως καὶ τὴν ἁγίαν Τριάδα τὴν οὖσαν εἰς τὸ Ἐξωκιδίον, τὴν νῦν δὲ ἁγίους Ἀποστόλους ὀνομαζομένην. Συμπρωθέντας δὲ ὕστερον ὁ μέγας Ἰουστινιανὸς ἔκτισε.

Περὶ δὲ τοῦ Προδρόμου τοῦ Ἰλλου λέγεται ὅτι πηγὴ ἦν ἐν τῷ τόπῳ, καὶ δράκων ἐφώλευε πρὸς μεγεθέστατος (ἦν δὲ ταμεῖον βασιλικὸν ἐκεῖ) καὶ πολλοῦ ἀσκέπτως ἐρχομένου· κατήσθιεν. Ὁ δὲ ἅγιος Ὑπάτιος προσελθὼν (56) ἐπάταξε τὸν θῆρα μετὰ τῆς βλάβου αὐτοῦ, ἐχούσης ἦλον κάτωθεν σιδηροῦν, καὶ ἐφόνευσεν αὐτὸν, ἐξ οὗ καὶ ἔσχεν ὁ τόπος τὴν ἐπωνυμίαν (57). Ἡ καθὼτι καὶ ἀνώτερον (58) εἴπομεν, ἀπὸ Ἰλλου μαγίστρου τοῦ τυραννήσαντος καὶ ἀναιρεθέντος παρὰ Βασιλίσκου.

Τὴν ἁγίαν Θεοφανὴν (59), τὴν οὖσαν ἐξῶθεν τῆς παλαιᾶς κόγχης τῶν μνημοθεσιῶν τῶν βασιλικῶν εἰς τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους, ἀνήγειρε Κωνσταντῖνος ὁ πρῶτος πορφυρογέννητος, ὁ υἱὸς Λέοντος τοῦ Σοφοῦ.

Meursii et Lambecii notæ.

(52) Τῶν ἐμβόλων τοῦ φόρου τῶν χαλιναρίων. Ἐστάθησαν δὲ παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντῖνου ἀντικρὺ τοῦ Σανάτου. Κτίσας δὲ τὴν νέαν ἐπήρε ταύτας καὶ ἀπήγειν ἐκεῖσε 3058.

(53) Τὰ Χαλκ. Τὸν ἐκ Χαλκηδόνις *id. cod.*

(54) Ἐκτίσεν ὁμοίως καὶ τὴν Θεοτόκον τὰ Μαρονακίου, ἐν ᾧ καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ κεῖται, *id. cod. omisissis reliquis.*

(54) Τὴν ὕλην πᾶσαν τῶν χρυσῶν ἀψίδων, πολυποικίλων λίθων καὶ κίονας ἀπέθετο εἰς τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους, καὶ ναὸν ἀνήγειρε τοὺς Ἁγίους πάντας 3058.

(55) Ἁγίους ἀποστόλου, καὶ ναὸν ἔκτισε τοὺς ἁγίους πάντας καλούμενον *Reg.*

(56) Προσελθὼν. Παραγενόμενος μετὰ τῆς βλάβου αὐτοῦ ἐχούσης κάτωθεν ἦλου σιδηροῦς, καὶ σφραγίσας καὶ κρούσας τὸν δράκοντα ἀπέψυξε, καὶ λαθῶν αὐτὸν μέσον τοῦ φόρου προὔθηκε νεκρὸν καὶ ἐκτύπησεν αὐτόν. 3058 et *Reg.*

(57) Ἐξ οὗ καὶ ἔσχεν ὁ τόπος τὴν ἐπωνυμίαν. Hinc patet templum S. Joannis Bar-

A Tzycanisterii, a Basilio Macedone ex porticu fori in ecclesiam novam translata fuerunt.

Monasterium Dalmatæ Dalmata patricius condidit. Quare etiam Tiberius Arsimarus, postquam cum chelandiis suis Byzantium pervenit, et imperio potitus est, Leontium imperatorem, naso præciso, in hoc monasterio inclusum custodivit.

126 Templum S. Georgii cognominatum Chalchidæ Sergius patriarcha hæreticus extruxit: uti etiam profanum ejus cadaver sepultum est. Idem quoque ædificavit oratoria, quæ sunt in ecclesiæ chumenis, et multa templo largitas est aurea et argentea cimelia, et purpureas vestes auro distinctas.

Ædem S. Stephani, prope Sigma, Constantinus magnus condidit: imperator vero Leo philosophus ad minorem formam rededit, et omnem ejus materiam, marmora, columnas et aureas crustulas in templum omnium sanctorum transtulit, ubi depositæ reliquie S. Isacii.

Ecclesiam S. Metrophanis Constantinus magnus extruxit: uti etiam ædem Sanctæ Trinitatis, quæ sita est in Exocionio, et nunc vocatur SS. Apostolorum. Utramque vero vetustate collapsam Justinianus magnus restauravit.

De templo S. Joannis Præcursoris cognomine Illi tradunt maximum draconem olim in eo loco latitasse, ubi tunc ærarium imperiale erat, et multos incaute illac transeuntes devorasse. Tandem vero S. Hypatius eo accessit, et fustem subtus clavatum draconi impexit, **127** atque eum interemit. Hinc igitur locus denominatus est, vel, ut supra quoque diximus, ab illo magistro, qui ob affectatum imperium ab imperatore Basilisco occisus fuit.

Ecclesiam S. Theophanis, quæ sita est extra veterem testudinem monumentorum imperialium in templo SS. Apostolorum, ædificavit Constantinus primus Porphyrogenitus, filius Leonis Sapientis.

tistæ, de quo in præsentia Codinus agit, duplex habuisse cognomen, Ἰλλου nempe et Ἰλλου, quorum hoc antiquum est et genuinum, illud supposititium et ignorantia vulgi introductum. **LAMB.**

(58) Ἀνώτερον. Scilicet p. 83. *Id.*

(59) De S. Theophanone, prima uxore Leonis Philosophi, supra mentionem fecit p. 103. Quæ vero hic narratur de templo memoriæ ejus dicto, in duobus Vaticanis codicibus ita concepta sunt: Τὴν τερπνοτάτην ἐκκλησίαν τὴν εἰς τὰ μνηματα τῶν βασιλίων εἰς τοὺς Ἁγίους ἀποστόλους, ἣν ὀνομάζομεν ἁγίαν Θεοφανῶ, Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς τοῦ μεγάλου Κωνσταντῖνου ἀνήγειρεν, ἐκαλλώπισε δὲ Κωνσταντῖνος ὁ πρῶτος πορφυρογέννητος, ὁ υἱὸς Λέοντος τοῦ Σοφοῦ. Sed verisimilius est pro Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς, etc., scribendum esse Λέων ὁ Φιλόσοφος ἀνήγειρεν, ἐκαλλώπισε δὲ Κωνσταντῖνος ὁ πρῶτος πορφυρογέννητος ὁ υἱὸς αὐτοῦ. Etiam Zonaras hujus templi structuram Leoni ascribit. *Id.*

Templum Salvatoris in Chalce Romanus senior A condidit, et sub duabus parvis columellis stare, ut nunc conspicitur, instituit ibidem 12 clericis. De in le vero Joannes Tzimisces illud in presentem magnitudinem et pulchritudinem provexit, et 50 clericos in eo instituit. Præterea multis sacris donariis exornavit, et quidquid honorum post reditum ex suo præsidio possidebat, ibi obtulit. Collocavit etiam in eo sacram Christi imaginem Beryto allatam, et ejus sandalia. Ipse quoque ibidem sepultus est.

128 Sacrum balneum in Blachernis Basilius junior filius Romani Porphyrogeniti, cognomine pueri, pretiosius quam ante fuerat exornavit et auro argenteoque obdixit.

Monasterium sancti Lazari imperator Leo Sapiens B condidit, et monachos eunuchos in eo instituit. Eo etiam transtulit reliquias S. Lazari et Mariæ unguentiferæ, ex Cypro et Bithynia allatas.

Monasterium Tzautzæ tempore ejusdem Leonis Tzantzes magister exstruxit; ejus filiam Zoen Leo Sapiens concubinam habuit.

Monasterium Libis tempore Romani senioris et Constantini Porphyrogeniti ædificatum fuit a Libe patricio et drungario classis navalis, qui etiam hospitale condidit.

De ingentibus istis saxis quæ sita sunt extra murum maritimum, hæc narrantur. Cum Constantinus magnus urbem hanc conderet et fere totus ejus situs saxosus esset, lapicidæ ad porticus exstruendas loca **129** deplanantes montium apices exciderunt, iisque ad mare devolutis et undique disjectis totum litus adversus irruentem fluctum violentiam communierunt; ideoque murus maritimus intra hæc petras erectus fuit, ut mare turbatum eis illisum frangeretur et tranquille muris ædifieret.

ῥάλιον τείχος, ὡς ἵνα κινουμένη ἡ θάλασσα καταθραύηται ταῖς πέτραις καὶ γαληνῶσα προσπελάσῃ τῆς τείχεσιν.

Meursii et Lambecii notæ.

(60) Videtur *στυράκιον* idem hic esse atque *στύλος* sive *columna*. Item supra p. 124, ubi *στήλην* ἱσταμένην εἰς τὸ *στυράκιον* verti *statuam columinæ* impositam; sed an recte, ipsemet adhuc dubito. Nam *στυράκιον* pro *columna* nunquam alias legi. Attamen ex supra citatis duobus Codini locis probabiliter quodammodo videtur colligi posse *columnas* appellari *στυράκια*, a similitudine ligni oblongi et rotundi hastæ, quod Græci *σύρακα* et *στυράκιον* nuncupant. Lamb.

(61) Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Τζιμίσεως ἐπλάτυνε καὶ ἀνήγειρεν αὐτὴν καλλύνας ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου πολλοῦ. Ἐποίησε δὲ καὶ κληρονομοὺς ἄς, τιθεὶς αὐτοῖς καὶ ῥόγας καὶ ἀνύνας καὶ ἀνὰ νομισμάτων λ'. Τὰ δὲ ἱερὰ καὶ τὰς στέμματα καὶ τὰ σκήπτρα καὶ τοὺς δίσκους καὶ τὰς λυχνίας καὶ τὰς ἐσθήτας καὶ τὰ ἄμφια τὰ βασιλικὰ ἰδιόκτητα αὐτοῦ ἕντα ἀπεχάριστο πρὸς τὴν νύκιν. Ὡσαύτως καὶ τὰ ἀκίνητα αὐτοῦ κτήματα ἐπεκύρωσεν αὐτῷ, ἐν ᾧ ἀπὸ τοῦ ταξείδιου ἐφέρετο τὴν τιμιαν εἰκόνα τῆς ἁγίας σταυρώσεως τῆς ἐν τῇ Βερούτῳ καὶ τὰ ἅγια σανάλια τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν ἐν ποικίλοις χρυσεῖς καὶ δ' ἀ λίθων κιδουρίσις. Ἐποίησεν οὖν καὶ τὸ ἐκτουτὸ μνημα

Τὸν Σωτήρα εἰς τὴν Χαλκὴν Ῥωμανὸς ὁ γέρον ἀνήγειρεν, ὑπὸ στυρακίων (60) μικρῶν δύο, ὡς ἔστιν ἐρώμενον τὸ θυσιαστήριον, ποιήσας κληρικὸς εἶ'. Ὁ δὲ Τζιμίσεως Ἰωάννης (61) ἀνήγειρεν αὐτὸν εἰς ὅπερ ὄραται νῦν μέγεθος καὶ κάλλος, τυπώσας κληρικούς πενήκοντα. Πολλοῖς δὲ ἱεροῖς ἀναθήμασιν αὐτὸν κατεφείδρυνε, προσκυρῶν ἕπερ ἀπὸ τοῦ ταξείδιου κατευδούμενος ἐκτάτο. Ἀπέθετο ἐκεῖσε καὶ τὴν ἐκ Βηρυτοῦ ἁγίαν εἰκόνα καὶ τὰ σανάλια τοῦ Χριστοῦ, καὶ θανῶν ἐτάφη ἐν αὐτῷ.

Τὸ ἅγιον λούμα τῶν Βλαχερνῶν ὁ νέος Βασίλειος ὁ υἱὸς (62) Ῥωμανοῦ τοῦ καλουμένου παιδίου τοῦ πορφυρογεννήτου πολυτελεστέρως ἐπέσμησε, χρυσώσας καὶ ἀργυρώσας πλέον παρ' ἄλλων.

Ἡ μονὴ (63) τοῦ ἁγίου Λαζάρου παρὰ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ ἐκτίσθη. Μοναχοὺς δὲ εὐνοῦχους ἐν αὐτῇ τετύπωκεν. Ἐφερε καὶ τὰ λείψανα ἀπὸ Κύπρου καὶ Βιθυνίας τῆς τε μυροφόρου Μαρίας καὶ Λαζάρου, καὶ ἐκεῖ ἀπέθετο.

Ἡ μονὴ τοῦ Τζαούτζου ἐκτίσθη παρὰ Τζαούτζου μαγίστρου, οὐτινος τὴν θυγατέρα ἐμοίχευσε Λέων ὁ Σοφὸς, Ζωὴν ὀνομαζομένην.

Ἡ μονὴ τοῦ Λιδῆς ἐν τοῖς χρόνοις Ῥωμανοῦ τοῦ γέροντος καὶ Κωνσταντίνου τοῦ πορφυρογεννήτου ἐκτίσθη παρὰ Λιδῆς πατρικίου καὶ δρουγγαρίου τῶν πλωτῶν, ὅς καὶ ξενῶνα ἐποίησε.

Περὶ δὲ τῶν παμμεγεθεστῶν πετρῶν τῶν ἐξωθεν κειμένων τοῦ παραλίου τείχους λέγεται ὅτι, κτιζομένης τῆς πόλεως παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ σχεδὸν ἀπάσας πετρώδους ὑπαρχούσης, ἰσάζοντες τοὺς τόπους οἱ λιθοξόοι, ὡς ἂν κτίσσαι τοὺς τε ἐμβόλους καὶ τὰ ἐξάερα, ἔκοπτον τὰς κορυφὰς τῶν πετρῶν καὶ τῶν ὀρέων καὶ κατεκύλιον (64) πρὸς τὴν θάλασσαν. Πανταχόθεν οὖν τοῦ αἰγιαλοῦ βυφέντες ἐποίησαν εἰργεσθαι τὴν ἐπιφορὰν τῶν κυμάτων. Διδ καὶ ἔσωθεν αὐτῶν ἔκτισαν τὸ παρα

ἔειτε ὀλίγρυστον μετὰ χυμύσεως, ἐν ᾧ καὶ ἐτέθη. 3058 et Reg.

(62) Ὁ υἱὸς. Ὁ εὐσχήμων υἱὸς Ῥωμανοῦ τοῦ νέου πορφυρογεννήτου παρέλυσε καὶ ἀνήγειρε νεώστεν, καλλωπίσας καὶ χρυσώσας προκριωτέρον παρ' ἄλλων, καὶ ἐξ ἀργυρίου καὶ χρυσοῦ πολλοῦ εἰκόνας καὶ κατεκόσμησεν αὐτὸν. 3058.

(63) Ἡ μονὴ. Ὁ δὲ ἅγιος Λαζάρου ἐκτίσθη μὲν παρὰ τοῦ Μακεδόνα, ὑπερτον δὲ παρὰ Λέοντος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἐπλατύνη, ἀποχαρισταμένου ἐν τῷ τοιοῦτῳ ναῷ καὶ κτήματα πολλά. Εἰς εὐνοῦχων μονὴν ταύτην ἀποκατέστησεν. Ἐφερε δὲ ἀπὸ Κύπρου καὶ τὰ ἅγια λείψανα τοῦ ἁγίου Λαζάρου καὶ ἀπὸ Βιθυνίας τῆς ἁγίας Μαρίας τῆς μυροφόρου, καὶ ἐπέθετο ἐκεῖσε ταῦτα. Id. cod.

(64) Κατεκύλιον τοὺς λίθους τοὺς κειμένους ἐξωτῶν τειχῶν ἀπὸ τῆς Βαρβάρης μέχρι τοῦ παλαιῦ καὶ τῶν Σοφίων καὶ τῶν Ἐλευθερίου μέχρι Χρυσῆς, καὶ ἔσωθεν τῶν αὐτῶν λίθων ἐπέζη τὰ τεῖχη εἰς δικταίειν τοῦ τείχους καὶ πῆξιν αὐτοῦ, ὅπως κυμαίνομένη ἡ θάλασσα εἰς τὰς πέτρας κρούσασα γαληνῆ. Id. et Reg.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣ
ΤΟΥ
ΝΑΟΥ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ *
—
DE STRUCTURA
—
TEMPLI SANCTÆ SOPHIÆ.

Τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἦγουν τῆς ἁγίας Σοφίας, **A** εἰδωλείου τὸ πρὶν οὐσης, καὶ πολλῶν ἀγαλμάτων ἐκαίσε ἱσταμένων, ἀφείλεν αὐτὰ, καθὼς προεῖρηται (65), ὁ μέγας Κωνσταντῖνος καὶ Ἰουστινιανός. Καὶ ὁ μὲν μέγας Κωνσταντῖνος πρῶτην αὐτὴν ἀνήγειρε δρομικὴν (66), ὁμοίαν τοῦ ἁγίου Ἀγαθονίκου καὶ τῆς ἁγίας Δυνάμεως. Ἀνήγειρε δὲ καὶ τὴν ἁγίαν Εἰρήνην τὴν παλαιὰν πλησίον αὐτῆς τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἦγουν τῆς ἁγίας Σοφίας. Καὶ πληρώσας αὐτὴν τὴν ἁγίαν Σοφίαν στήλας ἔστησε πολλὰς, ὡς προεῖπαμεν. Διήρκεσε δὲ τὸ κτίσμα ἐκεῖνο μέχρι τῆς βασιλείας Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου. Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις ἐκείνου, κατὰ τὴν δευτέραν ἐν Κωνσταντινουπόλει σύνοδον, στασιάζοντες οἱ Ἀρειανοὶ κατέφλεξαν τὸ στέγος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ὄντος περιεργίου Νεκταρίου τοῦ ἁγιοτάτου, εἰς τὴν **B** Εἰρήνην καθυζομένου τὴν παλαιάν. Διήλθουσαν δὲ χρόνοι δεκαεξί, καὶ ἦν ἀσκεπῆς ἡ ἁγία Σοφία. Προστάξας δὲ ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος Ῥουφῖνον τὸν μάγιστρον ἐπέπεσε τὸ στέγος διὰ κυλινδροειδῶν καμάρων. Καὶ διήρκεσαν οὕτως μέχρι τῆς βασιλείας (67) Ἰουστινιανοῦ. Εἰς δὲ τὸν πέμπτον χρόνον τῆς αὐτοῦ βασιλείας, μετὰ τὸ γενέσθαι τὴν σφαγὴν (68) ἐν τῷ Ἰππικῷ τῶν τριακονταπέντε χιλιάδων (69), ἀναρθεόντων ἐκαίσε διὰ τὴν ἀναγορευθῆναι παρὰ τῶν δημοτικῶν δύο μερῶν Ἰπάτιον τὸν πατρικίον (70) καὶ δήμαρχον μέρους τῶν Βενέτων, ἐνέπνευσεν ὁ πανάγαθος Θεὸς καὶ φιλόανθρωπος εἰς τὴν διάνοιαν τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ τοῦ οἰκοδο-

Cum olim Magna Ecclesia, videlicet S. Sophia, idolorum esset delubrum, simulacra ibi collocata Constantinus Magnus et Justinianus, ut antea dictum est, inde abstulerunt. Primum qui tem Constantinus Magnus eam instar circi oblongam extruxit, templi S. Agathonici et S. Potentia similem. Ædificavit quoque prope Magnam Ecclesiam sive S. Sophiam templum S. Irene, quod cognominatur antiquum. Postquam vero S. Sophiam absolvit, multas in ea collocavit statuas, ut jam ante diximus. Structura autem illa duravit usque ad imperium Theodosii magni: hujus enim tempore, cum secunda synodus Cpoli haberetur, Ariani seditione excitata tectum Magnæ Ecclesiæ exusserunt, sub patriarchatu **131** sanctissimi Nectarii, in antiqua Irene presidentis. Exiude totis sexdecim annis tecto S. Sophia caruit. Imperator vero Theodosius Rufinum magistrum operi præficiens tecto ex cylindrace fornicibus composito eam operuit; et ita permansit usque ad imperium Justiniani. Quinto autem anno ejus imperii post illam stragem in qua 35 hominum millia in Hippodromo interfecti sunt, quia dum populi partes Hypatium patricium et præfectum Venetæ factionis impetorem salutarant, Deus optimus et humanissimus imperatori Justiniano mentem dedit ut templum, quale ab Adamo non fuit neque fiet, ædificaret. Scripsit etiam præsidibus, toparchis, satrapis, ducibus et omnibus præfectis omnium provinciarum

Meursii et Lamberii notæ.

- (65) Καθὼς προεῖρηται. Nempe p. 64 et 16. **C** ejus 17. Vide dissidium in historia, quod quis componat? **LAMB.**
 (66) Δρομικὴν. Tempia δρομικὰ Græcis dicuntur, quæ instar Circi oblonga sunt. **Id.**
 (67) Εἰς δὲ τὸν πέμπτον χρόνον τῆς αὐτοῦ βασιλείας. Inquiramus hic. Codinus noster quintum annum imperii ponit, Matthæus Palmerius in Chronico dicit orsum esse ædificationem anno 31, Zonaras indictione 15, id est anno imperii

* Cf. Anonymus *De antiquitatibus Coolitanis*, quæ in appendice ad Psellum (t. CXXII) edidimus. **EDIT. ΡΑΤΩ.**

imperii ad orientem, occidentem, septentrionem et meridiam, ut sibi mitterent materiam ad exstruendum tam mirabile et Dei prasidio munitum custoditunq; et pulchritudine conspicuum templum, ubicunq; videlicet invenirent columnas, lapides, tabulas et elathratas januas. Omnes igitur ei rei ab imperatore Justiniano destinati alacresque imperatori materiam ejusmodi submitserunt, collectam ex delubris idolorum, palatiis, balneis et ædibus omnium provinciarum universi terrarum orbis. Cæterum octo columnas Romanas, ut refert Plutarchus, primas a secretis et ab epistolis Justiniano, vidua quædam nomine **132** Marcia, quæ in dotem illas acceperat, Roma curavit eo ratibus pervehi. Stabant autem Romæ in templo Solis, quod Valerianus Romanus imperator, qui seipsum Persis in manum dedit, construxerat. Sic vero imperatori scripsit: Mitto tibi, domine imperator, octo columnas Romanas, longitudine et rotunditate, audeo dicere, et pondere aequales, pro animæ meæ salute. Alias octo columnas admirandas, coloris prasinii. Constantinus dux et latomii excisæ secum Epheso adduxit. Reliqua omnis materia et columnæ Cyzico advectæ sunt: alias ex Troæde, alias ex Cycladibus insulis et Athenis præfecti imperatoris miserunt. Omnis autem hæc materia septem annis cum dimidio collecta est. Anno vero duodecimo imperii Justiniani templum a fundamentis everterunt. Omnem autem ejus materiam seorsim deposuit: nullo enim modo ea opus habebat, quoniam multo meliorem conservaverat et ad manus habebat.

σιλέω· ἐπεμπον. Συτήχθη δὲ πᾶσα ἡ ὕλη χρόνους λεία· Ἰουστινιανοῦ ἐκ θεμελίω καταλύσαν τὴν ναὸν· εἶχον χρεῖαν αὐτῆς τὸ σύνολον διὰ τὸ πολλῆν μίσει.

Cœpit igitur emere domos illic atque in contiguæ ædibus habitantium, ac primum ejusdam viduæ nuncupatæ Annæ, quæ cum recusaret imperatori vendere, dixit: Etiam si quingentas libras aurum mihi obtuleris, tamen eam non tibi tradam. Imperator vero cum multos ex proceribus suis misisset, ut blanditiis mulierem demulcerent, nihil impetravit. Ipse autem mulierem accedens obviæ rogavit ut suam domum **133** venderet. Illa cum vidisset imperatorem, cecidit ad pedes ejus suppliciter dicens: «Domine imperator, non quidem par est me sero ædium pretio, quidquam a te accipere; volo autem me in partem venire sumptuum structuræ hujus templi, ut et ego in die judicii habeam mercedem et post mortem meam sepeliar prope ades meas, et identidem meæ donationis memoriam fieri.» «Locus autem ædium ejus, quem dedit Magnæ Ecclesiæ totum scevophylacium cum templo S. Petri

μῆσαι ναὸν, οἷος οὐκ ἐγένετο ἀπὸ Ἀδάμ οὕτως γενήσεται. Ἐγραψε δὲ καὶ τοῖς στρατηγοῖ· τοπάρχις καὶ σατράπαις καὶ δουξὶ καὶ πᾶσι τοῖς οὖσιν ἀρχηγέταις πάντων τῶν βασιλικῶν θεμάτων ἀνατολῆς τε καὶ δύσεως, ἀρχιτοῦ καὶ μεσημβρίας, πέμψαι αὐτῷ ὕλην ἀνήκουσαν εἰς τὸ ἀναγεῖραι τοιοῦτον ἀξιοθαύμαστον καὶ θεοφρούρητον καὶ θεοφύλακτον καὶ περικαλλῆ ναὸν, ὅπου δηλαδὴ εὐρεθῶσι, κιονάς τε καὶ συστηράτια στήθεά τε καὶ ἀδάκια καὶ καγκελοθύρια. Πάντες δὲ οἱ παρ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως· Ἰουστινιανοῦ ὀρισθέντες· χαίροντές τε καὶ ἀγαλλιώμενοι ἐπέμπον τῷ βασιλεῖ Ἰουστινιανῷ τὴν τοιαύτην ὕλην, συναγαγόντες αὐτὴν ἀπὸ τε ναῶν εἰδωλικῶν καὶ παλατιῶν λουτρῶν τε καὶ οἰκῶν ἀπὸ πάντων τῶν θεμάτων τῆς οἰκουμένης. Καὶ τοὺς μὲν ὀκτώ κίονας τοὺς Ῥωμαίους, καθὼς φησι Πλούταρχος πρωτασεκρήτης καὶ ἐπιστολογράφος· Ἰουστινιανοῦ, μετὰ σχεδίων ἀπεστάλησαν παρὰ γυναικὸς χήρας ἀπὸ Ῥώμης, ὀνόματι Μαρκίας· οὐστίνας εἶχεν εἰς προίκα αὐτῆς. Ἰσταντο δὲ εἰς τὴν Ῥώμην εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἥλιου τὴν κτισθέντα παρὰ Οὐάληριανοῦ (71) τοῦ βασιλέως Ῥώμης, τοῦ προδόντος ἑαυτὴν Πέρσαις. Ἐγραψε δὲ τῷ βασιλεῖ οὕτως· «Ἀπέστειλά σοι, δέσποτα βασιλεῦ, ὀκτώ κίονας Ῥωμαίους, ἰσομήκεις, ἰσοκύκλους, τολμῶ εἰπεῖν καὶ ἰσοστάθμους, ὑπὲρ ψυχικῆς μου σωτηρίας. » Τοὺς δὲ ἑτέρους ὀκτὼ πρασίνους κίονας τοὺς ἀξιοθαυμάστους ἐκόμισεν ὁ στρατηγὸς Κωνσταντῖος ἀπὸ Ἐφέσου λεηλοτημένους. Ἡ δὲ λοιπὴ πᾶσα ὕλη καὶ πάντες οἱ κίονες ἀπὸ Κυζίκου ἤχθησαν. Ἐτέρους δὲ ἀπὸ Τρωάδος καὶ ἄλλους ἀπὸ Κυκλάδιων νήσων καὶ ἀπὸ Ἀθηῶν οἱ ἀρχόντες βασιλεῦστέα ἤμισυ. Τῷ δὲ δεκάτῳ δευτέρῳ ἔτει τῆς βασιλείας τῆς αὐτοῦ ἰδίως ἀπέθεοντο· οὐ γὰρ καὶ ἀπειρῶν χρεῖστων ὕλην ἀθροῖται καὶ ἐτοι-

ἤρξατο γοῦν ἐξωνεῖσθαι οἰκῆματα τῶν ἐκεῖσε οἰκούντων καὶ πλησιαζόντων, καὶ πρώτων μὲν χήρας τινὸς γυναικὸς, ὀνόματι Ἀννης. Ἐκαίνης δὲ μὴ βουλομένης ταῦτα πρᾶσαι τῷ βασιλεῖ, εἶπε· «Μέχρι νομισμάτων λίτρας φ' ἐάν μοι παράσχῃς, οὐ δίδωμι σοι ταῦτα. » Ὁ δὲ βασιλεὺς πολλοὺς τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ ἀποστείλας πρὸς θεραπείαν τῆς γυναικὸς οὐδὲν ἔγνω. Παραγενόμενος δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς ἱεσῖαν τῆς γυναικὸς ἐδέετο αὐτῆς περὶ τῆς διαπράξεως τῶν οἰκημάτων αὐτῆς. Ἡ δὲ θεασαμένη τὸν βασιλεῖα ἔπεσον εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ δεομένη καὶ λέγουσα· «Δέσποτα βασιλεῦ, ἐγὼ μὲν χάριτι τῆς τῶν οἰκημάτων οὐκ ὀφείλω λαβεῖν τι ἀπὸ σοῦ, θέλω δὲ κοινῶν κάμει γενέσθαι εἰς τὸν κτισθέντα ναὸν, ἵνα ἔχω κάθῳ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως μισθὸν καὶ μετὰ θάνατόν μου ταφῶ πλῆσιον τῶν οἰκημάτων μου, καὶ διηνεκῶς μνημονεύσθαι με ὡς κτήμα δούσαν σὺτά. » Ἔστι δὲ ὁ τόπος τῶν οἰκημάτων

Meursii et Lambecii nota.

(71) Pro Αὐρηλιανοῦ scribo Οὐάληριανῶ· nam Valerianus est qui captivum se Saporī Persarum regi tradidit, non Aurelianus, qui inter Cpolim

et Heraclæam in itinere fraude scersi circumventus ab amicis trucidatus erat. Notum hoc historiæ Romanæ vel paulum modo peritis. MEURS.

αὐτῆς, ὃν δέδωκεν εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, τὸ σκευοφυλάκιον ὅλον σὺν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Πέτρου. Τὸ δὲ ὀνομαζόμενον ἅγιον Φρέαρ (72) καὶ τὸ ἅγιον θυσιαστήριον ὅλον καὶ ὁ τόπος τοῦ ἁμῶνος, εἰς τῆς μέσης τοῦ ναοῦ, ὑπῆρχεν ὄχιος Ἀντιόχου τοῦ δευτέρου καὶ εὐνοῦχου, ὃς ἀπειτιμήθη εἰς ὑπέρφυρα λίτρας ὧ. Τοῦτου δὲ δυσχεραίνοντος τοῦ μὴ πρῶσαι ἀξίως τὸν ἴδιον οἶκον τῷ βασιλεῖ, ὁ βασιλεὺς φιλοδίκαιος ὢν καὶ μισοπόνηρος πρὸς τὸ μὴ θέλειν τινὰ λυπῆσαι ἢ ἀδικῆσαι, ἐθύμει ἀδμονῶν τὴν ἀνδραγαθίαν εἰς αὐτόν. Στρατηγὸς δὲ μάγιστρος καὶ φύλαξ τῶν βασιλικῶν χρημάτων, καὶ τοῦ βασιλέως ἀδελφοποιητὴς, ὑπέσχετο τῷ βασιλεῖ τοῦ νικῆσαι αὐτὸν διὰ τινος μηχανῆς καὶ πιπρᾶσαι τὰ οἰκήματα αὐτοῦ καὶ μὴ βουλομένου. Ὁ δὲ ῥηθείς Ἀντίοχος καὶ ὀστιαρίος ἐφιεί τὸ κυάνειον χρῶμα φιλιππῶδρου ὢν, καὶ ἀντεποιεῖτο αὐτοῦ λίαν καὶ ἔχαίρειν ἐπ' αὐτῷ. Ἰππικὸν δὲ μέλλοντος γίνεσθαι, ὁ μάγιστρος Στρατηγὸς τὸν ὀστιαρίον ἐφροῦρησε καὶ καθεῖρξεν αὐτὸν εἰς τὸ πραιτώριον (73) τῆς ἡμέρας τῷ Ἰππικῷ. Ἐκεῖνος δὲ ἐβόα μετὰ κλαυθμοῦ ὀδυνηρῶς, καὶ ἔλεγεν· « Ἴδω τὴν ἀγῶνα τοῦ Ἰππικῷ, καὶ τὸ θέλημα τοῦ βασιλέως ποιήσω. » Ὑπομνησθέντος δὲ τοῦ βασιλέως ἤγαγον αὐτὸν ἐν τῷ καθίσματι καὶ ἐποίησαν ἐκεῖ τὴν πρᾶξιν, παρόντος καὶ τοῦ κοιαίστορος καὶ ὑπογραψάσης πάσης τῆς συγκλήτου. Ἐπράθησαν δὲ εἰς χρυσοῦ λίτρας πε'. Τὸ δὲ δεξιὸν μέρος τοῦ γυναικίτου ἕως τοῦ κίονος τοῦ ἁγίου Βασιλείου ὑπῆρχον οἰκήματα Χαρίτωνος εὐνοῦχου τοῦ πικλήν Χηροπόδη, ἃ καὶ μετ' εὐχαριστίας πολλῆς δέδωκε τῷ βασιλεῖ, διπλῶ τμήματι ἀποτιμηθέντα λίτρας ἑβ'. Τὸ δὲ εὐώνυμον μέρος τοῦ γυναικίτου μέχρι τοῦ κίονος τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θαυματουργοῦ ὑπῆρχον οἰκήματα Ξενοφώντος τινος ῥάπτου, καὶ ἤρξατο τὴν βασιλείαν ἵνα λάβῃ διπλοῦν τὸ τμήμα λίτρας ἑδ', καὶ ποιῆσιν αὐτὴν τῆς ἡμέρας τοῦ Ἰππικῷ καθεζόμενον προσκυνεῖσθαι ἀπὸ τῶν τεσσάρων ἡνιόχων. Τῶν δὲ δῆμων καὶ πάσης τῆς συγκλήτου αἰτόντων τῷ βασιλεῖ· « Οὐκ ἔστι προσκυνεῖσθαι αὐτὸν οὕτως, εἰ μὴ μόνον τὸν βασιλέα, » προστάξεν ὁ βασιλεὺς ἐξόπισθεν προσκυνεῖσθαι αὐτὸν καὶ ὀνομάζεσθαι ὄρχοντα τῶν καταχθονίων· καὶ τοῦτο φυλάσσεται μέχρι τοῦ νῦν. Τὸ δὲ ἐπίπεδον τοῦ ναοῦ καὶ ὁ λουτήρ καὶ οἱ νάρθηκες καὶ τὰ περίεξ αὐτῶν οἶκος ἦν Δαμιανοῦ πατρικίου Σελευκίως, ἃ τινε ἀπειτιμήθησαν εἰς λίτρας ε', καὶ μετὰ πολλῆς εὐφροσύνης δέδωκεν αὐτὰ τῷ βασιλεῖ. *

Ὁ δὲ βασιλεὺς, καταμετρήσας τὸν τόπον εὐρε στεφανίαν πέτραν ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου ἕως τῆς κάτω ἀψίδος, καὶ ἐθεμελίωσεν ἐκεῖ γύρωθεν τὰ θεμέλια τοῦ μεγάλου τροῦλλου· ἀπὸ δὲ τοῦ βήματος μέχρι τοῦ ἐξω νάρθηκος εὐρε τόπον ἀλώδη καὶ χαῖνον, καὶ ἐθεμελίωσεν. Ἀρξαμένου δὲ τοῦ θεμελιούσθαι, προσκαλεσάμενος Εὐτύχιον τὸν πατριάρχην ἐποίησεν εὐχὴν περὶ συστάσεως ἐκκλησίας. Ὁ

Meursii et Lambœcii notæ,

(72) Τὸ δὲ ὀνομαζόμενον ἅγιον Φρέαρ. Cedrenus appellat τὸ Φρέαρ τοῦ μαρτυρίου. Constantinus de Administr. Rom. Imp. ἐισάγγονται ἐν τῷ βῆμα τῷ κρεμαμένῳ τὸ εἰς τὸ ἅγιον Φρέαρ. Nicetas Paphlago in Vita Ignatii patriarchæ Cp. Διὰ τοῦ

PATROL. GR. CLVII.

A continet. Porro locus nuncupatus Puteus sacer et sanctum altare et locus suggesti, usque ad median partem templi, erat domus cujusdam Antiochi ostiarii et eunuchi, quam quinquaginta nummorum libris æstimabat. Indignante vero ipso quod non posset justo pretio suam domum imperatori vendere, imperator justitiæ et probitalis amans, quod nollet quemquam injuria vel damno affici, morstus animo cogitabat quid cum illo ageret. Strategius autem magister, thesauri imperatoris præfectus ejusque adoptivus frater, imperatori promisit se aliquo commento illum victurum, ut ædes suas etiam invitus vendere cogeretur. Prædictus enim Antiochus ostiarius Circensium studio flagrans venetum colorem sive cæruleum amabat, illoque admodum delectabatur. Cum igitur ludii Circenses exercendi essent, magister Strategius ostianum comprehendit, **134** cumque in prætorium inclusit ipso ludorum die. At ille cum ejulatu et dolore clamans dicebat: « Circenses spectem, et quidquid imperator jusserit faciam. » Imperatoris igitur jussu statim in caveam adductus est, ibique ædes suas præsentem quæstore et universo senatu subscribente vendidit, idque **85** libris auri. Dextera pars, ubi gynæconitis, usque ad columnam **S**. Basilii erat domus Charitonis eunuchi, cognomento Anseripedis, quam cum grata animi significatione imperatori obtulit, duplo pretio, **12** libris æstimatam. Sinistra vero pars gynæconitidis usque ad columnam **S**. Gregorij

C Thaumaturgi erant ædes cujusdam Xenophontis auctoris, qui ab imperatore duplum pretium, libras **14** petiit, et ut Circensium die in circo sedentem quatuor agitatorum factiones adorarent. Sed populo et universo senatu imperatori dicentibus: « Non licet nobis ipsi eum honorem soli imperatori debitum exhibere, » jussit imperator eum a tergo adorari et vocari principem inferiorum, quod etiam ad hoc usque tempus observatur. Templi vero præf, lavacrum et porticus narthecis, et quæ in ambitu ejus sunt, erat domus Damiani patricij Seleucij, quam sex libris æstimatam luberrissimè imperatori obtulit,

D Imperator vero cum locum dimensus esset, invenit rotundum lapidem **135** ab altari usque ad inferiorem arcum, et circum illum fundamenta jecit apsidis majoris sive trulli magui. A suggesto vero usque ad anteriorem narthecam solium palustre et fungosum invenit. Cum autem fundamenta ponere ordiretur, Eutychio patriarcha accessito pro structura ecclesiæ precatus est. Postea impera-

ἁγίου Φρέατος; ἀνάγεται. Μεμρα.

(73) Τὸ πραιτώριον. Quod Justinus imperator reparavit. Existit hac de re epigramma Pauli Silentiarii Antholog. l. iv, c. 23. lo.

tor prius omnium calcem cum testa accipiens fundamenti initium posuit. Condidit etiam oratorium S. Joannis, juxta horologium, Baptistarium vulgo dictum, et aedificia vicina Metatorii, ut ibi subinde cum proceribus suis commoraretur et cibum sumeret. Inde etiam usque in palatium porticum transitorium tectam fecit, ut quoties vellet eo accederet. Erant autem magistri numero centum, centenos singuli manuarios opifices mercenarios sub se habentes, ita ut summa decem millia operariorum essent; quorum quinque millia a dextera, quinque a sinistra parte opus coeperunt. Magna autem studio contendebant ut quam celerrime opus absolverent. Cæterum templi formam angelus per somnium imperatori ob oculos posuit. Erat autem machinator quidam summæ peritiæ in extruendis templis. Stabant etiam cacabi magni hordei bulliantis, cujus liquorem calce et testa miscebant: liquor autem ille hordei tepidus aquæ vicam supplebat. **136** Quin etiam dissectos ulmi cortices admiscebant calci et in massam redigebant; qua nec calida nimis nec frigida ad structuram utebantur, sed tepida, quo tenacius adherescebat et lapides instar ferri congluinaeret. Fundamento autem duobus cubitis supra terram elevato, ut dictus auctor et expensæ rationum scriba refert, 452 auri centenaria expensæ fuerant. Miliarisia vero quotidie afferebant, terræque ea permiscentes juxta horologium et circumstita ædificia humo obruebant. Ita cum ab opere abituri suam singuli terram circumcirca lusarent, multa hinc inde inveniebant, et loti disceiebant. Alia etiam miliarisia in horologio reposita servabantur, et singulis qui lapidibus calce tegulis aut cocto latere onusti ascendebant, pro labore argentum distribuebatur, ne cui conviciandi aut conquærendi occasio esset. Quidam vero ex iis cum ingemiscens væ exclamasset, statim præceps dilapsus et casu contusus expiravit. Cæterum post pilarum eductionem et erectionem magna um columnarum decreverant etiam una cum illis Romanas columnas collocare; quod tamen minime factum fuit, sed eas quatuor conchis fulciendis apposuerunt. Imperator autem, somno pomeridiano abstinens magnoque studio operi incumbens, fabros et quadratarios circumveundo inspectabat, comitante eum Troilo cubiculario. Verum Strategius, adoptivus imperatoris frater ejusque pecuniarum custos expensarum, rationibus præceps. Præceperat autem ei imperator ut citra mercedem et diurnum **137** argentum bis illos singulis septimanis stipe aliqua muneraret. Quoties

(74) *Ὁ δὲ βασιλεὺς οἰκταῖς γερσὶ. Augusti alius operis princeps ipsi imperatores aut vixi ceteroqui principes dabant. Vides hic in ædificatione templi Sophie de Justiniano. Et narrat de Nerone Suetonius c. 19: In Achaia Isthmum perferre aggressus prætorianos pro concione ad inchoandum opus cohortatus est, tubuque signo da o primus raste: lo humi: m effudit et corbula congestum*

A δὲ βασιλεὺς, οἰκταῖς γερσὶ (74) λαθῶν ἀβεστον μετὰ ὄστράκου, ἔβαλεν εἰς τὸν θεμέλιον πρὸ πάντων. Καὶ ἔκτισε τὸν ἅγιον Ἰωάννην (75) τὸν ὄντα εἰς τὸ ὄρολογεῖον (76), τὸν λεγόμενον Β. πισστέρα, καὶ τὰ πλησιάζοντα τοῦ Μετατωρίου, ἵνα ἐκείσε παραμένη μετὰ τῶν ἐρχόντων αὐτοῦ καὶ πολλὰ κ' ἐβόη: ἐν ᾧ καὶ τὰ διαβατικὰ σκεπαστὰ τοῦ ποταμοῦ ἐπρόησεν, ἵνα διέρχεται ὁσάκις ἀνέθωγῃ. Ὑπάρχον δὲ μαστορες τὸν ἀριθμὸν ἑκατὸν, ἔχοντες ἀνὰ ἑκαστὴν μισθοῦς προσχειριαρίους. Ὅμοιοὶ οἱ κάμωνες χιλιάδες δέκα. Καὶ αἱ μὲν πάντες χιλιάδες τὸ δέξιν μέρος ἔρξαντο, αἱ δὲ πέντε τὸ εὐώνυμον. Εἶχε δὲ αὐτοῦ: ἕρις καὶ πολλὴ σπουδὴ εἰς τὸ ταχέως κτίζεσθαι. Τὸ δὲ σχῆμα τοῦ ναοῦ ἄγγελος κατ' ὄναρ ὑπέδειξε τῷ βασιλεῖ. Ἦν δὲ μαστορ εἰς μηχανικὸς καὶ πολλῆς γνώσεως γέμων εἰς τὸ ἀνεγείρει ναοὺς ἐπιτηδεύς. Ἦ δὲ κρητὴ ἴστατο βράζουσα εἰς κακάβους εὐμεγέθεις, καὶ τὸν ζῶμὸν αὐτῆς ἐμίγνυον μετὰ τοῦ ἀσπίστου καὶ τοῦ ὄστράκου. Ἄντι δὲ ὕδατος αὐτοῖς ὑπῆρχεν ὁ ζωμὸς τῆς κρητῆς χλιαρῆς. Ἐκοπτον δὲ καὶ τοῦ φλοιοῦ τῆς πελλέας, καὶ ἐμίγνυον μετὰ τοῦ ἀσπίστου, καὶ ἐπόλου μάζας. Καὶ οὕτε ἀγαν θερμὸν οὕτε πάλιν ψυχρὸν ἐτίθου, ἀλλὰ χλιαρὸν διὰ τὸ κολλητικώτερον εἶναι καὶ τοὺς λίθους κολλᾶν δίκην σιδήρου. Δύο δὲ πήχεις τοῦ θεμέλιου ἀπὸ τῆς γῆς ὑψωθέντος, ὡς φησὶν ὁ εἰρημένος ποιητὴρ καὶ ἀπογραφόμενος τὴν ἔξοδον, ἐξωδιάσθησαν χρυσοῦ κεντηγάρια ὑψ. Μιλιαρία δὲ ἔφερον καθ' ἑκάστην, καὶ ἐμίγνυον τὸν χροὺν καὶ ἔχυνον εἰς τὸ ὄρολογεῖον καὶ τῶν πέριξ κτισμάτων. Καὶ τῆνα ἐμελλον ὑποχωρεῖν γυρεύοντες τὸν χροὺν ἕκαστος αὐτῶν διάφορα εὐρισκε, καὶ ἀπήει: χαίρων. Καὶ ἕτερα μιλιαρία ἀπέκειντο εἰς τὸ ὄρολογεῖον, καὶ ὅσοι ἀνεβίβαζον καὶ ἐκμίζον λίθον ἢ ὄστρακον μετὰ ἀσπίστου ἢ βησάλου, ἐνὶ ἑκάστῳ ἐκ τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ ἰδίου ἀργύριον διὰ τὸ μὴ βλασφημῆσαι ἢ στενάζει τινά. Ἐξ αὐτῶν δὲ εἰς στενώσας καὶ εἰπὼν τὸ οὐα ἔλασεν ἀθρόως καὶ συνετρίβη καὶ ἀπέψυξε. Τῶν δὲ πινσῶν ὑψωθέντων καὶ τῶν μεγάλων κιδῶν σταθέντων ἐμελλον μετ' αὐτῶν καὶ τοὺς Ῥωμαίους κλονας στήσαι. Ἄλλ' οὐκ ἐποίησαν, ἀλλ' ἔστησαν τοῦτους εἰς τὴν τέσσαρας κόγχας. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὸ δεξιὸν οὐκ ἐκάθευδεν, ἀλλὰ πολλὴν σπουδὴν ἐποίητο τοῦ ἔργου, καὶ ἐπορεύετο βλέπων τοὺς λιθοξόους καὶ τοὺς οἰκοδόμους. Ἦρχετο δὲ μετὰ Τρωίλου κουδικουαρίου αὐτοῦ. Τὴν δὲ ἔξοδον κατέχε Στρατήγιος ὁ ἀδελφοποιητὴς τοῦ βασιλέως, ὁ καὶ φύλαξ τῶν βασιλικῶν χρημάτων. Ἐπηγγέλατο δὲ αὐτῷ ὁ βασιλεὺς καὶ ἕκτος τοῦ μισθοῦ αὐτῶν καὶ τῶν καθημερινῶν ἀργυρίων δις τῆς ἑβδό-

Meursii et Lambecii notæ.

humis extulit. MEURS.

(75) *Τὸν ἅγιον Ἰωάννην. Tempia Joannis Baptistæ Cppli duo, hoc in Strobelo, illud in Macedonia; quorum unum magna ex parte reparavit Basilinus, alterum a fundamentis extruxit. Cedrenus. MEURS*

(76) *Τὸ ὄρολογεῖον. quod condidit Justinianus aucto imperii 7. auctor Cedrenus. MEURS.*

μάδος εὐεργεταῖν αὐτούς. Ὅσακι; δὲ ἤρχετο εἰς θεωρίαν, ἐφ' ῥει λευκὸν κωλόδιον, καὶ ῥάβδον λεπτήν κατείχε τῇ χειρὶ.

Σκεπάζαντες δὲ ἐπάνω τὰς ἀψίδας ἀφοπτερωτῶν μερῶν τῶν ἐμβόλων τῶν γυναικείων (77), καὶ ἀναλαβόντες εἰς τοὺς πινσοὺς μέχρι τῶν κατηγουμένων, προσέταξε Στρατήγιος ἡμέρᾳ ἐβδόμῃ ὄρθρῳ τρίτῃ μιλιάρχεια προσαγαγεῖν εἰς πλήθος, καὶ τοὺς μακτορας κατελθεῖν εἰς τὸ ὄριστον. Ὁ δὲ μακτωρ Ἰγνάτιος κατέλιπε τὸν υἱὸν αὐτοῦ καθ' ἑαυτὸν πάντα τῶν τεχνιτῶν τὰ ἐργαλεῖα. Ἦν δὲ ὁ παῖς ὡσαύτῃ γρήνων δεκατεσσάρων. Καλεζομένου δὲ αὐτοῦ ἐφώνησεν αὐτῷ λευκοφόρος τις, εὐνοῦχος δὴθεν ἐκ τοῦ παλατίου πεμφθεὶς, λέγων αὐτῷ· Ἔτινος χάριν τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ ταχέως οὐκ ἐπλήρωσαν εἰ κἀμῶντες, ἀλλὰ καταλιπόντες αὐτὸ ἀπῆλθον πάντες καὶ ἐσθίουσιν; Ὁ δὲ παῖς λέγει· Ταχέως, κύριέ μου, παραγίνονται. Κἀκεῖνος· πάλιν εἶπεν· Ἄπελθε ταχέως, φώνησον αὐτούς. Τοῦ δὲ παιδοῦ φοβουμένου διὰ τὸ μὴ ἀπολέσθαι τι τῶν ἐργαλείων, ὁ φανεὶς ἄγγελος ἔρη μεθ' ἔρχου τῷ νέφει· Ἄπελθε, δάλησον αὐτοῖς· ἐγὼ δὲ ἀπὸ τῶν ὧδε οὐχ ὑποκρίσω, ἔμῳς ἀνέβη; μὰ τὴν ἁγία Σοφίαν, ἦτις ἐστὶν ἡ Λύγος τοῦ Θεοῦ, τὴν γὺν κτιζομένην. Τοῦτον οὖν τὸν ὄρκον ἀκούσας ὁ παῖς κατήλθε, καὶ εὔρε τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἰγνάτιον, καὶ ἐξηγήσατο αὐτῷ ταῦτα, καὶ αὐτὸς ἤγαγεν αὐτὸν τῷ βασιλεῖ ἐκεῖσε ἐσθίοντι τότε ἐν τῷ βαπτιστηρί (78). Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς μετεκαλέσατο πάντας τοὺς εὐνοῦχους. Καὶ μηδὲνα ἐξ αὐτῶν γνωρίσας ὁ παῖς, τίς ἐγνω ὁ βασιλεὺς ὅτι ἄγγελός ἐστι Κυρίου. Ἐτηρειώσατο δὲ τὸν ὄρκον ὃν εἶπεν ὁ παῖς, καὶ ὅτι λευκοφόρος ἐστὶν ὁ κληθεὶς τῷ νέφει, καὶ αἱ παρειαὶ αὐτοῦ πῦρ ἀπέπεμπον, καὶ ἐνηλλαγμένη ἦν ἡ ὄψις αὐτοῦ. Μεγάλως δὲ χρεῖς ὁ βασιλεὺς ἐδόξασε τὸν Θεόν, ὅτι εὐδοκεῖ εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ. Καὶ ἔκτοτε ἐλάθεν ὁ ναὸς τὴν προσηγορίαν ἡ ἁγία Σοφία, καὶ περιδιασκεπτομένου τοῦ βασιλεὺς τί κλέσει τὸν νόον. Βουλευσάμενος δὲ ὁ βασιλεὺς πολλοὺς ὄλους καὶ ἀρετὴν μετιόντας, εἶπον μὴ δεῖν ὑποστρέφειν τὴν παιδίον ἐκεῖσε· ἀν γὰρ στραφῆ, ὁ φύλαξ ἄγγελος ὑποχωρεῖ τοῦ τόπου. Ὁ καὶ ἐποίησε· πλοῦτισας γὰρ τὸν παῖδα εἰς τὰς νήσους ἐξέπεμψε διαγῆσαι αὐτὸν, ὥστε φυλάσσειν τὸν ἄγγελον μέχρι τῆς σήμερον κατὰ τὸν ὄρκον αὐτοῦ. Ἐγένετο δὲ τὸ ῥῆμα τοῦ ἀγγέλου πρὸς τὸν παῖδα εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ πινσοῦ πλησίον τοῦ Συλλαγόνου.

Θρασάντων δὲ εἰς τὰ δευτέρω κατηγουμένα καὶ τοὺς κίονας ἀνηγέρθησαν εἰ καμάρας, Σκαπασθέντων δὲ τῶν πέριξ ἐγένετο τὸν βασιλεῖα ἀθυμεῖν διὰ τὸ μὴ ἔχειν χρυσικήν ποσότητα. Ἰσταμένου δὲ

Meursii et Lambecii notæ.

(77) *Τῶν γυναικείων.* Erat hoc palatium imperatricis. Zonaras Annal. 3. ΜΕΡΡΑ, (78) *Τῷ βαπτιστηρί.* Errant interpretes, qui baptisterium verunt: in templo Joannis Baptistæ. sic hic nosler sup a: Καὶ ἔκτισε τὸν ἅγιον Ἰωάννην, τὸν οὕτω εἰς τὸ ἠερολογεῖον, τὸν λεγόμενον βαπτιστήριον. Cedrenus: Καὶ εὐέταμεν πρὸς τῆς εἰσοῦς τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου μετέλθεν εἰς τὸν μέγαν

A vero spectandi causa accedebat, albam gestabat tu nicam, et exiguum baculum manu tenebat.

Cum vero fornices pro sicuqm muliebrum utrinque tegrentur, et a pelis usque ad catechumenia opus iterum inchoaretur, jus sit Strategius die septimo hora tertia, miliarisiorum summam magnam afferri et magistros ad prandium accedere. Magister autem Ignatius filium suum reliquit, ut omnia instrumenta opificum sua inspectione custodiret: erat vero puer annorum circiter quatuordecim. Puerum autem sedentem quidam candida veste indutus compellavit, quasi eunuclus e palatio missus, dicens: Qua de causa fabri opus Dei celeriter non perfecerunt, sed eo relicto omnes ad comedendum abierunt? Respondit puer: Primo quod que tempore, mi domine, aderunt. At ille: Abi cito, inquit, et accerse eos. Puerio autem metuentis ne qua ferramenta perirent, angelus, qui ei apparuerat, cum jurejurando dixit: Abi et voca illos: nam ego hinc non discedam donec redieris. Testor sanctam Sophiam, quæ est Verbum Dei, nunc edificari coeptam. Tale igitur juramentum puer audiens descendit, et invenit patrem suum Ignatium, cui hæc omnia enarravit. Pater autem enim ad imperatorem in baptisterio tunc prandentem duxit. Ille his auditis omnes eunuchos ad se vocavit, cumque

138 neminem ex iis puer agnosceret, intellexit imperator angelum Domini fuisse. Cæterum juramentum quod puer retulerat observabat, tum quo l albis vestibus amictus fuisset is qui cum adolescentente locutus erat; et quod genæ ejus ignem spirasset, aliusque ab humano fuisset aspectus omnia, Imperator igitur valde lætatus, Deum, quod opere ipsius oblectaretur, celebravit; et exinde nominatum fuit templum S. Sophia, tametsi imperator de nomine illi imponendo deliberasset. Cum vero imperator a multis sanctitate et virtute præcellentibus viris consilium petiisset, suaserunt ipsi ne puerum eo reverti permitteret: si enim reverteretur, forte m̄ angelus custos inde recederet. Horum ergo consilio paruit, et puerum muneribus ditatum ablegavit in insulas, ut ibi vitam transigeret. Angelus itaque juxta suum juramentum usque in hodiernum diem locum tuetur. Alloquium vero angelii, quo puerum compellavit, in dextera parte parie prope Syllagonum contigit.

Cæterum cum usque ad secunda catechumenia eorumque columnas pervenissent, fornices extruxerunt; quibus circum undique tertis imperator propter inopiam auri vehemens angustia coepit.

βαπτιστήριον. ΜΕΡΡΑ. Ἐν τῷ βαπτιστηρί, id est ἐν τῷ εὐκρητίῳ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ βαπτιστήρος εἰς τὸ βαπτιστήριον. Nihil apud Codinum frequentius reperitur hoc loquendi genere. Βαπτιστήριον autem Græcis recentioribus pro βαπτιστήριον dicitur, ἢ ποιητῆ, pro ποιητής; et κτιστήριον pro κτιστής. Erant igitur qui hoc loco et supra p. 135 id esse credunt βαπτιστήριον atque βαπτιστήριον. LAMB.

Stante autem ipso in superiori fornicis parte et circumstantiam inspiciente, apparuit ei eunuchus facie venusta, dicens : « Quid de pecunia sollicitus es? da mihi cras mane quosdam ex tuis proceribus, et afferam tibi pecuniæ quantum **139** velis. » Sequenti vero die cum imperator ad structuram contemplandam prodisset, ecce eunuchus illi apparens dixit : « Da tibi aliquem virum, et ibimus. » Dedit autem illi prædictum Strategium, Basilidem quæstorem, Theodorum patricium et præfectum urbis, et Colocynthen, ocio præterea famulo, et mulos cum bulgis viginti. Eunuchus his secum ductis urbe egressus est, cumque ad tribunal venisset, palatia mirabilia non manu facta apparuerunt. Cumque ex equis descenissent, eunuchus unum cubiculum aperuit, cujus pavimentum aureis nummis plenum erat; acceptaque pala, eunuchus singulis iumentis centenaria quatuor, quæ simul octoginta conficiunt, imposuit et ad imperatorem misit, claudens iterum coram ipsis cubiculum. Sed ut imperatori aurum attulerunt, interrogavit eos unde redirent, quis ille vir, quæ domus fuisset. Retulerunt itaque imperatori quæ viderant. Imperator autem, cum eunuchus diu expectatus non venisset, misit ad illum quosdam qui cum eo venissent, invenerunt aream planam nullis ædibus occupatam. Hac de re certior factus imperator divinum miraculum esse intellexit, Deoque gloriam tribuit.

Cum vero altare ædificaturi essent, iussit imperator concham ejus perlucidam fieri, ne locus nullis suffultus tignis nimio pondere gravaretur. **140** Opifices autem dicebant unam cameram altari illuminando sufficere. Angebatur itaque magister fabrum, quod imperator quandoque de uno, quandoque de duobus fornicibus loqueretur. Stante autem ipso et ædificante venit angelus Domini, Justiniani imperatoris similis et ejusmodi vestibus quibus ille usque ad pedes indutus, dixitque magistro : « Tres cameras propter levitatem extrue. » Ignatius statim palatium ingressus dixit imperatorem in eodem proposito non manere. Tunc imperator intellexit angeli illa verba fuisse et dixit : « Si tibi heri quid dixi, facias, quamvis imperator eo non venisset.

Omnes vero trabes ferrets vinculis cohibita et plumbo ferruminata sunt. Extrinsecus autem inversæ ædificio consolidando calx cum oleo, loco aquæ, illita est propter firmitatem. Ita demum parietes marmore incrustarunt. Cæterum imperator misit Troifam cubicularium, Theodorum præfectum et Basilidem quæstorem in insulam Rhodum, ut ibi lateres maximos pondere æquales fieri curarent. His lateribus impressa fuere hæc verba :

Meursii et Lambecii notæ.

(79) Ἐγγλισμένοι σὺν μολλίδω. Perperam anteaangebatur ἔγγλισμένων. Hesy. hius ἔγγλισθαι exponit ἐμφύλαι. LAMB.

(80) Ὀρθομαρμάρωσιν Codinus vocat incrustatio-

αὐτοῦ ἐν τῇ ἀψίδι ὑπερθεῖν καὶ ἑρῶντο; τὰ κτίσματα, ἐφάνη αὐτῷ εὐνούχος ὠρατός εἰρηκός αὐτῷ· « Τί λυπῆ περὶ χαράγματος; δός μοι τινὰς αὐρίων πρῶτ' ἐκ τῶν μεγιστάνων σου, καὶ κομίσω σοὶ χάγμα ὅσον ἂν βύλη. » Τῇ δὲ ἐξῆ; πορευομένου τοῦ βασιλέως καὶ ὄρῶντος τὰς κτίσεις, ἰδοὺ ὁ εὐνούχος ὤφθη τῷ βασιλεῖ λέγων· « Δός μοι ἄνθρωπον καὶ πορευθῶμεν. » Δέδωκε δὲ αὐτῷ τὸν εἰρημένον Στρατήγιον καὶ Βασιλίδην κοιαστῶρα καὶ Θεόδωρον πατρικίον καὶ Ἐπαρχον καὶ Κολοκύνθην, καὶ ὀπηρέτας μέχρι τῶν ὀκτώ, καὶ ἡμίονους μετὰ βουλγιδίων εἰκοσι. Τοῦτους λαβὼν ὁ εὐνούχος ἐξῆει τῆς πόλεως, καὶ ἐλθὼν εἰς τὸ τριβουνάλιον, ἐφάνησαν παλάτια ἀγεροποίητα θαυμαστά ἐπισμένα. Ἐκ δὲ τῶν ἵππων καταβάντες, ἤνοιξεν ὁ εὐνούχος κουβούκλιον ἕν, καὶ ἦν τὸ ἕδαφος πεπληρωμένον χρυσοῦ χαράγματος. Καὶ λαβὼν πτόν ὁ εὐνούχος; ἔβαλεν ὑφ' ἕν ἕκαστον σαγμάριον κεντηνάρια δ', ὁμοῦ κεντηνάρια π'. Καὶ ἀπέστειλεν αὐτὰ πρὸς τὸν βασιλέα, κλειδύσας πάλιν ἐμπροσθεν αὐτῶν τὸ κουβούκλιον. Κομισάντων δὲ τὸ χρυσὸν τῷ βασιλεῖ, ἐπηρώτησεν αὐτοὺς πῶθεν ἀπῆλθον καὶ τίς ὁ οἶκος καὶ ὁ ἄνθρωπος. Ὅσα οὖν ἰδεάσαντο εἶπον τῷ βασιλεῖ. Ἐκδεχόμενος οὖν ὁ βασιλεὺς τὸν εὐνούχον, οὐκ ἤλθεν. Καὶ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς πρὸς αὐτόν. Οἱ δὲ ἀπελθόντες εἶρον δίκον τὸν τόπον, πτόν ὄντα. Γνωρίσαντες οὖν ταῦτα τῷ βασιλεῖ, ὑπέλαβεν ὅτι Θεοῦ θαῦμά ἐστι, καὶ ἔδωκε δόξαν τῷ Θεῷ.

Μελλόντων δὲ τὸ θυσιαστήριον οἰκοδομεῖν, προέταξεν ὁ βασιλεὺς γενέσθαι τὸν μάκα διὰ φῶτον διὰ τὸ μὴ δέξασθαι βάρος τὸν τόπον, ὅτι ἐκεῖσε ἱερῶματα οὐκ ἔθεντο. Οἱ δὲ τεχνίται ἔλεγον μίαν καμάραν φωτίζειν τὸ θυσιαστήριον. Ἠδημόνει οὖν ὁ μαίστωρ ὅτι ὅτι μὲν λέγει ὁ βασιλεὺς δύο καμάρας, ὅτι δὲ μίαν. Ἐστῶτος οὖν αὐτοῦ καὶ κτιζόντος ἤλθεν ἄγγελος Κυρίου ἐν ἡμοῦματι τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ, καὶ τοιαῦτα ἡμφισμένους μέχρι ποδῶν οἶα ἐκεῖνος, καὶ εἶπεν τῷ μαίστωρι· « Τρεῖς καμάρας ἔγειρε διὰ τὸ εὐφρότερον. » Παρευθὺς δὲ ὁ Ἰγνάτιος ἀνελθὼν ἐν τῷ παλατίῳ ἐφη τῷ βασιλεῖ μὴ ἔχειν λόγον ἕνα. Τότε ἔγνω ὁ βασιλεὺς ὅτι ἄγγελου τὰ ῥήματα εἶσι, καὶ εἶπεν, ὅτι Ἐἴ τι ἄν σοι εἶπον τὴν χθές, ποίησον, καίτοι τοῦ βασιλέως μὴ ἀπειθόντος; ἐκεῖσε.

Πάντες δὲ οἱ μοχλοὶ ὑπὸ σιδηρῶν μοχλῶν κτιζόνται, ἔγγλισμένοι σὺν μολλίδω (79). Ἐξουθεῖ δὲ τοῦ συνδέσμου τοῦ ἑλοῦ κτισμάτων ἢ ἀσβεστος μετὰ ἔλαιον χρυσοῦ ἐστι πεπλασμένη ἀντὶ ὑδατος; διὰ τὸ ἕδραλον καὶ πάγιον. Οὕτως; ἔστησαν τρεῖς ὀρθομαρμάρωσεις (80). Ἀπέστειλε δὲ ὁ βασιλεὺς Τρωίλον κουβικουλάριον καὶ Θεόδωρον Ἐπαρχον καὶ Βασιλίδην κοιαστῶρα εἰς τὴν νῆσον τὴν Ῥόδον, ὥστε κάμειν ἐκεῖσε βήσαλα παμμεγέθη, σταθμῶν

nem marmoream parietum, et ὀρθομαρμαρῶν παριετιem marmore incrustare vel crustis marmoreis obducere. LAMB.

ἔχοντα ἐπ' ἰσῆς. Ἐσφράγιζον δὲ αὐτὰ σφραγίσαι ἅ
 περιχοῦσαις οὕτως· « Ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ αὐτῆς,
 καὶ οὐ σαλευθήσεται. Βοηθήσει αὐτῇ ὁ Θεὸς τὸ πρὸς
 πρῶτ' πρῶτ'. » Καὶ σφραγίζοντες ταῦτα μεμετροη-
 μένα ἀπέστειλλον τῷ βασιλεῖ. Ὁ δὲ σταθμὸς τῶν
 πέντε βησάλων ἐκείνων ἐνὸς βησάλου ἡμετέρου
 εὐρίσκεται διὰ τὸ εἶναι ἐκαίνα κοῦφα καὶ σπογγώδη,
 καὶ λεπτὰ καὶ λευκά. Ἐξ οὗ παρὰ τῶν ἰδιωτῶν
 φέρεται λόγος, ὅτι ὁ τροῦλος κισσήρινός (81) ἐστίν.
 Οὐκ ἐστὶ δὲ, ἀλλ' ἐλαφρὸς ὁ πηλὸς καὶ λευκός. Μετ'
 αὐτοῦ δὲ ἐξήγειρε τὰς τέσσαρας ἀψίδας αὐμεγέ-
 θεις, εἰθ' οὕτως τὸν τροῦλον ἀνὰ δώδεκα τιθέντας
 βησάλων. Ἐποίησε δὲ ὁ ἱερεὺς εὐχὴν περὶ συστά-
 σεως ἐκκλησίας, καὶ ἐποίησαν ὅπας, βάλλοντες διά-
 φορα λεῖψανα ἁγίων πάντων, ἕως ἂν τρουλωθῇ ὁ
 τροῦλος. Ἦν δὲ νεωτερικὸς ὄρθιος ἱσταμένους. Εἶθ' B
 οὕτως ἐμουσίωσαν καὶ ὠρθομαρμάρωσαν αὐτὸν, καὶ
 εἰς τοὺς πινθούς καὶ εἰς τὰς στοὰς καὶ εἰς τὰ με-
 γάλαια κίονια ἐθαλον λεῖψανα ἁγίων ἐπιστήμων. Τὸν
 δὲ πάτον εἰς ποικίλων καὶ πολυτελῶν μαρμάρων
 κατέστρωσαν, διὰ τε Ῥωμαίων πηγαουσίων (82)
 καὶ τῶν λοιπῶν ῥοδοποικίλων. Τὴν δὲ ἁγίαν τρά-
 πεζαν, προσκαλεσάμενος τεχνίτας, ἐβουλεύσατο
 βαλεῖν χρυσὸν καὶ ἀργυρὸν λίθους τε τιμίους ἐκ
 πάντων, μαργαρίτας, χαλκὸν, σιδηρὸν, μόλιθον,
 ὕειλον καὶ πάσαν ὕλην τετριμμένην. Καὶ καταμί-
 ξωντας ἀμφοτέρω καὶ χωνεύσαντες ἔχωνσαν ἀδάκιον.
 Καὶ ἐγένετο θαυμαστὴν καὶ ἀτίμητον, καὶ δρώμενον
 ἦν ἑκατὸν. Καθ' ἑκάστην δὲ ἡμέραν ὁ βασιλεὺς
 δύο ἡμίση χιλιάδας ἀργύρια ἔχωνεν εἰς τὸν χοῦν C
 καὶ ὅτε ἐπλήρουν ἕκαστος αὐτῶν τὸ ἔργον, ἐξ αὐτῶν
 ἐλάμβανεν. Ἐβούλετο δὲ ὁ βασιλεὺς τὰς ὀρθομαρ-
 μαρώσεις καὶ τὸν πάτον ὅλον χρυσοῦν ποιῆσαι. Ἀν-
 εἶπον δὲ αὐτῷ Μαξιμιανὸς καὶ Ἱερόθεος ὁ καὶ σύμ-
 βουλος, Ἀθηναῖοι, φιλόσοφοι ὄντες καὶ ἀστρονόμοι,
 λέγοντες, ὅτι μέλλουσιν ἔλθειν ἐν τῇ ἐσχάτῃ γενεῇ
 ἀνακταί, πένητες, καὶ ἐξεδαφίσει τὸν ναόν. Εἰ δὲ
 εἰσι λίθοι, συνίστασθαι μέλλει ὁ ναὸς ἕως τῆς συν-
 τελείας τοῦ κόσμου. Καὶ ἐκ τῆς συμβουλῆς ἐγένετο
 οὕτως.

Καὶ ἡ μὲν ὕλη, ὡς ἔφρηται, συνήχθη εἰς ἑπτὰ
 χρόνους καὶ μῆνας δέκα, πολλοὶ δὲ τῶν χρονογρά-
 φων λέγουσιν εἰς δεκαεπτὰ ἔτη κτισθῆναι, κατα-
 ρηθμοῦντες, ὡς ἔοικε, τοὺς ἑπτὰ χρόνους οὓς συν-
 ἔγχετο ἡ ὕλη. Ἐποίησε δὲ κιθώριον (83) καὶ τοὺς D
 κίονας καὶ τὰ στήθεα τοῦ θυσιαστηρίου (84) ἐξ
 ἀργύρου, καὶ χρυσώσας αὐτὰ, τὸ δὲ μῆλον καὶ τὰ
 κρένα καὶ τὸν σταυρὸν τοῦ κιθωρίου ὀλόχρυσον, τὸν

Meursii et Lambecii notæ.

(81) *Κισσήρινος*. id est κισσηρῶδης sive rutili-
 ceps. Antea legebatur κισσάρινος, quasi κισσίνος,
 hoc est *hederaceus*. LAMB.

(82) *Πηγαουσίων*. Anonymus in Collectaneis
 statuae Veneris meminit, quam factam fuisse ait ἐκ
 μαρμάρου πηγαουσίου. Ultrabique πηγαουσίον
 idem mihi videtur significare atque πηγαυῶδες,
 hoc est quod rutilæ colore[m] refert. LAMB.

(83) *Κιθώριον*. Mysticam ciborii interpretatio-
 nem tradit Germanus in Hist. Eccles. : Τὴ κιθώριον
 ἐστὶν ἐνθα ἐστὶν ἡ σταύρωσις, ἀντὶ τοῦ τόπου ὅπου
 ἐσταυρώθη ὁ Χριστός· ἕγγυς γὰρ ὁ τόπος καὶ ὕψ

Deus in medio ejus, non commovebitur. Adju-
 vabit eam Deus mane diluculo. Lateres his ver-
 bis inscriptis et ad eandem mensuram exactos
 imperatori misorunt. Quinque autem istiusmodi
 lateres unam laterem nostratam pondere æquant :
 nam illi leves sunt, spongiosi, tennes et candidi.
 Ille vulgus falso credit trullam esse pumi-
 ceam, quia lutum illud leve est et candidum. Quin-
 etiam quatuor magnos fornices eadem materia ex-
 struxit; et deinde ipsam trullam duodecim lateribus
 eadem serie positis erexerunt. Interim sacerdos pro
 structura ecclesie preces fundebat. Fecerunt etiam
 foramina, quibus varias omnium sanctorum reliquias
 indiderunt, donec trulla armato opere perficeretur.
 Quam, simul atque erecta fuit, recentem adhuc mura-
 vo opere et marmorea incrustatione exornarunt. Intra
 pilas vero et porticus magnasque columnas reliquias
 celebrium sanctorum abdidit. Pavimentum quo-
 que diversis et pretiosis straverunt marmoribus, Ro-
 manis, scilicet rutæ colore virentibus, et cæteris ro-
 seo rubore variegatis. Ad sacre vero mensæ structu-
 ram de communi artificum concilio, auro, argento,
 lapidibus pretiosis et margaritis, ære quoque et ferro,
 plumbo et vitro, omnisque generis materia com-
 minuta invicem permixta et confata, abacum sive
 tabulam fuderunt adeo admirabilem et pretiosum
 ut spectantibus stuporem injiceret. Imperator vero
 quotidie bis mille quingentos argenteos tunulo conde-
 debat, unde quisque opere suo absoluto mercedem
 accipiebat. Cæterum volebat imperator parietaria
 marmora et totum pavimentum auro obducere: re-
 fragabantur autem ipsi Maximianus et Hierotheus
 consiliarius, Athenienses, philosophi et astronomi,
 qui dicebant postremo sæculo venturos pauperes
 reges, qui templum solo æquaturi essent: si
 vero lapidum fieret, fore ut usque ad consummatio-
 nem mundi permanceret. Eorum ergo consilio obten-
 peratum fuit.

Materia autem, ut dictum est, collecta fuit spatio
 septem annorum et decem mensium. Multi vero hi-
 storici septendecim annis esse conditum templum
 affirmant, annumerantes, ut videtur, septem annos,
 quibus materia congesta est. Fecit etiam ciborium,
 columnas et fulcra altaris ex argento deaurato,
 pomum vero et lilia et crucem ciborii ex auro,
 suggestum item et solium ex auro, addeus etiam lapi-

βύρος ὅπου ἐτάφη. Ἀλλὰ διὰ τὴν ἐν συντομίᾳ ἐμφέ-
 ρεσθαι τὴν σταύρωσιν καὶ τὴν ταφὴν καὶ τὴν ἀνά-
 στασιν Χριστοῦ, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τέτακται, εἰ que
 sequuntur. MEURS.

(84) *Τοὺς κίονας καὶ τὰ στήθεα τοῦ θυσια-
 στηρίου*. Germanus ita mystice interpretatur loco
 citato : Κίονα ἦτοι τὰ στήθεα τὰ διαχωρίζοντα τὸ
 βῆμα ἀπὸ τοῦ λαοῦ τοῦ εἰσερχομένου εἰς προσευχὴν.
 Τὸ δὲ ἔσωθεν, ἦτοι τὸ βῆμα, ὅλοι τὰ Ἄγια τῶν
 ἁγίων, εἰς ὃ καὶ μόνοι οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ μετ' αὐτῶν
 εἰσίσταν. MEURS.

des bathonychas et sapphirus unionibus et auro fasci-
 bnatas. Vasa etiam aurea duodecim festorum et dis-
 aureos et turribula aurea fecit. Præterea 365 prædiâ
 suburbana ei assignavit, et mille clericos constituit,
 qui cellas in circuitu templi habitabant. Operculum
 vero lapideum ex Samaria allatum fuit: erat autem
 illud cui insidebat Christus, quando cum Samaritana
 loquebatur. Præterea tubæ ex Hierichunte allatæ
 sunt, quibus sonantibus niui ejus edruerant. Su-
 pra has sella B. Constantin in superiori parte sancti
 putei collocata erat: veneranda vero crux in Secno-
 phylacio posita ad modum statuæ Christi Dei no-
 stri adaptata Hierosolymis allata est. Cæterum in am-
 bonem et solem 365 centenaria 143 annu tributi
 Egyptii impensa sunt; quæ olim a Constantino Ma-
 gno cum Sapore Persarum rege constituta fuerant.
 In templum vero sine apparatu sacro, Indumentis et
 balateria, quæ gratis imperatori mittebatur, 3200
 centenariorum expensa sunt.

ἔχει ἔξοδον, χωρὶς τῶν ἱερῶν καὶ τῶν ἐνδυτῶν καὶ
 ἐννάρια γρ'.

Viceniū autem secundo ille mensis Decembris
 loius templi structura absoluta est. Imperator ita-
 que ex palatio usque ad portam Augustei quadrigis
 vectus, inde cum cruce et patriarcha Eutychio ad
 templum processit: a valvis autem regis usque ad
 ambonem curriculo transcurrit, et manibus extensis
 in hæc verba erupit: « Gloria Deo, ejus dignatio-
 ne talis opus ad finem perducere merui. Vici te, Sa-
 lionon. » Fecit igitur sparsiones consulares, popu-
 loque centenaria per Strategium magistrum distri-
 buit: Justinianus vero solus ecclesiam absolvit,
 nulla alterius ejusquam ope adjutus. Erat autem
 res mira visu, templum quodammodo maris similitu-
 tudinem referre ob varietatem pavimenti et auri
 fulgorem, quo ornamenta intercolumniorum et col-
 uminarum capitella obducta erant.

Cæterum duravit novus ambitus ab illo conditus
 annis septemdecim. Post obitum vero ejus Justinus

Meursii et Lambecii notæ.

(85) Χρόνον. Videtur χρόνον idem hic esse atque
 ἐνιαυτὸν sive annum: χρόνος enim apud Codinū
 et alios ejus generis scriptores passim sumitur pro
 ἀννο. Πάκτον vero, ut alius notavi, tributum signi-
 ficat, quod vicofibus a devictis solvitur: ita in
 præsentia Codini χρόνον πάκτον τῆς Αἰγύπτου
 vocat tributum, quod quotannis Ægyptus pendebat
 imperatori Justiniano, nempe 365 centenaria, cu-
 jusmodi olim Constantino Magno Sapores Persarum
 Rex solverat. Respicit autem ad illud quod supra
 scripsi p. 20. Nota etiam quod, uti ibi, ita hic
 quoque Saporem appellat Σάβαρον pro Σαδάρην
 vel Σαπόργην. LAMB.

(86) Τῆς πύλης. Corrigo τῆς στήλης. Cedrenus
 et rectius infra κειμένους παρ' αὐτοῦ τῆς στήλης
 τοῦ αὐγουσταίου. MEURS.

(87) Τοῦ Αὐγουσταίου. In codice scripto legitur
 τοῦ αὐγουσταίου, quod idem est. Errant autem qui
 pro τῆς πύλης hic legendum existimant τῆς στή-
 λης. Per portam enim Augustei intelligitur porta
 major templi S. Sophiæ, ante quam area Augu-
 stialis erat sive forum nominatum Αὐγουσταίου sive
 Αἰγυσταίων, palatio imperatoris, curia senatus

ὁ δὲ ἀμβωνα καὶ τὸν σωλιαν χρυσοῦ, ἀσφρόνυχας καὶ
 σαπφείρους λίθους δια μαρμάρων καὶ χρυσοῦ χυ-
 μευτοῦ. Ἐποίησεν καὶ σκευὴ χρυσοῦ τῶν διώδικα
 ἑορτῶν, καὶ δίσκους χρυσοῦς, καὶ θυμιατήρια χρυ-
 σοῦ προσεκύρωσε καὶ προστέτα, τέτ' ποιήσας, καὶ
 κληρικῶν χιλιού. Τὰ δὲ πέρ' ἐκείλια ἦσαν τῶν
 κληρικῶν. Τὸ δὲ στόμιον τοῦ λίθου ἤθη ἀπὸ Σα-
 μαρείας: αὐτὸ δὲ ἦν εἰς ὅπερ ἐκαθέσθη ὁ Χριστὸς
 διαλεγόμενος τῇ Σαμαρείτῃ. Αἱ δὲ σάλπιγγες ἀπὸ
 Ἱερὶχῶ ἤκασιν, ἀστίνκς ἤχησαν, καὶ ἔπεσον ἐπὶ
 τείχη αὐτῆς. Ἡ δὲ σέλιά τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου
 ὑπερῆεν ἔστατο τὸ φέρετό τοῦ ἁγίου ἐπάνω τῶν
 σάλπιγγων. Ὁ δὲ τίμιος σταυρὸς ὁ ἱστάμενος εἰς
 τὸ σκευοφυλακεῖον ἀπὸ Ἱερουσόλημ τὸ μέτρον
 ἔλαθεν τῆς ηλικίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Εἰς
 δὲ τὸν ἀμβωνά καὶ τὸν σωλιαν ἐγένετο ἔξοδος,
 χρόνου (85) πάκτου τῆς Αἰγύπτου, κεντηνάρια γρ',
 καθὼς ἐτυπώθησαν παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντι-
 νου ἀπὸ τοῦ Σαδάρου βασιλέως Ἱερῶν. Ὁ δὲ ναὸς
 τῆς ὕλης τῆς ἰλοῦσης ὤρεάν τοῦ βασιλέως, κεν-

τηνάρια γρ'.

Ἐτελειώθη δὲ ὁ ναὸς τῆς κρ' τοῦ Δεκεμβρίου μῆ-
 νος. Καὶ ἦλθεν ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ παλατίου εἰς
 τῆς πύλης (86) τοῦ Αὐγουσταίου (87) ἐπὶ ἄρματος
 τετραπέπου, καὶ εἰσώδευσε μετὰ τοῦ σταυροῦ καὶ
 τοῦ πατρ' ἀρχοῦ Εὐτυχίου. Ἐδρίμε δὲ ἀπὸ τῶν
 βασιλικῶν πυλῶν μέχρι τοῦ ἀμβωνός, καὶ ἔκτεινās
 τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἶπε: « Δόξα τῷ Θεῷ τῷ κατα-
 ξιώσαντί με τελέσαι τὸ τοιοῦτον ἔργον. Νενίκηά
 σε, Σολομών. » Καὶ ἐποίησεν ὑάτια, καὶ ἔθηκε
 κεντηνάρια τῷ λαῷ δια Στρατηγίου μαγίστρον. Ὁ
 δὲ Ἰουστινιανὸς μόνος, ἐξετελείωσε τὴν ἐκκλησίαν,
 μηδενὸς ἐτέρου οὐδενὸς συνδρομῆν ποιήσαντος.
 Θαύμα δὲ ἦν ἰδεῖν ἀπὸ γὰρ τῆς πολυτοιχειας τοῦ
 ἰδομένου δίκην θαλάσσης ἐφαίνετο ἐκ τῆς χρυσοῦ
 φέας τῶν κόσμων καὶ λαγαρικῶν καὶ τῶν κερατῶ-
 κιοντων (88) πάντων.

Διήρησε δὲ ὁ νεωτερικὸς κύκλος (89) ὁ ὄν' αὐ-
 τοῦ κτισθεὶς χρόνους δέκαεπτά. Μετὰ δὲ τὸν θάνα-

allisque præclaris ædificiis cinctum. Vido notas
 ad p. 28. Notandum præterea tñm πύλην τοῦ
 Αὐγουσταίου eandem esse quam paulo post βασι-
 λικὴν sive regiam nuncupat. Mella enim erat ma-
 jorque ecclesiæ porta. Hæc vero regis vocantur.
 LAMB.

(88) Ἀπὸ γὰρ — κερατοκοριών. Quid revera
 sibi hæc verba velint, nondum satis intelligo. At-
 tamen aliquando verisimilius me ea interpretatum
 esse scio quam antea factum fuit. Veri enim
 quasi post verbum ἐφαίνετο inserta esset particula
 conjunctionis καί, et pro τῶν κόσμων καὶ λαγα-
 ρικῶν legeretur τῶν κόσμων μαρμαρέων vel μαρμα-
 ρίνων. Per ornamenta autem marmoræ hic intel-
 ligo τὰ ὀρθομαρμαρώσεις seu incrustationes mar-
 moreas parietum, quas ex parte inauratas fuisse
 superius dixit. LAMB. — Τῶν κερατοκοριών.
 Ea sunt capitula columnarum. Viri docti male in-
 terpretantur præcipuas columnas. Cedrenus appel-
 lat κιονόκρανα. MEURS.

(89) Ὁ νεωτερικὸς κύκλος. De Trullo loquitur
 LAMB.

τον Ἰουστινιανοῦ ἐκράτησεν ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Ἰουστίνος (90) ὁ ἀπὸ κουροπαλάτων ἡ δικαιοτάτος, καὶ εἰς τὴν δεῦτερον αὐτοῦ χρόνον ἡμέρᾳ ἕκτη ὥρᾳ πέμπτῃ συνέδη πεσεῖν τὸν τροῦλον, καὶ συντρίψαι τὸν ἄριστον ἀμβωνα (91) καὶ τὸν πολυτέμητον σωλῆαν καὶ τὸν πολυποικίλον πάτον. Αἱ δὲ τέσσαρες ἀψίδες καὶ οἱ κίονες πάντες καὶ τὰ λοιπὰ κτίσματα ἔμειναν ἀσάλευτα. Ὁ δ' αὐτὸς βασιλεὺς προσκαλεσάμενος τεχνίτας ἐτι τότε περιόντας ἐκ τῶν ἐκεῖσε καμνόντων ἐπυθνήνετο τὴν ἀνείη τοῦτο. Οἱ δὲ εἶπον· « Σπουδαίως ἔχων ὁ βασιλεὺς ἐπαρεστὸς τοῦ ἀντιτύκτας καὶ τὰς παντουρῶσεις, ἅτινα ἐδέχοντο τὸν τροῦλον, ἀ-ἤρασι ταῦτα ταχέως πρὸς τὴν μυσαιῶσαι. Καὶ ὅτι ὁ τροῦλος ὑψηλὸς ἐγένετο πλὴν πρὸς τὸ ὄρθαι πανταχόθεν, καὶ ὅτι τὰς σκαλώσεις κόπτοντες οἱ τεχνίται ἐβρίπτον εἰς τὸ ἔδαφος, καὶ ἀπὸ τούτου ἐπεσεν ὁ τροῦλος. » Εἶπον δὲ οἱ τεχνίται· ἵνα γένηται ἐπιπέδος ὁ τροῦλος καὶ κυμβαλικὸς καθὼς ἐστὶ νῦν. Ἐπειμὲ δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν Ῥόδον, καθὼς καὶ ὁ θεῖος αὐτοῦ, καὶ ἐκ τοῦ πρώην πηλοῦ καὶ τῶν σφραγίδων ἐποίησε βήσασα, καὶ ἔκτισε τὸν τροῦλον. Στοχαζόμενοι δὲ οἱ τεχνίται ἵνα μὴ καὶ αὐτὸς ταχέως χαλάσῃ, ἐκοψαν ἐκ τοῦ πρώην ὕψους ὀργυρίας ἑ, εἶσαν δὲ τὰ ξύλα, τοὺς ἀντιτύκτας καὶ τὰς παντουρῶσεις, χρόνον ἕνα. ἕως ἔλαβεν τὸ ἔργον πῆξιν. Τὸν δὲ ἀμβωνα καὶ τὸν σωλῆαν μὴ δυνάμενος ποιῆσαι καθὼς ἦσαν πρότερον, ἐποίησεν ὡς ὀρθαί νῦν ἀργυρένδοντον. Ὁμοίως καὶ τὸν ἀμβωνα. Καὶ μὴ δυνάμενος εὐρεῖν πολυποικίλους λίθους, ἀπέστειλε Ναρσῆν τὸν πατριάρχον ἐν Προκοννήσῳ, καὶ ἔκοψαν ἐκεῖθεν μάρμαρα τῆς γῆς ὁμοία. Τὰ δὲ πρόσια τέσσαρα ποτάμια κατὰ μέμῃσιν τῶν τεσσάρων ποταμῶν ἐγένοντο, τῶν ἐκβαίνοντων ἀπὸ τοῦ παραδείσου εἰς τὴν θάλασσαν. Ὅτε δὲ ἔκοψαν τὰς σκαλώσεις καὶ ἔμελλον ἐπαρεστὸς τοῦ ἀντιτύκτας τοῦ τροῦλου, ἐγένεσαν τῆν ἐκκλησίαν ὕδοντος ἕως τῶν πρώτων κατηχυμένων, καὶ οὕτως ἐβρίπτον τὰ ξύλα. Τούτου δὲ χάριν λέγουσι τινες· ἐτι καὶ ὁ Ἰουστίνος ἀφ' οὗ ἐκτίσθη χρόνος ὑπὲρ (92).

Πλησίον δὲ τοῦ ναοῦ ἔστησεν τὴν στήλην αὐτοῦ εὐχαριστοῦσαν τῷ θεῷ, καὶ δεικνύουσαν τοῖς ἀνθρώποις τοῖς πολιταῖς ὅτι Ἐγὼ εἰμι ὁ κτίστωρ. Τὸν δὲ εἰρημένον μαρτυρῶ τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας τὸν Ἰγνάτιον, διὰ τὸ ἀγαπᾶσθαι παρὰ πάντων ἕνεκεν τῶν θαυμαστῶν ἔργων αὐτοῦ ὧν ἐποίησε, φοβηθεὶς ὁ βασιλεὺς μὴ ποτε φημισθῆ καὶ ἀναγορευθῆ ὑπὸ τῶν δημοτικῶν δύο μερῶν (93), μὴ θέλων δὲ τοῦ-

A curopalates, Justinianus et sorore nepos, cognomen o justissimus, imperio potitus est; secundoque ejus imperii anno, feria sexta, hora quinta, trulla corruit, mirabilemque 144 ambonem cum pretioso solio et pavementum variegatum contrivit. Quatuor autem fornices, omnes columnæ et structuræ reliquæ salvæ manebant. Quare imperator, accitis architectis qui adhuc superstites erant, sciscitabatur quid hoc rei esset. Responderunt illi, cum imperator obnixè urgeret ut destinxerent et fulcimenta quæ trullam sustinebant tollerentur, citius quam par erat sublata fuerunt ad musivum opus perficiendum: tum quod trulla altior esset quam ut undique conspici posset, quodque artifices scalas in terram projecissent; indeque trullam corruisse. Suadebant autem opifices ut trulla plana et cava exstrueretur, sicut nunc visitur. Imperator vero, quemadmodum avunculus ejus, in Rhodum misit, et ex eodem illo luto lateres eodem sigillo impressos fieri curavit, trullamque condidit. Opifices vero operam dantes ne et illa cito corrueret, priorem altitudinem ad orgyas quindecim præciderunt; ligneas autem substructiones et fulcimenta annum integrum reliquerunt, donec firmius opus consolidaretur. Cæterum ambonem et solium, cum non posset in pristinam formam restituere, argento obduxit, ut nunc videre est, similiter etiam ambonem. Cum vero non posset variegatos lapides invenire, Marsen patricium in Proconnesum misit, ut illinc lapides terræ colore similes adveheret. Quatuor autem prasini 145 coloris fluvii ad imitationem quatuor fluminum ex paradiso in mare exeuntium facti sunt. Cum vero scylas conscendissent et destinatas ad trullam suffolciendam erecturi essent, ecclesiam aqua impleverunt usque ad prima catechumenia, et ita ligna in aquam projecerunt. Hujus rei gratia quidam dicunt Justinum quoque eam condidisse: sed falluntur. Cæterum 458 anni, ex quo templum conditum est, elapsi sunt. αὐτὴν ἔκτισεν. Ἀλλὰ ψεύδονται. Ἐχει δὲ ὁ ναὸς

Propriam statuam suam collocavit, quæ Deo gratias agens civibus indicat quod ipse tanti operis conditor. Cum vero prædictus Ignatius Magnæ ecclesiæ aedificator propter mirabilia opera, quæ faciebat, ab omnibus diligeretur, metuens imperator ne quando a duobus populi factionibus imperator salutaretur (neque tamen eum volebat occidere, sicut multi ipsi anxio suadebant), contentus fuit ut

Meursii et Lambecii notæ.

(90) Ἰουστίνος. Cedrenus et Zonaras tribuunt Just. n. ano. Meurs.

(91) Συντρίψαι τὸν ἀριστον ἀμβωνα. Zonaras Annal. Ἡ πεσοῦσα τὸ τε κινδύριον τῆς ἀγίας τραπέζης καὶ αὐτὴν τὴν ἐκείνην ἀγίαν τράπεζαν καὶ τὸν ἀμβωνα συντρίψεν. Meurs.

(92) Χρόνος ὑπὲρ. Exstruendum hoc templum est anno 22 Justiniani, qui fuit Christi 543. Adde hoc 458: incidit in millesimum et primum. Sed cave hæc Colini esse verba putet: sunt enim illius e quo hæc noster descripsit; qui longe certe infra

ista tempora vivit, puta sub Palæologis, ut initio diximus. Nos tamen hoc volumus explicare, ne quem temere implicaret. Meurs.

(93) Τῶν δημοτικῶν δύο μερῶν. Id est Prasini et Venetis. Hoc duo μέρη intelligit etiam Suidas in στήλῃν ἐι τριβουλόκων. Litini veteres factiones dicebant. Diaconus in Mauritio partes extulit, recentiorum Græcorum more: Germanus autem militi ad Sergium demarchum Prasinae partis, ut auxiliaretur sibi gratia imperandi, repromittens se partem Prasini honoraturum. Meurs.

statuæ ab ipso in Augustæ erectæ, scelis ablatis, A
 inclusus relinqueretur et ita fame periret. Cogno-
 s-ens itaque Ignatius, cum equestrem imperatoris
 statuam jam perfectam erexisset, se ibi derelictum,
 v-icem statim deplorabat. Vespere autem facto pru-
 dons commentum excogitavit : tenuem nempe funi-
 culum, quem in suo marsupio habebat, circiter 55
 orgyiarum, et pallium et subindusiale et interculam
 et tiaram suam connexuit et glomeravit, 146
 tentavitque eum ad terram usque pertingerent. Interim
 uxori suæ citam magno ejulatu et planctu superven-
 ienti conquestus est, universa civitate quiescente
 (erat enim profunda nox), sibi istic moriendum
 esse, dixitque ei : « Abi et clanculum crassum funi-
 culum eme et liquida pice inunge ; media autem
 nocte revertere. » Cumque sequenti nocte illa venis-
 set, dimisit ipse quæ habebat, et funiculum ab uxore
 amplexum sursum ad se retraxit, et pedi statuæ allig-
 avit, eoque prehensum incolumis inde descendit.
 Fecit autem hoc eo ut funiculus liquida pice inunctis
 manibus tenacius hæreret, ne alloqui præceps
 in terram delatus contunderetur, et ut funiculus
 præstquam se demississet combureretur. Proinde as-
 sumpta uxore et liberis noctu Adrianopolim profec-
 tus est, ibique tres annos in habitu monastico trans-
 egit, omnibus credentibus dicentibusque eum apud
 statuam fame necatum esse. Postea Cpolim rediit,
 ibique commotus est. Imperatori vero in proces-
 sione ad templum SS. Apostolorum obviam occur-
 sit, petens ab illo ut ejus miseretur et aliisque me-
 lu vivere permitteret. Imperator tandem illum
 agnoscens cum universo senatu miratus est. Ve-
 rum imperator facto ignorationem præterdidit, et mul-
 tis beneficiis Ignatium afficiens indemnem dimisit,
 dicens : « Ecce quem Deus vult vivere, mille homi-
 nes non interficient. » Ex eo igitur tempore Ignatius
 magna cum tranquillitate vixit.

Γνωρίσα; ὅν τοῦτον ὁ βασιλεὺς ἐθαύμασε, καὶ πᾶσα ἡ σύγκλητος αὐτοῦ. Προεβάλλετο δὲ ὁ βσι-
 λεὺς ἀγνοῖαν ἐπὶ τῷ γεγονότι ἐπὶ τὸν Ἰγνάτιον, καὶ πολλὰ δῶρα δοῦς αὐτῷ ἀπέλυτεν ἐν εἰρήνῃ, εἰπὼν·
 « Ἴδου, ὃν θέλει ὁ Θεός; ζῆν, χλιεὶ οὐκ ἀποκταίνουσι. » Καὶ ἔκτοτε Ἐξῆθεν ἐν εἰρήνῃ πολλῇ.

147 Hucusque autem pertinet narratio eorum
 quæ ad Magnam ecclesiam spectant. Templum ma-
 gnum SS. Apostolorum, sicut dictum est, forma
 oblonga, trulla lignea, tectoque ligneo opertum in-
 venit, quod Constantinus Magnus et Helena condi-
 derunt. Verum Theodora magni Justiniani uxor
 multam curam adhibuit, eo quod Lycus annis isthac
 subterlaberetur, magnisque fundamentis positus tem-
 Meursii et Lambecii notæ.

(94) Ἐὶς προέλευσιν τῶν ἀγίων ἀποστόλων.
 Fiebat hæc processio 2 die Paschatis. Cedrenus :
 Ἐτὴ δὲ δευτέρῃ τοῦ ἀγίου Πάσχατος ἀπελθοῦσα ἡ βα-
 σιλισσα ἐπὶ τῇ κατὰ τύπον γενομένῃ προελεύσει
 εἰς τοὺς ἀγίους ἀποστόλους; δειλῆς προήλθεν ἐν
 βλήματι χρυσοῦ ἐποχουμένην τέσσαρσιν ἵπποις.
 MEURS.

(95) Καὶ ἕως μὲν ὤδε. Opera pretium esse du-
 xeram huc narrationi de structura templi S. So-
 phie cotollarii instar adjicere duplicem delineationem,
 quarum una iconographiam ejus repræsentat,
 altera autem formam ejus exteriorem. Utrius-

τον ἀποκταίναι, καθὼς πολλοὶ συνεβούλευον αὐτῷ,
 βλέποντες αὐτὸν ἀθυμοῦντα, συνήνεσαν αὐτῷ ἐκ
 δευτέρου ἵνα κτιζομένη παρ' αὐτοῦ τῆς στήλης
 τοῦ Αὐγουσταεῶνός ἐλάσει αὐτὸν ἐκεῖσε καὶ ἄρῃσι
 τὰς σκαλώσεις, ὅπως ὑπὸ τοῦ λιμοῦ τελευτήσει. Ὁ
 καὶ ἐποίησε. Γνοὺς τοίνυν ὁ Ἰγνάτιος, μετὰ τὸ τε-
 λεῖωσαι καὶ στήσαι τὴν ἐπιππον στήλην τοῦ βασι-
 λέως, ὅτι ἐτάθη ἐκεῖσε, ἰδύρατο. Ὁφίλας δὲ ἦδη
 γενομένης εὐρε ἐπιτρεψύμα ἀριστον. Τὸ λεπτὸν
 σχοινίον ὅπερ εἶχεν εἰς τὸ περσικίον αὐτοῦ, τὸ ὡσεὶ
 ὄργυιῶν πενήτηκοντα πέντε, καὶ τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ
 καὶ τὸ ὑποκαμισοθράκιον καὶ τὸ σφικτούριον καὶ
 τὸ φακεῶλιον αὐτοῦ λαθῶν συνέδησεν αὐτὰ καὶ
 ἐκλείσει καὶ ἐξοκίμασεν εἰ φθάνουσιν ἕως κάτω.
 Ἐδῶν δὲ οὕτως ταῦτα, ἐλθοῦσης τῆς γυναῖκος
 αὐτοῦ μετὰ κλαυθμοῦ πολλοῦ καὶ ὀδυρμοῦ ἐφώνη-
 σεν αὐτῇ, κοιμωμένης πάσης τῆς πόλεως (νύξ γάρ
 ἦν βαθεῖα), ὅτι Ὡς καταλείψῃ ἀποθανεῖν, ἀλλ'
 ὕπαγε καὶ κρυφίως ἀγ' ἄρῃσον παχὺ σχοινίον, καὶ
 ἀλειψὼν αὐτὸ ὑγροπίσσω, καὶ πάλιν ἐλθὲ μεσο-
 στες νυκτός. Καὶ καταλαβούσης τῇ ἐπιούσῃ νυκτὶ
 ἐχάλασεν ἐκείνος ἄπερ εἶχεν, καὶ συνδήσασα ἡ
 γυνὴ τὸ σχοινίον, ἔσφραγεν ἐκεῖνος ἐπάνω καὶ προσ-
 ἔδησεν εἰς τὸν πόδα τοῦ ἵππου, καὶ κρατῶν αὐτὸ
 κατέβη ὑγιῆς. Ἐποίησε δὲ τοῦτο, ἵνα κολλᾷ τὸ
 σχοινίον ἐκ τοῦ ὑγροπίσσιου εἰς τὰς χεῖρας αὐ-
 τοῦ, ὅπως μὴ σφραγὶς ἀθροῦς πύσῃ καὶ τριβείῃ, καὶ
 ἵνα τὸ σχοινίον καυθῆσεται ὑπὸ τοῦ πυρός μετὰ
 τὸ καταβῆναι. Λαθῶν τοίνυν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
 καὶ τοὺς παῖδας νυκτός κατέλαβε τὴν Ἀθριανούπο-
 λιν, μετασηματισθεὶς κατὰ μοναχοῦς, χιρόνους
 τραῖ;, πάντων οἰομένων καὶ λεγόντων ὅτι ἐπὶ τοῦ
 κίονος ἐτελεύτησεν ὑπὸ τοῦ λιμοῦ. Μετὰ δὲ ταῦτα
 ἦλθεν ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἦν διατριβὼν
 ἐν αὐτῇ. Καὶ διερχομένου τοῦ βασιλέως εἰς προ-
 ἔλευσιν τῶν ἀγίων ἀποστόλων (94) ἐπήντησεν αὐτῷ
 ἐκεῖσε, αἰτῶν λόγον συμποθέας τοῦ μὴ φοβηθῆναι.

Καὶ ἕως μὲν ὤδε (95) τὸ πέραν τῶν κατὰ τὴν
 Μεγάλην ἐκκλησίαν· τοὺς δὲ ἀγίους ἀποστόλους
 τοὺς μεγάλους, καθὼς προεῖρηται (96), εὐρε δρο-
 μικτὴν ἐκκλησίαν, ξυλόστεινον, ξυλόστρουλον, κτι-
 σθεῖσαν πρὸς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ
 Ἐλένης (97). Ἡ Θεοδώρα δὲ ἡ γυνὴ τοῦ αὐτοῦ με-
 γάλου Ἰουστινιανοῦ, ἡ καὶ πολλὴν σπουδὴν θεμένη
 διὰ τὸ διέρχεσθαι κάτωθεν τὸν ποταμὸν τὸν Λύ-

Καὶ ἕως μὲν ὤδε (95) τὸ πέραν τῶν κατὰ τὴν
 Μεγάλην ἐκκλησίαν· τοὺς δὲ ἀγίους ἀποστόλους
 τοὺς μεγάλους, καθὼς προεῖρηται (96), εὐρε δρο-
 μικτὴν ἐκκλησίαν, ξυλόστεινον, ξυλόστρουλον, κτι-
 σθεῖσαν πρὸς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ
 Ἐλένης (97). Ἡ Θεοδώρα δὲ ἡ γυνὴ τοῦ αὐτοῦ με-
 γάλου Ἰουστινιανοῦ, ἡ καὶ πολλὴν σπουδὴν θεμένη
 διὰ τὸ διέρχεσθαι κάτωθεν τὸν ποταμὸν τὸν Λύ-

Meursii et Lambecii notæ.

que participem me feci nobilissimus atque erudi-
 tissimus vir Cassianus a Puteo. Verum mutato
 consilio in aliud tempus differre placuit. Lamb [v.
 ad Pauli Silentiarii Descriptionem S. Sophiæ.]

(96) Προεῖρηται. Σφρη μ. 17. Lamb.

(97) Ἐκκλησίαν — κτισθεῖσαν παρὰ τοῦ με-
 γάλου Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης. Hujus templi
 mentio fit etiam in disput. Gregentii cum Heribano:
 Πῶς δὲ αὐτὸς ἐπ' ἐκεῖνον τὸν ναὸν, ὃν ἐδείματο ἡ
 βασίλισ Ἐλένη, μετακίλειται τὴν λέξιν; conversum
 est in patriarcheum ab Amurathe capta Cpoli.
 Testis Phranzes Chronic. 3, 19. MEURS.

κον (98), ἀνεγείρασα θεμελίους παμμεγέθει· καὶ ἄλθους μεγίστους, ἔκτισε τὸν ναόν. Τὰ δὲ σκάρηφα καὶ τὸ σχῆμα ἀπῆρε τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἀπὸ Ἐφέσου. Τὴν δὲ ὕλην ἅπασαν ἔλαβεν ἀπὸ τῆς ἁγίας Σοφίας μετὰ τὸ τελειωθῆναι αὐτὴν καὶ τὰ εὐκτήρια αὐτῆς· ἀφ' οὗτου γὰρ ἤρξατο κτίζεσθαι ἡ ἁγία Σοφία, μετὰ τέσσαρα ἔτη ἤρξατο καὶ αὐτὸς κτίζεσθαι ὁ ναός. Ἐν δὲ τῷ καιρῷ τοῦ μουσιώματος ἔλειψε τῇ θεοποίῃ χρυσίου ποσότης. Καὶ ὀδημονούση· ἐπὶ τοῦτο τῆς Αὐγούστης, κατ' ὄναρ ἐφάνησαν οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι λέγοντες αὐτῇ· « Μὴ λυποῦ περὶ χαράγματος χρυσίου, μηδὲ Ἰουστινιανῷ τῷ ἀνδρὶ σου ἐπιτήρησι· νομίσματα· ἀλλὰ ἀπαλοῦσα ἔλωθεν τῆς πόρτης Δεξιοκράτους εἰ· τὴν αἰγιαλὸν εὐρήσεις δώδεκα κεράμια γέμοντα χρυσίου κίχασμένα. » Ἡ δὲ Αὐγούστα ἀποστείλασα Β εὐρεν αὐτὰ γέμοντα, καὶ ἔχοντα ἕκαστον αὐτῶν ἐπιγραφὴν τῶν ἁγίων ἀποστόλων τὰ ὄνόματα. Καὶ λαθοῦσα ταῦτα, δοξάσασά τε Θεόν, ἐξώδιεσεν αὐτὰ εἰς τὸν ναόν. Καὶ πολλὰ κτήματα καὶ ἀναθήματα καὶ σκεύη χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ προσεκύρωσε. Τελειώσασα δὲ τὸν ναόν ἐμελλεν κρεμάσαι τὰς χαλκὰς ἀλύσεις καὶ τὰς λυχνίας, ὅπως ἐνθρονιάσῃ τὸν ναλὸν (99) καὶ ἔγκαινίσῃ αὐτόν. Γνοῦς δὲ ὁ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς ἐφθόνησεν, ἵνα μὴ προλάβῃ καὶ ἔγκαινισθῇ πρὸ τῆς ἁγίας Σοφίας, καὶ παρήγγειλε πανταχοῦ τῆς πόλεως ἵνα μὴ ποιήσωσιν ἀλύσεις καὶ κρεμάσωσιν ἐκεῖσε. Ἡ δὲ βασίλισσα ἐποίησεν ἀπὸ μετάξης πλεετὰ σχοινία πίστει καὶ μόχθῳ, καὶ κρεμάσασα τὰς πολυφώτους ἀργυρᾶς λυχνίας ἐνεκαίνισε καὶ ἐνεθρονιάσε τὸν ναόν, προλαβοῦσα τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν. Τὰ δὲ λείψανα τὰ κείμενα κἀνωθεν τῆς ἁγίας τραπέζης τῶν ἁγίων ἀποστόλων ἤχθησαν παρὰ Κωνσταντίνου βασιλέως, υἱοῦ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, διὰ τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Ἀρτεμίου. Τὸ δὲ βῆμα, καθὼς ἔστι μέσον, οὕτω καὶ γέγονεν παρὰ τῆς Αὐγούστης Θεοδώρας. Τὸ δὲ μνημοθέσιον τῆς ἁγίας Θεοφανῶ ὁ μέγας Κωνσταντίνος (1) ἐποίησε. Τὸ δὲ ἔξω μνημοθέσιον τῶν τε ὀρθοδόξων καὶ τῶν αἰρετικῶν ὁ μέγας Ἰουστινιανὸς ἐποίησε, καὶ διὰ μουσίων ἐκαλλώπισεν αὐτὸ, καὶ ἐκαίσε ἐτάρη. Ὡσαύτως καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Θεοδώρα ἡ κτίσασα τὸν ναόν. Τὸ δὲ Μουσεῖον ἐκεῖνο καὶ τὰ μάρμαρα ἀπῆρε Βασίλειος ὁ βασιλεὺς, ὅτε ψυχοδύμησε τὴν νέαν καὶ τὸν φόρον.

Meursii et Lambecii notæ.

(98) *Τὸν Λύκον.* De fluviolo Lyco Byzantium tra: seunite supra quædam notavi ad p. 45. Lamb.

(99) *Ἐνθρονιάσῃ τὸν ναόν.* De hoc consecrandorum templorum more diximus in Gloss. nostro in voce ἐγκαινία. Meurs.

(1) *Ὁ μέγας Κωνσταντίνος.* De Constantino

Porphyrogenito loquitur, qui, ut supra dixit p. 127, sacellum S. Theophanionis templo SS. apostolorum adjunctum exædificavit. Vide præter ea quæ de S. Theophanone prima uxore Leonis Philosphi notavi ad p. 105. Lamb.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΠΟ ΚΤΙΣΕΩΣ ΚΟΣΜΟΥ ΕΤΩΝ

ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΥΣΑΝΤΩΝ
ΕΝ ΑΥΤῃ Τῇ ΒΑΣΙΛΕΙΑΙ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ ΜΕΧΡΙ ΚΑΙ ΑΥΤΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑ
ΤΩΝ ΑΓΑΡΗΝΩΝ ΤΑΥΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ.

149 DE ANNIS AB ORBE CONDITO

USQUE AD IMPERIUM CONSTANTINI MAGNI: ET DE HIS QUI IN IPSA
URBIUM REGINA REGNARUNT, USQUE DUM AB AGARENIS
CAPTA EST.

A l'Anno usque ad diluvium sunt anni 2242.

A diluvio usque ad turris ædificationem sunt anni 525.

A turris ædificatione usque ad Abraham sunt anni 570.

Ab Abrahamo usque ad exitum filiorum Israel ex Ægypto sunt anni 450.

Ab exitu usque ad ædificationem templi Salomonis sunt anni 700.

Ab ædificatione templi usque ad captivitatem Israelitarum sunt anni 425.

150 A captivitate usque ad Alexandrum Macedonem sunt anni 519.

Ab Alexandro usque ad descensionem Christi sunt anni 331.

In summam vero usque eo dum Christus humanam induit naturam anni sunt 5500.

Sed sciendum est quod salutaris crucifixio Domini nostri Jesu Christi facta sit anno mundi 5534, cyclo solis 18, lune quinto, feria sexta, hora nona, decimo octavo anno imperatoris Tiberii.

δέκατω ἔτει τῆς βασιλείας Τιβερίου. [Ἦν δὲ τετρασεσκαδική τῆς σελήνης, τουτέστι τὸ νομικὸν φάσκα, μηνὸς Ἀπριλίου ἡ', ἡ δὲ ἀγία ἀνάστασις τῆ εἰκοστῆ.]

A Christo autem usque ad Constantinum Magnum sunt anni 325, et in summam ab orbe condito usque ad Constantinum Magnum anni sunt 5825.

Imperio igitur potius est Constantinus Magnus supradicto anno 525, et duodecimo anno sui imperii Cpdim ædificavit. Simul autem Romæ et Cpoli imperavit anno 33.

Constantinus filius ejus imperavit annos 24, dies 11.

Julianus Apostata profanus et Deo repugnans annos 2, dies 15.

Meursii et Lambecii notæ.

(2) Ἐν τῷ δωδεκάτῳ χρόνῳ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἔκτισε τὴν Κωνσταντινούπολιν. Quo sensu predicantur, ipse supra exponit his verbis: Παρούσης οὖν, inquit, τοῦ ἐνδεκάτου ἡμερῶν τοῦ αὐ-

A Ἀπὸ Ἀστὴ ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ ἔτη 2242.

Ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἕως τῆς πυργοποιίας ἔτη 525.

Ἀπὸ τῆς πυργοποιίας ἕως τοῦ Ἀβραάμ ἔτη 570.

Ἀπὸ Ἀβραάμ ἕως τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐξ Αἰγύπτου ἔτη 450.

Ἀπὸ τῆς ἐξόδου ἕως τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομῶντος ἔτη 700.

Ἀπὸ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ ἕως τῆς αἰχμαλωσίας ἔτη 425.

Ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἕως Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνης ἔτη 519.

Ἀπὸ Ἀλεξάνδρου ἕως τῆς συγκαταθέσεως Χριστοῦ ἔτη 331.

B Ὁμοῦ χρόνος μέχρι τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἔτη 5500.

Δεῖ δὲ εἰδέναι ὅτι ἡ σωτήριος σταύρωσις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ γέγονε κατὰ τὸ σφιδέτος. Κύκλος τοῦ μὲν ἡλίου ἡ', τῆς δὲ σελήνης πέμπτος. Ἡμέρα ἕκτη, ὥρα ἑννάτη, τῷ ὀγδόῳ καὶ

Ἀπὸ δὲ τοῦ Χριστοῦ ἕως τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἔτη 325. Ὁμοῦ τὰ ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἕως τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἔτη 5825.

Ὁ οὖν μέγας Κωνσταντῖνος ἐκράτησε τῆς βασιλείας τῷ εἰρημένῳ ἔτει 525, καὶ ἐν τῷ δωδεκάτῳ χρόνῳ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἔκτισε τὴν Κωνσταντινούπολιν (2)· ἐβασίλευσε δὲ τὰ ὅλα ἐν τῇ Ῥώμῃ καὶ Κωνσταντινουπόλει ἔτη 33.

C Ὁ Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐβασίλευσεν ἔτη 24 ἡμέρας 11.

Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης ὁ βέβηλος καὶ θεήλατος ἔτη δύο ἡμισυ ἡμέρας 15.

τοῦ βασιλέως (sc. Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου) καὶ ἀρχὴν λαβόντος τοῦ δωδεκάτου ἔτους· ἐπεχείρησεν τὴν Ἡέραντος πόλιν κτίσαι. Lamb.

Ὀυάλεντινιανὸς ὁ εὐσεβὴς καὶ φιλόθεος σὺν Οὐά-
λεντι τῷ δυσσεβεῖ καὶ Ἀρειανῶ ἔτη ιδ'.

Γρατιανὸς ὁ υἱὸς αὐτοῦ τοῦ ῥηθέντος Οὐάλεντος
ἔτη γ'.

Θεοδόσιος ὁ Μέγας ὁ ἐξ Ἰσπανίας, ὁ εὐσεβέστατος
καὶ μισοπόνηρος, ἔτη ιζ'.

Ἀρκάδιος καὶ Ὀνώριος οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἔτη ιγ'.

Θεοδόσιος ὁ μικρὸς ὁ υἱὸς Ἀρκαδίου, ὁ καλλι-
γράφος, ὁ εὐσεβέστατος καὶ φιλόγαθος, ἔτη μβ'.

Μαρριανὸς ὁ ὀποκαλυφθεὶς ἀπὸ Θεοῦ, ὁ πάσης
καλοκαγαθίας ἔμπλεος, ἔτη ς' καὶ ἡμῖσι.

Λέων ὁ Μακέλης ὁ εὐσεβὴς καὶ πιστότατος, ἔτη
ιη'.

Λέων ὁ μικρὸς ὁ ἔκγονος αὐτοῦ, υἱὸς Ζήνωνος,
ἔτος α'.

Ζήνων ὁ ἐπικληθεὶς Ἀγόνατος, ὁ πατήρ αὐτοῦ,
ἔτη β' καὶ ἡμῖσι, ἡμέρας κδ'.

Βασιλίσκος ὁ εὐσεβὴς ἔτη β', μῆνας η', ἡμέ-
ραν α'.

Καὶ πάλιν Ζήνων ἔτη ια' ἡμέρας ιε'.

Ἀναστάσιος ὁ Δίκωρος, ὁ ἀπὸ Σελέτρων (3), ἔτη
κζ', μῆνας δ', ἡ ἔρας γ', ὁ πυρίκαυστος καὶ αἰρε-
τικὸς.

Ἰουστίνος ὁ Θραξ ὁ κράτιστος καὶ εὐσεβὴς καὶ
ἐμπειρότατος, ἔτη η'.

Ἰουστινιανὸς ὁ ἀδελφός τῃς αὐτοῦ, ὁ τῆς Μεγάλης
ἐκκλησίας (4), ἔτη λη' καὶ ἡμῖσι.

Ἰουστίνος ὁ ἀπὸ κουροπαλάτων, ὁ ἀδελφός τῃς
αὐτοῦ, ὁ δικαιοτάτος, ἔτη ιγ'.

Τιβέριος ὁ Θραξ ἔτη ε'.

Μαυρικίος ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ ὁ εὐσεβέστατος καὶ
μισοπόνηρος ἔτη κ'.

Φωκᾶς ὁ Καππάδος ὁ τύραννος καὶ αἰμοβήρως καὶ
δυσσεβὴς ἔτη η' καὶ ἡμῖσι, ἡμέρας η'.

Ἡράκλειος ὁ στρατηγὸς τῆς Ἀσριακῆς, ἔτη λ'.

Κωνσταντίνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτος α'.

Κωνσταντίνος ὁ ἔκγονος Ἡρακλείου, ὁ δυσσεβὴς
καὶ μαιφόνος, ἔτη κα' (5).

Κωνσταντίνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ Πωγωνάτος, ὁ τοῦ
Δυβραχίου, ὁ εὐσεβέστατος καὶ πραότατος, ἔτη ιζ'.

Τὰ ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἕως τῆς βασιλείας Ἰου-
στινιανοῦ τοῦ Πρωτομήτου ἔτη ιςρκα'.

Ἰουστινιανὸς ὁ Πινόμητος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ
ἀγριώτατος καὶ ἀκρατῆς θυμοῦ τυραννοῦμένου, ἔτη ι'.

Λεόντιος ἔτη γ'.

Ἀψίμαρος ὁ καὶ Τιβέριος ἔτη ζ'.

Ἰουστινιανὸς τὸ δευτέρου ἔτη ς'.

Φιλιππικὸς ὁ καὶ Βαρδάνιος, ὁ δυσσεβὴς καὶ
αἰσχρὸς καὶ μιαρός, ἔτη β'.

Moursii et Lambecii notæ.

(3) Scribe ὁ ἀπὸ οὐλεντιανῶν. Sic inscriptio an-
tiqua :

JULIUS FELIX VALENTINIANUS. V. C. ET
EX SILENTIARIO SACRI PALATH COM
CONSISTORII. COM. DOM.

Ratio autem nominis Silentiariorum in excerptis ex

* Imo De mensibus, p. 11. Vide Has. prolog. p. XLVIII

151 Valentinianus pius et Dei amans, cum
Valente impio et Ariano, imperavit annos 14.

Gratianus filius supradicti Valentiniani impera-
vit annos 16.

Theodosius Magnus, ex Hispania oriundus, piissi-
mus et mali osor, imperavit annos 17.

Arcadius et Honorius filii ejus annos 13.

Theodosius junior, filius Arcadii, calligraphus,
piissimus et virtutis amans, annos 42.

Marcianus a Deo declaratus, omni probitate
plenus, imperavit annos sex cum dimidio.

Leo Mucela, pius et religiosissimus, annos 18.

Leo junior, ipsius nepos, filius Zenonis, impera-
vit annum unum.

Zeno cognominatus Agonatus, pater Leonis ju-
nioris, imperavit annos duos cum dimidio, dies 21.

Basiliscus imperavit annos 2, menses 8.

Iterum Zeno imperavit annos 11, dies 15.

Anastasius Dicorus, ex Silentiariorum. Imperavit an-
nos 27, menses 4, dies 5. Hic hæreticus fuit et ful-
mine combustus.

Justinus Thrax, potens, pius et liberalis, impera-
vit annos 5.

152 Justinianus Magnus, nepos ejus ex sorore,
Magnæ ecclesiæ conditor, imperavit annos 38 cum
dimidio.

Justinus, ex curpalata, Justiniani ex fratre ne-
pos, justissimus, imperavit annos 13.

Tiberius Thrax imperavit annos 5.

Mauricius ejus gener, piissimus et probissimus,
imperavit annos 20, menses 4.

Phocas Cappadox, tyrannus sanguinarius et im-
pius, imperavit annos 8 cum dimidio, dies 8.

Heraclius præfectus Africæ imperavit annos 50.

Constantinus ejus filius imperavit annum unum.

Constantinus nepos Heraclii, impius et homicidus,
imperavit annos 27.

Constantinus filius ejus dictus Pogonatus, Dyr-
rhachinus, piissimus et mansuetissimus, annos 17.

A creatione mundi usque ad imperium Justiniani
Rhinotmeti anni sunt 6121.

Justinianus Rhinotmetus, Constantini Pogonati
filius, ferox et animi tyrannici impotens, annos 10.

Leontius annos 3.

Tiberius Apsinarius annos 7.

Justinianus secundus annos 6.

153 Philippicus Bardanes, impius, impurus et
sceleratus, annos 2.

Joannis Lydi libro περὶ ἀρχῶν πολιτικῶν habe-
tur *). LAMB.

(4) Ὁ τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας, scilicet κτιστῆς.
LAMB.

(5) κα'. Scribendum esse videtur κα', ut legitur
apud Nicephorum patriarcham. LAMB.

Anastasius, qui et Artemius, piissimus, protoase- A
cretis et philosophus, annos 2.

Theodosius Adramytenus, mansuetissimus et mi-
sericors, annum unum.

Leo Conon ex Isauria oriundus, impurus, Deo-
que et sanctis inimicus, annos 24 cum dimidio et
dies 5.

Constantinus Copronymus, filius ejus impius et
impurus, qui a vermibus corrosus periit, annos 34,
mensis 3.

Leo filius ejus, ex Chazara natus, profanus et
abominandus, annos 5,

Constantinus Leonis et Irenas filius, a matre
excucatus, annos 10

Irene sola annos 5.

Nicephorus ex Seleucia oriundus, misericors, B
justus, ex generali logotheta, annos 9.

Stauracius filius ejus annum unum, mensis 4.

Michael Rangabe, gener Nicephori, probus et
piissimus, annos 2.

Leo ex Armenia oriundus, impius et ferox, cum
Constantino filio, annos 7, menses 5.

154 Michael Balbus, Amoreus, amicus, ineptus
et imaginum hostis, cum Theophilo filio, annos 8,
mensis 3.

Theophilus filius ejus annos 12, mensis 3.

Michael filius ejus, cognomento ebriosus, cum
Theodora matre sua piissima et orthodoxa, annos
15. Hic imperare cepit anno 6349, et imperavit so- C
lus annos 10.

Item Michael cum Basilio Macedone annum unum
et mensem unum.

Basilius Macedo, qui imperator creatus est anno
6574, imperavit solus annos 19.

Leo filius ejus cognomento Sapiens, cum Alexan-
dro, anno 6597, imperavit annos 27, menses 3.

Constantinus primus Porphyrogenitus, filius Leo-
nis Sapientis, imperavit cum matre annos 8, anno
6422.

Romanus filius Abastacti Lacapenus, cognomento
senior, socer Constantini Porphyrogeniti, imperavit
cum ipso et filiis suis annos 26. Hic Romanus im-
perator creatus est die undecimo Decembris, octa-
va indictione, anno 6428. Postquam vero biennium
imperavit, prima scilicet indictione anni 6430, edi-
dit novellam de jure prelationis. Indictione **155**
autem secunda anni 6437 edidit novellam de poten-

'Αναστάσιος; ὁ καὶ Ἀρτέμιος ὁ εὐσεβίστατος καὶ
πρωτοασκηρήτης καὶ φιλόσοφος, ἔτη β'.

Θεοδόσιος ὁ Ἀτραμυτηνός (6), ὁ πραύτατος καὶ
συμπαθέστατος, ἔτος α'.

Λέων Ἰσαυρός; ὁ Κόνων, ὁ Συρογενής, ὁ μισόγως
καὶ ἐναγής; καὶ ἀντίθιος, ἔτη κδ' καὶ ἡμισυ, ἡμέ-
ρας ε'.

Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ Κοπρώνυμος, ὁ
δυσσεβής; καὶ παμμίλαρος, γεγονών; καὶ σκωλητῶδης-
τος πρὸ τοῦ τεθῆναι, ἔτη λδ', μῆνας γ'.

Λέων ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ ἐκ τῆς Χαζάρας, ὁ βέβητος
καὶ ἀποτρόπαιος, ἔτη ιε' (7).

Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ; ὁ νεωτερίζων τυφλω-
θεὶς, ὁ υἱὸς τῆς Εἰρήνης, ἔτη ις'.

Εἰρήνη μόνη ἔτη ε'.

Νικηφόρος ὁ Ξελευκὲς (8), καὶ συμπαθής; καὶ
φιλοδίκαιο; καὶ φιλόδακρυς, ἀπὸ γενικοῦ, ἔτη θ'.

Σταυράκιος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτος α', μῆνας δ'.

Μιχαὴλ ὁ Παγγαβὴ ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ, ὁ φιλά-
γαθος καὶ εὐσεβίστατος, ἔτη θ'.

Λέων ὁ παραβάτης; ὁ Ἀρμένιος, ὁ δυσσεβής; καὶ
ἀνήμερος, καὶ Κωνσταντῖνος; ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη ζ',
μῆνας ε'.

Μιχαὴλ ὁ τραυλὸς, ὁ Ἀμιουραῖος; ὁ καὶ ἀφροσυ-
νης καὶ ἀπειροκαλλὰ; ἔμπλοος; καὶ εἰκονομάχος, σὺν
Θεοφίλῳ τῷ υἱῷ αὐτοῦ, ἔτη η', μῆνας γ'.

Θεόφιλος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ιβ' μῆνας γ'.

Μιχαὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ μεθυστής; μετὰ Θεοδώρας
τῆς μητρὸς αὐτοῦ, τῆς εὐσεβεστάτης καὶ ὀρθοδό-
ξου, ἔτη ιε'. Ὁ τοιοῦτος ἀνηγορεύθη κατὰ τὸ ε'
ἔτος (9). Καὶ μόνος ὁ μεθυστής; ἔτη ι'.

Ὁ αὐτὸς Μιχαὴλ σὺν Βασιλείῳ τῷ Μακεδόνι ἔτος
α', μῆνα α'.

Καὶ Βασίλειος ὁ Μακεδών, ὃς ἀνηγορεύθη κατὰ
τὸ ςε' ἔτος, ὁ μὲν η'. Ἐτερος ιθ' (10).

Λέων ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ σοφὸς σὺν Ἀλεξάνδρῳ, κατὰ
τὸ ςεξε' (11) ἔτος, ἔτη κζ', μῆνας η'.

Κωνσταντῖνος ὁ πρῶτος πορφυρογέννητος, ὁ
υἱὸς Λέοντος τοῦ σοφοῦ, σὺν τῇ μητρὶ αὐτοῦ ἔτη η',
κατὰ τὸ ςυκβ'.

Ῥωμανὸς ὁ υἱὸς Ἀβαστάκτου ὁ Λακαπηνός; ὁ
πρέσβυς, ὁ πενθερὸς τοῦ αὐτοῦ Κωνσταντῖνου, σὺν
αὐτῷ καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ ἔτη κς'. Ὁ τοιοῦτος
Ῥωμανὸς ἀνηγορεύθη μὴν Δεκεμβρίῳ ια', ἰνδικτιῶ-
νος η', ἔτους ςυκη'. Μετὰ δὲ διετῆ χρόνον τῆς
βασιλείας αὐτοῦ, κατὰ τὴν πρώτην ἰνδικτιῶνα τοῦ
ςυλ' ἔτους, ἐξέθετο τὴν περὶ προτιμήσεως νε-
ρῖν (12). Κατὰ δὲ τὴν δευτέραν ἰνδικτιῶνα τοῦ

Meursii et Lambecii notæ.

(6) Sic in nummo Heliogabali apud virum illu-
stre-um Franciscum Gothofredum ΑΔΡΑΜΥΤΗΝΩΝ
legitur. Autamen dicitur etiam Ἀτραμυτινός, ut
testatur Stephanns. LAMB.

(7) Ἐτη ιε'. Scribendum esse videtur ἔτη ε', vel
ἔτη δ', μῆνας ια'. LAMB.

(8) Νικηφόρος ὁ Ξελευκὲς. Item in libro de
statuis eum vocat Ξελευκηνόν. LAMB.

(9) Κατὰ τὸ ε' ἔτος. Cæpit imperare cum matre
anno Christi 841; ergo hic scribendum ςεμθ'.
LAMB.

(10) Ὁ μὲν η'. Ἐτερος ιθ'. Scribendum esse vi-
detur μόνος ἔτη ιθ', vel οὐ μὲν ιη', ἕτεροι δὲ ιθ'.
hoc est, imperavit, ut quidam tradunt, annos 18,
vel ut alii, 19. LAMB.

(11) ςεξε'. Scribendum esse videtur ςεκζ', id
est 6397. Nam si ab hoc numero detrahas annos
5508, quot Græci numerant a creatione mundi us-
que ad Christum, remanet annus Christi 889, quo
imperare cepit Leo Sapiens. LAMB.

(12) Romani senioris Novella περὶ προτιμήσεως
cujus hic Codinus meminit, illa est quæ in jure

ἔτους τὸ περὶ τῶν ὑπερπερχομένων δυνατῶν εἰς ἀνακοινώσεις πενήτων. Ἀνακλᾷ δὲ καὶ ἡ τοιαύτη νεαρά καὶ εἰς τὴν παρελθούσαν τριηκοῦτα πρώτῃν ἰνδικτιῶνα (13), τουτέστι τὴν τοῦ λιμοῦ τοῦ μεγάλου καιρῶν. Κατὰ δὲ τὴν πέμπτην τοῦ ἔτους ἐπεκύρωσεν (14) τοιαύτην νομοθεσίαν ὁ βασιλεὺς κύριος Κωνσταντῖνος. Τὰ δὲ ἐτ' ἔτη. ὧν ὁ Δεκαπολίτης (15) ἐν τῇ λυ' μένηται, οὐκ ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς πρώτης ψηφίζονται νομοθεσίαι, ἦτοι τοῦ ἔτους, ἀλλ' ἀπὸ τῆς πρώτης ἰνδικτιῶνος τοῦ ἔτους ἦτοι τοῦ λιμοῦ, εἰς δὲ (16) καὶ τοκράτορας τοῦ αὐτοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου.

Καὶ πάλιν Κωνσταντῖνος ὁ πορφυρογέννητος μετὰ Στεφάνου καὶ Κωνσταντίνου, οἱ ὑπ' αὐτοῦ τῆς βασιλείας ἐξεβλήθησαν καὶ ἐξωρίσθησαν.

Ὁ οὖν ῥηθεὶς Κωνσταντῖνος ὁ πορφυρογέννητος σὺν τῇ μητρὶ αὐτοῦ, ὡς εἴρηται, ἐκράτησε τῆς βασιλείας ἔτη ζ'. Καὶ πάλιν μετὰ Στεφάνου καὶ Κωνσταντίνου τῶν γυναικεδέλων αὐτοῦ ἡμέρας μβ'. Καὶ μονοκράτωρ σὺν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ῥωμανῷ, κατὰ τὴν τρίτην ἰνδικτιῶνα τοῦ ἔτους, ἔτη ιε', ἡμέρας ιθ'.

Ὁ κύριος Ῥωμανὸς ὁ υἱὸς αὐτοῦ, τὸ παιδίον, σὺν τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ Βασιλείῳ τῷ Βουλγαροκτόνῳ καὶ Κωνσταντίνῳ τοῖς πορφυρογεννήτοις ἔτη γ', μῆνας δ'. Ὁ δὲ Βασίλειος καὶ Κωνσταντῖνος οἱ τούτου υἱοί, πάμβουφοι ὄντες, ἡμέρας ς'.

Νικηφόρος ὁ Φωκᾶς ὁ ἅγιος, ὁ σφαγεὶς ὑπὸ τοῦ Τζιμισχῆ, ἔτη ς', μῆνας γ', ἡμέρας ς'.

Ἰωάννης ὁ Τζιμισχῆς ἔτη ς', μῆνα α'.

Ὁ κύριος Βασίλειος ὁ πορφυρογέννητος ἔτη νβ', μῆνας ια', μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου τοῦ πορφυρογεννήτου, ἦγουν ὁ κύριος Βασίλειος χρόνους ν', ὁ δὲ κύριος Κωνσταντῖνος μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ μονοκράτωρ χρόνους β', μῆνας ια'. [Καὶ προστάξας γενέσθαι τὰ ἰσωδὶχὰ ἐταλείωσε ταῦτα ἐν ἔτει τῷ ςφγ'. Τὴν δὲ νεαυτὴν μὲν Ἰανουαρίῳ, ἰνδικτιῶνος θ', ἔτους ςφδ'.]

Meursii et Lambecii notæ.

Græco-Romano primum locum obtinet, atque ita incipit : Θεσπιζόμεν ἐν πάσῃ πόλει καὶ χώρᾳ ἀπὸ τῆς παρελθούσης α' ἰνδικτιῶνος, ἐν τῷ ἔτει ἔστι ἐκ τοῦ καιροῦ τοῦ λιμοῦ. Eandem alia ejusdem tituli Novella confirmavit Nicephorus Phocas, quæ incipit : Θεσπιζόμεν τὴν περὶ τῶν προβασιλευκότων ἐκτεθεῖσαν νομοθεσίαν διενεργεῖν. LAMB.

(13) *Τὴν παρελθούσαν πρώτην ἰνδικτιῶνα.* Hæc ita supplenda sunt : τὴν παρελθούσαν πρώτην ἰνδικτιῶνα τοῦ ἔτους. LAMB.

(14) *Ἐνεκύρωσεν.* Novella, qua Constantinum Porphyrogenitum Romani senioris Novellam περὶ τῶν ὑπερπερχομένων δυνατῶν confirmasse ait Codinus, illa est quæ incipit Παρὰ πολλῶν ἀνέμαθεν. LAMB.

(15) *Ὁ Δεκαπολίτης.* Dubium non est quin hic loquatur Codinus de Theodoro Decapolita patricio et quæsture, quem plerasque Novellas a Constantino Porphyrogenito editas composuisse constat. Earum prima sic incipit : Περὶ τῶν στρατιωτικῶν ἢν ὑπηγέρουσε Θεόδωρος πατρικίος καὶ κοινοκράτωρ ὁ Δεκαπολίτης. Similiter reliquæ inscribuntur, præterquam quod pro Θεόδωρος perperam legitur Θεόφιλος et Θεοδόσιος : nam certum est tres illas Novellas Constantini ab uno eodem Theodoro

tibus in consortia pauperum succedentibus ; quæ etiam ad præteritam primam indictionem sive tempus magnæ famis pertinet. Eandem novellam indictione quinta anni 6455 imperator Constantinus confirmavit. Cæterum 18 anni, quorum Decapolita in . . . meminit, numerantur a prima indictione anni 6437, sed ab indictione prima anni 6430 sive tempore famis, ad quod hæc quoque constitutio refertur usque ad imperium imperatoris Constantini.

ἀνακλᾷ ἡ τοιαύτη νομοθεσία, μέχρι τῆς αὐτοῦ ἀ-

Iterum Constantinus Porphyrogenitus imperavit cum Stephano et Constantino, qui ab ipso imperio detrusi et in exsillum acti sunt.

Imperavit igitur, ut supra dictum est, Constantinus Porphyrogenitus cum matre annos 7, et iterum cum Stephano et Constantino uxoris suæ fratribus dies 42 ; et solus cum Romano filio annos 15, dies 19, indictione tertia anni 6437.

Dominus Romanus filius ejus, cognomento Puer, cum filiis suis Basilio et Constantino Porphyrogenitis imperavit annos 3, menses 4. Basilius autem et Constantinus filii ejus, infantes, imperaverunt dies 6.

156 Nicephorus Phocas, qui a Tzimisce interfectus est, imperavit annos 6, menses 3, dies 6.

Joannes Tzimisces anno 6 et mensem unum.

Dominus Basilius Porphyrogenitus cum fratre Constantino Porphyrogenito imperavit annos 52, menses 11, nimirum dominus Basilius annos 50, et dominus Constantinus post mortem fratris solus annos 2, menses 11.

Τὴν δὲ νεαυτὴν μὲν Ἰανουαρίῳ, ἰνδικτιῶνος θ', ἔτους ςφδ'.

Decapolita composita fuisse, cujus hic Codinus mentionem facit. Erravit etiam interpres, qui κοινοκράτωρ ὁ Δεκαπολίτης ; vertit *quæstor Decapolitus*, quoniam ὁ Δεκαπολίτης cognomen est, a patria desumptum, ut Τριπολίτης. Cæterum quid illud ἐν τῇ λυ' significet, nondum mihi liquet. D LAMB.

(16) *Ὁὐκ ἀπὸ τοῦ—εἰς δὲ.* Hunc locum ita reformandum esse censeo : οὐκ ἀπὸ τῆς πρώτης ψηφίζονται ἰνδικτιῶνος τοῦ ἔτους, ἀλλ' ἀπὸ τῆς α' ἰνδικτιῶνος τοῦ ἔτους, ἦτοι τοῦ καιροῦ τοῦ λιμοῦ, εἰς δὲ. Sed utrum recte emendaverim necne, intelliges, ubi introspexeris secundam Novellam Constantini Porphyrogeniti, et primam atque secundam Romani senioris. Notes etiam posteriora illa Codini verba, ἀλλ' ἀπὸ τῆς πρώτης ἰνδικτιῶνος, responde re verbis secundæ Novellæ Constantini, quæ subjuncti : Περὶ δὲ τῶν ἀπὸ τῆς α' ἰνδικτιῶνος, ἦτοι ἐκ τοῦ καιροῦ τοῦ λιμοῦ μέχρις ἡμέρας τῆς ἡμετέρας ἀναγορεύσεως, ἀδιὰ φόρωσ etc. LAMB.

(17) *Τὴν δὲ νεαυτὴν.* Basilius autem Porphyrogeniti Novella, cujus hic Codinus meminit, illa est quæ incipit Ἐπειδὴ περ ἡ βασιλεία μου. LAMB.

Constantinus Porphyrogenitus, frater ejus, annos 2, menses 11.

Romanus Argyropylus cum Zoe filia supradicti Constantini annos 5, menses 6.

Michael Paphlago ab eadem Zoe ad imperium vocatus anno 654: imperavit annos 7, menses 9.

Michael Calaphates, nepos ejus, ex Cesare imperator creatus et excecatus in Sigmate, imperavit menses 4, dies 19. Hic imperio detrusus confugit in monasterium Studii, et inde a populo extractus et in columnam Siginatis excecatus est a Nicephoro prefecto.

Ceterum duæ sorores et Augusta, nimirum domina Zoe et domina Theodora, postquam solæ imperaverant menses 3, accersiverunt **157** Constantinum Monomachum in insula Mitylene exsulantem, et Zoe ei in matrimonium data imperatorem creaverunt, die Junii undecimo, indictione decima anni 6550. Imperavit autem Monomachus annos 13, menses 7.

Dolina Theodora Porphyrogenita imperavit sola annum 1, menses 8, dies 20; postea dominum Michaeleni senioreni Stratioticum declaravit imperatorem, et cum eo vixit dies 5. Obiit autem die 22 Augusti, indictione nona anni 6561.

Dominus Michael Senior ac Stratioticus dictus imperare cepit die 22 Augusti, indictione nona anni 6564. Detrusus autem est imperio, cum imperasset annum 1, dies 11.

Dominus Isaacius Comnenus cum Hæcaterina uxore sua imperavit annos 2, menses 2, dies 24.

Dominus Constantinus Ducas imperavit annos 7, menses 6, et moriens imperii hæredes reliquit Augustam Eudociam uxorem suam et filios dominum Michaeleni et dominum Constantinum Porphyrogenitum. Imperavit igitur domina Eudocia Augusta cum duobus filiis menses 7, dies 10. Postea assensu patriarchæ et universi senatus nupsit domino **158** Romano Diogeni, et imperatorem eum declaravit mense Martio, indictione 3 anni 6575.

Dominus Romanus Diogenes cum domina Eudocia imperavit annos 3, menses 8; et diversis expeditionibus Persas aggressus, in tertia ipsemet a su'tano et Turcis captus est. Ejus loco imperator creatus est Michael Ducas, et una cum matre sua Eudocia imperavit mensem 1; postea vero eam in monasterium detrusit, et solus imperium administravit.

Imperavit igitur dominus Michael Ducas, filius domini Constantini et domine Eudociæ, cum Maria uxore sua annos 6 cum dimidio. Dein prodicione conjugis a Botaniate imperio dejectus et in

Κωνσταντίνος ὁ πορφυρογέννητος; ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἔτη β', μῆνας ια'.

Ῥωμανὸς ὁ Ἀργυρόπουλος σὺν Ζωῇ τῇ θυγατρὶ τοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου ἔτη ε', μῆνας ς'.

Μιχαὴλ ὁ Παφλαγῶν ἐν βίαι ἄσφα' σὺν τῇ αὐτῇ Ζωῇ ἔτη ζ', μῆνας θ'.

Μιχαὴλ ὁ ἀπὸ Καισαρ ἠ ἀνεψιὸς αὐτοῦ, ὁ καὶ Κλαφάτης λεγόμενος, ὁ τυφλωθεὶς εἰς τὸ σίγμα, μῆνας δ', ἡμέρας ιθ'. Ὁς καὶ ἐκπεσὼν τῆς βασιλείας προσέφυγε τῇ μονῇ τῶν Στουδίου, χάκεισε παρὰ τοῦ λαοῦ καταχθεις ἐν τῇ κιονίῳ τοῦ σίγματος ἐτυφλώθη παρὰ Νικηφόρου ἐπάρχου τοῦ Καπάνειως.

Αἱ δὲ δύο ἀδελφαὶ καὶ δεσποῖναι, ἡ τε κυρὰ Ζωὴ καὶ κυρὰ Θεοδώρα, μονιρχήσασαι μῆνας τρεῖς, ἀνεκαλίεσαντο Κωνσταντίνον τὸν Μονομάχον, ἐξόριστον ὄντα ἐν τῇ νήσῳ τῇ Μιτυλήνῃ, καὶ ἐποίησαν αὐτὸν βασιλέα συζυγέοντα τῇ Ζωῇ, μηνὶ Ἰουνίῳ ια', ἰνδικτιῶνος ε', ἔτους ςϥν'. καὶ ἐκράτησε τῆς βασιλείας ὁ Μονομάχος ἔτη ιγ', μῆνας ς'.

Ἡ κυρὰ Θεοδώρα ἡ πορφυρογέννητος ἐφθασε μοναρχῆσαι ἔτος α', μῆνας η', ἡμέρας κ'. Εἶτα τὸν κύριον Μιχαὴλ τὸν γέροντα, τὸν ἀπὸ στρατιωτικοῦ, βασιλέα ἀναγορεύσασα καὶ ζήσασα μετ' αὐτοῦ ἡμέρας ε', ἐτελεύτησε κατὰ τὴν κρ' τοῦ Αὐγούστου μηνός, τῆς θ' ἰνδικτιῶνος τοῦ ςϥξδ' ἔτους.

Ὁ κύριος Μιχαὴλ ὁ γέρον ὁ στρατιωτικὸς ἐκράτησε κατὰ τὴν κρ' τοῦ Αὐγούστου μηνός, τῆς θ' ἰνδικτιῶνος τοῦ ςϥξδ' ἔτους. Ἐξεβλήθη δὲ τῆς βασιλείας κρατήσας ἔτος α', ἡμέρας ια'.

Ὁ κύριος Ἰσαάκιος ὁ Κομνηνὸς μετὰ Αἰκατερίνης τῆς γυναίκος αὐτοῦ ἔτη β', μῆνας β', ἡμέρας κδ'.

Ὁ κύριος Κωνσταντίνος ὁ Δούκας ἔτη ζ', μῆνας ς'. Καὶ τελευτήσας κατέλιπε βασιλεύουσαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τὴν δεσποῖναν, τὴν κυρὰν Εὐδοκίαν τὴν Μακρεβολίτισσαν, σὺν τῷ υἱῷ αὐτοῦ τῷ κυρῷ Μιχαὴλ καὶ τῷ κυρῷ Κωνσταντίνῳ τῷ πορφυρογέννητῳ. Ἐκράτησεν οὖν καὶ ἡ κυρὰ Εὐδοκία ἡ δεσποῖνα σὺν τοῖς δυσὶν υἱοῖς αὐτῆς μῆνας ζ', ἡμέρας ε'. Εἶτα λαβοῦσα ἀνδρα γυνίμη τοῦ Κατράρχου καὶ τῆς συγκλήτου πάση: τὸν κύριον Ῥωμανὸν τὸν Διογένην, ἀνηγόρευσε αὐτὸν βασιλέα κατὰ τὸν Μάρτιον μῆνα τῆς ε' ἰνδικτιῶνος τοῦ ςϥοε' ἔτους.

Ὁ κύριος Ῥωμανὸς ὁ Διογένης μετὰ τῆς κυρᾶς Εὐδοκίας ἔτη γ', μῆνας η'. Καὶ διαφόρως ἐκστρατεύσας κατὰ Περσῶν, ἐν τῇ τρίτῃ αὐτοῦ ἐκστρατείᾳ ἐκρατήθη αἰχμάλωτος παρὰ τοῦ σουλτάνου καὶ τῶν Τούρκων. Ἀνηγορεύθη δὲ βασιλεὺς ὁ κύριος Μιχαὴλ ὁ Δούκας, καὶ ἐκράτησε τῆς βασιλείας ὅμα τῇ μητρὶ αὐτοῦ Εὐδοκίᾳ, καὶ συνεβόλευσε ταύτῃ μῆνα α'. Καταβίβασε δὲ πάντως καὶ ἀπέκλειρε, μόναρχος αὐτὸς κληθεὶς.

Ὁ οὖν κύριος Μιχαὴλ ὁ Δούκας, ὁ υἱὸς τοῦ κυρῶ Κωνσταντίνου καὶ τῆς Μακρεβολίτισσας κυρᾶς Εὐδοκίας, μετὰ Μαρίας τῆς γυναίκος αὐτοῦ, ἔτη ς' καὶ ἡμισυ. Καταβιβάσθη δὲ παρὰ τοῦ Βοτανιάτου

ἀπὸ προδοσίας τῆς συμβουλῆς αὐτοῦ, καὶ τὸ μεναχι-
κὸν σχῆμα ἐνδύσας, ἀπεστάτη εἰς τὴν μονὴν τῶν
Στουδίου. Ὑστερον δὲ γέγονε καὶ μητροπολίτης Ἐφέ-
σου.

Ὁ κύριος Νικήφορος ὁ Βοτανιάτης ἔτη γ' καὶ
ἡμῖσι. Κατεβιάσθη δὲ τῆς βασιλείας κατὰ τὴν
πρώτην τοῦ Ἀπριλλίου μηνὸς τῆς δ' Ἰνδικτιῶνος τοῦ
Ἰϣηθ' ἔτους, καὶ ἀποσταλεῖς ἐν τῇ μονῇ τῆς Περι-
βλήπτου ἀπεκάρη.

Ὁ κύριος Ἀλέξιος ὁ Κομνηνός, ὁ πόππος τοῦ
κραταίου καὶ ἀγίου ἡμῶν βασιλέως (18), ἐβασίλευ-
σεν εὐσεβῶς ἔτη λζ', μῆνας δ' καὶ ἡμῖσι, ἐτελεύτησε
δὲ κατὰ τὴν ιε' τοῦ Ἀυγούστου μηνὸς, ἤτοι τῆς ἡμέ-
ρας τῆς κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, Ἰνδι-
κτιῶνος ια' τοῦ Ἰϣηθ' ἔτους.

Ὁ κύριος Ἰωάννης ὁ Κομνηνός, ὁ πορφυρογέννη-
τος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐκράτησε μὴν Ἀυγούστου ε', Ἰνδι-
κτιῶνος ια' τοῦ Ἰϣηθ' ἔτους, καὶ εὐσεβῶς ἐβασί-
λευσε καὶ θεαρίστως ἔτη κδ', μῆνας ζ', ἡμέ-
ρας κγ'.

Ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πορφυρογέννητος κύριος Μανουὴλ
ὁ Κομνηνός ἐκράτησε μὴν Ἀπριλλίου α', Ἰνδικτιῶ-
νος ε' τοῦ Ἰϣηθ' ἔτους, καὶ ἐβασίλευσεν εὐσεβῶς
ἔτη λζ', μῆνας ε', ἡμέρας κγ'. Ἐξεδόχησε δὲ πρὸς
Κύριον τῆς κδ' τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς, τῆς ιδ' Ἰνδι-
κτιῶνος τοῦ Ἰϣηθ' ἔτους, ὥρα α', διὰ τοῦ μεγάλου
καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος Μιχαὴλ μοναχοῦ μετονο-
μασθεῖς. Κατὰ δὲ τὴν ι' μηνὸς Σεπτεμβρίου, Ἰνδι-
κτιῶνος γ' ἔτους Ἰϣηθ', ἤγουν ἐν τῷ κη' ἔτει τῆς
βασιλείας αὐτοῦ, ἐγεννήθη ὁ κάλλιστος υἱὸς αὐτοῦ
ὁ πορφυρογέννητος κύριος Ἀλέξιος ὁ Κομνηνός.
Ἐστέφθη δὲ παρ' αὐτοῦ ὁ τοιοῦτος εἰς βασιλεῖα κατὰ
Ἰνδικτιῶνα ε' τοῦ Ἰϣηθ' ἔτους. Μὴν Σεπτεμβρίου ιε',
Ἰνδικτιῶνος ι' ἔτους Ἰϣηθ', γέγονεν ἐν τῷ κατὰ τοῦ
βασιλέως κυρίου Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ. Κατὰ
δὲ τὴν ιγ' Ἰνδικτιῶνα τοῦ Ἰϣηθ' ἔτους, μὴν Μαρτίου
β', ἡμέρα κυριακῇ, συνέξευσε τὸν κύριον Ἀλέξιον
τὸν υἱὸν αὐτοῦ γυναικὶ τῇ κυρᾷ Ἄννῃ, τῇ θυγατρὶ
τοῦ εὐγενεστάτου βῆγγος Φραγγίας, μετὰ ἀραβῶνος
εὐχῆς τούτοις διθείσης παρὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ πα-
τριάρχου κυροῦ Θεοδοσίου τοῦ Ἀτιοχίου. Κατὰ δὲ
τὴν κδ' τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς, τῆς ιδ' Ἰνδικτιῶνος
τοῦ Ἰϣηθ' ἔτους, ὥρα α' τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ὁ ἀεί-
μνητος πατήρ αὐτοῦ τῆς ἐπιγείου βασιλείας ἐβ-
λάξαστο τὴν οὐράνιον, ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ, καὶ
ἐβασίλευσεν εὐσεβῶς σὺν τῇ μητρὶ αὐτοῦ τῇ δε-
σποίνῃ τῇ κυρᾷ Μαρίᾳ, τῇ διὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀγγε-
λικοῦ σχήματος Ἐξὴ μετονομασθεῖση, ἐχούσῃ πα-
ραδυναστεύοντα τὸν πρωτοσεβαστὴν καὶ πρωτοσε-
στιάριον κύριον Ἀνδρόνικον τὸν Κομνηνὸν ἔτος α',
μῆνας ια', ἡμέρας γ'. Εἶτα δῆθεν μόνης ἀνααιρεθείσης
τῆς ἀγίας γυναικὸς ἐκείνης παρὰ τοῦ τυράννου
ἐκεί, καὶ αὐτοῦ τοῦ τυράννου ἀθηναιτικῶς ποιῶντος
ἕνα ἐβούλετο, χρόνον ἕνα, μῆνας ια', ἡμέρας κδ' εἶτα

A monasterium Studii detrusus et postea Ep'esi me-
tropolitā factus est.

Dominus Nicephorus Botaniates imperavit annos
3 cum dimidio. Amisit autem imperium primo die
Aprilis, 4 indictione anni 6589. Et ablegatus est
in monasterium Deiparæ cognomento Spectabilis
sen admirandæ.

Dominus Alexius Comnenus, avus potentis et
sancti imperatoris nostri, imperavit pie annos 37,
menses 4 cum dimidio. Obiit 159 die 15 Augusti,
seu vespera Assumptionis B. Deiparæ, indictione 11
anni 6626.

B Dominus Joannes Comnenus, Porphyrogenitus,
filius ejus, imperare cœpit die 15 Augusti, indi-
ctione 11 anni 6626, et pie imperavit annos 24,
menses 7, dies 23.

Filius ejus Porphyrogenitus Manuel Comnenus
imperare cœpit primo die Aprilis, indictione 6 anni
6651, et imperavit pie annos 37, menses 5, dies 93.
Obiit 24 die Septembris, indictione 11 anni 6690,
hora tertia, et mutato nomine dictus fuit Mattheus
monachus. Decimo autem die Septembris, indi-
ctione 3 anni 6678, sive anno 28 imperii ejus,
natus est pulcherrimus filius ejus Porphyrogeni us
dominus Alexius Comnenus. Coronatus autem est
a patre indictione 5 anni 6680. Die autem 17 Sep-
tembris, indictione 10 anni 6685, imperio decessit
dominus Manuel Comnenus. Indictione vero 13
anni 6688, secundo die Martij, die Dominica, do-
mino Alexio filio suo in matrimonium dedit domi-
nam Annam, nobilissimi regis Franciæ filiam, cum
arrhabone orationis, opera domini Theodosii pa-
triarchæ Antiochiæ. Cæterum die 24 Septembris,
160 indictione 14 anni 6689, hora tertia diei quo
paer ejus imperium terrestre cum cœlesti com-
mutavit, imperator renuntiatus est, et pie impera-
vit cum matre sua domina Maria, quæ post assum-
ptum ordinem monasticum Xenæ sive Perregrinæ
in urina fuit, et imperii collegam habuit dominum
Andronicum Comnenum protosebastum et protop-
vestiarium, annum 1, menses 11, dies 3. Postea
vero sanctam illam feminam Andronicus tyrannus
clanculum interfici curavit, et annum 1, menses 11,
dies 24 omnia pro lubito administravit, atque de-
mum ipso Alexio Porphyrogenito strangulato
aperte imperavit annum 1, menses 10, dies 10. Do-
mide Isaacius Angelus ad ecclesiam confugit, et
inde cum incomposita populi colluvie et custodibus
atque quibusdam suis cognatis et amicis, ipsoque
patriarcha domino Basilio Camatero, ad marem

Meursii et Lambecii notæ.

(18. Τοῦ κραταίου καὶ ἀγίου ἡμῶν βασιλέως.
Hinc liquet auctorem hujus chronici sive indicis
imperatorum Cyprianorum vixisse sub Manuele

Comneno; quæ ergo deinceps sequuntur a recep-
tiori adjecta sunt. LAMÆ.

palatium ivit, atque eo ingressus imperium suscepit. Andronicus autem quamvis sese in fugam dedisset, attamen ventorum adversorum vi impediens et captus est in Ponto Euxino sive mari magno, atque illa passus est quæ ipsum quidem pati par erat, Christianos vero et Romanos agere non conveniebat. Imperavit igitur dominus Isaacius Angelus annos 9. Ejus tempore in Zagoria initium cepit bellum Walachorum et **161** Bulgarorum adversus Christianos Romanos, quo omnis anima prædando abacta, et tota fere occidentalis regio potestati Romanæ subjecta devastata est. Sed eum longo tandem post tempore Romani expergefacti expeditiones in eos pararent, et non mediocres coegissent exercitus, et nihilominus tamen cum solita pigris et timiditate procederent, cum ad Cypsela perventum esset, frater imperatoris dominus Alexius, concillato sibi favore exercitus et quorumque eorum qui ei præerant, fratrem suum earum rerum incusare cepit quas ipse, postquam imperio potius est, multo amplius commisit, et imperator salutatus solum ejus sine controversia occupavit. Quo audito imperator Isaacius, qui venatum ierat, fugam tentavit: sed captus a familiaribus suis, quos præ veteris magni æstimaverat sibi que filissimos, excæcatus est in claustris Marceæ, imperavitque dominus Alexius annos 7. Væ autem Romanis in illis diebus! imperatore enim Sardinapali instar vivente, et neque ipso neque ministris ejus ad militarem disciplinam et gubernationem imperii intentis, multa ex reliquis castris et regionibus occidentalibus et maritimis in Walachorum et Comanorum potestatem devenerunt, plurima vero integre a Joannitze occupata sunt. Tandem quoque **162** ipsa urbium regina Cpolis, quæ sola in imperatoris potestate supererat, turpi ipsius et inutili fuga Latinis prolata est. Cum enim nepos ejus dominus Alexius domini Isaacii filius, qui in Alemniam confugerat ad Philippum sororis suæ maritum, collectis undique militibus cum magna Latinorum classe inde revertetur de patria siti erepta dimicaturus, primo quidem imperator bellum adversus Latinos de die in diem differre videbatur, demum vero per noctem quasi venale mancipium aufugit. Quare nepos ejus dominus Alexius noctu palatium Blachernarum ingressus et cum patre suo domino Isaacio imperator salutatus est, imperavitque menses 5. Plebs vero cum Latinos pro libito magnum palatium intrare videret, et quod postea eventus comprobavit, se magnum malum ab his passuros esse conjectaret, in Magnam ecclesiam convenit, et post multas turbas et tumultuationes imperatorem salutavit dominum Nicolaum Cabanum, qui paucissimos dies ærumnose in ecclesia Magna permansit. His

Meursii et Lambecii notæ.

(19) Τῇ μεγάλῃ θαλάσῃ. Sic hodieque pristino nomine deperdito Euxinus pontus vocatur *il mare maggiore*. LAMB.

Α ἀποπνύγντο· καὶ αὐτοῦ τοῦ πορφυρογενήτου πατρὸς τοῦ τυράννου, ἑθασίλευεν ἀναφανελ; ὁ αὐτῆς Ἀνδρόνικος ἔτος ἕν, μῆνας ἑ, ἡμέρας ἑ. Μετὰ ταῦτα ὑστέρω; αὐτοῦ ὁ κύριος; Ἰσαάκιος ὁ Ἄγγελος προσφυγῶν τῇ ἐκκλησίᾳ, κίκεθεν ἀπελθὼν σὺν τῷ συρφετῷ λαῷ καὶ τοῖς φυλακίταις καὶ τοῖς τῶν συγγενῶν καὶ φίλων αὐτοῦ καὶ αὐτῷ τῷ πατρὶ ἄρῃ κυρῷ Βασιλείῳ τῷ Καματηρῷ εἰς τὸ μέγα πάλαιον, καὶ εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ καὶ τῆς βασιλείας δεξάμενος, τοῦ Ἀνδρονίκου φυγόντος. Ἐδῶ δὲ ἀνέμων βιᾶν ἀντιπνευσάντων αὐτῷ ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ ἦτοί τῇ μεγάλῃ θαλάσῃ (19), καὶ ἐπαθεν δὲ αὐτὸν ἰσως ἔδει παθεῖν. Χριστιανούς δὲ καὶ Ῥωμαίους ταῦτα πρᾶξαι ἀνοίκειον ἦν ὁμῶς. Ἐβασίλευσε ὁ κύριος Ἰσαάκιος ὁ Ἄγγελος ἔτη θ'. Ἐπ' αὐτοῦ ἔσχεν ἄρῃν ἢ ἐν Ζαγορίᾳ Βλάχων καὶ Βουλγάρων κατὰ τῶν Χριστιανῶν Ῥωμαίων ἐπανάστασις, καὶ ἐλεηλατήσθη πᾶσα ψυχὴ, καὶ ἠφανίσθη πᾶσα σχεδὸν δουτικὴ χώρα, ὑπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν οὖσα ἐπικράτεσεν. Ὅψὲ δὲ ποτε ἐγεθέντες δῆθεν ἐκεῖνοι καὶ ὁμήσαντες; ἐκστρατεύσαι κατ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ὀλίγα ἐπισυναγαγόντες στρατεύματα, ὁμῶς καὶ οὕτως μετὰ τῆς συνήθους νωθρείας ἢ δειλίας περιπατοῦντες, ἢ ὅ τι ἂν εἴποι τις, καὶ διὰ τῶν κατ' αἰγιαλῶν κατεροχόμενος κάστρων, καὶ ἀπελθόντες μέχρι τῶν Κυψελῶν, αὐτᾶδελφός αὐτοῦ κύριος Ἀλέξιος; ὑποποισοσάμενος τὸ στρατόπεδον καὶ τινὰς τῶν ὑπερχόντων, μετὰ τοῦ αὐτοῦ ταῦτα αἰτιᾶσθαι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ὅπερ αὐτῆς μετὰ τὸ ἐγκρατῆς γενέσθαι τῆς βασιλείας πολλαπλασιασθῆναι ἐνεδειξάτο, ἀνηγορεύθη βασιλεὺς αὐτοκράτωρ καὶ ἀμάχως; ἐκάθισεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς καὶ τῆς κλίνης αὐτοῦ, ἐκεῖνος πρὸς κνηγέσιον ἀπελθόντος. Ὁ καὶ μαθὼν ἐκεῖνος; φυγῇ ἐχρήσατο. Ἄλους δὲ παρὰ τῶν οἰκείων αὐτοῦ, καὶ οὐ; ἐν τάξει μεγάλων ἀνθρώπων εἶχε καὶ πιστευτῶν ἀνθρώπων, ἀπετυφλώθη ἐν τῇ κλεισοῦρᾳ τῆς Μάκρης (20), καὶ ἑθασίλευεν ὁ κύριος Ἀλέξιος; ἔτη ζ'. Οὐαὶ δὲ τὴν Ῥωμανίαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις; αὐτοῦ γὰρ Σαρδαναπάλου διάγοντος, καὶ μετ' ὧν μήτε αὐτοῦ μήτε τῶν θεραπευτῶν αὐτοῦ οἰανδῆτις στρατιωτικῆν ἢ ἀρχοντικῆν οἰκονομίαν ἐνηρχοῦσάντων, τὰ μὲν περιλειφθέντα κάστρα καὶ αἱ χώραι τῆς δύσεως λεῖα Βλάχων γεγόνασι καὶ Κομάνων, μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν παραλίων, καὶ τὰ κλειῶ δὲ ὑπὸ τὴν Ἰωαννίτζην γεγόνασι καθ' ὁλόκληρον. Τίλος δὲ καὶ αὐτὴν τὴν μόνην περιλειφθεῖσαν εἰς βασιλείαν αὐτοῦ βασιλῆδα τῶν πόλεων τοῖς Λατίνοις πρόδοτο, αὐτῷ ἀνάνδρως καὶ ἀχρηστῶς φυγόν. Τοῦ γὰρ ἀνεψίου αὐτοῦ κυρίου Ἀλεξίου, τοῦ υἱοῦ τοῦ κυρίου Ἰσαακίου, φυγόντος ἐντεῦθεν, ἀπελθόντος εἰς Ἀλαμανίαν εἰς τὸν ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸν αὐτοῦ τὸν Φίλιππον, τοῦ μετὰ στόλου Λατινικοῦ βαρέως ἀπελθόντος, μετὰ τὸ ἐπισυναχθῆναι πανταχόθεν τοὺς στρατιώτας καὶ σφραδάζειν ὅπερ τῆς κατὰ τοὺς αὐτῶν, ἐφαίνετο αὐτὸς ἡμέραν ἐξ ἡμέρας τὸν πρὸς

(20) Τῆς Μάκρης. Macram recentiores Græci vocant, quæ antiquitus Stagira nominabatur. Temis est Nicetas Choniates p. 595. LAMB.

τοὺς Λατίνους· ὑπερθέμενος· πόλεμον. Τέλος νύκτωρ ἄνω ὤνητόν ἀπέδρα ἀνδράποδον. Εἰσῆλθεν οὖν διὰ τῆς νυκτὸς ἐκεῖ εἰς τὸ ἐν Βλαχέρναις παλάτιον ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ κύριος Ἀλέξιος, καὶ ἀνηγορεύθη σὺν τῷ πατρὶ αὐτοῦ κυρίῳ Ἰσακίῳ, καὶ ἐβασίλευσεν ἔτη μῆνας ε'. Ὅτε δὲ ἑώρα ὁ χυδαίος δῆμος αὐθεντικῶς εἰσερχομένους ἐν τῷ μεγάλῳ παλατίῳ τοῦ Λατίνους καὶ μέγα κακὸν παθεῖν ἐξ αὐτῶν ὑπώπτουσαν, ὁ καὶ ἐξ ἀποτελέσματος βίληθῆς ἐφάνη, συνηλθον ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ μετὰ πολλὰς ὀλέθρεις καὶ ἀναστασίας ἀνηγόρευσαν βασιλεῖα τὸν σεβαστὸν κύριον Νικόλαον τὸν Καναθὸν, καὶ διήρκεσεν ὁ καλὸς ἐκεῖνος· ἀνθρώπος κακοπαθῶν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ὀλιγίστας τινὰς ἡμέρας. Μαθόντες γὰρ ταῦτα οἱ ἐν τῷ παλατίῳ τὸν μὲν κύριον Ἀλέξιον παρέστειλαν τῆς ἀρχῆς, τὸν δὲ Δούκαν κύριον Ἀλέξιον τὸν λεγόμενον Μοῦρτζουφλον ἀνηγόρευσαν, καὶ οὕτω κατὰ μικρὸν ἀπέβρευσαν τὸν πληθὸς ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας εἰς τὸ παλάτιον πρὸς τὸν Δούκαν Ἀλέξιον· ὁ δὲ Καναθὸς ἐάλω. Καὶ ἐβασίλευσεν ὁ Δούκας κύριος Ἀλέξιος μῆνας β'. Ἐκτοτε οὖν ἀνεσχυντότερον καὶ ἀναφανδὸν ἤρξαντο οἱ Λατίνοι τὴν ποτε βασιλεῖα πολιορκεῖν τῶν πόλεων, καὶ εἰς ἐργον τὸ προβουλεύθεν διὰ βραχείου· ἐξηνέχθη, καὶ ὁ βασιλεὺς ἠχμαλωτίσθη, καὶ θούλη γέγονεν ἡ κυρία καὶ παντάπορος ἡ πολυούλος, καὶ ἐθερλώθησαν ἰοῖμοι οἰμοί, τὰ ἅγια, αἱ ἅγιοι εἰκόνες κατεπατήθησαν, ἱεροσάστια γεγόνασιν οἱ θεοὶ ναοί, εἰπεῖν δι' ὀλίγου τὸ πᾶν, ἐγκατελείφθη ἡ θυγάτηρ Σιών ὡς σκηνὴ ἐν ἀμπέλωνι καὶ ὡς ὄπωροφυλάκιον ἐν σικυηλάτῳ, ἐρημος παντὸς ἀγαθοῦ, πλήρης παντοίων κακῶν.

Θεόδωρος ὁ Λασκάρης, ἀνὴρ γεννύδας καὶ κραταίως. Οὗτος καὶ οἱ μετ' αὐτὸν μέχρι τοῦ πρώτου Παλαιολόγου κυρίου Μιχαὴλ διηγόντες τὰ βασιλεία ἐν τῇ Ἀσίᾳ τῇ ἀντιπέραν δηλαδὴ Κωνσταντινουπόλεως, φυγάδες οὖντες τοῖς Λατίνοις, ἔτη ιθ'.

Μετὰ τοῦτον ἐκράτησεν Ἰωάννης ὁ Δούκας ὁ λεγόμενος Βατάτζης, συνετὸς καὶ βριαρῆχειρ ἀναφανείς, ἔτη λγ'.

Ὁ κύριος Θεόδωρος ὁ Λασκάρης ὁ δεύτερος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πορφυρογέννητος, ἔτη γ' καὶ ἡμισυ.

Μετὰ τοῦτον ἐκράτησεν καὶ ἐβασίλευσεν ὁ κραταίως Μιχαὴλ ὁ πρῶτος, τῶν Παλαιολόγων, ὁ; ἐξέωσεν τοὺς Λατίνους τῆς βασιλείας τῶν πόλεων, καὶ ἀπέδωκεν αὐτῇ πάλιν τὸν οἰκεῖον αὐτῆς κόσμον, ἔτη κδ', μῆνας β', ἡμέρας κ'.

Ἀνδρόνικος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ εὐσεβέστατος, καὶ νοῦς ἀσύγκριτος, ἔτη με', μῆνας ς'.

Μιχαὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ δεύτερος, ὁ λόγιος καὶ πράξις βασιλεὺς οὖντως, ἔτη ιγ', ἡμέρας κβ'.

Ἀνδρόνικος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πορφυρογέννητος, ἡ τῶν χαρίτων συνδρομή, ἔτη λα', μῆνας τρεῖς.

Μανουὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πορφυρογέννητος, ὁ στρατηγικώτατος, καὶ τῶν ἀνακτόρων κλέος, ἔτη μα'.

Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνός (21), ὁ τῷ σχήματι μετονομασθεὶς Ἰωασάφ μοναχός, ἔτη ιδ'.

Lambecii et Moursii notæ.

(21) Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνός. Asservatur in bibliotheca Eminentissimi Card. Francisci Barberini codex ms. Tacticorum, in cuius folio quodam vacante quidam Demetrius Leontarus, cuius codex ille fuit, notavit natales liberorum suorum, inserta mentione de die obitus Joannis Cantacuzeni

PATROL. GR. CLVII.

enim de rebus certiores facti qui erant in palatio, dominum Alexium imperio abdicarunt, et ejus loco imperatorem creaverunt dominum Alexium Ducam Murtzuphium. Paulo itaque post populus ab ecclesia in palatium discessit ad dominum Alexium Ducam; captoque 163 Canabo imperavit dominus Alexius Ducas menses 2. Tunc Latini Cpolim, olim reginam urbem, gravius et manifestius obsidere cœperunt, et brevi cœptum ad finem perductum est, captoque imperatore urbs domina in servitutem redacta est et omnigenis oppleta miseriis: nam sacra profanata sunt, et sanctæ imagines conculcatae, et Deo sacrata templa in stabulis equorum mutata, et ut summatim omnia dicam, derelicta est filia Sion ut umbraculum in vinea et sicut tugurium in cucumerio, vacua omni bono et referta omnigenis miseriis.

Theodorus Lascars, vir generosus et potens, et ceteri post ipsum usque ad primum Palæologum dominum Michaellem, fugati a Latinis, imperii sedem posuerunt in Asia, e regione scilicet Cpoleos; imperavitque Theodorus Lascars annos 19. Post hunc imperavit Joannes Ducas cognomento Batatzes annos 35. Dominus Theodorus Lascars secundus, filius ejus Porphyrogenitus, imperavit annos 3 cum dimidie. Post hunc imperio potitus est Michael primus Palæologorum, qui Latinos Cpoli expulsi, eique pristinum splendorem restituit, imperavitque annos 21, menses 2, dies 20.

164 Andronicus filius ejus, piissimus et animi incomparabilis, imperavit annos 45, menses 6.

Michael filius ejus, secundus istius nominis ex Palæologis, nomine et re ipsa imperator, imperavit annos 13, dies 22.

Andronicus filius ejus Porphyrogenitus, gratiarum compendium, imperavit annos 31, menses tres.

Manuel filius ejus Porphyrogenitus, militum floris et imperatorum decus, imperavit annos 41.

Joannes Cantacuzenus, qui postquam factus fuit monachus, nominari voluit Joasaph, imperavit annos 14.

his verbis: 'Εν ἔτει ςθιθ', μῆνας α', ἐγεννήθη Ἄννα Λασκαρίνα Λεονταρίνα ἡ ἐμὴ θυγάτηρ, ἐν μηνί Νομβρίῳ κα', τὰ εἰσοδία τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ἡμέρᾳ δευτέρᾳ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ αἰοδύμου βασιλέως τοῦ διὰ τῷ θεῷ καὶ ἀγγελοῦ σχήματος μετονομασθέντος Ἰωσήφ μοναχοῦ. Obiit ergo, si illis

21

21

palatium ivit, atque eo ingressus imperium suscepit. Andronicus autem quanvis sese in fugam dedisset, altamen ventorum adversorum vi impeditus et captus est in Ponto Euxino sive mari magno, atque illa passus est quæ ipsum quidem pati par erat, Christianos vero et Romanos agere non conveniebat. Imperavit igitur dominus Isaacius Angelus annos 9. Ejus tempore in Zagoria initium cœpit bellum Walachorum et **161** Bulgarorum adversus Christianos Romanos, quo omnis anima prædando abacta, et tota fere occidentalis regio potestati Romanæ subjecta devastata est. Sed cum longo tandem post tempore Romani expergefacti expeditiones in eos pararent, et non mediocres coegissent exercitus, et nihilominus tamen cum solita pigritia et timiditate procederent, cum ad Cypsela perventum esset, frater imperatoris dominus Alexius, conciliato sibi favore exercitus et quorumque eorum qui ei præerant, fratrem suum earum rerum incusare cœpit quas ipse, postquam imperio potius est, multo amplius commisit, et imperator salutatus solium ejus sine controversia occupavit. Quo audito imperator Isaacius, qui venatum iverat, fugam tentavit: sed captus a familiaribus suis, quos præ veteris magni aestimaverat sibi que fidissimos, excæcatus est in claustris Maræ, imperavitque dominus Alexius annos 7. Væ autem Romanæ in illis diebus! imperatore enim Sardanapalli instar vivente, et neque ipso neque ministris ejus ad militarem disciplinam et gubernationem imperii intentis, multa ex reliquis castris et regionibus occidentalibus et maritimis in Walachorum et Comanorum potestatem devenerunt, plurima vero integre a Joannitæ occupata sunt. Tandem quoque **162** ipsa urbium regina Cpolis, quæ sola in imperatoris potestate supererat, turpi ipsius et inutili fuga Latinis prodita est. Cum enim nepos ejus dominus Alexius domini Isaacii filius, qui in Alemanniam confugerat ad Philippum sororis suæ maritum, collectis undique militibus cum magna Latinorum classe inde revertetur de patria sibi erepta dimicaturus, primo quidem imperator bellum adversus Latinos de die in diem differre videbatur, demum vero per noctem quasi venale mancipium aufugit. Quare nepos ejus dominus Alexius noctu palatium Blachernarum ingressus et cum patre suo domino Isaacio imperator salutatus est, imperavitque menses 5. Plebs vero cum Latinos pro libito magnum palatium intrare videret, et quod postea eventus comprobavit, se magnum malum ab his passuros esse conjectaret, in Magnam ecclesiam convenit, et post multas turbas et tumultuationes imperatorem salutavit dominum Nicolaum Cabanum, qui paucissimos dies ærumnose in ecclesia Magna permansit. His

Meursii et Lambecii notæ.

(19) Τῇ μεγάλῃ θαλάσῃ. Sic hodieque pristino nomine deperdito Euxinus pontus vocatur *il mare maggiore*. Lamb.

Α ἀποπνύγντος καὶ αὐτοῦ τοῦ πορφυρογενήτου πατρὸς τοῦ τυράννου, ἐδασίλευσεν ἀναφανεί; ὁ αὐτὸς Ἄνδρόνικος ἔτος ἕν, μῆνας ἰ', ἡμέρας ἰ'. Μετὰ ταῦτα ὑστέρως αὐτοῦ ὁ κύριος; Ἰσαάκιος ὁ Ἄγγελος προσφυγῶν τῇ ἐκκλησίᾳ, κίχθηεν ἀπελθῶν σὺν τῷ συρφετῷδε λαῷ καὶ τοῖς φυλακίταις καὶ τισι τῶν συγγενῶν καὶ φίλων αὐτοῦ καὶ αὐτῷ τῷ πατρὶ ἀρχῇ κυρῷ Βασιλεῖ τῷ Καματηρῷ εἰς τὸ μέγα πάλαιον, καὶ εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ καὶ τῆς βασιλείας δεξάμενος, τοῦ Ἄνδρονίκου φυγόντος. Ἐδῶ δὲ ἀνέμων βιαιῶν ἀντιπνευσάντων αὐτῷ ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ ἦτοι τῇ μεγάλῃ θαλάσῃ (19), καὶ ἔπαθεν οὖσα αἰτὴν ἴσως ἔδει παθεῖν. Χριστιανούς δὲ καὶ Ῥωμαίους ταῦτα πρῶξαι ἀνοίκειον ἦν ὁμοως. Ἐδασίλευσε ὁ κύριος Ἰσαάκιος ὁ Ἄγγελος ἔτη θ'. Ἐπ' αὐτοῦ ἔσχεν ἀρχὴν ἡ ἐν Ζαγορίᾳ Βλάχων καὶ Βουλγάρων κατὰ τῶν Χριστιανῶν Ῥωμαίων ἐπανάστασις, καὶ ἐληλατίσθη πᾶσα ψυχὴ, καὶ ἠφανίσθη πᾶσα σχεδὸν δυτικὴ χώρα, ὑπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν οὖσα ἐπικράτειαν. Ὅψὲ δὲ ποτε ἔγερθέντες δῆθεν ἐκεῖνοι καὶ ὀρμησαντες; ἐκστρατεύσαι κατ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ὀλίγα ἐπισυναγαγόντες στρατεύματα, ὁμοως καὶ οὕτως μετὰ τῆς συνήθους νωθρείας ἢ δειλίας περιπατοῦντες, ἢ ὅ τι ἀνέλποι τις, καὶ διὰ τῶν κατ' αἰγιαλῶν κατερχομένου κάστρων, καὶ ἀπελθόντες μέχρι τῶν Κυψέλων, ἀαυτάδελφος αὐτοῦ κύριος Ἀλέξιος; ὑποποιησάμενος τὴ στρατόπεδον αὐτοῦ τινος τῶν ὑπερχόντων, μετὰ τοῦ αὐτοῦ ταῦτα αἰτιῶσθαι τὴν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἄπερ αὐτὸς μετὰ τὸ ἔγκρατης γενέσθαι τῆς βασιλείας πολλαπλασίονα ἐνεδειξάτο, ἀνηγορεύθη βασιλεὺς αὐτοκράτωρ καὶ ἀμάχως; ἐκάθισεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς καὶ τῆς κλίνης αὐτοῦ, ἐκεῖνος πρὸς κωνηγέσιον ἀπελθόντος. Ὁ καὶ μαθὼν ἐκεῖνος; φυγῇ ἐχρήσατο. Ἄλους δὲ παρὰ τῶν οικειῶν αὐτοῦ, καὶ οὐ; ἐν τάξει μεγάλων ἀνθρώπων ἔχε καὶ πισυτάτων ἀνθρώπων, ἀπετυφλώθη ἐν τῇ κλεισοῦρα τῆς Μάκρης (20), καὶ ἐδασίλευσεν ὁ κύριος Ἀλέξιος; ἔτη ζ'. Οὐαὶ δὲ τὴν Ῥωμανίαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις; αὐτοῦ γὰρ Σαρδανάπαλου διάγοντος, καὶ μὲν ὄλωσεν μῆτε αὐτοῦ μῆτε τῶν θεραπευτῶν αὐτοῦ οὐδὲ τῆς στρατιωτικῆς ἢ ἀρχοντικῆς οἰκονομίας ἐνηργησάντων, τὰ μὲν περιλειφθέντα κάστρα καὶ αἱ χώραι τῆς δόσεως λεῖλα Βλάχων γεγόνασι καὶ Κομάνων, μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν παραλίων, καὶ τὰ κλειῶν δὲ ὑπὸ τὴν Ἰωαννίτζην γεγόνασιν καθ' ὁλόκληρον. Τίλος δὲ καὶ αὐτὴν τὴν μόνην περιλειφθεῖσαν εἰς βασιλείαν αὐτοῦ βασιλῆδα τῶν πόλεων τοῖς Λατίνους προέδοτο, αὐτὸς ἀνάνδρως καὶ ἀχρηστως φυγών. Τοῦ γὰρ ἀνεψίου αὐτοῦ κυρίου Ἀλεξίου, τοῦ υἱοῦ τοῦ κυρίου Ἰσαακίου, φυγόντος ἐντεύθεν, ἀπελθόντος εἰς Ἀλαμανίαν εἰς τὸν ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸν αὐτοῦ τὸν Φίλιππον, τοῦ μετὰ στόλου Λατινικοῦ βαρέως ἀπελθόντος; μετὰ τὸ ἐπισυναχθῆναι πανταχῶς τὸς στρατιώτας καὶ σφραδάζειν ὑπὲρ τῆς πατρίδος αὐτῶν, ἐφαίνετο αὐτὸς ἡμέραν ἐξ ἡμέρας; τὸν πρὸς

(20) Τῆς Μάκρης. Μαγνὰν recentiores Græci vocant, quæ antiquitus *Stogira* nominabatur. Tesis est Nicetas Choniates p. 595. Lamb.

τοὺς Λατίνους ὑπερθέμενος πόλεμον. Τέλος νύκτωρ **A** ὡς ὦνητον ἀπέδρα ἀνδράποδον. Εἰσήλθεν οὖν διὰ τῆς νυκτὸς ἐκεῖ εἰς τὸ ἐν Βλαχέρναις παλάτιον ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ κύριος Ἄλέξιος, καὶ ἀνηγορεύθη σὺν τῷ πατρὶ αὐτοῦ κυρίῳ Ἰσακίῳ, καὶ ἐβασίλευσεν εἰς τὴν μῆνας ε'. Ὅτε δὲ ἑώρα ὁ χυδαίος δήμος ἀύθεντικῶς εἰσερχομένους ἐν τῷ μεγάλῃ παλατίῳ τοῦς Λατίνους, καὶ μέγα κακὸν παθεῖν ἐξ αὐτῶν ὑπόπτευσαν, ὃ καὶ ἐξ ἀποτελέσματος βίβληθες ἐφόνη, συνηλθον ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ μετὰ πολλὰς ὁχλήσεις καὶ ἀναστασίας ἀνηγόρευσαν βασιλεῖα τὸν σεβαστὸν κύριον Νικόλαον τὸν Καναθόν, καὶ διήρκεσεν ὁ καλὸς ἐκεῖνος ἄνθρωπος κακοπαθῶν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ὀλιγίστας τινὰς ἡμέρας. Μαθόντες γὰρ ταῦτα οἱ ἐν τῷ παλατίῳ τὸν μὲν κύριον Ἄλέξιον παρέστειλαν τῆς ἀρχῆς, τὸν δὲ Δούκαν κύριον **B** Ἄλέξιον τὸν λεγόμενον Μούρτζουφλον ἀνηγόρευσαν, καὶ οὕτως κατὰ μικρὸν ἀπέβρευσαν τὸ πλῆθος ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας εἰς τὸ παλάτιον πρὸς τὸν Δούκαν Ἄλέξιον ὃ δὲ Καναθὸς ἐάλω. Καὶ ἐβασίλευσεν ὁ Δούκας κύριος Ἄλέξιος μῆνας β'. Ἐκτοτε οὖν ἀνεσχυντότερον καὶ ἀναφανδὸν ἤρξαντο οἱ Λατῖνοι τὴν ποτὲ βασιλεῖα πολιορκεῖν τῶν πόλειων, καὶ εἰς ἔργον τὸ προδουλεύθῃ διὰ βραχείου ἐξηνέθη, καὶ ὁ βασιλεὺς ἠχημαλωτίσθη, καὶ δουλῆ γέγονεν ἡ κυρία καὶ παντάπορος ἡ πολυούλκος, καὶ ἐθεθλωθήσαν ἰσομοὶ οἴμοι, τὰ ἄγια, αἱ ἄγαι εἰκόνας κατεπατήθησαν, ἱποστάσια γεγόνασιν οἱ θαῖοι ναοὶ, εἰπεῖν δι' ὀλίγου τὸ πᾶν, ἐγκατελείφθη ἡ θυγάτηρ Σιών ὡς σκηνὴ ἐν ἀμπελῶνι καὶ ὡς ὄπωροφυλάκιον ἐν σικυηλάτῳ, ἔρημος παντὸς ἀγαθοῦ, πλήρης παντοίων κακῶν.

Θεόδωρος ὁ Λασκάρης, ἀνὴρ γεννῶδας καὶ κραταίως. Οὗτος καὶ οἱ μετ' αὐτὸν μέχρι τοῦ πρώτου Παλαιολόγου κυρίου Μιχαῆλ διήγον ἔχοντες τὰ βασιλεία ἐν τῇ Ἀσίᾳ τῇ ἀντιπέραν δηλαδὴ Κωνσταντινουπόλεως, φυγάδες ὄντες τοῖς Λατίνοις, ἔτη ιθ'. Μετὰ τοῦτον ἐκράτησεν Ἰωάννης ὁ Δούκας ὁ λεγόμενος Βατάτζης, συνετὸς καὶ βριαρῶχειρ ἀναφανεύς, ἔτη λγ'.

Ὁ κύριος Θεόδωρος ὁ Λασκάρης ὁ δεύτερος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πορφυρογέννητος, ἔτη γ' καὶ ἡμισυ.

Μετὰ τοῦτον ἐκράτησεν καὶ ἐβασίλευσεν ὁ κραταίως Μιχαῆλ ὁ πρῶτος, τῶν Παλαιολόγων, ὃς ἐξέως τοῦς Λατίνους τῆς βασιλείου τῶν πόλειων, καὶ ἀπέδωκεν αὐτῇ πάλιν τὸν οἰκεῖον αὐτῆς κόσμον, ἔτη κδ', μῆνας β', ἡμέρας κ'.

Ἀνδρόνικος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ εὐσεβέστατος, καὶ νοῦς ἀσύγκριτος, ἔτη με', μῆνας ς'.

Μιχαῆλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ δεύτερος, ὁ λόγιος καὶ πράξει βασιλεὺς ὄντως, ἔτη ιγ', ἡμέρας κβ'.

Ἀνδρόνικος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πορφυρογέννητος, ἡ τῶν χαρίτων συνδρομῆ, ἔτη λα', μῆνας τρεῖς.

Μανουὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πορφυρογέννητος, ὁ στρατηγικώτατος, καὶ τῶν ἀνακτόρων κλέος, ἔτη μα'.

Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνός (21), ὁ τῷ σχήματι μετονομασθεὶς Ἰωασάφ μοναχὸς, ἔτη ιδ'.

Lambecii et Moursii notæ.

(21) Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνός. Asservatur in bibliotheca Eminentissimi Card. Francisci Barberini codex ms. Tacticorum, in cujus folio quodam vacante quidam Demetrius Leontarus, cujus codex ille fuit, notavit natales liberorum suorum, inserta mentione de die obitus Joannis Cantacuzeni

enim de rebus certiores facti qui erant in palatio, dominum Alexium imperio abdicarunt, et ejus loco imperatorem creaverunt dominum Alexium Ducam Murtzuphlim. Paulo itaque post populus ab ecclesia in palatium discessit ad dominum Alexium Ducam; captoque **163** Canabo imperavit dominus Alexius Ducas menses 2. Tunc Latini Cpolim, olim reginam urbem, gravius et manifestius obsidere cœperunt, et brevi cœptum ad finem perductum est, captoque imperatore urbs domina in servitutem redacta est et omnigenis oppleta miseriis: nam sacra profanata sunt, et sanctæ imagines conculcate, et Deo sacrata templa in stabulis equorum mutata, et ut summatim omnia dicam, derelicta est filia Sion ut umbraculum in vinea et sicut tugurium in cucumerio, vacua omni bono et referta omnigenis miseriis.

Theodorus Lascars, vir generosus et potens, et cæteri post ipsum usque ad primum Palæologum dominum Michaelē, fugati a Latinis, imperii sedem posuerunt in Asia, e regione scilicet Cpoleos; imperavitque Theodorus Lascars annos 19.

Post hunc imperavit Joannes Ducas cognomento Batatzes annos 33.

Dominus Theodorus Lascars secundus, filius ejus Porphyrogenitus, imperavit annos 3 cum dimidiis.

Post hunc imperio potitus est Michael primus Palæologorum, qui Latinos Cpoli expulsi, eique pristinum splendorem restituit, imperavitque annos 21, menses 2, dies 20.

164 Andronicus filius ejus, piissimus et animi incomparabilis, imperavit annos 45, menses 6.

Michael filius ejus, secundus istius nominis ex Palæologis, nomine et re ipsa imperator, imperavit annos 13, dies 22.

Andronicus filius ejus Porphyrogenitus, gratiarum compendium, imperavit annos 31, menses tres.

Manuel filius ejus Porphyrogenitus, militum flos et imperatorum decus, imperavit annos 41.

Joannes Cantacuzenus, qui postquam factus fuit monachus, nominari voluit Joasaph, imperavit annos 14.

his verbis: Ἐν ἔτει ςθιθ', μῆνας α', ἐγεννήθη Ἄννα Λασκαρίνα Λεονταρίνα ἡ ἐμὴ θυγάτηρ, ἐν μηνὶ Νομβρίῳ κα', τὰ εἰσὶδία τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ἡμέρῃ δευτέρῃ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ αἰδίου βασιλέως τοῦ διὰ τῶν θεῶν καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος μετονομασθέντος Ἰωσήφ μοναχοῦ. Obiit ergo, si fides

J arnes illius nominis secundus, Palæologorum A sextus, Porphyrogenitus, assumpto habitu monachi dictus Joasaph, imperavit annos 2 cum dimidio.

Manuel secundus ejus nominis, filius Joannis, Porphyrogenitus, imperavit annos 12, menses 4, dies 25.

Joannes ejus nominis tertius, filius Manuelis, Porphyrogenitus, qui synodum convocavit Florentiæ, et necessitate coactus ad Latinos inclinavit, una presentibus cum aliis viris doctis, tum vero etiam ipso dominæ Marce metropolitæ Ephesino, imperavit annos 23, menses 3 et dies 10.

Constantinus Palæologorum ultimus, frater Joannis, Porphyrogenitus, justissimus, solus totius Peloponnesi dominus fuit, et post mortem fratris domini Joannis ad imperii fastigium evehctus est, imperavitque annos 4, menses 5.

Sub hoc imperatore anno 6961 Cpolis aB impiis Agarenis expugnata est, et quæ prius omnium urbium regina fuerat, hostili manu capta est. Ipse etiam imperator cum omnibus fere proceribus inter illam urbem desolationem ab his occisus est et martyrii coronam obtinuit, cum neque palatium imperatorium impiis illis prodere vellet, neque periculum effugere, quamvis posset.

Meursii et Lambecii notæ.

habenda est hujus supputationi, anno Christi 1411, die 20 Novembris. Sed an potius illa verba intelligenda sunt de Joanne Palæologo Andronici junioris filio, quem pariter ut Joannem Cantacuzenum Codinus ait factum fuisse monachum, assumpto Joasaphi nomine? LAMB.

(22) Καλάστρα hic significat desolationem, destructionem. Sic in Corona pretiosa χαλασμένος; exponitur destructus, κατεργασμένος. LAMB.

(23) Αυρατού όντος. His in plerisque codicibus

Ἰωάννης τῶν Παλαιολόγων ὁ δεύτερος ὁ ἕκτος, ὁ διὰ τοῦ θεοῦ καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος μετονομασθεὶς Ἰωασάφ μοναχός, ὁ πορφυρογέννητος, ἔτη β' καὶ ἡμῖσι.

Μανουὴλ ὁ δεύτερος, ὁ υἱὸς Ἰωάννου, ὁ πορφυρογέννητος, ἔτη ιβ', μῆνας δ', ἡμέρας κε'.

Ἰωάννης τρίτος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ πορφυρογέννητος, ὁ συγκροτήσας τὴν σύνοδον ἐν τῇ Φλωρεντίᾳ καὶ συγκλίνας κατ' ἀνάγκην τοὺς Λατίνους, συμπρόδων τῶν τε ἄλλων λογάδων καὶ αὐτοῦ τοῦ κυροῦ Μάρκου τοῦ εὐγενικοῦ καὶ μητροπολίτου Ἐφέσου, ἔτη κγ', μῆνας γ', ἡμέρας ι'.

Κωνσταντῖνος τῶν Παλαιολόγων ὁ ὕστερος, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ πορφυρογέννητος, ὁ δικαιοτάτος, μόνος ὢν δεσπότης ἀπάσης τῆς Πελοποννήσου, καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ κυροῦ Ἰωάννου εἰς τὴ τῆς βασιλείας ὕψος ἀρθεὶς, ἔτη δ', μῆνας ε'.

Ἐπὶ τοῦτου ἐγένετο, οἱμοὶ ἢ ἄλλοις τῆς αὐτῆς Κωνσταντινουπόλεως παρὰ τῶν ἀθέων Ἀγαρηνῶν ἐν ἔτει ςθξβ', καὶ ἐγένετο δορυάλωτος ἡ πρὶν βασιλεὺς πασῶν τῶν πόλεων. Ὅς καὶ ἀπεκτάθη τότε παρ' αὐτῶν ἐν τῇ γενομένῃ χαλάστρᾳ (22), αὐτὸς τε καὶ πάντες οἱ λογάδες σχεδὸν, καὶ ἐκομίσαστο τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον, μὴ θελήσας προδοῦναι τοὺς ἀνόμοις τὰ βασιλεία, μήτε μὴν θελήσας τὸν κίνδυνον διαφυγεῖν, δυνατοῦ ὄντος (23).

C

subjungitur carmen jambicum domini (nam sic illud κυροῦ explicandum est, non autem Κυρι, quasi esset nomen proprium) Theodori Prodromi de patriarchis Cpolititanis, quod in delineatione apparatus historię Byzantinę editum est. Incipit ἀρχιϋότης πρώτιστος ἐν πόλει μέγας. Hoc finito sequitur ejusdem Georgii Codini liber De dignitatibus et officiis magnæ ecclesię et aulæ Cpolititanę, qui jampridem doctorum virorum opera illustratus separatim in lucem prodiiit. LAMB.

ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΣΥΝΤΟΜΟΙ

ΧΡΟΝΙΚΑΙ.

BREVES ENARRATIONES

CHRONOGRAPHICÆ.

Interprete ANSELMO BANDURIO, O. S. B. monacho * (1).

De templo Sancti Mocii, ac de Arianis qui ibi commorabantur.

Sciendum est templum sancti Mocii a Constantino Magno pridem exstructum esse, cum multi-

Anselmi Bandurii notæ.

(1) Hoc opus anonymi scriptoris, primum Græce tantum edidit Lambecius ad calcem Codini, sub

Δέον γινώσκειν, ὅτι ὁ ἅγιος Μώκιος πρῶτον μὲν ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου παρικοδομήθη,

titulo, Anonymi Collectanea de antiquitatibus Constantinopolitanis, ac notis brevioribus illustravit;

* In Imperio Orientali Paris. 1711 fol. Tom. 1.

Ἑλλήνων πλήθη ἐκεῖσε κατοικοῦντων πολλά· καὶ αὐτὸν εἶναι τοῦ Διὸς ἐκεῖσε, καθ' ἣν ἔκτισε τὸν ναόν. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου ἐξορίζονται οἱ Ἀρειανοὶ τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν, καὶ ἀλθόντες ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Μωκίου, ἠράσθησαν, καὶ παρακαλοῦσι τῷ βασιλεῖ κατοικεῖν αὐτῶς ἐκεῖ, ὃ καὶ γέγονε. Παρυσθὺ οὖν ἀνεγείρουσι τὴν αὐτὴν νῆδον οἱ Ἀρειανοὶ, καὶ δοξάζεται παρ' αὐτῶν (2) ὁ ναὸς ἐτὴ ζ' καὶ πίπτει, ὧ; λόγος, ἔτι λειτουργούντων αὐτῶν, ἐν τῷ ζ' ἔτει, καθ' ὃν Ἀρειανοὶ ἀπεκράνθησαν πολλοί. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις Ἰουστινιανοῦ τοῦ βασιλέως ἀνεγίρεται ὁ αὐτὸς ναὸς, καὶ ἵσταται ἕως ἡμῶν. Ἐν δὲ (3) Μάρκελλος Ἀναγνώστης φησὶν δεῖ ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς βασιλείας Κόνωνος τοῦ Ἰσαύρου (4) πίπτει ὁ ναός.

De templo Sancti Agathonici, in quo olim patriarchæ commorabantur ac imperatores coronabantur.

Ὁ ἄγιος Ἀγαθόνικος ὑπὸ Ἀναστασίου τὸ πρότερον (5) καὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Μεγάλου τὸ δεύτερον ἐκδομήθη· ἐν ᾧ καὶ πατριάρχαι ἐπεσκόπησαν ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ ζ' ἐπὶ χρόνους· ὧ; καὶ βσιλεῖς στεφανοροῦσι (6) ἐκεῖσε. Δι' ἣν αἰτίαν μετεποιήθη ὑπὸ Τιβερίου (7) ὁ γινώσκεται. Τοῦτο δὲ παρέδωκαν οἱ πρό ἡμῶν, ἔτι καὶ παλᾶτιον μέγιστον πλησίον τοῦ ναοῦ τούτου ἦν· ὑπὸ δὲ Τιβερίου τοῦ πρώτου μετεποιήθη διολισθῆν εἰς τὰ νῦν βασιλεῖα.

De muris maritimis, ac de muro occidentali.

Τὰ τεῖχη τὰ πρός θάλασσαν ἀνδρακινίζονται ἐπὶ Τιβερίῳ Ἀψιμάρου. Ἔως γὰρ αὐτοῦ ἡμελημένα ἦσαν πάνυ. Τὰ δὲ τεῖχη τῆς δύσεως τῶν μεγάλων πορτῶν, ἐπὶ Λέοντος τοῦ Μεγάλου καὶ εὐσεβοῦς· καθ' ἣν καὶ ἐλιτάνευσαν, καὶ τὸ Κύριε ἔλεη.

Anselmi Bandurii notæ.

Hud exscripserat ex codice ms. membranaceo bibliothecæ regie, duodecimi sæculi, ut aiunt; estque inter codices ejus bibliothecæ num. 1027. Hoc autem opusculum, compilatum ex Eusebio, Socrate, Marcello Lectore, Papiæ, Theodoro Lectore, et compluribus aliis inscribitur. Παρυστάσεις σύντομοι χρονικά, atque ex eo Codinus illam partem, quæ tractat περὶ στηλῶν καὶ θεαμάτων, verbotenus, ut putat Lambecius, exscripserat. Sed de zitate, qua floruerat hic anonymus scriptor, non constat. Prodiit autem iterum hoc idem incerti scriptoris opus, sed extra corpus Historiæ Byzantinæ, in *Manipulo originum terrarumque Cpolitianarum* cum interpretatione Latina ac notis eruditissimi Francisci Combefisii Parisiis 1654, in 4°, cum titulo: *Breves demonstrationes chronographicae*. Ut autem ipse hoc idem opus cum Latina interpretatione suo loco reponerem, et corpori Historiæ Byzantinæ restituerem quamplurimi ex amicis monuere; quibus sane libentissime morem gessi; quippe iterum cum ms. codice Regio collatum ac commentariis illustratum cum nostra Latina interpretatione hic exhibeo, tribus tantum, ni fallor, capitibus ex Combefisiana interpretatione relictis, utpote quæ uniusque mendis scaterent, et res futiles ac nullius momenti continerent.

(2) *Δοξάζεται παρ' αὐτῶν*. Perperam Lambecius interpretatur καὶ δοξάζεται παρ' αὐτῶν, et possideri cœptum fuerat; δοξάζεσθαι non significat possideri, sed divinas laudes canere et divinis laudibus frequentare, quod Italis dicitur *officiare la chiesa*,

(α) Is est quem jam edidimus in Appendice ad Michaelē Psellum tom. CXXII. Edit. Patr.

tuō Græcorum istic sedes haberet, ac templum illud prius Jovi sacrum esset. Theodosio autem Magno imperatore, pulsī ecclesiis Ariani cum ad sancti Mocii templum venissent ac loci desiderio capti essent, imperatorem rogant ut sibi istic habitare liceat, quod etiam impetrarunt. Confestim ergo Ariani templum excitant, in quo annis septem divinas laudes persolverunt. Quod, ut fertur, illis sacra poragentibus, anno septimo corruens, Ariarum plurimos oppressit. Justiniano autem rerum potente, idem rursus templum instauratur, hodieque perstat incolume. Falso Marcellus Lector scribit, anno imperii Cononis Isauri secundo, templum hoc corruisse.

Templum sancti Agathonici ab Anastasio primum, atque a Justiniano postea exstructum est. In quo etiam templo septem patriarchæ annis quinquaginta episcopatum gesserunt. Istic item imperatores coronabantur. Quam vero ob causam mutatum sit a Tiberio, nescitur. Tradunt porro majores nostri fuisse palatium maximum huic templo vicinum, collapsum vero, a Tiberio seniore in imperatorias aedes, quæ etiamnum supersunt, mutatum fuisse.

Maritimi muri instaurati sunt Tiberio Apsinare imperatore, cum antea prorsus neglecti fuissent. Occidentalis autem magnarum portarum murus, Leone Magno et pio principe constructus est: quæ tempore publicæ supplicatio habita, et quadrage-

Gallis vero, desservir uno église.

(3) *Ἐν δὲ (3) Μάρκελλος*. Lambecius τὸ, ἐν δὲ (3) Μάρκελλος, jungit præcedenti periodo, scilicet καὶ ἵσταται ἕως ἡμῶν ἐν δὲ (3) Μάρκελλος, ac legendum esse putat ἕως, vel σὺν δὲ (3) Μάρκελλος; ipse vero cum Combefisio sejunctim lego et sic periodum finio, καὶ ἵσταται ἕως ἡμῶν. Ἐν δὲ (3) Μάρκελλος ἀναγνώστης φησὶν δεῖ, etc., et sic verto: *Falso Marcellus lector prodit*, etc. Sic et Anonymus noster (α) ubi de Asparis cisterna, Asparem et Ardaburium interfectos scribit ab imperatore Leone M. eo quoque conjurat one cum populo inita Leonem imperio dejicere statuisent, εἰ μὴ ἐξ ἀγγιολας οὗτος τούτους ἀνέλε δὲ (3) Μάρκελλος, nisi forsam de industria eos dolo sustulerit imperator. Nec displicet ingeniosa Combefisii conjectura, qui pro ἐν δὲ (3) Μάρκελλος legendum putat, ἐν δ' λόγῳ, scilicet libro quarto Marcellus Lector scribit, etc.

(4) *Κόνωνος τοῦ Ἰσαύρου*. Scilicet Leonis Isauri qui et Conon et ob directas imagines Iconomachus passim est appellatus: testatur præ cæteris Cedrenus: Λέων, ὁ καὶ Κόνων, ὁ Ἰσαυρὸς, καὶ εἰκονομάχος, etc.

(5) *ὑπὸ Ἀναστασίου τὸ πρότερον*, etc. Ab Anastasio non conditum sed renovatum fuisse templum S. Agathonici testatur Procopius lib. 1 *De ædific.*, cap. 4.

(6) *Στεφανοροῦσιν*. Lego ἐστεφανοροῦσιν.

(7) *ὑπὸ Τιβερίου*. MS. habet, ὑπὸ θυμοῦ; at legendum ὑπὸ Τιβερίου cum Lambecio sequentia suadent.

sies, *Kyrie eleison*, conclamatum est, succlamante A sson μ' ἐδόξαν· καὶ ὁ δῆμος τοῦ Πρασίνοῦ
factione Prasina, *Vicit Leo Constantinum.* Ἐκραξαν, *Ἄνω Κωνσταντίνου εἰς κράτος ἐνίκη-*
σαν (8-9).

De statua Phidiae, quæ stabat in porta subterranea.

In subterranea porta, quæ oppleta aggere est, signum stabat Phidiae cuiusdam mulieris Græcæ. Hinc sublata statua, magnum inde spectaculum superfuit, quod diu multumque locus ille notibus succussus sit; ita ut imperator obstupescens, eo in loco supplicationem instilneret, eoque modo terræ motus cessavit; quod S. Sabæ precibus impetratum est.

Ἐν τῇ κατωγαίᾳ πόρτῃ τῇ πληρεστάτῃ, στοιχείον Ἰστατο Φειδαλίας τινὸς Ἑλληνίδος. Ἀρθείσης δὲ τῆς στήλης, θαῦμα ἦν ἰδεῖσθαι μέγα, τὸν τόπον ἔκεινον ἐπὶ πολὺ σειεσθαι, ὥστε καὶ τὸν βασιλεῖα θαυμάσαι, καὶ λιτὴν ἀπελθεῖν ἐν τῷ τόπῳ καὶ οὕτως παῦσαι, *Σάβα τοῦ ὄσιου δι' εὐχῶν τοῦτο ποιήσαντος.*

De loco Neolea cognomine, ac statu is ibidem erectis.

In Neolea, ut vocant, erecta erat muliebris statua, araque et agnellus tener. Ibidem quoque existant quatuor equi auro splendidi et auriga currui insidens. Multi quoque Græci et Arizni istuc tumultantur: aliaque ibi bene multa cadavera comparant.

Ἐν τῇ λεγομένῃ Νεωλέᾳ Ἰστατο γυναικεῖα στήλη καὶ βωμὸς καὶ ἄρνιον μικρὸν (10), ἐν οἷς καὶ ἱπποκροσίου διαλαμπεῖς τέσσαρες; καὶ διφρελάτης ἐπὶ τοῦ δίφρου. Οἱ δὲ πολλοὶ Ἑλλήνων καὶ Ἀρειανῶν ὑπάρχουσι κεχωσμένοι, καὶ ἄλλα εἰς πλῆθος σκηνώματα (11).

De Castro Panormo, ac statua quæ in porta septentrionali ejusdem Castri stabat.

Castrum Panormum a Panormo quodam Græco conditum est duplici muro instructum, atque ceu ex ferro et ære commistum. In septentrionali autem ejus porta erat turris quedam squallida, cui biceps muliebris statua imposita erat; ubi etiam res miranda contigit. Nam cum in castro incendium grassaretur, urbsque tota cum muris solo æquata fuisset, stetit turris illa portæ, cui statua imposita erat. Sed et sæpius igne propius accedente, quasæ quoque depellente, flamma a statua ulnas quinque recedebat. Eam porro sustulit Chosroes Persarum tyrannus.

Τὸ δὲ Πάνορμον Κάστρον ὑπὸ τοῦ Πανόρμου Ἑλλήνος ἐκτίσθη, διπλότοιχον ὑπάρχον, αἰθέρου καὶ χαλκοῦ δίκην ἀναμειγμένον. Ἐν δὲ τῇ πρὸς βορρᾶν πόρτῃ τοῦ αὐτοῦ Κάστρου Ἰστατο πυργίον αὐχμῶδι (12), καὶ στήλη γυναικεῖα δικέφαλος; ἔνθα καὶ θέαμα γέγονεν. Ἐμπυρισμοῦ γάρ ποτε τὸ κάστρον κατεληφότος, καὶ πάσης τῆς πόλεως; ἔδαφισθείσης μετὰ καὶ τῶν τειχῶν, Ἰσταται τὸ πυργίον ἔκεινο τῆς πόρτης, ἔνθα καὶ ἡ στήλη συνίστατο. Ἄλλὰ πολλάκις καὶ τοῦ πυρὸς προσεγγίζοντος τῷ τόπῳ, ὡς ὑπὸ τινος διώκοντος αὐτὸ, ἔπισθεν ὡς

Anselmi Bandurii notæ.

(8-9) *Ἄνω Κωνσταντίνου εἰς κράτος ἐνίκησαν.* Suspecta hæc lectio Lambecio visa, ac ita eam emendat Ἄνω καὶ Κωνσταντίνος εἰς κράτος ἐνίκησαν; ipse vero, ut ingenue fatear, non castigatum sed corruptum a Lambecio locum puto; quid enim magis obvium historiam evolentibus occurrit, quam æquissimo plebis afflacionibus principes senes equiparatos, imo sæpe sæpius prælatos principibus, qui bellica laude et omni virtutum ornatu clari existere; dum plebs præsens principis beneficium considerat, vel futurum sperat? Idcirco corrigendus est ex chronographo Codinus qui ita habet, *Κωνσταντίνος, καὶ Θεοδόσιος ὁ Μέγας, καὶ Ἄνω, εἰς κράτος ἐνίκησαν*, lego *Κωνσταντίνον καὶ Θεοδόσιον, etc.* Optime quidem hæc Anonymus noster: *Ἐλένη καὶ Κωνσταντίνος καὶ Θεοδόσιος εἰς κράτος ἐνίκηθησαν*, id est, *Helena, Constantinus et Theodosius prorsus victi sunt.* Falso autem hanc murorum terrestrium instaurationem Leonis magno Chronographus, Anonymus noster et Codinus ascribunt, cum Theophanes, Cedrenus et Manasses muros hos, anno xxiv Leonis Isauri terræmotu collapsos et ab eodem Augusto restauratos memorie prodiderint.

(10) *Καὶ βωμὸς καὶ ἄρνιον μικρὸν.* Ita cum Combefisio lego. Ms. habet, καὶ βωμὸς καρίδιον μικρὸν. Lambecius emendat, καὶ μοσχάριον.

(11) *Σκηνώματα.* Σκηνώματα hic idem significat quod *λεψάριον, cadaver.* Chronicon Alexandrinum anno v Theodosii Magni, καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει εἰσῆλθεν τὸ σκηνώμα Κωνσταντίας — καὶ κατετέθη, etc. Ita idem scriptor ad annum i Arcadii et alibi. Hac significatione sæpe etiam usurpatur hoc nomen

apud scriptores ecclesiasticos.

(12) *Ἰστατο πυργίον αὐχμῶδι.* Scilicet turris squalida seu neglecta. Ita ex contextu restitimus; paulo quippe infra habet, *Ἰστασθαι τὸ πυργίον ἔκεινο τῆς πόρτης.* Ms. habet *στουράκιον* in primo loco, neque spernenda hæc lectio foret, nisi contextus aliud moneret; nam *στουράκιον* non solum hæcæ cuspidem, ut putat Combefisius in notis ad eundem locum, significat, verum etiam Græcis recentioribus pro columella passim usurpatur; sic Anonymus noster et Codinus Ἡ δὲ γυναικεῖα στήλη ἢ Ἰσταμένη εἰς τὴν φάλην τοῦ Ἰπποδρομίου, εἰς τὸ στουράκιον, Εἰρήνης ἐπὶ τῆς Ἀθηναίας: et alibi cum de templo Salvatoris in Chalce a Romano Seniore constructo: *Τὸν Σωτήρα εἰς τὴν Χαλκὴν Ῥωμανὸς ὁ γέρον ἀνήγειρεν, ὑπὸ στουράκιον μικρὸν δύο, etc.* Ubi cod. Reg. 2 ὑπὸ στήλων δύο μικρῶν habet. Pro *ἄχμῶδι* vero, lego cum Combefisio *αὐχμῶδι* (sic enim plerique neutra sequiores Græci in terminant), *squalida* scilicet, *neglecta, situ horrens.* Ducangius *αὐχμῶδι* legendum putat; Lambecius vero *αὐχμῶδες*, vel *στουράκιον ἢ αὐχμῶδι*, nihilque erroris suspicatur in priori voce, licet cum contextu pugnet, et cum Codino qui sic habet, ἐμπυρισμοῦ γάρ ποτε τὸ κάστρον κατεληφότος; καὶ πάσης τῆς πόλεως; μετὰ καὶ τῶν τειχῶν αὐτῆς ἀφανισθεῖση τὸ πυργίον ἔκεινο τῆς πόρτης, οὗ ἢ ῥηθεῖσα στήλη Ἰστατο, etc. Ubi Lambecius hallucinatus est dum reddidit, *turris illa, in cujus porta stabat supradicta statua;* nam textus non in porta turris statuam stetitisse ait, sed turrim in porta Castri Panormi, atque turri impositam statuam perhibet.

ὄργυιάς ε' (13) ὑπεχώρει τῆς στήλης. Αὕτη δὲ A παρελήφθη ὑπὸ Χοσρόου (14) τοῦ Περσῶν τυράννου, καὶ ἔστιν εἰς Περσίδα λατρευομένη ἕως τοῦ νῦν, καθὼς ὁ παραδειξίος διοικητῆς ἐκεῖσε κρατηθεὶς καὶ ἐκφυγὼν δῆλα πεποίηκεν ἐν τῷ Χρωμικῷ Ἰππολύτου, τὸ τρίτον δημοσιεύμενον. Ζήτει ἱστορίαν ἐξαισιον.

De loco cognominato Smyrnum, ac de statu, quæ ibidem erectæ erant.

Τὸ δὲ καλούμενον Σμύρνιον, πλησίον τοῦ Τετραδισίου ἐμβόλου, ἔχει ὑποκάτω τῆς γῆς, τὸ πρὸς βορρᾶν μέρος, ὄργυιάς ε'· στήλαι θ' πλησίον τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου. Εἰσὶ δὲ αἱ στήλαι αἱ μὲν τρεῖς Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Φαύστης, καὶ Ἰαρίωνο; πραιποσίτου, καὶ τετάρτη τοῦ παιδὸς Κωνσταντίνου τοῦ Κρίσπου (15), θ' Ἡρόδοτος, καὶ Ἰππόλυτος (16) χρονογράφοι λέγουσιν ἀποκεφαλίσθηναι ὑπὸ τοῦ πατρὸς· ὃν καὶ λυπηθεὶς ὁ πατὴρ μετενόησε, καὶ ἐκλαυσεν ἐπ' αὐτῷ μ' ἡμέρας, ὡς ὁ λόγος ἔχει, μὴ λουσάμενος τὸ σῶμα, μὴ ἀναψύξας ἐν κοίτῃ. Ἐποίησε δὲ τὴν στήλην ἐξ ἀργύρου καθαρῶ, βάψας αὐτὴν χρυσῷ πλεῖστον. Τὴν δὲ κεφαλὴν μόνην ἐκ χρυσοῦ τελείου, γράψουσαν ἐν τῷ μετωπίδι, Ο ΗΑΙΚΗΜΕΝΟΣ ΥΙΟΥ ΜΟΥ. Ταύτην στήσας (17), μετάνοιαν βαλὼν, ἐκπέρει Θεῷ, ὑπὲρ ὧν ἐπλημμέλησεν. Αἱ δὲ λοιπαὶ ε' στήλαι ὑπάρχουσι Σεβήρου, Ἀρμάτου, Ζευξίππου, Βιγλεντίου τοῦ τὰ Βιγλέντια κτίσαντος, καὶ Ἐλευθερίου, τοῦ εἰς τὸ Σενάτον τὸ παλάτιον κτίσαντος. Οὗτοι πάντες ξίφει παρεδόθησαν, καὶ ὑπὸ ἀδικήσαντος στηλωθέντες, συγχώρησιν παρὰ τοῦ πλημμελήσαντος ἔδυσωποῦντο. Παρέλαβον δὲ καὶ τὰ οἰκεῖα τέκνα τοῦτο αὐτὸ ποιεῖν, καὶ ἐκ τούτων πολλοὶ, ἕως Οὐαλῆ τοῦ Ἀρειανοῦ. Οἱ οὖν Ἀρειανοὶ, μὴ φέροντες τὴν ἤτταν τὴν διὰ Κωνσταντίνου, ἐν τῷ εἰρημένῳ Τετραδισίῳ ἐμβόλῳ, πλησίον τοῦ ἁγίου Θεοδώρου (18) ταύτας κατέχωσαν.

De statu, quæ in senatu erectæ erant, et de aurigarum curribus.

Ἐν δὲ τῷ Σενάτῳ ἀπετίθησαν ἡνίοχοι ἐν Ζευξίπποις ἐν τῷ ἀστρονομικῷ ἔργῳ, ἐνθα τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τῆς Ἀφροδίτης ἱσταται στήλη, ἐν αἷς συντάλαις ἀπεκεφαλίσθη ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν Ἀρκάδιος ἀρχιεπίσκοπος τῆς ἁγίας Εἰρήνης· ἐνθα καὶ λέγουσι σεῖσθαι τὰς στήλας ἕως ἡμερῶν τριῶν

nus, hactenusque ea in Perside colitur, ut vivarii præfectus illic captus, ac fuga elapsus declarat in Hippolyti Chronico, quod tertio vulgatum est. Quære narrationem eximiam.

Smyrnum, ut vocant, prope Tetradiasiam porticum, specum habet subterraneam septentrionem versus decem ulnarum : ibi novem statuæ sunt, haud procul a templo sancti Theodori. Sunt autem statuæ, tres quidem Constantini magni, ejusque uxoris Faustæ et Hilarionis præpositi ; quarta Crispi filii Constantini : cui Herodotus et Hippolytus chronographi abscissum caput a patre narrant. Hunc pater, cum cædis pœniteret, diebus quadraginta læxit, atque ablutione corporis et lectuli quiete abstulit. Fecitque statuam ex argento puro, auro multo oblitam : caput ex auro puro, fronti insculptis hisce verbis : *Filius meus injuste necatus*. Hac statuæ erecta pœnitentium more, corpore et capite inclinato, sceleris veniam a Deo efflagitabat. Reliquæ vero quinque statuæ sunt, Severi, Harmati, Zeuxippi, Vigilantii, qui Vigilantiæ exstruxit, et Eleutherii, qui in senatu palatium excitavit. Hi omnes gladio obruncati sunt, erectisque statuæ ab eo qui læserat, veniam rogabantur. Mosque ad liberos transitit ex iisque ad alios ad usque tempus Valentis Ariani. Ariani itaque ex illata sibi a Constantino clade ira perciti, in ea quam diximus Tetradiasiam porticum ad sancti Theodori templum, statuæ terræ obruerunt.

In senatu statuæ aurigarum Circensium positæ erant, in organo Astronomico, ubi etiam Dianæ e Veneris statuæ collocatæ fuerant ; ad quas Arcadius sanctæ Irenæ archidiaconus fustibus ab Ariano interfectus est. Ferturque tribus totis ab ejus cæde diebus motu succussas fuisse. Aurigarum

Anselmi Bandurii notæ.

(13) ὄργυιάς ε'. Codinus habet ὄργυιάς ιε'.

(14) Αὕτη δὲ παρελήφθη ὑπὸ Χοσρόου. Eadem porro, sed paulo diversis verbis, refert Codinus, qui insuper addit, eo ipso tempore a Chosroe Jerusalem captam, ac sanctam et salutarem Christi crucem una cum Zacharia patriarcha inde ablatam ; quam urbem cum postea Heraclius vicesimo imperii sui anno, devicto Chosroe, una cum omnibus captivis recepisset, sacrosanctum Crucis signum Constantinopolim reportavit, Dei gratia adjuvante, necnon precibus Modesti, tunc patriarchæ illius urbis.

(15) Καὶ τετάρτη τοῦ παιδὸς Κωνσταντίνου τοῦ Κρίσπου. Ita Combessius emendat ; corrupte quippe in ms. legitur, τοῦ τρίτου τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ ὀμωνύμου.

(16) Ὁν Ἡρόδοτος καὶ Ἰππόλυτος, etc. Quis Herodotus iste chronographus fuerit, vel quo tem-

pore vixerit, mihi non liquet ; nisi forte pro Ἡρόδοτος legendum sit Ἡρωδίων, quem etiam infra chronographus noster citat. Hippolyti vero, nempe Thebani, meminit Glycas parte tertia Annalium ; Nicephorus quoque Callist. *Hist. Eccl.* lib. II. Hujus Chronicon Romæ exstare in bibliotheca Vaticana tradit Conradus Gesnerus in bibliotheca sua, Et tom. III. *Antiq. Lect.* Canisii exstat fragmentum ex hujus Chronographia decerptum.

(17) Ταύτην στήσας. Ita ex Anonymo nostro restituiimus. Ms. habet στελας, Lambecii editio στήλας. Pluribus hæc omnia habentur in Anonymo nostro.

(18) Πλησίον τοῦ ἁγίου Θεοδώρου. Scilicet proxime templum S. Theodori Tyronis, quod in tractu Sphoracti exstitisse perhibet Anonymus noster, haud procul a Magna Ecclesia.

autem currus Theodosio imperante in Hippodromi A area defossi sunt.

αὐτὸ θανάτου τούτου· αἱ δὲ καροῦχαί ἐν τῷ εὐλήματι καταχώσθησαν ἐκὶ Θεοδοσίου τοῦ βασιλέως.

De decem cophinis, qui in novo senatus palatio depositi erant.

165 Narratur item duodecim cophinos annis decem in novo senatus palatio exstitisse: quod Metrophanis episcopi Constantinopolitani consilio Constantinus Magnus, imperator effecit.

Καὶ τοῦτο δὲ ἐμφέρεται (19), ὅτι οἱ δώδεκα κόφιοι δέκα ἔτη ἐν τῷ νέῳ παλατίῳ τοῦ Σανάτου τεποίησαν· μετὰ δὲ ταῦτα ἐν τῷ εὐλήματι τοῦ φόρου καταχώσθησαν, Μητροφάνους ἐπισκόπου (20) Κωνσταντινουπόλεως· τοῦτο συμβουλεύσαντος· τῷ μεγάλῳ βασιλεὶ Κωνσταντίνῳ.

De imaginibus Metrophanis, Alexandri et Pauli a Constantino M. in foro erectis.

Hoc item mukorum sermone percubuit Metrophanis, Alexandri et Pauli imagines in tabulis ligneis expressas, auctore Constantino Magno, et in Foro prope magnam statuam, quæ in columna ad orientem posita visitur, collocatas esse: quas imagines Ariani jam rerum potientes in Milliaro aureo, una cum Sanctæ Deiparæ ipsiusque pueri Jesu imagine, igni tradiderunt; ut Ancyrianus chronographus in suo Decalogo, Anastasio accuratius, ipseque Anastasius tradiderunt.

Καὶ τοῦτο δὲ ἐμφέρεται εἰς τοὺς πολλοὺς, ὅτι Μητροφάνους καὶ Ἀλεξάνδρου καὶ Παύλου (21) αἱ εἰκόνες ἐν σανίσι γεγόνασιν ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, καὶ Ἰσταντο ἐν τῷ φόρῳ πλησίον τῆς μεγάλης στήλης, τῆς ἐν τῷ κίονι κατὰ τὴν ἀνατολὴν· ἃς τινες εἰκόνας οἱ Ἀρειανοὶ μετὰ τὸ κρατήσαι τῷ πυρὶ παραδέδωκαν ἐν τῷ Κορονίῳ Μίλλῳ (22), μετὰ καὶ τῆς Θεοτόκου ἀπεικονίσματος, καὶ αὐτοῦ τοῦ νηπιάσαντος Ἰησοῦ, καθὰ Ἀγκυριανὸς χρονογράφος (23) ἐν τῇ Δεκαλόγῳ αὐτοῦ ἀκριβίσταρον παρὰ Ἀναστάσιον ἡμῖν παραδέδωκεν. Τὸ δὲ αὐτὸ καὶ αὐτὸς Ἀναστάσιος.

De statuæ quæ olim in Sancta Sophia erectæ erant, et a Justiniano per urbem distributæ.

In magna ecclesia, quæ nunc Sancta Sophia nuncupatur, statuæ sublatae sunt quadringentæ viginti septem, quarum pleræque Gentilium erant: inter multas vero alias istæ erant, Jovis, Cari patris ac Diocletiani; item duodecim signorum cælestium Jovis; Veneris et Arcturi sideris duabus Persicis columnis fulti, Poli Australis ac Sacerdotis Minervæ habentis a latere Iridem sine Philosophia vaticinantis. Christianorum item non paucæ aderam, ad octoginta circiter, quarum paucæ ex multis me-

Ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, τῇ νῦν ὀνομαζομένη Ἁγία Σοφία, στήλαι ἀφῆρέθησαν ὡς αἱ πλεῖσται μὲν Ἑλλήνων ὑπάρχουσαι, αἱ τινες ἐκ τῶν πολλῶν ὀπῆρχον, τοῦ τε Ζεῦ καὶ Διὸς, καὶ Κάρου πατρὸς (24) καὶ Διοκλητιανοῦ· καὶ τὸ δωδεκάζωον, καὶ Σελήνη, καὶ ἡ Ἀφροδίτη, καὶ ὁ Ἀρκτοῦρος ἀστήρ, παρὰ δύο περικύων ὀπηλῶν βραταζόμενος· καὶ ὁ νότιος πόλος (25), καὶ ἡ Ἰέρεια τῆς Ἀθηνῶν (26), ἀπὸ τοῦ πλευροῦ τὴν Ἴριν ἀφιλοσόφως μαντεύουσαν ἔχουσα. Ἐκ δὲ τῶν Χριστιανῶν οὐκ

Anselmi Bandurii notæ.

(19) Καὶ τοῦτο δὲ ἐμφέρεται. Ita ex contextu et ex sequenti capite restituimus. Perperam legitur in ms. ἐμφαίνεται.

(20) Μητροφάνους ἐπισκόπου, etc. Anno imperii Constantini vicesimo quinto Alexander Metrophanis successor Ecclesiam Constantinopolitanam jam ab aliquot annis regebat; et sic quod Metrophani chronographus attribuit, temporis ratio non admittit.

(21) Καὶ Παύλου. Paulus sub Constantio episcopatum adeptus, a quo statim deturbatus, Romam coactus est petere; falso igitur prodit chronographus hujus imaginem una cum Metrophanis et Alexandri tabulis ligneis a Constantino Magno incisanam, et in foro prope magnam statuam collocatam fuisse, ut optime ad eundem locum observat Combefisius.

(22) Ἐν τῷ Κορονίῳ Μίλλῳ. At legendum est ἐν τῷ ὄρει Μίλλῳ; nam idem chronographus infra ubi de secundo spectaculo agit, ἐν τῷ ὄρει Μίλλῳ habet. Ita et Lambecius legendum putat; Combefisius vero nis. lectionem ut genuinam iacet, scilicet, ἐν τῷ Κορονίῳ Μίλλῳ, et vertit in *Milio Coronato*. Vide hac de re Anonymum nostrum, apud quem scribitur ἐν τῷ ὄρει Μίλλῳ.

(23) Καθὰ Ἀγκυριανὸς χρονογράφος. Codinus habet Ἀγκυριανός; et Lambecius legendum censet Ἀγκυρανός, tanquam ab Ἀγκύρας Galatiæ oppido.

(24) Καὶ Κάρου πατρὸς. Ita restituimus secuti lectionem codicis Vallicellani, quam Lambecius affert.

(25) Καὶ ὁ νότιος πόλος. *Polus Australis*. Nescio quare Lambecio suspecta sit hæc lectio, ut pro νότιος πόλος legendum putet ὁ νομάδιος πῶλος, statua videlicet pulli equini, capite fronti, forma pascens, quales, inquit, in antiquis nummis passim spectantur, præcipue in nummo M. Opillii Macrini imperatoris, in quo visitur equus pascens inter duas faces cum inscriptione. ΕΠΙΜΙΚΤΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ, quem nummum possedisso inquit Franciscum Golefredum Romanum: sed hæc sunt Lambecii conjecturæ, quibus non est opus in re tam clara. Anonymus quippe et Codinus postquam duodecimum signorum Zodiaci figuras ibi exstitisse narrassent, Lunæ item, Veneris et Arcturi sideris, quid veiat quin et poli australis seu stellæ polaris australis figura exstiterit? Imo hanc veram et genuinam lectionem esse censeo; sic etiam habet et Combefisius in Notis.

(26) Καὶ ἡ Ἰέρεια τῆς Ἀθηνῶν, etc. Ita habet Codinus pag. 54, et hanc veram lectionem esse censet Lambecius in notis ad eundem Codini locum. In cod. Reg. 1 et Colbertino legitur καὶ ἡ Ἰερὶδία τῆς Ἀθηνῶν. Ita et chronographus habet. In Cod. Reg. 2 scribitur καὶ ἡ Ἰερὶδία τῆς Ἀθηνῶν.

ὀλίγα μὲν, ὡσεὶ ὀγδοήκοντα, καὶ δέον ἐκ τῶν πολλῶν ὀλίγας μνημονεύσαι· Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, Κωνσταντίνου, Κωνσταντίου, Κωνσταντος, Γαληνοῦ κυαίστορος (27), Λικινίου Αὐγούστου, Οὐαλεντινιανοῦ, καὶ Θεοδοσίου καὶ Ἀρχαδίου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ Σαραπίωνος ὑπατικοῦ· καὶ Ἑλένης μητρὸς Κωνσταντίνου τριῶν· ἡ μὲν μία πορφύρᾳ διὰ μαρμάρων· ἡ δὲ ἕτερα διὰ ψηφίδων ἀργυρῶν ἐν χαλκῷ κίονι· καὶ ἡ ἄλλη ἐλεφαντῶδης, Κύπρου βήτορος προσενέγκαντος· ἔστι τινος Ἰουστινιανῶς μερίσας τῇ πόλει τὸν ναὸν τὸν μέγιστον ἀναγείρει μετὰ πίστεως καὶ πόνου. Οἱ δὲ πεπιραμένους τῶν τροιστημένων, περιερχόμενοι τὴν πόλιν, καὶ ζητοῦντες εὐρίσκουσιν οὐκ ὀλίγας.

De Ore cum Modio ac de statuis ibidem positis.

Μαναναῆν στρατηγῷ νικήσαντος Σκύθας κατὰ κράτος, στήλην ἤξιώθη τιμηθῆναι ἐν τῷ καλούμενῳ Ὀρεῖ (28), ὃ τινες καλοῦσι Μόδιον. Τὸ δὲ Μόδιον δέον ἐστὶ μὴ παραδραμεῖν ἡμᾶς, ὅτι ἐπὶ Οὐαλεντινιανοῦ ἐτυπώθη. Τότε γὰρ καὶ Ἀρχιμόδιον παρὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει οἰκούντων ἀνθρευθήθη, καὶ διὰ τοῦτο τοῦ ἀργύρου (28*) τυπώσαντος, ἀργυρὸς ἀπαρχῆς ἐτυπώθη τὸ νόμισμα. Τοῦτο δὲ καὶ Θεοδώρητος διαφατεύει τρανάζοντα. Αἱ δὲ χαλκαὶ χεῖρες ἐκτοσεὶ ὑπεράνω ἐτυπώθησαν. Τοῦ γὰρ βασιλέως τοῦτο τὸ κουμάλιον μῦθον νομοθετήσαντος, μὴ ἀντερεῖν δὲ τοῖς ναυτιοῦσι προστάξαντος· καὶ τὰ σιτηρέσια (29) εἰς ἑξ ἄμφοτέρων τῶν ναυτῶν τῷ βασιλεῖ οἷον ἀπεπωλοῦν ἐν τοῖς ἐκείσε δίκην ἑδικον καταγγελλαντος, ἐν τῷ κατωγάλῳ Μοδίῳ τὴν δεξιὴν χεῖρα ἀπώλεσεν. Ὅθεν καὶ ἐτυπώθησαν αἱ

morandæ; Constantini Magni, Constantini, Constantii, Constantis, Galeni questoris, Licinii Augusti, Valentiniani, Theodosii, Arcadii filii ejus et Serapionis consularis. Helenæ matris Constantini tres statuæ; alia ex marmore porphyretico, alia ex tessellis argenteis super columnam æneam; tertia ex eboro: quam posuit Cyprus rhetor. Has statuas Justinianus imperator per civitatem distribuens, sive per motus maximum templum ingenti labore construxit. Multi vero harumce rerum periti, dum civitatem lustrant, ejusmodi statuas non paucas offendunt.

Mananaes dux profligato Scytharum exercitu, statua dignatus est in loco qui dicitur Oreum, quem nonnulli Modium nuncupant. Modium vero silentio præterire non licet; quod nempe Valentiniano imperante præscriptus Modius est. Ad hanc enim etiam ætatem Constantinopolitani Modii originem reducunt. Atque ideo cum argentei pretium constitisset, argenteum ab initio nomisma percussum est. Quod quidem et Theodoretus apertissime narrat. Magnus autem æræ supra positæ jam tum effictæ sunt. Cum enim imperator sancisset ut cumulatius modius esset, vetuissetque ne navitæ decreto obsisterent; ex illis quispiam delatus imperatori quod congia injusto pretio venderet, in subterraneo Modio manu dextera truncatus est. Hinc manus æræ confectæ, quibus vendentes et

Anselmi Bandurii notæ.

(27) Γαληνοῦ κυαίστορος. Γαληνοῦ simpliciter habet Codinus, Anonymus vero nosler, καὶ Γάλλου, cujus lectionem cæteris præfero.

(28) Ἐν τῷ καλούμενῳ Ὀρεῖ. Id est, statuam meriti ad Horologium ut vocant. Paulo diversa in Codino habentur: Στήλην ἤξιώθη τιμηθῆναι ἐν καλούμενῳ Ὀρεῖ, ὃ τινες καὶ Μόδιον καλοῦσιν. Ἦν δὲ καλὸν ὠρολόγιον, ἔνθα νῦν ἴστανται κίονες καὶ ἀψὲς πρὸς τὸν λεγόμενον οἶκον Κρατεροῦ. Ἐνθα ἴσταντο καὶ μῦθος χαλκοῦς, καὶ ὠρολον, καὶ δύο χεῖρες χαλκαὶ ἐπ' ἀκοντίων. Sed Lambecius, nulla mss. auctoritate fultus, ex sola conjectura, licet sæpe alias vir doctus eruditus ac ingeniosus offerat, hic omnia confundit; legendum quippe ipse sic putat: Στήλην ἤξιώθη τιμηθῆναι ἐν τῷ καλούμενῳ Ὀρεῖ, ὃ τινες καὶ Μόδιον καλοῦσιν. Ἦν δὲ πάλαι ὠρολον, ἔνθα νῦν ἴστανται κίονες καὶ ἀψὲς πρὸς τὸν λεγόμενον οἶκον Κρατεροῦ. Ἐνθα ἴσταντο καὶ μῦθος χαλκοῦς, καὶ ὠρολόγιον, καὶ δύο χεῖρες χαλκαὶ ἐπ' ἀκοντίων. Sensus, inquit, est, purum Fori Constantini nuncupatum horreum, inde nomen habuisse quod antiquitus ibi fuisset horreum, cujus loco postea columnæ erectæ sunt, et arcus orientalis fori, alias dictus AMBUSTRIANI, supra quem horologium æreum Cysico allatum, et exemplum æreum modii cumulatæ, a Valentiniano instituti, et duæ manus æræ hastis infixæ et ipsius Valentiniani imperatoris statua, et simulacrum æreum Fortiunæ urbis collocata erant. Gratis hæc Lambecius ut reliqua ibidem asserit; Suidam citat, sed Suidæ textu nullus corruptior; Æmilii Posti interpretatio sæpe claudicat, uti pluribus alias monuimus, necnon in Præfatione generali. Ipse ex cod. Reg. I lego, ἐν τῷ καλούμενῳ Ὀρεῖ, et red-

do, ad horologium ut vocant; et paulo infra, ἔνθα ἴστανται καὶ ὁ χαλκοῦς μῦθος, καὶ τὸ Ὀρεῖον, καὶ δύο χεῖρες χαλκαὶ ἐπ' ἀκοντίων. II est, ibidem existat modius æneus seu horologium ac duæ manus æræ hastæ infixæ. Hac quidem lectione confirmatur superior et vice versa. Ὀρεῖον vero, hic spiritu denso scribitur quasi ἀπὸ τῆς ὥρας, hora, et significat horologium; sed hæc plus satis de re haud magni momenti, et ubi nulla argumenta certa suppetant.

(28*) Τότε γὰρ ἀρχηγόν Μοδίον τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει οἰκούντων ἀνθρευθήθη. Διὰ τοῦτο τοῦ ἀργύρου, etc. Videlicet, tunc enim primum modii usus Constantinopolitanis cæpit; atque ideo cum argentei pretium constituisset, argenteum ab initio nomisma percussum est. Lambecius vero vertit, tunc enim modiorum usus Constantinopoli cæpit: principio autem modius ille ex argento factus erat. In Suida paulo diversa habentur, sed quæ favent nostræ interpretationi; τοῦτο δὲ ἐνομοθέτησεν Οὐαλεντινιανῶς, πεπράσχεσθαι τὸν οἶκον μολοῦς δώδεκα τῷ νομισματι. Lege statuit Valentinianus frumenti duodecim modios numismate vendi. Suidas loquitur forsan de nomismate argenteo vel aureo vel majoris ponderis, et ideo ait duodecim modios nomismate vendi Valentinianum statuisse. Anonymus vero et Chronographus de nomismate minoris ponderis, vel inferioris materiæ: alia quippe et alia τοῦ νομισμάτος fuit materia et pondus: nam et æreum atque etiam aurum nomisma fuisse legitur.

(29) Καὶ τὰ σιτηρέσια, etc. Locus corruptus. Vide quæ de hac re habet Anonymus noster.

ementes admonerentur ne latam legem iniquius ferrent. Ibi etiam Valentiniani ejusdem statua arctui imposita erat, manu dextera examum argenteum gestans : quæ pro pacta Barbaris solvenda pecunia, quia argentea, etsi parvæ molis, erat, Justiano [secundum] imperatore a Curio protectore ablata est.

De statua Menandri vatis, quæ ad Artotyrianas ædes erecta erat.

Menandri Cretensium vatis statua Constantinopolim advecta est, quam ad Artotyrianas ædes ad spectaculum erexerant, quod esset longitudine cubitorum quindecim, latitudine autem octo. Hanc statuam quod non fusa, sed ductilis esset, Marcianus in minutos obolos ducens, in publico ærario reposuit.

De Herodiani statua ab Ardaburio duce in Thracia reperta ac contracta.

Ardaburius dux exercitus Leone Magno imperante quam in Thraciæ partibus invenit Herodiani statuam gibbosam et spississimam ira motus, demolitus est. Demolendo centum triginta tria librarum auri talenta reperit. Quod ille statim magno gaudio imperatori nuntiavit. Imperator vero Ardaburium neci damnavit. Tum ille dolens, Nemo, inquit, plumbum auro commiscens talem pœnam meruit, qualis mihi a gibboso hoc imperatore contigit. Quare qui illac iter haberent præsertim philosophi, non ob priora scelera Ardaburio illatam necem dicebant, sed quod Herodiani statuam destruxisset. Tunc etiam Aspar cum illo enectus fuit. Asparis statua in Tauri regione hactenus integra exstat, ubi quasi lascivienti ac eleganti equo insidet.

De signis ac statuæ, quæ in fora ad dexteram orientis partem erectæ erant.

In foro ad dexteram Orientis partem, duodecim statuæ ex porphyretico marmore exstabant, totidemque sirenes auro obductæ, quas vulgus equos marinos vneat. Porro nostra ætate septem dum-

χειρες τοις λαμβάνουσι και τοις διδοῦσιν, ἀμφοτέρους ἐκ τῶν προστεταγμένων μὴ ἀγανακτεῖν. Ἐνθα και Οὐαλεντινιανοῦ τοῦ βασιλέως στήλη ἴσταντο ἐν τῇ ἀψίδι, ἔξαμον ἀργυροῦν ἐν δεξιᾷ χειρὶ κατέχουσα, ἀρπαγῆναι εἰς πάκτον διὰ τὸ και αὐτὴν εἶναι ἀργυρῶν μικρὰν ἀπὸ τοῦ Κυρίου Προτίκτορος ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ [τὸ δεύτερον].

Μενάνδρου μάντεως Κρητῶν (30) ἦκεν ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰκὼν, ἣν ἔστησαν ἐπὶ τὸν Ἀρτοτυριανὸν οἶκον (31) εἰς θίαν, διὰ τὸ εἶναι τὴν στήλην εἰς μῆκος πηγῶν ἑ', πλάτος δὲ πηγῶν ἦ'. ἦν τινα χυτὴν μὴ ὑπάρχουσαν, ἀλλ' ἐλατὴν Μαρκιανὸς εἰς ὀβόλους ἐλάσας, τοῖς δημοσίοις προσέθηκεν.

Ἄρδαβούριος στρατηγὸς ἐπὶ Λέοντος τοῦ πάνυ, ἐν τοῖς Θρακῆσι μέρεισιν, Ἡρωδιανοῦ στήλην εὐρῶν ἐπίκυρτον πάνυ και παγεῖαν, θυμωθεὶς ὤλεσεν· ἦν τινα ὀλίγας, χρυσοῦν λιτρῶν ῥγ' τάλαντα εὐρον· ἃ μετὰ προθυμίας τῷ βασιλεὶ κατεμήνησεν. Ὁ δὲ ὑπ' αὐτοῦ ἐσφάττετο, και ὀδυνώμενος ἔλεγεν, Οὐδεὶς μολίθδω χρυσοῦν καταμίξας ἐπιζήμιος ἠύρισκετο (32), οἷα παρὰ τῷ κυρτῷ τούτῳ βασιλεὶ εἰς ἐμὲ συμβέθηκεν. Ὅθεν και οἱ διερχόμενοι τῷ τόπῳ (33), και μάλιστα φιλόσοφοι, οὐ τοῖς προτέροις κακοῖς τῷ θανάτῳ Ἀρδαβούριον ἐθαλλον, ἀλλ' εἶνεκεν στήλης Ἡρωδιανοῦ καταλύσεως. Ὅτε και Ἀσπαρ σὺν αὐτῷ τὸ πέρασ ἐδίξαστο (34). Ἀσπαρος δὲ στήλη (35) ἐν τοῖς Ταύρου σώζεται ἕως τῆς δεύρο κατοχυρία ἐν Ἰππῳ... γαννύω δεξιολαβαί, καθὼς ὁρᾶται.

Anselmi Bandurii notæ.

(30) *Μενάνδρου μάντεως Κρητῶν*. Quod Lambecius putat scribendum, *Μενάνδρου μὲν τοῦ ἀσηκρήτου*. Ego vero Menandri vatis statuam fuisse puto a Creta insula Constantinopolim advectam, unde pro Κρητῶν scribendum esse censeo ἀπὸ Κρήτης; sed ex sola conjectura nolui textum emendare.

(31) *Ἐπὶ τὸν Ἀρτοτυριανὸν οἶκον*. Codinus habet ἐπὶ τὸν Ἀρτοτυριανὸν οἶκον, ἢ εἰς τὸ Ἀρτοπωλείον; unde pro οἶκον utrobique forsitan scribendum est, φόρον. In cod. Colbert. scribitur περὶ τῷ Ἀρτοπωλείου. Ἀρτοπωλείον, hoc est, forum panis venalis, seu pistorium, uti appellatur apud Petrum Victorem in descriptione veteris Romæ, partem fori Theodosii occupasse, aut proximum illi fuisse liquet et Scylitze et Zonara, ubi de Nicephoro Phoca, et supplicatione ab eo indicta. Ἀρτοπωλείον vero est officina, in qua ars pistoria exercetur et panes fiunt. Vide Suidam eodem verbo.

(32) *Ἐπιζήμιος ἠύρισκετο*. Ita ex Codino Combesius restituit. In ms. corrupte legitur, ἐπὶ ζημίας ἠύρισκετο.

(33) *Και οἱ διερχόμενοι τῷ τόπῳ*. Leg. τὸν τόπον.

(34) *Ὅτε και Ἀσπαρ σὺν αὐτῷ πέρασ ἐδίξαστο*. Aspar Ardaburii pater, qui consul fuit anno 434, primusque patriciorum dictus est a Leone. cui imperium asseruerat, sua cum duobus filiis ab eodem interfectus ob affectatum imperium anno 471. Perperam igitur habet Codinus, ἅμα δὲ και Ἀσπαρ ὁ πραιδυναστεύων τῷ τότε και ἀδελφῆς αὐτοῦ σὺν αὐτῷ τὸ πέρασ ἀδελφικῶς ἐδίξαστο.

(35) *Ἀσπαρος δὲ ἡ στήλη*, etc. Pluribus huc Codinus: οὐ και στήλη ἐν τοῖς Ταύρου μέρεισιν ἕως τῆς δεύρο ἐσώζετο ἐν Ἰππῳ καθεμένη. Τὸν οἶκον τοῦ Ἀσπαρος εἶχε βασιλεὺς ὁ παρακοιμώμενος.

(36) *Ἐδίξαστο στήλας πορφυρᾶς διὰ μαρμάρων ἰβ' και σειρήνας ἰβ'*. Ita habet et Anonymus poster; sed utrobique lego, ἴσταντο στήλαι πορφυρᾶ διὰ μαρμάρων ἰβ' και σειρήνας ἰβ'. Scilicet, in foro ad dexteram orientis partem, stabant duodecim statuæ ex porphyretico marmore, totidemque sirenes. Codinus habet: Κατὰ τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ φόρου, στήλαι ἐν μαρμάρῳ πορφυροῖς ἴσαν δώδεκα, και σειρήνας δώδεκα. Quod Lambecius vertit: Ad dexteram fori partem statuæ duodecim ex marmore porphyretico erant, et totidem sirenes.

ἡμῶν ἐπτά μόνον καθορῶνται· τὰς δὲ τρεῖς ἐξ αὐ-
τῶν, ὁ ἐν τοῖς ἑξαεταίοις χρόνοις ἐν τοῖς τοῦ ἁγίου
Μάμαντος μετατέθεικε μέρεσιν, αἱ δὲ ὄσῳ σώζονται
ἕως τῆς δευτέρας.

De cruce, in cuius medio, Sanctus, inscriptum erat.

Δείον γινώσκειν ὅτι ὁ σταυρὸς ὁ μεσοσυλλαβῶν (37)
ἀναγινωσκόμενος Ἄγιος, παρὰ τοῦ προστατοῦντος
τῷ φόρῳ ἀνηγέρθη (38)· ἔθθεν καὶ ταχυδρόμων
δύο (39), καὶ αὐτοῦ τοῦ Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης
ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων σώζονται στήλαι. Τὸ δὲ
προσέρχεσθαι πρὸς βορρᾶν καὶ ἀπέρχεσθαι πρὸς
ἀνατολήν, σταυρὸς ἀργυρέμπλαστος (40) καὶ ἐν
τοῖς ἀκρωτηρίοις· στρογγύλοις μῆλον, ἐν αὐτῷ τῷ
τόπῳ ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου ἀνηγέρθη,
ὡς εἰθέασατο αὐτὸν ἐν οὐρανῷ. Ἐθθεν καὶ οἱ υἱοὶ
αὐτοῦ καθορῶνται χρυσεῖς βαφοί.

De elephantis statua, quæ in foro erecta erat.

Ἐν αὐτῷ τῷ φόρῳ καὶ ἐλέφαντος στήλη φοβερὰ
ἵστατο, ἐν τοῖς εὐωνύμοις μέρεσι, πλησίον τῆς
μεγάλῃς στήλῃς, ἧ καὶ παράδοξον εἰδείκνυτο θέαμα.
Σεισμοῦ γὰρ γενομένου ποτὲ, καὶ αὐτὸς πεπτωκῶς,
ἀκώλεσεν ἓνα τῶν ὀπισθεν πόδα. Οἱ δὲ τοῦ ἐπάρχου
βοήσαντες ταξέωται (ἔθρος γὰρ τὰ τοῦ φόρου παρ'
αὐτοῖς φυλάττεσθαι), συνδραμόντες ἐγείραι, εὖρον
ἐν τῷ αὐτῷ ἐλέφαντι ἀνθρώπου ὀστέα ἀμφότε-
ρα (41) ὅλου τοῦ σώματος, καὶ πύξιον μικρὸν, οὗ
ἐν τῇ κεφαλῇ ἔγραψεν Ἄφροδίτης παρθένου (42)
Ἰέρως, οὐδὲ θανούσα χωρίζομαι, ὅπερ ὁ ἐπαρχὸς
τῷ δημοσίῳ προσέθηκεν εἰς νομίσματα τοῖς προαναδε-
δηλωκόσι (43).

De Theodosii equestri statua quæ in Milliario stabat.

Ἐν δὲ τῷ λεγομένῳ Μιλίῳ, Θεοδοσίου στήλη
ἵστατο ἐφ' ἵππου χαλκοῦ, ἣν ἀνεγείρας πολλὰ σιτη-
ρίσια τῇ πόλει προσέθηκεν.

De equestribus statuæ quæ in porticu erectæ erant.

Αἱ δὲ ἐν τῷ Περιπάτῳ Ἐπιπποὶ στήλαι, γένο-
σαντο Γρατιανοῦ ἅπαν καὶ Θεοδοσίου καὶ Βαλεντινιανῶν.

Anselmi Bandurii notæ.

(37) Ὁ σταυρὸς ὁ μεσοσυλλαβῶν, etc. Multis
in locis de cruce agit Anonymus noster. Perperam
autem editum fuit στρατηγός, pro σταυρός, ut opti-
me monet et Combefisius.

(38) Ἀνηγέρθη. Anonymus noster habet ἀνηγο-
ρεύθη: at utraque lectio probabilis.

(39) Ἐθθεν καὶ ταχυδρόμων δύο. Perperam
interpretatur Combefisius, velocium duorum cur-
sorum.

(40) Σταυρὸς ἀργυρέμπλαστος, etc. Sic ex
Anonymo nostro restituiimus; prius enim legeba-
tur, σταυρὸς ἀργυρέμπλαστος ἐν τοῖς ἀκρωτηριακοῖς
στρογγύλοις μῆλοις. Quod quidem Combefisius sic
interpretatur, *Cruæ argenteis laminiis, decurtatis
pomis ac sphaerulis.*

(41) Ἀνθρώπου ὀστέα ἀμφότερα, etc. Paulo ni-
versa Codinus habet; εὖρον ἔσθθεν αὐτοῦ ἀνθρώ-
που ὀστέα ἀνελεῖται ὅλου τοῦ σώματος, καὶ πύξιον
μικρὸν ἐν τῷ ἔγγιστον, etc., quod Lambecius ver-
tit, *ossa imminuta in eo invenerunt corporis humani
integri, et tabellam, cui inscriptum erat,* etc. Cæte-
rum vox ἀμφότερα denotat utraque ossa integri
hominis, idcirco lectio Combefisiana mihi probatur

A *taxat, conspicuntur, quarum tres ille qui ævo
nostro imperium tenuit, ad sancti Mamantis ædes
transtulit, quatuor autem hactenus illæ per-
stant.*

165 b Scien-dum est crucem, in cuius medio,
Sanctus, inscriptum est, fuisse a fori præside
erectam. Hinc quoque duorum angelorum ipsius-
que Constantini et Helenæ a dextris et a sinistris
statuæ visuntur. Crux autem illa argento obducta
a septentrione versus orientem posita, in extremitatibus
rotundis malum habens, eodem ipso loco a Constantino Migno erecta est, instar illius quam
in cælo viderat. Ubi etiam gliorum ejus statuæ
B *auro obductæ conspiciuntur.*

In eodem foro etiam elephantis terribili specie
statua a sinistris stabat haud procul a magna statua
ubi mirabile spectaculum accidit. Nam collapse ex
terræ motu elephantis, unus e posterioribus ejus
pedibus effractus est. Tum præfecti Taxote, qui-
bus moris erat forum custodire, sublato clamore,
cum statuam erecturi cucurrissent, duorum homi-
num ossa integra in eodem ipso elephanto invene-
runt cum tabella hoc titulo: *A virgine Venere Hie-
raus nec mortua separabor.* Præfectus autem signum
illud pro ærario publico in nummos redegit.

C *In Milliario, ut vocent, stabat Theodosii statua
equestris ærea, quam cum ille crexit annonam lar-
gissimam populo erogavit.*

Quæ vero equestres statuæ in porticu visuntur
Gratiani genus et Theodosii et Valentiniani sunt: a

quam ex conjectura restitui, videlicet duobus ἀνθρώ-
πων ὀστέα, duorum hominum ossa, utraque integra
in eodem ipso elephante invenerunt, ubi ceu in urna
reposita forsant erant.

D (42) Ἀφροδίτης παρθένου, etc. Anonymus no-
ster habet: Ἀφροδίτης παρθένου ἱέρως οὐδὲ θαν-
νούσα χωρίζομαι. Vide Lambecium ad Codinum
supra p. 68, not. 58.

(43) Τοῖς προαναδεδηλωκόσι. Locus mutilus sic
ex Anonymo nostro supplendus: *Τοῖς προαναδεδηλω-
κόσι καὶ χοῖρος ἵστατο σημαίνων τὴν κραυγὴν πανηγύ-
ρειω, καὶ γυμνῆ ὠσαύτως στήλη σημαίνουσα τὴν
ἀνασχυντον τῶν τε ἀγοραζόντων καὶ πωλούντων. Ill
est. Præter superius memorata erigebatur porcus, mul-
titudinis strepitum denotans, et proxime nuda statua
significans impudentiam eorum qui emunt et vendunt.
Combefisius, non advertens locum hunc mutilum
esse, ita eum interpretatur: *Præfectus statuam
ærario adjecit in eorum stipem qui rem priores
retulerant.* Quibus verbis nullum incesse sensum
nemo non videt; quippe si statuam illam in eorum
stipem, qui rem priores retulerant deputasset,
ærario utique eam non adjecisset.*

quo etiam gibbosi cujusdam Firmiliani statua ad A νοῦ· ἐξ αὐτοῦ καὶ κυρτοῦ Φερμιλλιανοῦ πρός
risum erecta est, hactenusque servatur.

γέλωτα γέγονεν, ἥ καὶ σώζεται ἕως τῆς σήμερον.

De Xerolopho, et signis ibidem erectis.

Xerolophon, olim Theama, seu spectaculum quidam vocabant. In eo enim duodecim cochleæ, et Diana, statua composita, et Severi qui construxit, ac Theamatium tripes. Ubi etiam a Severo plurimæ mactatæ victimæ sunt, multaque in eodem ipso loco oracula edita fuere: ubi etiam immolata virgo fuit, et astronomica positio anqis triginta sex duravit.

Τὸν δὲ Ξηρόλοφον (44) πρώην Θέαμα τινὲς ἐκάλουν. Ἐν αὐτῷ γὰρ κοχλῆαι ἑβ' καὶ Ἀρτεμῖς συνθετὴ στήλη, καὶ Σευήρου τοῦ κτίσαντος καὶ Θεαμάτων τρίπου. Ἐνθα καὶ θυσίαι πολλαὶ παρὰ τοῦ αὐτοῦ Σευήρου γεγόνασιν, ἔνθα καὶ χρησμοὶ πολλοὶ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ γεγόνασι. Καθ' ὃν καὶ κόρη παρθένος ἐτύθη, καὶ ἀστρονομικὴ θέσις εἰς ἑβ' χρόνους διήρκεσεν.

De signis atque statuæ in Exocionio erectis.

Exocionium quod vocant, habuit aliquando Leporem, Canem et Nembrod immani statua; tria hæc uno ex ferro fabrefacta, aliaque bene multa spectaculo digna eodem loco servabantur. Hæc Marcianus amovit, atque S. Mamantis ædibus addixit. Sed et ingens balneum erat, in quo multis periculum fuit, quod dicerent non suscepisse oraculum.

Τὸ δὲ Ἐξικιονίον (45) τὸ λεγόμενον ἔσχε ποτὲ Πτώκα, καὶ Κύνα καὶ Νεβρώδ (46) παμμεγέθη, τὰ τρία ἀπὸ ἐνὸς σιδήρου, καὶ πολλὰ ἕτερα θεάματα ἐν αὐτῷ τόπῳ ἐσώζοντο. Ταῦτα Μαρκιανὸς παρέσταιε (47), καὶ ἐν τοῖς τοῦ ἁγίου Μάμαντος μέρεσι προσέθηκε. Καὶ λουτρὸν δὲ ἦν εἰς μέγεθος, ἐν ᾧ καὶ πολλοὶ ἐκινδύνευον διὰ τὸ λέγειν, μὴ δέξασθαι χρῆσμον.

De ponte apud sanctum Mamantem, et de dracone æreo ibidem erecto.

Ad S. Mamantem quondam pons fuit ingens duodecim pilis et arcibus instructus. Grandis quippe fluvius illac transibat, maxime vero, ut aiunt, mense Februarii. Ibidem stabat æneus draco, et quod quidam dicerent in isto ponte draconem habitare, multæ virgines ibi immolatæ sunt, magna item ovium, avium et boum copia. Nam Basiliscus quidam vir in Numeriani Cæsaris aula primarius, loci amore captus, exstructis sibi ædibus, quas incolabat, templum ibi maximum Jovi excitavit. Hæc

Ἐν δὲ τῷ Ἁγίῳ Μάμαντι ποτὲ ἴσταιτο γέφυρα φοβερὰ, περὶ δώδεκα λόφους καὶ καμάρας ἔχουσα (48). Ποταμὸς γὰρ κατήρχετο ἐκεῖσε παμμεγέθης· καὶ μάλιστα, ὡς ἔλεγον, τῷ Φεβρουαρίῳ μηνί. Ἐνθα καὶ δράκων ἴσταιτο χαλκοῦς παμμεγέθης, διὰ τὸ λέγειν τινὰς δράκοντα κατοικεῖν ἐν τῷ γεφυρῷ ἐκεῖνω, ἐν αὐτῷ οὖν πολλὰ παρθένου ἐτύθησαν, καὶ προβάτων καὶ ἑρνέων πλήθη πολλὰ καὶ βοῶν. Βασιλίσκος (49) γὰρ τις, ἐρασθεὶς τὸν τόπον, ἐν εἰς τῶν ἀπὸ Νουμμεριανοῦ (50) Καίσαρος ὄψ

Anselmi Bandurii notæ.

(44) Τὸν δὲ Ξηρόλοφον, etc. Hæc omnino diversa apud Anonymum nostrum leguntur: Ἐν τῷ Ξηρόλοφῳ, πρώην θέαμα τινὲς ἐκάλουν, ἐν αὐτῷ κοχλῆαι ἑβ' καὶ σύνθετος Ἀρτεμῖς, καὶ ἕτερα ἄλλα εἰς τὰς ἀψίδας· ἔσταιον δὲ ἐκλήθη φόρος Θεοδοσιακός· καὶ ἦν μέγρι Κωνσταντίνου τοῦ Κοπρωνύμου. Id est: In Xerolopho locus, quem prius Theama sive spectaculum quidam vocabant, habebat cochleas sexdecim et Dianæ statuam compositam, ac alia quædam supra arcus. Tandem vero appellatus est Forum Theodosiacum, duravitque usque ad Constantinum Copronymum. Hunc vensum videtur efflicere: quippe Xerolophus septimus erat collis, ab aliis sex collibus, ut ait Petrus Cyllius, valle lata divisus plurimæque ædificia cum publica tum privata continebat. In Codice hæc nonnihil diversa leguntur pag. 37: Ἐν δὲ τῷ Ξηρόλοφῳ, ὃν πρώην Θέαμα τινὲς ἐκάλουν, ἔσταιον κοχλιάδες ἑβ', καὶ σύνθετος Ἀρτεμῖς, καὶ ἕτεραι πολλὰ στήλαι εἰς τὰς ἀψίδας. Chronographus hæc omnino diversa perhibet sicut et Codinus pag. 17. Ibidem enim præter sexdecim cochleas existisse narrat, Dianæ statuam, et Severi conditoris, et Theamatium tripodem; multaque ibidem a Severo sacrilegia facta, ac eodem in loco multa oracula edita fuisse. Quo tempore etiam puella virgo illic immolata est. Insuper ibidem existisse thesion Astronomicam, quæ annos triginta tres duravit. Præterea eodem in Xerolopho collocatas fuisse fertur statuas Theodosii Junioris, et Valentiniiani, et Marciani infra columnam, quæ postea terræ motu

cornuerant. Nec multum diversa a Chronographo habet Suidas præterquam quod θέαμα pro θέαμα perperam scribit, ut optime monuit et Lambecius.

(45) Τὸ δὲ Ἐξικιονίον. Ἐξικιονίον εἰ Ἐξωκιονίον scribitur apud Anonymum nostrum necnon apud alios Byzantinos scriptores; sed si eiymon spectetur, Ἐξωκιονίον scribendum puto; siquidem inde Exocionium nuncupatum perhibent, quod extra terrestrem murum a Constantino exstructum statua ejusdem Con tantini exstaret.

(46) Νεβρώδ. Fuit statua cujusdam venatoris cum cane et lepore. Hinc Græculas noster Nemrod eam fuisse statuam asserit, quod cap. x, vers. 9, Gen. Nemrod robustus venator dicatur. Sed non advertit Chronographus quod Nemrod in Scripturis appellatur robustus venator non modo ferarum, sed hominum, quos instar prædonis et tyranni, partim vi et armis, partim insidiis ac dolo captabat et sibi subjiciebat.

(47) Ταῦτα Μαρκιανὸς παρέσταιε. Anonymus noster narrat hæc omnia a Mauricio contracta fuisse.

(48) Καὶ καμάρας ἔχουσα. Ita ex Anonymo nostro emendo; perperam quippe in ms. legitur, καὶ μαρμάρας ἔχουσα; sic et Lambecius et Combellis legunt.

(49) Βασιλίσκος. Ita ex eodem Anonymo lego. Corrupte ms. Βασιλίκος.

(50) Νουμμεριανοῦ. Sic legit et Lambecius. Ms. Νουμμερίου.

ἦρχε, κρίσις· κατέκησεν ἐν αὐτῷ· ἔνθα καὶ **A** autem Zeno, imperii sui anno secundo ever-
 ναὸν παμμεγέθη τοῦ Διδῆς ἤγειρε. Ταῦτα δὲ tit.
 Ζήνων ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς βασιλείας καιρῷ περ-
 ἔλυσεν.

De crucibus ac aliis sacris monumentis, quæ infra columnam Fori deposita erant.

Ἐν τῷ φόρῳ κάτωθεν τῆς μεγάλης στήλης· (51)
 ὑπάρχουσι σταυροὶ εἰς πλῆθος, τὸ σημεῖον τοῦ
 σταυροῦ τοῦ μεγάλου φέροντες· ἔνθα καὶ τῶν δύο
 ληπτῶν, τῶν συσταυρωθέντων τῷ Χριστῷ αὐτῷ
 τῷ τύπῳ κεχωσμένοι εἰσιν ἕως τῆς σήμερον. Ἄλλὰ
 καὶ βίβασιον (52) ὑεροῦν μύρου, ἐν ᾧ ὁ Χριστὸς
 ἠλείφαστο, καὶ πολλὰ ἕτερα εἰς πλῆθος σημειο-
 φορικὰ ὑποκάτω τοῦ κίονος τοῦ φόρου (53) ὑπάρ-
 χουσι, παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου τεθέντα,
 καὶ παρὰ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου ἀσφαλισθέντα (54),
 ἃ τινα κατ' ὄνομα εἰς μῆκος τοῦ μνημονεύσαι ἐξα-
 γόμεθα.

De magno Strategio ac monumentis quæ ibidem existant.

Πολλὰ ἐν τῷ Στρατηγίῳ τῷ μεγάλῳ (55) Κων- **B**
 σταντίνου· ὁ Μέγας ἠρέσκειτο· ὄθεν καὶ νοῦμια Ἑλ-
 ληνικὰ εἰς χάος πλῆθος παρέδωκεν. Ὡς δὲ ἐγγρά-
 φως μὲν τοῦτο οὐχ εὔρομεν, παρὰ δὲ ἀνδρῶν τῶν
 ἐν περὶ τῆς γραφῆς τυγχανόντων ἠκούσαμεν, ὅτι
 ἐν αὐτῷ Στρατηγίῳ καὶ χρυσὸς εἰς πλῆθος κατε-
 χώσθη εἰς χάος πολὺ. Καὶ οὐκ ἠπίστησα ἀκούσαι,
 ὅτι ἃ καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν ἐξέδωκαν ἡρῖν,
 τὰ πλείω ἀγράφως καὶ οὐκ ἐγγράφως, ὡς ἴσασιν οἱ
 φιλομαθεῖς. Ἐν δὲ τῷ μικρῷ Στρατηγίῳ, μόλιθδος
 πολὺς χρηματίζει, καὶ αὐτὸς ὁ μόλιθδος, ἡ μόλιθ-
 δου διάθεσις, ἐγγραφός. Ἄλλὰ καὶ χρυσοῦ καὶ
 ἀργυρίου διὰ μαρμάρων γραφῶν κοίτησις· τοῦτο δὲ ἐκ
 στήλων πινακιδίων μαρμαρικῶν, ἢ ἀναγνόντες, ἢ
 παρὰ τῶν ἀναγνωσάντων ἐρευνησάντες, ταῦτα γε-
 γραφήκαμεν.

De gigantum ossibus apud S. Menam repertis.

Ἐν δὲ τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Μηνᾶ (56) βρυγμὰ εὐ-
 ρέθη μέγα, ὅτε ἐκαθαίρετο, καὶ ὅσα ἀνθρώπων
 γιγάντων εἰς πλῆθος, ἃ τινα θασάμενος ὁ βασιλεὺς
 Ἀναστάσιος καὶ ἐκπλαγεῖς, ἐν τῇ φόρῳ κατέ-
 θετο (57) εἰς θαῦμα ἐξαίσιον.

De statua Platonis eunuchi quæ in templo S. Procopii in Chelone erigebatur.

Ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου μάρτυρος Προκοπίου, τοῦ
 ἐν τῇ Χελώνῃ, στήλη ἴστατο εὐνοῦχου τινὸς, ἧς ἐν

Anselmi Bandurii notæ.

(51) *Κάτωθεν τῆς μεγάλης στήλης.* Perperam
 in ms. legitur πύλης pro στήλης; et ταυροὶ pro
 σταυροὶ, uti optime Lambecius primum monuit et
 deinde Combesius.

(52) *Ἄλλὰ καὶ βίβασιον.* Lambecius pro βίβασιον
 βικίων legendum putat; quapropter nec immerito
 a Combesio reprehenditur; nam crebro apud
 scriptores βήσσιον et βίσιον reperitur, eadem qua
 βινών significatione; cum omnes hæ voces a
 βίκος, quod est vas aut urna habens ansas, dedu-
 ctæ videantur. Vide Ducangii Gloss. v. Βήσα.

(53) *ὑποκάτω τοῦ κίονος τοῦ φόρου.* Ita ex
 contextu restituimus; nam in editis et in ms. habe-
 tur, ὑποκάτω τοῦ φόρου, in inferiori parte fori.

(54) *Καὶ παρὰ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου ἀσφα-*

In foro infra majorem columnam complures
 cruces habentur, magnæ crucis signum præferen-
 tes: ubi etiam duorum latronum, una cum Christo
 crucifixorum, cruces in hodiernum usque diem sep-
 ultæ sunt. Sed et urceolus vitreus unguenti, quo
 Christus inunctus fuit: et alia bene multa quæ
 miracula perpetrantur in inferiore parte columnæ
 fori a Constantino Magno deposita sunt, et a ma-
 gno Theodosio communita, quæ ad longum recen-
 sere nolim.

B Magno Strategio magnus Constantinus plurimum
 delectabatur, unde etiam ingentem Græcorum num-
 morum vim ad complanandum terræ hiatus elar-
 gitus est. Quod qua ratione contigerit, eisi scri-
 pto traditum non invenerimus, a viris tamen litte-
 rarum peritis id audivimus: nempe, in eodem
 Strategio magnam vim auri in terræ hiatus in-
 gentem conjectam fuisse. Neque dictis fidem ne-
 gavi, quia multa vel a nobis ipsis vel a majoribus
 gesta sine scripto sæpius quam scripto celebran-
 tur, ut norunt periti. In minore autem Strategio
 ingens est plumbi copia, plumbumque ipsum, plum-
 bique affectio scripto consignata est. Sed et auro
 argentoque vermiculatæ marmorum picturæ. Id ex
 tabellis marmoreis, quas partim ipsi legimus, par-
 tim ab iis qui legerant accepimus, scripto tradidi-
 mus.

165c In templo S. Menæ, cum purgaretur, pro-
 fundissima fossa reperta est, et ossa gigantum in-
 numerata: quæ cum videret Anastasius, obstupefa-
 ctus ea in arce ad spectaculum admirandum de-
 posuit.

Ita habet et Codinus. Perperam legitur
 apud Suidam ibidem, ἀφαισθέντα. Theodosius
 enim ea quæ Constantinus posuerat non abstulit.
 Sed firmius duntaxat consistere fecit. Ἀσφαλισθέντα
 δὲ παρὰ τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου Lambecius vertit,
D *Theodosius Magnus, quo tutius asservarentur, inde
 abstulit.*

(55) *Ἐν τῷ Στρατηγίῳ τῷ μεγάλῳ.* In Strategio
 milites exerceri solitos narrat Anonymus noster,
 ubi etiam plurima simulacra existisse refert.

(56) *Τοῦ ἁγίου Μηνᾶ.* Templum hoc S. Menæ
 ponitur ab Anonymo nostro in Acropoli, ὅτι ἐν τῷ
 ναῷ τοῦ ἁγίου Μηνᾶ ἐν τῇ Ἀκροπόλει.

(57) *Ἐν τῇ φόρῳ κατέθετο.* Anonymus nos-
 ter habet, εἰς τὸ πάλαιον κατέθετο.

scriptum erat, *Quisquis signa magice consecrata loco moverit, laqueo pereat.* Erat autem statua Platonis cubicularii, qui temporibus Basilicis imperatoris vivus exustus fuit. Cum autem parentes ejus ab imperatore flagitarent ut statua Platonī eunucho poneretur, in monumentum et exemplum iis qui adversus imperatorem rebelles forent, id non prohibuit. Cum vero S. martyris templum restauraretur, statua translata est in Hippodromum. Eunuchi autem istius aedes hactenus in Chelone supersunt.

Ex Hemerii chartularii rebus a Theodoro conscriptis, cum ad Cynegium lustrandi causa venit. Magna enim nobis fuit in iis vestigandis sollicitudo, ut quæ rogaveras, vir præclare, virtuti tuæ nota faceremus.

Cum aliquando una cum prædicto Hemerio illustri chartulario, ad Cynegium profecti, simulacra ibi posita lustraremus, statuum perbreve, sed admodum latam crassamque reperimus. Cum autem ego, inquit Theodorus, non tam inspicerem, quam miro spectaculo attonitus hærerem, ait Hemerius, ipse pariter obstupefactus: Quisnam Cynegium extruxit? Respondi, Maximianus excitavit, Aristides dimensus est. Vix dixeram, et collapsa ex alto statua Hemerium confestim oppressit. Ego casu perterritus, quod exceptis pueris mulos tenentibus, ipsisque extra gradus consistentibus, adceset nemo, veritus ne quid inde mihi periculi emerge-

Α τῷ στήθει ἐγράφη (58) Ὁ μεταπιθεὶς θεμάτια (59), τῷ βρόχῳ παρδοθητω. Ἦν δὲ ἡ στήλη Πλάτωνος κουβικουλαρίου, ἕς ἐν ταῖς ἡμέραις βασιλείας Βασιλίσκου πυρκαυστος γέγονε. Τῶν δὲ γονέων αὐτοῦ αἰτησάντων τὸν βασιλέα (60), στηλιθῆναι τὸν εὐνοῦχον Πλάτωνα εἰς μνημόσουν τοῖς ἀνταιροῦσι βασιλεῖ, οὐκ ἐκώλυσεν. Ἐν δὲ τῷ ἀνακαινίζεσθαι τὸν τοῦ μάρτυρος ναὸν, μετετέθη εἰς τὸ Ἴπποδρόμιον. Οἱ δὲ οἶκοι τοῦ αὐτοῦ εὐνοῦχου σώζονται ἐν τῇ Χελώνῃ (61) ἕως τῆς σήμερον.

Ἐκ τῶν Ἡμερίου χαρτουλαρίου (62), φράσις τῶν παρὰ Θεοδώρου, ὅτε παραγέγονεν ἐν τῷ Κυνηγίῳ θεὰς χάριν. Πολλὰ γὰρ ἡμῖν ἐμελέθη περὶ τοῦ ἐρευνηταὶ ἀκριβῶς, περὶ ὧν παρεκάλεσας, καὶ φανερῶσαι τῇ σῆ ἀρετῇ, ὧ φιλόκαλε.

Β Ἀπελόντων ἡμῶν ποτε ἐν τῷ Κυνηγίῳ οὖν Ἡμερίῳ τῷ προλεγέντι ἐνδόξῳ χαρτουλαρίῳ, τὰς ἐκείσε ἱστορησῆαι εἰκόνας, ἐν οἷς εὐρομεν μίαν στήλην μικρὰν τῷ μέγιστον, καὶ πλατεῖαν καὶ παχέαν πάνυ. Ἐμοῦ δὲ, φησὶν ὁ Θεόδωρος (63), θαυμάζοντο, καὶ μὴ ἱστοροῦντος, φησὶν ὁ Ἡμέριος καὶ αὐτὸς θαυμάζων, Ὅστις ἂν κτίσας τὴν Κυνηγιὸν ἐστίν. Ἐμοῦ δὲ εἰπόντος, Μαξιμιανὸς ὁ κτίσας, καὶ Ἀρστείδης ὁ καταμετρήσας παρθεῦθι πεσεῖν τὴν στήλην ἐκ τοῦ ἐκείσε ὕψους τοσούτου ὑπάρχοντος, καὶ κρούσαι τὸν Ἡμέριον, καὶ παρ' αὐτὰ θανατῶσαι. Ἐμοῦ δὲ φοβηθέντος, διὰ τὸ μὴ εἶναι ἕτερον ἐκεῖ, ἢ μόνους τοὺς ἡμίονους ἡμῶν κατέχοντας, καὶ ἀ-

Anselmi Bandurii notæ

(58) *Εὐνοῦχου τινός, ἧς ἐν τῷ στήθει ἐγράφη.* Ita ex Anonymo nostro restitutum; sic porro et Lambecius scribendum putat; perperam vero Combessius legit cum ms. ἦ ἐν τῷ στήθει ἐγράφεν.

(59) *Θεμάτια.* Sic ex Anonymo nostro emendamus. Perperam Lambecius et Combessius θεμάτια legit. Θε αὐτῶν siquidem *statuam magico ritu consecratam* significat, non solum apud Anonymum nostrum et Codicum eodem loco, verum etiam apud Cedrenum ad annum 12 Heraclii: ἐν τῷ 19' ἔπει ἐγένετο θεμάτων τῶν Σαρακηνῶν παρὰ Στεφάνου Ἀλεξανδρείας, etc. Eadem autem notione θέμα usurpatur apud Eustachium in Vita S. Eutychii patr. Constantinopol., num. 55. ubi de Veneris statua loquitur, ὅτε οὖν ἐξώρυξεν ὁ αὐτὸς μουσατῆς τὸ θέμα τῆς ἀκαθάρτου Ἀφροδίτης, etc. Vide Glos. Ducangii eodem verbo.

(60) *Αιτησάντων τὸν βασιλέα.* Perperam in ms. legitur et in editione Combessiana τῷ βασιλεῖ. Ita hæc Anonymus noster narrat; οἱ δὲ τῆς γενεᾶς αὐτοῦ ἠτήσαντο τὸν βασιλέα στήλην θείναι τῷ εὐνοῦχῳ Πλάτῳ. Ὁ δὲ οὐκ ἐκώλυσεν.

(61) *Ἐν τῇ Χελώνῃ.* Id est, in *Testudine.* Tractus quidem urbis ita nuncupatur.

(62) *Ἐκ τῶν Ἡμερίων χαρτουλαρίων, etc.* Hinc patet quædam etiam alia de Hemerio scripsisse Theodorum, ex quibus istud unum sit electorum. At cum nulla Hemerii mentio occurrat in illis duobus libellis, qui titulo Ἱστορίας ἐκκλησιαστικῆς, Theodori Lectoris nomine inscripti circumferuntur, credere procul dubio licet, Nicephorum Callisti non integram historiam, sed ea tantum quæ excerptu digniora putavit, collegisse. Hæc siquidem non solum nostra conjectura, sed etiam,

licet diverso argumento, doctissimi Gerardi Joannis Vossii comprobatur ex ipsis codicibus manu exaratis, qui in Veneta Bessarionis bibliotheca existant hoc titulo: *Epitomes historiarum ecclesiasticarum Theodori Lectoris et Philostorgii. Alter, Theodori Lectoris compositio ecclesiastica e variis auctoribus.* Hujus autem secundi codicis nuper ad nos Venetiis misit quidam amicus titulum, initium operis et finem; nimirum: ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ. Initium: Καὶ τοῖς ἐντυγχάνουσι χρῆσιμον, καὶ λαμπρὸν φανείται, εἰ δ' ἂν ἐπιθήσει τις δάκτυλον τῇ δοκιμασίᾳ τῇ σῇ. Πρότεροι δὲ μοι ἡ γραφὴ ἀπὸ τῆς Κρήσου καὶ Κωνσταντίνου τῶν Καισάρων τρίτης ὑπατείας μέχρι τῆς ἕκτης; καὶ δεκάτης τῆς σῆς. Ἔδοξε δὲ μοι κελῶς ἔχειν, etc. Finis: Καὶ τὸ μὲν ὅδε γέγονεν, ὃ οἱ προφήται. Καίπερ πρὸ πλείστων γενεῶν ὅπῃ γῆν κείμενο: σῶς ἀνεφάνη, ἐν χρῶ κεκαρμένο: εὐθυρί: γενεῖδα μετρίως καθήμενην ἔχων, τὴν δὲ κεφαλὴν . . . καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ὀλίγω ἐν βάθει ταῖς ὀφρῦσι καλυπτομένους. Hinc manifeste apparet integrum opus Theodori Anagnostæ seu Lectoris, quod cum magno detrimento rei literariæ amissum credebatur, Venetiis in bibliotheca sancti Marci delitescere. Sed de hac re pluribus alibi. Ceterum titulum supra dictum ita emendat Lambecius: Ἐκ τῶν Θεοδώρου Ἀναγνώστου φράσις τῶν περὶ Ἡμερίου χαρτουλαρίου, ὅτε, etc. Atqui nullus est morbus, nulla medicina addibenda; obscurat enim potius auctoris mentem Lambecii castigatio, ut optime Combessius admonet.

(63) *Ἐμοῦ δὲ, φησὶν ὁ Θεόδωρος, etc.* Ita ex codice Vaticano hunc locum emendat Lambecius.

τοὺς ἔξω τῶν ἀναβαθμῶν ὑπάρχοντας, δειλιάσα· A ret, dextro pede tractum cadaver eo conjicere tentabam, quo rei projiciuntur. Verum meta correptus, relicto ad ostium onere in magnam Ecclesiam profugi. Cumque misso nuntio rem enarrarem, nulla mihi fides habita est, quoad juri-jurandi religio accessit; quod hoc solum mihi superesset quod agere ad salutem. Defuncti igitur familiares, et imperatoris amici, mecum ad locum profecti, antequam ad viri cadaver accessissent, statuæ casum intentis oculis admirati sunt. Tum Joannes quidam philosphus, per divinam providentiam, inquit, ita reperio in scriptis Demosthenis, ab hac statua virum illustrem necatum iri. A quo statim certior factus Philippicus imperator, statuam eodem loco defodi jubet; quod etiam factum est, quia dissolvi statua non posset. B Hæc, vir optime, vere scrutatus, precare ne intres in tentationem, atque ad antiquas statuas, præsertim Græcorum, spectandas animum adverte.

τοὺς ἔξω τῶν ἀναβαθμῶν ὑπάρχοντας, δειλιάσα· μη κινδυνεύσω, σύρας τῷ δεξιῷ ποδί, ἔνθα τοὺς καταδίκους ῥίπτειν ἐπεχειρῶν. Δειλιάσα; δὲ, τὸ ἄχθῃ ἀφῆσας ἐν τῷ στόματι, τοῦ ἄχθους ἀνεχώρησα, πρόσφυγος γενόμενος ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἀγγέλλων τὸ πραχθῆν ἐν ἀληθείᾳ οὐκ ἐπιστευόμεν, ἕως εἰς ἕρκου βεβαίωσιν ἔλθειν με, διὰ τὸ ποτε καὶ τοῦτο (64) μόνον τηρῆσαι με τὸ κατῳρθῶμα. Οἱ οὖν οἰκτεῖοι τοῦ τελευτήσαντος, καὶ οἱ τοῦ βασιλέως φίλοι, σὺν ἐμοὶ ἐπορεύθησαν ἐν τῷ τόπῳ, καὶ πρὸ τοῦ τῷ πτώμα τοῦ ἀνδρὸς προσεγγίσει, τὸ πτώμα τῆς στήλης ἠτένιζον θαυμάζοντας. Ἰωάννης δὲ τις φιλόσοφος φησιν, Ὅτι μὰ τὴν θείαν πρόνοιαν οὕτως ἐδρίσκω ἐν τοῖς Δημοσθένους συγγράμμασιν, ὑπὸ τούτου τοῦ ζωδίου ἀποκτανθῆναι ἐνδοξον ἄνδρα. Ὁς καὶ παρευθὺ τῷ βασιλεῖ Φιλιππικῷ πληροφορήσας κελεύεται καταχῶσαι τὸ αὐτὸ ζώδιον ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ· ὃ καὶ γέγονε, διὰ τὸ μὴ δεχέσθαι καταλύσεως. Ταῦτα, φιλόκαλε, μετὰ ἀληθείας ἐρευνῶν, εἰχου μὴ εἰσελαθεῖν εἰς πειρασμὸν, καὶ ταῖς ἀρχαῖαις στήλαις, καὶ μάλιστα ταῖς Ἑλληνικαῖς πρόσθε θειωρῶν.

Θεοδώρου Ἀναγνώστου ἐστὶ συντομία γυναικῶν.

Βερῆνης γυναικὸς Λέοντος Μεγάλου ἢ στήλη πλησίον τοῦ ἁγίου Ἀγαθονίκου ἄνωθεν τῶν βάρθρων (65) ἐν κλίονι χαλκῇ· ἐστὶ τῆς αὐτῆς ἐν τῷ Ἀνεμοδουρίῳ πρὸς νότον (66), πλησίον τῆς ἁγίας Βαρβάρας. Ἀλλ' ἢ μὲν πρώτη ἐν τῷ ἁγίῳ Ἀγαθονίκῳ ἐστὶ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ζῶντος ἔστι· ἢ δὲ ἄνωθεν τῆς ἁγίας Βαρβάρας, μετὰ τὴν τελευτὴν Λέοντος τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς καὶ φυγῆν Ζήνωνος τοῦ

Anselmi Bandurii notæ.

(64) Διὰ τὸ ποτε καὶ τοῦτο, etc. Id est, quod hoc solum mihi superesset, quod agerent. Fides si quidem dictis non erat habita, testes nulli aderant, recurrendum igitur erat ad jurisjurandi religionem; quod sola canonica purgatio eum servare posset. Aliter vero hunc locum interpretatur Combesisius, quod et mihi quandoque unum istud facinus constiterit.

(65) Ἄνωθεν τῶν βάρθρων. Duas item Verinæ statuas recenset Anonymus noster, quarum unam stetisse ait magis ad austrum vergentem quam sancti Agathonici templum, post ascensum graduum, non vero supra gradus uti placuit Chronographo, alteram e regione proxime S. Barbaræ templum in Artotyriano loco, seu Artopollis, situm. Ceterum Codinus etiam loquens de hac Verinæ statua quæ austrum versus prope S. martyrem Agathonicum stabat, μετὰ τὴν ἀνοδὸν τῶν ἐκατῶν βαθμῶν ἐξίστηναι perhibet. Ita habet et Suidas v. Βηρῆνη, ubi perperam Amilins Portus interpretatus est: Βηρῆνης τῆς γυναικὸς τοῦ μεγάλου Λέοντος δύο στήλαι ἦσαν. Verinæ magni Leonis uxoris duæ columnæ fuerunt: Nam hic στήλη non columnam sed statuam significat, qua significatione proximè apud Byzantinos scriptores occurrit; quod autem hic στήλη non columnam sed statuam significet, ex ipso Chronographo manifesto evincitur: Βηρῆνης, inquit, γυναικὸς Λέοντος Μεγάλου ἢ στήλη πλησίον τοῦ ἁγίου Ἀγαθονίκου ἄνωθεν τῶν βάρθρων ἐν κλίονι χαλκῇ: scilicet, Verinæ Leonis Magni uxoris statua prope sanctum Agathonicum supra gradus columnæ æneæ insidens visitur.

(66) Ἐν τῷ Ἀνεμοδουρίῳ πρὸς νότον. Hæc optime conveniunt cum Anonymo nostro, qui proxime sanctæ Barbaræ templum in Artotyriano

loco seu Artopollis situm, alteram Verinæ statuam stetisse perhibet: siquidem An-modulium in ipsis Artopollis existisse creditur. Hic vero Ἀνεμοδούριον pro Ἀνεμοδούλιον scriptum puto sive pro Ἀνεμοδῆριν; quomodo etiam apud Cedrenum scriptam reperio. Anemodulium graphice describit Nicetas Choniates in narratione de statu Constantino-politani, quas Latini, capta urbe contractas, in montem conflaverunt (a). Idem Nicetas lib. II in Andronico perhibet, habuisse etiam in animo Andronicum æream suam statuam supra columnam in sublimi æneo Tetrapleuro, ubi nudi Cupidines pomis se invicem petunt, quod Anemodulium vocant, erigere. Cæterum id quod Anonymus noster, Nicetas atque alii Ἀνεμοδούλιον vocant, Cedrenus, Ἀνεμοδῆριον, quasi ἀνέμων δῆριν, certamen scilicet ventorum, nuncupat; ac Theodosio Magno ascribit, quod Leonis Isauri Anonymus noster et Codinus: ait enim pag. 323: Τὸ τετρασκελὲς τέχνασμα, ὃ δῆριν λέγουσιν ἀνέμων, ἤγειρεν ὁ μέγας Θεοδόσιος πυρραμίδος σχῆμα ζωγραφῶν, καὶ ζωῶν πλαστοῖς κεισομένην βλαστοῖς τε καὶ καρποῖς καὶ ῥόσχοις, γυμνοῖ τε ἔρωτες ἴσταντα: προγελώντες ἀλλήλοισι ἡμῶν, καὶ τοῖς κάτω περὶ σὺν ἐμπαίζοντας· ἄλλοι δὲ ἐποχιάζοντας ἐμπαλιν νέοι, σάλπιγγι χαλκῇ ἐμψύωντες ἀνέμους· χαλεπὸν δὲ βρέτας ὑψώθεν πειτόμενον, πνοὰ; λιγαῖς δεικνύει τῶν ἀνέμων. Quatuor pedibus suffultum opus, quod Contentionem ventorum vocant, Theodosius Magnus erexit, pyramidis formam depingens, et fictilibus exornans geminibus, fructibus, atque malis Punicis. Stant et nudi amores irivicem sibi blande ardentem, et infra transeuntibus illudentes. Rursum alii adolescentes subsidentes æreis tubis ventos instant, et imago ærea in sublimi volans, acutos flatus ventorum tenet.

(a) Hæc narratio Nicetæ Historiæ nunc subjicitur.

sies, *Kyrie eleison*, conclamatum est, succlamante A factione Prasiua, *Vicit Leo Constantinum.*

De statua Phidaliae, quae stabat in porta subterranea.

In subterranea porta, quae oppleta agger est, signum stabat Phidaliae cuiusdam mulieris Graecae. Hinc sublata statua, magnum inde spectaculum superfuit, quod diu multumque locus ille notibus succensus sit; ita ut imperator obstupefactus, eo in loco supplicationem institueret, eoque modo terrae motus cessavit; quod S. Sabae precibus impetratum est.

De loco Neolea cognomine, ac statuvis ibidem erectis.

In Neolea, ut vocant, erecta erat muliebris statua, araque et agnellus tener. Ibidem quoque existant quatuor equi auro splendidi et auriga currui insidens. Multi quoque Graeci et Arisani istuc tumulantur: aliaque ibi bene multa cadavera comparent.

De Castro Panormo, ac statua quae in porta septentrionali ejusdem Castri stabat.

Castrum Panormum a Panormo quodam Graeco conditum est duplici muro instructum, atque ceu ex ferro et aere commistum. In septentrionali autem ejus porta erat turris quaedam squallida, cui biceps muliebris statua imposita erat; ubi etiam res mira contigit. Nam cum in castro incendium grassaretur, urbsque tota cum muris solo aequata fuisset, stetit turris illa portae, cui statua imposita erat. Sed et saepius igne propius accedente, quasi quopiam depellente, flamma a statua ulnas quinque recedebat. Eam porro sustulit Chosroes Persarum tyrannus.

Anselmi Bandurii notae.

(8-9) *Λέων Κωνσταντίνου εις κράτος ἐνίκησαν.* Suspecta haec lectio Lambecio visa, ac ita eam emendat *Λέων καὶ Κωνσταντίνος εις κράτος ἐνίκησαν*; ipse vero, ut ingenue fatear, non castigatum sed corruptum a Lambecio locum puto; quid enim magis obvium historiam involventibus occurrit, quam ejusmodi plebis adulationibus principes segetes equiparatos, imo saepe saepius praelatos principibus, qui bellica laude et omni virtutum ornatu clari existere; dum plebs praesens principis beneficium considerat, vel futurum sperat? Idcirco corrigendus est ex chronographo Codinus qui ita habet, *Κωνσταντίνος, καὶ Θεοδοσίος ὁ Μέγας, καὶ Λέων, εις κράτος ἐνίκησαν*, lego *Κωνσταντίνον καὶ Θεοδόσιον, etc.* Optime quidem haec Anonymus noster: *Ἐλένη καὶ Κωνσταντίνος καὶ Θεοδοσίος εις κράτος ἐνίκηθησαν*, id est, *Helena, Constantinus et Theodosius prorsus vici sunt.* Falso autem hanc murorum terrestrium institutionem Leoni magno Chronographus, Anonymus noster et Codinus ascribunt, cum Theophanes, Cedrenus et Manasses muros hos, anno xxxiv Leonis Isauri terramoto collapsos et ab eodem Augusto restauratos memorare prodiderint.

(10) *Καὶ βωμὸς καὶ ἀρνίον μικρόν.* Ita cum Combelsio lego. Ms. habet, καὶ βωμὸς καρδίον μικρόν. Lambecius emendat, καὶ μοσχάριον.

(11) *Στήνωματα.* Στήνωμα hic idem significat quod *λεῖψανον, cadaver.* Chronicon Alexandrinum anno v Theodosii Magni, καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐστήλωθεν τὸ στήνωμα Κωνσταντίας — καὶ κατετέθη, etc. Ita idem scriptor ad annum i Arcadii et alibi. Hac significatone saepe etiam usurpatur hoc nomen

σον μ' ἐβόησαν καὶ ὁ δῆμος τοῦ Πρασίνοῦ Ἐκραξαν, *Ἀέων Κωνσταντίνου εις κράτος ἐνίκησαν* (8-9).

Ἐν τῇ κατωγαίᾳ πόρτῃ τῇ πληρεστάτῃ, στοιχειὸν ἴστατο Φειδαλίας τινὸς Ἑλληνίδος. Ἀρθείσης δὲ τῆς στήλης, θαύμα ἦν ἰδέσθαι μέγα, τὸν τόπον ἔκεινον ἐπὶ πολὺ σειεσθαι, ὥστε καὶ τὸν βασιλεῖα θαυμάσαι, καὶ λιτὴν ἀπελθεῖν ἐν τῷ τόπῳ καλοῦσθαι παύσαι, *Σάβα* τοῦ ὁσίου δι' εὐχῶν τοῦτο ποιήσαντος.

Ἐν τῇ λεγομένῃ Νεωλέᾳ ἴστατο γυναίκεϊ στήλη καὶ βωμὸς καὶ ἀρνίον μικρόν (10), ἐν οἷς καὶ Ἰπποκροσίου διαλαμπεὶς τέσσαρες; καὶ διφρελάτῃ; ἐπὶ τοῦ δίφρου. Οἱ δὲ πολλοὶ Ἑλλήνων καὶ Ἀρσιανῶν ὑπάρχουσι κειχωσμένοι, καὶ ἄλλα εἰς πλήθος σκηνώματα (11).

Τὸ δὲ Πάνορμον Κάστρον ὑπὸ τοῦ Πανόρμου Ἑλλήνος ἐκτίσθη, διπλότειχον ὑπάρχον, σιδήρου καὶ χαλκοῦ δίχην ἀναμειγμένον. Ἐν δὲ τῇ πρὸς βορρᾶν πόρτῃ τοῦ αὐτοῦ Κάστρου ἴστατο πυργίον αὐχμῶδι (12), καὶ στήλη γυναίκεϊα δικέφαλο; ἔνθα καὶ θέαμα γέγονεν. Ἐμπυρισμοῦ γάρ ποτε ἐλ κάστρον κατελιγφότος, καὶ πάσης τῆς πόλεως; ἔδαφισθείσης μετὰ καὶ τῶν τειχῶν, ἴσταται ἐπὶ πυργίον ἔκεινο τῆς πόρτης, ἔνθα καὶ ἡ στήλη συνίστατο. Ἀλλὰ πολλάκις καὶ τοῦ πυρὸς προσεγγίζοντος τῷ τόπῳ, ὡς ὑπὸ τινος διώκοντος; αὐτῷ, ὄπισθεν ὡς ἀπὸ scriptores ecclesiasticos.

(12) *Ἰστατο πυργίον αὐχμῶδι.* Scilicet *turris squalida seu neglecta.* Ita ex contextu restitimus; paulo quippe infra habet, *ἴστασθαι τὸ πυργίον ἔκεινο τῆς πόρτης.* Ms. habet *στυράκιον* in primo loco, neque spernenda haec lectio foret, nisi contextus aliud moneret; nam *στυράκιον* non solum hastae cuspidem, ut putat Combelsius in notis ad eundem locum, significat, verum etiam Graecis recentioribus pro columella passim usurpatur; sic Anonymus noster et Codinus Ἡ δὲ γυναίκοιδῆς στήλη ἡ ἴσταμένη εις τὴν φάλην τοῦ Ἰπποδρομίου, εις τὸ στυράκιον, Εἰρήνης; ἐπὶ τῆς Ἀθηναίας; et alibi cum de templo Salvatoris in Chalce a Romano Seniore exstructo: Τὸν Σωτῆρα εις τὴν Χαλκίην Ῥωμανὸς ὁ γέρον ἀνήγειρεν, ὑπὸ στυρακίων μικρῶν δύο, etc. Ubi cod. Reg. 2 ὑπὸ στήλων δύο μικρῶν habet. Pro ἴχμῶδι vero, lego cum Combelsio αὐχμῶδι (sic enim pleraque neutra sequiores Graeci in i terminant), *squalida* scilicet, *neglecta, siliu horrens.* Ducangius αὐχμῶδη legendum putat; Lambecius vero αὐχμῶδες, vel στυράκιον ἢ αὐχμῆ, nihilque erroris suspicatur in priori voce, licet cum contextu pugnet, et cum Codino qui sic habet, ἐμπυρισμοῦ γάρ ποτε τὸ κάστρον κατελιγφότος; καὶ πάσης τῆς πόλεως; μετὰ καὶ τῶν τειχῶν αὐτῆς ἀφανισθείσης τὸ πυργίον ἔκεινο τῆς πόρτης, οὐ ἢ ῥηθεῖσα στήλη ἴστατο, etc. Ubi Lambecius hallucinatus est dum reddit, *turris illa, in cuius porta stabat supradicta statua;* nam textus non in porta turris statum stetit aii, sed turrim in porta Castri Panormi, atque turri impositam statum perhibet.

ὄργυιάς ε' (13) ὑπεχώρει τῆς στήλης. Ἀυτὴ δὲ ἀ-
παρλήφθη ὑπὸ Χοσρόου (14) τοῦ Περσῶν τυράν-
νου, καὶ ἔστιν εἰς Περσίδα λατρευομένη ἕως τοῦ
νῦν, καθὼς ὁ παραδεισῆσις διοικητῆς ἐκεῖσε κρατη-
θεὶς καὶ ἐκφυγὼν δῆλα πεποήθηεν ἐν τῷ Χρωμακῷ
Ἰππολύτου, τὸ τρίτον δημοσιεῦδμενον. Ζήτει ἱστο-
ρίαν ἐξαισιον.

De loco cognominato Smyrniium, ac de statu, quæ ibidem erectæ erant.

Τὸ δὲ καλούμενον Σμύρνιον, πλησίον τοῦ Τετρα-
δισίου ἐμβόλου, ἔχει ὑποκάτω τῆς γῆς, τὸ πρὸς
βορρᾶν μέρος, ὄργυιάς ε'· στήλαι θ' πλησίον τοῦ
ναοῦ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου. Ἐἴσι δὲ αἱ στήλαι αἱ μὲν
τρεῖς Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου καὶ τῆς γυναικὸς
αὐτοῦ Φαύστης, καὶ Ἰλιάρωνος πραιποσίτου, καὶ
τετάρτη τοῦ παιδὸς Κωνσταντίνου τοῦ Κρίστου (15),
δύο Ἡρόδοτος καὶ Ἰππολύτος (16) χρονογράφοι λέ-
γουσιν ἀποκεφαλίσθηναι ὑπὸ τοῦ πατρὸς· ὃν καὶ
λυπηθεὶς ὁ πατήρ μετανόησε, καὶ ἐκλαυσεν ἐπ'
αὐτῷ μ' ἡμέρας, ὡς ὁ λόγος ἔχει, μὴ λουσάμενος τὸ
σῶμα, μὴ ἀναψύξας ἐν κολίτῃ. Ἐποίησε δὲ τὴν
στήλην ἐξ ἀργύρου καθαρῷ, βάρβαρος αὐτὴν χρυσῷ
κλειστόν. Τὴν δὲ κεφαλὴν μόνην ἐκ χρυσοῦ τε-
λαίου, γράφουσιν ἐν τῷ μετωπίδι, Ο ΗΑΙΚΗΜΕ-
ΝΟΣ ΥΙΟΥ ΜΟΥ. Ταύτην στήσας (17), μετόπιον
βελῶν, ἐκπέρας Θεῷ, ὑπὲρ ὧν ἐπλημμέλησεν. Αἱ
δὲ λοιπαὶ ε' στήλαι ὑπάρχουσι Σεβήρου, Ἀρμάτου,
Ζευξίππου, Βιγλεντίου τοῦ τὰ Βιγλέντια κτίσαντος,
καὶ Ἐλευθερίου, τοῦ εἰς τὸ Σενάτον τὸ παλάτιον
κτίσαντος. Οὗτοι πάντες ξίφει παρεδόθησαν, καὶ
ὑπὸ ἀδικήσαντος στηλωθέντες, συγχώρησιν παρὰ
τοῦ πλημμελήσαντος ἔδωσωπούντο. Παρέλαβον δὲ
καὶ τὰ οἰκεία τέκνα τοῦτο αὐτὸ ποιεῖν, καὶ ἐκ τού-
των πολλοὶ, ἕως Οὐαλῆ τοῦ Ἀρειανοῦ. Οἱ οὖν
Ἀρειανοὶ, μὴ φέροντες τὴν ἤτταν τὴν διὰ Κωνσταντίνου, ἐν τῷ εἰρημένῳ Τετραδισίῳ ἐμβόλῳ,
πλησίον τοῦ ἁγίου Θεοδώρου (18) ταύτας κατέχουσιν.

De statu quæ in senatu erectæ erant, et de aurigarum curribus.

Ἐν δὲ τῷ Σενάτῳ ἀπετίθησαν ἡνίοχοι ἐν Ζευξίπ-
ποις ἐν τῷ ἀστρονομικῷ ἔργῳ, ἔνθα τῆς Ἀρτέ-
μιδος καὶ τῆς Ἀφροδίτης Ἰσταται στήλη, ἐν αἷς
σκυτάλαις ἀπεκεφαλίσθη ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν Ἀρ-
κάδιος ἀρχιδιάκονος τῆς ἁγίας Εἰρήνης· ἔνθα καὶ
λέγουσι σείεσθαι τὰς στήλας ἕως ἡμερῶν τριῶν

nus, hactenusque ea in Perside colitur, ut vivarii
præfectus illic captus, ac fuga elapsus declarat in
Hippolyti Chronico, quod tertio vulgatum est. Quare
narrationem eximiam.

Smyrniium, ut vocant, prope Tetradiasiam porti-
cium, specum habet subterraneam septentrionem
versus decem ulnarum : ibi novem statuæ sunt,
haud procul a templo sancti Theodori. Sunt autem
statuæ, tres quidem Constantini magni, ejusque
uxoris Faustæ et Hilarionis præpositi ; quarta Cri-
spi filii Constantini : cui Herodotus et Hippolytus
chronographi abscissum caput a patre narrant.
Hunc pater, cum cædis pœniteret, diebus quadra-
ginta luxit, atque ablutione corporis et lectuli quiete
abstinuit. Fecitque statuam ex argento puro, auro
multo oblitam : caput ex auro puro, fronti insculptis
hiscæ verbis : *Filius meus injuste necatus*. Hac sta-
tua erecta pœnitentium more, corpore et capite
inclinato, sceleris veniam a Deo efflagitabat. Reli-
quæ vero quinque statuæ sunt, Severi, Harmati,
Zeuxippi, Vigilantii, qui Vigiliantia extruxit, et
Eleutherii, qui in senatu palatium excitavit. Hi
omnes gladio obtruncati sunt, erectisque statuæ
ab eo qui læsaret, veniam rogabantur. Mosque ad
liberos transitit ex iisque ad alios ad usque tempus
Valentis Ariani. Ariani itaque ex illata sibi a Cou-
stantino clade ira perciti, in ea quam diximus Tetra-
diasia porticum ad sancti Theodori templum, statuæ
terra obruerunt.

In senatu statuæ aurigarum Circensium positæ
erant, in organo Astronomico, ubi etiam Dianæ e
Veneris statuæ collocatæ fuerant ; ad quas Arca-
dii sanctæ Irenæ archidiaconus fustibus ab Aria-
nis interfectus est. Ferturque tribus totis ab ejus
cæde diebus motu succussas fuisse. Aurigarum

Anselmi Bandurii notæ.

(13) Ὀργυιάς ε'. Codinus habet ὄργυιάς ιε'.

(14) Ἀυτὴ δὲ ἀπαρλήφθη ὑπὸ Χοσρόου. Eadem
porro, sed paulo diversis verbis, refert Codinus,
qui insuper addit, eo ipso tempore a Chosroe Jeru-
solyman captam, ac sanctam et salutarem Christi
crucem una cum Zacharia patriarcha inde abla-
tam ; quam urbem cum postea Heraclius vicesimo
Imperii sui anno, devicto Chosroe, una cum omni-
bus captivis recepisset, sacrosancium Crucis signum
Constantinopolim reportavit. Dei gratia adjuvante,
nonnon precibus Modesti, tunc patriarchæ illius
urbis.

(15) Καὶ τετάρτη τοῦ παιδὸς Κωνσταντίνου τοῦ
Κρίστου. Ita Combefisius emendat ; corrupte quip-
pe in ms. legitur, τοῦ τρίτου τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ
δυναμίου.

(16) Ὁν Ἡρόδοτος καὶ Ἰππολύτος, etc. Quis
Herodotus iste chronographus fuerit, vel quo tem-

pore vixerit, mihi non liquet ; nisi forte pro Ἡρόδο-
τος legendum sit Ἡρωδίων. quem etiam infra
chronographus noster citat. Hippolyti vero, nempe
Thebani, meminist Glycas parte tertia Annalium ;
Nicephorus quoque Callist. *Hist. Eccl.* lib. II. Hujus
Chronicon Romæ exstare in bibliotheca Vaticana
tradit Conradus Gesnerus in bibliotheca sua. Et
tom. III. *Antiq. Lect.* Canisii exstat fragmentum ex
hujus Chronographia decerptum.

(17) Ταύτην στήσας. Ita ex Anonymo nostro
restituimus. Ms. habet σταλάς, Lambeccii editio
στήλας. Pluribus hæc omnia habentur in Anony-
mo nostro.

(18) Πλησίον τοῦ ἁγίου Θεοδώρου. Scilicet pro-
xime templum S. Theodori Tyronis, quod in tractu
Sphoracti exstitisse perhibet Anonymus noster,
haud procul a Magna Ecclesia.

autem currus Theodosio imperante in Hippodromi area defossi sunt.

τοῦ θανάτου τούτου· αἱ δὲ καρῶσαι ἐν τῷ εἰλήματι κατεχώσθησαν ἐκὶ Θεοδοσίου τοῦ βασιλέως.

De decem cophinis, qui in novo senatus palatio depositi erant.

165. Narratur item duodecim cophinos annis decem in novo senatus palatio exstitisse: quod Metrophanis episcopi Constantinopolitani consilio Constantinus Magnus, imperator effecit.

Καὶ τοῦτο δὲ ἐμφέρεται (19), ὅτι οἱ δώδεκα κόφιοι δέκα ἔτη ἐν τῷ νέῳ παλατίῳ τοῦ Σανάτου πεποφίχασιν· μετὰ δὲ ταῦτα ἐν τῷ εἰλήματι τοῦ φόρου κατεχώσθησαν, Μητροφάνους ἐπισκόπου (20) Κωνσταντινουπόλεως· τοῦτο συμβουλευσαντος τῷ μεγάλῳ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ.

De imaginibus Metrophanis, Alexandri et Pauli a Constantino M. in foro erectis.

Hoc item mukorum sermone percrobuit Metrophanis, Alexandri et Pauli imagines in tabulis ligneis expressas, auctore Constantino Magno, et in Foro prope magnam statuam, quæ in columna ad orientem posita visitur, collocatas esse: quas imagines Ariani jam rerum potentes in Milliaro aureo, una cum Sanctæ Deiparæ ipsiusque pueri Jesu imagine; igni tradiderunt; ut Aucyrianus chronographus in suo Decalogo, Anastasio accuratius, ipseque Anastasius tradiderunt.

Καὶ τοῦτο δὲ ἐμφέρεται εἰς τοὺς πολλοὺς, ὅτι Μητροφάνους καὶ Ἀλεξάνδρου καὶ Παύλου (21) αἱ εἰκόνες ἐν σανίσι γειγῶσιν ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, καὶ ἴσταντο ἐν τῷ φόρῳ πλησίον τῆς μεγάλης στήλης, τῆς ἐν τῷ κίονι κατὰ τὴν ἀνατολήν· ἃς τινὰς εἰκόνας οἱ Ἀρειανοὶ μετὰ τὸ κρατῆσαι τῷ πυρὶ παραδίδωκαν ἐν τῷ Κορονίῳ Μιλίῳ (22), μετὰ καὶ τῆς Θεοτόκου ἀπεικονίσματος, καὶ αὐτοῦ τοῦ νηπιάσαντος Ἰησοῦ, καθὰ Ἀγκυριανὸς χρονογράφος (23) ἐν τῇ Δεκαλόγῳ αὐτοῦ ἀκριβίστερον παρὰ Ἀναστάσιον ἡμῖν παραδίδωκεν. Τὸ δὲ αὐτὸ καὶ αὐτὸς Ἀναστάσιος.

De statuâ quæ olim in Sancta Sophia erecta erant, et a Justiniano per urbem distributæ.

In magna ecclesia, quæ nunc Sancta Sophia nuncupatur, statuæ sublatae sunt quadringentæ viginti septem, quarum pleræque Gentilium erant: Inter multas vero alias istæ erant, Jovis, Cari patris ac Diocletiani; item duodecim signorum cælestium Lunæ; Veneris et Arcturi sideris duabus Persicis columnis fulti, Poli Australis ac Sacerdotis Minervæ habitatis a latere Iridem sine Philosophia vaticinantes. Christianorum item non paucæ aderam, ad octoginta circiter, quarum paucæ ex multis me-

Ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, τῇ νῦν ὀνομαζομένη Ἁγία Σοφία, στήλαι ἀφῆρθησαν ὑκ' αἱ πλείσται μὲν Ἑλλήνων ὑπάρχουσαι, αἱ τινες ἐκ τῶν πολλῶν ὑπῆρχον, τοῦ τε Ζεῦ καὶ Διὸς, καὶ Κάρου πατρὸς (24) καὶ Διοκλητιανοῦ· καὶ τὸ δωδεκάζῳδον, καὶ Σελήνη, καὶ ἡ Ἀφροδίτη, καὶ ὁ Ἀρκτούρος ἀστὴρ, παρὰ δύο περσικῶν στήλων βρασταζόμενος· καὶ ὁ νότιος πόλος (25), καὶ ἡ Ἱέρεια τῆς Ἀθηναῶν (26), ἀπὸ τοῦ πλεουροῦ τὴν Ἱρὶν ἀφιλοσόφους μαντεύουσαν ἔχουσα. Ἐκ δὲ τῶν Χριστιανῶν οὐκ

Anselmi Bandurii notæ.

(19) Καὶ τοῦτο δὲ ἐμφέρεται. Ita ex contextu et ex sequenti capite restituimus. Perperam legitur in ms. ἐμφαίνεται.

(20) Μητροφάνους ἐπισκόπου, etc. Anno imperii Constantini vicesimo quinto Alexander Metrophanis successor Ecclesiam Constantinopolitanam jam ab aliquot annis regebat; et sic quod Metrophanis chronographus attribuit, temporis ratio non admittit.

(21) Καὶ Παύλου. Paulus sub Constantio episcopatum adeptus, a quo statim deturbatus, Romam coactus est petere; falso igitur prodit chronographus hujus imaginem una cum Metrophanis et Alexandri tabulis ligneis a Constantino Magno incisam, et in foro prope magnam statuam collocatam fuisse, ut optime ad eundem locum observat Combefissius.

(22) Ἐν τῷ Κορονίῳ Μιλίῳ. At legendum est ἐν τῷ ὠρεῖῳ Μιλίῳ; nam idem chronographus infra ubi de secundo spectaculo agit, ἐν τῷ ὠρεῖῳ Μιλίῳ habet. Ita et Lambecius legendum putat; Combefissius vero nis. lectionem ut genuinam iacetur, scilicet, ἐν τῷ Κορονίῳ Μιλίῳ, et vertit in *Milio Coronato*. Vide hac de re Anonymum nostrum, apud quem scribitur ἐν τῷ ὠρεῖῳ Μιλίῳ.

(23) Καθὰ Ἀγκυριανὸς χρονογράφος. Codinus habet Ἀγκυριανός; at Lambecius legendum censet Ἀγκυριανός, tanquam ab Ἀγκυρᾷ Galatiæ oppido.

(24) Καὶ Κάρου πατρὸς. Ita restituimus secuti lectionem codicis Vallicellani, quam Lambecius affert.

(25) Καὶ ὁ νότιος πόλος. *Polus Australis*. Nescio quare Lambecio suspecta sit hæc lectio, ut pro νότιος πόλος legendum putet ὁ νομάδιος πόλος, statua videlicet pulli equini, capite proni, forma pascentis, quales, inquit, in antiquis nummis passim spectantur, præcipue in nummo M. Opilli Macrini imperatoris, in quo visitur equus pascentis inter duas faeces cum inscriptione. ΕΠΙΜΙΚΤΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ, quem nummum possedisse inquit Franciscum Gotsfredum Romanum; sed hæc sunt Lambecii conjecturæ, quibus non est opus in re tam clara. Anonymus quippe et Codinus postquam duodecimus signorum Zodiaci figuras ibi exstitisse narrent, Lunæ item, Veneris et Arcturi sideris, quid vetat quin et poli australis seu stellæ polaris australis figura exstierit? Imo hæc veram et genuinam lectionem esse censeo; sic etiam habet et Combefissius in *Notis*.

(26) Καὶ ἡ Ἱέρεια τῆς Ἀθηναῶν, etc. Ita habet Codinus pag. 54, et hæc veram lectionem esse censet Lambecius in *notis* ad eundem Codini locum. In cod. Reg. 1 et Colbertino legitur καὶ ἡ Ἱερὶθια τῆς Ἀθηναῶν. Ita et chronographus habet. In Cod. Reg. 2 scribitur καὶ ἡ Ἱερὶθια τῆς Ἀθηναῶν.

ὄλγαι μὲν, ὡσεὶ ὀγδοήκοντα, καὶ δέον ἐκ τῶν πολλῶν ὄλγας μνημονεύσαι· Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, Κωνσταντίνου, Κωνσταντίου, Κόνσταντος, Γαληνοῦ κυάλιστα (27), Δικινίου Ἀγροῦστου, Οὐαλεντινιανοῦ, καὶ Θεοδοσίου καὶ Ἀρκαδίου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ Σεραπίωνος ὑπατικοῦ· καὶ Ἑλένης μητρὸς Κωνσταντίνου τριῶν· ἡ μὲν μία πορφυρὰ διὰ μαρμάρων· ἡ δὲ ἑτέρα διὰ ψηφίδων ἀργυρῶν ἐν χαλκῷ κίονι· καὶ ἡ ἄλλη ἐλεφαντῶδης, Κύπρου βήτορος προσενέγκαντος· ἄ· τινας Ἰουστινιανὸς μερίσας τῇ πόλει τῶν ναῶν τὸν μέγιστον ἀναγέρει μετὰ πίστεως καὶ πόνου. Οἱ δὲ πεπειραμένοι τῶν τροσερημένων, περιερχόμενοι τὴν πόλιν, καὶ ζητοῦντες εὐρίσκουσιν οὐκ ὄλγας.

De Ore seu Modio ac de statuis ibidem positis.

Μαναναῆν στρατηγῷ νικήσαντος Σκύθας κατὰ Β κράτος, ἐτήλην ἤξιώθη τιμηθῆναι ἐν τῷ καλούμένῳ Ὀρεῖ (28), ὃ τινες καλοῦσι Μόδιον. Τὸ δὲ Μόδιον δέον ἐστὶ μὴ παραδραμεῖν ἡμᾶς, ὅτι ἐπὶ Οὐαλεντινιανοῦ ἐτυπώθη. Τότε γὰρ καὶ Ἀρχιμόδιον παρὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει οἰκούντων ἀνηρευνήθη, καὶ διὰ τοῦτο τοῦ ἀργύρου (28*) τυπώσαντος, ἀργυρὸς ἀπαρχῆς ἐτυπώθη τὸ νόμισμα. Τοῦτο δὲ καὶ Θεοδώρητος διαφατεύει τρανότερα. Αἱ δὲ χάλκαι χεῖρες ἔκτοτε ὑπεράνω ἐτυπώθησαν. Τοῦ γὰρ βασιλείως τοῦτο τὸ κουμάλιον μόδιον νομοθετήσαντος, μὴ ἀντερεῖν δὲ τοῖς ναυτιοῦσι προστάξαντος· καὶ τὰ σιτηρέσια (29) εἰς ἐξ ἀμφοτέρων τῶν ναυτῶν τῷ βασιλεῖ σίτον ἀπεμπωλοῦν ἐν τοῖς ἑκείσε δίκην ἄδικον καταγγείλαντος, ἐν τῷ κατωγάλῳ Μοδίῳ τὴν δεξιὴν χεῖρα ἀπώλεσεν. Ὅθεν καὶ ἐτυπώθησαν αἱ

morandæ; Constantini Magni, Constantini, Constantii, Constantis, Galeni quæstoris, Licinii Augusti, Valentiniiani, Theodosii, Arcalii filii ejus et Serapionis consularis. Helenæ matris Constantini tres statuæ; alia ex marmore porphyretico, alia ex tessellis argenteis super columnam æneam; tertia ex ebone: quam posuit Cyprus rhctor. Has statuas Justinianus imperator per civitatem distribuens, sive per motus maximum templum ingenti labore construxit. Multi vero harumce rerum periti, dum civitatem lustrant, ejusmodi statuas non paucas offendunt.

Mananaes dux profligato Scytharum exercitu, statua dignatus est in loco qui dicitur Oreum, quem nonnulli Modium nuncupant. Modium vero silentio præterire non licet; quod nempe Valentiniano imperante præscriptus Modius est. Ad hanc enim etiam ætatem Constantinopolitani Modii originem reducunt. Atque ideo cum argentei pretium constituisset, argenteum ab initio nomisma percussum est. Quod quidem et Theodoretus apertissime narrat. Magnus autem æreæ supra positæ jam tum effictæ sunt. Cum enim imperator sancisset ut cumulatulus modius esset, vetuissetque ne nauæe decreto obsisterent; ex illis quispiam delatus imperatori quod congrua injusto pretio venderet, in subterraneo Modio manu dextera truncatus est. C Hinc manus æreæ confectæ, quibus vendentes et

Anselmi Bandurii notæ.

(27) Γαληνοῦ κυάλιστα. Γαληνοῦ simpliciter habet Codinus, Anonymus vero noster, καὶ Γάλλου, cujus lectionem cæteris præfero.
 (28) Ἐν τῷ καλούμένῳ Ὀρεῖ. Id est, statuam perivit ad Horologium ut vocant. Paulo diversa in Codino habentur: Στήλη ἤξιώθη τιμηθῆναι ἐν καλούμένῳ Ὀρεῖ, ὃ τινες καὶ Μόδιον καλοῦσιν. Ἦν δὲ καλὸν ὠρολόγιον, ἐνθα νῦν ἵστανται κίονες; καὶ ἀψὶς πρὸς τὸν λεγόμενον οἶκον Κρατεροῦ. Ἐνθα ἵστατο καὶ μόδιος χαλκοῦς, καὶ ὠρεῖον, καὶ δύο χεῖρες χάλκαι ἐπ' ἀκοντίων. Sed Lambecius, nulla mss. auctoritate fultus, ex sola conjectura, licet sæpe alias vir doctus eruditus ac ingeniosus offerat, hic omnia confundit; legendum quippe ipse sic putat: D Στήλη ἤξιώθη τιμηθῆναι ἐν τῷ καλούμένῳ Ὀρεῖ, ὃ τινες; καὶ Μόδιον καλοῦσιν. Ἦν δὲ πάλαι ὠρεῖον, ἐνθα νῦν ἵστανται κίονες καὶ ἀψὶς πρὸς τὸν λεγόμενον οἶκον Κρατεροῦ. Ἐνθα ἵστατο καὶ μόδιος χαλκοῦς, καὶ ὠρολόγιον, καὶ δύο χεῖρες χάλκαι ἐπ' ἀκοντίων. Sensus, inquit, est, pariem Fori Constantini nuncupatam boreæ, inde nomen habuisse quod antiquitas ibi fuisse horreum, cujus loco postea columnæ erectæ sunt, et arcus orientulis fori, alias dictus AMASTRIANI, supra quem horologium æreum Cyzico allatum, et exemplum æreum modii cumulati, a Valentiniano instituti, et duæ manus æreæ hastis infixæ et ipsius Valentiniani imperatoris statua, et simulacrum æreum Fortunæ urbis collocata erant. Gratis hæc Lambecius ut reliqua ibidem asserit; Suidam citat, sed Suidæ textu nullus corruptior; Æmilii Fronti interpretationi sæpe claudicat, uti pluribus alias monuimus, necnon in Præfatione generali. Ipse ex cod. Reg. 1 lego, ἐν τῷ καλούμένῳ Ὀρεῖ, et red-

do, ad horologium ut vocant; et paulo infra, ἐνθα ἵσταται καὶ ὁ χαλκοῦς μόδιος, καὶ τὸ Ὀρεῖον, καὶ δύο χεῖρες χάλκαι ἐπ' ἀκόντων. Id est, ibidem exstat modius æneus seu horologium ac duæ manus æreæ hastæ infixæ. Hac quidem lectione confirmatur superior et vice versa. Ὀρεῖον vero hic spiritu dano scribitur quasi ἀπὸ τῆς ὥρας, hora, et significat horologium; sed hæc plus satis de re hand magis momenti, et ubi nulla argumenta certa suppetant.
 (28*) Τότε γὰρ ἀρχηγόν Μοδίον τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει οἰκούντων ἀνηρευνήθη. Διὰ τοῦτο τοῦ ἀργύρου, etc. Videlicet, tunc enim primum modii usus Constantinopolitanis cæpit: atque ideo cum argentei pretium constituisset, argenteum ab initio nomisma percussum est. Lambecius vero vertit, tunc enim modiorum usus Constantinopoli cæpit: principio autem modius ille ex argento factus erat. In Suida paulo diversa habentur, sed nunæ favent nostræ interpretationi; τοῦτο δὲ ἐνομοθέτησεν Οὐαλεντινιανὸς, πιπράσκεισθαι τὴν σίτον μόδιους δώδεκα τῷ νόμισματι. Lege statuit Valentinianus frumentum duodecim modios numismate vendi. Suidas loquitur forsân de nomismate argenteo vel aureo vel majoris ponderis, et ideo ait duodecim modios nomismate vendi Valentinianum statuisse. Anonymus vero et Chronographus de nomismate minoris ponderis, vel inferioris materiæ; alia quippe et alia τοῦ νομίσματος fuit materia et pondus: nam et æreum atque etiam aureum nomisma fuisse legimus.
 (29) Καὶ τὰ σιτηρέσια, etc. Locus corruptus. Vide quæ de hac re habet Anonymus noster.

ementes admonerentur ne latam legem iniquius ferrent. Ibi etiam Valentiniani ejusdem statua arcui imposita erat, manu dextera examum argenteum gestans : quæ pro pacta Barbaris solvenda pecunia, quia argentea, etsi parvæ molis, erat, Justiano [secundum] imperatore a Curio protectore ablata est.

De statua Menandri vatis, quæ ad Artotyrianas ædes erecta erat.

Menandri Cretensium vatis statua Constantinopolim advecta est, quam ad Artotyrianas ædes ad spectaculum erexerant, quod esset longitudine cubitorum quindecim, latitudine autem octo. Hanc statuam quod non fusa, sed ductilis esset, Marcianus in minutos obolos ducens, in publico ærario reposuit.

De Herodiani statua ab Ardaburio duce in Thracia reperta ac confracta.

Ardaburius dux exercitus Leone Magno imperante quam in Thraciæ partibus invenit Herodiani statuam gibbosam et spississimam ira motus, demolitus est. Demolendo centum triginta tria librarum auri talenta reperit. Quod ille statim magno gaudio imperatori nuntiavit. Imperator vero Ardaburium neci damnavit. Tum ille dolens, Nemo, inquit, plumbum auro commiscens talem pœnam meruit, qualis mihi a gibboso hoc imperatore contigit. Quare qui illac iter haberent præsertim philosophi, non ob priora scelera Ardaburio illatam necem dicebant, sed quod Herodiani statuam destruxisset. Tunc etiam Aspar cum illo enectus fuit. Asparis statua in Tauri regione hactenus integra exstat, ubi quasi lascivienti ac eleganti equo insidet.

De signis ac statuæ, quæ in fora ad dexteram orientis partem erectæ erant.

In foro ad dexteram Orientis partem, duodecim statuæ ex porphyretico marmore exstant, totidemque sirenes auro obductæ, quas vulgus equos marinos vneat. Porro nostra ætate septem dum-

Anselmi Bandurii notæ.

(30) *Μενάνδρου μάρτεως Κρητών.* Quod Lambecius putat scribendum, Μενάνδρου μὲν τοῦ ἀσηκρήτου. Ego vero Menandri vatis statuam fuisse puto a Creta insula Constantinopolim advectam, unde pro Κρητών scribendum esse censeo ἀπὸ Κρήτης; sed ex sola conjectura nolui textum emendare.

(31) *Ἐπὶ τὸν Ἀρτοτυριανὸν οἶκον.* Codinus habet ἐπὶ τὸν Ἀρτοτυριανὸν οἶκον, ἢ εἰς τὸ Ἀρτοπωλείον; unde pro οἶκον utrobique forsitan scribendum est, φόρον. In cod. Colbert. scribitur περὶ τοῦ Ἀρτοπωλείου. Ἀρτοπώλιον, hoc est, forum panis venalis, seu pistorium, uti appellatur apud Petrum Victorem in descriptione veteris Romæ, partem fori Theodosii occupasse, aut proximam illi fuisse liquet et Scylitze et Zonara, ubi de Nicephoro Phoca, et supplicatione ab eo indicta. Ἀρτοπωλείον vero est officina, in qua ars pistoria exercetur et panes fiunt. Vide Suidam eodem verbo.

(32) *Ἐπιζήμιος ἡδύρκετο.* Ita ex Codino Combesius restituit. In ms. corrupte legitur, ἐπὶ ζήμας ἡδύρκετο.

(33) *Καὶ οἱ διερχόμενοι τῷ τόπῳ.* Leg. τὸν τόπον.

χειρες τοῖς λαμβάνουσι καὶ τοῖς διδοῦσιν, ἀμφοτέρους ἐκ τῶν προστεταγμένων μὴ ἀγανακτεῖν. Ἐνθα καὶ Οὐαλεντινιανοῦ τοῦ βασιλέως στήλη ἵστατο ἐν τῇ ἀψίδι, ἔξαμον ἀργυροῦν ἐνδεξιᾷ χειρὶ κατέχουσα, ἀρπαγῆναι εἰς πάκτον διὰ τὸ καὶ αὐτὴν εἶναι ἀργυρᾶν μικρὰν ἀπὸ τοῦ Κυρίου Προτίκτορος ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ [τὸ δεύτερον].

Μενάνδρου μάρτεως Κρητῶν (30) ἦκεν ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰκὼν, ἣν ἔστησαν ἐπὶ τὸν Ἀρτοτυριανὸν οἶκον (31) εἰς θέαν, διὰ τὸ εἶναι τὴν στήλην εἰς μήκος πηγῶν εἰ, πλάτος δὲ πηγῶν ἦ, ἣν τινα χυτὴν μὴ ὑπάρχουσαν, ἀλλ' ἐλάτῃν Μαρκανδῆς εἰς ὁδὸλους ἐλάσας, τοῖς δημοσίοις προσέθηκεν.

Ἀρδαβούριος στρατηγὸς ἐπὶ Λέοντος τοῦ πᾶν, ἐν τοῖς Θρακίκοις μέρεσιν, Ἡρωδιανοῦ στήλην εὐρῶν ἐπέκυρτον πᾶν καὶ παχείαν, θυμωθεὶς ὤλεσεν· ἦν μετα ὀλίγας, χρυσίον λιτρῶν ρλγ' ἄλαντι εὔρεν· ἃ μετὰ προθυμίας τῷ βασιλεὶ κατεμήνησεν. Ὁ δὲ ὄπ' αὐτοῦ ἐσφάττετο, καὶ δδυνάμενος ἔλεγεν, Οὐδεὶς μοι ἔδωκε χρυσὸν καταμίξας ἐπιζήμιος ἡδύρκετο (32), οἷα παρὰ τῷ κυρτῷ τούτῳ βασιλεὶ εἰς ἐμὲ συμβέβηκεν. Ὅθεν καὶ οἱ διερχόμενοι τῷ τόπῳ (33), καὶ μάλιστα φιλόσοφοι, οὗ τοῖς προτέροις κακοῖς τῷ θανάτῳ Ἀρδαβούριον ἔβαλλον, ἀλλ' εἶνεκεν στήλης Ἡρωδιανοῦ καταλύσεως. Ὅτε καὶ Ἀσπαρ σὺν αὐτῷ τὸ πέρασ ἐδέξατο (34). Ἀσπαρος δὲ στήλη (35) ἐν τοῖς Ταύρου ὠρίζεται ἕως τῆς δεῦρο κατοχυρᾶ ἐν Ἰκπῳ... γαννύω δεξιολαβαί, καθὼς ὁρᾶται.

Ἐν δὲ τῷ φόρῳ τῷ δεξιῷ τῆς ἀνατολῆς μέρει, ἐδέξαντο στήλας πορφυρᾶς διὰ μαρμάρων εἰς (36). Καὶ σειρήνας εἰς, ὅς τινας; σειρήνας οἱ πολλοὶ Ἰκπους θαλασσίους καλοῦσιν χρυσεμβάφους. Ἐπὶ δὲ

(34) *Ὅτε καὶ Ἀσπαρ σὺν αὐτῷ πέρασ ἐδέξατο.* Aspar Ardaburii pater, qui consul fuit anno 434, primoque patriciorum dictus est a Leone, cui imperium assenserat, sua cum duobus filiis ab eodem imperio ob affectatum imperium anno 471. Perperam igitur habet Codinus, ἅμα δὲ καὶ Ἀσπαρ ὁ πρραδυναστεύων τῷ τότε καὶ ἀδελφῶς αὐτοῦ σὺν αὐτῷ τὸ πέρασ ἀδελφικῶς ἐδέξατο.

(35) *Ἀσπαρος δὲ ἡ στήλη.* etc. Pluribus hinc Codinus : οὗ καὶ στήλη ἐν τοῖς Ταύρου μέρεσιν ἕως τῆς δεῦρο ἑσώζετο ἐν Ἰκπῳ καθεμένη. Τὸν οἶκον τοῦ Ἀσπαρος εἶχε Βασίλειος ὁ παρακοιμώμενος.

(36) *Ἐδέξαντο στήλας πορφυρᾶς διὰ μαρμάρων εἰς. καὶ σειρήνας εἰς.* Ita habet et Anonymus poster; sed utrobique lego, ἵσταντο στήλας πορφυρᾶς διὰ μαρμάρων εἰς καὶ σειρήνας εἰς. Scilicet, in foro ad dexteram orientis partem, stabant duodecim statuæ ex porphyretico marmore, totidemque sirenes. Codinus habet : Κατὰ τὸ δεξιὸν μέρος, τοῦ φόρου, στήλαι ἐν μαρμάροις πορφυροῖς ἦσαν δωδεκα, καὶ σειρήνες δωδεκα. Quod Lambecius vertit : Ad dexteram fori partem statuæ duodecim ex marmore porphyretico erant, et totidem sirenes.

ἡμῶν ἐπτά μόνον καθορῶνται· τὰς δὲ τρεῖς ἐξ αὐτῶν, ὃ ἐν τοῖς ἡμετέροις χρόνοις ἐν τοῖς τοῦ ἁγίου Μάμαντος μετατέθεικε μέρεσι, αἱ δὲ δ' σώζονται ἕως τῆς δεῦρο.

De cruce, in cuius medio, Sanctus, inscriptum erat.

Δείον γινώσκαι ὅτι ὁ σταυρὸς ὁ μεσοσυλλαβῶν (37) ἀναγινωσκόμενος Ἄγιος, παρὰ τοῦ προστατοῦντος τῷ φόρῳ ἀνηγέρθη (38)· ἔνθεν καὶ ταχυδρόμων δύο (39), καὶ αὐτοῦ τοῦ Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων σώζονται στήλαι. Τὸ δὲ προσέρχεσθαι πρὸς βορρᾶν καὶ ἀπέρχεσθαι πρὸς ἀνατολὴν, σταυρὸς ἀργυρέμπλαστος (40) καὶ ἐν τοῖς ἀκρωτηρίοις, στρογγύλοις μῆλον, ἐν αὐτῷ τῷ τόκῳ ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου ἀνηγέρθη, ὡς θεάσατο αὐτὸν ἐν οὐρανῷ. Ἐνθεν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καθορῶνται χρυσεῖς μβαφοί.

De elephantis statua, quæ in foro erecta erat.

Ἐν αὐτῷ τῷ φόρῳ καὶ ἐλέφαντος στήλη φοβερὰ ἴστατο, ἐν τοῖς εὐωνύμοις μέρεσι, πλείστον τῆς μεγάλης στήλης, ὃ καὶ παράδοξον εἰδείκνυτο θέαμα. Σεισμοῦ γὰρ γενομένου ποτὲ, καὶ αὐτὸς πεπτωκώς, ἀκώλεσεν ἕνα τῶν ὀπισθεν πόδα. Οἱ δὲ τοῦ ἐπάρχου βοησαντες ταξιδῶται (ἔθως γὰρ τὰ τοῦ φόρου πορ' αὐτοῖς φυλάττεσθαι), συνδραμόντες ἐγείρει, εὖρον ἐν τῷ αὐτῷ ἐλέφαντι ἀνθρώπου ὅσα ἀμφότερα (41) ὅλου τοῦ σώματος, καὶ πύξιον μικρὸν, οὗ ἐν τῇ κεφαλῇ ἔγραφεν Ἄφροδίτης παρθένου (42) Ἰάραος, οὐδὲ θανοῦσα χωρίζομαι, ὅπερ ὁ ἐπαρχὸς τῷ δημοσίῳ προσέθηκεν εἰς νομίᾳ τῷ; προαναδεξιλιωκόσι (43).

De Theodosii equestri statua quæ in Milliaro stabat.

Ἐν δὲ τῷ λεγομένῳ Μιλίῳ, Θεοδοσίου στήλη ἴστατο ἐφ' ἵππου χαλκοῦ, ἣν ἀνεγείρις πολλὰ σιτηρέσια τῇ πόλει προσέθηκεν.

De equestribus statuæ quæ in porticu erectæ erant.

Αἱ δὲ ἐν τῷ Περιπάτῳ Ἐρεπποῖ στήλαι, γένος Γρατιανοῦ ἅπαν καὶ Θεοδοσίου καὶ Βαλεντινιανῶν.

Anselmi Bandurii notæ.

(37) Ὁ σταυρὸς ὁ μεσοσυλλαβῶν, etc. Multis in locis de cruce agit Anonymus noster. Perperam autem editum fuit στρατηγός; pro σταυρὸς, ut optime monet et Combefisius.

(38) Ἀνηγέρθη. Anonymus noster habet ἀνηγορεύθη: at utraque lectio probabilis.

(39) Ἐνθεν καὶ ταχυδρόμων δύο. Perperam interpretatur Combefisius, *velocium duorum cursorum*.

(40) Σταυρὸς ἀργυρέμπλαστος, etc. Sic ex Anonymo nostro restituiimus; prius enim legebatur, σταυρὸς ἀργυρέμπλαστος ἐν τοῖς ἀκρωτηριακοῖς στρογγύλοις μῆλοις. Quod quidem Combefisius sic interpretatur, *Cruæ argenteis laminis, decurtatis pomis ac spherulis*.

(41) Ἀνθρώπου ὅσα ἀμφότερα, etc. Paulo citius Codinus habet; εὖρον ἔσθην αὐτοῦ ἀνθρώπου ὅσα ἀνελεῖται ὅλου τοῦ σώματος, καὶ πύξιον μικρὸν ἐν τῷ γέγαπτο, etc., quod Lambecius verit, *ossa imminuta in eo invenerunt corporis humani integri, et tabellam, cui inscriptum erat*, etc. Cæterum vox ἀμφότερα denotat utraque ossa integri hominis, idcirco lectio Combefisiana mihi probatur

A *taxat, conspicuntur, quarum tres ille qui ævo nostro imperium tenuit, ad sancti Mamantis ædes transtulit, quatuor autem hactenus illæ perstant.*

165 B Scien: lum est crucem, in cuius medio, Sanctus, inscriptum est, fuisse a fori præside erectam. Hinc quoque duorum angelorum ipsiusque Constantini et Helenæ a dextris et a sinistris statuæ visuntur. Crux autem illa argento obducta a septentrione versus orientem posita, in extremitatibus rotundis malum habens, eodem ipso loco a Constantino Migno erecta est, instar illius quam in cælo viderat. Ubi etiam filiorum ejus statuæ B *auro obductæ conspiciuntur.*

In eodem foro etiam elephantis terribili specie statua a sinistris stabat haud procul a magna statua ubi mirabile spectaculum accidit. Nam collapsa ex terræ motu elephante, unus e posterioribus ejus pedibus effractus est. Tum præfecti Taxcothe, quibus moris erat forum custodire, sublato clamore, cum statuam erecturi cucurrissent, duorum hominum ossa integra in eodem ipso elephanto invenerunt cum tabella hoc titulo: *A virgine Venere Hierans nec mortua separabor*. Præfectus autem signum illud pro ærario publico in nummos redegit.

C In Milliaro, ut vocant, stabat Theodosii statua equestris ærea, quam cum ille crexit annoniam largissimam populo erogavit.

Quæ vero equestres statuæ in porticu visuntur Gratiani genus et Theodosii et Valentiniani sunt: a

quam ex conjectura restituit, videlicet duos ἀνθρώπων ὅσα, duorum hominum ossa, utraque integra in eodem ipso elephante invenerunt, ubi ceu in urna reposita forsan erant.

D (42) Ἄφροδίτης παρθένου, etc. Anonymus noster habet: Ἄφροδίτης παρθένου ἱερὰς οὐδὲ θανοῦσα χωρίζομαι. Vide Lambecium ad Codinum supra p. 68, not. 58.

(43) Τοῖς προαναδεξιλιωκόσι. Locus mutilus sic ex Anonymo nostro supplendus: Τοῖς προαναδεξιλιωκόσι καὶ χοῖρος ἴστατο σημαίνων τὴν κραυγὴν πανηγύρεως, καὶ γυμνὴ ὡσαύτως στήλη σημαίνουσα τὴν ἀναίσχυντον τῶν τῶ ἀγοραζόντων καὶ πωλούντων. Id est. *Præter superius memorata erigebatur porcus, multitudinis strepitum denotans, et proxime nuda statua significans impudentiam eorum qui emunt et vendunt*. Combefisius, non advertens locum hunc mutilum esse, ita eum interpretatur: *Præfectus statuam ærario adjecit in eorum stipem qui rem priores retulerant*. Quibus verbis nullum inesse sensum nemo non videt; quippe si statuam illam in eorum stipem, qui rem priores retulerant deputasset, ærario utique eam non adjecisset.

quo etiam gibbosi cujusdam Firmiliani statua ad risum erecta est, haclenusque servatur.

De Xerolopho, et signis ibidem erectis.

Xerolophon, olim Theama, seu spectaculum quidam vocabant. In eo enim duodecim cochlearum, et Diana, statua composita, et Severi qui construxit, ac Theamatium tripes. Ubi etiam a Severo plurimae mactatae victimae sunt, multaque in eodem ipso loco oracula edita fuere: ubi etiam immolata virgo fuit, et astronomica positio annis triginta sex duravit.

De signis atque statuis in Exocionio erectis.

Exocionium quod vocant, habuit aliquando Leporem, Canem et Nemrod immani statua; tria haec uno ex ferro fabrefacta, aliaque bene multa spectaculo digna eodem loco servabantur. Haec Marcianus amovit, atque S. Mamantis aedibus addixit. Sed et ingens balneum erat, in quo multis periculum fuit, quod dicerent non suscepisse oraculum.

De ponte apud sanctum Mamantem, et de dracone aereo ibidem erecto.

Ad S. Mamantem quondam pons fuit ingens duodecim pilis et arcibus instructus. Grandis quippe fluvius illac transibat, maxime vero, ut aiunt, mense Februario. Ibidem stabat aeneus draco, et quod quidam dicerent in isto ponte draconem habitare, multae virgines ibi immolatae sunt, magna item ovium, avium et boum copia. Nam Basiliscus quidam vir in Numeriani Caesaris aula primarius, loci amore captus, exstructis sibi aedibus, quas incolabat, templum ibi maximum Jovi excitavit. Haec

Anselmi Bandurii notae.

(41) Τὸν δὲ Σηρόλοφον, etc. Haec omnino diversa apud Anonymum nostrum leguntur: 'Εν τῷ Σηρόλοφῳ, πρῶτην θέματα τινὲς ἐκάλουν, ἐν αὐτῷ κοχλῆαι εἰς' καὶ σύνθετος Ἄρτεμις, καὶ ἕτερα ἄλλα εἰς τὰς ἀψίδας.' Ἐργατον δὲ ἐκλήθη φόρος Θεοδοσιακῶς· καὶ ἦν μέχρι Κωνσταντινίου τοῦ Κοπρωνύμου. Id est: In Xerolopho locus, quem prius Theama sive spectaculum quidam vocabant, habebat cochleas sexdecim et Dianae statuam compositam, ac alia quaedam supra arcus. Tandem vero appellatus est Forum Theodosiacum, duravitque usque ad Constantinum Copronymum. Hunc vensum videtur efflicere: quippe Xerolophus septimus erat collis, ab aliis sex collibus, ut ait Petrus Gyllius, valle lata divisus plurimaeque aedificia cum publica tum privata continebat. In Codino haec nonnihil diversa leguntur pag. 37: 'Εν δὲ τῷ Σηρόλοφῳ, ὃν πρῶτην θέματα τινὲς ἐκάλουν, ἔστησαν κοχλιάδες εἰς, καὶ σύνθετος Ἄρτεμις, καὶ ἕτεραί πολλαὶ στήλαι εἰς τὰς ἀψίδας. Chronographus haec omnino diversa perhibet sicut et Codinus pag. 17. Ibidem enim praeter sexdecim cochleas exstitisse narrat, Dianae statuam, et Severi conditoris, et Theamatium tripodem; multaque ibidem a Severo sacrificia facta, ac eodem in loco multa oracula edita fuisse. Quo tempore etiam puella virgo illic immolata est. Insuper ibidem exstitisse thesim Astronomicam, quae annos triginta tres duravit. Praeterea eodem in Xerolopho collocatas fuisse fertur statuas Theodosii Junioris, et Valentianiani, et Marciani infra columnam, quae postea terrae motu

Α νοῦ· ἐξ αὐτοῦ καὶ κυρτοῦ Φερμιλλιανοῦ πρὸς γέλωτα γέγονεν, ἥ καὶ σώζεται ἕως τῆς σήμερον.

Τὸν δὲ Σηρόλοφον (44) πρῶτην θέματα τινὲς ἐκάλουν. Ἐν αὐτῷ γὰρ κοχλῆαι εἰς' καὶ Ἄρτεμις σύνθετη στήλη, καὶ Σευήρου τοῦ κτίσαντος καὶ Θεαμάτιον τρίπουν. Ἐνθα καὶ θυσαίαι πολλαὶ παρὰ τοῦ αὐτοῦ Σευήρου γεγόνασιν, ἐνθα καὶ χρησμοὶ πολλοὶ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ γεγόνασι. Καθ' ὃν καὶ κόρη παρθένος ἐτύθη, καὶ ἀστρονομικὴ θέσις εἰς τὰς χερσὺς διήρασαν.

Τὸ δὲ Ἐξακιδόνιον (45) τὸ λεγόμενον ἔσχε ποτὲ Πτώκα, καὶ Κύνα καὶ Νεβρώδ (46) παμμεγέθη, τὰ τρία ἀπὸ ἐνὸς σιδήρου, καὶ πολλὰ ἕτερα θεάματα ἐν αὐτῷ τόπῳ ἐσώζοντο. Ταῦτα Μαρκιανὸς παρέσταιλε (47), καὶ ἐν τοῖς τοῦ ἁγίου Μάμαντος μέρεσι προσέθηκε. Καὶ λουτρὸν δὲ ἦν εἰς μέγεθος, ἐν ᾧ καὶ πολλοὶ ἐκινδύνευον διὰ τὸ λέγειν, μὴ δέξασθαι χρησμὸν.

Ἐν δὲ τῷ Ἁγίῳ Μάμαντι ποτὲ ἴστατο γέφυρα φοβερά, περὶ δώδεκα λόφους καὶ καμάρας ἔχουσα (48). Ποταμὸς γὰρ καθήρχετο ἐκεῖσε παμμεγέθης· καὶ μάλιστα, ὡς ἔλεγον, τῷ Φεβρουαρίῳ μηνί. Ἐνθα καὶ δράκων ἴστατο χαλκοῦς παμμεγέθης, διὰ τὸ λέγειν τινὰς δράκοντα κατοικεῖν ἐν τῷ γεφυρῷ ἐκείνῳ, ἐν αὐτῷ οὖν πολλαὶ παρθένοι ἐτύθησαν, καὶ προβάτων καὶ ἄρνέων πλήθη πολλὰ καὶ βοῶν. Βασιλίσκος (49) γάρ τις, ἐρασθεὶς τὸν τόπον, ἐν εἰς τῶν ἀπὸ Νουμμεριανοῦ (50) Καίσαρος ὄπ-

corruerunt. Nec multum diversa a Chronographo habet Suidas praeterquam quod thema pro theama perperam scribit, ut optime monuit et Lambecius.

(45) Τὸ δὲ Ἐξακιδόνιον. Ἐξακιδόνιον ei Ἐξακιδόνιον scribitur apud Anonymum nostrum necnon apud alios Byzantinos scriptores; sed si etymon spectetur, Ἐξακιδόνιον scribendum puto; siquidem inde Exocionium nuncupatum perhibent, quod extra terrestrem murum a Constantino exstructum statua ejusdem Constantini exstaret.

(46) Νεβρώδ. Fuit statua cujusdam venatoris cum cane et lepore. Hinc Graeculus noster Nemrod eam fuisse statuam asserit, quod cap. x, vers. 9, Gen. Nemrod robustus venator dicitur. Sed non advertit Chronographus quod Nemrod in Scripturis appellatur robustus venator non modo ferarum, sed hominum, quos instar praedonis et tyranni, partim vi et armis, partim insidiis ac dolo captabat et sibi subjiciebat.

(47) Ταῦτα Μαρκιανὸς παρέσταιλε. Anonymus noster narrat haec omnia a Mauricio contracta fuisse.

(48) Καὶ καμάρας ἔχουσα. Ita ex Anonymo nostro cinendo; perperam quippe in ms. legitur, καὶ μαρμάρας ἔχουσα; sic et Lambecius et Combesius legit.

(49) Βασιλίσκος. Ita ex eodem Anonymo lego. Corrupte ms. Βασιλίκος.

(50) Νουμμεριανοῦ. Sic legit et Lambecius. Ms. Νουμμερίου.

ἦρχε, κτίσας κατέκησεν ἐν αὐτῷ· Ἐνθα καὶ A autem Zeno, imperii sui anno secundo ever-
vada παρμεγέθη τοῦ Διδῆς ἡγίαιρα. Ταῦτα δὲ tit.
Ζήνων ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς βασιλείας καιρῷ περ-
έλευσεν.

De crucibus ac aliis sacris monumentis, quæ infra columnam Fori deposita erant.

Ἐν τῷ φόρῳ κάτωθεν τῆς μεγάλης στήλης (51)
ὑπάρχουσι σταυροὶ εἰς πλῆθος, τὸ σημεῖον τοῦ
σταυροῦ τοῦ μεγάλου φέροντες· Ἐνθα καὶ τῶν δύο
ληστῶν, τῶν συσταυρωθέντων τῷ Χριστῷ αὐτῷ
τῷ τόπῳ κειμένους εἰς ἑως τῆς σήμερον. Ἄλλὰ
καὶ βίσιον (52) ὑλοῦν μύρου, ἐν ᾧ ὁ Χριστὸς
ἠλείφαστο, καὶ πολλὰ ἕτερα εἰς πλῆθος σημαιο-
φορικὰ ὑποκάτω τοῦ κίονος τοῦ φόρου (53) ὑπάρ-
χουσιν, παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου τεθέντα,
καὶ παρὰ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου ἀσφαλισθέντα (54),
ἃ τινὰ κατ' ὄνομα εἰς μῆκος τοῦ μνημονεῦσαι ἐξα-
γομεθα.

De magno Strategio ac monumentis quæ ibidem exstant.

Πολλὰ ἐν τῷ Στρατηγίῳ τῷ μεγάλῳ (55) Κων-
σταντίνος ὁ Μέγας ἠρέσκειτο· ὅθεν καὶ νομῖα Ἑλ-
ληνικὰ εἰς χάος πλῆθος παρέλιον. Ὡς δὲ ἐγγρά-
φως μὲν τοῦτο οὐκ εὐρομεν, παρὰ δὲ ἀνδρῶν τῶν
ἐν περὶ τῆς γραφῆς τυγχανόντων ἠκούσαμεν, ὅτι
ἐν αὐτῷ Στρατηγίῳ καὶ χρυσὸς εἰς πλῆθος κατε-
χώσθη εἰς χάος πολὺ. Καὶ οὐκ ἠπίστησα ἀκούσας,
ὅτι ἃ καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν ἐξέδωκαν ἡμῖν,
τὰ κλειῶ ἀγράφως καὶ οὐκ ἐγγράφως, ὡς ἴσασιν οἱ
φιλομαθεῖς. Ἐν δὲ τῷ μικρῷ Στρατηγίῳ, μόλιδος
πολὺς χρηματίζει, καὶ αὐτὸς ὁ μόλιδος, ἡ μόλιδ-
ου διάθεσις, ἐγγράφως. Ἄλλὰ καὶ χρυσοῦ καὶ
ἀργυροῦ διὰ μαρμάρων γραφῶν ποιήσας· τοῦτο δὲ ἐκ
στίχων πινακιδίων μαρμαρικῶν, ἢ ἀναγνόντες, ἢ
παρὰ τῶν ἀναγνώσαντων ἐρευνησάντες, ταῦτα γε-
γραφήκαμεν.

De gigantum ossibus apud S. Menam repertis.

Ἐν δὲ τῷ ναῦ τοῦ ἁγίου Μηνᾶ (56) ὄρυγμα εὐ-
ρίθη μέγα, ὅτε ἐκαθαίρετο, καὶ ὅσα ἀνθρώπων
γυγάντων εἰς πλῆθος, ἃ τινὰ θεασάμενος ὁ βασιλεὺς
Ἀναστάσιος καὶ ἐκπλαγεῖς, ἐν τῇ φόρῳ κατέ-
θετο (57) εἰς θαυμά ἐξαισιον.

De statua Platonis eunuchi quæ in templo S. Procopii in Chelone erigebatur.

Ἐν τῷ ναῦ τοῦ ἁγίου μάρτυρος Προκοπίου, τοῦ
ἐν τῇ Χελῶνῃ, στήλη ἴστατο εὐνοῦχος τινὸς, ἧς ἐν

Anselmi Bandurii notæ.

(51) Κάτωθεν τῆς μεγάλης στήλης. Perperam
in ms. legitur πύλης pro στήλης; et ταυροὶ pro
σταυροὶ, uti optime Lambecius primum monuit et
deinde Combefissius.

(52) Ἄλλὰ καὶ βίσιον. Lambecius pro βίσιον
βικίον legendum putat; quapropter nec immerito
a Combefissio reprehenditur; nam crebro apud
scriptores βήσιον et βίσιον reperitur, eadem qua
βικίον significatione; cum omnes hæ voces a
βίκος, quod est vas aut urna habens ansas, dedu-
ctæ videantur. Vide Ducangii Gloss. v. Βήσα.

(53) Ὑποκάτω τοῦ κίονος τοῦ φόρου. Ita ex
contextu restitimus; nam in editis et in ms. habe-
tur, ὑποκάτω τοῦ φόρου, in inferiori parte fori.

(54) Καὶ παρὰ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου ἀσφα-

In foro infra majorem columnam complures
cruces habentur, magnæ crucis signum præferen-
tes: ubi etiam duorum latronum, una cum Christo
crucifixorum, cruces in bodiernum usque diem sep-
ultæ sunt. Sed et urceolus vitreus unguenti, quo
Christus inunctus fuit: et alia bene multa queis
miracula perpetrantur in inferiore parte columnæ
fori a Constantino Magno deposita sunt, et a ma-
gno Theodosio communita, quæ ad longum recen-
sere nolim.

B Magna Strategio magnus Constantinus plurimum
delectabatur, unde etiam ingentem Græcorum num-
morum vim ad complanandum terræ hiatus elar-
gitus est. Quod qua ratione contigerit, nisi scri-
pto traditum non invenerimus, a viris tamen litte-
rarum peritis id audivimus: nempe, in eodem
Strategio magnam vim auri in terræ hiatus inge-
ntem conjectam fuisse. Neque dictis fidem nega-
vavi, quia multa vel a nobis ipsis vel a majoribus
gesta sine scripto sæpius quam scripto celebran-
tur, ut norunt periti. In minore autem Strategio
ingens est plumbi copia, plumbumque ipsum, plum-
bique affectio scripto consignata est. Sed et auro
argentoque vermiculatæ marmorum picturæ. Id ex
tabellis marmoreis, quas partim ipsi legimus, par-
tim ab iis qui legerant accepimus, scripto tradidi-
mus.

165c In templo S. Menæ, cum purgaretur, pro-
fundissima fossa reperta est, et ossa gigantum in-
numera: quæ cum videret Anastasius, obstupefa-
ctus ea in arce ad spectaculum admirandum de-
posuit.

Ita habet et Codinus. Perperam legitur
apud Suidam ibidem, ἀφαισθέντα. Theodosius
enim ea quæ Constantinus posuerat non abstulit,
sed firmius duntaxat consistere fecit. Ἀσφαλισθέντα
δὲ παρὰ τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου Lambecius vertit,
D Theodosius Magnus, quo iustius asservarentur, inde
abstulit.

(55) Ἐν τῷ Στρατηγίῳ τῷ μεγάλῳ. In Strategio
milites exerceri solitos narrat Anonymus noster,
ubi etiam plurima simulacra existisse refert.

(56) Τοῦ ἁγίου Μηνᾶ. Templum hoc S. Menæ
ponitur ab Anonymo nostro in Acropoli, ὅτι ἐν τῷ
ναῦ τοῦ ἁγίου Μηνᾶ ἐν τῇ Ἀκροπόλει.

(57) Ἐν τῇ φόρῳ κατέθετο. Anonymus no-
ster habet, εἰς τὸ κατώτερον κατέθετο.

scriptum erat, *Quisquis signa magice consecrata loco moverit, laqueo pereat*. Erat autem statua Platonis cubicularii, qui temporibus Basilicis imperatoris vivus exustus fuit. Cum autem parentes ejus ab imperatore flagitarent ut statua Platonii ennucho poneretur, in monumentum et exemplum iis qui adversus imperatorem rebelles forent, id non prohibuit. Cum vero S. martyris templum restauraretur, statua translata est in Hippodromum. Eunuchi autem istius ædes hactenus in Chelone supersunt.

Ex Hemerii chartularii rebus a Theodoro conscriptis, cum ad Cynegium lustrandi causa venit. Magna enim nobis fuit in iis vestigandis sollicitudo, ut que rogaveras, vir præclare, virtuti tuæ nota faceremus.

Cum aliquando una cum prædicto Hemerio illustri chartulario, ad Cynegium profecti, simulacra ibi posita lustrarem, statuum perbreve, sed admodum latam crassamque reperimus. Cum autem ego, inquit Theodorus, non tam inspicerem, quam miro spectaculo attonitus hærerem, ait Hemerius, ipse pariter obstupefactus: Quisnam Cynegium extruxit? Respondi, Maximianus excitavit, Aristides dimensus est. Vix dixeram, et collapsa ex alto statua Hemerium confestim oppressit. Ego casu perterritus, quod exceptis pueris mulos tenentibus, ipsisque extra gradus consistentibus, adesset nemo, veritus ne quid inde mihi periculi emerge-

A τῷ στήθει ἐγράφη (58) Ὁ μετατιθεὶς θεμάτια (59), τῷ βρόχῳ παραδοθήτω. Ἦν δὲ ἡ στήλη Πλάτωνος κουβικουλαρίου, ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις βασιλέω; Βασιλίσκου πυρκαυστος γέγονεν. Τῶν δὲ γονέων αὐτοῦ αἰτησάντων τὸν βασιλέα (60), στηλωθῆναι τὸν εὐνοῦχον Πλάτωνα εἰς μνημόστυνον τοῖς ἀνταρτοῦσι βασιλεῖ, οὐκ ἐκώλυσεν. Ἐν δὲ τῷ ἀνακαινίζεσθαι τὸν τοῦ μάρτυρος ναὸν, μετετέθη εἰς τὸ Ἰπποδρόμιον. Οἱ δὲ οἴκοι τοῦ αὐτοῦ εὐνοῦχου σώζονται ἐν τῇ Χελώνῃ (61) ἕως τῆς σήμερον.

Ἐκ τῶν Ἡμερίου χαρτουλαρίου (62), φράσι; τῶν παρὰ Θεοδώρου, ὅτε παραγένονεν ἐν τῷ Κυνηγίῳ θεία; χάριν. Πολλὰ γὰρ ἡμῖν ἐμελέθη περὶ τοῦ ἐρευνησθαι ἀκριβῶς, περὶ ὧν παρεκάλεσας, καὶ φανερωσαι τῇ σῇ ἀρετῇ, ὧ φιλόκαλε.

B Ἀπελθόντων ἡμῶν ποτε ἐν τῷ Κυνηγίῳ σὺν Ἡμερίῳ τῷ προλεγέντι ἐνδόξῳ χαρτουλαρίῳ, τίς ἐκεῖσε ἱστορήσαι εἰκόνας, ἐν οἷς εὐρομεν μίαν στήλην μικρὰν τῷ μήκει, καὶ πλατεῖαν καὶ παχέαν πάνυ. Ἐμοῦ δὲ, φησὶν ὁ Θεόδωρος (63), θαυμάζοντο, καὶ μὴ ἱστοροῦντος, φησὶν ὁ Ἡμέριος καὶ αὐτὸς θαυμάζων, Ὅστις ὁ κτίσας τὸ Κυνηγιὸν ἔστιν. Ἐμοῦ δὲ εἰπόντος, Μαξιμιανὸς ὁ κτίσας, καὶ Ἀριστείδης ὁ καταμετρήσας; παρθευθὶ πεσεῖν τὴν στήλην ἐκ τοῦ ἐκείσε ὕψους τοσούτου ὑπάρχοντος, καὶ κρούσαι τὸν Ἡμέριον, καὶ παρ' αὐτὰ θανατώσαι. Ἐμοῦ δὲ φοβηθέντος, διὰ τὸ μὴ εἶναι ἕτερον ἐκεῖ, C ἢ μόνους τοὺς ἡμίονους; ἡμῶν κατέχοντας, καὶ αὐ-

Anselmi Bandurii notæ

(58) *Εὐνοῦχου εἰνός*, ἧς ἐν τῷ στήθει ἐγράφη. Ita ex Anonymo nostro restituumus; sic porro et Lambecius scribendum putat; perperam vero Combefisius legit cum ms. ἦ ἐν τῷ στήθει ἐγράφη.

(59) *Θεμάτια*. Sic ex Anonymo nostro emendamus. Perperam Lambecius et Combefisius *Θεαμάτια* legunt. *Θε* ἄτιον siquidem *statuum magico ritu consecratam* significat, non solum apud Anonymum nostrum et Codicem eodem loco, verum etiam apud Cedrenum ad annum 42, Heraclii: ἐν τῷ β' ἔτει ἐγένετο θεμάτιον τῶν Σαρακηνῶν παρὰ Στεφάνου Ἀλεξανδρέως, etc. Eadem autem nomine *Θέμα* usurpatur apud Eustachium in Vita S. Eutychii patr. Constantinopol., num. 55. ubi de Veneris statua loquitur, ὅτε σὺν ἐξώρῳξεν ὁ αὐτὸς μουσῶτης τὸ θέμα τῆς ἀκαθάρτου Ἀφροδίτης, etc. Vide Gloss. Ducangii eodem verbo.

(60) *Αἰτησάντων τὸν βασιλέα*. Perperam in ms. legitur et in editione Combefisiana τῷ βασιλεῖ. Ita hæc Anonymus noster narrat; οἱ δὲ τῆς γενεᾶς αὐτοῦ ἠτήσαντο τὸν βασιλέα στήλην θείναι τῷ εὐνοῦχῳ Πλάτῳ. Ὁ δὲ οὐκ ἐκώλυσεν.

(61) *Ἐν τῇ Χελώνῃ*. Id est, in *Testudine*. Tractus quidem urbis ita nuncupatus.

(62) *Ἐκ τῶν Ἡμερίου χαρτουλαρίου*, etc. Hinc patet quædam etiam alia de Hemerio scripsisse Theodorum, ex quibus istud unum sit electorum. At cum nulla Hemerii mentio occurrat in illis duobus libellis, qui titulo *Ἱστορίας ἐκκλησιαστικῆς*, Theodori Lectoris nomine inscripti circumferuntur, credere procul dubio licet, Nicephorum Callisti non integram historiam, sed ea tantum quæ excerptu digniora putavit, collegisse. Hæc siquidem non solum nostra conjectura, sed etiam,

licet diverso argumento, doctissimi Gerardi Joannis Vossii comprobatur ex ipsis codicibus manu exaratis, qui in Veneta Bessarionis bibliotheca exstant hoc titulo: *Epitomes historiarum ecclesiasticarum Theodori Lectoris et Philostorgii. Alter, Theodori Lectoris compositio ecclesiastica e variis auctoribus*. Hujus autem secundi codicis nuper ad nos Venetiis misit quidam amicis titulum, initium operis et finem; nimirum: ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ. Initium: Καὶ τοῖς ἐντυγχάνουσι χρήσιμον, καὶ λαμπρὸν φανεῖται, εἰ δ' ἂν ἐπιθέσαι τις δάκτυλον τῇ δοκιμασίᾳ τῇ σῇ. Πρότεσι δὲ μοι ἡ γραφή ἀπὸ τῆς Κρίσπου καὶ Κωνσταντίνου τῶν Καισάρων τρίτης ὑπατείας μέχρι τῆς ἕκτης καὶ δεκάτης τῆς σῆς. Ἔδοξε δὲ μοι κλιῶς ἔχειν, etc. Finis: Καὶ τὸ μὲν ὡς γέγονεν, ὃ οἱ προφήται. Καίπερ πρὸ πλείστων γενεῶν ὑπὸ γῆν κεῖμενο; σωῶς ἀνεφάνη, ἐν χρῶ κεκαρμένον; εὐθυρί; γενεῖδα μετρίως καθημένην ἔχων, τὴν δὲ κεφαλὴν . . . καὶ τοῦ; ὀφθαλμοῦ; ὀλίγω ἐν βάθει ταῖς ὀφρῦσι καλυπτομένους. Hinc manifesto apparet integrum opus Theodori Anagnostæ seu Lectoris, quod cum magno detrimento rei literariæ amissum credebatur, Venetiis in bibliotheca sancti Marci delitescere. Sed de hac re pluribus alibi. Cæterum titulum supra dictum ita emendat Lambecius: Ἐκ τῶν Θεοδώρου Ἀναγνώστου φράσι; τῶν περὶ Ἡμερίου χαρτουλαρίου, ὅτε, etc. Atqui nullus est morbus, nulla medicina adhibenda; obscurat enim potius auctoris mentem Lambecii castigatio, ut optime Combefisius admonet.

(63) *Ἐμοῦ δὲ, φησὶν ὁ Θεόδωρος*, etc. Ita ex codice Vaticano hunc locum emendat Lambecius.

τούς έξω τῶν ἀναβαθμῶν ὑπάρχοντας, δειλιάσα; μὴ κινδυνεύσω, σύρας τῷ δεξιῷ ποδί, ἐνθα τοῖς καταβίλους ῥίπτειν ἐπεχειρουν. Δειλιάσα; δὲ, τὸ ἄχθῃ ἀφῆσας ἐν τῷ στόματι, τοῦ ἄχθους ἀνεχώρησα, πρόσφυγος γενόμενος ἐπὶ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἀγγέλλων τὸ πραχθῆν ἐν ἀληθείᾳ οὐκ ἐπιπευμένη, ἕως εἰς ὄρκου βεβαίωσιν ἰλθεῖν με, διὰ τὸ ποτε καὶ τοῦτο (64) μόνον τηρῆσαι με τὸ νατόρθωμα. Οἱ οὖν οικεῖοι τοῦ τελευταίου, καὶ οἱ τοῦ βασιλέως φίλοι, σὺν ἐμοὶ ἐπορεύθησαν ἐν τῷ τόπῳ, καὶ πρὸ τοῦ τῷ πτώμα τοῦ ἀνδρὸς προσεγγίψαι, τὸ πτώμα τῆς στήλης ἠτένιζον θαυμάζοντες. Ἰωάννης δὲ τις φιλόσοφος φησιν, Ὅτι μὰ τὴν θείαν πρόνοιαν οὕτως εὐρίσχω ἐν τοῖς Δημοσθένους συγγράμμασιν, ὅπῃ τοῦτο τοῦ ζωδίου ἀποκτανθῆναι ἐνδοξὸν ἄνδρα. Ὁ; καὶ παρευθὶ τῷ βασιλεῖ Φιλιππικῶν πληροφορήσας κελεύεται καταχῶσαι τὸ αὐτὸ ζώδιον ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ· ἢ καὶ γέγονε, διὰ τὸ μὴ δεχέσθαι καταλύσεως. Ταῦτα, φιλόκαλε, μετὰ ἀληθείας ἐρευνῶν, εἰχου μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμὸν, καὶ ταῖς ἀρχαῖαις στήλαις, καὶ μάλιστα ταῖς Ἑλληνικαῖς πρόσχε θεωρῶν.

Θεοδώρου Ἀγαθῶστου ἐπι συντομία γυναικῶν.

Βερήνης γυναικὸς Λέοντος Μεγάλου ἡ στήλη πλησίον τοῦ ἁγίου Ἀγαθονικοῦ ἄνωθεν τῶν βάθρων (65) ἐν κλίονι χαλκῇ· ἐπι τῆς αὐτῆς ἐν τῷ Ἀνεμοδουρίῳ πρὸς νότον (66), πλησίον τῆς ἁγίας Βαρβάρας. Ἄλλ' ἡ μὲν πρώτη ἐν τῷ ἁγίῳ Ἀγαθονικῷ ἐπι τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ζῶντος ἔστι· ἡ δὲ ἄνωθεν τῆς ἁγίας Βαρβάρας, μετὰ τὴν τελευταίαν Λέοντος τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς καὶ φυγῆς Ζήνωνος τοῦ

A ret, dextro pede tractum cadaver eo conjicere tentabam, quo rei projiciuntur. Verum metu correptus, relicto ad ostium onere in magnam Ecclesiam profugi. Cumque misso nuntio rem enarrarem, nulla mihi fides habita est, quoad juri-jurandi religio accessit; quod hoc solum mihi superesset quod agerem ad salutem. Defuncti igitur familiares, et imperatoris amici, mecum ad locum profecti, antequam ad viri cadaver accessissent, statuæ casum intentis oculis admirati sunt. Tum Joannes quidam philosophus, per divinam providentiam, inquit, ita reperio in scriptis Demosthenis, ab hac statua virum illustrem necatum iri. A quo statim certior factus Philippicus imperator, statuam eodem loco defodi juberet; quod etiam factum est, quia dissoluti statua non posset. Hæc, vir optime, vere scrutatus, precare ne intres in tentationem, atque ad antiquas statuas, præsertim Græcorum, spectandas animum adverte.

Theodori Lectoris brevis tractatus de mulieribus.

Verinæ Leonis Magni uxoris statua prope sanctum Agathonicum supra gradus in columna ænea erigitur. Ejusdem item in Anemodulio ad meridiem prope sanctam Barbaram. Ac prior quidem ad sanctum Agathonicum viro adhuc superstite posita est. Quæ vero supra sanctam Barbaram post Leonis mariti mortem, et Zenonis generi fugam, cum scilicet Basiliscum fratrem suum coronavit,

Anselmi Bandurii notæ.

(64) Διὰ τὸ ποτε καὶ τοῦτο, etc. Id est, quod hoc solum mihi superesset, quod agerem. Fides si quidem dicis non est habita, testes nulli aderant, recurrendum igitur erat ad jurisjurandi religionem; quod sola canonica purgatio eum servare posset. Aliter vero hunc locum interpretatur Combessius, quod et mihi quandoque unum istud facinus constiterit.

(65) Ἄνωθεν τῶν βάθρων. Duas item Verinæ statuas recenset Anonymus noster, quarum unam stetitisse ait magis ad austrum vergentem quam sancti Agathonici templum, postascensum graduum, non vero supra gradus uti placuit Chronographo, alteram e regione proxime S. Barbaræ templum in Artotyriano loco, seu Artopolis, situm. Cæterum Codinus etiam loquens de hac Verinæ statua quæ austrum versus prope S. martyrem Agathonicum stabat, μετὰ τὴν ἄνωθεν τῶν ἐπίσσε βαθμίδων exstitisse perhibet. Ita habet et Suidas v. Βηρίνης, ubi perperam Æmilium Porcius interpretatus est: Βηρίνης τῆς γυναικὸς τοῦ μεγάλου Λέοντος δύο στήλαι ἦσαν. Verinæ magni Leonis uxoris duæ columnæ fuerunt: Nam hic στήλη non columnam sed statuam significat, qua significatione præssim apud Byzantinos scriptores occurrit; quod autem hic στήλη non columnam sed statuam significet, ex ipso Chronographo manifesto evincitur: Βηρίνης, inquit, γυναικὸς Λέοντος Μεγάλου ἡ στήλη πλησίον τοῦ ἁγίου Ἀγαθονικοῦ ἄνωθεν τῶν βάθρων ἐν κλίονι χαλκῇ: scilicet, Verinæ Leonis Magni uxoris statua prope sanctum Agathonicum supra gradus columnæ æneæ insidens visitur.

(66) Ἐν τῷ Ἀνεμοδουρίῳ πρὸς νότον. Hæc optime conveniunt cum Anonymo nostro, qui proxime sanctæ Barbaræ templum in Artotyriano

C loco seu Artopolis situm, alteram Verinæ statuam stetitisse perhibet: siquidem Anemodulium in ipsis Artopolis exstitisse creditur. Hic vero Ἀνεμοδουρίον pro Ἀνεμοδούλιον scriptum puto sive pro Ἀνεμοδῆριον; quomodo etiam apud Cedrenum scriptum reperio. Anemodulium graphice describit Nicetas Choniates in narratione de statuis Constantinopolitanis, quas Latini, capta urbe contractas, in montem conflaverunt (a). Idem Nicetas lib. ii in Andronico perhibet, habuisse etiam in animo Andronicum æream suam statuam supra columnam in sublimi æneo Tetrasteo, ubi nudi Cupidines pomis se invicem petunt, quod Anemodulium vocant, erigere. Cæterum id quod Anonymus noster, Nicetas atque alii Ἀνεμοδούλιον vocant, Cedrenus, Ἀνεμοδῆριον, quasi ἀνέμων δῆριον, certamen scilicet ventorum, nuncupat; ac Theodosio Magno ascribit, quod Leonis Isauri Anonymus noster et Codinus: ait enim pag. 323: Τὸ τετρασκελὲς τέχνασμα, ὃ Δῆριον λέγουσιν ἀνέμων, ἤγειρεν ὁ μέγας Θεοδοσίος πυραμίδος σχῆμα ζωγραφῶν, καὶ ζωοῖς πλαστοῖς κεισμηθένον βλαστοῖς τε καὶ καρποῖς; καὶ ῥόδακοις, γυμνοῖ τε ἔρωτες ἱστάνται: προγελιώντες ἀλλήλους ἡμίρωσ, καὶ τοῖς κατὰ περισσιν ἐμπαίζοντες· ἄλλοι δὲ ἐποχράζοντες ἐμπαλιν νέοι, σάλπιγγι χαλκῇ ἐμφυσῶντες ἀνέμους; χαλκῇ ὅ δὲ βρέτας ὑψώθεν πτόρονον, πνοᾶ; λιγυτεῖς δεικνύει τῶν ἀνέμων. Quatuor pedibus suffultum opus, quod Contentiorem ventorum vocant, Theodosius Magnus erexit, pyramidis formam depingens, et fictilibus exornans geminis, fructibus, atque malis Punicis. Stant et nudi amores invicem sibi blande arridentes, et infra transeuntibus illudentes. Rursum alii adolescentens subsidentes æreis tubis ventos inflant, et imago ærea in sublimi volans, acutos flatus ventorum tenet.

(a) Hæc narratio Nicetæ Historiæ nunc subjicitur.

acclamante factione Prasina, Verinæ orthodoxæ Helenæ multū anni. Erat enim orthodoxæ fidei adiectissima.

De statua Euphemie Augustæ, quæ in tractu Olybrii erecta erat.

Euphemie uxoris Justini Thracis statua posita est in Olybrii tractu prope sanctam Euphemiam (quam illa ecclesiam excitavit) in ascensu, quam minima et aëro oblita.

De statu is argenteis Eudoxie et ejus filiarum.

Eudoxie uxoris Arcadii ingens statua, et Pulcherie filie ejus aliarumque ipsius duarum filiarum, omnes argenteæ. Præterea ejusdem Eudoxie altera in columna ænea, atque alia in Augustæis, cujus causa Chrysostomus exsilio multatus est.

De statua Arcadiæ Augustæ ad Topos erecta, necnon

Arcadiæ secundæ Zenonis uxoris statua in gradibus, qui vocantur Topi, ad ædes S. Michaelis archangeli; quo loco Zeno judicium tulit de iis qui ad Basilisci partes desciverant, locumque ipsum secretum fecit. Insuperque prioris ejus uxoris Ariadne, ipsiusque Zenonis ad regiam portam Chalces.

De statua Pulcherie quæ in Chalce visebatur.

165d In eadem Chalce superius versus ambulacrum, quod est ante palatium, inclytæ Pulcherie cernitur statua.

De statu is Constantini et Helenæ super Milliaris fornicem erectis.

Super fornicem Milliaris ad orientem, Constantini et Helenæ statuæ; ubi etiam cruz visitur in cujus medio est Fortuna urbis.

Anselmi Bandurii notæ.

(67) *Ἡτις ἐκκλησία ὑπ' αὐτῆς ἐκτίσθη.* Adem sanctæ Euphemie Olybrii nuncupatam extruere cepit Eudoxia Valentiniani Junioris uxor; sed cum illa acerba morte sublata esset, Olybrius Romanus dignitate magister, qui juxta habitabat, eam absolvit: ita Codinus in Excerptis. Chronicon Alexandrinum loquens de Olybrii, qui Romæ imperator appellatus fuit, et Placidia ejus uxore: Οὗτος, inquit, κτίσους τὴν ἁγίαν Εὐφημίαν τὰ Ὀλυβρίου. Ex quibus apparet, adem sanctæ Euphemie Olybrii dictam, ab Euphemia Augusta uxore Justinii Thracis instauratam tantum fuisse, non vero de novo excitatam. In eadem autem æde sanctæ Euphemie concilium celebratum esse anno xxviii Justiniani scribit Theophanes pag. 194. Fuit vero in ea monasterium virorum; nam Basiliscus presbyter et archimandrita τῆς ἁγίας Εὐφημίας τῆς ἐν Ὀλυβρίου subscriptis libello monachorum ad synodum sub Hormisda, et Dioscorus hegumenus interfuit concilio Constantinopolitano sub Mena. Cæterum vide quæ de statua Euphemie Augustæ, quæ erat ad hanc Ecclesiam, habet Codinus in Excerptis.

(68) *Καὶ ἑτέρα ἐν τοῖς Ἀγρουσταίοις.* Hanc statuam Eudoxie, quam Chronographus in Augustæo ponit, Socrates et Sozomenus argenteam pariter fuisse docent, erectamque supra porphyriticam columnam secundum latus meridianum ædis Sophianæ, via duccatata lata intercurrente, ante domum magnæ Curie; ejusdemque causa Chrysostomum exsilio multatum fuisse; nam cum in ejus conspectu ludi publici saltatorum et mimorum

Α γαμβροῦ αὐτῆς, ἔτε Βασιλίσκον ἔστειπε τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς, κράζοντος τοῦ Ἡρασίνου μέρους, Βαρθήνης ὀρθοδόξου Ἐλένης κολλῶν τὰ ἔτη. Ἦν γὰρ ὀρθόδοξος πάνυ.

Εὐφημίας τῆς γυναίκος Ἰουστίνου τοῦ Θρακῆς, ἐν τοῖς Ὀλυβρίου κλησίον τῆς ἁγίας Εὐφημίας, ἣ τις ἐκκλησία ὑπ' αὐτῆς ἐκτίσθη (67), στήλη ἐν ἀναβάσει, μικρὰ πάνυ χρυσέμβαφος ὑπάρχουσα.

Εὐδοξία; γυναίκος Ἀρκαδίου μεγάλη πάνυ, καὶ Πουλχερίας θυγατρὸς αὐτῆς, καὶ ἑτέρων δύο θυγατέρων αὐτῆς, ἀμφοτέρων ἀργυραὶ· ἔτι τῆς αὐτῆς Εὐδοξίας ἐν κίονι χαλκῇ· καὶ ἑτέρα ἐν τοῖς Λιγουσταίοις (68), δι' ἣν ὁ Χρυσόστομος ἀνεσκαύασθη.

alii Ariadne et Zenonis ad Chalces portam positis.

Ἀρκαδίας γυναίκα; Ζήνωνος τῆς δευτέρας, ἐν τοῖς κλησίον τῶν βάρων λεγομένων Τόπων (69), ἐν τοῖς τοῦ ἁγίου Ἀρχιστρατήγου, ἔνθα Ζήνων ἔκρινε τοὺς μετὰ Βασιλίσκου, κατὰ σέκρητον τὸν τόπον ἐποίησε. Ἐτι τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναίκος Ἀριάδνης, μετὰ καὶ αὐτοῦ Ζήνωνος ἐν τῇ βασιλικῇ πύλῃ τῆς Χαλκῆς (70).

Ἐν αὐτῇ τῇ Χαλκῇ κλησίον ἄνωθεν, Πουλχερίας τῆς ἀοιδίμου, ὡς ἐν τῷ περιπάτῳ τῷ ἐν τῷ παλατίῳ ἐμπρὸς ὑπάρχοντι, ἄνωθεν τῆς Χαλκῆς.

Ἐν τῷ Μιλιῷ τῷ πρὸς ἀνατολήν, Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης, ἄνωθεν τῆς καμάρης· ἔνθα καὶ σταυρὸς, καὶ μέσον τοῦ σταυροῦ (7!), τῆς πύλωνος ἡ Τύχη.

ederentur de more, qui jamdudam invaluerat colendi regias imagines, Joannes Chrysostomus hoc contra religionem Christianam fieri existimans, populum pro concione hac de re reprehendit. Quare Eudoxia iis se perstrictam ducens, in exsiliū Chrysostomum pellit.

(69) *Ἐν τοῖς κλησίον τῶν βάρων λεγομένων τόπων.* Topi Constantinopoli unde dicti, satis aperte ostendit Anonymus noster; scilicet. Zenon cum post biennium ingentibus copiis urbem ingressus, magnaque populi ac senatus frequentia exceptus esset, ac Armatus Basilisci præfectus cum omni exercitu ad Zenonem transisset, Basiliscus continuo una cum uxore et liberis in ecclesiam antiquam S. Ireneæ confugit. Quare Zeno voluit ibi fieri loca judiciaria et sedes pro universo clero et senatu, ac ubi omnes consedisent, condemnavit Basiliscum, et in Limnaus locum Cappadociæ relegavit. Et ob hunc judicium consensus locus ille Toporum nomen nactus est. Vide Chron. Alex. pag. 326.

(70) *Ἐν τῇ βασιλικῇ πύλῃ τῆς Χαλκῆς.* Πύλαι βασιλικαὶ εἰσὶν quas regias a Latinis appellari diximus. Cæterum quas statuas Zenonis et Ariadne ad Regiam Chalces portam Chronographus ponit, has Anonymus noster in Chalce proxime quasi ante palatii ambulacrum stitisse perhibet, ubi etiam inclytæ Pulcherie, ac pedestres duas exiguæ columnæ insidentes, Secundi philosophi distichis ornatas, existitisse ait.

(71) *Καὶ μέσον τοῦ σταυροῦ.* Quomodo autem in medio crucis urbis Fortuna erat, pluribus ex-

De aliis statuis quæ in Milliaro positæ erant.

Ἐν τῷ αὐτῷ Μιλλῷ Σοφίας τῆς γυναικὸς Ἰουστίνου τοῦ μετὰ τὸν μέγιστον Ἰουστινιανὸν, καὶ Ἀραβίας θυγατρὸς αὐτῶν, καὶ Ἑλένης ἀνεψιᾶς αὐτῶν (72) εὐμορφοτάτης πάνυ, καχρυσωμένη· Ἀραβίου καὶ Θεοδοσίου υἱοῦ αὐτοῦ ἐν τοῖς πλησίον Θεοδοσίου στήλης τοῦ πατρὸς, ἀμφοτέραι ἐφ' ἵπποις· ὅτε καὶ σιτηρέσια ἐδόθη πολλὰ, ἐξαιρέτως δὲ τῷ Πρασίῳν μέρει, κρίζοντο; τοῦ δήμου, Ὁ γένος Θεοδοσίου Κωνσταντιῶν ἐρίχθησαν.

De statuis quæ in tribunali palatii erectæ erant.

Ἐν τῷ τοῦ παλατίου τριβουναλίῳ, Εὐδοκίᾳ; γυναικὸς Θεοδοσίου τοῦ ἐγγόνου Θεοδοσίου (73), Μαρκιανοῦ τε καὶ Κωνσταντίνου· ἔνθα καὶ ὀρχήσεις πλείστα ἕως Ἡρακλείου, τοῦ τε Πρασίῳν καὶ Βενέτου μέρους γεγόνασιν.

DEPI ΘΕΑΜΑΤΩΝ (74).

Θέαμα α'.

Τὸ ἐν τῇ βασιλικῇ κινστέρῳ τῇ χρυσορόφῳ (75) ἀνδρείκελον, χρυσέμβαρον ἀγαλμά ὑπάρχον (ἔνθα τὸ ἔξισμον Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως κατεσκευάσθη) τὸ γονυκλινές, Ἰουστινιανῶ ἐστι. τῷ κατὰ τὸ δεύτερον τὴν Κωνσταντινούπολιν τυραννήσαντος, καὶ πλησίον αὐτοῦ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἀδελφῆς Βουσίῳν Γλιαβάρου (76), μετὰ τὴν ἕτταν Τιβερίου

Anselmi Bandurii notæ.

ponit Anonymus noster, scilicet in medio crucis erat catena clausa, atque magice consecrata, ut nimirum, quousque illa catena integra maneret, urbs omnium gentium victrix esset, et ab hostium incursionibus libera; ita ut eam nec adire nec hædere possent; sed statim quasi victæ retrocederent. Quis vero hæc superstitiosa et pene ethnici ritus non videt?

(72) Καὶ Ἑλένης ἀνεψιᾶς αὐτῶν. Ita restitimus; omnes siquidem mss. habent αὐτοῦ vel αὐτῆς. Codinus καὶ Ἀραβίας τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ καὶ Ἑλένης; ἀνεψιᾶς αὐτοῦ. Cod. Reg. 1, καὶ Ἀράβας τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ, καὶ Ἑλένης ἀνεψιᾶς αὐτῆς. Reg. 2, Ἀρήβας. Suidas vero, καὶ Ἀραβίας τῆς θυγατρὸς αὐτῆς, καὶ Ἑλένης τῆς ἀνεψιᾶς αὐτῆς. Chronographus item noster nonnihil diversè. At quidem utrobique legendum puto αὐτῶν. Helena quippe sicut fuit Baduarii Cnropalata et Arabiæ, Justinii Junioris et Sophiæ filia. Neptis itaque fuit Helena utriusque, non vero consobrina, ut vertit Lambecius.

(73) Τοῦ ἐγγόνου Θεοδοσίου. Male Combefisius legit τοῦ ἐγγονοῦ Θεοδοσίου, et prius interpretatur: In palatii tribunali statua collocatæ erant Eudociæ uxoris Theodosii, et ipsius Theodosii, et Marciani, etc. Τοῦ ἐγγόνου lego et sic interpretatus sum: In tribunali palatii Eudociæ uxoris Theodosii, alterius Theodosii nepotis, item Marciani, etc.

(74) Περὶ θεαμάτων. Philo Byzantinus scripsit περὶ τῶν ἐπὶ θαυμάτων τοῦ κόσμου, hoc est, ut interpretatur Vitruvius, de septem orbis spectaculis. A. Gellius item lib. x, cap. 18, septem omnium terrarum spectacula vocat. At apud Chronographum et Codinum θεάματα dicuntur simulacra et statuæ, et cætera id genus ἔργα περιφανέστατα.

(75) Τὸ ἐν τῇ βασιλικῇ κινστέρῳ τῇ χρυσορόφῳ. Ita quoque Lambecius et Combefisius legunt; corrupte enim in ms. habetur, τὸ ἐν τῇ βασιλικῇ στήλῃ τῆς χρυσορόφου, etc. Anonymus vero noster ita habet: Εἰς δὲ τὸν τῆς βασιλικῆς

In eodem Milliaro, Sophiæ uxoris Justinii, Justiniani maximi successoris, et Arabiæ filia eorum, atque Helenæ formosissimæ neptis eorum statua auro obducta. Arcadii item et Theodosii ejus filii haud procul statua Theodosii patris, ambæ equestres, in quarum dedicatione annonæ largitio splendida fuit, iis maxime qui Prasinæ factionis erant, acclamante populo, Theodosii soboles Constantinum vicit.

In tribunali palatii Eudociæ uxoris Theodosii alterius Theodosii nepotis, item Marciani et Constantinii statuæ collocatæ erant. Ubi etiam saltationes plurimæ Prasinæ et Venetæ factionis ad Heraclii usque tempora perstiterunt.

166 DE SPECTACULIS.

Spectaculum 1.

Simulacrum auro obductum in Basilica Cisterna auro laqueata (ubi Heraclii imperatoris Exanum constructum est) virili specie in genua provolutum, Justiniani est, secundo Constantinopoli tyrannidem exercentis, ac prope eum uxoris ejus, sororis Buseri Gliabari, devicto Tiberio Apsimare; quando et Philippicus 167 eodem ipso in loco Basilicæ

χρυσορόφον ὀπίσω τοῦ Μιλλῶ, ἢ ἀνδρείκελον ἀγαλμα χρυσέμβαρον, ἔνθα ἦν τὸ ἔξισμον Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως; καὶ γονυκλινές Ἰουστινιανῶ τοῦ τυράννου, etc., id est, In ea parte ipsius basilicæ pone Milliarium, quæ auro laqueari aperta est, stabat statua virilis inaurata, ubi etiam visebatur Exanum Heraclii imperatoris, ac genuflexa Justiniani tyranni statua, etc. Igitur præter statuam Justiniani genuflexam stabat altera auro obducta.

(76) Τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἀδελφῆς Βουσίῳν Γλιαβάρου. Perperam hæc Combefisius legit et interpretatur, ac prope eum, uxoris ejus et sororis uxoris Buseri Gliabari. Putat quippe legendum, καὶ τῆς ἀδελφῆς, non Chagani, sed vel ipsius Justiniani, vel Theodoræ ejus uxoris, ἢ Βουσίῳν Γλιαβάρου, quæ uxor fuisset Buseri Gliabari; eoque, iuquit, forsitan nomine statuam meruisset, quod cum sorore fratris insidias marito detexisset. At non animadvertit vir doctus hanc conjecturam non coherere subsequentiibus; siquidem paulo infra habet Chronographus: Ἄκρια οὖν οὐκ ὀλίγα ἐκείσε ἐδόθησαν, ἔνθα αὐτοῦ τοῦ τυράννου καὶ τῆς γυναικὸς τὰ ἀγάλματα. Ego vero nullam medicinam adhibendam esse puto, ubi nullus adest morbus; sicque interpretatus sum, ac prope eum uxoris ejus, sororis Buseri Gliabari. Bis quippe nuptias iniisse Justinianum Rhinotmetum constat: at prioris uxoris ex qua filiam procreavit, nomen ac familiam non producit scriptores. Altera fuit Theodora, Buseri, vel ut alii scribunt, Buseri Chazarorum chagani seu ducis filia, quam tum demum duxit cum in exilio agens, paulo antequam imperium reciperet, ad eundem Chaganum, insidiis Chersonitarum petitus, profugit. Verum cum Chaganum una cum Apsimaro sibi insidias struere comperisset, ab eo clam discedens, filiam patri remisit, sed haud diu post recuperato imperio Terbelis Bulgarorum principis ope uxorem cum filio Tiberio in urbem revocat, utrumque corona donat. Vide S. Niceph. CP Breviar. hist. pag. 121 et seqq. edi-

auro laqueata abrogatus est : ubi plerumque Terbelis Bulgarum Glihabarus et Chazarus sederunt. Ibi non paucæ pactæ pecuniæ datæ sunt, quo loco item tyranni et uxoris ejus statue sunt. Inter quas stat elephas tantæ magnitudinis, ut asserentibus belluarum custodibus nullus majore mole elephas reperitur. Elephas autem ille a Severo Caro Græco effictus est ad spectaculum, ut aiunt. In illa quippe Basilica auro laqueata statutum fuerat ut elephas consisteret ad ostentum singularissimum. Collem enim esse aiebant ante partem graduum octoginta duorum, ubi et schola custodum urbis excubabat. Ibi, ut narratur, Carcinelo argentario, iniquis lancibus vendenti, elephas molestiam creabat, ita ut ille gubernatori elephantum plerumque interminatus sit, additis etiam necis inferendæ minis, nisi elephantum, qui sibi tabernam evertēbat, cohiberet. Ille vero quod oleum conveheret, elephanto Imperare non poterat. Quem tandem occisum iniquus argentarius, elephanto devorandum apponit. Bestia vero nonnumquam cicurata, illum quoque interemit. Quo audito Severus, hostias bestiarum non paucas obtulit : atque eo ipso loco confecta statua fuit, ubi etiam Hercules multis hostiis et sacrificiis cultus fuerat. Uique multo

Α του 'Αψιμάρου· ὅτε καὶ Φιλιππικὸς ἐν αὐτῷ, τῷ τόπῳ τῆς χρυσορρόφου βασιλικῆς ἀπεδοκιμάσθη (77), Τερβελὶ τοῦ Βουλγαρίας ἐκέλευε (78) πολλάκις καθίσαντος, καὶ Γλιαδάρου Χαζάρου· πάλαι οὖν οὐκ ὀλίγα ἐκεῖσε ἐδόθησαν, ἐνθα αὐτοῦ τοῦ τυράννου καὶ τῆς γυναικὸς τὰ ἀγάλματα. Ἐν οἷς ἐλέφας ἴστανται παμμεγέθους, ὡς οἱ θηριοδίκται ἡμῖν ἰδεβαλιωταν, μὴ γενέσθαι ἐπάνω αὐτοῦ τὸ μέγεθος τῶν ἐλεφάντων· τῶν δὲ μεγάλων ἕως οὕτως. Ὁ ἐλέφας ὑπὸ Σεβήρου τοῦ Καροῦ Ἑλληνος ἐτυπώθη θέσιμα τι, κατὰ τὴν παράδοσιν. Ἐν γὰρ τῇ αὐτῇ χρυσορρόφῳ βασιλικῇ τὸν ἐλέφαντα παραμένειν εἰς θέαμα ἐξαισιον. Ὅρον γὰρ εἶναι πρὸς τοῦ μέρους (79) τῶν ἀναβαθμῶν τῶν οὐβ' ἔλεγον, ἐνθα καὶ σχολὴ φυλάττοντων πόλιν. Ἐν αὐτῷ δὲ φασὶ τὸν ἐλέφαντα παραμένειν Καρκινίῳ ἀργυροκόπῳ ἐν πλαστοῖς ζυγοῖς (80) τὴν πρᾶσιν ποιουμένῳ· ὥστε διατρέφοντι τὸν ἐλέφαντα, φασίν, ἀπειλεῖν, ὅτι καὶ ἐπορηεῖτο τοῦτου τὸ εἰκημα· καὶ πολλάκις διαθεβαιωσμένου θάνατον τῷ θηριοτρόφῳ, εἰ μὴ τοῦτον κρατήσσειν (81)· αὐτὸς δὲ διὰ τὰς βαγύλας ἐλαιοφόρους κρατῆσαι οὐκ ἐνεδέδου· ὅν καὶ φωνεῖσας ὁ αὐτὸς ζυγοπλάστης, τῷ ἐλεφάντι εἰς βρῶσιν προέηκε· τοῦ δὲ θηρίου ἀτιθάσσου ὄντος, καὶ αὐτὸν ἐξηγάλωσεν. Ὁ καὶ Σεβήρος ἀκούσας, Ουσία· τῷ θηρίῳ οὐκ

Anselmi Bandurii notæ.

tionis Petavianæ; Theoph. pag. 314. Hinc corrigendi sunt Anonymus noster et Codinus cæterique recentiores, qui, cum de S. Anna Deuteron cognominata loquuntur, Justinianum Rhinometum profuisse ad Terbelim Bulgarorum principem perhibent, qui filiam suam Theodoram ipsi in uxorem dedit, et insuper quindecim millia militum subministravit; nam non Terbelis Bulgarorum principis filiam Theodoram fuisse, sed Buseri Chazarorum chagani sororem satis constat ex laudato S. Nicephori loco, necnon Theophane ac Chronographo.

(77) Ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ τῆς χρυσορρόφου βασιλικῆς ἀπεδοκιμάσθη. Philippicus, cum Liennium et menses aliquot imperasset, ipso die natalis urbis editis Circensibus ludis, post prandium in palatio meridians a conjuratis capitur, et ad Circum ductus oculis privatur. Vide S. Niceph. pag. 150. Quod autem hic S. Nicephorus Sabbato Pentecostes γενέθλιον τῆς πόλεως illo anno incidisse tradat, impossibile omnino est, cum in Menologio Græcorum ad xi Maii notetur τὸ γενέθλιον τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Oportet itaque hoc anno Pentecosten in Maii xii incidisse. Annus a fastorum conditoribus Christi dccxii statutur, ind. xi, cyclo lunæ xi, cyclo solis Constantinopolitano xvii, epactæ solis vi, luna xiv, Aprilis xv, quæ cum concurrentibus dat feriam vii. Ideo post die xv ejusdem mensis Pascha, cyclo solis Romano xxii, lit. A; Pentecoste vero Junii iv, longe post xii Maii. Sed neque ante hunc annum præterquam a. dccxlii, Pentecoste in Maii xii incidit; neque post, nisi tantum a. dccxxvi, ut ex Bedæ ac Dionysii Cyclis patet. Proinde falsum τὸ γενέθλιον Constantinopoleos ipso anno in Sabbatum ante Pentecosten incidisse. Vide doctissimi Petavii Notas ad laudatum Nicephori locum.

(78) Τερβελὶ τοῦ Βουλγαρίας ἐκέλευε, etc. Terbelim Bulgarorum principem extra Blachernarum inœnia a stionem habuisse perhibet Nicephorus noster; ubi etiam omni honore ac munificentia a Justiniano excerptum scribit: Τῶν δὲ Βουλγάρων ἀρχόντων Τέρβελιν ἐξω τεύχους Βλαχερνῶν σκηνοῦμενον πολλὰ φιλοφρονησάμενος, τέλος παραγενόμενος

πρὸς αὐτὸν χλαμῖδα τε περιβάλλει βασιλικήν, καὶ Καίσαρα ἀναγορεῖ. Καὶ συμπάρεδρον ποιησάμενος προσκυνεῖσθαι σὺν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐκέλευε. Καὶ πλείστα παρασχομένους δῶρα πρὸς τὰ ἑαυτοῦ ἔξετασσε. Præterea Justiniano secundum imperatore statua Valentini argentea, exanim tenens in dextera argenteum, ad partem Barbaris pecuniam solvendam a Curio protectore ablata est fursan huc quoque Bulgariis data, testatur idem Chronographus supra cum de Modio, Codinus item pag. 35, de eadem re loquens.

(79) Ὅρον γὰρ εἶναι πρὸς τοῦ μέρους, etc. Collem ibi existitisse referunt Anonymus noster et Codinus. Combessius legit: Ὅρον γὰρ εἶναι πρῶτον μέρους, et interpretatur, Metam enim esse ajebat primæ partis graduum octoginta duorum. Hæc quidem lectio mihi non probatur: at ejus conjectura mihi arridet, φῶρον scilicet pro ὄρον legendum. Forum sane rerum venalium ibi existitisse sequentia denotant, quod argentarii taberna illic esset, quod elephas onera conveheret, quodque illic schola custodum urbis excubaret; nam milites in Foro collocari solitos superius docuit Chronographus; ἔθο; γὰρ, inquit, τὰ τοῦ φόρου παρ' αὐτοῖς φυλάττεσθαι: quo in foro terribilem elephantis statumam existitisse perhibet; nam eadem ac eodem in loco ignoratur, sed certe haud procul.

(80) Ἐν πλαστοῖς ζυγοῖς. Ita Lambecius et Combessius ex Suida emanant; perperam quippe in ms. legitur, ἐν πλατῶς. Anonymus noster habet, ἐναντίοις ζυγοῖς; et paulo post argentarius ζυγοπλάστης; appellatur ab eodem Anonymo, necnon a Suida ubi Portus jure merito a Lambecio et a Combessio reprehenditur, quod utrobique male interpreteur, qui in libris a se factis venditionem faciebat.

(81) Κρατῆσαι. Scribæ insectia κρατῆσαι in ms. legitur; sed plura hujusmodi, ubi manifestus scribæ error apparebat, nulla addita nota emendavimus, a supervacaneis quippe notis quantum licuit, abstinuimus; neque res ab aliis illustratas illustrare aggressi sumus, nisi aliquid inde novi et inobservati nobis appareret.

δίδας προσήνεγκαν. Ἐν αὐτῷ γὰρ τῷ τόπῳ παρευ- A
θῆ καὶ ἀπετυπώθησαν· ἔνθα καὶ Ἡρακλῆς ἐλα-
τρεύθη, παμπόλλας θυσίας δεξάμενος, καὶ ἐν τῷ
Ἱπποδρομίῳ μετετέθη (82) εἰς θέαμά τι μέγιστον.
Τὸ δὲ πρότερον ἀπὸ Ῥώμης ἐπὶ Ἰουλιανοῦ ὀπατι-
κοῦ ἐπὶ τὸ Βυζάντιον εἰσῆχθη, μετὰ καρούχας καὶ
νῆδς καὶ σπηλῶν δώδεκα. Αὕτη, φασίν, ἡ ἱστορία
τοῦ θεάματος Σεύηρου ἢ ξενίη γέγονεν ἐπὶ Ἀνθί-
μου ὀπάτου· ὀδύνηος τὰ Ἀνθίμου κατὰ τὴν κλέυσιν
Νουζαμήτου ὑπάργου τῆς πόλεως τοῦ ἀπὸ Περσῶν ἀντι-
πάκτων ἐχηματίσθησαν, ἐν ταῖς ἡμέραις· Βύζα
καὶ Ἀντίου, καὶ ἕως τῆς σήμερον τοῖς φιλοσοφοῦσιν ἐν
περὶ προτιθέεται θέαμα.

ΘΕΑΜΑ Β. Τῶν ἐν τῷ Ὀρέῳ Μιλίῳ.

Ἐν τῷ Ὀρέῳ Μιλίῳ, Ἡλίου ἄρμα (85) ἐν τετρά-
σιν Ἰππικαῖς πυρίνοις Ἰπταμένοις παρὰ δύο σπηλῶν
ἐκ παλαιῶν χρόνων ὑπῆρχεν, ἔνθα Κωνσταντῖνος
εἰσφημισθῆ (84) μετὰ τὸ νικῆσαι Ἀζώτιον, καὶ
Βύζαν καὶ Ἀνην, κρῆζοντος τοῦ Βαντίου μέρους,

.... *Elles parloront l'insolence,*
Qu'elles de dieux hétéroclites en stades

τοῦ δὲ Πρασίνου μέρους λέγοντος, Οὐ χρῆζομέν
σε, λωδί· οἱ θεοὶ ἀνώτεροι αὐτοῦ ἔλον. Τοῦ δὲ
Ἡλίου ἄρματος κατενεχθέντος ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ,
δορυφορούμενον εἰσῆει σπηλίδιον καινὸν παρὰ Κων-
σταντῖνου κατασκευασθὲν ὑπὸ Ἡλίου φερόμενον,
Τύχη πύλων· ἐν βραβείοις πλείστοις εἰς τὸ στάμα
εἰσῆει, καὶ ἔλαθεν ἄλλα παρὰ τοῦ βασιλέως Κων-
σταντῖνου, καὶ στέφανον ἐξήκει, καὶ ἐτίθετο ἐν τῷ
Σενάτῳ, ἕως τῶν Γενεθλίων τῆς πόλεως. Ὑπὸ δὲ
Ἰουλιανοῦ, διὰ τὸν χαραχθέντα σταυρὸν, ἐν αὐτῷ
βοθύνῳ, ὅπου τὰ πλεῖστα θεάματα, καὶ αὐτὸ παρα-
δῶθ.

ΘΕΑΜΑ Γ. Τῶν ἐν τῷ Φόρῳ.

Βαλμασὴ κεντυριῶν φίλος εἰδώλων πάνυ κατέαξε
τὸ εἶδημα τοῦ Φόρου (85) ὠρολογίου, θέας χάριν,
ὡς ἔλεγεν· ὡς δὲ ἐν τῷ δοκεῖν μᾶλλον ἔνεκα τοῦ
κλέμματος (86) καὶ τοῦτο ποιήσας (87), ἔκλεψε τὸ
Παλλάδος εἶδωλον ἀργυροῦν. Καὶ τὰ βαλάντια
Ἀσκληπιοδώρου (88) εὐρέθησαν τῶν τριῶν λιτρῶν

Anselmi Bandurii notæ.

(82) *Kaὶ ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ μετετέθη.* Hanc
statuam ex ære castatam fuisse, auctore Lysimacho,
testatur Nicetas Choniates in Narratione de statu-
is Constantinopolitanis, etc.

(83) *Ἡλίου ἄρμα.* Ita ex Anonymo nostro resti-
tuimus. Perperam quidem legit et interpretatus est
Combesisius: Ἐν τῷ Ὀρέῳ Μιλίῳ Ἡλίου ἄρμα, etc.
*In aureo Solis Miliario, jam inde ab antiquis tem-
poribus Jovis currus,* etc. Ego vero Anonymi nostri
lectionem secutus sum. Miliarium aureum in nova
Roma adinstar veteris Romæ existisse scriptores
omnes perhibent. Nullus vero Miliarij Solis
meminit. De curru autem Solis, hoc est, statua Con-
stantini, capite radiato, qualem in nummis ejusdem
imperatoris videre est, loquuntur Chron. Alex., Anony-
mus noster, Codinus et alii complures.

(84) *Ἐνθα Κωνσταντῖνος εἰσφημισθῆ.* Ita ex
Suida restituiimus. Perperam sane in ms. legitur,
Ἐνθα Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας εἰσφημισθῆ; nam Con-
stantinus hic non imperator, sed auriga celebratiss-
imus fuit in quem aliquot epigrammata exstant
Anthologiæ lib. v. Quia autem sequentes versus a
Chronographo laudati desumpti sunt ex epigrammate
in Porphyrium aurigam Venetæ factionis, putat

SPECTACULUM II. *De iis quæ in Aureo Miliario erant.*

In Aureo Miliario jam inde ab antiquis temporibus
currus Solis trahente quadriga equorum ignei colo-
ris quasi volantium a duabus columnis visebatur: ubi
Constantinus post victos Azotiujn, Byzantem et An-
tem, Venetæ factionis his acclamationibus exceptus
est:

... *Vertisti retro flagellum,*
Ac velut bis pubescens, insanis in stadiis.

Prasina ex opposito factione dicente, *Non te opus
habemus, injuriose; Dii illo superiores traxere.* Solis
autem curru in Hippodromum deducto, statua illa
exigua, urbis scilicet Fortuna, quam Constantinus
fabricaverat, Sole vecta, multis braviis instructa
in Hippodromi tribunal veniebat, receptisque a
Constantino imperatore victoriæ præmiis, 169 in-
de coronata exhibat, atque in senatu usque ad
diem urbis natalem reponebatur. A Juliano autem
quod insculptam crucem haberet, in eam fossam
projecta et terra obruta est, in quam plurima quæ-
que alia spectacula.

SPECTACULUM III. *De iis quæ in Foro exstant.*

Balmasa centurio, idolorum studiosissimus, horo-
logij in Foro stantis involucrum spectandi causa, ut
aiebat, confregit; ut autem vero similis erat, fu-
randi causa id egit: Minervæ quippe signum ar-
genteum furatus est, Asclepiodori quoque marau-
pia trium librarum reperta sunt, item corona Cleo-

Lambecius pro Constantinus legendum Porphyrius.
(85) *Τὸ εἶδημα τοῦ Φόρου.* Corrupte in ms. le-
gitur τοῦ πόρου. De horologio Fori loquuntur Anony-
mus noster et Codinus.

(86) *Ἐνεκα τοῦ κλέμματος.* Ita et Lambecius
legit. Perperam in ms. habetur, ἕως τοῦ κλέμματος.

(87) *Καὶ τοῦτο ποιήσας.* Vel καὶ τοῦτο ποιήσαν-
τος αὐτοῦ. Male Combesisius legit, καὶ τοῦτο ποιή-
σαντος, etc.

(88) *Καὶ τὰ βαλάντια Ἀσκληπιοδώρου.* Hoc
perperam interpretatur Combesisius: *Esculapii quo-
que lances inventæ sunt in una librarum pondο:* βαλάν-
τις siquidem *marcupia* significant, nullibi pro lan-
cibus usurpatum reperi; neque Asclepiodorum pro
Æsculapio vel contra; nomina quidem propria sunt
omnino diversa: Asclepiodorum forsitan pictorem
intelligit, qui ætate Apellis floruit. Olymp. scilicet
cxii. Hunc in symmetrica mirabatur ipse Apelles.
Quod autem *marcupia* ipsi Chronographus attri-
buit, hinc fortassis fabulæ origo, quod Asclepiodo-
ro huic Mnason tyrannus pro xii diis dederit in sig-
natos mnas trecentas: testis est Plinius. Sed ista,
mi lector, conjecturæ: ænigma ænigmate solvitur.

patræ ex smaragdis colore alabastrino. Re cognita, A
 imperator Constantinus centurionem morte dam-
 navit. Etsi autem impudenter negaret, ac deos
 obtestaretur, capite truncatus est in uno e gradi-
 bus ipsius Fori, ubi olim epulæ ac prandia fiebant.
 Scelus vero in altero fornice perpetratum non tace-
 bimus. Maxentii mæchi simulacrum divinis honori-
 bus illic colebatur; et quod multi idololatrarum
 ignorabant, Deus eques adorabatur. Quapropter
 Constantinus simulacrum evertit, ac eos, qui id te-
 mere ausi essent, capite mulctavit. Ubi etiam Arius
 postea sædæ morte periit; qui cum blasphemæ dicta
 Græcanicis pejora miser **170** pronuntiasset, quan-
 do cum comitatu et pompa Constantinopolitanum
 thronum, imperatoria manu stipatus raptum pro-
 cederet. Verum Alexander, vir divina scientia præ-
 ditus, non prius cessavit quam illum funestæ morti
 tradidit. Eodem loco, qui a fornice viginti novem
 palmos habet, sub religioso imperatore Theodosio,
 Arius marmorea statua effictus est quæ solo tan-
 tillum sublimior erat, ac cum illo Sabellius, Mace-
 donius, Eunomius; ut eos qui præterirent tales sibi
 magistratos adscribere puderet; utque ii qui Filio
 honorem detraxerant, stercore, urina, sputo et lu-

Anselmi Bandurii notæ.

(89) Καὶ ἡ κορώνη Κλωπάρης. Κορώνη et κορ-
 να, et κορώνη et κορούνα recentioribus Græcis pro co-
 rona accipitur. Vide Ducangii Gloss. med. et inf.
 Græc.

(90) Τὸν αὐτὸν κεντούριον. Scribæ mendum C
 τῷ αὐτῷ κεντούριον, ut et Lambecius animadvertit.

(91) Ἐνθα τὰ ἄριστα τὰ πρῶτα ὄπῃρχεν. Id
 est, capite truncatus est in uno e gradibus ipsius
 fori, ubi olim epulæ ac prandia fiebant. Loquitur
 hic forsau Chronographus de tribunali in Foro Con-
 stantini, quod in regione tertia statuitur in veteri
 urbis Descriptione, ac proinde eidem usui deservie-
 bat, quo tribunal novemdecim accubitorum seu ac-
 cubitorum, ejus descriptio habetur apud Luitpran-
 dum lib. vi Hist. cap. 3: Est domus, inquit, juxta
 Hippodromum, aquilonem versus, miræ et altitudi-
 nis et pulchritudinis, quæ Beccaenna cubila vocatur.
 Quod nomen non abs re, sed ex apparentibus causis
 sortita est. Δέκα enim Græce, Latine decem, εννέα
 novem. cubila a cubando, inclinatu vel curvata
 possunt dicere. Hoc autem ideo, quoniam quidem
 decem et novem mensæ in ea, quæ secundum carnem
 est Domini nostri Jesu Christi Nativitate apponun-
 tur: in quibus imperator puriter et conviva non seden-
 do, ut cæteris diebus, sed recumbendo epulantur:
 quibus in diebus non argenteis, sed aureis vasis mi-
 nistratur.

(92) Τὸ τοῦ μοιχοῦ Μαξεντίου. Ita etiam Lam-
 becius et Combefisius legendum putant. Corrupte
 scribitur in ms. τοῦ μοχοῦ Μαξεντίου. Quantus enim
 erat Maxentius in rapiendis constuprandisque alio-
 rum uxoris testatur Euseb. lib. viii, ubi hæc de
 eo legitur cap. 26, μοιχὸς καὶ παντοίας ἐπιτελῶν
 φθορᾶς. Cæterum nimis scrupulosus videtur Com-
 befisius, qui pro Μαξεντίου Maximini scribendum
 censet, eo quod Maxentius propensior in remi
 christianam esset, Maximinus vero Græcanicæ super-
 stitionis vindex acerrimus Christianisque iniquior.
 Quandoquidem Maxentius initio, populi demerendi
 gratia tantum, Christianis favere visus est, ac per-
 secutioni modum adhibuit: at mox in omni se
 crudelitatis ac flagitii genere volutavit. Testatur
 Euseb. eodem lib. cap. 14; Optatus item lib. 1.

καὶ ἡ κορώνη Κλωπάρης (89) κατασκευασθεῖσα
 σμαραγδινὰς πᾶνυ ἀλάστρος. Τοῦτο γνοῦς ὁ βα-
 σιλεὺς Κωνσταντῖνος, τὸν αὐτὸν κεντούριον (90)
 Βαλμασὰ ἐπέτιμησεν ἄξιον θανάτου. Τοῦ δὲ ἀνα-
 σχυντοῦντος, καὶ θεοὺς ἐπικαλουμένου, ἀπετμήθη
 εἰς ἕν τῶν σκαλίων τοῦ αὐτοῦ φόρου, ἐνθα τὰ ἄριστα
 τὰ πρῶτα ὄπῃρχεν (91). Τὸ δὲ ἐν τῇ δευτέρᾳ κα-
 μάρῃ γεγόνος ἄθασμον οὐ σιωπήσομεν. Τὸ τοῦ
 μοιχοῦ Μαξεντίου (92) εἰδῶλον ἐκεῖσε προσεκνεῖτο
 λατρευόμενον, καὶ τοὺς πολλοὺς εἰδωλολάτραις
 ἀγνοοῦμενον, θεὸς ἱππόσυνος ἐλατρεύετο· διὸ Κων-
 σταντῖνος αὐτὸ μὲν κατέβαλε· τοὺς δὲ τοῦτο τολμή-
 σαντας ἀπακεφάλισεν. Ἐνθα καὶ Ἄρειος μετὰ
 ταῦτα τὸν μιᾶρὸν θάνατον ὑπέστη, χεῖρονα Ἑλλή-
 νων βλασφημῆσαι ἀποτολμήσας ὁ δειλαῖος, μετὰ
 λιτῆς καὶ τιμῆς (93) τὸν θρόνον Κωνσταντινουπό-
 λεως τῇ βασιλικῇ χειρὶ καθαρπάσαι βουλόμενος.
 Ἄλλ' οὐκ Ἀλέξανδρος ὁ πολὺς ἐν θεογνωσίᾳ τοῦτο
 παρεσ... (94) ἕως τῷ ὀλεθρίῳ θανάτῳ τοῦτον παρ-
 δωκεν. Ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ (95) ἀπὸ τῆς καμάρης
 ἕως κθ' παλαιστὰς ἔχοντι, ἐπὶ θεοφιλοῦς Θεοδοσίου
 ἀπετυπώθη Ἄρειος ἐν μαρμάρῳ συγγεινιώντι τῇ
 γῆ, καὶ σὺν αὐτῷ Σαδέλλιος, Μακεδόνης, Εὐνόμιος,
 πρὸς αἰσχύνην τοὺς διερχομένους (96) σφετερίζειν

(93) Μετὰ λιτῆς καὶ τιμῆς. Scilicet, quando cum
 comitatu et pompa Constantinopolitanum thronum,
 imperatoria manu stipatus raptum procederet. Perpe-
 ram interpretatur Combefisius, supplicationis pompa
 ac honore Constantinopolitanam sedem imperatorie
 abusu potestatis armata manu atque vi esset rapturus.
 Nique hic λιτῆ supplicationis pompa, seu suppli-
 cationem, ut putat Combefisius, significat, aut pro-
 cessionem ecclesiasticam, qua notione in Euchologio
 et passim apud scriptores occurrit, sed pro comitatu
 et pompa sumitur, ut manifeste ex Cedreno liquet
 pag. 296: Τῇ γὰρ ἐξῆς; ὁ ἀνόσιτος μετὰ φαντασίας
 καὶ γαυριδίατος; εἰς τὴν ἐκκλησίαν προερχόμενος,
 ἐπειδὴ ἐν τῷ φόρῳ πλησίον τοῦ λεγομένου Σινάτου
 ἐγένετο, τῆς γαστρὸς νυξίας αὐτὸν, τοὺς ἐκεῖσε
 ἀφεδρώσαν ἀποκαχωρηκῶς, ἀγγελικῇ κατασπᾶ-
 ται χειρὶ, τῆς τε κοιλίας αὐτοῦ καὶ τῶν σπλάγ-
 χνων σὺν τῇ ψυχῇ βαγέντων καὶ εἰς ἀφεδρώνας κα-
 ταδληθέντων. Nam Arius cum postridie magno cum
 fastu et ostentatione ad ecclesiam procederet, cum
 in Foro non procul a curia abesset, ventre stimulante
 ad latrinam abiit: ibique ab angelo ictus, intestina
 in latrinam egressit atque exanimatus est.

(94) Τοῦτο παρεσ. Lego παρέσχεν, scilicet Alex-
 ander, Constantinopolitanus episcopus, cum ei ab
 imperatore mandatum esset, ut Arium in Ecclesiam
 reciperet, anxius, ut par erat, animi, totam noctem
 ad Dominum precibus fuscis Arium pressumdedit,
 testatur Cedrenus laudato loco.

(95) Ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ, etc. Locus forsau ille
 de quo loquitur Anonymus noster, cum de statu
 Fortunæ urbis, quæ a Juliano in foveam projecta
 est, quod crucei capiti insculptam haberet; ἐνθα
 Ἄρειος, inquit, τὸν ἐχθιστον θάνατον ἀπὸ τῆς κα-
 μάρης τοῦ φόρου τοῦ Σινάτου ἀπέδωκεν· πῶς καὶ οἱ
 παρερχόμενοι αὐρα καὶ κήπρα ἐτίθουν αὐτῷ τῷ ἐχ-
 θίστῳ Ἄρειῳ.

(96) Πρὸς αἰσχύνην τοὺς διερχομένους. Id est
 ut eos qui præterirent tales sibi magistratos adscribere
 puderet; utque ii qui Filio honorem detraxerant, ster-
 core, urina, sputo et ludibriis deturperarentur. Com-
 befisius vertit, ad eorum probum, qui sibi hos rin-
 dicare student; et ut ii qui Filio honorem detraxerant,

τούτους, καὶ κόπρω καὶ οὐρῶ καὶ ἐμπύσματι, καὶ ἄπιμαίαι· ὀνειδίξεσθαι τοὺς γῆν ἀτιμῆσαντας. Ἄτιμα καὶ καθορῶνται ὡς ἔω; τῆς σήμερον, τοῖς τὰ γεγραμμένα παρ' ἡμῶν μετὰ φιλοσοφίας καὶ πόνου διερευνῶσι.

ΘΕΑΜΑ Δ'. Τὸ ἐν τοῖς Ἀρτοπολλίοις πόροις (97) ὑπάρχον.

Κυνάριον ἀπὸ μαρμάρου (98) οὐθατα πλείστα ἐν τῇ νεμέσει περιφέρων, ὡς οἰκοθεν μυρμηκία λατρεῦσιν ἐπιχειρόντων, τοῖς θεωρεῖν κατὰ πᾶν ἐθέλουσι, τοῖς πᾶσι προῦκεται· ταοῦ δὲ καὶ ἀετοῦ καὶ λαλίνης, λαγωῦ τε καὶ κρυῶν κάραι, καὶ στρουθῶν, καὶ κορυθῶν καὶ τρυγόνος, μὺς καὶ γαλῆς, καὶ θαλάσσιων ἐμαοῦσαι, καὶ Γοργονίδες δύο ἀμφότεραι ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων, ἡ μία τῇ ἐτέρᾳ κατ' ὄψιν βλέπουσα, ἀπὸ μαρμάρων, ἀναγεγλυμμένα, τὰ φυραθέντα κάτω τῶν αὐτῶν πύρων ἦτοι Ἀρτοπολλίων, θεᾶς τοδνεκεν Κωνσταντίνου δρᾶμα. Ἄλλὰ γὰρ καὶ Βούλγαρος ὑπὲρ βοδὸς καθαρὸς ὑπάρχων, ὡς τῇ γῆ διορῦττειν ἐθέλειν τοῖς ὄρωσι θεᾶμά τι μέγιστον. Διέκειτο δὲ τοῦτο ἔως τῶν πολλῶν, καὶ μέχρι Ζήνωνος ἀρκίσει τὴν ἱστορίαν. Γαληνὸς δὲ τις ἱατρὸς καὶ φιλόσοφος ὑπάρχων, ὡς αὐτὸς ἐβδίδασεν, ἀπὸ χρονογράφων περαιωθεὶς, ἐβδαιώθη τὰς Γοργονίδας τὰς μαρμαρίνους, ἅτε τὴν μίαν ἐκ δεξιῶν, ἅτε δὲ τὴν ἐξ εὐωνύμων, ἱερογλυφικὰ τινα καὶ ἀστρονομικὰ ἐχίδνινα συλλαβοῦσαι· τῶν βασιλέων γράρειν τὰς ἱστορίας, Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου τοῦτο ποιήσαντος. Τοῦ δὲ αὐτοῦ Γαληνοῦ ἐπὶ πλείστον συχνάσαντος, καὶ τοῖς ἀναγνώσμασιν τούτου προσέχοντος, τὰ μέλλοντα συμβαίνειν Ζήνωνι παρὰ Βερβήνης ἐγέλασε. Καλλιστράτος δὲ τις, συρφετὸς μὲν τῷ γένει, κάπηλος δὲ τῇ ἀξίᾳ, ἐμβατεύοντι τῇ ἱστορίᾳ τῶν Γοργονίδων Γαληνῶ καὶ μάλιστα συχνῶς προσέχων μετὰ τὴν ἀνάκαμψιν Ζήνωνος τὴν ἀπὸ Ἰσαυρίας τὸ δεῦτερον, φατείασθεὶς ὁ αὐτὸς Γαληνὸς παρὰ τοῦ αὐτοῦ Καλλιστράτου, τοσοῦτους ἐμπαιγμούς ἐκ' ἐνιαυτοῦ καὶ βολίδας ὑπέμεινε, ὥστε μέχρι τέλους τὸ πέρασ ἐν τῇ αὐτῇ Ἀρτοπολλίων καλενδία, ἐν αὐτοῖς τοῖς ζωδιακοῖς τετραπόδοις καὶ πετεινοῖς Σιλεντίου ὑπ' ἀρχόντος εἴφει ἀποκατασθῆναι, κρέξαντος τοῦ Πρασίνου μέρους καὶ τοῦ ὄχλου, Δικαία ἢ κρίσις. Ἀριστιδῆς δὲ φιλόσοφος ἐπέθηκεν ὄνομα τῷ τόπῳ τοιῦδε, ὃ καὶ νεμομένη Ζήνωνι· καὶ τυπῶσας τὴν γραφίδα, ἀπέδρα ἐν Χερσῶνι, καὶ ἐσώθη ἔω; τῆς σήμερον.

A dibriis deturparentur. Quæ hactenus integra conspiciuntur ab iis, qui scripta nostra philosophice et studiose scrutantur.

SPECTACULUM IV. De iis quæ in Artopollis exstant.

Catellam marmoream multis mammis distribuendis muneribus præditam, confertim animantes adorare tentabant: quod iis qui considerare velent erat expositum, pavonis scilicet, aquilæ, leonæ, leporis, arietumque capita, passerum item, cornicum, turturis, muris et fells: itemque buculæ mugientes, Gorgones duæ a dextris et sinistris, obversa mutuo facie, ex marmore sculptæ. Quæ in Artopollis sculpta a Constantino ad spectaculum facta sunt. Sed etiam Bulgarus mundus 171 bovi insidens, qui quasi spectaculum videntibus maximum, humo defodi voluerit. Hæc multis temporibus constiterê, et usque ad Zenonem oculis contemplari licebat. Galenus vero quispiam medicus et philosophus. ut ipse docuit ex Chronographis mutuatus asseverabat, Gorgones marmoreas, quarum alia a dextris, a sinistris alia erat, hieroglyphicas quasdam et astronomicas viperulas continentes, imperatorum historias complecti, magno Constantino ejus rei auctore. Cum vero idem Galenus eo crebrius venisset, et lectioni attenderet, de iis quæ a Verina Zenoni eventura erant, in risum effusus est. Callistratus vero quidam ex infima plebe caupo, Galenum Gorgonas sæpius adeuntem, easque assidue considerantem, apud imperatorem Zenonem ex Isauria secundo reversum accusavit: qui Galenus multa ludibria et plagas pro annum sustinuit, donec tandem in ipsa Artopoliorum calendia, et ad ipsam quadrupedum animalium atque volucrium statuam, a Silentii præfecto capite plecteretur, clamaute Præsina factione ac plebis promiscua turba, *Justum judicium*. Aristides vero philosophus ejusmodi nomen loco imposuit, hodieque manet, *Galenus bestiarum, Zenoni iniquitas attributa*. Scriptaque lamina, in Chersonem aufugit, hactenusque incolumis est.

φαίνεται ἔω; τῆς σήμερον, Γαληνοῦ θηρία, ἀδικία

Anselmi Bandurii notæ.

stercorant, urinam, spurcorum Indibrio prætereun-
tibus habeantur. ac dishonestur. Hoc autem
Lambecius ita legendum putat: Ὅστις τοὺς διερχο-
μένους ἐφειδίξειν τούτους, καὶ κόπρω, καὶ οὐρῶ, καὶ ἐμπύσματι, καὶ, εἰς.
(97) Τὸ ἐν τοῖς Ἀρτοπολλίοις πόροις. Combessius loco πόροις legendum putat πόροις.
(98) Κυνάριον ἀπὸ μαρμάρου, εἰς. Hoc quidem sic legendum putat Lambecius, κινάριον ἀπὸ μαρμάρου οὐθατα πλείστα ἐν τῇ νεμήσει περιφέρων, ὥστε τέκνοις μυρίοις διατρεῦσιν ἐπιχειροῦν. Statuam, inquit idem Lambecius, naturæ describit, quæ innumeris mammis et omnigenorum animalium ca-

D pitibus circumdata figuratur, quod quasi communis mater, omnia lacte suo nutrit. Posset etiam sic corrigi, ait ipse, hic locus: κινάριον ἀπὸ μαρμάρου οὐθατα πλείστα ἐν τῇ νεμήσει περιφέρων ὡσεὶ μυρμηκία, id est, Statua marmorea plurimis mammis circumdata, quasi nævulis seu verrucis. Nam nævuli sunt cutis eminentiæ, quas Græci ἀκροχορδόνα; vocant. Similiter Gellius lib. xii, cap. 1. *An tu quoque, inquit, putas naturam feminis mammarum ubera, quasi quosdam nævulos venustiores non liberorum alendorum, sed pectoris ornandi causa dedisse?* Hæc autem Lambeciana lectio, seu potius errorum castigatio nobis etiam arridet.

SPECTACULUM V. 172 Ad Anastriam Caracallæ Α ΘΕΑΜΑ Ε'. Τὸ ἐν τοῖς Ἀμαστ. ἰαροῦ Κυρακάλλου προpositi.

Quod a Trajano spectaculum seu idolum Byzantinae urbis primum occurrit Mecas et Glaucus : ex quibus Theodorus chronographus lectionibus clarus. Jupiter ; Sol eodem in loco, marmoreo curru invectus. Jovis scuticam ferens, Aristides. Hercules, auriga recumbens, hoc Deum titulo donans, *Apollo Pancratiastes*. Ubi Cylli fluvius ; Aetius, a Lyco impuro cultore adoratus. In eo testudines item avibus, et dracones octodecim, Acuntius pleni philosophus idolorum antisies, nxoris immolator ac duorum liberorum ; matris Aglaidis et sororis Graphentiae. Eodem in loco daemonum [quippe regum] visiones afflatusque philosophis obtingunt ; maxime si lingua semineve adulteris reges fuerint exitiosi. Idcirco ad nudam oculos conjicientes statuat, sideritimque herbam cochleari concalfacientes, atque naribus adurentes, regis amicos lactari ; ac si forte ex his immotescere velit, divinum eos responsum accipere. Ingens pecuniae vis, praesertim denariorum humo defossa, quin et auri thesaurus, quod cum theatrum esset die Jovis, populus 173 conferta multitudine spectaculi admiratione defixus, terrae motu, circa tempus Byzae et Antis, in ipsa cavea absorptus sit. Contigit vero cum necdum Constantinus Dei cultor Urbi innotuisset, sed Romae. Equi autem et aviculæ, Galinduchii ducis sunt, quæ ad Artemisii ignem hodieque conspiciuntur. Idcirco, quanquam multis laboribus tuæ virtutis causa, vir probe, perfuncti, nihil tamen indigne tulimus.

De Foro Bovis.

Spectaculum quod in Foro Bovis positum erat, clare tibi describemus, quando id sæpe sæpius, vir

Anselmi Bandurii notæ.

(99) Θεαματιον ητοι ειδωλιον. etc. Cum totum hoc caput seu spectaculum quintum non unico laborare mendo, sed undique, ut aiunt, scatere ulceribus animadvertissem, a nova interpretatione manu submovendam esse duxi, ne et ipse mirificus chirurgus, τὸ κακὸν τῷ κακῷ ἴωμενο; vider; interpretationem vero Combefisii, commodo lectoris consulens, qualiscunque sit, in medium attuli, non quod ipsa mihi probetur, sed ut ad manus, inquam, sit lectori. A notis quoque abstinemus, tum eadem de causa, tum etiam, cum res fere nullius momenti sint, tum in his terere supervacaneum visum est. Notas si placet ac conjecturas Combefisii et Lambecii videas. Cæterum de Anastriano, seu urbis tractu Ἀναστριανοῦ nuncupato, necnon de statuis atque aliis monumentis quæ eodem in loco steterunt, loquuntur Anonymus noster et Codinus, qui a statuis binis marmoreis duorum Anastriatorum, vel certe Paphlagonum, ibi defossis, locum sic appellatum perhibent.

(1) Γαλινδουχίου. Hic apposite asserenda sunt quæ hac de re pereruditus Ducangius adnotavit, loquens de notis Combefisianis ad eminentem locum. Qui feliciter, inquit, opinor, pro Γαλινδουχίου legendum Παλινδουχίου, conjecit : sed quod hæc voce intelligi Constantium ipsum Ducam censet, non assentior ; malim enim Pseudo-Constantium

Θεαματιον ητοι ειδωλιον (99) τῆς Βυζαντιου πόλεως προτερεῖον ἀπὸ Τραϊανοῦ, Μεκῆ; καὶ Γλαύκου ; ἐξ ὧν Θεόδωρος χρονογράφος ἀναβρωσθεῖς ἀναγνώσασαι. Ζεὺς, Ἥλιος ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ἐν ἔσρατι μαρμαρευθέτω. Διὸς σκυταλίδης Ἀριστείδης, Ἡρακλῆς, ὁ ἀακαίμενος ἡνίοχος θεὸν ἐπιγράφων, Ἀπόλλων παγκρατιαστής. Ἐνθα ὁ ποταμὸς ὁ Κύτλου, Ἀέτιος ὁ ἐπὶ Λύκου μυκλατρευόμενος, ἐν αὐτῷ χελώναι μεσταὶ ὄρνιθων ἐν αὐταῖς δράκαινα ἡ, καὶ Ἀκούστιος φιλόσοφος ἐιδῶλων πρωτοστάτης, καὶ ὕτης γυναικὸς καὶ δύο τέκνων, μητρὸς Ἀγλαίδης καὶ ἀδελφῆς Γραφεντίας. Ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ δαιμόνων ἐπισταταί καὶ πτώσεις, ἅτε θραυτέων, τοῖς φιλοσοφοῦσι ; μάλιστα ἐν πόρνοις εἶεν τῇ γλώττῃ ἢ τῇ σπορᾷ, οἱ βασιλεῖς ὀλέθριοι. Διὰ τοῦτο τῷ γυμνῷ προσχέτωσαν ζωδιῶν, καὶ σιδηρέαν βοτάνην σὺν κοχλίδι περιζέσαντες, καὶ τοῖς μυκτῆρσιν ὀπτήσαντας, γαλουχεῖται τοῖς φίλοις τοῦ ἀνακτος ; καὶ ἦν γνωστὰ ἐκ τούτων ἰσως θέλεται, εἰς αὐτοὺς γενέσθαι ἡμῖν. Πολλὸς δὲ ἔργυρος καὶ μάλιστα θηραρίων κατέχωσται κάτωθεν, ἅτε δὴ καὶ θησαυρὸς χρυσοῦ, οἱ θεάτρων ὑπέρχων, καὶ τοῖς πολλοῖς ; βλέπειν ἐν ἡμέρᾳ Διὸς θυσίας καὶ θουμάζουσιν ; σεισμοῦ δὲ γενομένου, ἀποθανεῖν ἐν αὐτῷ τῷ πέλματι, ὡς ἐπὶ Βύζᾳ καὶ Ἄντῃ. πρὶν Κωνσταντίνου τῇ πόλει, ἀλλὰ τῇ Ρώμῃ, θεὸν γινώσκων ἐφαίνετο. Οἱ δὲ ἴπποι ; καὶ αἱ κινύρας Γαλινδουχίου (1) τοῦ δουκὸς ; ἅτινα καθορῶνται ἐν τῷ πυρὶ Ἀρτεμισίου ἕως τῆς δεῦρο ; ὄθεν, φιλόκαλε, πολλοὺς κόπους διὰ τὴν σὴν ἀρετὴν ὑπομείναντες, οὐδὲν ἡγανακτήσαμεν.

Τοῦ Βοδός.

Τὸ δὲ ἐν τῷ Β.Θ. ὀεία τρανῶς σοι ὑποδείξω, ὅπερ πλείστασις δὲ ἐπιστολῶν ἡμῖν ἐσήμανας δὶλόν

Inui, qui, extincto ac cæso Duca, rursus eundem mentitus est, ita ut ea ætate Παλινδοῦκας Δούκας, quasi reditivus Ducas a vulgo appellaretur. Hanc conjecturam non minime firmant manus æræ, quæ ad Horreum in Anastriano steteræ, ἐπὶ τῷ τῆς ὀψίδος τοῦ Ἀναστριανοῦ, supra fornicem Anastriani, uti a nobis observatum ad *Alexiadem* pag. 385. Manus quippe istæ æræ videntur fuisse *Palinduce* seu *Pseudoduce* istius, quæ in rebellionis et sumptæ de eo poenæ memoriam, in Anastriano delictæ sunt ; non vero, uti narrantur Græculi, quod supplicium truncationis manuum de aliquo falsis mensuris vendente sumptum designarent. Adhuc Anonymus hæc omnia hactenus conspici ἐν τῷ πυρὶ Ἀρτεμισίου, ubi legendum, ἐν τῷ πυρὶ τῷ seu *horreæ*, a πυρὸς, *frumentum triticum* ; nam ad horreum steteræ manus æræ. Sed cur Ἀρτεμισίου addatur, haud omnino constat, ut de vocis κινύρας nomine, nisi referatur ad equos, qui in Anastriano steteræ, ita ut de eorum genere fuerint, quos κινύρας vocabant, κακούργου, nempe ἱπποῦς, uti vocem hanc interpretatur Hesychius ; ejusmodi forte fuerit equus Pseudoduce, cum in hostium manus venit, ejus figura hic expressa fuerit. Hæc Ducangius ; ejus verba, commodo lectoris consulens, hic attuli.

τοι γενέσθαι, ὡ φιλῶκαλε Βαλεντινιανοῦ τοῦ πραιποσίτου (2) Κωνσταντος ἐν τῷ Ἱπποδρομῶ οἰκοδομηθῆναι γινώσκομεν. Κάμινος δὲ παρμεγέθης μεγάλη ζω; ἡμῶν διασωθεῖσα (3). ἔνθα Ἰουλιανὸς ὁ θεόστυγῆς προφάσει τῶν καταδίκων πολλοὺς ἐν αὐτῇ Χριστιανούς κατέκαυε. Ἦν δὲ ἡ κάμινος φέρουσα βοῆς χαλκοῦ παρμεγαστάτου θέαμά τι, ὄπερ κατὰ μίμησιν ἐν τῷ Νεωρισίῳ λιμένι κατασκευάθη. Τῷ δὲ αὐτῷ βοῖ τῷ χαλκῷ ἔνεκεν καύσεως κτηρηχολούθησέ τι μῶμον ἕως Φωκᾶ τοῦ ἀναξίου· καὶ μετὰ τὸ καυθῆναι τὸν αὐτὸν Φωκᾶν (4), ὅπῃ Ἡρακλείου χωνευθῆναι (5) τὸν βουν εἰς Ἀκουλαταμίον (6), καὶ εἰς τὸν Πόντον περάσαι ἔνεκεν στρατολογίας. Ἦν δὲ τὴ Ἀκουλάτον ἐν τῷ Πόντῳ, σταθμῶν τοῦ ἀργυρίου κδ' διὰ τὸ εἶναι αὐτὸ χρυσεγγυτὸν· ἔπερ καὶ ἐνταῦθα σώζεται ἕως τῆς σήμερον τοῖς ὀρώσιν, εἰς λεχμῖα χωνευτὰ σκυθρωπὴ πάνυ.

Z. Ἐκ τοῦ Μίλου (7) θεάματος τοῦ ὀφφικίου Διοσκόρου, ἐκ τῶν καθ' ὧραν Μαυρικίου Αὐγούστου.

Ἵτι τὸ Σενάτον τὸ λεγόμενον τοῦ Φόρου οὐδὲν ἄλλο ἐτυμολογεῖται, ἢ (8) μόνον Σινάτου οἰκοδομησαντος τὸν Σινάτον, καὶ τὸ ἐν αὐτῷ κρηθρον ζώ-

A studiose, missis ad nos litteris efflagitasti. Novimus sane Valentinianum Constantis imperatoris sacri cubiculi præpositum in Hippodromo illud ædificasse. Fuit vero fornax ingens et ad nostrâ usque tempora duravit. Ibi Deo perosus ille Julianus multos Christianos quasi maleficos combussit. Erat autem caninus bovis ænei immanis stature figuram referens, cui similis in Neorio portu postea confectus est. Huic autem deinde Bovi æneo ad nequissimum usque Phocam quædam infamia inhæsit eo nomine, quod exurendis reis usurparet. Postquam vero ab Heraclio ipse Phocas exustus est, Bos in Aculeati ærarium conflatus est, atque ad conscribendum militem in Pontum missus. Erat autem in Ponto, quod Aculeatum vocant, 174 argenti pondo quatuor supra viginti, eo quod ipsum esset auro solidum. Quod hic quoque hodieque servatur, ac cernitur, in fuis lechmiis tetricum valde vultum præferentibus.

VII. Ex Milliario spectaculi officii Dioscorig, ex Mauricii Augusti Diario.

Quod vocant Fori Senatum, a nullo alio tale nomen obtinuit, quam quod Senatus a Senato edificatus sit, necnon illud trium lapidum opus, id est

Anselmi Bandurii notæ.

(2) Βαλεντινιανοῦ τοῦ πραιποσίτου, etc. Videtur deesse præpositio ὅπῃ, nisi forte talis fuerit recentioribus Græciæ locutio, cum sæpe in mss. recentioribus, præpositiones omissas comperiam, præcipue ὅπῃ, sed an scribarum incertia hoc factum nascitur. Quod autem ait, bovem illum æneum a Valentiniano Constantis imperatoris sacri cubiculi præposito constructum in Hippodromo esse, non convenit cum Cedreno et Zonara, qui Pergamo bovem illum æneum advectum perhibent.

(3) Ἔως ἡμῶν διασωθεῖσα. Hæc verba non ad Chronographum referenda puto, sed ad eum a quo hæc excerpta sunt. Chronographus quippe multo posterior Heraclio, a quo conflatus in folles bos ille æneus, seu fornax ænea ad instar bovis constructa, convincitur ex pluribus ejusdem Chronographi locis, ut cuilibet facile videre licet.

(4) Καὶ μετὰ τὸ καυθῆναι τὸν αὐτὸν Φωκᾶν. Chronicon Alex. et Zonaras Phocæ cadaver crematum in Bove perhibent.

(5) Ἐκ τῆς Ἡρακλείου χωνευθῆσα, etc. His castigatiora habet Anonymus noster: ὅπῃ δὲ Ἡρακλείου ἐχωνεύθη λόγῳ φέλλων.

(6) Εἰς Ἀκουλαταμίον, etc. Hæc et quæ se junctur inendo non carent; neque ex Anonymo nostro et Codino restitui possunt, cum istæ in utroque desiderantur. Interpretationem Combessii lectori exhibemus. Vide igitur ejusdem notas. — Ἀκουλαταμίον, seu potius, ἀκουλαταμίον. Aculeati ærarium. Χυτὸν ἀκουλάτον: moneta sic Justino II cusa. Sed quid illud σταθμῶν τοῦ ἀργυρίου κδ'. Num tanti existimata bovis materia, etsi ille æreus erat, quod ære solidior ac fusus erat? COMBESSII.

(7) Ἐκ τοῦ Μίλου, etc. Lambecius βίβλου mutandum censet. Id quidem κατὰ τὸ πρόχριστον expeditum. At quid cogit sine codice? Quidni auctor hoc librum titulo donaverit, analogia quadam ad Milium seu Miliare; ut sicut illud regula erat atque mensura spatii locorum ac distantiar, sic liber ille velut

norma quædam mensuraque haberetur, vel ipse loca ipsa describens, ac quæ in eis exstarent spectatu digna exhibens, seu etiam in eis gesta referens. Sic certe liberales titulis librorum auctores. Ut nobis exstaret ille liber, non tantus divinandî labor. Sequentia ex τῶν καθ' ὧραν Μαυρικίου Αὐγούστου, quæ sic emendo, cum esset καθόραν, indicio sunt, continuisse eum librum plurium imperatorum res gestas, expeditiones, itinera, ac quæ Græci ταξίδια vocant, diarii in morem, brevique chronographi, quo nomine non obscurum unde auctor τὸ Μίλιον potuerit inscribere. Subtiliorem conjectorem libens audiam. De Fausta restitui quæ clausa represento quod probatorum omnium auctorum affirmatione firmum sit, Faustam non Diocletiani, sed Maximiani Herculii fuisse filiam, ac proclive fuerit eas voces omitti per antiquarii socordiam. Auctor Actorum Silvestri, Constantini uxorem Maximianam vocat, ac Diocletiani filiam, penes quem illes; nisi et ipse male luxatus, ad certiores regulas componendus est. Alterius loci et operæ sit propensius in hæc inquirere. COMBESSII.

(8) Οὐδὲν ἄλλο ἐτυμολογεῖται, ἢ μόνον, etc. Nugas hic nugatur Chronographus cum ait Senatum non aliunde nomen accepisse quam a quodam Senato ejus conditore, cum ex scriptoribus istis dignis constet Senatum sic appellari, quod in eam domum senatus et viri delecti deliberatum convenire solerent, et ipse imperator cum vestem consularem sumebat; sic Zonaras in Leone M. pag. 41: Καὶ κατέκαυε πρὸς τοῖς ἄλλοις τὸν τε ἐν τῷ Σενάτῳ χυλούμενον μέγιστον οἶκον, εἰς δὲ γερουσίαν καὶ ὀλογάδας συνερχόμενοι ἐβουλεύοντο, καὶ αὐτῆς ὁ βασιλεὺς ὅτε στολήν ὑπατικὴν ἀνελάμβανεν, ἔργον περιφανὲς καὶ ὑπέραμπερον. Absumpsit præ cateris maximam domum, quem Senatum vocant, in quam senatus et viri delecti deliberatum convenire solebant, et ipse imperator cum vestem consularem sumebat, opus illustre et splendidissimum. Ita habet, sed diversis verbis et Cedrenus in eodem Leone. Procopius lib. 1 De Ædif., cap. 10, prodit, in ea æde

triceps porphyriticum simulacrum, quod quidam in medio Constantinum magnum, a sinistris Constantium, a dextris Constantem representare dicebant. Erat illud duobus fultum pedibus, sexque manibus instructum. Spectaculum plane novum et insolens, alium affunde conspiciens, nam unum caput erat. Incendio autem ibidem grassante, cum omnes una eniterentur ut mirum illud signum suffurarentur, Theodosio juniore Arcadii filio imperante. Is statim misso cursore in loca remota et ad maris oras, iis qui sustulerant interminatus est ni representarent. Qui vero auferre ausi fuerant cum non possent in patriam illud reducere, occupante imperatorio cursore, desperatione ducti sese cum simulacro **175** in mare præcipitarunt; ita ut multis adductis naviculis et funibus, urinatoribusque, quod id imperator molestissime ferret, multisque donis propositis usque ad quinquaginta centenaria, horrendis cum juramentis præmissa si quis ex mari extrahere posset, nemo id præstare potuerit. Quamobrem ardens ira Theodosius, quatuor columnis fultam Senatus ædem flammis dedit: atque Helenæ matris Constantini, ipsius item Constantini, et uxoris illius Faustæ, Maximiani Herculii, Diocletiani generi, filiaæ statuas in eundem Senatum transtulit: ipsius quidem et uxoris statuas ex ære fusas partimque lapillis ornatas; illius autem ex marmore porphyretico: quæ hodieque supersunt.

EX PAPIA.

In loco quem Staterem vocant, quam Mollum

Anselmi Bandurii notæ.

senatum Romanum ineunte anno convenisse, festumque solemnem ex veteri more et instituto celebrasse: Ένθα δὲ ἔβουλοῦσα ἔτους ἀρχομένου ἡ Ῥωμαίων βουλὴ σύγκλητος ἐνωύσιον ἑορτὴν ἀγει, τὰ τῆς πολιτείας ὀργιάζουσα ἀεὶ νόμιμα. Anonymus noster loquens de Senatu ait, in Senatu codicillos asservatos esse, ibique patricios eos accepisse, ubi Callistratus primum dignitatem consularem suscepit.

(9) *Τριλίθρον ῥωδίων, ἦτοι τρικέφαλον*. Scilicet, necnon illud trium lapidum opus, id est triceps porphyriticum simulacrum. Ita sere interpretatur et Combelsius. Sed quid τριλίθος proprie significet, nondum viri docti assecuti sunt. Holstenius, triplex lapidum genus hac voce significari putat. Ducangius vero existimat τριλίθρον dici id quod crustis triplicis marmoris distinctum est. Quod autem addit idem Ducangius, forsitan per τριλίθρον intelligi fusile opus, scilicet quod ex triplici lapidum seu marmorum genere fustum seu conflatum est, cujusmodi complures columnas Romæ et alibi existisse, ex veterum invento, hodie deperdito, censebat Scaliger in Scaligerianis, Scaligerianæ naniæ. Vide *Diarium Italicum* doctissimi D. Bernardi de Montfaucon, pag. 247.

(10) *Ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ*. Non quidem sub Theodosio juniore, sed sub Arcadio conflagrasse Senatum eo incendio quod propter Chrysostomum excitatum est, testatur Zosimus lib. v: Ένάπεσα δὲ τὸ πῦρ καὶ εἰς τὸν εἰωθότα δέχασθαι τὴν γερωσιάν οἶκον, πρὸ τῶν βασιλείων ὄντα, εἰς πᾶν κάλλος καὶ φιλοτιμίαν ἐξησχημένον. Irruit ignis et in illam do-

Α διον, ἦτοι τρικέφαλον (9) πορφυροειδές, ὃ εἰλεῖν τινες Κωνσταντίνον τὸν Μέγαν μέσον, Κωνσταντῖνον εὐώνυμον, Κώνσταν ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσιν, εἰς πόδας ἀρκούμενον δύο, εἰς δὲ χεῖρας ἕξ. Ξίνον τοῖς ὀρώσει θέαμα, ἄλλον ἀλλαχθὲν ὀρών, καὶ ἡ κεφαλὴ μία. Ἐμπυρισμοῦ ἐν αὐτῷ δὴ ποτε γενομένου ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ, καὶ πάντων ἐκεῖσε ἀσχολουμένων, ὡς εἰπεῖν, κλαπῆναι τὸ θαυμασίον ἔκεινο, ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ (10) τοῦ Ἀρκαδίου, δὲ εὐθὺς διὰ ταχυδρόμου ἐν τοῖς διαστάτοις καὶ ἐν τοῖς θαλαττοῖς μέρεσι μετὰ ἀπειλῆς, εἰ μὴ φάνειεν τὸ θέαμα· καὶ οἱ τοῦτο τολμήσαντες, οὐκ ἰσχύσαντες εἰς τὴν ἰδίαν πατρίδα ἀπενεγκεῖν· φθαζόμενοι δὲ τῷ δρόμῳ τῷ βασιλικῷ (11) ἀποποιησάμενοι ἑαυτοῦς, τὸ τε θέαμα καὶ ἑαυτοῦς, ἐν τῷ βυθῷ ῥίψαντες, κατεποντίστησαν· ὡς πολλῶν πλοίων καὶ σαργάων ἰδόντων καὶ κολουμητῶν τινων, διὰ τὸ ἀδημονεῖν τὸν βασιλέα, ὠρᾶ τε εἰς πλῆθος ταττομένου, καὶ ὡς φ' κεντηναρίων μετ' ὄρκων φρικτῶν βεβαιουμένου, τοῖς μέλλουσιν αὐτὸ ἐκβάλλαι ἐκ τῆς θαλάσσης, οὐκ ἰσχυρᾶ τις. Τότε ὀργισθεὶς ὁ αὐτὸς Θεοδόσιος, καὶ τὸν Σινάτου οἶκον τῷ πυρὶ παραδίδωκεν, ὑπὸ τεσσάρων κίωνων βασταζόμενον (12). Καὶ μετέθηκεν τὴν στήλην Ἑλένης μητρὸς Κωνσταντίνου, καὶ αὐτοῦ, καὶ τῆς γυναϊκὸς αὐτοῦ Φαύστης θυγατρὸς [Μαξιμιανοῦ (13) τοῦ Ἐρκουλοῦ, γαμβροῦ] Διοκλητιανοῦ, ἐν τῷ αὐτῷ Σινάτῳ· αὐτοῦ μὲν καὶ τῆς γαμετῆς, χαλκευχῦτων καὶ μέρος λιθενδύτων· αὐτῆς δὲ ἐκ πορφυροῦ μαρμάρου

C περιέχουσα· ἄντια καὶ ὠζύοντα ἕως τῆς δεύρο.

ΠΑΠΙΑ (14).

Ἐν τῷ λεγομένῳ Στατήρι, ὅπερ λέγεται Μόλιον

num, in qua senatus haberi solebat, quæ ante palatium sita, et ad omnem elegantiam et magnificentiam elaborata est.

(11) *Τῷ δρόμῳ τῷ βασιλικῷ*. Scilicet, imperatorio cursore, seu, ut Combelsius ad verbum interpretatur, *cursu regio*; nam δρόμον βασιλικὸν eadem hic significare, quæ Græcis δρόμος δημόσιος, una eum Lambecio puto.

(12) *ὑπὸ τεσσάρων κίωνων βασταζόμενος*. Perperam hæc intelligit ac interpretatur Combelsius, qui τὸν Σινάτου οἶκον ὑπὸ τεσσάρων κίωνων βασταζόμενον, ædem ipsam Senatus putat esse; nam vix credatur Senatus ædem cum esset amplissima et capax totius senatus novæ Romæ, quatuor tantum columnis sustentat fuisse: unde τὸν Σινάτου οἶκον hic interpretatus sum, *Senatus, seu basilicæ vestibulum*; sic autem vertendum esse etiam ex contextu patet, nam paulo infra ait statuas Helenæ, Faustinae, etc., igne consumpta senatus æde, translatas fuisse ad eundem Senatum. Quali autem et quanta magnificentia Senatus postmodum a Justiniano reedificatus sit, una cum ipsius portico, seu vestibulo, testatur Procopius lib. 1 *De ædific.*, cap. 10.

(13) *Φαύστης θυγατρὸς Μαξιμιανοῦ*. Ita restituit post Lambecium Combelsius; perperam quippe in ms. habetur Φαύστης θυγατρὸς Διοκλητιανοῦ. Nemo quidem vel mediocriter antiquitatis veterumque scriptorum peritus, nisi scholasticus fuerit, ignorare potest, Faustam Constantini magni uxorem filiam fuisse Maximiani Herculii, qui Valeriam Diocletiani filiam uxorem habuit.

(14) *Παπία*. Breviatum hoc, pro ἐκ τῶν Παπία,

ἀλωπὴν εἶναι ἐκ μαρμάρου πηγαουσιου εἰς μῆκος· Ἄργυρῆα δὲ ἄλτος· ἐξ ὀργυλῆς δύο ἡμισυ πρὸς νότον ἐν τοῖς ἀνακτορικοῖς οἴκοι· πρὸς δὲ βορρᾶν πρὸς τὸν παλαιὴν ναύ, ὅπερ ἐν τῷ στήθει ἔγραφεν, δι' ἐμπλαστῶν χρυσεῶν καὶ ἀργυρέων γραμμάτων, Ἄφροδίτη Σελήνη, ἰδίῃ Πέρσαις εἰς πάκτον, ἐπὶ Ἀναστασίου βασιλέως, ἀντὶ σταθμῶν χιλίων χρυσοῦ. Καὶ τοῦτο δὲ ὁ αὐτὸς Παπίας ἐδίδαξεν ἐκ τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων. Ὅτι αἱ Γοργονοειδεῖς κεφαλὰ ἐν τῇ χαλκῇ πύλῃ, πρὸς μὲν τὸ πρόσθεν περιπατοῦντι εὐωνύμως, πρὸς δὲ τὸ ὀπίσθεν δεξιῶς, τῆς Ἀρτέμιδος θεᾶς, ἐκ τοῦ ναοῦ Ἐφαισίου ἦκασι· τὰς μὲν τέσσαρας ἐν τοῖς Ταύρου μέρεσιν, ἐν τοῖς παλαιῶς παλατίοις προσπηχθέντα Κωνσταντίνου, ἔνθα καὶ Ἰουλιανοῦ καὶ τῆς τούτου γαμετῆς· ἀλλὰ καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καὶ Γάλλου καθορῶνται ἀγάλματα· τὰς δὲ ὅς ἐν τῆς προσηρημένης πύλης εὐωνύμῳ μέρει, ἔνθα καὶ σταυρὸς πεπηγῶς ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ πάλαι καὶ Βελισαρίου, καινουργηθεῖσαι (15) Ἰστανται, ἐν ἧ καὶ αὐτὸς Βελισάριος καθορᾶται χρυσεῖς βαφοῦς, ἠλιοκράτος, καὶ Τιθέριος ὁ κυρτοειδής· Θράξ, καὶ Ἰουστίνος ὁ πρῶτος λεπτοειδής ἐπίφορος κατ' ἰδέαν πάνυ (16), καὶ τῶν συγγενῶν ἑπτὰ, αἱ μὲν ἐκ μαρμάρου, αἱ δὲ καὶ χαλκαί, ἐκ τῶν ζωμάτων ἐπιγυνωσκόμεναι (17) ἀκριδῶς τοῖς παροῦσι.

De imagine Pulcheriæ Augustæ; necnon de statuīs Marciani et Pulcheriæ.

Πολλὰ τῇ βασιλίδι Πουλχερίᾳ Λέων ὁ Μέγας ἐμακάριζεν· ὅθεν καὶ μνήμην αὐτῆς τῆς τελευτήσεως ἐπετέλει, καὶ ἐν τῷ τάφῳ αὐτῆς αὐτὸς ἱστῶρησε τὸ ταύτης ἰνδάλμα. Καὶ ἐν τοῖς βασιλείοις δὲ θεωρῶν αὐτὴν ἐν ἱστορίᾳ, τὸν βίον βίον αὐτῆς ἐμακάριζεν. Μαρκιανοῦ δὲ στήλην καὶ Πουλχερίας ὁ αὐτὸς Λέων ἐν τοῖς Θεοδοσιανῶν ἐμβόλοις μεταστήσας, τῇ βασιλίδι πόλει προσέθηκεν.

Anselmi Bandurii notæ.

ex ejus scilicet commentariis. Meminit hujus auctoris Niceph. lib. 1, cap. 1. Ἄφροδίτη Σελήνη. Quæ supra Ἄφροδίτη παρθένος. Venus virgo, habetur, ad hanc nihil Venerem spectare videtur. Hæc enim dea, et pro Junone sumitur, ὀφραντῆ scilicet Venus, cujus nomine aer Græcis consecratus, ut auctor est Julius Firmicus, ipsaque Luna, ut hæc inscriptio fidem facit. Illa, puella quædam amasia est, sic eodem condita tumulo, elephantis atata, cum amasio seu amasia. Τὸ Μόλιον ἀλωπὴν, cui hæc inesset inscriptio, etsi reddidi *Molium vulpinam*, quidam proprie videatur ab alio discere velim. Ut sic redderem, ac vocem retinerem, ceu propriam, auctor mihi Hesychius, qui *Μολτοβλάς, γυναικὸς τινος υἱὸς* tradit, *mulieris cujusdam filius*, quæ utique Μόλιον ipsa dicta sit. Num et hæc Græcorum superstitio Veneris nomine ac Luna consecrata? vel potius sic dicta Venus, quod Jove nata, qui ipse Molio dicitur, a quodam suo ejus nominis hospite. Quod Vulpina, seitum sane Veneris epithetum. *COMBESIIUS.*

(15) *Καινουργηθεῖσαι Ἰστανται.* Perperam in ms. sejuncta legitur uti Lambecius edidit, καὶ καινουργηθεῖσαι, pro quo legendum idem putat καὶ Ναρσοῦ στήλαι Ἰστανται, et Combessius pro τοῦ πάλαι legit ὁ πάνυ. Ego vero nullum errorem ibi deprehendo, et sic verto: *Quatuor autem in memoria lævo latere, ubi etiam crux defixa, sub Justi-*

Vulpinam appellant ex marmore Peganusio ulnarum quinque longitudinis, duarumque cum dimidio latitudinis, ad Austrum in palatii ædibus; ad Aquilonem vero veteris Ecclesiæ respectu. In ejus pectore hæc inscriptio aureis et argenteis insertis litteris legitur, Venus Luna, Anastasio imperatore Persis pro pacta pecunia data est pro mille auri librarum pondere. Quod ipsum suis in scriptis Papias docuit. Gorgonum capita in Chalces 176 porta a sinistris quidem ante, a dextris vero retro Dianam deam ambulanti, ab Ephesino templo advecta sunt: quatuor quidem in Tauri partibus in palatio veteri Constantini affixa, ubi etiam Juliani ejusque conjugis; Constantini quoque Magai et filiorum ejus, necnon Galli statuæ conspiciuntur: quatuor autem in memoratæ portæ lævo latere, ubi etiam crux defixa sub Justiniano olim et Belisario restaurata consistunt. Ibi quoque ipse Belisarius conspicitur deauratus, capite solaribus radiis micante, et Tiberius gibbosus Thrax, Justinus senior exigua statura, vultu admodum concitato; itemque ex cognatis septem statuæ, partim marmoreæ, partim æneæ, quas ex cingulis facile est adstantibus cognoscere.

Leo Magnus beatissimam Pulcheriam Augustam multum celebrare solebat: unde etiam ejus con summationis, sive exitus memoriam venerabatur, ejusque imaginem sepulcro ipsius apposuit, atque in ædibus imperatoris ejus depictam effigiem contemplan, totam vitam ejus deprædicabat. Marciani vero et Pulcheriæ statuæ idem Leo in Theodosianos embolos translatas, imperatoriæ urbi adjecit.

Leo Magnus beatissimam Pulcheriam Augustam multum celebrare solebat: unde etiam ejus con summationis, sive exitus memoriam venerabatur, ejusque imaginem sepulcro ipsius apposuit, atque in ædibus imperatoris ejus depictam effigiem contemplan, totam vitam ejus deprædicabat. Marciani vero et Pulcheriæ statuæ idem Leo in Theodosianos embolos translatas, imperatoriæ urbi adjecit.

(16) *Λεπτοειδής ἐπίφορος κατ' ἰδέαν πάνυ.* Nimirum, Justinus senior exigua statura, vultu admodum concitato. Combessius κατ' ἰδέαν omittit, et vertit Justinus senior, exili vultu, incitatus nimis.

(17) *Ἐκ τῶν ζωμάτων ἐπιγυνωσκόμεναι.* Scilicet, *quas ex cingulis facile est adstantibus cognoscere.* Non quidem eum Lambecio inde concludo: Cinctura igitur cognatorum imperatoris statuæ a reliquis dignosebantur; sed forte quod cingulis seu zonis inscripta erant nomina, ideo ex cingulis, inquit, facile est eas adstantibus cognoscere; perperam vertit Combessius, ἐπιγυνωσκόμεναι, si legantur. Perperam item idem Combessius zostas donatas fuisse cingulo putat; nam non a zona zostas appellatæ sunt, sed quod earum munus esset Augustam succingere, vel vestire: unde idem sonat quod Latine ornatrix, et Græcæ κοσμήτρια. Qui autem verba Cedreni et Zonaræ ita interpretantur, dum de Theodora loquuntur, male sapiunt: *Διαδήματι δὲ τῆς Θεοδώρας κατασφραγισθῆς, καὶ ἡ ταύτης μήτηρ Θεοκτίστη, ζωστή τε καὶ πατοικία τετιμηται.* Theodora diademate coronata: eju quoque mater cingulo donata, ac patriciæ dignitate aucta. Vide Ducangii Gloss. med. et inf. Græcitate.

De Juliani moneta a Theodosio abolita; ac de ejusdem statua.

Juliani monetam Theodosius Magnus abrogavit; ac postea ejus statuam extra monetariam officinam stantem conspicatus erubuit, exque comitibus cujus esset figura sciscitatus est; illis autem respondentibus 177 Juliani esse, statim ille, Nigri hominis, ait, statuam conspexi: multumque rubore suffusus, eam statim confregit, edictoque jussit: Si quis usquam hujusmodi figuræ obsignatos nummos repererit, nec publice denuntiaverit, is, proscriptis bonis, extra Constantinopolim exsulatum mittatur.

De idolorum statuis imperatorum specie a Juliano efficitis.

Multum Julianus præstigiis deditus erat: unde aiunt idolorum statuas imperatorum specie effingere solitum, ipsas velut imperatorum adorare coegisse. Inter hæc vero, Apollinis statuam inauratam Nicomediæ, quæ metropolis est, ac similiter Dianæ deæ fabricatus, lata lege adorari sanxit, quasi suam et conjugis effigiem: quæ causa fuit ut innumeræ multitudo, vel inscia, in idololatriam laberetur.

De statua Jesu ac Hæmorrhoiisæ a Juliano in

In Paneas, quam Cæsaream Philippi vocant, partibus, cum Julianus iter haberet, Hæmorrhoiisæ et ipsius Jesu statuam, quam, ut fertur, illa posuerat, conspicatus est. Erat vero mulier venerabilis more inclinata, Ambriamque statuae Jesu dexteram contingebat. In medio autem herbæ species quædam curandis quibuscumque morbis apta nascebatur, tantæ virtutis, ut aiebant, ut etiam cæcis ab utero visum tribueret. Quam rem Eusebius Pamphili, et qui Hæsitantium sectæ est, 178 diligentius memorat. Hæc ut vidit Julianus myste-

Τουλιανού χαραγῆς Θεοδοσίος ὁ Μέγας ἠμαύρωσε· μεθ' ὧν καὶ τὴν τοῦτου στήλην ἔξω τῆς χαραγῆς (18) ἐστικυλῶν θιασάμενος, ἔρυσθρασε, καὶ τοῖς συνοδούουσιν ἐπέθετο, τίνος ἂν εἴη τὸ χάραγμα. Τῶν δὲ Τουλιανοῦ φρασάντων, εὐθύς ἐκεῖνος εἶπεν, Ὅτι μέλανος ἀνθρώπου (19) στήλην τεθέσμαι· καὶ πάνυ ἔρυσθρασε· καὶ παραυτίκα ταύτην κατέλαξεν, καὶ δῶγμα προέθηκεν, Ὅτι ὅπου ἔαν εὐρεθῆ ἐν χαραγαῖς νομίμων τὸ τοιοῦτον ὀπίδειγμα, καὶ μὴ τῷ δημοσίῳ καταμνησθῆ, δημοθεῖς ὁ τοιοῦτος ἐξέριστος Κωνσταντινουπόλεως γένηται.

Πολὺς ἦν Τουλιανὸς ἐν μαγγογανῆσιν· ὄθεν καὶ τοῖς εἰδώλοις εἰς στήλας βασιλικῆς, φασίν, ἐξεκόνιζε, καὶ προσκυνεῖσθαι ταύτας, ὡς βασιλέων εἰκόνας. Ἡνάγκαζε· μεθ' ὧν καὶ ἐν τῇ Νικομηδείῳ μητροπόλει, τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἔγαλμα χρυσέγκυκτον κατασκευάσας, καὶ τῆς θεᾶς Ἀρτέμιδος, γόμοις ὁμοίοις ἐνομοθετεῖ προσκυνεῖσθαι, ὡς αὐτοῦ φησὶν εἶναι καὶ τῆς γαμετῆς ἰνδάλματα· ὄθεν καὶ ἀπειρον πλῆθος κλαπὲν εἰς εἰδωλολατρείαν κατέπεσεν.

Panædis partibus reperta ac confracta.

Ἐν τοῖς Παναιάδο; (20) μέρασι τῇ ἑπονομαζομένῃ Καισαρείᾳ, τῇ Φιλίππου, διερχομένου Τουλιανοῦ, τὸ τῆς Αἰμορροῦσσης Ἰνδαλμα θιασάμενος, καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἰησοῦ τὸν ἀνδριάντα, ὡς ἔλεγον, ὅπ' αὐτῆς κατασκευασθέντα· ἐν οἷς κεκυφθα ἡ γυνή, καὶ τῇ δεξιᾷ τοῦ κρασπίδου τοῦ ἀνδριάντος Ἰησοῦ ἀποκείμενη· μέσον πῶυ βοτάνης εἶδος, ἀλεξητήριον φάρμακον πρὸς πᾶσαν νόσον ἐπιτιθεῖον, ἐκφυέν· καὶ τυφλοῦς, ὡς φασὶ, τοὺς ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐξελεύσασθαι. Τοῦτο δὲ καὶ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου (21), καὶ ὁ Διακρινόμενος (22), ἀκριβέστερον

Anselmi Bandurii notæ.

(18) Ἐξω τῆς χαραγῆς. Scilicet, ac postea ejus statuam extra monetariam officinam stantem conspicatus erubuit, etc. Hoc perperam interpretatur Combessius, ejusque statuam seorsim erectam, non nummo incisam, conspicatus, erubuit, etc. Nam χαραγῆ hic non pecuniain seu monetam signatam significat, sed officinam monetariam. Eodem fere modo quo apud Romanos moneta sumitur nunc pro moneta, hoc est pecunia, seu nummis, nunc vero pro moneta, seu officina monetaria, hoc est, pro loco quo cuditur moneta. Quemadmodum in Gallia la Monnoye, et officinam monetariam, et signatam pecuniain denotat. Hinc corrige Ducangii Gloss. Med. Græc. v. Χαραγῆ.

(19) Ὅτι μέλανος ἀνθρώπου. Ita Lambecius restituit; corrupte quidem in Ms. legitur, Ὅτι μέλιαν ἀνθρώπου τὴν στήλην τεθέσμαι. Cæterum μέλανος ἀνθρώπου, scilicet nigri hominis hic sumitur niger pro malo accipitur. Horatius:

Hic niger est, hunc tu, Romano, caveto.
Hæc etiam notione apud Juvenalem et Ciceronem reperitur.

(20) Ἐν τοῖς Παναιάδο;. Panias Ptolemæo Ptoeniæ urbs, quæ etiam Cæsarea Philippi dicitur; nota est ipsi geographiæ titonibus.

(21) Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου. Historiæ Ecclesiasticæ lib. vii, cap. 18.

(22) Καὶ ὁ Διακρινόμενος. Hæretici Διακρινόμενοι, ita nuncupati, qui synodum Chalcedonensem partim rejecerunt, partim receperunt. Cæterum quis Διακρινόμενος iste sit, quem hic laudat Chronographus, pluribus docet doctissimus P. Lequien in dissertatione quam hic exhibemus. Sic igitur ille: « Quem auctor Demonstratorum Chronographicarum τὸν Διακρινόμενον, Hæsitantem vel Segregatum appellat, hoc est Acrobalum et concilio Chalcedonensi refractarium; hunc sibi in loco discrete Joannem nominat, καθὼς Ἰωάννης ὁ Διακρινόμενος λέγει. Combessius existimavit Joannem istum eundem esse ac Joannem Malalam: quia ad calcem orationis 3 S. Joannis Damasceni de imaginibus recitatur fragmentum τῆς χρονογραφίας Ἰωάννου Ἀντιοχείας, τοῦ καὶ Μαλάλα, Chronographiᾶς Joannis Antiocheni, qui et Malalas dicitur est; in quo similia referuntur illis quæ anonymus demonstrationum scriptor de muliere Panæadensi ejusque statua strictim narrat. Falsam vero esse viri doctissimi conjectationem facili negotio deprehendet, quisquis Malala Chronographiam, quæ typis tandem excusa est in Anglia, contulerit cum iis quæ Photius perhibet in Bibliotheca cod. 41 de historiis Joannis τοῦ Διακρινομένου. Testatur abs se lectos quinque scriptoris libros, qui complecterentur res gestas ab imperio Theodosii junioris, et Nestorianæ blasphemix exitu, ad usque Zeno-

μέμνηται. Ταῦτα Ἰουλιανὸς (23) θεασάμενος, ἐπέθετο τὸ μυστήριον· καὶ μαθὼν Ἰησοῦ εἶναι τὸν ἀνδριάντα, κατέκλεισεν. Ὡσαύτως δὲ καὶ τῆς Βερονίκης (24), ὡς ὁ Διακρινόμενος μέμνηται καλεῖσθαι τὴν Αἰμορροῦσαν· καὶ τὸ φυτόν δὲ κατέκαυσε· καὶ διδῶν καὶ Ἀφροδίτης ἐν τῷ τόπῳ ἀναθετικῶς, καὶ ἑαυτοῦ· ἐν οἷς καὶ ναὸν οἰκοδομήσας, ἐπίγραψε, *Τάδε Θεῷ Διὶ παντεπόπτη Ἰουλιανὸς Πανεδδὶ εἰς δῶρον ἔγραψεν*. Ἐνθα καὶ Μαρτύριος ἐπισκοπὸς πολλὰ ἐξουθενήσας αὐτὸν, ἐκείνῳ πλησίον τοῦ ναοῦ, ὡς ἔλεγον, εἰς θυσίαν θεοῖς.

De statua Juliani imperatoris a Demophilo duce super columnam porphyreticam erecta.

Ἰουλιανῷ βασιλεύοντος πρὶν ἢ τὴν Ῥώμην καταλαβεῖν, στήλην ἐν Βυζαντίῳ τούτου ἀνέστησαν ἐν τοῖς Κωνσταντινιανοῦ ἐμβόλοις· καὶ ὁ στρατηλάτης δὲ Δημόφιλος, χαίρων τῇ τῶν εἰδώλων θρησκείᾳ, ἐν πορφύρῳ λίθῳ ταύτην ἀνέθηκε, *Μέγας θεοσεβὴς ὑπάρχων Ἰουλιανός*. Διὰ τοῦτο, ἢ μόνον ἐβασίλευσεν καὶ ἐν Ῥώμῃ καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ εἰκόνας αὐτῷ ἐν ταῖς σάνισι καὶ χαλκουργήμασι μέγιστοις ἀνέθετο.

Anselmi Bandurii notæ.

nis imperatoris primordiæ, et Petri impii sive Fullonis, ex Antiochena sede expulsionem primam: Ἀρχεται ἀπὸ τῆς Θεοδοσίου τοῦ νέου βασιλείας, ἀπ' αὐτῆς που τῆς Νεστορίου βλασφημίας καὶ καθαιρέσεως, καὶ κάτεισι μέγρι Ζήνωνος καὶ καθαιρέσεως Πέτρου τοῦ αἰρετικοῦ, ὃς τὸν Ἀντιοχικὸν ὄψηρπασε θρόνον. Addit. Joannem pollicitum esse historiam se exporrrecturam ad decem libros. Quod quidem eum præstitisse mihi extra dubium est. Nam in septima synodo generali act. 5, col. 370 edit. Labb. excerptum legitur historię Joannis τοῦ Διακρινόμενου, quo narratur quanto studio Xenaias seu Philoxenus impius præsul Hierapolitanus imagines Christi et sanctorum suppressere satigisset. Atqui Xenaias hæc patravert sub Anastasio Zenonis successore. Quin etiam Theodorus Lector ex eodem auctore narrat, Anastasium Severo monacho Antiochenam sedem concessisse ea lege ut a synodo Chalcedonensi proscribenda abstineret: Severum vero pactis conventis non stetit, sed synodo anathema statim pronuntiasset. Scribebat Theodorus sub Justino I, aut circa Justiniani Augusti initia, fuitque adeo Joanne posterior. Insuper Joannes ὁ Διακρινόμενος nequaquam mihi videtur alius esse a Joanne Rhetore, quem Evagrius sparsim citat, et clariss. Valesius in notis ad cap. 16 lib. 1 Evagrius Antiochenum fuisse colligit, perindeque observat res Theodosii junioris, Marciani, Leonis et Zenonis principatu gestas exposuisse. Liberatus Diaconus *Breviarii* cap. 19 tanquam ex Joanne Rhetore narrat Macedonium Constantinopolitanum antistitem, impulsore Severo monacho, qui Antiochiam Ecclesiam paulo post occupavit, deturbatum ab Anastasio fuisse velut Nestorianum, non quod Trisagium hymnum interpolari passus non esset, ut vulgo tradunt scriptores catholici, sed quod Evangelia atque Epistolas Pauli falsasset. Ex quibus evincitur rhetorem ultra Zenonis imperium historiam produxisse. Enimvero eruditissimum Valesium iugerat, Evagrium libro IV, c. 5, scripsisse Joannem Rhetorem historiam absolvisse narrato terræ motu et incendio, quibus Antiochena civitas corruit anno 7 Justini Thracis seu senioris. Hic porro Joannes Rhetor, quia iniquissimum se præbuit ergo Macedonium, quem orthodoxi ceu virum sanctum venerati sunt, ideo censi debet ex caterva eorum qui, cum Chalcedonensis concilii decreta repudiarent, διακρινόμενοι, hæσιστάντες, sive separati, audierunt. Quo nomine Acephali seu Monophysite

rium sciscitatur, utque dilicit esse Jesu statuam, confregit illam: similiter Veronicæ, Hæmorrhoiissam sic vocatam prodit idem Hæsitans: plantam autem illam igni tradidit, erectoque ibidem Jovis et Veneris simulacro, necnon sui ipsius, templum etiam cum hac inscriptione excitavit, *HÆC DEO JOVI OMNIUM INSPECTORI, JULIANUS PANEADI DONO DEDIT*. Ibi etiam Martyrius episcopus multa per contemptum in eum locutus, proxime templum flammis traditus, atque, ut aiebant, diis immolatus est.

Juliani imperatoris, antequam Romam occupasset, statuam Byzantii ad Constantini Fori porticus collocarunt, quam Demophilus dux exercitus, idolorum cultus studiosissimus, columnæ porphyreticæ cum hoc titulo imposuit: MAGNUS ET RELIGIOSUS JULIANUS. Ideo statim atque imperium Romæ et Antiochiæ adeptus est, in tabulis, magnæque molis æneis operibus imagines ejus collocabat.

voicitantur apud Leontium, Timotheum CP., Photium cod. 24, et alios quos recensere longum foret. Quando itaque constat Joannem τὸν Διακρινόμενον historiam non contexuisse rerum ab exordio mundi gestarum, aut ante imperium Theodosii junioris, neque ad obitu Justiniani senioris: Joannem vero Malalam initium dicendi fecisse a creatione mundi usque ad exitum saltem Justiniani imperatoris, omnino concludendum est, non unum utrorumque Annalium auctorem fuisse, sed diversissimos prorsus. Quinimo Malalam catholicum fuisse multa ejus Chronographiæ loca significant. Præterea apud Malalam non habentur quæ incertis demonstrationum chronographicarum scriptor, tanquam ex Joanne Hæsitante accepta referit, ὡς ὁ Διακρινόμενος μέμνηται; puta Julianum Apostatam, visis miraculis quæ circa statuam Paneanensem fiebant, quæsito mysterio, cum audisset ea Domium Jesum repræsentari, hanc confregisse, plantam quæ inibi nascebatur incendisse, eoque in loco erexisse Jovis idolum ac Veneris, cum hac inscriptione: *Hoc Deo Jovi omnium inspectori Julianus Paneadi consecravit*. Insuper Martyrium episcopus, cum Julianum multis objurgasset, a gentilibus juxta templum, ceu diis victimam, crematum fuisse. Plura hinc inde alia Anonymus ex Joanne τῷ Διακρινόμενῳ recitat, quæ frustra quæsieris apud Malalam. Quanquam Joannem Malalam multa ab Hæsitante, quemadmodum ab aliis, surripuisse nullus dubito. Cæterum audiendus Photius non est, ubi conjicit Joannem τὸν Διακρινόμενον eundem esse atque Joannem Ægeatam. Nam ipsemet cod. 52 fatetur Joannem Ægeatam nestorianum fuisse, atque adeo Dioscorianis et Monophysitis infensissimum; cum e contra ipso rursus Photio teste, ὁ Διακρινόμενος; in historia sua Dioscorum ejusque synodum Ephesinam, quæ vere prædatrix fuit, ceu divinam commendasset: ἢ ὄτως ἐκθειάζει, καὶ τὸν ταύτη; ἡγεμόνα Διόσκορον. Sed de his plura in Dissertationibus Damascenicis.

(23) Ταῦτα Ἰουλιανός. Asterius hanc statuam Jesu a Maximino contractam fuisse narrat.

(24) Ὡσαύτως δὲ καὶ τῆς Βερονίκης, etc. Id est *Similiter Veronicæ statuam confregit; Hæmorrhoiissam sic vocatam prodit idem Hæsitans*. Perperam hæc Combellsius interpretatur: *Similiter etiam Berenicæ ejus feminae nomen esse, Hæsitans ille prodidit*. Loqui quidem hic Chronographum de statua Hæmorrhoiissæ laudata, quam una cum statua Jesu Julianus confregit, nemo non videt.

De statuis argenteis Gratiani et ejus uxoris Romæ erectis.

Gratianus, postquam uxorem duxerat, Romam venit, ac sui uxorisque status argenteas ad aliud spectaculum Romæ proposuit.

Α Γρατιανὸς μετὰ τὸ γῆμαι ἐν Ῥώμῃ παρεγένετο, καὶ ἑαυτὸν καὶ τὴν γαμετὴν ἐν ἀργυραῖς στήλαις εἰς ἄλλο θέαμα τῆ Ῥώμῃ προέθηκεν.

De Valentini Junioris statua, quæ in Leonitii porticibus visebatur.

Mira Valentini junioris statua in Leonitii porticibus visebatur, quem locum invisens Zeno, Valentini statuam conspicatus, Infelices, inquit, Cesares, quorum imagines ad memoriam non conspicerentur.

Οὐδ' αὐτὸν τοῦ νεωτέρου, ἐν τοῖς Λεωντίου ἐμβόλοις ὑπῆρχε στήλη θαυμάσιος, ἐνθα Ζήνων εἰς ἐποψίας ἐποιεῖτο. Ζήνων, Οὐδ' αὐτὸν τοῦ νεωτέρου τὴν στήλην θεασάμενος, ἀτυχεῖν ἐφησε τοὺς μὴ εἰκόσιν εἰς μνήμην καθορᾶσθαι Καίσαρας.

De cruce argentea in Bove erecta, a Constantino et Helena sustentata.

179 In Constantini Bove maximum commissum lium est; aciem contra illum instruxit Byzas, ubi, prænarrante Socrate, Græcorum viginti millia ceciderunt. Statimque in eodem ipso Bove crux argentea deaurata confecta est, necnon servorum Dei Constantini et Helenæ imagines, crucem manibus complectentes.

Ἐν τῷ Βοῦ τοῦ Κωνσταντίνου φωσάτεον παρεσκευάσθη μέγιστον, καὶ πόλεμον αὐτῷ Βύζας παρατάξατο, καὶ ἀπέθανον Ἕλληνες, ὡς ὁ Σωκράτης φησὶν, εἰκοσι χιλιάδες. Παρευθὶ δὲ ἐν τῷ αὐτῷ Βοῦ, σταυρὸς ἀργυροῦς κεχρυσωμένος ἐτυπώθη, καὶ Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης εἰκόνας, ἀμφοτέρων αἱ χεῖρες τὸν σταυρὸν κατέχουσαι, φησὶ, τῶν θεοδούλων.

De Contariis, ac idolorum delubro ibidem exstante, quod postmodum in Deiparæ ædem conversum fuit.

Contaria, ut vocant, excubias ad annos septem habuerunt: eodemque loco ad biennium bellum gestum fuit. Erat idolorum delubrum exiguum, quod Gallieni esse dicebant. Quo diruto, Constantinus Deiparæ ædem excitavit, seseque cum matre, Jesuque ac Virgine nummo insculpens, festa publica diebus duodecim celebravit.

Ἐν τῷ Βοῦ τοῦ Κωνσταντίνου φωσάτεον παρεσκευάσθη μέγιστον, καὶ πόλεμον αὐτῷ Βύζας παρατάξατο, καὶ ἀπέθανον Ἕλληνες, ὡς ὁ Σωκράτης φησὶν, εἰκοσι χιλιάδες. Παρευθὶ δὲ ἐν τῷ αὐτῷ Βοῦ, σταυρὸς ἀργυροῦς κεχρυσωμένος ἐτυπώθη, καὶ Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης εἰκόνας, ἀμφοτέρων αἱ χεῖρες τὸν σταυρὸν κατέχουσαι, φησὶ, τῶν θεοδούλων.

De loco Viglentia nuncupato.

Ad Viglentia validissimæ erant Constantini excubiaz, quas ante crucis visionem in urbe habitam locavit. Nam illic, ut fertur, etiam crucem ipsis oculis circa vesperam conspexit. Eodem quoque loco ad Viglentia Severus Gazæis sedes et domicilium præscripsit; in quos instructo bello Maximinus, Constantini exercitus dux, quasi octo milia eorum concidit. Tum reliqui, equis exsistentes, confractisque gladiis, Maximini pedibus advoluti, vitam supplices deprecati nactique, ex proprio armorum ære statuam Constantino posuere.

Ἐν τῷ Βοῦ τοῦ Κωνσταντίνου φωσάτεον παρεσκευάσθη μέγιστον, καὶ πόλεμον αὐτῷ Βύζας παρατάξατο, καὶ ἀπέθανον Ἕλληνες, ὡς ὁ Σωκράτης φησὶν, εἰκοσι χιλιάδες. Παρευθὶ δὲ ἐν τῷ αὐτῷ Βοῦ, σταυρὸς ἀργυροῦς κεχρυσωμένος ἐτυπώθη, καὶ Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης εἰκόνας, ἀμφοτέρων αἱ χεῖρες τὸν σταυρὸν κατέχουσαι, φησὶ, τῶν θεοδούλων.

Anselmi Bandurii notæ.

(25) Γαληνοῦ. Hic et in notis ad Codinum Lambecius pro Γαληνοῦ legit Γαλληνοῦ. Utrouque de Galieno imperatore Valeriani filio sermonem esse censet. Locus ille (Contaria) communi forsitan appellatione ita dictus, quod ad Propontidem situs esset; cum a monasterio sancti Georgii in Manganis, Bosphoro imminenti, nomen inditum Brachii sancti Georgii fuerit non solum Freto ac Bosphoro, sive Hellesponto, sed et toti Propontidi, ut pluribus superius monuimus cum de hoc monasterio ac Manganis egimus. Cæterum hæc ita a Codino narratur: Εἰς δὲ τὸν τόπον τῆς Ἁγίας Θέκλης ὅστις ἐπιλέγεται τὰ Κοντάρια, ὁρῶν λέγουσι ἦν ἐπὶ τοῦ Βύζαντος, καὶ τοῦ Αἵμου τῆς Θράκης βασιλέως; ἐλθόντος πολεμῆσαι αὐτῷ, ἐκοψαν οἱ Βυζάντιοι ἐκ τοῦ τοιοῦτου τόπου τοῦ ὄρους Κοντάρια, καὶ ἔλαβεν ὁ τόπος τὴν παρωνυμίαν. Ubi nunc est templum S. Theclæ, quod dicitur ad Contaria, ibi olim tempore Byzantii mons fuit. Quo vero tempore Hæmus Thra-

ciæ rex ad ipsam debellandum venit, Byzantii hastas exciderunt ex illa montis parte quæ etiam nunc ea ex re Contaria nuncupatur. Chronographus vero postea omnino diversa refert: nam Contaria inquit, excubias ad annos septem habuisse: eodemque loco ad biennium bellum gestum fuisse. Cæterum in cod. Reg. 1, ultimo loco pro Κοντάρια scribitur Κοντάρια.

(26) Istæc supplevit Combesisius; vide ejusdem notas. — Necessario supplevi quæ clausa represento. Qui pugnato adversus Maxentium Constantino eam crucem apparuisse dicunt, non facile admittent, sic visam Constantinopoli, seu Byzantii. Unde etiam illud, ὡς ἔλεγον, ut fama, vulgicæ rumore ita ferri significetur, non certis monumentis profectum esse. COMBESIS.

(27) Ὅδῳ καὶ πολεμῆσας. Scribendum potest Lambecius οἷς καὶ, vel καθ' ὄν.

De populi acclamationibus quibus in Foro Constantinus M. exceptus est; et de Canonaris Philosophi cæde.

Ἐν τῷ φόρῳ μ' ἡμέρας Κωνσταντῖνος ἐδοξίσθη **A** καὶ εὐφημίσθη παρὰ τοῖς μέρεσι καὶ παρὰ τοῖς ἔργουσι τῆς αὐτῆς πόλεως. Κανονάρις δὲ Φιλόσοφος ἐν ὑψηλῷ τόπῳ ἀνελθὼν, μετὰ τὸ παῦσαι τοὺς ὄχλους, μεγάλη φωνῆ ἔκραξεν, Ὑπὲρ προγόνων μὴ φρόνει, ὁ τῶν προγόνων καθαιρέτης· ὃν ὁ Κωνσταντῖνος μετακαλεσάμενος συνεκρότει, καὶ περιεκάλει τοῦτον παύσασθαι ἑλληνίζειν. Ὁ δὲ Ἰσχυρᾶ τῇ βοῇ ὑπὲρ προγόνων καὶ ἀποθνῆσκειν ἐλθόμενος, ἔκαρτομήθη ἐν τοῖς αὐτοῖς Βιγλεντίου ἐμβόλοις, εἰς φόδον τῶν καταλειφθέντων Γάζων.

De statua Fortunæ urbis in Foro posita.

Ἡ στήλη ἣ ἐν τῷ φόρῳ πολλὰς ὑμνωδίας ἐδέξαστο. Ἐν αὐτῇ τὸ πολίτευμα, καὶ Ὀλβιανὸς ἔπαρχος, καὶ οἱ Σπαθάριοι, οἱ Κουδικέλιοι (28), καὶ μὴν καὶ Σιλεντιάριοι μετὰ κτηρῶν ὀψικεύσαντες, λευκάς στολὰς ἀμφότεροι περιβεβλημένοι, ἀπὸ τοῦ καλουμένου ἀρτίως Φιλαδέλφιν, τότε δὲ Προτείχισμα καλούμενον, ἐν οἷς καὶ πόρτα ἦν τὸ πρότερον ὑπὸ Κάρου κατασκευασθεῖσα, ἀνήνεγκαν ἐποχομένην εἰς καρούχαν. Ὡς δὲ ὁ Διακρινόμενός φησιν, ὅτι ἐκ τῆς καλουμένης Μαγναύρας· ἐν οἷς ἐν τῷ φόρῳ τεθεῖσα, καὶ πολλὰς, ὡς προσέφηται, ὑμνωδίας δεξιμένη, εἰς Τύχην τῆς πόλεως προσεκυνθῆ παρὰ πάντων, ἐν οἷς καὶ τὰ ἐξέρεκτα. Ἐσχάτον πάντων ὕψουτο ἐν τῷ κίονι, τοῦ ἱερέως μετὰ τῆς λιτῆς παρεστηκότος, καὶ τὸ Κύριε ἐλέησον πάντων βοώντων ἐν ῥ' μέτροις. Πολλὰ οὖν ὁ Διακρινόμενος ἀνωθεν τοῦ κίονο; φάσκει πράγματα τεθῆναι, ἔνθα ἡ στήλη ἵσταται, ἐν οἷς καὶ χαραγὴ βασιλικῆ Κωνσταντίνου ἡ λεγομένη Σωτηρίκιος (29) χιλία κεντηνάρια. Τότε εὐφημίσθη ἡ πόλις κληθεῖσα (30) Κωνσταντινούπολις, τῶν ἱερέων βοώντων, *Εἰς ἀπειρους αἰῶνας εὐδωσον ταύτην, Κύριε*· καὶ οὕτω μετὰ πολλῆς δορυφορίας ἐμμέτρως; μ' ἡμέρας πανηγυρίζαντες, τοῦ βασιλέως σιτηρέσια πάμπολλα τοῖς ὄχλοις χαρισσάμενος, ἀπῆλθεν Ἐκαττος ἐν τῇ ἰδίᾳ οἰκίᾳ. Καὶ οὕτως τῇ ἐπαύριον τὸ γενέθλιον τῆς πόλεως γέγονεν, καὶ ἱπποδρόμιον μέγα, πολλὰ κάκισσε χαρισσάμενος, καταλείψας τὰ τοιαῦτα γένηλια εἰς μνήμην αἰώνιον.

B Statua in Foro posita multis cantibus exornata fuit. Hanc populi cætus, Olbianusque præfectus, Spatharii, Colicillares ac Silentiarii cum cereis comitantes, candido utriusque amictu, a loco nunc Philadelphium, tunc autem Antemurala dicto, ubi etiam porta erat a Caro structa, curru vectam extulerunt: ut autem Hæsitans ille narrat, a Magnaura, ut vocant, ibidem in Foro constituta laudibus canticisque multis, ut jam dictum est, exornata, ab omnibus, ab ipsoque exercitu, tanquam Fortuna urbis a-lorata est. Demum in columna erecta est, adstante ac supplicante sacerdote, cunctisque, *Domine miserere*, centies acclamantibus. Ait porro Hæsitans multa super columnam, qua statua innit-batur, fuisse reposita; in iisque signata: Constantini monetæ, quam Acleracionum vocant, mille centenaria. Tunc multis acclamationibus Constantinopolis appellata fuit, *181* clamantibus sacerdotibus, *In infinita sæcula eam prospere agere facito, Domine*. Sic cum multo militum satellitio, per dies quadraginta solemnia celebrassent, Imperatore copiosam plebi annonam elargiente, singuli donum abierunt. Atque inæquente luce urbis Natalia peracta sunt, majoresque circenses editi, ubi etiam largissimam distributionem fecit imperator, ejusmodi Natalia in æternam rei memoriam celebranda relinquens.

D

De habitatione æstiva Constantini proxime Taurum.

Ἐν τοῖς πλησίον τοῦ Ταύρου μέρεσι, Κωνσταν-

In partibus Tauro vicinis Constantinus Magnus

Anselmi Bandurii notæ.

(28) Σπαθάριοι, οἱ Κουδικέλιοι. Pro Kouδικέλιοι Lambecius legit kouδικουάριοι; hujus conjecturam et ego sequor.

(29) Σωτηρίκιος. Moneta Constantini Magni, in qua Servator effigies erat; de hac ipsa moneta loquitur forsitan Joannes Damascenus in synodica ad Theophil. pag. 112, quam Constantino Magno ascribit idem Damascenus: Πρώτιστον καὶ ἐξαιρετὸν γαλλέρισμα τῆς εἰς Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν ἡμῶν Θεὸν εὐσεβείας; ἔγχαράττει τῷ βασιλικῷ τῆς πολιτείας νομισματι, τότε οὐρανοφανὲς σημεῖον τοῦ σωτηρίου σταυροῦ, καὶ θεανδρικὸν Χριστοῦ χαρακτήρα ἐν αὐτῷ μετὰ τοῦ ἰδίου ἀνετηκώτατο· ἐνδείκνυντο; τῆν

τοῦ ἰπουρανίου βασιλέως αὐθεντιαν πρὸς τὸν ἐπίγειον γεγονυῖαν, etc. *Pietatis in Christum verum Deum nostrum præcipuum argumentum fuit, quod imperatorio ac publico numismati solutaris crucis quod in cælo viderat signum, Christique Dei hominis venerandam imaginem, cum sua ipsius impresserit, quo scilicet cælestis Regis præ terreno majorem potentiam declararet.* At nullus hujuscemodi nummus reperitur.

(30) Τότε εὐφημίσθη ἡ πόλις κληθεῖσα. Ita habent Anonymus noster, Codinus, et quotquot de hac re agunt scriptores. Perperam quidem hic pro κληθεῖσα edidit Lambecius et Combelsius ἀληθεῖσα.

æstate securus agebat; ubi Severi, Cari filii, palatium erat, ac templum idolorum, *Dei Severi*, nuncupatum: ubi etiam quatuor fornices maximi, alii aliis impositi, ab ipso Severo extracti, in quibus ut multorum narratu fertur, ad divinandi usum erant beatorum æternorum deorum et deorum inferorum simulacra, argentea, ænea, eburnea et marmorea, quod, ut aiunt, in iisdem fornibus vota conceperit; moxque conserto prælio Constantinus Severum Herculium vicit, atque in fornibus eius procerumque ipsius capita ad septem dies suspendit: deindeque partim contractis idolis, alia iisdem ex marmoribus casu coaptata ad spectaculum reliquit. Eodem autem loco usque ad Juliani tempora rei plectebantur. Ibidem tabula superposita longissima figuris insculpta, ad tertium usque terræ motum stetit, bella Constantini **182** declarans. Illic item Constantini statua in superiori parte supremi fornibus efficta erat, crucis signum manu dextera tenens.

προέκειτο δεικνύουσα. Κωνσταντίνου στήλη εκείθεν ἀνωθεν τῆς καμάρας τῆς πρὸς τὸ ἀνωθεν μέρος ἐτυπούτο, τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ

Α τίνος ὁ μέγας ἐν τῷ θέρει ἀδεῶς διέτριβεν· ἐνθα Σεθέρου τοῦ υἱοῦ Κάρου (31) ὑπῆρχε καλῶν, καὶ ναδὲ εἰδῶλων Θεοῦ Σεθέρου ὀνομαζόμενος· ἐνθα καὶ τέσσαρες συνθεταὶ καμάραι παμμεγέθει· καὶ αὐταὶ ὑπὸ Σεθέρου κατασκευασθεῖσαι, πολλὰς μαντείας εἰ; χρῆσιν αἰωνίων θεῶν μακάρων καὶ θεῶν Βητγίμων (32) ἔχουσαι εἰδῶλα, ἀργυρὰ τε καὶ χαλκᾶ, καὶ ἐξ ἐλεφαντίνων καὶ μαρμάρων, λόγος φέρει πολλῶν· ὡς εἶχε, φησὶν, ἐν αὐταῖς ταῖς καμάραις· καὶ πόλεμος Κωνσταντίνου γέγονε, καὶ Σευῆρον τὸν Ἐρκούλιον ἐνίκησε (33), καὶ ἐν ταῖς καμάραις τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τα καὶ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ ἐπὶ ἐπτὰ ἡμέραις ἐκρέμασε· καὶ μετὰ ταῦτα τὰ εἰδῶλα συγκλάσας εἰς μέρος, αὐτουργικᾶ ὑπάρχοντα ἐκ τῶν αὐτῶν μαρμάρων, εἰς θέαν ἐλάσεν. Ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ἕως Ἰουλιανοῦ ἐπιμωροῦντο κατάδικοι· ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ὑπερκειμένη πλάξ εἰς μῆκος ἄγαν καὶ ρωδοῖς ἀναγεγλυμμέναις, τοὺς πολέμους Κωνσταντίνου ἕως τοῦ τρίτου σειμοῦ κατέχουσα.

De porta cognomine Philadelphii, ac statuis a Constantino erectis.

Ad portam quam Philadelphii vocant Constantinus in somnis visum habuit. Illic primum omnium crucis figuram conspexit, quam ea qua viderat longitudine et latitudine confectam, columnæ porphyreticæ quadrangulæ, deauratam imposuit, spongicæque signum in crucis pede firmum reposuit: matris item Helenæ, sui et filiorum imagines ex ipsa quadrangulæ columna efformavit, ac thronis honoris causa imposuit. Multa quoque Constantinus Magnus

Ἐν τοῖς Φιλαδελφίου τῆς καλουμένης πόρτης μέρεσιν, ἐνυπνιάσθη Κωνσταντίνος· ἐκεῖ πρῶτον πάντων τὸν τύπον τοῦ σταυροῦ θεάσατο, τυπώσας αὐτὸν εἰς μῆκος καὶ πλάτος, ὡς εἶδεν, ἐν κίονι πυρφυρῷ τετραπλευρῷ, χρυσώσας αὐτὸν, καὶ σημεῖον σπόγγου ἐν τοῖς ποσὶ τοῦ σταυροῦ ἀσφαλίσάμενος, τῆς μητρὸς Ἑλένης, καὶ αὐτοῦ, καὶ τῶν υἱῶν, ἐξ αὐτοῦ τοῦ τετραπλευροῦ κίονος ἀνατυπώσας, εἰς θρόνους ἐτίμησε. Πολλὰς ὑπατείας ὁ μέγας Κων

Anselmi Bandurii notæ,

(31) *Σεθέρου τοῦ υἱοῦ Κάρου*. Hic Chronographum loqui putat Lambecius de Flavio Severo, qui una cum Maximino a Gal. Maximiano Cæsar creatus fuit. Sed quid illi cum Caro? Potius quidem de Maxentio Herculi filio, ut ex subsequenti patet, nisi quod loca confundit.

(32) *Καὶ θεῶν Βητγίμων*. Id est, deorum inferorum, quos opponit diis μάχασι. Ita et Combefisius interpretatur, cuius non minus ingeniosam quam eruditam adnotationem vide ibidem. — Opponit diis μάχασι, id est beatis, seu cælestibus, ut dii sint inferi: quod velut *Saturnalium, deorum Saturno patre inferorum* explicatius reddidi, Verinum securus sum, diligentem certe grammaticum ac lexicographum, cui Βητγίων, ὁ Κρόνος ὑπὸ Φοινίκων, *Phœnices Saturnum vocant Betagum*. Liqueat enim eandem utriusque vocis vim esse; quæ partim duntaxat detorta sit ex varia aut pronuntiatione aut certe seripitione. Porro diis inferis accenseri Saturnum, auctor nobis Plutarchus, in *Quæstionibus Romanis*. Dum enim querit cur Romani ἀπαρχαλύπτῳ τῇ κεφαλῇ, *capite relecto*, Saturno sacrificent, post primam ratio. em. quod ejus sacra Ænea sint antiquiora, qui ita aperto capite diis faciendum sancxerit, alteram hanc assert: "Ἢ οὐ τοῖς οὐρανίοις ἐπιχαλύπτονται· τὸν δὲ Κρόνον ἡγοῦνται θεὸν ἀπυδατὸν καὶ χόδονιον. An quod caput operiant coram cælestibus diis, Saturnum autem inter inferos terrestresque deos numerant; ut sit infelix pater tantæ sobolis, quantum sibi inferis deditam cæca gentilitas consecravit. De Severo, quæ tanta auctor loquitur, non consentiunt, ut de Severo Cæsare a Maxen-

ti oppresso intelligantur, qui et Italiam atque Africam tenuit, nec in Constantinum pugnavit: non Cari filius, incertum: ex sorore nepotem Galerii, historiæ producit. An Carus ille ex Herculi stirpe, ut ita Σευῆρον τὸν Ἐρκούλιον vel Ἐρκουλίου, dicere auctor potuerit? De Maxentio res clarior, quem Romæ oppressum a Constantino constat, non Byzantii, ut forte auctor utrobique gesta confundat; nisi alius quispiam obscurior in Oriente Constantini hostis Severus nomine et Cari filius, idolorum impensius cultor dæmonumque præstigiis deditior, fuit. Ut ut sit, lego, ὃν εὐχασθαί φασιν· καὶ Σευῆρον τὸν Ἐρκούλιον. COMBESIS.

(33) *Καὶ Σευῆρον τὸν Ἐρκούλιον ἐνίκησε*. Pro Σευῆρον legendum esse Μαξέντιον τοῦ Ἐρκουλίου nemo non videt; sed quod gestum est Romæ, Chronographus Byzantii ait, et sic omnia confundit. Maxentii quippe caput hastæ infixum in Urbem ad triumphum allatum, moxque in Africam misum prodit Nazarius in Panegyri. Constant. Forsan hic confundit Chronographus monumenta novæ Romæ cum veteris Romæ monumentis, ac locum ubi Maxentius ante commissum prælium victimas diis obtulit, denotare vult; quo quidem peracto sacrificio copias ex urbe produxit, ac prælium consertuit. Sic porro Zosimus habet: Μαξέντιος δὲ ἐνικοκλείσας ἐκυστὴν, τοῖς θεοῖς, ἱερῆα προσήγαγε, καὶ τῶν ἱεροσκήπιων περὶ τῆς τοῦ πολέμου τύχης ἀνεπυθάνετο, καὶ τὰ Σιδεῶν ἀνέρευνετο· κατὰ θέσφατον οὐρανῶν σηµαίνων ἑς ἀνάγκη τὸν ἐπὶ βλάβῃ πράττοντα Ῥωμαίων, οἰκτρῶ θανάτῳ περιπέσειν, etc.

σταυρῶν ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ παποίηκεν. Ἐν αὐτῷ δὲ τόπῳ ἐτιμήθησαν κεντυρίονες, διὰ τὸ τὸν σταυρὸν ἐν προτιμῆσει βροτίζειν γενόμενοι, ὑπεράνω τοῦ λαδάρου κατατέσαντες (34).

De statu a Constantino in Foro positis, et de Callistrati Consulatu.

Πολλὰ; Κωνσταντῖνος στήλας ἐν τῷ φόρῳ προσέθηκε, μεθ' ὧν καὶ ἐξ Ἰβίας κατασκευῆς ἕως λ'. Πρῶτον ὑπατος ἐν τῷ φόρῳ Καλλίστρατος ἐτιμήθη· καὶ ἕως βασιλείας Κωνσταντῖνου ὑπατοὶ κωδικέλλου; ἐν τῷ φόρῳ ἐλάμβανον. Ὁ δὲ Καλλίστρατος ὑπατο; μεγάλως ἐτιμήθη ἐν τῷ φόρῳ, ὡς πρῶτος τὴν ἀξίαν τοῦ ὑπάτου διεξάμενος, τοῦ Πρασίνου μέρους βεῶντος, *Καλλίστρατος εὐτυχῆς, καὶ εἰς ἄλλο προκόψει*. Ὁ δὲ φοβηθεὶς, τὸ τοῦ ἀγίου... τέμενος καταλαμβάνει, καὶ εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ, ἐξήτει ἀδειαν (35). Πολλὰ Κωνσταντῖνος τῷ Καλλίστρᾶτῳ ἐξωμόσατο, μὴ ἀδικῆσαι· ὁ δὲ οὐκ ἠθέλησε, καὶ χριστονομήσει; πρεσβύτερος τῆς ἐκκλησίας ἐξέρχεται· ὁ; καὶ ἐπεσοῦντο ἐν ὑστερον· ἴδεν μοι τὰ πολλὰ ἐμφερέστα; διηγήματα.

De statu Roma exportatis, et in Hippodromo erectis.

Ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ ἀπετέθησαν εἰδωλα ἐκ τῆς Ῥώμης ἥκοντα ὡσεὶ ἕξ, ἐν οἷς καὶ Αὐγούστου, ὡς οὐ γέγραπται μὲν, λέγεται δὲ, τὸ ὁμοίωμα.

De aliis statu quæ in Hippodromo visebantur.

Πολλὰ ἡμῖν διεθεδαυτοῦ Φιλίππου ἐπαρχος, οὗτος ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ ὑπάρχον ὁμοίωμα θεταλῶν, κατασκευάσμα ὑπάρχει Ποντίου τινός, τὸ ἀνωθεν τῆς βασιλικῆς καθέδρας ἰστάμενον. Ἐν δὲ τοῖς γυναικεῖσι; ὁμοιώμασι τῶν Μήδων τοῦ ἐλεγίου (36)· αἱ γεννώσαι θήρας (37) καὶ ἀνθρώπους ἐσθίουσαι. Τὴν μὲν μίαν Ἡρωδίω μοι ἐπράνωσεν, Ἰουστι-

eodem loco consularia munia obiti. Ibidemque centuriones honore aucti, quod crucis in labaro gestandæ prærogativa donati fuerant.

Multas in Foro Constantinus statuas locavit; quibuscum etiam triginta reposuit ab se fabricatas. Primus in Foro Callistratus consul renuntiatus est: et ad usque Constantini imperatoris tempus, codicillos in Foro consules accipiebant. Callistratus vero consul magnificis in Foro honoribus auctus, quod ibi primum consulari dignitate ornatus fuisset, Præsina factione clamante, *Callistratus fortuna favente insuper ad aliud provehetur*. Ille vero perterritus a Sancti... templum se proripuit, eoque ingressus, securitatem poposcit. Multis vero se Constantinus juramentis obstrinxit, nihil injuriæ accepturum illum esse. Ille vero non 183 acquievit, atque presbyter ordinatus ex ecclesia egreditur: qui etiam postea episcopus fuit. Qua de re multa enarrari consperi.

In Hippodromo depositæ sunt statuæ Romæ exportatæ circiter sexaginta; in quibus Augusti; non quod scripta ulla monumenta habeant, sed, ut ferunt, vera effigies.

Adfirmabat Philippus præfectus ac certum esse narrabat simulacrum ex Thessalico marmore in Hippodromo supra imperatorum thronum constitutum, opus esse Pontii cujusdam. Inter simulacra vero mulierum, Elegii Medorum sunt, quæ belluas gignunt, et homines devorant. Unam mihi Herodio explanavit, quæ impii Justiniani secundum impera-

Anselmi Bandurii notæ.

(34) Ὑπεράνω τοῦ λαδάρου καταστήσαντες. ita et Lambecius legit, scilicet, *Ibidemque centuriones honore aucti, quod crucis in labaro gestandæ prærogativa donati fuerant*. Corrupte quidem in ms. habetur, ὑπεράνω Βαλλέριον καθήσαντες. Pro Βαλλέριον Combesius legit καθαρῶν, sicque interpretatur: *Ibidem loci centuriones honore aucti, quodque aliis ferenda cruce prælati, hoc nacti sunt, ut superiori equitibus loco considerent*. Sed plura sane facio Lambecii conjecturam, quæ Sozomeni auctoritate comprobatur lib. 1, cap. 4, de Constantino Magno: Ἐκέλευσεν ἀνδρας ἐπιστήμονας χρυσοῦ καὶ λίθου τιμῶσι; εἰς σταυροῦ σύμβολον μετασκευάσαι τὸ παρὰ Ῥωμαίους καλούμενον Λάδαρον· σημεῖον δὲ τοῦτο πολεμικῶν τῶν ἄλλων τιμιώτερον. Labarum quidem ita appellatum fuit præsertim sub Constantino Magno vexillum in quo Christi monogramma describitur curavit, quod cæteris pretiosius et sanctius haberi, imperatorem semper præcedere, a militibus adorari, et in præliis a fortioribus exercitus militibus ambiri et stipari præcepit, ut referunt scriptores ecclésiastici. Hos quidem milites esse eos plerique putant, quos *præpositos laborum* appellat Codex Theodosianus. Cæterum de Labaro consule doctissimi Ducangii Dissert. De Imp. Constantinopolit. nummis num. 20, ejusdem utriusque Gloss., item Fullerum lib. II *Exerc. sacr.* cap. 1.

lib. IV, cap. 13.

(35) Ἐξήτει ἀδειαν. Scilicet, *securitatem poposcit*. Ita et Combesius legit. In ms. habetur, ἐξήτει πρεσβείων.

(36) Τῶν Μήδων τοῦ ἐλεγίου. Emendarem, τοῖς μέσον τοῦ Ἐλεγίου, ni paulo post, magna Justiniani statuæ ære equestris in illa ipsa Hippodromii parte posita haberetur, μετὰ τὴν νίκην Μήδων· *post relatum de Medis victorium*. Potuit ergo ambitiosus princeps, eam Circi partem ad rei memoriam Medorum Ἐλεγίου vocare, sive quod ibi ascripti ejus rei testes, Elegi, sive quod locus ipse statuæ victoris clarus, Medorum, seu etiam Persarum luctus, ab eorum clade, monumentum erat. COMBESII.

(37) Αἱ γεννώσαι θήρας. His nonnullis lucis accedere potest ex Anon. nostro: Αἱ δὲ γεννώσαι θήρας καὶ ἐσθίουσαι ἀνθρώπους ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ, ἡ μὲν μία ἐστὶν Ἰουστινιανοῦ τοῦ τυράννου, δηλοῦσα τὴν ἱστορίαν τῶν δευτέρων αὐτοῦ πράξεων. Ἡ δὲ ἕτερα ἐστὶν ἡ πλοῖον ὑπάρχει, οἱ μὲν λέγουσιν ὅτι ἡ Σκύλλα ἐστὶν, ἡ ἐκ τῆς Χαρυδδῆος; ἐσθίουσα τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ἐστὶν Ὀδυσσεύς, ὃν κατέχει ἐκ τῆς κορυφῆς. Ἐτερον δὲ λέγουσιν ὅτι ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα καὶ οἱ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων; εἰσὶν οἱ ἐσθίουσαι; καὶ ἐσθιόμενοι. Simili referet etiam Codinus pag. 29.

toris historiam referat. In quibus et navis est, non ut impleatur, sed ut exspectet. Quo audito collacrymatus sum, mecum reputans, num id etiam absurdi Constantinopoli contingere debeat. Justinianus magnus in Circi sedibus æneo equo vehebatur, post victoriam de Medis partam. Mulier in Hippodromo in sede ærea sedens, æque superiori loco. ut jam dictum est, ut quidem narrat Herodio, Verina magni Leonis uxor est; ut autem ego pluribus narratibus audiui, statua est Minervæ ex Græcia advecta, quod etiam verum arbitror.

De draconis statua quæ Arcadium representabat, et de hyæna.

Multa Philippus dynasta enarravit ut didicerat, draconis scilicet statuam Arcadii signam esse, Honorii autem fratris ejus Romæ imperantis **184** præferre speciem. Unde item oracula pridem et ad hoc usque tempus. non pauca extiterunt. Hyæna autem quæ supra draconis statuam visitur ex Antiochia veteri Constantinopolin, Constantino magno imperatore, ut memoratus Philippus refert, translata est.

De cæde Anastasii Monachi in Hippodromo facta, ubi et multæ aliæ cædes perpetratæ sunt.

In Hippodromo multæ cædes plurimæque mala perpetrata sunt, maximeque temporibus quæ nos præcesserunt: ubi ætate nostra Anastasius monachus, ob veritatem imperatori repugnans, crematus est.

De septem Philosophis qui Eudociam Atheniensem comitatu sunt Constantinopolim, ac de eorum dictis, dum Hippodromi signa

Eudocia Atheniensis paternæ causa hæreditatis litem intentans, formæ gratia fortunam invenit; cuius fratres, miram illam et novam sororis sortem audientes, cum philosophis septem adscendentes fortunæ ex infortunio ut sibi placaretur, supplicabant. Theodosius vero imperator in philosophorum gratiam ad Circum concessit, nemoque eorum eo pergere neglexit. Erant autem numero septem, Cranus, Carus, Pelops, Apelles, Sylvanus, Curvus, Nerva. Hi cum imperatore ludos in Circo spectandi causa alerant. Theodosius vero admiratione captos viros conspicatus, sic eos alloquitur: *O philosophi, si miramini, victi in philosophia esitis.*

Anselmi Bandurii notæ.

(38) *Μετὰ τὴν νίκην Μήδων.* In hanc statuam Justiniani equestrem in Hippodromo erectam, ob victoriam de Medis et Scythis partam, habentur duo epigrammata lib. iv Anthol. cap. 4.

(39) *Τὸ εἶδωλον μᾶλλον τῆς Ἀθηνᾶς.* Perperam itæ interpretatur Combesisins: *Ut autem a pluribus audiui, Minervæ potius Athenis vitatum simulacrum est, magisque credidit.* Non quidem hic τῆς Ἀθηνᾶς Athenis, sed Minervæ. Nosta interpretatio comprobatur ex Anonymo nostro et Codino.

(40) *Ἐνθεν καὶ χρῆσμοι.* Vide quæ Anonymus noster et Codinus habent de statu in Hippodromo, et aliis monumentis ab Apollonio Tyaneo magice consecratis.

(41) *Κατὰ μοῖραν.* Eudociæ Atheniensis histo-

riam pluribus referunt auctor Chronicæ Alex. pag. 312 et seq., Socrates lib. vii, cap. 21, Evagrius lib. i, cap. 20; Theophanes pag. 72. Vide notæ Jacobi Goar ad Theophanem, pag. 569.

(42) *Καὶ τῆ τύχῃ ἐξ ἀτυχίας,* etc. Scilicet, *Fortunæ ex infortunio sibi placaretur, supplicabant.* Ita ad verbum interpretatus sum: verum autem sensum hunc esse puto, *Eudociæ, quæ ex infortunio fortunam nacta erat, ut sibi placaretur, supplicabant.* Refert quippe Chronicæ Alexandrinum fratres Eudociæ, cum eam imperare Constantinopoli intellexissent, metu ob injuriam eidem illatam correptos in fugam se conjerere; mox illam, data securitate, per nuntios accersitos ad dignitates provocasse.

Α νιανού του ἀθέου δηλοῦσα τὴν ἱστορίαν τὴ δεῦτερον ἐν οἷς καὶ πλοῖον ὑπάρχει, μὴ πληρωθῆναι, ἀλλὰ περιμένειν ὅπερ ἀκούσας ἐδάκρυσα, εἰ ἄρα γε τοιοῦτον πάλιν, τῇ Κωνσταντινουπόλει ἐπέβη ἀλόγημα. Ἰουστινιανὸς ὁ μέγας ἐν τοῖς τοῦ καθίσματος κατεποχεῖτο ἐν ἱππῶν χαλκῶ μετὰ τὴν νίκην Μήδων (38). Ἡ ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ καθεζομένη γυνὴ ἐν σελλίῳ χαλκῶ, καὶ αὕτη ἀνωθεν, ὡς προείπομεν, ὁ μὲν Ἡρωδίων εἰδίδαξε Βερίναν εἶναι τοῦ μεγάλου Λέοντος ὡς δὲ ἐγὼ παρὰ πλείονων ἤκουσα, ἐξ Ἑλλάδος εἶναι τὸ εἶδωλον μᾶλλον τῆς Ἀθηνᾶς (39), ὅπερ καὶ ἐπίστευσα.

Ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ πολλοὶ φόνοι καὶ κακὰ γέγοναι καὶ μάλιστα ἐν τοῖς πρὸς ἡμῶν ἐν οἷς καὶ ἐφ' ἡμῶν Ἀναστάσιος ὁ μοναχὸς δι' ἀληθείας τροπὸν ἀντιλέγων τῷ βασιλεῖ ἐκαύθη.

Εὐδοκίας Ἀθηναίας κατὰ μοῖραν (41) δικασθείσης, κατὰ χάριν ἤρατο τύχην, καθ' ἣν οἱ αὐτᾶδελφοὶ τὸ ξέρον τῆς συγγόνου ἀκηκόετας εὐτύχημα, ἀνελεῖν συνεπειρῶντο φιλοσόφους ᾗ, καὶ τῇ τύχῃ ἐξ ἀτυχίας (42) εἰδείθησαν ἰλασθῆναι. Θεοδοσίος δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ Ἱππικὸν ἤλατο, τοῖς φιλοσόφους ἀρέσκων καὶ τὶς αὐτῶν οὐκ ἐνέλησεν. Ἦσαν δὲ τὸν ἀριθμὸν ᾗ, Κράνος, Κάρος, Πέλωψ, Ἀπελλῆς, Σουλβανός, Κύρβος, Νερύδας. Οὗτοι συνῆσαν εἰς τὸ Ἱππικὸν τῷ βασιλεῖ, θῆας ἔνεκον Ὀλυμπίων. Ὁ δὲ βασιλεὺς Θεοδοσίος, ἔρων τοὺς φιλοσόφους σαυμάζοντα, ἐφη πρὸς αὐτούς, Ὁ φιλόσοφοι, εἰ θαυμάζετε, καταφιλοσοφῆθητε. Ὡς αὐτίκα ἀποκριθῆνοι

ἵνα ἐξ αὐτῶν, Ἀπελλῆν ὀνόματι, καὶ εἰπεῖν, Μὴ θαυμάζειν (43) ἐμὲ τοὺς Ἰπποῦς τῷ ἐπιδάτῃ, εἰδὼς ἀκριβῶς, ὅτι Ἰπποὶ ἀνθρώπων ἐπιδάται γενήσονται, ἀλλασσομένων τῶν Ὀλυμπίων, καὶ τὸ θαυμάζον ἀμβλυωπιάσει. Νερούας δὲ ἀπεκρίνατο, Κακὸν τῇ βασιλίδι (44) στοιχεῖον, ὁρῶ τῷ στοιχείῳ τῆς τύχης συντρέχοντα. Καὶ Σουλδαῶν ὁρῶν τὸ πρὸς μεσημβριαν ζῶδιον, εἰς τὸ ἄνω τὸ γόνυ καμήλου δίκην (45) κεκμηχότος; ἔφη· Καλὸς ὁ στοιχεωσάμενος· καιροὶ γὰρ ἐπὶ τούτου ἀγόνατοι ἔσονται. Ὁ δὲ Κύρδος, ἐν τῷ δῆμῳ ὁρῶν, εἶπεν· Ὁ δῆμα, δι' ὃν δῆμοι περισσεύουσιν. Πέλοψ δὲ, τοὺς ἕρους τῶν Ἰππων (46) ὁρῶν, εἶπε, Τίνος τὸ πρόβλημα; Θεοδοσίου δὲ φήσαντος, Κωνσταντίνου, εἰπεῖν ἔκεινον, Ἡ φιλόσοφος ἄκυρος, ἢ βασιλεὺς οὐκ ἀληθής. Ἐώρα γὰρ Κράνος; (47) ὁ φιλόσοφος θηλύμορφόν τι ζῶδιον, τετραμερῆσι ζωδιακοῖς γράμμασι· γεγραμμένον, καὶ εἶπεν· Ὁ τετραπέρατε, ἐξ οὗ ὁ Κωνσταντίνος καὶ ἀπέρατοι ἔσονται (48). Κάρος δὲ, προτραπὴς παρὰ τοὺς φιλοσόφους; λαλήσαι, φησὶν, Δυστυχῆ μοι τὰ πάντα φαίνεται, ὅτι εἰ ταῦτα τὸ στοιχεῖα, ὡς περὶ ῥῶνται, ἀληθεύουσιν, ἴνα τί ἡ Κωνσταντινούπολις συνέστηκε; Κράνος δὲ, ὅστις καὶ λογιστής (49) τῆς Ἀθηναίων φιλοσοφίας ἐλέγετο, μειδιῶν ἐπεκοκχῶσα. Τοῦ δὲ βασιλέως πυθθανομένου, Τίς ἡ αἰτία, ἀπεκρίνατο ἐναντία, τὸ πλεῖον γελῶν καὶ σκώπτων. Νάρκισσος δὲ πραιπόσιτος δίδωσι τῷ φιλοσόφῳ ραπίσματα, εἰπὼν πρὸς αὐτόν· Τῷ ἥλιῳ ὡς ἥλιῳ ἀποκρίνου, σκότος ὑπάρχων. Τοῦ δὲ καὶ τὴν ἄλλην στρέψαντος, δίδωσιν ὁ Νάρκισσος. Ὁ δὲ φιλόσοφος τῷ Ναρκίσσῳ ἔφη· Οὐ διὰ σὲ λαλήσω, ἀλλὰ τοῖς γράμμασι δυσωπούμενος. Τὸ δὲ πρόβλημα τοῦ Κράνου τοιοῦτόν ἐστιν. ἤτις ἔσται τὸν βασιλέα τὰ ἐν τῷ ἱπικῷ στοιχεῖα θεάσασθαι· ἐβλετο εὐθύ; ἔκεινος. Ἔστι δὲ ἀνδροεικέλον (50) τι ἀγαλμα, ἐπικεφαλαίαν τῇ κεφαλῇ περιέχον, γυμνὸν τὸ ἐλκος, καὶ ἐν τοῖς βρετάνοις διδύμοις ἐπικεκαλυμμένον. Τοῦ δὲ φιλοσόφου πυθθανομένου, Τίς ἄν, ἔφη, ὁ στήσα; ἔφη τὶς ἀναγνώστης, Ὅτι Οὐαλεντινιανὸς τοῦτο προῦθηκεν. Εἶπεν δὲ ὁ φιλόσοφος, Πότε καὶ τὸν θνον; τοῦ δὲ φήσαντος, Ὁμοῦ· εἰπεῖν ἔκεινον, Ὅτε θνο; ὡς ἀνθρωπος ἔσται, ὡ συμφορᾶς, ὅτι ἀνθρωπος θνη ἀκο-

Anselmi Bandurii notæ.

(43) *Μὴ θαυμάζειν*, etc. Lambecius ita legendum putat: *Μὴ θαυμάζομεν τῶν Ἰππων τοὺς ἐπιδάτας· ἄλλ' εἰδότες*, etc. et paulo post ita legit, καὶ μὴ θαυμάζων ἀμβλυωπῆται.

(44) *Κακὸν τῇ βασιλίδι*, etc. Codinus habet κακὸν τῇ βασιλίδι τῶν πλεων, ὅτι τῷ στοιχείῳ τῆς τύχης στοιχεῖον συντρέχει.

(45) *Καμήλου δίκην*. Ita et Ducangius legendum putat; corrupte quidem in ms. legitur, *χάμου δίκην κεκμηχότα*. Lambecius vero sic emendat, τὸ γόνυ καμήλου, δίκην κεκμηχότος.

(46) *Τοὺς ἕρους τῶν Ἰππων*. Scilicet, *Pelops equorum melas intuens*. Ita ex contextu videtur interpretandum. Lambecius ad Codinum et Coubellisius hic interpretantur: *Pelops autem carceres Hippodromi conspiciens*. etc.

(47) *Ἐώρα γὰρ Κάρος*. Ita ex Codino restitui-mus. In ms. habetur, *ἔώρα γὰρ τινὰ ὁ φιλόσοφος θηλύμορφον ζῶδιον*.

(48) *Ἐξ οὗ ὁ Κωνσταντίνος καὶ ἀπέρατοι ἔσονται*

Tum ex illis unus Apelles dictus: Non ego homines equorum ascensores miror, cum probe sciam fore ut equi hominum ascensores sint, mutato Olympico- rum ordine, et quod admirationi est hebeacet. Ner- va dixit: Malum regis urbi signum video cum signo fortunæ concurrere. Sylvanus, videns signum ad meridiem positum elato genu cameli instar fessi ait: Præclarus es, cujus hoc signum ac figura est; nam tempora aderunt, queis genua defutura sunt. Curvus, populum conspicatus, dixit: O popule, cujus causa multi futuri carnifices. Pelops equorum metas intuens, Cæsus problema? inquit. Respondente Theodosio, Constantini: reponit ille, Aut philosophus vanus aut imperator non verus. Porro Carus, muliebri quoddam signum videns quadratis zodiaci figuris conscriptum, dixit, O quadratermine, ex quo Constantini influit emergent; idem autem Carus, ut loqui pergeret a philosophis admonitus ait: Infortunata mihi omnia videntur, quia si hæc signa, ut conantur asserere, vera dicunt, cur Constantinopolis consistit? Cranus vero, qui et Atheniensis philosophiæ logistes dicebatur, subridens coccyzabat. Sciscitante autem imperatore, quid causæ esset, contraria respondit, multum ridens et cavillans. Narcissus vero præpositus philosopho alapas impegit, talia loquens: Soli ut soli responde, qui tenebræ es. Illo autem alteram maxillam tendente, alteram Narcissus dat alapam. Philosophus vero Narcisso dixit, Non tui causa loquar, sed quia figuris reverentiam habeo. Crani problema tale est. Rogavit imperatorem ut sibi signa in Circo posita spectare liceret. Ille propositionem accepit. Est autem ibi virilis statua, galeato capite, nudo prorsus corpore, oblectis solummodo vendendis. Rogante philosopho quis statuum posuisset, respondit quidam lector, Valentinianum posuisse, Cui philosophus, Quando etiam asinum? Ille vero, Simul. Tum philosophus: Quando asinus ut homo erit, o calamitatem! quippe asinum homo sequitur. Verum absit. Variis hoc problema in tomis Leonis Magni, quod Cranus philosophus edidit, repertum est a Ligurio astro- nomo et viro primario ejusdem Leonis imperatoris.

ται. Codinus habet, ὅτι ἐκ σοῦ κομφὸ καὶ ἀπείρατοι ἔσονται. Quod Lambecius reddit, omittens vocem præcipientem ὡ τετραπέρατα: *Versuti pariter atque inexpertii ex te procedent*.

(49) *Καὶ λογιστής*. Posset reidli, æstimator, censor, rationalis. Romanus magistratus, qui provincie procurator; et qui officiales ab actis haberet: ipse qui sub regibus, διοικητής, *dioces*. Significatur excellens quædam judicii auctoritas inter Athenienses philosophos, quibus velut regula limes- que esset. Sic quoque in Actis Metaphrasteis S. Catharinæ, supremus quidam philosophus inducitur, quo victo, reliqui animum despondere. Videatur Athenis λογιστής φιλοσόφων, qui Constantino- poli ὑπάτος, quo nomine celebris Michael Psellus, quem consulem qui velit et reddat, nescio an pro- bus satis interpres habendus sit. *Comæris*.

(50) *Ἔστι δὲ ἀνδροεικέλον*. Hanc statuam cui asinus præibat, vulgo nuncupatam fuisse Perichy- tem Codinus pro lit pag. 50.

λουθεῖ. Ἀλλὰ μὴ ἔστω. Τοῦ μάντιως τοῦτο τὸ πρόβλημα εὐρέθη ἐν τοῖς τόμοις τοῦ Λέοντος; τοῦ Μεγάλου ὁ ἐπιλοσόφης Κράνος, παρὰ Λιγυρίου (51) ἀστρονόμου καὶ ὑπάτου τοῦ αὐτοῦ βασιλέως; Λέοντος.

De dicto Asclepiodori, dum signum majus in Hippodromo lustraret.

Sub Anastasio, Asclepiodorus, conspicatus signum majus in Circo cogitantis more capiti admotam manum tenens, ait, O vim! quod omnis humana indignitas, una hominis prudentia conditur. Cum autem ipsi aliquis litteras marmoris insculptas ostenderet, iis perlectis, Optandum est, ait, ad ea quae tunc futura sunt non pervenire; adeoque mihi non legisse utilius fuisset.

Ἀσκληπιόδωρος (52) ἐπὶ Ἀναστασίου ἰδὼν τὸ ζῴδιον τὸ μέγα, τὸ ἐν τῷ Ἰππικῷ, τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ προσώπου κατέχον, ἔφη, Ὁ βία, ὅτι πᾶσα ἀνθρωπίνῃ ἔνδεια, εἰς μίαν ἀνθρώπου φρόνησιν συμωθείσα. Καὶ τις αὐτῷ ἐπέδειξε γράμματα ἐν τῷ μαρμάρῳ, τοῦ δὲ ὑπαναγνόντος, ἔφη· Ἀγαθὸν μὴ φθάσαι τοῖς τότε μέλλουσιν εἶναι· ὡς κάμω τι κέρδος τοῦ μὴ ἀναγνῶναι.

De statua Theodosii argentea in Tauro erecta.

Sciendum, statuam Taurum dictam magnum Theodosium esse. Ad eam olim imperator exteros dynastas excipere solebat. Erat autem quondam argentea, ut docet Sozomenus; Clemens vero similes varietque formæ marmoreas Constantii Constantini illi esse ait.

Ἄδων γινώσκων ὅτι ἡ καλουμένη Ταῦρος, Θεοδοσίος ἐστὶν ὁ Μέγας· ἐν ᾗ ποτὲ ἐδέχετο (53) ὁ βασιλεὺς τοὺς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν δυνάστας. Ἀργυρῆς δὲ τις ἦν πρῶτη, ὡς ὁ Σωζόμενος διδάσκει. Κλήμης (54) δὲ τὰς ὁμοίας καὶ πολυμῆρους μαρμαρίνας, Κωνσταντίου εἶναι φάσκει, τοῦ υἱοῦ Κωνσταντίου.

De statua Leonis Macelæ Pittaces dicta.

Quam Pittacen statuam vocant, Leo Magnus est, quem vulgo Macelam nuncupant, ad quam libellos supplices imperatores accipiebant. 187 Imo et palatium illic olim erat, proxime veterem ecclesiam Sanctæ Irenes, ut narrat Joannes Hæsitans.

Ἄδων γινώσκων ὅτι ἡ καλουμένη Ταῦρος, Θεοδοσίος ἐστὶν ὁ Μέγας· ἐν ᾗ ποτὲ ἐδέχετο (53) ὁ βασιλεὺς τοὺς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν δυνάστας. Ἀργυρῆς δὲ τις ἦν πρῶτη, ὡς ὁ Σωζόμενος διδάσκει. Κλήμης (54) δὲ τὰς ὁμοίας καὶ πολυμῆρους μαρμαρίνας, Κωνσταντίου εἶναι φάσκει, τοῦ υἱοῦ Κωνσταντίου.

De statuis quæ in Augustæo erectæ erant.

Sciendum est Augustæum, ut vocant, très successive

Ἄδων γινώσκων ὅτι τὸ λεγόμενον Ἀδγουσταῖον

Anselmi Bandurij notæ.

(51) Παρὰ Λιγυρίου, etc. Non placet, quod Lambecius emendat, de hoc ipso oraculo, quod auctor ait inventum in tomis Leonis Magni, παρὰ Λιγυρίου ἀστρονόμου, καὶ ὑπάτου τοῦ αὐτοῦ βασιλέως Λέοντος, dum ait: Pro Λιγυρίου, scribe Ὀλυβρίου. Consul autem fuit hic Olybrius anno octavo imperii Leonis Macelæ. Ita id quidem. At quis audivit imperatoris cujusquam vocari consulem, qui illo principe, at ne quidem ejus collega, consulatum gressit? Quænam vero hæc Olybrii nota ut mathematicus, non vir clarissimus ac nobilissimus, demumque Augustus ac imperator Romæ audiret? Fuit ille consul Leonis anno vii, ut ponit Chronicon Alexandr. Rustico ejus collega, missusque Romam a Leone, βασθεῖς ὑπὸ τῶν ἐκεῖσε Ῥωμαίων χειροτονεῖται βασιλεὺς. Invitus a Romanis illic degentibus imperator creator, inquit idem. Mathematicum hominem qui prodiderit, scio neminem. Quid si ἀστρονόμων ὑπάτου, sicque loquatur auctor avi sui more, quo principes quosvis facultatis proceres ac magistratos, nec ii summi, sic vocarentur, ut ex vitis τῶν νεῶν βασιλέων videre licet, sive jam editis, sive quæ meliores prelium expectant, mihi que suppetunt. Leonis Macelæ tomis rerum astronomiarum, satis obscuri: Leo Basilii illius eponomiae clarior, quo et Sapientem vulgo dicunt. Ego cum Leone Philosofo sic dicto, ipsoque magno astronomo confundi mihi visus sum ostendere, in recensitis *Bibl. PP. Conciqatorix* auctoribus. Genus certe istud grande vitium, quod sic addicta ejuscemodi superstitionis; quibus illi non salus comparata, sed demum exitum (Deo scilicet ultore) et interitus. Quid si magnus Leo auctori, non ipse vere Magnus sicque vulgo dictus, sed forte, quem dixi, Basilii filius: sic enim scri-

ptorum libitu, Magni vocantur, alias non magni, uti statim *Magnus Anastasius* in Codino, quæ vox melius Anonymo desideratur. Nec enim tanti Anastasius aliquis Romanus imperator fuit, ut jure Magnus dici deberet. Citat Codinus num. 68 Λιγυρίου de Mauricii et familiæ stantis; nec alius esse videatur quam hic ipse Λιγυρίου· neo necesse ipso jam Mauricii tempore, seu illi supparem vixisse, ut Leonis ὑπατος astronomorum, quod dico, majus conjectura, resque ipsa videri possit. *Cowber.*

(52) Ἀσκληπιόδωρος. Lambecius pro Ἀσκληπιόδωρος legendum putat Ἀσκληπιόδοτος. Asclepiodotus philosophus et medicus qui Procli discipulus fuit, et temporibus Anastasii Dicori floruit. Hujus autem Asclepiodoti exstat hodieque in bibliotheca regia Etruriæ liber de re militari, cui titulus est, ΔΣΚΛΗΠΙΟΔΟΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΤΕΧΝΗ ΤΑΚΤΙΚΗ. Divisus est in duodecim capita, et sic incipit: Τῆς τελείας παρασκευῆς πρό; πόλεμον διττῆς οὐσης, χειρταίας τε καὶ ναυτικῆς, περὶ τῆς χειρταίας τῶν νεῶν λεχτέον, etc. Finis autem hic est, Αὐταὶ δὲ βραχέων αἰ τοῦ τακτικῷ καθηγήσει; τοῖς μὲν χωρμένοι; σωτηρίαν πορίζουσαι, τοῖς δὲ ἐναντίοις κινδύνου; ἐπάγουσαι.

(53) Ἐν ᾗ ποτὲ ἐδέχετο. Anonymus noster in Foro Tauri exstare inquit Theodosii Magni statuam, quæ primitus argentea fuit, et ad quam legati exterarum gentium excipiebantur.

(54) Κλήμης Clemens hic historicus, cujus meminit Suidas, auctorque est scripsisse *de imperatoribus Romanis* et alia.

(55) Ὁ Πιττάκης ὁ λεγόμενος. Statuam hanc Leonis erectam fuisse ab Euphemia ejus sorore germana, quod ibi domum haberet, pluribus narrat Anonymus noster.

στήλας τρεῖς διαδέχεται, Κωνσταντίνου, τοῦ πρώτου ἐν ᾧ . . . καὶ βασιλικαὶ ἦσαν κάτω ε', τοῦ κίονος Κωνσταντίνου, Κώνσταντος καὶ Κωνσταντίου, Κωνσταντίας τε καὶ Λικινίου· ἀλλὰ καὶ ὕστερον Ἰουλιανοῦ. Ἐπὶ Θεοδοσίου οὖν τοῦ Μεγάλου στήλη ἑτέρα τῶ κίονι διαδέχεται, ἀργυραία καὶ αὐτὴ· ἀλλὰ καὶ Ἀρκαδίου καὶ Ὀνωρίου πρ . . . τῆ γῆ, ὡς ἔ Θεόδωρος φησι. Ἐν δὲ τοῖς Σωζομένου γράμμασι, φησιν, Ἰουστινιανὸς ἔστιν, ὃ νῦν καθορᾶται, τὸ μέγιστον τοῦ φόρου ζώδιον. (56), καθὰ φησι Θεοδώρητος (57) καὶ Εὐσέβιος, ἐν οἷς δοκοῦσι σορᾶλεσθαι βιβλίους, Ἕλληνος εἶναι στήλην· καθ' ἣν ἀφιερῶσας ὁ μακάριος Κωνσταντίνος δι' εὐχῆς ἔστησεν. Ἐν δὲ τοῖς Ἀπολλινναρίου καὶ Ἀλεξάνδρου συγγράμμασι, Κωνσταντίνου εἶναι τοῦ Μεγάλου, καθὰ καὶ Μιλίχιος (58) ὁ χρονογράφος ἐξηγήσατο. B

De tripode, qui in magno Strategio positus erat.

Ὁ τρίπους ὃ ἐν τῷ Στρατηγίῳ τῶ μεγάλῳ, καθὰ Προμούντιος Ἀλέξανδρον λέγει εἶναι τὸν Μακεδόνα. Ἐπίσταντο δὲ καὶ ἐκ τῶν γραμμάτων, καὶ ὅσοι τοῖς γράμμασιν αὐτοῦ ἐμφιλοχωροῦσι, μάλιστα οἱ ταῖς μαντείας στοιχειοῦντες, ἐπιγνώσκουσι τὸν Ἀλέξανδρον εἶναι. Γράφει δὲ ὁ αὐτὸς, καὶ Κωνσταντίνον τὸν ἄγιον ἐκεῖ πρώτον φόρον τῆ πόλει ταύτῃ ἀναστήσαι.

De Philadelphio ac statu is ibidem erectis.

Τὸ καλούμενον Φιλαδέλφιν, Κωνσταντίνου εἶναι τοῦ Μεγάλου τοὺς υἱοὺς, ἀπὸ Γαλλίας τὸν ἕνα πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἰθὺς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς, μεγάλης ὑπαντήης καὶ χαρῆς γενομένης, ἀσπάσασθαι ἀλλήλους, καὶ παρσυθὺ στήλας αὐτῶν ἀνεγείραι τῆ πόλει τὸ σχῆμα ὑποσωζούσας. Ἰουλιανοῦ δὲ στήλη καὶ Ἀναστασίας τῆς αὐτοῦ γαμετῆς, ἦν διὰ τὸ εἶναι Χριστιανὴν, ἐξέβαλε τῆς βασιλείας. Αὐτὴ δὲ ἐν τῷ Μοναστηρίῳ τοῦ Προμούντου ἀπεκείρατο. Αἱ δὲ αὐταὶ στήλαι μέχρι τοῦ νῦν σώζονται ἐν τῷ Φιλαδέλφῳ.

De statua Theodosii Junioris, ac aliis statu is in Xerolopho erectis.

Ὁ λεγόμενος Ξηρόλοφος στήλην μὲν ἔχει, καθὼς ὁ Διακρινόμενος λέγει, τοῦ μικροῦ Θεοδοσίου, καὶ Βαλεντινιανοῦ κάτωθεν τοῦ κίονος καὶ Μαρκιανοῦ. Σεισμοῦ δὲ γενομένου πεπτωκέναι στήλην, καὶ ὡς λόγος· λέγει, ἀνελθεῖν τῶν ἐπὶ κίωνων, καὶ ὑποστρέψαι Μαρκιανοῦ καὶ Βαλεντινιανοῦ ἐν τῷ τριβουναλίῳ. D

Anselmi Bandurii notæ.

(56) Τὸ μέγιστον τοῦ φόρου ζώδιον. De hac statua Justiniani in Augustione erecta, vide Augustionis Pachymerii Descriptionem, necnon Anonymum nostrum et Codinum.

(57) Καθὰ φησι Θεοδώρητος, etc. Hæc series perplexa videtur; exhibemus Combefisii versionem; vide ejusdem notas. — Sunt hæc satis implexa: nec enim Theodoretus aut Eusebius de Justiniano loqui potuere. De statua quæ prius Constantini erat, vel ab eo Græci hominis erecta fuerat, ac dedicata, quamque Justinianus sua mutaverit, locutos esse, nihil vetat: τὸ, σορᾶλεσθαι, reddebam asserere, quod non occurrebat quid melius divinarem. At re melius inspecta, placuit, καίτοι

statuas habuisse; Constantini primum... erantique subier columnam imperatoris statuae quinque, Constantini scilicet, Constantis et Constantii, Constantiæ et Licinii; quin et postea Juliani. Sub Theodosio itaque Magno statua alia priusnam excepit, quæ argentea et ipsa erat; sed etiam Arcadii et Honorii... quemadmodum Theodorus ait. In scriptis vero Sozomeni dicitur, Justinianum esse qui nunc conspicitur, quæ est maxima Circi figura, ut aiunt Theodoretus et Eusebius. quibus libris eorum videntur collectæ sententiæ, hominis Græci esse statuum quam beatus Constantinus fuis precibus dedicavit. In scriptis vero Apollinarii et Alexandri, Constantini Magni esse traditur ut etiam Milichius chronographus enarrat.

Tripus qui in Strategio magno visitur, Alexander Macedo est, narrante Promuntio. Id vero noverat ex perscriptis litteris, itemque quotquot in ejus versati sunt libris, maximeque qui divinationibus dant operam, cum pro Alexandro agnoscunt. Refert idem scriptor sanctum Constantinum ibi primum Forum urbi excitasse.

188 Quod vocant Philadelphium aiunt esse filios Constantini Magni; quorum alter ex Gallia post patris obitum Constantinopolim venit; magnusque et lætitia plenus occursus fuit, seseque illi mutuo amplexati sunt. Statimque statuæ illis in Urbe erectæ sunt, quibus hæc spectacula representarentur. Juliani item et Anastasiæ uxoris ejus statuæ, quam ille, quod Christiana esset, repudiavit: illa vero in Promunti monasterio detonsa est; illæ, inquam, statuæ hodieque in Philadelphio manent.

Quem vocant Xerolophum, Theodosii Junioris, Hæsitante auctore, statuam habet; itemque Valentiniani infra columnam, et Marciani. Terræ motu autem corruisse illam aiunt, utque vulgo dicitur septem columnas conscendit; Marciani vero et Valentiniani statuæ in campum tribunalis relie-runt.

φασι Θεοδώρητος. Sic enim nihil hiucum aut scabrum est. *Tametsi aiunt Theodoretus et Eusebius*, etc., ut sit τὸ, σορᾶλεσθαι, idem ac σορεῦσθαι, quod Hesychio est συνάγειν· *quibus libris eorum collectæ sententiæ*, velut fere per electa, ut in Tripartita, Theodori scilicet Lectoris Historia, ex qua ista Sozomeni aliorumque auctor habent, nempe pleniori quam ea quæ nobis exstat. Plura enim desiderari etiam Vossius aliique observaverunt: nec plures Theodoros Lectores qui Historiam scripserint, necesse confluere. Combefisii.

(58) Καθὰ καὶ Μιλίχιος. Puto legendum pro Μιλίχιος, Milesius Chronographus, scilicet Hesychius illustris Milesius.

De portu Neorio, quem Conon magice consecravit.

Neorius, ita nuncupatus, qui et Arcadius, quem A Conon, ubi locum plurimis Constantini Magni laboribus excultum offendit, magice consecravit, in quo et maritimarum mercium fora antea erant; Justino autem imperante, in Juliani portum trans-lata sunt.

Ὁ λεγόμενος Νεώριος, ὁ καὶ Ἀρκάδιος (59), ἐν Κόνων ἐστοιχειώσατο (60), εὐρῶν τὸν τόπον πλειστοις πόνοις Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου πονηθέντα ἐν ᾧ καὶ ἀγοραὶ τῶν θαλασσιῶν ἐμπορευμάτων πρῶν ὑπῆρχον ἐκαί· ἐπὶ Ἰουστίνου δὲ (61) μεταποιήθησαν εἰς τὸν Ἰουλιανῶν λιμένα.

De Balneo Zeuxippi, Hippodromo ac Thermis Constantianis.

Zeuxippus balneum Severus appellatur quippe a Severo ædificatum est. Cum illo item Hippodromus paulatim ædificari cœptus est, Constantianæ Ther-mæ a Constantino Magno exstructæ sunt, necnon 189 Fossa, ut vocant. Multæ vero statuæ mirabili forma quæ in Thermis Constantianis erant, corruerunt.

Ὁ Ζεύξιππος τὸ λουτρὸν Σευτήρος καλεῖται (62) ὑπὸ Σευτήρου γὰρ ἐκτίσθη. Σὺν αὐτῷ δὲ καὶ τὸ Ἰπποδρόμιον (63) τὸ πρῶτον ἔλαβε κτίσιμα· ἐν ὀλίγῳ καὶ Κωνσταντιαναί (64) ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου ἐκτίσθησαν, καὶ ἡ λεγομένη Φούσσα (65). Στῆλαι δὲ πολλὰ οὐσαι ἐν Κωνσταντιαναῖς διέπεσαν ἄξια θαύματος.

De Aquæductu Valentis. De Basilica Cisterna; ac de statua Phocæ pone Magnauram.

Aquæductus a Valente Ariano ædificatus est, B uti scribit Theodorus. Basilica Cisterna a Constantino Magno. Ænea vero statua in Basilica Cisterna sedens Theodosii Junioris est. Statua pone Magnauram ad Orientalem partem sublimis Solar-rii, est Phocæ, qui septimo imperii anno multam in evchenda illa operam posuit. Tum vero monachus quidam monasterii Theodori Syciotæ (nam eodem tempore beatus Theodorus in vivis erat, Phoca principe, Thoma recentis memoriæ Constantinopolis patriarcha), evocato S. Theodoro consilium cum eo iniit, ut Phocæ renuntiaret, abstinendum esse ab immanibus illis cædibus: quod etiam vir sanctus præstitit, imperatorem cohortatus, ne immitti adeo crudelitate subditis abuteretur. Imperator vero, qui podagra laborabat, signum C petitit a Patre in se circa podagram exhiberi, quo

Ὁ ἀγωγὸς ὑπὸ Οὐάλεντος τοῦ Ἀρειανῶν ἐκτίσθη, καθὼς γράφει Θεόδωρος. Ἡ βασιλικὴ κινστέρνη ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου. Ἡ δὲ χαλκῆ στῆλη ἢ ἐν τῇ βασιλικῇ κινστέρνῃ καθημένη Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου ἐστίν. Ἡ στῆλη ἢ ἐπισθεν τῆς Μαγναύρας, κατὰ τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ Ἡλιακοῦ μεταώρου, Φωκᾶ ἐστὶ, καθ' ἣν ἐν τῷ ἐβδόμῳ ἔτει (66) τῆς βασιλείας αὐτοῦ σπουδὴν πολλὴν περὶ τοῦ ἀνελεῖν ἐπεδείχματο. Μοναχὸς δὲ τις ἐκ τῆς τοῦ ὁσίου Θεόδωρου τοῦ λεγομένου Συκεώτου (67) μονῆς· κατὰ ταυτὸν γὰρ καὶ ὁ μακάριος Θεόδωρος ἦν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ αὐτοῦ Φωκᾶ, ἐπὶ Θωμᾶ τοῦ νέου (68) πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ὃς καὶ σύνθεμα ἐποίησε, παρακαλέσας τὸν ὄσιον Θεόδωρον εἰπεῖν τῷ Φωκᾶ, παύσασθαι ἐκ τῶν ἀκαίρων φόκων, ὃ καὶ C κοιήσας ὁ ὁσιος, παρήγει τῷ βασιλεῖ μὴ ἀπανθρώπως χρῆσθαι τοῖς ὀπληκόσι. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἤτησε

Anselmi Bandurii notæ.

(59) Ὁ λεγόμενος Νεώριος, ὁ καὶ Ἀρκάδιος. Hoc ita legendum ait Lambecius, τὸ λεγόμενον Νεώριον ὁ Ἀρκάδιος ἐστοιχειώσατο. Combesius vero nihil mutandum censet, et Νεώριον pro ipsa statua Arcadii, quæ in eo portu stetit, accipit.

(60) Ὁ Κόνων ἐστοιχειώσατο. A quodam Conone magice præstigiis consecratum Neorium prodit et Anonymus noster. Codinus vero sic habet: Ὅτι τὸ Νεώριον ὁ Κωνσταντίνος ὁ Μέγας ἐστοιχειώσατο, etc., quod Lambecius interpretatur: Neorii sive Navalis prima fundamenta posuit Constantinus Magnus, etc. At ἐστοιχειώσατο, magice præstigiis consecravit significat, non vero prima fundamenta posuit. Sic et Combesius.

(61) Ἐπὶ Ἰουστίνου δὲ, etc. Ha ex cod. Colbert. restituiimus.

(62) Σευτήρος καλεῖται. Scilicet, Zeuxippus Balneum Severus appellatur, quippe a Severo ædificatum est. Ha ad verbum interpretatus sum; sed malim cum Ducangio Σευτήρου, nam ita nuncupationem observare est apud Zonaram in Justiniano pag. 51, τὸ Σευτήρου λουτρὸν, τὸ λεγόμενον Ζεύξιππον. Et in Chronico Alexandrino ad annum v ejusdem Justiniani; Ἐκαύθη τὸ βαλανεῖον τοῦ Ἀλεξάνδρου, conflagravit balneum Alexandri, Severi nempe.

(63) Καὶ τὸ Ἰπποδρόμιον. Unam Hippodromi partem a Severo exstructam refert Anonymus no-

ster. Cedrenus item pag. 252: Οὗτος καὶ τὸ Ζεύξιππον λουτρὸν ἐκτίσε Βυζαντιοῖς, καὶ τὰ πρῶτον κτίσιμα τῷ Ἰπποδρόμῳ παρέδωκε. Hic et Zeuxippum, balneum ita nuncupatum, Byzantiis candidit, et Circi prima ædificia. Ita habent et cæteri fere omnes rerum Byzantarum scriptores.

(64) Καὶ Κωνσταντιαναί. Variæ quidem has thermas a variis scriptoribus appellari comperimus. Nam alii Constantianas nuncupant, alii vero Constantinianas. Perperam Combesius vertit, ædes Constantianas; nam hic non de ædibus seu palatiis Constantinianis, sed de thermis occurrat sermo.

(65) Καὶ ἡ λεγομένη Φούσσα. Hæc ad verbum interpretatus sum; sed forsitan pro ἡ λεγομένη Φούσσα legendum est, καὶ ἐν τῇ λεγομένη Φούσσῃ στῆλαι πολλὰ οὐσαι ἐν Κωνσταντιαναῖς διέπεσαν ἄξια θαύματος. Scilicet, Plurimæ statuæ quæ in thermis Constantianis erant, in fossam deciderunt.

(66) Καθ' ἣν ἐν τῷ ἐβδόμῳ ἔτει, etc. Non animadvertit Combesius hic anachrouismum; octo quidem fere annis regnavit Phocas.

(67) Τοῦ λεγομένου Συκεώτου. Ita Lambecius et Combesius emendant. In ms. quidem τοῦ λεγομένου Σικαιῶν legitur. Vide Lambecium ad Codinum.

(68) Ἐπὶ Θωμᾶ τοῦ νέου. Interpretatus sum cum Combesio, recentis memoriæ, quod non alius hoc nomine ea in sede præcesserit.

σημείον παρὰ τοῦ Πατρὸς εἰς αὐτὸν γενέσθαι διὰ τὴν ποδάγραν, καὶ παύσασθαι τῶν πολλῶν φόνων. Ἐὐξήμενον δὲ τοῦ ὄσιου, ἐρρύθη τῆς νόσου. Αὐτὸς δὲ οὐδὲ οὕτως ἐπαύσατο ἀποκτείνων. Ὁ δὲ προσηρμμένος μονάχος ἐθάρρησέ τινα περὶ τοῦ Φωκά, ὅτι μετὰ τὸν καιρὸν τοῦτον δεινῶ θανάτῳ θνήσκει, ἔτι φιλοσοφούντος Σεργίου, τοῦ μετὰ τὸν νέον Θωμᾶν ἐπισκοπήσαντος. Αὐτὸς γὰρ καὶ τῷ μοναχῷ ἐθάρρησεν. Ἐρχεται οὖν τοῦτο ἐν τοῖς ὡσὶ τοῦ βασιλέως Φωκά, ἔτι τῆς στήλης ἐλαυνομένης· καὶ τοσαύτῃ σπουδῇ ἐχρήσατο περὶ τῆς ἀναβάσεως τῆς στήλης, ὥστε καθὼς οἱ τότε ἐξηγήσαντο, ἔτι καὶ ἔτι πλείω φόνους αὐτὸν πεποιτηκέναι. Ἀλλὰ καὶ χρήματα κάμπολλα τοῖς δουλεύουσιν ἐχαρίσατο πρὸς τὸ ταχῆναι· καὶ μετὰ ἑῆς ἡμέρας τοῦ σταθῆναι τὴν αὐτὴν στήλην κατηνέχθη τῆς βασιλείας, οὐδὲν ἔμεινον ὧν ἐπραξεν ἀπενεγκάμενος, ἢ τὸν πικρὸν θάνατον.

A peracto se cædibus temperaturum ait. Ac sancti viri precibus morbo ereptus est. At ne sic quidem ille desiit carnificinam exercere. Memoratus autem monachus cuidam prædicere ausus est, brevi fore ut Phocas dira morte periret, cum adhuc Sergius philosopharetur, qui post Thomam recentis memorie episcopalem sedem nactus est; nam et ipse monacho detexit. Ea vero fama ad aures Phocæ imperatoris pervenit, cum adhuc columnæ opus **190** promoveretur, in quod tanto usus studio est, ut sicut affirmarunt qui tum præsentis erant, plures alias idem cædes perpetravit; sed etiam multas effudit servis pecunias ut opus maturaret. Post decimum octavum vero diem ab erecta statua, imperio ipse dejectus est: quicum ea acerbitate actum, qua ipso usus fuerat, nam dira morte periit.

De statua Valentiniani Junioris in tractu Martinacii posita.

Ἐν τοῖς Μαρινακίου (69) στήλῃ ἴστατο, ἐν ἣ καὶ παράδοξον θέαμα γέγονε. Σεισμοῦ γὰρ γενομένου, καὶ παντὸς τοῦ τόπου ἐκείνου ἀπὸ θεμελίου φθαρέντος, καὶ τῆς στήλης πεσοῦσης κάτω τοῦ κίονος, σταθῆναι αὐτὴν ὄρθην, ὡς οἱ πρὸ ἡμῶν ἐξηγήσαντο. Δοκιμασθεῖσης γὰρ τῆς στήλης εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀνατέθηναι, ἔμεινε ἀχθος βαρύτατον ἔχουσα. Τοῦτο δὲ ἔλεγον γενέσθαι ἕως πλείωνων καιρῶν. Τὴν δὲ στήλην εὐρίσκομεν εἶναι Βαλεντινιανοῦ τοῦ νεωτέρου· ὡς τινα φιλόσοφον διασαφῆσασθαι τότε διὰ τὸν αἰδικὸν θάνατον Βαλεντινιανοῦ τοῦ νεωτέρου (70) σημειωθῆναι τὴν στήλην. Ἔως γὰρ τότε ἐκείαν φῆφος ἀπέπεσον τὸν θάνατον τοῦ Ἀετίου.

In tractu Martinacii erigebatur statua in qua stupendum contigit spectaculum. Nam terræ motu facta; totoque loco a fundamentis pene everso, statua e columna delapsa recta stetit, ut majores nostri retulerunt. Nam ubi tentatum est statuam pristinum in locum reponere, ex gravissimo pondere illa immota mansit. Aiebant multo tempore ita se rem habuisse. Statuam vero Valentiniani Junioris esse comperimus; ita ut quidam philosophus tunc renuntiaret, ob iniquam Valentiniani necem constatam statuam fuisse. Eousque enim ob interfectum Aetium jure sublata fuisse putabant.

De statua Diocletiani Nicomedia advecta, et in Hippodromi throno erecta.

Ἐκ τῆς λεγομένης Νικομηδείας στήλαι πλείστα ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ἦκασιν. Ὅθεν καὶ Διοκλητιανοῦ ἐν τῷ Ἱπποδρομῷ σφάζεται ἕως τῆς δεῦρο, ἐπίκουρος οὖσα, ἀναμίσρον τοῦ λεγομένου καθίσματος.

Nicomedia statuæ bene multæ Constantinopolim advectæ sunt. Ex quibus Diocletiani statua levis hactenus in medio imperatoris throni in Hippodromo servatur.

De statua Maximiani ac alii in Chalce positis.

Μαξιμιανῶ στήλῃ ἐν τοῖς τῆς Χαλκῆς μέρεσιν ὑπάρχει βαρυτάτῃ πᾶν. Ἐνθα καὶ τὸ γένος ἄπαν Θεοδοσίου τοῦ Σπᾶνου καθαρῶται ἐν στήλαις ἕως τῆς σήμερον.

Maximiani statua in Chalces partibus longe gravissima visitur: ubi etiam tota Theodosii Hispani familia statuis hactenus representatur.

De Gorgonum signis in templo Chalce erectis.

Αἱ Γοργονῆαι λεγόμεναι τέσσαρες ἐκ τῆς Ἐφέσου **D 191** Quatuor Gorgones, ut vocant, Epheso ex Anselmi Bandurii notæ.

(69) Ἐν τοῖς Μαρινακίου. Ita legendum monet et Lambecius. Perperam in ma. legitur, ἐν τοῖς Μαρινακίου. Non solum autem in urbe fuit monasterium, sed etiam tractus τὰ Μαρινακίου, ita dicitur a perillustri Martinaciorum familia cujus sub Theophilo meminit continuator Theophanis lib. iii pag. 75, qui narrat Theophilum imperatorem, cum ex quadam muliere Agaræna Pythonico spiritu obsessa, didicisset, Martinaciorum familiam post ejus filium imperatorem, Martinacorum licet assinitate sibi conjunctum in monachum tolondisse, ejusque ædes

in monasterium redegisse. Tractus autem τὰ Μαρινακίου scribendum est, non vero Μαρινακίου, ut Ducangius putat, enim nulla mentio apud scriptores (quod sciam) occurrat tractus τὰ Μαρινακίου dieti, bene tamen τὰ Μαρινακίου.

(70) Βαλεντινιανοῦ τοῦ νεωτέρου. Scilicet Valentiniani tertii. Is enim suspectam habens Aetii patricii potentiam, eum dolo interfecit: ipse vero insequentem anno ob adulteratas plurimorum uxores a Maximo in palatium irruente scdissima morte sublatus est.

Dianæ templo adverte sunt, in Chalces delubro locatae, ubi signum Crucis iis imminens erigitur.

Α αὐτὰ κατὰ τὸν σηκὸν (71) τῆς Χαλκῆς περιφέρονται, ἐνθα καὶ σταυροῦ σημεῖον ἀνωθεν αὐτῶν ἴσταται.

De statua Dianæ in Hippodromo.

Dianæ statua in Hippodromo erecta cernitur, ubi pugiles exercentur

Τῆς λεγομένης Ἀρτέμιδος ἡ στήλη ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ ἴσταται, ἐνθα γυμνάζονται οἱ παλαιοὶ τε.

De statua Zenonis et Ariadnes in Chalce.

In Chalce palatii porta Zenonis et Ariadnes, quæ cum prius impudica fuisset, casta demum evasit, pedestres statuæ columnis impositæ sunt, iambis tribus a Secundo philosopho exornatæ.

Ἐν τῇ Χαλκῇ πύλῃ (72) τοῦ παλατίου Ζήνωνος καὶ Ἀριάδνης τῆς σώφρονος ἔσχατον καὶ αἰσχροῦ; τὸ πρότερον (73), ἐν κλισίῳ ἴστανται περὶ αὐτῶν, ἰάμβους ἐλεγίους ἔχουσαι, παρὰ Σεκούνδου φιλοσόφου μερισθεῖσαι.

De statua Justiniani et Theodoræ ad Zeuxippum erecta.

Statua ad Zeuxippum respiciens, quæ scilicet e regione posita est, Justiniani est et Theodoræ : quam Justinianus cum erigeret, faustis acclamationibus exceptus est, vociferante Prasina factione, Justinianus et Constantinus novi apostoli. Ubi etiam Sophia uxor ejus a Plumbato philosopho iambicis versibus celebrata est.

Ἡ στήλη ἡ πρὸς τὸ Ζεῦξιππον θεωροῦσα, ἦτοι ἔμπροσθεν, Ἰουστινιανοῦ καὶ Θεοδώρας ἐστὶ καθ' ἣν καὶ ἐδοξάσθη Ἰουστινιανὸς, ὅτε ἐτίθετο ἡ αὐτή, κρᾶζοντος τοῦ Πρασίνου μέρους, Ἰουστινιανὸς καὶ Κωνσταντίνος νέοι ἀπόστολοι· ἐν οἷς καὶ Σοφία ἡ αὐτοῦ γαμετή (74) παρὰ Πλουμάτου φιλοσόφου ἰαμβικοῖς μέτροις τοὺς ἐπαινοὺς ἐδέξατο.

De statua Philippici in Zeuxippo.

Statua in vetustissimis Thermis coloribus depicta, id est in Zeuxippo, Philippici mansueti est, qui ex ignorantia orravit : atque, ut vulgo fertur, talis est, quale exemplar fuit. Artificem quippe pictores inagnis laudibus extulerunt, quod effigiem ab exemplari non discrepantem ediderit.

Ἡ ἐν τῷ παλαιοτάτῳ λουτρῷ ὑπάρχουσα στήλη ἐκ χρωμάτων, ἦτοι τῷ Ζεῦξιππῳ, Φιλιππικοῦ τοῦ πρᾶου (75) ἐστὶ, τοῦ κατ' ἀγνοίαν πλανηθέντος· ὡς δ' ἔχει ὁ λόγος, τοιοῦτον αὐτὸν εἶναι, ὅσον τὸ πρότερον. Μεγάλως γὰρ ἐπήνεσαν οἱ ζωγράφοι τὸν γράψαντα, ὅτι οὐκ ἐχώρησε τὴν τοῦ βασιλέως μορφήν πρὸς τὸ ἀρχέτυπον.

De statua Jovis in Hippodromo erecta.

Iconio Constantinopolim plurimæ statuæ transmissæ sunt, e quarum numero est illa Jovis, quæ in Hippodromo superest.

Ἐκ τοῦ λεγομένου Ἰκονίου στήλαι ἤκασιν ἐν Κωνσταντινουπόλει πλείεσται, καθ' ἣν καὶ τοῦ Διὸς ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ ὄζεται.

De quatuor equis inauratis Hippodromi.

192 Quatuor illi equi deaurati, in supernis Hippodromi partibus collocati, ex Chio insula Theodosio Juniore imperante adducti sunt.

Τὰ τέσσαρα ἱππάρια τὰ χρυσοῦσα, τὰ φερόμενα ἀνωθεν τοῦ Ἱππικοῦ, ἐκ τῆς Χίου νήσου ἤκασιν ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Μικροῦ.

De statu Persei ac Andromedæ.

Ex Iconio supra memorata urbe, Persei statua et

Ἐκ τοῦ προειρημένου Ἰκονίου, Περσεὺς στή-

Anselmi Bandurii notæ.

(71) Αὐτὰ κατὰ τὸν σηκὸν. Delubrum seu oratorium a Joanne Tzimisce exstructum Christi Servatoris et Chalces perinde nomine insigne fuit ; hallucinatur igitur Lambecius, qui pro κατὰ τὸν σηκὸν legendum ait ex Codino κατανατικρῶ.

(72) Ἐν τῇ Χαλκῇ πύλῃ. Anonymus nostræ Zenonis et Ariadnes statuas in Chalce prope ambulacrum existisse narrat.

(73) Καὶ αἰσχροῦς τὸ πρότερον. Turpitudinis indicium in Ariadna est, quod maritum Zenonem comitali quandoque morbo laborantem extinxerit, nec morientis ejulatu animum flexerit, ut Anastasio copularetur, cui, vivente adhuc Zenone, προφιλιωθῆναι auctor Cedrenus, καὶ προφιλιωθῆναι : ἐτι ζώντος τὴν Ἀριάδνην τῷ Ἀναστασίῳ, in amoribus habuisse ac deperisse. Ubi sædissime Xyland., ut Luparenses typl, Et ipso adhuc vivente Ariadna Zenonem amabat. Miror P. Goar, qui in alia animadvertit, oculos fugisse ac diligentiam. Comb-

(74) Καὶ Σοφία ἡ αὐτοῦ γαμετή. Puto pro Σοφία scribendum esse Θεοδώρα, ut optime et Lambecius

monuit. Sophiam quippe Justini Curopalatæ uxorem fuisse nemo ignorat.

(75) Φιλιππικοῦ τοῦ πρᾶου. Reddendum forte auctore Suid. Philippicus segniss, qui sic incuria errore abactus sit. Quis autem ille sit, ab alio ludentis audierim. Nec enim Philippicus tyrannus, sextæque synodi hostis, ac vindex capitum illi damnatorum (Honorii atque Sergii) per duos circiter annos, cuius imperium tenuit. Qua de re Joannes Constantinopolitanus epistola ad Constantinum papam, quam in hæresi Monothelitarum luculentissimum monumentum produxit, iterumque et nova collatione, ex collegii Clarom. altero codice, repræsentaturam se inter conciliorum generalium acta, cum aliis pene mihi eo argumento vulgatis (num ex eodem Tiliano codice, quem et ipsum Ducaeus excipserit?) R. Philippus Latbe prodomo ad ea suo pollicetur. Num Mauricii ex sorore levir, ipse ei aliquando suspectus, a litera nominis initiali Φ, donec Phocam tyrannum fore ex visione nocturna cognovit? At unde hic lenis? COMBERIS.

λη (76) καὶ Ἀνδρομέδης θυγατρὸς βασιλικῆς (77) ἡ παρὰ φύσιν, ἢ οἱ μύθοι φασὶ καὶ τὶς τῶν ἱστορικῶν, δίδωσθαι θυσίαν τῷ ἐκείνῃ ἐμφωλεύοντι δράκοντι. Οὕτως γὰρ ἦν ἐκ παλαιᾶς συνηθείας, δίδωσθαι παρ-
 Οἶνον κίρην τῷ θηρίῳ καθ' ἣν Ἀνδρομέδα δεθείσα, θανάτου αἰτία τῷ θηρίῳ ἐμελλε δίδωσθαι. Ὁ γοῦν προειρημένος Περσεύς ἐκείσε ἦκων, πῶθεται κλαι-
 οῦση τῇ Ἀνδρομέδῃ, τί ἂν εἴη δεδαμένη καὶ θρη-
 νοῦσα. Ἡ δὲ τὸ συμβᾶν ἐξηγήσατο. Τοῦ δὲ καθί-
 σαντος ἦκε τὸ θηρίον. Αὐτὸς δὲ Γοργόνης κεφαλὴν ἐν
 πῆρᾳ κατέχων, ὀπισθοφανῶς στραφεὶς, δείκνυσι τῷ
 θηρίῳ. Ὅπερ ἰδὼν ἐκείνος, ἀπέψυξεν. Ἐκλήθη οὖν
 Ἰκόνιον (78) παρὰ Φιλοδώρου ἡ πόλις, διὰ τὸ ἠκέναι τὸν
 Περσεῖα καὶ σῶσαι τὴν Ἀνδρομέδαν. [Φόνους ἀτύχημα
 τῇ πόλει ἐκ τοῦ ἦκοντος Περσεῖος.] Ἦν δὲ ὄνομα τῇ
 πόλει, τὸ ἀπὸ γενέσεως, Δορία (79). Ἐπειτα ἐκλήθη
 Ἐπισημία παρὰ Φιλοδώρου τοῦ Λογιστοῦ, ἐκ τοῦ
 ἦκαι τὸν Περσεῖα, ἐκλήθη Ἰκόνιον. Ἐνθα ἐτελειώθη ὁ
 αὐτὸς Περσεύς σὺν τῇ Ἀνδρομέδῃ ἐπάνω δὲ τῆς πόρ-
 τῆς τῆς πόλεως (80) ἐστηλώθη ἀμφοτέρω καθ' ἣν καὶ
 θυσίαι πολλαὶ γέγονασιν ἐκείσε. παρὰ Δεκίου καὶ
 Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ. Ἐνθα πλείστοι ἄγιοι
 ἐμάρτυρησαν. Ἠκαστὸν οὖν τοῦ τε Περσεῖος καὶ Ἀνδρο-
 μέδης αἱ στήλαι, ὡς λόγος ἔχει, ἐπὶ Κωνσταντίου (81),
 μετὰ τὸ πληρωθῆναι τὴν Ἀντιοχείαν ἐκκλησίαν,

A Andromedæ regis filia, quæ, ut fabulose fertur, et
 etiam a quodam historico proditum est, draconi il-
 lic in latibulis agenti ad victimam data fuit. Hic
 quippe mos olim erat, ut feræ virgo traderetur :
 quare vincata Andromeda, draconi, cui mortis causæ
 fuit, tradenda erat. Memoratus vero Perseus cum ig-
 itac haberet iter, Iugentem Andromedam percontat-
 tur, cur sic vincata Iugeret. Rem illa narrat ut con-
 tingerat. Illo autem sedente fera irruit. Tum Perseus
 Gorgonis caput, quod in pera habebat, retro con-
 versus feræ ostendit. Quo illa conspecto expira-
 vit. Unde urbs a Philodoro Iconium vocata est : quia
 Perseus eo ivisset. Andromedamque liberasset. No-
 men autem urbis a conditu suo Doria fuerat : hinc
 Threnodia nuncupata est, demum ab adventu Persei
 Iconium a Philodoro Logista appellata fuit. In qua
 tum Perseus, tum Andromeda mortem obierunt, quo-
 rum statux supra portam urbis erectæ sunt ; quo
 loco multa a Decio, Diocletiano et Maximiano obla-
 ta sunt sacrificia, ubi item saneti multi martyrio
 perfuncti sunt. Advectæ itaque sunt, ut fertur, Per-
 sei et 193 Andromedæ statux, Constantio impe-
 rante, postquam Antiochena ecclesia absoluta est.

De statua Anastasii in Thermis Constantianis erecta.

Ἐν τῷ Κωνσταντιναιῶν λουτρῷ (82) Ἀναστασίου
 στήλη ὑπάρχει, ἣ ὀπισθεν τοῦ ἁγίου μάρτυρος
 Μηνᾶ, ἧτις στήλη ἐστάθη μετὰ τὸ παύσασθαι τὴν

In Constantianis thermis Anastasii statua con-
 sistit, pone sanctum Menam martyrem, quæ ibidem
 locata est, postquam boum sacrificia idolis steris solita

Anselmi Bandurii notæ.

(76) Περσεῖος στήλη. Perperam interpretatur
 Combefisius, *Persæ columna* ; nam hic στήλη non
 columnam, sed statuum significat, ut ex contextu
 liquet.

(77) Θυγατρὸς βασιλικῆς. Scilicet, *regis filia*.
 Perperam legitur in ms. et in editis, θυγατρὸς
 Βασιλικῆς. Andromeda enim non Basiliscæ filia,
 sed Cephæi Æthiopia regis et Cassiopes filia
 fuit. Vide Euripidem in *Andromeda*.

(78) Ἐκλήθη οὖν Ἰκόνιον. Anonymus noster
 Iconium appellatum a Philodoro Logista ait, διὰ τὸ
 τὸν Περσεῖα δεῖξαι τὴν εἰκόνα ἐκείσε τῆς Γοργόνης.
 Stephanus vero *De urbibus* ex alia fabula ejusdem
 vocis etymologiam ducit ; quod scilicet extincto per
 diluuium humano genere, illic primum a Prometh-
 theo fictæ imagines et simulacra εἰκόνας, quas
 spiritus afflans animaverit. Unde ait, καὶ ἔδει διὰ
 διφθόγγου. Cæterum quem Anonymus noster, Chrono-
 graphus æ Codinus Philodorum vocant, Lam-
 becicus Philochorum esse contendit. Vide ejusdem
 ad Codinum notas. Quæ autem sequuntur et clausa
 representantur corruptæ et Combefisio visa sunt,
 et mihi videntur : neque absque novi codicis ope
 sanari possunt, nisi hariolando, quæ ars, licet ea
 usi sint passim superiorum tempore viri doctissimi,
 nunquam mihi placuit, nisi codicis manu exarati
 auctoritas accedat, vel contextus suadeat.

(79) Δορία. Emendat Lambecius Δανάεια, quod
 ita Codinus habeat, etsi variant ejus exemplaria,
 habentque ipso teste alia Δανάα, alia Δάνεια. At
 quis tantus Codinus, auctor sic nuperus, vel si Δανά-
 εια constanter habeat, ut Anonymo, ex quo plera-
 que hausit, ac qui centenis aliquot annis antiquior
 est, debeat præscribere ? Quod ait Anonymus ἀ-
 τὸ

τῆς γενέσεως, cum primum condita est, sic appel-
 latam urbem, Lambecii conjecturas omnes elidit.
 Longe enim antiquior ejus origo, quam vel Perseus,
 vel ejus parens Danae, siquidem Argos jam erat,
 eique Persei parentes imperitabant, cum ex Ste-
 phano ad primos a diluuiio homines Iconii origo
 spectare videatur. Una trium urbium Homero no-
 minataram, Δώριον est.

Καὶ Πτελοῦν καὶ Ἐλος καὶ Δώριον.
 Sed alio spectare videatur. Unum est non esse hoc
 nomen in antiquis urbibus novum, ut illo Codini
 sic facile sit mutandum. Danae in Italiam emi-
 grassæ, ac illic Ardeam condidisse auctor Julius
 Polyhistor, *A Danae Ardeam*. Item Virg. vii *Æneid*.

Quam dicitur olim,
 Acrisionæis Danae fundasse colonis.
 COMBEFIS.

(80) Ἐπάνω δὲ τῆς πόρτης τῆς πόλεως, etc. Ita
 ex Anonymo nostro restitutum : corrumpite quippe
 in ms. et in editis legitur, Ἐνθα ἐτελειώθη ὁ αὐτὸς ;
 Περσεύς σὺν τῇ Ἀνδρομέδῃ ἐπάνω τῆς πόρτης τῆς
 πόλεως. Non quidem supra portam diem obierunt,
 sed cum Iconii Perseus et Andromeda vitam exe-
 gissent, ipsorum statux portæ urbis inpositæ
 sunt.

(81) Ἐπὶ Κωνσταντίου. Has Persei et Andro-
 medæ statuas tempore Constantini advectas, post-
 quam absoluta fuit ecclesia Antiochenorum, p
 ribet Anonymus noster, ac in Magno Balneo Con-
 stantini prope Tzycanisterium collocatas ait.

(82) Ἐν τῷ Κωνσταντιναιῶν λουτρῷ. Scilicet,
 in Constantianis thermis. Socrates lib. vi, cap. 16
 habet, ἐν τῷ δημασίῳ λουτρῷ ἐν Κωνσταντιναιῶν.

sublatā sunt, ac locus in lupanar versus fuit, ita jubente imperatore, ad locum infamia notandum.

Α βοοθυσιαν τῶν εἰδῶλων, καὶ γενέσθαι πορνείον ἐν τῷ τόπῳ, τοῦ βασιλέως τούτου κελεύσαντος, ἐπὶ τὸ ἀτιμασθῆναι τὸν τόπον.

De statuo Valentis Imperatoris in Cisterna Aetii posita.

In Cisterna, quam Aetii vocant, ab Aetio patricio exstructa Valente imperatore, ejusdem Valentis statua visitur, adstante ac satellitium agente Aetio.

Ἐν τῇ καλουμένῃ Ἀετίου κινστέρνῃ, ἣτις ὑπὸ Ἀετίου πατρικίου κτισθεῖσα ἐν ταῖς ἡμέραις Βάλεντος ἔνθα ἡ στήλη αὐτοῦ τοῦ Βάλεντος ἐν τῇ κιστέρνῃ σώζεται, δορυφοροῦντος αὐτὴν τοῦ Ἀετίου (83).

De Cisterna Asparis cognominata.

Cisterna quae Asparis vocatur ab Aspare et Ardaburio structa est, qui Leone Magno imperatore vixerunt: qua absoluta Aspar et Ardaburius necati sunt.

Ἡ λεγομένη Ἀσπαρος (84) ὑπὸ Ἀσπαρος καὶ Ἀρδαβουρίου, τῶν ἐπὶ Λέοντος τοῦ Μεγάλου οἰκδομεῖται· καθ' ἣν Ἀσπαρ καὶ Ἀρδαβούριος, πληρωθείσης αὐτῆς, τὴν θάλασσαν ὑπομένουσι,

De insula Cranum nuncupata.

Quam vocant Cranum insulam Verina magice consecravit: nec ulla ejus consecrationis ratio excogitari potest. Dum autem magice consecraretur, complures repente existerunt mortes, quomobrem deserta mansit usque ad templum Justinianij tertij, qui illam, ut penitus aboleret, mari obrui jussit.

Τὴν λεγομένην Κράνον νῆσον ἰστοιχεύασαο Βερίνα, καθ' ἣν εὐδαιμία εὐρίσκειται φρονεῖς, τίνος χάριν ταύτην στοιχειούται. Ἐν δὲ τῷ στοιχειωθῆναι τὴν αὐτὴν νῆσον, ἀθρόως θάνατος γηγόναι κλειστοί, ὅθην ἐρημοῦται διαρκέσασα μέχρι τῶν χρόνων Ἰουστινιανοῦ τοῦ τρίτου, τὴν θάλασσαν προσέξαντος ἀναπλοῦσαι ἐν αὐτῇ, εἰς τέλειον ἀφανισμόν.

Anselmi Bandurii notae.

(83) Δορυφοροῦντος αὐτῆν τοῦ Ἀετίου. Id est, astante ac satellitium agente Aetio. Perperam interpretatur Combellinus, cujus Aetii satellitium more latus cingit. Caeterum quod ait Chronographus, Aetii cisternam conditam esse Valente imperante, non coheret cum eo quod de hac cisterna scribit Marcellinus comes; ipse enim Cisternam Aetii constructam ait sub Theodosio Juniore anno Christi 421, Eustathio et Agricola coss.

(84) Ἡ λεγομένη Ἀσπαρος, etc. Subintelligitur κινστέρνη. Pro ὑπὸ Ἀσπαρος, male in ms. et in editiis habetur ἐπὶ Ἀσπαρος. De Asparis cisterna pluribus loquitur Anonymus noster. Ἡ δὲ λεγομένη Ἀσπάρου κινστέρνη ὑπὸ Ἀσπάρου καὶ Ἀρδαβουρίου ἐκτίσθη ἐπὶ τοῦ μεγάλου Λέοντος. Καθ' ἣν ἀμφοτέροι, πληρωθείσης αὐτῆς, ἀνηρέθησαν παρὰ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως, οἵτινες ἐδούλοντο μετὰ τοῦ δήμου καταβιάσασαι Λέοντα τῆς βασιλείας, εἰ μὴ ἐξ

ἀγχινοίας οὗτος τούτους ἀνελε δόλω. Ὁ δὲ οἶκος τοῦ Ἀσπάρου ἦν, ὅνπερ εἶχε Βασίλειος ὁ παρακοιμώμενος. Asparis Cisternam Aspares et Ardaburius exstruxere tempore Leonis Magni. Qua absoluta, ambo inibi interfecti sunt ab eodem imperatore eo quod conjuratione cum populo inita, Leonem ab imperio ejicere statuerant, nisi de industria eos dolo sustulisset imperator. Caeterum domus Asparis erat, quam deinde possedit Basilus accubitor. Caeterum cisterna haec Asparis aedificari coepta est anno 11 Leonis M. imperatoris, Ricimere et Patricio coss; ut testatur scriptor Chronici Alexandrini, qui sic habet: Τούτῳ δὲ ἐνιαυτῷ ἤρξατο Ἀσπαρ ὁ στρατηλάτης κτίζειν τὴν μεγάλην κινστέρνην πλησίον τοῦ παλαιῦ τείχους, Hoc anno Aspar magister militum cepit aedificare cisternam maximam juxta antiquam urbis murum.

ΦΩΤΙΟΥ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΕΚΦΡΑΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΝ ΤΟΙΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΙΣ ΝΕΑΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΓΙΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ,
ΥΠΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΟΣ ΟΙΚΟΔΟΜΗΘΕΙΣΗΣ.

PHOTII

PATRIARCHÆ CONSTANTINOPOLITANI

NOVÆ SANCTISSIMÆ DEI GENITRICIS ECCLESIAE,
IN PALATIO A BASILIO MACEDONE EXSTRUCTÆ, DESCRIPTIO

Vide totum nostrum CIV, ubi hoc opusculum jam edidimus.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΤΑΦΩΝ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΝ
ΤΩΝ ΟΝΤΩΝ ΕΝ Τῷ ΝΑῶ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ.

DE SEPULCRIS IMPERATORUM
QUÆ SUNT IN TEMPLO SS. APOSTOLORUM.

(Anselmus Bandurius, Imperium Orientale, tom. I, p. 121.)

Ἐν τῷ ἠρώφῳ τοῦ ἁγίου καὶ μεγάλου Κωνσταντι- A
νου (1) ἔμπροσθεν κατὰ ἀνατολᾶς (2) κεῖται ἡ λάρναξ
τοῦ αὐτοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου πορφυροῦ (3), ἐν ἣ
ἀπόκειται αὐτὸς μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ἑλένης (4).
Ἐτέρα λάρναξ πορφυροῦ, ἐν ἣ ἀπόκειται Κων-
σταντῖνος ὁ υἱὸς (5) τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου.

Anselmi Bandurii notæ.

(1) Ἐν τῷ ἠρώφῳ τοῦ ἁγίου καὶ μεγάλου Κων-
σταντίνου. Templum SS. Apostolorum conditum
fuisse a Constantino Magno scribit Anonymus nos-
ter qui subjungit, templum sanctorum Apostolorum
extractum fuisse a Constantino Magno ac matre
ejus Helena, forma oblonga, et tecto ligneo oper-
tum; præterea monumentum imperatorum, in quo
et ipse conditus est. His consona habent Eusebius,
Socrates, Sozomenus, Theophanes aliique ex vet-
ustioribus; solus vero Zonaras discrete tradit eadem
SS. Apostolorum ædificatam a Constantio fuisse;
nam Philostorgii verba indicant potius, templum
hoc dedicatum fuisse a Constantio, non vero con-
ditum. Sed qui plura hac de re cupit, consulat doc-
tissimum Durangium, qui omni accuratissime pro-
more refert. Cæterum quanta fuerit hujus ædis Con-
stantinianæ amplitudo, quæ elegantia, quæve atria
ac ædificia eandem ædem ambiabant, aut ei erant
adjun- ta, pluribus prodi: Eusebius lib. iv, De Vita
Constantini cap. 59, quæ cum sint longiuscula, et
liber cuique obvius, consulto prætereo.

(2) Ἐμπροσθεν κατὰ ἀνατολᾶς. Nimirum in
anteriori parte versus orientem, seu potius ἔμπρο-
σθεν subintelligitur τοῦ ναοῦ, hoc est, ante ipsum
templum orientem versus; nam non in ipso templo
sed in porticu quam ad id condiderat idem Con-
stantinus tumultantur imperatores. Joannes Chry-
sostomus adversus gentiles, et homil. xvi, et lx
ἐν τοῖς προθύροις, hoc est, in templi vestibulo,
Constantinum Magnum humatum fuisse scribit.
Zonaras vero quemadmodum structuram templi SS.
Apostolorum, ita etiam sepulcra imperatorum Con-
stantio adscribit, et præcipue sepulcrum ejus patris,
quod in porticu ad id condita a Constantio filio,
ponit idem scriptor. Καὶ ἐν τῷ τῶν ἁγίων Ἀποστό-
λων κατέθετο ἱερῶν, ἐν ἰδιαζούσῃ μέντοι στοᾷ,
ἢ ἐπὶ τῇ ταφῇ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ψυχοδόμησεν. Ma-
nuel Chrysoloras loquens de sepulcris imperatorum
a Constantino Magno conditis, subjungit, sua ad-
huc ætate non pauca imperatorum sepulcra super-
esse circa ædem Apostolorum: Τί γὰρ ὁ τοῦ κτι-
στοῦ μὲν καὶ ποιητοῦ βρασιλεῶς τάφος, καὶ οἱ τῶν
ἄλλων περὶ αὐτὸν ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ πολυκυβρίου, ὃ
μόνον θαῦμα ἦν ἰδεῖν, πολλοὶ μὲν κύκλω σωζόμε-
νοι περὶ τὴν ναὸν τῶν Ἀποστόλων, πολλοὶ δὲ ἤδη D
καὶ ἀπολωλότες, καὶ ἄλλοι δὲ ἀλλαχῶς τῆς πόλεως
ἐπὶ τῶν προνάων; Nam imperatoris, quem condito-
rem et tutelarem urbs agnoscit, et ei adjuncta cætero-
rum Augustorum sepulcra in hoc imperatorio cæ: ete-

194-203 In heroo sancti et magni Constanti-
ni versus Orientem jacet urna ejusdem magni Con-
stantini porphyretica, in qua depositus est ipse cum
matre sua Helena.

Alia urna porphyretica, in qua depositus est Con-
stantinus, filius magni Constantini.

rio, rem vel solo aspectu admirandam, quid commemo-
rem quorum non pauca adhuc supersunt circa
ædem Apostolorum, multa quoque jam interierunt,
alia etiam passim in templorum pronais exstant &

(3) Πορφυροῦ. Sepulcrum Constantini Magni ac ejus
situm describit Eusebius lib. iv De Vita Constans-
tini cap. 60. Ἀδύκα δ' οὖν αὐτῷ θήκας ὡς οὐκ
στήλας ἱερὰς ἐπὶ τιμῇ καὶ μνήμῃ τοῦ τῶν ἀποστό-
λων ἑγείρας χρυσοῦ, μέσθην ἐτίθει τὴν αὐτοῦ αὐτῆς
λάρνακα, ἧς ἐκατέρωθεν τῶν ἀποστόλων ἀνὰ εἴς
διέκειντο. Καὶ τοῦτο γοῦν, ὡς ἔφην, σώφρονι λο-
γισμῶ, ἐνθα αὐτῷ τὸ στήνος τελευτήσαντι τὸν
βίον εὐπρεπῶς μέλλον διαναπαύεσθαι ἐσκόπεε.
Loculos igitur duodecim, quasi sacras columnas
in apostolorum chori honorem et memoriam erigens,
mediam inter ipsos sepulcrum suum statuit, quod
utrinque seni claudabant apostoli: sano certe, ut dixi,
consilio præcoqilians, quod ubi vitam cum morte
commutasset, illius corpus ibi digne ac decenter
quiesceret. Cedrenus pag. 296 scribit, corpus Con-
stantini Magni depositum fuisse una cum matre He-
lena, ἐν λάρνακι πορφυροῦ, ἧτοι Ρωμιαῖα. Cedreno
autem ac scriptori nostro ad stipulatur Paulus Dia-
conus lib. ii Hist. Misc. scribens de Constantino:
Fumus ejus sepultum est in ecclesia Apostolorum in
sepulcro porphyretico. At Eusebius, Socrates, So-
zomenus aliique tradunt, corpus Constantini Magni
in theca aurea reconditum fuisse, atque a Constans-
tino filio in ædem SS. Apostolorum illatum. Ab hu-
jus sepulcro aurea ornamenta a furibus ablata fuisse,
scribit Choniates in Alexio lib. i extremo. Vide
quid Gyllius de sepulcro Constantini Magni narrat
lib. iv, cap. 2. Cæterum quid sentiam de inscrip-
tione sepulcrali Constantini Magni, ac explicatione
earumdem litterarum, auctore Gennadio Scholario,
quæ in variis bibliothecis reperitur et a nobis in hoc
volumine edita lib. vii, pluribus ibidem monemus.
(Vide apud nos in Gennadio ad an. 1440. EDIT. PATR.)

(4) Μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ἑλένης. Prima
omnium Helena Augusta Constantini mater in tem-
plo SS. Apostolorum intumulata fuit, si qua fides
Eusebio, Cedreno, Nicephoro Callisti, et nonnullis
aliis. Sed de his plura viri docti.

(5) Ἐν ἣ ἀπόκειται Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς. Sic
Græculus noster. Atqui scriptores fide digni, tra-
dunt Constantinum Juniolem, commisso ad Aquile-
ciam cum fratre Constante prælio, ab eodem fu-
sum, ac postmodum interfectum, illiusque corpus

Alia urna porphyretica, in qua depositus est Theodosius Magnus.

Alia urna porphyretica, ubi tumulatur Theodosius Junior.

Alia urna prasina Thessalica, in qua jacet Zeno.

204 Alia urna prasina hieracitis (id est ex marmore viridi obscuro), ubi reconditus est Leo Magnus.

Alia urna porphyretica, ubi tumulantur Marcianus et Pulcheria.

Alia urna Nicetiana, in qua jacet Anastasius Dicorus cum Ariadna.

Alia urna prasina Thessalica, ubi tumulantur Basilii Macedo, Eudocia et Alexander.

Alia urna Sangarina Phlegemenusia, in qua depositus est Leo Philosophus et Constantinus filius ejus.

Alia urna alba, quæ dicitur Basilica, in qua jacet Constantinus filius ejus.

Alia urna prasina Thessalica, in qua reconditæ

Alia urna alba, quæ dicitur Basilica, in qua jacet Constantinus filius ejus.

Alia urna alba, quæ dicitur Basilica, in qua jacet Constantinus filius ejus.

Alia urna alba, quæ dicitur Basilica, in qua jacet Constantinus filius ejus.

Alia urna alba, quæ dicitur Basilica, in qua jacet Constantinus filius ejus.

Alia urna alba, quæ dicitur Basilica, in qua jacet Constantinus filius ejus.

Alia urna alba, quæ dicitur Basilica, in qua jacet Constantinus filius ejus.

Alia urna alba, quæ dicitur Basilica, in qua jacet Constantinus filius ejus.

Alia urna alba, quæ dicitur Basilica, in qua jacet Constantinus filius ejus.

Alia urna alba, quæ dicitur Basilica, in qua jacet Constantinus filius ejus.

Alia urna alba, quæ dicitur Basilica, in qua jacet Constantinus filius ejus.

Anselmi Bandurii notæ.

In Aleam fluvium non longe ab Aquileia projectum. Sic Victor Epit. Socrates lib. II, cap. 4. Zosimus lib. II, Idatius in Fastis, Theophanes, cæterique.

(8) *Ἐν ἧ ἀπόκειται Θεοδοσίος ὁ Μέγας.* Corpus Theodosii Magni ab Arcadio filio Mediolano Constantinopolim advectum, atque in templo sanctorum Apostolorum conditum scribunt Marcellinus, Socrates lib. V, cap. I, Cedrenus pag. 327, aliique nonnulli ex scriptoribus.

(7) *Ἐν ἧ ἀπόκειται Θεοδοσίος ὁ Μικρός.* Caput hoc ex cod. Colbertino reponimus. Theodosium Juniorem in templo Apostolorum tumulatum scribit et Theodorus Lector pag. 194, Cedrenus pag. 343. Idem repetit paulo infra scriptor noster, ubi de porticu, quæ suo tempore tecto carebat, ubi tres urnulæ porphyreticæ depositæ erant, una nimirum Arcadii ad meridiem, secunda Theodosii filii ad septentrionem; tertia Eudoxiæ ad orientem.

(8) *Ἐν ἧ ἀπόκειται Ζήνων.* Caput etiam hoc ex cod. Colbertino supplementus. Vide quæ de Zenonis sepulcro narrat Cedrenus pag. 355.

(9) *Ἱερακίτις.* Seu potius, *Ἱερακίτης*, de quo lapide seu gemma sic Plinius lib. XXXVII, cap. 10: *Hieracites alternat milvini nigrisque veluti plumis.* De quo sic erud. Harduinius in notis ad eundem Plinii locum: Hieracitis ab *Ἱέραξ*, quæ vox accipitrem et milvum sonat. *Ἱερακίτης λίθος*, Aetio, lib. II cap. 30, ex ms. Cod., *ὀπόχλωρος μὲν ἔστι, καὶ πρὸς τὸ μέλαν ἐντετραμμένος, ἐπιπεραμμένος, χροιαὶ ἐτέρας, ὡς ποικίλος εἶναι, ὡς φησι Διογένης ἐν τῷ Περὶ λίθων. Lapis subviridis ad nigredinem vergens, ulisque subinde alternatis coloribus toto corpore interstinctus, ut varii coloris dici possit, ut narrat Diogenes in libro De lapidibus.*

(10) *Ἐν ἧ ἀπόκειται Μαρκιανὸς καὶ Πουλχερία.* Sic Cedrenus: *Μαρκιανὸς ὁ βασιλεὺς τελευτᾷ, καὶ ἐπέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ ἡρώῳ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. Moritur Marcianus imperator, et cadaver ejus deponitur in herao sanctorum Apostolorum. Pulcheriæ autem Augustæ, uxoris Marciani statim positam fuisse a Leone M. imp. in ipsius monumento, scribit Chronographus noster qui etiam festum ejusdem Augustæ institutum fuisse ab eodem Leone. Cæterum Græci memoriam Pulcheriæ celebrant die 10 Septembris, ac rursus utrius-*

que festum, nimirum Marciani et Pulcheriæ, 17 Februarii.

(11) *Νικητιανή.* In codice Colbertino pro *Νικητιανή* legitur, *Ἀνακητιανός*, ubi fortassis quispiam legeret, *Ananchitis*, de quo lapide seu gemma sic Plinius lib. XXXVII, cap. 11: *Ananchitide in hydromantia dicunt evocari imagines deorum.* Cedrenus pag. 363 cadaver Anastasii et Ariadnæ depositum fuisse scribit in templo Apostolorum, ἐν λάρνακι Ἀκυντιανῆ; *Ἐτέθη δὲ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἐν λάρνακι Ἀκυντιανῆ, μετὰ Ἀριάδνης τῆς γυναίκος αὐτοῦ προταλευτήσας. Ad quem Cedreni locum sic annotat doctissimus Goar: Ἀκυντιανῆ. (Ex Acyntiano marmore *βυνο*, ex Acyntio monte ad Chalcedonis litus delato.)*

(12) *Βασιλείος ὁ Μακεδών,* etc. Leo Grammaticus, Alexandrum imperatorem eodem sepulcro cum patre Basilio repositum fuisse scribit in eodem Alexandro: *Ἀπέθετο δὲ Ἀλέξανδρος ἐν τοῖς τάφοις μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.*

(13) *Σαγγαρινή.* Seu potius *Σαγαρινή.* Sic ex cod. Colbert. et ex contextu reponimus; nam licet hic in cod. Reg. legatur *Ἀγαρινή*, infra ubi loquitur de sepulcro Constantis, filii Constantini, filii Heraclii, ac ejusdem Constantis uxoris sepulcro scribitur *Σαγγαρινή.* De lapide autem Sagarino seu Sagario sic Porphyrogenitus in avi Vita cap. 84 edit. Combef.: *Ἢ δὲ πρὸς βορρᾶν ἐκ τοῦ Σαγαρίου λεγομένου λίθου, ὃς τῷ παρά τινας Ὑστρίτη καλούμεν λίθῳ καθέστηκεν ἐμφερής, etc. Quæ autem ad aquilonem ex Sagario sic nuncupato concinnata lapide, haud abstimili Ostriti, ut quidam vocant.*

(14) *Καὶ Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ.* Constantinum Porphyrogenitum in æde SS. Apostolorum sepultum fuisse una cum patre Leone scribit et Symeon Magister in eodem Constantino pag. 496. *Καὶ θάπτεται ἐν τῷ ναῷ ἁγίων Ἀποστόλων μετὰ Ἀλέωντος βασιλέως τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.* Sic Cedrenus pag. 64.

(15) *Ἡ λεγομένη Βασιλική.* Constantinus igitur eodem in loco quo pater, non vero eadem in urna tumulatus fuit; illius siquidem Sangarina fuit, hujus vero alia.

τὸ λείψανον τῆς ἁγίας Θεοφανοῦς (16) καὶ Εὐδοκίας A sunt reliquiae S. Theophanonis et Eudociae filiae ejus.

Ἐτέρα λάρναξ Βιθυνία, ἐν ᾗ ἀπόκειται Ζωὴ ἡ δευτέρα γυνὴ Λέοντος (18) τοῦ Φιλοσόφου.

Ἐτέρα λάρναξ πράσινης Θεσσαλῆ, ἐν ᾗ ἀπόκειται ἡ τρίτη γυνὴ τοῦ αὐτοῦ Λέοντος (19).

Ἐτέρα λάρναξ Προκοννησία, ἐν ᾗ ἀπόκειται ἡ θυγάτηρ Λέοντος, Ἄννα (20).

Ἐτέρα λάρναξ, ἐν ᾗ ἀπόκειται Νικηφόρος ὁ Φωκάς.

Ἐτέρα λάρναξ, ἐν ᾗ ἀπόκειται Μιχαὴλ ὁ Ἀμορβαῖος (21).

Ἐτέρα λάρναξ, ἐν ᾗ ἀπόκειται Ῥωμανὸς ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ὁ λεγόμενος τὸ καλὸν παιδίον (22).

Ἐσώθεν δὲ τοῦ αὐτοῦ ναοῦ ἑτέρα λάρναξ, ἐν ᾗ ἀπόκειται Κωνσταντίνος ὁ Πορφυρογεννήτης, καὶ ἀδελφὸς βασιλέως Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου (23). Οὗτοί εἰσι υἱοὶ Ῥωμανοῦ τοῦ λεγομένου καλοῦ παιδίου καὶ μητρὸς αὐτῶν Θεοφανοῦς, ἐν ᾗ ἀπόκειται καὶ αὐτὴ εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ αὐτοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου.

Ἡρῶν τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ (24).

Λάρναξ κατὰ ἀνατολὰς ἀπὸ λίθου ξένου καὶ ἄλλο-

Anselmi Bandurii notæ.

(16) Τῆς ἁγίας Θεοφανοῦς. Nimirum Leonis imperatoris primæ uxoris quæ quidem a Græcis sanctorum catalogo ascripta fuit, cujusque festum colitur die xvi Decembris. Hujus nomine ecclesiam conditam fuisse a Leone imperatore non procul ab æde sanctorum Apostolorum, et in ea corpus ejus depositum, scribit Symeon Magister pag. 463: Καὶ πλῆσιον τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἐξωνησάμενος οἰκηματα Λέων ὁ βασιλεὺς κτίζει ἐκκλησίαν περικαλλῆ εἰς ὄνομα Θεοφανοῦ τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικὸς, καὶ κατατίθει καὶ ταύτην ἐκεῖ. Prope etiam templum sanctorum Apostolorum, coempletis Leo imperator ædibus, perpulchram ecclesiam ædificat, prioris uxæ conjugis Theophanous nomine, cujus et funus in ea deponit. Similia fere habent Scylitzes, Zonaras, et nonnulli alii ex scriptoribus Byzantinis. Hujus Augustæ elogium ac panegyricum conscripsit Nicephorus Gregoras, ut aiunt Allatius *De Symeon*, pag. 107, et Lambæcius lib. iv Bib. Cæsar. p. 61.

(17) Καὶ Εὐδοκίας τῆς θυγατρὸς αὐτῆς. Altum est apud scriptores silentium de nomine filiæ Theophanonis, quæ scriptoribus nostro Eudocia nuncupatur. Eam autem peperisse Leoni filiam, quæ statim post partum obiit, præter nonnullos alios scriptores, prodit idem Porphyrogenitus in argumento libelli unionis, quod quidem habetur editum in Jure GR. Rom. pag. 103. Λέων ὁ σοφώτατος: εἶχε μὲν πρώτην γαμετὴν τὴν ἁγίαν Θεοφανῶ, μεθ' ἧς καὶ θυγατὲρ ἔτεκεν ἄλλὰ τὰχιον ἐτεθνήκει. Imperator ille sapientissimus Leo primam quidem uxorem habuit, sanctam Theophanionem, ex qua filiam procreavit; sed ea cito rebus humanis excessit. Verum idem Porphyrogenitus *De adm. imp.* cap. 26, scribit se habuisse sororem nomine Eudocianam, dum ait, se curasse ut Bertæ, Romani filii conjugis, Eudociae nomen imponeretur, in aviæ et sororis, quæ eo donabantur, memoriam: Μετωνομάσθη δὲ Εὐδοκία, κατὰ τὸ ὄνομα τῆς τε μάμης καὶ ἀδελφῆς Κωνσταντίνου τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου. At, cum nemo ex scriptoribus, quod sciam, prodat Leonem imperatorem ex Zoe quarta uxore suscepisse alteram prolem præter Constantinum, non est dubium quin id intelligat Porphyrogenitus de sua sorore ex patre

Alia urna Bithynica, in qua tumulatur Zoe secunda uxor Leonis Philosophi.

Alia urna prasina Thessalica, ubi deposita est tertia uxor ejusdem Leonis.

Alia urna Proconnesia, in qua jacet Anna Leonis filia.

Alia urna, in qua reconditur Nicephorus Phocas.

Alia urna, in qua depositus est Michael Amorrhæus.

205 Alia urna, in qua tumulatur Romanus Constantini Porphyrogeniti filius, qui bonus puer cognominabatur.

Intra templum alia urna, in qua depositus est Constantinus Porphyrogenitus, frater imperatoris Basilii qui Bulgaros concidit. Hi sunt filii Romani, qui bonus puer cognominabatur, et Theophanonis, quæ deponitur in eadem urna ad dextrum ejusdem templi S. Constantini latus.

Heroum magni Justiniani.

Urna ad Orientem ex lapide peregrino et extra-

non vero uterina, quam Leo ex Theophanone suscepit, ut tradit scriptor noster.

(18) Ζωὴ ἡ δευτέρα γυνὴ Λέοντος. Dum hujus Augustæ cadaver humaretur, inventam fuisse urnam ejusmodi litteris intus insculptam, *Filla Babylonis misera*; et hand procul, extructo templo, titulo sanctæ Zoes, eam ibi sepultam fuisse, auctor est Symeon Logotheta in eodem Leone pag. 463: Ἐφεύρον δὲ λάρνακα εἰς τὸ ἀποτεθῆναι τὸ σῶμα αὐτῆς, ἔγρουσαν ἔσωθεν γράμματα κεκολλημένα, γράφοντα οὕτως, *Θυγάτηρ Βαβυλωνῶρος ἡ ταλαιπωρος*. Πλησίον δὲ, τοῦ Μαΐου μηνὸς, οἰκοδομήσας, τὴν ἁγίαν Ζωὴν, κατατίθεισιν αὐτήν.

(19) Ἡ τρίτη γυνὴ τοῦ αὐτοῦ Λέοντος. Ea est Eudoxia ex Themate Obsequiano oriunda, insignis formæ femina, quæ una cum prole mascula ex ætate paulo post extincta fuit.

(20) Ἡ θυγάτηρ Λέοντος Ἄννα. Anna Leonis filia quam ex Zoe altera uxore Leo suscepit. Hanc a patre imperatoria corona donatam statim post matris obitum scribit Leo Grammaticus pag. 481 et Scylitzes pag. 509.

(21) Μιχαὴλ ὁ Ἀμορβαῖος. Idem qui *Balbus*. Caput hoc ex cod. Colbertino reponimus.

(22) Ὁ λεγόμενος τὸ καλὸν παιδίον. Corrupte in cod. Regio, ὁ λεγόμενος, etc. Παιδίον Græci recentiores pro παιδίον. Nimirum *cognomento bonæ seu pulcher puer*.

(23) Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου. Hujus cadaver humatum fuit in templo sancti Joannis Evangelistæ in Hebdomo.

(24) Ἡρῶν τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ. Cum ædem Constantinianam sanctorum Apostolorum funditus demolitus esset Justinianus, aliam pulchriorem, et elegantiore in formam crucis ædificavit, in cujus medio ingens testudo assurgebat, non absimilis in alio Sophianæ, nisi quod ædis sanctorum Apostolorum testudini nullæ suberant fenestras. Auctor est Procopius lib. I *De ædif.* cap. 4, ubi forma ac elegantia ædis Justinianæ sanctorum Apostolorum pluribus ab eodem historico describitur. Sic etiam Evagrius lib. iv cap. 30, ac scriptor Actorum S. Lucæ hujus

neo, medium colorem habente Bithynicum et Chalcedonitem inter atque Ostritum; in qua depositus est Justinianus.

Alia urna ex lapide Hieropolitano, in qua jacet Theodora uxor ejus.

Alia urna ad occidentem in dextro latere, colore roseo maculis distincto, in qua jacet uxor Justini.

Alia urna alba Proconnesia, ubi reconditus est Justinus junior.

Alia urna Proconnesia, ubi deposita est Sophia uxor Justini.

206 Alia urna ex lapide albo Docimino onychista, ubi jacet Heraclius.

Alia urna prasina Thessala, in qua deposita est Flavia uxor ejus.

Alia urna Proconnesia, in qua jacet Constantinus Pogonatus.

Anselmi Bandurii notæ.

ædis structuram Justiniano imperatori attribunt; Zonaras vero, Glycas, Constantinus Manasses, et nonnulli alii ex recentioribus scriptoribus eam Theodoræ Augustæ ascribunt. Restaurata autem hac æde Justinianus sepulcrum imperatorum et patriarcharum in ea vel ad eam condidit. Evagrius lib. iv cap. 30: *Ἐν ᾧ οἱ τε βασιλεῖς, οἱ τε ἱερῶμενοι ναυομισμένης ταφῆς τυγχάνουσι, In qua et imperatores et pontifices debitam sepulturam consequuntur. Debitam, inquit; nam in hac æde humani alios quam patriarchas et eos qui ex Augusta familia erant, velant Gratianus, Valentinianus, et Theodosius Augusti in l. 6 Cod. Th. De sepulcris violatis. Hæc autem sepulcra varie appellantur a scriptoribus: aliis dicuntur μέγα ἕρῶν Ἰουστινιανοῦ; aliis, οἱ βασιλικὸν τάφοι; aliis, τὰ βασιλεία τῶν ἁγίων Ἀποστόλων μνήματα; aliis, τὰ βασιλικὰ μνήματα; aliis, τὰ τῶν βασιλέων κοιμητήρια; aliis, βασιλικῶν πολυάνθριον. Neque solius Justiniani sepulcra ita varie a scriptoribus appellantur, sed et ἕρῶν Constantiniani Magni, de quo supra (not. 1.)*

(25) *Ἐν ᾗ ἀπόκειται Ἰουστινιανός.* Justiniani sepulcrum ex auro puro confectum fuisse scribit Corippus lib. iii De laudibus Justini:

*Donec apostolici subeuntes atria templi,
Inclita sacro possident membra sepulcro,
Quod prius ipse sibi puro constraxerat auro.*

(26) *Ἀπὸ λίθου Ἱεροπολίτου.* Codex Colbertinus, Ἱεραπολίτου, ubi perperam legit Ducangius Τετραπολίτου. Hierapolis et Hieropolis urbs, ubi fortassis lapis sic dictus reperiebatur.

(27) *Ἡ γυνὴ Ἰουστίνου.* Hic videtur loqui scriptor noster de Euphemia Justini Thracis conjuge; nam intra capite ab hinc tertio loquitur de Sophia Justini Junioris uxore. At fallitur idem scriptor, cum Euphemie Augustæ corpus humatum fuisse scribit in æde Apostolorum: nam ejus corpus una cum Justino conjuge in monasterio Augustæ in urna prasina depositum fuit, ut auctor est Cedrenus pag. 566. Καὶ ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν μονῇ τῆς Ἀδύουστῆς, ἐν λάρνακι πρᾶσινη, μετὰ καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Εὐφημίας. Sic etiam et Anonymus noster.

(28) *Ἰουστίνος ὁ μικρός.* Corpus Justini Junioris una cum Sophia ejus conjuge depositum fuisse in urna Proconnesia scribit et Cedrenus pag. 391. Καὶ ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ ἕρῳ Ἰουστινιανοῦ, ἐν λάρνακι Προκωννησίῳ, μετὰ Σοφίας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ.

(29) *Δοκιμίου.* Sic cod. Regius, Perperam legitur in Colbertino, Δοκημιανός; Δοκίμιον quippe

κότου, μέτρη χρονίῳ ἔχουσα τοῦ τε Βιθινοῦ καὶ Χαλκηδόνιτου παρὰ λίθου ὀστρίτου, ἐν ᾗ Ἰουστινιανός: (25).

Ἐτέρα λάρναξ ἀπὸ λίθου Ἱεροπολίτου (26) ἐν ᾗ ἀπόκειται Θεοδώρα ἡ γυνὴ αὐτοῦ.

Ἐτέρα λάρναξ πρὸς δυσμὰς εἰς τὸ δεξιὸν μέρος, τὴν χρονίῳ βδοποικίλλος, ἐν ᾗ ἀπόκειται ἡ γυνὴ Ἰουστίνου (27).

Ἐτέρα λάρναξ λευκῆ Προκωννησίως, ἐν ᾗ ἀπόκειται Ἰουστίνος ὁ μικρός: (28).

Ἐτέρα λάρναξ Προκωννησίως, ἐν ᾗ ἀπόκειται Σοφία ἡ γυνὴ Ἰουστίνου.

Ἐτέρα λάρναξ ἀπὸ λίθου λευκοῦ Δοκιμίου (29) ὀνυχίτου, ἐν ᾗ ἀπόκειται Ἡράκλειος (30).

Ἐτέρα λάρναξ πράσινης Θεσσαλῆ, ἐν ᾗ ἀπόκειται Β Φλαβία ἡ γυνὴ αὐτοῦ (31).

Ἐτέρα λάρναξ Προκωννησίως, ἐν ᾗ ἀπόκειται Κωνσταντίνος ὁ Πωγωνάτος (32).

marmor sic appellatum a Docimio urbe Phrygiæ, Stephanus: Δοκιμίον, πῶς ἐφρονταί, ὡς εὐδαίμων τὸ ἔθνος, Δοκιμίους, κατὰ τέχνην, κατὰ δὲ τὴν συνήθειαν, Δοκιμῶδες, ἀφ' οὗ τὰ μέγαρα οὕτως ἐστὶν. De marmore Docimio legitur Continuator Theophrastus lib. iii, n. 42. Πεντακάδεκα κείσιν ἡθροῦται ἐκ λίθου Δοκιμίου. Idem n. 42, ὑπὸ τεσσάρων κίωνων ἐστηρικμένον Δοκιμίων.

(30) *Ἐν ᾗ ἀπόκειται Ἡράκλειος.* Quæ de cadavere Heraclii narrat Cedrenus pag. 450, hic describere libet: *Ἐθέτη δὲ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν λάρνακι, καὶ ἔμεινεν ἀσκεπὲς ἡμέρας δ'. Συνετάρη δὲ αὐτῷ καὶ στέμμα χρυσοῦν, καὶ οὐτως ἐσκεπάσθη. Corpus ejus in arcam repositum per quatuor dies sine tegmine mansit. Una sepulta est etiam aurea corona, sique lectus fuit. Et paulo infra loquens de Constantino Pogonato, Heraclii filio, sic idem scripserit: Τούτῳ τινὲς λέγουσιν, ὅτι τὸ στέμμα, ἐν ᾗ ἐπέτεθη, οὐκ ἐπὶ πατρὶ σου ἐτάφη. Καὶ ἐκέλευσε Καλλιπικῶ κουθικουλαρίῳ, κομίσαι αὐτό. Ἀπελθὼν οὖν, καὶ ἀνοίξας, εὗρε τὸ σῶμα διαλυθὲν ὡσεὶ ὕδωρ, τὸ δὲ στέμμα συμπάτην τῇ κεφαλῇ. Καὶ ἀνέσπασεν αὐτὸ εὐν τῇ κόμῃ, περθεῖον καὶ ὀδυρόμενος, καὶ ἀπήγαγε τοῦτο τῷ Κωνσταντίνῳ. Ὁ δὲ ἐκέλευσε τοῦτο παρλιούθῃαι καὶ τιμηθῆναι. Ὁ καὶ διετιμήθη λίτρας δ'. Is a quibusdam admonitus, coronam, qua regno inauguratus fuerat, cum patre esse sepultam, Callinico cubiculario mandat, uti eam sibi offerat. Abiit ille, et sepulcro recluso cadaver Heraclii aque insitar dissipatum reperit, coronamque capiti adherescentem: eam cum crinibus revellit mæstus atque lamentans, et Constantino adfert. Is solvi ac æstimari jubet coronam, et æstimata est libris septuaginta.*

(31) *Φλαβία ἡ γυνὴ αὐτοῦ.* Uxorem Heraclii Flaviam appellat et Isidorus Pacensis in Chronico æra 648. Scriptor vero Chronici Alexandrini eam Fabiam Eudociam vocat, ac mortuam fuisse scribit die xiii Augusti, xv Ind., feria i, in recessu Blachernarum, cadaver vero ejus in æde sanctorum Apostolorum conditum: Καὶ τῇ ιγ' τοῦ Αὐγούστου μηνὸς τῆς αὐτῆς κα' ἰνδικτιῶνος, ἡμέρα πρώτη, ἐτελεύτησεν εἰς τὸ προκείμενον Βλαχερνῶν εὐδοκία ἡ Ἀδύουστα, ἡ καὶ Φαβία. Καὶ ἐνεχθέντος τοῦ λευφάνου αὐτῆς πλοῦ ἐν τῷ παλατίῳ τῆς πόλεως, ἐπὶ τῇ ἐξῆς ἐκχρῆσθη καὶ ἐτάρη εἰς τοὺς Ἀποστόλους. Ἐπι-αυγύστου μηνὸς die 13, ejusdem xv Indictionis, feria i, mortua est in recessu Blachernarum Eudocia Augusta, Fabia dicta, illiusque funus navigio in urbis palatium illatum, postridie factis exsequiis, in æde Apostolorum conditum est.

(32) *Κωνσταντίνος, ὁ Πωγωνάτος.* Hujus cada-

Ἐτέρα λάρναξ πράσινος Θεσσαλή, ἐν ἣ ἀπόκειται Α Φαύστα (35).

Ἐτέρα λάρναξ Σαγγαρινή (34), ἐν ἣ ἀπόκειται Κώνστας ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου (35), υἱοῦ Ἡρακλείου.

Ἐτέρα λάρναξ ἑκατοντάλιθος Σαγγαρινή (36), ἐν ἣ ἀπόκειται ἡ γυνὴ αὐτοῦ (37).

Ἐτέρα λάρναξ Ἱεραπολίτις, ἐν ἣ ἀπόκειται ἡ γυνὴ τοῦ Κοπρωνύμου (38).

Ἰστέον ὅτι ἡ λάρναξ τοῦ Κοπρωνύμου (39) ἐξ-

Alia urna prasina Thessala, ubi recondita est Fausta.

Alia urna Sangarina, in qua depositus est Constantis filius Constantini, filii Heraclii.

Alia urna centum lapidum Sangarina, in qua recondita est uxor ejus.

Alia urna Hierapolitana, in qua jacet uxor Copronymi.

Sciendum est urnam Copronymi ejectam fuisse

Anselmi Bandurii notæ.

ver humatum fuisse in æde sanctorum Apostolorum scribit et Nicephorus CP. : Καὶ κατατίθεται αὐτοῦ τὸ λείψανον ἐν τοῖς βασιλείοις τῶν ἁγίων Ἀποστόλων υνῆμασι.

(35) Ἐν ἣ ἀπόκειται Φαύστα. Nescio cujus sit ista Fausta, cum hic non de Fausta Augusta, altera Constantini Magni uxor agatur, neque aliam ex imperatricibus præter hanc sic appellatam fuisse patet ex historicis. Igitur vel est aliqua ex consanguineis imperatorum, cujus quidem nomen silent scriptores; vel cum de hujus sepulcro loquatur scriptor noster, postquam de Constantino Pogonato egisset, fortassis librarius per errorem loco Anastasie suæ erat uxor Constantini Pogonati, Faustæ nomen inseruit. Istæc'damus cum meliora uerba suppetant.

(34) Σαγγαρινή seu Σαγαρινή. Vide quæ supra (not. 13) de lapide Sangarino seu Sagarino annotavimus. In codice Colheritino legitur Σαγγαρινή, ἐν ἣ ἀπόκειται Κωνσταντίνος ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου υἱοῦ Ἡρακλείου. Atqui nullus ex Heraclii nepotibus Constantinus appellatus fuit; bene tamen Constantinus et Constans. Capite autem sequenti ubi in cod. Regio loquitur de sepulcro uxoris Constantis filii Constantini III, cod. Colheritinus describit sepulcrum ipsius Constantis sic: Ἐτέρα λάρναξ ἑκατοντάλιθος, ἐν ἣ ἀπόκειται Κώνστας ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου υἱοῦ Ἡρακλείου.

(35) Κώνστας ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου. Is occisus fuit Syracensis in balneo cui Daphne nomen erat; cadaver vero ejus a Constantino Pogonato filio Constantinopolim allatum est, atque in templo SS. Apostolorum juxta patrem ejus repositum; auctor est Cedrenus pag. 436. Καὶ καταστήσας τὰ ἑσπέρια, ἐπὶ Κωνσταντινούπολιν ἐρχεται ἀποκομίσας καὶ τὸν νεκρὸν τοῦ ἰδίου πατρὸς. Καὶ τοῦτον μὲν ἐν τῷ ναφῶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων μετὰ Κωνσταντίνου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ κατατίθησι.

(36) Ἐκατοντάλιθος Σαγγαρινή. Deest in cod. Colheritino Σαγγαρινή. Quid vero significet Ἐκατοντάλιθος pluribus conatur docere Ducangius in Glo-s. Græc. v. τριλίθος, cujus verba hic exscribere licet: *Ut ut sit, eodem ratione, non aliud fuerit ἑκατοντάλιθος: quam marium distinctum multis ævatis crustis: hic enim centenarius numerus pro multiplici sumitur: Symeon Thessalonicensis in Chron. ms. De Philippico imp. Ὁ δὲ Θεοδόσιος ἀβλαβῆ τοῦτον τηρήσας, ἐν Θεσσαλονίχῃ ἐξώρισεν ἀνεκμιόθη δὲ τὸ σῶμα αὐτοῦ μετὰ τῆ ἀναίρεθῆναι παρὰ Διοντος. καὶ ἐτίθη ἐν τῷ ναφῶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἐν ἑκατοντάλιθω λάρνακι, ἣν Κοχλανίτην λέγουσι. U. igneus, seu Πάτρα: Constantinopoles a nobis ex mas. laudata lib. iv Constantinopol. Christ. pag. 110, ubi de sepulcris imperatorum: Ἐτέρα λάρναξ ἑκατοντάλιθος ἐν ἣ ἀπόκειται Κώνστας ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου Ἡρακλείου. Infra: Ἰσταται λάρναξ ἀπὸ λίθου ἑκατοντάλιθου, ἐν ἣ ἀπόκειται Κωνσταντίνῃ ἡ τοῦ Μαυρικίου γυνή. Quod vero istiusmodi lapidem Κοχλανίτην vocet Logotheta, id forte causæ fuerit, quod crustæ illæ cochlearum, ut alia apud Plinium, ovorum et orbium, figuram expresserint. Istæc in hanc rem*

Ducangius; cujus quidem conjectura, nescio an aliis placuerit, mihi sane non probatur. Puto ipse lapidem hunc ἑκατοντάλιθον appellatum, eo quod

B natura sua multicolor sit, quemadmodum apud Plinium lib. 37 cap. 10, lapis qui reperiebatur in Troglodytica regione hexacentalithos dicebatur, eo quod multicolor erat: *hexacentalithos*, inquit Plinius citato loco, *in parva magnitudine multicolor hoc sibi nomen adoptavit*. Et Solinus istæc clarius cap. 31, pag. 58, de Troglodytis: *Tantum lapide uno gloriuntur, quem ἑξήκοντάλιθον nominamus, tam diversis notis sparsum, ut sexaginta gemmarum colores in parvo ejus orbiculo deprehendantur*. Hæc totidem sermo verbis Marhodus cap. 37, Albertus pag. 251, Isidorus lib. xv Origin. cap. 12. Si alicui hæc conjectura non arridebit, potiore proferrat. Cæterum lapis iste ἑκατοντάλιθος Σαγγαρινή vel Σαγγαρινός dicitur scriptori nostro, quod fortassis in flumine Sangario reperiretur, quod flumen Asiæ Minoris est, teste Ptolemæo, Arriano, etc.

(37) Ἡ γυνὴ αὐτοῦ. Videlicet uxor Constantis, filii Constantini III, cujus quidem uxoris nomen a scriptoribus non est proditum, licet Constantis tres filii numerentur, nimirum Constantinus Pogonatus, Heraclius ac Tiberius. Cæterum in hac urna ex lapide ἑκατοντάλιθος dicto facta humatum fuisse corpus Constantis filii Constantini III dicitur in cod. Colheritino, uti supra monuimus.

(38) Ἡ γυνὴ τοῦ Κοπρωνύμου. Sic in cod. Regio: in cod. vero Colheritino legitur sic: Ἐτέρα λάρναξ Ἱεραπολίτις, ἐν ἣ ἀπόκειται ἡ γυνὴ αὐτοῦ, nimirum uxor Constantis filii Constantini III; Deinde capite sequenti describit sepulcrum uxoris Constantini Copronymi sic: Ἐτέρα λάρναξ ἀπὸ λίθου Προικοννήσου, ἐν ἣ ἀπόκειται ἡ γυνὴ τοῦ Κοπρωνύμου. De qua autem uxore Copronymi loquitur hic scriptor noster non liquet; nam Constantinum Copronymum ter nuptias iniisse tradunt scriptores; primum quidem, parente adhuc superstite, cum Irene Chazarorum chagani filia, secundo cum Maria, tertio vero cum Eudocia.

(39) Ἰστέον ὅτι ἡ λάρναξ τοῦ Κοπρωνύμου. Hæc in cod. Colheritino præcedentibus juncta sunt, ac diversa. Sic ibi: Ἰστέον ὅτι ἡ λάρναξ τοῦ Κοπρωνύμου ἐξεβλήθη καὶ ἐκαύθη. Ὁ δὲ λίθος τοῦ τάφου ἐμπρήσθη καὶ ἐχημάτισεν εἰς συστήματα τοῦ παλατίου, καὶ ἀβάκια τὰ ὄντα ἐν τῷ Φόρω. Corpus autem Copronymi humatum fuisse in æde sanctorum Apostolorum, ac postmodum, imperante Michaelæ Theophili filio, inde amotum et in Foro Anastroiano crematum esse prodit Cedrenus pag. 468: Τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ τεθῆν ἐν τῷ ναφῶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἐν ταῖς ἡμέραις Μιχαήλ υἱοῦ Θεοφίλου, βούλῃ καὶ παραίνεσει τοῦ Καίσαρος ἀπαχθῆν ἐν τῇ ἀγορῇ τοῦ Ἀραστριανοῦ, ἐκαύθη. Ubi perperam interpres vertit, Βουλῇ καὶ παραίνεσει τοῦ Καίσαρος, *jussu hortatunque ipsius imperatoris*. Interpretor *Cæsaris*, nimirum Bardæ avunculi Michaelis. Titulus quippe Cæsaris a nomine ex scriptoribus Byzantinis imperatori seu Augusto tribuitur; nam Cæsaris titulo donatos fuisse primitus imperiū

ex heroo a Michaele et Theodora, exsecrandumque cadaver ejus combustum fuisse. Lapis autem sepulcri serra dissectus est et ad palatii compages destinatus.

Alia urna ex lapide Proconnesio, in qua jacet Leo Isaurus.

Alia urna Proconnesia Michaelis Balbi et Theclæ ejus uxoris.

Alia urna Prasina, ubi depositus est Theophilus.

Porticus altera, quæ jam tecto caret, in qua tres urnulæ porphyreticæ 207 Romanæ depositæ sunt, quarum ea quæ ad meridiem locatur Arcadii est; quæ ad septentrionem, Theodosii filii ejus; quæ ad orientem, Eudoxiæ.

Porticus alia ejusdem templi ad septentrionem, in qua jacet urna ex lapide pretioso Romano, ubi depositum est exsecrandum cadaver Juliani apostatæ.

Anselmi Bandurii notæ.

designatos successores manifestum est; et ne altius rem repetam, sic Valerius Maximianus a Diocletiano Cæsar creatus fuit; Constantius Chlorus et Gal. Maximianus a Diocletiano et Val. Maximiano; Severus et Maximinus a Galerio Maximiano; Constantinus M. a patre Constantio; Constantinus Junior, Constantius ac Constans a patre Constantino, etc. Sed et omnes imperatorum filii fere semper Cæsaris titulo donabantur: quod quidem factum est etiam posterioribus longe sæculis. Cæterum quod attinet ad sepulcrum Copronymi videndum Nicetas Paphlago in Vita S. Ignatii patriarchæ Constantinopolitani, pag. 694 ed. 1618.

(40) *Ἐκ Προκοννησίου λίθου.* Sic ex cod. Colbertino. In cod. Reg. legitur: *Ἐτέρα λάρναξ ἀπὸ λίθου, ἐν ἣ ἀπόκειται ὁ Ἰσαῦρος.* Hujus Augusti cadaver humatum fuisse in æde sanctorum Apostolorum scribit et Cedrenus pag. 458: *Καὶ θνήσκει σὺν τῷ σωματικῷ καὶ τὸν ψυχικὸν θάνατον, γίνω δυσεντερίας βληθεὶς· καὶ τίθεται τὸ δόστηνον αὐτοῦ σῶμα ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. Μορτὺς ἐστὶ ἐκ ἐντερίων μορβῶ, ἀνὴρ ἐκ κοιλίας περὶ τὸν σπλῆνα καὶ τὸν σπένδαμον ἐκ τῆς ἀποστολῆς.*

(41) *Ἐτέρα λάρναξ Προκοννησίου.* Caput hoc inscriptionis ex cod. Colbertino reponimus. Cæterum Cedrenus pag. 513 scribit Michaelis Balbi cadaver humatum fuisse in æde Apostolorum in urna prasina Thessalica: *Ἐτάφη δὲ ὁ τοῦτου νεκρὸς ἐν τῷ κατὰ τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους μεγάλῳ ἡρώῳ Ἰουστινιανοῦ, ἐν λάρνακι πρᾶσίνῳ Θεσσαλικῇ. Cadaver ejus depositum est in magno Justiniani heroo, ad templum sanctorum Apostolorum in urna prasina Thessalica.*

(42) *Τὸ πρὸς μεσημβρίαν Ἀρκαδίου.* Sic habet et Cedrenus pag. 33: *Ἐτέθη δὲ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἐν τῇ μεσημβρινῇ στοῦ, ἐνθα καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Εὐδοκίᾳ. Sepulchrum est in templo Apostolorum, in porticu meridiana, cum Eudoxia uxore.*

(43) *Θεοδοσίου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.* Theodosii Junioris cadaver depositum fuisse in æde SS. Apostolorum scribit et Cedrenus pag. 513: *Καὶ τίθεται τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων.*

(44) *Τὸ δὲ πρὸς ἀνατολὴν Εὐδοκίᾳς.* Cujus autem Eudoxiæ, matrisne Theodosii Junioris ac uxoris cadaver ibi depositum fuerit non exprimit scriptor noster. At Eudociæ matris ejus corpus una cum Arcadio ejus conjuge tumulatum fuisse in

εβλήθη ἀπὸ τοῦ ἡρώου παρὰ Μιχαὴλ καὶ Θεοδοῦρας, καὶ τὸ μὲν μίαρὸν αὐτοῦ σῶμα κατεκαύθη, ὁ δὲ λίθος τοῦ τάφου ἐπρίσθη, καὶ ἐχρημάτισεν εἰς συστήματα τοῦ πάλαιου.

Ἐτέρα λάρναξ ἐκ λίθου Προκοννησίου (40), ἐν ἣ ἀπόκειται Λέων ὁ Ἰσαῦρος.

Ἐτέρα λάρναξ. Προκοννησίου (41) Μιχαὴλ τοῦ Τραυλοῦ καὶ Θέκλας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ.

Ἐτέρα λάρναξ πρᾶσίνος, ἐν ἣ ἀπόκειται ὁ Θεόφιλος.

Στοῦ ἑτέρα, ἧτις ἐστὶ τὰ νῦν ἀσκέπαστος, ἐν ἣ ἀπόκειται λαρνάκια τρία πορφυρὰ Ῥωμαῖα, τὸ πρὸς μεσημβρίαν Ἀρκαδίου (42), τὸ δὲ πρὸς ἄρκτον Θεοδοσίου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ (43), τὸ δὲ πρὸς ἀνατολὴν Εὐδοκίᾳς (44).

Στοῦ ἑτέρα τοῦ αὐτοῦ πρὸς ἄρκτον, ἐν ἣ καίται λάρναξ ἀπὸ λίθου τιμίου Ῥωμαίου, ἐν ἣ ἀπέτεθη τὸ παμμίαρον σῶμα Ἰουλιανοῦ τοῦ παραβάτου (45).

æde sanctorum Apostolorum scribit Cedrenus pag. 334, ubi de Arcadii sepultura.

(45) *Ἰουλιανὸς τοῦ Παραβάτου.* Cadaver Juliani Apostatæ a militibus Tarsum perlatum, et in suburbio humatum, ac ejus monumento sequens epigramma inscriptum prodit Zonaras lib. xiii, pag. 27: *Τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ ἡ στρατιὰ εἰς Τάρσον τῆς Κιλικίας κομίσασα, ἔθαψεν ἐν προαστείῳ τῆς πόλεως· οὗ τῷ τάφῳ καὶ τότε τὸ ἐπίγραμμα ἐπιγράφη·*

*Κύδων ἐπ' ἀργυρόντι ἀπ' Εὐφράτας ῥοδῶν
Περσίδος ἐκ γαίης ἀταλευτήῳ ἐπὶ ἔργῳ
Κινήσας στρατιὴν τότε Ἰουλιανὸς λάχε σῆμα,
Ἄμφοτερον, βασιλεὺς τ' ἀγαθὸς, κρατερός τ' αἰχ-
[μητής.]*

Cadaver ejus milites Tarsum perlatum, in suburbio humarunt, ejus monumento hoc epigramma inscriptum fuit:

*Res bonus et sævis bellator fortis in armis
Julianus jacet hic ad Cydni fluminis undas:
Dum serus Euphrates et Persica tela cruenti
Martis opus cæptosque negant inire triumphos.*

Errat igitur Cedrenus, dum pag. 308 scribit, Juliani cadaver statim advectum fuisse Constantinopolim, atque in arca porphyretica, cylindri forma, repositum, cum prædicta inscriptione; etenim si Zonaræ auctoritas tanti non esset, saltem vel Cydni mentio, ad cuius undas tumulatus dicitur in epigrammate, satis evincit, epitaphium hoc Tarsi inscriptum fuisse tumulo, in quo primum depositum fuerat ejus cadaver. Zosimus lib. iii, pag. 733, *Ἐν τινὶ Τάρσῳ προαστείῳ humatum fuisse ait: inscriptionem vero sepulcri paulo aliter recitat idem Zosimus:*

*Ἰουλιανὸς μετὰ Τίγριν ἀγάρρῳν ἐνθάδε καίται.
Ἄμφοτερον βασιλεὺς τ' ἀγαθὸς κρατερός τ' αἰχμη-
[τής.]*

*Tigride Julianus jacet hic post fata relicto,
Res pariter bonus, et bellator acerrimus idem.*

Quod vero attinet ad id quod scribit Zonaras in Joviano, nimirum ab eodem Augusto ornatum fuisse Juliani sepulcrum: *Ἐξ Ἀντιοχείας τα εἰς Τάρσον γεγόνω, καὶ τὸ μνημα κοσμήσας τοῦ Ἰουλιανοῦ, ἐπανήκει, consulendi sunt Ammianus lib. xxv, Socrates lib. iii, cap. 22; Theodor. lib. iv, cap. 4; Philostorg. lib. viii, cap. 1; Sozom. lib. iv, cap. 6. Cæterum Juliani cadaver postmodum*

Ἐτέρα λάρναξ ἀπὸ λίθου Ῥωμαίου, ἐν ἣ ἀπόκειται Ἄλτα Altera urna ex lapide Romano, ubi reconditur Jovianus.

Ἰστέον ὅτι ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Μάμαντος, πλησίον τοῦ τείχους τῆς πόρτης τῆς Ξυλοκέρκου, ἐν τῷ νάρθηκι τῆς ἐκκλησίας ἐξ ἀριστεροῦ μέρου Ἰστίται λάρναξ ἀπὸ λίθου ἑκατονταλήθου, ἐν ἣ ἀπόκειται Κωνσταντία ἡ τοῦ Μαυρικίου γυνὴ ματὲ τῶν τέκνων αὐτοῦ. Ἐν δὲ τῇ καταφυγῇ τῆς αὐτῆς μονῆς πρὸς ἀνατολὰς ἐξ ἀριστερῶν Ἰστίται λάρναξ, ἐν ἣ ἀπόκειται τὸ σῶμα Μαυρικίου σφαγέντος ἀπὸ Φωκά.

Ἰστέον ὅτι ἐν τῇ μονῇ τῆς ἁγίας Τριάδος τῆς ἐπονομαζομένης τὰ Σταυρακίον, ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τῆς ἐκκλησίας, ἐν τῷ εὐκτήριῳ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου Ἰστίται λάρναξ Σταυρακίου βασιλέως (48) καὶ Θεοφανοῦς τῆς γυναικὸς αὐτοῦ.

Εἰ δὲ ἐν τῇ μονῇ τῶν Λιθαδίων (49) τῆς κυρᾶς Ἐὐφροσύνης Ἰστίται λάρναξ ἀπὸ λίθου Βιθυνοῦ, ἐν

Altera urna ex lapide Romano, ubi reconditur Jovianus.

Sciendum est, in monasterio S. Mamantis, prope murum portæ Xylocerci, in narthece ecclesie a sinistro latere urnam stare ex lapide tessellis lapideis distincto, in qua reconditur Constantia Mauricii uxor cum filiis suis. In loco autem abdito ejusdem monasterii ad orientem a sinistro latere stat urna, in qua reconditur corpus Mauricii, qui a Phoca occisus est.

Sciendum est, in monasterio S. Trinitatis, quæ cognominatur Stauracii, a dextro latere ecclesie, in oratorio S. Joannis Præcursoris, stare urnam Stauracii imperatoris et Theophanous uxoris ejus.

Et in monasterio Libadiorum dominæ Euphrosynæ locatur urna ex lapide Bithyno, in qua jacet

Anselmi Bandurii notæ.

translatum fuisse Constantinopolim tradit et Zonaras superius citato loco: Ὑστερον δὲ ἀνεκομίσθη εἰς τὴν βασιλῖδα τῶν πόλεων, Post in reginam urbium translatum est. Sic et Chronicon ms. ab Adamo ad Leonem Philosophum: Ἀνεκομίσθη δὲ αὐθις εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐτέθη ἐνθα καὶ τοῦ Ἰοβιανοῦ ἐν λάρνακι πορφυρῷ κυλινδροειδεῖ μετὰ Ἐλένης τῆς θυγατρὸς τοῦ Κωνσταντίνου καὶ γυναικὸς αὐτοῦ. Gregorius Nazianzenus orat. iv Tarso Constantinopolim translatum fuisse, et ἐν λάρνακι κυλινδροειδεῖ conditum scribit. In templo autem sanctorum Apostolorum humatum fuisse tradit Joannes episcopus Citri in Responsis ad Cabasilam: Ἐδρίσθησαν δὲ καὶ δυσσεβῶν βασιλέων τάφοι ἐν τοῖς καὶ ἡμᾶς ἁγίοις ναοῖς, ὡς καὶ τοῦ Παραδάτου Ἰουλιανοῦ ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων καὶ πανευφημῶν Ἀποστόλων. Inveniantur etiam impiorum imperatorum tumuli in nostris: sacris templis, ut Juliani Apostatæ in templo sanctorum Apostolorum.

(46) Ἐν ἣ ἀπόκειται Ἰοβιανός. Sic ex cod. Colbertino. Perperam legitur in cod. Reg. Ἰουλιανός. Joviani imperatoris cadaver in æde sanctorum Apostolorum depositum fuit, ubi post uxor ejus Charito sepulta est; auctor est Zonaras pag. 29. Ὁ μόντος νεκρὸς αὐτοῦ εἰ; τὸ Βυζάντιον ἀνακομίσθη, ἐν τῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἐκάφη ναῷ, ὅπου μετὰ ταῦτα συνετάφη αὐτῷ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Χαριτώ. Corpus ejus Byzantium perlatum in sanctorum Apostolorum æde sepultum est, ubi post uxor etiam ejus Charito est sepulta. Vide Ammianum lib. xiv, pag. 332, Philostorg. lib. viii, cap. 8. Cæterum Zonaræ tradenti Charitonem post Jovianum conjugem sepultam fuisse in æde sanctorum Apostolorum repugnat Cedrenus, qui Charitonem mortuam scribit antequam Jovianus ad imperium evectus esset.

(47) Ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Μάμαντος. Georgius monachus in Vita Romani Lacapeni n. XIII, narrat, isidius Augusti ætate inventas fuisse in æde sancti Mamantis tres urnas sepulcrales. in quibus fama erat. Mauricium imperatorem cum liberis tumulatum: Τηνικαῦτα δὲ καὶ Πετρωνᾶς αἰδοσιμώτατος, ἠριστάξει Ῥωμανοῦ βασιλέως, ἤγαγε λάρνακα ἐνζῶδον, καὶ ἕτερα δύο γλυφῆς ἀμοροῦντα ἐκ τῆς τοῦ ἁγίου Μάμαντος μονῆς ἀνδρείας, τῆς πλησίον οὐσῆς τῆς Ξυλοκέρκου λεγομένης πόρτης· ἐν οὗ φρασίᾳ ἀνακομίσθη Μαυρικίων συν τοῖς αὐτοῦ παισίν· ἃ καὶ ἀπέτεθη ἐν τῇ τοῦ βασιλέως μονῇ, ἥτοι εἰς τὸ Μυρίλαιον. Sub idem tempus Petronas vir venerabilissimus, Romani imperatoris jussu urnam apnam figuris ac imaginibus sculptam, aliasque duas

nulla cælatura arte sculptas, ex sancti Mamantis virorum monasterio, quod est prope portam quæ Xylocerci vocant, advexit; in quibus fama est conditum fuisse Mauricium cum liberis: quæ et in Romani monasterio (in Myrelæo scilicet) fuere depositæ. Cæterum hic et in sequentibus agit scriptor noster de iis sepulcris quæ erant extra ædem sanctorum Apostolorum; nam post Mauricii tempora plures imperatores tumulati fuere in variis monasteriis, ut videre est apud scriptores Byzantinos.

(48) Σταυρακίου βασιλέως. Monasterium hoc sanctæ Trinitatis Stauracii dictum ex quo ibi Stauracius humatus fuit, Braca etiam appellatur, ut scribit Zonaras, qui in eodem monasterio Stauracium imperatorem una cum conjugē Theophanone sepultura donatum fuisse tradit, cum prius vitam monasticam in eodem monasterio ambo professi essent: Καὶ τὴν γαμετὴν δὲ Σταυρακίου Θεοφανῶ καρεῖσαν τὴν κόμην, καὶ μέλαιναν ἐνδυσσάμενην στολήν, χρῆμασι πολλοῖς ἰδωρῆσατο, καὶ οἶκον εἰς κατοικίαν αὐτῆ προσάπνευμεν, ὃν εἰς μοναχῶσων ἐκείνη μετεποίησε καταγώγιον, ἐνθα καὶ ὁ Σταυράκιος τέβαπται, θανὼν ἐκ τῆς πληγῆς ἣν ὁ λόγος; ἐδήλωσε, δύο μῆνας αὐταρχήσας μόνους ἐπὶ ἡμέρας ἕξ. Ἡτι: μονὴ ἕξ ἐκεῖνου ἐκλήθη τοῦ Σταυρακίου ὀνομασμένη, βαρβαρίζομενον δὲ τοῦ ὀνόματος παρὰ τοῦ συρφετώδους ὅχλου λέγεται τὸ Βρακά, παρὰ τινῶν δὲ τὴν ἀληθῆ κλήσιν ἀγνοησάντων, μεταγόντων δὲ ταύτην δῆθεν πρὸς τὸ Ἐλληνηκώτερον, ὀνομάζεται τὸ Ἑβραϊκά. Theophanem Stauracii conjugem, quæ tonsa coma nigram stolam induerat, magna pecunia donavit, ædibus ei ad habitandum assignatis, quas illa in monasterium convertit, quod a Stauraco ibi sepulto nomen est sortitum. Nam ex vulnere, quod supra memoravimus, decessit, cum duos duntaxat menses et sex dies imperasset. Id monasterium appellatione corrupta vulgo Braca dicitur, et a nonnullis qui vocem ad Græcam formam detorquere conantur, originis ejus ignari, Hebraica. Theophanes pag. 418 paulo diversa habet. Vide Anastasium pag. 476. Cæterum ex scriptore nostro docemur, hoc monasterium, in quo Stauracius imperator una cum conjugē Theophanone humatus fuit, sanctissimæ Trinitati sacrum fuisse.

(49) Ἐν τῇ μονῇ τῶν Λιθαδίων. Hoc monasterium Euphrosynæ cognominatum fuit etiam Libatia. Notandum, in hoc ipso monasterio humatum etiam fuisse Joannem Tzeltre patrem, ut idem scriptor testatur Chil. v. cap. xvii.

Ὅς μέχρι νῦν ἀκέραιος νεκρὸν τελῶν ἐν τάφῳ, Ἐν Εὐφροσύνης τῇ μονῇ τὴν κλήσιν καλοουμένην.

Constantinus filius Irenes, ab ea excæcatus, et Maria ejus prima uxor, abneptis S. Philareti Elemonis, 208 duæque ipsorum filia, Irene et Euphrosyne, quæ fuit uxor Michaelis Balbi, et Anna filia Theophili imperatoris.

Sciendum est, in monasterio gynæcei Gastriorum, ad dextrum latus ecclesie versus orientem. sepulchrum esse corpus S. Theodoræ, uxoris Theophili imperatoris, tresque filias ipsius, Theclam, Anastasiam et Pulcheriam.

Anselmi Bandurii notæ.

(50) Ὁ υἱὸς Ἐιρήνης. Constantini Augusti cadaver ubi depositum fuerit, scriptores, quos sciam, non produunt; cum, quo tempore idem obierit, non satis constet; alii enim tradunt, baud multo post extinctum; alii vero superstitem volunt, etiam Nicephoro imperante.

(51) Ἡ γυνὴ ἐγγόνη τοῦ ἀγίου Φιλαρῆτος. Sic emendatus. Perperam legitur in ms. ἡ γυνὴ ἐγγόνη, etc. Mariam vero uxorem Constantini, ex Armenia oriundam sancti Philareti Cappadocis abneptim fuisse volunt Menzæ; qui saue ex ea allinitate, ut tradunt, ad consulatus dignitatem evectus postmodum fuerit, cum ei antea vix ad vitam necessaria superessent.

(52) Ἐιρήνη καὶ Ἐυφροσύνη. Constantinus ex Mariâ prima uxore Euphrosynam tantum suscepit, quæ Michaeli Balbo imperatori, qui imperium post Nicephorum excepit, nupsit. Ex altera vero uxore Theodota Leonem tantum suscepit qui infantulus admodum obiit. Ex qua autem ex his filiam Irenem suscepit, quam illi scriptor noster attribuit, non liquet, cum nemo ex scriptoribus Byzantinis filia ejus Irenæ meminerit.

ἢ ἀπόκειται Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς Εἰρήνης (50) ὁ τυφλωθεὶς παρ' αὐτῆς, καὶ Μαρία ἡ πρώτη αὐτοῦ γυνή, ἡ γυνὴ ἐγγόνη τοῦ ἀγίου Φιλαρῆτος (51) τοῦ Ἐλεήμονος, καὶ αἱ δύο αὐτῶν θυγατέρες, Εἰρήνη καὶ Εὐφροσύνη (52), ἡ γυνὴ Μιχαὴλ βασιλέως τοῦ Τραυλοῦ, καὶ Ἄννα ἡ θυγάτηρ Θεοφίλου (53) τοῦ βασιλέως.

Ἰστέον δὲ ἐν τῇ γυναικείῳ μονῇ τῶν Γαστριῶν (54), εἰς τὸ πρὸς ἀνατολὰς δεξιὸν μέρος τῆς ἐκκλησίας, ἐτάφη τὸ σῶμα τῆς ἁγίας Θεοδώρας τῆς γυναικὸς Θεοφίλου τοῦ βασιλέως, καὶ αἱ τρεῖς αὐτῆς θυγατέρες, Θέκλα, Ἀναστασία καὶ Πουλχερία.

(53) Καὶ Ἄννα ἡ θυγάτηρ τοῦ Θεοφίλου. Anna filia Theophili una cum Thecla, Anastasia ac Pulcheria sororibus, detonsis erinibus, in monasterio Euphrosyones inclusa fuit a Michaele imperatore ejus fratre.

(5.) Ἐν τῇ γυναικείῳ μονῇ τῶν Γαστριῶν. In eodem monasterio cadaver Theodoræ depositum fuisse a Basilio Macedone, et filias ejusdem Theodoræ translatas fuisse scribit Cedrenus pag. 545: Ἄλλ' ἡ Θεοδώρα μετ' οὐ πολλῶν τῆδε μεθίσταται. Ἢ: τὸν νεκρὸν μετὰ ταῦτα βασιλεύσας ὁ Βασίλειος, καὶ τὰς αὐτῆς θυγατέρας, πρὸς τὸ τῆς Μέρμης ἐξηπάστειλε μοναστήριον ἐνδιακασάσαι, 3 Γάστρα κατονομάζεται. Neque multo post Theodora e vivis discessit. Ejus cadaver Basilius imperator, et filias ejus in Ἀσῆ monasterium transtulit, quod Gustria nominabatur. Pluribus autem Theodora Augusta a scriptoribus celebratur ob fidei integritatem, ac sacrarum imaginum cultum, quem, iurito latè functo, in Ecclesia Orientali rursus restituit. Ex quo sane a Græcis ipsis in Ecclesie canopem relata est, ejusque festum agitur die undecima Februarii.

SÆCULO XV.

DUCAS

NOTITIA

(Haukius De rer. Byzant. Script. Græc., p. 640.)

Ducas noster, cujus prænomen incognitum nobis est, ex Ducarum imperatoria prosapia Michaelæm Ducam, virum eruditum, qui, cum Joannem Cantacuzenum (post imperatorem Andronicum Patæologum juniorem A. C. 1341 vivis exemptum) imperatoris Joannis Palæologi tutorem adversarii bello persequerentur, cæteris amicis plerisque Constantinopoli cruciatis, in Asiam profugus, tandem in Europa sedem apud Ephesios tutam fuit adeptus, avum habuit. Hoc indicat in Historia Byzantina cap. 5, interprete Ismaele Bulliardo: *inter eos equidem* (Joannes Cantacuzeni amicos plus quam ducentos in carcere coniectos et, exceptis sex, neci datos) *qui tanto periculo erepti sunt, fuit avus meus paternus Michael Ducas. Ipsi porro monachorum illius monasterii* (in cujus subterraneo specu delituerant) *mantis seu cappis induti Constantinopoli aufugerunt, et in oppositum continentem Asiam transvecti, in regiones orientales, alius in Bithyniam, alius alio discesserunt, avusque meus Asiam petiit, adivitque Jesæum* (quem Bajazetes Turcarum sultanus Ionie principem con-

stituerat) filium Atenis, et ei, sibi quæ acciderant, narrat. Eruditus equidem erat et scientiarum liberaliumque artium peritissimus, medicæ artis non ignarus, genus ducens ab antiquis illis Ducis, inque prosapia ista, veluti catena annulus aureus, splendebat. Hunc ergo honorifice exceperit tyrannus, providetque, ut cuncta necessaria comœtusque rerum omnium ei præberentur, beneficisque cumulado Ephesum habitandum concessit: quæ sedes peregrinæ æque ac patriæ gratæ ipsi ac charæ fuerunt.

Ipse Ducas noster, post Constantinopolin a Turcis occupatam, principum Christianorum quos Lesbos Ægei maris insula dominos habuit, Turcis tributarium minister fuit. A Dorino Gateluzo, Lesbiorum principe, missus, anno mundi Græco 6963, post Byzantium a Turcis subactum altero, Christi 1455, ad Hamzam Turcicæ classis præfectum, munera perferebat, et amicitiam inter utrumque stabiliebat, ut ipse tradit in Historia Byzantina, cap. 43. Mortuo Dorino Gateluzo, Ducas in Dominici Gateluzi, Lesbiorum principis, aula vivebat. Ab eo missus, eodem anno Christi 1455, tributa Lesbiorum Lemniorumque Mahometi II Turcarum tyranno Adrianopolin afferebat. Anno illo 6963, inquit in Historia sua, cap. 44, Junii die tricesima, Dorinus Gateluzus insule Lesbi princeps obiit. Augusti deinde die prima ab ejus filio novo principe Adrianopolin destinatus sum, ut tributa annua, Lesbi ratione tria millia nummum, Lemni vero duo millia recenta viginti quinque solverem. Hanc siquidem insulam Lesbi principi, tributum, de quo inter eos convenerat, stipulatus tyrannus concesserat. Ibidem post paucissima: Principem igitur adoraturus, ut mos est, adivi, ejusque manum deosculatus, coram ipso, donec pransus esset, sedi: quo demum salutato recessi. Aureos nummos veziris postridie numeravi.

Mox, cum Mehemetes Dominicum Gateluzum, ut principatum præsentem concederet, ad se venire jussisset, Ducas ejusdem comes ad Mehemetem, in castris prope vicum Bulgaricum positus commorantem, revertebatur: sicut ibidem narrat. Nec ut Lesbi princeps appelleretur, inquit ad Ducam veziri, post acceptum tributum, fieri potest, nisi postquam celsissimum principem adierit, et ab eo principatum impetraverit. Abi itaque et da operam, ut illum huc conducas. Sin minus obtemperaverit, novit ille quid futurum sit. Reversus itaque Mitylenem, cum aliquot præcipuis viris Latinis et Romæis Lesbi principem adduxi. Spe nostra in Deum reposita, ex insula solvimus, et Chersonesum emensi Adrianopolin pervenimus. At princeps ob grassantem pestem sedes subinde mutabat: quippe ista pestiferi morbi contagio Chersoneso et toti Thraciæ ita infesta erat, ut in trivitis insepulta cadavera jacerent. Cum itaque principem Philippopoli morari comperissemus, eo contendimus: postquam vero illuc advenimus, ipsum ante biduum inde, obvium morbi sævientem discessisse, et Sophiam versus movisse didicimus. Philippopoli itaque abeuntis montibus arduis ac asperis superatis, tridui itinere ad vicum quemdam Bulgarorum Izlati dictum, ubi tyrannus castra habebat, pervenimus. Nobiles et satrapas Mahmudem et Seidi Ahmetem bassas, plurima dona ostentantes, convenimus; postridie coram imperatore nos stitimus, cujus manum postquam deosculatus est Mitylenes princeps, subito ab eo exivimus. Interpositis paucis, cum inter Mehemetem et Gateluzum acta descripsisset: Vestem auro intextam ipsum (Gateluzum) nosque ejus domesticos ac comites sericas tum induerunt: conscriptis pactis sacramento mutuo firmatis discessimus, et die decimo tertio in Lesbum, collaudantes Deum, qui ex manibus iniqui nos salvos eripuerat, pervenimus.

Paulo post, Genuzes Turcicus contostabulus, id est maris præfectus, Nicolao Gateluzo Lemniorum principi de quadam biremi, feminam nobilem Chiam, resque multas pretiosas continente, litem movebat. Hujus causa Ducas a Dominico Gateluzo Lesbiorum principe Lemniorum principis fratre, Constantinopolin ad Mehemetem II Turcarum imperatorem mittebatur. A quo cum nihil impetravisset, post Phocæam veterem Lesbiæ ditionis urbem a Turcis, die 24 Decembris, anno mundi Græco 6964, Christi 1455, occupatam, dimittebatur. Commemoratur hæc in eodem cap. 44. At Lesbi princeps, ait, Mitylenem profectus, de iis quæ acciderunt a fratre certior factus: utque socrus sua, utpote Chia nobilis atque a contostabulo repetebantur, causam suam apud imperatorem ut agerem, me misit. Constantinopolin cum venissem, apud veziros causam egi, et cum contostabulo Genuza litigari, quæcunque attuleram, vera esse jurejurando affirmavi. Ille pariter, etsi falsa ac facta, juratus, quæ dixit, vera esse asseruit: secundum quem, me victo, vindiciæ date sunt. Alterum etiam e duobus imperator eligendum proponit, aut aureorum nummorum decem millia solvere, aut, quod Lesbiis inferretur, bello se parare. Tam alienæ ab æquo et bono injuriæ cum obsisterem, ipse omnibus insciis, suorum satellitum unum mittit, qui Phocæam veterem, ditionis Lesbiæ principis oppidum, Decembris mensis die 24, anno mundi 6964, occupavit. Captam Phocæam ubi resevit tyrannus, solutum me dimisit.

Eodem anno mundi Græco 6964, Christi 1456, tributum Dominici Gateluzi, Lesbiorum principis, annuum Turcis Adrianopolin afferebat. Id docet cap. 45: Tyrannus (Turcarum alii Hungaris) contumeliam ac repulsam passus, inquit, Adrianopolin reneat, bello se petiturum anno novo Belogradum minitatus; hæc porro anni prædicti (6964) mense Julio gesta sunt. Sequente Augusto, ut tributum, quod Lesbi princeps annum pendit, solverem, missus sum. Eo numerato, quos Lemni, tanquam proditionis reos tradiderant, repetenti mihi negati: jubetque tyrannus ipsos Adrianopoli carceribus inclusos capite plecti; dumque ad supplicium ducerentur, pœnitentia actus, venundari imperat, milleque nummis venire.

Idem Mehemetes II Turcarum tyrannus, sub autumnii initium, anno mundi Græco 6971, Christi 1462, insulam Lesbum, quæ tum Nicolaum, Dominici fratrem, Gateluzum principem

habebat, occupato per prodicionem oppido Mitylene, subegit. Eo tempore superstitem Ducem hæc indicant, quæ sub Historiæ suæ finem tradit : Anno 6971, classe trirremium sexaginta naviumque septem instructa, mense Septembri, in insulam Lesbum [tyrannus Turcicus] movet : terrestri verò protectione copiis secum ductis accedit. Insulam a Nicolao Gæteluzo, qui ei tunc dominabatur, sibi dedi poscit. Hic Dominici decessoris sui, quem ditione spoliatum laqueo necaverat, frater erat, quartusque annus ab occupata dominatione agebatur.

Historiam Byzantinam, qua res imperii Constantinopolitani postremas complectitur, scripsit. Eam, summis annorum ab orbe condito ad imperatoris Andronici Palæologi junioris mortem, A. C. 1341, præmissis, incipit a Joannis Cantacuzeni rebus qui Joannis Palæologi tutor ab Andronico Palæologo patre constitutus, imperium, quod administrabat, ipse consecutus est, id est ab A. C. 1341 : terminat insula Lesbo, quæ tum Dominicum Gæteluzum principem habebat, a Turcis expugnata, id est in A. C. 1462. Prodiit Græce et Latine, interprete Ismaele Bullialdo, cum ejusdem notis, Parisiis e typographia Regia, per Sebastianum Cramoisium, 1649.

DUCÆ

MICHAELIS DUCÆ NEPOTIS

HISTORIA BYZANTINA

RES IN IMPERIO GRÆCORUM GESTAS COMPLECTENS A JOANNE PALÆOLOGO I
AD MEHEMETEM II.

ACCESSIT.

CHRONICON BREVE, QUO GRÆCORUM, VENETORUM ET TURCORUM,
ALIQUOT GESTA CONTINENTUR,

E Bibliotheca Regia primum in lucem edita, versione Latina et notis illustrata
studio et opera Ismaelis Bullialdi.

(Parisiis, e Typographia Regia, MDCXLIX).

ISMAELIS BULLIALDI EPISTOLA NUNCUPATORIA.

Eminentissimo ac illustrissimo Julio S. R. E. Cardinali Mazarino Ismael Bullialdus.

Ad te, Cardinalis eminentissime, hoc Ducæ opus historicum, animique mei in edendo illo quæcumque sætum affero : apud quem Musis earumque mystis amicum, tenellus ille et infirmus feliciter adolescere, et virium incrementum suscipere possit ; quibus injurias invidorumque calumnias propellere queat. Aliud equidem tutius nobilisque patrocinium eligere non habui : et genium jam habere liber, victurusque mihi videtur, quod clientelæ tuæ se crediderit, tuque, Cardinalis eminentissime, eum admiseris. Inscriptum celeberrimum nomen tuum, ceu ornamentum dignitate ac splendore conspicuum, in fronte cum gestet : quodque inter cæteros libros adnumerandus etiam sit, quibus artium scientiarumque omnium officinam, bibliothecam tuam superbissimam ac magnificentissimam ψυχῆς lateior exornas, magnum inde decus ipsi accessurum spero. Nomen auctoris, cujus majores Byzantii olim regnarunt, ab oblivione vindicabitur ; inscriptum illi bibliothecæ, amplitudine sua omnia complectenti, cujus structura famæ tuæ perpetuitati in omne ævum consuluisti. Ita equidem est, Cardinalis eminentissime, per ora virorum tandiu nomen feretur tuum, quandiu terras genus humanum incolet. Veram stabilemque hanc esse laudem, non fictam aut fluxam, Ptolemæi Philadelphi Ægypti regis post bis mille annos asserit probatque notissima fama : quam non gestamina regia, sceptrum vel diadema, non rerum bello gestarum claritudo, illustrem ad nostra etiamnum tempora transmissere, sed regio cultu ac sumptu pluribus librorum myriadibus instructa bibliotheca. Diceris

aliis, qui ceteras virtutes tuas digne prædicare possunt: attonitus illas admirabundusque suspicio, simulque mæstus, quod facundia ac eloquentia me deficiant, quibus illas meritis laudibus efferre possim. Perge quod factis, Cardinalis eminentissime, litteratorum votis et otio favere, eorumque studia benignitate tua favere. Vale.

AD LECTOREM.

Benevole Lector, ad operis regii ac magnifici structuram, ex Regia bibliotheca materias sine furto alio non transferendas, cum potuerim, comportare debui. Illi equidem, quo Byzantina historia huc et illuc sparsa, ac velut inter rudera jacens, in superbi ædificii molem ac compagem assurgit, operam nostram utcumque navavisse, et particulae nomen nostrum inscripsisse, aliquantam laudem nobis allaturum spero. Sostratus siquidem Gnidius architectus, Alexandriae pharum Ptolemæo ædificans, nominis sui ac famæ perpetuitati, structuræ illud permittente rege inscribendo, prospexit. Ex bibliothecæ igitur Regiæ manu scripto codice opus transcriptum affero, styli quidem elegantia haud ornatum et comptum: barbarum potius, impositum ac rude dixerò, sed rerum momento ac gravitate eximiùm earumque narratione prudenti gratum. Infelici sæculo, quo Græcia ærumnis cladibusque continuis, atrita Turcorumque tyrannide oppressa, ultimos ducebat spiritus, styli barbaries ascribenda est: quæ totam illam gentem tam lato pervaserat, ut paucissimos, venustatem illam antiquam leporemque sermonis suis circumdare scriptissineret. Noster idcirco auctor, qui rebus etiam agendis expediendisque negotiis, potius quam evolvendis libris operam suam impendebat, barbaris non solum vocibus utitur (quod et anteriorum sæculorum castigatioris auctores quique sermonis nitorem affectaverunt, fecere): sed etiam Græca verba absurda constructione seu solœcismo perturbat ac permiscet. Inter vepres tamen spinasque illas flos quidam non ineruditi ingenii se explicat: legerat quippe sacros libros aliosque historiarum auctores: ita ut linguam Græcam antiquam calluisse, verum scribendi usu ac peritia destitutus, fuisse mihi videatur. Criticum propterea agere nolui, vel de verbis litem illi movere, qui, grammatices deserto foro, ad alienum peregrinumque se transtulit. Satis mihi visum fuit sensum verborum assequi et qua potui bona fide ac diligentia in Latinum sermonem convertere, in gratiam illorum qui linguam Græcam aut penitus ignorant aut imperfecte didicerunt.

Byzantini imperii res ad interitum festinantes, et postremorum imperatorum Christianorum tempora describere aggressus, rerum usu peritum ac sapientia politica instructum se approbat, dum causas et principia exquirat et investigat eorum quæ acciderunt, Græcorumque rebus ultimam perniciem attulere. Trium equidem novissimorum imperatorum auspicio res gestas enarrare ipsi propositum fuit, urbisque et imperii excidium scriptis mandare. Quamobrem Turcorum, qui illud debellarunt, mentionem ubique facere non solum oportuit, sed ab annis pluribus jam elapsis narratio repetenda fuit, et Joannis Cantacuzeni Joannisque Palæologi bella civilia discordiæque domesticæ in memoriam revocandæ fuerunt: quæ Turcis in Europam trajiciendi occasionem tum primum præbuere: cum inauspicato ac tristi consilio, Turcos in Europam Græci insanientes accersiverunt, sibi que et aliis gentibus Christianis, cur perirent funditus, auctores exstiterunt. Manuelis Palæologi ejusque filiorum Joannis ac Constantini res ad captam urbem deinceps persequitur. Ad Turcorum statum quantum spectat, in Asia qualis fuerit sub Andronico seniore, paucis indicat, suspensoque pede Othmanidarum principum seriem ad Bajazitem primum percurrit, breviterque de Othmane, Orchane et Morate primo disserit. Bajazitis gesta, tam adversus Turcorum regulos et Temyrem (quem vulgus *Tamerlanem* vocat), quam Christianos principes, prolixius enarrat. Lanienam cædesque mutuas liberorum Bajazitis, Isæ nimirum, Musulmani, Mosis, Mustaphæ ac Mehemetis exponit. Cineitis, qui Ionæ imperium aliquando sibi adrogaverat, variam fortunam, fraudulentum versutumque ingenium, modo ad has, modo ad illas propendens ejusque tandem eversionem ac ruinam describit. Moratis denique secundi, Mehemetisque itidem secundi, cum contra Turcos et Christianos in Asia, tum in Europa contra Græcos, Hungaros, Venetos, Servios, Walachos, Genuenses, Rhodiorumque Equitum collegium præcipuas res gestas enarrat. Omnia momenta adnotat, quibus Byzantinum imperium a Turcis subinde labefactatum Christianis tandem ereptum est. Othmanicorum principum (quibus occasio propagandi fines imperii vix unquam neglecta aut omiissa est) artes, curas acres

assiduamque laborem in debellandis nationibus indicat. Neque etiam ille prætermisit, quæ ad religionem tam nostram Christianam, quam Musulmanicam pertinent. Concilii Florentini ab Eugenio papa celebrati, cui Joannes Palæologus imperator, Josephus patriarcha Constantinopolitanus, et Græci cæteri interfuerunt, historiam breviter contexuit. Novam vero sectam, quæ inter Turcõs a quodam Bercligia Mustapha inventa est statimque deleta, intactam non reliquit. Ad captam a Turcis Constantinopolim historiam solummodo perducere sibi proposuerat; verum, spe ductus futuræ aliquando eversiois potentiæ Turcicæ, gentemque Græcam in pristini splendoris statum reducendam fore ratus, post urbis captæ annum narrationem produxit. Hunc porro auctorem Laonico et Phranzi multum præstare propterea censeo, quod rerum principia et causas diligentius investiget, narrationisque filum parcius interrumpat. Laonicus enim, dum de rebus Turcorum confusam sæpe narrationem instituit, ad describendas, imperitæ ut plurimum, occidentalium regnorum politeias digreditur. Phranzes autem præter rem et nullius momenti multa suis inseruit; nec accurate et diligenter, præter Constantinopolitanam obsidionem, quam recte instituit et persequitur, res gestas narrat. Cum Turcorum annalibus et historia, a Leunclavio, acerrimi iudicii viro, editis, Noster admodum sensit: quo nomine magnificandus mihi videtur. In illis quæ ad Joannem utrumque, Cantacuzenum et Palæologum, pertinent, ab ipso Cantacuzeno non valde dissentit quamvis temporum seriem interturbasse alicubi deprehendatur. Nec silentio transmittendus est consensus qui inter ipsum ac Leonardum Chiensem intercedit in Constantinopoleos obsidione ac expugnatione describenda. Quæ quidem diversorum scriptorum concordia historiæ fidem conciliat, et quæ vera quæve falsa sint, discernendi copiam facit. In rebus porro Hungaricis imperitum se prodit, statimque regni illius a morte Sigismundi imperatoris ignorasse.

De auctoris hujus Historiæ, quam sub manu habemus, nomine et genere paucissima dicenda occurrunt. Et nisi avi sui paterni nomen capite 5 edidisset, anonymus liber proditura erat. Verum cum ab antiquis illis Ducis qui Constantinopoli regnarunt, se ortum dicat, et Michaellem Ducam avum suum appellet, Historiæ titulum in scripturi, avi nomen proprium ac gentilitium repetitum præfiximus, ut auctoris proprium nomen, nobis ignotum, tali circumstantiâ determinaretur. Christianæ pietatis tenacissimum et catholicæ Ecclesiæ communionis studiosissimum se ubique approbat. Græcis levitatem malamque fidem objicit, qui fide ac simulate cum Romana Ecclesia concordiam inierant, nec alio animo pacem composuerant quam ut a principibus occidentalibus, papa præcipue, auxilia contra Turcõs consequerentur. Institutum vitæ quale fuerit ex ipso discere possumus, qui se politicis rebus ac negotiis tractandis occupatum fuisse tradit. Apud Gæteluzios, Lesbi principes, vitæ partem transegit, fide ac gratia valuit, ab illisque ad sultanum Mehemetem secundum post urbem captam legatus missus est. Rerum quarumdam, quas narcat, spectator fuit: cumque principibus istis Lesbiis operam navaverit, in Asia res gestas, in qua ipsum natum fuisse verisimile est, vel in Lesbo, accuratius novisse potuit. Atque de Duca ejusque scribendi ratione hæcenus.

Quæ vero in hoc edendo libro ipsi præstiterimus demceps exponenda sunt. Unico codice bibliothecæ Regiæ usi sumus; operis finis in eo desideratur, nec scriptura ejus castigata et emendata est, at pronuntiationis hodiernæ vitio, confusione nimirum et tenuis cum a diphthongo, iotacismo etiam continuo corrupta, ita ut sæpe vocalis una pro alia, diphthongus pro vocali, ac vice versa succedant. Textus illius continuus est, non sectionibus aut capitibus distinctus, cui marginales notulæ indices quibusdam locis appositæ sunt. Faciliorem lectionem ut redderemus, textum in capita dividere visum est, marginibus etiam notulas apponere indices eorum quæ in textu narrantur. Cumque temporum quibus res gestæ sunt, epochæ omnino necessariæ sint ut clara ac perspicua narratio evadat, illas cum ex historia Musulmanica, tum ex aliis Græcis ac Latinis excerptas apposuimus. Annos etiam Hegiræ, ubi necesse fuit, et ab orbe condito secundum Græcos, Christianæ æræ annis adjectis ascripsimus. Historiam Byzantinam appellare placuit, quoniam Ducas res in illo imperio gestas Manuele, Joanne et Constantino imperantibus describit, Notas libro subjecimus, ut consensum ac dissensum narrationis Ducæ cum Laonico, Phranze, Leunclavio et aliis indicarem, vel alia notatu digna adnotarem. Ne nimium crescerent inhibuimus, illasque, quantum penes nos fuit, contraximus. Ducæ Historiæ chronicon breve, ex bibliotheca Regia descriptum, at texere ad rem visum est: quod Græcorum, Turcorum ac Venetorum res gestas et casus aliquot insignes adnotet. Græcus aliquis Peloponnesius, Cephallenius aut Zacynthias, domini Veneti subditus illud conscripsit.

DUCÆ

MICHAELIS DUCÆ NEPOTIS

HISTORIA BYZANTINA

A JOANNE PALÆOLOGO, ANNO CHRISTI 1341, AD ANNUM 1462.

I CAPUT PRIMUM.

Generationum ab Adamo ad Christi Nativitatem brevis enarratio. Annorum elapsorum a Christo ad Constantinum initia enumeratio. A Constantino ad Justinianum, a Justiniano ad Constantinum et Irenam. Ab his ad Alexium Comnenum. Brevis deinceps Imprr. Constantinopolitanorum enumeratio ad urbem a Latinis captam.

Ἀριθμοὶ ἐτῶν ἀπὸ τοῦ πρώτου ἀνθρώπου ἕως τῆς Ἀ Νῦμερι ἀναορων α πρώτο ἄνθρωπῳ ἀπὸ τῆς ἡμετέρας γενεᾶς.

Ἀπὸ Ἀδάμ (1) τοῦ πρώτου ἀνθρώπου ἕως Νῶε, ἐφ' ὃν ὁ κατακλυσμός γέγονε, γενεαὶ δέκα γεγονάσι· πρώτη ἡ καὶ παρὰ Θεοῦ, τοῦ Ἀδάμ. Μετὰ δὲ σὺ' ἑτη δευτέρα ἡ τοῦ Σὴθ παρὰ τοῦ Ἀδάμ. Μετὰ δὲ τὸν Σὴθ σὺ' ἑτη τρίτη ἡ τοῦ Ἐνῶς ἐκ τοῦ Σὴθ. Μετὰ δὲ τὸν Ἐνῶς ριζ' ἑτη τετάρτη ἡ τοῦ Καϊνάν ἐκ τοῦ Ἐνῶς. Μετὰ δὲ τὸν Καϊνάν ρο' ἑτη πέμπτη ἡ τοῦ Μαλελεὴ ἐκ τοῦ Καϊνάν. Μετὰ δὲ τὸν Μαλελεὴ ρε' ἑτη ἑκτη ἡ τοῦ Ἰάρεδ ἐκ τοῦ Μαλελεὴ. Μετὰ δὲ τὸν Ἰάρεδ ρεβ' ἑτη ἑβδόμη ἡ τοῦ Ἐνῶχ ἐκ τοῦ Ἰάρεδ. Μετὰ δὲ τὸν Ἐνῶχ ρε' ἑτη ὄγδοη ἡ τοῦ Μαθουάλα ἐκ τοῦ Ἐνῶχ. Μετὰ δὲ τὸν Μαθουάλα ἑκατὸν καὶ ἐξήκοντα ἑπτὰ ἑτη ἑννάτη τοῦ Ἀμέχ ἐκ τοῦ Μαθουάλα. Μετὰ δὲ Ἀμέχ ἑκατὸν καὶ ὀγδοήκοντα ὀκτώ ἑτη δεκάτη ἡ τοῦ Νῶε. Νῶε δὲ ἦν ἐτῶν ἑξακοσίων, καὶ ὁ κατακλυσμός τοῦ ὕδατος ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς. Ὅστε ἀριθμῆσθαι ἀπὸ Ἀδάμ ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ ἑτη βραβ'. Ὁμοίως καὶ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἕως Ἀβραάμ γενεαὶ δέκα, ἑτη χιλία ἑκατὸν εἰκοσι ἐν. Ἀβραάμ δὲ ἦν ἐτῶν ἑβδομηκονταπέντε ὅτε μετέφησε εἰς γῆν Καναάν ἐκ τῆς Μεσοποταμίας, καὶ ἐπὶ διατρίψας ἑτη εἰκοσι πέντε ἔτεκε τὸν Ἰσαάκ· ἔτεκε δὲ Ἰσαάκ παῖδας δύο,

Ab Adamo prime homine usque ad Noachum, cujus ævo diluvium accidit, decem exactæ sunt generationes. Prima cum Adam a Deo creatus est. Post annos 230 secunda cum Sethus nascitur Adamo. Post Sethum ann. 205 tertia, tunc Enos Setho natus est. Post Enos ann. 197 quarta, quando Cainanus nascitur Enos. Post Cainanum ann. 170 quinta, nascitur Maleleel filius Cainani. Post Maleleelem annos 165 sexta, Jaredus nascitur Maleleelo. Post Jaredum ann. 162 septima, Enochus nascitur Jaredo. Post Enochum ann. 165 octava, Mathusala nascitur Enocho. Post Mathusalam ann. 167 nona, Lamechus nascitur Mathusalæ. Post Lamechum ann. 188 decima, tuncque natus est Noe. Noachus autem natus erat annos sexcentos cum aquarum diluvium terram obruit. Ab Adamo itaque ad diluvium anni numerantur supra bis mille ducenti quadraginta duo. A diluvio pariter ad Abrahamum generationes decem transferant, et anni supra mille centum viginti et unus. Abraham porro annum septuagesimum quintum exegerat, cum Mesopotamia relicta discessit in Chanaanæorum regionem, ibique annos viginti quinque commoratus ge-

Ismaelis Bulliardi notæ.

(1) Initio hujus operis propositum auctoris fuit, annorum a mundi ortu et creatione exactorum synopsis ob oculosponere juxta Ecclesiæ Orientalis calculum; quæ ab initio mundi ad annum primum æræ Christianæ vulgaris annos integros 5508, a Septembri antecedente Kal. Januar. anni primi numerat. Nullus vero eorum, qui in Chronologia parumper versati sunt, nescit Græcos annum suum ab illo termino Kal. Septemb. ordiri: ita ut Christus anno 5509, sive autumno, sive ineunte hieme Θεοτόκος eum genuisse dicatur, natus sit. Norunt etiam omnes, Septuaginta, ita appellatos ac creditos, veteris Testamenti interpretes, plures annos a mundi exordio ad Abrahamum in versione sua computavisse, quam in textu Hebraico reperiantur. Qua ratione id contigerit assequi arduum. Textus equidem Hebraicus ab Adamo ad diluvium annos exactos so-

lummodo exhibet 1655, cum interim lxx interpretes numerant 2242. In hujus enim capituli verbis, ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ ἑτη βραβ' rectius est: et si generationum explicatarum numeris colligantur 2249. A diluvio ad Abrahamum textus Hebraicus numerat annos 292, at interpretes numerant annos 1178, hic noster 1191. De hac computandi dissensione non est dicendi nunc locus; nec propositum est nobis disquirere et scrutari num textus Hebraicus, quo illi usi sunt, ab eo, qui omnibus probatus circumfertur, variaverit. Num etiam aliqua ratione ducti illi viri, qui gentilium, Ægyptiorum præcipue ac Græcorum oculis ac judicio sacram historiam subjiciebant, annos aliquot ab orbe condito ad diluvium, et inde ad Abrahamum intercalarint, importunas gentium ob idololatriam cæcitate objectiones declinaturi.

nuit Isaac. Duos vero filios genuit Isaac, Esau nimirum et Jacobum. In Ægyptum deinde profectus est Jacobus, cum annos centum et triginta exegisset, illucque cum duodecim suis filiis nepotibusque venit, qui septuaginta quinque erant. Incoluit Abrahamus cum posteris suis terram Chanaan per spatium annorum quadringentorum triginta trium. Illiusque posteris numero aucti in duodecim tribus digesti et distributi sunt : et multitudo posterorum duodecim filiorum Jacobi ad sex millia chiliadum numerata est. Horum autem sunt nomina : Ruben, Simeon, Levi, Juda, Issachar, Zabulon, Nephtholim, Gad, Aser, Dan, Joseph et Benjamin. Moses et Aaron genus a Levi ducunt, hic quidem sacerdotio primus functus est, Moses vero reipublicæ administrationem cepit, atque anno ætatis suæ octogesimo Eryturaum mare transiit, eduxitque populum Ægypto. Hic Moses floruit temporibus Inachi, qui primus regnavit [apud Græcos.] Quare Judæi sunt Græcis antiquiores. Transactis deinde per deserta annis quadraginta, Josue filio Nave annis 25 paruerunt ; resque Israelitarum publica, per viros ab ipsis Judices appellatos, administrata est annis quadringentis quinquaginta quatuor, usque ad Saulis unctionem, qui primus apud eam gentem rex constitutus est, cujus imperii anno primo magnus nascitur David. Adeo ut ab Abrahamo ad Davidem quatuordecim generationes colligantur, et anni mille viginti quatuor. Atque a Davide ad transportatos abylonem Judæos totidem generationes 14, et anni sexcenti novem. A transportatione usque ad Christi nativitatem quatuordecim pariter numerantur generationes, anni etiam quingenti quaterni. Simul vero temporum seriem, et intervalla ad calculum revocantes, colligimus a primo

Ismaelis Bullialdi notæ.

(2) Id est sex milliones.

(3) Οὗτος ὁ Μωϋσῆς. At Eusebii Chronicon initium annorum Inachi alligat anno ætatis Abrahami 161, eo ipso quo natus est Jacob seu Israel. Mosem vero natum prodit anno ab Abrahami nativitate 435, ita ut annis totis 274 posterior sit Inachi initio Mosi nativitas.

(4) Εἰδόμεν ἀπὸ τοῦ πρώτου Ἀδάμ. In enumerandis annis ab orbe condito ad Incarnationem hallucinatus est hujus historiae auctor, vel, qui illum transcripsit, lapsus est. Ab anno namque primo æræ mundi ad annum primum Christi Ecclesia Græca numerat annos 5508, et tali intervallo Epocharum utitur in sequentibus hic scriptor ; legendum itaque hoc loco ἐτη εφ', 5508.

(5) Ἀπὸ δὲ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας. Mysteriorum adorandum Incarnationis Filii Dei Græci Theologi et scriptores appellant ἐνσάρκον οἰκονομίαν.

(6) Ἐως τοῦ μεγάλου Κωνστ. Post Christi epocham mentionem facit Constantini, qui ob redditam Christianæ Ecclesiæ pacem et tranquillitatem clarus, Deo ac hominibus acceptus, Græco etiam homini religiose cultus est. Hujus enim imperatoris matrisque Helenæ Ecclesia Orientalis memoriam die 21 Maii celebrat. Et Constantinopolitani imperatores, referente Codino Curopalata lib. De officiis palatii Constantinopolis. in templum SS. Apostolorum die illa se continebant. Κατὰ τὴν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἀπέρχεται εἰς τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἐνθα καὶ ἡ ἅγια τοῦτου σφραῖς κεῖται.

Ἰσαῦ καὶ Ἰακώβ. Γενόμενος δὲ Ἰακώβ χρόνων ἑκατὸν καὶ τριάκοντα κατῆλθεν εἰς Ἀγυπτὸν ἅμα τοῖς δώδεκα υἱοῖς αὐτοῦ, καὶ τοῖς ἐγγόνοις αὐτοῦ τὴν ἀριθμὸν ἑξήδηκοντα πέντε. Παρῴκησε δὲ Ἀβραάμ σὺν τῷ σπέρματι εἰς γῆν Χαναάν ἐτη τετρακόσια τριακονταεπτά, καὶ πλῆθυνθὲν εἰς δώδεκαφυλον ἐλογίσθη. Καὶ πλῆθος εἰς ἑξακισχίλιας χιλιάδας (2) ἐψηφίσθη ἐκ τῶν δώδεκα υἱῶν τοῦ Ἰακώβ· ὧν τὰ ὀνόματα ταῦτα· Ρουβὶμ, Συμεὼν, Λευὶ, Ἰούδας, Ἰσάχαρ, Ζαβουλὼν, Νεφθαλίμ, Γὰδ, Ἀσήρ, Δάν, Ἰωσήφ καὶ Βενιαμίν. Καὶ τοῦ μὲν Λευὶ ἀπόγονοι Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν· καὶ ὁ μὲν τὸ ἱερατεῦσιν ἤρξατο, ὁ δὲ Μωϋσῆς πρὸς τὸ ἀρχεῖν μεθίστατο· δε ἐν τῷ ὀδοχοροσῶν εἴτε τῆς ζωῆς αὐτοῦ πατεῖ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, καὶ ἐξάγει τὸν λαὸν ἐξ Αἰγύπτου. Οὗτος ὁ Μωϋσῆς (3) ἤκμασεν ἐν τοῖς καιροῖς Ἰνάχου, πρώτου βασιλεύσαντος· οὗτος ἀρχαιότεροι Ἑλλήνων Ἰουδαῖοι. Διατρίψαντες δὲ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐτη τεσσαράκοντα, καὶ ἐπὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἀρχόμενοι ἐτη εἰκοσιπέντε, καὶ ὅπὸ τῶν κριτῶν ἐτη τετρακόσια πεντηκοντατέσσαρα μέχρι τῆς βασιλείας Σαούλ, πρώτου παρ' αὐτοῖς καταστάτος βασιλέως· ἐφ' ᾧ ἐν τῷ πρώτῳ εἴτε τῆς βασιλείας αὐτοῦ ὁ μέγας τίκεται Δαβὶδ. Ὅστε συναθροίζεσθαι ἀπὸ Ἀβραάμ ἕως Δαβὶδ γενεαὶ δεκατέσσαρες, ἐτη χίλια καὶ εἰκοσι τέσσαρα. Καὶ ἀπὸ Δαβὶδ ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος γενεαὶ δεκατέσσαρες, ἐτη ἑξακόσια ἑννέα, καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος ἕως τοῦ Χριστοῦ γενεαὶ δεκατέσσαρες, ἐτη πεντακόσια τέσσαρα. Ὁμοῦ κατὰ τὰς τῶν χρόνων ἀκολουθίας συμφηφίσαντες εὐρομεν ἀπὸ τοῦ πρώτου Ἀδάμ (4) ἕως τοῦ Χριστοῦ ἐτη πεντακισχίλια πεντακόσια. Ἀπὸ δὲ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας (5) ἕως τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου (6) ἐτη τετ'. Ἀπὸ δὲ

Die quo magni Constantini memoria celebratur, confert se imperator in templum SS. Apostolorum, in quo illius sanctus locus situs est. Græcorum insuper universitati clara Constantini memoria est, quæ, translata imperii Romani sede ab Italis ad Græcos, nomini suo novam, quam condidit Romam, consecravit. Byzantii appellatione omitta urbem immensum in modum auctam atque ornatam Constantinopolim appellavit. Justinianus etiam de S. Sophiæ magnificentissimo ac elegantissimo, quod exstruxit, templo jure commendatur. Anno porro secundo regni sui Justinianus S. Sophiam restitutam ac ædificatam consecravit. Georgius Cedrenus : Τῷ ια' εἴτε γέγονε τὰ ἔγκαινα τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ ἐξῆλθεν ἡ λιτὴ ἀπὸ τῆς Ἀγίας· Ἀναστάσεως μετὰ τοῦ πατριάρχου καὶ βασιλέως σὺν τῷ λαῷ. Ἀπὸ δὲ τῆς ἡμέρας τῆς καύσεως αὐτῆς· μέχρι τῶν ἔγκαινῶν ἐτη ε', μῆνας ια', καὶ ἡμέραι ε', παρῆλθον· ἐν γὰρ τῷ Γ' εἴτε ἀπὸ κτισεως· κόσμου ἵδρυετ. ιε' τῆς κγ' τοῦ Φεβρουαρίου μηνός, ὧρα πρώτη τῆς ἡμέρας· τῇ τῇ μεγάλης Ἐκκλησίας ἀνοικοδομητῆς ἤρξατο ποιεῖν ὁ Ἰουστινιανός. Anno Justiniani in Magnæ Ecclesiæ encæniam, seu consecratio, celebrata sunt. Litanias et preces recitantes patriarcha et imperator, comitante populo, a Sanctæ Anastasiæ templo egressi processerunt. A die porro, quo flammis perit, ad encæniam anni 5, menses 11, dies decem transierunt. Anno enim ab orbe condito 6008, Indicti 15, Februarii die 23, hora diei prima, Justinianus institutionem magnæ Ecclesiæ univocatus est. In

τῆς βασιλείας τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἕως τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τοῦ βασιλέως ἔτη σ'. Ἐν τῷ αὐτοῦ ἑκδομομήθῃ τὸ μέγα τέμενος τὸ ἐπ' ὀνόματι τῆς τοῦ Θεοῦ ἁγίας Σοφίας παρ' αὐτοῦ σκευασθέν. Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ ἕως τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἔτη σξ'. Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας Εἰρήνης ἕως τῆς βασιλείας Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ἔτη σκε'. Ἐβασίλευσε δὲ Ἀλέξιος ἔτη λζ' καὶ μῆνας δ' καὶ ἤμι. Ἰωάννης ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη κδ' μῆνας ἦ'. Μανουὴλ ὁ υἱὸς Ἰωάννου ἔτη λζ' μῆνας θ'. Ἀλέξιος ὁ υἱὸς Μανουὴλ καὶ Ἀνδρόνικος ὁ φρονεὺς Ἀλεξίου ἔτη γ'. Ὅστε εἶναι τὰ πάντα ἔτη τῆς βασιλείας τῶν Κομνηνῶν ἔτη ρα', μῆνας θ'. Μετὰ δὲ τὸν Ἀνδρόνικον Ἰσαάκιος ὁ Ἄγγελος ἔτη θ' μῆνας ἦ'. Ἀλέξιος δὲ ὁ Ἄγγελος ἀδελφὸς Ἰσαακίου ἔτη θ'. Δούκας ὁ Μούρτζουφλος μῆνας β'. Ὅστε εἶναι ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἕως τῆς βασιλείας Δούκα, ἐν ἧ καὶ ἑλλωῆ Κωνσταντινούπολις παρὰ τῶν Λατίνων (7)

A homine Adamo ad Christum annos supra quinque mille quingentos. Ab incarnatione vero usque ad Constantinum Magnum 3 anni numerantur 318; ab imperio deinde Constantini Magni ad Justinianum Imperatorem anni ducenti et decem, quo imperante sumptusque præbente magnum templum exstructum est nominique sanctæ Dei Sophiæ [id est Sapientiæ] dicatum. Ab imperio Justiniani, ad Constantini, et Irenes matris ejus imperium anni elapsi sunt 1 ducenti sexaginta; ab Irene ad Alexium Comnenum anni effluxerunt ducenti novaginta quinque. Imperium tenuit Alexius 1 annos 37, menses 4 cum semisse. Joannes filius ejus 1 annos 24 menses 8. Manuel 1 filius Joannis ann. 37 mens. 9. Alexius 1 Manuelis filius et Andronicus 1, qui Alexium occidit, imperarunt annos 3, ita ut omnes anni dynastiæ Comnenorum colligantur centum et unus 1 cum mensibus novem. Post Andronicum vero Isacius Angelus 1 obtinuit imperium per annos 9 menses 8. Alexius Angelus 1 Isacii

Ismaelis Bullialdi notæ.

hoc Cedreni loco mendum librarii occurrat in annis mundi hic enumeratis; cœpit Justinianus anno Christi 527, mundi 6035 Kal. April. Anno ejus quinto, id est, 531 Christi, mundi vero 6039, vel 6040, seditio Constantinopoli orta est. Februario mense cœpta est rædificari S. Sophiæ Basilica; et anno ejus undecimo consecrata est, id est, anno Christi 537; ab April. Kal. ad similem diem anni 538, et ut quod sentio dicam, anno mundi 6040 Februario mense cœpit instaurari templum S. Sophiæ indictione 9, ita ut legendum sit, ςμ' εἰαι ἰνδκϞθ. Ἐ' anno 6040. indict. 9. Præter illud alia collapsa, aut seditio factionum Prasinæ ac Venetæ combusta instauravit. Xenodochia et monasteria fabricari jussit, iisque redditus annuos ingentes attribuit: imperii fines Barbarorum incursionibus angustiores redditos dilatavit. De quibus omnibus Procopii tractatus sex περὶ τῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ κτισμάτων legendi sunt.

Ab æpæ Christianæ vulgaris initio ad Constantinum computantur anni 305, et unius semissis cum diebus aliquot. Nam mortuo anno 306, Julii die 25, Constantio Chloro, ipse imperii fasces suscepit. Perperam igitur noster a Christo ad Constantinum numerat annos 318. A Constantino pariter ad Justinianum erravit statuens annorum 210 intervallum, cum revera intercesserint ab anno 306 Julii 25, ad annum 527, Kal. April, quo imperium adeptus est Justinianus, anni 221 fere; quatuor quippe propædium menses desunt. Ista numerorum perturbatio etiamdum cernitur in illo temporis intervallo, quo Justiniani initia distant a Constantino Leonis IV F. et hujus conjuge Irene, quod noster historicus statuit annorum 260, cum tamen juxta historicam veritatem anni tantum 253 numerentur. Etenim cum Irene matre cœpit Constantinus anno Christi 780. A Constantino et Irene ad Alexium Comnenum numerat annos noster 295. Simul itaque collectis intervallis, quæ a Christo ad Alexium Comnenum statuit, reperiuntur anni elapsi 1035. Ideo cœpisset Alexius 1084 ineunte. Juxta veritatem vero chronologicam anno Christi 1081 imperium adeptus est Alexius Comnenus. Propterea a Constantino et Irene ad Alexium verum temporis intervallum statuitur annorum 501. Videtur

equidem historiæ hujus auctor has temporum epochas et intervalla ex memoria descripsisse; nam ista cum sequentibus committi ac concinnari nequeunt. Cum enim occupata a Latinis urbem Constantinopolim anno mundi 6712, hoc anno Christi 1204, Aprilis die 12 statuat: numeretque Ducæ Murtzuphli, Alexii Angeli, ejusque fratris Isaaci annos, quibus regnarunt, 49 fere: Comnenorum vero dynastiæ annorum 103 (quæ summa colligitur ex numeris annorum attributorum singulis ex gente Comnena imperatoribus) non vero 101, ut in textu legitur: summa annorum, quibus Angeli ac Comneui regnarunt sit 122. Quam cum ab annis 1204 rejecerimus ad annum 1082 et initium Alexii Comneni regrediendo pervenimus. At ex intervallis antecedentibus initia dynastiæ Comnenorum anno Christi 1084, hunc auctorem alligare invenimus. Non sibi itaque constat Ducas in hac calculi subductione.

(7) Ἐν ἧ καὶ ἑλλωῆ Κωνσταντινούπολις παρὰ τῶν Λατίνων. Huc advocandæ sunt Kalendarii notæ vulgares, ut nobis constet nunquam auctor in assignanda die erraverit. Anno Christi 1204 fuit cyclus lunæ 8, solis 9, litteræ Dominicales D. C. Pascha igitur Aprilis 25. Dominica τῶν Βατῶν, sive Palmarum Aprilis 18. Ergo dies Aprilis 12 fuit feria 2, seu dies lunæ sextæ septimanæ Juniorum, ut a Nostro notatur: quæ in libris Græcorum ecclesiasticis Δευτέρα τῆς ἑκτης τῶν νηστεῶν vocatur. Huic etiam temporis notæ consentit Nicetas Acominatus Choniates. Flandriæ Comes Balduinus ab Henrico Dandulo Venetiarum duce, cæterisque 12, vel, ut aliis placet, quindecim electoribus, imperator electus est 6. Kal. Maii, hoc est, postridie Paschatis, quod eo anno incidit in 7. Kal. Maii, seu 25 Aprilis. Coronatur vero 17. Kal. Junii, hoc est, Maii 16. Hæc tradit Jacobus Meyerus Batiolanus Annal. Flandriæ lib 7, sub finem. Villharduinus scribit diem coronationis indictam fuisse tribus post Pascha septimanis, hoc est 16 die Maii, quæ fuit Dominica Jubilatæ.

Inducit Villharduinus Dandulum promittentem se imperatoris nomen proclamaturum hora quæ Deus natus est. Quæ verba we inducunt, ut credam vigilia Paschatis electionem factam, et post Pa-

1 Cœperunt anno Christi 780. 2 Cœpit Alexius anno Christi 1081. 3 Joannes cœpit anno 1118. 4 Manuel 1143. 5 Alexius 1180. 6 Andronicus 1182. 7 Colliguntur 103. 8 Isacius 1185. 9 Alexius Angelus 1195

frater imperavit annis novem. Ducas qui Murtzuphlus Ἀ ἐτῆ Ϛψιβ'. Ἀπριλίῳ ιβ', ἡμέρα δευτέρῃ τῆς ἐκτῆς dictus est, mensibus duobus fasces imperii tenuit. ἑβδομάδος τῶν κηστειῶν.

Adeo ut a creatione mundi ad Ducæ imperium, quo regnante a Latinis Constantinopolis occupata est Aprilis die 12, feria secunda sextæ septimanæ jejuniorum [id est jejunii quadragesimalis] anni colligantur supra sexies mille septingenti et duodeni 10.

CAPUT II.

Imperatorum ab urbe a Latinis capta series. Michael Palæologorum primus. Asia minoris, quæ Anatolia dicitur, status. Turcorum reguli in Asia. Anronicus Senior, Joannes ejus F. Egæi maris insulas ab externis occupatæ.

Post occupatam vero a Latinis urbem, Theodorus Lascaris 11 Nicææ annis 12 imperavit. Joannes Ducas 12 qui et Bataza, generque Theodori Lascaris, imperii sedem habuit Magnesiæ ad Sipylum annis 33. Theodorus Lascaris ejus filius 13 annis 4. Joannea Lascaris 14, qui, priusquam coronam imperato-

Μετὰ δὲ τὴν τῆς πόλεως ἄλωσην ἐβασίλευσε Θεόδωρος Λάσκαρις ἐν Νίκαιᾳ (8) ἔτη ιη'. Ἰωάννης Δούκας δὲ Βατάτζης (9), καὶ γαμβρὸς Θεοδώρου τοῦ Λασκάρη ἐπὶ θυγατρὶ ἐν τῇ Μαγνησίᾳ τῇ ἐν Σιπύλῳ ἔτη λγ'. Θεόδωρος Λάσκαρις (10) δὲ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη δ'. Ἰωάννης Λάσκαρις (11), δὲ καὶ πρὸ

Ismaelis Bulliadi notæ.

scha incoronationem Balduini dilata: ita ut Calvisio adhereremus, qui electionem 24 Aprilis Sab- B hato sancto factam asserit. Et fortasse Villharduinus scripsit aut scribere voluit, *Hora, qua Deus resurrexit*, hoc est, summo mane die Paschatis, paulo post me liam noctem. Hic tamen omittere non debemus, imperatorem Balduinum in epistola quam de Constantinopoli expugnata scripsit monere se electum fuisse Dominica *Misericordias Domini*, quæ contigit Maii die 9, sublimitatum vero Dominica *Cantate*, hoc est, Maii die 23. Epistolam illam edidit Aubertus Miræus in codice *Donationum piarum a Flandriæ comitibus factarum*.

(8) Θεόδωρος Λάσκαρις ἐν Νίκαιᾳ. Extincto a Latinis Alexio Duca Murtzuphlo, qui Alexium Angelum veneno bis frustra aggressus, laqueo tandem necaverat, Balduinus Belga seu Flander, adjuvante Henrico Dandulo Venetiarum Duce CPollitanus imperator renuntiatur. Theodorus vero Lascaris occupata a Latinis urbe in Orientem abiit, et Nicææ imperator salutatur. Ita Nicephorus Gregoras lib. 1 *Hist. Byzanti*. post urbem captam, "Ἐως ὅτε καὶ μόλις περὶ τὴν Νικαίων μητρόπολιν ἀναγορευθῆναι συμπέπτωκε βασιλεῖα Θεοδώρου Λάσκαριν τριακοντούτῃ ἤδη τυγχάνοντα. *Donec in Nicæa metropoli vix tandem acciderit Theodorum Lascarin annos jam triginta natum imperatorem renuntiare*. Clarius vero, lib. iv, cap. 2: "Ἐνταῦθεν εἰς Νίκαιαν αὐτῆς ὑποστρέφει. Αὕτῃ γὰρ ἐγγέγονε Ῥωμαίων βασιλείων μετὰ τὴν τῆς Βυζαντίδος ἄλωσην. Inde Nicæam ἦλθι, quæ regia sedes imperatorum Romanorum post captam Byzantium fuit. Nicetas enim Choniates in Annalibus Theodorum Lascarin in Asia regnasse scribit duobus in locis: "Ὁ δὲ Λάσκαρις Θεόδωρος ὡς γένει εὐπρεπέστατος καὶ κήδει βασιλείῳ περιδοξός, ἀποκρούσάμενος ἐκείνων, τὸ ἐρυθρὸν πῆδιλον ὑποδύεται, καὶ βασιλεὺς Ῥωμαίων ὑφ' ἄλων τῶν ἐφῶν ἀναγορεύεται πῶλεων. *Theodorus Lascaris genere nobilissimus, et imperatoris affinitate clarus, illo repulso [Manuele Maurozome] calceos purpureos induit, et a cunctis urbibus provinciarum Orientalium imperator proclamatur*. Et infra, Κατὰ δὲ τὴν Ἐὼ Προυσαίῳ μὲν καὶ Νικαεῖς Ἀυδοί τε καὶ οἱ Φιλόμολποι, καὶ Σμύρνη, καὶ Ἐφεσος, καὶ τὰ μεταξὺ τούτων κείμενα Θεοδώρῳ προσανείχον τῷ Λάσκαρι. *In Oriente vero Prusæ et Nicæense, Lydi et Philomolpi, Smyrna et Ephesus, quæque regiones illas interjacent urbes, Theodori Lascaris partibus adherabant*. Nescio igitur cujus auctoritate fulti Selinus Calvisius, in prima editione suæ Chronologiæ, quam postea correxit et ampliore reddidit; et

post enim Christophorus Helvicus dixerint Lascarin Adrianopoli regnasse: imprimis vero Calvisium demiror, qui Nicephorum auctorem citat. Non extra rem erit si lectorem moneamus populum illum, qui Φιλόμολποι hic vocantur, apud nulum geographum reperiri: et procul dubio error est librarium, et forte ex duobus Φυλαχίνοι καὶ Ἱεροπολίται coaluit vox Φιλόμολποι. Phylacensii autem et Hierapolitæ populi sunt Phrygiæ majoris, quæ Lydiæ, cui Theodorus Lascaris imperavit, finitimi et contermini sunt.

(9) Ἰωάννης Δούκας δὲ Βατάτζης. Nicephorus Gregoras, lib. II, cap. 1: "Ὀκτωκαθεκα δὲ βασιλεύοντι τούτῳ [Λάσκαρι] παρεβρόθησαν ἔτη, καὶ τὸν παρόντα βίον ἀμελεῖν, διάδογον τῆς βασιλείας καταλειπόντες τὸν ἐπὶ θυγατρὶ Εἰρήνῃ γαμβρὸν Ἰωάννην τὸν Δούκαν. *Cum annos 18 Lascaris in imperio egisset, ex hac migravit vita, successore relicto Joanne Duca, qui filiam ejus Irenem uxorem duxerat*. Sed sedem habuisse Joannem Bataziam, seu Vataclam, Magnesiæ potius quam Nicææ non constat ex illo loco, cap. 6, ait Joannem, lustrata Macedonia et Thracia, per æstatem Nicæam recessisse, et in hiberna militem dimisisse, et cap. 12, Joannem ædificasse Magnesiæ templum, ὄνομα τῆς Θεομήτορος Σώτανδρα καλούμενον, aliudque, ἐντὸς τῆς Νικαίας εἶς ὄνομα Ἀντωνίου τοῦ μεγάλου. Hic Vatacia Didymotæcho oriundus erat, et protovestiarium dignitatem adeptus a Lascari gener ascitus est. Georgius logotheta in Chronico.

(10) Θεόδωρος Λάσκαρις ἔτη δ'. Hic Theodorus junior senioris ex filia nepos, annos triginta tres natus erat, quando fasces imperii suscepit. Anno enim quo pater ipsius Joannes imperator designatus fuit, natus est Theodorus, ut scripsit Gregoras lib. II, sub finem.

(11) Ἰωάννης Λάσκαρις. Hic filius Theodori junioris fuit, cui pater mortuus Arsenium patriarcham et Muzalonem protovestiarium tutores dederat, ut res imperii administrarent, donec Joannes qui sexennis solummodo erat, adolevisset. Muzalonia funus Theodori effertur, et Magnesiæ in magno templo Sosandrio defuncti commemoratione agitur, ad ipsam sacram mensam ab irruentibus militibus confoditur. Arsenius deinde patriarcha rerum usu ac consilio destitutus Michaellem Palæologum in imperatorem coronat, ea conditione ut adulto Joanni imperio cedat, seque abdicet. Michael coronatus Joannem custodiendum Magnesiæ mittit, tandemque excecet, hocque scelere ineptum ac inhabilem imperio reddit. Niceph. Gregoras, lib.

10 Christi 1204. 11 Theodorus 1204. 12 Ducas 1222. 13 Theodorus 1255. 14 Joan. Lascar, 1259.

τοῦ στεφθῆναι τυφλωθεὶς, παρὰ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, καὶ ἐξωσθεὶς τῆς βασιλείας ἐν τῷ γ' αὐτοῦ ἔτει. Ἐξώσθησαν καὶ οἱ Λατῖνοι ἐκ τῆς πόλεως (12), καὶ εἰσῆλθε βασιλεὺς αὐτῆς Ἄνατολῆς Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος. Μέχρι τῆς βασιλείας τούτου ἦ μικρὰ Ἀσία, Παφλαγονία, Μυσία, ἢ καὶ Βιθυνία, Φρυγία μεγάλη, Φρυγία Καππαδοκίαν, Καρῖα, καὶ μέρος Κιλικίας ὑπὸ Ῥωμαίους τελῶν ἦν. Οἱ δὲ Τούρκοι ἐγκάτοικοι Λυκαονίας ὄντες τὰ ἐπέκεινα ἤρχον, ἦτοι Λυκαονίαν, Καππαδοκίαν, Γαλατίαν, Παμφυλίαν, Ἀρμενίαν, Ἐλενδπόντον, Πισιδίαν, Λυκίαν, Κοίλην Συρίαν, καὶ Ἑρεα. Ἐδασίλευσε δὲ καὶ Μιχαὴλ ἔτη κδ'. Μετὰ δὲ τὸν Μιχαὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀνδρόνικος (13) ὁ Παλαιολόγος ἔτη μγ'. Ἐν τῷ... ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐάλω μητρόπολις τῆς Ἀσίας Ἐφεσος, καὶ ἡ ἐπαρχία Καρίας παρὰ τοῦ Μανταχία· καὶ ἡ Λυδία παρὰ τοῦ Ἀθην ἄχρι Σμύρνης· καὶ ἡ Μαγνησία μέχρι Περγάμου, καὶ πάσης Μαγεδῶν ἐπαρχίας (14) παρὰ τοῦ Σαρχάν·

A riam suscepisset, a Michaele Paleologo excecatur, et anno tertio quam imperare coeperat regno peritur. Latini quoque urbe excedere coguntur, eamque ingressus est Michael Palaeologus¹², ab Orientis partibus, assumpto imperatorio nomine, profectus. Ad hunc usque imperatorem Romano imperio subditae fuerunt, tributumque solverunt hae provinciae: Asia minor, Paphlagonia, Mysia, quae et Bithynia, Phrygia magna, Phrygia Capatiana, Caria, atque etiam pars Ciliciae; Turci vero, qui Lycaoniam jam occuparant, provinciis quoque ulterioribus remotioribusque imperabant; Lycaonia & scilicet, Cappadociae, Galatiae, Pamphyliae, Armeniae, Helenoponto, Pisidiae, Lyciae, Syriae cavae, et aliis. Imperium tenuit Michael annos 24. Michaelem secutus est filius ejus Andronicus¹³ Palaeologus qui regnavit annis 43. Hujus imperii anno... Asiae metropolis Ephesus, et Caria provincia in potestatem Mantachiae devenerunt, Lydiamque Smyrnam usque subegit Atin. Magnesium Pergamum usque,

Ismaelis Bullialdi notæ.

¹² In sub finem. et lib. iv. Georgius Phranzes. lib. i. cap. 3 et 5. Michael Palaeologus ex gente antiqua et nobilissima oriundis erat, quam, ut ex aliis Petrus Bizarus refert, lib. i. *De bello Veneto: Ex Italia adeoque Viterbo in Hebruriam civitate haud sane ignobili (quam olim Vejuna nuncupata. tanquam trium urbium septa vel mania in se complectens, originem traxisse nonnullis placet.*

(12) Ἐξώσθησαν καὶ οἱ Λατῖνοι τῆς πόλεως. In margine ascriptum ἐν ἔτει ςψξη' Ἰουλίου κ'. *nuntiandi anno 6768, [Christi 1260.] Julii 25. Refertur debet hae temporis nota ad annum 1 imperii Michaelis Palaeologi. Quippe urbs a Graecis recuperata fuit anno Christi 1262, mundi juxta Graecos anno 6770. Nam collectis annis Theodori Lascaris, Joannis Vataciae, Theodori, et Joannis annis tribus, sit summa annorum 58, qui cum additi fuerint annis 1204, exhibebunt annum 1262, quo Joannes enim imperialis corona nunquam imposita fuit, a Palaeologo Michaele excecatus et imperio pulsus est, et Latini urbe exacti sunt. Libro etiam iv. Gregoras de urbe recuperata per Cesarem Strategopulum verba faciens notat, Δύο ἐξῆς ἠνύετο ἔτη ἄφ' οὗ τῶν τε βασιλικῶν θρόνων ἐγγραπῆς ὁ Μιχαὴλ ἀφ' ὧναι. Quo igitur anno urbs capta est, jam duos in imperio annos integros Michael exegerat: unde constat ipsum clypeo insidentem imperatorem proclamatum esse anno 1260. Phranzes, cap. 4, lib. i. dynastiam Francorum annos 59, mens. 3, dies 4, CPoli durasse ait. Georg. Logotheta in Chron. CPolitano sub finem ait urbem a Latinis captam anno 6712, et eam tenuisse annis 58, recuperatam anno 6769, indict. 4, in quo sibi non constat; nam mensis Julii 25 captam ait CPollim a Graecis. Post annos 58, qui additi cum fuerint annis 6712, dabant annos 6770, et indictionem 5, transcriptoribus fortasse hic error imputandus est, non logothetae.*

(13) Μετὰ δὲ τὸν Μιχαὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀνδρόνικος. Sub Michaele Palaeologorum primo coeperunt Turci provincias Asiaticas, quae imperatoribus CPolitaniis adhuc parebant, vexare ac perpetuis atrocitibus vastare. Gregoras, lib. v, et lib. vii, c. 1; statum provinciarum Asiae talem fuisse narrat. Κατέσχον ὁ μὲν Καρμανδὸς Ἀλίουούριος τὰ πλεῖστα τῆς μεσογείου Φρυγίας, καὶ ἔτι τὰ μέχρι Φιλαδελ-

φίας, καὶ τῶν ἐγγιστα πάντων ἀπὸ τῆς περὶ Μαλακρον ποταμῶν Ἀντιοχείας, τὰ δὲ ἐκείθεν μέχρι Σμύρνης καὶ τῶν ἐντὸς παραλίω τῆς Ἰωνίας ἑτερος ὄνομα Σορόνης· τὰ γὰρ περὶ Μαγνησίαν καὶ Πιρῆνην καὶ Ἐφεσον φήσας ὄφελετο σατοράκης ἑτερος ὄνομα Σασάν. Τὰ δὲ ἀπὸ Αἰολίδος ἄχρι Μυσίας τῆς πρὸς τῷ Ἐλλησπόντῳ ὁ τε Καλάμης λεγόμενος, καὶ ὁ παῖς αὐτοῦ Καρασῆς· τὰ δὲ περὶ τὸν Ὀλυμπον καὶ ὅσα τῆς Βιθυνίας ἐξῆς ἑτερος ὄνομα Ἄτμιν. Τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Σαγγαρίου μέχρι Παφλαγονίας μεμερισμένως εἰς τοὺς Ἄρμουριου διέβησαν παῖδας. *Caramanus itaque Alisurium maximam Phrygiae mediterraneam partem occupaverat, et Philadelphiam atque Antiochiam ad Mæandrum usque omnia ditioni suae subjecerat. Quae vero regiones ab illis locis ad Smyrnem et Ioniam maritimam pertingunt, alius Sarchanem appellatus illis dominabatur. Sasan etiam, qui vocabatur, satrapa Magnesium Prienen et Ephesum, (Romæis) eriperat. Calames ejusque filius Carasis ab Æotide usque ad Mysiam Hellesponto adjacentem regnabat. Bithyniam et quæ Olympo monti circumjecta sunt alius nomine Atman obtinebat. A Sangario tandem fluvio Paphlagoniam usque Amurii filii inter se regionem partiti erant. Qui nostro Carman appellatur Gregoræ est Caramanus Alisurium. Sarchanem et Carasim uterque habet; pro Othmane Gregoras legit Atman. Sasanem Noster, ut et Amurii seu Homuris filios nescit. Gregoras Mantachiam ignorat, etiamque Atinen. Laonicus Chalcocondylus lib. i. *De reb. Turc.*, non longe ab initio, lib. etiam ii hos duces fuisse Aladinis Selzuccii, qui sedem imperii Iconii habuerat, ministros asserit. Quique Laonico est Ἐδίνος nostro vocatur Atin, et qui illi Mendesius nobis est Mantachias. Phranzes, lib. i, cap. 26. hos duces enumerat ut Gregoras, easdemque ditones attribuit. Leunclavius in *Pandectis historiae Turcicae*, num. 13, duces istos aliter enumerat, ita ut in tanta varietate auctorum nomina illa, ducumque numerus in incerto aliquatenus maneant, Asiae statu interim misero imperiique vastatione pro compertis habitis. Cantacuz. l. ii, c. 29, Atinis sive Ἐτίνος filios ait fuisse Χετῆρ καὶ Ἀμοῦρ, id est, Cheterem et Homurium. Carasem vero Phrygiae regulum tradit lib. iii, c. 82.*

(14) Καὶ πάσης Μαγεδῶν ἐπαρχίας. Valde pro-

¹² Anno a creatione mundi 6768, Julii die 25, Christi 1260, coepit Michael. ¹³ Andronicus 1283.

et totam Magedorum provinciam suæ ditionis fecit Sarchan. Phrygiam universam occupavit Carmian. Altera Phrygia magna, quæ ab urbe Asso ad Hellespontum extenditur a Carasæ occupata esset. Bithynia tota, et Paphlagoniæ pars Othmano cesserunt, atque hi omnes Turcorum principes ac duces erant. Post Andronicum Michael filius ejus ¹⁷ Imperii fasces obti-

Α Φρυγία πᾶσα παρὰ τοῦ Καρμιάν· ἑτέρα Φρυγία μεγάλη ἀρχομένη ἀπὸ Ἀσσοῦ πόλεως ἄχρι καὶ Ἐλλησπόντου (15) παρὰ τοῦ Καρασῆ· Βιθυνία πᾶσα καὶ μέρος τῶν Παφλαγόνων παρὰ τοῦ Ὄθμαν, οἱ ἦσαν ἀρχῆγοι Τοῦρκων. Μετὰ δὲ τὸν Ἀνδρόνικον ἐβασίλευσε Μιχαήλ (16) ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐτη... Μετὰ δὲ τὸν Μιχαήλ ἐβασίλευσεν Ἀνδρόνικος ὁ ἱενομα

Ismaelis Bullialdi notæ.

habile est Magedi vel Magidi præfecturam hic vocari, quæ in ms. Notitia episcopatum CP. diocesens sub Sardinum metropoli legitur ὁ Σαρδῶν ἦτορ Μαγέδου. Sub Sylæo etiam sive Pergæo metropoli Pamphylia secundæ habetur in eadem Notitia Μαγέδου episcopatus, sed in alio exemplari legitur Μαγέδου, quæ ab alia differt. Hæc secunda forte illa est quam Nagidon appellat Leunclavius, et Turci Nigde. Magydum habet in Pamphylia Ptolemæi interpres, textus Græcus Μάγυλον non longe a Cæstri fluvii ostiis. Nagidon non habet Ptolemæus: Stephanus de urbibus Νάγιδος· πόλις μεταξύ Κιλικίας καὶ Πιτυουλίας ubi citat Heratium. Estque eadem cum Matylo. Casaubonus in Strabonem lib. xiv, in his verbis Τοῦτο δ' ἐστὶ Ἀγίδος· πόλις ex Stephano corriggit et Νάγιδος legit.

(15) Ἀπὸ Ἀσσοῦ πόλεως ἄχρι καὶ Ἐλλησπόντου. Assus urbs ad Propontidem in litore Asiatico, quam Strabo lib. xiii, a Methymnæis conditam scribit, teste Myrsilo, Φησὶ δὲ Μυρσίλος Μιθυμναίων κτίσμα εἶναι τὴν Ἀσσοῦ. Stephanus de urbibus duas facit Assos, unam in Lycia πλησίον Ἀτάρνης, alteram in Æolide ad Hellespontum. Hic obiter notabimus Stephanum errasse, dum Assos duas facit, primamque in Lycia collocat Atarnæ vicinam; in Lycia siquidem Atarna sita non est, ut ipse scribit, sed in Mysia et Lydiæ sinibus, Ἀτάρνα πόλις μεταξύ Μυσίας καὶ Λυδίας, Strabo quoque lib. xiii, Atarnæam habet prope Assum: nec ipse nec Ptolemæus Assum in Lycia ponant. Notitia episcopatum sub throno Constantinopolis habet Ἀσσοῦ sub Ephesino metropoli.

(16) Μετὰ δὲ τὸν Ἀνδρόνικον ἐβασίλευσε Μιχαήλ. Hic auctor noster male ac perperam scribit Michaelē in imperio successisse Andronico patri: simul namque pater et filius regnarunt: et Michael anno 6829 [Christi 1320], Octob. 12, die Dominica ante patrem obiit, accepto Thessalonice nuntio Manuelem secundo genitum filium ab Andronico natu majore (quem ejus frater Manuel in meretricis, cum qua consueverat ille, domo querebat), occisum fuisse, cum quis esset Andronici satellites ignorant, rivalemque esse suspicarentur. De quibus advenit Gregoras, lib. viii, in principio, Cantacuzenus, lib. i Hist. cap. 1. generis mortis nullam mentionem facit, quo Manuel extinctus est. Diligentissime autem animadvertendum dissidii causam inter Andronicos avum et nepotem vici, quo mutui odii certarunt, in avum a Cantacuzeno transferri; et Gregoram ab isto, utpote scriptorem mentacum, asperis aliquando verbis castigatum esse, quod ipse scripsit Cantacuzenus, lib. iv, capp. 24 et 25, cui tamen potior fides hac in re adhibenda sit nescio. Nam Cantacuzenus cum juniore Andronico a puero educatus adoleverat, inter hujus fidissimos ac maxime familiares semper numeratus, ita ut ab eo ad dignitatem usque imperatoriam, turris manere colonestatus, provocatus fuerit: quapropter non levi suspitione perstringendus venit, actis et gestorum ab Andronico juniore memoriæ nimio studio indulgens, dum Andronico seniori æquum minus forte se præbet.

Pbranzas protovestiarus lib. i, cap. 10, sub finem tradit Andronicum seniore cum Michaelē regnasse annos 45, et Andronicum juniorem cœpisse anno mundi 6836, qui fuit Christi 1328. Gregoras lib. viii, notat Andronicum juniorem coronatum fuisse Februarii ἡμέρα δευτέρα τῆς ὀγδῆς Ἰουλιανῆος. Hæc indictio 8 congruit cum Christi anno 1325, ita ut hic auctor noster, annos imp. Andronici ejusque F. Michaelis dum numerat 43, terminum istum incoronationis junioris Andronici respiciat, quæ anno 1325, Februarii die 2, indict. 8 peracta est. Quibus etiam consentit Cantacuzenus, lib. i, cap. 41. Postquam incoronationem nepotis, Andronicus avus annos 3 in imperio adhuc vixit: ita et totos annos 46 cum filio et nepote regnaverit, quos 45 solummodo numerat protovestiarus, anno siquidem 1328 nepos solus imperio potitus est. Christi deinde anno 1330 senior Andronicus ad vitam monasticam a nepote invitatus cogitur, ut ait Gregoras; inque monasterio mutato nomine Antonius appellatus biennium vixit, summaque rerum necessariorum inopia pressus anno demum 1332 obiit.

Cantacuzenus, lib. ii Hist. cap. 16, Andronicum seniore ad vitandas insidias, quas sibi aliquos struere tyrannidem affectantes suspicabatur, sponte monasticam vestem induisse asserit: ærumnis ac niseriis collectantem obiisse silentio transmittit, ne sibi dedecus accersat, et Andronico juniore invidiam et odium conciliat; quandoquidem precipuum inter consiliarios hujus Andronici apud quem præ cæteris gratia potentiaque valuit, habitum esse notum sit. Hic Andronicus ad vitam privatam cœto avo solus regnavit ab anno 1338, ad annum 1341, Junii diem 15, orbis conditi 6849, ita ut annos 13 imperaverit. Notandum etiam Andronicum seniore anno ætatis suæ 74, fato concessisse: ex quo vero imperium assecutus fuerat anno 50, ut adnotavit Gregoras, lib. ix, monodia in eum scripta, et in eo cum aliis convenit. Tradit præterea ipsum, vivente patre Michaelē Palæologorum primo, imperatorem designatum et appellatum esse, quod contigit circa annum 1281. Michael secundus Palæologus Andronici F., tradente Cantacuzeno, lib. i, cap. 1, anno mundi 6829, Octobris 12, vitam cum morte commutavit. id est, anno Christi 1320, non vero 1321, ut in editione Parisiensis typographiæ Regiæ in margine ascriptum est; at ex Niceph. Greg. in lib. vii calce annus alius colligi potest. Narrat quippe Joannis Glyci patriarchæ anno 2 vehementi Borea flante crucem e manibus statuae æneæ, quæ columnæ imposita ante vestibulum templi S. Sophiæ stabat, excusam fuisse anno mundi 6825, id est anno Christi 1316. A Kal. Septemb. ad eandem Kal. anni 1317, paulo post dicit, Irenæ ex Alemauia Andronico juniore avum despondisse: Michaelē deinde imperatorem Thessalonice abiisse, et anno ibi exacto rebus humanis exemptum esse, ex quibus annum orbis 6827, Christi 1319, concludere possumus: verumtamen Cantacuzeno, qui annum et diem ascripsit, adharebimus.

¹⁷ Pater et filius simul annis supra dictis 45.

ζόμενος γέρων ἔτη ιγ'. Μετὰ δὲ τὸν Ἀνδρόνικον Ἰωάννης ὁ Χαλαιολόγος (17) ὁ υἱὸς αὐτοῦ νέος ὢν, καὶ παιδαγωγούμενος παρὰ κυρίου Ἰωάννου τοῦ Κατακουζηνοῦ. Ἐν τῷ αὐτοῦ ἔτει... ἤρξαντο οἱ Τοῦρκοι (18) περὶ τὸν Ἑλλησποντον, ἐκ μὲν τῆς Ἀσίας Ὁμοῦρ ἔγγονος Ἀθην ἀρχηγὸς Τοῦρκων δεσπόζων Σμύρναν, Ἐφεσον, καὶ τὰ περίεξ, ἐκ δὲ Προύσης Ὀρχάν ἔγγονος τοῦ βηθέντος Ὀθμάν. Περῶντες γοῦν ληστρικῶ τρόπῳ, ἐπέθρουον Χερρόνησον πᾶσαν, καὶ παράλιον Θράκην μὴ ἔχοντες τὸν ἀνεστάμενον, ἢ ἀνταίρνοντα, ἀφ᾽ ὧς ἄχρι Διδυμοτολχοῦ (19), καὶ πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἄχρι Σηλυμβρίας (20) κατέτερχον, ὡς τὴν πᾶσαν Θράκην ὑπὸ χεῖρα ποιήσοντες. Ἐν τῇ βασιλείᾳ γοῦν τοῦ βηθέντος Ἰωάννου ἔτι μετὰ οὗτος ἐλάω Χίος νῆσος παρὰ τῶν Γενουτῶν, καὶ αἱ λοιπαὶ Κυκλάδες ἦσαν ἐκ τῶν Ναυάρας ἀφικόμενων Θράκων (21).

Ismaelis Bullialdi notæ.

(17) Μετὰ δὲ τὸν Ἀνδρόνικον Ἰωάννης ὁ Χαλαιολόγος. Andronicus junior filium suum, quem ex Anna, Nostro Alemanna, Cantacuzeno e Sahauha, aliis Pannonia, susceperat, imperii hæredem reliquit. Joannes Andronicus nascitur post avi Andronici obitum anno mundi 6840, Christi 1332, Junii die 18, ut adnotavit Gregoras lib. 2, cap. 5. obiit autem Andronicus junior anno mundi 6849, Christi 1341, ita ut impubes admodum esset Joannes, annum agens cum imperium adeptus est nonum: quot etiam fuisse tradit Cantacuzenus, lib. 11, cap. 2. Quamobrem pater moriens rebus imperii administrandis tutorem testamento dedit hunc Joannem Cantacuzenum magnum domesticum, historiæ jam sæpius allegata auctorem, virum equidem Gregoræ et Nostro laudatum: Phranzæ affectati regni suspectum, et quod voluerit ad liberos suos imperium transferre insimulatum. Legendus Phranzes, lib. 1, cap. 13, 14 et 15. Illam Cantacuzenum tanti fecit Andronicus junior, ut testamento suo, quod anno Christi 1330 gravi morbo decumbens condidit, præteritis in illo Andronico avo adhuc superstite pondumque monacho, matre etiam sua Xena, tutorem eum posthumo filio suo daret, si ex Anna uxore sua tunc prægnante nasceretur. Nec etiam omittenda sunt, quæ a Codino Curopalate de Andronici erga Joannem Cantacuzenum benevolentia et amore referuntur lib. *De offic. palat. Constantinopolit.* Ἐποίησε τὸν μέγαν δομέστικον Κατακουζηνὸν Ἰωάννην, ὃς ἔγενετο καὶ βασιλεὺς, ἰσοστάσιον τῷ πανυπερσεβάστῳ. *Magnum domesticum Joannem Cantacuzenum, qui postea imperavit, æquatam summo panhypersebaste reddidit.* Paucisque lincis interjectis, post Andronici senioris obitum ab hoc juniore Cantacuzenum auctum esse narrat: Ὑπερέχοντα πάντων ἐποίησε, τῶν μὲν τοῦ πάππου καὶ βασιλέως ἀνεψίων, ἑαυτοῦ δὲ θείων, τῶν ἑτέρων τε πάντων τοῦ πανυπερσεβάστου, βεστιαρίου ἦν ὄν οὗτος ἰσταῦθα ὁ μέγας; δηλαδὴ δομέστικος μετὰ τὸν Κατακάρχη. *Supra ceteros eum extulit, avi sui imperatoris nepotibus, suisque avunculis, cæterisque omnibus summo panhypersebaste et vestiario dignitatis ordine anteposuit, hacque sanctione secundus erat a Cæsare magnus domesticus.*

(18) Ἐν τῷ αὐτοῦ ἔτει... ἤρξαντο οἱ Τοῦρκοι. Nec Turcorum in Europam irruptio prima est sub auspiciis Oguziorum sive Othmanidum regnante

noctis annis... Michaeli successit Andronicus senior dictus, annisque 13 imperio præfuit. Andronicum sequitur filius ejus Joannes Palæologus, qui cum juvenis esset sub tutela domini Joannis Cantacuzeni regebatur. Anno imperii hujus... Turci Hellespontum primo transfretarunt. Ex Asia quidem Homur filius Atinis Turcorum dux movit, qui Smyrnam, Ephesum, et loca vicina tenebat. Orchanes vero filius memorati Othmani Prusa profectus est. Superato itaque freto, prædonum more totam Chersonesum populati sunt. Thraciæque loca maritima secure, nulloque, qui incurrentes reprimeret, obvio facto usque Didymotæchum, etiamque versus imperii sedem Constantinopolim Selymbriam usque incursionibus infestaverunt, tanquam Thraciam universam subacturi. Imperante quoque Joanne prædicto eoque adhuc juvene, Chium insulam Genuenses occupa-

Orchane sive Urchane: antea enim in Europam transierant Turci, a Catelanis bellum Andronico seniori et Michaeli ejus F. inferentibus evocati, ut lib. viii *Hist. Rom.* narrat Gregoras, et post eum Laonicus, lib. 1. Transierunt etiam Turci paulo post annum 1300 eodem Laonico teste, lib. 1. Hujus quoque Turcorum in Europam expeditionis meminit idem loco citato, verum jam defuncto Orchanæ, et Suleimane ejus filio regnante. Nostro tamen consentit Turcorum narratio a Letnelavio adducta lib. iv *Hist. Musulmanicæ*; et Phranzes, lib. 1, capp. 15 et 27, quibus potior fides habenda est. Adnotatur autem ille transitus, quoniam Turci tunc primum sedes in Europa fixerunt, occupata Callipoli anno juxta *Annales Turcicos* 758, Christi 1357. Mauthæus Villanius *Hist. Florent.* lib. vi, c. 29, transitum Turcorum accidisse ait anno 1356.

(19) Ἄχρι Διδυμοτολχοῦ. Didymotæchus oppidum Thraciæ, quod Hebrus alluit. Nicetas Choniates duobus locis illius meminit: Καὶ βαγδαλὸς βροχῆς θεόθεν ἀφορισθείσης ἐν τοῖς ἀνότιν τοῦ Διδυμοτολχοῦ μέρεσιν ὁ τῷ φρουρίῳ παραρῆων ἑβρος διευρυνθεὶς ὑετῶ, etc.: *Imbre subito ac impetu cadente in locis supra Didymotichum sitis, qui oppidum alluit, Hebrus, undas dilatavit.* Turcis *Dimotuc.*

(20) Ἄχρι Σηλυμβρίας. Stephanus, Σηλυμβρίτζ πόλις Θράκης. Κέκληται δὲ ἀπὸ Σήλυος, ἑστία γὰρ κατὰ Θράκας ἡ πόλις. *Selymbria Thraciæ urbs: nomen a Selye trahit; Bria enim Thracibus urbs dicitur.*

(21) Ἐκ τῶν Ναυάρας ἀφικόμενων Θράκων. Franci ex Navarra sunt ii, quos alibi Catalanus appellat, qui Hispaniam Tarraconensem habitant. Illa Genuensium expeditio ab Augustino Nebiensi, Uberto Folieta, et Petro Bizaro facta adnotatur anno Christi 1346, quo Simone Vignosio duce Genuenses, Chium, Smyrnam et Phocæam utramque dominio suo adjecerunt. Idem testatur Joannes Villanius, *Hist. Florent.*, lib. xii, cap. 162, l'anno 1346 el simile feciono all' isola del Silo in Arcipelago di Romania e quella presono, e sonne signori e tolsolla a Greci, ove nasce la Mastica la quale e di grande frutto e rendita. Non video autem quare Navarros hoc loco adducat, nisi quia illis temporibus Petrus IV Arragoniæ rex Philippi III Navarræ regis filiam Mariam anno 1334 uxorem duxerat.

¹⁸ Andronicus 1329. ¹⁹ Junior, ὁ νέος. ²⁰ Ille Joannes coronatus est Novemb. xix an. 6850 (1344).

²¹ Transiit Turcorum Othmaneorum in Europam ann. Hegiræ 758, Christi annis 1356 et 1357. Crepit annus Hegiræ 758 anno 1356, Decemb. die xxv, Dominica, Cyclo solis xxi, litteris C. B., Joannis Palæologi anno xvi.

runt **, cæterasque Cycladas insulas Franci ex Navarra profecti. Universa insuper Peloponnesus, præter Lacedæmonem et Monembasiam, et quæ in Ionia sitæ sunt Phocææ ab iisdem Græuensibus suis ditioni adjectæ sunt.

Α Καὶ Πελοπόννησος πᾶσα πλὴν Λακεδαιμόνων καὶ Μονεμβασίας, καὶ αἱ κατ' Ἴωνίαν Φωκαίαι κατὰ τῶν Γενουτῶν.

5 CAPUT III.

Orchanis Osmanidæ mors: Morales ejus F. imperium adeptus Lazzaro Despotæ Serviciæ bellum infert. A juvene Servio occiditur; post cujus cædem prælium Turci ineunt. Servius cædunt, et magna clade afficiunt. Lazarus vietus et nulli Serviorum proceres capiuntur et in Moratis tentoriis interficiuntur. A Vezaris Ildrim Bajaziti imperium defertur natu minori filiorum Moratis. Fratrem natu majorem fraude oppressum excaecat Bajazites.

Eodem anno labente nobis supra memoratus Orchanes Turcorum princeps obiit, relicto filio Morate ditionum atque principatus hærede, qui Thraciæ urbibus potitus imperii limites producit, obsessamque Adrianopolim occupat, atque universam, excepta Thessalonica, Thessaliam; velut ergo Romanorum provinciis omnibus perdomitis et subactis, in Triballo movit, et quamplurima ipsorum oppida pagosque funditus delevit, incolasque captivos in objectam Europæ Asiam per fretum Chersonesi abductos trajecit. Quibus cum attendisset Serviciæ Cralos [id est rex] Lazarus Stephani Cralæ F., conscripto ex omnibus ditionibus suis exercitu, cum tyranno acie decertat, eoque prælio utriusque exercitus pluriimi ceciderunt. Admissum deinde novum quoddam, præterque id quod dici aut cogitari potest callide susceptum facinus. Vir quidam Servius e primaria

Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐτεθνήκει καὶ ὁ προδρόμειος Ὀρχάν (22) ὁ ἀρχηγὸς τῶν Τούρκων, καταλιπὼν τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῦ τῷ υἱῷ αὐτοῦ Μουράτ, ὃς ἐγκραιτέστερος τῶν Θρακικῶν πόλεων γενόμενος, πολιορκήσας τὴν Ἀδριανούπολιν ἔσχε (23), καὶ θεταλίαν πᾶσαν πλὴν Θεσσαλονίκης ὡς οὖν σχεδὸν πᾶσαν τὴν Ῥωμικὴν γῆν ὑπὸ χεῖρα κατέχων, καὶ ἐς Τριβαλλοὺς ἀφίκετο, καὶ πολλὰ τῶν αὐτῶν πολίων, καὶ κώμας ἀφανίσας, καὶ τοὺς οἰκητοὺς αἰχμαλώτους ποιῶν, ἐς τὴν περὰσαν διὰ τοῦ ἐν Χερρόνησῳ πορθμοῦ ἀπέπεμπε ὄρων οὖν ταῦτα ὁ τότε τὴν Σερβίαν κρατεῶν Λάζαρος, υἱὸς Στεφάνου τοῦ Κράλη Σερβίας συναγροχῶς πᾶσαν τὴν ὑπ' αὐτοῦ δύναιμι συμπλέκεται τῷ τυράννῳ, καὶ ἐξ ἀμφοῖν τῶν δυνάμεων πλείστοι πλείστοι· εἶτα γίνεται τι καινὸν καὶ ὅπερ λόγον τεχνουργήμα. Ἀνήρ τις τῶν ἐνδόξων Σέρβος νέος (24), ἀνδρεῖος, καὶ

Ismaelis Bullialdi notæ.

Rex Navarræ seu Vasconicæ his fœderibus nuntialibus urbes aliquot Arragonio concesserat: vicissimque Arragonius illi; propterea Navarri seu Vascones Arragonensibus juncti atque Catalanis in Orientem profecti sunt. Tunc etiam Vascones in illis expeditionibus Catalanis ultro magis se adjunxerunt; quod in regni successione Maria sorori suæ Joannæ prælata esset, si Philippo patri mascula proles deesset. Genealog. Dom. Francicæ clarissimorum virorum fratrum Sammarthianorum lib. xxi; Mariana, lib. xvi, cap. 4, *Hist. Hispanic.*

(22) Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐτεθνήκει ὁ προδρόμειος Ὀρχάν. Ducæ sunt de anno obitus Orchanis opinionēs: alii e vita migrasse volunt anno Hegiræ 759, id est, Christi 1358; nam cœpit annus 759, anno 1357, Decemb. 14, feria 5, et lxx Calvisius sentit. Leunclavius sub finem lib. iv aliam sequitur, quæ mortuum Orchanem asserit anno 760, qui cœpit anno 1358, Decembris die 3, feria 2. Annales Turcici adnotant post captam Callipolim Suleimanem inter venandum equo lapsum humi tam graviter afflictum fuisse, ut statim expiraret, et duobus mensibus ante patrem obiisse. Quæ narratio non consentit illis quæ infra cap. 10 Ducas noster narrat, deletum scilicet exercitum Turcorum a Matthæo Cantacuzeno, et Suleimanem occisum, antequam imperio cessisset Joannes Cantacuzenus, id est, ante annum 1355.

(23) Τὴν Ἀδριανούπολιν ἔσχε. Ex Leunclavii *Hist. Musul.* lib. v, Adrianopolis occupata est anno Hegiræ 763, Christi 1362. At annales referunt ad annum 764, id est Christi 1360, quem annum Calvisius retinuit.

(24) Συλλαμβάνεται οὖν ὁ Λάζαρος. Laonicus lib. 1, sub finem, hanc Serviorum infelicem expeditionem clademque acceptam narrat secundum

Græcorum sententiam, hujus Nostri narrationi paucis mutatis prope similem: Lazarumque Eleazarum appellat; Moratem peremptum inter præliandum tradit; at Phranzes a Lazaro necatum fuisse scribit. Nomen illius, qui Moratem occidit, Miloes traditur a Laonicis: Milos Cobilitzius appellatur a Mauro Orbino. Lazarus ille, ut hic Orbinius in Slavorum historia scribit, partem imperii defuncti Stephani Cralis seu imperatoris occupavit, alii alias: cum Vrosco Stephani F. ignavia ac desidia tempus transigeret. Hic Lazarus primus fuit Serviciæ despota e familia Privazia sive Pribazia. Pugna porro illa commissæ est in campo Cossovo anno Hegiræ 791, Christi 1389; non vero anno 1390, ut vult Leunclavius in *Pandectis Turcicis*, cap. 54. Annus enim 791 cœpit ante Christi 1388, Decemb. 30, fer. 4, cyclo solis 25 litt. E, D. Propter occisum vero ex insidiis Moratem, morem ac consuetudinem inde manasse ait Leuncl. ut nullus legatus Sultanum accedat, nisi a duobus capigis brachia complectentibus ducatur. Ex parte verum esse concedatur: honoris nihilominus gratia, id etiam nunc fieri constat: et anno 1647, vezir-azemum seu primum vezirum palatio suo egredientem, rursumque illud ingredientem vidi, duorum famulorum manibus brachia complectentium sublevatum. Eodemque modo genitzerorum agam seu præfectum qui eundem vezirum conveniebat, duorum famulorum manibus sublevatum incedere aspexi. Hic lector monendus est falli Leunclavium, lib. vi *Hist. Musulm.*, quando mense Junio Ramazan celebratum esse ait anno Hegiræ 791; Neomenia enim hujus mensis Ramazan jejunii Turcorum eo anno incidit in Augusti diem 24 anni 1389 ante Christi.

** Christi anno 1346.

τολμηρὸς ὡς οὐδεὶς ἄλλος τῶν τότε, καθὼς ἀπειλήθη, ἀποσπασθεὶς ἐκ τῆς φάλαγγος τῶν Χριστιανῶν, εἰς μέσον τῆς παρατάξεως τῶν Τούρκων ὡς αὐτόμολος πίπτει. Καὶ δῆτα ἀρπάσαντες οἱ Τούρκοι τοῦτον, αὐτὸς δὲ τὸν ἡγεμόνα ὀνομασθεὶς καλῶν, καὶ Βοδλομαί τοῦτον ἰδεῖν, καὶ λόγους τινὰς ὑποψιθεύρισαι ὡς ἐγκρατῆς γενέσθαι τουτοῦ τοῦ πολέμου, *ἔνεκα γὰρ τοῦτου αὐτόμολος ἐληλύθειν*, εἰπὼν, τὸν ἡγεμόνα δεικνύουσι. Ὁ Μουράτ δὲ διὰ τῆς χειρὸς δειγματίσας τοῦτον ὡς πρὸς αὐτὸν ἰλθεῖν, ὁ νεὸς ὀρμήσας καὶ πλησίον ἰλθῶν, ξιφιδίῳ κατὰ καρδίας καιρίαν δίδωσι τὴν πληγὴν, καὶ αὐτὸς παρὰ τῶν πελευφῶρων καὶ ὑπασπιστῶν τοῦ Μουράτ μεληδὸν κατατέμνεται. Τότε οἱ Τούρκοι τὸ παρ' ἑλπίδα καινὸν θεασάμενοι, καὶ ὅλον κακὸν αὐθιρὸν ἐπ' ἑψὶν ἐπιπεσόν μη ἐνεγκάμενοι, βουλὴν εὐσύνοπτον βουλευόμενοι μάλα καὶ σοφιστικὴν ἐν μέσῳ τῆς παρατάξεως σκηνην πεπηγότες, εἰσὼν τὸν ἡμιθανῆ Μουράτ θεθεῖλαισι· αὐτοὶ δὲ ὡς οὐδένα τοὺς πολλοὺς κινδύνους ἀπώσαντες, εἰσὼν τῶν παρατάξεων ὡς χύνες λυττώσας ἐχώρησαν. Οἱ δὲ Σέρβοι ἀγνοοῦντες τὴν εἰς αὐτοὺς γενηθεῖσαν παρὰ τοῦ καλοῦ νέου ἐκείνου εὐστοχίαν, καὶ τὴν εἰς τοὺς Τούρκους τοῦ ἡγεμόνος ζημίαν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπεγνωκότες, ὡς ὁ καλὸς ἐκεῖνος στρατηγὸς ἄτερ κέρδους τοῦ προσδοκωμένου ἀπώλετο, δειλοκαρδίως κἀκαίνοι πρὸς τοὺς Τούρκους ἀντείχον, ἕως οὗ τέλος ὁ πόλεμος εἴληψε. Συλλαμβάνεται οὖν ὁ Λάζαρος (24), καὶ σὺν αὐτῷ τῶν μεγιστάνων οἱ πλείστοι, οὓς ἀπαγαγόντες ἐν τῇ σκηνῇ ἣ ἐκεῖτο ὁ Μουράτ ἤδη τὰ λοιπὰ πνέων, σὺν τῷ Λαζάρῳ πάντας τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἄρθῃν κατέσφαξαν, καὶ σὺν αὐτοῖς καὶ Μουράτ ἄμφω τέλος ἐδέξαντο. Τὸ δεξιὸν κέρασ μὴπω τῶν πραττομένων αἰσθόμενόν τι, ἀλλ' οὔτε δὲ ἀριστερὸν, ἐν δὲ τῇ οὐραγίᾳ ταῦτα ἐπράχθησαν. Ἦν δὲ ὁ ἑξαρχὸς τοῦ δεξιοῦ κέρατος Σαβούτζιος ὁ πρῶτος τῶν υἱῶν Μουράτ, τοῦ δὲ ἀριστεροῦ ὁ δεύτερος ὁ καὶ Παγιαζήτ, δεινὸς, καὶ δραστήριος ὡς οὐδεὶς τῶν ἄλλων, ὃν καὶ μετακαλέσαντες οἱ τῆς βουλῆς ἐξοχώτατοι τοῦ Μουράτ, οὓς καὶ βεζήριδας κατὰ τὴν αὐτῶν γλώτταν καλοῦσιν, ἀνακαλύπτουσι τὰ γινόμενα, καὶ τὸ πτώμα τὸ πατρικὸν ἐμφανίζουσι. Ὁ δὲ, οὐδὲ σχῆμα οἰμωγῆς ἢ κλαυθμοῦ ἐν ταῖς κερσιαῖς ἀναφανέν; μετακαλεῖται Σαβούτζιον τὸν ἀδελφόν, ὡς δῆθεν ἐκ τοῦ πατρὸς ἴνα σκέψωνται τι βαθυτέρον. Ἀγνοοῦντος δὲ Σαβούτζιου (25) τὸ ἔρῃμα ἐκὼν ἔρχεται ὡς πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἄκων συλλαμβάνεται παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύττεται. Καὶ ἀρχηγὸς τῶν Τούρκων ὁ Παγιαζήτ ἀναθεῖκνυται, ἀνὴρ δεινὸς καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ ἔργα γρηγόρης Χριστιανομάχος ὡς οὐδεὶς τῶν κατ' αὐτὸν, ἐν τῇ τῶν Ἀράβων θρησκείᾳ μα-

A nobilitate, juvenis fortis, et audax, si quis alius coetaneorum tunc fuit, talisque exitu approbatus, a Christianorum acie in medios Turcorum ordines velut transfuga procurrit, statimque a Turcis comprehenditur. Ipse vero Turcorum principem nomine compellens dicebat cupere se eum videre, et verba quædam in aurem ipsi facere, ut hoc bello superior evaderet: *Hujus enim causa*, inquit, *transfuga huc transivi*: ducem itaque suum illi ostendunt. Moratesque manu significat, ut ad se accederet: cum ergo prope accessisset juvenis, sicut lethale vulnus præcordiis tyranni infligit, ipseque ab hastatis Moratis satellitibus, custodibusque membratim concisus est. Tunc Turci novum casum præter spem contuiti, tamque acerbæ cladis, cujus ipsi spectatores fuerant, impatientes, consilium prudens atque callidum inveniunt: in media acie tentorio erecto intus semimortuum Moratem deponunt, ac veluti nullum subissent periculum, multis interim devitatis, intra ordines ut canes rabidi se receperant. Servii vero, quæ a forti ac generoso juvene illo tam solerter et feliciter, proque salute sua gesta erant, non solum non cognoverunt, quamque Turci cladem amisso duce acceperant; sed animo insuper fracti ac despondentes, ut eximius ille belli dux sperato fructu delusus perit et ipsi ignave ac timide Turcis resisterunt, tantisper dum talem exitum prælium haberet. Comprehenditur Lazarus, et cum eo procerum atque belli ducum quamplurimi, qui in tentorium, in quo Morates jacebat animam jam agens, adducti trucidantur, idemque mortis genus ac Morates experti. Horum vero quæ gerebantur nondum quidquam senserant, qui in lævo dextroque aciei cornu stabant: In postrema quippe acie pugnatum erat. Dextrum ducebat cornu Sabucus major natu filiorum Moratis: lævo præerat alter eorum Bajazites, vir acer, et præ cæteris promptius quem accersiverunt, qui vezirides eorum lingua vocantur, præcipui Moratis consiliarii, eique exponunt quæ acciderant, casumque patriæ. Lacrymis itaque compressis omnique luctus specie, Sabucium fratrem tanquam jussu patris cum eo de rebus gravioribus acturus ad se vocat. Sabucium itaque veluti patri obtemperans sponte accedit fraudis ac doli ignarus, invitatusque a fratre comprehenditur et excæcatur. Turcorum deinde princeps renuntiatur Bajazites, vir acris ingenii, inque rebus bellicis sedulus atque impiger, præ cæteris sui ævi hominibus Christianorum hostis, superstitionis Arabum observator studiosissimus: et Mohamedis impiis præceptis adhærens ea accuratissime observabat. Noctes insonnes ducebat consilia struens, dolosque neciens adversus Christi rationabiles oves.

Ismaelis Bulliardi notæ.

(25) Ἀγνοοῦντος δὲ Σαβούτζιου. Conveniunt inter se historici de Bajazitis ad imperium evectio. Ducas excæcatum fuisse prædit Sabucium; Laonicus et Phranzes strangulatum asserunt. Leunclavius lib. v eodem mortis genere perisse scribit, et Bajazitem Gildærum, nostro Itium, quod nomen sul-

men interpretantur, natu majorem; fratremque illius Jacupem Zelebium natu minorem fuisse. Laonicus Sulcimanem fuisse natu majorem, Bajazitem vero minorem tradit. Phranzes illum Musulmanum, Turci Jacupem, Laonicus et Græci Sulcimanem appellant, quem Ducas Sabucium nominat.

θητης του Μωάμεδ θερμότηης, φυλάττων τὰς ἀθέσιμους αὐτοῦ ἐννοίας ἀχρι καὶ τῆς ὑστάτης στιγμῆς· ἀγρυπνας καὶ διανυκτερεύων ἐν τε βουλαῖς καὶ μηχανουργίαις κατὰ τῶν Χριστοῦ λογικῶν προδύτων.

CAPUT IV.

Basiltas Servii tributa imperot, Stephanum Lazari F. sibi militare jubet, ejusque sororem Mariam uxorem dicit. Carnianum Phrygiæ regulum spoliat. Ioniam invadit. Sarchanem deditione accipit, et Asiæ regulos in ordinem cogit. Philadelphiam occupat et Callipoleos arcem instaurat.

Hic adepto principatu, post Moratis et Lazari ca- A dem a nobis expositam, Servios primum tributa pendere coegit, obsidibusque acceptis has conditiones tulit, Lazari illius filius Stephanus post cladem Servii illatam Crales ab eis constitutus, quocumque cum exercitu moveret Bajazites (26), sub ejus signis militaret, Maria Lazari filia (27) virgo tenera adhuc et florens Stephani soror Bajaziti nuberet, plurimaque argenti talenta ex 7 Servie sodinis metallicis ei solverentur. His legibus data atque obstricta Turcis Serviorum fide, collecto universo Thracico atque Thessalico equitatu, profisciscitur Bajazites versus orientem in provincias ultra mare sitas, trajectoque freto quod Callipolim et Lampsacum interfacet, cum ingentibus Turcorum atque Romæorum, quos devicerat, copiis Cotyæum Phrygiæ metropolim tendit, urbeque et Carmiano Phrygiæ principe potitur. Rebus deinde illie constitutis Carmianus a Bajazite Prusam dimittitur, nec multo post ad Persas confugit. Totam postea Phrygiam itineribus emensus Bajazites, a Laodicea Ephesum delatus tota Ioniam potitur, et Jesæum filium Athenis Ionie principem, eique tunc imperantem Nicæam Bithyniæ ablegatum ibi subsistere jussit: et reliquum deinceps vitæ tempus Jesæus illic transegit. Hinc superato Mæandro flumine, trajectisque universis copiis, Cariam totam et Lyciam sine aliquo tumultu bellico occupat, istarum provinciarum principe Eliez ad Persas aufugiente: exercitum in Lydiam inde reducit, perque Tmolum altissimum montem Sardeis Lydiæ metropolim venit. Magnesium deinde ad Sipyllum sitam tendenti occurrit

Οὗτος τὴν ἡγεμονίαν ἀναδυσάμενος πρῶτον μὲν Σέρβους μετὰ τὴν πτώσιν Λαζάρου καὶ τοῦ Μουράτ, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ὑποτελεῖς καὶ ὑποφόρους πεποίηκεν, ὀμήρους τε καὶ συνθήκας λαβὼν, ὡς ὁ τοῦ Λαζάρου ἑκαίμου υἱὸς Στέφανος, ὃν καὶ Κράλην ἢ Σερβία μετὰ τὴν συμφορὰν ἐκείνην κεραιροτένηκεν, εἰη σὺν τῇ στρατείᾳ αὐτοῦ ὅποι διαίξει ὁ Παγιαζήτ, κάκεινος συνεχοστρατεύσεται· καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ Μαρίαν τὴν τοῦ Λαζάρου θυγατέρα εἰς γάμον ἐκδώσειν αὐτῷ παρθένον οὔσαν καὶ τρυφερὰν· καὶ ἀργύρου τέλματα ἰκανὰ ἐκ τῶν μετάλλων Σερβίας (28). Καὶ οὕτω μὲν Σέρβοι τοῖς Τούρκοις ὑπόσπονδοι γεγονότες, ὁ Παγιαζήτ πᾶσαν τὴν ἰππικὴν τῶν Θρακικῶν, καὶ Θεσσαλικῶν δυνάμεων συναγροχῶς, ἐπὶ τὴν περσικὴν τὴν πρὸς ἑω τὴν πορείαν ποιεῖ, καὶ διαδὲς τὸν πορθμὸν τὸν ἐν μέσῳ Καλλιουπόλεως, καὶ Λαμφίκου (29), μετὰ πολλοῦ συμμαχικοῦ Τούρκων τε καὶ Ῥωμαίων τῶν ὑπὸ χεῖρα, ἐπὶ τὸ Κοτυαίον (30) ἀνατρέχει μητρόπολιν τῆς Φρυγίας, καὶ τὴν τε πόλιν εἰλε, καὶ τὸν Καρμιάν τὸν ἀρχηγὸν τῆς Φρυγίας. Γενόμενος δὲ ἐν τοῖς πράγμασι τῆς Φρυγίας ὁ Παγιαζήτ Καρμιάνον ἐν τῇ Προύση ἐξέπεμψεν. Ὁ δὲ ἀποδράσας εἰς Πέρσας ἐξέφυγεν. Ὁ δὲ Παγιαζήτ τὴν Φρυγίαν διαδὲς, καὶ ἀπὸ Λαοδικείας (31) εἰς Ἐφεσον καταθῶν, ἐγκρατῆς τῆς Ἰωνίας ἐγένετο. Καὶ τὸν Ἰεσαλ ἐκγονον τοῦ Ἀτῆν ἀρχηγὸν ὄντα τῆς Ἰωνίας κατασχῶν, ἐν τῇ κατὰ Βιθυνίαν Νικαίᾳ ἐξώρτισεν, κάκει τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ διεδίδασεν. Τὰς δὲ δυνάμεις πάσας διαδιδάσας τὸν Μαϊανδρον (32), καὶ Κάρταν πᾶσαν καὶ Λυκίαν ἀφοφηεῖ λαβὼν, καὶ ὁ τοῦτων ἀρχηγὸς Ἐλιεζ πρὸς

Ismaelis Bullialdi notæ.

(26) De Bajazitis expeditione in Asiæ Minoris regulos Turcos adeundi Laonicus lib. II, Leuncl. lib. VI, et Phrauzes lib. I cap. 29.

(27) De Lazari despote filia Maria Stephani sorore, quam Bajazites uxorem duxit, non convenit cum Leunclavio Noster; ille enim lib. VI *Histor. Musulm.* Bajazitem Bulcoglii principis Christiani filiam uxorem duxisse refert; et cap. 54, *Pandect. Hist. Turc.* in Genealogia Bulcorum accuratius explicat quænam illa fuerit, Stephani nempe Serviorum despote filiam, non sororem facit, et loco historię citato adnotavit Marlam illam Serviam Bajazitem vinum libere primam docuisse, cum Osmanide abstemii hactenus fuissent. Cum Nostro faciunt Laonicus, lib. III, qui Elezari, qui Lazarus est, filiam fuisse scribit, et a Temyre captam, non sine Bajazitis indignatione summa, illi pocula ministrasse. Maurus quoque Orbinus in historia de regno Slavorum illam fuisse Lazari filiam scribit, ejusque nomen Milievam fuisse prodit: eamque Bajaziti in matrimonium collocatam a matre sua Meliza Lazari vidua, ut benevolum ac pacatum eum sibi pararet.

(28) *Ἐκ τῶν μετάλλων Σερβίας.* Illarum argenti sodinarum ineminit Bonfinius D. 3. lib. 8: *Mehemetes superiorem prius Mysiam ingressus, sodinas argenti quæ despotis erant, occupare nititur. Norum montem Trepciam et Prifren ejus oppida, argenti metallorumque feracissima, obsidet et eruogat.* Maurus etiam Orbinus in Slavorum regno. *Monte nero ove il Turco ha richissime minere d'oro e d'argento.*

(29) *Ἐν μέσῳ Καλλιουπόλεως καὶ Λαμφίκου.* Callipolis urbs ad Hellespontum in Europa sita, a Callia Atheniense olim condita: cum a Turcis Suleimane bassa duce Callipolis seu Calliopolis capta fuit, et tante jacturæ nuntius Constantinopolim perlatus, eo vesaniæ cæci Græci devenerant, ut dicerent, *Amphoram vini a Turcis eripiam,* nec de illa arce recuperanda cogitarent. Lampsacum in Asia est, et *Lapsaco* hodie a Græcis vocatur.

(30) *Ἐπὶ τὸ Κοτυαίον.* Majoris Phrygiæ urbs, quam Turci *Cutahige* appellant.

(31) *Καὶ ἀπὸ Λαοδικείας.* Laodicea urbs Phrygiæ Capatiana, Diospolis antea appellata.

(32) *Τὸν Μαϊανδρον.* A Turcis *Madre* appellatur.

Πέρσας φυγάς ἄφαστο. Λαδῶν δὲ τὰς δυνάμεις πάσας ἐπισθορμῶν ἐν τῇ Λυδίᾳ παραγίνεται, τὴν πορείαν ἀπὸ τοῦ Τρωάου τοῦ μεγίστου ὄρους τῆς Λυδίας ἐς Σάρδεις μητρόπολιν τῆς Λυδίας κατελθών. Καὶ πρὸς Μαγνησίαν τὴν ἐν Στύλῳ τὴν πορείαν ποιούμενος, ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν αὐτοῦ Χρηδῆρ ὁ ἀρχηγὸς Λυδίας, καὶ τῶν Αἰολιδῶν πόλεων, ὁ ἔκγονος τοῦ Σαρχάν, καὶ παρέδωκεν ἑαυτόν. Αὐτὸς δὲ μεταδούς μερικτῆς τιμῆς, ἐπεὶ γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ ἦν ὁ Χρηδῆρ, πέμπει τοῦτον πρὸς Προῦσαν. Ὡς ἐν ὀλίγῳ δὲ καὶ φαρμάκῳ τοῦτον ἀπέκτειναν. Ὁ δὲ Παγιαζῆ τὴν πρὸς Φιλαδέλφειαν (33) ἀπάγουσαν εἶχεν ὁδόν· καὶ γὰρ αὐτὴ ὡς ὑπερέχουσα τῷ μεγέθει, καὶ πολυάνδρος οὔσα ἐπεκράτει ἔγγιστά που τοῖς ῥ' ἔτεσι, καὶ ἡ ὑψηλὸς πᾶσα ἦν ὑποχείριος παρὰ τῶν Τούρκων· ἡ δὲ πόλις αὕτη δίκην ἀστέρος ἐν συννεφῶδι μεσουρανήματι φαίνουσα ἦν. Πολιορκήσας δὲ ταύτην. καὶ μὴ δυνάμενοι διὰ τὴν ἔνδειαν τῶν τροφῶν παρεδόθησαν. Λαδῶν δὲ τὰς δυνάμεις πάσας τῆς Ἑω προκαταστήσας ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀρχηγούς καὶ ἡγεμόνας, οὓς αὐτὸς ἐδούλετο, πρὸς τὰ ἐσπέρια χωρεῖ. Καὶ δὴ τὸν πορθμὸν διαβάς, ἐπεὶ τὸ τῆς Καλλιουπόλεως φρούριον πρὸ πολλοῦ καιροῦ πᾶρά τε τῶν Καταλάνων παρ' αὐτῶν Τούρκων διεφθαρμένον καὶ ἐς παντελῆ ἀφανισμὸν ἦν, αὐτὸς ἐκ βάθρων ἄλλο καινὸν ὑποδομήμα, καὶ ὀρμητήριον ἕνεκα τριήρων φυλάκην, καὶ πύργον ὑπερμεγέθη πρὸς ἀντιπαράταξιν ὑπερστυχότα τοῦ λιμένος ὑποδόμησεν.

A Cheder filius Sarchanis Lydiæ Æolidumque civitatum princeps, eique se deditit. Hanc Chederem Bajazites quem impertito honore cohonestaverat collocata ei in matrimonium sorore sua. Prusam mittit, moxque veneno sustulit. Movit inde Bajazites, et Philadelphiam proficiscitur, (cum enim totus Oriens ab annis fere centum Turcorum imperio premeretur, hæc urbs amplissima, hominumque frequentia celeberrima interim hactenus steterat, neque dum istorum tyrannidi cervicem submiserat, ipsaque, instar stellæ inter nubes in cœli vertice micantis, splendebat, et obsessam urbem ad delitionem compellit deficiente cives comœatu. Constitutis deinde pro libitu provinciarum rectoribus et præfectis, ad occidentales regiones cum omnibus copiis tendit: jamque fretum transvectus arcem ad fauces Callipoleos, a Catalanis ipsisque Turcibus jam diu dirutam penitusque excisam, a fundamentis novam excitavit, portumque seu stationem unde triremes excurrere, in quem deinde tuto se recipere possent, construxit, eique turrim amplissimam imminuentem ad arcendos hostiles incursus imposuit.

CAPUT V.

Initia discordiæ inter Joan. Cantacuzenum et imperatricem Annam ejusque cœlæ proceres. Cantacuzenus urbe discessit, dolo cum aggredimur adversarii; ab amicis monetur, qui adeo ab Alexio Apocauco in carcerem conjiciuntur; Apocaucum interficiunt, et propter ea omnes fere necantur. Michael Ducas auctoris avus paternus.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης (34) ὑπερβὰς τὴν μετράκιωδη, καὶ νεανικῆν, μεθ' ἡλικιώσιν καὶ τὴν ἀνδράφην μεθ' ὄσης ναρκότητος πρὸς τὴν πρεσβυτικὴν ἡτοιμάζετο τῷ τότε καιρῷ· καὶ γὰρ νέος ὢν, καὶ παιδαγωγῷ χρώμενος κυρίῳ Ἰωάννῃ τῷ προβηθέντι Καντακουζηνῷ, ἀνδρὶ συνετῷ καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ μαχιμωτάτῳ, καὶ τῶν εὐγενῶν, ὡς εἰποι τις, ἀνθος εὖοσμον. Τοιοῦτον γὰρ ὄντα, καὶ ὁ προβεβασλευκῶς Ἀνδρόνικος κατὰ πάντα ὡς ἀδελφῶν

¶ Dum hæc geruntur imperator Joannes exacta juvenili ætate virilique conspecta, scordiæ ac dissidiæ totus immersus seuecebat. Hunc adhuc juniorem rexerat nobis memoratus dominus Joannes Cantacuzenus, vir prudens rei que militaris peritissimus ac strenuus, nobilium, ut ita dicam, flos suavissimi odoris; talem equidem Andronicus imperator decessor Joannis, in omnibus non aliter quam fratrem habuit, ejusque fidei imperium ac filium

Ismaelis Bullialdi notæ:

(33) Ὁ δὲ Παγιαζῆ τὴν πρὸς Φιλαδέλφειαν. Leonicus lib.ii, refert imperatorem Manuelem per caduceatorem jussisse Philadelphiam cives, ut se Bajaziti dederent ac permitterent: quibus parere renuentes Bajazites obsidione cinxit, urbeque positus est. Libro etiam vi *Historiæ Musulm.* narrat Leunclavius Bajazitem anno hegiræ 793, Christi 1390, Philadelphiam subegisse; quæ per multos annos steterat, postquam cæteras Asiæ urbes in ditionem suam Turci redegerunt. Philadelpia Lydiæ urbs est, Sardinum metropolitæ olim subdita.

(34) Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης. Quæ ab Orchane ejusque filio Morate gesta sunt dum Christianorum aut vicinorum Turcorum se rebus immiscuit, breviter enarravit hujus historiæ auctor. Bajazitis deinde initia usque ad Joannis obitum leviter hactenus perstrinxit: ad eorum deinde narrationem regreditur, quæ in aula Constantinopolitana, et in imperio Græcorum, quibus Joannes regnavit temporibus, acciderunt. Iterum ac eventuum præcipuorum seriem exponit, et infortunia narrat, quibus labantis illius imperii Constantinopolitani re-

liquiæ, sub Andronico et Joanne tanquam procellosis turbinibus circumactæ ac jactatæ, tandem perierunt. Quarum ampliolem notitiam qui habere cepit, Cantacuzeni historiam et Gregoræ adeat. Jam diximus Cantacuzenum illum ob generis splendorem, eximias insignesque virtutes, quibus domi militiæque claruit, a Gregoræ et Nastro laudatum, accusatum vero a Phranze affectatæ tyrannidis, et in Joannem perfiditæ. His de objectis sibi criminibus passim in historia, quam scripsit, purgat se Cantacuzenus, omnemque suspensionem a se, quantum potest, amolitur. Quicquid sit, coronam imperialem sibi et uxori bis imponi voluit. Matthæum liberorum suorum primogenitum despotam designavit, calcæosque purpureos induere jussit; Manuelem natu minorem Spartæ despotam proclamavit: ita ut viam ad imperium sibi suisque usurpandum ac retinendum, sternere voluisse videatur. Ut vero inceptum omittoret, vires, quibus instructus erat, in fluxu ac fluxu, rerum imperii perturbatio, quæ attrite in pejus quotidie ruebant, atque imminencia a Turcis pericula suaserunt.

moriens commisit. Sed Romæorum improspere et iniqua fortuna odium ei invidiamque concitavit: maxime etenim invidere solent homines illis, quos virtus ad altiora evehit: quapropter cum Joannem imperatorem adhuc adolescentem generum sibi habere Cantacuzenus vellet, nuptum data illi Helena filia sua, cæteri senatorii ordinis viri invidia exagitati matrem imperatoris adepti, uxoremque ei ex Germania petendam pro consuetudine jamdiu usurpata dicunt, nullatenus vero ex subditis, ut a Germanis (aiunt) auxilia, et suppetias, si tempus ita exegerit, consequi possimus. His cum annuisset domina Anna, quæ Germana quoque fuit, et cui admodum cordi erat eodem sanguine imperatoris ac filii purpuram connubiali fœdere intingere, negligitur respuiturque Cantacuzenus, qui tutelæ ac administrationis onere excusso Constantinopoli egressus in Macedoniam secessit. Hinc opportunam occasionem nacti, qui invidia in illum conflagrant, crimen majestatis in illum constringunt, totumque commentum pro re comperta ad imperatricem imperatorisque matrem referunt, dantque consilium ut res accurate exploretur. Jubeat, inquit, Majestas tua domesticum omnes turmas Macedonicas confestim cogere, Byzantiumque deducere. Horum etenim alterutrum animo versabant, aut ad jussa imperatoris præsto futurum, captivumque quem optant habituros; aut, si obsequi renuerit, accusationem criminis manifesti illi intentaturos, aliumque, qui rerum administrationem capessat, suffecturos. At interea Cantacuzeni consanguinei, et affines scriptis clam litteris machinationem fraudemque illi aperiant, monentque, si volet luce frui, tenebrasque effugere, contumacia usus mandata

ἤγγετο, καὶ τὴν βασιλείαν σὺν τῷ παιδί τελευτῶντος ἀνέθετο. Ἄλλ' ἢ τῶν Ῥωμαίων οὐκ ἀγαθὴ τύχη μίσησιν ἐνέσπειρε, καὶ φθόνον ἀπέταξε. Καὶ γὰρ φθονοῦσι μᾶλλον τοῖς μᾶλλον ἐπ' ἀρετῇ προΐουσιν, ὅθεν καὶ κατὰ τὸν τότε καιρὸν νέως ὄντι ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης, τῆσδε τοῦ Καντακουζηνῆς κηδεστῆς αὐτοῦ γενέσθαι (35) ἐπὶ θυγατρὶ Ἐλένη. Οἱ δὲ λοιποὶ τῆς συγκλήτου φθονοῦντες πρὸς τὴν μητέρα τοῦ βασιλέως ἐξ Ἀλαμανῶν καὶ Γερμανῶν, ὡς ἐκ συνήθους μακροῦ, τῷ βασιλεὶ τῶν Ῥωμαίων ἀγαγέσθαι νύμφην ἔρασκον, οὐκ δὲ ἐκ τοῦ ὁπικίου, ὅπως ἀρωγὴν καὶ βοήθειαν ἐν καιρῷ δεομένην παρὰ τοῦ γένους ἐκείνου σχοίμεν. Συγκατανευούσης οὖν εἰς τοῦτο καὶ τῆς δεσποίνης Ἄνης ὡς ὅτι καὶ ἐξ Ἀλαμανῶν ἦν (36), καὶ προθύμως εἶχε πάλιν ἐκ τῶν αὐτῶν αἰμάτων πορφύραν βῆσαι τῷ βασιλεὶ καὶ παιδί, παρορᾶται Καντακουζηνῆς καὶ αὐτῆς τῆς ἐπιτροπῆς τὸν φόρτον ἀπογορρίζεται, ἔξεισι τῆς Κωνσταντινίου, καὶ πρὸς Μακεδονίαν μεθίσταται. Καὶ οἱ τὸν φθόνον τρέφοντες ἑὸν εὐκαιρίαν, καὶ καθοσώσιν κατ' αὐτοῦ πλάτους, καὶ τῇ βασιλείᾳ καὶ μητρὶ τοῦ βασιλέως τὸ πλάσμα ὡς πρᾶγμα βέβαιον ἀπαγγέλλουσι, καὶ δοκίμιον τοῦ πράγματος τῇ δεσποίνῃ συμβουλεύονται, Γεννηθήτω, λέγοντες, πρόσταγμα παρὰ τῆς σῆς βασιλείας πρὸς τὸν δευμστικὸν ὥστε λαβεῖν τὰς τῶν Μακεδόνων ἡας καὶ ἔλθειν ταχὺ πρὸς τὸ Βυζάντιον. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἐνεσθούσιν, εἰ μὲν ἀπαντήσῃ πρὸς τὸ θέσπισμα, τὴν θηρώμενον ἔξουσιν ὡς ἀνδράπεδον· εἰ δ' ἀποκρούσῃ τὸ προσταθῆν, εὐδελον τὴν κατηγορίαν καταγγέλλουσι, καὶ ἄλλον ἐν τοῖς πράγμασιν χειροτονήσουσι ἐφεδρὸν. Οἱ δὲ τοῦ Καντακουζηνοῦ προσγενεῖς· τὸ καὶ φίλοι τὸ δρᾶμα λαθραῖως διὰ γραφῆς δηλοῦσι, καὶ, Εἰ μὲν

Ismaelis Bullialdi notæ.

(35) Ἡβούλετο ὁ Καντακουζηνὸς κηδεστῆς αὐτοῦ γενέσθαι. Phranzes lib. 1. c. 12, tradit Andronicum mortis viciniam mandatis supremis præcepisse, ut filius suus ac hæres Joannes filiam Cantacuzeni uxorem duceret, quam ob causam potiori jure affinitatem illam contractam Cantacuzenus cupiebat. Verum senatorii ordinis huic adversata est sententia, in quam Annam adducere haud difficile fuit. Rerum quippe summa ex testamento Andronici jam petiebatur Cantacuzenus, quod Annæ imperatrici Joannis matri grave ac molestum erat. Contracto deinde matrimonio illo, pluribus nitebatur munimentis tutor socerque imperatoris factus. Hoc loco lectorem monebimus historicum nostrum in euarrandis rebus, quæ sub imperatore Joanne gesta sunt, donec Cantacuzenus monarchus et anachoreta fieret, ab hoc non multum dissentire: ex quo non parum auctoritatis ac commendationis ei accedere debet, cum Cantacuzenus diligens ac judicio præstans historicus sit. Paucis indicabimus illa quæ diversa apud Cantacuzenum occurrunt, qui res illas singulas amplius et exquisitis magis explicatas complexus est.

Lib. III, cap. 3, Cantacuzenus queritur se a patriarcha et Apocaucho statim post excessum Andronici petitum esse. Cumque in Triballos seu Servios, qui fines imperii populabantur, moturus esset, urbe excedit, prius vero quam abeat, imperatricem adit ei valectiturus. Dum inter se colloquuntur, Cantacuzenum Anna hortatur, ut ante discessum filiam suam imperatori Joanni despon-

deat, quod ut faceret, adduci tunc non potuit, et sponsalia illa post reditum suum distulit. Præterea Βυζαντίου ἐξελεῖν γενόμενος ἐν βασιλείᾳ αὐτῆς ὡς συνταξέμενος· τῇ βασιλείᾳ, τὴν θυγατέρα κλεινοῦσης βασιλεῖς τῷ νέῳ Ἰωάννῃ τὸν μέγαν ἠμεινωκὸν κατεγγυᾶν, ἀνεδᾶλλον εἰς τὴν ἐπάνοδον ἐκίνοσ τὴν ἐκ τῆς Ἑσπέραις. Antequam vero Byzantio discederet, in palatium iterum abiit imperatrici relicturus: quæ eum hortata ipsum fuisset, ut Joanni imperatori adolescenti filiam suam desponderet, id facere post reditum suum ex Occidente distulit. Dissentit ergo a Cantacuzeno Ducas noster, qui eum ambiisse generum sibi imperatorem adsciscere narrat: eumque repulsum impatientem, invidiamque procerum se peti animadvertentem Constantinopolim deseruisse.

(36) Ἄρης ὡς ὅτι καὶ ἐξ Ἀλαμανῶν ἦν. Ducas eam ex Alemania fuisse dicit; quod fortasse Sabaudie comites imperio subditos esse sciverit: vel quod eadem regione ortam, ac imperatricem ex ducum Brunsvicensium prosapia Annam Andronici senioris uxorem, crediderit. Verum Cantacuzenus ipsam ex Sabaudie comitibus ortam asserit. Quod confirmat Lambertus Vander-Burchius in Sabaudorum ducum principumque historia gentilitis, sed illam vocat Joannam: sic itaque ille: Joannæ uxor Andronici Palæologi imperatoris Byzantini, Amelæ IV Sabaudie comitis VIII, et Joannæ Brandenburgensis filia. Gregoras, lib. VIII, c. penult. appellatam fuisse Annam, mutato nomine, tradit.

βούλει τὸν ἥλιον ὄρξην, καὶ σκότους ἀπέχεσθαι, τὰ πρῶτα τῆ παρακοῆ νέμει, γεγράφασι· εἰ δ' ὀπίκοος γένη, ἔξεις πρὸ θανάτου τὴν σκότωσιν (37). Καὶ ταῦτα μαθὼν ὁ Καντακουζηνός, καὶ τοῦ θεσπίσματος καταφρονήσας προφανῶς ἀντίστη. Οἱ δὲ τῆς πόλεως ἄλλον ἀντ' αὐτοῦ (38) ψηφίζουσιν ἔπαρχον, Ἀλέξιον τὸν Ἀπόκαυκον, ἄνδρα ἀγενῆ τε καὶ ἀνανδρον, πλὴν ποικίλον ἐν πανουργίᾳ καὶ δαινὸν ἐν σκαλιότητι, ὃν καὶ μέγαν Δούκαν ἡ βασιλεὺς ὠφεικίωσεν. Οὗτος μαθὼν τοὺς τὸν Καντακουζηνὸν (39) ἀπαγγελλαντας· τὰ γενόμενα, καὶ συλλαβὼν ἀπαντας προσγενοὺς τε καὶ φίλους, ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ μεγάλου παλατίου ἀπέκλεισε, τὸν ἀριθμὸν ὑπὲρ διακοσίους ἄνδρας, ἡμιθέους, ἥρωας, καὶ Πελοπίδων, καὶ Αἰακίδων ἀπογόνους. Τοὺτους ἔχων ἔδον ὡς στρουθία εἰς πᾶσιν, καὶ φοβηθεὶς μὴ ποτε νεωτέρισαντες ἀντέχωσι τοῦ φρουρίου, καὶ γένωνται οἱ δέσμοι ἐγκρατεῖς δι' ἐπισκέψεως τῶν συγγενῶν

Ismaelis Bullialdi notæ.

(37) *Πρὸ θανάτου τὴν σκότωσιν.* Excæcationem ut vitæ monent : vero simile enim est ipsum excæcandum fuisse ; si tunc captus fuisset, ut imperio inopertis redderetur ; ipseque Cantacuzenus lib. iv, sub finem genero suo Joanni gratias agit, quod Matthæum Cantacuzenum filium non excæcaverit : hic enim imperium affectabat, et regnante patre Cantacuzeno desepota designatus fuerat. Theophylactus Simocatta, *Hist. Mauricianæ*, lib. iv, cap. 6, de excæcato Hormisda Persarum rege a subditis suis verba faciendo hisce exponit : Νύχτα κατ' αὐτοῦ τὸ λοιπὸν διὰ παντός ἐψηφίζοντο. *Nocte perpetua eum damnarunt, ne ut Cabades olim aufugeret, et contumelias sibi illatas ulcisceretur.*

(38) *Οἱ δὲ τῆς πόλεως ἄλλον ἀντ' αὐτοῦ.* In Cantacuzenum, dum Constantinopoli abeat rei publicæ causa, invidia et odio accensæ patriarcha et Apocauchus conjurant, et ut hostem proscribunt, hincque præfectus urbi creatus est. Cantacuzenus lib. iii, cap. 22 : Ἀπόκαυκον δὲ τὸν παρακοιμώμενον ἄρχοντα Βυζαντίου ἀποδείξαντες, ἐκέλευον τὸν πόλεμον κινεῖν ὅθεν ἂν αὐτῷ δοκοῖη βέλτιον. *Apocauchum vero accubitore Byzantii præfectum creant, jussuruntque in quascunque partes, prout ipsi e re publica visum erit, bellum movere.* Quisquam fuerit iste Apocauchus, et unde ortus, discimus a Cantacuzeno lib. iii : Οὗτος γὰρ δὴ ἔ παρακοιμώμενος· ἐκ Βιθυνίας ὀρμώμενος καὶ ἄσημος· ἐκ φαυλῶν φύς, τὴ πρῶτα μὲν ὑπέγραμμάτευσσε πολλοὺς τῶν τὰ δημόσια χρήματα εἰσπραττόντων ὀλίγου ἔνεκα μισθοῦ, εἰρ. *Hic accubitor [Apocauchus] ex Bithynia profectus, inglorius, parentibusque vilibus et obscuris natus, primum quidem operam suam mercede tenui vectigalium redemptoribus ad scriptum faciendum locavit.* Vocatur etiam a Nostro ἀγενῆς καὶ ἀνανδρος. *Fortuna tamen usus secundæ ad præcipuas palatii dignitates provectus est, na ut magnus dux creatus sit.*

(39) *Οὗτος μαθὼν τοὺς τὸν Καντακουζηνόν.* Noster historicus semel in carcere compactus Cantacuzeni amicos indicat : sed hic historie suæ libro tertio capp. 86, 87 et 88, sæpius incarceratedos fuisse queritur. His vero duobus postremis capitibus de constructione istorum ergastulorum loquitur, et de nece Apocauchæ illata, cap. 87, sic narrat : Δεσμητήριον δὲ ἐν τοῖς βασιλείοις Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου καινὸν ποιεῖν διανοεῖτο. Οἴκου γὰρ ὄντος· ἐκεί μὲν ἰουστινιανέου προσαγορευομένου, τὴν στέγην ὑπὸ τοῦ χρόνου διεφθαρμένου, πᾶσαν εἰσοδὸν ἀναγράφας, οἰκισκοὺς ἔδον ἐκείνου πλείστους διελεῖν ἐπ' ἑκατέρῳ μέρει, καὶ τοῦτοις

imperatoria detrectet, quibus obsequentem manent ante mortem tenebræ. Hæc ubi intellexit Cantacuzenus jussis imperatoris spretis palam rebellat : tuncque qui in urbe erant in locum ejus alium præfectum constituunt Alexium Apocauchum, virum timidum et ignavum, vafrum tamen et astutum, acclerumque peritum artificem, quem etiam magni ducis officio et dignitate imperatrix auxit. Iste, cum reactivisset eos qui Cantacuzeno insidiarum machinationem et seriem patefecerant, comprehensos omnes ejus consanguineos et amicos supra ducentos viros, heroes et semones, Pelopidarum et Æacidarum abnepotes, in carcere magni palatii conclusit. Tanquam passeret itaque intra retia præpeditos dum retinet, veretur ne quando novi aliquid moliti custodibus superiores evadant, et vincii palatium occupent, consanguineorum et amicorum studio et opera adjuti. Potior namque eivum pars, cum se-

κατακλείσαι τοὺς δεσμώτας ἄνωθεν καλωδίοις καθιελί, ὥστε νοκτὸς μὲν τοῖς κλισκοῖς χρῆσθαι, ἡμέρας δὲ πρὸς μετρίαν ἀνεσιν τῷ ὀπολελειμένῳ μεταξὺ χωρίῳ. *Carcerem novum in Constantini Magni palatio exstruere rogavit : in quo domus ampla de Justiniani nomine appellata stabat. cuius tecta temporis lapsu diruta erant : aditibus omnibus præclusis, intra illius parietes tuguriola plurima a se invicem separata ex utraque parte ædificare volebat, in quæ per superius ostium carcerati funibus demitterentur, in hisque totam noctem agent : per diem vero in area levande ægritudinis causa deambulare eis liceret.* Quowodo vero interromptus fuerit Apocauchus sequenti capite 88 narrat eodem sero modo, quo Ducas noster. Alia vero Constantinopoli gesta sunt, quæ recenset Cantacuzenus, ex quo Apocauchus præfecuram urbis imvit, ad ipsius cædem per incarceration illos patrâam. Statim namque præfectus urbi creatus Apocauchus, aliquos Cantacuzeni amicos interfecit, aliquos in vincula conjecit ; quæ territi alii ad hunc aufugunt, et hortantur ne longiores moras uccet : imperatorisque nomen et insignia quanto ocius sumat : quorum monitis tandem paruit ; et ornamenta imperatoria induit. Quæ cum ad Annam et senatum Constantinopolitanum allata essent, iis placuit Joannem imp. Palæologum coronari. Apocauchus porro auctoritate sibi concessa per superbiam ac proterviam abestendo, Cantacuzeni matrem diris ac inhumanis modis in carcere vexat ; quæ febri tandem correpta, medicorum ope, alimentisque opportunis immunitate sævissima ei negatis, anno 6850 (Christi 1342), Januarii die 5 diem obiit. His peractis ad Servicæ seu Tribunalium Gralem Stephanum Cantacuzenus abit, et junctis cum eo sœderibus auxilia sibi parat. Ubi dum moratur, Atinîs seu Aidinîs F. Amur sive Homur superato Hellesponti freta Didymotæchum advolat, ei opem latuit, qui a Cantacuzena humane ac magnifice excipitur : et per longum tempus frustra expectato Cantacuzeno in Asiam revertitur. Unde ab illo evocatus opem fert, et auxiliares copias ei adducit. Cum vero Smyrna a Latinis capta fuisset, eam oppugnaturus Amurium abit, frustra que tentat. Imperatrix ad Orchanem auxilia rogatum legatus mittit et sœdus cum eo init : quod Cantacuzenus, Orchanem in partes suas tracto, interruptit ; iterumque Amurium ut sibi opem ferat accersit. Apocauchi deinde consilium de exstruendo carcere secutum est, et cædes illius ab incarcerationis patiatâ.

natus, tum plebs Cantacuzennum suspiciebat, quem magnificientissimum et in omnes maxime beneficium experti erant: hac de causa ejusmodi consilium improbum inivit: omnes inter se versari familiariterque colloqui intra carceris septa interdium permittere, per noctem vero separatos binos singulos vel etiam ternos in quibusdam domunculis custodiæ securioris causa concludere. Jamque consilium peragebatur, asseresque et ligna apparabantur, et fabri advocati erant, cum illud, qui sub custodia tenebantur, senserunt, inque sui certam ac manifestam perniciem parari cognoverunt: illamque per noctem singulorum separationem, strangulationem aut in profundum mare demissionem prænuntiare, hosque sermones dum inter se agitant, animo despondent. Interim Apocaucus fabris ostensurus modum et ordinem, quem teneant in cameris illis extruendis, nullo comitante equite, sed uno servo, eoque, ut mos ipsi erat, pedibus sequente venit, intraque januam carceris ingreditur; quem mox conspectum, ut communem omnium pestem, vitæque singulorum insidiantem, unus eorum inter præcipuos ex genere *Raoul* apprehensa vice gladii tabula obvia, quæ ad limen statuendum dedolata erat, invadit, ejusque caput percussit, et Apocaucus ab equo, velut alius *Satan* de cælo, cadit. At Apocauci servus cum *Raoul* colluctatur, et ambo tanquam in certamine singulari stant: dumque simul confligunt, incarcerationum alius arrepta de fabri manibus securi, **10** humi jacentis caput abscindit, illudque palo infixum in propugnaculi quadam parte depangit. Tantum facinus non parum attonitos reddidit Byzantinos, imperatricem ipsam, totumque exercitum; omnes itaque concursu ad palatium promiscue facto ingrediuntur, non tamen citra pugnam cædemque, sed multa vi facta sibi via: omnesque trucidarunt, præter sex, qui in subterraneo templi novi monasterii specu delitescentes salvi evaserunt; plurimos etiam in medio templo mactaverunt, nec adytorum, aut altaris majestas et reverentia, ut parceretur ulli, quidquam valere. Inter eos equidem, qui tanto periculo erepti sunt, fuit avus meus paternus **MICHAEL DUCAS**: ipsi porro monachorum illius monasterii mantis seu cappis induti Constantinopoli aufugerunt, et in oppositam continentem *Asiam* transvecti, in regiones orientales alius in *Bithyniam*, alius alio discesserunt, avusque meus *Asiam* petiit, adivitque *Jesæum* filium *Atenis*, et ei, sibi quæ acciderant, narrat. Eruditus equidem erat,

A (καὶ φιλῶν καὶ γὰρ τὸ πλεῖστον τῆς πόλεως μέρος· ὅσον τῆς γερούσιας, ὅσον τὸ συρφετὸν ἐστίειτο τὸν Καντακουζηνὸν ὡς μεγαλοδωρότατον, καὶ εἰς ἀπαντας εὐεργετικώτατον), βουλευέται βουλήν πονηρὰν· τὴν μὲν ἡμέραν ἔχειν ἀλλήλοις τὸν ὄμιλον, καὶ συνδιάγειν ἐντὸς τοῦ φρουρίου τοὺς ἀπαντας, τὴν δὲ νύκτα κατὰ μέρος σὺν δύο, καὶ σὺν τρεῖς ἀσφαλίζεσθαι ἐν εἰκασκοῖς τισὶ. Τὸ δὲ βουλευθὲν εἰς ἔργον ἤγετο, καὶ δὴ σανίδες, καὶ ξύλα, καὶ τέκτονες παρεσκευάζοντο. Ὡς δὲ τὸ πραττόμενον οἱ φρουροῦμενοι ἔγνωσαν, εἶπον ἐν αὐτοῖς, Οὐκ ἄλλο τοῦτο πλὴν προφανῆς ἡμέτερος θάνατος. Ἡ γὰρ ἀπ' ἀλλήλων διάστασις τὴν νυκτῶδη πνιγμονὴν, ἣ τὴν ἐν βυθῷ τῆς θαλάσσης καταπόντωςιν προμαντεύεται. Ταῦτ' ἔφασκον, καὶ εἰς ἀθυμίαν ἐνέπεσον. Ὁ δ' Ἄποκαυκος ἐλθὼν τοῦ μεθοδεύεσθαι τὰς σκηνάς, πῶς δεῖ πῆξαι τὰς ἀρχιτέκτονες, μόνος ἐπιπικρὸς οὐκ ἄλλου τινὸς συνιπεσόντος πλὴν ἐνὸς δούλου, καὶ τούτου περσοποροῦντος ὡς ἔθος· ἐντὸς δὲ τῆς θύρας τοῦ φρουρίου γενόμενος, καὶ τοῦτον οἱ ἐκεῖ κατεχόμενοι ὡς φθορὰ κοινὴν, καὶ ψυχάρπαγα θεασάμενοι, μίαν τῶν παρατυχόντων [παρατυχοῦσων] σανίδων φλιᾶς ἕνεκα λεπτενθεῖσαν, λαβὼν εἰς τὴν προχόντων ἐκ γένους Ῥαοῦλ ἀντὶ ξίφους παῖσι κατὰ κεφαλῆς τὸν Ἀπόκαυκον. Ὁ δὲ κατὰ γῆς ἀπὸ τοῦ ἵππου ὡς ἀπ' οὐρανοῦ ἄλλος Σατάν πίπτει. Ὁ δὲ δούλος πλέκεται τῷ Ῥαοῦλ (40) καὶ ἄμφω μονομαχοῦντες εἰστήκεσαν. Τούτων δὲ ἀσχολουμένων ἐπὶ τῆ πάλῃ, ἕτερος τῶν ἐγκλειστων πέλαικον παρὰ τὸν τοῦ τέκτονος χειρῶν ἀρπάσας τὸν χαμαὶ πεσόντα κατατομεῖ, καὶ τὴν κεφαλὴν ἐν ἐνὶ μέρει τῶν προμαχώνων ξύλῳ πεπερονημένην προσπήγνυσι. Τοῦτο οὐκ ἐς μικρὰν ἀθυμίαν ἐνέβαλε τοῦ Βυζαντίου; σὺνάμα τῇ κρατούσῃ, καὶ παντὶ τῷ στρατῷ· ἀλλὰ φύρδην ἀπαντες συνδραμόντες ἐντὸς τοῦ παλατίου εἰσῆλθον οὐκ ἀκόπως οὐδ' ἀναιμακτῆ, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς βίας, καὶ πάντας κτετέφασαν πλὴν ἑξ σωθέντων ἐν τῷ ὑπογεῖῳ τοῦ ναοῦ τοῦ νέου· καὶ γὰρ τοὺς πλείονας ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ τούτου κατέβησαν, οὐκ αἰδοί, ἢ φοβητοὶ χρησάμενοι τῶν ἀδύτων ἕνεκα καὶ τοῦ θυσιαστηρίου, ἐξ ὧν εἰς ὁ πατὴρ πατῆρ (41) καὶ ἐμὸς πάππος· ἐτύχχανε ΜΙΧΑΗΛ ΔΟΥΚΑΣ· οἱ καὶ ἄμφω ἐνδυθέντες μοναχῶν τῶν ἐκ τῆς μονῆς ἐξήσαν τῆς Κωνσταντινου, καὶ τὴν περὶ αὐτῶν διαβάντες εἰς τὰ μέρη τῆς Ἰωδισπάρησαν, οἱ μὲν εἰς Βιθυνίαν, ἕτερο; ἀλλοθῶ· ὁ δ' ἐμὸς πάππος· εἰς Ἀσίαν, καὶ δὴ ἐντυχῶν τῷ Ἐσὲ τῷ υἱῷ τοῦ Ἀτῆν, καὶ τὰ κατ' αὐτὸν ὄριλα ποιήσας, καὶ γὰρ ὑπήρχε παιδείας μεσῶς, καὶ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(40) Ἐκ γένους Ῥαοῦλ. Unde genus duxerit *Raoul* ille non mihi constat; ejusdem ejusdem nominis mentionem facit *Gregoras*, lib. vi, ductus in locis, qui a *Muzalone* relicta *Theodoram*, *Michaels* imperatoris ex ejus sorore *Eulogia* neptem, uxorem duxit: *Γυνὴ δὲ πρότερον τοῦ Μουζάλωνος τοῦ πρωτοβασταρίου ὕστατον καὶ τοῦ Ῥαοῦλ πρωτοβεσταρίου καὶ αὐτοῦ γενομένου. Et infra refert Constantinum Porphyrogenitum *Rauli* filiam uxorem duxisse; *Phranzes*, lib. iii, c. 23 et 25, *Georgii Rauli**

viri nobilitate generis eximii meminit, qui nunc ex eadem gente ortus fuerit non mihi constat.

(41) Ὁρ εἰς ὁ πατὴρ πατῆρ. Ex hoc loco discernimus *Historia* hujus auctorem ex *Ducaram* antiqua gente originem paternam duxisse: ex qua imperatores aliquot orti sunt, *Constantinus Ducas*, *Michael*, *Alexius Murzuphlus* dictus, et *quartus Joannes Vatacia* cognominatus: si tamen hic ex eadem gente ortus sit; quem *Didymotecho* oriundum ex *Georgio logotheta* didicimus.

πάσης τῆς ἀλλῆ· ἔξω σοφίας ἀνάπλευς, καὶ ἰατρικῆς τέχνης οὐκ ἄμοιρος, γένει τε καταγόμενος τῶν ἀνάκαθεν Δουκῶν καὶ τῆς αὐτῆς σειρᾶς χρυσόκομος κριός. Δεξιόταί τὸν ἄνδρα σιτηραίοις παντοίοις καὶ εὐεργεσίαις ἀμείψας, καὶ τοῦτον ἐν Ἐφέσῳ καθίστησι, καὶ τὴν μετοικίαν ὡς πατρίδα ἐνγυκαλίσατο. Καὶ τὸν ἄλλογενῆ καὶ βάρβαρον ὡς θεόστεπτον ἔσεβε καὶ ἐτίμα, εἰς νοῦν λαμβάνων τὰς ἀτασθαλίας τῶν Ῥωμαίων, καὶ προβλέπων ὡς οἱ ἐν ὀλίγῳ πάντα τὰ τῆς Θράκης, καὶ μέχρι Δανούβειος, ὑπὸ χεῖρας τῶν Τούρκων πεσοῦνται, καὶ αὐτοκράτορες φανήσονται ὡς ἐν ὀλίγῳ, καθὼς καὶ πρὸ ὀλίγου ἐν Φρυγίᾳ τε καὶ Ἀσίᾳ, καὶ τῶν ἐπέκεινα ἐγένοντο, Θεοῦ παραχωροῦντος διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν τότε πολιτευομένων Ῥωμαίων, καὶ ἡμετέρων ἀποπάππων.

et scientiarum liberaliumque artium peritissimus, medicæ artis non ignarus, genus ducens ab antiquis illis Ducis, inque prosapia ista veluti catenæ annulus aureus splendebat. Hunc ergo honorificè excepit tyrannus, providitque ut cuncta necessaria commentusque rerum omnium ei præberentur, beneficiisque cumulo Ephesum habitandam concessit: quæ sedes peregrinæ æque ac patria gratæ ipsi ac charæ fuerunt; barbarum vero et alienigenam non aliter quam divina providentiâ constitutum regem veneratione ac cultu prosecutus est, reputans Romæorum scelera, prævidensque brevi Thraciam universam cæterasque ad Danubium pertinentes regiones Turcos invasuros, et subacturos: ut paulo ante Phrygiam, Asiam ulterioresque provincias debellarant, ita annuente Deo, et peccata Romæorum tunc viventium majorumque nostrorum vindicante.

CAPUT VI.

Cantacuzenus calceos purpureos induit, imperator salutatur et ad Serviciæ Crulem fugit, et cum eo sædus percussit (42).

Ὁ γὰρ Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνός, ὃν καὶ φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε, μαθὼν τὴν γενομένην εἰς τοὺς αὐτοῦ συγγενεῖς τε καὶ φίλους ἄδικον σφύγγην, καὶ τινες ἐκ τῆς πόλεως εἰς αὐτὸν ἀφικόμενοι οὐκ ὀλίγοι τὸν ἀριθμὸν, προσγενεῖς ὄντες αὐτοῦ καὶ τῶν φονευθέντων καθ' αἷμα, καὶ ἐξ ἀγχιστείας πλείονες μελανειμονοῦντες παρέστησαν τῷ Καντακουζηνῷ κλαίοντες, καὶ ὀλοφυρόμενοι, καὶ καταβοῶντες αὐτοῦ, ὡς Ἐνεκά σου θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν, καὶ τοὺς ἡμετέρους ἀπεβαλλόμεθα, καὶ τὸ ἄνθος τῶν Ῥωμαίων κατεμαράνθη, καὶ ὄλωεν ἡ βασιλεία ἐν χερσὶ γυναικείαις κερκίδων δίκην παρακλώθουσα καὶ παρατραχοῦσα τὴν ἀλουργίδα, ἡ ἀρχὴ ἐν ὑπομαζίῳ βρέθει, μόλις τὸν νοῦν καὶ τὴν γλῶτταν ἐν πατηνίοις καὶ ψελλίσμασι ἐνεργεῖν δυναμένη. Ἡ δυναστεία ἐν ἀγοραίοις καὶ μηδαμινῶς ἀνδράσι. Πείσθητι τῶν ῥημάτων ἡμῶν, καὶ ἀντιλαβοῦ τὴν ἡγεμονίαν, καὶ περιζῶσε τὴν ῥομφαίαν σου ἐπὶ τὸν μηρόν σου, καὶ ἔστεινε, καὶ κατευοδοῦ, καὶ βασιλεύς ἔσκεν ἀληθείας, καὶ πραότητος, καὶ δικαιοσύνης. Τότε ὁ Καντακουζηνός (43), ἀναλογισάμενος τὰς ἐπινασάσεις τῆς

Joannes itaque Cantacuzenus in superioribus sæpius dictus audita amicorum ac consanguineorum tam iniique patrata cæde [vehementer percussus est] conspectisque non paucis sanguine et affinitate proximis, tam sibi, quam occisis, qui pullati urbe relicta ad eum transierunt, ¶ ejulatusque ac singultibus mistas querelas in eum jactarunt, se suosque propter illum quotidie trucidari, Romæorumque florem cædibus convulsam radicitus languescere, imperii sceptrum feminæ manibus tractari, in iisque transformatum in radium textorium, colo fusoque additis, textendis purpuris inservire, dignitatem imperialem infanti adhuc lactenti innixam, qui crepundia vix dignoscat et lingua balbutiente eorum nomina vix proloquatur, magistratus forensis turbæ homines vilesque obtinere. *Crede*, inquit, *verbis nostris, imperiique fasces sume, accinge gladium super femur tuum, intende, procede et regna propter veritatem, mansuetudinem et justitiam.* Cantacuzenus, animo tum revolvens ab imperatrice et senatu invidia exagitatis adversum se prætor rationum excitatas turbas, insillisque se petitum, Ro-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(42) Quæ hoccapite Ducas enarrat, videntur potius ante Apocauci mortem, quam postea accidisse: anno nempe 6850 (Christi 1342), quo tempore Joannes imperator Palæologus annos 10 natus erat: cui ætati impuberi conveniunt verba illa ἡ ἀρχὴ ἐν ὑπομαζίῳ, etc.; post mortem enim Apocauci non longo tempore CPolim ingressus est Joan. Cantacuzenus anno 6855 [Christi 1347], quo tempore Palæologus annos fere 15 natus erat, nec amplius lætens balbutiensque appellari poterat.

(43) Τότε ὁ Καντακουζηνός. Hortatu suorum amicorum imperatoria ornamenta induit Cantacuzenus, crepidas sericas coccineæ seu purpurei coloris, quæ insignia fuerunt ab imp. Constantinopolitani usurpata. Zonaras tom. III, de Basilino quodam remige imperatoris triremis Michaelis Theodoræ filii mentionem faciendo, Ἐδίδου αὐτῷ τὰ φοινικίχρον πέδιλα, καὶ προσέταττεν ὑποδέσασθαι, καὶ βασιλεία ἀνεῖπε. Dedit ei (id est Michael impera-

tor Basilino) purpureos calceos, et induere præcipit, eamque imperatorem appellavit. Nicetas Choniates in *Annalibus* duobus locis: primo cum Alexius Comnenus Joannem filium suum successorem designat, Ἐρυθροῦ τε ὁ πῆδιλον μετεδίδωκε καὶ βασιλεία ἐδεδίδωκε ἀναγορευέσθαι. *Crepidæ purpureas ei concessit, imperatoremque appellavit*: et tomo III de Theodoro Lascari, Τὸ ἐρυθρὸν πέδιλον ὑποδύεται, καὶ βασιλεύς Ῥωμαίων ὑφ' ὀλίγων τῶν ἐφῶν ἀναγορεύεται. *Calceos purpureos induit, et Romanorum imperator ab Orientalibus omnibus proclamatur.* Gregoras etiam libro tertio de Palæologorum generis splendore disserens, et de contracta affinitate ab Alexio Angelo imperatore cum Palæologo Alexio, cui Irenem primogenitam filiam despondit, eamque imperio destinavit: Ὅς ἐπειθεῖ γονεὺς ἔββενος αὐτὸς οὐκ ἠύμολορει ταύτην ἐρυθροῖς ὑποδεδέσθαι κρηπίσι προσετατῆται· Ἦνα εἴη αὐτῆ τε, καὶ ὁ ταύτη συζευχθῆσόμενος τῆς βασιλείας διάδοχος. Qui [Alexius

maïs obtemperat, calceosque purpureos et sericos induit, imperatorque ab universo exercitu salutatur, Deo, ut mihi visum est, cor ejus indurante, ut seditionibus intestinis scissum Romanum imperium Turci invaderent, omnesque illius provincias vastarent: atque etiam alias gentes, Triballos, Mysos, Albanos cæterasque ad occasum sitas; justitia divina, quæ cuncta providet, pœnas exigente a gentibus, quæ continuis incursibus Romanum imperium lacessierant, vindicante etiam Romæorum perjuria. Juramentis namque præstitis, addito excommunicationis anathemate diro, fidem suam obstrinxerant imperium servaturos Lascaris filio, nec unquam Palæologi defectioni adhæsurus, aut opem illi laturus: contrario nihilominus jurejurando sanxerunt imperatorem Romanorum se agnoscere Palæologum, excæcato prius Joanne Lascari. Anathemate itaque percussi, in se ipsos maledictionem, ut Judæi tempore passionis Domini, atque execrationem accersiverunt, penitusque perierunt, ut narrationis series ostendet, iisdem pœnis ac Judæi, quorum scelera imitabantur, damnati. Statim itaque collectis copiis Thracicis, simulque ab urbe transfugis, ad Servix Cralem pergit, sibi que illam præter omne jus et fas contumeliam ei ab initio exponit, suorumque affinium eadem. His etenim temporibus Stephanus, hoc enim erat Cralex nomen, admodum illustris et potens erat; sic namque accidere solet, ut, corporibus multa mole assurgentibus, multoque gravitatis pondere depressa ac demersis, quæ levia et tenuia sunt, in sublime ferantur. Romæorum certe infortunia et quotidiani sæpe serie continua excipientes tumultus bellici atque intestinæ seditiones, Barbarorum colluviem superiorem ipsis potioremq; reddiderant. Unde Serviorum principi audacia nata vires acquirendi, et Cralex nomen assumendi: quæ barbara appellatio Græce reddita βασιλεύς (id est imperatorem) designat. Cum audiisset ergo Cantacuzeni querelas lætitia completus, suppetias ei se laturum, ut Romæis resistat, pollicetur, etiamque tulit. At Byzantinos, ubi certiores facti sunt de Cantacuzeni defectione, ipsumque imperii insignia induisse, et ab omnibus, qui Thraciam tenebant, Selymbriam usque procla-

A βασιλδος, καὶ τῆς συγκλήτου φρόνῃ φερίμενοι [φεριμένων] κατ' αὐτοῦ, ἀνευ τιδὸς εὐλόγου αἰτίας, καὶ τῆς τυχοῦσης ἐπιβουλῆς, συνυπακούει τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ ἀμφιέννυται τὰ κόκκινα καὶ τὰ σιρικὰ πέδιλα, καὶ βασιλεὺς παρὰ τοῦ στρατοῦ ἀναγορεύεται, οἶμαι τοῦ Θεοῦ εἰς τοῦτο σκληρόναι το; τὴν καρδίαν αὐτοῦ, τοῦ διχοστατῆσαι τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων, καὶ διὰ μέσου τούτων εἰσάξει τοὺς Τούρκους τοῦ καταφθεῖραι πᾶσαν γῆν Ῥωμαίων τὴν ὑπὸ χεῖρα, καὶ οὐ μόνον Ῥωμαίων, ἀλλὰ καὶ Τριβαλλῶν, καὶ Μυσῶν, καὶ Ἀλβανιτῶν, καὶ παντὸς ἄλλου δουτικῆς ἐθνους· κρίμασιν ὡς οἶδεν ὁ ἀκούμῃτος ὀφθαλμὸς τὰ μὲν ἅλλα γένη τιμωρῶν διὰ τὰς συνεχεῖς ἀντάρσεις κατὰ Ῥωμαίων· τοὺς δὲ Ῥωμαίους διὰ τοὺς φρικωδεστάτους ὄρκους (44), καὶ ἀφορισμοὺς ἀφορήτους οὓς ἔφερον κατὰ κεφαλῆς αὐτῶν ὀμνύντες, καὶ ἐξομνύντες τοῦ φυλάξαι τὴν βασιλείαν τῇ υἱῷ τοῦ Λάσκαρι, καὶ μηδ' ὄντως συνομαρτεῖν καὶ συνανταίρειν τῇ Ἰλάσιολόγῃ πρὸς ἀποστασίαν. Ἀντιστρόφως δὲ πάλιν ἀνομνύειν ὥστε ἔχειν καὶ στέργειν βασιλεία Ῥωμαίων τὸν Παλαιολόγον, ἀποτυφλώσαντες πρῶτον Ἰωάννην τὸν Λάσκαριν, καὶ ἀναθέματι καθυπαχθέντες αὐτοὶ καὶ ἑαυτῶν, ὡς οἱ Ἰουδαῖοι ἐν τῷ καιρῷ τοῦ δεσποτικῆς πάθους, ἐπισπᾶσαντες τὴν ἀράν. Οἱ καὶ ἀρδῆν ἀπώλοντο, ὡς παρακατιῶν ὁ λόγος δηλώσει, τὴν ταυτοπάθειαν τῶν Ἰουδαίων κατακρεθέντες ζηλωταὶ τῶν παρανομιῶν γενόμενοι. Εὐθὺς οὖν παραλαβὼν ὃς εἶχε δυνάμεις Θρακικὰς, καὶ τοὺς ἐκ τῆς πλεως αὐτομόλους, πρὸς Κράλην Σερβίας παραγίνεται, καὶ τὴν ἅπασαν ἦν ἀδίκως ὑπέστη ζημίαν, καὶ θνείδος, καὶ τὴν ἐκ τοῦ γένους τῶν οἰκείων φθορὴν ἅπαντα καταγγείλας. Ἦν γὰρ εὐδοκιμῶν ὁ Στέφανος τῷ τότε καιρῷ, οὕτω γὰρ ἦν τῷ Κράλῃ δομα. Καὶ γὰρ, ὡς ἔθος, τὸ ὄγκωδες καὶ βαρὺ ταπεινωθὲν, τὸ χούφον καὶ λεπτὸν εἰς ὕψος αἱρεται. Αἱ γὰρ δυστυχίαι τῶν Ῥωμαίων, καὶ αἱ καθημερινὰ ἀλλεπάλληλα ταραχὰ, καὶ οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι, τῶς βαρβάρους καὶ ἀγέλαιους ὑπερέχοντα; αὐτῶν πεποιθήσασιν. Ὅθεν ὁ τῶν Σέρβων ἀρχηγὸς ἐτόλμησεν ἀναδύσασθαι κράτος, καὶ Κράλης ὀνομάζεσθαι. Τοῦτο γὰρ τὸ βάρβαρον ὄνομα ἐξελληνίζόμενον βασιλεὺς ἐρμηνεύεται. Ἐνωτισθεὶς οὖν τῶν ῥημάτων Καντακουζηνοῦ (45),

Ismaelis Bullialdi notæ.

Angelus] postquam prolem masculam non susceptit, crepidas purpureas induere hanc Irenem filiam suam præcipit, ut ipsa et qui ei junctus esset, in imperio ei succederent.

(44) Τοὺς δὲ Ῥωμαίους διὰ τοὺς φρικωδεστάτους ὄρκους. Theodorus Lascaris II, Joannis Batatzæ seu Vataciæ filius, Joannem filium suum pupillum moriens reliquit, tutoresque ei dedit Arsenium patriarcham et Musalonem. Theodorus, quod futurum verebatur, a successore suo avertere voluit, ideoque semel atque iterum ab aulæ suæ proceribus infinisque jusjurandum exegit, ut filio suo fideles obscurantesque eo constricti se præberent; post illius etiam obitum repetitum ac statim violatum est. Hoc de negotio adeundus Gregoras lib. 3, cap. 6, et Phranzes lib. 1, cap. 3. Michael etiam Palæologus, et Muzalonis cædis rei, anathemate

D dirisque devoti et excommunicati sunt.

(45) Ἐνωτισθεὶς οὖν τῶν ῥημάτων τοῦ Καντακουζηνοῦ. Stephanus Servix Crales Cantacuzeno auxilium roganti conditiones tulit, quibus ei opem ferre cogitabat: at duras nimis visas Cantacuzenus haut admisit. Stephanus propterea Cantacuzeno indignatus devi ei inferenda consilium agitavit, verum per uxorem Craleam reconciliatus statim fuit. Cantacuzenus lib. III, cap. 43 et 44. Moneus hic lector hunc Servix despotam seu Cralem Stephanum, ad quem Cantacuzenus confugit, ex Nemagna gente fuisse, vocatumque imperatorem, Byzantinique imperii provincias Thessalonicam usque dominationi suæ supposuisse. Regnare cepit hic Stephanus anno 1531, quo patrem suum Uroscum aulicorum consilio gula fracta interfici jussit. Regnavit ad annum usque 1554 cum 2'

καὶ πλήρης ἡδονῆς γεγώνως, συνέθετο τοῦ δοῦναι αὐτῷ βοήθειαν καὶ ἀρωγὴν πρὸς ἀντιπαράταξιν τῶν Ῥωμαίων, ὃ καὶ πεποίηκεν. Οἱ δὲ τῆς πόλεως μαθόντες τὴν ἀποστασίαν Καντακουζηνοῦ, καὶ τὴν παράσταμα τῆς βασιλείας ἐνδυθέντα, καὶ παρὰ πλῆσιν ὡς βασιλεῖα ἀναγορευόμενον τοῖς ἐν τοῖς Θρακίαις μέρεισιν οἰκοῦσιν ἄχρις αὐτῆς Σηλυμβρίας, κατωδυνώσω τὴν ψυχὴν. Καὶ πλήρεις δειλίας καὶ φόβου γενόμενοι συνέειχοντο κοινολογοῦντες ὃ καθεὶς πρὸς τὸν γείτονα τί ἄρα ἔσται τὸ ἀποθησόμενον, τί δὲ ἢ πρὸς τὰ κακὰ βέπουσα τύχη τοῖς Ῥωμαίοις ἔκλωσεν.

CAPUT VII.

Homur Atinis filius trajecto Hellesponto in Europam venit, Callipolim appellit, et Didymotæchum. ubi Cantacuzeni uxore substiterat, proficiscitur. Turci Thraciam vastant. Smyrna ab equitibus militiæ Hierosolymitanæ capta. Eam frustra recuperare tentat Homur, et in oppugnatione occumbit.

Τῶν τοῦ Ἀτίνου Τούρκου υἱὸς εἰς Ὀμόδρον ἐπονομαζόμενος, ἀρχηγὸς τῶν ἐν τῇ Σμύρνῃ πολιχνίων, καὶ αὐτῆς Σμύρνης κατὰ διαδοχὴν λαβόντος [λαβὼν] τὴν ἡγεμονίαν παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἀτίνου τοῦ μητρὸς ὄντος, καὶ θρασκευαρίου· ἐντυχὼν καὶ λιμένας οἴους ἐγκολπίζεται ἡ Ἰωνία, καὶ δρυμῶνας πολυφύλους καὶ πρὸς κατασκευὰς φορτικῶν νηῶν καὶ μακρῶν τριήρων ἐπιτηδείους, κατασκευάσεν αὐτάρκως πρὸς ἃς ἠβούλετο ληστρικὰς διήρεις τε καὶ τριήρεις. Καὶ ἐπεμβαίνων αὐτάς, ἐπόρθει τὰς περικύκλιον πόλεις καὶ νήσους Μιτυλήνην σὺν πάσῃ νήσῳ Λέσβῳ, Χίῳ, Σάμῳ, Ναξίῳ καὶ πάσας τὰς περικύκλιον νήσους. Μαθὼν δὲ τὴν διχοστασίαν τῶν Ῥωμαίων, καὶ ὅπως Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνὸς ἀνὴρ εὐγενὴς τε καὶ τῶν πάλαι ἡρώων ἀπόγονος, ἀνδρῆτος, μαχιμώτατός τε περὶ τὰ πολεμικά, καὶ συνετὸς ἐν ἅπασιν ἀγαθοῖς ἦθεσι, βουλὴν βουλευεται πονηράν. Στόλον γὰρ εὐπρεπίσας τὴν ἀριθμὸν ὑπὲρ τὰ τεσσαράκοντα λέφη, καὶ ἐξελεθῶν τοῦ λιμένος πρὸς Καλλιῶν πόλιν ἀφίκετο αὐτοκάλειτος· κάκειθεν ἐξελεθῶν διὰ ξηρῆς ἄχρις Διδυμοτοχοῦ ἀφίκετο. Ἔτυχε γὰρ ἐκεῖσε διάγουσα ἡ γυνὴ τοῦ Καντακουζηνοῦ πανοικί. Ἀπερχομένη γὰρ αὐτοῦ ἐν Σερβίᾳ συναγαγὼν πάντα τὰ ἐν τῷ οἴκῳ χρυσᾷ τε καὶ ἀργυρᾷ καὶ πᾶσαν ἄλλην περιουσίαν, καὶ παῖδάς τε καὶ γυναῖκα, ἐκ τῆς Ἀδριανῆος εἰς Διδυμοτοχὸν ἤγαγε, καὶ πᾶσαν ἄλλην τὴν τυχοῦσαν ἐπιμέλειαν τοῦ πολιχνίου παρασκευάσας τότε πρὸς τὸν Κράλην ἀφίκετο. Ὁ δὲ Ὀμόδρον μὴ εὐρῶν τὸν ποθοῦμενον εἰδεινοπάθει καὶ ἐδυσχέραινε· ἐπεθύμει γὰρ τοῦ ἰδεῖν αὐτὸν, καὶ ὀμιλῆσαι καὶ ὄρκους δίδόναι, καὶ λαβεῖν παρ' αὐτοῦ, τοῦ εἶναι ἐφ' ὄρου ζωῆς αὐτῶν ἀδελφούς καὶ συλλήπτορας. Ἡ δὲ Καντακουζηνὴ δεξιωσαμένη τοῦτον, καὶ φιλοφρόνως ἀποδεξιμένη συμπύση δαψύλει ζωοτροφία, καὶ ἐν ἅπασιν ἀγαθοῖς, διήρκεσε μῆνας τρεῖς ἐκδεχόμενος τὸν Καντακουζηνὸν, ἔχων μεθ' αὐτοῦ ἕως πεντακοσίου Τούρκους ἱππεῖς, καὶ ἑτέρους τόσους πεζοὺς ἐκ τῶν αὐτοῦ τριήρων· οἱ δὲ λοιποὶ τοῦ στόλου συναθροισθέντες, καὶ εἰς τὰ τῶν ὑπερεχόντων πλοίων ἐμβαδόντες τὴν παράλιον πᾶσαν ἐληλάτουν ἐξ αὐτῆς

Ismaelis Bullialdi notæ.

Divolopotamum Thraciæ urbem fato concessit. Successit illi Uroscus unicus filius, qui imperium ignavia amisit, avique diras et imprecationes, in filium ejusque posteros factatas, expertus est. Sa-

matum imperatorem et agnitum, vehemens animi dolor invasit; tuncque percussi metu ac terrore omnes, conventus et colloquia agitando disserere inter se vicini de incerto imminentium exitu, in quamve partem fortuna anceps Romæ tot calamitatibus afflictis inclinaret.

Atinis Turcorum principis filiorum unus, Homur dictus, Smyrnæ oppidorumque tractus illius princeps, quam ditionem a patre Atine jure hereditario obtinuerat, auidax ipse et generosus: quosque Ioniæ littora in sinus curvata portus efficiunt occupabat, sylvasque arboribus densissimas aptis ad fabricandum naves actuarias longasque triremes; ex quibus materias abunde coegit ad prædatorias biremes triremesque pro libitu construendas; quas cum conscendisset, urbes et insulas in ambitu circumjacentes vastavit, et depopulatus est Mitylenon cum tota insula Lesbos, Chium, Samum, Naxum cæterasque alias vicinas insulas. Cum vero nuntius ad ipsum perlatus esset de Romæ discordia civili, innotuissentque ipsi Joannis Cantacuzeni nobilitas genusque ab heroibus olim deductum, bellica etiam virtus rei que militaris peritia, quæ morum probitati ac prudentiæ conjunctæ erant, consilium improbum inivit. Instructam enim classem quadraginta navium portu deduxit, et Callipolim nullo sollicitante appulit, excensione demum facta terrestri itinere Didymotæchum inde pervenit, ubi Cantacuzeni uxor cum tota familia substititor; **13** in Serviam enim discedens Cantacuzenam universam supellectilem auream atque argenteam cæterasque opes convasatas, liberos simul et uxorem Adrianopoli deduxerat, et Didymotæchum transportat; securitati insuper oppidi hujus ab ipso provisum cum ad Crælem se contulit. At Homur cum illum, quem tantopere cupiebat, non invenisset, moleste id tulit; magna siquidem videndi eum cupiditate tenebatur, et alloqui mutuoque jurejurando sædus ferre, societatemque fraternam et amicitiam firmare, cujus præter mortem non esset alius terminus. Humane ac comiter exceptum Cantacuzena opipare es lautissime omni rerum ciborumque copia domi cum quingentis equitibus Turcis, totidemque peditibus qui triremibus vecti erant, per trimestre tempus commorantem, et tantisper dum Cantacuzenus rediret exspectantem habuit. Cæteri interim classarii simul collecti majoribus navigiis conscensis oram mari-

pra notavimus Lazarum Vulci filium Uroscos partem imperii paterni ademisse. Maurus Orbinus in *Hist. de regno Slavorum*. Vide etiam ad caput 30, infra.

timam universam a Callipoli Selymbriam usque Æprædari, tanquam Cantacuzeno opem jam ferrent. Id autem specie tantum agebatur, dum serio Thraciæ situm, locorum aditus exitusque explorabant et speculabantur; ipse vero terrestri itinere cum suis Rhædæstum usque obvia diripiens et vastans excurret, et inde Didymotæchum rediit. Cantacuzeni vero reditum cum nimis serum fore intellexisset, velletque ad sua reverti (audierat enim orlinis militaris Hierosolymitani Rhodios fratres classe instructa ad Smyrnæ portum applicuisse, jamque arcem in ipso ædificare cœpisse nomine sancti Petri dedicatam, in quam fugitivi captivi tuto se recipere possent) ad pacem ineundam, amicitiamque contrahendam optime dispositus discessit, et Cantacuzena dona quamplurima largita hospitem dimisit. Abiit itaque, captivos multos secum abducens, hæcque primitias erroris sui perceperunt Romæi Thraciam cæterasque Occidentis partes incolentes. Nam Bithyni, et Phryges, cæterarumque Orientis præfecturarum incolæ a Turcis in servitutem annis præteritis redacti erant. Smyrnam tandem revectus Homur oppidulum a fratribus militibus jam perfectum absolutumque cernit, crebrosque et frequentes in eo viros bellicosos et apprime industrios, nihilque constructioni ejus deesse. Acerbo itaque animi dolore correptus, jugiter secum agitare aut oppidum occupandi, aut vitam perdendi consilium. Oppugnatione deinde cœpta non cessavit machinas bellicas experiri, novasque comminisci: noctu ac interdum ad 14 pugnam velitationibus lacessere, et cuniculis actis cæterisque molitionibus adhibitis muros perfodere, et evertere; tandemque, velut alter Bacchus, frequentibus oppugnationibus et præliis in oppidi fossam penetravit, scallisque mœnibus admotis, tanquam canis rabidus, primus murum subire ausus est, solique sibi victoriæ tropæum erigere. Verum divina providentia, quæ omnia quo vult agit et transfert, ferocem animum istius et vehementem impetum intuitu, de illo ita decrevit. Cum ad medios scalæ gradus jam pervenisset, galeamque ab oculis parum rejecisset, ut, quantum esset propugnaculi pinna inferior, cerneret, sagittarius e superiore propugnaculo eum vulnerat adacto inter media supercilia telo. Percussus Homur ex alto præceps in

A Καλλιουπόλεως ἄχρι Σηλυμβρίας, ὡς δὴθεν συμμαχῶν [συμμαχοῦντες] τῷ Καντακουζηνῷ, τῇ δὲ ἀληθείᾳ ἰχνηλατῶν [ἰχνηλατοῦντες] τῆς Θράκης γίν· αὐτὸς δὲ διὰ ξηρᾶς σὺν τοῖς αὐτοῦ κατεδραμεν ἄχρι Ῥέδαιστοῦ, καὶ κουργύσας, καὶ ἀπολέσας ἐστράφη εἰς Διδυμότοιχον. Ἰδὼν οὖν τὴν ἀφίξιν τοῦ Καντακουζηνοῦ βραδεῖαν οὖσαν, καὶ βουλευθεὶς ὀπισθόρμητος γενέσθαι (ἤκουσε γὰρ ὅτι οἱ τῆς Ῥόδου φρέριοι (46) στόλον κατασκευάσαντες ἀφίκοντο ἐν τῷ λιμένι τῆς Σμύρνης, καὶ ἤρξαντο οἰκοδομεῖν φρούριον ἐν αὐτῷ, ὡς ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Πέτρου, ἕνεκα σωτηρίας τῶν φυγάδων αἰχμαλώτων), τὰ πρὸς εἰρήνην καὶ φιλίαν καὶ ὡς διατεθεὶς αὐτῆς, ἡ δὲ Καντακουζηνῆ σὺν δώροις ὅτι πλείστοις φιλοξενήσασα ἀπέπεμψεν, ἐλθὼν μετ' αἰχμαλωσίαις Ἰκανῆς, ἀπαρχῆς οὐστῆς τοῦ καρποῦ τῆς ἀμαρτίας τῶν Ῥωμαίων τῶν κατοικοῦντων ἐν Θράκῃ, καὶ ἐν πᾶσιν τοῖς κατὰ δύσιν μέρεσιν. Οἱ γὰρ Βιθυνοὶ, καὶ Φρύγες, καὶ οἱ ἐν πάσαις τῆς ἑώρας οἰκούντες ἐπαρχίαις, προλαθὼν γὰρ ὁ χρόνος κατέφθειραν, οἱ καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων κατεφάρησαν· ἐλθὼν δὲ ὁ Ὁμοῦρ ἐν τῇ Σμύρῃ, καὶ ἰδὼν τὸ πολίχνιον ἤδη ὑπὸ τῶν φρερίων πεπληρωμένον, μεστὸν ἀνθρώπων πολεμικῶν καὶ εὐμηχάνων, πᾶσις καταεργασμένον καὶ μηδεμιᾶς ἀλλῆς δεούσης οἰκοδομῆς, ὠδυνήθη τὴν ψυχὴν, καὶ ἐπιμόνωσ καθ' ἐαυτὸν ἐβουλεύσατο, ἡ τὸ φρούριον καταστρεῖν, ἡ τὴν ψυχὴν ἀποβάλλεσθαι. Ἀρξάμενος δὲ μάχεσθαι καὶ ἀντιμάχεσθαι, καὶ πολεμικὰς μηχανὰς ἐξετάζειν καὶ ἐφευρίσκειν,

C οὐ δέλιπε νόχτα καὶ ἡμέραν διεγείρων πολέμου· διὰ τε ἀκροβολισμῶν καὶ γαιουρυμάτων, καὶ τοιχορυγιῶν καὶ πατῶν ἄλλων κατασκευῶν. Ἦδη δὲ ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἀγωνίσμασι καὶ παλαίσμασι ὡσπερ τις ἄλλος Λυσίος, ἀντιμαχόμενος ἰδυνήθη εἰς τόσον, ὡς καὶ τὴν τέφρον τοῦ πολίχνιου διαπεράσαι σὺν τοῖς αὐτοῦ, καὶ κλίμακας ἐν τῆς εἰχῆσι θεῖναι, καὶ ὡς λυσσητῆρ κύων, ὤρμησεν αὐτῆς πρῶτος ἀναστῆναι, καὶ τὸ τροπαῖον αὐτῆς μόνοσ λαθεῖν. Ἡ δὲ ἄνω Πρόνοια, ἡ τὰ πάντα καλῶς ἄγουσα καὶ μεταφέρουσα, ἑώρασα τὸ θηριόγνωμον αὐτοῦ καὶ δρακόντιον ὄρημα, μετὰζοντο; ἤδη τῆς ἀναβάσεως τῶν βαθμίδων τῆς κλίμακος, καὶ ἐναπετάσας μικρὸν τὴν περικεφαλαίαν ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ ἰδεῖν τί τὸ ἐλλείπον ἀπὸ τοῦ προμαχώνος, καὶ βῆλοσ ἀφίεται τσαγγρόβλοσ κατ' αὐτοῦ, καὶ περονῶ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(46) Ἐκουσε γὰρ ὅτι τῆς Ῥόδου φρέριοι. Jacobus Bosius qui historiam religionis et militiæ S. Joannis Hierosolymitani Italice scripsit, Smyrnam a fœderatis captam ait anno Christi 1344, sed de castro ædificato nullam mentionem facit. Recte equidem convenit hæc temporis nota cum illis quæ a Cantacuzeno uarrantur; nam belli civilis hujus initio Homur Didymotæchum venit. Bosio consentit Cantacuz. lib. iii. cap. 68, et a Rhodiis equitibus aliisque belli fœdere consociatis captam Smyrnam tradit. Τριήρεις γὰρ τέτταρες, καὶ εἴκοσι Λατινικαὶ ἐκ τῆς Ῥοδίων καὶ τινῶν ἐτέρων παρεσκευασμένοι ἐπέπλευσαν τῇ Σμύρῃ, καὶ τὸ πρὸς τῷ λιμένι φρούριον εἶλον, καὶ ναῦς ἐνέπρησαν οὐκ ὀλίγας Περσικὰς. Ἀμοῦρ δὲ παρῶν καὶ ἀμυνόμενος οὐκ ἴσχυε περιγενέσθαι τῆς Λατινικῆς δυνάμεως. Triremes 24

Latine Rhodiorum equitum, aliorumque Smyrna bene instructæ appulsæ sunt, et ab iis castrum potui impositum occupatur, navesque plurimæ Perice incenduntur. Quo cum accessisset Homur, et pro viribus Latinos oppugnaret, ipsos nusquam superari potuit. Manifeste sibi adversantur Ducas noster et Cantacuzenus: nam si, quæ Cantacuzenus narrat, vera sunt, post Smyrnam scilicet a Latinis occupatam Homurcum eam expugnare frustra tentavisse, Cantacuzeno deinde suppetias laturum fretum Hellepontiacum denuo trajecisse: non potuit in oppugnanda Smyrna, ut noster narrat, occubuisse. Qui vero Frerij Rhodi appellatur, sunt religiosi ac milites Ordinis S. Joannis Hierosolymitani, qui hodie vulgo equites Melitenses appellantur.

ται τὸ ἐπισκήνιον διὰ μέσου τῶν ὀφρύων, καὶ ἅπτεται κύμβαχο; ἀνωθεν κάτω, καὶ οὕτω βιαίως ἀπέβρηξε τὴν ψυχὴν. Ἀρπάσαντες δ' αὐτὸν οἱ στρατιῶται ἐνδον πεσόντος [πεσόντα] τῆς τάφρου πολλῶν πεσόντων Τούρκων, ἔφερον αὐτὸν νεκρὸν ἐν τῷ πολυχρῆ τῆς Σμύρνης (47) τὸ κείμενον ἐν τῇ κορυφῇ τοῦ θρους, ὅπερ φρούριον ἐτύγχανε ἀκρόπολις ποτε τῆς παλαιᾶς καὶ διεσθαρμένης Σμύρνης, ἀνακαινίσας αὐτὸ προλαβὼν ὄλγοι; ἔτεσιν Ἰωάννης ὁ Δούκις βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων· ὁ Ἀτὴν δὲ ἀρχηγὸς Τούρκων, ὁ καὶ πατὴρ τοῦ Ὁμοῦρ παρὰ τῶν Ῥωμαίων ἐν ταῖς ἡμέραι; Ἀνδρονίκου τοῦ γέροντος ἔλαβε καὶ κατεῖχε· τοιοῦτον ἦδη τὸ τέλος ὁ Ὁμοῦρ ἔσχεν.

CAPUT VIII.

Caucasus in Thraciam redit. Anna imperatrix auxilia ab Orchane petit et impetrat. Turci imperii provincius populantur et captivos abducunt.

Ὁ δὲ Καντακουζηνὸς συνθήκας ποιήσας μετὰ τῶν Κράλη καὶ φιλιαν ἀσπονδῶν [ἐνσπονδῶν], μεσολαβούντων κάστρων, καὶ πόλεων καὶ ἐπαρχιῶν τῆς δυστυχοῦς βασιλείας τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἀντὶ Ῥωμαίους; δεσπότης κληροδοθέντες [κληροδοθέντων] εἰς ἡγεμόνας βαρδάρους; Τριβαλοῦς τε, καὶ Σέρβους; ἤρξατο δὲ κατατρέχειν καὶ αὐτοῖς, καὶ λεηλατεῖν, καὶ φθειρεῖν πάσας τὰς πόλεις τῆς Θράκης; ἄχρις αὐτῆς Σηλυμβρίας. Οἱ δὲ τῆς πόλεως; ἐνοήσαντες τὸ γεγονός; παρὰ τοῦ Ὁμοῦρ τὸν πέρσει χειμῶνα, καὶ σκοποῦντες; ὅτι τοῦτον ὁ Καντακουζηνὸς μετεπέμψατο, καὶ αὐτὸς ἦν αἰτίος τῆς ἐνδημίας τοῦ Ὁμοῦρ, οὐκ εἰδότες; ὅτι αὐτόκλητος ἐλήλυθε, ἢ ὅτι κλιθούσα ἀντιστρέφους; τὰ νήματα κακῆ τύχῃ τῶν Ῥωμαίων προὔξηνσεν αὐτὸν τοῦ ἔλθειν καὶ καταπατήσαι χῶματα εὐθαλῆ Ῥωμαίων γῆς, βουλὴν βουλευόνται; πονηρὰν, καὶ κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν ὄργην καὶ μῆνιν θεήλστον· προξενούσι; τῇ δεσποίνῃ Ἄννη τῇ μητρὶ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου; ἔτι μερικῶς; τοῦ στείλαι; πρέσβεις; εἰς τὸν ἡγεμόνα; τῆς Βιθυνίας; καὶ Φρυγίας; ἔτι δὲ καὶ Παφλαγονίας; τὸν δὲ λόγος; φθάσας; ἐδήλωσε; τὸν Ὁρχάν; τοῦ αἰτῆσαι; ἄρωγην; καὶ βοήθειαν; ὡς; ἵνα; καταπολεμήσῃ; τῷ Καντακουζηνῷ; ἀποστᾶτή; ὄντι; τῆς; βασιλείας; συνθεμένη; δοῦναι; αὐτῷ; ποσότητα; χρυσοῦ; πολλοῦ; καὶ οὖς; ἀνδραποδίζουσιν; οἱ; Τούρκοι; Ῥωμαίους; ὑπηκόους; τοῦ; Καντακουζηνοῦ; ἔχουσι; ἄδειαν; πωλεῖν; καὶ; πεπράσκειν; ἔνθα; βούλονται;· καὶ; τοὺς; μὴ; θέλοντας; πωλήσαι; τοὺς; αὐτοῦ; αἰχμαλώτους; ἀνεμποδίστως; περὶ; αὐτοῦ; ἀπὸ; Σκοταρίου; καὶ; ἄγειν; καὶ; φέρειν; αὐτοὺς; ἔνθα; βούλονται; Ταῦτα; ἐνωτισθεὶς; ὁ; Ὁρχάν; καὶ; ἠδέως; ἀκούσας; εἰδὶσα; γὰρ; τὴν; τοιαύτην; πρὸ; πολλοῦ; γεῦσιν; καὶ; θαρσαλέως; πηδήσας; καὶ; μετὰ; πολλῆς; ἠδονῆς; τὸ; μετὰ; χαρᾶς; προσειπὼν; πέμπει; τοὺς; πρέσβεις; ἀγαλλομένους; καὶ; χαίροντας; οὐκ; εἰδότες; οἱ; ἄλλοι; τίνα; μετακαλοῦνται; εἰς; βοήθειαν;

Ismaelis Bullialdi notæ.

(47) Ἐν τῷ πολυχρῆ τῆς Σμύρνης. Anno 1647 vidimus adhuc castrum illud in montis vertice locatum, cujus mœnia integra ferme sunt. Verum omnia ædificia. præter templum, quod in meschitâ Turci transformarunt, diruta sunt. Existat etiam in eo cisterna amplissima, cujus laquearia ac forni-

caput cadit, vitamque hoc violento exitu finivit. In fossam lapsam milites Turci magno numero accurrentes mortuum in oppidum Smyrnæ vertici montis impositum raptim efferunt: quod castrum veteris eversæque Smyrnæ arx quondam fuerat, non multos ante annos a Joanne Duca Romanorum imperatore iterum ædificata, quam Atin Turcorum princeps Homuris pater Andronico seniore impetrante a Romanis postea recepit et obtinuit.

At Cantacuzenus cum Cræle icto fœdere inita. amicicia, cum præterisset interjecta castra, urbes provinciasque infortunati Romani imperii, quæ dominos alios Romæis pulsus sortitæ erant, præfectosque barbaros Triballos et Servios, excurrere Selymbriam usque, cunctas Thraciæ urbes vastare prædæque agere cœpit. At illi qui urbis mœnibus continebant, quæ ab Homure anni superioris hieme gesta erant, reputant, et Cantacuzenum accersivisse istum considerant, auctioremque ei fuisse susceptæ protectionis; latebat tamen eos sponte sua Homurem advenisse, aut malam Romæorum fortunam versa vice seriem malorum ducentem occasionem ipsi præbuisse accedendi et peragrando colles aînenos Romanæ regionis. Consilium ergo perniciosum (Deo iis irato, minimeque 15 propitio) capiunt, apud dominam Annam Joannis imperatoris etiamnum adolescentis matrem agunt, ei que suadent ut ad Bithyniæ, Phrygiæ et Paphlagoniæ principem Orchanem, nobis in superioribus memoratum, legatos mittat, qui auxilia et suppetias ab illo petant, quibus Cantacuzenum rebellem opprimat; magnam itaque vim auri daturam se pollicetur Anna, conceditque Turcis, ut libere ac secure vendant et distrahant, ubicunque libitum fuerit, quoscunque Romanos captivos ceperint Cantacuzeni partibus adhaerentes: iis etiam, qui mancipia vendere nollent, dat liberam trajiciendi deducendique Scutarium facultatem, eaque abducendi quocunque vellent. Hæc a

D legatis proposita avido lætoque animo excipit Orchanes, qui antea impotenti atque ardenti libidine talia expetebat: multa que confidentia exsultans, iugenti voluptate completus comiter et benevole legatos amplectitur, eosque allocutus hilares et gaudio perflusos dimittit. Nesciebant certe miseri quem advocarent ad opem sibi ferendam, qualemque he-

ces multis columnis fulciuntur. Castrum illud quadratum oblongum est, vicinum illi orbis antiquæ regionis, in qua Acropolis, cujus adhuc mœnium pars cernitur, sita erat. Castrum inferius ad litus maris et portus ingressum situm est, nuncque integrum videtur.

ham intererent ad levandum emplastro morbum, A quem sceleribus suis contraxerant. Misit itaque Orchanes militum decem millia, qui trajecto freto intra urbis moenia a civibus gaudio exsultantibus accipiuntur, perque vias urbis et muros ambulant, eosque lugrant; benigne ab imperatrice habiti cæterisque Romæis urbe excedant, et adversus Cantacuzenum proficiscuntur. Ex altera vero parte Cantacuzenus præsiidiis impositis castra arcesque firmat, commeatumque et cætera necessaria invehit, progrediturque cum Romæorum sibi adhærentium copiis Serviorumque exercitu, prælioque semel atque iterum commisso nullum damnum a Turcis passus est; erat quippe vir bellicosissimus, robustus et artis bellicæ præ cæteris sui temporis hominibus peritus. Quotquot igitur prælio cæperunt, Turcos peremerunt, Romæos vero vestibus spoliatos domum nudos remiserunt. At Turci omissa pugna ad pagos diripiendos discurrunt. Janque longa agmina mancipiorum catenis victorum trahebant, abducebantque Constantinopolim viros, mulieres, lactentes infantes, adolescentes, sacerdotes et monachos velut oves, et tanquam Scythias aut Abasgos per vias vendendi gratia agebant; quodque acerbius erat, nisi redemptor statim accederet, spectantibus Romæis Romæi a Barbaris, pro inhumanum scelus flagris cædebantur. Isque malus percipientis erat animus, ut nempe miseratione motus quispiam eos redimeret: qui vero redempti non sunt, eos trans fretum Prusam 16 stadiis avexerunt, inque alias regiones mediterraneas inter Turcos venum miserunt. Omnium erat miserabilis aspectus, ubique luctus, lamenta et lacrymæ intuentibus Romæis, neque ullas Græcos aut Barbaros miserebatur.

πειραθησομένους. Καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα ἐλεεινόν, πᾶσι δάκρυα ἐν ὄψει τῶν Ῥωμαίων, καὶ ὁ ἐλεῶν οὐκ ἦν οὐθ' Ἕλληνας οὔτε Βάρβαρους.

καὶ ποῖαν βοτάνην ἐκθλίβουσιν, ἵνα ποιήσωσι ἐμπλαστον εἰς τὴν νόσον ἣν ἡ ἀμαρτία αὐτοῖς προσξένησε· στελλας οὖν Τούρκους τὸν ἀριθμὸν χιλιάδας δέκα ὁ Ὀρχάν, καὶ τὸν πορθμὸν διαβάντας τῆς πόλεως δέχονται τοὺτους· μετὰ χαρᾶς οἱ πολλοὶ, καὶ τὰ τῆς πόλεως τεῖχη, καὶ τὰ ἔνδον ἀγυῖας καταπατήσαντες, καὶ φιλοξενηθέντες παρὰ τῆς δεσποίνης καὶ τῶν Ῥωμαίων, ἐξίασιν κατὰ τοῦ Καντακουζηνῶ. Ὁ δὲ Καντακουζηνός, ἀσφαλτώσας τὰ φρούρια (48), καὶ ζωτροφίας καὶ τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν ἅπαντα καλῶς ἐπιμελησάμενος, ἐξείσι καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ Ῥωμαϊκῶν καὶ Σερβικῶν στρατευμάτων, καὶ συμπλακεῖς καὶ πρώτην καὶ δευτέραν εἰσβολὴν, οὐκ εἶχον οἱ Τούρκοι κερδοῦναι τι τῶν αὐτοῦ. Ἦν γὰρ ὁ ἀνὴρ περὶ τὰ πάντα πολεμικώτατος, ἀλήθην ἔχων καὶ τέχνην τῶν πολέμων ὡς οὐδεὶς τῶν ἄλλων τοῦ τότε καιροῦ. Ὅσοι μὲν τῶν Τούρκων ἠνδραποδίζοντο, μαχαίρας αὐτοῦς παρανάλωμα ἱποίησαν· ὅσοι δὲ τῶν Ῥωμαίων μόνον τοῖς ἐνδύμασι αὐτοῦς ἀφελόντες, γυμνοὺς ἀφίεσαν οἵκαδε πορεύεσθαι. Οἱ δὲ Τούρκοι τὸ πολεμεῖν ἀφέντες τὸ σκυλεύειν τὰς κώμας κατέτρεχον, καὶ δι' ὀρμαθῶς ἀναριθμήτους ἐξ ἀλίσεων ἀνθρώπων συμπλέξαντες εἰς τὴν Κωνσταντινίου ἀνδραγατεῖα καὶ γυναικίας, θηλάζοντα νήπια καὶ ἐφθόβους νέους, ἱερεῖς καὶ μοναχοὺς ἅπαντας φύρβην, ὡς πρόβατα ἐν τῇ λεωφόρῳ, ὡς Σκύθας ἢ Ἀδασγοὺς (49) ἀπεμπολοῦντες ἐκόμιζον. Καὶ τὸ δευνότερον ὅτι εἰ ἔτυχε μὴ παραχρῆμα οὐχ εὐρίσκατο ἀγοράζων, ἐν ταῖς ὄψεσι τῶν Ῥωμαίων δεινῶς οἱ Ῥωμαῖοι παρὰ τῶν βαρβάρων, ὡς τῆς ἀσπλαγχνίας ἰμαστίζοντο. Οὐκ ἄλλο τὸ πανουργεούμενον, ἢ ὅτι καμφθέντες αὐτοῦς ἐξωνήσουσι· τοὺς δὲ μὴ ἐξωνουμένους παρευθὺς τὸν πορθμὸν διακιδάσαντες ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ ἀνωτέρω τοῦτους ἀπέπεμπον ἐν τοῖς Τούρκοις πανταχοῦ κλαυθμοὶ, πανταχοῦ ὄδυρμοὶ, πανταχοῦ

CAPUT IX (50).

Cantacuzenus Orchanis filiam suam uxorem dare pollicitus, eum a se lere cum Anna iclo avertit, et auxilia ab eo obtinet. Nuptiæ celebrantur. Cantacuzenus Constantinopolim proficiscitur, civesque ut se dedant frustra hortatur, in urbem amicorum ope intrat.

Civium Constantinopoleos adversus alios Romæos nefarie admissum tam indignum facinus, cum animo versaret Cantacuzenus, nec id ferre posset

Τότε Καντακουζηνός, εἰς νοῦν λαβὼν τὸ γεγονός, καὶ μὴ φέρων τὴν ἄτοπον πράξιν ἣν ἀθέσμως μεταχειρίσαντο οἱ τῆς πόλεως πρὸς τοὺς ἕξω Ῥωμαίους,

Ismaelis Bullialdi notæ.

(48) Ἀσφαλτώσας τὰ φρούρια. Metaphora a re navali ducta: ut enim naves firmiores sint. nec facile aquam admittant, pice et sebo inunguntur. Quod etiam ad navigationis celeritatem confert. Usus est autem hoc verbo ἀσφαλτοῦν, bitumine inducere, quod pro πικτοῦν etiam, id est impicare, usurpatur. Sed fortasse voluit scribere ἀσφαλτᾶς.

(49) Abasgi, de quibus hoc capite loquitur, populi sunt olim Iberi dicti ad Euxinum pontum pertinentes. Cantacuzenus harum turpium et Christiano nomine indignarum conditionum non meminit, quibus cum Orchanæ fœdus et societatem belli Anghæ contraxit.

(50) Hoc capite de nuptiis Orchanis et Cantacuzeni filia Theodoræ agitur. In eo notanda est varietas et dissensio inter nostrum auctorem et Cantacuzenum; hic quippe asserit, lib. III, cap. 92, Orchanem filia suæ nuptias ambiisse; quas cum in aliud tempus rejiceret Cantacuzenus, immo proco respondere differret, ab Homure eam affinitatem utilem sibi fore suavitas filiam suam Orchanis despondet. Cantacuzeno soli in sua causa credendum non est, et verisimilius videtur quod dicit Noster, Cantacuzenum illiæ nuptias Orchanis proposuisse, ut fœdus, quod cum eo jungere cupiebat, arctiori vinculo stringeret, et Orchanem a priori cum Anna pacto aver-

βουλὴν βουλευέται πονηράν, Θεοῦ σκληρόντος, ὀφθαίμα, τὴν καρδίαν αὐτοῦ, διὰ τὸ καταποντισθῆναι ἄρθρον τοὺς Ῥωμαίους. Καὶ στελλας πρέσβεις εἰς τὸν Ὀρχάν αἰτεῖ παρ' αὐτοῦ βοήθειαν, ὡς ἀδικούμενος ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, καὶ ὡς ἐπιτροπος ὢν τῆς βασιλείας τοῦ ἀποικομένου βασιλέως Ἀνδρονίκου· καὶ οἱ Ῥωμαῖοι φθονήσαντες ἐξέωσαν αὐτὸν τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ κατέσφαξαν τοὺς αὐτοῦ συγγενεῖς, κάκεινον φυγάδα πεποίηκαν. Εἰ οὖν ἀντιλάθοι τε αὐτὸν, καὶ χεῖρα βοήθειας ὀρέξῃ, ἔχει δοῦναι αὐτῷ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ εἰς γυναῖκα μετὰ καὶ πολλῶν θησαυρῶν χάριν προικῆς, καὶ ἔχειν αὐτὸν ὡς υἱὸν, καὶ ὑπακοῦειν αὐτῷ εἰς πάντα τὰ θελήματα αὐτοῦ. Τότε ὁ Ὀρχάν ἀκούσας τοὺς πρέσβεις παρ' ἐλπίδα γαμικῶν συναλλαγμάτων φθειγόμενος, φωνάς, καὶ θησαυρῶν ἀπείρων ἀγγελλίας, κερηνῶς οὐτωσὶ ὡς βοῦς διψῶν ἐν κλύσσει θύρου ἐν λάκῃ πλήρης [πλήρει] ὕδατος ψυχροτάτου πίνων μὴ κορεννύμενος τῶν ναμάτων, οὕτω καὶ οὕτω; ἐνωτισθεῖς ὑπὸ τῆς βαρβαρικῆς ἀκολασίας. Καὶ γὰρ ἀκράτητον τὸ ἔθνος αὐτὸ καὶ οἰστρομανές; ὡς οὐδὲ ἐν τῶν πασῶν [πάντων] γενῶν ἀκόλαστον ὑπὲρ πάσας φυλὰς, καὶ ἀκόρεστον ἀσωταίς. Τοσοῦτον γὰρ πυροῦται, ὅτι καὶ κατὰ φύσιν καὶ παρὰ φύσιν ἐν θηλείαις, ἐν ἀρρέσιν, ἐν ἀλόγοις ζώοις ἀδεῶς καὶ ἀκρατῶς μιγνύμενον οὐ παύεται· καὶ ταῦτα τὸ ἀναιδέες καὶ ἀπάνθρωπον ἔθνος; εἰ Ἑλληνίδα, ἢ Ἰταλὴν, ἢ ἄλλην τινα ἑτερογενῆ προσάβηται, ἢ αἰχμάλωτον ἢ αὐτόμολον, ὡς Ἀφροδίτην τινὰ ἢ Σεμέλην ἀσπίζονται, τὴν ὁμογενῆ δὲ καὶ αὐτόγλωττον ὡς ἄρκτον ἢ ὕκιναν βδελύττοντες. Ἀκούσας τοίνυν ὁ ῥηθεις ἀρχηγὸς Ὀρχάν τὴν πρὸς γάμον τῆς κόρης συνάφειαν, ἣν γὰρ ὠραία τῷ εἶπει, καὶ τὴν ἑβὴν οὐκ ἀχαρίς, καὶ τὸν τῆς προικῆς ἔγκον, καὶ τὰ σταθέντα παρὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ προγαμιαῖα δωρήματα, συνένευσεν εὐκόλως· καὶ φιλοτιμήσας τοὺς πρέσβεις ἀπέπεμψεν ὄρκους δοῦς καὶ λαβῶν, ὡς ἀπὸ τοῦ γε εἰς τὸ ἐξῆς ἔσται γαμβρὸς τοῦ Καντακουζηνοῦ, καὶ εἰς πᾶσαν ἀρωγὴν καὶ βοήθειαν ὡς υἱὸς πρὸς πατέρα ἀόκνω; ἐτοιμασθήσεται· μόνον τὴν μελλονύμφην σὺν τῇ φερνῇ συντόμως πρὸ τοῦ ἔαρος εἰ μεταπέμψει. Ἐτυχὲ γὰρ αὕτη ἢ μιὰ μνηστεία ἐν Ἰανουαρίῳ μηνὶ γενέσθαι τοῦ τότε χρόνου· καὶ σὺν τούτοις; ἐστάλησαν ὡς πέντε χιλιάδες Τούρκοι τῷ Καντακουζηνῷ ἄνδρες μαχιμώτατοι, καὶ ἕξει; εἰς θυμὸν, καὶ τῶν Ῥωμαίων φοβεῖς, ὡς εἰκάσει τις αὐτοὺς εἰς κύνας κερχαρβίδοντας, ἢ Χίροντας. Ἀποδεξάμενος οὖν αὐτοὺς; ὁ Καντακουζηνός, κατὰ τὴν συνῆθη φιλοφροσύνην μετὰ δώρων ὅτι πλείστω, ὑποσχέσεων κατακρέτας αὐτοῦ; ἠτοιμάζετο τὴν πρὸς τὸν Βυζάντιον παρασκευὴν, ἔχων μετ' αὐτοῦ τὸ στίφος τῶν Τούρκων, καὶ ἑτέρους τόσους, ἢ καὶ πλείονας

A perniciosum consilium, Deo, ut videtur, cor ejus indurante, eligit quo Romæi funditus perirent. Legatis ad Orchanem missis auxilium ab eo poscit, ut a Romæis injuriam passus, et imperii Andronici defuncti imperatoris. administratione, cujus ipse tutor erat, invidia pulsus : suos etiam consanguineos occisos queritur, seque fugere coactum. Si itaque opem ferre velit, adjutoremque se præbere, pollicetur ei nuptum filiam se daturum, multosque dotis nomine thesauros, habiturumque eum pro filio, inque omnibus ei obtemperaturum. Tunc Orchanes cum legatos de connubialibus pactis disserentes præter spem audivisset, ingentesque auri pollicitationes, non secus ac bos ore hiant per æstatis ardentem æstum et lacu frigidissimæ æquæ pleno hauriens, quamvis largissimo potu sitim non restinguit: hæc auribus insinuata promissa secundum innatam Barbaris libidinem atque aviditatem amplectitur. Gens enim ista cæteras nationes intemperantia atque inexplebilis luxuriæ furore vincit, qui eo erumpit, ut non solum juxta naturæ leges, sed etiam contra fas, et ordine præpostero cum feminis, et maribus, atque brutis audacia effreni stupra exerceat. Præcipue vero impudens et inhumana gens si Græcam aut Italiam, aliamve peregrinam mulierem captivam aut transfugam possideat, ut Venerem aliquam aut Semelen amplectitur, suas vero concives feminas ut ursum aut hyænam aversatur. Prædictus itaque princeps Orchanes cum de conjugio puellæ, quæ præstanti forma ac venusta erat, deque dotis amplitudine verba percepisset, missisque a Cantacuzeno donis antenuptialibus captus esset, facile petitionibus legatorum annuit, eosque honorifice habitos dimisit, et jurejurando interposito generum Cantacuzeni deinceps **17** gessit, et ad suppetias, ut filium, patri ferendas apparatus se pollicitus est: hac solum addita conditione, ut futuram uxorem sine mora ante vernum tempus accersat: hæc enim sponsalia scelestâ mense Januario anni illius celebrata sunt. Illis actis missa sunt militum Turcorum quinque millia bellicosorum et manu promptorum, qui Romæorum totidem pestes erant, ut etiam quis eos cum canibus dentes exasperantibus, aut Charontibus rite comparaverit. Hos Cantacuzenus pro more solito comiter atque humane suscipit, dona quamplurima largitur, promissisque ipsos onerat. Apparatus deinde adversus Byzantium expeditionem, agmen Turcorum post se trahens, aliosque totidem vel etiam plures Servios et Romæos, quicumque Thraciam tunc habitabant. Jamque cum dote et pompa splendida multaque magnificentia ad Orchanem filia transmissa, ad bellum se ipse accingebat, et a Selymbria Constantinopolim

Ismael's Ballialdi notæ.

teret; alliendus erat princeps ille; nec gratiori aut suaviori esca eum in partes suas trahere poterat Cantacuzenus, quam nuptiarum spe ac ingea-

ris dotis promissis. Phranzes, cap. 13, lib. 1. has inter imperatores discordias ad temporis Americi Morati falso transfert. Quod hoc loco notandum fuit.

usque direptionibus atque incendiis vastare pagos et urbes coepit: infelicesque Romæi aut Serviorum præda facti in Serviam dimissi sunt, aut a Turcis capti freto trajecto Prusam cæterasque urbes translati sunt, et in servitutem abducti; miserabile spectaculum omnibus exhibitum; nam qui in servitutem redigebat, et qui vinciebatur, percussor et percussus Romæus erat uterque; quique occidebant et occidebantur, o acerba calamitas! Romæi erant. Profectus Cantaczenus, ut jam dixi, usque ad portas Constantinopolis plurimis Romæis occisis aut captis, omnibus circumjacentibus locis desolatis et eversis urbem occupare quærebat, taliaque verba dicit: *Non illaturus alicui injuriam, viri Byzantini, veni, neque hactenus. Intuli, qui antea contumeliam prius sum passus imperii tutor ab Andronico imperatore novissimo sum electus. Adolescentis ipse imperii hæres, imperator meus est filiusque per adoptionem; sic enim pater ejus coram Deo mihi mandavit. Quid peccasti si generum adsciscere illum volui? an latet vos quod pater ejus tanquam fratrem genuinum me semper fovit, et dilexit? et imperii curam, ut et illum ipsum, mihi commiserit, et mecum partitus fuerit? Nobilis certe sum, illustris et clarus, summusque inter eos qui se divites prædicant, eorumque qui arma bellumque tractant fortissimus. Quare vobis infamæ sortis hominibus, barbarorumque labe inquinatis despectus eum et spreus? Propter hoc accessi, o cives, non ut quemquam damno afficiam, sed potius ut ex æquo et bono suum cuique tribuam. Iis profecto qui peccaverunt veniam concedo, eorumque, qui detrimentum aliquod senserunt, propriis impensis damna resarciam, Romanam rempublicam constituam, eique pacem stabiliam. Quid si, ut Deus jubet, vindicarem scelera vestra? Aperite ergo mihi portas, Dominum Christum juro illiusque penitus intemeratam matrem, quod me nulli hostem, sed omnibus benevolum exhibebo.* Byzantini vero nullum responsum, verba Cantaczeni aspernati, dederunt: quin etiam de plebis sæce homines ex propugnaculis verba contumeliosa in eum jactabant, ipsumque probris proscindebant, conjugem atque filiam ejus Helenam, quæ brevi tempore interjecto eorum domina atque imperatrix constituenda erat, ut scortum convitiis onerabant. Tunc Intellexit Cantaczenus admonendo, aut verbis castigando urbem recipere non posse: ad alias vero se convertit artes, belloque experitur, ac tandem ope amicorum et propinquorum, qui in urbe remanserant, ingreditur, ad quem conspiciendum omnes confluant, faustis acclamationibus prosequuntur, imperatoremque salutant.

λοιδοροῦντες, καὶ τὴν αὐτοῦ σύζυγον, καὶ τὴν

Σέρβους, καὶ Ῥωμαίους ὄσους ἢ Θράκη τότε ἔχειν ἠδύνατο. Καὶ δὴ ἐτοιμάσας τὰ τῆς προικῆς, καὶ πέμψας τὴν θυγατέρα αὐτοῦ τῷ Ὁρχάν σὺν πάσῃ τιμῇ καὶ περιφανείᾳ καὶ δόξῃ καὶ πολλῇ τῇ λαμπρότητι, αὐτὸς εἰς πόλεμον ἠσχολεῖτο, καὶ δῆτα ἀρξάμενος ἀπὸ Σηλυμβρίας ληΐζειν καὶ κατεῖν πάσας κώμας καὶ πόλεις ἄχρις αὐτῆς πόλεως, καὶ τοὺς δυστυχεῖς Ῥωμαίους· οὗς μὲν Σέρβοι ἠχμαλώτεον εἰς Σερβίαν ἀπέπεμπον· οὗ δὲ Τοῦρκοι τὸν πορθμὸν διαβιβάζοντες εἰς Προῦσαν καὶ τὰς λοιπὰς πόλεις δορυαλώτους ἐπέμπουον. Καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα ἐλεεινόν. Τίνες οἱ αἰχμαλωτίζοντες; Ῥωμαῖοι. Τίνες οἱ αἰχμαλωτιζόμενοι; Ῥωμαῖοι. Τίνες οἱ σπαθίζοντες; Ῥωμαῖοι. Τίνες οἱ σπαθιζόμενοι; Ῥωμαῖοι. Τίνων τὰ νεκρὰ σώματα; Ῥωμαίων. Τίνες οἱ νεκρώσαντες; Ῥωμαῖοι. Ὡ δεινῆς συμφορᾶς! Ἐλθόντος δὲ τοῦ Καντακουζηνοῦ (51) σὺν αὐτῷ τῷ στρατῷ, ὅπερ εἰρήκαμεν, ἄχρι καὶ τῶν πυλῶν τῆς Κωνσταντινου, πολλοὺς τῶν Ῥωμαίων φθεῖρας, καὶ δορυαλώτους πλείστους, καὶ πάντα τὰ πῆριξ ἐν ἐρημίᾳ καὶ ἀφανισμῷ καταστῆσας, ἐξίτηι τὴν πόλιν λέγων, ὡς Οὐκ ἀδικήσωμιν τινα, ἢ ἀδικήσας ἐλήλυθα, ὡ ἀνδρες, ἀλλ' ὡς ἀδικηθεὶς καὶ ἀδικούμενος. Ἐπίτροπός εἰμι τῆς βασιλείας Ῥωμαίων παρὰ τοῦ ἀποικομημένου βασιλέως Ἀνδρονίκου. Ὁ νέος αὐτὸς καὶ διάδοχος τῆς βασιλείας ἐμὸς ἐστὶ βασιλεὺς, καὶ υἱὸς κατὰ θεοῦ· οὕτως γὰρ μοι ἀνέθηκεν ὁ πατήρ αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Τί κακὸν ἐπραξα, εἰ βούλομαι λαβεῖν αὐτὸν γαμβρόν; Οὐκ οἰδότε ἐτι πατήρ αὐτοῦ ὡς ἀδελφὸν γνήσιον καὶ ἑώρα, καὶ ἐπρόσχευε, καὶ ἐψέλλε, καὶ τὴν βασιλείαν πολλὰκις, ὡς ἔδεικτον αὐτὸν, καὶ ἀνετίθη καὶ συνεμέριζε ταύτην μετ' ἐμοῦ; Οὐκ εἰμι τῶν ἐνδόξων, τῶν εὐγενεστάτων, τῶν περιφανῶν; τῶν ἐν πλοῦτι καυχωμένων ὁ ὑπέροχος; τῶν ἐν στρατηγίαις ὁ ἀλκιμώτατος; Τί καταφρονεῖτε; καὶ ταῦτα γένος τῆς κάτω τύχης καὶ μισητοῦ ἄρπαγον τυγχάνοντες. Διὰ τοι τοῦτο ἤλθον, ὡ πολῖται, οὐκ ἀδικήσωμιν τινα, ἀλλὰ μᾶλλον δικαιοσῶν. Καὶ τοὺς μὲν ἐπταικότας ἀφῆμι τὰ παραπτώματα, τοὺς δὲ ἀδικηθέντας δικαιοσῶ ἐκ τῶν ἐμῶν θησαυρῶν, καὶ εἰρηναίαν κατάστασιν εἰσάξω ἐν τῇ τῶν Ῥωμαίων πολιτείᾳ. Εἰ δ' οὖν τὸ πᾶν ἐδικήσω; καὶ ἀνταποδώσω Θεοῦ κελεύοντός μοι διὰ τὰς ἀνομιὰς ὑμῶν; Ἀνοίξατέ μοι κύλας, ἔμνημι τὸν Δεσπότην Χριστόν, καὶ τὴν πανυπέρανον αὐτοῦ μητέρα, οὐκ ὡς ἐχθρός, ἀλλ' ὡς φίλος φανήσομαι. Οἱ δὲ τῆς πόλεως; (52) τὸ παράπαν ἀπόκρισιν μὴ δόντες ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ καταφρονούντες, καὶ ἀτίμους λόγους οἱ τοῦ δήμου χυδαῖοι ἐκ τῶν προμαχώνων κατέχεον. Αὐτὸν δὲ θυγατέρα Ἐλένην, ἣν ὡς ἐν ὀλίγῳ δέσποιναν καὶ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(51) Ἐλθόντος δὲ τοῦ Καντακουζηνοῦ. Adeundus ipse Cantacuz. lib. III cap. 99, ubi de se modestius verba facit, quam Noster eum loquentem inducit. Hortatus est equidem Annam, ut se ad pacis conditiones adduci pateretur. neve pertinacia sibi ac

liberis malum extremum arcesseret.

(52) Οἱ δὲ τῆς πόλεως. Videndus Cantacuz. lib. III, cap. 96, ubi queritur se contumelias a Constantinopoleos incolis sæpius petitis fuisse.

κυρίαν αὐτῶν ὁ χρόνος ἐμελλε χειρουργησάσθαι, αὐτοὶ ὡς μαχλάδα διὰ γλώττης κατέσυστον. Τότε ὁ Καντακουζηνὸς ὄρων ὅτι διὰ δημηγοριῶν καὶ νοθετικῶν λόγων οὐκ ἦν τὸ παράπαν χειρῶσασθαι, τὴν ἄλλην ἔφερε· καὶ δὴ διὰ πολεμικῶν, καὶ διὰ τῶν ἐντὸς εὐρισκομένων οικειῶν αὐτῷ, εἴσεισιν ἐν τῇ πόλει (53), καὶ πάντες συνέβησαν ἐπὶ τῇ θέξ αὐτοῦ εὐφημοῦντες, καὶ ὡς βασιλεῖα δοξάζοντες.

CAPUT X (54).

Cantacuzenus intra palatium accipitur. Annam, quæ animo intrare ipso vultuque imperterrito sedebat, adit, et veneratur placat: sibi reddit, tumulum componit, plebemque demulcet. Celebratio nuptiarum Joannis Palæologi et Cantacuzeni Helenæ. Coronatur Cantacuzenus. Turci Chersonesum vastantes duce Suleimane Orchanis filio a Mithracodespota Casnacuzeno ciade magna afficiuntur.

Ἡ δὲ βασίλισς Ἄννα ἔνδον τοῦ πάλαιου ἐγκλεισθεῖσα σὺν τῷ υἱῷ αὐτῆς καὶ ὀλίγοις στρατιώταις, οὐκ ἐνεδίδου, ἀλλὰ κατεβόα, καὶ ἠδίκημαι, λέγουσα οὐκ ἐπίκετο. Οἱ δὲ τοῦ Καντακουζηνοῦ ἐβούλοντο μὲν εἰσπηδησάσθαι, καὶ ἐντὸς ἐλθεῖν, καὶ ἀτάκτως τὰ ἄνω χαμαὶ, καὶ τὰ κάτω εἰς τὸν ἄερα λικμησάσθαι, ἀλλ' ὁ Καντακουζηνὸς ἐκόλυε· οἱ δὲ στρατιῶται ἀναμνηστικόντες τὰς ἀδολεσχίας, καὶ τῶν βαναύσων ὕβρεις, ἃς κατέχεον ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ, ἠγανάκτων κατ' αὐτοῦ. Αὐτὸς δὲ διὰ λόγων πιθανῶν ἐπράυνε τὸν ὄχλον. Τότε οἱ τοῦ πάλαιου ἰδόντες ὅτι κινδυνεύουσι τοῦ θανεῖν, παρέβωσαν ἑαυτούς. Καὶ εἰσελθὼν ἐν τῷ πάλαιῳ ἀπῆλθεν ἕως τῶν ἐνδοτάτων οικίῶν, εὗρε τὴν δεσποινίαν σὺν τῷ υἱῷ αὐτῆς καθεζομένην, μὴ φροντισάσης τὸ καθόλου μηδὲ παρασλευθεισῆς τὸ οἶον οὐδὲ τῆς μηνίδος ἧς ἐπεφέρετο κατὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ· ἀλλ' ἐκάθητο ἀτρεμούσα, καὶ μὴ φοβηθεῖσα τὸ καθόλου. Ὁ δὲ Καντακουζηνὸς ἀνακαλυμμένην τῇ κορυφῇ (55) προσεγγίσας κατεφίλει τὴν χεῖρα τοῦ νέου· εἶτα ὡς ἔθος προσωθήσας καὶ τὴν μητέρα καὶ δεσποινίαν τοῦ νέου, εὐφήμεσαν αὐτοῦ ὡς βραχυεῖς τῶν Ῥωμαίων. Τότε ἄπαν τὸ στρατεύμα ἰδὼν τὴν ἄκραν αὐτοῦ ἀγαθότητα, καὶ τὴν εἰς τοὺς ἐχθροὺς ἀνξικακίαν, εὐφήμεσε καὶ ἐδόξασε. Τοὺς δὲ Τούρκους φιλοξενήσας ὡς ἔπρεπε σὺν δώροις πλείστοις ἀπέπεμψε, χάριτας ὁμολογῶν τῷ ἡγεμόνι καὶ γαμβρῷ αὐτοῦ τῷ Ὀρχάν· τοὺς δὲ πολίτας φιλοτησίαις, καὶ γέρα πλείστα ἐωρήσας. Καὶ δεσποίνῃ [τὴν δεσποινίαν] θεραπεύσας ἐν ἡδύσμασι λόγων, καὶ προ-
B
C

At imperatrix Anna, quæ intra palatium clausam se continebat cum filio paucisque militibus, nequam cedere, sibi vim atque injuriam fieri vociferari: interim Cantacuzeni milites urbem invadere, in eamque perrumpere tentant, omnia sus deque subversuri, quorum impetum ipse repressit. Cumque ei in memoriam revocarent probra et contumelias in eum jactatas, sortidorumque hominum propudiosa verba, ipsi indignabantur, quos tumultuantes sermonis suavitate ac dulcedine sedavit. Tunc ergo cum illi, qui intra palatium clausi erant se in mortis discrimen adductos cernerent, sese dedunt. Ingressus palatium Cantacuzenus in interiora cubicula penetrat, invenitque imperatricem cum filio suo sedentem, ira, qua in Cantacuzenum erat accensa, nullatenus commotam aut tristiore factam: quæ quæta enim atque intrepida sedebat. At Cantacuzenus nudato capite accedens imperatoris adolescentis manum deosculatur: deinde, ut mos erat, matrem ejus et dominam 19 salutatur, eosque ut Romanorum imperatores congruis verbis compellat. Gernens itaque universus exercitus animum ejus summe generosum, erga que inimicos moderatum æquumque, illum laudibus ac præconiis extulit. Ipse vero cum Turcos, ut decebat, multis donis cumulasset, dimittit, gratiasque Orchani principi genero suo agit. Cives epulis demeretur, multisque largitionibus ac congiariis, imperatricem vero blandis sermonibus ita demulcet, et providendo omnibus, prudenterque se gerendo eam tandem persuasit, ut sibi nuptiarum deligeret filium ipsius Helenam, et nuptiis collocaret Joanni imperatori filio, quem ex Andronico Palæologo supradicto pepererat. Nuptiæ itaque apparantur, et benedictæ domus nostræ Deiparæ templum in Blachernis adornatur, cum sacrorum celebratione coronationis so-

Ismælis Bullialdi notæ.

(53) *Εἴσεισιν ἐν τῇ πόλει.* Cantacuz. lib. III. cap. 99. Cprolium occupavit Februarii 8, anno 6855 (Christi 1347) indict. xv.

(54) *Consentit omnino Cantacuzenus his quæ narrantur a Duca: adendum est a sup. 99, lib. III, ad cap. 10, lib. IV.*

(55) *Ὁ δὲ Καντακουζηνὸς ἀνακαλυμμένην τῇ κορυφῇ.* Gestus est venerantis, salutantis, et officium exhibentis. Codinus Curopalates *De offic. palat. Constantinop.*, ubi de Protovestiarii officio agit, ipsum nudato capite ad imperatorem accedere notat, ut e veste ejus floccos, vel quidvis sordium, si casus ita tulerit, auferat: ita ut apud Græcos caput nudum habere venerationis causa in usu fuerit. Verba Codini talia sunt: Ἔχει δὲ καὶ τοῦτο ἴδιον καὶ ἔξαρσεντο, καὶ ἐάν τις ζουφίδιον ἴδῃ, ἢ πηλὸν, ἢ ἄλλο τι περὶ τοῦ κρατοῦ τοῦ βασίλειως, τὸ σιὰδιον,

ἢ ὡς τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἐκβάλλων, τὴν χεῖρα ἐκτείνας ἐπαίρει ἢ καθαίρει τοῦτο ἀνερωτήτως. *Hoc etiam ei soli* [Protovestiario] *officium peculiare obeundum, ut si togæ imperatoris floccum, lutum aliasve sordes adherere viderit, umbella seu capitis tegmine deposito manum extendat non vocatus, et detergat.*

(56) *Ἐτοιμάζονται τολιν γάμοι.* Cantacuz. lib. IV. cap. 1, ait in Blachernis, et templo sanctissimæ Virginis nuptiarum solemnia peracta esse, quoniam anno superiore 6854 [Christi 1346] terræmotu S. Sophiæ templum quassatum fuerat, et vestibuli pars conciderat; cubæ etiam seu tholi pars rimis dehiscibat: quas ruinas Joannes imperator instauravit. Nuptiæ porro celebratæ sunt Maii die 21, quæ memoria Constantini Magni, ejusque matris Helenæ ab Ecclesia Orientali peragitur.

lemnis ritus peragitur, et acclamationes latitiae publica: signa exaudiuntur, quibus Joanni Palæologo piissimo, imperatori Romanorum potentissimo, et Helene religiosissimæ Augustæ multos annos optabat populus. Simul vero Joannes Cantacuzenus imperatoris socer cum conjugē sua coronatur, et imperator proclamatur, et Mathæus filius ejus despotā renuntiat. In hoc celebri epulo cernere erat choream imperatorum et imperatricum, dominorum et dominarum, quale fuisse olim traditur deorum duodecim convivium; imperator siquidem Joannes adolescentiæ flore vigeat, Helenaque imperatrix annos tredecim nondum egressa erat; ex imperatore vero cum concepisset, filium ei peperit primogenitum, quem Andronicum nominarunt. At ille virilem ætatem adeptus sceleribus se polluere cœpit, juveniliterque agere, non armis tractandis deditus, sed stupris et mœchationibus, quæ multorum animos vellicabant, et e cordibus fumum aërem et mordicantem excitabant. At Cantacuzenus somno et quieti laud se permittebat; cumque Turci antea exploravissent et cognovissent Thraciæ claustra, eorumque aditus et exitus, fretum assidue, alii Sesto Abydum, alii Lampsaco minoribus navigiis trajiciebant, et Chersonesum depopulabantur. Cantacuzenus equidem jugiter tuendis arcibus et castris in Servici finibus sitis invigilabat:

Ismaelis Bullialdi notæ.

(57) Πολλά τὰ ἔτη. Ad multos annos. Mos usurpatus in aula Constantinopolitana, in festis celebrioribus annos multos imperatoribus precari, ut apud Colinum Curopalatem videre est multis locis: et uno verbo dicebant, πολυχρονίζειν τὸν βασιλέα. Hicque mos adhuc durat in Ecclesia Constantinopolitana; ut sacram liturgiæ celebranti patriarchæ ex Ecclesiæ officialibus unius aliquoties, sed per intervalla acclamet, Εἰς πολλά ἔτη, δέσποτα. Quæ etiam verba tanquam εὐχαριστικά a Græcis nunc usurpantur, cum gratiam officio vel muneri accepto verbis reponunt, dicunt enim, Εἰς πολλά ἔτη, multos annos precantur.

(58) Ὁμοίως καὶ ὁ Καντακουζηνὸς Ἰωάννης. Cap. 4. lib. iv, iterum se coronatum fuisse hoc anno M.ii. 13 scripsit: voluisse etiam uxorem suam coronari. Adrianopoli jam coronatus fuerat; quare denuo sibi coronam imponi voluerit, hanc ipse rationem affert: Κατεργέ αὐτὸς ἐν Ἀδριανουπόλει ὑπὲρ Λαζάρου τοῦ τῶν Ἱεροσολύμων πατριάρχου ἐπέφη· καὶ ἀπέχρησεν ἂν ἡ τοῦ ἀγίου μύρου χροίσις ἐκεῖνη παρ' εὐφρονουσίην· ἔνα δὲ μηδεμίᾳ εἴη πρόφασις τοῖς ὑβρισταῖς· ὡς ἄρα μὴ ἐν Βυζαντίῳ κατὰ τὸ ἀρχαῖον τῶν βασιλέων ἔθος ἔτεπε· οὐ καὶ τὸ δεύτερον αὐτὸς ἐτελεῖτο. Jam ipse Adrianopoli ab Hierosolymorum patriarcha Lazaro coronatus fuerat: illaque sancti chrisimatis unctio apud benevolos sufficiebat. Ne vero occasio ulla calumniandi maledictis et sibi iniquis relinqueretur, quod ex more ab imperatoribus antiquis servato Byzantii coronam non suscepisset, solemnem iterum incoronatio repetita et peracta est. Hic ritus aliquatenus necessarius ad res in illo imperio auctoritate imperialia gerendas habitus est. Quoniam equidem Constantinus, qui in Constantinopoleos expugnatione occubuit, coronatus non fuit, imperator a nostro censeri non videtur; Joannem enim Palæologum Manuelis F. Palæologinæ stirpis ultimum intra appellat, et Constantinum illius fratrem despo-

A εὐλογημένης δεσποίνης; ἡμῶν Θεοτόκου ὁ ἐν Διοχέρωναι· ἐτοιμάζεται· καὶ ἱεροτελεσθῆαι καὶ στέφειν ὁμοῦ γίνονται, καὶ φήμη εὐπαρβήσιαστος· Ἰωάννου τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως, καὶ αὐτοκράτορος Ῥωμαίων τοῦ Παλαιολόγου, καὶ Ἑλένης τῆς εὐσεβεστάτης Αὐγούστης, πολλὰ τὰ ἔτη (57). Ὁμοίως καὶ ὁ Καντακουζηνὸς Ἰωάννης (58) καὶ πενθερὸς τοῦ βασιλέως, καὶ αὐτὸς στεφθεῖ· σὺν τῇ συζύγῳ βασιλεῦς Ῥωμαίων ἀνηγορεύετο, καὶ Ματθαῖος ὁ υἱὸς αὐτοῦ δεσπότης. Καὶ ἦν ἰδεῖν ἐν τῇ πανδοσίᾳ ἐκεῖνη ὄρμαθην βασιλέων καὶ βασιλίδων, δεσποτῶν καὶ δεσποινῶν, ὡς τὸ πάλαι δωδεκάθεον. Ἦν γὰρ ὁ βασιλεὺς ὁ Ἰωάννης τῇ ἡλικίᾳ μετὰ τὸν εφθῶς· ἡ δὲ βασίλισ Ἑλένη τρισκαίδεκατον ἔτος ἄγουσα. Ἐγκυος δὲ γενομένη ἔτεκε τῷ βασιλεῖ υἱὸν πρωτότοκον Ἀνδρόνα, ὃν καὶ Ἀνδρόνικον ἐπωνόμασε. Ἀρξάμενος δὲ προσχωρεῖν εἰς τὸν τῆς ἀφηλικιότητος χρόνον, ἀτασθαλεῖν ἤρξατο καὶ νεωτερίζειν, οὐκ ἐν αἰχμαῖς καὶ δόρασι, ἀλλ' ἐν κοίταισι καὶ ἀσελγείαις, καὶ ταῦτα δακνουσίαις, καὶ καπνῶν δριμύ ἀποπεμπύσαις ἀπὸ καρδίας πολλῶν. Ὁ δὲ Καντακουζηνὸς οὐκ εἰδὺς ὕπνον τοῖς βλεφάροις, οὐδὲ τοῖς κροτάφοις νυσταγμὸν· ἀλλ' ὡς εἶδον καὶ ἔμαθον τὴν παρεληλυθότα χρόνον οἱ Τοῦρκοι τὰ τῆς Θράκης εἰσόδια καὶ ἐξόδια, οὐ διελείπον παρῶντες οἱ μὲν ἐκ Σηστοῦ πρὸς Ἀβυδὸν (59), οἱ δὲ ἐκ Λαμψάκου σὺν ἀκατίαις πάνυ μικροῖς; ἐληγάτουν Χερρόνησον. Ὁ

C tam solummodo vocat, postquam mortuo Joanne ipse res imperii Constantinopoli administravit. Michael Palæologorum primus ut res imperii administraret, ejusque auctoritate et auspiciis gereretur, coronam suscepit: interim cum legitimus hæres non coronaretur, quod per ætatem puerilem rebus gerendis ineptus esset, eaque solemnem caeremoniam imperii non tantum insignia, sed et legitimam potestatem traditam esse videri potest; et ad tempus etiam concedi potuisset, siquidem patriarcha Arsenius, qui Michaelem coronavit, imperium ei continuum non concessit. Πλὴν (ait Gregoras lib. iv) οὐκ αὐτῷ γε διενεχθῆναι τὴν αὐτοκρατορικὴν ἀρχὴν χρῆζεται, ἀλλ' ὡς τῶν πραγμάτων τῶς ἀναγκαζόντων διοικεῖν αὐτὸς αἴτην, μέχρις ἂν ἐς ἡβῆν ὁ γνήσιος τῆς βασιλείας κληρονόμος ὁμοῦ καὶ διάδοχος· φάση· τότε δὲ αὐτὸν ἐκόντα παραχωρεῖν ἐκεῖνυ μόνῳ τῶν τε αὐτοκρατορικῶν θρόνων καὶ πάντων ἑμὰ βασιλικῶν συμβόλων. Verumtamen perpetuum ipsi imperium non concessit, sed ut tantisper, rebus ita flagitantibus, imperium administraret, dum legitimus hæres adolescentiæ annos adeptus in imperio etiam succederet: tum solio imperatorio ac ornamentis illi soli sponte cederet. Ex Cantacuzeno idem constat, lib. iii, cap. 36. Nam ut auctoritatem Joannis Palæologi Cantacuzeno opponeret Anna imperatrix senatusque Constantinopolitanus, illum coronari curarunt, ut ejus auspiciis ac auctoritate legitima res geri possent. At ubi certa est in imperio successio, statim ac decessor obiit, hæredivus ac titulus, regiarque majestatis insignia cedunt: nec illa unctio aut coronatione opus habet, ut regem agat, rerum summa potuatur, ejusque auspiciis ac nomine cuncta gerantur.

(59) Παρῶντες οἱ μὲν ἐκ Σηστοῦ πρὸς Ἀβυδόν. Ducas invertit situm locorum. Turci enim ex Asia in Europam trajicientes ἐξ Ἀβύδου πρὸς Σηστόν vehabantur; Abydus enim Asiæ littori, Sestus Europæo adjacet.

δὲ Καντακουζηνὸς οὐ διέλειπε προσέχων τὰ φρούρια τὰ πρὸς τὴν Σερβίαν. Τότε καὶ Σουλεϊμάν εἰς τῶν υἱῶν τοῦ Ὀρχάν (60) περάσας ἀπὸ Λαμφάκου σὺν στρατείᾳ πλείστη ἐληλάτε: Χερβρόνησον. Ὁ δὲ δεσπότης Ματθαῖος, ὁ Καντακουζηνὸς συναντήσας αὐτῷ, περὶ τοῦ ἐν Χερβρόνησῳ Ἐξαμυλίου συνάπτει πόλεμον, καὶ πολλοὺς τῶν Τούρκων ὤλεσε, καὶ αὐτὸν τὸν Σουλεϊμάν.

20 CAPUT XI (61).

Joannes imperator a socero alienatus in Italiam discedit, unde reversus Tenedum cum Catalusio consilia agit de recuperandis imperio et urbe. Stratagemate Catalusii Joannes Palaeologus Constantinopolim recuperat, et Cantacuzenus vitam monasticam amplectitur.

Ὁ δὲ Καντακουζηνός, ὁρῶν ἐν στενῇ τὰ τῶν Ῥωμαίων πράγματα τυγχάνοντα, τὸν δὲ γαμβρὸν αὐ-

A tunc etiam Suleimanes Orchanis filiorum unius Lampsaco solvens fretum cum valido exercitu trajecit, Chersonesumque diripit ac devastat: cui dominus Matthæus Cantacuzenus occurrit, et prope Hexamylum in Chersoneso extractum cum eo acie conflixit, plurimosque Turcos cum eorum duce Suleimane cecidit.

In angusto positas res Romæorum cum videret Cantacuzenus, generumque suum imperii socium

Ismaelis Bullialdi notæ.

(60) Τότε καὶ Σουλεϊμάν εἰς τῶν υἱῶν τοῦ Ὀρχάν. Videndus Cantacuzenus, lib. iv. cap. 40, qui Suleimanem Orchanis filium in hac expeditione occubuisse non refert: ejusdemque libri cap. 38, illum Callipolim terræ motu eversam de integro ædificasse et munivisse narrat. Leunclavius *Historiæ Muslimanicæ* lib. iv. in quo res ab Orchane gestas exponit: nulla prorsus mentione facta fœderis inter Annam imperatricem et Orchanem sociati: aut etiam affinitatis inter hunc et Cantacuzenum contractæ: res Turcorum auspiciis gestas solummodo narrat, Suleimanisque in Chersoneso expeditionem: ubi fato illum concessisse scriptores Turci tradunt: in hoc tamen variant, cum quidam asserant ante captam a Turcis Callipolim Suleimanem obiisse; alii ejus ductu et auspiciis compulsam ad deditio-

(61) Hoc capite narrat Ducas noster causas ob quas Joannes Palaeologus imperator a socero iterum alienior factus, Constantinopoli relicta, in Italiam et Germaniam discesserit: ubi transacto biennio, et collectis pecuniæ subsidiis, ad urbem adversus Turcos tuendam, Tenedum revertitur: ibique Gatelusium nactus, cum eo de Constantinopoli et imperio recuperandis consilia agit. Phranzes, lib. i, cap. 45, Gatelusii nullatenus meminuit, nec etiam protectionis Joannis Palaeologi in Italiam, antequam socerum urbe ac imperio pelleret. Imo cap. 47, postquam solus regnare cœperat, auxilii contra Turcos petendi causa illam protectionem suscepisse scribit. Cantacuzenus, lib. iv. c. 33, tradit Joannem Palaeologum, quem candidum ac simplicem dicit, a quibusdam aulicis ei familiaribus excitatum ac irritatum fuisse, hisque rationibus in sententiam eorum pertractum: quod scilicet Cantacuzenus res imperii solus gereret ac moderaretur, totam potentiam in se traheret, destinatisque ad imperium filiis, Joannem legitimum hæredem privatam agere vitam artibus suis cogeret. Ab iisdem etiam Cantacuzeno objiciebatur, quod inermis Joannes Thessalonicæ relictus Turcorum incursionibus expositus esset: dum universas copias contra Serviam Crælem duxerat Cantacuzenus. His itaque permotus Palaeologus etiamnum adolescens cum socero simulatas odiaque occulta exercere cœpit, Tenedum aufugit, et inde Constantinop. spe potiundi urbe ductus revertitur. Verum Cantacuzeni factio, opes, apud multitudinem gratia, atque etiam imperatricis Cantacuzenæ diligentia, Joannis mollimina irrita reddiderunt, utque Galatam se reciperet, adegerunt. Tandem, cum Palaeologus socerum in imperatorio sedere solio diutius terre non posset, Tenedum repetit, ubi consensu una biremi, Constantinopolim vectus urbem recuperat, simulque Cantacuzenus

vitam monasticam amplectitur. Nullum equidem de Gatelusio verbum facit Cantacuzenus, quamvis certissimum sit Genuensem illum egregiam operam Joanni Palaeologo navavisse. Quodque Cantacuzenus Gatelusii facinus tacuerit, merito in suspicionem venit multa silentio transmisisse, quæ ipsi dedecus ac famæ detrimentum creare poterant. De Gatelusio, præter nostrum Ducam, præclare disserunt Genuensis historia scriptores. Augustinus Justinianus episcopus Nebiensis in Annalibus Italicè scriptis ad ann. 1355: *L' imperator di Constantinopoli nominato Calo-Joanni con aggiunto di Francesco Gatellusio Genoese scaccio uno nominato Catalozino, che gli occu ava parte del imperio: e per gratitudine diede sua sorella per moglie al detto Francesco, e per dote li diede l'isola di Metellino*. Ubertus Folieta *Hist. Genuensis* lib. 7: *Nonnulla in historia nostra inserere haud abs re duxi, quæ a civibus Genuensibus privatim gesta, quanquam rempublicam nihil attingunt, dignitatem tamen civitatis nostræ augent, quæ tales viros tulerit, qui virtute clarisque gestis rebus, ad magnos honores magnamque potentiam apud maximos principes pervenerunt, qualis fuit Franciscus Catalusius, cujus viri in Græcorum historia plurima est mentio. Is igitur vir classium Græcarum præfectus, sortem et fidelem Joanni Græco imperatori multorum annorum navatam operam egregio facinore cumulavit. Conatu enim Cantacuzeni magnæ nobilitatis ac potentie hominis, ingentibus motibus adversus Cæsarem consurgentis, bona ditionis Constantinopolitanæ parte jam illi adempta, opera et consilio suo compressit. Quod promeritum Cæsar insigni præmio remuneratus est, insula Lesbos illi et successoribus fiduciaria tradita, sororeque sua in matrimonium data. Quæ anno 1355 accidisse notat etiam Folieta. Petrus quoque Bizarus lib. vi. *Histor. senatus populique Genuensis* eadem de Catalusio scripsit: addidit solummodo, *triremes in subsidium Calo-Joannis Græci imperatoris cum Genuensibus confederati, adversus Cantacuzenum, qui magnam imperii partem illi abstulerat Byzantium transmisit*. Vult itaque auspiciis viribusque reipublicæ Genuensis, non privati viri Catalusii opibus gestum id fuisse. Adeundus etiam Laonicus lib. x *De rebus Turcicis*, ubi de Catalusio, occasione sibi, ex narratione status insularum maris Ægei totiusque Archipelagi, data, obiter disserit. Ita ut dedita opera nomen Catalusii subticuisse Cantacuzenus videri possit; ne imperator in imperii sede, privati hominis stratagemate oppressus die retur, quod ipsi turpe ac infame futurum erat: præcipue cum illius uxor Cantacuzena imperatrix tam egregiam ac strenuam operam antea navasset: ut Constantinopolim invadentem Joannem Palaeologum repelleret, et Galatam potius cogeret.*

Joannem deliciis immersum crapulæque deditum, acri dolore animi perstringitur, eique aliquando libere apertisque verbis vitia exprobravit. At Joannes urbe excedit, et duabus trirēibus Italiam petit. Solus itaque regendo imperio Cantacuzenus relictus, pro viribus hostium tam Turcorum, quam Serviorum invasionibus et insultibus resistit. Frequenter itaque Turci irrupentes Chersonesum depradabantur. Exacto denum in Italia et Germania biennio, multaque pecunia specie collatæ opis orogata ad tuendam urbem, Joannes imperator revertitur, et ad Tenedum insulam appulit, quæ tunc colonis frequens erat, Romæisque parebat, sollicitus quomodo ab imperatore socero suo susciperetur. Per id tempus quidam nobilis Genuensis, qui instructis duabus trirēibus Genua solverat, ad Hellespontum ferebatur. Fractis enim rebus Romanis ac penitus eversis, ipse Genuæ portu solverat, ut aliquas arces Chersonesi occuparet, illarumque dominium usurparet, ut et alii Chium, aliique alia loca Genuenses et Veneti tenebant: dumque prætervehitur imperatori forte sit obvius; habitisque mutuis inter se colloquiis, suum ei consilium aperit imperator, quem etiam voluntati suæ obsequentem nactus est, paratumque ad auxilium sibi quovis modo ferendum, tandemque ab eo exegit, et jurcjurando obstrinxit pro salute sua caput periculis eum objecturum, et urbe Cantacuzeni manibus erepta, si Deus ita annuat, Romanorum imperatorem se solum intra et extra urbem ab eo constituendum esse. Hic appellabatur Franciscus Gateluzus, cui imperator vicissim pollicetur: *Si modo res Deo volente felicem sortiatur exitum, et in recuperando imperio opera tua usus fuero, Mariam sororem meam tibi nuptum dabo.* Cum utrisque conditiones et pollicitationes placuissent, ipsi Hellespontum strenue navigant, et per noctem ante urbem accedunt juxta portam quæ dicitur Hodegetriæ, id est *Ducis viæ*. Austroque

Α τοῦ συμβασιλεύοντα Ἰωάννην ἐν σπατάλῃ καὶ μέθῃ διάγοντα, ἐδυσχέρανε. Καὶ μιᾷ τῶν ἡμερῶν κατοικεῖσας αὐτὸν ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ, ἐξῆλθε τῆς πόλεως σὺν δυοῖ τριήρεσι, καὶ εἰς Ἴταλιαν ἀφίκετο (62). Ὁ δὲ βασιλεὺς Καντακουζηνὸς μόνος ἀπολειφθεὶς βασιλεὺς ὅσον ἡ δύναμις ἀντικαθίστατο τοῖς ὑπεναντίοις, πῆ μὲν Τούρκοις, πῆ δὲ Σέρβοις. Συχνάκις οὖν οἱ Τούρκοι πηδῶντες ἐπόρθουν Χερβήνησον. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης διέτη χρόνον ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ διαβιβάσας, καὶ πολλοὺς ἐκ τῶν Ἰταλῶν καὶ Γερμανῶν θησαυροὺς ἐγκολπωσάμενος χάριν εὐεργεσίας, ἕνεκα τῆς πόλεως παραφυλακῆν ἐστράφη, καὶ ἐν τῇ Τενέδῳ νήσῳ ἐλθὼν, ἣν γὰρ τότε οἰκουμένην, καὶ τῶν Ῥωμαίων ὑπήρχεν, ἐν φροντίδι δὲ ἦν, πῶς αὐτὸν ὁ πεινθερὸς, καὶ βασιλεὺς ὑποδέξεται. Τότε εἰς τῶν εὐγενῶν Γενουίτης σὺν δυοῖ τριήρεσι πλεύσας ἐκ Γενούας πρὸς Ἑλλησποντον, ἐπεὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων τέθραυστο καὶ εἰς παντελῆ ἀφανισμόν καθίστησκε τὰ πράγματα, ὤρμησε καὶ αὐτὸς ἐκ Γενούας τοῦ λαβεῖν μέρος τῶν Χερβήνησου φρουρίων, τοῦ δεσπόζειν, ὡς ἔτεροι Χίον, καὶ ἄλλοι ἄλλους τόπους, Γενουίται, καὶ Βενετοὶ· καὶ κατὰ πάροδον ἐντυχὼν τῷ βασιλεὶ καὶ λόγους συνάραντες, καὶ τὴν γνώμην ὁ βασιλεὺς ἀνακαλύψας αὐτῷ εὖρε τὸν ἄνδρα καταπειθῆ, καὶ εἰς παντοίαν βοήθειαν ἔτοιμον· καὶ πιστώσας αὐτὸν ἔρκοις, ὥστε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θείναι ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ τὴν πόλιν ἐξῆραι ἐκ χειρὸς τοῦ Καντακουζηνοῦ, Θεοῦ συνεργοῦντος, καὶ αὐτὸν μόνον βασιλεὺς Ῥωμαίων καταστήσει ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς πόλεως, Φραντζήσκος ἦν οὗτος ὁ Γατελοῦζος τὴν ἐπωνυμίαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς, *Εἰ τοῦτο Θεοῦ συνεργοῦντος γήρησεται, καὶ ἔξω σε βοηθὸν ἐν τῇ ἐκαραλήψῃ τῆς ἐμῆς βασιλείας, γαμβρόν σε ποιήσομαι ἐπ' ἀδελφῇ τῇ ἐμῇ Μαρίᾳ.* Στέρξαντες οὖν ἀμφότεροι τὰς ὑποσχέσεις ἔτεμον τὸν Ἑλλησποντον ὡς ἐχρῆν. Καὶ δὴ πλεύσαντες ἀντικρὺ πόλεως διὰ τῆς νυκτὸς, ἔφθασαν ἐν τῇ μικρᾷ πύλῃ, τῇ ἐπονομαζομένη τῆς Ὀδηγητρίας (63)· καὶ ἀνέμου σφοδροῦ πνέοντος;

Ismaelis Bullialdi notæ.

(62) Καὶ εἰς Ἰταλίαν ἀπέλαστο. Parachronismum procul dubio hic admisit Ducas, qui Joannem Paleologum in Italiam profectum esse tradit, antequam imperio Cantacuzenum deturbaret. Phranzes, ut jam notavimus, ei adversatur. Laonicus etiam, lib. 1, Joannis profectioem post expulsam Cantacuzenum contigisse memorat, rerum apud Turcos summam obtinente Morate, qui patri suo Orchani anno 1359 successit, quatuor post Cantacuzenum regno pulsam annis. Protectionem illam susceptam fuisse a Joanne Paleologo ab anno Christi 1367 ad 1374, ex Pauli Mauroceni patricii Veneti historia constat lib. XIII: *Percio Giovanni Paleologo imperatore non contento de soli officii di gli ambasciatori, per rappresentare il bisogno, si risolve venire egli medesimo in Italia. e nelle provincie Occidentali, sperando con la forza di sua presenza dal pontefice e dagli'altri principi ottenere quei aiuti, che fossero al suo pericoloso stato necessarii. Nel ritornare a Constantinopoli si condusse a Venetia, onde con ogni cortesia et honore ricevuto, di vinti cinque mila ducati fu accomodato, et in oltre per le sue galie di quattro cento stara di biscotto, et il figliuolo che aveva seco con altro nobil dono presentato.* Laonicus

et Phranzes cum Mauroceno non sentiunt in modo, quo Venetiis habitus est Joannes. Ille lib. 1, tradit a mercatoribus Venetis, qui pecunias ei creditorant, quo minus discederet, nisi soluto ære alieno, prohibitum fuisse. Hic cap. 17, lib. 1, Manuelem Joannis filium pecuniam patri attulisse quo se alieno ære exsolveret.

(63) Τῆς Ὀδηγητρίας. Parva hæc porta Hellegotriæ, seu viæ monstrialicis, ea forte est quam Græci Contoscalii vocant, quæ in nuroorum parte Bosphoro adjacente aperta est: de qua Leuncl. in *Pandectis Hist. Turc.* num. 201; Gillius Condescalam vocat, lib. 1, cap. 20 *Topograph. Constantinoles.* Cantacuz. lib. IV, cap. 59, de illo impulsu Joannis Paleologi ad Constantinopolim, Ἀθρόν μηδενὸς εἰδότης ἐπέπλευσε Βυζαντίῳ, καὶ ἐγένετο νυκτὸς ἔνδον τοῦ ἐν Ἐπτασκάλῳ νεώπου. *Cosfestium omnibus insciis Byzantium navigavit, nocte navale Heptascalii ingressus est.* Porta illa inter portas Psamatii et Catergolimenis sita est; et a Nostro vocatur Ὀδηγητρίας, a monasterio τῶν Ὀδηγῶν, in quo beatissimæ Virginis Mariæ imago miraculis clara colebatur.

νέτου ὁ Φραντζήσχος σοφίζεται πανουργίαν τινά. A Ἐν γὰρ ταῖς τριήρεσιν αὐτοῦ ἦσαν ἐλισσοδόχα ἀγγεῖα πολλά. Ἦν γὰρ ἔχων ἀπὸ Ἰταλίας μερικὴν φορτίον ἐλαίου, ὃ καὶ πέπρακε, καὶ τὰς λαίνας (64) κενὰς ἔφερε. Κελεύσας οὖν τοὺς ἐρέτας σύνδου τὴν μίαν βαστάζοντες ἐν τῷ τοίχῳ τῆς πόλεως συνέθλαστον, καὶ ἤχος οὐκ ὀλίγος ἐξήρχετο, καὶ οὐ διέλειπον κρούοντες καὶ βοῆν ἀποτελοῦντες, ἕως οἱ φύλακες ἀκούοντες ἐπήδησαν ἐξυπνοὶ ἔρωτήσαντες δὲ, τί; ὁ θροῦς, οἱ τῶν τριήρων ἀπεκρίναντο, ὅτι Ἐμπυρικὰ νῆα ἔσμεν, φέροντες ἔλαιον πολὺ, τὰ μὲν ἐν τῇ Ποντικῇ θαλάσῃ, τὰ δὲ ἐν αὐτῇ τῇ βασιλευούσῃ, καὶ παρεικῆσαντες ἰδοὺ τὸ ἐν τῶν νηῶν συνέθλιθη. Γενέσθω οὖν ἀρρώγη τις ἐξ ὁμῶν πρὸς ἡμᾶς, καὶ πάντα τὸν καταλειφθέντα φόρτον ὡς ἀδελφοὶ διαμερισόμεθα, μόνον μὴ βλαδέντες τὰ σώματα. Ἦν γὰρ ἡ θάλασσα πρὸς τὸ ἀγριώτερον ὄρῳσα, καὶ κλυδωνικὸν σέλον ἀποπτύουσα. Τότε οἱ ἐντὸς τῆς θύρας ἀνοίξαντες, καὶ ἐξελθόντες ὡς εἰκοσι τὸν ἀριθμὸν, οἱ παρακαθήμενοι ἑνοπλοὶ ἐκ τῶν κατέργων ὡς πεντακῆσοι εἰσῆσαν, καὶ τοὺς εὐρεθέντας ἐν τῷ πύργῳ φύλακας κατέσφαξαν, καὶ τὰς τριήρεις κενὰς ἀφέντες, εἰσῆλθον ἐντὸς τῆς πόλεως ὡς διαχίλιοι σὺν πάσῃ τῇ ὀπλοθήκῃ καὶ παρατάξει. Ὁ δὲ βασιλεὺς εἰσελθὼν, καὶ παρευθὺ στεφίας τῶν οικειῶν αὐτοῦ ἐν τοῖς οικήμασι τῶν Παλαιολόγων, καὶ τῶν πατρικῶν αὐτοῦ φίλων, ἐσήμανε τὴν αὐτοῦ ἀφιξίν, καὶ πάντες ἔβρον· ἦν γὰρ νύξ. Ὁ δὲ Φραντζήσχος ἀνελθὼν εἰς ἕνα τῶν πύργων, καὶ ὄχυρώσας αὐτὸν σὺν ὑπασπισταῖς καὶ λοχαγοῖς, ἀνετίθασε τὸν βασιλέα περιφράξας αὐτὸν Λατίνοις καὶ Ῥωμαίοις ὀπίσταις. Ὁ δὲ αὐτὸς ἔτρεχε ἐπάνω τοῦ ταίχους σὺν πλείστοις δορυφόροις, βοῶν μεγαλοφώνως, Πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ Παλαιολόγου βασιλέως Ἰωάννου. Ἦρξατο δὲ λυκαυγίζειν, καὶ ὁ δῆμος ἐνωτισθεὶς τὴν βοῆν ἔτρεχε εἰς τὸν Ἰππόδρομον. Πρωτῶς δὲ γενομένης, καὶ οἱ τοῦ παλατίου, καὶ οἱ τοῦ δήμου πλείστοι σωρηδὸν συνεισῆρχοντο. Ὁ δὲ βασιλεὺς Καντακουζηνὸς ἐν συντόμῳ τῇ μνητῇ τῆς Περιδῆπτου εἰσελθὼν κείρεται τὴν κόμην, καὶ ἀμφιέννυται τὰ μέλανα, καὶ τῷ βασιλεῖ καὶ γαμβρῷ μὴνύει τὴν τοῦ παλατίου δι' αὐτὸν ἐτοιμασθεῖσαν εἰσοδον. Καὶ ὁ βασιλεὺς κατελθὼν ἀπὸ τοῦ ὄχυρώματος, τὴν πρὸς τὸ παλάτιον φέρουσαν ὤδευε σὺν πᾶσι τοῖς Ἰταλοῖς καὶ τῷ ἀρχηγῷ αὐτῶν τῷ Φραντζήσχω, καὶ παντὶ τῷ πλήθει τῆς πόλεως ὅσον τῶν εὐγενῶν, καὶ ὅσον τῶν τοῦ δήμου ἀκόλουθον. Τότε καὶ ἡ δέσποινα προὔπαντήσασα τῷ βασιλεῖ σὺν τῷ Ἀνδρονίκῳ βρεφουλλῳ ὄντι, κατησπάζοντο ἀλλήλους, καὶ ἀγαλλόμενοι εἰσῆλθον εἰς τὸ παλάτιον. Ὁ δὲ βασιλεὺς Καντακουζηνὸς, ἀφαί; καὶ ὄβαν, καὶ βασιλείαν, καὶ τρυφήν τὴν κατὰ κόσμον, ἐζήτηε παρὰ τοῦ βασιλέως λόγον ἐξελεθεῖν τῆς πόλεως, καὶ ἐλθεῖν ἐν τῷ ἀγίῳ δρει, καὶ μονάσαι ἐν ἐνὶ τῶν μοναστηρίων ὃ καὶ πεποίηκε, καὶ διαβίβισας χρόνον ἱκανὸν καλῶς ἐν εἰρήνῃ ἀνεπαύσατο. Τότε καὶ ὁ Ὀρχάν ἐγγύς

valido flante, Franciscus stratagema ejusmodi commiscitur. Habebat in triremibus 21 suis olearia vasa plurima. Ab Italia namque discedens triemes oleo partim oneraverat, quo postea distractio ac dividendo amphoras vacuas ferebat; jussit ergo remiges binos singulos amphoram unam gestare, et urbis muro allisam confringere, unde strepitus vehemens erumperet; itaque quassandi finem non fecerunt, aut vociferandi, donec custodes audito fragore excitati surgerent, et cum interrogassent causam tanti fragoris ac strepitus, triremium vectores responderunt, Navibus actuariis mercatores vehimur, multum oleum nobiscum portantes, partim in mari Pontico distracturi, partim Constantinopoli, dumque navigamus, ecce navium nostrarum una quassata est: velitis ergo adjumento nobis esse, et vobiscum quasi fratribus residuas merces partiemur, nos saltem illesos salvosque præstate, mare etenim exasperabatur, inque spumas fluctus assurgebant. Tunc qui intra portas custodes erant, eas aperiunt, et numero viginti extra prodeunt: at qui armati in insidiis stabant prope quingenti triremibus erumpentes ingrediuntur, et custodes turris, in quos inciderunt, trucidant; triremibus demum vacuis relictis prope bis mille armati et acie instructa procedentes urbem ingrediuntur, statimque imperator familiares aliquos in domos Palæologorum paternorumque amicorum mittit, qui adventum suum eis nuntiarent; interim omnes, dum noctis tenebræ sunt, discurrunt. Franciscus in turrim unam ascendit, eique militum præsidium imponit, et in ea collocat imperatorem satellitibus atque hastatis qui eum protegerent cinctum, ipse vero cum magno millium agmine supra muros discurrit clamando intensa voce, Vivat multos annos imperator Joannes Palæologus. Jamque luescebat, cum populus audito clamore in hippodromum cucurrit, ortoque sole etiam ii qui in palatio erant, et plerique alii turmatim confluerunt. Joannes autem Cantacuzenus monasterium venerandæ [Virginis] ingressus confestim comam tondet, pullamque vestem induit, ac imperatori genero suo significat palatii portas ipsi patere. De turre deinde descendit Joannes imperator et viam, quæ in palatium ducit, capessit, comitantibus omnibus Italis, eorumque duce Francisco, populi etiam multitudine tam patriciorum et illustrium, quam plebis. Tum etiam Augusta in occursum imperatoris processit cum filio Andronico adhuc infantulo, nutuisque amplexibus se salutant, et læti palatium ingrediuntur. Jamque Cantacuzenus abdicato imperio, dimissisque deliciis et mundana gloria, imperatorem rogat, ut urbe discedenti 22 copia sibi detur, possitque in sacrum montem secedere, ibique in aliquo monasterio vitam monasticam agere, quod vitæ institutum etiam secu-

Ismael's Bullialdi notæ.

(64) Τὰς λαίνας. Vox est idiomatis vulgaris Græci; singulus λαίνας dicitur, vas fictile λαύν.

tus est, longoque tempore ibi exa:co in pace pie A ἐπλήρωσε τὸ τῆς ζωῆς αὐτοῦ τέλος, τὴν ἡγεμονίαν quievit. Eodem fere tempore Orclianes obiit, filio- καταλιπὼν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Μωράτ.
que suo Morati principatum reliquit.

CAPUT XII.

Joannis imperatoris filiorum natu major Andronicus, et Cuntuzes Moratis filius secundogenitus in parentes confu-
ram, deque occupata tyrannide consilia agitant. In quibus patrefactis Morates filium suum oculis privat, significatque Jo-
annem, si pacem secum habere vult, ut Andronicum etiam excæcet, cui Joannes morem gerens filio atque etiam ex eo
nepoti visum admittit (65), et in carcerem conjicit. Andronicus Gemensium ope liberatus imperium invadit, patrem et
fratres carceri mancipat; carcere usum se liberant, et Joannes in solium imperatorium restituitur. Manuel ei successor
designatur. Nuptiæ Catalusii et Mariæ Palæologinæ.

Imperator Joannes, cum annis viginti quinque
major esset virilemque ætatem adeptus, præter
Andronicum genuit filios duos Manuelem et Theodorum. Omnes equidem coætaneos superabat Andro-
nicus corporis robore, multosque proceritate ac
forma excellabat. Morates etiam filios genuit Sabu-
cium, de quo mentionem fecimus, Kuntuzem et
Bajazitem; æqualis porro ætatis erant Kuntuzes et
Andronicus, cumque data occasione inter se collo-
cuti essent, et oblectandi animi causa simul conve-
nissent, fama ferebatur ipsos conspirasse, rebellio-
nemque esse meditados, qua patrem suum uterque
de medio tolleret: Kuntuzes Moratem, Andronicus
vero Joannem; et in posterum fraterna amicitia
fœdusque intercederent, hincque imperium, ille
principatum adipisceretur. Hæc cum ad Moratem
delata essent, post diligens et accuratum rei exa-
men, conperitusque sermones esse veros, quos in-
ter se habuerant, filio suo Kuntazio oculos effodi
jubet, epistolamque ad imperatorem Joannem di-
rigit, qua significat filium suum jussu suo excæcatum,
causamque facti exponit: Andronicum etiam
ejus filium conjugationis participem accusat: quem
nisi tali pœna mulctaverit, bellum internecium
illaturum minatur. Tunc Joannes Augustus, aut
imbecillitatis, qua laborabat, conscius, veritusque
hostem in se concitare Moratem, vel crassa igno-
rantia gravatus [obtemperavit]. Erat enim ut plu-
rimum hebes ac stupidus, [nullaque negotia tra-
ctabat: sed totus in captandis formosis mulieribus
et venustis occupabatur, ut aliquam quomodocun-
que alliceret, et illaquearet. 23 Cæteras vero res
omissas fortunæ volendas permittebat, neque de
earum exitu, quo tandem abirent, erat sollicitus,
verum ad bonos vel malos successus indifferens.
Excæcavit ergo Andronicum; neque eum solum,
sed etiam ex illo nepotem Joannem, infantem ad-
modum et vix balbutientem, inque locum ejus al-
terum filium Manuelem Romanorum imperatorem
coronatum suffecit. Tertiumque Theodorum dictum

Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης ὑπερβάς τὰ εἰκοσι καὶ
πέντε ἔτη, καὶ τὴν ἀνδρῶσαν ἤλικίαν ἐνδύς, ἐποίη-
σεν υἱοὺς μετὰ τὸν Ἀνδρόνικον δύο, Μανουὴλ καὶ
Θεόδωρον. Ὁ δὲ Ἀνδρόνικος ὑπερείχε πάντας τοὺς
συνηλικιώτας ἐν τῇ ζώῃ σώματος, καὶ ἐν ἤλικίᾳ
καὶ κάλλει διαφέρων πολλοὺς. Ὁ δὲ Μωράτ καὶ αὐ-
τὸς ἔχων υἱοὺς τὸν τε Σαβούτζιον τὸν προῤῥηθέντα,
καὶ Κουντούζην. καὶ Παγιαζήτην. Ὁ δὲ Κουντούζης
ἰσῆλικος ὢν σὺν τῷ Ἀνδρονίκῳ, καὶ κατὰ καιρὸν
συνὼν αὐτῷ καὶ συνευφραίνομενος, ἐβρέθη λόγος,
ὡς ὁμόσσαντες ἄμφω ἀνταρσίαν εἰσπράξονται· καὶ
ὁ μὲν Κουντούζης τὸν Μωράτ, ὁ δὲ Ἀνδρόνικος τὸν
Ἰωάννην τὸν πατέρα αὐτοῦ διαχειρίσονται, καὶ
ἔσονται ἀδελφοὶ εἰς τὸ ἔξης. Καὶ ὁ μὲν Ἀνδρόνικος
τὴν βασιλείαν, ὁ δὲ Κουντούζης τὴν ἡγεμονίαν ἀνα-
δέξεται. Ἐνωσιθεὶς δὲ ταῦτα ὁ Μωράτ, καὶ ἐξέ-
τάσας ἀκριβοῦς, καὶ μαθὼν τὰ λαληθέντα ἀληθῶς,
ἐξορῦττει τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κουντου-
ζίου· καὶ στέλλει πρὸς τὸν βασιλέα Ἰωάννην γρα-
φάς δηλοῦσας τὴν τυφλώσιν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ
τὴν αἰτίαν τῆς τυφλώσεως, καὶ συναίτιον δηλῶν τὸν
Ἀνδρόνικον καὶ υἱὸν αὐτοῦ· καὶ εἰ μὴ καὶ αὐτὸς
τὰ ὁμοία δρᾶσει τῷ Ἀνδρονίκῳ, ἔγερει μάχην ἀπο-
δόν κατ' αὐτοῦ. Τότε ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης, ἡ διὰ τὴν
ἀδυναμίαν ἦν εἶχε, μὴ φέρων ἐχθρωδῶς διακείσθαι
τῷ Μωράτ· ἡ διὰ τὴν ὑστέρησιν τῆς γνώσεως, ἦν γὰρ
ὡς ἐπιπολὺ κοῦφος, καὶ μὴ πολυπραγμονῶν ἐν ἄλ-
λοις τὰ πράγματα πλὴν ἐν γυναιξίν ὥραταῖς καὶ
καλαῖς τῷ εἶδει, καὶ τίνος καὶ πῶς παγιδεύσει αὐ-
τὴν· ἐν δὲ πράγμασιν ἑτέροις, ὡς εἶθαι κατὰ τύχην,
καὶ κατατραχάδην ἀποβρέουσι, οὕτω καὶ ἐδέχετο,
καὶ ἀντελάμβανε· ἐτυφλώσεν οὖν καὶ αὐτὸς τὸν
Ἀνδρόνικον· καὶ οὐ μόνον αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τὸν υἱὸν
αὐτοῦ Ἰωάννην νῆπιον ὄντα, καὶ μόλις ψελλίζοντα,
ἀντ' αὐτοῦ δὲ στέφει τὸν δεῦτερον τῶν υἱῶν αὐτοῦ
εἰς βασιλείαν Ῥωμαίων, τὸν Μανουὴλ. Τὸν δὲ τρίτον,
τὸν καὶ Θεόδωρον, δεσπότην Λακεδαιμονίας καθί-
στησι. Τὸν δὲ τυφλὸν Ἀνδρόνικον μετὰ τοῦ πα-
τρὸς Ἰωάννου καὶ τῆς γυναικὸς ἐγκλείστους ἐν τῷ
πύργῳ τοῦ Ἀνεμᾶ (66) καθέργουσι· διετίαν δὲ ἐν

Ismaelis Bullialdi notæ

(65) De excæcatione Cuntuzis et Andronici adeun-
dus Laonicus lib. 1 qui Sauzen, non Cuntuzem ap-
pellat, et natu maximum filiorum Moratis fuisse
dicit. Joannes imp. aceto fervido Andronici oculis
infuso eum excæcavit. Phranzes lib. 1, c. 16, Mo-
ratis istum filium appellat Mosen Zelebin, et
patris jussu capite plexum fuisse ait. De illo-
rum excæcatione Leuclavius nullum verbum
facit.

(66) Ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Ἀνεμᾶ. Leuclavius in
Pandeectis Histor. Turcorum docet se a Zygomala
didicisse Constantinopoli turres illas, quas Leonar-
dus Chiensis in narratione expugnationis Const-
antinopoleos Aveniadès appellat, vero nomine Ane-
manis turres vocari, et esse eas, quæ in arce Pen-
tapyrgo, ad vngulum urbis)orientalem, juxta Bla-
chernarum templum, sita visebantur.

φυλακῆ (67) ἔγκλειστοι γενόμενοι συνδρομῇ τῶν τοῦ Γαλατᾶ Λατίνων ἀπὸ τοῦ πύργου ἐξέφυγον, καὶ οἱ Γενούται τοῦτον δεξάμενοι, ἤρξαντο ἀντιμάχεσθαι τοῖς πολίταις προσωπεῖον κεκτημένοι τὸν Ἀνδρόνικον. Καὶ πολέμησαντε ἡμέρας ἰκανὰς πατὴρ πρὸς υἱὸν, καὶ υἱὸς πρὸς πατέρα (τοῦτο τῆς Ῥωμαίων ἀπανθρωπίας, καὶ τῆς πρὸς Θεὸν ἔχθρας) διὰ τῶν φρικωδεστάτων ὄρκων γενομένης παραβάσεώς ποτε εἰσεῖσιν ἐν τῇ πόλει Ἀνδρόνικος, καὶ βασιλεὺς Ῥωμαίων ἀναγορεύεται. Τὸν δὲ πατέρα αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς Μανουῆλ καὶ Θεόδωρον ἐγκλείστους ὁ πύργος, ὃν αὐτὸς εἶχεν ὡς τάρταρον, ὡς ὁ Ζεὺς τὸν πατέρα καὶ Κρίνον, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς Πλούτωνα καὶ Ποσειδῶνα ἔνδον κατέειχε, καὶ αὐτὸς τῆς βασιλείας ἀντεποιεῖτο. Διετίαν οὖν καὶ αὐτοὶ ἐν τῷ πύργῳ γενόμενοι, ἀπέδρασαν συνεργεῖα τυτθῶν ἀλάστορος· ὄνομα μὲν αὐτῷ Ἄγγελος, τῇ δὲ ἐπωνυμίᾳ διάβολος· καὶ μίγδην φέροντες σὺν τῇ ἐπωνυμίᾳ τὸ ὄνομα, ἐκαλεῖτο Διαβολάγγελος. Αὐτὸς τοῖσιν ἐκβάλλων ἀπὸ τοῦ πύργου εἶπε ἀγγέλου, εἶπε δαίμονος τέχνη ἐπέρασεν αὐτοὺς ἐκβάλλων ἐν ἀκατίῳ πέραν εἰς τὸ Σκουτάριον. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος μαθὼν τὴν φυγὴν τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ οὐκ ἠθέλησεν εἰς μακρὰν γενέσθαι τὴν δυστυχίματα Ῥωμαίους, οὐδὲ αὐτὸς εἶναι τῶν κακῶν αἴτιος· ἀλλὰ μετακαλεῖται τὸν πατέρα, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς δοῦς πίστει ἐνόρκους, καὶ εἰσάγει τοὺς ἐν τῇ πόλει, καὶ ἀναβιδάζει τὸν πατέρα ἐν τοῖς τῆς βασιλείας θώκοις, καὶ πίπτει ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ζητεῖ λύσιν τῶν ἐγκλημάτων, καὶ αὐτὸς ἀφίησιν. Ἦν γὰρ ὁ Ἀνδρόνικος τὸν ἕνα τῶν ὀθαλμῶν αὐτοῦ ἔχων ἀνεφγγέμον, ὃ δὲ Ἰωάννης, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ τοὺς δύο σκαρδαμυκτῶν, καὶ παραθλώψ θεωρῶν. Τότε ὁ βασιλεὺς καμψελς, καὶ ἐπὶ τῷ γεγονότι πάθει σφοδρῶς λυπηθείς, ἐπεμψεν αὐτὸν σὺν τῷ παιδί καὶ τῇ γυναίκα ὀκείν ἐν Συληθρία [Στρυμβρία]· δωρήσας αὐτῷ ταύτην, καὶ Δάνειον, καὶ Ἡράκλειαν (68), Ῥεδαίστόν τε καὶ Πάνιδον·

Ismaelis Bullialdi notæ.

(67) Διετίαν δὲ ἐν φυλακῇ. In carcerem conjectus est Andronicus a patre excæcatus, ut c. 16 narrat Phranzes; ex eo vero extractus est, cum proceres Constantinopolitani Ameram Moratem ut liberaretur exortatum habuerunt. Narrat postea Joannem in Italiam profectum, Andronicum excæcatum despotam rebus imperii interea procurandis præfecisse: at, ubi reversus fuit, Manuelem filium suum secundogenitum, universis applaudentibus, imperatorem proclamasse. Quod indigne ferens Andronicus ad Bajazitem aufugit: et auxilia ab eo consecutus, urbem noctu ex improviso aditus, patrem fratremque cepit, et in carcerem coniegit: qui post duos annos cum semisse, Bulgariis custodibus decipitur, ad Bajazitem aufugerunt: tributa annua pendere polliciti, in imperium redueji sunt. Hac de re Laonicus narratio lib. 1, *Hist. de rebus Turc.* valde confusa est, nec his consentit. Vult etiam ante Andronici excæcationem Joannem in Italiam discessisse. De Andronici ad Bajazitem profectio, lib. II, agit.

(68) Δάνειον καὶ Ἡράκλειαν. Apud alios legitur

Andronicum principem constituit. Excæcatus Andronicum cum nepote Joanne et illius uxore in turri Anemæ concludit; cumque per biennium ibi detenti fuissent, concubus Latinorum e Galata facto eraserunt. Genuensesque hunc Andronicum suscipientes, ejusque obtendentes nomen civibus Constantinopolis bellum inferre cœperunt. Per plures itaque dies cum pater et filius mutuis præliis certassent (ita feri erant Romani, et Deum sic odio habebant), Andronicus conceptis execrandis juramentis, quæ deinde violavit, ingreditur civitatem, et Romanorum imperator proclamatus, patrem deinde fratresque suos Manuelem et Theodorum, ut olim Jupiter Saturnum patrem, fratresque suos Plutonem et Neptunum, incarceration in ea turri, in qua captivus detentus fuerat, quam etiam æque ac Tartarum aversabatur, impertique solium invadit. Per biennium quoque isti in turri manserunt, evaseruntque ope cujusdam perditii nebulonis, qui vocabatur Angelus, cognomenque ei erat diabolus: conjunctisque nomine ac cognomine vocabatur Diabolangelus. Is igitur, cum eos turri extraxisset sive angeli sive dæmonis arte, navigio impositos Scutarium ultra mare trajecit. Verum Andronicus, cognita patris fratrumque fuga, noluit amplius auctor esse calamitatum et infortuniorum, quibus Romæi premebantur; patremque accersit et fratres, obstricta iis per jusjurandum fide eos in urbem accipit, parentemque solio imperii restituit, et ejus pedibus adolutus errorum veniam rogat et consequitur. Andronicus equidem ille oculorum alterum apertum habebat, Joannes vero filius ejus utroque lusciosisus erat, et oblique intuebatur. Imperator filii precibus jam delinitus, et eorum quæ acciderant pertæsus, eum cum uxore et filio Solymbriam ad habitandum misit, quam ei concedit Daniumque, Heracleam et Panidum. Manuelem deinde imperialis diademate ornat. Francisco Gatelezo, quem ami-

Daonium: oppidum est Thraciæ maritimum sub Heracleensi metropoli. Heraclea, quæ hodie Propontidi adjacet, et metropolis est, olim Perinthus appellata fuit, ut clare docet inscriptio, quam Heracleæ anno 1647. Maii die 1, ex marmore transcripsimus. Lapis ille marmoreus olim fuit Stylobates, cui imperatoris Severi statua imposita erat. Parieti templi metropolitanæ Heracleensis, quod tenplorum Christianorum per Græciam universam residuorum elegantissimum est, transverse insertus visitur lapis ille, non erectus: et qui illum inseverere sacri, forinsecus inscriptionem apparere, ut legeretur, voluerunt: illam in marmoribus Arundellianis Seldenus transcripsit, pag. 55, sed corruptam; qualem ipsi legimus, hic proponimus:

ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ
ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ ΚΑΙΣΑΡΑ
ΣΕΠΤΙΜΙΟΝ ΣΕΟΥΗΡΟΝ·
ΕΥΣΕΒΗ ΠΕΡΙΠΝΑΚΑ *
ΣΕΒΑΚΤΟΝ ΑΡΑΒΙΚΟΝ
ΑΣΙΑΒΗΝΙΚΟΝ ΠΑΡΘΙΚΟΝ

* Ultima syllabæ duarum vocum Σεπτίμιον Σεουήρον ita scriptæ sunt, ut intra O τὸ N comprehendatur.

cum optimum et exploratæ fidei supra memora-
vimus, nuptui collocat sororem suam, dotisque
nomine Lesbium insulam ei tradidit, nuptiarumque
solemnitate peracta Mitylenen 24 abierunt, eamque
ad nostra tempora eorum posterii successione per-
petua possederunt. Quoniam vero narrationis se-
ries a Bajazite regressa ad Orchanem illius avu-
nos retraxit, propter crimina Cantacuzeno objecta,
in viam rursus redeamus, et ad Bajazitis res, po-
tius vero Rom. infortunia exponenda pergamus,
narrationemque earum ad finem perducamus.
κουζηνου αναχαίτσης καθήγησε, φέρε πάντη τὴν αὐτὴν
βύμπην ἀρξάμενοι πρὸς τὰ τοῦ Παγιαζήτ εὐ-
θυδρομήσωμεν, μᾶλλον δὲ πρὸς τὰ τῶν Ῥωμαίων
δυστυχήματα, καὶ ἴδωμεν τὴν διήγησιν ἀκρι-
πὸς καταντῆσαι σπουδάζει.

CAPUT XIII.

*Bajazites trilita Joanni imperat. et sibi militum venire alterum ex eius filiis postulat. Cycladas insulas invadit. Joannes Constantinopolim munit, Batazitis jussu exstructa a se propugnacula diruit, tandemque obiit Manuel qui Bajaziti militabat inque ejus aula versabatur, audita patris morte, clam Constantinopolim advenit. Bajazites id ægre se-
rens graves durasque conditiones ipsi imponit, Thessalonicam occupat. Constantinopolim vexat et cibaria in eam inve-
hi imperat. Hungari ac maxima pars occidentalium principum in Batazitem movent, et ad Nicopolim a Turcis cæduntur et vincuntur.*

Postquam Bajazites omnes Asiæ principatus, qui B
plures erant, evertit, et Bithyniæ, Phrygiæ, Mysiæ, Cariciæ monarcham se gessit, adversus Constantinopolim mentem et oculos direxit. Primum omnium missis ad imperatorem apocrisariis tributum poscit, ejusque filiorum unum cum militibus centum ad bellum paratis mitti. Destitutus imperator regnum omnium auxilio, desertusque a rebus publicis Bajaziti obtemperat; semel etiam atque iterum Manuel cum cohorte centum armatorum mi-

Α τὸν δὲ Μανουὴλ στέψει ταινίαις (69). καὶ βασιλέα ἀναγορεύει Ῥωμαίων. Τὸν δὲ Φραντζήσκον Γατελουζόν, ὃν ὁ λόγος ὡς φίλον καλὸν καὶ πιστότατον ἐδίλωσε προλαθὼν, δίδωσι τὴν αὐτοῦ ἀδελφὴν ὁ βασιλεὺς εἰς γυναῖκα, καὶ εἰς προῖκα τὴν νῆσον Λέσβον, καὶ τοὺς γάμους τελέσαντες ἀπῆραν ἐκείθεν καὶ ἐν τῇ Μιτωλήνῃ κατέφυκσαν μέχρι τοῦ νῦν κατὰ διαδοχὴν ἐκ τοῦ γένους αὐτῶν τὴν νῆσον ταύτην κυριεύοντες οὐκ ἔλειψαν. Ἐπεὶ δ' ὁ λόγος ἡμᾶς ἀναποδίζων ἀπὸ τοῦ Παγιαζήτ εἰς τὸν πάππον αὐτοῦ τὸν Ὑρχάν ἔνεκα τῶν αἰτιαμάτων τοῦ Καντακουζηνου ἀναχαίτσης καθήγησε, φέρε πάντη τὴν αὐτὴν βύμπην ἀρξάμενοι πρὸς τὰ τοῦ Παγιαζήτ εὐθυδρομήσωμεν, μᾶλλον δὲ πρὸς τὰ τῶν Ῥωμαίων δυστυχήματα, καὶ ἴδωμεν τὴν διήγησιν ἀκριπὸς καταντῆσαι σπουδάζει.

Ἐπεὶ δ' ὁ Παγιαζήτ (70) τὰς πολυαρχίας πάσας ἐξῆρπεν ἐκ προσώπου τῆς Ἀσιaticῆς γῆς, καὶ Βιθυνίας, καὶ Φρυγίας, Μυσίας λέγω καὶ Καρίας, καὶ μονάρχῃ; ἐγένετο, τότε κατὰ τῆς πόλεως καὶ τὸν νοῦν καὶ τὸν ὀφθαλμὸν ἔστησε. Καὶ κατὰ μὲν τὸ πρῶτον (71) πέμψας ἀποκρισιαρίους εἰς βασιλέα ἤτήσατο φόρους δίδόναι, καὶ ἐν ἐξέπεδίτῃ ἕνα τῶν υἱῶν αὐτοῦ πέμπειν σὺν στρατιώταις ἑκατόν· ὁ δὲ βασιλεὺς μὴ ἔχων βοήθειαν ἐκ τινος τῶν βασιλέων, ἢ τῶν ἀριστοκρατούντων, ἢ τῶν δημοκρατούντων

Ismaelis Bullialdi notæ.

ΜΕΓΙΣΤΟΝ Η ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ
Ο ΔΗΜΟΣ ΤΩΝ
ΝΕΟΚΟΡΩΝ
ΗΕΡΙΝΟΙΩΝ.

Quæ statua posita fuit procul dubio a Perinthis : C
quando capta a Severo quæ ei fame compulsæ se permisit, Byzantium, muris, balneis, publicisque ædificiis ejus dirutis, in vici formam redacta, omni jurisdictione privata, Perinthis attributa est, ut Dion Nicænus in Severo prodidit, Καὶ δασμοφόρον ἀποφῆνας τὰς τε οὐσίας τῶν πολιτῶν δημεύσας, αὐτὴν τε καὶ τὴν χώραν αὐτῆς τοῖς Ηερινθίοις ἔχαριστατο. Vectigalem eam reddidit, civiumque bona in fiscum publicum redegit, ipsamque ei ejus agrum Perinthis gratuito attribuit. In ista inscriptione hæc verba. Ὁ δῆμος τῶν νεοκώρων, significant universitatem, vel collegium sacerdotum, vel ædituorum. Latini hæc etiam voce usi sunt, ut apud Grutherum inscriptionum libro legimus pag. 1102 :

VETTIO ACORIO PONTIFICI.
VESTÆ PONTIFICI.
SOLI QUINDECIMVIRO, AEGURI,
TAUROBOLIATO, CRIALI, NEOCORO,
HIEROFANTÆ, PATRI SACROCORUM.

Zosimus, qui tempore erecti hujus monumenti posterior est, lib. 1 etiam testatur suis temporibus Perinthis nomine omisso, Heracleam vocatam fuisse. Διατρέθοντι αὐτῷ κατὰ τὴν Πέρινθον, ἢ νῦν Ἠράκλειον μετωνόμασται. Stephanus de urbibus idein testatur.

(69) Τὸν δὲ Μανουὴλ στέψει ταινίαις. Annum quo Manuel imperator designatus est, excæcato Au-

dronico, habemus in themate cælesti erecto ad meridianum Constantinopoleos ipso meridie, anno mundi 6882, Septembris 25, id est, anno Christi 1373. Sic se habet, θέμα γερονός ἐπὶ τῇ ἀναγορεύσει κυρίου Μανουὴλ, τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου. ἔπει ᾿ζωπβ', μηνὶ Σεπτεμβρίῳ κέ, ἐπ' αὐτῆς τῆς μεσημβρίας. Horoscopus Sagittarii gradus 17, Dom. 2, Capricorni grad. 19, m. 40, dom. 3; Aquarii grad. 27, m. 20, dom. 4, Arietis grad. 10, dom. 5; Arietis 27, m. 20, dom. 6, Tauri grad. 19, m. 40; oppositæ domus sex inde haberi possunt. Loca vero planetarum sic se habuerunt : Sol in Libræ gradu 10, m. 21; Luna Capricorni gradu 8, m. 44; Saturnus, Capricorni grad. 27, m. 30; Jupiter, Cancræ grad. 26, m. 22. Mars, Arietis grad. 12, m. 28; Venus, Libræ grad. 12, m. 40; Mercurius, Libræ grad. 18, m. 37; Nodus ascendens seu caput Draconis, Virginis grad. 28; Κλήρος βασιλέως, seu Soris regis in Capricorni grad. 9; Τύχη, seu Pars Fortunæ, Piscum grad. 15, 45. Quis ex istis, themate delineato, planetas et alia puncta cæli per domus distribuere poterit. Hocce porro thema cælestis nacti sumus in bibliotheca serenissimi Magni Etruræ Ducis Ferdinandi II, principis sapientissimi et erga litteratos humanissimi.

(70) Ἐπεὶ δὲ ὁ Παγιαζήτ. Supra cap. 4 legenda sunt quæ scripsit Ducas.

(71) Καὶ κατὰ μὲν τὸ πρῶτον. Supra adnotavimus Byzantinos imperatores tributa obtulisse. Laonicus porro, Phranzes et Leouclavius nullam mentionem faciunt munita a Joanne imperatore Constantinopoleos : aut tributa ei a Bajazite imperata fuisse.

εις τοῦτο κατένευσε· καὶ μίαν, καὶ δευτέραν ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ σὺν ἑκατὸν (72) στρατιώταις ὀπλιταῖς Ῥωμαίοις ἐπέμφθη παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἰωάννου τοῦ βασιλέως εἰς ὑποοργάναν συστρατειῶν τῷ Παγιαζήτῃ, ὅτε πρὸς Παμφυλίαν κατὰ Τούρκων ἐχώρει. Τὴν δὲ σιτοπομπίαν ἐκόλυσε, τὴν κατ' ἔτος λαμβανομένην ἐξ Ἀσίας εἰς τὰς νήσους Λέσβον λέγω, Χίον, Λήμνον, Ῥόδον καὶ τὰς ἐξῆς. Καὶ δὴ στόλον ἐτοιμάσας πέμπει ἐν Χίῳ μακρὰς νῆας ἐξήκοντα, καὶ πυρὶ τὴν πόλιν ἐμπιπρᾷ, καὶ τὰς περίεχόμας ἀφανίζει, καὶ τὰς κυκλάδας νήσους καὶ τὴν Εὐβοίαν, καὶ τὰ τῶν Ἀθηνῶν μέρος. Ὁ δὲ βασιλεὺς ὄρων τοῦ τυράννου τοῦ ἀποκάλυπτον καὶ ἀθαδῆς, ἤρξατο κτίζειν εἰς ἐν μέρος τῆς πόλεως· τὸ λεγόμενον Χρυσείαν πόλιν, κατασκευάσας πύργους δύο ἐν τῷ θατέρῳ τῶν μερῶν τῆς πόλεως λευκῷ μαρμάρῳ συνηρησμένῳ, οἰκοδομήσας αὐτοὺς οὐ διὰ λιθοζῶν, οὐδὲ διὰ οικείων ἀναλωμάτων, ἀλλὰ δι' ἐτέρων ἀναθημάτων (73) καλλίστων, κατεάξας τὸν ναὸν ἐπ' ὀνόματι πάντων τῶν ἁγίων κτισθέντα παρὰ κυρίου Ἀέοντος τοῦ σοφοῦ, καὶ μεγάλου βασιλέως, καὶ τοῦ ναοῦ τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα καλῶς οἰκοδομηθέντα, καὶ αὐτὸν παρὰ τοῦ βασιλέως Μαυρικίου· καὶ τὰ παραλειπόμενα τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Μωκίου, ὃν ἀνήγειρεν ὁ μέγας βασιλεὺς Κωνσταντῖνος. Ἐχώρησεν οὖν μέρος τῆς πόλεως ἀπὸ τῆς Χρυσείας πόλεως (74) ἕως τοῦ αἰγιάλου τοῦ πρὸς μεσημβρίαν κατασκευάσας, καὶ ὀρυκτήριον ἔχων αὐτὸ πρὸς καταφυγὴν ἐν καιρῷ. Ἀπαρτισθέντος οὖν τοῦ πολιχνίου, ὁ Παγιαζήτῃ ἠβουλήθη ἐκστρατεῦσαι κατὰ Τούρκων κειμένων ἐν τοῖς μέρεσι τοῖς κατὰ Πέργην τῆς Παμφυλίας. Καὶ δὴ καλέσας τὴν βασιλέα πέμπει τὸ σύνθημα τὸν υἱὸν, καὶ βασιλέα Μανουὴλ σὺν τοῖς ἑκατὸν στρατιώταις. Καὶ μετὰ τὴν ἐπάνοδον μηνύει τῷ βασιλεὶ Ἰωάννῃ ἐν τῇ Προύσῃ ὄντος τοῦ Μανουὴλ, ἢ τὸ τῆς Χρυσείας πολιχνίου, ὃ ἀνήγειρεν ἐκ νέου, χαλάσαι, καὶ ἐρείπιον ἀφεῖναι, ἢ τὰς τοῦ Μανουὴλ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ κίρας ἐξορύξας ταχέως εἰς αὐτὸν πέμπει τετεφλωμένον. Ὁ οὖν βασιλεὺς Ἰωάννης (75), ὄρων τὴν τσαούτην δυναστείαν, καὶ μὴ ἔχων ὁ τι δράσει (ἦν γὰρ κατάκοιτος, καὶ ἀλγῶν

litum Romæorum a patre missus, ut Bajaziti operam suam præberet, subque ejus signis militaret in expeditione ab eo adversus Turcos Pamphyliam tenentes suscepta. Frugum insuper convectionem annuam ex Asia in insulas Lesbium, Chium, Lemnum, Rhodum et alias prohibuit Bajazites. Classe deinde instructa sexaginta longas naves in Chium mittit, urbem incendio delet, pagos vicinos diruit, Cycladas insulas affligit, Eubœam et Atticæ regionis partem. Tunc imperator cognita tyranni ambitione manifesta atque audacia, aggressus est munire quamdam urbem partem, quæ Aurea porta dicitur, duabus ad utrumque portæ latus marmore albo bene expolito extructis turribus, non propriis tamen impensis ex latomiiis convecto, sed e magnificentissimis, quæ dirui ipse, donariis consecratis olim ab aliis imperatoribus. Namque templum nominis Omnium Sanctorum dedicatum, quod Leo imperator, Philosophus et Magnus extruxerat, evertit; aliud quoque Sanctorum 25 Quadraginta, quod imperator Mauricius ædificari jusserat; residuaque ad opus absolvendum congegit rudera Basilicæ sancti Mocii, quam Constantinus Magnus ædificandam locaverat. Hoc munimento extructo partem civitatis ab Aurea porta ad littus maris meridiei objacens, cinxerat, sibi que effugii locum quo se reciperet, paraverat. Jam absolutum eras illud propugnaculum cum Bajazites adversus Turcos, qui agrum Pergæum in Pamphylia tenebant, expeditionem meditabatur: quam imperatori significat: qui, quod jam facere assueverat, Manuelem filium atque imperatorem cum centum militibus mittit. Ex qua expeditione cum redisset Bajazites, et Manuel Prusæ commoraretur, Joanni imperator significat, ut propugnaculum Auræ portæ dirueret, soloque rudera æquaret, alias exæcatum Manuelem effosis pupillis ei se remissurum statim minatur. Formidans itaque Joannes tyranni istius vires, animi pendens, consilii viriumque inops (in lecto etenim decumbebat podagra confectus, et uti verum dicam, deliciis nimioque cibo et potu semimortuus),

ismaelis Bullialdi notæ.

(72) Ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ σὺν ἑκατὸν. Non solum Manuel, si Phranxas credimus, sed et illius pater Joannes Bajaziti militavit, ut narrat lib. 1, cap. 46, et Laonicus lib. 11.

(73) Ἀλλὰ δι' ἐτέρων ἀναθημάτων. Georgius Cedrenus in Mauricio meminisse templi illius quadraginta martyribus dicat: quodque a Tiberio inchoatum a Mauricio imperii sui anno octavo absolutum. Ejus verba talia sunt: Τῷ δὲ αὐτῷ ἔτει Μαυρικίῳ τὸν ναὸν τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα, ὃ ἀπερξάτο Τιβέριος, ἀνεπλήρωσε. Zonaras iisdem fere verbis tomo tertio. De templo sancti Mocii mentionem facit idem Cedrenus in Basilio, qui collapsum refecit. Ἐποίησατο καὶ τὸ μέγα τέμενος Μωκίου τοῦ μάρτυρος, καὶ τὸ ἄδυτον τούτου καταβλήθην ἀκριτῆς, ὡς καὶ τὴν ἱεράν κατεάξαι τράπεζαν, ἐπιμελείας ἤξιωσε καὶ τοῦ πτώματος ἤγειρε. *Martyris Mocii templum deinceps absolutum: adytaque in terram usque prolapsa, quodum ruina sacra mensa fracta ac disrupta fuerat, refici et de integro instaurari*

curavit. Joannes quoque Ciropalates hujus templi, quique illud refecit, Basilius meminit. De Omnium Sanctorum templo, de quo Ducas hoc loco verba facit, nihil præterea legi.

(74) Ἀπὸ τῆς χρυσείας πόλεως. Arcem istam Joannes ædificaverat in nœvum urbis angulo, qui ostio Propontidis et Bosphori Thracii adiacet; in quo Mehemetes II post captam CP. castrum ædificari jussit, quod a septem turribus *Jedi-cula* Turcice appellatur: hodie desertum pene visitur, et a paucis hominibus habitatum. Aurea illa porta nunc etiam, ut et Lennclavii temporibus, clausa est. De hac arce infra, cap. 45, Ducas mentionem facit.

(75) Ὁ σὺν βασιλεὺς Ἰωάννης. De hoc Joanne imperatore, ejusque libidinibus et lascivia Laonicus lib. 11, ubi scribit ipsum Manuelli filio suo sponsam Trapezuntini imperatoris F. abstulisse, et quamvis podagra confectum, uxorem duxisse.

nullum etiam præter Mauuclem superstitem filium A habens, quem hæredem imperii sibi que successorem relinqueret, propugnaculum solo æquat, certisque iudiciis notum facit tyranno, peracta esse quæ jusserat. Imperator certe cum tam acerba nefariaque mandata ipsi nuntiata sunt, corporis doloribus adhuc confictatus, fato cessit. Manuel audita patris morte noctu in fugam se coniecit, inque urbem pervenit, et postquam parentem mortuum de more luxisset, sollicitus atque anxius admodum propter tyrannum erat, dubius an se et urbem ille bello petat. At tyrannus, cognita imperatoris morte Manuelisque fuga, agre et moleste id ferens, in domesticos ira ac furore percitiss excanduit, quod eorum nullo animadvertente ausuisset; illum quippe occidere destinaverat, si in potestate sua habuisset. Statim ergo ad imperatorem Manuelem apoerisarios mittit, qui ei denuntiarent sibi visum esse, ut in urbe Constantinopoli suorum iudicium et jurisperitorum unus, quem Cadin ipsi appellant, resideret ac jus diceret: non æquum esse asserens Musulmanos mercaturam exercentes et Constantinopolim frequentantes, nativis litibus et controversiis in jus vocari, et pro tribunali Cavuridum vadimonio adesse; sed oportere Musulmanum a Musulmano iudicari, aliaque similia supra modum iniqua et injusta per calumniam proponit. Hæc tandem ferociter ac superbe addit: *Nisi velis quæcunque tibi impero exsequi, quæque postulo concedere, 26 portis urbis clausis in ea regna, quæ extra muros sunt, omnia possideo.* Eodem tempore tyrannus ex Bithynia in Thraciam trajicit, omniaque oppida et vicos, intra præfecturæ urbanæ limites a Panido ad urbis mœnia evertit, incolasque alio transportat. Thessalonicam

Ismaelis Bullialdi notæ

(76) Obiit imp. Joannes anno mundi 6899, indict. x, Christi 1391.

(77) *Ἐν τῶν αὐτοῦ κριτῶν.* Omnes Musulmani hoc semper ambierunt, ut in Christianorum, quas incoluerunt, urbibus Cadizios seu Cazileros, a quibus iudicarentur, suos haberent. Messitas se habuisse Constantinopoli jactant Musulmani, Constantino Copronymo ejusque successore Leone regnantibus: quod tradit Leuncl. lib. i *Hist. Musulm.* Inter monumenta mss. Nicolai Fabri Pierescii viri clarissimi, et in antiquitate investiganda accuratissimi, reperitum est exemplar pactum olim fœderum inter imperatorem Fredericum Siciliæ regem, et Abu-Issac F. Abu-ebroim, nepotis Abi-Hafri, anno Hegiræ 628, Ziumadiachir, id est, secundo mediante seu die 15. Fuit annus Christi 1231, Aprilis 21, die Dominica: eo namque anno littera Dominicalis fuit E. Cœpit vero annus Hegiræ 628, anno 1230, Novembris 9, feria 7. In illorum fœderum diplomate talia verba leguntur ex versione Marci Orellii Citeronis: *Et ut etiam detur illis dimidium tributum insulæ Cosiræ signatum et ordinarium tempore messis solitæ. Neque habeant Christiani in prædicta insula Cosiræ jurisdictionem super ullum Mahumetanum, præter prædictum Mahumetanum nissum a prædicto rege Siciliæ nomine suo, ad regendum tantummodo populos unitatis, et sit occupatus in negotiis populi Unitatis, quem Deus honorificet.* Ex quibus patet omnino Musulmanos seu Mahumetanos semper in eo laborasse, ut a Christia-

τῶν πόδας, ἡμιθάνης, ὡς εἰπεῖν, ὑπὸ πολλῆς ἀδ-
δηφαγίας, καὶ πολυποσίας, καὶ τῶν ἡδουπιθειῶν, μὴ
ἔχων ἕτερον ἀντὶ τοῦ Μανουὴλ στέψαι καὶ κατα-
λιπεῖν βασιλέα, βάλλει τὸ φρούριον κάτω, καὶ μη-
νύει τῷ τυράννῳ δι' ἐναργῶν ἀποδείξωσιν ὅτι τὸ κε-
λευσθὲν πέρας εἰληφεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀκούσας τὸ
πικρὸν καὶ ἀπαίσιον μήνυμα, ἔτι δντος [ἔων] ἐν δό-
ναις σωμάτων, ἀπέδωκε τὸ χρεῶν (76). Ὁ δὲ βασι-
λεὺς Μανουὴλ μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ,
διὰ νυκτὸς φυγὰς ἔφυγε, καὶ δὴ καταλαβὼν τὴν
πόλιν, καὶ τὸ πένης τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὡς ἔθος πλε-
ρώσας, ἐκάθητο μεριμνῶν περὶ τοῦ τυράννου, καὶ
ἔπρα βούλεται κατὰ αὐτοῦ, καὶ κατ' τῆς πόλεως. Ὁ
δὲ τυράννος μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως, καὶ
τὴν φυγὴν τοῦ Μανουὴλ, ἠνίατο καὶ ἐδυσχέρανε·
καὶ κατὰ τῶν οικειῶν ἐμαίνετο πῶς διέδρα, καὶ
οὐδεὶς αὐτὸν ἔγνω. Ἡβούλετο γὰρ θανατώσῃ αὐ-
τὸν, εἰ ἐν χερσὶν ἔτυχεν ἔων. Τότε στέλλει πρὸς τὸν
βασιλέα Μανουὴλ ἀποκρισαρίους ζητῶν διὰ βολι-
ται τοῦ εἶναι καὶ διαμένειν ἐντὸς τῆς πόλεως ἕνα
τῶν αὐτοῦ κριτῶν (77) καὶ νομιμαρίων, ὃν αὐτοὶ
καλοῦσι Καδὶν· οὐκ εἶναι δίκαιον λέγων τοὺς Μου-
σουλμάνους ἐν ἐμπορίαις ἀσχολουμένους, καὶ ἐν τῇ
Κωνσταντινίου ἀπερχομένους, διὰ τινῶν ὑποθέσεων,
καὶ ἀμφιβυλίων περιττασθαι τοὺς Μουσουλμάνους
ἐν κριτηρίῳ Καβουρίδων, ἀλλὰ τὸν Μουσουλμάνον
δεῖ Μουσουλμάνον κρῖναι, καὶ ἕτερα παρακλήσια
γέμοντα φόρους ἀδικίας καὶ συκοφαντίας· τέλος·
*Εἰ οὐ βούλει ποιῆσαι, καὶ δοῦναι ὅσα σοι προ-
τάτω, κλεισθὸν τὰς θύρας τῆς πόλεως, καὶ
βασιλεὺς ἐν μέσῳ αὐτῆς. Τὰ δὲ ἐκτὸς αὐτῆς
ἐμὰ πάντα εἰσὶν.* Τότε ὁ τυράννος (78) πέρατος
ἀπὸ Βιθυνίας εἰς Θράκην, πάντα τὰ τῆς πόλεως
ἔστη κατέσκαψε, καὶ τοὺς οἰκοῦντας μετέκτισεν ἀπὸ
Πανίδου (79) ἔχρι αὐτῆς πόλεως. Ἐλθε καὶ θεσσα-

nis iudicibus lites eorum minime dirimerentur, sed a suis Cadiziis. In verbis allegatis notandum est Cosiram vel Cossyram insulam jacere inter Siciliam et Africam, hodieque *Pantularcam* appellari. Per populos unitatis Mahumetani intelligendi sunt, non propterea quod Deum laud in personarum Trinitate, sed in unitate tam essentia quam personæ adorent; verum dicuntur populi unitatis, id est concordia, quoniam inter se concordiam et consensum diutissime servarunt, et propterea Islami, id est unanimes, sunt appellati, ut passim adnotat Leuclavius. Fridericus, qui cum Abu-Issac fœdus iuvit, nomine secundus est, Friderici Ænobarbi nepos. De isto iudice Musulmano Constantinopoli instituto Laonicus lib. ii adnotat, Andronicum Iumailibus privatum hanc conditionem Bajaziti, cujus opibus ac viribus imperium recuperare sperabat, proposuisse, præter vectigal annuum imperii causa solvendum, καὶ ἀρμυστήν ἔχειν ἐν τῇ πόλει. *Judicem se in urbe habijurum*: quem scilicet e Musulmanis Bajazites dedisset. Verum Laonici perturbatæ narrationi ac confusæ parum fidei adhibendum esse mihi videtur.

(78) *Τότε ὁ τυράννος.* Leuclavius, lib. vi, in Gilderune Bajazite agrum Thessalonicensem tunc solummodo occupatum fuisse a Turcis memorat, urbem nentiquam, prout a quibusdam trad tum est.

(79) *Ἀπὸ Πανίδου.* Panidus urbs ad Propontidæa sita, olim Pactya dicta et Paros. Plinio lib. iv cap 41. Pactie vocatur.

λονίχην (80), καὶ τὰ μετὰ τὴν Θεσσαλονίχην χωρία. Εἰς Πελοπόννησον δὲ πέμπει Ἀθρανέζην ἀρχηγὸν (81), καὶ ἐλεγάται πᾶσαν Λακεδαιμονίαν καὶ Ἀχαΐαν. Ἐν δὲ ταῖς πόλεσι ταῖς πρὸς Εὐξείνον πόντον καίμηναις πέμπει Τουραχάνην (82), καὶ ἐρημίξ ἐρήμωσεν αὐτάς· καὶ ἀπ' αὐτῶν εἰπεῖν τὰ πάντα ἠφάνισθη, καὶ γεγόνασιν δαικα, ἥ δὲ πόλις οὐκ εἶχεν (83) οὐτε τὸν θερίζοντα, οὐτε τὴν ἀλώοντα, ἀλλὰ τῷ μεζέθει τοῦ λιμοῦ ἔστενοχωρεῖτο, καὶ ἀπεβάλλετο τὴν ψυχὴν. Οὐ γὰρ ἐπολέμει ταύτην ὁ τύραννος, οὐδὲ ριψεπάξει, οὐδὲ τοιχεπάξει, οὐδ' ἀρκεθολισμοῦ οὐδ' ἄλλο τι τῶν μηχανικῶν ἀντεπήγαγεν, ἀλλὰ μόνον ἀνθρώπους ὑπὲρ μύριου καθήμενους κύκλω μακροθεν, καὶ προσέχοντας τὰς διεξόδους, τοῦ μὴ ἐξέρχασθαι, ἢ εἰσερχεσθαι τι ἐν αὐτῇ. Ἐγένετο οὖν λιμὸς ἰσχυρὸς ἐνδον τῆς πόλεως ἀπὸ τε σίτου, οἴνου, ἐλαίου, καὶ ἑτέρων εἰδῶν· πρὸς δὲ χρεῖαν ἄρτου, καὶ πάσης ἄλλης κατασκευῆς, ἦν ὑπουργοῦσι μαγείρων παῖδες, ἐνδείας οὐσης ξύλων, κατέβριπτον τοὺς ἐξαισίους αἰκῶν, καὶ τὰς δοκοὺς κατέκαιον. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἀπορήσας, καὶ μηδεμίαν βοήθειαν οὖσαν ἐξ ἄπαντος γράφει πρὸς πάππαν, πρὸς τὸν ῥήγα Φραγγίας, πρὸς τὸν Κράλην Οὐγγρίας, μηγύων τὸν ἀποκλεισμὸν καὶ τὴν στενοχωρίαν τῆς πόλεως· καὶ εἰ μὴ τάχος φθάσει ἀρωγῆς καὶ βοήθειας, παραδίδεται εἰς χεῖρας· ἐχθρῶν τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως. Καμφθίντες οὖν ἐπὶ τούτοις τοῖς λόγοις (84) οἱ τῶν ἑσπερίων ἀρχηγοί, καὶ πρὸς ἀντιπαράταξιν τῶν ἐχθρῶν τοῦ σταυραῦ κατέβησαν· ἐαυτοὺς, ἤλασαν εἰς Οὐγγρίαν, ἕαρος ἀρξαμένου, ὃ τε ῥῆξ Φιλάνδρας [Φιλάνδρας], καὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων πλείστοι, καὶ τῆς Φραγγίας οἱ μεγιστᾶνες, καὶ ἐκ τῶν Ἰταλῶν οὐκ ὀλίγοι· καὶ δὴ πρὸς τὰς ἐπιτολάς τοῦ Κυνοῦ ἐπύρξαν τὰς σκηνάς παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Δαναούσεως, ἔχοντες μετ' αὐτῶν τὸν Κράλην Οὐγγρίας Σιγισμουῦνδον, ὃς καὶ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων ὑπῆρχε τε καὶ ἐλέγχετο· καὶ δὴ περᾶσαντες τὴν περσίαν ἐν Νικοπόλει, καὶ καλῶς ἐτοιμασθέντες κατὰ τοῦ Παγιαζῆτ ὠπλιζόντο. Ὁ δὲ Παγιαζῆτ πρὸ ἰκανᾶς ἡμέρας μαθὼν τὴν ἀθροισιν τῶν γενῶν τῶν ἀπὸ ἑσπερίων, καὶ συναθροίσας καὶ αὐτὸς ἄπαντα τὸν στρατὸν αὐτοῦ, ἀνατολῆς τε καὶ δύσεως, καὶ αὐτοὺς τοὺς φυλάσσοντας τὴν πόλιν, κατὰ πρόσωπον ἤλαυνε· καὶ περᾶσας τὴν Φιλίππου, καὶ τὰ ὄρη τὰ ὑπερμεγέθη, καὶ τοῖς λιβάσι καταν-

inde cepit, oppidulaque ulterius sita. Abranezem etiam in Peloponnesum mittit, qui universam Spartanam regionem Achaïamque diripuit; et adversus urbes ad Pontum Euxinum sitas Turachanem, qui eas devastavit. Utque plane quod res est dicam, omnia eversa ac desolata sunt, intusque urbem non messor erat, non qui triticum tritureret, sed ira, fame ac desperatione laborabatur. Tyrannus equidem bello non tentabat urbem, pinnas murorum dejiciendo, eosve machinis ullis quatiendo, nec præterea velitationibus aut levibus oppugnationibus lacessabat: sed aderant militum supra decem millia, quos longe a muris in ambitu habebat obsidentes aditus, observantesque, ne quid in urbem importaretur, aut ea exportaretur. Fames propterea in urbe ingravescibat, deficientibus tritico, vino, oleo cæterisque alimentorum speciebus: utique panem coquerent cæteraque obsonia, quæ cœqui sufficiunt, quod lignum ipsos deficeret, domos altas diruerunt, trabibusque earum ad ignem usi sunt. In ejusmodi angustiis constitutus imperator, nullumque præsens auxilium cernens, ad papam, regem Franciæ, et Hungariæ oralem scribit, monetque Constantinopolim obsidione cingi, et in ea conclusum se esse ad rerum omnium penuriam redactum, et nisi prompte auxilium operaque ipsi tulerint, in hostium fidei Christianæ manus urbem concessuram. His permoti occidentuarum regionum principes ad resistendum crucis hostibus armantur, ineunteque yere in Hungariam accedunt Flandriæ comes, Anglorumque manus magna, Franciæ quoque proceres, et Itolorum non pauci; perque sidus caniculæ ad Danubii ripam castrametati sunt; quibus Hungariæ Crales Sigismundus se adjunxerat: Romanorum imperator is erat, et ita appellabatur, et cum Nicopoli in alteram oppositamque Danubii ripam trajecissent, ad prælium contra Bajazitem strenue capessendum sese comparavere. Ante multum tempus certior factus erat Bajazites, gentes Occidentales exercitum conscribere, quapropter Orientis atque Occidentis copias in unum coegit: quibus adjunxit eas quæ urbem obsidebant, et in occursum Occidentalium educit; prætergressusque Philippopolim, montesque altissimos ad paludes, quæ Sophiæ vicinæ sunt, 27

Ismaelis Bullialdi notæ.

(80) Anno Heziræ 793, Zimusinlachir 19, Christi 1391, Maii 25, Thessalonica capta est a Bajazite.

(81) Ἀθρανέζην ἀρχηγόν. His temporibus res gessisse Eurenosum in Thessalia ad Serras Leunclavius tradit, sed Phranzes, lib. 1, cap. 20, item cap. 29, Brenezem in Peloponnesum missum esse scribit, et ita cum nostro Duca sentit. Hic Eurenosus ab uno e tribus ducibus, cum quibus Othmanes foedus ac societatem inivit, et qui inter Turcos nobiles habentur, genus ducebat; alii erant Marcuzogli, a quodam Marco religionis Christianæ desertore, et Michalogli ab alio Michaele appellato, pariterque apostata, genus ducentes.

(82) Τουραχάνην. Turachanides a quodam Turachane nobili etiam inter Turcos habito. Infra de nobilitate ac antiquitate generis illustribus, cap. 26,

pag. 95, Leunclav. in *Pandectis* cap. 27.

(83) Ἡ δὲ πόλις οὐκ εἶχε. Per totum fere decennium urbs Constantinopolis a Bajazite circumsessata fuit admodumque vexata, ut narrat Phranzes, lib. 1, cap. 19, sub finem. Verum cœpisse circumdari milite Turco, postquam pugnatum ad Nicopolim fuit, memorat. Ducas vero noster ante prælium id commissum cœptam obsideri scribit: et cum eo convenit Leunclavius, lib. vi *Hist. Musulm.*, qui Bajazitem terra marique Constantinopolim obsedisce narrat ante pugnam ad Nicopolim initam.

(84) Καμφθίντες οὖν ἐπὶ τούτοις τοῖς λόγοις. Adeundi Laonicus, lib. 11; Phranzes lib. 1, cap. 19; Leunclavius, lib. vi *Hist. Musulm.*; Bonfinius *Hist. Hungariæ decadis* III, lib. 11; Froissardus, vol. IV, cap. 79 et seqq., aliique.

cessit, illicque expectans substitit. Postridie Christiani acie instructa in conspectum Turcici exercitus procedunt, et testudine facta primo impetu mediam hostium phalangem perrumpunt, et strenue admodum pugnant; et donec ad postremam aciem hostium penetrassent, omnes, qui restiterunt, concidunt. Iterumque globo conferto rem ita strenue gesserunt, ut Turcorum funditorum et sagittariorum operam inutilem redderent. Ubi demum Flandricæ cohortes pugnam adversus Turcos feliciter cedere animadvertierunt, et horum plerosque fugæ se committere, effuso cursu turbatisque ordinibus tergo instant, et in medios Turcicæ aciei ordines penetrant, occisorumque cruore cænosas lacunas camporum complent; inque ordines eosdem remeando impetu ruunt. Tum dein principis Bajazitis satellites, qui *Porta* vocantur, veluti ad aulæ palatinæ januam stantes, pecunia empti omnes, exque variis Christianis gentibus supra decem millia coacti, in insidiis delitescentes, uno impetu ac clamore in Francos ac Hungaros impressionem faciunt, eosque undique circumdatos consortis manibus partim ferro cadunt. partim in fugam vertunt. Flandri vero a prælio se recipientes ubi fugatos Hungaros suosque vident, Turcosque lætitiæ vocibus ac clamoribus aciem complere, et a tergo instare, fugam capessunt: partimque ab hostibus cum clamore et tubarum clangore insequentibus profligantur, partim equis deturbantur. Repugnantes neci dederunt Turci, cæterosque ad Danubii ripam persecuti sunt, quorum plurimi in fluxum præcipientes ruerunt, et aquis absorpti sunt. Multos itaque principes viros ac magnates vivos cæperunt, ducem Burgundiæ, qui et Flandriæ comes erat, aliosque Francos et

τήσας τοὺς πρὸς Σοφίαν, ἐκεῖ αὐτοὺς ἀπεξεδέχετο. Ἐπὶ ἐπιούσῃ τοίνυν ἐμφανεῖς γενόμενοι οἱ Χριστιανοὶ, καὶ κατὰ σειρὰν παραστάντες, συνασπισμένῳ ποιησάμενοι, πρῶτον τὸ μέσον διέβησαν τῆς τῶν πολεμίων φάλαγγος, λίαν εὐρώστως ἀγωνιζόμενοι, καὶ κατακόπτοντες τοὺς ἀνθισταμένους, ἕως διήλασαν καὶ ἐς αὐτὴν τῶν πολεμίων οὐραγίαν. Καὶ συστρέψαντες ἕθους πάντ' ἔδρων τὰ κράτιστα, ὡς ἀπράκτους ἔδη φαίνεσθαι τοὺς τῶν Τούρκων σφενδονήτας τε καὶ τοξήτας. Ὡς δ' οἱ τῆς Φιλάνδρας εἶδον τὸν πόλεμον δεξιῶς πρὸς τοὺς Τούρκους ἀντικαθιστάμενον, καὶ τὰ πρὸς φυγὴν ὀρμώμενοι, καὶ αὐτοὶ χυδὴν ἐπισθεν ἔτρεχον, καὶ τὰς παρεμβολὰς τῶν Τούρκων διαδάντες, καὶ αἱματόφυρτα τὰ τέματα τοῦ πεδίου ἐργασάμενοι, εἰς τὰς αὐτῶν παρεμβολὰς ὑπέστρεφον. Οἱ δὲ Τούρκοι σὺν τῷ ἀρχηγῷ Παγιαζήτῃ, οἵτινες *Πόρτα* καλεῖται, οἶον θύρα τοῦ παλατιοῦ τῆς αὐλῆς ὄντες, ἀργυρώνητοι πάντες, καὶ ἐκ διαφόρων γενιῶν τῶν ἀπαριθμουμένων ἐν Χριστιανοῖς, ὑπὲρ μυρίους ὄντες καὶ ἐν λόγῳ τινὶ κεκρυμμένοι διὰ τὸ ἀνύποπτοι, συμφρονήσαντες αὐτοδοεῖ τε κατὰ τῶν Φράγκων καὶ τῶν Οὐγγῶν ἐρμήσαντες, καὶ κατὰ κύκλον περιελθόντες, καὶ συμμίζαντες, τοὺς μὲν ἔργον ἀπέφαινον ξίφους, τοὺς δὲ φυγάδας ἐποίουν. Στραφέντες δὲ οἱ τῶν Φρανδόλων, καὶ ἰδόντες τὴν τροπὴν τῶν Οὐγγῶν, καὶ τοὺς Τούρκους ἀλαλάζοντας, καὶ εἰς ἀέρα φωνὰς πέμποντας καὶ κατόπιν τρέχοντας, ἐξαιφνης ἄλλοι σὺν βῆθι ταραχῶδει, καὶ σαλπύγγων ἤχη ἐκείσεσόντες τοῖς Φράγκοις, τοὺς μὲν ἐδίωξαν, ἄλλους δὲ ἐβάλον κάτω τῶν ἵππων, καὶ τοὺς ἐτέρους τοὺς ἀνθισταμένους κατέσφαξαν· καταβιάζαντες τοὺς λοιποὺς ἄχρι δαυνοῦειως, ὧν πλείστοι ἐν τῷ ποταμῷ ἔβριψαν ἑαυτοὺς καὶ ἀπεπνίγησαν. Ἐξώγησαν οὖν ζῶντας μεγίστους τὸν δούκα τῶν Φρανδόλων [Φιλάνδρων] (85)

Ismaelis Bullialdi notæ.

(85) *Τὸν δούκα τῶν Φιλάνδρων.* Hic est Joannes dux Nivernensis, Philippi Audacis Burgundiæ Ducis filius, Joannis Galliarum regis nepos. Omnes porro ævi illius æquales historici acceptæ a Sigismundo tam insignis cladis culpam in nostros conferunt, qui, Turcorum modum ac artem pugnandi nescientes, temerario impetu in perniciem suam cæterorumque ruerunt. Annus autem hujus prælii varie a diversis proditus est. Turcorum annales, quos sequitur Leunclavius, illam Christianorum stragem editam a Musulmanis tradunt anno Hegiræ 794, qui cœpit anno Christi 1391, Novemb. 29, fer. 4. Quapropter pugna illa commissa est anno Christi 1392. Turcorum chronologiam secutus est Calvisius in prima editione: sed perperam scribit anno 1391, Novemb. 27 cœpisse annum Hegiræ 794, fortasse error est typographicus: in posteriori vero editione ad annum 1396 transtulit. Quare vero Turci anno Hegiræ 794, hocce prælium commissum esse scripserint, causam, ut mihi videtur, valde probabilem adducam. Ex *Hist. Hungarica* Bonfinii decad. 3, lib. II, constat Sigismundum Hungariæ regem, post cæsum profligatumque Walachorum Turcorumque exercitum, Nicopolim minorem obsidisse et expugnasse anno Christi 1392, hanc cladem a suis passam, ut ex annalibus suis expungant Turci; anno 1392, quo eorum exercitus cæsus est, prælium Nicopolitanum assignant, insigne Christianorum strage

ac corde: duas ergo pugnas confundunt, et sibi prosperam in annum 1392 transferunt, ut improperæ memoriam obliterent. His adversatur Froissardus loco citato, qui accidisse ait anno 1396, die lunæ seu feria 2, ante festum S. Michaelis, qui fuit Septembris 25. Quoniam anno illo fuerunt litere Dominicæ B, A, Bonfinius decad. III, lib. II contigisse ait Kalend. Octob. anno 1396. Brassovæ seu Coronæ in Transsylvania in Ecclesiæ partibus ita scriptum legitur: Anno 1396, *Sigismundus infelicitèr pugnat ad Nicopolim contra Bajazitem Septemb. 28*; ita in volumine scriptorunique *Hist. Hungaricæ*. His Maurus Orbinius in Slavorum Historia consentit. Buntingus et Ubo Emmius in Chronologia anno 1395 contigisse scribunt. At Piranzes, quem hactenus Latine solum habemus, illam cladem ad annum mundi 6900, id est, Christi 1392, refert, et Turcicis congruit Annalibus. Ubi notandum etiam, Piranzem post pugnam illam Nicopolitanam, Christianis tam lugubrem, Manuelis in Italiam discessum, ut et Ducam collocare; ex *Hist. Veneta* constat, anno 1395, Manuelem Constantinopoli solvisse, et Venetias accessisse: quod si hujus profectio cladem ad Nicopolim secuta est, annis prælii Nicopolitani antecessit annum 1395. Quomodo conciliari possint ista, non video: sed nostris auctoribus fidendum potius existimo, qui accuratius, et hoc loco meliori, quam Turci, fide tempora observarunt.

καὶ Μπεργονίας, καὶ ἐτέρους Φραντζέζιδας, καὶ ὕψη-
λοτάτους μαπαρούνιδας, οὓς πέμψας ἐν τῇ Προύσῃ
ἀπέκλεισε, καὶ διὰ πολλῶν χρημάτων ἀπεμπόλησε,
δόντες ἐγγύην τὸν αὐθέντην Μιτυλήνης (86), καὶ
ὕδην τοῦ προῤῥηθέντος Φραντζέζικου τοῦ Γατε-
λούζου.

28 CAPUT XIV.

Bajazites Constantinopolim sibi dedi pelit: et Joannem ejecto Manuele imperatorem constituit. Manuel salutis urbis ac plebis consulens Constantinopoli discedit in Peloponnesum, hinc in Italiam proficiscitur, et occidentalibus regnis ac provinciis peragratis in Peloponnesum revertitur.

Φυσιωθεὶς οὖν (87) ἐν τῷ τοιοῦτῳ εὐτυχίῳ, καὶ ἴαν ἐπαρθεὶς, πέμπει πρὸς τὸν βασιλέα Μανουὴλ ἀποκριταρίους, ζητῶν τὴν πόλιν· αὐτὸς δὲ οὐδ' ἀποκρισὶν ἔδωκεν. Οἱ δὲ πλεῖστοι τῆς πόλεως βιαζόμενοι ὑπὸ τοῦ λιμοῦ συνεθλίβοντο μὲν, καὶ δώσειν προη-
ροῦντο τὴν πόλιν· ἀλλ' ὑπομιμνήσκοντες τὰ πρα-
χθέντα ἐν τῇ Ἀσίᾳ παρὰ τῶν Τούρκων, τὴν φθορὰν τῶν πόλεων, τὴν ἐρήμωσιν τῶν ἱερῶν τεμενῶν, τοὺς κατ' ἐκάστην ὥραν πειρασμούς καὶ συκοφαντίας τοῦ ἐξομῶσαθαι τὴν εὐσείθειαν, ὀπισθόρμως τὴν νοῦν ἤλαυνον, λέγοντες· *Μὴ ἀνοκάμωμεν, θησωμεν εἰς θεὸν τὰς ἐλπίδας ἡμῶν, ἐτι μικρὸν ὑπομεινωμεν· καὶ τίς οἶδεν εἰ ἄρα ὁ θεὸς παριδῶν τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν, ὡς ποτὲ τοὺς Νερευίτας ἐλεήσει, καὶ σώσει ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ θηρίου τούτου;* Ὁ δὲ τύραννος ὅσον ἔβλεπε τοὺς πολλὰς ἀνδισταμένους, καὶ μὴ ἐνδόντας τοὺς αὐτοῦ θελήμασι, τοσοῦτον ἤγγραινε καὶ ἐθυροῦτο κατὰ τῆς πόλεως. Τί δὲ συνέβη; Ὁ πρὸ μικροῦ λαληθεὶς Ἀνδρόνικος (88), καὶ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως Μανουήλ, ἦν τεθνηκώς; ἐν Ση-
λυμβρία, ὁ δὲ μετράξ Ἰωάννης ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀνδρω-
θεὶς, καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τὸν πατρικὸν, ἐζητεῖτο παρὰ τοῦ Παγιαζῆτῃ Σηλυμβρίαν. Ὁ δὲ οὐκ ἠνέ-
σχετο, λέγων, καὶ διηγούμενος τὴν ἀδικίαν ἣν ἔπαθε παρὰ τοῦ πάππου αὐτοῦ αὐτὸς καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ·

Ismaelis Bullialdi notæ.

(86) *Δόντες ἐγγύην τὸν αὐθέντην Μιτυλήνης.* Idem scribit Froissardus de sponsione facta a Principe Mitylenes; verum in rebus ac geographia regionum Orientalium ignarum admodum ac imperitum se prodit. Hoc autem loco rem adnotare, quæ ad ruinas illius Nivopolitanæ historiam pertinet, alienum prorsus non erit. Inter Galliarum principes qui ei interfuerunt, Philippus Artesius regiarum presapiarum princeps, Comes de Eu, et Franciarum constabularius recensetur: isque una cum Joanne Nivernensium dnce captus est. De ejus obitu die et loco, ubi fato concessit, historicos nostros et monumenta, quæ Constantinopoli exstant, inter se dissentire animadverto; clarissimi viri Sammarthani fratres Genealogiarum domus Franciarum, lib. xxx, Philippum Artesium Prusæ, vulgo Burusæ, die 3 Junii 1397 fato functum fuisse tradunt: ejusque cadaver in Galliam translatum, et in choro templi monasterii seu abbatiæ S. Laurentii Essuorum, vulgo de Eu, conditum esse. Dum vero anno 1647, per menses Februarium, Martium et Aprilium Constantinopoli agebamus, in monasterio S. Francisci Galatensis sacello uno, peristylis seu claustris contiguis, sepulcrum illius principis marmoreum vidimus, cui sequens epitaphium characteribus Gothicis insculptum legitur: † *Sepulcrum magnifici domini Philippi de Artoes, comitis de Eu, et Conestabularii Franciarum, qui obiit in Micalici 1387 Junii die 15* .. *et carne*

illustres barones, quos Prusam misit Bajazites, et illic captivos vinculosque detinuit: multisque deinde pecuniis vendidit, sponsore vadeque accepto Mitylenes principe, Francisci Gateluzi supra memorati filio.

† Tam prospero successu superbiens, ac supra modum elatus Turcus ad Imperatorem Manuelem apocriarios mittit, urbemque Constantinopolim sibi tradi per eos poscit, nec tamen aliquid responsum accipit. Maxima pars interim civium fame laborantes conflictantur, urbemque Turco prodi malebant: tamen cum eorum memoriam subirent, quæ in Asia a Turcis patrata erant, urbiumque everisiones, sacrorum templorum desolationes ac pollutiones, quibusque calumniis et vexationibus tentarentur singulis horis, adque pietatem ejurandam cogebantur, animum a tali proposito revocabant, his additis verbis: *Labore atque ærumna ne fatiscamus, speque nostra in Deum reposita ad breve tempus sustineamus; nam quis novit an Deus erroribus ac peccatis nostris dissimulatis, sicut olim Ninivitarum, nostri non miserebitur, et a fera ista salvos integrosque præstabit?* At tyrannus quanto obfirmatos civium animos videt suæque libidini haud obtemperantes, tanto feritas illius in eos exasperabatur. Quid demum accidit? Andronicus ille paulo prius nobis dictus, imperatoris Manuelis frater Selymbriæ superstite filio Joanne adolescente jam obierat. Hic virilem ætatem adeptus ditionem paternam obtinuit, a quo Bajazites Selymbriam sibi tra-

sua: anima cujus requiescat in pace. Horce epitaphium in medio posita in duas partes dividit. Ad latus insignia gentilitia Franciarum, qualia tunc in definito liliorum numero constabant, addita Artesiarum familiarum peculiari trifidæ lacinie in scuti fronte distinctione, cernuntur. Micalici seu Michalizi urbs et regio est, non plus decem milliariibus distans a lacu Lopadio, ejusdemque nominis urbe; quam hodie Græci Lupadi, Turci Ulubat appellant. Burusa etiam hidui itinere abest. Laonicus lib. iv regionis Michalizii, et Leunclavius *Histor. Musulm.* lib. iv et xiii, atque in Panlectis, cap. 86, neminerunt. In illo epitaphio quid significet illud ..g.. asse qui hactenus non potui.

(87) *Φυσιωθεὶς οὖν.* Leunclavius lib. vi, idem scribit, caduceatorem scilicet a Bajazite missum, qui Constantinopolim sibi dedi, Manuelenque ea decedere juberet.

(88) *Ὁ πρὸ μικροῦ λαληθεὶς Ἀνδρόνικος.* De Joanne Andronici excæcati filio in imperium a Bajazite constituto Ducas a Phrauze multum discrepat. Hic namque lib. i, cap. 20, Joannem a patre suo Manuele in Italiam discedente rebus Constantinopoleos administrandis præfectum fuisse refert, non vero a Bajazite sultano in solium imperatorum collocatum. Laonicus omnia confuse lib. ii describit.

cessit, illicque expectans substitit. Postridie Christiani acie instructa in conspectum Turcici exercitus procedunt, et testudine facta primo impetu mediam hostium phalangein perrumpunt, et strenue admodum pugnant; et donec ad postremam aciem hostium penetrassent, omnes, qui restiterunt, cœcidunt. Iterumque globo conferto rem ita strenue gesserunt, ut Turcorum funditorum et sagittariorum operam inutilem redderent. Ubi demum Flandricæ cohortes pugnam adversus Turcos feliciter cedere animadverterunt, et horum plerosque fugæ se committere, effuso cursu turbatisque ordinibus tergo instant, et in medios Turcicæ aciei ordines penetrant, occisorumque cruore cœnosas lacunas camporum complent; inque ordines eosdem remeando impetu ruunt. Tum demum principis Bajazitis satellites, qui *Porta* vocantur, veluti ad aulae palatinæ januam stantes, pecunia empti omnes, exque variis Christianis gentibus supra decem millia coacti, in insidiis delitescentes, uno impetu ac clamore in Francos ac Hungaros impressionem faciunt, eosque undique circumdatos consertis manibus partim ferro cædunt. partim in fugam vertunt. Flandri vero a prælio se recipientes ubi fugatos Hungaros suosque vident, Turcosque lætitiæ vocibus ac clamoribus aerem complere, et a tergo instare, fugam capessunt: partimque ab hostibus cum clamore et tubarum clangore insequentibus profligantur, partim equis deturbantur. Repugnantes neci dederunt Turci, cæterosque ad Danubii ripam persecuti sunt, quorum plurimi in fluvium præcipites ruerunt, et aquis absorpti sunt. Multos itaque principes viros ac magnates vivos cœperunt, duces Burgundiæ, qui et Flandriæ comes erat, aliosque Francos et

τήρας τοῖς πρὸς Σοφίαν, ἐκεῖ αὐτοὺς ἀπεξεδέξατο. ἢ ἐπιούσῃ τὸν οὖν ἐμφανεῖς γενόμενοι οἱ Χριστιανοί, καὶ κατὰ σειρὰν παραστάτες, συνασπισμένῳ ποιησάμενοι, πρῶτον τὸ μέσον διέβησαν τῆς τῶν πολεμίων φάλαγγος, λίαν εὐρώστως ἀγωνιζόμενοι, καὶ κατακόπτοντες τοὺς ἀνθισταμένους, εἰς διήλασαν καὶ ἐς αὐτὴν τῶν πολεμίων οὐραγίαν. Καὶ συστρέψαντες ἄθις πάντ' ἔδρων τὰ κράτιστα, ὡς ἀπράκτους ἔδη φαίνεσθαι τοὺς τῶν Τούρκων σενδονήτας τε καὶ τοξότας. Ὡς δ' οἱ τῆς Φλάνδρας εἶδον τὸν πόλεμον δεξιῶς πρὸς τοὺς Τούρκους ἀντικαθιστάμενον, καὶ τὰ πρὸς φυγὴν ὀρμώμενοι, καὶ αὐτοὶ χυδὴν ἐπισθεν ἔτρεχον, καὶ τὰς παρεμβολὰς τῶν Τούρκων διαβάντες, καὶ αἱματόφυρτα τὰ τέματα τοῦ πεδίου ἐργασάμενοι, εἰς τὰς αὐτῶν παρεμβολὰς ὑπέστρεφον. Οἱ δὲ Τούρκοι σὺν τῷ ἀρχηγῷ Παγιαζήτῃ, οἵτινες *Πόρτα* καλεῖται, οἶον θύρα τοῦ παλατιοῦ τῆς αὐλῆς ὄντες, ἀργυρώνητοι πάντες, καὶ ἐκ διαφόρων γενῶν τῶν ἀπαριθμουμένων ἐν Χριστιανοῖς, ὑπὲρ μυρίους ὄντες καὶ ἐν λόχῳ τινὶ κεκρυμμένοι διὰ τὸ ἀνύποπτοι, συμφρονήσαντες αὐτοβοῆ τε κατὰ τῶν Φράγκων καὶ τῶν Οὐγγῶν ἐρμήσαντες, καὶ κατὰ κύκλον περιελθόντες, καὶ συμμίζαντες, τοὺς μὲν ἔργον ἀπέβαινον ἕξους, τοὺς δὲ φυγάδας ἐποίουν. Στραφέντες δὲ οἱ τῶν Φρανδόλων, καὶ ἰδόντες τὴν τροπὴν τῶν Οὐγγῶν, καὶ τοὺς Τούρκους ἀλαλάζοντας, καὶ εἰς ἀέρα φωνὰς πέμποντας καὶ κατόπιν τρέχοντας, ἐξαιφνης ἄλλοι σὺν βῆτι ταραχώδει, καὶ σαλπύγγων ἤχη ἐπισπεσόντες τοῖς Φράγκοις, τοὺς μὲν ἐδίωξαν, ἄλλους δὲ ἐβλῶν κάτω τῶν ἵππων, καὶ τοὺς ἐτέρους τοὺς ἀνθισταμένους κατέσφαξαν· καταδιώξαντες τοὺς λοιποὺς ἄχρι Δαυούβιος, ὧν πλείστοι ἐν τῷ ποταμῷ ἔβριψαν ἑαυτοὺς καὶ ἀπεπνίγησαν. Ἐξώγησαν οὖν ζῶντας μεγίστους τὸν δοῦκα τῶν Φρανδόλων [Φλάνδρων] (85)

Ismaelis Bullialdi notæ.

(85) Τὸν δοῦκα τῶν Φλάνδρων. Hic est Joannes dux Nivernensis, Philippi Audacis Burgundiæ filius, Joannis Galliarum regis nepos. Omnes porro ævi illius æquales historici acceptæ a Sigismundo tam insignis cladis culpam in nostros conferunt, qui, Turcorum modum ac artem pugnandi nescientes, temerario impetu in perniciem suam cæteriorumque ruerunt. Annus autem hujus prælii varie a diversis proditus est. Turcorum annales, quos sequitur Leonclavius, illam Christianorum stragem editam a Musulmanis tradunt anno Hegiræ 794, qui cœpit anno Christi 1391, Novemb. 29, fer. 4. Quapropter pugna illa comissa est anno Christi 1392. Turcorum chronologiam secutus est Calvisius in prima editione: sed perperam scribit anno 1391, Novemb. 27 cœpisse annum Hegiræ 794, fortasse error est typographicus: in posteriori vero editione ad annum 1396 transtulit. Quare vero Turci anno Hegiræ 794, hocce prælium commissum esse scripserint, causam, ut mihi videtur, valde probabilem adducam. Ex *Hist. Hungarica* Bonfinii decad. 3, lib. II, constat Sigismundum Hungariæ regem, post cæsum profligatumque Walachorum Turcorumque exercitum, Nicopolim minorem obsidisse et expugnasse anno Christi 1392, hanc cladem a suis passam, ut ex annalibus suis expungant Turci; anno 1392, quo eorum exercitus cæsus est, prælium Nicopolitanum assignant, insigne Christianorum strage

ac cæde: duas ergo pugnas confundunt, et sibi prosperam in annum 1392 transferunt, ut improperæ memoriam obliterent. His adversatur Froissardus loco citato, qui accidisse ait anno 1396, die lunæ seu feria 2, ante festum S. Michaelis, qui fuit Septembris 25. Quoniam anno illo fuerunt litteræ Dominicæ B, A, Bonfinius decad. III, lib. II contigisse ait Kalend. Octob. anno 1396. Brassovius seu Coronæ in Transsylvania in Ecclesiæ partibus ita scriptum legitur: Anno 1396. *Sigismundus infelicitè pugnat ad Nicopolim contra Bajazitem Septemb. 28*; ita in volumine scriptorumque *Hist. Hungarica*. His Maurus Orbinius in *Slavorum Historia* consentit, Buntingus et Ubo Emmius in *Chronologia* anno 1395 contigisse scribunt. At Piranzes, quem hactenus Latine solum habemus, illam cladem ad annum mundi 6900, id est, Christi 1392, refert, et Turcicis congruit Annalibus. Ubi notandum etiam, Piranzem post pugnam illam Nicopolitanam, Christianis tam lugubrem, Manuelem in Italiam discessum, ut et Ducam collocare; ex *Hist. Veneta* constat, anno 1395, Manuelem Constantinopoli solvisse, et Venetias accessisse: quod si hujus profectio cladem ad Nicopolim secuta est, annis prælii Nicopolitani antecessit annum 1395. Quomodo conciliari possint ista, non video: sed nostris auctoribus fidendum potius existimo, qui accuratius, et hoc loco meliori, quam Turci, fide tempora observarunt.

καὶ Μπεργονίας, καὶ ἐτέρους Φραντζέζιδας, καὶ ὕψη-
λάτους μαρούνιδας, οὗς πέμψας ἐν τῇ Προύσῃ
ἀπέκλεισε, καὶ διὰ πολλῶν χρημάτων ἀπεμπόλησε,
δόντες ἐγγύη τὸν αὐθέντην Μιτυλήνης (86), καὶ
υἱὸν τοῦ προῤῥηθέντος Φραντζήσκου τοῦ Γατε-
λούζου.

A illustres barones, quos Prusam misit Bajazites, et
illic captivos vinculosque detinuit: multisque deinde
pecuniis vendidit, sponse vadeque accepto Mity-
lenes principe, Francisci Gateluzi supra memorati
filio.

28 CAPUT XIV.

*Bajazites Constantinopolim sibi dedit: et Joannem ejecto Manuele imperatorem constituit. Manuel salutis urbis ac
plebis consulens Constantinopolim discedit in Peloponnesum, hinc in Italiam proficiscitur, et occidentalibus regnis ac pro-
vinciis peragratis in Peloponnesum revertitur.*

Φυσιωθεὶς οὖν (87) ἐν τῷ τοιοῦτ' εὐτυχίῳ, καὶ
λίαν ἐπαρθεὶς, πέμπει πρὸς τὸν βασιλεῖα Μανουὴλ
ἀποκριταρίους, ζητῶν τὴν πόλιν· αὐτὸς δὲ οὐδ' ἀπό-
κρισιν ἔδωκεν. Οἱ δὲ πλειστοὶ τῆς πόλεως βιαζόμενοι
ὑπὸ τοῦ λιμοῦ συνεβλήθησαν μὲν, καὶ δῶσαν προη-
ροῦντο τὴν πόλιν· ἀλλ' ὑπομνήσκοντες τὰ πρα-
χθέντα ἐν τῇ Ἀσίᾳ παρὰ τῶν Τούρκων, τὴν φθορὰν
τῶν πόλεων, τὴν ἐρήμωσιν τῶν ἱερῶν τεμενῶν, τοὺς
καθ' ἐκάστην ὥραν πειρασμοὺς καὶ συκοφαντίας
τοῦ ἔξερμάσασθαι τὴν εὐσέβειαν, ὀπισθοδρῶν τὴν νοῦν
ἤλαυνον, λέγοντες· *Μὴ ἀκοκμάωμεν, θήσωμεν εἰς
θεὸν τὰς ἐλπίδας ἡμῶν, ἐτι μικρὸν ὑπομεινω-
μεν· καὶ τίς οἶδεν εἰ ἄρα ὁ θεὸς παριδῶν τὰς
ἀμαρτίας ἡμῶν, ὡς ποτὲ τοὺς Νενευίτας ἐλεήσει,
καὶ σώσει ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ θηρίου τούτου;* Ὁ δὲ
τύραννος ὅσον ἔβλεπε τοὺς πολίτας ἀντισταμένους,
καὶ μὴ ἐνδόντας τοῖς αὐτοῦ θελήμασι, τοσοῦτον
ἠγρίαινε καὶ ἐθυμοῦτο κατὰ τῆς πόλεως. Τί δὲ συν-
έβη; Ὁ πρὸ μικροῦ λαληθεὶς Ἀνδρόνικος (88), καὶ
ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως Μανουὴλ, ἦν τεληνικῶ; ἐν Ση-
λυμβρία, ὁ δὲ μετ' αὐτὸν Ἰωάννης ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀνδρω-
θεὶς, καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τὸν πατρικίον, ἐζητεῖτο
παρὰ τοῦ Παγιαζήτ' Σηλυμβριαν. Ὁ δὲ οὐκ ἠνέ-
σχετο, λέγων, καὶ διηγούμενος τὴν ἀδικίαν ἣν ἐπαθε
παρὰ τοῦ πάππου αὐτοῦ αὐτὸς καὶ ὁ πατήρ αὐτοῦ·

† Tam prospero successu superbiens, ac supra mo-
dum elatus Turcus ad imperatorem Manuelem apo-
crisarios mittit, urbemque Constantinopolim sibi
tradi per eos poscit, nec tamen aliquod responsum
accipit. Maxima pars interim civium fame laboran-
tes conflictabantur, urbemque Turco prodi male-
bant: tamen cum eorum memoriam subirent, quæ
in Asia a Turcis patrata erant, urbiumque eversio-
nes, sacrorum templorum desolationes ac pollutio-
nes, quibusque calumniis et vexationibus tenta-
rentur singulis horis, adque pietatem ejurandam
cogerentur, animum a tali proposito revocabant,
his additis verbis: *Laborare atque ærumna ne fatisca-
mus, speque nostra in Deum reposita ad breve tem-
pus sustineamus; nam quis novit an Deus erroribus
ac peccatis nostris dissimulatis, sicut olim Ninivita-
rum, nostri non miserebitur, et a fera ista salvos
integrosque præstabit?* At tyrannus quanto obfirma-
tos civium animos videt sæque libidini haud ob-
temperantes, tanto feritas illius in eos exasperaba-
tur. Quid demum accidit? Andronicus ille paulo
prius nobis dictus, imperatoris Manuclis frater Se-
lymbriæ superstite filio Joanne adolescente jam ob-
ierat. Hic virilem ætatem adeptus ditionem pater-
nam obtinuit, a quo Bajazites Selymbriam sibi tra-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(86) *Δόντες ἐγγύη τὸν αὐθέντην Μιτυλή-
νης.* Idem scribit Froissardus de sponsione facta
a Principe Mitylenes; verum in rebus ac geogra-
phia regionum Orientalium ignarum admodum ac
imperitium se prodit. Hoc autem loco rem adnotare,
quæ ad pugnam illius Niropolitanae historiam pertinet,
alienum prorsus non erit. Inter Gallia principes quæ
ei interfuerunt, Philippus Artesius regis prosapia
princeps, Comes de Eu, et Francia conestabularius
recensetur: isque una cum Joanne Nivernensium
duce captus est. De ejus obitus die et loco, ubi fato
concessit, historicos nostros et monumenta, quæ
Constantinopoli exstant, inter se dissentire animad-
verto; clarissimi viri Saumartiani fratres Genea-
logiæ domus Francia, lib. xxx, Philippum Arte-
sium Prusæ, vulgo Burusæ, die 3 Junii 1397 fato
functum fuisse tradunt: ejusque cadaver in Gal-
liam translatum, et in choro templi monasterii seu
abbatiæ S. Laurentii Essuorum, vulgo de Eu, con-
ditum esse. Dum vero anno 1647, per menses Fe-
bruarii, Martii et Aprilis Constantinopoli age-
bamus, in monasterio S. Francisci Galatensis sacel-
lo uno, peristylis seu claustris contiguo, sepulcrum
illius principis marmoreum vidimus, cui sequens
epitaphium characteribus Gothicis insculptum legi-
tur: † *Sepulcrum magnifici domini Philippi de
Artoes, comitis de Eu, et Conestabularii Francia, qui
obijt in Micalici 1387 Junii die 15* .. *—t. carne*

sua: in anima cujus requiescat in pace. Hocce epitaphium
crux in medio posita in duas partes dividit. Ad
latus insignia gentilitia Francia, qualia tunc in-
definito liliorum numero constabant, addita Artesiæ
familia peculiari trifida lacinia in scuti fronte dis-
tinctione, cernuntur. Micalici seu Michalizi urbs
et regio est, non plus decem milliaribus distans a
laeu Lopadio, ejusdemque nominis urbe; quam ho-
die Græci Lupadi, Turci Ulubat appellant. Bursa
etiam bidui itinere abest. Laonicus lib. iv regionis
Michalizii, et Leunclavii *Histor. Musulm.* lib. iv
et xiii, atque in Panlectis, cap. 86, meminerunt. In
illo epitaphio quid significet illud ..g. asse qui hacten-
us non potui.

(87) *Φυσιωθεὶς οὖν.* Leunclavius lib. vi, idem
scribit, caduceatorem scilicet a Bajazite missum,
qui Constantinopolim sibi dedit, Manuelemque ea
cedere juberet.

(88) *Ὁ πρὸ μικροῦ λαληθεὶς Ἀνδρόνικος.* De
Joanne Andronici exacerati filio in imperium a Ba-
jazite constituto Ducas a Phranze multum discrepat.
Hic namque lib. 1, cap. 20, Joannem a patre suo
Manuele in Italiam discedente rebus Constantinopo-
leos administrandis præfectum fuisse refert, non
vero a Bajazite sultano in solium imperatorum
collocatum. Laonicus omnia confuse lib. ii descri-
bit.

di poscebat: quod minime tolerans Joannes, patri sibique illatam ab avo injuriam allegavit; quod cum imperii successio ad patrem ejusque posteros jure deferretur, avus inique in eos se gerens secundo filio illud tradiderit, et patri, inquit, *meo hoc oppidulum concesserit, quod si occupaveris damno haud mediocri afficior*. Tunc Bajazites cum aliam occasionem nactus esset, a proposito tali divertit. Jam diu ille, quibus artibus Constantinopolim invaderet, animo versabat: non omisit itaque nomen obtendere Joannis, qui Manuelis ex fratre nepos erat, jubetque Manuelem urbe cedere, et Joannem in illam introduci, ad quem naturæ lege imperium pertinebat; pollicebatur insuper cum civibus Constantinopoleos deinceps se pacifice acturum. Cum itaque populum dissidiis agitatum sensisset Manuel, **29** et adversum se seditione ac clamoribus insurgere, aliosque audaciam sumentes conclamare, ut Joannes introduceretur, et tollerentur scandala: audiissetque passim murmurantes et accusantes, quod imperii solio non cederet, illudque legitimo successori non restitueret, sed tyrannice regnare vellet salutis publicæ immemor: ipse prudentia ac eruditione apprime instructus, sapiens commodumque consilium inivit: et Joanni, qui in castris Turcorum cum exercitu duodecim millium militum erat, denuntiat, eum in urbem accepturum esse et introducturum, accepto datoque utrimque juramento, eique imperium restituere velle, modo sibi liceat urbe excedere, quoque versum Deo visum fuerit abire, triremesque ad navigandum aptas, quæ in portu reperirentur, abducere. Jurato itaque Manueli fidens Joannes ingreditur urbem, benigne ab eo exceptus, eamque eum palatio recepit. Manuel deinde, coram cœtu nobilium primorumque plebis oratione habita, triremem conscendit cum uxore et liberis, urbe cessit et imperio, Joanni que summam rerum tradidit. Bajazitis equidem scopus cum eo, quem sibi proponebat Manuel, sine haud congruebat. Animum induxerat ille posse se Joanni urbem eripere, quod et antea ab eo stipulatus fuerat, isque vicissim consenserat: additque jurejurando Bajazites ei promiserat datum esse pro urbe Peloponnesum, et pacem firmam inter eos in posterum intercessuram. Imperator equidem Christianissimus, inque divinis eximie eruditus, cum videret cunctos subditos inopia afflictos (modius enim tritici pluris quam viginti nummis vendebat), vini pariter cætorumque ciborum, quibus vita sustinetur, penuria pressos: plebem tot ærumnis confectam, ad prodendam insigni perfidia patriam vergere præsentiscebatur, singulisque diei floribus hæc verba ad Deum dirigebat: *Absit a me, Christe Rex, ut apud longinquas nationes fama exeat, quod Manuelis imperatoris temporibus urbs hostibus prodita sit, impietas Christianorum adversariis tradita sancta ac pretiosa supplex*. Quare cum vidisset Joannem tyranno operam suam locare, ut imperio potiretur, Turcumque totum negotium tractare, quasi rebus

A και ανέκειτο εἰς αὐτοὺς τὸ βασιλεῖον. Ὁ δὲ, ἀδικήσας αὐτοὺς, ἔδωκε τὴν βασιλείαν τῷ δευτέρῳ υἱῷ, καὶ τὸν ἐμὸν κατέρα τὸ πολίχθιον τοῦτο ὡς ὄφει· εἰ δὲ καὶ σὺ τοῦτο λάβοις, ὑπερηδίκημαι. Τότε ὁ Παγιαζήτῃ χώραν ἐδρῶν ἄλλην ἐτρέπη· ζητῶν γὰρ ἔκτοτε τὴν Κωνσταντίνου, καὶ τὸ τοῦ Ἰωάννου τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ Μανουὴλ ὄνομα οὐκ ἔλιπε, λέγων· Ἐξείθε σὺ, Μανουήλ, ἐκ τῆς πόλεως, εἰσαχθῆτω ὁ Ἰωάννης ὡς φύσει κληρονόμος τῆς βασιλείας, καὶ ἐγὼ παντοίαν γαλήνην ἔξω, καὶ εἰρηναίαν κατάστασιν οὖν τοῖς πολίταις. Τότε ὁ βασιλεὺς Μανουήλ ὄρων τὴν δῆμον ἐν διχοστασίαις σαλευόμενον, καὶ τὸ μὲν ἀταίρων ἦν καὶ καταβοῶν, τὸ δὲ καὶ μάλα ἐθαῖρθενετο, καὶ ἐκέκραγεν, ὡς Ἰωάννης εἰσαχθῆτω, καὶ ἀρθῆτω τὰ σκάνδαλα· ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουήλ B καὶ σύννοος ὢν, καὶ παιδείας μετῆς, ὄρων τὴν χυδαῖον λαὸν παραψιθυρίζοντα καὶ αἰτιῶντα, ὡς οὐ παραχωρεῖ τῷ ἐφεδρῷ τὴν καθέδραν, ἀλλὰ τυραννικῶς ἡγεμονεύειν ἐθέλων οὐ φροντίζει τὰ περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ κοινῆ, βουλὴν βουλευέσθαι σοφωτάτην καὶ μάλα συνετικῆν. Μηνύει τῷ Ἰωάννῃ παρακαθήμενῳ τότε τῇ Κωνσταντίνου σὺν Τούρκοι· χιλιάσι δέκα, καὶ δίδουσι ὄρκους αὐτῷ, καὶ λαμβάνει παρ' αὐτοῦ τοῦ εἰσαχθῆναι ἐνδοξίας τῆς πόλεως, καὶ παραδοῦναι αὐτῷ τὴν βασιλείαν τῶν Ῥωμαίων, ἐπὶ δὲ ὁ Μανουήλ ἐξελεθεῖν σὺν ταῖς τριήρεσι ταῖς ἐδρισσομέναις, καὶ ἀπελθεῖν ὅπου ἔρα θεός βούλεται. Πισθεῖς οὖν τοῖς ῥήμασι καὶ τοῖς ὄρκοις εἰσίσσι· καὶ δὴ φιλοφρόνως δεξιόμενος αὐτὸν ὁ βασιλεὺς, καὶ παραδοὺς αὐτῷ τὸ καίσατον, καὶ δημηγορήσας κτεινώπιον πάντων τῶν ἀρίστων, καὶ τῶν τοῦ δήμου, αὐτὸς ἐν τριήρεσιν ἐμβὰς τὴν γυναικὶ καὶ τέκνῳ ἐξῆλθε τῆς πόλεως, παραδοὺς τὴν βασιλείαν τῷ Ἰωάννῃ. Τίς δὲ ὁ σκοπὸς τοῦ Παγιαζήτῃ, καὶ τίς ὁ τοῦ βασιλέως Μανουήλ; Ὁ μὲν Παγιαζήτῃ ἐφαντάζετο τὴν πόλιν ἔχειν ἐκ χειρὸς τοῦ Ἰωάννου· καὶ γὰρ προσέζητησε τοῦτο καὶ αὐτὸς ὑπέσχετο, καὶ ὁ Παγιαζήτῃ ἀντὶ τῆς πόλεως ὑπέσχετο δώσειν τὴν Πελοπόννησον ἐνόρκως, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἔχειν εἰρηναίαν κατάστασιν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Χριστιανικώτατος ὢν, καὶ μεμυημένος τὰ θεῖα, καὶ ἐν φρονήσει μεστός, ὄρων τὸ ὑπὸ χροῦ ἄπαντα ταλαιπωρούμενον ὑπὸ ἐνδεῖας (μῆδιος γὰρ οἴτου ὑπὲρ τὰ εἴκοσι νομίσματα καὶ τοῦ νόμισμα) οἴνου τὸ ὁμοίω· καὶ ἄλλων ἀναγκαίων τροφῶν ληΐσι· ἐξ ἀνάγκης ὁ κοινὸς λαὸς εἰς ἀπιστίαν, καὶ προδοσίαν πατριδὸς εἴδρα, καὶ αὐτὸς ἐξωμολογεῖτο καθ' ἑκάστην ὥραν τε καὶ ἡμέραν τῷ Θεῷ, λέγων, *Μὴ μοι γένοιτο, Χριστὲ βασιλεῦ, μηδὲ ἀκουσθῆτω ἐν τοῖς ἀπειροῖς ἔθνεσι τῶν Χριστιανῶν, ὅτι ἐν ἡμέραις Μανουήλ τοῦ βασιλέως παρεδόθη ἡ πόλις, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἀγαθὰ καὶ τίμια σκευῆ τοῖς ἀσεβέσι καὶ Χριστομάχοις*. Εὐρῶν οὖν τότε τὸν Ἰωάννην συνεργούντα τῷ τυράννῳ τοῦ ποιῆσαι αὐτὸν βασιλεῖα· καὶ ὁ τυράννος φροντίζων τὴν πραγματείαν ὡς ὑπὲρ ἐκείνου, ὁ Μανουήλ εἰρηκε τὸ, *Σώζων σῶζου, καὶ μὴ μελέτω σοι περὶ βασιλείας*. Ἐλθὼν δὲ ἐν τοῖς παραλλοῖς τοῦ Πέλοπος, ἀφήκε τὴν δέσποιναν σὺν τοῖς τέκνοις ἐκεῖ. Εἶχε γὰρ τὸν Ἰωάννην βρέφος, καὶ τὸν θεῶ

δωρον νήπιον. Καταλείψας δ' αὐτοὺς ἐν Μεθώνῃ, καὶ τὰς τριήρεις ἐπισθεν πέμψας, αὐτὸς ἐν μιᾷ τῶν μεγάλων νηῶν εἰσελθὼν ἐπλεῖ εἰς Βενετίαν (89), εἰς Μεδιόλιανα, Γένουαν, Φλορέντζιαν, Φεραρίαν, καὶ ἄπασαν Ἰταλίαν διελθὼν, ἀπὸ Προβόντζιας ἐχώρει εἰς Γερμανίαν, ἧτοι Φραγγίαν· καὶ πάντες οἱ ῥηγάδες, καὶ θούκες, καὶ κόντιδες ἐτίμων αὐτὸν, καὶ ὡς ἡμίθεον δώροις ἡμειλθοντο. Διελθὼν δὲ πᾶσαν Φραγγίαν, καὶ εἰς τὰ τῶν Ἀλαμανῶν ὄρια παράσας, πάλιν ἦλθεν εἰς Βενετίαν. Οἱ δὲ Βενετοὶ πρεπόντως φιλοξενήσαντες, καὶ σὺν δώροις πλείστοις ἀποπέμψαντες, ἐστράφη εἰς Μιθώνην (90) σὺν ταῖς αὐτῶν τριήρεσι· καὶ συντυχῶν τῇ Δασπολίῃ καὶ τοῖς τέκνοις, ἐκάθητο παραδοκῶν τὰ τῆς πόλεως ἀτυχήματα, μᾶλλον τὰ τοῦ ἔθνους τῶν Ῥωμαίων δυστοχήματα.

B decebat, amice et benevole tractarunt, eique multa dona largiti sunt, eorumque triremibus vectus Methonem reversus est ad imperatricem et liberos, et cum eis, urbis malam fortunam, potiusque totius Græcorum gentis cladem exspectans, tranquillam privatamque vitam egebat.

CAPUT XV.

Joannes precarium imperium obtinet a Bajazite, et cadin (91) seu julicem Muslimanum intra urbis mœnia accipit. Ad Bajazitem volucriatibus immersum tenuit a Temire Chume legati, qui contumeliose a Bajazite habitū recedant: ipse deinde in Armeniam movet. Constantinopolim a Joanne repetit, sed Constantinopolitani deditorem facere renuunt. Temyr Syriam invadit, urbes expugnat, in incolas inhumaniter sævit. Damascum, et Halepam diripit et vastat.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης εἰσελθὼν ἐν τῇ πόλει, καὶ σεσφθεὶς βασιλεὺς, εἰσῆξε πρῶτον κατὰ τὸ αἶψημα τοῦ Παγιαζήτ κριτὴν Τούρκον, ὃς τὰς ἀμφιβολίας τὰς ἀναμεταξὺ συμβαινούσας Ῥωμαίοις καὶ Τούρκοις αὐτὸς διέκρινε κατὰ τὸν Ἀραβικὸν νόμον· καὶ πάντα ὅσα εἶχον Ῥωμαῖοι μέχρι Σηλυμβρίας, καὶ αὐτὴ Σηλυμβρία τοῦ Παγιαζήτ ἐγένοντο, καὶ ὁ Ἰωάννης ἦν βασιλεὺς μόνον ἐντὸς τῆς πόλεως. Ὁ δὲ Παγιαζήτ καθήμενος ἐν Προύση, καὶ τὰ τῆς εὐτυχίας ὕψικομα δένδρα ὀρῶν κερποὶς βριθοντα, καὶ καθεκάστην ἡμέραν ἀεὶ ὡς καταρυσῶντα ἐν διαφόροις στρουθῶν καλαδίσμασιν (92), οὐ γὰρ ἔλλειπέ τι τῶν ἐν τοῖς γένεσι τῶν γλωσσῶν ὕρατον, εἴτε ἐν σώματι ζώου, ἢ μετάλλου, ἢ ἄλλης τινὸς ἐν τῷ κόσμῳ δοθείσης παρὰ τοῦ Θεοῦ ἤετα; ὅπως, τοῦ μὴ εἶναι τε καὶ εὐρίσκεισθαι ἐν τοῖς θησαυροῖς αὐτοῦ. Ἐκλεγόμενα τοίνυν τὰ καθαρὰ τῶν σωμάτων, καὶ τῶν ὀράτῃ τῇ ἕξει ἀρρένων τε καὶ θηλειῶν παρίσταντο, παιδιάρια νέα καὶ τρυφερὰ, καὶ κόραι ὑπὲρ τὸν ἥλιον λάμπουσαι. Τίνων; Ῥωμαίων, Σέρβων, Βλάχων, Ἀθανιτῶν, Οὐγγρων, Σάξων (93), Βουλ-

Postquam imperator Joannes urbem ingressus diadema imperatorium sumpsit, ante omnia conditionem a Bajazite latam adimplens, judicem Torcum in urbe constituit, qui de litibus et controversiis inter Græcos et Turcos ortis cognosceret, et eas ex lege Arabica dirimeret. Omnia insuper oppida ad Selymbriam usque sita, ipsaque Selymbria in ditionem Bajazitis cesserunt, Joanne intra muros urbis tantummodo imperante. Interea Bajazites Prusæ agere, et prosperæ fortunæ fructibus, quos ex illa tanquam ex arbore pendentes et inter avium cantus quotidie incrementum capientes suscipiebat, potiri, et luxui ac deliciis quotidie deditus, variis libidinum generibus secure vacare. In thesauris quippe congestum habebat quidquid pulchri ac venusti cunctæ gentes mittere possunt, cum animalia corporis forma præstantia, tum metalla et alia, quæ oculis grata Deus in rerum natura produxit. Selecti astabant pusiones et puellæ forma et corpore integri, florentesque ætate teneri, virgines etiam D

Ismaelis Bullialdi notæ.

(89) *Ἐπλεῖ εἰς Βενετίαν.* Nicolaus Dolionus *Histor. Venetæ* lib. vi scribit Emmanuelem imperatorem Christi anno 1395 Constantinopoli discessisse, Venetiasque appulsum in Galliam inde transiisse, ut adversus ingruentem singulisque diebus auctam Turcorum potentiam, opem et suppetias impetraret. Joannes Juvenalis Ursinius adnotavit Manuelem anno Christi 1400 Parisios venisse; anno demum 1402 ab aula regis Christianissimi post biennium cum anni semisse in ea transactum discessisse. Augustinus Justinianus in *Annalibus Genuensibus* tradit ipsum Genuam advenisse Januarii die 22, anno 1403.

(90) *Εἰς Μεθώρην.* Urbs Peloponnesi Methone, quæ hodie *Molion* appellatur, in sinu Messeniaco, vulgo *Golfo di Coron*.

(91) Leuclavius lib. vi tradit cazim seu cadim

ab imperatore Byzantino Constantinopoli admissum anno Hegiræ 795, qui fuit Christi 1593.

(92) *Ἐν διαφόροις στρουθῶν κελιδίσμασι.* Passeres pro omni genere avium hic sumuntur: e rure tamen petatum schema illud: nam aliæ sunt aves magis vocales, quarumque suavior vocis inflexionibus variis cantus sentitur.

(93) *Σάξων.* Cur hic Saxonum potius meminerit Noster, quam Alemannorum seu Germanorum, nescio: aut si per Saxones quos hic nominat, eos intelligat qui Transylvaniæ partem unam incolunt, reliquis duabus a Ciculis et Transylvanis occupatis. Dubitare etiam possumus an Polonos intelligat: infra siquidem cap. 32, ῥῆγα τῶν Σάξων appellat Hungariæ regem Ladislaum Casimiri Poloniæ regis fratrem, Leuclavius adeuudus infra in *Pandectis* num. 122.

tes: iique omnes Græci erant, Servii, Valachi, Albanii, Hungari, Saxones, Bulgari et Latini, singulique lingua, **31** sua populari, etiam inviti, canebant. Ille itaque otio resolutus ac luxu diffuens, veneris voluptatibus, in mares ac feminas promiscue insanendo, indesinenter indulgebat: eaque peccatorum ac scelerum nostrorum præmia, divino Numine in nos merito animadvertente, referebamus. Sed tu, Domine, secundum opera eorum retribue etiam illis, et peccata nostra post tergum projice, neque tradas nos sicut canabitis calamum couterendos, sed oculis propitiis nos intueri. Per id tempus Bajaziti voluptatibus indulgenti nuntius affertur, ex Persia legatos adventasse, qui eum convenire peterent. Cumque interrogasset a quo et undenam ad se mitterentur, dixerunt a Temyre Chan Persiæ et Babylonis sultano missos; jussit itaque hospitium illis, ut se reficerent a via, præberi. Post paucos demum dies vocat ad se legatos et ab eis, quæ in mandatis habebant, petit. Accedentes itaque ad eum, dixerunt: *Magnus Chan Temyr per nos servus suos tibi nuntiat, non licere tibi aliena rapere, et hac ratione te præpotentem principem evadere. Contentus esto illis, quæ Dea concedente infidelibus abstulisti. Alias provincias, quas cæteris principibus in ore prædonis eripuisti, animo mutato statim restitue, ut Deum tibi propitium facias, aliorumque principum gratiam demerearis, laudemque ab eis consequaris. Sin minus hæc facere tibi libuerit, eorum, Deo juvante, vindex ero.* Cum hæc aliaque plura exposuissent, jussit Bajazites barbas iis novacula abradi, contumeliisque affectos dimitti, responsumque tale dedit: *Abile, renuntiate domino vestro, ut celeriter veniat, quodque eum venientem exspecto. Si vero non*

Ismaelis Bullialdi notæ.

(94) *Κατασπαταλῶντος ὄνρ.* De legatione Temyris, qui vulgo Tamerlanes dicitur, ad Bajazitem, legendi sunt Plurimæ lib. i. cap. 21. Laonicus lib. ii, sub finem, et Leunclavius lib. vii *Histor. Musulm.*

(95) *Ἐκέλευσε ἔνρῳ καθῶραι τοὺς πῶγυρας.* Principes Turcos ignominie inferendæ causa barbam alicui præcidi jubere mos fuit. Leunclavius lib. iv in Urchane Gasi, ubi de pristinis Turcorum institutis agit, hæcœ scribit: *Si cui rex iratus esset, ignominie et pænæ causa barbam homini præcidi jubebat.* Et lib. x, exemplum hujus affert, dum Suleimanus filiorum Bajazitis unus bellum cum fratre suo Moysæ gerebat, Chasani Agæ barbam Injurie ac contumeliæ inferendæ causa præcidi mandavit. Apud Cantacuz. etiam lib. iv, c. 22 legitimus Stephanum Servie Craleæ, postquam Macedonæ Edessamin potestatem suam, proleutibus aliquot civibus, redegisset, jussisse, τὸ γένειον ἐπ' αὐτοῦ τίλλεσθαι, *barbam e mento se coram velli Lyzico ejus urbis præfecto;* quod se acrius urbem intranti opponere voluisset. Leunclavius lib. vii, legatos illos Temyris Bajazitem indigne habuisse, dona sibi missa focci fecisse, tandemque epistolam superbe ac insolenter scriptam eis tradidisse narrat.

(96) *Ἔστω κερωρισμένος ἀπὸ τῆς αὐτοῦ νομίμου γαμστῆς.* Laonicus lib. ii sub finem alia verba respondisse Bajazitem legatis Temyrianis tradit, Τὸν δὲ Παγιαζῆτην ὑπ.λαβόντα ἐς τὸν ἄγ-

γάρων καὶ Λατίνων· ἕνα ἕκαστον μελωδοῦντα τῆ ἰδίᾳ διαλέκτῳ καὶ μὴ βουλευομένων. Αὐτὸς δὲ καθήμενος, καὶ κατασπαταλῶν, οὐκ ἐπαύετο ἀφροδισιάζων, ἐν ἄρρῃσιν ἀσελγαίνων καὶ θήλεσι. Ταῦτα τῶν παρανομιῶν ἡμῶν τὰ ἐπιχειρα, δικταία ἢ τοῦ Θεοῦ παιδείουςις. Ἄλλὰ σὺ, Κύριε, ἀπόδος καὶ αὐτοῖς κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν, πάριθε τὰς ἀνομιὰς ἡμῶν, ἀέσποτα, καὶ μὴ ἐάσης συντριβῆναι ἡμᾶς ὡς καλὰμνι στυπελοῦ, ἀλλὰ βλέψον εἰς ἡμᾶς ἰλέψῃς ἡματι σου. Κατασπαταλῶντος; ὄνρ (94) μιᾶ τῶν ἡμερῶν ἰδοῦ μῆνυμα, ὡς ἀποκρισιάριοι ἤλθοσαν ἀπὸ Περσίας ζητοῦντες ἰδεῖν τὸν ἡγεμόνα. Ἀπὸ τίνο; ἀπεκρίνετο. Οἱ δὲ, Παρὰ τοῦ Τεμῦρ Χάν σουλτάνου Περσίας καὶ Βαβυλωνος. Ὁ δὲ προσέταξε τοῦ δοῦναι αὐτοῖς τόπον εἰς ἀνάγκησιν. Μετὰ δὲ τινὰς ἡμέρας προσκαλεσάμενος αὐτοῦς, ἐζήτηε τὰ τῆς προσέβιας ἀκούσαι. Οἱ δὲ ἐλιθόντες, καὶ παραστάντες ἐνώπιον αὐτοῦ, ἔφησαν· Ὁ μέγας Χὰν Τεμῦρ δι' ἡμᾶς τοὺς δούλους αὐτοῦ μῆνυει σοι λέγων, διὲ οὐκ ἔξεστί σοι ἀρπάξαι τὰ ἀλλότρια, καὶ δι' αὐτῶν γενέσθαι σε μέγας ἀρχηγός. Ἀρκοῦ εἰς ὄσα σοι ὁ Θεὸς δέδωκε παρὰ τῶν ἀπίστων λαθῶν. Τὰς δὲ ἐπαρχίας ἄς παρὰ τῶν λοιπῶν ἡγεμόνων ληστρικῶς ἤρπασας, παρηνυθὸν στρέψας δός, ἵνα καὶ παρὰ Θεῷ εἶδ σοι γένηται, καὶ παρὰ τῶν λοιπῶν ἡγεμόνων εὐχαριστίας καὶ ἐπαίτους ἔξεις. Εἰ δὲ μὴ, ἐγὼ ἔσομαι σὺν Θεῷ ἐκδικητῆς αὐτῶν. Ταῦτα καὶ ἄλλα πλείω εἰπόντες, ὁ Παγιαζῆτης ἐκίλευσε ἔνρῳ καθῶραι τοὺς πῶγυρας (95), καὶ ἀποπέμψαι ἀτιμούς, φήτας αὐτοῖς· Ὑπάγετε, ἀπαγγέλατε τῷ κυρῳ ἡμῶν· ἐρχέσθω ταχὺ, ἐκδέχομαι γὰρ αὐτόν. Ἔστω κερωρισμένος ἀπὸ τῆς αὐτοῦ νομίμου γαμστῆς (96) εἰ μὴ ἔλλοι. Ταῦτα καὶ ἕτερα ἀδολεσχήματα εἰπὼν πρὸς αὐτοῦς ἀτίμως ἀπέπε-

γελον φάναι, Εἰ τοίνυν μὴ ἐπιη μαχόμενος ἡμῖν, ἐς τρὶς τὴν ταυτοῦ γυναῖκα ἔχεται ἀπολαθῶν, *Si itaque bellum nobis non intulerit, uxorem suam [dimissam] ter apud se admittat.* Exponit deinceps virum quando uxorem repudiavit, jurejurando affirmare eam apud se nunquam admitturum, ita ut ipsi fas non sit, cum a trius splenibus dimisit uxorem, eam iterum domici accipere nisi adulterio pollutam; idem Laonic. lib. iii ubi de Turcorum moribus disserit adeundus. Ratio ob quam turpissimum habetur ad uxorem dimissam redire hæc est: perjurii ac levitatis nota ac macula se aspergit, qui se non amplius admitturum juravit, deinceps vero admittit: ab honesto denique et decoro alienum est adulterio pollutam sibi uxorem adjungere. Quando igitur Bajazites dixit, *a legitima uxore separatur,* cætera subaudienda sunt, illamque repudiatam a tribus splenibus apud se accipiat, quo dedecus ipsi adultera ducta accedat, levitatisque ac perjurii nota inuratur. Leunclavius lib. vii non longe a fine Temyris ad Bajazitem verba refert, quæ lucem istis afferunt, *Quid opus erat te quosdam ad me mittere, tot nugas mihi renuntiaturos, atque etiam addere, te pro marito meretricis me habiturum, ni tuis in regionibus te quæsitum irem, ac vice versa ni tu bello me venires oppugnatum, ut a te libera esset mulier tua, hoc est, divortio separata; tursumque tibi nuberet ab alio prius polluta?* Quibus verbis manifestus sit hujus loci sensus.

φαν. Αὐτὸς δὲ μὴ ἀμελήσας, ἀλλὰ σὺν πάσῃ τῇ στρατείᾳ πρὸς τὰ ἀνιότερα μέρη τῆς Ἀρμενίας ἐστράτευσεν· ἦν γὰρ τῷ προλαβόντι χρόνῳ λαβὼν τὴν τῆς Καππαδοκίας μεγάλην Σεβάστειαν (97). Ἐν δὲ τῇ στρατείᾳ ταύτῃ διαβὰς τὰ ὄρια τῆς μεγάλης Ἀρμενίας, καὶ εἰς τὴν τῶν Τουρκοπερσῶν (98) γῆν εἰσελθὼν, ἐκρίτησε μίαν τῶν πόλεων λεγομένην Ἀρσυγγάν (99)· ἐπιναζεύξας δὲ ἦλθεν ἐν Προύσῃ· ἀπάρα· δὲ ἐκ τῆς Προύσης, καὶ διαβὰς τὸν πορθμὸν, ἦλθεν εἰς Ἀδριανούπολιν, καὶ τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ μνησθεὶς λέγων, ὅτι Ἐγὼ μὲν εἰ καὶ τὸν βασιλέα Μανουὴλ ἐξέδωσα τῆς πόλεως, οὐ διὰ σέ, ἀλλὰ δι' ἐμὲ τοῦτο πεποιήκα· εἰ μὲν βούλει τοῦ εἶναι σε ἡμέτερον φίλον, μετάστηθι τῶν ἐκεί, καὶ θώσω ἐπαρχίαν ἣν ἂν βούλη· εἰ δὲ μὴ γέ, μάρτυς μοι Θεὸς καὶ ὁ μέγας προφήτης (1), οὐ φεισομαί τινος, ἀλλὰ πάντας ἀρθὴν ὀλέσω. Ταῦτα καὶ ἕτερα ὁ Παγιαζήτ ὀργίλα πέμψας μνημόματα, αὐτοὶ τῷ Θεῷ τὰς ἐπιπέδας ἀνέθεοντο. Ἦσαν γὰρ προμεμελετηκότες ἐκ πολλῶν ὀλίγα πρὸς τροφῆν· οἱ δὲ ἀπεκρίναντο λέγοντες, Ὑπάγετε, ἀναγέλλατε τῷ κυρίῳ ὁμῶν, Ἐμμεῖς ἐν ἀδυναμίᾳ ὄντες, καὶ δυναστεία [ἀδυναστεία] πολλῇ, οὐκ ἔχομεν ποῦ καταφυγεῖν, εἰ μὴ εἰς Θεὸν τὸν βοηθοῦντα τοὺς ἀδυνατούς, καὶ καταδυναστεύοντα τοὺς ἐνδύστας, καὶ εἰ τι βούλει, ποιεῖ. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἦλθον μνημόματα φέροντες ἐξ Ἀμασειας, ὡς ὁ Τεμὺρ Χάν στρατεύει κατὰ τῆς Συρίας. Ὁ Παγιαζήτ δὲ περὶ τῆς, καὶ ἐν τῇ Προύσῃ διάγων πέμψας ἀπανταχοῦ προσεκαλεῖτο εἰς δυνάμεις πάσας τῆς ἐφῆς καὶ τῆς δύσεως. Ὁ δὲ Τεμὺρ Χάν, διαβὰς τὴν Ἀρμενίαν, ἐχειρῶσατο πρῶτον τὸ Ἀρσυγγάν πολέμου νόμῳ, καὶ πάντας τοὺς οἰκισθέντας παρὰ τοῦ Παγιαζήτ ἔριψε· κατέσφαξεν· εἶτα ἐλθὼν εἰς Σεβάστειαν (2) καὶ μεγαλόπολιν οὖσαν, ἐπηξεν χάρικα· καὶ ζητήσας τὴν πόλιν, καὶ μὴ ἐνδόντες οἱ ἐνδοί, κατορούξας γύροθεν ἔστησεν αὐτὴν ἐπάνω τῶν δοκῶν καὶ τῶν σανίδων κάτωθεν ἐκ θεμέθλιου, μὴ γνόντος τινὸς τῶν ἐνδοί, τί ἄρα ἐγεγόνει τὰ κατ' αὐτόν. Ἦσαν γὰρ οἱ ὄντορες ἀρξάμενοι τῆν ὄρυγην ἀπὸ μακρόθεν τῆς πόλεως· μίλιον ἕν καὶ πλεόν. Ἦν δὲ ἡ πόλις ἐκ πλίνθου ὠμῆς (3) οἰκοδομηθεῖσα. Τότε πάλιν ἐμήνυσε τοῖς ἐνδοῖς λέγων, Εἰ βούλεσθε τοῦ σώζεσθαι, παράδοτε τὴν πόλιν. Αὐτοὶ δὲ μὴ πεισθέντες, ἀλλὰ λοιδορίας ἐκχέαντες ἀμέτρους, πῦρ ἐνίησι

A accesserit, ab uxore legitima separetur. Hisque per fastum ac jactantiam factis verbis contumeliose eos dimisit. Ipse vero rerum suarum haud negligens cum universis copiis in Armeniam superiorem contendit. Cumque prius Sebastiam magnam in Cappadocia occupasset, hac expeditione Armeniæ majoris limites transcendit, inque Turco-Persarum regionem penetravit, quædamque urbem nomine Arsyngam in potestatem suam redegit; indeque relato pede Prusam reversus est. Illinc postea discedens fretum trajicit, et Adrianopolim venit. Talia deinde imperatori Joanni denuntiat: *Monnelem urbe non ejeci, ut ea potiaris, sed ut eam ditioni meæ adjungerem; quod si me amicum tibi habere volueris, abscede, aliam, quamcunque provinciam elegeris, tibi concedam. Quod si ita facere recusaveris, Deum testor ejusque magnum prophetam, quod nulli parcam, sed omnia penitus perdam.* Ejusmodi et alia minarum atque iræ plena mandaverat Bajazites; at cives **32** Constantinopolitani, cum in Deum spem suam reposuissent, annonamque et cibos aliquos in urbem jamdiu importari providissent, responsum id dederant: *Abite, nuntiate domino vestro nos inbecillos et viribus destitutos nullum præter Deum per fugium habere, qui infirmis auxiliatur, et potentes delurbat, denique quod militaris, aggredere.* Dum hæc geruntur nuntii Amasia advenerunt, qui Temyrem Chan in Syriam tendere afferunt, quapropter Bajazites superato fretu Prusam contendit, ibique conmorans copias suas tam ab Occidente, quam ab Oriente ex omni parte evocatas collegit. Interea Armeniam pertransiit Temyr Chan, primumque Arsyngam expugnat, omnesque colonos, qui a Bajazite illuc deducti erant, interfecit. Sebastiam deinde urbem, quæ ampla erat, venit, ibique castra metatus illam deditione a civibus facta recipere querebat; cumque ei non auscultarent, muros per ambitum ab imis fundamentis suffodit, subliisque et trabibus sulcit. Neque quibus artibus aggrederetur urbem muris ex latere non cocto circumstantiam, cives noverant, quod fossores plusquam uno ab urbe milliari cuniculos agere cœpissent. Eo opere peracto monet iterum, sollicitatque cives, ut se dedant, si se salvos velint. At illi spreto hoste, convicia in eum atrocesque contumelias torquent; pro-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(97) Sebastia anno 796 Hegiræ. 1594 Christi capta; Hegiræ 798, Christi 1596, ex *Historia Musulmanica* Leunclavius.

(98) Καὶ εἰς τὴν τῶν Τουρκοπερσῶν. Turco-Persæ atque etiam Persæ appellati sunt Turci, postquam in Persidem a Muehumele Imbrailis illo vocati, in eumque deinceps rebellantes duce Tagrolipice, regionis illius dominium adepti sunt circa annum Christi 1042, unde a Zengi, vel Tzingl-Chane pulsî, circa annum Christi 1200 in Anatoliam venerunt. Turci etiam Iconienses hac appellatione comprehenduntur.

(99) Ἀρσυγγάν. Olim Dascuta, seu Dascusa, ut habet Itinerarium Antonini, sita ad Euphratis oram, in finibus Cappadociæ et Armeniæ majoris.

Illam Leunclav., lib. vi et vii, Ertzintzanem appellat.

(1) Καὶ ὁ μέγας προφήτης. Bajazites intelligit prophetam suum Mohammedem.

(2) Σεβάστειαν. Sebastia, urbs Cappadociæ, quam Turci Sivas et Sivaste appellant: cuniculis ductis eam cepit Temyrem anno Hegiræ 802, Christi 1400, refert Leunclav. lib. vii; Leonicus vero lib. iii tradit Temyrem suffossa trabibus sustentasse mœnia, illisque igne injecto consumptis, ista corruisse.

(3) Πλίνθου ὠμῆς. Hodie etiam in Anatolia istis lateribus crudis ad domos ædificandas utuntur: qui ex terra aqua modice subacta formantur in lignea forma quadrata, et ad solem siccantur.

tinus ergo igne immisso sublicis trabibusque, qui-
bus suffossi muri sustentabantur, ab imo corruunt :
hostesque urbem ingressi cives promiscue cæderent,
eorumque res compilare ac diripere cœperunt. Jus-
sit præterea Temyr Chan præcipuos omnes urbis
viros in unum locum cogi : lacus in modum am-
pliorum sepulcrorum effodi, illosque vinciri modo
tyrannis anteactornum temporum ignoto. Adducta
enim inter femora cervix tantisper flectebatur,
dum nares miseri ac infelici illius, quisquis fuerit
podici immitterentur, suræque et genæ ab utraque
aure penderent : tum in in globum, tanquam echi-
nus, convolutus ac constrictus in sepulcrum con-
jiciebatur : et ubi in unam fossam decem vel plures
abjecti sunt, terra non obræbantur ; sed tabulis
fossæ superstratis terra congeriebatur, ne cito ac
facile suffocati vita privarentur ; taleque tormentum
tyraani commentum fuit. Urbe postmodum illa ever-
sa ac deleta, in Phœniciam discessit, et Damascus
usque pervenit, omnia igne vastat, diripit, ingentes
divitias congerit, ac plurimos captivos abducit. Da-
masco itaque devastata et in solitudinem redacta,
Halepum profectus est, quam quoque evertit, mul-
tosque artifices in 33 Persiam inde transtulit. Arabas
demum veritus, Samarciandum Persiæ caput rever-
sus est. Cum Bajaziti nuntiata essent, quæ ad Ar-
syngam et Sebastiam gesta erant, quamque cladem
Syria, Damascus et Halepum accepissent, celeritate
summa atque diligentia in orientalibus parti-
bus et Asia militem recenset, novumque et præter
modum numerosum conscribit exercitum. Imperator
ærumnosique cives Constantinopolitani mani-
bus ad Deum protensis, lacrymisque affatim susis
interca ita supplicare : *Domine Deus, miserere nostri
quamvis inutilium servorum tuorum, istique, qui no-
bis, huic domui, et iis quæ in ea sunt, exitium mina-
tur, aliam sollicitudinem et curam, aliudque propo-
situm suggere, ut illius tyrannide absoluti te Patr. in
et Filium sanctumque Spiritum, Deum unum per
secula celebremus ac collaudemus. Amen.*

A τὰς δοκὰς αἷς ἐνδρυτῆ, ἡ πύλις, καὶ ἐκ τῶν θεμα-
λίων κατέπεσε, καὶ εἰσελθόντες ἤρξαντο ἀφειδῆς
κατακόπτειν, καὶ σκυλεύειν τοὺς πολίτας. Ὁ δὲ
Τεμὺρ Χάν ἐκέλευσε πάντας τοὺς προδύοντας τῆς
πόλεως συναθροῖσθαι εἰς ἓν, καὶ προστάξας· λάκκου
ἀρύγειν ὧ· τάφους εὐμαγέθεις, καὶ δεσμεῖν αὐτοὺς
δεσμῶν, ὃν οὐκ ἐσοφίστατό τις τῶν τυράννων· τὴν γὰρ
αὐχένα ὑποκλίναντες, καὶ ἐν μέσῳ τῶν σκελῶν ὠθή-
σαντες, ἄχρις ἢ βῆν τοῦ δυστυχοῦς ἐκείνου, ὁποῖον
ἄρα καὶ εἶη, κατάντης ἐν τῷ πρῶτω, αἱ δὲ κνήμαι
σὺν τοῖς γόνασι ἐξ ἐκαστέρων τῶν ὤτων ἀπωρημέ-
ναι. Καὶ ὁ ἀνθρώπος ὡσπερ κενόχορος [ἢ ὡσπερ
θόχορος] σφαιροειδῆς ἐν τῷ τάφῳ ἤκονείζετο· καὶ
δέκα ἢ καὶ πλείους ἐν ἐνὶ μνημείῳ ὄντες, οὐ συν-
έκλειον χώμασιν· ἀλλὰ σάνισιν ἀσφαλίσαντες,
ἐπάνω τῶν σανίδων ἰχθυόματιζον, ἵνα μὴ εὐκλείας
πνιγνέας ἀποβάλλωνται τοῦ ζῆν. Τοιαύτην ὁ Σκό-
θης ἐπενοήσατο βάσανον. Ἐπαὶ οὖν εὐτήν εἰς ἅλας
ἠφάνισεν, ἔρχεται εἰς τὰ τῆς Φοινίκης μέρη, καὶ
ἕως αὐτῆς Δαμασκοῦ (4), καὶ ἐμπιπρᾶ καὶ λεηλατεῖ,
καὶ λαμβάνει πλοῦτον ἀναριθμητον, καὶ αἰχμαλω-
σίαν πολλήν. Καὶ τὴν Δαμασκὸν ἐρημώσας, ἐπὶ τὸ
Χάλεπ διαβαίνει, καὶ αὐτὸ ἠφάνισεν, καὶ πολλοὺς
τῶν τεχνῶν ἐπιστήμονας εἰς Περσίαν μετέφερε, καὶ
τοὺς Ἄραβας φοβήσας, ἐπανέστρεψεν εἰς Σαμαράν
μητρόπολιν Περσίας. Ὁ δὲ Παγιαζήτ, ἀκούων τὰ
γεγόμενα ἐν τῷ Ἀρσυγγάν, ἐν Σεβαστείᾳ τῆ πύλι,
ἐν Συρίᾳ, καὶ ἐν τῇ Δαμασκῷ, καὶ τῷ Χάλεπ, οὐκ
ἐπαύετο ποιῶν ἀπογραφὰς· ἐν τε ἐφᾶ, καὶ ἐν τῇ
Ἀσίᾳ ἀθροίζων νέον στρατὸν, καὶ ὑπὲρ περισσοῦ
τοῦτον πληθύνων. Οἱ δὲ πτωχοὶ πολῖται σὺν τῷ βα-
σιλεῖ χεῖρας πρὸς Θεὸν ἀφροντες, σὺν δάκρυσι πλεί-
στοις ἰκέτευον, λέγοντες· *Θεὲ καὶ Κύριε τοῦ ἐλλοῦς,
ἐλέησον ἡμᾶς τοὺς ἀρχέλους δούλους σου· καὶ
δοῦς τὸν ἐπακελλούντα ἡμᾶς, καὶ τὸν σὺν οἴκῳ
τοῦτο, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἄγια ἄλληλα μέρημιν, δι-
λην φροντίδα, ἄλλοι λογισμὸν, ἵνα ἐλευθερω-
θῆντες τῆς αὐτοῦ τυραννίδος δοξάσωμέν σε τὸν
Πατέρα, καὶ Υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τὸν ἑστὸν
Θεὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.*

CAPUT XVI.

*Temyr versus Tanaim movet. Bajazites exercitum conscribit, et Temyri ad Ancyram castra habenti occurrit. Comen-
sulget. Pugna inquit a Temyrius cum Bajazitis copiis : Bajazites deseritur a magna copiarum suarum parte. Vincitur.
Captus ad Temyrem, qui Zatrachio seu Schachis iudebat, adducitur. Temyr Bajazitem consolatur et humane erga eum
se gerit, arce nihilominus custodit. Per totam minorem Asiam comie Temyris se diffundunt. Mehemetes patrem suum,
sed frustra, liberare aggreditur. Chociapherutzes Eunuchorum princeps cum Bajazite domino suo captus, jussu Temy-
ris capite plectitur.*

Temyr Chan ineunte vere ex Persia versus Tanain D. Ἐπερὸς δ' ἀρξαμένου Ἰδοῦ καὶ ὁ Τεμὺρ Χάν ἐκ
movet, collectoque Tauroscytharum, Zyuchorum et
Ismaelis Bullialli notæ.

(4) Καὶ ἕως αὐτῆς Δαμασκοῦ. Leunclavius lib.
vii, *Hist. Musulm.* et in *Annal. Turcicis* Halepum
primum captam, deinde Damascus tradit : hoc
contigit anno Hegiræ 802, Christi 1400, ut etiam
Augustin. Justinian., episcop. Nebiens., in *Annal.*
Gemensibus adnotavit. Diris modis ac inhumanis
Damascus afflixit ac vastavit Temyr, ejus illate
cladis causa a Turcicæ historia scriptoribus talis
trahitur. fezides princeps, hæreticus a Musulmanis
habitus, Hasanem et Husseinem prophetæ Muhamet-
tis e filia nepotes occidit, ejusque familiam contu-

meliis gravibus affecit : tandem mortuus Damasci
sepultus est. Illius itaque sepulcrum perquiri Te-
myr, et eo reperto ossa refodi ac comburi, stercore
etiam humano sepulcrum oppleri jussit. Quod
ergo lezides Damasci sepultus esset, erga Damas-
cenos tam crudeliter ac immaniter se gessit. Mitiori
vero modo Hamusenos, olim Emisenos dictos, ha-
buit : quod inter ipsos Halidis (qui *Velidis filius*
erat) et Amru (*Humeia patre nati*) Mohametis so-
ciorum ac discipulorum sepulcra ac monumenta
existarent.

καὶ τοὺς Ταυροσκύθας, καὶ Ζυγκοὺς (5), καὶ Ἄβα- A
 σγοὺς ἀθροίσας, καὶ τὰ ἐν τῷ Βοσπόρῳ πολίχνια
 κατασκάψας, διέβη πρὸς τὰ τῆς Ἀρμενίας μέρος, καὶ
 τὴν Καππαδοκίαν διελθὼν σὺν πολλῇ στρατιᾷ, καὶ
 ἐκ τῶν Ἀρμενίων οὐκ ὀλίγους παραλαβὼν πρὸς τὰ
 τῶν Γαλατῶν μέρος ἀφίκετο, στρατὸν ἔχων ὡς ἔπειτα
 Εἰρήνης πολυαριθμητον. Ὁ δὲ Παγιαζήτης καὶ αὐτὸς πᾶ-
 σαν στρατιὰν συνέλας Θρακικὴν τε καὶ ὀντολικὴν
 καὶ νεώτερον ἄλλον στρατὸν, καὶ τὸν Σέρβον ἔχων
 ἁμοῦ Στέφανον τὸν τοῦ Λαζάρου υἱὸν σὺν δορυφόροις
 πλείστοις, ἐξῆλθε καὶ αὐτὸς, συναντήσων τῷ Τεμῦρ.
 Ὡς δὲ καὶ αὐτὸς προσήγγισε τοῖς μέρεσι Γαλατίας,
 ἔμαθεν ὅτι Τεμῦρ ἐν Ἀγκύρᾳ τῇ πόλει πληκτέων
 ἦν (6). Ἐγγίσας δὲ κἀκείνος πηλίσιον, καὶ τὰς σκη-
 νὰς πῆξις ἐν μέσῳ τοῦ κάμπου πηλοῖον Ἀγκύ-
 ρας (7), εἶχε καὶ τὸν ποταμὸν εὐθυβρόουοντα, καὶ τὸ
 πότιμον ὕδωρ διὰ τε τὴν χρῆσαν τοῦ στρατοῦ, καὶ
 τῶν ἵππων, καὶ πᾶσις τῆς παρατάξεως. Ὁ δὲ
 Τεμῦρ ἦν οἰκῶν ἐν ἀνύδρῳ γῆ. Πλὴν τί γίνεται; Κε-
 λεύει ὁ Παγιαζήτης διαλαλῆς γενέσθαι ἐν μέσῳ τοῦ
 φωσάτου, τῇ ἐπιούσῃ ἐξελθεῖν ἅπαντας ἐν κυνηγεσίῳ.
 Ἐξῆλθεν οὖν σὺν παντὶ τῷ στρατεύματι, τρεῖς ἡμέ-
 ρας κυνηγετῶν καὶ ἐλάφους διώκων. Ὁ δὲ Τεμῦρ
 ἀναστὰς ἀπὸ τοῦ τόπου οὗ ἦν, ἦλθε, καὶ ἐσκήνωσεν
 ἐν ταῖς ὄχθαις τοῦ ποταμοῦ, ὅπου ἐκάρητο πρῶτον ὁ
 Παγιαζήτης. Ὑδατος τοίνυν σπανίζοντος, ἐπεὶ καὶ ὁ
 ἥλιος ἐν τῷ Ἄεοντι τὴν παρείαν ἐποίηται, ὁ Τεμῦρ οὐκ
 ἐφρόντιζε πλέον περὶ ὕδροποσίας· ἀλλ' ὁ Παγιαζήτης
 ἀλαζονευόμενος, καὶ ὅπερ οἰκίας δεικνύων τὴν συμ-
 πλοκὴν τοῦ Τεμῦρ, ὡς ἐκ δευτέρου λόγου προσέχων C
 αὐτὴν, ἐνήργησε τὰ κυνηγέσια· καὶ ἡ πρώτη τῆς
 αὐτοῦ δυστυχίας ἐμβολὴ ὑπῆρχεν αὐτῇ· ἐξελθὼν γάρ,
 καὶ τοῦ ἡλίου ὄντος ἐν μεζουρανῆματι, οἱ στρατιῶ-
 νται ὑπὸ τοῦ καύσωνος ἀπελέγοντο τῇ ζωῇ. Καὶ ἐζή-
 τουν ὕδωρ, καὶ οὐκ ἦν, καὶ ἐλειποψυχοῦντο, καὶ
 ἀπέθνησκον. Ἀπέθανον οὖν ἐν τῇ κακοπαθείᾳ αὐτῇ
 ἄνδρες πεντασχιλίοι. Μετὰ δὲ τρεῖς ἡμέρας στρα-
 φεῖς ἐν ᾧ τόπῳ ἔκειτο, εὖρος τὸν Τεμῦρ ἐκεῖ κατευ-
 νέουσιντα· καὶ τὸ ὕδωρ οὐκ ὑπ' ἐξουσίαν αὐτοῦ ἦν,
 ἀλλ' ἡ θέσις τοῦ τόπου ἀπεμάκρυνε τοῦτο, καὶ οὐκ
 εἶχον εὐκάλως. Ἐξ ἀνάγκης οὖν ἐγνώσαν ὅτι τῇ
 ἐπιούσῃ ἐξ ἀνάγκης μέλλουσι συνάψαι πόλεμον. Ἐν

Athasgorum ingenii numero, cversisque oppi-
 tis, quæ Bosporo (Cimmerio) adjacent, in Armeniam dein
 et Cappadociam accessit: adiunctique copiis suis
 Armeniorum agmen numerosum; indeque in Gala-
 tiam venit, exercitum ducens ei, quem Xerxes olim
 conscripsit, multitudinem parem. Bajazites vero cum
 universis copiis Thraciis et orientaliibus simul col-
 lectis, novoque conscripto milite et auxiliariibus
 Serviorum hastatorum cohortibus, quas ducebat
 Lazari filius Stephanus, in occursum Temyris pro-
 cessit. Cumque ad Galatiæ limites pervenisset, cer-
 tior factus est Temyren ad Ancyræ castra habere.
 Exercitum itaque prope adinovei, castraque in me-
 dio campo Ancyræ vicino colloca, fluvium illic
 vicinum labentem habuit, aquationemque facilem
 et commodam universo exercitui et equis: cum
 Temyr loca arida et aquis earentia teneret. Verum
 quid accidit? Juret Bajazites in mediis castris edic-
 tum 34 promulgari, ut posthæc omnes ad ven-
 tionem exirent. Cum universo itaque exercitu per
 triduum venationi cervorum operam dedit; quo
 temporis spatio, quem tenebat locum, deserit Temyr
 et castra movet, inque fluminis locat ripa in qua
 Bajazites pridie consederat. Aquæ tunc penuria
 erat, quod anni tempus ageretur, quo signum Leu-
 nis sol permeat, nec tamen de aquatione Temyr
 amplius fuit sollicitus. Verum Bajazites vane sa-
 perbieus, venatione tempus terendo demonstrabat
 continere se, et aliis rebus posthabere pugnam,
 si cum Temyre inenda esset: unde infortunium
 ac clades ejus initium habuerunt. Nam ipso meri-
 die egresso, æstu fervente milites intercipiaban-
 tur, et aquam frustra quærentes deficiebant, et ex-
 stinguiebantur: atque penuria aquæ quinque mil-
 lia militum perierunt. Post triduum ad castra, quæ
 tenuerat, reversus Bajazites deprehendit Temyrem
 ea præoccupavisse, nec aquandi facultatem amplius
 se habere: hinc prævisum omnibus posthæc pug-
 nandi sibi impositam necessitatem. Eo anno vero
 jam affecto, tunc sol Geminorum hodecaterionem
 emeticabatur, in occidentali plaga signum in cælo
 malorum nuntium apparuit. Cometes is erat luci-

Ismaelis Bulliardi notæ.

(5) Καὶ τοὺς Ταυροσκύθας καὶ Ζυγκοὺς. Ταυ- D
 roscythæ sunt, qui inter Borysthenem et Tanaisim,
 et Tauricam Chersonesum habitant. Zinchi populi
 sunt a: Enximum pontum. Sindi alias dicti. Plinius,
 lib. vi, cap. 7: A Cimmerio accollunt Mæotici, Vall,
 Serbi, Archi, Zingi, Pessii. Qui Zyngi Plinio ii
 Zinchi sunt, in peninsula Corcondama siti. Sindi
 et Zinchi iidem sunt Eustathio ad Περιγησίως
 Διογυσίου hunc versum,

Σίνδοι, Κιμμέριοι τε καὶ οἱ πέλας Εὐξείνιοι,
 ὅτι Σαυρομάτας ἐπέχουσι οἱ Σίνδοι, οἱ καὶ Ζιγκοὶ
 λέγονται κατὰ τινας· Sauronatis succedunt Sindi
 qui apud quosdam Zinchi appellantur. Regio Zin-
 chorum Ζυχία appellatur in biblioth. Regiæ ms.
 libro, in formulæ subscriptionum et inscriptionum
 epistolarum patriarchæ Constantinopoleos: et ha-
 betur inter Metropolitans, quibus scribit patriarcha,
 ὁ Μετράγων δὲ καὶ Ζηχίτζι. Constant. Porphyru-

genitus, lib. de administratione imperii, sub finem
 de Zinchia hoc adnotatum reliquit, Ἰστέον, ὅτι ἐν
 τῇ Ζηχίτζι πρὸς τὸν τόπον τῆς Πικρυίας, τῆς οὐτῆς
 πρὸς τὸ μέρος τῆς Πανάγιας, ἐν ἡ κατοικοῦσα
 Ζηχιοί, ἐννέα πηγὰί εἰσι ἀφθας ἀναδιδούσαι. Ten-
 nendum in Zinchia parte ad fontem qui Papaqiam
 respicit, quam Zinchi incolunt, novem esse fontes,
 quorum aqua pota ulcera labii atque pustulas affert.

(6) Πληκτέων ἦν. Leonis imperatoris Tactica
 lib. i, cap. 2, hunc titulum habet, Περὶ ἀτλήκτων
 διατάξεως. Ἀπλήκτων vero et φοσεῶτων eadem sunt,
 et castra significant, et verbum ἀπληκτεῖν, castra
 locare eodem loco significat. Per apocopen τοῦ α
 scripsit Dueas πληκτέων, quæ figura Græcis etiam
 nunc tam familiaris est, ut unum verbum vix in-
 tegrum ab iis pronuntietur, nec antiqui Græci idio-
 matis vestigia cernantur.

(7) Πληκτορ Ἀγκύρας. Ancyra urbs Galatiæ est.

dus et clarus, comam erectam explicans ignis flammantis specie; supraque quatuor cubitos, non secus ac hastam, ab occasu in ortum radios jaculabatur: et sole infra horizontem demerso propriis radiis effusus omnes orbis terræ terminos collustrabat, nec aliis stellis lumen exserere concedebat, aut aerem noctis umbra infuscari: quod ejus lumen aliorum splendorem vinceret, et ad cæli verticem flammans protenderetur, quandiu supra horizontem exstabat. Hoc portentum conspexerunt Indi, Chaldæi, Ægyptii, Phryges, Persæ, Asiæ minoris incolæ, Thraces, Hunni, Dalmatæ, Itali, Hispani, et Germani, et si quæ aliæ gentes Oceani littora accolunt: rutilansque ac splendens hoc maxime horrendum portentum, qui Lampadias vocatur, usque ad æquinoctium autumnale perduravit, cum sol Libræ signum permeare incipit.

τέρρα: ἀπανταχοῦ φαῖνον καὶ λάρπον, ὃ καὶ λαμπαδίας καλεῖται, ἄχρι τῆς φθινοπωρινῆς ἰσημερίας τοῦ ἡλίου ἐν τῷ Ζυγῷ τὴν πορείαν ἀρξαμένου ποιεῖσθαι.

Verum ad rem rursus redeamus, consideremusque quomodo Deus novo mirabilique prodigio Pharaonem unum in profundum mare per alterum demerserit, qui etiam Dei populus a malis et ærumnis vacationem cessationemque obtinuerit; at quam non vidit nec intellexit. Scythia igitur vespere per castra ubique edixit, ut omnes sequenti luce equis insidentes et armati adsint. Ipse deinde summo mane lecto excitatus, cohortium præfectos et chiliarchas in aciem ordinavit; **35** dextroque cornu flium natu majorem præfecit; sinistro, quem ex eo habebat, nepotem: annos etenim sexaginta Temyr jam excesserat: ipse vero aciem postremam duxit; his deinde verbis suos adhoratus est: *O multitudo mea, invictæ exercitus, naturæ adamantinæ mure ahene, generatio insuperabilis, audistis, quæ a principio majores nostri præclare gesserunt, non inter orientales gentes, Oriens quippe patria nostra est, sed in Europa et Africa, et, ut verbo dicam, per universum orbem terrarum. Accurate novistis adversus Græcos expeditionem a Xerxe et Artaxerxe susceptam, Græcos inquam, semideos et heroas, cum quibus profecto hi Turci semibarbari hybridæ comparari nequeunt, nisi quomodo confertur cum leone locusta; neque ut in vobis audactam excitentalia in memoriam vestri omnium revoco, jam etenim præda manibus nostri elabi non potest; verum ne locus effugiendi detur huic terriculamento: utque etiam vivum integrumque capiatur, hincque in Persidem abducamus spectaculum futurum liberis nostris: erudiamusque ut in posterum nos per conjuges nostras non adjuret. Vos itaque jubeo hunc la-*

δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις (8), ὅποτε τὴν ἐπινηύραν ὁ ἥλιος ἐποίησεν, διὼν τοὺς Διεύμους, περὶ τὰ ἐσπέρια μέρη σημειὼν ἐφάνη ἐξ οὐρανοῦ, καὶ προάγγελος κακῶν. Τὸ δὲ ἦν κομήτης περιφανής, ὁρθίῳ ἔχων τὴν κόμην, καὶ ὡς πῦρ φλογερὸν, ὑπὲρ πῆχεις τέτταρας ἀπὸ δόσεως ἐν ἐξῆς φως δόρου κινῶν τὴν ἀκτίνα· ὅποτε δ' ἂν ὁ ἥλιος ὑπὸ τὸν ὀρίζοντα δύναι ἦν τότε καὶ αὐτὸς ἐξῆπλου τὴν ἴδιαν ἀκτίνα, καὶ κατηύγαγε πάντα τὰ γῆς πέρατα, καὶ οὐκ ἴδιδου τοῖς λοιποῖς ἄστραλλον ἐξαυγάσειν οὐδὲ τὸν ἀέρα μελανίζειν· ἀλλὰ μᾶλλον ὑπερεκτέλειτο καὶ ἐν τῷ μεσουρανήματι, ὑπερεκκέχυτο ἢ φλόξ, ἕως ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα περιωρίζετο. Τοῦτο τὸ σημειὼν ἐωράκασιν Ἴνδοι, Καλδαῖοι, Αἰγύπτιοι, Φρύγες, Πέρσαι, καὶ οἱ τὴν μικρὰν Ἀσίαν οἰκοῦντες, Θρᾷκές τε καὶ Ὀννοί, Δαλμάται, καὶ Ἴταλοί, καὶ Ἴσπανοί, καὶ Γερμανοί, καὶ ἄλλοι ἐπὶ τὸ ἔθνος ἦν οἰκῶν ἐν τοῖς τοῦ ὠκεανοῦ ρεύμασιν. Ἔσθη οὖν τὸ τοιοῦτον φρικωδέστατον

Ἄλλ' ἐπανίωμεν αὖθις, καὶ ἴδωμεν τὰ τοῦ θεοῦ ξένα τεράστια, πῶς τὴν Φαραῶν κατεπόντισεν δι' ἑτέρου Φαραῶν, καὶ πῶς ὁ τοῦ Κυρίου λαὸς εὗρεν ἀνακαχῆν τῶν πολλῶν πόνων αὐτοῦ· ἀλλ' οὐκ εἶδεν, οὐδὲ συνῆκε. Ὁ Σκύθης οὖν διαλαλιὰς ἀφ' ἐσπέρας ποιήσας ἐν παντὶ τῷ στρατοπέδῳ, ὥστε πρῶτ' εὐρεθῆναι τοὺς πάντας ἐποχουμένους καὶ περιπεφραγμένους τοῖς ὄπλοις, ἀναστὰς ἤδη ὁρθρου βαθείος παρετάξτε πάντας τοὺς ταγματάρχας καὶ χιλιάρχους, καὶ ἐν μὲν τῷ δεξιῷ κέρατι ἔστησεν ἀρχηγὸν τὸν πρῶτον τῶν υἱῶν αὐτοῦ· ἐν δὲ τῷ ἀριστερῷ τὸν ἔχονον αὐτοῦ, ἦν γὰρ ὑπὲρ τὰ ἔτη ὁ Τεμύρ. Ἐν δὲ τῇ οὐραγίᾳ αὐτὸς ἐτέτακτο. Τότε προσέειπεν αὐτοῖς λέγων· Ὁ ἐμὸν ἄθροισμα, καὶ στρατὸς ἀκαταγώνιστος, φύσις ἀδαμάντινος, καὶ στερέβρον τεῖχος, καὶ γενεὰ δυσανάλωτος, ἠκούσατε τὰς ἐξ ἀρχῆς γεγενῆσθαι παρὰ τῶν πατρῶν ἡμῶν ἀριστίας, οὐκ ἐν τῇ ἐξῆς, καὶ γὰρ αὐτὴ ἡμετέρα πατρίς ἐστίν, ἀλλ' ἐν Εὐρώπῃ, καὶ ἐν Αἰθίῃ, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν ἐν πάσῃ τῇ γῆ. Οἰδατε ἀκριβῶς τὴν Σέρξου καὶ Ἀρταξέρξου καθ' Ἑλλήνων ἐπανάστασιν, Ἑλλήνων λέγω τῶν ἡμιθέων ἠρώων ἀνδρῶν· οὗτοι γὰρ οἱ μεσοβάρβαροι Τοῦρκοι ὡς ἀκρις πρὸς λέοντας ἐγγυὲς ἐκείνων εἰκάζονται· οὐ γὰρ θαρβύνησ ὑμᾶς ἀναμνηθῆσκω ταῦτα, καὶ γὰρ ἤδη ἐν χερσὶν ἡμετέραις τὸ θῆραμα. Ἄλλα μὴ ἀποδρασάτω τὸ μορμολύκσιον τοῦτο ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν· ἀλλ' ἀγρευθῆτω σῶον καὶ ὑγιές, ἵνα ἐν τῇ Περσικῇ γῆ ἀπαγαγόντες δεξιῶμεν αὐτὸ τοῖς τέκνοις ἡμῶν, καὶ παιδεύσωμεν αὐτὸν τοῦ μὴ ἀφορρίζεσθαι ἡμᾶς κατὰ τῶν συζύγων ἡμῶν. Βούλομαι τοίνυν τὸ δρώμενον τοῦτο μέγα χωρὶον περικυκλωθῆναι.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(8) Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. Joannes Juvenalis Ursinius illius cometæ, qui anno 1401 fulsit, et Buntingus in Chronologia memincent;

hicque mense Februario visum esse addit. Cometa autem λαμπαδίας dictus, quod arduentes imitetur faces, Plin. lib. 11, cap. 23.

καὶ τὸ μὲν δεξιὸν κυκλοφορικῶς ἀγέσθω, ὁμοίως καὶ τὸ ἀριστερόν· καὶ χαρὰκώσατε τὸ πεδίον ἄσπον, καὶ ὁ ἔχθρὸς ἐν μέσῳ ὡς κέντρον τοῦ πόλου εὐρεθῆτω. Τότε τὰ δύο χέρματα, τὸ μὲν ἐκ δεξιῶν, τὸ δὲ ἐξ εὐωνύμων ἤρξαντο κυκλεῖν τὴ περιγίον, ἔτι πρωίας οὐσῆς. Ὁ δὲ Παγιαζήτ, ἡλίου ἀνατέλλοντος, καὶ αὐτοὺς τοὺς λεγεῶνας συντάξας καὶ εἰς ἐνωάλιον ἠγῆσας, ἰστατο ἐκδεξιόμενος ἀφετηρίας παρὰ τοῖς Σκυθαῖς. Οἱ δὲ ἔπραττον τὰ προσταχθέντα ἄνευ φωνῆς καὶ ἀλαλαγμοῦ ἢ τοῦ τυχόντος ἤχου, ἐργαζόμενοι ὡς ἄσπον μύρμηκες. Ἦρξατο οὖν ὁ Παγιαζήτ ἀδολεσχῶν, καὶ ὑβρίζων τοὺς μεγιστάνας αὐτοῦ, καὶ τοὺς τζιαβουζίδας (9) ὑποβιβάζων καὶ δέρων, ὡς οὐ καλῶς τὸν πόλεμον ἀντιτίθενται· εἰς δὲ τῶν ὑπερεχόντων ἀπὸ τοῦ βάνδου τοῦ Ἄτην (10), ἐνωτισθεὶς ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ ὁ Ἄτην σὺν τῷ ἀδελφῷ κατὰ πρόσωπον εἰστήκει, ἀφείδους τὰς ἡνείας, καὶ λαβὼν τὸ βάνδον σὺν πεντακοσίοις ὀπλίταις αὐτόμολος εἰς τοὺς ἐναντίους· ἔδραμεν. Οἱ δὲ τοῦ Σαρχάν καὶ αὐτοὶ τὰ ἴδια ἔπραττον, ὁμοίως καὶ οἱ τοῦ Μανταχία καὶ τοῦ Καρμιάν, ὀρῶντες τοὺς ἠγεμόνας αὐτῶν κράζοντας καὶ σημειοῦντας, εἰς αὐτοὺς ἄπαντες ἐφευγον, καὶ πρὸς τοὺς ὑπεναντίους ἐχώρουν· ὁ δὲ Παγιαζήτ, ὡς κολοῖς (11), κατ' ὀλίγον ἐψιλοῦτο. Ὁ χορὸς δὲ τῶν Σκυθῶν ἐκυκλοῦτο, καὶ σφαῖρα ὡς ἄρτι ἐγένετο. Ἰδὼν δὲ Στέφανος ὁ τοῦ Λαζάρου υἱός, καὶ γυναικῶδες τοῦ Παγιαζήτ, ἔτι συνὼν αὐτῷ σὺν πεντακισχίλοις ἀνδράσι Σέρβοις δορυφόροις, καὶ ῥῆ φέρον τὴν ἦταν, ἀρείκῃ θυμῷ πρὸς τοὺς Σκυθὰς χωρεῖ, στήσαντες τὰ δόρυτα πάντα κατὰ πρόσωπον τῶν Σκυθῶν. Οἱ δὲ Σκυθαὶ ἰδόντες τὴν τόλμαν πλήρη; [πλήρη] θυμοῦ, ἀνοίξαντες θύραν ἔδωκαν αὐτοῖς εἰσεξόδον. Οἱ δὲ Σκυθαὶ ἐξόπισθεν ἔβαλλον βέλεσι τοὺς στρατιώτας ἐν τοῖς ὀπισθίοις τῶν Ἰσπανῶν τοὺς γὰρ ἐπιβάτας οὐκ εἶχον ἀδικῆσαι τι, περιπεφραγμένους ὄντας μέλανι σιδήρῳ. Οἱ δὲ Σέρβοι πάλιν ἐπαναστραφέντες, καὶ πάλιν θύραν ἀνοίξαντες, οἱ Σκυθαὶ ἔδωκαν αὐτοῖς εἰσόδον· πλὴν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἔπεσον οὐκ ὀλίγοι. Πλησιάζας δὲ ὁ Στέφανος τῷ Παγιαζήτ, καὶ εἰπὼν εἰς τὸ οὐκ ἱκανὰ βήματα, οὐκ ἐποίησεν αὐτὸν καταπειθῆ τοῦ ἀποδρᾶσαι· ἤδη γὰρ περιεκύκλωσαν αὐτὸν κύνες πολλοὶ, ταῦροι πίονες περιέσχον αὐτόν. Ὁ δὲ Στέφανος, ὀρῶν τὰ γενόμενα, καὶ προβλέπων τὰ μετ' ὀλίγον ἐσόμενα, τοὺς ἰδίους λαβὼν, καὶ τὸν πρῶτον υἱὸν τοῦ Παγιαζήτ τὸν λεγόμενον Μουσουλμάν (12), κρούσας ἐν μέσῳ πάλιν τῶν ὑπεναντίων, καὶ σὺν δυνάμει πολλῇ ἀραιώσας αὐτούς, καὶ ἀποβάλλων πολλοὺς, καὶ αὐτὸς κατα-

A tum campum in ambitu circumdare; dextrumque cornu et sinistrum pariter in falcem curvata acie procedere: totum itaque campum circumvallate, ut hostis in medio, velut punctum polare, reperiat. Ambo inde cornua dextrum sinistrumque, cum adhuc mane esset, campum circulo facto claudere cœperunt. Bajazites etiam oriente sole legiones suas disposuit, aciemque instruxit, classicum cani iussit, Scytharum deinde impressionem exspectans stabat. Scythæ sine strepitu et clamoribus ducis sui jussa capessunt, tacentesque, velut impigræ formicæ, operi incumbunt. Quare Bajazites verba plurima effutire cœpit, contumeliosque exagitare præcipuos hostilis exercitus viros, Giabuzidasque deprimere, probrisque proscindere, quod in pugna haud strenue se gererent. *B* At unus inter primarios, qui sub vexillis Atinis stipendia meruerat, cum audisset dominum suum Atinem cum fratre in acie Temyris adesse, effusus habenis vexilloque raptō cum quingentis armatis equitibus ad Scythas transfugit: quos secuti sunt Sarchanis subditi, Mantachia et Carmiana principibus suis clamore ac gestu accersiti. Ad hostes igitur omnes transeunt, et, tanquam fabulæ graculus, Bajazites sensim spoliatur. Scytharum interim multitudo in orbem disponi, circumlumque statim concludere. Quod cum animadvertisset Stephanus Lazari filius Bajazitis sororius, quique in hoc prælio quinque millia hastatorum Serviorum ducebat, vinci se non ferens, martiali animo in Scythas *C* 36 hastis in eorum ora versis impressionem facit. Cujus audaciam furcentemque impetum videntes, minime sustinuerunt, sed ex utroque latere cedentes exitum ei patefecerunt Scythæ, qui telis ac sagittis in eorum posteriora missis, cum ferreis loriceis armatos vectores nequirent, equos vulnerarunt. At Servii, flexis equis in hostes iterum investiti, viam denuo sibi, Scythis cedentibus, et ab utraque parte multis cadentibus, aperuerunt. Accessit deinde Stephanus ad Bajazitem, multumque sermonem in aurem ei fecit, sed persuadere nequit, ut fugam arripiat. Illum equidem jam concluderant canes multi, tauri pingues ambiebant. Attendens ergo Stephanus ad ea quæ gerebantur, exitumque prælii instantem prævidens, copias suas et primogenitum Bajazitis filium Musulmanum abduxit, mediosque rursus hostes valida impressione perrumpit ac disturbat: tandemque manu sua multis hostibus cæsis, suorum plurimos

Ismaelis Bullialdi notæ.

(9) *Τζιαβουζίδας*. Hanc periodum non ita clarā ob auctoris impurum stylum, constructionemque barbarā, veritum hoc sensu, ut Bajazitem Persis ignaviam exprobrantem exposuerimus; cum antea de se multa jactavisset, et contumeliose erga eos se gessisset. Non sine ratione etiam potest intelligi Bajazites suis iratus, quod pugnam signis inirent, probra in eos jactasse; itaque per Tiauzidas Trazuozis intelligere oportebit.

(10) Ἄπὸ τοῦ βάνδου τοῦ Ἄτην. Omnes isti Turcorum reguli hic enumerati, antea a Bajazite

spoliati fuerant, et ditionibus suis exuti, ut supra Noster enarravit. Leuncl. lib. vii idem de Bajazite ab illorum regulorum subditis deserto tes atur. Βάνδον autem significat *vexillum*, et βανδοφόρος, *vexillifer*. Βάνδον Turcis *Sangjak*.

(11) Ὁ δὲ Παγιαζήτ ὡς κολοῖος. Fabula notissima graculi, qui plumis alienis se adornaverat, ab aliis deinde avibus, dum suas quæque reperit, spoliatus est.

(12) καὶ τὸν πρῶτον υἱὸν τοῦ Παγιαζήτ τὸν λεγόμενον Μουσουλμάν. Laonicus, lib. iii, non

amicis ipse circumstantes vix effugit, quod Scytharum ordines, a primo circulo ad interiorē et confertiorē, densati admodum essent. Stephanus itaque fugæ se mandat, et Prusam versus viam direxit. At Scythæ Turcos omnes aufugientes nemini parcendo occiderunt, donec Bajazites in tumulum quemdam, qui in medio campo erat, per angustias ascendisset, in quo collocatos habebat decem millia servorum pecunia emptorum quos Genitazaridas vocant, cum ceteri in fugam versi dilaberentur. Quapropter Scythæ Turcorum tergo instantes, ut Bajazitem veluti lucium subsillientem ac palpitantem, intra media retia conspexero, ac pactione facta, ut a caelibus utrimque abstineretur, spoliatos dimiserunt. Hanc equidem legem a majoribus ad posterōs derivatam non solum Romani, sed etiam Persæ, Triballi et Scythæ, quod eandem religionem profiteantur, inviolatam servant, *solum vestem auferre, corpora libera dimittere, nihilque extra prælium occidere*. Tunc Bajazitis satellites tanquam leones in Scythos irruunt; qui quod multitudine superiores longe essent, Turcorum vim represserunt et ad internecionem deleverunt; qui etenim decem adversus centum obsistere possent? eoque improspere fortuna Bajazitem adduxit, ut ad eum Scythæ accurrentes clamarent: *Equo descende, domine Bajazites, hucus accede, te accersit Temyr Chan*. Tumque, etsi invitus, ab Arabico maxime pretii equo desiliit; isti vero humili vilique equo intrato Bajazitem imponunt, et ad Chan Temyrem

σφάξας πλείστους, μόλις ἐξῆλθε τὰς ἐνέδρας. Ἦσαν γὰρ οἱ Σκυθαὶ πεπεκνωμένοι ἀπὸ τοῦ πρώτου κύκλου, εἰς τὸ ναστὴν καταπύσσοντας. Ὁ δὲ Στέφανος τὴν πρὸς Προῦσαν ἀφύγουσαν φεύγων ἦν, καὶ ὁ Μουσοῦλμάν σὺν αὐτῷ. Οἱ δὲ Σκυθαὶ πάντας τοὺς Τούρκους, ὅσοι φεύγοντες ἦσαν, ἔπαντας ἀρεῖδᾶς κατέτερον, ἕως οὗ ὁ Παγιαζήτ (13) ἀνωθὶ ἐν μέσῳ τοῦ κάμπου δι' ἄκραν στενωχωρίαν ἐν βουνῷ τινι, ἔχων παραλειπομένους ὡς δέκα χιλιάδας ἀργυρονήτους σὺν αὐτῷ δούλους αὐτοῦ, τοὺς, οὓς καλοῦσι Γενητζαρίδας· τὸ δὲ λοιπὸν ἅπαν χυδὸν ὤχετο. Οἱ δὲ Σκυθαὶ διώκοντες τοὺς Τούρκους, ὡς εἶδον τὸν Παγιαζήτ ἐν μέσῳ τῶν ἀκρῶν ἦδη ὡς λάθρακα σπαίροντα, διαλαλιᾶς γενομένης μηδεὶς φρονεῖσαι τινα, γυμνοὺς ποιούντες ἀπέσσαν· νόμος γὰρ ἐστὶν οὗτος (14), ἀνωθεν ἐκ διαδοχῆς ἀεὶ πρὸς τοὺς ἀπογόνους κατιῶν ἀκήρατος, οὐ μόνον Ῥωμαῖοι, ἀλλὰ καὶ Πέρσαις καὶ Τριβαλλοῖς, καὶ Σκυθαῖς διὰ τὴν ταυτότητα τῆς πίστεως τὰ μὲν πράγματα μόνα σκυλλεύειν, τὰ δὲ σώματα μὴ ἀνδραποδίζεσθαι, μηδὲ φρονεῖν εἰς τὴν τολεμικῆς παραδόξου μὲθ' ἑα. Τότε οἱ τοῦ Παγιαζήτ δούλοι ὡς λέοντες ἀντίπικτον τοῖς Σκυθαῖς. Οἱ δὲ Σκυθαὶ διὰ τὴν ὑπερπρισσοῦ αὐτῶν σύνταξιν ἀντικαθίσταντο τοῖς Τούρκοις· εἰ γὰρ εἶχον ποιῆσαι δέκα πρὸς ἑκατὸν Σκύθας; πλὴν πάντες ἐσφάγησαν, καὶ τόσον κατηγχεῖται τὰ τοῦ Παγιαζήτ δυστυχίματα, ὡς πλησιάζει τοὺς Σκύθας, καὶ εἰπεῖν αὐτῷ· *Κατέβηθι τοῦ ἵππου, κόρρις Παγιαζήτ, καὶ δεῦρο, καλεῖ σε Τεμὴρ Χάν*. Τότε καὶ μὴ θέλων κατέβη τοῦ ἵππου (15)· ἦν γὰρ ὁ

Ismaelis Bullialdi notæ.

longe a fine Bajazitem cum uxore et liberis suis Musulmano, Jesu et Mehemete captum esse tradit. At Leunclavius, lib. viii, in principio, solum Musam (id est, Mosem) cum patre captum fuisse testatur: et cum eo sentit Phranzes, lib. i, cap. 22. Leuncl. ibidem scribit Emirem Suleimanem ab Eisnes-Bego et Hassan-Aga pugnae subtractum in Europam abductum fuisse. Sic Suleimanes Ducæ est Musulman, quem Stephanus, Leunclavio lib. vii Vulcoglus, res desperatas videns arrepta fuga e prælio abduxit.

(13) Ἔως οὗ ὁ Παγιαζήτ. Leunclavius his consentit, dum Geniteros Bajazitem ultimos deseruisse scribit: nec deditionem eos fecisse, nisi cum nulla spe salutis reliqua Bajazitem innox captum ἴρι vidissent.

(14) Νόμος γὰρ ἐστὶν οὗτος. Quod pro lege auctor noster adducit, Leunclav. lib. vii Temyris propositum fuisse tradit, et illius ad Bajazitem verba refert: *Quo tempore, ait, meis e regionibus ipse discedebam, hanc suscepitur expeditionem, juratus promisi Deo, siquidem prælio victor evaderem, nomen me deinceps a pugna commissa interfectorum*. Cum vero Ducas Romanos eadem consuetudine usos ait, intelligere oportet erga Romanos; sicut Musulmani erga Musulmanos utuntur.

(15) Τότε καὶ μὴ θέλων κατέβη τοῦ ἵππου. Hanc Bajazitis cladem et captivitatem referunt Turci ad annum Hegiræ 803, post triduum finientem, qui fuit annus Christi 1401, Augusti 7, feria 1; cæpit enim annus 804 Augusti ii, feria 5; confirmat hanc temporis epocham cometa visus vere antecedente, quem Juvenalis Ursinius fulsisse te-

statur anno 1401, et in Chronologia Buntingus, ut jam diximus, quæ nota cæsteris, anni etiam characteribus vulgaribus, certior est. Congruit etiam tempus anni calidissimum quo Leonis dodecatemurion Sol permeabat. Ursinius tamen anno 1402 prælium initum fuisse tradit; Phranzes eodem anno contigisse vult Julii die 28, ut colligitur ex lib. i, capp. 21 et 22. In illo natum se scribit anno mundi 6909, Augusti die 30, dum Constantinopolis obsidebatur; certum est autem solutam fuisse urbis obsidionem diu antequam Temyr Bajazitem bello vicisset; quare 28 Julii, quo Phranz hosce principes acie dimicasse tradit, erig annus 6910, Christi 1402, quod etiam confirmatur ejus verbis quibus profertur, cap. 21, se scripturum deinceps ea quæ ab anno 6910 præclara facinora ac memoria digna contigerunt: unde excluditur annus ille 6909. Non dissimulatum est, notam seu characterem temporis, quem ex Hanivaldana historia refert Leunclavius, congruere cum 28 Julii anni mundi 6910 [Christi 1402]; dicit enim feria 6, quæ Zuma jtni, id est., dies templi, Turcis dicitur, ad Ancyræm pugnatum fuisse: et ille dies Julii 28 fuit feria 6 Hegiræ anno 804 finiente, et post triduum uxor incipiente anno 805, Augusti die 1, feria 3. Paulus Interianus in *Annal. Genens.* lib. v, Ubertus Folietta lib. ix, Petrus Bizarus quoque lib. ix *Historia Genens.*, Augustin. Justinian. in *Annalibus Genensibus* pugnam anno 1402 commissam scribunt. Damascum a Temyre captam et vastatam anno 1400 testatur Augustinus Justin. cujus urbis cladem, secundum nostrum Ducam, anno uno pugnam ad Ancyræm antecessit. Verumtamen cometa supradic-

ἔπος Ἀραβικὸς (16) πολλοῦ τιμῆματος ἄξιος· οἱ δὲ ἔστρωσαν ἰππάριον σμικρὸν, καὶ καθίσαντες αὐτὸν ἐπάνω πρὸς τὸν Τεμῦρ Χάν ἀπήγαγον. Ὁ δ' αὐτὸς ἐνωτισθεὶς ὅτι Παγιαζήτ ἐν χερσὶν ἦν, καλεῦσας πῆξαι σκηνήν, ἐκίθητο μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἔνδον τῆς σκηνῆς παίζων Ζατρίχιον (17), ὃ οἱ Πέρσαι ζυγρᾶτζέ καλοῦσιν, οἱ δὲ Λατῖνοι σπάκκον· δηλῶν ἐν αὐτῷ, ὡς Οὐκ ἔτι μοι φρονεῖς ἦν περὶ τῆς τοῦ Παγιαζήτ θηρεῦσεως· εἶχον γὰρ αὐτὸν διὰ τῆς ἀναριθμήτου μου δυνάμεως ὡς στρουθίον ἐν παγίδι. Πλὴν τὸ ἀλήθες ἦν ὑποκρίνων τὴν ἀλήθειαν· καὶ γὰρ εἰ καὶ ἐπὶ διπλασίονα ἔχωρει τὰ τούτου στρατεύματα, ἀλλὰ καὶ μεγάλη φρονεῖς καὶ κῆτος συνείχεν αὐτῷ, ἔως οὗ τὰ τῆς τύχης εἶδεν εὐμαρῶς· εἰς αὐτὸν διαβρίοντα· τότε καὶ ἰτεχνάζετο, καὶ εἰς μύθους ἐχώρει, καὶ τῆς αὐτοῦ ἀνδραγαθίας ἐμέτρει τὰ τῆς τύχης δαιρήματα. Ἀπαιγῶντες οὖν αὐτὸν, καὶ ἐν τῇ πύλῃ τῆς σκηνῆς στήσαντες ὄρθιον, ἤραν φωνήν, εὐφημοῦντες τὸν Τεμῦρ Χάν, καὶ σὺν τῇ εὐφημίᾳ καὶ τὸ τοῦ Παγιαζήτ ὄνομα ἐπὶ χεῖλεσιν, Ἰδοῦ, λέγοντες, καὶ ὁ τῶν Τούρκων ἀρχηγὸς παρεστῆκε σοι δέσμιος. Ὁ δὲ Τεμῦρ ἀσχολούμενος ἐπὶ τῇ μελέτῃ τῶν σκάκων οὐκ ἀνέθορε πρὸς τοὺς εὐφημοῦντας· αὐτόν. Τότε πάλιν γεγωνότερα φωνῇ εὐφημοῦνσι παρεστῆκότες, καὶ τὸ τοῦ Παγιαζήτ ὄνομα ἐκ δευτέρου ἀνίγγειλαν· τότε καὶ ὁ Τεμῦρ ἠετηθεὶς ἐν τῷ τοῦ σκάκου παιγνίῳ παρὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, δοὺς αὐτῷ Περσιστὶ Σιαχρούχ (18), ὃ λέγεται παρ' Ἰταλοῦς Σκάκω ζόγκω, ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἔκτοτε Σιαχρούχ, ἤγουν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Ἀτενίσας οὖν καὶ ἰδὼν τὴν φάλαγγα, καὶ τὸν Παγιαζήτ ἐν μέσῳ ὡς κακοῦργον, ἠρώτησεν αὐτοὺς, λέγων· Ὁδοῦς ἐστὶν ὁ πρὸ μικροῦ διαλευγνῶν τὰς ἡμετέρας γυναικας, εἰ μὴ ἀντιπαρταζόμεθα; Ὁ δὲ Παγιαζήτ, ἀντιλαβὼν τὴν ἀπόκρισιν, ἔφη, Ἐγὼ εἰμι· οὐδὲ γὰρ σε τοσοῦτον καταφρονεῖν τοὺς πεπτωκότας· ἀ.λ. Ἰσθι καὶ αὐτὸς ἀρχηγὸς ὧν φυλάττειν σε τοὺς δροὺς τῆς ἡγεμονίας. Τότε ὁ Τεμῦρ αἰσθόμενος τὴν εἰς ὑπερβολὴν χολώδη ὑπέκκασιν αὐτοῦ, ἦν

deducunt. Qui cum audivisset Bajazitem in suam potestatem devenisse, **37** jussit tentorium erigi sub quo cum filio sedit zatrichium ludens, quem ludum Persæ Santratz vocant, Latini vero scaccum. Hoc ludicre oblectamento, quod de Bajazite comprehendendo non ita sollicitus fuerat, demonstrare voluit, certamque copiis suis innumeris prædam intra retia habuisse; at, quod res fuit, dissimulabat. Quamvis enim aciem duplo majoribus copiis instructam habuisset, anxius tamen admodum ac iratus apud se erat, donec feliciter res sibi cessisse sensit; tuncque astute et vafre disserere ipse, et fortunæ dona fortitudinis sua admittiri et æstimare. Bajazitem demum adducunt, stantemque in tentorii vestibulo collocant, elataque voce Chau Temyrem **B** faustis acclamationibus prosecuti sunt, interque illas nomen Bajazitis sæpius est auditum: *Ecce Turcorum princeps vincitus coram te stat.* Temyr porro scaccorum ludo intentus ad acclamantium voces non exsiliit: rursus ergo contentiori voce acclamare astantes, nomenque Bajazitis denovo repetere. Ludo scaccorum tunc Temyr a filio victus ei nomen Siachruch imposuit, eoque deinceps appellavit; quæ vox Persica ab Italis per Scaccum scocum redidit, victi r'ogulo ad extremas angustias redactis. Intentis itaque in turbam circumfusam oculis, Bajazitem in medio tanquam scelestum reum intuitus, eos sic interrogat: *Hicaine est, qui pax'o ante a conjugibus nostris divortium nobis mandabat, nisi bellum ei inferremus?* Ad quæ respondit Bajazites: *Ille sum, nec te decet victos tam superbe habere et despiciere: sed disce tu, qui princeps quoque es, imperio limites et modum imponere.* Ex iis tunc cognovit Temyr bilem illius immodice accensam, quod a mane ad vesperam jejunus permansisset, astutique acerrime et pulvere desiccatus ac retorridus esset. Et cum rectius stare, jussit Temyr coram se eum sedere, mitique ac blando sermone delinivit, et consolatus est. Imperavit deinde tria tabernacula

Ismaelis Bullialdi notæ

nota cæteris aliis certior est, ita ut in ea sententia stemus, quæ anno 1401 pugnatum fuisse asserit: Sethas Calvisius in Chronologia pugnam istam anno Christi 1399 alligat, anno Hegiræ 801 jamjam fluientis Septemb. 2, fuisse quoque feriam 6 scribit: a vero longius recessit illa sententia, et a nota illustri quam Ducas protulit, prorsus aliena est. Si enim biduo vel triduo ante Septemb. diem 2 pugna commissæ esset, sol tunc Virgineum, non Leonem tenuerit, contra indicatum a Duca insignem characterem. Jacolus Bosius in *Historia Ordinis Militiæ Hierosolymitanæ* annum proiicit Christi 1598. Qui a vero longissime distat, ut et Bonifus Decad. 3. lib. dum obitum Temyri anno Christi 1399 accidisse scribit.

(16) *Ἦν γὰρ ὁ ἔπος Ἀραβικὸς* Hic et infra commendantur equi Arabici. Leuclavii locus in supplemento Annalium Turc. ad annum Christi 1584 confirmat principes Osmanicos iis equis ut maxime agilibus usus fuisse. Zonaras in Romano Diogene de equis Arabicis talia scribit: *Οἱ γὰρ ἔπποι τοῖς Ἀραβι ταῖς; μὲν εἰσι τὴν πρώτην ὁρμὴν, καὶ πῶν λοιπῶν πῶδωκέστατοι, εὐκ ἐπὶ πολὺ δὲ τὸν ὄρ-*

μον ἐκτελοῦσι· ἀλλ' ἀποκινῶσι· τάχιστα. Arabum equidem equi primo impetu prompti et præ cæteris celeripedes sunt, cursum vero per longum spatium **D** statim deficientes minime continuant.

(17) *Ζατρίχιον.* Ita appellatur ludus scæcorum ab Artemidoro in *Oneirocriticis*.

(18) *Δοῦς αὐτῷ Περσιστὶ Σιαχρούχ.* Si Leuclavium sequimur, legendum erit *Σχάχρῶχ*, quo Ducas noster et significare vult, quod Itali *Scacco motto*, Galli *Eschec mat* appellant: quando in zatrichii ludo Regulus ad angustias ita redactus est, ut mox capiendus et deturbandus, in nullam amplius se movere possit partem, ut salvus evadat. Leuclavium lib. xii, Schach-Ruch duas distinctas voces facit, quibus Rex Ruchus significatur: eo nomine sic vocatus est Temyris filius, qui Laonico Sach-Ruchus dicitur. Ad hunc Schæchorum, ut mihi videtur, ludum alludebat Sinanes Bassa, cum anno 1583 allato nuntio cladis in Perside a Turcis acceptæ, Sultanos Morati III dixit *Schachum Schæcho*, id est regem regi opponendum esse, ut res Turcorum a Persis fractas in melius restitueret.

splendida ac magnifica, quæ *tentæ* vulgo dicuntur, A erigi; dixitque illi: *Secede et quiesce, et noli reformidare ut in te admittam, quæ in alios patravisti: per Deum tibi juro ejusque prophetam, quod nulus alius animam tuam a corpore separabit præter Deum, qui illam conjunxit.* Bajazites tentoria statim ingreditur, quæ Temyr ipsi concesserat: quibus etiam hujus mandato fossa circumducta est, et illis asservandis custodiendisque per ambitum mille armati Persæ impositi, extra fossam vero quinque millia expeditorum militum ex domesticis lectorum collocata sunt, singulisque noctibus ac diebus deducta, aliis custodia vices obcuntibus.

φυλάττειν χιλίους ὀπλίτας Πέρσας, ἐκτὸς δὲ τῆς φυλάττειν χιλίους ὀπλίτας Πέρσας, ἐκτὸς δὲ τῆς κάων, καθ' ἑκάστην νύκτα τε καὶ ἡμέραν ἐναλλάσσων αὐτούς.

In 38 campo itaque, ubi pugnam conseruerant, B octo dies consumpsit, per quos Persicus exercitus a Galatia in Phrygiam, Bithyniam, Paphlagoniam, Asiam minorem, Cariam, Lyciam, et Pamphyliam scesediffudit, ita ut in singulis provinciis totus Temyris exercitus cum ipso duce adesse videretur: hocigitur octiduo multitudo illa diffusa restagnavit. Jamque Temyr divitiis ingentibus compilatis, mancipiisque pluribus Ancyra abductis, Cotyæum Phrygiæ metropolim accedit, obvios quoscunque flammis tradens, Bajazitem quoque in custodia diligenter asservatum, quomodo supra diximus, trahebat. Contigit autem dum Ancyræ morabantur quidpiam cujus meminisse operæ pretium est. Dum Bajazites bellum adhuc gerebat, aderant ei in exercitu quatuor filii, quorum natu grandior Musulmanus, secundus Esses, tertius Mehemetes, quartus tandem Moses; domi vero duos adhuc infantes Mustapham et Orchanem tenebat. Anno autem illo quo pugnatum est, Mehemeti liberorum tertio Galatiam provinciam, ut eam regeret, pater attribuerat: qui cum patrem in Scytharum manus jamjam venturum vidit, cum suis aufugit, et rerum exitum exspectando per montes fugitivus vagabatur. Inventis itaque fossoribus apprime industriis ac impigris noctu de montibus in planitiem descendit; terram-

γὰρ ἀπὸ πρῶτ' ἕως δευτέρας νῆστις, καὶ ὑπὸ τοῦ καὶ σονος τοῦ δριμυτάτου, καὶ τῆς ἀχλύος κατάδηρος, σταθεὶς ὄρθιος, ἐκέλευσε καθίσειαι τῷ Παγιαζῆτ' ἀντικρὺ τοῦτου. Καὶ ψυχαγωγῆσας, καὶ παρηγορήσας (19) διὰ λόγων, ἐκέλευσε πῆξαι σκηνὰς τρεῖς, ἔχον τέντας ἐγγίμους, εἰπὼν αὐτῷ· Ὑπαγε, ἀναπαύσθητι, καὶ μὴ λογίζου πράττειν εἰς σὲ, ἀ σὺ εἰς ἄλλους πέπραχας· ὀμνυμί σοι Θεὸν καὶ τὴν αὐτοῦ προφήτην, ὡς οὐκ ἄλλος χωρῖσει τὴν ψυχὴν σου ἐκ τοῦ σώματος αὐτῆς, εἰ μὴ Θεὸς ὁ ἐνώσας αὐτήν. Τότε ὁ Παγιαζῆτ' εἰσελθὼν ἐν ταῖς σκηναῖς ἔσ' ὁ Τεμύρ' ἐδώρησατο, ἐκέλευσεν ὁ Τεμύρ' τάφρον ὀρύξαι γύρωθεν τῶν σκηνῶν, καὶ κύκλῳ τῶν σκηνῶν τάφρου πενταχιχίλιους εὐζώνους ἐκ τῶν οἰκασ-

Ἐποίησεν οὖν ἡμέρας ὀκτώ ἐν αὐτῷ τῷ πεδῷ ὄπου ὁ πόλεμος ἐγένετο. Καὶ ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις διεσκεδάσθη τὸ Περσικὸν στρατεύμα ἀπὸ Γαλατίας εἰς Φρυγίαν, Βιθυνίαν, Παφλαγονίαν, Ἀσίαν μικρὰν, Καρίαν, Λυκίαν, καὶ Παμφυλίαν, ὥστε ἐν πάσῃ ἐπαρχίᾳ καὶ πόλει δοκεῖν εἶναι ἄπαν τὸ στρατεύμα τοῦ Τεμύρ' καὶ αὐτὸν τὸν Τεμύρ'· ἐν αὐταῖς ταῖς ὀκτὼ ἡμέραις ὑπερεχύθη, καὶ ἐπιημύρησεν. Ὁ δὲ Τεμύρ' λαθὼν πλοῦτον (20), καὶ αἰχμαλωσίας πολλὰν ἐξ Ἀγκύρας, καὶ τοὺς συναγεώντας φλίγων καὶ καταναλίσκων, ἦλθεν εἰς Κοτυαῖον μητροπόλιν τῆς Φρυγίας, ἔχων σὺν αὐτῷ καὶ τὸν Παγιαζῆτ', καλῶς περιπεφραγμένον τῷ τρόπῳ, ᾧ προλαβόντες εἰρήκαμεν. Πλὴν ἐγεγονέει ἐν Ἀγκύρᾳ τι, ὅπερ ἐστὶ μνήμης ἄξιον. Ἐτι ὄντος τοῦ Παγιαζῆτ' ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πολέμου (21), ἦσαν σὺν αὐτῷ τέσσαρες τῶν υἱῶν αὐτοῦ, πρῶτος ὁ Μουσοῦλμάν, ὁ μετὰ τοῦτον Ἐσσεῖς, καὶ τρίτος ὁ Μεχεμετ', καὶ τέταρτος ὁ Μουσαῖος. Ἐίχε δὲ καὶ ἐν τῷ οἴκῳ (22) δύο, Μουσοσφάν καὶ Ὀρχάν, ἔτι νήπια ὄντα· εἶχε δὲ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Γαλατίας κληρωθεῖσαν τὸ ἔτος ἐκεῖνο παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὁ Μεχεμετ' ὁ τρίτος. Ὡς οὖν εἶδε πικρὸς τὸν πατέρα ἔτι ἐν χερσὶ τῶν Σκυθῶν ὡς ἐν ὀλίγῳ ἐτόνονον, ἀπέδρα καὶ αὐτὸς, ἀνὰ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἦν ἐν ὄρεσι φυγαδεύων, καὶ καρδουκῶν τὸ μέλλον. Ἐδρῶν οὖν τεχνίτας ὀρυκτὰς (23) ἐπιτηρίους

Ismaelis Bullialdi notæ.

(19) Καὶ ψυχαγωγῆσας καὶ παρηγορήσας. Ad eundem Leuncl. lib. vii *Historiæ Muslimanicæ*, ubi modum explicat, quo Temyr Bajazitem excepit et habuit. Phranzes lib. 1, cap. 29, et Laonicus lib. iii non longe a fine, sed uterque a Duca et Leunclavio dissentiunt.

(20) Ὁ δὲ Τεμύρ' λαθὼν πλοῦτον. Cruelissimum et avarissimum fuisse Temyrem testantur Laonicus et Leunclavius.

(21) Ἐτι ὄντος τοῦ Παγιαζῆτ' ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πολέμου. Leunclavius, lib. vii, in principio, omnes Bajazitis filios enumerat, quorum nomina hæc sunt: Ertogrul, emir Suleiman, Mustapha Zelebis, Isa Zelebis, Musa Zelebis, sultanus Mehemetes, Cassimes vel Cassumes Zelebis. Occisus est Ertogrul in pugna contra Casim Bucharedinem; Mustaphas in prælio Temyriano perit. Suleimanes ex eo subtractus salvus evasit, etiamque Mehemetes rebus deploratis excussit. Isa Prusam seu Bursam venit, illicque imperii sedem habuit. Musa captus est cum patre; interea vero Cassumes in Serrato educabatur. Hoc

loco noster Mustaphæ nomen omisit, eumque inf. in pugna non occubuisse asserit: quem porro Es vocat Ducas, eum Laonicus Jesum, Leunclavius Isam appellant: hodieque Turci Dominum redemptorem nostrum *Prophetam Isam* vocant.

(22) Ἐίχε δὲ ἐν τῷ οἴκῳ. Hic Mustaphas postea in scenam prodibit adversus Mehemetem, qui Musulmano, Mose et Ese seu Isa occisis, ac Mustapha horce debellato. Osmanici imperii summam solus obtinebit. Discrepat ergo Leunclavius a nostro Isam in Mustaphæ ætate, quam in natu minimi nomine, qui Orchanes Nostro, Cassumes illi dicitur.

(23) Εὐρῶν οὖν τεχνίτας ὀρυκτὰς. Laonicus, lib. iii, prodidit a Bajazitis ducibus, non a Mehemete ejus filio, tentatum fuisse, ut in libertatem ille asscereretur, corruptis grandi pecunia Temyris fossoribus, qui cuniculum in eam partem in qua Bajazites erat, egerunt: demumque in ipso opere deprehensi capti sunt. Leunclavius et Phranzes hujus facinoris egregii et audacis nullam mentionem faciunt.

εις ἄγαν, καὶ κατελθὼν διὰ τῆς νυκτὸς ὤρυσαν τὴν τάφρον, καὶ ἕως τὸ μέσον αὐτῶν σκηνῶν καταστήσαντες, εἶχον γὰρ τελεσιουργήσαντες τὸ πανούργημα, εἰ μὴ βία τις δύναμις ἐκώλυσε τοῦ μὴ ἐλευθερωθῆναι τὸν ἀλάστορα. Καὶ δὴ πρωτὰς οὖσης, ἦν γὰρ ὑπὸ γῆν κρυπτόμενος ὁ ἥλιος ἑννέα πού ὥρας ἐν τῷ λέοντι βαδίζων, ἦλθεν ἡ παράταξις ἡ νέα, καὶ ἰδὼν τὰ χῶματα τῆς ὀπῆς ἐδόξαεν, καὶ ἐγερθέντες οἱ φυλάσσοντες τὴν νύκτα ἀνεβόησαν, καὶ θόρυβος μέγας ἐγεγόνει παντὶ τῷ στρατῷ. Καὶ εἰσπηθήσαντες εὗρον τὸν Παγιαζήτῃ ἰστάμενον ἐν μέσῳ τῆς τέντας, καὶ τὸν Χοτζιαφερούζ τὸν ἀρχιευνοῦχον αὐτοῦ, ἦν γὰρ οὗτος ὁμοῦ ἐαλωκῶς σὺν αὐτῷ. Οἱ δ' ἔρυσται ἔφυγον, καὶ σὺν αὐτοῖς ὁ Μεχμετ. Πρωτὰς δὲ παραστὰς τῷ Τεμῦρ (24) καὶ λοιδορήσας αὐτὸν, καὶ λόγους ἐπαπειλητικούς εἰπὼν αὐτῷ κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ, προστάξας ἀπεκεφάλισαν τὸν Χοτζιαφερούζ. Ἐκτοτε οὖν ἐγένετο μεγάλη φυλακὴ εἰς αὐτὸν, καὶ σιδηροὶ κλοιοὶ, καὶ χειροπέδες [χειροπέδα] διὰ τῆς νυκτὸς· τῆ δὲ ἡμέρᾳ μόνον συχνοὶ στρατιῶται οὐ διέλειπον φυλάσσοντες.

39 CAPUT XVII (25).

Temyr Asiae urbes aliquot adit et capit, incendiis ac direptionibus omnia devastat. Bajazitis thesauros Prusæ seu Bursæ asseruatos rapit. Smyrnam expugnat; ad eum Phocæarum principes ut sibi placatum reddant, legatos mittunt, donisque conciliant. Cariam lustrat, et deinceps Salutarium iter slectit, ibique Bajazites moritur. Temyr in Persidem, anno in expeditione exarto, redit.

Ἀπάρας δὲ ἀπὸ τοῦ Κοτυαίου, φθειρας, αἰχμαλωτεύσας, λαβὼν πάντα θησαυρὸν τὸν εὐρισκόμενον σὺν βασάνοις καὶ τιμωρίαις πλείσταις· καίων, κρεμάζων, ζωτοθάπτους δεικνύων τοὺς ἀνθρώπους, καὶ πᾶσαν ἄλλην τιμωρίαν ποιῶν, ἦλθεν εἰς Προῦσαν· καὶ ἀνόξας τοὺς θησαυροὺς ἐξήντηλε τὰ παρὰ τῶν Ῥωμαίων κερδηθέντα κειμήλια χρυσᾶ, ἀργύρεα, λίθους τιμίους, μαργαρίτας δίχην κόκκων σίτου μετρούμενους ἐν χοίνικι. Εὗρεν οὖν ἐκεῖ καὶ τὰς γυναῖκας αὐτοῦ, καὶ τὰς παλλακὰς, καὶ σὺν αὐταῖς τὴν θυγατέρα Λοζάρου (26). Καὶ λαβὼν πάντα τὰ τῆς Προῦσης, Νικαίας, Νικομηδίας καὶ τῶν περὶ πόλεων τοὺς ἀκωνότους θησαυροὺς, εἰς Φρυγίαν τὴν κάτω ἀφίκετο· καὶ πορθήσας ἅπαντα πολίχνιά τε καὶ πόλεις ἦλθεν εἰς Ἀσίαν. Καὶ διαβὰς Ἀδραμύντιον (27), καὶ Ἀσόον, ἦλθεν εἰς

Ismæelis Bullialdi notæ.

(24) *Πρωτὰς δὲ παραστὰς τῷ Τεμῦρ.* Nescio quare Ducas cavram illam ferream ita reticeat, ut nullum de ea verbum ipse fecerit, cum accurate satis cætera recenset. Equidem, ut quod sentio aperiã, cum bona dissentientium venia, caveam illam, ad immanitatem et sævitiam Temyris-chani exaggerandam, commentos esse temporis illius homines ingenue dicam: vel fortasse manicas pedicasque ferreas, quibus noctu vinciebatur Bajazites, caveam ferream ipsos appellavisse. Leunclavius, lib. vii, narrationem Ducæ partim confirmat, quæ ad Chotziaferuzem seu Hozzapherizem-Begum spectat, ipsum nempe in pugna captum fuisse: at ipsi caput fuisse abscissum omisit, quod noster factum fuisse narrat.

(25) Hoc capite res gestas a Temyre accuratius Ducas, quam Leunclavius, aut Laonicus, narrat: Smyrnæ præcipue expugnationem describit, quam optime, ob locorum viciniam, didi siquidem itinere Lesbos a Smyrna dissita est, nosse potuit; atque etiam ex principis Lesbi seu Mityleues monumen-

A que vertendo ab eis in media tentoria perventum erat opusque jam perfectum, nisi divina virtute quadam obsistente prohibiti fuissent, quominus scelus illud liberarent. Jamque orta luce, sol eo tempore novem horas infra horizontem consumebat Leonem permeans, recens custodum cohors ad stationem advenit, qui conspectis ad ostium fossæ aggeribus clamorem sustulerunt, quo nocturni custodes excitati pariter vociferantur, ingensque trepidatio per universum exercitum est orta. Postea ingressi Bajazitem in medio tabernaculo stantem, et Chotziapheruzem eunuchorum ejus principem, qui simul captus fuerat, invenerunt: fossores vero et Mehemetes aufugerunt. Mane jam facto Temyr adit, ac probris eum et conviciis laceravit, cumque eo sermonem minarum plenum habuit, et Chotziapheruzi caput abscindi coram jussit. Sub arcta custodia deinceps habitus est Bajazites, ferreis compedibus ac manicis per noctem vincitus; interdum militibus tantummodo frequentibus assiduisque custoditus.

Cotyæo discedens Temyr, omnia evertens, servituti cunctos mancipans, omnes thesauros contractans, suppliciis variis adhibitis, urendo scilicet miseris, et suspendio affliciendo, vivos sepeliendo, cæterisque tormentorum generibus torquendo, Prusam venit, reseratasque thesauros exhaurit, et, quæ Romanis erepta fuerat, compilat auream argenteamque suppellectilem, pretiosos lapides margaritasque, quas, tanta fuit earum copia, velut grana frumenti chænice admetiebatur. Illic quoque uxores Bajazitis pellicesque invenit, interque eas Lazari filiam; omnibusque abreptis, spoliatisque thesauris, quos nactus est Prusæ, Nicææ, Nicomediæ et in vicinis urbibus, in Phrygiam inferiorem ire pergit, omnesque in itinere urbes ac oppida populatur, et in Asiam abit, præteritisque Adra-

D Temyre expugnatam fuisse prodidit, ut et Laonicus, lib. iii, qui breviter expeditionem illam explicat et machinas, quibus ad urbium expugnationem utebatur Temyr, describit. Leunclavius Smyrnam expugnatam fuisse non docet.

(26) *Καὶ σὺν αὐταῖς τὴν θυγατέρα Λοζάρου.* Leunclavius, lib. vii, Lazari filiam, quæ in superioribus Maria appellatur, ad convivium Temyr's mandato venire jussam tradit: cum apud Zagataios Scythas id vitio aut dedecori non vertetur. Injuriam nihilominus sibi fieri Bajazites Gilderum ex more gentis suæ reputans, id ægerine tulit. Videndus etiam hac de re Laonicus, lib. iii.

(27) Ἀδραμύντιον. Urbs maritima Phrygiæ

mutio et Asso Pergamm accessit, ibique diebus aliquot immoratus thesauros urbium vicinarum compilat, puerosque et puellas captivos comprehendit, omnesque Turcos et Romanos suppliciiis diris vexavit, ut aurum et argentum ab eis extorqueret; aliosque igni tradidit, alios conclusos fame enecavit. Cunctis itaque divitiis earum urbium corrasia Magnesium ad Sipyllum montem sitam profectus est; illic congregavit universam Lydiæ auream argenteamque suppellectilem, omnemque quam Sardeis, Philadelphia et Attalus possidebant. Smyrnam deinde profectus castra metatur juxta oppidulum ab Hierosolymitanæ militiæ fratrum Rhodiis equitibus tempore memorati Homuris exstructum, idque sibi dedit postulat. At Rhodii fratres equites id renuere, quod plurimi viri feminæque in illud confugissent, Ephesii, Thyraei, Nymphæi, aliarumque urbium Christiani, loci firmitate freti, nec a quoquam expugnatum iri confidentes. Cum enim illud vi frustra sæpe tentasset Bajazites, quotannis præsidii impositis aditus occupabat, ut fame expugnaret. Tum expugnandæ arcis consilio capto, Temyr portus ingressum obsecrare aggreditur, edicitque sub vesperam, ut crastina luce singuli milites lapidem afferant, et in portus fauces projiciant. **40** Quod deinde factum, iis qui in oppido conclusi erant, timorem ingentem objecit, tiremes porro, cæteraque navigia, nisi prima diei hora in altum deduxissent, a Scythis incensa forent: qui cum ab aurora ad solis ortum lapides congerere cœpissent, utrumque litus aggere junxerunt, et portus ostium desiccaverunt. Atque decima pars militum, quid decimam dico? ipsa centesima operi faciundo plusquam satis fuit. Ubique enim innumera militum multitudo diffusa aberat, omnem regionem per ambitum occupantium, aliamque ex alia, priusquam de eorum adventu quicquam præsciretur, percurrentium. Uno equidem die tridui circumcursabant, nullis impedimentis gravati, sed iis solum sarcinis et comæatu, quæ ad facile vincendum satis sunt: ad quod apte se comparant, dum numero magnam satis multitudinem, ipsamque celerem ac expeditam educunt. Quodque horum præcipuum est, sibi nullatenus parant, et adversus hostes ferarum agrestium more in pugnam procedunt. Portus ostio jam superato ad fossas oppidi accedere Scythæ: at equites Rhodii fortiter e propugnaculis obsiater, Scythasque, ut passeret locustas, in fossas dejicere, quæ eorum cadaveribus

A Πέργαμον, κάκει ποιήσας ημέρας, και ἀδροίσας τῶν πέριξ πόλεων τοὺς θησαυροὺς, και αἰχμαλωτίσας νέους και παιδίσκας, και κολάσας, και τιμωρήσας πάντας Τούρκους τε και Ῥωμαίους, πυρκαυστους, και ἐγκλειστους ὑπὸ αἰτία· λιμοκτονήσας ἕνεκα χρυσοῦ και ἀργυροῦ, πάντα πλοῦτον σωρεύσας, ἦλθεν εἰς Μαγγησίαν τὴν ἐν Σιπύλλῳ κειμένην. Κάκει συναθροίσας πάντα τὰ τῆς Λυδίας χρυσῆ τε και ἀργυρᾷ κειμήλια, και πάντα τὸν ἐν ταῖς Σάρδεϊς, και Φιλαδελφίᾳ, και Ἀττάλλῳ (28), σωρεύσας πλοῦτον, ἦλθεν εἰς Σμύρναν. Κάκει τετυύσας ἐν τῷ πολιχνίῳ τῶν φρερίων, ὃ ἀνήγειραν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ προῤῥηθέντος Ὁμοῦρ, ἐζήτησε τοῦτο παρ' αὐτῶν. Ὡς δὲ ἀντέλεγον οἱ φρέριοι, ἦσαν γὰρ πλείεσται ἀνδρες τε και γυναῖκες προσφυγόντες ἐν τῷ φρουρίῳ, Ἐπίσιοι, Θύραιοι, Νύμφαιοι (29), και ἀπὸ ἄλλων πόλεων Χριστιανοὶ, θαρροῦντες, ὡς οὐ κυριευθήσεται παρὰ τινος· και γὰρ ὁ Παγιαζήτ κατ' ἔτος ἐπολέμει, και οὐ διελείπειν ἀσφαλῶς τὰς διεξόδους τῆρῶν, ὅπως ὑπὸ τοῦ λιμοῦ ἐγκρατῆς γένηται τοῦ πολιχνίου, ὑπὸ γὰρ πολέμου οὐδὲν ἦνυεν· τότε ὁ Τεμῦρ εἰς νῦν λαθῶν φράττει τὸ τοῦ λιμένος στόμα, διαλαλιὰς ποιήσας ἀφ' ἐσπέρας, ἵνα τὸ πρῶτὸ ὁ καθὲς τῶν στρατιωτῶν ἀνά λιβὸν δρακ, ρίψει ἐν τῷ στόματι τοῦ λιμένος, ὃ και γέγονεν. Ὁρῶντες δὲ οἱ τοῦ κάστρου, ἐθαύλασαν· και εἰ μὴ εἰλκυσαν τὰς τριήρεις και τὰ πλοῖα ἐξω τοῦ λιμένος ἐν τῷ παλάγι, τῇ πρώτῃ ὥρῃ τῆς ἡμέρας, ἐτεφρώθησαν ἀνὰ τὰς τῶν Σκυθῶν· ἀρβᾶμενοι δὲ πρῶτὸν ἄχρι τῆς πρώτης ὥρας, ἐποίησαν τὴν ὑγρὰν ξηρὰν· οὐδὲ τὸ δέκατον, τί λέγω δέκατον; οὐδὲ τὸ ἑκατοστὸν ὑπούργησε τὸ τῆς διαλαλιᾶς πρίσταγμα. Ποῦ γὰρ ἦν ὁ πᾶς ἀριθμὸς τοῦ στρατοῦ τότε, καθὼς ἐφημεν, περικυκλώσαντες τὴν ἄπασαν ἀλλὴν ἐξ ἀλλῆς, πρὶν ἀκουσθῆναι καταλαμβάνοντες γῆν, και τριῶν διὰ μίαν ἡμέραν πολλάκις, δίκην πτηνῶν αἰθεριῶν, περιτρέχοντες οἰκουμένην, μηδὲν μὲν ἐπαγόμενοι, πάντα δ' οὐν ἔχοντες ὅσα πρὸς τὸ βράδιως νικᾶν ἐφόδια κράτιστα. Εἶναι γὰρ ταῦτ, τὸ τε κατὰ πλῆθος ἐξείναι μικροῦ και ἀριθμῶν ὑπερβαίνον, τὸ τε τῆς κινήσεως εὐστροφον και ὀξύτατον· και ὃ τοῦτων μείζον τὸ τελῶς ἀφειθεῖν ἑαυτῶν και κατὰ πρόσωπον δίκην ἀγρίων θηρῶν ἀπαντᾶν εἰς τὰς μάχας. Διαδάντες τοῖνον τὸ στόμα τοῦ λιμένος, και παραστάντες τὴν τάφρον, οἱ μὲν φρέριοι διὰ τῶν βελῶν ἀνδρείως ἐμάχοντο ἐκ τῶν προμαχῶνων, και δίκην ἀκρίδων κατακοπτομένων ὑπὸ στρουθῶν ἐν τῇ τάφρῳ ἐνέπιπτον, και ἡ τάφρος ὑפוῦτο τοῖς σώμασι τῶν Σκυθῶν· και οἱ Σκύθαι ὡς αἱ κεφαλᾷ τῆς ὕδρος

Ismaelis Buñialdi notæ.

inferioris vel Lydiæ Asso vicina, hodie appellatur Landrimytli, Ephesino olim metropolitæ subdita.

(28) Ἀττάλλῳ. Notitia patriarchatus Constantinopolicos sub Sardium metropolita habet Ἀτταλειᾶς ἐπίσκοπον, alium ab eo, qui Sylæi seu Pergæ metropolitæ subest.

(29) Νύμφαιοι. Veteres geographi non meminerunt loci illius prope Magnesium ad Sipyllum.

Plinius, in Asiæ descriptione, in Cilicia collocat Nymphæum, lib. v, cap. 27. Ideo conjicere possumus, Nymphæum, de quo hoc loco Ducas mentionem facit, multis sæculis Plinio et aliis geographis posterius esse. De illo duobus locis Gregoras meminit, lib. iii, sub finem, traditque Joannem Vataciam imp. illic obiisse, lib. deinde vi, appellatque Νύμφαιον τῆς Λυδίας. Logotheta quoque in Chronico Constantinopolitano.

ἐφύοντο. Πληρωθείσης οὖν τῆς τάφρου τῶν σωμα-
των, οἱ παραλειπόμενοι ὑπὲρ μέτρον Σκῦθαι πατή-
σαντες τὰ τεθνηκότα τῶν σωμάτων, καὶ κλίμακας
ἐπιθέντες ἀνέβαινον, οἱ μὲν ἄνω, οἱ δὲ τὴν πρῶ-
ξῆδην φέρουσαν κάθοδον, μὴ φροντίζων ὁ ζῶν διὰ
τὸν τεθνηκότα εἰ πατήρ ἐστιν ἢ υἱὸς γνήσιος· ἀλλὰ
τὸ σπουδαζόμενον ἐν ἦν ἐν ταῖς τῶν ἀπάντων ψυχαῖς,
τίς πρῶτος ἀναβαίνειν, καὶ τὸ σκῆπτρον θεῖναι ἐν τῷ
πύργῳ. Τότε ἐκ πάντων τῶν μερῶν ἀναβάντες, καὶ
τοὺς φερείους εἰς τὸ ἐνδότερον καταδιώξαντες, φυγῇ
τὴν σωτηρίαν ἐπεμελοῦντο, τὰς δὲ τριήρεις ἐγγὺς
τῆς ἀκροπόλεως ἐλύσαντες, φύρην καὶ ἀτάκτως
εἰσῆρχοντο, ἔχοντες τὸν Μπαύλουλον αὐτὸν ὄμοῦ καὶ
τοὺς λοιποὺς φερείους. Οἱ δὲ ἐλθόντες τοῦ φυλαχθῆ-
ναι ἐκ τῶν ἐκτὸς Χριστιανοὶ ἅπαντες σὺν γυναῖξι
καὶ τέκνοις, οἱ μὲν ἐν τῇ θαλάσῃ, οἱ δὲ κρατούντες
τὰ πηδάλια τῶν τριήρων, οἱ δὲ τὰς κώπας, ἄλλοι
τὰ τῆς πλώρας καλῶδια καὶ τὰς ἀγκύρας, ἔβωον
πρὸς τοὺς ἐπιβάτας· Ἐλεῖσθετε ἡμᾶς Χριστι-
νοὺς δεῖτας, καὶ μὴ ἐγκαταλείπητε ὄδω. Αὐτοὶ δὲ
σὺν βροπάλιοις κρούσαντες εἰς χεῖρας τὰς ἀπρωρη-
μένας, καὶ πτερώσαντες τὰ ἱστία, ἀφέντες αὐτοὺς
ἡμίθανεῖς ἔπλεον. Οἱ δὲ Σκῦθαι παραλαβόντες καὶ
τὴν ἀκρόπολιν, καὶ εἰς ἐν ἀθροίσαντες τὴν αἰχμα-
λωσίαν, ἦσαν γὰρ σὺν γυναῖξι καὶ τέκνοις ὑπὲρ τοὺς
χιλίους, καὶ ἀπαγαγόντες αὐτοὺς ἐνώπιον τοῦ Τε-
μύρ, ἐκέλευσε πάντας ἕξειν τὰς κεφαλὰς ἀπομη-
θῆναι· καὶ οἰκοδομήσας πύργον ἓνα, μίαν πέτραν
ἐνθεῖς, καὶ μία κεφαλὴν συναρμόσας (30), ὥστε
τὸ πρόσωπον ἴστασθαι καθ' εἰρμόν· καὶ ἐν τῇ ἐτέρᾳ
τάξει, ὅπου ἡ πέτρα ἦν ἐπάνω ταύτης κεφαλῆ· καὶ
ὅπου κεφαλὴ ἦν ἐπάνω ταύτης πέτρα, καὶ τὰ πρόσω-
πα πάντα φαινόμενα περὶ τὴν ἔξω ἐμφάνειαν.
Καὶ ἦν ἰδεῖν ξένον τέρας καὶ ἀπάνθρωπον ἐπι-
νόημα.

Αἱ δὲ Φώκαιαι ἔστειλαν πρέσβεις πρὸς τοῦ ἐλθεῖν
αὐτὸν ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Ἰωνίας, καὶ προσεκύνησαν
σὺν δώροις πλείστοις· καὶ αὐτὸς ὑπεδέχτο, καὶ
εἰρήνην σὺν αὐτοῖς ἐπέλεσσο· ἦν γὰρ ἡ μία τῶν
Γενουϊτῶν, ἡ καὶ νέα καλουμένη· ἡ δὲ ἐτέρα ὑπὸ
τὸν ἡγεμόνα τῆς Μιτυλήνης ἀνέκειτο, ἡ καὶ παλαιὰ
καλουμένη. Ὁ δὲ Τεμύρ ἐλθὼν ἐν τῇ Σμύρνῃ, καὶ
πολεμίζων αὐτήν, ἔστειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἱστορή-
σων τὰς Φωκαίας· καὶ τοῦτο μαθὼν ὁ τῆς Λέσβου
ἡγεμὼν, ἐμβὰς ἐν τριήρει ἦλθεν εἰς Φωκαίας· καὶ
ἐξελθὼν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ φιλοξενήσας ὡς ἐχρῆν
τὸν υἱὸν τοῦ Τεμύρ, φαγόντες, καὶ πίνοντες, καὶ
εὐφρανθέντες ὄμοῦ, σὺν δώροις πλείστοις ἀπέπεμ-
ψεν. Ὁ δὲ τοῦ Τεμύρ ἐκγονοῦ δούε αὐτῷ σκῆπτρο
σημεῖον ἀγάπης, καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, ὁ μὲν
ἐν τριήρει, ὁ δὲ ἀναβὰς ἐφ' ἵππου, ἀπ' ἀλλήλων
ἐχωρίσθησαν. Ἐλθὼν δὲ καὶ εὐρὼν τὴν Σμύρναν
κατασκαφεῖσαν ἕως τῶν θεμελίων, πρὸς τὴν Ἐφεσον
τὴν πορείαν ἐποιοῦν, καὶ πανταχόθεν τὸ στρατεύμα

Ismælis Bullialdi notæ.

(30) Μίαν πέτραν ἐνθεῖς, καὶ μίαν κεφαλὴν
συναρμόσας. Genus illud structuræ ad similitudi-
nem reticulatæ facta erat, de qua sic Vitruvius,
lib. II, cap. 8: Structurarum genera sunt hæc, reti-

A complebantur. Illi vero, ut hydræ capita, succre-
scere. Congesta itaque cadaveribus fossa residui
immense numero Scythæ cæsorum calcantes cada-
vera, scalasque admoventes ascenderunt, aliique
in mœniorum pinas evaserunt, alii, quæ ad inferos
et lethum ducit, viam ingressi sunt. Neque super-
stes cæsorum patris aut liberorum cadavera calcare
aversabatur, aut eorum ab aliis discrimen aliquod
faciebat: sed uni tantum intentus erat quisque.
quomodo prior ascenderet, telumque turri infligeret.
Undequaque igitur muros subeuntes, in interiorem
arcis locum fratres compellunt, qui salutem fuga
querentes triremes prope arcem adducunt, ipsas-
que tumultuantes ac trepidantes ingressi sunt
Ballivus et cæteri fratres. At Christiani, qui in id
oppidum securitatis causa ex aliis locis se recepe-
rant, omnes cum uxoribus et liberis mare ingressi,
partim triremium clavis adhærentes, partim in
remos nitentes, alii funibus anchorisque arreptis
vectorum fidem inclamabant: *Miseremini nostri,
qui Christiani sumus, neque hic nos deserite.* Vecto-
res vero manus vociferantium protensas contis
quatientes ac submoventes, pansis velis in altum
feruntur, hosque semimortuos deserunt. Scythæ
expugnato castro coactos in unum supra mille cap-
tivos, mulieres ac pueros ad Temyrem adducunt,
quos 41 ad unum interfici imperat, occisorumque
capita abscindi; in ædificanda deinde turre, ordines
lapidibus capitibusque distinctis, ita ut caput unum
ad lapidis latus coagmentaretur, faciesque ordine
dispositæ essent: atque in secundo ordine lapidi
caput, lapis capiti (*opere reticulato*) superstruebatur:
vultusque in exteriorem superficiem omnes
versi erant; conspicendum illic exhibebatur novum
prodigium, inhumanumque commentum.

At Phocæarum principes legatos ad eum desti-
narunt, priusquam in Ioniam pervenisset, et multis
donis placavere: quibus ille acceptis pacem cum
iis composuit. Harum altera, quæ nova vocabatur,
Genuensibus parebat; altera, quæ et vetus, Mity-
lenes duci subdita erat. Cum Smyrnam Temyr ac-
cederet. eamque bello peteret, nepotem suum Pho-
cæas exploratam misit; quod cum rescivisset Lesbi
princeps, conscensa trireme Phocæam appulit: ur-
beque egressus in occursum Temyris nepotis, comi-
ter ac perhumane, prout decebat, eum suscepit;
et, postquam conviviis ac comotationibus indul-
serunt, et se simul oblectaverunt, cum multis donis
remisit. Temyris etiam nepos sceptrum illi dilectio-
nis amorisque signum largitus est, et mutuis tan-
dem salutationibus ac osculis sese complexi disces-
serunt, ille quidem trireme vectus, hic equo insi-
dens: qui ad castra reversus Smyrnam a funda-
mentis eversam dirutamque offendit, atque adeo

culatum, quo nunc omnes utuntur, et antiquum quod
inertam dicitur: ex his venustus est reticulatum,
sed ad rimas faciendas ideo paratum, quod in omnes
partes dissoluta habeat cubilia et coagmenta.

Ephesum versus tendentem exercitum, eoque con-
fluentem. Edixerat namque Temyr Ancyra digre-
diens, ut omnes proceres magnatesque, ubicunque
agerent, eum Ephesi adirent, illucque convenirent;
Epheso quippe discedens imperii sui provincias
repetiturus erat. Ibi castris collocatis triginta dies
consumpsit, interimque ex vicinis illi urbi oppidis
et vicis omnes incolae congregati: multisque cruci-
atibus et deustionibus ab iis extorquet, quidquid
a majoribus auri argentique, pretiosarum rerum,
vestisque relictum erat; hinc Mylasum Cariae me-
tropolim profectus est: tamque aspera et acris
hiems invasit, geluque ita intensum est, ut qua-
drupedes, volucres aeriae aquatiliaque animalia
gelu induruerint, eorumque naturalis calor frigore
exstinctus sit. Cum vero ab una urbe in aliam mi-
graret exercitus Temyris, cam, unde movebat, tam
desertam ac solitudinis horrore plenam reliquit,
ut neque canis latrare usquam audiretur, non aves
domesticæ et cicures cucurrere, non infans vagire;
sed quo pacto laxato reti, et in littus postea ex
mari reducto, quicquid implicitum sive minutus
piscis sive amplius occurrit, in terram piscator
trahit, etiamque pisciculum vilissimum, 42 can-
crumque minutulum; non aliter isti totam Asiam
egerunt et tulerunt, et Mylasso relicta in Phrygiam
Cappatianam, cuncta pariter agendo ferendoque,
iter direxerunt. A Laodicea vero viam capessive-
runt, quæ in Phrygiam Salutariam ducit, quam
provinciam lingua sua Turci Karasar appellant: illic
ærumnis confectus Iltirim Bajazites fato con-
cessit. Affirmant plurimi quod veneno mortem ipse
sibi consciverit. Volebat equidem Temyr hunc vi-
vere, et in Persidem abducere, ut universæ genti
ostenderet qualem cujusque soli feram compre-
henderat, spectandumque exhibere ad triumphi
ornatum et magnificentiam; tandem multis ærum-
nis ac miseriis attritum ad mortem sibi inferen-
dam ipsum cogere. Verum ubi animam agere cœpit,
postremaque suspiria ducere, Temyri talia signifi-
cat: *Vitam cum morte jam commuto; tu lætus et
hilaris mortuum me conspice, cadaverque meum*

Ismaelis Bulliardi notæ.

(31) *Kal pròs tήn Μιλησίων.* Correximus
Μολάσων, in Caria enim fuit Mylassa vel My-
las; a Stephano etenim et aliis ita appellatur.
In notitia Thronorum sub Constantinopolitano pa-
triarcha, metropolitæ Staurupoleos subjicitur epi-
scopus τῶν Μολάσων, vel ut alius ins. codex cor-
rectius exhibet τῶν Μολάσων, et propterea My-
lassum reddidimus, quod ad hodiernam pronuntia-
tionem magis accedat.

(32) *Ἀπὸ δὲ Λαοδικίας ἐς Φρυγίαν Σαλου-
ταρίαν.* Quo in loco mortuus sit Bajazites non
prodiderunt Laonicus, Phranzes et Leunclavius.
Antium aegritudine confectum obiisse docet Laoni-
cus; causam addit Leunclavius, quod Bajazites a
Temyre intellexisset, fore ut Semerkandum trans-
ferretur, idque Ducas aliquatenus innuit. Vene-
num a Temyre ipsi propinatum aliqui volunt, quod
Leuncl. in calce lib. vii *Hist. Musulm.* scribit. Duc-
as in Phrygia Salutaria, Turcis Carasar dicta, Ba-

συνέβρουν. Ἦν γὰρ πρόσταγμα παρ' αὐτοῦ ἐκδοθὲν
ἐξ Ἀγκύρας· Ὅπου ἂν τύχῃσι οἱ μεγιστᾶνες, καὶ
οἱ σατράπαι σὺν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ, οἱ πάντες εὐρέθω-
σιν ἐν Ἐφέσῳ· καὶ γὰρ ἐξ Ἐφέσου ἦν ἀναποδίζων
πρὸς τὰ πάτρια· ἐκεῖ δὲ πῆξα; τὰς σκηνὰς ἐποίη-
σεν ἡμέρας· τριάκοντα, καὶ τὰ περίεξ ἅπαντα τῆς
πόλεως κάστρα, καὶ τὰ πόλεις, καὶ κώμας ἀβροῖσας
ἅπαντας, καὶ τὰ ἀπὸ τῶν προγόνων καταλειφθέντα
χρυσᾷ τε καὶ ἀργυρᾷ, καὶ ἄλλην πᾶσαν τιμὴν
ὕλην, καὶ ἱματισμῶν πολυτελῆ, διὰ πολλῶν βασι-
νῶν καὶ καυστηριασμῶν συλλέξει, ἐξήλοε, καὶ
πρὸς τὴν Μιλησίων (31) [Μολάσων] μητρόπολιν Κα-
ρίας ἔρχεται, χεμῶνος οὕτω σφοδρῶ γενομένου,
κρούους τε καὶ παγετοῦ, ὡς καὶ αὐτὴν τὴν τετραπόδω
φύσιν τῶν ζώων καὶ τὰ πτηνὰ τὰ ἀέρια, καὶ τὰ
ἔνυγρα ζῶα παγιωθῆναι, καὶ εἰς κρύσταλλον μετα-
μεῖψαι τὴν φύσιν αὐτῶν. Ἐξερχομένου δὲ ἀπὸ
πόλεως εἰς πόλιν ἀπίεσαι, τὴν καταλειμμένην εἰς
τόσον ἀφίσταν ἔρημον, ὅτι οὕτε κυνὶς ὕλαχῃ τὸ
παράπαν ἤκούετο, οὐδὲ ὄρνιθος ἡμέρου κοκκυσμὸς,
οὐδὲ πιδίλου κλαυθμυρισμὸς· ἀλλ' ὥσπερ σαγήνην
χελῶν ἀλιεύς, ἔλκει ταύτην ἐν τῇ ξηρᾷ ἀπὸ τοῦ
πελάγους, εἰ τε ἂν συναντεῖ τοῦτο καὶ ἔλκει πρὸς
τὴν ξηρὰν, κᾶν τε μέγαν ἰχθῦν κᾶν τε μικρὸν,
καὶ αὐτὸ τὸ φαυλότατον ἰχθύδιον καὶ καρκινίδιον·
οὕτω καὶ οὗτοι τὴν ἅπασαν Ἀσίαν λεηλατήσαντες
ἔρχοντο. Ἀπὸ δὲ Μιλησίων εἰς τὴν ἀνω Φρυγίαν
Καπατιανὴν ἦσαν, τὰ ὅμοια πράττοντες. Ἀπὸ δὲ
Λαοδικίας εἰς Φρυγίαν Σαλουταρίαν (32) κατήν-
τησαν, ἦν καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν γλῶσσαν οἱ Τοῦρκοι
Καράσαρ λέγουσιν· ἐκεῖ καὶ ὁ πολυπαθὴς Ἰσμήμ
Παγιαζιτὴ ἀπέθανεν. Ἄδειται οὖν παρὰ πολλῶν, ὅτι
αὐτὸς ἑαυτὸν φαρμάκῳ τῆς ζωῆς ἐστέργεσεν. Ὁ γὰρ
Τεμῦρ ἤθούλετο μὲν αὐτὸν ζῆν, καὶ ἐν τῇ Περσίᾳ
ἀγεῖν, καὶ δεῖξαι τοὺς Πέρσας ποδῶν τοῦ θηρίου
ἐγκρατῆς ἐγένετο, καὶ θεατρῆσαι, καὶ πομπεῦσαι·
καὶ μετὰ ταῦτα διὰ πολλῆς στενοχωρίας τοῦ ζῆν
ἀπαλλάξειν ποιῆσαι. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὰ λοιπὰ πνέων
ἦν, μνησεί τῷ Τεμῦρ, ὡς Ἐγὼ νῦν μεταλλάττω
τὸν βίον· σὺ δὲ ἰλαρῶς βλέψον τεθνηκότα με.
καὶ τὸ σῶμά μου δὸς ταφῆναι ἐν τῷ παρ' ἐμοῦ
δομηθῆντι μνημείῳ. Ἀκούσας δὲ τὰ ῥήματα ταῦτα

D jazitem diem supremum clausisse docet. Locus
autem ille Carasar, quo nomine noster Phrygiam
Salutariam intelligit, procul dubio est, quem Kara-
Chisarem Turci appellant, id est arceem nigram;
Græci mediæ ævi locum illum Μαυρόκαστρον, hoc
est nigrum castrum, quem antiqui Corycum ap-
pellarunt, ut notat Leuncl. lib. iii, et cap. 144, *Pon-
ded. Turcic.* Contigit mors Bajazitis anno Hegiræ
804, id est Christi 1402, postquam annos 14 re-
gnasset; ita tradit Leunclavius lib. vii, at lib. viii
mortuum ait anno Hegiræ 850. Laonici textus
admodum depravatus est, qui annos 25 eum re-
gnasse prodit. Orbisam scribit uxorem Bajazitis,
Lazari filiam Mlieviam (Ducas Mariam appellat),
altero post maritum die obiisse; cui ut illuderet
Temyr, vestes illius ad pudenda usque rescindi
jussit, et eo habitu mensæ accumbentibus mini-
strare coegit.

ὁ Σκύθης, ἐκάμφθη τῇ γῶμῃ· καὶ στείλας αὐτὸν ἄνταφιαστῶν δούλων αὐτοῦ ὡς ἑκατὸν ἐλευθερώσας αὐτοῦς, ἀπήγαγον αὐτὸν ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ ἐθαψάν ἐν τῷ μνημείῳ, ὃ αὐτὸς φροδοῦμεν. Ὁ δὲ Τεμύρ ἀπάρας ἐκείθεν πρὸς Λυκαονίαν ἀφίκετο, κατέβηεν εἰς Καισαρίαν, εἶτα εἰς Ἀρμενίαν μικράν τε καὶ μεγάλην. Πληρώσας ἑναιαυτὸν ἕνα ἑκτὸς τῆς Περσίας, καὶ μετὰ τὴν χρόνον εἰσήλθε νικητῆς, τροπαιοῦχος, φέρων λάφυρα καὶ λελαν, ὡς οὐδεὶς τῶν πύποτε τυράννων Περσῶν. Ἄλλ' ἐπανώμεν (35) πάλιν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ἡγεμόνας τῶν Ὑθημανῶν, καὶ ἔδωκεν καὶ πάλιν τρόπῳ μετέπεισον εἰς αὐτοὺς τὰ τῆς ἡγεμονίας εὐτυχήματα.

A trade sepeliendum in monumento quod mihi ædificavi. His auditis Scytha animi rigore remisso emollitus est, et libertatem centum illius servis concessit, qui funus procurarent; Prusamque cadaver abducendum permittitur, ubi in sepulcro, quod vivus sibi posuerat, sepultum. Temyr in Lycaoniam inde movit, deincepsque Cæsaream pervenit, tandemque in Armeniam minorem ac majorem reversus est. Annum in expeditione extra Persiam exegit, demumque victor ac triumphator rediit, præda ac spoliis onustus, quanta nullus unquam Persarum tyrannus reportavit. Sed iterum redeamus ad Othmanicæ familiæ principes, qui postea successerunt, et attendamus quomodo in eos imperium feliciter concesserit.

CAPUT XVIII.

Manuel imperator Byzantium revertitur, et Jommem ex fratre nepotem in Lemnum relegat. Cum Musulmano Bajazitis alio sædus amicitiamque inâ. Rerum status in Asia post Temyris Chanis discessum. Ese, seu Isa, Bajazitis filius, bello a fratre Mehemete pelitus Temyrte duce capitur, et laqueo præfocatur. Cineiles Smyrnæus immotescit, Atinis filios ex Ionia pellit, Musulmani partes sequitur. Atinis filii Mantachiope Ephesum expugnant. Homur Atinis filius cum Cineite affinitatem contrahit, et paulo post obit. Musulmani adversus Cineitem expeditione Asiæ reguli adversus Musulmanum conjurant, sed mutuis suspicionibus a se invicem dissociantur.

Ὁ γὰρ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐνωτισθεὶς τὴν ἤτταν τῶν Τούρκων, καὶ τὴν τοῦ Παγιαζῆτ ἀθρόαν μεταβολὴν (34) πῶς ἀπ' οὐρανοῦ ὡς ἀστραπὴν πεσόντα, παρευθὺ πρὸς Βυζάντιον ἀνεισι. Καὶ ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ παραχωρεῖ τῶν οὐράνων τῆς βσιλείας, καὶ αὐτὸς ἐν τῇ νήσῳ Λήμνῳ πέμπεται. Καὶ ὁ Μανουὴλ μόνος βασιλεὺς παρὰ τοῦ παλατίου καὶ τοῦ δήμου εὐφημίζεται. Ὁ δὲ Μουσουλμὰν περάσα· ἐν τῇ δύσει, εἰσήλθεν ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ πίπτει ἐν τοῖς ποσὶ τοῦ βασιλέως, καὶ δέεται τούτου λέγων, ὅτι Ἐγὼ ἔσομαι σοι εἰς υἱόν, σὺ δὲ πατήρ ἐμὸς ἔσῃ· καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν ἐν μέσῳ ἡμῶν οὐ φύσει ζιζάνιον, ἀλλ' οὔτε σκάνδαλα ἔσονται· μόνον ἀναγέρσουσόν με ἡγεμόνα Θράκης, ὄσσην καὶ ἄλλην γῆν διὰ τῶν γονέων ἐπεκτετάσασθαι· δούς οὐτῶν καὶ ἀμήρους ἕνα τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ (35) τῶν ἀνέμων, καὶ μίαν τῶν ἀδελφίδων Φατμακάτου ἐπονομαζομένην· ὑποσχεθεὶς δοῦναι τῷ βασιλεὶ τὴν Θεσσαλονίκην, καὶ τὰ τοῦ Στρυμόνος (36) ἄχρις αὐτοῦ Ζητούνου, καὶ τὴν Πελοπόννησον· τὰ δὲ τῆς πόλεως περὶ ἀπὸ Πανίδου μέχρι Ἱεροῦ στομίου, καὶ ἀπὸ τοῦ Ἱεροῦ στομίου μέχρι Βάρνας ἅπαντα τὰ παράλια κάστρα, τὰ ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ κεί-

B Imperator Manuel cum cladem Turcorum audivisset, subitamque Bajazitis, qui velut fulgur e cælo deciderat, fortunæ mutationem, Byzantium confestim rediit, et clavum imperii regendum a nepote, quem in Lemnum relegat, recepit. Solus igitur Manuel a palatinis officialibus et populo imperator salutatur. At Musulmanus fretum transvectus in occidentales regiones se contulit, Constantinopolim ingressus imperatoris pedibus accidit, et apud eum hanc supplicem orationem habet: Ego tibi filius ero, tuque mihi pater eris: et ab hoc tempore nulla inter nos discordiæ zizania disseminabitur, nullæ offensiones intercedent; tantummodo Thraciæ præfectum me constitue et alii regionibus, quantas majores mei possederunt. Obsides quoque tradidit ex fratribus suis impuberibus unum, sororemque unam Phatma-catum appellatam: promisitque imperatori Thessalonicam, oppida ad Strymonem Zetunium usque sita, et Peloponnesum redditurum esse, atque etiam oppida urbi vicina a Panido usque ad osium sacrum, et hinc Varnam usque cunctas arces maritimas littoribus Euxini Ponti impositas. Impera-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(35) Ἄλλ' ἐπανώμεν. Post mortem Bajazitis interregnum constituit Turcici Annales annorum 12, donec sultanus Mehemetes rerum summa et imperio potiretur.

(34) Καὶ τὴν τοῦ Παγιαζῆτ μεταβολὴν. Hoc loco addendum καὶ αὐτὴν, absque quibus verbis constructio orationis claudicat.

(35) Ἐνα τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ. Ducas hoc loco duos Bajazitis liberos obsides datos ait, marem unum, feminam alteram nomine Phatma—Catum. At infra, cap. 29, narrat tres obsides fuisse datos, duos mares impuberes, et illam Phatmam: quorum alter, isque natu grandior, et Phatma redditi sunt: minor Constantinopoli remansit, Christianisque sacris initiatus obit. Leunclavius lib. x, cui Suleimanicus titulus est, Suleimanem Græcorum auxilia sibi parare cogitantem, fratrum natu minimum Cassimem, et sororem suam Sultanam Fatimam obsides dedisse tradit. Phranzes, cap. 59, lib. 1, cuius qui Christianus obit, Jusuphum, id

est Josephum, appellat. Porro Phatma, seu Fatima—Catum idem est ac Domina Fatima, Italis *Signora Fatima*: ista enim vox *Caden Turcis* est quod Italis *Signora ovvero Madamigella*: Armeni *Catum* vel *Catum* per u Italicum pronuntiant. Nomen illud Fatima Turcis familiare est ac venerandum: sic enim appellabatur unica Muhamedis filia, quam ex Aische Ebubekiris filia suscepit, et Hali patrueli suo nuptam dedit.

(36) Τὰ τοῦ Στρυμόνος. Strymon Macedoniae fluvius est; Zetunium oppidum est, cujus episcopus Larisseo secundæ Græciæ metropolitæ olim suberat, et ad Thermopylas situm Spherii fluminis ripis adjacet. Laonicus, lib. 11, τὸ τε Ζητούνον τὸ ἐν Θερμοπύλαις. Spherchius olim, postea Ἀγριομέλας appellatus est, qui in sinum Pelasgicum, hodie *del Volo* appellatum influit. Zetunii mentionem faciunt Joannes Curopalsta Scilitza in Basilio et Constantino: et in iisdem Georgius Cedrenus.

tor, pace finita, Adrianopolim eum misit, Deme-
triumque Leontarium virum prudentem et in bello
impigrum ad recipiendam Thessalonicam destinat,
qui negotium confectum imperatori scribit, et
Joannem in eam urbem introducit, imperatoremque
totius Thessaliæ proclamat. Præterea Manuel Ro-
manos illustres viros in alias urbes et oppidula
misit, qui eas pulsus Turcis receperunt. Eo tem-
pore tota Thracia profunda pace et securâ tran-
quillitate fruebatur; at orientales provinciæ tu-
multu ingenti turbabantur, subitaque principum
per provincias mutatione agitabantur. Vere itaque
inchoante, postque horrendam illam procellam, se-
dato æstu, fames dira, pestisque vehemens gras-
satae sunt per provincias omnes, quas Scythiæ in-
vaserant, bellaque intestina orta. Carnianus nam-
que qui Alysar cognominabatur, facultatem a Te-
myre consecutus in paternam ditionem redeundi,
eam recuperavit; Sarchan pariter Lydiam pater-
num principatum recepit. Orchan et Atinis ambo
filii, Homur et Esses, Ioniam totam sortiti sunt.
Mantachiæ filius Elias Cariam et Lyciam obtinuit;
qui vero in oriente relicti erant Bajazitis filii, eor-
um unus Mehemetes, cum provinciam nullam
obtineret, Ancyra in Galatia substiterat, cum quo
frater ejus minor natu Moses etiamnum puer de-
gebat. Eses vero alius eorum huc et illuc vaga-
bundus oberrabat, dignitate ac imperio prorsus
destitutus, ejusdemque conditionis erat Mustaphas.
Quare Mehemetes quemdam e magnatibus, qui
patrem ejus comitabantur, Temirtem cognomi-
natum, Ancyra adversus Esen, qui in regionibus
illis tunc agebat, progredi jussit: prælio cum eo
commisso Temirtes victor evasit, 44 Esemque
capite truncavit: unde Mehemetes in Galatia no-
men famamque sibi fecit.

Interim in Ioniciæ partibus, quas possederat Atin
quidam, Cineites appellatus, ejus, qui Karasupasi
vocabatur, filius innotuit, vir fortis ac generosus

Α μενα Ὁ δὲ βασιλεὺς εἰρηναίαν κατάστασιν ποιήσας,
καὶ αὐτὸν ἐν Ἀδριανουπόλει πέμψας, ἔστειλε Δη-
μήτριον τὸν Λεοντάρην (37), ἄνδρα συνετὸν καὶ περὶ
τὰ πολεμικὰ εὐστρόφον, τοῦ παραλαβεῖν Θεσσαλο-
νίκην. Ὁ δὲ παραλαβὼν αὐτήν, καὶ μηνύσας τῷ
βασιλεῖ, εἰσάγει τὸν βασιλέα Ἰωάννην ἐντὸς, καὶ
δεικνύει τοῦτον βασιλέα πάσης Θετταλίας. Ὁμοίως
καὶ ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι, καὶ τοῖς πολιχνίοις
ἔστειλεν ὁ βασιλεὺς Ῥωμαίους τῶν ἐνδόξων, καὶ
παρέλαβον πάντα διώξαντες τοὺς Τούρκους· καὶ ἐν
τοῖς Θρακίκοις μέρεσιν εἰρήνην παντοία, καὶ ἀπα-
σιαστος γαλήνη· τὰ δὲ τῆς ἕω ἐν μεγάλῃ ταραχῇ
καὶ ἀθρόα μεταβολῇ τῶν ἡγεμόνων ἐν ταῖς ἐπαρ-
χλαῖς. Ἐαρος τοίνυν ἀρξαμένου, καὶ τοῦ σφοδροῦ
χειμῶνος ἐκείνου καὶ κλύδωνος παρελθόντος, ἐγε-
γόνει λιμὸς ἰσχυρὸς, καὶ λοιμὸς ἐν πάσαις ταῖς
ἐπαρχλαῖς, αἷς οἱ πόδες τῶν Σκυθῶν ἐπάτησαν, καὶ
ἐμφύλιοι πόλεμοι. Καταθὰς τοίνυν ὁ Καρμιάν (38),
δοῦς ὁ Τεμὺρ ἄδειαν, ἔλαβε τὴν πατριχὴν αὐτοῦ
ἐπαρχίαν, Ἀλυσάρ ἐπονομαζόμενος. Ὁμοίως καὶ
Σαρχάν Λυδίαν τὴν πατριχὴν ἐπαρχίαν πρὸς ἑαυτὴν
ἐποιήσατο. Ὁ Ὀρχάν, καὶ οἱ τοῦ Ἀτῆν δύο υἱοὶ
Ὁμοῦρ καὶ Ἐσῆς, καὶ αὐτοὶ τὴν Ἰωνίαν πᾶσαν
ἐκλήρωσαντο. Καὶ ὁ τοῦ Μανταχία Ἐλιῆς, καὶ αὐτὸς
Καρίαν καὶ Λυδίαν ἐπεκτήσατο. Οἱ δὲ καταλειφθέν-
τες ἐν τῇ ἑφ᾽ τοῦ Παγιαζῆτ υἱοὶ, ὁ μὲν Μεχεμέτ (39)
ἐν Ἀγκύρᾳ ἦν τῆς Γαλατίας, ἐπεὶ οὐκ εἶχε κληρο-
νόμον, ἢ ἐπαρχίαν· ἦν δὲ καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ
Μωσῆς μετ' αὐτὸν ἐπι παιδαρισκος ὢν. Ὁ δὲ Ἐσῆς
ὁ ἕτερος ἦν πλανώμενος ἐνθεν ἀκεῖθεν, μὴ ἔχων
αὐθεντίαν, ὁμοίως καὶ Μουσταφᾶς. Ὅθεν στελλίας ὁ
Μεχεμέτ τινὰ τῶν μεγιστάνων τοῦ πατρὸς αὐτοῦ,
Τεμηρῆς ἐπονομαζόμενον, ἐξ Ἀγκύρας [πρὸς] διά-
γοντα τότε τὸν Ἐσῆν ἐν τοῖς μέρεσι ἐκείνοις, καὶ
συνάψας πόλεμον μετ' αὐτοῦ ἀπέτεμε τὴν κεφαλὴν
αὐτοῦ. Ὁ δὲ Μεχεμέτ ἦν μεγαλυνόμενος ἐν Γαλατίᾳ.
Ἐν δὲ τῷ πρὸς Ἰωνίαν μέρει (40) τοῦ Ἀτῆν
ἡγέρθη τις ὄνομά Τζινεήτ, υἱὸς τοῦ λεγομένου
Καρασοῦπαση, ἀνὴρ γενναῖος, καὶ εἰς τὰ πολεμικὰ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(37) Δημήτριον τὸν Λεοντάρην. Pro Λεοντάρην
more vulgaris idiomatis: hujus Demetrii meminit
Phranzes lib. 1, cap. 39.

(38) Καταθὰς τοίνυν ὁ Καρμιάν. Leuncl. lib. ix
Hist. Musulm. narrat Temyrem principibus a Ba-
jaz te spoliatis ditiones restituisse: qui hic vocatur
Carnian a Alysar, Laonico Caramanus Alosurius
dicitur lib. ii. Videndus Leuncl. in Pandectis hist.
Turcica, num. 56.

(39) Παγιαζῆτ υἱοὶ, ὁ μὲν Μεχεμέτ. Leunclavius,
lib. ix, x, et xi, hanc fratrum Ianienam stragesque
narrat. Lib. ix, qua: adversus Isam-begum gessit
Mehemetes, exponit; Temirtasem a partibus Ese
vel Isæ stetit, et a militibus Mehemetis occisum
fuisse, Isamque, postquam se fugæ commisit, nus-
quam conspectum fuisse tradit. Verum noster
Temirtem, qui cum Temirtasi idem est, Mehemeti
militasse affirmat. Laonicus, lib. iv, Jesum seu
Isam contra Musulmanum bellum gessisse, et
captum prælio morte affectum fuisse scribit: cui
Phranzes, lib. 1, cap. 50, consensit. Sed quod
lib. x, initio, dicit Leunclavius verissimum est,

Laonici narrationem confusam et mutilam esse, ex
qua vel acutiores sese extricare et expedire vix
possint. Becani Annales et Historia Verantiana,
eodem Leuncl. teste, et eos improbant, Isam a
Musa occisum tradunt.

(40) Ἐν δὲ τῷ πρὸς Ἰωνίαν μέρει. Hujus
Cineitis mentio frequentissima est in hac nostra
historia. Laonicus, lib. iv et v, de eo verba fecit,
et Ζουναζτην appellat. Leunclavius ejus in mimit
primum lib. x, in quo Dumsæ, seu supposititii Mu-
staphæ historia contextuit, eumque Tzuneitem no-
minat. Ducas ubique Τζινεήτ habet, quod nomen
Cineitem reddidimus, ita ut, ci, prima syllaba pro-
nuntiatione Italica efferatur. Hic Cineites a Leun-
clavio Ismyroglii, id est Smyrnæ principis, filius
dicitur: Ducas vero cum Kara-Supassi, id est, nigri
Subassi filium fuisse prodit, et Atinis, seu Atinis
filios, qui Ismyroglii, et Smyrnæ principes erant,
Ioniam expulisse. Obiter hic lectores monebimus, in
enarrandis interregni rebus Ducam nostrum a Lao-
nico et Leunclavio multum differre.

Ἐνδοξος ἔχων πρόνοιαν τῆς Σμύρνης; ὁ πατήρ αὐτοῦ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Παγιαζήτ, καὶ διὰ τὴν πολυχρόνιον ἡγεμονίαν, ὡς καθολικὸν οἱ Σμυρναῖοι τοπάρχην ἐσέβοντο. Τότε ἤρατο μάχην πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἀτὴν ὄψου γὰρ αὐτοὶ ἐν Ἐφέσῳ. Ὁ δὲ Τζινεῆτ ἀθροίσας Σμυρναίους, καὶ ἐκ τῶν περίεξ χωρίων ὡς πεντακοσίους, κατερχόμενος ἐλθίστευε τοὺς ἐν τῷ κάμπῳ Ἐφέσου ὡς ἐν ὀλίγῳ δὲ συναθροίσας ἐπέκεινα τῶν πεντακοσίων εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν τῶν Ἐφεσίων ἀφίκετο. Καὶ δὴ παρακαθίσας τὸ πολίχνιον, ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ὁ τοῦ Ἀτὴν υἱὸς ἀφελὶ ἀπέδρα, καὶ ὁ Τζινεῆτ κύριος καθειστήκει τῆς ἡγεμονίας. Πλὴν διὰ παντὸς ἔγραφεν ἐν τῇ Θράκῃ πρὸς τὸν Μουσουλμάν, ὡς Ἐγὼ ὑπὲρ σοῦ πάσχω, καὶ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Ἀτὴν οὐ δεῖ ἐμεῖ, ἀλλὰ διὰ σέ ταύτην ἐγκολοῦμαι· στείλον οὖν μοι βοήθειαν ἵνα εἰς τέλος ἀντικαπατάξωμαι τοὺς ἐχθρούς σου. Ὁ δὲ Μουσουλμάν ἀπὸ Καλλιουπόλεως ἐν Σμύρῃ καὶ μίαν, καὶ πολλάκις ἀπέστειλε θησαυρὸν πολὺν, καὶ δι' ἐκεῖνον στρατεύων ἦν καθ' ἑκάστην, ἕως οὗ τοὺς κληρονόμους τοῦ Ἀτὴν ἐδίωξε. Ἐαρο; δὲ ἀρχομένου, καὶ τὸν δευτέρου ἤδη χρόνον [καὶ τοῦ δευτέρου ἤδη χρόνον] μετὰ τὴν παραδρομὴν τοῦ δεινοῦ ἐκεῖνου κατακλισμοῦ, ἀρξάντες ὁ εἰς τοῦ Ἀτὴν υἱὸς, ὁ καὶ Ὁμοῦρ καλούμενος (41), τοῦ ἐτέρου τεθνηκότος, πρὸς τὸν θεῖον αὐτοῦ τὸν Μανταχία Ἐλιέζπεγην (42) τὸν ἡγεμόνα Καρίας ἐπανερχεται, καὶ ἱκετικῶς προσπίπτει τοῖς ποσὶν αὐτοῦ δεόμενος βοήθειας. Ὁ δὲ καὶ μάλα ἀσπασίως αὐτὸν ὑποδέχεται, καὶ τὸ αἰτήθην πληρεῖ, καὶ συνάξας τὸν ἅπαντα στρατὸν αὐτοῦ, ἐν Ἐφέσῳ σὺν τῷ Ὁμοῦρ ἐρχεται, ἄγων σὺν αὐτῷ ὡς ἑξακισχιλίους ἄνδρας. Οἱ δὲ τῆς πόλεως σὺν τῷ Καρασούπασῃ τῷ πατρὶ τοῦ Τζινεῆτ ἦσαν ὡς τρισχίλιαι. Ὁ γὰρ Τζινεῆτ εὐρέθη ἐν τῇ Σμύρῃ ὑπάρχων. Τότε μὴ ὑποκύψαντες οἱ Ἐφέσιοι, ἀλλὰ καρτερῶς ἀντικαθιστάμενοι, πῦρ ἀφίαισιν ἐν τῇ πόλει, καὶ διὰ τῶν τεσσάρων μερῶν ἀναφθείσας τῆς φλογὸς κατεδάπανα τὰς οἰκίας· καὶ τὰ καταλειφθέντα παρὰ τῶν Σκυθῶν τὸ πῦρ ὡς χόρτον κατήσθει. Καὶ ἦν ἡ πᾶσα πόλις τέφρα, καὶ κόνις ἐν δυσὶν ἡμέραις. Οἱ δὲ Ἐφέσιοι ἰδόντες τὴν τοσαύτην ζημίαν, προσκύνησαν. Ὁ δὲ Καρασούπασῃς γενόμενος ἐγκλειστός ἐν τῇ ἀκροπόλει, ἀντεμάχετο ἀχρὶ φθινοπωρινοῦ καιροῦ, ἐκδεχόμενος βοήθειαν παρὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Τζινεῆτ. Ὁ δὲ οὐκ ἠδύνατο, ἀφελὶ τὴν Σμύρνην, ἀπαλεῖν ἐν Ἐφέσῳ, ἦν γὰρ σπάνις πολλῇ τῶν στρατιωτῶν. Τότε ἀνοίξας τὰς πύλας ἐξῆλθε, καὶ πεσὼν ὑπετάγη τῷ Μανταχία. Παραλαβὼν οὖν αὐτὸν σὺν τοῖς ἄλλοις τῶν ὄντων ἐν τῷ πολίχνῳ, ἀεσμίους εἰς τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῦ ἤγαγε. Τῷ δὲ παιδὶ τοῦ Ἀτὴν τῷ Ὁμοῦρ ἐγκαθίζανει ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τῇ πατρικῇ. Τὸν δὲ Καρασούπασῃς

Ismaelis Bullialdi notæ.

(41) Ὁ Ὁμοῦρ καλούμενος, Homur iste fuit frater Esesen Isæ, et uterque Homuris illius nepotes, cui Smyrna ab Equitibus Militiæ Hierosolymitanæ erepta fuit, uti supra, cap. 7, narratum. Vocantur autem istū Atinis filii, quod ab Atine Turcorum

A bellique peritita clarus; hujus parens, Bajazite rerum summam obtinente, Smyrnam rexerat, et quod diuturnum regimen ejus fuisset, Smyrnæi tanquam generalem toparcham et præfectum venerabantur. Hoc igitur tempore bellum adversus Atinis filios capessit, qui Ephesi principatus sedem habebant; collectisque Smyrnæis, et ex circumjacentibus oppidulis quingentis ferme viris, in agrum Ephesium venit, colonosque deprædatur. Brevi vero cum præter quingentos coegisset alios, ad ipsam urbem Ephesium accessit, arceque, post paucorum dierum obsidionem, potitur, et principem illius se gerit, cum ea deserta Atinis filius aufugisset. Verumtamen litteris ad Musulmanum, qui in Thracia agebat, datis aperte his professus est verbis: *Ego in tui gratiam tot labores sustineo, principatumque Atinis invasi, non ut mihi, sed tibi acquiram. Auxilium propterea ad me mitte, ut hostibus tuis quandiu steterint, obsistam.* His fidem præbens Musulmanus semel atque iterum sæpiusque pecunias multas Calliopolis Smyrnam transmisit, quibus belli impensas quotidianas sustinebat, donec Atinis hæredes expulit. Ineunte vere, alteraque anno ab horrenda illa Scytharum excursionione, Atinis filiorum unus, qui Homur quoque vocabatur, alio demortuo superstes, ad avunculum suum Mantachiam Eliezpegum Carie principem se confert, et supplæ ad pedes illius prostratus auxilium rogat; quem perbenigne suscepit Mantachias, ejusque petitioni annuit, omnemque exercitum cogit, et in comitatu Homurem habens circiter sex militum millia Ephesum ducit: urbis porro incolæ, quibus præerat Karasupasi Cineitis pater, ter mille tantum numero erant, quod hic Smyrnæ tunc agebat; nec cesserunt propterea Ephesii, sed forti animo obstiterunt: at hostes per quatuor urbis regiones ignem immiserunt, quo domus absorptæ sunt; et reliquias, quæ Scytharum vastationi supererant, tanquam scænum flammæ devorarunt: biduine spatio tota urbs in cineres versa est. Tunc Ephesii tantam cladem contuiti, hostibus se permiserunt. Karasupasis vero intra arcem se recipit, et in autumnum dilata deditio, dum a filio opem expectat, obsidionem toleravit. Is Smyrna deserta opem ferre patri, et Ephesum accedere nequibat, quod militum paucitas id fieri vetaret. Tandem 45 ergo portis reclusis arcem dedit, inque manus Mantachie devenit: qui illum aliosque in arce comprehensos intra ditionis suæ limites vincetos abduxit, reddita Atinis filio paterna hereditate. Karasupasim aliosque Othmanicarum partium viros in castris ejusdem, qui Mamalus dicitur, turrem conjecit, et conclusos tenuit. Quid vero

duce genus duxerunt; filiorum etiam nomine nepotes et posterii continentur.

(42) Ἐλιέζπεγην. Id est, Eliam-negum ex Mantachie posteris.

molitur Cineites? Smyrna cum una biremi solvit, et Cariae littora legens Mamalo appulit, clamque incarcerationis per nuntium significat illuc advenisse, ut furtim eos asportaret. Illi itaque cunctos custodes suos ad convivium vocant, meracioribusque calicibus ad satietatem porrectis soporem ipsis, ita ut pro mortuis haberentur, conciliaverunt: turri deinde se proripuerunt, funibus de muro se demittentes, birememque conscenderunt, et gaudio perfusi, quod clanculum ita se subduxissent, Smyrnam navigant.

Nieme deinde incipiente Cineites adversus Ephesum castra movet, intraque arcis mœnia Homurem compellit, urbemque totam militibus diripiendam permittit: et præter corpora, quæ libera remanserunt, quæcunque cives illius residua post Scytharum incursionem possederant, ademerunt, pluresque etiam trucidarunt: aliaque sexcenta horrenda perniciosus ille patravit. Cum res eo loci essent, cum Homure paciscitur, filiamque suam ei despondet: et ubi a Cineite jusjurandum accepit de servandis pactis, castris egreditur: tumque parentum ac liberorum more in mutuos amplexus eunt, et juramento interposito Musulmano obsequium Cineites renuntiat, Atinisque generalis proclamatur. Cineites deinde Homurem comitatus totum illius principatum lustrat, et in suas partes cunctas urbes ad Mæandrum sitas trahit: quæque ad Boream sitæ sunt, Philadelphiam, Sardeis et Nymphæam usque ad Hermonem fluvium. Cumque in iis collocasset viros sibi maxime fidos, earumque omnium regimen et administrationem cognatis et amicis suis concedidisset, cum futuro genero Ephesi agebat. Quodam vero die mane inter cives rumor differtur, duces obiisse: post solis ergo ortum funus extulerunt in castrum, quod pyrgion, id est turricula, appellatur, ad Tuoli montis radices sitam, et majorum sepulcro mandarunt. Jam Cineites viribus auctus provinciam, quam regebat, paternam hæreditatem reputans, supremus Asiæ dux appellatur. Quamobrem cum Musulmanus tantam ejus insolentiam haud ferret, in Bithyniam trajicere destinavit, confestimque fretum transvectus Prusam ingreditur, eamque Prusensium universitas alacri bonoque animo excepit, omnesque hilares admodum atque læti paratos se ad mortem pro

ἔγκλειστον ἐν πολυχίῳ τινὶ ἐντὸς πύργου δεσμήσας ἔβριψε, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ Ὀθμανίθας· Μάμαλος ὀνομάζεται (43) τὸ πολυχίον. Ὁ δὲ Τζινεήτ τι δαλ ἀρα ὄρη; Ἐκ τῆς Σμύρνης ἐξελοθὼν σὺν διήρει μῆ, πλεύσας ἐν τῇ Καρίᾳ, ἔρχεται εἰς Μάμαλον, κάκει κρυπτῶς πέμπει πρὸς τοὺς ἐγκλείστους, ὡς ἦδη κλέψων ἦλθεν αὐτούς. Οἱ δὲ τοὺς φύλακας πανδοσίαν παήσαντες, καὶ εἰς κόρον τὸν ἀκρατοῦ κεράσαντες, καὶ κοιμήσαντες ὡς τεθνηκότας, αὐτοὶ ἐξῆλθον τοῦ πύργου· καὶ διὰ τοῦ τείχους χαλασθέντες καλωδίσις, εἰσῆλθον ἐν τῇ διήρει, καὶ πλεύσαντες ἦλθον εἰς Σμύρναν. Ἐγένετο οὖν μεγάλη χαρὰ ἐν τῇ τοιαύτῃ κλοπῇ.

Χειμῶνος δὲ ἀρχομένου ὁ Τζινεήτ στρατεύει εἰς Ἐφῆσον, καὶ κλείει ἐντὸς τοῦ πολυχίου τὸν Ὀμοῦρ, καὶ τὴν πόλιν πᾶσαν τοῖς αὐτοῦ στρατιώταις πρέδαν ποιεῖται· καὶ πλὴν τῶν ἀνθρώπων, ὃ τι οὐκ ἤχμαλωτίζοντο, τὸ πᾶν, ὃ ἐπεκτήσαντο μετὰ τὴν παραδρομὴν τῶν Κυκυθῶν, ἐσκύλευσαν, καὶ πολλοὺς τῶν πολιτῶν κατέσφαξαν, καὶ ἄλλα μυρία δευρὰ πέπραχεν ὁ ἀλάστορ. Τότε εἰς συμβιβάσεις ἐλθὼν μετὰ τοῦ Ὀμοῦρ, καὶ τὴν θυγατέρα εἰς γυναῖκα αὐτῷ δοῦς, καὶ ὄρκους πιστώσας τὴν ἀλήθειαν, ἔχεισι τοῦ Κᾶστρου· καὶ περιπτύσσονται ὡς πατήρ μετὰ υἱοῦ, καὶ ἀποβάλλεται ἐνὸρκως τὴν πρὸς τὸν Μουσουλμᾶν εὐπειθειαν, καὶ Ἀτήνης καθολικὸς (44) ἀναδείκνυται. Σὺν αὐτῷ οὖν διαδραμῶν τὴν πᾶσαν ἡγεμονίαν, καὶ πρὸς ἐκπύον ἐλύσας τὰς πάσας πόλεις, τὰς πρὸς Μαϊάνδρον, καὶ τὰς πρὸς ἀκρατοῦ Φιλαδέλφειαν, Σάρδεϊς, Νύμφαιον μέχρι τοῦ Ἐρμονος ποταμοῦ (45), καὶ οἰκήσας [οἰκήσας] τοῦ: πιστοτάτους αὐτῷ, καὶ τὴν πᾶσαν ἡγεμονίαν εἰς χεῖρας τῶν αὐτοῦ συγγενῶν καὶ φίλων ἐνθεῖς, αὐτὸς ἐν Ἐφέσῳ σὺν τῷ μελλογάμῳ διδῶν, θροῦς ἀναπιδῆσας πρῶτ' ἐν τῷ δήμῳ, ὡς ἔφη μὲν ἐτεθνήκει, καὶ δὴ ἡλίου ἀνατείλαντος ἀραυτες τὸ πτώμα αὐτοῦ, ἔφερον ἐν τῷ πολυχίῳ, ὃ Πυργίον καλεῖται, ἐν τῇ ὑπὸ τῆς τοῦ Τμῶλου ὄρους κείμενον· ἐκεῖ αὐτὸν ἐθαψαν ἐγγὺς τῶν πατρῶν αὐτοῦ. Ὁ δὲ Τζινεήτ εἰς ὕψος ἀρθείς, καὶ τὴν ἡγεμονίαν ὡς πατρικὴν κληρὸν ἡγησάμενος, αὐτόνομος ἡγεμὼν Ἀσίας ἐκλήθη. Ὁ δὲ Μουσουλμᾶν, μὴ φέρων (46) τὴν αὐτοῦ ἀναδείξαν, ἠδουλήθη περᾶσαι ἐν τῇ Βιθυνίᾳ. Καὶ δὴ περᾶσας, καὶ εἰπελθὼν ἐν Προύση, ἅπαντες οἱ Προουσεῖς ἀπασῶς αὐτὸν ὑπεδέξαντο, καὶ μεθ' ὅσης χρεῖς ἐτοιμῶς τοῦ θανεῖν ὑπὲρ αὐτῶν ἠροτήσαντο [ὑπὲρ αὐτοῦ ἡρετίσαντο]. Τότε δὲ ἕκρος ἀρξαμένους, στρατὸν ἀθροί-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(43) *Μάμαλος ὀνομάζεται.* Hoc castrum ad maris litus situm fuisse, quæ mox sequuntur, ostendunt: et fortasse illud est, quod tabulæ geographiæ Guiljelmi Blæu ad sinum Halicarnassi, vel castri S. Petri situm ostendunt, et *Castelmarmora* appellant. Habent equidem Strabo, Ptolemæus et S. ephanus Μάλλον ἐν Καρίᾳ, sed non est ille de quo noster hic verba facit, quippe situs est Mallus in extrema fere Cilicia versus Amant portam et Issum; Mamalus vero in Caria esse debet. Turci *Mermere* appellant, unde in Rhodum brevis est trajectus.

(44) *Καὶ Ἀτήνης καθολικὸς.* Legatus generalis, seu vicarius Atinis, id est, Adinensis ditionis, quam Turci Aidin Ili appellant; cum Homure enim ab Atine orto, affinitate contracta, sociari sui vicarius generalis proclamatus est.

(45) *Τοῦ Ἐρμονος ποταμοῦ.* Hermus est qui Smyrναος campos alluit.

(46) *Ὁ δὲ Μουσουλμᾶν μὴ φέρων.* Expeditionem suscepisse hunc Musulmanum seu Sulemanum adversus Melhemetem, et in Asiam transisse eundem, lib. x, ex Hanivaldana historia tradit.

ζεν ἤρξατο κατὰ τοῦ Τζινεήτ. Ὁ δ' αὐτὸς Τζινεήτ A
 οὖν ὀλίγοις ἔποισι δρομαίος εἰς Ἰκόνιον μητρόπολιν
 τῆς Λυκαονίας ἔρχεται, καὶ τῷ Καρμάν ὁμιλήσας,
 κατέρχεται εἰς Κοτύαιον, καὶ τῷ Καρμάν τὰ αὐτὰ
 εἰπὼν, ἔλκει αὐτοὺς μεθ' ὅπλων εἰς Ἐφεσον. Οἱ δὲ
 λόγοι οὗς ὠμίλησε μετὰ τῶν ἡγεμόνων ἦσαν· Οἴ-
 दाते अक्रिबώς την ζημίαν, ἢν ὑπέστητε παρὰ
 τοῦ Παριαζήτ· καὶ τοὺς ὑμετέρους γοργίς, οὗς
 μὲν ἐσφαξεν, οὗς δὲ ἀρχόντη ἀπέπειξε, καὶ αὐ-
 τὸς μονάρχης ἐγένετο, καὶ ὑμᾶς ἐξορίστους
 ἐποίησεν. Νῦν δὲ ἐπιεί δικαία Θεοῦ κρίσει ὁ
 ἀλάστορ ἠφάνισται, μὴ καταπιέτω ἡμᾶς τὸ τῆς
 ἀσπίδος ἔκροτον, ἀλλὰ προθύμως εἶτε [οὐπω]
 ἀκμάζον ὃν συντρέψωμεν αὐτοῦ τὴν κάραν, καὶ
 τὸ λοιπὸν ἐν ἀμεριμνίᾳ διδξωμεν.

Τότε οἱ ἡγεμόνες ἐνωτισθέντες τοῖς λόγοις αὐ-
 τοῦ, καὶ εἰς συμφέρον αὐτῶν λογιζάμενοι, ἐχώρουν
 ἐν Ἄρμασι· καὶ ὁ μὲν Καρμάν ἐν τριάκοντα
 [ἢ τρισὶ] χιλιάσιν, ὁ δὲ Καρμάν ἐν δέκα, καὶ ὁ
 Τζινεήτ ἐν πέντε χιλιάσιν ἐν Ἐφέσῳ ἐστρατοπέ-
 δευσαν. Ὁ δὲ Μουσουλμάν καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῆς
 Προύσης ἐν Λοπαδίῳ ἔλθων, καὶ τὴν πάντα στρατὸν
 αὐτοῦ ἐν εἰκοσιπέντε χιλιάσιν ἀριθμήσας, καὶ ἀπὸ
 Λοπαδίου ἐγερθεὶς, ἦλθεν εἰς Πέργαμον ἐν τῷ
 κάμπῳ τοῦ Μαινομένου (47), ἀπὸ δὲ τοῦ κάμπου ἐν
 Σμύρνῃ. Μαθὼν δὲ τὴν συνέλευσιν τοῦ Καρμάν
 καὶ τοῦ Καρμάν, ἠπορεύετο καὶ ἤσγαλεν. Ἀπὸ δὲ
 Σμύρνης πρὸς Ἐφεσον ἀπάρξας, ἦλθε πρὸς τὰς
 σκηνὰς εἰς τόπον λεγόμενον Μεσαύλιον (48)· κἀκεῖ
 φοβηθεὶς τοῦς ὑπεναντίους, καὶ πυκνώσας τὰς τέν-
 τας, τάφρον ἐσκαψέ, καὶ χώματα ἀνῆγειρε· καὶ
 αὐτὸς ἐν μέσῳ μετὰ τοῦ στρατοῦ ἐκάθητο. Οἱ δὲ
 ὑπεναντίοι ἐν Ἐφέσῳ ἀπέχοντες ἡμερῶν [ἡμέρας]
 οὐδὲ τὸ ἡμισυ, ἦγουν ἐξ ὥρων διάστημα ἀπ' ἀλλή-
 λων, οὕτε αὐτὸς χωρῶν πρὸς ἐκείνους διὰ τὴν
 ἐπιάναν, οὕτε ἐκεῖνοι πρὸς αὐτὸν διὰ τὴν ἀνισότητά.
 Τοῦ πράγματος οὖν ἐν ἀμελείᾳ κειμένου, πρόσεισι
 τῷ Τζινεήτ εἰς τῶν αὐτοῦ μουσικῶν φθων, καὶ
 λέγει αὐτῷ, Ὁ Καρμάν καὶ ὁ Καρμάν ὁμονοή-
 σαντες· βούλονται τῇ νυκτὶ ταύτῃ παραδοῦναι σε
 εἰς χεῖρας τοῦ Μουσουλμάν· ἐκεῖνοι δὲ εἰρηναίαν
 καταστάσιν πράξαντες, ἀνατρέψουσιν ἀπόδωξ· εἰς
 τὰ ἴδια· ἐν ταύτῃ οὖν τῇ νυκτὶ τὸ πᾶν διαπράξου-
 νται. Μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ Τζινεήτ (49), καὶ καταλα-
 βούσης τῆς ἐσπέρας· φανούς καὶ λαμπάδας ἀνάψας
 ἐν ταῖς αὐτοῦ σκηναῖς, αὐτὸς τοὺς ταχυδρομοὺς τῶν
 ἵππων ἀναλεξάμενος, ἀνεισιν ἐν τῇ ἀεροπόλει πρὸς
 τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν Παριαζήτ· ἦν γὰρ φύλαξ τοῦ

eo obeundam dixerant. Jamque vere inchoato exer-
 citum adversus Cineitem conscribit; hic vero paucis
 equitibus comitantibus, cursu Iconium Lycaoniae me-
 tropolim advolat, et Caramanum alloquitur, hinc
 Cotyaeum venit, et cum Carniano de iisdem habito
 sermone, ipsos cum militibus Ephesum pertrahit.
 Hancee vero apud eos orationem habuit: *Accurate
 novistis quam magna damna Bajazites vobis intulit
 parentibusque vestris: quos partim occidit, partim
 eis gulam laqueo fregit, ipseque monarcha vobis pulsus
 evasis; quandoquidem vero pestis illa justo Dei ju-
 dicio de medio sublata est, non absorbeat nos aspidis
 proles, sed quanto ocius et alacriter caput illius
 contundamus, quando nondum viget ac valet, secu-
 ramque vitam in posterum agamus.*

B Ejus verba cum audiissent principes, utillaque
 sibi, quae monnerat, rati, curribus vecti accesser-
 runt; triginta militum millia adduxit Caramanus,
 Carnianus vero decem, quibus Cineites quinque
 millia adjunxit, et Ephesi castrametati sunt. Mu-
 sulmanus vero Prusa Lopadium venit, et in exer-
 citu viginti quinque millia hominum recenset:
 cumque Lopadio movisset, Pergamum in campum
 Mænomeni accessit, unde Smyrnam contendit.
 Valde quidem anxius ac sollicitus restitit, quod
 Caramanum Carnianumque copias conjunxisse
 didicisset. Quare Smyrna digressus Ephesum
 versus movet. et in loco, quod Mesaulium vocatur,
 castra locat; illicque hostes reformidans tentoria
 constipat, fossam castris circumducit, et ageres
 excitat, seque intra vallum cum exercitu continet.
 At hujus hostes Ephesi castra habebant, nec dimi-
 dii diei, hoc est sex horarum, itinere remoti a se
 invicem erant. Sed neque Musulmanus ad pugnam
 haccessere, eosque aggredi timiditate praepeditus
 ausus est, neque illi, quod viribus impares essent.
 Cum igitur utriusque pugnam detrectarent, neque
 belli opus ferveret, unus inter secretos intimosque
 Cineitis amicos eum adiit, monetque Caramanum
 et Carnianum ex compacto decrevisse proxima
 nocte Musulmano eum tradere, et pace composita
 secure, ad sua esse reversuros; et hac procul du-
 bio ingruente nocte totum negotium absolvendum
 esse. Cum talia audivisset Cineites, vespere facto
 D in tentoriis suis funales et lampades accendit;
 selectis celeribus equis in arcem ascendit ad Ba-
 jazitem fratrem suum, qui ejus custodiae praerat,
 quem postquam rerum suarum statim accurate

Ismaelis Bullialdi notæ.

(47) Ἐν τῷ κάμπῳ τοῦ Μαινομένου. Hodie re-
 tinei idem nomen, et ab omnibus Smyrnæ incolis
 appellatur Μαίνεμαι, *Meneme*. Planities camporum
 illa, quam Hormus alluit, Smyrnæ ejusque sunt
 a Septentrione objacet. Fertilis est ager, vini gene-
 rosi, peronum, aliorumque fructuum ἰσχυρὰ. Ille locus
 est de quo Leunclavius, lib. vi, mentionem facit,
 eumque in Sarchanis seu Saruchanis ditione situm
 fuisse, et a Turcis *Meimen* appellari docet: ubi
 tunc temporis salis officinae erant.

(48) Μεσαύλιον. De illo loco nihil legi: si cui

forte appellatio loci illius corrupta videtur, dispi-
 ciat nunc ex Νεῖς Αὐλής degeneraverit; quam ur-
 hem Catalogus seu Notitia episcopatum sub pa-
 triarchali Constantinopoleos throno constitutorum
 refert, suppositam esse Ephesino metropoli.

(49) Μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ Τζινεήτ. Vaser admodum
 ac versipellis hic Cineites fuit, ingenioque tam
 versatili praeditus, ut saepius ad contrarias partes
 transierit. Diuturnos carceres toleravit in Lemno
 et tandem a ducibus sultani Moralis captus vitam
 laqueo finivit.

edocuit, et ut diligenter urbem in tempus matutinum custodiat, hortatus est, ipse cum cæteris domesticis ad Musulmanum **47** abijt: cumque melia nocte Caramani ac Carmiani milites in Cineitis tentoria venissent, neminem offenderunt. Orta jam luce Cineites laqueum collo pendentem gestans, coram Musulmano lacrymas fundens se sistit, taliaque locutus est: *Peccavi, domine, morte dignus sum. Quare collo meo laqueum injeci, de me, prout libuerit, statue ac decerne: cuilibet enim pœnæ jure sum obnoxius.* Musulmanus eo sermone delinitus, ejusque commissertus, veste nitida induit: et interrogavit ubinam duces illi cum exercitu starent? Respondit iste, Ephesi. Quod si velis exercitum mihi credere, ad eos pergam, vinctosque adducam. At Musulmanus veritus ut fraus aliqua subsesset, et simulata hæc agerentur, noluit eos insequi: sed orto sole equo insidens cum omnibus copiis Ephesum pergit, et Cineitem secum abducit. Cumque, ut jam diximus, Caramanus et Carmianus circa mediam noctem ad Cineitis tentoria venissent, nec ullus in iis comparuisset, insidias sibi strui suspicati sunt; quare in castris vehementer tumultuatum est, dum hi equos inquirent, illi sellas et stragula, alii camelos et mulos, alii currus ut sarcinas et impedimenta eis imponebant. Orto jam sole, omnibusque ad discedendum rite instructis, duces cum equitatu et copiis pedestribus in edito loco stabant, ut camelii et muli, quos cum omnibus impedimentis ante se agebant, claustra Mæandri transirent; ipsi vero tandiu in acie steterunt, donec graviora onera fauces illas superasse vidissent: ipsi demum servatis ordinibus claustra illa ingrediuntur, et cum jam illi, qui postremam aciem clauderent, intrassent illa, Musulmanus pedites suos ponte, qui Galesio monti vicinus est, transmisit et Ephesum ingressus est, hora diei quarta, sole Libræ signum tenente. At Cineites multa frustra commentus est, quibus hunc principem induceret ad eos insequendum: sed ille nusquam se persuaderi passus est. Nam præterquam quod admodum facilis esset, et alienis miseriis tangere, dolos et machinas Cineitis reformidabat. Eratque Musulmanus iam probus et simplex, quam Cineites improbus ac venerator. Castris itaque in agro Ephesio locatis quadrimestre tempus genio indulgens, voluptatesque captans, per luxum ac delicias ibi transegit: præ cæteris enim vino deditus erat, et in libidinem pronus.

A κάστρου καὶ πρόμαχος· καὶ τὰ κατ' αὐτὸν ἀκριβῶς ἱστορήσας, καὶ παραγγείλας τὴν φυλακὴν τῆς πόλεως ἐπιμελῶς ἄχρι πρώτας διατηρεῖν, αὐτὸς σὺν τοῖς λοιποῖς οἰκειοκόοις πρὸς τὸν Μουσοῦλμάν ἐπ' ἀνεισι· καὶ διὰ μέσης νυκτὸς οἱ τοῦ Καραμάν καὶ τοῦ Καρμιάν εἰς τὰς τέντας τοῦ Τζινεήτῃ ἐλθόντες οὐδένα εὔρον. Ὁ δὲ Τζινεήτῃ, πρώτας ἦδη γενόμενης, καὶ βρόχον ἐνθεῖς τῷ τραχήλῳ, ἦλθεν ἐνώπιον τοῦ Μουσοῦλμάν, κλαίων καὶ λέγων· Κύριε, ἡμαρτον, ἀξιόξ εἰμι τοῦ θανεῖν. Ἐγὼ αὐτὸς τῷ τραχήλῳ μου τὸν βρόχον ἀνηρητησάμην. Ὡς βούλει εἰς ἐμὲ πράττε, ὑπεύθυνός εἰμι παντοίας καταδικης. Ὁ δὲ Μουσοῦλμάν καμφορὴς τοῖς λόγοις τούτοις, καὶ συμπαθήσας αὐτὸν, καὶ στολὴν φαειρὴν ἐνδύσας, τρώτησε· Πού εἰσι νῦν οἱ ἡγεμόνες ἐκεῖνοι, καὶ ποῦ ἡ παράταξις αὐτῶν εὐρίσκειται; Ὁ δὲ εἶπεν, Ἐν Ἐφέσῳ· καὶ εἰ βούλει χώρησόν μοι στρατὸν, κἀγὼ ἐλθὼν αὐτοὺς δεσμίους ἄγω πρὸς σέ. Ὁ δὲ Μουσοῦλμάν φοβηθεὶς μὴ πως πανουργία ἐν μέσῳ τούτων τῶν ὑποκρίσεων πράττηται, οὐκ ἠθέλησε καταδιώξει ἐπίσω αὐτῶν· ἀλλ' ἦδη τοῦ ἡλίου ἀνίσχοντος, καὶ αὐτὸς ἐφ' ἱπποῦ ἐπιβάς, σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ πρὸς Ἐφεσον ἐχώρει, ἔχων μὲν αὐτοῦ καὶ τὸν Τζινεήτῃ. Ὁ δὲ Καραμάν καὶ Καρμιάν, καθὼς ἐφημῶν, περὶ τὰς μέσας νύκτας ἐλθόντες εἰς τὰς σκηνὰς τοῦ Τζινεήτῃ, καὶ μὴ εὐρίσκοντες αὐτὸν, ἐνόησαν τὴν ἐνέδραν· καὶ μέγας θροῦς ἐτεγγόνοι ἐν τῷ φεσάτῳ καὶ ταρχή· οἱ μὲν ἐρευνησάντες τοὺς ἱπποὺς αὐτῶν, οἱ δὲ τὰς ἐφεστρίδας, ἄλλοι τὰς

C καμηλοῦς καὶ τοὺς ἡμιόνους, πρὸς τὰ φορτῖα τῶν παρασκευῶν ἐπιθεῖναι, ἕτεροι δὲ ἐν ἄρμασιν. Καὶ δὴ ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου τὰ πάντα καλῶς παρασκευάσαντες, οἱ μὲν ἱππεῖς σὺν τοῖς ἡγεμόσι, καὶ τῷ περικτῷ στρατῷ ἐπὶ τόπου ὕψηλοῦ ἱστάμενοι, τὰς ἡμιόνους καὶ τὰς καμηλοῦς σὺν παντὶ τῷ φορτικῷ τῆματι προέπεμψαν, περᾶσαντες τὰς κλεισοῦρας τὰς πρὸς Μαϊανδρὸν· αὐτοὶ δὲ ἴσταντο ἑωρῆσον, ὅτι τὰ εὐστάτα μέρη διέθεσαν. Τότε καὶ αὐτοὶ κατὰ τάξιν εἰς τὰς κλεισοῦρας εἰσῆλθοσαν. Ὅτε δὲ τὸ τέλος τῆς οὐρηγίας ἐν τῷ στόματι τοῦ σερνοῦ ἦν, τότε καὶ τὸ τοῦ Μουσοῦλμάν περικτὸν ἀπὸ τῆς γεφύρας τῆς πρὸς Γαλήσιον ὄρος (50) κειμένης διαβάς ἐν Ἐφέσῳ ἦλθεν· καὶ τῇ τετάρτῃ ὥρᾳ τῆς ἡμέρας, ἡλίου ἐν τῷ Ζυγῷ τὴν πορείαν ποιούντος, καὶ ὁ Μουσοῦλμάν ἐν Ἐφέσῳ. Ὁ δὲ Τζινεήτῃ πολλὰ συμβουλευσας τῷ ποιήσῃ καταπειθῆ τὸν ἄνδρα τοῦ καταδιώξει ὅπισθεν αὐτῶν, οὐκ ἠνέσχτο, τὸ μὲν διὰ τὴν ἄκρην αὐτοῦ συμπάθειαν, τὸ δὲ καὶ φοβοῦμενος αἰεὶ τὰς μαδιουργίας τοῦ Τζινεήτῃ· ἦν γὰρ ὁ Μουσοῦλμάν πονηρὸς καὶ περιεργός. Πήξας οὖν τὰς σκηνὰς (51)

Ismaelis Bullialdi notæ.

(50) Πρὸς Γαλήσιον ὄρος. Mons ille Galesius Epheso vicinus est, et procul dubio nomen ab urbe Galesio traxit, cuius meminit Stephanus de urbihus: Γαλήσιον πόλις Ἐφέσου. Πιρθένης ἐν ἐπικηδέειῳ τῷ εἰς Αὐξίθεμιν. *Calesium urbs Epheso subdita. Parthenius in Auxithemini epicedio.* Abrahamus Ortelius de illo monte perperam opinatur, cum vicinum Constantinopoli illum facit, et Gregoriam

ut suam tueatur sententiam, adducit.

(51) Πήξας οὖν τὰς σκηνὰς. Lib. x, histor. Musulm. notat Leuncl. hunc fuisse Soleimanis seu Musulmani genium, ut diuturnis, aliquando quadrimestribus, computationibus indulgeret: quæ ignavia ac socordia ultimam perniciem ei tandem auulerunt.

ἐν τῷ τῆς Ἐφέσου κάμπῳ, καὶ ποιήσας μῆνας τέσσαρας, οὐκ ἄλλο ἦν τὸ δρώμενον πλην τρυφῆς καὶ σπατάλης· ἦν γὰρ ὁ ἀνὴρ οἰνοπότης, ὡς οὐδεὶς ἄλλος, καὶ εἰς τὰς σαρκιακὰς ἐπιθυμίας ἀδεῶς ἐμπίπτων.

48 CAPUT XIX.

Moses (52) a Mehemete fratre suo deficit et in Valachiam secedit, fratrem suum Musulmanum invadit et vincit. Musulmanus dum fuga sibi consulit, et in quodam oppido a juvenibus occiditur; Moses oppidum et incolas comburit, in Seriam movet, deinde Constantinopolim frustra oppugnat. Manuel imperator Mehemetem adversus Mosem evocat et concitat. Mehemetes bis victus Byzantium se recipit: tandem Mosem vincit; hic inter fugiendum occiditur, ejusque cadaver Prusam sepeliendum deseritur.

Ὁ δὲ Μωσῆς, ἐν λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, διάγων Α μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μεχμετ ἐν Ἀγκύρᾳ τῆς Γαλατίας καὶ φυγῶν, ἦκεν ἐν Σινώπῃ ἡγεμονεύοντος Σπεντιάρ τοῦ Τουρχομάνου (53). Φιλοξενήσας οὖν αὐτὸν, ὡς ἔδει, ἐζήτησε περᾶσαι Μωσῆς τὴν περὶ αὐτὸν τοῦ Εὐξείνου πόντου, τὰ πρὸς Βλαχίαν. Ὁ δὲ ἀσπασίως τὴν αἰτησιν αὐτοῦ πληρώσας ἀφήσει, καὶ εἰς Βλαχίαν περᾶ. Καὶ τῷ Μύλτζῃ βηθόδα (54) συντυχῶν, καὶ πληροφορήσας αὐτῷ τίς τε εἴη, καὶ πόθεν ἦκε, καὶ πῶς, δίδωσιν αὐτῷ ἀδειαν τοῦ περιπατεῖν ἐν πάσῃ Βλαχίᾳ, καὶ πράττειν τὰ δόξαντα. Οἱ δὲ τῆς δύσεως σατράπαι, καὶ τὰ τοῦ Δανούβειος μέρη φυλάττοντες, μαθόντες τὴν εἰς Βλαχίαν εἰσόδον τοῦ Μωσῆ, γράφουσι καὶ δηλοῦσι τῷ Μουσουλμάν τὰ γενόμενα· καὶ ὅπως, εἰ μὴ φθάσας περάσει ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Θράκης, τὴν δύσιν ὁ Μωσῆς κληρώσεται, καὶ αὐτὸς ἐν Ἀσίᾳ διάγων εἰς αὐτὴν καὶ καταλήξει. Ὁ δὲ Μουσουλμάν ἐνωτισθεὶς τοῖς λόγοις τούτοις, συντόμως εἰς Ἐφέσου πρὸς Λάμπασκον ἔρχεται, ἄγων ὀμοῦ καὶ τὴν Τζινεήτ, ἄλλον ἑπαρχὸν καταστήσας ἀντ' αὐτοῦ ἐν Ἐφέσῳ καὶ ἐν πάσῃ τῇ ἑπαρχίᾳ. Ἦν δὲ ἐν Λαμφάσκῳ κτιζῶν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Μουσουλμάν πύργον ἕνα παμμεγέθη, ἐν τῇ ἀκτῇ τῇ ἀπέναντι Καλλιουπόλεως. Ὁ δὲ δομήτωρ ἦν Σαλαγρούζω δὲ Νέγρω (55) Γενουίτης εἰς τῶν εὐγενῶν, ὃν καὶ οἰκοδομήσας ὡς ἔπρεπε, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ὁ Μουσουλμάν, ἐδωρήσατο αὐτῷ πλεῖστα χρήματα. Καὶ περᾶσας ἐν Καλλιουπόλει, καὶ καθίσας ἐν πότις καὶ ἀμεριμνίας, εὐφραυνόμενος, καὶ ἀσελγαίνων οὐκ ἐφρόντιζε περὶ τοῦ Μωσῆ. Ὁ δὲ Μωσῆς οὐ διέλειπε γράφων τοῖς μεγιστάνοις, καὶ τάττων αὐτοῖς πάντα τὰ χρήσιμα, εἰ ἐγκρατῆς τῆς ἡγεμονίας γενήσεται· καὶ οὐ μόνον ἦν ἐν τούτοις, ἀλλὰ καὶ Τούρκους ἀθροίσας ἐκ τῶν τοῦ Ἰστρου μερῶν, παρ' αὐτῶν πάσης Θράκης καὶ Θετταλίας καὶ Ἰλλυρικῆς ἡγεμῶν ἀνηγορεύετο. Ὁ δὲ Μουσουλμάν τὸν Τζινεήτ πρὸς τὰ μέρη τῆς Βουλγαρίας, ἐν τοῖς μέρεσι τῶν Ἀχρῶδων (56)

Israhelis Bullialdi notæ.

(52) Leunclavius lib. x, Mosis adversus Suleimanum seu Musulmanum gesta narrat, auctorumque dissentientes narrationes notat.

(53) Ἠγεμονεύοντος Σπεντιάρ τοῦ Τουρχομάνου. Islendiaria a Leunclavio appellatur, ejusque genealogiam descripsit. A Turcis Omeroglii et Isf-n-liarohi appellati sunt. Laonicus, lib. iv, Mosem ad Sinopes principem profectum esse etiam narrat.

(54) Καὶ τῷ Μύλτζῃ βηθόδα. Mirken Makum, seu Marcum Valachum appellat illum Leunclavius; Laonicus, lib. iv, Myrken. Hic est Dani frater, de quo infra sit mentio cap. 29.

(55) Σαλαγρούζω δὲ Νέγρω. Annales Gemuenses nullam isto tempore hujus Nigri mentionem fa-

ciunt: cuiusdam alius, qui sæculo superiore vixit, nomen ab illis celebratur.
(56) Ἐν τοῖς μέρεσιν τῶν Ἀχρῶδων. In ms. lib. bibliothecæ Regiæ catalogus urbium et locorum, quorum nomina mutata sunt, exstat: ἰνεο Πρεβέλλης ἢ Ἀχρῶδα. In alio ms. ejusdem bibliothecæ exstant formulæ inscriptionum et subscriptionum, quibus Constantinopolitanus patriarcha in litteris ad papam, patriarchas et metropolitans utitur. Inter illos exstat, πρὸς τὸν Ἰουστινιανῆς, his verbis: Μακαριώτατε ἀρχιεπίσκοπε τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς, Ἀχρῶδων καὶ πάσης τῆς Βουλγαρίας ἐν ἀγίῳ Πνεύματι· ἀγαπητὲ ἀδελφὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος. Beatissime archiepiscopo Justiniana primæ, Achri-

Musulmanus vero Cneitem in Bulgariam misit, A eumque vicinis Achridarum 49 provinciae partibus praefecit; ipse Adrianopolim profectus eam fugreditur, et ab omnibus, ut honorum omnium auctor atque largitor, laulibus in caelum effertur. Et revera talis erat Musulmanus: quamenneque enim urbem aut vicum adiret, ut dies triginta ibi moraretur, divitibus et pauperibus, illisque, qui praenopia mendicabant, abunde largiebatur: tum ergo coactum exercitum adversus Mosem misit, dum ipse dies solidos in computationibus consumebat. Moses itaque pugna commissa victor evasit, exercitumque Musulmani ubique ad portas Sophiae insecutus est, et fama ubique sparsa ipsum in occidente regnatum. Ubi autem Musulmanus intellexit brevi Adrianopoli affuturum Mosem, ad quem undequaque turmatim omnes confluebant, etiamque ex primariis plurimi, sero tandem veterno solutus et excitatus ad mentem sobriam rediit, et Constantinopolim petere decrevit, viamque cum paucis equitibus ingressus, ab eis ad Mosem desicientibus deseritur. Musulmanus in quoddam oppidum iter faciendo venit: quem ubi conspexere oppidani, ex equi forma, vestium ornatu et vultu, principem esse cognoverunt, et ad spectandum illum accurrunt: cumque juvenes quinque sagittarii pharetrati eum currendo praevenerunt, tum turbatus telum in eos emittit, quo percussus eorum unus pronus in caput cecidit: secundo deinde emisso alium sternit: tunc tres qui supererant, quod fratres germani isti quinque essent, uno consensu tela in Musulmanum torquent, equo dejiciunt et lapso caput abscindunt. Mosem etiam, quem longum satellitum agmen comitabatur, Adrianopolitani cives in urbem accipiunt, et quam exquisito possunt cultu venerantur, ibique Occidentis princeps proclamatur. Cognita porro morte fratris sui Musulmani eum luxit, et milites satraparumque praecipuos misit, qui defuncti cadaver Adrianopolim apportarunt; Prusam postea magna pompa perlatum, monumento, quod ipse posuerat, intulerunt. Diligentem etiam inquisitionem exercent in eos qui

Α επαρχον καταστήσας επεμφεν· αυτος δε εν Αδριανουπολει την πορειαν επολει, και εισελθων εντες της πόλεως, απαντες αυτον ως ευεργέτην και δωτήρα πάντων καλών ανηγόρευον. Και εν αληθεία ούτως ην· όπου γάρ ο Μουσουλμάν ηργετο καν τε εν πόλει, καν τε εν κόμη του ποιήσαι· εκαί ημέρας τριάκοντα, και οι πλούσιοι, και οι πένητες και αυτοι οι δι' ενδειαν τροφών προσαιτούντες, πάντες αυτάρχεις εγένοντο. Τότε ο Μουσουλμάν απ' Αδριανουπόλεως συλλέξας στρατόν κατά του Μωσή επεμφε, και αυτος διημέρευεν εν πότει. Ο δε Μωσής συνάψας πόλεμον, και υπέρτερος φανερός, και διώξας τόν στρατόν του Μουσουλμάν εγγύς του Σοφίας, εγένετο απαναταχού φήμη, ως ο Μωσής μέλλει της δύσεως τοπαρχης γενέσθαι. Και δε ενωτισθεις ο Μουσουλμάν την ως εν όλγω μέλλουσαν εισέλευσιν εν Αδριανουπόλει του Μωσή· ην γάρ συρρέων απαν το πληθος εν αυτώ, και εκ των προύχοντων ουκ όλγοι· αυτος όψε ποτε ανανήξας εκ του κάρους της μέθης ηβουλήθη προς Κωνσταντινουπόλιν απιέναι· και σὺν όλγοις επιθάται τη όδδν αρξάμενος, και αυτοι αφέντες αυτον εφυγον, και προς τον Μωσην ηλαυον. Ο δε Μουσουλμάν εν χωρίω τινω (57) καθ' όδδν εντυχών· και οι του χωριου ειδόν τε αυτον και εκ του ήππου, και εκ των ιματίων, και εκ της μορφης, και γνωρίσαντες ως ο ήγεμων εστιν, εθειον επι τη θέα αυτου. Και προκαταλαβόντες νεανισκοι πέντε τοξοται, φέροντες τόξα και βέλη· ο Μουσουλμάν παραχθεις αφήσει βέλος κατ' αυτών, και ο εις κύμβαχος όλιοθήσας C επεσε, και δευτερον πέμφας βλέπει τον ετερον· τότε οι τρεις όμονόησαντες, ησαν γάρ και οι πέντε όμοπατριοι και όμαίμονες, όφιδισι τα βέλη κατ' του Μουσουλμάν, και πίπτει του ήππου, και την κεφαλήν αποτέμνουσιν. Ο δε Μωσής εισάγεται εν Αδριανουπόλει μετα δορυφορίας και τιμής όσης, και ήγεμών δύτειος αναδεικνυται. Μαθών δε τον θάνατον του αδελφου αυτου Μουσουλμάν επένθησε· και στρατιώτας πέμφας, και τους πρώτους των σατραπών, εφερον του σώμα αυτου εν Αδριανουπόλει, επεμφεν αυτο εντιμώς εν τη Προύση, και εθαψαν εν τώ παρ' αυτου δομηθέντι μνημαίω. Ο

Ismaelis Bullialdi no:

darum, et universae Bulgariae in Spiritu sancto dilecte modicitatis nostrae frater. Ex his verbis videri posset Justiniana prima differre ab Achridis, illaque esse urbs, hae regio dici posset: cui conveniunt verba libri ins. 1932 bibliothecae Regiae, Θρακη εστιν ή Αδριανούπολις μέχρι της Κωνσταντινουπόλεως, και της Σοφίας, και της Βουλγαρίας και της Αχρίδος και των μερών αυτης. Thracia ab Adrianopoli ad Constantinopolim extenditur, et Sophia, Bulgaria et Ochride ejusque partibus terminatur. Ita ut Ochris seu Achris pro provincia et regione hoc loco, non pro urbe accipiatur; Justinianam primam Turci Giustandil appellant. Urbs Achris a Gregora, lib. III, in Macedonia collocatur, quae et Bulgariici regni in Illyricum usque protensi, pars fuit. Libro etiam II habet: Περί της αρχιεπισκοπής της Βουλγαρίας τη: και Αχρίδος· καλουμένης, De archiepiscopatu Bulgariae, qui et Achridis dicitur, cujus metropolis Justiniana prima dicta. Georg.

D logotheta in Chron. de Achridis mentionem facit. Laonic. lib. I, Macedoniae urbem Ochridem nominat. Acta etiam Leonis papae IX adversus Michaelen Cerularium, et Leonem Achridae episcopum, urbem esse clare exponunt: in illis exstat epistola Michaelis et Leonis quae sic incipit: Michael universalis patriarcha novae Romae, et Leo archiepiscopus Achridae metropolis Bulgariae dilecto fratri Joanni Cannaensi episcopo. Cantuaruzenus etiam πόλιν εσπερίον eam appellat, lib. II, cap. 20, ita ut dubium omne tollatur, et Achridam esse urbem constet.

(57) Ο δε Μουσουλμάν εν χωρίω τινω. Ejus mortem eodem fere modo accidisse Beccani Annales et historia Verantiana narrant. Dissentit ab illis Hamvaidana. Leunclavius, lib. X, annum devicti Musulmani ascribit Hegirae anno 813, qui cepit Maii 6. feria 3, ann. Chr. 1410. Laonicus, lib. IV, rem aliter quam alii narrat.

δι Μωσῆς ἀκριβῆ ἔρευναν ποιήσας εἰς τοὺς φονεῖς τοῦ Μουσουλμάν, καὶ εὐρῶν καὶ τοὺς τρεῖς, καὶ πέμψας ἐν τῷ χωρίῳ δ [οὐ] ἐφρονεῦθη· καὶ ἀπολοῦσας πάντας τοὺς χωρίτας, καὶ δεσμῆσας τὸν καθένα σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, ἀσφαλίσας τὸν καθένα ἐν ταῖς καλύβαις αὐτῶν, πῦρ ἀριάζειν· καὶ τέκνα καὶ γονεῖς, καὶ συγγενεῖς, καὶ αἱ καλύβαι, καὶ τὸ χωρίον ἅπαν κατετεφρώθη, καὶ εἰς κίνιν ἐγένοντο. Τοιαύτην ποινὴν ὁ ἀπάνθρωπος εἰς ἀνθρώπους εἰργάσατο, δεικνύων τὴν ἀπαρχὴν τῶν κακῶν, ὧν ἡμεῖς καταεργάζεσθαι ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ. Ἀθροίσας οὖν τοὺς μεγιστάνας τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας καὶ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν· ἦσαν γὰρ συνθηθροισμένοι πάντες εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ· δημηγορήσας εἰρήνη πρὸς αὐτούς· **Ἡ ἄνδρες καὶ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς φίλοι,** καὶ γὰρ οὐ δούλους λέγω, οἴδατε ἀκριβῶς τὴν ἣν ὑπέστη παρὰ τοῦ Τεμῦρ ἀπειλὴν ἢ τῆς Ἀσίας μερὸς· καὶ τὸ πλεόν, ὅτι ὁ ἐμὸς πατὴρ παρεδόθη εἰς χεῖρας αὐτοῦ ὡς στρουθίον. Οὐκ ἄλλο τολμῶν ἦν τὸ καταβιδύσασθαι τοὺς Σκύθας καὶ Πέρσας καὶ τὸ λαοὶν ἔθνος ἐν τοῖς ἡμετέροις σκηνώμασι, πλὴν ἡ Κωνσταντινου, καὶ σὺν αὐτῇ οἱ ἐν ταύτῃ βασιλεύοντες. Ἐλθὼν οὖν ὁ ἐμὸς ἀδελφός, καὶ κυριεύσας τὰ Θρακικὰ μέρη, καὶ τὴν λείπουσαν γῆν, ἣν ὁ ἡμέτερος ἀδελφός [πατὴρ] ἐκυρίευεν, οὐ μόνον τὴν πρὸς τὸ πάτριον σέβας στοργὴν οὐκ ἐνεδείξατο· ἀλλὰ μᾶλλον, εἰ χρὴ λέγειν, καὶ ἐφ' ἡμίσεος καθοὐρ ἐγένετο (58). Ἐν τούτῳ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν παραβλέψας, εἰς τὴν ἐμὴν χεῖρα τὴν ῥομφαίαν τοῦ προφήτου (59) δέδωκε, τοῦ διχοτομήσαι τὸν ἄπιστον, τὸν δὲ πιστὸν ὑπερυψώσει καὶ ἀναβιδύσασθαι. Ἐνεκα γούτῳ τούτου οὐ χρὴ τοσαύτην γῆν ἢ Κωνσταντινου κληρώσασθαι, οὐδὲ πόλεις Μακεδονικὰς, καὶ ταῦτα τὴν Θεσσαλονικίαν, ἣν διὰ πολλῶν ἰδρώτων ὁ ἐμὸς πατὴρ ἐκληρώσατο, καὶ τοὺς βωμοὺς τῶν εἰδώλων εἰς ἑρὰ τερμένη τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ προφήτου μετέστησεν· ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν μητέρα τῶν πόλεων, καὶ τὸν φορέα τοῦ ἐμοῦ πατρὸς, εἰ Θεῷ βελητόν ἐστι, διὰ συνδρομῆς ἐμῆς ἡμετέρων καταστήσω· καὶ τὰ ἐν αὐτῇ πρὸς εὐχῆς οἴκου. Τότε οἱ πάντες εὐφρόμισαν, καὶ ἔσαντο.

Ἀθροίσας οὖν στρατὸν ἱκανόν, πρῶτον μὲν ἐν Σερβίᾳ κατέδραμον (60) (ἐφθασε γὰρ ὁ δεσπότης

Musulmanum interfecerant, tresque illos, qui eandem patnaverant, comprehensos in oppidum, ubi occisus fuerat, misit: et in unum convocatos omnes oppidanos, cum uxoribus et liberis singulos vinxit, et in singulis tuguriis conclusit; immissoque igne liberi cum parentibus cognatisque, tuguria etiam, totumque oppidum conflabant, et in cineres vertuntur. Tali supplicio inhumanus ille in homines animadvertit, primitias ac specimen malorum scelerumque, quorum auctor temporibus suis futurus erat, exhibens. **50** Convocatis deinde Thracie, Macedoniae aliarumque provinciarum proceribus, qui ad eum venerandum conveniant, oratione habita talia locutus est: *O viri patris mei amici, neque enim servos appello, probe novistis quanto cum horrore Asia ad Temyris minas trepidaverit: atque etiam, quod gravius est, patrem meum in manus illius velut passerem traditum esse. Non alius tamen, præter Constantinopolim ejusque imperatorem, accersivit Scythas et Persas, cæterasque gentes in patriam nostram evocavit. Cum vero frater meus, qui Thraciæ cæterisque regionibus, quas pater possederat dominabatur, non solum venerationem ac pietatem patriæ debitam non exhibuerit: quin potius, si ita sari licet, cavore, id est infidelis, ex semisse factus est: eapropter Deus illum aversatus, in manum lanceam prophetæ mihi tradidit, ut infidelem discindam, fidelem vero exaltem et honoribus extollam. Propterea non convenit Constantinopolim tam late imperare, aut urbes Macedonicas, imprimis vero Thessalonicam retinere, quam tot laboribus et arumnis parens meus conquiesierat, idolorumque altaria in sacra Dei, ejusque prophetæ templa commutaverat: atque ipsum cæterarum urbium caput, patrisque mei homicidam, si Deo ita placuerit, operi graviter incumbens, imperio meo submittam, et templa, quæ in illa urbe stant Deo et prophetæ ejus consecrata domos orationis constituam.* His dictis omnes faustis acclamationibus applauserunt, verbaque ejus, non secus ac Dei, auribus hauserunt.

τερμένη τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ προφήτου τελείω ὡς παρὰ Θεοῦ τοὺς μαρτύρους αὐτοῦ λόγου; εἰδί-

Ingenti itaque conscripio exercitu Serviam primum invadit (quam equidem Stephanus Lazari

Ismæelis Bullialdi notæ.

(58) *Καθοὐρ ἐγένετο.* Gaurum et Gauros scribit Leunclavius: Turci *Giaour*, dissyllabum Gallica pronuntiatione: verbum contumeliosum est, quod *infidelem* significat. Moses porro fratrem suum Musulmanum Gaurum seu infidelem appellat, ob scelus cum imperatore Manuele ab eo percussum obsidesque fratrem ac sororem datus.

(59) *Τὴν ῥομφαίαν τοῦ προφήτου.* De Halis acinace hic locus intelligendus est: de quo Leuncl. *Hist. Musul.* lib. 1, ex Arabum et Turcorum monumentis sic disserit: *Hinc illæ Muhametanorum fabellæ de illius Sulficare (sic Alis acinacem nominare consueverunt) quei narrant quomodo vagina educeretur, ita se divisisse, ut geminus efficeretur, cubi-*

tos 18 longus, et Alim eo contra Gauros utentem, ab utroque latere non aliter ipsos ac segetem mesores prosternere solitum, ac montis etiam seu scopulos eo disseuisse. Mos indidem inolevit, ut in militaribus signis Musulmano um hic Alis acinax, sive Sulficar, velut inauspicatus Christianis, faustus ipsis exprimatuz, etc. In superluminariis quadam sedium publicarum Constantinopoli, hoc sulficar expressum bilidi ensis figura vidi, et gladium Halis appellari ab incolis auhvi: hoc μορφολυκέτω et terriculamento pavorem Christianis injicere gens viribus suis nimium confisa credit.

(60) *Πρῶτον μὲν ἐν Σερβίᾳ κατέδραμον.* Adeundus Leunclavius lib. 11 *Histor. Musulm.* A Muhamede

Musulmannus vero Cneitem in Bulgariam misit, eunique vicinis Achridarum 49 provinciae partibus praefecit: ipse Adrianopolim profectus eam fugreditur, et ab omnibus, ut bonorum omnium auctor atque largitor, laudibus in caelum effertur. Et revera talis erat Musulmannus: quaecumque enim urbem aut vicum adiret, ut dies triginta ibi moraretur, divitibus et pauperibus, illisque, qui praer inopia mendicabant, abunde largiebatur: tum ergo coactum exercitum adversus Mosem misit, dum ipse dies solidos in computationibus consumebat. Moses itaque pugna commissa victor evasit, exercitumque Musulmani usque ad portas Sophiae insecutus est, et fama ubique sparsa ipsum in occidente regnavit. Ubi autem Musulmannus intellexit brevi Adrianopoli affuturum Mosem, ad quem undequaque turmatim omnes confluebant, etiamque ex primariis plurimi, sero tandem veterno solutus et excitatus ad mentem sobriam rediit, et Constantinopolim petere decrevit, viamque cum paucis equitibus ingressus, ab eis ad Mosem deficientibus deserit. Musulmannus in quoddam oppidum iter faciendo venit: quem ubi conspexere oppidani, ex equi forma, vestium ornatu et vultu, principem esse cognoverunt, et ad spectandum illum accurrunt: cumque juvenes quinque sagittarii pharetrati eum currendo praevenissem, tum turbatus telum in eos emittit, quo percussus eorum unus pronus in caput cecidit: secundo deinde emisso alium sternit: tunc tres qui supererant, quod fratres germani isti quinque essent, uno consensu tela in Musulmannum torquent, equo dejiciunt et lapso caput abscindunt. Mosem etiam, quem longum satellitum agmen comitabatur, Adrianopolitani cives in urbem accipiunt, et quam exquisito possunt cultu venerantur, ibique Occidentis princeps proclamatur. Cognita porro morte fratris sui Musulmani eum luxit, et milites satraparumque praecipuos misit, qui defuncti cadaver Adrianopolim apportarent: Prusam postea magna pompa perlatum, monumento, quod ipse posuerat, intulerunt. Diligentem etiam inquisitionem exercit in eos qui

Ἐπαρχον καταστήσας ἔπεμψεν· αὐτὸς δὲ ἐν Ἀδριανουπόλει τὴν πορείαν ἐποίησεν, καὶ εἰσελθὼν ἐνδοτῆς πόλεως, ἄπαντες αὐτὸν ὡς εὐεργέτην καὶ δωτήρα πάντων καλῶν ἀνηγόρευον. Καὶ ἐν ἀληθείᾳ οὕτως ἦν· ὅπου γὰρ ὁ Μουσουλμάν ἤρχετο κἄν τε ἐν πόλει, κἄν τε ἐν κώμῃ τοῦ ποιῆσαι ἐκεῖ ἡμέρας τριάντα, καὶ οἱ πλοῦστοι, καὶ οἱ πένητες καὶ αὐτοὶ οἱ δι' ἐνδειαν τροφῶν προσαιτούντες, πάντες αὐτάρχεις ἐγένοντο. Τότε ὁ Μουσουλμάν ἀπ' Ἀδριανουπόλεως συλλέξας στρατὸν κατὰ τοῦ Μωσῆ ἔπεμψε, καὶ αὐτὸς διήμερευσεν ἐν πότει. Ὁ δὲ Μωσῆς συνάψας πόλεμον, καὶ ὑπέρτερος φανεῖς, καὶ διώξας τὸν στρατὸν τοῦ Μουσουλμάν ἐγγύς που Σοφίης, ἐγένετο ἀπανταχοῦ φήμη, ὡς ὁ Μωσῆς μέλλει τῆς δύσεως τοπάρχης γενέσθαι. Καὶ ὅθι ἐνωτισθεὶς ὁ Μουσουλμάν τὴν ὡς ἐν ὀλίγῳ μέλλουσαν εἰσελεύσιν ἐν Ἀδριανουπόλει τοῦ Μωσῆ· ἦν γὰρ συρρέων ἄπαν τὸ πλῆθος ἐν αὐτῷ, καὶ ἐκ τῶν προϋχόντων οὐκ ὀλίγοι· αὐτὸς ὀψέ ποτε ἀνανήψας ἐκ τοῦ κάρου τῆς μέθης ἠδουλήθη πρὸς Κωνσταντινούπολιν ἀπιέναι· καὶ σὺν ὀλίγοις ἐπιθάταις τῆς ὁδοῦ ἀρξάμενος, καὶ αὐτοὶ ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον, καὶ πρὸς τὸν Μωσῆν ἤλαυον. Ὁ δὲ Μουσουλμάν ἐν χωρίῳ τινί (57) καθ' ὁδοῦ ἐντυχῶν· καὶ οἱ τοῦ χωρίου εἰδὼν τε αὐτὸν καὶ ἐκ τοῦ ἵππου, καὶ ἐκ τῶν ἱματίων, καὶ ἐκ τῆς μορφῆς, καὶ γνωρίσαντες ὡς ὁ ἡγεμὼν ἔστιν, ἔθεον ἐπὶ τῇ θείᾳ αὐτοῦ. Καὶ προκαταλόθοντες νεανίσκοι πάντε τοξοῦται, φέροντες τόξα καὶ βέλη· ὁ Μουσουλμάν παραχθὲς ἀφίησι βέλος κατ' αὐτῶν, καὶ ὁ εἰς κύμβαχος ἐλισσθεὶς ἔπεσε, καὶ δευτέρον πέμψας βλέπει τὸν ἕτερον· τότε οἱ τρεῖς ὁμοήσαντες, ἦσαν γὰρ καὶ οἱ πάντα ὁμοπάτριοι καὶ ὁμιλίμονες, ἀφίησι τὰ βέλη κατὰ τοῦ Μουσουλμάν, καὶ πίπτει τοῦ ἵππου, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποτέμνουσιν. Ὁ δὲ Μωσῆς εἰσάγεται ἐν Ἀδριανουπόλει μετὰ δορυφορίας καὶ τιμῆς ὕψης, καὶ ἡγεμῶν δύτεως ἀναδείκνυται. Μαθὼν δὲ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μουσουλμάν ἐπένθησεν· καὶ στρατιώτας πέμψας, καὶ τοὺς πρώτους τῶν σατραπῶν, ἔφερον τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει, ἔπεμψεν αὐτὸ ἐν τῷ Προύσῃ, καὶ ἔθαψαν ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ δομηθέντι μνημείῳ. Ὁ

Ismaelis Bullialdi no:

darum, et universae Bulgariae in Spiritu sancto dilecte modicitatis nostrae frater. Ex his verbis videri posset Justiniana prima differre ab Achridis, illaque esse urbs, haec regio dici posset: cui conveniunt verba libri ms. 1932 bibliothecae Regiae, Θράκη ἐστὶν ἡ Ἀδριανουπόλις μέχρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τῆς Σοφίης, καὶ τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Ἀχρίδος καὶ τῶν μερῶν αὐτῆς. Thracia ab Adrianopoli ad Constantinopolim extenditur, et Sophia, Bulgaria et Ochride ejusque partibus terminatur. Ita ut Ochris seu Achris pro provincia et regione hoc loco, non pro urbe accipiatur; Justinianam primam Turci Gius'andil appellat. Urbs Achris a Gregora, lib. iii, in Macedonia collocatur, quae et Bulgari regni in Illyricum usque protensi, pars fuit. Libro etiam ii habet: Περὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς τῆς Βουλγαρίας τῆς καὶ Ἀχρίδος, καλουμένης, De archiepiscopatu Bulgariae, qui et Achridis dicitur, cujus metropolis Justiniana prima dicta. Georg.

D logotheta in Chron. de Achridis mentionem facit. Laonic. lib. i, Macedoniae urbem Ochridem nominat. Acta etiam Leonis papae IX adversus Michaellem Cerularium, et Leonem Achridae episcopum, urbem esse clare exponunt: in illis exstat epistola Michaelis et Leonis quae sic incipit: *Michael universalis patriarcha novae Romae, et Leo archiepiscopus Achridae metropolis Bulgarorum dilecto fratri Joanni Cannaensi episcopo*. Cantaruzenus etiam πάλιν ἐστέριον eam appellat, lib. ii, cap. 20, ita ut dubium omne tollatur, et Achridam esse urbem constet.

(57) Ὁ δὲ Μουσουλμάν ἐν χωρίῳ τινί. Ejus mortem eodem fere modo accidisse Bercaani Annales et historia Verantiana narrant. Dissentit ab illis Hanivaldana. Leunclavius, lib. x, annum devicti Musulmani ascribit Hegirae anno 813, qui cepit Maii 6, feria 3, ann. Chr. 1410. Laonicus, lib. iv, rem aliter quam alii narrat.

δὲ Μωσῆς ἀκριδῆ ἐφρευαν ποιήσας εἰς τοὺς φονεῖς· τοῦ Μουσουλμάν, καὶ εὐρών καὶ τοὺς τρεῖς, καὶ πέμψας ἐν τῇ χωρίῳ δ [οὔ] ἐφονεύθη· καὶ ἀθροίσας πάντας τοὺς χωρίτας, καὶ δεσμήσας τὸν καθένα σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, ἀσφαλίσας τὸν καθένα ἐν ταῖς καλύβαις αὐτῶν, πῦρ ἀριεῖαν· καὶ τέκνα καὶ γονεῖς, καὶ συγγενεῖς, καὶ αἱ καλύβαι, καὶ τὸ χωρίον ἅπαν κατετεφρώθη, καὶ εἰς κίνιν ἐγένοντο. Τοιαύτην ποινὴν ὁ ἀπάνθρωπος εἰς ἀνθρώπους ἐφράσατο, δεικνύων τὴν ἀπαρχὴν τῶν κακῶν, ὧν ἡμεῖς κατεργάζεσθαί ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ. Ἄθροισας οὖν τοὺς μεγιστᾶνας τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας καὶ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν· ἦσαν γὰρ συνθηροισμένοι πάντες εἰς προσκύνῃαν αὐτοῦ· δημηγορήσας εἰρηκε πρὸς αὐτούς· Ὁ ἄνδρες καὶ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς φίλοι, καὶ γὰρ οὐ δούλους λέγω, οἴδατε ἀκριδῶς τὴν ἣν ὑπέστη παρὰ τοῦ Τεμὺρ ἀπειλὴν ἢ τῆς Ἀσίας μερὸς· καὶ τὸ πλεον, ὅτι ὁ ἐμὸς πατήρ παρεδόθη εἰς χεῖρας αὐτοῦ ὡς στρούθιον. Οὐκ ἄλλο τοίνυν ἦν τὸ καταβιδάσαι τοὺς Σκύθας καὶ Πέρσας καὶ τὸ λοιπὸν ἔθνος ἐν τοῖς ἡμετέροις σκηνώμασι, πλὴν ἢ Κωνσταντίνου, καὶ σὺν αὐτῇ οἱ ἐν ταύτῃ βασιλεύοντες. Ἐλθὼν οὖν ὁ ἐμὸς ἀδελφός, καὶ κυριεύσας τὰ Θρακῶα μέρη, καὶ τὴν Λειποῦσαν γῆν, ἦν ὁ ἡμέτερος ἀδελφός [πατήρ] ἐκχυρίεν, οὐ μόνον τὴν πρὸς τὸ πατριον σέβεις στοργὴν οὐκ ἐνεδείξατο· ἀλλὰ μᾶλλον, εἰ χρὴ λέγειν, καὶ ἐφ' ἡμίσεος καθοὺρ ἐγένετο (58). Ἐν τούτῳ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν παραβλέψας, εἰς τὴν ἐμὴν χεῖρα τὴν βόμφαλαν τοῦ προφήτου (59) δέδωκε, τοῦ διχοτομησαὶ τὸν ἀπίστον, τὸν δὲ πιστὸν ὑπερψῶσαι καὶ ἀναβιδάσαι. Ἐνεκα γοῦν τούτου οὐ χρὴ τῷσάυτην γῆν ἢ Κωνσταντίνου κληρώσασθαι, οὐδὲ πόλεις Μακεδονικὰς, καὶ ταῦτα τὴν Θεσσαλονικίαν, ἣν διὰ πολλῶν ἰδρωτῶν ὁ ἐμὸς πατήρ ἐκληρώσατο, καὶ τοὺς βρωμοῦς τῶν ἐδῶλων εἰς λερὴν τεμένην τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ προφήτου μετέστησεν· ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν μητέρα τῶν πόλεων, καὶ τὸν φορέα τοῦ ἐμοῦ πατρὸς, εἰ θεῶ θελητόν ἐστι, διὰ συνδρομῆς ἐμῆς ἡμετέρων καταστήσω· καὶ τὰ ἐν αὐτῇ προσευχῆς οἴκους. Τότε οἱ πάντες εὐφήμισαν, καὶ ξάντο.

Ἄθροίσας οὖν στρατῶν ἱκανὸν, πρῶτον μὲν ἐν Σερβίᾳ κατέδραμεν (60) (εἴφασε γὰρ ὁ δεσπότης

Musulmanum interfecerant, tresque illos, qui caedem patriverant, comprehensos in oppidum, ubi occisus fuerat, misit: et in unum convocatos omnes oppidanos, cum uxoribus et liberis singulos vinxit, et in singulis tuguriis conclusit; immissoque igne liberi cum parentibus cognatisque, tuguria etiam, totumque oppidum conflagrant, et in cineres vertuntur. Tali supplicio inhumans ille in homines animadvertit, primitias ac specimen malorum scelerumque, quorum auctor temporibus suis futurus erat, exhibens. 50 Convocatis deinde Thraciae, Macedoniae aliarumque provinciarum proceribus, qui ad eum venerandum convenierant, oratione habita talia locutus est: O viri patris mei amici, neque enim servos appello, probe novistis quanto cum horrore Asia ad Temyris minas trepidaverit: atque etiam, quod gravius est, patrem meum in manus illius velut passerem traditum esse. Non alius tamen, praeter Constantinopolim ejusque imperatorem, accersivit Scythas et Persas, caeterasque gentes in patriam nostram evocavit. Cum vero frater meus, qui Thraciae caeterisque regionibus, quas pater possederat dominabatur, non solum venerationem ac pietatem patriae debitam non exhibuerit: quin potius, si ita sari licet, cavore, id est infidelis, ex semisse factus est: expropter Deum alium aversatus, in munus lanceam prophetae tradidit, ut infidelem discindam, fidelem vero caute et honoribus extollam. Propterea non commiserit Constantinopolim tam late imperare, quam totis Thessalonicam urbem, quam tot laboribus et arumnis pater meus commiserat, idolorumque altaria in sacra Dei templis commutaverat: atque ipsam caeterarum urbium caput, patriaeque suae nomen, si Deo ita placuerit, operi quaestione incommutabilem meo submittam, et templis, quae in illa urbe stant Deo et prophetae ejus consecrata, demum orationibus constituerim. His dictis omnes laetis acclamationibus applauserunt, verbaque ejus, non secus ac Dei, auribus hausere.

τεμένη τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ προφήτου τῶν ὡς παρὰ Θεοῦ τῶν ἡμετέρων αὐτοῦ

Ingenti itinere compositum exercitum in Macedonia equidem

Ismaelis Bulliardi nota.

(58) Καθοὺρ ἐγένετο. Gaurum et Gauros scribit Leunclavius: Turci Gincour, dissyllabum Gallica pronuntiatione: verbum contumeliosum est, quod infidelem significat. Moses porro fratrem suum Musulmanum Gaurum seu infidelem appellat, ob scelus cum imperatore Manuele ab eo percussum obsidesque fratrem ac sororem datus.

(59) Τὴν βόμφαλαν τοῦ προφήτου. De Halis acinae hic locus intelligendus est: de quo Leuncl. Hist. Musul. lib. 1, ex Arabum et Turcorum monumentis sic dissevit: Hinc illae Muhametanorum fabellae de illius Sulficare (sic Alis acinacem nomenare consueverunt) quem narrant quovis vagante videtur, ita se divisisse, ut geminus efficiatur.

tos 18 longue, et Alis in unum ab utroque latere... seres prosternere... pulos eo discis... litaribus signis... Sulficat, nempe... dan eodem... car expressit... Basia... Hinc illae Muhametanorum fabellae de illius Sulficare (sic Alis acinacem nomenare consueverunt) quem narrant quovis vagante videtur, ita se divisisse, ut geminus efficiatur.

lius deseruerat tanti hostis adventu percussus, ad cuius etiam nomen solum pavescere) et in quam plurima oppida agrosque patentes excursione facta, venustos juvenes corpore ac vultu formosos mancipia abduxit; ceteros gladio peremit: cumque tria castra expugnasset, omnes ense demessos prostravit. Super cadaveribus deinde Christianorum mensa instructa, convivio splendido ac celebri præcipuos suorum magnatesque excepit. Serva excedens Adrianopolim pedem refert, brevique spatio quieti dato ad Constantinopolim expugnandam bellicas machinas apparat: et exercitu haud exiguo in Thessaliam misso Thessalonicam oppugnat, occupatisque omnibus, excepto Zetunio, castris Strymonii impositis, ipse Constantinopolim tendit, omniaque oppida deserta, unde imperator Manuel incolas in urbem transtulerat, invenit eaque densitas. Dispositis deinde castris animo confusus eam in potestatem suam redacturum sperabat. Rem e longinquo gerebat, copias procul ab urbe tenens: verum singulis diebus ad pugnam **51** lacessendo, hostes caedebat, lacessitus quandoque ipse et cæsus. Erumpentes namque Constantinopolis cives prælio cum Turcis congregiebantur. horumque cæsorum numerus Romæorum numerum triplo superabat. Neque interim imperatori ejusmodi victoria grata erant. Romæos enim ipsi claros ac commendabiles, non minus ac pupillam oculi, eorum paucitas reddebat. Quid commodi, inquit, ad me redit, si decem milites Romæos ex centum amisero? quantumve cladem accipit Moses, si ex mille Turcis centum perierint? Verumtamen audacia freti Romæi haud se continuerunt, ac eruptione facta prælio Turcos aggredi non cessavere. Inter pugnantium vero comprehenderunt Turci quemdam illustrius, Joannis olim imperatoris, Manuelisque F. pincernam, quem capite truncharunt. Cognita cæde cadaver pugnae subtraxerunt Romæi, postque diuturnam pugnam ac vociferationem illud in urbem importarunt: at ejus caput ad Mosem attulere Turci. Occisi pater Nicolaus Notarius imperatoris D. Manuelis interpres, quique prædives erat, caput abscissum multis centenis nummis illico redemit, et una cum cadavere sepelivit. Ingenti dolore Romæorum juvenis ille desideratus est, patrisque et Lucæ fratris, qui sub imperatore Joanne ultimo Palæologo Mesazontis officio fungebatur; postremo in civitatis universæ cladē cum liberis capite plexus est. Verum ad narrationis seriem revertamur.

Manuel equidem imperator cum tyranni ferum ac immanem animum cerneret, bellumque interneci-

• Ismaelis Bullialdi notæ.

per legatos ad fœdus amicitiamque contrahendam Manuelem imperatorem sollicitatum Verantiana et Hanniballana historiæ tradunt. Illa victum a Mehemete Mosem primo congressu, hæc vero secundo prælio asserit: et utraque Mosem in fratris sui Mehemetis manus vivum devenisse affirmant. De

A Στέφανος ὁ τοῦ Λαζάρου υἱὸς μὴ φέρων ἐν τοῖς ὡσὶν τὴν ἐπιδρομὴν), καὶ παμπαρῆθῃ χωρῖα, καὶ κάμπους καταδραμῶν, τὰ μὲν ὠρατὰ τῆ ὄψει καὶ νέα σώματα ἠχμαλώτιζεν, τοὺς δὲ λοιποὺς ἅπαντας ξίφει κατέσφαττε. Λαδῶν δὲ καὶ πολλήχια τρία πολέμῳ πάντας ἐθέρισε· καὶ θερίζων, ἐν τοῖς σώμασι τῶν Χριστιανῶν τράπεζαν ἐφήπλου, καὶ πανδαισίαν ἐποίει μετὰ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ. Ἀπὸ δὲ Σεργείας στραφεὶς ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ μικρὸν ἀναπαυσάμενος, τὰ πρὸς τὴν Κωνσταντινου παρεσκευάζει πολεμικὰ τεχομηχανήματα· πέμψας δὲ στρατὸν οὐκ ὀλίγον ἐν Θεσσαλίᾳ, ἐπολιόρκει Θεσσαλονικίην, καὶ τὰ παρὰ τὸν Στρυμόνα χωρῖα ἅπαντα παραλαβὼν, πλήν Ζητουνίου, αὐτὸς πρὸς Κωνσταντινούπολιν ἐχώρει, καὶ πάντα τὰ χωρῖα εὐρῶν ἔρημα· ἦν γὰρ μετοικήσας αὐτὰ ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐντὸς τῆς πόλεως· πάντα πυρὶ παρέδωκεν· αὐτὸς δὲ πῆξας τὰς σκηνάς, τῆ μὲν γνώμῃ θαρρῶν ἦν, ὅτι γενήσεται ταύτης κύριος· τῆ δὲ πράξει καὶ τῆ λοιπῇ δυνάμει μακρόθεν ἦν ἐστώς· πλήν καθ' ἡμέραν οὐκ ἐπαύετο πολεμῶν, καὶ πολεμιζόμενος, καὶ σφάττων, καὶ σφαζόμενος παρὰ τῶν πολιτῶν. Ἐξερχόμενοι γὰρ οἱ πολλοὶ συνσπλέκοντο τοῖς Τούρκοις, καὶ εἰς ἓνα Ῥωμαίων τρεῖς ἐπιπτον Τούρκοι. Τὸν δὲ βασιλέα οὐκ ἤρσκει τοῦτο. Εἶχε γὰρ τοὺς Ῥωμαίους ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διὰ τὴν ὀλιγότητα φυλάττων αὐτοὺς ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ. Ἔλεγε γὰρ, Τί μοι ὄφελος, εἰ ἀπὸ τοῦς ἑκατὸν στρατιώτας Ῥωμαίους ὀλέσω δέκα; Ἡ τίς τῷ Μωσῆ ζημία, εἰ ἀπὸ τοῦς χιλίους Τούρκους ὀλέσει ἑκατὸν; Πλὴν ἡ θρασύτης τῶν Ῥωμαίων οὐ διέλιπε τοῦ ἐξέρχεσθαι καὶ συμπλέκειν τοῖς Τούρκοις. Ἐλαθον οὖν ἐν πολέμῳ οἱ Τούρκοι ἓνα τῶν ἐνδόξων, τὸν ἐπὶ τῆς τραπέζης Ἰωάννου τοῦ χρηματίσαντος βασιλέως, τοῦ βασιλέως Μανουὴλ υἱοῦ, ὃν καὶ ἀπέτεμον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι μαθόντες τὸ γεγονός ἐξεπόρτησαν. Καὶ διὰ πολλοῦ πολέμου καὶ κραυγῆς, ἔφερον τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐντὸς τῆς πόλεως· τὴν δὲ κεφαλὴν αὐτοῦ οἱ Τούρκοι τῷ Μωσῆ ἐκόμισαν. Τότε Νικόλαος Νοταρᾶ πατὴρ τοῦ τεθνηκότος, διερμηνευτὴς ὢν τοῦ βασιλέως κυρίου Μανουὴλ, πλούσιος ὢν σφόδρα, ἐξαγοράσας διὰ πολλῶν κεντιναρίων τὴν κεφαλὴν ἔθαψε σὺν τῷ σώματι. Μέγα πένθος ποιήσας Ῥωμαῖοις ὁ νέος· ἐκεῖνος· καὶ τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἀδελφῷ Λουκᾶ· ὅς καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ὑστάτου βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου μεσάζων ἐξηρημάτισε, καὶ ἐν τῇ παντελεῖ φθορᾷ τῆς πόλεως, καὶ αὐτὸς σὺν τοῖς τέκνοις ἐκατατομήθη. Ἄλλ' ἐπιαντίειν ἦδη πρὸς τὴν διήγησιν.

Ὁ βασιλεὺς γὰρ Μανουὴλ ἑρῶν τοῦ τυράννου τὸ ἀπηγὲς, καὶ τὸ πρὸς τὴν τῶν Χριστιανῶν μάχην

Mose Leonicus, lib. iv, adendum. Phranzes etiam, lib. i, cap. 30, istorum Bajazitis filiorum res gestas narrat: nostroque consentit, cum semel atque iterum victum Mehemete a Mose recessisse, tertio tandem prælio victoria positum esse scribit.

ἀσπονδον ἔχθραν, μὴνυεὶ τῷ Μαχουμέτ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἶτι διάγων ἐν Προύσῃ, τὸ ἐλθεῖν εἰς τὸ Σκουτάριον· καὶ ὁ βασιλεὺς σὺν τριήρεσι διαβιδάσει ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει. Ἀπὸ δὲ Κωνσταντινουπόλεως βοηθεῖα Θεοῦ καὶ τοῦ βασιλέως ἐξερχόμενος συμπλακῆσεται τῷ τυράνῳ. Καὶ εἰ μὲν τὸ τῆς τύχης ἐπὶ τὸν τυράννον ῥέψει, ἡ πόλις πάντοτε ἔτοιμος ἔσται εἰς ὑποδοχὴν αὐτοῦ· *Εἰ δὲ τὸνναντιον, ὁ καὶ ἐπιθυμητὸν ἡμῖν ἔστι, τῆς ἡγεμονίας ἐτραπῆς γενήσῃ, καὶ ὡς ἐμός υἱὸς ἔσῃ.* Ὁ δὲ Μαχουμέτ ἀκούσας τοὺς λόγους τούτους, καὶ προθύμως γενόμενος, προθύμως εἰς τὸ Σκουτάριον ἤλαυνε πάσας τὰς αὐτοῦ δυνάμεις. Ὁ δὲ βασιλεὺς μαθὼν ὅτι ἦλθεν εἰς τὸ πέραν, τὰς τριήρεις ἐτοίμους ἔχων περᾶ, καὶ τῷ Μαχουμέτ ἐντυχῶν, καὶ λόγους ἐνόρκους λαβὼν καὶ δοὺς, περᾶ τὸν Μαχουμέτ σὺν αὐτῷ εἰς Κωνσταντινουπόλιν. Καὶ μεγάλην πανήγυριν ἐν τῇ εἰσόδῳ ποιήσας ὁ βασιλεὺς τρεῖς ἡμέρας, τῇ τετάρτῃ ἔξεισι τῆς πόλεως ὁ Μεχεμέτ σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ αὐτοῦ καὶ σὺν ὀλίγοις στρατιώταις Ῥωμαίοις· καὶ συμμίξας τῷ Μωσῇ ἠτήθη, καὶ ἠτηθείς κατέφυγεν ἐν τῇ πόλει. Ὁ δὲ βασιλεὺς θεραπεύσας αὐτὸν διὰ λόγων σοφιστικῶν, καὶ πραγμάτων στρατιωτικῶν ὧν ἀπώλεσεν, ἐπεμελεῖτο πάλιν τοῦ ἐξελθεῖν ἐκ δευτέρου, καὶ συμπλακῆναι τῷ Μωσῇ. Ὁ δὲ Μωσῆς ἐξελθὼν ἐκ τῶν ἐρίων Κωνσταντινουπόλεως, ἔχων πάντα τὸν δυτικὸν στρατὸν σὺν αὐτῷ, παρεσκευάζετο κατὰ τοῦ Μεχεμέτ καὶ τῆς πόλεως. Ἐξελθὼν δὲ πάλιν ἐκ δευτέρου ὁ Μεχεμέτ καὶ πάλιν ἠτήθη, καὶ πάλιν ἐν τῇ πόλει κατέφυγε, καὶ πάλιν ὁ βασιλεὺς αὐτὸν ὑπέδειξατο. Τότε ὁ Μεχεμέτ ἐν ἀδμονίᾳ γεγώνως, καὶ τὴν τῆς τύχης μεταφορὰν ὡς σφενδόνης στρεπτὸν ἠγησάμενος, εἰρῆκε τῷ βασιλεῖ· *Σὺ μὲν, πάτερ ἀγία, ζυγοσταθμῶν, καὶ προβλέπων τὰς πλῆστιγγας, οὐκ ἀφίης μοι, ἀνω καὶ κάτω τὴν τύχην ἐμῶν, τοῦ προδοθῆναι ἢ παραδοθῆναι μοι τὸν ἐχθρὸν παρ' αὐτῆς.* Ἐγὼ δὲ λέγω, πᾶν τὸ ἐν μετώποις γρασφῶν (61) ἐνδὺς ἐκάστου δακτύλῳ Θεοῦ ἀπαραίτητως προβήσεται. *Κέλευσον οὖν μοι σὺν τοῖς ἐμοῖς τὴν πρὸς Ἀδριανοῦ φέρουσαν τρίβον ἀρξασθαι· καὶ μόνον εὐχου μοι ὡς πατήρ υἱόν, καθὰ καὶ εἶμι, τὰ δὲ μέλλοντα τῷ Θεῷ μελέτω.* Τότε ὁ βασιλεὺς ἀκούσας τοῦ λόγου αὐτοῦ, καὶ περιπλακεὶς αὐτὸν, καὶ ἀσπασάμενος, καὶ δεῖπνον εὐτρεπίσας πολυτελεῖ, καὶ χαρμονικῶς εὐφρανθέντες· *πρωτὰς ἤδη γενομένης* ἔξεισιν ὁ Μεχεμέτ τῆς πόλεως, καὶ εἰς δύο μερίσας τὸν στρατὸν, τὸ μὲν ἐν μέρῳ πρὸς τὰ τοῦ Εὐξείνου μέρη ἐπεμφε, τὸ δὲ ἄλλο πρὸς τὴν Ἀδριανοῦ φέρουσαν ὤδευε. Τότε ὁ Μωσῆς πάλιν ἀκούσας, καὶ μαθὼν πῶς εἰς δύο κατατομὰς τὰ φοσάτα ἐμέρισε, τὰ πρὸς τὴν πόλιν μέρη ἐδίωκεν· καὶ δὴ ἐπεισεπέσοντα ἀμφω τὰ στρατόπεδα, καὶ οἱ τοῦ Μωσῆ ἠτηθέντες πρὸς τὸν Μεχεμέτ ἠθροίζοντο. Ὁ δὲ ἀσπασίως ὑπέδεξατο. Ὁ δὲ Μωσῆς τὸ γεγονός ἰδὼν, καὶ τὸ τῆς

num adversus Christianos odio implacabili eum gerere, Mahometem fratrem ipsius Prusæ tunc adhuc degentem monet, ut Scutarium accedat, unde Constantinopolim triremibus imperatoriis trajiceret; Constantinopoli deinde faventibus Deo ac imperatore egressus pugna cum tyranno experiretur: ita ut ipsi urbs ad tute se recipiendum pateat, si tyranno fortuna arriserit: *Sin minus id contigerit (quod impense nobis optandum), principatum adipisceris, et mihi, non secus ac liberi, charus eris.* His auditis alacer promptusque factus Mahometes, quascunque copias habebat, Scutarium confestim duxit. Imperator ergo, ubi eum a Ivenisse ad oram oppositam didicit, triremibus, quas instructas habebat, eo trajicit; et cum Mahomete collocutus, **B** mutuo jurejurando fide utrimque obstricta, eum Constantinopolim secum vehit. Exceptum celebri pompa tridui spatio magnifice habuit: quarto demum die Mahometes urbe egreditur cum universa exercitu et parva manu militum Romæorum: initaque **52** cum Mose pugna victus in urbem fuga se recepit. Tum imperator animum illius sermonibus aptis erexit; curavitque apparatus bellicum iterum instaurari, et amissa resarciri, ut cum Mose acie denuo configeret. At Moses ex sinibus Constantinopolitanis occiduarum regionum omnes copias deduxit, aciemque adversus et Mahometem et urbem instruxit. Altera igitur vice erumpens Mahometes, accepta iterum clade in urbem refugit, fugientemque imperator suscipit. Tunc mæstus et anxius, reputans fortunam, æque ac fundam, mutabilem volubilemque esse, his verbis imperatorem alloquitur: *Tu, pater sancte, qui momenta rerum perpendis, lancinamque reciprocæ librationem prævides, cum fortunam contempleris susque deque res meas versare, non dimittis me, ut ipsa me prodant, aut in manus meas hostem mihi tradat. Ego vero te coram hoc assero: quidquid in frontibus uniuscujusque nostri Dei digito scriptum est, id irrevocabile esse, ac necessario eventurum. Jubeas igitur me cum omnibus meis copiis viam, quæ Adrianopolim ducit, capessere: mihi bona fausta que solummodo precare et opta, ut patrem filio decet, futura vero Dei providentiæ permittamus.* Hunc sermonem **D** ubi audivit imperator, ipsum complexus ac deosculatus est: cæna deinde opipare et laute instructa, hilares et læti genio indulserunt. Orta demum luce urbe exiit Mahometes, copiasque in acies binas partitur; quarum altera versus Euxinum incessit, altera Adrianopolim contendit. Moses autem, ubi cognovit exercitum suum Mahometem in duo agmina divisisse: illud, quod ad Euxinum Pontum properabat, insequitur, assequiturque; cumque ambæ oppositæ acies concurrissent, Mosisque copiarum victæ fuissent, ad Mahometis partes transie-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(61) Πᾶν τὸ ἐν μετώποις γρασφῶν. Juxta mentem Musulmanicæ religionis, quæ prædestinationem

inevitabilem astruit, nihilque ex hominis voluntate libera fieri asserit.

runt, qui eas benevole admisit. Moses hoc casu fortunæque inconstantia perculsus aufugit, inque paludem locorum ignarus incidit. Fugientem vero insequabatur et urgebat quidam ex satrapis, qui Mahometi militabant, quem conversus Moses occidit. At satrapæ servus equo insidens Mosem invadit, eique brachium dextrum ab humero rescindit, et in paludem decutit. Altero itaque brachio ipsi amputato, et sanguine affatim profuente, animo deficiens ex equo devolvitur. Reversus satrapæ servus ad imperatorem heri sui mortem nuntiat, Mosisque vulnus: ad paludem deinde cum ventum esset, mortuum offenderunt, cadaverque in Mahometis conspectum attulere. Quod contemplatus, et pro more istius gentis sero ac inhumano cum luxisset fratrem mortuum, Prusam conditum mittit **53** in majorum suorum sepulcro. Mahometes his prospere gestis magnis itineribus Adrianopolim petit, ibique paterno in solio sedit: accessere deinde singulis diebus proceres ac magnates Occidentis ipsum veneraturi. Per id autem tempus, quo Moses bello a fratre suo Mahomete nondum petitus fuerat, Thraciam deserens clam aufugit Cineites, et superato Hellesponto in Asiam venit: collectoque e Smyrnis Thyræisque exercitu Ephesum occupat; quemque illius custodiæ imposuerat Musulmanus, capite truncat, totiusque Asiæ mox potitur, priusquam in Thraciam Mahometus advenisset.

CAPUT XX.

Manuel ad Mahometem Apocriarios mittit (62), alii quoque principes legatos mittunt, quos Mahometes benigne excipit, pacemque cum omnibus amplectitur. Manuel Joanni filio suo uxorem dat Russiæ magni Ducis filiam, quæ postea moritur, filiorumque Buzajatis unus, isque baptizatus. Secundæ ac tertiæ Joannis nuptiæ. Manuclis in Peloponnesum projectio.

Postquam igitur imperator Manuel nuntium accepit, summam rerum penes Mahometem esse, delectos magnates e præcipua nobilitate apocriarios ad eum mittit, et ex fœdere, dum Constantinopoli ageret, inito, res repetit, quæ pactis conventis comprehendebantur. Hos comiter suscepit Mahometes; firmatisque juramento pactis, arces omnes Euxino ponto Impositas restituit: oppida quoque et castra Thessaliæ ac Propontidi vicina. Honorifice demum habitos, plurimisque donis cumulatos pacifice dimisit, responso hocce dato: *Abite et nuntiate patri meo Romæorum imperatori, me, auxiliante Dei numine, patreque meo imperatore opem ferente, paternum regnum recuperavisse. Ab hoc vero, et in posterum illi, quemadmodum filium decet, me subditum iri. Non immemor etenim sum, neque beneficiorum acceptorum unquam obliviscar. Prohibito imperet, quam promptissime jussa ipsius exsequar.* Legatos quoque missos a Servitiæ, Walachis, Bulgaris, et duce Johanna-

Ismaelis Bulliardi notæ.

(61*) Moses vincitur et interficitur anno Hegiræ 816, qui cœpit anno Christi 1413, April. 11, feria 2.

(62) Leunclavius, lib. XII et XIII, eorum quæ inter Manuelem imperatorem et principes Othmaucos

A τύχης εὐμετάβολον, ἐφυγεν. Εἰς ἔλος δέ τι μὴ γνοῦς ἐμπεσῶν, καὶ εἰς τῶν σατραπῶν τοῦ Μεχεμέτ καταδιώκων, στραπεῖς ὁ Μωσῆς ἀπέκτεινεν αὐτόν. Ὁ δὲ τοῦ σατράπου δοῦλος φθάσας ἰσπότης, ἀφείλεν αὐτοῦ τὴν δεξιάν ἀπὸ τοῦ ὤμου, βίβας αὐτὴν ἐν τῷ ἔλει· μονόχειρ δὲ εἰσελθὼν, καὶ διὰ τῆς βύσσως τοῦ αἵματος λειποψυχῆσας ἔπεσεν ἐκ τοῦ ἵππου. Ὁ δὲ δοῦλος τοῦ σατράπου ἐλθὼν εἰς τὴν ἡγεμόνα, ἀπήγγειλε καὶ τὸν θάνατον τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ τοῦ Μωσῆ τὴν πληγὴν· ἐλθόντες δὲ ἐν τῷ ἔλει εὗρον τεθνηκότα (61*), καὶ ἤραν τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ Μαχουμέτ. Ἰδὼν δὲ καὶ θρηνήσας κατὰ τὸ ἀπάνθρωπον ἔθος αὐτῶν. Ἐπεμψε τὸ πτώμα αὐτοῦ ταφῆναι ἐν Προύση ἐν τοῖς πατρᾷσιν ἐγγύς. Ὁ δὲ Μεχεμέτ ἐπαναξέυθη ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ καθίσας ἐν τοῖς ὠκύοις τοῖς πατρικοῖς, εἰσέρχοντο καθ' ἑκάστην οἱ τῆς Δύσεως προύχοντες στρατηγοί, καὶ προσεκύκουν αὐτῷ. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἔχων σχολὴν καὶ ἀγωνίαν ὁ Μωσῆς μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μαχουμέτ, ἐλάθε φεύγων ὁ Τζινετὴ τὰ θρησκῶα μέρη, καὶ περάσας τὸν Ἑλλησποντον κρούφα καὶ εἰς Ἀσίαν ἐλθὼν, καὶ στρατὸν ἀπὸ Σμύρνης καὶ Θυρέων συναγαγὼν ἐρχεται εἰς Ἐρτισον. Καὶ τὸν ἡγεμόνα, τὸν ἐν Μουσουλμάν χειροτονήσας ἀφήκεν, κατατομαί, καὶ κύριος ὡς ἐν ὀλίγῳ πάσης Ἀσίας γίνεται πρὸ τοῦ γενέσθαι τὸν Μαχουμέτ ἐν τῇ Θρηκῆ.

C Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ μαθὼν τὴν μοναρχίαν τοῦ Μαχουμέτ, καὶ ἀποκριταρίους ἀπελθεῖς τοῖς εὐγενεστέροις τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ, ζητεῖ παρ' αὐτοῦ ὅσα συγκατετέθη δοῦναι ἐτι ἐν Κωνσταντίνου διάγοντος. Ὁ δὲ Μαχουμέτ δεξιῶς αὐτοὺς ἰδὼν, καὶ συνθήκας ἐνόρκους ποιήσας, δούς ἅπαντα τὰ τοῦ Ἐξεταλλίου πάντου κάστρα, καὶ τὰ πρὸς Θεσσαλίαν χωρία, καὶ κάστρα, καὶ τὰ τῆς Προποντιδος ἅπαντα, φιλοτιμήσας, καὶ δώροις πλείστοις κορέσας, ἀπέλυσεν αὐτοὺς ἐν εἰρήνῃ παραγγέλλας αὐτοῖς, λέγων· *Ἐπάγετε, εἰπατε τῷ ἐμῷ πατρὶ τῷ βασιλεῖ τῶν Ῥωμαίων ὅτι βοηθεῖα Θεοῦ καὶ συντηρεῖα τοῦ ἐμοῦ πατρὸς καὶ βασιλέως ἐξωσάμην τὴν δύναμιν τὴν πατρικῆν. Ἀπὸ τοῦ νῦν δὲ ἐγὼ καὶ ἔσομαι νικήκοος ἀντῷ, ὡς νῦν πρὸς κατέρα. Θέω εἰμι γὰρ ἀγνώμων, οἱ δ' ἀγάριστος ὀφθήσομαι.* Καλευέτω μοι τὸ δοκοῦν αὐτῷ, ἐγὼ δὲ μετὰ χαρᾶς ὅτι πλείστης ἔχω τοῦ δουλεύειν αὐτῷ. Ὁμοίως καὶ πρέσβεις Σερβίας καὶ Βλαχίας, Βουλγαρίας τε, καὶ δουκὸς τῶν Ἰωαννίνων (63), καὶ τῷ

gesta sunt, nihil attigit.

(63) Καὶ δουκὸς τῶν Ἰωαννίνων. Urbs Epiri sub metropoli Naupacti Ætolix, olim Cassiope appellata, nunc Joannina.

δεσπότης Λακεδαιμονίας καὶ πρίγκιπς Ἀχαΐας, καὶ πάντας ἡμέτερος προσαγορεύσας, καὶ ἐν ἀρίστῳ ἑμοσπραπέζους συγκαθεδρίσας, καὶ ταῖς φιλοτησίαις εἰς ἀνάδειξιν πάντων ἐγκαταστήσας, ἀπέλυσε τοὺς πάντας ἐν εἰρήνῃ, λέγων αὐτοῖς· Ἀγαγγείλατε τοῖς κυρίοις ὑμῶν, ἐγὼ μετὰ πάντων εἰρήνην δίδωμι, καὶ εἰρήνην λαμβάνω. Ὅς παυοῦργεῖσι τὴν εἰρήνην, καὶ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης κατ' αὐτοῦ· Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐν ἀδείξῳ ὢν, καὶ μὴ ἔχων τὸν παρεμπόδιζοντα, ἐβουλήθη γάμους ποιῆσαι τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰωάννῃ. Καὶ στείλας εἰς τὸν ρῆγα Ῥωσίας (64) ἠγγάγετο νύμφην τὴν θυγατέρα αὐτοῦ. Καὶ ἀρμόσας ταύτην, μετακάλεσας τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἄνναν, οὐκ ἔβουλήθη στέφαι τότε εἰς βασιλέα [βασιλέα]· ἦν γὰρ ἡ κόρη τὸ ἐνδέκατον ἄγουσα ἔτος· παραιουμένων δὲ τριῶν ἐτῶν, καὶ λοιμικτῆς νόσου καταλαβούσης τῇ πόλει, καὶ πολὺ πλῆθος λαοῦ διὰ τοῦ βουδῶνος τεθνηκότος, ἐτελεύτησε καὶ ἡ βασιλὶς Ἄννα, μέγα πένθος καταλιπούσα τοῖς πολίταις. Ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Παγιαζήτ, ὁ εἰς ὁμήρους ἀνατεθεὶς παρὰ τοῦ Μουσουλμάν τῷ βασιλεῖ Μανουὴλ, ὁ μὲν εἰς ὁ καὶ πρῶτος σὺν ἀδελφῇ τῇ Φατμᾷ ἀπελύθη, καὶ ἐν τῇ Προύσῃ ἐτρέφετο· ὁ δ' ἄλλος τράσθη (65) παιδεύει· Ἑλληνικῆς, ἔτι συνὼν τῷ τῷ βασιλέως υἱῷ Ἰωάννῃ· κατ' ἐν τῷ σχολείῳ ἐρχόμενος ἐμυήτο γράμμασι, καὶ ἐδιδάσκετο. Τοσοῦτον οὖν ἐφλέγετο ὑπὸ τοῦ Ἐρωτος τῆς μαθήσεως καὶ τῆς μετὰ τοῦ Ἰωάννου παιδοτριβῆς, ὡς καὶ προσεῖναι τῷ βασιλεῖ Μανουὴλ, καὶ δεόμενος τοῦ βαπτισθῆναι Χριστιανικῷ νόμῳ. Καὶ ἔμολογῶν τῷ βασιλεῖ καθ' ἑκάστην ὡς Χριστιανός ἐστι, καὶ οὐ προσέεται τὰ τοῦ Μωάμεδ δόγματα. Ὁ δὲ βασιλεὺς οὐκ ἤθελεν ἀκούσαι, ἵνα μὴ σκανδάλων ἀφορμὴ γένηται. Τότε ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις τῆς νόσου καταδραπανώσης, καὶ ἀφανιζούσης τὰ σώματα, μὴ αἰδομένης καὶ μὴ ψευδομένης τῆς εὐχούσης ἡλικίας, ἐφθασε καὶ εἰς τὸν ἄνθρον παῖδα τὸν τοῦ Παγιαζήτ. Μηνύει οὖν τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ λέγων· Ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων, ἐμοὶ δὲ ἀδέρτα καὶ πάτερ, ἤδη παρίσταμαι, καὶ μὴ θέλω ἀφίημι πάντα, καὶ ἀπέρχομαι εἰς τὰ ἐκεῖ δικαιοτήρια. Ἐγὼ γὰρ ὁμολογῶ ὅτι Χριστιανός εἰμι, σὺ δὲ τὸν ἀρβυδῶνα τῆς πίστεως καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ Πνεύματος οὐ δίδως μοι. Γίνωσκε τοίνυν, θανὼν ἀβάπτιστος ἔχω κατηγορίας φέρων κατὰ σοῦ ἐν τῷ κριτηρίῳ τοῦ ἀδεκάστου Θεοῦ. Τότε ὁ βασιλεὺς καμφθεὶς τοῖς ῥήμασι τούτοις, πείμφας ἐβάπτισεν αὐτὸν, αὐτὸς ἀνάδοχος γεγονώς· καὶ τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ τέθνηκεν. Ὁ βασιλεὺς δὲ μεθ' ὅσης τιμῆς ἔθαψεν αὐτὸν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Προδρόμου, ἐν τοῖς Στουδίου ἐν μαρμαρίνῳ λάρνακι πλησίον τοῦ ναοῦ ἐντὸς τῆς πύλης.

rum nomini sancti Joannis Baptistæ Præcursoris dico; conditumque est cadaver in arca marmorea intra monasterii portas juxta templum.

smælis Bullialdi notæ.

(64) Καὶ στείλας εἰς τὸν ρῆγα Ῥωσίας. De his nuptiis pauca Phranzes, lib. 1. cap. 38. Illius Annæ a Rhosia seu Russia obitum accidisse anno 6925, Christi 1417, et peste consumptam suisse scribit.

rum, Lacedæmonis despota et principe Achaïæ benigne ac clementer allocutus ad mensæ suæ sacra admisit, et inter compotandum singulis compellatis propinavit. demumque pacifice dimisit, et responsum quod referrent tale dedit : *Nuntiate dominis vestris me pacem omnibus offerre, ab iisque oblatam amplecti. Qui fraude pacem corruperit, ipsi Deus pacis infestus esto.* Rebus ergo Manuelis imperatoris in tuto collocatis, nulliusque injuriæ obnoxiiis, 54 decrevit uxorem filio suo Joanni dare; quare per legatos a Russiæ rege (*Moscoviæ duce*) filiam ejus puellam adhuc obtinuit. Contracto deinde matrimonio Annam appellavit mutato proprio nomine. Neque tamen imperatoriam coronam ei imponere voluit, quod tunc undecimum annum tantummodo ageret. At exactis tribus annis, morboque pestilenti per Constantinopolim grassante, ingenti plebis numero bubonibus extincto, obiit etiam imperatrix Anna, quam acerbo luctu prosecuti sunt mæsti cives. Bajazitibus quoque filiorum, quos obsides Manueli dederat Musulinænus, unus isque natu grandior cum sorore sua Phatma remissus fuerat, et Prusæ educabatur. At alter litteras Græcas addiscendi amore tenebatur, et cum Joanne imperatoris F. familiariter versabatur, scholamque frequentans in litteris erudiebatur. Porro eo usque processit ejus erga scientias liberales studium, et sibi cum Joanne communem educationem tanti faciebat, ut Manuelem imperatorem adierit, rogaveritque, ut juxta Christianum ritum baptisma suscipere liceret, per singulos dies apud eum professus se Christianum esse, neque Mohamedis dogmatibus consentire. Istis auscultare noluit imperator, ne scandala inde orientur. Verum per id tempus morbo sæviante, funeribusque omnis promiscue ætatis frequentissimis exhausta urbe, corripitur illo impubes Bajazitibus filius; qui Joannem imperatorem his verbis monet : *Romæorum imperator, domine mi ac pater, jamjam vadimonium obeo, invitus omnia dimitto, et ad tribunalia, quæ illic in altera vita sunt, abeo. Profiteor equidem me Christianum esse; tu vero fidei Christianæ arrhabonem et signaculum Spiritus suscipere mihi non concedis. Scias velim, quoniam non baptizatus mortem obeo, tibi accusationem inscripturum me apud tribunal Dei judicis incorruptibilis.* His verbis imperator emoluitus ac flexus misit, qui eum baptizaret; ipseque e sacro lavacro suscepit; postridie tandem baptizatus satis concessit. Honorifico funere eum extulit Manuel, sepelivitque in monasterio Studitarum

(65) Ὁ δὲ ἄλλος τράσθη. Hunc filiorum Bajazitibus natu minimum Christianum fuisse testantur Laonicus lib. 17, qui Jesum eum appellat, et Phranzes, lib. 1, cap. 30, eique Jusuph seu Josephum nomen fuisse tradit.

At hoc elapso triennio aliam uxorem despondere voluit Joanni liberorum primogenito, atque etiam Theodoro natu minori. Quamobrem legatos in Italiam misit ad marchionem Montisferrati, qui ejus filiam Joanni despondendam obtinuerunt. Eis pariter comes Malatesta filiam suam, ut Theodoro nuberet, tradidit. Constantinopolim cum reversi essent, nuptias secundum 55 leges et ritus conubiorum celebrat pater imperator, Romæorumque imperatorum diadematis redimitos eos designat. Nuptias quoque Theodori et filix comitis Malatestæ celebrat, eumque Lacedæmonis principem ornamentis ac symbolis impositis proclamavit. Verum imperator Joannes uxorem suam aversabatur, quavis decenti esset corpore, formoso collo, flavisque crinibus, capillos cincinnatos ad instar radiantis auri ad talos usque defluentes gestabat, lati illi erant humeri, brachia, pectus et manus egregia proportione compositæ. Digni ipsius chrysalis nitorem ac splendorem imitabantur, corporis statura erecta ac mediocri procerior: cæterum formosissimo erat vultu, naso, oculis et superciliis, ita ut, juxta vulgare proverbium: *Anterius Quadragesimæ, pone vero Paschati similis esse videretur*. Talem conspiciens imperator Joannes ab ea abstinuit, solamque semper in lecto jacentem neglexit. Quamobrem illa in Palatii parte remota seorsim agebat. Cogitabat imperatoris Joannes eam in Italiam remittere ad paternos lares, nisi eum vetuisset amor, quo Manuelem imperatorem C prosequeretur. Cum itaque penitus nosset imperatrix animo ipsius obstinatum ac pertinacem, e medio eorum clam se subducere meditabatur: tandemque aufugit, communicatis de fuga, quam parabat, consiliis cum Genuensibus qui Galatam incolebant. Quadam ergo die urbe egressa, oblectandi animi gratia abijt in hortos ad captandas delicias consitos, quam secutæ sunt mulieres familie suæ conterraneæ: aliqui etiam adolescentes, quos secum domo paterna discedens abduxerat. Sub vesperam deinde biremen unam instructam præcipui Galatæ oppidani conscendunt, littori appellant, et imperatricem cum honore et reverentia susceptam Peram trajecerunt, cui omnes, utpote dominæ et imperatrici, obviam processere, eamque obsequiis cunctis præstitis venerati sunt. Nihil vero eorum quæ gerebantur, quidquam vespere jam facte senserunt cives: at postridie mane per totum palatium res innotuit, quam omnes ægre tulere:

Ismaelis Bulliardi notæ.

(66) Καὶ στείλας ἐν Ἰταλίᾳ. Hæ secundæ Joannis imperatoris nuptiæ juxta Phranzem celebratæ sunt anno 6927 (Christi 1419), Januarii 19, ita ut biennium intercedat ut plurimum inter mortem Annæ a Russia, et secundas istas nuptias: nequam vero triennium secundum Ducæ calculum, qui hanc alteram Joannis uxorem Sophiam appellatam, eximia et absoluta pulchritudine nitentem ironice describit: ejusque partes anteriores Quadragesimæ, posteriores Paschati, proverbio non

Ὁ δὲ βασιλεὺς μετὰ παραδρομὴν ἐτῶν τριῶν ἰγυός που ἡβουλήθη ἐτέραν ἀγαθέσθαι νόμφην τῆ Ἰωάννη, καὶ τῆ δευτέρῃ τῆ Θεοδώρῃ· καὶ στείλας ἐν Ἰταλίᾳ (66), ἠγάγετο θυγατέρα Θεοδώρου μαρκεσίου Μόντης Φεράρα τῆ υἱῷ αὐτοῦ Ἰωάννη· τῆ δὲ Θεοδώρῃ θυγατέρα κίνησε Μαλατέστα· καὶ εἰσαθόντων ἐν τῇ πόλει, καὶ στεφανώσας αὐτοὺς ὁ πατήρ νόμφῃ γάμου ταινοῖο τούτους, καὶ βασιλεῖς Ῥωμαίων ἀναδείκνυσι· τὴν δὲ θυγατέρα τοῦ Μαλατέστα τῆ Θεοδώρῃ, καὶ δεσπότην Λακεδαιμονίας εὐφραρισεν, ἐνδύσας αὐτὸν τὰ παράσημα. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης ἦν μὴ σεβέρων τὴν σύνοιαν· ἡ κόρη γὰρ τῆ μὲν σώματι καὶ μάλα εὐάρμοστος· τρέφῃλος εὐειδής, θριξὶ ὀποξανθίζουσα, καὶ τοὺς πλοκάμους ὡς βύακας χρυσαυγίζοντας, μέχρι τῶν ἀστραγάλων καταρρεομένους ἔχουσα. ὤμους πλατείς, καὶ βραχίονας, καὶ στέρνα καὶ χεῖρας ἐμμέτρους, καὶ δακτύλους κρυσταλλοειδεῖς, καὶ τὴν πᾶσαν ἡλικίαν τοῦ σώματος ἀνωβρεπῆ, καὶ πολλὴ εἰς τὸ δρθῶν ἰσχυμένη· ὄφεις δὲ καὶ χελίη, καὶ βινὸς κατέστατος, καὶ ὀφθαλμῶν καὶ ὄφρῶν σύνθεσις εὐειδεστάτη κινέπαισι, ὡς ἔπος χυδαῖον εἰπεῖν· Ἄσ' ἐμπερὸς Τεσσαρακοστῆ, καὶ διασθεν Πάσχα. Τεσπότην ἐν ἰδῶν ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης οὐκ ἐμείγη ταύτην, οὐδὲ τὸ παράπαν σύγκοιτος ταύτης ἐγένετο. Διὸ καὶ μονάζουσα ἦν ἐν ἐνὶ τῶν κοιτιῶνων τοῦ παλατίου. Ἰδῶν οὖν ὁ βασιλεὺς ἡβουλήθη πέμψαι ἐν Ἰταλίᾳ ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς δόμοις, καὶ διὰ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ στοργὴν ἐκωλύετο. Ἡ δὲ βασιλεῖς ὄρωσα τὸ ἀμετάθετον (67) τῆς γνάμης αὐτοῦ, ἡβουλήθη διαδρᾶσαι ἐκ μέσου αὐτῶν· ὁ καὶ πεποίηκε πέμψασα εἰς τοὺς Γενουτας τοῦ Γαλατῆ, καὶ δηλώσασα τὴν αὐτῆς ἀποθημίαν. Μιτῶ τῶν ἡμερῶν ἔξοισι τῆς πόλεως ἐν τινὶ τῶν τερπνοῶν κήπων εὐθυμίας χάριν ἐν ταῖς γυναικωντέισι ταῖς δημογλώσσοις, καὶ ἐν ὀλίγοις νέοις, οὗς ἀπὸ τοῦ πατρικοῦ οἴκου ἐξήγαγε. Καὶ πρὸς ἐσπέραν διήρη μίαν ἐτοιμάσαντες, καὶ οἱ τοῦ Γαλατῆ προύχοντες εἰσιλθόντες, καὶ τῆ αἰγιαλῶ πησιόσαντες, ἐντίμως εὐτὴν λαθόντες τὴν περὶ αὐτὴν διέθησαν, καὶ πάντες προὔπηγτων αὐτὴν, καὶ βουλικῶς κροστικύονον ὡς κυρίαν αὐτῶν καὶ δέσποιναν. Οἱ δὲ τῆς πόλεως μὴδ' ὀκωσοῦν ἐνοησαντες πὶ θράμα ἐσπέρας ἤη καταλαθοῦσης· τῆ ἔθωεν οἱ τοῦ παλατίου πάντες μαθόντες τὸ γεγονός ἐδυσχεραίνον· καὶ μὴ φέροντες τὴν καταφρόνησιν ἣν ὑπέστησαν πορὰ τῶν τοῦ Γαλατοῦ, ἠτοιμάζοντο καταδραμεῖν, καὶ ἀφανίσει τὰ αὐτῶν προὔστεια. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐκώλυσεν (68)· ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης τὸ γεγονός ἀπ-

nimis honesto, comparat. Hinc facie mælitentia nec florida deformemque fuisse concludere licet. De illa Laonicus, lib. iv non longe a sine illam narrat ἐπισικὴ μὲν τὸν τρόπον, ἀπὸ δὲ τὴν ὄψιν, moribus quidem honestis, sed ingratis ac deformati facie fuisse.

(67) Ἡ δὲ βασιλεῖς ὄρωσα τὸ ἀμετάθετον. Cap. ultimo lib. i Phranzes eam aufugisse testatur anno 6954 (Christi 1426), Augusto mense.

(68) Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐκώλυσε. Phranzes et Ducas dissentiunt in assignando tempore,

δέετο· ἦν δὲ τὰ φορτία φέρουσα μία ναῦς ὑπερ-
 μεγέθης τῶν Γενουιτῶν, ἑτοίμως ἔχουσα τοῦ πλεῖ-
 σαι ἐν Ἰταλίᾳ. Ἀνέμου δὲ βορρᾶς [βορρᾶλου] πνεύ-
 σαντος, εἰσῆλθεν ἐντίμως μετὰ δόξης ἢ βασιλῆς ἐν
 αὐτῇ, καὶ τὰ ἱστία περῶσαντες εἰς Ἰταλίαν ἀφί-
 κοντο. ἄλλο μὴδὲν ἕτερον κερδάνασα, πλὴν τοῦ οὐ
 ἐστέρθη στέμματος, εἰπούσα καὶ τοῦτο, Ἄρχει μοι
 τοῦτο εἰς μαρτύριον ὅτι βασίλισσα τῶν Ῥωμαίων
 ἔγενόμην, καὶ εἰμί· περὶ δὲ θησαυρῶν μυριοτάλάν-
 των οὐ μέλει μοι. Ἐλθοῦσα δὲ ἐν τοῖς ὄρλοις τῆς
 ἐπαρχίας τῶν Φεράρων, καὶ μαθόντες οἱ τῆς ἡγε-
 μονίας ἐκεῖνης προχόντες, σὺν τῷ ἀδελφῷ αὐτῆς
 μαρκεσίῳ ἐξῆλθον εἰς συνάντησιν αὐτῆς, καὶ προ-
 πέμψαντες αὐτῇν μέγροι τῶν παλατιῶν τῆς πατρικῆς
 ἐστίας. Αὐτὴ εἰς ἐν τῶν μοναστηρίων ἐλθοῦσα ἐκεῖ
 τὴν οἰκίαν ἡρτέσσατο, καὶ ἐπὶ Θεῷ ἐαυτὴν ἀναθεῖσα
 τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς ἀνεπλήρωσεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς
 Ἰωάννης (69) στείλας εἰς Κομνηνὸν Ἀλέξιον βασι-
 λέα Τραπεζούντος, ἡρμόσατο τὴν θυγατέρα αὐτοῦ
 Μαρτὴν εἰς γυναῖκα, ὦραταν καὶ κάλλιει καὶ ἤθει·
 καὶ ἀγαγόντες ἀπὸ Τραπεζούντος, κατήγαγον ἐν
 Κωνσταντινουπόλει. Καὶ ὁ πατριάρχης Ἰωσήφ διὰ
 τῶν συνήθων ἱεροτελεστιῶν εἰς ἐν συνήθει, καὶ θέ-
 σπαινα Ῥωμαίων ἀνηγορεύθη. Ὁ βασιλεὺς δ' ἀπέ-
 ραξ ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως (70) σὺν τριήρεσι
 πλείσταις, κατήλθεν ἕως Πελοπόννησον. Καὶ τὸν
 πρίγκιπα Ἀχαΐας ὑποτάξας, καὶ ἐτέρους ἀπογέ-
 νους, τοὺς ἐκ τῆς Ναυάρας καταγομένους ὑποχει-
 ρίους λαβὼν, ἀνήκεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, κατα-
 λιπὼν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Θεόδωρον δεσπότην πάσης
 Πελοποννήσου. Ἐπαναζεύξας δὲ καὶ εἰς Καλλιούπο-
 λιν ἐντυχὼν τῷ Μαγρομέτ· καὶ τοσαύτην πίστιν ἐν-
 θεϊζόμενος εἰς τὸν βασιλέα, ὡς καὶ ἐν τῇ τριήρει

A nec se contemptos ac spreto ab oppidanis Ga'atæ
 inultosque sustinebant; jamque ab ipsis arma
 sumpta ad invadenda functiusque evertenda su-
 burbia eorum, nisi impetum coercuisset Manuel
 imperator. Cæterum his quæ acta erant, lætatus est
 Joannes. Aderat autem actuaria navis prægrandis
 Genueasis, quæ in Italiam mox solvebat. Orto ita-
 que Borea vento, illam decenter apparatusam con-
 scendit imperatrix, velisque expansis in Italiam
 contendit. Hæc equidem præter coronationis glo-
 riam ac decus nihil lucri reportaverat: taliaque
 verba 56 jactabat: Hoc unum mihi sufficiens
 testimonium est, quod Romæorum imperatrix facta,
 titulum istum retineam: nec de thesauris am-
 plissimis sollicita sum. Tandem cum ad fines di-
 tionis Montisferrati venisset, ad samam adventus
 obviam processit frater ipsius marchio, quem co-
 mitabantur regionis illius proceres et nobiles, eam-
 que in palatium paternum deduxere. In monaste-
 rium quoddam ipsa deinde secedens habitationem
 illie elegit, et reliquum vitæ tempus Deo devota
 et consecrata exegit. Uxorem deinde imperator
 Joannes sibi habuit Mariam Alexii Comneni Tra-
 pezuntini imperatoris filiam, formosam certe et
 moribus commendabilem, quam ab eo consecutus
 est, missis Trapezuntiam legatis, qui Constantino-
 polim eam advexerunt. Patriarcha deinde Josephus
 per solennes ritus sacros simul conjunxit, ipsa-
 que Romæorum deopœna seu imperatrix appellata
 est. Imperator quoque Manuel Constantinopoleos
 C portu solvens cum plurimis triremibus in Pelopo-
 nesum usque navigavit. Achæam primæpam in or-
 dinem reductum sibi parere cogit: aliosque, a

Ismaelis Bulliardi notæ.

quo Sophia in Italiam aufugit. Ducas Manuele super-
 stite id factum tradit: contra vero Phranzes jam
 obitisse (non Manuelem astruit: satis siquidem con-
 cessit Manuel, ut refert Phranzes, lib. i, cap. ulti-
 mo, anno mundi 6953 [Christi 1425] Julii die 21.
 Sophia vero anno 6954 mense Augusto, aufugit,
 post mortem scilicet Manuels. Aliud etiam hoc
 loco notandum circa temporis momenta a Phranze
 indicata de Manuels obitu et Joannis initiis. Mors
 Manuels contigit anno prædicto 6953 Julii 21. Ca-
 pite deinde primo lib. ii, narrat anno 6954 mense
 Augusto rerum summam ad Joannem imperatorem
 devolutam fuisse. Quod equidem verisimile mihi
 non videtur, Joannem jam coronatum imperatorem
 post annum a morte patris Manuels, rerum sum-
 mam adeptum esse. Phranzem ergo, aut qui illum
 transcripsit, errasse puto, vel, pro Septembre mense
 Augustum scripsisse: vel si Augusto mense Joanne
 imperii administrare res cœpit, pro anno 6954
 legendum esse anno 6953.

(69) Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης. Phranzes, lib. ii,
 cap. 1, anno 6955 [Christi 1427] Augusti 29, Ma-
 riam Trapezuntinam Constantinopolium advenisse,
 et anno 6956 [eodem Christi anno 1427,] mense
 Septembri, nuptiarum solemniam celebrata esse scri-
 bit. At Laonicus rerum ordinem perturbans narrat,
 postquam marchionis Μονφραλᾶς filia aufugisset,
 aliam uxorem Joannem duxisse ἀπὸ τῆς Σαρματίας
 τοῦ Σαρμάτων ἡγεμόνος θυγατέρα. E Sarmatia Sar-
 matiarum, id est, Russiæ seu Moscoviæ, regis filiam;

quod duobus testibus Duce et Phranzi repugnat,
 qui tertiam Joannis uxorem Trapezuntini imperato-
 ris filiam esse asserunt.

(70) Ὁ βασιλεὺς δὲ ἀπῆρας ἀπὸ Κωνσταντι-
 νούπ. Auctor noster trium uxorem Joannis historiam
 digressionem usus hactenus perterritus. Rediit dein-
 ceps ad narrationis seriem, exponitque Manuels in
 Peloponnesum profectionem: quam imperator hic-
 ce, anno adventum Annæ a Russia sequenti, teste
 Phranze suscepit, mundi nempe 6925 (Christi 1415),
 cujus mense Martio die 23, in Cenchrearum por-
 tum salvus venit. Anno deinde sequente 6924, Con-
 stantinopolim rediit. Profectionis illius mentionem
 facit Laonicus, lib. iv, Hexamiliamque, quod et
 Phranzes testatur, ab eo resecum. Martinus papa
 V indulgentias plenarias postea concessit illis qui
 ad Hexamilium propugnandum abire vellent. Quo-
 niam vero de Cenchrearum navali et portu hic
 mentio injecta est, lectorem admonebimus Leuclav-
 vium, lib. xiv *Historiæ Musulmanicæ*, et in *Pan-
 dectis Historiæ Turcicæ*, cap. 120, nec sibi constare
 nec veritatem assecutum omnino esse. Non sibi
 similis est, quod lib. xiv, Geremen in Isthmo Co-
 rinthiaco prope Corinthum collocet; cap. vero 120
Pandect. in Laconia seu Teuconia. Quod impossi-
 bile est, in duobus locis eandem urbem sitam esse.
 Veritatem partim assecutus est, cum Geremen in
 Isthmo Corinthiaco prope Corinthum sitam dixit;
 at Corinthus non est, sed Cenchreæ in Saronico
 sinu, ubi quondam fuerunt Corinthiorum navalia,

Navarræis illuc profectis genus ducentes, in ditio- A nem suam redegit: indeque Constantinopolim revertitur, relicto Theodōro filio universæ Peloponēsi domino. Cum vero Callipolim appulisset, cum Mahomete collocutus est: qui, quantum imperatori confideret, triremen ejus ingressus, cibumque simul capiens palam approbavit. Imperator quoque, multa dona ei largitus ejusque purpuratis, inde cum cæteris triremibus solvit, et summa cum lætitia navigationem absolvit. Advenientis etiam in oppulus cum patriarcha et senatu: faustisque acclamationibus et hymnis prosecuti in palatium deduxerunt: huncque exitum expeditio ejus sortita est.

57 CAPUT XXI.

Mahometes in Asiam trajicit. Cineitem in ordinem redigū (71), cujus insolentia maxima erat. Magnus Rhodi magister castrum Smyrnæ instaurat, sed a Mahomete prohibetur. Smyrna ab uxore Cineitis Mahometi deditur. Magno magistro concessum ædificare castrum in Carie et Lycie finibus. Cineites veniam impetrat. Turci bello navali Nazam aggrediuntur, prælio a Veneta classe superantur. Veneti Lampasaci turrim frustra tentant. Cineites Nicopoli ad Danubium præficuntur. Novam religionis sectam in Ionia a monacho Turco institutam multiplēctantur, adversus quos Muhameles Susmani filium et deince Hali Begum misit: qui re infeliciter gesta occubuerunt, Tandem a Morale Mahometis filio Bajazite Bassa oppressi ac deleti sunt, et paupertatem voluntariam profitemes interfecit.

At Mahometes, rebus in occidentalibus provin- B ciis rite constitutis, turbis ubique compositis, in partes orientales trajecit: Prusam venit, ibique reffectis ædificiis quæ Caramanus incenderat, illic in Asiam protectionem instituit. Etenim Caramanus per illud tempus, quo Mahometes Constantinopolim profectus bellum adversus Mosem gessit, ab Iconio cum exercitu Prusam advolat, eamque diripit. Bajazitis quoque, qui et Mahometis parens fuerat, ossa e sepulcro eruta igni tradidit. Iste enim Bajazites hujus Caramani patrem Iconii olim capite truncari jusserat. Asiam itaque ingressus Mahometes Cineitem superbia elatum sensit, et supra metas, ut vulgo dicitur, transigentem. Ubi vero Pergamum Asiæ devenit, illico Cineitem monet, ut locis, quæ illie occupabat, cedat, provinciaque excedat. Verum Cineites cum prorsus floccifaciens castra munire, quietusque exspectare illius adventum. Mahometes igitur Cynam veniens, quæ Cineitis partes sequebatur, præsidariis, ut se dedant, per faciales denuntiat, recusantesque deince expugnat. Omnes qui Cineiti militabant neci dedit, indigenasque liberos esse jussit. Illinc discedens venit in Campum Mænomeni, in quo exstructum erat castrum munitum, quod Archangeli nomine appellabatur, Turcis vero nomine mutato Kagiatic: id magna vi oppugnatum recepit, indeque Nymphæum profectus est: quo

Ο δὲ Μαχουμέτ τὰ τῆς δόσεως μέρη καλῶς ἀπαρτίσας, καὶ ταροχὴν οὐδεμίαν ἐξόπισθεν ἀφεί- περὶ τὰ τῆς ἑώρας μέρη· καὶ ἐν τῇ Προῦσῃ ἐλθὼν, καὶ τὰ ἀφανισθέντα καὶ πυρὶ παραδοθέντα οἰκοδομήματα παρὰ τοῦ Καραμάν ἀνανεώσας, ἐκείθεν εἰς Ἀσίαν καταλείπει. Ὁ γὰρ Καραμάν, ὅτε ὁ Μαχουμέτ εἰς Κωνσταντινουπόλιν ἐλθὼν ἠγωνίζετο κατὰ τοῦ Μωσῆ, ἀπάρας ἀπὸ Ἰκονίου εἰς Προῦσαν σὺν δυνάμει κατήλθε, καὶ λεηλατήσας αὐτήν, καὶ τὰ ὀστεῖα τοῦ Παγιαζήτ τοῦ πατρὸς τοῦ Μαχουμέτ ἀνακομίσας ἐκ τοῦ τάφου, πυρὶ παρέδωκεν. Ὁ γὰρ αὐτὸς Παγιαζήτ ἀπεκεφάλισέ ποτε ἐν Ἰκονίῳ τὸν πατέρα τοῦ βῆθέντος Καραμάν. Κατελθὼν δὲ ἐν Ἀσίᾳ εὖρε τὸν Τζινεήτ μεγαλυθέντα, καὶ ὑπὲρ τὰ ἰσχυρόμενα πηδῶντα· ἐλθὼν δὲ ἐν Περγάμῳ τῆς Ἀσίας μὲνύει τῷ Τζινεήτ παραχωρῆσαι, τῶν ἐκεῖ δὲ ἀφείναι τὴν ἐπαρχίαν. Ὁ δὲ Τζινεήτ οὐδὲ τὸ παράπαν ἠγησάμενος, ἠσφαλίσατο τὰ κάστρα, καὶ ἐκάθητο ἐκδεχόμενος τὴν ὑπαντήν αὐτοῦ. Ὁ δὲ Μαχουμέτ ἐλθὼν εἰς Κύμην (72), καὶ ζητήσας τὸ φρούριον, ἦν γὰρ κρητῶν διὰ τὸν Τζινεήτ, πολέμησας κατέσχε. Καὶ τοὺς μὲν ὀπίστας αὐτοῦ ἔξῃ ἀνείλε, τοὺς δὲ ἐγχεωρίους ἠλευθέρωσεν. Ἀπάρας δὲ ἐκείθεν ἦλθεν εἰς τὸν τοῦ Μαινομένου κάμπον, ἦν δὲ ἐκεῖ φρούριον ὀχυρὸν, τὸ τοῦ Ἀργαγγέλου λεγόμενον, οἱ Τοῦρκοι δὲ Καγιατζήκ (73) μετωνόμασαν, κάκεινο σὺν κλειστῇ δυνάμει καὶ ἀκροβολισμοῖς παραλαβὼν ἦλθεν εἰς Νύμφαιον (74)· καὶ τὸ Νύμφαιον σὺν πολέμῳ λαβὼν

Ismaelis Bullialdi notæ.

(71) Leunclavius, *Histor. Musum.* lib. XII, et in *Annalibus Turcicis* expeditionis Mohametis contra Cineitem, qui illi Ismyroglus est, nullum verbum facit, sed adversus Caramanum in Asiam movisse scribit.

(72) Ἐλθὼν εἰς Κύμην. Κύμη πόλις Αἰολίδος· πρὸ τῆς Δέσσης, ἀπὸ Κύμης Ἀμαζόνος. Stephanus De urbibus. Idem Strabo, lib. II, Dominicus Marius Niger vult esse Phocæam novam, quæ Lesbo objacet.

(73) Τὸ τοῦ Ἀργαγγέλου λεγόμενον, οἱ Τοῦρκοι δὲ Καγιατζήκ. Notitia Metropoleon sub Smyrnæ Ibrono habet ἐπίσκοπον τοῦ Ἀργαγγέλου, qui pro-

cul dubio is est cujus hic nomen a nostro refertur.

(74) Τὸ Νυμφαῖον. Urbis istius nomen in partibus Æolidis, Lydiæ, aut Ioniæ in antiquis Geographis non reperitur: Ptolemæus, Strabo et Stephanus in Taurica Nymphæum habent inter Pænitæarum et Theodosiam. Abrahamus Ortelius hujus nostri in Lydia Nymphæi nullum verbum facit. At Gregoras duobus in locis de eo loquitur oppido, lib. II, in fine, ubi de Joannis Ducæ obitu, qui in eo obiit, περὶ τὸ Νυμφαῖον εἶπε ποιούμενος τὰς διατριβὰς, et lib. VI, cap. 13, ubi de Porphyrogenito verba facit, ἐπεὶ δὲ τῶς περὶ τὸ Νυμφαῖον τῆς Λυδίας ἐτύχων, etc.

ἦλθεν εἰς Σμύρναν. Τὴν δὲ Σμύρναν ὡς ἔκραπε τετραχίλιας, καὶ πλείστους τῶν στρατιωτῶν ἐμβαλὼν, καὶ μεγάλην σύνταξιν ἐτοιμάσας διὰ τὰ ὄπλων καὶ ἀνδρῶν, καὶ ἐτέρων ἀναγκαίων παρασκευῶν, ἡ Τζινεήτ αὐτὸς εἰς Ἐφεσον ἦλθε, κατὰ λιπῶν τὴν μητέρα, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Παγιαζήτ, καὶ τὰ τέκνα ἐν Σμύρῃ ἐγκαίεστα. Τὸν δὲ γαμβρὸν αὐτοῦ καὶ δούλον, Αὐδουλάδν ὀνόματι, εἰς τὸ Νύμφαιον εὐρόντες οἱ τοῦ Μαχουμέτ, ἦν γὰρ φύλαξ τοῦ φρουρίου, ἀπήγαγον παραστήσαντες τῷ Παγιαζήτ Βεζίρη ἤγουν μεσάζοντι τοῦ Μαχουμέτ· ἦν γὰρ ἐν ἔξουσίᾳ καὶ ἀδείᾳ πολλῇ, δευτερός ἀρχηγός ὡς ἔπος εἰπεῖν· δούλος γὰρ ὑπέρχε τοῦ Μαχουμέτ, ἀλλὰ διὰ τὴν περβάλλουσαν αὐτοῦ δουλείαν κατέστησεν ἀρχοντα τοῦ οἴκου αὐτοῦ. Αὐτὸς δὲ ὁ βηθεὶς Παγιαζήτ ἐκείνος ἐν Θράκη τοῦ Μαχουμέτ γράφει πρὸς τὸν Τζινεήτ·

Εἰ βούλῃς τοῦ εἶναι σε κύριον Ἰωνίας καὶ μὴ ἔχειν τὸν τυχόντα πειρασμὸν παρ' ἡμῶν, δός μοι τὴν σὴν θυγατέρα νόμφ γάμου, καὶ ἔσομαι σοι γαμβρός, σὺ δ' ἐμὸς περθερός γενήσῃ, καὶ ἔκτοτε ἔσο ἀμεριμνῶς διδάγων ἐν τῇ σῇ ἡγεμονίᾳ.

Ὁ Τζινεήτ δὲ θέλων δηλώσαι τὴν ἀλαζονείαν αὐτοῦ καὶ ὑπερηφανίαν ἐνώπιον τοῦ πυχτακοκομιστοῦ (75), παρισταμένου τοῦ Αὐδουλάδ δούλου ὑπάρχοντος αὐτοῦ, λέγει πρὸς αὐτόν·

Τίνος εἶ δούλος;

Ὁ δὲ Τζινεήτ·

Καὶ ποίου γένους;

Αὐδουλάδ·

δὲ, τῶν Ἀλβανῶν. Πόλας θρησκείας;

Ὁ δὲ Αὐδουλάδ·

Πρώην μὲν Καθόρθ ὑπῆρχον, νῦν δὲ Μουσουλμάνος.

Ὁ δὲ Τζινεήτ πρὸς τοὺς μεγιστάνους αὐτοῦ φησὶν·

Τὴν σήμερον ἡμέραν κατ' ἐνώπιον πάντων ὀμίῶν ἰδοὺ δίδωμι τὴν ἐμὴν θυγατέραν εἰς γυναῖκα νόμιμον τῷ ἐμῷ δούλῳ Αὐδουλάδ· καὶ ποιῶ τοῦτον ἐλεύθερον καὶ γαμβρὸν ἀπὸ τῆν σήμερον, καὶ ἕνα τῶν ἐμῶν συγγενῶν.

Εὐφημήσαντες δὲ πάντες τὸν Τζινεήτ οἱ συνεδριάσαντες, ἀνοίξας τὸ στόμα πρὸς τὸν ἀπεσταλμένον τοὺς λόγους τοῦτου εἶρηκεν·

Ἀνάγειλον τῷ κυρίῳ σου Παγιαζήτ, ὅτι ἀναλάβομεν γαμβρὸν ἐκ τῶν Ἀλβανῶν ὡς ἐκεῖνον, δούλον ἀργυρώρητον ὡς ἐκεῖνον, πτώτερον ὑπὲρ ἐκεῖνον, καὶ προσιμώτερον παρ' ἐκεῖνον.

Ὁ δ' ἀπεσταλμένος συνιὲς τοὺς λόγους, ἀπεκάλυψε πᾶσαν τὴν περιλήψιν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ, καὶ ἦν ἔκτοτε τρέφων μανίαν ἀσπονδον κατὰ τοῦ Τζινεήτ. Εὐρῶν δὲ καιρῶν ὃν ἐδέετο συλλαβῶν τὸν Αὐδουλάδν εἰς τὸ Νύμφαιον τοὺς ὄρχεις αὐτοῦ ἐξεθέρισεν εὐνουχίᾳ αὐτόν. Ἀλλ' ἐπανώμεν αὐτὸς εἰς τὸν τῆς ἱστορίας εἰρημῶν.

Ὁ γὰρ Μαχουμέτ ἐλθὼν εἰς Σμύρναν, καὶ περιπυκλώσας αὐτήν, εὗρεν ἐκεῖ τὸν μεγαμαγίστορα Πέδου σὺν τριῆρεσι τριῶν, ἀνοικοδομοῦντα τὸ φρούριον τὸ παρὰ τοῦ Τεμῦρ φθαρέν, καὶ μὴ θέλοντο; τοῦ Τζινεήτ. Τότε οἱ τῶν πέριξ νήσων ἡγεμόνες μαθόντες τὴν ἀφίξιν τοῦ Μαχουμέτ ἐν τῇ Σμύρῃ, ἅπαντες ἔθεον εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ διὰ δύο τινῶν αἰτιῶν,

Ismaelis Bullialdi notæ

(75) Πυχτακοκομιστοῦ. Phavorinus, Πυχτός πῖναξ παρ' Ὀμήρῳ τὴν ἐπιστολὴν παρὰ τοῖς ὕστερον

A expugnato Smyrnam abiit. Cineites autem Smyrnam validis propugnaculis muniterat, magnamque manum præsidiorum militum imposuerat. Instructo deinde armorum apparatu ingenti, militumque numero magno conscripto, cæterisque necessariis comparatis, Ephesum discessit, relictis matre ac fratre Bajazite, liberisque suis intra Smyrnæ muros conclusis: 58 gener ipsius, qui et servus erat, Audulasque vocabatur a Mahometis ducibus Nymphæi, cujus custodiæ præfectus erat, comprehenditur, et in conspectum Bajazitis veziri, id est mesazontis, Mahometis adducitur. Illic potentia ac opibus cæteros antecellebat, et ut alter imperator eminebat. Inter mancipia Mahometis fuerat; quodque servitio promptus et habilis magis videretur, familtæ totius directio ipsi concedita est. Hic itaque, de quo nobis sermo, Bajazites ad Cineitem, cum in Thracia adhuc ageret Mahometes, scripsit: Si dominum Ionie retinere cupis, neque a nobis ullatenus lacessiri, filiam tuam legitimo conjugio mihi junges, tuus gener ero, tu vero socer meus eris, daincepsque securus et quietus in tua dititione vives. At Cineites animi superbiam ac fastum ostentare cogitans, coram nuntio, qui literas ipsi attulerat, ad se venire jubet mancipium Audulam, qui ipsi serviebat, eumque interrogat: Cujusnam es servus? Respondit iste, Dominationis tuæ. Cineites iterum, Unde natus es? Ad quem Audulas, Albanus sum. Cujus religionis? respondit Audulas: Antea Cavar eram, nunc Musulmanus sum. Conversus illico ad proceres anixæ suæ Cineites fatur: Hodie coram vobis omnibus filiam meam uxorem legitimam seruo meo Auduluch nuptum do: eumque libertate dono, generumque in posterum adscisco, et inter affines meos. His Cineitis sermonibus universus consensus applausit. Ipse vero ad nuntium Bajazitis hocce responsum dedit: Renuntia hero tuo generum mihi ex Albanis, cujus gentis ipse quoque est, adscivisse; mancipium pecunia emptum, paris etiam ac ipse conditionis, verum ipso juniorem et prudentiorem. Nuntius igitur Bajazitis intellectis ejusmodi verbis, ad herum reversus omnia refert, qui deinceps adversus Cineitem odio capitali exarsit: occasione nemum, quam avide expetebat, oblata, injuriam sprete affinitatis ultus, captum Audulam apud Nymphæum resectis testiculis eunuchum fecit. Redeamus autem ad historię seriem.

Mahometes Smyrnam profectus obsidione eam cingit. At Rhodi magnum Magistrum illic invenit cum tribus triremibus, castram, quod a Temyre eversum fuerat, invito etiam Cineite instaurantem. Cum vero Mahometis Smyrnam adventus fama diffusa fuisset, ad illum conveniunt omnes insularum vicinarum duces duabus de causis: cum prop-

δολοῖ. Πυχτός; apud Homerum abacum seu tabulam significat, apud recentiores epistolam.

Musulmanus vero Cneitem in Bulgariam misit, eumque vicinis Achridarum 49 provinciae partibus praefecit: ipse Adrianopolim profectus eam ingreditur, et ab omnibus, ut bonorum omnium auctor atque largitor, laudibus in caelum effertur. Et revera talis erat Musulmanus: quaecumque enim urbem aut vicum adiret, ut dies triginta ibi moraretur, divitibus et pauperibus, illisque, qui praeripio mendicabant, abunde largiebatur: tum ergo coactum exercitum adversus Mosem misit, dum ipse dies solidos in computationibus consumebat. Moses itaque pugna commissa victor evasit, exercitumque Musulmani usque ad portas Sophiae insecutus est, et fama ubique sparsa ipsum in occidentem regnaturum. Ubi autem Musulmanus intellexit brevi Adrianopoli affuturum Mosem, ad quem undequaque turmatim omnes confluebant, etiamque ex primariis plurimi, sero tandem vetero solutus et excitatus ad mentem sobriam rediit, et Constantinopolim petere decrevit, viamque cum paucis equitibus ingressus, ab eis ad Mosem deficientibus deserit. Musulmanus in quoddam oppidum iter faciendo venit: quem ubi conspexere oppidani, ex equi forma, vestium ornatu et vultu, principem esse cognoverunt, et ad spectandum illum accurrunt: cumque juvenes quinque sagittarii pharetrati eum currendo praevenisent, tum turbatus telum in eos emittit, quo percussus eorum unus pronus in caput cecidit: secundo deinde emissio alium sternit: tunc tres qui supererant, quod fratres germani isti quinque essent, uno consensu tela in Musulmanum torquent, equo dejiciunt et lapso caput abscindunt. Mosem etiam, quem longum satellitum agmen comitabatur, Adrianopolitani cives in urbem accipiunt, et quam exquisito possunt cultu venerantur, ibique Occidentis princeps proclamatur. Cognita porro morte fratris sui Musulmani eum luxit, et milites satraparumque praecipuos misit, qui defuncti cadaver Adrianopolim apportarunt; Prusam postea magna pompa perlatum, monumento, quod ipse posuerat, intulerunt. Diligentem etiam inquisitionem exercuit in eos qui

A επαρχον καταστήσας επεμφεν· αυτος δε εν Αδριανουπόλει την πορείαν έπολει, και εισελθών εντός της πόλεως, άπαντες αυτών ως ευεργέτην και δωτήρα πάντων καλών ανηγόρευον. Καί εν αληθεία ούτως ην· οπου γάρ ο Μουσουλμάν ηρχετο καν τε εν πόλει, καν τε εν κώμη του ποιησαι εκεί ημέρας τριάκοντα, και οι πλούσιοι, και οι πένητες και αυτοι οι δι' ενδειαν τροφών προσαιτουντες, πάντες αυταρχεις εγένοντο. Τότε ο Μουσουλμάν απ' Αδριανουπόλεως συλλέξας στρατόν κατά του Μωσή επεμφε, και αυτος διημέρευεν εν πότεις. Ο δε Μωσής συνάψας πόλεμον, και υπέρτερος φανείς, και διώξας τον στρατόν του Μουσουλμάν εγγύς του Σοφίας, εγένετο άπανταχού φήμη, ως ο Μωσής μέλλει της δύσεως τοπαρχης γενέσθαι. Καί οη B ένωτισθεις ο Μουσουλμάν την ως εν όλιγω μέλλουσαν εισέλθεισιν εν Αδριανουπόλει του Μωσή ην γάρ συρρέων άπαν το πλήθος εν αυτώ, και εκ των προύχόντων ούκ όλιγοι· αυτος όφε ποτε αννήψας εκ του κάρους της μέθης ηβουλήθη προς Κωνσταντινούπολιν άπειναι· και σύν όλιγοις επιβάταις την όδον άρξάμενος, και αυτοι αφέντες αυτον εφυγον, και προς τον Μωσην ηλαυον. Ο δε Μουσουλμάν εν χωρίω τινι (57) καθ' όδον έντυχών· και οι του χωριου ειδόν τε αυτον και εκ του ίππου, και εκ των ίματιών, και εκ της μορφης, και γνωρίσαντες ως ο ηγεμών εστιν, έθειον επι τη θέα αυτου. Καί προκαταλαθόντες νεανίσκοι πέντε τοξόται, φέροντες τόξα και βέλη· ο Μουσουλμάν ταραχθείς άφίησι βέλος κατ' αυτών, και ο εις κύμβαχος έλισθήσας C έπεσε, και δεύτερον πέμφας βρίπτει τον έτερον· τότε οι τρεις όμοноήσαντες, ησαν γάρ και οι πέντε όμοπάτριοι και όμαίμονες, αφίδια τα βέλη κατ' του Μουσουλμάν, και πίπτει του ίππου, και την κεφαλήν άποτέμνουσιν. Ο δε Μωσής εισάγεται εν Αδριανουπόλει μετ' όρουφορίας και τιμης ύσης, και ηγεμών δύτεως αναδεικνυται. Μαθών δε τον θάνατον του αδελφου αυτου Μουσουλμάν επιθυσει· και στρατιώτας πέμφας, και τους πρώτους των σατραπών, εφερον το σώμα αυτου εν Αδριανουπόλει, επεμφεν αυτό ένείμως εν τη Προύση, και εθαψαν εν τώ παρ' αυτου δομηθέντι μνημείω. Ο

Ismaelis Bullialdi no:

darum, et universae Bulgariae in Spiritu sancto dilecte modicitatis nostrae frater. Ex his verbis videri posset Justiniana prima differre ab Achridis, illaque esse urbs, haec regio dici posset: cui conveniunt verba libri ms. 1932 bibliothecae Regiae, Θράκη έστιν η Αδριανουπόλις μέχρι της Κωνσταντινουπόλεως, και της Σοφίας, και της Βουλγαρίας και της Αχρίδος και των μερών αυτης. Thracia ab Adrianopoli ad Constantinopolim extenditur, et Sophia, Bulgaria et Ochride ejusque partibus terminatur. Itaut Ochris seu Achris pro provincia et regione hoc loco, non pro urbe accipiatur; Justinianam primam Turci Gius'andil appellant. Urbs Achris a Gregora, lib. III, in Macedonia collocatur, quae et Bulgari regni in Illyricum usque protensi, pars fuit. Libro etiam II habet: Περι της αρχιεπισκοπης της Βουλγαρίας τη: και Αχρίδος καλουμένης, De archiepiscopatu Bulgariae, qui et Achridis dicitur, cujus metropolis Justiniana prima dicta. Georg.

D Logotheta in Chron. de Achridis mentionem facit. Laonic. lib. I, Macedoniae urbem Ochridem nominat. Acta etiam Leonis papae IX adversus Michaellem Cerularium, et Leonem Achridae episcopum, urbem esse clare exponunt: in illis existat epistola Michaelis et Leonis quae sic incipit: Michael universalis patriarcha novae Romae, et Leo archiepiscopus Achridae metropolis Bulgarorum dilecto fratri Joanni Cannensi episcopo. Cantaruzenus etiam πόλιν έσπέριον eam appellat, lib. II, cap. 20, ita ut dubium omne tollatur, et Achridam esse urbem constet.

(57) Ο δε Μουσουλμάν εν χωρίω τινι. Ejus mortem eodem fere modo accidisse Bercani Annales et historia Verantiana narrant. Dissentit ab illis Hunivaldana. Leunclavius, lib. X, annum devicti Musulmani ascribit Hegiriae anno 813, qui cepit Maii 6, feria 3, ann. Chr. 1410. Laonicus, lib. IV, rem aliter quam alii narrat.

δὲ Μωσῆς ἀκριθὴ ἔφρουναν ποιήσας εἰς τοὺς φονεῖς τοῦ Μουσουλμάν, καὶ εὐρῶν καὶ τοὺς τρεῖς, καὶ πέμψας ἐν τῷ χωρίῳ δ [οὗ] ἐφρονεῦθη· καὶ ἀθροίσας πάντας τοὺς χωρίτας, καὶ δεσμῆσας τὸν καθένα σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, ἀσφαλίσας τὸν καθένα ἐν ταῖς καλύβαις αὐτῶν, πῦρ ἀρῖαισιν· καὶ τέκνα καὶ γονεῖς, καὶ συγγενεῖς, καὶ αἱ καλύβαι, καὶ τὸ χωρίον ἅπαν κατετεφρώθη, καὶ εἰς κόνιν ἐγένοντο. Τοιαύτην ποινὴν ὁ ἀπάνθρωπος εἰς ἀνθρώπους εἰργάσατο, δεικνύων τὴν ἀπαρχὴν τῶν κακῶν, ὧν ἡμελλε κατεργάζεσθαι ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ. Ἀθροίσας οὖν τοὺς μεγιστάνας τῆς Θρακῆς καὶ Μακεδονίας καὶ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν· ἦσαν γὰρ συνθηθροισμένοι πάντες εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ· δημηγορήσας εἰρηκὲς πρὸς αὐτούς· Ὁ ἄνδρες καὶ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς φίλοι, καὶ γὰρ οὐ δούλους λέγω, οἴδατε ἀκριθῶς τὴν ἡν ὑπέστη παρὰ τοῦ Τεμῦρ ἀπειλὴν ἢ τῆς Ἀσίας μερὶς· καὶ τὸ πλεόν, ὅτι ὁ ἐμὸς πατὴρ παρεδόθη εἰς χεῖρας αὐτοῦ ὡς στρουθίον. Οὐκ ἄλλο τοῖνυν ἦν τὸ καταδικάσαι τοὺς Σκύθας καὶ Πέρσας καὶ τὸ λοιπὸν ἔθνος ἐν τοῖς ἡμετέροις σκηνώμασι, πλὴν ἢ Κωνσταντινου, καὶ σὺν αὐτῇ οἱ ἐν ταύτῃ βασιλεύοντες. Ἐλθὼν οὖν ὁ ἐμὸς ἀδελφός, καὶ κυριεύσας τὰ Θρακῶα μέρη, καὶ τὴν Λεϊπούσαν γῆν, ἦν ὁ ἡμέτερος ἀδελφός [πατὴρ] ἐκურύευσεν, οὐ μόνον τὴν πρὸς τὸ πάτριον σέβας στοργῆν οὐκ ἐνδειξάτο· ἀλλὰ μᾶλλον, εἰ χρὴ λέγειν, καὶ ἐφ' ἡμίσεος καθοῦρ ἐγένετο (58). Ἐν τούτῳ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν παραβλέψας, εἰς τὴν ἐμὴν χεῖρα τὴν ρομφαίαν τοῦ προφήτου (59) δέδωκε, τοῦ διχοτομησαί τὸν ἄπιστον, τὸν δὲ πιστὸν ὑπερψῶσαι καὶ ἀναβιβάσαι. Ἐρεκα γοῦν τούτου οὐ χρὴ τσαυτὴν γῆν ἢ Κωνσταντινου κληρώσασθαι, οὐδὲ πόλεις Μακεδονικὰς, καὶ ταῦτα τὴν Θεσσαλονικίαν, ἦν διὰ πολλῶν ἰδρώτων ὁ ἐμὸς πατὴρ ἐκληρώσατο, καὶ τοὺς βαμιοὺς τῶν ἐιδώλων εἰς ἑρὰ τεμέρη τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ προφήτου μετέστησεν· ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν μητέρα τῶν πόλεων, καὶ τὸν φονεὰ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς, εἰ Θεῶφ θελιγόν ἔστι, διὰ συνδρομῆς ἐμῆς ἡμετέραν καταστήσω· καὶ τὰ ἐν αὐτῇ πρσσευχῆς οἴκους. Τότε οἱ πάντες εὐφῆμισαν, καὶ ἔσαντο.

Ἀθροίσας οὖν στρατὸν ἱκανόν, πρῶτον μὲν ἐν Σερβίᾳ κατέδραμεν (60) (ἐφθάσε γὰρ ὁ δεσπότης;

Ismelis Bullialdi notæ.

(58) Καθοῦρ ἐγένετο. Gaurum et Gauros scribit Leunclavius : Turci Gīnour, dissyllabum Gallica pronuntiatione : verbum contumeliosum est, quod infidelen significat. Moses porro fratrem suum Musulmanum Gaurum seu iustilem appellat, ob scelus cum imperatore Manuele ab eo percussum obsidesque fratrem ac sororem datus.

(59) Τὴν ρομφαίαν τοῦ προφήτου. De Halis acinace hic locus intelligendus est : de quo Leuncl. Hist. Musul. lib. 1, ex Arabum et Turcorum monumentis sic dissevit : Hinc illæ Muhametanorum fabellæ de illius Sulficare (sic Alis acinacem nominare consueverunt) quem narrant quovis vagina educeretur, ita se divisisse, ut geminus efficeretur, cubi-

A Musulmanum interfecerant, tresque illas, qui eadem patriverant, comprehensos in oppidum, ubi occisus fuerat, misit : et in unum convocatos omnes oppidanos, cum uxoribus et liberis singulos vinxit, et in singulis tuguriis conclusit ; inmissoque igne liberi cum parentibus cognatisque, tuguria etiam, totumque oppidum conflagrant, et in cineres vertuntur. Tali supplicio inhumanus ille in homines animadvertit, primitias ac specimen malorum scelerumque, quorum auctor temporibus suis futurus erat, exhibens. 50 Convocatis deinde Thraciæ, Macedoniæ aliarumque provinciarum proceribus, qui ad eum venerandum convenerant, oratione habita talia locutus est : O viri patris mei amici, neque enim servos appello, probe novistis quanto cum horrore Asia ad Temyris minas trepidaverit : atque etiam, quod gravius est, patrem meum in manus illius velut passerem traditum esse. Non alius tamen, præter Constantinopolim ejusque imperatorem, accessivit Scythas et Persas, cæterasque gentes in patriam nostram evocavit. Cum vero frater meus, qui Thraciæ cæterisque regionibus, quas pater possederat dominabatur, non solum venerationem ac pietatem patriæ debitam non exhibuerit : quin potius, si ita sari licet, cavour, id est infidelis, ex semisse factus est : expropter Deus illum arersatus, in manum lanceam prophetiæ mihi tradidit, ut infidelem discindam, fidem vero exaltem et honoribus extollam. Propterea non convenit Constantinopolim tam late imperare, aut urbes Macedonicas, imprimis vero Thessalonicam retinere, quam tot laboribus et arumnis parens meus conquiesierat, idolorumque altaria in sacra Dei, ejusque prophete templa commutaverat : atque ipsam cæterarum urbium caput, patrisque mei homicidam, si Deo ita placuerit, operi suaviter incumbens, imperio meo submittam, et templa, quæ in illa urbe stant Deo et prophetae ejus consecrata domos orationis constituam. His dictis omnes faustis acclamationibus applauserunt, verbaque ejus, non secus ac Dei, auribus hauscerunt.

τεμέρη τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ προφήτου τελέσω ὡς παρὰ Θεοῦ τοὺς μιαιφόνους αὐτοῦ λόγου; ἐδί-

D Ingenti itaque conscriptio exercitum Serviam primum invadit (quam equidem Stephanus Lazari fi-

D tos 18 longus, et Alim eo contra Gauros utentem, ab utroque latere non aliter ipsos ac segetem mesores prosternere solitum, ac montes etiam seu scopulos eo dissecuisse. Mos indidem inolevit, ut in militaribus signis Musulmano um hic Alis acinax, sive Sulficar, velut inauspicatus Christianis, faustus ipsis exprimat, etc. In superliminaribus quadam ædium publicarum Constantinopoli, hoc sulficar expressum bitidi ensis figura vidi, et gladium Halis appellari ab incolis aulivi : hoc πορρολοχαίρ et terriculamento pavorem Christianis injicere gens viribus suis nimium confisa credit.

(60) Πρῶτον μὲν ἐν Σερβίᾳ κατέδραμεν. Adeundus Leunclavius lib. 11 Histor. Musulm. A Muhamede

lius deseruerat tanti hostis adventu percussus, ad cuius etiam nomen solum pavescebat) et in quamplurima oppida agrosque patentes excursionem facta, venustos juvenes corpore ac vultu formosos mancipia abduxit; cæteros gladio peremit: cumque tria castra expugnasset, omnes ense demessos prostravit. Super cadaveribus deinde Christianorum mensa instructa, convivio splendido ac celebri præcipuos suorum magnatesque excepit. Serva excedens Adrianopolim pedem refert, brevique spatio quieti dato ad Constantinopolim expugnandam bellicas machinas apparat: et exercitu haud exiguo in Thessaliam: misso Thessalonicam oppugnat, occupatisque omnibus, excepto Zetunio, castris Strymonii impositis, ipse Constantinopolim tendit, omniaque oppida deserta, unde imperator Manuel incolas in urbem transtulerat, invenit eaque densitas. Dispositis deinde castris animo confusus eam in potestatem suam redacturum sperabat. Rem e longinquo gerebat, copias procul ab urbe tenens: verum: singulis diebus ad pugnam 51 lacessendo, hostes cædebat, lacessitus quandoque ipse et cæsus. Erumpentes namque Constantinopolis cives prælio cum Turcis congregiebantur. horumque cæsorum numerus Romanorum numerum triplo superabat. Neque interim imperatori ejusmodi victoriæ gratæ erant. Romanos enim ipsi charos ac commendabiles, non minus ac pupillam oculi, eorum paucitas reddebat. Quid commodi, inquit, ad me redit, si decem milites Romanos ex centum amisero? quantumve cladem accipit Moses, si ex mille Turcis centum perierint? Verumtamen audacia freti Romanæi haud se continuerunt, ac eruptione facta prælio Turcos aggredi non cessavere. Inter pugnantem vero comprehenderunt Turci quemdam illustrium, Joannis olim imperatoris, Manuelisque F. pincernam, quem capite trunearunt. Cognita cæde cadaver pugnæ subtraxerunt Romanæi, postque diuturnam pugnam ac vociferationem illud in urbem importarunt: at ejus caput ad Mosem attulere Turci. Occisi pater Nicolaus Notarius imperatoris D. Manuelis interpres, quique prædives erat, caput abscissum multis centenis nummis illico redemit, et una cum cadavere sepelivit. Ingenti dolore Romanorum juvenis ille desideratus est, patrisque et Lucæ fratris, qui sub imperatore Joanne ultimo Palæologo Mesazontis officio fungebatur; postremo in civitatis universæ cladē cum liberis capite plexus est. Verum ad narrationis seriem revertamur.

Manuel equidem imperator cum tyranni ferum ac immanem animum cerneret, bellumque interneci-

• Ismaelis Bulliakdi notæ.

per legatos ad fœdus amicitiamque contrahendam Manuelem imperatorem sollicitatum Verantiana et Hanivaldana historiæ tradunt. Illa victum a Mehemete Mosem primo congressu, hæc vero secundo prælio asserit: et utraque Mosem in fratris sui Mehemetis manus vivum devenisse affirmant. De

Α Στέφανος; ο τοῦ Λαζάρου υἱὸς μὴ φέρων ἐν τοῖς ὡσὶν τὴν ἐπιδρομὴν), καὶ παμπληθῆ χωρῖα, καὶ κάμπους καταβραμῶν, τὰ μὲν ὠραία τῆ βῆσει καὶ νέα σώματα ἡχμαλώτιζεν, τοὺς δὲ λοιποὺς ἅπαντας ξίφει κατέσφαττε. Λαβῶν δὲ καὶ πολίχνια τρία πολέμῳ πάντας ἐθέρισε· καὶ θερίζων, ἐν τοῖς σώμασι τῶν Χριστιανῶν τράπεζαν ἐφήπλου, καὶ πανδαίσιαν ἐποίησε μετὰ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ. Ἀπὸ δὲ Σερβίας στραφείς ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ μικρὸν ἀναπυσάμενος, τὰ πρὸς τὴν Κωνσταντινίου παρεσκευάζει πολεμικὰ τεichoρηγανήματα· πέμψας δὲ στρατὸν οὐκ ὀλίγον ἐν Θεσσαλίᾳ, ἐπολιόρχει Θεσσαλονικίην, καὶ τὰ παρὰ τὸν Στρυμόνα χωρῖα ἅπαντα παραλαβὼν, πλὴν Ζητουνίου, αὐτὸς πρὸς Κωνσταντινούπολιν ἐχώρει, καὶ πάντα τὰ χωρῖα εὐρῶν ἐρημα· ἦν γὰρ μετοικήσας αὐτὰ ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐντὸς τῆς πόλεως· πάντα πυρὶ παρέδωκεν· αὐτὸς δὲ πῆξας τὰς σκηνάς. τῆ μὲν γνώμη θαρρῶν ἦν, διὲ γενήσεται ταύτης κύριος; τῆ δὲ πράξει καὶ τῆ λοιπῇ δυνάμει μακρόθεν ἦν ἐσιώσας· πλὴν καθ' ἡμέραν οὐκ ἐπαύετο πολεμῶν, καὶ πολεμιζόμενος, καὶ σφάττων, καὶ σφαζόμενος παρὰ τῶν πολιτῶν. Ἐξεργόμενοι γὰρ οἱ πολῖται συνεπλέκοντο τοῖς Τούρκοις, καὶ εἰς ἓνα Ῥωμαίων τρεῖς ἐπιπτον Τούρκοι. Τὸν δὲ βασιλέα οὐκ ἤρρεσκε τοῦτο. Ἐίχε γὰρ τοὺς Ῥωμαίους ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διὰ τὴν ὀλιγότητα φυλάττων αὐτοὺς ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ. Ἐλεγε γὰρ, Τί μοι ὄφελος, εἰ ἀπὸ τοῦς ἑκατὸν στρατιωτῶν Ῥωμαίους ὀλέσω δέκα; ἢ τίς τῷ Μωσῆ ζῆμῖα, εἰ ἀπὸ τοῦς χιλίους Τούρκους ὀλέσει ἑκατὸν; Πλὴν ἡ θρασύτης τῶν Ῥωμαίων οὐ διέλιπε τοῦ ἐξέρχασθαι καὶ συμπλέκειν τοῖς Τούρκοις. Ἐλαβον οὖν ἐν πολέμῳ οἱ Τούρκοι ἓνα τῶν ἐνδόξων, τὸν ἐπὶ τῆς τραπέζης Ἰωάννου τοῦ χρηματίζσαντος βασιλέως, τοῦ βασιλέως Μανουὴλ υἱοῦ, ὃν καὶ ἀπέτεμον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι μαθόντες τὸ γεγονός ἐξεπόρησαν. Καὶ διὰ πολλοῦ πολέμου καὶ κραυγῆς, ἔφερον τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐντὸς τῆς πόλεως· τὴν δὲ κεφαλὴν αὐτοῦ οἱ Τούρκοι τῷ Μωσῆ ἐκόμισαν. Τότε Νικόλαος Νοταρᾶ πατὴρ τοῦ τεθνηκότος, διερμηνευτῆς ὢν τοῦ βασιλέως κυρίου Μανουὴλ, πλούσιος ὢν σφόδρα, ἐξαγοράσας διὰ πολλῶν κεντιναρίων τὴν κεφαλὴν εἶραψε σὺν τῷ σώματι. Μέγα πένθος κινήσας Ῥωμαῖοις ὁ νέος ἐκεῖνος; καὶ τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἀδελφῷ Λουκᾶ· ὅς καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ὑστάτου βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου μεσάζων ἐχρημάτισε, καὶ ἐν τῇ παντελεῖ φθορᾷ τῆς πόλεως, καὶ αὐτὸς σὺν τοῖς τέκνοις ἑκατατομήθη. Ἀλλ' ἐπανιτέον ἦδη πρὸς τὴν διήγησιν.

Ὁ βασιλεὺς; γὰρ Μανουὴλ ἐρῶν τοῦ τυράννου τὸ ἀπηνέες, καὶ τὸ πρὸς τὴν τῶν Χριστιανῶν μάχην

Mose Laonicus, lib. iv, aduendus. Phranzes etiam, lib. i, cap. 30, istorum Bajazitis filiorum res gestas narrat: nostroque consentit, cum semel atque iterum victum Mehemetem a Mose recessisse, tertio tandem prælio victoria potitum esse scribit.

ἀσπονδὸν ἐχθραν, μὴνυεὶ τῷ Μαχουμέτ τῷ ἀδελφῷ Α αὐτοῦ εἶτι διάγων ἐν Προύσῃ, τὸ ἐλθεῖν εἰς τὸ Σκουτάριον· καὶ ὁ βασιλεὺς σὺν τριήρεσι διαβιδάσαι ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει. Ἀπὸ δὲ Κωνσταντινουπόλεως βρηθεία Θεοῦ καὶ τοῦ βασιλέως ἐξερχόμενος συμπλακῆσεται τῷ τυράννῳ. Καὶ εἰ μὲν τὸ τῆς τύχης ἐπὶ τὸν τυράννον βέψει, ἡ πόλις πάντοτε ἔτοιμος ἔσται εἰς ὑποδοχὴν αὐτοῦ· *·El δὲ τὸν αὐτοῦ, ὁ καὶ ἐπιθυμητὸν ἡμῖν ἔσται, τῆς ἡγεμονίας ἐγγραπτής γενήσῃ, καὶ ὡς ἐμὸς υἱὸς ἔσῃ.* Ὁ δὲ Μαχουμέτ ἀκούσας τοὺς λόγους τούτους, καὶ πρόθυμος γενόμενος, προθύμως εἰς τὸ Σκουτάριον ἤλαυσε πάσας τὰς αὐτοῦ δυνάμεις. Ὁ δὲ βασιλεὺς μαθὼν ὅτι ἦλθεν εἰς τὸ πέραν, τὰς τριήρεις ἐτοίμους ἔχων περᾶ, καὶ τῷ Μαχουμέτ ἐντυχῶν, καὶ λόγους ἐνόρκους λαβὼν καὶ δούς, περὶ τὸν Μαχουμέτ σὺν αὐτῷ Β εἰς Κωνσταντινουπόλιν. Καὶ μεγάλην πανήγυριν ἐν τῇ εἰσόδῳ ποιήσας ὁ βασιλεὺς τρεῖς ἡμέρας, τῆ τετάρτῃ ἔξεισι τῆς πόλεως ὁ Μεχεμέτ σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ αὐτοῦ καὶ σὺν ὀλίγοις στρατιώταις Ῥωμαίοις· καὶ συμμιξας τῷ Μωσῇ ἡττήθη, καὶ ἡττηθείς κατέφυγεν ἐν τῇ πόλει. Ὁ δὲ βασιλεὺς θεραπεύσας αὐτὸν διὰ λόγων σοφιστικῶν, καὶ πραγμάτων στρατιωτικῶν ὧν ἀπώλεσεν, ἐπεμελείτο πάλιν τοῦ ἔξελθαι ἐκ δευτέρου, καὶ συμπλακῆσαι τῷ Μωσῇ. Ὁ δὲ Μωσῆς ἐξελθὼν ἐκ τῶν ἐρίων Κωνσταντινουπόλεως, ἔχων πάντα τὸν δυτικὸν στρατὸν σὺν αὐτῷ, παρεσκευάζετο κατὰ τοῦ Μεχεμέτ καὶ τῆς πόλεως. Ἐξελθὼν δὲ πάλιν ἐκ δευτέρου ὁ Μεχεμέτ καὶ πάλιν ἡττήθη, καὶ πάλιν ἐν τῇ πόλει κατέφυγε, καὶ πάλιν ὁ βασιλεὺς αὐτὸν ἐπέδειξατο. Τότε ὁ Μεχεμέτ ἐν ἀδημονίᾳ γαγώνως, καὶ τὴν τῆς τύχης μεταφορὰν ὡς σφενδόνης στρεπτόν ἡγήσάμενος, εἶρηκε τῷ βασιλεῖ· *Σὺ μὲν, πάτερ ἄγισ, ζυγοσταθμῶν, καὶ προβλέπων τὰς πλάστιγγας, οὐκ ἀρίτης μοι, ἄνω καὶ κάτω τὴν τύχην ἐμῶν, τοῦ προδοθῆναι ἢ παραδοθῆναι μοι τὸν ἐχθρὸν παρ' αὐτῆς.* Ἐγὼ δὲ λέγω, πᾶν τὸ ἐν μετώποις γραφῆν (61) ἐνδὲ ἐκάστου δακτύλῳ Θεοῦ ἀπαραίτητως προβήσεται. Κέλυσσον οὖν μοι σὺν τοῖς ἐμοῖς τὴν πρὸς Ἀδριανοῦ φέρουσαν τρίβον ἀρξασθαι· καὶ μόνον εὐχον μοι ὡς πατὴρ υἱόν, καθὰ καὶ εἰμι, τὰ δὲ μέλλοντα τῷ Θεῷ μελέτω. Τότε ὁ βασιλεὺς ἀκούσας τοὺς λόγους αὐτοῦ, καὶ περιπλακεὶς αὐτὸν, καὶ ἀσπασάμενος, καὶ δεῖπνον εὐτρεπίσας πολυτελεῖ, καὶ χαρμονικῶς εὐφρανθέντες· πρῶτας ἤδη γενομένης ἔξεισιν ὁ Μεχεμέτ τῆς πόλεως, καὶ εἰς δύο μερίσας τὸν στρατὸν, τὸ μὲν ἐν μέρος πρὸς τὰ τοῦ Εὐξείνου μέρη ἐπεμφε, τὸ δὲ ἄλλο πρὸς τὴν Ἀδριανοῦ φέρουσαν ὤδου. Τότε ὁ Μωσῆς πάλιν ἀκούσας, καὶ μαθὼν πῶς εἰς δύο κατατομὰς τὰ φοσάτα ἐμέρισε, τὰ πρὸς τὸν πόντον μέρη ἐδίωκεν· καὶ δὴ ἐπεισεσόντα ἀμφὸς τὰ στρατόπεδα, καὶ οἱ τοῦ Μωσῆ ἡττηθέντες πρὸς τὸν Μεχεμέτ ἡθροίζοντο. Ὁ δὲ ἀσπασίως ἐπέδειξατο. Ὁ δὲ Μωσῆς τὸ γεγονός ἰδὼν, καὶ τὸ τῆς

num adversus Christianos odio implacabili eum gerere, Mahometem fratrem ipsius Prusæ tunc adhuc degentem monet, ut Scutarium accedat, unde Constantinopolim tremibus imperatoris trajiceret ; Constantinopoli deinde faventibus Deo ac imperatore egressus pugna cum tyranno experiretur : ita ut ipsi urbs ad tute se recipiendum pateat, si tyranno fortuna arriserit : *Sin minus id contigerit (quod impense nobis optandum), principatum adipisceris, et mihi, non secus ac liberi, charus eris.* His auditis alacer promptusque factus Mahometes, quascunque copias habebat, Scutarium confestim duxit. Imperator ergo, ubi eum a Ivenisse ad oram oppositam dilicet, tremibus, quas instructas habebat, eo trajicit ; et cum Mahomete collocutus, mutuo jurejurando fide utrimque obstricta, eum Constantinopolim secum vehit. Exceptum celebri pompa tridui spatio magnifice habuit : quarto demum die Mahometes urbe egreditur cum universa exercitu et parva manu militum Romæorum : initaque 52 cum Mose pugna victus in urbem fuga se recepit. Tum imperator animum illius sermonibus aptis erexit ; curavitque apparatus bellicum iterum instaurari, et amissa resarciri, ut cum Mose acie denuo confidgeret. At Moses ex sinibus Constantinopolitanis occidentiarum regionum omnes copias deduxit, aciemque adversus et Mahometem et urbem instruxit. Altera igitur vice erumpens Mahometes, accepta iterum clade in urbem refugit, fugientemque imperator suscipit. Tunc mœstus et anxius, reputans fortunam, æque ac fundam, mutabilem volubilemque esse, his verbis imperatorem alloquitur : *Tu, pater sancte, qui momenta rerum perpendis, lanciumque reciprocam librationem prævides, cum fortunam contempleris susque deque res meas versare, non dimittis me, ut ipsa me prodant, aut in manus meas hostem mihi tradat. Ego vero te coram hoc assero : quidquid in frontibus uniuscujusque nostri Dei digito scriptum est, id irrevocabile esse, ac necessario eventurum. Jubeas igitur me cum omnibus meis copiis viam, quæ Adrianopolim ducit, capessere : mihi bona fausta que solummodo precare et opta, ut patrem filio decet, futura vero Dei providentiæ permittamus.* Hunc sermonem ubi audivit imperator, ipsum complexus ac deosculatus est : cœna deinde opipare et laute instructa, hilares et læti genio indulserunt. Orta demum luce urbe exiit Mahometes, copiasque in acies binas partitur ; quarum altera versus Euxinum incessit, altera Adrianopolim contendit. Moses autem, ubi cognovit exercitum suum Mahometem in duo agmina divisisse : illud, quod ad Euxinum Pontum properabat, insequitur, assequiturque ; cumque ambæ oppositæ acies concurrissent, Mosisque copiarum victæ fuissent, ad Mahometis partes transie-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(61) Πᾶν τὸ ἐν μετώποις γραφῆν. Juxta mentem Musulmanicæ religionis, quæ prædestinationem

inevitabilem astruit, nihilque ex hominis voluntate libera fieri asserit.

runt, qui eas benevole admisit. Moses hoc casu fortunæque inconstantia percussus aufugit, inque paludem locorum ignarus incidit. Fugientem vero insequabatur et urgebat quidam ex satrapis, qui Mahometi militabant, quem conversus Moses occidit. At satrapæ servus equo insidens Mosem invadit, eique brachium dextrum ab humero rescindit, et in paludem decutit. Altero itaque brachio ipsi amputato, et sanguine affatim profuente, animo deficiens ex equo devolvitur. Reversus satrapæ servus ad imperatorem heri sui mortem nuntiat, Mosisque vulnus: ad paludem deinde cum ventum esset, mortuum offenderunt, cadaverque in Mahometis conspectum attulere. Quod contemplatus, et pro more istius gentis fero ac inhumano cum luxisset fratrem mortuum, Prusam conditum mittit **53** in majorum suorum sepulcro. Mahometes bis prospere gestis magnis itineribus Adrianopolim petit, ibique paterno in solio aedit: accessere deinde singulis diebus proceres ac magnates Occidentis ipsum veneraturi. Per id autem tempus, quo Moses bello a fratre suo Mahomete nondum petitus fuerat, Thraciam deserens clam aufugit Cineites, et superato Hellesponto in Asiam venit: collectoque e Smyrnæis Thyrcæique exercitu Ephesum occupat; quemque illius custodiæ imposuerat Musulmanus, capite truncat, totiusque Asiæ mox potitur, priusquam in Thraciam Mahometus advenisset.

CAPUT XX.

Manuel ad Mahometem Apocrisarios mittit (62), alii quoque principes legatos mittunt, quos Mahometes benigne excipit, pacemque cum omnibus amplectitur. Manuel Joanni filio suo uxorem dat Russiæ magni Ducis filiam, quæ peste moritur, filiorumque Bajazitis unus, isque baptizatus. Secundæ ac tertiæ Joannis nuptiæ. Manuelis in Peloponnesum projectio.

Postquam igitur imperator Manuel nuntium accepit, summam rerum penes Mahometem esse, delectos magnates e præcipua nobilitate apocrisarios ad eum mittit, et ex fœdere, dum Constantinopoli ageret, inito, res repetit, quæ pactis conventis comprehendebantur. Hos comiter suscepit Mahometes; firmatisque juramento pactis, arces omnes Euxino ponto Impositas restituit: oppida quoque et castra Thessaliæ ac Propontidi vicina. Honorifice demum habitos, plurimisque donis cumulatos pacifice dimisit, responso hocce dato: *Abite et nuntiate patri meo Romæorum imperatori, me, auxiliante Dei numine, patreque meo imperatore opem ferente, paternum regnum recuperavisse. Ab hoc vero, et in posterum illi, quænammodum filium decet, me subditum iri. Non immemor eleum sum, neque beneficiorum acceptorum unquam obliviscar. Prohibito imperet, quam promptissime jussa ipsius exsequar.* Legatos quoque missos a Serviis, Walachis, Bulgaris, et duce Johanno-

Ismaelis Bulliardi notæ.

(61^a) Moses vincitur et interficitur anno Hegiræ 816, qui cœpit anno Christi 1413, April. 11, feria 2.

(62^a) Leunclavius, lib. XII et XIII, eorum quæ inter Manuelem imperatorem et principes Othmanicos

A τύχης εὐμετάβολον, ἐφυγεν. Εἰς ἔλος δὲ τι μὴ γνοῦς ἐμπέσω, καὶ εἰς τῶν σατραπῶν τοῦ Μεχεμέτ καταδιώκων, στραφεὶς ὁ Μωσῆς ἀπέκτεινεν αὐτόν. Ὁ δὲ τοῦ σατράπου δούλος φθάσας ἰκπότης, ἀφείλεν αὐτοῦ τὴν δεξιάν ἀπὸ τοῦ ὤμου, βίβας ἀθήν ἐν τῷ ἔλει· μονόχειρ δὲ εἰσελθὼν, καὶ διὰ τῆς βύσσεως τοῦ αἵματος λειποψυχῆσας ἔπεσεν ἐκ τοῦ ἵππου. Ὁ δὲ δούλος τοῦ σατράπου ἐλθὼν εἰς τὸν ἡγεμόνα, ἀπήγειλε καὶ τὸν θάνατον τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ τοῦ Μωσῆ τὴν πτῆγην· ἐλθόντες δὲ ἐν τῷ ἔλει εὗρον τεθνηκότα (61^a), καὶ ἤραν τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ Μαχουμέτ. Ἰδὼν δὲ καὶ θρηνήσας κατὰ τὸ ἀπάνθρωπον ἔθος αὐτῶν. Ἐπέμψε τὸ πτώμα αὐτοῦ ταφῆναι ἐν Προύση ἐν τοῖς πατρῶσιν ἐγγύς. Ὁ δὲ Μεχεμέτ ἐπαναζεύξας ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ καθίσας ἐν τοῖς ὠκίοις τοῖς πατρικοῖς, εἰσῆρχοντο καθ' ἐκάστην οἱ τῆς Δύσεως προύχοντες στρατηγοὶ, καὶ προσεκύκουν αὐτῷ. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ταύταις, ἔχων σχολὴν καὶ ἀγωνίαν ὁ Μωσῆς μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μαχουμέτ, ἐλθοῦς φεύγων ὁ Τζινέτ τὰ Θρηκῶνα μέρη, καὶ περάσας τὸν Ἑλλησποντον κρύφα καὶ εἰς Ἀσίαν ἐλθὼν, καὶ στρατὸν ἀπὸ Σμύρνης καὶ Θυρέων συναγαγὼν ἔρχεται εἰς Ἐφέσον. Καὶ τὸν ἡγεμόνα, τὸν ἐν Μουσεουλμάν χειροτονήσας ἀφήκεν, κατατομαί, καὶ κύριος ὡς ἐν ὀλίγῳ πάσης Ἀσίας γίνεται πρὸ τοῦ γενέσθαι τὸν Μαχουμέτ ἐν τῇ Θρηκῆ.

C Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ μαθὼν τὴν μοναρχίαν τοῦ Μαχουμέτ, καὶ ἀποκρισταρίως σταλίας τοῖς εὐγενεστοτέροις τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ, ζητεῖ παρ' αὐτοῦ ὅσα συγκατετέθη δοῦναι εἶναι ἐν Κωνσταντινίου διάγοντος. Ὁ δὲ Μαχουμέτ δεξιῶς αὐτοὺς ἰδὼν, καὶ συνθήκας ἐνόρκους ποιήσας, δοῦς ἅπαντα τὰ τοῦ Ἐβξεινοῦ πόντου κάστρα, καὶ τὰ πρὸς Θεσσαλίαν χωρία, καὶ κάστρα, καὶ τὰ τῆς Προποντιδος ἅπαντα, φιλοτιμήσας, καὶ δώροις πλεῖστοις κορέσας, ἀπέλυσεν αὐτοὺς· ἐν εἰρήνῃ παραγγέλλας αὐτοῖς, λέγων· Ὑπάγετε, εἰπατε τῷ ἐμῷ πατρὶ τῷ βασιλεῖ τῶν Ῥωμαίων ὅτι βοηθεῖα Θεοῦ καὶ συνεργεῖα τοῦ ἐμοῦ πατρὸς καὶ βασιλέως ἐξωσάμην τὴν δύναμιν τὴν πατρικίην. Ἀπὸ τοῦ ἑνὸς δὲ ἐμῆ καὶ ἐσομαι ἐπίσκοπος αὐτῷ, ὡς υἱὸς πρὸς πατέρα. Οὕτως εἶμι γὰρ ἀγνώμων, οἱ δ' ἀχάριστος ὀφθήσομαι.

D Κελευέτω μοι τὸ δοκοῦν αὐτῷ, ἐγὼ δὲ μετὰ χαρᾶς ὅτι πλεῖστος ἐχὼ τοῦ δουλεύειν αὐτῷ. Ὅμοιος καὶ πρέσβεις Σερβίας καὶ Βλαχίας, Βουγαρίας τε, καὶ δουκὸς τῶν Ἰωαννίνων (63), καὶ τοῦ

gesta sunt, nihil attigit.

(63^a) Καὶ δουκὸς τῶν Ἰωαννίνων. Urbs Epiri sub metropoli Naupacti Ætolix, olim Cassiope appellata, nunc Joannina.

δεσπότης Λακεδαιμονίας καὶ πρίγκιψ; Ἀχαΐας, καὶ πάντας ἡμέρας προσαγορεύσας, καὶ ἐν ἀρίστῳ ἑμοτραπέζους συγκαθεδρίσας, καὶ ταῖς φιλοτησίαις εἰς ἀνάδειξιν πάντων ἐγκαταστήσας, ἀπέλυσε τοὺς πάντας ἐν εἰρήνῃ, λέγων αὐτοῖς· Ἀγαγγέλαιε τοῖς κερίοις ὑμῶν, ἐγὼ μετὰ πάντων εἰρήνην δίδωμι, καὶ εἰρήνην λαμβάνω. Ὅς παυοῦργεῖς τὴν εἰρήνην, καὶ ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης κατ' αὐτοῦ· Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐν ἀδείᾳ ὦν, καὶ μὴ ἔχων τὸν παρεμποδίζοντα, ἐβουλήθη γάμους ποιῆσαι τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰωάννῃ. Καὶ στείλας εἰς τὸν ῥῆγα Ῥωσίας (64) ἠγάγετο νόμφην τὴν θυγατέρα αὐτοῦ. Καὶ ἀρμόσας ταύτην, μετακαλέσας τὸ ἔνομα αὐτῆς Ἄνναν, οὐκ ἠβουλήθη στέψαι τότε εἰς βασιλέα [βασιλῆδα]· ἦν γὰρ ἡ κόρη τὸ ἐνδέκατον ἄγουσα ἔτος· παραιουμένων δὲ τριῶν ἐτῶν, καὶ λοιμικῆς νόσου καταλαβούσης τῇ πόλει, καὶ πολὺ πλῆθος λαοῦ διὰ τοῦ βουδῶνος τεθνηκότος, ἐτελεύτησε καὶ ἡ βασίλισ· Ἄννα, μέγα πένθος καταλιπούσα τοῖς πολίταις. Ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Παγιαζῆτ, ὁ εἰς ὁμήρους ἀνατεθεὶς παρὰ τοῦ Μουσουλμάν τῷ βασιλεῖ Μανουήλ, ὁ μὲν εἰς ὁ καὶ πρῶτος σὺν ἀδελφῇ τῇ Φατμᾷ ἀπελύθη, καὶ ἐν τῇ Προύσῃ ἐτρέφετο· ὁ δ' ἄλλος ἡράσθη (65) παιδείας· Ἑλληνικῆς, ἔτι συνὼν τῷ τοῦ βασιλέως υἱῷ Ἰωάννῃ· κατ' ἐν τῷ σχολείῳ ἐρχόμενος ἐμυήτο γράμμασι, καὶ ἐδιδάσκετο. Τοσοῦτον οὖν ἐφλέγετο ὑπὸ τοῦ ἔρωτος τῆς μαθήσεως καὶ τῆς μετὰ τοῦ Ἰωάννου παιδοτριβῆς, ὡς καὶ προσεῖναι τῷ βασιλεῖ Μαγούλῃ, καὶ δεόμενος τοῦ βαπτισθῆναι Χριστιανικῷ νόμῳ. Καὶ ἐμολογῶν τῷ βασιλεῖ καθ' ἑκάστην ὡς Χριστιανός ἐστι, καὶ οὐ προσέεται τὰ τοῦ Μωάμεδ δόγματα. Ὁ δὲ βασιλεὺς οὐκ ἠθέλεν ἀκοῦσαι, ἵνα μὴ σκανδάλων ἀφορμὴ γένηται. Τότε ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις τῆς νόσου καταδραπανώσης, καὶ ἀφανιζούσης τῆς σώματα, μὴ αἰδουμένης καὶ μὴ φειδομένης τῆς τυχοῦσης ἡλικίας, ἐφθασε καὶ εἰς τὸν ἀνηδον παῖδα τὸν τοῦ Παγιαζῆτ. Μηνύει οὖν τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ λέγων· Ὁ βασιλεὺ τῶν Ῥωμαίων, ἐμοὶ δὲ ἀδέντα καὶ πάτερ, ἤδη παρίσταμαι, καὶ μὴ θέλω ἀφήμι πάντα, καὶ ἀπέρχομαι εἰς τὰ ἐκεῖ δικαιοτήρια. Ἐγὼ γὰρ ὁμολογῶ ὅτι Χριστιανός εἰμι, σὺ δὲ τὸν ἀρρῶδῶνα τῆς πίστεως καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ Πνεύματος σὺ δίδως μοι. Γίνωσκε τὸν τιν, θανὼν ἀβάπτιστος ἔχω κατηγορίας φέρων κατὰ σοῦ ἐν τῷ κριτηρίῳ τοῦ ἀδεκάστου Θεοῦ. Τότε ὁ βασιλεὺς καμφθεὶς τοῖς ῥήμασι τούτοις, πέμφας ἐβάπτισεν αὐτὸν, αὐτῆς ἀνάδοχος γεγωνός· καὶ τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ τέθνηκεν. Ὁ βασιλεὺς δὲ μεθ' ὅσης τιμῆς ἔθαψεν αὐτὸν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Προδρόμου, ἐν τοῖς Στουδίον ἐν μαρμαρίνῳ λάβρακι πλησίον τοῦ ναοῦ ἐντὸς τῆς πόλεως.

rum nomini sancti Joannis Baptistæ Præcursoris dicato; conditumque est cadaver in arca marmo-

rea intra monasterii portas juxta templum.

smaelis Bullialdi notæ.

(64) Καὶ στείλας εἰς τὸν ῥῆγα Ῥωσίας. De his nuptiis pauca Phranzes, lib. 1 cap. 38. Illius Annæ a Rhosia seu Russia obitum accidisse anno 6925, Christi 1417, et peste consumptam fuisse scribit.

rum, Lacedæmonis despota et principe Achæie benigne ac clementer allocutus ad mensæ suæ sacra admisit, et inter comptandum singulis compellatis propinavit. demumque pacifice dimisit, et responsum quod referrent tale dedit: *Nuntiale dominis vestris me pacem omnibus offerre, ab iisque oblatam amplecti. Qui fraude pacem corrupperit, ipsi Deus pacis infestus esto.* Rebus ergo Manuelis imperatoris in tuto collocatis, nulliusque injuriæ obnoxiiis, 54 decrevit uxorem filio suo Joanni dare; quare per legatos a Russiæ rege (*Moscoviæ duce*) filiam ejus puellam adhuc obtinuit. Contracto deinde matrimonio Annam appellavit mutato proprio nomine. Neque tamen imperatoriam coronam ei imponere voluit, quod tunc undecimum annum tantummodo ageret. At exactis tribus annis, morboque pestilenti per Constantinopolim grassante, ingenti plebis numero bubonibus extincto, obiit etiam imperatrix Anna, quam acerbo luctu prosecuti sunt mæsti cives. Bajazitis quoque filiorum, quos obsides Manneli dederat Musulmanus, unus isque natu grandior cum sorore sua Phatma remissus fuerat, et Prusæ educabatur. At alter litteras Græcas addiscendi amore tenebatur, et cum Joanne imperatoris F. familiariter versabatur, scholamque frequentans in litteris erudiebatur. Porro eo usque processit ejus erga scientias liberales studium, et sibi cum Joanne communem educationem tanti faciebat, ut Manuelem imperatorem adierit, rogaveritque, ut juxta Christianum ritum baptisma suscipere liceret, per singulos dies apud eum professus se Christianum esse, neque Mohamedis dogmatibus consentire. Istitis auscultare noluit imperator, ne scandala inde orientur. Verum per id tempus morbo sæviante, funeribusque omnis promiscue ætatis frequentissimis exhausta urbe, corripitur illo impubes Bajazitis filius; qui Joannem imperatorem his verbis monet: *Romæorum imperator, domine mi ac pater, jamjam vadimonium obo, invitus omnia dimitto, et ad tribunalia, quæ illic in altera vita sunt, abeo. Profiteor equidem me Christianum esse; tu vero fidei Christianæ arrhabonem et signaculum Spiritus suscipere mihi non concedis. Scias velim, quoniam non baptizatus mortem obo, tibi accusationem inscripturum me apud tribunal Dei judicis incorruptibilis.* His verbis imperator emoluit ac flexus misit, qui eum baptizaret; ipseque e sacro lavacro suscepit; postridie tandem baptizatus fati concessit. Honorifico funere eum extulit Manuel, sepelivitque in monasterio Studitarum

(65) Ὁ δὲ ἄλλος ἡράσθη. Hunc filiorum Bajazitis natu minimum Christianum fuisse testantur Laonicus lib. 17, qui Jesum eum appellat, et Phranzes, lib. 1, cap. 30, eique Jusuph seu Josephum nomen fuisse tradit.

At hoc elapso triennio aliam uxorem despondere voluit Joanni liberorum primogenito, atque etiam Theodoro natu minori. Quamobrem legatos in Italiam misit ad marchionem Montisferrati, qui ejus filiam Joanni despondendam obtinuerunt. Eis pariter comes Malatesta fillam suam, ut Theodoro nuberet, tradidit. Constantinopolim cum reversi essent, nuptias secundum 55 leges et ritus conubiorum celebrat pater imperator, Romæorumque imperatorum diadematis redimitos eos designat. Nuptias quoque Theodori et filiae comitis Malatestæ celebrat, eumque Lacedæmonis principem ornamentis ac symbolis impositis proclamavit. Verum imperator Joannes uxorem suam aversabatur, quamvis decenti esset corpore, formoso collo, flavisque crinibus, capillos ciuinnatos ad instar radiantis auri ad talos usque defluentes gestabat, lati illi erant humeri, brachia, pectus et manus egregia proportione compositæ. Digni ipsius chrysalii nitorem ac splendorem imitabantur, corporis statura erecta ac mediocri procerior: exterum formosissimo erat vultu, naso, oculis et superciliis, ita ut, juxta vulgare proverbium: *Anterior Quadragesima, pone vero Paschati similis esse videretur*. Talem conspiciens imperator Joannes ab ea abstinuit, solamque semper in lecto jacentem neglexit. Quamobrem illa in Palatii parte remota seorsim agebat. Cogitabat imperatoris Joannes eam in Italiam remittere ad paternos lares, nisi eum vetuisset amor, quo Manuelem imperatorem prosequeretur. Cum itaque penitus nosset imperatrix animum ipsius obstinatum ac pertinacem, e medio eorum clam se subducere meditabatur: tandemque aufugit, communicatis de fuga, quam parabat, consiliis cum Genuensibus qui Galatam incolebant. Quadam ergo die urbe egressa, oblectandi animi gratia abijt in hortos ad captandas delicias consitos, quam secutæ sunt mulieres famule suæ conterraneæ: aliqui etiam adolescentes, quos secum domo paterna discedens abduxerat. Sub vesperam deinde hircem unam instructam præcipui Galatæ oppidani conscendunt, littori appellunt, et imperatricem cum honore et reverentia susceptam Peram trajecerunt, cui omnes, utpote dominæ et imperatrici, obviam processere, eamque obsequiis cunctis præstitis venerati sunt. Nihil vero eorum quæ gerebantur, quidquam vespere jam facte senserunt cives; at postridie mane per totum palatium res innotuit, quam omnes ægre tulere:

Ismaelis Bulliardi notæ.

(66) *Kal στειλὰς ἐν Ἰταλίᾳ*. Hæ secundæ Joannis imperatoris nuptiæ juxta Phranzem celebratæ sunt anno 6927 (Christi 1419), Januarii 19, ita ut biennium intercedat ut plurimum inter mortem Annæ a Russia, et secundas istas nuptias: nequaquam vero triennium secundum Ducæ calculum, qui hanc alteram Joannis uxorem Sophiam appellatam, eximia et absoluta pulchritudine nitentem ironice describit: ejusque partes anteriores Quadragesimæ, posteriores Paschati, proverbio non

Ὁ δὲ βασιλεὺς μετὰ παραδουρῆν ἐτῶν τριῶν ἐγγύς που ἡβουλήθη ἑτέραν ἀγαγέσθαι νύμφην τῷ Ἰωάννῃ, καὶ τῷ δευτέρῳ τῷ Θεοδώρῳ· καὶ στείλας ἐν Ἰταλίᾳ (56), ἠγάγετο θυγατέρα Θεοδώρου μαρκιστοῦ Μόντης Φεράρα τῇ υἱῷ αὐτοῦ Ἰωάννῃ· τῇ δὲ Θεοδώρῳ θυγατέρα κιντε Μαλατέστα· καὶ εἰσελθόντων ἐν τῇ πόλει, καὶ σταφανώσας αὐτοὺς ὁ πατήρ νόμῳ γάμου ταινιοὶ τούτους, καὶ βασιλεῖς Ῥωμαίων ἀναδείκνυσι· τὴν δὲ θυγατέρα τοῦ Μαλατέστα τῷ Θεοδώρῳ, καὶ δεσπότην Λακεδαιμονίας εὐφήμεσεν, ἐνδύσας αὐτὸν τὰ παράσημα. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης ἦν μὴ στέργων τὴν σύνοικον· ἡ κόρη γὰρ τῷ μὲν σώματι καὶ μάλα εὐάρμοστος· τρέχλης εὐειδής, θριξὶ ὀποξανθίζουσα, καὶ τοὺς πλοκάμους ὡς βύακας χρυσαυγίζοντας, μέχρι τῶν ἀστραγάλων καταρρεομένους ἔχουσα. Ὄμους πλατεῖς, καὶ βραχίονας, καὶ στέρνα καὶ χεῖρας ἐμμέτρους, καὶ θακτύλους κρυσταλλοειδεῖς, καὶ τὴν πᾶσαν ἡλικίαν τοῦ σώματος ἀνωρῆπτη. καὶ πολλὸ εἰς τὸ ἔρθων ἰσχυμένη· ὄψις δὲ καὶ χεῖλη, καὶ βίνος κατὰστατος, καὶ ὀφθαλμῶν καὶ ὀφρύων σύνθεσις εὐκταεισάτη πιναπέσι, ὡς ἔπος χυδαῖον εἰπεῖν· Ἄσ' ἑμαρὸς Τωσσαρακοστή, καὶ διπσοθεν Πάσχα. Τεταύτην αὖν ἰδὼν ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης οὐκ ἐμίγη ταύτην, οὐδὲ τὸ παράπαν σύγκοιτος ταύτης ἐγένετο. Διὸ καὶ μονάζουσα ἦν ἐν ἐνὶ τῶν κοιτιῶνων τοῦ παλατίου. Ἰδὼν οὖν ὁ βασιλεὺς ἡβουλήθη πέμψαι ἐν Ἰταλίᾳ ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς δόμοις, καὶ διὰ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ στοργὴν ἐκώλυτο. Ἡ δὲ βασιλεὺς ὀρώσα τὸ ἀμετάθετον (67) τῆς γνώμης αὐτοῦ, ἡβουλήθη διαβρῆσαι ἐκ μέσου αὐτῶν· ὃ καὶ πεποίηκε πέμψασα εἰς τοὺς Γενουίτας τοῦ Γαλατῆ, καὶ δηλώσασα τὴν αὐτῆς ἀποδημίαν. Μισθὸν τῶν ἡμερῶν ἔξεισι τῆς πόλεως ἐν τινὶ τῶν τερπνῶν κήπων εὐθυμίας χάριν σὺν ταῖς γυναικωνίτισι ταῖς ὁμογλώσσοις, καὶ σὺν ὀλίγοις νέοις, οὗς ἀπὸ τοῦ πατρικοῦ οἴκου ἐξήγαγε. Καὶ πρὸς ἑσπέραν διήρη μίαν ἑτοιμάσαντες, καὶ οἱ τοῦ Γαλατῆ προῦχοντες εἰσελθόντες, καὶ τῷ αἰγιαλῷ πλησίονσσαντες, ἐντίμως εὐθὴν λαβόντες τὴν περσὶαν διέθησαν, καὶ πάντας προσηνῆτων αὐτῇ, καὶ δουλικῶς προσπεκύνουν ὡς κυρίαν αὐτῶν καὶ δεσποιναν. Οἱ δὲ τῆς πόλεως μὴδ' ὀκωσοῦν ἐνοήσαντες τὸ ὄραμα ἑσπέρας· ἦδη καταλαβούσης· τῇ ἔωθεν οἱ τοῦ παλατίου πάντες μαθόντες· τὸ γεγονός ἐδυσχεραῖνον· καὶ μὴ φέροντες τὴν καταφρόνησιν ἣν ὑπέστησαν πορὰ τῶν τοῦ Γαλάτου, ἠτοιμάζοντο καταδραμεῖν, καὶ ἀφανίσει τὰ αὐτῶν προῖστα. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐκώλυσεν (68)· ὃ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης τὸ γεγονός ἀπα-

nimia honesto, comparat. Hinc facie macilentia ac florida deformemque fuisse concludere licet. De illa Laonicus, lib. iv non longe a sine illam narrat ἐπικαὶ μὲν τὸν τρόπον, ἀπὸ δὲ τὴν ὄψιν, moribus quidem honestis, sed ingratis ac deformi facie fuisset.

(67) Ἡ δὲ βασιλεὺς ὀρώσα τὸ ἀμετάθετον. Cap. ultimo lib. i Phranzes eam aufugisse testatur anno 6954 (Christi 1426), Augusto mense.

(68) Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐκώλυσε. Phranzes et Ducas dissentiunt in assignando tempore,

δέξαστο· ἦν δὲ τὰ φορτία φέρουσα μία ναῦς ὑπερ-
 μεγέθους τῶν Γενουαίων, ἐτοιμῶς ἔχουσα τοῦ πλεῖ-
 σαι ἐν Ἰταλίᾳ. Ἀνέμου δὲ βορρᾶτος [βορρᾶτου] πνεύ-
 σαντος, εἰσῆλθεν ἐντίμως μετὰ ὄψης ἡ βασιλεὺς ἐν
 αὐτῇ, καὶ τὰ ἰστία περῶσαντες εἰς Ἰταλίαν ἀφι-
 κοντο. ἄλλο μὴδὲν ἕτερον κερδάνασα, πλὴν τοῦ οὐ
 ἐστέρθη στέμματος, εἰπούσα καὶ τοῦτο, Ἄρκει μοι
 τοῦτο εἰς μαρτύριον ὅτι βασιλισσα τῶν Ῥωμαίων
 ἐγενόμην, καὶ εἰμὶ· περὶ δὲ θησαυρῶν μυριοτάλάν-
 των οὐ μέλει μοι. Ἐλθοῦσα δὲ ἐν τοῖς ὄρτοις τῆς
 ἐπαρχίας τῶν Φεράρων, καὶ μαθόντες οἱ τῆς ἡγε-
 μονίας ἐκείνης προδύοντες, σὺν τῷ ἀδελφῷ αὐτῆς
 μαρκεσίῳ ἐξήλθον εἰς συνάντησιν αὐτῆς, καὶ προ-
 πέμψαντες αὐτὴν μέχρι τῶν παλατιῶν τῆς πατρικῆς
 ἑστίας. Αὐτὴ εἰς ἐν τῶν μοναστηρίων ἐλθοῦσα ἐκεῖ
 τὴν οἴκησιν ἡρετήσατο, καὶ ἐπὶ Θεῷ ταυτὴν ἀναθεῖσα
 τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς ἀνεπλήρωσεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς
 Ἰωάννης (69) στείλας εἰς Κομνηνὸν Ἀλέξιον βασι-
 λέα Τραπεζοῦντος, ἡρώσατο τὴν θυγατέρα αὐτοῦ
 Μαρίαν εἰς γυναῖκα, ὥρασαν καὶ κάλλει καὶ ἤθει·
 καὶ ἀγαγόντες ἀπὸ Τραπεζοῦντος, κατήγαγον ἐν
 Κωνσταντινουπόλει. Καὶ ὁ πατριάρχης Ἰωσήφ διὰ
 τῶν συνήθων ἱεροτελεσιῶν εἰς ἐν συνῆψε, καὶ δέ-
 σποινα Ῥωμαίων ἀνηγορεύθη. Ὁ βασιλεὺς δ' ἀπά-
 ρας ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως (70) σὺν τριήρεσι
 πλείσταις, κατήλθεν ἕως Πελοπόννησον. Καὶ τὸν
 πρίγκιπα Ἀχαῖας ὑποτάξας, καὶ ἑτέρους ἀπογύ-
 νους, τοὺς ἐκ τῆς Ναυάρας καταγομένους ὑποχει-
 ρίους λαδῶν, ἀνήκεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, κατα-
 λιπὼν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Θεόδωρον δεσπότην πάσης
 Πελοποννήσου. Ἐπαυτεῖσθας δὲ καὶ εἰς Καλλιόπου-
 λιν ἐντυγὼν τῷ Μαχουμέτ· καὶ τοσαύτην πῖστιν ἐν-
 δειξάμενος εἰς τὸν βασιλέα, ὡς καὶ ἐν τῇ τριήρει

A nec se contemptos ac spretos ab oppidanis Gaetae
 inultosque sustinebant; jamque ab ipsis arma
 sumpta ad invadenda funtibusque evertenda su-
 burbia eorum, nisi impetum coercuisset Manuel
 imperator. Caeterum his quae acta erant, lætatus est
 Joannes. Aderat autem aetnaria navis prægrandis
 Genuenssis, quæ in Italiam mox solvebat. Orto ita-
 que Borca vento, illam decenter apparatusam con-
 scendit imperatrix, velisque expansis in Italiam
 contendit. Hæc equidem præter coronationis glo-
 riam ac decus nihil lucri reportaverat: taliaque
 verba **56** jactabat: Hoc unum mihi sufficiens
 testimonium est, quod Romæorum imperatrix facta,
 titulum istum retineam: nec de thesauris am-
 plissimis sollicita sum. Tandem cum ad fines di-
 tionis Montisferrati venisset, ad famam advenus
 obviam processit frater ipsius marchio, quem com-
 mitabantur regionis illius proceres et nobiles, eam-
 que in palatium patrum deduxere. In monaste-
 rium quoddam ipsa deinde secedens habitationem
 illie elegit, et reliquum vitæ tempus Deo, devota
 et consecrata exegit. Uxorem deinde imperator
 Joannes sibi habuit Mariam Alexii Comneni Tra-
 pezuntini imperatoris filiam, formosam certo et
 moribus commendabilem, quam ab eo consecutus
 est, missis Trapezuntem legatis, qui Constantino-
 polim eam advexerunt. Patriarcha deinde Josephus
 per solennes ritus sacros simul conjuxit, ipsæ-
 que Romæorum desponsa seu imperatrix appellata
 est. Imperator quoque Manuel Constantinopoleos
 C portu solvens cum plurimis triremibus in Pelopo-
 nesum usque navigavit. Achaia principem in or-
 dinem reductum sibi parere coegit: aliosque, a

Ismaelis Bulliædi notæ.

quo Sophia in Italiam aufugit. Ducas Manuele super-
 stite id factum tradit: contra vero Phranzes jam
 obiisse diem Manuelem astruit: sato siquidem
 concessit Manuel, ut refert Phranzes, lib. i, cap. ulti-
 mo, anno mundi 6933 [Christi 1425] Julii die 21.
 Sophia vero anno 6934, mense Augusto, aufugit,
 post mortem scilicet Manuelis. Aliud etiam hoc
 locum notabilius circa temporis momenta Phranze
 indicata de Manuelis obitu et Joannis initis. Mors
 Manuelis contigit anno prædicto 6933 Julii 21. Ca-
 pite deinde primo lib. ii, narrat anno 6934 mense
 Augusto rerum summam ad Joannem imperatorem
 devolutam fuisse. Quod equidem verisimile mihi
 non videtur, Joannem jam coronatum imperatorem
 post annum a morte patris Manuelis, rerum sum-
 mam adeptum esse. Phranzem ergo, aut qui illum
 transcripsit, errasse puto, vel, pro Septembri mense
 Augustum scripsisse: vel si Augusto mense Joan-
 nes imperii administrare res coepit, pro anno 6934
 legendum esse anno 6933.

(69) Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης. Phranzes, lib. ii,
 cap. 1, anno 6933 [Christi 1427] Augusti 29, Mari-
 am Trapezuntinam Constantinopolim advenisse,
 et anno 6936 [eodem Christi anno 1427,] mense
 Septembri, nuptiarum solemnita celebrata esse scri-
 bit. At Laonicus rerum ordinem perturbans narrat,
 postquam marchionis Μονφραλα; filia aufugisset,
 aliam uxorem Joannem duxisse ἀπὸ τῆς Σαρματίας
 τοῦ Σαρμάτων ἡγεμόνος θυγατέρα. *E Sarmatia Sar-
 maturum*, id est, Russiæ seu Moscoviæ, *regis filiam;*

quod duobus testibus Duce et Phranzi repugnat,
 qui tertiam Joannis uxorem Trapezuntini imperato-
 ris filiam esse asserunt.

(70) Ὁ βασιλεὺς δὲ ἀπάρας ἀπὸ Κωνσταντι-
 νού. Auctor noster trium uxorum Joannis historiam
 digressionē usque hactenus pertexit. Rediit dein-
 cept ad narrationis seriem, exponitque Manuelis in
 Peloponnesum protectionem: quam imperator hic-
 ce, anno adventum Annæ a Russia sequenti, teste
 Phranze suscepit, mundi nempe 6925 (Christi 1418),
 cujus mense Martio die 23, in Cenchrearum por-
 tum salvus venit. Anno deinde sequente 6924, Con-
 stantinopolim rediit. Protectionis illius mentionem
 facit Laonicus, lib. iv, Hexamiliumque, quod et
 Phranzes testatur, ab eo relictum. Martinus papa
 V indulgentias plenarias postea concessit illis qui
 ad Hexamilium propugnandum abire vellent. Quo-
 niam vero de Cenchrearum navali et portu hic
 mentio injecta est, lectorem admonebimus Leunca-
 vium, lib. xiv *Historiæ Musulmanicæ*, et in *Pan-
 dectis Historiæ Turcicæ*, cap. 120, nec sibi constare
 nec veritatem assecutum omnino esse. Non sibi
 similis est, quod lib. xiv, Geremen in Isthmo Co-
 rinthiaco prope Corinthum collocet; cap. vero 120
Pandect. in Laconia seu Tzaconia. Quod impossi-
 bile est, in duobus locis eandem urbem sitam esse.
 Veritatem partim assecutus est, cum Geremen in
 Isthmo Corinthiaco prope Corinthum sitam dixit;
 at Coriuthus non est, sed Cenchree in Saronico
 sinu, ubi quondam fuerunt Corinthiorum navalia.

Navarræis illuc profectis genus ducentes, in ditio- A nem suam redegit: indeque Constantinopolim re- vertitur, relicto Theodōro filio universæ Pelopon- nesi domino. Cum vero Callipolim appulisset, cum Mahomete colloctus est: qui, quantum imperatori consideret, triremem ejus ingressus, cibumque si- mul capiens palam approbavit. Imperator quoque, multa dona ei largitus ejusque purpuratis, inde cum cæteris triremibus solvit, et summa cum læ- titia navigationem absolvit. Adveniens etiam in occursum processit universus Constantinopolis po- pulus cum patriarcha et senatu: faustisque acclamationibus et hymnis prosequuti in palatium deluxerunt: huncque exitum expeditio ejus sortita est.

57 CAPUT XXI.

Mahometes in Asiam trajicit. Cineitem in ordinem redigit (71), cujus insolentia maxima erat. Magnus Rhodi magister castrum Smyrnæ instaurat, sed a Mahomete prohibetur. Smyrna ab uxore Cineitis Mahometi deditur. Magno magistro concessum ædificare castrum in Carie et Lyciæ finibus. Cineites veniam impetrat. Turci bello navali Nazam aggrediuntur, prælio a Veneta classe superantur. Veneti Lampaci turrim frustra tentant. Cineites Nicopoli ad Danubium præficuntur. Novam religionis sectam in Ionia a monacho Turco institutam multi amplectuntur, adversus quos Muhometes Susmani filium et demæ Itali Begum misit: qui re infeliciter gesta occuberunt, Tandem a Morate Mahometis filio Bajazite Bassa oppressi ac deleti sunt, et paupertatem voluntariam profectus interfecit.

At Mahometes, rebus in occidentalibus provin- B ciis rite constitutis, turbis ubique compositis, in partes orientales trajecit: Prusam venit, ibique relectis ædificiis quæ Caramanus incenderat, il- linc in Asiam protectionem instituit. Etenim Ca- ramanus per illud tempus, quo Mahometes Con- stantinopolim profectus bellum adversus Mosem gessit, ab Iconio cum exercitu Prusam advolat, eamque diripit. Bajazitis quoque, qui et Maho- metis parens fuerat, ossa e sepulcro eruta igni tradi- dit. Iste enim Bajazites hujus Caramani patrem Iconii olim capite truncari jusserat. Asiam itaque ingressus Mahometes Cineitem superbia elatum sensit, et supra metas, ut vulgo dicitur, transi- tientem. Ubi vero Pergamum Asiæ devenit, illico Cineitem monet, ut locis, quæ illic occupabat, cedat, provinciaque excedat. Verum Cineites eum prorsus floccifaciens castra munire, quietusque exspectare illius adventum. Mahometes igitur Cy- nam veniens, quæ Cineitis partes sequebatur, præsidariis, ut se dedant, per faciales denuntiat, recusantesque deinde expugnat. Omnes qui Cineiti militabant neci dedit, indigenasque liberos esse jussit. Illinc discedens venit in Campum Mæno- meni, in quo exstructum erat castrum munitum, quod Archangeli nomine appellabatur, Turcis vero nomine mutato Kagiatic: id magna vi oppugnatum recepit, indeque Nymphæum profectus est: quo

τῆ βασιλικῆ εἰσελθὼν, καὶ συνστιαθεὶς τῷ βασιλεὶ. Καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτὸν σὺν δούροις πλείστοις, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ δεξιῶσα;, ἐξῆλθε· καὶ αἱ τριῆρεις σὺν τῷ βασιλεὶ μετὰ χαρᾶς ὅτι πλείστης τὴν ἐκάνο- δον ἤνυσον. Καὶ οἱ τῆς Κωνσταντινείου ἅπαντες σὺν τῷ πατριάρχῃ καὶ τῆ συγκλήτῳ ἐξῆλθον εἰς ἀπάν- τησιν αὐτοῦ, καὶ μετ' εὐφημίας καὶ ὕμνων ἐν τῷ παλατίῳ ἀπήγαγον· καὶ τὰ τῆς ἐπανόδου ἐπεπλή- ρωτο.

occursum processit universus Constantinopolis po- pulus cum patriarcha et senatu: faustisque acclamationibus et hymnis prosequuti in palatium deluxerunt: huncque exitum expeditio ejus sortita est.

Ὁ δὲ Μαχουμέτ τὰ τῆς δύσεως μέρη καλῶς ἀπαρτίσα;, καὶ ταραχὴν οὐδεμίαν ἐξόπισθεν ἀφεῖς, περὶ τὰ τῆς ἐφάσ μέρη· καὶ ἐν τῇ Προύσῃ ἰθὺς, καὶ τὰ ἀφανισθέντα καὶ πυρὶ παραδοθέντα οἰκοδο- μήματα παρὰ τοῦ Καραμάν ἀνανεώσα;, ἐκεῖθεν εἰς Ἀσίαν καταίρει. Ὁ γὰρ Καραμάν, ὅτε ὁ Μαχουμέτ εἰς Κωνσταντινουπόλιν ἰθὺς ἠγωνίζετο κατὰ τοῦ Μωσῆ, ἀπάρας ἀπὸ Ἰκονίου εἰς Προῦσαν σὺν δυνά- μει κατῆλθε, καὶ λεηλατήσας αὐτήν, καὶ τὰ ὅσα τοῦ Παγιαζήτ τοῦ πατρὸς τοῦ Μαχουμέτ ἀνακομί- σας ἐκ τοῦ τάφου, πυρὶ παρέδωκεν. Ὁ γὰρ αὐτὸς Παγιαζήτ ἀπεκεφάλισί ποτε ἐν Ἰκονίῳ τὸν πατέρα τοῦ βῆθέντος Καραμάν. Κατελθὼν δὲ ἐν Ἀσίᾳ εὖρε τὴν Τζινεήτ μεγαλυθέντα, καὶ ὑπὲρ τὰ ἰσχαρμμένα πηδῶντα· ἰθὺς ἐν Περγάμῳ τῆς Ἀσίας μνηστὶ τῷ Τζινεήτ παραχωρήσαι, τῶν ἐκεῖ δὲ ἀφείναι τὴν ἐπαρχίαν. Ὁ δὲ Τζινεήτ οὐδὲ τὸ παράπαν ἠγησάμε- νος, ἠσφαλλαστο τὰ κάστρα, καὶ ἐκάθητο ἐκδεχόμε- νος τὴν ὑπαντὴν αὐτοῦ. Ὁ δὲ Μαχουμέτ ἰθὺς εἰς Κύμην (72), καὶ ζητήσας τὸ φρούριον, ἦν γὰρ κρι- τῶν διὰ τὸν Τζινεήτ, πολεμήσας κατέσχε. Καὶ τοὺς μὲν ὀπίστας αὐτοῦ ἔριπε ἀνελε, τοὺς δὲ ἰσχυροὺς ἠλευθέρωσεν. Ἀπάρας δὲ ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς τὸν τοῦ Μαινομένου κάμπον, ἦν δὲ ἐκεῖ φρούριον ὀχυρὸν τὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου λεγόμενον, οἱ Τοῦρκοι δὲ Κα- γιατζήκ (73) μετωνόμασαν, κάκεινο σὺν πλείστῃ δυνάμει καὶ ἀκροβολισμοῖς παραλαβὼν ἦλθεν εἰς Νύμφαιον (74)· καὶ τὸ Νύμφαιον σὺν πολέμῳ λαβὼν

Ismaelis Bullialdi notæ.

(71) Leunclavius, *Histor. Musulm.* lib. XII, et in *Annalibus Turcicis* expeditionis Mohametis contra Cineitem, qui illi Ismyroglius est, nullum verbum facit, sed adversus Caramanum in Asiam movisse scribit.

(72) Ἐλθὼν εἰς Κύμην. Κύμη πόλις Αἰολίδος πρὸ τῆς Λέσβου, ἀπὸ Κύμης Ἀμαζόνος. Stephanus De urbibus. Idem Strabo, lib. II, Dominicus Marius Niger vult esse Phocæam novam, quæ Lesbo ob- jacet.

(73) Τὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου λεγόμενον, οἱ Τοῦρκοι δὲ Καγιατζήκ. Notitia Metropoleon sub Smyrnæ Ithrono habet ἐπίσκοπον τοῦ Ἀρχαγγέλου, qui pro-

cul dubio is est cujus hic nomen a nostro refertur.

(74) Τὸ Νυμφαῖον. Urbis istius nomen in par- tibus Æolidis, Lydiæ, aut Ionix in antiquis Geo- graphis non reperitur: Ptolemæus, Strabo et Sie- phanus in Taurica Nymphæum habent inter Pæ- ticæum et Theodosiam. Abrahamus Ortelius hujus nostri in Lydia Nymphæi nullum verbum facit. At Gregoras duobus in locis de eo loquitur oppido, lib. II, in fine, ubi de Joannis Ducæ obitu, qui in eo obiit, perτὸ Νυμφαῖον εἶπε ποιούμενος τὰς διατριβὰς, et lib. VI, cap. 13, ubi de Porphy- rogenito verba facit, ἐπεὶ δὲ τὴν περὶ τὸ Νυμφαῖον τῆς Αὐδίας ἐτύχχανε, εἶς.

ἦλθεν εἰς Σμύρναν. Τὴν δὲ Σμύρναν ὡς ἔκρινε τει-
 χίσας, καὶ πλείστους τῶν στρατιωτῶν ἐμβαλῶν, καὶ
 μεγάλην σύνταξιν ἐτοιμάσας διὰ τε ὄπλων καὶ ἀν-
 δρῶν, καὶ ἐτέρων ἀναγκαίων παρασκευῶν, ἡ Τζι-
 νεῆτ αὐτὸς εἰς Ἐφεσον ἦλθε, κατ' αἰκῶν τὴν μη-
 τέρα, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Παγιαζήτ, καὶ τὰ
 τέκνα ἐν Σμύρῃ ἐγκαίεστα. Τὸν δὲ γαμβρὸν αὐτοῦ
 καὶ δοῦλον, Αὐδουλᾶν ὀνόματι, εἰς τὸ Νύμφαιον
 εὐρόντες οἱ τοῦ Μαχουμέτ, ἦν γὰρ φύλαξ τοῦ φρου-
 ρίου, ἀπήγαγον παραστήσαντες τῷ Παγιαζήτ Βα-
 ζίρη ἡγουν μεσάζοντι τοῦ Μαχουμέτ· ἦν γὰρ ἐν
 ἐξουσίᾳ καὶ ἀδείᾳ πολλῇ, δευτέρως ἀρχηγὸς ὡς ἔπος
 εἰπεῖν· δοῦλος γὰρ ὑπεῖχε τοῦ Μαχουμέτ, ἀλλὰ διὰ
 τὴν ὑπερβάλλουσαν αὐτοῦ δουλείαν κατέστησεν ἀρ-
 χοντα τοῦ οἴκου αὐτοῦ. Αὐτὸς δὲ ὁ ῥηθεις Παγιαζήτ
 ἔτι ὄντος ἐν Θράκῃ τοῦ Μαχουμέτ γράφει πρὸς τὸν
 Τζινεῆτ· *Εἰ βούλῃσι τοῦ εἶναι σε κύριον Ἰωνίας*
καὶ μὴ ἔχειν τὸν τυχόντα περασμένον παρ' ἡμῶν,
ὅς μοι τὴν σὴν θυγατέρα νόμφ γάμου, καὶ
ἔσομαι σοι γαμβρὸς, σὺ δ' ἐμὸς περθερὸς γενήσῃ,
καὶ ἔκτοτε ἔσο ἀμερίμνως διδάτωρ ἐν τῇ σῇ ἡγε-
μοσίᾳ. Ὁ Τζινεῆτ δὲ θέλων δηλώσαι τὴν ἀλαζο-
νείαν αὐτοῦ καὶ ὑπερηφανίαν ἐνώπιον τοῦ πυχτα-
κοχομιστοῦ (75), παρισταμένου τοῦ Αὐδουλᾶ δοῦλου
ὑπάρχοντος αὐτοῦ, λέγει πρὸς αὐτόν· Τίτος εἰ
δοῦλος; Ὁ δὲ, *Τῆς σῆς αὐθεντίας.* Ὁ δὲ Τζι-
 νεῆτ, *καὶ ποίου γένους;* Αὐδουλᾶ δὲ, *τῶν Ἀλ-*
βανῶν. Ποίας θρησκείας; Ὁ δὲ Αὐδουλᾶς, *Πρώην*
μὲν Καθολικὸν ὑπῆρχον, νῦν δὲ Μουσουλμάνος.
 Ὁ δὲ Τζινεῆτ πρὸς τοὺς μεσιτάνας αὐτοῦ φησιν·
Τὴν σὴν ἔρον ἡμέραν κατ' ἐνώπιον πάντων ἡμῶν
ἰδοὺ δίδωμι τὴν ἐμὴν θυγατέραν εἰς γυναῖκα
νόμιμον τῷ ἐμῷ δοῦλῳ Αὐδουλᾶ· καὶ ποιῶ
τοῦτον ἐλεύθερον καὶ γαμβρὸν ἀπὸ τῆς σήμε-
ρον, καὶ ἔνα τῶν ἡμῶν συγγενῶν. Εὐζημήσαντες
δὲ πάντες τὸν Τζινεῆτ οἱ συνεδριάζοντες, ἀνοίξας
τὸ στόμα πρὸς τὸν ἀπεσταλμένον τοὺς λόγους τοῦ-
τους εἶρκεν· Ἀνάγγειλον τῷ κυρίῳ σου Παγια-
ζήτ, δει ἀνελάδομεν γαμβρὸν ἐκ τῶν Ἀλβανῶν
ὡς ἐκείνον, δοῦλον ἀργυρώρητον ὡς ἐκείνον,
κτώτερον ὑπὲρ ἐκείνον, καὶ φρονιμώτερον παρ'
ἐκείνον. Ὁ δ' ἀπεσταλμένος συνιείς τοὺς λόγους,
ἀπεκάλυψε πᾶσαν τὴν περιλήψιν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ,
καὶ ἦν ἔκτοτε τρέφων μανίαν ἀσπονδον κατὰ τοῦ
Τζινεῆτ. Ἐδρῶν δὲ καιρὸν ὃν ἐδέετο συλλαβῶν τὸν
Αὐδουλᾶν εἰς τὸ Νύμφαιον τοὺς ὄρχεις αὐτοῦ ἐξε-
θέρισεν εὐνουχίσας αὐτόν. Ἀλλ' ἐπανώμεν αὐτίς
εἰς τὸν τῆς ἱστορίας εἰρμόν.

Ὁ γὰρ Μαχουμέτ ἔλθων εἰς Σμύρναν, καὶ περι-
 πικλώσας αὐτήν, εἶρεν ἐκεῖ τὸν μεγαμαγίστοραν
 Ῥέδου σὺν τριήρεσι τρισί, ἀνοικοδομοῦντα τὸ φρού-
 ριον τὸ παρὰ τοῦ Τεμῦρ φθαρῆν, καὶ μὴ θέλοντος τοῦ
 Τζινεῆτ. Τότε οἱ τῶν περὶ τὴν νῆσων ἡγεμόνες μαθόν-
 τες τὴν ἀφίξιν τοῦ Μαχουμέτ ἐν τῇ Σμύρῃ, ἀπαν-
 τες ἔθεον εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ διὰ δύο τινῶν αἰτιῶν,

Ismaelis Bullialdi notæ

(75) Πυχτακοχομιστοῦ. Phanoginus, Πυχτὸς
 πίνας παρ' Ὀμήρου τὴν ἐπιστολὴν παρὰ τοῖς ὑστέρων

A expugnato Smyrnam abiit. Cineites autem Smyr-
 nam validis propugnaculis muniverat, magnamque
 manum præsidiorum militum imposuerat. In-
 structo deinde armorum apparatu ingenti, mili-
 tumque numero magno conscripto, cæterisque ne-
 cessariis comparatis, Ephesum discessit, relictis
 matre ac fratre Bajazite, liberisque suis intra
 Smyrnæ muros conclusis: 58 gener ipsius, qui et
 servus erat, Audulasque vocabatur a Mahometis
 ducibus Nymphæi, cujus custodiæ præfectus erat,
 comprehenditur, et in conspectum Bajazitis veziri,
 id est mesazontis, Mahometis adducitur. Illic po-
 tentia ac opibus cæteros antecellebat, et ut alter
 imperator eminebat. Inter mancipia Mahometis
 fuerat; quodque servitio promptus et habilis magis
 videretur, familiæ totius directio ipsi concedita
 est. Hic itaque, de quo nobis sermo, Bajazites ad
 Cineitem, cum in Thracia adhuc ageret Mahome-
 tes, scripsit: *Si domitium Ionie retinere cupis,*
neque a nobis ullatenus lacessiri, filiam tuam le-
gitimo conjugio mihi junge, tuus gener ero, tu vero
socer meus eris, deincepsque securus et quietus in
tua dititione vives. At Cineites animi superbiam ac
fastum ostentare cogitans, coram nuntio, qui lit-
teras ipsi attulerat, ad se venire jubet mancipium
Audulam, qui ipsi serviebat, eumque interrogat:
Cujusnam es servus? Respondit iste, Dominationis
tuæ. Cineites iterum, Unde natus es? Ad quem Au-
dulas, Albanus sum. Cujus religionis? respondit
Audulas: Antea Catur eram, nunc Musulmanus
sum. Conversus illico ad proceres aulæ suæ Ci-
neites satur: Hodie coram vobis omnibus filiam
meam uxorem legitimam servo meo Audulach nu-
ptium do: eumque libertate dono, generumque in
posterum adscisco, et inter affines meos. His Ci-
neitis sermonibus universus consensus applausit.
 Ipse vero ad nuntium Bajazitis hocce responsum
 dedit: *Renuntia hero tuo generum mihi ex Albanis,*
cujus gentis ipse quoque est, adscivisse; mancipium
pecunia emptum, paris etiam ac ipse conditionis,
verum ipso junioem et prudentiorem. Nuntius igitur
Bajazitis intellectis ejusmodi verbis, ad herum
reversus omnia refert, qui deinceps adversus Ci-
neitem odio capitali exarsit: occasione demum,
 quæm avide expetebat, oblata, injuriam sprete
 affinitatis ultus, captum Audulam apud Nymphæum
 resectis testiculis eunuchum fecit. Redeamus au-
 tem ad historię seriem.

Mahometes Smyrnæ profectus obsidione eam
 cingit. At Rhodi magnum Magistrum illic invenit
 cum tribus triremibus, castrum, quod a Temyre
 eversum fuerat, invito etiam Cineite instaurantem.
 Cum vero Mahometis Smyrnæ adventus fama
 diffusa fuisset, ad illum conveniunt omnes insula-
 rum vicinarum duces duabus de causis: cum prop-

δηλοῖ. Πυχτὸς apud Homerum abacum seu tabulam
 significat, apud recentiores epistolam.

ter ipsius bonam mansuetamque indolem, viresque caeteris superiores, tum propter Cineitis fraudes et depredationes. Accesserunt ergo Phocæarum principes, partim itinere terrestri, partim mari vocati. Garmianus Phrygiæ superioris princeps, Mantachias Carizæ, Mitylænæ Regulus tremebulis delatus, Chii quoque dominus **Σ** et ipse nave advectus; jamque ille aderat magnus Rhodi magister. Cuncti isti, ut colerent eum, illuc sunt profecti, ut etiam gratularentur ipsi de Cineitis percussio; quos omnes fraterna amicitia complexus est. Per decem dies oppugnata Smyrna, insularibus omnibus, pro virium modo singulis, auxilia navalia ferentibus adversus obsessos: decimo die Cineitis mater, et uxor ipsius cum liberis urbe excedunt, et ad Mahometem supplicatium habitu accedunt, veniam erroris ac criminis admisi orantes. Ab iis traditam Smyrnam recepit, deinde multis in locis muros solo æquavit, propugnacula quoque et turres partim diruit, incolisque habitandam moenibus nudatam permisit. Interea magnus Rhodi magister turrim quamdam capacissimam ad portus ingressum edificabat, jamque supra altitudinis semissem illam erekerat: cum Turci, Mahometis jussu, noctu eam radicitus demoliti sunt. Mane cum facinus cognovisset magnus Rhodi magister, id ægre ac graviter ferens ad principem Mahometem accessit, longamque orationem ad ipsum habuit: in medium adducens, quod, dum regioni illi imperasset Atiæ, castrum illud impensis Rhodiorum constructum sit. Sin minus locum dederit ei instaurando, difficilia utrinque iurgia intercessura inter dominationem ipsius et beatissimum papam: fore etiam ut ingens exercitus ab occiduis partibus profectus ditionis ejus magnam partem devastet ac evertat. Mahometes hisce sermonibus æquo animo auditis, nihil inclementius respondit. Recens enim adhuc Turcorum animis inhærebat memoria eorum quæ a Scythiis, in eos severe ac asperè animi vertentibus, passi erant: *Ego quidem, inquit, o pater, erga omnes Christianos liberalis ac magnificus esse cupiebam. Regium enim hoc præciq̃ue est, bonos beneficiis locupletare, pravo pœnis ambjicere, etiamque subditorum utilitati studere. Sane cum in has regiones advenissem, multi coram me se stiterunt Musulmani, qui animum nostrum ad id incitarunt hac ratione ducti; quamvis Temyr in Asia nihil, quod utile sit, pataverit, insigne tamen servata Ioniz monumentum posuit, eversa ac diruta arce, quæ Smyrnæ imposita erat: omnes enim servilis conditionis Iones, in illam arcem confugientes liberi evadebant. Qui vero terrestre ier*

διὰ τὴν αγαθότητα, καὶ ἡμερότητα, καὶ τὸ ὑπερβολικὸν τῆς δυνάμεως τοῦ Μαχουμέτ, καὶ διὰ τὸ πικρὸν καὶ ληστρικὸν τοῦ Τζινεήτ. Οἱ τῶν Φωκαίων οὖν ἔξαρχοι οἱ μὲν διὰ ξηρίας, οἱ δὲ διὰ θαλάσσης· ὁ Καρμιάν τῆς ἄνω Φρυγίας, ὁ Μανταχίας Καρίας, ὁ Μιτυλήνης διὰ τριήρων, ὁ Χίου καὶ αὐτοὶ [αὐτῶς] διὰ τριήρων, ὁ Ῥόδου καὶ ἦν ἔκει, ἔπαντες εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ καὶ συνδρομὴν ἕνεκα τῆς καταλύσεως τοῦ τυράννου· καὶ τοὺς ἔπαντας ἀσπασίως ὡς ἀδελφοὺς ἠσπάσατο. Ποίησας οὖν ἡμέρας δέκα πολεμῶν τὴν Σμύρναν, καὶ συμβηθεύοντες ὡς δυνατόν καὶ οἱ τῶν νήσων διὰ θαλάσσης, ἐν τῇ δεκάτῃ ἐξῆλθεν ἡ μήτηρ τοῦ Τζινεήτ σὺν γυναικὶ καὶ τέκνοις αὐτοῦ, καὶ προσεκύνησεν τῷ Μαχουμέτ αἰτοῦντας συγχώρησιν τῶν ἐπταεσμένων. Παρέδωκεν οὖν τὴν Σμύρναν, καὶ παραλαβὼν αὐτὴν, καὶ εἰς πολλὰ μέρη κατετάξας ἑαυτῆς τὰ τεύχη ταύτης, καὶ τοὺς προμαχῶνας, καὶ πύργους αὐτῆς καθελὼν ἐκ μέρους ἄφηκε τοὺς οἰκητορας κεινοκαλῶν ἀπεριφράκτους. Ὁ μέγας δὲ μαγίστωρ (76) ἦν οἰκεδομῶν πύργων ἕνα καμμεγέθη ἐν τῷ στόματι τοῦ λιμένος, ἀναδιθάσας αὐτὸν ὑπὲρ τὸν ἥμισον. Ὁ δὲ Μαχουμέτ διὰ τῆς νυκτὸς κελεύσας τοὺς Τούρκους ἤρειψαν ἀπὸ βάρθρον. Πρωίας δὲ ἰδὼν ὁ μαγίστωρ τὸ γεγονός, καὶ δεινοπαθήσας ἦλθεν εἰς τὸν ἡγεμόνα, καὶ πολλοὺς λόγους εἰπὼν, καὶ παρεστήσας πῶς τὸ φρούριον ἐκτίσθη ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Ἀθῆν διὰ ἀναλωμάτων τῆς Ῥόδου· καὶ εἰ μὴ δώσῃς χῆραν τοῦ ἀνοικοδομηθῆνα, ἔσονταί σκάνδαλα ἀνὰ μέσον ἡγεμονίας αὐτοῦ καὶ τοῦ μακαριστάτου πάπα. Καὶ ἐλεύσεται δύναμις μεγάλη ἀπὸ τῆς ἐσπέρια μέρη, καὶ ἀφανιεῖ πολλοστὸν μέρος τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ. Ὁ δὲ Μαχουμέτ πρῶτος φέρων τοὺς λόγους αὐτοῦ εὐθύτως ἀπεκρίνατο. Ἦν γὰρ ἀκμήν κρατοῦσα ἡ τῶν Σκυθῶν παιδεία, καὶ τιμωρία ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν Τούρκων· Ἐγὼ μὲν, πᾶτερ, ἐβουλόμην εἶναι πᾶσι τοῖς τοῦ κόσμου Χριστιανοῖς μεγαλόδωρος καὶ φιλότιμος· καὶ γὰρ τὸ τῆς ἡγεμονίας Ἰδιον τοῦτ' ἐστὶ, ἐδ' τοὺς καλοὺς εὐεγετεῖν, καὶ τοὺς πονηροὺς τιμωρεῖν· ἀλλὰ καὶ τὸ τὸ ὑπηκόου συμπέρον δεῖν πραγματοποιεῖσθαι· ἐλθὼν γὰρ ἐν τοῖς μέρεσι τούτοις, εὗρον πολλοὺς τῶν Μουσουλμάνων παροτρύνοντάς μου καὶ νοῦν καὶ διάνοιαν, λέγοντάς· Εἰ καὶ οὐδὲν χρηστόν εἰργάσατο ὁ Τεμὺρ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἀλλὰ τὸ διαφθεῖραι καὶ ἐρᾶσιον ἀρεῖσαι τὸ πολλοῦ τὸ ἐν Σμύρῃ, μέγα μνημόσυνον ἀρέθης τῇ Ἰωνίᾳ· οἱ γὰρ ἐν τύχῃ δουλείας Ἰωνεῖς δουλεύοντες πάντες εἰς ἐκείνο καταφεύγοντες ἐλευθερίας ἐτύγγανον· καὶ οἱ ἐν τριόδῳ διὰ ξηρίας καὶ διὰ κελάρους ἐν θαλάσῃ κλέοντες διὰ τῶν ληστρικῶν ἀκασίων πάντες τύχη

Ismaelis Bullhaldi notæ.

(76) Ὁ δὲ μέγας μαγίστωρ. Magnus magister militiæ Hierosolymitanæ tunc fuit frater Philibertus de Nailaco natione Gallus, et antequam magnus magister electus fuisset, Aquitaniz prior. Creatus fuit sociorum suffragiis anno 1396, ut lib. iv tradit Jacobus Bosius, anno 1409. Pisas appulit, ad con-

cillum proficisci cogitans, et Constantiensi interfuit. Rhodium deinde rediit anno 1420, et sequenti 1421 obiit, ut idem Bosius lib. v testatur. Verum de illius incepto Smyrnæ castrum iterum excitandi, deque cum sultano Mchemete colloquiis verbum nullum facit.

δουλείας ἐδραμοῦντο, καὶ ἦν ἀσπονδος ἐχθρα τῶν γρερίων ἐν τε ἡπείρῳ, ἐν τε θαλάττῃ μετὰ τῶν Τούρκων. Ἐμικρυρίζοτο σὺν διὰ τοῦτο ὁ ἀσέβης Τεμύρ. Νῦν δὲ βούλει τοῦ εἶναι με ἀσεβέστερον τοῦ τυράντου ἐκείνου; οὐ δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι. Πλὴν γενέσθω καὶ τὸ σοὶ βουλευτὸν, καὶ τὸ παρὰ τῶν Τούρκων αἰτηθὲν ἀσάλευτον· δίδωμι σοὶ ἐν τοῖς ὄροις Καρίας καὶ Λυκίας τόπον ὅσον βούλει, καὶ ἀπέλθε οἰκοδομήσων, ὅποιον βούλει πολίχνιον. Τότε ὁ μέγας μαγίστωρ ἐνωτιθεὶς τοὺς λόγους τοῦτους, εἶρηκε πρὸς τὸν Μαχουμέτ· Ὁ ἡγεμὼν, ὅς μοι τῶν ὑπὸ τὴν σὴν ἐξουσίαν τόπων μέρος, καὶ μὴ με ἀποπέμπῃς ἐν ἀλλοτριῶν ἐπαρχίαις. Ὁ δὲ ἡγεμὼν, Ἐπὶ τῶν ἐμῶν δίδωμι σοι, κἀγὼ τῷ Μαρταχία ἐθωρησάμεν τὴν ἐπαρχίαν, καὶ μὴ σοὶ μελέτω παρὶ τούτου. Αἰτήσας δὲ πρόσταγμα, καὶ λαβὼν ἀπήλθεν ὁμοίως καὶ οἱ Χίου, καὶ Λέσβιοι, καὶ Φωκαεῖς πάντες, τὰς αἰτήσεις αὐτῶν ἀσμένως προσδεξάμενος, καὶ πληρώσας; τὰ θελήματα, ὁ ἡγεμὼν ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ. Ἢ δὲ μήτηρ τοῦ Τζινεῆς κικτικίως δυσωποῦσα οὐκ ἐπαύετο, μέχρις οὐ εἰσακουσθεῖσα, ἤλυθέρωσε τὸν υἱὸν αὐτῆς τοῦ θανάτου. Ὅς καὶ ἐλθὼν, καὶ προσκυνήσας τὸν Μαχουμέτ, ὄρκους δούς αὐτῷ τοῦ μηκέτι ἀτακτεῖν, ἀλλὰ πιστῶς διαγεῖν ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ αὐτοῦ καὶ κυρίου, καὶ δεσπότας ἔχειν καὶ καλεῖν τοὺς ἐκ τῶν Ὀθμάνων καταγομένους, ἔδωκε τὴν ἐπαρχίαν τῷ υἱῷ Ἀλεξάνδρου τοῦ Σουσμάνου (77), ὃν καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ ἀσέθειαν μετεσεκέυασε· τὸν δὲ Τζινεῆς καλεῦσας σὺν αὐτῷ ἐν τῇ Θράκῃ ἐλθεῖν,

καλῶς τὰ τῆς ἀναβολῆς φροντίσας εἰς τὴν ὕσιν ἐπανέστρεψε. Καὶ ἐν Καλλιουπόλει ἐλθὼν, στόλον ἀπαρτίζει κατὰ τοῦ θαλάσσης Ναξίας (78), καὶ τῶν λοιπῶν Κυκλάδων νήσων, τῶν ὑπὸ τὴν αὐτοῦ χεῖρα, αἰτιῶν αὐτὸν ὡς οὐ πρώην, οὕτω καὶ ἐν τῇ Σμύρνῃ, οὐκ ἤλας προσαγορεύσων τῷ Μαχουμέτ. Ἀπάρας σὺν ἀπὸ τῆς Καλλιουπόλεως ὁ στόλος, ἔχων ἀμνηραλὴν τὸν Τζαλισπέτην σὺν τριήρεισι καὶ διήρσειν ὁμοῦ τριάκοντα ἦλθεν ἐν Ἀνὼφ τῇ νήσῳ, ἐν τῇ Πάρῳ, ἐν Μύλῳ (79)· καὶ πολλοὺς τῶν νησιωτῶν ἀθροίσας, καὶ ζημίαν κλειστήν ποιήσας; ἐπανέστρεψε.

ὅντι σαλιναρῆς accesserat. Egressa Callipoleos portu tota classis trirantium ac biremium simul appulit: multisque insularibus captis, illaque gravi damno discessit.

U: δὲ Βενετικοὶ μαθόντες τὸ γεγονός οὐχ ὀπίμειναν. Ἦν γὰρ ὁ δούκας πρὸ πολλοῦ τοῖς Βενετικῶς

A illac capescebant, homines liberi quique mari navigabant, praeclatoris navibus intercepti sub servitutis jugum mittebantur, et hostilitur tam mari, quam terra in se invicem invehebantur fratres Rhodii equites et Turci. Hac de causa bene audiebat impius Temyr. Visne igitur, ut isto tyranno magis impie me geram? abhorret ab hoc antipus. 60 Verumtamen ut tuae libidini satisfacat, et Turcorum preces irritae non evadant, concedo tibi locum, quam amplissimum volueris, in Cariae et Lyciae finibus; illuc te confer, et, prout libitum erit, arcem aedifica. Mahometis sermones cum percepisset magnus magister, eum sic allocutus est: Partem aliquam, o imperator, mihi largire intra imperii tui fines, neque me in alienum trans mitte. Cui occurrendo respondit imp.: Quod tibi concedo meum est, quippe ipse ego principatum Mantachiae concessi, neque porro de his sis sollicitus. Rogavit itaque magnus magister sibi rescriptum imperatorium dari: quod postquam obtinuit, inde discessit. Chii pariter et Lesbii, Phocaeensesque abierunt, acceptis ab eo benignis responsis, super illis quae petierant; quaecumque enim ab eo quaesivere consecuti sunt, et pacifice ab eo dimissi. Interim Cineitis mater supplicare ipsi non cessavit, donec alloquendi se copiam ei fecisset, et a mortis poena illum ejus exsolvisset. Cineites etiam se coram Mahomete stitit, eumque adoravit, et jurejurando se obstrinxit in posterum nullas res novas moliturum, sed in fide mansurum per totum vitae tempus: dominosque et heros re ac nomine agniturem eos qui ab Ottomanica gente genus ducunt. Provinciae istius administrationem credit Mahometes Alexandri Susmani filio, quem ad impiam superstitionem suam seductum traxerat. Jussit quoque Cineitem se in Thraciam sequi: rebusque in oriente optime constitutis in occiduas partes perrexit. Calliopolim ingressus classem instruit adversus Naxi insulae ducem, ceterasque, ejus parentes imperio, Cycladas insulas. Objiciebatur ei, quod ad Mahometem nuper non convenisset, nec officiis exhibitis coluisset; ut nec Smyrnaem antea

B portu tota classis trirantium ac biremium simul appulit: multisque insularibus captis, illaque gravi damno discessit.

D At Veneti tantam injuriam non tulere: ille quippe Naxi dux jamdiu in Venetorum fidem et amicitiam

Ismaelis Bullialdi notae

(77) Τῷ υἱῷ Ἀλεξάνδρου τοῦ Σουσμάνου. Susmanus ille, Mysiae inferioris dux fuit, a Bajazite vivus captus, et in carcerem detrusus. Ut vitam impetraret, illius patri cognominis musulmanissavit, quod a Leunclavio lib. v scriptum est. Susmani quoque, lib. 1, Laonicus mentionem habet. Cantaeuzenus meminit etiam lib. iii, cap. 2, Sismani; qui Michaelis Mysorum regis filius erat, qui ad Turcos primum, deinde Constantinopolim profugit. Illi repetebat Alexander Mysorum rex qui Michaeli successerat.

(78) Κατὰ τοῦ θαλάσσης Ναξίας. Lennclavius de illo bello et praelio nihil habet. Laonicus, lib. iv, non longe a fine, more suo confuso et intricato

illud narrat, et classis Venetae ducem fuisse Petrum Lauredanum asserit. A Duca dissentit in eo quod scripsit de Venetis, Τὴν τε Λάμψακον πολιορκία παρεστήσαντο, καὶ φυλακὴν ἐγκατέλιπον· καὶ αὐτοὶ ὄχροντο ἐπ' ὄχρου ἀποπλέουτες. Lampzacum deditione acceperunt, impositoque praesidio, domum renavigarunt. Ducas ipso frustra tentasse scribit, et Constantinopolim navigasse. Phranzes, lib. 1, cap. 31, paucissimis verbis de illo bello disserit, ducemque classis Venetae Petrum Lauredanum fuisse notat.

(79) Ἐν τῇ Πάρῳ καὶ Μύλῳ. Juxta hodie nam pronunciationem scripsit Μόλω, cum Μύλων antiqui dixerint, Latini Melum.

venerat, illorumque vexillo et insignibus se tutabatur. Vere itaque adventante triremes decem ipsi instruxerunt, quas in statione habuerunt in sinu Adriatico, circa Eubœam, Cretam et Cycladas insulas. Triremes porro septem Tenedum usque navigarunt, ita ut in hostium conspectum venirent: faucibus deinde Hellesponti superatis, Lampasacum usque pervenere. Turcica tunc classis supra modum instructa, stationem habebat in portu Callipoleos. **61** Deprehenso interim velo uno exiguo, quod e Constantinopoleos portu solverat, quodque Turcicum conjiciebant Venetæ classis duces: triremem unam ad illud navigium invadendum mittunt. Id cum Turci conspexissent, rati unum e suis esse, quod insequerentur, Veneti illius tutandi causa triremem unam in altum vela facere jubent. Lesbium porro erat Constantinopoli profectum. Veneti itaque cernentes Turcicas triremes portu exire, ad catenæ instar ordinè servato, in ipsas feruntur: et, cum classicum cecidissent, pugnam ineunt. Primo impetu triremem ammiralli Giali Begi appellant, in eamque irruentes omnes promiscue ferro cædunt, ipsamque Giali Begum membratim concenterunt. Alius deinde in aliam irruit et insilit: omnibus denique triremibus captis, immaniter Turcos frustulatum discidunt, spectantibus eorum conjugibus et liberis Callipoleos littore, quod a loco, ubi pugna commissa est, milliari uno distat. Inclinatq̄ jam die Veneti receptui canunt, triremesque septem et viginti Turcicas cum suis in Tenedum insulam velis pansis deducunt. Portumque ingressi, omnibus accurate perpensis et perspectis Turcos omnes seorsim contractos confodere. In Christianos aliter inquisitum: qui enim captivi viuctique in triremibus detinebantur, illis vita concessa est. Illi vero, qui accepta mercede, aut quovis alio præmio ducti, operam suam spontè locaverant, cuncti in insula Tenedo suspendio affecti sunt. Tuncque cernere erat per totum insulæ ambitum furcas ad instar vitium dispositas, ab eis dependentia, veluti racemos, cadavera. Ubi Cretam appulerunt triremes Venetæ, Christiani captivi remiges partim per eam insulam distributi, partim per Eubœam sparsi, Venetias quoque partim transvecti sunt. Post exactam deinde hiemem, inenunteque vere classis Veneta portu Venetiarum iterum solvit, et Hellespontum ingressa turrim, quæ Lampasaci erat a Musulmano exstructa, tentat. E triremibus itaque eam Veneti oppugnant et quatunt, cum in litus exscendere nequivissent. Aderat enim illic Chamzas, Bajazitis Mesazontis frater, cum exercitu decem millium et amplius militum, qui Venetorum incensum observabat. Qui cum suos conatus irritos cererent, Constantinopolim abiere, turris obsidione omissa: quam semidirutani ac quassatam reliquerunt: tecto ipsias a vertice ad iunum decusso, et ad

Ismaelis Bullialdi notæ.

(80) Ἀδριανοῦ κόλπον. Improprie appellat Adriani sinum. Mare Adriaticum ab urbe Hadria nomen habet, non ab Adriano. Notandum porro

ὑποκύπτων, καὶ τὴν σημαίαν αὐτῶν φέρων· καὶ καταλαβόντος τοῦ ἑαρος ἠυτρέπισαν καὶ αὐτοὶ τριήρεις δέκα· καὶ προσέγοντες ἦσαν τὸν Ἀδριανοῦ κόλπον (80), Εὐβοίαν, Κρήτην, καὶ τὰς Κυκλάδας νήσους· ἐλθεῖσαι δὲ τριήρεις ἐπὶ τὰς Τενέδου, ἡβουλήθησαν ἐμφανεῖς γενέσθαι τοῖς ἔχθροῖς, καὶ εἰσελθόντες τὴν Ἑλλησπόντον διέβησαν μέχρι Λαμφάκου. Καὶ δὲ τριήρεις τῶν Τούρκων ἕταυτο ἐν τῷ λιμένι Καλλιουπόλειος ἔτοιμαί εἰς ἐξοχὴν. Αἱ τριήρεις δὲ τῶν Βενετικῶν ὄρωσαι ἰστίον ἐν σιμικρὴν κατερχόμενον ἀπὸ Κωνσταντινουπόλιν, καὶ δοκοῦντες Τουρκικὴν εἶναι, στέλλουσι μίαν τῶν τριήρων τοῦ λαβεῖν αὐτό. Οἱ δὲ Τούρκοι ὄρωντες τὸ δρώμενον, καὶ εἰκάζοντες ὅτι δωκόμενον αὐτῶν εἶναι, ἐξῆλθε καὶ ἐξ αὐτῶν ἑτέρα τριήρης, δεφενδεῦσαι θέλων αὐτό. Ἐκεῖνο δὲ ἦν Λέσβιον κλοῖον κατερχόμενον ἀπὸ Κωνσταντινουπόλιν. Ἰδόντες δὲ οἱ Βενετικοὶ τὰς τριήρεις τῶν Τούρκων, δίκην ὀρμαθοῦ ἐξιοῦσας, ὤρμησαν κατ' αὐτῶν, καὶ τὸ ἐνυάλιον ἤχησαν, συνεπάκησαν. Πρώτον μὲν δὴ προσκρούσαντες τὴν τοῦ ἀμυραλῆ Τζαλίσιπεγι τριήρη, ἀπαντα· ἀφειδῶς ἐξεθέρισαν, καὶ αὐτὸν Τζαλίσιπεγιν μελήθην κατέτεμον· εἶτα ἄλλος ἄλλην ἐπεμβαίνοντες πάσας παρέλαβον, ἀνηλεῶς κατατέμνοντες τοὺς Τούρκους ἐνώπιον τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδῶν αὐτῶν, μακρὰν ἀπέχοντες τὴν ἐν Καλλιουπόλει ξηρὰν ὡς μίλιον ἕν. Οἱ δὲ Βενετικοὶ ἤδη πρὸς ἐσπέραν τοῦ πολεμεῖν σιγήσαντες, καὶ τὰς τριήρεις τῶν Τούρκων ὡς κ' τὸν ἀριθμὸν, καὶ τὰς αὐτῶν πτερῶσαντες, κατήσαν εἰς Τένεδον νῆσον. Κάκει ὀρμισθέντες ἐν τῷ λιμένι, καὶ ἐξετάσαντες ἀκριβῶς, καὶ χωρίσαντες τοὺς Τούρκους ἀπαντας ἐσφαξαν. Εἰς δὲ τοὺς Χριστιανοὺς ἑτέραν ἔρευναν ἔρευνησαντες· καὶ τοὺς μὲν ἀγχαριστῶ πρόσωπ εἰσαχθέντας· ἐν τῷ σκόπῳ, τὴν ζωὴν ἰδωρήσαντες, τοὺς δὲ διὰ προσόδου καὶ τῆς τυχοῦσης προνομίας πάντας ἀνεσκολόπισαν ἐν τῇ Τενέδῳ. Καὶ ἦν ἰδεῖν γυρῶθεν τὴν πᾶσαν νῆσον ὡς ἀμπέλους τὰς φύρκας, καὶ ὡς βότρωας τοὺς ἐν αὐταῖς κρεμαμένους. Αἱ δὲ τριήρεις καταλθεῖσαι ἐν Κρήτῃ τοὺς μὲν ἐν αὐτῇ τῇ νήσῳ, τοὺς δὲ ἐν Εὐβοίᾳ, τοὺς δὲ ἐν Βενετίᾳ διέσπειραν, καὶ ἤρημένους ἐρέτας Χριστιανοὺς ὑπέρχοντες. Χειμῶνος δὲ παρελθόντος, καὶ τοῦ ἑαρος ἀρχομένου πάλιν ἀπὸ Βενετίας τριήρεις· καὶ ἐν Ἑλλησπόντῳ εἰσελθεῖσαι ἡβουλήθησαν παραλαβεῖν ἐν πύργῳ τὸν ἐν Λαμφάκῳ ὃν ἀνήγειρεν ὁ Μουσουλμάν, καὶ διὰ θαλάσσης ἀκρεβολισμοὺς ποιήσαντες, διὰ ξηρᾶς οὐκ ἡδυνήθησαν ἐξελεῖν· ἦν γὰρ προσέχων ὁ Χαμζὰς, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Παγιαζῆ τοῦ Μεσάζοντος, σὺν στρατῷ χιλιάδας δέκα καὶ πλῆον. Ὡς δὲ εἶδον οἱ Βενετικοὶ μηδὲν ἀνύοντες, ἀτίεσαν αὐτὸν, καὶ εἰς Κωνσταντινοῦ ἐπέλεον, καταλιπόντες αὐτὸν ἡμίθραυστον, καὶ τὸ στέγος αὐτοῦ καταβύλλοντες, ἀπὸ κάτωθεν ἕως ἄνω, κοσκινηδὸν κατετρύπησαν. Τότε ὁ Χαμζὰς ἰδὼν τὰς τριήρεις ἐκλειπούσας, αὐτὸς τοὺς Τούρ-

per sinum Adriaticum hic intelligi mare Ionium, quod Siciliam et Peloponnesum interfuit: et hodie a nautis il Golfo adhuc appellatur.

κους κελύσσας ἕως θεμίδων κατέβραξεν εἰπών·
 "Ανευ κέρδους οὐ πρόπον ἐστὶν θνεῖδος κερδάναι.
 "Ὁ δὲ Μαχουμὲτ τὸν Τζινεήτ περάσας ἐν Καλλιου-
 πύλαι, δίδωκεν αὐτῷ πρόνοιαν ἐν τοῖς μέρεσι Νι-
 κοπόλεως ἐγγύς τοῦ ποταμοῦ Δανούθειας, παραγ-
 γελίας αὐτὸν φυλάττειν τὰς ἀκρας καλῶς, καὶ ὑπερ-
 μαχεῖν ἔνεκα τῶν Μουσουλμάνων.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις (81), ἠγέρθη τις τῶν
 Τούρκων ἰδιώτης καὶ ἀγροικος ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ
 θρους, τοῦ κειμένου ἐν τῇ ἐμβολῇ τοῦ κόλπου τῆς
 Τωνίας, δ κοινῶς καλοῦσι Στυλάριον (82), πρὸς ἀνα-
 τολὴν καταντικρῦ Χίου. Καὶ ἐδίδαξε τοῖς Τούρκοις
 ἀκτημοσύνην, καὶ πλὴν τῶν γυναικῶν τὰ λοιπὰ
 πάντα κοινὰ ἐδογματίσει, καὶ τροφὰς, καὶ ἐνδύματα,
 καὶ ζεύγη, καὶ ἀρούρας. Ἐγὼ εἰς τὸν σ' ἰν οἶκον
 ὡς ἐμὸν, σὺ δὲ εἰς τὸν ἐμὸν ὡς σὸν, πλὴν τοῦ
 θήλαος μέρους. Πλανήσας δὲ τοὺς πάντας ἀγροί-
 κους ἐν αὐτῷ τῷ δόγματι, ὑπόουλως ἐπραγματεύετο
 καὶ τὴν τῶν Χριστιανῶν φιλίαν. Ἐξέθετο γὰρ δόγμα,
 "Ὅστις τῶν Τούρκων εἰποι, ὅτι Χριστιανοὶ οὐχ
 ὑπάρχουσι θεοσεβεῖς, οὗτος ἀσεβὴς ἔσται. Καὶ
 πάντες οἱ ὑπήκοοι τοῦ φρονήματος αὐτοῦ, συναν-
 τῶντές τινα τῶν Χριστιανῶν ἐφιλοξένουν, καὶ ὡς
 ἄγγελον τοῦ Διὸς ἐτίμων· αὐτὸς δὲ καθ' ἐκάστην ἐν
 Χίῳ οὐ διέλιπε στέλλων ἐν τοῖς ἡγεμόσι, καὶ τοῖς
 κλήρω τῆς Ἐκκλησίας κατειλεγμένοις ἀποστόλους,
 μηνῶν αὐτοῖς τὸ αὐτοῦ φρόνημα, καὶ οὐκ ἔστιν
 ἄλλως σωθῆναι τῶν ἀπάντων, εἰ μὴ ἐν τῇ ὁμονοίᾳ
 τῆς πίστεως τῶν Χριστιανῶν. Ἐτύχε δὲ τῷ καιρῷ
 ἐκείνῳ κατοικεῖν ἐν τῇ νήσῳ ἀναχωρητὴν ἕνα
 Κρητὰ γέροντα, ἐν τῇ μονῇ τῇ καλουμένῃ Τουρ-
 λοιτῇ. Καὶ στελλας δὲ ψευδαββᾶς ἐκεῖνος δύο τῶν
 ἀποστόλων αὐτοῦ τῶν μονοχιτωνῶν, ἔχοντας τὴν κε-
 φαλὴν κατεψιλωμένην ἀσκητῇ, καὶ τοὺς πόδας χωρὶς
 σανδάλια, καὶ πλὴν ἕνα μονοχιτωνίσκον ἐνδεδυμέ-
 νου; προσαγορεύων αὐτῇ, καὶ μηνῶν, ὡς ἔτι Κἀὶ
 συνασκητῆς σοῦ εἰμι, καὶ τῷ Θεῷ ᾧ λατρεύεις,
 ἐκείνῳ κατῶ τὴν προσκύνησιν φέρω, καὶ μετὰ
 σοῦ εἰμι νύκτωρ διαβαίτων ἀψόψῳ ποδὶ τὸ πέ-
 λαγος. Ὁ δὲ ἀληθὴς ἀββᾶς πλανηθεὶς ὑπὸ τοῦ ψευ-
 दाββᾶ, ἤρξατο καὶ αὐτὸς ἀλλόκοτα ὑπὲρ ἐκείνου
 φθίγγεσθαι, λέγων, ὅτι Ἐν τῇ νήσῳ Σάμφι σχο-
 λάζων, καὶ αὐτὸς συνασκητῆς μου ἐγένετο· καὶ

A cribri modum pertuso. Confestim vero Chammas,
 ubi classem Venetam recessisse vidit, jussit Turcos
 turrim funditus evertere, hac ratione adducta, non
 decere sine lucro et utilitate 82 contumeliam re-
 ferre. Per id tempus Mahometes Cineitem Callipoli
 transmissum præfecit Nicopoli ad Danubium sitæ,
 hortatus ipsum ut limites imperii strenue tueretur,
 et Musulmanos ab exteris propugnaret.

Eodem etiam tempore Turcus quidam simplex et
 agrestis innotuit in regione montis, qui sinus Ionii
 ostio adjacet, et vulgo Stylarius appellatur, Chio
 insulæ ad ortum objectus. Docebat ille Turcos pau-
 pertatem voluntariam; omniaque, præter uxores,
 annonam, vestes, currus et arva communia esse de-
 bere prædicabat. *Ego, aiebat, tua domo, ut mea,*
utor; tu mea, ut tua, uteris, salva uxoris reverentia.
 Cumque in istud dogma omnes agrestes pertraxisset,
 clam ac subdole in Christianorum amicitiam venire
 satagebat. Hocce etenim effatum evulgavit: *Quicum-*
que Turcus dixerit Christianos non esse ergo Deum
religiosos, hic impius habeatur. Quotquot igitur præ-
 ceptis ejus obsequebantur, quemcumque Christia-
 num, in quem incidissent, benigne amplectebantur
 et suscipiebant, eique tanquam angelo Dei honorem
 habebant. Ipse vero quotidie nuntios mittere magi-
 stratibus Chiis, et præcipuis eximisque inter cleri-
 cos propositum suum ipsis manifestans, profiteri-
 que non aliter onnes salvari posse, nisi in fidei
 Christianæ communione. Contigit etiam sub id tem-
 pus anachoretam quemdam Cretensem, in insulæ
 illius monasterio, quod Turlotæ dicitur, monasticam
 vitam agere. Ad hunc falsus ille abbas misit binos
 apostolos suos unica veste indutos, capite nudo ac
 raso, pedibusque sandaliis non opertis, rhenone
 unico vestitos incedentes, per quos talia ipsi signi-
 ficat: *Ego, sicut tu, idem asceticæ vitæ institutum se-*
quor, eundem Deum, cui tu servis, veneror; ad te de
nocte sine strepitu venio mare pedibus trajiciendo.
 Verus itaque abbas, ab impostore illo falso abbate
 deceptus, cæpit et ipse absurda de illo prædicare
 his verbis: *Dum Sami morarer, mecum asceticam*
vitam ipse egit; nunc per dies singulos trajiciens
mecum versatur, et simul colloquimur, aliæque fabu-
 larum monstra effutiebant coram me, qui hæc scribo.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(81) Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. Hanc de
 nova secta historiam persequitur Leuncl. lib. xii,
 et in *Annal. Turc.* Bedredinis Semavinæ F. nomen
 nostro ignotum est, sicut etiam monachus Creten-
 sis, Leunclavio ignotus. Magna singularique pruden-
 tia sultani Mehemetis huic nascenti sectæ itum
 ubiviam, quæ seditiones et tumultus excitasset:
 quales postea contigerunt sub Soleimans anno
 1526 in Asia minore excitati, ut lib. xviii Leuncl.
 notat.

(82) Ὁ κοινῶς καλοῦσι Στυλάριον. Nautæ Itali
 in tabulis suis nauticis loci illius nomen, *Capo*
Stylari, eumque a Smyrna milliariibus 40, Phocæa
 veteri, *Foia Vecchia* milliariibus 20, a Chii sancta
 Panagia milliariibus 10. distare asserunt. Domini-
 cus Marinus Niger in Comment. Asiæ primo, disse-
 rens de Chersoneso Chalcitide, talia scribit: *In*

D *cujus altero cornu promontorium est Numantis*
(Mimantis dicendum erat) quod recentiores caput
Stylari appellant. Antiquis temporibus *Melaiva*,
 ut Sirabo lib. xiv refert, appellabatur, inque eo
 promontorio latomix molarium lapidum erant;
 quæ appellatio antiqua hodiernæ Turcicæ respon-
 det: appellatur enim hodie Kara-horru, Kara-bornu
 vulgo pronuntiat, id est, niger nasus, seu nigrum
 promontorium. Fallit Leunclavius, lib. xii cit.
 qui Caraboru, vel Caraburum Lyciæ oppidum,
 Turcicamque appellationem inde derivatam putat.
 Caraborum, ubi secta illa increverat, in Aidinensi
 ditione situm est, cui Adin seu Atin imperaverat,
 cujus pars Ionia fuit. Cara-horum illud seu Cara-
 boru promontorium est altissimum, quod sinum,
 cui Smyrna adjacet, intrantibus ad dextram ob-
 jacet.

Susmani ergo filius nobis supra memoratus, qui a Mahomete provincie gubernandæ impositus erat, conscripto exercitu adversus illum falsum abbatem contendit : verum angustias Stylarli montis superare hand penes eum fuit. Stylarii incolæ contra agmine facto, collectis supra sex millia militibus, stantes ad angustias et aditus fere impervios, totum exercitum cum ipso duce Susmano deleverunt. Confestim turba omnis quæ Percligiam Mustapham, falso enim abbati hoc nomen erat, sequehatur, spes suas in **63** istum impostorem collocavit, nomen illius supra prophetas laudibus extollendo ; ab iis deinde decretum, caput pileo, qui *sarculas* dicitur, non tegere : sed una tantum veste indui, sub diu agere, potiusque Christianis, quam Turcis adhærere. Rebus ita gestis Lydiæ gubernatori Hali Bego dat in mandatis Mahometes, ut cum universis Lydiæ et Ioniæ copiis in Stylarios moveat : Stylarii iterum viarum aditus, montiumque angustias occupant ; cumque copiarum hostilium maxima pars fauces illas ingressa esset, ab agrestibus omnes fere occisi sunt, ut vix cum paucis Halibegus salvus Magnesium evaserit. Hanc acceptam cladem cum audivisset Mahometes, filium suum Moratem etiamnum impuberem, annosque duodecim solummodo natum illuc mittit, eique comitem adjungit Bajazitem Mesazontem. Ili collectis universis copiis Thraciæ, Bithyniæ, Phrygiæ, Lydiæ et Ioniæ per arctas illas vias aditu difficillimas magna vi irrumpunt : obvios omnes sine discrimine cædunt, senes et infantes, viros et mulieres, utque verbo dicam, in omnem ætatem immaniter sævitum est : donec ad montem perventum, quem tuendum isti monochitones (id est una veste utentes) susceperant. Pugnatum illic acerrime, innumeris, qui Morati militabant, cadentibus, quo usque omnium illorum cum suo falso abbate deditio secuta est. Comprehensos vinetosque Ephesum cunctos abduxere, ubi impostorem illum, quamvis variis tormentis subjectum, intrepidum nihilominus experti sunt, inque sua opinione constantem ac pertinacem. Illum igitur camelo imponunt in cruce extensum, manibus expansis, clavisque tabulæ affixis, ac velut ad triumphi speciem per urbis medium transvexere. Hujus etiam discipulos qui doctoris sui errores abnegare noluerunt, ipso intuente cunctos confodiunt : quantum alia verba exaudita non sunt, præter ista *Tote sultan eris*, hoc est, *Domine abbas accelera*, quibus prolati illico mortem alacres oppetiverunt. Per aliquod

*nyn hmeran par' hmeran diabalwv synomlei moi' kal alla tivã tãrata, ð enwpiw emou tou grafontos ellege. 'O ðe tou Machoumet epitropos, ðn ð logos fthãzas idhlwzen, ð tou Soutrãnou uidz (83), ðs tyn epaxriãw tps hgemoniãz aũthãteuz, stratwv ðthrouzaz, kal elthwv kat' autou, ouk hdu-nhth diadhãnai ta stenoũpa tou Stylariou. Oi ðe Stylãrioi eis en synaxhẽntez, kal upãr tous eãaxiçilouz ðntez eis ta dũsãta stãntez, ðpantaz tous syn tã Soutrãnw katẽsfaçan, kal autwv omou twn Soutrãnow. Tote oi tou Perclitizã Moustaphã, oãtw çãr ekalẽito, tyn autwv upãlhpwv en tã pseudabãz sterewãzantez, kal upãrteron prophãtu tou õmnhãzantez, eãitewvto ðõgma tou mh endũsẽsãth tyn kefalhã, pilow, ð kalouti çaroulãwv. alla çhã monoxitwvã kal ðscepã hãwv, kal prostãthẽsãth plãwv Xristianiõz hã Turkoiz. Metã ðe taũta mh-nũei ð Machoumet tã epãrçwv Luãiaz 'Alãpeçi, tou stratẽusãi õv pãtã dunaãmẽ Luãiaz kal 'Iwviãz katã tãw Stylariou. oi ðe Stylãrioi pãlin fulãçazantez tãz embolãz tãw stenoũwv, kal tã plãistow tãw upãnãntiãw eiselhãv pãntaz oi agroukoiz epãveusãv, wã moliz syn ðlãgoiz ð 'Alãpeçiz diãswthẽz eis Magynhãiãv hãce. Tote ð Machoumet mathwv tã ðrãma, pẽmpẽi twn uidwv autou Mwrat paidiõv ðntã duãekãzãtẽz, kal õv autã twn Paçiazãz Mesãzõntã õv tã Thraçikã stratãw. kal Bithunous, kal Phrugãz, kal Luãouz, kal 'Iwvãz pãntaz ðthrouzaz, eis-eiswv en toiz ðusãtoiz ekãinoiz tãpoiz õv dunaãmẽi pollã. kal ðpãntãwvntãz pãntãz ðpẽidwã eãitẽrãz, çãrõntãz emou kal nh-pã, ðndraz te kal çunãçkaz, kal ðplwãz eãpeãv, pãsan hãliçiãv ðnhlewãz eãsfaãton. Ewz õũ fthãzãntez en tã ðrei, ð eãçw eis fulãkãv oi monoxitwvãz, kal çrãtãhãzantẽz pãlemon, metã pollwv tãw pãçõntwv ðpã tou mẽrou tou Mwrat upãr ðrithmãv, paçẽðõthãzãv õv tã pseudabãz. Paçalãðõntez ðe kal ðesmãhãzãntez aũ-touz hãlthwv eis 'Eçeton, çãkẽi eãitãzãntez autwv ðã pollwv timariwv, eũron ðchlõnãtõv kal ðmetã-ptwvõv tps fãntãziãz autou. Tote stãurwãzãntez autwv, kal eãpitãntez çãmãlãw eãtẽtãmẽvãz eãçw tãz çẽiãz, pẽpẽronãmẽvãz en çãvãzi ðã tãw hãwv ðthriãmãçusãv autwv en mẽsãw tps pãleiwz. Tõuz ðẽ mathãtãz autou mh ðpãrnhãsãmẽnouz tã fãrõnãma tou ðiãsãçãlou autwv, pãntãz ep' ðpei tõutõu katẽsfaãton, ouk ðllõ lãçõntez plãh tã, *Tãtẽ soultãtãv ðrãz* (84), hãçwv, *Kõriõ ðbãwz, gãðõçwv*. Kal tãtẽ hãtõiz tãv ðãnãtõv eãlãmãçãvõv. 'Eçãtãtã çãr eãçw çãiãrou ðõçã pollwv tãwv autou çõitãtãwv, wãz*

Ismaelis Bullialdi notã.

(83) *'O tou Soutrãnou uidz*. Historiã Turciãz, quas edidit Leunclavius, expeditionum ab Alexandro Susmano, et Hali-bego in sectã novã auctorem ejusque sequeces susceptarum non meminerunt ; ultimã, cujus Morates Mehemetis filius, et Bajazites Mesazon duces fuerunt, solummodo meminerunt. Insudenter enim Turci se victos fatentur ; nec hactenus nisi semel atque iterum, prælio fractos fuisse se agnoscunt : bello nempe Temyriano et navali ad Naupacti, Lepanto vulgo, sinum, a

fœderatis cum Veneta repub. principibus Christianis superati : quem porro Ducas Bercligiam Mustapham, Leuncl. Burnglisem Mustaphiam appellat.

(84) *Tãtẽ soultãtãv ðrãz*. Pronuntiatum *Dede*, qua appellatione viris sanctitate ac gravitate præstantibus venerationem exhibent. *Dede* *Terrice arum* significat. Derivatum quendam ab ipsis *Sidik Dede* appellatum audivi, id est, *intime fidelem arum*, quod honoris causa ab ipsis factum : secutus enim a præsule Dervisiorum erat.

οὐ τέθνηκεν, ἀλλὰ ζῆ· ὡς καὶ τῷ ἀσκητῇ τῷ προ-
ειρημένῳ ἐντυχῶν ἐγὼ μετὰ τὸ ταῦτα γενέσθαι, καὶ
ἐρωτήσας περὶ τούτου, τί ἄρα τὸ δοξάζον περὶ
ἐκείνου; εἶρηκέ μοι, ὅτι ἐκεῖνος οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ
πράσας ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ, ἐκεῖ καὶ ὡς πρώην ἀβ-
λίζεται· εἰς οὐδὲν ἐγὼ τὰς φαντασίας αὐτοῦ, οὐτε
πιστεύσας, οὐτε κατὰ νοῦν λαθῶν. Ὁ δὲ Παγιαζήτ
λαθῶν τὸ παιδίον, καὶ διελθὼν τὴν Ἀσίαν, Λυδίαν,
καὶ ὄσους ἐντυχῶν ἐν ἀκτημοσύνῃ ζῶντας Τουρκο-
καλογήρους ἀπαντας πικρῶ θανάτῳ παρέδωκεν.
Περάτας δὲ τὴν Φρυγίαν, καὶ τὸν πορθμὸν διαβάς
ἔλθεν ἐν Ἀδριανού, παραστήσας τὸν υἱὸν Μωράτ
τῷ πατρὶ Μαχουμέτ νικητὴν τροπαιοῦχον. Τότε καὶ
ὁ Μαχουμέτ ἐδωρήσατο τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἀμα-
σίας καὶ τὰ πρὸς τὴν Καππαδοκίαν μέρη Ἰτι νέφ
δντι, καὶ τῶν μεγιστάνων καὶ πρακτικῶν ἕνα διοι-
κητὴν τῶν πραγμάτων κατέστησε, Γεωργίτζεπγιν
ὀβ-ω κλοούμενον.

Ἰοταμίη Capparodiam gubernandam commisit, consiliario ac ministro adjuncto quodam e purpuratis, eoque rerum gerendarum apprimo perito, qui Georgiz-Begus appellabatur.

CAPUT XXII.

Abdoli magni Magister castrum Petronium in Cariae finibus aedificat. Mahometes in Asiam trajicit, Carrammum invadit et in ordinem coegit. Musiphra Bajazitis F. impotuit, eiusque se adiungit Cineses, qui a Mahomete prope Thessaloniam vincuntur. Mahometes istos qui Thessaloniam confugerant a Demetrio Leontario repetit, qui rem ad imp. rejicit. Muniti traditurum se eos Mahometi negat. Mustaphus et Cineses a Leontario Constantinopolim mittuntur, inde in Lemnum uterque custodiendus relegatur. Mahometes Wallachis bellum inferit. Theologus quidam Philadelphius vir improbus ac perfidus. Mahometes inter venandum apoplexia affectus paucos post dies hemiplecticus factus moritur. Rationes ob quas Mahometes filium suum Amasiam praefecerat. Bajazitis Bassæ erga Mahometem filiiis servi officia. Mahometis ad Bajazitem Bassam mandata. Mahometis mors quibus artibus per dies xl. occubata sit usque ad Moralis adventum.

Ὁ δὲ προφῆθεις μέγας Μάιστωρ (85) ἐν ἐκείνῳ
εἴπε σόλον ἀπαρτίσας σὺν διττοῖσι τρισί, καὶ
νηῶν μέρος, τὴν ἅπασαν παρασκευὴν ἔνδον εἰσάξας,
εἶον ἀσβεστον, λίθους ἀκρογωνιαίους, ξύλα, σανίδας,
καὶ ἐστὶ ἄλλο, τὸ πρὸς οἰκοδομεῖν κάστρον συμφέρον, **C**
ἐν τοῖς ἄκροις τῆς ἐπαρχίας Καρίας, ἐν ἐνὶ ἀκρω-
τηρίῳ ἑλθὼν φρούριον ἔπηξεν ἐπ' ὀνόματι τοῦ πο-
ρφυραίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου, Πετρώνιον αὐτὸ
καλέσας. Καλῶς οὖν τὴν βᾶσιν κήξας, καὶ ἀρξάμε-
νος κτίζειν τὰ τεῖχη· ἦκε καὶ ὁ Μανταχίας Ἐλιέξ-
πεγιν σὺν δυνάμει πολλῇ, κωλύσειν μέλλων τὸ
ἐπιχειρισθὲν ἔργον· ἀλλ' οὐδὲν ἤυσεν. Ἀπαρτίσας
οὖν καλῶς τὸ φρούριον καὶ πύργους ἀεροδάμους
ἀρμόσας, καὶ φρερίους ἔνδον φύλακας ἐγκαταστή-
σας, ἐπανεῆκεν εἰς Ῥόδον· νόμους καὶ ἔθη ἐπαπέ-
τοῖς φύλαξι τοῦ φρουρίου, τοῦ νήφειν αἰεὶ καὶ ἐρη-
γορέναι, καὶ τὴν πᾶσαν ἐπιμέλειαν ἔχειν εἰς τοῦς
φυγάδας ἀλχημαλωτούς· τοῦ ἀντικαμβάνειν, καὶ σώ-
ζειν αὐτούς εἰς τὸ φρούριον, καὶ ἐλευθέρους γρά-
φεσθαι παρὰ τοῦ ἀγίου Πέτρου (86)· ὃ καὶ νῦν μέ-
χρι τὴν σήμερον σώζεται.

A equidem tempus inter discipulos ejus opinio invahit ipsum mortuum non esse, sed in vivis superare: talique errore implicitus tenebatur nobis memoratus asceta, quem istis transactis allocutus sum; cum enim interrogassem, quid de illo sentiret? respondit mihi eum non obiisse, sed in Samum insulam trajecisse, ubi pristinas sedes habuerat. Verum hujus deliramenta aspernatus, nullamque fidem adhibens, iis diutius attendere non sustinui. His de rebus constitutis Bajazites adolescentem Moratem secum circumducens, peragravit Asiam et Lydiam, omnesque Turcocalogeres (*id 64 est monachos Turcos*) acerbis tormentis enecavit, quotquot in paupertate voluntaria viventes ipsi occurrerunt. Phrygia deinceps lustrata fretum trajecit, venitque **B** Adrianopolim, Moratemque salvum de hostibus triumphantem ad parentem suum Mahometem reduxit. Hic filio suo admodum juveni tunc Amasiam

Adrianopolim, Moratemque salvum de hostibus triumphantem ad parentem suum Mahometem reduxit. Hic filio suo admodum juveni tunc Amasiam

Eodem anno nobis supradictus magnus Rhodi Magister classem biremium trium, aliquot prae-
rea navium instruxit: quibus imponit omnem ar-
paratam materiam, bitumen nempe, lapides angu-
lares, ligna, asceres et si quid affud opus ipi esset
ad arcem in finibus Cariae provinciae aedificandam:
profectusque designavit in quodam promontorio
propugnaculum, quod, de Petri apostolorum prin-
cipis nomine, Petronium appellavit. Fundamentis
deinde solidis jactis, postquam in altitudinem mœ-
nia assurgere cœpissent, cum multis copiis acces-
sit Mantachias Eliez Begus, opus inchoatum disturba-
turus: verum se infecta retro pedem tulit. Egrege
igitur absoluto propugnaculo, turribus altissimis
per ambitum munito, militibusque fratribus custo-
dia illius commissa, Rhodum rediit magnus Magis-
ter. Discedens porro leges dedit custodiibus, viven-
dique modum, ut sobrie prompter vescantur vigilant-
que, sintque soduli ac prompti ad auscipiendos cap-
tivos fugitivos, tutamque eis receptum in arce
D praebeant: appellenturque sancti Petri libertini:
quæ appellatio ad hanc usque diem usurpatur.

Ismaelis Bulliardi notæ.

(85) Ὁ δὲ προφῆθεις μέγας Μάιστωρ Philli-
bertus de Nailaco appellatus.

(86) Καὶ ἐλευθέρους γράφεσθαι παρὰ τοῦ ἀγίου
Πέτρου. Bosius, lib. iv Hist. ord. Milit. Hierosol.
scribit anno 1599 Smyrnæ a Temyre expugnata;
statimque magnam magistrum in Cariam cum
classe navigasse: locum illic situ tutissimum in-
ter sinus Ceramicum et Jassium, qui hodie Golfo di

San Pietro appellatur, ubi quondam steterat Hali-
carnassus, occupavisse, et S. Petri castrum aedifi-
cavisse, de quo sic loquitur Bosius: *Il quale fu poi
di gran gloria e riputazione a quest ordine e di grand
utile alla Cristianità*; addique canes in eo
castro nutritos fuisse, qui interdiu vincti, noctu
ad castri custodiam emittuntur: quorum adeo
exquisita erat sagacitas, ut Christianos a Turcis

Mahomete ineunte vere conscripto in occiduis A provinciis exercitu Adrianopoli discedit, Thraciaque superata Prusam venit : accersitis deinde ad se cunctis Anatoliæ satrapis, cum universo exercitu Lycaoniam versus castra movit, animo volvens vindictam, quam de Caramani facinoribus flagitiisque Prusæ patris sumere copiebat. Ulcisci namque statuerat contumeliam cineribus et reliquiis majorum suorum, per ludibrium effosis, ossibusque paternis, quæ Caramanus igne cremaverat, illatam. Ad illa igitur loca cum pervenisset complura oppida et vicus incendio delevit, Iconiumque celeri gradu profectus id recepit. Caramanus in Syriæ montes, fuga saluti consulens, se receperat : unde per legatos supplex ac submissus admissorum criminum pœnam deprecabatur, veniamque sibi condonari orabat. Precibus denique suis Mahometem flevit, occupatamque ditionem eo condonante recuperat : postquam jurejurando cavite se in fide mansurum, fœderi nullam fraudem facturum, nec unquam Othmanici imperii fines invasurum. Hactenus insequendi sine facto, Prusam revertitur Mahometes, et fretum rursus transvectus Adrianopolim petit : ubi alium moratur, nuntios accipit, qui monent fratrem suum natu minimum Mustapham Bajazitis supra memorati filium in Walachia degere. His nuntiis auditis quamprimum mancipia mittit, quæ Cineitem capite obtruncarent, quem non offenderunt ; nudiustertius enim fluvium trajecerat, et Mustaphæ se conjunxerat : cui jurejurando fidem suam obstrinxit, se auxilio ei fore, eandem cum eo fortunam experturum, imperiumque orientis et occidentis ipsi conciliaturum. Postquam itaque cognovit Mahometes Cineitem ad Mustapham transfugisse, damnum declinare cupiens, quod sibi ab eis imminabat, exercitum ingentem conscribit, Thraciaque excedens Macedoniam intrat. Illic certior factus Mustapham et Cineitem Istrum transiisse, inque Thessa-

Ismaelis Bullialdi notæ.

olfactu dignoscere; hos dilaniarent, illos ad castrum portam salvos deducere. Lib. quoque v, idem Bosius de isto castro disserit. Notandum ergo discrimen quod inter Ducam et monumenta a Bosio in historiam suam relata intercedit, quorum tempora annis, ut minus 17, a se invicem distant. Si, quæ Ducas scripsit, vera sunt, et anno 1416, vel 1417, acciderunt, non potuit magnus magister, qui hunc concil. Constantiæ intererat, Smyrnæ venire, castrum reficere, et cum Mehemete colloqui : oportet itaque legatum magni magistri aliquem, qui classi præesset, a Duca magnum magistrum appellari. Porro verosimile non est Rhodios istos anno ipso, quo Smyrnæ a Temyre capta est, castrum sancti Petri in Caria ædificasse : totus enim ille Asiæ tractus a Temyriano exercitu occupatus erat. Præterea Smyrnæ situs opportunus magis est in medio fere intervallo ponti Euxini, et maris Carpathii : cum S. Petri castrum in Caria, Asiæ minoris angulo locatum sit. Hac de causa prius tentasse Rhodios Smyrnæ iterum occupare, quam alias sedes quævisse; et procul dubio Smyrnæ facilius confugere poterant Christiani, et in libertatem se vindicare; quod iis quidem utile erat, atque

'Ο δὲ Μεχμετ ἤδη ἄρχος ἀρχομένου (87), καὶ τὸν τῆς δύσεως στρατὸν ἀθροίσας ἔξεισι τῆς Ἀδριανουπόλεως, καὶ περὰσας τὴν Θράκην εἰς Προῦσαν ἔρχεται· καὶ τοὺς τῆς ἑφῶς σατραπίας καλέσας, σὺν παντὶ τῷ στρατῷ πρὸς τὰ τῆς Λυκαονίας μέρη ἀνέδραμεν, ἐκδικήσας θέλων τὰ παρὰ τοῦ Καραμάν τοληθηθέντα ἐν τῇ Προῦσῃ, τὴν ἀνασκαφὴν τῶν πατρῶν αὐτοῦ, καὶ τὴν τῶν δστέων τῶν πατρικῶν ἐν πυρὶ δαπανηθεῖσαν παρὰ τοῦ Καραμάν τὸλμαν. Ἐλθὼν δὲ καὶ πολλὰς πόλεις καὶ κώμας πυρὶ πλέκτους ἀναδείξας, ἐφθασεν εἰς Ἰκόνιον, καὶ παραλαβὼν αὐτὸ, ὁ Καραμάν ἦν φεύγων ἐν τοῖς πρὸς Συρίαν ὄρεσι· πρόσθεν δὲ πέμψας, ἰκετικῶς ἐβέβητο τοῦ ἀφεθῆναι αὐτῷ τὸ πλημμέλημα. Ὁ δὲ καμφθεὶς ἐπὶ ταῖς δεήσεσιν, ἀφίησιν αὐτῷ τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ· καὶ δίδει ἀσφάλειαν δι' ὄρκου τοῦ εἶναι πιστὸν, καὶ ἀδολώτατον φιλὸν αὐτῷ, καὶ μὴ ἐπεμβαίνειν ἑφ' ἑσπε ἐν τοῖς ὄρεσι Ὀθμάν. Κατὰ ἀφελὸς τοῦ διώκειν, ἐστράφη εἰσθεσὴν ἐν τῇ Προῦσῃ, καὶ διαβάς τὴν πορθμὸν ἦκεν εἰς Ἀδριανούπολιν· κάκει εὐάγων ἦλθε μήνυμα, πῶς ὑστατος ἀδελφῶν αὐτοῦ, Μουσταφᾶς (88) ὀνομαζόμενος, υἱὸς τοῦ προφήθέντος Παγιαζήτ, ἐν τῇ Βλαχίᾳ ἦν διάγων. Καὶ κατὰ μὲν τὸ πρῶτον πέμπει τοὺς τῶν δούλων ἐκκρίτους δύο, τοὺς ἀποκεφαλίσαι τὸν Τζινεῖτ· οἱ δὲ οὐχ εὗρον αὐτὸν, ἦν γὰρ πρὸ δύο ἡμέρας τὴν ποταμὸν περὰσας· ἐπιθεὶς τῷ Μουσταφᾶ· καὶ ὄρκους δοὺς αὐτῷ τοῦ σὺνδραμεῖν, καὶ συγκακοπαθῆσαι, καὶ ἀρχοντα καταστήσαι δύσεως καὶ ἑφῶς. Μαθὼν οὖν τὴν φυγὴν τοῦ Τζινεῖτ ὁ Μεχμετ, καὶ μὴ φέρων τὴν ζημίαν, ἦν ὑποστήναι μέλλει παρ' αὐτοῦ, στρατὸν ἀγέρει πῶλον, καὶ ἐξελθὼν ἀπὸ Θράκης ἦλθεν εἰς Μακεδονίαν· κάκει μαθὼν ὅτι ὁ Μουσταφᾶς σὺν τῷ Τζινεῖτ περὰσαντες τὸν Ἰστρον, ἔχοντες Μάχουσι εἰς βοήθειαν, καὶ ἀπὸ τῶν Τούρκων οὐκ ὀλίγον στρατὸν, πρὸς τὰ τῆς Θεσσαλίας μέρη κατέρχονται. Καὶ αὐτὸς τὴν πρὸς αὐτοὺς σὺν τῷ στρατῷ πορείαν ἐποίησεν. Ἀπαντηθέντες ἐγγύς εἰς τὰ τῆς Θεσσαλονίκης μέρη, καὶ

etiam illi Rhodiorum equitum societati : qui ex illa confugientium multitudine socios navales, volonesque remiges legere poterant, et ad navales expeditiones excursionisque eorum opera vii.

(87) Ὁ δὲ Μεχμετ ἤδη ἄρχος ἀρχ. Hac est expeditio, cuius meminit Leuncl. l. xi.

(88) Πῶς ὁ ὑστατος ἀδελφῶν αὐτοῦ Μουσταφᾶς. Hic est Mustaphas, de cuius natalibus controversatur. Historici Musulmani, quos sequitur Leunclavius, supposititium esse contendunt, eum propterea *Dusme* lingua Turcica appellant. Phrauzes, lib. 1, cap. 32, legitimum eum fuisse asserit. Moratisque secundi patrum, ab eoque victum et strangulatum. Laonicus, lib. 1v, Μουσταφᾶς γὰρ τοῖς ὁ τῶν Παγιαζήτου πατρῶν εἰς, *Bajazitis filium unum, Mustaphas*. Ducas pariter illius filium fuisse asserit, idque adversus reclamantes Turcos contendit. Leunclavius porro et Phrauzes eum innotuisse sub Morate II tradiderunt : Laonicus sub Mahomete Moratis patre : qua in parte cum nostro sentit. Atque in enarrandis primordiis tumultus ab isto Mustapha excitati, Cineitis ad ejus partes transitu, amborumque carcere mediocri est.

ὁ συνάφαντες πόλεμον, καὶ τὴν νικῶσαν ὁ Μεγε-
 μέτ λαχὼν, ἐδιώκοντο παρ' αὐτοῦ μέχρι καὶ τῶν
 πυλῶν Θεσσαλονίκης (89) ὁ Μουσταφᾶς σὺν τῷ Τζι-
 νεῆτ. Ἀνθίσταντο δὲ σὺν ἄλλοις βοηθούμενοι πρὸς
 τὴν πολιτῶν. Ἐσπέρας δὲ ἤδη γενομένης, καὶ μὴ
 θέλοντες εἰσῆλθον ἐν τῇ πόλει· Δημήτριος δὲ Λάσκα-
 ρι, ὁ Λεοντάρης φιλοξενήσας αὐτούς, καὶ πρηγο-
 ρήσας, λέγων θαρραίνει εἰς τὸ τῆς τύχης εὐμετάβο-
 λον, καὶ μηδεμίαν ἐν νῦν βάλλειν φροντίδα τοῦ
 προδοῦναι τούτους τῷ Μεγεμέτ, εἰ ἐπρόκειται Θεσ-
 σαλονικῆ παραδοθῆναι τοῖς Τούρκοις. Θαρρήσαντες
 δ' ἐπὶ ταῦταις τοῖς ὑποσχόμενοις παρὰ τοῦ Δημη-
 τρίου, ἀφροντίστως ἐδείπνησαν, καὶ εἰς ὕπνον ἐτρέ-
 πησαν. Πρωίας δὲ γενομένης πέμπει πρὸς τὸν
 Λεοντάριον ὁ Μαχουμέτ ἕνα τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ,
 λέγων· Οἶδας ἀκριβῶς τὴν ἀγάπην ἣν κέκτημαι,
 καὶ τὴν ἀβραγῆ φιλιαν σὺν τῷ βασιλεῖ τῶν Ῥω-
 μαίων· μὴ βουληθῆς οὖν διασπαράξαι ταύτην,
 καὶ εἰς τέλος ἀφανίσαι, καὶ παντὶ τῷ γένει
 Ῥωμαίων ζημίαν προξενῆσαι, καὶ ἐν μέσῳ
 ἡμῶν, καὶ τῶν Ῥωμαίων εἰσάξει ἐχθρὰν ἀσπερ-
 δον· ἀλλὰ τὴν κνηρηθεῖσαν παρ' ἔμοι θήραν
 ἀπόδος μοι. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο ποιήσεις, χαιρὴν
 εἰπὼν μοι τὴν φιλιαν τὴν ἐχθρὰν ἀσπάζομαι·
 καὶ ὡς ἐν ὀλίγῳ τὴν πόλιν σου παραλάβω, καὶ
 τὸς ἐνδον αἰχμαλωτίσω, καὶ σοῦ τὴν ζωὴν
 ἀφελῶ, καὶ τοὺς ἐχθροὺς μου ἐν χερσὶν ἐμαίς
 ἔξω. Τότε ὁ κύριος Δημήτριος φρονιμώτατος ὢν ἀν-
 ἔγραψε, λέγων· Ἐπίστασαι. Κύριε ἡγεμῶν, ὅτι
 ἐγὼ οὐκ εἰμι δεσπότης, ἀλλὰ δοῦλος τυγχάνω,
 καὶ οὐ μόνον τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων, ἀλλὰ καὶ
 σοῦ· ἐπεὶ υἱὸς αὐτοῦ ἐτάχθης εἶναι· τὸ γοῦν
 προστατόμενον παρὰ σοὶ χρέος ἐστὶ τοῦ πλη-
 ρῶσαι, καὶ εἰς πέρας ἀγειν. Πλὴν χρέος καὶ
 τοῦτο ἐμὸν ἐστὶ, τὸ τὰ συμβάντα καὶ τῷ ἐμῷ
 βασιλεῖ γνωστὰ ποιῆσαι· καὶ γὰρ οὐκ ἐστὶ τῶν
 τυχόντων Τούρκων ὁ ἐν τῇ αὐτῇ εἰσελθὼν τοῦ
 βασιλέως, διωκόμενος ὡς πέριξ ὑπὸ Ἰερακος,
 ἕνεκα σωτηρίας, ἀλλ' ἀδελφὸς σοῦ, ὡς ἔμαθον·
 εἰ δὲ καὶ τῶν τυχόντων εἰς, οὐδ' αὐτὸν ἄρ' σοὶ
 δέδωκα τοῦ βασιλέως μὴ προτρέψαντος. Δὴ
 ἰκετεύω δουλικῶς, ὑπόμεινον ὀλίγον· ἐγὼ δὲ
 τῇ ὥρᾳ ταύτῃ μὴ γὰρ τῷ βασιλεῖ τὰ γενόμενα,
 καὶ ὡς χρὴ κελεύειν κελεύετω· ἐγὼ δὲ τὸ προσ-
 ταχθὲν πληρώσω.

Quapropter ut servum decet, supplex te oro, ut paulisper exspectare velis, ipsoque temporis momento imperatorem de his quæ contigerunt certiozem reddam, ipse vero pro libito jubeat, mandata ipsius accarate exsequat.

Ἀκούσας οὖν τοὺς λόγους τούτους ὁ Μαχουμέτ, συγκάθετο τοῦ γενέσθαι τὸ μήνυμα· γράψας καὶ αὐτὸς τὸν βασιλέα τὰ δοκούντα, καὶ παρακαλῶν

Ismaelis Bullialdi notæ.

(89) Μέχρι καὶ τῶν πυλῶν Θεσσαλονίκης. Laonicus dicit Thermam venisse, captos Constantinopolim deductos fuisse: verum auctoris nostri narratio amplior est, et circumstantiis appositis lucidior. In margine editi Laonici, anno 1615 Coloniae Allobrogum, Therma vocatur Thessalonica; Therma equidem a Thessalonica non longe abest,

Aliam contendere cum Turcorum haud exiguo numero, auxiliariisque Walachorum copiis, ipse quoque contra illos cum toto exercitu iter dirigit: cumque ambo exercitus in agro Thessalonicensi obviam sibi invicem facti essent, utrinque acie concurritur, tandemque victoria Mahometi cecidit, qui Mustapham et Cineitem ad portas usque Thessalonicæ fugientes insecutus est: cui restiterunt paucorum civium auxilio protecti. Vespere deinde, quamvis invitum, in urbem admissi sunt, et a Demetrio Lascari Leontario humane ac comiter suscepti, ejusque sermonibus consolati. Ipsos enim de fortuna, quæ variabilis admodum est, bene sperare hortatur, neque vel minima suspitione aut metu turbari, ne Mahometi prodantur, etsi Thessalonicam Turcis dedi oporteat. His Demetrii verbis animo erecti omni sollicitudine deposita cœnant, et dormitum abeunt. Ubi vero illuxit, Mahometes unum de ducibus suis ad Leontarium mittit, qui sic eum alloqueretur: Probe nosti, quam constanti amicitia ac dilectione imperatorem Romanorum prosequar. Cave ergo ne eam labefactes, prorsusque perimas, neque etiam universam Romanorum genti damnnum accersas, aut inter nos et Romanos inimicitias capitales exercendi causam præbeas; quin potius prædam, in retia compulsam redde mihi. Sin minus hoc præstiteris, a te renuntiata mihi amicitia, tuum hostem me profiteor: quam celerrime urbem tuam debellabo, omnesque illius incolæ sub jugum mittam, e vivorum numero te expungam, cunctosque hostes meos in potestatem meam reducam. Dom. Demetrius pro ea, qua pollebat, prudentia his verbis illico respondit: Nosti, Domine imperator, penes me non esse hujus urbis dominium, sed pro servo ac ministro me gerere, non tantum imperatoris Romanorum, sed et tuo; siquidem inter illius liberos te adacitum voluisti. In ea proinde conditione sum, ut mandata tua exsequi, et ad finem perducere debeam. Verumtamen aliunde etiam officii mei ratio postulat, ut imperatorem meum de eventu rerum certiozem faciam. Non etenim de Turcorum turba ille est, qui in imperatoris domum confugit, non aliter quam perdis ab accipitre compulsus, salutem sibi quærens; at frater tuus ille est. Neque etiam hunc tibi, quamvis infimæ sortis hominem, traderem, nisi id in mandatis mihi dederit imperator. Quapropter ut servum decet, supplex te oro, ut paulisper exspectare velis, ipsoque temporis momento imperatorem de his quæ contigerunt certiozem reddam, ipse vero pro libito jubeat, mandata ipsius accarate exsequat.

Talia cum audiisset Mahometes, consensus ut ad imperatorem de istis referretur: ipse quoque per litteras animi sententiam ei aperit, hortaturque ne

et sinus Thermaici oris utraque adjacet. Posterioribus temporibus Thessalonica appellata est, quæ olim Therma: si verum est testimonium auctoris, qui Catalogum descripsit urbium aliquot, quorum nomina mutata sunt: Θέρμη καὶ Ἡμαθία ἡ Θεσσαλονίκη. Exstat in ms. lib. 1334 Bibl. Reg.

propter illa, quæ acciderant, in offensiones mutuas
 murrerent. At Manuel imperator ad Mahometem
 his verbis rescripsit : *Aprime nosti me futurum tibi
 patrem pollicitum esse, teque contra mihi fore filium
 promississe. Sane vero si uterque promissis steteri-
 mus, ecce Deum timebimus, et mandata ejus serva-
 bimus. Quod si ea transgressi fuerimus, ecce pater
 filii proditor traducetur, et filius parricidii argue-
 tur. Ego equidem jusjurandum non violabo : tu vero
 id observare non vis. Deus judex justus eum vindicet,
 cui fit injuria. Eos itaque, qui ad me confugiunt,
 nefas sit dicere aut audire in manus tuas a me tra-
 ditos esse, hocce etenim facinus regium non est, sed
 tyrannicum. Equidem si fratrem meum insequeretur,
 ipseque compulsus sub alas tuas 67 confugeret, eum-
 que dedis peterem, occidendum mihi tradere haud de-
 beres. Quod si tradideris, in leges humanas com-
 mittis, proditor cum sis et homicida. Noveris itaque
 tam execrandum scelus me nunquam patraturum.
 Quoniam vero inter nos convenit, ut patris vices erga
 te obeam, Deum unum tibi juro, qui apud nos Chris-
 tianos in Trinitate laudatur, nunquam e carcere pro-
 fugam Mustapham exituum, nec ejus viæ comitem
 Cineitem quandiu imperio ac vita frueris. Postquam
 vero ex hac vita migraveris, prout res cesserint de illis
 decernam. Quod si hoc propositum nostrum acceptum
 tibi non fuerit, libidini tuæ obtempera. Ad Demetrium
 quoque Leontarium scribit, eique talia imperat :
*Ubi ea, quæ litteris nostris tibi mandamus, legeris,
 illico exsequere. Profugos istos Mustapham et Cinei-
 tem, eorumque comites uni triremi impeditos quam
 celerrime ad nos trans mitte, neque præter mandata
 nostra quidquam tentaveris.* Mahometes animo ver-
 sans quæ successura erant, si in offensionem im-
 peratoris incurreret : certiorque redditus se vivo
 Mustapham ac Cineitem semper detentum iri,
 Thessalonicam ultra non infestavit, illincque di-
 gressus Adrianopolim se confert, multis curis et ani-
 mi anxietatibus expeditus, quibus anteaangebatur
 reputans Mustaphæ et Cineitis manifestam rebel-
 lionem. Demetrius etiam Leontarius triremen unam
 paravit, amhosque captivos ea vectos ad imperato-
 rem transmittit. Qui post breve tempus Mustapham
 in Lemnum ablegat, incolisque sub diligenti et ac-
 curata custodia tenendum committit : at Cineitem
 monasterio beatissimæ Virginis inclusit, ubi quietus
 stibatur. Imperator apocrisiarios statim misit
 qui sumptus a Mahomete peterent in Mustapha
 alendo faciendos, in cujus quidem comitatu erant
 viri triginta ; cum Cineite vero decem aderant :
 quapropter singulis annis accepit imperator ex re-
 ditibus et ærario Mahometis trecenta asprorum mil-
 lia, interposito juramento de Mustapha non libe-
 rando, quandiu in vivis superesset Mahometes :*

αὐτὸν τοῦ μὴ εἶναι αἰτίαν σκαδῶν τὰ συμβεβη-
 κέτα πράγματα. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ γράφει
 πρὸς τὸν Μαχουμέτ· Ἐγὼ μὲν, ὡς οἶδας ἀκρι-
 βῶς, ὑπεσχέθην τοῦ εἶναι με πατὴρ εἰς σέ, σὺ
 δὲ υἱὸς εἰς ἐμέ. Καὶ εἰ μὲν ἀμφοτέρω φυλάξο-
 μεν τὰ ὑποσχεθέντα, ἰδοὺ καὶ φόβος Θεοῦ καὶ
 τήρησις ἐντολῶν· εἰ δὲ παρακτώμεν αὐτὰ, ἰδοὺ
 ὁ πατὴρ ὡς προδότης υἱοῦ φανέται, καὶ ὁ υἱὸς
 ὡς πατὴρ φορτὸς κληθήσεται. Ἐγὼ μὲν φυ-
 λάξω τοὺς ἔρχους, σὺ δὲ οὐ βούλει φυλάξει.
 Ἔστω ὁ ἐκδικῶν τὸν ἀδικουμένον Θεὸς ὁ δίκαιος
 κριτὴς. Περὶ οὖν τῶν προσφύγων (90) οὐκ ἔστιν
 εἰπεῖν, οὐδὲ τοῖς ὡσὶν ἀκοῦσαι τοῦ παραδοῦναι
 αὐτοὺς εἰς χεῖρας σου· τοῦτο γὰρ τὸ ἔργον οὐκ
 ἔστι βασιλικόν, ἀλλὰ τυραννικόν. Καὶ εἰ μὲν
 ἐγὼ κατεδίωκον ἐμὲν ἀδελφόν, διωκόμενος οὖν
 κατέφυγεν ὑπὸ τῶν πτερυγίων τῶν σῶν, καὶ ζη-
 τῶν, οὐκ ἄν μοι ἔδωκας αὐτὸν τοῦ θανατώσαι·
 εἰ δὲ καὶ ἔδωκας, ἐποίησας ἄν ὑπὲρ ἀνθρώπου
 προδότης γεγονῶς, καὶ φορτὸς. Ἴσθι οὖν τοῦτο,
 ὡς οὐδέποτε γενήσεται δι' ἐμοῦ τὸ ἀπαισιον
 τοῦτο ἔργον. Πλὴν ἐπεὶ οὕτως ἐτάχθη τῶν
 εἶναι με εἰς τὸ πρὸς πατὴρ σου, θυμημί σοι
 τὸν ἕνα Θεόν, τὸν ἐν Τριάδι ἡμνούμενον παρ'
 ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν, τοῦ μηδ' ὄλωσ ἐξελεῖν
 ἀπὸ τῆς φυλακῆς τὸν πρόσφυγα Μουσταφᾶν,
 οὔτε τὸν αὐτοῦ συνοδοιπόρον Τζινεήτ, μέχρις
 οὗ πούση τῆς ἡγεμονίας, καὶ αὐτῆς τῆς ἐν
 τῷ κόσμῳ ζωῆς· παρθεῶντος δὲ σου, καὶ κα-
 θῶς συναντήσῃ τὰ πράγματα. Εἰ δὲ οὐ βούλει,
 πρῶττε ὁ βούλει. Τὸν δὲ Δημήτριον τὸν Λεοντᾶρον
 διὰ προσταγμάτων λέγων γράφει· Ἀγαθούς τὰ
 παρ' ἐμοῦ προσταθέντα συντόμως πλήρωσον.
 Βάλλων τοὺς πρόσφυγας αὐτοὺς, τὸν Μουστα-
 φᾶν σὺν τῷ Τζινεήτ, καὶ τοὺς συνακολουθή-
 σαντας ἐν τριῆρι μῆ, πέμψον διὰ τῆς οὐρῆς εἰς
 ἡμῶν. Καὶ παρὰ τὸ προσταθὲν μὴ πράξεις.
 Ὁ Μαχουμέτ δὲ εἰς νοῦν λαβὼν τὰ μέλλοντα γενέ-
 σθαι, εἰ προσκρούσει τῷ βασιλεῖ, καὶ μαθὼν ὡς
 ἐφ' ὄρου ζωῆς αὐτοῦ τῷ Μουσταφᾶ οὐκ ἔσται ἐλευ-
 θερία τῆς φυλακῆς, οὔτε τῷ Τζινεήτ, ἐπαύσατο τοῦ
 ἐνοχλεῖν Θεσσαλονικίην, καὶ ἀπάρας ἐκεῖθεν ἤλθεν
 εἰς Ἀδριανούπολιν ἀπαλλαγὴς πολλῶν φροντίζων
 καὶ ἐννοιῶν, καταδιμαζόμενος ὑπὸ τοῦ λογιτανοῦ

(90) Περὶ οὖν τῶν προσφύγων. Manuel imperator, ut principem summum, alienæ clientelæ non obnoxium, generosum ac magnanimum virum decet, Mehemeti respondit. Indignum enim se faci-

ἦσαν γὰρ σὺν αὐτῷ νέοι τριάκοντα, καὶ σὺν αὐτῷ Τρῖνεῖτ δέκα. Ἐποίησαν οὖν κατ' ἔτος λαμβάνειν ὁ βασιλεὺς ἐκ τῶν θησαυρῶν καὶ τῶν εισοδημάτων τοῦ Μεχεμέτ τριακοσίων χιλιάδων ἀσπρῶν ἀριθμῶν, λαβὼν ὄρκους τοῦ μὴ ἀπολύθῃαι τὸν Μουσταφᾶν ἐφ' ὄρου ζωῆς τοῦ Μαχουμέτ. Μετὰ δὲ τὸ θανεῖν ὡς ἴδοι τοὺς μεταγενεστέρους πράττοντας εἰς αὐτὸν τὸν βασιλεῖα, καὶ αὐτὸς τὸ συμφέρον ἐκλίξεται. Λαθόντες οὖν σύμφωνα ἐγγράφως καὶ ὄρκους, εἰ πρόσβει ἀπήσαν. Ὁ δὲ Μαχουμέτ κατὰ τῶν Βλάχων τρέφων ἐχθρὰν ἔνεκα τῆς τοῦ Μουσταφᾶ ἀναβρῆσεως, πέμπει στρατὸν πολλὸν καὶ λεηλατεῖ, καὶ πυρπολεῖ, καὶ ζημιοῖ τὰ πλείστα. Μετὰ δὲ ταῦτα ἤρξατο ἐν κρυφοῖς τρέφειν ἐχθρὰν κατὰ τῆς πόλεως. Ἦν γὰρ ταῦτα κρύπτων εἰς βάθος, ἀλλ' οὐ φανερῶς τὸ παράπαν εἰδείκνυε.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις (91) ἦν τις ἀνὴρ ἐκ πόλεως Φιλαδελφείας ἄνθρωπος τὸ μὲν γένος Χριστιανός, τὴν τύχην εἰς ἐκ τῶν ἀρχόντων τῆς πόλεως Φιλαδελφείας, τὴν πράξιν πανούργος καὶ δόλιος. Οὗτος ἐν τῇ τῶν Σκυθῶν ἐπιδρομῇ εἰς ἄν τῶν προκαθημένους, κατέδωκε πολλοὺς τῶν Χριστιανῶν ἐν χειρὶ τῶν ἀσεβῶν ἔνεκα αἰτίας, πλωσίους ὑπάρχοντας, ἀποδοῦναι τὸ γραφὴν τῷ Τεμῦρ τέλος· κάκεινοι δὲ μὴ ἔχοντες ἀποδοῦναι πυρὶ κατέφλεξαν αὐτοὺς οἱ βάρβαροι· ὡς καὶ τὸν ἀρχιερεῖα Φιλαδελφείας εἰς τοσοῦτους πειρασμούς εἰσᾶξει, καὶ βάσανα, τοῦ ἐξομῶσθαι τὸ εἶδος τῶν Χριστιανῶν. Οὗτος ἐλθὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἐν τῶν τοῦ παλατίου ἐντυχῶν, καὶ σὺν αὐτῷ συχνάκις εἰσερχόμενος, μετὰ τῶν ἡμερῶν ἐν τῷ παλατίῳ ἐγένετο ζήτησις τινοσὶν διερμηνευτοῦ, χρείας καταπειγούσης. Ὁ δὲ ἐτοίμως εἰσέρχεται, καὶ τὰ παρὰ Τούρκων λαλούμενα αὐτὸς ἐξηλλήνηζεν· ἦν γὰρ τὴν διάλεκτον τῶν Τούρκων εἰς ἄκρον μεμαθηκώς. Ἐκτοτε οὖν οἱ πρόσβει τοῦ βασιλέως εἶχον ὁμοῦ καὶ τὴν θεολόγον, οὕτω γὰρ ἐκαλεῖτο, συνερχόμενον διὰ τὴν διάλεκτον. Συχνάκις οὖν τὰ τῆς πρόσβει οὐ διέλειπον, διὰ τινῶν συμβαινόντων αἰτιῶν, καὶ ὁ θεολόγος σὺν τοῖς πρόσβεσι· οἰκισθεὶς τοῖσιν τῷ Παγιαζῆτ τῷ Μεσάζοντι τοῦ Μαχουμέτ, ἐγένετο μέγας τὸ καθ' ἡμέραν φίλος αὐτοῦ, λαμβάνων παρὰ τῶν Ῥωμαίων μυστήρια τινα, καὶ βίπτων ἐν τοῖς ὡσὶ τοῦ Παγιαζῆτ. Καὶ δεικνύων ἀκραίην πίστιν εἰς αὐτοῦς, παρὰ δὲ τῶν Τούρκων ἐκ μέρους ἀνακαλύπτων. Κατέστησαν οὖν εἰς τοσοῦτον ἄκρον τῆς τύχης, ὡς καὶ καθολικὸς ὀποκρισιαρῆς τοῦ βασιλέως γενέσθαι, καὶ σὺνδεικνῶς τοῦ Παγιαζῆτ, καὶ αὐτοῦ τοῦ Μαχουμέτ πολλάκις· ἐλέγετο γὰρ παρὰ πολλῶν καὶ ἠκούετο, ὡς ὁ θεολόγος οὐκ ἦν ἄληθης συνεργὸς τῶν Ῥωμαίων ἐπὶ καλῶ· καὶ τὸν βρῆντα Μουσταφᾶν ἔνεκα φόβου, τοῦ μὴ φυγαδεῦσαι τοῦτον ἐκ τῆς πόλεως, ἐν τῇ Ἀθήμῳ ἐξώρισαν. Καὶ ἄλλα τινα, αἰτεθεσίως λέγω, καὶ τὰ

A post mortem vero ipsius concessum imperatori quemadmodum erga se affectos cognoverit Mahometis posteros, et e re sua erit, decernere. Legati postmodum suis petitionibus congrua ac idonea promissa scriptis mandata et jurejurando firmata secum referentes abierunt. Mahometes autem Walechis infensus, eo quod adversum se in apertam rebellionem Mustapha erupisset, in eos numerosum exercitum duci jubet, qui deprædationibus et incendiis agros vastat, et quamplurima damna infert. Inde etiam inimicitias occultas adversus Constantinopolitanam urbem exercere cœpit. profunda tamen dissimulatione tectas, nec palam, vel minimum, prorumpentes.

B Per illud etiam tempus vir quidam 68 innotuit Christianus Philadelphius inter cives primarius, cæterum subdolos et veterator. Ille cum unus inter reipublicæ administratores esset, quando Scythæ in Asiam irruerunt, complures Christianos, quod opulenti essent, impis istis tradidit, ut a Temyre imperatas pecunias solverent : quos, cum solvendo non essent, Barbari combusserunt : atque etiam Philadelphie archiepiscopum tam diris ævisque tormentis divexavere, ut Christianam religionem egeraverit. Constantinopolim Philadelphius Ille venit, ubi in cujusdam aulici familiaritatem admissus est : cumque ad eum frequenter accederet, scripsit ut in aula imperatoris propter negotia urgentia interpret aliquis conquireretur. Confidenter ergo ingressus Turcorum verba Græce interpretabatur, quorum linguam apprime callebat. Legati imperatoris hunc, qui Theologus etiam appellabatur, comitem deinceps habuerunt, quod linguæ Turcicæ peritus esset. Cum frequentes igitur legationes pro vario quarundam rerum eventu obirent, theologus in eorum comitatu aderat. Familiaris exinde factus Bajazeti Mesazonti seu veziro Mahometis, arctiorum in dies cum illo amicitiam contrahit, eique secreta a Romæ sibi credita Bajazeti prodit ; at sinceram fidem erga legatos professus quæ ex Turcis resciverat, eis ex parte tantum detegebat. Eo itaque aura fortunæ secunda eum provexit, ut generalis apocrisarius imperatoris fieret, et Bajazetis commensalis, sæpiusque ipsius Mahometis. Inter plures vero sinistri jactabantur de theologo sermones, maleque ipse audiebat, utpote qui fidelem operam Romæis non navaret, nec ad bonum finem collimaret. Prædictumque Mustapham in Lemnum relegaverunt, ne urbe ab isto theologo egeretur. Inciderunt et alia, promissas nempe ad Mustapham alendum et pensas per aliquod temporis spatium, quominus solverentur, Turcos prohibuisse. Per aſos igitur legatos imperator de hoc questus nihil perfecit, donec accedens

Ismaelis Bulha'di notæ.

(91) Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. Infra hujus theologi, qui Corax dicebatur, scelera et proditioes, ob quas acerbissimo supplicio multatus est,

latius explicantur : cujus apud alios nullum verbum invenio.

theologus totum negotium expediret. Suspectus A propterea fuit Romæ, qui de eo pessime sentiebant: at imperator Manuel nulla unquam cum suspitione perstrinxit, vel, si quæ animo inhæreret, non patefaciebat. Verumtamen ut sapiens architectus antilia everit, quæ vero eversa jacent erigit; ita theologi, sive potius thollogi (92) machinationes non sine numine evanuerunt; cum equidem quæ de illis tunc passim asserebantur vera essent, prout exitus patefecit. Mahometi enim inter venandum equitanti aper ex dumis exsiliens occurrit: in feram igitur jaculum vibrando, ab equo cadit sanguinis ictu percussus 69 et hemiplecticus factus: sublatum illico in palatium reportarunt, in vicinis enim Adrianopoli campis venabatur. Accersiti deinde medici peritissimi, qui in vicinia habitabant, e longinquo etiam petiti celerem opem ægrotanti tulerunt. Universus interim exercitus dolere, cupereque imperatoris aspectum. Mane igitur omnibus conspiciendus secundum morem foras educitur, quem conspectum universi lati faustis acclamationibus salutarunt. Postridie epilepsia iterum correptus, vocis ac linguæ usu privatur: vespere tandem in lecto decumbens debitum naturæ persolvit. Cum ergo Mahometes totum fore, quo regnavit, tempus pacifice cum Romæorum imperatore omnibusque, præter Venetos, Christianis transegisset, fato nulla vi externa properato concessit; tranquille enim Adrianopoli in palatio, quod exstruxerat, brevi morbo conflictatus animam efflavit; mortis genere ereptus, quod nulli majorum obtigerat. Aliis enim veneno necatis, aliis strangulatis, hic unus mortis violentiæ exemptus est: parca declinante, ut puto, cum propter amicitiam, quæ cum imperatore intercedebat, ab eo semper sincere cultam: tum quia erga Christianos misericordem ac clementem se præbuit. Viam itaque ad inferos ducentem, eamque irremabilem ingressus, primogenitum filiorum suorum Moratem dictum Turcorum imperatorem, successorem reliquit. Is tunc in finibus imperii Amasiæ regnabat. Tradito enim sibi a patre imperio, regebat provincias in confinio Perso-Turcorum sitas, quibus Karajulucus imperabat, vicinus Lazis ac Persis, Alexii Comneni imperatoris Trapezuntini gener, cujus filiam uxorem duxerat. Superius equidem seditionibus agitabantur

Ismaelis Bullialdi notæ.

(92) *Μᾶλλον δὲ θολλόγου*. *Θολλόγος*, sordium aut sæcium collector. *Θολός* enim significat cœcum, sordes, sæces.

(93) *Παρελθόντος οὖν τοῦ Μαχουμέτ*. Mortem Mahometis I anno Hegiræ 824, qui cœpit anno Christi 1421. Januarii 6, feria 2, Annales Turcici contigisse volunt. Leunclavius et alii, quo perierit morbo, non scripserunt.

(94) *Κατέλιπε τὸν πρῶτον τῶν υἱῶν*. Leunclavius, lib. XII, ita tradit imperii hæredem primogenitum filium suum Melemetem morientem declaravisse: et, ut quasi crierrimo accerseretur ille, morientemque suam in occulto Bassæ tenerent, donec adventisset,

ὑποσχθέντα εἰς δαπάνην τοῦ Μουσταφᾶ κατὰ καιρὸν ἐκαλύοντο παρὰ τῶν Τούρκων. Καὶ μηνῶν ὁ βασιλεὺς δι' ἐτέρων πρέσβειων οὐδὲν ἤνυεν, ἕως ἔλθων ὁ θεολόγος πάντ' ἔπραττεν. Εἶχον οὖν οἱ Ῥωμαῖοι κακὰς ὑπολήψεις εἰς αὐτόν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ οὔτε ὑπόπτειεν, ἀλλ' οὐδ' ἰδεῖσκυεν, εἰ καὶ ἔνδον εἶχε τι· πλὴν καθὼς μετασκευάζει ὁ σοφὸς ἀρχιτέκτων θεὸς τὰ πάντα, καὶ ἐν μίᾳ ὥρᾳ τὰ καλῶς ἰστάμενα καταστρέφει, τὰ δὲ κακῶς κείμενα ἀνεγείρει, οὕτω καὶ τὰ τοῦ θεολόγου, μᾶλλον δὲ θολλόγου, βουλεύματα, εἰ καὶ ἀληθῆ τὰ παρὰ πολλῶν λεγθέντα τότε, καθὼς καὶ τὸ τέλος ἐδειξεν, εἰς κενὸν μετεστράφησαν. Ὁ γὰρ Μαχουμέτ ἐν κυνηγίῳ ἰππεύων, καὶ ὑὸς ἐξερχομένοι ἐκ τοῦ θρυμῶνος, καὶ αὐτὸς τὸ δόρυ κινῶν κατὰ τοῦ θηρίου, πίπτει τοῦ ἵππου ἐπιπύψια κεκρατημένος ἡμίξηρος· ἄρανας δ' αὐτὸν ἤγαγον ἐν τῷ παλατίῳ· ἦν γὰρ ἐγγὺς τῆς Ἀδριανου θηρεύων. Μετακαλεσάμενοι οὖν τοὺς δοκιμωτάτους τῶν ἰατρῶν, καὶ τοὺς ἑγγύς, καὶ τοὺς πόρρω, ἀνεβοήθουν αὐτὸν τάχα. Ὁ δὲ στρατὸς ἅπας ἦν ἀδμονῶν καὶ ζητῶν τὸν ἡγεμόνα θεάσασθαι. Πρῶτῳ παρόστασις γενομένη, κατὰ τὸ ἔθος ἐξήγαγον αὐτὸν ἔξω. Καὶ ἰδόντες αὐτὸν πάντες, εὐφήμεσαν καὶ ἐχάρησαν. Τῇ δ' ἐπιουσῇ πάλιν ἐπιπύψια εἰσπεσοῦσης, καὶ φωνὴν καὶ γλῶτταν κωλυθεὶς, ἐσπέρας ἤδη καταλαθοῦσης ἀπέθωκε τὸ χρεῖον ἐπὶ τῆς στρωμνῆς αὐτοῦ. Παρελθόντος οὖν τοῦ Μαχουμέτ (93) ἐν εἰρήνῃ τὸ πλεόν τῆς ἀρχηγίας αὐτοῦ μετὰ τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων, καὶ πάντων τῶν Χριστιανῶν πλὴν τῶν Βενετικῶν, ἐτελεύτησεν ἀπροδούς τὸ χρεῖον ἀτάραχον. Καὶ γὰρ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν τῇ Ἀδριανου ἐν τὸς τοῖς παρ' αὐτοῦ δομηθεῖσι παλατίοις νότῳ μεκρᾷ προσομιλήσας ἐξέψυξε, θάνατον θοῦς τὸν, ὃν ἐκ προγόνων ἡ τύχη οὐκ ἐκλώσεν. Καὶ γὰρ οἱ μὲν φαρμάκῳ, οἱ δὲ πνιγμονῇ, ἕτεροι μαχαίραις τὸν βίον κατέλυσαν πλὴν τούτου· τῆς ἀτροποῦ παραβλεψάσης, ὡς οἶμαι, ἔνεκα φίλιας ἦν ἔσχε καθαρὰν πρὸς τοὺς αὐτοκράτορας, καὶ συμπάθειαν ἦν ἔδεικνυ πρὸς τὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπήκοον. Διαβὰς οὖν τὴν πρὸς τὸν ἄδην ἀμεταστρεφῆ ὁδὸν, κατέλιπε τὸν πρῶτον τῶν υἱῶν (94) αὐτοῦ ἀρχηγὸν Τούρκων, ὃν καλούμενον Μοράτ, τότε ἐν τοῖς ὄριοις Ἀρμενίας ἡγεμονεῖοντα. Καὶ γὰρ ἐκεῖ τὰς ἀκρας ἐκεῖνας Ἰλαχεν αὐθενταῦον, δοθεῖσας παρὰ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ὅρια τυγχάνοντα τῶν Περσoturκων, ὃς ἤρχε Καραουλεῦκ (95) γειτονιάζων Αἰζους καὶ

jurissee. Idem factum Morate II mortuo, ejusque mors celata, infra cap. 53.

(95) *Ὁς ἤρχε Καραουλοῦκ*. Hic Karajulucus, sive Kara-oilucus apud Leuncl. lib. XII *Hist. Musulm.* filium habuit nomine Habilem a Damascenis, id est, Mizirensibus seu Ægyptiis in servitutem redactum. Laonicus, lib. V, Caralluci filius Leucarnas appellatus dicit. Turcice porro Kara-oiluc idem est ac Latine *nigra meridies*, sicque a calore climatis, et terræ colore appellatur Mesopotamia. Eodem quoque libro notat Leuncl. Kisulis Cozzæ, huc est, *rubri senis* filios Amasianam provinciam seu Sanguiacatum iatrocinijs infestasse: eosque

Πέρσας, ὃς καὶ θυγατέρα Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ βασιλέως Τραπεζούντων εἰς γάμον ἤγάγετο· καὶ γὰρ ἀτακτοῦντες πολλάκις οἱ τῆς Ἀρμενίας, καὶ τοὺς Τουρκοπέρσας προσκαλοῦντες, ἐπεὶ ὁμογενεῖς καὶ ὁμοδαίτοι τυγχάνουσιν, εἰς ἀποστασίαν χωροῦντες ἐφαίνοντο. Δεῖν ψήθη ὁ παρελθὼν Μεχμέτ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἐγγχειρίσαι τὴν ἐπαρχίαν τῷ υἱῷ αὐτοῦ, καὶ καταστήσαι τοῦτον κύριον ἐν τοῖς ὄρειοις ἐκαίνοις, καὶ κεφαλὴν πρὸς Πέρσας ἀντιπαρτάττουσαν· ὡς κάκεινος ἐν τῇ Ἀδριανουπλῆος Ῥωμαίους, Οὐννοὺς, Βλάχους, Σέρβους, Βουλγάρους δόρυ κιῶν, ἐν πάσῃ τῇ Ἀσίᾳ καὶ Θράκῃ τὸ ὑπήκοον ἐν εὐπραγίᾳ δαίρειν.

Ἐληρωθεὶς οὖν ὁ Μουράτ Πέγ τὴν ἀρχηγίαν οὐκ ἀπαράχως, οὐδ' ἀνευ ζάλης εἰσηλθὼν, ἀλλὰ μετὰ πολλοῦ τοῦ θορύβου, καὶ μεγάλης ζημίας τὸν κότινον ἔλαθεν, ὡς ὁ λόγος φθάσας δηλώσει· καὶ γὰρ ὁ τούτου πατὴρ νοσηλευθεὶς προσκαλεῖται τὸν πρῶτον τῶν μαγιστάνων αὐτοῦ, ὃν καὶ βαζιρην καὶ πασαῖν κατὰ τὴν αὐτῶν καλοῦσι φωνῇ, ὃν οἱ Ῥωμαῖοι πατρίκιον καὶ μεσάζοντα λέγουσι. Ὄνομα τῷ ἀνδρὶ Παγιαζήτ (96), γένους Ἀλβανῶν, ἐκ παιδῶν τὴν δουλικὴν τύχην λαχὼν, καὶ τῷ Μεχμέτ Πέγ συνῶν ἐν τε εὐσπραγίαις καὶ θλίψεσιν. Ἐτι νέος ὢν ὁ Μεχμέτ παρὰ τοῦ Ταμῦρ, τοῦ τὸν πατέρα τοῦτου κτείναντος, διωκόμενος ἐν τοῖς ὄρεσι Γαλατίας ἐν ἰσίοις Ἀγκύρας τῆς πόλεως, ἐν οἷς καὶ ὁ πόλεμος ἐκεῖνος ὁ μέγας, ὃν προλαθὼν ὁ λόγος ἐδήλωσε, πολλὰ δεινὰ καὶ ταιλαιπωρίας ὅτι πλείεστα· ἐν ἐξορίαις διάγων, καὶ διωκόμενος παρὰ τῶν Περσῶν, ὁ βῆθεις Παγιαζήτ συνεδυσπράγει καὶ συνεθλίβητο. Καὶ ταῦτα πῶς; Πεζοὶ τὴν πορείαν ποιοῦμενοι ἄμφω οἱ δύο, παῖς ὢν ἐτι ὁ Μεχμέτ, καὶ μὴ φέρων τῆς ὁδοῦ τὴν ἀγῶνα· ἀλλὰ τοὺς πόδας ἐξογκωθεὶς, καὶ μηκέτι βαδίζειν δυνάμενος· ὁ Παγιαζήτ ἐν τοῖς ὤμοις φέρων, πορείας ὁδὸν ἡμερῶν ἰκανῶν, ὡς ὄνος Λιθυστικῆς, ἐν τῇ τοῦ πατρὸς ἡγεμονίᾳ αὐτὸν ἐπανέσωσεν· καὶ πολλάκις ἄσitos διαμένων, αὐτὸς ἐν σχήματι μονοχίτωνος (97) ὑπαισθῶν, καὶ τὰς κώμας περιθῶν, ἄρτους αἰτῶν ὡς προσαιτής, τὸν Μαχουμέτ διεψώμιζεν, δοῦλος φανεὶς ἀγαθὸς καὶ πιστὸς, καὶ οὐκ οἶός τ' ἦν. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἀνδρωθεὶς, καὶ τὴν πατρικὴν ἡγεμονίαν ὡς ἀνακτηθέντα κληρὸν λαθὼν, καὶ αὐτὸς ἀντημεψάτο, κατὰ τὸν εἰπόντα Κύριον, Ἐπὶ ὀλίγα ἡς πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· τοῦτον καὶ αὐτὸς κύριον τοῦ οἴκου αὐτοῦ κατέστησε, καὶ πάσης τῆς γῆς παρ' αὐτοῦ ἀρχομένης. Ὁ Προμηθεὺς οὖν οὗτος ὁ βῆθεις Παγιαζήτ καλῶς, καὶ ὡς εἶχε διοικήσας τὴν ἡγεμονίαν, καὶ τὴν ἐπιστάσιαν πᾶσαν

Ismaelis Bullialdi notæ.

auctores fuisse Chasani-bego Dulgadiris filio et Habili-bego Kara-oiluc-oglio in eas provincias pariter grassandi: quos Cozzæ filios longuzes bassa captos occidit, et Turcomannis prædas agendi facultatem in posterum ademit.

(96) Ὄνομα τῷ ἀνδρὶ Παγιαζήτ. Hunc Bajazitem fuisse vezir-azeinum seu summum ex Leunclavio intelligere licet. Ille enim post Mehemetis mortem communicatis cum Chasi-einase, et Abra-

Amasii, et Turco-Persas ejusdem secum generis, similibusque morum homines, ad suas partes trahabant, ita ut defectioni proximi putantesque in fide viderentur. Quamobrem defunctus Mahometes hujus pater, filium suum isti provincie præficere necessarium duxit: istorum limitum dominum constituere bellique ducem adversus Persas opponere; quo pacto ipse, Adrianopoli imperii sede collocata ad coercendos Romæos, Hunnos, Walachios, Servios et Bulgaros, in armis semper erat, in eo laborans ut subditi sui, per Asiam et Thraciam, secundis rebus paceque fruerentur.

Itaque cum hæreditario jure imperium adeptus fuisset Morates Begus, haud sine tumultu et clavis magnis thronum conscendit: verum, turbis variis vexatus damnisque affectus, victoriae coronam oleagineam reportavit, ut mox narraturi sumus. Hujus equidem pater cum morbo decubisset, ad se vocat magnatum aulae suæ principem quem vezirem et bassam lingua sua appellant, 70 Romæi vero patricium et mesazonta nominant. Vir ille natione Albanus Bajazites appellabatur, qui a puero servitutum servierat, et Mahometi rebus adversis conflictato comes semper adfuerat. Mahometem etiamnum adolescentem Temyr, qui patrem ejus occiderat, per Galatiæ montes Ancyrae agris vicinos insecutus fuerat, in quibus celebris illa pugna commissa est quam supra descripsimus. Fugiens ille in graves calamitates ac ærummas incidit, exsul huc et illuc vagatus, et a Persis pulsus: eandem fortunam walam cum eo expertus est supradictus Bajazites. At quos labores pertulit? Pedes ambo iter faciebant, cumque puer adhuc esset Mahometes, neque viæ laborem lassitudinemque ferre posset, pustulis tumentibus pedibus, neque amplius ad incedendum valeret: plurimum dierum itinere confecto, sicut asinus Libysticus humeris eum gestans, intra paterni imperii fines salvum reduxit. Cumque sæpius fames Mahometem vexaret, hic monochitonis, sive dervisii habitum vicis ingressus circumibat, panem ut mendicus quærens unde Mahometi cibum præberet: quibus servum bonum ac fidelem, qualem alium invenire non est, se approbavit. Ille profecto virilem ætatem adeptus, paternoque imperio jure hæreditario potitus, officiorum sibi exhibitorem inemor, mercedem ei rependit secundum verba Domini: *In paucis fuisti fidelis, super multa te constituam*; domesticis itaque rebus gerendis, universisque, quibus imperabat,

hamo bassa consiliis, res omnes usque ad Moratis adventum administravit. Quæ porro de officiis Mehemeti a Bajazite bassa præstitis, quæque de ærumnis quas ille post Temyrianam pugnam toleravit, nullus præter nostrum Ducem narrat.

(97) *Μονοχιτώνος*. Per Monochitonem dervisium seu monachum musulmanum tunica una indutum intelligit.

regionibus administrandis præfecit. Iste igitur Prometheus nobis dictus Bajazites, quam recte potuit, rebus imperii gestis ac administratis Asiam Thraciamque, ut e re domini sui erat, rexit. Omnem curam ad exercitus alendos adhibuit, rei que militaris supplementum bellicis expeditionibus necessarium comparandum, pacis denique ac belli negotia expedivit, dum Mahometes pacifice impetrans vixit. In morbum vero cum incidisset, Bajazitem accersit, testamentoque condito supremam voluntatem suam declarat, et de rebus suis omnibus decernit. Adjuravit quoque eum per Deum prophetamque suum, panem et salem, quos ei præbuerat, et in eo alendo expenderat, ut fidelem servum erga Moratem filium suum se gerat, qualein eum olim ipse expertus fuerat; tradatque ei imperium paternum, constituatque ipsum dominum domus paternæ: alios vero duos liberos masculos (Morates enim tunc adolescere incipiebat, aliique duo octuennes et septennes erant), ambos, inquam, testamento jussit Manuelis imperatoris fidei committi ut is tutor eorum esset. De his omnibus sic statuit, veritus ne Morates juxta gentis morem eos aliquando strangularet perimeret, quod postea contigit. **71** Recte ergo rebus omnibus, testamento prospiciens, et confusus imperii statum, ubi e vita migrasset, peccatum fore, filiosque in tuto positos, a scopo destinato ejus providentia longe deerravit. Sic enim secum reputabat: Si ambo filii mei in potestate imperatoris erunt, Morates, seditionibus et tumultibus solutus, universis subditis meis imperabit, neque rebelles ac seditiosi prætextum novas res molendi nanciscentur; infantes quoque a cæde injusta liberabuntur: sumptusque necessarii per totum vitæ ætatem a principe Morate eis suppelent. Imperator, tales obsides apud se custodiendo, spem concipiebat intercessuræ cum Morate sinceræ ac non fictæ amicitia, sicut Hercules cani terrorem clava injiciens. Quod si aliquando Moratis fortuna defessa, aliquo casu interciperetur: sperabat imperator operæ sua constitutum principem mansuetum fore, et cicurem serpentem in sinu suo benigne lotum: qui, si forte morsu appetierit, ut malorum natura indomita permanet, virus tamen dentium impressione non infundat. Hæc apud se somnians imperator latrabatur; at Romæorum fortuna futuri gnara gemebat.

Mortuo igitur Adrianopoli, sicut narravimus, **D** Θανάτων δὲ ὁ Μαχουμέτ Πέγ (1), καθὼς προέφημεν,

Ismaelis Bullialdi notæ.

(98) Καὶ ἐν τῷ ἄρτῳ καὶ ἄλατι. Bajazitem basam per panem et salem, quos ei præbuerat, adjuravit Mehemetes, quæ ipsi mandabat, executurum se esse. Apud Leuncl. lib. x, Emirem Suleimanem alloquitur Hali-bassa, et de suorum imminente defectione eum monet, et verba ista adjicit: *Nec ab alio putes admonitionem hanc animo proficisci, quam illius hominis, qui diu et copiose patris tui panem et salem comedit.* Dominus itaque hoc historię hujus loco adjurat per panem quo victus præcipue constat, et per salem, quo e tulia condiuntur, magisque grata palato parantur: quorum nomine servus domino tenetur.

(99) Τὰ δὲ δύο ἀνηθα ὀκταετη. Tres ergo solum

Ἀσία; τε καὶ Θράκης, πᾶσαν φρονιδα στρατοῦ τε καὶ πολέμων, καὶ εἰρηνικῆς καὶ μαχίμου καταστάσεως τε καὶ συμπλοκῆς διευθύνας ὡς ἔπρεπεν, ἐστὶ ζῶντος τοῦ Μαχουμέτ, καὶ εἰρηνικῶς αὐθεντεύοντος. Νοσήσας αὐτὸς προσκαλεῖται τὸν Παγιαζήτ, καὶ διατίθεται πάντα τὰ κατ' αὐτὸν διαθήκην συντάξας, καὶ ὑστεραίας βούλησιν, λέγων ἐν τῷ Θεῷ, καὶ ἐν τῷ προφήτῃ αὐτῶν, καὶ ἐν τῷ ἄρτῳ καὶ ἄλατι (98) τῷ παρ' αὐτοῦ δοθέντι, καὶ δαπανηθέντι εἰς βρώσιν αὐτῶν, ἵγγον τῷ Παγιαζήτ, ὡς ἔσται πιστὸς δοῦλος καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Μωράτ, καθὼς καὶ ἐν αὐτῷ ἦν· καὶ παραδώσει τούτῳ τὴν ἡγεμονίαν τὴν πατρικὴν, καὶ καταστήσει αὐτὸν κύριον τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Τὰ δὲ ἑτέρα δύο τέκνα, ἔτυχε καὶ γὰρ ὁ Μωράτ τότε τὴν ἐφηβὸν ἡλικίαν ἐντρέχων, τὰ δὲ δύο ἀνηθα ὀκταετη (99), καὶ ἑπταετη τυγχάνοντα, ταῦτα οὖν ἐν τῇ διατάξει προστάξας, ὡς ἵνα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Μανουήλ ἐγχειρήσει, καὶ ὁ βασιλεὺς ἔσται τούτων ἐπίτροπος· ταῦτα γὰρ πάντ' ἔπραττε φοβούμενος μὴ πως ὁ Μωράτ διὰ πνιγμονῆς αὐτὰ, καθὼς ἔθος αὐτῶν ἔστι, φθείρη, ὡς καὶ γέγονε· κλιῶς οὖν διατάξάμενος, καὶ θαρβῶν, ὡς καὶ θανάτων εὐρήσει τὰ πράγματα οὖν τοῖς τέκνοις, εἰρηναίαν κατάστασιν, ἡσυχίαν τοῦ σκοποῦ πόδρω βαλὼν. Καὶ γὰρ ἐνανεῖ, ὅτι εἰ τὰ δύο μου τέκνα ἔσονται ἐν ταῖς βασιλικαῖς χερσίν, ἔσται ὁ Μωράτ, ἀνευ ζήλης καὶ θυροῦθου, κύριος πάντων τῶν ὑπηκόων, μὴ ἔχοντες οἱ στασιασταὶ χεῖρας ἄραι. Τὰ δὲ νήπια ἐλευθερωθήσονται φόνου ἀδίκου, ἔχοντα τὸ ἀρκούν παρὰ τοῦ ἀρχηγοῦ εἰς παντοίαν ζωὴν. Ὁ δὲ βασιλεὺς διὰ τῶν δμηρῶν ὀπενόει τούτων, ὡς ἔξει καθαράν καὶ ἀνόθευτον τὴν φιλίαν μετὰ τοῦ Μωράτ, ἐκφροδῶν τ' ἐν κῦνα διὰ τῶν βοπάλων, ὡς Ἡρακλῆς· καὶ εἰ ποτε τὰ τῆς τύχης ἀποκαμύνται νήματα τοῦ Μωράτ, ἔξει τὸν ἀρχηγὸν ὁ βασιλεὺς σνηθήθῃ καὶ ἡμερόχειρον, ὅφιν καλῶς ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ τραφέντα· καὶ εἰ λαθὼν δάκει, ὡς τὰ τῆς φύσεως ἀμετάστατα, ἀλλὰ κἄν τὸ φάρμακον οὐκ ἀποξενῶσι τοῖς ὀδοῦσι. Ταῦτα ὀνειροπολῶν ὁ βασιλεὺς ἔχαιρεν. Ἡ ἐξ τύχης τῶν Ῥωμαίων ὀρωσα τὸ μέλλον ἔσταινε [ἔστανε].

Θανάτων δὲ ὁ Μαχουμέτ Πέγ (1), καθὼς προέφημεν,

mares supersedites liberos reliquit Mehemetes. At Leuncl. quatuor fuisse ex Verantiana Historia asserit, lib. xii et xiii, in Dusme Mustapha. Mares quinque susceperat, sed Ahmetes tertioigenitus res humanas ante patrem reliquit. Fuerunt ii Morates, Mustapha, Ahmet, Jusuphus et Machmutes. Laonicus, lib. iv sub sineu, alio modo de Mehemetis liberis ejusque testamento diderit: duos scilicet illi tantum, Moratem et Mustapham, fuisse filios: huicque Asiæ, illi Europæ imperium dedisse, quod ita verisimile non est.

(1) Θανάτων δὲ Μαχουμέτ Πέγ. Paulo antequam obiret, occultari mortem suam, donec filius suus Morates adveniret, jussit.

ἐν τῇ Ἀδριανου ἐντὸς τοῖς παρ' αὐτοῦ δομηθεῖσιν οἰκῆμασι, τεσσαράκοντα ἡμέρας ἐκρυπτον τὸ πτώμα αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἣ ἔκειτο ἀταφον, τινὸς μὴ γινώσκοντος ὅτι τέθνηκε παρὲς τεσσάρων Παγιαζήτ, καὶ Τπραῖμ τῶν πατρικίων ἢ βεζιρίδων, καὶ δύο λατρῶν, οἱ καὶ καθ' ἡμέραν εἰσερχόμενοι ἐξήρχοντο, κενολογούντες τοῖς μαγιστᾶσιν, ὡς ὁ ἀρχηγὸς νοσηλεύεται, καὶ ἀνάγκη τινῶν χρειωδῶν ἔστι πρὸς θεραπείαν ἀρμοδία. Καὶ ἦν ἰδεῖν ἀπεσταλμένων πλῆθος· πολὺ τοὺς μὲν ἐν Σερίβ, τοὺς δὲ ἐν τῇ Κωνσταντινου, ἄλλους ἐν ταῖς νήσοις ἑβρουῶντας τὰ πρὸς λατρεῖαν χρῆσιμα. Ὁ δὲ μέλλων ποματίζεσθαι παρὰ τῶν λατρῶν, τοῦ κενῶσαι τῶν ἐντέρων τὸ βάρος, καὶ κουφίσαι πνεύμονα καὶ ἦπαρ, διεβράβη κοιλιαν, καὶ πᾶσαν τὴν ἐνδον πλῆσιν αὐτοῦ τῇ γῆ παραθεδῶκασιν ἐντὸς τοῦ δοματίου, οὗ ἔκειτο τὸ δὲ σῶμα μύροις ἀλείψαντες, καὶ σινδόνι εἰλησαντες κατέθηκαν ἐπὶ στρωμνῆς ὡς ἀσθενῆ ζῶντα. Ταῦτα οὖν πάντα ἐπράττοντο παρὰ τῶν δύο βεζιρίδων, καὶ τῶν παιδῶν τοῦ παλατίου· οἱ οὐκ ἐξήρχοντο, ὅτε ἔκοινολογοῦντο μετὰ τινος. Ὁ σκοπὸς οὖν τοιοῦδε· Εἰ μάθωσι τὸν θάνατον τοῦ ἀρχηγοῦ τὰ περὶξ Ἰθνη, Ῥωμαῖοι, Σέρβοι, Γενουταί, Βενετοί, ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὁ Καραμάν, οὐ βυθήσεται καταελθεῖν ἐκ τῶν ὄρειων Περσίας ὁ κληρονόμος Μοράτ, καὶ γενήσεται θύροδος ἐν τῇ ἀρχῇ, καὶ στάσις ἐν τῷ στρατῷ· καὶ τὰ τῆς Ἐψᾶς πάντα ἀφειδῶς ὁ Καραμάν λεηλατήσεται, καὶ δὲ τῆς Θράκης οἱ Χριστιανοί, καὶ ἔσονται Τοῦρκοι δυστυχοῦντες, καὶ Ῥωμαῖοι τοῖς εὐτυχίμασι θάλλοντες.

heretur, seditionibus exercitus æstuant; cunctas quoque Orientis provincias Caramanus immaniter vastaret, Thraciamque Christiani deprædarentur, proinde Turcorum res infeliciter succederent, Romanis interim florente ac prospera fortuna utentibus.

CAPUT XXIII.

Morates Prusam venit. Mahumetis mors in vulgus a bassis editur. Prusam abeunt veziri, defuncti sultani cadaver secum deferentes. Legati a principibus vicinis ad Moratem missi. Manuel a Morate fratres ejus impuberes, ex testamento Mahumetis sibi irasci, frustra postulat, et ideo Mustapham et Cineitem in scenam adversus Moratem producit. Mores quidam Turcorum explicantur.

Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, καὶ διὰ ταχυδρόμου τινὸς (2) τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς τῷ Μοράτ ἀπαγγεῖλαντες, ἐν Ἀμασειᾷ τότε διάγοντος, μετὰ παρέλευσιν τεσσαράκοντα ἡμερῶν, καὶ ἂν ἔστειλαν ἄγγελον ἐφθασε μηνύων αὐτοῖς τὴν ἔλευσιν Μοράτ· καὶ ὡς κατῆλθεν ἐγγύς που Προύσης ἐν κώμῃ τινὲ κλουμένη Μελαίνα, καὶ γραφὰς αὐτοῖς ἐνεχείρισε τοῦ Μοράτ, δηλοῦσας τὴν αὐτοῦ ἔλευσιν ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ ὀριζούσας τῷ Παγιαζήτ ὅπως λαδῶν τὸ πτώμα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, σὺν πάσῃ τῇ γερουσίᾳ ἐπανήχῃ ἐν Προύσῃ· ἵνα καὶ τὸν πατέρα θάψωσι, καὶ αὐτὸν ἀρχηγὸν ἀναγορεύσωσι. Τότε ὁ Παγιαζήτ μεθ' ὅσης ἡδονῆς καὶ χαρᾶς δεξάμενος τὰ γράμματα, τῇ ἐπ' αὐρίον καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, σὺν πᾶσι τοῖς σατράπαις καὶ μαγιστᾶσι, καὶ μέρους οὐκ ὀλίγου τῆς πόλεως, ἤρξατο δημηγορεῖν τοιόδε· Ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες, οὐ χρὴ λέγειν καὶ δημηγορεῖν, ἐκ ποίας εἰς ποίαν τύχην ὑψώθη-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(2) Καὶ διὰ ταχυδρόμου τινὸς. Cursor ille erat primus Cesnegir, id est, prægustator, nomine Eluanbegus.

Machomete Bego in ædibus ab eo constructis, per dies quadraginta cadaver illius occultarunt in quadam ædium parte, ubi jacuit insepultum: omnesque mors illius latebat præter viros domesticos quatuor, Bajazitem et Hibrimum patricios sive veziros, duosque medicos, qui quotidie ingressi et exeuntes vanos sermones de imperatoris valetudine apud proceres jactabant: morbo quidem ipsam detineri, et ad curandum illum quibusdam medicamentis idoneis opus esse: et cernere erat plures partim in Serviam, partim Constantinopolim missos, alios in insulas, ad conquiritanda pharmaca ejus morbo curando necessaria. Qui vero potionem a medicis simulate conquistam, ut vulgo credebatur, haustus erat ad evacuanda intestina, deijciendum viscerum onus, et ad levandum pulmonem et fegur, reipsa per medium ventrem dissectus est, eique omnia viscera detracta: quæ humi, in parte domus quam habitabat, defossa sunt. Cadaver reliquum inunctum aromatis condierunt, et sindone involutum super lectum deposuerunt, ac si vivus adhuc ægrotasset. Hæc omnia amborum vezirorum consilio agebantur, famulorumque palatinorum opera, qui intra domus Innina coerciti, cum nullo colloquebantur: in eumque finem, ne, si mors imperatoris innotuisset Romanis, Servjis, Genuensibus, Venetis, atque in Oriente Karmano, ex Persiæ finibus ad exercitus penetrare non posset 72 Morates imperii hæres, neve etiam tumultibus bellicis respublica distra-

C. Dum res eo loci stant, per cursorem Morati Amasiæ sedem habenti mortem patris occysime nuntiant; exactis tandem diebus quadraginta nuntius ille, quem miserant, rediit, ipsisque nuntiat Moratis adventum: quodque non longe a Prusa ad vicum qui Melæna appellatur, devenisset: litteras insuper Moratis ipsis reddidit, quibus monebat jam Prusam se advenisse: jubetque Bajazitem ut, cum toto cœtu patriciorum, Prusam ad se veniat, patrisque sui cadaver advehat ad id sepeliendum, ut etiam se imperatorem proclamant ac exsulent. His litteris summa cum voluptate et gaudio perlectis, postridie suggestum conscendit Bajazites, comitantibus eum satrapis cunctis ac proceribus, et maxima civium parte circumstante, talemque ad eos orationem habere cœpit: *Super vacuum fuerit, o viri, apud vos verba facere, quæ in memoriam vobis revocent, ex quibus primordiis*

atque iniitiis ad eam, qua nunc fruimur, fortunam, A
 Deo annuente, et propheta nostro apud eum inter-
 cedente, erecti simus. Plerique rebus ipsis inter-
 suis, vel a parentibus vestris auditivis, nondum
 sexaginta annos elapsos esse, vel certe paulo am-
 plius, ex quo ab Othmano genus ducentes principes,
 trajecto freto Thraciam universam armis suis sub-
 egerunt, Romæorumque imperium ac Serrios tri-
 buta sibi pendere coegerunt, hosque non solum, ve-
 rum etiam Walachos ultra Danubium, Hunnos,
 populosasque nationes Albanos et Bulgaros. Omnes,
 ut verbo dicam, in servitutem redactos tantis tri-
 butis oppresserunt, ut ipsorum agrarium, ac publica
 relictalia, nobis solvenda tributa ac stipendia non
 æquarent. Verum etiam ad id calamitatis compulsi
 sunt, ut filias suas puerosque imperatoribus servit-
 liter 73 mitterent. At qua de causa? Clementiam
 ac commiserationem erga se excitaturi, ærumna-
 rumque inducias ac pacem a nobis petentes. Hoc
 insuper potentiam hujus imperii dignitatemque au-
 get, sapienter ac prudenter collectos ex omnibus
 gentibus homines, eosque ut plurimum sortis infimæ
 et agrestes, Deum unicum, quem propheta prædica-
 vit, non colentes, ad veram pietatem ipsos condu-
 xisse: fortunatos, dignitatibus et honoribus ornatos,
 clarosque duces effecisse. Ex quorum numero ipse
 ego, et vestrum pars maxima, que me loquentem
 audit, sumus. Animo itaque despondere haud con-
 venit, neque socordix deditos esse, sed sobrius ri-
 gitate. Et singuli, tanquam filii naturales et genuini
 Othmania, pugnare debemus pro paterna hereditate;
 nec negligentia nostra eam disperdi sinere debemus.
 Etenim et pater et dominus et beneficus et bonorum
 largitor ipse unus est Mahometes, ipsiusque suc-
 cessor Morates, primogenitus liberorum ac dilectis-
 simus: qui in throno patris sui nunc sedit in am-
 plissima urbe Prusa. Pater ipsius dominus noster
 commune debitum solvit. Hæc locutus cum ejulatu
 et lacrymis vehementer planxit, simulque omnes
 proceres et satellites ingenti cum tumultu et stre-
 pitu uno spiritu lamentabiliter flebant. Tum Ba-
 jazites et Hibralmus cadaver portantes in atrio
 palatii posuerunt, multoque luctu mortuum pro-
 secuti, copias Orientis versus Callipolim postredie
 incedere jusserunt, quas podibus subsequebantur
 magnates cum Bajazite cadaver comitantes. Tra-
 jectum deinde freto Prusam id detulerunt, et in
 sepulcrum deposuerunt, quod sibi vivus exstruze-
 rat; per octiduum luxerunt, et, ad defuncti me-
 moriam celebrandam, juxta nationis ritum justa
 peregerunt: luctu postmodum finito Moratem im-

μεν, ουνευδοκούντος Θεοῦ διὰ παρακλήσεως
 τοῦ προφήτου. Οἴδατε γὰρ ἀκριβῶς οἱ μὲν αὐ-
 τοῦψι, οἱ δὲ παρὰ τῶν γονέων ἐνωτισθέντες, ὡς
 οὐκ ἔστιν οὐκω ἐξακοσίων ἢ πλεον τι, ἀφ' οὗ
 τὸν πορθμὸν διαβάσαντες οἱ τοῦ Ὀθμᾶν, ἔτος,
 τὴν θρησκίην πᾶσαν ἐκράτησαν· καὶ τὴν βασι-
 λείαν Ῥωμαίων καὶ Σέρβων ὑποτέλη καὶ ὑπό-
 φορον ἐδειξαν· ἀλλὰ καὶ Βλάχους ὑπὲρ τὸν
 Δάνουβιον, καὶ Οὐγγρους, καὶ μυριήριθμον γένος
 Ἄλβανούς καὶ Βουλγάρους· Πάντας, σχεδὸν εἰ-
 πεῖν, τοσοῦτον εἰς τέλος αἰχμαλωτίζοντες ἐτυ-
 πείνωσαν, ὡς καὶ τὰ δημόσια αὐτῶν τέλη μὴ
 ἐξισχύειν, τοὺς φόρους τοὺς ἐτησίους τοὺς δι-
 δομένους ἡμῖν, ἐξαρκεῖν· ἀλλὰ καὶ τὰς θυγα-
 τήρας, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτῶν ἐξακοστέλλειν
 πρὸς τοὺς ἡμετέρους ἀρχηγούς δουλοπραπέως.
 Πῶς; Ἐλσον ζητοῦντες, καὶ οἶκτος, ἀνακωχίην
 δευτέρων, καὶ εἰρήνην παρ' ἡμῶν· ἀλλὰ καὶ ὅσον
 ἐγκρατέες καὶ περὶ τὴν ἡγεμονίαν ταύτην ἀξιω-
 ματικώτερον, σοφῶς καὶ ἐπιστημόνως συλλέ-
 ξαντες ἐκ πασῶν τῶν γενεῶν (3), καὶ ταῦτα τὸ
 πλεον κωκοτυχῆς, καὶ ἀγροτικῶν, καὶ θεῶν ἕνα
 μὴ σέβοντες τὸν, ἐν ᾧ προφήτης ἐκήρυξεν· καὶ
 θεοσεβεῖς, καὶ εὐτυχεῖς ἀξιωματικούς τε καὶ
 λαμπροὺς ἡγεμόνας ἀπέδειξαν· ἐξ ὧν κατὰ,
 καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ἀκούοντων, ὁ λέγω,
 τυγχάνομεν. Δεῖ τοίνυν μὴ ληθυσθῆναι, μηδὲ ὀ-
 κνεῖν, ἀλλὰ νήψαι καὶ ἐρηγορεῖν. Καὶ ὡς
 υἱὸς γνήσιος τοῦ Ὀθμᾶν ἀφ' ἡμῶν ὁ καθελὶς
 ἀγωνίζεσθαι, ἵνα μὴ τὴν πατρικὴν κληρονομίαν
 ἀμειλήσαντες φθειρώμεν. Καὶ γὰρ καὶ πατὴρ,
 καὶ δεσπότης, εὐεργέτης τε καὶ δωτήρ ὁ αὐτὸς
 εἰς ἔστιν ὁ Μεχμέτς, καὶ ὁ αὐτοῦ διάδοχος
 Μοράτ ὁ πρῶτος, καὶ ποθεινότατος τῶν υἱῶν
 αὐτοῦ· ὃς καὶ ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ
 ἐκάθισεν ἐν τῇ μεγαλοπόλει Προύση ρυτὶ· ὁ δὲ
 πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἡμέτερος δεσπότης ἀπέδωκε
 τὸ κοινὸν χρῆμα. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐκόψατο κωπε-
 τὸν μέγαν μεθ' οἰμωγῆς καὶ δακρύων, καὶ ἕνα πίν-
 τες οἱ μεγιστᾶνες καὶ οἱ βαβδούχοι μὲν φωνῇ ἀλα-
 λάξαντες μετὰ θορύβου καὶ κρότου πολλοῦ γοερῶς
 ἔκλαιον. Τότε ὁ Παγιαζήτς σὺν τῷ Ἰσραῖμ (4) βε-
 στάσαντες τὸ πτώμα, ἔθηκαν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ πα-
 λατίου, καὶ ἱκανῶς θρηνησάντες, ἐκέλευσαν τῇ
 ἐπιούσῃ τὰ στρατεύματα τῆς ἐκ πορεύεσθαι πρὸς
 Καλλιούπολιν, οἱ δὲ μεγιστᾶνες σὺν τῷ Παγιαζή-
 τῳ βάδην κατόπιθεν σὺν τῷ νεκρῷ. Καὶ διαβάσαντες ἐν
 πορθμῶν ἔφερον αὐτὸν ἐν Προύση, καὶ κτεθέντο ἐν
 τῷ παρ' αὐτοῦ δομηθέντι βωμῷ, πένθος ποιήσαν-
 τες ὀκταήμερον· τὰ μνημόσυνα δὲ ὡς καθῶς ἔθος
 αὐτοῖς ἐστι ποιήσαντες, καὶ τὸ πένθος ἀποβάλλοντες
 sunt.

Isaëlis Bullialdi notæ.

(3) Συλλέξαντες ἐκ πασῶν τῶν γενεῶν. Mora-
 tes primus nomine hujus militiæ Genitzerorum ex
 nationibus cunctis collectorum auctor fuit, sapienti
 equidem prudentique consilio usus. Inexhaustus
 enim fundus ille militum est, qui a nullo præter
 principem præmiorum spe dependit: cujus non
 solum mancipia, sed etiam alumni ac veluti filii

(4) Παγιαζήτς σὺν τῷ Ἰσραῖμ. Primi veziri cada-
 ver defuncti imperatoris gestant, Romanos inuitati
 senatores, qui funus Augusti humeris extulerunt;
 vel consulares, qui urnam, qua Severi cineres Ro-
 man asportati sunt, humeris gestarunt, ut notat
 Herodianus, lib. iv Hist. post Marcum.

τὸν Μουράτ ἀρχηγὸν ἀντιγόρευσαν· καὶ τὰ εἰκότα ἑορτάσαντες, καὶ φιλοτιμίας οὐκ ὀλίγας, καὶ εὐεργεσίας τοῖς ἄρχουσιν ἀμείψας· καὶ αὐτοὶ σὺν δώροις τὴν προσκύνησιν ἕκαστος ἀποδεδιωκότες, περὶ τῆς ἡγεμονίας ἐφρόντιζον· καὶ δὴ πρέσβεις ἠτοίμαζον πρὸς τὸν Καραμάν, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα Ῥωμαίων, μνησύντες τὸν θάνατον Μαχομέτ, καὶ τὴν ἀναγόρευσιν Μοράτ, καὶ πίστει ἀνανεοῦντες εἰρηνικάς, ὡς εἶδος τοῖς νέοις ἀρχηγοῖς καὶ ἡγεμόσι. Καὶ γὰρ ἐβούλοντο τὰ τῆς Ἐσωπροικοδομησῆαι καὶ ἀσφαλίσαι, ὡς χρῆ, διὰ συνθηκῶν καὶ ἔρκων μετὰ τοῦ Καραμάν, καὶ τότε τὰ τῆς Θράκης σέβασθαι περάσαντες τὸν πορθμὸν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ προαρπάσας τὸν καιρὸν, στέλλει πρὸς αὐτὸν πρέσβεις, τὸν Παλαιολόγον Λαξηνήν (5), καὶ θεολόγον Κώρακα, ὡς δῆθεν παραμυθῶν, καὶ τῆς ἀρχῆς τὰ εἰσόδια συγχαιρόμενος· πρὸς τοῦτοις ἀναμνησκόντες, καὶ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὑστεραίαν βούλησιν, αἰτοῦντες τὰ παῖδια δοθῆναι τῷ βασιλεῖ, εἴπερ βούλωνται ἐν ὁμονοίᾳ καὶ ἀγάπῃ, καθὼς καὶ μετὰ τοῦ πατρὸς ἦσαν. Εἰ δ' οὐ βούλωνται δίδόναι, καὶ τοῖς πατρικοῖς θεσμοῖς μὴ προσήκειν, αὐτὸς, ἤγουν ὁ βασιλεὺς, ἔχει τὸν ἐφεδρον, καὶ ὡς ἐν ὀλίγῳ καταστήσει τούτον ἄρχοντα Μακεδονίας, καὶ Κερόβονήσου, καὶ πάσης Θράκης, οὐ μετουπαλῶ δὲ καὶ Ἀσίας, καὶ πάσης ἄλλης Ἀνατολῆς· ἐσήμεναι δὲ τῷ προδηλωθέντι Μουσταφᾷ. Ὁ δὲ Παγιαζήτ ὡς ἐκ προσώπου τοῦ νέου ἀρχηγοῦ Μουράτ ἔδωκε πρὸς τοὺς πρέσβεις ἀπόκρισιν, λέγων, ὡς οὐκ ἔστι καλὸν, καὶ τοῖς τοῦ προφήτου θεσπίσμασι συνᾶδον, Μουσουλμάνων παῖδας τρέφειν παρὰ Καβουρίδων, καὶ παιδευθῆναι, τούτῃστιν, εὐσεβῶν παιδῶν παρ' ἀπίστον ἐπιτροπεύεσθαι· ἀλλ' εἰ θέλει ὁ βασιλεὺς, ἐχέτω τὴν ἡμετέραν ἀγάπην, καὶ μετέτω κατὰ τὰς πρώτας συνθήκας φίλος, καὶ πατὴρ τῶν ὀρφανῶν τούτων πάντων, ἐκτὸς ἄλλης ἐπιτροπικῆς διαθέσεως. Ἔξομεν δὲ καὶ ἡμεῖς τὴν αὐτοῦ φίλλαν ὡς ἔρμαιόν τι, καὶ καθολικὸν ἐπισφράγισμα τηροῦντες, μὴ ἐκεμβαίνειν τι τῶν ἀπαισιῶν, μηδὲ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶν εἰς ἀφ' ἡμῶν· ἀλλ' ἐν μέσῳ ἡμῶν καὶ ὑμῶν ἔστωσαν ὄρκοι, καθάπερ σιδηροῦς τοῖχος, καὶ ἀσφαλὲς περίφραγμα· τὸ δὲ αἰτεῖν τέκνα, καὶ ἔχειν, καὶ ἐπιτροπεύειν, ἀδύνατόν ἐστι αἰτοῦντι συντελεσθαι. Τὸ δὲ δοῦναι μᾶλλον ἀδυνατότερον.

Τούτοις τοῖς λόγοις ἀποπεμφθέντες οἱ τοῦ βασιλέως πρέσβεις, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα πάντα ἀναλέξαντες, ἔδοξε τὰ ρῆ· δείγματα. Καὶ δὴ τὴν ψυχὴν καμῶν, καὶ εἰς ἀνάμνησιν ἑλλῶν ρημάτων, ὧν συνετάξατο τῷ Μουσταφᾷ, ἄρτι ἐν τῇ Αἴμνῳ νήσῳ διάγοντι, ἐξ ὅτου παρὰ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως ἐπέμφθη ἐξήριτος, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, μετακαλεῖται Δημήτριον Λάσκαριν τὸν Λεοντάριον, ἄνδρα, καὶ ὡς χρῆ εἶπεῖν, ἑτρατηγὸν γενναῖον, εὐδοκίμησαντα ἐν τε Λακεδαιμονίᾳ καὶ Θετταλίᾳ τὸ

peratorem proclamant ac salutant. Celebritate deinde pro majestate imperii decenter transacta, multa ac magni pretii dona largitus est imperator aulæ suæ purpuratis : ipsique vicissim munerum oblatione adjuncta eum venerati sunt, de rebus deinde imperii consultarunt. Legatos illico ad Caramanum et Romæorum imperatorem destinant, ut ipsos de Mahometis obitu et Moratis inauguratione monerent, ac pacis fœdera renouarent, pro more a principibus ad imperium recenter assumptis usurpato. Rebus etenim Orientis imprimis prospectum cupiebant earumque securitati, pacta per jusjurandum cum Caramano amicitia, deinceps vero ad res Thraciæ curas conversuri, ubi in eam trajecissent. At imperator Manuel prævertit missis legatis Palæologo Lachyne et theologo Corace, qui Moratiem consolarentur, et primordia imperii ipsi gratularentur. De postrema deinde patris 74 ejus voluntate mentionem faciunt, et secundum illam postulant pueros imperatori tradi : siquidem concordiam et amicitiam, quæ inter eum patremque ejus intercesserunt, integras ac incorruptas permanere velint. Quod si tradere pueros patriſque legibus obtemperare recusaverint, successorem apud se imperator habet, quem brevi Macedonia principem, Chersonesi ac totius Thraciæ constituet ; confestim etiam Asiæ et totius Orientis. Idque consilium supra memorato Mustaphæ aperuit Manuel. Ad hæc Bajazites pro novo imperatore Morate respondit legatis, asserendo minime honestum esse, neque prophetæ legibus et oraculis consonum, Musulmanorum liberos apud Cavaridas educari et institui, hoc est piorum filios sub imperium tutela esse ; sed, si velit imperator, amicitiam nobiscum ineat, eamque colat juxta priora fœdera, sitque pater horum, quotquot sunt, puorum, at a tutelæ munere prorsus abſtineat. Ejus quoque amicitiam lucro apponemus, eamque loco diplomatis catholici sigillo firmati habebimus : cavebimusque ne quis nostrum præter fas et æquum quidquam tentet, aut terminos transiliat. Verum etiam demus juramenta mutua, quæ sint tanquam murus ahenicus et munitionum vallum inter nos. Petitionibus vero vestris, quibus pueros apud vos habere postulatis, eorumque tutelam gerere, annuere impossibile est, tradi vero ipsos multo minus factu possibile.

Cum hoc responso dimissi imperatoris legati, ad eum omnia renuntiant, quæ ipsi visa sunt aspera. Quare animo æger, memorque eorum quæ nuperrime transacta erant cum Mustapha, qui in Lemno insula commorabatur, ex quo illuc relegatus fuerat, ad se venire jubet Demetrium Lascarim Leontarium, virum, ut verum dicam, fortissimum belli ducem, qui Lacedæmone et in Thessalia multis animi sui fortitudinem approbaverat, dum vixit et regnavit in illis Joannes Palæologus

Ismaelis Bullialdi notæ.

(5) Παλαιολόγον Λαξηνήν. Infra, pag. 102, Λαξανήν. ut alii etiam, appellant.

imperatoris ex fratre nepos: apud quem hic Demetrius summos honores adeptus est, primosque magistratus gessit. At Joanne mortuo, tertium filiorum suorum Thessaliæ principem coronavit Manuel, illucque regnatum misit. Illinc ad se Leonardarium vocavit, eumque Constantinopoli in aula sua habuit, utpote virum prudentem et rei bellicæ peritum. Imperator equidem Manuel sex masculorum prole auctus erat, quorum primus erat Joannes, qui a patre Romæzorum imperator coronatus et designatus est; secundus Theodorus, quem Lacedæmonis despotam constituit; tertius Andronicus Thessaliæ imperavit; quartus Constantinus regiones ad Pontum sitas Chazarizæ 75 finitimas sortitus est; quintus Demetrius, sextus Thomas, qui, quod infantes essent, in domo patris educabantur. Itaque, cum rerum status tunc urgeret, triremes decem, optime instructas, quæ in portu Constantinopoleos erant, Demetrio Lascari dedit, eumque in insulam Lemnum mittit, datque in mandatis, ut relegatum Mustapham cum sæpius dicto Cineite accipiat, in Chersonesum ipsos exponat cum copiis, quas in triremibus haberet: constituat etiam Mustapham Thraciæ principem (ut qui filius naturalis esset demortui Bajazitis) universique patrimonii hæredem, regionum ac præfecturarum. Quod mox factum fuit. Consuetudo etenim inter Turcos olim invaluit, non curiose perpendere ex quo natus hic aut ille foret, verum unum solum ad imperium adipiscendum sufficiebat, Othmanica stirpe ortum esse; quod si ab ea genus aliquis non duxerit, obsequium ei præstari, ut ut imperatori honorem haberi impossibile erat. Hinc vero data occasione incipiam narrare consilium a Turcis olim initum, quo hæcenus se gerunt, Christianos fortiter invadunt, de ipsorum strage tropæa erigunt, perpetuasque victorias, non ut aliæ gentes, de ipsis reportant.

Cum Turci sedes, quas in Persia habebant, com-

Ismaelis Bulliardi notæ.

(6) *Πρὸς Χαζαρίαν*. Constantinus Porphyrogenitus lib. *De admin. imperii*, cap. 5. Chazarorum mentionem facit; qui populi sunt ad boream ultra Pontum Euxinum siti, et Borysthenem accolentes, Chersonorumque vicini. Bulgari oram Danubii australem accolis: ripam oppositam Patzinacæ, seu Patzinacitæ, quæ hodie regiones a Valachis, Moldavis et Podolis occupantur. Versus Borysthenem et boream nequebantur Uzii, Chazari et Alani. Eodem lib. c. 37, de Patzinacitis loquitur Constantinus: *Καίεται παρ' αὐτοῦ Δανάπρωτος ποταμοῦ πρὸς τὰ ἀνατολικώτερα καὶ βορειότερα μέρη ἐναποδιέποντα, πρὸς τὴν Οὐζίαν, καὶ Χαζαρίαν, καὶ Ἀλανίαν καὶ τὴν Χερσῶνα, καὶ τὰ λοιπὰ κλίματα*. Ad *Danapris* seu *Borysthenis ripam* jacent, *Patzinacitæ* ad ortum et boream, *Uziam*, *Chazariam*, et *Alaniam*, et *Chersonem*, *aliaque climata respicientes*. Hos Patzinacitas Uzii et Chazari sedibus expulerunt antiquis: illique has occuparunt. Pulsis itaque Patzinacitis, probabile est Uzios et Chazaros ea simul occupasse loca: et partem illam Ponte Euxino ostiisque Danubii viciniam, Chazariam ab illis populis appellatam esse. Aliter certe constare non potest, quod Ducas scribit.

πρῶτον, ζῶντος τοῦ ἐν αὐτῇ βασιλευσαντος Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου ἀνεψιοῦ τοῦ αὐτοκράτορος· καὶ γὰρ ὁ Δημήτριος οὗτος εἶχε τὰ πρῶτα τῶν τιμῶν παρ' αὐτῷ. Θανάτος δ' αὐτοῦ πέμπει τὸν τρίτον τῶν υἱῶν αὐτοῦ, στεφανώσας δεσπότην ἐν Θεσσαλίᾳ· τὸν δὲ Λεοντάριον μεταπέμφας ἐκίβην, εἶχεν ἐν Κωνσταντίνου πλῆσιον αὐτοῦ, ὡς ἄνδρα συνετὸν καὶ περὶ τὰ στρατιωτικὰ δοκιμον· καὶ γὰρ ἠτύχαι ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐν ἐξ πασιῖν ἄρρεσιν, ὧν ὁ πρῶτος ἦν Ἰωάννης, ὃς καὶ στεφθεὶς παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, βασιλεὺς Ῥωμανῶν ἀνηγορεύθη· ὁ δεῦτερος Θεόδωρος, ὃν καὶ δεσπότην Λακεδαιμονίας κατέστησεν· ὁ τρίτος Ἀνδρόνικος, ὃς καὶ Θεσσαλίαν δεσπότης ἐγένετο· ὁ τέταρτος Κωνσταντῖνος, ὃς καὶ τὰ Ποντικὰ μέρη τὰ πρὸς Χαζαρίαν (6) ἐκλήρωσαστο· πέμπτος δὲ Δημήτριος, καὶ ἕκτος Θωμάς, οἱ σὺν τῷ πατρὶ διήγον νῆπια τυγχάνοντες. Τότε οὖν χρεῖας καταπειγούσης, τρίτῃρις δέκα, ὡς χρῆ, ἐκ τῆς Κωνσταντίνου τῷ Δημητρίῳ τῷ Ἀάσκαρι παραδούς, ἐπέμφεν ἐν τῇ νήσῳ Ἀθηνῶν, προστάξας αὐτὸν λαθεῖν τὸν ἐξόριστον Μουσταφᾶν σὺν τῷ πολλῶν προῤῥηθέντι Τζινεῖτῃ, καὶ ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐν Χερσονήσῳ σὺν τῇ δυνάμει τῶν τριήρων. Καὶ τὸν Μουσταφᾶν ἀρχηγὸν καταστήσει Ἰσλάμης (ὡς υἱὸν ὄντα φυσικὸν τοῦ προαπερχομένου Παγιάζητ) καὶ ὡς καθολικὸν κληρονόμον τῶν πατρικῶν αὐτοῦ πραγμάτων, τόπων, καὶ ἐπαρχιῶν· ὁ δὲ καὶ γέγονεν. Καὶ γὰρ ἔθος ἦν ἀρχαῖον τοῖς Τούρκοις τὸ μὴ πολυπραγμονεῖν τίνος οὗτος, καὶ τίνος ἐκαίνοσ παῖς, πλὴν καὶ μόνον εἰ τοῦ Ὀθμᾶν ἀπόγονός ἐστι. Εἰ δὲ οὐκ ἐστι τῆς αὐτῆς ρίζης, ἀδύνατον ὄπαικειν, καὶ ὡς ἀρχηγὸν τιμᾶν. Ἄρξομαι δὲ ἐνταῦθεν τὴν ἐκ πάλαι γενομένην παρὰ τῶν Τούρκων ἐπινοίαν διηγῆσασθαι, ἧ καὶ ἄχρι τοῦ νῦν ὤζεται, καὶ δι' αὐτῆς ἀνδρείως τῶν Χριστιανῶν ἐπίστανται, καὶ τροπατα κατ' αὐτῶν διεγείρουσι, καὶ ἐς ἀεὶ τὴν νικῶσαν ὡς οὐκ ἄλλο γένος κεκλήρωνται.

Οἱ Τούρκοι κατάρωντες ἐκ *Περσίδας* (7), καὶ τὰ

Tunc temporis enim imperante Joanne, nihil ultra Thraciam, nedum Æmum montem aut Danubium, Constantinopolitani imperatores tenebant: ita ut vicinia locorum, quibus imperabat Constantinus Palæologus accipi nequeat de Chazarizæ antiquæ regione, sed de ista quam Chazari, pulsas Patzinacitis, occuparunt: quæ Ponto Euxino adjacens et Danubii ostiis, vicina aliquatenus dici potest Mesembriæ, aliorumque castrorum Euxini oræ Thraciæ impositorum. De Chazariis Chersonæ seu Chersoneso Tauricæ vicinis mentionem faciunt Georg. Cedrenus, et Zonaras in Justiniano Rhinotmeto. Paulus etiam Diaconus, *Historiæ Miscellæ* libro xi.

(7) *Οἱ Τούρκοι κατάρωντες ἐκ Περσίδος*. Circa annum Christi 1042, imperante Romano Argyro, Turci in Persiam primo evocati sunt a Muchamete Imbrailis F. qui eorum opera adversus rebellantes Indos et Babylonios, uti volebat. Turcorum rex tria militum millia, quorum dux erat Tagrolipix Mucaletus, e Selzucciorum gente nobili ortus, Muchameti suppetias mittit. Post navatam egregie adversus Babylonios operam ad suos redire voluerunt. cum interim ipsos in Indiam ducere cogitaret Mu-

τῆς Ἀρμενίας ὄρια διαβάαντες, καὶ ἀρξίμενοι λεγ-
λατεῖν τὰ τῆς ἄνω Καππαδοκίας μέρη, καὶ τῆς
Λυκαονίας, ἐκήρυττον ὡς ἐκ προσώπου τοῦ ἀρχι-
γοῦ διὰ τοῦ κήρυκος, ὡς εἰ τις βούλοιο εἰς ἐπιδρο-
μὴν ἀπίστων ἐλθεῖν, ἐλθέτω. Ἦν γὰρ τὸ ἔθνος τῶν
Τούρκων, ὡς οὐκ ἄλλο, φιλόρπαγον, καὶ φιλάδικον,
πρὸς ἄλληλα γὰρ ἦν· εἰ δὲ κατὰ Χριστιανῶν (8), τῆ
γρῆ καὶ λέγειν; Καὶ εἰ μόνον τὴν τοῦ κήρυκος φω-
νὴν ἀκούσῃσι, ὡς πρὸς ἐπιδρομὴν, ὃ καλεῖται κατὰ
τὴν αὐτῶν γλῶτταν Ἀκκην (9), τότε πάντες χύδην,
καὶ ὡς ποταμὸς βέων, αὐτόκλητοι ἀνευ βαλαντίου
καὶ πήρας οἱ πλείστοι, καὶ αἰχμῶν, καὶ ἀκίνακῶν·
ἔτεροι παζοὶ τὴν πορείαν, μυριαρίθμους περριβο-
λάς στοιχῆσαντες, θέουσιν. Οὐκ ἄλλο οἱ πλείονες,
ἀλλ' ἢ ῥόπαλον ταῖς ἐκάστου χερσὶ, καὶ κατὰ τῶν
Χριστιανῶν ὀρμῶντες, ὡς πρὸς τὰ τούτους ἐζώ-
γρον· ἀρβήτοις Θεοῦ κριμασι τοῦτο καθ' ἡμῶν τῆ
ψήφισμα δεδωκότος ἕνεκα πλήθους ἁμαρτιῶν τοῦ
ἡμετέρου γένους. Καὶ ἡ ἐπιδρομὴ ἡ συνεχὴς κρα-
τούσα ἀχρί τοῦ νῦν· οὐ μόνον τὰ ἀνατολικὰ θέ-
ματα (10), ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς Θράκης κρατήσαντες,
ἀπὸ Χερρόνησου μέχρι τοῦ Ἴστρου πάσας τὰ; ἐπαρ-
χίας καθυποτάξαντες. Τὸ καθ' ἐκάστην μὴ ἀμελοῦν-
τες, ἀλλὰ σήμερον πρὸς εἰρήνην μετασηματιζόμε-
νοι (11) τοῖς Σέρβοις, αὐριον τὰ τῆς Ἀτικῆς καὶ
Λακεδαιμονίας, Ἀχαίας καὶ Ἑλλάδος ἐλητίζοντο.
Μετὰ τὴν αὐριον δὲ τὰ τῶν Ῥωμαίων, ὡς ἰδοῦαι,
τὴν εἰρήνην ἐπισπῶντων, θρῆνος, καὶ οὐαὶ τοῖς
Σέρβοις ἐπέβρεν· εἰτὰ Βουλγάρους· μετέπειτα
Ἀλβανίταις. Καὶ καθεξῆς λυμαίνοντες ἅπαν ἄγριόν

Ismaelis. Bullialdi notæ.

chumetes. Hinc simultates ortæ, quæ Turcis Sara-
cenus latrocinii vexandi primum causæ exsisterunt,
et in apertum tandem bellum proruperunt. Michumetes
victus a Turcis et occisus est: Selzuccii de-
inde Tagrolipici posteri in Perside regnarunt, se-
demque imperii in Belche seu Balcha Chorazanis
(Chorasmiis, vero provinciæ secundum Georgii
Chrysoceceæ catalogum in *Astronomia Philolaica* a
nobis editum) urbe habuerunt. Annis demum 160,
vel secundum Turcos 170, postquam illic regna-
runt, a Zengi-chane post annum 1200 Perside pul-
si fuere. Turcis tum imperabat Aladines, qui relictæ
Perside in Lycæoniâ venit, et Iconii sedem im-
perii sinit. Inde latrocinii et excursionibus Asiam
minorem infestare, omniaque ferre et agere cœperunt
Turci.

(8) *El δὲ κατὰ Χριστιανῶν.* Hujus animorum
promptitudinis luculentum exemplum notare quivis
potest apud Leunclav. lib. v, cum Morates I ad-
versus Lazarum Servie despotam ad bellum se com-
pararet. *Mox igitur universis regibus vitinis, Carama-
noglio, Tekensi, Aidinio, Mentessio et Saruchanio,
indicta profectio fuit, et ingens adversus Gauros ex-
peditio. Illi vero lubentibus animis assensu, coacta,
quam quisque poterat, maxima multitudine militum,
ad religiosum (ut ipsi quidem existimabant) hoc
bellum semet accingebant. Præterea diversis e regnis
ac provinciis tam extraneis, quam Osmanidarum
imperio subjectis, ad sulianum Muratem magno
reguli numero confuebant.*

(9) Ἀκκην. Leunclav. In secundo Onomastico
cum unico x scribit Akin. Quæ vox incursum, gras-
sationem et depopulationem significat: unde Akin-
zileri, vel Akenzilari appellati sunt.

(10) Τὰ ἀνατολικὰ θέματα. Id est, provincias:

mutassent, Armeniæ confinia transcendissent, et a
deprædatione superioris Cappadociæ et Lycæoniæ
latrocinia sua auspiciati essent, principis nomine et
auctoritate significabant tubicinum voce, ut, si
quis vellet in infideles incursionem facere, ad eos
conveniret. Gens equidem Turcica rapinis dedita
erat, injuriisque inferendis præ cæteris assueta:
seque etiam mutuis direptionibus infestabant.
Quod si adversus Christianos aliquid, vel verbis
solis, tentandum fuerit, una præconis seu tubici-
nis vox audita, ad incurrendum ciet, quod apud
ipsos *Ackin* dicitur; omnes ergo effusi, velut amnis
rapidus, sponte sua, sine comæatu et pecunia,
sine jaculis et acinacibus plerique, alii pedes in
densa et numerosa agmina conglobati ruunt. Neque
B
alla arma plurimi præter clavas manu gestantes,
inque Christianos, Dei judicio arcano tam gravibus
supplicis ac pœnis, propter multitudinem pecca-
torum gentis nostræ, damnatos, irruentes, vivos
velut pecudes eos capiebant. Cumque continenter
ad hæc usque tempora in nos irruerint, Anatoliæ
non solum themata, sed et Thraciæ subegerunt, a
Chersoneso ad Istrum provinciis omnibus domitiis.
Nec etiam quotidianos casus ac eventus neglexere;
cum Serviis enim, mutato consilio, hodie pacem
ineuntes, sequenti die Atticam, Lacedæmonem,
Achalam et Hellada populabantur. 76 Postridie
cum Romæorum regiones pacem ac tranquillita-
tem, ut videbatur, adepturæ erant, luctus et clades
Serviis imminebant, deincepsque Bulgaris, post-

C Constantinus Porphyrogenitus lib. i *Περὶ θεμάτων*,
nomen ad id significandum recens usurpatam ait,
Græcum tamen: Αὐτὸ γὰρ τὸ ὄνομα τοῦ θέματος;
Ἑλληνικὸν ἐστὶ, καὶ οὐ Ῥωμαϊκόν, ἀπὸ τῆς θέσεως
ὀνομαζόμενον. *Nomen thematis ipsum Græcum est,
non Romanum, [id est, Latinum] quod a thesi [id
est positione] deducitur.* In themata illa distributum
erat Romanum imperium, quod in ἐπαρχίας etiam
aliquando divisum fuit; aliquando in præfecturas
prætorio. Appellantur autem themata orientalia, ut
idem Constantinus docet, Ὅτι πρὸς ἡμᾶς τοὺς κατοικου-
νοῦντας Βυζάντιον, καὶ τὴν τῆς Εὐρώπης γῆν λέγε-
ται ἀνατολικόν. *Quoniam respectu nostri, qui Byzantium incolimus et Europam, Oriens appellatur.*

(11) Ἀλλὰ σήμερον πρὸς εἰρήνην μετασηματιζόμενοι. Qui gentis Turcicæ historiæ parum
attente legerit, notasse potest duobus simul bellis
hactenus se implicitam noluisse, singulos adortam
cum cæteris pacem coluisse: quos etiam bello in-
festaverit, pacem oblatam, cujus beneficio a tole-
D
ratis ærumnis se recrearent, nunquam recusasse:
et quanta quidem gentis illius prudentia tunc fuit,
tantus Christianorum error mentisque cæcitas no-
tari potest, qui res suas adversus Turcos stare posse
temporibus istis arbitrati sunt, quod cunctos
simul bello non lacerarent: quasi a toto rescissa
parte illud nec minueretur nec decresceret. Nostri
ergo otiosi (atque utinam a mutuis bellis, incendiis,
urbium oppidorumque direptionibus ac ever-
sionibus oliati fuissent, nec lanienis mutuis cædibus
que vires suas attrivissent) singulos opprimi per-
miserunt; quo admissio errore Bulgari, Servii, Cræci
et Hungarii maxima e parte perierunt, Veneto-
rumque respublica ad angustiores terminos, amissa
Cypro insula, redacta est.

modum Albanis et finitimis gentibus, omnesque sine discrimine feras aut mansuetas nationes perdere non cessaverunt isti barbari, nec hactenus cessant, utque mihi videtur finem non facient, donec Dei timorem in animos induxerimus. In Deum equidem impie nos gessimus, qui baptizati sumus in nomine Patris, Filii, et sancti Spiritus divinitatis unius, qua despectui habita, mandata Dei veri transgredimur et irrita facimus: propterea traditi sumus impiis, pœnas a nobis merito exigentibus, Deo ita recte ac juste decernente. Non solum autem gentes innumeras, quæ citra Istrum habitant, subegerunt, sed et ultra quam plurimas alias, in quibus Walachi sunt, penitus debellavere. In Hunnos gentem numerosissimam etiam penetraverunt. Atqui in eas gentes irrupunt non solum finitimi, qui nempe Thraciam, Atticam, Illyricum, Æmum montem incolunt, qui-que juxta Serviam accolunt (sane, ut mihi videtur, frequentior his temporibus est populus, illum dico, qui imperatoribus Othmani stirpe oriundis paret, a freto Calliopoleos ad Danubium usque quam in partibus Anatoliæ), sed etiam Turci qui Asiam et Phrygiam habitant. Quid inquam? Lycœones qui Armeniæ finitimi sunt, Amasini, Cappadoces, Cilices, Lycii et Cares Danubium usque pedes proficiscuntur, ut latrocinii Christianos devastent. Si centum namque millia ipsorum provinciam quamlibet invadant, latronum more nihilominus grassantur direptisque omnibus aufugiunt. His incursionibus in Thracia universa ad Dalmatiæ limites solitudinem fecerunt. Albanos gentem hominibus frequentissimam ad paucos redegerunt. Walachos pariter ac Servios, tandemque Romæos penitus deleverunt. His in servitutem hoc modo redactis quintam prædæ partem ac spoliolum imperatori addicunt, juxta eorum novellam constitutionem, eamque ex præstantioribus selectam imperio consecrant. Si quando vero juvenis aliquis robustus inter captivos comparuerit, hunc vili pretio emptum, rerum principis procuratores imperio acquisitum mancipiumque appellant; talesque imperator militem novitium, sua vero lingua Genitzeros vocat: quos etiam ad impiam religionem suam traductos circumcisosque, domesticos suos nominat: dona ipsis omnimoda largitur: aulicis muneribus et officiis illustrissimis honorat:

Ismaelis Bullialdi notæ.

(12) *Τούτωρ ούτως αλχμαλω. τὸ πέμπτον.* Novella ista constitutio circa annum Christi 1362 capta Adrianopoli, regnante sultano Morate I sancita est, quod apud Leuncl. *Hist. Musulm.* lib. v videre est. Cujus auctor fuit Cara-Rustemes Molla, seu Meulana, aut Talismanus, id est, legis Musulmanicæ peritus, illiusque verba talia referuntur: *Quintum quodque, respondit Cara Rustemes, ex illis mancipiis, quæ Turci milites nostri capiunt, de præscripto legis divinæ, sultano debetur.* Hactenus equidem mancipiorum quinta pars sultano addicta non fuerat: sed prædæ reliquæ solummodo, cujus exem-

τε καὶ ἡμερον ἔθνος οἱ βάρβαροι, οὐκ ἐπαύοντο, καὶ οὐ παύονται ἄχρι τὴν σήμερον· ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ οὐ παύσονται, ἄχρις ἂν ἡμεῖς τὴν τοῦ Θεοῦ φόβον ἐν νῷ λάβωμεν. Καὶ γὰρ εἰς τὸ Θεῖον ἡμεῖς ἀσεβοῦντες, βάπτισμα ἔχοντες εἰς ὄνομα Πατρὸς, Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος, τῆς μετὰ Θεότητος, καὶ τοῦτον καταφρονούντες, ἀθετούμεν τὰς ἐντολάς τοῦ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ· τοὺς ἀσεβῆσαι παρεδόθημεν, καὶ δικαίως ὑπ' αὐτῶν κολαζόμεθα, τοῦ Θεοῦ τοῦτο καλῶς καὶ δικαίως ὄρισαντος. Καὶ οὐ μόνον τὰ πρὸ τοῦ Ἰστρου μυριάριθμα ἔθνη, καὶ πάμπολλα· ἀλλὰ καὶ μετὰ Ἰστρον Βλάχους ἐς τέλος ταπεινώσαντες· ὄθνησιν αὐτοῦ τὴν ἀμέτρητον πληθὺν εὐδιάμετρον κατεργάσαντες· καὶ οὐ μόνον οἱ γειννῶντες Τούρκοι κατατρέχουσιν, οἱ τῆς Θράκης, οἱ τῆς Ἀττικῆς, οἱ τοῦ Ἰλλυρικῆς, οἱ τοῦ Αἰμιμόντου, καὶ οἱ γειννῶντες Σερβίαν (καὶ γὰρ, ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, πολὺ πλέον τυγχάνει τὸ γένος τοῦτο τὴν σήμερον, ἀπὸ πορθμοῦ Καλλιουπόλεως ἄχρι τοῦ Ἰστρου, παρ' ὅσον ἐν τοῖς τῆς Ἀνατολῆς μέρεσι τὸ κατικοῦν· λέγω τὸ ὑπήκον τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ ἐκ τῶν Ὀθμάν), ἀλλὰ καὶ οἱ ἐκ τῆς Ἀσιaticῆς γῆς, καὶ οἱ τὴν Φρυγίαν οἰκοῦντες· καὶ εἰ λέγω; Λυκάωνες οἱ ἐν τοῖς Ἀρμενίων ὄρεισι καίμενοι, Ἀμασῖνοι, Καππαδόκαι, Κόλικες, Λύκιοι, Κάρες ἄχρι Δαννοῦδιον περὶ πορὲν ποιοῦντες, ἐνεκα τοῦ κλέψαι Χριστιανόν. Καὶ γὰρ εἰ καὶ μυριάκις μύριοι ἐπέλωσι τῇ τυχοσῆ τῶν ἐπαρχιῶν, ἀλλὰ ληστρικῶς ἐπεμβαίνουσι, καὶ ἀρπάζοντες φεύγουσι. Τοῦτο τὴν Θράκην πᾶσιν ἄχρι Δαλματίας ἔρημον ἀπεριργάσατο· τοῦτο τοὺς Ἄλβανούς, γένος ὑπὲρ ἀριθμὸν ὄντα, εὐαριθμήτους ἐποίησεν. Βλάχους ὁμοίως, Σέρβους, καὶ Ῥωμαίους εἰς τέλος ἠφάνισεν. Τούτων οὕτως αἰχμαλωτιζομένων, τὸ πέμπτον (12) τῶν λαφύρων τῷ ἀρχηγῷ προσκυροῦσι, κατὰ τὴν αὐτῶν νεορᾶν. Καὶ ἀφοσιοῦσι τοῦτο τὸ πέμπτον ἢ ἀρχῆ· καὶ ταῦτα τὰ κρεῖττονα· εἶτα καὶ οἱ τοῦ ἀρχηγοῦ, καὶ τῆς ἀρχῆς ἐξίσωται (13). Ὅπου δ' ἂν νέον καὶ εὐρωστον ἐκ τῶν αἰχμαλώτων ἴδωσι, τοῦτον δι' ἐλαχίστου τιμήματος ὠνήσαντες, εἰσποιτῶν τῇ ἀρχῇ καὶ δοῦλον κατονομάζουσι. Καὶ τοῦτους ὁ ἀρχηγὸς νεόλεκτον στρατὸν, κατὰ δὲ τὴν αὐτῶν γλώτταν Γενίτζερι, καλεῖ. Οὗς καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ δυσσέθειαν μετὰ γων καὶ περιτέμων, οἰκειούς αὐτῷ κατονομάζει· δοὺς αὐτοῖς πάμπολλα δῶρα, καὶ ὀφεικίων τὰ λαμπρότατα, προνομίας οὐ τῆς τυχοσῆς, καὶ παντοίων ἄλλων ἀγαθῶν· ὁμοτραπέζους καὶ συμπότας ποιῶν αὐτοῦς·

plum habemus in Ertogrul-bego apud eundem Leuncl. lib. ii: *Prædæ quintam partem excepit, in milites reliqua lucra distribuit. Inde dictam spoliolum quintam partem, seu principi debitam, gratulabundus sultano Aladini misit.* Illa porro mancipiorum quinta pars Genitzerorum ordini ac numero adjuncta est.

(13) *Ἐξίσωται.* Sunt illi qui res inspicunt, et ex arbitrio, secundum jus et æquum eas æstimant. Suidas, ὁ ἰσωτής, ὁ ἐπόπτης. Idemque significat ἔφορος, qui recognoscendi, recensendi ac inspicendi jus habet.

Εχων εις αὐτοὺς στοργὴν ὡς πατὴρ πρὸς τέκνα· καὶ ταῦτα τίνας; Αἰπόλεις καὶ ποιμένεες, βουκόλους τε καὶ χοιροβοσκούς, γεωργῶν παῖδας καὶ ἱεροφορῶν· πρὸς γὰρ τὴν τοιαύτην διάθεσιν κίχεται· νοὶ ὑπὲρ τοῦ ἀρχηγοῦ τὴν ζωὴν αὐτῶν εἰς οὐδὲν λογίζοντες, μᾶλλον ὑπὲρ τῆς δόξης ἢς ἔτυχον ἀποβαλόντες. Ἰνα μὴ ἐκπέσῃ ταύτης, πάσχουσιν ἐν καιρῷ πολέμου ὑπὲρ ἀνδρας, καὶ τὴν νικῶσαν λαμβάνουσι. Τὸ γνωριστικὸν δὲ σημεῖωμα τούτων τὸ τῆς κεφαλῆς κάλυμμα, ὃ κατὰ τὴν κοινὴν γλῶτταν Ῥωμαίων Ζαρκολᾶν λέγουσι (14). Καὶ γὰρ κοινοὶ πάντες Τοῦρκοι τὸ αὐτὸ χρῶνται ὡς κεφαλῆς περιβόλαιον· οἱ μὲν πάντες ὅσοι ἐξ ἰδιωτῶν καὶ ἐξ εὐγενῶν τυγχάνουσι, κοκκινωφῆς τοῦτο χρῶνται· ὅσοι δὲ τῶν ἀλλογενῶν τῷ τῆς δουλείας ὑπέπεσον ζυγῷ, γραφέντες δούλοι τοῦ ἀρχηγοῦ, οὗτοι λευκόχροα φοροῦσι τὰ τῆς κεφαλῆς περιβόλαια ἐκ πύλου λευκοτάτου· ἡμισφαίρες ὅσον χωρεῖν κεφαλῆ, ἔχον περιτευθὲν ἀνωθεν τῆς κορυφῆς ὅσον καὶ σπιθαμῆς, εἰς ὄξυ καταλήγον. Τοῦτο τοίνυν τὸ νεώτερον σύστημα καθ' ἕκαστον ἔτος ὑπερπεριτευθὲν ἐστὶ, καὶ εἰς τὸ ἐν ἑκατοντάκις ἐν ἀριθμεῖται. Καὶ γὰρ δούλοι δούλους κτῶνται, καὶ τῶν δούλων οἱ δούλοι δούλους· καὶ πάντες ὀνομάζονται, καὶ εἰσι τοῦ ἀρχηγοῦ δούλοι. Οὐκ ἐστὶν ἐν αὐτοῖς οὔτε Τοῦρκος οὔτε Ἀραβ, ἀλλὰ πάντες Χριστιανῶν παῖδες, Ῥωμαίων, Σέρβων, Ἀλβανῶν, Βουλγάρων, Βλάχων, καὶ Ὀνύων· οἷτινες ἀσεθίσαντες, καὶ τοῦ παρόντος τὰς ἀπολαύσεις, ὡς χοῖροι λαχάνων, κατατρυφῶντες, παρόμοιοι κύνεςι λύτταν νοσοῦντες, κατὰ τῶν ὁμογενῶν ἔχθραν ἀσπονδον θανατηφόρον ἀεὶ φέρουσι. Ὡς γὰρ ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, οἷ ὑπήκοον μεταβάλλεται (15) ἐξ ἄλλου εἰς ἕτερον ἀρχηγὸν εὐκόλως· πλὴν ἐκ τῆς αὐτῆς βίβης τοῦ Ὀθμᾶν εἶναι τὸν ἡδῆ, (16) τὸν νεωστὶ ἀρξάντα, καὶ οὐκ ἄλλοθεν. Καὶ τὸ δούλον φύλον, ὃ διήλθομεν τὴν ἱστορίαν, καὶ αὐτὸ τὴν αὐτὴν ὀρμὴν κέκτρηται· ἀρκεῖ γὰρ εἶναι τὸν νεάργον Ὀθμᾶνιον. Πάντες γὰρ οἱ Ὀθμᾶνιοὶ πάτρωνες αὐτῶν λογίζονται, καὶ εἰσι· καὶ αὐτοὶ ὡς ἰδίους ἀπελευθέρους αὐτοὺς ἔχουσι. Ἐπὶ δὲ βρούσει ἡ ἀρχὴ ἐξ ἄλλου εἰς ἕτερον, ἢ ἐκ πατρὸς πρὸς υἱὸν, ἢ εἰς ἀδελφὸν ἐξ ἀδελφοῦ, τὸν δὲ τὴν τύχην καλῶς προσδέλφει, ἐκστὶ καὶ τὸ δούλον πιστότατα τὴν παράστασιν ἀπεργάζεται. Ἀρξόμεθα δὲ πάλιν τὴν ἱστορίαν, ὅθεν καὶ ὁ λόγος τοῦ διηγήματος ἤρξατο.

D (una arripserit : et huic ista servorum natio fidelissimam operam præstat. Iterum ad historię seriẽm revertamur, unde digressi narrationem istam incipimos.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(14) Ζαρκολᾶν λέγουσι. Capitis est tegumentum e lana alba, quo utuntur Genitzeri, cuius formam et figuram multis in libris expressam habemus. Fimbria aurea circumdata est Zarcula; et in parte ejus anteriore assurgit cylindroides argentea vel ænea fistula; et a vertice in dorsum syrma trium spithamarum longitudine demittitur. Genitzeris est album, quibusdam aliis rubrum id capitis tegumentum.

(15) Ὅτι ὑπήκοοι μεταβάλλεται. Hujusce ἰνδι-

A ipsisque non perfunctorie providet, cætera bona impertiendo. Ad comessationes computationesque 77 eos admittit, et amore paterno ipsos tanquam se progenitos, complectitur: etiamque caprarios, opilliones, bubulcos et subulcos, rusticorum et veterinariorum prolem. Erga imperatorem equidem, in eos ita pronum, ita se gerunt, ut vitam suam pro illo profundant: magisque pro tuendo honore et gloria quibus aucti sunt; et ne iis excidant, in bellicis expeditionibus supra humanas vires ærumnas ac labores tolerant: unde victoriam reportant. Discernuntur vero illi capitis ornamento, quod vulgari lingua Romæi Zarcolum dicunt. Universa namque multitudo Turcorum formæ ejusdem galero, eoque cocceino ad tegendum caput utitur, sive nobiles, sive plebei. Quotquot vero peregrini fuerint sub servitutis jugum missi, mancipia imperatori ascripta albos gestant pileos, ex lana candidissima compilatos, qui hemisphærii formam referunt, quo caput contegitur; qui insuper supra capitis verticem palmi magnitudine erecti, in acutum desinunt. Hic profecto novæ militiæ ordo annis singulis multiplicatur, et uni centum accensentur. Servi quippe mancipia possident, qui aliorum heri sunt, omnesque putantur, prout revera sunt, imperatoris servi. Inter ipsos non Turcus aut Arabs reperitur; verum omnes Christianorum filii, Romæorum scilicet, Serviorum, Albanorum, Bulgarorum, Walachorum et Hunnorum; qui, abjurata pietate, vitæ hujus fruuntur deliciis, velut porci oleribus: similesque canibus rabie contactis, cum consanguineis suis inimicitias capitales semper exercent. Ut equidem supra narravimus, nullo negotio subditi hunc vel illum imperatorem agnoscunt, dummodo ex eadem stirpe Othmanica, non ex alia, decessor ac successor prognati sint: istaque mancipiorum natio, cujus historiam persequimur, eodem animi affectu impellitur. Hoc quippe ipsi satis est imperatorem novum ex gente Othmanica ortum esse. Omnes namque ab ea oriundi patroni ac domini ipsorum, velut libertorum, sunt et habentur. Cum autem imperium ab uno ad alium transfertur, vel a patre ad filium, aut a fratrum uno ad alterum, eum nempe cui for-

D tuna arripserit: et huic ista servorum natio fidelissimam operam præstat. Iterum ad historię seriẽm revertamur, unde digressi narrationem istam incipimos.

ferentiæ in principibus agnoscendia Inculenta exempla exhibitæ sunt in Bajazitis I liberis quatuor. In Mehemetis I duobus filiis, Morato et Mustapha. In filiis Mehemetis II Bajazite II ejusque fratribus: sultani quoque Suleimannis liberis: et tandem horce sæculo in Achmetis sultani fratre Mustapha, et liberis.

(16) Videntur hic deesse aliqua verba, τεθναῶτα καὶ, vel forte deest tantum καὶ.

78 CAPUT XXIV.

Demetrius Leontarius Mustapham et Cineitem in Thraciam trajicit, de recipiendis aliquot urbibus cum iis pactus. Mustaphas Callipolim oppugnat, et ad deditionem, quæ secuta est, sollicitus. Arx interim in fide stat, quam oppugnat Leontarius. Morates, Mustaphæ rebellionem cognita, Bajazetem basium, cæterorum vezirorum sententiæ obtemperans, exercitum præficit, et contra Mustapham mittit. Bajazites deficientibus in pugna initio ad Mustapham exercitus sui iucibus copiisque, et ipse permittere se victori coactus est: jussu deinde Cineitis caput ei amputatum. Mustaphas Adrianopolim proficiscitur. Callipolis Leontario se dedit, quam cum ex pactis imperatori acquisitam præsidio firmare parat, a Cineite impeditur, delususque Constantinopolim redit.

Demetrius Leontarius secum ductis Mustapha A et Utriusque Bajazitis, simulque prædicto Cineite, ut supra narravimus, jurejurando prius cavit, per se nunquam irritum fore imperatoris Manuelis consilium: sed semper, velut filium, in illius, tanquam patris fore potestate: ideoque fidei suæ pignora ac obside filium suum apud ipsum deposuisse. Cum eis deinde pactus est, ut Callipolim, quæ in Chersoneso, regionesque Ponto Euxino adjacentes usque ad Walachiae limites imperatori traderent, Thessaliam insuper oppida usque ad Erissum et Montem Sanctum, aliaque loca quæ nec facile recipi ac tradi poterant. Mutua ergo fide data, et jurejurando adhibito, velis expansis versus Callipolim navigavit. At Moratis legati præsidio sufficienti arcem firmaverant: in portum scaphas atque triremes subduxerant, et turri quæ portui imminet milites provide imposuerant, qui hostium appulsum quieti expectarent. Demetrius, exposito in terram Cineite, cum parva Turcorum, quos adduxerat, manu, Romanorumque exercitu haud invalido, oppugnare oppidum aggreditur. Levis porro armaturæ milites, plebsque Callipoleos comminus pugnantes ad resistendum Cineiti impareres erant; vir etenim ille fortis erat, artisque militaris præ Turcis cæteris peritus; quare vel invitæ terga dant, et in fugam oppidani vertuntur. His animadversis audacior factus Mustaphas e triremibus fiducia plenus exivit; ad vesperam usque deinceps pugnatur, sub quam rursus Mustaphas et Demetrius regiam triremem conscendunt. cumque ambo in ejus puppi consedisent, hortatus est Mustaphas contra se pugnantem oppidanos, ut, fide ipsis data, se coram

Ὁ Δημήτριος λαβὼν τῶν Μουσταφᾶν (17) οὐκ οὐτα τοῦ Ἰληθρημ, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, καὶ σὺν αὐτῶ τὸν προῤῥηθέντα πολλὰκις Τζινεΐτη, ὄρκοι: αὐτοὺς ἀσφαλίστας πρότερον, ὡς οὐκ ἀθεΐσει ποτὲ τὴν βασιλικὴν βουλὴν, ἀλλὰ δεῖ ἔσται ὑπήκοος ὡς υἱὸς πρὸς πατέρα, δοὺς αὐτῶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς πίστιν· καὶ συνθήκας ποιήσαντες, δώσειεν τῶ βασιλεῖ τὴν ἐν Χερρόνησῳ Καλλιούπολιν, καὶ τὰ Πυνητικὰ μέρη ἄχρις ὀρίων Βλαχίας, καὶ τὰ τῆς Θεσσαλίας ἄχρι Ἐρισσοῦ (18), καὶ Ἁγίου ὄρους, καὶ ἄλλα τινὰ δώδεκα καὶ δυσκατέρχαστα δώματα· ἀσφαλίσαντες οὖν αὐτοὺς ὄρκοις, καὶ τὰ ἱστία πτερούσαντες ἐπὶ τὴν Καλλιούπολιν ἐπλευσαν. Καὶ δὴ καὶ οἱ τοῦ Μουράτ ἀσφαλίσαντες, ὡς ἔδει, τὸ πολίχνιον, καὶ ἐν τῶ λιμένι τὰς σκάφας καὶ τὰς τριῖρες; εἰσάξαντες, καὶ τοὺς πολεμιστὰς ἐπὶ τὸν πύργον, τὸν ἐν τῶ λιμένι, καλῶς ἐφαρμόσαντες, ἐκάθηντο προσδεχόμενοι πόλεμον. Ὁ δὲ Δημήτριος ἐξαγαγὼν τὸν Τζινεΐτην μετ' ὀλίγων, ὧν εἶχε, Τούρκων, καὶ Ῥωμαίων οὐκ ὀλίγον στρατὸν, ἔρξατο πόλεμον ἀφρύν. Καὶ δὴ τὸ Βασμουλικὸν (19) τῆς Καλλιουπόλεως, καὶ τὸ δημοτικὸν κατὰ πρόσωπον μαχεσάμενοι, οὐκ ἦσαν ἀρκοῦντες εἰς ἀντίστασιν τῶ Τζινεΐτη· ἀνδρείοι; γὰρ ἦν ὁ ἀνὴρ, καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ ἐμπειρότατος, ὡς οὐδεὶς τῶν τότε Τούρκων· τότε καὶ μὴ θέλοντες νῦτα δίδωσι, καὶ εἰς φυγὴν οἱ τῆς πόλεως ἐτρέποντο. Ὁ Μουσταφᾶς οὖν ταῦτα ὄρων, καὶ θάρσους πλήρης γενόμενος, σὺν πολλῶ τῶ θράσει ἐξῆλθε καὶ αὐτὸς τῶν τριῖρων. Καὶ δὴ ἔω; ἐσπέρας ἀρεικῶς πολεμήσαντες, τῆ ἐπέρα πάλιν ὁ Μουσταφᾶς σὺν τῶ Δημητρίῳ ἐν τῇ βασιλικῇ τριῖρει εἰσελθόντες, καὶ ἀμφὼ ἐν τῇ πρύμνῃ καθίσαντες· καὶ καλεύσας ἀφρόως τοὺς ἐναντίους ἀπέναντι τούτου κατὰ πρόσωπον στάντας, πῖστει; δοὺς ὡς ὀλίγου; τινὰς λόγου; συνάροι μετ'

Ismaelis Bullialdi notæ.

(17) Ὁ Δημήτριος λαβὼν τὸν Μουσταφᾶν. Laonicus lib. v de reducendo in imperium Occidentis Mustapha initum consilium alio, quam noster, modo exponit. Dissensus nempè inter se imperatores; Manuelemque pactis cum Mehemete fœderibus stare voluisse, atque ejus filio Joanne adniten-te Romæos Mustaphæ partes fovisse. Phranzes etiam lib. i, cap. 49, rem brevissime narrat: uterque sane jejunè, et Leontarii nomine omisso. Ducæ et Laonicæ contrarius est Phranzes, dum Joannem imperatorem reduxisse e Peloponneso Mustapham scribit. Leunclavius, lib. xii Hist. Musulm. de Mustapha Dusme historiam auspicatur; cumque post sultani Mehemetis I mortem in Selanicensi seu Thessalonicensi urbe primum innotuisse scribit.

(18) Θεσσαλίας ἄχρι Ἐρισσοῦ. Aliter Ἱερὶσσὸς appellatur, in catalogo urbium, quarum nomina multa sunt, qui habetur in cod. manuscripto Biblioth. Regiæ, Ἱερὶσσὸς ἢ Ἀπολλωνία, Jerisus nunc appellata, Apollonia olim vocata fuit. Notitia patriar-

chalis throni Constantinopolensis, sub Thessalonicensi metropoli habet ὁ Ἱερὶσσὸς, ἢ τῆς Ἁγίου ὄρους, Jerissi episcopus, vel montis Sancti: id est, Athi Montis. Mela Acroathon illam appellat, et Ptolemæus Ἄθω ἄκρον, promontorium Athi. Hoc tamen loco notandum Erissum et Athon in Macedonia, non vero in Thessalia, sitos esse: et Ducam aut errasse, aut aliis sinibus regiones illas terminatas fuisse, quam quos antiqui geographi produnt.

(19) Καὶ δὴ τὸ Βασμουλικόν. Scripsum reperitur etiam Γασμουλικόν. Nicetas in Manuele Comnenō Βασμούλλου vocat, et levis armaturæ milites exponit: Καὶ τὸ τοῦ στρατοῦ ἑλαφρὸν, τοὺς παρ' ἡμῶν λεγομένους Βασμούλλους. Niceph. Gregoras lib. vi Γασμουλικὸν appellat. Georgius etiam Pachymerus in historia Gasmulicum, et uatos tales milites viris Latinis, mulieribus Romanis, id est Græcis, ad bella animosos esse dicit: eadem etiam significant Gregoræ verba loco citato, qui eos Græcis Latinisque moribus assuetos dicit, ab his fortitudinem, ab illis autaciam didicisse.

αὐτῶν, εἰς συμφέρον τῆς πόλεως. Ἦρξάτο δὲ δη-
 μηγορήσας αὐτολεξεῖ οὕτως· Ὁ ἄνδρες, οἴδατε
 ἀκριβῶς ὅτι τοῦ Ἰλλρήμ ὑπάρχω υἱός, ὑμεῖς δὲ
 δοῦλοι τοῦ μου πατρός. Τίτι τρόπω τὸ σέβας
 οὐκ ἀπονέμετε τῷ κυρίῳ ὑμῶν; Οὐκ οἴδατε ὅτι
 εἰ προαυθεντεῖσας ὑπῆρχεν ἐμὸς ἀδελφός; Κἀ-
 κείνος τὸν ἕτερον τῶν ἀδελφῶν φονεύσας, καὶ
 τὴν ἡγεμονίαν ἀχρι τοῦ νῦν παραλάβων, ἐμὲ
 φωνάδα, καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐν χερσὶ Ῥωμαίων
 ἐγκλειστον ἀποκαταστήσας. Νῦν Θεοῦ γεύσει
 πρὸς με τῆς τύχης Ἰλαρῶς ἐπιβλεψάσης, καὶ
 ἀπροσδόπως προτρέχούσης, ἐπιστῆξέ με εἰς τὴν
 πατρικὴν ἡγεμονίαν· ὑμεῖς ἀνωθεῖτε, καὶ οὐκ
 εἴτε κροβῆται. Εἰ μὲν οὖν γεύσεται πρὸς με, καὶ
 παραχωρήσεται μοι, καὶ δώσεται τὴν ὁδὸν ἀπά-
 γουσαν μοι ἐν τῇ Ἀδριανοῦ, ἐν τῷ οἴκῳ τῷ πα-
 τρικῷ, ἔσεσθέ μοι ἀπὸ τοῦ νῦν οὐ δοῦλοι, ἀλλ'
 ἀδελφοί, καὶ τὴν πατρικὴν εὐνοίαν φυλάξω εἰς
 ὑμᾶς, καὶ ὑπερεκθήσω χάρισι χάριτας, καὶ ταῖς
 δωρεαῖς δωρεάς. Εἰ δ' ἀντισταθῆτε, ἐγὼ μὲν ἐγ-
 κρατῆς γενήσομαι τῶν πραγμάτων τῶν πατρικῶν,
 συνεργούσης τῆς τύχης, καὶ συγκοπιῶντος τοῦ
 ἐμοῦ πατρός τοῦ βασιλέως. Καὶ γὰρ τῷ Μουράτ
 οὐκ ὀρεχθήσεται ἡ πρὸς τὰ ἐσπέρια ἀπάγουσα
 ὁδός· ἐπὶ δὲ γενήσομαι κύριος τῶν ἐμῶν, καὶ
 λάθω καιρόν, ἐγὼ ὑμᾶς κρινῶ. Τούτων οὕτως
 ἐνωτισθέντων, αὐτόμολοι τῶν προύχόντων τινὲς ἤλ-
 θον καὶ προσεκύκουν, καὶ μετ' ἐκείνους ἕτεροι.
 Πρωτὰ δὲ ἐξελθὼν ἐκ τῶν τριήρων σὺν τῷ Τζι-
 νεῖτῃ, ἐπιβάντες ἵπποις, καὶ τὸ ἐνούλιον ἠχῆσαντες,
 ἐκ τῶν τριήρων ὤρμησαν, ὡς πρὸς πόλεμον, σὺν
 τ. ἰς ἐνόπλοις Ῥωμαίοις τε καὶ Τούρκοις. Καὶ δὴ
 τὸ τοῦ δήμου πλῆθος ἅπαν ὅσον ἐνοπλον, καὶ ὅσον
 θεατρῶδες, αὐθιρῶν ἀπένειμαν τὴν προσκύνησιν·
 καὶ πάντες εὐφήμουσιν αὐτὸν ὡς ἀρχηγὸν, καὶ τοῦ
 Ὁσμάν ἀπόγονον· καὶ συνέβρον ἄχρις ἑσπέρας αἱ
 πέριξ κῶμαι, καὶ προσκυνοῦντες εὐφήμευον. Οἱ δὲ
 τοῦ πολιχνίου ἐντὸς οὐκ ἐνεδίδουν· ἀλλ' ἀντίσταντο
 λέγοντες, καὶ ὑψηλῇ τῇ φωνῇ εὐφημίζοντες τῷ Μου-
 ράτ ὡς ἀρχηγῷ αὐτῶν, καὶ καθολικῷ δεσπότῃ, τὸν
 δὲ Μουσταφᾶν ὀνειδίζοντες. Τότε δὲ Μουσταφᾶς ἀπά-
 ρα; τὰς δυνάμεις, πρὸς τὸ ἐξιμίλιον τῆς Χερβρονή-
 σου ἕξειαι, καὶ πάντες οἱ τῆς Χερβρονήσου καὶ τῶν
 ἐξω συνέθεον εὐφημοῦντες. Ὁ δὲ Δημήτριος ἐπο-
 λιόρκει τὸ φρούριον τῆς Καλλιουπόλεως. Ἐπανα-
 γάγωμεν σὺν τὸν λόγον εἰς τὰ τοῦ Μουράτ· δηλο-
 ποιήσω ἡμῖν πῶς καὶ τίτι τρόπω τὴν ἀρχὴν ἔσχε,
 καὶ πῶς τὰ τῶν Ῥωμαίων βουλευματα εἰς κενὸν
 κατηντήκεσαν· καὶ ποίω τρόπω ὁ Μουσταφᾶς ἀπέ-
 δρα θανατωθεῖς, καὶ ὁ Τζινεῖτ πῶς αὐτὸν καταλι-
 πὼν ἔφυγε.

redeamus, ut nobis inuolenscat quibus modis
 irrita consilia successu caruerint: ut etiam Mustaphas aufugerit, necque deditus fuerit, ipsumque deseruerit arrepta fuga Cineites.

Ἐπειδὴ διάγοντο; ἐν τῇ Προῦση τοῦ Μουράτ, ὡς
 ὁ λόγος εἰρησας ἐδήλωσε, καὶ τοῦ ὀπηκόου τὸ κρεῖτ-
 τον καθ' ἐκάστην σὺρρέοντο; ἐπ' αὐτὸν, ὡς δῆθεν
 τὴν πατρικὴν θανὴν παραμυθῆσαι βουλόμενοι, καὶ
 τὸ τῆς ἀρχηγίας εἰσόδιον χαιρετίζοντες; ἀφῆνης μῆ-

A sine metu sisterent, quod cuperet cum ipsis
 quosdam sermones conferre eorum civitati utiles.
 Hanc itaque orationem ad eos habuit: Notum
 vobis probe 79 est, viri, me Iltrim Bajazitis
 filium esse, vos vero patris mei mancipia fuisse.
 Quare venerationem et obsequium domino vestro
 non exhibetis? num ignoratis eundem fuisse de-
 cessorem ac fratrem meum? Ille quidem fratri-
 cida fuit imperiumque ad hanc diem per vim et
 injuriam occupavit: neque fugitivum in Romæ-
 rum manus, velut in carcerem, compulit. Nunc
 vero prospera magis ac lætiori fortuna, annuente
 Deo, utenti, citraque impedimentum rebus mihi
 procedentibus, paternumque imperium adeptus vos
 adversamini, nec sinitis res meas incrementa
 suscipere. Si itaque partes meas secuti fueritis
 obsequio mihi præstito, et via, quæ Adriunopo-
 lim domum paternam ducit, aperta: in posterum
 mancipia mea vos non reputabo, sed fratrum loco
 habebō, paternamque benevolentiam intactam erga
 vos servabo: beneficiisque beneficia, largitionibus
 largitiones superaddam. Si secus vero, ac hosti-
 liter adversum me vos geratis, adjuvante fortuna,
 et imperatore Manuele patre meo, ditiones paternas
 recuperabo; ubi quoque illas recepero, occasione
 mihi data vos condemnabo. Talia cum audiissent,
 sponte transierunt ad Mustapham aliquot ex
 oppidi primariis, eorumque exemplum alii se-
 cuti, ipsum imperatorem salutaverunt. Postri-
 die ubi illuxit, ex trirēibus cum Cineite exscen-
 dit, et equis conscensis signum pugnae datum:
 exque trirēibus veluti ad prælium Romæ Tur-
 cique armati procedunt. Confestim plebelorum
 multitudo, quotquot armati erant, cæterique
 utinam scenæ spectatores erant, cum sa-
 lutarunt ac venerati sunt: cunctique utpote
 duci atque imperatori Othmanica stirpe edito,
 acclamando plauserunt; continenter etiam ad
 vesperam ex pagis ac vicis proximis univer-
 si confluxere venerabundi, ac sæusta præcantes.
 Qui vero arcem intra urbem sitam propugna-
 bant, ipsi se Mustaphæ non permisere: quin
 etiam animose resistentes, alta voce Morati
 felicem eventum augurabantur, imperatori nempe
 suo universorumque domino, jactis rursus
 in Mustapham probris. Tunc ergo Mustaphas,
 deducto inde exercitu, ad Chersonesi hexami-
 lium tendit: universique Cherronesii, et qui
 extra Peninsulam habitant, concursu facto cum
 salutant; intereaque castellum Callipoleos Dem-
 trius oppugnat. Sed ad res Moratis narrandas
 imperium obtinuerit: quomodo etiam Romæorum

Cum Prusæ ageret Morates, ut jam diximus,
 potiorque pars subditorum quotidie ad ipsum
 accederent de morte patris consolaturi, eique
 ad imperii 80 assumptionem congratulaturi: su-
 bito nuntius Lampsaco affertur, trirēmes quam-

plurimas Callipoli in statione esse ; vociferatio- A
nem, tumultum, machinarumque fragorem ac
strepitum super mœnium pinnis exaudiri, alia-
que signa hostilis irruptionis. Moratis itaque consi-
liarii probatissimi, procerumque præcipui Ba-
jaziti olim invidentes, quod cæteris, qui ho-
nores gerebant, potentia præstaret, superbe
quoque se gereret, nihilque omnes penderet
(superciliosus quippe vir ille erat, inque multos
contumeliosus), tempus aptum et libertatem sibi
oblatam loquendi rentur. Morates etenim ado-
lescens manibus suis imperii habenas non mo-
derari, sed procerum tyrannis, ceu mulus
indomitus, huc et illuc recalcitrare, puerumque
imperatorem nihili facere : in quo ne liberta- B
tis loquendi scintilla micabat : ille potius sa-
trapas suos complecti, et supra modum charos
habere, ad quem ejusmodi orationem habue-
rant : *Cernis, domine, quam diligenter res no-
stras præfectus noster curet, quæ in occidenta-
libus partibus jam perierunt. Regni tui corona
Mustaphæ capiti imposita est. Thraciæ gazarum
viriumque is brevi potietur : statimque, nisi ali-
qualenus provideatur, adversus nos confirmanda
ejus potentia est. Impera itaque cum copiis
omnibus, quæ hic præsto sunt, Bajazitem fre-
tum trajicere, et contra Mustapham eas ducere,
priusquam huic provinciarum occidentalium se ad-
jungant copiæ. Inter satrapas equidem tuos, nullus
est Bajazite aptior ad repellendum et in fugam con- C
vertendum hostem : universa siquidem Thraciæ
militia eum æque ac dominum suum respectat :
ipseque quo vult, non secus quam famulos suos
ducit, obsequentisque omnino submissosque habet.*

Hæc libenter audivit Bajazites, et quam ce-
lester potuit, ad fretum sacri ostii Propontidis
pervenit : eumque paucis militibus comitantibus
in continentem ulteriorem trajecit : biduoque
Adrianopolim accedens, validum exercitum illic
contraxit. In omnibus enim, ut prædiximus, vir
ille acer ac promptus erat : ab omnibusque
observabatur. Communicatis deinde consiliis cum
provinciarum occidentalium rectoribus, ipsos
sacramento adegit, nunquam, etiamsi cladem quo-
quomodo acciperet, defecturos : quin etiam for- C
titer ac generose adversus hostem se gesturos,
et operam suam, quo victor Deo juvante eva-
deret, navaturos. His atque similibus inter eos
actis, præpotentem exercitum eduxit Bajazites :

Ismaelis Bullialdi notæ.

(20) *Οι δὲ τοῦ Μωράτ δοκιμώτατοι.* Quam Ducas
orationem veziros ad Moratem habuisse hoc loco
narrat, quicum historia Verantiana apud Leun-
clavium consentit, eam ad Bajazitem bassam illos
habuisse Morates Drago-nannus apud eundem asse-
rit. In narrandis enim rebus hisce a Bajazite ge-
nisis, Morates a Duca et Verantiana historia discrepat,
dum bassam illum, ad solam famam prosperi re-
rum Mustaphæarum successus, a Morate defecisse
scribit.

(21) *Τῆς Προποντιδὸς τοῦ ἱεροῦ σταμίου.* Ducas

νομα ἐκ Λαμφάκου, ὡς τριτρεῖς; ἐν τῇ Καλλιουπό-
λει ὅτι πλείστοι· καὶ φωναὶ καὶ ταραχαί, καὶ ὄρ-
γάνων ἤχοι, καὶ κτύποι ἐπάλλεων· καὶ ἄλλα τινὰ
σημεῖα ἐχθρῶν ἀπαγγέλλοντες. Οἱ δὲ τοῦ Μωράτ
δοκιμώτατοι (20), καὶ τῶν ὑπερρχόντων περιφανέ-
στατοι, φρόνον τρέφοντες ἐκπαλαὶ κατὰ τοῦ Παγια-
ζήτ. ὡς ὑπερίχοντα πάσης τιμῆς, καὶ μεγαλαυ-
χοῦντα, καὶ εἰς οὐδὲν λογιζόμενον τοὺς πάντας, καὶ
γὰρ ὑπέροφρος ἦν ὁ ἀνὴρ, καὶ τοῖς πολλοῖς σκω-
πτικός· καιρὸν εὐρόντες ἀρμόδιον καὶ τὸ παρῆσια-
στικὸν πρὸς αὐτοὺς βέπον· καὶ γὰρ ὁ Μωράτ νέος
ᾧν, καὶ τῆς ἀρχῆς τὰς ἡμέρας οὐπω ταῖν χερσὶν κρη-
νῶν· ἀλλ', ὡς ἡμίλονος ἀδάμαστος, ἡ τυραννὶς εὐθεν
κάκειθεν ἀπολακτιζὼν τῷ πόντῳ, καὶ καταφρονῶν τῷ
παιδί· οὐκ ἦν ἐν αὐτῷ παρῆσιας σπινθήρ, ἀλλὰ B
μᾶλλον πρὸς τοὺς σατράπας στοργή, καὶ πέρα τοῦ
μέτρου διάθεσις· Ἐλεγον πρὸς αὐτόν· Ὁρᾶς, κύ-
ριε, τὴν τοῦ ἐπιστάτου ἡμῶν ἐπιμέλειαν· ἤδη
τὰ τῆς Δύσεως διώλῃς. καὶ ἡ τῆς σῆς αὐθεντίας
κορωνὴς ἐτέθη ἐν τῇ τοῦ Μουσταφᾶ κεφαλῇ.
Ὅς ἐν ὀλίγῳ γὰρ ἐγκρατὴς γενήσεται πάντων
τῶν Θρακικῶν θησαυρῶν καὶ δυνάμεων· καὶ μετ'
οὐ πολὺ ἰσχύσει καὶ καθ' ἡμῶν, εἰ μὴ ἄρα γένη-
ται τις ἐπιμέλεια. Κέλυσσον ὄν σὺν ταῖς δυ-
νάμεσι, ταῖς εὐρισκομέναις ὀδὴ περῶσαι τὸν
πορθμὸν, καὶ ἀντιπαράτάξει τῷ Μουσταφᾶ, πρὸ
τοῦ ἐλθεῖν καὶ συναφθῆναι τὰς δυτικὰς δυνά-
μεις σὺν αὐτῷ. Καὶ γὰρ οὐκ ἔστι τῶν σῶν σα-
τραπῶν ἕτερος, ὡς ὁ Παγιαζήτ, ἀντιστήναι, καὶ C
κατατροπώσασθαι τοὺς ἐναντίους, ὡς αὐτὸς·
ἐπεὶ καὶ τὰ Θρακικὰ τάγματα ὡς κύριον αὐτὸν
σέβονται πάντες· καὶ αὐτὸς ὡς οικεῖος αὐτοῦς
ἀγει ἐνθα καὶ βούλεται, δεικνύντες εἰς αὐτὸν
ἀξίαν ὑπακοήν καὶ ταπεινώσιν.

Τότε ὁ Παγιαζήτ προθύμως τὸ λεχθὲν ἀκούσας,
καὶ μετὰ σπουδῆς πύλλῃς, ὡς εἶχε, τὸν πορθμὸν τῆς
Προποντιδὸς τοῦ ἱεροῦ σταμίου (21) καταλαβὼν·
καὶ τὴν περαιὴν διαβάς σὺν τοῖς παρατυχοῦσιν
εὐαρίθμοις, ἐπὶ δυσὶν ἡμέραις τὴν Ἀδριανούπολιν
καταλαβὼν, κάκει συναγωγῶς παμπληθῆ στρατὸν·
καὶ γὰρ, ὡς εἰρηκαμεν, ἐμβριθῆς ἦν ὁ ἀνὴρ ἐν τοῖς
πᾶσι· καὶ πάντες πρὸς αὐτόν ἐκαρσάδουον. Καὶ
κοινολογησάμενος σὺν τοῖς ἀρχουσι τῶν δυτικῶν
μερῶν, καὶ πίστεισ παρ' αὐτῶν λαβὼν, ὡς οὐκ
ἀποστατήσουσιν, οὕτε [κἂν] τὴν τυχοῦσαν ὑποστῆ
βλάβην· ἀλλὰ γενναίως ἀνισταθῶσι τῷ ἐχθρῷ·
καὶ τοῦτον Θεοῦ συνεργούοντος νικητὴν ἀναδείξωσι·
ταῦτα, καὶ τὰ τοῦτοις ὁμοῖα λέξαντες, ἔξισαι μετὰ
δυνάμεισ πλείεσσι. Καὶ δὴ τὴν ἐν Χερβήνησιν φέ-
C

Bosporum Thracium, errorem vulgi secutus. Propontidem perperam vocat : illis quippe temporibus, binæ Propontides a Græcis imperitis ferebantur. Codex Reg. ms. Προποντιδὸς δύο, ἡ μὲν κατὰ τὴν Ἀβυδὸν, ἡ δὲ κατὰ τὸ ἱερὸν καὶ ψαμμάθιον. *Una ad Abydum : alia ad [ostium] sacrum et Psammathion.* Ἱερὸν στόμιον, ad Bosporum pertinet Thracium : ubi in angustissimam latitudinem coartatur fretum. In utroque litore castrum ædificatum est. Gillius, lib. III, 5, de Bosporo Thracio adeundus.

ρουσαν ἔδδν εὐθυδρόμωσ ἀρξάμενοι, ταχυδρόμοι A
 τινὲσ ἦσαν προπεμφθέντεσ παρ' ἐκεῖνου. Καὶ δὴ
 ἐπανελθόντεσ ἀγγέλλουσι τῷ Παγιαζῆτ, ὡσ ὁ Μου-
 σταφᾶσ μετὰ δυνάμειωσ πλειότερησ ἀπάρασ τῶν ἐκεῖσε,
 καὶ περιωθεισ τὴν νεωστὶ παρὰ τῶν Τούρκων με-
 γαλυθεισάν κώμην, καὶ εἰσ πολυάνθρωπον τελε-
 σθεισαν, ἧτισ μεγάλη Καρύα (22) κέκληται, ἐγγύσ
 που τῷ κάμπῳ τῆσ 'Αδριανοῦ τῷ πρώτῳ μέλλει' κα-
 τουνεῦσαι. Ταῦτα ἐνωτισθεισ ὁ Παγιαζῆτ, καὶ
 μέσον θράσουσ καὶ δειλιασ πρῶτανευόσασ, ἔξεισι
 τῆσ 'Αδριανοῦ μετὰ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ πλειόνων,
 ὑπὲρ τριακόντα χιλιάδασ ὄντων. Φθασάντων δὲ ἐν
 τινι ὕδατῷδει πεδίῳ (καὶ αὐτὸ πλησίον ἐν τῷ ἄκρῳ
 τοῦ κάμπου, ὥστε τὴν πόλιν 'Αδριανοῦ φαίνεσθαι
 ὀμυδρῶσ ἐξ αὐτοῦ, ἀλσῶδει ὄνε: καὶ λίαν καθύγρῳ),
 ἐν τούτῳ τὰ τοῦ πολέμου ἠύτρεπιζετο. Καὶ γάρ B
 ἐφθασε καὶ ὁ Μουσταφᾶσ σὺν τοῖσ ὑπ' αὐτὸν, καὶ
 ἀμφω τὰ στρατόπεδα ἐξ ἀνάγκησ ἐγρῆν συμπλακῆ-
 ναι, εἰ καὶ ὁ τόπωσ ἐδόκει ἀσύμφοροσ. Τότε ὁ Πα-
 γιαζῆτ ἄμα καὶ τὴν δημηγορίαν, καὶ τὴν ἐν ἄρμασι
 καὶ ἱπποῖσ παρακίλευσιν συνάφασ, πρὸσ τοῖσ ἡγε-
 μόνασ τῆσ δύσεωσ ταῦτα εἶρηκεν·

"Ἄνδρεσ ἀδελφοί, καὶ ὅσων ὑπὸ τὴν ὀμμετέραν
 χεῖρα κοινόν, οἰδατε ἀκριθῶσ τοῦ παρῳχηκότοσ
 ἡμῶν θεσπείτου τὴν ἀγάπην, ἣν ἐδείκνυε πρὸσ
 θμᾶσ, καὶ τὸ εὐδιάθετοσ τῆσ γνώμησ αὐτοῦ, ὡσ
 οὐκ ἐχρᾶτο ἡμᾶσ ὡσ δούλουσ, ἀλλ' ὡσ ἀδελφοῦσ·
 καὶ οὐ τόσων ἐφρόντιζε τῆσ οικιαίασ ὀρέξεωσ, ὡσ
 τὸ συμφέροσ ἡμῶν· καὶ ὡσ ἔρμαιον ἠρεῖτο τὸ C
 κοινόν ἀγαθόν, καὶ κατὰ σκοπόν εἶχε τοῦ ἀξεί-
 νεσθαι τὸ τοῦ προφήτου ἔθροσ, καὶ ἐλαττοῦ-
 σθαι τὸ τῶν Ῥωμαίων· καὶ πόλεισ πολλὰσ συν-
 ἦψε καὶ ἐπιρχίασ τῆ τῶν Μουσουλμάνων ἀρχῆ·
 καὶ οὐκ ἔλιπεν ἄχρι τελευτῆσ αὐτοῦ προστίθε-
 σθαι, καὶ πλεονάζειν δυνάμεισ καὶ πράγματα.
 Νῦν δὲ ὁ παρών οὐτοσ ψευδοστουρκοσ, δεσ καὶ
 διὰ τὰσ ἀμαρτίασ ἡμῶν ἐν ταῖσ κυρούσαισ ἡμέ-
 ραισ ἠγέρθη, ἥδη τὴν ἀβηρτίαν μερίζων πρὸ
 τοῦ λαβεῖν· καὶ τοῖσ Ῥωμαίοισ τὰ κρείττω πρὸ
 τοῦ ἔχειν παραδίδωσι, ἅτινα οἱ τοῦ ἀρχηγοῦ
 ἡμῶν πατέρεσ μετὰ πολλῶν ἰδρώτων καὶ πόνωσ
 ἐκτήσαντο. Ἢ οὐκ οἰδατε, δετ ἡ Καλλιούπολισ,
 καὶ ὁ ταθησ κορθμόσ κλεισ ἐστιν 'Ανατολήσ τε
 καὶ Δύσεωσ, Αἰγαίου πελάγουσ καὶ τοῦ Εὐξείνου; D
 Καὶ εἰ ταῦτην Ῥωμαῖοι βασίλευσουσ, ἦκιστα
 Τούρκοι Ῥωμαίουσ αἰχμαλώτοουσ εἰσ Ἐφᾶσ δια-
 πορθμεύουσι· Ῥωμαῖοι δὲ Τούρκοουσ καὶ μάλα
 καὶ ἐσται ἀρχὴ ὀδυνῶν τὰ ἡμέτερα, ἐλευθερίασ

Ismaelis Bulli-Idi notæ.

(22) Μεγάλη Καρύα. Ptolemaus et Stephanus in
 Thracia Chersoneso habent Καρδίαν; quam Domi-
 nicus Marius Niger comment. 10 in Europ. Geogra-
 phiam Cardiaspolim appellat. Illam quoque exhibent
 Tabulæ geographicæ Cassiorum in Chersoneso Thra-
 cica, quæ procul dnio illa est Μεγάλη Καρύα, pro
 Καρδία, a Græcis antiquis appellata. Lemnclavius
 in Pandectis Historiæ Turcicæ cap. 26, in Thracia
 Cherepolim locat, quam Græci Charinpolim appel-

cumque viam, quæ recta in Cherronesum du-
 cit, ingressus esset, speculatores ab eo præ-
 missi festinanter redeunt, nuntiantque Musta-
 pham cum ingenti exercitu, relictis locis illis,
 traugressum esse juxta vicum 81 a Turcis nu-
 per exstructum, hominumque frequentia cele-
 brem (Magna Carya is vocatur), postridie vero
 castrametaturum in agro Adrianopoleos. Hoc
 nuntio accepto Bajazites suspensus animi, inter
 audaciam et metum anceps, Adrianopoli egre-
 ditur, copiasque supra tringinta militum millia
 educit. Cumque pervenissent in quemdam cam-
 pum uliginosum (cujus extrema pars agro
 Adrianopolitano vicina est: ita tamen ut ob-
 scure Adrianopolis inde conspiciatur, quod silvis
 sit consitus, valdeque humidus locus), ad præ-
 llium se comparat. Jam quoque illuc cum suis
 accesserat Mustaphas, et utrumque exercitum
 ad conserendum inter se manus necessitas ad-
 gebat, quamvis incommodus situs videbatur.
 Hic Bajazites orationem paræneticam curru ve-
 ctus ac equitans meditatus, Occidentis duces sic
 allocutus est:

Viri fratres, universique qui vestro imperio parent,
 probe vobis cognitum est, quam clemens atque man-
 suetus in vos fuerit dominus noster defunctus. Ejus
 animum mitem ac facilem experti estis, qui vos non
 servorum, sed fratrum loco habebat. Is profecto
 voluptatibus suis haud indulgebat æque ac utilita-
 tibus vestris studebat: quodque in universos confe-
 rebat bonum, id lucro sibi apponi rebatur. Eo
 tendebat ille, ut prophetæ genus inerementa susciperet,
 resque Romæorum accisæ imminuerentur. Multas
 proinde urbes ac provincias Musulmanorum imperiū
 adjunxit, nec cessavit ad obitus usque sui diem vires
 ac potentiam augere, amplioresque reddere. Nunc
 vero qui hic castra habet falsus Turca, qui propter
 peccata nostra caput hoc tempore extulit, imperium
 nondum a se occupatum sibi arrogat: Romæisque
 potioem ejus nondum acquisiti partem tradit, quod
 regis nostri majores multo sudore ac labore partim
 possidebant. An non clare intelligitis hanc Cullipolim
 ejusque fretum claves esse Orientis ac Occiden-
 tis, Ægæi maris et Euxini? Quod si hanc sub ditone
 sua Romæi retineant, Turci captivos Romæos in
 Orientem transvehere minime poterunt, Romæi vero
 nullo arcen'e Turcos captivos traherent. Jamque res
 vestre, Romæis se in libertatem asserentibus, labare
 incipient. Vos hac de causa hortor, ut huic [a]so

lant. Notitia episcopatum sub patriarcha Byzantino
 exhibet Χερσιούπολεν, Heracleensi Thraciæ metropo-
 litæ subditam. Cantacuzenus, lib. 1, cap. 42, ha-
 bet etiam mentionem illius urbis, Μεγάλη Καρύα,
 κατὰ τοῦ Αἰτηχοσ λεγόμενοσ ὄροσ, Magna Carya jux-
 ta Lipicem montem sita. Lib. 111, cap. 76, de ea lo-
 quitur, ita ut Hexamilio Chersonesi Thraciæ vicina
 sit; ubi et cap. etiam 77 illam Charinpolim vocat,

ac commentitio Mustaphæ, et cum eo sentientibus Romanis opemque serenibus egregie obsistatis. Neque equidem sanguine Othmanico satius est impius iste fidei nostræ infestus. Ille enim Mustaphas domini nostri frater, quod ab eo olim audiui, infans admodum fato cessit. Hunc equidem ex infima Turcorum plebe unum, imperator Manuel Mosem viventem seritus, Iltrim Bajazitis filium jactabat. Deinde impostor iste, ut vidit imperatorem jurejurando teneri, amicitium **82** concordiamque inter ipsum dominumque nostrum stabilitam esse, aufugit in Walaohiam; ibique cum Myltza Mysorum tunc temporis principe moratus est, seque filium Bajazitis Iltrim jactans auxilium rogabat. Quod ubi obtinuit, inops equidem parvique momenti, Thessaliam invadit ac latrocinia exercet: obvios mercatores cæterosque spoliat: Iltrim Bajazitis filium se prædicat, exque Othmani prosapia editum. Quod ob flagitium dominus noster, ut probe scitis, exercitum justum adversus eum expedit: et inito prope Thessalonicam prælio, cum non posset sceleratus ille impetum sustinere, fuga in urbem istam pervenit. Tunc temporis etiam Cineites domino nostro militabunt: qui quidem, Asiæ eum præest, ducis generalis Smyrnæ et Ephesi titulo ibi arrogato antea defecerat. Inde valido exercitu a rage nostro pulsus, jussusque eum comitari et in occidentalibus provinciis degere. Iste ergo occisionem nactus Thessalonicam aufugit, et huc de causa Mustaphæ se conjunxit. Cumque cives in eo proposito non prorendi hunc impostorem, pertinaciter starent, dominus noster ad ipsorum imperatorem acripit, salique ei clare significat: Cum exivissem ad ventionem, imperator illustrissime, ut feram comprehenderem, jamque lupo abacto prædam, quam sectabar, in manibus haberem, imperii tui mandras lupo iste ingressus est, salvusque evasit. Peto itaque prædam meam mihi reddi, ne tuis ac meis pecudibus temporis lapsu perniciem afferat. Istis imperator respondit: Etsi lupo sit qui salutem sibi in mea mandra quæsitiv, mansuetæ tamen ac humanæ sum indolis; neque ex aliena corde voluptatem capio. Lupi custos ero, non proditor. Hoc contentus sis, ut eum frenatum cohibeam meæ potestati suppositum, eique non permittam procurrere, et aliquid quod tuum sit devastare. Securus ergo omnibusque ubertim abundans regna dum vizeris, sadderibusque sita, quæ jurati ambo pepigimus. Dehinc hunc Mustapham ac Cineitem Constantinopoli delinuit, et post quadriennium in Lemnum insulam illum transmisit, ubi hactenus degerat. Nunc cum nocere nobis imperator haud possit, intelligatque consilia sua exitum non sortiri (volebat quippe duos infantes regios penes se habere, suisque viribus terrorem nobis per ipsos injicere), transfugam istum Cineitem ac Mustapham, ceu canes feros et rabie citatos, in nos im-misit. Ad capturam quidem modum aut leporum contra hostes nos non præbeamus; quin etiam tanquam leones insiliamus, hastasque nostras, quæ flecti nesciunt, in eos directe quatiamus. Animum addat nostrorum

α δὲ ἀπαρχὴ τὰ τῶν Ῥωμαίων. Διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς ὡς χρὴ ἀντιστῆναι τῷ πλαστῷ τούτῳ Μουσταφᾷ, καὶ τοῖς συνασπισταῖς, καὶ ὁμοφροσιν τούτου Ῥωμαίου. Οὐ γὰρ ἐκ τῶν αἰμάτων Ὀθμῶν οὗτος ὁ δυσσεβὴς, καὶ ἐχθρὸς τῆς πίστεως. Καὶ γὰρ ἐκεῖνος ὁ Μουσταφᾶς, ὁ ἀδελφὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν, ἐταθρήκει κομιδῇ γήπιος ὢν, καθὼς ὁ κύριος ἡμῶν ἐλεγε πρὸς με. Οὗτος γὰρ τῶν χυδαίων Τούρκων εἰς ὧν, ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ προκυρωχηκότος Μωδοῦ, ὁ βασιλεὺς Μαρουήλ τούτου, ὡς υἱὸν τοῦ Ἰλητῆ, ἐφανέρωσε, ἐκφοβῶν τὸν Μωδοῦν. Ἐτα ὁ πλάτος οὗτος ὡς εἶδε τὸν βασιλεῖα ἄρκοις συνδεδέντα, καὶ ἀκριν ἀγάπην ἀλλήλοισ ἐκ συμφύρου σὺν τῷ κυρίῳ ἡμῶν μεταδώσαντας, ἀποδράς ἐς Βλαχίαν ἀφίκετο, συνδιῶων τῷ Μύλιτῃ τότε τῶν Μυσῶν ἀρχηγῷ ὄντι, υἱὸν αὐτῶν τοῦ Ἰλητῆ ἀποκαλοῦντα, καὶ βοήθειαν ἐξαιτούμενον. Κάκειθεν λαβὼν ὀλίγην τινα βοήθειαν, καὶ εἰς τὰ Θεσσαλίας μέρη ληστρικῶς εἰσελθὼν, τοὺς συναρτῶντας ἐμπόρους καὶ οἰονοσθήτινας ἐξεργύμων, καλῶν ἑαυτὸν υἱὸν τοῦ Ἰλητῆ, καὶ τοῦ Ὀθμᾶν ἀπόγονον. Ὅθεν καὶ ὁ κύριος ἡμῶν, ὡς ὑμεῖς οἴδατε, στρατὸν ἀξιόλογον πέμψας κατ' αὐτοῦ, ἐγγύς που τῆς Θεσσαλονίκης συνάγαγας πόλεμον, μὴ δυνηθεὶς ἀντιστῆναι ὁ ἀλάστορ, φυγῆς εἰς τὴν Θεσσαλονικίαν εἰσεσι. Τότε καὶ ὁ Τζινεῖτε συνδιῶων τῷ ἡμετέρῳ κυρίῳ, καὶ γὰρ ἦν ἀποστατήσας τὸ πρότερον, αὐθεντεύων τὴν ἐπαρχίαν Ἀσίας, καὶ καθολικὸν ἡγεμόνα Σμύρνης τε καὶ τῆς Ἐφέσου ἀποκαλῶν ἑαυτὸν, καὶ σὺν πολλῇ δυνάμει τούτου ἐξελάσας ἐκεῖθεν, σὺν αὐτῷ διδάγειν ἐκέλευεν ὁ ἡμέτερος κύριος εἰς τὰ τῆς Ἀύσεως μέρη. Τότε καὶ αὐτὸς καιροῦ δραξάμενος εἰσηλθὼν ἐν τῇ Θεσσαλονικῇ φυγῆς, καὶ τῷ Μουσταφᾷ δι' αἰτίας ρηθείσας συνήφθη. Ὡς δ' οὐκ οἱ τῆς πόλεως ἀνευδῶτος ἰστέμενοι, καὶ μὴ προδοῦναι βουλευθέντες τὴν ἀπατεῶνα τούτου, ὁ ἡμέτερος δεσπότης γέραγε πρὸς τὸν βασιλεῖα αἰτῶν αὐτῶν, καὶ παραδειγματικῶς ἐμήνησε λέγων· Ἐξελθὼν τοῦ θηρεῦσαι θήραν, ἐκλαμπρότατε βασιλεῦ, καὶ λύκου κυνηγετουμένον, καὶ δὴ ἐν χερσὶν τὴν θύραν ἔχω, εἰσπηδήσας ἐσώθη ἐν τῇ μένδρῃ τῆς σῆς βασιλείας. Ἀεὶ ὄν τοῦ δοθῆναι τὸ ἐμὸν θήραμα· ἴνα μὴ καὶ τῶν σῶν καὶ τῶν ἐμῶν θρημμάτων λυμαντήρ γτηνηται καιροῦ προλόγτος. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀντέγραψε πρὸς αὐτὸν· Εἰ καὶ λύκος τὸ διασωθῆν ἐν τῇ ἐμῇ μένδρῃ, ἀλλ' ἐγὼ τὸ γαλήνῃ ἔχω καὶ φιλόφρων, καὶ τὸ μὴ χαίρειν ἐκ' ἀλλοτρίοις φόντοις, σιωτῆρ ἔσομαι τοῦ λύκου, καὶ οὐκ ἀποδοῦναι. Ἀρκεῖ σοι τοῦ γαλήνῳσαι τούτου ἐγὼ, καὶ ἐν χερσὶν ἔχειν· καὶ μὴ ὄσσαι προβύττειν μήτε φθεῖρειν τι τῶν σῶν, ἀλλ' ἐν ἀδείῃ καὶ ἀφθορίᾳ ἡγεμονεύειν σε ἀχρὶς θροῦ ζωῆς σου, φυλαττομένων τῶν ἐν ἄρκοις γενομένων ἡμετέρων συνθηκῶν. Ἐκτοτε οὐκ εἶχε τούτου ὁ βασιλεῦς· ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει σὺν τῷ Τζινεῖτῃ· καὶ μετὰ χρόνοις τέσσαρας ἐπεμψεν αὐ-

τὸν ἐν τῇ γῆσφ Λήμῳ, καὶ αἰ διήγρησεν ἀχρι τοῦ
 ῥῦν. Νῦν δ' ὁ βασιλεὺς μὴ ἔχωρ δ τι καὶ θρῆ-
 σαιετ, ὄρωρ μὴ εἰς τέλος τὸ αὐτοῦ βούλημα
 ἐξερχόμενον· καὶ γὰρ ἐβούλετο τοὺς δύο παῖδας,
 τοὺς ῥηκίους, ἐν ταῖς χερσίν ἔχειν· καὶ δὲ ἐκεί-
 των ἡμᾶς ἐπιοῆσθαι τῷ αὐτοῦ κράτει· ἤδη τὸν
 κύνας καθ' ἡμῶν λυτεῶντας, ἀρῆκην· ἡμεῖς δ'
 φαιτοῦμεν, ἀλλ' ὡς λέοντες ἐπισπληθήσομεν. Καὶ
 εὐσπτόχως· καὶ γὰρ οἱ ἡμέτεροι πλείονες. Ὅρατε
 τοῖνυν τοὺς σὺν αὐτῷ εὐαριθμήτους δρ-
 τας, καὶ ἐτι ἐν ταῖς ραγάσι τῶν ὀδόντων τὸν ἄρτον
 τοῦ κυρ'ου μου φέροντας· καὶ αὐτοὶ σὺν
 ἡμῖν ὑθωρῶν ἔσονται, αἰτεῖν ὡς πεπλανημένον
 πρόβατον καταλήψοντες· μόνον εἰ παροθύμως
 τὴν ἀρχὴν τῆς εἰσβολῆς τοῦ πολέμου ὑπεισέλωμεν.

Ταῦτ' εἰπὼν καὶ τὰς φάλαγγας κατὰ τάξιν εὐαρ-
 μόστως συντάξας, τὸ ἐνυάλιον ἤχησεν. Ὁ δὲ Μου-
 σταφᾶς σὺν τῷ Τζινεῆτ καὶ αὐτὸς τοῦς, οὐς εἶχεν,
 ἐγκαρδίως σπερβώσας, καὶ θρόσας, ὡς εἰ τῆς ἀρχῆς
 ἐπιλάθοι, πάντων πραγμάτων ὡς αὐτὸς, καὶ αὐτοὶ
 ἔσονται κύριοι, καὶ τιμῶν καὶ δώρων ὄτι καὶ πλεί-
 στων ἀπολαύσονται παρ' αὐτοῦ· καὶ τοῖς μικροῖς
 μεγάλα, καὶ τοῖς μεγάλοις ὑπερμεγέθη τάξας τὰς
 ἀμοιβὰς, καὶ τὰς χάριτας. Καὶ δὴ ὄρων ὁ Μουστα-
 φᾶς ἤδη σαλεύμενον τὸ τοῦ πολέμου πτερὸν, καὶ οἱ
 ὑπεναντίοι προτῶρμησαν, ἐπισπείοντες τὰ δόρατα,
 καὶ τοξοβολισμοὺς οἱ τοξόδοι προέπειμπον, σπὰς ἐφ'
 ὕψηλῳ τόπου τὸν πόλεμον καταλιπὼν τῷ Τζινεῆτ,
 καὶ γὰρ ἦν ὁ ἀνὴρ ὡς; οὐδεὶς τῶν ἄλλων ἀνθρώπος,
 καὶ τοῖς πολέμοις; σὺνήθης, ἔκραξε μεγαλοφῶνως·
 Ἄνδρες ἀδελφοί, οὐ γὰρ οὐ δούλους καλῶ, εἰς
 τί ἡ ἀσέβεια αὐτῆ; Δούλος κατὰ δασπότου; καὶ
 ταῦτα ἐξ Ἀλβανῶν. Γένος βάρβαρον πρὸς ἐμὲ
 τὸν υἱὸν τοῦ Ἰλητρήμ, τὸν κύριον ἡμῶν; Καὶ γὰρ
 εἰ ἔζη ὁ ἐμὸς ἀδελφός, εἶχετ ἄν λόγον ἡ ἀσέβεια
 αὐτῆ, ὡς ὑπὲρ ἐκείνου τὴν ζωὴν θύσειν μέλ-
 λων, ὁ βιοθανῆς ἐν ὀλίγῳ μέλλων γενέσθαι οὐ-
 τος· ῥῦν δὲ θανόντος ἐκείνου, τίς κληρονόμος
 αὐτοῦ ὁ υἱός; Ἄλλ' οὐκ ἔχει χῶρον ἐν Θράκη·
 ἀρκεῖ γὰρ αὐτῷ τὰ τῆς ἐφᾶς· καὶ γὰρ οὐ τοῖς
 πράγμασιν ἐπεμβαλὼν τοῖς πατρίκοις αὐτοῦ,
 ἀλλὰ τοῖς τοῦ ἐμοῦ πατρός· εἰ γὰρ οὐκ εἶμι υἱός,
 λέγει τις, τοῦ Ἰλητρήμ, ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν
 φανερὰν ἐπιδείξω· εἰ δὲ καὶ πολεμεῖν με θέλει,
 οὐχ ὁ ἐμὸς δούλος, ἀλλ' ὁ ἐμὸς ἀνεψιὸς ἐλθέτω
 καὶ εἰ τιτι νέμει τὸ κράτος ἡ τύχη, καὶ κρα-
 τείτω ἐκείνο· Ὁαυμάτω δὲ καὶ ὑμᾶς τοὺς εὐδο-
 κημήσαντας ἐν ταῖς στρυτταῖς τοῦ ἐμοῦ πατρός,
 καὶ ἐπισταμένους τὴν ἀλαζονείαν αὐτοῦ, καὶ τὸν
 τύπον καὶ τὴν ὑπεροψίαν τοῦ τριοβολιμαίου
 τοῦτου· καὶ εἰ εὐτυχήσει ἐν τῇ παρούσῃ συμ-
 πλοκῇ, τίς ἔσται δὲς δυνήσεται συναῖραι λόγον
 μετ' αὐτοῦ; Διὸ, παρακαλῶ, μὴ γίνεσθε πολεμι-
 σταί, ἀλλὰ μάλλον συμμαχήσατέ μοι, καὶ μετὰ
 ἐπιεικείας προσέλωτε. Καὶ τῶν ὑμετέρων, μάρ-
 τυς Θεός, οὐ στερήσω τι· ἀλλὰ μάλλον προσ-
 θήσω, καὶ ἐτι πλείονα ἀύξησησ. Τοῦτων εὐτυ-
 λεχθέντων, αἰφνης ὁ τὸ δεξιὸν κέρασ ὑπερσπίζων
 σατράπης; ἀποσπαθεῖς, ὡς δῆθεν συμπλακῆναι θέ-
 λων τῷ Τζινεῆτ, σὺν τοῖς σὺν αὐτῷ ἦλθοσ ἐνώπιον
 τοῦ Μουσταφᾶ, καὶ ἀποδάντες τῶν ἵππων ἅπαντες,
 τῆν δουλικὴν προσκύνησιν ἀπένεικαν αὐτῷ. Μετ'

major numerus, inferiorque eorum, qui ipsi militunt :
 quos cernitis panem regis mei in dentium interstitiis
 adhuc ferre. **83** Eos adjutores mox habebimus in
 recude aberrante retrahenda. Hoc unum nobis sat
 erit, si praelium prompti atque alacres inierimus.
 ἀποσπείοντες τὸν σὺν τῷ Μουσταφᾶ, ὡς ἀγροὺς
 οὐχ ὡς δορκάδες ἢ πτόκεις εἰς τοὺς ὑπεραντίους

His dictis aciem disponit, agminibus ex arte
 locatis, et classicum cani jubet. Ex altera quoque
 parte Mustaphas praesente Cineite animos suorum
 confirmat : juratus iis pollicetur, si imperium
 adeptus fuerit, rerum omnium dominos aequae ac
 se fore : honores ac dona quamplurima a se repor-
 taturus, amplam mercedem infimis ostentans, pro-
 ceribus immensa supra modum praemia promittens.
 Ubi etiam vidit Mustaphas bellum alas jam
 quater (id est, ad belli discrimen ventum esse),
 hostesque hastis incussis, ac jaculis intortis im-
 pressionem fecisse, tradita Cineiti, viro inter
 ceteros bellicosissimo, praелиis etiam assueto,
 incundae pugnae cura, ipse in edito loco stans,
 contenta voce sic inquit : Viri fratres, neque enim
 servos appello, quo impietas ista tendit ? servus
 domino bellum infert ? isque genere Albanus ? Bar-
 barae gentis proles, mihi, qui vester sum dominus,
 et Iltrim Bajazitii filius ? Enimvero si superesset
 frater meus, colorem aliquem haec impietas praese
 ferret, utpote vitam suam pro illo profusus esset
 iste, cuius cervicibus cruentum satum impendit.
 Nunc vero fratre meo mortuo, quis ex eo prognatus
 haeres ? neque, si supersit, in Thracia juris quid-
 quam habet. Longe lateque in Oriente imperat. Haec
 etiam paternas ipsius opes invado, patris mei ditiones
 solummodo occupo. Quod si negaverit ullus me Iltrim
 filium esse, ei me verum clure approbabo. Quod si
 etiam bello decernendum, accedat fratris mei filius,
 non vero mancipium meum, quicum experiar. Cui
 porro fortuna potiore partem attribuerit, ille
 regnet. Vos demiror, qui in patris mei exercitibus
 virtutem militarem vestram omnibus probaveritis,
 qui probe etiam nostis huius triobularis iustantiam,
 superbiam ac supercilium. Cui si prospere cesserit
 huius pugnae exitus, quis acire ipsum verbis audebit ?
 Vos propterea hortor, ne belli gerendi animo potius
 quam me adjuvandi estote, et cum aequanimitate pro-
 cedite. Nullis praemiis aut mercede, testis Deus
 adsit, vos frustrabor, quin etiam amplioribus vos
 honorabo. Ubi finem dicendi fecit, subito qui Baj-
 zitis exercitus dextro cornu praerat, satrapa a
 suis digressus, quasi cum Cineite manus conser-
 turus, quique ipsius latera cingebant, Mustaphae
 se stiterunt, et ab equis cum desiluissent, cuncti
 quam servi dominis, venerationem exhibuerunt.
 Confestimque, qui sinistrum aciei regebat cornu,

pariter transfugit. Peregrinam quamdam mutationem videre erat, Mustapham temporis momento plumis ornatum, similemque alte volanti aquilæ; Bajazitem vero veluti monoculam plumis **B**4 spoliatum, et famulis solis eum comitantibus a cæteris desertum. Cumque intelligeret raro admodum domino superiorem servum evadere, videretque fortunam sibi in partes sibi contrarias ducere, obsequii promptitudine salutem quaerit: et ex equo Jesiliens fraterque ejus Hamza, servili more ac gestu, Mustaphæ obviam procedunt salutantque. Defuncti igitur prælio Mustaphæ milites, duci suo tentoria decora ac convenientia pangunt, eique ex equo sublevato, ut totius Romanæ diionis imperatori acclamarunt. Bajaziti vero procul sedere jussu, satellites custodiæ causa appositi sunt. Accedens deinde Cineitès, cum videret eum aura vitali adhuc frui, intelligeretque intra casses irretitum, præclusis omnibus effugis teneri, ejusmodi orationem ad Mustapham habuit: *Quousque impius iste solem videbit, qui nec tenebris palpabilibus etiam dignus? Cui respondit Mustaphas, Consilio tuo utere. Jubeat itaque extra castra non procul tracto caput misero amputari: quod illico factum ipso spectante, et talia verba proferente: Nosti, pessime, testiculos demetere? Cineitis etenim genero Audulæ testiculi exsecti fuerant Bajazitis jussu. Duxerunt et hujus fratrem Hamzam capite quoque plexuri; at Cineitis ejus misertus quod juvenis esset, eum dimitti jussit: *Quippe, dixit, non est ferus et inhumanus ut ille, quem morte violenta affecimus, nullum adhuc scelus hic patravit, sit itaque libertus meus.* Non intellexit infelix Cineites se fovere cum, qui perniciem ipsi allaturus erat: quique brevi vitam crudeliter erepturus erat illi, qui erga se misericordia commotus fuerat.*

τὸν θανατηφόρο, αὐτοῦ ζωपुरοῦ, καὶ ὃν ἔλεετ' αὐτῶς, εἶν.

Novus itaque imperator Mustaphas liber factus ac audacior Adrianopolim cum universis copiis intrat: in cujus occursum egressi sunt multa cum fiducia et lætitia cives, hilari voce ipsi acclamantes. Præsidarii autem Callipoleos custodiæ impositi ubi, quæ gesta erant, rescivere, spe omni abjecta, pacto inito ac jurejurando addito sese dederunt. Demetrius Leontarius igitur, qui speraverat urbe se potiturum (sic enim inter eos

Ismaelis Bulliãldi notæ.

(25) Ἐλθὼν δὲ ὁ Τζινεήτ. Laonicus lib. v, Bajazitem Bassam jussu Mustaphæ interfectum: et Phranzes, lib. 1, cap. 40, scriptum reliquere. Lemnclavius lib. xiii, ex historia Verantiana tradit, occisum fuisse vezirorum invidia, qui ut diutius veziri munere apud Mustapham fungeretur, pati nequibant. Ex Morate Dragomanno addit, necatum fuisse in loco quodam Salt-dere dicto. Hamzam hujus Bajazitis fratrem a magnatum parte, qui salvum cum volebant, servatum fuisse Verantiana Historia narrat.

(24) Οἱ δὲ τῆς Καλλιουπόλεως. Laonicus et

οὐ πολὺ δὲ καὶ τὸ ἀριστερὴν κέρασ κρατῶν, κάκεινος ἔπραττε τὰ ὁμοία. Καὶ ἦν ἰδεῖν ξένην ἀλλοίωσιν, τὸν Μουσταφᾶν ὡς ἐν ἀκαρεῖ πτερωθέντα, καὶ ὡς ἀετὸν ὑψιπετοῦντα παρόμοιον· τὸν δὲ Παγιαζήτ ὡς κολοῖδον καταψιλωθέντα, καὶ Ἐρημον μόνον μετὰ τῶν ἰδίων ἱστάμενον. Τότε κατὰ νοῦν λαβὼν ὡς σπανίως ὑπερισχύει δούλος δεσπότη, καὶ ὁρῶν ὡς ἤδη τὰ τῆς τύχης νήματα ἀντιστροφῶς κλιθόντα, πραγματοῦεται τὴν αὐτοῦ σωτηρίαν ἐν τάχει· καὶ καταβὰς τοῦ ἵππου σὺν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Χαμζᾶ, δουλικῶς καὶ αὐτοὶ προσοπήτων, καὶ προσεκύνουσαν αὐτῷ. Τότε οἱ τοῦ Μουσταφᾶ τὸν πόλεμον λύσαντες, καὶ οὐκ ἠγάπησαν πρεπούσας πηξάντες, ἀποδιβάσαντες τοῦ ἵππου τὸν Μουσταφᾶν, ὡς ἀρχηγὸν αὐτὸν καὶ ἡγεμόνα πάσης γῆς Ῥωμαίων εὐφήμου· τῷ δὲ Παγιαζήτ κελεύσαντι [κελευθέντι] καθεσθῆναι μακρόθεν, φύλακας ἐπέταξε τοῦ φυλάττειν αὐτόν. Ἐλθὼν δὲ ὁ Τζινεήτ (25), καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐτι ζῶντα, καὶ γὰρ ἦν κρατῶν τὰς ἀκρας, τοῦ μὴ διαδραῖναν τὸν ἀντικείμενον, καὶ μεθῶν ὅτι ἐν ἀρχαῖσι ἦν, λέγει τῷ Μουσταφᾶ· Ἔως πότε ὁ ἀνδρῖος οὗτος ἐστὶν ἡλιον ὀρεῖ, ὁ μὴδὲ ὑψηλαφῆτοῦ σκότους ἀνδρῖος; Ὁ δὲ Μουσταφᾶς, Ὅς βουλητόν ἐστὶ σοι, πολεῖ, εἰπὼν, κελεύει μικρὸν ἐλύσαντες ἔξω τῆς παρεμβολῆς, τὸν ἄθλιον τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθῆναι. Ὁ καὶ γέγονεν, ὁρῶν καὶ αὐτῆς τὴν κατατόμησιν, καὶ λίγων· Οἶδας, ὦ κάκιστε, θερίζειν ὄρχεις; Καὶ γὰρ ἔτυχε κοπήναι τοὺς ὄρχεις τοῦ Αὐδουλά γαμβροῦ τοῦ Τζινεήτ, προλαβὼν τοῦ Παγιαζήτ τοῦτο κελεύσαντος. Τότε ἤγαγον καὶ τὸν Χαμζᾶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, θέλοντες κάκεινον κατατομήσαι· ὁ δὲ Τζινεήτ ἐλεήσας αὐτὸν νῆον ὄντα, Ἄρατε αὐτόν, εἶπεν· οὐ γὰρ ἐστὶν ὡς ἐκείνον τὸν βιοθασῆ καὶ ἀπάνθρωπον οὗτος· οὐδὲ ἐκ τῶν χειρῶν τούτου ἐξέρχεται τι τοῦ πράξαι κακόν· ἔστω οὖν ἐμὸς ἀπελευθερός. Οὐκ ἴδεν ὁ δύστηνος Τζινεήτ, ὅτι ἀνηλεῶς μέλλει τὴν ζωὴν αὐτοῦ ὡς ἐν ὀλίγῳ λα-

Τότε ὁ νέος ἀρχηγὸς Μουσταφᾶς μετὰ παρρησίας καὶ θάρρους ἐπὶ τὴν Ἀδριανούπολιν εἰσεῖσι σὺν παντὶ τῷ στρατῷ. Καὶ μετὰ χαρᾶς καὶ παρρησίας πολλῆς ἐξῆλθον οἱ πολλοὶ εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, εὐφημοῦντες ἰλαρῶ τῇ φωνῇ. Οἱ δὲ τῆς Καλλιουπόλεως (24) μαθόντες τὸ γεγονός, καὶ ἀπελπίσαντες οἱ τοῦ φρουρίου, μεθ' ὄρκων καὶ συνθηκῶν παρέδωκαν τὸ φρούριον. Ὁ δὲ Λεοντᾶριος ἐλπίζων κατὰ τὰς συνθήκας τὰς ἐνωμότους, μετὰ τὸ ἐξελεῖν ἐν

Phranzes delusos fuisse Græcos a Turcis narrat: hi siquidem illis Callipolim relinquere, ut inter ipsos convenerat, noluerunt: causam, cur id facere recusarent Turci, affert: quod sibi rebusque suis nondum satis confirmatis, talem urbem Græcis concedi haud expediret. Phranzes id sibi reliquissimum esse Turcos dixisse, docet: in eo quippe loco cæremonias litaniasque juxta Musulmanicum ritum primum celebraverant, postquam in Europam transierunt: lege propterea sibi vetitum Christianis eum tradere. A Phranze non dissentiant Mustaphæ ad Leontarium verba.

τοῦ φρουρίου τοὺς φύλακας καὶ πᾶσαν τὴν παρασκευὴν, ἣν εἶχον ἔνδον, κατὰ τὰς πίστεις αἱ ἐγένοντο μετ' αὐτῶν, αὐτοὺς ἐκ τῶν τριήρων ἐξαγαγῶν θώρακας, περικεφαλαίας, δόρυ, τζάγρας, καὶ πᾶν εἶδος ἀρμάτων, ἤρξατο εἰσάγειν ἐν τῷ φουρίῳ. Φθάσας οὖν ὁ Τζινεῖτης, καὶ ἰδὼν τὰ γενόμενα, ὄρων δὲ καὶ τὸν δῆμον τῶν Τούρκων θορυβοῦμενον καὶ ταραχώδη ἐπὶ τῇ ἀνεπιπέτῳ καὶ ἀπροσδοκῆτῳ μεταβολῇ, ἤρξατο σκώπτειν καὶ σκληρολογεῖν τὸν Δημήτριον, λέγων· Ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὦ στρατηγὲ Δημήτριε, τὸν ἀγῶνα, ὃν ἠγωνισάμεθα, καὶ τοὺς κινδύνους, οὓς ὑπέστημεν, ἕνεκά τοῦ γένους τοῦ σοῦ, καὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας ὑπολαμβάνεις γεγονέναι; Ἄλλ' οὐχ οὕτως ἐστὶ τὸ γινόμενον εἰς ἡμᾶς ἐγκλιεῖστος ὄντας ἀπολύθηται, καὶ δούλους ὄντας δεσπότας γενέσθαι, οὐχ ἡμῶς καὶ τοῦ Ῥωμαίου τῆς δωρεᾶς ταύτης αἰτίας κρινόμεν, ἀλλὰ τῷ ἐπουρανίῳ Θεῷ. Ὑμᾶς δὲ τοὺς συμπασχῆσαντας καὶ κοπιῶσαντας ἐν τῇ μεταθέσει ταύτῃ, Θεοῦ θελήσει κοκοπιώκατε ὁ, θῶς, ὑπολαμβάνομεν. Ἔνεκα οὖν τῶν κόπων, καὶ τῶν ἀμφοτέρων τῶν καμάτων, τῷ μόνῳ Θεῷ προσφέρομεν εὐχαριστίας. Ὑμᾶς δὲ διὰ δώρων ἰκανῶν, καὶ φιλίας, καὶ ταύτης προσκαιροῦ, παραπέμψαι· τὸ δὲ πόλει καὶ φρούριον λαβεῖν παρ' ἡμῖν. Ἄρκαί σοι ὧσον πεμψήσῃαι ἐν Κωνσταντινου, ἀναμνητήσκοιτες τῶν Λημνίων κακῶν, καὶ τὸν ἐν τῇ μορῇ τῆς Παμμαρτίστου τῶν καλογήρων ὀνειδισμόν· ἔχεις μισθοῦ χάριν σώων τὴν κεφαλὴν, τὸ τοῦ λύκου φθέγξομαι. Δίρε κώπας, ἔχεις τὸν Εὐρον πνέοντα γλυκερὸν ἀέριον· φθάσε τὴν Κωνσταντινου, ἄσπασαι τοὺς βασιλεῖς ἀφ' ἡμῶν· λέγε πῶς Θεὸς τὴν ἀθροῦσαν ἡμῖν ἐδώρησατο· ἔστω μεθ' ἡμῶν ἐν εἰρήρῃ διάγω, καὶ ἡμεῖς μετ' αὐτοῦ, ἀπέστω ζήτησις Κυλλίουπόλεως. Ταῦτα τὸν στρατηγὸν τὰ ῥήματα οὐκ ἐλάγον ἐτάραξαν· καὶ θυμωθεὶς, ὄνκ οἰδᾶς, ἔφη, τὸν ἐμὸν βασιλέα ποίας συνδέσεως καὶ γλώσσεως, καὶ ποίας ἄλλης μεγαλογνωμοσύνης ἐστίν, ἀποπέμπει με κενὸν τοιούτοις ῥήμασι φαύλοισ ἀκοπύοντα ἐκ τοῦ στόματος, ὦ Τζινεῖτη; Ἰσθί δεῖ ὡς ἐν ὀλίγῳ, ὡς ὄρω, πάλιν ἐξεῖσε ἡ Κωνσταντινου, καὶ τότε μάθης ἡ εἰρήνας. Πλὴν οὐ σὸν ἐστὶ τὸ διδύναί με λόγον καὶ ἀποπέμπειν, ἀλλὰ τοῦ ἀρχηγοῦ Μουσταφᾶ, ὃν ὁ Θεὸς καὶ ἡ τύχη Ῥωμαίων ὑψώσε. Ἐν δὲ, εἰς τῶν πολλῶν τυγχάνων, καύσαι τοῦ λέγειν, δεῖ οὐκ ἔχεις τὸν ἀκούοντα. Ἐγεθθεὶς οὖν εἰσῆλθεν εἰς τὰς τριήρεις πλήρης ὢν χόλου καὶ πικρίας, μὴ ἔχον τί ποιῆσαι, κατὰ νοῦν φέρων τὴν τῶν ὄρκων ἀθέτησιν, καὶ τὰς ὑποσχέσεις, τὰς παρ' αὐτῶν γενομένας. Ὅμως ἴστατο ἐκδεχόμενος παρὰ τοῦ Μουσταφᾶ τὴν ἀπόκρισιν, εἰ μέλλει κατὰ τὰς συνθήκας λαβεῖν τὸ φρούριον, ἢ οὐ, καὶ τότε ἐπαναζεύξει. Ὁ δὲ Μουσταφᾶς ἐλθὼν, καὶ λόγους συνάραντας ἱκανοῦς ἄμφω, τῷ Δημητρίῳ ἔφη· Ἐγὼ μὲν, ὦ φίλε, καὶ τοῦ ἐμοῦ ὑπερασπιστοῦ περιπόθητες, οἶδα ἀκριβῶς τὰς ὑποσχέσεις, ἃς ὑποσχέθητι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ προφήτου αὐτοῦ· καὶ δεῖ ἐν μέσῳ τούτων ἦν καὶ τὸ

PATROL. GR. CLVII

convenerat) ubi praesidium decessisset, asportavissetque secum omnia vasa et sarcinas, quas in urbe miles habebat, hac siquidem conditione se dediderant, exportari thoraces ex triremibus curat cassides et galeas, hastas, zagaias, id est jacula, et omne genus armorum in arcem importari coepit. At Cineites accurrens quod factum erat cernit, Turcorum multitudinem turbatam ac tumultuantem, ob mutationem insperatam ac inexpectatam: contumeliosis ideo asperisque verbis Demetrium sic affatus est: Imperator Demetri, **85** ut mihi videtur, existimas nos, nationi tuae gratificaturos imperioque Romano, praelium obisse et pericula adiisse? aliter equidem se res habet. Quod nobis inclusis accidit in libertatem asseri, ex servis rerum dominos fieri, tantum benefecium Deo, qui caelestia habitat, acceptum ferimus; nec auctores illius vos Romanos judicamus. Existimamus projecto opera vestra prospere nos usos esse, qui, sociatis nobiscum laboribus, belli aerumnas in hac rerum conversione toleratis. Soli itaque Deo gratias agimus, qui a laboribus et cassibus praeteritis integros servavit; vosque cum donis, quantum vester capit status, et amicitiae vobis opportuna pignorbis dimittimus. Urbes vero et castella nos vobis tradere absit! Tibi, o Demetri, salvo satis sit Constantinopolim repetere. Memoria animis adhuc haeret malorum, quae in Lemno passi sumus, quamque contumeliose a monachis habitum in Beatissimae monasterio. Caput integrum mercedis nomine domum refers, Lupi ac Ciconiae apologo utar. Remos impelle, lenis ac sudus Eurus spirat. Constantinopolim proficiscere, imperatores nomine nostro saluta, et iis annuntia, quomodo Deus dominationem nobis concesserit. Inter imperatorem nosque pax integra maneat atque tranquillitas, nec aliqua de Callipoli quaestio fiat. Tali oratione non mediocriter turbatus est dux exercitus Demetrius, ad iramque versus ait: An non tibi cognitus est imperator meus, quamque prudens, rerum peritus ac magnanimus sit? his contumeliosis, quas ore tuo evomisti, o Cineites, honoratum, nudumque dimittis? persuasum habe, quod praevideo, te brevi Constantinopolim, ut ad asylum, profecturum: tunc, quid prosunt verba ista tua, cognosces. Verumtamen pro imperio neque jubere, vel me dimittere potes, ac Mustaphas imperator, quem Deus Romanorumque fortuna evertent. Tu vero cum de turba et plebe unus sis, abstine a verbis, quibus obtemperantem nullum habes. Cum itaque surrexisset ira tumens ac indignabundus, triremes conscendit quid faceret anceps, animo revolvens promissa istorum, quae perjurio corrumpant. Remansit tamen exspectando quodnam sibi a Mustapha responsum daretur: an ex foedere arcem sit recepturus, necne; acceptoque responso redire statuit. Accessit itaque ad eum Mustaphas, et post longum colloquium, Demetrio haec dixit: Ego quidem, o amice, protectori meo charissimis, eorum recte memini, quae coram Deo ejusque pro-

30

pheta promisi, quodque his etiam armis Callipoleas contineretur. De cæteris equidem omnibus rationem reddere debeo in die illa iudicii novissimi tremenda, nisi pactis stetero, eaque adimplevero. Quod autem ad castrum spectat, satius est mihi jusjurandum violare. quam in Dei offensionem incurrere, manibus impiorum pios tradendo, liberæ conditionis **86** homines in servitutem redigendo, gentemque Deo dicatam ac consecratam subjiciendo infidelium imperio, qui Deum unicum cæli et terræ nesciunt. Quod si in eam impietatem præceps laborer, quod absit! Domine, Musulmanorum natio neque me imperatorem ferret, vel tibi arcis ingressum concederet. Abi itaque, quam maximas pro viribus meis gratias referam. Quæcunque vero ditionis meæ non sunt, sed publico acquisita meoque prophetæ, illa intacta relinquo, consuetudinibus Musulmanorum prophetaeque præceptis fraudem ullam facere recusans, cum Musulmanus sim. Indesinenter equidem laborabo ut urbium numerum multiplicem, eas augeam, regionesque Cavuridum adjiciam Musulmanorum ditioni. Urbem vero ut Christianis concedam, etiamque Callipolim (quæ Musulmanorum fauces sunt, totum genus Christianum absorbentes: qui etiam laqueus est, quo Christiani jugulantur ac pereunt), nunquam animum inducam, nec quidquam tam absurdum admittam.

Hæc dum audit Leontarius (tanquam leo, cui præda se subtraxit, in terram caput inclinans, et cæca laxata terram verrens), vultum præ dolore demittit, quasi phrenesi superveniente mente dejectus. donec absurdum sermonem finivisset ille. Postmodumque attollens oculos eum sic alloquitur: Accurate novimus, domine dux, quomodo vos Musulmani multis abhinc annis erga nos affecti estis. Elapsi sunt equidem anni centum quinquaginta, ex quo proavis tuus Oihmun Bithyniam, Paphlagoniam et Phrygiam majoribus nostris ereptas imperio suo subdidit. Cum vero filius ejus Orchan hæreditario jure eadem themata seu provincias consecutus esset, sædram initorum immemor perjurio fidem datam, fines transgressus, quos Deus et veritas stabiles posuerunt, violavit. Janique ab eo tempore anni centum transierunt, quo Occidentem devastare cepit. Illius deinde nepos pater tuus Iltrim Bajazites, cum successionis jure rerum summa omnibusque provinciis potiretur, et ipse perjurii reus peractus est; tandemque ipsum imperiumque ejus universum Deus Persis tradidit. Ad hanc diem ab ejus obitu tricesimus fere agitur annus, cuique fratres Musulmanus et Moses, jurejurando violato, infelici exitu imperium ac vitam amiserunt. Solus Mehemetes, qui jam obiit, imperator fraterque tuus, juramentum non violavit: ipse propterea mitiori fato concessit, postquam re-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(25) Ἐγγύς σου τὰ τριάντα ἔτη. Fieri nequit, ut a Bajazitis Iltrim obitu ad hanc diem anni triginta numerentur, cum Bajazites obiit anno

τῆς Καλλιουπόλεως φρούριον. Ἐνεκα οὖν τῶν ἄλλων ἀπάντων ἔχω λόγον ἀποδοῦναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ φοβερᾷ, εἰ μὴ κατὰ τὸ συμφωνηθὲν οὐκ ἀπιθήσεται. Περὶ δὲ τοῦ φρουρίου κρείσσον παραβαλεῖν ὄρον, ἢ προσκρούειν Θεῷ, εὐσεβεῖς ἐν χερσὶν ἀσεβῶν ἀποτιθέσθαι, καὶ ποιεῖν δοῦλον τὸ ἐλεύθερον, καὶ τῷ Θεῷ ἀριωμένον ἔθνος εἰς χεῖρας ἀπίστων, καὶ τῶν ἑνα Θεῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς μὴ εἰδόντων. Εἰ δὲ καὶ ἐς τοσοῦτην ἀσεβειαν κατακρημνισθῶ, ὃ μὴ γένοιτο, Κύριε, τὸ τῶν Μουσουλμάνων γένος οὐτ' ἐμοὶ τὴν ἀρχηγίαν παραχωρήσει, οὔτε σοὶ τοῦ χωρίου τούτου χαρίσει τὴν εἰσοδον. Ἄπιθι τοιγαροῦν, ἀγῶ εἰς ἄσπον εὐπορῶ, τόσον καὶ τὴν ἀνταμοιβὴν παρεκτείνω. Ὅσα δὲ οὐ παρὰ τὴν ἐμὴν κτῆσιν εἰσιν, ἀλλὰ τῷ δημοσίῳ κεκλήρωται, καὶ τῷ ἐμῷ προφήτῃ, οὐ θέλω παρασαλεύσαι τι τῶν Μουσουλμανικῶν ἔθων, καὶ τῶν προσταγμάτων τοῦ προφήτου, Μουσουλμάνων τυγχάνων. Καὶ γὰρ ἐπιμύθως ἐργάζομαι τοῦ προσθεῖναι καὶ ἐπανεξῆσαι πόλεις, καὶ χώρας καθουρίδων ποιῆσαι τῶν Μουσουλμάνων εἶναι. Τὸ δὲ πόλιν, καὶ ταῦτα Καλλιούπολιν, ἥτις ἐστὶ λαϊμὸς τῶν Μουσουλμάνων, καταβροσῶν ἅπαν γένος τῶν Χριστιανῶν, καὶ πριγμορῆ τῶν Χριστιανῶν καταπλήγων καὶ ὀλεθρευῶν αὐτούς, πόποτε οὔτε κατὰ νοῦν ἐπεισπασεῖται τὸ τοιοῦτον παραλόγισμα, οὔτε εἰς τέλος ἐξάγω.

Ταῦτα ἔνωτισθεὶς ὁ Λεοντάριος; (καὶ ὡς περ λέων τῆς θήρας ἀστοχῆσας, κάτω τὴν κεφαλὴν φέρων, καὶ τῇ οὐρᾷ τὴν γῆν ἐπιβρίπιζων, ὑποχαλῶν αὐτήν), οὕτω καὶ οὕτω; ὑπὸ τῆς λύπης, ὡς ἐν ἐκστάσει φρενίτιδι γενόμενος, κάτω τὴν κεφαλὴν ἔχων, ἕως οὗ καταλήξας τὸν παράλογον λόγον ἔστη, ἄρα; τὸ ὄμμα πρὸς αὐτὸν ἔφη· Ἐμεις μὲν, ὦ κύριε καὶ ἀρχηγέ, τῶν Μουσουλμάνων οἶδαμεν ἀκριβῶς τὴν πρὸς ἡμᾶς ἐκ πολλῶν χρόνων διάθεσιν· καὶ γὰρ ἤδη ἐπέκεινα τὰ ἔτη τυγχάνει τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐκείτων πεντήκοντα, ἀφ' οὗ ὁ σὸς πρόπαππος Ὀθμᾶν τὰ τῆς Βιθυνίας, καὶ Παφλαγονίας, καὶ Φρυγίας μέρη ἀρπάσας ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἡμετέρων γονέων κατέσχε. Ὁ δὲ ἐκγονος αὐτοῦ Ὀρχᾶν γενόμενος κύριος καὶ κληρονόμος τῶν αὐτῶν θεμάτων, οὐ διέμεινέ ποτε ταῖς συνθήκαις καὶ ὄροις, παραβαλὼν καὶ μεταπηδῶν ἄρια, ἃ ἠσφαλίσατο Θεὸς καὶ ἀλήθεια. Ἄγων ἔτος ἑκτοτε ἐγγύς σου ἑκατοστῶν, ἀφ' οὗ τὰ τῆς δύσεως ἤρξατο φθεῖρειν· εἶτα ὁ ἐκγονος αὐτοῦ, ὁ σὸς πατήρ Ἰλτρήμ, γενόμενος κύριος τῶν πραγμάτων καὶ θεμάτων κατὰ διαδοχὴν, καὶ αὐτὸς παραβαλὼν τοὺς ὄρους, ἐπὶ τῷ τέλει τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ πᾶσαν καὶ αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐν χερσὶ Περσῶν παρέδωκεν. Νῦν δ' ἐκείνου παρελθόντος ἐγγύς σου τὰ τριάντα ἔτη (25) τελούμενα ἕως σήμερον οἱ ἡμέτεροι ἀδελφοὶ Μουσουλμάν, Μω-

Christi 1402, Leontarius vero anno 1422 hæc ad Mustapham verba habuerit.

σῆς παρὺβάτεις ὄρκους, κηκῶς καὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ζωῆς ἐξέπεσον. Μόνον ὁ ἦδη γέωσσι παρ-ελεύων Μεχεμέτ ἀρχηγὸς ὁ σὸς ἀδελφός, αὐτὸς τοὺς ὄρκους ἐτήρησεν καὶ αὐτὸς τὸ τέλος εἰρηγικῶν καὶ τὴν τρυφήν τῆς ἡγεμονίας εὐδαιμόνως ἀπέλαβεν. Ἐν δὲ ταῦτα ποῶν, οὐκ εἰς μακρὰν ἀπέλασεν ἢ τύχη, συναίρουσα καὶ βοηθοῦσά σοι. Ἀδίκους γὰρ ὁ Θεὸς πρὸ καιροῦ παραπέμπει εἰς ᾄδην, καὶ τοὺς ἀθετοῦντας αὐτὸν εἰς τέλος ἀφανίζει. Ὅτε γὰρ φεῦγῶν εἰσηλθεὶς ἐν Θεσσαλονίκη, εἰ ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων παρ-εδίδου σε τῷ Μεχεμέτ, καὶ ἀρχὴν τὴν ζωὴν σου ἐλάμβανεν· εἶγον ἂν πολλοὶ αἰτιάσθαι κατακρίναι Ῥωμαίους ὡς προδότας, καὶ τῶν εἰς αὐτοὺς προσφυγόντων δεινὸς φορέας, καὶ τὰ ἐναντία τοῦ δικαίου πράττοντας. Ἄρει δὲ σε ἀρχηγὸν διαδελφίαν μετὰ Θεοῦ ὁ Ῥωμαῖοι, γράφεις μὲν Θεῷ τὸ πᾶν, καὶ τοῦτο καλῶς εἰρη-κας, οὐδ' ἐγὼ ἀντιλέγω· τοὺς δὲ συγκαπιᾶσαν-τας ὡς ἐχθροὺς λογιζῆ, καὶ ἀντιστρέφεις τὸ πρόσ-ωπον. Ὑψίαινε οὖν εὐφραίνόμενος. Ἐμεῖς δὲ πρὸς τοὺς ἰδίους οἴλους ἀπελθόντες, καὶ τῷ βα-σιλεῖ ἀναγγεῖλαντες τὰ τῆς ἀπάτης, τὸ πᾶν Θεῷ ἀναθέμενοι προσκαρτερήσομεν, ἐκδεχόμενοι τὴν αὐτοῦ δικαίαν ἀπόφασιν. Ταῦτα εἰπὼν, καὶ ἐξελεύων τοῦ λιμένος, καὶ τὰ ἰσθία περῶσας, τὴν πρὸς Κωνσταντινούπολιν πορείαν ἐπλευσεν.

CAPUT XXV.

Manuel imperator cum Morate foedus pungere cogitat. Mustaphas res suas constituit, otio deinde et ignavia totum se dat. Morates de recuperando imperio serio agit, Abrahamum Bassam ad Manuelem destinat, qui se infecta discussit. Aluminis in Phocide confectio. Phocæa nova condita, ab Andrea et Jacobo Catanæis gubernata, fit Turcis tributaria. Joannes Adornus Phocææ rector Mahometem, et deinde Moratem adit, et huic per litteras in eo copiisque Iradjiciandis operam suam pollicetur. Mustaphas ad nuntium transitus Moratis in Europam fit moestus. Eum alloquitur Cemeles et o'jurgat, suadetque ut in Asiam transeat; interim ipse de deserendo Mustapha secum agit. Mustaphus Lamprocum venit, et Lopadium usque progreditur, cujus portem prior occupat diurnisq; Morates.

Μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ (26), καὶ λύπη πολὺ συσχεθεὶς, καὶ θυμοῦ πλήρης γενόμενος, μὴ ἔχων ὅ τι ποιῆσαι, ἐβουλεύσατο κατὰ νοῦν τὴν ἑτέραν βεβίσαι, καὶ στείλαι πρέσβεις τῷ Μουράτ. Καὶ εἰ βούλεται πληρῶσαι τὴν πατρικὴν θέλησιν, καὶ δοῦναι τὰ δύο βρέφη ὀμήρους, ἐπεὶ ἐκποδῶν ἐγγεῖνοι ὁ Παγιαζήτ, πάλιν Θεοῦ ἀρωγούντος ἀποκαταστήσει τοῦτον εἰς τὴν πατρῶαν ἡγεμονίαν. Ὁ δὲ Μουσταφᾶς, καὶ γὰρ εἰς αὐτὸν ἐπαναδραμέτω ὁ λόγος, δχυρώσας τὸ φρούριον, καὶ συντάξας καλῶς, καὶ νοθετήσας τὸν δῆμον, καὶ καταστήσας δρουγ-γάρους καὶ κόμητας (27) οικεῖους τοῦ μεγάλου στόλου, καὶ τὸν πύργον τὸν ἐν τῷ λιμένι καλῶς ὡς ἐχρῆν ἀσφαλίσας, καὶ ὄρκους διδοὺς αὐτοῖς, καὶ δωρεαῖς ἀμειψας, ἐν τῇ Ἀδριανοῦ τὴν πορείαν ἐποιεῖτο. Καὶ δὴ εἰσελθὼν ἐν τοῖς δόμοις τοῦ ἀποικομέ-νου Μεχεμέτ τῷ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ εὐρῶν θησαυ-ροὺς ἀναριθμήτους, καὶ ἑτέραν ἄλλην παρασκευὴν ὑπέριμετρον, ἐνδύματα, καὶ λίθους, καὶ μαργάρους πολυτελεῖς, γυναίκας ὀφθαλμίας, καὶ νέους παιδίσκους ἀκροσώπου, καὶ κάλλει διαφέροντας, καὶ πᾶσαν

Ismaelis Bullialdi notæ.

(26) Μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς Μανουήλ. Verisimiliora sunt que noster hic explicat, quam illa que Phranzes et Laonicus, quasi per transennam et negligentissime, percurrunt. Delusus enim a Mustapha, qui opem tulerat, Manuel ira commotus consilia, quibus istum pessumdare, suasque in tuto

giis deliciis ac luxu assatim satiatus est. Tu vero his patratihaud diu uteris propitia et adjurice fortuna. Iniquos enim Deus ad inferos immatura morte detrudit; ipsique non auscultantes in æternum delet. Cum equidem exsul ingressus es Thessalonicam, si Romæorum imperator Mehemeti te tradidisset, et laqueo vitam finivisses: Romæos, ut proditores, eorumque qui ad ipsos confugiunt, crudeles mactatores, a quitati justitiæque adversantes, multi accusare et condemnare potuissent. Romæi equidem adjuvante Deo, imperatorem te constituerunt; Deo enim omnia ascribis, idque recte dixisti, nec quidquam oppono; eos vero, qui opem tibi tulerunt, hostium loco habes dorsumque eis obvertis. Sanitate voluptatibusque frueri. Ad nostros reversi imperatori nos dolo circumventos esse narrabimus: Deoque omnibus remis- sis, cum patientia justam ejus sententiam exspectabimus. Hæc locutus e portu expansis vellis solvit, versusque Constantinopolim cursum direxit.

At Manuel imperator de istis certior factus, mærore simul ac ira correptus, quidque ageret anceps, aliam viam ingredi statuit, legatosque ad Moratem mittere, acturos de eo, favente divino numine, in paternum imperium reducendo; quandoquidem Bajazitæ Bassare infecta e vivis excesserit: ea tamen conditione si patris voluntatem ratam habere voluerit, et duos infantes obsides dare. Interea Mustaphas, ad ejus res narrandas redendum, arcom Callipoleos munit, recte constituit, in plebem etiam animadvertit, præficitque drungariis et comites domesticos magnæ classis. Turri etiam tuendæ, quæ portui imminet, præsidium imponit omnibusque necessariis instruit: jurejurando benevolum se fore promittit, donaque largitus Adrianopolim contendit. Palatium illic, quod habitaverat frater ejus Mehemetes, ingressus, divites supra modum thesauros consequitur, aliamque immensam suppellectilem, vestem, lapillos ac margaritas pretiosissimas: feminas quoque pulchras, pueros et juvenes oris ac vultus decore præstantes,

res collocare possit, jure agit, et ad finem perducere laborat.

(27) Δρουγγαρίους καὶ κόμητας. Drungarii sunt classis præfecti, quibus inferiores erant comites. Videndus Ciropalates in officii aulæ Constantinopolitanæ.

pheta promisi, quodque his etiam arx Callipoleos continuaretur. De cæteris equidem omnibus rationem reddere debeo in die illa iudicii novissimi tremenda, nisi pactis stetero, eaque adimplevero. Quod autem ad castrum spectat, satius est mihi jusufandum violare. quam in Dei offensionem incurrere, manibus impiorum pios tradendo, liberæ conditionis **86** homines in servitutem redigendo, gentemque Deo dicatam ac consecratam subjiciendo infidelium imperio, qui Deum unicum cæli et terræ nesciunt. Quod si in eam impietatem præcæps laborer, quod absit! Domine, Musulmanorum natio neque me imperatorem ferret, vel tibi arcis ingressum concederet. Abi itaque, quam maximas pro viribus meis gratias referam. Quæcunque vero dititionis meæ non sunt, sed publico acquisita meoque propheta, illa intacta relinquo, consuetudinibus Musulmanorum prophetae præceptis fraudem ullam facere recusans, cum Musulmanis sim. Indesinenter equidem laborabo ut urbium numerum multiplicem, eas augeam, regionesque Cavuridum adjiciam Musulmanorum dititioni. Urbem vero ut Christianis concedam, etiamque Callipolim (quæ Musulmanorum fauces sunt, totum genus Christianum absorbentes: qui etiam laqueus est, quo Christiani jugulantur ac pereunt), nunquam animum inducam, nec quidquam tam absurdum admittam.

Hæc dum audit Leontarius (tanquam leo, cui præda se subtraxit, in terram caput inclinans, et cauda laxata terram verrens), vultum præ dolore demittit, quasi phrenesi superveniente mente dejectus, donec absurdum sermonem finivisset ille. Postmodumque attollens oculos eum sic alloquitur: Accurate novimus, domine dux, quomodo vos Musulmani multis abhinc annis erga nos affecti estis. Elapsi sunt equidem anni centum quinquaginta, ex quo proavus tuus Oihman Bithyniam, Paphlagoniam et Phrygium majoribus nostris ereptas imperio suo subdidit. Cum vero filius ejus Orchan hæreditario jure eadem themata seu provincias consecutus esset, sædærum initorum inveniæ perjurio fidem datam, fines transgressus, quos Deus et veritas stabiles posuerunt, violavit. Jamque ab eo tempore anni centum transierunt, quo Occidentem devastare cepit. Illius deinde nepos pater tuus Iltrim Bajazites, cum successionis jure rerum summa omnibusque provinciis potiretur, et ipse perjurii reus peractus est; tandemque ipsum imperiumque ejus universum Deus Persis tradidit. Ad hanc diem ab ejus obitu tricesimus fere agitur annus, tuique fratres Musulmanus et Moses, jurejurando violato, infelici exitu imperium ac vitam amiserunt. Solus Mehemetes, qui jam obiit, imperator fraterque tuus, juramentum non violavit: ipse propterea mitiori fato concessit, postquam re-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(95) Ἐγγύς σου τὰ τριάκοντα ἔτη. Fieri nequit, ut a Bajazitis Iltrim obitu ad hanc diem anni triginta numerentur, cum Bajazites obiit anno

τῆς Καλλιουπόλεως φρουρίου. Ἐνεκα οὖν τῶν ἄλλων ἀπάντων ἔχω λόγον ἀποδοῦναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ φοβερᾷ, εἰ μὴ κατὰ τὸ συμφωνηθὲν οὐκ ἀπιθῆσεται. Περὶ δὲ τοῦ φρουρίου κρείσσον παρακαλεῖν ὄρκον, ἢ προσκρούειν Θεῷ, εὐσεβεῖς ἐν χερσὶν ἀσεβῶν ἀποτιθῆναι, καὶ ποιεῖν δοῦλον τὸ ἐλευθέρον, καὶ τῷ Θεῷ ἀφιρωμένοι ἔθνος εἰς χεῖρας ἀπίστων, καὶ τῶν ἑτα Θεῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς μὴ εἰδῶτω. Εἰ δὲ καὶ ἐς τοσούτην ἀσεβειαν κατακρημιθῶ, δὲ μὴ γένοιτο, Κύριε, τὸ τῶν Μουσουλμάνων γένος. οὐτ' ἐμοὶ τὴν ἀρχηγίαν παραχωρήσει, οὐτε σοὶ τοῦ χωρίου τούτου χάρισι τὴν εἰσοδον. Ἀπιθι τοιγαροῦν, κἀγὼ εἰς ὄσον εὐκέρω, τόσον καὶ τὴν ἀνταμοιβὴν παρεκτείνω. Ὅσα δὲ οὐ παρὰ τὴν ἐμὴν κτῆσιν εἰσιν, ἀλλὰ τῷ δημοσίῳ κεκληρωταὶ, καὶ τῷ ἐμῷ προφήτῃ, οὐ θέλω παρασάλευσαι τι τῶν Μουσουλμανικῶν ἔθων, καὶ τῶν κρσταγμάτων τοῦ προφήτου, Μουσουλμάνος τυγχάνων. Καὶ γὰρ ἐπιμόνω εὐργάσομαι τοῦ προσθεῖναι καὶ ἐπανεξῆσαι πόλεις, καὶ χώρους καθουρίδων ποιῆσαι τῶν Μουσουλμάνων εἶναι. Τὸ δὲ πόλιν, καὶ ταῦτα Καλλιούπολιν, ἥτις ἐστὶ λαϊμὸς τῶν Μουσουλμάνων, καταρροφῶν ἅπαν γένος τῶν Χριστιανῶν, καὶ περιγορῆ τῶν Χριστιανῶν κατακλίτων καὶ ἀλεθρεύων αὐτούς, ἀποποτε οὐτε κατὰ νοῦν ἐπεισπασεῖται τὸ τοιοῦτον παραλόγισμα, οὐτε εἰς τέλος ἐξέρω.

Ταῦτα ἔνωτισθεὶς ὁ Λεοντάριος; (καὶ ὡς περ λίων τῆς θήρας ἀστοχῆσας, κάτω τὴν κεφαλὴν φέρων, καὶ τὴ οὐρὰ τὴν γῆν ἐπιβρίβιζων, ὑποχαλῶν αὐτήν), οὕτω καὶ οὗτος; ὑπὸ τῆς λύπης, ὡς ἐν ἐκστάσει φρενίτιδι γενόμενος, κάτω τὴν κεφαλὴν ἔχων, ἕως οὗ καταλήξας τὸν παράλογον λόγον ἔστη, ἄρας τὸ ὄμμα πρὸς αὐτὸν ἔφη· Ἡμεῖς μὲν, ὦ κύριε καὶ ἀρχηγέ, τῶν Μουσουλμάνων οἰδαμεν ἀκριβῶς τὴν πρὸς ἡμᾶς ἐκ πολλῶν χρόνων διάθεσιν· καὶ γὰρ ἤδη ἐπέκεινα τὰ ἔτη τυγχάνει τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐκείτων πενήκοντα, ἀφ' οὗ ὁ σὸς πρόπαππος Ὁσμὰν τὰ τῆς Βιθυνίας, καὶ Παφλαγονίας, καὶ Φρυγίας μέρη ἀρπάσας ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἡμετέρων γονέων κατέσχε. Ὁ δὲ ἔκγονος αὐτοῦ Ὁρχάν γενόμενος κύριος καὶ κληρονόμος τῶν αὐτῶν θεμάτων, οὐ διέμισινέ ποτε ταῖς συνθήκαις καὶ ὄρκοις, παραβαίνων καὶ μεταπηδῶν ὄρκα, ἃ ἠσφαλλίσαντο Θεός καὶ ἀλήθεια. Ἄγων ἔτος ἔκτοτε ἔγγυς σου ἑκατοστὸν, ἀφ' οὗ τὰ τῆς δύσεως ἤρξαιτο φθεῖρην· εἴτα ὁ ἔκγονος αὐτοῦ, ὁ σὸς πατήρ Ἰλτρήμ, γενόμενος κύριος τῶν πραγμάτων καὶ θεμάτων κατὰ διαδοχὴν, καὶ αὐτὸς παραβαίνων τοὺς ὄρκους, ἐπὶ τῷ τέλει τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ πᾶσαν καὶ αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐν χειρὶ Περσῶν παρέδωκεν. Νῦν δ' ἐκείνου παρελθόντος ἔγγυς σου τὰ τριάκοντα ἔτη (95) τελούμενα ἕως σήμερον οἱ ὁμίετροι ἀδελφοὶ Μουσουλμάν, Με-

Christi 1402, Leontarius vero anno 1422 hæc ad Mustapham verba habuerit.

σῆς παρὺβάστες ὄρκους, κακῶς καὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ζωῆς ἐξέπεσον. Μόνον ὁ ἦδη γέωσι παρ-
ελεύων Μεχμετ ἀρχηγός ὁ σὸς ἀδελφός, αὐτὸς τοὺς ὄρκους ἐτήρησεν καὶ αὐτὸς τὸ τέλος εὐ-
ρηγικὸν καὶ τὴν τρυφήν τῆς ἡγεμονίας εὐδαι-
μόνως ἀπέλαβεν. Σὺ δὲ ταῦτα ποιῶν, οὐκ εἰς μακρὰν γελᾷσει ἡ τύχη, συναίρουσα καὶ βοη-
θοῦσά σοι. Ἄδικους γὰρ ὁ Θεὸς πρὸ καιροῦ παρα-
πέμπει εἰς ἄβυσσον, καὶ τοὺς ἀθετοῦντας αὐτὸν εἰς τέλος ἀφανίζει. Ὅτε γὰρ φεύγων εἰσήλθεσ ἐν Θεσσαλονίκῃ, εἰ ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων παρ-
εδίδου σε τῷ Μεχμετ, καὶ ἀρχὴν τὴν ζωῆς σου ἐλάμβανεν· εἶλον ἂν πολλοὶ αἰτιασθαι κατα-
κρίναι Ῥωμαίους ὡς προδότας, καὶ τῶν εἰς αὐ-
τοὺς προσφυγόντων δεινὸς φορέας, καὶ τὰ ἐναντία τοῦ δικαίου πράττοντας. Ἄρτι δὲ σε ἀρχηγὸν ἀναθεξάμενος μετὰ Θεοῦ οἱ Ῥωμαῖοι, γράψεις μὲν Θεῷ τὸ πᾶν, καὶ τοῦτο καλῶς εἰρη-
κας, οὐδ' ἐγὼ ἀντιλέγω· τοὺς δὲ συγκοιτίσαν-
τας ὡς ἐχθροὺς λογίζῃ, καὶ ἀντιστρέφεις τὸ πρόσ-
ωπον. Ὑψίστη οὖν εὐφραίνόμενος. Ἡμεῖς δὲ πρὸς τοὺς ἰδίους οἴκους ἀπελεύοντες, καὶ τῷ βα-
σιλεὶ ἀναγγελλάντες τὰ τῆς ἀπάτης, τὸ πᾶν Θεῷ ἀναθέμενοι προσκαρτερήσομεν, ἐκδεχόμενοι τὴν αὐτοῦ δικαίαν ἀπόφασιν. Ταῦτα εἰπὼν, καὶ ἐξελεύων τοῦ λιμένος, καὶ τὰ ἱστία πτερώσας, τὴν πρὸς Κωνσταντινούπολιν πορείαν ἐπέλευσεν.

CAPUT XXV.

Mannel imperator cum Morate fœdus pungere cogitat. Mustaphas res suas constituit, otio deinde et ignavia totum se dat. Morates de recuperando imperio serio agit, Abrahamum Bassam ad Manuele destinat, qui se infecta discessit. Aluminis in Phocidæ confectio. Phocæa nova condita, ab Andrea et Jacobo Catanæis gubernata, fit Turcis tributaria. Joannes Adornus Phocææ rector Mahometem, et deinde Moratem adit, et huic per litteras in eo copiosque trajiciendis operam suam pollicetur. Mustaphas ad nuntium transitus Moratis in Europam fit mœstus. Eum alloquitur Cineles et o'jurgat, suadetque ut in Asiam transeat; interim ipse de deserendo Mustapha secum agit. Mustaphas Lamprocum venit, et Lopadium usque progreditur, cujus pontem prior occupat disrumpitque Morates.

Μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς Μανουήλ (26), καὶ ὅτι ἡλύπη πολὺ συσχεθεῖς, καὶ θυμοῦ πλήρης γινόμενος, μὴ ἔχων ὅ τι ποιῆσαι, ἐβουλεύσατο κατὰ νοῦν τὴν ἑτέραν βασιλείαν, καὶ στείλαι πρέσβεις τῷ Μουράτ. Καὶ εἰ βούλεται πληρῶσαι τὴν πατρικὴν θέλησιν, καὶ δοῦναι τὰ δύο βρέφη ὀμήρους, ἔπει ἐκποδῶν ἐγεγόνει ὁ Παγιαζήτ, πάλιν Θεοῦ ἀρωγοῦντος ἀποκαταστήσει τοῦτον εἰς τὴν πατρῴαν ἡγεμονίαν. Ὁ δὲ Μουσταφᾶς, καὶ γὰρ εἰς αὐτὸν ἐπαναδραμέτω ὁ λόγος, δχυρώσας τὸ φρούριον, καὶ συντάξας καλῶς, καὶ νοθετήσας τὸν δῆμον, καὶ καταστήσας δρουγγαρίους καὶ κόμητας (27) οἰκίους τοῦ μεγάλου στόλου, καὶ τὸν πύργον τὸν ἐν τῷ λιμένι καλῶς ὡς ἐχρῆν ἀσφαλίσας, καὶ ὄρκους διδοὺς αὐτοῖς, καὶ δωρεαὶ ἀμείψας, ἐν τῇ Ἀδριανου τὴν πορείαν ἐποίησε. Καὶ δὴ εἰσελθὼν ἐν τοῖς δόμοις τοῦ ἀποικομήνου Μεχμετ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ εὐρῶν θησαυροὺς ἀναριθμήτους, καὶ ἑτέραν ἄλλην παρασκευὴν ὑπέρμετρον, ἐνδύματα, καὶ λίθους, καὶ μαργάρους πολυτελεῖς, γυναῖκας ὡραίας, καὶ νέους παιδίσκους εὐκροσώπου; καὶ κάλλιε διαφέροντας, καὶ πᾶσαν

Ismaelis Bullialdi notæ.

(26) Μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς Μανουήλ. Verisimiliora sunt quæ noster hic explicat, quam illa quæ Phranzes et Laonicus, quasi per transennam et negligentissime, percurrunt. Delusus enim a Mustapha, qui opem tulerat, Manuel ira commotus consilia, quibus istum pessumdare, suasque in tuto

res collocare possit, jure agit, et ad finem perducere laborat.

(27) Δρουγγαρίους καὶ κόμητας. Drungarii sunt classis præfecti, quibus inferiores erant comites. Videndus Cuiuspalates in officiis aulæ Constantinopolitanæ.

aliaque Walachiæ spolia : tum otiose tradere, has divitias profundere, et quotidie libidini ac crapulæ se dēdere. Morates autem etiamnum juvenis, quippe vicesimum annum nondum impleverat, Prusæ Bithyniæ morabatur, lisdem moribus assuetus : modestior tamen, quod curis sollicitaretur, erat, nec effrenatum eum sinebant de rebus suis cogitationes ; agitabat quippe anima, quibus modis paternum imperium recuperare posset, quod pater suus magnis laboribus partum possidebat, ipse vero nullo suo fugitio amiserat. Aderant ei magnatum præcipui, præter Bajazitem, quem jam diximus fato malo periisse. Intellecta autem arcis Calipoleos traditione, quodque Leontarius deceptus ac vacuus dimissus esset, atque etiam Mustaphas, intemperate luxui ac libidinibus obnoxius, curam tuendo imperio non adhiberet, consilium capit, ei, quod iurera Imperator, simile ; priorque ad hunc legatum mittit, Abrahamum quemdam fratrem Hali, de quo mentionem fecimus, virum prudentem et probum, Turcorum propudiosius verbis ac libidinibus inassuetum. Qui, cum vivo Bajazite Bassa secundo loco haberetur, eo mortuo primos honores adeptus est, procerumque princeps, et Moratis imperii Mesazda fuit. Venit is Constantinopolim, ubi eorum, quæ molitus erat imperator, nullum verbum fecit. Turci quippe iram immanem mente repositam in occulto tenebant, donec tempus res eorum in melius verteret ; oculis placidis accerens, et ad fraudem animo composito, lupum, quem intus gerebat, in ovem mansuetam foris transformabat. Mansuetis itaque verbis ac submissis auxilium rogat ; causam crimenque omnium quæ patrata erant in Bajazitem Bassam transfert : extra culpam esse se, pariterque Romæos profitebatur, tali sermone usus : Si ita visum fuerit majestati tue, brevi tempore dominum meum Moratem paterno regno iterum reddes, quomodo etiam erga patrem ejus, imperator illustrissime, te gessisti. Clavum quippe manu tenes, et navem quocunque libuerit convertis, cujus gubernacula perite dirigis. Qualem sane ejus patri te præbuidisti, qui virtus tuis fretus Mosi restitit, sic factas, et miserere nostri, neque sinas imperium obtinere illum, qui nedum specu dignus est. Mehemetes enim (nobis sæpius dictus) dum adhuc regnabat in Asia, Mose Thraciam, post occisum fratrem Mūsulmanum, occupante, hostis infestus et capitalis Romæis et urbi (quod supra monuimus) fuit. Illo tempore, o imperator, Prusa Mehemetem accersidisti, quem cum exercitu

ἄλλην ἕλην Βιάχ'α, ἐκάθητο κατασπαταλῶν, καθ' ἡμέραν μεθύων καὶ ἀσελγαίνων. Ὁ δὲ Μουράτ ἐτι νέος ὢν, καὶ οὕτω τὸ εἰκοσιεστὸν ἔτος ἐλάσας, ἐκάθητο ἐν Προύσῃ τῆς Βιθυνίας καὶ αὐτὸς τὰ ὁμοία πράττων· πλὴν οὐ τόσον· καὶ γὰρ ὑπὸ τῆς φροντίδος ἐδάκνυτο, καὶ οὐκ εἶχε τοῦτον ὁ λογισμός ἀγγλιῶτων· ἀλλ' ἐσκέπτετο πῶς καὶ ποίῳ τῶν ἀνακαλέσεται πρὸς αὐτὸν τὴν ἡγεμονίαν τὴν πατρικίην. ἦν ὁ πατὴρ ἐκτῆσατο διὰ πολλῶν κόπων, αὐτὸς δὲ ἀνευ ἐπιχειρίας τινὸς ἐφθασεν ἀπολέσας. Εἶχε γὰρ μετ' αὐτοῦ καὶ τῶν μεγιστάνων τοὺς προεχόντας πλὴν τοῦ Παγιαζήτ· καὶ γὰρ πρὸ ἐλίγου καιῶς ἀπέβη, ὡς ὁ λόγος ἐδήλωσεν. Μαθόντες γὰρ ὡς τὸ φρούριον τῆς Καλλιουπόλεως παρεδόθη, καὶ ὁ Λεοντάριος κενὸς ἀπεπέμφθη, καὶ ὁ Μ. Mustapha : ἐτι ἀκολάτως κατασπαταλά, μὴ ἔχων φροντίδα πῶς δεῖ φυλάξαι τὴν ἡγεμονίαν αἰνῆ, βουλὴν βουλευέται, τὴν ἦν καὶ ὁ βασιλεὺς ἐβουλεύσατο, καὶ πρόσθετις προφθάσας οὗτος πέμπει πρὸς βασιλέα Ἰπραίμ (28) τίνα ἀδελφὸν ὑπάρχοντα τοῦ Ἄλλ, ὃν ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ἀνδρα συνεντὸν καλεῖσθαι, καὶ πρὸς τὰς τῶν Τούρκων ἀναιδεῖ; βλακείας καὶ ἀπειθείας ἀσυνέτη· ὅς καὶ τὰ δευτερεῖα τοῦ Παγιαζήτ φέρων, τὰ πρωτεῖα ἐκείνου παρελθόντος ἔλαβε, καὶ τῶν μεγιστάνων πρῶτος; ἦν, καὶ μεσάζων τῆς ἡγεμονίας; τοῦ Μουράτ (29). Ἐλθὼν οὖν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ περὶ μὲν τῶν ὧν ἐπραξεν ὁ βασιλεὺς οὐκ ἐγένετο μνήμη· ἀλλ' ἐν τῷ νῦν διατρέφοντες θυμὸν ἀχαλιῶτων, ἕως ἂν ὁ χρόνος εἰς εὐδαιμονίαν ἄξῃ τὰ περὶ αὐτῶν, ταῦτα ἐκρύπτοντο· ἰαροῦ δὲ βλέμματι, καὶ ὑποῦν γνώμῃ τὴν ἐνδοῦν λύκων ὡς πρόβατων ἐξῶ δεδεικνυε. Καὶ δὴ λόγους συνάρας πρῶτος τε καὶ ἴσαν ταπεινοῦς, βοήθειαν ἐξεκάλει, ὡς ἐξ αἰτίας γεγόνετα, ὅσα δὴ καὶ γεγόνασι, λέγων τοῦ Παγιαζήτ· ἀθῶνος αὐτοῦ; ἀποδεικνύων, ὡσαύτως; καὶ Ῥωμαίους, λέγων, Εἰ θελήσει τὸ σὸν κράτος, ὡς ἐν ἄλλῳ ἀποκαταστήσεις κάλιρ εἰς πατρικίην ἡγεμονίαν τὸν ἐμὸν δεσπότην Μουράτ, καθὼς καὶ ἐν τῷ πατρὶ αὐτοῦ εἰργάσω, λαμπρότετε βυσσιλεύ. Ἔχεις γὰρ ὑπὸ τὴν χεῖρα τὸ κηδάλιον, καὶ ὄπου ἂν βούλῃ ἐκαὶ τὴν ναῦν μεταστρέψεις καλῶς ἰθῶν τὸς ὀλακας. Ὅς γὰρ εἰργάσω ἐν τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ἀντιστάντος τῷ σὺ κράτει Μωσῆ, οὕτω καὶ τῶν συμπάσχῃσον, καὶ μὴ ἐσθῆς τὴν ἡγεμονίαν κατέχειν, ὅς μηδὲ μίᾳς καλύθης ἄξιος. Καὶ γὰρ ὁ (πολλάκις προλεχθεῖς) Μεχεμέτ ἐτι ἡγεμονεύων ἐν τῇ ἀνατολῇ, τοῦ Μωσῆ τότε τὴν ἡγεμονίαν τῆς Θράκης ἔχοντος, καὶ τὴν ἀδελφὸν Μουσουλμάν κτείναντος, ἐναντιος ἐβάνη Ῥωμαίοις, καὶ τῆς πόλεως ἐχθρὸς ἀσπονδὸς (ὡς προλέλεκται). Τότε, ὦ βασιλεῦ, μετακαλεσάμενος ἀπὸ τῆς Προύσης τὸν Μεχεμέτ, καὶ πίστει δούς, εἰσάξας αἰτὸν ἐντὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοῖς στρατεύμασι περιωθῆναι· καὶ ἐξελθὼν καὶ μίαν,

Ismaelis Bullialdi notæ.

(28) Πέμπει πρὸς βασιλέα Ἰπραίμ. Frater hujus Abrahami fuit Hali-begus : quem cap. 21, fugatum vidimus a Perciligæ Mustaphæ sectatoribus.

(29) Καὶ μεσάζων τῆς ἡγεμονίας τοῦ Μουράτ. Μεσάζων hic pro συμβούλῳ, seu consiliario, Turcis vezir dictus.

καλιδις, και πολλὰκις, και συμμίξας τῷ Μωσῇ, και ἠτηθῆις, και εισελθὼν πάλιν ἐν Κωνσταντινουπόλει, και πάλιν ἐξελθὼν, ἕως οὗ εἰς τέλος τὸν Μωσῆν ἠγάρισε, και τέλος ἐθανάτωσε τὴν ἡγεμονίαν λαβὼν. Οὕτω και νῦν, φησὶν, ὦ βασιλεῦ, ἔργασσον και εἰς τὸν Μουράτ, τάττων και ὑπερμεγέθη δωρημάτων, και πολλοῦ λόγου ἀξια, πλὴν τῆς Καλλιουπόλεως, και τῶν δύο παιδῶν τὴν ἐγχείρισιν. Ὁ δὲ βασιλεὺς οὐκ ἐνεβίβου, ἀλλ' εἰς βέβαιον και ἀμετάθετον ἐτήρει τὴν αὐτοῦ γνώμην, και εἰς τέλος ἐξείναι τὰ βουλευόμενα. Ἐν τούτοις δυνες, και ὁ Ἰπραϊμ ἡμέρας ἱκανὰς ἐνδιατριβῶν, τοῦ λαθεῖν τέλος τῶν ὧν ἐζήτει συμφωνητῶν. Ἐτερος εἰσπηδήσας ὡς ἐπὶ παλαιστρας, τὸ ζητούμενον παρὰ τοῦ βασιλέως μετὰ πολλῆς πιρακλήσεως γενέσθαι, και φιλοτιμίας και χάριτος, αὐτὸς ὡς δωρόν τι μέγα τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην ἐγχειρισθῆναι αὐτῷ παρεκάλει. Καὶ δὴ ἐξ ἀρχῆς ποῖω τρόπῳ διέβη τὴν πορθμὸν ὁ Μουράτ, και μετὰ πάσης παρασκευῆς, και τίνες οἱ ναύαρχοι, λέξων ἔρχομαι.

Ἐν τῇ Φωκίδι (30), τῇ κατὰ τὴν Ἰωνίαν πηλῆσιον, ὄρος ἦν ἐν ᾧ μέταλλον στυπτηρίας ὑπάρχει, και ὁ λίθος ἀπασ τῆς ἀκρωρείας πυρὶ προσομιλήσας, εἶτα ὕδατι ὡς ψάμμον γίνεται. τὴν δὲ ἀπὸ τοῦ λίθου γενομένην ψάμμον εἰς λέθητα βάλλοντες σὺν ὕδατι, και καχλάζοντος οὐ τόσον, ἢ βληθεῖσα ψάμμος διαλύεται. Καὶ τὸ μὲν παχὺ και οὐσιώδες αὐτῆς ἐν τῷ ζυμῷ μένον ὡς γάλα τυρώδες. τὸ ξηρὸν και γεώδες αὐτῆς ἐξω βίπτουσιν ὡς ἀχρηστον. τὸν δὲ ζυμὸν εἰς σκάφας κενώσαντες, ἀχρις ἡμερῶν τεσσάρων παραδρομήν, ἐδρίσκεται ἐν τοῖς ἀκροῖς τῶν ὑποδόχων ἀγγείων πεπαγωμένος ὁ ζυμὸς, και ὑπεραυγίζων ὁμοίως κρυστάλλῳ. ἐν δὲ τῷ πυθμένι τοῦ ἀγγείου, και αὐτῷ πλῆρες ψηγμάτων κρυσταλλοειδῶν. Ἐξαντιλοῦντες οὖν τὸν ζυμὸν τὸν περιτεύοντα μετὰ τὰς τέσσαρας ἡμέρας, εἰσβάλλουσιν ἐν τῷ λέθητι, προσχέαντες και ἕτερον ὕδωρ, και πάλιν ψάμμον ἐμβάλλοντες βράζουσι, και ἐν ταῖς σκάφαις ἐκχέουσιν, ὡς προδεδηλωται. Τὴν δὲ στυπτηρίαν ἐκβάλλοντες ἐν ταῖς ἀποθήκαις ταμειούσαι. Ἔστι δὲ ἀναγκαῖον χρῆμα τοῖς δευσοποιοῖς. Ἄπασαι γὰρ αἱ νῆες αἱ ἀπὸ τῆς ἐφῆς εἰς τὰ ἐσπέρια μέρη πλέουσαι ἀναγκαῖον ἠγοῦνται τὸν φόρτον εἶναι τῆς νηὸς τὴν ἐν τῷ πυθμένι στυπτηρίαν. Καὶ γὰρ Φράγγοι, Γερμανοὶ, Ἰγγλῖνοι, Ἴταλοι, Ἰσπανοὶ, Ἀραβες, Αἰγύπτιοι, Σύροι, ἀπὸ τοῦ ὄρους ἐκεῖνου τὴν στυπτηρίαν πορίζονται ἕνεκα τῶν δευσοποιῶν τεχνῶν. Ἐν ταῖς ἡμέ-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(30) Ἐν τῇ Φωκίδι. Plinius lib. v, c. 29, *Finis Ioniæ Phocæa*. Idem, qui lib. xxv, loca omnia, in quibus alumen gignitur, enumerat, huius in Phocide Asiatica montis, in quo alumini conficiendo arti lapides reperiantur, non meminit. A multis etiam annis omissæ sunt illæ aluminis officinæ: nec hodie occidentalium provinciarum mercatores, Phocææ novæ confectum, in Occidentem advehunt. Quoniam vero de alumine conficiendo hic sermo est, ex Petri Bizari senatus populique Genuensis Historiæ lib. xiii, lineas aliquot transcribemus, quibus in Occidente restitutum aluminis confectio-nem anno 1459 adnotavit: *Bartholomæus Pernix,*

periretur inde erupit, a nos cilitro tandemque occiso Mose, imperio potiretur. Nunc itaque, ait, pariter opem feras, donaque immensa nobis impera, quæ beneficio in nos collato respondeant: ne petieris tamen Callipolim ambosque pueros tibi tradi. Verumtamen his non assensit imperator, propositumque suum, ut ad finem id perduceret, firmiter tenuit. Rebus eo loci positis, Abrahamus multos dies moratus est, ut sortirentur exitum illæ, de quibus paciscendum erat. Quidam alius, velut in palæstram ascendens, quod ab imperatore petebatur cum multa adhortatione, magnificentia et gratia fieri contendebat: ac velut donum aliquod magnum, hoc imperatori deferri ac concedi hortabatur. Ab initio jam dicturus sum, quomodo fretum trajecerit. Morates cum toto belli apparatu, quisnam quocumque fuerit portitor, qua mare transierit, quibusque nautis usus fuerit.

και τις ὁ περάτης, και τοῦ τὴν θάλασσαν ἐπέρασε,

In Phocide, quæ Ionix adjacet, mons erat metalli aluminis ferax, cunctique lapides, qui in vertice montis, in ignem primum, postmodum in aquam missi in arenam comminuantur. Hæc ex istis lapidibus collecta in cacabum aqua mista demittitur, ac ubi parum aqua injecta serbuit, arena liquefit. Quod densum est ejus offæ simile, ad modum lactis in caseum coagulati servatur: quod durum et terrestre, et inutile abjicitur. Offa vero illa in vasa defusa per quatuor dies in eis subsidit: posteaque circa oras summas vasorum concreta, splendensque ad instar crystalli reperitur; fundi etiam vasorum simili-bus segmentis et frustis replentur. Exhaustum deinceps liquorem, qui post hoc quatrimum non coaluit et induruit, in lebetem defundunt, eique aquam recentem miscent, rursusque arenam injiciunt, eam bullire faciunt, et modo jam descripto in scaphas defundunt. Alumen hac arte confectum in reconditoriis asservant, metallum equidem tinctoribus necessarium. Omnes etiam nautæ, qui ab Oriente in Occidentem navigant, convenientis onus ac utile navium carinis onerandis alumen existimant. Franci quippe, Germani, D Angli, Itali, Hispani, Arabes, Ægyptii, et Syri ex illo monte effossum alumen, arti fullonicæ ac tinctoriæ inserviens, comparant. Dum autem re-

civis ac negotiator Genuensis solertis ingentii, rerumque naturalium diligentissimus investigator, in Ischia insula plures scopulos ad alumen conficiendum aptos reperit: adeo ut, parte illorum desumpta, et in fornace decocta, optimum ac præstantissimum alumen inde conflaverit; fuitque primus, qui hanc artem: diu in Italia et plerisque aliis regionibus intermissam, ac fere extinctam, cum incredibili multorum beneficio, in usum tanquam postliminio reduzerit, dignus profecto cujus nomen ab omni interitu vindicetur. Hoc idem adnotavit Augustinus Justinianus lib. v Chron. Genuensium.

gnabat Michael Palæologus, ex gente sua primus A
 imperator, accesserunt quidam Itali, qui hunc
 montem sibi concedi petierunt, pensionem an-
 nuam, quam pacti fuerint, solvere polliciti. Per
 idem quoque tempus Turci vias obsidentes, 90
 latrocinij suis Lydiam Asiamque provincias,
 Sardeis etiam usque et Magnesiam excurrendo,
 infames reddebant. Itali igitur, ut præviderunt
 loca illa Turcorum irruptionibus patere, sibi
 cavere ad his volentes, castellum quoddam par-
 vum, ad se suaque tuendum operariosque quin-
 quaginta vel plures, ædificavere. Cumque Romæ
 vicinarum regionum incolæ hoc construi
 castrum audissent, si nempe qui Mænomeni cam-
 pum, Magnesiam et Nymphæum habitant, illuc
 profecti opus jam inceptum vident : atque, velut
 ex pacto convento, cum Latinis communicato
 consilio, opem ferre ipsis promiserunt, et ad
 exstruendum castrum operam ac laborem suum
 collaturos : non solum etiam in castro construendo,
 sed et in magna urbe ædificanda laborum socios
 fore, ea conditione, ut si casus exegerit, in
 eam recipiantur, et æque ac illi qui eam possi-
 dent, in ea salvare res suas possint. Placuerunt
 utrisque hæ conditiones, et opus simul aggressi
 Romæ Latinique Phocæam novam ad maris lit-
 tus et illius montis radices ædificarunt, quæ ad
 hanc diem Dei beneficio custodita stat. Objicitur
 ab ortu mons ille, ab occasu insula Lesbos, a
 septentrione finitimum habet Elææ sinum, meri-
 diem versus Ionæ sinum respicit. Istius autem
 oppidi domini erant Andreas et Jacobus Genuen-
 ses e gente Catanea, idque Phocæam novam, in
 qua etiam domum possideo, appellarunt, nomine
 ab ea quæ olim steterat, translato. Rerum porro
 summa a Romanis in Turcos devoluta, illius loci
 incolæ impugnationibus Turcorum impares, cædis
 Christianorum impatientes (Turci quippe totum
 agrum usque ad portas oppidi occupaverant) Ro-
 mæ Latinique sædus ferunt cum Lydiæ duce
 Sarchane, seque ei vectigales ac tributarios reddunt

ραις δὲ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ (31) τοῦ Παλαιολόγου, τοῦ
 πρώτως βασιλεύσαντος ἐν Παλαιολόγοις, ἤλθόν τινες
 Ἴταλοι, αἰτοῦντες τὸ μέρος δοθῆναι αὐτοῖς, καὶ λαμ-
 βάνειν κατ' ἔτος τὸ συμφωνηθέν. Τότε καὶ οἱ Τούρ-
 κοὶ ἐνεδρεύοντες ἦσαν ληστρικῶς τὰ περίε μέρη
 Λυδίας τε καὶ Ἀσίας, καὶ κατέτρεχον ἕως Σάρ-
 δεων, καὶ αὐτῆς Μαγνησίας. Ὡς οὖν ἤσθοντο οἱ
 Ἴταλοι τὴν τῶν Τούρκων ἐφοδον, φοβηθέντες ἤρ-
 ξαντο οἰκοδομεῖν φρούριον τε μικρότατον, ὅσον εἰς
 φυλακὴν αὐτῶν, καὶ τῶν ἐδρισκομένων ἐργατῶν πεν-
 τήκοντα ἢ καὶ πλείω. Ἐνωτισθέντες δὲ οἱ τὰ περίε
 οἰκοῦντες Ῥωμαῖοι, ἐν τε τῷ κάμπῳ τοῦ Μαινομένου,
 καὶ τῆς Μαγνησίας, καὶ Νυμφαίου, ἰλθόντες εὐρον αὐ-
 τοὺς ἄρξαντας τοῦ ἔργου. Καὶ δὴ ὡς ἐκ συνθήματος
 κοινολογησάμενοι σὺν τοῖς Λατίνοις ὑπέσχεοντο τοῦ
 B συμβοηθῆσαι, καὶ συμπασχῆσαι, καὶ συμπράξαι
 ἐπὶ τῇ ἀνεγέρσει τοῦ φρουρίου· καὶ οὐ φρούριον,
 ἀλλὰ καὶ εἰς μεγάλην πόλιν ἀποκαταστήσαι τὸ οἰ-
 κοδομούμενον· εἰ μόνον χρεῖας κατεπειγούσης καὶ
 αὐτοὶ ὡς κτήτορες τοῦ τοιοῦτου χωρίου ἔσονται ἐν-
 τὸς φυλαττόμενοι. Ἀρσαάντων γοῦν ἀμφὺ τῶν με-
 ρῶν τὸ τοιοῦτον συμφώνημα, ἤρξαντο ἅμα Ῥωμαῖοι
 τε καὶ Λατίνοι, καὶ ψυχοδόμησαν τὴν ἄγρι τοῦ νῦν
 παρὰ Θεοῦ φρουρουμένην νέαν Φώκαιαν, ἐν τῇ τοῦ
 θρους ὑποβάσει, πλησίον τῆς θαλάσσης, ἔχουσαν τὰ
 πρὸς τὴν ἀνατολὴν μέρη τὸ μέρος κείμενον, πρὸς δὲ
 τὴν ἑψάν [ἐσπέραν] τὴν νήσον Λέσβου, πρὸς ἄρκτον
 δὲ τιν τῆς Ἐλαίας κόλπον· πρὸς δὲ μεσημβρίαν δ
 κατ' Ἴωνίαν κόλπον. Ἦσαν δὲ οἱ ῥηθέντες τῆς πό-
 λεως αὐτῆς κτήτορες ἐκ τῶν Κατανέων Γενουζαῖ
 C Ἀνδρέας καὶ Ἰακώβος, καὶ τὴν ἑπωνυμίαν ἐκ τῆς
 π.λατιέρας Φωκίδος ἐκτήσαντο, ταύτην νέαν Φώ-
 καιαν καλέσαντες, ἐν ἣ καὶ οἰκησιν κέκτηται. Με-
 ταπεισόντων οὖν πραγμάτων ἀπὸ Ῥωμαίων· ἐν
 χερσὶ τῶν Τούρκων μετ' οὐ πολλῶ, οἱ εὐρισκόμενοι
 ἐν τῇ πόλει μὴ φέροντες τὰς καθ' ἑκάστην συμπλο-
 κὰς τῶν Τούρκων, καὶ τὰς τῶν Χριστιανῶν σφαγὰς
 (καὶ γὰρ ἦσαν ἄγρι καὶ τῶν κυλῶν τῆς πόλεως ἐγ-
 κρατεῖς γεγονότες οἱ Τούρκοι), ἀμφὺ Λατίνοι τε καὶ
 Ῥωμαῖοι συνθήκας ἐνόρκους ποιήσαντες μετὰ τοῦ
 ἀρχηγοῦ τῆς Λυδίας Σαρχάν, καὶ ὑποφόρους στέφ-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(31) Ἐν ταῖς ἡμέραις δὲ τοῦ βασιλέως Μι-
 χαὴλ Nicéphorus Gregoras lib. xi, cap. 1, de Pho-
 cæa Catanæis concessa, sic loquitur : Κλήρος δὲ
 αὐτῷ περιελθὼν ἦν ἀπὸ προγόνων ἡ Φώκαια, πρὸς
 τοῦ βασιλέως καὶ πάππου τοῦ βασιλέως σφίσι δο-
 οῖται ἐπιτροπῆς ἕνεκα, καὶ χρημάτων τινὸς περι-
 στοῦ. Αὐτὸ καὶ κατὰ χρόνους ταυτοῦς οἱ ταύτης ἐφε-
 ρίαν διαδεχόμενοι γράμματα βασιλικῶς ἀνανευόντες
 αὐτὸν διετέλουν τὴν δόσιν τοῦ κλήρου, μὴ λάθῃ παρα-
 χροουμένην τὴν βασιλικὴν δεσποτείαν ἢ μεταξὺ τοῦ
 χρόνου μακρὰ περίοδος. Phocæa jure hæreditario
 ei [Catanæ] obtigerat a majoribus accepta, quibus
 ad imperatoris avo, eoque imperatore, ut eam re-
 gerent, vectigal et pensionem eo nomine ipsi solverent,
 concessa erat. Idcirco definito temporis intervallo,
 qui regimen illius capessunt, nulla imperatoria do-
 nationem hæreditatis sibi renovari postulant, ne tem-
 poris lapsu contra dominium jusque imperatorum
 præscribant. Catanea iste, de quo loquitur Grego-
 ras, Mitylenem invasit (ut etiam ex Cantaruz. Hist.

lib. ii, c. 20, discimus), et imperatorem Androni-
 cum juniorem viribus immittunt sprexit: cui tan-
 tem Genuenses Phocæam et Mitylenem postea do-
 diderunt. Ex illis Gregoræ verbis constat, Pho-
 cæam tanquam feudum Catanæis concessam fuisse:
 aut potius contractu emphyteutico ab imperatore
 locatam pensionis seu vectigalis annui accipiendi
 causa. Cum vero de imperatoris Andronici junie-
 ris avo hic loquatur Gregoras, de seniore intelli-
 gendum esset Andronico, quem junior excepit. At
 verba illa, ἀπὸ τῶν προγόνων, ostendunt Catanæam
 illum non a patre, aut avo, sed abavo saltem,
 successione jure accepisse: propterea temporum
 exigente ratione Michaelẽm Palæologum I, qui te-
 ste Bizaro lib. iv. Hist. Genuens., Smyenam et Chium
 Genuensibus anno 1261 donavit eam concessisse.
 Ita ut Ducas rem accurate tradiderit; qui prout
 gesta erat probe nosse potuit : utpote qui Lesbî
 principis negotia procuravit, et Phocæie domum
 vossedit.

ξάντες εἶναι, ἔσθησαν κατ' ἔτος δοῦναι τῷ Σαρχάν A ἀργυρίων λεπτῶν ἀριθμὸν χιλιῶδων δεκαπέντε, εἰς ποσότητα ἰσομένην νομισμάτων πεντακοσίων· καὶ ἀνά ἔτος· ὁ τυχὼν ἡγεμὼν τῆς πόλεως ἐξέρχεται, καὶ ἀσπασμὸν ποιεῖν τῷ ῥηθέντι ἀρχηγῷ σὺν δούροις ἀργυρίων χιλιάσι δέκα. Καὶ οὕτω ἐν εἰρήνῃ διάγειν ὁμοῦ Τοῦρκοι τε καὶ Ῥωμαῖοι, μὴ ἔχοντες τὴν τυχόντα πειρασμὸν παρὰ τίνος· ἀλλ' ἐξέρχονται ἀκωλύτως, καὶ ἐμπορεύεσθαι. Ὁμοίως καὶ οἱ Τοῦρκοι εἰσέρχονται ἀφ' ὅπως ἐν τῇ πόλει, καὶ τῶν ἀναγκαίων ἀφθόνως ἀπολαμβάνειν, ὡς φίλοι συνδιαγόντες. Κρατεῖ σὺν ἡ τοιαύτῃ συμφωνίᾳ ἕως σήμερον, ἐγγύς που ἔχεται μέτρι νῦν ῥπ' ἔτη τυγχάνοντα. Ἡ δὲ ἡγεμονία τῆς αὐτῆς πόλεως ἔστιν οὕτως. Ἐπεὶ ἡ Γενοῦα δημοκρατικῶς ἀρχεται, καὶ οὐδὲς δύναται τυραννικῶς ἀρχειν ἐν αὐτῇ, σύνθηδες ἔστι κατ' ἔτος, ἣ καὶ πλείονα καιρὸν, στέλλειν ὀφθαλμοὺς εἰς τὰ τῆς ἑώρας μέρη ἐν ταῖς ὑπὸ τὴν Γενοῦαν πόλεσι, οἷον ἐν νήσῳ Χίψ, ἐν ταύτῃ τῇ Φωκαίᾳ, ἐν τῷ Γαλατῆ, ἐν τῇ Ἀμισῷ, ἐν τῇ Ἀμάστριδι, ἐν Καφῆ (32). Καὶ τοῦ καιροῦ παρελθόντος τοῦ ὠρισμένου, ἔτερον αὐθις στέλλουσι, καὶ ὁ παλαιὸς ἔξῃσι παραχωρῶν τὴν καθέδραν τῷ νέῳ· ὃν καὶ Ποδεστὰν κατὰ τὴν αὐτῶν γλώτταν καλοῦσιν, ἰξουσιασθὴν εἰποι τις κατὰ Ῥωμαίους.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκεῖναις, ἐτι ζώντος τοῦ Μεχμέτ, ἦλθεν ἀπὸ Γενοῦας Ποδεστὰς εἰς, ὢν τῶν ἐνδοξοτάτων τῆς Γενοῦας, Ἰωάννης Ἀδοῦρνος δνόματι, νέον ἄγαν τὸ ἔτος καὶ παλαιὸν φρόνημα, σὺρ Γεωργίου Ἀδοῦρνου υἱός, δ; καὶ δούξ Γενοῦας ἐχρημάτισεν· ἐν δέκα δὲ ἔτεσι τὴν Ποδεστατίαν ἐχειρισθεὶς ἐπανῆκεν ἐκ Γενοῦας εἰς Φώκαιαν. Καὶ δὴ κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος ἐξελθὼν, καὶ μετὰ τοῦ Ἀμηρᾶ Μεχμέτ ἐντυχῶν, καὶ τελείας τὴν συνήθη προσκύνησεν· τέλος καὶ τὸ τῆς στυπτηρίας μετάλλου λαθῶν, ὡς κατ' ἔτος, ἀποδοῦναι εἴκοσι χιλιῶδων ἀριθμὸν νομίσματα καθαρῷ χρυσίῳ, ἐν ἔτεσι δέκα, εἰς τὴν Φώκαιαν ἐπανάστρεψε, μεταλλεύειν ἀρξάμενος σὺν ἀναλώμασι πλείστοις. Παροιουμένων τούτων ἑτῶν ἕξ, καὶ τὸ τέλος τοῦ προῤῥηθέντος Ἀμηρᾶ ἔφθασε, καὶ ἡ ἀνάβρῃσις τοῦ προελθόντος Μουσταφᾶ ἐγεγόνει. Καὶ ὁ Τζινετὴ τὴν ἐλπίζομένην αὐτῷ χαίρων εἶδεν ἡμέραν· καὶ ὁ Παγιατὴ τὴν ἀπαίσιον αὐτῷ εἶδεν ὥραν, καὶ πάντα, ἃ γέγραφα, γέγονασι. Τότε ὁ ῥηθεὶς Ἰωάννης Ἀδοῦρνος ἔχων ἀφορμὴν τοῦ ἀφικέσθαι πρὸς τὸν νέον ἀρχηγὸν τὸν Μωράτ, καὶ ἰδεῖν καὶ προσκυνῆσαι, καὶ νέα προστάγματα δέξασθαι, καὶ ἀποδοῦναι τὰ ὀφειλόμενα τίλη τῶν ἕξ ἑτῶν· εἶχε γὰρ ἐν τοῖς ἔτεσι τούτοις ζημίαν οὐ τὴν τυχοῦσαν, καὶ γὰρ ἐν αὐτοῖς τοῖς χρόνοις ἦν μάχη κάρτερά ἀνά μέσον Γενοῦιτῶν καὶ Καταλάνων· καὶ ἐκώλιον τὰς νῆας τῶν Γενοῦιτῶν οἱ Καταλάνοι τοῦ μὴ πλείον ἐν τοῖς μέρεσι Ἰταλίας καὶ Φραγγίας, Ἰσπανίας τε καὶ Ἰγγλίων, καὶ ἡ στυπτηρία ἦν ἀργὴ καὶ ἀμετακίνητος· καὶ ὁ Ἀδοῦρνος εἰς πάμ-

pensionem annuam promittunt minorum argenteorum millia quindecim, quæ numismatum quingentorum pretium æquant : conventum insuper, ut qui annuum urbis magistratum gessisset, Sarchanem venerandi ac salutandi gratia adiret, donumque decem millium argenteorum asferret. Compositis hunc in modum rebus, Turcos et Romanos pacate inter se, nullo ipsos infestante, acturos : et amicitia inter utrosque intercedente, liberum fore his oppido egredi et secure commercia exercere : illis pariter tuto illud ingredi et ibi necessaria comparare. Ad hanc usque diem hoc sædus, ante annos fere centum et octoginta initum, integrum mansit. Hujus autem oppidi politia talis est. Cum Genuensis respublica democratice regatur, nullusque possit tyrannidem occupare, singulis annis, 91 vel post longius etiam temporis intervallum, officiales seu magistratus mittere in regionum orientalium urbes dominio suo subjacentes consuevit : ex quibus sunt Chos insula, hæcce Phocæa, Galata, Amisus, Amastris, Capha. Tempore magistratus transacto novus sufficitur, cui imperium decessor tradit : hunc sua lingua *Podesta* appellat, Romanæ idiomate ἰξουσιαστής reddi potest.

Per illud autem tempus, quo Mehemetes adhuc in vivis erat, venit Phocæam *Podesta* seu magistratus unus e clarissimis Genuæ familiis, nomine Joannes Adornus, ut annis juvenis sic prudentia senex, domini Georgii Adorni, qui dux Genuæ fuerat, filius ; is in decennium creatus Phocææ magistratus, Genua discedens illuc venit. Ex more itaque, qui inoleverat, Phocæa egressus Amiram Mehemetem adit, et venerabundus eum salutat ; impositumque sibi vestigal aluminis metalli, spondet pensionis annuæ vice, decennio transacto soluturum auri puri nummos vicies mille. Inde Phocæam redit, et magnis sumptibus alumen effundere ac coquere cœpit. Elapsis dehinc sex annis Mehemetes Amiras obiit, statimque imperator proclamatur prædictus Mustaphas : Cineites etiam speratam sibi diem lætus aspexit. Bajazites vero lethalem horam vidit : et cuncta, quæ narravi, acciderunt. Eodem tempore idem Joannes Adornus occasionem nactus est accedendi ad novum imperatorem Moralem ; ad quem admissus, ei cultum et venerationem exhibuit ; ad ejus jussa capessenda promptum se professus, tributum, quod integri sexennii debebatur, solvit. Damna quidem non levia per hos sex annos passus est, quibus bellum atrox gerebatur inter Genuenses et Catalanos. Navigationem quippe Genuensium Catalani interceperunt, et impediverunt ut adire possent Italiam, Galliam, Hispaniam et Angliam, aluminisque commercium interciderat, nec transportari poterat.

Ismaelis Bullioldi notæ.

(32) Ἐν τῇ Ἀμισῷ, ἐν τῇ Ἀμιστριδι, ἐν Καφῆ. Amisus, seu Amisus Galatizæ oppidum, Turcis *Hemid*. Amastris Bithyniæ metropolis olim, *Sama-*

tro vulgo. Capha olim Theodosia Tauricæ Chersonesi.

Qñare Adornus cum ære alieno premeretur, nec haberet unde rebus suis subveniret, consilium generosum ac sapiens ad lucrum sibi apponendum, cæterum plurimis damnosum Christianis, inivit. Oblata enim occasione sibi nunquam sperata, ad Moratem, antequam is Amasia discederet, litteras, quas transcripsi, mittit, quibus amicitiam ac familiaritatem, quæ cum ejus patre Mehemete ipsi intercesserat, quamque cum ipso de novo inire cupit, commemorat. Ejusmodi autem erat epistola: *Ad omne obsequium paratus sum, et ad opem tibi ferendam: atque ut te trivremibus ac navibus ex oriente in occidentem trajiciam; hocque officium tam prompte ac aliis exhibiturus sum. Impera so-*

92 *innunodo, jussa tua celeriter exsequar.* Harum litterarum verba jucunda acceptaque fuerunt Morati, qui ad eas sic respondit: *Brevi Prusam venturus sum: illuc accedat aliquis familiaris tuus, tibi que fidissimus, ut simul hoc de negotio, quidque et quomodo nos sumus gesturi, deliberemus.* Post aliquot itaque dies Demetrium quemdam cognomine Aga cum epistolis magni momenti, quas transcripsi, mittit ad Moratem, ejusque viziros Hali Begum, Maciavai, et Homurem Begum; jam enim a Mustapha occisus erat Bajazites. Dispositis ergo rite atque ordinatis cum Demetrio cunctis, cum remittunt, adlito comite Hatipine Turco in prudentissimis et præstantissimis uno, qui fidem Adorno daret; qui etiam secum habebat nummos quinqueagies mille, ut classem mercede conduceret, apparatusque ad fretum Gallipoleos trajiciendum autumno jam incunte. Ubi intellexit Mustaphas consilium apparatusque Moratis, et novæ Phocæe classem adversum se instrui, animi dolore affectus est, ejusque mentem cogitationes suæ temdebant. Phocæamque subinde in ore habuit, et eversionem ipsius meditabatur. Delicias tamen, luxum et crapulam non omisit: et velut equus ferrox et hinniens in libidinem effusus, feminis ac maribus promiscue abutebatur. At Cineite, istis quoque compertis, quo erumperent expectans, vidensque Mustapham pugis ac ineptiis intentum, nullamque belli mentionem, aut apparatus contra hostes suos facere, palatium ejus ingreditur, orationemque ad eum cum exprobratione talem habuit: *Num te latet, o princeps, solam quam Thraces incolunt, regionem in fide manere? cæteras vero instar maris longe lateque patentes provincias, occidentis dico, nutare, et rerum futurarum exitum, quo fortuna ferat, expectare? Ad istos enim populos perlatum est, Moratem cum imperatore agere, ut sibi auxilium ferat, inque paternum imperium restituat. Nunc etiam cum Francis amicitiam contraxit. Orientales provinciæ in potestate illius sunt. Nos interim Adrianopoli securi et quieti considimus, omisso penitus militari studio. Sentio equidem ex-*

A πολὺ χρέος, καὶ οὐκ εἶχεν ὁ τι ποιῆσαι, βουλευέται βουλὴν γενναίαν καὶ συνετὴν ἕνεκα κέρδους αὐτοῦ, διὰ πολλῶν δὲ Χριστιανῶν βλάβην. Κατὰ γὰρ ἐπιτυχῶν τὸν δὲ οὐκ ἠλπίζε, στέλλει γραφὰς πρὸς τοῦ εἰσεῖν ἐξ Ἀμασίας τῷ Μωράτ, τὰς δὲ ἐγὼ γέγραφα, δεικνύων τὴν ἀκραν φιλίαν καὶ οικειότητα ἣν εἶχε πρὸς τὸν αὐτοῦ πατέρα τὸν Μεχμέτ, καὶ ἣν βούλεται ἀνανεῦσαι νῦν σὺν αὐτῷ. *Εἰμὶ, γράφων, ἔτοιμος ἐν πάσῃ δουλείᾳ τοῦ βοηθῆσαι, καὶ διαπερᾶσαι σε ἐξ ἀνατολῆς εἰς δύσιν ἐν τριήρασι καὶ νηυσὶ, καὶ ὑπουργῆσαι τὸ τοιοῦτον ὑποῦργημα, ὡς οὐδεὶς τῶν ἄλλων· μόνον κέλευσόν μοι, καὶ τὸ προσταχθῆν μοι συντόμως γερῆσεται.* Ἐνωτισθεὶς οὖν ὁ Μωράτ τοὺς λόγους αὐτοῦ ἀπασιῶς ἐδέξατο, καὶ ἀντέγραφεν εἰπὼν, ὅτι *Σὺν Θεῷ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις μέλλω καταλθεῖν ἐν τῇ Προύσῃ· κάκει ἐλθέτω εἰς ἐκ τῶν οικειῶν καὶ πιστοτάτων σου, ὡς ἴνα περὶ τούτου σκέμματος εἰδῶμεν, τί ἄρα καὶ πῶς ποιήσομεν.* Μετὰ δὲ τινος ἡμέρας στέλλει Δημητρίῳ τινι Ἀγᾶν ἐπονομαζόμενον σὺν γράμμασι ἀξιολογωτάτοις, ἃ κάκεινα ἐγὼ γέγραφα, πρὸς τε τὸν Μωράτ, καὶ πρὸς τοὺς αὐτοῦ Βεζιρίδας Ἀλίπεγιν, Κατζιαθότ, καὶ Ὁμοῦρ πέγιν· ὁ γὰρ Παγιαζήτ προσφάγγη παρὰ τοῦ Μουσταφᾶ. Τότε σὺν τῷ Δημητρίῳ ἅπαντα καλῶς διαταξάμενοι, στέλλουσι μετ' αὐτοῦ Κατῆπην ὀνόματι, Τοῦρκον ἑνα τῶν φρονιμωτάτων καὶ τῶν ἐλλογιμῶν, ὄρα καὶ δώσαντα τῷ Ἀδοῦρῳ, καὶ σὺν αὐτῷ νομισματα χιλιάδας πεντήκοντα, τοῦ βογεῦσαι καὶ ἀπαρτίσαι στόλον, τοῦ περᾶσαι τὸν πορθμὸν τῆς Καλλιουπλεως ἤδη τοῦ φθινοπώρου ἄρξαντος. Ὁ δὲ Μουσταφᾶ μαθὼν τὰ μελετηθέντα παρὰ τοῦ Μωράτ, καὶ πῶς ἡ νέα Φώκαια ἐτοιμάζει στόλον κατ' αὐτοῦ, εἶχε μὲν ὀδύνας ἐν καρδίᾳ, καὶ ἐδάκνετο ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ, καὶ τῆς Φώκαιαν συνεχῶς ἐπὶ γλώττης εἶχε, καὶ καταστροφὴν αὐτῆς ἐμελέτα· ἀλλὰ τὸ τρυφᾶν καὶ κατασπαταλᾶν καὶ μεθύειν οὐκ ἔλειπεν, ἀγριαίνων ὡς ἵππος ἀγέρωχος καταχρηματίζων, καὶ ἀσελγαίνων ἐν τε θηλαίαις καὶ ἄρρεσιν. Ὁ δὲ Τζινεήτ ἀκούων ταῦτα, καὶ παραδοκῶν τὰ μέλλοντα, καὶ ὄρων τὸν Μουσταφᾶν ἐν βλακείαις ζῶντα, καὶ περὶ οὐδενὸς αὐτῷ μνεία ἢ πολέμου ἢ ἄλλης παρασκευῆς κατ' ἐχθρῶν, εἰσεῖται ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ Μουσταφᾶ, καὶ λόγους ἤρξατο λέγειν πρὸς αὐτὸν ὀνειδιστικούς τούτους· *Οὐκ οἶδας, ὦ ἡγεμῶν, δεῖ τὴν, ἣν οἰκοῦσι Θρᾶκες, γῆν καὶ μόρην κατέχομεν, τὰ δὲ λοιπὰ ἅπλιστα πελάγη τῶν ἐπαρχιῶν. Λέγω τῆς δύσεως, πάντα ἐν εὐρυτάτῃ ἀκρωρημένα εἶσι, προσδοκῶντες τὸ μέλλον, τί ἂν ἀποθῆ; Καὶ γὰρ ἤκουον, ὡς ὁ Μωράτ ἐν λόγοις ἦν σὺν τῷ βασιλεὶ τοῦ ἀντιλαβέσθαι τούτου, καὶ εἰσεῖσαι εἰς τὴν ἡγεμονίαν τὴν πατρικὴν. Νῦν δὲ καὶ σὺν τοῖς Φράγκοις διέθετο (35). Τὰ δὲ τῆς Ἐὐρῆς χερσὶ πάντα ἦν. Ἐμοῖς οὖν ἐν Ἀδριανού καθέστοντες ἀμυρῆως οὐδὲν στρατηγικὸν πράττομεν. Ὡς ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ, πρὸς τοῦ περᾶσαι τοὺς ἐχθροὺς τὸν πορθμὸν,*

Ismaelis Bullialdi notæ.

(35) Καὶ σὺν τοῖς Φράγκοις διέθετο. Id est, cum Adorno. Occidentales namque omnes Germani,

Itali, quique occidentaliores illis sunt, Franci ab orientabilibus appellatur.

κἄν τε Λαμψάκου, κἄν τε Σκουταρίου, καὶ δοῦναι θροῦν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς δύσεως, καὶ γενέσθαι διχόρουαν ἐν τῷ στρατῷ, κρείττον ἔστι προλαβόντας ἡμᾶς σὺν τοῖς δυτικοῖς στρατεύμασι διαδῆναι, καὶ σὺν τάξει ἀόκως περᾶσαι τὴν ἐν Ἀσκαδίου γέφυραν, καὶ τῷ Μωράτ συμπλακῆναι. Ἡμεῖς, Θεοῦ εὐδοκοῦντες, καὶ ἐν ἄρμασι καὶ ἐν ἰπποῖς ὑπερέχοντες τοὺς ὑπαντατικούς, καὶ μόνον ἐνωτισθέντες τὴν ἡμετέραν ἀφίξιν, ὁ τοῦς αὐτῶν ὡς κάλαμος συντριβήσεται, καὶ αἱ βουλαὶ αὐτῶν διασκεδυσθήσονται, καθὼς μέλλει γενέσθαι καὶ εἰς ἡμᾶς, εἰπερ ἀμελήσαντες δώσομεν αὐτοῖς χώραν διαπερᾶσαι.

Ταῦτα εἰπὼν καὶ ἄλλα κλειῶ ὁ Τζινεῆτ, μόλις ἀναψήσας ἐκ τοῦ κάρους τῆς μέθης ὁ Μουσταφᾶς ἐπιείθετο τοῖς λόγοις αὐτοῦ. Ὁ γὰρ Τζινεῆτ οὐκ ἐτεχνάζετο τόσον ὑπὲρ τοῦ Μουσταφᾶ τὸ ἐγκαθιδρῦσαι αὐτὸν ἐν τῇ ἐπιφ' ἀρχοντα· ἀλλὰ πονηρὸς ὢν (34), καὶ προβλέπων τὴν τοῦ ἀνδρὸς ὡς ἐν τάξει γενομένην κατάλυσιν, ὑπὲρ τε τῆς αὐτοῦ βλακείας, καὶ μέθης καὶ ἀσελείας, καὶ τὸ ἀσπρωτήγητον αὐτοῦ, ἠβουλήθη τοῦ διαδρᾶναι. Καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν τῷ τοιοῦτω σκοπῷ, ἐλογίζετο ἐν ἑαυτῷ, δεῖ εἰ μὲν ἐν τῇ Θράκη ἢ ἄλλῃ ἐπαρχίᾳ τῆς δύσεως τοῦτο μεταχειρίζεται, εὐκέλως ἐμπασιεῖται πάλιν ἐν ταῖς ἀρχαῖς (35) τοῦ βασιλέως. Καὶ πάλιν Ἀἴμωνος ἢ ἑτέρα νῆσος· αὐτὸν ἐξόριστον διαδίδεται, καὶ πικρὰ παρὰ τῶν Ῥωμαίων εἰς αὐτὸν διέβη ποινή. Ἐν δὲ τῇ ἀνατολῇ, καὶ κατὰ νοῦν εἶχε, καὶ ἔτρεφε τὸν ἀνδρα ἢ τῆς ἐπαρχίας ἐπιπύ, ἦν καὶ πρῶτον ἤρχε καὶ ἐκόλω; τὸ ἀποδρᾶναι εἶχε. Ἀλλὰ ταῦτα ἐν μυχοῖς τοῦ ἔθου ἐκρύπτετο. Καὶ δὴ συναφροίσαντες τὴν στρατὸν, καὶ ταχυδρομήσαντες; ἤλθον εἰς Καλλιούπολιν· καὶ τὸν πρῶτον διαβάτες σὺν πλείοσιν δυνάμει, προσεκαρτέρησαν ἐν τῇ Λαμψάκῃ ἡμέρας τρεῖς· ἐρχόμενοι δὲ οἱ τῶν πέριξ πόλεων προύχοντες Φρύγες προσεκύκουν τῷ Μουσταφᾶ. Ὁ δὲ Μωράτ ἀκούσας τὴν ἐφοδὸν τοῦ Μουσταφᾶ, ἀπάρας ἐκ τῆς Προύτης σὺν ἀναριθμῶν στρατῷ, διὰ νυκτὸς ἤλθεν εἰς τὸ Λοπάδιον (36), ἔχων σὺν αὐτῷ τοὺς ἐν γνώσει καὶ πολέμῳ ἐπιστατοῦντας, τὸν τε Χατζιαϊδάτην (37), καὶ τοὺς υἱοὺς τοῦ Τεμιόρτέπεγι, Ἄλιν, Ὀμούρ, καὶ Ὀρούτζπεγιν, ἀνδρας γενναίους καὶ ἀρίστους. Ἦν δὲ σὺν αὐτοῖς καὶ Χαμζάπεγιν ἀδελφὸς τοῦ Τζινεῆτ, ὃς ἐκπαίδοθεν ἦν διάγων μετὰ τοῦ Μωράτ. Φθάσαντες οὖν ἐν τῇ γέφυρᾳ πρὸ τοῦ τὸν Μουσταφᾶν σῶσαι, λύουσιν αὐτὴν, καὶ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(34) Ἄλλῃ πονηρὸς ὢν. Cineites ubique perfidus: sponte equidem Mustaphæ partes secutus fuerat, ejusque natalium statum testimonio suo vindicabat, Bajazitis filium verum esse asserendo, cum se Mustaphæ adjuvit, cum magis strenuum forsitan crederet; ac quæ spe ac opinione se deceptum sensit, rebus suis consulere eum deserendo, quam eum eo perire maluit. Multos Cineites sectatores habet, pauciores Cicero: qui cum Pompeii imprudentiam negligentiamque pervideret, Cæsarem vero acrem magis ac strenuum cognosceret; volens sciens partibus Pompeianis perituris adhærendo, pericula victis impudentia potius obire, quam a-

A pedire nobis, potiusque esse, cum copiis omnibus regionum occidentalium prævertere, celeriter et impigre pontem Lopadii occupare et superare, denique cum Morate pugnare, priusquam Lampsaco vel Scutario fretum hostes trajiciant, tumultus in his provinciis occidentalibus, discidium seditionemque in exercitu excitent. Curribus et equis, favente Deo, superiores hostibus sumus. Adventus nostri fama animum eorum sicut calamum conteret, consiliaque ducis eorum disturbabit. Quæ procul dubio calamitas in nos recidet, si neglectis rebus nostris, hosti locum trajiciendi concesserimus.

Hæc atque plura dixit Cineites, vixque veterino excusso expergefæctus Mustaphas hujus monitis paruit. Neque sane Cineites adeo sollicito moliebatur, ut Mustapham Orientis dominum constitueret: sed cum ipse scelestus ac veterator esset, instantem isti ruinam ex ineptiâ, crapula, libidine, rei que militaris neglectu atque inscitia prospiciens, fugam meditabatur. Hoc apud se stabilito proposito, hanc rationem inibat, se in laqueos imperatoris facile rursus venturum, si in Thracia, aut alia occidentis provincia in fugam se conjiciat. Iterum enim in Lemno aut alia insula sibi exsulandum esse: acerbisque pœnas Romæos a se exacturos. Cogitabat vero in orientem: sperabatque commodiorem sibi præfecturam, quam paulo ante occupabat, fore, et effugia faciliora in ea sibi patere. Talia equidem in inferorum recessu latebant. Coacto igitur exercitu Callipolim accessere, fretoque superato cum plerisque copiis, Lampsaci tri-duo substiterunt: profectique ad Mustapham Phrygum primarii, cultum ei ac venerationem exhibuerunt. Morates, comperta Mustaphæ irruptione, Prusa cum exiguo exercitu movit, nocturneque Lopadium pervenit: ei aderant rerum militiæque periti Haciaivat, filii que Temirtes begi, Hali, et Homur, Horuciusque begus, viri strenui ac generosi omnes. Namque quoque begus ipsum comitabatur, Cineitis frater, qui ab infantia in Moratis familiaritate adoleverat. Pontem itaque occupant, priusquam præsidio Mustaphas eum firmasset; eum dissolvunt, viamque, qua ad ipsos perveniri poterat, præscindunt. Profectus deinde Mustaphas cum universo exercitu, castra ad paludis ripam metatus est; in opposita pariter Morates tentoriis

dem corrumpere elegit.

(35) Ἐν ταῖς ἀρχαῖς. Pro ἐν ταῖς ἀρχαῖς. Sicque voluit scribere; sed vitiosæ pronuntiationis perpetuus iotacismus, in scribendo etiam ista οἱ, η, εἰ, υ, ι, confundit, nisi linguæ Græcæ peritissimus sit scriptor.

(36) Ἡλθεν εἰς τὸ Λοπάδιον. Lopadium Turcis Ulnbat dicitur. Leuncl.

(37) Τὸν τε Χατζιαϊδάτην. Ille est quem Leunclavius, lib. xiii, Chazi-Eivazem appellat. Chazi apud Turcos ille dicitur, qui religionis causa Meccam aut Medinam adivit.

erectis consēlit : neuterque ab altero vel minimum metuebatur. P. autem eumvero solvisse prudenter factum : disrupto quippe, dum ultra tendunt hostes, transitu ob aquæ latitudinem ac profunditatem prohibiti sunt : Moratisque copię sine tumultu interea cogebantur : quod si quis circumire totam paludem voluerit, inque oppositam ripam pervenire, tridui itinere non conficiet : eoque magis quod viæ arctę, montesque asperi superandi sūt. βέσμα βαθύ καὶ παντάπασιν ἄπλετον ἦν δὲ βουλευθεῖται τοῦ περιοδεῦσαι τὴν λίμνην ἅπασαν, καὶ εἰς τὴν ἀντιπέραν, οὐκ ἀρκίουσιν αὐτῷ ἡμερῶν τριῶν ὥραι, καὶ ταῦτα στενωπὰ καὶ τραχέα ὄρη ἐν μέσῳ καὶ ἐξέσθαι.

94 CAPUT XXVI.

Consilium incunt Moratis regi de perdendo Mustapha, et Cineitem per Hamzam ejus fratrem ad defectionem sollicitant (38). Hamza et Cineitis colloquia. Cineites Mustapham deserit et in Ioniam fugit. Mustapham Honoris filium ex Atine oriundum bello peti, et in pugna interficit.

Castris sic locatis, et sese ex adverso respicientibus, cum neuter movere se, et progredi contra alterum posset, agitant inter se Moratis consiliarii, quibus artibus Mustapham pessumdare ac perdere possint. Hocce igitur consilium animum eorum subit. Hamzam, cujus jam mentionem fecimus, Cineitis fratrem accersunt, hisque verbis alloquuntur : *Si fratrem tuum contra Mustapham irritaveris, nihil autem præterea petimus, quam ut ipsum deserat ; ecce, annuente ac decernente domino nostro Morate, Atinis ditionem ipsi concedimus. Diplomate etiam scripto ipsi cavebimus, illam se ac posteros suos jure hereditario possessuros : jusjurandum solummodo præstabit se in fide mansurum, amicitiam sine fraude culturum, sequē Moratis clientem professurum. Utiq; per universam ditionem notum sit, Cineitem Moratis imperio omnino subditum esse, singulis annis mittet filiorum suorum unum, cultus et honoris imperatori exhibendi gratia, qui Moratem comitetur, ipsique militet, militiq; istius nomine ab imperatore stipendia congrua accipiat. Placuerunt Hamzæ isti sermones : et sequenti nocte servum unum mittit, qui nataudo paludem trajecit. Ille Cineitis tentoria ingressus secunda noctis custodia, sedentem eum invenit valdeque anxium, ipsique dixit : *Frater tuus herus meus, Hamza begus tecum colloqui nullo conscio cupit. Ergo si tibi libitum erit, circa mediam noctem ad fluminis ripam ponti proximam solus accede : tu quidem ex hac parte, ille ex altera inter vos colloquemini de illis arcanis. Hæc verba benigne audivit Cineites, nuntiumque dimisit, qui in alteram ripam enatavit. Nocte proxima circa secundam custodiam, ad ripam ponti vicinam ex composito accessit Hamzas : illeque ab altera parte, solusque soli signis quibusdam cognitus. Prior Hamzas dixit : *Probe scis, domine mi frater, me patre tuo esse genitum, teque matris meę prolem esse. quodque sim natus minor. Optarem igitur te orbi universo dominari, in partem quippe imperii vocarer.***

Ismæelis Bullialdi notæ.

(38) Scriptorum, præter Ducam, nullus accurate narrat, quibus artibus Cineites a Morateis sollicitatus Mustapham deseruerit.

ἄσθαι τὴν πρὸς αὐτοὺς ὄδον τοῖς ὑπεναντίοις ἐποίησαν. Ἐλθὼν δὲ καὶ ὁ Μουσταφᾶς σὺν τοῖς στρατευμασιν, ἐπῆξε τὰς σκηνὰς ἐν τῇ ὄχθῃ τῆς λίμνης ὁμοίῳ· καὶ ὁ Μωράτ ἐν τῇ περαιᾷ, καὶ αὐτὸς τενωτῶσα· ἐκάθητο, μὴ ἔχων ἕκαστος τὸ τοχὸν δέος παρὰ τοῦ ἑτέρου. Καὶ γὰρ τὸ λύσαι τὴν γέφυραν μεγάλης βουλῆς ἔργον ἦν· εὐρόντες γὰρ οἱ ἐλθόντες τὴν γέφυραν κατεαγμένην, ἐκωλύθησαν τὴν πορείαν· οἱ δὲ τοῦ Μωράτ ἀτρόμως συντηροῦζοντο· ἦν γὰρ τὸ ἐκλιθεῖν εἰς τὴν ἀντιπέραν, οὐκ ἀρκίουσιν αὐτῷ ἡμερῶν τριῶν ὥραι, καὶ ταῦτα στενωπὰ καὶ τραχέα ὄρη ἐν μέσῳ καὶ ἐξέσθαι.

Κατουενουσάντων τὸν τῶν στρατευμάτων ἐξ ἐναντίας, καὶ μὴ τὰ πρόσω χωρεῖν ἰσχύοντα τὸ ἐν κατὰ τοῦ ἑτέρου, συμβούλιον ἔλαθον οἱ τοῦ Μωράτ, πῶς καὶ τίνι τρόπῳ καταστρέψωσι καὶ δλέσωσι τὸν Μουσταφᾶν. Σκέπτονται οὖν οὕτως. Μετακαλοῦσι τὸν Χαμζᾶν, τὸν ἐν εἰρήκαμεν ἀδελφὸν τοῦ Τζινεήτ, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι *Εἰ μὲν διὰ τῆς σῆς πιθανότητος διεγείρης τὸν σὺν ἀδελφὸν κατὰ τοῦ Μουσταφᾶ, καὶ οὐκ ἕτερόν ἐστι τὸ ζητούμενον τοῦ ἀποσχισθῆναι καὶ χωρισθῆναι ἀπ' αὐτοῦ· ἰδοὺ δίδομεν αὐτῷ τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ἀθην ἐρισμῷ καὶ θελήσει τοῦ ἡμετέρου ἡγεμόνος Μωράτ· διὰ προστάγματος ἐγγράφου τοῦ ἔχειν αὐτὴν κατὰ διανομήν ἰσχυρῶς, μόνον ἐνέρως τοῦ εἶναι πιστὸν καὶ ἀδολώτατον φίλον, καὶ οὐκ ἄλλο ἡγεμονίας τοῦ Μωράτ. Καὶ διὰ τὸ δοκεῖν ἐν πόσῃ τῇ ἡγεμονίᾳ εἶναι ὑπήκοον τὸν Τζινεήτ ἐν πᾶσι τοῖς προστάγμασι τοῦ Μωράτ, στέλλειν κατ' ἔτος ἕνα τῶν υἱῶν αὐτοῦ εἰς προσκύνησιν, καὶ στρατεύειν ὁμοῦ καὶ συνδιαγίγειν· καὶ αὐτὸς ἰδίως ἔχειν παρὰ τοῦ ἡγεμόνος τὴν πρόβουσαν πύργου.* Ἦρσεν ὁ λόγος πρὸς Χαμζᾶ· καὶ τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ πέμπει ἕνα τῶν δούλων αὐτοῦ, καὶ νηξάμενος πρὸς τὴν λίμνην, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὰς σκηνὰς τοῦ Τζινεήτ εὗρεν αὐτὸν ἐν ἀγωνίᾳ λογισμῶν καθεζόμενον· δευτέραν φυλακὴν ἔχουσα ἡ νύξ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὡς ὁ σὸς ἀδελφός, ἐμὸς δὲ κύριος Χαμζάπεργις θέλει λόγους ἔχειν μετὰ σοῦ, πρὸς οὐδὲν οὐκ ἔστιν ἕτερον ἐρωτοσθῆναι. *Εἰ οὖν βούλητόν ἐστι σοι, καὶ τὰς μέσας ὥρας τῆς νυκτὸς ἐλθέ μόνος περὶ ὄχθας ποταμοῦ πρὸς τὴν γέφυραν, κακεῖ σὺ μὲν ἐκ τῶν ὄψε, ἐκεῖνος δὲ ἐκ τῶν ἐπι, καὶ τὰ αὐτῶν ἀπόβρῃτα διεξείπητε.* Ἀρμένως οὖν διεξάμενος τὸν λόγον καὶ ἀπολύσας αὐτὸν πάλιν νηξάμενος διεβη τὴν περαιάν. Τῇ δ' ἐπιούσῃ νυκτὶ περὶ δευτέραν φυλακὴν ἐλθὼν ὁ Χαμζᾶς κατὰ τὸ συντεθὲν ἐν τῇ ὄχθῃ, τῇ πρὸς τὴν γέφυραν, κακεῖνος ἀπὸ τὸ ἕτερον μέρος μόνος μόνω, καὶ διὰ σημείων τινῶν ἀνακαλυφθὲν, ἤρξατο ὁ Χαμζᾶς λέγειν· *Ἐπίστασαι ἀκριβῶς, κύριέ μου ἀδελφέ, ὡς*

δε κατὰ τοῦ σοῦ πατρός εἰμι γένος, καὶ σὺ τῆς ἁ-
 ἑμῆς μητρός κυρτός εἶ, καὶ θυσιατὸς σου τυ-
 χάνω. Ἐβουλόμην οὖν, καὶ ἤθελον εἶναι σε κύ-
 ριον πάσης τῆς οἰκουμένης, καὶ δεσπόζειν τὰ
 πάντα, δεῖ καὶ ἐμοὶ προσφκείωσθαι ἄν μερὶς καὶ
 κλήρος. Ἄς οὖν ἡδέως ἤθελον τοῦτο, οὕτω καὶ
 ἀπεχθές, καὶ ἀδούλητον, καὶ μίσχον μοι τυ-
 χάνει τὸ εἶναι σε ἐν στεροχωρίᾳ καὶ κινδύνοις,
 καὶ ἐν μέσῳ φθόνου τρεφόντων πολλῶν κατὰ
 σοῦ. Καὶ γὰρ οὐκ ἄμοιρος ἔσθαι τῶν σῶν δυσ-
 τυχημάτων καὶ συμφορῶν. Ἀρὰ γὰρ οἶδας τίτι
 συνιαπεύεις, ἢ τίτι συνδιαγεις; Τὸ μὲν πρῶτον
 οἱ πάντες καταδοῶσιν ὡς οὐκ ἔστι τοῦ γένους
 τῶν Ὀθμάνων ὁ Μουσταφῆς· καὶ τοῦτο πατα-
 χοῦ κατακωμωδήθη τὸ διαλάλημα· δευτερον δεῖ
 καὶ ἐκ τῶν πραγμάτων συγκρινόμενων περιστά-
 τὸ ἀστρατήγητον αὐτοῦ καὶ θηλυμανές. Καὶ γὰρ
 εἰ ἐκ τῆς σειρήας τῶν ἡμετέρων ἡγεμονίῳ κατα-
 γόμενοι ἀρετὰ ἐπεδείξιντο τὰ φρονήματι, καὶ
 φανερά τὰ ἐκάστου ἀνδραγαθήματά τε καὶ στρα-
 τηγήματα. Τρίτον δεῖ εἰ μοναρχήσει ὁ θηλυδρίας
 οὗτος καὶ βάρβαρος ἰδιώτης, οἱ ἔκπαλαι γεγονό-
 τες τῆς δύσεως, καὶ τῶν ὀρίων τοῦ Ἰστροῦ φύ-
 λακες, λέγω Ἀβρανέζιδας καὶ Τουραχάνιδας, καὶ
 ἄλλο πᾶν ἀπόγονον τῶν ὠντινωκ ἐξ ἀρχῆς ἢ
 δύσιν ἀρκέμονος τῆς ἡγεμονίας ἐγνώρισεν· καὶ
 τί λέγω τοὺς δυτικούς; καὶ γὰρ, ὅπερ μὴ γένοιτο,
 ἐάν ἡ τύχη βλάβῃ ἰλαρῶς πρὸς Μουσταφᾶν, ὁ
 αὐτὸς Μουσταφᾶς πάντας τοὺς τῆς ἐφῆας ἐξάρ-
 χους δεξιῶς ἐγκλωπώμενος, τὸν καθ' ἑαστον
 τὰς γονικὰς ἀποδώσει τιμὰς. Ἐν δὲ δεῖ ταῦτα
 γνησθῆναι, τί προσδοκῆς; οὐκ ἄλλο εἰ μὴ τέλος
 ζωῆς. Καὶ τοῦτο οὐκ ἀξίον τῆς σῆς ἀνδρίας,
 ἀλλὰ καὶ ἴαν ἀρεπές τε καὶ ἀτιμον. Ἰσασί
 γὰρ οἱ πάντες τῶν ἐπιφανῶν τὴν σὴν ὀρμητι-
 κὴν ψυχὴν, καὶ τὸ πρὸς τὰς παραταγὰς τῶν πο-
 λέμων τὸ τολμηρὸν, καὶ θρασύ, καὶ λέοντιον.
 Καὶ πρὸς αὐτὰς τὰς ἀρετὰς ἐπιβλέπει φθόνος
 δέξιος, καὶ τὸν φθόνον ἀντιλαμβάνει φόβος· καὶ
 οἱ λογίζμενοι κατ' αὐτῶν βλεθρον παρὰ σοὶ φόβοι,
 αὐτοὶ προσφθόνουσι κατὰ σοῦ τὸν φθόνον
 ἐνεργήσαντες, προμηνηστευόμενοι τὴν ἀφοβίαν,
 τὸν φόβον ἀποδιώκοντες. Διὰ τούτων ταύτας τὰς
 ἐπεμβυνοῦσας αἰτίας, αἱ εἰς βλεθρον ἄγουσι
 τὰς τῶν ἡρώων ψυχὰς, ὡς καὶ ἡ σὴ μία τῶν ἐκε-
 ρων ἁμῶν εἶναι δοκῶ, ἀπαλλάγηθαι τοῦ βδελυροῦ τοῦτου καὶ μετὰσθηθαι. Ἐδὴ γὰρ ὁ ἔμδς κύ-
 ριος Μωράτ διὰ παρακλήσεως τῶν αὐτοῦ μεριστάνων καὶ ἐμοῦ ἀφῆλσι πάντα τὰ σφιλῆντα
 καὶ παρὰ σοῦ παραθέντα· καὶ τὰς ἀντάρσεις καὶ ἄν ἐπεχερήσω κατ' αὐτοῦ καὶ κατὰ τοῦ πα-
 τρός αὐτοῦ, καὶ τῆς ἡγεμονίας αὐτῶν. Καὶ ἴσω ὀμματι προσβλέπει σε· καὶ δωρεῖται σοὶ
 δι' ἐμοῦ τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ἀθην κατὰ γονικότητος χάριν, ὡς καὶ σὺ, οὕτω καὶ οἱ ἐκ τῆς σῆς
 ἐσφύρος ταύτην ὡς προῖκα γεμηθήσονται· πλὴν ἐνεκα τοῦ γινώσκειν σε δεῖ ὑπὸ ἀρχὴν ὑπάρ-
 χεις, καὶ ὑπὸ κροῦ εἶ, κατὰ καιρὸν ἔνα τῶν υἱῶν σου πέμπεις ἐν τῇ στρατείᾳ. Ταῦτά σοι φιλῶν
 λαλῶ. Ἐν δὲ μοι λέγε ἄ σοι δοκεῖ.

Πρὸς ταῦτα ὁ Τζίνεης ἠρξαστο λέγειν τῷ Χαμζῆ·
 Ἐπιστάσαι ἀκριβῶς, ἀδελφὲ, δεῖ παρὰ τῶν
 Ὀθμάνων ἐγὼ οὐδὲν εἰδὸν τι κέρδος, ἢ φιλοτι-
 μίαν, ἢ ἀξίωμα. Ἐκαίνοι δὲ παρ' ἐμοῦ ἐν ταῖς
 δυσπραγίαις αὐτῶν πολλὰ καὶ παμπληθῆ ἀρετὰ
 ἐργα ἐνήρησαν οἱ βραχίονες οὐ·οι. Μετὰ γὰρ

Ad optare sicut mihi 95 jucundum, ita grave ac in-
 gratum est, res tuas in angusto locatas esse, te in
 periculis versari, atque inter multos, qui invidiam
 in te animo gerunt, uergeri. Nec equidem infelicitat-
 tum et calamitatum tuarum expertus ero. An nosti
 quicum equites et agros? Primum omnes aduersus
 Mustapham clamant; genere Othmanico satum ne-
 gant: hæcque vulgata fama ubique inralnit. Deinde
 quod imbellem se ac libidinis impotentem prodiderit,
 quibuslibet ejus factu perpendicularibus. Qui etenim a
 principibus nostris genus continua serie ducunt,
 bellicoso se animo fuisse probaverunt: singulorumque
 manifesta sunt præclara facinora, expeditionesque
 militares orbi terrarum cognitæ. Tertio, si effemina-
 tus iste ac barbarus idiota imperium obtinuerit, qui
 ab antiquo occidentis et finium Danubii custodes
 sunt Abranexides et Turachanides, cæterique posteri
 eorum, quotquot ab initio occidentis summos duces
 agnovit, præmiis honorabuntur. Sed quid occidenta-
 les memoro? Si fortuna namque, quod Deus avertat,
 Mustaphæ rebus propitia subvenerit, ipse omnes
 orientis duces amplexus. eis singulis paternos hono-
 res reddet. Tu vero, ubi ista evenerint, quid, nisi
 vitæ finem, eumque turpem ac tua fortitudine indi-
 gnum, expectas? Omnes quippe illustres viri animi
 tui promptitudinem audaciamque leoninam ad pu-
 gnus ineundas norunt. Invidia viriutes sævis ac im-
 mitibus aspicit oculis. Invidiam excipit timor; qui-
 que perniciem ne sibi afferas, metuunt, tibi invident.
 Præoccupabunt ipsi securitatem querentes, metum-
 que removere cupientes, necem tibi inferre. Has ob-
 rationes adeo urgentes, quæ spretæ heroum, quibus
 te parem existimo, animas perdunt, hunc insanam
 desere, et ad nos transi. Jam enim dominus meus
 Morates aulæ suæ proceribus meque hortantibus,
 omnes culpas et crimina tibi condonat: cuncta simul
 quæ adversus ipsum, patrem imperiumque rebellando
 molitus es. Oculo pacato ac propitio te respiciet, et
 me sponsore Atinis præfecturam tibi concedit, a te
 posterisque tuis e lumbis tuis ortis, tanquam dotem,
 hæreditario jure possidendam: hæc sola conditione
 lata, ut, cum tempus exegerit, filiorum tuorum unum
 ipsi militatum mittas, idque ut te ejus imperio sub-
 jectum agnoscas. Amice, hæc tibi aico; tu vero quid
 D sentias mihi explica.

Ad illa Hainzæ respondere cœpit Cineites:
 Accurate nosti, frater, ab Othmanis principibus
 nullum me lucrum retulisse, honorem vel digni-
 tatem ab eis nusquam me consecutum esse. Illis
 vero, dum res eorum ad incitas redactæ erant,
 operam multam navavi: hæcque brachia multi

erectis consēdit : neuterque ab altero vel minimum metuebat. Præterea enim vero soluisse prudenter factum : disrupto quippe, dum ultra tendunt hostes, transitu ob aquæ latitudinem ac profunditatem prohibiti sunt : Moratisque copiæ sine tumultu interea cogebantur ; inquit si quis circumire locum paludem voluerit, quod si oppositam ripam pervenire, tridui itinere non conficiet : eoque magis quod viæ arctæ, montesque æsperi superandi sunt. βεῦμα βαθὺ καὶ παντάπασιν ἀπλετον ἦν δὲ βουλευθεὶς τις τοῦ περιοδεῦσαι τὴν λίμνην ἅπασαν, καὶ ἔλθῃν εἰς τὴν ἀντικείμενάν, οὐκ ἀρκίτουσιν αὐτῷ ἡμερῶν τριῶν ὥραι, καὶ ταῦτα στενωπὰ καὶ τραχέα ὄρη ἐν μέσῳ καὶ ἐσθάτα.

94 CAPUT XXVI.

Consilium inquit Moratis reziri de perdendo Mustapha, et Cineitem per Hamzam ejus fratrem ad defectionem sollicitant (58). Hamza et Cineitis colloquia. Cineites Mustapham deserit et in Ioniam fugit. Mustapham Homuris filium, ætate orinidum bello petit, et in pugna interficit.

Castris sic locatis, et sese ex adverso respicientibus, cum neuter movere se, et progredi contra alterum posset, agitant inter se Moratis consiliarii, quibus artibus Mustapham pessumdare ac perdere possint. Hocce igitur consilium animum eorum subiit. Hamzam, cujus jam mentionem fecimus, Cineitis fratrem accersunt, hisque verbis alloquuntur : *Si fratrem tuum contra Mustapham irriteris, nihil autem præterea petimus, quam ut ipsum deserat ; ecce, annuente ac decernente domino nostro Morate, Atinis ditionem ipsi concedimus. Diplomate etiam scripto ipsi cavebimus, illam se ac posteros suos jure hæreditario possessuros : jusjurandum solummodo præstabit se in fide mansurum, amicitiam sine fraude culturum, sequæ Moratis clientem professurum. Utque per universam ditionem notum sit, Cineitem Moratis imperio omnino subditum esse, singulis annis mittet filiorum suorum unum, cultus et honoris imperatori exhibendi gratia, qui Moratem comitetur, ipsique militet, militiæque istius nomine ab imperatore stipendia congrua accipiat. Placuerunt Hamzæ isti sermones : et sequenti nocte servum unum mittit, qui natando paludem trajecit. Ille Cineitis tentoria ingressus secunda noctis custodia, sedentem eum invenit valdeque anxium, ipsique dixit : *Frater tuus herus meus, Hamza begus : tecum colloqui nullo conscio cupit. Ergo si tibi libitum erit, circa mediam noctem ad fluminis ripam ponti proximam solus accede : tu quidem ex hac parte, ille ex altera inter vos colloquemini de illis arcanis.* Hæc verba benigne audivit Cineites, nuntiumque dimisit, qui in alteram ripam enatavit. Nocte proxima circa secundam custodiam, ad ripam ponti vicinam ex composito accessit Hamzas : illeque ab altera parte, solusque soli signis quibusdam cognitus. Prior Hamzas dixit : *Probe scis, domine mi frater, me patre tuo esse genitum, teque matris meæ prolem esse, quodque sim natu minor. Optarem igitur te orbi universo dominari, in partem quippe imperii vocarer.**

Ismæelis Bullialdi notæ.

(58) Scriptorum, præter Ducam, nullus accurate narrat, quibus artibus Cineites a Moratis sollicitatus Mustapham deseruerit.

ἄδατον τὴν πρὸς αὐτοὺς ἔδδν τοῖς ὑπεναντιοῖς ἐποήσαν. Ἐλθὼν δὲ καὶ ὁ Μουσταφᾶς σὺν τοῖς στρατευμασιν. Ἐπῆξε τὰς σκηνὰς ἐν τῇ ἄκτῃ τῆς λίμνης ὁμοίως καὶ ὁ Μωράτ ἐν τῇ περσίᾳ, καὶ αὐτὸς ἐν τῷ ἑτέρῳ. Καὶ γὰρ τὸ λῦσαι τὴν γέφυραν μεγάλῃς βουλῆς ἔργον ἦν ἑυρόντες γὰρ οἱ ἐλθόντες τὴν γέφυραν κατεαγμένην, ἐκωλύθησαν τὴν πορείαν ὅτι δὲ τοῦ Μωράτ ἀτρόμως συνθηροῦντο ἦν γὰρ τὸ

Κατουνευσάντων τῶν τῶν στρατευμάτων ἐξ ἐναντίας, καὶ μὴ τὰ πρόσω χωρεῖν ἰσχύοντα τὸ ἐν κατὰ τοῦ ἑτέρου, συμβούλιον ἔλαβον οἱ τοῦ Μωράτ, πῶς καὶ τίνι τρόπῳ καταστρέψωσι καὶ ὀλέσωσι τὸν Μουσταφᾶν. Σκέπτονται οὖν οὕτως. Μετακαλοῦσι τὸν Χαμζᾶν, τὸν ὃν εἰρήκαμεν ἀδελφὸν τοῦ Τζινεῆ, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι *Εἰ μὲν διὰ τῆς σῆς πιθανότητος διεγείρης τὸν σὺν ἀδελφῶν κατὰ τοῦ Μουσταφᾶ, καὶ οὐκ ἕτερον ἔσσι τὸ ζητούμενον τοῦ ἀποσχισθῆναι καὶ χωρισθῆναι ἀπ' αὐτοῦ ἰδοὺ δίδομεν αὐτῷ τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ἀτίν ἐπιστροφῆ καὶ θελήσει τοῦ ἡμετέρου ἡγεμόνος Μωράτ διὰ προσταγμάτων ἐγγράφου τοῦ ἔχειν αὐτὴν κατὰ διυδοχὴν γονικότητος, μόνον ἐνέρως τοῦ εἶναι πιστὸν καὶ ἀδολώτατον φίλον, καὶ οὐκ ἄλλο ἡγεμονίας τοῦ Μωράτ. Καὶ διὰ τὸ δοκεῖν ἐν πάσῃ τῇ ἡγεμονίᾳ εἶναι ὑπήκοον τὸν Τζινεῆ ἐν πάσῃ τοῖς προσταγμάσι τοῦ Μωράτ, στέλλειν κατ' ἑσπερὰ τῶν υἱῶν αὐτοῦ εἰς τὴν προσκύνησιν, καὶ στρατεύειν ὀμοῦ καὶ συνδιάγειν ἑαυτοῦ καὶ αὐτὸς ἰδίως ἔχειν παρὰ τοῦ ἡγεμόνος τὴν πρόβουσαν πύργου. Ἦρσεν ὁ λόγος τῷ Χαμζᾶ καὶ τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ πέμπει ἕνα τῶν δούλων αὐτοῦ, καὶ νηξάμενος περὶ τὴν λίμνην, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὰς σκηνὰς τοῦ Τζινεῆ εὗρεν αὐτὸν ἐν ἀγωνίᾳ λογισμῶν καθεζόμενον δευτέραν φυλακὴν ἔχουσα ἡ νύξ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὡς Ὁ σὸς ἀδελφός, ἐμὸς δὲ κύριος Χαμζάπερις θέλει λόγους ἔχειν μετὰ σοῦ, πρὸς οὐδὲ οὐκ ἔστιν ἑτέρῳ ἐρωτισθῆναι. Εἰ οὖν βουλήτῳ ἐστὶ σοι, περὶ τὰς μᾶσας ὥρας τῆς νυκτὸς ἔλθὲ μόνος περὶ δὲχθας ποταμοῦ πρὸς τὴν γέφυραν, κακεῖ σὺ μὲν ἐκ τῶν ὧδε, ἐκεῖνος δὲ ἐκ τῶν ἐκεῖ, καὶ τὰ αὐτῶν ἀπόρρητα διεξιπέητε. Ἀσμένως οὖν δεξάμενος τὸν λόγον καὶ ἀπολύσας αὐτὸν πάλιν νηξάμενος διέβη τὴν περσίαν. Τῇ δ' ἐπιούσῃ νυκτὶ περὶ δευτέραν φυλακὴν ἐλθὼν ὁ Χαμζᾶς κατὰ τὸ συνθεθὲν ἐν τῇ ἄκτῃ, τῇ πρὸς τὴν γέφυραν, κακεῖνος ἀπὸ τοῦ ἑτέρου μέρους μόνος μόνω, καὶ διὰ σημείων τινῶν ἀνακαλυφθὲντες, ἤρξατο ὁ Χαμζᾶς λέγειν Ἐπίστασαι ἀκριβῶς, κύριε μου ἀδελφέ, ὡς*

δε κἀγὼ τοῦ σοῦ πατρός εἰμι γένος, καὶ σὺ τῆς Ἀ
 ἑμῆς μητρός κυρτός εἶ, καὶ θυσιατός σου τυ-
 χάνω. Ἐβουλόμην οὖν, καὶ ἤθελον εἶναι σε κύ-
 ριον πάσης τῆς οἰκουμένης, καὶ δεσπόζειν τὰ
 πάντα, δεῖ καὶ ἔμοι προσφκείωσο ἄν μερὶς καὶ
 κληρός. Ὡς οὖν ἠδέως ἤθελον τοῦτο, οὕτω καὶ
 ἀπεχθές, καὶ ἀδούλητον, καὶ μισητόν μοι τυ-
 χάνει τὸ εἶναι σε ἐν στενοχωρίᾳ καὶ κινδύνοις,
 καὶ ἐν μέσῳ φόβον τραφόρων πολλῶν κατὰ
 σοῦ. Καὶ γὰρ οὐκ ἄμοιρος ἔσομαι τῶν σῶν δυσ-
 τυχημάτων καὶ συμφορῶν. Ἀρὰ γὰρ οἶδας τίτι
 συνιαπτεύεις, ἢ τίτι συνδιαγεις; Τὸ μὲν πρῶτον
 οἱ πάντες καταβοῶσιν ὡς οὐκ ἔστι τοῦ γένους
 τῶν Ὀθμάνων ὁ Μουσταφᾶς· καὶ τοῦτο παρτα-
 χῶ κατεκωμωδῆθη τὸ διαλάλημα· δεύτερον δεῖ
 καὶ ἐκ τῶν πραγμάτων συγκρινόμενων πισιστῆ
 τὸ ἀστρατήγητον αὐτοῦ καὶ θηλυμανές. Καὶ γὰρ
 εἰ ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν ἡμετέρων ἡγεμόνων κατα-
 γόμενοι ἀρετικὰ ἐπεδείξιντο τὰ φρονήματα, καὶ
 φανερά τὰ ἐκάστον ἀνδραγαθήματα τε καὶ στρα-
 τηρήματα. Τρίτον δεῖ εἰ μοι ἀρχήσι δὲ θηλυδρίας
 οὗτος καὶ βάρβαρος ἰδιώτης, οἱ ἔκκαλαι γὰρ οὐδέ-
 τες τῆς δύσεως, καὶ τῶν ὀρίων τοῦ Ἰστροῦ φύ-
 λακες, λέγω Ἀβρανέιδες καὶ Τουραχάνιδες, καὶ
 ἄλλο πᾶν ἀπόγονον τῶν ὠρτινωκ ἐξ ἀρχῆς ἢ
 δούσις ἀκρόνομος τῆς ἡγεμονίας ἐγνώρισεν καὶ
 τί λέγω τοὺς δυτικούς; καὶ γὰρ, ὅπερ μὴ γένοιτο,
 ἐὰν ἡ τύχη βλάβη ἰλαρώς πρὸς Μουσταφᾶν, ὁ
 αὐτός Μουσταφᾶς πάντα τοὺς τῆς ἐφᾶς ἐξάρ-
 χους δεξιῶς ἐγκολπωσάμενος, τὸν καθ' ἑκάστον
 τὰς ἰονικὰς ἀποδώσει τιμὰς. Ἐν δὲ δε ταῦτα
 γενήσεται, τί προσδοκᾷς; οὐκ ἄλλο εἰ μὴ τέλος
 ζωῆς. Καὶ τοῦτο οὐκ ἀξίον τῆς σῆς ἀνδρίας,
 ἀλλὰ καὶ μάτ ἀρεπές τε καὶ ἀτιμιον. Ἰσασί
 γὰρ οἱ πάντες τῶν ἐπιφανῶν τὴν σὴν ὀρηγι-
 κὴν ψυχὴν, καὶ τὸ πρὸς τὰς παραταγὰς τῶν πο-
 λέμων τὸ τολμηρόν, καὶ θρασύ, καὶ λεόντιον.
 Καὶ πρὸς αὐτὰς τὰς ἀρετὰς ἐπιβλέπει φόβος
 ἀξίως, καὶ τὸν φόβον ἀντιλαμβάνει φόβος· καὶ
 οἱ λογίζομενοι κατ' αὐτῶν βλεθρον παρὰ σοὶ φόβο-
 νεροὶ, αὐτοὶ προσθῆναι κατὰ σοῦ τὸν φόβον
 ἐπερηγήσαντες, προμηρησευόμενοι τὴν ἀφοβίαν,
 τὸν φόβον ἀποδιώκοιτες. Διὰ γούν ταῦτας τὰς
 ἐπεμβαιούσας αἰτίας, αἱ εἰς βλεθρον ἄγουσι
 τὰς τῶν ἡρώων ψυχὰς, ὡς καὶ ἡ σὴ μία τῶν ἐκα-
 ῶν ὄμοια εἶναι δοκῶ, ἀπαλλάγηθι τοῦ βδελυροῦ τοῦτου καὶ μετὰσθηθι. Ἦδη γὰρ ὁ ἐμός κύ-
 ριος Μωράτ διὰ παρακλήσεως τῶν αὐτοῦ μεγιστάνων καὶ ἐμοῦ ἀφίησι πάντα τὰ σφυλέρτα
 καὶ παρὰ σοῦ παραθέντα· καὶ τὰς ἀντάρσεις καὶ ὧν ἐπεχειρήσω κατ' αὐτοῦ καὶ κατὰ τοῦ πα-
 τρός αὐτοῦ, καὶ τῆς ἡγεμονίας αὐτῶν. Καὶ ἴλω ἄματι προσβλέπει σε· καὶ δωρεῖται σοὶ
 δι' ἐμοῦ τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ἀθην κατὰ ἰονικότητος χέρην, ὡς καὶ σὺ, οὕτω καὶ οἱ ἐκ τῆς σῆς
 ἐσφύος ταύτην ὡς προῖκα γεμηθήσονται· πλὴν ἔρεκα τοῦ γινώσκαι σε δεῖ ὑπὸ ἀρχὴν ὑπάρ-
 χεις, καὶ ὑπήκοος εἶ, κατὰ καιρὸν ἔνα τῶν υἱῶν σου πέμπεις ἐν τῇ στρατιᾷ. Ταῦτά σοι φιλῶν
 λαλῶ. Ἐν δὲ μοι λέγε ἂ σοι δοκῇ.

Πρὸς ταῦτα ὁ Τζινεῆς ἤρξατο λέγειν τῷ Χαμζῆ·
 Ἐπίστασαι ἀκριβῶς, ἀδελφὲ, δεῖ παρὰ τῶν
 Ὀθμάνων ἐγὼ οὐδὲν εἶδόν τι κέρδος, ἢ φιλοτι-
 μίαν, ἢ ἀξίωμα. Ἐκείνοι δὲ παρ' ἐμοῦ ἐν ταῖς
 δυσπραγίαις αὐτῶν πολλὰ καὶ παμπληθῆ ἀρετικὰ
 ἔργα ἐνήργησαν οἱ βραχίονες οὗτοι. Μετὰ γὰρ

Id optare sicut mihi 95 jucundum, ita grave ac in-
 gratum est, res tuas in angusto locatus esse, te in
 periculis versari, atque inter multos, qui invidiam
 in te animo gerunt, uer. Nec equidem infelicitat-
 um et calamitatum tuarum expers ero. An nosti
 quicquam equites et agni? Primum omnes aduersus
 Mustapham clamant; genere Othmanico satum negant:
 hæcque vulgata summa ubique inualuit. Deinde
 quod imbellem se ac libidinis impotentem prodiderit,
 quibuslibet ejus facta perpendicularibus. Qui etenim a
 principibus nostris genus continua serie ducunt,
 bellicoso se animo fuisse probaverunt: singulorumque
 manifesta sunt præclara facinora, expeditionesque
 militares orbi terrarum cognitæ. Tertio, si effemina-
 tus isle ac barbarus iuuiota imperium obtinuerit, qui
 ab antiquo occidentis et finium Danubii custodes
 sunt Abranezides et Turachanides, cæterique posteri
 eorum, quotquot ab initio occidens summos duces
 agnovit, præmiis honorabuntur. Sed quid occidentales
 memoro? Si fortuna namque, quod Deus avertat,
 Mustaphæ rebus propitia subvenierit, ipse omnes
 orientis duces amplectus. eis singulis paternos honores
 reddet. Tu vero, ubi ista evenerint, quid, nisi vitæ
 finem, eumque turpem ac tua fortitudine indig-
 num, exspectas? Omnes quippe illustres viri animi
 tui promptitudinem audaciamque leoninam ad pug-
 nus ineundas norunt. Invidia viriutes sævis ac im-
 mitibus aspicit oculis. Invidiam excipit timor; qui-
 que perniciem ne sibi afferas, metuent, tibi invident.
 Præoccupabunt ipsi, securitatem querentes, metum-
 que removere cupientes, necem tibi inferre. Has ob
 rationes adeo urgentes, quæ spretæ heroum, quibus
 te parem existimo, animas perdunt, hunc infamem
 desere, et ad nos transi. Jam enim dominus meus
 Morates aulæ suæ proceribus meque hortantibus,
 omnes culpas et crimina tibi condonat: cuncta simul
 quæ aduersus ipsum, patrem imperiumque rebellando
 molitus es. Oculo pacato ac propitio te respiciō, et
 me sponsore Atinis præfecturam tibi concedit, a te
 posterisque tuis e lumbis tuis ortis, tanquam dotem,
 hæreditario jure possidendam: hac sola conditio
 lata, ut, cum tempus exegerit, filiorum tuorum unum
 ipsi militatum mittas, idque ut te ejus imperio sub-
 jectum agnosceas. Amice, hæc tibi dico; tu vero quid
 D sentias mihi explica.

Ad illa Hamzæ respondere cœpit Cineites:
 Accurate nosti, frater, ab Othmanis principibus
 nullum me lucrum retulisse, honorem vel digni-
 tatem ab eis nusquam me consecutum esse. Illis
 vero, dum res eorum ad incitas redactæ erant,
 operam multam navavi: hæcque brachia multi

bellica facinora patraverunt. Post Tatarorum 96 A enim irruptionem, hanc ipsam præfecturam, quam nunc mihi Morates pollicetur, quis e manibus Homuris Atinis filii eripuit? nonne Cineites? Fratrem hujus Isam nonne persecutus sum, et in castris Palæopoleos conclusi? cumque in manus meas devenisset, interemi? Nonne Homurem istius fratrem? ambos scilicet præfecturæ naturales et legitimos hæredes, fraude ac astu aggressus neci dedi? Musulmanus vero avunculus Moratis, quem in dominum tuum appellas, otiosus in Thracia degebat genio indulgens. At ego Ephe. i totiusque Ionie dominum Mehemetem Moratis patrem proclamavi. Postea, ubi me expulit, ea præfectura honoravit Kelpazisi virum genere Triballum ac mancipium emptum. In eo autem statu res sunt. Præfecturam illam, quam mihi nunc largitur, Homuris Atinis filii, cui caput abscidi, filius obtinet, et in ditionis paternæ possessionem mixtus est: illi jam per annum fere et ultra imperat, omnesque ei subditi sunt ac famulantur. Si Deus illam militariis meis facinoribus præmium concesserit; quam gratiam Morati hac de re habiturus sum? Nullam profecto. Avus enim Moratis ille Bajazites Iltrim hujus Mustaphæ avo Atini eam eripuit, utique suam consecutus est. Ego pariter ope divina illius dominus fiam. Quandoquidem autem ad hoc venisti, frater, coram Deo ejusque propheta tibi promitto, in posterum Morati amicum sinceram me fore, et cum opus erit, e filiis meis unum ei militaturum. Ego quippe ex tuis sermonibus, sepositis hisce pactis, in Ioniam eram discessurus, ut illic cum Mustapha Atinis nepote experirer. Cum ergo tibi, qui mecum eodem patre genitus sentis, placueris Morati amicum esse me, ita me præstiturum fidem do, et nocte proxima promissis fides exstabit.

τοῦ Ἀτίνης. Ἐπεὶ τοίνυν σὺ δὲ ὁμοψυχὸς καὶ ὁμοπάτριος ἐμὸς ἀδελφὸς ἡρετίσω τοῦ εἶναι με φίλον τοῦ Μωράτ, ἤδη ὑπόσχομαι, καὶ τῇ ἐρχομένῃ νυκτὶ ἄρχομαι δι' ἔργον ἀποδεικνύειν τὰ συμφωνηθέντα μοι.

Ubi invicem discesserunt, colloquia et pacta Hanzas ad Moratem ejusque consiliarios refert, quibus omnibus ea grata fuerunt, iique audaciam inde spesque bonas conceperunt. Sequenti vespere, primaque noctis custodia Cineites erecta tentoria, ut erant, lucernis quam plurimis in eorum medio accensis reliquit: omnibusque ad hoc negotium utilibus, curribus nempe, equis probatissimis, cæteraque auri et argenti suppellectile collectis, servos pecunia coemptos, et amicos non paucos, septuaginta circiter, equos conscendere jubet; ferebat in veste unusquisque partem oneris congruam, auri vel argenti, aliusve pretiosæ suppellectilis, cui laud nimis

Ismaelis Bulliardi notæ.

(39) Μετὰ γὰρ τῶν Τατάρων ἐπιδρομῆν. Ex his constat Cineitem non fuisse ex Atinis seu Aidi- nis posteris; quamvis id velit Leunclavius.

τὴν τῶν Τατάρων ἐπιδρομῆν (39), αὐτὴν τὴν, ἣν μοι ὑπόσχεται δοῦναι ἡγεμονίαν νυκτὶ, εἰς ἐλυτρώσατο ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Ὁμοῦρ υἱοῦ τοῦ Ἀτίνης; οὐχ ὁ Τζινεῖτης; Οὐ καταδίωξα τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν Ἑσσαί, καὶ ἀπέκλεισα αὐτὸν ἐν τῷ πολυχρήτῃ τῆς Παλαιουπόλεως, καὶ χειρωσάμενος αὐτὸν ἔκτεινα; Οὐ τὸν Ὁμοῦρ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ δολοφονήσας ἀπέκτεινα; καὶ ταῦτα κληρονόμοι φυσικοὶ τοῦ τόπου καὶ τῆς ἐπαρχίας τυγχάνοντες. Ὁ δὲ Μουσουλμάν, ὁ θεῖος τοῦ Μωράτ, ὃν σὺ κύριον σου καλεῖς, ἐκάθητο ἐν τῇ Θράκῃ κατασπαταλῶν. Ἐγὼ δὲ εὐφήμερον αὐτὸν κύριον Ἐφέσου καὶ πάσης Ἰωνίας. Ὑστερον δὲ ἐκβάλλων με δέδωκεν αὐτῇ τῷ Κελλάξῃσι ἀνδρὶ Τριβαλλῷ (40) καὶ ἀργυρωτήτῃ. Τὸ δὲ νῦν ἔχον τὴν ἐπαρχίαν αὐτὴν, ἣν μοι δωρεῖται νῦν, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀτίνης ἐκείνου τοῦ Ὁμοῦρ ὃν ἐγὼ ἀπεκείρισσα, ἐκείνος αὐτὴν ἀσθετεύει, καὶ ἐγγράνει κύριος τῶν πραγμάτων τῶν πατριῶν καὶ δεσπόζει τὴν ἐπαρχίαν ἔτος πού ὑπάρχων ἐν ἡ καὶ πλέον καὶ πάντες ὑπήκοοι καὶ οἰκτεῖοι τυγχάνουσιν αὐτοῦ. Εἰ δωρηθήσεται μοι ταύτην ὁ θεὸς δι' ἔργων μου στρατιωτικῶν, τίς χάρις ἢ τοῦ Μωράτ; Οὐδέμια. Καὶ γὰρ ὁ πάππος τοῦ Μωράτ, ἐκείνος ὁ Ἰλητὴρ Παγιαζήτ, παρὰ τοῦ πάππου τοῦ νῦν Μουσταφᾶ τοῦ Ἀτίνης οὕτως ἤρπασε, καὶ ἐκληρώσατο ταύτην. Οὕτω καὶ γὰρ σήμερον γνηθῆσομαι κύριος θεοῦ διδοῦντος μοι. Ἐπεὶ οὖν εἰς τοῦτο ἐλήλυθα, ἀδελφε, ὑπόσχομαι τῇ ὥρᾳ ταύτῃ κατανώπιον τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ προφήτου, ὡς ἴνα ἔσομαι καθαρὸς φίλος ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἔξης τοῦ Μωράτ. Καὶ ὅτε χρεῖα στρατοῦ, ὁ εἰς τῶν υἱῶν μου συνοδῶναι δεῖ τῷ Μωράτ. Ἐγὼ γὰρ καὶ διὰ τῶν σοῦ λόγων, καὶ χωρὶς τῶν συνθηκῶν τούτων ἐμελλον τοῦ ἀπαλθεῖν ἐν τῇ Ἰωνίᾳ, καὶ συμπλακῆναι τῷ Μουσταφᾶ

Διαστάντες οὖν ἀπ' ἀλλήλων, ὁ Χαμζᾶς τὰ λαληθέντα καὶ συμφωνηθέντα, καὶ ἀπαγγείλας τῷ Μωράτ καὶ τῇ βουλῇ, ἤρσε τοὺς πάντας, καὶ θάρσος ἔλαβον, καὶ ἐλπιδας χρηστάς. Τῇ οὖν ἐπιούσῃ νυκτὶ ἀπ' ἐπιπέρας ὁ Τζινεῖτης ἀναστάς πρώτη φυλακῇ τῆς νυκτός, ἀφείλε τὰς σκητὰς πατηγμένας, καὶ ἐν μέσῳ φῶτα διάφορα καὶ λαδῶν ἄπαν τὰ εἰς παρασκευὴν χρήσιμοι, ὅσων ἄρματα καὶ ἵππους τοὺς δοκιμωτάτους, καὶ πᾶσαν ἄλλην ἕλην χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ἔχων μετ' αὐτοῦ τοὺς οἰκτεῖους ἀργυρωνήτους καὶ φίλους οὐκ ὀλίγους, ἐπέβησαν τοῖς ἵπποις ὡς ἐβδομήκοντα. Ἐκαστος ἐν τῇ ἐπεστροφῇ φέρων καὶ μοῖραν φορτίου ἐμμετρον χρυσοῦ, ἢ ἀργύρου, ἢ ἄλλης τιμίας ὑλης, μὴ ἔχουσης ἔγκον ὑπερβαρῆ, καὶ ἀπέβησαν τὸ παράπαν τινὸς μὴ

(0) Κελλάξῃσι ἀνδρὶ Τριβαλλῷ. Supra cap. 21 Alexandri Susmani filium illum appellavit.

ἐνωτῆσθέντος, ἢ συνιέντος. Τὰ δὲ βαρῖα σκευή καὶ
 δυσβάστακτα ἅπαντα εἴασαν· ὁμοίως καὶ ἵππους,
 καὶ καμήλους, καὶ ἡμίονους, καὶ πᾶσαν ἄλλην
 παρασκευήν. Δι' ὅλης δὲ νυκτὸς διελθόντες καὶ
 διαβάντες ὄρη τε καὶ κάμπους, ἕως πρωτῆ ἐφθάσαν
 τὰ ὄρη ἐγγύς που τῆς Λυδίας ἐν τοῖς μέρει τοῖς
 πρὸς τὰ Χλιερά καὶ Θυάτιρα (41), ὀδεύσαντες ἡμε-
 ρῶν δύο ὁδὸν τῆ νυκτὶ ἐκείνη. Καὶ πρὸς ὧραν τρί-
 τῃ τῆς ἡμέρας περάσαντες τὸν Ἑρμωνα ποταμὸν,
 εἰς ἐσπέρας ἦλθασιν εἰς Σμύρνην, μὴ ἐμποδισθέν-
 τες παρὰ τινῶν τὸ σύνολον· πλὴν ἐν τῇ ἔχθρῃ τοῦ
 Ἑρμοнос ποταμοῦ βουλευθέντες διαβῆναι, τινὲς τῶν
 ἐκεῖ τοῦρκοι ἐκώλυον τὴν διάβασιν, λογιζόμενοι ἐκ
 τῶν τοῦ Μουσταφᾶ εἶναι. Καὶ γὰρ ἅπανα ἡ Ἀσία
 ἐταράχθη ἐπὶ τῇ πρὸς τὰ ἕω περὶ τοῦ Μουσταφᾶ.
 Ὁ Τζινεήτης στραφεῖς καὶ καταδιώξας αὐτούς,
 τοὺς μὲν ζῆπει κατέσφαξε, τοὺς δὲ βέλεσι κατα-
 τρώσας, αὐτὸς ἀφρόδως τὴν ὁδὸν ἤνυσε. Οἱ δὲ Σμυρ-
 ναῖοι ὀρώντες τὴν φάλαγγα, καὶ διαπορούμενοι
 τίνος ἐστὶ, καὶ τίς ὁ ταύτης ἀρχηγός, ὡς ἐμαθον
 ὅτι ὁ Τζινεήτ ἐστίν, ἅπαντες σὺν γυναίξιν καὶ τέκνοις
 ἔθειον ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ Τζινεήτ. Ἦν γὰρ Σμυρναῖος
 γέννημα, καὶ θρέμμα, καὶ συνανέτροφος πάντων.
 Μαθὼν δὲ παρ' αὐτῶν ὡς ὁ Μουσταφᾶς τοῦ Ἀτῆν
 ἐν Ἐφέσῳ καὶ Θυρέσις διάγει, αὐτὸς πρὸς τὰ ἐνδὲ-
 τερα, ὅπου εἶσι τὰ Βρούελα καὶ αἱ Ἐρυθραὶ, Κλα-
 ζόμεναί τε καὶ ἄλλα χωρία, εἰσῆλθεν· οἱ δὲ τῶν
 ὀρέων ἐκείνων γειτνιάζοντες τοῦρκοι ἅπαντές εἰσι
 μαχημῶτατοι, καὶ λίαν πολεμικοὶ, καὶ φίλοι πᾶσι τοῦ
 Τζινεήτ. Συναθροίσας δὲ ἐξ αὐτῶν ὡς διαχι-
 λους, καὶ ἐκ τῶν δρυμῶνων ὄρματα κατασκευάσας,
 καὶ χαλκεύσας λόγχας διασυντόμως, κακοτύρους
 καὶ ἀνίσους ἐν ἑβδομάδι μιᾷ ἐποίησε, καὶ τοξότας,
 καὶ πελεκυφόρους, καὶ δορυφόρους ἐπέκεινα τῶν
 διαχιλίων.

Ὁ δὲ Μουσταφᾶς μαθὼν τὴν ἀφίξιν τοῦ Τζινεήτ,
 καὶ σωρεύσας πλῆθος στρατοῦ, ἐξῆλθεν ἐκ τῆς
 Ἐφέσου, καὶ πρὸς τὴν Σμύρνην ἀφίκετο ἀπαντήσων
 αὐτῷ. Αὐτὸς δὲ μαθὼν, ἀπῆει ἀπαντήσων. Καὶ δὴ
 συναντηθέντες ἀλλήλοις ἐν ἐνὶ τόπῳ ὃ καλεῖται
 Μεσαύλιον, καὶ τὰς παρατάξεις ἐκατέρων τῶν με-
 ρῶν ὡς δυνατὸν ἐτοιμάσαντες, ἦν γὰρ ὁ τόπος ἐλώ-
 δας, καὶ πολύφυλος, τὸ ἐνωάλιον ἤχησε τοῦ Μου-
 σταφᾶ. Ὁ γὰρ Τζινεήτ οὕτε σάλπιγγα οὕτε τι ἄλλο
 τῶν συνήθων ἐκέκτητο. Συμμιξάντες οὖν ἀμφὸς τὰ
 στρατεύματα, ὁ Τζινεήτ, ὡς ἀετὸς ἐν μέσῳ στρου-
 θίων, εἰσελθὼν, καὶ διασκεδάσας ἐν τῷ μέσῳ τῶν
 ἐνδύρων, ἐντυχὼν αὐτῷ που τῷ Μουσταφᾶ βάλλει
 κατὰ κεφαλῆς διὰ σιδηρᾶς βάρβου, καὶ μὴ φέρον
 τὴν πλῆγην ὁ δύστηνος, τίπτει πρηγῆς ἀπὸ τοῦ
 ἵππου, καὶ ἐξέπνευσεν. Τότε πάντες οἱ τοῦ Μου-
 σταφᾶ προσιθόντες ἠσπάζοντο τὸν Τζινεήτ, καὶ ὡς
 ἡγεμόνα εὐφρόνουν. Καὶ δὴ παρευθὺς σὺν μεγάλῃ
 βορροφῶν πρὸς τὴν Ἐφεσον ἤλαυνον, κάκει αὐτῶν

A ponderis incesset; eoque apparatu insciis omnibus
 abierunt. Graves vero sarcinas et omnia por-
 tatum difficilia omiserunt; equos pariter, came-
 los, mulos et cætera impedimenta reliquere.
 Cumque 97 tota nocte processissent montibus
 et campis superatis, ad fines ferme Lydiæ cir-
 ca Chliera et Thyatira diluculo accesserunt, ea
 nocte bidui iter emens. Deinde circa horam
 diei tertiam Hermo fluvio superato, ad vespe-
 ram Smyrnam pervenerunt, nullo uspiam imp-
 ediente: nisi cum ad Hermi ripam profectos,
 et transire paratos aliquot Turci arcere ten-
 taverunt, Mustaphæ milites, cujus expeditione
 ac protectione tota Asia territa erat, esse rati.
 Cineites eos adortus insequitur, partimque occisis,
 partim vulneratis, iter citra metum pergit. Smyrnæi
 hac turma conspecta, primo ignorare enjus
 esset, quique eam duceret: at ubi cognoverunt
 Cineitem adesse, omnes, uxoriibus ac liberis
 comitantibus, ut ipsum nospicerent, accurre-
 runt. Genere enim Smyrnæus erat, illic nutri-
 tus et cum cæteris educatus. Ab eis autem
 ubi rescivit Ephesi et Thyreis Mustapham A-
 tinis nepotem degere, in provinciæ loca inte-
 riora, ubi Bryela, Erythræ, Clazomenæ aliique
 vici siti sunt, penetravit. Qui hos fines porro
 incolunt Turci, pugnacissimi sunt omnes et
 bellicosissimi, et cum Cineitis patre amicitia
 ipsis intercesserat. Coactis igitur istorum duo-
 bus millibus, exque ramis arborum aptatis
 hastis, lanceisque festinanter, unius septimanæ
 intervallo, fabricatis, iisque impolitis ac tortis,
 sagittarios securibus ac hastis armatos bis mil-
 le eis adiunxit.

At Mustaphas ubi intellexit Cineitem adver-
 sus se castra movere, contractum exercitum
 Epheso eduxit, Smyrnamque, ei occursurus,
 contendit. Comperta deinde Mustaphæ profe-
 ctione, Cineites ei obviam progreditur. Cum
 igitur quodam in loco, qui Mesaulion dicitur,
 uterque exercitus in conspectum hostium ven-
 issent, aciers, ut quisque ipsorum artem novit,
 optime instruunt, utque situs locorum paludi-
 bus ac silvis refertorum patitur; classicum
 deinde Mustaphas canis jubet. Neque enim tubam,
 aut quidpiam aliud, quo pugnæ signum dari
 solet, Cineites habebat. Utrinque igitur acie
 concurrunt, Cineitesque, velut aquila in pas-
 seres involans huc et illuc eas in diversas ar-
 bores dissipat, Mustapham invadit, clavaque fer-
 rea in capite vulnerat: qui accepti vulneris
 impatiens pronus ab equo infelix cadit et
 exspirat. Subito totum, quod Mustapham seque-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(41) Χλιερά καὶ Θυάτιρα. Sub Ephesino metro-
 polita episcopus urbis Chliera constitutus erat,
 locumque ultimum tenebat: eidemque metropoli-
 tæ subditi sunt Thyæorum, quæ hodie Thyria dicitur,

Bryelæ sive Βρυόλων, Erythrarum et Clazomena-
 rum episcopi. At Sardinum metropolitæ subditi
 erat Thyatiræ episcopus. Eadem, quæ Ducas, Ste-
 phanus et Strabo urbium nomina habent.

batur, agmen ad Cineitem convenit, ipsum salutal, utque duci suo acclamat, illico etiam magna militum turba stipatus Ephesum contendit: ubi applausu magno, utpote dux, exceptus et ut antea proclamatus est. **98** Cadaver tandem Mustaphæ a nobilissimis viris maxima cum pompa efferri jussit, et in turricula cum iterum reconuatiatus est Cineites.

CAPUT XXVII.

De Cineitis fuga varii sermones, qua cognita Mustaphas fugam cepisset et in Thraciam trajicit. Adurmus Moratem ejusque copias ex Asia in Europam transfert, quem Mustaphas, id ne faciat, frustra promissis amplis tentat. Morales cum copiis in terram æpositus Mustaphæos in fugam vertit, Callipolim recipit, et Adrianopolim petit. Mustaphus captus, et in urbis loco publico liqueo suspensus ac strangulatus.

Reversi vero videamus, quos Lopadii reliquit aufugiens Cineites, quæque ipsis acciderint. Ubi mane surrexerunt proceres, et ut mos erat, convenissent, inter se disserere, ut nocte præterita magis in Cineites tentoriis tumultus excitatus fuerit. Alii dicere transfugam ipsum Morati in ripa ulteriore se adjunxisse. Alii, qui invidia eum prosequerantur, jactare, quod factum erat, a se prædictum: Moratis etiam exercitus, qui in ripa opposita considerat, Cineitem revera aufugisse cognovit. Tunc in ejus castris exaudire erat tubarum aliorumque instrumentorum sonum, clamores, lætitiæ signa, quæ cælum usque pertingebant: simulque in paludis oris equitantes conspiciebantur. Excitatus deinde Mustaphæ, comperta Cineitis fuga, ipsum ad Moratem transiisse, eique se conjunxisse, nec aliud præterea suspicatus est; turbatusque ac territus illine abire festinatus: exercitum porro ipsius trepidantem pavore injecto cernere erat. At hostes contra insequi clamore sublato, probris lacessere, sua lingua *Dur, Dur, Catlan*, audacter vociferando, id est, *Sistite gradum, sistite, nec fugite*. Ponte namque rupto Moratis miles transire haud poterat, cumque adversariis manus conserere. Mustaphas deinde equo insidens Lampsacum versus discessit, trajicere in continentem oppositam festinans. Morates pontem eodem die lignis trabibusque magnis comportatis resarcitum ac refectum transit; eique occurrentes obviam plerique Mustaphæ milites applaudunt, cultum ac venerationem exhibent. Mustaphas Lampsacum venit, proverbialis vere graculus plumis spoliatus; unoque navigiolo, quod paratum invenit, quatuor solummodo servis, quibus cursoribus utebatur, comitantibus Callipolim trajicit, ejusque urbis levis armaturæ milite coacto, quid futurum esset, expectabat. Morates equidem ponte **99** superato, cursores Phocæam ad Adurnum mittit, qui nuper gesta nuntiarent, ipsum monerent, ut quanto ocius ad fretum tota classe navigaret. Is itaque quas paratas naves habe-

εὐφημήσαντες, ἡγεμόνα ὡς καὶ πρότερον ἀνηγόρευσαν. Τὸ δὲ σῶμα τοῦ Μουσταφᾶ ἐκέλευσε σὺν ὄτι πλείστη τιμῇ τοῦ βασιτάσαι, καὶ φέρειν αὐτὸ διὰ εὐγενῶν ἀνδρῶν ἐν τῷ πυργίῳ, κάκει θάψαι σὺν τοῖς προγόνοις αὐτοῦ. Καὶ οὕτω ἐγένετο ἡ δευτέρα ἀνάβρῃσις τοῦ Τζινεήτ.

majoribus ejus sepeliri. Hoc itaque pacto dux

Ἐπαναστραφέντες τοῖνον ἰδωμεν καὶ τοὺς, οὗ ἐν τῷ Λοπαδίῳ ἀποθεδρακῶς ἀφῆκεν ὁ Τζινεήτ. πῶς ἄρα τὰ κατ' αὐτῶν ἐγεγονέισαν. Πρωτὰς ἐγερθέντες, κατὰ τὸ ἔθος εἰς παράστασιν ἐρχόμενοι εἰ μεγιστάνες ἐκονολογοῦντο ἀλλήλοις, ὡς τῇ νυκτὶ ταύτῃ μέγας ἐγεγονέι θροῦς ἐν ταῖς σκηναῖς τοῦ Τζινεήτ. Ἄλλοι ἔλεγον ὅτι τὴν περσίαν διαβάς μετὰ τοῦ Μωράτ ἠνώθη, ἕτεροι δὲ, οἱ καὶ φθόνον κατ' αὐτοῦ τρέφοντες, τὸ γεγονὸς προσεφήτευσον· οἱ δὲ τὴν περσίαν οἰκοῦντες οἱ τοῦ Μωράτ ἔμαθον ὡς ἀληθῶς ὁ Τζινεήτ διέδρα. Καὶ τότε ἦν ἰδεῖν ὀργῶν καὶ σαλπύγγων ἦχον πολλὸν ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Μωράτ, καὶ ἰππηλασίας ἐν ταῖς ὄχθαις τῆς λίμνης, καὶ βοῶς, καὶ ἀλαλαγμοὺς φθανούσας ἕως οὐρανοῦ. Ὁ δὲ Μουσταφᾶς ἐγερθεὶς καὶ μαθὼν τὴν φυγὴν τοῦ Τζινεήτ, ἤσθετο ὡς οὐκ ἀλλαχού εἰ μὴ τὴν περσίαν διαβάς μετὰ τοῦ Μωράτ ἠύλισθη, καὶ σύντρομος γεγωνῶς ἐσπευδεν ἀναχωρησάσαι τῶν ἐκεῖ. Καὶ ἦν ἰδεῖν δειλίαν μεγάλην ἐν τῷ στρατῷ, καὶ ταραχὴν καὶ ὄρυθον. Οἱ δὲ ὑπεναντίοι τὰ ἀντίβροπα κατέτρεχον βούντες, καὶ ὀνειδίζοντες, κρίζοντες ἀδεῶς κατὰ τὴν αὐτῶν γλώτταν, *Στήσε, στήσε, μὴ φεύγετε· οἶον Τούρουρ, Τούρουρ, Κατζιάν*. Οὐκ εἶχον γὰρ πόρον, διεφθαρμένους οὐσῆς τῆς γαφύρας, τοῦ περᾶν καὶ συμμίξαι. Ὁ Μουσταφᾶς σὺν ἐπιβᾶς τοῦ ἵππου ὤχετο πρὸς τὰ τῆς Λαμφάκου μέρη, σπουδάζων τὴν περσίαν καταλαθεῖν. Ὁ δὲ Μωράτ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ συναρμύσας τὴν γέφυραν διὰ ἑλλῶν μεγάλων δοκῶν, περᾶ τὴν γέφυραν, καὶ οἱ πλείστοι τοῦ Μουσταφᾶ τρέχοντες προσεκύνουν αὐτῷ καὶ εὐφήμου. Ὁ δὲ Μουσταφᾶς φθάσας ἐν Λαμφάκῳ, κατεφίλωμένος κολοῖδς τὸ ἀληθές τῆς παροίμιας, εὐρῶν ἐτοίμην μίαν τῶν σκαφῶν περᾶ ἐν Καλλιουπόλει σὺν τέτταρσι καὶ μόνοις τῶν ταχυδρόμων δούλων αὐτοῦ. Καὶ συναρμύσας τὸ γασμουλικὸν τῆς Καλλιουπόλεως ἵστατο ἐκδεχόμενος τὸ μέλλον. Ὁ δὲ Μωράτ μετὰ τὸ περᾶσαι τὴν γέφυραν στέλλει ταχυδρόμους εἰς Φώκαιαν δηλῶν τὰ γεγονότα τῷ Ἀδοῦρῳ· καὶ μηνύων ὡς τάχιστα εὐρεθῆναι σὺν ταῖς ναυσὶν εἰς τὸν πορθμόν. Ὁ δὲ Ἀδοῦρνος (42) ἐτοίμας ἔχων τὴς ναῦς, ἐσελθὼν καὶ τὰ ἱστία περῶσας ἐπλεῖ τρὸς τὸν Ἑλλήσποντον, τὸν ἀνεμον ἔχων φυσῶντ' ἀπὸ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(42) Ὁ δὲ Ἀδοῦρος Laonicus lib. v, et Leuncl. lib. viii, nave una Genuensi, quæ fortuito ad Lampsacum oram appulerat, unum esse ad transfretan-

dum Moratem narrant. Phranza lib. i, cap. 40, Moratem, ut trajiceret, navibus usum esse ait.

πρώρας (43), καὶ διὰ νυχτὸς νῆξας τὸ πέλαγος, A
 πρῶτας ἀντιπαρέστη μέσων Λαμψάκου καὶ Καλλιου-
 πόλεως, καὶ ὁ Μωράτ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐν ταῖς ἀκταῖς.
 Ἐγγὺς οὖν γαγονοῦται, ἦσαν γὰρ ἐπὶ τὰ ὑπερμειγέ-
 θεις, εἰσῆλθεν ὁ Μωράτ ἐν τῇ κραιττοτέρᾳ καὶ μει-
 ζοντοτέρᾳ. Ἔδωκε γοῦν ὁ Ἀδοῦρνος μεγάλῃ τιμῇ
 τῷ Μωράτ, ὡς ἐχρῆν, καὶ ὁ Μωράτ τῷ Ἀδοῦρνω,
 καὶ συνηδρίαζον ὁμοῦ ἐν τῇ νηὶ καὶ ὠμίλου. Εἶχε
 γὰρ ἐν φροντίδι μήποτε οἱ Φράγκοι, καταφρονή-
 σαντες τοὺς ἄρκους, ἐκδοτὸν ποιήσωσι τὸν Μωράτ
 ἐν χερσὶ τοῦ Μουσταφᾶ, καὶ λαθόντες θησαυροὺς
 πλείστους ἀπέλωσιν. Εἶχε δὲ ὁ Μωράτ σὺν αὐτῷ
 ὅπλαται οἰκίλους δούλους σὺν τοῖς σατράπαις αὐτοῦ,
 ἐν τῇ νηὶ ἢ ἐπέδῃ, ὑπὲρ τοὺς πεντακοσίους. Ὁ δὲ
 Ἀδοῦρνος ἐν τῇ αὐτῇ νηὶ ὑπὲρ τοὺς ὀκτακοσίους B
 γενναίους ὅπλαται Φράγκους· ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς
 ναυσὶν ὑπῆρχον τόσοι ἐπιβάται Τοῦρκοι, ὅσον ὅπλι-
 τικὸν Φράγκων ἐκάστη ἐκέκτητο. Ὁ δὲ Ἀδοῦρνος
 ἦν φυλάττων τοὺς ἄρκους αὐτοῦ ἀκεραίως ἀνευ δό-
 λου τινός. Ἐν δὲ τῷ μέσῳ τοῦ πορθμοῦ ἀναστάς
 ὁ Ἀδοῦρνος, καὶ γόνυ κλίνας ἐναντι τοῦ Μωράτ,
 ἤρψαστο τὸ ὀφειλόμενον χρέος τοῦ μετάλλου τῆς
 στυπηρίας. Καὶ ὁ Μωράτ ἀγαλλόμενος ἰδωρῆσατο,
 καὶ ἐβάπτετο κάλαμος ἐξαλείφων παλαιῦ χρέος
 ἐπότισιν· τὸ δὲ χρέος ἦν ὡς εἰκοσιεπτὰ χιλιάδων
 νομισμάτων ἀπαριθμησιν.

Ὁ δὲ Μουσταφᾶς εἰς τὸ πέραν ἐστῶς, καὶ θεωρῶν
 τὰς ναῦς, ὡς πολίχνια ἐν μέσῳ πελάγους, ἦ ὡς νῆ- C
 σους, ἐπιτρέσκατο τῇ ψυχῇ· ἦν γὰρ εὐδίας ἡ ἡμέρα
 ἐκείνη. Καὶ οὐκ ἔχων τί δρᾶσαι στέλλει ἐν τῶν
 ἀκατιῶν μετακαλῶν τινα τῶν εὐνοουτέρων τοῦ
 Ἀδοῦρνου, ὡς ἔχων λόγους τινὰς τοῦ ὀμιλῆσαι. Ὁ
 δὲ Ἀδοῦρνος στέλλει τὸν αὐτοῦ βικάριον Βαρνάβαν
 δὲ Κορήνια, καὶ τυχῶν μετὰ τοῦ Μουσταφᾶ, ὑπέ-
 σχετο τοῦ δοῦναι τῷ Ἀδοῦρνω πεντήκοντα χιλιάδας
 νομισματα, μόνον μὴ ἐκβαλεῖν αὐτὸν ἐξω τῆς νηὸς,
 ἀλλ' ἀποπέμψαι ἐτέρωθι ἐνθα καὶ βούλεται. Ὁ δ'
 Ἀδοῦρνος οὐκ ἠθέλησεν ἀκοῦσαι. Ὁ δὲ Μωράτ
 ἀκούσας τὰ γενόμενα ἐνηγκαλίσατο τῷ Ἀδοῦρνω,
 καὶ εἶπεν· *Ἔσο ἀπὸ τοῦ νῦν ἡμέτερος ἀδελφός*
καὶ φίλος πιστός. Τότε παραστάντες ἀντικρὺ Καλ-
 λιουπόλεως, οὐκ ἀφῆκαν οἱ τοῦ Μουσταφᾶ τὸ σύνολον D
 πλησιάζει ἐν τῷ λιμένι. Οἱ δὲ κυβερνῆται τῶν νηῶν
 πρὸς τὰ τοῦ λιμένος μέρη τὰ κάτω, ἐξω τῆς πόλεως
 ἐν τῷ πελάγει τὰ ἰστία χαλάσαντες, ὁμοῦ καὶ τὰς
 ἀγκύρας ἠτοιμάζοντο εἰς παρατάξεις τοῦ ἐξελεῖν
 ἐν τῇ ξηρᾷ. Καὶ οἱ τοῦ Μουσταφᾶ διὰ ξηρᾶς δια-
 δραμόντες ἀπεναντίας εἰστήκασαν, κωλύοντες τὴν
 ἐξέβον. Ὁ δὲ Ἀδοῦρνος· ἠτοιμάσας τὰς βάρκας, καὶ
 τὰ σκάφη καὶ ἀκάτια τῶν νηῶν ὑπὲρ τὰ εἰκοσιν
 ἐπεμψε, ἵνα λάδωπι γῆν, ὄντες ἐντὸς τούτων ὑπὲρ
 τοὺς πεντακοσίους Φράγκους τζαγατῆρους καὶ
 δορυφόρους. Ἐξελθόντες οὖν καὶ ἀποπέμψαντες
 τοὺς τοξότας ὡς μέλιον ἐν μακρὰν τοῦ αἰγιαλοῦ,
 καὶ δεφενδεύοντες τὴν ἀκτὴν, ἀσφαλῶς ἐξῆλθε καὶ ὁ

Ismaelis Bulliardi notæ.

(43) *Leg. vocul dubio, ἀπὸ πρῶμης.*

Abat, conscendit, velisque explicatis Hellespon-
 tum versus vento a puppi flante navigavit, no-
 ctuque emenso mari, inter Lampsacum et Calli-
 polim diluculo comparuit, cum eodem etiam
 tempore Morates in littore esset. Appulsis ergo
 septem magnis navibus, earum ampliozem præ-
 stantiozemque Morates conscendit. Adurnus,
 ut decuit, maximos honores ac cultum Morati
 detulit, qui vicissim Adurnum quoque honorifi-
 ce habuit; conederunt postmodum et inter se
 collocuti sunt. Verumtamen anxius erat Mora-
 tes, formidabatque ne Franci spreto jurejurando
 ipsum Mustaphæ traderent, thesaurisque ingen-
 tibus acceptis discederent. Hac de causa Mora-
 tes in nave quæ vehebatur, secum habuit su-
 pra quingentos servos domesticos armatos, Adur-
 nusque eidem supra octingentos armis instructos
 Francos, eosque strenuos imposuerat: in cæteris
 que navibus tot vectores Turci, quot armati
 Franci erant. Adurnus equidem bona fide, et sine
 fraude inviolatum jusjurandum observabat. Dum
 autem in medio freto starent, surrexit Adurnus
 genibusque coram Morate flexis, quod vestigalis
 nomine debebat aluminis metalli causa, donari si-
 bi rogat; quod Morates benigne lubenterque con-
 cessit. Tum veteris debiti, quod numismatum
 viginti septem fere millia æquabat, tabula cala-
 mo inducta est.

Mustaphas interim in opposito littore considere
 et conspectis navibus, serenum quippe tunc cœlum
 erat, castellis in medio mari, insulisve paribus,
 animo percelli; quoque se verteret nescius, navi-
 gium unum mittit, ut aliquem ex intimis Adurni
 amicis evocaret, quædam cum eo communicanda
 habere prætexens. Vicarium suum Barnabam de
 Cornelia ad Mustapham mittit Adurnus. Illi ad collo-
 quendum admissio pollicetur Mustaphas numis-
 mata quinquagies mille Adurno soluturum, si Mo-
 ratem in terram exponere nolit, sed aliquo pro li-
 bitu suo amandet. Quibus auscultare aversatus est
 Adurnus. His compertis hunc complexus est Mora-
 tes, dixitque: *Frater noster ac fidus amicus in po-
 steriorum sis.* At qui Mustaphæ militabant, Moratis
 naves portum ingredi prohibebant. Quare navium
 rectores ad partes inferiores portus ultra urbem
 vecti vela contrahunt, anchorasque expediunt, ut
 in terram militem exponerent. Mustaphæ vero copæ
 ad littus accurrunt, contraque steterunt, excensu
 in terram eos prohibere laborantes. 100 Adurnus
 autem lembos, acatias scaphasque apparatus supra
 viginti mittit, quibus vecti terram appellerent
 Franci, plures quingentis zagratores et jaculatores:
 quibus in terram expositis, et littoris tuendi gra-
 tia milliare unum a mari sagittariis procedere jus-
 sis, secure Morates, sagittariis mille ambidextris
 stipatus, tribus insuper militum pugnacissimorum
 et robustissimorum milibus cinctus navi egredi-

tur. Cumque Franci in aciei fronte consisterent, lanceis incussis, lapidibusque emissis viam late aperuerunt, et illico Moratis milites cum Francis tubarum clangore semel edito, in Mustaphæos impressionem cum impetu fecerunt: quos in fugam versos persequi, nisi maxima parte interempta, non destiterunt. Morates deinde ad castrum pergit. Mustaphas interim Adrianopolim quam ocissime contendit: ingressusque gazophylacium, in quo thesauri reconditi erant, pecunia ac suppellectile, quantas auferre libuit, convasatis, viam Walachia versus, incitatis quam maxime equis, carpit. Morates triduo Callipoli transacto, in deditiōnem accepto castro, cunctisque, qui ipsi, ne in portu exscenderet, obstiterant, promiscue occisis, Adrianopolim magnis itineribus profectus est, ingentem exercitum ex oriente et occidente collectum secum ducens. Ipsum etiam comitabantur Joannes Adurnus omnesque simul navium præfecti, sequebatur Itolorum peditum supra bis mille agmen, strenuorum animoque bellum spirantium, quibus corporis tegumentum ære nigro confectum, armaque hastæ ac securæ erant. Accedenti porro Adrianopolim, effusi cives obviam processerunt, faustisque acclamationibus eum prosecuti sunt: ipseque comitèr omnes allocutus est. Ingressus driniceps paris palatium convivio opiparo omnes promiscue excepit; Adurnum cæterosque Latinos ad id vocavit; omniumque lætantium, fausta feliciaque precantium vocibus ipsi acclamatum. Adurno præterea plurimis muneribus honorato, Peritheorion castellum quoddam in occidentale situm, commercia etiam Phocæarum, ut iis, quandiu viveret, uteretur ac frueretur, concessit. Alios navium præfectos vestibus pretiosis, aliisque donis magnificis remuneratos, gratis etiam actis, benevole dimisit: qui Callipolim profecti aptatis velis Phocæam versus renavigarunt. Morates interim velocissimos juvenes, ducesque expedit, qui juxta Istri ripam Mustapham comprehenderunt; Constantinopolim enim cogitabat, sed præterita, quorum sibi conscius erat, quæque animo revolvebat, ab isto proposito revocabant. Ad Moratē **101** itaque retractum adducunt: qui sententia lata laqueo ipsi gulam frangi, in loco etiam publico ut scelestorum uni, jussit; ut in hominum a iudis, si non universorum, maxime saltem partis plebis, opinio invalesceret, eum Bajazitis Othmanici filium non esse, sed subditi-

Ismaëlis Bullialdi notæ.

(44) *Περιθεώριον*. Castrum est; sub Trajanopolitano metropoli episcopatus. De illo loco ita loquitur Cantacuz. *Hist.* lib. II, c. 38, dum recenset oppida ab Andronico juniore instaurata: Οὗ μὴν ἀλλὰ καὶ περὶ Θράκης παράλιον ἑτέραν πόλιν, κατασκευασμένην καὶ αὐτὴν ἦς φασιν Ἀναστάσιον βασιλέα Ῥωμαίων οἰκιστήν, καὶ ἐξ ἐκείνου προσαγορευομένην, ἀνέστησεν αὐτίς, οὗ πᾶσαν, ἀλλ' ὅσον μάλιστα ἐν τῇ ἀπολαδῶν, Περιθεώριον προσήγορευεν. *Verum etiam in Thracia maritimam aban urbem aedificavit antea dirutam; cujus conditæ auctorem Anastasium imperatorem dicunt, et de ejus*

Μωράτ σὺν τοξόταις χιλιῖς ἀμφοτεροδεξίσι, καὶ μαχίμοις ἀλκιμωτάτοις ἐπέκεινα τῶν τρισχιλίων. Οἱ δὲ Φράγκοι ἐμπροσθεν τῆς παρατάξεως διὰ τῶν τσαγροβολισμάτων καὶ πετροβόλων τὴν ὁδὸν λίαν ἐποίουν. Τότε οἱ τοῦ Μωράτ σὺν τοῖς Φράγκοις μίαν ἀλαλαγὴν σαλπυγγώδη ποιήσαντες, κατὰ τοῦ Μουσταφᾶ ἔθειον, καὶ αὐτοὶ νῶτα διδόντες ἔρευγον, καὶ οὗτοι διώκοντες οὐκ ἐπαύοντο, ἕως οὗ πολλοὺς κατέσφαξαν· καὶ ὁ Μωράτ πρὸς τὸ πολίχνιον ἐλύων τῆς πόλεως. Ὁ Μουσταφᾶς ὡς εἶχε πρὸς τὰ τῆς Ἀδριανουπόλεως ἔχει, καὶ εἰσελθὼν ἐν τῷ ταμίῳ ψοῖ θησαυροὶ ἐναπέκειντο, καὶ λαθῶν χρήματα διαβούλευτο, πρὸς τὰ τῆς Βλαχίας μέτρον ὀλίγοις τὴν ὁδοποιρίαν ἐποιεῖ, ἐλύων τοὺς ἵππους ὅσον ἐδύνατο. Ὁ δὲ Μωράτ ἐν Καλλιουπόλει τρεῖς ἡμέρας ποιήσας, καὶ τὸ φρούριον λαθῶν, καὶ τοὺς κωλύσαντας μὴ ἐξιελθεῖν ἐν τῷ λιμένι πάντας ἀπειδῶς κατασφάξας, εἰς Ἀδριανουπόλιν σπύδων ἦλθετο, ἔχων μετ' αὐτοῦ πλείστον στρατὸν ἐξ ἑψᾶς καὶ δύσεως, καὶ τὸν Ἀδοῦρνον Ἰωάννην ἑμοῦ σὺν πᾶσι τοῖς ἐπιστατοῦσι τὰς νῆας, καὶ στρατὸν ὑπὲρ τοὺς δισχιλίους, ἀνδρας Ἰταλοὺς καταπεφραγμένους μέλανι χαλκῷ, καὶ δορυφοροῦντας, καὶ πελεκυφόρους πεζοὺς ἀρεϊκῶ θυμῷ ζέοντας. Ἐν δὲ τῇ Ἀδριανουπόλει εἰσερχόμενος, ἅπαντες οἱ τῆς πόλεως ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν, εὐφημοῦντες αὐτῷ· ἐκεῖνος δὲ μετὰ περιχαρείας τοὺς ἅπαντας προσηγόρευε. Εἰσελθὼν δὲ ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ εὐωχίαν μεγάλην καὶ πανδαίσιαν ποιήσας, ἐκάλεσε πάντας τοὺς Λατίνους σὺν τῷ Ἀδοῦρῳ, καὶ εὐφρανθέντες εὐφήμησαν αὐτὸν ἅπαντες. Δωρήσας δὲ τῷ Ἀδοῦρῳ δωρήματα πλείστα, ἰδωρήσατο καὶ τὸ Περιθεώριον (44) ἐνα τῶν πολυχυλίων τῆς δύσεως τοῦ ἔχειν καὶ νέμεσθαι τοῦτο ἐφ' ὅλης αὐτοῦ· ὁμοίως καὶ τὰ κομμάτια τῶν Φωκαίων· καὶ τοὺς ἄλλους κυρίους τῶν νῆων ἀλλάξας στολαῖς βαρυτίμοις, καὶ ἄλλοις πολυτελεῖσι δωρήμασι, ἀπέλυεν αὐτοὺς εὐχαριστήσας ἐν εἰρήνῃ· ἐλθόντες δὲ ἐν Καλλιουπόλει, καὶ περῶσαντες τὰς νῆας ἔτεμον τὴν πρὸς Φωκαίαν θάλασσαν. Ὁ δὲ Μωράτ σὺν τάχει πολλῶν ἐξοπλισίας ὠκυπέτους νεανίας καὶ στρατηγούς ἀνδρείους, συνέλαβον τὴν Μουσταφᾶν ἐγγύς που τῆς τοῦ Ἰστροῦ ὄχθης. Ἠθούλετο γὰρ εἰσελθεῖν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἀλλὰ τὰ προγεγονότα εἰς νοῦν λαμβάνων ὑπὸ τοῦ συνειδῶτος ἐκωλύετο. Παρέστησαν γοῦν αὐτὸν τῷ Μωράτ· ὁ δὲ ἔδωκεν ἀπέφρασιν τοῦ δι' ἀγχόνης θανατώσαι αὐτὸν ἐν τῷ δημοσίῳ τόπῳ (45), ὡς ἐνα τῶν κακούργων· ἐνα ἡ τῶν

nomine Anastasiopolim vocatam fuisse. Illam [Andronicus] refecit; non utrum equidem, sed quantum spatii concludere potuit, Peritheoriumque appellavit. Urbs illa a. no ubi vicinia est in Thracia sita, non longe ab insula Thaso.

(45) Ἐν τῷ δημοσίῳ τόπῳ. De castelli pira suspensus a Leunclavio dicitur lib. XIII, in loco ante publico factum, ut supposititium M stapham homines crederent. Principes enim Musulmani clam et extra hominum conspectum fratres et consanguineos necare consueverunt.

Porro quod ad annum notam spatiat, obser-

ἀνθρώπων ὑπέληψις, εἰ καὶ οὐχὶ πάντες, ἀλλ' οἱ A
 πλείστου τῶν τοῦ δήμου, καταλάβοι, ὡς οὐχ ὑπῆρχε
 υἱὸς τοῦ Παγιαζῆς Ὀθμάν, ἀλλ' ἦν πλάστὸς καὶ
 κατεσκευασμένος παρὰ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ τοῦ
 Παλαιολόγου. Ἢ δὲ ἀλήθεια οὕτως ἔχει ὡς τοῦ Πα-
 γιαζῆ ὑπῆρχεν υἱός.

CAPUT XXVIII.

Morates Constantinopolim oppugnare aggreditur, Joanne imperatore, ob Manuelis senectutem et morbos, res imperii administrante. Coracæ Theologus proditiōnis reus damnatur; cujus mortem ulcisci cupiens Morates, Michaelē Pylīm, ob delatum Coracem, morte afficere properat; Pylles, Christum et fidem impie abnegando, vitam servat. Manuel Mustapham, octuennem puerum, Moratis fratrem, contra hunc suscitāt, et statim moritur. Mustaphus Nicææ captus a fratre strangulatur. Morates Thessaliam et Peloponnesum invadit. Cineiti per bassas suos bellum infert, et debellat: tandemque illum, totumque ejus genus, internecione delet.

Καθίσαντος οὖν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς ἡγεμονίας τοῦ
 πατρὸς αὐτοῦ ἤδη χειμῶνος ἄρξαντος, ἐν ἔαρι δια-
 λαλιὰς πανταχοῦ, καὶ κηρύγματα πέμψας, στρατὸν B
 ἀθροίσας πολλὸν, καὶ κατὰ τῆς πόλεως Κωνσταντινου
 ἑτοιμασίαν ἐποιεῖ. Καὶ ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ πρὸς
 πολλοῦ τὴν βασιλείαν τῷ υἱῷ Ἰωάννῃ ἀναθεὶς αὐ-
 τὸς γέρων ὢν, ἐκάθητο, σχολάζων ἐν μελέτῃ θείων
 λόγων. Μαθὼν οὖν ὅτι ὁ Μωράτ στρατεύειν μέλλει
 κατ' αὐτοῦ τῷ μηνὶ ἰαννουαρίου, ἦν γὰρ Ἀπρίλιος, στέλ-
 λει ἀποκρισιάριον πρὸς αὐτὸν, ἐνόματι Θεολόγου
 Κώρακα, ἄνθρωπον ἐκ Φιλαδελφείας ὁρμώμενον,
 καὶ μετὰ τὴν τῶν Τατάρων εἰς τὴν Ἀσίαν ἐφοδὸν
 μετοικῆσαντα ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἦν γὰρ παν-
 οὔργος ὡς οὐδεὶς τῶν ἄλλων τῷ τότε καιρῷ, καὶ
 εἰς τὰς τῶν Τούρκων πράξεις καὶ διαβολὰς πονη-
 ρότατος, συχνάζων μετὰ τινος τῶν ἀρχόντων ἐν τῷ
 παλατίῳ, ἐγένετο καὶ τῷ βασιλεὶ Μανουὴλ γνῶρι-
 μος. Καὶ διὰ τὸ ἀσχεῖν τὴν Τούρκων γλώτταν, καὶ C
 ἐπίστασθαι αὐτὴν, ὡς ἐχρῆν, ἐστέλλετο σὺν τοῖς
 πρέσβεσι τοῦ βασιλέως αὐτῆς, ὑπηρετῶν καὶ μεθερ-
 μνηεύων τὰ λεγόμενα παρὰ τῶν πρέσβων πρὸς
 τοὺς μεσάζοντας τοῦ ποτὲ Μαχουμέτ ἡγεμόνος. Τοῦ
 καιροῦ τοίνυν ἀναλισκομένου συχνάκις εἰς τὸ τοιοῦ-
 τον ὑπόρρημα, γίνεται γνῶριμος καὶ τῷ ἡγεμόνι
 Μαχουμέτ, καὶ τῷ μεγάλῳ μεσάζοντι Παγιαζῆ·
 καὶ τοσοῦτον ἐφιλιώθη, ὅτι εἰ τι ἦν τὸ βουλούμενον
 παρὰ τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν Μαχουμέτ, καὶ παρὰ
 τοῦ Μαχουμέτ πρὸς τὸν βασιλέα, ἐν ἀκαρεῖ καιροῦ
 ῥοπή ἔθεολόγος ἐξύφαινε· καὶ ἐφαίνετο καὶ εἰς
 τοὺς δύο μέγας διορθωτῆς πραγμάτων πολλῶν. Ὅ
 τὰ πάντα γοῦν τὰ καλὰ βασκαίων φθόνος ἐστοχάζ-
 ζετο καὶ πρὸς τὸν Θεολόγον ὀξέως. Τοῦ Μαχουμέτ
 οὖν παρελθόντος, καὶ Παγιαζῆ τοῦ μεσάζοντος, D
 καὶ μεταπεσόντα τὰ πράγματα ἐν τῷ προῤῥηθέντι

Ismaelis Bullialdi notæ.

vandum est Leunclavium, *Hist. Musulm.* lib. xiii, bellum a Musiapha Morati illatum, et universas ad illius interitum res gestas, ad annum Hegiræ 825 [Christi 1421] referre; cœpit enim ille 825 Hegiræ anno, Christi 1421, Decembris 26, ser. 6, cyclo solis 2, littera E. Adque eundem annum lib. i, cap. 40, ista Phranzes retulit. Idem vero Leunclavium in Annalibus Turcicis ad annum 827 Hegiræ, Christi 1424 (perperam 1425 apud Leunclavium legitur) Moratem salutatam esse imperatorem, capto strangulatoque Mustapha Dusme, narrat. Ista igitur consiliare tali discrimine adhibito oportet; ita ut dicamus, post mortem Mehemetis adversus ejus filium Moratem statim Mustapham rebellasse, ac pro im-

peratore se gessisse: id bellum triennio gestum esse: ac tandem capto strangulatoque Mustapha anno Hegiræ 827 [Christi 1424] finitum esse. Hunc equidem Mustapham triennio regnasse testis est Laonicus lib. v: Ἐτελεύτησε δὲ Μουσταφᾶ βασιλεύσας ἐν Εὐρώπῃ ἔτη τρία. *Vitam finivit Mustaphas, postquam tres annos in Europa regnaverat.* Plura equidem gesta sunt, negotia plura agitata, legati de jungendis sœderibus ultro citroque missi, quam ut anni unius spatio perfici poterint. Recte itaque Calvisius in Chronologia Mustaphæ mortem anno 827 Arabum (Christi vero 1424) assignat: quem etiam, Annalesque Turcicos sequimur.

auxilio Romæorum rerum summa ad Mustapham prædictum devolvitur. Et prius ab iis mutuo culta suavis amicitia, translato rursus ad Moratem imperio, in odium ac simultates versa est. Quas cum imperator mitigare ac placare decrevisset, ad Moratem apocriarios mittit Palæologum Lachanem, et Marcum Jagarin viros nobilitate ac prudentia insignes, qui rationibus ac verbis verisimilibus Morati suaderent, eorum quæ ipsi contigerant, auctorem Manuelem imperatorem non esse, sed Bajazitem, qui res imperii tum administrabat: nolueratque infantes imperatori tradere, ut patris ipsorum testamento jussus erat, hortationibusque monitus Bajazites: quin etiam contumeliose legatos, qui illos repetebant, dimiserat. At Morates hos apocriarios nec videre nec audire voluit, et paucos dies seorsim custoditos tenuit: donec quæ huic expeditioni militari ad urbem Constantinopolim oppugnandam necessaria ipsi erant, comparasset. Illos postea hoc dato responso dimisit: *Abite et nuntiate imperatori vestro brevi me venturum esse.* Paucos post dies, in unum coactis totis viribus, ingentem exercitum ducentorum milium plurimumve militum contra Constantinopolim ducit. Cives hac de causa in suspicionem de re aliqua atroci contra Theologum adducti dicebant, ipsum fraudem et dolos urbi struxisse, ægre ferentem se cum legatis profectum non esse. Erga Turcos duces etenim ut plurimum benigne affectus erat, ipsorumque imperatorem diligebat Theologus. Cognita tumultuantis multitudinis in Theologum invidia, Manuel ad Moratem de pace acturum eum mittit; urbem quippe corona ac vallo jam cinxerat Morates, et tentoria intra templum Fontis prope muros erexerat. Urbe egressus Theologus Moratem ejusque proceres adit; cum quibus multis de pace sermonibus collatis, tyrannum ad eam componendam adducere ulla ratione haud potuit. Plurium autem opinione ferebatur, cum Turco hac conditione pacisci voluisse. Si, inquit, fidem tuam jurejurando obligaveris urbis præfectum me fore, illam tibi tradam; quæ verba ex fidissimis amicis ejus, qui aderat, unus auribus excepit. Talia pactus in urbem redit, ut qua die condita ac **103** præstituta urbem expugnaturi Turci erant, ad Fontis portam suis stipatus staret, illosque introduceret. Theologus continuo imperatorem convenit, rationem eorum quæ legatus agitasset, redditurus. Ille vero alius, quæ verba superius recitata audierat, ad turbam retulit, patefacitque prodicionem, quam Theologus mediabatur, indicisque quibusdam fidem verbis suis conciliat. Ubi deinde ab imperatore Manuele, qui senex et infirma

Μουσταφᾶ διὰ συνδρομῆς τῶν Ῥωμαίων, καὶ τὸ τῆς φιλίας γλυκὺ εἰς ἔχθραν πικρίας κατηντηκᾶ, τῶν πραγμάτων πάλιν μεταπεσόντων εἰς τὸν Μωράτ· καὶ θέλων ὁ βασιλεὺς τὸ πικρὸν μεταβάλλει πάλιν εἰς γλυκὺ, στέλλει πρὸς τὸν Μωράτ ἀποκρισιάρχους Παλαιολόγον τὸν Λαχανᾶν, καὶ Μάρκον Ἰάγαριν ἀνδρας εὐγενεῖς καὶ συνετοὺς, τοῦ παραστήσαι διὰ λόγων πιθανῶν, ὅτι τὰ συμβάντα τῷ Μωράτ οὐκ ἔν αιτία ὁ βασιλεὺς, ἀλλ' ὁ Πιργιαζήτ, ὁ τῶν πραγμάτων τῆς ἡγεμονίας ἐπίτροπος· καὶ οὐκ ἠβουλήθη δοῦναι τὰ νεογνὰ ἐν χειρὶ τοῦ βασιλέως, καθὼς ἐνδιαθῆκως προέτρεψεν ὁ πατὴρ αὐτῶν τῷ Παγιαζήτ· ἀλλ' ἀτίμω; τοὺς αἰτούστας αὐτὰ πρέσβεις ἀπέπεμψεν. Ὁ δὲ Μωράτ τοὺς βῆθέντας ἀποκρισιάρχους μῆτε ἰδεῖν μῆτε ἀκοῦσαι θελήσας, περιορίσας αὐτοὺς ἐν ὀλίγαις ἡμέραις (46), ἕως οὗ ἀπαρτίσαι δυνηθεῖν τὰ πρὸς χρεῖαν αὐτῷ πολεμικᾶ κατὰ τῆς πόλεως, τότε ἀπέλυσεν εἰπὼν· Ἰαγάστε, ἀναγγεῖλατε τῷ βασιλεῖ, ὅτι ἤδη κρῆγομαι ταχὺ. Ἐν ὀλίγαις δ' ἡμέραις ἀθροίσας ἅπαντα τὸν στρατὸν αὐτοῦ, ὑπεράριθμον ἔντα εἰπεῖν ἐπέκει τῶν διακοσιῶν χιλιάδων, κατὰ τῆς πόλεως ἐξείσιν. Οἱ δὲ πολῖται κατὰ τοῦ Θεολόγου ὑπενόουν κακὴν ὑπόνοιαν, λέγοντες ἐν νῷ, ὅτι διὰ μὴ ἀφίκεσθαι αὐτὸν ἐν τῇ πρεσβείᾳ ἔβραψεν ὄλον κατὰ τῆς πόλεως· ἦν γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον φιλικῶς διακεῖμενος σὺν τοῖς ἀρχηγοῖς Τούρκοις, καὶ σὺν αὐτῷ τῷ ἡγεμόνι ὁ Θεολόγος. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουήλ, ὄρων τὸν θόρυβον ἐν μέσῳ τοῦ θύλου κατὰ τοῦ Θεολόγου, στέλλει τοῦτον πρὸς τὸν Μωράτ ὡς δῆθεν πρεσβεύσων τὰ τῆς εἰρήνης· ἦν γὰρ ὁ Μωράτ περικυκλώσας καὶ χαρᾶκώσας τὴν πόλιν, πῆξας αὐτοῦ τὰς σκηνὰς ἐν τῷ ναῦ τῆς Πηγῆς ἔνδον, πλησίον τοῦ τείχους τῆς πόλεως. Ἐξελθὼν δὲ ὁ Θεολόγος καὶ ἐντυχὼν τῷ Μωράτ, καὶ τοῖς μεγιστάνοις αὐτοῦ, καὶ πολλὰ καμῶν, καὶ λαλήσας περὶ εἰρήνης, οὐκ ἔδυνθη καταπειθῆ ποιῆσαι τὸν τύραννον, ὡς τινὲς λέγουσιν· ὡς δὲ οἱ πλεῖστοι ὑπώπτευσαν, ἐλάλησε πρὸς τὸν Τούρκον, ὅτι εἰ ποιήσεις μοι συνθήκας ἐνόρκους τοῦ εἶναι με ἔρχοντα καὶ ἡγεμόνα τῆς πόλεως, ἐγὼ σοὶ ταύτην παραδώσω. Εἰς δὲ τῶν πιστοτάτων αὐτοῦ ἐνωτισθεῖς τὰ λεγόμενα· καὶ εἰσελθόντες ἐν τῇ πόλει μετὰ τὸ ποιῆσαι τὰς συνθήκας, ὅτι τὴν ἡμέραν ἐν ἣ μάλιστα γενέσθαι ὁ πόλεμος, αὐτὸς ἐν τῇ τῆς Πηγῆς πύλῃ μετὰ τῶν αὐτοῦ εἰσάξει τοὺς Τούρκους ἐντός. Εἰσελθὼν δὲ ὁ Θεολόγος, καὶ τυχὼν τῷ βασιλεῖ, καὶ διηγούμενος τὰ τῆς πρεσβείας, ἐκαίνο ἀνήγγειλε τοῖς ἐξω τὰ περὶ τῆς ἀπιστίας αὐτοῦ, πιστούμενος τὰ λεγόμενα διὰ τεκμηρίων τινῶν. Ἐξελθὼν δὲ ὁ Θεολόγος ἐκ τῆς μονῆς, ἦν γὰρ οἰκῶν τότε ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ μονῇ τῆς Περιβλέπτου ἀσθενῆς καὶ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(46) Ἐν ὀλίγαις δὲ ἡμέραις. Hanc Constantinopolens obsidionem Phranzes refert ad annum mundi 6936, ut et Joannes Cananus, brevi a doctissimo clarissimoque viro Leone Allatio edendus. Noster Ducas eodem anno, quo Mustaphas strangulatus est tradit, id est, anno Christi 1424, mundi 6952. Lao-

nicius lib. v, post interfectum Mustapham, Constantinopolim a Morate, frustra tamen obsessam ait; idemque Phranzes lib. i, cap. 32. Quod Annales Turcici silentio transmittunt.

De Theologo illo Corace, et Pylle nihil apud Phranzem et Laonicum legitimus.

γέρων· ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ βασιλεὺς ἠσχολεῖτο πρὸς ἅ
τὰ ἀντίμαχα τῆς πόλεως, καὶ μέρος τῶν ἀρχόντων,
καὶ τὸ βασιμυλικὸν ἔπαν κατεδόσαν κατὰ αὐτοῦ
ὑβρεις καὶ λοιδορίας ἐκχέοντες. Τότε ὁ βασιλεὺς
ἀκούσας τὴν παραχρῆν ἠρώτα τί τὸ γενόμενον. Οἱ δὲ
περέστησαν αὐτῷ τὸν ἄνθρωπον διηγούμενον τὰ
περὶ τῆς προδοσίας. Θέλων δὲ ὁ βασιλεὺς κατα-
πραθναὶ ὄχλον, ἐκέλευσε περιορισθῆναι τὸν Θεολό-
γον, καὶ σὺν αὐτῷ τὴν προδότην αὐτοῦ, ἵνα τὴν
αὐρίον ἐτάση τὴν ἀλήθειαν. Οἱ δὲ Κρήτες ὄντες ἐν
τῇ βασιλικῇ πύλῃ φύλακες, καὶ ἀκούσαντες τὰ τῆς
προδοσίας ἔδραμον λέγοντες τῷ βασιλεῖ (ἦσαν γὰρ
οἱ Κρήτες ἀεὶ πιστότατοι καὶ ζῆλον θεῖον ἔχοντες
πρὸς τὰ τεμένη ἁγίων, καὶ εἰς τὰ σφῶν λείψανα,
καὶ εἰς τὸ βασιλεῖον τῆς πόλεως), εἶπον οὖν αὐτῷ·
"Ὁ βασιλεῦ, ἀδικόν ἐστι ἡμῶς προτιμῶν τὴν
ἐκλείν ὑπὲρ τὴν ἐνεργαμέτην, καὶ ποθεῖν τοῦ
παύσθαι τὸ αἷμα ἡμῶν ὑπὲρ τῆς βασιλευσύ-
σης· οἱ δ' αὐτόχθονες, καὶ οἱ τὸ εὐδοξεῖν ἐκ
ταύτης ἔχοντες, εἶναι προδοταὶ τῶν θείων μυ-
στηρίων, καὶ τῆς βασιλείας σου. Κέλευσον οὖν
ἵνα παραδώσωσιν εἰς χεῖρας ἡμῶν τὸν Θεολό-
γον, καὶ ἡμεῖς ἐξετάσωμεν ἀκριβῶς τὰ περὶ τοῦ-
του. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπεκρίνατο· Ἐγὼ μὲν δειλῶ
μὴ πως κατὰ φθόνον κινδυνεύει ὁ ἄνθρωπος· εἰ
γὰρ ἐγίνωσκον ὅτι ἐν ἀληθείᾳ σερβελλός ἦν,
αὐτῇ τῇ ὥρᾳ κατεδίκαζον αἰσχίστη θανάτῳ.
Ἄρατε οὖν ὑμεῖς καὶ ἐξετάσατε, καὶ εἰ μὲν
ἀθῶος, ἀρετῆ· εἰ δὲ ἐπὶ τῷ κρίματι, τισάσθω
τὴν τιμωρίαν. Λαβόντες οὖν τὸν Θεολόγον καὶ
ἐξετάσαντες ἀκριβῶς, καὶ διὰ τιμωριῶν, καὶ διὰ
σημείων τινῶν, ὧν ἐρευνήσαντες εὗρον ἐν τῷ οἴκῳ
αὐτοῦ διάφορα σκευῆ χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ, καὶ
χρυσουφραντα πέπλα, καὶ ἐγγράφους ἀποδείξεις ἅς
ἔποιε κατὰ τοῦ βασιλέως· τὰ δὲ σκευῆ ἐδίδεσαν
παρὰ τοῦ βασιλέως ὡς ἀποκομισθέντα τῷ Τούρκῳ,
ὁ δ' αὐτὸς ἐνοσφίζετο ταῦτα· τότε οἱ Κρήτες σύ-
ραντες αὐτὸν διὰ τῆς λεωφόρου ἕως τῆς πύλης τῆς
βασιλικῆς, ἐκεῖ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύττουσιν ἀνη-
λεῶς καὶ ἀπανθρώπως· οὕτω γὰρ ἐξέγλυψαν τοὺς
ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὡς μηδὲ τύπον φαίνεσθαι βλε-
φάρων ἢ δέρματος. Βαλόντες τοίνυν ἐν τῇ φυλακῇ
ἐν, τριῖς ἡμέραις ἀπέθανε· τὴν δὲ οἰκίαν αὐτοῦ
δημεύσαντες ἐνέπρησαν πολὺν θησαυρὸν γέμου-
σαν.

Ὁ Μουράτ οὖν ἀκούσας τὸν θάνατον τοῦ Θεολό-
γου, καὶ τις ἦ αἰτία τοῦ φόνου, ἐθυμώθη τε καὶ
ἐλυπήθη, καὶ τινες παρέδωκαν εἰς αὐτὸν, ὡς ὅτι
αἰτίας τοῦ φόνου τοῦ Κώρακος οὐκ ἦν ἄλλος εἰ μὴ
Μιχαὴλ ὁ Πύλλης. Οὗτος γὰρ ὁ Πύλλης ἦν ἐξ Ἐφέ-
ου Ῥωμαῖος γένει [τὸ γένος], τὸ σέβας Χριστιαν-
ος, τὴν τύχην ἐξ εὐγενῶν γένεσιν αὐτῆς πόλεως· τὴν
τέχνην καὶ τὸ ἐπιτέθειμα γραφεὺς ἐν τῷ παλατίῳ
τοῦ ἡγεμόνος ἐν γράμμασι Ῥωμαϊκοῖς καὶ Ἀρα-
βικοῖς· τὴν πρᾶξιν καὶ τὸν τρόπον δύσχορητος,
λάγνος, ἄσωτος, καὶ παμβέβηλος. Οὗτος συνὼν τότε
τῷ τυράννῳ, παρέδωκαν αὐτὸν λέγοντες, ὅτι οὗτος

valetudine afflictus in venerandæ (Virginis) moua-
sterio habitabat, discessit Theologus, Joannes im-
perator, qui ad propulsandum hostium impetum
intentus erat, primores urbis aliquot, levisque ar-
maturæ milites simul vociferando contumelias et
probra in eum jaciebant. Hoc tumultu cognito, Ma-
nuel quid contigerit, interrogat : tum qui aderant
eum qui proditorem aperuerat, coram ipso ad-
ducunt. Tumultum sedare istum volebat Manuel,
jussitque Theologum ejusque accusatorem in custo-
dia haberi, ut postridie quid rei sit, clare cognos-
cere possit. Cretenses porro qui ad imperatoris
portam excubabant, audito de proditione rumore,
eum allocuturi concursu facto adeunt (fidelissimam
usquequaque operam navaverant Cretenses, erga
B templâ sanctorum eorumque reliquias amore divino
flagrabant, urbisque majestatem imperatoriam sal-
vâ esse vehementer cupiebant) ; illi itaque dixe-
runt : *Imperator, haud æquum est hanc urbem pa-
triae nos præferre, et sanguinis nostri pro hujus ur-
bis imperatoris tutela nos esse prodigos : indigenas
vero, quique gratia et auctoritate in ea valent, di-
vina mysteria imperiumque tuum prodere vel'. Jube
igitur Theologum nobis tradi, examini accurato rem
totam subjiciemus.* Respondit imperator Manuel
vereri se, ut invidia oppressus iste in vitæ pericu-
lum adducatur, bisque talia verba adjecit : *Si re-
vera cognovissem sceleris cujusvis reum, subito tur-
pissima morte eum multassem. De illo itaque vincio
C cognoscite, et quæstionem habete. Siquidem insons
fuerit, absolvite. Si reus peragitur, pœnas luat.* Du
Theologo igitur, qui in vinculis erat, diligenter an-
quiritur tormentis adhibitis : et indicia quædam
exacte inquitrentibus patuerunt, inventis in ejus
domo vasis aureis, argenteisque quamplurimis,
vestibus etiam auro intextis, scriptis insuper in im-
peratorem haud dubie compositis. Illis equidem
vasa ab imperatore ipsi tradita erant, ut Turcis
postea donaret, quæ furto admissis apud se occul-
tabat. Tunc Cretenses ad portam palatii imperato-
ris via tracto, oculos immani et ab humanitate
prorsus aliena sævitia, effodiunt. Quos sic exculp-
serunt, ut ne vestigia quidem palpebrarum vel
104 cutis apparent. Conjectus deinde in car-
cerem post triduum moritur : ejusque domus,
D multis thesauris qui in ea erant direptis, incendio
deletur.

Intellectâ Theologi cæde, ejusque causa, Morates
ira ac dolore accensus est ; cui suggerunt quidam
alium non esse hujus cædis auctorem præter Mi-
chaelem Pyllim. Hic Pyllis Ephesius erat genere
Romæus, ritu Christianus, ex illius urbis familia
nobili oriundus. Romanicæ et Arabicæ linguæ peritus
scriptum in præfecti palatio faciebat. Moribus
porro corruptis ac improbis, luxuria ac intempe-
rantia diffuebat, omninoque profanus erat. Eum
in tyranni aula tunc versantem adducunt, arguunt-
que imperatori Manueli, ut Corax Theologus ur-
bem proditurus erat, epistola patefecisse ; ejusque

indicio reum peractum Coracem morte damnatum esse. Eum deinde vincunt, sævis tormentis vexant, invidiam quippe et odium apud omnes sibi conflaverat; ad accensum denique rogam miserum attractum interrogant, num velit fidem Christianam abjurare, ut salvus evadat, alias igne comburendum esse minantur. Tum qui ante abjuratorem moribus ac factis Turcus erat, fidem Christianam abjurando prodidit: circumcisis deinde cum pompa deductus est. Post multos vero annos in illa execranda professione, persoluto naturæ debito, animam abiecit. Decumbens autem imperator Manuel, cui singulis, ut ita dicam, diebus ob oculos mors observabatur, adversus Moratem, quod dicturus sum, excogitavit. Duorum Mehemetis filiorum, fratrumque suorum alterum laqueo jam Morates interemerat, recepta inter ipsos immani ac nefanda consuetudine. Alterum nomine quoque Mustapham, quidam ex magnatibus dictus Eliez, qui pincernæ munus obibat, Turcice Siaraptar appellatus, post patris obitum suffuratus occultavit, et in Anatoliæ partes Cappadociam versus transportavit. Ad hunc Siaraptarim Eliez clam litteras scribit imperator, quibus illum invitat et hortatur, ut Prusam puerum illum adducat. Mittit simul magnam pecuniæ vim, ut militem mercede conduceret, exercitum novum instauraret, puerumque in Bithyniæ provinciam introduceret. Vocabat interim Morates fabricandis machinis ad deturbandas mœnium pinnas, ac velitationibus obsessos fatigabat Constantinopoles potiundi cupidus, cum paucis diebus cursorum unus accessit, nuntium Morati afferens fratrem ejus Mustapham Prusam, a civibus ut principem suum benigne ac cum plausu susceptum, intrasse. Prusa deinde cum Siaraptari Eliez abeuntem Nicæam profectum **105** esse. His auditis Morates talia secum agitat: *Romæorum imperator alium paratum habet Mustapham, per quem mihi negotia facessat.* Hac rerum novitate permotus Morates hostilibus factis abstinuit; exercitum imensum, facta abeundi copia, dimisit. Turribus et machinis ad urbem expugnandam et debellandam omissis, Adrianopolim revertitur.

Dum hæc aguntur, imperator Manuel, paraplecticus factus, ultimosque spiritus ducens jacebat, et intra triduum naturæ tributum persolvit. Sapientissimus fuit, virtutibus clarus, temperantia ac modestia insignis, imperium filio s̄to Joanni Romæorum imperatori ultimo reliquit, qui sane dignis imperio virtutibus cæteros omnes antebat. Tres menses cum exercitu suo Morates ur-

Ismaelis Bullia'di notæ.

(47) *Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ.* Hunc Mustapham Moratis fratrem, Mustaphopvium Phranzes lib. i, cap. 40, ap pellat, Byzantiumque venisse tradit. Laonicus vero illum apud Caramanum degisse, quæque ad victum necessaria sunt, ab eo accepisse scribit. Constantinopolim deinde venisse: Græcorum tandem factione in Asiam transvectum, ab Aliaze Sara-

Α Ὁ Πύλλης ἔγραψε τότε τῷ βασιλεῖ πῶς ὁ Θεωλόγος μέλλει προδοῦναι τὴν πόλιν, καὶ παρ' ἐκείνου τοῦ μηνύματος ἀπέθανεν ὁ Κούραξ. Δεσμώσαντες οὖν τοῦτον καὶ βασανίσαντες ἀνηλώσας, ἦν γὰρ μισητός παρὰ πάντων, ὑπετερον πυρκαϊῶν ἀάφαντες παρέστησαν ἐν αὐτῇ τὴν ἄθλιον. Καὶ ἐρωτήσαντες εἰ βούλεται ἐξομῶσαι τὴν πίστιν τῶν Χριστιανῶν, σωθήσεται· εἰ δὲ μὴ, τὸ πῦρ δαπανήσεται. Τότε ὁ πρὸ τῆς ἀρνήσεως Τουρκος κατὰ τὰς πράξεις ἠρνήσατο, καὶ περιέτεμον αὐτὸν πομπεύσαντες. Μετὰ χρόνους δὲ ἰκανοὺς τὴν ψυχὴν ἀπέβριψεν, ἐν τῇ ὁμολογίᾳ ταύτῃ τῇ ἀπασιῶ δούς τὸ τέλος. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ (47) κατακόιτος ὢν, καὶ καθ' ἐκάστην ἔχων εἰπεῖν πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν θάνατον, σοφίζεται κατὰ τοῦ Μωρᾶτ ὁ λέξων ἐρχομαι. Τὰ δύο τέκνα τοῦ Μεχεμέτ, ἀδελφία δὲ τοῦ Μωρᾶτ, τὸ μὲν ἐν φθάσας ἐπινξε, κατὰ τὴν κρατούσαν εἰς αὐτοῦς μισαφόνον συνθήθειαν· τὸ δὲ ἄλλο, ὁ καὶ Μουσταφᾶς ἐκαλεῖτο, θανάτου τοῦ πατρὸς αὐτῶν, εἰς μεγιστάνων τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὀνόματι Ἐλιᾶξ, τὸ ἐρφέικιον αὐτοῦ πιγκέρης, ὁ λεγόμενος κατὰ τὴν τῶν Τούρκων γλῶτταν Σιαραπτάρ, κλέψας αὐτὸ, καὶ περάσας εἰς τὰ τῆς Ἀνατολῆς μέρη τὰ πρὸς Παφλαγονίας, πέμπει κρυφίως γραφάς πρὸς τὸν Σιαραπτάρ Ἐλιᾶξ ὁ βασιλεὺς, τοῦ ἀγειν τὸ παιδίον ἐν τῇ Προύσῃ, στείλας πρὸς αὐτὸν καὶ χρυσίου μέρας πολὺ τοῦ ρογεῦσαι, καὶ στήσαι νεόλεκτον στρατὸν, καὶ εἰσάξαι τὸ παιδίον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Βιθυνίας. Ὁ Μωρᾶτ οὖν ἠσχολεῖτο ἐν ἐλεπάλξεσιν καὶ ἀκροβολισμοῖς τοῦ λαβεῖν τὴν Κωνσταντινού.

Εν ὀλίγαις οὖν ἡμέραις ἐρχεται εἰς τῶν ταχυδρομῶν ἀπαγγέλλων τῷ Μωρᾶτ, ὅτι Ὁ ἀδελφός σου ὁ Μουσταφᾶς εἰσῆλθεν ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ ὑπεδέξαντο εἰ τῆς πόλεως, καὶ εὐφῆμησαν αὐτὸν ὡς ἡγεμόνα. Καὶ ἀπάρας ἐκ τῆς Προύσης σὺν τῷ Σιαραπτάρ Ἐλιᾶξ ὑπάγει εἰς Νίκαιαν. Ταῦτα μαθὼν ὁ Μωρᾶτ, καὶ ἐν νῆ βάλλων, ὡς ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων ἔχει καὶ ἕτερον Μουσταφᾶν, τοῦ ἐνέγκαι με πειρασμοῦς, ἀφήσκει τὴν ἔχθραν, καὶ λύει τὰς παρατάξεις, καὶ τὰς μελετωμένας ἐπάλλετες, καὶ ἐλεπόλεις, καὶ δίδωσι λύσιν τῷ μωριαρθμῶν στρατῷ, καὶ αὐτὸς ἀφαιρὶ τὸ πολεμεῖν ἐπανεξέυξεν ἐν τῇ Ἀδριανού.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἔκειτο (48) τὰ λοιπὰ πνέων, γενόμενος παράπληκτος, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἀπέδωκε τὸ χρεῖον. Ὅντως σοφώτατος, καὶ ἐνάρετος, ἐν τε σωφροσύνῃ καὶ κοσμιότητι, καταλείψας τὴν βασιλείαν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰωάννῃ τῷ ὑστάτῳ βασιλεῖ τῶν Ῥωμαίων, καὶ πρώτῳ ἐν πᾶσι, τὰ τῆς βασιλείας ἔχων ἰδιώματα. Ἐποίησε γοῦν ὁ Μωρᾶτ σὺν τοῖς στρατεύμασιν αὐτοῦ ἅπαντα τῆς

phtare, cui Mehemetes cum crederat, Morati proditum, huiusque jussa strangulatum. Leunclavius lib. xiv ex Verantii et Hanivaldi monumentis illam historiam fusius explanavit.

(48) *Μανουὴλ ἔκειτο.* Mortem Manuelis Phranzes accidisse tradit anno 6933, Julii 21 (id est Christi 1425).

πόλεως μῆνας τρεῖς· μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναι, καὶ εἰσελθεῖν ἐν τῇ Ἀδριανού, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἔρχεται ἐν Καλλιπολίει. Καὶ περάσας σὺν ἰκανῷ περικῆ καὶ ἄλλοις ἱππεύσι, τινὸς μὴ γινώσκοντος ποῦ πορεύεται, δι' ἐνὸς ἡμερονυχθίου πρῶτ' ἐπι σκοτίας οὐσης φθάσει Νίκαιαν, καὶ προσμαίνει τὴν Ἐλευσιν αὐτοῦ τοῖς πιστοῖς. Καὶ αὐτοὶ θροῦν ποιήσαντες ἐν μέσῳ τῆς πόλεως, ἀνοίγονται αἱ θύραι, καὶ ἀνατέλλων εἰσάγεται ὁ Μουράτ ἐντὸς, καὶ εὐρῶν τὸν μείρακα ἐπνιξε, καὶ τοὺς αὐτοῦ ὑπερροπιστὰς κατέσφαξεν. Ἦν δὲ ὁ Μουσταφᾶς ὡς ἐτῶν ἑξ. Τότε ὡς εἶδε τὸ παιδίον τεθνηκότα, ἐκέλευσεν ἄγειν αὐτὸ ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ παραδοῦναι τῷ τάφῳ πλησίον τοῦ πατρὸς αὐτῶν. Ἐν τῇ ἔτει ἐκείνῳ ἀπέθανον τρεῖς ἀρχηγοὶ Μουσταφάδες, εἰς ὃ καὶ πλαστὸς παρὰ τῆς πολλοῖς λεγόμενος, ἄλλος δὲ τοῦ Μουράτ ἀδελφός, καὶ ἕτερος· ὁ τοῦ Ἀθῆν, ὃν ἀπέκτεινε Τζινεῆτ, καὶ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων, ὁ Μανουήλ. Ὁ δὲ Μουράτ ἐπανεβῶν ἐν Ἀδριανουπόλει, οὐκ ἐπαύετο νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐρευνῶν ἀφορμὴν τινα, ὥστε ἀντῆραι τῷ Τζινεῆτ. Μηνύει οὖν αὐτῷ λέγων *Οἶδας τὰς συνθήκας, ἃς μοι συνῆθου· καὶ εἰ μὲν βούλει τοῦ εἶναι φίλον ἐμὸν, πέμψον μοι τὸν σὸν υἱὸν διαταχῶν, ὅτι μέλλω περᾶν τὸν Ἰστρὸν· εἰ δὲ οὐκ, ἔσο μοι διακείμενος σὺν τοῖς ἐμοῖς ἀνηκόοις, κἀγὼ τὸ ἄσπερ Θεῶ βουλευτὸν εἰς σε πράξω.* Ὁ Τζινεῆτ γοῦν ἀπεκρίνατο, *Ὁ σοὶ βουλευτὸν πρῶττε· τὴν δὲ ἀπέκθασιν τῷ Θεῶ ἄσπερ.* Στέλλει οὖν ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔτει Ἀκιντζίδας (49) ἐν Βλαχίᾳ καὶ ἐν Σερβίᾳ δεικνύων τὴν ἀνάβρῃσιν αὐτοῦ. Ἐρχονται οὖν ἀποκρισιάρχοι πάντοθεν προσαγορευόμενοι αὐτῷ τὰ τῆς ἡγεμονίας εἰσοδία· καὶ ἀπὸ τὸν δεσπότην Σερβίας, καὶ ἀπὸ βασιλέων Βλαχίας· ἐπρίησεν οὖν εἰρήνην σὺν ἐκείνοις. Μετὰ δὲ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου οὐκ ἦν τὸ σύνολον ἡμερωθῆναι, ἀλλ' ἔτρεφεν ἐχθρὰν ἀσπονδον. Ὡς οὖν οὐκ ἠδυνήθη τι πρᾶξαι κατὰ τῆς πόλεως, πρὸς τὰ μέρη τῆς Θεσσαλίας τὴν ὁρμὴν τοῦ νοδὸς εἶχε, καὶ πρὸς τὰς ἐμβολὰς τῆς Πελοποννήσου, καὶ ἐν τοῖς αἰγιαλοῖς τοῖς κατὰ τὸν Στρυμόνα. Πέμψας οὖν ἰκανὰ στρατεύματα, ἐκλείσει Θεσσαλονικίην καὶ τὰ περίξ ἐληλάται. Τὸ Ζητούνιον καὶ τὰ περίξ ἐκούρσεν. Ἦν δὲ τότε ἐν Ζητούνιῳ σταλαὶς εἰς ὑπάτειαν Καντακουζηνὸς ὁ Στραυσομήτης ἀνδρὸς [ἀνήρ] γενναῖος, εἰ γρη κλεῖν αὐτὸν ἀνδρα, ποιήσας μεγάλην ζημίαν ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσι, τοὺς κατοικοῦντας Τούρκους, καὶ περιέπων ἀσφαλῶς τὰ περίξ τοῦ Ζητούνιου, καὶ τὸ πολίχνιον. Ἐτοιμάσας τὸν τῆς Ἐφῶς στρατὸν (50), πέμπει στρατάρχην ὀνόματι Καλλίην τινὰ Ῥωμαίων τῷ γένει, γαμβρὸν ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ προμνημονευθέντος Παγιαζῆτ, ὃν ἀπέκτεινε Τζινεῆτ ἐτι ὢν σὺν τῷ Μουσταφᾶ· καὶ δὴ λαβὼν τὰς δυνάμεις ἀπάσας πρὸς τὰ μέρη Φιλαδελφείας. Ὁ δὲ Τζινεῆτ τὸ πα-

bem oppugnando transegit. Soluta deinde obsidione Adrianopolim regressus, tribus ibi transactis diebus, Callipolim proficiscitur. Superato freto cum magna peditum manu, paucis vero equitibus, nullo, quo tenderet, gnaro, diei unius ac noctis itinere mane, antequam lucesceret, Nicæam pervenit; advenisseque significat iis qui in s'ide manserant. Per quos, excitato in media urbe tumultu, portæ ipsi aperiuntur, orienteque sole Morates intra muros accipitur. Inventum Mustapham annorum fere sex puerum strangulat, et ejus satellites perimit: utque puerum mortuum conspexit, cadaver Prusam ferri, et in paterno monumento sepeliri jussit. Anno illo tres principes, quibus Mustaphas nomen erat, fato concesserunt: unus qui Bajazitis filius subdititius a multis creditus est; alter Moratis frater; tertius Atinis nepos, quem Cineites occidit; eodemque anno imperator Manuel obiit. Morates postea Adrianopolim reversus noctu et interdium meditabatur, qua specie ac prætextu Cineitem adoriri posset: quapropter ejusmodi mandatum ei significat: *Quas condiciones tibi tulerim, tuque acceperis recte meministi; itaque si in amicitia mecum perseverare velis, filium tuum illico ad mitte, Istrum quippe trajicere cogito. Sin vero ita affectus erga me fueris, ut jussa mea detrectes: in te prout Deo visum fuerit me geram.* Ad ea respondit Cineites: *Pro libitu tuo age, successum vero Deo per mitte.* Ille igitur in Walachiam et Serviam Akineidas mittit, qui nuntiarent ipsis se regem proclamatum esse. Undequaque igitur accedunt apocrisiarii, qui ipsi principatus initia congratulantur. Venerunt etiam a despota Servie et vaivoda Walachie, cum quibus pacem firmavit: cum imperatore Joanne in gratiam et amicitiam redire omnino aversabatur, animo odium capitale gestans. Cum itaque in urbe 106 Constantinopoli oppugnanda quidquam proficere non posset, Thessaliam animi impetu actus, Peloponnesi isthmum, et maritima loca ad ostia Strymonis sita invadit. Misso etiam ingenti agmine Thessalonicam circumdat, agrumque circumjectum prædationibus vastat. Zetunium vicinæque locæ incursionibus populatur. Zetunio tunc præerat Cantacuzenus Stravometis vir, si dicendus vir est, generosus, qui illas regiones ipsumque Zetunium tutabatur, maximaque damna Turcis illic habitantibus intulerat. Cum autem Morates Orientis copias in unum adunasset, ducem iis Halilin quemdam præfecit genere Romanum, qui Bajazitis a Cineite Mustaphæ partes sequente occisi sororem conjugem habuerat. Is ducto secum toto exercitu Philadelphie vicinas regiones adit. Verum

Ismaelis Bullialli notæ.

(49) Ἀκιντζίδας. Id est, cursores, Achin excursionis. Dicuntur etiam Akenzii.

(50) Ἐτοιμάσας τὸν τῆς Ἐφῶς στρατὸν. Quæ ex Hanivaldinis monumentis refert Leunclavius, Ducæ

narrationi magis congrunt, quam quæ ex Veranziano lib. excerpta sunt. Laonicus hujus adversus Cineitem expeditionis nullum verbum facit.

Cineites, his nequidquam territus, exercitu etiam magno conscripto, usque ad Thyatiræ agrum in occursum Halilii progreditur. Uterque castra metatus est, ita ut se invicem conspicerent, nec plus stadiis quinque inter se distarent. Ubi illuxit, ab utraque parte classicum canitur, acie deinde instructa, agminibusque ordine dispositis, junior filiorum Cineitis, qui Curtis, id est Lupus, cognominabatur, scutiferis aliisque turmis, quas ducebat, stipatus in hostes invehitur, per mediamque eorum aciem perfractam viam sibi, velut aper, patefecit. At legiones et agmina Halilii cedendo ordines a primis ad ultimos aperiunt, ita ut haud magno damno illato penetraverit. Tum Halilii imperito isto ac rei militaris ignaro deprehenso, copias suas in locum arcum confestim traduxit, jussitque alba capitis tegumenta abscondere singulos, Curtim eadem via regressurum op'natus. Cineites interim primam Halilii aciem adoriri paratus stabat, dum simul remeans Curtis ultimam aggredieretur. Metuebat enim, ne, si ipse recta Curtim sequeretur in hostes etiam illatus, cætera agmina dilaberentur, et Halilii se adjungerent: propterea statione sua se non movebat Curtim exspectando. Hic autem insolenter superbiens cum equitatu cæterisque militibus lento gressu revertebatur. Jamque stadiorum decem itinere cursim confecto, obviis quibuscunque cæsis, recta, qua perrexerat via, rediit. Conspicteque in edito loco magna militum manu, audito tubarum canu, signisque similibus his quæ in patris sui exercitu erant, visis, patrem suum a tergo hostibus instituisse, et in fugam Halilii vertisse retur. At cum propius accessisset hostesque eos esse cognovisset, flexo equo terga dat, et ut lepus fugiens retrocessit. **107** Fugientem insecuti sunt velites canibus volantibus celeritate pares, brevique cursu Lupum comprehensum Halilii adducunt. Illius moræ impatiens erat Cineites, quod otiosus interim staret. Qui, ubi intellexit filium suum in hostium manus devenisse, cum reliquis copiis montes, qui Smyrnam spectant, repetit: perque vias arduas et difficiles eo usque incedit, donec in arcem quamdam nomine Hypselen pervenisset. Huic ante omnia necessaria providerat, curribus et navigiis munierat, convectis etiam omnimodis cibariis. Situm porro est hoc castrum ad quemdam Ionie sinum, Samoque oppositum in ipso maris littore. Halilii interea filium ipsius Curtim catenis ferreis vinctum Adrianopolim ad Amiram mittit, veluti primitias mox falce rescindendi Cineitis. Curtim, avunculumque ejus Hamzam supra memoratum vinctos Callipolim Amiras Morates misit: ibique manicis ferreis impositis in carcerem detrahit. Halilii deinde Her-

Αράπαν μὴ δειλιῶν, ἔχων στρατὸν ἰκανόν, καὶ αὐτὸς ἐξέρχεται καὶ προσυπαντᾷ τῷ Χαλλίῳ ἐν τῷ κάμπῳ τῶν θυατειρῶν. Καὶ τενωσάντες ἀπ' ἀλλήλων ἀντικρὺ ἀπέχοντες ὡς στάδια πέντε, πρῶτ' αἰαλίγγων ἤχησάντων ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, καὶ πάντων ἐνορδίνως ταξάντων τὰς φάλαγγας, ὁ νεώτερος τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ὃς καὶ Κούρτης ἐπωνομάζετο, ὃς λέγεται λύκος, εἰσεῖσι σὺν τοῖς ἀσπιδοφόροις αὐτοῦ καὶ τῷ λοιπῷ τάγματι, καὶ ἐν μέσῳ τῆς παρατάξεως, ὡσπερ ὅς ἀγριὸς διέβη. Τὰ δὲ τάγματα, καὶ οἱ λεγεῶνες τοῦ Χαλλίῳ παραχωρήσαντες καὶ τόπον δόντες διέβη, μέσον ὀλίγην ζημίαν ποιήσας. Ὁ δὲ Χαλλίῳ, ἰδὼν τὸ ἀτεχνὸν αὐτοῦ, καὶ ἀτ-ράττετον, μετέστησε τὰ στρατεύματα ἐν ὀλίγῳ τόπῳ ὡς ἐν παρῶν, καὶ ἐκέλευσε τὰς λευκὰς καλύπτρας ὑποκρύπτειν τὸν καθένα, ὑπολαθῶν ὅτι ὁ Κούρτης ἐν ὑποστροφῇ πάλιν τὴν αὐτὴν ὁδὸν διαβήσεται. Τζινεήτης μὲν Ἰστατο παρητοιμασμένος, ὡς δταν ὁ Κούρτης ἐπαναστρέψῃ εἰς τὴν οὐραγίαν, τότε καὶ αὐτὸς ἐξέβη συναντήσων τῷ Χαλλίῳ. Ἐφοβεῖτο γὰρ μὴ πως ἐπισθεν καὶ αὐτὸς ἐλθὼν τοῦ Κούρτη, εἰς τὸν λοιπὸν στρατὸν γένηται τις διάρρηξις, καὶ βέβησιν εἰς τὸν Χαλλίῳ. Καὶ διὰ τοῦτο οὐ μετακινεῖτο προσδοκῶν τὸν Κούρτην. Ὁ δὲ Κούρτης ἀλαζονευόμενος, καὶ ἀγερωχῶν σὺν τῷ ἱππῷ καὶ τοῖς ἐτέροις ὀμαίχομοι στρατιώταις ἐβράδυνε στρέφων. Καὶ ἐπὶ μέγρι σταδίων δέκα δρόμον περᾶσας, καὶ τοὺς συναντώντας κατασφάξας, ἐστράφη πρὸς τὴν εὐθείαν, ἣν διέβη ἐκεῖνος, ὁδόν. Καὶ ἰδὼν ἐν ἐμφανεί τόπῳ στρατιώτας πολλοὺς, καὶ ὀργάνων ἤχον, καὶ σημαίας ὁμοίας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἔδοξεν ὅτι ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐξόπισθεν ἐτροπώσατο τὸν Χαλλίῳ. Ἐγγίσα: σὺν τὸν τόπον, καὶ γνωρίσα: ὅτι οἱ ὑπεναντίοι εἶσιν, στρέψας τὰς ἡνίξας καὶ ὀπισθοδρόμως ἐλαύνων, ἐφευγε μὲν ὡς λαγῶδες, ἐδιώκετο δὲ παρὰ τῶν ταχυδρόμων, ὡς εἴποι τις, ἀεροβάτων κυνῶν. Ὁ δὲ Τζινεήτης ἐπὶ τῇ τοσαύτῃ ἀργίᾳ ἰδυσχέραϊνε. Ὡς ἐν ὀλίγῳ σὺν ἠγρεῦσθι ὁ Λύκος, καὶ παρέστη τῷ Χαλλίῳ. Ὁ δὲ Τζινεήτης, μαθὼν τὴν τοῦ υἱοῦ ἀλωσιν, στραφεὶς σὺν τῷ λοιπῷ στρατῷ, τὰ πρὸς τὴν Σμύρνην ὄρη, καὶ δυσβάτους τόπους διέβαιναν, ἕως οὗ κατηντήκει ἐν πολίχνῳ τινὶ Ἰψήλῃ ἐπωνομαζόμενον (51). Εἶχε γὰρ αὐτὸ προμελετημένον, καὶ καλῶς ἡσφαλισμένον ἐν ἔρμασι, καὶ νεῖσι [νηυσί], καὶ παντοία τροφῇ. Ἦν δὲ τὸ πολίχνην τοῦτο ἐν ἐνὶ κόλπῳ τῆς θαλάσσης κατὰ τὴν Ἰωνίαν ἀπέναντι νήσου Σάμου, ἐνδον (52) τῆς θαλάσσης. Ἡὸλσθη σὺν ἐκεῖ. Ὁ δὲ Χαλλίῳ στέλλει τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κούρτην σιδηρόδετον ἐν Ἀδριανοῦ πρὸς τὸν Ἀμηνῶν, ὡς ἀπαρχὴν τοῦ θεισμοῦ Τζινεήτης καλῆν. Ὁ δὲ Ἀμηνῶν Μωράτ στέλλει τούτων δέσιμον μετὰ τοῦ θεῖου αὐτοῦ Χαμζᾶ, ὃν ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ἐν τῇ Καλλιουπόλει, καὶ χειροδεσμήσαντες, καὶ σιδηροδήσαντες ἔβαλον αὐτοῦ: ἐν τῷ κύρῳ. Ὁ δὲ Χαλλίῳ διαβᾷ τὸν Ἐρμῶνα ποταμὸν, καὶ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(51) Ἰψήλη ἐπωνομαζόμενον. Turcis appellatur Ala-Sar, vel Alachisar, id est, altum castrum. Hypsilin quoque eam vocant, sive nostro maritima

est.

(52) Glossa interlin. ἐν ἀκτῇ.

εις Νύμφαιον ἰθλῶν. Κάκει ἀπὸ εἰς Ἐφεσον [κάκει-
 θεν ἀπάρας εἰς Ἐφεσον] ἦλθε, καὶ πάντας τοὺς
 μεγιστάνους, καὶ τοὺς ἐν ἐξουσίαις ἔδωκε πίστει·
 καὶ ἔλαβε, τοῦ εἶναι ἀθῶους ἀπὸ παντὸς θύλου. Καὶ
 αὐτὸς αὐτοῖς ὑπέσχετο τοῦ δοῦναι ἐνδὲς ἐκάστου τὸ
 σιτηρέσιον, καὶ τὸν τόπον, καὶ τὴν τιμὴν. Αὐτὸς δὲ
 γράφει καὶ πέμπει πρὸς τὴν ἡγεμόνα ἀπαγγέλλων
 ἅπαντα τὰ γενόμενα. Ὡς ἤκουσε τὴν τοῦ Τζινεήτ
 φυγὴν, καὶ τὴν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ διὰ τοῦ Καλλί γεγο-
 νυῖαν ἀριστείαν, ἔδωκε τὴν ἐπαρχίαν τῷ Καλλί.
 Ἄντ' αὐτοῦ δὲ στέλλει τὸν Χαμζάν, ὃς ἦν γυναικά-
 δελφός τοῦ Καλλί, ἀδελφὸς δὲ τοῦ Παγιαζήτ (δὲν
 ἐφάνευσε Τζινεήτ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Μουσταφᾶ),
 τοῦ περιβλέπειν καὶ περισκοπεῖν τὴν Ὑψηλὴν καὶ
 πολεμίζειν αὐτήν, καὶ προσέχειν ἐπιμελῶς τοῦ μὴ
 διαδρᾶναι. Ὁ δὲ, ὁρῶν ἐν στενῷ τὰ πράγματα ὄντα, **B**
 ἐπλευσε διὰ θαλάσσης. Εἶχε γὰρ ἐν τῇ Ὑψηλῇ
 τρεῖς πλοῖα διήρη, καὶ εἰσελθὼν εἰς αὐτὰ ἐπλεῖ τὴν
 πρὸς Παμφυλίαν θάλατταν. Καταστήσας ἐν τῇ
 Ὑψηλῇ τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν Παγιαζήτ καλούμενον
 ἀρχοντα, καὶ παραγγελίας αὐτὸν τοῦ ἐπιμελεῖσθαι
 ὅση δύναμις τὸ πολίχινον· εἶχε γὰρ πᾶσαν ἐνδὲς
 καὶ ἀρμάτων, καὶ βρωμάτων, καὶ παντοίων χρεῖων,
 καὶ νεῶν κλείπτων παντοίαν παρασκευὴν ἱκανήν·
 αὐτὸς δὲ ἐξελθὼν εἰς Ἀμώριον (53), καὶ μηνύσας
 τῷ ἀρχηγῷ τοῦ Ἰκονίου τῷ Καραμάν, ὡς βούλεται
 αὐτὸ συνενερεθῆναι μετ' αὐτοῦ, καὶ λόγους δοῦναι,
 καὶ λαβεῖν ἀναγκαίους· ἔστειλεν αὐτῷ ἵππους δια-
 κοσίους, καὶ λόγον σὺν μερικοῖς ἀρχουσιν ὀρίσας,
 Ἐλθέτω. Τὰς γαλεώτας δὲ ἔστειλεν ὀπισθεν· καὶ δὴ **C**
 εὔρεθέντες ὁμοῦ, καὶ πολλὰ λαλήσαντος αὐτοῦ τοῦ
 ἰλθεῖν μετὰ δυνάμει, καὶ βοηθῆσαι αὐτῷ, ὁ Κα-
 ραμάν οὐκ ἠπέισθη, ἀνκμῆσας τῶν πρώην γενο-
 μένων ἐπιθουλιῶν ἐν τῷ καιρῷ τοῦ Μουσουλιμάν, ὃς
 ὁ λόγος προλαβὼν ἐδήλωσεν. Ἀπέπεμψεν αὐτὸν,
 δοὺς αὐτῷ ἱκανὰ χρήματα καὶ φ' ἀνδρας εἰς βοή-
 θειαν. Ἀπάρας δὲ ἐκείθεν καὶ καταλθὼν σὺν τοῖς
 πεντακοσίοις ἵππεῦσι, καὶ διαβὰς τὴν Σαλουταρίαν
 κατήλθεν εἰς Λαοδικεῖαν. Ἐκείθεν δὲ ἀναβὰς τὸ
 μέγα ὄρος τοῦ Τρωῶλου κατήλθεν εἰς Σάρδεις· ἀπὸ
 δὲ Σάρδεις εἰς Νύμφαιον. Ἐκεῖ δὲ τὴν πορείαν
 ταμῶν, ἀφείλε τὴν πρὸς δεξιὰ ὁδὸν, διὰ τοῦ ρύακος
 ἰθλῶν, νυκτὸς ἔμεινεν εἰς χωρίον λεγόμενον τὰ
 Τριάκοντα (54). Διαπεράσας δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τὰ
 πρὸς Γαλήσιον ὄρος· κείμενα πρὸς θάλατταν ὄρη, **D**
 πρώτη φυλακῇ τῆς νυκτὸς παρέστη τῇ Ὑψηλῇ, καὶ
 ἐξαίφνης σὺν βοῇ καὶ κρότῳ ἀλαλάξαντες τὸ παρα-
 κείμενον φωσάτον ἐτρέπη. Καὶ οἱ μὲν ἐφευγον, οἱ
 δὲ ἀντεμάχοντο, καὶ τὸ πολίχινον τὰς θύρας ἀνα-
 πετάσας ἐξῆλθον οἱ ἔνδον· καὶ σὺν τοῖς ἐξω συμμύ-
 ξαντες τοὺς ὑπεναντίους ἐσφαττον. Πρωτὰς δὲ γε-
 νομένης, καὶ τοῦ στρατοῦ ἀθροισθέντος εἰς ἓν, ἔβα-
 λον πάντας ἐν τῷ πολίχνῳ καὶ μὴ βουλομένους, καὶ
 αὐτὸν τὸν Τζινεήτ· ἦσαν γὰρ οἱ ἐκτὸς ἐπέκεινα.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(53) Ἀμώριον. Phrygiæ majoris urbs.

(54) Τὰ τριάκοντα. Alibi non exstat hujus loci nomen.

compererunt. Numerus quippe oppugnantium quinquaginta millia superabat; qui vero castrum tuebantur, census etiam auxiliariis, mille vix æquabant. Animadvertit Hamzas, dum terra castrum oppugnat firmissimum, et in edito loco situm, nihil promovere: Moratem monet ut in auxilium naves Genuensium sibi mitti provideat. Castrum enim, qua mare aspicit, patere, nudaque omnia pandere, totumque situm internum illac observari. Morati postquam Adurnus obiit, quidam Genuensis notus erat, Persivas Palavicinus appellatus, qui cum illo pactus expeditionem ad castrum expugnandum suscipit. Chium itaque insulam appulsus, tres magnas naves mercede conducit, quibus Hypselam devehitur. Visis navibus, qui Cineiti in castro militabant, pavore percussi sunt, cumque prima die dimicassent, postridie se ad deditonem compulsum iri præenserunt; eoque magis quod quingenti Caramani milites nocte ipsa patefactis sibi castri portis aufugissent: quorum pars altera salva evasit, altera ab obsidentibus cæsa est. Odiis namque mutuis semper inter se certabant Ottomanici imperii subditi, quique Caramani partes sequentur. Postridie mane sensit Cineites somis tumultuari, veritusque ne proxima nocte aufugerent, seque desererent, quemdam sibi familiarem ad Halilim mittit, qui ea septimana arcis obsidioni præerat, dum Hamzas Ephesi diversabatur, significatque illi, si fidem dare velit, eum se non occisurum, sed vivum **109** Morati ad-

A τῶν πενήηκοντα χιλιάδων· οἱ δὲ ἐντὸς μόλις χίλιοι σὺν τοῖς τοῦ Καραμάνου. Ὅρων οὖν ὁ Χαμζᾶς ἔτι διὰ ξηρᾶς οὐκ ἰσχύει, ἦν γὰρ ἐχυρώτατον καὶ ἐν ὑψηλῷ τόπῳ καίμενον, μηνύει τῷ Μουράτ ἵνα διὰ θαλάσσης προνοήσῃσι νῆας Γενουϊκάς εἰς βοήθειαν· ἦν γὰρ τὸ φρούριον ὡς πρὸς θάλατταν κεχηρῶς, καὶ τὴν ἐνδοῦν ἄπαταν ὀείσιν ἀποδεικνύον τὴν θάλατταν, καὶ γυμνά πάντα ἀποσκευάζον. Εἰς δὲ τῶν Γενουϊτῶν γνώριμος τῷ Μουράτ Περσιδῆς ὀνόματι Παλαβιτζῆνος (55) τὴν ἰπτανουμίαν συνέθετο τῷ ἀρχηγῷ, τοῦ ἀπελθεῖν καὶ λαβεῖν τὸ φρούριον· ὁ γὰρ Ἀδοῦρνος προετεθήκει. Ὁ δὲ ἐλλῶν ἐν νήσῳ Χίῳ, καὶ μισθωτάμενος νῆας τρεῖς παμμεγέθει· ἦλθε δὲ καὶ θαλάσσης ἐν τῇ Ὑψηλῇ. Οἱ δὲ ἐνδοῦν σὺν τῷ Τζινεῆτ ἰδόντες τὰς ναῦς ἐδειλίασαν, καὶ πολεμήσαντες τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ἔγνωσαν, ὅτι τῇ μετ' αὐτὴν παραδοθήσονται. Οἱ γὰρ ὧ' ἄνδρες τοῦ Καραμάν διὰ τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἀνοίξαντες τὰς θύρας τοῦ κάστρου ἐφυγον, οἱ μὲν σωθέντες, οἱ δὲ κατακοπέντες παρὰ τῶν ἔξω. Ἦσαν γὰρ ἀεὶ ἐχθροῦδῶς διακαίμενοι οἱ τοῦ Καραμάν μετὰ τοῦ Ὀθμάν. Πρωτὰς δὲ γενομένης ὁρῶν ὁ Τζινεῆτ τὸν ὄχλον θοροῦν, καὶ φοβηθεὶς μὴ ποτε τῇ ἐπιούσῃ νυκτὶ φεύγῃσι πάντας ἀφέντες αὐτὸν, στέλλει πρὸς τὸν Χαλλὶ ἕνα τῶν οικειῶν αὐτοῦ· ἦν γὰρ ἐκείνος πολεμῶν τὸ φρούριον τῇ ἐβδομάδῃ ἐκείνῃ· ὁ δὲ Χαμζᾶς (56) ἦν ἐν Ἐφέσῳ διάγων. Μηνύει γοῦν τῷ Χαλλί, ὡς εἰ δώσει πίστει τῷ Τζινεῆτ τοῦ μὴ θανατῶσαι αὐτὸν, ἀλλὰ ζῶντα τηρήσας ἀγεῖ αὐτὸν τῷ Μουράτ, ἢ πέμψει, ἐξελθὼν παραδοθήσεται, καὶ τὴν πόλιν καταλείψει αὐτῷ. Ὁ δὲ Χαλλὶ δούς πίστει ἐνὸρκους, ἐξῆλθεν ὁ Τζινεῆτ σὺν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Παγιαζῆτ, καὶ προσεκύνησαν τῷ Χαλλί. Ἔδωκεν οὖν αὐτοῖς σκηνάς, καὶ ἠύλισθησαν. Ὁ δὲ Χαμζᾶς ἦδη πρὸς ἐσπέραν ἐλθὼν, καὶ μαθὼν παρὰ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Χαλλί τὰ πραχθέντα, στείλας τῶν δημῶν τέσσαρας, ἦν γὰρ κοιμώμενος καὶ βέγγων ὑπὸ πολλῆς ἀγρυπνίας παννύχου, συνέθλασαν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν κοιμωμένου. Ὅμοίως καὶ τοῦ Παγιαζῆτ τὴν κεφαλὴν ἀπέτεμον, καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ τῶν ἐγγόνων. Οὐκ ἐφείσαντο καὶ τῶν νηπίων τῶν ἐκ τῆς γενεᾶς αὐτοῦ. Τὰς κεφαλὰς οὖν αὐτῶ ἐστειλαν ἐν τάχει ἐν Ἀδριανού πρὸς τὸν ἡγεμόνα. Ὁ δὲ ἡγεμὼν, πέμψας ἐν Καλλιουπόλει, ἀπέτεμον τὰς κεφαλὰς τῶν ἐγκλειστων, τοῦ Κούρτη λέγω καὶ Χαμζᾶ τοῦ θειοῦ αὐτοῦ. Καὶ οὕτως ἐτελειώθη παγγενεὶ ὁ Τζινεῆτ.

CAPUT XXIX.

Joannes pacem cum Morate in kam observat. Morates cum aliis principibus pacem firmat, a qua Veneti ob occupatam Thessalonicam exclusi: Narrantur obiter causæ propter quas Thessalonica in Venetorum potestatem venerit. Thessalonica obsessa et a Morate expugnata et direpta, et novi incolæ in eam missi. Veneti, tristiora reformidantes, cum Morate pacem inveniunt. Walachicæ principes se invicem thraou regio deurbant; Draculinus aliis interfectis superest Walachicæ vaivoda. Ob equum sibi a Caramano negatum, et Morates bellum infert: et inter utrunque pax primo post stabilitur.

Joannes igitur imperator, compositis rebus, cumque Morate stabilita ac firmata pace, urbibus ac

Istmaelis Bullialdi notæ.

(55) Περσιδῆς Παλαβιτζῆνος. De isto nihil reperio in Genuensi Historiæ.

(56) Ὁ δὲ Χαμζᾶς. Hic Hamzas est, qui a Cineite

Ὁ βασιλεὺς οὖν Ἰωάννης, ποιήσας κατάστασιν, καὶ τελεῖαν εἰρήνην μετὰ τοῦ Μουράτ, δού; αὐτῷ

servatus fuit, Bijazitis Bassæ frater; de quo supra actum cap. 24.

τὰς πόλεις καὶ κώμας, ἃς εἶχεν ἡ Ποντικὴ θάλασσα, πλὴν τῶν κάστρων ὧν οὐκ ἤδυνήθη λαβεῖν ἐν τῇ μάχῃ, οἷον Μεσημβρίας, Δέρκου, καὶ ἄλλα, καὶ τὸ Ζητούσιον σὺν ταῖς λοιπαῖς χώραις τοῦ Στρυμόνος, καὶ κατ' ἑτος τέλος ἄσπρων τρισκοσίων χιλιάδων, εἰρηνεύων κατὰ δυνατὸν ἐκάθητο. Ὁ δὲ Μωρᾶτ ὡς ἡ τύχη πρὸς αὐτὸν χαροπὸν ἐβλεψε, καὶ πάντας τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ εἰς τέλος ἠφάνισε, καὶ οὐκ εἶχε εἶν φοβήσαντα, ἢ τὸν κωλύσαντα, περᾶ τὴν Θρακίαν, καὶ ἐν Προύσῃ γέγονε. Κάκειθεν ἀπάρας καὶ τὴν γέφυραν περᾶσας τοῦ Λωπαδίου κατήλθεν εἰς Πέργαμον. Ἀπὸ δὲ Περγάμου εἰς Μυνησίαν ἀφίκετο· ἀπὸ δὲ Μαγησίας εἰς Σμύρνην, ἀπὸ δὲ Σμύρνης εἰς Θύρρα καὶ Ἐφασον. Συνέβηον δὲ τῶν περίεξ ἡγεμόνων ἀποκρισιάρχοι, ἀλλὰ καὶ τῶν μακρᾶν. Ἔστειλε γὰρ ὁ βασιλεὺς τὸν κύριον Λουκᾶν Νοταρᾶν τὸν αὐτοῦ μεσάζοντα σὺν δώροις πολλοῖς. Ὁμοίως καὶ Λάζαρος (57) ὁ δεσπότης Σερβίας, ἀλλὰ καὶ Ντανὸς ὁ Βλαχίας ἡγεμὸν, ὁ Μιτυλήνης αὐθέντης, καὶ Χίοι, καὶ Ῥόδιοι ἄπαντες εὐφρημήσοντες. Πάντες οὖν ἔλαβον πίστις παρ' αὐτοῦ, καὶ ἔδωκαν, τοῦ εἶναι εἰρηναῖοι καὶ φιλίας μεστοὶ σὺν αὐτῷ, καὶ αὐτὸς σὺν αὐτοῖς, πλὴν τῶν Βενετικῶν, δι' αἰτίαν τὴν ἑν λέξων ἔρχομαι. Ὁ δεσπότης Ἀνδρόνικος (58), ὁ μετὰ τὸν βασιλεῖα Ἰωάννην, καὶ Θεόδωρον τρίτος υἱὸς τοῦ βασιλέως Μανουὴλ, ἦν δεσπότης Θεσσαλονικίαν, ὃς καὶ ὑπὸ τῆς ἱερᾶς νόσου ἐφθάρτο. Ἐν δὲ τῷ καιρῷ τῆς μάχης τοῦ Μωρᾶτ, λέγω καὶ πρὸ τῆς μάχης τῆς πόλεως, ἀφ' οὗ ὁ Μουσταφᾶς ἐξῆλθε τῆς Ἀθήνου, εἶχε μάχην Θεσσαλονικίαν, καὶ πάντες οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Θεσσαλίας, Αἰτωλίας, Φθίας, Θηβῶν, καὶ πέρα Ἰωνανίνων συνέβηον, καὶ ἀπέκλιον Θεσσαλονικίαν, οἱ τοῦ Ἀβραάμου υἱοὶ, καὶ ὁ Τουραχᾶν, καὶ ἕτεροι πλείστοι. Ἀγανακτήσαντες οὖν οἱ Θεσσαλονικεῖς τὴν καθ' ἑκάστην ἐφεθοῦ τῶν Τούρκων, καὶ μὴ ἔχοντες ἔλπιδα ποθὲν, ἢ γὰρ πόλις ἔφερε τὰ κατ' αὐτῆς δεινὰ, καὶ οὐκ ὑπέφερεν, ἐλλίμωτον γὰρ οἱ Θεσσαλονικεῖς ἐνδεία τῶν ἀναγκαίων· στέλλουσι τινὰς τῶν ἀρχόντων πρὸς Βενετικούς· μετὰ βουλῆς τοῦ δεσπότη τοῦ θάλλοντος, ἢ καὶ μὴ θάλλοντος, τοῦ παραδοῦναι τὴν Θεσσαλονικίαν αὐτοῦς. Αὐτοὶ δὲ οἱ Βενετικοὶ ἀσπασίως τὴν ἀγγελίαν δεξάμενοι, συνέθεντο τοῦ φυλάξαι, καὶ θρῆψαι, καὶ εὐτυχῆσαι τὴν πόλιν, καὶ εἰς δευτέραν Βενετίαν μετασηματίσαι. Καὶ αὐτοὶ Θεσσαλονικαῖοι ἑσπερᾶν τοῦ εἶναι πιστοὶ ἐν τῇ

A vicis, qui mari Pontico adjacent deditis, præter arees, quas non potuit Morates expugnare, nempe Mesembriam, Derkos et alias: Zetunium etiam, cæteraque loca, quæ Strymon alluit: annum insuper tributum pendere asprorum ter centum millia pollicitus tranquillitate fruebatur. Morates etiam, fortuna secunda ac propitia usus, hostibus suis ad unum deletis, a quoquam negotium sibi facessi haud metuens, Thraciam peragrat Prusamque accessit. Illinc profectus pontem Lopadii transit, Pergamumque devenit. Relicto Pergamo, Magnesium contendit, inde Smyrnam invisit; Thyrea tandem et Ephesum adivit. Principum vicinorum, etiamque longo terrarum intervallo dissitorum per id tempus legati Moratem adierunt. Imperator quippe Joannes dominum Lucam Notaram consiliarium primarium suum multa dona ferentem misit. Pariterque Lazarus Servie despota, Danus Walachie princeps. Mitylenes dux, Chii quoque atque Rhodii legatos miserunt, de lætis faustisque rebus omnes ei 110 congratulati. Fidem etiam obligaverunt pacem amicitiamque se mutuo culturos. Veneti hoc sædere exclusi sunt, ob eam quam narraturus sum, causam. Andronicus despota Manuelis imperatoris filius post Joannem imperatorem et Theodorum tertio genitus, qui que sacro morbo consumptus est, Thessalonice dominabatur. Quo vero tempore Morates, ante oppugnatam Constantinopolim dico, bellum gessit, postquam Mustaphas ex Lemno discesserat, Thessalonica bello vexata est, omnesque Thessalie duces, Aetolie, Philie, Thebarum et qui ultra Joanninam præfecti erant, Abranезis nempe posterii, Turachanes alii que plurimi arcta obsidione Thessalonicam cinxerunt. Quapropter indignati Thessalonicenses Turcorum incursiones quotidianas, nec ab ullo suorum liberatum iri sperantes, quod urbs calamitatibus intestinis premeretur, nec tolerare posset famem urgentem, omniumque necessariorum penuriam; consilio habito, despota volente nolente, primarios urbis cives ad Venetos misere, qui Thessalonicam eis dederent. Legatos benigne ac comiter susceperunt Veneti, pactoque convento urbem custodire atque alere promittunt, felicitique statui reddituros, alterasque Venetas eam præstituros. Thessalonicensibus placuit in fide et socie-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(57) Ὁμοίως καὶ Λάζαρος. Non appellabatur Lazarus, sed Stephanus Lazarus F. Hic locutus est Turcorum more: qui Servie despotas Lazaros sive Lazar-oglios appellarunt.

(58) Ὁ δεσπότης Ἀνδρόνικος. Laonicus, lib. iv, ab Andronico qui elephantiasi postea obiit, venditam Venetis Thessalonicam, quod ad tuendam illam impar esset. Lib. deinde v, post Mustapham a Morate fratre suo occisum, Thessalonicam ab hoc Morate expugnatam fuisse tradit. Hoc loco meminisse oportet a Laonico Thessalonicam Thermam vocari. Phranzes lib. i, capp. 21 et 32, etiam adeundum. Sed, cap. 21, errorem admisit et parachronismum: ait enim Andronicum eodem anno Thessa-

lonicam vendidisse quo Theodorus Lacedæmonem Rhodiorum collegio Spartam vendidit, quod est falsissimum. Nicolaus Doglionius, *Venetæ Hist.* lib. vi, Thessalonicam a Morate II captam anno 1450 scribit, postquam per annos quatuor sub Venetiarum dominio stitisset. Annales Turcici ad annum 855 referunt, qui cœpit anno 1429, Sept. 30, feria 6. Phranzes, lib. ii, cap. 9, mense Aprilis anno 6958 [Christi 1450], occupatam a Turcis Thessalonicam scribit. Paulus Maurocenus, Patricius Venetus, *Hist.* lib. xi, anno 1450, tradit Andream Dandulum, qui ducis titulo res gerebat, et Paulum Contarenum capitanei munere fungentem, ignavia ac seecordia sua Thessalonicam perdidiss.

tate Venetorum manere, tanquam Venetis nati atque educati ipsi fuissent. His conditionibus ratis habitis ducent cum triremibus decem Thessalonicam adducunt, et tradito ei urbis regimine despotam Andronicum exportant: novo deinde duci fausta ominati in Bœotiam triremibus renavigarunt. Hinc bellorum pugnarumque origo. Turci quippe hanc urbem sibi vindicabant, his rationibus adductis: Nisi hujus urbis vires fregissemus, vobis nunquam se permisisset. Hac enim mente potiundæ urbis Turci bellum acriter gesserant, superioresque existerant, fame afflictis Thessalonicensibus. Latini vero, veriti, ut quoquo modo Romæ ad angustias redacti rebellarent: Turcosque, in quorum ditione antea fuerant, expulsos Venetis, in urbem admitterent, nobilium Romæorum familias alio transmittere cœperunt; his quidem in Eubœam, illis in Cretam, aliis Venetias translatis, hanc fabulam, quæ vulgo canitur, allegant; penuriam scilicet necessariorum, qualia sunt frumentum, hordeum, legumina, carnes cæteraque cibaria et alimenta. Ut igitur pauciores rarioresque familiæ in urbe remanerent, ab hisque angustis liberarentur cives, primores eorum sedes mutarunt, alioque transtulerunt, in patria, Deo adjuvante, IIII postea redituri. Plerisque ergo huc et illuc traductis, multis in alto mari demersis: aliis supplicio affectis, tanquam proditionis rei péracli fuissent: cæteros in urbe residuos flagitiis et contumeliis vexavere.

Ad Moratem, ubi ex Asia in Thraciam reversus est, oratores Veneti mittunt pacem petentes. Aliud autem, præter istud, responsum ab eo non tulerunt: *Urbs illa paternæ ditionis meæ est, avusque meus Bajazites Romæis vi ereptam in suam potestatem redegit. Quod si Romæi eam nunc occuparent, injuriam me ipsis facere merito queri possent. At vos Latini cum sitis, et Italia advecli, quo jure harum regionum vos immiscetis rebus? Si vobis ita visum fuerit, ad propria redite, alloqui brevi adero.* Re itaque infecta reversi, responsum, quod retulerant, Venetias per custodiæ (Italice della guardia) seu speculatorias triemes miserunt. Vere deinde inchoante Adrianopoli discedit Morates, Serrhasque venit: ibique ex provinciis occidentalibus contracto exercitu, ad Hamzam scripsit, ut copias Orientis secum adduceret, fretoque superato Thessaliæ fines ingrederetur: cum universis deinde copiis in unum conjunctis Thessalonicam proficisci jubet. Morates interim Serrhis substitit, delicias captans ex rebus quæ illic sunt; convivii enim delectabatur, cum juvenis esset, annuumque vicissimum quintum ageret. Hamzas autem vallo circumdat Thessalonicam oppugnationi quotidie intentus. Qui porro mœnibus urbis se tutabantur, si eorum numerus iniretur, cum oppugnantium

Ismaelis Bullialdi notæ.

(59) *Εἰς Σέρρας ἤλθε*: Serræ Thessaliæ urbs metropolis, thronum 58, sub Leone Philosopho tenuit.

κοινότητι τῶν Βενετικῶν, ὡσπερ αὐτοὺς τοὺς ἐν Βενετία καὶ γεννηθέντας, καὶ τραφέντας. Γενομένου οὖν τῶν συνθηκῶν διὰ δέκα τριήρων, ἄγουσι Δούκαν ἐν Θεσσαλονίκῃ, καὶ εἰσάγουσιν αὐτὸν ἐν τῷ, καὶ ἐξάγουσι τὸν δεσπότην Ἀνδρόνικον. Καὶ τὸν νέον Δούκαν εὐφημήσαντες ὑπέστρεψαν αἱ τριήρεις ἐν Βοιωτία. Καὶ ἦν ἰδεῖν ἔκτοτε πλῆθος πολέμων, λέγοντες οἱ Τούρκοι, Ἡ πόλις αὕτη ἡμετέρα ὑπάρχει. Ἐἰ γὰρ ἡμεῖς ταύτην ἀσθενούσαν οὐκ ἀπέδειξαμεν, οὐκ ἂν εἰς ὑμᾶς ἀπέκλιετ. Ἐν γὰρ τούτῳ τῷ φρονήματι καρτερὰ μάχη ἐγένετο, καὶ ὑπερίτχουν οἱ Τούρκοι, ἐλίμωτρον δὲ οἱ Θεσσαλονικεῖς. Οἱ δὲ Λατῖνοι, φοβούμενοι μὴ πως οἱ Ῥωμαῖοι στενωχωρηθέντες ποιήσουσιν ἄνταρσιν, καὶ εἰσάξουσιν τοὺς Τούρκους, τοὺς δὲ Βενετικὸς διώξουσιν, ἦν γὰρ καὶ προλαβῶν ἡ πόλις τῶν Τούρκων, ἤρξαντο τοὺς τῶν εὐγενῶν Ῥωμαίων οἴκους μεταστέλλειν, τοὺς μὲν εἰς Εὐβοίαν, τοὺς δὲ ἐν Κρήτῃ, ἄλλους ἐν Βενετία· ἡ ἀθεμένη οὖν ἐπιπλαστος ἀφορμὴ, ὅτι τὰ πρὸς χρεῖαν εἰσὶ σπάνια, εἰσὶν σίτος, κριθαί, ὕσπρια, κρέα καὶ ἄλλο εἰ τι τρόφιμον. Διὰ τὸ ἀραιῶσαι οὖν τὰς οἰκίας, μετακισάτωσαν οἱ προύχοντες ἕνεκα τῆς στενωχωρίας ταύτης, καὶ εἰς τὸ μετέπειτα Θεοῦ ἀρωγούντος ἐπανελεύσονται. Μετήγαγον οὖν πλείστους ὄδε κάκεισε, καὶ πολλοὺς ἐν τῷ βυθῷ ἐβρίψαν· ἄλλους ὡς ἀπίστους ἐκόλαζον· τοὺς δὲ ἐναπολειφθέντας ἐν μυρταῖς ἀσελγείαις ἐκάκουν.

Μετὰ δὲ τὸ ὑποστρέψαι τὸν Μωράτ ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς Θράκη, ἔστειλαν οἱ Βενετικοὶ ἀποκρισιάρχους πρὸς αὐτὸν αἰτοῦντες εἰρήνην. Ὁ δὲ οὐκ ἀπόκρισιν παρέσχεν αὐτοῖς, ἀλλὰ μόνον, ὅτι Ἡ πόλις αὕτη πατρικὸν μου κτήμᾶ ἐστι, καὶ ὁ ἐμὸς κάππος Παγιαζιτὴ δυνάμει, χειρὶ παρὰ τῶν Ῥωμαίων ταύτην ἔλαβον. Ἐἰ γὰρ ἦσαν Ῥωμαῖοι οἱ δυναστευόντες, μοι εἶχον ἂν πρόσρασι τὸ λέγειν ἐ ἀδικῶν. Ὑμεῖς δὲ Λατῖνοι ὄντες, καὶ ἀπὸ Ἰταλίας, εἰς ἡ προσχώρησις τῶν ὄδε; Μετανάστητε, εἰ βούλεσθε· εἰ δὲ μὴ, ἐρχομαι ταχύ. Στραφέντες οὖν ἀπρακτοὶ ἔγραψαν τὴν ἀπόκρισιν ἐν Βενετία οὖν ταῖς τριήρεσι τῆς καρδιάς, ἦγουν τῆς παραφυλακῆς. Ὁ δὲ Μωράτ ἕαρος ἀρξαμένου ἀπάρας ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ εἰς Σέρρας ἤλθε (59)· κάκει τὸν στρατὸν συναθροίσας ἐκ τῆς Δύσεως, ἔγραψε τῷ Χαμζᾷ λαβεῖν τὰς δυνάμεις τῆς Ἐω, καὶ παρῶσαι τὸν πορθμὸν τοῦ ἐλθεῖν ἐν Θεσσαλονίκη. Συνκαφθέντες οὖν ἑμοῦ, στέλλει τούτων ἐν Θεσσαλονίκη οὖν πάσαις ταῖς δυνάμεισιν. Ὁ δὲ Μωράτ ἦν ἐν Σέρρας κατατροφῶν τῶν ἐκεῖ ἀγαθῶν· ἦν γὰρ φιλῶν τὰ συμπόσια, νέος γὰρ ὄπηρχε τότε, ἄγων ἔτος που εἰκοστὸν πέμπτον. Ὁ δὲ Χαμζᾶς ἐδίδου σκόλοπα τὸ καθ' ἑκάστην πολεμίζων Θεσσαλονίκη. Οἱ δὲ ἐντὸς ὡς πρὸς τοὺς ἔξω ἦσαν ἐκτὸν πρὸς ἕνα. Τότε - κατσκευάσας κλίμακας, καὶ ἐλε-

πόλεις πλείστας, καὶ κατασκευὰς πολλὰς, ἐμήνυσσε ἅπαντες ἰσταντο ἐκδεχόμενοι τὰς τριήρεις ἀπὸ τῆς Βενετίας. Καὶ ὁ Μωράτ ἤλθε, καὶ τὰ τοῦ πολέμου καλῶς κατασκεύαστο, καὶ αἱ τριήρεις οὐκ ἦσαν. Τότε ὁ Μωράτ ἐκήρυξε διὰ τῆς σάλπιγγος, λέγων· Ἰδοὺ δίδωμι πάντα τὰ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὑμᾶς, ἄνδρας, γυναῖκας, παῖδια, ἀργυρον, χρυσόν· μόνον τὴν πόλιν ἐμοὶ ἀφετε. Τότε ἠχησάντων τῶν ὀργάνων καὶ τῶν κλιμάκων τεθέντων (τί γὰρ εἶχον πρᾶξι πεντακόσιοι, ἢ χίλιοι, ἢ διαχίλιοι ἄνδρες; ἐν τῷ αὐτῇ πόλει; Μόλις γὰρ ἐν δέκα προμαχώσιν εἰς τζαγρὰ-εἶδος ἴστατο). ἐπιβάντες οὖν τοῖς κλιμαξίν αὐθωρὸν ἐντὸς ἐδρέθησαν· καὶ ἀνοίξαντες μίαν πόλιν, ὡς σηῆος μελισσῶν ἄπας ὁ στρατὸς ἐντὸς εἰσήει. Καὶ ἦν ἰδεῖν ξένον τέρας, ἄνδρας καὶ γυναῖκας, σὺν νόις καὶ παρθένους ἀφήλιξι καὶ βρεφυλλίοις, ὀρμαθούς ὁ καθείς τῶν ἰππέων ἔχων ἐν χερσίν ἔλκοντας. Αὐτοὶ δὲ οὐαὶ μόνον ἐλκόμενοι ἐκρίζον, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐλεῶν, οὐδὲ ὀρέγων χεῖρα βοθηταίς. Ἀπαρχὴ κακῆ, καὶ ἀπαισιος τῶν μελλόντων κακῶν ἐν τῇ βασιλευσούτῃ. Ἐγυμνώθησαν οἴκοι, ἡρημώθησαν ναοὶ, ἐκκλησιῶν εὐπρέπειαι, κειμήλια ἱερὰ ἐν χερσὶ μιαρῶν, παρθένοι σεμναὶ ἐν ἀγκάλαι; ἀσιώτων· γυναῖκες εὐγενεῖς ἐν χερσίν ἀγενῶν, καὶ τὰ πάντα κακά. Τί; καὶ πῶς; καὶ διατί; Διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν. Ἐν μιᾷ οὖν ἡμέρᾳ κενωθείσα ἡ τοσαύτη πόλις ἔμεινεν ἔρημος. Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἀθροίσας ἐκ τῶν πέριξ χωρίων καὶ πόλεων ἐγκατοίκους Τούρκους σὺν γυναίξιν καὶ τέκνοις κατέστησε, κελύσας· Ἐἴ τις τῶν Ῥωμαίων ἐξαγορασθεῖη, καὶ ἐλευθερωθεῖη, ἐγέτω ἄδειαν τοῦ ἐλθεῖν καὶ οἰκῆσαι πάλιν ἐν αὐτῇ τῇ πόλει. Τὰ δὲ τῶν μοναστηρίων κρείττοτερα, ὧν αἱ φῆμαι πανταχοῦ ἐκηρύσσοντο, ἐποίησε βωμοὺς τῆς αὐτῶν θρησκείας, πλὴν τοῦ ναοῦ τοῦ μεγάλου μάρτυρος Δημητρίου. Καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ εἰσελθὼν, καὶ θύσας κρινὸν ἕνα οἰκίσαις χερσίν προστύξας, εἶτα ἐκέλευσε τοῦ εἶναι ἐν χερσὶ τῶν Χριστιανῶν (60). Πλὴν καὶ τὸν τοῦ τάφου κόσμον, καὶ τοῦ ναοῦ, καὶ τῶν ἀδύτων ἅπαντα οἱ Τούρκοι ἐνοσπίσαντο, τοίχους μόνον ἀρέντες κενούς. Ἀπάρας δὲ ἐκ τῆς Θεσσαλονίκης ἤλθεν ἐν Ἀδριανουπόλει. Μετ' ὀλίγον δὲ οἱ Βενετικοὶ στείλαντες ἀποκρισάρλους ἐποίησαν εἰρήνην, φοβούμενοι μήπως ὀλέσῃσι καὶ τὴν Εὐβοίαν.

juasit. Ornamentum vero sepulcri et memorie Turci furati sunt, parietibus nudis solummodo Turcianopolim repetivit. Paucos post dies Veneti legatos ad eum mittunt, qui pacem composuerunt, meta adducti ne Euboea sibi insuper eriperetur.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἡγήθη τις τῶν υἱῶν τοῦ βασιλέως Βλαχίας Μύλτζου (61), εἶχε γὰρ πολλοὺς

A comparatus rationem unius ad centum habebat. Apparatis etiam scalis machinisque bellicis quamplurimis, Moratem venire hortatur, ut expugnandam urbem adoriantur. Triremes interim Venetiis expectabant, qui intra urbem obsessi tenebantur. Accessit ergo Morates, et cuncta perite apparsa invenit, nec comparebant triremes. Tunc Morates tubicinis voce talia militibus edixit: Ecce omnia, quae in hac urbe sunt, vobis concedo, viros, feminas, pueros, argentum et aurum; urbem solummodo mihi partam volo. His per tubicinem publicatis, tubarum clangor cietur, et scalae muris admoventur. (Quid, quæso, quingenti, mille, vel bis mille viri in tam magna urbe præstare poterant? cum vix unus sagittarius in decem turribus adesset.) Scalis itaque in muros subierunt, et simul in urbem se coniecerunt; et per portarum unam ab eis patefactam totus exercitus, velut examen apum intravit. Observabatur tunc oculis spectaculum prodigio simile. Equitum singuli catenas manibus tenentes, viros, feminas, pueros puellasque impuberes, et infantes 112 post se traherant. Qui traherantur hanc solam vocem, Væ emittebant, nec erat qui eorum miseriis tangeretur, manumve adjutricem protenderet. Malum omen et funestum calamitatum, quæ urbi imperiali impendebant. Direptæ sunt domus, desolata templa; ecclesiarum ornamenta et sacra vasa manibus pollutis impiorum contrectata sunt: virgines venerandæ in amplexus impudicorum venerunt: feminae nobiles ignobilium mancipia factæ sunt; omnia tandem mala eos obruerunt. Quid hoc? quomodo et quare accidit? Propter peccata nostra. Unius igitur diei spatio tanta urbs omnibus incolis orbata, desolata penitus stetit. At Morates imperator ex vicis et oppidis proximis novos colonos Turcos cum uxoribus et liberis in eam deduxit. Præterea edixit, ut, si quis Romæorum, redemptionis soluto pretio, in libertatem postliminio rediisset, in eam venire et secure habitare posset. Præcipua monasteria, quorum fama celebris ubique erat, suæ religioni templa, præter insignis martyris Demetrii aedes, consecravit. Quamvis enim id ingressus templum suis manibus arietem immolasset, Deumque precatus esset, Christianis tamen restitui postea martyris, templi et adytorum quodcumque erat, relictis. Thessalonica deinde abscessit Morates et legatos ad eum mittunt, qui pacem composuerunt,

Per id quoque tempus Mylicæ Walachiaë vaivodæ nothorum filiorum (quales multos Veneri admodum

Ismaelis Bullialdi notæ.

(60) Εἶτα ἐκέλευσε εἶναι ἐν χερσὶ τῶν Χριστιανῶν. Hoc notavit Auctor noster, quoniam Turcorum institutio adversari videtur: qui Christianorum

templa, in quibus preces suas recitaverint, leges veliti restituere se posse negant.

(61) Τοῦ βασιλέως Βλαχίας Μύλτζου. Ut Ducæ

deditus susceperat) unus Constantinopoli excessit, A ubi in palatio Joannis imperatoris militari habitu agebat: et cum Walachis adolescentibus ad bellandum rebellandumque aptis, tunc temporis Constantinopoli commorantibus, familiariter versabatur. Hunc illi in quamdam arcem Walachix abducunt, et ad eos illic congregatos multi quotidie confluant, exercitusque potens colligitur. Levis quippe Walachorum gens, et ad struendas principi suo insidias instabili mobilique animo proclivis. Walachis tunc imperabat Danus, Mylæ ex fratre Dano etiam appellato nepos. Ille, comperta Mylæ morte, dum Morati urbem oppugnanti militabat, ut qui ad manus conserendas semper paratus esset, ad locum quemdam insidiis quæsitus cum Turcia currit, et occasionem hinc nactus occente in urbem se recipit. Apud imperatorem quisnam esset professus, portis postea Romæ in hostes erumpentibus 113 se jungere, et adversus Turcos præclara facinora edere. Soluta urbis obsidione, speque deluso Morate, qui a scopo quem intendebat, decerravit, Danus ab imperatore missionem venerabundus petit, viamque sibi aperiri, qua ad suos rediret. Ipsum honorifice dimisit imperator, et navi maxima vectum mari Pontico Asprocastrum usque transmisit. Illic qui occurrunt Walachix magnates principem salutaverunt, et occiso Mylæ filio notho, avito principatui eum reddiderunt. Postquam vero totius Walachix do-

νόθους άσωτω; ζών, και άπάρας έκ της Κωνσταντινουπόλεως, ήν γάρ εκεί διάγων έν τώ παλατίει του βασιλέως Ιωάννου έν στρατιωτικώ σχήματι και συνομιλών καθ' έκαστην σүн νεωτέροις, και πρός τά μάχιμα και άνταρτικά έπιδειξίσις ήσαν γάρ και Βλάχοι τινές εύρισκόμενοι τώ τότε καιρώ έν τή Κωνσταντινου. Και δη λαθόντες αύτύν άπήρσαν έν ένί άκρω Βλαχίας· και εκεί άθροισθέντες εκανόν τώ καθ' ήμέραν ήθροίζοντο, και παρεμβολή κραταία έγένετο. Ήν γάρ τώ γένος των Βλάχων άούστατον, και πρός έπιβουλιαν των ήγεμόνων ρέπων την γνώμην εύκίνητον. Ο γάρ βασιβδδας τού τότε καιρού ύπήρχεν άνεψίος του Μύλτζα, υιός αδελφού Ντάνου έπονομαζομένου. Μαθών σүн ότι τέθνηκε Μύλτζας, εκείνος; δε ήν διάγων σүн τώ Μουράτ, ότε έστράτευσε κατά της πόλεως, και ώς έν παρατάξει πολέμου έτοιμος, και αύτός σүн τοίς Τούρκοις δραμών εις ένέδραν, έλαθεν εισελθών έν τή πόλει. Και έμφανή ποιήσας έαυτόν τώ βασιλει, εξήρχετο σүн τοίς Ρωμαίοις, και ήνδραγάθει κατά των Τούρκων. Ός σүн ό Μουράτ άπέστη της πόλεως, μη τυχών δ έν έλπίσι ήν, άλλ' άποτυχών του σκοπού, και ό Ντάνος προσκυνήσας τώ βασιλει εξήκει έλευθεριαν, και όδόν εύθειαν τού έλθειν εις τά Ισια. Ο βασιλεύς φιλοτιμησας δε, και εις μίαν των μεγίστων νηών εισάξας, έστειλεν αύτόν από του Ποντικου πελάγους εις τώ Ασπρόκαστρον. Εκεί δε οι της Βλαχίας εύρισκόμενοι άρχοντες εύφήμησαν αύτόν ώς ήγεμόνα, και εις την παππικην ήγεμονίαν άποκατέστησαν, κτει-

Ismaelis Bullialdi notæ.

narratio, quam de Valachis hic prosectus est, rite intelligatur, principum istorum seriem genealogicam subjiciamus: qualem ex textu ipsius colligimus.

gicam subjiciamus: qualem ex textu ipsius colligimus.

N		DANUS	
Mylæ, seu Mirkes, de quo cap. 19, et hoc 29.			
N. filius nothus a Dano Dani F. occisus.	Dracula alter filius nothus, qui Danum Dani F. occidit.	Danus a Dracula occisus.	N. a Morate in Valachiam ut ei imperaret missus: et a Dracula victus et interfectus.

N. a Joanne Hunniade excæcatus. Hist. Hung.

De Mirke et Dano Joannes Thwrozius in Chronicis Hungaricis, anno 1415, cap. 17, mentionem facit, eodem sanguine natos, non tamen fratres fuisse: quorum hic Turcorum auxilia, ille Sigismundi opem imploravit. Antonius pariter Bonifinius rerum Hungaric., decad. III, lib. III, anno 1415, sic loquitur: In causa Valachorum duo fuere principes, Daan alter, alter Merkes dictus, uterque eodem genere natus; dominandi gratia est nata discordia. Daan cum se viribus inferiorem esse cerneret, præcipiti consilio tractus ad Turcarum opem confugit: a quibus auxilia, quæ petierat, facile intravit, cum occupandæ illi Daciæ potissimam hanc esse ducerent occasionem. Quare ut cognatum sibi infensum regno exigeret, profanas legiones induxit. Merkes, ne Turcas Daciam invadere pateretur, neve sæclæ gentis opibus regno ejiceretur, ad Sigismundi opem confugit, etc. Losoncius cum exercitu ad tuendum Merkem missus a Turcis et Valachis cæcus est. Laonicus, lib. IV, de Myrke, et Tano verba facit, quorum opibus et auxiliis usus est Moses adversus Musulmanum, lib. V, Draculium ab Hunniade victum, et Daciæ seu Valachix Danum

præpositum fuisse: qui omnes Draculii consanguineos et affines occidit: qui duces Myræ filii nothi erant, ait Laonicus. Ex Joanne vero Thwrozio discimus, post cladem Varnensem ab Hungaris acceptam, Joannem Hunniadem Corvinum fuga salutem sibi querentem in Valachiam evasisse, ibique a Draculio vaivoda captum, aliquandiu detentum fuisse. Tali injuria accepta ira incensus Hunniades in Draculium, anno 1416, movet, captumque cum filio ejus primogenito capite plectit. Dani quoque vaivoda filium luminibus privat. Laonicus, lib. VII, de capto a Draculio Hunniade etiam disserit: et hunc in Dacos movisse, ut Daanum in possessionem Valachix mitteret. Belli exitus is fuit: Daci Draculium deserunt, et ad Daanum transfugiunt. Draculius a suis desertus fugæ se mandat, a qua per Danum, qui eum insecutus fuerat, retrahitur, ab eoque una cum filio interficitur. Aut igitur Laonicus de Dano isto falsa scribit, aut duos fuisse necesse est: unum juxta Hungaricam historiam, excæcatum: alterum, qui, juxta Laoniciam, Draculium interfecit. De his Mirke et Dano pauca Leunclavius in *Parvæctis*, num. 71, sed quæ nullius sunt momenti.

ναντες τὸν νόθον υἱὸν τοῦ Μύλητα. Ὁ δὲ ἐγένετο κύριος πάσης Βλαχίας, ἔστειλεν εἰς τὴν Μωράτ ἀποκριταρίους εἰρηνεύσαν αὐτὴν, καὶ ἐγένετο. Ἦν γὰρ χρηστὸς τῷ ἦθει, καὶ ἡμερος ὁ Μωράτ· εἶδοτε γοῦν παρ' αὐτοῦ τὸ κατ' ἔτος τέλος; καὶ εἶχε παντοίαν ἀνάπαυσιν καὶ τὴν Βλαχίαν ὁ Ντάνος αὐθέντευεν. Ἀλλ' ἐπάντω μοι νῦν ὁ λόγος εἰς τὸν Δραγοῦλιον· οὗτος γὰρ ἔκαλειτο πανούργος τοῖς τρόποις ὧν· καὶ γὰρ τὸ Δραγοῦλιος ὄνομα πονηρὸς ἐρμηνεύεται. Κροτήσας οὖν πόλεμον μετὰ τοῦ Ντάνου ἀπέτεμε τὴν αὐτοῦ κεφαλὴν, καὶ κύριος τῆς ἡγεμονίας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ κατέστη. Ὁ δὲ Μωράτ, μαθὼν τὸ δρᾶμα, βραδέως ἔφερεν· εἶχε γὰρ ἐν χερσὶν ἄλλων ἀδελφῶν τοῦ Ντάνου, καὶ βουλευθεὶς τοῦ καταστῆσαι αὐτὸν ἡγεμόνα ἀντὶ τοῦ φανευθέντος ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἔστειλεν αὐτὸν σὺν δυνάμει ἐν Βλαχίᾳ. Ὁ δὲ Δραγοῦλιος πόλεμον στεφάνῳ ἡγεύρας κατὰ τῶν ἐπεμβαίνόντων ἔτρεψε, καὶ εἰς τέλος ἠπάνισε, καὶ τὸν Δραγοῦλιον (62) ἔκτεινε, καὶ αὐτὸς τὴν ἡγεμονίαν ἐκληρονόμησεν. Ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ ἔτει (63) ἦλθεν εἰς ἐκ τῶν τοῦ Καραμάν ἀπαγγέλλων τῷ Μωράτ, ὅτι ἐν τοῖς ἵπποις αὐτοῦ ἔστιν εἰς τῶν Ἀραβικῶν ἵππων ἐν τε πράξει, ἐν τε ἡλικίᾳ, ἐν χρώματι, ἐν ἰσότητι τῶν μελῶν τε καὶ ἀρθρῶν ὡς οὐδεὶς τῶν παρὰ τοῖς Ἀραβί καλῶς καὶ ἐπιμελῶς τρεφομένων καὶ παιδευομένων. Ὁ Μωράτ οὖν, ἰδὼν εἰς ἐπιθυμίαν τοῦ ἵππου, στέλλει ἕνα τῶν τιμῶν αὐτοῦ δούλων καὶ ζητεῖ τὸν ἵππον, ἐλπίζων ὁ Μωράτ κατὰ τὴν πρώτην ἀγγελίαν τοῦ δοῦναι τὸν ἵππον χάριν φιλίας, ἢ ἀνταλλαγῆς τινος τιμήματος. Ἦν γὰρ ὁ Μωράτ αἰεὶ δέρων, καὶ ἐπαπειλῶν αὐτὸν πάντοτε, ἐκ πατρόςθεν καὶ πάππων εὐτυχῆς ὧν κατὰ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Καραμάν. Ἐθάρξει τίνων κατὰ πολλοὺς τρόπους τοῦ ἔχειν τὸν ἵππον. Ὁ δὲ Καραμάν, τὰ ἐναντία φρονῶν, ἀπελογήσατο τῷ δούλῳ τοῦ Μωράτ, *Δύναται ὁ κύριός σου ἐπιθῆναι τῷ ἵππῳ τούτῳ*; δεικνύων δακτυλοδείκτους καὶ τὸν ἵππον· *ὃ δὲ εἶπεν· Εἰ δύναται ἢ οὐ δύναται, οὐκ ἐμοὶ τηγάνει τὴν ἀπόκρισιν δοῦναι*· αὐτὸς γὰρ δύναται τοῦ ἀναποκριθῆναι σοι· ἐμοὶ δὲ ἀπόκριναί τί τὸ μέλλον ἀναποκριναί τῷ κυρίῳ μου. Ὁ δὲ Καραμάν ἔφη, *Ἀνάγγειλον τῷ κυρίῳ σου, ὅτι Οὐ δύνησιν καθίσαι ἐν τῷ ἵππῳ ἀγέρωχος ὑπάρχων, μόλις γὰρ ἐγὼ τὴν ἐπιθῆσιν τιθῆμι, καὶ διὰ τοῦτο οὐ πέμπω σοι*. Ὁ δὲ Μωράτ, ἀκούσας τοὺς λόγους, ἐσκληρύνθη, καὶ σπουδῆ τὰ στρατεύματα συναγαγὼν, καὶ περάσας τὸν Πορθμὸν εἰς Π. οὔσαν ἀφίκετο, κάκει μικρὸν ἀναμείνας· Ἔως καὶ τὰ τῆς Ἀνατολῆς συναχθῶσι. Καὶ ὁ πρὸ μικροῦ βῆθαις Δραγοῦλιος ὁ βασιλεὺς Βλαχίας ἐφάσασε διαβάς τὸν πορθμὸν, καὶ ἐν τῇ Προῦση τυχῶν τῷ Ἀμρᾷ Μωράτ· καὶ προσκυνήσας αὐτῷ ὑπετάγη, ὑποσχεθεὶς ἐπὶ τῶν δέη περᾶσαι ὁ Μωράτ ἐν τῇ Θύγγρῳ, αὐτὸς δώσει

minationem adeptus est, ad Moratem placandum legatos mittit, qui exoratum eum habuerunt. Mansuetus quippe erat Morates, laudabilibusque moribus praeditus: cui vectigali annuo solulo, pace ac Walachiae imperio potlebatur Danus. Sed ad Draculium redeamus, eo etenim nomine, cui pravi notio inest, cum improbus esset appellabatur. Is itaque debellato Dano caput amputat, patrisque sui principatum obtinet. Hoc facinus aegre tulit Morates: cumque Dani fratrem apud se haberet successorem principatus proclamat, et viribus instructum in Walachiam dimittit. Draculius, bello adversus invadentes fortiter gesto, eos in fugam vertit, omninoque delevit, et Dani fratre occiso regnum obtinuit. Anno illo venit quidam ex Caramani servis, qui Moratem monet, in illius equili egregie ac diligenter curatum equum Arabem ali, praeter ceteris ejusdem generis agilem ac docilem: aetate, colore, ac membrorum concinnitate praestantem. Quare Morates, equum avido concupiscens, quemdam servum suum primarium, qui eum peteret, mittit: fiducia plenus, quamprimum significaret eum se cupere, Caramanum amicitia stabilendae, vel quampiam rem aliam vicissim consequendi gratia, illico concessurum. Morates quippe manus ei intentans minis usquequaque terrebatur; prospereque semper majores sui ipseque adversus Caramanum res suas gesserant: multis etiam de causis confidebat equum se consecuturum esse. Verumtamen secus sentiens Caramanus Moratis servum his verbis interrogavit: *Dominus tuus hunc equum (quem digito demonstrabat) conscendere potest?* Respondit servus, *Possit necne, dicere meum non est*; ipse enim, tuis verbis quae reponat, habet; mihi vero responsum redde, quod ad dominum meum referre possim. Ad eum itaque ejusmodi verba habuit Caramanus, Domino tuo nunti meo nomine: *Equo insidere nequies, cum ardua service superbus existat, vix enim sessorem me patitur, eum propterea tibi non mitto*. His exasperatus Morates exercitum velociter conscribit, fretoque trajecto 114 Prusam venit, illicque, dum Orientis copiae se conjungerent substitit. Paulo ante memoratus Draculius Walachiae vaivoda fretum etiam transvectus Prusam ad Ameram Moratem accessit: veneratusque subditum se professus est, fidemque dedit se Morati, quandocumque in Hungariam movere voluerit, transitum concessurum, et ad fines usque Germaniae et Russiae viam ei praesturum. Tantis promissis motus Morates, convivam competentemque ad mensam suam admisit: multisque donis illum, ac comites plusquam trecentos honoratos amice complexus dimisit. Prusa deinde, Cotyzae profectus, indeque progrediens, sues ditio-

Ismaelis Bullialdi notae.

(62) Scriptum interlin. Δάνου adde ἀδελφῶν et dele Δραγοῦλιον.

(63) *Ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ ἔτει*. Hujus belli Cara-

mano illati Laonicus lib. v, et Leuncl. lib. xiv, mentionem faciunt.

nunam Caramani Invasit, urbesque duas recepit, unam Aksiari, alteram Pegsiari Turcorum lingua appellatas: hæcque Iconio vicina satis est, bidui itinere ab ea disita. Quod invadenti opponeret, Caramanus non habebat: quare legatos ad eum mittit ditionis suæ præcipuas vires, qui magnam pecuniæ vim, equum, duasque subactas urbes, earum etiam agros et vicos, si tamen retrocedere vellet, offerrent. Ad Moratem etiam soror ejus, (quam Caramanus uxorem duxerat, eaque affinitate contracta Moratis sororius erat) litteras hortatorias scripsit: quibus ad pacis conditiones adductus, eam jurejurando sancivit, et ad sua reversus est. τούτῳ ἐντιμωτέρους τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ, καὶ χρήματα ἰκανὰ καὶ τὸν ἵππον, καὶ τὰς δύο πόλεις δέ: ἔλαβε σὺν τοῖς κάμποις καὶ τοῖς χωρίοις, μόνον τοῦ στραφῆναι εἰς τὰ ὀπίσω. Στελλασα καὶ γραφὰς παρὰ κλητικὰς ἢ ἀδελφῆ αὐτοῦ πρὸς αὐτόν, ἦν γὰρ Καραμάν γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ Μωράτ· ὁ δὲ καμφθεὶς ταῖς παρακλήσεσι αὐτῶν ἐποίησεν εἰρήνην σὺν ἄρκοις, καὶ ὑπέστρεψεν.

ἄκρον, αὐτὸς γενήσεται προδοτικὸς ἄρκου ὄριον Ἀλαμανίας τε καὶ Ῥωσίας. Ὁ δὲ Μωράτ ἀγασθεὶς ἐπὶ τοῖς ὑποσχεθεῖσι, καὶ ὁμοεπάρατον καὶ συμπίτην αὐτὸν ποιήσας, καὶ λίαν φιλοτιμήσας, καὶ δῶρα πλείστα αὐτόν τε, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, ἔσαν γὰρ ὑπὲρ τοὺς τριακοσίους, καὶ ἀσπασάμενος ἀπέλυσεν. Ὁ δὲ Μωράτ ἐκ τῆς Προδοσίας εἰς Κοτύαιον ἔβη, ἐκείθεν ἀπάρας εἰσῆλθεν ἐν τοῖς ὄρεισι: τοῦ Καραμάν. Καὶ χειρωσάμενος πόλεις δύο, ἡ μία καλεῖται κατὰ τὴν τῶν Τούρκων γλῶσσαν Ἀκκισαρή, ἡ δὲ ἑτέρα Πεγσιάρη (64), ἦν δὲ ἡ πόλις αὐτῆ ἐγγὺς Ἰκονίου ἀπέχουσα δύο ἡμερῶν ὁδόν. Τότε ὁ Καραμάν μὴ ἔχων τι δρᾶσαι, στέλλει πρὸς αὐτὸν πρέσβεις, καὶ ἐπιτίθει τὸν ἵππον, καὶ τὰς δύο πόλεις δέ: ἔλαβε σὺν τοῖς κάμποις καὶ τοῖς χωρίοις, μόνον τοῦ στραφῆναι εἰς τὰ ὀπίσω. Στελλασα καὶ γραφὰς παρὰ κλητικὰς ἢ ἀδελφῆ αὐτοῦ πρὸς αὐτόν, ἦν γὰρ Καραμάν γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ Μωράτ· ὁ δὲ καμφθεὶς ταῖς παρακλήσεσι αὐτῶν ἐποίησεν εἰρήνην σὺν ἄρκοις, καὶ ὑπέστρεψεν.

CAPUT XXX.

Serviam a Georgio Vulci F. Morates repetit. Georgius filiam suam ei nuptam dat, concessa in dotem Servia parte Morates duce Draculio Hungariam frustra invadit. Morates socio suo Georgio bellum inferi, urbes capit, sororius suos huminibus privat. Draculius in carcerem detrusus datis filiis obsidibus liberatur. Morates Bellogradum frustra oppugnat.

Postquam vero Adrianopolim Morates venit, Despotiam Servia Stephanum Lazari filium, Bajazitius sororium, cujus meminimus in Bajazitibus Iltrim rebus enarrandis, fato cessisse rescivit. Ab ejus successore Georgio per legatos totam Serviam repetit; hæredem quippe decessor non genuerat; supererat nepos ex Maria Lazari filia, ei defuncti Stephani sorore. Erat equidem Georgius Vulci filius etiam Lazari gener. Admissos legatos ut decebat honorifice suscipit. Secumque cogitat draconis fraudes; qui, si comederit, et aliquatenus satiatius fuerit, quietus recumbet; alias, si nulla ei offa in os injiciatur, Serviam, Bulgariam paternaque ditiones suas omnes hiantie ore devoraturus. Occasione 115 itaque usus filiam suam ei despondet, maxima Servia parte dotis nomine concessa: hæc solummodo conditione apposita, ut cito pax

Ἐλθὼν δὲ ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ μαθὼν, ὅτι ὁ δεσπότης Σερβίας υἱὸς τοῦ Λαζάρου (65), καὶ γυναικάδελφος τοῦ Παγιαζήτ ἀπέθανεν, ὃν ὁ λόγος ἐν τοῖς τοῦ Παγιαζήτ χρίνοις, τοῦ Ἰληρῆμ λέγω, ἰστώρησεν, πέμψαι πρὸς τὸν αὐτοῦ διάδοχον ἀποκριταρίου: ζητῶν τὴν ἀπασαν Σερβίαν· ἦν γὰρ ὁ ἀποθανὼν μὴ ἔχων κληρονόμον, καὶ γὰρ ἀπαιετέλευτησεν. Ἐχεν οὖν ἀδελφιδοῦν ἐκ τῆς Μάρω τῆς θυγατρὸς Λαζάρου, καὶ ἀδελφῆς αὐτοῦ τοῦ τεθηνηκότος Στεφάνου. Ἦν γὰρ Γεώργιος υἱὸς Βούλκου καὶ γαμβρὸς Λαζάρου. Ἰδὼν οὖν ἀποκριταρίου καὶ τιμήσας αὐτοὺς ὡς ἐχρῆν· καὶ κατὰ μὲν λαβὼν τὰς τοῦ δράκοντος ἐπηρείας, ὅτι εἰ μὴν φάγει, καὶ κορεσθῆ μικρὸν, ταπεινωθήσεται· εἰ δ' οὐ, καὶ Σερβίαν καὶ Βουλγαρίαν, καὶ τοὺς πατρικοῦς τόπους αὐτοῦ ἅπαντα χανὼν βροφήσει. Καὶ πραγματεύεται τὸν καιρὸν, καὶ δίδωσιν αὐτῷ τὴν

Ismaelis Bullialdi notæ.

(64) Ἀκκισαρή, Πεγσιάρη. Leuncl. lib. xiv, capias has urbes dicit, quas vocat Acscheherem et Beg-Scheherem, et eodem libro Boscara appellat. In tabulis geographicis vulgatis Sari, quæ forte Acsiari, sita est ad septentrionem Iconii, Bogas, quæ Begsiari vel Boscara est, ad ortum et meridiem Iconii respectu jacet. Fallitur Ortelius, qui Ae-Serai Leunclavii Anazarbum facit: cum Ana-

zarbus in Ciliciae finibus orientalibus olim fuerit, quæ ab Iconio plurimum dierum itinere distat. (65) Ὅτι ὁ δεσπότης Σερβίας υἱὸς τοῦ Λαζάρου. Ut clarior sit legendibus Historia Ducæ in illis, quæ ad Servia despotas spectant, repetemus hic ex Mauro Orbino, qui Italice regnum Slavorum scripsit, genealogias duas, unam ex parte gentis, Nemagnæ scilicet; alteram Privaziorum.

Pars genealogie gentis Nemagna.

MILUTINUS, vel UROSCUS SANCTUS.

WLADISLAUS. Uroscus a filio Stephano aliquo interemptus anno 1331. CONSTANTINUS.

PRIMIGIA, vel SIMISSA,	STEPHANUS DUSCIANUS obiit ad Διπόταμον, ab Andronico juniore exstructum oppidum, anno 1334, ætat. 45.	Νηνα Michaelis Bulgarum regis uxor. De illa Cantacuzenus, lib. iii, cap. 2,
------------------------	---	---

Uroscus rex ultimus gentis Nemagnæ: quem Cantacuzenus, lib. iv, cap. 45. Οὐρσων appellat Cra:æ filium: qui adversus Simonem avunculum suum Acarnaniam principem bellum gessit.

αὐτῶ θυγατέρα εἰς γάμον (66), καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Σαρβίας εἰς προίκα, τάχα μόνον ἑνὸς κοῦκος ποιήσῃσι τὴν εἰρήνην· χρυσοῦ δὲ καὶ ἀργύρου τάλαντων ἀριθμὸν τίς διηγῆσεται; Στέλλει ἀποκριεῖαριους, καὶ πείθουσι τὸν ἡγεμόνα· καὶ πέμπει τὸν Σαρτζιαν ἕνα τῶν βεζιρῶν τοῦ μνηστεύσας τὴν κόρην, καὶ δοῦναι ἔρχουσι τῷ Γεωργίῳ καὶ λαβεῖν παρ' αὐτοῦ ἀσφάλειαν. Ἐντυχὼν οὖν ὁ Σαρτζιαν τῷ δεσπότη Γεωργίῳ, καὶ τελειώσας τὴν τῶν μνηστέρων πράξιν ἐπανῆλθεν. Αἰτήσας λύσιν τοῦ οἰκοδομησῆαι πολίχνην ἐν τῇ ἀκτῇ τοῦ Δανούθω, δέδωκεν αὐτὴν ὁ Μουράτ, καὶ ἀπελύθη ὁρισμὸς εἰς αὐτὸν, καὶ ἤρξατο κτίζειν ὁ δεσπότης τὸ Σμεδρόβον. Ὁ δὲ Μουράτ ἤδη θέρους (67) ὥρας ἐγγὺς οὐ-

A jurejurando sanciretur, auri vero et argenti talenta quæ solvit, quis numerare potest? Destinat deinde legatos, qui principem Moratem ad has pacis conditionis suasionibus adducunt. Ille uxorem suam Sariciam mittit, qui puellam, quam uxorem ducturus erat, sponsalibus nomine suo interesset, fidemque Georgio daret vicissimque ab eo acciperet. Profectus itaque Saracias ad despotam Georgium post celebrata sponsalia rediit. Licentiam ædificandi castrum ad Danubii ripam petiit etiam despota, qua Moratis decreto concessa, Smedrovum construere cœpit. Ingruente deinde ætate in Hungariam Morates movit, Danubioque ad Nicopolim trajecto ei occurrit Draculius, qui,

Ismaelis Bullialdi notæ.

Unde patet Ducam, cap. III, hujus historię errasse cum Lazarum Stephani, qui in hac genealogia Duscianus est, filium asserit; quod forte crediderit alium præter filium Stephano Craiz non succes-

sisse. Lazari itaque genealogiam exhibebimus, ut ultimorum Servię et Rascię despotarum originem videamus.

Genealogia gentis Pribazicæ ex qua ultimi Servię despotæ.

PRIBASII.

Despota LAZARUS occisus in prælio ad Cossovum campum: is Uroscio, Stephani Dusciani F. imperii partem armis ademitt.

STEPHANUS des- pota Servię.	MARA, vel MARIA uxor Wki Brad- chovikil.	JELINA, vel HE- LENA UXOR Nico- lai de Gara.	DESPINA, UXOR Balasæ.	WCOSAVA, UXOR Milos Kobilichit, qui Moratem occidit.	MILIEVA, UXOR Wk. Baiazitis primi.
STEPHANUS.	GEORGIUS, despota Servię succedit avunculo suo Stephano. ejus uxor Irene Cantacuzena.			GREGORIUS.	
GEORGIUS.	Wk. MARIA, UXOR Bo- nifacii Marchio- nis Montisferratil.	CASSARINA comi- tis Cilicæ Ulda- rici uxor.	LAZARUS.	MARIA UXOR Mo- ratis II.	NN. filii duo a Morate luminis privati.
MARIA, UXOR Ferdinandi Frangipedi.	JOANNES.	MARIA, UXOR Rozinæ regis.	IRINE, vel IRENE UXOR Joannis S. Petri in despota Lartensis. Galatina ducis.	MILIZA, UXOR Leonardi	

Ex ista genealogia et ex historię consensu Leunclavii error confutatur, qui Bajazitis I uxorem Georgii despote filiam asserit: et omnino falsa est genealogia, quam in Pandectis num. 54, exhibuit. Lazari filius, qui liberis nullis superstibus obiit anno 1421, Stephanus est: cui successit Georgius Brancovikius Lazari nepos ex Mara, quam Maro Ducas appellat. Quod vero dicit noster Georgium fuisse Lazari generum, non autem nepotem, perperam scriptum; et certe scribere debuit, υἱὸς Βουλλίκου τοῦ γαμβροῦ τοῦ Λαζάρου. Si enim Stephanus despota, superstiti ex sorore sua Maro, seu Mara, nepote, qui ei successit, obiit: alius esse non potest præter Georgium, a quo novi juris reperitor Morates Serviam repetebat; quia sine liberis Stephanus ejus avunculus obierat. Morates Mahometis F. Bajazitis N. Milievam aviam non habuit: ex ea enim liberos suscepisse Bajazitem nullus auctor tradidit.

(66) Καὶ δίδωσιν αὐτῷ τὴν αὐτοῦ θυγατέρα εἰς γάμον. Maurus Orbinius in regno Slavorum notat Moratem in Georgium Servię despotam post Stephani, qui Lazaro natus erat, obitum movisse, et loca aliquot occupasse: quem ut placaret Georgius, tributarium ac vectigalem Moratis se profiteatur. Verum cum Morates Georgium promissis haud stare cerneret, bellum rursus anno 1435 ei intulit. Legatum vero Georgium ad eum mittit, per quem

C se vectigal solvere peratum, et ad jussa capessenda promptum fore pollicetur. Morates ergo per Saraziam Bassam non solum vectigal, sed et Mariam Georgii filiam uxorem sibi dari postulat. Ut tributum solvere paratus erat Georgius; ita nuptias illas aversabatur. Victus tamen Ierinæ sive Irenes uxoris suæ precibus, quæ hoc matrimonio Servię placatum Moratem sperabat, filiam suam Chalili Bassæ ad Moratem adducendam tradit. De Servię parte dotis nomine a Georgio concessa nullum verbum facit Orbinius. Ibidemque refellit Reinernum, Reinneccium et alios, qui dixerunt Mariam illam Georgii filiam Semendriæ seu Smedrovi deditone in Turcorum manus devenisse, Morati deinde matrimonio junctam: in qua etiam opinione deprehenditur Bonfinius *Rerum Hungaricarum* decad. III, lib. IV, Mariamque captam fuisse scribit. De Smedrovo, Morate concedente, ædificato Leunclavius et Laonicus nihil tradunt; qui de nuptiis illis mentionem faciunt hic lib. V, ille 14.

(67) Ὁ δὲ Μουράτ ἤδη θέρους. De hac expeditione Moratis, Draculio duce, quam ad annum Hegiræ 840, qui cœpit anno 1436, Julii 14, feria VI, h. storię Turcicæ referunt, audeunt Leunclavius lib. XIV, quo loco *Direcolam* hunc vocat. Zipinium vero Cibinum est seu Hermenstadium Transsylvaniæ, quam Ardeliam appellat Laonicus, urbs inter præcipuas.

lætitia exultans, eum salutat : et conjunctis copiis quas ducebat, Morati viæ comitem se adjungit. Cumque quadridui itinere intra fines Hungariæ eum duxisset, solitudinem invenerunt. Comperta enim Moratis expeditione, e vicis, pagis castrisque minoribus incolæ alio transportaverunt Hungari ; quamobrem Turci per regionem desertam incedebant, nulla re, præter castellum quoddam parvum, parta ; quod præter spem etiam occuparunt. Cum enim præsidarii ad necessaria usibus suis conquirenda exivissent, mane casu cursim prætervecti, Turci portas patentes invenerunt, nulloque renitente ingressi sunt, et cuncta deprædati excesserunt. At Zipinium usque profecti ex Hungariæ urbibus insignibus unam, propius ipsam admovere ausi non sunt. Cum itaque illius incolæ Turcos invadentes indignabundi aspicerent, portis urbis patentibus pugnam cum eis ineunt, multosque cadunt. Quare Turci retrocedunt, viæ semper ductore Draculio, a quo Morates insidias sibi struit metuebat. Ad fluvii ripam ubi devenerunt, iterum eum trajiciunt. Hocce tempore Hungariæ rex infans adhuc erat, nec, qui rem bellicam administraret, vicarium habebat. Quapropter, cognita Turcorum audacia, quemdam ex nobilibus præfectum generalium exercitibus regina constituit ; virum equidem audacem, animosum, alterumque in re bellica Achillem, vel Hectorem. Morates, amne trajectis, Adrianopolim se recepit, mittitque Sarciam velut pronubam, qui sibi desponsatam adduceret. In Serviam cum advenisset, eum benigne ac magnifice excepit despota, qui hac ipsa hieme incoronatus fuerat. Imperator namque Joannes, missis ei per Georgium Philanthropinum **116** principatus insignibus, despotam Serviciæ appellaverat. Pronubus ille tandem Servia excessit abducta virgine puella, quæ thesauros immensos vestesque auro intextas asportabat, ambos etiam fratres suos secum ducebat. Adrianopolim ubi ventum est, summa lætitia nuptiæ celebratæ sunt : aliam porro uxorem antea duxerat Morates Spenticiam filiam : hanc tamen magis ardebat, quod forma eximia, præstantique ingenio polleret. Nuptiis consummatas sororios suos, dona multa ipsis largitus, benigne dimittit ; Adrianopoli deinceps

στis στρατεύει εις Ούγγριαν, και περάτας τὸν Διουβιν διὰ τῆς Νικηπόλεως, συναντᾷ τούτων Δραγουλίου, και μετὰ περιχαρείας ἀσπασάμενος σὺν τῷ στρατῷ αὐτοῦ συνοδεύει τῷ Μωράτ, και ἐκτεθῆσας αὐτὸν ἐντέδς τεττάρων ἡμερῶν πορείαν, εὖρον ἴρημον τὸν τόπον ἑ μαθόντες γὰρ εἰ Ούγγροι τὴν ἐπέλευσιν τοῦ Μωράτ ἐμετοίχουν τὰς κώμας, και τὰ μικρὰ πολίχνια. Καὶ κατεπάτησαν οἱ Τούρκοι γῆν πολλὴν ἔρημον, μὴ κερδήσαντές τι πλὴν ἐνδὸς κάστρου σμικροτάτου, καὶ αὐτὸ παρ' ἐλπίδα. Οἱ γὰρ ἄνδρες ἐξελθόντες τοῦ εὐρεῖν τὰ τῶν ἀναγκαίων χρεῖωδη, και μείναντες ἔξω τῆς πόλεως, οἱ Τούρκοι πρῶτῃ παρατρέχοντες εὖρον τὰς πύλας ἀνεωγμένας, και εἰσῆλθον τινὸς μὴ δντος τοῦ ἀντιπαράτοντος ἑ λαβόντες δὲ τὴν λαίαν ἐξήσαν. Ἐλθόντες δὲ ἄχρι Ζιπηνίου, αὕτη δὲ ἐστὶ μία τῶν περιφανῶν πόλεων Ούγγρίας, οὐκ ἐτόλμησαν προσεγγίσει. Οἱ πολῖται δὲ ἀγρωπῶν πρὸς τοὺς Τούρκους βλάβαντες, και κατὰ στόμα ἀντιμαχησάμενοι, μὴ κλείσαντες τὰς πύλας, ἦσαν γὰρ ἀνεωγμέναι, και πολλοὺς τῶν Τούρκων φονεύσαντες, ὀπισθώρμησαν, ἔχοντες ἀεὶ τὸν Δραγουλίον προοδοποιόν. Ἐφοβήθη γὰρ ὁ Μωράτ μήπως ἐνέδρα γένηται κατ' αὐτοῦ παρὰ τοῦ Δραγουλίου, και ἐλθόντες ἐν τῇ ἀκτῇ τοῦ ποταμοῦ ἐπέρασαν. Ἦν γὰρ τότε καιροῦ ῥήξ βρεφύλλιον, και οὐκ ἦν ἐπιτροπεύων. Ὡς εἶδον τοίνυν τὴν τολμὴν τῶν Τούρκων, ἔστησεν ἡ ῥήγινα τῶν γενέων [εὐγενῶν] ἓνα μεγαδομέστικον τοῦ ζωσάτου ἄνδρα τολμηρὸν και εὐκάρηιον, και πρὸς τὰ πολεμικὰ ἔτερον Ἀχιλλεῖα, ἢ Ἐκτορα. Ὁ δὲ Μωράτ, διαβῆς τὸν ποταμὸν, και ἐν Ἀδριανοῦ κατοστήσας, ἐκέλευε τὸν Σαρτζιαν ὡς νυμφαγωγόν, τοῦ ἀγαγεῖν τὴν νύμφην ἐκ τῆς Σερβίας. Καὶ ἐλθὼν, και δεξιωσάμενος αὐτὸν ὁ δεσπότης φιλοτίμως, ἦν γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ χειμῶνι στεφθεῖς. Ὁ γὰρ βασιλεὺς Ἰωάννης, πέμψας τὸν Γεώργιον τὸν Φιλανθρωπίνον σὺν τοῖς παρασήμοις, ἐποίησεν αὐτὸν δεσπότην Σερβίας. Ἀπάρας σὺν ὁ νυμφαγωγὸς σὺν τῇ νύμφῃ ἔχοντες θησαυροὺς ἀμπερήτους και χρυσοῦφάντους στολάς, ἀγούσα μετ' αὐτῆς και τοὺς δύο ἀδελφοὺς αὐτῆς. Ἐλθόντες δὲ και χαρὰν μεγάλην και γάμους ποιήσαντες. Ἦν γὰρ ἔχων και ἑτέραν (68) προλαβὼν τοῦ Σπεντιάρ θυγατέρα γυναῖκα ἄλλὰ ταύτην ἐπόθει πλέον ὠρῆταν οὖσαν και ψυχῇ και σώματι τῶν γάμων δὲ πληρωθέντων, και τοὺς γυναικαδέλφους αὐτοῦ ἀσμένως ἀποπέμψας μετὰ δώρων πολλῶν, αὐτὸς ἐν Ἀδριανουπόλει φθινοπώρου ἀρχομένου ἐκάθιτο, πῆ μὲν ἐν κυνηγασίοις ἐξερχόμενος, πῆ δὲ ἐν θεάτροις και πῆτοις ἀσχολούμενος. Ἐαρος δὲ ἀρχομένου (69) βουλήν βουλευεται πονηρὴν κατὰ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(68) Ἦν γὰρ ἔχων και ἑτέραν. Hic locus, et qui infra cap. 53, probant Moratem ex ista Maria Mehemetem non suscepisse, quod aliqui, inter quos Reimerius, Reineccius, ab Orbino confutati scripserunt.

(69) Ἐαρος δ' ἀρχομένου. Post obitum Sigismundi imperatoris, qui incidit in annum 1457, ut notant Thwoccius et Bonfinius, bellam Georgio erve despote Turci anno 1438 intulerunt, dum Albertus Ausriacus, Sigismundi gener et successor,

bello Polonico distinebatur. Impar viribus Georgius Savum transectus ac Danubium, cum nobilibus et sacerdotibus, et filiorum uno Lazaro, in Hungariam, in qua oppida possidebat, abiit. Synderovianum quæ Smedrovium, sancti Andree castrum appellatum, tuebatur filiorum Georgii unus. Synderovianum fame expurgatum Turci ditione accipiunt. Gregorius Stephani frater capitur et execratur. Hæc Bonfinius, dec. iii, lib. iv. Laonicus, lib. v, Smedrovi obsessæ ac deditæ meminit.

τοῦ δεσπότης καὶ πενθροῦ αὐτοῦ, ἔχων εἰς τοῦτο ἓνα τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ σύμβουλον, ἄνθρωπον κακοποῦν, καὶ τῶν Χριστιανῶν ἐχθρὸν ἄσπονδον, ὀνόματι Φαδουλᾶχ· οὗτος γὰρ ἦν πρῶτον τῶν εἰσδημάτων τῆς ἡγεμονίας μέγας χαρτουλάριος· εἶτα δεῦν αὐτοῦ τὸ πανουργόν ὁ ἡγεμὼν ἔξεν καὶ πρὸς τὰς βουλὰς αὐστηρὸν, καὶ κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐχθρῶδως διακείμενον, ποιεῖ αὐτὸν καὶ μεσάζοντα. Καὶ τῷ Μουράτ μὲν τῶν ἡμερῶν εἰρηκεν· *Ἴνυ τί, κύριε, τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἡμετέρας πίστεως εἰς τέλος οὐκ ἀφανίζεις; Θεὸς γὰρ διδοῦς τὴν τοσοῦτην ἡγεμονίαν, σὺ καταστρεφῶν αὐτὴν οὐκ ἐπιβλέπεις εἰς αὐτοὺς, ὡς τῷ Θεῷ δοκοῦν, ἀλλὰ φιλονεικῶς εἰς μακροθυμίαν τοὺς ἀπίστους περιθάλλεις. Οὐκ ἔστιν οὖν τεῦτο, οὐκ ἔστι Θεῷ βουλητήν, ἀλλὰ ἡ μάχησά σου φαγέτω κρέα τῶν ἀσεβῶν, ἕως οὗ ἐπιστρέψωσιν ἐν τῇ τοῦ μόνου Θεοῦ καὶ τοῦ μεγάλου προσήτερου διδασκαλίᾳ. Γίνωσκε οὖν, ὁ ἡγεμὼν, ὅτι τὸ πόλιχνιον δ' ἐπωκυδόμενον ὁ δεσπότης Σερβίας οὐκ ἔστι συμφέρον ἡμέτερον. Ἀρθήτω οὖν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἔξομεν αὐτὸ διάξασιν ἀπὸ Σερβίας εἰς Οὐγγρίαν. Ἀρωμεν ἀπ' αὐτοῦ τὰς πηγὰς τὰς ἀειζῶους, τὰς βρυούσας ὡς ὕδωρ ἀέννηον τὴν ἄρρητον καὶ τὴν χρυσὴν, καὶ σὺν αὐτὰς κερδήσομεν Οὐγγρίαν, καὶ ἐπέκεινα Ἰταλίας φθάσομεν, τυπεύσαντες τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἡμετέρας πίστεως. Ὁ δὲ ἡγεμὼν, ἀπλοῦστατος ὢν, καὶ μὴ ἔχων πονηρίαν ἐν καρδίᾳ, ἔδωκεν ὧτα τοῖς λόγοις τοῦ Σατανᾶ· πέμπει οὖν ἀποκριταίους εἰς τὸν δεσπότην Σερβίας, ζητῶν τὸ πόλιχνιον δ' νεωστὶ ἐξείματο οἷον τὸ Σμέδροβον. Ὁ δὲ ἀνταπέστειλεν αὐτῷ λόγους, ἀναμνησκῶν τοὺς ὅρκους καὶ τὴν συγγένειαν. Ὁ δὲ τύραννος, μὴδὲ ὅπως οὐκ εἰς νοῦν λαβὼν τὰ τοῦ δεσπότης ῥήματα, στρατεύει κατ' αὐτοῦ· καὶ δὴ πρῶτον ἔρχεται εἰς Σμέδροβον ὡρᾶ θέρους. Ἦν γὰρ ἡ σιτοθήκη τοῦ κάστρου κενή (70), καὶ τὰ λοιπὰ τῶν τροφῶν ταμεῖα. Καὶ σκοπήσας κατὰ τὴν ἀπέκλεισε τὸ πόλιχνιον, καὶ πορακαθίσας αὐτῷ μῆνας τρεῖς, ἀπὸ τῆς ὑστερήσεως τῶν ἀνταρκίων παρεδόθη, ὅρκους δοὺς καὶ πίστεως τοῦ μὴ ἀδικῆσαι τινα. Ἀνοίξαντες δὲ τὰς θύρας ἐξήλθον εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ. Ἦσαν δὲ ἐντὺς ὁ πρῶτος υἱὸς τοῦ δεσπότης, καὶ ὁ πρὸς μητρὸς θεὸς αὐτοῦ Θωμᾶς, ὁ Καντακουζηνός. Ἐβῆλε γοῦν Τούρκους ἰκανοὺς εἰς φύλαξιν, αὐτὸς δὲ ἀπάρας ἐκείθεν ἔρχεται εἰς Νοβόπριδον μητέρα τῶν πόλεων, καὶ καταπολεμήσας εἴλε ταύτην, καὶ παρέδωκε Τούρκους καὶ ὅλην Σερβίαν. Χειμῶνος δὲ φθάσαντος ἐστράφη ἐν τῇ Ἀδριανού. Τοῦς δὲ δύο υἱοὺς τοῦ δεσπότης, ἦν γὰρ ὁ εἰς εὐρέθεις ἐν Ἀδριανουπόλει στρατεύοντος ἐν τῷ Σμέδρῳ τοῦ Μουράτ, ὁ δὲ ἑταρὸς συλληφθεὶς ἐν αὐτῷ τῷ πολικνίῳ ἤχθη ἐν*

A dulach appellabatur, incitatus. Vir iste malignus ac pravus erat, Christianoque notamini hostis infestissimus. Imperii Turcici relictum ac vectigalium magnus chartularius primum fuerat; inspecta vero ejus solertia, et in consiliis ineundis ingenui acumine et promptitudine, quodque Christianis infensus esset, in Mesazontón seu Vezirorum ordinem princeps allegit. Is igitur aliquando hæc Morati dixit: *Quare, domine, fidei nostræ hostes internecione non dales? Cum enim ad tantum imperium Deus te prorexerit, ipsum negligis, nec in Christianos secundum Dei placitum animadvertis; quin imo humanus et longanimis infideles foves ac protegis. Id nequaquam Deo acceptum. Gladius porro tuus impiorum carnes devoret, donec ad unius Dei et magni prophetæ disciplinam convertantur.* Animum itaque aderte, o princeps, illudque castrum, quod Servia despota edificavit, nullatenus rebus nostris conducere, considera. Eo depellatur, et transitum a Servia in Hungariam nobis apertum habebimus. Fontes sempiternos ipsi eripiamus, qui aurum et argentum velut aquam perennem profundunt. Hungariam his opibus subigemus, inque Italiam postmodum projecti, fidei nostræ adversarios debellabimus. Princeps equidem vir simplicissimus, minime malus, hujus Satanæ verbis aures præbuit, et ad despotam Servia legatos destinat, qui castrum Smedrovum nuper extructam dedi peterent. Ad istius legatos despota respondit, jusjurandum fidemque datam in memoriam eis revocat, et contractæ aſſinitatis admonet. At tyrannus, ne minima quidem ratione talium despotæ monitorum habita, in eum movet, et per ætatem Smedrovum accessit. Exhausta erant castris horrea et reliqua cibariorum penus. Tempore igitur apto observato castrum obsidione cinxit, et ad tres menses integros ea protracta, 117 rebus necessariis deficientibus tandem deditur, fide data injuriam nulli illatum iri. Patrefactis itaque portis obsessi decedunt, et ad Moratem venerandum accessere. Istam obsidionem toleraverant primogenitus despotæ filius, ejusque avunculus Thomas Cantacuzenus. Ad castri custodia Turcorum præsidio valido imposito, illinc digressus Novopridum urbium aliarum matrem (metropolim) profisciscitur, eam expugnat, Turcorumque imperio cum universa Servia subjiit, et hieme superveniente Adrianopolim revertitur. Despotæ etiam ambos filios (quorum alter Adrianopoli agebat, dum Smedrovum oppugnabatur, alter eo dedito captus Adrianopolim ductus est) in Asiam viuctos, Amastrim consilio Phadulachi transmittit, oculosque utrique eruit. Draculius etiam per idem tempus obsequium ac

Ismaelis Bullioldi notæ.

(70) Ἦν γὰρ σιτοθήκη τοῦ κάστρου κενή. Notavit Maurus Orbinus Sinderoviam fame expugnata fuisse; cum Irene Georgii uxor avara mulier omne frumentum, ut pecuniam corraderet, distra-

xisset. Quo simili errore muliebri et impotenti avaritia alia: urbes in hostium potestatem concesserunt.

venerationem exhibiturus Moratem adiit, qui vincitum Callipolim cum misit, ubi turri inclusus sub custodia habetur. Ei obiciebatur meditata proditio, dum in Hungariam expeditionis viæ dux erat: alia item in eum confingebantur crimina quorum Phadulachus artifex erat. Cum vero per plures dies in illo carcere Draculius mansisset, ambos filios obsides ab illo petierunt, quos adhuc inpuberes ad se per nuntium accersitos, tradidit. Eos Nymphæum imperator Morates transmittit, situm id in Asia œstrum, mandatque ut arcte custodiantur. At Draculium, postquam sacramento adactus cavit se in fide nunc et in posterum mansurum, in Walachiam dimisit.

γούλιον, δούς ὄρκους καὶ λαβῶν, ὡς ἔσται πιστὸς ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἔξῃς, ἀπέλυσεν ἐν Βλαχίᾳ.

Vere deinde inchoante validum exercitum B conscribit Morates, in unum copiis tam Asiæ quam Europæ collectis et ad oppugnandam Belogradum (*Albam Græcam*) expeditionem suscipit. Hæc porro Servix urbis est, situ tuta, et facili expugnationi haud exposita, ad confluentem duorum fluviorum, Danubii scilicet et Savi, condita. Hanc equidem Hungariæ rex sibi permitti proposcerat; veritusque despota Georgius, ne Turci illam occuparent, et in oppositam ripam trajecti Hungarorum, suasque urbes quas in Hungaria multas possidebat, caperent, Hungaris, ut potentioribus et magis bellicosus, illam urbem tuendam concedit. Quo tempore autem Smedrovum Morates obsidebat, ultra Istrum despota, cui Turci admodum intensi erant, transierat, et in ditionis suæ urbibus, Hungarorum agmine ad sui custodiam cinctus, degebat. Belogradum ergo ubi accessit Morates, castra per ambitum metatus est, machinas plurimas, quibus lapides jacularetur, cum magnas, tum parvas fabricavit, aggeres congescit, triremesque ultra 118 centum, quibus fluvius navigaretur, apparavit. In totos deinde sex menses obsidio protrahitur, frustra cum terra, tum fluvio tentata expugnatione. Quinetiam multorum procerum famulorumque domesticorum jacturam fecit, quos pestis missilleque urbis machinis excussa ab-

Ἀδριανού, πέμψας ὄν αὐτοὺς δεσμῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐν Ἀμασίᾳ, ἐξερύττει τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τῶν δύο, συμβουλίᾳ τοῦ Φαδουλάχ. Ὁ δὲ Δραγουίλιος ἐλθὼν εἰς προσκύνῃσιν αὐτοῦ ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, πέμπει αὐτὸν δέσμιον ἐν Καλλιουπόλει φυλακίσας αὐτὸν ἐν τῷ πύργῳ· εὐρὼν αἰτῶν δτι ἐν τῇ Οὐγγρίᾳ ἔμελλε προδώσειν αὐτὸν, ὅτε προωδοποιεῖ, καὶ ἄλλα τινὰ ἐφευρέματα ἃ διενόει ὁ Φαδουλάχ. Ποιήσας ὄν ἡμέρας πολλὰς ἐν τῷ πύργῳ, ἐζήτησαν παρ' αὐτῷ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ δμήτρους, καὶ πέμψας ἔφερε, καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ἔτι ἀφήλικας ὄντας.

Ὁ δὲ λαβὼν αὐτὰ στέλλει ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐν Ἀσίᾳ ἐν κάστρῳ τινὶ Νύμφαιον ἐπονομαζόμενον, παραγγέλλας φυλάττειν ἐπιμελῶς αὐτὰ. Τὸν δὲ Δραγουίλιος ἀπέλυσε ἐν τῷ νῦν καὶ εἰς τὸ ἔξῃς, ἀπέλυσε ἐν Βλαχίᾳ.

Ἔαρος δὲ ἀρχαίμενον στρατὸν ἐγείρει μέγαν καὶ πολὺν ἐκ τε Ἀσίας καὶ Θράκης, καὶ κατὰ τοῦ Πελογοράδου ἐστράτευσεν (71). Ἦν δὲ τὸ Πελογοράδον πόλις Σερβίας ὄχυρὰ καὶ δυσάλωτος, ἔχων τοὺς θεμελίους ἀνὰ μέσον ποταμῶν δύο, Δανούβειος τε καὶ Σάβα. Πρὸ ὀλίγου δὲ αἰτήσας αὐτὴν (72) τὴν πόλιν ὁ Κράλης Οὐγγρίας, δέδωκε πρὸς αὐτὸν ὁ δεσπότης Γεώργιος, φοβούμενος μήπως οἱ Τούρκοι παραλαβόντες αὐτὴν, τὴν περὶ αὐτὴν διαβάντες ἔλωσι τὰς πόλεις Οὐγγρων καὶ τοῦ δεσπότη· ἔχει γάρ ὁ Σέρβος ἐν τῇ περὶ αὐτὴν πόλει ἰκανὰς ὡς δυνατωτέρους τοῖνον καὶ μαχιμωτέρους, ἔδωκεν αὐτὴν πρὸς τοὺς Οὐγγροὺς Ἰνα φυλάττωσι. Καὶ γὰρ ὁ δεσπότης εἶχε περὶ αὐτὴν ἴστρον, ὅτε ὁ Μουράτ ἐζήτησε τὸ Σμέδροβον, καὶ ἦν ἀυλιζόμενος ἐν ταῖς αὐτοῦ πόλεσιν, ἔχων φυλάσσοντας αὐτὸν τοὺς Οὐγγροὺς. Ἐν τούτῳ καὶ οἱ Τούρκοι ἐχθροδῶς διετέθησαν εἰς αὐτὸν. Ἐλθὼν δὲ ἐν τῷ Πελογοράδῳ καὶ τὰς σκηνὰς πῆξας γυρόθειν, καὶ πετροβολισμοῦ πολλοὺς κατασκευάσας μικροῦς τε καὶ μεγάλους, καὶ χιῶματα ἀνεγείρας, καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ τριήρεις ἐπέκεινα τῶν ἑκατὸν πλείων ἐτοιμάσας, ἐν ὄλοις ἐξ μηνῶν παρακαθίσας καὶ διὰ ξηρῶς, καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ, οὐδὲν ὤνησεν, ἀλλὰ μάλ' ἄνεπαύετο καὶ πολλοὺς τῶν μεγιστάνων καὶ τῶν δούλων αὐτοῦ, διὰ τε τῆς λοιμώδους νόσου, καὶ διὰ τῶν μηχανῶν τῶν πεμπόμενων ἐκ τοῦ κάστρου. Ἐπεμψὼν γὰρ εἰς αὐτοὺς βολίβας μολιθθίνας, ὅσον καρῶν

Ismaelis Bullialdi notæ.

(71) Καὶ κατὰ τοῦ Πελογοράδου ἐστράτευσεν. D Bonifinus D. II, l. v: "Eo fere anno quo Albertus obiit, Amurathes Mysiam occupavit, Albam Græcam obsedit, et frustra expugnare tentat. Ad annum Hegiræ 843 [Christi 1439] ea referunt Turci. Laonicus, lib. v, de illa Belogradi obsidione mentionem facit. Belogradum multis nominibus appellatur, Alba Græca, Alba Bulgarica, Naudor Alba.

(72) Πρὸ ὀλίγου δὲ αἰτήσας αὐτὴν. Ducas Sigismundum, quem Hungariæ Crælem appellat, Albam Græcam a Georgio, tuendæ illius causæ adversus Turcos, petiisse scribit. At Hungaricarum rerum scriptores aliter narrant. Thwroczius Georgium Sigismundo cessisse Naudor Albam, et cum eo permutasse anno 1425 scribit. Bonifinus, decadis III lib. II, Sigismundo cessisse Albam Græcam Georgium

scribit. *Frequentavit quoque illius aulam Georgius, superioris Mysiæ princeps, quem Despotam nominant. Hic Sigismundi beneficentia victus, Albam Græcam, ibi ad Danubii ac Savi confluentia sitam, ubi Taurinum olim fuerat, in perpetuam fidelitatis pignus, relicti tui obsidis loco, imperatori sponte dono dedit: quod quidem in Mysia, et ea, quæ ad Turcos nunc spectat, Hungaria, unicum est propugnaculum. Contra ille, ne bene merendo cederet, hæc illi castella in regno rependit, Zalon, Kemet, Bekespi, Kelpem, Vitagosuarum, Tochlaium, Monk-cium, Thaallium, Rhegesum, oppida vero, Zathmar, Bessenem, Debreczem, Thur, Varsan, et pleraque alia: Buda autem magnificus ædes, quæ regiæ loco haberi possunt.* Sunt tamen alii auctores, qui hanc permutationem factam ab Alberto Austriaco Hungariæ rege dicant.

Ποντικου τὸ μέγεθος, ἀπὸ κατασκευῆς χαλκῆς ἀχούσης ἐντὸς τὰς βολίδας καθ' ὅραθὸν πέντε ἢ καὶ δέκα. Ἐξόπισθεν οὖν τῆς χαλκῆς καλάμου βοτάνης σκευασία (73) ἐκ νίτρου τεάφης, καὶ κροδούνου ἰτέας πλήρης. Ὅσμην οὖν ἀσπίθος ἦν τοῦ σπινθήρος πυρὸς, εἰ πλησιάζειεν. Τῇ ἀναμιγῆ ταύτῃ αφνης ἐξάπτει, καὶ στενοχωρουμένου τοῦ πνεύματος ὑπὸ τῶν βολίδων, ἐξ ἀνάγκης ὠθεῖ τὰς βολίδας, καὶ ὠθουμένων ἢ πρὸς τὴν βοτάνην ἐγγύς ὠθεῖ τὴν πρὸ αὐτῆς, ἢ δ' αὐτὴ τὴν εμπροσθεν. Καὶ οὕτως ἡ δύναμις μέχρι τὴν εἰς τὸ στόμιον προκειμένην βολίδα πέμπεται, καὶ ἀποπέμπεται ταύτην ἄκρι μιλίου ὁδόν· καὶ τὸν τυχόντα εἰ ἀνθρώπον, εἴτε ζῶον, εἰ καὶ σιδηροφοροῦσιν. Ἄλλ' ἡ δύναμις τῆς βοτάνης τόσον ὑπερισχύει, ὅσον καὶ περονήσας ἡ βολὴ τὴν ἓνα οὐ χανοῦνται πρὸς τὸν ἕτερον, καὶ οὐδὲ ἐν τοῖς δυοῖν σώμασιν ἀπονεύεται ἡ δύναμις, εἰ καὶ σιδηροφόροι καὶ ἔνοπλοι. Ἄλλ' ἔταν ἡ βολὴ τύχη σιδήρου, ἢ ἀλλῆς τινὸς ὕλης ὀπλοποιῶν [ὀπλοποιῶν] στενοχωρουμένης, τὸ σφυρῶδες [σφαιρῶδες] εἰς γραμμὴν μετασχηματίζει, καὶ ὡσπερ ἦλος ὁ βόλος γίνεται· καὶ διέφεται τοῖς τῶν ἐγκάτων ἐντέροις καθὰ ποταμὸς πύριος.

vel ex alia qualibet materia malleo condensata, percussione rotunditas in oblongam figuram versa clavo assimilatur, et interiora viscera ceu fluvis igneus pervadit.

CAPUT XXXI.

Ad synodum celebrandam (74) proficiscitur in Italiam imperator, quem patriarcha et alii comitati sunt. Quid Florentiae actum sit, et quid post Graecorum in patriam reditum acciderit, narratur.

Ἐν δὲ τῷ ἔτει ἐκεῖνῳ ἔπαιε ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἐν Ἰταλίᾳ σὺν τῷ πατριάρχει κυρίῳ Ἰωσήφ καὶ

sumperunt. In ipsos enim globulos plumbeos, nuci Ponticæ magnitudine pares, machina ænea, cui recta serie imponebantur, quinque vel decem expulsos mittebant. Post æneum autem tubum (fistulæ enim seu arundinis formam oblongam machina imitatur) receptaculum erat pulvere repletum, qui nitro, sulphure et carbone saligno contritis ac commistis conficitur. Odorem bituminis, si naribus admoveatur ignis scintilla, refert. Sic temperatus statim accenditur, ignisque spiritus in arcto a globulis cohibitus eos vi expellit; hac violentia dum impelluntur, qui pulveri proximus est contiguum propellit, hincque antecedentem. Vis illa tandiu durat donec per foramen tubi pulvis accensus erumpat, qui milliaris unius spatio fertur: et obvium quidquid habet, sive hominem, sive quodcunque aliud brutum animal quamvis ferro tectum penetrat, quod vis pulveris vehemens et acris sit. Globulus etiam cum per unum transadactus fuerit, in sequenti non deficit; non etiam penetratis duobus corporibus ferro tectis vis illa remittitur. Quod si globus ferreus fuerit, percussione rotunditas in oblongam figuram versa

Anno illo imperator Joannes, patriarcha domino Josepho, cæterisque episcopis et Eccle-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(73) *Βοτάνης σκευασία*. Βοτάνης appellant Græci moderni pulverem tormentarium seu pyrium. Hoc loco τεάφης, per T scribitur in cod. ms., sed in dictionariis Græco-Barbaris θείαφι, sulphur. Verba porro illa, Ὅσμην οὖν ἀσπίθος ἦν τοῦ σπινθήρος πυρὸς, εἰ πλησιάζειεν, redidit ut in textu legitur. Et pro ἀσπίθω, ἀσφαλτον voluisse dicere probabile est, cum ἀσπίθος, Græco-Barbara vox, idem significet ac σπινθήρ. Deinde quis odor scintillæ illius pulveris accensæ, nisi sulphureus, cui bituminis odor proximus est?

(74) Ad synodum Florentinam celebrandam imperator e portu Constantinopoleos solvit anno 6946, Novemb. 25, Indict. 1, Christi 1457. Post multas rixas, contentiones atque dissidia, quæ pacem ac concordiam Ecclesiarum convulserunt, sub Photio Constantinop. patriarcha, qui Ignatio ejecto sedem invasit, schisma secutum est: quod instar ulceris carcinomatici serpsit, nec postea sanari potuit, quamvis Christianæ pacis studiosi medicina et unguenta ei adhibere conati sint. Sub Constantino demum Monomacho, patriarcha Constantinopolitano factus Michael Cerularius, odio capitali Ecclesiam Romanam ejusque præsules persecutus est: illiusque malis artibus discordia invaluit. Alexio patriarchæ successit Cerularius anno mundi 6951 (Christi 1043), Martii 25, ut scripsere Georgius Cedrenus, et Joann. Europalates Scylitza. Quæ in Ecclesiam Romanam voluit sit ille Michael, quantumque fuerit Leonis IX pacis ac concordie studium, in hujus contra Acridanum actis, et apud Baronium v. dere licet anno 1053. Quod ut magis confirmemus, malevolentiam Cerularii animum ostendamus, Græci, anonymi quidem, testimonium adducimus, quod existat in bibliothecæ Regiæ ms.

Σημειῶσαι, ὅτι ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου, ἀναγκάζει εἰς τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως Μιχαὴλ ὁ Κηρουλάριος, ἅμα τῷ χειροτονηθῆναι, τὴν πάππα Ῥώμης ἐξέβαλε τῶν διπτύχων, τὸ τῶν Ἀζύμων ζήτημα ἐπεναγκῶν αὐτῷ τῆς ἐκβολῆς αἴτιον, καὶ τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐν τῷ Συμβόλιῳ προσθήκην, ὡς φασί. Συνήρῃσεν αὐτῷ ὁ Πέτρος Ἀπιοχέλιος ὁ πατριάρχης καὶ Λέων ὁ Βουλγαρίας. Ἦν δὲ ἡ βασιλεία τοῦ ῥηθέντος τοῦ Μονομάχου κατὰ τὴν χρονικὴν τοῦ Σκυλιτζῆ περιήρην ἐν ἔτει 7993. Εἶδόν οὖν ἐν τῷ παρόντι 7993 ἔτει (ἐν ᾧ καὶ ἡ ἄλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως παρὰ τῶν ἀθέων Τούρκων γέγονε, Μάρτῳ κθ' ἡμέρᾳ τρίτῃ) ἔτη υδ' ἀφ' οὐπὲρ ἐγένετο τὸ σχίσμα τῶν Ἐκκλησιῶν τῶν Ῥωμαίων καὶ Φράγκων τέλειως. Ὅ δὲ αὐτὸς Μιχαὴλ ὁ Κηρουλάριος ἐπὶ πλεόν ἀνήγγειρε τὸ σχίσμα, καὶ τὴν φλόγα ἐξέκαυσεν αὐτοῦ. Καὶ διὰ τινὰ κοσμικὰ πράγματα, ἀπερ ἔφασκε διακοχῆσας ὁ Ἰταλὸς Ἀργυρός· ἐπίπλεον δὲ δια τὸ ἐθέλειν τὸν πατριάρχην ἐκεῖνον, καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, εἶναι μὲν ἀνεγκλήτους καὶ ἀκρίτους παρὰ τοῦ Ῥώμης, ἀντιπεριστοῦσαι δὲ εἰς ἑαυτοῦ; καὶ κατὰ τῶν λοιπῶν πατριαρχικῶν θρόνων κράτος, καὶ εἶναι τὸν Κωνσταντινουπόλεως κατὰ πάντων, ὅπερ ἦν πρότερον ὁ Ῥώμης τῶν πάντων ἐξάρχων. Imperator Constantino Monomacho in sedem patriarchalem collocatus est Michael Cerularius, qui statim ubi creatus fuit, papam Romæ e sacris dyptichis abrasit, ei obiciens quod pane azymo Eucharistiam conficeret, et Symbolo additam Spiritus sancti a Filio processionem. Hoc in negotio adjuutores ipsi fuisse Petrus Antiochiæ patriarcha et Leo Bulgariæ archiepiscopus. Regnabat porro Monomachus ille juxta Scylitzæ Chronicon anno 6957 (Christi 1049).

sive præsulibus cum comitantibus, in Italiam ad celebrandam synodum navigavit. Præmeditatus erat Ecclesiarum unionem, legatosque Romam ad papam Eugenium antea destinarat: qui sumptus omnes illius professionis se facturum pollicitus est: redditus insuper palatii officialibus, Ecclesiæ præsulibus, ipsisque imperatori ac patriarchæ in Italia attributurum. Ubi ex Asia, Thracia, insulis atque etiam ex monte sancto monachi circiter palatiique officiales quasi 119 Constantinopoli convenerunt, triremes, quas papa ex Italia pecunia sumptibus faciendis instructas

Ismaelis Bulliardi notæ.

Inde ad annum 6961 (quo Cpolis ab atheis Turcis capta est Maii 29, feria 3) anni 404 elapsi sunt, quibus schisma inter Romanos seu Græcos et Francos seu Occidentales perseveravit. Michael ipse Cersularius schismatis malum auxit, et in majus discordiæ incendium prorumpere fecit. Italus quoque quidam nomine Argyrus, rebus quibusdam secularibus admistis, ruinis illud exasperavit, maxime vero ac præcipue patriarchæ libido: qui se suosque successores Romanæ sedis jurisdictioni subtrahere voluit, nec ad papam amplius provocari, nec ab eo judicari. Propositum insuper illius erat, in aliorum patriarcharum thronos auctoritatem et jurisdictionem in se trahere: quamque antea papa Romæ in cæteros habuerat, potestatem ad Cpolititanam patriarcham transferre. Hoc schisma ad Michaelis I Palæologi tempora perseveravit: qui anno 1274 in concilio Lugdunensi illud conciliare, discordias inter Græcos et Latinos componere per legatos laboravit, et Græcam Ecclesiam in communionem a Romana recipi effecit. Verum unionis decreto Græci plerique contradixerunt: frustra que fuit: Michaelis imperatorem unionem amplexum esse, Joannemque Beccum patriarcham, qui dum privatus vixerat, eam adversatus fuerat, tandem approbasse. Andronicus enim Michaelis filius, et Georgius Cyprius patriarcha illam improbarunt et condemnarunt. Andronicus etiam patrem suum Michaelis defunctum sepulturæ pompa ac consuetis honoribus privavit, quod cum Latinis sensisset, Johannes deinde Cantacuzenus, cum res ejus ad angustias redactæ essent, illam Ecclesiarum unitatem meditatus est, et Græcam Ecclesiam cum Romana in gratiam redire cupiebat, ut summum Pont. Latinosque in suas partes adversus Annam et senatum Cpolititanum traheret, quod ipse in historia, quam scripsit, testatur. Verum quem ex ea unione fructum sperare poterat, in tanta Græcorum ab Ecclesia Romana dissensione? quam maximam fuisse, et sævissime in Latinos acerbissimo odio Orientales ex ipso Cantacuzeno constat. Ille enim, de Apocauci perditissimi viri malis artibus disserendo, tradit istam ad summum Pont. imperatricis Annæ nomine, eaque inscia litteras scripsisse: quibus Anna Orientalem Ecclesiam Romanæ restituebat, et Papæ jurisdictioni subijciebat. Rem serio agi verasque esse litteras persuasus pontifex, ad Annam rescribit: de tam sancto proposito eam laudat, hortaturque ut in eo perseveret. Pontificis litteræ Apocauco redditæ sunt, quas apud se occultabat, adversus Annam in medium illas adducturus, si eam abhorrere a conjugio Joannis imperatoris et filiarum suarum sensisset: in publicum siquidem pontificis litteris editis, clerum Cpolititanum plebemque in Annam concitaturum se sciebat, illique Ecclesiarum unioni Græcos prorsus adversari noverat. Manuele porro Palæologo imperante, cum Græcorum res a Turcis attritæ fuissent, nec imperium nisi precarium, ut ita dicam, Turcis vectigales facti, obtinerent: ultima necessitate cogente, opem re-

λοιποῖς ἐπισκόποις καὶ ἄρχουσιν, προῖσαι τὴν σύνοδον. Ἦν γὰρ προμελετηκῶς τὴν ἑνωσιν, καὶ πέμψας ἐν Ῥώμῃ πρέσβεις προλαβὼν τῷ πάπῃ Εὐγενίῳ, ὑπέσχετο τὸν πᾶσαν καθ' ὅδον δαπάνην αὐτὸς δοῦναι, καὶ τὸν προσόδους ἐν Ἰταλίᾳ τοῖς τοῦ παλατίου καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἄρχουσιν, καὶ αὐτῷ βασιλεῖ, καὶ τῷ πατριάρχῃ. Οἱ δὲ ἀθροισθέντες (75) ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκ τῆς Ἀσίας, καὶ Θράκης, καὶ τῶν τῆς νήσου εὐρισκομένων, τῶν ἐκ τοῦ ἁγίου δρους εὐρισκομένων μονιχῶν τὸν ἀριθμὸν ὡς καὶ ἐκ τοῦ παλατίου σὺν τῷ βασιλεῖ ὡς: καὶ τριήρεις πέμψας ὁ πάππας (76) ἐξ Ἰταλίας, καὶ τὰ πρὸς

bus afflictis suis implorantes, ad Latinos confugunt: utque facilius impetrent, spem ad Ecclesiæ communionem redeundi Latinis faciunt, et circa annum Christi 1417, a Manuele missus in Italiam Eudæmon Joannes, Cpolititanam Ecclesiam totamque Orientem Ecclesiæ Romanæ reddidurus erat, et cum illius anni die 11 Novemb. summus pontifex electus fuisset Martinus V, cum eo de Ecclesiarum conciliatione agit: imperatoris et patriarchæ affectum, quo promovere tam ingens bonum student, exponit. Martinus papa Eudæmonem Joannem benigne amplexus est, indulgentiasque concessit illis, qui militatum irent ad Hexamilium propugnandum. Litteras etiam ad imperatorem et patriarcham scribit, quibus significat, quanta animi cupiditate Ecclesiarum unionem optet. Postquam vero Manuel obiit, Joannes ejus successor legatos ad papam de reconcilianda concordia semel atque iterum mittit. Secundam legationem, cujus meminit Phranzes, l. ii, c. 9, obierunt circa annum 1430 Marcus Jagers magnus stratopedarcha, Curunus Manganorum præsul, et Demetrius Angelus Clidas, qui imperatori a secretis erat. Actum deinde de concilio indicendo, ut in eo transirent decernerentque Ecclesiæ unionem. Concilium per id tempus Basileæ habebatur, ad quod Orientalem Ecclesiam Patres invitabant: sed Græci summi Pont. partibus adhaerent, et in Italiam veniunt, cumque Latinis concilium Ferrariæ, Florentiæ demum celebrant: quod, qualem exitum habuerit, ex hac historia Ducæ colligere licet.

(75) Οἱ δὲ ἀθροισθέντες. Archipræsules a patriarcha electi eum comitati sunt, et synodo interfuerunt, Ephesi, Trapezuntis, Heracleæ, Cyzici, Sardinia, Nicomediæ, Nicææ, Tornovi, Monembasiæ, Lacedæmonis, Amasiæ, Mitylenæ, Staurupoleos, Moldaviæ, Rhodi, Melenici, Dramæ, Gannal, Dristræ et Anchiæ: omnes numero viginti. Venit ad concilium et Russiæ archipræsul cum episcopo. Ex archontibus etiam Ecclesiæ adfuerunt magnus sacellarius, magnus σκουφύλαξ, seu vasorum custos, magnus chartophylax, magnus Ecclesiæ præfectus, protecticus, nomophylax, et alii officiales omnes tere, exce, to hieronimione, qui tunc morbo decubuit. Præsules vero monasteriorum fuerunt, Greg. Pantocratoris præsul, Malei præsul, S. Basilii præsul. Ex hieromonachis Pachomius, Moyses Laurae monasterii, Dorotheus Batopædii monasterii monach. Alexandrini patriarchæ vicarius si Heracleensis archiepiscopus. Antiochiæ patriarchæ vices obeunt Greg. pneumaticus, et Russiæ archiepiscopus. Hierosolymitani tandem Ephesi et Sardiniam archiepiscopi.

(76) Καὶ τριήρεις πέμψας ὁ πάππας. Illæ triremes Venetiæ circa finem Septembr., anno 1437, quibus præfectus erat Antonius Condolmerus, Eugeni papæ nepos, Constantinopolim appulsæ sunt, terræque motus ipso die factus adnotatur.

δαπάνην νομίσματα, εἰσήσαν πλείοντες ἀπὸ τῆς A
 Κωνσταντινου εἰς Βενετίαν (77). Ἐξελθόντες οὖν
 εἰς Βενετίαν, ἀσπασιῶς ἐδέξαντο οἱ Βενετικοὶ τοὺς
 Ῥωμαίους, τὸν βασιλέα ὡς δεύτερον μονάρχην καὶ
 προνοητὴν τῆς τῶν ψυχῶν σωτηρίας. Ὁμοίως καὶ
 τὸν πατριάρχην, καὶ τοὺς λοιποὺς ἀρχιερεῖς. Ἐδω-
 καν οὖν αὐτοῖς (78) καὶ ἱερὸν τέμενος, καὶ εἰσῆλθον
 ἐκτελέσοντες τὴν ἀναίμακτον θυσίαν. Ἡθροίσθη-
 σαν γοῦν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἅπαντες οἱ ἐν τῇ πό-
 λει ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες τοῦ ἰδεῖν καὶ ἐνώτα-
 σθαι θείαν καὶ ἱερὰν μυσταγωγίαν κατὰ τὸ ἔθος
 τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἰδόντες καὶ θαυμά-
 σαντες, καὶ ἐκ βάθους ψυχῆς κράξαντες τῷ, Κύριε,
 σὺ φύλαξον τὴν Ἐκκλησίαν σου ἀκρωτον ἀπὸ τῶν
 βελῶν τοῦ πονηροῦ· σὺ εἰς ἐν σύναψον· σὺ τὰ
 σκάνδαλα ἐκ μέσου διάρρηξον· ἡμεῖς γὰρ οἱ μὴπω B
 ἑωρακότες Γραικοὺς, οὐτε τὴν αὐτῶν τάξιν εἰδότες,
 ἠκούομεν ἐξ ἄκρας φωνῆς, καὶ ὡς βαρδάρους ἐλο-
 γιζόμεθα. Νῦν δὲ οἶδαμεν, καὶ πεπιστεύκαμεν, ὅτι
 οὗτοί εἰσιν οἱ πρωτότοκοι τῆς Ἐκκλησίας υἱοί, καὶ
 Πνεῦμα Θεοῦ ἐστὶ τὸ λαλοῦν ἐν αὐτοῖς. Ἀπάραντες
 οὖν ἐκ Βενετίας διὰ ξηρᾶς ἤλθασιν ἐν Φεραρίᾳ.
 Κάκει ἀρξάμενοι τὰ τῆς συνόδου, κατέλαθε θανα-
 τηφόρος ἐν Φεραρίᾳ νόσος· κάκειθεν ἀπάραντες
 ἦλθον ἐν Φλωρεντίᾳ. Ἐν δὲ τῇ Φλωρεντίᾳ ἐπιλη-
 ρώθη ἡ σύνοδος. Ἦν δὲ ἑξαρχος τοῦ μέρους τῶν
 Γραικῶν ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων ὁ Ἐπίσπου Μάρκος·
 ἀπὸ δὲ τοῦ μέρους τῶν Ἰταλῶν ὁ Καδδηνάλιος τοῦ
 τιμίου σταυροῦ Ἰουλιανός, μέγας ἐν τῇ ἔξω σοφίᾳ
 καὶ ἐν τοῖς δόγμασι τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως· C
 ὁ Ἐπίσπου Μάρκος, ἐν Ἑλληνικοῖς μαθήμασιν καὶ
 ὄρλοις τῶν ἁγίων συνόδων, κανῶν καὶ στάθμῃ ἀπαρ-
 ἐκχαιτος· ὁ Βησαρίων Νικαίας, καὶ ὁ Ῥωσίας
 Ἰσιδώρος. Οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ λογιώτεροι τῶν ἀρχιε-
 ρῶν, καὶ μέγας χαρτοφύλαξ ὁ Βαλσαμῶν, καὶ ἀρ-
 χιδιάκονος. Ἀπὸ δὲ τῆς συγκλήτου ὁ Γεμιστός ἐκ
 Λακεδαιμονίας, Γεώργιος ὁ Σχολάριος καὶ καθο-
 λικὸς κριτής, καὶ Ἀργυρόπουλος· οὗτοι δὲ ἦσαν
 οἱ μετέχοντες λόγου, ἐκ μέρους δὲ καὶ Ῥωμαϊκοῦ

Amiserat, conscendunt, et Constantinopoli solven-
 tes versus Venetiam navigarunt. Illuc appulsos
 Romanos respub. cum humanitate suscepit; impe-
 ratoremque ut alterum monarcham et saluti
 animorum providentem, patriarcham pariter et
 cæteros metropolitans excepit. Ispis templum sa-
 crum datum, in quod sacrificium incruentum
 celebraturi venerunt. Qui tum Venetiis vivebant,
 in id templum viri et feminæ confluxerunt, ut
 divinam sacramque mystagogiam juxta Orientalis
 Ecclesiæ ritum viderent et audirent. Attente il-
 lum considerantes, fusis ex imo corde lacrymis
 clamabant: Domine, Ecclesiam tuam a maligni
 telis illæsam tuere: in unum eam coagmenta,
 ex medio ejus scandala extirpa. Qui nunquam
 Græcos videramus, et quique eorum ritum et cæ-
 remoniarum ordinem fama tantum noveramus,
 ipsos equidem barbaros existimabamus. Nunc
 vero cognovimus et credidimus primos Ecclesiæ
 factos eos esse, et Spiritum divinum eorum ore
 loqui. Venetia profecti Ferrariam terrestri itinere
 contendunt. Illic inchoata synodo lethalis mor-
 bus grassari cœpit; Ferraria ideo relicta, Flo-
 rentiam venerunt, ubi synodus paracta et con-
 clusa est. Primas partes inter Græcos metro-
 politas agebat Marcus Ephesinus: Inter Italos
 vero cardinalis Julianus titulo sanctæ Crucis,
 cum in scientiis profanis, tum in fidei Christianæ
 dogmatibus peritissimus. Marcus equidem Ephesi
 Metropolita in Græcis litteris atque sacrarum
 synodorum decretis apprime eruditus erat, canon
 ipse et statera invariabilis. Aderant etiam Bes-
 sarion Nicææ, et Isidorus Russiæ metropolitæ.
 Hi inter cæteros archiepiscopes doctissimi erant:
 etiamque magnus chartophylax Balsamo et ar-
 chidiaconus. Ex senatoribus aderant quoque
 Gemistus Lacedæmonius, Georgius Scholarius
 et judex universalis, et Argyropulus: hi sapientes
 erant, et in Græcorum scientia aliquatenus eru-

Ismaelis Bulliædi notæ.

(77) Ἀπὸ τῆς Κωνσταντινου εἰς Βενετίαν. Con-
 stantinopoli solverunt Novemb. 24, anno 1437,
 quo die Constantinopoli terræmotus accidit. Phran-
 zes, cap. 14, lib. 11, ait imperatorem advenisse Ve-
 netias Februarii 8, anno 6946 (Christi 1438). Qui
 tum etiam cum imperatore et patriarcha aderant,
 tradunt Venetias advenisse Sabbato τοῦ Ἀσώτου, id
 est, Sabbato pridie Dominicæ qua Orientalis Ec-
 clesia Evangelium prodigi filii, quod habetur Lucæ
 c. xv, in liturgia recitat. Experiendum est num
 conveniat Phranzes cum his. Anno illo 1438 cyclus
 Innx fuit 14, solis 19, littera Dom. E; ergo Pascha
 fuit Aprilis die 13; a quo si retro numeremus Dom-
 nicas 9, perveniemus ad Februarii diem 9, Do-
 minicam τοῦ Ἀσώτου, seu filii prodigi. Pridie ergo
 fuit Sabbatum Februarii dies 8. Dominica illa Ἀσώ-
 του nobis Latinis Septuagesima dicitur. Ab illa Do-
 minica ad sequentem, quæ τῆς Ἀπόκρουσιν appellatur,
 carnibus egrægie vescuntur Græci. Convenit
 etiam notatio diei 8 Ma tii anni illius, qui fuit
 Σάββατον δεύτερον τῶν Νηστειῶν, quo die patriar-
 cha Josephus papam salutavit osculo pacis in Da-
 minio, ut referi Phranzes cap. 16, lib. 11, et qui con-

cilio interfuerunt Græci idem tradunt, adduntque
 patriarcham noluisse juxta Occidentalium consue-
 tudinem papam salutare.

D (78) Ἐδωκαν οὖν αὐτοῖς. Quodnam templum
 Veneti Græcis ad liturgiam celebrandam tunc con-
 cesserint nescio, nisi forte S. Georgii, in quo Ve-
 netias reversi pro defuncto patriarcha liturgiam
 celebrarunt. Notant qui adfuerunt Græci, a Vene-
 tiarum duce rogatum imperatorem a concilio Venetias
 reversum, ut Græcos in D. Marci templo litur-
 giam celebrare juberet; quod factum. Ad celebran-
 dum protosyncellus, quos Latinis norat maxime
 adversari, elegit; et præsentem Venetiarum duce
 patriciisque, sacra liturgia, iis probantibus cæremoni-
 asque laudantibus, peracta est. Ex usantibus hanc
 celebrationem in Latinorum templo peractam dic-
 cuntque in proprio Antimensio celebrasse, vasis
 suis usos esse, omnemque ordinem et cæremonias
 Ecclesiæ suæ servasse. Nec omittendum est Heraclæ
 archiepiscopum cum Lacedæmonienstem celebrare no-
 luisse, eo quod irregularis ipsi factus videretur,
 quod ad ordinem sacerdotalem quemdam homicidium
 promovisset.

diti. A partibus vero Latinorum ejusmodi plures illuc convenerunt. Variis autem colloquiis habitis, altercationibus tandem remotis, in unum consentientibus Italis et, præter Marcum, Græcis, decretum jurejurando sancitum est, cui qui contradiceret unquam, anathemate ac diris imprecationibus eum devoverunt. Ex illo hunc fructum collegerunt, ut in eo consentirent omnes, Spiritum sanctum ex Patre et Filio procedere, tanquam ex uno principio et unica processione, quod Græci dicunt ex Patre per Filium; cui fidei confessioni cum omnes subscripsissent, Florentia 120 abierunt celebrata simul primum divina liturgia, sumpta sacra communione, et osculo pacis invicem dato; quibus omnibus Marcus solus non interfuit. Hujus animum perstringebat additio symbolo facta: dicebatque Latinis, Illam ex fidei confessione expungite. Ubique libitum fuerit apponatur, reciteturque in ecclesiis: sicut cantatur aliis in canticis ista, *Unigenitus Filius, et Verbum Dei immortale existens*. Quibus Latini contradicebant, sic disserentes: Si quis blasphemam esse additionem nobis demonstrat, eam non solum a sacro symbolo, sed etiam ab omnibus libris statim delebimus, quibus Patres res theologicas tractaverunt, Cyrillus nempe, Ambrosius, Gregorius nterque, Nazianzenus et Nysenus, Basilius, Hieronymus, Augustinus, Chrysostomus, alique plurimi. Si vero nos Latini constemur unum principium et causam, fontem et radicem Patrem esse Filii et Spiritus sancti, duobus principis non suppositis, quid opus est additionem delere? Additionem quippe non dicimus, sed declarationem et explicationem. Florentiæ post sancitam unionem obiit patriarcha. Iter postea cepissent imperator et synodi Patres, terraque Venetiæ, papa sumptus ad id præbente, venerunt. Venetiis vero in Bæotiam triremibus Venetis papa sic jubente vecti sunt. Inde Constantinopolim transierunt, partim imperatoris, partim Veneforum triremibus usi. Urhem ingressi

Ismaelis Bullialdi notæ.

(79) *Ὁ δὲ καρπὸς τοῦ ἔρου*. Illa de additione, seu potius explicatione, Symbolo facta, contentio exorta est circa tempora Leonis Papæ IV, qui anno 847 assumptus est, anno vero 855 obiit.

(80) *Πάντες οὖν ὑπογράψαντες*. Julii die 5 Dominica, anno 1459, Græci decreto subsignarunt, excepto Ephesino Marco. Papa deinde subsignatione sua confirmavit et probavit: rem porro infectam esse dixit, cum Ephesinum non subscripsisse intellexit. Postridie Julii 6, fer. 2, liturgia celebrata est. Cantores papæ et musici cecinerunt, deinde Græci τὴν μεγάλην δοξολογίαν. Decretum in ea lectum. Philanthropinus mantile, quo manus abstergitur papa, porrexit. Et celebrata illa Missa, unio perfecta est. Petiit deinde a papa imperator, ut eo præsentem Græci quoque liturgiam celebrarent. Quod obtinere nequivit.

(81) *Μία ἀρχὴ καὶ αἰτία*. Græci theologo aliquando utuntur hoc verbo αἰτία in explicando SS. Trinitatis mysterio: sed eo sensu intelligunt,

μαθήματος. Ἀπὸ δὲ τοῦ μέρους τῶν Λατίνων πολλοί. Ἐγεγόνεισαν δὲ συναλεύσεις πολλαί. Τέλος παυσαμένης τῆς φιλονεικίας, εἰς ἓν ὁμοήσαντες Ἴταλοὶ καὶ Γραικοί, πλὴν Μάρκου, ὑπεστρώθη δρος ὁμόσαντες, καὶ ἀρχὰς ἐπιθέντες, ὡς οὐκ ἐναντιολογήσουσι πώποτε. Ὁ δὲ καρπὸς τοῦ ἔρου (79), ὅτι *τὸ Πνεῦμα ἅγιον ἐκπορεύεται ἐκ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ*, ὡς ἐκ μιᾶς ἀρχῆς, καὶ μοναδικῆς προβολῆς, τὸ ἔπερ λέγουσιν οἱ Γραικοὶ *ἐκ Πατρὸς δι' Υἱοῦ* πάντες οὖν ὑπογράψαντες (80) ἐν αὐτῇ τῇ ὁμολογίᾳ, ἐξῆλθον ἐκ τῆς Φλωρεντίας συλλειτουργήσαντες πρῶτον, καὶ συγιωνώνησαντες, καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, πλὴν Μάρκου. Τὸ δὲ κνίξον τοῦ Μάρκου ἦν ἡ προσθήκη τοῦ συμβόλου· λέγων, Ἄπαλείψατε αὐτὴν ἐκ τῆς ὁμολογίας τῆς πίστεως, καὶ ὅπου ἂν βούλησθε, τιθέσθω καὶ ἀδέσθω ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ὡς ἐν ἄλλοτε τὸ, *Ὁ μονογενὴς Υἱὸς, καὶ Ἀδελφὸς τοῦ Θεοῦ ἀθάνατος ὑπάρχων* Οἱ δὲ Λατῖνοι ἀντέλεγον· Εἰ ἔχει τὸ βλάσφημον ἡ προσθήκη, δεῖξον, καὶ ἀπαλείψομεν αὐτὸ καὶ ἀπὸ τοῦ ἁγίου συμβόλου, καὶ ἀπὸ πάντων βιβλίων *ἡ* [οἷς] ἰθεολόγησαν οἱ Πατέρες· λέγω Κύριλλος, Ἀμβρόσιος, Γρηγόριος, καὶ Γρηγόριος, Βασίλειος, Ἰερώνυμος, Ἀδουστόσιος καὶ ὁ Χρυσόστομος, καὶ ἕτεροι πλείστοι. Εἰ δὲ ὁμολογοῦντες ἡμεῖς οἱ Λατῖνοι μίαν ἀρχὴν, καὶ αἰτία (81), καὶ πηγὴν, καὶ ῥίζαν τὴν Πατέρα τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Πνεύματος, μὴ ποιοῦντες δύο ἀρχὰς, τίς ἡ χρεία τοῦ ἀπαλείφειν προσθήκην; καὶ γὰρ ἡμεῖς οὐ προσθήκην ταύτην καλοῦμεν, ἀλλὰ σαφήνειαν καὶ ἀνάπτυξιν. Ἐκοιμήθη οὖν καὶ ὁ πατριάρχης μετὰ τὴν ἑνωσιν (82) ἐν τῇ Φλωρεντίᾳ. Ἀπάραντες δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ σύνοδος, ἤλθοσαν ἐν Βενετία διὰ ξηρᾶς σὺν ἀναλώμασι καὶ δαπάναις τοῦ πάππα· ἀπὸ δὲ Βενετίας ἐν Βοιωτίᾳ σὺν τριήρεσι τῶν Βενετικῶν δι' ἔρισμῶ τοῦ πάππα· καὶ ἀπὸ Βοιωτίας εἰς Κωνσταντινούπολιν (83) σὺν τριήρεσι βασιλικαῖς καὶ τῶν Βενετικῶν. Ἐλθόντες δὲ εὔρον τὴν δίσποικιναν *Κυραμαρίαν* τεθνηκυῖαν τῷ βασιλεῶς Ἰωάννου, καὶ τὴν βασιλεῖσαν τοῦ δεσπότης Δημητρίου ἀδελφοῦ τοῦ βασιλέως. Ὁ δὲ βασιλεὺς πέμπει πρέσβεις πρὸς τὸν Μουράτ (84), δεικνύων εὐγνωμοσύνην καὶ

ut Filius genitus a Patre generante, ut principium a principio, non vero tanquam effectus a causa differat, ut ὁμοουσιου ratio integra servetur.

(82) *Καὶ ὁ πατριάρχης μετὰ τὴν ἑνωσιν*. Qui concilio adfuerunt, aliter tradidere: patriarcham scilicet Junii die 10, indict. 11, patriarchatus anno 24 ineunte et ante dies 20 cæpto, dum cœnaret obiisse. Decreto vero non subsignaverunt Græci, nisi Julii sequentis die 5.

(83) *Καὶ ἀπὸ Βοιωτίας εἰς Κωνσταντινούπολιν*. Constantinopolim redierunt Græci anno 1440, Februarii die 1, indict. 3, feria 2, τῆς Τυροφάγου; fuit enim hoc anno Pascha Martii die 27, cyclo Lunæ 16, solis C. B., unde Dominica τοῦ Ἀσώτου, seu Septuagesimæ concurrat cum Januarii die 24, et Dominica τῆς Ἀπόκριω cum 31 Januarii: ita ut Februarii dies prima fuerit feria secunda τῆς Τυροφάγου septimanae, qua Græci caseis ad Dominicam sequentem vesci possunt.

(84) *Ὁ δὲ βασιλεὺς πέμπει πρέσβεις πρὸς τὸν*

ἀραιφνῆ φίλων εἰς αὐτόν. Ἦν προκατειλημμέ-
νος; ὁ λογισμὸς αὐτοῦ, ὡς διαβάς ἐν Φράγγις ὁ
βασιλεὺς ἐποίησεν ἑμόνοιαν σὺν τοῖς Φράγγοις, καὶ
ἐγεγόνει Φράγγος, καὶ μέλλουσι στρατεῦσαι κατὰ
ταῦ Μουράτ ἀπὸ γῆς καὶ θαλάσσης τοῦ ἐξἄραι αὐ-
τὴν ἐκ τῆς δύσεως. Οἱ δὲ πρέσβεις ἀπαγγέλλαντες
αὐτῷ καὶ παραστήσαντες, ὅτι Περὶ τῶν ὧν ἠκού-
σθησαν ῥημάτων, οὐκ ἐπέρασεν ὁ βασιλεὺς ἐν Ἰτα-
λίᾳ, ἀλλὰ περὶ διαφορᾶς δογμάτων τῆς αὐτῶν πί-
στεως ἰλαρώθη τῇ γνώμῃ. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς εὐθέως
ἀπὸ τῶν τριήρων ἀποδάντες, καὶ οἱ τῆς Κωνσταν-
τίνου κατὰ τὸ σύνθημα ἠσπάζοντο αὐτούς, ἐρωτῶν-
τες· Πῶς τὰ ὑμέτερα; Πῶς τὰ τῆς συνόδου; Εἰ
ἄρα ἐτύχομεν τὴν νικῶσαν; Οἱ δὲ ἀπεκρίνοντο·
Πεπράκαμεν τὴν πίστιν ἡμῶν. Ἀντιλλάξμεν τῇ
ἀσεβείᾳ τὴν εὐσέβειαν, προδόντες τὴν καθαρὰν θυ-
σίαν. Ἀζυμίται γεγόναμεν. Ταῦτα καὶ ἄλλα αἰσχρό-
τερα, καὶ βερυπασμένα λόγια. Καὶ ταῦτα τίνες οἱ
ὑπογράψαντες ἐν τῷ ὄρω; Ὁ Ἡρακλεῖας Ἀντώνιος
(85), καὶ οἱ πάντες· εἰ γὰρ τις πρὸς αὐτοὺς
ἤρητο· Καὶ διὰ τί ὑπεγράφετε; ἔλεγον· Φοβούμε-
νοι τοὺς Φράγγους. Καὶ πάλιν ἐρωτῶντες αὐτούς,
εἰ ἐβασάνισαν οἱ Φράγγοι τινὰ, εἰ ἐμαστίγωσαν, εἰ
εἰς φυλακὴν ἔβαλον; Οὐχί. Ἀλλὰ πῶς ἡ δεξιὰ αὐτῆ
ὑπέγραψεν; ἔλεγον, Κοπήτω· ἡ γλῶττα ὠμολό-
γησεν, ἐκριζούσθω. Οὐκ ἄλλο εἶχον τί λέγειν· καὶ
γὰρ ἦσαν τινες τῶν ἀρχιερέων ἐν τῷ ὑπογρά-
φειν (86) λέγοντες· Οὐχ ὑπογράφομεν, ἐὰν [μὴ] τὸ
ἱκανὸν ἡμῖν τῆς προσόδου παράσχοιτε. Οἱ δὲ ἐδίδον,
καὶ ἐδάπτετο κάλαμος· ὑπὲρ ἀριθμὸν γὰρ ἦσαν

τὰ δαπανηθέντα εἰς αὐτοὺς νομίσματα, καὶ τὰ ἐν
χερσὶ μετρηθέντα ἐκάστου τῶν Πατρῶν. Εἶτα με-
ταμειληθέντες οὐδὲ τὰ ἀργύρια μετέστρεψαν. Πρὸς
τὴν φωνὴν οὖν αὐτῶν, ὅτι τὴν πίστιν αὐτῶν πέπρα-
καν, καὶ ἐπέκεινα τοῦ Ἰούδα ἤμαρτον, τοῦ στρέ-
ψαντος τὰ ἀργύρια· ἀλλ' οἶδὲ Κύριος, καὶ ἀνε-
βάλλετο· καὶ πῦρ ἀνήφθη ἐν Ἰακώβ, καὶ ὄρητῃ
ἀνέθη ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ.

præbueritis, nequaquam subscribemus. Qua numerata, illico calamum atramento tingentes sub-
scripsere. Erogatæ equidem erant ad eos alendos immensæ ac pene infinitæ pecuniæ; unicuique etiam Patrum præsens pecunia numerata fuerat. Postquam vero eos pœnituit, argen-
teos non retulerunt. Sua ergo confessione, quod fidem vendidissent, quam Judam ipsum, qui ar-
genteos reddidit, gravius peccavisse arguuntur; Sed novit Dominus et distulit; et ignis accensus
est in Jacob, et ira ascendit super Israel¹.

¹ Psal. LXXVII, 26.

Ismaelis Bullialdi notæ.

Μουράτ. Phranzes, lib. II, cap. 13, notat Amiram
Moratem, ad quem Andronicus lagrus seu lagris
missus est, voluisse ab illa protectione imperato-
rem avertere. Alii dicunt Joannem imperatorem ad
Moratem misisse Paulum Asanem, ut de protectione
sua cum certiore faceret. Moratem discessum
imperatoris in Italiam dissuasisse, veritum ne quod
sœdus cum Latinis contra Turcos iniret. Veziros
etiam Asani dixisse tradunt sultani amicitiam, quam
Latinorum utiliosem imperatori fore.

(85) Ὁ Ἡρακλεῖας Ἀντώνιος. Hic Antonius
Heraclensis metropolitā, postquam Constantino-
polim Græci reversi de eligendo patriarcha egerunt,
vel invitus electioni adfuit, non ut suffragium fer-
ret; negavit enim id laturum; sed ut coram uni-
verso clero, peccatum, quod admiserat subscri-

A despœnam dominam Mariam Joannis imperato-
ris uxorem obiisse comperit, pariterque
reginam, conjugem Demetrii despote imperato-
risque fratris, fato concessisse. Ad Moratem
postea legatos misit imperator, gratum benevo-
lumque animum suum, amicitiamque cum eo
integram per eos testatus. Morates enim hanc
opinionem animo præceperat, imperatorem in
Franciam transisse sœdus cum Francis initurum,
ipsum eis adhærere, et terra marique bellum
inferre conjurasse, ut ex Occidentis provinciis
eum expellerent. At legati ipsum edocuerunt
imperatorem in Italiam non transisse, ut de
his quæ fama vulgata erant et ad eum perlata,
ageret, sed ut de fidei suæ controversis dogma-
tibus cum Italis dissereret et communicaret. At
postquam archiepiscopi, episcopi et præsules
triremibus exscenderunt, cives Constantino-
poleos, ut mos est, eos salutant interrogantque:
Ut se res vestræ habent? quomodo transacta
est synodus? num vicimus nos? Responderunt
illi: Fidem nostram pretio vendidimus; religio-
nem nostram impietate commutavimus; et Azy-
mitæ facti purum sacrificium prodidimus. Istos

121 et turpiores dictu sermones habebant, etiam-
que ex iis qui decreto subscripserant, Heraclæ
nempe metropolita Antonius, ac cæteri. Si quis
vero eis objiceret, Et quare subscripsistis?
respondebant continuo, Francorum formidine id
egimus. Interrogantibus insuper, num Franci
tormentis ipsos subjecissent? num flagellassent,
et in carcerem detrusissent? respondebant non
ita habitos fuisse, sed quomodo hæc dextra
subscripsit, dicebant, ita abscindatur: lingua
confessa est, radicitus evellatur: nec quidquam
aliud respondere poterant. Ex archiepiscopis
etiam aliqui, cum subscribendum erat decretum,
dixerunt; Nisi pecunias, quæ nobis sufficiant,
præbueritis, nequaquam subscribemus. Qua numerata, illico calamum atramento tingentes sub-
scripsere. Erogatæ equidem erant ad eos alendos immensæ ac pene infinitæ pecuniæ; unicuique etiam Patrum præsens pecunia numerata fuerat. Postquam vero eos pœnituit, argen-
teos non retulerunt. Sua ergo confessione, quod fidem vendidissent, quam Judam ipsum, qui ar-
genteos reddidit, gravius peccavisse arguuntur; Sed novit Dominus et distulit; et ignis accensus
est in Jacob, et ira ascendit super Israel¹.

(86) Τινὲς τῶν ἀρχιερέων ἐν τῷ ὑπογράφειν.
Qui ex clero Constantinopolitano concilio Floren-
tino adfuerunt, negant, quando decreto subsigna-
tum est, Græcos σιτηρέσιον, id est cibaria et pec-
cunias, petiisse, aut Latinis promississe: quod
Græcis tamen in patriam reversis objectum est,
ipsoque auro suffragia sua vendidisse. fidem equi-
dem fatentur pecuniam accepisse aliquos: plures
tamen eorum decreto non subsignavisse. De illo
Florentino concilio adendum Laonicus, lib. VI,
cap. 13 et seq. usque ad 17.

CAPUT XXXII.

Servia despota ab Hungaris auxilia implorat, duceque Joan. Hunniade Turcorum provincias invadit. Morates sub hæ Hungariorum irruptione percussus, pacem cum despota et Hungaris stabilivit. Caramanum deinde ditionem invadit. Alanus Moratis primogenitus diem obit. Imperio successor destinatur Mehemeles, et imperator salutatur. Morates vitam privatam acturus Prusam secedit. Hungari Turcis bellum inferunt, Morates cum copiis in Europam trajicit, filio se conjungit: ad Varnam Ladislaus Hungariæ rex interficitur, magnaque strage Christiani cæduntur. Ad vitam privatam redit Morates, unde revocatur ab Halile Bussa. Hunniades in Turcos iterum, sed improspere movet. Morates Peloponnesum invadit.

Interea nobis dictus Georgius despota Servia, A cum devastatam ac desolatam ditionem suam cereret, nulla spe alia sustentatam, quam paucorum castrorum, quæ in Hungaria sita erant, possessione, gementque quotidie, nullo ejus miseria permoto, ad Hungariæ regem, qui puer admodum erat, venit. Omnia tunc regina illius mater, exercituumque præfectus Jancus moderabantur. Sortem itaque suam desendo hortatur, ut ejus miseri subveniant. Quibus permota regina, magisque reformidans ne Servia deserta devastator in Hungariam penetraret, præfectum sumptus facienti Georgio auxilium ferre jubet. Is quidem dives pecuniæ erat: stipendiariorum 122 itaque equitum ac sagittariorum viginti quinque millia sumptibus suis conscribit, fluviumque trajicit. Celeri profectioe Sophiam usque urbem pervenient, igneque supposito eam, aliaque in circuitu oppida et pagos, nihil integrum relinquentes, comburunt. Universa vero præda in flumen versa illud trajecerunt, et viam, quæ Philippopolim ducit, pergunt. Verum Morates in Occidente copias contractas Philippopolim adducit, cum temporis angustia pressus ex Anatolia vires ad se accersere haud potuisset. Hungari usque ad vicum quemdam, quem Bulgari Izlati (id est aureum) appellant, processere. Is inter Sophiam et Philippo-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(87) *Ὁ δὲ προβήθηεις δεσπότης Γεώργιος.* Hoc cap. Ducas in rebus Hungaricis parum peritum se prodit, cum eo tempore Hungariam a regina gubernatam et lanco scribit. Sic autem se cum habet: Albertus Austriacus, Sigismundi gener, cum socio defuncto successisset in Hungariæ regno, biennio fere regnavit, obitque anno 1439, Octob. die 27, Elizabetha conjugæ prægnante relicta, quæ an. 1440, Februarii die 22, Ladislaum posthumum peperit. Nuptias quoque Ladislai Poloni, regis Poloniæ Casimiris fratris, aspernata, anno eodem in scpto Puntecostes filium suum infantulum Hungariæ regem coronari curat. Seditiosi interea aliquot Hungariæ principes Ladislaum Polonum regem eligunt, et in Hungariam evocant. Adventantem Polonum cum Elizabetha sensisset, in Austriam filio secum abducto, et Hungariæ corona clam subrepta ac asportata, ad Fridericum III imperat. aufugit. Ladislaus Polonus die 17 Julii Hungariæ rex coronatur: eique corona, qua S. Stephani regis reliquæ coronatæ erant, imponitur, quod aliam regina suffurata esset secumque. abstulisset. Polonus Hungarum usque ad cladem Varnensem exit. Eoque interfecto, Ladislaus posthumus, cujus mater Elizabetha regina anno 1441 obierat, Hungariæ rex iterum anno 1445 proclamatur: simulque Joannes Hunniades Corvinus interrex et regni gubernator eligitur, eique republicæ Hungariæ summa tradiunt; quam ad annum usque 1453, cum Ladislaus posthumus ex Austria in Hungariam reversus est, rexit. Georgius Servia despota, post Sigismundi obitum et Suedrovum a Morate occu-

Ἄ δὲ προβήθηεις δεσπότης Γεώργιος (87), ἰδὼν τὴν αὐτοῦ γυναικὴν δεσποταίαν, καὶ μὴ ἔχων ἑτέραν ἐλπίδα πλὴν οὐρίων πολιχνῶν κειμένων ἐν τῇ Οὐγγρίᾳ, καὶ στενάζων τὰ καθ' ἑκάστην, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐλεῶν, ἐρχεται πρὸς Κράλην Οὐγγρίας, ἣν γὰρ νέος πάνυ· πλὴν τὰ πάντα ἐκυδερνώτο διὰ χεῖρὸς τῆς βῆγνης τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ Ἰάγγου τοῦ πρωτοστράτορος· καὶ παρακαλεῖ, καὶ ὀδύρεται τοῦ τυχεῖν ἐλέους. Ἡ δὲ βῆγνα καμφοθεῖσα, μᾶλλον καὶ φοβηθεῖσα μήπως ἐρήμη καταλειμμένη Σερβία, καὶ εἰς Οὐγγρίαν ὁ φοβρὸς φθάσει, κελεύει τὸν στρατηγὸν σὺν τοῖς ἀναλώμασι Γεωργίου τοῦ βοηθῆσαι· ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα· καὶ δὴ βογέυσας, καὶ λαβὼν ἱππεῖς καὶ τοξότας ἀχρι χιλιᾶδας εἰκοσιπέντε περὶ τὸν ποταμὸν, καὶ ταχυδρομήσαντες ἕως τῆς πόλεως τῆς καλουμένης Σοφίας (88), καὶ πῦρ βάλλοντες ἐνέπρησαν, καὶ τὰς πέριξ πάσας πόλεις καὶ κώμας, μὴδὲν ἀφέντες. Τῆν δὲ λείαν πᾶσαν πέμψαντες ἐν τῷ ποταμῷ διεπέρασαν· οἱ δὲ πρὸς τὴν Φιλιππούπολιν ἤλαυνον. Ὁ δὲ Μουράτ τὸν τῆς Δύσεως στρατὸν ἀθροίσας· οὐκ εἶχε γὰρ εὐχερίαν τοῦ μετακαλέσασθαι καὶ τὰ τῆς Ἀνατολῆς φωσάτα· ἤλθεν εἰς τὴν Φιλιππούπολιν. Οἱ δὲ Οὐγγροὶ σὺν τῷ δεσπότη ἔλθόντες μέγρι τῆς κώμης τῆς καλουμένης Ἰζλάτη (89), κατὰ τὴν τῶν Βουλγάρων γλῶτταν, ὁ

patum, tota Servia spoliatus cum filio suo Lazaro Antibarium, vulgo, *Antivari*, se recepit. Eum Morates ab hujus urbis incolis repetit, et Ragusium aufugere cogit. Cumque Ragusæos Morates, et Georgium sibi dederent, sollicitaret, molestiam et incommodum Ragusæis creare despota veritus, in Hungariam ad regem Wladislaum sive Ladislaum Polonum confugit, eumque rogat, ut sibi contra Turcos opem ferat. Ladislaus Georgii ærumnis ac calamitate motus, simul ut Turcorum audaciam retunderet, in Turcos movere destinat, bellumque ad annum 1443 protrahere est. Veritus Morates illius belli exitum, inducias decennales cuvi Ladislao et despota pepigit: huicque ditiones suas ipsamque Semendriam restituit. Vix compositis induciis ad arma reditum est: Julianoque cardinale Casarino auctore atque impulsore, Ladislaus inducias et jusjurandum violat, sæderaue confundit. Denno itaque conscripto exercitu Ladislaus, anno 1444, Morati bellum infert. Pœnas vero repetente Nemesi a fœderum corruptoribus, jurisjurandi contemptoribus, ad Varnam, Tiberiopolim olim appellatam, ad Pontum Euxinum sitam, prælium committitur: in quo Ladislaus et Julianus cardinalis occubuerunt, magnaque clade Christiana respublica afflicta est. Bonfinius, D. III, lib. IV, V et VI; Thwroczius, in *Chronicis Hungaricis*; Gerardus de Roo, *Histor. Austriacæ* lib. V, et Maurus Orbinius in Slavorum regno.

(88) *Τῆς καλουμένης σοφίας.* Urbs Servia Sophia (89) *Ἰζλάτη.* Hunc locum angustias saltus Istadini Leuclavius appellat.

ἐρμηνεύεται χρυσῆ, ἣν γὰρ τὸ χωρίον ἀνὰ μέσον Ἀπολίου καὶ Φιλιππουπόλεως. Ἐν δὲ τῷ μετὰ τὴν ἕρμηνειαν καὶ δρυμῶνες δύσβατοι ἕως ἐγγύς Φιλίππου, ἐβούλοντο γὰρ περᾶσαι τὰ ὄρη, πλὴν διὰ πελεκυφόρων καὶ δεινότητων ἀνδρῶν ποιῆσαι πορείαν πρῶτον, εἴτα εἰσελθεῖν. Οἱ δὲ Τοῦρκοι περᾶσαντες τὰ δύσβατα, καὶ ἐλθόντες ἀντικρὺ τοῦ φωσάτου τῶν Οὐγγῶν δειλιάσαντες, οὐ κατήλθον ἐκ τοῦ ὄρους ἐν τῷ πεδίῳ. Οἱ δὲ Οὐγγῶι καὶ μάλα θαρσαλέως ἀνέβησαν ἕως ἡμίσεως τοῦ ὄρους. Οἱ δὲ Τοῦρκοι τοξοβολοῦντες οὐκ ἐπαύοντο, πλὴν οὐδὲν ἤυον· τέλος ὄρωντες τὰ δύο μέρη μὴδὲν ἀρείκον πράττοντες δὲ τὴν δυσκόλῃαν τοῦ τόπου, ἐστράφησαν ὀπίσθεν ὄπισθεν ἤλθον ὁ καθείς. Τότε ὁ Μουράτ εἰσελάσας, βαλὼν κατὰ τοὺς ὄρους ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ οὐκ εἶδε δύναμιν Οὐγγῶν διαβῆναι τὸν ποταμὸν, καὶ νῦν δὲ δεσπότης τοῦτο ἐνήργησε, πέμπει ἀποκρισιάριον εἰς τὸν δεσπότην, καὶ δίδωσι τὰς πόλεις ἀπάσας αὐτοῦ καὶ τὸν Σμέροπον. Πέμπει οὖν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ τυφλοὺς ὄντας, καὶ τοῦ Δραγουλίου ὁμοίως, καὶ ποιεῖ συνθήκας ἐν ὄρους. Καὶ μηνύει ἐν Οὐγγρίᾳ τῇ ῥηγνῇ (90) καὶ τῷ τοποτηρητῇ τῆς βασιλείας. Ἦν γὰρ πρωτοστράτηγος ὁ Ἰάγγος (91). Ὁ δὲ τοποτηρητὴς τοῦ Κράλη Οὐγγρίας ἦν ὁ ῥήξ τῶν Σάξων (92)· μετεκαλέσαντο γὰρ αὐτὸν, καὶ ἐποίησαν ἐπίτροπον, διὰ τὸ εἶναι νέον τὸν καθολικὸν Κράλην (ἦν γὰρ τότε πεντεκαίδεκατον ἔγων ἔτος). Καὶ ἔρχονται οἱ Τοῦρκοι ἐν Οὐγγρίᾳ, ἡγουν οἱ πρέσβεις, καὶ δίδωσιν ὄρκους τῷ ῥηγί Σάξων, καὶ λαμβάνουσιν ὄρκους τοῦ εἶναι φίλοι καὶ ἡγαπημένοι· μήτε οἱ Οὐγγῶι περᾶσουσι τὸν ποταμὸν τοῦ ἐλθεῖν κατὰ τοῦ Μουράτ, μήτε οἱ Τοῦρκοι κατὰ τῶν Οὐγγῶν. Ὁ δὲ Ἰάγγος οὐκ ὤμοσε λέγων (93), Ἐγὼ δεσπότης εἰμι, οὐ δεσπότης.

Τότε, εἰρηνεύσαντες οἱ Τοῦρκοι, ὁμοίως καὶ Οὐγγῶι καὶ Σέρβοι, αὐτὸς κατὰ τοῦ Καραμάν (94) ποιεῖται τὴν παρασκευὴν. Καὶ συναθροίσας πάντας τὴν τῆ: Θράκης καὶ Θεσσαλίας δύναμιν, καὶ διαβὰς τὸν πορθμὸν, πῆξας τὰς σκηνὰς ἐν τῇ Ἠρωσῇ, περσεκίωζε καὶ τὰ ἀνατολικὰ στρατεύματα. Ὁμοίως πέμπει καὶ πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν πρῶτον, Ἀλατίνην ὀνόματι, τοῦ συλλέξει στρατὸν ἐκ τῆς Ἀμασίας, καὶ ἐλθεῖν ἐν Ἰκονίῳ· δὲ καὶ πεποιήκην.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(90) Καὶ μηνύει ἐν Οὐγγρίᾳ ῥηγνῇ. Fieri nequit istud, ut ex superioribus liquet. Aufugerat anno 1440 rexina, et in Austriam transierat, anno sequenti 1441, res humanas reliquit: quare gestis anno 1445 interesse non potuit.

(91) Ἦν γὰρ πρωτοστράτηγος ὁ Ἰάγγος. Verum est Iancum seu Joannem Hunniadem præfectum generalem Hungariæ militiæ fuisse.

(92) Ὁ δὲ τοποτηρητὴς τ. κ. οὐ. ἦν ῥήξ τῶν Σάξων. Hoc falsum. Ladislaus enim Polonus rex fuit Hungariæ, eamque regio nomine, non tutorio aut vicario rexit: nec unquam Saxonum, qui hoc loco pro Polonis a Duca sumuntur, rex fuit: sed Casimiri Poloniæ regis frater. Videndus Leuncl. lib. xiv, de istis motibus bellicis et pace cum

A polim æquali ab utraque distantia situs erat. Et quæ has urbes interfacet via, difficilis atque ardua, montibus ac saltibus ad Philippiopolim fere porrectis, redditur. Montes superare Hungaris propositum erat, viamque sibi lignatorum opera sternere, deincepsque ingredi. Turci vero, viis illis arduis et salebrosis superatis, progrediuntur, donec ipsi Hungarorum castra conspexerint: metu repressi ex monte in campum non descenderunt. Quare Hungari audacia majori montem ad dimidiam acclivitatem subierunt, a Turcis perpetuis missilibus, nullo tamen damno accepto, petiti. Tandem cum utriusque cernerent se loci angustia prohiberi, quominus egregium aliquod facinus ederent, in suum quisque, unde venerant, locum revertuntur. Metu Morates tunc percussus, animo revolvebat, non visas prius Hungarorum copias fluvium transiisse, nunc despotam eas adduxisse; quare legatos ad despotam destinavit, omnes urbes, quas ei eripuerat, ipsi sumi quæ Smedonum restituit. Filios etiam excæcatis ei remisit, Draconio etiam suos, quos carcere clausos tenebat, reddidit; pacemque fide data ac jurejurando sancivit, quam reginæ Hungariæ et regni totius proregi et gubernatori significavit; Jangus enim præfectus exercituum erat; regium vero prorex et administrator procurabat Saxonum regulus, quem Hungari curatorem regni constituerant. Turci itaque legati accedunt, eamque Saxonum regulo pacem ineunt; amicitiam mutuum inter ipsos intercessuram jurati pollicentur; in eam conditionem quoque descensum, Hungaros fluvium non transiuros ut Morati bellum inferant: nec Turcos pariter, ut in Hungaros moveant. Jangus his pactis non subscripsit, nec jusjurandum præstitit, subditum se esse allegans, non vero dominum.

Pace his conditionibus inter Turcos, Hungaros et Servios composita, Morates adversus Caramanum belli expeditioni se accingit: collectisque 123 Thraciæ et Thessaliæ copiis fretum trajicit, et Prusæ castra motatus ad bellum se parat, orientisque illic milites cogit. Aladini quoque primogenito suo mandat ut Amasiaz exercitum conscribat, et Iconium accedat; quibus paruit Aladines. Caramanus equidem, quo tempore despota et Jangus Morati

Hungaris Turcisque inita.

(93) Ὁ δὲ Ἰάγγος οὐκ ὤμοσε λέγων. Cum istis non bene conveniunt, quæ hujus capituli initio dixit Ducas: omnia scilicet in Hungaria per reginam et Hunniadem gesta fuisse et gubernata: hic vero per proregem et regis adolescentis tutorem. Quamvis vero Ducas res Hungariæ personarumque principum statum ignoraret, res inter Turcos et Hungaros gestas optime persecutus est. De istis bellis adeundi Laonicus, lib. vi et vii; Leunclavius, lib. xiv, et Phranzes, lib. ii, cap. 18.

(94) Αὐτὸς κατὰ τοῦ Καραμάν. Laonicus, lib. vi, et Leuncl. lib. xiv, hujus quoque belli, post motus Hungaricos Serviosque compositos, historiam narrant.

bellum intulerant, occasionem nactus eum invadit, urbesque sibi a Morate creptas recuperat. Hæcque fuit belli origo. Prusa motis castris Morates Cotyæum venit, unde in Phrygiam Salutariam perrexit: ubi bellico apparatu, quantum necesse erat, instructio, Iconium deinde venit. At Caramanus cum suis fugit, montesque Syriæ finitimos, qui tutum ei receptum præbent, occupat. Morates Iconium hostiliter prædatus magnam vim auri atque argenti hinc secum portans urbem Laranda accessit; Larandinos omni calamitatis et ærumnarum genere vexavit: indeque dedecens grassatur populabundus, prædamque agendo ex omnibus oppidis, totaque Caramani ditione, damnaque Turcis ejusdem, ac ipse erat, gentis inferendo. Excedere vero ex Caramani finibus in animo habens, filium suum dimisit, qui Amasiam reversus est; ipse vero Prusam rediit, et exacta jam ætate in Thraciam trajecit: Caramanus deinde ditionis suæ loca repetit. Hieme deinceps appetente venit ex Amasia Aladinis Moratis filii servorum unus, qui eum diem obiisse nuntiat. Hunc pater acerbo luctu planxit, quippe annum decimum octavum jam agens, formosus admodum et audax erat. Luctu finito, omnibus ducibus ac satrapis suis convocatis, imperatorem principemque omnium sibi subditorum Mehemetem secundogenitum filium suum, impuberem etiamnum admodumque puerum, designavit; in Anatoliam deinde profectus, vitam privatam Prusæ quietus agebat.

Appetente deinde vere, ab Hungariæ finibus speculatoris venerunt, qui novo imperatori ejusque consulariis res imperii procurantibus Halili, Saricis et Zagano nuntiant, Hungarorum et Walachorum ingens agmen ad Danubii ripam convenire: quem nuntium patri suo Mehemetes mittit. Morates de violatis jurejurando ac fide attonitus, quid acturus esset deliberabat. Æstate deinde inchoata, subortum Caniculæ cunctas Orientis copias contraxit. At ex Ægæo mari viginti quinque triremes venerunt, et Callipolim usque progressæ transitum impedierunt. Pars illarum etiam usque ad ostium sacrum processere, 124 illac quoque trajetum prohibeturæ. Hungari vero postquam Danubium transierunt, iter secuti pergunt, omnia obstacula removens, et de ditione castra accipientes, et Varnam usque progrediuntur. Cumque Morates trajetum arceretur, lædio affectus nocerebat: quique Mehemeti aderant, in ancipiti stantes, animos despondebant. Progressus tandem Morates ad hostium superius sacro vicinum, tutus et liber a triremium insecu-

Α Ὁ γὰρ Καραμάν, ὅτε ὁ δεσπότης σὺν τῷ Ἰάγγω ἦλθαι κατὰ τοῦ Μουράτ, εὐρίων καὶ οὗτος χῶρον κατήλθε, καὶ ἔλαβε τὰς πόλεις αὐτοῦ, ὡς προλαβὼν ἔβλεν ὁ Μουράτ. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ αἰτία τῆς μάχης. Ἀπάρως δὲ ἐκ Προύσης ἦλθεν εἰς Κοτύαιον, ἐκεῖθεν ἐν Σαλουταρίᾳ, κάκει πειθήσας παρασκευῆν ἱκανὴν ἔρχεται εἰς Ἰκόνιον. Ὁ δὲ Καραμάν φεύγων σὺν τῷ στρατεύματι, εἰσῆλθεν ἐν τοῖς ὄρειοις τοῖς πρὸς Συρίαν ἐν ὄρεσιν ὄχυροις. Μουράτ δὲ τὸ Ἰκόνιον ἔφειδῶς κούρσεύσας, καὶ χρυσὸν καὶ ἀργυρὸν ἱκανὸν ἐκεῖθεν κομίσας, ἐν τῇ τῶν Λαρανδῶν (95) ἔρχεται πόλει, κάκει πάνδεινα κακὰ ἐργασάμενος τοῖς Λαρανδινοῖς, ἐστράφη λεηλατῶν, καὶ κούρσεύων πᾶσαν πόλιν καὶ χῶρον τοῦ Καραμάν, τὴν ζημίαν ποιῶν ὁμοίως αὐτοῦ Τούρκοις. Β Βουλόμενος δ' ἐξελεῖν ἐκ τῆς γῆς τοῦ Καραμάν, ἀπέλυσε τὸν υἱὸν αὐτοῦ σὺν τῷ στρατῷ, καὶ ἐστράφη εἰς Ἀμασειαν. Αὐτὸς δὲ καταλθὼν ἐν τῇ Προύσῃ ἐπέρασεν εἰς Θράκην θέρους ἤδη παρερχομένου. Ὁ δὲ Καραμάν ἐστράφη πάλιν ἐν τοῖς ἰδίοις αὐτοῦ τόποις. Κεϊμῶνος δὲ ἄρξαντος (96), ἦλθεν ἐξ Ἀμασειας εἰς τῶν δούλων τοῦ Ἀλατῆν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, μηνύων τὸν αὐτοῦ θάνατον. Ὁ δὲ Μουράτ μέγα πένθος ποιήσας, ἦν γὰρ ὁ Ἀλατῆν ἄγων ἔτος ὀκτὼ καὶ δέκατον, ὠραίως πάντα καὶ εὐτολμος· μετὰ δὲ τὸ πένθος καλέσας πάντα τοὺς ἀρχηγούς, καὶ σατράπας αὐτοῦ, ἀπέδειξεν ἡγεμόνα καὶ ἀρχηγὸν τοῦ ὑπάρχοντος πάντος τὸν δευτέρου υἱοῦ αὐτοῦ, τὸν Μεχμετ, ἀφῆλθε εἰς καὶ παιδίον νέον ὑπάρχον· αὐτὸς δὲ περάσας ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἰδιωτεύων ἐν Προύσῃ ἐκάθητο.

Γ Ἐπὶ τῷ ἀρχαίῳ, ἦλθαι κατάσκοποι ἐκ τῶν τῆς Οὐγγρίας μερῶν ἀπαγγέλλοντες τῷ νέῳ ἡγεμόνι, καὶ τοῖς φροντιστοῖσιν αὐτῷ, Καλλί, Σαρτζία, καὶ Ζάγανος, ὅτι ἐν ταῖς βχάις τοῦ Ἰστρου συνάγεται πλῆθος Οὐγγρων καὶ Βλάχων πολὺ. Ὁ δὲ Μεχμετ μηνύει τῷ πατρὶ αὐτοῦ. Ὁ δὲ Μουράτ, θαυμάσας ἐπὶ τῇ παραβάσει τῶν ὄρκων, ἐλογίζετο τί ἄρα μέλλει γενέσθαι. Θέρους οὖν ἀρχομένου, ἐκόλει πρὸς αὐτὸν τὰς ἀπανταχοῦ δυνάμεις τῆς Ἑω, πρὸς τῆς τοῦ Κυνὸς ἐπιτολάς· καὶ ἐξ Αἰγαίου πελάγους (97) ἀνεφάνησαν τριήρεις εἰκοσιπέντε. Καὶ ἐλθούσαι ἀντικρὺ Καλλιουπόλειως ἐκώλυον τὸν πόρον. Ὁμοίως καὶ μέρος τῶν αὐτῶν τριήρων ἐπλεε μέχρι τοῦ ἱεροῦ στομίου, κωλύουσαι τὰς ἐκεῖ πορείας. Δ Οἱ δὲ Οὐγγροὶ περάσαντες τὸν πόρον τοῦ Δανοῦδω, ἤρχοντο ἀδεῶς καθάκροντες τὴν ἕδν, καὶ λαμβάνοντες τὰ κάστρα ἦλθον σὺν μέχρι Βάρνας. Ὁ δὲ Μουράτ μὴ εὐρίσκων πορείαν ἠσχαλλεν· οἱ δὲ τοῦ Μεχμετ ἐν ἀπορίᾳ ὄντες ἠθύμουν. Τότε ἀναβάς πρὸς τὸ τοῦ ἱεροῦ στόμιον ἐγγὺς, καὶ εὐρίων ἄδειαν ἀπὸ τῶν τριήρων, ἐπέρασε καὶ αὐτὸς, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(95) Λάρανδα, urbs Lycaonia sub Iconii throno.

(96) Κεϊμῶνος δὲ ἄρξαντος. Leunclavius Aladinis mortem ex historiis Turcicis anno 846, et ex Annalibus anno 847 contigisse statuit: ante bellum a Joanne Hunniade et Georgio despota Turcis illatum. Ducas vero post bellum illud confectum,

pacemque cum Hungaris et Serviis compositam tradit.

(97) Καὶ ἐξ Αἰγαίου πελάγους. Leunclavius idem notat, lib. xiv, et in Annalibus Turcicis classem Italorum fuisse dicit.

Οὐ δὲ τοῦ Μεχεμέτ κρατοῦντες Βύβλας (98), καὶ μαθόντες τὴν διάβασιν τοῦ Μουράτ, ἐν μῆ ἡμέρᾳ ἠνώθησαν. Καὶ δι' ἑτέρας δύο ἡμέρας ἐφθασαν ἐν τῇ Βίρνη (99). Καὶ τῇ ἐπιούσῃ συνάψαντες πόλεμον φοβερὸν καὶ φρικώδη ἀπὸ πρωτῆς ἕως ὥρας ἑνάτης, κατέκοπτον ἀεικιδῶς οἱ Χριστιανοὶ τοὺς Τούρκους. Περὶ δὲ ὥραν δεκάτην, μείνας μόνος σὺν πεντακοσίοις ἢ πλεον, ἢ ἑλαττον, στρέφει τὰς ἡνίας τοῦ ἵππου ἢ ῥήξ Σάξιον κατ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰάγγος ἐκώλυεν (1)· αὐτὸς δὲ οὐκ ἐπέσθη· καὶ προσεγγίσας καιρῶν δέχεται ὁ ἵππος πληγὴν, καὶ τὸν ἀναθάτην κύμβαχον ἑπακτοί, καὶ καρταμουσὺν αὐτὸν περισυθῶ. Ὁ δὲ Ἰάγγος ἰσθαί; τὸ γεγονός, ἦν γὰρ ἡ κεφαλὴ ἀπηρωρημένη τῷ δορὶ, καὶ κραυγαί, καὶ ἀλαλαγμοί, καὶ Ὁ φεύγων φουγέτω. Κατέκοψαν οὖν οἱ Τούρκοι πλείστους, καὶ ἡ νύξ κατέλαβε, καὶ ὁ Ἰάγγος μόλις διασωθεὶς ἐπέρασε τὸν ποταμὸν. Οἱ δὲ Τούρκοι νικηταὶ τροπαιοῦχοι ἐπανέστειξαν. Τότε ὁ εὐτυχὴς Μωράτ πάλιν τὴν περσίαν περῆ, καὶ ἐν τῇ Μαγνησίᾳ ἀφικνεῖται, κάκει τὴν κατοικήσιν ἐμπορεύεται.

Ἄλλ' οἱ Χριστιανοὶ μήπω νοήσαντες, ὅτι αἱ ἁμαρτίαι ἡμῶν εἰσὶν οἱ ἐμποδοῦντες ἡμᾶς, καὶ αἱ κακίαι ἡμῶν εἰσὶν οἱ τὰ κακὰ προξενούντες, πάλιν ἑτέραν ἀφίτησι καθ' ἡμῶν ὀργὴν ἢ τύχην. Ὁ γὰρ Χαλλί (2) πρακτικὸς ὑπάρχων περὶ τὰ τῆς ἀρχῆς μεθοδεύματα, καὶ ὅτι ὁ νέος οὐκ εὐτυχήσει ποτὲ, ἀγεται πάλιν παρ' αὐτοῦ ὁ Μουράτ ἐν τῷ παλατίῳ τῆς Ἀδριανοῦ, καὶ εὐφημίζεται ὡς ἡγεμῶν. Ὁ δὲ νέος ἡγεμῶν Μεχεμέτ ὁ υἱὸς αὐτοῦ στέλλεται πρὸς τοῦ πατρὸς, τοῦ ἀρχηγεῖν ἐν τῇ Μαγνησίᾳ. Μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ Ἰάγγος· περῆ τὴν περσίαν τοῦ Ἰστρου ἐξ ἄλλης ὁδοῦ, καὶ διαβάς τὰ στενωπὰ πάντα ἐρχεται πρὸς τὸ Νῆσιον (3), ἢ πρὸς τὸν Κόσσαν. Καὶ ὁ Μουράτ σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ αὐτοῦ ἑτοιμος. Καὶ δὴ πολεμήσαντες ἀφ' ἐσπέρας, πρωὶ σκοτίας οὕτως ἐγείρεται σὺν μερικοῖς στρατιώταις, καὶ ὡς δῆθεν ἑτοιμάσων πρὸ ὥρας τὸν πόλεμον, αὐτὸς διέδρα. Οὐδε γὰρ τὴν στρατιάν τοῦ Τούρκου ὑπερέχουσαν ἐπὶ τὸ πλείστον, καὶ τοὺς Οὐγγρούς· δειλιῶντας καὶ

atione cum suis transfretavit. Sub Mehemete qui militabant Ryglis occupatis, Moratisque transitu cognito, unius diei itinere ei se conjunxerunt, alterisque castris Varnam perveniunt. Postridie praelium horrendum ac cruentum a diluculo ad horam diei nonam commissum. Christiani nulli parcentes Turcos ceciderant; verum circa horam decimam Saxonum regulus solus, suorum quingentis praeterpropter stipatus in Turcos equum impellit. Hoc ne committeret, dehortabatur Jangus, cui tamen haud paruit; et propius cum accessisset, lethale vulnus equus accipit, sessoremque regulum in caput pronum excutit, cui caput Turci illico amputarunt. Casum statim cognovit Jangus; caput enim hastae praefixum sublime conspiciebatur, clamoresque et vociferationes excitatae erant, *Qui fugit fugiat*. Magnam itaque stragem Turci edunt: et nocte superveniente, vix superato fluvio, Jangus salvus evasit. Turci, parva victoria, fugatisque hostibus se receperunt: et Morates prospera fortuna usus in oppositam Europae Asiae iterum transit, Magnesium petit, habitationemque sibi illic eligit.

In nos porro Christianos nondum satis intelligentes peccatis nostris irretitos teneri, vitisque et flagitiis damna et calamitates in nos accersere, aliud telum irata fortuna immisit. Halit enim artium, quibus imperium regi debet, peritus, et adolescentulum Mehemetem nunquam fortunatum fore suspicatus, Moratem iterum in palatium Adrianopoles reducit, imperatoremque salutat. Junior vero princeps Mehemetes a patre Magnesium missus est, ut res Imperii illis in partibus administraret. Hoc cum rescivisset Jangus, Istrum alia via transit, omnibusque angustiis superatis Nisim accedit, quae ad Cosovam sita est. Morates huic cum toto exercitu paratus occurrit. Sub vesperam jam praelium initum erat, mane, priusquam illuxisset, cum agminis parte movet Jangus, et ad mature pugnandum omnibus simulate dispositis, aufugit. Turcorum enim exercitum copiis suis multitudine longe superiorem sciebat: Hungaros trepidare et fugae inten-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(98) *Κρατοῦντες Βύβλας*. Forte hic intelligenda urbs in Odrystis, quæ Βούκελος appellatur, sub metropoli Adriaanop. Æmi montis, Bilgiur a Turcis appellatur, ut ex vocabulorum elementis probabile sit.

(99) Pugna ad Varnam et accepta a Christianis clades Novemb. 10. anno 1444. Hegiræ 848, qui cœpit 19 Apr. die Dominica. Novemb. 10 erat Regeb vel Regiad mensis dies 29 feria III.

(1) Ὁ δὲ Ἰάγγος ἐκώλυεν. Idem Phranzes, lib. II, cap. 18, tradit. Laonicus, lib. VII, Wladislaum, ut castra Moratis aggrederetur a quibusdam impulsum, qui Hunniadis invadebant, scribit.

(2) Ὁ γὰρ Χαλλί. Leunclavius lib. XIV, et Laonicus, lib. VII, quibus artibus Chalil Moratem in regium solum reduxerit, exponunt. Id factum adnotant Annales Turcici anno Hegiræ 850 (id est, Christi 1446), expeditionemque Moratis in Moream eodem anno. Sed ita intelligendum est, anno 849 [Christi 1445], Moratem in thronum imperatorum relictum; in Peloponnesum sub finem anni 1445, at

Hegiræ 849, venisse, et anno 1446, Hegiræ 850, Hadrianopolim reliisse. Tam annales Turcici quam historia Hungarica adnotant Moratis in Moream expeditionem plusquam biennio antevertere Hunniadis cum Morate in campo Cosovo praelium: quod equidem verum est. Expeditio siquidem in Moream contigit circa finem anni 1445, et initium 1446, pugna in campo Cosovo anno 1448. Phranzes tamen et Chronicum breve, quod hic dedimus, ad annum 6955, mensisque Decembrem [id est, Christi 1446] referunt. Ducas forte hujus quoque pugnae mentionem statim subjicit illis, quæ de Varnensi narravit, quod ad res Hungaricas et Serviorum pertineant.

(3) Πρὸς τὸ Νῆσιον. Nisis urbs Servia: ad Ibareum fluvium. Ptolemæo in IX Europæ Tabula habet Νέσος in superiore Mysia: in qua habetur etiam Νέσιος Ciabrus, quem aliqui volunt esse Ibarem: verum in illa Ptolemæi tabula longissime ahest Ciabrus fluvius ab urbe Neso. Laonicus, lib. VII, Νῆσιον vocat.

tos esse. Morates orto sole **125** Hungarorum tentoria dissipata cernens, et fugæ ipsos se commississe, in eos impressionem facit; partim spoliat, partim interficit, aliis fuga evadentibus. Is equidem celebrem victoriam adeptus, clade insigni Jangum affecit. Hac insuper victoria lætus converso itinere in Peloponnesum movit. Constantinus enim, qui Lacedæmonis despota erat, comperta regis expeditione, triremiumque ad Hellespontum impulsu, Turcas interneccione perituros prædixerat: utraque Hexamilium progressus Thebas vicosque vicinos occupaverat. Morates rebus prospere admodum gestis reversus, legatum mittit urbes sibi ereptas repetitum: quibus se decessurum negavit Constantinus. In hunc propterea movit Morates: et ad Hexamilium, quod ante annos quatuor refecerat, Constantinus castra metatur. Cum sexaginta militum millibus intra murum se continebat Constantinus, quem facile superat Morates. Illum ejusque fratrem Thomam Achaie despotam Albani statim prodiderunt: qui, patefacta eorum fraude, fuga sibi consuluerunt. Morates interim Patras usque et Clarenziam excurrit, cunctis sibi obviis deletis, Hexamilioque everso et in ruderum congeriem reducto, mancipiis etiam ultra sexaginta millia captis, retrocessit.

A εἰς φυγὴν μελειτώντας. Τότε ὁ Μουράτ ἡλίου ἤρῃ αὐγάζοντος ὄρων τὰς σκηνὰς τῶν Οὐγγρων διεσκαδασμένας, καὶ εἰς φυγὴν βλέποντας, ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτοὺς, καὶ τοὺς μὲν ἐσκόλευσε, τοὺς δὲ κατέσφαξεν· ἄλλοι ἐφυγον, καὶ ἐγένετο μεγάλη νίκη Μουράτ, καὶ ἤρτα τοῦ Ἰάγγου. Στραφεὶς δὲ μετὰ νίκης· μεγάλης, κατὰ τῆς Πελοποννήσου ἐστράτευεν. Ὁ γὰρ Κωνσταντῖνος δεσπότης ὦν τότε Λακεδαιμονίας, καὶ ἰδὼν τὴν ἀρεξίν τοῦ βῆγγος, καὶ τὰς τριήρεις ἐν Ἑλλησπόντῳ, ἐμαντεύσατο παντελεῖ ἀπώλειαν τῶν Τούρκων, καὶ ἐξελθὼν ἀπὸ τοῦ Ἑξαμιλίου εἰς Θήβας· καὶ τὰ περίεξ χωρία. Στραφεὶς δὲ ὁ Μουράτ σὺν εὐτυχίᾳ πλειστή, στέλλει ἀποκρισιάριον, ζητῶν τὰς πόλεις αὐτοῦ. Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος (4) οὐκ ἤθελε. Καὶ στρατεύσας, καὶ θεὶς χάριχα ἐν τῷ Ἑξαμιλίῳ, ἦν γὰρ πρὸ τεσσάρων χρόνων οἰκοδομήσας αὐτό· ὁ δὲ Κωνσταντῖνος σὺν ἐξήκοντα χιλιάσιν ὦν ἐντὸς, αὐτὸς εἰσῆλθε· καὶ ὦν ἐν ὀλίγῳ καὶ αὐτὸς καὶ Θωμάς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ δεσπότης ὦν Ἀχαΐας παρεδίδοντο ὑπὸ τῶν Ἀλθανῶν (5)· πλὴν αὐτοὶ τὸν δόλον ἐνοήσαντες ἀπέδρασαν. Ὁ δὲ Μουράτ μέχρι Πατρῶν καὶ Γλαρέντζας (6) δραμῶν, καὶ ἀφανισμῶ παραδοὺς πάντα τὰ ἐκεῖ, ὑπανάστρεψε χαλάσας τὸ Ἑξαμίλιον, ἐρείπιον καταλιπὼν αὐτό· αἰχμαλωτῶσας πληθὸς λαοῦ ἐπέκεινα χιλιάδας ἐξήκοντα.

CAPUT XXXIII.

Joannes imperator moritur, et Constantinopolim Constantinus despota venit. Moratenque sibi conciliat. Morates filio suo Mehemeti uxorem dicit, postque celebratas nuptias statim moritur. Mehemetes de patris morte certior factus Adriano, olim venit, imperator salutatur, et de imperii rebus tractat. Moratis mores et ingenium, moribus, et insoumptum ante mortem ei oblatum. Mehemetes fratrem suum strangulat. Georgio Servia despota filiam, novercantique suam Mehemetes petenti remittit. Per legatos Byzantini cum Mehemete pacem constituunt, et pensionem ad alendum Orchanem ab eo accipiunt. Principum et urbium legationes ad moratem.

Per idem tempus imperator Joannes longa annorum serie podagra confectus, post reditum ex Italia multis curis ac sollicitudinibus oppressus, cum propter Ecclesiarum perturbationem ac disensionem, tum ob despœnzæ interitum, morbo correptus est, et paucos post dies Romæorum ultimus imperator ipse fato cessit. Qui ergo Constantinopoli res imperii administrabant, legatos ad Constantinum miserunt, qui in urbem eum adducerent. Is legatos ad Moratem misit, donis verbisque suavis animus ejus captavit, et offensionum præteritarum omni causa remota placavit. Morates etiam cum uxorem dare filio suo decrevisset, **126** a principibus Armeniæ snitimis sponsam ei petivit Turcatiris filiam Turcomanorum, qui ultra Cappadoces

C Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης (7) ποδαλγίᾳ πιεζόμενος ἐν πολλοῖς ἔτεσι, καὶ μετὰ τὴν ἐπάνοδον ἀπὸ Ἰταλίας ἐν πολλὰς ὀλίψει καὶ δυσφορίας ὦν, πῆ μὲν διὰ τὴν τῶν Ἑκκλησιῶν ταραχὴν, πῆ δὲ διὰ τὴν ἐκδημίαν τῆς δεσπολίνης, κατέλαθεν αὐτὸν νόσος, καὶ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἐτελεύτησεν, ὑστατος βασιλεὺς (8) χρηματίσας· Ῥωμαίων. Τὸν δὲ Κωνσταντῖνον πέμψαντες, οἱ τῆς Κωνσταντῖνου ἡγαγον αὐτὸν ἐν τῇ πόλει. Καὶ πρέσβεις στείλας εἰς τὸν Μουράτ, καὶ δεξιῶτας αὐτὸν σὺν δώροις, καὶ μελιχοῖς λόγοις εἰρήνευσεν αὐτὸν, ἄρας ἐκ μέσου πάντα παρεληλυθότα σκάνδαλα. Βουληθεὶς δὲ γάμους ποιῆσαι (9) ἐπ' αὐτοῦ, ἐγάγετο νύμφην ἐκ τῶν ἡγεμόνων πρὸς τὰ τῆς Ἀρμενίας ὄρια κειμένων, θυγατέρα τοῦ Τουργατήρ (10) ἀνδρὸς ἀρχηγῶ τῶν ἐκεῖσε παρα-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(4) Ὁ γὰρ Κωνσταντῖνος. Adeundus Laonicus lib. vii, ubi diffusius istam expeditionem narrat, et cum nostro prorsus sentit. Phranzes, lib. ii, cap. 19.

(5) Παρεδίδοντο ὑπὸ τῶν Ἀλθανῶν. Moreæ seu Peloponnesi partem Albanos habitasse testatur Phranzes, lib. iii, cap. 21, qui ipsos vocat Peloponnesios Albanitas.

(6) Μέχρι Πατρῶν καὶ Γλαρέντζας. Patræ urbs Achaie in Peloponneso metropolis. Clarenza vulgo Chiarenza, olim Cyllene, in Elide Peloponnesi. Aliis est Dyme. Sita est in ora occidentia Moreæ seu Peloponnesi.

(7) Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης. Phranzes, lib. ii c. ult.; Laonic. lib. vii, sub finem. Constantinus im-

D peratoris Joannis frater, Demetrio fratri natu majori prælatus est. Metuebant enim Constantinopolitani, ne Constantinus repulsam passus, Demetrio et urbem inferret, resque Græcorum reliquas periret.

(8) Ὑστατος βασιλεὺς. Joannes ultimus imperator appellatur, quia nunquam Constantinus ejus successor coronatus est.

(9) Βουληθεὶς δὲ γάμους ποιῆσαι. Leuncl. lib. xiv, hanc mulierem Dulgadiris, qui est Turcarum, nepem et Sulchamani filiam fuisse tradit, ex historia Panivaldana: noster Ducas Turcatiris seu Dulgadiris filiam dicit, in quo cum Verantiana Historia consentit.

(10) Θυγατέρα τοῦ Τουργατήρ. Hujus Dulgadiris sive Turcatiris ditio, Anadole, sed veta pronuntia-

καίμενων Τουρκομένων, ὑπεράνω Καππαδόκων. Τὴν δὲ συγγένειαν ταύτην οὐ κατεδέξατο, ὡς ἐν δυνάμει καὶ πλοῦτι ἰσοτερίζων αὐτῷ· ἀλλ' ὅτι ἐν μέσῳ τῶν Τουρκοπερῶν καὶ τοῦ Καραμάν, οἰκῶν ὁ ῥηθεις Τουρκατῆρ, εἶχε πάντοτε συμμαχεῖν τῷ ἐν τῇ Ἀμασίᾳ ἡγεμονεύοντι υἱῷ τοῦ Μωράτ, καὶ προσκρούειν καὶ τῷ Καραμάν κάτωθεν ὀρμῶντι, καὶ τῷ Καρὰ Ἰουσοῦφ ἀνωθεν, καὶ μεσιτευσούσης τῆς συγγενείας, κικτῆσθαι παρ' αὐτοῦ τὴν τυχοῦσαν ἀρωγὴν καὶ βοήθειαν· ὅθεν καὶ στελλὰς· ἕνα τῶν αὐτοῦ βεζιρῶν τὸν λεγόμενον Σαρτζιζιαν, ἤγαγεν αὐτὴν ἐκ τοῦ οἴκου πατρὸς μετὰ τιμῆς ὅτι πλείστης καὶ δόξης, φέρουσαν θησαυροὺς πολλοὺς, καὶ φερνὴν πολυτάλαντον. Ὁ δὲ Μωράτ καὶ πενθερὸς αὐτῆς, μαθὼν ἐγγίζουσαν ἐν τῷ πορθμῷ τῆς Καλλιουπόλεως, ἐπεμψε μεγιστάνας ἀπ' Ἀδριανοῦ, καὶ στρατὸν ἐβζωνον, καὶ ὑπαντῆν ποιήσαντες, ἤγαγον εἰς τοὺς οἴκους τοῦ ἡγεμόνος ἐν Ἀδριανουπόλει. Ὁ δὲ ἡγεμὼν μετὰ πλείστης χαρᾶς ἀποδεξάμενος τὴν νύμφην, ἤρξατο τσελεῖν τοὺς γάμους. Καὶ κατέλασας πάντας τοὺς ὑπὸ χεῖρα ἀρχηγούς καὶ ἡγεμόνας, οὕτω Τούρκους καθὰ Χριστιανούς, ἅπαντες ἔθεον ἐν δώροις· πολλοὶ, ἐσπράσαντες τὰ γαμήλια· ἀρξάμενοι ἀπὸ μηνὸς Σεπτεμβρίου, καὶ τελειώσαντες τὸν μῆνα Δεκέβριον, ἐτελείωτο καὶ ὁ γάμος. Τοὺς σὺν αὐτῇ οὖν ἐλθόντας οἰκειοὺς τοῦ πατρὸς αὐτῆς δαψιλῶς φιλοφρονήσας, καὶ παντοίας εὐεργεσίας ἀμείψας εἰς τὰ ἴδια ἐπεμψε. Τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ τὸν νεόφυτον ἄμα τῇ γυναίκῃ ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ τῇ Λυδίᾳ ἀπέλυσεν. Ἐλθὼν δὲ εἰς Μαγνησίαν, τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς ἤδη μεσεζομένου, καὶ παρελθόντος τούτου ἄγων ὁ Φεβρουάριος πέμπτην, εἰς τὸν ταχυδρόμων ὡς ὠκύπτερός τις ἀετὸς ἐπέστη, διδύς αὐτῷ γραφὴν εἰς χεῖρας· ἀσφαλῶς κατεσφραγισμένην. Ἀνοίξας οὖν αὐτὴν καὶ ἀναγνοὺς, ἔγνω τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ (11). Ἡ δὲ γραφὴ ἦν σταλείσα παρὰ τῶν βεζιρῶν τοῦ τε Χαλλί, καὶ τῶν ἐτέρων. Ἐδήλου οὖν τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐλευσίαν αὐτοῦ τοῦ ἀναλωνώσκοντος μὴ βραδύναι, ἀλλ' εἰ δυνατόν ἐπιβῆναι πηγάσῳ ἵππων πτερόεντι, καὶ ἀφίκεσθαι ἐν Θράκῃ, πρὸ τοῦ ἀκουσθῆναι εἰς τὰ περίεξ ἔθνη ἡ ἀγγελία τῆς τελευταίας τοῦ ἡγεμόνος. Ὁ καὶ πεποίηκεν, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιβᾶς ἐν τῶν δρομαίων Ἀραβικῶν ἵππων. Οὐκ εἶπεν ἄλλο τοῖς μεγιστάσιν αὐτοῦ πλὴν, Ὁ ἀγαπῶν με ἀκολουθήτω μοι. Αὐτὸς δὲ ταχέως ὄρετο ἔχων ἐμπροσθεν τοὺς οἰκειοὺς δούλους τοξότας, καὶ ὠκυδρόμους ἀμφοτεροδεξίους εἰπεὶν γίγαντας πάντας πεζοῦς· τοὺς δὲ ξιφηφόρους καὶ ἀκονιστάς ἵππείας ἐπισθεν· καὶ δὴ ἐν ἡμέραις δυσὶν ἀπὸ Μαγνησίαν διαβάς τὸν πορθμὸν ἐν Χερρόνησῳ κατέστη. Καὶ ἀναμείνας ἐν Καλλιουπόλει ἄλλας δύο ἡμέρας, τοῦ συνασθροισθῆναι τοὺς ἀκολουθήσαντας, ἕνα τῶν ταχυδρόμων πέμψας ἐν Ἀδριανοῦ, ἐμήνυσε τὴν αὐτοῦ

siti sunt, principis. Hanc affinitatem non ambiebat, quod viribus ac divitiis sibi par esset, verum quia ditiones illius Turcatiris Turcopersas et Caramanum interjacebant; poteratque cum eo societatem belli semper inire filius suus, qui Amasiæ provinciam regebat; Caramano ab inferioribus seu maritimis locis, et Cara Iusup (id est nigro Josepho) a superioribus bellum inferentibus sese opponere. Intercedente igitur inter ipsos affinitate, auxilium quantumcunque ab eo sperabat. Unum itaque vezirorum suorum Sariciam misit, qui summo honore et gloria ornatam, thesauros multos secum ferentem, dotemque ditissimam domo paterna abduxit. Morates hujus sponsæ socer ut ad fretum Callipoleos ipsam accedere cognovit, Adrianopoli proceres ei obviam misit, manumque expeditam militum, qui susceptam Adrianopolium in principis palatium deduxerunt. Lætus admodum et hilaris sponsam excepit imperator, nuptiarumque celebrationi initium dedit, invitatis omnibus civionis suæ ducibus et principibus, cum Turcia, tum Christianis: qui multis cum donis præsto surre, nuptialibusque festivitatis interfuere. Mense Septembri eas celebrare cœperunt, et transacto Decembri nuptialibus festis finem imposuerunt. Qui etiam patris sponsæ servi domestici ipsam comitati erant, opipare habuit Morates, et omnimodis beneficiis affectos ad propria remisit. Filium deinde suum novum maritum cum uxore in Lydiam Asiæ minoris provinciam, ut eam regeret, dimisit. Cumque post medium Januarium Magnesium venisset, eoque mense exacto Februarii dies quintus advenisset, cursorum unus, ad instar aquilæ celeriter volantis, accedit, epistolamque diligenter obsegnatam ei tradit: qua resignata ac lecta, patris sui obitum didicit Mehemetes. Illam acciperant veziri, Basil scilicet ac cæteri, qua patris ejus mortem nuntiabant, hortabanturque ut ea lecta profectioem suam minime differret, sed, si possibile fuerit, equum Pegasæum conscenderet, inque Thraciam, priusquam gentes vicinæ principem obiisse resciverint, proficisceretur. His paruit, et confestim cursorem equum Arabicum conscendit, nil præterea magnatibus suis, quam ista, locutus: *Qui me diligit me sequatur*. Eum itaque diligenter abeuntem celeripedes servi domestici sagittarii, velut ambidextri gigantes, præcedebant. Equites jaculatores et ensiferi sequebantur: 127 biduoque a Magnesia in Chersonesum freto superato pervenit. Duobus sequentibus diebus Callipoli substitit, ut eos qui secuti fuerant, expectaret. Cursorem etiam Adrianopolim præmisit, qui eum in Chersonesum trajecisse nuntiaret. Crebris deinde sermonibus et fama ubique vulgatum est principem Callipoli adesse, ne plebs infirma tu-

Ismaelis Bullialdi notæ.

tione Aladenle, ut vult Leunclavius in *Pand. Histor. Turcicæ*. Cappadocia ad Boream et occasum terminatur: ad meridiem Syria et Caramania ei objacent: ad orientem Armenia minor. Leunc. cap. 163 ad eundem.

(11) Ἐγνω τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. De Moratis morte et Mehemetis initis Laonicus, lib. vii, in calce, et viii, in capite ad eundem. Leunclavius etiam libb. xiv et xv, et Pirranzes lib. iii, cap. 2.

multu excitato ferociret. Consueverant enim in principum mutatione populi seditionibus agitari : quare morte sæpius celata, principem morbo laborare apud multitudinem rumores disseminant : eaque arte, cum successor longius abest a locis, in quibus decessor obiit, eam deludunt. Cum Callipoli discessisset, iter pergenti populi multi, ut eum venerarentur, obviam venerunt.

Et ubi agro Adrianopolitano appropinquavit, omnes aulæ ordines officialesque veziri, satrapæ, provinciarum et oppidorum rectores, impuræque sæ religionis mystæ et doctores, quique scientiarum ac artium periti erant, multitudo denique plebis in ejus occursum egressi sunt. Postquam illa multitudo uno milliari obviam principi ordinatim processit, equis omnes desiliunt, et pedes incedunt. At princeps et qui comites ei aderant, equis insidebant. Milliaris deinde semissem emens, labiis compressis magnoque silentio, gradum stiterunt, plactumque ingentem cum lacrymis omnes simul ediderunt. Ipse quoque princeps equo tunc desiliit, quique in ejus comitatu erant, pariterque ac illi planxerunt, clamoribus et ejulatibus aerem verberantes. Illa die lactum ingentem ac plactum ab utraque parte cernere erat. Ubi convenerunt magnates principem, ejus manum deosculati, venerati sunt. Consensis deinde equis urbem ingressi, principemque comitatusque ad palatii portam processerunt : ipsoque palatium ingresso, in domum unusquisque suam divertunt. Postridie cum frequentes ad concionem ex more (etiãque quam antea celebriorem, quod princeps juvenis, et nuperrime imperidum adeptus esset) convenissent, sedebat ipse in solio paterno (quod utinam non contigisset! verumtamen Deo permittente factum propter peccata nostra), coram vero et procul patris sui satrapæ et veziri Halil et Isaac Bassæ stabant. Ejus vero veziri Siachin eunuchus et Abrahamus, ut mos est, ei adstabant. Tunc imperator Siachin mesazontem suum interrogavit : *Quare patris mei mesazontes procul stant? ipsos voca, et dic Halili ut locum consuetum repetat. Isaacus vero cum cæteris Orientis præfectis Prusam abeat, ut patris mei cadaver sepulcræ*

mandet : 128 provinciisque orientalibus præfectus earum curam gerat. His auditis celeri passu ad ejus manum deosculandam abcedunt ; et Halil Mesazontis dignitatem retinuit. At Isaacus, magnatibus plurimis stipatus, cadaver principis defuncti magna pompa deducit, quod postmodum in ædicula sepelivit, quam vivens Morates construxerat : dumque funus effertur, nummorum magnam vim pauperibus distribuit Isaacus.

Προῦσαν ἀπῆλθε, καὶ εἶθ' ἄψεν αὐτὸ ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ ἐν χειρὶ πενήτων ἐν τῇ κηδείᾳ.

ἐν Χερρόνησῳ διάβασιν. Καὶ διαλαλαῖ; συγχῆ; γενομένης καὶ φήμης ἀπανταχοῦ, ὡς ὁ ἡγεμῶν ἐν Καλλιουπόλει, ἵνα μὴ ὁ συρφετώδης ὄχλος ἀτακῆσας ἀφηνιάσῃ ἔθος γὰρ ἦν αὐτοῖς ἐν ταῖς ἀλλαγαῖ; τῶν ἡγεμόνων ἐνεργεῖν στάσιν· διὰ τοῦτο καὶ τελευταῖον πολλὰκις κρύπτοντες, λέγουσι τῷ λαῷ, ὡς ὁ ἡγεμῶν ἀσθενεῖ. Καὶ τοῦτο ποιοῦσι ὅτι μέλλων διαδέξασθαι οὐχ εὐρίσκαται. ἐν ᾧ τόπῳ ὁ τελευταῖον ὑπάρχει. Μετὰ ταῦτα ἀπάρα; ἀπὸ Καλλιουπόλεως, συνέρρεον πλῆθη πολλὰ προσκυνοῦντες αὐτῷ. Ἐλθόντος δὲ πλησίον τοῦ κάμπου, ἐξῆλθεν ἄπειρα ἡ τάξι; τῆς ἡγεμονίας, οἱ τε βεζίριδες, καὶ σατράπαι, καὶ ἑπαρχοί, καὶ δημαρχοί, καὶ οἱ τῆς μαρᾶ; αὐτῶν θρησκείας μῦσται καὶ διδάσκαλοι, καὶ οἱ ἐν ἐπιστήμασι καὶ τέχναι; ἀσχολοῦμενοι, καὶ μέρος πολὺ τοῦ συρφετώδους λαοῦ εἰς τὴν αὐτοῦ ὑπαντήν. Ἐλθόντος οὖν τοῦ ὄχλου κατὰ πρόσωπον τοῦ ἡγεμόνος, ὡς μίλιον ἐν στοιχηθῶν, καὶ ἀποδάντες τῶν ἵππων πάντες, πεζοὶ τὴν πορείαν παρὰ τὸν ἡγεμόνα ἐβίβιζον.

Ὁ δὲ ἡγεμῶν καὶ οἱ μετ' αὐτὸν ἴσταντο ἐποχοῦμενοι. Ἐλθόντων οὖν ἄχρι ἡμῶνος μιλίου, ἄκρα; σιωπῆ; ἐν τοῖς χεῖλεσιν αὐτῶν οὖσης, ἀθρόον στάντες, κοπιτῶν μέγα μετὰ δακρῶν ἀνήγειραν. Τότε καὶ αὐτῶ; ἀποδὰ; τοῦ ἵππου σὺν τοῖς ὑπ' αὐτὸν, καὶ αὐτοὶ τὰ ὅμοια ἑπραττον, βοῆ; σὺν κλαυθμῷ τὸν ἀέρα πληροῦντες. Καὶ ἦν ἰδεῖν μέγα πένθος καὶ κοπιτῶν τῇ ἡμέρᾳ ἐκεῖνῃ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. Συνελθόντες οὖν καὶ προσεγγίζαντες ἀλλήλοις, προσεκύνησαν οἱ μεγαστῆνες τῷ ἄρχηγῷ, ἀσπασάμενοι τὴν αὐτοῦ χεῖρα. Καὶ ἐπιδάντες τῶν ἵππων εἰσῆλθον ἐν τῇ πόλει ἄχρι τῆς πύλης τοῦ παλατιοῦ καὶ ὁ ἡγεμῶν εἰσελθὼν, ἔκαστος εἰς τὰ ἴδια ἀνεχώρησε. Τῇ δὲ ἐπαύριον παραστάσας γενομένη; μεγάλης κατὰ τὸ ἔθος (καὶ πλέον τι, ὡς τοῦ ἡγεμόνος ἐτι ὄντος νέου, καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ νεωστὶ εἰσελθόντος) ἐν τῇ καθέδρᾳ τῇ πατριῇ καθίσθει; (ὡς οὐκ ὕφελον, πλὴν παραχωρήσει Θεοῦ διὰ τὰ; ἁμαρτίας ἡμῶν), ἴσταντο ἐξ ἐναντίας πάντες οἱ σατράπαι ἀπὸ μακρόθεν, καὶ οἱ βεζίριδες τοῦ πατρὸ; αὐτοῦ, ὁ τε Καλλί; πασίας, καὶ ὁ Ἰσαάκ πασίας. Οἱ δὲ τοῦτου βεζίριδες Σιαχῆν ὁ εὐνοῦχος, καὶ Ἰσραῆλ ἦσαν προσεγγίζοντες αὐτῷ καθὰ τὴν συνθήκαιν. Τότε ὁ ἡγεμῶν Μεχμέτ ἠρώτησε τὸν Σιαχῆν τὸν αὐτοῦ μεσάζοντα· *Τί; ὅτι ἀπὸ μακρόθεν ἴστανται οἱ μεσάζοντες τοῦ μου πατρὸ; ; Κάλεσον αὐτούς, καὶ εἰπὲ τῷ Καλλί; ἐστάναι ἐν τῷ τόπῳ αὐτοῦ.* Ὁ δὲ Ἰσαάκ ἀπελθέτω ἐν Προῦσῃ σὺν τοῖς λοιποῖς τῆς Ἐφῆ; ἀρχουσι, ταφῇ δοῦναι τὸ σῶμα τοῦ μου πατρὸ;. Ἐχέτω δὲ καὶ τῶν ἀνατολικῶν θεμάτων τὴν φοροτίδα. Ἀκούσαντες οὖν ταῦτα, περιεθὺ δραμόντες κατὰ τὸ σῆμα, ἤστασαν τὴν αὐτοῦ χεῖρα· καὶ ὁ μὲν Καλλί; ἔμεινε μεσάζων· ὁ δὲ Ἰσαάκ λαβὼν τὸ πτώμα τοῦ ἡγεμόνος σὺν πλείστοις ἀρχουσι καὶ οἰκονομίᾳ πολλῇ, εἰς

δομηθέντι βωμῷ, πλείστα νομίσματα κενώσας (12) ἐν χειρὶ πενήτων ἐν τῇ κηδείᾳ.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(12) Πλείστα νομίσματα κενώσας. Leunclavius in *Anaibis Turcicis*, Selimem II in funere patris

ingentem pecuniæ summam erogavisse scribit, et funebre epulæ apparasse. In funere Bajazitis I tum

Ὁ θάνατος οὖν τοῦ Μωράτ (13) οὐκ ἦν πολυνοσώδιστατος, οὐτ' ἀγνηφόρος, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἀτιμωρητότερος, καὶ παθῶν καὶ νόσων ἐλευθερώτερος, οἶμαι Θεοῦ κρίνοντος κατὰ τὴν τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τὸ κοινὸν εὐνοίαν, καὶ τὴν συμπαθεστάτην πρὸς τοὺς πένητας διάθεσιν· οὐ μόνον γὰρ ἐν τοῖς αὐτοῦ κατὰ γένος, καὶ κατ' ἀσείδειαν, ἀλλὰ καὶ τοῖς Χριστιανοῖς, ἃς ἐνόρκους συνθήκας ἐπραττε, τιτύτας εἰς τέλος ἀσινεῖς καὶ ἀθολώτους ἐφύλατταν. Εἰ γὰρ καὶ παρὰ σπονδὰς τῶν Χριστιανῶν τινες, καὶ παραβάσεις τῶν ὄρκων μεταχειρισθέντες, τὸν ἀλάθητον τοῦ Θεοῦ ὀφθαλμὸν οὐκ ἔλαθον· καὶ τὴν δίκην δικαίως τιμωρηθέντες παρ' αὐτοῦ τοῦ ἐκδικητοῦ· οὐκ εἰς μακρὰν τὰ τῆς μῆνης ἐξετείνοντο πλέθρα, ἀλλ' εὐθύς μετὰ τὴν νίκην οὐ κατεδίωκεν ὁ βάρβαρος. Οὐκ εἰς τέλος τὸν ἀφανισμὸν ἐδίψα τοῦ τυχόντος ἔθνους· ἀλλ' ἄμει οἱ ἡττηθέντες πρεσβυσοὶ τὰ τῆς εἰρήνης ἐσκέψαντο, καὶ αὐτὸς προθύμως ἰδέχεται, καὶ τοὺς πρέσβεις μετ' εἰρήνης ἀπέλυε, μισῶν τὰς μάχας, ἀγαπῶν τὴν εἰρήνην· καὶ ὁ Πατὴρ τῆς εἰρήνης ἀντεμέτρησε τὴν τελευταίαν τοῦ βαρβάρου ἐν εἰρήνῃ, καὶ οὐκ ἐν μαχαίρᾳ. Ἦσαν δὲ αἱ τῆς νόσου πᾶσαι ἡμέραι τέσσαρες. Ἐξεληθὼν γὰρ ἐκ τοῦ παλατίου σὺν ὀλίγοις νεανίσκοις διέβη τὴν νῆσον (14), ἣν οἱ ποταμοὶ διαβράχυντες πλησίον τῆς πόλεως, αὐτὴν εἰς εὐρυχωρίαν κατέστησαν, καὶ λιπαρὰς ὕδατος τῆς γῆς βοσκήματα, καὶ τροφαὶ τῶν ἀλόγων ζώων χλοεραὶ φύονται. Ἀγελάζονται γὰρ ἐν αὐτῇ φορβάδες, καὶ ἡμίονοι, καὶ τῶν ἵππων οἱ ἀγέρωχοι τοῦ ἡγεμόνος, οἰκοδομαὶ τε διαφορωτάτα· εἰς θάλασσαν τε καὶ τέρψιν κατὰ καιροῦς, καὶ πᾶν ἄλλο χρῆσιμον εἰς ἀπόλαυσιν. Ἐβούλετο δὲ διατρίψαι ἡμέρας ἱκανὰς ἐκεῖ ἰδιάζων σὺν ὀλίγοις οἰκειοτάτοις πρὸς ἀναψυχὴν καὶ ἀνακωχὴν τῶν φροντίδων, καὶ κόπων τοῦ παρελθόντος γάμου. Διαβάς οὖν, καὶ ποιήσας ἡμέραν μίαν, καὶ τρυφήσας οὐχ ὡς σύνηθες, τῇ ἐπιούσῃ ἐκέλευσεν ἀγεσθαι εἰς τὸ παλάτιον, εἰπὼν ὡς κεφαλὴν, καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα καταβαρῆς καὶ ναρκῶδες περίεστι. Κατακλιθεὶς οὖν, καὶ τρεῖς ἡμέρας νοσήσας ἐπιλειψήσας ἀπέθανεν δευτέρᾳ τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς (15) τοῦ 855' ἔτους. Λέγεται

Morates equidem haud diuturno gravique morbo conflictatus fato cessit, verum longe, quam suus pater, doloribus et aegritudinibus minus vexatus. Hoc ei tributum Dei decreto mihi videtur; cui huius viri erga genus humanum benigna mens, et erga pauperes misericordia perspectae erant. Non solum enim, quae cum genere ac impia superstitione sibi conjunctis jurejurando foedera sanciverat, integra semper servavit, sed etiam pactis conventis cum Christianis stetit. Si quando enim pacis conditiones a Christianis violatae fuerunt, saepeque confusa, Dei oculum, cui nihil est absconditum, non lateverunt, ab iisque injuriarum acceptarum vindex ille meritis poenas exegit: non perduravit tamen ipsius ira, nec partam victoriam barbarus est persecutus. Nullius gentis eversionem totalem cupiebat: sed quam primum victi pacem per legatos petere voluerunt, ad eos admittendum promptus erat, et pace confecta dimittebat pugnas, adversatus, concordiaeque studiosus. Hac de causa pacifica morte nec ferro properata, pacis Pater cum remuneratus est: quatuorque tantum diebus decubuit. Is aliquot aulescentibus comitibus palatio suo relicto in insulam urbi vicinam trajecit; hanc fluvius in alveos divisus longam latamque efficit, in cuius pingui solo pecoribus apta pascua virent ac luxuriant; ibique greges ovium, mulorum et equorum, quos princeps originis generosae habet, armenta pascunt. In ea quoque insula egregiae ac splendidae aedes visuntur, cum ad balneorum usum, tum ad delicias, utilitatesque et commoda, pro anni tempestate captanda comparatae. Multos illic dies privatim cum suis sibi familiarissimis transigere decreverat, ut a curis et laboribus, quibus nuptiarum celebratione defessus fuerat, respiraret. Ad insulam cum transisset, diem unum genio praeter consuetudinem indulgens exegit. Sequenti die in palatium se transferri jubet, capitis gravedine premi, corporisque partes omnes stupore correptas esse questus. Cum ergo per triduum morbo decubisset, secunda Februarii die obiit, anno mundi

Ismaelis Bullialii notæ.

seu Gilderunus epulum, etiam instructum lib. viii *Hist. Musulm.* in fine.

(13) Ὁ θάνατος οὖν τοῦ Μωράτ. De genere mortis Moratis et ejus indole, eadem, quae Ducas, ex Turcorum historiis Lemclavii tradit.

(14) Διέβη τὴν νῆσον. Illam sic explicat Lemclav. Insula vero Adrianopolitana vocatur interjectum fluminibus duobus, Meritza Tunsaeque, spatium, quod amoenos admodum hortos, campos et prata complectitur. Meritza olim appellatus fuit Hebrus, Tunsae vero Tanarus.

(15) Δευτέρᾳ τοῦ Φεβρουαρίου μηνός. Hoc loco notabimus discordiam auctorum in assignando anno Christi, quo obiit sultanus Morates II. Hic Bosius et noster Ducas anno 1450 contigisse asserunt: verum retrahuntur Phranzes, lib. 5. cap. 2, qui asserit mortuum anno mundi 6939, mense Februario, et Lemclavium, lib. 14, et in *Annalibus Turcicis*, e vita migrasse refert anno 855, mense Meherem die Mercurii seu feria 4; totis 13 diebus mors

Illius occultata est: die vero 16 Meherem Adrianopolim accessit Mehemetes. Coepit annus Hegiræ 855, Februarii die 3, feria 4, anno 1451, cum Mercurii solis esset 4, littera C. Obiit Morates die Mercurii seu feria 4, Meherem seu Muharram mense: usque ad filii adventum, mors ejus in occulto per dies 13 habita est, et die 16 Muharram Mehemetes Adrianopolim venit. Dies 16 fuit feria 5, seu dies Jovis, qui congruebat tunc cum die 18 Februarii. A quo si retrocedamus per 13 dies, proximam feriam 4 reperiemus Muharram diem 1, Februariique diem 3. Unde concludere possumus Moratem obiisse Februarii die 3, quae fuit Neomenia Muharram, deincepsque ejusdem mensis die 16, seu 14 Muharram, mortem Moratis vulgatam, simulque sultani Mehemetes Callipolim adventum: biduo post, nempe 6 Meharram et Februarii 18, Mehemetem imperatorem salutatum fuisse. In hoc Ducæ textu transcriptoris, non auctoris errorem esse, ut credam, adducor eo quod, quid quoque anno gesserit Mehemetes,

6958 (Christi 1450). Fertur ipsi post nuptias antequam in insulam abiret, **129** nocte quadam male insomnium oblatum esse. Virum specie ac habitu terribili coram ipso astitisse, et pavore percussam manum apprehendisse; quemque annulum in pollice manus dextræ gestabat princeps, vir ille visus a pollice detractum in vicinum digitum indicem immisit: inde extractum in sequentem medium induxit, deinceps in sequentem, ac tandem minimo digito postremoque imposuit: quo peracto excussum ex principis digito annulum vir ille evanescens secum abstulit. Somno solutus princeps divinos suos ac somniorum interpretes ad se vocavit, et per insomnium visum sibi phantasma eis declarat. Alii itaque annulo dominatum denotari interpretabantur: digitorum primum seu pollicem ipsum principem significare; cæteris digitis posteros ejus censi debere, qui successione continua imperio potituri essent. Alii occulte et secreto magnum digitum ultimum vitæ tempus indicare, annulo exutum fuisse ad imperii fascies ab eo deponendas pertinere conjiciebant; annuli porro extractionem et immissionem per cæteros ordine digitos factam, annos successoris in imperio designare, quibus exactis regnare desineret.

Verum ad historiam seriem redeamus, inspiciamusque, quibus fera ista sanguinis avide siliens perniciem attulerit, quæque consumperit ac everterit. Patris funere procurato, ejus cadavere Prusam elato, ibique sepulto, arcas et thesauros paternos scrutari cœpit, quos immensos, aureis argenteisque vasis lapillisque pretiosis plenos, signatæque pecuniæ locupletissimos invenit; hancque gazam recondit, et sigillo suo gazophylacium obsignat. Infantem deinde masculinum invenit, quem pater suus ex principis Sinopes filia conjuge le-

A δὲ ὅτι μετὰ τοῦ γάμου, καὶ πρὸ τοῦ διαβῆναι τὴν νῆσον μὲ τῶν νυκτῶν ἰδεῖν ὄραμα τοιοῦτον· ἔνε φοβερὴν ἀνδρὰ ἐστάναι ἐνώπιον αὐτοῦ· τὸν δὲ συσταλέντα τῷ φρέβῳ ἐκράτησεν αὐτὸν τῆς χειρὸς ὁ φανεὶς ἀνὴρ, ἐξέτριε δὲ ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ χειρὶ σφενδόνην χρυσῆν, εἰς τὸν ἀντίχειρα δάκτυλον. Ἐκβαλὼν οὖν ὁ φανεὶς τὴν σφενδόνην (16) ἀπὸ τοῦ μεγάλου δακτύλου τοῦ ἡγεμόνος, ἔβαλεν αὐτὴν ἐν τῷ λιχανῷ τῷ μετὰ τὴν ἀντίχειρα· εἶτα ἐφορμαθίσας αὐτὴν ἐκ τοῦ δακτύλου τοῦ λιχανοῦ, ἤρμωσε αὐτὴν εἰς τὸν μεσαίτατον δάκτυλον, μετὰ δὲ τοῦτον εἰς τὸν μετὰ τὸν μεσαίτατον, καὶ αὖθις εἰς τὸν ὕστατον τὸν μικρόν. Μετὰ ταῦτα ἐκβαλὼν τὴν σφενδόνην ὁ φανεὶς, καὶ λαβὼν ἀφανῆς γέγονε. Καὶ ὁ ἡγεμῶν ἐξ υἱοῦ; γενόμενος προσεκαλέσατο τοὺς αὐτοῦ μάντις; εἰρηκῶς τὸ ἐρθεῖν. Αὐτοὶ δὲ τὴν μὲν σφενδόνην τῇ ἡγεμονίᾳ διεκρίναν, τοὺς δὲ δακτύλους, τὸν μὲν πρῶτον εἰς αὐτὸν, τοὺς δὲ ἄλλους εἰς τοὺς μετ' αὐτὸν, ἀθθεντεύσαντας ἐξ αὐτοῦ. Ἔτετριε δὲ κρύβδην καὶ σιωπηρῶς τὸν μὲν μεγαδάκτυλον τὸν αὐτοῦ τῆς ζωῆς ὕστατον χρόνον διεκρίναν, τὴν δὲ ἀφαίρειν τῆ; σφενδόνης τὴν δεσποτεῖαν. Τὰς δὲ εἰσάξεις καὶ ἐξάξεις τῶν ἐτέρων τεσσάρων διὰ τῆς σφενδόνης; δακτύλων, τὸν μετ' αὐτὸν ἡγεμονεύειν μέλλοντα τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν τῆς ἡγεμονίας; ἐσύγκριναν, καὶ τότε τέλος; ἔξει ἡ τυραννίς.

Ἄλλ' ἐπαινῶμεν αὐθις τὴν διήγησιν, καὶ ἰδῶμεν, τί τὸ αἰμοδόρον τοῦτο θηρίον ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ κατέφθειρε, καὶ κατεδεδάπησε, καὶ εἰς τέλος; ἤρπαισε. Πέμφας τοίνυν τὸ σῶμα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εἰς ταφὴν ἐν τῇ Προύσῃ, αὐτὸς ἤρξατο ἐρευνᾶν τὰ ταμεία καὶ τοὺς θησαυροὺς τοὺς πατρικοὺς, καὶ εὐρῶν ἀναριθμήτους ἐν ἀργύροισ; σκευεῖσιν, ἐν χρυσοῖς; ἐν λίθοις τιμοῖς; καὶ ἐν νομισμασὶ πολυτάλαντοις; αὐτὸς οἰκείᾳ σφραγίδι κατασφραγίσας ἐν τῷ ταμείῳ πάλιν ἀπέθετο· εἶτα εὐρῶν παιδίον (17) ἄρβρον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὡς μηνῶν ὀκτώ γεννηθὲν

Ismaelis Bullialdi notæ.

diligenter persequitur. Ab anno itaque urbis captæ 1453, si regrediendo annos computemus, per res a Mehemete gestas: anno 1452, illum occupatum in ædificando castro ad Bosphori fauces videbimus: anno vero 1451, bellum Caramano intulisse, eodem nempe quo Morates ipsius pater latis concessit. Unde dubitandum non est, quin error scriptoris sit in textu, in quo legendum, εἰς τὸν φρεβῶν αὐτοῦ κτ', 6959, Feb. 23.

(16) Ἐκβαλὼν οὖν ὁ φανεὶς τὴν σφενδόνην. Apud oneirocriticos, annuli ejectione significat rerum amissionem. Artemidorus, lib. v, cap. 32: "Ἐοξέ τις τὸν δακτύλον ᾧ πάντα κατεσημαίνετο, ἐκβαλεῖν. Εἶτα ζητῶν καταλαβεῖν τὸν ἐν αὐτῷ λίθον κατασημαίνον εἰς πολλὰ, ὥστε ἀρχιστον εἶναι, διέπνευσεν αὐτῷ πάντα τὰ τῶν πραγμάτων ἡμερῶν πέντε καὶ πενήκοντα. Visus est sibi quis annulum suum, quo omnia obsignabat ejectione: et postea quæsisse, ac reperisse lapidem ei innoxium in multa fragmina comminutum, et ad obsignandum inutilem: Dissipatæ ac disperditæ sunt cunctæ res illius quinquaaginta quinque diebus. Et juxta Persas ac Ægyptios tradit Achmetes in Oneirocriticis, cap. 260, annulum reges et regiam potestatem significare. Τὸ δακτυλίδιον εἰς κύρωσιν βασιλείας κρίνεται. Πολλὰκι; γὰρ καὶ εἰ βασιλεῖς ἐξ αὐτοῦ

κρίνονται, καὶ ἀνευ στέμματος. Annulus ad regni confirmationem refertur. Sæpius enim reges eisi abique corona, ex eo intelliguntur. Et infra: Καθ' ὅλου τὸ δακτυλίδιον πρὸς τοῦ; ποιούντας ἐξουσιάζειν ἢ βασιλευεῖν οὕτω κρίνεται· τοὺς δὲ μὴ ποιούντας, γὰρ καὶ τέκνον μετὰ γυναικὸς σημαίνει. Generaliter annulus, eorum respectu, qui res gerunt et administrant, potentiam et regnum indicat. Privata vero conditionis hominibus gaudium, literos et uxorem prænuntiat. Σφενδόνη est proprie patris annuli, sed pro ipso annulo hic accipitur.

(17) Εἶτα εὐρῶν παιδίον. Leuncl. lib. xiv sub finem hunc puerum Cui: zug-Achmetem appellat, nec a fraire suo necatum tradit: imo ex Moratis II liberis, solum Mehemetem superstitem fuisse. Quod etiam disertis verbis scripsit Phrauzes lib. iii, c. 2. At Laonicus hunc puerum, spii. u aqua ei intercluso, necatum fuisse docet. Hic ex Spondiaris, seu Isfendaris filia natus erat, Leunclavio teste loco citato; et verba Ducæ, qui Mehemetem ancilla na um tradit, confulant Reneuccium et Philippum Lomborum, qui scripsere ortum ex Maria Georgii uxore filia et religionis Christianæ dogmatibus ab ea imbutum. Quod si res ita se habuisset, credibile non est, illum, Morate mortuo, ad patrem reuissam fuisse.

ἐκ τῆς θυγατρὸς τοῦ ἡγεμόνος Σινώπης Σπεντιάρ νομίμου γυναικὸς· καὶ γὰρ οὗτος ἐκ δουλίδος ἐγένετο· ὅντος οὖν τῆς μητρὸς τοῦ παιδός, καὶ μητρικῆς αὐτοῦ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐν τῷ παλατίῳ ἕνεκα παραμυθίας τοῦ τυράννου, στελλας ἕνα τῶν ἀρχόντων ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Ἑβρηνῆς Ἄλλιν ὀνόματι πρωτοστράτιος (18) ὦν τῷ τότε καιρῷ, ἐν τῷ οἴκῳ τῆς βῆθεισης τὸ παιδίον ἐπνεξε. Ἐπὶ τὴν αὔριον δὲ καὶ αὐτὸν τὸν Ἄλλιν ἐθανάτωσε, τὴν δὲ μητέρα τοῦ παιδός, καὶ μὴ βουλομένην τῷ δούλῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τῷ Ἰσαὰκ εἰς γάμον ἠρμόσαστο. Τὴν δὲ ἐτέραν αὐτοῦ μητρικὴν τὴν θυγατέρα Γεωργίου δεσπότης Σερβίας Χριστιανικωτάτην οὖσαν ἐβούλετο μὲν καὶ αὐτὴν ἐτέρῳ τῷ τυχόντι δούλῳ δοῦναι· ἀλλὰ φοβηθεὶς μήπως ὁ πατήρ αὐτῆς ἐγείρῃ κατ' αὐτοῦ τὴν τῶν Οὐγγρων μάχην, τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ ἐτι μὴ παγιωθείσης, ἀλλὰ ἀκμὴν εἰς σύστασιν προχωρησάσης, δ' ἐβουλῆθη οὐκ ἐδύνατο πράξει. Ὁ δεσπότης γὰρ ἀκούσας τὸν θάνατον τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Μωράτ, καὶ τὸν Μεχεμέτ τὴν ἡγεμονίαν ἀναζωσάμενον, εὐθύς ἀποκριστὰρλους ἐπεμφε παραμυθῆσαι αὐτὸν, καὶ παρηγορῆσαι ὡς ἀπορφανισθέντα· καὶ τὰς συνθήκας καὶ συνομοσίας, ἃς εἶχε μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἀνανεῶσαι, καὶ ἀσφαλίσασθαι δι' ὄρκων· ἐτι τε καὶ τὴν θυγατέρα ζητῆσαι καὶ λαβεῖν εἰς τὰ ἴδια· ἃ καὶ πεποίηκεν, οὐχ ὡς θέλων εἰρηνικῶς καὶ εὐνοικῶς διάγειν, καὶ ἡγεμονεύειν, ἀλλὰ καιρὸν ἐξαγοράζων. Ὅταν γὰρ λάθῃ ἐκείνος, ἀδικίας καὶ ἀνομίας ποιήσει. Ταῦτα καὶ ἕτερα τὴν ἀρνίου δορὰν ὀπενδυθεὶς ἔπραττε, λύκος ὦν καὶ πρὸ τῆς γεννήσεως. Φιλοφρόνως οὖν δεξιωσάμενος τοὺς ἀποκριστὰρλους, καὶ ἐνωμότους συνθήκας δόξας καὶ λαβῶν, ἀπέλυεν ἐν εἰρήνῃ, στελλας καὶ τὴν αὐτοῦ μητρικὴν πρὸς τὸν πατέρα αὐτῆς μετὰ μεγάλης δόξης τε καὶ τιμῆς, εὐεργεσίας τε πλείστας, καὶ χώρας ἀπονεύμας αὐτῇ ἐκ τῶν ὀρίων Σερβίας, εἰς διατροφήν καὶ θεραπείαν παντοίαν αὐτῆς.

Ὁμοίως καὶ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει (20) τότε οἰκοῦντες δύστηνοι Ῥωμαῖοι, καὶ δυστυχεῖς σὺν τῷ δεσπότη Κωνσταντίνῳ, μαθόντες καὶ αὐτοὶ τὴν ἐναλλαγὴν τῆς ἡγεμονίας, ἐστειλαν πρέσβεις χάριν παραμυθίας καὶ τῆς ἀρχῆς τὴν καθεδρίαν προσαγορεύσοντες. Τίνες τίνα; Οἱ ἄρονες τὸν λύκον, οἱ στρουθοὶ τὸν ὄφιν, οἱ ψυχρὸραγοῦντες τὸν θάνατον. Ἐκεῖνος δὲ ὁ πρὸ τοῦ Ἀντιχρίστου Ἀντιχρίστος, ὁ τοῦ Χριστοῦ μου ποιμνῆς φθορεὺς, ὁ ἐχθρὸς τοῦ σταυροῦ, καὶ τῶν πιστευόντων εἰς τὸν ἐν αὐτῷ παγέντα, φιλικὸν προσωπεῖον ἐδουθεῖς, ὡς μαθητῆς τοῦ μεταμορφωθέντος εἰς ὄφιν Σατανᾶ, ἀποδέχεται τὴν πρεσβείαν, καὶ γράφει νέας διαθήκας, καὶ ὀμνύει Θεὸν τοῦ ψευδοπροφήτου, καὶ τὸν συνώνυμον αὐτοῦ προφήτην, καὶ τὰς μιὰς αὐτοῦ βίβλους, καὶ ἀγγέλους, καὶ ἀρχαγγέλους, τοῦ στέργειν καὶ ἐμμέ-

gitima susceperat, cum ipse ancilla natus esset. Cumque infantis mater, in palatium privignum suum Mehemetem consolatura venisset, ipse interim e proceribus suis unum Halim Eurenensis filium primum hostiarium in aedes praedictae novercae suae misit, qui puerum strangularet. Postridie patrati hujus fratricidii Halim quoque morte affectus: puerique occisi matrem vel invitam patris sui mancipio, qui Isaacus vocabatur, nuptum dedit. Alteram quoque suam novercam Georgii Serviae despotae filiam, Christianae pietatis tenacissimam, volebat ipse alii cuidam servo connubio jungere: sed veritus ne pater ejus Hungaros ad bellum sibi inferendum exciret, antequam reoens susceptum imperium stabilivisset, libidine sua abuti prohibitus est. Despota quippe, de generi sui Moratis obitu certior factus, et rerum summam obtinere 130 Mehemetem, apocrisarios ad eum statim destinat consolandi ac doloris levandi, quod patre orbatus esset, gratia; ut etiam foedera et pacta, quae sibi cum ejus patre intercesserant, renovaret, et sacramento stabiliret. Insuper etiam, ut filiam suam repeteret et domum paternam reduceret: quae omnia Mehemetes praestitit, non eo tamen animo, ut pacifice regnare amicitiamque colere vellet, sed, quam adversum se occasionem dari metuebat, redimeret; quam ubi sibi commodam nactus fuerit, contra jus fasque injurias inferret. Haec et alia, sub agni pelle, antequam quoque nasceretur, latitans lupus faciebat. Apocrisarios amice benigneque suscepit, mutuoque sacramento foedera renovavit, et pacifice eos dimisit; simulque novercam ejus patri splendide ac honorifice habitam remisit: beneficiis etiam ac muneribus quamplurimis eam locupletavit, locis in Serviae finibus, unde se dignitatemque sustentaret ac tueretur, assignatis: omniaque ad victum, caeterosque vitae usus suppeterent.

Eodem tempore Romae Constantinopolitani ærumnosi ac infelices, despota quoque Constantinus de novi principis ad imperium evectioe certiores facti, legatos consolandi gratia, simulque cum eo gratulandi de principatus initis, destinant. Verum qui? et ad quem mittebant? Agni ad luum, passeres ad serpentem, qui mortem sinu gestando ultima suspiria ducunt. Ille vero prae Antichristo Antichristus, Christi Domini mei caularum devastator, crucis, et in eum, qui cruci affixus est, credentium hostis, amici personam indutus, Satanæ, qui in anguem se transformaverat, discipulus, legatos suscipit, nova foedera pangit, Deum falsi prophetae sui, et prophetam sibi cognominem impurosque ejus libros jurat, angelos et archangelos testatus pacem se servaturum: et per totum vitae

Ismaelis Bullialdi notæ.

(18) Πρωτοστράτιος. Turciei Capigi-bachi.

(19) Τῷ Ἰσαὰκ εἰς γάμον ἠρμόσαστο. Laonicus, lib. vii. idem de Speniariis filia Isaaco-Bassæ nupta, et de Georgii despotæ filia, ad ipsum remissa.

(20) Ὁμοίως καὶ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Laonicus, lib. vii. pacem a Græcis initam et foedera sancita cum Mehemete tradit.

tempus cum urbe et despota Constantino, cum A
onibus circumjectis oppidis et castris hujus di-
tioni subditis, amicitiam ac concordiam sibi inter-
cessuras. Quo etiam affectu animoque benevolo
pater suus erga imperatorem Joannem, qui præde-
cesserat, et Constantinum despotam se gesserat,
eodem quoad vixerit, ipsos se prosecuturum.
His speciosis promissis donum adjecit, Romæorum
imperio trecenta millia asprorum ex annuis redi-
tibus locorum, quæ Strymon alluit, largitus.
Ærumnosissimi eam pecuniam petierunt, unde
Orchanem Othmanicum alerent, cæterosque sum-
ptus ei necessarios facerent. Amicitia itaque ex
animi sententia firmiter stabilita, legati læti redie-
runt. Qui pariter ex 131 Walachia venerant, et
Bulgaria: insulares quoque Mitylenæi, Chii, Rhodii
et Genuenses Galatam incolentes undequaque pro-
fecti donis allatis eum, dæmonem revera, carni-
vororum, venerati sunt, et accepta ab eo fide disces-
serunt.

Α νειν ἐφ' ὄρου ζωῆς αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ καὶ ἁμονίᾳ μετὰ
τῆς πόλεως καὶ τοῦ δεσπότη Κωνσταντίνου, σὺν
πᾶσι τοῖς περιχώροις καὶ πόλεσιν ὑπὸ τὴν αὐτὴν
δεσποτείαν. Καὶ τὴν εὐνοίαν, καὶ διάθεσιν ἦν ἐκέ-
κτητο ὁ πατὴρ αὐτοῦ μετὰ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου
τοῦ προβιβασιλεύοντος, καὶ τοῦ δεσπότη Κωνσταν-
τίνου τοῦ νῦν, ἐν αὐτῇ τῇ γνώμῃ, καὶ αὐτὸς ζῆσαι,
καὶ τεθνήξαι· ἐπέκειντο δὲ τούτων τῶν καλῶν ὑπο-
σχέσεων ἐδωρήσατο καὶ κατ' ἔτος τῇ βασιλείᾳ Ῥω-
μαίων ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῶν παρὰ τὸν Στρυμόνα
κειμένων χωρίων ἀριθμὸν ἄσπρων ἑ'. Αἰτήσαντες
ταῦτα οἱ τρισάθλιοι ἕνεκα τροφῆς, καὶ ἑτέρας ἐξέ-
δης τοῦ Ὁρχάν τοῦ προλεχθέντος (21) ἀπογόνου τοῦ
Ἰθμάν. Καὶ δὴ καλῶς κατὰ τὸ δοκοῦν ποιήσαντες
τὴν ἀγάπην ἀπέσσαν καὶ αὐτοὶ χαίροντες ὁμοίως
καὶ οἱ τῆς Βλαχίας, καὶ οἱ τῶν Βουλγάρων. Καὶ οἱ
τὰς νήσους κατοικοῦντες, Μιτυληναῖοι, Χίοι, Ῥόδιοι,
ἐκ τοῦ Γαλάτου Γενουταί, ἐκ πάντων ἐλθόντες (22)
σὺν δώροις προσεκύνησαν τῷ ὡς ἀληθῶς σαρκοφῶρον
δαίμονι, καὶ λαβόντες· τὰ πιστὰ κατὰ τὸ δοκοῦν αὐ-
τοῖς ἀπέσσαν.

CAPUT XXXIV.

Mehemetes inducias cum Iango, id est Joanne Hunniade, triennales componit: Caramano bellum insert. Byzantini ad Mehemelem legatos mittunt, falsoque coronatum esse Constantinum significant. Hali Bassa Græcos incipit, et Mehemeles legatorum verbis offensus, pacem cum Caramano componit. Græcos variis modis vexare incipit Mehemeles, ad Bospori angustias castrum ædificat. Novitate ista territi Byzantini per legatos cum Mehemele exposcunt, qui superbe respondet, et minatur. Arx ad Bospori sauces ædificata. Ager Constantinopolitanus vastatus: Byzantinis bellum indicit Mehemeles.

Omnibus, ut isto malignus putabat, rite et ut e
re sua erat compositis, cum Christianis universis
flecta pace inita, induciisque in tres annos cum
Iango Hungariam regente pactis, in Caramanum
bellum hanc causam prætexens movet, quod cum
inter se Christianosque, quibus benevolum se præ-
stabat, quamvis gente ac religionis ritu omnino
distinctos, amicitia mutua sincera nec simulata
intercederet, Caramanus interim Musulmanus ipse,
Mahometisque religionis icultor, semper et ubique
bellum et turbas excitare, arrepta occasione immi-
nentis rebus Othmanicis periculi, non cessaret.
Consultatione habita id decrevit, et libidini suæ
fortunam obtemperantem habuit. Antea enim Me-
hemetes intellexerat, Caramanum Moratis morte
comperta ultra fines imperii sui excurrisset; castra
tria et longum agrorum tractum subegisset: quæ
equidem Morates a majoribus suis non acceperat,
sed Caramano viribus superior, ut in superiori-

Τὰ πάντα οὖν, ὡς αὐτὸς ἐλογίζετο, ἀπαρτίσας
καλῶς ὁ κακὸς, καὶ εἰρηναίαν κατάστασιν πεπλα-
σμένως ἐνδείξας ἄπεισι τοῖς Χριστιανοῖς, καὶ σὺν
αὐτῷ τῷ ἐπιτρόπῳ Οὐγγρίας τῷ Ἰάγγῳ (23), τριῶν
ἐτῶν εἰρήνην ἀσφαλίσάμενος, αὐτὸς κατὰ τοῦ Κα-
ραμάν ἐκστρατεύει (24) προσφάσει αἰτίας, ὡς αὐτὸς
τῶν Χριστιανῶν ὑπάρχει φίλος ἀκίβδηλος, καὶ οἱ
Χριστιανοὶ τὴν φιλίαν τὴν πρὸς αὐτὸν ἔχουσιν ἀδύ-
λωτον ἀλλοθενεῖς ὄντες, καὶ ξένης θρησκείας· ὁ δὲ
Καραμάν Μουσουλμάνος ὢν, καὶ λατρῶν τὰ τοῦ
Μωάμεδ, ἀεὶ καὶ πάντοτε οὐ παύεται διεγείρων πο-
λέμους καὶ ταραχὰς ἐν καιρῷ περιστάσεως. Βουλγ-
θεῖς [βουλευθεῖς] οὖν ἠθέλησε, καὶ θέλησε ἐγένετο.
Ἐφάσε γὰρ ἐνωτισθεῖς ὁ Μεχμετ, ὡς ὁ Καραμάν
ἀκούσας τὸν θάνατον τοῦ Μωράτ κατέδραμεν ἀπὸ
τῶν ὄρων αὐτοῦ, καὶ ἐχειρῶσατο φρούρια τρία (25)
καὶ γῆν ἱκανὴν· ἀλλ' οὐκ ἦν ἐκ τῶν προγόνων ἢ
τῶν φρουρίων καὶ τῆς γῆς τῷ Μωράτ κατοχῇ. ἀλλ' ἐ
πρὸ δλίγων χρόνων ἐκ τῶν τοῦ Καραμάν κατα-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(21) Τοῦ Ὁρχάν τοῦ προλεχθέντος. Hic Orchanes, secundum Turcos Dusme seu suppositivus fuit: Orchanis filius ferebatur, Suleimanis, qui Ducem Musulmanus, nepos, et Bajazitis I pronepos. De quo Orchanes sic loquitur Leunclavius, lib. II: Emir Suleiman rebus humanis excedens, Unchanem filium superstitem, cum filia quadam unica reliquit. Ambo simul arrepta, Musæ patris metu, fuga, Constantino-polim se receperunt. (Infra cap. 40) In urbis expugnatione Orchanes, de quo hoc loco sit mentio, agnitus, occisus est.

(22) Ῥόδιοι, etc. ἐλθόντες. Ex Jacobi Bosii *Histor. militiæ Hierosolymitanæ*, lib. VI, discimus magnum Rhodi magistrum fratrem Joannem Lasticum legatum

ad Mehemelem destinasse Petrum Zinottum, qui pacem cum Mehemele, anno mundi 6959, ind. 15 [Christi 1450], Decemb. 25, Hegiræ vero 855, firmavit.

(23) Καὶ σὺν αὐτῷ ἐπιτρόπῳ Οὐγγρῆας τῷ Ἰάγγῳ. Mehemelem pacem cum Tribalis seu Servis iniisse, statim ac fasces imperii suscepit, testis est Laonicus.

(24) Κατὰ τοῦ Καραμάν ἐκστρατεύει. Hanc expeditionem, statim post patris obitum, suscepisse Mehemelem anno Hegiræ 855 [Christi 1451] tradit Leunclavius, et Laonicus, lib. VII sub finem.

(25) Φρούρια τρία. Videnda sunt cap. 29 et 33 supra.

δυναστεύων ἀφῆραξεν, ὡς καὶ ὁ λόγος φθάσας ἔδῃλωσεν. Εὐρῶν οὖν εὐλογον αἰτίαν ὁ υἱὸς τοῦ Ἄρπαγος κατὰ τὸν πρῶτον ἀδικηθέντος, καὶ διὰ τοῦτο ἀνερευνώντος τὰ ἴδια, σὺν δυνάμει κατ' αὐτοῦ ἐστράτευσε. Καὶ δὴ περάσας τὸν πορθμὸν σὺν τοῖς στρατεύμασι τῆς Δύσεως, καὶ εἰς τὴν Προῦσαν ἀναμείνας τὰ τῆς Ἀνατολῆς στρατεύματα, ἀπάρας ἐκείθεν εἰς Κοτύαιον ἀφίκετο· κάκειθεν εἰς Σαλουταρίαν τῆς Φρυγίας, τὴν καὶ Καρασάρην παρὰ Τούρκους λεγόμενον ἰγγὺς ἐν ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Καραμάν. Τότε ὁ Καραμάν, ἀκούσας τὴν ἀφίξιν τοῦ Μεχμετ, ἐστειλε πρέσβεις ἐκ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ, αἰτῶν λύσιν τῶν ἐσφαλμένων σὺν ὁδοῦσι τῶν, ὧν ἀφειλετο, φρουρίων. Καὶ ὁ τύραννος κατένευσε ἐπ' αἰτίαν τὴν ἦν λέξων ἔρχομαι. Ἦ γὰρ μωρὰ τῶν Ῥωμαίων συναγωγὴ ἐσκέψατο τινα ματαίαν βουλήν στείλασα πρὸς αὐτὸν πρέσβεις, λέγοντας πῶς ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος· οὕτω γὰρ ἦν στεφθεῖς, ἀλλὰ οὐδὲ στεφθῆναι ἐμελλε διὰ τὸ προρῆθῆν, πλὴν βασιλεῖα ἐκάλουν Ῥωμαίων· λέγουσιν οὖν πρῶτον τὰ τῆς πρεσβείας μηνύματα τοῖς μεσάζουσι, ὡς ἔθος αὐτοῖς, ὡς ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων τὴν τῶν κατ' ἔθος κτηριων τριακοσίων χιλιάδων (26) ποσότητα, οὐ κατοδέχεται. Καὶ γὰρ ὁ Ὅρχαν, ὃς ἐστὶ καὶ αὐτὸς υἱὸς τοῦ Ὄθμάν, καθὰ καὶ ὁ ὑμέτερος ἀρχηγὸς Μεχμετ, ὑπάρχει, τέλειος ἀνὴρ τῆ ἡλικίᾳ· καὶ καδ' ἐκάστην σιρβέουσιν ὅτι πλεῖστοι πρὸς αὐτὸν κυριωθυμούντες, καὶ ἀρχηγὸν ἀναγορεύοντες. Αὐτὸς δὲ θέλων φιλοτιμησάι, καὶ δωρήσασθαι οὐκ ἔχει που τὰς χεῖρας ἀπλώσαι. Αἰτῶν οὖν τὴν βασιλεῖα, ὁ βασιλεὺς οὐκ εὐπαρεῖ τοῦ δοῦναι τόσον, ὅσον αἰτεῖ. Ἐκ τῶν δύο οὖν ἐν αἰτοῦμεν, ἢ τὴν πρόσδοσιν διπλασιάσατε, ἢ τὸν Ὅρχαν ἀπολόσομεν. Οὐκ ἐστὶ γὰρ τοῦτο χρέος ἡμέτερον τὸ τρέφειν τοὺς Ὄθμάνου παῖδας, ἀλλὰ δεῖ τρέφασθαι ἐκ τῶν δημοσίων. Ἀρκεῖ γὰρ ἡμῖν ἢ τοῦτο κατασχέσει, καὶ ἢ μὴ τοῦ ἐκδῆναι τῆς πείλειως κώλυσις. Ταῦτα καὶ ἄλλα πλείω ὁ Καλλιπάσιας ἀκούσας (καὶ γὰρ ἦν διὰ παντὸς φίλος τῶν Ῥωμαίων ἐκ δύο τινῶν αἰτιῶν, ἢ μὲν μὴ τὸ εἶναι προσηνὴ κατὰ γνώμην, καὶ ἡμερον, ἢ δὲ ἕτερα ὅτι ἦν δωρολήπτης· καὶ εἰ τις αὐτῷ διελέγετο φέρων ἐπὶ χεῖρας χρυσίων καὶ δεικνύων ὡς κάτοπτρον, ἀπροσκόπτως ἀπέπτυε διὰ γλώττης ἀνευ φόβου πάντα λόγον σκληρόν· ἀκούσας οὖν τοῦ· παρὰ τοῦ βασιλέως λόγους καὶ συκλήτου τοὺς μηνυθέντας τῷ ἡγεμόνι Μεχμετ, οὕτως πρὸς τοὺς ἀποκριταρίους ἐφθέγγετο· Ὁ ἀνῆτοι καὶ μωροὶ Ῥωμαῖοι, τὰ τῆς διαβολῆς ὑμῶν πανουργήματα οἴδω ἐγὼ πρὸ πολλοῦ· ἀφετε ἢ κατέχετε. Ὁ παρφοχηκῶς ἡγεμῶν ἡμερος, καὶ εἰς πάντας ἀκραφνῆς φίλος ἐτύχησε, καὶ χρηστῆς συνειδήσεως ἀνθρώπος· ὁ δὲ νῦν ἡμέτερος ἡγεμῶν Μεχμετ οὐκ ἐστὶ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(26) Ἄσπρων τριακοσίων χιλιάδων. Si pro singulis piastris Hispanicis, argentea aspra 120 tunc computabantur, accipiebant Græci annuam pensionem ad Orchanem alendum, piastrorum 2500. Hocce vero tempore 80 solummodo aspris piastrum mutant, edicto imperatorio de re monetaria ante

bus narravimus, ante paucos annos eripuerat. Nactus ergo justam causam raptoris filius, ei, qui tertius injuria affectus erat, et propterea recuperare sua tentaverat, bellum inferit. Jamque fretum transvectus cum copiis occidentalibus, dumque orientis exercitus ei se conjungerent, Prusæ transacto tempore, inde Cotyæum abiit; unde in Phrygiam Salutariam, Turcis Carasarin dictam, vicinam Caramani finibus perrexit. Cognita Mehemetis protectione Caramanus magnates aliquot suæ ditionis legatos ad eum misit, qui admissorum veniam orarent ac peterent, et ablata castra reddere paratum esse dicerent. Quibus propter dicendam mox causam tyrannum acquievit. 132 Romæorum enim stultus ac insipiens cœtus consilium imprudens iniit, dum ad eum legatos destinant, qui Constantium imperatorem salutatum esse nuntiarent. Hunc, quamvis nondum coronatum, nec ob prædictas causas coronandum, Romæorum imperatorem nihilominus appellabant. Mesazontibus itaque, ut mos est, quæ in mandatis habebant exponunt legati, querunturque Romæorum imperatorem consuetam asprorum trecentorum millium pensionem annuam non accepisse. *Orchanes enim, inquirunt, Othmani prosapia, æque ac dudus vester, oriundus est, vir ætatis perfectæ: ad quem singulis diebus quamplurimi confluant: dominum ducemque appellant, ac salutant. Ipse vero, unde ipsis largiatur, donisque honoret, non habet: ideoque imperatorem rogat, qui potenti, cum ipsam pecunia deficiat, satisfacere nequit. Alterum itaque postulamus, aut duplam pensionem nobis solvi, vel Orchanem literum dimittere nobis licere. Neque enim Othmani posteros alere tenemur; sed in id ex ærario vestro pecuniam eragari debet; illum custodiendi, et ne urbe profugiat prohibendi, nobis oneris satis incumbit.* Hæc et similia audivit Halil Bassa, qui Romæis duabus de causis favebat, quod facilis ac mansuetæ indolis esset, quodque dona libenter ab illis acciperet. Si quis sane quovis de negotio cum eo acturus, anrum in ejus manum misisset, et tanquam politum speculum ostendisset, sermones quantumvis asperos, sine offensionis metu effutire poterat. Cum, inquam, audisset, quos ab imperatore et senatu Mehemeti principi legati sermones afferbant, eos sic allocutus est: *O stulti et insipientes Romæi, consilia vestra astuta et fraudulenta jamdiu est cum intelligo; illa omittite. Defunctus princeps, et rectæ conscientiæ vir, idemque mansuetus, sinceram cum omnibus amicitiam coluit: noster vero modernus Mehemetes non ea est, quam vos persuasi estis, sententia. Si namque manus ipsius cujus audacia, ferocitas et impetus mihi perspecti*

sunt, Constantinopolis effugerit, tunc certissime A cognoscam, calumnias vestras mentemque pravam Deum vindicare nondum velle. Viri fatui, quam heriet nudius tertius pacem sacramento invicem adacti sancivimus, domum tantum non portamus; et, si ita dicere liceat, in tabulis exarata scriptura nondum desiccata est. Nunc vero quare in Anatoliam transiistis et in Phrygiam pervenistis, ostentatione terriculamentorum, vobis ex more confictorum metum nobis injecturi? Viribus invalidi, et rerum notitia carentes pueri haud sumus. Vos, si quid valetis, efficite. Orchanem si Thraciæ principem renuntiare vultis, hoc agite. Si Hungaros cis Danubium accersere cogitatis, trajiciant **133** ipsi. Si nostra quoque invadere, quæque ante plures annos amisistis, repetere ac recuperare vobis propositum fuerit, id quoque licet. Id vos tamen scire velim, nihil horum ex voto vobis cessurum: quin etiam ea eripientur vobis, quæ possidere existimatis. Ista omnia denique domino meo nuntiabo, quodque visum ei fuerit, fiet.

His auditis, ira succensus Mehemetes anceps animi hærebat: cum Caramano propterea ad pacis conditions adductus est, quem totis viribus pessumdare decreverat. Verum ita secum cogitabat rationibus his motus: Dum, inquit, in Anatolia lego, Romæorum imperator cæteras gentes Christianas in me concitabit, et Orchanem liberum dimittet; harumque nationum opes Occidentis provinciæ Romanis cedent, dum Orchanes orientem retinebit. Hæc et similia animo volvens, sereno ac mansueto vultu Caramani legatos admittit: minaces sermones opportune ad eos habet: mansuete ac benigne alias præter tempus alloquitur, donec pacem sacramento adactus constituisset, et amice complexus dimisisset. Ad imperatoris autem legatos hæc verba respondit: Adrianopoli brevi aderimus; illuc cum venerimus, omnia quæ imperatori et urbi necessaria sunt, nobis exponite: quodcumque ronaveritis, id præstare paratus sum. His et aliis sermonibus blandis usus, eos dimisit. Mehemetes ergo paucis diebus fretum transvectus Adrianopolim accessit: statimque quemdam servorum suorum in regionem ad Strymonis ripas sitam mittit, qui reditus imperatori concessos ei solvi vetaret: illorumque administratores et procuratores, qui anni unius solummodo pensionem perceperant, expelleret. Hoc peracto rem aliam damnosam admodum ac perniciosam Romanis aggreditur. Hieme adventante per provincias singulas Occidentis ac Orientis edicta promulgari jubet, mandatque ut fabri et architecti mille, in unoquoque loco ratione multitudinis eorum habita, operarii etiam numero fabrorum congruentes, et calcis coctores congregarentur: et, ut omnia verbo dicam, cuncta

τῆς τοσαύτης γνώμης, ἣν ὑμεῖς θαρσύνετε. Καὶ γὰρ εἰ ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἀποδοῦσαι Κωνσταντινοῦπολιν, πρὸς τὸ θρασὺ καὶ ἀγριον, καὶ ὀρμητικὸν αὐτοῦ λέγω, γινώσκων γινώσομαι εἶτι εἶτι θεὸς παραβλέψει τὰς ὑμῶν διαβουλάς καὶ διαστροφάς. Ἄνθρωποι μωροὶ τὴν χθὲς καὶ πρότερα γενομένην μεθ' ἡμῶν ἐποροχον πρᾶξιν ἔδη φέρομεν, καὶ εἰ δυνατόν εἰπεῖν τὰ τετραμμένα ὄψω ἐξήραται. Νῦν δὲ διότι τὴν Ἀνατολὴν διαβάσαντες, καὶ ἐν Φρυγίᾳ διὰ γοῦντας θέλετε φοβῆσθαι ἡμᾶς, δεικνόντες τὰ παρ' ὑμῶν κατεσκευασμένα συνήθη μορμολύκεια (27); οὐκ ἐσμὲν καιδῶρια ἄνευ γνώσεως, ἢ δυνάμεως, εἰ τι δύνασθε πράξαι πράξατε. Εἰ βούλεσθε τὸν Ὀρχάν δεῖξαι ἡγεμόνα ἐν Θράκη, δεῖξατε. Εἰ τοὺς Οὐγγυροὺς μελετᾶτε διαπερῶσαι ἐν Ἀνάουθιν, ἐλθέτωσαν. Εἰ καὶ ὑμεῖς βούλεσθε τοῦ καταδραμεῖν καὶ λαθεῖν, ἢ πρὸ πολλοῦ ἀπωλέσασθε, τοῦτο ποιήσατε. Πλὴν γινώσκατε, ὅτι εἰς οὐδὲν τούτων εὐδοκίμησθε, ἀλλὰ μᾶλλον, καὶ ὃ δοκῆτε ἔχειν ἀρθήσεται ἀφ' ἡμῶν. Πλὴν ἐγὼ ἀναγγελῶ τῷ κυρίῳ μου, καὶ τὸ ἀετῷ βουλευτῶν γενέσθω.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Μεχμέτ καὶ θυμοῦ πληθεῖς, οὐκ εἶχε τί ποιῆσαι, καὶ τῷ Καραμάν συνεσπίεσται: εἶχε γὰρ ἐπιλογομένον τοῦ ἀφανίσει αὐτὸν κατὰ κράτος. Ἄλλὰ κατὰ νοῦν ἐσκόπει, μήπως ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων, ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὄντος μου, προσκαλέσεται τὰ λοιπὰ τὰ ἔθνη τῶν Χριστιανῶν, καὶ ἐκβαλοῦν καὶ ἀπολύσει τὸν Ὀρχάν, καὶ σὺν τῇ ἀρωγῇ τούτων γενήσεται κύριος τῆς Ἀνατολῆς, καὶ τὰ τῆς Δύσεως παραχωρήσει τοῖς Ῥωμαίοις. Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὁμοία λαθὼν κατὰ νοῦν βλέπει τοὺς πρέσβεις τοῦ Καραμάν ἱλαρῶ βλέμματι, καὶ κατὰ καιρὸν ἐπαπειλητικὸς λόγους αὐτοῖς εἶδου, παρὰ καιρὸν δὲ καὶ πρᾶτος, ἕως οὗ τὴν εἰρήνην ἐνόηκας ἡσπάλισται, καὶ μετὰ ἀγάπης ἀπέπεμψε. Τοὺς δὲ τοῦ βασιλέως πρέσβεις ἀπεκρίνατο, ὡς ἔβη διασυντόμως ἐν Ἀδριανουπόλει μέλλομεν εἶναι, κάκει ἐλθόντες ἀπαντα εἰς τῷ βασιλεῖ, καὶ τῇ πόλει ἀναγκαῖα ἀναγγελλάτε μοι, καὶ ἐτοίμως ἔχω τοῦ δοῦναι πᾶν τὸ ζητούμενον. Σὺν τούτοις δὲ καὶ ἐτέροις μελιχοῖς λόγοις κολακεύσας ἀπέλυσεν. Ὁ δὲ Μεχμέτ, διαβάς δι' ἄλλων ἡμερῶν τὸν πορθμὸν, καὶ ἐν τῇ Ἀδριανοῦ εἰσελθὼν, παρευθὺ στεῖλας χωρῶν δούλων αὐτοῦ ἐν τῷ κατὰ τὸν Στρυμῶνα χωρῶν, ἐκώλυσε τὴν πρόσδοσιν τὴν εὐεργετηθεῖσαν τῷ βασιλεῖ. Καὶ τοὺς ἐπιδύποντας καὶ οἰκοδομοποιούντας ταύτην εἰδίωξε, τὸν πρῶτον χρόνον μόνον γευσάμενος [γευσάμενος]. Μετὰ δὲ τοῦτο τὸ ἔργον ἐτέρου ἤφατο λίαν ἐπιζημίου, καὶ θανασίμου κατὰ Ῥωμαίων. Χαιμῶνος γὰρ ἀρξαμένου προστᾶγματα καὶ διαλαδίας ἐν τε Δύσει ἐν τε Ἀνατολῇ ἐν ἐκάστη ἐπαρχίᾳ, τοῦ ἐτοιμάσαι οἰκοδόμους τεχνίτας; χιλίους, καὶ ἐργάτας κατὰ ἀναλογίαν τῶν τεχνιτῶν, καὶ ἀετοστοκαύστας: καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν πᾶσαν ἐργασίαν καὶ παρακομίδην, τοῦ εἶναι ἐτοίμους ἐν ἑαρί, εἰς

Ismaelis Bullialdi notæ.

(27) *Συνήθη μορμολύκεια*. Apud Theophylactum Simocattam lib. 2, cap. 14, in oratione cujusdam

senis ad Commentfoli exercitum, ὃς γὰρ καθάπερ παῖδες ἡμᾶς μορμολύττεται τοῖς οὐρίμασι.

κατασκευὴν χάστρου ἐν τῷ στομίῳ τοῦ ἱεροῦ ὑπερ-
 ἄνω τῆς πόλεως. Τότε οἱ Ῥωμαῖοι ἀκούσαντες τὴν
 πικρὰν ταύτην ἀγγελίαν, καὶ οἱ ἐν Κωνσταντινίου,
 καὶ οἱ ἐν πάσῃ τῇ Ἀσίᾳ τε, καὶ Θράκῃ, καὶ οἱ ἐν
 ταῖς νήσοις οἰκοῦντες Χριστιανοὶ ὑπερήλγησαν, ἐξη-
 ράνθησαν, οὐκ ἦν ἐν ἀλλήλοις γλῶσσα ἢ διαλαλιὰ
 κλῆν· Νῦν τὸ τέλος ἡγγισε τῆς πόλεως· νῦν τὰ
 σήματα τῆς φθορᾶς τοῦ ἡμετέρου γένους· νῦν
 αἱ ἡμέραι τοῦ Ἀντιχρίστου. Καὶ τί γέρωμεν, ἢ
 τί ποιήσομεν; Ἀρθῆτω ἀφ' ἡμῶν ἡ ζωὴ ἡμῶν,
 Κύριε, καὶ μὴ ἴδωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν δούλων
 σου τὴν φθορὰν τῆς πόλεως, μηδὲ εἰσησάν οἱ
 ἐχθροὶ σου, δέσποτα, Πού εἰσιν οἱ φυλάσσοντες
 ταύτην ἄγιοι; Ταύτην γὰρ τὴν φωνὴν εὖν κλαυ-
 θμῷ οὐ μόνον οἱ τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ οἱ τῆς Ἀνα-
 τολῆς σκοράδην οἰκοῦντες Χριστιανοὶ, καὶ οἱ ἐν ταῖς
 νήσοις, καὶ οἱ ἐν τῇ Δύσει τὸ αὐτὸ μετὰ κλαυθμοῦ
 ἔδδων. Ὁ δὲ Μεχμέτ, ἤδη τοῦ ἔσρος ἀρξάμενος,
 ἔστειλεν ἀπανταχοῦ τοὺς τεχνίτας καὶ τοὺς ἐρ-
 γάτας συνάγων. Ὁ βασιλεὺς δὲ στεῖλας ἐν Ἀδρια-
 νουπόλει πρέσβεις, οὐχ ὅτι ζητήσαι τι τῶν ὧν
 ἠθούλετο, οὐδὲ διπλάσιάζαι τὴν πρόσδοον, ἀλλ' εἶπον
 αὐτῷ· Ἐμῆς ἤδη τὴν σήμερον ἔτος ἐστὶ που ἑκα-
 τοστὸν (23) καὶ ἐπέκεινα, ἀφ' οὗ τὴν Ἀδριανου-
 πολιν ὁ σὸς πάππος Μωράτ ὁ τοῦ Ὀρχάν υἱὸς
 ἔλαβε· καὶ ἔκτοτε συνθήκας ποιήσαντες οἱ ἐκ
 τοῦ γένους αὐτοῦ καταγόμενοι μέχρι σοῦ, οὐδεὶς
 ἐμελέτησε πύργον ἢ καλύβην πῆξαι ἐν τῇ ἀυλῇ
 τῆς πόλεως. Εἰ γὰρ καὶ αἰτία τις εὐρύσκετο, καὶ
 μάχης ἀμφοτέροις συνίσταντο, ἀλλὰ δι' ἄλλης συμ-
 βολίας τὰ τῆς εἰρήνης ἐκράττετο. Ὁ γὰρ
 σὸς πάππος ὁ Μεχμέτ, βουληθεὶς ἐν τῇ πρὸς
 Ἀνατολὴν κειμένη τῷ πορθμοῦ τῇ κτίσαι φρού-
 ριον, παρακλητικῶς, καὶ ὡς υἱὸς πρὸς πατέρα,
 τὴν αἰτησιν οὐ μικρὰν ὁ Μεχμέτ πρὸς τὸν βα-
 σιλεῖα Μανουὴλ ἐποίησεν. Ὅθεν καὶ κατένευσεν
 ἐπὶ σκοπῷ, ὅτι ἐν τῇ Ἀνατολῇ ψυχοδόμητο τὸ ἐρ-
 γον. Καὶ ἡ Ἀνατολὴ πᾶσα πρὸ χρόνων πολλῶν
 ἦν αὐτοῖς προσωφειωμένη. Τὸ δὲ σὺ τὴν νῦν
 καλῶς ἐχόντων πάντων σὺν σοι, ὀρώμεν ἀσφαλῶς
 δεῖ μᾶλλεις τὴν θάλασσαν τὴν Ποντικὴν ἄβατον
 ποιῆσαι τοῖς Φράγκοις, καὶ τὴν πόλιν λιμοκτο-
 νῆσαι, καὶ τὰς εἰσόδους τῶν ἐν αὐτῇ τελουμέ-
 νων κομμερκίων κωλύσαι· δεόμεθα οὖν, ταύτην
 τὴν βουλὴν ἀπόκοψον, καὶ ἐσόμεθα φίλοι σου
 χρηστοὶ καθὰ καὶ σὺν τῷ πατρὶ σου τῷ χρηστῷ
 ἡγεμόνι· εἰ βούλει καὶ τέλος διδοῖναι, δώσομεν.
 Ὁ δὲ Μεχμέτ ἀπεκρίνατο· Ἐγὼ ἐκ τῆς πόλεως
 οὐ λαμβάνω τι, ἐκτὸς τῆς τάφρου οὐκ ἔχει, οὐτε
 κέκτηται τι. Καὶ γὰρ εἰ ἠθέλων κτίσαι ἐν τῷ
 ἱερῷ στομίῳ φρούριον, οὐκ εἶχε δίκαιον τοῦ κω-
 λύσειν με. Πάντα γὰρ ὑπὸ τῆν ἐμὴν ἐξουσίαν εἰσι,
 καὶ τὰ πρὸς Ἀνατολὴν κείμενα τοῦ στομίου
 φρούρια, καὶ ἐντὸς αὐτῶν Τούρκοι κατοικοῦσι·

Ismaelis Balliardi notæ.

(28) Ἔτος ἐστὶ που ἑκατοστὸν. Bonfinius, *Hist. Hungar.* decad. III, lib. 8, Constantinum questum esse de hoc novo opere apud sultatum Mehemetem tradit. In annorum intervallo fallitur Ducas, Adria-

A quæ ad opus absolvendum, et ad comportandas
 materias necessaria erant, vere appetente præsto
 essent, ad castrum in ostio sacro supra Con-
 stantinopolim ædificandum. Hoc nuntio tam in-
 grato ac acerbo allato, Romæ, qui Constantino-
 polim, quique Thraciam et Asiam incolebant,
 insulares etiam Christiani, animi ægritu-
 dine ac morore consumpti, alios sermones ad
 invicem præter istos non habebant: Nunc vicinus
 est urbis finis: portenta imminentis genti nostræ
 ruinæ nunc videbuntur: dies Antichristi advenerunt.
 Quid de nobis statuetur? quid faciemus? Vita no-
 bis, 134 Domine, prius eripiat, quam oculi ser-
 vorum tuorum urbis eversionem videant. Ne dicant
 inimici tui, Domine: Ubi sunt sancti, qui urbem illam
 tuentur? Has voces cum ejaculati et fletu non solum
 Constantinopolitani, sed et cuncti Christiani per
 Anatoliam, insulas, et occidentem dispersi, easdem
 lacrymis ac lamentis mistas fundebant. Mehemetes
 vere inchoato, undequaque artifices et operarios
 collegit. At imperator Adrianopolim legatos misit,
 non quæ vellet, aut reditus duplo ampliores sibi
 dari, per eos petiturus: sed ejusmodi orationem
 legati ad Mehemetem habuerunt: Annus jam
 centesimus agitur, vel etiam plures elapsi sunt, ab
 erepta nobis per tritavum tuum Moratem Orchanis
 filium Adrianopoli: et ab illo tempore, principum
 genus ab eo ducentium nullus præter te iugurium,
 nequam turrim, in urbis ipsius vestibulo post inita
 sædera ponere cogitavit. Quamvis enim suborta belli
 causa, ad pugnam ventum sit, ad conditiones tamen
 pacis descensum postea; et reconciliata concordia
 in tranquillum iterum statum res constitutæ sunt.
 Voluerat olim avus tuus Mehemetes, in littore orien-
 tali freti castrum a fundamētis excitare: quare ut
 id ab imperatore Manuele consequeretur, diu mul-
 tumque, ut filius patrem solet, eum precatus per-
 suadere conatus est. Illi tandem annuit, et castrum
 in littore orientali ædificare permisit; cum etiam
 multos ante annos ab ejus majoribus tota Anatolia
 possessa fuisset. Tu vero, quicum pacifice, et prout
 decet, nos gerimus, videris procul dubio navigatio-
 nem Ponti Euzini intercipere velle; ab ea Franco-
 arcere: urbem fame emecare et consumere; reditus-
 que, qui ex mercium vectigalibus in ea percipiuntur,
 rescindere. Hoc consilium a nobis exoratus omitte;
 quam cum patre tuo optimo principe amicitiam co-
 luimus, tecum fidelem ac integram servabimus. Tri-
 butum insuper, si nobis imperas, id pendere parati
 sumus. Ad ista respondit Mehemetes: Quod urbis
 sit, quæ extra fossas nihil possidet, nec dominium
 habet, non occupo. Si ad sacrum etenim ostium ædi-
 ficare castrum volui, id me facere nullo jure pro-
 hiberi possum. Omnia quippe castra ad ortum ostii

nopolis enim capta est anno 1360, vel 1362, Mehe-
 metes vero anno 1452 castrum ædificabat. Anni ita-
 que tantum 70 vel 92 elapsi sunt.

sacri sita, quæque Turci habitant, ditioni meæ subdita sunt. Qui vero agri derelicti occasum spectant, mei sunt, cum in illis Romæ securæ degere nequeant. Num meministis ad quas angustias pater meus redactus fuerit, quantaque pericula ipsi impenderent, quo tempore sædus cum Hungaris imperator pepigit. Hi dum terra moverunt, navibus suis Franci Hellespontum usque provecti sunt; et Callipoleos freto præcluso, partem meam transitu arcuerunt; qui superiora loca petiit, et ad castrum, a patre suo prope ostium sacrum constructum, venit: ubi cum acatiis, quumvis **135** illic imperatoris triremes transitum impedituræ stationem haberent, Deo favente trajecit. Per id tempus Hungarorum adventum, qui Varnæ vicina loca populabantur: exspectando puer etiamnum Adrianopoli degebam. At imperator lætus exsultabat, et gente Musulmanorum ærumnis pressa Cavurides gaudebant. Multa post pericula exantlata superato freto, juravit pater meus, castrum aliud se excitaturum in occidentali litore, e regione ejus quod in orientali positum est. Tempus illi ad id opus non superfuit, quod nunc Dei ope adjutus aggredior. Ut quid vetatis? annon mihi licet in ditione mea quod libuerit succre? Abite. Imperatori talia nuntiate. Cum hoc, qui nunc regnat, principe decessores sui haud componendi sunt; quæ non potuerunt illi præstare, præmptæ ac facile perficere hic potest: quæ noluerunt, valde vult. Quicumque vero deinceps legationem hac de re obierit, ei vivo pellis detrahatur.

Legati ubi responsa tyranni, iram et furorem spirantis, acceperunt, in urbem revertuntur, et cuncta ad imperatorem referunt. Universi tunc cives animam propemodum agentes, metu correpti ac attoniti colloquiis mutuis hæcce agitant: *Hic est qui urbem occupaturus et devastaturus est; cunctos sub jugum mittet, sacra pedibus concalcabit. Egregia et eximia templa solo æquabit; depositasque in iis virorum divino Spiritu plenorum ac martyrum reliquias, per plateas et trivia dissipabit ac disperdet. Mei! quid faciemus? quo aufugiemus?* Hæc et alia, vitæ suæ ærumnas ac miserias desolentes, lamentis ac ejulationibus verba intercisâ mittebant. At Mehemeti, vere jam ineunte mense Martio elapso, parata jam erat calx, in furnis plurimis ad Cata-

καὶ τὰ ἐν τῇ Δύσει δοικα ἐμὰ εἰσι, καὶ γὰρ Ῥωμαῖοι οὐκ ἔχουσιν ἐκ' ἀδελφίας τοῦ οἰκῆσαι· ἠὲ οὐκ οἴδατε ἐν ποίᾳ στενοχωρίᾳ ὑπέστη καὶ δεῖνῃ περιστάσει ὁ ἐμὸς πατήρ, ὅταν τοῖς Οὐγγροῖς ὁ βασιλεὺς συνετέθη, καὶ διὰ ξηρᾶς ἐλθόντες ἐκείνοι, διὰ θαλάσσης τὰς τῶν Φράγγων τριήρεις ἐν ταύτῃ τῇ Ἑλλησπόντῳ ἠγάγητο, καὶ τὸν Καλλιουπόλειως πορθμῶν ἀποκλείσαντες οὐκ ἐδίδουν πορείαν τῷ ἐμῷ πατρί. Ἀναβὰς οὖν μέχρι τοῦ τόπου τοῦ ἱεροῦ στομίου ἐγγύς, καὶ ἐν τῷ πολιχνίῳ, ὃ ἐδελμάτω ὁ πατήρ αὐτοῦ, σὺν ἀκτιλοῖς περάσας Θεοῦ εὐδοκούντος. Καὶ γὰρ αἱ τριήρεις τοῦ βασιλέως ἐκεῖ κατεσκόπευσον τοῦ κωλύσαι τὴν διάβασιν· ἐγὼ δὲ ἐκαθήμεν ἐν Ἀδριανουπόλει παιδίον ὄν, ἐκδεχόμενος τὴν τῶν Οὐγγρων ἀφίξιν. Οἱ δὲ Οὐγγροὶ ἐλεηλάτουν τὰ περίξ τῆς Βάρνης, καὶ ὁ βασιλεὺς εὐφράντο, καὶ τὸ τῶν Μουσουλμάνων γένος ἐδυσφόρητο, καὶ οἱ Καθούριδες ἐχαιρόντο. Τότε ὁ ἐμὸς περάσας μετὰ πολλοὺς τοὺς κινδύνους ὤμοσε τοῦ ποιῆσαι καταρτικρὴν τοῦ φρουρίου τοῦ κειμένου πρὸς Ἀνατολὴν ἔξροσ φρούριον πρὸς Δύσιν. Ἐκεῖνος οὐκ ἐφθασε τοῦ ποιῆσαι, ἐγὼ τοῦτο μέλλω ποιῆσαι Θεοῦ ἀρωγούντος. Τί με κωλύετε; ἢ οὐκ ἐξεστὶ ποιῆσαι ἐν τοῖς ἐμοῖς ὁ βούλομαι; ἀπέλθατε, εἰπατε τῷ βασιλεῖ. Ὁ νῦν ἡγεμὼν οὐκ ἔστι τῶν πρώην ὁμοῖος· ἂ οὐκ ἠδύνατο (29) ἐκείνοι ποιῆσαι, οὗτος ὑπὸ τὴν χεῖρα καὶ εὐδολῶς ἔχει τοῦ πρῦξαι· καὶ ἂ οὐκ ἐθούλοτο ἐκεῖνοι, οὗτος θέλει καὶ βούλεται. Καὶ ὁ ἐλθὼν ἀπὸ τοῦ νῦν ἔστω τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἀφαιρεθῆσεται τὴν δорάν.

Οἱ δὲ τοῦ βασιλέως ἀκούσαντες τοῦ τυράννου τὴν ὀργῆς καὶ θυμοῦ πένουσαν ἀπέκρισιν, εἰς τὴν πόλιν ὑπέστρεψαν ἀναγγελλάντες τῷ βασιλεῖ πάντα. Τότε οἱ τῆς πόλεως ἅπαντες ἐν ἀγωνίᾳ καὶ φόβῳ συνεχόμενοι ἀλλήλοισι ὁμιλοῦντες εἶπασι· Οὗτός ἐστι ὁ μέλλων εἰσιέναι ἐν τῇ πόλει, καὶ φθεῖραι, καὶ ἀιχμαλωτῖσαι τοὺς ἐν αὐτῇ, καὶ κατακατεῖναι τὰ ἅγια, καὶ ἀφανίσαι τοὺς τιμίους ναοὺς, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς κείμενα λείψανα θεοφόρων ἀνδρῶν καὶ μυρτύρων, ἐν ταῖς πλατείαις καὶ ταῖς τριόδοις ἐναποφθῆναι. Οἴμοι τί πράξωμεν; ποῦ φύγωμεν; Ταῦτα καὶ ἕτερα οἱ δυστυχῆς κλαίοντες τὴν αὐτῶν ζωὴν ἐταλάνιζον. Ὁ δὲ Μεχμετὴς ἤδη ἔσπερος ἄρξας (30), καὶ Μαρτίου μηνὸς ἤδη παρεληλυθότος, ἡ ἀσβεστος ἔτοιμος γέγονεν ἐν τοῖς κατα-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(29) Ἄ οὐκ ἠδύνατο. Mehemetes χειροδίκην hic se proficitur, jusque habere in manibus et armis. Quæ ratio aliena invadendi, universum terrarum pervasit orbem: ita ut, qui viribus pollent jure ac causa superiores esse se credant: quasi fortioribus ac validioribus, infirmi ac invalidi jure naturali parere teneantur. Leones cæteraque ferocia animalia, quæ rapto vivunt imitantur isti: quæ quidem solitarie vagantur, nec gregatim ambulant. Illi ergo homines, societatem cæteris renuntiare, et de diversæ, a vera genuinaque humanitate differen-

tis speciei esse prædicare debent: ut et leones ab avibus, vultures et aquilas a gruibus disferre novimus. Humana equidem natura ad societatem nata, secundum verum dictamen rationis, imperium, non viribus, sed sapientia desert: quæ suum cuique tribuere, neminem lædere, alienaque non rapere docet.

(30) Ὁ δὲ Μεχμετὴς ἤδη ἔσπερος ἄρξ. Phrantzes Martii 26 castrum ædificari cœptam lib. in cap. 7, tradit.

φυγίους (31), τὰς καμίνους παμπληθεῖ ἐργασάμενοι, καθ' ἑκάστην ἐξέφερον· ἐκ δὲ Νικομηδίας καὶ Ποντοθηρακλείας τὰς δοχοῦς· ἐκ δὲ τῆς Ἀνατολῆς τοὺς λίθους. Κατὰ δὲ τὸ προσταχθὲν προλαβόντες ἀπαντες· οἱ ἐν ἔξουσίᾳ, οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς Ἀνατολῆς, τῆς δύσεως μεθ' ἑαυτῶν τοὺς ἀγγαρευθέντας ἀπήγασαν. Τότε καὶ ὁ ἡγεμὼν ἐξεληθὼν ἐκ τῆς Ἀδριανου, κατήνησεν ἐν τῷ τόπῳ ὃ ἐμελλε δεῖξαι τοῦ πῆξαι τὸν θεμέλιον τοῦ κάστρου. Καὶ δὴ καταλαβὼν μίαν ῥαχίαν κάτωθεν τοῦ Σωσθενίου καλουμένην ἐκπαλαί Φονεάν, ἐκαί ὡς ἐν τριγώνῳ σχήματι τὸν θεμέλιον ὠρίσατο πηγνύναι, ὃ καὶ γινόμενον. Τὴν κλῆσιν τοῦ κάστρου Πασχεσὲν (32) ἐκλέυος καλεῖσθαι, ἐξ-ἀλληλιζόμενον δὲ ἐρμηνεύεται *κεφαλοκόπτει*, ἔχον ἀντικεῖν καὶ τὸ φρούριον ὃ ἐδείματο ὁ πάππος αὐτοῦ. Διένειμεν οὖν τὴν οἰκοδομὴν οὕτως. Τῷ μὲν Χαλλί Πασία δέδωκε μίαν τῶν γωνιῶν τῶν ἐν τῇ θαλάσῃ κειμένων, τοῦ οἰκοδομῆσαι πύργον ἕνα ὑπερμεγέθη, καὶ στερόβον ὡς ἀκρόπολιν· τῷ δὲ Ζάγανος ἕτερον ἐν τῇ ἑτέρᾳ γωνίᾳ τῇ κειμένῃ ἐν τῇ ἑστῇ, μέγαν καὶ αὐτόν· τῷ δὲ Σαρτζία ἄλλον ἐν τῇ τρίτῃ γωνίᾳ· τοὺς αὐτοὺς τρεῖς πύργους ὡς ἀντίμαχα καὶ ἀκροπόλεις ἐκ τῶν οἰκείων ἀναλωμάτων. Τὸ δὲ τεῖχος, καὶ τὴν ἑτέραν ἄλλην τοῦ κάστρου οἰκοδομὴν αὐτὸς ὁ ἡγεμὼν ἀνελάβετο. Καὶ ἦν ἰδεῖν συρρέοντα τὰ πλήθη ἐκ τῶν ἀπανταχοῦ τῆς γῆς μερῶν οὖν τοῖς Καδδίσι, ἦγον τοῖς κριταῖς, ἐπάνω κεφαλικῆς τιμωρίας τοῦ τυράννου προστάξαντος. Καὶ διαμερίσας τὴν κτίσιν ἀνὰ πῆχος τῷ τεχνίτῃ· οἱ τεχνίται ὡς χίλιοι, καὶ ἐν ἑκάστῳ τεχνίτῃ ὑπουργοὶ δύο ἕγγυς αὐτοῦ, ἔξωθεν τοῦ τείχους· καὶ ἔσωθεν ἕτεροι τοσοῦτοι, καὶ τεχνίται καὶ ὑπουργοί. Οἱ δὲ κομίζοντες πέτρας, ἔσβεστον, πλίνθους ὁπποῦς ὑπὲρ ἀριθμὸν· καὶ αὐτοὶ οἱ μεγιστᾶνες κατὰ καιρὸν ὑπουργοῦν, καὶ πέτρας, καὶ ἔσβεστον ἐδίδον ὁρῶντες τὴν τοῦ τυράννου ὠμότητα. Τὴν δὲ παρακομιδὴν καὶ ἐκ τῆς παράρας, καὶ πρὸς τὸ Βυζάντιον ἀπασαν, παρὰ τῶν ἀρειπίων τῶν κειμένων τῶν ποτὲ μεγάλων ἀναθημάτων ἐλάμβανον· ἐξ ὧν καὶ τινὰς κίονας μετακομίσαντες ἀπὸ τῶν ἀρειπίων τοῦ ναοῦ ταξίαρχου Μιχαήλ (33). Τινὲς τῶν τῆς πόλεως ζήλω κινούμενοι ἐξήλαθον τοῦ κλωῦσαι τοὺς Τούρκους, καὶ δὴ συλληφθέντες πάντες διὰ μαχαίρας ἀπέθανον.

Ὁ βασιλεὺς οὖν, ἰδὼν ὅτι εἰς τέλος προχωροῦσι τὰ τοῦ τυράννου βουλευματα, τὴν ἄλλην ἐτρέπετο,

Ismaelis Bullialdi notæ.

(31) *Καταφύγια*. Nescio, num sit locus Bospori littori Asiatico adjacens, Καταγγεῖον appellatus, et nomen illius mutatum fuerit.

(32) *Πασχεσεν*. Laonicus lib. viii. hocce castrum appellat λαυμοκοπίαν: sed juxta vulgi errore scripsit, istam arcem ædificatam esse κατὰ τὴν Προποντιδα ἐν Βοσπόρῳ. Differunt enim et appellatione et situ Propontidis et Bosporus Thracicus. Leunclævius a Turcis *Kesseu hisari* appellatum fuisse monet. Gyllius in Bospori Thracii descriptione arcem illam in promontorio Hermæo ædificatam fuisse. Sosthenium vero et Phoneam Ponto Euxino viciniora sunt, et propterea Hermæo superiora: de quibus Gyllius adendum, lib. ii, *De Bosporo Thra-*

phygia constructis coeta, quotidie in destinatum locum comportata. Advectæ etiam e Nicomedia et Heraclea Ponti trabes, ex Anatolia lapides subvecti; omnesque principis imperio obsecuti, cum qui munera et magistratus gerebant, tum orientis ac occidentis provinciis præfecti, ductis secum iis a quibus operæ exigebantur, illuc abierunt. Ipse etiam princeps Adrianopoli profectus est ad locum, in quo castri fundamenta designaturus erat. Infra Sosthenium itaque, Phoneam antiquitus dictam, in acclivi loco determinato triangularis figuræ fundamenta jaci præcipit: idque celeriter factum. Castrum hocce oppositum ei quod avus suus extruxerat, Bascesen appellari jus-it, quod latine redditum nomen *capitis amputatorem* significat. Ædificandi castri munia suis ita distribuit. Halili Bassæ alterum castri angulum mari adjacentem curæ commisit, ut turrem prægrandem arcis firmæ ac validæ parem in illo angulo ædificaret. Zaganum angulo continentem **136** spectanti præposuit, ad turrim quoque altam ibi construendam. Saricia tertiam turrim in tertio angulo erigendam mandavit: illaque turrim trias, quæ totidem propugnacula et arces erant, suorum impensis absolvitur. Cæterum moenium, et aliarum castri partium curam in se princeps recepit. Cernere tunc erat multitudinem ex omnibus partibus concurrentem, quam Cadisi (id est judices) jussi adducebant: capitis quippe pœna imperium detrectantibus a tyranno indicta erat. Is unicuique fabro singulos cubitos, qui mille erant, assignavit: binasque operas extra castri ambitum, et intra totidem, materias fabris laborantibus ministrantes operas attribuit. Innumeri etiam aderant, lapides, calcem, lateresque coctos portantes. Ipsi proceres lapides et calcem, tyranni crudelitate perspecta, fabris quandoque ministrabant. Omnes porro illæ materiæ ex continente opposita afferebantur; et ex locis Byzantio vicinis, jacentia rudera superbiorum quondam templorum extracta in id opus fuere. Inter quæ etiam columnas quasdam advexerunt ex templi rudibus, quod militiæ cœlestis duci Michaeli dñm dictum fuerat. Cives interea aliqui zelo religionis impulsus ad Turcos prohibendum urbe exierunt; qui capti fuerunt, ferro omnes periire.

Postquam animadvertit imperator tyranni consilia exitum sortiri, aliam viam capessere sta-

cico, capp. 12 et 13. Ista porro appellatio *Basc-Kesen* recte reddita est a Duca κεφαλοκόπτης, *Basc* enim caput significat, *Kesem* scindere, et participium *Kesen* scindens.

(33) *Τοῦ ναοῦ τοῦ ταξίαρχου Μιχαήλ*. Vocatur templum illud τῶν ἀσωμάτων, id est, *Incorporeorum*: quoniam dictum erat S. Michaeli Archangelo, angelorum et militiæ cœlestis archistratego. Vocatur etiam Michaelium: quo in loco Estii ab antiquis appellato ædificatum fuerat. Sosthenius, lib. ii, τόπος: ὃ ἐν Ἐστίας, in quo τὸ Μιχαήλιον. Archangelus Michael ibi apparuit, multæque morborum miraculosæ curationes factæ sunt, ut tradunt Græci.

6958 (Christi 1450). Fertur ipsi post nuptias antequam in insulam abiret, 129 nocte quadam tale insomnium oblatum esse. Virum specie ac habitu terribili coram ipso astitisse, et pavore percussis manum apprehendisse; quemque annulum in pollice manus dextræ gestabat princeps, vir ille visus a pollice detractum in vicinum digitum indicem immisit: inde extractum in sequentem medium induxit, deinceps in sequentem, ac tandem minimo digito postremoque imposuit: quo peracto excussum ex principis digito annulum vir ille evanescens secum abstulit. Somno solutus princeps divinos suos ac somniorum interpretes ad se vocavit, et per insomnium visum sibi phantasma eis declarat. Alii itaque annulo dominatum denotari interpretabantur: digitorum primum seu pollicem ipsum principem significare; cæteris digitis posteros ejus censi debere, qui successione continua imperio potituri essent. Alii occulte et secreto magnum digitum ultimum vitæ tempus indicare, annulo exutum fuisse ad imperii fasces ab eo deponendas pertinere conjiciebant; annuli porro extractionem et immissionem per cæteros ordine digitos factam, annos successoris in imperio designare, quibus exactis regnare desideret.

Verum ad historię seriem redeamus, inspicimusque, quibus fera ista sanguinis avide sitiens perniciem attulerit, quæque consumpserit ac everterit. Patris funere procurato, ejus cadavere Prusam elato, ibique sepulto, arcas et thesauros paternos scrutari cœpit, quos immensos, aureis argenteisque vasis lapillisque pretiosis plenos, signataque pecuniæ locupletissimos invenit; hancque gazam recondit, et sigillo suo gazophylaciū obsignat. Infantem deinde masculum invenit, quem pater suus ex principis Sinopes filia conjuge le-

δὲ ὅτι μετὰ τοῦ γάμου, καὶ πρὸ τοῦ διαβῆναι τὴν νῆσον μὲν τῶν νυκτῶν ἰδεῖν ὄραμα τοιοῦτον· ἕνα φοβερὸν ἄνδρα ἐστάναι ἐνώπιον αὐτοῦ· τὸν δὲ συσταλέντα τῷ φέδῳ ἐκράτησεν αὐτὸν τῆς χειρὸς ὁ φανείς ἄνηρ, ἐφόρει δὲ ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ χειρὶ σφενδόνην χρυσῆν, εἰς τὸν ἀντίχειρα δακτύλου. Ἐκβαλὼν οὖν ὁ φανείς τὴν σφενδόνην (16) ἀπὸ τοῦ μεγάλου δακτύλου τοῦ ἡγεμόνος, ἔβαλεν αὐτὴν ἐν τῷ λιχανῷ τῷ μετὰ τὸν ἀντίχειρα· εἶτα ἐξορμαθίσας αὐτὴν ἐκ τοῦ δακτύλου τοῦ λιχανοῦ, ἤρμωσεν αὐτὴν εἰς τὸν μεσαίτατον δακτύλου, μετὰ δὲ τοῦτον εἰς τὸν μετὰ τὸν μεσαίτατον, καὶ αὖθις εἰς τὸν ὑστατον τὸν μικρόν. Μετὰ ταῦτα ἐκβαλὼν τὴν σφενδόνην ὁ φανείς, καὶ λαβὼν ἀφανῆς γέγονε. Καὶ ὁ ἡγεμὼν ἐξ ὑπνῶ· γενόμενος προσεκαλέσατο τοὺς αὐτοῦ μάντις, εἰρηκῶς τὸ ἔραθέν. Αὐτοὶ δὲ τὴν μὲν σφενδόνην τῇ ἡγεμονίᾳ διεκρίναν, τοὺς δὲ δακτύλους, τὸν μὲν πρῶτον εἰς αὐτὸν, τοὺς δὲ ἄλλους εἰς τοὺς μετ' αὐτὸν, αὐθεντεύοντας ἐξ αὐτοῦ. Ἔπειτα δὲ κρύβτην καὶ σιωπηρῶς τὸν μὲν μεγαδάκτυλον τὸν αὐτοῦ τῆς ζωῆς ὑστατον χρόνον διεκρίναν, τὴν δὲ ἀφαίρειν τῇ σφενδόνης τὴν δεσποτεῖαν. Τὰς δὲ εἰσάξεις καὶ ἐξάξεις τῶν ἐτέρων τεσσάρων διὰ τῆς σφενδόνης δακτύλων, τὸν μετ' αὐτὸν ἡγεμονύσειν μέλλοντα τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν τῆς ἡγεμονίας ἐσύγκριναν, καὶ τότε τέλος ἔξει ἡ τυραννίς.

Ἄλλ' ἐπανάμωμεν αὖθις πρὸς τὴν διήγησιν, καὶ ἴδωμεν, τί τοι αἰμοδόρον τοῦτο θηρίον ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ κατέφθειρε, καὶ κατέδραπένησε, καὶ εἰς τέλος ἤφάνισε. Πέμψας τοίνυν τὸ σῶμα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εἰς ταφὴν ἐν τῇ Προύσῃ, αὐτὸς ἤρξατο ἱερουργῶν τὰ ταμεῖα καὶ τοὺς θησαυροὺς τοὺς πατρικοὺς, καὶ εὐρῶν ἀναριθμήτους ἐν ἀργύροισι σκεύεσιν, ἐν χρυσοῖσι, ἐν λίθοις τιμίοις, καὶ ἐν νομίμασι πολυτάλαντοις, αὐτὸς οἰκίᾳ σφραγίδι κατασφραγίσας ἐν τῷ ταμεῖῳ πάλιν ἀπέθετο· εἶτα εὐρῶν παιδίον (17) ἄββεν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὡς μηνῶν ὀκτώ γεννηθὲν

Ismaelis Bulliardi notæ.

diligenter persequitur. Ab anno itaque urbis captæ 1453, si regrediendo annos computemus, per res a Mehemete gestas: anno 1452, illum occupatum in ædificando castro ad Bosphori fauces videbimus: anno vero 1451, bellum Caramano intulisse, eodem nempe quo Morates ipsius pater fati concessit. Unde dubitandum non est, quin error scriptoris sit in textu, in quo legendum, 5790 Φεβρουαρίου κγ', 6959, Feb. 23.

(16) Ἐκβαλὼν οὖν ὁ φανείς τὴν σφενδόνην. Apud oneirocriticos, annuli ejectione significat rerum amissionem. Artemidorus, lib. v, cap. 32: "Ἐὐοξίτις τὸν δακτύλου ᾧ πάντα κατασημαίνεται, ἐκβαλεῖν. Εἶτα ζητῶν καταλαβεῖν τὸν ἐν αὐτῷ λίθον κατασημαίνοντες πολλὰ, ὥστε ἀχρηστοὶ εἶναι, διέπνευσεν αὐτῷ πάντα τὰ τῶν πραγμάτων ἡμερῶν πέντε καὶ πενήκοντα. Visus est sibi quis annulum suum, quo omnia obsignabat eiecisse: et postea quæsisse, ac reperisse lapidem ei infixum in multa fragmina comminutum, et ad obsignandum inutilem: Diss. patæ ac disperditæ sunt cunctæ res illius quinqueaginta quinque diebus. Et juxta Persas ac Ægyptios trahit Achmetes in Oneirocriticis, cap. 260, annulum reges et regiam potestatem significare. Τὸ δακτυλίδιον εἰς κύρωσιν βασιλείας κρινεται. Πολλάκι· γὰρ καὶ ἐν βασιλείᾳ ἐξ αὐτοῦ

κρίνονται, καὶ ἀνευ στέμματος. Annulus ad regni confirmationem refertur. Sæpius enim reges, nisi absque corona, ex eo intelliguntur. Et infra: Καθ' ὅλου τὸ δακτυλίδιον πρὸς τοῦ; ποιῶντας ἐξουσιάζειν ἢ βασιλευεῖν οὕτω κρινεται· τοὺς δὲ μὴ ποιῶντας, γὰρ καὶ τέκνον μετὰ γυναικὸς σημαίνει. Generaliter annulus, eorum respectu, qui regerunt et administrant, potentiam et regnum indicat. Præterea vero conditionis hominibus gaudium, liberos et uxorem præannuntiat. Σφενδόνην est proprie palam annuli, sed pro ipso annulo hic accipitur.

(17) Εἶτα εὐρῶν παιδίον. Leuncl. lib. xiv sub finem hunc puerum Cuzug-Achmetem appellat, nec a fraire suo necatum tradit: imo ex Moratis II liberis, solum Mehemetem superstitem fuisse. Quod etiam disertis verbis scripsit Phranzes lib. iii, c. 2. At Leonicius hunc puerum, sph. u aqua et intercluso, necatum fuisse docet. Hic ex Spendiariis, seu Isfendiariis filia natus erat, Leunclavio teste loco citato; et verba Ducæ, qui Mehemetem ancilla a matre tradit, consulat Remæque et Philippum Lombertum, qui scripsere ortum ex Maria Georgii uxore filia et religionis Christianæ dogmatibus ab ea imbutum. Quod si res ita se habuisset, credibile non est, illum, Morate mortuo, ad patrem remissum fu-

ἐκ τῆς θυγατρὸς τοῦ ἡγεμόνος Σινώντης Σπεντιάρ . . . νομίμου γυναικὸς · καὶ γὰρ οὗτος ἐκ δουλίδος ἐγένετο · ὄντος οὖν τῆς μητρὸς τοῦ παιδός, καὶ μητρειᾶς αὐτοῦ τῇ ἡμέρᾳ ἐκαίην ἐν τῷ παλατίῳ ἕνεκα παραμυθίας τοῦ τυράννου, στελλας ἕνα τῶν ἀρχόντων ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Ἑβρυνέξ Ἄλλιν ὀνόματι πρωτοσσιτάριος (18) ὦν τῷ τότε καιρῷ, ἐν τῷ οἴκῳ τῆς βῆθεισης τὸ παιδίον ἐπνίξε. Ἐπὶ τὴν αὐρίον δὲ καὶ αὐτὸν τὸν Ἄλλιν ἐθανάτωσε, τὴν δὲ μητέρα τοῦ παιδός, καὶ μὴ βουλομένην τῷ δούλῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τῷ Ἰσαὰκ εἰς γάμον ἠρμόσατο. Τὴν δὲ ἐτέραν αὐτοῦ μητρειᾶν τὴν θυγατέρα Γεωργίου δεσπότηου Σερβίας Χριστιανικωτάτην οὖσαν ἐβούλετο μὲν καὶ αὐτὴν ἐτέρω τῷ τυχόντι δούλῳ δοῦναι · ἀλλὰ φοβηθεὶς μήπως ὁ πατὴρ αὐτῆς ἐγείρῃ κατ' αὐτοῦ τὴν τῶν Οὐγγρων μάχην, τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ ἔτι μὴ παγιωθείσης, ἀλλὰ ἀμύην εἰς σύστασιν προχωρησάσης, δὲ ἐβουλήθη οὐκ ἐδύνατο πράξει. Ὁ δεσπότης γὰρ ἀκούσας τὸν θάνατον τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Μωράτ, καὶ τὸν Μεχεμέτ τὴν ἡγεμονίαν ἀναζωσάμενον, εὐθύς ἀποκρισταρίους ἐπεμψε παραμυθῆσαι αὐτὸν, καὶ παρηγοῆσαι ὡς ἀπορφανισθέντα · καὶ τὰς συνθήκας καὶ συνομοσίας, ἃς εἶχε μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἀνανεῶσαι, καὶ ἀσφαλίσεισθαι δι' ὄρκων · ἔτι τε καὶ τὴν θυγατέρα ζητῆσαι καὶ λαβεῖν εἰς τὰ ἴδια · ἃ καὶ πεποίηκεν, οὐχ ὡς θέλων εἰρηνικῶς καὶ εὐνοικῶς διάγειν, καὶ ἡγεμονεύειν, ἀλλὰ καιρὸν ἐξυγοράζων. Ὅταν γὰρ λάβῃ ἐκεῖνος, ἀδικίας καὶ ἀνομίας ποιήσει. Ταῦτα καὶ ἕτερα τὴν ἀρνίου δорὰν ὁπενδυθεὶς ἔπραττε, λύκος ὦν καὶ πρὸ τῆς γεννήσεως. Φιλοφρόνως οὖν δεξιωσάμενος τοὺς ἀποκρισταρίους, καὶ ἐνωμότους συνθήκας δούς καὶ λαθῶν, ἀπέλυεν ἐν εἰρήνῃ, στελλας καὶ τὴν αὐτοῦ μητρειᾶν πρὸς τὸν πατέρα αὐτῆς μετὰ μεγάλης δόξης τε καὶ τιμῆς, εὐεργεσίας τε πλείστας, καὶ χώρας ἀπονεύμας αὐτῇ ἐκ τῶν ὀρίων Σερβίας, εἰς διατροφήν καὶ θεραπείαν παντοίαν αὐτῆς.

· Ὁμοίως καὶ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει (20) τότε οἰκοῦντες δύστηνοι Ῥωμαῖοι, καὶ δυστυχεῖς σὺν τῷ δεσπότη Κωνσταντίνῳ, μαθόντες καὶ αὐτοὶ τὴν ἐναλλαγὴν τῆς ἡγεμονίας, ἔστειλαν πρέσβεις χάριν παραμυθίας καὶ τῆς ἀρχῆς τὴν καθεδριᾶν προσαγορεύσοντες. Τίνες τίνα; Οἱ ἄρνας τὸν λύκον, οἱ στρουτοὶ τὸν ὄφιν, οἱ ψυχρόβραχοῦντες τὸν θάνατον. Ἐκεῖνος δὲ ὁ πρὸ τοῦ Ἀντιχριστοῦ Ἀντίχριστός, ὁ τοῦ Χριστοῦ μου ποίμνης φθορεὺς, ὁ ἐχθρὸς τοῦ σταυροῦ, καὶ τῶν πιστευόντων εἰς τὸν ἐν αὐτῷ παγέντα, φιλικὸν προσωπεῖον ἐνδυθεὶς, ὡς μαθητῆς τοῦ μεταμορφωθέντος εἰς ἕφιν Σατανᾶ, ἀποδέχεται τὴν πρεσβείαν, καὶ γράφει νέας διαθήκας, καὶ ὀμνύει θεὸν τοῦ ψευδοπροφήτου, καὶ τὸν συνώνυμον αὐτοῦ προφήτην, καὶ τὰς μιὰς αὐτοῦ βίβλους, καὶ ἀγγέλους, καὶ ἀρχαγγέλους, τοῦ στέργειν καὶ ἐμμέ-

gitima susceperat, cum ipse ancilla natus esset. Cumque infantis mater, in palatium privignum suum Mehemetem consolatura venisset, ipse interrim e proceribus suis unum Halim Eurenensis filium primum hostiarium in ædes prædictæ novercæ suæ misit, qui puerum strangularet. Postridie patrati hujus fratricidii Halim quoque morte affecit: puerique occisi matrem vel invitam patris sui mancipio, qui Isaacus vocabatur, nuptium dedit. Alteram quoque suam novercam Georgii Servie despotæ filiam, Christianæ pietatis tenacissimam, volebat et ipse alii cuidam servo connubio jungere: sed veritus ne pater ejus Hungaros ad bellum sibi inferendum exciret, antequam reens susceptum imperium stabilivisset, libidine sua abuti prohibitus est. Despota quippe, de generi sui Moratis obitu certior factus, et rerum summam obtinere **130** Mehemetem, apocriarios ad eum statim destinat consolandi ac doloris levandi, quod patre orbus esset, gratia; ut etiam fœdera et pacta, quæ sibi cum ejus patre intercesserant, renovaret, et sacramento stabiliret. Insuper etiam, ut filiam suam repeteret et domum paternam reduceret: quæ omnia Mehemetes præstitit, non co tamen animo, ut pacifice regnare amicitiamque colere vellet, sed, quam adversum se occasionem dari metuebat, redimeret; quam ubi sibi commodam nactus fuerit, contra jus fasque injurias inferret. Hæc et alia, sub agni pelle, antequam quoque nasceretur, latitans lupus faciebat. Apocriarios amice benigneque suscepit, mutuoque sacramento fœdera renovavit, et pacifice eos dimisit; simulque novercam ejus patri splendide ac honorifice habitam remisit; beneficiis etiam ac muneribus quamplurimis eam locupletavit, locis in Servie finibus, unde se dignitatemque sustenieret ac tueretur, assignatis: omniaque ad victum, cæterosque vitæ usus suppetere.

Eodem tempore Romæ Constantinopolitani ærumnosi ac infelices, despota quoque Constantinus de novi principis ad imperium evectio certiores facti, legatos consolandi gratia, simulque cum eo gratulandi de principatus initis, destinant. Verum qui? et ad quem mittebant? Agni ad lupum, passeret ad serpentem, qui mortem sinu gestando ultima suspiria ducunt. Ille vero præ Antichristo Antichristus, Christi Domini mei caularum devastator, crucis, et in eum, qui cruci affixus est, credentium hostis, amici personam indutus, Satanæ, qui in anguem se transformaverat, discipulus, legatos suscipit, nova fœdera pangit, Deum falsi prophetæ sui, et prophetam sibi cognominem impurosque ejus libros jurat, angelos et archangelos testatus pacem se servaturum: et per totum vitæ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(18) Πρωτοσσιτάριος. Turcici Capigi-bachi.

(19) Τῷ Ἰσαὰκ εἰς γάμον ἠρμόσατο. Laonicus, lib. vii. idem de Spentiaris filia Isaaco-Bassæ nupta, et de Georgii despotæ filia, ad ipsum remissa.

PATROL. GR. CLVII.

(20) Ὁμοίως καὶ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Laonicus, lib. vii, pacem a Græcis initam et fœdera sancita cum Mehemete tradit.

tempus cum urbe et despota Constantino, cum omnibus circumjectis oppidis et castris hujus ditioni subditis, amicitiam ac concordiam sibi intercessuras. Quo etiam affectu animoque benevolente pater suus erga imperatorem Joannem, qui prædecessor erat, et Constantinum despotam se gesserat, eodem quandiu vixerit, ipsos se prosecuturum. His speciosis promissis donum adjecit, Romæ imperio trecenta millia asprorum ex annuis redditibus locorum, quæ Strymon alluit, largitus. Ærummosissimi eam pecuniam petierunt, unde Orchanem Othmanicum alerent, cæterosque sumptus ei necessarios facerent. Amicitia itaque ex animi sententia firmiter stabilita, legati læti redierunt. Qui pariter ex **131** Walachia venerant, et Bulgaria : insulares quoque Mitylenæ, Chii, Rhodii et Genuenses Galatam incolentes undequaque profecti donis allatis eum, dæmonem revera, carnivororum, venerati sunt, et accepta ab eo fide discesserunt.

αἰν ἐφ' ἑαυτοῦ ζῶντος αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ καὶ ἑνωσίᾳ μετὰ τῆς πόλεως καὶ τοῦ δεσπότη Κωνσταντίνου, σὺν πᾶσι τοῖς περιχώροις καὶ πόλεσιν ὑπὸ τὴν αὐτὴν δεσποτείαν. Καὶ τὴν εὐνοίαν, καὶ διάθεσιν ἦν ἐπέκτειτο ὁ πατὴρ αὐτοῦ μετὰ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ προεβασιλεύοντος, καὶ τοῦ δεσπότη Κωνσταντίνου τοῦ νῦν, ἐν αὐτῇ τῇ γνώμῃ, καὶ αὐτὸς ζῆσαι, καὶ τεθῆναι· ἐπέκειντο δὲ τούτων τῶν καλῶν ὑποσχίσεων ἐδώρησάτο καὶ κατ' ἔτος τῇ βασιλείᾳ Ρωμαίων ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῶν παρὰ τὸν Στρυμόνα κειμένων χωρίων ἀριθμῶν ἑσπερων τ'. Αἰτήσαντες ταῦτα οἱ τρισάθλιοι ἕνεκα τροφῆς, καὶ ἑτέρας ἐβδόμης τοῦ Ὁρχάν τοῦ προλεχθέντος (21) ἀπογόνου τοῦ Ὁθμάν. Καὶ δὴ καλῶς κατὰ τὸ δοκοῦν ποιήσαντες τὴν ἀγάπην ἀπήσαν καὶ αὐτοὶ χαίροντες· ἑμύοντες καὶ οἱ τῆς Βλαχίας, καὶ οἱ τῶν Βουλγάρων. Καὶ οἱ τὰς νήσους κατοικοῦντες, Μιτυληναῖοι, Χίοι, Ῥόδιοι, ἐκ τοῦ Γαλάτου Γενουταί, ἐκ πάντων ἐλθόντες (22) σὺν δώροις προσεκύνησαν τῷ ὡς ἀληθῶς σαρκόφρονι δαίμονι, καὶ λαβόντες τὰ πιστὰ κατὰ τὸ ἔκον ἐβόησαν.

CAPUT XXXIV.

Mehemetes inducias cum Iango, id est Joanne Hunniade, triennales componit : Caramano bellum infert. Byzantini ad Mehemetem legatos mittunt, falsoque coronatum esse Constantinum significanti. Halil Bassa Græcos increpat, et Mehemetes legalorum verbis offensus, pacem cum Caramano componit. Græcos variis modis vexare incipit Mehemetes, ad Bospoti angustias castrum ædificat. Novitate ista territi Byzantini per legatos cum Mehemete exposcunt, qui superbe respondet, et minatur. Arx ad Bospoti faucibus ædificata. Ager Constantinopolitanus vastatus : Byzantini bellum indicunt Mehemetes.

Omnibus, ut isto malignus putabat, rite et ut e re sua erat compositis, cum Christianis universis flecta pace inita, induciisque in tres annos cum Iango Hungarum regente pactis, in Caramanum bellum hanc causam prætexens movet, quod cum inter se Christianosque, quibus benevolam se præstabat, quamvis gente ac religionis ritu omnino distinctos, amicitia mutua sincera nec simulata intercederet, Caramanus interim Musulmanus ipse, Mahometisque religionis cultor, semper et ubique bellum et turbas excitare, arrepta occasione imminentis rebus Othmanicis periculi, non cessaret. Consultatione habita id decrevit, et libidini suæ fortunam obtemperantem habuit. Antea enim Mehemetes intellexerat, Caramanum Moratis morte comperta ultra fines imperii sui excurrisset; castra tria et longum agrorum tractum subegisset: quæ equidem Morates a majoribus suis non acceperat, sed Caramano viribus superior, ut in superiori-

Τὰ πάντα οὖν, ὡς αὐτὸς ἐλογίζετο, ἀπαρτίσας καλῶς ὁ κακὸς, καὶ εἰρηναίαν κατάστασιν πεπλασμένης ἐνδείξας ἔπεισε τοῖς Χριστιανοῖς, καὶ σὺν αὐτῷ τῷ ἐπιτρόπῳ Οὐγγρίας τῷ Ἰάγγῳ (23), τριῶν ἐτῶν εἰρήνην ἀσφαλισάμενος, αὐτὸς κατὰ τοῦ Καραμάν ἐκστρατεύει (24) προφάσει αἰτίας, ὡς αὐτὸς τῶν Χριστιανῶν ὑπάρχει φίλος ἀκλόδηλος, καὶ οἱ Χριστιανοὶ τὴν φιλίαν τὴν πρὸς αὐτὸν ἔχουσιν ἀβύλωτον ἄλλοθενεῖς ὄντες, καὶ ξένης θρησκείας· ὁ δὲ Καραμάν Μουσουλμάνος ὢν, καὶ λατρεύων τὰ τοῦ Μωάμεδ, δεῖ καὶ πάντοτε οὐ παύεται διεγείρων πολέμους καὶ ταραχὰς ἐν καιρῷ περιστάσεως. Βουλῆθεις [βουλευθεῖς] οὖν ἠθέλησε, καὶ θελήσας ἐγένετο. Ἐφθάσε γὰρ ἐνωτισθεῖς ὁ Μεχμετ, ὡς ὁ Καραμάν ἀκούσας τὸν θάνατον τοῦ Μωράτ κατέδραμεν ἀπὸ τῶν ὄρειων αὐτοῦ, καὶ ἐχειρώσατο φρούρια τρία (25) καὶ γῆν Ἰκανίην· ἀλλ' οὐκ ἦν ἐκ τῶν προγόνων ἢ τῶν φρουρίων καὶ τῆς γῆς τῷ Μωράτ κατοχῇ, ἀλλὰ πρὸ διέγων χρόνων ἐκ τῶν τοῦ Καραμάν κατα-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(21) Τοῦ Ὁρχάν τοῦ προλεχθέντος. Hic Orchanes, secundum Turcos Dusme seu supposititius fuit : Orchanis filius ferebatur, Suleimanis, qui Ducæ Musulmanus, nepos, et Bajazitis I pronepos. De quo Orchanes sic loquitur Leunclavius, lib. II : Emir Suleiman rebus humanis excedens, Unchanem filium superstitem, cum filia quadam unica reliquit. Ambo simul arrepta, Musæ patri metui fuga, Constantinopolim se receperunt. (Infra cap. 40) In urbis expugnatione Orchanes, de quo hoc loco sit mentio, agnitus, occisus est.

(22) Ῥόδιοι, etc. ἐλθόντες. Ex Jacobi Bosii *Histor. militiæ Hierosolymitanæ*, lib. VI, discimus magnum Rhodii magistrum fratrem Joannem Lasticum legatum

ad Mehemetem destinasse Petrum Zinottum, qui pacem cum Mehemete, anno mundi 6953, ind. 15 [Christi 1450], Decemb. 25, Hegiræ vero 855, firmavit.

(23) Καὶ σὺν αὐτῷ ἐπιτρόπῳ Οὐγγρῶν τῷ Ἰάγγῳ. Mehemetem pacem cum Tribalis seu Servis iniisse, statim ac fasces imperii suscepit, testis est Laonicus.

(24) Κατὰ τοῦ Καραμάν ἐκστρατεύει. Hanc expeditionem, statim post patris obitum, suscepisse Mehemetem anno Hegiræ 855 [Christi 1451] tradit Leunclavius, et Laonicus, lib. VII sub finem.

(25) Φρούρια τρία. Videnda sunt capp. 29 et 33 supra.

δυναστευῶν ἀφήρπαξεν, ὡς καὶ ὁ λόγος φθάσας ἔδηλωσεν. Ἐδρῶν οὖν εὐλογον αἰτίαν ὁ υἱὸς τοῦ ἄρπαγος κατὰ τοῦ πρώην ἀδικηθέντος, καὶ διὰ τοῦτο ἀνερευνῶντος τὰ ἴδια, σὺν δυνάμει κατ' αὐτοῦ ἐστράτευσε. Καὶ δὴ περᾶσας τὸν πορθμὸν σὺν τοῖς στρατεύμασι τῆς Δύσεως, καὶ εἰς τὴν Προῦσαν ἀναμείνας τὰ τῆς Ἀνατολῆς στρατεύματα, ἀπάρας ἐκείθεν εἰς Κοτύαιον ἀφίκετο· κάκειθεν εἰς Σαλουταρίαν τῆς Φρυγίας, τὸ καὶ Καρασάρην παρὰ Τούρκους λεγόμενον ἐγγύς ἔν ἐν τοῖς ἔρσιος τοῦ Καραμάν. Τότε ὁ Καραμάν, ἀκούσας τὴν ἀφίξιν τοῦ Μεχεμέτ, ἔστειλε πρέσβεις ἐκ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ, αἰτῶν λύσιν τῶν ἐσφαλμένων σὺν ὁποδῶσι τῶν, ὧν ἀφείλετο, φρουρίων. Καὶ ὁ τύραννος κατένευσε ἐι' αἰτίαν τὴν ἦν λέξων ἔρχομαι. Ἡ γὰρ μωρὰ τῶν Ῥωμαίων συναγωγὴ ἐπέψατό τινα ματαίαν βουλήν στείλασα πρὸς αὐτὸν πρέσβεις, λέγοντες πῶς ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος· οὐπω γὰρ ἦν στεφθεῖς, ἀλλὰ οὐδὲ στεφθῆναι ἐμελλε διὰ τὸ πρόβρῃθῆν, πλην βασιλέα ἐκάλουν Ῥωμαίων· λέγουσιν οὖν πρώτων τὰ τῆς πρεσβείας μηνύματα τοῖς μασάζουσι, ὡς ἔθος αὐτοῖς, ὡς ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων τὴν τῶν κατ' ἔθος ἔσπερον τριακοσίων χιλιάδων (26) ποσότητα, οὐ κατοδέχεται. Καὶ γὰρ ὁ Ὁρχάν, ὃς ἐστὶ καὶ αὐτὸς υἱὸς τοῦ Ὁθμάν, καθὰ καὶ ὁ ὑμέτερος ἀρχηγὸς Μεχεμέτ, ὑπάρχει, τέλειος ἀνὴρ τῇ ἡλικίᾳ· καὶ καθ' ἑκάστην συνέρρουσιν ὅτι πλείστοι πρὸς αὐτὸν κυριωτομούντες, καὶ ἀρχηγὸν ἀναγορεύουσι. Αὐτὸς δὲ θέλων φιλοτιμῆσαι, καὶ δωρησασθαι οὐκ ἔχει πού τὰς χεῖρας ἀπλώσαι. Αἰτῶν οὖν τὸν βασιλέα, ὁ βασιλεὺς οὐκ εὐνοεῖ τοῦ δοῦναι τόσον, ὅσον αἰτεῖ. Ἐκ τῶν δύο οὖν ἐν αἰτοῦμεν, ἢ τὴν πρόσδορον διπλασιάσατε, ἢ τὰν Ὁρχάν ἀπολόθομεν. Οὐκ ἐστὶ γὰρ τοῦτο χρέος ἡμέτερον τὸ τρέφειν τοὺς Ὁθμάνου παῖδας, ἀλλὰ δεῖ τρέφασθαι ἐκ τῶν δημοσίων. Ἀρεῖ γὰρ ἡμῖν ἢ τοῦτου κατάσχεσις, καὶ ἢ μὴ τοῦ ἐκδῆναι τῆς πόλεως κώλυσις. Ταῦτα καὶ ἄλλα πλείω ὁ Καλλίστος· ἀκούσας (καὶ γὰρ ἦν διὰ παντὸς φίλος τῶν Ῥωμαίων ἐκ δύο τινῶν αἰτιῶν, ἢ μὴν μία τὸ εἶναι προσηγῆ κατὰ γνώμην, καὶ ἡμερον, ἢ δὲ ἕτερα ὅτι ἦν δωρολήπτης· καὶ εἰ τις αὐτῷ διελλέγετο φέρων ἐπὶ χεῖρας χρυσίων καὶ δεικνύων ὡς κάτοπτρον, ἀπροσκόπτως ἀπέπτυσεν διὰ γλώττης ἄνευ φόβου πάντα λόγον σκληρὸν· ἀκούσας οὖν τοῦ· παρὰ τοῦ βασιλέως λόγου, καὶ συγκλήτου τοὺς μηχανήντας τῷ ἡγεμόνι Μεχεμέτ, οὕτως πρὸς τοὺς ἀποκριταρίους ἀφθέγγετο· Ὁ ἀνόητοι καὶ μωροὶ Ῥωμαῖοι, τὰ τῆς διαβολῆς ὁμῶν παρουρηγούμενα οἶδιν ἐγὼ πρὸ πολλοῦ· ἀφετε ἢ κατέχετε. Ὁ παρωχηκῶς ἡγεμὼν ἡμερος, καὶ εἰς πάντας ἀκραϊφνῆς φίλος ἐτύγχανε, καὶ χρηστῆς συνειδήσεως ἄνθρωπος· ὁ δὲ νῦν ἡμέτερος ἡγεμὼν Μεχεμέτ οὐκ ἐστὶ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(26) Ἄσπερον τριακοσίων χιλιάδων. Si pro singulis piastris Hispanicis, argentæ aspra 120 tunc computabantur, accipiebant Græci annuam pensionem ad Orchanem alendum, piastrorum 2500. Hocce vero tempore 80 solummodo aspris piastrum inuenerat, edicto imperatoris de re monetaria ade

bus narravimus, ante paucos annos eriperat. Nactus ergo justam causam raptoris filius, ei, qui tertius injuria affectus erat, et propterea recuperare sua tentaverat, bellum infert. Jamque fretum transvectus cum copiis occidentalibus, dumque orientis exercitus ei se conjungerent, Prusæ transacto tempore, inde Cotyæum abiit; unde in Phrygiam Salutariam, Turcis Carasarum dictam, vicinam Caramani finibus perrexit. Cognita Mehemetis protectione Caramanus magnates aliquot suæ ditionis legatos ad eum misit, qui admissorum veniam orarent ac peterent, et ablata castra reddere paratum esse dicerent. Quibus propter dicendam nos causam tyrannus acquievit. 132 Romæorum enim stultus ac insipiens cæcus consilium imprudens iavit, dum ad eum legatos destinant, qui Constantium imperatorem salutatum esse nuntiarent. Hunc, quamvis nondum coronatum, nec ob prædictas causas coronandum, Romæorum imperatorem nihilominus appellabant. Mesazontibus itaque, ut mos est, quæ in mandatis habebant exponunt legati, querunturque Romæorum imperatorem consuetam asprorum trecentorum millium pensionem annuam non accepisse. *Orchanes enim, iuquunt, Othmani prosapia, æque ædus vester, oriundus est, vir ætatis perfectæ: ad quem singulis diebus quamplurimi conflunt: dominum ducemque appellant, ac salutant. Ipse vero, unde ipsis largiatur, donisque honoret, non habet: ideoque imperatorem rogat, qui potenti, cum ipsum pecunia deficiat, satisfacere nequit. Alterum itaque postulamus, aut duplam pensionem nobis solvi, vel Orchanem literum dimittere nobis licere. Neque enim Othmani posteros alere tenemur; sed in id ex ærario vestro pecunia eragari debet; illum custodiendi, et ne urbe profugiat prohibendi, nobis oneris satis incumbit.* Hæc et similia audivit Halil Bassa, qui Romæis duabus de causis favebat, quod facilis ac mansuetæ indolis esset, quodque dona libenter ab iis acciperet. Si quis sano quovis de negotio cum eo acturus, anrum in ejus manum misisset, et tanquam politum speculum ostendisset, sermones quantumvis asperos, sine offensionis metu effutire poterat. Cum, inquam, audiisset, quos ab imperatore et senatu Mehemeti principi legati sermones afferebant, eos sic allocutus est: *O stulti et insipientes Romæi, consilia vestra astuta et fraudulenta jamdiu est cum intelligo; illa omitte. Defunctus princeps, est rectæ conscientiæ vir, idemque mansuetus, sinceram cum omnibus amicitiam coluit: noster vero modernus Mehemetes non ea est, quam vos persuasi estis, sententia. Si namque manus ipsius cujus audacia, feracitas et impetus mihi perspecti*

sunt, Constantinopolis effugerit, tunc certissime A cognoscam, calumnias vestras mentemque pravam Deum vindicare nondum velle. Viri satui, quam heriet nudius tertius pacem sacramento invicem adacti sancivimus, domum tantum non portamus; et, si ita ditere liceat, in tabulis exarata scriptura nondum desiccata est. Nunc vero quare in Anatoliam transiistis et in Phrygiam pervenistis, ostentatione terriculamentorum, vobis ex more confictorum metum nobis iniecuri? Viribus invalidi, et rerum notitia carentes pueri haud sumus. Vos, si quid valetis, effcite. Orchanon si Thraciæ principem renuntiare vultis, hoc agite. Si Hungaros cis Danubium accersere cogitatis, trajiciant 133 ipsi. Si nostra quoque invadere, quæque ante plures annos amisistis, repetere ac recuperare vobis propositum fuerit, id quoque licet. Id vos tamen scire velim, nihil horum ex voto vobis cessurum; quin etiam ea eripientur vobis, quæ possidere existimatis. Ista omnia denique domino meo nuntiabo, quodque visum ei fuerit, fiet.

His auditis, ira succensus Mehemetes anceps animi hærebat: cum Caramano propterea ad pacis conditiones adductus est, quem totis viribus pesuindare decreverat. Verum ita secum cogitabat rationibus his motus: Dum, inquit, in Anatolia lego, Romæorum imperator cæteras gentes Christianas in me concitabit, et Orchanem liberum dimittet; harumque nationum ope Occidentis provinciæ Romæis cedent, dum Orchanes orientem retinebit. Hæc et similia animo volvens, sereno ac mansueto vultu Caramani legatos admittit: minaces sermones opportune ad eos habet: mansuete ac benigne alias præter tempus alloquitur, donec pacem sacramento adactus constituisset, et amice complexus dimisisset. Ad imperatoris autem legatos hæc verba respondit: Adrianopoli brevi aderimus; illuc cum venerimus, omnia quæ imperatori et urbi necessaria sunt, nobis exponite: quodcumque roga-veritis, id præstare paratus sum. His et aliis sermonibus blandis usus, eos dimisit. Mehemetes ergo paucis diebus fretum transvectus Adrianopolim accessit: statimque quemdam servorum suorum in regionem ad Strymonis ripas sitam mittit, qui reditus imperatori concessos ei solvi vetaret: illorumque administratores et procuratores, qui anni unius solummodo pensionem perceperant, expelleret. Hoc peracto rem aliam damnosam admodum ac perniciosam Romæis aggreditur. Hieme adventante per provincias singulas Occidentis ac Orientis edicta promulgari jubet, mandatque ut fabri et architecti mille, in unoquoque loco ratione multitudinis eorum habita, operarii etiam numero fabrorum congruentes, et calcis coctores congregarentur: et, ut omnia verbo dicam, cuncta

Ismaelis Bullialdi notæ.

(27) Συνήθη μορμολύκεια. Apud Theophylactum Simocattam lib. 2, cap. 14, in oratione cujusdam

τῆς τσοαύτης γνάμης, ἣν ὕμεις θαφραῖτε. Καὶ γὰρ εἰ ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἀποδράσαι Κωνσταντινούπολις, πρὸς τὸ θρασὺν καὶ ἀγριον, καὶ ὀρμητικὸν αὐτοῦ λέγω, γινώσκων γινώσκειν εἶναι Θεὸς παραβλέπει τὰς ὕμῶν διαβουλὰς καὶ διαστροφὰς. Ἄνθρωποι μωροὶ τὴν χθὲς καὶ πρότερα γενομένην μεθ' ἡμῶν ἐνορκοῦν πρᾶξιν ἤδη φέρομεν, καὶ εἰ δυνατόν εἰπαῖν τὰ γηραμμένα ὀδῶν ἐξήραται. Νῦν δὲ δίδοι τὴν Ἀνατολὴν διαδόντες, καὶ ἐν Φρυγίᾳ διάγοντες θέλετε φοβῆσαι ἡμᾶς, δεικνύοντες τὰ παρ' ὕμῖν κατασκευασμένα συνήθη μορμολύκεια (27); Οὐκ ἐσμὲν παιδάρια ἀνευ γνώσεως, ἢ δυνατόν, εἰ τε δύνασθε πρᾶξαι πράξατε. Εἰ βούλεσθε τὸν Ὀρχάν δεῖξαι ἡγεμόνα ἐν Θράκη, δεῖξατε. Εἰ τοὺς Οὐγγυροὺς μελετᾶτε διαπερᾶσαι τὸν Δάουβιν, ἐλθέτωσαν. Εἰ καὶ ὕμεις βούλεσθε τοῦ καταδραμεῖν καὶ λαθεῖν, ἢ πρὸς κολλοῦ ἀπωλέσασθε, τοῦτο ποιήσατε. Πλὴν γινώσκετε, οἷον εἰς οὐδὲν τοῦτων εὐδοκίμησθε, ἀλλὰ μᾶλλον, καὶ ὁ δοκίμης εἶναι ἀρθῆσται ἀπ' ἡμῶν. Πλὴν ἐγὼ ἀναγγεῖλῶ τῷ κυρίῳ μου, καὶ τὸ ἀδελφῶ βουλευτῶν γινέσθω.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Μεχμέτ καὶ θυμοῦ πληθεὶς, οὐκ εἶχε τί ποιῆσαι, καὶ τῷ Καραμάν συνεσπέισατο· εἶχε γὰρ ἐπιλογισμὸν τῷ ἀφανίσαι αὐτὸν κατὰ κράτος. Ἄλλὰ κατὰ νοῦν ἐσκόπει, μήπως ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων, ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὄντος μου, προσκαλέσεται τὰ λοιπὰ τὰ ἔθνη τῶν Χριστιανῶν, καὶ ἐκβαλοῖ, καὶ ἀπολύσει τὸν Ὀρχάν, καὶ σὺν τῇ ἀρωγῇ τούτων γενήσεται κύριος τῆς Ἀνατολῆς, καὶ τὰ τῆς Δύσεως παραχωρήσει τοῖς Ῥωμαίοις. Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὁμοία λαθὼν κατὰ νοῦν βλέπει τοὺς πρέσβεις τοῦ Καραμάν ἰλαρῶ βλέμματι, καὶ κατὰ καιρὸν ἐπαπειλητικὸς λόγους αὐτοῖς εἶδου, παρὰ καιρὸν δὲ καὶ πράους, ἕως οὗ τὴν εἰρήνην ἐνόηκεν ἠσφαλλισατο, καὶ μετὰ ἀγάπης ἀπέπεμψε. Τοὺς δὲ τοῦ βασιλέως πρέσβεις ἀπεκρίνατο, ὡς Ἡδὴ διασυντόμως ἐν Ἀδριανουπόλει μέλλομεν εἶναι, καὶ εἰ ἐλθόντες ἀπαντὰ τὰ τῷ βασιλεῖ, καὶ τῇ πόλει ἀναγκαῖα ἀναγγεῖλατέ μοι, καὶ ἐτοίμως ἔχω τοῦ δοῦναι πᾶν τὸ ζητούμενον. Σὺν τούτοις δὲ καὶ ἐτέροις μετὰ λόγους κολακεύσας ἀπέλυσεν. Ὁ δὲ Μεχμέτ, διαβὰς δι' ὀλίγων ἡμερῶν τὸν πορθμῶν, καὶ ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει εἰσελθὼν, παρεσθὲν στεφάνου τῶν δούλων αὐτοῦ ἐν τοῖς κατὰ τὸν Στρυμόνα χωρίοις, ἐκώλυσε τὴν πρόσδοσιν τὴν εὐεργετηθεῖσαν τῷ βασιλεῖ. Καὶ τοὺς ἐπιβλέποντας καὶ οἰκοδοσκοποιεῦντας ταύτην εἰδίωξε, τὸν πρῶτον χρόνον μόνον γαυροσάμενος [γευσαμένους]. Μετὰ δὲ τοῦτο τὸ ἔργον ἐτέρου ἤψατο λίαν ἐπιζημίου, καὶ θανασίμου κατὰ Ῥωμαίων. Χειμῶνος γὰρ ἀρξαμένου προτάγματα καὶ διαλαλιάς ἐν τε Δύσει ἐν τε Ἀνατολῇ ἐν ἐκάστη ἐπαρχίᾳ, τοῦ ἐτοιμάσαι οἰκοδόμους τεχνίτας; χιλίους, καὶ ἐργάτας κατὰ ἀναλογίαν τῶν τεχνιτῶν, καὶ ἐπεσοκαύστας· καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν πᾶσαν ἐργασίαν καὶ παρακομιδὴν, τοῦ εἶναι ἐτοίμους ἐν ἑαρι, εἰς

senis ad Commentiolii exercitum, Οὗ γὰρ καθάπερ παλῶς ἡμᾶς μορμολύττεται τοῖς σοφισμασι.

κατασκευήν κάστρου ἐν τῷ στομίῳ τοῦ ἱεροῦ ὑπερ-
 ἄνω τῆς πόλεως. Τότε οἱ Ῥωμαῖοι ἀκούσαντες τὴν
 πικρὰν ταύτην ἀγγελίαν, καὶ οἱ ἐν Κωνσταντινῷ,
 καὶ οἱ ἐν πάσῃ τῇ Ἀσίᾳ τε, καὶ Θράκη, καὶ οἱ ἐν
 ταῖς νήσοις οἰκούντες Χριστιανοὶ ὑπερήγγησαν, ἐξη-
 βάνθησαν, οὐκ ἦν ἐν ἀλλήλοις γλώσσα ἢ διαλαλιὰ
 πλὴν· *Nῦν τὸ τέλος ἤγγισε τῆς πόλεως· νῦν τὰ
 σήματα τῆς φθορᾶς τοῦ ἡμετέρου γένους· νῦν
 αἱ ἡμέραι τοῦ Ἀντιχρίστου. Καὶ τί γένομεν, ἢ
 τί ποιήσομεν; Ἀρθήτω ἀφ' ἡμῶν ἡ ζωὴ ἡμῶν,
 Κύριε, καὶ μὴ ἴδωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν δούλων
 σου τὴν φθορὰν τῆς πόλεως, μηδὲ εἰπῆσαν οἱ
 ἐχθροὶ σου, δέσποτα, Ποῦ εἰσιν οἱ φυλάσσοντες
 ταύτην ἄγιοι; Ταύτην γὰρ τὴν φωνὴν σὺν κλαυ-
 θμῷ οὐ μόνον οἱ τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ οἱ τῆς Ἀνα-
 τολῆς σκοράδην οἰκούντες Χριστιανοὶ, καὶ οἱ ἐν ταῖς
 νήσοις, καὶ οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ τὸ αὐτὸ μετὰ κλαυθμοῦ
 ἔδδων. Ὁ δὲ Μεχμετ, ἡδὲ τοῦ ἱεροῦ ἀρξζιμένου,
 ἔστειλεν ἀπανταχοῦ τοὺς τεχνίτας καὶ τοὺς ἐρ-
 γάτας συνάγων. Ὁ βασιλεὺς δὲ στελλας ἐν Ἀδρια-
 νουπόλει πρίσβεις, οὐχ ὅτι ζητῆσαι τι τῶν ὧν
 ἠθούλετο, οὐδὲ διπλασιάσαι τὴν πρόσδον, ἀλλ' εἶπον
 αὐτῷ· *Ἡμεῖς ἤδη τὴν σήμερον ἔτος ἐστὶ πον ἑκα-
 τοστῶν (23) καὶ ἐπέκεινα, ἀφ' οὗ τὴν Ἀδριανου-
 πολιν ὁ σὸς πάππος Μωρὰτ ὁ τοῦ Ὀρχάν υἱὸς
 ἔλαβε· καὶ ἔκτοτε συνθήκας ποιήσαντες οἱ ἐκ
 τοῦ γένους αὐτοῦ καταγόμενοι μέχρι σοῦ, οὐδεὶς
 ἐμελέτησε πύργον ἢ καλύβην πῆξαι ἐν τῇ αὐτῇ
 τῆς πόλεως. Εἰ γὰρ καὶ αἰτία τις εὐρίσκατο, καὶ
 μάχην ἀμφότεροι συνίσταν, ἀλλὰ δὲ ἄλλης συμ-
 θεδόμεως τὰ τῆς εἰρήνης ἐπράττετο. Ὁ γὰρ
 σὸς πάππος ὁ Μεχμετ, βουλευθεὶς ἐν τῇ πρὸς
 Ἀνατολὴν κειμένη τῷ κορθοῦ τῇ κτίσει φρού-
 ριον, παρακλητικῶς, καὶ ὡς υἱὸς πρὸς πατέρα,
 τὴν αἰτησιν οὐ μικρὰν ὁ Μεχμετ πρὸς τὸν βα-
 σιλεῖα Μανουὴλ ἐποίησεν. Ὅθεν καὶ κατένευσεν
 ἐπὶ σκοπῷ, ὅτι ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὑποδόμητο τὸ ἐρ-
 γον. Καὶ ἡ Ἀνατολὴ πᾶσα πρὸ χρόνων πολλῶν
 ἦν αὐτοῖς προσφικωμένη. Τὸ δὲ σὺ τὴν νῦν
 καλῶς ἐχόντων πάντων σὺν σοι, ὀρώμεν ἀσφαλῶς
 δεῖ μέλλεις τὴν θάλασσαν τὴν Πορτικὴν ἄβατον
 ποιῆσαι τοῖς Φράγκοις, καὶ τὴν πόλιν λιμοκτο-
 ρῆσαι, καὶ τὰς εἰσόδους τῶν ἐν αὐτῇ τελουμέ-
 των κομμηρικῶν κωλύσαι· δεόμεθα ὄν, ταύτην
 τὴν βουλὴν ἀπόκοπον, καὶ ἐσόμεθα φίλοι σου
 χρηστοὶ καθὰ καὶ σὺν τῷ πατρὶ σου τῷ χρηστῷ
 ἡγεμόνι· εἰ βούλεις καὶ τέλος διδόναι, δώσομεν.
 Ὁ δὲ Μεχμετ ἀπεκρίνατο· Ἐγὼ ἐκ τῆς πόλεως
 οὐ λαμβάνω τι, ἐκτὸς τῆς τάφρου οὐκ ἔχει, οὐτε
 κέκτηται τι. Καὶ γὰρ εἰ ἤθελον κτίσαι ἐν τῷ
 ἱερῷ στομίῳ φρούριον, οὐκ εἶχε δικαίον τοῦ κω-
 λυεῖν με. Πάντα γὰρ ὑπὸ τὴν ἐμὴν ἐξουσίαν εἰσι,
 καὶ τὰ πρὸς Ἀνατολὴν κείμενα τοῦ στομίου
 φρούρια, καὶ ἐκτὸς αὐτῶν Τούρκοι κατοικοῦσι·**

Ismaelis Bullialdi notæ.

(23) Ἔτος ἐστὶ πον ἑκατοστῶν. Bonfinius, *Hist. Hungar.* decad. iii, lib. 8, Constantinum questum esse de hoc novo opere apud sultanum Mehemetem tradit. In annorum intervallo fallitur Ducas, Adria-

quæ ad opus absolvendum, et ad comportandas materias necessaria erant, vere appetente præsto essent, ad castrum in ostio sacro supra Constantinopolim ædificandum. Hoc nuntio tam ingrato ac acerbo allato, Romæ, qui Constantino-polim, quique Thraciam et Asiam incolebant, insulares etiam Christiani, animi ægritudine ac mœrore consumpti, alios sermones ad invicem præter istos non habebant: *Nunc vicinus est urbis finis: portenta imminentis genti nostræ ruinæ nunc videbuntur: dies Antichristi advenerunt. Quid de nobis statuetur? quid faciemus? Vita nobis, 134 Domine, prius eripiat, quam oculi ser- torum tuorum urbis eversionem videant. Ne dicant inimici tui, Domine: Ubi sunt sancti, qui urbem illam tumentur?* Has voces cum eulatu et fletu non solum Constantinopolitani, sed et cuncti Christiani per Anatoliam, insulas, et occidentem dispersi, easdem lacrymis ac lamentis mistas fundebant. Mehemetes vere inchoato, undequaque artifices et operarios collegit. At imperator Adrianopolim legatos misit, non quæ vellet, aut reditus duplo ampliores sibi dari, per eos petiturus: sed ejusmodi orationem legati ad Mehemetem habuerunt: *Annus jam centesimus agitur, vel etiam plures elapsi sunt, ab erepta nobis per tritavum tuum Moratem Orchanis filium Adrianopoli: et ab illo tempore, principum genus ab eo ducentium nullus præter te Iugurium, nefum turrim, in urbis ipsius vestibulo post inita fœdera ponere cogitavit. Quamvis enim suborta belli causa, ad pugnam ventum sit, ad conditiones tamen pacis descensum postea; et reconciliata concordia in tranquillum iterum statum res constitutæ sunt. Voluerat olim avus tuus Mehemetes, in littore orientali freti castrum a fundamentis excitare: quare ut id ab imperatore Manuele consequeretur, diu multumque, ut filius patrem solet, eum precatus persuadere conatus est. Illi tandem annuit, et castrum in littore orientali ædificare permisit; cum etiam multos ante annos ab ejus majoribus tota Anatolia possessa fuisset. Tu vero, quicum pacifice, et prout decet, nos gerimus, videris procul dubio navigatio- nem Ponti Euzini intercipere velle; ab ea Francos arcere: urbem fame emecare et consumere; reditus- que, qui ex mercium vectigalibus in ea percipiuntur, rescindere. Hoc consilium a nobis exoratus omitte; quam cum patre tuo optimo principe amicitiam coluimus, tecum fidelem ac integram servabimus. Tributum inasper, si nobis imperas, id pendere parati sumus. Ad ista respondit Mehemetes: Quod urbis sit, quæ extra fossas nihil possidet, nec dominium habet, non occupo. Si ad sacrum etenim ostium ædificare castrum volui, id me facere nullo jure prohiberi possum. Omnia quippe castra ad ortum ostii*

nopolis enim capta est anno 1360, vel 1362, Mehe- metes vero anno 1452 castrum ædificabat. Annal ita- que tantum 70 vel 92 elapsi sunt.

sacri sita, quæque Turci habitant, ditioni meæ subdita sunt. Qui vero agri derelicti occasum spectant, mei sunt, cum in illis Romæi secure degere nequeant. Num meministis ad quas angustias pater meus redactus fuerit, quantaque pericula ipsi impenderent, quo tempore sædus cum Hungaris imperator pepigit. Hi dum terra moverunt, navibus suis Franci Hellespontum usque proveci sunt; et Callipoleos freto præcluso, patrem meum transitu arcuerunt; qui superiora loca petiit, et ad castrum, a patre suo prope ositum sacrum constructum, venit: ubi cum acattis, quamvis **135** illic imperatoris triremes transitum impedituræ stationem haberent, Deo favente trajecit. Per id tempus Hungarorum adventum, qui Varnæ vicina loca populabantur: expectando puer etiamnum Adrianopoli degebam. At imperator lætus exsultabat, et gente Musulmanorum ærumnis pressa Caurides gaudebant. Multa post pericula exantlata superato freto, juravit pater meus, castrum aliud se excitaturum in occidentali litore, e regione ejus quod in orientali positum est. Tempus illi ad id opus non superfuit, quod nunc Dei ope adjutus aggredior. Ut quid vetatis? annon mihi licet in ditioe mea quod libuerit facere? Abite. Imperatori talia nuntiate. Cum hoc, qui nunc regnat, principe decessores sui haud componendi sunt; quæ non potuerunt illi præstare, prompte ac facile perficere hic potest: quæ voluerunt, valde vult. Quicumque vero deinceps legationem hac de re obierit, ei vivo pellis detrahatur.

Legati tibi responsa tyranni, iram et furorem spirantis, acceperunt, in urbem revertuntur, et cuncta ad imperatorem referunt. Universi tunc cives animam propemodum agentes, metu correpti ac attoniti colloquiis mutuis hæcce agitant: *Hic est qui urbem occupaturus et devastaturus est; cantos sub jugum mittet, sacra pedibus conculcabit. Egregia et esimia templa solo æquabit; depositasque in iis virorum divino Spiritu plenorum ac martyrum reliquias, per plateas et trivia dissipabit ac disperdet. Mei! quid faciemus? quo aufugiemus?* Hæc et alia, vitæ suæ ærumnas ac miseras desolentes, lamentis ac ejulationibus verba intercisa mittebant. At Mehemeti, vere jam ineunte mense Martio elapso, parata jam erat calx, in furnis plurimis ad Cata-

καὶ τὰ ἐν τῇ Δύσει δοικα ἐμὰ εἰσι, καὶ γὰρ Ῥωμαῖοι οὐκ ἔχουσιν ἐκ' ἀδελφας τοῦ οἰκῆσαι· ἢ οὐκ οἴδατε ἐν κοίᾳ στενοχωρίᾳ ὑπέστη καὶ δευτῇ περιστάσει ὁ ἐμὸς πατήρ, ὅταν τοῖς Οὐγγροῖς ὁ βασιλεὺς συντετέθη, καὶ διὰ ξηραῖς ἐλθόντες ἐκείνοι, διὰ θαλάσσης τὰς τῶν Φράγγων τριήρεις ἐν ταύτῃ τῇ Ἑλλησπόντῳ ἤγαγαντο, καὶ τὸν Καλλιουπόλεως πορθμὸν ἀποκλείσαντες οὐκ ἐδίδουν πορσίαν τῷ ἐμῷ πατρί. Ἀναβάς οὖν μέγχι τοῦ τόπου τοῦ ἱεροῦ στομίου ἐγγύς, καὶ ἐν τῷ πολιχνίῳ, ὃ ἐδεδίματο ὁ πατήρ αὐτοῦ, σὺν ἀκαιοῖς περᾶσας Θεοῦ εὐδοκοῦντος. Καὶ γὰρ αἱ τριήρεις τοῦ βασιλέως ἐκῆ κατεσκόπευον τοῦ κωλύσαι τὴν διάβασιν· ἐγὼ δὲ ἐκαθήμην ἐν Ἀδριανουπόλει παιδίον ὢν, ἐκδεχόμενος τὴν τῶν Οὐγγρων ἀφιξίν. Οἱ δὲ Οὐγγροὶ ἐληληλάτοσσαν τὰ περὶξ τῆς Βάρνης, καὶ ὁ βασιλεὺς εὐφράνεται, καὶ τὸ τῶν Μουσουλμάνων γένος ἐδυσφόρει, καὶ οἱ Καβούριδες ἐχαίροντο. Τότε ὁ ἐμὸς περᾶσας μετὰ πολλοὺς τοὺς κινδύνους ὤμοσεν τοῦ ποιῆσαι κατατακτὴν τοῦ φρουρίου τοῦ κειμένου πρὸς Ἀνατολήν ἔτερον φρούριον πρὸς Ἀσίαν. Ἐκείνος οὐκ ἔφρασεν τοῦ ποιῆσαι, ἐγὼ τοῦτο μέλλω ποιῆσαι Θεοῦ ἀρωγούντος. Τί με κωλύετε; ἢ οὐκ ἐξεσι ποιῆσαι ἐν τοῖς ἐμοῖς ὁ βούλομαι; ἀπέλατε, εἰπατε τῷ βασιλεῖ· Ὁ νῦν ἡγεμὼν οὐκ ἔστι τῶν πρώην ὄμοιος· ἂ οὐκ ἠδύνατο (29) ἐκείνοι ποιῆσαι, οὗτος ὑπὸ τῆν χεῖρα καὶ ἐδουλώσας ἔχει τοῦ πρῆξαι· καὶ ἂ οὐκ ἐδούλοτο ἐκεῖνοι, οὗτος θέλει καὶ βούλεται. Καὶ ὁ ἐλθὼν ἀπὸ τοῦ νῦν ἐνεκα τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἀφαιρεθήσεται τὴν δορᾶν.

Οἱ δὲ τοῦ βασιλέως ἀκούσαντες τοῦ τυράννου τὴν ὀργῆς καὶ θυμοῦ πνέουσαν ἀπόκρισιν, εἰς τὴν πόλιν ὑπέτρεψαν ἀναγγελλαντες τῷ βασιλεῖ πάντα. Τότε οἱ τῆς πόλεως ἅπαντες ἐν ἀγωνίᾳ καὶ φόβῳ συνεχόμενοι ἀλλήλους ὁμιλοῦντες ἔλεγον· Οὗτός ἐστι ὁ μέλλων εἰσεῖναι ἐν τῇ πόλει, καὶ φθεῖραι, καὶ αἰχμαλωτῆσαι τοὺς ἐν αὐτῇ, καὶ κατακατῆσαι τὰ ἅγια, καὶ ἀφανίσαι τοὺς τιμίους ναοὺς, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς κείμενα λείψανα θεοφόρων ἀνδρῶν καὶ μυρτῶν, ἐν ταῖς πλατείαις καὶ ταῖς τριόδοις ἐναποφρίξαι. Οἱμοὶ τί πράξωμεν; ποῦ φύγωμεν; Ταῦτα καὶ ἕτερα οἱ δυστυχεῖς κλαίοντες τὴν αὐτῶν ζωὴν ἐταλάνιζον. Ὁ δὲ Μεχμετ ἤδη ἔαρος ἄρξαντος (30), καὶ Μαρτίου μηνὸς ἤδη παρεληλυθότος, ἡ ἀσπαστος ἔτοιμος γέγονεν ἐν τοῖς κατά-

Ismælis Bullialdi notæ.

(29) Ἄ οὐκ ἠδύνατο. Mehemetes χειροδίκην hic se profitetur, jusque habere in manibus et armis. Quæ ratio aliena invadendi, universum terrarum pervasit orbem: ita ut, qui viribus pollent jure ac causa superiores esse se credant: quas fortioribus ac validioribus, infirmi ac invalidi jure naturali parere teneantur. Leones cæteraque ferocia animalia, quæ raptò vivunt imitantur isti: quæ quidem solitarie vagantur, nec gregatim ambulant. Illi ergo homines, societatem cæteris renuntiare, et se diversæ, a verâ genuinaque humanitate differen-

tis speciei esse prædicare debent: ut et leones ab ovibus, vultures et aquilas a gruibus differre novimus. Humana equidem natura ad societatem nata, secundum veram dictamen rationis, imperium, non viribus, sed sapientia defert: quæ suum cuique tribuere, neminem lædere, alienaque non capere docet.

(30) Ὁ δὲ Μεχμετ ἤδη ἔαρος ἀρξ. Phrantzes Martii 26 castrum ædificari curiam lib. in cap. 7, tradit.

φυγίους (31), τὰς καμίνας παμπληθεῖς εργαζάμενοι, καθ' ἑκάστην ἐξέφερον· ἐκ δὲ Νικομηδείας καὶ Ποντοπρακλείας τὰς δοκοῦς· ἐκ δὲ τῆς Ἀνατολῆς τοὺς λίθους. Κατὰ δὲ τὸ προσταχθέν προλαβόντες ἅπαντες οἱ ἐν ἔξουσίᾳ, οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς Ἀνατολῆς, τῆς Ἀσσεως μεθ' ἑαυτῶν τοὺς ἀγγαρευθέντας ἀπήγασαν. Τότε καὶ ὁ ἡγεμὼν ἐξεληθὼν ἐκ τῆς Ἀδριανου, κατήνησεν ἐν τῷ τόπῳ ὃ ἐμελλε δεῖξαι τοῦ πῆξαι τὸν θεμέλιον τοῦ κάστρου. Καὶ δὴ καταλαβὼν μίαν ῥαχίαν κάτωθεν τοῦ Σωσθενίου καλουμένην ἑκπαλαί Φονεάν, ἐκεῖ ὡς ἐν τριγώνῳ σχηματίζει τὸν θεμέλιον ὠρίσατο πηγνύναι, ὃ καὶ γινόμενον. Τὴν κλῆσιν τοῦ κάστρου Πασσεσέν (32) ἐκλευσε καλεῖσθαι, ἐξ-ελληνιζόμενον δὲ ἐρμηνεύεται κεφαλοκόπτης, ἔχον ἀντικεῖρ καὶ τὸ φρούριον ὃ ἐδείματο ὁ πάππος αὐτοῦ. Διένειμεν οὖν τὴν οἰκοδομὴν οὕτως. Τῷ μὲν Χαλλί Πασία δέδωκε μίαν τῶν γωνιῶν τῶν ἐν τῇ θαλάσῃ κειμένων, τοῦ οἰκοδομῆσαι πύργον ἕνα ὑπερμεγέθη, καὶ στεβρὸν ὡς ἀκρόπολιν· τῷ δὲ Ζάγανος ἑτερον ἐν τῇ ἐτέρᾳ γωνίᾳ τῇ κειμένῃ ἐν τῇ ἑστῇ, μέγαν καὶ αὐτόν· τῷ δὲ Σαριτζία ἄλλον ἐν τῇ τρίτῃ γωνίᾳ· τοὺς αὐτοὺς τρεῖς πύργους ὡς ἀντίμαχα καὶ ἀκροπόλεις ἐκ τῶν οἰκείων ἀναλωμάτων. Τὸ δὲ τεῖχος, καὶ τὴν ἐτέραν ἄλλην τοῦ κάστρου οἰκοδομὴν αὐτὸς ὁ ἡγεμὼν ἀνελάβετο. Καὶ ἦν ἰδεῖν συρρέοντα τὰ πληθῆ ἐκ τῶν ἀπανταχοῦ τῆς γῆς μερῶν σὺν τοῖς Καδδίσι, ἦγουν τοῖς κριταῖς, ἐπάνω κεφαλικῆς τιμωρίας τοῦ τυράννου προστάξαντος. Καὶ διαμερίσας τὴν κτίσιν ἀνά πῆχος τῷ τεχνίτῃ· οἱ τεχνίται ὡς χίλιοι, καὶ ἐν ἐκάστῳ τεχνίτῃ ὑπουργοὶ δύο ἑγγύς αὐτοῦ, ἔξωθεν τοῦ τείχους· καὶ ἔσωθεν ἕτεροι τοσοῦτοι, καὶ τεχνίται καὶ ὑπουργοί. Οἱ δὲ κομίζοντες πέτρας, ἄσβεστον, πλίνθους ὀπτοὺς ὑπὲρ ἀριθμὸν· καὶ αὐτοὶ οἱ μεγιστάνες κατὰ καιρὸν ὑπουργοῦν, καὶ πέτρας, καὶ ἄσβεστον ἰδίῳ δόξοντες τὴν τοῦ τυράννου ὠμότητα. Τὴν δὲ παρακομιδὴν καὶ ἐκ τῆς περσίας, καὶ πρὸς τὸ Βυζάντιον ἄπασαν, παρὰ τῶν ἐρείπιων τῶν κειμένων τῶν ποτῶν μεγάλων ἀναθημάτων ἐλάμβανον· ἐξ ὧν καὶ τινὰς κίονας μετακομίσαντες ἀπὸ τῶν ἐρείπιων τοῦ νεοῦ ταξιαρχοῦ Μιχαήλ (33). Τινὲς τῶν τῆς πόλεως ζήλω φινούμενοι ἐξήλθον τοῦ κωλύσαι τοὺς Τούρκους, καὶ δὴ συληφθέντες πάντες διὰ μαχαίρας ἀπέθανον.

Ὁ βασιλεὺς οὖν, ἰδὼν ὅτι εἰς τέλος προχωροῦσι τὰ τοῦ τυράννου βουλευματα, τὴν ἄλλην ἐτρέπετο,

Ismaelis Bullialdi notæ.

(31) *Καταφύγια*. Nescio, num sit locus Bospori littori Asiatico adjacens, Καταγγεῖον appellatus, et nomen illius innotatum fuerit.

(32) *Πάσσεσεν*. Laonicus lib. viii. hocce castrum appellat λαμφοκλίαν: sed juxta vulgi errorem scripsit, istam arcem ædificatam esse κατὰ τὴν Προποντιδα ἐν Βοσπόρῳ. Differunt enim et appellatione et situ Propontidis et Bosphorus Thracicus. Leunclavius a Turcis *Kesseu hisari* appellatum fuisse monet. Gyllius in Bospori Thracii descriptione arcem illam in promontorio Hermæo ædificatam fuisse. Sosthenium vero et Phoneam Ponto Euxino viciniora sunt, et propterea Hermæo superiora: de quibus Gyllius adeundus, lib. ii, *De Bosporo Thra-*

phygia constructis coeta, quotidie in destinatum locum comportata. Advectæ etiam e Nicomedia et Heraclea Ponti trabes, ex Anatolia lapides subvecti; omnesque principis imperio obsecuti, cum qui munera et magistratus gerebant, tum orientis ac occidentis provinciis præfecti, ductis secum iis a quibus operæ exigebantur, illuc abierunt. Ipse etiam princeps Adrianopoli profectus est ad locum, in quo castrî fundamenta designaturus erat. Infra Sosthenium itaque, Phoneam antiquitus dictam, in acclivi loco determinato triangularis figuræ fundamenta jaci præcipit: idque celeriter factum. Castrum hocce oppo-ritum ei quod avus suus exstruxerat, Basesen appellari jus-uit, quod latine redditum nomen *capitis amputatorem* significat. Ædificandi castrî munia suis ita distribuit. Halilis Bassæ alterum castrî angulum mari adjacentem curæ commisit, ut turrem prægrandem arcis firmæ ac validæ parem in illo angulo ædificaret. Zaganum angulo continentem **136** spectanti præposuit, ad turrim quoque altam ibi construendam. Saricia tertiam turrim in tertio angulo erigendam mandavit: illaque turrim trias, quæ totidem propugnacula et arces erant, suorum impensis absolvitur. Cæterum moenium, et aliarum castrî partium curam in se princeps recepit. Cernere tunc erat multitudinem ex omnibus partibus concurrentem, quam Cadisi (id est judices) jussi adducebant: capitis quippe pœna imperium detrectantibus a tyranno indicta erat. Is unicuique fabro singulos cubitos, qui mille erant, assignavit: binasque operas extra castrî ambitum, et intra totidem, materias fabris laborantibus ministrantes operas attribuit. Innumeri etiam aderant, lapides, calcem, lateresque coctos portantes. Ipsi proceres lapides et calcem, tyranni crudelitate perspecta, fabris quandoque ministrabant. Omnes porro illæ materiæ ex continente opposita afferebantur; et ex locis Byzantio vicinis, jacentia rudera superbiorum quondam templorum extracta in id opus fuere. Inter quæ etiam columnas quasdam advexerunt ex templi ruderibus, quod militiæ cœlestis duci Michaeli dñm dicatum fuerat. Cives interea aliqui zelo religionis impulsî ad Turcos prohibendum urbe exierunt; qui capti fuerunt, ferro omnes periere.

Postquam animadvertit imperator tyranni consilia exitum sortiri, aliam viam capessere sta-

cico, capp. 12 et 13. Ista porro appellatio *Base-Kessen* recte reddita est a Duca κεφαλοκόπτης, *Base* enim caput significat, *Kesmek* scindere, et participium *Kesen* scindens.

(33) *Τοῦ νεοῦ τοῦ ταξιαρχοῦ Μιχαήλ*. Vocabatur templum illud τῶν ἀσωμάτων, id est, *Incorporeorum*: quoniam dicatum erat S. Michaeli Archangelo, angelorum et militiæ cœlestis archistratego. Vocabatur etiam Michaelium: quo in loco Estiis ab antiquis appellato ædificatum fuerat. Somenus, lib. ii, Τόπος: ὃ ἐν Ἐστιας, in quo τὸ Μιχαήλιον. Archangelus Michael ibi apparuit, multæque morborum miraculosæ curationes factæ sunt, ut tradunt Græci.

tuit, et per apocrisarios ab eo poscit præsid'arios, qui vicos suburbicarios, illorumque incolas tuerentur: ne Turci huc et illuc vagantes segetes agriculturalium corrumpere, cum æstas jam instaret, propemodum maturas. Varia etiam ei dona, ac esculenta etiam et potulenta quotidie, vi ac necessitate coactus, mittebat; draconem serum honore prosecutus. Verum Mehemetes servorum suorum aliquos misit, quibus mandat, ut diligenter speculentur et observent, ne Turcos, qui ad pascendum mulos equosve, sive alia veterina animalia castro ædificando inservientia, in agros immitterent vel agerent, ullatenus prohibeant illi, quibus damnum inferretur; sed eos libere pascere sinant. Si quando vero Romæi indignati sese opposuerint, tunc etiam Turcis se conjungere, simulque Romæis obsistere jussi sunt. Eodem etiam tempore Spendiaris filius, Moratis gener, Mehemeti squæ sororius nobis supra memoratus, principis edicto publico obtemperans, cum suis Adramyntio profectus, operam quoque suam in castri ædificatione principi navaturus venit: cumque prope turrim quæ Epibata dicitur accessisset, suorum, quod ducebat agmen, **137** pedibus incedere cepit, frenisque levatos equos, cæteraque jumenta, quæ impedimenta et sarcinas portabant, in Romæorum messes agunt, quibus spicæ, ac cætera clera, et legumina vastantur et corrumpuntur. Agris a se cultis et aratis damnum inferri Romæus quidam animalvertens accurrat, et inde equos abegit. Turcorum agasonum unus Romæum percussit: percussi affines unus et alter accurrunt, ex adversa etiam parte Turci. Manibus itaque consertis ex Romæis Turcisque aliquot ceciderunt. Postridie, qui Kagia Begus vocabatur, principem adit, cui de more salutato cuncta quæ in Epibatis contigerant, narrat. Rem ab alio accuratius cognoscere aut de ea ulterius inquirere sprevit princeps: jubetque subito Kagiam Begum sua cohorte stipatum festinanter abire, omnesque vici illius incolæ gladiis frustulati concidere: quod factum deinde. In messoribus enim, qui mane ad metendum exierant, ex improvise irruunt milites, et circiter quadraginta trucidant. Hæc fuit belli, quod consecutum est, gentisque Romæorum eversionis origo.

His compertis portas urbis claudi jussit imperator: et Turcos, quotquot in urbe reperti sunt, in carcerem detrusit, triduoque elapso dimisit. Quid enim faceret? Inter eos qui in urbe capti sunt, pueri eunuchi e palatio principis

Ismæelis Bullialdi notæ.

(34) 'Εκ τοῦ Ἀδραμυντίου. Isphendiaris filius Sinopes reguli Adramyntio, seu ut Ducas habet Adramyntio Epibatas venit: quod castrum non longe a Selymbria situm est. Adramyntium urbs est Æolidis ad mare sita, quæ hodie Landrymitii appellatur. Quare probabile est hunc Isphendiaris filium, Moratis sultani defuncti generum Adramyntii

καὶ δὴ πέμψας ἀποκριταρίους ἐζήτηει τινὰς δεφένσορας, τοῦ δεφενδεύειν τοὺς εἰς τὰς κώμας τῆς πόλεως Ῥωμαίους· ἵνα μὴ οἱ Τούρκοι διερχόμενοι λυμήνωσι τὴν αὐτῶν γεωργίαν, ἣν γὰρ ἐγγὺς φθάσας τὸ θέρος. Στείλας αὐτῶν καὶ διάφορα δωρήματα, καὶ πρὸς τροφήν καὶ πόσιν, καθ' ἑκάστην φιλοτιμῶν τὸν ἀνήμερον δράκοντα ἐξ ἀνάγκης καὶ βίας. Ὁ δὲ Μεχεμέτ ἐκ τῶν αὐτοῦ δούλων ἐστειλέ τινας, ὁρίσας αὐτοὺς τάχα τοῦ ἐπισκοπεῖν καὶ τηρεῖν τοὺς ζημιωμένους, παραγγεῖλας αὐτοῖς μὴ κωλύειν εἰς τέλος τοὺς εἰς τὰς νομάς τῶν Ῥωμαίων εἰσερχομένους Τούρκους τοῦ θρέφαι τὰ αὐτῶν ζῶα, ἥτε ἡμίονοι ὄσιν, ἥτε ἵπποι, ἢ ἄλλα τινὰ τῶν ἀχθηφόρων ζῶων, ἃ ἐν τῇ δουλείᾳ τοῦ κάστρου τυγχάνουσιν, ἀλλ' ἐξῆν αὐτοῖς. Καὶ ὅποτε οἱ Ῥωμαῖοι θυμωθέντες ἀντιστήσονται τοῖς Τούρκοις, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν τοῖς Τούρκοις ἀντιστήτε. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ὁ υἱὸς τοῦ Σπεντιάρ, ὀνομαζόμενος Μωράτ ἀδελφῆς τοῦ Μεχεμέτ, ἦν ὁ λόγος προλαβὼν ἐμνημόνευσεν, ἐκ τοῦ Ἀδραμυντίου (34), κατὰ τὸ κοινὸν θέσπισμα, καὶ οὗτος σὺν τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἐκστρατεύσας, ἀπέηκεν ἐν τῷ ἡγεμόνι ὑπουργήσων καὶ αὐτὸς τὴν κοινὴν ἀγγραίαν ἐν τῷ κάστρῳ. Καὶ δὴ πλησίον πεζεύσας τοῦ πύργου, τοῦ λεγομένου Ἐπιβάτας, ἀπολύσαντες τοὺς ἵππους, καὶ τὰ σκευοφόρα ζῶα ἐν τοῖς καρποῖς τῶν Ῥωμαίων, ἐλυμήναντο τοὺς στάχυας καὶ τὴν ἄλλην παντοίαν χλόην. Εἰς δὲ τῶν Ῥωμαίων ὄρων τὴν γενομένην ζημίαν ἐν τοῖς πολυκόποις αὐτοῦ γεωργήμασιν, δραμίων ἐδίωξε τοὺς ἵππους ἐκ τοῦ ἀγροῦ. Εἰς δὲ τῶν ἱππηλατῶν Τούρκος φθάσας πείσει τὸν Ῥωμαίων. Ἄλλος δὲ προσγενὴς τοῦ τυφθέντος ἔδραμε, καὶ μετ' αὐτὸν ἕτερος, ὁμοίως καὶ οἱ Τούρκοι ξιφῆρεις. Συμπλακέντες σὺν ἀλλήλους ἐσφάγησαν ἐκ τῶν Τούρκων, ὁμοίως καὶ ἐκ τῶν Ῥωμαίων. Τότε ὁ Καγιάπεγ, οὕτω γὰρ ἦν αὐτῷ ὄνομα, ἐπὶ τὴν σῦριον φθάσας εἰς τὸν ἡγεμόνα, καὶ προσκυνήσας αὐτὸν κατὰ τὸ ἔθος, ἀπήγγειλε πάντα τὰ γενόμενα ἐν ταῖς ἐπιβάταις· καὶ αὐτὸς μὴ δεηθεὶς ἐτέρως ἀγγέλλας, ἢ παραστάσει, προστάξας αὐτῷ τῷ Καγιάπεγ τοῦ ἀπελθεῖν ἐν σπουδῇ σὺν τοῖς αὐτοῦ στρατιώταις, καὶ πατάξαι τοὺς τοῦτον ἐν μαχαίρᾳ πάντας τοῦ χωρίου ἐκείνου, ὃ καὶ γέγονεν· ἐλθὼν γὰρ ἐξαίφνης πρῶτ, καὶ οἱ γεωργοὶ ἐξεληθόντες εἰς τοὺς ἀγροὺς τοῦ θερίζειν, ἐπεισπεσόντες οἱ Τούρκοι πάντας κατέσφαξαν τὸν ἀριθμὸν ὡς τεσσαράκοντα. Αὐτὴ αἰτία τῆς μάχης καὶ ἀφανισμὸς τῶν Ῥωμαίων. Τότε ὁ βασιλεὺς, ἀκούσας τὸ γεγονός, ἐκλείσας τὰς θύρας τῆς πόλεως, καὶ ὄσους ἔτυχεν εὐρῶν ἐντὸς Τούρκους πάντας δεσμήσας ἐν φρουρᾷ ἔθετο, καὶ μεθ' ἡμέρας τρεῖς πάλιν ἀπέλευσε. Τί γὰρ εἶχε τοῦ δρᾶν; ἔτι ἐν ταῖς εὐρεθείαις Τούρκοις ὑπῆρχον ἐκ

tunc degisse, non vero in Synopensi provincia. Aliqua de causa voluit Morates generum suum apud se degere, et Adramyntii sedem habitacionis habere. Non enim ad Epibatas accessisset, aut Adramyntio profectus esset, si ex mari Pontico ad castrum novum profectus fuisset. Adramyntium porro urbs Metropoli Ephesio.

τῷ παλατίῳ τοῦ ἡγεμόνος εὐνοουχοῦλοι, οἱ καὶ παρισταθέντες τῷ βασιλεῖ εἶπον· *Εἰ μὲν ἀπολύσεις ἡμᾶς, ὡ βασιλεῦ, πρὸ τοῦ τὸν ἥλιον κλίνειν πρὸς δυσμάς, χάριον εἰσομέν σοι· εἰ δὲ μετὰ δύσιν ἡλίου, μὴ εὐρεθέντες ἐνώπιον τοῦ ἡγεμόνος, γνῶθι τὸ μετὰ ταῦτα ἀπολυθῆναι, οὐκ ἔσται ἡμῖν πρόσχαρι, ἀλλὰ καὶ λίαν θανάσιμον.* Διὸ πόλιον εἰς ἡμᾶς ἔλαος, καὶ ἀπόλυσον τῇ ὥρᾳ ταύτῃ· *εἰ δ' οὐ μὴ, κέλευσον ἀπομηθῆναι τὰς κεφαλὰς· κριττον γὰρ παρ' ὀμῶν τεθῆναι, ἢ παρὰ τοῦ κοινοῦ τῆς οἰκουμένης ὀλέθρου.* Ταῦτα ἔκούσας ὁ βασιλεὺς ἐκάμθη τῇ γνώμῃ, καὶ ἀπέλυσεν αὐτοὺς τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ. Καὶ στελλας ἀποκριστῆρας πρὸς τὸν τύραννον εἶπεν· *Ἐπεὶ τὰ τῆς μάχης ἤρπτεσω, καὶ οὐτε ὄρκους οὐτε κολακίαις κεισθῆναι ποιῆσαι σε ἔχω. ποιεῖ δ' βούλει.* Ἐξὼ γὰρ πρὸς τὸν θεὸν καταφεύγω, καὶ εἰ θελητὶν αὐτῷ ἔστι τοῦ δοῦναι καὶ τὴν πόλιν ταύτην εἰς χεῖράς σου, τίς ὁ ἀντειπεῖν δυνάμενος; *Εἰ δὲ πάλιν ἐμψυτεύσει εἰρήνην ἐν τῇ καρδίᾳ σου, καὶ τοῦτο ἀσπασίως ἀποδέχομαι.* Πλὴν κατὰ τὸ παρὲν λάβε σου τὰς συνθήκας καὶ τοὺς ὄρκους· *ἐγὼ ἀπὸ τοῦ νῦν τὰς πύλας τῆς πόλεως κεκλεισμένας ἔχω, καὶ τοὺς ἔνδον φυλάξω ὅσον ἡ δύναμις· σὺ δὲ καταδυναστεύων δυνάστευε, ἕως ὃ δίκαιος κριτὴς ἀποδώσει ἐκάστω, ἐμοὶ τε καὶ σοι, τὴν δικαίαν ἀπόφασιν.* Ταῦτα ἐνωτισθεὶς ὁ βάρβαρος, καὶ μηδὲ τὸ οἰονοῦν εἰς νοῦν μελετήσας ἀπολογίαν, παρευθὴ ἐκέλευσε διαλαλίαν μάχης γενέσθαι. Ὁ δὲ βασιλεὺς, προορῶν τὸ μέλλον, πρὸ ἐξ μηνῶν εἶχε τὰ φρούρια ἐν ἐπιμελείᾳ, καὶ τοὺς χωρίτας τοὺς ἐγγύς τῆς πόλεως ἔνδον· καὶ τὸν θεριζόμενον στάχυν, καὶ τὰς λιμνιζόμενας ἄλωνας (35) ἔνδον ἐκόμιζον. Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἀπαρτίσας καλῶς τὸ φρούριον, καὶ εἰς πάχος τὰ τεῖχη καὶ τοὺς πύργους λ' σπιθαμὰς ἔκτεινας, καὶ τὸ ὕψος εἰς τὸ ἄρκουον. Καὶ ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Χαλλί Πασία χῶνας χαλκοῦς, ἀπολύοντας πέτρας ὑπὲρ ἑξακοσίων λιτρῶν τὸ βάρος, καὶ τῶν αὐτοῦ πιστοτάτων δούλων Φερουζ' Ἄγαν (36) ὀνόματι παραδοὺς τὸ πολυχίνον παραγγεῖλαι αὐτῷ ναῦς τὰς ἀφ' Ἑλλησπόντου πρὸς Πόντον, καὶ τὰς ἀπὸ Πόντου πρὸς Ἑλλησπόντον, κἂν ὅποιας ἄρα ἀθθεντίας τυγχάνουσι, ἤτε Γενουταί, ἤτε Βενετοί, Κωνσταντινουπολίται, Καφατινοί, Τραπεζούντιοι, Ἄμισινοί, Σινώπειοι, καὶ οἱ ἐκ τῆς ἐμῆς ἀθθεντίας ὅποιασοῦν τύχης κἂν ᾖσι. Νῆες, τριήρεις, διήρεις, βάλαι, ἀκάτια, μὴ πλείωσαν πρὶν χαλάσσοντες τὰ ἱστία, τὸ κομμέριον διδόναι, καὶ οὕτως τὴν ὁδὸν αὐτῶν πορευέσθωσαν. Ἡ δὲ ἀπειθήσασα ναῦς, καὶ μὴ ἐνδοῦσα σὺν τῇ πετροβόλῃ καταποντισθῆτω. Ταῦτα καὶ ἕτερα διαταξάμενος ὁ ἀλαζών, δούς αὐτῷ καὶ τετρακοσίους νέους εἰς φυλακὴν τοῦ πολυχίνου, αὐτὸς εἰς Ἀδριανούπολιν ἔπορεύετο τέτρασι μῆσι τὸ πᾶν ἀπαρτίσας, ἥδη τῆς

Ismaelis Bullialdi notæ.

(35) Ἄλωνας. Hæc vox, locum seu aream in qua messis trituraretur, significat, at pro ipso frumento hic usurpatur.

aliquot reperti sunt, qui coram imperatore adducti dixerunt: *Si nos, o imperator, priusquam ad occasum sol vergat, dimiseris, maximam tibi gratiam habebimus. Quod si post solis occasum coram principe non adfuerimus, tibi persuasum cupimus, non ingratum tantum esse, sed etiam perniciosam, dimissionem ac domuitionem allaturas; quapropter nostri miserius nunc liberos remitte; sin minus, capita nobis amputari impera. Satius enim nobis est manibus vestris confici, quam a communi orbis universi devastatore neci dadi.* Hisce flexus et emollitus imperator liberos abire illico permisit. Tyranno deinde per legatos talia significat: *Quandoquidem bellum pace potius duxisti, neque te iurejurando aut obsequiis ad concordiam revocare possum, libidini tuæ indulge. Ad Deum ego confugio, cui si decretum ac propositum sit hanc urbem tibi tradere, quis obloqui vel resistere poterit? Si rursus in animum tuum pacis cogitationes insillaverit, in eas libenter concedam. Verumtamen impræsumptis factis sœderibus, quibus te iurejurando astrinxisti, solutus sis: portas urbis deinceps occlusas tenebo, cujus incolæ pro viribus meis propugnabo. Tu potentior regna, donec justus iudex de utroque nostrum sententiam ferat.* Hæc cum audiisset barbarus, neque, qua se excusaret, causam aliquam adducere sollicitus, bellum indici subito jussit. Imperator rebus sibi prævisis prospiciens, ante sex menses præsidia suppleverat, et rusticos vicinorum pagorum intra mœnia urbis receperat: qui omnem messem in spica, triticumque vano purgatum ac ventilatum in urbem comportaverant. Castrum interea princeps Mehemetes omnibus partibus absolvit, muro et turribus triginta palmorum crassitudine, altitudine etiam convenienti fabricatis. Inque turri, quam Halil Bassa ædificaverat, tormenta ænea collocavit, quæ lapides supra sexcentarum librarum pondo explodebant. Arcis custodiæ Pheruzium Agam sibi fidelissimum servum præfecit; mandatque ei, ut naves, triremes, biremes, navigia et acratia, quæcunque ab Hellesponto ad Pontum, vel a Ponto ad Hellespontum navigarent, cujuscunque dominationis ac ditionis, Genuenses, Venetæ, Constantinopolitanæ, Trapezuntia, Amysinæ, Sinopenses, sive etiam, inquit ille, subditorum meorum fuerint, præternavigare prohibeantur, nisi prius contractis velis vectigal navarchæ solvant, quo penso præterveli queant: quæ vero navis non obtemperaverit, tormento quassata demergatur. His aliisque constitutis, Pheruzio quadringentorum juvenum ad castri custodiam præsidium reliquit, et Adriano-polim insolens ille ac superbus revertitur, qua-

(36) Φερουζαγαν. Lennclavio Pherizes-begus appellatur. In historia Hungarica Frige-begus.

drimestri tempore sine operi imposito, imperii Δ ηγεμονίας αὐτοῦ τρέχοντος δευτέρου ἔτους, ἀπὸ δὲ sui anno secundo labente; qui fuit ab orbe condito 6961 (Christi 1452).

κτίσεως κόσμου 5952'.

CAPUT XXXV.

Mehemetes de occupanda Constantinopoli consilia agit. Bombardarum fusor Mehemeti tormentum æneum prægrandæ fundit. Navis Veneta Bosporum navigans demergitur, cujus navarchus et vectores capti, Mehemetis jussu crudeliter interfecti Bombardæ vim Adrianopoli probant. Mehemetes Halilem Bassam noctu ad se vocat, et cum eo de Constantinopoli subjuganda consilia tractat. Halil magno se periculo ereptum putans, lætus a Mehemetis discedit.

Æstate jam exacta, autumnoque inchoante domi agebat Mehemetes pervigil ac irrequietus: interdium namque ac noctu, quibus artibus ac machinis urbem occupare posse, suoque domino adijcere, meditabatur. Contigit autem, dum in castro exædificando occupatus erat, æneorum tormentorum fusorem Hungarum, artificem celeberrimum urbe relicta abiisse. Jam diu erat, cum is Constantinopolim profertus Mesazontibus imperatoris artem suam exposuerat, de qua etiam ad imperatorem 139 retulerunt: qui artificii tanto sportulam quotidianam, ejus arti ac scientiæ minime parem, attribuit; quam tamen, quantumvis exiguam et tenuem, ei non demetiebantur. Quare de vita sustinenda desperans, quadam die ad Barbarum urbe relicta cursim abiit: a quo blande et amice susceptus, victum et vestes honorifice habitus accepit. Mercedem etiam adeo amplam ei condidit, ut si quartam ejus partem ab imperatore accepisset, Constantinopoli nusquam aufugisset. Hunc interrogavit Mehemetes, num possit bombardam fusilem fabricare tantæ magnitudinis, ut lapidem prægrandem eo impetu emittere possit, qui murorum firmitudinem ac latitudinem vincat. Respondit artifex: *Si tibi libitum erit, tormentum æneum fundere possum cujuslibet lapidis capax. Muri urbis accurate etiam mihi explorati sunt, quos non solum, sed et Babylonios quoque, lapidibus tormento meo explosis, in pulverem comminuum. Totum, quod artis ac operis mei est, rite absolvam. Quam longus vero futurus sit jactus, nec scio, nec assero.* Hæc cum intellexisset princeps, fabricari tormentum æneum jussit, de lapidum emissionem et jactu determinando postea deliberaturus. Æs itaque conquistum, modulusque operis ab artifice deformatus, tribusque mensibus conflatum fusumque est monstrum quoddam formidabile et horrendum.

Per id tempus, cum navarchus quidam Venetus nomine Riccius, magna navi ab ostio sacro ad castrum Bascesen navigaret, nec vela con-

θέρους οὖν παραλθόντος, καὶ τῆς μετοπωρινῆς ὥρας ἀρχούσης, οἱκοὶ διάγων οὐκ ἔδιδου ἀνάπαυσιν τοῖς θλαφόροις, ἀλλὰ καὶ ἐν νυκτι καὶ ἡμέρᾳ τὴν φροντίδα τῆς πόλεως εἶχε, πῶς αὐτὴν λάθοι, πῶς κύριος αὐτῆς γένοιτο. Ἐτι ὄντος οὖν αὐτοῦ ἐν τῷ πολυχίνῳ καὶ οἰκοδομοῦντος, ἐξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως εἰς τεχνίτης (37) ὁ τὰς πατροβολιμαίους χῶνας κατασκευάζων, τὸ γένος Ὑγγρος, τεχνίτης δοκιμώτατος· οὗτος πρὸ πολλοῦ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ἐλθὼν καὶ σημάνας τοῖς μεσάζουσι τῷ βασιλεῖ τὴν τέχνην αὐτοῦ, ἀνέφερον τῷ βασιλεῖ. Ὁ δὲ βασιλεὺς γρήγας αὐτῷ σιτηρίσιον οὐκ ἔδειον πρὸς τὴν ἐπιστήμην αὐτοῦ, οὐδ' ἐκείνο τὸ μῆδαμινόν, καὶ εὐαρίθμητον ἐίδωσαν τῷ τεχνίτῃ. Ὅθεν καὶ ἀπογνοὺς καταλιπὼν τὴν πόλιν, μιᾷ τῶν ἡμερῶν τρέχει πρὸς τὴν βάρβαρον. Καὶ αὐτὸς ἀσπασίως ἀποδεξάμενος, καὶ τροφὰς, καὶ ἐνδύματα φιλοτιμήσας αὐτὸν ἔδωκε, καὶ ῥόγαν τόσην, ὅσην εἰ ὁ βασιλεὺς τὸ τέταρτον ἐίδεν, οὐκ ἂν ἀπεδίδρασκε τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐρωτηθεὶς οὖν παρὰ τοῦ ἡγεμόνος, εἰ δύναται κενῶσαι χωνεῖαν μεγάλην πέτραν φέρουσαν ὑπερμεγέθη, ὅσον πρὸς τὴν ἀλκὴν καὶ τὸ πάχος τοῦ τεχνίτου τῆς πόλεως. Αὐτὸς δὲ ἀνταπεκρίνατο· *Δύναμαι, εἰ βούλει, κατασκευάσαι χωνεῖαν, ὅση τὸ μέγεθος τυγχάνει τῆς δεικνυομένης μοι πέτρας.* Ἐγὼ γὰρ τὰ τελεχὴ τῆς πόλεως ἀκριβῶς ἐπίσταμαι, οὐ μόνον γὰρ ἐκεῖνα, ἀλλὰ καὶ τὰ Βαθυλῶνια τελεχὴ. ὡς χοῦν λεπτυνεῖ ἢ παρὰ τῆς χωνεῖας τῆς ἐμῆς ἀρεθείου. Πλήρ' ἐγὼ τὸ πᾶν τοῦ ἔργου καλῶς ἀπαρίτω· τὴν δὲ βολὴν οὐκ ἐπίσταμαι, οὐδὲ συντάσσομαι. Τούτο ἀκούσας ὁ ἡγεμὼν ἔφη, *Κατασκευάσον μοι τὴν χωνεῖαν, περὶ δὲ τῆς βολῆς τοῦ λίθου αὐτὸς ἔσομαι.* Ἦρξαντο συναθροζεῖν πολλοὺς. Τοῖνον καὶ ὁ τεχνίτης τὸν τύπον τῆς σκευῆς ἐπλαττεν. Ἐν τρισὶν οὖν μηνσὶ κατασκευάσθη, καὶ ἐχωνεῦθη τέρας τι φοβερὸν καὶ ἐξαισιον.

Ἐν δὲ τῷ Πασκεσὶν πολυχίνῳ τὰς ἡμέρας ἐκείνας κατερχομένης νηὸς ἐκ τοῦ στομίου μεγάλης τῶν Βενετικῶν, Ῥύτζος ὁ ναύαρχος τοῦνομα (38), καὶ μὴ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(37) Ἐξῆλθεν ἐκ τῆς πόλεως εἰς τεχνίτης. De illo artifice Leonardo Chiensis in enarratione captivitatis Constantinopoleos. [Itaque artifex cui provisio negata fuit ex nostris, ad Teucros (Turcos dicere vult) reductus, quanto ingenio potuit, naves transire studuit.] Laonicus de eodem lib. viii: Τηλεβολιτής δὲ ἦν τοῦ βασιλέως, τοῦνομα Ὀρβανός, ἀδὲ τὸ γένος, καὶ πρότερον παρ' Ἑλλήσι διατρέπων, καὶ τοὺς Ἑλληνας ἀπολιπὼν δεόμενος; βίον

ἀφίκετο παρὰ τὰς θύρας τοῦ βασιλέως. *Sullani portu bombardarius erat Dacus quidam nomine Urbanus, qui inter Græcos primum habitaverat; victus vero quotidiani inopia conatus, eos reliquit, et ad sultanii portam se contulit.*

(38) Ῥύτζος ὁ ναύαρχος τοῦνομα. Phrantzes, lib. iii, cap. 3, de isto Riccio mentionem facit, et a Turcis interfectum fuisse insinuat his verbis: *Et ego 14 Septembris anni 6960, Christi 1451,*

χαλασας τὰ ἱστία, πέτραν ἀκοντίσαντες οἱ τοῦ κάστρου ὑπερμεγέθη, τὴν ναῦν διέρρηξε, καὶ εἰσδυμένη τῷ θυῶ ὁ ναύαρχος σὺν λοιποῖς τριάκοντα ἐν ἀκατίῳ ἐμβάντες, ἐξῆλθον ἐν τῷ αἰγιαλῷ. Οἱ δὲ Τούρκοι λαβόντες αὐτοὺς, καὶ δῆσαντες τὰς χεῖρας καὶ τοὺς τραχήλους ἐν ἀλύσει, περῶσαντες ὡς ἐν μιᾷ σειρᾷ, τοὺτους περὶ τὸν ἡγεμόνα ἀπήγαγον τότε ἐν Διδυμοτείῳ δεῖχοντα. Ἐκέλευσεν οὖν τοὺς πάντας ἀποκεφαλίσθῃναι· τὸν δὲ ναύαρχον ἐν τῷ πάλῳ διὰ τοῦ ἀφιδρώου τὴν ψυχὴν ἀπορρίψαι, καὶ ἀτάφους ἀφείναι, οὗς καὶ εἶδον ἐγώ, μεθ' ἡμέρας ὀλίγας ἐκεῖ διαγομένου μου. Ἐλθὼν δὲ ἀπὸ Διδυμοτολείου ἐν Ἀδριανουπόλει τῷ Ἰανουαρίῳ μηνί, καὶ πᾶσαν σκευασίαν πολεμικὴν ἐτοιμάσας, τὴν χωνεῖαν ἣν ὁ τεχνίτης ἐκεῖνος κατασκεύασεν, ἰθουλήθη δοκιμάσαι. Καὶ δὴ παραστήσας αὐτὴν τεχνηέντως ἐμπροσθεν τῆς μεγάλης πύλης τῆς αὐλῆς τῶν παλατίων, τῶν παρ' αὐτοῦ τὸ ἐτος ἐκεῖνο κτισθέντων· καὶ τὴν πέτραν καλῶς ἐνθεῖς, καὶ τὴν βοτάνην σταθμήσας, τὴν αὐρίον ἐμελλεν ἀπολύσων αὐτὴν, καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἀδριανουπόλει φανερὸν ἐγένετο, τοῦ κατὰ νοῦν ἔχειν τὴν βοήην καὶ τὸν κτύπον τὸν οὐρανόθροντον, ἵνα μὴ ἐξαίφνης ἐνωτισθέντες τινὲς ἀφῶναι μείνωσι, καὶ γυναῖκες ἐν γαστρὶ ἔχουσαι τὰ ἐμβρυα ἀπολέσωσι. Πρωτὶ οὖν βαλὼν πῦρ ἐν τῇ βοτάνῃ, καὶ διαθερμανθέντος τοῦ πνεύματος, καὶ ἐκκρουσαμένης τῆς πέτρας, ἀπελύθη τῆς χωνεῖας σὺν ἤχῳ βαρεῖ ἀεροδάτῳ πληροῦντι τὸν ἀέρα καπνοῦ καὶ ὀμίχλης. Ἡ δὲ βοή ἀφίκετο μέχρι σταδίων ῥ' ἐπὶ μῆκος· ὁ δὲ λίθος ἔπεσε μακρόθεν τοῦ ἀφεθέντος τόπου ὡς μίλιον ἕν. Ἐν δὲ τόπῳ τῷ πεσόντι ἐγένετο βόθρος ὅσον ὄργυιαις μίαις. Τοσαύτη ἐστὶν ἡ δύναμις τῆς ἀναμιγῆς τῶν βοτάνων τῆς ἀκοντιζούσης τὸν λίθον.

Ἐχων οὖν ἡγεμὼν καὶ ἐν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ τὴν πᾶσαν φροντίδα, καὶ μέριμναν κοιτῶμενος καὶ ἀνιστάμενος, καὶ ἐντὸς τῆς αὐλῆς αὐτοῦ καὶ ἐκτὸς, ποίῳ πολέμῳ, καὶ ποῖᾳ μηχανῇ καθέξει τὴν Κωνσταντινούπολιν· πολλὰκις ἑσπέρας γενομένης σὺν θυοῖς, καὶ μόνοις ἰππεύων, ἐν ἄλλοις περὶ ἀπασαν τὴν Ἀδριανουῦ ἐν σχήματι στρατιώτου ματερχόμενος ἀκούων τὰ λεγόμενα περὶ αὐτοῦ. Ἐὰν γὰρ τῶν πολλῶν τις κατέλαβεν ἐν νῷ δεῖ ἡγεμὼν ἔσται, καὶ ἡθουλήθη προσαγορεύσαι αὐτὸν σὺν εὐφημίᾳ κατὰ τὸ σῆμα, καὶ αὐτὸς αὐθῶρον καιρίαν ἐδίδου τὴν πληγὴν μὴ φειδόμενος, μὴ ἑλεῶν· ἀλλ' ὥσπερ τις ψύλλαν συντριβὼν αἰσθάνεται τινος ἡδονῆς, οὕτω καὶ οὗτος οἰκείᾳ χειρὶ φονεύων, ὁ φόνου ἄξιος, ἐδρουσίζετο· μιᾷ οὖν τῶν νυκτῶν περὶ δευτέραν φυλακὴν στείλας τῶν τῆς αὐλῆς φυλάκων τινὰς ἡγαγόν τὸν Χαλίλ Πασίαν· ἐλθόντες δὲ, καὶ τοῖς τούτου εὐνοῦχοις· εἰπόντες τὸ μήνυμα, αὐτοὶ ἐν τῷ κοιτῶνι εἰσελθόντες ἀπήγγειλαν, πῶς ὁ ἡγεμὼν καλεῖ αὐτόν· αὐτὸς δὲ σύντρομος γενόμενος ἀπαγορεύσας ἑαυτὸν, καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τέκνα κατασπασάμενος ἀπῆει, φέρων μεθ' αὐτοῦ δίσκον ἐνὰ χρυσοῦν πλήρη

A traxisset : in navem illam globum ingentis molis lapideum præsidarii emiserunt : cujus ictu quassata ac fracta in profundum demersa est. Navarchus et triginta alii acatio conscenso in littus evadunt : quos comprehensos Turci manibus et collo catenis injectis vinciunt ; et una catena omnes vinctos Didymotichum ad principem, qui tum ibi morabatur, ducunt. His omnibus caput amputari, navarchum adacto per animum palo necari, insepultaque eorum cadavera projici jussit, quæ paucos post dies, illis in locis tunc agens, vidi. Didymoticho postquam abiit Adrianopolim Januario labente, omniaque bellica instrumenta apparavit ; tormentum æneum ab illo artifice fustum probare et experiri voluit. Illud ergo machinis, ante portam majorem vestibuli ædium, quas hoc ipso anno princeps extruxerat, ab artifice adducitur : lapis ei, pulverisque pondus perpensum immittuntur ; postridieque ignem injiciendum esse Adrianopolitanis omnibus significatur ; ut quantus futurus erat fragor ac strepitus tonitru similis, moniti, nullus eo audito, pavore ex improvise percussus, 140 mutus fieret ; ut etiam mulieres prægnantes partum abortu non abjicerent. Maue ergo accenso pulvere, et intra bombardam calefacto spiritu, lapis horrendo cum sono emittitur : totusque aer fumo et caligine completur. Ad centesimum porro stadium fragor sonusque pervenerunt : lapisque ad milliare usque unum, a loco unde emissus fuit, latus est. Ubi tandem cecidit, ad orgyæ unius altitudinem interram penetravit : tanta vis est hujus pulveris, quo lapides emittuntur.

His intentus princeps noctu et interdium, in lecto jacens, et postquam surrexerat in palatio sedens, vel foras incedens anxius ac sollicitus animo versabat, quomodo oppugnandam Constantinopolim aggrediretur, quaque arte eam expugnaret. Adventante vespere duobus ascitis comitibus alias equo vectus, alias pedes incedens, per totam Adrianopolim habitu militari simplici sæpe ambulabat, qui vulgo sermones de se jactabantur, exploraturus. Si quis porro plebeius agnitum principem salutare, fausta que precari, ut mos est, voluisset : ille nullius miseris lethale vulnus statim infligebat : et ut quivis pulicem conterendo voluptatem carpit, sic iste, morte dignus equidem, sua manu interficiendo delectabatur. Nocte quadam, circa secundam custodiam, aliquot aulæ suæ satellites, qui Halilim Bassam ad se ducerent, mittit. Hi domum illius veniunt, et eunuchis mandata principis exponunt, qui cubiculum heri sui ingressi principem eum ad se accersere nuntiant. Trepidans itaque, conclamataque salu-

Ismaelis Bullialdi notæ.

Constantinopolim incoluntis reverti, in navi optimi viri Antonii Ritzii, qui postea propter Christi fidem martyrium pertulit.

tem suam putans, uxorem ac liberos complexus abiit, secumque auream pateram aureis nummis plenam defert. Propter causam enim memoratam metu intra se semper torquebatur. Ingressus principis cubiculum videt ipsum sedentem ac vestibibus indutum; quem cum adorasset, coramque pateram apposuisset, his verbis interrogatus est a principe: *Quid hoc sibi vult, Lala? ac si quis nostro vulgari idiomate τατά, id est præceptor. Ille respondit, Domine, mos est satrapis et proceribus, si quando hora intempesta eorum quemquam vocaverit princeps, nusquam vacuos ipsum adire. Nihil equidem ex meis opibus te adeundo attuli, verum tua ex tuis tibi offero.* Respondit princeps: *Tuis haud indigeo: plura quam tu possides, tibi dabo: unum a te peto, ut in Constantinopoleos possessionem me mittas.* His verbis Halil, qui Romæos semper protegerat, et quo velut manu dextra utebantur, ejus manum donis etiam complentes, territus est. De eo quoque has voces vulgo jactabant, Cavour Orta-chi (id est infidelium sodalis [14] et auxiliator). Respondit principi hunc in modum Halil: *Domine, Deus, qui maximam partem dittonis Romæorum imperio tuo subjecit, urbem etiam tibi tradet. Ut enim mihi videtur, Dei ope viribusque, quibus polles, admotis, manus tuas non effugiet. Ego omnesque serri tui, collatis non solum pecuniis, sed et sanguine nostro profuso, certatim operam nostram tibi navabimus: de hoc proposito nostro certum sis ac securus.* Hæc ad tempus ferum illum ac inमितem placaverunt; qui Halili dixit: *Hoc cervical conspicis, totam noctem iranægi illud ab una sponda in aliam versando; recumbens ac vigilans, somnum oculis non cepi. Hoc te moneo, auro et argento te corrumpi haud patiaris, et proposito tuo ne dimoitearis. Firmo constantique animo cum Romæis pugnemus; Dei decreto, ac prophetæ precibus confisi urbem occupabimus.* His similibusque verbis blandis usus, curis illum, quibus memor sibi que multorum conscius animus angebatur, sanguisque adurebatur, pacifice dimissum solvit. Cuncta contra urbem machinatus ac molitus, omnes noctes illas insomnes egit. In charta etiam situm ambitumque urbis delineabat, et cum iis communicabat, qui propugnaculorum mœniumque urbis statum noverant. Consiliaque agitabat, ubi et quomodo machinæ admovendæ, plutei pangendi, vineæ agendæ, et qua cuniculi, ut in fossam perveniretur, ducendi essent, qua tandem ad subeundum murum scalæ admo- vendæ: et ut verbo dicam, omnem apparatus noctu excogitatum et delineatum, mane fabrefleri et perfici curabat.

νομισμάτων χρυσῶν. Ἐίχε γὰρ αἰετὸν τὸν φρόνον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ δι' αἰτίας τὴν ἦν προλαβὼν ἐδήλωσα. Εἰσελθὼν δὲ ἐν τῷ κοιτῶνι τοῦ ἡγεμόνος, εἶδε καθήμενον καὶ ἐνδεδυμένον· προσκυνήσας δὲ καὶ ἱμ- προσθεν θήσας τὸν δίσκον, ὁ ἡγεμὼν εἶπε· *Τί εἰσι ταῦτα, Λαλά (39)*; (ὡς εἰποι τις κατὰ τὴν ἡμετέραν κοινὴν γλῶτταν, τάτα, ἤθουν παιδαγωγῆ). 'Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· *Κύριε, ἔθος ἐστὶ τοῖς σατράπαις, ὅταν ὁ ἡγεμὼν φωνήσῃ τινὰ τῶν μεριστῶ- των παρ' ὧραν, μὴ εἰσερχέσθαι κενὸς εἰς θεωρίαν αὐτοῦ.* Ἐγὼ οὖν οὐδὲν ἐκ τῶν ἐμῶν ἔξερ- ον εἰς θεώρητρα, ἀλλ' ἐκ τῶν σῶν τὰ σὰ προσ- ἔξερρον. 'Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἀπεκρίνατο. Οὐκ ἐτι μὴ χρεία τῶν σῶν, μᾶλλον καὶ ἐτι πλεονα δωρήσο- μαί σοι· ἔν ἐστι τὸ ζητούμενον, τὸ τὴν πόλιν διδόναι μοι. 'Ὁ δὲ Χαλλὶ ἐπὶ τῷ λόγῳ σύντρομος γέγονε, ἦν γὰρ αἰετὸν ὑπερασπίζων τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι τοῦτον ὡς δεξιὰν χεῖρα ἐπέκτετο, καὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ δώροισι ἐπέπληρον· ἦν δὲ παρὶ πάντων τὸ φέδμενον, Καδούρ Ὀρταχί, ὁλον τῶν ἀπίστων ὁ σὺντρομος, ἡ βοηθός. Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Χαλλὶ τῷ ἡγεμῶνι εἶπε· *Κύριε, ὁ θεός, ὁ δούς σοι εἰς χεῖρας τὸ πολλοστὸν μέρος τῆς γῆς τῶν Ῥωμαίων, αὐτός σοι καὶ τὴν πόλιν δωρήσεται. Ὡς γὰρ ἐμοὶ δοκεῖ, ἐκ τῶν χειρῶν σου οὐ φεύξε- ται καὶ σὺν θεῷ καὶ τῷ κράτει σου· καὶ ἐγὼ καὶ πάντες οἱ δοῦλοι σου συναγωνισόμεθα, οὐκ ἐν πλούτῳ μόνον, ἀλλὰ σὺν σαρκὶ καὶ αἵματι, καὶ περὶ τούτου τοῦ σκέμματος ἀμήκριμος ἔσο.* Ταῦτα πρὸς ὀλίγον ἡμέρωσαν τὸν ὄγρον θῆρα· καὶ λέγει τῷ Χαλλί. *Βλέπεις τὸ προσκεφάλαιον, τὴν πᾶσαν νύκτα διεβίβασα ἔλικω ἀπὸ τῆς μιᾶς γωνίας τοῦ κοιτῶνος εἰς τὴν ἄλληλ, καὶ ἀπὸ τῆς ἄλλης εἰς τὴν ἑτέραν, ἀνακλιόμενος καὶ ἐξεγειρόμενος, καὶ ὕπνος τοῖς ὀφθαλμοῖς μου οὐκ ἐρχόμενος.* λέγω οὖν, ἀργύριον ἢ χρυ- σίον μὴ σε δελεάζω ἀπεκρίψει τῆς ἀποκρί- σως, ἥς ἀπεκρίνω μοι νῦν. Ἀλλὰ σταθῆρως ἀν- ταγωνισόμεθα τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ θαφροῦντες θεοῦ τῇ νεύσει, καὶ τῇ εὐχῇ τοῦ προφήτου τὴν πόλιν ληψόμεθα. Σὺν τούτοις οὖν καὶ ἑτέροις κολα- κευτικαῖς λόγοις, ἐχούσας ἐν τῷ μέσῳ τῶν κολα- κειῶν καὶ τὰς καρδίαν συφοῦσας, καὶ τὸ αἶμα ἡ- ραιουῦσας δακνώδεις νηφύμας, ἀπέλυσεν, εἰπὼν, Ὑπαγε ἐν εἰρήνῃ. Τὰς πάσας οὖν νύκτας ἐκείνας, οὐκ ἔλιπε διανυκτερεύων καὶ μεριμνῶν τὰ κατὰ τῆς πόλεως, λαμβάνων ἐν χειρὶ χάρτην καὶ μέλινα, καὶ σκιαγράφων τὴν περιοχὴν τῆς πόλεως. Καὶ δι- κνύων τοῖς ἐπιστήμοσι τῶν ἐπάλλεων, ποῦ καὶ πῶς μέλλουσι θεῖναι τὰς σκευὰς τῶν προδόλων, καὶ τὰς ἐπάλλεις καὶ τὰς κατορυγὰς καὶ τῆς τάφρου τὴν εἰσο- οδον, καὶ τὰς κλίμακας ἐν ποίῳ τείχει· καὶ ἀπὸ τῆς εἰπεῖν τὴν πᾶσαν παρασκευὴν ἀπεικόνιζε διὰ τῆς νυκτὸς, καὶ τὸ πρῶτὸν κελύων ἐγένετο πάντα, στοχα- στικῶς καὶ πανούργως ἐπιμελῶν.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(39) Λαλά. Sultanus vezirem suum hac voce compellans ei adblanditur, et anxietate metuque liberat.

Constantinus imp. auxilia petit a papa, unionisque Ecclesiarum opus absolvi. Isidorus cardinalis a papa Constantino-polim mittitur. Græci civili discordia laborant ob unionis reconciliationem, paucis eam amplectentibus. maxima parte eam, Gennadio auctore, abhorrente. Liturgia in S. Sophiæ templum celebratur ab Henoticis, cui cardinalis Isidorus interfuit. Græcorum sublesta fides. Constantinus cibaria in urbem comportari curat.

Οἱ δὲ τῆς πόλεως, ἔλθωμεν δὴ καὶ ἐπ' αὐτήν, καὶ ἴδωμεν τίς ἡ φροντίς αὐτῶν, καὶ μέρημα τοῦ διασωσασθαι τὴν πόλιν ἐκ χειρὸς τοῦ Ναβουχοδονόσορος. Ὁ βασιλεὺς ἦν σταίλας ἐν Ῥώμῃ προλαβὼν, αἰτῶν βοήθειαν, καὶ ὅπως συντεθῶσιν τῇ ἑμονοίᾳ, καὶ ἐνώσει τῇ γεγρονίᾳ ἐν Φλωρεντίᾳ· καὶ λάβῃ τὸ μνημόσυνον ὁ πάππας ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ· καὶ ὁ πατριάρχης Γρηγόριος (40) ἐπανελεύσεται ἐν τῷ θρόνῳ αὐτοῦ· καὶ μετεκαλειτὸ τινὰς ἀφικέσθαι τῶν τοῦ πάππα, ὅπως εἰρηναύσει τὴν ἀσπονδὸν ἔχθραν τοῦ σχίσματος. Ἔστειλε δ' ὁ πάππας τὸν Καθδηνάλιον Πολωνίας, τὸν ποτὲ ἀρχιεπίσκοπον Ῥωσίας Ἰσιδώρον, ἀνδρα συνετὸν καὶ σώφρονα, καὶ πεπαιδευμένον ἐν δόγμασιν ὀρθοῖς, Ῥωμαίων τὸ γένος, καὶ αὐτὸν ἕνα τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδου ὑπάρχοντα πατέρα τίμιον, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε· καὶ ἔλθόντος ἐν τῇ νήσῳ Χίῳ μετὰ νηὸς μεγίστης τῶν Γενουιτῶν, ἐποίησεν ἡμέρας ἰκανὰς, ἕως οὗ οἱ ἔμποροι τῆς νηὸς πραγματεύσωνται, καὶ δώσωσι τὰ χρειώδη, καὶ λάβωσι τὰ ζητούμενα, ἀναμένοντες· καὶ ἑτέραν ναῦν, ἣτις ἔμελλε συμπλέειν ἀχρι Καφᾶ. Ὁ Καθδηνάλιος οὖν (41) ἔχων μεθ' αὐτοῦ τῶν Ἰταλῶν ἀχρι παντήκοιτα, ἐρόγευσε καὶ ἑτέρους πλείστους ἐκ τῆς Χίου Λατίνους. Καὶ δὴ φανεῖσα ἡ ἐκδεχομένη παρ' αὐτῶν ναὺς, ἐξῆλθεν ἐκ τῆς Χίου, πρὸς Κωνσταντινουπόλιν ἔπλευσαν, κατανησαντες ἐν αὐτῇ τὸν Νοέμβριον μῆνα τοῦ ςξξ' ἔτους. Καὶ ὁ βασιλεὺς δεξιῶς ἀποδεξάμενος, καὶ τιμήσας ὡς ἔπρεπεν, ἦλθον εἰς τοὺς τῆς ἐνώσεως λόγους, καὶ ἐδρῶν τὸν βασιλέα εἰς τοῦτο κατανεύσαντα, καὶ μερικὸς τῶν τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ πλείστον οὖν μέρος τοῦ ἱερατικοῦ (42) καὶ μοναχικοῦ τάγματος, ἡγούμενοι, ἀρχιμανδρίται, μονάζουσαι ΤΙ λέγω τὸ πλείστον; παρεκίνησάν με γὰρ αἱ μοναστρίαι εἰπεῖν καὶ γράφειν, οὐδεὶς ἐξ ἀπάντων, καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς πεπλάσμενος κατένευσεν. Ἐπλήν ἔλθόντες· οἱ φαινόμενοι κατὰ τὸ δοκοῦν τῆς ἐνώσεως ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ἱερεῖς τε καὶ διάκονοι τῶν τοῦ κλήρου, καὶ ὁ βασιλεὺς σὺν τῇ συγκλήτῳ ἐβούλοντο κοινήν ἑμονοίαν λειτουργῆσαι Θεῷ, καὶ ἀποδοῦναι τὰς εὐχὰς ἀδελφῷ γνώμῃ. Τότε τὸ σχισματικὸν μέρος ἐλθὼν ἐν τῇ μονῇ τοῦ παντοκράτορος ἐν τῇ κέλλῃ τοῦ Γενναδίου, τοῦ ποτὲ Γεωργίου Σχολαρίου, ἔλεγον αὐτῷ, Καὶ ἡμεῖς τί ποιήσομεν; Αὐτὸς δὲ ἐγκλισθεὶς, καὶ χάρτην λαβὼν, καὶ γράψας τὴν γνώμην αὐτοῦ, δὶα τῆς γραφῆς ἐδήλου καὶ τὴν συμβουλίην. Τὰ γαρφέντα οὖν ἐδήλουν οὕτως· Ἀθλοῖο Ῥωμαῖοι, εἰς τί ἐπλατήθητε, καὶ ἀπεμακρύνετε ἐκ τῆς ἐλπίδος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἠλλίσιυτε εἰς τὴν δύναμιν τῶν Φράγ-

• Verum in urbem Constantinopolim redeamus, et quid animo volebant Constantinopolitani, quamque curam et sollicitudinem adhibuere, ut Nabuchodonosoris manibus ereptam servarent, perpendamus. Imperator suppetias rogatum Romam jam antea miserat: ut etiam concordia Florentiæ reconciliata stabiliretur: inque magnæ Ecclesiæ liturgiis papæ nomen e sacris diptychis recitaretur; ad thronum etiam suum patriarcha Gregorius rediret: hortantibus etiam **142** legatis, aliquos papæ mitteret, qui schismatis causa orta capitalia odia placarent. His papa permotus Poloniæ cardinalem Isidorum, qui Russiæ archiepiscopus fuerat, misit: virum equidem prudentem ac modestum, in orthodoxis dogmatibus eruditum, et natione Romanæ: qui, ut jam diximus, pater eximius Florentino concilio interfuerat. Nave maxima Genuensi vectus ad Chium insulam appulit, pluresque illic dies transegit; donec mercatores, quorum navis erat, negotia sua, distractis mercibus quas attulerant, et necessariis comparatis, absolvissent, eisque se conjunxisset navis alia, quæ ad Capham usque navigatura erat. Præter quinquaginta Italos, qui eum comitabantur, plurimos etiam alios ex Chio Latinos mercede conduxit. Tandem cum expectata navis comparuisset, e Chio solverunt, et versus Constantinopolim navigarunt, ad cujus portum Novembri mense anni ab orbe condito 6961 (Christi 1452) appulerunt. Comiter ac honorifice, utque decebat, cardinalem imperator suscepit. Habitisque de Ecclesiarum concordia colloquiis, imperator et Græcæ Ecclesiæ privati homines, ad eam stabilendam propensos se exhibuerunt. At sacri ordinis maxima pars et monachorum, abbates et archimandritæ, moniales etiam hanc reconciliatam concordiam aversati sunt. Quid plerosque dico? Moniales equidem ita me commoverunt ut scribendo asseram, nullum omnino ei assensisse: ipsumque imperatorem fecte ac simulate illi adhæsisse. Nihilominus, qui henotico decreto obtemperare videbantur, clerici, sacerdotes ac diaconi, imperator et senatus in magnam Ecclesiam convenerunt, ut concordibus animis et unitis divinam liturgiam celebrarent, sinceraque mente Deo precibus litarent. Tum etiam schismatici ad Pantocratoris monasterium currunt, Gennadium, antea Georgium scholarium appellatum, adeunt, consiliumque ab eo, quomodo se gerere debeant, petunt. Is inclusum se cella tenebat, accepta ergo charta sententiam suam

Ismaelis Bullialdi notæ.

(40) Καὶ ὁ πατριάρχης Γρηγόριος. Hic Gregorius teste Phrantze, lib. III, cap. 3, anno 1451, mense Augusto ab urbe Instar exulsus discesserat.

(41) Ὁ καρδηνάλιος οὖν. Inter eos qui mercede eoducti sunt a cardinali Sabinensi Isidoro, fuit

D Leonardus Chiensis Mitylenes archiepiscopus, ut ipse testatur in principio narrationis de captivitate Constantinopolitana.

(42) Τὸ πλείστον οὖν μέρος τοῦ ἱερατικοῦ. Idem testatur Leonardus Chiensis.

consiliumque rogatus, scripto aperit, quo talia continebantur: *Miseri Romæ, quare aberrastis? et a spe, quæ in Deo reposita est, Francorum viribus confisi longe recessistis? cum ipsa urbe veram religionem, brevi in ea evertendam, perdidistis. Væ! propitius mihi sis, Domine. Coram te testor ab ejusmodi culpa et offensione me abesse, insontemque et purum esse. Advertite, miseri civis, quid hodie fiat? Servitutis, quæ cervicibus vestris impendet, ærumnas augendo, a parentibus majoribusque vestris acceptam fidem abnegastis, impietatem professi. Væ vobis dum* 143 *judicatis. Hæc et alia plura cum scripsisset, cellæ suæ januæ a cunctis postea lecta clavo affixit, iterumque intra eam se conclusit. Continuo quæ vitæ integræ ac puræ censebantur moniales, Deoque servire recta ac orthodoxa dogmata profitendo, earum doctore Gennadio, monasteriorum abbatibus, pneumaticis seu confessariis, cæterisque sacerdotibus, ac laicis conspirantibus, arbitrio suo ac sententia synodi decretum, et eos qui illud probaverant, quique in posterum probarent, anathemate damnavit. Infima deinde forensisque turba et monasterii claustris dilapsa in œnopolia, manibus phialas mero plenas tenentes, hœnoticos, id est unitati adhærentes, diris devovebant: et in honorem imaginis Deiparæ exhaustis poculis, eam invocabant, ut urbi præsetet et auxiliaretur, et quomodo olim adversus Chosroem, Chaganum, et Arabes pugnasset, ita nunc adversus Mehemetem prædiaretur: *Latinorum enim* (inquit) *auxiliis non opus est nobis: procul sit a nobis Azymitarum ritus. Qui vero in magna Ecclesia convenerant Christiani, votis ac precibus prolixis Deo oblati, cardinalisque oratione audita, decreto concordia et unitatis Ecclesiarum paruerunt. In id etiam utrique consenserunt, ut, a Turcis impendente periculo remoto, ac tranquillitate redita, selecti aliquot insignes et probati viri decreta examinent; ut, siquid minus orthodoxum sit, corrigant ac emendent. Hac itaque reconciliata concordia, inter illos convenit, ab Italis et Græcis in magna Ecclesia liturgiam communem celebrari, commemorationem Nicolai papæ in sacris diptychis, atque etiam Gregorii patriarchæ tunc exsultantis fieri. Decembris die 12, anno mundi 6961 (Christi 1452), sacra illa mystagogia celebrata fuit.**

Ismaelis Bullialdi notæ.

(42) *Ὅς ποτὲ κατὰ τοῦ Χοσρόου.* Heraclio imperante Hunnorum Avarum rex Chaganus Constantinopolim adortus est, dum Chosroes in Asia imperii provincias populabatur, et Heraclio in Persarum propulsandis incursionibus distineret. Post annos vero 36, imperante Constantino Pogonato, Agareni Constantinopolim obsederunt. Tertio sub Leone Isaurio iidem Agareni urbem oppugnavit. Hisque angustiis pressæ urbi ter beatissima virgo Hodegetria opem tulit, ut Græci docent. Has ob causas, et tantæ beneficii memores Constantinopolitæ incolæ, Sabbato quintæ septimanæ jejuniarum, id est more nostro loquendi Sabbato ante Dominicam Passionis, secundam Vigiliam palatii celebrabant, quæ τῆς ἀκαθίστου vocabatur. In

κων, καὶ σὺν τῇ πόλει ἐν ἧ μέλλει φθαρῆναι, ἐχάσατε καὶ τὴν εὐσέθειάν σας [Fortè εὐσέθειαν. Οὐαί]. Ἰλιός μοι, Κύριε. Μαρτύρομαι ἐνώπιόν σου, ὅτι ἀθῶός εἰμι τοῦ τοιοῦτου πταίσματος. Γινώσκετε, ἄθλιοι πολῖται, τί ποιεῖται, καὶ σὺν τῷ αἰχμαλωτισμῷ, ὃς μέλλει γενέσθαι εἰς ὑμᾶς, ἐχάσατε καὶ τὸ πατροπαράδοτον, καὶ ὁμολογήσατε τὴν ἀσέθειαν. Οὐαί ὑμῖν ἐν τῷ κρίνεσθαι. Ταῦτα καὶ ἕτερα πλεῖω γράψας, καὶ εἰς τὴν θύραν τοῦ κελλίου αὐτοῦ προσηλώσας, ἐκλείσθη ἔνδον, καὶ ὁ χάρτης ἀνεγινώσκετο. Τότε αἱ δοκοῦσαι καθαραὶ, καὶ εἰς Θεὸν ἐν ὀρθοδόξῃ σχολάζουσαι μονάστριαι, κατὰ τὸ δοκοῦν αὐταῖς, καὶ τὸν αὐτῶν διδάσκαλον Γεννάδιον, ἄπασαι εἰς τοὺς ἡγουμένους, καὶ πνευματικούς, καὶ λοιποὺς ἱερεῦσαι, καὶ λαϊκοὺς τὸ ἀνάθεμα ἐξέδωσαν, καὶ τὸν ὄρον τῆς συνόδου, καὶ τοὺς στέργαντας, καὶ στέργοντας, καὶ μέλλοντας στέργει ἀνεθεμάτισαν. Ὁ χυδαίος οὖν καὶ ἀγοραῖος λαὸς ἐβαλθόντες ἐκ τῆς αὐλῆς τοῦ μοναστηρίου ἐν καπηλίοις, κρατοῦντες ἐν χερσὶ τὰς φιάλας πλήρεις ἀκράτου, ἀνεθεμάτιζον τοὺς ἐνωτικούς, πίνοντας εἰς πρῆσθειαν τῆς εἰκόνης τῆς Θεομήτορος, καὶ παρακαλοῦντες αὐτὴν τοῦ γενέσθαι προστατῆς καὶ ἀρωγῆς τῆς πόλεως, ὡς ποτὲ κατὰ τοῦ Χοσρόου (42), καὶ τοῦ Χαγάνου, καὶ κατὰ Ἀράβους, οὕτω καὶ νῦν κατὰ τοῦ Μεχεμέτ. Τὴν γὰρ Δατίων οὕτε βοήθειαν, οὕτε τὴν ἐνωσιν χρῆζομεν· ἀπέστω ἀπ' ἡμῶν ἡ τῶν Ἀζυμιτῶν λατρεία. Οἱ δὲ ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ἀθροισθέντες Χριστιανοὶ, δέησιν πρὸς τὸν Θεὸν ἐκτενῆ ποιήσαντες, καὶ τοὺς λόγους τοῦ καθηγουμένου ἐνωτισθέντες, ἔστεργαν τὸν τῆς ἐνώσεως ὄρον. Καὶ αὐτοὶ μετὰ συμφωνίας, ὡς ὅτι παρελθούσης τῆς περιστάσεως τῶν Τούρκων, καὶ γαλήνης γενομένης, καθίσαντες τινεὶ τῶν ἐλογίμων ἴδωσι τοὺς ὄρους, καὶ εἰ ἔστι τι τὸ μὴ τελῆς ὀρθοδοξοῦν, διορθώσωσι. Ἐν τῇ συμφωνίᾳ οὖν αὐτῇ ἔστεργον τοῦ γενέσθαι λειτουργίαν κοινὴν ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, τελεσθεῖσα παρ' Ἰταλῶν καὶ Γραικῶν καὶ μνημονεύσαντες τὸν πάππαν Νικόλαον ἐν ταῖς διπτύχαις, καὶ τὴν ἐξόριστον πατριάρχην Γρηγόριον. Τὰ τῆς ἱερᾶς μυσταγωγίας ἐπληρώθη ἐν μηνὶ Δεκεμβρίῳ (43) ἡ' τοῦ 5961' ἔτους. Ἦσαν δὲ καὶ πολλοὶ, οἱ οὐκ ἔλαθον προσφορὰν ἀντιδώρου, ὡς βδελυκτὴν θυσίαν τελεσθεῖσαν ἐν τῇ ἐνωτικῇ λειτουργίᾳ. Ὁ δὲ καθηγουναίος ἀνιχνεύων πᾶσαν καρδίαν, καὶ πάντα σκοπὸν τῶν Γραικῶν, οὐκ ἐλάτθανον γὰρ τὰ μαγγανεύματα

qua hymnus ἀκάθιστος; et δλονύκτιος, a Clero et laicis stantibus per totam noctem canebatur. Ἀκάθιστος; enim appellata est illa solemnitas, propterea quod a stantibus, non sedentibus, indesinenter hymnus canebatur.

(43) *Ἐν μηνὶ Δεκεμβρίῳ.* Leonard. Chiensis: *Verum quoniam nec ratio, nec auctoritas, nec variae scholarum, Isidori Neophyticus opiniones adversus Romanæ Ecclesie fidem stare poterant, actum est industria et probitate præfati domini cardinalis, ut sancta unio assentiente imperatore senatuque (si non facta f. ii) firmaretur celebrareturque secundo Idus Decembris, Spiritidionis episcopi sancti die. Qui pridie Idus Decembris duodecimus est mensis.*

καὶ αἱ ἀπάται τῶν Γραικῶν αὐτῶ · ἀλλ' ὡς τοῦ αὐ- A
τοῦ γένους ὦν, σὺν ὀλίγῃ ὀρμῇ ἔσπευθε βοηθῆσαι
τῇ πόλει · καὶ ἤρκει πρὸς ἀπολογίαν τῶ πάππα
δσον γέγονε, τὸ δὲ πλεον ἀνετίθετο τῷ Θεῷ τῶ πάν-
τα οἰκονομοῦντι πρὸς τὸ συμφέρον. Ἄλλ' ὁ λαὸς ὁ
ἀπηγῆς, καὶ μισόκαλος, ἡ βίβια τῆς ὑπερρηφανείας,
ὁ κλάδος τῆς κενοδοξίας, τὸ ἄνθος τῆς ὑψηλοφροσύ-
νης, ἡ τρυγία τοῦ γένους τῶν Ἑλλήνων, ἡ καταφρο-
νοῦσα τὰ γένη τῶν ἀνθρώπων καταφρόνησις ἀληθινή,
πάντα τὰ γενόμενα ἐλογίζοντο ὡς μὴ γενόμενα ·
ἔλεγον οὖν ὀμιλοῦντες οἱ τῆς ἐνώσεως τοῖς Σχισμα-
τικοῖς, Ἄφεςτε Ἰδωμεν (44) εἰ ἐξάραι ὁ Θεὸς τὸν
ἐχθρὸν τοῦτον τὸν ἀνθιστάμενον ἡμῖν, τὸν μέ-
γαν δράκοντα τὸν καυχόμενον ἄρδην καταπιεῖν
τὴν πόλιν · καὶ τότε ὑψεσθε εἰ τοῖς ἀζυμίταις
ἡμεῖς ἐνωθώμεν.

Historicorum 144 partes secuti cum schismaticis colloquebantur, his sermonibus usi sunt : *Sinite et vi-*
desamini num Deus hunc hostem de medio tollat; draconem immanem, qui in aëre contra nos stat,
qui hanc urbem penitus devoraturum se jactat. Si Deus eum perdidit, compertum vobis tunc, cla-
rumque erit, an cum Azymitis in concordiam et amicitiam redierimus.

Ταῦτα λέγοντες οὐκ ἔγνωσαν οἱ ἄθλιοι, ὅτι οἱ
τοσοῦτοι ὄρκοι ἕνεκα τῆς συστάσεως καὶ ὁμονίας
τῶν Χριστιανῶν, ἔγουν τῶν ἐκκλησιῶν · ἡ ἐν τῷ
Λουγδούνῃ γενομένη σύνοδος, ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ
πρώτου Παλαιολόγου, ἡ ἐν Φλωρεντίᾳ γενομένη
σύνοδος ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ δσάτου τῶν βασιλέων
Παλαιολόγων, καὶ νῦν ἐν τῇ θεῖᾳ καὶ ἱερᾷ μυστα-
γωγίᾳ ταύτῃ · οἱ γενόμενοι σὺν ἀφορισμοῖς ἀλύτοις
ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Τριάδος μέλλουσιν ἐξάραι τὸ
μνημόσυον αὐτῶν ἐκ γῆς, καὶ σὺν αὐτοῖς τὸ τῆς
πόλεως. Ὁ ἄθλιος, τί κενὰ μελετᾶτε ἐν ταῖς καρ-
δίαις ὁμῶν; Ἰδοὺ οἱ ἱερεῖς σου καὶ αἱ ἱέρειαι, καὶ C
οἱ μοναχοὶ σου, καὶ οἱ νεωκόροι, καὶ αἱ νεωκόροι,
οἳ οὐκ ἤθειλον κοινωῆσαι τοῦ ἀχράντου σώματος
καὶ αἵματος ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἱερέων τῶν Γραι-
κῶν, τῶν ὑπουργούντων τὰ θεῖα κατὰ τὴν ἐκκλη-
σιαστικὴν τῆς Ἀνατολῆς παράδοσιν · λέγοντες με-
μισασμένα ὑπάρχειν, καὶ οὐκ εἰσι Χριστιανικὰ, καὶ
τὴν εὐλογίαν τῶν ἱερέων ἀποφεύγοντες, καὶ τοὺς
ναοὺς βωμοὺς καλοῦντες, αὐριοὺς ἐν χειρὶ τῶν
Βαρβάρων παραδοθήσονται · καὶ μιανθήσονται, καὶ
μολυνθήσονται καὶ ψυχὴν, καὶ σῶμα · εἶδον γάρ
οἱ κελιοὶ δμῆσαι μονάστριαν, καὶ τί θεῖα λόγια με-
μνημένην, οὐ μόνον κρεωφαγοῦσαν, καὶ ἄμφια τῶν
Βαρβάρων τῷ σώματι περιφέρουσαν, ἀλλὰ καὶ τῷ
ψευδοπροφήτῃ θυσίαν φέρουσαν, καὶ τὴν ἀσέβειαν
ἀνεπαισχύντως ὀμολογοῦσαν. Ἀλλὰ τί τῆ ποιῆσάν
με πηθῆσαι πέντε μηνῶν διάστημα; Αὐριοὺς γὰρ
κάκεινο καὶ παραπόδας σταθήσεται, καὶ μεθ' οἰμω-
γῶν λεχθήσεται. Ὁ βασιλεὺς σὺν στείλας τινὰς τῶν
αὐτοῦ ἀρχόντων ἐν ταῖς νήσοις, καὶ ἐν ἐτέραις
ἐπαρχίαις τῶν Χριστιανῶν ὠνήσασθαι εἶτον, καὶ
παντοδαπὰ ὄσπρια, καὶ ὄσα τὰ πρὸς τροφήν, ἐκδε-
χόμενοι τὴν ἀφιξίν τοῦ τυράννου ἐν ἔαρι. Ἦσαν
σὺν νῆες τέσσαρες παμμεγέθεις συνάγουσαι ἐκ
πάντων τῶν χρεωδῶν ἐν τῇ νήσῳ Χίῳ, εἴτου, ὀ-

Multi vero a sacris donis oblati abstinerunt, quod
illa liturgia concordiae reconciliandae celebrata,
impurum ac abominandum sacrificium peractum
existimarent. Cardinalis interea animos et corda,
Graecorumque propositum explorabat ac rinabatur,
quorum fraus ac dolus eum non fugiebat. Cum
vero ex eadem gente esset, auxilium urbi ferri pro-
curabat; segnius tamen ac remissius ab eo id
actum: et quae deinceps acciderunt, excusationem
legitimam papae ministrarunt: et illorum casuum
plerique Dei voluntati ascripti sunt, qui cuncta ad
utilem finem dirigit. Verum plebs fera, bonis in-
fensa, arrogantiae germen et radix, vanae gloriae ra-
mus, superbiae flos, saex nationis Graecae, quae cae-
teras gentes, contemptibilis ipsa, despectui habet,
B acta omnia pro infectis reputabat. Qui ergo Heno-

Historicorum 144 partes secuti cum schismaticis colloquebantur, his sermonibus usi sunt : *Sinite et vi-*
desamini num Deus hunc hostem de medio tollat; draconem immanem, qui in aëre contra nos stat,
qui hanc urbem penitus devoraturum se jactat. Si Deus eum perdidit, compertum vobis tunc, cla-
rumque erit, an cum Azymitis in concordiam et amicitiam redierimus.

Hæc cum jactarent miseri, eorum mentem non
subibat tantum totiesque ab ipsis repetitum, pacis
ac concordiae Christianarum Ecclesiarum stabili-
endae causa, jusjurandum, cum in concilio Lugdu-
nensi, dum regnabat Palæologorum primus, tum
in Florentino sub imperatore Palæologinae stirpis
ultimo, ac nuperrime inter sacram liturgiam cele-
brandum: ob repetitum, inquam, jusjurandum
(spretumque) excommunicationis insolubilis condi-
tione in S. Trinitatis nomine addita, memoriam
eorum ac urbis inter homines delendam fore. Ut
quid inanibus futilibusque cogitationibus animos
vestros pascitis? Ecce sacerdotes tui, monachi, mo-
niales, ædifici et ædituæ, qui ministrantibus sa-
cerdotibus Graecis, et rem divinam secundum Ec-
clesiae orientalis ritum et traditiones peragentibus,
immaculati corporis et sanguinis participes fieri
noluerunt: polluta esse sacrificia nec Christiana
dicentes, benedictionem sacerdotum aversati, tem-
plaque pro gentiliis aris habentes, in Barbarorum
manus anima et corpore polluendi cras deveniunt.
Monialem enim in divinis Scripturis initiatam ac
eruditam, carnibus non tantum vesci, barbara veste
indutam oculis meis aspexi, sed etiam pseudopro-
phetæ hostiam offerre: impietatemque, pudore ac
verecundia abjectis, profiteri. At quomodo abreptus
quinque mensium intervallum transilii? Crastinus
dies hanc calamitatem cum lacrymis enarrandam
secum feret. Imperator, quod vere ineunte a Iy-
tanno se obsessum iri suspicaretur, in insulas
aliasque provincias Christianas, ad frumentum
omniaque leguminum genera, et quaecunque cibaria
necessaria coemendum aliquos e proceribus aulae
suae misit. Ad id quatuor naves magnæ in insulam
Chium destinatae, quibus frumentum, vinum, oleum,
cavicæ, cicer, hordeum caeteraque legumina adve-

Ismaelis Buldialdi notæ

(44) Ἄφεςτε, Ἰδωμεν. Allegata quam proxime verba Leonardi (si non ficta fuit) confirmat hic
Ducas.

herentur : navis insuper oneraria e Peloponneso exspectabatur. Hæcque navium quinque simul junctarum classis fortibus ac generosis vectoribus multis, armatisque non paucis instructa Constantinopolim profectura erat. Omnes interea insulæ de urbis salutē anxie admodum ac sollicitæ, variis opinionibus ac sententiis distrahebantur : alii expugnandam a Barbaris, et occupandam 145 conjiciebant. Alii, quomodo pater et avus istius, suo quisque tempore, hanc expeditionem susceperant, et re infecta discesserant, ita hunc iisdem vestigiis insistentem, non plus profecturum opinabantur.

CAPUT XXXVII.

Mehemetes tormentum illud æneum seu bombardam prope Constantinopolim vehi curat. Turri urbes ad Pontum Euxinum sitas occupant, et præter Selymbriam oppida Propontidi adjacentia. Græci intra muros Constantinopoleos inclusos se tenent, discordiaque ob reconciliatam Ecclesiarum concordiam laborant. Gennadius discordiæ facies subdit. Ducas male annam mentem Græcis exprobrat, et in schismate pertinaciam. Mehemetes copias colligit. Obsidione urbem cingit, et Græci ab unione Ecclesiarum alienos magis ac magis se ostendunt.

Januario mense elapso, sub Februarii initium, prope Constantinopolim tormentum æneum advehi jussit princeps : sexaginta boves validissimi triginta curribus juncti illud trahebant ; ab utroque tormenti latere ducenti homines incedebant, ut id, ne in via titubaret, hac et illac trahendo in æquilibrio retinerent. Currus præcedebant fabri quinquaginta, operarii que ducenti, qui pontes ligneos ad complanandas vias fabricarent. Elapsi sunt itaque Februarius et Martius, cum in locum quemdam milliaribus quinque ab urbe distitum tractum est. Caracia Begus antea cum copiis ad Ponti oppida Mesembriam, Acheloum, Byzum et alia præmissis, ea ad deditionem compulsi. Versus Selymbriam quoque, sancti Stephani turres, omnibus qui intra erant cæsis, vi expugnavit. Cætera castella, et qui Epibatæ vocabantur, se dedidere. Quotquot victori se permiserunt servati, repugnantibus capita abscissa sunt ; una Selymbria hostium impetum fortiter excepit. Ad locum itaque destinatum hæc machina perducta est, cujus custodiæ Caracia-begus assidere jussus, cumque omnibus viribus et copiis in omnes partes urbi vicinas, Romæ intra portas urbis coercitis, excurrere. Per totam quoque superiorem hiemem Mysorum ac Paphlagonum turmæ sub tribus vexillis circa urbem in hibernis stationem habuerunt, ut Romanorum in Turcos eruptiones reprimerent, nec eos urbe excurrere sinerent. Romæi quidem extra portas prodire non poterant tantis hostium viribus circumdati : verumtamen biremibus ac triremibus mare excurrabant, prælis ab usque Cyzico ex Turcorum vicis maritimis actis ; captivis etiam

novο, ἐλαίου, ἰσχάδιων, κεραιῶν, κριθῶν, καὶ πάτης ἄλλης ἰδέας ὀσπρίων · ἐκδέχόμενοι καὶ ἑτέραν φορηγὴν ναῦν ἀπὸ Πελοποννήσου. Καὶ οὕτω γενομένων πέντε σὺν μεγάλοις καὶ ἀνδρείοις ἐπιβάταις, λέγω δὲ καὶ πολλοῖς, καὶ σὺν πανοπλίᾳ οὐκ ὀλίγη πλεῦσαι ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἦσαν οὖν ἅπασαι αἱ νῆσοι ἐν στενοχωρίᾳ καὶ ἀθυμίᾳ περὶ τῆς πόλεως. Καὶ οἱ μὲν ἐσκόπων ὡς καταπολεμισθήσεται, καὶ ὀπὸ τῶν Βαρβάρων ἀλωθήσεται · οἱ δὲ ἐδόξαζον ὡς ὁ πατὴρ καὶ πάππος αὐτοῦ, βουλευθεὶς εἰς ἕκαστος τοῦ λαβεῖν αὐτὴν, ἐφάνθησαν εἰς κενὸν κεκοπιακότες, οὕτω καὶ εὐτος τὴν αὐτὴν τρίβον βαδισί.

Παρελθόντος οὖν τοῦ Ἰανουαρίου μηνός, καὶ τοῦ Φεβρουαρίου ἀρξάντος ἐκέλευσε τὴν χωνεῖαν μετακομισθῆναι ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει (45), καὶ ζεύξας ἀμάξας τριάκοντα, εἰλκον αὐτὴν ὀπισθεν οἱ ἑβίς, λέγω βίβς βοῶν καὶ ἐκ πλαγίου τῆς χωνεῖας ἄνδρες σ' καὶ εἰς τὸ ἐν, καὶ εἰς τὸ ἕτερον, τοῦ ἔλαιου καὶ ἐξισοῦν αὐτὴν. Ἴνα μὴ ἐλίσθη τὸ δρόμου καὶ ἐμπροσθεν τῶν ἀμαξῶν τέκτονες ν', τοῦ κατασκευάζειν γεφύρας ξυλῖνας εἰς τὰς ἀνομαλίας τῆς ὁδοῦ, καὶ ἐργάται σὺν αὐτοῖς σ'. Ἐποίησε γοῦν τὸν Φεβρουάριον καὶ Μάρτιον, ἕως οὗ κατήντησεν ἐν τόπῳ μακρῶν τῆς πόλεως ἀπὸ μιλίων ε'. Ἦν γὰρ ὁ Καρατζιάπεγς πρὸ καιροῦ σταλθεὶς σὺν δυνάμει εἰς τὰ τοῦ Πόντου κάττρα, ἤγουν Μεσημβρίαν, Ἀχελῶν, Βυζόν, καὶ τὰ λοιπὰ, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐποίησατο. Ὁμοίως καὶ πρὸς τὴν Σηλυμβρίαν κείμενα πυργία τοῦ ἁγίου Στεφάνου σὺν πολέμοι λαβῶν πάντας τοὺς ἔνδοι κατέσφαξεν · οἱ δὲ λοιποὶ πύργοι προσεκύνησαν, καὶ οἱ ἐπιβάται. Ὅσοι γοῦν παρεδόθησαν ἀδολαβεὶς ἐσώθησαν · οἱ δὲ ἀντισταθέντες ἀπεκεφαλίσθησαν. Ἡ δὲ Σηλυμβρία (46) μαχίμως ἀνθίστατο. Φέροντες οὖν τὴν σκευὴν ἐν τῷ τόπῳ ᾧ ἐκελεύσθησαν, καὶ τῷ Καρατζιάπεγ πρῶταγμα τοῦ φυλάττειν αὐτὴν, ἐφθασε σὺν ταῖς δυνάμει, καὶ κατατρέχειν τὰ περὶ τὰ τῆς πόλεως, καὶ μὴ εἶν τοὺς Ῥωμαίους τῶν πυλῶν τῆς πόλεως ἐξέρχεσθαι. Ἦσαν δὲ καὶ τὸν χειμῶνα ὅλον ἐκεῖ παραχειμασθέντα σκῆπτρα (47) εἰς φυλακὴν τῆς πόλεως, τοῦ μὴ ἐξέρχεσθαι, καὶ καταδρομὰς ποιεῖν τοῖς Τούρκοις οἱ Ῥωμαῖοι ἐκ Μυσίας, καὶ Παφλαγονίας τρία. Ἐγένετο οὖν ἡ παρεμβολὴ μεγάλη, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι οὐκ ἔγχεον ἐξελθεῖν ἀλλ' ὄμως ἐκ θαλάσσης καὶ αὐτοὶ σὺν διήρσει καὶ τριήρσει ἀχρὶς Κυζίκου λεη-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(45) Laonicus l. viii in principio consulendus qui apparatus istum describit, machinæque advectionem ; Leonard. etiam Chiensis adeundus, et Phrantzes l. iii, c. 8.

(46) Ἡ δὲ Σηλυμβρία. Capta Constantinopoli

Selymbria deditionem fecit.

(47) Σκῆπτρα. Hic pro turmis equitum tribus usurpatum σκῆπτρα τρία, quæ sub totidem bandis seu vexillis stipendia faciebant.

λάτων τὰ κατ' αἰγιαλὸν κείμενα χωρία τῶν Τούρκων καὶ πολλοὺς ἐκούρσενον, καὶ οὗς μὲν ἐσφαττον, οὗς δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀγαγόντες ἐπίπρασον.

Καὶ σὺν αὐτοῖς τοῖς προσκρούσμασι καὶ ἕαρ ἐπέστη, καὶ αἱ τῶν νηστειῶν ἡμέραι ἤρξαντο ἀριθμεῖσθαι. Καὶ ἡ τῆς Ἐκκλησίας στάσις οὐκ ἔληξε, ἀλλ' ἦν ἰδεῖν ξένην στάσιν ἐν τοῖς ἐμπιστευθεῖσι ἀκούειν λογισμοὺς ἀνθρώπων. Καὶ ἐρχόμενοι οἱ Χριστιανὸι τοῦ ἐξομολογήσασθαι τὰ σφάλματα αὐτῶν, ἤρωτῶντο παρ' ἐκείνων, οἱ μὲν εἰ ἀκοινωνήσε τοῖς ἀκοινωνήτοις, καὶ εἰ ἔτυχεν ἀκοῦσαι λειτουργίαν παρὰ τοῦ ἐνωτικῆς ἱερέως. Ταῦτα καὶ κανὼν ἐριμύς (48), καὶ ἐπιτίμιον βαρὺ μετὰ δὲ τὸ δουλεύσαι τὸν κανόνα κατὰ τὸ ἔθος, ὃ δέξις τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ δεσποτικῆς εἰς τὸ κοινωνῆσαι, μὴ προσελθεῖν τοῖς τῆς ἐνώσεως ἱερεῦσι μετ' ἐπιτίμου βαρέος. Οὕτε γὰρ ἱερεῖς εἰσιν, οὕτε τὰ προσφερόμενα τέλεια, ἔλεγον. Εἰ γὰρ ἐκαλοῦντο ἐν κηδεῖα νεκροῦ, ἢ ἐν μνημοσύνῃ θεθνεῶτος, καὶ ἐφαίνετό τις τῶν ἐνωτικῶν ἐκεῖ ἱερεὺς, κατεσθῆς τὰς φελώνεις (49) ἐκδιδόμενοι ὡς ἀπὸ πυρὸς ἔφυγον. Καὶ ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία ὡς καταφύγιον δαιμόνων, καὶ βωμὸς Ἑλληνικῶς αὐτοῖς ἐλογίζετο. Ποῦ κηροί; Ποῦ ἔλαιον ἐν ταῖς λυχναιῖσι; Τὰ πάντα σκοτεινά, καὶ οὐδεὶς ὁ κωλύων. Ἐρρημον τὸ ἄγιον τέμενος ἐφαίνετο, προσημαῖνον τὴν ἐρημίαν ἣν ὑποστῆναι μέλλει μετ' ὀλίγον διὰ τὰς παραβάσεις καὶ ἀνομίας τῶν κατοικούντων. Ὁ δὲ Γεννάδιος ἐγκλειστος ἰδίδασκε, καὶ ἀράς ὑπετίθει τοῖς τὴν εἰρήνην ἀσπάζομενοις. Ἔτυχον ἐγὼ μετὰ ταῦτα μὲν τῶν εὐγενίδων αἰχμαλωτευθείση, καὶ εἰρηγήσατό μοι, πῶς ὠδίνουσα τοῦ τεκεῖν τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ Τετράδι τοῦ ἔτους ἐκείνου μετεκαίεσατο τὴν πνευματικὴν αὐτῆς Ἰάκωβον ὀνόματι, καὶ ἐξομολογήσατο. Καὶ αὐτὸς προέτρεψεν ἀπὸ τῆς τοῦ κοινωμένης, καὶ αὐτὴ ἐρωτήσατο τὸν γέροντα, εἰ κωλύει τι τοῦ μεταλαβεῖν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἱερέως, τοῦ λειτουργούντος ἐν τῷ ναῷ αὐτῆς (50), ἔνδον τῆς αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὑπάρχοντι (ἦν γὰρ ὁ ἱερεὺς συμφορῆσας τοῖς ἐνωτικοῖς μόνον ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ τότε τῇ 1β' τοῦ Δεκεμβρίου, οὐ μὴν δὲ καὶ συκοινωνήσας· οὐ γὰρ ἔτυχεν ἐξ ἀρχῆς συναριθμηθῆναι τοῖς συλλειτουργοῖς τοῦ θυσιαστηρίου, ἀλλ' ἔτυχεν ἐξω σὺν ἄλλοις βραδείαν τυχόντες

Ismaelis Bullialdi notæ.

(48) *Kanōn driμύς*. Canon hic pro pœnitentia et pœna quæ pœnitenti indicitur.

(49) *Φελώνεις*. Penulam interpretantur alli: sed genus vestis communis olim fuit. *Pallium* vertere nolui, siquidem sacerdotibus non convenit, sed solis archiep. quibus a summo pontif. confertur. A quo etiam olim patriarchæ CPolit. id acceperunt. Stolum interpretari placuit, quæ omnibus sacerdotibus convenit et propria est. Hodie apud Græcos non solum patriarchæ, sed et episc. pallium gerunt.

(50) *Ἐν τῷ ναῷ αὐτῆς*. Vocabantur oratoria illa εὐκτήρια. De quibus canon. 31 synodi 6, in Trullo, τοὺς ἐν τοῖς εὐκτηρίοις οἰκοῖς ἔνδον οἰκίας τυγχάνουσι λειτουργούντας κληρικῶς ὑπὸ γνώμῃν τοῦτο πράττειν τοῦ κατὰ τὸν τόπον ἐπισκόπου ὀρίζομεν. Ὡστε εἰ τις κληρικὸς μὴ τοῦτο οὕτως παραφύλαξη, καθαιρεθῶ. *Clericos, qui in oratoriis intra domus*

A multis, quorum pars cæsa, pars 146 Constantino-poli venundata est.

Dum ver advenabat hisce pugnis levibus tempus transactum, jejuniorumque dies numerari cœpti, nec interim Ecclesiæ discidium cessabat. Omnium conspectui portentosa discordia obversabatur, in studia contraria discedentibus iis qui confessiones audiendi munere fungebantur. Ad eos enim accedentes Christiani peccata sua confessuri, interrogabantur, num cum iis qui ab Ecclesiæ communionem rescisi sunt, communicassent; num ab Henotico celebratæ liturgiæ interfuisent; fatentibusque pœnitentiæ causa dura pœna inflictæ, multaque gravis dicta. Peracta deinde ex more pœnitentiæ, qui participatione corporis et sanguinis Domini dignus censebatur, illa percipere a sacerdote henotico, gravi pœna indicta, vetabatur: talém enim sacerdotem non esse, nec perfecte oblationem ab eo peragi. Ad funus porro efferendum, vel mortui commemorationem faciendam vocati, ubi henoticus sacerdos illic comparuisset, stolis subito exuti, velut e flammis mediis se propripiebant. Magna etiam ecclesia dæmoniorum specus, et Græcorum gentilium delubrum censebatur. Ubi cerei? ubi oleum in lychnis accendendis? Omnia tenebris plena: nec ullus, qui eas dissiparet, aderat. Templum sacrum desertum conspiciebatur, solitudinem, qua mox, propter peccata et iniquitates in eo habitantium, complendum erat, portendens. Genadius etiam inclusus, pacis reconciliationem amplectentes diris devovendo interim docebat. Post urbem captam, in nobilem feminam captivam casu incidit: quæ nulli narravit, quomodo ipsa partus doloribus correpta, anni illius sancta magna que feria quarta, pneumaticum seu confessorium suum, Jacobum nomine, ad se vocaverat: quam, peccatorum confessione peracta, hortatus est ille, ut sacram communionem sumeret. Cumque senem illum interrogasset, num obstaret quidquam, ut ex manibus sacerdotis, qui in templo intra domus suæ septa sito celebrabat, sumeret (ille quippe sacerdos die tantum 12 Decembris in Magna

D *privatæ parietis constructis sacra faciunt, sacras Liturgias celebrare in illis: ex episcopi loci sententia et assensu decernimus. Quod si quis clericus decreto nostro non paruerit, deponatur.* Et Leo Philosophus novella 1 de illis ita statuit: Ὁπότερον οὖν, οὐ μόνον τοὺς ἐκάστης καθολικῆς ἱερεῖς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἱερεῖς ἐκάστης οἰκίας, ἀδειαν ἐν πάσαις ταῖς οἰκίαις ἱεραῖσαι τε καὶ μυσταγωγεῖν, οὗς ἂν προσκαλεσθῶσι αἰρετοῖς ἢ ἐκάστης οἰκίας δεσπόζον. *Decernimus itaque non solum singularum ecclesiarum catholicarum (id est hoc loco parœcialium), sed etiam uniuscujusque domus sacerdotes, libere in omnibus domibus sacram mystagogiam celebrare posse, quos singularum domuum dominis vocare visum fuerit.* Novella deinde sequente in iis baptizare quoque permittit. Advenit Theodorus Balsamo.

ecclesia benoticiis adfuerat, nec communicaverat, cum in numerum altari ministrantium ab initio liturgiæ allectus non fuisset; sed extra cancellos cum aliis, qui tardius venerant, nihilque aliud præter sacra indumenta gestaverant, steterat). pneumaticus ei dixit: *Tibi concessum est, Deus condonabit tibi; abi, et communtonem, omni dubio remoto, percipe. Ipse sacerdos ac minister est, discrimine illo omisso communica.* Illa vero mulier, quod a schismaticorum partibus staret, scrupulose nimis perpensa **147** senis, qui omnes obices revellebat, sententia, alium nomine Neophytum confessarium accersit, eique a pneumatico suo datam sibi licentiam declarat. Iste porro Neophytus loquendi libertatem ac confidentiam sibi assumperat, quod pneumatici munere in imperatoriis palatiis procerumque ædibus fungerentur: quare illam allocutus a communione his verbis deterruit: *Id tibi haud licet; si enim ex istius manibus communionem sumpseris, panem manducabis, et vinum bibes.* Quam admiranda, rex Christe longanimitas tua! Etsi sacerdos Latinus esset, stultitia tua, tenebris excæcate, aliqua; quamvis absurda, ratione excusari posset. Quod scilicet Latino sermone ad Deum preces recitasset, quod non esset fermentatus panis, nec aqua calida adhibita; aliaque absurda allegare potuisses, quæ orihodoxus tamen ore nunquam proferet; nec, vel minimum, adversus divina mysteria hoc modo peracta murmurabit; talia enim quilibet ausus, lapidibus obruendus est. Quid? vel quomodo obloqui potes divinis mysteriis idiomate tuo celebratis? quid illis precibus opponere? quibus tibi cum cæteris orientis sacerdotibus communis est usus. Aliud allegare non potes, o Pharissæ vane, nisi quod purus es et intactus, a cæterisque Christianis separatus, addam ego, et excommunicatus. Illa porro mulier nobilis inter contraria præcepta animo fluctuans communionem die illo abstinuit; ita ut nocte sequenti, non sumpta prius Eucharistia, pepererit. Quod si mors subsequeretur, damno spiritus illius anima obsignata fuisset (id est damnum, non accepto Spiritus divini signaculo, anima quo agebatur, errore. Sed redeamus ad narrationis arcam Noe absorbere et in profundum deprimere impollutorum unguibus discerpenda projicere contemnemur.

Tyrannus enim, Martio incipiente, nuntiis in D omnes provincias missis, singulos ad urbem oppugnandum militatum venire jussit. Cuncti ergo, qui datis nominibus stipendia merebant, accesserunt; numero infinito eorum, qui sponte castra sequebantur, iis adjuncto. Universi enim, qui urbem oppugnandam esse audierunt, tam pueri ob ætatem

Α τὴν Ἐλευσιν, καὶ ἴσταντο ἐν τῷ ναῷ φοροῦντες τὰς ἱερατικὰς αὐτῶν στολὰς μόνον). Ὁ δὲ πνευματικὸς εἶπεν αὐτῇ· Συγκεχωρημένον ἔστιν, ὁ θεὸς συγκοινησέ σοι· ἀπελθε, κοινῶν ἔσθιν ἀποβάλλονσα πάντα σκότον. Καὶ γὰρ ἱερεὺς ἐστὶ καὶ λειτουργὸς, ἀδιακρίτως κοινῶν ἔσθιν. Ἡ δὲ ἐπὶ τῇ ἀνεμποδίστῳ ἀπολογία τοῦ γέροντος δειλιάσασα, ἦν γὰρ ἐκ τοῦ μέρους τῶν σχισματικῶν, μετακαλεῖται ἄλλον Νεόφυτον ὄνοματι, καὶ δηλοῖ αὐτῷ τὴν λύσιν τοῦ πνευματικοῦ αὐτῆς· ἦν γὰρ αὐτὸς ὁ Νεόφυτος παρῶν ἔχων, καὶ πνευματικῶν ἐν ἀνακτίροις καὶ μεγιστάνων οἴκοις. Ἐκώλυσε δὲ ταύτην, λέγων, Ἀσυγκοινητόν ἐστιν. Εἰ γὰρ λάβοις (51) κοινῶν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ, ἄρτον φραγῆς, καὶ οἶνον ἐπιερ. Ὁ τῆς ἀνοχῆς σου, Χριστέ βεσιλεῦ! Σκοτεινὸ καὶ τυφλὸ· εἰ ὁ ἱερεὺς ἦν Λατίνος, εἶχεν ἂν λόγον ἄλογον ἢ μωρὰ σου· ὡς ὅτι Λατινικῶς τὰς εὐχὰς τῷ θεῷ ἀπέδωκε, καὶ ὁ ἄρτος οὐκ ἦν ἐνζυμος (52), καὶ τὸ ὕδωρ οὐκ ἦν ζέον, καὶ ἄλλα τινὰ ἄλογα αἰτιάματα, ἃ οὐκ ἐξεστὶν ὀρθοδόξῳ στόμα ἀνοῖξαι, καὶ γλώτταν κινήσαι κατὰ τῶν θείων μυστηρίων τῶν οὕτω τελουμένων· ὁ γὰρ τοῦτο τολμήσας ἄξιός λιθοσπρωθῆναι. Πῶς, ἢ τί ἔχεις ἀπολογησασθαι περὶ τῶν θείων μυστηρίων τῶν τελεσθέντων ἐκ γλώττης σῆς, καὶ εὐχῶν ὧν σὺ καὶ οἱ τῆς ἀνατολῆς ἱερεῖς ρῶνται; Οὐκ ἔχεις ἄλλο εἰπεῖν, ἢ Φαρισσαῖε κενὸ, πλὴν ὅτι καθαρὸς εἶ, καὶ μολυσμοῦ ἀμέτοχος, καὶ κεχωρισμένος τῶν λοιπῶν Χριστιανῶν, προσθήκῃ δὲ καὶ γὰρ τὸ, καὶ ἀφωρισμένος. Ἡ δὲ εὐγενὴς ἐπέειπε γυνή, διχονοοῦσα ἐν μέσῳ τῶν δύο τούτων προσταξάων, ἐκώλυθη ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ, καὶ τῇ ἡμέρᾳ ἐκεῖνη οὐ μετέλαβε· καὶ διὰ τῆς νυκτὸς ἀκοινώτητος τέτοκεν. Εἰ γὰρ ἐπηκολούθησεν θάνατος, εἶχεν ἂν ἡ ψυχὴ αὕτη τὴν σφραγίδα ζημιαν τοῦ Πνεύματος δι' αἰτίαν τοῦ Νεοφύτου, καὶ τοῦ κατοικοῦντος ἐν αὐτῷ πονηροῦ πνεύματος. Ἄλλ' ἐπανίωμεν πρὸς τὰ τῆς διηγῆσεως κύματα, καὶ ἴδωμεν τὴν ἀγριαυνομένην θάλασσαν πῶς μέλλει χᾶναι, καὶ καταποντῖσαι τὴν κιβωτῶν, τὴν τὸν Νῶε τὸν κυβερνήτην διώξασαν, καὶ τὰ καθαρὰ πετεινὰ ὑπὸ τῶν μὴ καθαρῶν ὡς ἀκάθαρτα παραδέξασαν.

illius-passa fuisset) Neophyti culpa, et mali spiritus, nostræ fluctus: et mare furens, gubernatore excusso, intucamur, mundaque volatilia, tanquam immunda,

Ἄλλ' ἐπανίωμεν πρὸς τὰ τῆς διηγῆσεως κύματα, καὶ ἴδωμεν τὴν ἀγριαυνομένην θάλασσαν πῶς μέλλει χᾶναι, καὶ καταποντῖσαι τὴν κιβωτῶν, τὴν τὸν Νῶε τὸν κυβερνήτην διώξασαν, καὶ τὰ καθαρὰ πετεινὰ ὑπὸ τῶν μὴ καθαρῶν ὡς ἀκάθαρτα παραδέξασαν.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(51) *Εἰ γὰρ λάβοις.* Quasi corporis Dominici consecratione conficiendi potestatem, unionem amplexus amississet: insaniisse Græcos ac transversos actos fuisse certissimum est.

(52) *Οὐκ ἦν ἐνζυμος.* Ista ad Ecclesiæ Græcæ ritum pertinent, quæ panem fermentatum adhibet. et aquam calidam calici immiscet.

τως ὁ μὴ δυνάμενος βαδίζειν ἕνεκα παιδικῆς ηλικίας, καθὼς ὁ μὴ δυνάμενος τρέχειν ἕνεκα γήρους. Οἱ δὲ πολλοὶ ἰκέτερον θέλν, τοῦ μὴ ἐπελθεῖν τῇ ἀγίᾳ ἑβδομάδι, διότι ἤκουον ὡς ὁ τύραννος ἐφ' ἔρματος καὶ ἤδη ἔρχεται. Τῇ Παρασκευῇ οὖν τῆς Διακαινησίμου (53) καὶ ὁ Ναβουχοδονόσωρ ἐπὶ θύραις Ἱερουσαλήμ· καὶ πῆξας τὰς αὐτοῦ σκηνὰς κατέβαντι τῆς πύλης τοῦ Χαρισσοῦ (54) ὁπισθεν τοῦ βουνοῦ. Καὶ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτοῦ ἀπὸ τῆς Ξυλοπόρτης (55), τῆς καίμενης ἐγγὺς τοῦ παλατίου, ἕως τῆς Χρυσῆς πύλης (56) τῆς πρὸς νότον· καὶ ἐτι ἀπὸ τῆς Ξυλοπόρτης ἕως τοῦ Κοσμηδίου (57), καὶ ἀπὸ τοῦ νότου εἰς πλάτος ὅσον περιέφερον κάμπον οἱ ἄμπελοι· καὶ γὰρ ἦσαν προλαβὼν φθαρέντες παρὰ τοῦ Καρτζία· καὶ περιεχαράκωσεν αὐτῆν

tencram vix gradientes, quam senes annis gravati, accurrerunt. Constantinopolitani interim Deo supplicare, ut hebdomada sancta tyrannus, qui curru advgitare nuntiabatur, urbis oppugnationem non aggrediretur. Die igitur Parasceves Diacanesimæ 148 septimanæ (id est feria 6 seu die Veneris post Pascha) ad portas Hierusalem Nabuchodonosor venit : et tentoria sua ante Charsi portam post collem fixit. A porta vero, quæ Ligni appellatur, palatio vicina, usque ad Auream portam, quæ meridiem respicit, ab eademque Ligni porta usque ad Cosmedium et meridiem versus, quantum vineta a Caracia jam devastata in latitudinem capere poterant, omnes ejus copię castra locaverunt. Aprilis ergo die sexta, Parasceve post Pa-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(53) Τῇ Παρασκευῇ οὖν τῆς Διακαινησίμου. Hebdomada illa Diacanesimi, seu renovationis, ea est, quæ Paschatis diem sequitur : cujus Codinus Ciroplates meminit c. 14, lib. *De officiis aulæ Constantinop.* Vocatur etiam *vea*, id est nova, ob renovatos baptismate catechumēnos, qui Paschate baptizati fuerant. Latina Balsamonis commentarior. in Canonē apostol. canonē 69 versio, quorum textus Græcus non exstat, sic habet : *Hebdomas autem τῆς Διακαινησίμου, tanquam ipse magnus dies Dominicus reputatur.* Anno illo aureus numerus seu lunæ cyclos fuit 10, cyclos solis 6, littera G. Pascha Aprilis 4, feria 6, diacanesimi Aprilis 6, Pentecoste. Maii 20, Dominica omnium SS. Maii 27. Juxta Ducant ergo, cœpit Constantinop. obsidio Aprilis die 6. Juxta vero Leonard. Chiensem, et, qui eum secutus est, Bizarum, cœpit Nonsis seu die 5 Aprilis. Phranzes April. 2 obsideri cœpisse, l. iii, c. 8, asserit. Hist. Turc. oppugnationem tradunt Rebiul-euel die 17, qui fuit Martii dies 28.

(54) Κατέβαντι τῆς πύλης τοῦ Χαρισσοῦ. Alibi habet Χάρσου. Gylius, lib. 1, cap. 28 *Topographiæ Constantinopoleos*, portæ Charsianæ meminit. Leunclavius, cap. 200 *Pandectar. Hist. Turcicæ*, hodie vocari a Turcis *Egri capi*, id est *obliquam portam* docet. Græca vox *κάρσιος obliquum* significat : et tramite obliquo, in urbem per illam portam patet ingressus, qualem, in portis arcium urbiumque munitarum locandis, architecti nostri regulam servant. Loco citato notat Leunclavius, a quodam Charsia portam illam Charsiam appellatam, quem Venetæ factionis fuisse *Paralipomena originum Constantinopolitanarum* a Gretzero edita tradunt et Magdala ejusdam tribuni plebis collegam ; quando Theodosius junior, diebus sexaginta, muros terrestres ad Blachernas usque construxit. Vicina est illa porta palatio, Constantini vulgo dicto, Blacherniano olim appellato. Leonardus Chienensis portam illam appellat Caligaream ; sive Caligario-rum, qui sutores sunt. In illo Constantini palatio, cubiculi superioris concamerationis januæ boream spectantis, et qua in meniana patet exitus, lapidi superli inari aquila biceps alis expansis insculpta est : et in columellarum, quæ meniana ambiunt, capitulis illia scuti Francici cernuntur ; aliquot etiam scuta hac forma expressa in palatio illo videntur.

Alquando putavi Pares : et a Francis nostris sculpta fuisse cum chatus : quod Constantinopoli capta, utrumque Paschatis festum in urbe celebrassent, quod etiam Baldunus in festo Paschatis, ut historici tradunt, et eorum aliqui in ipsa Paschatis vigilia, Constantinopolitanus imperator electus sit.

(55) Ἀπὸ δὲ τῆς Ξυλοπόρτης. Xyloporta est illa quæ vicinissima est occidentali urbis angulo. Blacherriana olim dicta fuit, quod Blacherniarum templo proxima esset. Videndus Gillius lib. 1, c. 20, Leunclavius, *Pandectis Hist. Turc.* 200, appellat eam Xylokercon Verum diversas fuisse persuadeor, hancque Xylokercon, eam esse quam Ducas Kercoportam infra appellat, quæ jam a longo tempore oclusa tenebatur. Quod ut credamus et asseramus auctor nobis est Cantacuzenus, lib. iii, c. 9 : Καὶ διελέγετο κρύφα τοῖς ἐν Βυζαντίῳ φίλοις, ἐὰν δύναιτο τὴν πόλιν αὐτῷ παραδόσθαι· ἐπηγγέλλοντό τε τὴν τῆς Ξυλοκέρκου λεγομένην πύλην ἐκ πολλῶν ἐτῶν ἀποκοδομημένην διορύξαντες, εἰσάγειν. *Clam etiam cum amicis suis, qui Constantinopoli morabantur, colloquitur et agit, quomodo sibi urbem tradere possent. Promittebant illi portam, quæ Xylokerci dicitur, quæque a multis annis pariete clausa erat, persossuros, et ut illa ingrederetur urbem, patefacturos.*

(56) Τῆς Χρυσῆς πύλης. Aurea porta adhuc clausa est. Selymbriæ porta olim appellabatur, ut notat Leunclav. loco citato. Ad illam extra muros fons adhuc existat, prope quem templum B. Mariæ Deiparæ exstructum erat. In marmore sculpti Herculei labores Auream portam ornantes cernuntur. Sed calcis albo, cum anno 1647 eos considerabam ut et totus mœnium ambitus, inducti erant : ita ut oculo fingeret sculpturæ elegantia.

(57) Ἐως τοῦ Κοσμηδίου. De Cosmedio Zonaras *Annal. tom. III.* in Romano Lecapeno : ex quo ad litus Ceratini sinus extra urbem situm fuisse patet, καὶ κατὰ τὸν τοῦ Κοσμηδίου αἰγιαλόν, etc. Nicetas etiam, in *Annalibus*, Ἡ δὲ ἵππος μετα τῆς προβελημένης περὶ τῆς στρατιᾶς τῷ Κοσμηδίῳ ἐφίστανται, μικρὰν ἔρρευρηκότες ἐκ τῶν Ῥωμαίων ἀντίστασιν περὶ τὴν ἐκείνου γέφυραν καὶ τὸν λεγόμενον Τρυπητὸν λίθον. Καὶ τὰ μὲν πλοῖα, καὶ αἱ νῆες, καὶ οἱ δρόμωνες ἐκεῖ που προσέτχουσι. *Copię equestres (Latinorum) cum peditum, qui antecedebat, Cosmedium occupant : cum languide ipsis resitissent Romanæ, qui ad pontem illic constructum, et lapidem Perforatum appellatum stationem habebant.* Fuisse autem locum illum extra urbis muros ex eodem loco constat, σκηνὰς τε ὁρᾶς ἑώρων οἱ ἐν τοῖς τείχεσι. *Erecta tentoria (Latinorum) videbant, qui intra muros erant.* Et capite seq. satis ostendit Ducas ad litus Ceratini sinus extra urbem Cosmidium situm fuisse. Locus ergo ille ad extremum litus sinus Ceratini situs erat juxta pontem S. Mamantis : et alius esse nequit, præter eum qui hodie Albazari appellatur : cui vicina est Meschita IVP appellata ; in qua collegii doctorum et legisperitorum pontif. Muphi appellatus, imperatori novo imperium adeptο, preibus quibusdam additis, accinacem cinxit.

scha, obsidione urbem cinxit Mehemetes. Constantinopolitani a quo die in ecclesia Magna facta est concordiae reconciliatio, illam ut Judæorum synagogam refugiebant; nec in ea oblatione holocausto aut incenso litabatur. Si quis sacerdotum divinam liturgiam die aliquo insigni celebrare voluisset, qui precabantur, quousque ad oblationem sacrorum donorum ventum fuisset, astabant: deincepsque omnes tam mulieres quam viri, monachi atque moniales exhibant. Quid pluribus opus est? templum illud pro delubro et ara gentilium, et sacrificium, perinde ad Apollini factum, æstimabant. Quare Isaias tanquam ex ore Dei sic loquitur: «Ecce, ut hunc populum transmigrare faciam, paratus ero; translatione eum transferam: sapientiam eorum qui sapiunt, disperdam; prudentiumque prudentiam dissipabo. Væ illis qui profunda consilia, non expetito Domini consilio, ineunt. Qui consilia occulta capiunt, tenebrisque opera sua abscondunt. Qui dicunt, Quis nos videbit? quia nos vel opera nostra cognoscat? Propterea hæc dicit Dominus: Væ illis apostatis! consilium me inconsulto habuistis: utque peccata peccatis adjiceretis, pacta, Spiritu meo nequaquam ducti, pepigistis.» Gennadius interim adversus Henoticos docere ac scribere singulis diebus non cessabat: et sapientissimum beatumque Thomam Aquinatem ejusque scripta, Demetrium etiam Cydonem hæresis arguere contendens, rationes syllogismosque adversus eos texebat. Conscius ei erat operisque socius, e senatoribus primus Mesazon, idemque dux magnus; cujus contra Latinos, magis vero contra ipsam urbem, temeraria impudentia eousque prorupit, cum Turcorum ingenti exercitu se peti viderunt Romæ, ut dixerit, Turcorum mitfam ac redimiculum in media urbe dominari, quam Latinorum galerum regnantem conspiceret, potius esse, cum interim Romæ, omni salutis abjecta spe, hæc vota conciperent: *Utinam in Latinorum potestatem, qui Christum ejusque matrem Deiparam invocant, urbs nostra deveniret, nec Turcis impiis traderemur!* quibus 149 contraria, quæ retulimus, Mesazon predicabat. Sed ad eum Isaias

Ἀπριλίῳ 5' ἡμέρα, Παρασκευῇ τῇ μετὰ τὸ Πάσχα. Οἱ δὲ τῆς πόλεως ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἐν ἣ ἔγένετο τάχα ἡ ἔνωσις ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, ὡς Ἰουδαίων συναγωγὴν ταύτην ἀπέφυγον, καὶ οὐκ ἦν ἐν αὐτῇ οὔτε προσφορὰ, οὔτε δλοκαύσεις, οὔτε θυμίαμα. Εἰ ἐτυχέ τις τῶν ἱερέων λειτουργῆσαι θεῶ ἐν ἡμέρᾳ ἐπισήμῳ, οἱ προσευχόμενοι μέχρι τῆς ὥρας τῆς προσφορᾶς ἔσταντο· καὶ τότε πάντες ἐξήρχοντο οὕτω γυναῖκες ὡς ἄνδρες, οὕτως μοναχοὶ ὡς μονάζουσαι. Τί χρὴ λέγειν; καὶ τὸν ναὸν ὡς βωμὸν, καὶ τὴν θυσίαν ὡς Ἀπόλλωνι τελουμένην ἐνόμιζον. Διὰ τοῦτο Ἰσαίας ὡς ἐκ στόματος Θεοῦ φησιν· Ἴδού προσθήσω τοῦ μεταθεῖναι τὸν λαὸν τοῦτον, καὶ μεταθήσω αὐτοὺς μεταθέσει, καὶ ἀπολώ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν αὐτοῦ, καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω. Οὐαὶ τοῖς βλαβέως ποιοῦσι βουλὴν, καὶ οὐ διὰ Κυρίου. Οἱ ἐν κρυφῇ βουλῇ ποιοῦντες, καὶ ἔσται ἐν σκότει τὰ ἔργα αὐτῶν, καὶ ἐροῦσιν· Τίς ἡμῶς ἐώρακε; καὶ τίς ἡμῶς γνώσεται, ἢ ἃ ἡμεῖς ποιοῦμεν; Διὰ τοῦτο τάδε λέγει Κύριος, Οὐαὶ τῶν ἀπιστῶν, ἐποίησατε βουλὴν οὐ δι' ἐμοῦ, καὶ συνθήκατε οὐ διὰ τοῦ Πνεύματος μου, τοῦ προσθεῖναι ἀμαρτίας ἐφ' ἀμαρτίας. Ὁ δὲ Γεννάδιος οὐ διέλειπε καθ' ἐκάστην διδασκῶν, καὶ γράφων κατὰ τῶν Ἑνωτικῶν, καὶ πλέκων συλλογισμοὺς καὶ ἀντιφάσεις κατὰ τοῦ σοφωτάτου καὶ μακαρίτου Θωμᾶ τοῦ δὲ Ἀκίνου (58), καὶ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ, καὶ κυρίου Δημητρίου τοῦ Κυδῶν (59) ἀποδεικνύων αὐτοὺς αἰρετικοὺς· ἔχων ἐκ τῆς συγκλήτου τὴν πρῶτον Μεσάζοντα τὴν μεγαδοῦκα συνεργὸν (60) κατὰ Λατίνων, ὅτε εἶδον οἱ Ὀρμαῖοι τὴν ἀναριθμητὸν στρατὸν τῶν Τούρκων, μᾶλλον δὲ κατὰ τῆς πόλεως, Κρειττότερον ἔστιν εἶδέναι ἐν μέσῃ τῇ πόλει φακίλιον βασιλεῦον Τούρκων ἢ καλύπτριν Λατινικὴν. Καὶ γὰρ ἀπογυόντες οἱ τῆς πόλεως ἔλεγον, *Εἶθε ἐδόθη ἡ πόλις ἐν χερσὶ τῶν Λατίνων τῶν ἐνομαζόντων τὸν Χριστὸν καὶ Θεοτόκον, καὶ μὴ ἀπορριφθῶμεν ἐν ταῖς τῶν ἀσεβῶν παλάμαις!* Τότε καὶ αὐτὸς ἐκεῖνο ἐφθέγγετο. Ἀλλὰ πρὸς αὐτὸν δὲ Ἰσαίας ἐφθέγγετο, καθὰ καὶ τῷ Ἐζεκιᾷ· Ἄκουσον τὸν λόγον Κυρίου Σαβαώθ· Ἰδού ἡμέ-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(58) Κατὰ τοῦ σοφωτάτου etc. Θωμᾷ τοῦ δὲ Ἀκίνου. Beatus Thomas de Aquino opusculum scripsit *Adversus Græcos*: quod Urbano quarto pontifici Maximo dedicavit. Exstat editum in operum illius tomo XVII, eodemque continetur aliud opusculum ordine tertium, *Adversus Græcos, Armenos et Saracenos* scriptum.

(59) Δημητρίον τοῦ Κυδῶν. Joan. Cantacuz., lib. iv. cap. 16 *Histor.*, hujus viri eruditissimi, cujus plura doctrinæ ac eruditionis monumenta existant, mentionem facit. Fuit Cantacuzeno familiaris hic Demetrius, vitamque monasticam cum Nicolao Cabasila amplecti aliquando meditatus est. In serenissimi Hæturie magni ducis bibliotheca Laurentiana, Ptolemæi mathematicæ Syntaxeos volumen in membranis elegantissime scriptum asservatur, quod hic Cydones in bibliotheca sua olim habuit. In illo tres lunares eclipses Thessalonice

D observatæ, earumque momenta adnotantur, ex quibus epicycli lunaris quantitas demonstratur. Has observationes a Cydone et Cabasila habitas et consignatas fuisse arbitror; quarum prior facta adnotatur anno Alexandri 1665, Athyr 13 in 14. In e-sciente hora 2, in 24, post mediam noctem sole Saggiarii gradum 16, in 7, percurrente.

(60) Μεγαδοῦκα συνεργός. Hic est Lucas Notaras de quo cap. 19 supra mentio facta est, quæm Leonardus Chiensis chir Lucam appellat, id est xύριον Λουκᾶν, signor Luca: qui cum Scholaro sentiebat, de quibus talia verba facit Leonardus, *Intendebat ex una parte Scholarius, ex altera chir Luca quandoque ad præsentiam semel apostolicam conferre, ut hi essent, qui soli rem intellexisse viderentur, quique primi laudarentur tantæ unionis auctores.*

ραι ἔρχονται, καὶ λήθονται πάντα τὰ ἐν τῷ οἴκῳ σου. Καὶ ὅσα συνήγαγον οἱ πατέρες σου ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, εἰς Βαβυλῶνα ἤξει, καὶ οὐδὲν οὐ μὴ καταλειφθῆ· καὶ ἀπὸ τῶν τέκνων σου τῶν ἐξερχομένων ἀπὸ σοῦ, ὡς γεννήσεις, λήθονται, καὶ ποιήσουσι σπάρδοις ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ βασιλέως τῶν Βαβυλωνίων.

A sicut et Ezechiae locutus est: «Audi verbum Domini exercituum. Ecce dies veniunt, quibus cuncta, quæ domi possides, diripientur; omnesque divitiæ a majoribus tuis comparatæ in Babylonem transferentur, nec earum residui quidquam tibi supererit. Filii tui qui tibi nati sunt, etiamque nascituri, rapti emasculabuntur, et spadones facti in regis Babyloniorum domo servient.»

CAPUT XXXVIII.

Constantinus et Galatini urbi tuendæ attendunt, atque etiam Veneti. Joannes Justinianus Constantinopolim cum militibus oppulit, et ab imperatore honore maximo afficitur. Obsidionis initio erumpunt in hostes obsessi. Galatini Mehemetem sibi placatum volunt. Byzantinis tamen favent et opem ferunt. Mehemetis classis prope Constantinopolim accedit. Naves quinque cibariis onustæ Constantinopoleos portum, frustra Turcis obstantibus, ingrediuntur, et hac de causa Mehemetes Contostaulum suum Paldam contumelia verberibusque afficit. Mehemetes terra e Bosphoro in sinum Ceratimum navigia et biremes transfert. Terra Constantinop. oppugnata Mehemetes, et tormentis muros quassat. Medicamen tormentis ne dirumpantur adhibitum. Joannis Huniadæ legatus consilium perniciosum adversus obsessos bombardario Mehemetis, falsa opinione ductus dedit. Muri urbis ad S. Romani portam diruti. Obsessi strenue resistunt, sed Constantinus percussitur et ut Mehemetem ad pacem et obsidionis solutionem adducat, vertigul offert, quod respuit Mehemetes. Justinianus infelici successu Turcorum biremes in sinu Ceratimo incendere tentat. Turci Galatinorum navem demergunt. Pontem in Ceratino sinu Mehemetes fabricat.

Ὁ βασιλεὺς οὖν Κωνσταντῖνος ὅσον δύναμις ἐπιμελούμενος ἐπιμελεῖτο σὺν τοῖς τοῦ Γαλατᾶ Γενουταῖς· καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ εἶχον κατὰ νοῦν ἀπαραίτητον λογισμόν, ὅτι ἐὰν ἡ πόλις ἀλώ, καὶ τὸ φρούριον αὐτῶν ἔρημον γενήσεται. Ἐν τούτῳ στείλαντες ἐν τῇ Γενουᾷ προλαβὼν γραφὰς δεδωμένοι βοήθειας, ἀντέγραψαν, ὡς ἴδῃ ἔρχεται μία ναὺς σὺν φ' ἑπτάταις εἰς βοήθειαν τοῦ Γαλατᾶ. Καὶ αἱ τῶν Βενετικῶν ἐμπορικαὶ τριήρεις (61) κατελθούσαι ἐκ τῆς Μαϊώτιδος λίμνης, καὶ τοῦ Τανάϊδος ποταμοῦ, καὶ ἐκ Τραπεζοῦντος, ὁ βασιλεὺς οὖν, καὶ οἱ Βενετικοὶ οἱ κατοικοῦντες ἐν τῇ πόλει, οὐκ εἶασαν αὐτὰς καταρῆν ἐν Βενετία, ἀλλ' ἔμειναν εἰς βοήθειαν τάχα τῆς πόλεως. Ὁμοίως καὶ ἐκ τῆς Γενουᾶς ἐλθὼν εἰς ὄνοματι Ἰωάννης Ἀδύγος (62) ἐκ τῶν Ἰουστινιανῶν σὺν δυοῖ νηυσὶν ὑπερμεγέθεσιν, ἔχων καὶ πολεμικὰς παρασκευὰς πολλὰς καὶ καλάς, σὺν ἐνόπλοις νέοις Γενουταῖς ἀραικὸν πνέοντας θυμόν. Καὶ ὁ αὐτὸς Ἰωάννης ἐπιδέξιός ἀνὴρ, καὶ εἰς παραταγὰς καὶ συνασπισμοὺς πολέμων δοκιμώτατος. Ἐδεξιώσατο τοῦτον ὁ βασιλεὺς, καὶ βόδας ἐμέτρησε τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ, καὶ εὐεργεσίας ἔνειμε, καὶ πρωτοστράτορα τοῦτον ἐτίμησε, καὶ αὐτὸς τὴν φύλαξιν τῶν πρὸς τὸ παλάτιον κειμένων τειχέων ἀνελάβετο. Καὶ γὰρ ἦσαν ὄρωντες τὸν τύραννον ἐκεῖ τὰς σκευὰς τὰς πετροβόλους πηγγύνοντα, καὶ τὴν ἄλλην πᾶσαν ἀντίμαχον ἐν τοῖς τείχοις παράταξιν. Εὐηργέτησε δὲ τοῦτιμ καὶ διὰ χρυσοβόλου γράμματος τὴν νῆσον Λήμνον· εἰ ἀποκρουσθήσεται ὁ Μεχεμετ, καὶ ὑποστραφήσεται ἀπρακτος, ἐξ ὧν θαρρεί κερδᾶναι τῆς πόλεως. Ἐκτοτε οὖν ἐμάχοντο ἥρωϊκῶς οἱ Λατῖνοι σὺν τῷ Ἰωάννῃ, ἐξερχόμενοι ἐκ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως, καὶ ἰστάμενοι ἐν τῷ ἔξω κάστρῳ, καὶ ἐν τῇ τάφρῳ· πολλακίς καὶ ἐκτὸς τῆς τάφρου ἐκπηδῶντες ἐσυνεπλέκοντο τοῖς Τούρκοις Ῥωμαῖοι, ποτὲ μὲν ἀφέντες, ποτὲ δὲ

At vero Constantinus imperator urbi tuendæ, quantum viribus pollebat, cum Genuensibus Galatæ incolis præt intentus. Hi namque opinionem præceperant, a qua haud dimovere ipsos promptum erat, urbe capta, castrum suum etiam devastatum iri. Hac de causa Genuam litteras antea scripserant, quibus opem ac suppetias sibi mitti rogabant; ad quas Genuenses respondere, navem unam, quæ quingentos milites Galatæ castro tuendo veheret, ad eos proficisci. Venetorum etiam triemes actuarias commercio inservientes a palude Mæoti, Tanai et Trapezunte reversas, imperator et Veneti, qui in urbe habitabant, retinuerunt, nec Venetias redire permisissent; ut si fors ita ferret, urbi auxilio et usui esse possent. Advenerat Genua Joannes Longus ex gente Justiniana, duabus navibus magnis vectus; quæ, præter multas machinas eximias cæterumque belli apparatus, miliibus ætatis robore præstantibus ac generosis instructæ erant. Joannes ipse vir solers in ordinanda acie pugnisque ineundis expertus ac peritissimus erat. Illum benigne 150 suscepit imperator stipendiaque ejus militibus solvit: præterea beneficiis et protostrotatoris exercituum dignitate eum cohonestavit. Is itaque urbis murorum partem palatio vicinam tuendi ac propugnandi onus suscepit; nam tyrannum tormenta aenea lapidibus emittendis parata, cæterasque ad oppugnandum machinas adversus illam partem collocare animadverterant. Imperator insuper aurea bulla Lemnum insulam Joanni Longo donavit, si urbis obsidionem solvere coactus, frustra adhibitis machinis, reque infecta pedem Mehemetes referret. Latini Joanne duce alias portis urbis erumpentes, alias in exteriori muro stantes, quandoque in fosseam desi-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(61) Βενετικῶν ἐμπορικὰς τριήρεις. Tres fuerunt, ut adnotat Leonardus, qui intra urbis muros tunc agebat. Aderant insuper duæ agiles seu leves triremes Venetæ actuarias illas comitatæ. Brzanius, lib. xii, naves Genuenses septem, Cretenses tres, et

Chiensis paucas in Byzantii portu fuisse tradit.

(62) Ἰωάννης Ἀδύγος. Leonardus eadem de Longo narrat, deque extra portas obsessorum eruptionibus.

lientes fortissime pugnauerunt. Sæpius etiam fossa superata Romæ vario successu, modo cedentes, modo captivos Turcos trahentes, cum his manus conseruere. Hoc tamen Romæis minime conducebat; quippe verum dictu adversus viginti Turcos Romanum unum stetitisse. Cominus cum Turcis pugnantibus, eruptione e portis facta, quid commodi ad eos redibat? Propterea consilium datum est, ut Romæi per propugnacula stationes habentes, alii quidem iaculis, alii sagittis pugnarent: alii cannis ferreis globulos plumbeos in hostes emitterent; hi quini vel deni, nycum Ponticarum magnitudine, pulvere ignescente simul emissi, vim perforandi ac penetrandi habent; ita ut in hominem ferro armatum si ceciderit unus, clypeum et corpus transadactus pervadat in aliumque obvium transsiliat, et ab hoc in alium, donec vis pulveris refrigerat: hocque impetu duos vel tres homines que usum didicerunt amplioremq; fecerunt Turci.

Aprilis mensis trientes duo paucis velitationibus subitisque præliis transacti sunt, dum tyrannus novis copiis contractis exercitum suum augetet; ad quem multitudo innumerabilis militum, tam qui nomina vocati militiæ dederant, quam qui sponte venerant, confluit; qui itaque illum considerabant, quadringenta hominum milia superare coniecerunt. Galatini equidem Genueses, dum tyrannus Adrianopoli adhuc ageret, destinatis ad eum legatis amicitiam integram illibatamque servare, renovatis scriptis olim fœderibus profitentur. Amicum se eis esse respondit, nullaque ab eis quos diligeret, causa se divelli passurum, modo urbi auxilium ipsos non tulisse constaret: quod se haud facturos polliciti sunt. Veruntamen unus ab altero, quod successus probavit, delusus ac derisus est. Galatini enim, quomodo superioribus 151 temporibus urbem bello petitam, ac obsidione ab illius majoribus, qui re infecta recesserant, frustra cinctam noverant: eundem exitum hunc manere principem persuasi, Constantinopolitanis benevoli ac amici, ex oppidanis suis cohortes auxiliares miserant: quodque Mehemetis amicitia ipsis valde suspecta erat hætaque videbatur, clam urbi, prout ipsos decebat, opem ferebant. Secum rursus hæc dicebat tyrannus: *Serpentem dormientem, quousque draconem occidero: uno deinde, eoque levi, ictu capiti impacto vertigine circumactum calcabo*; quod etiam postea contigit. Eodem etiam

λαμβάνοντες. Πλήν τούτου οὐκ ἦν ἀπαθὸν τοῖς Ῥωμαίοις. Καὶ γὰρ εὐλογοῦν ἂν εἶπεν εἶναι ἓνα Ῥωμαίων πρὸς ἑκατοὶ Τούρκους· τί ἐδύνατο καταπροσωπῆσαι, καὶ ἐξελεῖν; Πλήν ἡ βουλὴ ἐδίδοτο, ὥστε τοὺς Ῥωμαίους ἀντιμαχεῖν ἐκ τῶν τοιχῶν διὰ τῶν προμαχώνων, οἱ μὲν διὰ τετραβολικῶν βελῶν, οἱ δὲ διὰ τοξικῶν, ἄλλοι δὲ μολυβδοβόλων ἀπολυομένων διὰ βοτανῶν πέντε καὶ δέκα ὁμοῦ, σμικρὰ ὡς κάρυα ποντικὰ τὸ μέγεθος, ἀποτελοῦντα δύναμιν τρήσεως· ὡς εἰ τύχοι ἐμπυσεῖν σιδηροφόρον σῶματι, καὶ τὴν ἀσπίδα, καὶ τὸ σῶμα διατρήσας ἐξέρχεται, καὶ εἰς ἄλλο μεταπηδᾷ, εἰ τύχοι, εἶτα ἐξ αὐτοῦ εἰς ἕτερον ἕως οὗ ψυχρανοῖται ἡ δύναμις τῆς βοτάνης· καὶ διὰ μιᾶς προσβολῆς δύναται ζημιῶσαι δύο καὶ τρεῖς. Ἐμαθον οὖν καὶ οἱ Τούρκοι, καὶ χρῶνται καὶ αὐτοὶ τὰ ὁμοία καὶ ἐπέκεινα.

interfici simul possibile. Machinam istam ejus-

Περαιωθέντος οὖν τοῦ Ἀπριλίου τὸ διμοῖρον ἐν ὀλίγοις ἀντιμάχοις, ὃ γὰρ τύραννος εἰς πλεονήθρολζετο, συνήχθησαν οὖν ἄνδρες κλητοὶ καὶ αὐτόκλητοὶ ὑπὲρ ἀριθμῶν δυνατὴν εἶπεν. Ἐλεγον οὖν, ὅσοι κατεσκόπευσον, εἶναι ὑπὲρ τετρακοτίας χιλιάδας. Καὶ οἱ τῶν τοῦ Γαλατᾶ Γενουταῖ (63), καὶ πρὸ τῷ ἐλθεῖν τὸν τύραννον ἐτι δυνάτα ἐν Ἀδριανουπόλει, ἔστειλαν πρέσβεις, ἀγγέλλοντες τὴν εἰς αὐτὸν ἀκραίονη φιλίαν, καὶ ἀνανεοῦντες τὰ προγεγραμμένα ἐκτυπώματα· καὶ αὐτοὺς ἀπελογεῖτο, ὡς φίλος αὐτῶν εἶναι, καὶ ἀδιάσπαστος τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀγάπης, μόνον μὴ εὐρεθῶσι βοηθοῦντες τῇ πόλει· καὶ αὐτοὶ ὑπέσχεοντο. Πλήν εἰς ἐκ τῶν δύο κατεγελάτο, ὡς τὸ τέλος ἐδειξεν· οἱ γὰρ τοῦ Γαλατᾶ ἐνενοῦν, ὡς καθὰ καὶ ἐν ἑτέροις χρόνοις; ἡ πόλις ναταπολεμισθεῖσα παρὰ τῶν γονέων αὐτοῦ, οὐδὲν ὠνήσαντο ἀπελθόντες ἀπρικοὶ· οἱ δὲ τοῦ Γαλατᾶ οὖν ἐκείνοις φιλίαν δεικνύντες, τοὺς μὲν πόλιτας ἰδύσαν τὴν παρ' αὐτοῖς ἐξεργασμένην βοήθειαν, οὕτω θαρροῦντες γενέσθαι καὶ ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ· ὡς πλάνον μὲν τὴν φιλίαν ὑπέπτευσον, τῇ δὲ πόλει τὰ εἰκόσια συνεμάχοντο κρυφίως. Ὁ δὲ τύραννος πάλιν ἐν ἑαυτῷ ἔλεγεν· Ἐάσω κοιμᾶσθαι τὸν δριμύτως οὗ καθελῶ τὸν δράκοντα, καὶ τότε μὲν πληγῇ ἐλαφρὰ κατὰ κεφαλῆς καὶ τοῦτον σκοροθινιδίσει· ὃ καὶ γέγονε. Τότε συνήχθησαν καὶ διὰ θαλάσσης τὰ πλοῖα αὐτοῦ σὺν τριήρεσι, διήρεσι, D πλοιαρίοις ἕως τριακόσια τὸν ἀριθμῶν. Ὁ δὲ λιμὴν τῆς πόλεως ἦν κεκλεισμένος σὺν τῇ ἀλύσει (64), ἀπὸ τοῦ μέρους; τῆς πόλεως τῆς πόλεως τῆς καλου-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(63) Καὶ οἱ τῶν τοῦ Γαλατᾶ Γενουταῖ. Leonardi. clam Galatinos opem tulisse obsessis ait: verum eos ignavia arguit, quod castrum ad fauces Bosphori ædificari non impedierint.

(64) Ἦν κεκλεισμένος σὺν τῇ ἀλύσει. Constantinopoleos portum catena ferrea clausum fuisse securitatis causa constat, cum Galli Constantinopolim expugnauerunt: ut Nicetas in Annalibus docet. Ἦς δὲ οἱ μὲν ἐπίγειοι, οἱ δὲ ἐνάλαιοι τῷ φρουρίῳ ἐπέστρεψαν, ἐν ᾧ εἰθισται Ῥωμαίοις σιδηρᾶν βαρυ-

τάλαντον ἀποδέειν ἀλύσειν, ἥνικα πλοίων πολεμίων ἐνσταλῆ τις ἐφοδος, εὐθὺς προσβάλλουσι τῷ ἐρύματι. Ut vero, qui terra profecti et mari advecti erant, ad castrum accessere: in quo retinaculum fixum est, cui catenam ferream gravissimamque alligare solent Romæi, si classis hostilis irruptio immineat: statim illud oppugnant. Laonicus, lib. viii, catena ferrea clausum fuisse portum hocce obsidionis tempore tradit.

μῆνης Ὀραίας, εἰς τὸ τοῦ Γαλατᾶ μέρος, καὶ αἱ Ἀ νῆες Ἰσταντο ἔνδον ὀρμαθηδῶν προσέχοντες τὴν λιμένα καὶ τὴν ἄλυσιν. Αἱ δὲ νῆες, ἃς εἰρήκαμεν πέντε (65), μία ἡ τοῦ βασιλέως φέρουσα φόρτον τὸν ἐκ Ἡλοποννήσου σίτον, αἱ δὲ ἄλλαι τέσσαρες ἐκ Γενούας βογευθεῖσαι παρὰ τοῦ βασιλέως, Ἰσταντο μὲν ἐν Χίῳ μέγχι Μαρτίου μηνὸς ἔλου διὰ τινὰς αὐτῶν χρείας. Εἰσελθόντος οὖν Ἀπριλίου, καὶ βουλομένων ἄραι τὰς ἀγκύρας, ὁ βορέας αὐτοὺς ἐνεπέδξεν. Ἦσαν οὖν οἱ πλιταὶ ἐν ἐπιπέδῳ πολὴν ὡσαύτως καὶ αἱ νῆες. Τοῦ βρέου οὖν καταπρανοῦς παρόντος, καὶ νότου ἀρξάντος πνεῖν, ἐξῆλθον τῆς Χίου λιμένος· καὶ κατ' ὀλίγον πνέοντος τῆ πρώτῃ ἡμέρᾳ, τῆ δευτέρᾳ ἐκραταίουτο, καὶ βιαίως ἐφέροντο ὑπ' αὐτοῦ αἱ νῆες. Ἰσταντο οὖν οἱ τῆς πόλεως, ἐκδεχόμενοι τὴν καλὴν ταύτην ἀπανδοχὴν, εἰ καὶ μηδὲν ὤνησαν. Φανέντων οὖν τῶν νηῶν, εὐθύς ὁ τύραννος ὡς ἄγριος δράκων ὤρμησε κατὰ τὸν αὐτοῦ τριῖρων καὶ τῶν λοιπῶν πλοίων, λέγων καὶ προστάσων αὐτοῖς, ὅτι ἐκ τῶν δύο πρόκειται γενέσθαι τὸ ἐν, ἢ τὰς νῆας λαβεῖν, ἢ κωλύσαι τοῦ μὴ εἰσελθεῖν ἐν τῷ λιμένι. Τότε ἐξελθόντες τὰ πλοῖα Ἰσταντο ἐκδεχόμενα τὴν ἄριξιν τῶν νηῶν ἐκ τοῦ λιμένος τῆς χρυσῆς Πύλης ἐκτός. Αἱ δὲ νῆες ἐλθοῦσαι κατὰ τὴν Ἰσθμὸν, καὶ βουλόμεναι περᾶσαι τὸν Μεγαδημητριον τὴν ἀκρόπολιν, τοῦ εἰσελθεῖν ἐν τῷ Κερατίῳ κόλπῳ, τὰ πλοῖα ἀντίσταντο ταῖς ναυσίν. Ἦν γάρ καὶ ἡ θάλασσα ἐκείνη τῆ ὥρᾳ εὐδίας, ἀνέμου μὴ πνέοντος. Καὶ ἦν ἰσθμὸς ἐξήνθησαν· καταστρωθεῖσα γάρ ἡ θάλασσα τοῖς Ἰσθμίοις τριακοσίοις τῶν Τούρκων, καὶ πέντε μεγίστοις τῶν νηῶν, ἐξήπλωτο ἡ θάλασσα ὡς χέρσος, καὶ ὑπὸ τῶν βελῶν οὐδὲ τὰς κώπας ἠδύναντο καταφέρειν ἐν τοῖς ὕδασι. Οἱ δὲ τῆς νηός, ὡς ἀετοὶ ὑπόπτεροι, ἀνωθεν, ὡς κερανοῦς, τὰ βέλη τῶν τζαγρῶν κατέπεμπον, καὶ τὰς σκευὰς ἀπέλυον, καὶ φόνος οὐκ ὀλίγος τῶν Τούρκων ἐγένετο. Ὁ δὲ τύραννος ὑπὸ τῆς ἄγαν ἀλαζονείας ὀρμήσας ἐν τῇ θαλάσῃ ἐποχοῦμενος ἴππῳ, ἐφαντάζετο σχιζέειν τὴν θάλασσαν, καὶ ἕως αὐτῶν τῶν νηῶν διὰ τοῦ ἴππου πλεῦσαι· τὸσον ἔθυμοῦτο ἐν τοῖς αὐτοῦ, καὶ ἡ ἐνοπλοῦ στρατιὰ σὺν αὐτῷ. Τότε ἀνέμου πνεύσαντος, καὶ τὰ ἰσθμια φύσηθέντα, σχιζάντες τὰ πλοῖα τὴν ἐν τῷ λιμένι ὁδὸν ἐπλεον, τὰ δὲ πλοῖα ἔμειναν. Εἰ γὰρ ἦν ἔμπροσθεν αὐτῶν τότε ὁ στόλος τοῦ βαρβάρου, ἐδύναντο ἄν αἱ πέντε αὐταὶ νῆες καταποντίσαι καὶ τὰ τριακόσια. Ὁ δὲ τύραννος μὴ γινώσκων τὴν τῆς θαλάττης ἐπιτήμην μόνον ἐκέγραγεν. Ὁ δὲ μέγας Κοντόσταυλος αὐτοῦ οὐκ ἠθέλησεν ἀκούσαι, καὶ γὰρ περὶ αὐτῶν ἐπρόσθετεν. Τότε θυμωθεὶς ὁ τύραννος ὤρρισε τὸν στόλον ἀπελθεῖν ἐν τῷ διπλῷ κίονι, τὴν δὲ μέγαν Κοντόσταυλον ἀχθῆναι ἐνώπιον αὐτοῦ. Ἀχθέντος οὖν, καὶ κατὰ γῆς βιφέντος, καὶ ὑπὸ τεισάρων ταυσοθέντος, αὐτὸς ὁ ἡγεμὼν οἰκείαις χερσίν ἐτυφε, δοὺς ἑκατὸν σὺν μιᾷ χρυσῇ βάβδῳ, ἧς ἡ κεφαλὴ χρυσίου καθαροῦ σταθμίου λητραι

A tempore Mehemetis navigia, acatia, biremes, et triremes trecentæ simul prope urbem appulerunt. At portum urbis cæliena extensa, a porta, quæ Pulchra appellatur, ad Galatæ littus clauderat, navesque continua serie connexæ, portus latitudinem et cætenæ longitudinem occupantes, intra eam stationem habebant. Classis porro quinque navium nobis memorata, quarum una e Peloponneso cibaria subvehens imperatoris erat, cæteræ quatuor mercede conductæ Genuensium erant, in Chii portu, dum sibi necessaria comparant, totum mensem Martium transgere. Ineunte Aprili e portu solvere cum decrevissent, boreas spirans obstitit. Quamobrem Constantinopolitani, pariterque navium illarum vectores mæsti admodum, animoque valde consternati erant. At borea cadente cum auster flare cœpisset, portu solverunt. Prima die vento leni ac mediocri lati; altera vehementius flante austro celerius etiam ferebantur, Constantinopolitanis hanc egregiam, nihilque ipsis profuturam, rerum copiam interim expectantibus. Ubi vero in urbis conspectum venerent naves, ad triremes suas cæteraque navigia celeri impetu occurrit tyrannus, taliaque imperat; alterum e duobus faciendum incumbit, vel naves capiendæ, vel portus ingressu arcendæ sunt. A littore itaque progressa ejus navigia, in medio freto, navium appulsum extra portum Aurææ portæ expectantibus, stabant. Navibus autem rectam viam tendentibus, annitentibusque Megademetrium arcem, ut sinum Cæratinum ingredi possent, superare, navigia obstabant; mare quippe, vento tunc posito, tranquillum erat. Spectaculum etiam visendum exhibebatur strati maris Turcorum velis trecentis, et quinque magnis navibus, videbaturque æquor ad campi planitie inftar complanatum; nec propter telorum frequentiam remi in aquam demergi poterant. Navium vectores, ut aquilæ alatae e superiori loco in navigia humiliora balistis tela, velut fulmina, 152 emittebant, quorum machinas disruperunt, Turcorum ingenti strage edita. Tyrannus ingenta superbia et vanitate impulsus, undas findere posse, et equo vectum ad naves usque suosque armatos penetrare confidebat; tantus animi, quo in rebus suis agendis ferebatur, impetus erat. Vento interea excitato velaque simuante, naves per acatia media, quæ stationem suam non deseruerunt, in portum deferuntur. Quod si tunc universa classis barbari obviam stetisset, illam quassando ac demergendo quinque naves istæ pares erant. Tyrannus, rei nauticæ ignarus, ad clamores et vociferationes conversus est; quibus magnus ejus Contostaulus, cum absurda juberet, auscultare noluit. Ira tunc accensus tyrannus classem ad duas columnas abire et coram se magnam Contostaulum adduci jubet. Quem attractum et in terram dejectum, quatuor satellitibus illius membra distendenti-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(65) Αἱ δὲ νῆες, ἃς εἰρήκαμεν πέντε. Tres fuisse

Chienses narrat Leonardus, et nav. le prælium de-

scribit: Laonicus etiam, lib. viii, adjuvans.

bus, princeps ipse suis manibus aurea virga librarum quingentarum pondo (quam ad tyrocinium in verberando faciendum comparaverat), centum plagis inflictis verberavit. Ille vero Contostaulus, natione Bulgarus, nomine Palda, quodam inter suos principum viro ortus erat. Jamdiu ante mancipium factus a patria religione et pietate defecerat, Mehemetisque patri servitutum servierat. Is ante quatuor annos in Lesbum piraticam exercens excurrerat, multosque captivos abduxerat: remigibus porro ac navibus invisus ut qui prædæ ipsis subtraheret ac surriperet. Ut ergo eum a tyranno spretum, virgis cæsum ac contumeliose habitum vident, Azapidum unus, genæ ipsius lapide incusso, alterum oculum eruit. At naves portum ingressæ, a Constantinopolitanis soluta catena, intra ipsam accipiuntur. Tyrannus naves octo magnas, minores plures viginti, triremesque imperatoris ac Venetas, aliaque plurima parva navigia portum occupare conspiciens, illo se non posse potiri cognovit, stratagemata ideo audax, generoso fortisque viro dignum comminiscitur. Per dumeta et vepres post Galatam sitas rectam viam a parte, quæ orientem infra duas columnas respicit, usque ad alteram partem littori Ceratini sinus e regione Cosmedii conterminam, sterni imperat: et pro loci qualitate quantum possibile fuit, complanata via, phalangiis impositas biremes, velis expansis ex trajecto ostii sacri terra circumnactas et tractas in Ceratinum sinum inferri jubet; statimque illud factum est. Biremes itaque trahentibus, in quarum singulis unus prætor gubernator assidebat, alius ad puppim clavum regebat. Tertius autem tympannus moderabatur, 153 velaque agitabat, alius tympanum pulsabat; cæterum etiam nauticum a tubicinis cantatum. Dumeta interim ac torrentes navi-

A πεντακόσθαι (66) ἦν αὐτὸς κατασεύσασεν ἕνα παλιγγ αὐτὴν, ὡς δοκίμιον. Ἦν δὲ ὁ ἄνθρωπος τὸ γένος ἐκ τῶν Βουλγάρων Ἑλλῶν, τινὲς τῶν ἀρχόντων Βουλγαρίας υἱὸς Πάλδα ἐπονομαζόμενος (67). Ἐδουλώθη οὖν πρὸ καιροῦ, καὶ ἐξωμόσατο τὸ πάτριον σέβας, καὶ ἦν δοῦλος πατρικῆς τοῦ Μεμετέ. Αὐτὸς ἦν ὁ πρὸ τεσσάρων ἐτῶν ἐλθὼν ἐν τῇ Λέσβῳ, καὶ ἀρχαλιωτίας ἀρχαλιωσίαν ἀπειρον. Ἦν δὲ καὶ τοῖς ἀπελάταις οὐ καλὸς φίλος, ἀρκάζων αὐτῶν τὰ λάφυρα. Καὶ ἰδόντες αὐτὴν ὑπὸ τοῦ τυράννου καταφρονηθέντα καὶ ραβδισθέντα, εἰς τῶν Ἀζαπίδων λίθον ἄρας, καὶ κατὰ κήρυξ κρούσας, ἐξώρυξε τὸν ἕνα ὀφθαλμὸν αὐτοῦ. Αἱ δὲ νῆες ἐλθεῖσαι ἐν τῷ λιμένι, καὶ οἱ τῆς πόλεως χαλάσαντες τὴν ἄλυσιν Ἰδωκαν εἰσόδον αὐτάς. Τότε ὁ τύραννος ἰδὼν τὴς νῆας τὰς μεγάλας ὀκτώσοντας, τὰς μικρὰς ἐπέκεινα τῶν κ', καὶ τριήρεις βασιλικὰς, καὶ τριήρεις τῶν Βενετικῶν, καὶ ἄλλα πλεῖστα μικρὰ, ἔγνω ὡς οὐκ ἔστι δυνατόν τοῦ κατασεῖν τὸν λιμένα, καὶ τεχνάζεται γενναῖόν τι καὶ ἀνδρείον σόφισμα. Προσάττει τοῦ εὐθυδρομηθῆναι (68) τὰς νῆας τὰς ὀπισθεν κειμένας τοῦ Γαλατᾶ, ἀπὸ τῆς μερὸς τὴς πρὸς ἀνατολὴν κάτωθεν τοῦ διπλοῦ κίονος (69), ἕως τὸ ἄλλο μέρος τοῦ Γαλατᾶ τὸ πρὸς τὴν αἰγιαλὸν τοῦ Κερατίου κόλπου κείμενον ἀντικρὺ Κοσμηδίου. Καὶ ποιήσαντες τὴν ὁδὸν ὁμαλὴν, ὅσον εἶδοντο, διὰ τῶν φαλάγγων (70) ἐπιβιάσας τὰς διήρεις, καὶ τὰ ἰστία πτερώσας ἐκέλευσεν ἔλκεν διὰ ξηρᾶς ἐκ τοῦ πορθμοῦ τοῦ ἱεροῦ στομίου (71), καὶ εἰσάγειν εἰς τὸν Κεράτιον κόλπον τὰ πλοῖα· ὃ καὶ γέγονεν. Ἐδύκοντο δὲ τὰ σκάφη, καὶ ἐν ἑκάστῳ πρῶτος, καὶ ἄλλος ἐπὶ τῶν οἰάκων καθήμενος· ἕτερος δὲ τὸ πτερὸν κρατῶν τὸ ἰστίον ἐτίνασεν, ἄλλος τύμπανον, ἕτερος σάλπιγγα κρούων ἐμολώθει ὀκλάσειον μέλος. Καὶ ἐξ οὐρίας πλέοντες, τὰς νῆας καὶ

Ismaelis Bulliadi notæ.

(66) *Αἱ τρεῖς πεντακόσθαι*. Hoc per hyperbolam dixit Ducas; quingentas etiam uncias æquavisse incredibile est, nedum tot libras verum fuerit. Fortasse drachmæ hic intelligende sunt, quarum quingentæ æquant uncias 62 cum semisse unius, id est libras nōst-as quatuor, minus sesuncia.

(67) *Πάλδα ἐπονομαζόμενος*. Balthoglum appellatum Leonardus: cui vitam concessisse Mehemetem procerum precibus flexum: fortunis tamen omnibus honoribusque privatum scribit. Laonicus l. b. viii, paulo aliter de Palda, quem Pantoglen vocat, disserit, et inter præliandum a suis læsum fuisse tradit. Phranzes quoque adeundus, lib. iii, cap. 10.

(68) *Προσάττει τοῦ εὐθυδρομηθῆναι*. Hoc factum fuisse asserit etiam Leonardus Chienais: et per stadia 70 terra tractas fuisse biremes. Res equidem ardua, et locorum peritis tanto magis difficilis videtur, quod e mari per clivum sursum trahendæ fuerunt. Augustinus Justinianus in Chronicis Germanensibus terra tractas in *aquas dulces* tradit: id est in fluviorum Barbysæ et Cydaris ostia, quibus in sinum Ceratinum influunt. Leuclavius, lib. xv, t'ansvectionem illam navigiorum terra factam quoque asserit, ut et Laonicus lib. viii, et Phranzes lib. ii, cap. 10. Exstat apud Zonaram in Basilio Macedone, et apud Cedrenum, tale traductarum terra navium ex uno mari in aliud exemplum

Nicetas Ooryphas Saracenos ut imparatos et ex improviso opprimeret, e Cenchreorum portu in sinum Corinthiacum terra traduxit. Zonaras, Διὰ τοῦ κατὰ Κόρινθον ἰσθμοῦ ταχέως διαγαγὼν τὰς τριήρεις ἐν τῇ ξηρᾷ ἐτίθηται τοῖς πολεμίοις ἀνωτῶν etc. Per isthmum Corinthiacum terra triremes celeriter traexit, et ex improviso hostes adoritur.

(69) *Κάτωθεν τοῦ διπλοῦ κίονος*. Uno verbo Διπλοκίονον dicitur. Turcis vero *B iziktichs*, id est *Cungrum Sazum*: quod a Galata ad Pontum Euxinum navigantibus post superatum locum, qui *Ortachioi* appellatur, ad sinistram statim occurrit.

(70) *Διὰ τῶν φαλάγγων*. Phalangia ligna sunt, quibus naves dum in terram subducuntur, aut in navali repositæ stant, fulcuntur. Phranzes ad eundem, lib. iii, cap. 10. Notabit lector in Latina versione pro voce illa *ιστία* que nobis excidit, legi oportere *ex ostii sacri frito*.

(71) *Ἐκ τοῦ πορθμοῦ τοῦ ἱεροῦ στομίου*. Hoc loco στόμιον ἔρην juxta Διπλοκίονον collocare videtur Ducas, unde navigia in sinum Ceratinum terra tracta sunt. In quo locorum situ cum Gullio et Leuclavio non consentit: qui στόμα ἔρην supra castella locant versus Pontum Euxinum: ita vocatum a templo Jovis Umi, quod in Christianæ religionis templum a Constantino Magno postea commutatum est.

τοὺς βύακας, τὴν ξηρὰν διήρξαντο, ἕως οὗ κατα-
 τήσαντες ἐν τῇ ὑγρᾷ, ταύτας ἀνήγαγον ὀδοήκοντα
 τὸν ἀριθμὸν, αἱ δὲ βίφραι ὑπάρχουσαι, τὰς δὲ λοιπὰς
 εἴσεν ἐκεῖ. Τί; εἶδε τοιοῦτος; ἢ τίς ἤκουσεν; Ὁ
 Ξέρξης τὴν θάλασσαν ἐγεφύρωσε, καὶ ὡς ξηρὰν
 ἔτοσοῦτος στρατὸς ἐπάνω ταύτης διήλθεν. Οὗτος
 δὲ ὁ νότος Μικελῶν, καὶ ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τῶν γενεῶν
 αὐτοῦ τύραννος βασιλεὺς, τὴν γῆν ἐθαλάσσωσε, καὶ
 ὡς κατὰ κυμάτων, τὰ πλοῖα κατὰ τῶν κορυφῶν τῶν
 ὄρων ἀπέζευξεν. Ἄλλ' ὅπερ τὸν Ξέρξην οὗτος· καὶ
 γὰρ ἐκεῖνος ἐταβᾷ τὸν Ἑλλησποντον, παρὰ τῶν
 Ἀθηναίων ἀλοχύνῃ ἐνδυθείς ὑπέστρεψεν. Οὗτος δὲ
 τὴν ξηρὰν ὡς ὑγρὰν διαβᾷ, τοὺς Ῥωμαίους ἠφά-
 νισε, καὶ τὰς χρυσὰς βιῶτας Ἀθῆνας, τὰς κο-
 σμούσας τὸν κόσμον, τὴν βασιλῆα τῶν πόλεων
 εἶλε.

Ταῦτα μὲν διὰ θαλάσσης· διὰ δὲ ξηρᾶς, τὴν χω-
 ρεῖαν ἐκείνην τὴν παμμεγέθη φέρων ἀντικρῦ τοῦ
 τεύχους, ἔστησεν ἐν τῇ πόλει τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ
 πλησίον. Καὶ λαβὼν σημεῖον ὁ τεχνίτης· εἶχε γὰρ
 ἐκ πλαγίου φολέας δύο κατεσκευασμένας, χωρούσας
 πέτρας ὡς λίτρων (72) αὐτοφυῶς τεχασμένας. Καὶ
 ὅτε ἠθοῦλετο ἀπολθεῖν τὴν μεγάλην (73) ἐσημειοῦτο
 τὸν τόπον, πρῶτον πέμπων τὴν μικρὰν· καὶ τότε
 στοχαστικῶς ἐσφενδόνει τὴν μεγάλην. Καὶ κρούσας
 τὴν πρώτην βολὴν, καὶ ἀκούσαντες τοῦ κτύπου οἱ
 τῆς πόλεως, ἐννοοῦν γαγῆνασι, καὶ τὸ, Κύριε, ἐλέη-
 σον, ἐκραζόν. Ἦν δὲ τότε, κατὰ τὸ ἔθος, εὐρεθεῖ-
 σα (74) ἡ εἰκὼν τῆς πανυπεράγου Θεοτόκου τῆ
 ἐδόματι τῆς Δεκακαινῆς ἐν τῷ παλατίῳ· καὶ
 ἔκτοτε συχνάκις ἐλιτάνευον ἐν τῇ μονῇ τῆς χώ-
 τας (75), καὶ ἡ εἰκὼν ἐκεῖ ἔστατο μέχρις ἀλώσεως.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(72) Laonicus dicit fuisse semissis talenti, id est,
 50 libras, pondi.

(73) Καὶ ὅτε ἠθοῦλετο ἀπολθεῖν τ. μ. Hoc bombar-
 darius faciebat, ut certius dirigeret ictum majoris
 tormenti: quem, ut efficaciorē, ad locum destina-
 tum certo dirigi, magis intererat. Laonicus lib. viii,
 narrat, ad latera majoris tormenti duo minora
 apposita fuisse: ita ut tribus bombardis murus qua-
 teretur: primo minoribus, majori deinde, quod
 lapides trecentarum librarum pondi emittebat.

(74) Ἦν δὲ τότε κατὰ τὸ ἔθος εὐρεθεῖσα. Quo-
 tannis feria 5 quintæ septimanæ jejuniu(m)
 recitatur, atque etiam vigilia prima in palatio
 peragebatur imago B. Mariæ Virginis Hodegetriæ,
 a monasterio τῶν Ὁδηγῶν in palatium deferbatur.
 Codinus, cap. 12 *Offic. Constantinop.* Ἀποδὲ πρό-
 τως αὐτῶν ἐπιδημοῦσα ἐν τῷ παλατίῳ εἰκὼν τῆς
 ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Ὁδηγητρίας, μένει μέχρι
 καὶ τῆς μεγάλης Κυριακῆς τοῦ Πάσχα. Ἦντινα εἰ-
 κόνα ἐρχομένην μὲν ὑπαντᾷ ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ πόλει
 τοῦ παλατίου αὐλῆς· τῇ δευτέρᾳ δὲ ἀπερχομένην
 προσέκειται μέχρι καὶ τῶν ὕψλων ἔκτος Καὶ γενο-
 μένης ἐκεῖσε μνημῆς τῶν βασιλευῶν ὁ βασιλεὺς ὑπο-
 στρέφει. A prima quatuor istarum vigiliarum sanctis-
 simæ Deiparæ imaginē in palatium v. nit, et usque ad ma-
 gnam Paschæ Dominicam in eo moratur. Cui venienti
 ad portum aula palatii occurrit imperator. Feria
 vero secunda post Pascha, abentem deducit ad
 usque gradus altos exteriores: factaque ibi impera-
 torum commemoratione imperator revertitur. De
 hac sanctissimæ Virginis imagine a leundus Grego-

gantium specie superant, Irimesque octoginta ter-
 tra tractas ab uno littore, ubi cæteræ relictae sunt,
 ad aliud litus deducunt. Quis talium spectator un-
 quam vel auditor fuit? Mari equidem navibus con-
 strato pontem imposuit Xerxes, super quo ingentem
 exercitum trajecit. At hic novus Alexander
 Macedo, stirpisque suæ, uti spero, tyrannus ultimi-
 mus, navigiis per collium juga, velut per maris un-
 das, actis, in terram mare iuduxit. Xerxem insuper
 opere ac successu superavit, qui Hellespontum
 transvectus, accepta ab Atheniensibus clade, turpi-
 ter recessit. Mehemetes vero terra, quasi naviga-
 bili reddita rembrunqne patiente, trajecit, Romæos
 delevit, aureasque revera Athenas, urbem impera-
 toriam, mundi ornamentum expugnavit.

Atque ista quidem mari gerantur. Terra ve-
 ro tormentum bellicum illud immane in mœnium
 conspectum tractum, non longe a sancti Romani
 porta locatum est; ad scopum destinatum artifex
 collimaturus sic se parabat. Bombardæ binæ lo-
 cate erant ex obliquo, lapidum in globos affabre
 deformatorum librarum ... pondi capaces; majorem
 ille explosurus, locum imprimis designatum ino-
 rium primum quassabat: certo deinde ictu majorem
 emittebat. Ad fragorem et sonitum accensæ bom-
 bardæ, explosivæque primi globi, Constantinopolita-
 ni attoniti mutique resisterē: rupto deinde silentio
 in has voces, *Domine, miserere*, eruperunt. Per id
 tempus purissimæ ac castissimæ Deiparæ imago
 Diacænesimi septimanæ, ex recepta consuetudine,
 in palatio palam proposita exstabat; ubi usque ad

raz, libro v, qui Michaelē Palæologu(m) primum
 urbem, post exactos Latinos, intrasse, præcunte
 sancta imagine scribit. Lib. ix: Andronicu(m) senio-
 rem ante illam orasse, dum ipsius nepos junior
 An'ronicus ipsum invadit, tuncque in palatio
 stetit sancta imago extra tempus consuetum, cap'a
 siquidem fuit ab An'ronico juniore Constantinopoli
 Maii 21, multis post Pascha celebratum
 diebus, quæ etiam hujus ultimæ obsidionis tem-
 pore, in palatio ad expugnatam usque urbem man-
 sit. Cantacuzenus quoque lib. iv, cap. i, narrat
 Annam imperatricem ejusque filium Joannem im-
 peratorem orantes ante imaginem SS. Virginis
 Hodegetriæ stetitisse, cum ipse Cantacuzenus, occu-
 pata urbe in palatium penetravit. De illa qui plura
 volet, adeat Jacobi Gretzeri commentar. in cap. 12
 Ciropalate Codini.

(75) Ἐν τῇ μονῇ τῆς χώρας. Hujus monasterii
 hoc loco et pag. 162 mentionem facit Ducas. Illi
 Gregoras lib. ix, cap. penult. a Justiniano ædifi-
 catum, collapsum deinde ab Alexii imp. socru
 instauratum. tandem a Theodoro Metochita ruinæ
 proximum relictum fuisse lib. viii scribit. Grego-
 ras interpret vertit Choræ monasterium: quare
 vero Χώρα; appellatum sit nescio. In versione ver-
 timus, tanquam Χώρα; hoc loco regionem vel vi-
 cum significaret. Sed videtur melius esse, si
 Choræ monasterium appellemus; forte quia in
 urbis parte, quæ Χώρα proprie appellabatur, et
 quæ palatio vicina fuisse videtur, constructum
 esset.

diem captæ urbis stetit; atque interim in vici illius A monasterio omnes precibus crebro litabant. Quæ Deus per prophetam Jeremiam dixerat, tunc impleta sunt: *Ut quid ex terra longinqua thus Sabæum et cinnamomum mihi affers? Holocaustomata vestra mihi accepta non sunt, et sacrificia vestra non me delectant. Hæc propterea minatur Dominus: Infirmum ac invalidum hunc populum reddam: in ipsa urbe parentes ac filii languore simul deficient, vicini simul peribunt. Hæc præterea dicit Dominus: Ecce populus, gens magna a Borea venit. Reges multi, ab ultimis terminis terræ excitati, arcum gladiumque arripient. Impudens est, et non miserebitur: vox illius mari æstuanti similis; equis et curribus, fl:ia Ston, in acie sicut ignis adversum te stabunt. Perniciosæ porro illius machinæ inventor ac faber noto sibi quodam medicamine prospexerat, quominus tormentum æneum rumperetur.*

154 Tormentis illis lapides emitti vidimus ac novimus: post explosionem vero, nisi pilis ex lana densissime compactis connecta statim forent, ad vitri modum dirumpi: etiamque tali cura adhibita, duabus vel tribus explosionibus, in metalli poros subeunte aere, id pati. At qua arte id vitabat? Emisso lapide æneum tormentum nitri ac sulphuris vapore calefactum oleo statim perfusum, quo obstructi pori aeris penetrantis injuriam arcebant: et olei calore vis frigoris retundebatur: sicque explosionibus sustinendis illa machina par fuit, donec urbi ruinam attulisset. Integra etiamnum ad tyranni usus, cum ipsi liberati, superest. Impulsa ac quassata muri parte, in eandem collimabat lapidem denuo emissurus: sed cum Ianchi apocrisiarius, qui ibi tum aderat, destinatum ictum risu excepisset, ei que collimanti dixisset: *Si muros in terram nullo negotio ruere velis, a parte muri prius diruta ad proxime quinque vel sex orgyis distantem concerna machina, ictus unum et alterum æqualis altitudinis destina; quibus accurate directis ac libratiss, tertio murum quate, ita ut in trianguli figuram dispositi cernantur, illam mœnium partem in terram ruere conspicias.* Placuit consilium, cui paruit artifex, nec successu caruit. Qua ratione vero impulsus Hungarus ille tyrannum hac de re monuerit, enarrabo. Anno illo Hungariæ rex Romanorum imperator designatus fuerat, et a papa Nicolao coronam acceperat. Exauctorato etiam Ianco, qui curatoris nomine res administraverat, rex ipse imperator administrationem regni universam capessi-

Τότε ἐπληρώτο τὸ ρηθὲν παρὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Ἱερουμίου λέγοντος· Ἴνα τί μοι λίθων ἐκ Σαβᾶ φέρεις, καὶ κιννάμωμον ἐκ τῆς μακρόθεν; Τὰ δλοκαυτώματα ὑμῶν οὐκ ἔστι δεκτὰ, καὶ αὖ θυσίαι ὑμῶν οὐχ ἡδυνάρ μοι. Διὰ τοῦτο τάδε λέγει Κύριος· Ἴδού ἐγὼ δίδωμι ἐπὶ τὴν λαὸν τούτων ἀσθενείαν· καὶ ἀσθενήσουσιν ἐν αὐτῇ πατέρες καὶ υἱοὶ ἅμα· γελῶν καὶ ὁ πλησιότερος αὐτοῦ ἀπολοῦνται. Τὰδε λέγει Κύριος· Ἰδοὺ λαὸς ἔρχεται ἀπὸ Βορρᾶ, καὶ ἔθνος μέγα· καὶ βασιλεῖς πολλοὶ ἐξεγερθήσονται ἀπ' ἐσχάτου τῆς γῆς, τόξον καὶ ζιβύνην κρατήσουσιν. Ἰαμὸς ἔστι, καὶ οὐκ ἐλεήσει. Φωνὴ αὐτοῦ ὡς θάλασσα κυμαίνουσα· ἐφ' ἵπποις καὶ ἄρμασι παρατάξονται, ὡσπερ πῦρ εἰς πόλεμον ἐπὶ σὲ, ὁ θύγατερ Σιών. Ὁ δὲ σοφιστὴς τῆς κακίας ἐκείνης, ὁ τεχνίτης τι μέθοδον ἠπίστατο τοῦ μὴ διαβράχηναι τὴν χωνείαν. Καὶ γὰρ οὐδαμὴν χωνείας ἀπολυούσας προβόλους· μετὰ γοῦν τὸ ἀπολυθῆναι τοῦ σκεύους, εἰ καὶ μὴ ἐφυλάττετο σκεπαζομένη ὑπὸ πέλων ἐξ ἐρίων παχίων, παρευθὲς ὡς βελος διεβρήγνυτο. Καὶ μετὰ τοσαύτην ἐπισκοπήν, ἡ δὲ εἰς, ἡ τὸ πλέον τρις ἀποπέμπων ἐσχίζετο, τοῦ ἀέρος χωροῦντος ἐν τοῖς κοίλοις τῶν μετάλλων ὑποθαθῦμασιν. Οἷτος δὲ τί ἐποίησε; Μετὰ τὸ σφενδονισθῆναι τὴν πέτραν τῆς χωνείας ζεούσης ἀπὸ τῆς θερμότητος τοῦ νίτρου καὶ τοῦ τεάφου, παρευθὲ κατέβρεχεν αὐτὴν ἐλαίῳ, καὶ σὺν τούτῳ ἐπληροῦντο τὰ ἐνδον αὐτῆς ἀερώδη πάθη, καὶ οὐκ ἐνήργει τὸ ψυχρὸν λεανθῆν ὑπὸ τῆς τοῦ ἐλαίου θερμότητος, καὶ ἐβάσταζε τὸν κόπον εὐκόλως, ἄχρις οὗ ὑπούργησε τὸν βλεθρον τῆς πόλεως· καὶ ἐτι μετὰ ταῦτα φυλάττεται σῶα, καὶ ἐνεργεῖ πρὸς τὸ τοῦ τυράννου θέλημα. Κρούσας οὖν καὶ διασεισας τὸ τεῖχος, ἤβουλήθη ἐκ δευτέρου ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ βάλλειν ἄλλον ἓνα λίθον· τυχῶν δὲ ἀποκριστῆριος τοῦ Ἰάγκου ἐκεῖ ἔσκαψε τὴν βολὴν, λέγων, Εἰ βούλεις κατασεεῖν εὐκόλως τὴν τειχὴν, μετὰθεοὺς τὴν σκευὴν ἐν ἄλλῳ μέρει τοῦ τεύχους, ἀλέχοντι ἀπὸ τῆς πρώτης βολῆς ἐργυιάς ε' ἢ ἕξ, καὶ τότε ἐξισῶν τὴν πρώτην ἄρας ἔτεραν βολὴν. Τῶν δύο οὖν ἄρων κρουσθέντων ἐπιμελῶς, τότε βάλλε καὶ τρίτην, ὡς εὐρεθῆναι τὰς τρεῖς βολὰς ἐς τριγώνου σχῆμα, καὶ τότε ὕψει τὸν τοιοῦτον τεύχος εἰς γῆν καταπίπτοντα. Ἦρεσεν οὖν ἡ βουλὴ, καὶ οὕτως ἐπίπραχεν ὁ τεχνίτης, καὶ οὕτως ἀπέβη. Πῶθεν δὲ παρακίτησις ὁ Οὐγγρος οὕτως τὴν βολὴν ταύτην τῷ τυράννῳ δέδωκεν, ἤδη λέγω. Ὁ ρῆξ τῆς Οὐγγρίας (76) τῆς βασιλείαν τῶν Ῥωμαίων ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔτει παρα-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(76) Ὁ ρῆξ τῆς Οὐγγρίας. Ita se res habet. Anno 1453, Idib. Februarii, Ladislaus posthumus Alberti filius, Hungariæ rex, Budam venit: et a Joann. Hunnia de Corvino, qui a Varnensi clade prore Hungariæ fuerat, et Hungaricam rempublicam administraverat, arcem quam plurimæ ei, administrationem regni tunc capessenti, reddidit. Quod vero Turcorum mala fides suspectos ipsos semper redderet, Hungariæ partes inferiores tuncdas Corvinus suscepit. Perque multos dies in

regia aula versatus, et secum omnibus consiliis communicatis, a Ladislao honorifice dimittitur. Sed de pace inter Mehemetem et Corvinum inita, aut de pacis illius instrumento scripto reddito, missoque ad Mehemetem nuntio, nullum verbum historia Hungarica facit. Imo, ubi Ladislaus regni administrationem suscepit, adversus Turcos, Joanne Capistrano adhortatore, Corvinus statim se accinxit.

λαθῶν, καὶ στεφθεὶς παρὰ τοῦ πάππα Νικολάου, A καὶ ἀναζωσάμενος τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ, ἐξεβλήθη τῆς ἐπιτροπικῆς ἐξουσίας ὁ Ἰάγκος, καὶ ἀνελάβετο τὴν πᾶσαν φροντίδα τῆς ἀρχῆς ὁ ῥῆξ ἡ βασιλεύς. Ἐχὼν δὲ ὄρκους μετὰ τοῦ Μεχεμέτ ἀγάπης προσδιοριστικῆς τριῶν ἐτῶν, ἤδη πληρωθέντος τοῦ ἐνδὸς καὶ ἡμίσεως, ἐμήνυσε τῷ Μεχεμέτ λέγων, ὡς Ἐγὼ τὴν βασιλείαν παρέδωκα τῷ κυρίῳ μου, καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν οὐκ εἰμι τοῦ δευφρονδεύειν ἢ ὑπεσχέθη. λάβε τὰ ἔγγραφα ἃ ἔδωκας, καὶ δός τὰ ἡμέτερα, καὶ ἔσο ὡς βούλει μετὰ τοῦ ῥῆγός τῆς Οὐγγρίας. Αὕτη ἦν ἡ αἰτία τῆς ἀφίξεως. Περὶ δὲ βουλῆς, ἧς οὐκ ἔδει συμβουλευεῖσαι ὡς ὑπάρχων Χριστιανός, οὕτως ἀκούσας γράφω. Λέγεται ἔτι μετὰ τὴν τρίτην ἤταν (77), ἣν φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε, φεύγων ὁ Ἰάγκος, καὶ οὐχ ὡς ἤθελεν, ἢ ὡς ἔπρεπε καταλαβὼν τὰ οἰκεία, ἔτυχε τινος τῶν πνευματοφόρων ἀνδρῶν διηγούμενος τὰ τῆς ἤτης, καὶ ἀδημονῶν πῶς ἡ τύχη τὰ τῶν Ῥωμαίων κατέλιπε, καὶ πρὸς τοὺς ἀσεβεῖς χαρῶν ἔδλεψεν. Ὁ δὲ γέρων ἀπεκρίνατο, Ἰσθί, τέκνον, εἰ μὴ παντελῆς φθορὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἐπέλθοι, οὐκ ἐπιγελάσει τοῖς Χριστιανοῖς ἡ τύχη· δεῖ γὰρ τὴν πόλιν ὑπὸ τῶν Τούρκων φθαρῆναι, καὶ οὕτω τὰ τῶν Χριστιανῶν δυστυχήματα τέλος ἐξευσι. Ἐχὼν οὖν ἐν ὧσὶ τὴν ἀπάσιον ταύτην προφρησίαν ὁ τοῦ Ἰάγκου ἄγγελος, ἐπεθύμει συντομώτερον τὴν πόλιν ἀλῶναι, καὶ διὰ τοῦτο τὴν βουλὴν, πῶς δεῖ, καὶ μέλλει τὸ τεῖχος εὐκόλως πεσεῖν, ἐδίδαξε. Πεσόντα δὲ δύο τεῖχη ἔχοντα ἐν τῷ μέσῳ πύργον ἕνα, καὶ C ὁ πρὸς τῇ πύλῃ πύργος τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ (78) ἔκειντο χαμαὶ, ὀρθῶντες τοὺς ἔνδον, καὶ ἐρύμενοι ὑπ' αὐτῶν. Ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς Ἰωάννης γενναίως ἐμάχετο σὺν πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτῶν [αὐτοῖς], καὶ τοῖς τοῦ παλατίου, ἔχοντες ἐκ τοῦ Γαλατᾶ μέρος οὐκ ὀλίγων ἀνδρῶν ἐνόπλιον, καὶ γὰρ ἦσαν οὐκ οὐκ κινύντες ἀγάπην. Καὶ ἐξερχόμενοι διῆγον ἐν τῷ κάμπῳ τοῦ φοσάτου ἀφόδως, καὶ τὰ ζητούμενα χρειώδη ἐδίδουσαν ἀφθόνοι τῷ τυράννῳ, καὶ ἔλαιον διὰ τὰς σκευὰς, καὶ ἄλλο εἰ τι αἰτούντες οἱ Τούρκοι ἐφαίνοντο. Τοῖς δὲ Ῥωμαίοις κρύφα, καὶ διὰ τῆς νυκτὸς διαβαίνοντες τὴν ἡμέραν πᾶσαν συμμαχοῦντες ἦσαν· τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἀναλλαττόμενοι ἄλλοι ἐν τῇ πόλει, καὶ αὐτοὶ ἐν τοῖς οἴκοις καὶ τῷ φοσάτῳ διετρίβον διὰ τὸ λαμβάνειν τοὺς Τούρκους. Οἱ δὲ Βενετικοὶ ἐν τῇ Βασιλικῇ πύλῃ (79) μέγρι τοῦ Κυνηγοῦ σὺν Ῥωμαίοις ὁμοῦ τοῖς Τούρκοις ἐμάχοντο. Ὁ δὲ μέγας Δούκας σὺν φ' ἐνόπλοις ἐν τῇ πόλει περιπέλευε, Οὐρβύων ἀπανταχοῦ τοῦ στρατιώτας, καὶ στοχαζόμενος τὰς βίγλας, καὶ ἐρευνῶν τοὺς παραλελειπομένους, καὶ τοῦτο ἐποίησεν καθ' ἐκάστην ἡμέραν. Οὐ γὰρ συνεκρότησε πόλεμον

A vit ac suscepit. Cumque pacem in triennium cum Mehemete pactus esset lancus, sesquianno ipsius jam exacto, talia Mehemeti significavit: *Regni administratione ipse me abdicavi, et domino meo eam tradidi: quæ pollicitus sum, in posterum integra præstare amplius nequeo; quas scriptas ergo tabulas nobis credidisti tibi habere, nostrasque mihi redde, cum Hungariæ porro rege, ut tibi visum erit te gesseris.* Hoc de negotio acturus apocrisiarius legationem obierat. De consilio vero, quod hunc, cum Christianus esset, nusquam dare decuit, ab aliis quæ accipi, referam. Fama est lancum, postquam tertio victus turpi fuga domum invitus repetiisset, cuidam viro spiritu prophetico impulso, in quem casu incidit, cladem, quem acceperat, narravisse: et Romæorum rebus, quos fortuna, ad impios conversa iisque arridens, deseruisset, illacrymans; huicque senem talia respondisse: *Istud a me discite, filii, non prius Christianos quam intereccione Romæi deleti penitus fuerint, prospera fortuna usuros esse. Urbem a Turcis vastari ac* **155** *diripi necesse est, hacque clade Christianorum infortunia terminari.* Ianci fecialis infaustam ejusmodi prophetiam auribus haustam, in animum induxerat: quare citius urbem expugnari cupiens, rationem, qua citius rueret quassatus murus, docuit. Dirutis ergo, qui turris lateribus adhærebant, mœnibus, turre etiam sancti Romani portæ vicina solo æquata, hostes et qui intra urbem erant se invicem conspicebant. Illic Joannes Justinianus, suis palatiique militibus cinctus, fortiter pugnabat; auxiliarii etiam non pauci armati Galatini, qui amicos multis modis se probaverant, strenue præliabantur. Isti equidem extra oppidi sui muros in Turcorum castris secure versabantur, tyranno necessaria copiose præbentes, alium in machinæ tormentariæ usum, et quidvis aliud quod Turci peterent, ministrantes. Romæis vero occulto auxiliari, et noctu Constantinopolim trajicientes per diem illis militare; sequenti deinde nocte permutatis vicibus succedere alii: ita ut, qui pridie in urbe manserant, in oppido et castris ad Turcos fallendum celandumque postredie agerent. Veneti quoque a porta imperatoria Cynegum usque Romæis immisti adversus Turcos præliabantur. Dux interim magnus militibus ubique animum faciendo, vigiliis explorando, et militum, qui desiderabantur, numerum inuendo, quingentis armatis stipatus urbem quotidie obibat; neque enim oppugnationem urbis manifestam malignus ille aggrediebatur, dum tempus ab hariolis suis indicatum exspectat. Imperator mœnium ruinam considerans urbi sibi que infausta angurabatur; a temporibus quippe

Ismaelis Bullialdi notæ.

(77) Ὅτι μετὰ τὴν τρίτην ἤταν. Quæ accidit anno 1448, ad Cossorum campum seu Meruicæ.

(78) Ὁ π. τ. π. πύργος τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ. Sancti Romani porta hodie vocatur a Turcis *Top capri*, id est, tormentorum bellicorum seu bom-

bardarum porta: eo quod machinas illas, ad expugnandam urbem, contra istam portam præcipue direxerit Mehemetes. Siat autem ipsa inter Adrianopolitanam et novam Turcis *Genicapi* appellatur.

(79) Ἐν τῇ Βασιλικῇ πύλῃ. Hæc porta Regia Leuce a quo eadem est cum Pnictra.

Constantini sanctissimi per tot tantaque bella Scythica, Persica et Arabica, vel unius libræ pondo lapidem e muris dejici nusquam contigerat. Tanta itaque murorum ruina ejus oculis obversante, immenso exercitu ac classe premi se, iterque planum in urbem hosti apertum animadvertens, abjecta spe omni animo ita frangitur, ut legatos ad tyrannum miserit, qui ipsum orarent, ut, annuo tributo quantum liberet, urbis etiam opibus et divitiis majore imperato, aliis etiam injunctis, obsidionem solveret, et castris ab urbe motis pacem amplecteretur. Legatis hunc in modum respondit tyrannus: *Ab obsidione recedere nullatenus possum: vel urbem capiam, aut ipsa vivum me mortuumve capiet. Si vero urbe mihi sponte decedere, nec coactus volueris, Peloponnesum tibi concedo; fratribus tuis alias ditiones donabo, et proinde amicitia mutua inter nos sociati ac conjuncti erimus. Quod si intra urbem me pacifice non acceperis, eamque vi expugnatam ingressus fuero, te magnatesque tuos omnes calcatos gladio confodiam; cæteramque multitudinem militi meo, cum urbs vacua mihi satis sit, diripiendam relinqvam.* His allatis auscultare, vel parere imperator nunquam animum induxit; neque enim possibile erat urbem Romanis creptam Turcis tradere. Hocce enim flagitio admissio, quam viani ipsi capesserent, quem in locum abirent, in

Ἀ ἀληθῆ ὁ ἀλάτωρ, ἐκδεχόμενος τὴν ὥραν (80) τὴν σκοπευομένην παρὰ τῶν μάντεων. Ὁ βασιλεὺς δὲ ἰδὼν τὰ τεῖχη (81) πεσόντα, καὶ κακῶν σημεῖων κατὰ τῆς πόλεως, καὶ κατ' αὐτοῦ κρῖνων τὴν πτώσιν. Καὶ γὰρ οὐκ ἔτυχεν ἀπὸ τοῦς καιροῦς Κωνσταντίνου τοῦ ἀγιωτάτου ἐν τοσοῦτοις πολέμοις Σκυθικοῖς, Περσικοῖς, Ἀραβικοῖς τοῦ γενέσθαι πτώσιν ἐνὸς λίθου βαροῦντος λίτρας μίξας. Τότε δὲ τοσοῦτον ἑώρα, καὶ τόσον στρατὸν ἀναρίθμητον, καὶ στόλον βαρὺν, καὶ πλατεῖαν ὁδὸν, ἀπεγνώκει, ἀκῆλπισε, καὶ στελλας πρέσβεις (82) ἰδέετο τοῦ τυράννου ἵνα ὅσον βούλεται τέλος κατ' ἔτος, καὶ ὑπὲρ τὴν δύναμιν, καὶ ἄλλα ζητήματα, μόνον ἀνταχωρησαί τῶν ἐκεῖ, δοῦναι καὶ εἰρήνην ἀσπίσασθαι. Ὁ δὲ τύραννος εἶπεν· Ὁὐκ ἔστι ἐντυτὸν ἀναχωρησαί με· ἢ τὴν πόλιν λαμβάνω, ἢ ἡ πόλις λαμβάνει με ἢ ζῶντα ἢ τεθνεῶτα. Εἰ μὲν βούλει τοῦ ἀναχωρησαί ταύτης, μετ' εἰρήνης διδῶμισι τὴν Πελοπόννησον· καὶ αὐτοῖς τοῖς σοῖς ἀδελφοῖς δώσω ἑτέρας ἐπαρχίας, καὶ ἐσόμεθα φίλοι. Εἰ δὲ οὐ παραχωρήσεις ἐμοὶ τὴν εἰσοδὸν εἰρηρικῶς, καὶ διὰ μόχθου ἐισέλθω, πάντας τοῦς μεριστάνουσι σου σὺν σοὶ κατάξω βομφαίρα, καὶ τὸν λοιπὸν ἅπαντα λατὸν τῷ βουλευμένῳ παρτὶ τῷ ἡμετέρῳ στρατῷ χορηγήσω παιδεῦσαι, καμοὶ ἢ πόλις ἀρκεῖ μοι κενή. Ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀκούσας (83), καὶ μετ' ὀπωποῦν ἐν τῷ νῦ βάλλων·

Ismælis Bullialdi notæ.

(80) Ἐκδεχόμενος τὴν ὥραν. Huc referri debent, quæ in Legatione Constantinopolitana Luitprandi Cremonensis episcopi leguntur; quam ipse anno 968 obiit pro Othonibus Augustis et Adelheida ad N'cephorum Phocam. Ejus verba talia sunt: *Sed cur exercitum non in Assyrios duxerit, quæso, advertite. Habent Græci et Saraceni libros, quos ὁράσσις, seu visiones Danielis vocant: ego autem Sibyllanos, quibus scriptum reperitur, quot annis imperator quisque vivat: quæ sint futura, eo imperitante, tempora: pax an simultas; secundæ Saracenorum res, an adversæ. Legitur itaque hujus Nicephori temporibus, Assyrios Græcis non posse resistere, huicque septennio tantum vivere, post cujus obitum imperatorem isto deteriorem (sed timeo quod inveniri non possit) et magis imbellem debere surgere: cujus temporibus prævalere debent adeo Assyrii, ut in Chalcedoniam usque, quæ distat Constantinopoli haud longe, potestative cuncta debeant obtinere. Considerant enim utriusque tempora; una eadem re Græci animati insequuntur, Saraceni desperati non resistunt; tempus expectantes cum et ipsi insequantur, Græci interim non resistant. Hactenus inter Turcos piratas iste mos invaluit, ut librum quem am, in pretio habitum et religiose observatum adeant: sortes ex eo ducant: ut olim Homericæ et Virgilianæ, et omnium æstimatione ac religionis opinione præcipue cultas Prænestinas consuluisse veteres novimus. Quod si ex libro pirata faus'am sortem duxerit, naves quasuncumque aggredi haud dubitat, nec cunctatur. Sæpe tamen deus, stultæ credulitatis ac barbaræ superstitionis pœnas, præda ipse factus, hinc. Gentis Turcicæ moribus satis congruit, hariolos et Isicos, vel ut Laonicus Zichidas appellat, qui in Mehemetis exercitu plures erant, tempus commodum urbi expugnandæ indicasse: sic enim spes obsidentibus injecta urbe potius, ductique ad ceptum perficiendum animi.*

(81) Ὁ δὲ βασιλεὺς ἰδὼν τὰ τεῖχη. Notant historici Saraceni a gente sua Constantinopolim sæpius obsessam fuisse. Primo imperante Constante Hieraclii nepote, anno ejus 15, Christi 654, tuncque totus ager Constantinopolitanus directus fuit. Secundo Constantii Pogonati anno 5, Christi 672. Tertio Leonis Kauroico imperante, anno Christi 717. Quarto Constantini Copronymi temporibus, anno Christi 743. Verum hujus obsidionis quartæ gloriam totam falso sibi arrogant, suisque auspiciis bellum gestum fuisse prædicant. Juxta Græcos siquidem sic se res habet. Dum Ardasdam usurpatorem Copronymus bello petit, et imperium recuperare conatur, Constantinopolim obsidet ac capit anno prædicto 743. Quinto obsessa fuit ejusdem Copronymi anno 24, Christi 764. Sexto tandem anno quarto Leonis Copronymi F. Irenes mariti, qui fuit annus Christi 779. Anno præterea Christi 798, regnante Irene, Saraceni in Thraciam penetrant, et ad suburbia Constantinopoleos omnia deprætantur. Postea anno 821, a servo quodam fugitivo Thoma, qui ad Saracenos transfugerat, fideisque Christianam ejuraverat, Constantinopolis obsessa fuit. Anno quoque 914, Bulgari urbem obsidione cinxerunt. A Gallis et Venetis anno 1204 obsessa ac expugnata fuit, eam quoque Moraes II, per trimestre tempus obsedit, et tandem anno 1453 a Mehemete II expugnatur; qui tormentis æneis, quæ anteriora sæcula ignorabant, muros quassavit ac diruit.

(82) Καὶ στελλας πρέσβεις. Laonicus lib. viii, narrat Mehemetem legatum ad obsessos misisse Ismailem Spentliaris F. ut eos ad dedicationem hortaretur, vel potius ut urbis statum exploraret. Ad illum vero Græcos respondisse, nullo modo se dedituros, sed extrema ut urbem tuerentur passuros.

(83) Ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀκούσας. Leunclavius, lib. xv, contrarium ex histõria Turcorum re-

οὐ γὰρ ἦν δυνατὸν παραδοθῆναι τὴν πόλιν τοῖς Τούρκοις ἐκ τῶν χειρῶν τῶν Ῥωμαίων. Εἰ γὰρ εἶχε τοῦτο γενέσθαι, ποίαν ὄδον, ἢ ποῖον τόπον, ἢ πόλιν εἶχον μετοικῆσαι Χριστιανῶν τοῦ μὴ καταπεύειν, καὶ ὀνειδίζειν, καὶ σφακελίζειν τοὺς Ῥωμαίους; Οὐχὶ μόνον Χριστιανοί, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ Τούρκοι καὶ Ἑβραῖοι εἶχον ἐξουθεσιν αὐτούς.

Τότε ὁ Λόγγος Ἰουστινιανός (84) ἐσκέφατο διὰ τῆς νυκτὸς προσεγγίσει ταῖς διήρσει, καὶ ἐμπρησάσαι ταύτας. Καὶ δὴ ἐτοιμάσα; μίαν τῶν τριήρων, καὶ βάλων ἐν αὐτῇ τοὺς δοκιμωτάτους τῶν Ἰταλῶν, καὶ παντοία μηχανικὰ σκευὴ Ἰσταντο ἐκδεχόμενοι τὴν ὥραν. Οἱ δὲ Γενουῖται τοῦ Γαλατᾶ μὲθόντες τὸ δρώμενον ἀπήγγειλαν τοῖς Τούρκοις. Οἱ δὲ τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἀγρυπνοὶ διανυκτερεύσαντες, καὶ σκευὰς ἐτοίμους παραταξάμενοι τοὺς Λατίνους ἐκδέχοντο. Οἱ δὲ Λατῖνοι μὴ γνόντες τὸ μνηστὴν παρὰ τῶν τοῦ Γαλατᾶ εἰς τοὺς ἀσθεῖς, περὶ μέσας νύκτας ἄρατα τὰς ἀγκύρας ἢ τριήρης ἀσφορητὶ τοῖς πλοίοις πλησιάζων ἦν. Οἱ δὲ Τούρκοι ἐν τῇ βοτάνῃ τῆς σκευῆς πῦρ βάλλοντες, ἦσαν γὰρ ἐν ὄλῃ τῇ νυκτὶ ἐργηγορότες, καὶ δὴ ἐκπεμφθεὶς ὁ λίθος κατὰ τῆς τριήρους, καὶ οὐν ἤχη πλείστη κρούσας αὐτήν, ἔβαλε κάτω ὑποβρύχιον οὐν τοῖς ἐπιβάταις, πέμψας εἰς βυθόν. Τοῦτο τοὺς Λατίνους εἰς φόβον καὶ ἀγωνίαν οὐ μικρὰν ἐνέβαλε, καὶ τὸν Ἰωάννην οὐκ εἰς μικρὸν ἀθυμίαν ἦσαν γὰρ οἱ καταποντισθέντες ἅπαντες ἐκ τῆς αὐτοῦ νῆδος εὐζωνοὶ νέοι, καὶ λίαν πολεμισταὶ ὑπὲρ τοῦ; ρν'. Οἱ δὲ Τούρκοι ἐπαρθέυτες ἐπὶ τῇ εὐδοκίμῃ, καὶ φωνὴν μεγάλην ἀραντες οὐν ἀλαλαγμῶ πάντες, καὶ οἱ ἐν τοῖς πλοίοις, καὶ οἱ ἐν ταῖς σκηναῖς τόσον ἦχον ἐν οὐρανῷ; ἐξέπεμψαν, ὡς δοκεῖν τὸ κλίμα ἐκεῖνο τῆς γῆς σείεσθαι, καὶ ἐκ τοῦ φόβου καὶ οἱ τῆς πόλεως, καὶ οἱ τοῦ Γαλατᾶ πάντες; ἐβδών. Ἡμέρας οὐν γενομένης, καὶ χαρμυσῶν τε καὶ εὐθαρσῶς καταπολεμίζοντες, ἐνάθρυνόμενοι ἐπὶ τῇ ἀπροσδοκῆτῳ καταβολῇ τῆς τριήρους, ἄλλον λίθον καὶ αὐτὴν παμμεγέθη τῇ φολεῖ τῆς χινοείας ἐνήρμοσαν. Καὶ δὴ Ἰσταμένης μιᾶς νῆδος ἐν τῇ πόλῃ τοῦ Γαλατᾶ ἐγγύς, φερούσης φόρτον ἄρπορικῶν παντοίων εἰδῶν, καὶ μελλούσας ἐν Ἰταλίᾳ πλέειν, ἦν γὰρ καὶ ἡ ναῦς, καὶ ὁ φόρτος τῶν ἐμπόρων τοῦ Γαλατᾶ, ἀφέντες οἱ Τούρκοι τὸν λίθον διέβρηξε τὴν γαστέρα τῆς νῆδος, καὶ διαβράγεισης ἄρδην κατεποντίσθη ἐν τῷ βυθῷ. Τοῦτο τὸ δῶρον ἀντάμειψι; τῆς ἀκραίφνου; φίλιας. Ἡς ἐπεδείξαντο Τούρκοι τοὺς Γαλατίνους. Ἀπήσαν γὰρ ἐν τοῖς μεγιστάνοις αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ βωόντες, ὡς Ἡμεῖς φίλοι ὄντες, καὶ τὰ τῆς φίλιας πράττοντες ἐσημάναμεν τὴν ἔλευσιν τῆς τριήρους. Καὶ γὰρ εἰ οὐκ ὄστέ; παρ' ἡμῖν ἐνωτισθέντες τὴν ἔλευσιν αὐτῆς, εἰς κενὸν ἄρ ἦσαν οἱ τέσσοι κῆσοι τῶν

A quam Christianorum urbem migrarent Romæi, ubi a probris, contumeliis et contemptu tuti et securi agerent? a Christianis enim non solum, sed ab ipsis Turcis et Hebræis merito spreti ac contumeliose habiti essent.

B Per id tempus Justinianus Longus hostium biremes nocte invadere, ignemque iis injicere cogitabat. Ad hoc trireme una, Italorum probatissimis ei impositis, machinisque omnibus idoneis instructa, tempus commodum observabat. At Galatini Genuenses rem sibi compertam Turcis prodidere; qui noctem illam totam insomnem vigiliisque egerunt, torpentisque ad excipiendum Latinorum impetum, paratis, venientes expectarunt. Latini istius proditionis ignari, anchors circa mediam noctem sine strepitu tollunt, et triremi ad navigia feruntur. Tunc Turci, qui tota nocte vigilaverant, igne bombardæ injecto lapideum globum triremi impegerunt; quæ cum ingenti fragore quassata, una cum vectoribus omnibus in profundum demersa est. Tali casu Latini vehementer territi ac attoniti fuere; Joannesque ipse pavore haud medicari percussus est: fluctibus enim absorpti plures quam centum et quinquaginti juvenes prompti ac bellicosi perierant, qui in ejus nave stipendia omnes faciebant. Turci vero ob tam apposite destinatum ictum animo elati, omnes cum qui in navigiis, tum qui subtentoriis erant, simul vehementer vociferantur, tantumque clamorem in cælum mittunt, ut tractus ille terræ concuti videretur; formidine etiam Constantinopolitani ac Galatini trepidantes clamoribus similibus aerem complevere. Ubi vero dies illuxit, Turci lætabundi sibi que admodum confidentes oppugnare urbem pergunt, istaque inexpectata triremis depressione superbientes lapidem magnum bombardæ canali immittunt, et in navem quæ mercatorum Genuensium erat directo ictu, ejus costas dirumpunt, et in profundum demergunt. Hæc navis juxta muros ad portam Galatæ stationem in portu habebat, mercibus omnigenis onusta in Italiam mox navigatura; hocque facinore, ceu redhostimento, quomodo amicitiam Galatinorum colerent, Turci probaverunt. Eodem hoc die ad magnates, cum ipsis expostulaturi, Galatini se 157 conferunt; quod cum amici eorum essent, talesque prodita triremi se præbuisent, tanta injuria illata ipsis esset: Si vobis, inquiunt, incompertus fuisset triremis appulsus, tantos labores, in trahendis terra biremibus octoginta inque portum deducendis,

Ismaelis Bullialdi notæ.

fert, Constantinum scilicet et chir Lucam de deditione facienda cogitasse: nisi Italorum auctoritate, et factione, qui et nusquam consensuri erant, ab hoc proposito retracti fuissent. (84) Τότε ὁ Λόγγος Ἰουστινιανός. Hujus cœ-

pti meminerunt Laonicus, lib. viii Leonardus Chiensis et Phranzes, lib. iii, c. 41. De nave Genuensi a Turcis demersæ idem Phranzes capite 19 disserit, sed a nostro in quibusdam dissentit.

frustra subiissetis; in cinerem namque a Romanis reversa fuisset. Vos itaque ob tantum officium gratiam reponentes, tam grave damnum nobis insulistis. Responderunt Meazontes: Navem illam vestram esse ignorabamus, idque a nobis hostilem esse persuasis actum est. Bono estote animo; utque urbem occupemus, cujus equidem expugnatio vicina est; vota concipite: damnum vobis illatum resarcietur, et quodcumque vobis debetur, numerabitur. Illis blandis et ad fraudem compositis verbis placati, reversi sunt miseri, ad calamitatem clademque cæcutientes, qua una cum capta ac expugnata urbe obruendi erant. Tyrannus interim pontem ligneum a Galatiæ littore ad Cynegum horce artificio compactum stravit. Dalia supra mille collecta rudentibus colligata cohærebant; ita ut bina secundum eorum longitudinem apposita latitudinem pontis caperent; series binæ doliorum, totam pontis longitudinem capientes, simul etiam connectæ coagmentantur: trabes deinde ad oram utramque clavis affixæ, quibus tabulatum tandem instratum est, tantaque erat pontis latitudo, ut milites quinque fronte incedere facile possent. Καὶ ἐγεγόνει εἰς πλάτος ἡ γέφυρα, ὥστε ἀπόνως πέντε κατὰ πλάτος διέρχασθαι στρατιώτας πεζοῦς.

διὰ ξηρᾶς εἰσαχθέντων ἐν τῷ λιμένι ὀρθοθήορτα πλοίων. Τέφρα γὰρ ἐμελλον γεγενῆσθαι καὶ κόρις παρὰ τῶν Ῥωμαίων. Ὑμεῖς δὲ τὴν ἀντιμισθίαν πληρῶσαντες ἐποίησατε ἡμῖν τὴν τοσαύτην ζημίαν. Οἱ δὲ μετὰζόντες ἀπεκρίναντο, ὅτι μὴ γινώσκοντες ὑμετέρας εἶναι τὴν ναῦν, ἀλλὰ θαρσύνοντες τῶν ὑπεραντίων εἶναι, τούτο καὶ πεπράχαμεν. Ἐχετε οὖν οὐρόρος, καὶ εὐχεσθε τοῦ λαβεῖν ἡμᾶς τὴν πόλιν· καὶ γὰρ ἤδη πάρεστιν καὶ ὁ καιρὸς ἐγγύς ἐστι, καὶ τότε πᾶσα ζημία, καὶ πᾶν ἕτερον τὸ ὄψει. Λόμενοι ὑμῖν δοθήσεται. Σὺν τούτοις τοῖς μελιχίοις λόγοις ἀπήσαν· μὴ εἰδότες οἱ ἄθλοιοι ὅτι καὶ αὐτοί, καὶ ἡ πόλις αὐτῶν, ὡς ἡ Κωνσταντινίου, οὕτω καὶ αὐτοὶ γενήσονται μετ' ἄλλων. Ὁ δὲ τύραννος; κατεσκεύασε καὶ γέφυραν (85) ξυλίνην ἀπὸ τῶν τοῦ Γαλάτῃ βλέπων εἰς Κυνηγόν. Ἡ δὲ κατασκευὴ ἦν οὕτως· ἀδροῦσας κελεύσει οἰνοδόχα ἀγγεῖα ὑπὲρ τὰ χίλια, καὶ δέσας καλωδίους εἰς πλάτος, ὅσον τὰ δύο ἀγγεῖα κατὰ μῆκος τίθενται, ὄρθασθαι ἕνα, καὶ ἕτερον πάλιν ὄρθασθαι ὅμοιον τῷ πρώτῳ· εἶτα συνάψας, καὶ συναρμόσας τοὺς δύο ὄρθασθαι, καὶ δοκοῦς ἐκ τῶν δύο μερῶν προσηλώσας, σανθίς κατὰ πλάτος διέρχασθαι στρατιώτας

CAPUT XXXIX.

Mehemetes Constantinum ad deditionem frustra hortatur, propterea ad expugnandam urbem se accingit. Justinianus dirutum muri partem munit. Maii 27 acriter et vehementer Turci urbem oppugnant, et postmodum usque ad horam diei nonam. Die 28 Maii post occasum solis acris us pugnant. Mehemetes suos hortatur. Justinianus glanide plumbea in manu laesus pugnam omisit; ornessi isto casu percussuntur. Turci tandem in muros ascendunt, propugnatores deturbant, et rebus desperatis Græci fugiunt, Turcique in urbem irrumpunt. Constantinus interficitur. Turci obrios passim caedunt, templa, monasteria et domos diripiunt. Græci in sancta: Sophiæ templum confugiunt, falsam opinionem saluos se in eo fore credentes. Turci eos invadunt, omnes captivos abducunt. Templum pollutum ac diripiunt. Magnus dux capitur, et Mehemetis jussu domi eius editur. Justinianus suos a pugna revocat. Naves aliquot et Galatinorum non pauci aufugiunt. Cæteri per Zaganam a fuga revocantur. Galatinum Mehemeti se dedunt. Græci omnes et qui in urbe capta vivi superfuerunt, in navēs aut castra Turcorum translant.

Omniibus ad expugnandum urbem, ut Mehemeti videbatur, rite instructis, caduceatorem, qui imperatori talia diceret, destinat: Omnia ad expugnationem jam parata esse, et quod jamdiu ante decrevi, **158** deinceps efficiendi tempus adesse certiozem te facio. Incepti nostri exitum Deo, a cujus nutu pendet, credimus. Ad deditionem compellantibus nobis quid respondes? Urbe decedere tibi placet, et quocumque libuerit, cum aulæ tuæ proceribus, eorum suppellectile ac divitiis, abire? hac etiam conditione ut nostri neuter populo damnum inferat? An obsistere ac repugnare tibi certum est? proindeque vitam divitiasque tuas, et tuorum perdere, populum quoque captivum per omnes regiones a Turcis distrahendum proderet? Imperator præsentem senatu respondit: Si pacem nobiscum majores tuos imitatus habere velis, gratius ob id Deo agimus. Ili equidem majores meos, velut parentes venerati, coluerunt ac observarunt: hanc urbem, apud quam ca-

Ἀπαρτίσας οὖν τὰ πάντα (86). ὡς αὐτῷ ἐδόκει, καλῶς ἐπεμψεν ἕλον λέγων τῷ βασιλεῖ· Γίνωσκει τὴ τοῦ πολέμου ἤδη ἀπρητίσθαι, καὶ καιρὸς ἐστὶν ἀπὸ τοῦ νῦν πᾶσαι τὸ ἐνθυμηθῆν πρὸ πολλοῦ παρ' ἡμῶν νῦν. Τὴν δὲ ἐκδοσὶν τοῦ σκοποῦ τῷ θεῷ ἀφιέμεν. Τί λέγεις; βούλει καταλειπεῖν τὴν πόλιν, καὶ ἀπελθεῖν ἐνθα καὶ βούλει μετὰ καὶ τῶν σὼν ἀρχόντων, καὶ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς, καταλιπὼν τὸν δῆμον ἀζήμιον εἶναι καὶ παρ' ἡμῶν, καὶ παρὰ σοῦ; ἢ ἀντιστήσαι, καὶ σὺν τῇ ζωῇ καὶ τὰ ὑπάρχοντα ἀπολέσεις σὺ τε καὶ οἱ μετὰ σοῦ, ὃ δὲ δῆμος αἰχμαλωτισθεὶς παρὰ τῶν Τούρκων διασπαρῶσιν ἐν πάσῃ τῇ γῇ; Ὁ βασιλεὺς δὲ ἀπεκρίνατο σὺν τῇ συγκλήτῳ· Ἐὶ μὲν βούλει, καθὼς καὶ οἱ πατέρες σου ἐψησασαν, εἰρηρικῶς σὺν ἡμῖν συνήσασαι καὶ σὺ, τῷ θεῷ χάρις. Ἐκεῖνοι γὰρ τοὺς ἐμοὺς γονεῖς ὡς πατέρας ἐδούλον, καὶ οὕτως ἐτίμων, τὴν δὲ πόλιν ταύτην ὡς πατρίδα. Καὶ γὰρ ἐν καιρῷ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(85) Κατεσκευάσας καὶ γέφυραν. Leonardus Chiensis, Laonicus, lib. viii, Leonclav. lib. xv, Phranzes lib. iii, cap. 40, adeundi.

(86) Ἀπαρτίσας οὖν τὰ πάντα. Cap. proximo

dizimus quisnam fuerit ille legatus, et quo animo a Mehemete fuerit missus. Præter Laonicum ad eundem Leonardum Chiensis, atque etiam Paulus Mauroeenus *Historiæ Venetæ* lib. xiv.

περιστάσεως ἅπαντες ἐντός ταύτης εἰσιόντες ἅμα ἐσώθησαν, καὶ οὐδεὶς ὁ ἀντισταίνων ἐμακροβίω. Ἔχε δὲ καὶ τὰ παρ' ἡμῖν ἀρπαχθέντα ἀδίκως κάστρα καὶ γῆν, ὡς δίκαια. Καὶ ἀπόκοψον καὶ τοὺς φόρους (87) τόσους, ὅσους κατὰ τὴν ἡμετέραν δύναμιν κατ' ἔτος τοῦ δοῦναι σοι, καὶ ὑπέλθε ἐν εἰρήνῃ. Τί γὰρ οἶδεις εἰ θαρρῶν κερδᾶσαι, εὐμεθέης κερδοθεῖς; Τὸ δὲ τὴν πόλιν σοι δοῦναι οὐτ' ἐμὸν ἐστί, οὐτ' ἄλλου τῶν κατὰ σοὺ ἐστίν. Κοινῇ γὰρ γνώμῃ πάντες αὐτοπροαιρέτως ἀποθανοῦμεν, καὶ οὐ φεισόμεθα τῆς ζωῆς ἡμῶν.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ τύραννος, καὶ ἀπογνοὺς τὴν εἰρηνικὴν τῆς πόλεως προδοσίαν, ὤρισε διαλαλιὰς γενέσθαι ἐν πάσῃ τῇ στρατιᾷ· καὶ ἐδήλωσε τὴν ἡμέραν τοῦ πολέμου, ὁμοίως ὡς οὐκ ἔσ' ἄλλο χρεῖται κέρδος πλὴν τὰς οἰκοδομὰς, καὶ τὰ τέλη τῆς πόλεως· τὸν δ' ἄλλον ἅπαντα θησαυρὸν, καὶ αἰχμαλωσίαν ἔστρωσαν ὑμῶν κέρδη. Τότε οἱ πάντες εὐφήμησαν. Ἐσπέρας δὲ γενομένης κήρυκας κύκλω τοῦ στρατοπέδου στείλας, ἐπρόστατε ἐν πάσῃ σκηνῇ φῶτα μεγάλα καὶ πυρκαϊὰς ἀνάψαι· καὶ τῶν φῶτων ἀναφθέντων πάντας σὺν ἡχῇ καὶ βοῇ ἀλαλάξαι τὴν μαρὰν αὐτῶν φωνὴν (88), τὴν δηλοῦσαν τὴν αὐτῶν ἀσέβειαν. Καὶ ἦν ἰδεῖν καὶ ἀκούσαι ξένον τέρας· τὰ γὰρ φῶτα ὑπερεκχυθέντα ἐν γῇ καὶ θαλάσῃ ὑπὲρ τὸν ἥλιον ἔλαμπον, τὴν πᾶσαν πόλιν, τὸν Γαλατῶν, τὰς νῆας ἀπάσας, καὶ τὰ πλοῖα πέρα τὸ Σκουτάριον. Καὶ ἐπιφάνεια πᾶσα τῆς ὑγρᾶς τοσοῦτον ὑπερήστραπτον, ὅσον εἴποι τις κεραυνοῦ δίκην. Καὶ γὰρ εἶθε ἦν κεραυνός, οὐ φωτίζων μόνον, ἀλλὰ καὶ κατακαίων καὶ δαπανῶν! Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἐδόκουν πῦρ ἐμπέσειν ἐν τῷ στρατεύματι. Καὶ κατέρρεχον ἕως τοῦ ἑρείπιου. Καὶ ὀρώντες αὐτῶν τὰ ὀρηχθεῖς, καὶ τὰς εὐφροσύνας ἀκούοντες ἀλαλαγὰς τὰς γενομένας, προσώρων τὸ μέλλον, καὶ σὺν καρδίᾳ συντετριμμένην πρὸς τὸν Θεὸν ἔλεγον, Κύριε, φαῖται ἡμᾶς τῆς δικαίας σου ἀπειλῆς, καὶ λύτρωσαι ἡμᾶς ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἀντικειμένου. Οἱ δὲ ἐημότατοι μόνον ἰδόντες τὴν τοσαύτην θέαν, καὶ τὴν βοὴν ἀκούσαντες, ὡς ἡμιθανεῖς ἔπνεον, μὴ δυνάμενοι ἔλκειν πνεῦμα μήτ' ἀποφύγειν. Ὁ δὲ Ἰωάννης διὰ τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἀγωνισάμενος, καὶ κελύσας τὰς κληματίδας ἀπάσας τὰς εὐρισκομένας ἐν τῇ πόλει συναγαγεῖν καὶ τεθῆναι ἐν τοῖς ἑρείπιοις, κατασκευάσας ἄλλην τάφρον ἐνδοθεν τοῦ φυλάττεσθαι τὰ τέλη τὰ φθαρόντα. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἰδόντες τὴν εἰσοδοῦσιν αὐτῶν φανεράν γενομένην, καὶ μὴ δυναμένους ἐξίέναι ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἀνθίστασθαι τοῖς Τούρκοις ἐν τῷ ἔξω κάστρῳ ἀπερικαλύπτους ὄντας τῶν ταχέων καταπεσόντων. Ἦσαν τινες τῶν γρόντων ἐπιστάμενοι παραπόρτιον ἐν, πρὸ πολλῶν

laminæ et arumnis præssi salutem sibi quæsierunt, patriæ loco habuerunt, quorum etiam nullus qui oppugnatione illam tentavit, longævus fuit. Castris et regionibus, contra fas jusque nobis ereptis, tanquam juste partis fruerentur. Tributa annua, quam magna ac gravia penderent poterimus, impera, et pace constituta recede. Num spe lucri delusus, an aliis præda futurus sis omnino nescis; urbem vero tibi dedere, neque penes me est, neque in divinum cuiusquam incolarumve potestate. Unum quippe universorum propositum est, ultro mori, nec vitæ nostræ parcere.

His auditis, tyrannus deditioe sponte facta urbem recipere desperavit: quamobrem copiis suis per castra oppugnationis diem edixit: quibus juratus significat, alia præda, præter mœnia et domos urbis, se non indigere; thesauros ac mancipia cæteramque prædam militi suo dimittere. Et hac de causa universæ copię cum plausu acclamantur. Sub vesperam per universa castra tubicinibus missis, in tentoriis singulis lumina et ignes ingentes accendi jubet; luminibusque accensis, cunctos vocem infandam, impie eorum religionis signum, clamore intenso ac alacri sonare. Portento quid simile videndum audiendumque oblatum est; lucernæ etenim terra marique confertim dispositæ: solis splendorem vincebant, totumque oppidum, Galatam, naves omnes, et navigia ultra Scutarium stantia illustrabant; marisque superficies acriter ad fulgetri aut fulminis instar coruscabat. Ac utinam fulmine non solum collustrante, sed et comburente ac absumente classis et castra tyranni de caelo tacta tunc fuissent! Romæi incendio ardere castra rati, usque ad muri ruinam exploraturi processere: ex conspectis vero eorum saltationibus, plausu laticque eorum vocibus auditis, quod futurum erat, coniecere: et alii Drum corde contriti sic clamaverunt: Parce nobis, Domine, justasque minas tuas averte, et e manibus oppugnantium 159 nos eripe. Plebs etiam hoc unico spectaculo ac vociferatione perterrita ac semimortua, respiratione velut intercepta ducens suspiria singultiebat. Joannes porro nocte illa strenue laboravit, omniaque sarmenta, quæ in urbe reperiri possent, comportari jussit, ut mœnium rudibus injecta illa lorica ac munimentum, quo milites protegerentur, efficerent, fossamque intra ambitum ipse duceret, qua dirutam eorum partem tueretur. At Romæi interium dubii hærent, cernentes hostium conspectui patere viam, qua urbe egredi, inque eam remeare possent; nec propterea liberum sibi esse ea erumpere, ut cum

Ismaelis Bullialdi notæ.

(87) Καὶ ἀπόκοψον καὶ τοὺς φόρους. Non conveniunt de hujus tributi solutione Ducas et Laonicus. Ille quippe Constantinum inducit, quamlibet vectigalis annui summam pollicetur, quantum Mehementes imperaret: quod hunc respuisse supra narravit. Laonicus vero decem myriadas nummorum tributi nomine sibi solvi Mehemetem pe-

tiisse scribit.

(88) Τὴν μαρὰν αὐτῶν φωνῆν. Intelligit voces illas *Alla hu*, id est, *Deus est*, et illa: *Alla-hu-hekber*, id est *Deus magnus est*. Quas quidem Ducas μαρὰν φωνῆν appellat, quia a pollutis impiorum labiis, Dei nomen contra ipsum, ejusque Ecclesiam usurpantibus, pronuntiat.

Turcis in exteriore propugnaculo pugnarent; quod muro diruto corpora nuda hostibus objicerent, nec, quo se protegerent, haberent; senum itaque quorundam iudicio, porta subterranea, ante multos annos valde munita, in palatii parte inferiori imperatori innotescit, quam statim aperiri jubet: eaque Romæ muris protecti eruptione facta in aggere extra muros cum Turcis pugnabant. Hæc autem caeca porta Cercoporta olim appellata fuit.

Tyrannus porro die Dominica urbem ab omni parte oppugnate cœpit, præliisque continuis a vespera per totam noctem Romæ exercuit ac fatigavit; erat autem illa Dominica festivitas Omnium sanctorum, Maii dies vicesimus septimus. Postquam illuxit ad horam usque diei novam remissius pugnatum: exercitum deinde in duo agmina a palatio usque ad portam Auream distribuit. Octoginta etiam biremes a Ligni porta usque ad Plateam collocat; cætera navigia, quæ ad duas columnas stabant, per ambitum circumacta fuerunt a porta Pulchra ultra arcem Magademertium, et portam Parvam Hodegretizæ (id est viæ ductricis) monasterio vicinam; ultra portum etiam, quem circumdabant, usque ad Blanca locata erant. Unoquoque horum scale mœnium altitudini pares alioque bellica instrumenta vehabantur. Post solis occasum classicum sonuit, et tyrannus ipse hora noctis secunda fidelissima juventute fortiter et acriter pugnante, decem millium suorum mancipiorum numero cinctus et equo insidens, in parte muri dejecta cominus pugnabat. A tergo vero et a lateribus supra centum equitum strenuorum millia aderant. In partibus vero inferioribus usque ad portæ Auræ portum plures centum millibus milites locati erant; et a principis statione ad summam usque palatii partem alia quinquaginta millia militum id spatium occupabant. Navigia vero et pontem alia infinita multitudo tenabat. Obsessi quoque stationes ad propugnandum partiti erant. Imperator **160** et Joannes Justinianus mœnium partem dirutam, in aggere exteriori pugnantes, cum tribus Latinorum Romanoque millibus tuebantur. Ad palatium enim quingentis magnus dux stabat. Mœnia vero, quæ mari objecta sunt, et propugnacula, a porta Lignea usque ad Pulchram,

Ἀ χρώνων ἀσφαλῶ; πεφραγμένον ὑπόγειον, πρὸς τὸ κάτωθεν μέρος τοῦ παλατίου, καὶ δηλώσαντες τῷ βασιλεὶ, διὰ προσταξέως αὐτοῦ ἤνοιχθη· καὶ ἐξήρχοντο ἐξ αὐτοῦ περισεκόμενοι τοῖς τείχεσι τοῖς ὑγίαινοισι, καὶ ἀντεμάχοντο τοῖς Τούρκοι; ἐν τῇ περιβολῇ. Τὸ δὲ ὄνομα τῆς κρυφῆς ἐκείνης πύλης ἐκαλεῖτο ποτε Κερκόπορτα (89).

Ὁ δὲ τύραννος ἤρξατο ἡμέρᾳ Κυριακῇ συνάπτειν πόλεμον καθολικόν· καὶ δὴ ἑσπέρας γενομένης οὐκ ἔδωκεν ἀνάπαυσιν τοῖς Ῥωμαίοις τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ· ἦν γὰρ ἡ Κυριακὴ ἐκείνη τῶν ἁγίων Πάντων, ἁγίων ὁ Μάιος ἡμέρας κτ'. Ἐπιψωκοῦσης δὲ τῆς ἡμέρας συνῆψε πόλεμον οὐ τόσον ἄχρι ὥρας ἐνάτης. Μετὰ δὲ τὴν ἐνάτην διεῖλε τὸν στρατὸν ἀπὸ τοῦ παλατίου μέχρι τῆς Χρυσῆς. Καὶ τὰ ἐγδοήκοντα πλοῖα ἀπὸ τῆς Ξυλοπόρτης ἄχρι τῆς Πλατείας (90)· τὰ δὲ ἑτέρα ἰστάμενα ἐν τῷ διπλοκιοσίῳ περιεκύκλωσαν ἀπὸ τῆς Ὀραίας πύλης (91), διακάντα τὸν Μεγαδημητριον (92) τὴν ἀκρόπολιν, καὶ τὴν πόρταν τὴν μικράν, τὴν ἐν τῇ μονῇ τῆς Ὀδηγητρίας (93). Κατακάντες τὸ μεγακαλάτιον, καθ' ἑαυτοὺς τὸν λιμένα περιεκύκλωσαν ἄχρι τοῦ Βλάγκα (94). Ἐκαστον αὐτῶν ἔχον ἀνὰ κλίμακα ἰσόσταθμον τοῖς τείχεσι, καὶ παντοίαν ἄλλην παρασκευὴν. Δύναντος οὖν τοῦ ἡλίου, τὸ ἐνοσίχθων ἤχησε, καὶ αὐτὸς ὁ τύραννος ἐφιππος τῇ δευτέρᾳ ἑσπέρας; καὶ ἦν ἡ παράταξις μεγάλη σφόδρα. Ἐμάχετο οὖν κατὰ πρόσωπον τῶν πεσόντων τειχέων σὺν τοῖς αὐτοῦ πιστοῖς δούλοις νέοις καὶ παναλκέσιν, ὑπερμαχοῦντες ὡς λέοντες; ἐπέκεινα τῶν δέκα χιλιάδων. Ἐξόπισθεν δὲ καὶ ἐκ πλαγίων ἄνδρες μάχιμοι ἰπποταὶ ὑπὲρ τὰς ρ' χιλιάδας. Ἐν δὲ τοῖς κάτω μέρεσιν ἄχρι τοῦ λιμένος τῆς Χρυσῆς ἑτεραι ἑκατὸν καὶ ἐπέκεινα· καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου οὗ ἴστατο ὁ ἡγεμὼν ἕως τοῦ παλατίου τὰς ἄκρας ἑτεραι πενήκοντα χιλιάδας· καὶ εἰς τὰ πλοῖα καὶ τὴν γέφυραν ὑπὲρ ἀριθμόν. Οἱ δ' ἐντὸς αὐτοῦ διαμερισθέντες· ὁ μὲν ἄ βασιλεὺς σὺν τῷ Ἰωάννῃ Ἰουσιανῶν ἐν τοῖς τείχεσι τοῖς πεσούσιν, ἔξω τοῦ κάστρου, ἐν τῷ περιβόλῳ, ἔχοντες μετ' αὐτοῦς Λατίνοισι καὶ Ῥωμαίοισι ὡς τρισχιλίους· ὁ δὲ μέγας Δούκας ἐν τῇ βασιλικῇ ἔχων ὡς πεντακοσίους. Τὰ δὲ πρὸ; τὴν Θάλασσαν τείχη, καὶ οἱ προμαχώνες ἀπὸ τῆς Χυλίνης πόρτας ἕως τῆς Ὀραίας τζαγράτοροι, καὶ τοξῆται ἐπέκεινα πεντακοσίων. Ἀπὸ δὲ

Ismaelis Bullialdi note.

(89) Ἐκαλεῖτο ποτε Κερκόπορτα. De illa ne verbum quidem faciunt Gylus et Leunclavius. Videnda sunt quæ supra cap. 59 attulimus, ubi de Xyloporta mentio habetur.

(90) Ἀπὸ τῆς Ξυλοπόρτης ἄχρι τῆς Πλατείας. Hagio bazari, vulgo Ai-vazari appellatur his temporibus; vicina est Occidentali urbis anguli. Verum differt a porta Xylocerco appellata. Hæc quippe Xyloporta semper aperta fuit; at Xylocercos etiam Cantacuzeni temporibus, hujusque etiam obsidionis clausa erat. Platea Cynego vicina est.

(91) Ἀπὸ τῆς Ὀραίας πύλης. Pulchra porta appellabatur, quæ hodie *Bacse-capi*, id est *Horti porta* vocatur, vel *Cisut-capi*, quod magna fre-

quentia portæ illius proximi vici, ab Hebræis habitentur, qui per contumeliam *Cisut* appellatur.

(92) Τὸν Μεγαδημητριον. Arx illa fuit in promontorio quod Bosphorus Thracicus et sinus Ceratius ambiunt: in quo hodie sultani Saraium ædificatum cernitur.

(93) Τῇ ἐν τῇ μονῇ τῆς Ὀδηγητρίας. Ex hoc loco et superiori cap. 41 colligere licet monasterium τῶν Ὀδηγῶν non longe fuisse dissitum a muris Bosphoro objectis.

(94) Ἀχρι τοῦ Βλάγκα. Non longe distat hic locus ab arce Heptapyrgo, *ledi-cula* Turcice dicta.

τῆς Ἐραίας ποιῶν τον γύρον ἄλον ἔχει τῆς Χρυσῆς Ἀ
 πύλης ἐν ἑκάστῳ προμαχώνῳ εἰς ἡ τοξότης, ἡ τζα-
 γρότης, ἡ πετροβολοῦσσι· πᾶσαν οὖν τὴν νύκτα
 διαβάδοντες ἀγρόπῳως, μὴ δ' ὄπωσόν κειμηθέντες. Οἱ
 δὲ Τούρκοι σὺν τῷ ἡγεμόνι ἐσπεύδον πλησιάζειν τὰ
 τεῖχη, φέροντες κλίμακας ὑπὲρ ἀριθμὸν προκατα-
 σκευασθείσας. Ὁ τύραννος οὖν ἐξέπισθεν τῆς παρ-
 εμβολῆς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ ἰλαθῶν πρὸς τὰ τεῖχη
 τοὺς τοξίτας, πῆ μὲν κολακωῶν ἐν λόγοις, πῆ δὲ
 ἀπειλῶν, οἱ δὲ τῆς πόλεως ἀντεμάχοντο ἀνδρείως ὅσον
 ἡ δύναμις. Ὁ δὲ Ἰωάννης γενναίως παρίσταντο σὺν
 τοῖς αὐτοῦ, ἔχων καὶ τὸν βασιλεῖα ἔνοπλον, σὺν πάσῃ
 τῇ παρατάξει ἀντιμαχόμενοι.

Ἄ, οὖν ἐμελλον μεταπειεῖν τὰ τῆς τύχης ἀνδρα-
 γαθήματα ἐν χερσὶ τῶν Τούρκων, ἀφείλεν ὁ θεὸς ἐκ
 τοῦ μέσου τῆς παρεμβολῆς τῶν Ῥωμαίων τὸν στρα-
 τηγὸν αὐτῶν γίγαντά, καὶ ἰσχύοντα, καὶ ἀνθρωποι-
 πολεμιστήν. Ἐπλήρη γὰρ διὰ μολευδούλου ἐν τῇ
 χειρὶ ὄπισθεν τοῦ βραχίονος, ἐτι σκοτίας οὖσης,
 καὶ διατρήσας τὴν σιδηρᾶν χλαμύδα, καὶ ἥτις ὑπῆρ-
 χε κατεσκευασμένη ὡς τὰ τοῦ Ἀχιλλῶος ἔπλα, οὐκ
 ἔδυνάτο ὑπὲρ τῆς πληγῆς ἡρμεῖν. Καὶ λέγει τῷ βα-
 σιλεῖ, Σ:ῆθι θορραλῶς, ἐγὼ δὲ μέχρι τῆς νύκ-
 τος ἐλεύσομαι, κἀκεῖ ἰατροῦσθαι· τάχος ἐπναστρέψω.
 Ἦν γὰρ ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ πληροῦσθαι τὰ διὰ τοῦ
 Ἰερουσαλὴμ λεχθέντα· τῆς Ἰουδαίως· Οὕτως ἐρεῖτε
 πρὸς Σεδεκίαν· Τὰδε λέγει Κύριος ὁ θεὸς Ἰου-
 ρηλ· Ἰδοὺ ἐγὼ μεταστρέψω τὰ ἔπλα τὰ πολε-
 μικά τὰ ἐν ταῖς χερσὶν ὑμῶν, ἐν οἷς ὑμεῖς πολε-
 μεῖτε ἐν αὐτοῖς τὸν βασιλεῖα Βαβυλῶνος, καὶ
 τοὺς Χιθδαίους τοὺς συγκλεικίτας ὑμῶν
 ἐξωθεν τοῦ τεύχους· καὶ εἰσάξω αὐτοὺς εἰς τὸ
 μέσον τῆς πόλεως ταύτης. Καὶ πολεμήσω ἐγὼ
 ἐμᾶς ἐν χειρὶ ἐκτεταμένη, ἐν βραχίονι ὑψηλῷ,
 μετὰ θυμοῦ, καὶ ὀργῆς, καὶ παροξυσμοῦ μεγάλου·
 καὶ πατάξω τοὺς κατοικοῦντας ἐν τῇ πόλει
 ταύτῃ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὰ κτήνη θανάτω
 μεγάλῳ, καὶ ἀποθάνονται. Ὅν ζεῖσομαι ἐπ'
 αὐτοῖς, καὶ οὐκ οἰκτιρῶ αὐτούς. Ὁ βασιλεὺς δὲ
 ἰδὼν τὸν Ἰωάννην ἀναχωρήσας, ἐδειλάσας, καὶ οἱ
 μετ' αὐτόν· πλὴν ὅσον ἡ δύναμις ἀντεμάχοντο. Οἱ
 δὲ Τούρκοι τὸ κατ' ὄλιγον προσεγγίσαντες τὰ τεῖχη
 ἀσπίδοφοροῦντες ἐτίθεισαν κλίμακας· πλὴν οὐδὲν
 ἔγνον· ἐκώλυον γὰρ αὐτοὺς λιθοβολοῦντες ἀνωθεν,
 ὡς οὖν ἐμποδιζόμενοι εἰσῆκσαν. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι
 πάντες σὺν τῷ βασιλεῖ ἀντιπαρατάσσοντες ἦσαν τοῖς,
 ἔχθοροις, καὶ ἅπανα ἡ δύναμις, καὶ ὁ σκοπὸς ἦν, τοῦ
 μὴ ἀφείναι τοῖς Τούρκοις τὴν εἰσοδὸν γεῖσθαι ἐκ
 τῶν καταπεσόντων τεύχων, ἔλαθον δ' ἄλλης ὁδοῦ
 τοῦτους εἰσάξας· ὁ θελῆσας θεός. Ἰδόντες γὰρ τὴν
 πύλην, ἣν προλαβόντες εἰρήκαμεν, ἀνεφγμένην, καὶ
 εἰσπηδήσαντες ἐντὸς ἐκ τῶν ὀνομασῶν ἀνδρῶν ἐκεί-
 νων τῶν δούλων τυράννου ὡς πενήτηντα, καὶ ἀνα-
 βάντες ἐπάνω τῶν τεύχων, κύρ πνέοντες, καὶ τοὺς
 συναντήσαντας κτείναντες, τοὺς ἀκροβολιστάς
 ἐπῆλον. Καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα φρίκης μεστόν. Οἱ γὰρ
 Ῥωμαῖοι καὶ Ἰατίνοι, οἱ κωλύοντες τοὺς τὰς κλί-
 μακας, προσηλθόντες τοῖς τεύχεσι, οἱ μὲν πρὸ τῶν

jaculatores et sagittarii plusquam quingenti pro-
 pugnant. In singulis denique propugnaculis, in-
 ter portas Pulchram et Anreauri per totum mu-
 rorum ambitum, sagittarius unus, jaculator, vel
 sclopetarius impositus erat: utraque illa nocte
 vigiliis egerunt. At Turci, constante principe
 suo, scalas ad subeundos muros infinitas admo-
 vere festinant. Tyrannus post aciem virgam for-
 ream gestans, alias blandiendo, alias munitandū
 sagittarios ad pugnam impellere, quorum imper-
 tum totis viribus obvultendo sustinebant obsessi,
 Joannes stipatus suis, et qui arma indutus im-
 perator aderat cum coplis universis acriter præli-
 liri.

Cum ergo ad Turcos fortuna prospera se mox
 conversura fuit, ex Romanorum acie media, du-
 cem gigantem bellicosum fortemque virum Deus
 abstulit. Is plumbæ in manus parte su-
 periori antequam lucesceret vulneratus, percussa
 chlamyde ferrea, armis Achillæis opera parâ, præ
 dolore stare amplius non poterat. Imperatori
 ideo dixit: Firmiter ac strenue hic sta, vulnus
 curaturus ad navem me confero, hucque statim
 revertar. Illa quippe hora adimplenda erant, quæ
 Judæis a Jeremia dicta sunt: Ad Sedekiam sic lo-
 quemini: Hæc dicit Dominus Deus Israhel; Ecce
 ego tela bellica, quæ manibus vestris gestatis, qui-
 bus pugnatis adversus regem Babylonis et Cal-
 dæos, qui obsidione muros vestros cinxerunt, in
 vos convertum: et in urbem mediam illos inducam.
 In vos ira ac indignatione commotus, manu ex-
 tensa, et brachio elato contra vos prælinbor; hujus
 urbis incolæ feriam. Homines et jumenta stragâ
 magna interficientur: non parcam eis, neque ip-
 sorum miserebor. Imperator ejusque milites,
 quamvis eos, postquam Joannes recessit, pavore
 invasisset, totis tamen viribus resistebant. Verum
 Turci muris paulatim appropinquantes elypeis
 protecti scalas, nec tamen aliquo successu, ali-
 movere: lapidibus enim e superiori parte ita
 deturbati ac obruti sunt, ut incepto desisterent,
 Romæi omnes et imperator ipse hostibus du-
 bus obsistunt, totisque viribus obvixi contendunt, ne
 Turci per muri ruinam viam sibi in urbem face-
 rent, hi alia parte, ita volente Deo, clam in eam
 penetravere. 161. Conspecta enim, quam Cer-
 coportam diximus, porta patente, quinquaginta
 ferme viri inter tyranni satellites insignes per eam
 irruerunt: qui postquam in muri pinnas evasere,
 cum ardore pugnantibus obvios quosque, qui inde
 jaculabantur, cædunt. Horrendum tunc specta-
 culum oculis observabatur: Romanorum etenim
 Latinorumque, Turcos scalas muris admoventes
 repulsantium, alii cæsi, alii clausis oculis præci-
 pites e muris se dedere; membrisque contusis
 vita tandem acerbo fato privati sunt. Facile dein-
 ceptis scalis applicatis in muros, aquilæ volanti
 similes, subierunt Turci.

κατεκόπησαν, οἱ δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς κομμύσαντες

ἀπὸ τοῦ τείχους Ἐπιπτον, κατέρβρωγότες τὰ σώματα, καὶ δεινῶς τὸ τέλος τῆς ζωῆς ἀποβάλλοντες. Τὰς δὲ κλίμακας ἀκωλύτως ἐπήγγυον, καὶ ἀνέβαινον ὡς ὅτελοι πετόμενοι.

Nec ista intentum quæ gerebantur, imperator ei-
que militantes Romæ resciverant; quod longius
ab eorum statione, qua Turci irruerunt, porta aberat,
præsertim vero quia adversus oppugnantes toti
intentum erant. Turci quippe viginti pugnis as-
sueti contra Romæum unum bello minus, quam
quavis eorum, aptum præliabantur, ac propterea
Turcis resistere solummodo cogitabant. Cum ita-
que ex improvise e murorum parte superiori mis-
silibus se peti ac necari sensissent, et Turcos in
urbem penetrasse conspexissent, in partes inte-
rioriores ejus tumultuantes fuga se recepere. Per por-
tam vero, quæ Charisi dicitur, multitudine coarctatis
ac oppressis non patente introitu, qui viribus ac
robore præstabant, invalidorum corporibus calca-
tis pervasere. Tunc quoque tyranni acies Romæo-
rum fuga adversa, clamore sublato miseris-
que conculcatis ac cæsis, in urbem irrupit. Ad
portam vero collapsorum animamque agentium
corporibus obseptam cum devenissent, ingredi
nequiverunt; per muri itaque ruinam plurimi via
sibi quæsitâ obvius trucidarunt. Tunc imperator,
omni abjecta spe, animo ac corpore fatiscens,
clypeum enseque manibus gestans, lamentabilem
ac commiseratione dignam vocem emisit: *Nullus-
ne adest Christianus qui caput mihi amputet?* ab om-
nibus quippe desertum erat. Simul cum his verbis
Turcos quidam vulnus ei in faciem impressit, quo
accepto nudum caput genamque alteram alii Turco
prebuit. Lethali denique vulnere confossus, a
tergo eum invadente alio, concidit: sic interfectum,
nec pro imperatore agnatum, tanquam manipula-
rem militem omiserunt. Porro dum in urbem hora
diei prima nondum orto sole percurrunt Turci,
suorum tres solummodo desideraverunt. Urbem
ingressi, et a Charisi porta ad palatium diffusi, ob-
vius pariter ac fugientes interfecerunt. Nume-
rumque militum, qui urbi tuendæ operam nava-
rent, quinquaginta millia æquare Turci persuasi
ac formidantes, duo illorum 162 millia neci de-
diderunt. Quibus si compertum fuisset, universam
bello aptam multitudinem octo millia non superare,
nullus eorum periisset. Avaritiæ etenim adeo ob-
noxia hæc gens est, ut quilibet cædis paternæ vin-
dictam omittat, auroque accepto sicarium liberum
abire sinat: quanto magis enim, qui, nulla ipsis
prius illata, ab eis injuriam patitur: confecto
bello a multis, quibuscum convocatus sum, talia au-
divi: Terrore ac formidine ab eis qui in prima acie
pugnaverant, perculti, quotquot primi occurrerunt
cecidimus: siquidem vero tantam in urbe militum
infrequentiam ac paucitatem cognovissemus, omnes
tanquam pecudes venumdatos distraxissemus.

Interea etiam tyranni Azapides, qui Jenitzeri vo-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(95) Ἀζάπιδες. Hæc vox proprie significat pedites: et jenitzeri eo nomine appellari possunt, quod
pedites etiam sint.

A Oὐδὲ Ῥωμαῖοι σὺν τῷ βασιλεῖ οὐκ ἐγίνωσκον τὸ
γενόμενον ἦν γὰρ ἀπὸ μακρόθεν ἡ γενομένη τῶν
Τούρκων εἰσοδος, καὶ ἄλλως ὅτι ὑπὲρ τῶν ἀντιμα-
χόντων ἄσπας ὁ σκοπὸς ἦν. Ἦσαν γὰρ ἀντιπολε-
μοῦντες ἄνδρες μάχιμοι Τούρκοι εἴκοσι πρὸς ἓνα
Ῥωμαῖον, καὶ τοῦτον οὐ τόσον πολεμιστὴν ὡς τὸν
τυχόντα Τούρκον. Πρὸς ἐκείνους γοῦν ἦν καὶ ὁ σκο-
πὸς, καὶ ἡ φροντίς. Τότε ἐξαίφνης ὁρῶσι βίβη ἐκ
τῶν ἄνω κατιόντα, καὶ κατασφάττοντα τούτους.
Ἀναβλέψαντες ὁρῶσι Τούρκους: ἰδόντες δὲ εἰς φυ-
γὴν ἔδον ἐτρέπησαν. Καὶ μὴ δυνάμενοι εἰσελθεῖν
διὰ τῆς πύλης τῆς ἐπονομαζομένης Χαρισσοῦ, στενο-
χωρούμενοι διὰ τὸ πλήθος, οἱ μὲν ἀλκὴν περιστο-
τήραν ἔχοντες, τοὺς ἀνάνδρους καταπατοῦντες, εἰ-
ήρχοντο. Τότε ἡ τοῦ τυράννου παράταξις ἰδόντες
τὴν τροπὴν τῶν Ῥωμαίων, μὲν φωνῆ βοήσαντες
εἰσέδραμον, καταπατοῦντες τοὺς ἀθλίους, καὶ κα-
τασφάττοντες. Ἐλθόντες δὲ εἰς τὴν πύλιν οὐκ
ἠδυνήθησαν εἰσελθεῖν ἦν γὰρ φραγείσα ὑπὸ τῶν
καταπεσόντων σωμάτων καὶ λειποψυχησάντων. Ἐκ
τῶν τείχεων οὖν οἱ πλείστοι διὰ τῶν ἐρειπίων
εἰσέρχοντο, καὶ τοὺς συναντῶντας κατέκοπτον. Ὁ
βασιλεὺς οὖν ἀπαγορεύσας ἑαυτὸν, ἰστάμενος βα-
σταζῶν σπάθην καὶ ἀκτίδα εἶπε λόγον λύτης ἄξιον·
Οὐκ ἔστι τις τῶν Χριστιανῶν τοῦ λαθεῖν τὴν
κεφαλὴν μου ἀπ' ἐμοῦ; ἦν γὰρ μονώτατος ἀπε-
λειφθεὶς. Τότε εἰς τῶν Τούρκων δούς αὐτῷ κατὰ
πρῶτον, καὶ πλήξας, καὶ αὐτὸς τῷ Τούρκῳ ἐτί-
ραν ἐχαρίσατο, τὸν δπισθεν Ἐταρος καιρίαν δεξι-
αὴν πληγῆν, ἔπεσε κατὰ γῆς ἡ οὐ γὰρ ᾔδεσαν ὅτι ὁ βα-
σιλεὺς ἔστι, ἀλλ' ὡς κοινὸν στρατιώτην τοῦτον
θανατώσαντες ἀφήκαν. Εἰσελθόντες δὲ οἱ Τούρκοι,
πλὴν τριῶν ἐν τῇ εἰσελεύσει οὐδεὶς ἄλλος ἀπώλετο.
Ἦν γὰρ ὥρα πρώτη τῆς ἡμέρας, οὐπω ὑπὲρ γῆν
φανέντος. Εἰσελθόντων δὲ, καὶ διασκεδασθέντων
ἀπὸ τῆς πύλης Χαρισσοῦ ἕως τοῦ παλατίου τὴν
ἀπαντήσαντα ἐφόνεον ὁμοίως καὶ τὸν φεύγοντα.
Κατέσφαξαν οὖν ἄνδρας μαχίμους ἕως χιλιάδας δύν.
Καὶ γὰρ οἱ Τούρκοι ἰδεοδόκισαν ἡ ἦσαν γὰρ αἰεὶ
διαλογιζόμενοι, ὅτι ἐντὸς τῆς πόλεως τοῦλάχιστον
ἔσονται πολεμιστὰς ὡς πεντηκοντακισχιλίοι. Ἐν
τούτῳ τοὺς διςχιλίους κατέσφαξαν. Εἰ γὰρ ᾔδεσαν,
ὅτι πᾶς τῶν ἐνόπλων στρατῶν οὐχ ὑπερβαίνει τοὺς
ὀκτακισχιλίους, οὐκ ἂν ἀπώλεσάν τινα φιλοχρή-
ματον γὰρ ἂν τὸ γένος τοῦτο, εἰ καὶ φονεὺς πατρι-
κὸς ἐμπέσοι ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, διὰ χρυσοῦ ἀπο-
λύσοι: πᾶσι μᾶλλον ὁ μὴ ἀδικήσας, ἀλλ' ὑπ' αὐ-
τοῦ ἀδικούμενος; καὶ γὰρ μετὰ τὸν πόλεμον ἐνέτυ-
χον ἐγὼ πολλὰς, καὶ διηγῆσαντό μοι, πῶς φοβού-
μενοι τοὺς ἐμπροσθεν, ἐσφάττομεν τοὺς προλαβόν-
τας. Καὶ γὰρ εἰ ᾔδειμεν τοσαύτην ἀπορίαν ἀνδρῶν
ὑπάρχουσαν ἐν τῇ πόλει, τοὺς πάντας ὡς πρόβατα
πεπράχαμεν ἂν.

Oὐδὲ τῆς αὐλῆς τοῦ τυράννου Ἀζάπιδες (95), οἱ

καὶ γενίτῳροι κέκληνται, οἱ μὲν ἐν τῷ παλατίῳ κατέδραμον, οἱ δὲ πρὸς τὴν μεγάλου Προδρόμου μονήν, τὴν ἐπικεκλημένην Πέτραν, καὶ ἐν τῇ μονῇ τῆς χώρας, ἐν ἣ καὶ ἡ εἰκὼν τῆς πανάγου μου Θεομήτορος ἦν εὐρισκομένη τότε ἐκεῖ, Ὡ γλώσσα, καὶ χεῖλη, ἡ μέλλουσα φθέγγεσθαι τὰ τῆ εἰκόμ συμβάντα διὰ τὰς ἀμαρτίας σου! Ἀγωνιζόμενοι οἱ ἀπρόσέττει τοῦ καταδραμεῖν καὶ ἄλλοι, πλεκυν ὁ εἰς τῶν ἀσεδῶν ἐκτείνας, ὑπουργούντων τῶν μισρῶν χειρῶν αὐτοῦ, εἰς τέσσαρα διεῖλε, καὶ σὺν τῷ τυχόντι κόσμῳ, ἕκαστος τὸ ἴδιον μερίδιον ἔλαβε, κλήρον βάλλοντες, καὶ τὰ τῆς μονῆς τίμια σκεύη ἀρτίσαντες ἔρχοντο. Καὶ εἰς τὸν τοῦ πρωτοστράτορος οἶκον ἐμβάντες, θησαυροὺς ἤνοιξαν τοὺς πρόβολας τὰς εὐγενίδας ἐκ τῆς κοίτης· ἦν γὰρ ὁ Μάγος φέρων εἰκοσι ἑνεία (96), καὶ ὁ πρωτὸς ὕπνος ἦδύς ἦν ἐν ὀφθαλμοῖς τῶν νέων καὶ νεανίδων. Ὡς χεῖς γὰρ καὶ πρότριτα θαβρῶντες ἀμπερμένως ἐκκινέζοντο, τότε στίφος πολὺ τῶν ἀσεδῶν ἔρχετο τὸν δρόμον, τὸν ἀπάγοντα ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἦν ἰδεῖν ἐξ ἐκατέρων τῶν μερῶν τι τέχνασμα. Πρωτὰς γὰρ οὖσας, ἐτι λυκοφρυγούσης τῆς ἡμέρας, τινὲς τῶν Ῥωμαίων ἐν τῇ εἰσβολῇ τῶν Τούρκων καὶ τῇ φυγῇ τῶν κολιτῶν ἐφθασαν φεύγοντες· τοῦ καταλαθεῖν τὰς οἰκίας, καὶ προμηθεύεσθαι τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα. Διαβαλόντες οὖν καὶ μέρσι τοῦ Ταύρου (97) καὶ περαιοῦντες τὸν κίονα τοῦ Σταυροῦ, αἱματόφυρτοι ὄντες· ἡρωτικῶς παρὰ τῶν γυναικῶν, τί ἄρα τὸ ἀποδῶν. Ὡς οὖν ἤκουσαν τὴν ἀπαυκτικίαν ἐκείνην φωνήν, Ἐντὸς τοῦ τείχους τῆς πόλεως· πολέμοιοι κατασφάττοντες τοὺς Ῥωμαίους· τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἐπίστευσαν, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ὕβρισαντες, καὶ ἐξουθενίσαντες, ὡς ἀπαίσιον μηχανήν· ὅπισθεν δὲ τοῦτου ἔπειρον, καὶ μετ' αὐτὸν ἄλλον, ὄλους αἱματοφύρτους, ἔγκωσαν, ὅτι ἤγγικεν ἐν χεῖλεσι τὸ ποτήριον τῆς ὀργῆς Κυρίου. Πᾶσαι οὖν γυναῖκες, καὶ ἄνδρες, μοναχοί, μονάζουσαι ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἔλαον, βαστάζοντες ἐν ταῖς ὤλεναις τὰ νήκια αὐτῶν, ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, ἀφέντες τοὺς οἴκους αὐτῶν τῷ βουλομένῳ χωρεῖν. Καὶ ἦν ἰδεῖν ἀγυιὰν ἐκείνην πετυκνωμένην πλήρη ἀνθρώπων, τὸ δὲ προσεύγειν ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τοὺς πάντας, τί· ἦσαν πρὸ πολλῶν χρόνων ἀκούοντες· παρὰ τινῶν ψευδομένων, πῶς μέλλει Τούρκος παρα-

Ismaelis Bullialdii notæ.

(96) Ὁ Μάγος φέρων εἰκοσι ἑνεία. Capta fuit Constantinopolis anno 1453, Maii 29, ut quoque Piranzus et Leonardus, qui obsidionem toleravere, testantur: quare nulli chronologi contra horum auctoritatem audiendi sunt. Annus Hegiræ 857 tunc agebatur et Tziomadjevel dies 20; cœperat autem annus ille Januarii die 12, 1453. Fuerunt itaque initia mensium, Muharram Januarii 12, Sepher Februarii 11, Rebi-ulevel Martii 12, Rebi-ulachir Aprilis 11, Tziomadjevel Maii 10, cuius proinde mensis dies 29 fuit Tziomadjevel dies 20.

Qui conferre volet Ducæ narrationem de expugnata Constantinopoli cum aliorum narrationibus, audeat Leonardum Chiensem cum Philippi Loniceri historia editum: Laonicum lib. viii, Piranzem, qui

Acantur, partim in palatium, partim in monasterium magni Præcursoris sancti Joannis Baptistæ, quæ Petra dicebatur, concursant. Alii monasterium regionis urbis, in quo tunc palam proposita conspicietur imago intemeratæ Matris Dei Dominiæ, invadunt, Quia lingua, quibusve labiis aliqui, quisquis tandem tu es, poteris ea quæ propter peccata tua imagini illi tunc contigerunt? Im. Er apostatas istos impios, alio currere diripiendij causa festinantes, unus aciuace stricto eam, et quidquid ornamenti ierat, impuris manibus suis in frustra quatuor discidit, et sorte ducta suum quisque tulit: direpta tandem monasterij pretiosa supellectile abierunt. In domum deinde Protostratoris irruptione facta, thesauros multis annis congestos effractis arcibus recluserunt, feminas nobiles somno lectoque excitarunt; Maii etenim mensis dies vicesimus nonus agebatur, adolescentium puellarumque palpebris suavis ac dulcis somnus antelucanus ea diei hora insidebat, cum securi ac rebus suis confusi, ut heri ac nudius tertius, somno indulgerent. Iupiorum quoque densum agmen cursim et cum impetu in Magnam ecclesiam fertur; speciesque strategematis quædam inter istas turmas utrinque conspiciendam se dedit. Sub auroram quidem Romæ, Turcis in urbem irrupentibus, civibusque terga dantibus, in domus suas utorum ac liberorum saluti consulturi confugerunt, et dum cruciati per orbis regionem a Turo depopulata, utraque Crucis columnam transcurrunt, a feminis, quid rei esset, interrogantur. Primo quidem verba ista abominanda, hostes infra murus utris penetrasse, ac Romæ ab ijs captos, acceperunt fides non eorum negata, sed etiam contumelie ac probra, ut in nuptium infansum ac inamprinatam, jacta sunt. Ubi vero alterum, tertiumque a tergo subsequentes 163 totos cruore aspersos contemere, tunc iræ Domini calicem labiis suis admotum esse demum senserunt. Omnes itaque viri, mulieres, monachi, et moniales in Magnam ecclesiam concursant; patres matresque familias sinu et ulnis infantes suos in illud templum gestantes, desertas domos suas reliquere: vianique eo ducentem hominum turba conferta plenam videre tum licuit. Quamobrem vero ad ecclesiam Magnam om-

acurate omnia, quæ ad urbis obsidionem pertinent, complexus est lib. iii a cap. 12 ad 19. Justinianus porro apud plerosque male audit, et propter omissam muri propugnationem, accepto levij tantum vulnere, ignavia accusatur. Errorem etiam gravem admissum ab ipso notant: quod, loco cui præerat decedens, nullum, qui imperaret, substituit. In insula Chio inglorius postea obiit, ut traicit Petrus Bizarus Historiæ S. P. Q. Genuensis lib. xii. Augustinus Justinianus in Annalibus. et Folietta lib. x, vulnus lethale ipsum accepisse scribunt.

(97) Τοῖς μέρσι τοῦ Ταύρου. Tauri regio est illa, in qua sultani Baj-zitis meschija et Baj-za ædificata sunt.

nes confugiebant? Ante multos annos a falsis quibusdam vatibus sub Turcorum jugum urbem mittendam esse audierant; ipsosque in eam vi irrupturos, Romanosque trucidando, ad magni Constantini columnam usque processuros esse. Ubi eventum foret, angelum e caelo descensurum, qui strictum gladium, simulque imperium viro cuidam obscuro, tenui admodum ac egeno, columnæ illi insidenti, talibus affatus eum verbis, traderet: Gladium hunc accipe, et populum Dei vindica; statimque terga daturus Turcos; quibus fugientibus Romæ magna strage edita instarent: illos urbe non solum, sed etiam ex Occidentis regionibus, ipsaque Anatolia, ad locum usque Monodendrium dictum in Persiæ finibus situm, expellerent. Hæc exitum habitura persuasi quidam ad ecclesiam curiebant, aliosque sequi hortabantur. Hanc Romæ a multis jam annis opinionem, ut etiam factis docuerunt, præceperant, ut, si post se Crucis columnam relinquere, iram Dei impendentem suis cervicibus declinarent. Quapropter in Magnam ecclesiam confugere. Templi itaque illius amplissimi cum inferior aëra, tum superiores pergula, vestibula, peristylia, omnesque anguli, horæ unius spatio turba virorum ac mulierum infinita referti fuere, cujus etiam portis clausis intus se multitudine loco freta, salutemque inde sperans continuit. Infelices ac miseri Romæ, templum illud, quod heri ac nudius tertius speluncam et altare hæreticorum appellabatis, quod nunc vestrum, ne pollueretur, adibat, ob celebratam in eo liturgiam ab his qui concordiam Ecclesiarum amplectuntur, Deo nunc irato ac succensente, meritisque pœnas a vobis exigente, in illud velut salutis portum confugitis. Sed neque vindictæ justæ Dei iræ pœnas lucentes, intra viscera vestra pacis cogitatione et desiderio com novemini. In tanta siquidem clade ac calamitate, si angelus caelo adveniens vos ad hunc modum alloqueretur: *Pacem et concordiam Ecclesiæ dummodo colatis et amplectamini, hostes urbe pellam; in eam conditionem haud consentiretis; ad quam etiam adducti, sic te tamen et simulate idageretis.* **164** Hujus sibi consilii sunt illi, qui paucos ante dies in Turcorum, quam Francorum potestatem devenire, satius esse dicebant.

Interea vero Turci, dum discursant, cædunt, in servitatem rapiunt, ad templum illud hora diei prima modum exacta pervenere. Valvas clausas securibus confestim deturbant ac dejiciunt: strictis deinde gladiis illud ingressi, ac populi multitudinem innumeram contuiti, mancipia nullo intercedente, vel obsistente, omnibus etiam seipsos pecudum more prodentibus, singuli vinciunt. Quis cladem ac calamitatem illam enarrabit? quis lamentabiles ejulationes infantiumque vagitus referet? quis matrum lacrymas patrumque fletus describet? Turcus de turba quivis delicatorem interque moniales foriosam contractat. Vincitiam abducit aliquis, quam validior superveniens

Ismaelis Bullialdi notæ.

(193) Ἄχρι τοῦ κίονος τοῦ μεγάλου Κωνσταντινου. Eadem est cum columna crucis; hodie co-

δοῦναι ἡ πόλις, καὶ εἰσελθεῖν ἐντὸς μετὰ συνάμεως, καὶ κατακόπτεσθαι τοὺς Ῥωμαίους· παρ' αὐτῶν, ἄχρι τοῦ κίονος τοῦ μεγάλου Κωνσταντινου 98). Μετὰ δὲ ταῦτα καταβάς ἄγγελος φέρων Ῥωμαίων, παραδώσει τὴν βασιλείαν σὺν τῇ Ῥωμαίᾳ ἀνομήμῳ τινὶ ἀνδρὶ, εὐρεθέντι τότε ἐν τῷ κίονι ἰσταμένῳ, λανθάνοντι καὶ πενιχρῷ, καὶ ἐρεῖ αὐτῷ· Λάθε τὴν Ῥωμαίαν ταύτην, καὶ ἐκδύξῃσον τὸν λαὸν Κυρίου. Τότε τροπὴν ἔχονταί οἱ Τούρκοι, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι καταδιώξουσιν αὐτοὺς κόπτοντες· καὶ ἐξελάσσουσι καὶ ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἀπὸ τῆς δύσεως, καὶ ἀπὸ τῶν τῆς ἀνατολῆς μερῶν, ἄχρις ὁρίων Περσίας, ἐν τόπῳ καλουμένῳ Μονοδενδρίῳ. Ταῦτά τινες ὡς ἀποθησόμενα ἔχοντες ἔτρεγον, καὶ τοὺς ἄλλους ἐσυμβούλευον τρέχειν. Αὐτὴ ἦν τῶν Ῥωμαίων ἡ σκέψις, ἣν καὶ πρὸ χρόνων πολλῶν ἦσαν μελετώντες, τὸ νῦν παραθῆν, ὅτι· Εἰ καταλείψωμεν τὸν κίονα τοῦ Σταυροῦ ἐξῆπισθεν ἡμῶν, φευσόμεθα τῆς μελλούσης ὀργῆς. Καὶ αὕτη ἦν ἡ φυγὴ τῆς ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ εἰσόδου. Ἐγένετο οὖν ἐν μιᾷ ὥρᾳ ὁ ὑπερμεγέθης ἔκτιστος ναὸς πλήρης ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, καὶ κάτω καὶ ἄνω, καὶ ἐν τοῖς περιωλίοις, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ὄχλος ἀναριθμητός. Κιείσαντες δὲ τὰς θύρας ἐιστήκεσαν, τὴν παρ' αὐτῷ σωτηρίαν ἐλπίζοντες. Ὡ δὲ οὐκ ἔγνωσαν Ῥωμαῖοι, ὡ ἄθλιοι, τὸν ναὸν ὃν ἐκαλεῖτε χθές, καὶ πρὸ τὴν χθές σπήλαιον καὶ βωμῶν ἀρετικῶν, καὶ ἀνθρωπῶς οὐκ εἰσῆρχετο ἐξ ἡμῶν ἐντὸς, ἵνα μὴ μιανθῇ, διὰ τὸ ἔρουρηγῆσαι ἔνδον τοὺς τὴν ἔνωσιν τῆς Ἐκκλησίας ἀσπαζομένους, νῦν ἕνεκα τῆς ἐπελθούσης ὀργῆς ὡς σωτήριον λύτρον ἐνώθευσε. Ἄλλ' οὐδὲ τῆς δικαίας ὀργῆς ἐπελθούσης, ἐκίνησεν ἂν τὰ σπλάγχνα ὑμῶν πρὸς εἰρήνην. Καὶ γὰρ ἐν τοσαύτῃ περιστάσει, εἰ ἄγγελος κατήρχετο ἀπ' οὐρανοῦ, ἔρωτων ὑμᾶς· *Εἰ θέξεσθε τὴν ἔνωσιν, καὶ τὴν εἰρηνητικὴν κατάστασιν τῆς Ἐκκλησίας, διώξω τοὺς ἐχθροὺς ἐκ τῆς πόλεως· οὐκ ἂν συντιθέσθε. Εἰ δὲ καὶ συντιθέσθε, ψεῦδος ἂν ἦν τὸ συντιθέμενον; ἴσασιν οἱ λέγοντες πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν. Κρεῖττον ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων ἢ Φράγκων.*

ageretis. **164** Hujus sibi consilii sunt illi, qui paucos ante dies in Turcorum, quam Francorum potestatem devenire, satius esse dicebant.

Τότε οἱ Τούρκοι κούρπεύοντες, σφάττοντες, αἰχμαλωτίζοντες, ἐφθασαν ἐν τῷ ναῷ, οὐκ ἄνω πρῶτος ὡς παρελθούσης, καὶ ἐδρόνας τὰς πύλας κεκλεισμένας, σὺν ταῖς πελέκασιν ἔβαλον κάτω μὴ βραδύναντες. Ἐλθόντες δὲ ξιφῆρεις ἐντὸς, καὶ ἰδόντες τὸν μυριάριθμον δῆμον, ἕκαστος τὸν ἴδιον αἰχμαλώτων ἐδίεμαι. Οὐ γὰρ ἦν ἐκεῖ ὁ ἀντιλέγων, ἢ ὁ μὴ προδιδοὺς ἑαυτὸν ὡς πρόβατον. Τίς ἐστὶν ὃς διηγῆσεται τὴν ἐκεῖ συμφορὰν; Τίς τοὺς γεγονότας τότε κλαυθμούς καὶ φωνὰς τῶν νεπίων, καὶ τὰ σὺν βοῇ δάκρυα τῶν μητέρων, καὶ τῶν πατέρων τοὺς ὄδυρους τίς διηγῆσεται; Ὁ τυχὼν Τούρκος τὴν τρυφερωτέραν ἐρυσνῆ, τὴν ὥραιαν ἐν μονιζούσαις προκαεῖχε μὲν εἰς ἄλλο, δὲ δυναστεὶς ἀρπάξων ἐδέεμαι, ἢ δὲ

lumina cremata appellatur, quod incendiis tota deformata sit.

της ἀρπαγῆς καὶ τοῦ ἐλκυμοῦ αἰτία πλόκκοι τρι-
χῶν, στρεβλῶν καὶ μασθῶν ἀποκαλύψεις, βραχιόνων
ἐκτάσεις. Τότε ἐδεσμεῖτο δούλη σὺν τῇ κυρίᾳ· δε-
σπότης σὺν τῇ ἀργυρωνήτῃ· ἀρχιμανδρίτης σὺν τῇ
θ. ρωρῷ· τρυφεροὶ νέοι σὺν παρθένοις, παρθένοι
δ· οὐχ ἑώρα ἤλιος, παρθένοι δ· ὁ γεννήσας μάλις
ἔβλεπεν, ἐλκόμεναι· εἰ γὰρ καὶ βίβ' ἀντωθοῦντο,
καὶ ραβδιζόμεναι. Ἡθούλιε το γὰρ ὁ σκυλεύσας εἰς
τ' ἴπον ἀγειν, καὶ παρακαταθέμενος ἐν ἀσφαλείᾳ,
στραφῆναι καὶ δευτέραν προξίδαν ποιῆσαι καὶ τρί-
την. Ἐβιάζοντο οἱ ἀρπαγῆς, καὶ ἐκδικῆται τοῦ Θεοῦ,
καὶ πάντας ἦν ἰδεῖν ἐν μιᾷ ὥρᾳ δεσμοθέντας, τοὺς
μὲν ἀρβέντας σὺν κληυδοῖσι, τὰς δὲ γυναῖκας σὺν
τοῖς σουδαροῖσι αὐτῶν. Καὶ ἦν ἰδεῖν ἄρχαθού; ἐξερ-
χομένους ἀπέριου; ἐκ τοῦ ναοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἀδύτων
τοῦ ναοῦ, ὡσπερ ἀγέλας, καὶ ποίμνια προβάτων,
κλαίοντες, ὀδυρόμενοι, καὶ ὁ ἐλεῶν οὐκ ἦν. Τὰ δὲ
τοῦ ναοῦ πῶς; τί εἶπω; ἢ τί λαλήσω; Ἐκολλήθη
ἡ γλῶσσά μου τῇ λάρυγγί μου. Οὐ δύναμαι ἐλκύσαι
πνεῦμα, τοῦ στόματός μου σφραγέντος. Ἀθωρὸν οἱ
κύνες τὰς ἀγίας εἰκόνας κατέκοψαν, τὴν κόσμον ἀφε-
λόντες, τὰς ἀλύσεις, μανουάλια, ἐνδυτὰς τῆς ἀγίας
φραπέζης. Τὰ φωτεινὰ ἀγγεῖα ἄλλα φθείροντες,
ἔτερα λαμβάνοντες, τὰ τοῦ ἱεροῦ σκευοφυλακίου τί-
μα καὶ ἱερὰ σκευή, χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ, καὶ ἐξ
ἄλλης τιμῆς ὕλης κατασκευασθέντα ἅπαντα ἐν μιᾷ
βοῇ συνήγαγον, ἀφέντες τὴν ναὸν Ἐρημον καὶ
γυμνὸν, μηδ' ὀτιοῦν καταλείψαντες. Τότε ἐπληροῦν-
το καὶ ἐν τῇ νύκτι Σιών τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ
Ἀμώς τοῦ προφήτου λεγόμενα· Τάδε λέγει Κύριος
ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ· Ἐκδικήσω ἐπὶ τὰ θυσια-
στήρια Βεθὴλ, καὶ κατασκαφήσεται, τὰ κέρατα
τοῦ θησιαστίου συντρίψω, καὶ πεσοῦνται ὑπὸ
τὴν γῆν· καὶ τὰς τῶν οἴκων τῶν περιπετερον ἐπὶ
τῶν οἴκων τῶν θερνόν. Καὶ ἀπολοῦνται οἱ οἴκοι οἱ
ἐλεφάντινοι, καὶ ἀφανισθήσονται οἱ οἴκοι ἕτεροι
πολλοὶ, λέγει Κύριος. Ἀπῶσμαι τὰς ἐορτὰς ὑμῶν,
καὶ οὐ μὴ ἐσφραγίσθω ἐν ταῖς ἐορταῖς [πανηγύ-
ρσει intel.] ὑμῶν· Δίδτε εἰ ἐνέγκητέ μοι εἰλοκαυ-
τόματα καὶ θυσίας ὑμῶν, οὐκ ἐπιβλέψομαι.
Μετίστησεν ἀπ' ἐμοῦ ἤχον ὠδῶν σου, καὶ ψαλ-
μῶν ὀργάνων σου, οὐκ ἀκούσομαι. Καὶ εἰς Κύ-
ριος πρὸς με. Ἡκεῖ τὸ κέρατ' ἐπὶ τῶν λαῶν μου
Ἰσραὴλ· οὐκ ἔτι οὐ μὴ προσθῶ τοῦ παρελθεῖν
αὐτῶν, καὶ εἰλολύξει τὰ φατνώματα τοῦ ναοῦ ἐν
ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, λέγει Κύριος. Ἀκούσατε δὴ
καὶ ταῖς οἱ ἐκθλιθόντες εἰς τὸ πρῶτ' ἰκνήτα, καὶ
καταδυναστεύοντες πτωχοὺς ἀπὸ τῆς γῆς. Οἱ
λέγοντες, Ἡότε διελεύσεται ὁ μῆρ, καὶ ἐμπωλή-
σομεν; καὶ πότε ἦξει τὰ Σάββατα, καὶ ἀνοίξο-
μεν θησαυροὺς, τοῦ ποιῆσαι μικρὸν τὸ μέτρον,
καὶ τοῦ μεμελῶναι στάμιον, καὶ ποιῆσαι ζυγὸν
ἰδικῶν, τοῦ κτῶσθαι ἐν ἀργυρίῳ πτωχοὺς καὶ
ταπεινούς ἀνθ' ὑποδημάτων; ἐν ἐκείνῃ τῇ
ἡμέρᾳ, λέγει Κύριος, δίδεται ὁ ἥλιος μεσημ-
ερῶς, καὶ συσκοτάσσει ἐπὶ γῆς ἐν ἡμέρᾳ φωτός.
Καὶ μεταστρέψω τὰς ἐορτὰς ὑμῶν εἰς πένθος,
καὶ ἀσπὺς τῶν ὠδῶν ὑμῶν εἰς θρήνην.

Ἔτοχε γὰρ ἐν ἐκείνῃ τῇ φεβερᾷ ἡμέρᾳ τῆς συν-

A abripit. Ad rapiendumque comæ cirri
ac cincinni, pectus ac papille denudatæ, bra-
chia etiam jactando extensa invitabant. Domina
cum ancilla, herus cum mancipio suo empto vin-
ciebantur. Archimantrita cum janitore suo; deli-
cati ac teneri juvenes cum virginibus, quas solis
ardor non infuscarat, quasque pater vix conspe-
xerat; et si raptorem vi repellere conatæ fuissent,
fuste verberatæ agebantur. Prælam quippe suam
in locum tutum deducere volebat prædo, iterum
tertioque ad diripiendum reversurus. Horæ unius
spatium prædonibus istis, iræ divinæ ministris ac
vindictibus, ad vincendum omnes satis fuit. Mares
equidem funibus revinctos, feminas vero fasciis ear-
um redimiculisque alligatas; concatenatorum
deinde longos innumerosque ordines ejulantium,
ærumnæque suæ illacrymantium e templo adytis-
que exeuntes intueri licebat; nec, qui eorum mi-
seria ac calamitate tangeretur, ullus aderat. Do
templo autem quid loquar? Adhæsit lingua fauci-
bus meis, ore obducto spiritum ducere nequeo.
Canes illi sanctas imagines ornamenti, torquibus
nempe et armillis ablatis, illic disruperunt. Sacra
mensam contegentes mappas rapuerunt. Lu-
cernis sustinendis vasa partim fragerunt, partim tu-
lerunt. In sacrario pretiosa et sancta, quæ asserva-
bantur, ex auro, argento aliave eximia materia vasa,
temporis momento cuncta compilarunt ac convassa-
runt, omnibusque rebus spoliatum ac nudatum tem-
plum solitudine compleverunt. Tunc in novâ Sion,
quæ per prophetam Amos Deus locutus est, exitum
habuerunt: Hæc dicit Dominus Deus omnipotens: De
altaribus Bethel vindictam sumam, et cornua altaris
suffossa eudent, terraque 165 obruenitur; conteram
et deturbabo domum altam seu pinnatam in æsti-
tam. Peribunt domus eburnæ, multæque aliæ solo
aquabuntur, dicit Dominus. Festivitates vestras
aversatus sum, neque carum celebritates me delectant.
Hococausta et victimas si mihi obtuleritis, propter-
ea non respiciam. Odorum tuarum sonum apage a
me, organorum tuorum psallum non audiam. Di-
xitque mihi Dominus: Populi mei Israel finis adest;
altionem de illo amplius non differam. In illa die
ululabunt templi laquearia, ait Dominus. Audite jam
D ista vos qui pauperem mane affligebatis, mendicisque
terræ imperabatis. Qui dicunt, Quando mensis exa-
ctus erit, ut vendamus? quando aderunt Sabbata,
ut thesauros (horrea) aperiamus, imminutaque men-
sura merces (frumentum) in illis reconditis vendam-
us; pondus earum corruptarum interim augeamus,
et libra ad fullendum corrupta, parva pecunia mendi-
cos enamus, humilisque sortis homines pro calceis
possideamus? Die illa, dicit Dominus, sol meridie
occidet, et die lucido tenebræ terræ offundentur.
Festivitates vestras in luctum convertam, et omnes
cantus vestros in planctum et lamentationes.

Horrenda equidem illa die, qua urbs expugnata

penitus absumpta est, sanctæ martyris Theodosiæ memoriam celebrari contigit : cujus solemnitati frequens populus interfuit ; plurimique viri ac feminae ad sanctæ monumentum pervigilium egerunt. Ubi etiam illuxit, multæ mulieres conjuges suos comitatæ, ornatae ac cunctæ, cereos et incensum ad venerationem sanctæ ferentes, deridente et ex improvise in Turcorum laqueos sese induunt. Quomodo enim tam repentinam Dei iram temporis puncto urbem tam amplam pervadere persuaderi possent ? Qui in ea versati sunt, his amplitudo urbis cognita est. Hi porro, quos proximis, minaces ignes ardentisque a Charsis inctique Romani portis, palatii quoque partibus libique diffundebantur. Classis vero, quæ in portu contra Turcos stabat, quominus in muros scalis subirent, prohibuit, illicque Turcis Romæ superiores, lapidibus ac missilibus ad horam usque diei tertiam eos infestaverit, donec pars eorum, qui usque in urbem penetraverant, jamque prædas egerant, illuc accedissent. Qui, ubi Romæos obnixè contra oppugnantes pugnas conspexerunt, tollis pectoris viribus vôlferando in superiore muni partem evadunt. Romæi Turcis intra urbem compectis, voce lamentabili, *Hei mihi*, missæ, viribus ac robore destituti e muris præcipites cadere. Qui in navigiis Turci, 166 simul ac suos in urbem penetrasse inadvertenter, captam quoque intellegere, celeriterque admotis scalis muros scautunt, et in eam perveniunt ; portis deinde effractis, via omnibus irruentibus patuit. Magnus etiam dux ad Regiam portam, quam tuebatur, Turcos venisse certens, domum suam paucis stipatus abiit. Eo enim deserto plerique dissiugerant, domosque nondum asservit multi capii sunt. Alii pedes suas deserta ingressi, abductis uxore et liberis, omnibusque opibus direptis, suspiris ac lamentis, quo miseriam suas deffere possent, spatium laud invenere, manibusque post terga victis trahuntur. Alii domum se recipientes, cum conjugibus et liberis clarissimis jamjam abducendis vincuntur. Senes vero, qui domi vel morbo, vel ætatis imbecillitate detenti, foras exire nequibant, hunc viri feminæque inhumanitate foeda ac summa crudelitatis, infantesque recens nati per plateas projecti. Dux vero magnus ad liberos et uxorem a grolaticam turri inclusos, et ab ingressu Turcos ardentis cum venisset, ipse interim, cum iis qui ipsum sequiebantur, captus est. Militibus statim aliquot, qui illum ejusque domum custodirent, a tyranno missis, cum tota familia et domo asservantur ; Turcis porro, qui domum suam circumsedebant, multos nummos largitus est, ita ut jurejurando adactos ipsos emere videretur.

ὥστε δοκεῖν ἐξαγοράζειν αὐτοῦ; διὰ τὸν ἔρπον

τελείας τῆς πόλεως ἐορτάζεσθαι καὶ πανηγυρίζειν τὴν μνήμην τῆς ἁγιομάρτυρος Θεοδοσίας (99). Ἐτελείτο οὖν ἐορτὴ πάνδημος · ἦσαν γὰρ καὶ ἀπ' ἐπιπέρας· πλείστοι καὶ πλείεστα διανοκτῆρέυσαντες ἐν τῇ σσηρῷ τῆς ὁσίας. Οἱ πλείονες δὲ πρῶτ' ἡμέρας γενομένης, αἱ γυναῖκες σὺν τοῖς ἀνδράσιν αὐτῶν ἀπερχόμεναι εἰς προσκυνητήν, φέρουσαι κηρῶς καὶ θυμιάματα, περικαλλωπισμέναι καὶ περικεκοσμημέναι ὄσαι, ἐξαίφνης ἐν ταῖς παγίοις τῶν Τούρκων ἐπέπεσον. Ποῦ γὰρ εἶχον ἐνοήσῃται τὴν ἐξαίφνης ἔρχην εἰς τοσοῦτον ἔυρος τῆς πόλεως ; Ἰσχυροὶ οἱ εἰδότες τὸ μέγεθος· Ἀβτη ἡ ἀπειλή, ἦν εἰρηκαμέν, ὄπηρχεν ἀναφθεῖσα, καὶ καλοῦσα ἐκ τῆς Χαρτοῦ πύλης, καὶ τοῦ ἀγίου Ῥωμανοῦ, καὶ τοῦ μέρους τοῦ θαλαττοῦ. Ἡ δὲ αὐτῶν πλοίων καὶ τοῦ λιμένος ἀντίστασις οὐκ ἐνεδίδου χωρὰν τοῖς Τούρκοις τοῦ στήσαι τὰς κλιμακὰς ἐν τοῖς τείχεσιν. Ἦσαν οἱ Ῥωμαῖοι ἐπικρατέστεροι τῶν Τούρκων, βάλλοντες λίθοις καὶ βέλτεσιν ἀχρι τρίτης ὥρας τῆς ἡμέρας · ἔως οὖ ἐλθόν, καὶ καταπέτησαν μέρος τῶν σκυλευθέντων ἀπὸ πρωίας ἐντός τῆς πόλεως, καὶ ἰδόντες τοὺς Ῥωμαίους πόλεμιζοντας τοὺς ἔξω, καὶ φωνὴν ἔση δύναμις ἀφέντες, ἔδραμον ἐπάνω τῶν τειχῶν. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τοὺς Τούρκους ἰδόντες ἐντός τῆς πόλεως, καὶ φωνὴν ἀφέντες ὀδύνηρην, τὸ *Οἱμοι*, ἀπὸ τοῦ τείχους κατέπιπτον. Οὐ γὰρ ἦν ἐκεῖ πλέον ἰσχύς, οὔτε δύναμις τοῖς Ῥωμαίοις. Τότε καὶ οἱ ἐν τοῖς πύλοισι, δεσποζόμενοι τοὺς Τούρκους ἐντός, ἔγνωσαν, ἔτι ἡ πύλις ἐάλω, καὶ ὡς ἐν τάχει τὰς κλιμακὰς θέντες, ἐντός ἐβιάσθησαν, καὶ τὰς πύλας καταδέξαντες ἀπαντες ἐνδον εἰσῆσαν. Ἰδὼν δὲ καὶ ὁ μέγας δοῦξ τοῦ Τούρκου; ἐλθόντας οὐ ἴστατο τόπου, ἦν γὰρ ἐπιόλων τὴν βασιλικὴν πύλιν, καὶ πρὸς τὸν ἴδιον ὀκνον ἀνεχώρησε σὺν ὀλίγοις · καὶ γὰρ ἦσαν ἀπαντες διασκαδασθέντες · καὶ οἱ μὲν ἀπὸ τοῦ τῆν οἰκίας καταλαβέντες ἡχηλωτίζοντο · οἱ δὲ τὰς αὐτῶν οἰκίας καταλαβόντες ἐρήμους παίδων, καὶ γυναικῶς, καὶ πραγμάτων εὐρισκον · καὶ αὐτοὶ πρὸ τοῦ στοναχῆσαι καὶ κλιῦσαι, ἰδεομούντο τὰς χεῖρας δεπισθεν. Ἐτεροι ἐρχόμενοι εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν, καὶ εὐρήντες τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα ἤδη ἀπαχόμενα, καὶ συνεδίδοντο, καὶ ἰδεομούντο σὺν τοῖς φιλάτοις καὶ τῇ συζύγῃ. Τοὺς δὲ γέροντας τοὺς ἐν οἰκίῃ, τοὺς μὴ δυναμένους ἐξελθεῖν ἐκ τῆς οἰκίας ἢ δὲ ὅπου ἡ διὰ γήρους, πάντας καὶ πᾶσας ἀνελεῶς ἐτραπτον · τὰ βρέφη τὰ ἀρτιγέννητα ἐν ταῖς πλατείαις ἐβρίστων. Ὁ δὲ μέγας δοῦξ, εὐρῶν τὰς θυγατέρας αὐτοῦ, καὶ τοὺς υἱοὺς, καὶ τὴν γυναῖκα, ἦν γὰρ ἀσθενούσα, ἐν τῷ κύρῳ κεκλεισμένους, καὶ κωλύοντας τοὺς Τούρκους τὴν εἰσοδον, αὐτῆς μὲν συνελήφθη σὺν τοῖς ὑπακλουθοῦσιν αὐτῷ · ὁ δὲ τύραννος, πέμφει τινὰ; ἐφύλαττον καὶ αὐτὸν, καὶ πάντα τὸν οἶκον αὐτοῦ. Τοὺς δὲ καταλαβόντας, καὶ περικυκλώσαντας τὴν οἶκον αὐτοῦ Τούρκου; ἔδωκεν ἰκανὰ ἀργύρια, ἐφυλάττετο οὖν πανοικί.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(99) *Μάρτυρος Θεοδοσίας*. Templum illius sanctæ in ea parte, quæ *Casan Bassa* hodie appellatur, ultra sinum Ceratinum sita, Galatæ adjacente,

in meschitain postea conversum est. At quomodo potuerunt sinum transire cum Turci omnia littora complecerent ?

Οἱ δὲ Τούρκοι ἅπαντες εἰσβλόντες ἐν τῇ πόλει, A καὶ αὐτοὶ οἱ βόσκοντες τὰς ἡμίονους, καὶ οἱ μάγειροι πάντες ἐξαντιλοῦντες ἔφερον. Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Ἰουστινιανός, ὃν φθίσας ὁ λόγος ἐπεμψεν ἐν τῇ νηϊ, τοῦ θεραπευθῆναι τὴν πληγὴν ἣν ὑπέστη, κατευθῦ· ὄντος αὐτοῦ ἐν τῷ λιμένι, τινὲς τῶν αὐτοῦ ψεύγοντες ἔδραμον λέγοντες, πῶς οἱ Τούρκοι εἰσέασιν ἐν τῇ πόλει, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐσφάγη. Ἀκούσας τὸν πικρότατον καὶ δριμῦν λόγον οὖν, προστάττει τοὺς κήρυκας διὰ σαλπύγγων ἀνακαλεῖν τοὺς αὐτοῦ ὑπασπιστάς· καὶ συμπλώτας· Ὀμολῶς καὶ αἱ λοιπαὶ νῆες ἐτοιμάζοντο. Ἦσαν γὰρ αἱ πλείους ἀποβαλλόμεναι τοὺς ναυάρχους αὐτῶν αἰχμαλωτισθέντας. Καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα ἐλαεινὸν ἐν τῇ παραθαλάσσιᾳ τοῦ λιμένος, ὄνδρας, γυναῖκας, μοναστρίδας, μονάζοντας βρώσας οἰκτρῶς, καὶ τύπτουσαι τὰ στήθη εἰδόντες τοὺς ἐν ταῖς ναυσὶ τοῦ ἀντιλαβέσθαι αὐτῶν. Ἄλλ' οὐκ ἦν θυγατὸν ἄποψ ἐπροορίσθη τοῦ πικρῶν τὸ ποτήριον τὸ πλήρες τῆς ὀργῆς Κυρίου. Εἰ γὰρ καὶ νῆες ἐβούλοντο, ἀλλ' οὐκ ἠδύναντο· καὶ γὰρ εἰ καὶ μὴ ἠσχολοῦντο τὰ πλοῖα τοῦ τυράννου ἐν τῇ πρᾶξίᾳ καὶ τῷ σκυλμῷ τῆς πόλεως, οὐκ ἂν ἀφέθη μία καὶ μόνον· ἀλλ' οἱ Τούρκοι ἀφέντες τὰ πλοῖα πάντες, ἔδον ἤσαν, καὶ οἱ Λατῖνοι ἔδειαν εὐρίπντες ἐξήρχοντο τοῦ λιμένος. Ὁ δὲ τυράννος ἐτριξε μὲν τοὺς ὀδόντας, ἀλλ' οὐκ ἠδύνατο πλέον τι πρᾶξαι, καὶ ἄκων ἐκατίρει. Οἱ δὲ τοῦ Γαλατᾶ ἰδόντες ταύτην τὴν ἀνήκεστον συμφορὰν, καὶ σὺν γυναίξιν καὶ τέκνοις ἔτροχον ἐν τῷ αἰγιαλῷ, περιγυροῦντες τὰς βάλκας. Καὶ ὅπου ἔτυχον ἀκατίῃ εἰσερχόμενοι ἐν ταῖς ναυσὶν εἰσίδουον, ἀφέντες καὶ πράγματα καὶ οἰκίας. Ἦσαν δὲ πολλοὶ οἶκτινες ἀπὸ τῆς βίης καὶ τοῦ θησαυροῦ αὐτῶν τῷ βυθῷ παρέπεμψαν, καὶ ἄλλας δεινὰς ζημίας ὑπέστησαν. Εἰς τῶν τοῦ τυράννου μεσάζων, ὡς καὶ ἠγαπᾶτο τῆς πατρὸς τοῦ Μιχεμίε, αὐτὸ γὰρ ἦν ὁ συγχροτήσας τῷ τυράννῳ τὴν μάχην γενέσθαι, δραμὸν ἐν τοῖς τοῦ Γαλατᾶ μέρεσι, Ζάγανος αὐτῷ τὸ ὄνομα, ἐβλά· *Μὴ φοβήσθε, καὶ κατώμνυε τὴν κερζὴν τοῦ τυράννου ὀρκῶν, ὅτι Μὴ φοβείσθε· ὑμεῖς γὰρ τοῦ ἡγεμόνος ἐστέ φίλοι, καὶ ἔξετε τὴν πόλιν ὑμῶν ἀνεπηρέαστον ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου, καὶ τὰς συνθήκας, ἀς εἴχετε μετὰ τοῦ βασιλέως, καὶ μεθ' ἡμῶν κρείττόνως ἔχετε, καὶ ἄλλο μὴ φρονεῖτε. Ἴνα μὴ εἰς ὀργὴν κινήσητε τὸν ἡγεμόνα.* Ταῦτα ὁ Ζάγανος εἰπὼν, ἐκύλισε τοὺς Φράγκους τοῦ Γαλατᾶ μὴ ἀναχωρήσει. Πλὴν ὅσοι ἐδυνήθησαν φεύγειν ἔφυγον. Τότε συμβουλευθέντες οἱ λοιποὶ, ἔλαθον τὰς κλεῖς τοῦ κάστρου σὺν τῷ ποδιστάτῳ αὐτῶν, καὶ ἀπῆλθον προσκυνήσαντες τῷ τυράννῳ· καὶ προσκυνήσαντες, καὶ δόντες τὰς κλεῖς, αὐτὸς περιχρῶς ἔλαθε, καὶ τούτου· σὺν ἰλαροῖς λόγοις καὶ βλέμματι ἐπεμψεν. Αἱ δὲ νῆες τὰ ἰστία περῶσαντες πέντε μόνον αἱ μεγάλαι, αἱ δὲ ἄλλαι οὐκ ἠδυνήθησαν ἐξελεῖν, ἦσαν γὰρ νῆες· ἀπολειφθεῖσαι, καὶ οἱ ναῦάρχου αὐτῶν φυγόντες σὺν ταῖς ἄλλαις ἐτάξοντο. Καὶ νῆες φυγοῦσα, καὶ τοὺς ναυάρχους αἰχμαλώτους καταλιπεῖσαι τὴν σωτηρίαν ἐπραγματεύσαντο. Ἐξελθούσαι σὺν ἐκ τοῦ λιμένος, καὶ

Ceterum Turci, urbem promiscue intrantes, agasones etiam et lixæ ubique diripere ac prædâ agere. Joanni vero Justiniano, quem ut vulnus curaret, in navem abiisse diximus, portum intrantem affertur a suorum aliquo fuga arrepta accurrentibus; Turcos in urbem irrupisse, et imperatorem vulneribus occubuisse. Nuntio tam gravi et acerbo accepto, tubicines, ad milites suos navigationis comites revocandum, receptui canere jubet. Ceteræ pariter naves, quarum pleræque navarchos in servitute artos amiserant, ad discessum se comparare. Spectaculum etiam miserandum in portus crepidine intuentibus oblatum, viri, mulieres, moniales, et monachi lamentabiliter clamare, pectora tundere, vectores navium rogare ut se in eas susciperent. Verum hoc possibile non erat, quod semel decretum, ut iræ Domini plenum poculum haurirent. Nec, etiamsi nautis eos accipere propositum fuisset, id exsequi concessum; eum ne una quidem navis salva evadere potuisset, nisi ty anni clasis milites, sociique navales prædæ ac urbi diripiendæ intenti, dilapsi huc et illuc fuissent. At dum Turci per urbem discursant, e portu solvendi citra periculum tempus Latinis datum. Tyrannus 167 interim dentibus stridere, et ægre in illo, cum plus præstare ipse nequiret. Galatini calamitatis hujus intolerabilis spectatores, cum uxoribus et liberis ad littus accurrunt, scaphas et æcacia circumspiciunt: et primo quoque obviam naves feruntur, easque, adibus ac cuneis opibus derelictis, conscendunt. Multi etiam thesauros suos in profundum mare vi coacti abjecerunt, aliaque gravia damna sunt passi. Interea tyranni mesazonion unus Zaganus nomine, Mehemeti tuæ charus, quod oppugnationem decernentis consilium probasset ac laudasset, versus Galatam accurrens, voce contenta, per tyrannum quoque caput iyratus, his verbis a fuga revocabat: *Ne fugite, aut quidquam reformidate, principis amici cum sitis. Opudum vestrum ab omni injuria et damno immune erit. Fœdera, quæ cum Romanorum imperatore inieratis, potiori vobis meliorique conditione nobiscum sociabuntur; aliud omne propositum omitte, ne principis iram in vos accendatis.* His dictis Zaganus Francos Galatinos, ne abirent, persuasit; quibus tamen, quotquot aufugere potuerunt, fidem haud habuere. Ceteri, qui oppidum non deseruerunt, habito consilio, magistratum comitati, tyrannum veneraturi clavesque ei oblaturi abeunt. Venerationis officio exhibito, traditas claves ipse lætus accepit, eosque grato sermone vultuque blando allocutus dimisit. Naves quinque magnæ tantum vela ventis dedere; ceteræ e portu solvere nequiverunt; quod a nautis, qui illas quibusque salutis consulentes conscenderant, derelictæ essent. Quæ ergo aufugerunt naves, navarchis aliis captivis relictis, salvæ evasere, eque portu egressæ plenis velis flante Borea ferebantur, urbis calamitatem suspiriis ac lamentis prosecuta. Actuarie quoque Venetorum triremes vela fecerunt.

At universam populi multitudinem, a navis spretam
 & desertam, extra urbem nacti Turci classarii, viros
 et mulieres in navigia deduxerunt : urbis vero reli-
 qui incolae extra moenia abacti in castris pecudum
 more stabulabantur.

λωως εύρόντες παρητημασμένον, άνδρας τε και γυναίκας πάντα, όπου και ήσαν συναθροισαντες, εις
 τα πλοια εισήγαγον. Ο δε λαός λαός της πόλεως έξω εις τας σκηνάς του φοσάτου εμανδρίζετε.

168 CAPUT XL.

*Mehemetes urbem ingreditur, et in S. Sophiae templum venit, precesque suas ibi recitare Imamem jubet. Magnum
 ducem ad se vocatum alloquitur. Constantini caput agnitum columnae in Augusto affigitur. Alia de magno duce et
 Orchane narratio. Mehemetes magnum ducem consolatur, et illustrium nominum describit. Magni ducis uxorem invitavit,
 et blande alloquitur. Ad convivium natu minorem filiorum magni ducis venire jubet Mehemetes; cum nulliter filium
 magnus dixit recusaret, Mehemetes ipsum interfecti jussit. Magnus dux filios suos, ut mortem aequo ac forti animo sub-
 eant, hortatur, et ipse demum capite plectitur. Proceres omnes a Mehemetes redempti, et interfecti.*

Quae hactenus narrata, ab hora diei prima ad oc-
 tavam usque cuncta peracta sunt. Omni suspicione
 de metu tunc remotis, tyrannus mesazontibus
 illisque satrapis suis stipatus urbem intravit, ante
 et post etiam cinctus satellitum suorum ignem
 Afrantium manu, qui Apolline sagittario praestan-
 tiores, herculea vi juvenes, singuli aliis decem
 pugnando pares erant. Ad Magnam ecclesiam ubi
 devenit, equo desiliit, eam ingressus huc et illuc
 aspiciens admirabundus attonitusque restitit. Tur-
 cum vero quemdam marmor confringere cum ani-
 madvertisset, interrogat, quare pavimentum sic
 contumperet : respondit iste, fidei zelo id se facere.
 Extensa tum manu Turcum gladio, haecce satis,
 percutit : *Thesauri ac captivi vobis sufficiunt, urbis
 porro aedificia mea sunt.* Pacti equidem cum mili-
 tibus suis conventi tyrannum, thesauros exhaustos
 atque abductos captivos cernentem, poenituit.
 Turcum porro illum semianimum pedibus trac-
 tum extra templi limina projecere. Ipse vero
 princeps unum ex impuris suis sacerdotibus voca-
 tum ad se ambonem ascendere jussit, ubi profanas
 preces suas recitavit, princeps filio iniquitatis,
 Antichristi praecursore super sacra mensa interim
 locato, precesque suas recitante. Proh calamitatem !
 proh horrendum monstrum ! hei mihi quo loci res
 nostrae devenerunt ! heu ! heu ! quid vidimus ! Tur-
 cum impium sanctum altare pedibus calcantem,
 stantemque super apostolorum et martyrum reli-
 quias in eo repositis. Perhorrescat sol. Ubinam Agnus
 Dei ? ubi Filius et Verbum Patris super altari illo
 mactatus, manducatus, nec unquam consumptus ?
 Pro nobis et adulterinis revera aestimati sumus.
 Religio nostra et caeremonias propter peccata
 nostra gentes nocuissent. Templum quod Verbi
 Dei sapientiae nomini exstructum ac consecratum
 erat : templum Sanctae Trinitatis apocellatum, 169

Ταυτά γάρ άπαντα εγεγονεισαν από ώρα, πρώ-
 της της ήμέρας έως ώρας ογδόης. Τότε και ο τυ-
 ραννος (1), κάσαν όποσίαν και φόβον αποδίμενω,
 εισηει εντός της πόλεως, σύν τοις αυτού μεσάζουσι
 και έτέροις πατράπαις, έχων εμπροσθεν και δι-
 σθεν τους αυτού θούλους κύρ πνέοντας, πάντας το-
 ζήτας υπέρ τον Άπόλλωνα, νέους Ηρακλειδας, ο
 εις κρής δεκα άντιπαρτάξασθαι έτοιμος. Κατελ-
 θών δε εν τη Μεγάλη εκκλησία, και αποδός του
 έππου, και εισελθών εντός, έξέστη επί τη θέμ. Εύ-
 ρών δε ένα των Τούρκων κατεάξαντα μίαν των
 μαρμάρων έκείνων, τον μόν Τούρκων ήρώτα τίτι
 τρόπον φθείρει τό έδαφος. Ο δε άπεκρίνατο, Ένεκα
 πίστεως. Αυτός δε τείνας την χείρα παλει τώ ξίφει
 την Τούρκον, λέγων και τουτο. Άρκαί όμιν ο θη-
 σαυρός και ή αιχμαλωσία, αι δε οικοδομαί της
 πόλεως έμé τυγχάνουσι. Ην γάρ ο τυραννος
 μετανοήσας επί τη συνθήχη τη γενομένη, όρών τον
 εξαντλούμενον θησαυρόν και την αιχμαλωσίαν την
 άμετρον. Έγκύσαντες δε τον Τούρκον εκ των πύθων
 έξω ήμισθαν έρδιψαν. Αυτός δε κελεύσας ένα (2)
 των αυτού μαρών Ιερών, άνέβη ο κληθείς εκ'
 άμβωνος, και διελάλησε την μαρβήν αυτού προσευ-
 χήν. Ο δε υιός της άνομιαις, ο πρόδρομος του Άν-
 τιχρίστου, αναβής επί της άγιαις τραπέζης έποίη-
 σε την προσευχήν. Βαβαί της συμφορής ! Φεύ του
 φρικώδους τέρατος ! ομοι τί γεγόναμεν ; αι, αι,
 τί ειδόμεν ; Τούρκος εν τώ άγιω θυσιαστηρίω, εν
 τώ λείψανα άποσθλών και μαρτύρων έβρονται, και
 επάνω αυτού άσεθής ; Φρίξον, ήλια. Καί ποϋ ο Άμ-
 νός του Θεού, και ποϋ ο Υιός και Λόγος του Πατρός,
 ο θυόμενος επάνω και έσθιόμενος, και μηδέποτε θα-
 πνώμενος ; Ότιως εις κέδηλον έλογίσθημεν ή λα-
 τρεία ήμών εις ούδέν έλογίσθη τής έθνεσι διέ τας
 άμαρτίας ήμών. Ο επί τώ όνόματι της του Θεού
 Λόγου σοφίας άνοικεδομηθείς ναός, και τέμενος της
 άγιαις Τριάδος, όνομαζόμενος, και Μεγάλη, εκκλησία

- Ismaelis Bullialdi notae.

(1) *Türs και ο τυραννος.* Phranz's videtur no-
 sse consentire cap. 18, lib. iii, et eo ipso capite
 urbis die illam ingressum esse Mehemetem affirma-
 re. Alii, inter quos Leonardus et Bizarus, tertio
 ab urbe capta die intrasse illam asserunt.
 (2) *Αυτός δε καλέσας ένα.* In templo S.
 Sophiae recitatus ab Imame seu doctore Hutbeas
 proceres, die Veneris expugnationem urbis sequenti,

qui fuit Junii dies primus, tradit Lennelavins. l. xv.
*Primo post urbem captam Ven'ris die celebratum ad
 Aiam Sophiam (sic Turci scribunt) hoc est ad Ha-
 giam seu Sanctam Sophiam, festum fuit longe maxi-
 mum; conceperunt preces Hutbea sultani Muhame-
 dis nomine, pro ipsius tam incolumitate, quam pros-
 peritate, ritu veteri, quo Turci suis omnia sancta
 principibus optare solent.*

καὶ νέα Σὼν, σήμερον βωμὸς Βαρβάρων, καὶ οἶκος τοῦ Μωαμῆθ ἐπεκλήθη καὶ γέγονεν. Δικαία ἡ κρίσις σου, Κύριε. Ἐξελθὼν οὖν ἐκ τοῦ βωμοῦ, ἐζήτησε τὸν μεγαδοῦκα, καὶ αὐτῷ; παρέστησαν αὐτόν. Ἐλθὼν οὖν καὶ προσκυνήσας, εἶπεν αὐτῷ· Καλῶς ἐποιήσατε, τοῦ μὴ παραδοῦναι τὴν πόλιν. Ἴδε πόση ζημία ἐγγύθρει, πόσος δόλορος, πόση αἰχμαλωσία. Ὁ δὲ δοῦξ ἀπεκρίνατο· Κύριε, οὐκ εἰχομεν τὸσσην ἡμῖς ἐξουσίαν τοῦ διδόναι σε τὴν πόλιν, οὐδὲ βασιλεὺς αὐτὸς· ἄλλως δὲ τι καὶ τινές τῶν σὼν ἐδυνάμουν τὴν βασιλέα ἐν λόγοις γράφοιτες· Μὴ φοβοῦ (3)· οὐ γὰρ ἰσχύσει καθ' ἡμῶν. Τοῦτο γοῦν ὑπέλαθεν ὁ τῦραννος διὰ τὴν Καλλιπασίαν, ἣν γὰρ τρέφων θυρῶν, κατ' αὐτοῦ. Τότε ἀκούσας τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως, ἠρώτησεν εἰ ὁ βασιλεὺς ἀπέδρα (4) σὺν ταῖς ναυσί. Καὶ ὁ δοῦξ ἀπεκρίνατο, ὅτι οὐκ εἶδεν· ἦν γὰρ αὐτὸς ἐν τῇ βασιλικῇ πόλει τότε, ὅτε οἱ Τούρκοι συνήτησαν, εἰσελθόντες ἐν τῇ πόλει τῆς Χαρσοῦ, τῷ βασιλεῖ. Ἀποσπασθέντες οὖν ἐκ μέσου στρατοπέδου δύο νέοι, εἴβηκεν ὁ εἰς τῷ τυράννῳ· Κύριε. ἐγὼ τοῦτο ἀπέκτεινα, βιαζόμενος οἶν τοῦ εἰσελθεῖν, καὶ ἀρπάσαι σὺν τοῖς σὺν ἐμοί, εἴσω αὐτὸν νεκρὸν καταλείψας. Ὁ δ' ἄλλος εἶπεν· Ἐγὼ τοῦτο ἐπάταξα πρῶτον. Τότε ὁ τυράννος στείλας καὶ τοὺς δύο, ἐνετείλατο φέρειν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Οἱ δὲ ταχυδρομήσαντες εὗρον, καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ταμίῳ παρέστησαν τῷ ἡγεμόνι. Ὁ δὲ τυράννος ἐφη πρὸς τὸν μεγαδοῦκα· Εἰπέ μοι τὸ ἀήθηξ, εἰ ἡ κεφαλὴ αὕτη ἐστὶ τοῦ βασιλέως σου. Τότε καταστοχαζάμενος αὐτὴν εἴβηκεν, Ἐξείδω ἐστὶ, κύριε. Εἶδον οὖν αὐτὴν καὶ ἕτεροι, καὶ ἐγνώρισαν. Τότε προσήλωσαν αὐτὴν ἐν τῷ κλονι τοῦ Αὐγουστείου (5), καὶ ἔτατο ἔως ἑσπέρας. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐκδείρα, καὶ ἀχύροις τὸ δέσμα στοιβάται, ἐπεμψε πανταχοῦ, δεικνύων τὸ τῆς νίκης σύμβολον τῷ τῶν Περσῶν ἀρχηγῷ, καὶ τῶν Ἀράβων, καὶ τοῖς ἄλλοις Τούρκοις.

referta, per Persarum Arabumque principum, aliorumque Turcorum ditiones, ut victoriae symbolum, ostentanda ejus mandato circumferatur.

Ἐτεροι δὲ φασιν, ὡς ὁ δοῦξ εὐρήθη μετὰ τοῦ Ὁρχάν ἐν τῷ πύργῳ τῷ τοῦ καστελλίου τοῦ Φραντζεζίδου, κακεὶ παρεδόθησαν, ὀρώντες ὡς οὐκ ἦν δυνατὸν ἀνίστασθαι πλέον τοῖς Τούρκοις. Ὀντων δὲ πλείων ἐκεῖ καὶ εὐγενῶν ἀρχόντων σὺν τῷ δουκί. ἠτήσατο ὁ Ὁρχάν ἀπὸ τίνος μοναχοῦ τὰ ἄμφια αὐτοῦ, καὶ φορέσα· αὐτὰ ἔδωκε τῷ μοναχῷ τὰ αὐτοῦ· καὶ διὰ μίαν τοξοβολικῆς θυρίδος, ἔβαλεν ἑαυτὸν κατὰ γῆς ἔξω τῆς πόλεως· καὶ λαθόντες οἱ τῶν πλείων, καὶ δεσμώνσαντες, ἔβαλον ἐντὸς σὺν τοῖς λοιποῖς αἰχμαλώτοις. Οἱ δὲ τοῦ πύργου παραδοθέντες καὶ αὐτοὶ ἐντὸς τοῦ πλοῦ ἐκεῖνοι εἰσή-

Ismaelis Bullialdi nota.

(3) Μὴ φοβοῦ. Phranzes, lib. iii, cap. 14, Halilem Bassam consilium Mehemetis patefecisse observasse et animum ipsis addidisse narrat.

(4) Εἰ ὁ βασιλεὺς ἀπέδρα. Phranzes, lib. iii, c. 18, agnatum imperatorem ex calcis purpureis, aquilisque in eis depictis scribit, qualibus uti im-

A ecclesia Magna, nova Sion, hodie in Barbarorum aram et Mohamedis domum re ac nomine transformata est. Quam rectum iudicium tuum, Domine! Templo cum exisset tyrannus, ad se venire ducem magnum jussit: qui illico adductus principem veneratus est. Hisce tyrannus eum allocutus est verbis: Vos equidem, urbe mihi non dedita, egregie gessistis. Damnum ac jacturam quanta sint, estimatione melive, caesorum inhumanam stragem, captivorumque numerum considera. Is is dux respondit: Hac in urbe, domine, nec imperator, nedum ipse ego, tanta auctoritate pollebamus, ut illam tibi permittere penes nos fuerit: praecipue cum inter tuos nonnulli bonum animum nos habere juberent, scriptis ad imperatorem in hunc modum litteris: «Ne formida, neque enim viribus suis vos debellabit.» Haec ab Halide, Bissa scripta suggestatus est tyrannus, in quem odio ac ira jam flagrabat. Imperatoris nomine audito, num aufugisset cum navibus interrogat. Id se ignorare dux respondit: ad portam siquidem regiam in statione tunc se fuisse, quam lo Turci, in urbem porta Charai irruentes, imperatorem adorti sunt. E mediis castris duo juvenes mox exciti sunt, quorum alter tyranno dixit: Domine, illum occidit, et cum turba a tergo urgente progredi vi cogerer, una cum meis commilitonibus praedam acturus, mortuum ipsum omisi. Alter se priorem vulnus infixisse jactavit.

Ambos hosce juvenes tyrannus illico abire ad conquirendum, sibi que ejus caput afferendum jussit. Mandato confestim parere, inventique cadaveris amputatum caput principi attulere. Magnum ducem allocutus tyrannus, an revera hoc sit imperatoris caput, interrogat; ex indicis agnatum, illius esse fassus est; aliisque conspectum pariter approbatum. Ab iis deinde columna, quae in Augustio locata est, clavis affixum, ad vesperam usque ibi spectaculo fuit. Pellis denique detracta, palcaque

Alii porro narrant, in turre, quam Franci tuobantur, ducem cum Orchane latitasse, ibique, cum Turcis resistendo impares se agnoscerent, in eorum potestatem ditione devenisse, plurimosque nobiles ac proceres cum duce illic adfuisse. Inter eos etiam, ut referunt, monachus erat, a quo vestes, quibus indutus erat, Orchanes petiit, illisque suas commutavit: per fenestram deinde quamdam sagittis emitendis accommodatam extra oppidi muros praecipitem se dedit: quem comprehensum navis vixerunt, et cum caeteris 170 captivis navibus imposue-

peratores consueverant.

(5) Ἐν τῷ κίονι τοῦ Αὐγουστείου. Forum Augustinum non longe a S. Sophia aedificatum, et in quo columna a Justiniano erecta fuit, suaque statua equestris ei imposita. Procopius de aedificiis Justiniani, sermone i.

runt. Qui in turre erant ceteri et ipsi se Turcis permiscere, inque navem eandem abducti sunt. Ex his quidam captivus Romanus in libertatem se asserere sollicitus satagens, talia navarcho dixit: *Si me libertati restitueris, Orchanem navarchumque ducem hodie tibi tradere possum.* Hoc ut intellexit navarchus, eum libertate donaturum se juravit. Illico igitur Orchanes nigris vestibus indutus, captivi istius indicio proditus est. Navarchus itaque Orchanem illum esse procomperto habens, caput ei amputavit. Vivum deinde magnum ducem, Orchanisque caput principi, in Cosmedio tum versanti, obtulit: qui navarcho gratias actis, multa etiam largitus est. Magnum vero ducem sedere jussum consolatus est, ejusque liberos et uxorem per castra et classem a tubicinis conquisitos adduci imperat. Singulis aspra mille distribuit princeps, demumque magnum ducem bene sperare hortatus, sermo humanoque sermone ejus dolorem levat, dicitque: *Hanc adeo amplam urbem fidei tue regendam ac curandam credere volo, illustrioribusque, quam quos in imperatoris aula gessisti, honoribus honestabo, animum saltem ne despondens.* Gratias actis, ejusque manu deosculata, magnus dux domum suam abiit. Cum autem ab eo intellexisset Mehemetes nobilium illustriumque palatii et aulae principis officialium nomina, singula descripsit; quos per classem et castra conquisitos, redemptosque mille aspris singulos, locum in unum conduxit. Perstridie illius tenebrosæ diei, qua genus nostrum internecone deletum est, in urbem venit tyrannus, ducisque magni domum se contulit; in cujus occursum dux processit, eumque veneratus excepit; eo tempore conjux ipsius morbo decumbebant, ad ægotantis ergo lectum, sub ovis specie latens, accessit, et eam alloquitur his verbis: *Salve, mater, ne te, quos isti dies tulere, casus mærore conficiant; Dei decreto parentum, plura amissis tibi largiri possum, hoc unum, et valeas, cura.* Ducis quoque magni filii ipsum adoraturi accesserunt: gratias demum de tanta humanitate ei cum egissent, exiit ipse, et urbem lustrando obiit. In ea penitus deserta, nec homo qui mutiret nec avis aut quadrupes, quæ vocem mitterent, exaudiebantur; domos solummodo scrutabantur, qui invalidi rapere quidquam et deprædari haud poterant. Mutuis hac de causa cædibus se confoderunt multi, dum spolia sibi invicem rapiunt, quæ validiori ac robustiori, imbecillioribus lethali vulnere oppressis, cesere. Altera ab urbe capta die, Maii tricesima labente iterum eam insrant, et 171 prædæ reliquias corradiunt. Tyrannus, majore urbis parte

θησαν. Τότε εἰς τῶν αἰχμαλώτων τῶν Ῥωμαίων, καταπραγματευσάμενος τὴν αὐτοῦ ἐλευθερίαν, εἰρηκὲ τῷ ναύαρχῳ· *Εἰ ἐλευθερώσεις με σήμερον, ἔχω σοι δοῦναι τὸν Ὀρχάνη καὶ τὸν μεγαδοῦκα ἐμοῦ.* Τότε ἀκούσας ὁ ναύαρχος, δῶμασε τοῦ ἐλευθερώσαι αὐτόν. Καὶ τότε εἰξίξ; τὸν μελαμφοροῦ Ὀρχάνη, καὶ μαθῶν ὅτι κατ' ἀίφθαιαν ἐκεῖνός ἐστιν, ἀπέτεμε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Τὸν δὲ μεγαδοῦκα (6) ζῶντα, καὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ὀρχάνη λαβὼν εἰς τὸν ἡγεμόνα ἀπήγαγεν ἐν τῷ Κοσμηδίῳ. Ἐκεῖνος δὲ τῷ ναύαρχῳ εὐσεργετήσας, καὶ πλείστα δούς ἀπέλυσε. Τὸν δὲ μεγαδοῦκα ἐπέλυσε καθῆσαι, καὶ παρηγορήσας αὐτὸν, ὥρισε δαλαγιθῆναι ἐν τῷ φοσσάτῳ καὶ ἐν τοῖς πλοίοις διὰ τῶν παίδων καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ παρευθὺς συνήχθησαν. Τότε ὁ ἡγεμὼν δούς ἀνὰ χιλίων ἄσπρων κατὰ κεφαλὴν ἀπέλυσε πάντας ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν μεγαδοῦκα θαρβύνας αὐτὸν, καὶ παρηγορήσας τὰ πλείστα εἰπὼν αὐτῷ δεῖ τὴν πόλιν ταύτην σοι μέλλω παρακαταθέσθαι, τοῦ ἔχειν τὴν ἄπασαν αὐτῆς φροντίδα, καὶ κείρω σε εἰς κρείττοτέραν δεξίαν παρ' ἣν εἶχες ἐν τῷ καιρῷ τοῦ βασιλέως, καὶ μὴ ἀθύμει. Εὐχαριστήσας οὖν, καὶ ἀπασάμενος τὴν αὐτοῦ χεῖρα ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. Μαθῶν δὲ παρ' αὐτοῦ τὰ ὄνόματα τῶν εὐγενῶν, τῶν ἐν τῷ παλατίῳ διαπρεψάντων ὀφφικιῶν, πάντων τὰ ὄνόματα κατέγραψε. Καὶ ἐν τοῖς πλοίοις, καὶ ἐν ταῖς σκηναῖς, συναθροίσας οὖν πάντας, ἐξηγόρασεν ἀνὰ χιλίων ἄσπρων δούς τοῖς Τούρκοις. Πρῶτας δὲ γενομένης, παρελθούσης ἐκαίνης τῆς πρώτης καὶ ζοφερᾶς ἡμέρας, ἐν ἣ ἐγένετο ἡ πᾶνωλεθρία τοῦ γένους ἡμῶν, εἰσελθὼν ἐν τῇ πόλει ὁ τύραννος, καὶ εἰς τοὺς οἴκους τοῦ μεγάλου δουκὸς ἐλθὼν· ἐξελθὼν δὲ εἰς συνάντησιν αὐτοῦ, καὶ προσκυνήσας αὐτὸν εἰσῆλθεν ἐντός. Ἦν δὲ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἀσθανοῦσα κλινήρης. Τότε ὁ προβατόσχημο· λύκος ἐγγίσας τῇ κλίνῃ, ἐφη προσαγορεύσας αὐτῇ· *Χαῖρε, ὦ μήτηρ, μὴ λυποῦ ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι. Τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου γενέσθω.* Ἐχω ἐτι πλείονα παρ' ὧν ἀπόλωλας τοῦ δοῦναί σοι· μόνον ὄγλαινας. Ἐλθόντες δὲ οἱ καὶδὲ; αὐτοῦ προσκύνησαν αὐτῷ, καὶ εὐχαριστήσαντες αὐτὸν ἐξῆλθε, περιουσίαν τὴν πόλιν. Ἦν γὰρ ἡ πᾶσα δοικος, οὔτε ἄνθρωπος, οὔτε κτῆνος, οὔτ' ὄρνειον κρυναγάζιον, ἢ λαλῶν ἐντός· μόνον τινὲς τῶν μὴ δυναθέντων σκυλεῦσαι τι, διὰ τὸ ἀνίσχυρον αὐτῶν· δίδοι καὶ πολλοὶ ὑπ' ἀλλήλων ἐφρονεῦσαν, ἔλκων ὁ εἰς εἰς ἑτέρου τὰ λάφυρα· καὶ ὁ δυναθείς ἤρπαζεν, ὁ δὲ μὴ δυναμένος ἀντιστῆναι, κτηρίαν λαμβάνων πληθύν, ἔκετο. Τῇ δὲ δευτέρῃ ἡμέρᾳ, τριακοστὴν ἔργων ὁ Μάτο;, εἰσῆλθον, καὶ τὰ ἐγκαταλειπόμενα αὐτοῦ συνέλεγον. Τότε ὁ τύραννος, εἰελθὼν τὸ πλείστον τῆς πόλεως, καὶ πρὸς τοῖς τοῦ παλατίου μέρεσι συμπόσιον ποιήσας εὐφραζέτο· καὶ δὴ καταθαπτιζόμενος ὑπὸ

Ismaelis Ballialdi notæ.

(6) Τὸν δὲ μεγαδοῦκα. Dissentiunt a se invicem Ducas et Phrauzas, in his quæ ad magnum ducem Lucam Notaram pertinent. Hic equidem inimicum

et infensum nimis ei se profitetur. Laonicus ad nostri Ducæ scensum magis accedit.

τοῦ οἴνου καὶ μεθυσθεὶς, ὤρισε τῷ ἀρχιευνούχῳ αὐτοῦ, καὶ προστάξας εἶπεν· Ἀπαλθε ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ μεγάλου δουκὸς, καὶ εἰπέ αὐτῷ, Ὅριζι δ' ἡγεμόν, ἵνα σταίλης τὸν υἱὸν σου τὸν νεώτερον ἐν τῷ οὐμποσίῳ· ἦν γὰρ εὐειδὴς ὁ νεὸς ἄγων τεσσαρσεκαίδεκατον ἔτος. Ἀκούσας ὅν ὁ πατήρ τοῦ παιδὸς ἀπενεκρώθη, καὶ ἡ ἕψις αὐτοῦ ἠλλοιώθη, καὶ λέγει τῷ ἀρχιευνούχῳ· Οὐκ ἔστι τοῦτο ἐν τῇ ἡμετέρᾳ διαγωγῇ τοῦ παραδοῦναι τὸ ἐμὸν παιδίον οὐκ εἰς χερσὶν μιανθῆναι παρ' αὐτοῦ· κρείττον ἂν ἦν μοι τοῦ σταίλαι δῆμιον, καὶ λαβεῖν τὴν κεφαλὴν μου ἀπ' ἐμοῦ. Ὁ δὲ ἀρχιευνούχος συμβουλευσας αὐτὸν τοῦ δοῦναι τὸ παιδίον, ἵνα μὴ εἰς ὀργὴν ἔκτασθαι τὸν τύραννον. Ὁ δὲ μὴ πεισθεὶς, ἀλλ' εἰπὼν, οὐκ εἰ βούλει λαβεῖν αὐτὸ καὶ ἀπελθεῖν, λαβὼν ἀπελθε. Τὸ δὲ ἐγὼ σοι τοῦτο διδόναι οὐκ εἰς θελήματι οὐ γνήσεται πώποτε. Τότε ὁ ἀρχιευνούχος σφραγίζει εἰπε τῷ ἡγεμόνι ἅπαντα τὰ παρὰ τοῦ μεγάλου δουκὸς λαληθῆναι, καὶ πῶς τὸ παιδίον οὐκ ἠδουλήθη δοῦναι. Τότε ὁ τύραννος θυμωθεὶς εἶρχε τῷ ἀρχιευνούχῳ· Λάβε τὸν δῆμιον σὺν σοι, καὶ σφραγίσεις αὐτὸν τὸ παιδίον. Ὁ δὲ δῆμιος ἀγαγέτω τὸν δοῦκα, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ. Τότε ἐλθόντες, καὶ μαθὼν τὸ μέγεθος ὁ δοῦξ ἠσπάσατο τὰ τέκνα αὐτοῦ καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ ἐπορεύετο σὺν τῷ δῆμῳ αὐτοῦ καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ ὁ Καντακουζηνός. Τὸ δὲ παιδίον ἔλαβε μεθ' αὐτοῦ ὁ ἀρχιευνούχος. Εἰσελθὼν οὖν καὶ δεῖξας τὸ παιδίον τῷ ἡγεμόνι, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐν τῇ πύλῃ τοῦ παλατίου ἵσταμένους, ὤρισε τῷ δῆμῳ ξίφαι τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἀποτμηθῆναι. Τότε λαβὼν αὐτοὺς μικρὸν κἀνωθεν τοῦ παλατίου, εἶπεν αὐτοῖς· ἰ δῆμιος τὴν ἀπόφασιν. Ἀκούσας δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ τὴν σφαγὴν ἐκλαυσεν. Ὁ δὲ πατήρ αὐτοῦ γενναίως, στείθει ἐνεδυνάμωσι τοὺς νέους, στερρῶν αὐτοὺς καὶ λέγων· Τεκνία, εἰδέτε τὴν γῆν ἡμέραν ἐν μιᾷ καιροῦ ροπήν τὰ ἡμέτερα πάντα φροῦδα γεγονότα. Ὁ πλοῦτος ἡμῶν ὁ ἀκένωτος· ἡ δόξα ἡ θανμαστή, ἦν εἰχομεν ἐν τῇ μεγαλοπόλει ταύτῃ, καὶ εἰ αὐτῆς ἐν πάσῃ τῇ γῇ, ἦν οἰκοῦσι Χριστιανοί. Νυνὶ δὲ τῇ ὥρᾳ ταύτῃ οὐκ ἐνελεῖπτο ἄλλο εἰς ἡμᾶς πλὴν ἡ παροῦσα αὐτῇ ζωή. Ἔσται δὲ ἡμῖν αὕτη οὐκ ἀτελεύτητος, ὃς ποτε γὰρ θρηξόμεθα. Καὶ ταῦτα πῶς; Ὑστεροῦμενοι τῶν ἀγαθῶν ὧν ὠλέσασμεν, τῆς δόξης, τῆς τιμῆς, τῆς αὐθεντίας, παρὰ πάντων ὀνειδιζόμενοι, καταφρονούμενοι, καὶ ταλαιπωρούμενοι, ἄχρις οὗ ἔλθῃ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ὁ θάνατος, λαβὼν ἐκ τῶν ὧδε ἀτίμους. Πού ὁ ἡμέτερος βασιλεὺς; οὐκ ἐσφάγη χθές; Πού ἔμδς συμμέθροτος, καὶ σὺς πατήρ ὁ μέγας δομέστικος; Πού ὁ Παλαιολόγος, καὶ πρωτοστράτωρ σὺν τοῖς δύο υἱοῖν αὐτοῦ; οὐκ ἐσφάγησαν χθές ἐν τῷ πολέμῳ; Εἶδε καὶ ἡμῶς ἀπεθάνομεν σὺν αὐτοῖς! πλὴν καὶ αὕτη ἡ ὥρα ἰκαρὴ ἐστὶ, μὴ πημμελήσομεν πλέον· τίς γὰρ οἶδε τὰ ἔπλα τοῦ διαβόλου, εἰ καὶ βραδύνοτος πηγῶμεν παρὰ τῶν λοβόλων βαλῶν αὐτοῦ; Νυνὶ τὸ στάδιον ἔτιμον, ἐν ἐνέμῃ τοῦ σταυρωθέντος ὑπέ-

Illustrata, convivioque in palatii regione vicina instructo hilariter epulatus est; jamque vino mardidulus ac temulentus archieunucho suo talia imperat: *Mandat princeps, ut filium tuum natu minorem* (is equidem forma oris pulchra, annos quatuordecim natus erat) *ad convivium mittas.* Ad quæ verba adolescentis pater fere exanimatus est, vultusque colore mutato archieunucho dixit: *Legis nostræ instituta haud serunt, ut, me ministro ac perductore, filius meus stupro vitandus tradatur; carnificem mittere, qui caput meum amputatum onferret, potius erat.* Ut vero iram tyranni devitaret, consilium dabat archieunucho, ut adolescentulum dimitteret. Cui parere recusans dixit: *Si illum abducere tibi propositum est, ita fac; absit vero, ut illum tibi sponte dedam.* Reversus ergo archieunucho a magno duce, adolescentem mittere renuente, acceptum responsum principi affert. Quo percitus ira tyrannus archieunucho mandat: *Carnifice tecum ducto redi, et adolescentem huc adducos; carnifex vero magnum ducem ejusque liberos huc agat.* Domum magni ducis veniunt, qui tali nuntio accepto, liberos et uxorem complexus, filio ac genero suo Cantacuzeno comitibus, carnificem secutus est. Adolescentulum perductum principi stitit archieunucho, cæteros interim ad palatii portam stare innuit, quos subito princeps a carnifice plecti imperat. Paulo infra palatium deductis, principis jussa carnifex declarat; quæ cum audiisset magni ducis filius, instantem cædem deslere; at pater forti ac erecto animo liberos suos adolescentes his verbis confirmare: *Hesternæ die vidistis, filii, omnia nostra, opes inexhaustas, gloriam admirabilem, cujus claritudine in hac magnâ urbe, ac per totum proinde orbem Christianum splendebamus, temporis momento evanuisse. Ex his omnibus, præter hanc vitam, nihil nobis nunc superest, quam in sempiternum producere haud datur; tandem enim, quamvis sero, ex ea nobis migrandum; at quo statu quæso? Opibus, dignitatibus, honoribus et auctoritate spoliati, probris traducti, et ab omnibus contumeliose habiti et spreti, ærumnis pressi vitam tandiu trahemus, donec mors superveniens despectos ac contemptos istis miseriis nos subtrahat. Ubi noster imperator? nonne heri occisus est? ubi consocer meus, idemque pater tuus magnus domesticus? ubi Palæologus et cum filiis suis protostrator? nonne inter præliandum occubuerit? utinam et nos eodem fato consociati fuiesemus! Verumtamen hæc ipsa hora nobis satis opportuna, ultra non peccabimus: quis enim 172 **novit arma diaboli? num discepta morte, ab illius tenentis telis appelemur? nunc paratum stadium in nomine illius, qui pro nobis mortuus ac crucifixus, a mortuis resurrexit. Ipsi ergo commorientes, bonis ejus fruamur. Illis sermonibus adolescentium animos erexit, confirmatosque ad mortem alacriter subeundam promptos reddidit. Ad satellitem danda***

conversus ait : Ab adolescentibus incipiendo, quæ in mandatis habes exsequere. Statim, spectante magno duce, gratis Deo actis. hinc etiam verbis, *Justus es, Domine*, ab eo prolatis, adolescentium capita carnifex amputavit ; quem etiam dux ita rogat : *Tantisper cunctare, amice, dum ingressus Deum orem*, vicina quippe erat ædicula ; spatio orandi a satellite concesso, in illo templo preces Deo obtulit ; quibus peractis, liberorum cadaveribus adhuc palpitantibus exiit, laudibusque iterum Deo magnificato, capite plexus est. Cæсорum capita, nudis illic insepultisque cadaveribus relictis, feræ illi sanguinem sitienti, tumque convivanti spectanda attulit. Quotquot etiam nobiles, palatii officiales proceresque redemerat, per missos satellites neci dedit. Ex eorum uxoribus et liberis delecta habito formosas virgines pulchrosque pueros sibi sepositos, archienuchæ curæ ac diligentie custodiendos mandavit. Reliquam mancipiorum turbam, donec Babylonem, Adrianopolim dico, ablueretur, circumdam aliis dedit. Universi tum demum urbis incolæ et opes in castrorum tentoriis conspecti ; urbs vero deserta, exanimis, nuda, voce carens, specie ac decore spoliata jacebat.

αὐτῶν, ἀχρις οὗ εἰσχυθῶσιν εἰ; Βαβυλῶνα τὴν Ἀδριανῶν. Καὶ ἦν εἶδεν τὴν ἄπασαν πόλιν ἐν ταῖς σκηναῖς τοῦ φρουράτου, τὴν δὲ πόλιν ἔρημον, νεκρὴν, κειμένην, γυμνήν, ἄφωνον, μὴ ἔχουσαν εἶδος, οὐδὲ κάλλος.

ἡμῶν καὶ θυρόντος, καὶ ἀναστάντος, ἀποθάνω-
 μαρ καὶ ἡμεῖς, ἴνα σὺν αὐτῷ ἀπολαύσωμεν τῶν
 ἀγαθῶν αὐτοῦ. Ταῦτα εἰπὼν καὶ στηρίξας τοὺς
 νέους, ἐγαγόνευσαν πρόθυμοι τοῦ θανεῖν. Καὶ λέγει
 τῷ σπεκουλάτορι· Ποίησον τὸ κελευσθέν σοι, ἀρξά-
 μενος ἀπὸ τοῦς νέους. Καὶ ὑπακούσας ὁ δήμιος
 ἀπέτεμε τὰς κεφαλὰς τῶν νέων, ἰστέμενος ὁ μέγας
 δοῦξ καὶ λέγων τῷ, Εὐχαριστῶ σοι, Κύριε, καὶ τῷ,
 Δίκαιος εἶ, Κύριε. Τότε εἶπε τῷ σπεκουλάτορι·
 Ἄδελφέ, δός μοι ὀλίγην ἀνοχὴν τοῦ εἰσελθεῖν
 καὶ προσεύξασθαι· ἦν γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ
 ναὸς μικρὸς. Ὅθι ἀφῆκε, καὶ εἰσελθὼν προσεύξατο.
 Τότε ἐξελθὼν ἐκ τῆς πύλης τοῦ ναοῦ, ἦσαν γὰρ ἐκεῖ
 τὰ σώματα τῶν παιδῶν αὐτοῦ ἐτι σπαρτατόμενα,
 καὶ πάλιν δοξολογίαν πέμψα; Θεῷ ἀπεμνήθη τὴν
 κεφαλὴν. Λαθὼν οὖν ὁ δήμιος τὰς κεφαλὰς ἤλθεν
 εἰς τὸ συμπόσιον, ἐμφανίσα; αὐτὰς τῷ αἰμοδόρῳ
 θηρίῳ· τὰ δὲ σώματα γυμνά ἐκεῖ καὶ ἴταφα κατέ-
 λιπεν. Ὅμοίως καὶ ἄλλους τῶν εὐγενῶν καὶ ὀφθαλμια-
 λίων τοῦ παλατίου μεγιστάνας ἐξηγόρασε, πάντα
 στείλας τὸν σπεκουλάτορα κατέσφαξε. Τὰς δὲ γυ-
 ναῖκας καὶ παῖδας αὐτῶν ἐξέλεξατο τὰς ὄφθαλας
 κίρας, καὶ εὐεῖδῃ ἄρβανα, καὶ παρέδωκε τῷ ἀρχιεν-
 νοῦχῳ τοῦ τηρεῖσθαι ὑπ' αὐτοῦ. Τὴν δὲ λοιπὴν αἰ-
 χμαλωσίαν παρέδωκεν ἄλλοις τοῦ φροντίζεσθαι ὑπ'

CAPUT XLI.

Duce super urbe capta, delectoque Christianorum in Oriente imperio Monilia.

Urbs, o urbs, cunctarum urbium caput ! quatuor
 mundi partium centrum, Christianorum gloria; quæ
 Barbarorum splendorem hebetatum ac languescen-
 tem retinebat ! O urbs, paradisi alter, omnibus
 plantarum ac arborum generibus, ex quibus fructus
 spirituales nascuntur, consitus ! Quo decor tuus ?
 quo gratiarum spiritualium corpori et animo bene-
 ficia irrigatio diffugit ? Ubinam apostolorum Domini
 neci corpora, a longo tempore in sempervirenti
 paradiso deposita ? circumdantia purpuream togam,
 lacream, spongiam et strundinem ; quæ dum **173**
 venerabamur, eum qui in crucem sublatus est, cer-
 nere cogitabamus. Ubi sanctorum, ubi martyrum
 reliquiae ? Ubi magni Constantini, cæterorumque
 imperatorum cineres ? Viae, porticus, trivium, agri,
 vinea reliquias sanctorum passim sparsis, nobili-
 bus olim, castisque Ascetarum et Ascetiarum cor-
 poribus, prohi damnum ! strata sunt. Posuerunt,
 Domine, morticina servorum tuorum escas volati-
 libus cæli ; carnes sanctorum tuorum feris terræ in
 cirentu novæ Sion, nec erat, qui sepeliret. O tem-
 plum ! o terrenum cælum ! cæleste altare ! divine
 et sacræ ædes ! o pulchritudo ecclesiarum ! o libri
 sacri, et divina eloquia ! o leges antiquæ et novæ !
 tabulæ Dei digiti scriptæ ! O Evangelia ore Dei en-
 nuntiata ! o theologia, angelorum corporibus vesti-
 torum dogmata ! doctrinæ vitorum divino Spiritu
 efflato, in titula heroum semideorum ! o re pu-
 lica, popule, exercitus, olim supra modum eximii,

Ὁ πόλις, πόλις, πόλειον πασιῶν κεφαλὴ ! Ὁ πόλις,
 πόλις, κέντρον τῶν τεσσάρων τοῦ κόσμου αἰρῶν !
 Ὁ πόλις, πόλις, Χριστιανῶν καύχημα, καὶ Βερόβ-
 ρων ἀφανισμός ! Ὁ πόλις, πόλις, ἄλλη παράδειτος
 φτευθεῖσα πρὸς δυσμάς, ἔχουσα ἔνδον φυτὰ παν-
 τοῖά, βροθοντα καρποὺς πνευματικῶς ! τοῦ σου τὸ
 κάλλος, παράδειτε; ποῦ σου ἡ τῶν χαρίτων τοῦ
 Πνεύματος εὐεργετικὴ ρῶσις ψυχῆς τε καὶ σώματος ;
 Ποῦ τὰ τῶν ἀποστόλων τοῦ Κυρίου μου σώματι, τὰ
 πρὸ πολλοῦ φτευθέντα ἐν τῷ θεοθαλεῖ παραδείτῳ ;
 ἔχοντα ἐν μέσῳ τοῦτων τὸ πορφυροῦν ἱμάτιον, τὴν
 λόγην, τὸν σπόγγον, τὸν κάλαμον· ἅτινα ἀσπάζου-
 τε; ἐφανταζόμεθα τὸν ἐν σταυρῷ ὑψωθέντα ἄρβαν.
 Ποῦ τὰ τῶν ὁσίων λειψανα; Ποῦ τὰ τῶν μαρτύ-
 ρων; Ποῦ τὰ τῶν μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ τῶν
 λοιπῶν βασιλέων πτώματα; αἱ ἄγιοι, τὰ περιλα-
 λα, αἱ τριβοδοί, οἱ ἄγροί, οἱ τῶν ἀμπέλων περιφρα-
 γμοί, τὰ πάντα καὶ πλήρη μεστὰ λειψάνων ἁγίων,
 σωμάτων εὐγενῶν, σωμάτων ἀγενῶν [Ι. ἀγκῶν],
 ἀσκητῶν, ἀσκητριῶν, ὡ τῆς ζημίας ! [Ἐθενε,
 Κύριε, τὰ θηρησιμῆα τῶν δούλων σου βρώματα τοῖς
 πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ, τὰς σάρκας τῶν ὁσίων σου
 τοῖς θηρίοις τῆς γῆς, κύκλῳ τῆς νέας Σιδῶν, καὶ
 οὐκ ἦν ἡ θάπτιον.] Ὁ νεέ ! Ὁ ἐπίγαυε οὐρανέ ! Ὁ
 οὐράνιον θυσιαστήριον ! Ὁ οὐαὶ καὶ ἰ ρὰ τιμέη !
 Ὁ κάλλος ἐκπλήτιον ! Ὁ ψίβλοι ἱεραὶ, καὶ Θεοῦ λόγια !
 Ὁ νόμοι παλαοί τε καὶ νέοι ! Ὁ πλάκες γραφεῖσαι
 Θεοῦ δακτύλῳ ! Ὁ Εὐαγγέλια λαληθέντα Θεοῦ στό-
 ματι ! Ὁ θεολογία σαρκοφῶρων ἁγγέλων ! Ὁ εἶτε-

maculum suum tanquam vitem avulsit, festosque dies suos abolevit. Festum et Sabbatum in urbe oblivioni tradidit Dominus; iraque fremens imperatorem et sacerdotem exagitavit. Altare suum aversatum est Dominus, sanctuarium suum demolitus est: fundamentorum molem manu sua diruit ac contrivit. Voces bellicæ in domo Domini exaudite sunt, psalmorum vice a Levitis diebus festis decantatorum. Vide, Domine, et considera, an quemquam simili clade resideris. Lactantes infantes cæsi sunt. In sanctuario Domini si prophetam et sacerdotem trucidabant. In terra, in quam migrarunt, humisenex et puer jacuere. Virgines et adolescentes mei captivi abierunt, iram suam Dominus ad finem perduxit, eam impetu effudit; ignem in urbe, quo ejus fundamenta cremata et absumpta sunt, accendit. Recordare, Domine, quid acciderit nobis: contumeliis et probris, quibus traducimur, adverte. Hæreditas nostra ad alienos translata est, extranei domus nostras occupaverunt; in orphanorum, qui patre orbati sunt, ordinem coacti sumus, matresque nostræ pro viduis habitæ sunt. Pulsi ac defessi requiem non cepimus. Patres nostri peccaverunt, **175** et his cladibus subduci obierunt: nos vero errorum, quos admiserunt, poenas luimus, Servilis conditionis homines dominati sunt nobis, nec quisquam ab ipsis nos redimit. Pellis nostra quasi senio jam desiccata, ad elibani instar fuligine atrata, inaruit; dira ac horrenda fame corrugata ac contracta est. Viri eximii in pistrinis molas versarunt, et adolescentuli lignis suspensi sunt. Senes a porta, seu tribunali judiciali, exciderunt, et egregii psalmos suos canere cessaverunt. Gaudium ex animis nostris fugatum est, choræ nostræ in luctu versæ sunt. Corona capitis nostri decedit. Væ nobis, quia in hoc peccavimus. Cor nostrum dolore et ægitudine coarctatum est. Oculis hac de causa nostriis offusa caligo est a lacrymis, quas ob deletam novam Sion sudimus. In ipsa vulpes discursarunt. Tu vero, Domine, in æternum habitas, sedes tua a generatione in generationem permanet. Uiquid in ira tua oblivisceris nostri, nosque in longitudinem dierum derelinques? Ad te, Domine, converte nos, et ad te revertemur. Dies nostri, sicut olim erant, renoventur. Tu ipse nos repulisti, cum a nobis repulsam tuleris; et Meo in nos ira tua vehementer exarsit.

Hæ sunt lamentationes et planctus Jeremiæ, quos ob antiquorum Hierosolymorum expugnationem et eversionem edidit: quos etiam ob novorum cladem, Spiritum prophetæ suggessisse mihi verisimile sit. Verumenimvero quæ lingua adeo eloquens et diserta est, ut calamitatem, qua urbs conflictata est, enarrare possit? Quis captivitatis ærumnas et transmigrations acerbitatem, quibus jactata est, edisseret? Non ab Hierosolymis in Babylonem vel Assyriam, sed a Constantinopoli in Syriam, Ægyptum, Armeniam, Persas, Arabiam, Africam, Italiam, in Asiam minorem cæterasque provincias translati sunt ac dispersi incolæ. Aique quo pacto? In Paphlagoniam maritus, in Ægyptum mulier, liberi in aliam regionem passim distracti

Κύριος ἐν τῇ πόλει ἐστῆς καὶ Σαββάτου· καὶ παρῶνεν ἐν ἑβδ:μήματι ὀργῆς αὐτοῦ βασιλεῖα καὶ ἱερέα. Ἀπόσπετο Κύριος θυσιαστήριον αὐτοῦ. Ἀπείναξεν ἀγίασμα αὐτοῦ. Συνέτριψεν ἐν χειρὶ αὐτοῦ τοίχους βάσεων αὐτῆς. Φωνὴν πολέμου ἔδωκεν ἐν οἴκῳ Κυρίου, ὡς ψαλμὸν Λευιτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἐστῆς. Ἴδε, Κύριε, καὶ ἐπίβλεψον, τίνι ἐπαρύλλισας οὕτως. Ἐφρονεύθησαν νῆπια θηλάζοντα μασθοῦς. Εἰ ἀποκτενοῦσιν ἐν ἀγιάσματι Κυρίου ἱερέα καὶ προφήτην. Ἐκοιμήθησαν εἰς γῆν ἐξόδων παιδάρων καὶ προσφύτης, Παρθένοι μου καὶ νεανίσκοι μου ἐπορεύθησαν εἰς αἰχμαλωσίαν, συντέλεσε Κύριος θυμὸν αὐτοῦ. Ἐξέχεε θυμὸν ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ ἀντίψα πῦρ ἐν τῇ πόλει, καὶ κατέσφαγε τὰ θεμέλια αὐτῆς. Μνήσθητι, Κύριε, τί ἐγένετο ἡμῖν, ἐπίβλεψον, καὶ ἴδε τὸν ὄνειδ:σμὸν ἡμῶν. Ἡ κληρονομία ἡμῶν μετέστράφη ἀλλοτριῶς, οἱ οἴκοι ἡμῶν ξένοις. Ὁρφανοὶ ἐγενήθημεν ὡς μὴ ἔχοντες πατέρα, μητέρας; ἡμῶν ὡς χῆραι. Ἐδιώχθημεν, ἐκοπέσαμεν, οὐκ ἀνεπαυσάμεθα. Οἱ πατέρες ἡμῶν ἡμῶν, καὶ οὐκ ὑπάρχουσι, καὶ ἡμεῖς τὰ ἀνομήματα αὐτῶν ὑπέσχεμεν. Δούλοι ἐκυρίευσαν ἡμῶν, λυτρουόμενος οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν. Ἐδέρμα ἡμῶν ὡς κλίβανος ἐπαλαιώθη, συνεσπάσθη ἀπὸ πρωτόκου κατὰ αἰγίδος λιμοῦ. Ἐκλεκτοὶ ἐν μύλοις ἤλεσαν, καὶ νεανίσκοι ἐπὶ ξύλοις ἀνεσκολεπίσθησαν. Προσῦται ἀπὸ πύλης κατέπεσον· καὶ ἐκλεκτοὶ ἀπὸ ψαλμῶν αὐτῶν κατέπεσαν· κατελύθη χαρὰ καρδίας ἡμῶν, ἐξεστράφη εἰς πένθος, ὁ χορὸς ἡμῶν· ἔπεσον ὁ στέφανος τῆς κεφαλῆς ἡμῶν. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι ἡμάρτομεν περὶ τοῦτου. Ἐγενήθη ὀδυνηρὰ ἡ καρδία ἡμῶν, περὶ τοῦτου ἐσκότασαν οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν ἐπὶ τῇ νύκτι Σιών, ὅτι ἠφανίσθη· ἀλώπεκες διήλθον ἐν αὐτῇ. Σὺ δὲ, Κύριε, εἰς τὸν αἰῶνα κατοικεῖς, ὁ θρόνος σου εἰς γενεάν καὶ γενεάν. Ἴνα τί εἰς νεῖκος ἐπέληθη ἡμῶν, καταλείψεις ἡμᾶς εἰς μακρότητα ἡμερῶν; Ἐπίτρεψον ἡμᾶς, Κύριε, πρὸς σε, καὶ ἐπιστραφύσομεθα, καὶ ἀνακαινεθή ἡμέρα ἡμῶν καθὼς ἐμπροσθεν, ὅτι ἀπωθούμενος ἀπώσω ἡμᾶς· ὠργίσθης ἐφ' ἡμᾶς ἕως σφίβρα.

Οὗτοι οἱ ὀρθῆνοι καὶ οἱ κοπετοὶ τοῦ Ἱερουσόμου, οὗ ἐκόψατο ἐν τῇ ἀλώσει τῆς παλαιᾶς Ἱερουσαλήμ, οἶμαι δὲ καὶ περὶ τῆς νέας, καλῶς τὸ Πνεῦμα τῷ προφήτῃ ὑπέδειξεν. Ποία τείνων γλώσσα ἐξέσχῦσαι τοῦ εἰπεῖν καὶ λαλῆσαι τὴν γενομένην ἐν τῇ πόλει συμφορὰν, καὶ τὴν θεινὴν αἰχμαλωσίαν, καὶ τὴν πικρὰν μετοικίαν, ἣν ὑπέστη, οὐκ ἀπὸ Ἱερουσαλήμ εἰς Βαβυλῶνα, ἢ εἰς Ἀσσυρίους, ἀλλ' ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Συρίαν, εἰς Ἀγυπτὸν, εἰς Ἀρμενίαν, εἰς Πέρσας, εἰς Ἀραβίαν, εἰς Ἀφρικὴν, εἰς Ἰταλίαν σποράδην, ἐν τῇ Ἀσίᾳ τῇ μικρᾷ, καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς; ἐπαρχίαις. Καὶ ταῦτα πῶς; Ἐν τῇ Παφλαγονίᾳ ὁ ὄνηρ, καὶ ἐν Αἰγύπτῳ ἡ γυνή, καὶ τὰ τέκνα ἐν ἄλλοις τόποις σποράδην ἀλλοιούμενα ἀπὸ γλώττης εἰς γλώτταν, καὶ ἀπ' εὐσεβείας εἰς ἀσε-

βαιαν, καὶ ἀπὸ θεῶν Γραφῶν εἰς ἀλλόκοτα γράμματα. Φρίξον, ἤλιε, καὶ σὺ, γῆ! στέναξον εἰς τὴν παντὴλ ἔγκατλίειψιν, τὴν γενομένην ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γενεᾷ παρὰ τοῦ δικαιοκρίτου Θεοῦ, διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν. Οὐκ ἴσμεν ἕξοι ἀνεύσαι τὸ θῆμα εἰς οὐρανόν, εἰ μὴ μόνον κάτω νενευκότες, καὶ εἰς γῆν τὰ πρόσωπα θέντες, κράξομεν· Δίκαιος εἶ, Κύριε, καὶ δίκαια ἡ κρίσις σου. Ἠμάρτομεν, ἠνομήσαμεν, ἠδικήσαμεν παρὰ πάντα τὰ ἔθνη. Καὶ πάντα, ἃ ἐπήγαγες ἡμῖν, ἐν ἀληθινή καὶ δικαίᾳ κρίσει ἐπήγαγες. Πλὴν φέσαι ἡμῶν, Κύριε, δέομαθα.

A et abducti: a gente idiomatis diversi in aliam differentem, a pietate in impietatem, a divinis codicibus ad absurdas scripturas traducti. Perhorresce, sol, et tu, terra! genus nostrum funditus eversum, ac recto Dei judicio ob peccata nostra destructum gemitibus ac suspiriis lugete, Qui in caelos oculos tollimus, indigni sumus; demisso in terram vultu, et in faciem procumbentes clamemus: Justus es, Domine, et rectum iudicium tuum, Peccavimus, inique nos gessimus, et praeter ceteris nationibus iniuste egimus. Clades quibus nos affectos voluisti, sententia tua ex aequo et vero lata, illatae sunt. Parce tamen, Domine, orantibus nobis.

176 CAPUT XLII.

Prædam quantum Turci ex urbe capta Islerint. Galatam ingreditur Mehemetes, et partem œnorum dirat. S. Sophiam in mœchitam transformat. Adrianiopolim revertitur. Magni ducis uxor obiit. Principes Christiani Mehemeti victoriam gratulantur. Servis tributa imperat, et Georgianam despotam Servia decedere jubet. Hungari Turcorum provinciam rasilmi. Mehemetes Smedroco frustra oppugnata Adrianiopolim prædæ dives abiit. Saratium Constantinopoli construit Mehemetes. De Palæologia vaticinium.

Μεθ' ἡμέρας οὖν τριζὶ τῆς ἐλώσεως ἀπέλυσε τὰ Β πλοῖα, πορεύεσθαι ἕκαστον εἰς τὴν αὐτῶν ἵπαρχίαν καὶ πόλιν, φέροντα φόρτον ὥστε βυθίζεσθαι. Ὁ δὲ φόρτος τί; Ἰματισμὸς πολυτελής, αικιὴ ἀργυρᾶ, χρυσᾶ, χαλκᾶ, κασιτέρινα· βιβλία ὑπὲρ ἀριθμὸν· αἰχμάλωτοι, καὶ λερεῖς, καὶ λαῖκοι, καὶ μονάζουσαι καὶ μοναχοί. Τὰ πάντα πλήρη φόρσου· αἱ δὲ σκηναὶ τοῦ φοσάτου πλήρεις αἰχμαλωσίας, καὶ τῶν ἀνωθεν ἀριθμηθέντων τῶν παντοίων εἰδῶν. Καὶ ἦν ἰθεὶν ἐν μέσῳ τῶν Βαρβάρων ἓνα φοροῦντα σάκκον ἀρχιερατικὸν (8), καὶ ἕτερον ζωννύμενον ἐπιτραχιλίον (9) χρυσοῦν, ἔλκοντα κύνας ἐνδεδημένους, ἀντὶ τῶν σαγισμάτων, ἀμνοὺς χρυσοῦφάντους. Ἄλλοι ἐν συμποσίοις καθήμενοι, καὶ τοὺς ἱεροὺς δίσκους ἐμπροσθεν σὺν διαφόροις ὄπωραις ἐσθίωντες, καὶ τὸν ἀκρατον πίνοντες ἀπὸ τῶν λερῶν κρατήρων. Τὰς δὲ βιβλίου ἀπάσας ὑπὲρ ἀριθμὸν ὑπερβαίνουσας, ταῖς ἀμάξαις φορητήσαστες, ἀπανταχοῦ ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ δυσεὶ δίσπειραν. Δι' ἐνδὸς νομισματος δέκα βιβλία ἐπεπράσκοντο, Ἀριστοτελικοί, Πλατωνικοί, θεολογικοί, καὶ ἄλλο πᾶν εἶδος βιβλίου. Εὐαγγέλια μετὰ κόσμου παντοίου ὑπὲρ μέτρον, ἀνασπῶντες τὸν χρυσοῦν καὶ τὸν ἀργυρον, ἀλλ' ἐπώλουν, ἀλλ' ἐρρίπτον. Τὰς εἰκόνας ἀπάσας πυρὶ παρεδίδουν· σὺν τῇ ἀναφθεσίῳ φλογὶ κρέα ἐφούντες ἡσθιον.

Τότε μετὰ πέμπτην ἡμέραν εἰσῆλθεν ἐν τῷ Γαλατιᾷ, καὶ προστάξας τοῦ γενέσθαι ἀπογραφὴν ἐπὶ πᾶσι τοῖς οἰκοῦσιν ἐν αὐτῷ, εὔρε πολλοὺς οἴκους D κεκλεισμένους. Ἦσαν γὰρ φυγόντες οἱ Λατῖνοι σὺν ταῖς ναυσίν. Ὄρισεν γοῦν τοῦ ἀνοιχθῆναι τὰς οἰκίας αὐτῶν, καὶ καταγραφὴν ποιῆσαι ἐν πάσῃ τῇ περιουσίᾳ αὐτοῦ, τὸ εἰ μὲν στραφῶσιν ἄχρι προ-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(8) Σάκκον ἀρχιερατικόν. Id est, vestem sacerdotalem, quæ ad modum sacci consuta est, exitumque capiti et manibus præbet, eamque superinjectum induunt. Solis patriarchis saccus competiti, quem tribus anni diebus Paschaie, Pentecoste et Natali gestant.

Tertia ab urbe capta die classi missionem dedit, ut in suas provincias et oppida renavigare possent, tanto onere gravatis navibus, ut parum, quin aquis haurirentur, absuerit. At quibus rebus onustæ erant? Vestibus pretiosis, vasis aureis, argenteis, æneis, stanneis; libris etiam infinitis; captivis quoque tam sacerdotalis quam laici ordinis, monialibus et monachis. Omnes denique naves gravi prædæ plenæ erant. In cæstrorum etiam tentoriis infiniti captivi, similibus prædictæ ornatisque generis prædæ videbantur. In Barbarorum medio cernere erat hunc sacco pontificali indutum, illum collari aureo præcinctum, eoque canes alligatos ducentem; equos jumentaque, centonum et stragulorum vice, agnis auro intextis alios sternere. Inter epulandum, in discis sacris apposis, fractibus vescevariis quidam conspiciebantur, et merum sacris calicibus haurire. Libros quoscunque innumeros curribus impositos per Orientem et Occidentem disperserunt ac distraxerunt. Uno numero volumina decem Aristotelis et Platonis, theologia cæterarumque scientiarum et artium venierunt. Evangelia etiam adhibitæ supra modum ornamentis et arte compacta, auro argenteoque inde revulsis partim venumdata, partim projecta: cunctæ imagines ab iis igne crematæ; quibus ad edulia coenata abusi sunt.

Die ab urbe expugnata quinto Galatam ingressus est Mehemetes, cumque omnium incolarum capita censeri præcepisset, clausæ domus multæ, quod Latini naves conscensî aufugissent, repertæ sunt. Domos itaque ipsorum aperiri, opes omnes, suppellectilem et instrumenta omnia describi mandavit: edictoquoque trimestre spatium præstituit, intra

(9) Ἐπιτραχιλίον. Patriarcharum et archidiaconorum vestamen. Ἀμνοὶ χρυσοῦφαντοι sunt pannî, in quibus agnorum figura et imago (quia Jesus Christus Dominus noster vere agnus Dei significatur) acu depicta est.

quod reversi res suas repelerent; ubi vero dies accessisset, fisco suo caducas addixit. Muros quoque Galatae, qua continentem spectant, a milli e suo dirui ac everti, integris relictis portus crepidini astantibus, mandavit. Ad mœnium quoque ruinam **177** reficiendam, ut per totum mensem Augustum calcem paratam coctores haberent, etiam præcepit. Quinque deinde familiarum millia, ex Occidentis ac Orientis provinciis conscripta, intra totum mensem Septembrem integras singulas, capitis pœna imperium detrectantibus indicta, in urbem migrare jussit: cui præfectum Suleimanem quemdam servum suum imposuit. Templo deinde magno Dei sui et Mohamedis sacris ac ritibus consecrato, cæteris desertis ac relictis, captivorum turbam, spoliis quoque congeriem post se ingentem trahens, Adrianopolim victor contendit. Junii die decima octava urbe discessit, omnesque feminas mobiles carumque filias curribus aut equis veetas deduxit. Inter eas magni ducis uxor aderat, quæ in itinere prope Mesenem vicum obiit, ibique sepulta est; illustris equidem pietate femina, quæ in egenorum levandis miseris pecunias multas erogabat: cujus temperantia et continentia ab omnibus animi passionibus tutam eam ac immunem reddiderunt.

Cum Adrianopolim superbissima triumphi pompa venisset Mehemetes, cunctos principes ac duces Christianos cum vicinos, tum longe dissitos, ut ipsi salutato gratularentur, confluentes undique cernere licebat. Eorum animi sententiam orisque speciem conjicere potest quivis; invitii quippe ac coacti, eandemque calamitatem declinare studentes, donis ei adblanditi et venerati sunt. Tyrannus ergo superbus ac insolens, ob debellatam urbem animo elatus, in solo sedere, principes vero Christiani trepidantes, et qualem erga ipsos in posterum se præstaret, expectantes stare. Primum itaque, duodecim millium nummorum tributum annuum a Servis Turcorum ærario solvendum se injungere eorum legato significat. Despotæ etiam Peloponesi decem millium nummorum dono allato, ad eum adorandum singulis anni accedere jussi. Chii insulæ principi pecunia annua, sex millia nummorum, tributum nomine imperata. Mitylenæus pariter tria nummorum millia annua pendere: Trapezuntius quoque, ac cæteri Pontici maris accolæ vertente uno quoque anno donis allatis, tributisque solutis veneratum venire jussi. Anno itaque ab

Ismaelis Bullialdi notæ.

(10) Καὶ ἔπαρχον καταστήσας. Leunclavius hunc quoque Suleimanem-begum appellat, et subassam a Mehemete Constantinopoli captæ præpositum narrat.

(11) Καὶ τὸν μέγαν ναύον. Hoc factum Junii die 1, id est 6 seu die Veneris, ut ad cap. 40 ex Leunclavio adductum: ita ut prius S. S. phiam in meschi am transmutatam ritui suo consecraverit, quam Galatiam intraverit.

θεσμίας μηνῶν τριῶν, λαβέτωσαν τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν· εἰ δ' οὐκ ἐπιστραφῶσιν, ἐσονται τοῦ ἡγεμόνος. Τότε ἐκέλευσε τὴν στρατιάν πᾶσαν καὶ τὰς περίεξ κώμας τοῦ χαλάσαι, καὶ εἰς γῆν βίβαι τὰ τεῖχη τοῦ Γαλατᾶ, καὶ ἀπολύσαι αὐτούς, ὃ καὶ γέγονε. Χαλάσαντες οὖν τὰ τεῖχη ὅσα πρὸς τὴν ξυρὴν ἐπεπήγνοντο, εἶασαν τὰ πρὸς τὸν λιμένα κείμενα. Τοὺς δὲ ἀσθενοεργάτας προσέταξε δι' ὄλου τοῦ Αὐγούστου μηνός· ἔχειν ἑτοιμον ἀσθεστον, τοῦ ἀνοικοδομήσαι τὰ καταπεσόντα τεῖχη τῆς πόλεως. Αὐτὸς δὲ καταγράφας φαμελλας ἀπὸ τῶν ἐπαρχιῶν Ἐφᾶς καὶ Δύσσω; χιλιάδας ε', προστίταξε μέχρι Σεπτεμβρίου μηνός τούτους πανοικί ἐν τῇ πόλει εἶναι, ἐπάνω ποιότη; κεφαλικῆς τιμωρίας; καὶ ἐπαρχον κίταστήσας (10) Σολειμάν ὀνόματι δούλον αὐτοῦ. Καὶ τὸν μέγαν ναύον (11) βωμὸν τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ Μωάμεθ ἐνθρονίσας, τοὺς λοιποὺς ἀφᾶ; ἐρήμους, αὐτὸς διὰ τῆ; Ἀδριανοῦ νικητῆς ἐπανάστειξεν, ἔχων μεθ' αὐτοῦ ὑπὲρ ἀπειρον αἰχμαλωσίαν, φυρα ὑπὲρ ἑρ.θμόν. Ἐξῆλθεν οὖν ἐκ τῆς πόλεως τῇ 1ῃ τοῦ Ἰουνίου μηνός, πάσας τὰς εὐγενίδας καὶ τὰς αὐτῶν θυγατέρας ἄγων ἐν τοῖς ἔρμασι καὶ ἐν ταῖς ἱππηλασίαις. Ἡ δὲ τοῦ μεγάλου ζουκός γυνὴ ἐν ὁδῷ ἐτεθνήκει, πλησίον κώμας Μεσσηνῆς λεγομένης, καὶ εθαψαν αὐτὴν ἐκεῖ γυναῖκα περιθόητον ἐν ἀλεημοσύναις καὶ πενήτων οἰκτιρμοῖς, σώφρων, ἐγκρατευσμένη παντοίων ψυχικῶν παθῶν.

Ἐλθὼν δὲ ἐν Ἀδριανουπόλει ἐντὸς μετὰ θριάκτου ἐξοχωτάτου, ἦν ἰδεῖν συρβρόντας πάσας, καὶ πάντας τοὺς ἀρχηγούς, καὶ ἡγεμόνας τῶν Χριστιανῶν τοὺς ἑγγύς, καὶ τοὺς πόρρω προσαγορευέντας τὸ, Χαῖρε. Ποῖα καρδία, ποῖα γνώμη, καὶ χεῖλη, ποῖον στόμα; Ἄλλ' ἄκουτες, καὶ μὴ βουλόμενοι προσκύνουν ἄν δώροισ, φοδοῦμενοι μὴ καὶ αὐτοὶ τὰ ὅμοια πάθωσιν. Ὁ δὲ τύραννος ἐκάθητο ὑ; αὐγῆν καὶ ἀλαζῶν, ἐπαίρόμενος ἐπὶ τῇ αἰώσει τῆς πόλεως. Οἱ δὲ ἡγεμόνες τῶν Χριστιανῶν ἴσταντο τρομαλέοι, ἐκδεχόμενοι τί ἔρα ἔσται τὸ μέλλον εἰς αὐτούς ἀποφῆναι. Ἀπελογίσατο οὖν πρῶτον (12) τῷ πρέσβει τῆς Σερβίας (13), τοῦ δίδοναι κατ' ἔτος τῇ ἡγεμονίᾳ τῶν Τούρκων νομίσματα χιλιάδας δώδεκα· τοὺς δεσπότης τῆς Πελοποννήσου χιλιάδας δέκα, κατ' ἔτος οὖν δῶροισ ἐρχεσθαι εἰς προσκύνῃσιν αὐτοῦ· τῷ ἐν τῇ Χίῳ κατ' ἔτος νομίσματα χιλιάδας ἑξ· τῷ Μιτυλήνης κατ' ἔτος νομίσματα χιλιάδας τρεῖς· τῷ Τραπεζοῦντο; καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ Ποντικῇ θαλάσῃ οἰκοῦσι, κατ' ἔτος ἐρχομένους ποιεῖν τὴν προσκύνῃσιν μετὰ δωροφορίας, καὶ δ.δῶναι τὰ τέλη. Τῷ πρῶτῳ οὖν ἔτει Αὐγούστῳ μηνί, ἰλθόντες οἱ τοῦ δεσπότης Σερβίας, καὶ παρα-

(12) Ἀπελογίσατο οὖν πρῶτον. Jacobus Bosius, *Histor. Milit. Hierosolymit.* lib. vii, post captam urbem anno 1453, Cuius, Lesinus, Servius, Trapezuntinos et Callatinos vicigiales factos esse narrat.

(13) Τῷ πρέσβει τῆς Σερβίας. Leunclavius asserit, lib. xv, eadem æstate, qua captæ est urbs, Mehemetem in Serviam exercitum duxisse: et anno sequente arcem Novabardem occupavisse.

δόντες τὰ κεραιωστῆματα τέλη, ἐποίησαν καὶ μεγάλην ἐλεημοσύνην ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει· παραγελλας γὰρ αὐτοῖς ὁ δεσπότης Γεώργιος ἐξηγόρασαν μοναστηρία νέας καὶ γηραιάς ἕως ἑκατὸν ἠλευθέρωσε. Καὶ οἱ τῶν ἐντιμῶν, καὶ ἐκ γένους παλατιοῦ, πάντες συρρέοντες αἰχμάλωτοι ἐν Σερβίᾳ, ἐλάμβανον καὶ παρ' αὐτοῦ καὶ παρὰ τῆς βασιλείας τὰ πρὸς ἐξαγορασίας ἐφόδια ἕνεκα ἐλεημοσύνης. Τοῦ φθινοπώρου οὖν ἀρξαμένου, τοῦ ἔτους ἦδη τρέχοντος, ςϞϛβ', καὶ τὸν χειμῶνα οἴκῳ διαδιβάσας, ἠθουλήθη ἐν ἑαρι τῷ δεσπότη προσβαλεῖν, καὶ τὴν πᾶσαν Σερβίαν προσοικειῶσαι τῇ ἡγεμονίᾳ αὐτοῦ. Καὶ γὰρ ὁ δεσπότης μετὰ τὴν τῆς πόλεως ἄλωσιν καθ' ἑκάστην ἐκδεχόμενος ἦν τὴν πικρὰν ταύτην ἀγγελίαν, καὶ τὸ τοῦ πλεονέκτου ἀδίκημα. Ἦν γὰρ πρακτικὸς γέρων, καὶ τῶν τοῦ τυράννου ἀδικημάτων πολυκαθής, ὡς πολλάκις εἰρήκαμεν, ὁ δεσπότης. Τίς οὖν εἰς τὸ μέσον αἰτία τοῦ ἀδικήματος, ἐμήνυσε λέγων, ὡς Ὁ τόπος δὲν δεσπόζει (14) οὐκ ἔστι σός, ἀλλ' οὐδὲ πατρικὸς, δηλοῦστί ἡ Σερβία· ἀλλ' ἔστι τοῦ Λαζάρου υἱοῦ τοῦ Στεφάνου· ἀνήκει· οὖν ἐμοί. Ἔξελθε οὖν ταχέως ἐκ τῶν ὀρίων αὐτῆς. Ἐχω δὲ δωρήσασθαί σοι μέρος ἐκ τῆς γῆς τοῦ πατρὸς σου τοῦ Βούλκου, καὶ τὴν πόλιν Σοφίαν. Εἰ ἐθέλῃς, ἐρχομαι κατὰ σοῦ. Ταῦτα οὖν μηνύσας δι' ἐνὸς τῶν πιστοτάτων αὐτοῦ δούλων, προστάξας ἐν ἡμέραις εἴκοσι καὶ πέντε εὐρεθῆναι ἐνώπιον αὐτοῦ, τοῦ μαθεῖν τὴν ἀπόκρισιν· εἰ δ' οὐ μὴ, τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τεμῶν τὸ σῶμα ρίψει τοῖς θεοῖν ἐν Σερβίᾳ, καὶ εὐρῶν τὴν δεσπότην πέραν τοῦ Ἰστρου διάγοντα, κρατήσαντες αὐτὸν οἱ τῆς Σερβίας ἀρχόντες, ὡς σήμερον ὁ δεσπότης ἐρχεται, αβρίον ἐπιδημεῖ. Σὺν τούτοις ἐπεμελοῦντο τῶν πολιτῶν, καὶ τὰ πρὸς χρεῖαν πάντα ἐν ἀποθήκαις ἐστολθαζον. Ἰδὼν οὖν ὁ ἀποκρισιάρχος ὅτι ἠπάτηται, φοθηθεὶς καὶ τὸ ἐπιτίμιον τῆς προθεσμίας· ἦν γὰρ διαβάσας· ἐπέκεινα ἡμέρας λ'. Ὁ τύραννος οὖν θυμοῦ πληθεὶς, ἐξῆλθε τῆς Ἀδριανουπόλεως ἐν πάσῃ τῇ στρατιᾷ, καὶ κατέλαβε τὴν Φιλίππου. Ἐλθὼν δὲ ὁ δούλος, καὶ ἀπαγγέλλας τὴν φυγὴν τοῦ δεσπότου ἐν Οὐγγρίᾳ, καὶ ἐνέδραν τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ πῶς ἐπράτησαν αὐτὸν, καὶ οὐκ ἀπέλυον· ἐμελλε γὰρ θανατῶσαι τοῦτον ὁ τύραννος, πλην ὁ δούλος πρὸ τῆς προθεσμίας ἔστειλε τῷ ἡγεμόνι, δηλῶν τὴν αὐτοῦ βραχύτητα, καὶ τὰς κατασκευὰς τῶν Σέρβων, καὶ

urbe capta primo, mense Augusto a Servia: despota legati venerunt, qui debita tributa solverunt, largumque stipem et eleemosynam captivis Adriano-poli erogarunt. Georgii namque despote mandato moniales centum juvenes ac vetulas redemptas libertati restituerunt. Illustres porro, et a palatinis genus ducentes captivi, in Serviam profecti, ab eo et regina 178 sua conjuge pecunias, quibus se redimerent, eleemosynar nomine acceperunt. Antimnus deinde, simulque ab orbe condito annus sex millesimus nongentesimus sexagesimus secundus iniere: sequentemque hiemem Mehemetes domi transegit, despota adventante vere invadere, totamque Serviam imperio suo adungere animo agitans. Hunc equidem acerbum traxemque nuntium injuriamque ab inexplebilis avaritiæ tyranno, post captam urbem sibi inferendam, quotidie expectabat despota; qui senex longa rerum experientia edoctus, ut-jue narravimus, damna multa ab injusto tyranno perpressus erat. Hunc autem belli contra jus fasque causam prætextit, hisce despote objectis: *Provincia cui dominaris tua non est, nec paterni juris hæres enim possides: totum jus in ea Stephanus filius Lazari habet ac sibi vindicat, propterea ad me quoque pertinet. Illius itaque finibus nil cunctatus decede. Vulci patris tui ditionis partem, urbemque Sophiam tibi dure possum. Sin parere renueris, in te confestim movebo.* Talia per quemdam sibi maxime fidum satellitem suum despote significavit: illic servo suo viginti quinque dies præstituit, intra quos reversus a despota responsum ipsi afferret; diutinas magis moras trahenti capitis pœnam, insepultumque cadaver feris escam projiciendum ininitatus. In Serviam profectus tyranni apocriarius despota trans Istrum agere comperit: eum interea distinent proceres, hodie, et crastina die affuturum causati. Moras hac arte trahendo, oppidis muniendis tempus occupavere, in quæ cibaria cæteraque necessaria copiose comportant. Ludum sibi factum apocriarius tum demum advertens, dieque præstituta, quæ jam elapsis triginta diebus cesserat, se tyranno non stitisse, pœnam sibi indictam reformidabat. Adriano-poli igitur cum toto exercitu ira accensus tyrannus movit, et Philippopolim venit. Inter ea, quem miserat, caduceator ei occurrit, despota in Hungariam aufugisse avertit:

Ismaelis Bullialdi notæ.

(14) Ὃς ὁ τόπος δὲν δεσπόζει. Nescio quod jus in Servia se habere jactabat Mehemetes: qui maternum genus a Vulcovicio non ducebat; Maria enim Georgii filia natus non erat Mehemetes, sed ancilla: videnda, quæ supra ad cap. 30 diximus. Hinc colligere possumus, quam noxia ac pestilens sit arcta nimis societas cum gente Turcorum; qui ex tali contracto matrimonio jus sibi acquisitum jactabant. Affinitas ac fœdera illa procul fugienda erant Christianis præcipue: qui in certam perniciem illis traherentur. Pacem tamen ac societatem, quales cum cæteris intercedunt Christianis, cum

illis iniere, et pacisci licitum, et commercia tractandis utile atque commodum. Fas etiam adversus usurpatoris injustam invasionem, illos objicere: nec æquitatis studiosus regem aut temp. qui repugnando impar, adversus potentiores invadentes hostem, auxilia inde sibi paraverit, merito reprehendere potest. Peccat qui aggrediendo adversarium adigit ad tales protectores et adjutores confingere: et viam eis ad nostras provincias occupandas sternere. Quidquid enim uni perit principi Christiano, omnibus perit.

insidiasque et dolos a magnatibus, qui ipsum A
 distinuerant, sibi structos exponit. Hunc equidem
 morte damnasset tyrannus, nisi ante præstitutam
 diem de tam longæ moræ causis, Serviorum bel-
 lico apparatu, et despote fuga eum certiore litteris
 ferisset. Hungari fluvio superato agros Ter-
 novo circumjectos jam populati ac deprædati,
 consertisque cum Turcorum exercitu manibus
 victoriam adepti, spoliisque graves fluvium iterum
 trajecerant. Motis Philippopoli castris Sophiam
 Tyrannus accessit, ibique toto exercitu, Mesazon-
 tibus totoque senatu suo relictis 179, assumptis
 secum pedestriam copiarum viginti millibus in
 Serviam irrumpit; nec, qui adversum se prælia-
 retur, obvium habuit: jamdiu namque despota,
 ejusque proceres cum integris suis familiis transie-
 rant; postquam præsiidiis arcibus impositis, in-
 tra eas populam universam se recipere ille prære-
 tatus est, brevi se adfuturum cum potenti exer-
 ciju pollicitus. At tyrannus Smedrovum usque
 processit, quam arcem fluminis ripæ impositam,
 commodumque in Hungariam trajectum præben-
 tem, captam avidè cupiebat: ab eaque frustra
 tentata recessit. Oppugnato deinde, nec expugnato
 quodam castro firmo satis ac valido, oppidum ei
 subjectum minusque firmum, intra cujus mœnia
 rustici ex vicis agrisque circumjectis se tutabantur,
 conditionibus jurejurando pactis ac sanctis, de-
 ditione in ejus potestatem venit: violato deinde
 sacramento omnes, qui in oppido erant, captivos
 abduxit. Sophiam reversus, indeque motis castris
 Adrianopolim præda gravis redit; quam cum pro-
 ceribus suis, quique operam ei navaverant ex se-
 misse partitus est. Partem captivorum, quam sibi
 retinuit, quatuor millia virorum et seminarum
 colonos novos in vicos Constantinopoli vicinos de-
 duxit. Adrianopoli profectus est Constantinopolim,
 cujus mœnia, quæ dum Philippopoli agebat, di-
 ruita refici curaverat, absoluta tunc reperit.

Postquam in urbem venit, spatium stadiorum
 per ambitum octo vel amplius in ipsius medio
 mensus, aream definitam muris circumdari præ-
 cipit, intraque ipsam palatia ædificari. Const-
 ructurarum ædium testudines ac fastigia plumbeis,
 quas e monasteriis desertis abstulit, laminis con-
 textit. Pantocratoris monasterium occupaverant
 fullores, ac cerdones in medio templi calceos
 consuentes. Turcocalogeri (Drevisil) in Mangan-
 gorum cœnobio sedes habebant; in cæteris Turci
 cum uxoribus et liberis hospitabantur.

Quæ post urbem captam gesta sunt, ea scri-
 bere mihi equidem non licet. Nec profecto victo-
 riarum rerumque a tyranno, gentis nostræ ever-
 sore ac hoste capitali, prosperè gestarum decet
 ne historiam contexere: quæ vero ad scriben-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(15) *Εισελθὼν δὲ ἐν τῇ πόλει.* De ædificiis a

τὴν φυγὴν τοῦ δεσπότη. Οὐγγροὶ δὲ ποθὲν διαβάν-
 τες τὸν ποταμὸν, καὶ τὰ τῆς Τερνόβου μέρη λεη-
 λατήσαντες, καὶ σὺν στρατιᾷ Τούρκων εὐρεθέντες,
 καὶ τὴν νικῶσαν λαχόντες σὺν πλείστη λεῖα. τὸν
 Ἴστρον πάλιν διέδρασαν· ὁ δὲ τύραννος ἀπάρας ἐκ
 τῆς Φιλιππουπόλεως εἰς Σοφίαν ἐπορεύθη, κάκει
 τὸν στρατὸν καταλείψας σὺν τοῖς Μεσάζουσι, καὶ
 πάσῃ τῇ γερουσίᾳ, αὐτὸς σὺν περικτῷ στρατῷ μέχρι
 χιλιάδας· κ' εἰς Σερβίαν εἰσέβη· μὴ εὐρῶν δὲ τὸν
 συνανέησοντα αὐτῷ, ἦν γὰρ ὁ δεσπότης πρὸ ἡμε-
 ρῶν ἱκανῶν ἐν Οὐγγρίᾳ περάσας σὺν πάσῃ τῇ οἰκίᾳ
 αὐτοῦ, καὶ οἱ μεγιστάνες αὐτοῦ πανοικί. Τὰ δὲ
 κάστρα ὀχυρώσας, καὶ τὸν λαὸν ἄπαντα καλεῦσα·
 ἐντὸς αὐλισθῆναι, ἐκέλευσε μὴ δειλιῆν, καὶ κροδι-
 δοῦσθαι. Αὐτὸς γὰρ ἤξειν μέλει σὺν δυνάμει πολλῇ
 ὡς ἐν ὀλίγῳ. Ὁ δὲ τύραννος εἰσελθὼν ἀρχὴ Σμε-
 δρόβου, ἦν γὰρ διψῶν τὴν αὐτῆς πόλεως ἄλωσιν,
 διὰ τὸ εἶναι ἐν τῇ ἀκτῇ τὸν ποταμῶ, καὶ διδόναι
 διόδοον τοῖς μέλλουσιν ἐν Οὐγγρίᾳ περᾶν. Μὴ θυνη-
 θεὶς δὲ πρῶταί τι ὑπέσχετο. Πολεμήσας τῶν πο-
 λιχνίων ἐνὶ, τὸ μὲν κάστρον οὐ παρεδόθη, ὁ δὲ λαὸς
 ὁ παρακαίμενος ἔξω τοῦ πολιχνίου, τῶν καιμῶν, καὶ
 τῶν τοῦ κάμπου χωρίων, ἔχοντες καὶ αὐτοὶ ζώνην
 ἑτέραν τοῦ κάστρου ἔξωθεν φυλάττουσαν αὐτοῦ·
 ἦν γὰρ τὸ πολιχνίον ὀχυρὸν, τὸ δὲ ἑξώκαστρον οὐ
 τόσον· σὺν ἔρκοις ὁ ἐπιόρκος ἔλαθε. Καὶ μετὰ τὸ
 λαβεῖν πάντας ὁμοῦ ἤχημαλώτισεν ἄγων· τὸ δὲ
 φρούριον οὐ παρεδόθη. Στραφεὶς οὖν ἐν τῇ Σοφίᾳ,
 καὶ ἀπάρας ἐκείθεν, ἦλθεν εἰς Ἄδριανου, ἄγων καὶ
 τὴν λεῖαν, κάκει ὀρησάμενος τοῖς ἄρχουσι, καὶ
 τοῖς κεκοιτακτοῖς σὺν αὐτῷ τὴν ἡμισυ· αὐτὸς τὴν
 ἡμισυ αἰχμαλωσίαν λαβὼν, ἐν ταῖς κώμασι· ταῖς
 περὶ τὴν Κωνσταντινίου ἐπεμψεν οἰκήσας αὐτοῦ·
 ἦν γὰρ τὸ λαχὸν μέρος αὐτοῦ ἀνδρόγυνα χιλιάδες
 τέσσαρες. Αὐτὸς δὲ ἀπάρας εἰς Ἄδριανου εἰς Κων-
 σταντινίου ἀφίκετο. Ἦν γὰρ, ὅτε ἐν ταῖς Φιλιπποῖς
 διέτριβε, καλεῦσας οἰκοδομηθῆναι τὰ χαλασθέντα
 τεῖχη τῆς πόλεως· εὐρε σὺν ἀνοικοδομηθέντα, καὶ
 καλῶς ἀπαρτισθέντα ὡς ἐχρῆν· εἰσελθὼν δὲ ἐν τῇ
 πόλει (15) καὶ διαμετρήσας ἐν μέσῳ αὐτῆς γῆν
 περιέχουσαν στάδια η', ἣ καὶ πλέον, ἐκέλευσε πε-
 ριορίσαι αὐτὴν, καὶ ἐνδοῦ αὐτῆς οἰκοδομηθῆσαι πα-
 λάτια. Γενομένης οὖν τῆς περιορίας, ἐκάλυψε πᾶ-
 σαν τὴν κορυφὴν αὐτῆς ἐν μολυβδίναις πλάκασιν,
 ἀφελὼν αὐτὰς ἀπὸ τῶν μοναστηρίων, ἦσαν γὰρ
 ἔρημα μένιντα· ἐν γὰρ τῇ μονῇ τοῦ Παντοκράτο-
 ρος· εἰσῆλθον κναφεῖς οἰκούντες, καὶ ἐργαζόμενοι
 σκυτοτομοῦντες ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ. Ἐν τῇ τῶν Μαγ-
 γάνων μονῇ Τουρκοκαλόγηροι, ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις
 ἀπάσαις ἀνδρόγυναὶ κῶπαιδα Τούρκων.

Ταῦτα δὲ γράφω μετὰ τὴν τῆς πόλεως ἄλωσιν,
 οὐκ ἔξεστί μοι γράφειν. Οὐ γὰρ ἦν πρότερον χρο-
 νογράφειν μοι νίκας, καὶ ἀνδραγαθήματα τυρά-
 ννου δυσσεβοῦς, καὶ ἐχθροῦ ἀσπόνδου, καὶ ἀλετήρο-
 τοῦ γένους ἡμῶν· ἀλλὰ τὸ πείσαν μοι γράφειν ἔστι

Mehemete Constantinopoli constructis adeundus

τούτο δ λέξων ἔρχομαι. Ἐμαθον παρά τινων (16) A
 ζερόντων τιμίων ἀνδρῶν ἐτι νέος ὢν, οἱ τὸ τίλος
 τῆς τυραννίδος τῶν Ὀθμάνων ἔσται ὁμοῦ φθίσας
 σὺν τῷ τέλει τῆς βασιλείας Παλαιολόγων. Ὁμοῦ
 γὰρ ἤρξαντο ὁ Ὀθμάν ἐν τυρυννίδι, καὶ Μιχαὴλ ὁ
 Παλαιολόγος ἐν βασιλείᾳ, πρὸ ὀλίγου μὲν ὁ Μι-
 χαὴλ, μετ' ὀλίγον δὲ ὁ Ὀθμάν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ
 υἱοῦ αὐτοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου. Ἦν δὲ
 καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Μιχαὴλ τυραννῶν ὁ Ὀθμάν,
 πλὴν ἠστρετικῶς. Κατὰ τοῦτο ἐπρόκειτο καὶ τὸ τῶν
 βασιλέων, καὶ τῆς πάλαιας πέρας προλαβῶν γενέ-
 σθαι· εἶτα τὸ τῶν Ὀθμάνων. Ἐτυχε γὰρ ὁ Μιχαὴλ
 οὐκ ἐπιδοκίμαστος τότε, εἰ τὴν βασιλείαν κληρονομήσει
 ὁ υἱὸς αὐτοῦ τελευταῖος αὐτός. Ἠλέγητο γὰρ (17)
 ὑπὸ τοῦ συνειδήτου, ἀδίκως τὴν βασιλείαν δρασά-
 μενος, τυφλῶσας τὴν κληρονομίαν, καὶ μυρίους ἀπο-
 ρισμοὺς κατὰ κεφαλῆς δεξάμενος, καὶ κατὰ τῆς
 τοῦ γένους εἰρηῆς. Τὸ μαντεῖον ὢν (18) ὦν ἠν

A dum causa me impulerit, hic afferam. Dum ad-
 huc juvenis essem, a quibusdam senibus egre-
 giis viris intellexi fore, ut Othmanorum tyrannis,
 ac Palæologorum imperium simul conciderent :
 quod eodem tempore Othmanes, et Michael Palæo-
 logus tyrannidem invasissent. Paulo equidem ante
 fasces imperii suscepit Michael : statimque post,
 imperante Andronico 180 Michaelis filio, re-
 gnare cœpit Othmanes. Hic equidem Michaelis
 etiamnum superstite, latrocinii et deprædati-
 bus tantum innotuerat. Quapropter ordinis ratio
 postulabat, ut imperatorum ac urbis excidium,
 et expugnatio antecederent, Othmanorumque
 sequeretur interitus ac eversio. Michael ex ha-
 riolis et auguribus olim quasierat, an hæredem
 B in imperio filium, ubi fato concessisset, haberet.
 Conscientia enim sceleris premebatur, quo ne-
 farie imperium, ex cæcato hærede legitime, sibi

Ismaelis Bullialdi notæ.

(16) Ἐμαθον παρά τινων. Advertendum est
 Michaelē Palæologum primum diem obiisse anno
 1283, etiamque Turcos cœpisse tunc Asiæ minoris
 themata residua diripere ac deprædari. Ergotrud
 Othmanis pater vivis exenpius est anno Hegiræ
 687, qui cœpit anno Christi 1288, Februarii 5, fer.
 5, tuncque agebat Othman annuum 35. Ita ut prin-
 cipia militiæ illius, superstite adhuc Ergotrudulo, cum
 Michaelis primi Palæologi ultimis temporibus con-
 gruerent.

(17) Ἠλέγητο γάρ. Non solum Michael em-
 scientiæ stimulis vexabatur, sed et filius ejus Andro-
 nicus, ob excæcatum et imperio spoliatum, contra
 C jusjurandique sacramentum, Joannem Lasca-
 rium. Nicephorus Gregorius lib. vi adæundus, cap. 7.

(18) Τὸ μαντεῖον οὖν. Vox ista conjuncta procul
 dubio ab illis, qui ultimis Joannis Palæologorum
 postremo diebus res Græcorum ad exitium adduc-
 tas cernebant ; et ἀπρα στοιχεῖα accipientes nomi-
 num Palæologorum, qui ab anno 1258 regnarunt,
 Michaelis I, Andronici I, Michaelis II, Andronici II,
 Joannis I, Manuelis et Joannis II, vocem istam ni-
 hil significantem, *Alamaimi*, composuerunt. Ex
 Gregora equidem discimus, temporibus Michaelis
 Palæologorum primi oracula quæsitâ fuisse ; his-
 que ineptis et præstigiis animos suos, non super-
 stitione solum percussos, sed et ignavia et inordi-
 nate dejectos, Græcos pavisse. Adæundus ille lib. v tri-
 bus locis non longe a hæc.

Non extra rem fuerit, si hic indicemus quædam
 ex astrologia judiciaria petita oracula vel prædi-
 ctiones circa Musulmanorum regnum, ut vanitas
 artis et eorum qui fallendos se illis hariolis bona
 hæc tradunt, stultitia deprehendantur. In bibliot-
 heca serenissimi Magni Hetruriz Ducis Ferdinandi
 secundi extat ms. liber cuius titulus est Παρδοσις
 εἰς τοὺς Παρδοσικὸν κανόνων τῆς ἀστρονομίας, et sic
 incipit, Ἡ τῶν Παρδοσικῶν κανόνων σύστασις γέγονε,
 et in illo præterea quædam astrologica continentur ;
 ex quo codice supra, cap. 12, aliatum thema cœ-
 leste, ad tempus ἀναρρήσασθαι ; Manuelis imperato-
 ris constitutum, excerpimus : atque etiam sequen-
 tia excerpimus ex Stephani cuiusdam Alexandri-
 ni astrologi, de Mohammede et illius de religio-
 nis dogmatibus successoribusque ex astrorum positio-
 ne vacillatio.

Στεφάνου φιλοσόφου, καὶ οἰκουμενικοῦ διδα-

σκάλου τοῦ Ἀλεξανδρῶς ἀποταλίσματι κή
 πραγματεία πρὸς Τιμόθεον τὸν αὐτοῦ μαθητήν,
 πρόσαιν μὲν ἔχουσα τὴν νεοστανή καὶ ἀθεον
 νομοθεσίαν τοῦ Μωάμεθ, πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα
 τῶν μελλόντων προσαγορεύουσα.

Ὡς οἶδα, ὡ εὐφύεστατε Τιμόθεε, ἡμῶν τὴν διατρι-
 βὴν ἐν τῷ παιδευτηριακῷ κηπιδίῳ ἐχόντων, ἐπέστη
 ἡμῖν ὁ αἰδεσιμώτατος Ἐπιπάνιος ὁ Ἀραβικὸς ἐμ-
 πορος, ὅστις τῆς Ἀραβίας ἀφ' ἑκείνου, καὶ χαίρειν
 ἡμῶς προσαγορεύσαντα, ἀσμένως αὐτὸν καὶ ἡμεῖς
 καὶ φιλοφρόνως ἀνησποσάμεθα. Ἐφαμεν δὲ πρὸς
 αὐτόν· Ἐὖ ἤκεις, ὦ φίλε, καὶ ταῖς καλοῖς ἀγωνίαις
 ἡμῶς ξένιζε. Ὁ δὲ πρὸς ἡμῶς καὶ μάλα φιλοτίμως
 ἀναπεκρίνατο. Τί σὺν μέλιτος ἐνήνοχας, ἔφη
 τοῖς φιλοσόφοις ἡμῖν ; Φίλοι δὲ τὸν ἔμπορον· εἰ
 μὲν τι καὶ ἄλλο οὐκ οἶδα, μάλιστα δὲ ὢν ἐτεθεβήμην
 ἐπ' ἀλλοδαπῆς, τὴν ἐξήγησιν ἐτολίμην ἔγω, ξενοση-
 νοῦσταν ἡμῶς καὶ ἐκπλήττουσταν, ἀπαγγέλλαι. Πῶς
 ἔχει αὐτῆ ; ἦν δ' ἔγω. Ὁ δὲ ἔφη πρὸς ἐμὲ· Τὸν
 ἀστρολάβον διαρτῆν ἐπίσκηψόν τι· τῶν σὺν φρεν-
 τῶν, καὶ τὴν ὠροσκοπικὴν μοῖραν γνῶθι, παραση-
 μιοῦμενος καὶ τὴν τῶν ἀστέρων κίνησιν, καὶ τῶν
 κέντρων τὴν διευκρινημένην βεβαίωσιν, διὰ τὴν και-
 νὴν διήγησιν καὶ ξένον τὸ ἐπιχρήσασθαι. Παραχρῆμα
 δὲ ἐνὸς τῷ ἐμῷ Σωφρονίῳ ἐνετελεύταμην διαρτῆν τὸν
 ἀστρολάβον· αὐτὸν δὲ διαρτῶντος, καὶ τὴν ὥραν
 πολυπραγμονούστος, ἀνοήτως τὸ σῶμα ὁ ἔμπορος
 διηγέτο ἡμῖν, οἷα κατὰ τὴν ἔρημον τῆς Ἐθρι-
 βῶν (α) ἐφάνη τις ἀνὴρ ἐκ τῆς τῶν λεγομένων
 Κορρασιανῶν φυλῆς, τῆς τοῦ Ἰσμαὴλ γενεαλογίας,
 ὄνομα δὲ αὐτῷ Μωάμεθ· καὶ αὐτὸς εἶναι λέγει
 D προφήτην. Ἐφάνη δὲ ἐν μηνί Φαρμουθί, ὃς λέγεται
 Ῥωμαϊκῶς Ἀπρίλιος ; τοῦ θ' ἡμέρας ἄρχης Φιλίππου.
 Ἄγει δὲ καινοφωνίας, καὶ διδαχὴν ἐξηλλαγμένην·
 ὑπὸσχέται δὲ τοῖς δεχομένοις αὐτοῦ τὴν διδαχὴν
 πολιτῶν νόμας, καὶ ἐχθρῶν ἐπικρατείας, καὶ παρ-
 δείσου τρυφῆν. Ἐγὼ δὲ ταῦτα περιστορήσας, καὶ
 ἐμφοδὸς γεγονὼς, ἐπὶ τῇ τοῦ ἀνδρὸς εὐδαιμονίᾳ,
 πῶς διεξίβ' ἀχρηστὰ τύχη, καὶ ἐν ἀνδραγαθίᾳ κρα-
 ταιούσται, ἰθὺμην σκοπὸν ἀναθέσθαι σοὶ ταῦτα τῷ
 φιλοσόφῳ· ὅπως διὰ τῆς σοῦ δοθείσης σοφίας εὖ-
 ρης τὴν εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν ἀνδρα γνῶσιν. Περπο-
 μένος δὲ ἐγὼ αὐτὰ πρὸς τὸν ἀνδρὸς, εὐνομῶς τε
 γέγονα παραχρῆμα· καὶ διαλύσας, ὡς εἶπα, κατ'
 ἐκείνο τὸ τὸ παιδευτήριον, καὶ τὸν ἀνδρα προπέμψας
 διεκκριδωσάμην τὴν διὰ τοῦ ἀστρολαβοῦ ἀναδοθείσαν

(α) Ms. codex Bib lotheca Regiæ habet τοῦ Ἐθριβῶν

assumpserat; infinitis etiam dirisque imprecationibus in caput suum, posterosque jactatis percellabatur. Oraculum ipsi hæc voce Mamaimi nihil significante redditum. Quod vates sic interpretatus est: Quot litterarum elementis hæc dictio barbara constat, tot ex tua stirpe imperatores regnabunt; urbi demum, ac posteris tuis imperium auferetur. Nos itaque, qui ad hæc ultima tem-

Ismaelis Bulliardi notæ.

μοι ὠρόσκοπιχὴν μοίραν. Καὶ δὴ τὰ κέντρα εὐ διαπηξάμενος, καὶ ἐπιγνοὺς τὰς ἐποχὰς τῶν πέντε πλανωμένων, ἡλίου τε καὶ σελήνης, ἐπὶ πολλαῖς ἐνησχολήθην ἡμέραις ταῖς ἀποτελεσματικαῖς βίβλοις, καὶ μετὰ πολλοῦ μόχθου καὶ κόπου ἡδυνήθην γινώσκειν τὴν τῶν μελλόντων διασφύριζαν περὶ τοῦ προρρηθέντος ἀνδρὸς καὶ τῶν αὐτοῦ ὁμοφύλων, ἥτοι τὴν ποσότητα τῶν ἐτῶν τῆς αὐτῶν ἐπικρατείας, καὶ τοὺς χρόνους τῶν ἐν αὐτοῖς βασιλευσάντων μετὰ τῆς αὐτῶν ἐπισημαγωγῆς, καὶ ἄλλα τινὰ συμβεβηκότα ἐν ἰδιοῖς κειροῖς. Πρὸς δὲ τὸ γινώσκειν σε τὴν ἐξερρασίαν, καὶ δυνεπέδαλομεν τρόπον εἰς τὸδὸς τὸ χροῖμα, ὑπεθέμενη τὸν ζωδιακοῦ τὴν κέντρωσιν, καὶ τῶν ἀστέρων τὰς ἐποχὰς, καὶ τὴν ἐξῆς ἀποτελεσματικὴν ἐπίνοιαν, καθὼς ὑποτίθεται. Dum in hortulo scholastico, prout, optime Theophile, nosti, agebamus, honorandus admodum Epiphanius mercator Arabs, qui ex Arabia nuper advenerat, ad nos accessit; quem, ubi nos salutavit, ex animo ac benevole amplexi resalutavimus. Diximus porro illi: Opportune advenis, amice, pulchras etiam, quas auctusisti, res nobiscum communica. Quibus honorifice respondit. Quas ergo, inquam, nobis philosophis res præcipue advenisti? Respondit mercator: Quamvis alia nesciam, quorum tamen in exteris regionibus spe utar sui, narrationem impræcens instituire possunt: qua novitate sua, aures et animos auditorum ut onitos reddere possunt. Quidnam sis, dixi, edisserere? Tunc ille Jube discipulorum tuorum unum, ut astrolabum appendat; tu horoscopi partem inquire, stellarumque motus adnota. Centris seu cardinibus signa accurate ascribe: siquidem hoc facere, propter casus inceptique portentosi novitatem, operæ pretium erit. Statim itaque, ut astrolabum aptaret, Sophronium mecum juncti; appenso itaque horam curiose investigavit, cœpitque mercator de illis nobis disserere. In deserto Etrivro, vir quidam ex Corrhathinorum gente, quæ ab Ismaele deductus genus, innotuit nomine Mohamed, qui se prophetam prædicat. Ipse vero mense Pharmuti, qui Aprilis Romanis dicitur, anno a Philippi initio 952, in publicum prodit. Novas voces ille, et dogmata e recepit diversissima invenit. In bello de hostibus victoriam, et parvissimi delicias pollicetur iis qui doctrinam suam amplexati fuerint. Isaacum audissem, patrorumque mihi injectus esset, quod vir ille auctoritatem sibi compararet, prospera fortuna uteretur, et claris facinoribus potentiam stabiliret, ad te, qui philosophus es, ea referre statui: ut qua polles, a Deo tibi concessa sapientia, de illo viro, quæ futura sunt, cognoscas. Ab illo talia cum recepissem, cogitabundus restitui, dimissis illico scholasticis, deductoque illuco athena; astrolabo assignataque mihi horoscopi partem rectificavi. In cardinibus deinde collocatis rite signis: et planetarum omniumque, etiamque solis et lunæ locis computatis, multos dies in libris, quibus apotelesmatica seu decreta continentur, evolvens consumpsi; multoque labore ac molestia in futurorum cognitionem deveni, quæ viro illi prædicto, ipsiusque genti occidere poterunt: quot scilicet annis, in quorum imperium stabit; et singuli reges quot annos regnabunt, illorumque numerum; alia insuper quæ una a temporibus suis deinceps ventura. Ut vero operationem, e. ejus, quem mihi, modum cognoscas,

ἄσημον ἐξερεύξατο, ΜΑΜΑΙΜΙ. Ὁ δὲ μάντις ἐξηγούμενος εἶπεν· Ὅσοι στοιχεῖα ἐν τῇ δόξη μὲν λέξει τυγχάνουσι, τοσοῦτοι ἐκ τῆς σῆς σποδῶς βασιλεῖς βασιλεύσουσι, καὶ τότε ἡ βασιλεία καὶ ἀπὸ τῆς πόλεως καὶ ἀπὸ τοῦ γένους σου ἀρθήσεται. Τοῦτο οὖν ἡμεῖς, οἱ ἐν τῇ ὑστάτῃ τοῦ χρόνου φορῆ φθάσαντες, καὶ ἰδόντες τὴν ἀπαισίον καὶ φοδερὰν ἀπειλήν τὴν γενεθλαίαν τῶν ἡμε-

Zodiacum subjeci per cardines distributum; in eoque planetarum loca descripsi, et figuræ judicium prædictionemque subjeci. Hactenus Stephanus, qui in sequentibus Mahometis sectatores Veneris rebus delectos fore prævidet, ex Librae signo in Orientis cardine posito: et quia Ζυγὸς Græce appellatur, in servitutem gentes omnes ipsos redacturos. Ζυγὸς ἀντέλλων Ζυγὸν δουλαίας ἐπιφέρει πᾶσιν ἀνθρώποις. Libra seu jugum exoriens cunctis hominibus servitutis jugum imponit. Ex eo quoque cœli themate Stephanus regum numerum colligit. Κρόνος δὲ τῶν βασιλέων ἀπαριθμησὴν ποιήσει ἐκ τῆς τῶν αὐτοῦ μοιρῶν ἐποχῆς ἐν τῷ μεσουρανήματι. Ἐπειδὴ γὰρ ἐπέχει τὴν κδ' μοίραν τοῦ Καρκίνου, ἥτις ἐστὶν ἐν ὄρει τῆς Ἀφροδίτης, διὰ τοῦτων εἰκοστέσσάρων σημαίνει τοὺς ἐπικρατοῦντας τοῦ ἔθνους τούτου. Saturnus regum numerum definit ratione partium signi quod in medio cœli positus occupat. Cum vero Canceri 24 partem in Veneris finibus occupet, his 24 gradibus significat illos qui genti illi dominantur sunt. Codex Florentinus reges 23 exhibet, imperium deinde ruiturum denuntiat. At codex Regni quem Parisiis habemus imperatores 48 describit, et ultimo regnante gentis Mahometanæ et Saracenicæ eversionem pollicetur; quæ quæ firmis rationibus nitantur, et quam accurate eventus responderint assignat imperatorum numero, hujus artis fallax adhuc obtinuerant decreta viderint: conferantque Ducæ Mamaimi cum Stephani apotelesmatico decreto. Monendi porro sunt lectores, judicariæ astrologiæ studiosi, Stephanum themata illud cœlestis erexisse anno mundi 6130 (non 6129, ut in margine codicis Regii legitur) ad diem Septemb. 2, hor. 3, post solis ortum anno Christi 621. In quo themate Librae gradus 20 horoscopus occupat. Canceri grad. 22 in medio cœli reperitur. Sol tenet Virginis partem 9, m. 5, luna Capricorni gradum 12, m. 6; Saturnus Canceri grad. 23, m. 30; Jupiter Capricorni grad. 20, m. 39, Venus Leonis grad. 25, m. 6; Mercurius Virginis grad. 9, m. 5. Nodus ascendens seu caput Draconis Aquarii gr. 19, m. 50; pars fortunæ in Capricorni gradu 23, m. 9: quæ deberet reponi in Aquarii gradu 23, m. 1. Ex locis porro Saturni et lunæ certo concludimus, non posse convenire alii anno, quam Christi 621. Loca vero trium planetarum ad diem Septemb. 2, hora ante Meridie tertiam, ex Ptolemæi tabulis computavimus, quæ non eadem, ac Stephanus invenit, se nobis obtulerunt. Invenimus enim locum solis in Virginis gr. 8, m. 16, s. 53; luna in Capricorni gr. 20, m. 43, s. 22; Saturni in Canceri grad. 23, m. 43, s. 7. Juxta vero tabulas nostras Philolaicæ erat sol in Virginis gr. 11, m. 56, s. 19; luna in Capricorni gr. 23, m. 44, s. 8, Saturnus in Canceri grad. 26, m. 35, s. 49. Constantinus Porphyrogeneta, lib. De administratione imperii, ad Romanum Porphyrogenitum F. suum, cap. 16, ad annum mundi 6130, indict. 10, Heracl. 12, Septembris diem 3, ser. an 5, Stephanum themata cœlestis constituisse trauit. Verum equidem est. Septemb. diem 3, eo anno fuisse seriam 5, sed si themata ad diem istam erectum est, tunc luna in Aquarium transierat, quod repugnat calculo et figuræ.

είρω γένει, ὀνειροπολοῦντες ἐκδεχόμεθα τὴν ἀν-
 ἴρυσιν. Καὶ δι' ἐπιθυμίας εἰς ἄκρον ζεύσεως, ἰκε-
 τεύοντες τὴν παιδεύοντα καὶ πάλιν ἰώμενον Θεόν,
 καὶ τὰ προβρῆθέντα παρὰ τινων εὐλαδῶν ἀνδρῶν
 εἰς ἐκδοχὴν ἐλπίζοντες, γράφομεν καὶ τὰ μετὰ τὴν
 τοῦ Θεοῦ ἀπειλήν παρὰ τοῦ τυράννου γενόμενα.
 Ἄλλ' ἐπανίωμεν αὖθις εἰς τὸ τῆς ἱστορίας ἔλλειπον.
 ἡμε a tyranno, post terrores a Deo nobis injectos, gesta sunt, scribimus. Verum ad historiam
 nostram pertegendam redeamus.

CAPUT XLIII.

*Legati a magno magistro Rhodi ad Mehemetem missi de pace firmanda, re infecta redeunt, cum Mehemetes a Rhodiis
 tributum sibi solvi peleret. Cum legatis Mehemetis servus domesticus abiret, qui cum magno magistro agat. Sed tribu-
 tum denegante Rhodio delusus ad Mehemetem redit, qui ira accensus bellum Rhodiis indicit. Hamzam maris præfectus
 Chium proficiscitur. quedam vastat, ad se missos de controversiis transigendis abducit. Comi vastat: Rastiam frus-
 tra obsidet: cum Chiiis paciscitur. Tumultus a Turcis in Chio excitatus, eorum triremis demersa. Hamzam rever-
 sum Mehemetes asperis verbis excipit. Chiiis bellum indicit.*

Ὁ γὰρ τύραννος ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς ἀφ' οὗ
 γέγονε κύριος Κωνσταντινουπόλεως, ἔτος τῆς τοῦ
 κόσμου παραγωγῆς ςϞϛγ' ἐν τῇ Ἀδριανοῦ ὄν, ἔρ-
 χονται καὶ ἀπὸ Ῥόδου Φρέριοι (19), προσκυνησόν-
 τες τῷ τυράννῳ σὺν δώροις ὅτι πλείστοις, καὶ συν-
 θήκας ἐνόρκους ἀκτῆσαντες τοῦ ἐμπορεύεσθαι εἰς
 τὰ τῆς Καρίας καὶ Λυκίας μέρη οἱ γειτόνες.
 Ὁμοίως καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐν Ῥόδῳ ἀπόθως περαιούν-
 τες τὴν πορθμὸν, τὰ πρὸς χρεῖαν αὐτῶν ἀπὸ Ῥό-
 δου, καὶ τῶν ταύτης νήσων ἐμπορευόμενοι ἐν ἀγά-
 πῃ ὄντι. Ὁ τύραννος φόρους ἠτήσατο· οἱ δὲ
 πρόσδεῖς ἀπειλογήσαντο, ὡς περὶ τούτου οὐκ ἔστιν
 ἀπόκρισιν δοῦναι. Οἱ δὲ μεσάζοντες εἶπον· *Εἰ οὐ
 παραδέξεσθε φόρους διδόναι, οὐδὲ τὴν ἀγάπην
 τοῦ ἡγεμόνος ἔξετε. Καὶ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν ἐστὶ
 κύριος τῶν νήσων ἀπασῶν, τῶν ἐν Αἰγαίῳ πε-
 λῆγαι κειμένων. Καὶ ὡς περ Χίου, καὶ Λέσβου,
 Λήμνου, καὶ Ἰμβρίου, καὶ ἄλλαι νῆσοι ὑπετάγη-
 σαν, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιήσατε. Εἰ δ' οὐ, μάχη
 καρτερὰ γένηται, καὶ τὴν νῆσον, καὶ τὰ περίε
 ἀφανιεῖ ὁ μέγας ἡγεμὼν. Τότε οἱ ἀποκρισιάριοι
 ἀπεκρίναντο· Ἐλθέτω μεθ' ἡμῶν εἰς τῶν τοῦ
 ἡγεμόνος δούλων, καὶ περὶ τούτου λεγέτω τῷ
 μεγάλῳ μαϊστορὶ· καὶ εἰ θελήτῳ αὐτῷ ἐστὶ,
 δότω καὶ φόρους, καὶ ἄλλο εἰ τι ἀρ' ἠντιτελεῖ διὰ
 τὴν νῆσον. Τὸ δὲ ἡμεῖς οὐκ ἔχομεν ἀπόκρισιν
 δοῦναι. Ἦρσεν οὖν ὁ λόγος, καὶ σὺν αὐτοῖς ἕνα
 τῶν περιφημῶν αὐτοῦ δούλων ἐστειλεν, ἀποπέμ-
 ψας αὐτοῦς ὡς ἔχρη. Ἐλθόντες δὲ ἐν Ῥόδῳ, καὶ
 τὰ παρὰ τοῦ ἡγεμόνος καλῶς ἐνωτισθεὶς ὁ μέγας
 μαϊτωρ ἤματα, ἀπεκρίνατο, λέγων τῷ δούλῳ,
 ὡς· Ἡ νῆσος αὕτη οὐκ ἔστιν ἐμῆ, εἰμὶ κἀγὼ εἰς
 ὑποταγὴν τοῦ πάππα, ὡς σὺ εἰς τὸν σὸν κύ-
 ριον. Ὁ πάππας οὖν κλειθεὶ μοι τοῦ μὴ δοῦ-
 ναι φόρους τιμὴ, οὐ μόνον τὸν σὸν ἡγεμόνα
 δὲ ἐστὶν ἔθρονος ἑτέρου, καὶ πίστεως οὐχ ἰσογε-
 νῆς καὶ ὁμόφρων, ἀλλ' οὐδένα τῶν βασιλέων
 τῶν δημογῶν καὶ ὁμοπίστῳ. Λέγω οὖν οὕτως·*

A pora vitam perduximus, quique horrendas ac
 formidabiles minas nostræ genti intentatas con-
 speximus, quasi per insomnium libertatem illius
 ac restaurationem exspectamus. Deoque, qui
 castigat et rursus sanat supplicantes, a viris sa-
 pientibus et prudentibus prædicta, fore ut exi-
 tum, sortiantur ferventissimo animo sperantes;

Secundo, postquam urbis dominium adeptus
 est, anno, ab orbis creatione 6963 (Christi 1455),
 eum Adrianopoli commorantem, fratres militaris
 Hierosolymitani ordinis equites adeunt, donis-
 que quamplurimis allatis venerati sunt. Pacta mu-
 tuo sacramento iniri petierunt, quibus commer-
 cium liberum in Carix et Lycix partibus, suæ
 ditioni limitibus, exercere possent; Turcisque
 vicissim tuto ac secure in Rhodum trajicere lice-
 ret: ut in ipsa, ejusque dominiis insulis, sibi
 necessaria compararent, et inter se pacati ac ami-
 ci **181** agerent. Exigebat ab iis tributum tyran-
 nus; cui a legatis responsum, de hac re in man-
 datis se nihil habere. Manuere eos Mesazontes
 his verbis: *Nisi tributum pendere velitis, pax
 vobis et amicitia cum principe non intercedent;
 deinceps enim maris Egæi insulis dominabitur.
 Quemadmodum Chii, Lesbii, Lemnii et Imbrii cæ-
 teræque insulæ imperata fecerunt, hoc exemplo
 ducti vos etiam obtemperate. Si parere recusave-
 ritis, bellum grave inde orietur, insulamque ves-
 tram et circumjectus magnus princeps vastabit et
 evertet.* Hisce ab apocrisiariis responsum: *Ac-
 cedat nobiscum aliquis e principis servis, de istis
 cum magno magistro acturus; et si ita sentiat, tri-
 butum annum, et quidvis aliud, quod insulæ com-
 modis conferat, pendatur: ad ista namque re-
 spondere non possumus.* Accepta fuit conditio, illi-
 que decore ac honeste dimissi: simulque domes-
 ticorum principis unus magni nominis vir, cum
 iis ad magnum magistrum destinatus est. Rhodum
 cum pervenissent, et magni principis sen-
 tentiam ac propositum, ab ejus servo domestico
 clare percipisset magnus magister; ei respondit: *Hæc
 insula mea non est, paræ ego, ut tu domi-
 tuo, subditus sum. Velat me papa, non solum tuo
 principi, a genere et fide nostra alieno et dissen-
 tienti, verum etiam ulli regum gentis, ac reli-*

Ismaelis Bullialdi notæ.

(19) Ἐρχονται καὶ ἀπὸ Ῥόδου Φρέριοι. Jaco-
 bus Bosius, lib. vii, *Histor. militiæ Hierosolymit.*,
 cum Duca omnino sentit, et magnum magistrum

audaci fortique animo respondisse, et vectigal Me-
 hemeti pendere omnino renuisse.

gionis sua solvere tributum. Siquidem ergo amicitiam mutuo a nobis cultam magnus cupit princeps, utpote finitimum potentemque monarcham, legatos quotannis eum venerandi munus obituros sumptibus meis mittam, et ita rite constituta res erunt; quibus si non acquiescit, viribus suis ex libidine experiatur. Istum demum satellitem ludibrio ac scommatibus habitum dimisit.

His intellectis tyrannus ira prætumidus acre bellum indixit, cunctisque quantum possent, excurrendi, captivos habigendi, devastandi ac populandi copiam fecit. Qui Cariam incolunt Turci biremibus, aliisque navigiis triginta in Rhodum transvecti, partem quamdam insulæ Iatronicis vexaverunt, abductis ex ea quadraginta captivis: similique excursionem in Coo insulam facta prædam egere. Ineunte deinceps vere, classem ingentem trimemium viginti quinque, biremium quinquaginta, centumque etiam et amplius monerium apparat; ita ut tota navibus 180 constaret: quæ mense Junio Callipoli solvit, Mitylenenque venit. Illi præerat amiralis Hamzas, quem apud suum patrem pinceruæ munere olim functum toti Chersoneso ei classi ducem Mehemetes præfecerat. Eum honorifice habuit Lesbi princeps, neque ad officia et obsequia, quæ decebat, ei præstanda destinavit. Portum quippe amiralius ingressus non 182 est; sed versa prora ad litus oppositum, ubi classis capax portus situ est, appulit; ne quoquo modo urbs turbaretur, ita sibi faciendum vir prudens, ac peritus flammis ratus. Missus itaque a Lesbi principe illum salutavi, donis multis aliisque, quotannis præstari solitis, benevolentiam conciliavi, fraternaque cum principe amicitia eum conjunxi. Dona porro oblata talia fuere: vestes sericæ et ex contexto panno viii, argenti signati sex nummum millia, boves xx, verveces I, vini plusquam octingentæ mensuræ, panis subacti modii duo, panis mollis modius unus, casei ultra mille libras pondo, legumina insuper innumera. Dona quoque illius consessoribus, habita proportione, data. Cumque biduum in eo loco, qui Agiasmates dicitur, transegisset, velis expansis in Chium fertur. Eundem modum, quem in Lesbo, tenuit, appulsa ad continentis litus insulæ oppositum Ylasse; illum stationem ibi habitentem Chii nullo honore, Lesbi principem nequaquam imitati, prosecuti sunt: quod paulo ante a tyranno spreti ac durius habiti fuissent, ob quadraginta nummorum millia, quæ Franciscus Draperius, inter Galatinos præcipuos unus, aluminis venditi pretium numerari sibi ac solvi petebat. Iste Franciscus cum classe et Hamza venerat; cui nisi debita pecunia a Chiis solveretur, totis viribus insulam ut invaderent, et omnia solo æquarent princeps injungerat. Postridie ex litore insulæ opposito solvit classis, et ad templum sancti Isidori martyris progressa, jactis anchoris stationem habuit. Missis vuntis Chii Hamzæ salutarunt: quibus ipse ty-

Α εἰ μὲν βούλεται τοῦ εἶναι φίλος, καὶ κατ' ἔτος ἐκ τῶν ἐμῶν ἀναλωμάτων πρόσθετος στέλλων, προσαγορεύω εἰς γείτονα, καὶ ἡγεμόνα μέγαν, ἰδοὺ καλὸν· εἰ δ' οὐ, ποιησάτω δὲ δύναται. Ἀπέλυσεν οὖν τὸν δούλον οὖν τούτους σκωπτικοὶ βήμασι.

Ἀκούσας δὲ ὁ τύραννος τοῦ λόγου τούτου, καὶ θυμοῦ πλήρης, μεστὸς γεγονὼς, ἐκήρυξε μάχην καρτερὰν, καὶ τῷ βουλομένῳ ἐχαρίσατο τοῦ ἀπελευθεῖν, καὶ αἰχμαλωτῆσαι, καὶ φθεῖραι ὅσον δύναται. Τότε οἱ τῆς ἐπαρχίας τῆς Καρίας οἰκοῦντες Τούρκοι ἐμβάντες ἐν διήρεσι, καὶ ἄλλοις ἀκαταίσις εἰς τριάκοντα τὸν ἀριθμὸν, καὶ τὴν περὶ αὐτὴν διαβάντες, καὶ εἰς ἐν μέρος τῆς νήσου ληστρικῶς ἐπιβάντες ἡγμάλωτέυσαν ψυχὰς μ' καὶ ἐν νήσῳ τῇ Κῷ ἐμολίω. Ἐαρος δὲ ἐπελθόντος, στόλον ἀπαρτίζει μέγαν, τριήρεις κ', διήρεις ν', καὶ μονήρεις ἑκατὸν, καὶ πλέον· ὡς εἶναι τὰς πάσας ἀριθμουμένας μέχρι τῶν ρα'. Καὶ τῷ Τουνίφ μηνὶ ἐξελθόντες ἀπὸ τῆς Καλλιπόλεως, ἤλθασιν ἐν Μιτυληνῇ ἔχοντες Ἀμηνραλὴν Χαμζὰν πηγκέρην τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὃν αὐτὸς ἐπαρχον πάσης Κερρώνησου κατέστησε, καὶ καπιτάνεον στόλου. Ὁ δὲ ἡγεμὼν καλῶς αὐτὸν δεξιωτάμενος, ἐπεμψε γὰρ με εἰς αὐτὸν τοῦ ποιῆσαι τὰ πρέποντα. Καὶ γὰρ οὐκ ἐνευσεν ἐν τῷ λιμένι, ἀλλὰ πρύμναν κρούσας τὴν περὶ αὐτὴν κατέλαβεν, ἵνα μὴ σύγχυσιν ἐν τῇ πόλει γένηται, ἣν γὰρ κάκει λιμὴν εἰς ὑποδοχὴν τοιοῦτου στόλου. Ὁ γὰρ βήθει; Χαμζὰς ὑπῆρχεν εὐσυνειδήτος ἀνθρώπος. Ὁ δὲ ἡγεμὼν στατίας ἐμὲ σὺν δώροις, καὶ ἱκανοῖς ἄλλοις τοῖς κατ' ἔθος διδομένοις, ἐδεξιωσάμην τὸν ἄνδρα, καὶ ὡς ἀδελφὸν τοῦ ἡγεμόνος πεποίηκα· ἦσαν γὰρ τὰ σταλθέντα ἱματισμοὶ σπρικοὶ, καὶ ἐξ ἐρίων ὕφαντοὶ ὄκτω, χάραγμα ἀργυροῦν χιλιάδες ζ', βόες κ', πρόβατα ν', οἶνος ὑπὲρ τὰ ὀκτακῶσια μέτρα, ἄρτοι πεφυρμένοι μοδίων β', ἄρτοι μαλακοὶ μοδίου ἐνός, τυροὶ ὑπὲρ τὰς χιλίας λίτρας ὀπώραι ὑπὲρ μέτρον· ὁμοίως καὶ τοὺς συγκαθόδρους αὐτοῦ, κατὰ τὸ ἀνάλογον. Ποίησας γοῦν ἡμέρας δύο εἰς τὸ Ἁγιασμάτην, οὕτως γὰρ καλεῖται τὸ τοῦ τόπου ὄνομα, καὶ τὰ ἱστία περὶ αὐτὴν κάτεισιν ἐν Χίῳ. Κάκει οὕτω ποιήσας, καὶ τὴν ἀντιπέραν διαβὰς, καὶ σταθεὶς, οὐκ ἐνεδείξιντο οἱ Χίοι τὴν φιλοτιμίαν, ἣν ὁ τῆς Λέσβου ἄρχων ἐποίησεν εἰς αὐτούς. Ἦσαν γὰρ οἱ Χίοι πρὸ καιροῦ ὀλίγου παραβλεπόμενοι παρὰ τοῦ τυράννου ἐνεκα ὑποθέσεώς τινος νομισμάτων χιλιάδων τεσσαράκοντα, ἣν ἐνεκκλήτευσεν Φραντζήσχος Δραπέριος εἰς τῶν ἀρχόντων τοῦ Γαλατῆ ἔνεκα τιμῆς στυπηρίας; δὲ Φραντζήσχος ἦν τῷ στόλῳ· καὶ τῷ Χαμζὰ ὁ τύραννος ἐκέλευσεν, ὡς εἰ μὴ δοθῇ τὸ χρέος αὐτὸ τῷ Φραντζήσχω, καὶ τὴν Χίον αὐτὴν προσκρούσει, καὶ ἀφανίσει ὅσον ἡ δύναμις. Τῇ ἐπαύριον δὲ ἐγεγέρθη ὁ στόλος; ἐκ τῆς περὶ αὐτὴν ἤλθε, καὶ τὰς ἀγκύρας χαλάσας ἔστη ἐγγὺς τοῦ ναοῦ τοῦ μάρτυρος Ἰσιδώρου. Καὶ οἱ Χίοι σταλιαντὸς τινὰς προσηγγόρευσαν αὐτῷ, καὶ αὐτὸς τοὺς ὀρισμοὺς τοῦ τυράννου θεὸς αὐτοῖς, καὶ ἀναγνώσαντες ἀπεκρίθησαν, ὅτι Χρῆος· ἡμεῖς

τῷ Φραντζήσκῳ οὐτε ἔχρωστοῦμεν, οὐτε δίδομεν, καὶ ποιεῖ ὡς βούλει. Τότε ὁ Χαμζὰς ἐκβαλὼν Τούρκους, καὶ μερικὴν πραιδαν ποιήσαντες εἰς τὰ περὶ χωρία, καὶ ἐν ἀμπέλοις, καὶ κήποις ζημίαν, οὐ γὰρ εἶχον ἐν τῇ πόλει τί πρᾶξαι. Ἦν γὰρ τὸ ἔξω τῆς πόλεως πλῆθος ἀνδρῶν· τὸ δὲ ἐντὸς πλῆθος ἀρμάτων, καὶ Ἰταλῶν ὀφθυόμων, καὶ πρὸς σφαγὰς ἐτοιμῶν· ἢ δὲ πόλις περιεκύκλωτο τάφοις διπλοῖς εἰς εὐρος ἐκτεινούσαις κιλύ, καὶ εἰς βάθος ὑπὲρ ὀργυιὰς τρεῖς. Ὁ δὲ λιμὴν καὶ αὐτὸς ὑπὲρ τὰς εἰκοσι νῆας τὰς ἐκ Γενούσας, πάσαι πληρεῖς ἀνδρῶν καὶ ἀρμάτων. Τότε ἰδὼν ὁ Χαμζὰς ὅτι οὐ δύναται ποιεῖν οὐδέν, μηνύει τοῖς ἡγεμόσι τοῦ ἔλθεῖν ἐξ αὐτῶν εἰς, ἦτε καὶ δύο, συνάρααι λόγον μετὰ τοῦ Φραντζήσκου ἐν μίᾳ τῶν τριήρων, δοῦς πίστει αὐτοῖς. Οἱ δὲ πιστεύσαντες αὐτὸν ἀπῆλθον δύο, εἷς ἐκ τῶν γερόντων Κύρικος ὀνόματι Ἰουστινίαν, καὶ ἕτερος νέος. Ἐρχόμενοι δὲ ἐν τῷ στόλῳ κατὰ τὴν ὁδὸν ἠνωχλοῦντο ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ, καὶ ἐπιέζοντο, λέγοντες καθ' ἑαυτούς· Εἰ μεταμεληθεὶς ὑπὸ τοῖς ὑποσχομένοις ὁ Τούρκος, καὶ βουλευθεὶς ἄρα ἡμᾶς ἐν ταῖς τριήρασι, τίς ἔσται ὁ ἀντιπῶν αὐτῷ, ὅτι κακῶς ἔπραξεν; Οὐδέ τις τῶν Τούρκων, ἀλλὰ καὶ μάλλον ἀνδρῶν τὸ δρᾶμα ἡγήσανται, καὶ σοφιστικὴν ἐνέργειαν. Ἐν τούτοις τοῖς βουλευμασι καὶ ὁ στόλος ἦν ἤδη ἐγγύς. Ὅσον ἐπιησίασαν τὸν στόλον, τοσοῦτω καὶ ὁ φόβος ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν ἐναπάγη. Οἱ δὲ στρέφαντες τὰς ἡνίας ἀντιστρέφους τοὺς ἵππους τρέχειν ἠνάγκαζον. Πλῆθος οὖν τῶν Τούρκων ἐν ταῖς ἀμπέλοις καὶ κήποις εὐρεθῆν, ἐκώλυσαν τὴν ὁδὸν ἔξω περὶδύσαντες. Καὶ λαβόντες αὐτοὺς μὴδὲν κωλυθίντες παρὰ τῶν ἐπακολουθούντων Φράγκων, ἀλλὰ καὶ βέλαισι βάλλοντες· αὐτοὺς ἀπέδιωξαν, τοὺς δὲ δύο ἀρχοντας τῷ καπιτάνῳ παρέστησαν· λαθῶν αὐτοὺς ἐντὸς τῆς τριήρας, καὶ τὰς ἀγκύρας ἄραντες, καὶ τὰ ἱστία ὀψύσαντες πρὸς τὴν Ῥόδον ἔπλεον. Ἐλθόντες δὲ καὶ ἰδόντες ἀπὸ μακρόθεν τὴν πόλιν, καὶ τὸν λιμένα πλήρη νηῶν μεγάλων, πάσας εἰς παράταξιν ἐστίασας, καὶ τὴν πόλιν ὑπερμεγέθη, καὶ διπλὴν τὴν παρασκευὴν ἐνόησαντες ἢ τῆς Χίου, εἰς τὴν νῆσον Κῶ τὴν θάλατταν ἔσχιζον· ἔκει τοίνυν ἐξελθόντες, καὶ τὸ καθολικὸν πολίχνιον ἔρημον εὐρόντες, τὰ εὐρεθέντα ἐσκύλευον, καὶ μέρος γερόντων τε καὶ γραῶν εὐρόντες ἠρώτων περὶ τῶν πολιτῶν· οἱ δὲ ἐψησαν ἐν ἄλλῳ πολιχνίῳ, ὃ Παχία λέγεται (20), ἐν ἐκείνῳ ὡς ὀχυρωτάτῳ ἐσχηχθῆσαν· λαθόντες οὖν αὐτοὺς, καὶ εἰς τὴν Παχίαν ὁ στόλος διαβάς, ἐξελθόντες τὰς σκηναὺς ἐπηξαν, καὶ τῇ ἐπαύρῳ ζητήσαντες τὸ πολίχνιον, καὶ ὄρκους τοῦ μὴ αἰχμαλωτεῦσαι. Ἦν δὲ ὁ τὴν διάλεκτον μεταχειρισθεὶς ὁ Φραντζήσκος· οἱ δὲ τοῦ κάστρου Φέρριοι διὰ βε-

A ranni mandata legenda porrigit; iis lectis se Francisco quidquam debere, ac solvere velle negant, caeterum, quod visum sibi fuerit, faciat. Iis actis in terram Turcos exponit Hamzas, vicos circumfertos partim deprædatur, vinea et hortos vastat: cum urbi damnum ullum inferre haud posset. Exteriora siquidem urbis propugnacula ingens hominum multitudo tuebatur; atque plurimi armati Itali animosi, et manu prompti intra moenia aderant; quæ duplici per ambitum fossa latissima, et ultra tres orgyas alta circumdabantur. Ad portus custodiam naves plusquam viginti, vectoribus militibusque armatis instructæ, præsidebant. Adversus eos se nihil proficere, cum animadvertisset Hamzas, Chii principes viros hortatur, ut unum vel duos e suis, accepta fide in triremem mittant cum Francisco collo uturos. Fide data freti duo, senex unus Cyricus Justinianus, juvenis alter, ad triremem se conferunt. Inter proficiscendum **183** autem ad classem, variis molestisque rationibus animos subeuntibus torquebantur, dum secum agitant, num promissorum poenitentia actus Turcus, ipsos in triremi comprehensos abducere vellet; cui nullus inique ab ipso factum dicere, et apud eum intercedere auderet: nedum Turci, qui scelus ejusmodi generosum facinus ac stratagemata prudens æstimaturi sunt. Dum de his deliberant, classi magis ac magis admotos, metus vehementior quoque invadit: flexis itaque habenis subditisque calcaribus in contrarium equos citant. At Turcorum per vineas et hortos palantium multitudo, quominus in urbem se referret, occupatam viam interceptit. Comprehenso, Francis, qui ipsa comitabantur, cedentibus missilibusque repulsis ad classis ducem adducuntur: quos in triremem cum accepisset, sublatis anchoris, velisque explicitis Rhodum versus navigat. Illuc postquam advenere, urbem procul visam oculis lustrant, in portu naves magnas stare ad acie experiendum paratas, urbemque amplam deprehendunt; eamque, quam Chium, bellico apparatu duplo instructiorem rati ad eorum insulam navium cursum dirigunt. In insulam expositi, desertum oppidum nacti, residua illi inventa diripiunt: eamque in senes aliquos, vetulasque incidissent, ab eis sciscitantur, quo se oppidani recepissent: respondere isti, in aliam arcem Rachiam dictam, utpote tutissimam ac validissimam, eos aufugisse, quare secum auctis istis senibus Rachiam classis provehitur: et exscensu in terram facto, loca tentoriis capiunt. Postridie præsidarios ad deditorem per caduceatorem compul-

Ismaelis Bulliardi notæ.

(20) Ὁ Παχία λέγεται. Idem Bosius lib. vii, ad annum 1455, de bello Rhodiis indicio, et munito castro Narangia in insula Cop, quæ Langò vulgo dicitur: *Mandò il general del mare, con le galere et altri vascelli armati della religione a procedere la fortezza di Narangia nell'isola di Langò.* Rachia et Narangia ejusdem loci appellatio est a

variis nationibus, diversimode enuntata. Notandum autem et Bosium anno 1457 referre, obsessum fuisse a Turcis per 20 dies castrum Landimachium; quam obsidionem nescio num ea sit de qua Ducas hoc loco disserit; et fortasse in nomine loci error admissus ab alterutro fuerit, et a Bosio biennii parachrouisus.

part, dantque fidem ac iuramentum, nullum captivum se abducturum, hocque negotium componendum transigendumque in se Franciscus receperat; at ordinis Hierosolymitani militaris fratres telis ac missilibus, nullo dato responso, eum repulerunt. Quamobrem Hamzas scalis ad subeundam in muros bellicis tormentis ac machinis omnique arte admotis, dies duos et viginti continuos arcem oppugnat; frustra tandem tentata expugnatione, Turcis quamplurimis caesis, multis etiam alvi terminibus absumptis, accessit. Is deinde inter navigandum cum Cyrico collocutus, ab hac conditione ambas partes adduxit, ut ex Chii primoribus ad principem Adrianopolim aliqui, inter quos Cyricus adesset, mitterentur, qui totum negotium ei exponerent, et lata a principe sententiae constanter nec cunctati acquiescerent. Chium deinde appulsos domumque suam deductos Cyricus excepit, qui cum eo et suis decenter ac honeste se gesserant.

Verum fortuna torvis **184** ac iniquis oculis Chios respectans, quas ipsis tricas necit! Temulentis Turci e trirēmis prosilientes, turbas excitare, ac contumelias afficere ceperunt, aliaque indecora et propudiosa patrare. Ex istis unus templum ingressus tectum scandit, tegulasque ex alto in solum dejectas ac deturbatas confringit. Quem, tum audacter tegulas contere animadversum, quidam Italus percussit: ut opem percusso ferrent Turci alii accurrunt. Tumultu cognito Christiani Latini ac Romaei Turcos invadunt, partim gladiis, partim fustibus verberant; in fugam versi Turci biremem, qua Hamzas vehi solebat, cursim petunt. Ille quemquam e trirēmis exire veluerat, iussa spernenti supendii poena indicta. Navium sociorum alii, fugientes in biremem intrant, alii in mare feruntur, insequentibus a tergo, cadentibusque Christianis, donec ad biremem ventum esset. Contestim Christiani ac Turci biremis latus alterum pondere suo prementes, eam propendere ac procumbere faciunt; versa tandem sursum carina, tectoque tabulato aquis immerso, navem in profundum detrusere Turci: tam qui tumultus auctores, quam qui extra noxiam erant, omnes aquis absorpti et extincti sunt, quibus Hamzas servus ei admodum charus, totique familiae ejus regendae praepositus, praerat. Tali casu moestus admodum Hamzas fuit; eumque insulae principes acre ac graviter tulerunt. Vir equidem mansuetae indolis iram suam repressit; principum insuper diligentia mitigatus, qui biremis, servi, et perditarum rerum pretium in duplum ei solverunt, placatumque pacifice abeuntem dimiserunt. Classem cum Mytilenem appulisset Hamzas, ab insulae principe invitatus anchoras in portu jecit; caenaeque splendide ac opipare instructam, in trirēmi, in qua simul convivati sunt jussus attuli; postridie mane e portu solvit, et Callipolim versus, unde duobus integris mensibus abfuerat, navigat, indeque Adrianopolim proficiscitur. Tyrannus ob rem male gestam

λων και ακροβολισμων τουτον ειδωσαν, μηδε αποκρυσιν δοντες. Τότε ο Χαμζας συν τοις υπ' αυτον, και δι' επαλξεων και δια κλιμακων, και δια προβλων μηχανικων, και δια πασης αλλης μεθόδου καταπολεμήσας το πολυχιον ημέρας κβ', και μηδεν κερδήσας επανέστρεψε καταλιπων Τουρκους πολλους, τους μεν παρα του πολυχιου σφαγόντας, τους δε κοιλιακω νοσήματι. Καθ' οδον δε ο Χαμζας συν τω Κυρικω λόγοις διμήτησας, και εις συμμιθασειν ελθων, εστερξαν αμφο τὰ μερη, του στελαι εκ των αρχοντων της Χιου δυο εις την ηγεμονα εν τη Αδριανουπολει, εις ων ο εις ειναι ο Κυρικος, και την πασαν αγωγην αυτω επαγγελωσαι, και το αποφανθην παρ' αυτων εσται βεβαιον. Ελθόντες δε εν Χιω απέλυσεν αυτους εις τα Ιδια. Και αυτοι κατὰ το εικος επιλοσιμησαν και αυτον, και τους περι αυτον.

Η δε τύχη β' έφασα βλοσυρωσ προς τους Χιους τι κλωθει; Εξελθόντες οι Τουρκοι εκ των τριηρων, και μεθυσθέντες ηρξαντο οχλαγωγειν, και υβριζειν, και άλλας ασχημοσύνας ποιειν. ΕΙς δε Τουρκοι εν ναυ' τινη προσεγγισας, ηρξατο ριπτειν εκ του στεγους τα; κεραμιδας κάτω, και συντριθειν αυτάς. Ιταλις δε εις ιδων τον Τουρκον αδαως τα κεραμια συντριθοντα, παλει τον Τουρκον. Ήτεροι δε Τουρκοι κατέδραμον εις βοήθειαν αυτου. Ορώντες δε οι Χριστιανοι, Λατινοι τε και Ρωμαιοι τον οχλον, πάντες εις τους Τουρκους επεπηδησαν, και τους μεν ηζει, τους δε ξυλοισ επαιον. Οι δε Τουρκοι φεύγοντες εν τη διήρει εισέστρεχον. Ήν γαρ η διήρης εκεινη του Χαμζα. Ο δε Χαμζας ουκ εφασε τινα εξελθειν των τριηρων, αλλά φουρκαν ηπειλει τον εξερχόμενον· οι δε της διήρεος φεύγοντες, οι μεν εν τη θαλάσση, οι δε εν τη διήρει. Και οι μεν Χριστιανοι εθρον εξεπισθεν παλοντες, αχρως ου εν τη διήρει προσήγγισαν. Και δη πάντες Χριστιανοι τε και Τουρκοι εις μιαν της διήρεος πλευραν βρουσθέντες, την τριηριν ανω, και τα στεγγη κάτω τω βυθω παρίεμψαν. Πνιγέντες πάντες οι Τουρκοι, και αιτιατοι, και αναβνιοι, ων ο πρωτατων υπηρχε του Χαμζα δουλος, και παρ' αυτου αγαπωμενος, δυ και οικοδοποτην της οικιας; αυτου κατεστρεσε. Ελυπηθη ο Χαμζας εις το συμβαν, μοιοις και οι της ηήσου αρχοντες. Ηλην το καλόγνωμον του ανδρος, και η σπουδη των αρχοντων, κατέπαυσε τον θυμην, δοντες αυτω την τιμη της διήρεος, και του δουλου, και ων πραγμάτων διεθρος γεγονεν επι το δικλον, και ειρηνεύσαντα, αυτων απέλυσαν εν ειρήνη. Ελθων δε ο στέλιος εν Μιτυληνη, μετεκαλέσατο αυτον ο ηγεμων, και εισήλθεν εν τω λιμένι. Σταλεις δ' εγω παρα του ηγεμνους, και δειλνον ευτρεπισας πολυτελη εισήλθον εν τη τριηρει, και συνδοσιπηήσαντες· πρωτ' εξελθων του λιμένος προς Καλλιουπολειν επλεν· δυο μηνας ολους λιπων, από δε Καλλιουπόλειος εις; Αδριανου αφικετο. Ο δε τυραννος θυμωθει; επι της δυστυχια του ταξιδίου, και υβρισας αυτην, και εξουθενήσας εισων, ΕΙ μη εγίνωσκον την αγτίτην, ην ετρεψεν ο πα

τῆρ μου εἰς σέ, τὸ δέσμα σου ἂν ἀφελόμεν ἐκ τῆς σαρκός σου, οὕτως εἰπὼν ἀπεδίωξεν. Μεθ' ἡμέρας δὲ τινὰς, μαθὼν παρ' ἄλλων τὸ γεγονός ἐν τῇ διήρει, καὶ τὸν θάνατον διὰ τῆς πυγμονῆς, καὶ πῶς οἱ Χίιοι ἤσαν χεῖρα κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ κατέσφραν αὐτούς, μετακαλεῖται τὴν Χαμζᾶν, καὶ μετὰ θυμοῦ ἠρώτα λέγων· Πού ἡ διήρης, ἢ παρὰ τῶν Χίων καταπορτισθεῖσα, ὦ Χαμζᾶ; Καὶ ὡς ὁπεκρίνατο Καταπορτίσθη, λέγων, ὑπὸ τοῦ βυθοῦ. Ὁ δὲ, Ἐν τῷ πελάγει; Ὁ δὲ Χαμζᾶ, Οὐχί, κύριε, ἀλλ' ἐν τῷ λιμένι. Παρὰ τίνων; Παρὰ τῶν Λατίνων. Οἱ Τούρκοι, καὶ μὴ θέλοντός μου ἐξήλθασιν, καὶ οἰοφλυθήσατες ἤρξαντο κατασπᾶν τὰς θύρας, καὶ τὰ στέγη τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ ἰδόντες οἱ Λατῖνοι ἐκώλοντο, οἱ δὲ καὶ μᾶλλον ἐπειθήσαντο. Ὁ συρφετῶδες οὖν δχλος καταδιώξας αὐτούς ἀτάκτως ἐν τῇ διήρει εἰσιόντες, καὶ παρακλίνας ἐν τῷ ἐνὶ μέρει τοῦ πλοίου, χυθεῖσα ἡ θύλασσα ἐντός καὶ ὑπὸ τῆς μέθης μὴ δυναμένοι ζυγοσταῆσαι ταύτην καταπορτίσθη, καὶ ἄρδην πάντας ἀπέκρινε. Τότε ὁ τύραννος λέγει τῷ Χαμζᾶ, Καὶ διατί οὐκ εἰρηκᾶς μοι τὸ δράμα; Ὁ δὲ· Οὐκ ἠέουλίηην ἐν ἀθυμίᾳ μετασκευάσαι σαι, καὶ γὰρ ἡ ζήμια ἐν ἐμοὶ ἐμετριῆθη τὸ πλοῖον ἐμῖν, οἱ δοῦλοι οἱ πεκρινότες ἐμοί, τὰ ἐν τῷ πλοίῳ πάντα ἐμά. Τί εἶχον τοῦ ἀναγῆλαι σοι, κύριε; Ἐπρίγησαν μέρος Τούρκων, καὶ πάντες ἦσαν ἐνοχοὶ θανάτου, καὶ δικαίως ἀπώλοντο. Τότε Χαμζᾶς παύσας τὰ ἀποκρίσεις, ὁ τύραννος κατὰ τῆς Χίου μάχην ἀσπονδὸν ἐκήρυξεν. Ὁ δὲ ἐθήεις Φραντζήσχος παραστάς ἐν τῷ βήματι ἠρωτήθη παρὰ τοῦ τυράννου, Πού αἱ τεσσαράκοστα χιλιάδες τὰ νομίματα, ὦ Φραντζήσχε; ἦν γὰρ χρεωστών ταῦτα πρὸς τὴν τύραννον. Ὁ δὲ· Ὑπαγε, ἔσο ἀπὸ τοῦ νῦν τοῦ χρόνου ἐλεύθερος. Ἐγὼ γὰρ τοιοῦτός εἰμι ὡς ἐπὶ τὸ διπλοῦν ἀπαιτῆσαι τὸ ἐμὸν παρὰ τῶν Χίων, καὶ τὴν τιμὴν τοῦ ἡμματος τῶν Τούρκων. Ὁ μὲν Φραντζήσχος ἀσπασάμενος τὴν χεῖρα τοῦ τυράννου, καὶ λαθῶν ἔγγραφον ἀπορλητικὸν ἐξῆλθεν. Ὁ δὲ Χαμζᾶς ἐξεβλήθη τῆς Καλλιουπόλεως, καὶ ἐστάθη ἐν Ἀτταλεῖα τῆς Παμφυλίας τοῦ ἡγεμονοῦεν ἐκεῖ. Κατὰ δὲ τῆς Χίου ἐκήρυξεν ἔχθραν καὶ μάχην ἀσπονδὸν Ραμφυλίας, ut eam regeret, missus est : Chiis vero atroci bello indicto, hostem se professus est Mehemetes.

CAPUT XLIV.

Lesbi princeps obiit, Ducas Mehemetem vertigal ei soluturus adit. Coactus Lesbi princeps Mehemetem adit, et tributum consueto amplius promittit : Thusum insulam Mehemeti relinquit. Classem adversus Chios mittit Mehemetes. Lesbii Turcos de piratarum adventu certiores facere tenentur. Genizes maris praefectus litem Lesbi principi moret, et biremicam sibi tradi petit. Phocaea nova Turcis dedita. Decem millia aureorum a Lesbio exigere vult Mehemetes, interim Phocream veterem ei eripit.

Ἐν δὲ τῷ ἔτει τοῦτον Ἰουνίου ἡ' τοῦ ς'β'ε' τέ-
 Ουγην ὁ ἡγεμὼν τῆς νήσου Λέσθου Ἀδριανὸς ὁ Γα-
 τελοῦζος· καὶ τῇ πρώτῃ τοῦ Ἀγούστου ἐστάθη
 ἐγὼ παρὰ τοῦ νέου ἡγεμόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀδρι-
 νίου τοῦ Γατελοῦζου ἐν Ἀδριανουπόλει, τοῦ δοῦναι
 τοὺς κατ' ἔτος διδομένους φόρους, τρισχίλια νομί-
 ματα διὰ τὴν νῆσον Λέσθον, καὶ διασχίλια τριακῆσις
 εἰκοσι πέντε διὰ τὴν νῆσον Ἀθήνον. Ἦν γὰρ

in expeditione navali ira percitus, contumeliis ac probris eum incessit, hisque allocutus est : *Nisi te charum patri meo fuisse compertum haberem, pellem tibi vivo detrahi praeciperem ; et eum a se facessere continuo jussit. Paucos post dies, ea quae in biremi successerant, Turcos aquis extinctos interficere, Chios manus in eos misisse, et aliquos occidisse, a quibusdam cum didicisset, Hamzam ad se accersitum iratus percontatur : Hamza, ubinam biremis quam Chii demerserunt? respondit ille, Aquis absorpta et obruta est. Sciscitatur princeps, an inter navigandum 185 id actum? Nequaquam, domine, respondit Hamzas, sed dum in portu staret. A quibusnam? inquit princeps. A Latinis, dixit Hamzas; Turci namque mandatis meis spretis e biremi exsiluere: haustoque largiter vino tepentes, ecclesiarum valvas revellere, lectaque deturbare caeperunt, vehementisque opus urgent, dum Latini eis se opponunt. Plebis ergo infimae turba, tumultuarie eos insecuta in biremem insilit, cujus in latus alterum impulsa aquam admittit: et cum ebrii ad aequilibrium erigere nequirent, in profundum mersa est, omnesque penitus aquis obruti ac extincti fuere. Ad Hamzam tyrannus dixit: Quare de hoc casu non me monuisti? respondit ille: Nolui molestiam tibi et animi aegritudinem afferre. Damnum enim rationibus meis solis nocet; biremis et, qui interierunt, servi mei erant; ad me quoque res caeterae, quarum facta est jactura, pertinebant. Qua de causa ad te de istis retulissem, domine? Turci aliquot juste perierunt, omnes equidem obsequio corrupto morte plectendi. Haecenus Hamzas respondit, et tyrannus bellum atrox Chiis indixit. Praedictus vero Franciscus, qui pro tribunali principis stabat, ab eo interrogatus est: Francisce, ubinam quadraginta nummum millia exstant? (in aere enim principis tantae pecuniae nomine era.) Abi, in posterum aere isto alieno solutus eris: justum in me transfero, quod a Chiis in duplum damnatis, pretiumque sanguinis Turcorum reptam. Continuo Franciscus tyranni manum deosculatus, nomine, quo aeri principis obnoxius erat, recepto exivit. Hamzas autem Callipoli pulsus, Auliam*

Anno illo 6965 (Christi 1455), Junii die tricesima, Dorinus Gateluzus insulae Lesbi princeps obiit: Augusti deinde die prima ab ejus filio novo principe Adrianopolim destinatus sum, ut tributa annua Lesbi ratione tria millia nummum, Lemni vero duo millia trecenta viginti quinque solverem; hanc siquidem 186 insulam Lesbi principi, tributum, de quo inter eos convenerat, sti-

milatus tyrannus concesserat. Anni toparchæ Im-
brum insulam possidendam quoque dedit tribu-
tum annum duorum millium aureorum nummum
plus. Principem igitur adoraturus, ut mos est,
alixi, ejusque manum deosculatus, coram ipso,
donec pransus esset, sedi: quo demum salutato
cessi. Aureos nummos veziris postridie nume-
rari; qui, solutione tributi facta, sic me interro-
gare: *Ut se Mitylenes princeps habet? Bene
valeat? respondi ego, Firma is valetudine utitur,
rosque salutat. Ipse instant, Super sene to-
tino insulte domino rogamus. Ad ista dixi, Diebus
jam quadraginta obiit: qui vero nunc dominatur
ante sex annos princeps renuntiatus est. Cum enim
fluxa ac infirma valetudine pater ut plurimum de-
cumberet, filio suo principatu sponte decessit; ab
eoque tempore semel atque iterum principem ma-
gnam adoraturus, eique gratulaturus in urbem venit.
Missa fac ista, inquit, hodie sic fit: nec ut Lesbi
princeps appelletur, fieri potest, nisi postquam celsi-
simum principem adierit, et ab eo principatum impe-
traverit. Abi itaque et da operam ut illum huc con-
ducas. Sin minus obtemperaverit, novit ille quid fu-
turum sit. Reversus itaque Mitylenem, cum ali-
quot præcipuis viris Latinis et Romæis Lesbi pri-
ncipem adduxi. Spe nostra in Deum reposita ex
insula solvimus, et Chersonesum emensi Adria-
nopolim pervenimus. At princeps ob grassantem
pestem sedes subinde mutabat: quippe ista pesti-
feri morbi contagio Chersoneso et toti Thraciæ ita
infesta erant, ut in trivitis insepulta cadavera jace-
rent. Cum itaque principem Philippopoli morari
cumperissemus, eo contendimus: postquam vero
illuc advenimus, ipsum ante biduum inde ob vim
morbi sævientem discessisse, et Sophiam versus
morisæ didicimus. Philippopoli itaque abeuntes
montibus arduis ac asperis superatis, tridui iti-
neræ ad vicum quemdam Hulgaporum Izali dictum
nbi tyrannus castra habebat, pervenimus. Nobi-
les et satrapas Mahmutem, et Seidi Ahmetem Bas-
sas plurima dona ostentantes convenimus; postridie
coram imperatore nos stitimus, cujus manum
postquam deosculatus est Mitylenes princeps, sa-
luto ab eo exivimus. Sequenti die per Bassas suos
tyrannus principi nostro significat, se postulare
ut Thasus insula sibi dono detur. Cui se verbis
opponere aut contrastare cum nequiret Lesbi
princeps, eam concessit. Postridie aliad ab eo
allertur, postcere nimirum duplo amplius annum
tributum consueto sibi solvi. Hoc graviter ferens
Mitylenæus respondit: *Totam etiam Lesbum, si
habere 187 sibi voluerit, accipere ille potest: quæ
vero a me postul, vires ac facultates meas longe
superant: verumtamen domini, ut me hoc in negotio
juvetis, vos rogo.* Mesazoutes tyrannum hac de re*

Α τοῦ τυράννου δοθεῖσα ἡ νῆσος αὐτῇ τῷ ἡγεμόνι Λέ-
σθου, τοῦ δοῦναι κατ' ἔτος τὸν γεγραμμένον φόρον·
τῷ δὲ ἡγεμόνι Αἰγίου (21) τὴν νῆσον Ἴμβρον, τοῦ
διδόναι καὶ αὐτὸς διὰ τὴν αὐτὴν νῆσον χλια διακί-
σια χρυσῶ νομίσματα. Ἐλθὼν οὖν κατὰ τὸ ἔθος
προσκυνήσας τὸν ἡγεμόνα, ἀσπασάμενός τε τὴν
χεῖρα, καὶ καθίσας ἐνώπιον μέχρις οὐ ἐβρώθη τὸ
δριστον, καὶ προσκυνήσας ἀπῆλθον· ἐπὶ τὴν αὐρίον
δὲ λαβὼν τοὺς χρυσοῖνους ἦλθον καὶ παρέδωκα τοῦ-
τους ἐν χερσὶ τῶν βεζιρίδων. Περπαθόντες δὲ τοὺς
φόρους, λέγουσιν ἐρωτῶντές με· Πῶς ὁ ἡγεμὼν
Μιτυλήνης; ἔχει καλῶς; Ἐγὼ δὲ ἀπεκρινάμην,
Καλῶς ἔχει, καὶ ἀσπάζεται ὑμᾶς. Οἱ δὲ, Περὶ τοῦ
γέροντος ἐρωτῶμεν τοῦ καθολικοῦ ἡγεμότος. Ἐγὼ
δὲ πάλιν, Ἐκεῖνος ἐτόθηκεν ἔχει σήμερον ἡμέρας
μ'. Οὐ δὲ νῦν ἡγεμονεύων ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐστὶν
ἡγεμὼν πρὸ χρόνων ἕξ. Καὶ γὰρ κληθήρης ὢν ὁ
πατήρ, καὶ κατάκοιτος ἐδωρήσατο τὴν ἡγεμο-
νίαν τῷ υἱῷ αὐτοῦ, δις καὶ ἤλθετ εἰς προσκύνη-
σιν καὶ μίαν, καὶ ἕκ, καὶ ἐν τῇ πόλει φέρων
προσαγορευθεὶς χαρκοισὺς τῷ μεγάλῳ ἡγεμόνι.
Οἱ δὲ εἶπον· Ἄφες δὲ λέγεις, σήμερον ἐγεγόνει,
καὶ οὐκ ἐστὶν ἄλλως κληθῆναι ἡγεμὼν Λέσθου,
κλητὴν τοῦ ἐλθεῖν, καὶ λαβεῖν τὴν ἡγεμονίαν παρὰ
τοῦ ὑψηλοτάτου ἡγεμότος· ἀπιθὶ τοῖσιν καὶ λα-
βῶν ἀπὸ τῶν ἐξῆς. Εἰ δ' ἄλλως γένηται, ἐκείνος
οἶδα τὸ μέλλον. Στραφεὶς δὲ ἐγὼ ἐν Μιτυλήνῃ,
καὶ λαβὼν τὸν ἡγεμόνα σὺν μερικαῖς ἀρχαῖσι Λε-
τινοῖς τε καὶ Ῥωμαίοις, ἀναθέντες εἰς θεὸν τὰς
ἐλπίδας; ἐξήλθομεν τῆς νῆσου, καὶ διαβάνας τὴν
Κεβρόνησον ἤλθομεν εἰς Ἀδριανέου. Οὐ δὲ ἡγεμὼν τό-
πον ἐκ τόπου ἀμείβων διὰ τὴν κληθῆναι τοῦ βουθῶ-
νος· ἦν γὰρ τῷ τότε καιρῷ ἐν τῇ Κεβρόνησῳ καὶ
ἐν πάσῃ τῇ Θράκῃ τοσαύτη λοιμώδης νόσος, ὡς ἀτά-
φοι πολλοὺς ῥίπτεσθαι ἐν τοῖς τριόδοις. Μιθόντες
οὖν οὗτοι ὁ ἡγεμὼν ἐν τῇ Φιλιππουπόλει διάγει, καὶ
ἡμεῖς ἐν αὐτῇ. Εὐρόντες δὲ τὸν ἡγεμόνα πρὸ δύο
ἡμέρας ἀπάραντα, ἦν γὰρ καὶ ἐκεῖ τὸ δεῖνόν τῆς
νόσου, καὶ πρὸς τὰ τῆς Σοφίας μέρη στρατεύοντα,
καὶ ἡμεῖς ἀπὸ Φιλίππου ἀπάραντες, καὶ ἕρξ δού-
σασα διαβάνας, τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἤλθομεν εἰς τινὰ
κώμην Βουλγάρων Ἰζλατὴ καλούμενην. Ἐκεῖ καὶ
τὸ στρατεύεσθαι σὺν τῷ τυράννῳ κατονεύον ἦν.
Ἐλθόντες δὲ καὶ σὺν δώροις πλείστοις ἐμφανισθέν-
τες τοῖς πατρικίοις, τῷ τε Μαχμοῦτ Πασίᾳ, καὶ τῷ
Σεζιτῇ Ἀχμάτ Πασίᾳ, τῇ ἐπ' αὐρίον τῷ ἡγεμόνι ἐμ-
φανεῖς γεγόναμεν· καὶ ἀσπασάμενός ὁ Μιτυλήνης
ἡγεμὼν τοῦ τυράννου χεῖρα, ἐξήλθομεν. Τῇ ἐπι-
εῖρον δὲ διὰ τῶν πατρικίων μῆνυμα ἐγγόνει πρὸς
τὸν ἡμέτερον ἡγεμόνα παρὰ τοῦ τυράννου, ὡς εἶ-
την νῆσον Θάσον βούλεται (22), καὶ αἰτεῖ αὐτὴν
παρ' αὐτοῦ τοῦ δωρήσασθαι. Οὐ δὲ Λέσθου μὴ ἔχων
τί τοῦ ἀντειπεῖν, ἢ λαλῆσαι, τὴν νῆσον ἐδωρήσατο.
Τῇ δ' ἐπιούσῃ ἄλλο μῆνυμα, ὅτι τοὺς φόρους, οὓς
κατ' ἔτος ἐλάμβανε, βούλεται διπλασιάσαι. Οὐ δὲ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(21) Ἠγεμόνι Αἰγίου. Ἄνως ἡ πόλις Thraciæ ad mare situm: apositam habet Thasum insulam. Imbrum insula maris Ægæi hodie Lembro.

(22) Θάσον βούλεται. Thasus insula hodie Tasso, freto brevi a Thracia disjuncta.

ηγερμένων τῆς Μιτυλήνης ἐν τούτῳ δυσφορήσας ἀπε-
 λογήσατο, ὅτι, *Εἰ καὶ τὴν Λέσβον ὅλην βούλεται*
λαβεῖν, ὑπὸ τῆν αὐτοῦ ἐξουσίαν ἐστί. Πλὴν δ'
 αἰτεῖ ὑπὲρ τῆν ἑμὴν δύναμιν ἔστιν. Πλὴν δέο-
 μαι, κύριοι μου, τοῦ δοῦναι μοι χεῖρα βοηθείας.
 Τότε οἱ μεσάζοντες παρακαλέσαντες τὸν τύραννον,
 ἐπρόσθηκαν ἑτέρα χίλια νομισμάτα, καὶ οὐ πλέον
 ἦν γὰρ κατ' ἔτος πληρῶν τρισεχίλια νομισμάτα,
 ἐγένοντο δὲ τετρακισχίλια. Τότε ἐνέδυσαν αὐτὸν χρυ-
 σοθφαντον σολῆν, καὶ ἡρᾶς σηρικὰ, καὶ ἐγγράφως ὀρκιωσίας ποιήσαντες ἐξήλωμεν, καὶ δι' ἡμερῶν
 τρισεκαίδεκα ἐν τῇ νήσῳ Λέσβῳ κατηντήσαμεν, δοξάσαντες ἀπαντες τὸν λυτρωσάμενον ἡμᾶς Θεὸν ἐκ
 τῶν χειρῶν τοῦ ἀλάστορος.

Ὁ δὲ τύραννος, καθὼς προέφημεν, στόλον ἀπαρ-
 τίσας μικρὸν, τριήρεις δέκα, καὶ διήρεις ἑτέρας
 δέκα, εἰ δυνωτήμων ἐν Φιλίππουπόλει, ἔχων στρα-
 τηρῶν Γενούζην ὀνόματι νεανίαν εὐεδῆ, ἐν καὶ
 προεχειρίσατο ἑπαρχὸν Καλλιουπόλεως (23), καὶ
 μέγαν κονοσταύλον τοῦ στόλου · καὶ ἀπάρας ἐξ
 Ἑλλησπόντου κατὰ τῆς Χίου ἔπλεε. Ἐλθὼν δὲ εἰς
 Τρωάδα, καὶ ἐκ τῆς Τρωάδος ἀρξαμένου τὰ ἱστία
 πτερῶσαι, καὶ ἰδοὺ λαίλαψ βαρῆς, καὶ ἤχος πνευ-
 μάτων πολὺς. Ἀνέμου βαρέος πνέοντος, καὶ τὴν
 θάλατταν ἀναμοχλοῦντος, καὶ βίεος τοὺς ἐπιβάτας
 σὺν ταῖς ναυσὶν ἄλλην ἕδῃν τρέπειν κελουούσης,
 πέγγε ἐκ τῶν εἰκοσι κατεποντίσθησαν, καὶ δύο ἐν
 ταῖς ἀνταῖς συνετρίβησαν · καὶ ὁ τοῦ κονοσταύλου
 Γενούζης ναύκληρος δεινὸς ἐν τοιαύταις καὶ τοσαύ-
 ταις παραχαῖς, καὶ κλυδωνισμοῖς τῆς θαλάσσης, ἦν
 γὰρ Λατίνος Ἴσπανὸς τῷ γένει, πρύμναν κρούσας,
 καὶ τὸ βόθιον τῶν κυμάτων ἡμέρωσ τε καὶ ἐντέχνως
 διὰ τῶν πηδάλιων ἀγίζων, ἔπλεε τῷ πελάγει. Καὶ
 διαβάς τὴν Χίον ἀπὸ τῶν ἑσπερίων, καὶ πέρασας
 τὰς Κυκλάδας νήσους, ἐν ὅλῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐκαίην, καὶ
 διὰ τῆς νυκτὸς εὐδίας γενομένης πρῶτὴ παραστάντες
 τὴν Χίον εἰς τὰ πρὸς ἑω, καὶ γνωρίσαντες ταύτην
 εἶναι τὴν νῆσον, χαριστηρίου φθὰς ἀπέπεμψαν τῷ
 Θεῷ, καὶ τῷ προφήτῃ αὐτῶν Μωάμεδ. Ὁ Θεοῦ κρι-
 μάτων ἄδυσσος! ἐν τῷ τοσοῦτῳ κλύδωνι, καὶ τῇ
 βίαιᾳ παραῆτῃ τῆς θαλάσσης πῶς οὐ κατεποντίσθη
 ἡ νῆς; Ἀλλὰ διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν ἐσώθη ὁ
 μαθητῆς τοῦ τυράννου. Ἦν γὰρ μόνῃ ἡ τριήρης ἡ
 ἐξορσθεῖσα τοῦ Γενούζης. Αἱ δὲ λοιπαὶ διασωθεῖσαι
 κατένευσαν ἐν τῷ λιμένι τῆς Μιτυλήνης. Ἐρωτή-
 σαντες δὲ περὶ τοῦ ἀρχηγοῦ, ὡς ἔμαθον ὅτι οὐκ
 ἐφάνη τοῖς ἐκεῖσε μέρεσιν, ἐν ἀδημονίᾳ ἦσαν. Τότε
 πρὸς ἑσπέραν ἦν γενομένης τῆς ἡμέρας, ἐκ τῶν
 τῆς Χίου μερῶν ἀνεφάνη ὡς διήρεος ἀρμενον. Ἦν
 δὲ ἡ διήρης αὕτη τῆς Μιτυλήνης σταλεῖσα παρὰ
 τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ ἡγεμόνος ἐν τῇ Χίῳ, τοῦ μαθεῖν εἰ
 ἄρα ἐκ τῶν ἑσπερίων ἦλθαι ληστρικὰ νῆες τῶν
 Κατελάνων, ἵνα θύσωσι νόησιν τοὺς γείτονας
 Τούρκους τοῦ φυλαχθῆναι. Ἦν γὰρ ἐξ ἀρχῆς τοῦτο
 τὸ μήνυμα, δουλεῖα ἀνελεύθερος τῶν Λεσβίων.
 Ὅπως μὴ φθάσαντες δοῦναι λόγον τῆς ἐφόδου τῶν
 ληστῶν, εἰ τις ἄρα ζημία γενήσεται ἐν τοῖς Τούρ-
 κοῖς, εὐτοὶ οἱ Λέσβιοι τὸ ἀνήκον τοῖς Τούρκοις

A alimont, et placant, ita ut solis mille numinis
 tributum auxerit; annua itaque pensio, quæ hac-
 tenus trium millium fuerat, ad quatuor millia
 aucta est. Vestem auro intextam ipsum, nosque
 ejus domesticos ac comites sericas tum inhærant :
 conscriptis pactis sacramento mutuo firmatis dis-
 cessimus, et die decimo tertio in Lesbum, collau-
 dantes Deum, qui ex manibus iniqui nos salvos
 eripuerat, pervenimus.

Tyrannus, ut in superioribus dictum, dum Phi-
 lippopodi morabatur, decem biremium totidemque
 triremium classem instruxerat, cui Genuzim formo-
 sum juvenem, Callipoleos quoque præfectura, ac
 Contostabuli magni dignitate auctum, præfecerat.
 Ille Hellesponto solvit et in Chium navigat; cum
 vero Troadis oris advectus vela dedisset ventis,
 turbine præcellens somnolus circumvenitur. Ventis
 salto incussi, fluctusque intusmagentis impetus ac
 vehementia, vectores cum navibus cursum alio di-
 rigere cogunt; e viginti navibus cversas quinque
 depriment; duæ insuper littoribus impactæ nau-
 fragio perierunt. Contostabli Genuzæ nuceris
 navigandi peritus, hisce procellis ac maris insani-
 entis agitationibus exercitus, Latinus quippe ge-
 nere Hispanus erat, pæppi voluntatis fluctibus ob-
 versa, eorum impetum paulatim ac opportune gu-
 bernaculo frangere, ac per altum navigare; Chii
 deinde oram occidentalem Cycladasque insulas die
 illo prætervectus, sequenti nocte, reddita cælo tran-
 quillitate, Chii oram orientalem mane legere; qua
 agnita, hymni et cantici Deo et prophetæ suo de-
 cantati, et gratiæ ab iis actæ. O divini judicii pro-
 funditas! in tanta maris agitatione, tamque æstu-
 ante salo, quare navis illa fluctibus absorpta non
 est? propter peccata equidem nostra tyranni disci-
 pulus salvus evasit. Sola namque triremis, qua
 Genuzes vehebatur, a cætorarum cursu, quæ in por-
 tum Mitylenæ integræ pervenerunt, aberrando
 æjuncta fuerat. Ibiq̄sciscitantur ab incolis numquid
 de duce suo comperissent. Cumque illic conspe-
 ctum non fuisse audiissent valde commoti ac pertur-
 bati restant. Sub vesperam, velum, quod bire-
 mis esse putabatur, a Chii partibus in conspectum
 se dat. Mitylenea erat a principis Lesbi fratre in
 Chium missa, ut specularetur exploraretque, num
 Catalanorum prædatoris naves ab occidente adve-
 nissent, de his deinceps Turcos, ut sibi rebusque
 suis providerent, caverentque, monituri. Jam ab
 168 initio Lesbii illiberali turpique servituti ob-
 noxii, rem explorare, neque ea movere videntur.
 Quod si de prædonum adventu certiores facere
 Turcos neglexerunt, dampnum, quantumcumque
 his inferatur, resarcire, illis onus incumbit: idque

Ismælis Bullialdi notæ.

(23) Ἐπαρχὸν Καλλιουπόλεως. Aduclavit Leunclavius temporibus illis Contostabulum, seu

Archithalassum, Bassam quoque fuisse seu gubernatorem Callipoleos.

ab ipsis præstandum a Pergami fluvii ostio usque ad Assum urbem, quæ hodie Machramion appellatur. Postquam biremis in portum subit, aliud velum procul conspicitur, ex cuius amplitudine et colorum varietate, classis præfectum adesse conjectantibus lætitiâ injecta est. Is demum in portum devchitur, et in terram exscensu facto, sub tentoriis a servis suis erectis, a jactatione et æstu maris se refecit. Syr [id est, dominus] Nicolaus Gataluzus, principis Lesbi frater, apparato ad eum exicipendum convivio magno, ab arce ad Contostauli tentorium descendit; haudque diu illic moratus redit. Ictus tunc iniqui discipulus, fraudem ei hanc causam prætexendo struit. *Biremem, inquit, quam in hunc usque portum persecutus sum, et cuncta quæ ea vehuntur, mea esse assero* (ea quidem illustris et e præcipuis Chiorum familiis femina advecta erat, magni prelii mundo muliebri ex auro argentoque secum allata). *Illam, si domini mei amicitiam colere vobis propositum est, mihi restituite. Quod si facere recusaveritis, ad Amiram magnum jamjam scripturus sum.* Responderunt Mitylenæi: *Quas necis causas, ignoramus; biremem in Chium propter alios usus nostros necessarios destinavimus; illa vero, de qua verba facis, femina nobilis multo jam tempore hic moratur.* Principis Mitylenes illa socrus erat, quam ab insula discessurus ille accersiverat, ut dominæ filix suæ adesset, et levandæ solitudinis causa tempus cum ea ageret: remque ea se habere verisimum est. His fide non adhibita Contostabulus, quæ sibi visa sunt, Amiræ scripsit; indeque solvit, et Phocæam novam appulit: nuntioque misso præcipuos viros, magistratumque loci, ut ad eum conveniant, monet; at ipsi eum aditari processerant, antequam ab eo nuntius venisset. Illis Contostabulus tyranni scripta mandata recitat, quibus ille, nisi arcem sponte dederent, omnibus servitutis jugum oppidique ruinam munitabatur. Oppidani ætoniti, nulla ratione opposita aut responso dato, Turcos intra mœnia accipiunt. Genuenses mercatores, qui illic negotiabantur, direptis eorum bonis ac opibus, triremibus impositi; oppidanorum omnium censa capita, pueri puellæque circiter centum abducti. Arcis custodiæ Turcus impositus: ibique diebus quindecim transactis, Novembris die 15 anni 6964 (Christi 1455) e portu triremes 189 solverunt. Contostabulus Callipolim appulsus Constantinopoli principem agere comperit: quare terrestri itinere captivis et pueris secum abductis eqnes eo proficiscitur. Mercatores isti, ubi principi Genuenses esse innotuerunt, ejus jussu venire. At Lesbi princeps Mitylenem profectus, de iis quæ acciderant a fratre certior factus: ut-

A ἀποδώσουσιν· τὰ δὲ ὄρια τῆς δουλείας ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Περγάμου (24) ἔχρι Ἀσσοῦπόλεως, ἢ νῦν καλεῖται Μαχράμιον. Εἰσελθοῦσα ἡ διήρης ἐν τῷ λιμένι, ἐξέθορε, καὶ ἕτερον ἄρμενον, καὶ ἰδόντες τὰ ἱστία εὐρύχωρα, καὶ κοκκινοθαφῆ, ὑπέλαθον τὸν στρατηγὸν εἶναι καὶ ἐχάρησαν. Εἰσελθὼν δὲ ἐν τῷ λιμένι, καὶ τένταν πῆξαντες ἐν τῇ ἡρῶ, ἐξῆλθε καὶ ἀνεπαύσατο ἐκ τοῦ πολλοῦ σάλου καὶ κλύδωνος. Ὁ δὲ ἀδελφὸς τοῦ ἡγεμόνος σὺρ Νικόλαο· Γαταλοῦζο; ποιήσας δοχὴν μεγάλην, κατήλθεν ἀπὸ ταῦ κάστρου εἰς τὴν σκηνὴν, καὶ μικρὸν ἀβήσας ἐπανῆλθε. Τότε ὁ τοῦ δόλου ἀλάστορος μαθητῆς ὀργισθεὶς, δόλον βράπει κατ' αὐτοῦ λέγων, ὅτι Ἡ διήρης ἦν ἐγὼ καταδιώξας ἡλαυρον ἕως ᾧδε ἐμὴ ὑπάρχει, ἀδελφὲ τε καὶ τὰ ἐν αὐτῇ (ὑπῆρχε γοῦν ἐντὸς ἐν αὐτῇ μία τῶν γυναικῶν ἐκ τῶν ἀρχόντων τῆς Χίου ἢ ἐνδοξοτέρω, ἔχουσα μεθ' αὐτῆς κόσμον πολλὸν χρυσοῦ τε, καὶ ἀργύρου). Εἰ οὖν τοῦ ἐμοῦ κυρίου φίλοι ἐστέ, ἀπῶστε ταύτην ἐμοί· εἰ δὲ μὴ γε, τῇ ὥρᾳ ταύτῃ γράψω ταῦτα τῷ μεγάλῳ Ἀμηρῶ. Οἱ δὲ ἀπεκρίναντο, ὅτι οὐκ οἶδαμεν ὃ λέγεις· καὶ γὰρ δι' ἑτέρας ἡμετέρας χμελας ἐστὸ ἀδελφὸς τῆς διήρης ἀφ' ἡμῶν ἐν Χίῳ. Τῆρ δὲ εὐγενίδα, ἦν σὺ λέγεις, πρὸ πολλοῦ ἐστὶν ᾧδε. Ἦν γὰρ πενθερὰ τοῦ ἡγεμόνος (25), καὶ ὅτε ἐμελλεν ἐξελεθεῖν, μετεκαλέσατο ταύτην τοῦ συνιδγειν μετὰ τῆς κυρίας καὶ θυγατρὸς αὐτῆς· καὶ γὰρ οὕτως ἔχει καὶ ἡ ἀλήθεια. Ὁ δὲ στρατηγὸς ἀκούσας ταῦτα, καὶ μὴ πιστεύσας· γράφει πρὸς τὸν Ἀμηρῶν δ' ἐβούλετο· καὶ ἀπάρας ἐκείθεν εἰς Φωκαίαν ἐρχεται τὴν ἐπινομαζομένην νέαν, καὶ στέλλει πρὸς τοὺς ἀρχοντας, καὶ πρὸς τὸν ποδεστάτον τῆς χώρας μήνυμα τοῦ ἐξελοθῆναι, καὶ συνευρεθῆναι σὺν ἐκείνῳ. Ἐκείνοι δὲ καὶ πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὸ μήνυμα ἐξῆλθον, καὶ συνευρέθησαν. Ὁ δὲ στρατηγὸς δείξας αὐτοὺς καὶ ἀναγνοὺς τὸ πρόσταγμα τοῦ τυράννου, καὶ γὰρ ἦν γεγραμμένον ἕαν οἰκείοιθελῶς μὴ δώσωσι τὸ πολίχνιον, πάντας ἀρδὴν αἰχμαλωτίσωσι, καὶ τὴν πᾶν κατασκάψωσιν. Οἱ δὲ τῆς πόλεως ἄνευ λόγου ἢ ἀποκρίσεως προδόντες τὴν χώραν ἐνδοξοῖσαν. Καὶ τοὺς μὲν ἐμπόρους τῶν Γενουιτῶν τοὺς εὐρεθέντας ἐκεῖ τὰς πραγματείας ἀφείλον, αὐτοὺς δὲ ἐν ταῖς τριήρεσιν ἔβαλον. Τοὺς δὲ πολίτας ἀπαντας καταγράψας, καὶ τοὺς παῖδας, καὶ παιδίσκας ἑγγύου ἐκατὸν ἀφείλων, καὶ φύλακα τῷ πολίχνιῳ ἐνα τῶν Τούρκων ἐγκαταστήσας, καὶ πεντεκαίδεκα ἡμέρας τελέσας ἐκεῖ, ἐξῆλθον αἱ τριήρεις τῆς πεντεκαίδεκάτης τοῦ Νοεμβρίου μηνὸς 335' ἔτους· φθάσασαι δὲ αἱ τριήρεις ἐν Κάλλιουπόλει, καὶ μαθῶν ὁ στρατηγὸς, ὅτι ὁ ἡγεμὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει διάγει, καὶ αὐτὸς ἰππεύσας, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους σὺν τοῖς παῖσι λαθῶν ἔρχετο. Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἰδὼν τοὺς ἐμπόρους, καὶ μαθῶν αὐτοὺς Γενουίτας

Ismaelis Bullialdi notæ.

(24) Τοῦ ποταμοῦ Περγάμου. Fluvius Pergamini hic appellatus, olim Calcus; qui Pergamum Galeni patriam præterlabitur; ab urbe illa his posterioribus sæculis nomen accepit.

(25) Ἦν γὰρ πενθερὰ τοῦ ἡγεμόνος. Uxor ergo fuit Paridis Justiniani Chii. Vide infra ad cap. seq. nota ultima.

εἶναι ἐκέλευσε παρῶναι, ὃ καὶ γέγονεν. Ὁ ἡγε- **A**
 μών δὲ τῆς Λέσβου ἐλθὼν ἐν Μιτυλήνῃ, καὶ μαθὼν
 παρὰ τοῦ αὐτοδελφου τὰ συμβάντα, καὶ ὅπως ὁ
 στρατηγὸς ἐξῆτει τὴν πανθερὰν αὐτοῦ, ὡς τῆς
 Χίου μίαν οὖσαν τῶν ἐκεῖ εὐγενέδων, καὶ τὰ ἐξῆς,
 στέλλει ἐμὲ ἀπολογησόμενον περὶ τῆς ὑποθέσεως
 ταύτης. Ἐλθὼν δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ δια-
 λεγθεὶς ἐνώπιον τῶν βεζιριδῶν σὺν τῷ στρατηγῷ
 Γενοῦζῃ, καὶ εἰπὼν ἐνόρκως ἐγὼ τὴν πᾶσαν ἀλή-
 θειαν, καὶ ὁ Γενοῦζης ἐνόρκως τὸ πᾶν ψεῦδος,
 δεδικαιώτω ἐκεῖνος, καὶ κατεκρίθη ἐγὼ. Κελεύει
 οὖν ὁ ἡγεμὼν ἐκ τῶν δύο τὸ ἐν ἐλέσθαι, ἢ δέκα
 χιλιάδας νομισματα χρυσοῦ τίσαι, ἢ μίχην γενέ-
 σθαι. Ἐγὼ ἀνθιστάμενος τῇ τοσαύτῃ ἀδικίᾳ, αὐτὸς
 διὰ προσταγμάτων, τινὸς μὴ γινώσκοντος, πέμφας
 ἓνα τῶν δούλων εἰς Φώκαιαν τὴν παλαιὰν λεγομέ- **B**
 νην, ἣτις ὑπῆρχε τοῦ ἡγεμόνος Λέσβου, Δεκεμβρίου
 μηνὸς κδ' τοῦ 525δ' ἔτους. Τότε μαθὼν ὁ τύραν-
 νος τῶν ἄλλωσιν Φωκαίας ἀπέλυσε ἐμὲ, καὶ τὴν
 δίκην κατέπαυσε. Ἀπάρας δὲ ἀπὸ Κωνσταντινου-
 πολιν τῆ κδ' τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς κατέλθεν εἰς
 Αἴνον, καὶ ταύτην παρέλαβε, καὶ παιδάς, καὶ παι-
 δισκὰς λαβὼν ἐστράφη εἰς Ἀδριανούπολιν. Ὁ δὲ ἡγεμὼν τῆς Αἴνου ἦν διάγων τῷ τότε καιρῷ ἐν Σα-
 μοθράκῃ τῇ νήσῳ.

CAPUT XLV.

*Chii bello petiti a Mehemete grandi ære pacem emunt. Lemnii Turcos advocant, eorumque princeps Nicolaus in-
 sula pellitur. Mehemetes Belogradum frustra obsidet. Callistus papa triremes ad opes insularibus ferendas mittit.
 Calulani insulas occupant, et Lesbios in suspicionem apud Mehemetem venit, occidentales ipsum advocasse. Legati a Co-
 manis et Usun-Hassane ad Mehemetem. Castrum septem turrium, vulgo Tedicula Constantinopoli constructum. Mehe-
 metis in Moream projectio. Bezesianum Constantinopoli ædificatum. In Asiam trajicit Mehemetes. Ejus verba ad
 familiarem quemdam suum cariosum Sinopes principem. et Trapezuntinum imperatorem dittonibus spoliatus in
 Europam trajicit. A Walacho tributa petiti, qui ea dare negat, ad se misos pilo transfigit. Turcos Umuza duce
 dittonem suam invadentes caedit, vivos captos palo quoque transfigit. Mehemetes in prospero successu in eum movet.
 Lesbium a principe Nicolao, qui Dominicum fratrem suum strangulat, repetit. In Lesbium transit Mehemetes, ad
 deditionem compellat, recedit, et obsidendam Mitylenas unus Muhameti veziro imponit.*

Ἐαροῦ δὲ ἀρχομένου κελεύει ὁ τύραννος στόλον **C**
 μέγαν γενέσθαι κατὰ τῆς Χίου. Οἱ δὲ Χίοι μαθόν-
 τες πέμπουσι πρέσβεις, καὶ πολλὰ καμόντες συνέ-
 θεντο δοῦναι ἕνεκα τῆς διήρεος καὶ τῶν σὺν αὐτῇ
 ἀπολωλότων Τούρκων χρυσοῦ νομισματα τριά-
 κοντα χιλιάδας, καὶ κατ' ἔτος φόρους δέκα χιλιάδας.
 Ποίησαντες οὖν εἰρήνην τάχα ἀπήρξαν. Οἱ Αἴμνιοι
 δὲ κακογνωμήσαντες κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν
 Νικολάου, πέμπουσι κρύφα τινὰς τῶν ἀρχόντων,
 ζητήσαι παρὰ τοῦ τυράννου ἓνα τῶν δούλων αὐτοῦ,
 τοῦ ἡγεμονεύειν τὴν νήσον. Ὁ δὲ προθύμως τὸν
 λόγον ἀκούσας μηνύει τῷ εὐνοῦχῳ Ἰσμαῆλ τότε
 ἐπάρχῳ ἔντι Καλλιπούδω. Ἦν γὰρ ὁ Γενοῦζης
 ἐκδεβληκῶς, καὶ τὴν ἐπαρχίαν Καρίας ἐπιστατῶν.
 Ὁ δὲ Ἰσμαῆλ ἀντεσιθήθη κονοσταύλος, καὶ ἑπαρ-
 χος ἐν Χερβόνωσῳ. Προσάττει οὖν τοῦ ἀπελθεῖν ἐν **D**
 τῇ Αἴμνῳ σὺν τριήρεσι, καὶ παραδοῦναι τὴν νήσον
 Χαμζᾷ τῷ δούλῳ, τοῦ ἐπάρχειν καὶ διοικεῖν ἃ θέ-
 μεις. Ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτα ἐπράττετο, ὁ ἡγεμὼν τῆς
 Λέσβου στεῖλας μίαν τῶν διήρων αὐτοῦ καὶ ναῦν
 σὺν ἀνδράσιν ἑκατὸν, ἢ καὶ πλείων, ἔχοντες; στρατη-
 γοῦς Ἰωάννην Φουντέαν τινὰ, καὶ Σπινέταν Κου-
 λουμπέτου, ἀναθεὶς αὐτοῖς, ὡς εἰ ἴδωσι τοὺς Αἴ-
 μνίους μεταμεληθέντας εἰς ἃ πεπράχασιν, ἱλαρῶς
 πως εἰς αὐτοὺς βλέψουσι, καὶ διὰ γλυκῶν βήμα-
 των, καὶ συνθηκῶν πάλιν εἰς αὐτὸν τὴν νήσον ἐπα-

que socrus sua, utpote Chia nobilis, aliaque a con-
 tostablo repetebantur : causam suam apud impe-
 ratorem ut agerem, me misit. Constantinopolim
 cum venissem apud veziros causam egi, et cum
 comostablo Genuza litigavi; quæcumque attule-
 ram vera esse jurejurando affirmavi. Ille pariter,
 etsi falsa ac ficta juratus, quæ dixit vera esse as-
 seruit; secundum quem, me victo, vindiciæ datæ
 sunt. Alterum etiam e duobus imperator eligem-
 dum proponit, aut aureorum nummorum decem
 millia solvere, aut, quod Lesbios inferetur, bello
 se parare. Tam alienæ ab æquo et bono injuriæ cum
 obsisterem, ipse omnibus insciis suorum satelli-
 tum unum mittit, qui Phocæam veterem, dittonis
 Lesbii principis oppidum Decembris mensis 24 die
 anno mundi 695t (Christi 1455) occupavit. Captam
 Phocæam ubi rescivit tyrannus absolutum me di-
 misit. Ipse Januarii die 24 Constantinopoli abiit,
 et ad Ænum movit; qua recepta, abductisque pue-
 rilis ætatis maribus ac feminis, Adrianopolim con-
 tendit, per id tempus insula Samothrace Æni prin-
 cipe commorante.

Jam ver inierat, cum classem ingentem ad
 invadendam Chium instrui tyrannus imperat.
 Quare Chii bello se peti animadvertentes legatos
 destinant; **190** qui, postquam longis disputatio-
 nibus certarunt, tandem paciscuntur, damni bire-
 mis demersæ Turcorumque, qui simul perierant,
 præstandi causa, triginta millia aureorum solvere,
 annumque tributum decem millium aureorum pen-
 dere; pace demum composita abierunt. Interes
 Lemnii principii suo Nicolao infensi, e præcipuis
 viris aliquos ad tyrannum clam mittunt, qui eum
 rogarent ut suorum aliquem regendæ insulæ præ-
 ficeret. Conditione avide accepta, eunucho Isma-
 eli Callipoleos et Chersonesi post exactum inde
 Genuzem Cariæque gubernandæ impositum, præ-
 fecto ac Comostablo hunc rerum statum declarat,
 jubetque ut in Lemuum triremibus naviget, et
 Hamzam insulæ secundum leges ex æquo et bono
 gubernandæ prætorem constituat. Dum hæc gere-
 bantur, Lesbi princeps biremem unam simulque navem
 armatis centum pluribusve instructas, quarum
 Joannes Fontana et Spineta Columbotus duces
 erant, mittit; mandatque ut si exploratum habue-
 rint Lemnios actorum suorum pœnitentiæ duci,
 leniter ac mansuete cum iis agant, colloquiis blân-
 dis, conditionibusque æquis in insulæ posses-

nonem restituant. Sin minus id obtineri posset, fratrem suum Nicolaum, qui in vetere arce habitabat, secum assumerent, revertenturque. Verum mandatis haud obsecuti, in terram armati exscendunt et hostiliter se gerunt. Lemni itaque praeter propter quingenti conscensis equis in fugam versos, partim caedunt, partim ad littus insecuti, tam strenue fugientibus instant, ut in mare, quo hausti sunt, praecipites se dare cogent: quadraginta insuper capti: caeteri, qui in biremi et navi remanserant, Nicolao secum abducto in Lesbum renavigant. Post triduum Lemnam appulit Ismar, Hamzamque novum praefectum advexit; et compertis, quae nuper gesta erant, Lemnios laudat. Mense Maio anni 6964 [Christi 1456] Lesbios vincetos avehens Callipolim rediit: deque iis quae in Lemno successerant tyrannum certiore facit, inque Lesbios et eorum principem ira incendit. Impresens vero ad Belogradum ingenti exercitu, machinarumque apparatu maximo expugnandam conversis cogitationibus expeditionem suscipit. Hac urbe obsidione cincta, globisque lapideis everso muro, navigiisque sexaginta fluvii navigatione intercepta, oppugnatio eo processit, ut Turci eam ingressi praedas jam agerent. At supra memoratus Jancus eadem die superato fluvio urbem intravit, hostesque insecutus, plerisque eorum caesis vel vulneratis expulit. Eruptione etiam cum ingenti militum manu ex portis **191** facta, tormentis omnibus potiter: et Turcorum maxima strage edita, ipso etiam tyranno in femore vulnerato, intra urbem receptus Turcorum navigia demum incendit. Tyrannus contumeliam ac repulsam passus Adrianopolim remeat, bello se petiturum anno novo Belogradum minitatus; haecce porro anni praedicti mense Julio gesta sunt. Sequente Augusto, ut tributum, quod Lesbi princeps annuum pendit, solverem, missus sum. Eo numerato, quos Lemnii tanquam proditionis reos tradiderant, repetenti mihi negati: jubetque tyrannus ipsos Adrianopoli carceribus inclusos capite plecti; dumque ad supplicium ducerentur, poenitentia actus vanaundari imperat, milleque nummis vanaunere. Anno 6965 [Christi 1457] trirèmes undecim a papa Callisto missae, cujus classis praetor erat Aquileiae patriarcha, Roma advenerunt; insulis Turcorum ditioni adjacentibus Rhodo, Chio, Lesbo, Lemno, Imbro, Samoethracae et Thaso opem latura. Rhodum, quod papae subdita, nec Turcis tributa pendere pacta esset, primum appulsi, in Chium inde navigant;

Ismaelis Bullialdi notae.

(26) Πρὸς Βελόγραδον ἔρχεται. De hac expeditione Hungarica Laonicus, lib. viii, Phranzes lib. iii. c. 21, Bonifinus Decad. iii, lib. viii, in principio. Ad annum Hegira 860 refertur a Leunclavio, qui cepit anno christi 1455, Decemb. 11, feria 5, cum solis Cyclus esset 8, littera E; obsidere eam cepit Mehemetes Junii die 13; Augusti die 6 Mehemetes expugnare adortur: repulsus, castrisque exutus in fuga postridie se conficit.

ναστραφῆναι ποιήσουσι· εἰ δὲ οὐ, λαβόντες ἐν ἀδελφῶν αὐτοῦ Νικόλαον ἐπαναστρέψουσι· ἦν γὰρ αὐτὸς ἐν τῷ παλαιοκάρτῳ αὐλιζόμενος. Οἱ δὲ οὐχ οὕτως πεπράχθαι, ἀλλ' ἐξελεθόντες σὺν ὄπλοις ἐμάχοντο. Οἱ δὲ Ἀθήνιοι ἐξελεθόντες ἐπιπτοι ὡς πεντακῆσοι τοῦτους κατετροπώσαντο, καὶ τοὺς μὲν κατέσφαξαν, τοὺς δὲ τῇ θαλάσῃ καταδιώξαντι; ἀπέπνιξαν· αὐτοχειρὶ δὲ ἕως τεσσαράκοντα ἔλαβον. Οἱ δὲ καταλειφθέντες ἐν τῇ διήρει, καὶ τῇ νηϊ λαβόντες τὸν Νικόλαον εἰς Λέσβον ἀπήγαγον· καὶ μεθ' ἡμέρας τρεῖς καὶ ὁ Ἰσμαῆλ ἐν τῇ Ἀθήμῳ ἀγωντὸν Καμζᾶν τὸν νέον Ἐπαρχον. Μαθὼν δὲ τὰ γενόμενα ἀπήγαγε τοὺς Ἀθημίους. Τοὺς δὲ Δεσβίου; λαβὼν δεσμίους, ἐστράφη εἰς Καλλιούπολιν Μαῖῳ μηνὶ τοῦ ςθξδ' ἔτους. Μηνύσας δὲ τῷ τυράνῳ τὰ συμβάντα ἐν Ἀθήμῳ, καὶ θυμὸν πλησθεὶς κατὰ τῆ; Λέσβου καὶ τοῦ ἡγεμόνος, αὐτὸς πρὸς Βελόγραδον ἔρχεται (26) σὺν δυνάμει βαρεῖα, καὶ μηχανικαῖς παρασκευαῖς πλείσταις. Ἐλθὼν δὲ καὶ διὰ τῶν πετροβολισμῶν βαλὼν κάτω τὰ τεῖχη, ἔχων καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ πλοῖα ἑω; ἔ, εἰς τόσον κατηντήκει τὰ τοῦ πολέμου, ὡς καὶ ἐντὸς εἰσελθεῖν τοῖς Τούρκοις, καὶ εἰς πρᾶξαν ἀρξέσθαι. Τότε ὁ Ἰάγγος, ὃν προλαβὼν ὁ λόγος ἐδήλωσε, περάσας τὸν ποταμὸν, ἦν γὰρ φθάσας τῇ ἡμέρᾳ ἐκεῖνῃ, καὶ εἰσελθὼν, καὶ καταδιώξας αὐτοὺς, τοὺς μὲν σφάττων τοῦ; δὲ πλίητων ἐξήλασε τῆς πόλεως. Ἐξελεθὼν δὲ τῆ; πύλης καὶ αὐτὸς σὺν στρατιώταις πλείστοις ἔλαβε τὴν πολεμικὴν πᾶσαν παρασκευήν. Καὶ πολλοὺς τῶν Τούρκων φονεύσας, ὡς καὶ αὐτὸν τὸν τυράνον πληγῆναι ἐν τῷ μηνὶ, τέλος ἐν τῇ πόλει ὑπέστρεψεν καὶ τὰ πλοῖα τῶν Τούρκων πυρὶ παρέδωκεν. Ὁ δὲ τυράνος κατησχυμμένος; ὑποστρέψας ἐν Ἀδριανουπόλει, τὸ ἐπιὸν ἔτος ἠπέλειε κατὰ τοῦ Βελογράδου στρατεύσαι. Ἦσαν δὲ ταῦτα γενόμενα μηνὶ Ἰουλίῳ αὐτοῦ ἔτους. Ἐν δὲ τῷ Αὐγούστῳ μηνὶ ἐπέμφθη ἐγὼ φέρων τὸ κατ' ἔτος διδόμενον τέλος παρὰ τοῦ ἡγεμόνος Λέσβου. Δούς δ' αὐτῷ; καὶ ζητήσας τοὺς, οὐδ' αἰ Ἀθήνιοι παρέδοσαν ὡ; ἀπίστους, οὐκ ἠθέλησε δοῦναι· ἀλλὰ μᾶλλον ἐκέλευσε τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἀπομηθῆναι, ἦσαν γὰρ ἐν Ἀδριανουπόλει ἔγκλειστοι. Ὡς δὲ ἀπήγαγον αὐτοὺς εἰς τὸν τόπον τῆς σφαγῆς, μεταμηθεὶς ὁ τυράνος ἐκέλευσε πρᾶθῆναι τοὺς, καὶ ἡγοράσθησαν εἰς νομισματα χιλια. Ἐν δὲ ςθξε' ἔτει ἔβλασεν ἐκ τῆς Ῥώμης τριήρεις ἑνδεκα ἔχοντας ἀρχηγὸν πατριάρχην τῆς Ἀκουιλίας, πεμφθεῖσας παρὰ τοῦ πάππα Καλλίστου (27) εἰς βοήθειαν τῶν νήσων τῶν πλησιαζόντων τοῖς Τούρκοις, οἷον Ῥό-

(27) Παρὰ τοῦ πάππα Καλλίστου. Boeius, lib. vii, *Histor. Militiae Hierosolymitanae*, narrat Petrum archiepiscopum Terraconensem praefectum classis a papa missae generalem fuisse; qui pecuniis omnino destitutus Rhodum venit, ut mutuum pecuniam acciperet, ad stipendia classariis solvenda; ducatos illi quinque mille octingentos octoginta sex Rhodii mutuum, ut suis subveniret, dederunt.

δον, Χίον, Λέσβον, Λήμνον, Ἴμβρον, Σαμοθράκην, καὶ Θάσον. Κατήντησαν οὖν ἐν Ῥόδῳ ὡς ὑπὸ τὸν πάππαν τελούσων, καὶ φόρους μὴ θελήσαντων δοῦναι τοῖς Τούρκοις. Ἀπὸ δὲ Ῥόδου ἀπάραντες ἤλθασιν ἐν Χίῳ, αἰτούντες τοῦ μὴ δοῦναι φόρους τοῖς Τούρκοις, ἀλλὰ μάχην μᾶλλον ἐλέσθαι· οἱ δ' οὐκ ἐπίστησαν. Ὁμοίως καὶ ἐν Λέσβῳ καὶ αὐτοὶ τὰ ἔθνη. Ἀπὸ δὲ Λέσβου ἀθροισθέντα τοῦ πάππα, τῶν Κατελάνων, καὶ ἐτέρων ληστρικῶν πλοίων τὸν ἀριθμὸν ἕως μ', ἀπήγαγον ἐν τῇ Λήμνῳ, καὶ παραλαβόντες τὴν νήσον ἤλθασιν ἐν Σαμοθράκῃ (28), καὶ λαβόντες καὶ ταύτην εἰς Θάσον ἐγένοντο. Καὶ φύλακας ἐνθέντες ἐν ταῖς νήσοις, καὶ καλῶς ἐσφαλίσαντες εἰς Ῥόδον ὑπέστρεψαν. Τότε δὲ τύραννος μαθὼν τὰ γενόμενα τὴν πᾶσαν αἰτίαν τῷ ἡγεμόνι τῆς Λέσβου κατέγραψε, καὶ δὴ μάχην κρατεράν ἐνστήσας κατ' αὐτοῦ, στόλον ἀπαρτίζει βαρῶν, καὶ τῷ Ἀγούστῳ μηνὶ πέμπει τοῦτον ἐν Λέσβῳ, ἔχων ἀρχηγὸν τὸν Ἰσμαήλ. Καὶ δὴ ἐς Μίθυμναν ἐλθὼν, καὶ πολλὰς μεθόδους, καὶ μηχανικὰς πράξεις διὰ τε πετροβολισμοῦ καὶ κλιμακας, καὶ τοιχωρυχίας εἰσπράξας οὐδὲν ὠνήσατο, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον πολλοὺς ἀπέβάλετο τῶν οἰκείων, καὶ οὕτως ὑπέστρεψεν ἀπρακτός. Ἐν δὲ τῷ ἑξῆς ἔτει στέλλει πρὸς τοὺς δεσπότης Πελοποννήσου δοῦλον Ἰσα, δι' ἑρισμοῦ φρικώδους διαλαβάνων· Πῶς ὑμῖς οἰκισθῆναι θέλωσθε τοῦ δοῦναι μοι φόρους κατ' ἔτος ἑκατομμύρια χιλιάδας δέκα, ἢ ἢ ὅσον ὑμῶν καταφρονούντάς με, καὶ τῶν συνθηκῶν ἡμελησάτε; Ἐκ τῶν δύο οὖν ἐλεσθε τὸ κρεῖττον. ἢ τὰ κεχρηστωμένα πληρώσατε, καὶ ἔσται ἀγάπη ἐν μέσῳ ἡμῶν καὶ ὑμῶν, ἢ ταχέως ἐξέλθετε ἀφέντες τὸν τόπον ἐν τῇ ἐμῇ δεσποσίᾳ. Καὶ γὰρ ἴσαν χρεωστούμενοι τριῶν ἐτῶν τέλος. Ἐν δὲ τῷ ἔτει τούτῳ ἐστράφησαν ἀποκρισιάριοι πρὸς τῶν Κωμῶν (29), παρὰ τοῦ δεσπότητος τὰ μέρη τῆς Ἀρμενίας, καὶ γειτονιάζοντες τοῖς Κόλχοις Οὐζοῦν Χασάν (30), αἰτῶν παρ' αὐτοῦ τινὰ περιφρονήσας; πράγματα, λέγων χεχρηστωθῆναι αὐτῷ τέλος ἐπέκεινα ἐτῶν ἑ', τοῦ δοῦναι κατ' ἔτος χίλια σαγίσματα διὰ τοὺς ἔκτους αὐτοῦ, καὶ χίλια ταγηστήρια, καὶ χίλια κεφαλοδέσματα, ἅτινα ἔταξε τοῦ δοῦναι κατ' ἔτος ὁ πάππος αὐτοῦ πρὸς τὸν πάππον ἑκείνου. Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· Ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ, καὶ γὰρ τῷ ἐπερχομένῳ ἔστι κομίσω ταῦτα ὅσα ἔμοι, καὶ ἀποδώσω τὸ χρέος. Ὁ δὲ τύραννος τῷ χειμῶνι ἑκείνῳ ἤρξατο οἰκοδομεῖν πρὸς τὸ ἄκρον τῆς πόλεως τὸ καλούμενον Χρυσία πύλη (31) πολίχνην, τὸ δὲ Ἰωάννης ὁ γέρων ὁ βασιλεὺς ἡβουλίθη

Ismaelis Bullialdi notæ.

(28) Σαμοθράκη. Samo thrace insula est maris Ægei Thraciæ continentis objecta.

(29) Παρὰ τῶν Κωμῶν. Comana Pontica urbs Cappadociæ, a qua incolæ Comani dicti sunt. Ptolemæus illius nomen et situm tradit in Asiæ Tabula 1, ad ripam Iiidis fluvii conditæ. Episc. fuit sub Nocesareæ Ponti Polemoniæci metropolitæ.

(30) Οὐζοῦν Χασάν. Bosius, lib. viii, hujus legationis meminit, quæ ab Usun-Chasane, id est

hortanturque ne Turcis vectigal pendere, sed bellipotius experiri velint; quibus Chii baud paruere, Lesbium pariter advecti eandem ad incolæ orationem habuere, simileque responsum ab iis tulere. Cum e Lesbos solvissent papæ triremes, Catalanorum aliorumque piratarum navibus adjunctis, quadraginta simul Lemnum appellant, insulaque potiti Samo thracem navigant; eaque capta Thasum feruntur. Præsidii validis has insulas munierunt firmaruntque, et Rhodum deinceps redierunt. At tyrannus eorum gaarus, Lesbique principem auctorem suspicatus, atrox bellum in eum movere destinans, classem ingentem apparat; eamque mense Augusto in Lesbium Ismaele duce mittit. Is ergo Methymnam eum devenisset, multis artibus, machinis tormentisque muros tentasset, scalis etiam admotis ductisque cuniculis, re improspere gesta ac in secula, multis etiam suorum amissis pedem retulit. Anno 6966 [Christi 1457] ad Peloponnesi despota satellite unum cum horrendis mandatis destinat: Quo animo decem millium nummorum vectigal annum sponte polliciti mihi estis, cum nunc me a vobis sperni, pactaque negligi videam? Alterutrum quod vobis potius fuerit, eligite: vel soluto mihi vectigali (cujus triennii integri pensiones debebantur) amicitia et pax inter nos stabiles sint; vel locis, quæ occupatis, mihi decedite. Eodem etiam anno a Comanis ad Mehemetem 192 apocrisarii, atque ab Usun-Hasane Armeniæ partibus Colchidi finitimis imperante, res quasdam viles nulliusque pretii flagitantes venerunt. Ipsi enim asserebant deberi sibi sexaginta annorum plurimumve stipendia, quæ singulis annis Mehemetis avus Usun-Hasanis avo solvi præceperat, mille nimirum e quis insertentis stragula, mille tapetes, totidemque mitrarum redimicula. Respondit illis Mehemetes: Securi redite, anno proximo mecum ista afferam, et debitum solvam. Per illam hiemem in extrema urbis parte, ad Auream portam appellata, arcem construere cœpit tyrannus: quam Joannes senior olim conditurus, a Bajazite tyranni abavo vetitus est. Vere autem jam ineunte, contractis simul copiis in Peloponnesum movit, Corinthus citra belli discrimen ab eo deditioe recepta. De iis quæ gerebantur certiores facti despota, alter, Thomas nimirum, Italiam cum uxore et liberis petit; alter, Demetrius tyranno sponte se permisit, et eum veneratus est. To ergo Peloponneso subacta eique præfectis impositis Adrianopolim revertitur; Demetriumque cum tota ejus domo, cæterosque palatii officiales secum ab-

Longo Hasane, ad Mehemetem missa est: denuntiabat, ut vult Bosius, Mehemeti ne Cappadociam, quam dotis nomine a socero suo Joanne Comano Trapezuntis imperatore acceperat, evadere aggrediretur. Armenia major hic intelligenda est, quæ Colchidi finitima est.

(31) Τὸ καλούμενον Χρυσία πύλη. Leunclavius, lib. xv; supra ad cap. 13, aliquid adnotavit.

duci; eximios quoque ac divites viros ex Achaia, Lacedæmone aliisque provinciis transfert. At Albanorum proceres ac præcipuos interfecit: nec aliam arcem integram præter Monembasiam, etiamque Ænitus, reliquit. Maritima autem expeditione suscepta, missis in Ægæum mare et Cycladas insulas adversus hostes biremibus trimibusque circiter centum octoginta, cum nihil profecisset, ex Peloponneso familias bis mille, totidemque pueros transportat. Hi quidem militiæ tyronibus ascripti, familiis pars urbis Constantinopolcos habitanda concessa. Hiemem ipse partim Adrianopoli partim Constantinopoli transegit, navemque ingentis magnitudinis fabricari curavit. In urbe etiam theatrum extruxit, quod vestium forum, Persice vero Bezestan, appellatur. Anno 6969 [Christi 1461] classem biremium trimemque circiter ducentarum naviumque decem apparavit. Labente vero fretum ipse transvectus Prusam Bithyniæ venit, cunctis consilii ejus ignavis; circa quod mirabile quoddam referam. Doctor legis ipsius, qui et iudex iudicum eo tempore erat, familiaritati, quæ ipsi cum principis intercedebat, reverentiæ etiam ab eo sibi exhibitæ confusus, cum solus ei adesset, audacter sciscitatur: *Domine, hunc exercitum terra marique instructum, 193 quo movere jubes?* Ille subiratus eum intuetur, dixitque: *Neus tu hoc a me discas, si mihi constaret barbæ meæ pilum unam arcani mei conscium esse, avulsam eum igne nec crematurum: tam dissimulatus ac iracundus natura ipse erat.* Hujus expeditionis fama, non solum qui Lycostomium incolunt Walachi, sed et Caphatini, Trapezuntii, Sinopenses, et Ægæi maris insulæ, Rhodus parvæque ei circumjectæ, territi erant. Chios etiam et Lesbos, quamvis velegales, ejus inconstantem ac levem animum reformidabant. Princeps Bithynia discedens Ancyram Galatiæ petit, ubi castra cum posuisset, Sinopes principis filius cum donis quamplurimis ad eum a patre missus, servili habitu ac more venerabundus adit. Humane ac comiter a principe susceptus, quæcunque patri suo ab illo afferenda erant, nuntii munus ipse apud parentem obiturus audivit; quæ ejusmodi fuerunt: *Patri tuo nuntia Sinopem mihi dedi valde me cupere: qua si sponte, nec vi coactus, decesserit, Philippopoleos præfecturam ipsi gratificatus donabo. Quod si parere recusaverit, brevi accedam.* Classis interea Pontico mari Sinopem advenit. Filius Ismaelis Sinopes principis ad patrem quoque profectus tyranni verba omnia retulit. Classem vero Sinopem appulsam esse

αὐτοῦ κτείσαι, καὶ ὁ Παγιάζης τὸ τοῦ τυράννου πάριος ἐκούλυσεν αὐτόν. Τοῦ δὲ ἑαρος ἤδη ἐλθόντος, καὶ εἰς ἐν τὰς δυνάμεις ἀθροίσαντος ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον ὤρμησε (32), καὶ πρῶτον Κόρινθον ἔχεν ἀνευ πολέμου. Μαθόντες οὖν οἱ δεσπῆται τὸ γεγονός, ὁ μὲν Θωμάς πρὸς Ἴταλίαν ἐχώρησε σὺν γυναικὶ καὶ τέκνοις· ὁ δὲ Δημήτριος παρεδόθη ἐκῶν, καὶ προσεκύνησε τῷ τυράννῳ. Παραλαβὼν οὖν πᾶσιν Πελοπόννησον, καὶ ἔγκαταστήσας ἀρχηγούς καὶ ἡγεμόνας, αὐτὸς εἰς τὴν Ἀδριανουὸν ὤρμησε, φέρων μετ' αὐτοῦ πανοικί τὸν Δημήτριον, ἄγων οὖν αὐτῷ καὶ τοὺς τοῦ παλατίου, καὶ τοὺς λογάδας, καὶ εὐτυχεῖς πάσης Ἀχαίας, Λακεδαιμονίας καὶ τῶν λοιπῶν ἐπαρχιῶν. Τοὺς δὲ τῶν Ἀλθανῶν προβυχοντας πάντας κατέσφαξε, οὐκ ἄλλο τῶν πολυχίνων ἑάσατο πλὴν Μονεμβασίαν, καὶ τοῦτο ἄκων, καὶ μὴ βουλόμενος. Τὴν δὲ διὰ θαλάσσης τῶν τριήρων πρὸς ἐχθροὺς εἰσβολὴν, ἐν Αἰγαίῳ πελάγει διὰ τῶν Κυκλάδων νήσων ἔστειλε τὸν ἀριθμὸν ὡς 81· διήρεις καὶ τριήρεις μὴδὲν ὠφελγηθέντες, μετοικίας ἐκ τῆς Πελοποννήσου φαμελίας διασχίλιας δῆπου, καὶ παῖδας Ἰσαρίθους. Τοὺς μὲν παῖδας εἰς νεόλεκτον στρατὸν κατεγράψατο, τὰ δὲ οἰκίας ἐν τῷ τῆς πόλεως μέρει κατέθετο. Αὐτὸς οὖν τὴν χειμῶνα ἐν Ἀδριανουπόλει καὶ Κωνσταντινουπόλει εἰργετήσας ναῦν ὑπερμεγέθη. Καὶ δομήσας θέατρον ἐν τῇ πόλει, ὃ καὶ βεστιοπρατήριον λέγεται, καὶ Περσιετὶ Πεζεστάριον (33) ὀνομάζεται. Ἐν δὲ τῷ 5350 ἔτει ἐποίησε στόλον τριήρων καὶ διήρων μέγρι· που τὰ σ', καὶ 5351. Αὐτὸς δὲ τῷ ἑαρι τὸν πορθμὸν διαβάς ἦκεν εἰς Προῦσαν τῆς Βιθυνίας, μὴ ἐπισταμένου τινός, μὴδὲ νοήσαντος τὴν βουλὴν εἰπῶ καὶ τι παράδοξον. Ὁ νομοδιδάσκαλος αὐτοῦ, ὃς καὶ κριτῆς κριτῶν ὑπῆρχε τῷ τότε καιρῷ, θαρρήσας ὡς πρὸς τὴν πλησιότητα ἦν ἐκέκμητο πρὸς τὸν ἡγεμόνα, καὶ ὁ ἡγεμὼν πάλιν ὡς πρὸς τὴν εὐλάβειαν ἦν ἐδείκνυε πρὸς τὸν διδάσκαλον, τολμήσας λέγει τῷ ἡγεμόνι ἔτι δεικνῶν αὐτῶν καταμόνας· *Κύριε, τὴν παράταξιν ταύτην τὴν διὰ Ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης εἰσομισθεῖσθαι πρὸς κελύεις φέρεσθαι*; ὁ δὲ ὀργίως πῶς ἐμβλέψας εἰς αὐτὸν ἐφη· *Ἴσθι, ὦ οὖτος, εἰ ἦθειν δεῖ ἐκ τῶν τοῦ πάγωνός μου τριχῶν θρεῖ μιὰ ἀπελδέθεό μου τοῦ μυστηρίου, ἀποσπάσας ἀν' αὐτὴν πύρι παρόδωκα.* Τοσοῦτον κρυψίνους ὁ ἀνὴρ καὶ ὀργίλος. Φοβηθίντες πάντες οἱ οἰκοῦντες ἐν τε τῷ Λυκοστομίῳ (34) Βιάχοι· ἀλλὰ δὴ καὶ Καφᾶς, Τραπεζοῦς, καὶ οἱ Σινωπεῖς, αἱ τε νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους, Ῥόδος καὶ τὰ περίε αὐτῆς νησιδία. Χίος καὶ Λέσθος, εἰ καὶ τελούντες ἦσαν, ἀλλὰ τὴν ἀκαταστασίαν αὐτοῦ νινώσκοντες ἐτρόμαξαν.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(32) Ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον ὤρμησε. Laonicus, lib. ix, et Phranzes prolixè libro iii, capite 25 et 26.

(33) Πεζεστάριον. Rerum merciumque omnis generis forum.

(34) Λυκοστομίῳ. Dom. Marius Niger commentar. 10, in Europam, Lycostomium ad Euxinum s. tuum esse in Mysia inferiori docet. Noncastro hodie

appellari volunt. Arpsopolim dictam esse, id est Arpiorum civitatem, postea Lycostomium ab ostiū Istri seu Danubii nomine, quod os Lupi significat, aiunt. Hædie, ut et præcis temporibus oppidum ibi situm est. In Ptolomæi Tabulis Arpis ad Pontium Euxinum paulo borealior est ostiū Istri septentrional.

Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἀπάρας ἀπὸ Βιθυνίας ἦλθεν εἰς Ἄγ-
 κύραν τῆς Γαλατίας, κάκει τὰς σκηνὰς πῆξας, ὁ
 τῆς Σινώπης ἡγεμὼν στείλας τὸν υἱὸν αὐτοῦ μετὰ
 πλείστης δωροφορίας, καὶ προὔπαντῆσας αὐτῷ
 δουλικῶς προσεκύνησεν. Ὁ δὲ ὑπεδέξατο τοῦτον
 ἀσμένως, καὶ τὰ τῷ ἰδίῳ πατρὶ μνηυθησόμενα
 τοῦτο ἀπήγγειλε, καὶ αὐτὸν ὡς ἔγγελον τῶν βῆθη-
 σομένων πάντα κατεῖπε, λέγων· Ἀνάγγειλον τῷ
 πατρὶ σου, δεῖ τὴν Σινώπην βούλομαι (35)· καὶ
 εἰ μὲν ταύτην ἐλευθέρως παράσχοι, κἀγὼ χα-
 ριάντως ἀνταποδίδω αὐτῷ τὴν ἐπαρχίαν τῆς
 Φιλιππουπόλεως· εἰ δὲ οὐ, ἐρχομαι ταχύ. Ὁ δὲ
 στόλος διὰ τῆς θαλάσσης τῆς Ποντικῆς ἐφθασεν ἐν
 Σινώπῃ. Ὁ υἱὸς δὲ τοῦ Ἰσμαῆλ ἡγεμὸς τῆς Σι-
 νώπης ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ ἀνήγγει-
 λεν αὐτῷ πάντα τὰ λαληθέντα παρὰ τοῦ τυράννου. Β
 Τύραννος δὲ μαθὼν τὴν ἀνάβασιν τοῦ στόλου γεγο-
 νυῖαν ἐν Σινώπῃ, καὶ αὐτὸς διὰ ξηρᾶς εἰς αὐτὴν
 ἔδρευεν. Ὁ δ' Ἰσμαῆλ ἀπορήσας ἐξῆλθε τῆς Σινώ-
 πης, καὶ προὔπαντῆσας αὐτῷ καὶ δουλικῶς προσ-
 κυνήσας. Ἀσπασίως αὐτὸν ὁ τύραννος ὑπεδέξατο,
 κεύσας πάντας τοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ λαβεῖν, καὶ
 ἵππους, καὶ ἡμιόνους, καὶ καμήλους, καὶ ἄλλο εἴ τι
 ἐν τοῖς αὐτοῦ ταμεῖσι ἐπέκρητο, καὶ μὴ προσψαῦ-
 σαι τίς τι τῶν αὐτοῦ. Τὴν Σινώπην οὖν καλῶς ἐγ-
 καταστήσας, καὶ ἡγεμόνα ἕνα τῶν δούλων αὐτοῦ
 χειροτονήσας αὐτὸς, εἰς τὰ τῆς Ἀρμενίας ἐνδότερα
 ἐχώρει. Ὁ δὲ προβῆθεις Οὐζοῦν Χασάν ἡγεμὼν εἰς
 τὰ τῆς Περσίδος ὄρια ἐπάνω ὀρέων σὺν τοῖς αὐτοῦ
 ἐπέτριβε, μὴ ἔχων ἰσχύον καταπροσωπίσαι τῷ τυ-
 ράννῳ. Περὰσας δὲ τὴν Ἀρμενίαν, καὶ διαβὰς τὸν
 Φάσιδα ποταμὸν (36), χώρας τὰς μὲν εἶλε, τὰς δὲ
 οὐ δυνήθεις παρέδραμε, καὶ τὰ Καυκάσια ὄρη μετὰ
 πολλοῦ τοῦ κόπου καὶ τῆς ὑστερήσεως τῶν ἀναγ-
 καίων ἀναβὰς κατήλθεν εἰς Κόλχους. Καὶ δὴ εἰς
 Τραπεζοῦντα (37) ἀνελθὼν πέμπει τῷ βασιλεῖ Τρα-
 πεζοῦντος ἐκ τῶν δύο ἐλέσθαι τὸ κρεῖττον, ἢ παρα-
 δοῦναι τὴν βασιλείαν τῷ τυράννῳ ἀνευ ζημίας αὐ-
 τοῦ τινος ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ θησαυρῶν,
 ἀργύρου, χρυσοῦ, χαλκοῦ καὶ παντοῦ εἶδους
 ἄλλου, δούλων τε καὶ δουλίδων, καὶ πάσης ἄλλης
 κινητῆς ὑποστάσεως· ἢ σὺν τῇ βασιλείᾳ καὶ ταῦτα
 πάντα, καὶ τὴν ζωὴν ἀφαιρεθῆναι. Ἀκούσας δὲ
 ταῦτα ὁ βασιλεὺς, ἐξελθὼν πανοικί προσεκύνησεν.
 Ἦν γὰρ ὁ στόλος πρὸ πολλῶν ἡμερῶν ἀπάρας ἀπὸ
 Σινώπης εἰς Τραπεζοῦντα, ἀλλὰ καὶ πολεμῶν καθ' D
 ἑκαστὴν οὐδὲν ἦνυεν, ἕως ὃ τυράννος διὰ ξηρᾶς
 κατήντησεν. Ἐξελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς σὺν γυναικὶ
 καὶ τέκνοις προσεκύνησε. Ἦν δὲ οὗτος Δαβὶδ ὁ
 Κομνηνός, υἱὸς Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ ἀδελ-

A tyrannus certior factus, terrestri quoque itinere
 eo contendit. Ismael animi anceps, opis ac con-
 siliij egenus, Sinope in occursum ejus egreditur,
 ac submisso adorat. A tyranno comiter benigneque
 susceptus, jussusque omnes thesauros suos auferre,
 equos, mulos, camelos cæteraque asportare, quæ-
 cunque in horreis et penu habebat, omnesque de
 illis quidquam contractare vetiti. Rebus ergo Sino-
 pensibus recte constitutis, prætoræ urbi uno manci-
 piorum suorum imposito, Armeniæ interiora petit.
 Interea prædictus princeps Usun-Hasan Persidis
 fines montanos cum suis occupaverat, viribusque
 inferior, quam ut acie concurrere cum tyranno
 posset, illic tempus transigebat. Peragrata Armenia
 Phasique flumine superato, regiones quasdam
 debellavit ille, alias cum subigere non potuisset,
 transcurrit, montem Caucasum multo labore, ciba-
 riorum et necessariorum penuria artatus supera-
 vit, Colchosque devenit. Trapezuntem cum acces-
 sisset, illius imperatorî per nuntium horum alterum,
 quod melius sibi æstimatione metiretur, eligendum
 proponit: vel se salvo, omnibus thesauris suis ar-
 genti, auri, æris cæterarumque rerum, servis etiam
 et ancillis omnique alia supellectile integris, im-
 perium tyranno relinquere; vel cum imperio ista
 omnia **194** cum vita amittere. His auditis impe-
 rator urbe exit, illumque adorat. Classis equidem
 multis jam diebus Sinope solverat, et Trapezuntem
 appulsa quotidianis præliis urbem frustra tentave-
 rat, donec tyrannus terrestri protectione eo venis-
 set. Urbe itaque imperator uxore ac liberis comi-
 tantibus excessit, et illum veneratus est. David
 Comnenus appellabatur, Alexii Comneni filius,
 Joannis decessoris sui frater; cum tota gente sua
 soceris, avunculis et nepotibus suis, cumque pala-
 tii nobilibus et proceribus, singulis supellectilem
 suam secum auferentibus, immobilibus bonis relic-
 tis, Constantinopolim trirēnibus vectus est.
 Mehemetes Trapezuntis rebus rite compositis, anno
 solido in illa expeditione transacto, reversus est.
 Anno 6970 (Christi 1462) Walachiæ vaivodæ per
 apocrisiarium injungit, ut ad se venerandum prom-
 pte ac diligenter accedat, adolescentes quingentos
 adducat, annuumque tributum aureorum nummo-
 rum decem millia afferat. Respondet Walachus se
 nummos aureos solvendo paratos habere, adoles-
 centes vero tradere non posse: impossibili porro
 propius esse, ut ipse ad adorandum abeat. His au-
 ditis, tyrannus exasperatus, illustrium procerum
 quemdam comitē adjuncto secretario desinat,

Ismaelis Bullialdi notæ.

(35) *Τὴν Σινώπην βούλομαι.* Laonicus, lib. ix, Leuncl. lib. xv, Phranzes lib. iii, cap. 27. Sinope urbs Helenoponti ad Pontum Euxinum sita, Amasiæ metropolitæ olim subdita.

(36) *Φάσιδα ποταμὸν.* Phasis fluvius Colchidis.

(37) *Καὶ δὴ εἰς Τραπεζοῦντα.* Comnenorum Trapezuntium imperium annos 257 duravit, ab Alexio, qui anno 1204 urbe a Latinis capta Trapezuntij

regiam sedem collocavit, ad Davidem, qui anno 1461 a Mehemete imperio spoliatus est. Trapezus urbs Lazicæ metropolis, illius regionis incolæ Lazi dicti. Caucasus mons notissimus est in veterum libris, inter Euxinum Pontum et mare Caspium excurrentis Sarmatiam Asiaticam ab Albania, Iberia et Colchide determinat. Colchi hodie Lazi, Iberi et Albani Mengrelii appellantur.

mandatque ut tributum afferant, cæteris se prospecturum esse. Isti cum in Walachiam pervenis-
sent, quæ in mandatis habebant, vaivodæ nuntiant. At ille comprehensus mortis inhumano, acerbis
turpique genere, palo per anum transfixus affecit. Superato deinde Danubio copiis secum ductis in
Dystræ regionem excurrit, turbamque inſmæ ple-
bis captivam in Walachiam trajecit; quos omnes
eodem mortis genere pali transfixione plecti jussit.
Finibus illis a tyranno quidam dux præfectusque
constitutus, egregio aliquo facinore fortem se ac
bellicosum approbare cupiens, ductis Turcorum de-
cem millibus in Walachiam trajecit: cum istis Wa-
lachus manus conserit ac pugnat, et inter pugnan-
dum partim internecone delet, partim vivos capit;
quos omnes eorumque ducem Hamzam acerbis
pali poena damnatos necavit. His compertis ani-
mi vertigine et æstu circumactus tyrannus, copias
undequaue ad centum quinquaginta militum mil-
lia contrahit: per tempus vernum Adrianopoli
profectus ad Danubii ripam venit; ibique castris po-
sitis, donec universæ copię se conjunxissent, sub-
stitit. Walachus interea omnes subditos suos
in arcta loca silvisque obsita migrare jussit. Agris-
que vastatis pecudes cæteraque animalia ad **195**
partes interiores, Alanorum Hunnorumque fines
abegit: se vero ac exercitum intra silvas densas,
tutis locis occupatis, continuit. At tyranno Danu-
bium transvecto septemque dierum itinere emen-
so, nec homines nec pecora occurrerunt, nulla ci-
baria, ne potus quidem, inventa. Cum vero in lo-
cum irriguum et opportune situm pervenisset,
palos innumeros erectos depactosque conspiciat,
fructuum vice cadaveribus graves: in omnium me-
dio Hamzam byssinis ac cocceinis vestitum palo-
que transfixum. Hoc portento tyrannus obstupe-
factus ac territus, nocte ipsa, qua castra metatus
est, fossis circumductis intra se continuit. Wala-
chus summo mane copias in aciem dispositas an-
te diluculum deduxit: et cum ad castrorum dex-
trum cornu casu delatus fuisset, subito in ea irru-
pit, et donec dies appeteret, Turcorum ingentem
stragem cæsis innumeris edidit. Turci in tenebra-
rum caligine trepidi, nec hostem dignoscentes,
mutuis vulneribus se confodere. Ubi illuxit, intra
castra sua Walachi recepti iis se continere. Ty-
rannus castris tum motis turpiter recedens, et Da-
nubium transvectus Adrianopolim regreditur. An-
no 6971 [Christi 1462] classe triremium sexaginta
naviumque septem instructa, mense Septembri in
insulam Lesbium movet: terrestri vero profectio-
ne copiis secum ductis accedit. Insulam a Nico-

Α φος Ἰωάννου Κομνηνοῦ τοῦ προβεβασλευκός·
σταίλας δὲ αὐτὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει σὺν ταῖς
τριήρεσι παγγενεὶ μὲ ἐτέρους [ἐκύρους], θεῖους καὶ
ἀνεψιούς αὐτοῦ, καὶ σὺν τοῖς ἀρχουσι καὶ εὐγενέσι
τοῦ παλατίου· φέρων ὁ καθεὶς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ
ἀνευ τῶν ἀκινήτων. Αὐτὸς δὲ τὰ τῆς Τραπεζούντος
καλῶς διοικήσας ἐπαναστρέφει χρόνον τέλειον πλη-
ρώσας εἰς τὴν ἀποδημίαν αὐτήν. Ἐν δὲ τῷ 6970 πύ-
μπει πρὸς τὸν βασιλέα Βλαχίας (38) ἀποκρισιάριον
μηνύων αὐτῷ τοῦ ἐλθεῖν ἐν τάχει εἰς προσκύνησιν,
ἔχων καὶ φέρων σὺν αὐτῷ παῖδας φ', καὶ τὸ κατ'
ἕτος διδόμενον τέλος, ἦγον χρυσίνους χιλιάδας·
δέκα. Αὐτὸς δὲ ἀπεκρίνατο τοὺς μὲν χρυσίνους
ἐτοίμους ἔχει τοῦ δοῦναι, τοὺς δὲ παῖδας οὐ δύναται·
τὸ δὲ αὐτὸς εἰς προσκύνησιν καὶ τοῦτο ἀδυνατώτε-
ρον. Ταῦτα ἀκούσας ὁ τύραννος ἠγγιώθη, καὶ στεί-
λας ἕνα τῶν ἐπιφανῶν σὺν ἐνὶ τῶν γραμματέων
αὐτοῦ εἶπεν, Ἄγατέ μοι τοὺς φόρους, καὶ περὶ
τῶν λοιπῶν ἐγὼ σκέψομαι. Οἱ δὲ ἐλθόντες, καὶ τῷ
Βλάχῳ τὰ μηνυθέντα δηλώσαντες, πρῶτον αὐτοὺς
ἐν πάλοις καθίσει, θάνατον ἀπάνθρωπον, ὄδνηρὸν
καὶ ἀσχήμονα· εἶτα περὰσας σὺν δυνάμει κατέδρα-
μην ἐν τοῖς μέρεσι Δύστρας (39), καὶ πολλὸν λαὸν
συρφετώδη λαβὼν ἐν Βλαχίᾳ περὰσας, πάντας τὸν
αὐτὸν θάνατον τῶν πάλων τὴν ζωὴν αὐτῶν ἐξε-
μέτρησε. Καὶ τῶν ἀκρων ἐκείνων εἰς ἀρχηγὸς
τοῦ τυράννου, θέλων δεῖξαι ἀριστείαν τινὰ, περὰσας
εἰς Βλαχίαν σὺν χιλιάσι δέκα Τούρκων, καὶ συμβα-
λὼν αὐτοῖς ὁ Βλάχος, οὗς μὲν ἐν πολέμῳ κτείνεας
C ἔκτεινε, οὗς δὲ ζῶντας ἤγρευσε, πάντας τῷ τοῦ
πάλου θανάτῳ, καὶ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν Χαμζάν πι-
κρῶς κατέδικασεν. Τούτων συνείς ὁ τύραννος καὶ
πλήρης σκοτοδινίας καὶ ζάλης τυχὼν, ἀπανταχοῦ
συναθροίσας δύναμιν ὑπὲρ τὰς ρν' χιλιάδας, τῷ
καίρῳ τοῦ ἔαρος ἐξελθὼν ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ ἤλθεν εἰς
Δάνουβιον, κάκει τὰς σκηνὰς πῆξας, ἔστη ἕως οὐ
πᾶσα ἡ δύναμις εἰς ἐν σῶμα γένηται. Ὁ δὲ Βλάχος
καὶ αὐτὸς πάντας τοὺς ὑπ' αὐτὸν εἰς κλεισούρας καὶ
δενδρώδεις τόπους μετοικίσας, καὶ τοὺς κάμπους
ἐρήμους ἀφεις, καὶ ζῶων παντοίων τὰ γένη ἐν τοῖς
ἐνδοτέροις ἑλάσας ὄρειοις τοῖς πρὸς Ἀλανούς καὶ
Οὐννοὺς (40), αὐτὸς ἐν τοῖς ἄλλοις βασίσι καὶ ὄχυ-
ροῖς τόποις σὺν τῇ ὑπ' αὐτὸν στρατιᾷ διημέρευεν.
D Ὁ δὲ τύραννος περὰσας τὸν Δάνουβιον καὶ ἐπέκεινα
C' ἡμερῶν τόπον ἀνύσας, οὐχ εὖρε τὸ οἰονοῦν ἢ ἀν-
θρωπων ἢ ζῶων τὸ τυχὼν, ἢ τῶν τροφίμων τι ἢ
ποτίμων. Φθάσας οὖν ἐν τινι τόπῳ λιβαδιᾷ καὶ
εὐθέτῳ, ὁρᾷ πάλους πεφυτευμένους μυριαριθμοῦς,
βρίθοντας ἀντὶ καρπῶν νεκρὰ σώματα, καὶ τὸν
Χαμζάν, ὃν προσέπομεν, ἐν μέσῳ μετὰ βυσσίων καὶ
κοκκίνων, ὧν ἐφόρει, πεπερονημένων ἐν τῷ πάλῳ.
Ἴδων οὖν τὴν ἀπειλὴν ταύτην ὁ τύραννος ἐξεπλάγη,

Ismaelis Bullialdi notæ.

(38) Πέμπει πρὸς τὸν βασιλέα Βλαχίας. Is erat
Draculi sive Draculæ filius, Vladus seu Vladislaus
appellatus. Laonicus lib. ix; non longe a fine. Leun-
clav. lib. xv.

(39) Δύστρας. Dystra olim Δουρόστολον λεγέων,

Durostorum, Mysiæ inferioris urbis ad Danubium.

(40) Ἀλανοὺς καὶ Οὐννοὺς. Alani in Sarmatia
Europææ sedes habuerunt; Podolia hodie appellatur
illa regio. Οὐννοι sunt Hungari qui Daciam occupa-
runt.

καὶ τῆ νυκτὶ φοβηθεὶς, ἐν ἣ ἔπηξεν τὰς σκηνάς, τα- A
 φρους ἀνήγειρε, καὶ ἐν μέσῳ τῶν τάφρων ἔκειτο.
 Ὁ δὲ Βλάχος ὀρθρίσας καὶ τοὺς ὑπ' αὐτὸν καλῶς
 συνταξάμενος, ἔτι σκοτίας οὖσης κατήλθε, καὶ τὸ
 δεξιὸν μέρος τοῦ φεσσοῦ τυχὸν εἰσῆλθεν ἐξαίφνης,
 καὶ ἕως πρωῆ ὑπὲρ ἀριθμὸν κατέκοψε. Καὶ πολλοὶ
 τῶν Τούρκων ἀλλήλους ἐφόνευσαν, ἕως οὗ ἡμέρα
 διήρυσσε. Πρωῆς δὲ γενομένης οἱ μὲν Βλάχοι εἰς
 τὰς μάνδρας αὐτῶν εἰσελθόντες ἐκοιτάσθησαν· ὁ
 δὲ τύραννος ἐγεγρημένος κατησχυμμένος, καὶ περάσας
 τὸν Δάνουβιον ἦκεν εἰς Ἀδριανούπολιν. Ἐν δὲ τῷ
 Ἰσθμῷ ἔπειτα ἀπαρτίσας τριήρων καὶ διήρων
 ἐξήκοντα καὶ νῆας ζ', κατήλθεν ἐν τῇ νήσῳ Λέσθῳ
 Σεπτεμβρίῳ μηνί, καὶ αὐτὸς διὰ ξηρᾶς σὺν δυνά-
 μει. Ἐλθὼν οὖν ἠτήσατο τὴν νῆσον (41) παρὰ τοῦ
 κρατοῦντος Νικολάου τοῦ Γατελιούζου, ὃς ὑπῆρχεν
 ἀδελφὸς Δομνίκου (42) τοῦ προηγεμένουσαντος, τὸν
 δὲ ὀνήθει· Νικόλαος κατήγαγε τῆς ἡγεμονίας καὶ
 ἀπέπνιξεν. Αὐτὸς δὲ ἡγεμὼν κατέστη τῆς Λέσθου
 τέταρτον ἄγων ἕτος ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ. Ὁ δὲ Νικόλαος
 ἀσφαλῶς τὴν Μιτυλήνην ἐν τε πολεμικαῖς παρα-
 σκευαῖς καὶ ἀρμάτων πληθύνει, καὶ τάφρων βοθύνων
 καὶ χωμάτων ἀνορύξει κατασκευάσας, μέσον ἐκάθητο σὺν πολεμισταῖς κλειστοῖς ὑπὲρ ἀριθμὸν χι-
 λιᾶδων πέντε, καὶ συρφετώδη λαὸν σὺν γυναῖξι καὶ παιδαρίοις ὑπὲρ ἀριθμὸν χιλιᾶδων κ'. Παράσας οὖν
 ὁ τύραννος ἀπὸ τοῦ Ἀγιασματίου, καὶ ζητήσας τὴν πόλιν σὺν τῇ νήσῳ, ἀπεκρίνατο ὁ Νικόλαος· Οὐκ
 ἔστι δυνατόν παραδοῦναι τὴν πόλιν καὶ τὴν νῆσον, εἰ μὴ πρῶτον αὐτοὶ πολεμικῶ νόμῳ κτανθῆσονται.
 Τότε πάλιν τὴν περαιᾶν διαβάς ὁ τύραννος ἀφῆκε τὸν αὐτοῦ βεζίριον Μαχμούτ τοῦ πολιορκεῖν Μιτυ-
 λήνην. Καὶ δὴ τὰς πετροβόλους σκευὰς ἀντικρὺ παραστήσας, καὶ πετροβολῶν τὸ ἐν μέρος τῆς
 πόλεως τὸ λεγόμενον Μελανοῦδιον κατὰ γῆς ἐβρίψεν· ὁμοίως καὶ ἐξ ἄλλων μερῶν τοὺς προ-
 μαχῶνας καὶ πύργους. Ὁρῶντες οὖν οἱ ἐντόροι.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(41) Ἐλθὼν οὖν ἠτήσατο τὴν νῆσον. Bosius C
 hanc obsidionem ad annum 1457 refert, sed perpe-
 ram, anno enim 1462 Mitylene oppugnata et de-
 dita est, et tota Lesbos in potestatem Mehemetis
 venit. Bosius porro asserit, Mehemetem terra cum
 filio accessisse, et Luchini Catalusii nothi proditione
 Mitylenen occupavisse.

(42) Ἀδελφὸς Δομνίκου. Hic Dominicus duxerat uxorem Mariam, filiam Paridis Justiniani, qui inter præcipuos insulæ Chii opibus præstabat.

Hanc Paridis filiam Mariam, cum in lepram inci-
 disse, maritus a se non dimisit, eodemque lecto
 ac mensa cum ea semper usus est. Postea, cum
 Dominicus in insidiis inimicorum suorum inci-
 disse, et ex uxoris charissimæ amplexibus vi
 abreptus esset, ipsa miserum nusquam deseruit,
 mutuo amore maritum dilectissimum prosecuta.
 Videndus Augustinus Justinianus in *Annalibus
 Genuensibus*. Verum silentio transmisit, Domini-
 cum a fratre suo Nicolao fuisse occisum.

ΧΡΟΝΙΚΟΝ ΣΥΝΤΟΜΟΝ.

196-198 CHRONICON BREVE

Ex Bibliothecæ Regiæ manuscripto libro.

Τὸ Ἄργος (43) γέγονε μητρόπολις ἐν Ἰταί, Ἰφιλῶ. Ἰωάννης ἦν ὁ ἀναδισασθεὶς μητροπολίτης εἰς πη' θρῶ νον. Γέγονε δὲ ἕτερον εἰς ρζ'.

Ἔτους Ἰϛη' παρέλαβον (44) οἱ Σαρακηνοὶ τὸν ἄγιον τάφον τοῦ Δεσπότης Χριστοῦ Ἰαπε'.

Ἔτους Ἰϟη' παρέλαβον οἱ Φράγγοι (45) τὴν Κωνσταντινίου πόλιν.

Ἔτους Ἰϟξη' παρέλαβεν τὴν Κωνσταντινίου (46) πόλιν ἀπὸ τοῦ Φράγγου κύριος Ἀνδρόνικος Παλαιολόγος.

Τῷ Ἰωνῶ γέγονε τὸ μέγα θανατικόν (47).

Τῷ Ἰωνῶ ἦλθεν εἰς τὸν Μωραλιαν (48) ὁ δεσπότης ὁ Καντακουζηνός.

Τῷ Ἰωπ' γέγονε τὸ δεύτερον θανατικόν.

Τῷ Ἰωπβ' ἐγένετο τὸ τρίτον θανατικόν.

Τῷ Ἰωπη γέγονε κύριον Πάσχα (49), ἀπέθανε καὶ ὁ δεσπότης ὁ Καντακουζηνός.

Τῷ Ἰωης' γέγονε τὸ τέταρτον θανατικόν.

ἦλθεν ὁ δεσπότης ὁ Παλαιολόγος (50) ὁ Πορφυρογεννήτης εἰς τὸν Μωραλιαν.

ἦλθεν ὁ Βρανέζης (51) θελήματι τοῦ δεσπότη, καὶ ἐγύρισε τὸν Μωραλιαν.

A. M. A. C.

6597	1089	Argos metropolis facta. Joannes, qui ei Ecclesiae tunc praerat, ad metropolitae dignitatem proventus est, octogesimumque thronum seu locum obtinuit, qui ad centesimum septimum deinde depressus est.
6695	1187	Sanctum Domini sepulcrum occupaverunt Saraceni.
6711	1203	Franci Constantinopolim occupaverunt.
6768	1260	Dominus Andronicus Palaeologus Constantinopolim, expulsis Francis, cepit.
6856	1348	Magna pestilentia grassata est.
6857	1349	Despota Cantacuzenus in Moream profectus est.
6880	1372	Secunda pestilentia.
6882	1374	Tertia pestilentia.
6888	1380	Festo Paschatis despota Cantacuzenus e vita migravit.
6896	1388	Quarta pestilentia. Despota Palaeologus Porphyrogenitus in Moream accessit. Branzeis in Moream venit, eamque ex voluntate Domini peragravit.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(43) Τὸ Ἄργος. Hoc ab imperatore Alexio Comneno factum, qui anno 1081 regnare cœpit. Codinus in Expositione thronorum ab imp. Andronico seniore facta, Ὁ Ἄργος καὶ αὐτὸς πη' ὄν, ρε' γέγονε Argorum metropolita cum octuagesimus octavus esset, ad centesimam quintam sedem depressus est.

(44) Παρέλαβον. Contigit Octobris die 2 ditione Hierosolymæ facta, postquam obsessi obsidionem 14 dierum tolerassent. Saladinus ante receptam Hierosolymam Julii die 3 Guidonem regem prælio victum ceperat.

(45) Παρ. οἱ Φράγγοι. Error hic admissus est; contigit enim Christi anno 1204, mundi 6712.

(46) Παρέλ. τὴν Κωνσταντινίου. Ab Andronico Palaeologo impossibile est ereptam fuisse Latinis Constantinopolim, cum bimulus tantum tunc fuerit, ut notavit Gregoras lib. iv., qui Cæsarem Alexium Strategopulum urbem astu ac quorundam

proditione occupavisse quoque docet. Error etiam in numeris deprehenditur: verum siquidem est anno Christi 1262 Latinos urbe exactos fuisse; anno vero 1260 cœpit Michael Palaeologorum primus.

(47) Μέγα θανατικόν. Θανατικόν vulgo hodie dicitur pro peste et morbis contagiosis.

(48) ἦλθεν εἰς τὸν Μωραλιαν. Hic Cantacuzenus Manuel appellabatur, eratque Joannis Cantacuzeni imp. filius. Phrauz. lib. 1, cap. 13.

(49) Γέγονε κύριον Πάσχα. Pascha fuit anno illo Martii 25, cyclo lunæ 13, solis 17, litteris A G. indict. 3.

(50) Ὁ δεσπότης ὁ Παλαιολόγος. Is erat Theodorus Porphyrogenitus, Joannis imp. filius, Manuelis frater. Phrauz. lib. 1 cap. 15.

(51) Ὁ Βρανέζης. Adeundus Phranzes, lib. 1, cap. 20.

"Ετους ςωιζ' παρέλαβεν ἡ ἐκλαμπροτάτη ἡμῶν ἀφεντία τὸ Ἀναύπλι (52).

Τῷ ςωιθ' ἔτει γέγονε τὸ πέμπτον θανατικόν.

Τῷ αὐτῷ ἔτει ἦλθεν ὁ Βρανέζης εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν, καὶ τότε εἰς τὸ Λέοντος, καὶ ἠνώθη μετὰ τοῦ Πρίγκιπος, καὶ ἀπήγαγεν καὶ ἐπῆραν τὴν Ἀκουσαν (53) τῇ Κυριακῇ τῆς Τυρινῆς.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐκατέβηκεν κύριος Δημήτριος ὁ Πάλ (54) μετὰ φοσάτου τοῦ Λέοντος (55), καὶ τῶν Ἀλθανιτῶν, καὶ ἐπίασαν τὸν Πρίγκιπα μηνὶ Ἰουνίῳ δ', καὶ τῷ Δεκεμβρίῳ μηνὶ ἠγοράσθη.

Εἰς τὰ ατιθ' ἐσυμφώνησαν (56) ὁ δεσπότης τοῦ Μωραίου μετὰ τὴν ἀφεντίαν μας. Καὶ ἔδωκε ὁ δεσπότης τῆς ἀφεντίας μας τὸ Ἄργος καὶ τὸ Θερμίσον. Καὶ ἡ ἀφεντία μας ἔδωκε τοῦ δεσπότητος τὰ Μέγαρα, καὶ τὸν πύργον τοῦ Μυλοποτάμου.

Τῷ ςθς' ἔτει ἦλθεν ὁ Γιαγουπασῶς (57) καὶ ὁ Μουρτάσης μετὰ τοῦ φοσάτου τὸ Τουρκικὸν χιλιάδαςξ' μηνὶ Ἰουνίῳ β' εἰς τὸ Ἄργος ἡμέρα Σαββάτου, καὶ τῇ Κυριακῇ ὠρτ β', ἐπῆραν αὐτὰ, καὶ ἠχμαλώτισαν τὸν λαόν. Καὶ τῇ κα' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἦλθον εἰς τὸ Λέοντος καὶ ἐπολέμησαν. Καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν εὐρέθη εἰς τὸ Ἀναύπλι Δοῦκας ὁ Ἐπιχερνός.

Τῷ ςθζ' γέγονε τὸ ἕκτον θανατικόν.

Τῷ ςθιβ' παρέλαβεν ὁ δεσπότης (58) Πορφυρογέννητος τὴν Κόρινθον, καὶ τὴν καστελλανίαν αὐτῆς, ἀπὸ τοῦ Φρερίου Ρόδου μηνὸς Ἰουνίου ιδ'.

Τῷ ςθιε' ἔτει ἀπέθανεν ὁ δεσπότης ὁ Πορφυρογεννήτης.

Τῷ ςθιη' ἔτει γέγονε τὸ ἕβδομον θανατικόν. Τῷ αὐτῷ ἔτει ἀπέθανε κύριος Μανουὴλ ὁ μέγας δαῦκας.

A. M. A. C.

6897 1389 Illustrissima dominatio nostra (id est, respublica Veneta) Nauplium occupavit.

6899 1391 Quinta pestilentia.

Eodem anno Lacedæmonem venit Branezis et in urbem Leontarim, cum principe junctus, Acuvam copias ambo duxerunt, eamque Dominica Tyrophagiæ, seu esus caseorum, id est, Quinquagesimæ, ceperunt.

Eodem anno Demetrius Raoul cum exercitu ex Leontariis et Albanitis collecto Junii die 4 principem oppressit, et mense Decembri proditus est.

6902 1394 Moreæ despota fœdera pactus est cum dominis Venetis, iisque Argos et Thermisum concessit: qui ei vicissim Megra et Mylopotami turrim donaverunt.

6905 1397 Jacupes Bassa et Murtasis cum exercitu sexaginta millium Turcorum Junii die 2 Sabato Argos venerunt. Postridie Dominica urbem ceperunt, incolasque mancipia ceperunt. Eiusdemque mensis 21 Leontarim venerunt eamque expugnaverunt. Eodem tempore Ducas Epicernus Nauplii agebat.

6907 1399 Sexta pestilentia.

6912 1404 Idem despota Porphyrogenitus Corinthum ejusque regionem a Rhodiæ militiæ equitibus recepit Junii mensis 14.

6915 1407 Despota Porphyrogenitus obiit.

6918 1410 Septima pestilentia. Mortem obiit dominus Manuel magnus dux.

Ismaelis Bulliardi notæ

(52) Ἀναύπλι. Nauplium olim Ἀργεῖων ἐπικνεύον. Hodie appellatur *Napoli di Romania*.

(53) Ἀκουσαν. Phranzes hujus loci meminît lib. iii, cap. 23. Acuva seu Accumba in Helidis mediterraneis, olim Hypania appellata, Peloponnesi urbs. Tyrophagiæ Dominica fuit illo anno Februarii 7, Pascha Martii 28, cycl. lunæ 2, solis 26, littera C. Eodem anno Thessalonica a Bajazite capta. Ducas, cap. 15.

(54) Δημήτριος ὁ Πάλ. Phranzes de Joanne Raule, quem Georgium etiam Raulem appellat, et de Michael Raule, lib. iii, cap. 26 et 28, mentionem facit; ex eadem forte gente erant ac ille qui Apocauchum occidit.

(55) Τοῦ Λέοντος. Vulgo Leontarium et Leontari; Μεγάλη πόλις olim appellata. At in tabulis geographicis, Leontari longe a Megalopoli versus occasum distat. Albanitæ sunt Albani Peloponnesum incolentes, ut ad Ducæ caput 32 ostendimus.

(56) Ἐσυμφώνησαν. Ubi locus ille Thermisum appellatus in Græcia sit, mihi incomperum. Mylopotami turris, de qua hic sit mentio, pariter mihi incognita; castrum insulæ Cretæ hoc loco esse intelligendum, non facile persuaderi, cum in Peloponneso situm esse locum illum aut in Attica

oporteat. Megra Megara olim appellata, locus est in Attica ad sinum Saronicum, vulgo *Golfo d'Argina*.

(57) Ὁ Γιαγουπασῶς. Adeundus Phranzes, lib. i, cap. 20.

(58) Παρέλαβεν ὁ δεσπότης. Jacobus Bosius, lib. iv *Histor. militiæ et religionis Hierosolymitanæ*, tradit Dominicum de Alemania cum Theodoro Porphyrogenito, nomine collegii et societatis militiæ Hierosolymitanæ, pepigisse et de lite transigisse, quæ inter Theodorum et Rhodios orta erat, venditionis causa a Theodoro facta; qui despotatum Peloponnesi, Corinthi et Lacedæmonis collegio Rhodiorum vendiderat anno Christi 1397, dum magnus magister erat Philibertus de Nailaco. Liti hac conditione finis impositus, ut Rhodiis ducatus aureos supra quadraginta sex mille quingentos, sortis ac usurarum nomine, solveret Theodorus: et ita Corinthum ejus Castellaniam, Calaretam ejusque agrum ipsi redderet Rhodii. Actum refert Bosius anno 1404, Aprilis die sexta. De Peloponnesi venditione Phranzes libro primo capite vicesimo, qui Theodorum Spartam, non totam Peloponnesum, Rhodiis vendidisse scribit.

Τῷ Ϛθκγ' ἔτει ἦλθεν κύριος Μανουὴλ ὁ βασιλεὺς (59) ὁ Παλαιολόγος; καὶ ἔκτισεν τὸ Ἑξαμίλιον μὴνι Μαίω, καὶ μὴνι Μαρτίω ἄ' ἡμέρᾳ τοῦ μεγάλου Σαββάτου ἐπίσασεν τοὺς ἀρχοντας τοῦ Μωραίας.

Τῷ Ϛθκς' γέγονε τὸ ἄγδοον θανατικόν.

Τῷ αὐτῷ ἔτει ἦλθαν καὶ οἱ Ἀναβαρεζοὶ (60) εἰς τὴν Ταβίαν.

Τῷ Ϛθκθ' ἡμέρᾳ δ' Δεκεμβρίου ις' ἐγένετο χειμῶν φοβερός, πλήθος βροχῆς, κρὶ συνοχὴ βροντῶν καὶ ἀστραπῶν ἐν τῷ Ἀναπλί, καὶ ἐχάλασε ὁ Νάρθηκας (61) τοῦ ἁγίου Ἀνδρέως, καὶ ἠνεψύθησαν αἱ πύλαι τῆς ἐκκλησίας, καὶ μνημεῖα ἠνεψύθησαν, καὶ ἡ κάμπανα ἔπεσεν, καὶ σημεῖα ἐγένοντο εἰς τοὺς τοίχους καὶ εἰς τὰς πύλας ὡς ἀπὸ ξίφους.

198 Τῷ Ϛθκθ' ἔτει νεμήσει ἰδ' Ἰανουαρίου κα' ἡμέρᾳ γ' Σιγουντονάνης (62) ἐπίσκοπος Λατίνων μετακόμισεν τὰ τίμια λείψανα τοῦ ὁσιωτάτου Πέτρου ἐπισκόπου Ναυπλίου καὶ Ἄργους ἀπὸ τοῦ Ἄργους εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Ναυπλίου. Φασὶ δὲ οἱ ἐκεῖσε εὐρεθέντες, ὅτι διὰ τὴν ἠνοιξὴν τῶν ἁγίων τάφου ἐκεῖνον ἐγένετο σεισμὸς ἐν τῷ τόπῳ, καὶ ἐξῆλθεν εὐωδία πλεῖστη, καὶ ἐπλήρωσε τὸν χώρον καὶ τὸν ἀέρα. Καὶ ὁ τάφος πεπληρωμένος φωτός. Καὶ τὰ τίμια λείψανα σεμνῶς κατακείμενα, ἀ καὶ λαθόμενοι τινε; τῶν πιστῶν ἐγένοντο πλεῖστα ἰάσεις.

Τῷ Ϛθλ' ἔτει τῇ δευτέρᾳ τῆς διακαινησίμου (63) γέγονεν ὁ μέγας σεισμός, καὶ εὐθὺς; ἤρξατο εἰς τὸν Μωριαίαν σποράδην λυμναίνεσθαι τὸ θανατικόν.

Τῷ Ϛθλα' Μαίω κβ' ἦλθεν Τούρκος ὁ Τουραχάνης (64) μετὰ φοσάτου εἰς τὸ Ἑξαμίλιον, καὶ ἐπῆρεν αὐτὸ, καὶ ἐχάλασεν το. Ἐἶτα ἦλθεν εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν, εἶτα εἰς τὸ Λέοντο;, εἶτα εἰς τὸ Γαρδικόν, εἶτα εἰς τὴν Ταβίαν. Καὶ ἐκεῖ ἐκοψαν τοὺς Ἀλθανίτας Ἰουνοῦ ε'.

A. M. A. C.

6925 1415 Dominus imperator Manuel Palæologus in Moream venit, et Hexamilium mense Maio refecit. Martii die 30 magno Sabbato Moreæ principes subegit.

6926 1418 Octava pestilentia.

Eccelem anno Anavarezi Tabiam venerunt.

6929 1420 Decembris 17, feria 4, immanis ac horrenda procella Nauplii orta est; vis imbrum tonitruui et fulgetris continuis immista sancti Andree Narthica dejecit. Templi valvæ et sepulcra aperta fuerunt; campana cecidit: in parietibus et portis vestigia gladio impactorum ictuum apparuerunt.

6929 1421 **199** Indictione 14 Januarii 21 feria 3, Siguntionis Latinorum episcopus, sanctissimi Petri Nauplii et Argorum episcopi, pretiosas reliquias ab urbe Argis Nauplium, quæ episcopalis sedes est, transtulit. Qui tum illic præsentés adfuerunt, asseruerunt terram, cum sanctum monumentum illud apertum fuit, motu concussam fuisse. Odor etiam suavis admodum dimanavit, locum illum et totum aerem complevit: et monumentum luminibus splendere visum est. Pretiosæ reliquie in honesto et venerando loco depositæ sunt; quarum particulas cum fideles aliquot accepissent, plurimi illis sanati sunt.

6930 1422 Feria 2 hebdomadis Diacnesimæ, id est, postridie Paschatis, magnus terræ motus contigit, statimque per Moream pestis grassari passim coepit.

6931 1423 Maii 22, Turachanes, Turcorum dux, cum exercitu ad Hexamilium processit, expugnatumque dejecit. Inde Lacedæmonem profectus est, deinceps Leontopolium, Gardicum et Taviam, ubi Junii die 5 Albanitarum copias cecidit.

Ismaelis Bulliardi notæ.

(59) *Μανουήλ ὁ βασιλεὺς*. Vide quæ notavimus ad Ducæ cap. 20.

(60) *Ἀναβαρεζοὶ*. Abarinos forte intelligit. Abarinus autem est Pylus antiqua Nestoris patria. Si quis vero Navarenos e castro Navarino, quod ad promontorium Zonchio vulgo appellatum situm est, intelligere voluerit, per me licet. Τάβια seu Avia a sinum Messeniacum, vulgo *golfo di Corone*.

(61) *Ὁ Νάρθηκας*. Joannes Meursius in Glossario aliquot auctorum locis ostendit, Narthica locum esse extra eccle iam, ubi stabant οἱ ἀκρωμένιοι, id est auscultantes, qui inter quatuor pœnitentium ordines numerabantur. Suidas, Πρόδρομος ὁ νάρθηξ. Ἐτύγχανε γάρ ἐν τῷ πρόδρομῳ τοῦ ἱεροῦ, in vestibulo templi. Phavorinus: Νάρθηξ σημαίνει δύο τὸν τῆς ἐκκλησίας νάρθηκα καὶ γίνεται παρὰ τὸ νέρθεν εἶναι τοῦ ναοῦ. Item: Νάρθηξ παρὰ τὸ γέρθεν, ἔγγυον κίτωθεν τοῦ ἁμβωνος κείσθαι. Nar-

thex duo significant, ecclesiæ Narthecem: et vox illa νέρθεν, quæ infra significat, eo quod infra templum, videlicet infra ambonem seu suggestum Narthex collocatus sit.

(62) *Σιγουντονάνης*. Forte secundus Nanus; gens Nanorum patricia apud Venetos omnibus nota.

(63) *Τῇ δευτέρᾳ τῆς διακαινησίμου*. Fuit hoc anno cyclus solis 3, littera D, lunæ 17, indict. 15, Ergo Pascha Aprilis 12, feria 2, Diacnesimæ hebdomadis Aprilis 13, postridie Paschatis.

(64) *Ὁ Τουραχάνης*. Idem Phranzes libro primo, capite 41. Γαρδικόν duplex in Peloponneso: unum ad septentrionem et ortum prope Pellenen: alterum ad occasum et meridiem ad fluvium Melana, non longe a Leontario vel Leontopoli; de hoc altero hic locus accipiendus est. Καρδικίαν Laonicam eam appellat libro nono.

Τῷ Ϛθλ᾽ ἐπῆραν οἱ Μουσουλμάνοι (65) τὴν Θεσσαλονίκην.

Τῷ Ϛθλθ᾽ ἔτει γέγονεν τὸ ἔνατον θανατικόν.

Τῷ Ϛθμζ᾽ ἔτει γέγονεν ἡ λεγομένη ἡ σύνοδος (66) ἡ ἐν Φλωρεντίᾳ.

Τῷ Ϛθνβ᾽ ἔτει νεμήσει ζ᾽ (67) Δεκεμβρίου κ᾽ ἦλθεν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως κύρις Κωνσταντίνος δεσπότης ὁ Παλαιολόγος, καὶ παρέλαθεν τὴν αὐθεντίαν τοῦ Μωραίως. Ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ κύρις Θεόδωρος ὁ Πορφυρογέννητος, ὁ δεσπότης Μωραίως, ἀπῆλθεν εἰς τὴν Κωνσταντίνου πόλιν, ἵνα γένηται βασιλεὺς. Καὶ ἀπέτυχεν τοῦ σκοποῦ· ἐβασίλευσε γὰρ κύρις Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ.

Τῷ Ϛθνβ᾽ ἔτει μηνὶ Μαρτίῳ ἔκτισε τὸ Ἑξαμίλιον (68) κύρις Κωνσταντίνος Παλαιολόγος ὁ δεσπότης Μωραίου· ἐπαρέλαθε δὲ ὁ αὐτὸς τὰς Θήβας τὰς ἑπταπύλας, καὶ ἐκούρσευσε μέχρι Λιδαβείας, καὶ Ζητουρίου, καὶ τοῦ τόπου τῶν Ἀγράφων (69).

Τῷ Ϛθνε᾽ νεμήσεως ι᾽ ἦλθεν εἰς τὴν Κόρινθον ὁ ἀγιώτατος μητροπολίτης κύρις Μαλαχίας μετὰ τὴν κοίμησιν τοῦ ἀγιωτάτου Μάρκου (70).

Τῷ Ϛθνε᾽ ἔτει τοῦ κόσμου τῆς δὲ θαλάσσης σαρκώσεως αὐμς᾽ Δεκεμβρίου γ᾽ ἡμέρᾳ Σαββάτῳ (71) ἦλθεν μετὰ φασάτου α,ε᾽ Τούρκος Ἀμηρᾶς Ἀχμάτης ὁ Ἀμωράτης εἰς τὸ Ἑξαμίλιον Κορινθίων. Καὶ τῇ ἄλλῃ ἐρχομένη παρὰ κ᾽ ἑσπέρα ἤρξατο τοῦ πολέμου· καὶ δι᾽ ὅλης τῆς νυκτὸς γενομένης ἰσχυρᾶς τῆς μάχης, τῷ πρωτῷ ἄφθη ὁ τεῖχος παρὰ τῶν ἐπιθούλων, καὶ ἐτρέψαν εἰς φυγὴν οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ ἐσέδησαν οἱ Τούρκοι, καὶ ἐδιώκοντάς τους, καὶ οὐδ᾽ ἔτι ἠμάλωσαν καὶ ἐπῆραν ἄπειρα πλῆθη, καὶ ἄρματα, καὶ ζῶα, καὶ χρήματα· εἶτα ἀπῆγαν εἰς τὰ βασιλικὰ, εἶτα εἰς τὴν Βοτζήτζαν, καὶ ἐνέπρησαν αὐτήν, καὶ ἠχμαλώτευσαν ὁμοίως. Καὶ εἰς τὴν Πάτραν, χωρὶς τὸν Κουλάν, ἔστι δὲ καὶ τὰ περὶ τούτων. Καὶ ἐγένετο ἡ αἰχμαλωσία πολλῆ σφοδρά, καὶ οὕτως ἐστράφηγεν.

Τῷ Ϛθνθ᾽ ἔτει ἐτελεύτησε (72) ὁ Ἀμηρᾶς ὁ Ἀμωράτης, καὶ ἔλαθεν τὴν ἀφεντίαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ Τζαλα-

A. M. A. C.

6938 1430 Musulmani Thessalonicam occupaverunt.

6939 1431 Nona pestilentia.

6947 1439 Synodus octava Florentiæ celebrata.

6952 1443 Indictione 7, Decembris 20, dominus Constantinus despota Palæologus Constantinopoli in Moream venit, cujus dominium adeptus est. Dominus vero frater ipsius Theodorus Porphyrogenitus Moreæ despota Constantinopolim, ut imperator renuntiaretur, profectus, voti compos factus non est: ipsius enim frater dominus Joannes regnavit.

6952 1444 Mense Martio dominus Constantinus Palæologus Moreæ despota Hexamilium refecit, Thebas heptapylas, id est, septem portas habentes, occupavit: Libadium, Zetunium, et Agraphorum agrum usque excurrit.

6955 1446 Indictione 10 sanctissimus metropolita dominus Malachias, post obitum sanctissimi Marci, Corinthum venit.

Decembris die 3 Sabbato, Turcus Amiras Ahmetes Ambrates ad Hexamilium Corinthium secum ducto sexaginta millium militum exercitu profectus est. Postridie sub vesperam oppugnare cœpit: cumque tota nocte non cessasset valide vehementerque pugnare, appetente die in murum subierunt obsessores. Tum Romæis in fugam effusis intraverunt Turci, et fugientium tergo instantes, alios occiderunt, alios, quorum ingens multitudo fuit, captivos ceperunt, currusque, animalia et omnia impedimenta. Inde Basilica abierunt, et deinceps Bozizam, quam in servitutem incolis abductis incenderunt. Patras etiam, agrosque circumjectos, et præter Culam, castra occuparunt, quamplurimos secum abducentes captivos reversi sunt.

6959 1451 Amiras Ambrates obiit, imperitque habenas suscepit filius ejus Celebis: qui imperator Ismaelis Bullialdi notæ.

(65) Ἐπῆραν οἱ Μουσουλμάνοι. Phranzes, libro secundo, capite nono; Ducas, capite vicesimo nono.

(66) Ἡ λεγομένη ἡ σύνοδος. Si Florentina synodus octava est œcumenica, ex antiquarum numero delenda crit, vel quæ sub Irene et ejus filio Constantino anno 787 Nicææ secunda habita est: vel Constantinopolitana celebrata anno 869 ad dirimendam controversiam Ignatii et Photii, imperantibus Basilio et Constantino, vel Florentina œcumenica nona appellanda, non octava.

(67) Νεμήσει ζ. Quia cœpit indicio imperatoria septima die Septembris præteriti 23. Dicit illa Palæologorum profectio adeundus Phranzes, libro secundo, cap. 18.

(68) Ἐκτίσσε τὸ Ἑξαμίλιον. Ducas, cap. 32. Thebe heptapyle sunt in Bœotia. Libadia, Achaia olim dicta.

(69) Ἀγράφων. Forte intelligit ἄκρον ἄθω, quæ ἀκράθων etiam dicitur. Videnda quæ supra cap. 24. notavimus de Erisso vel Jerisso urbe.

(70) De hoc Marco verba facit Phranzes, lib. II, cap. 18.

(71) Δεκεμβρίου γ᾽ ἡμέρας Σαββάτου. Phranz. lib. II, cap. 19, Novembris 27 Movatein ad Hexamilium accessisse dicit, Decembris 10 occupavisse. Ademundæ notæ nostræ ad Ducæ caput 52. Ahmetes Murates a nullo alio vocatur. Cuius locus in Laconica seu Spartana ditione, cujus Phranzes loco citato meminuit. Boziza est, quæ aliter Vostica appellatur. Achaia urbs Ægium olim appellata ad sinum Corinthiacum, nunc Golfo di Lepanto.

(72) Ἐτελεύτησε. Phranzes, lib. III, cap. 2, et cap. 17, ubi de anno, mense et die capti Constantino poles, 6991, Maii 22.

πῆς, καὶ παραλαθῶν τὴν ἀρχὴν ἔκτισεν τὸ Νεόκαστρον, καὶ ἤρξατο ζητεῖν τὴν Κωνσταντινου πόλιν. Δι-
λύσας δὲ τὴν εἰρήνην συνήθροισε πλῆθος ἀπειρον, καὶ στρατὸν συνάξας διὰ τὴν ξηρὰς καὶ θαλάσσης. Πύρ-
εκάθισε τὴν πόλιν ἐν συγκλεισιμῷ ἤρξατο πολεμεῖν αὐτήν. Μηχανήματα δὲ πολλὰ κατασκευάσας, καὶ
σύνταξιν συγκροτήσας πεζῶν καὶ ἰππέων, καὶ τὴν θάλασσαν τοῦ λιμένος πληρώσας πλοίων, συγκροτεῖ
πόλεμον ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. Καὶ παρέλαθεν αὐτὴν μηνὶ Μαίω κθ' ὥρα γ' τῷ ςθξα' ἔτει νεμῆ-
σιως α'.

Τῷ ςθξδ' ἔτει μὲν δ' μηνὶ Μαίω κθ' ἐφάνη ἀστήρ (73) ἐν τῷ οὐρανῷ ἀνατέλλων, ἐκβλύζων ὡσπερ κα-
πνὸν εἰς μῆκος ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας.

Τῷ ςθξδ' ἔτει νεμέσει δ' μηνὶ Ἰουλίῳ παρεδόθη εἰς τὰς χεῖρας τῶν Μουσουλμάνων ἡ πόλις τῶν
Ἀθηναίων.

Τῷ ςθξδ' ἔτει νεμέσει δ' ἐγένετο λεῖψις καὶ ὑστέρησις πάντων καρπῶν, καὶ ἥσθιον ὁ λαὸς ἐκ τοῦ
λιμοῦ βοτάνας, χλάρας, ῥίζας, γιγάρτας, ἀκρόδρουα. Ἦφερε δὲ τὸ πεντάλιτρον τὸ σίτος ὑπὲρ λ', καὶ
οὐχ εὐρίσκατο.

Τῷ ςθξς' μηνὶ Μαίω ἦλθεν ὁ Ἀμηνῶς ὁ Μεχμέτι Τζαλαπῆς μετὰ φοσάτου α, ξ' εἰς τὸν Μωραῖον,
καὶ παρέλαθεν τὴν Πάτριον τὴν Μουχλίαν (74), καὶ Αὐγούστου εἰς τὰς ς' παρέλαθεν τὴν Κόρινθον.

Τῷ ςθξη' ἔτει ἦλθεν ὁ αὐτὸς Ἀμηνῶς τὸ δευτέρον εἰς τὸν Μωραῖον, καὶ παρέλαθε τὸν Μεζηθρῶν,
καὶ ἐπήρε τὸν κύριον Δημήτριον (75) τὸν δεσπότην σὺν τῆς βασιλείας καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν
ἐπήρεν εἰς τὴν Σαράϊ μηνὶ Μαίω λ', νεμέσει ζ'.

Τῷ ςθξα' ἔτει μηνὶ Ἀπριλίῳ γ' (76) ἡμέρᾳ Κυριακῇ τῶν Βαίων ἐπαρέδωσαν οἱ Ἀργεῖοι τὴν χώραν
τοῦ Ἀργους εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων, καὶ τῇ κε' τοῦ Ἰουλίου μηνὸς, ἡμέρᾳ β' ἐξέφυκσαν αὐτοὺς οἱ
Τούρκοι ἀπὸ τὸ Ἄργος, καὶ ἐξώρισαν αὐτοὺς σὺν γυναίξιν καὶ τέκνοις εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν. Καὶ
τῇ πέμπτῃ τοῦ Αὐγούστου παρέλαθον οἱ Βενετικοὶ τὸ αὐτὸ Ἄργος.

Τῷ ςθξβ' ἔτει συνήθροισεν ἡ αὐθεντία τῶν Βενετικῶν στρατὸν διὰ ξηρὰς καὶ θαλάσσης, ἰππέων, καὶ
πεζῶν, καὶ πλοίων πλείων εἰς τὸ Ἀναύκλι, καὶ τῇ πρώτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου, ἀπῆλθεν εἰς τὸ Ἐξαμί-
λιον, καὶ ἤρξαντο κτιζεῖν καὶ τειχεῖν αὐτὸ ξηρέμβολον καὶ ἐπολέμιζον καὶ τὴν Κόρινθον. Καὶ γενομέ-
νη· ἐρίο; διὰ μέσων αὐτῶν διελύθη ἡ σύναξις (77).

A. M. A. C

rium adeptus Neocastrum extruxit; cœpitque Constantinopoleos subigendæ rationes
inire. Pace itaque violata, multitudinem infinitam contraxit: conscriptoque exercitu,
terra marique urbem per ambitum obsidione cinxit. Oppugnationem deinde multis
6961 1453 machinis admoitis cœpit. Acie itaque peditum ac equitum instructa, portuque navigiis
occupato, ab utraque parte expugnare aggreditur; tandemque Maii 29, hora 3, anno
6961, indict. 4, urbe potitur.

6964 1456 Indictione 4, Maii 29, cometa in cœlo apparuit, qui per multos dies velut fumum
protensum emittebat.

Mense Junio Athenæ in Turcorum potestatem devenerunt.

Frugum omnium penuria laboratum: plebs urgente fame herbam, gramen, radices,
acinos glandesque vescabatur. Panis qui vix reperiebatur, libræ quinque pluris nummis
triginta venierunt.

6966 1458 200 Mense Maio Amiras Mehemetes Celebi cum exercitu sexaginta millium millium
Moream ingressus Patras et Muchlin cepit. Augusti deinde 6 die Corinthum occupavit.

6968 1460 Amiras ipse in Moream iterum movit, Mesithram cepit; dominumque Demetrium
despotam cum regina ejus uxore et filia captum Maii die 30, indictione 7, Constanti-
nopolim in Saraium transtulit.

6971 1463 Aprilis mensis die 3, Dominica Palmarum, Argivi regionem suam Turcis dederunt,
et Julii die 25, feria 2, Turci eos cum uxoribus et liberis Argis Constantinopolim
transportarunt, habitationemque cis assignarunt. Augusti die 5 Veneti Argos ceperunt.

6972 1464 Veneta respublica terra marique exercitum peditum equitumque navesque plurimas
Nauplii contraxit, dieque Septembris 1 ad Hexamilium exercitus accessit, quod in par-
tibus mediterraneis ædificari cœptum. Corinthus deinde oppugnata est: orta que in
exercitu discordia ac dissensione ab incepto cessatum.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(73) Ἐφάνη ἀστήρ. Historia Musulmanica visum
narrat cometam cum duabus caudis, binos visos
interpretantur, anno Hegiræ 860, qui cœpit anno
1455, Decembris 11, feria 5.

(74) Τὸ Μούχλι. Phranzes Mochlion appellat,
lib. iii, cap. 22. Tegea olim appellata Arcadiæ
urbs. Maii 5 Mehemetem in Peloponnesum venisse,
et Augusti 6 Corinthum recepisse adnotat Phran-
zes.

(75) Τὸν κύριον Δημήτριον. Phranzes libro
tertio, capite 24. Mesithra est Lacedæmon.

(76) Ἀπριλίῳ γ'. Anno illo cyclus lunæ fuit 1,
solis 16, littera B, ergo Pascha Aprilis 10, et Κυρια-
κή τῶν Βαίων Aprilis 3, ut hic adnotatur.

(77) Phranzes libro tertio, capite 27. Venetos
hoc anno Monembasiam, Laconicæ urbem, olim
Epidaurum, nunc Malvasia, occupasse tradit, in-
sulaque Lemnum.

Τῷ ςθ' εἶτε μηνὶ Μαρτίῳ ἦλθεν ὁ Ἀμπάρ-Μπεκὺς μετὰ πλείστου λαοῦ καὶ τεχνιτῶν, καὶ ἔκτισεν τὸν πύργον τοῦ Ἄργους, καὶ ἔλαβεν φύλαξιν, καὶ ἐκράτησεν αὐτό.

Τῷ ςθ' εἶτε νεμέσεως ἡ' ἦλθεν ὁ Ἀμηράς σὺν στρατοῦ πλείστου ἰππέων καὶ πεζῶν, καὶ πλοίων διὰ θαλάσσης τριακοσίων ε' μικρῶν, καὶ μεγάλων εἰς τὴν Εὐριπὸν (78). Καὶ ἐπολέμιζεν αὐτὴν ἡμέρας καὶ νύκτας μετὰ μηχανημάτων πολλῶν ἀπὸ Ἰουλίου ιβ' ἕως Ἰουλίου ιβ'. Καὶ τῇ ιβ' Ἰουλίου ἡμέρᾳ πέμπτη παρέλαβεν αὐτὴν ὁ αὐτὸς Ἀμηράς ὁ Μεσμέτης Τζαλαπῆς μετὰ αἱματοχυσίας πολλῆς καὶ μάχης ἰσχυρᾶς. Ἀπέθανεν δὲ πλῆθος ἀπειρον ἀμφοτέρωθεν. Καὶ οὕτως ἐπαρέλαβεν καὶ τὴν καθόλου νῆσον.

Εἰς τὰ αὐοζ' Ἰουλίου ιζ' ἐποίησεν ἡ πανωψηλοτάτη ἡμῶν αὐθεντία τῶν Βενετιῶν ἀγάπην μετὰ τὸν Τοῦρκον (79).

Εἰς τὰ αὐιβ' ἐποίησεν μάχην ἡ αὐθεντία ἡμῶν μετὰ τὸν Τοῦρκον, καὶ τῷ αὐτῷ εἶτε ἐπῆρεν ὁ Τοῦρκος τὸν Ναύπακτον (80).

Εἰς τὰ αφ' ἔτη ἐπῆρεν τὴν Μοθωκορώνην (81).

Εἰς τὰ αφγ' ἐποίησεν τὴν ἀγάπην μετὰ τὸν Τοῦρκον (82).

Τῷ ζκ' εἶτε ἀπέθανεν ὁ Ἀμηράς ὁ Παγιαζήτης (83), καὶ παρέλαβεν τὴν ἀρχιερίαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ τοῦ Παγιαζήτη.

Καὶ τῷ αὐτῷ εἶτε ἦλθεν εἰς πόλεμον μετὰ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν Ἀχμάτη καὶ ἐπίσασεν αὐτὸν μετὰ δόλου ὑπὸ τῶν αὐτοῦ μεγιστάνων παραδοθεὶς, τὸν ὅποιον ἐπνιξεν μετὰ τὴν χόρδαν τοῦ τοξοῦ.

Τῷ ζκα' εἶτε ἐπίσασεν τὰ δύο παιδιὰ τοῦ Ἀχμάτου, καὶ ἐκοψαν αὐτά. Καὶ τῷ αὐτῷ εἶτε ἐπίσασεν τὸν ἑτερον ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν Κουρκούτι καὶ ἐθανάτωσεν αὐτόν.

Τῷ ζκβ' εἶτε Ἀπριλλίου ις' ἐγένετο μέγας σεισμός εἰς τὴν Ζάκυνθον, ὥστε ἐχάλασαν πλείστα ὀστέια ἀπὸ τοῦ κάστρου τὸ ἄνω, καὶ μερικτὸν ἀπὸ τοῦ κάτω, καὶ ἐπλάκωσαν πλείστον λαόν.

Τῷ ζκβ' ἐσύναξεν ὁ Σαλήμης πλείστον φουδάτον ἰππέων καὶ πεζῶν πλείστον ὑπὲρ τὰς σ' χιλιάδας, καὶ ὑπῆγεν εἰς τὴν Περσίαν εἰς τὸν Σοφί (84). Καὶ εἰς τὰς κθ' τοῦ Αὐγούστου μηνὸς ὤρα δευτέρα τῆς νυκτὸς ἔδοσαν πόλεμον εἰς τὸν τόπον τοῦ Σοφί, καὶ ἐτζάκησεν αὐτὸν ὁ Σοφί, καὶ ἐκοψεν ἀπὸ τοῦ φουδάτου

A. M. A. C.

- 6975 1467 Mense Martio Argos accessit Abar-begus, multosque operarios ac artifices secum adduxit : Argis turrim exstruxit, impositoque praesidio eam firmavit.
- 6978 1470 Indictione 8, in Euripum, secum ducto ingenti exercitu pedestrium ac equestrium copiarum, classeque trecentarum majorum minorumque navium, Amiras movit. Multisque admotis machinis noctu atque interdiu, a Junii die 12 oppugnavit. Julii tandem die 12, feria 5, vi valida ac vehementi expugnatam, edita magna strage cepit. Ingens caesorum numerus ab utraque parte fuit, hocque pacto totam insulam (Euboeam) subegit.
- 6985 1477 Junii die 17 cum Turco excelsissima respublica nostra Veneta pacem composuit.
- 7007 1499 Respublica nostra (Veneta) cum Turcis, qui eodem anno Naupactum occuparunt, bellum gessit.
- 7068 1500 Turci Mothocoronem occuparunt.
- 7011 1503 Veneti cum Turcopacem inierunt.
- 7020 1512 Amiras Bajazites obiit, imperium regendum filius ipsius ac successor (Selimes 1) suscepit. Eodemque anno cum fratre suo Ahmete bellum gessit, doloque oppressum et a magnatibus proditum arcus chorda strangulari jussit.
- 7021 1513 Ahmetis liberos binos oppressit et interfecit, eodemque fratrem suum alterum Corcutem morte affecit.
- 7022 1514 Aprilis die 16 Zacynthus insula ingenti terrae motu quassata est, ita ut domus plurimae corruerint in superiori castro, et inferioris pars collapsa sit; istaque ruina multi homines obruti perierunt.
- Ingentem exercitum conscripsit Selimes, copiis equestribus ac pedestribus ducentis millibus militum collectis. In Persiam contra Sophinum movit. Augusti mensis 29, hora noctis secunda, castra Sophini adortus est. Repulit eum Sophinus, caedemque ac stragem, occisis supra centum mille Turcis, edidit. Selimes clade affectus revertitur. Tauri-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(78) Euboeam sen Euripum, Turcis Egribus, hoc anno Mehemetem subegisse tradit Phranzes, lib. III, cap. 30. Idem *Annales Turcici*.

(79) Doglionus, lib. VII *Histor. Venetæ*, idem testatur.

(80) *Annales Turcici*, et Doglionus lib. X.

(81) *Μοθωκορώνη*. Μεθώνη et Κορώνη duæ sunt in Peloponnæso urbes; hodie *Modon* et *Coron* appellantur. Doglionus lib. X, atque etiam *Annales Turcici*.

(82) Doglionus, *ibid.*

(83) Ὁ Ἀμηράς Παγιαζήτης. *Annales Turcici* referunt ad annum Hegiræ 918, mensemque Sepher. Cœpit annus ille Martii 20, anno 1512, fer. 6. Neumentia Sepher incidit in Aprilis diem 18.

(84) Hanc expeditionem adversus Ismaelem Sophinum resque gestas referunt *Historiæ Turcorum* ad annum 921, qui cœpit Februarii decimo quinto, feria quinta, anno 1513. Cladem accepisse Selime tantum abest, ut tradant, potius vero Persas profligatos fuisse, et Tebrisium a Persis desertum Turcos occupasse.

τοῦ Σαλήμη περισσότερο ὑπὲρ χιλιάδας ρ', καὶ ἐγύρισεν ὁ Σαλήμης τζακισμένος· καὶ πάλιν ἔλαθεν ὁ Σοφὸς τὸ Ταμπρίζιν, καὶ τὸ Σκαμνὶν αὐτῶν, καὶ τὸν τόπον ὅσον τοῦ ἐπῆρεν ὁ Σαλήμης.

Τῷ ζκ' ἐπῆρεν ὁ σουλτάν Σαλήμης τὸ Κάιρος (85), καὶ τὴν ἀφεντιαν τοῦ σουλτάνου ὄλην, καὶ ἐπίασεν τὴν σουλτάνον, καὶ ἐθανάτωσέ τον πικρῶ θανάτῳ, ὃς ὀνομάζετο σουλτάν Μπαράκ. Ἐρμηνεύεται δὲ τῇ Ἑλλήνων γλώττει βασιλεὺς εὐλογημένος.

Τῷ ζκβ' ἔπει Σεπτεμβρίῳ κς' βασιλεύσας ἔτη θ' ἀπέθανεν ὁ ἀσέθης Ἄμνηρς, σουλτάν Σαλήμης (86), ἀνὴρ ἀνδρείος, σώφρων, καὶ δίκαιος κριτής. Ἠγάπα τοὺς Χριστιανούς· πλεῖστα, καὶ μάλιστα τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. Τῷ αὐτοῦ καιρῷ ἀνηγέρθησαν πολλαὶ ἐκκλησίαι τῶν Χριστιανῶν· ἔδοσεν ἀπλήν ἐξουσίαν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ ἀπλῶς αἱ παλαιαὶ ἐκκλησίαι ἵνα ἀνεγείρωται. Οὗτος εἶπεν, Πάντες οἱ οἴκοι τοῦ Θεοῦ νὰ καλλωπίζωνται, καὶ σὺν ταῖς παλαιαῖς ἐκκλησίαις, ἐγειναι καὶ πλεῖσται νέαι ἐκ θεμελίων.

Γῷ αὐτῷ ἔπει ἔλαθεν τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ Σουλταϊμάν ἐτῶν ὦν κγ', καὶ ἐκάθισεν εἰς τὸν θρόνον τῆς βασιλείας τῷ αὐτῷ Σεπτεμβρίῳ μηνὶ εἰς τὰς κς' ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει.

Τῷ ζκδ' ἔπει Ἰουλίῳ μηνὶ ἐποίησεν ὁ σουλτάν Σουλταϊμάνης φουσάτον ἱππέων καὶ πεζῶν χιλιάδας ρ', ὅστις ἐπῆγεν εἰς τὴν Οὐγγρίαν, καὶ ἐπολέμιζεν τὸ Ἀμπελογράδι (87), καὶ εἰς τὰς β' τοῦ Αὐγούστου παράλαβεν αὐτὸ, καὶ πάλιν ὑπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀδριανουπόλιν.

Εἰς τὰ δεκβ' Ἰουλίῳ... ἐποίησεν ὁ σουλτάνης Σουλταϊμάνης φουσάτον διὰ ξηρᾶς χιλιάδας σ', καὶ στόλον διακοσίους ἐβδομήκοντα ἄρμενα κάτερρα, καράδας καὶ φούστες, καὶ ὑπῆγεν εἰς τὴν Ρόδον, καὶ ἐπολέμησεν αὐτὴν διὰ πλείστων ἐλεπόλεων ἀπὸ τὸν Ἰούνιον μῆνα ἕως τοῦ Δεκεμβρίου. Καὶ τῇ κε' τοῦ αὐτοῦ ἐπαρεδόθη ἡ αὐτὴ ἀόλια εἰς χεῖρας αὐτοῦ (88). Ἔδοσε δὲ ἀδειαν, καὶ ἐξέβη ὅστις ἠθέλειν.

Πρὶν βασιλεῦσται οὗτος ὁ Σουλταϊμάνης, ἐπορεύθη τις Ἑβραῖος μάχος πρὸς αὐτὸν, καὶ εἶπεν αὐτῷ·

A. M. A. C.

sium seu Tabrisium regiam Persarum sedem Sophinus deinde recepit, omniaque oppida quae Selimes occupaverat.

7025 1517 Sultanus Selimes Cairum cepit, totamque sultani Aegypti domitam ditionem subegit. Sultanum victum captumque acerba morte affecit. Sultanus Barac, id est, rex benedictus ille appellabatur.

7029 1520 Septembris die 26, postquam annos 9 regnasset implus Amiras, sultanus Selimes obiit: vir generosus, temperans et iudex aequus. Christianos valde, praecipue vero Christi Ecclesiam dilexit. Imperante ipso multa Christianorum templa condita sunt. Integram libertatem antiqua templa diruta reficiendi concessit, dixitque ut omnes Deo consecratae aedes ornarentur; praeter antiquas igitur novae multae a fundamentis constructae sunt.

201—203 Eodem anno filius ipsius Suleimanes annum agens 23 in imperii solium collocatus est Adrianopoli, Septembris die 26.

7029 1521 Mense Junio sultanus Suleimanes, cum exercitu centum millium militum, tam peditem quam equitum, in Hungariam movit. Obsessamque Belogradum oppugnavit, et die Augusti 2 eam cepit; unde Adrianopolim reversus est.

7030 1522 Mense Junio conscripto ducentorum millium militum exercitu, classeeque ducentorum septuaginta velorum, cum triremium tum navium et dromonum apparatus, sultanus Suleimanes in Rhodum insulam trajecit, urbemque multis admotis machinis a mense Junio ad Decembrem usque oppugnavit, tandemque hujus mensis die 25 ei urbs misera dedita est. Libertatem abeundi omnibus, quicumque discedere vellent, fecit.

Priusquam hic Suleimanes imperium adeptus fuisset, ipsum adiit quidam Hebraeus magus, sicque allocutus est: Audi, mi sultane, et pro certo habe te regnaturum esse. Talia verba sultanus Suleimanes excepit interrogando, post quantum tempus id futurum erat? Respondit Hebraeus: Tribus litterarum elementis id mihi cogitum; verum, per illa num anni, [menses vel alia temporis intervalla intelligenda sint, nescio. His et aliis, quae ex

Ismaelis Bullialdi notae.

(85) Sultanus Selimes, juxta *Annales Turcicos*, Aegypto potitus est anno Hegirae 923, cujus anni mense Rabiul-evel seu prioris, die decima septima sultanus Aegypti Tommambais, vel Tonum-bei Al-cairi media urbe suspendio necatus fuit. Coepit annus Hegirae 923 anno 1517, Januarii vicesimo quarto, feria septima. Neomenia Rabiul-evel coincidit cum Martii 24; ergo 17 erit Aprilis 9 feria quinta.

(86) Anno 926 Scheval mensis die 7, Selimem mortuum perhibent *Annales Turcorum*; coepit annus 926 Decembris 23, feria 6. Ergo Neomenia Scheval cadit in S. ptembris 14 diem. Ergo dies 26 Septembris fuit Scheval 13, non septimus. De 17

ejusdem, qui fuit Septemb. ultima, Suleimanes thronum regium conscendit.

(87) Expugnata Albam Graecam dicunt *Annales Turcici* anno 927, Ramadzani 25. Coepit annus 927, anno 1520, Decembris 11, fer. 3. Neomenia Ramadzan fuit 1521, Augusti 4; ergo Ramadzan 25 fuit Augusti 28, non 29, ut Calvisius habet. Chronicum itaque perperam diem consignavit.

(88) Capta fuit Rhodus juxta *Annales Turcicos* anno 929, mensis Sepher 3. Coepit annus 929 anno Christi 1522, Novemb. 20, fer. 5. Decembris 22 fuit Sepher mensis 3. Differt biduo Chronicum ab Annalibus.

Γίνωσκε, σουλτάνε μου, ὅτι μέλλεις βασιλευσαι. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ σουλτάν Σουλταϊμάν εἶπεν αὐτῷ, Ἐν πόσῳ καιρῷ; Ὁ δὲ Ἑβραῖος εἶπε, Τρία στοιχεῖα γραμμάτων με διδάσκουν· οὐκ οἶδα εἰ χρόνοι εἰσὶ ἢ μῆνες ἢ καὶ τὰ ἄλλα. Καὶ ταῦτα εἰπὼν, καὶ ἄλλα ὅσα ἦσαν χρεῖα, εἶπε ὁ σουλτάν Σουλταϊμάνης, ὅτι ἔάν βασιλευσῶ, δώσω σοι λοφᾶν ὅσον θέλῃς. Καὶ ἐποίησεν αὐτῷ ἔγγραφον ὁμολογίαν· καὶ κατὰ τὸν λόγον τοῦ Ἑβραίου ἐβασίλευσεν, καὶ τῶν στοιχείων ἀριθμουμένων εὗρεθῆ ἀληθῶς ὁ Ἑβραῖος. Ἦλθεν δὲ ὁ Ἑβραῖος, καὶ αἰτήσας τὸν λοφᾶν κατὰ τὸ ἰδιόγραφον τοῦ ἀφεντῆς, καὶ λαβὼν αὐτὸ, καὶ ἄλλας πλείστας τιμὰς. Ἠρώτησεν δὲ αὐτὸν περὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ τί μέλλει γενέσθαι. Ὁ δὲ Ἑβραῖος ἢ κάκιον φερόμενος, ἢ καὶ ἀληθῶς ὡς ἐδιδάσκετο ὑπὸ τὰς μαντείας αὐτοῦ, εἶπε, ὅτι οἱ Χριστιανοί, ὅπου εἶναι εἰς τὴν πόλιν μέλλει νοῦν ποιήσουν στάσιν, καὶ βασιλέα ὅστις ἔνε τὴν σήμερον εἰς τὴν πόλιν· καὶ αὐτοὶ σὺν αὐτῷ νὰ στασιάσουν κατὰ τοῦ σου κράτους καὶ διὰ τοῦτο πρότερον ἡ βασιλεία σου νὰ τοὺς κόψῃς, ἵνα μὴ τελέσουν τὰ ἔργον. Ὁ δὲ συμβούλιον ἐποίησε μετὰ τῶν πρωτοσυμβούλων αὐτοῦ, ἵνα κόψῃ τοὺς Χριστιανούς. Καὶ τις ἐκ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ ὀνόματι Πυρὶ Μπασσιᾶς ἀπέκοψεν αὐτὸν τῆς αὐτῆς ἀθέσμου καὶ ἀδικου ὁρμῆς. εἰπὼν αὐτῷ· Ἐ σουλτάνε μου, τὰ τοιαῦτα μεγάλα πράγματα ἀπὸ Θεοῦ εἰσιν· καὶ εἰ μὲν εἰσιν ἀπὸ Θεοῦ, οὐ δυνάμεθα ἐναντιωθῆναι, ἵνα μὴ εὐρεθῶμεν καὶ θεομάχι· εἰ δὲ εἰσιν ἐξ ἀνθρώπων, ἀφεῖς ἡμᾶς τοὺς δούλους σου, ἵνα ποιήσωμεν τὴν ἐκδίκησιν. »

Τούτῳ τῷ ἔτει εἰδείξεν ὁ Θεὸς σημεῖον τοιόνδε ἐν τῇ Κωνσταντινου πόλει τῇ μεγάλῃ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα· Τὸ μεσονύκτιον ἠγέρθησαν οἱ Τερβησίτες, καὶ ὑπῆγαν εἰς τὴν ἄγίαν Σοφίαν, νὰ σαλαβατίσουν κατὰ τὸ αὐτῶν ἔθος. Καὶ ἐλθόντες· εἰς τὰ προαύτια τοῦ ναοῦ ἤκουσαν ψαλμωδίας, καὶ εἶδον καὶ φῶς· μέγα ἐν τῷ ναῷ, καὶ πλησιάσαντες εὗρον τὰς πύλας ἀνεψγμέναις, καὶ φωνὰς ψαλμωδίας, τὸ Χριστὸς ἀνέστη. Καὶ ἀκούσας σπουδαίως ἔδοσαν γνωστὸν τοῦ ἀφεντῆς. Ὅστις ἦλθεν σωματικῶς, καὶ ἀκουσεν, καὶ εἶδεν ἐν ὀφθαλμοῖς, κελύσας ἵνα ἀναθοῦν εἰς τὰ ἀνηχούμενα. Νὰ σκοπεύσουν μήποτε ἔστιν ἐξ ἀνθρώπων, ἢ τοιαῦτα ἐνέργει. Καὶ εὐθὺς ἐξέλιοντο καὶ τὸ φῶς καὶ ἡ ψαλμωδία. Καὶ πάλιν ὤρμησεν, ἵνα κόψῃ τοὺς Χριστιανούς· εἰ μὴ πάλιν ὁ αὐτῆς Πυρὶ πασσιᾶς ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὴν ὁρμῆν.

Εἰς τὰ ἀφκᾶ Ἰουλίῳ ἐπῆρην ὁ Σπανίος (89) τὴν Γένουσαν ἀπὸ σπαθίου, καὶ ἐκοψεν ἐν αὐτῇ ψυχὰς λεῖ χιλιάδας.

Εἰς τὰ ἀφκᾶ ἀπεστάλη ὁ Αἰχράτη Μπασσιᾶς ὑπὸ τοῦ Ἀμηροῦ σουλτάνου Σουλταϊμάνης εἰς τὸ Κάερο· ἵνα ὀρίξῃ αὐτό. Ὅστις διὰ φθόνον διότι ἠγάπα ὁ ὀθηθεὶς Ἀμηρᾶς τὸν Πραι-Μπασσιαν, ἀνυποστάσσει, καὶ

A. M. A. C.

7930 1522 re erant, dictis, sultanus Suleimanes hæc ei dixit : « Si imperium adeptus fuero, mercedem, quantam volueris, solvam, » scripserat de ipsi præstenda mercede cavit. Fasces itaque imperii secundum Hebræi vaticinium suscepit, quod numero litterarum inito, verum fuisse patuit. Mercedem itaque ex instrumento scripto a principe Hebræus repetiit : eam accepit, multisque honoribus affectus est. Interrogavit porro sultanus Hebræum, quinam casus, dum ipse regnaret, futuri erant. Tum Hebræus aut animo malo pulsus, vel, quod verius, arte sua divinatrice edoctus respondit, Christianos, quandiu in urbe fuerint, in eo laboraturos ut seditionem excitent, imperatoremque constituent quemlibet, quo duce adversus potentiam tuam rebellent : propterea tales, o sultane, rescindere et avellere debes, priusquam in hoc scelus prorumpant. Ipse ergo cum suis protosymbulis seu veziris de Christianis perdendis deliberat. Unus ipsorum, Pyri Bassa vocatus, a tam iniquo ac nefario impetu et proposito retraxit, eumque sic affatus est : « Mi sultane, tam magnæ ac arduæ res non nisi a Deo perfici possunt. Si namque isti a Deo sunt, non possumus adversari, quin et adversus Deum pugnareprehendamus. Quod si ab hominibus fuerint, sine nos servos tuos vindictam de iis sumere. »

Hoc eodem anno tale signum Constantinopoli magna Paschatis Dominica Deus ostendit. Cum Dervisii media nocte, ut ipsis mos est, surrexissent, et ad S. Sophiæ templum venissent, juxta ritus suos orgia celebraturi; vestibulum ingressi psalmodiam audierunt, lumenque magnum in templo viderunt : propius deinde accedentes patentem portas conspexere, audieruntque voces canentium hymnum, *Christus resurrexit*. Quod ad sultanum accurate retulerunt, ipseque accessit, audivit et vidit oculis suis, jussitque ut attendere ad resonantes istos cantus, perpenderentque, num ab humana voce ederentur. Statim simul cum psalmodia lumen defecit. Iterumque sultanus de Christianis interficiendis vehementius agit, a quo violento consilio Pyri Bassa eum retraxit.

Mense Julio Genuam vi occupavit Hispaniæ rex, hominumque triginta quinque millia occisa sunt.

Ahmetes Bassa Cairum in Ægypto, ut provinciam regeret, a sultano Suleimane missus est. Invidiæ vero stimulis in Abrahamum Bassam percitus, quod apud sultanum gratia præ cæteris valeret, a Suleimane deficit, et contra eum rebellat : omnesque, qui in fide et obsequio erga Ameram prædictum stare voluerunt, de medio tollit. Provinciales Achmetem

Ismaelis Bullialdi notæ.

(89) Ο Σπανίας. Duce Prospero Columna capta fuit Genua ac direpta

ἔγινεν ἀντάρτης (90). Καὶ ἔκαψεν ὄλους ὄσους εὗρεν ὅπου ἤθελαν νὰ εἶναι εἰς τὴν δουλοσύνην τοῦ ῥηθέντος Ἀμηρός· οἱ δὲ οἰκεῖοι τοῦ αὐτοῦ τόπου ὤψωσαν τὸν ῥηθέντα Μπάσιαν καὶ ἐποίησαν αὐτὸν σουλτάνον, οὗ ὁ ἀδελφὸς ἦν Φλαμβουριάρις (91) εἰς τὸν Μιωραῖον, καὶ ἔστειλεν ὁ ῥηθεὶς Ἀμηρᾶς, καὶ ἀπεκεφάλισαν αὐτὸν ἐν τῇ Μεθώνῃ· τὴν ὁποῖαν κεφαλὴν ἔκδειραν, καὶ ἐπῆραν αὐτὴν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ὁ δὲ ῥηθεὶς Ἀχμάτης, ὁ νεωστὶ σουλτάνος ἐσύναξεν ὄλους τοὺς Ἑβραίους τοὺς ὕπ' αὐτὸν, καὶ ἔκοψέ τους, καὶ τὸν βίον αὐτῶν ἐδήμωσεν, ὃς ἐσύναξεν ἐξ αὐτῶν βίον πλῆθος ἀπειρον.

Τῷ αὐτῷ ἔτει διὰ συνεργοῦ τοῦ ῥηθέντος μεγάλου ἀφεντὸς τοῦ Σουλαιμάνη ἐσχότωσαν μίσα εἰς τὸ λουτρὸν τὸν ῥηθέντα Ἀχμάτ Μπασία, καὶ πάλιν ὁ τόπος ὄλος τῆς Συρίας ἐγύρισεν εἰς τὴν δουλοσύνην τοῦ μεγάλου ἀφεντὸς.

Τῷ αὐτῷ ἔτει ὁ ῥηθεὶς Ἀμηρᾶς ἐξέβαλε πολλὰς φαμίλιας ἀπὸ τὰ κάστρη τῆς Ῥωμανίας, καὶ ὤπηγέ τας εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ Τούρκους.

Τῷ αὐτῷ ἔτει καὶ τὸ παρελθὸν ἐγίνετο λοιμικὴ νόσος παγκόσμιος, κυρίως δὲ εἰς τὴν Κρήτην· εἰς τὴν Ῥόδον, εἰς τοὺς Κορφοὺς, εἰς τὴν Ζάκυνθον, εἰς τὴν Ἄρταν, εἰς τὰ Ἰωάννινα ἐγένετο Περλιαν, καὶ εἰς τὸν Μιωραῖον σποράδην, καὶ εἰς τὴν Ἀθήναν.

Τῷ αὐτῷ ἔτει Αὐγούστου εἰς τὰς ἡ' ἐπέρασεν ὁ Κούρτουγλης μετὰ κατέργων καὶ φούστων, καὶ ὤπηγε τὸ μέρος τῆς Πουλίας, καὶ ἐπῆρεν ἓνα κάστελλον.

A. M. A. C.

6950 1522 illum Bassam sultanum proclamarunt : hujus frater in Morea Flaburiaris, id est Sangiacus, erat : quem Methonæ per satellites illic missos Amiras capite truncari fecit ; abscisso capiti pellem detraxerunt, et Constantinopolim asportarunt.

7651 1523 **204** Ahmetes vero nuper Cauri sultanus renuntiat, cunctos suæ ditionis Hebræos simul contractos interficit. eorumque bona publicat, unde magnam pecuniarum vim corrasiat.

Eodem anno, magno sultano Suleimane auctore, Achmetes Bassa in balneis oppressus necatur : rursusque Univerſa Syria sultani imperio subjicitur.

Eodem anno prædictus Amiras ex Romanicæ, id est Thraciæ, oppidis familias multas in Ægyptum et inter Turcos migrare fecit.

Eodem anno, etiamque superiori contagiosus morbus per universum orbem sæviit, præcipue vero per totam insulam Cretam grassatus est, Rhodum, Corfunium, Zacynthum, Artam, Joannina, Peria : Moream passim Athenasque invasit.

Eodem anno, Augusti die 8, in Apuliam trirēibus dromonibusque Curtugles trajecit, istiusque provinciæ partem populatus est, et castrum unum occupavit.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(90) De Ahmetis Bassæ rebellionē nullum verbum facit Leunclavius. Jacobus Bosius part. III, *Hist. militiæ et religionis Hierosolymitanæ* lib. II, de Mustapha Bassa Soleimanis, sororio in Ægyptum misso, et ab Arabibus Syrisque Alcairum, post cæsum ejus exercitum, compulso ac obsesso, historiam breviter descripsit. Ut illum liberaret rebellesque in ordinem cogeret missus est cum ingenti exercitu Ahmetes Bassa, qui Mustapham illico liberavit, ad adventus sui famam pavore per-

culsis rebellibus. Ahmetes vero ab Ægyptiis sultanus paulo post salutatur : quem ut reprimeret Soleimanes Abrahamum Bassam cum valido exercitu adversus Ahmetem mittit. Territi, qui ad Ahmetem defecerant, ut in gratiam cum Soleimane redire possent, errorisque veniam obtinere, illum in balneose religionis causa lavantem obruncant.

(91) *Φλαμπουριάρις*. Flammularius seu vexillifer, quem Turci Sangiakum appellant.

INDICES.

Revocatur Lector ad numeros grandiores textui Latino insertos.

INDEX GRÆCITATIS

AD

CODINI LIBRUM DE OFFICIIS ECCLESIAE ET AULÆ CPOLITANÆ.

(Codini liber de Officiis in hac nova editione incipit a col. 25; desinit 428; inde exorditur opus de Originibus CP. cui peculiaris index tribuitur.)

- Ἀβεστιάριος 246.
ἀγάπην διαιωνίζουσαν ποιεῖν 75.
ἀγγούριον 268.
ἀγγουριωτὴν 38.
ἄγια 94.
ἀγίασμα 96, ἀγίασματος μεταλαμ-
δάνειν 79.
ἀγιασμὸς μέγας 306.
ἄγιος 91.
ἀγιοσύνη 120.
ἀγρουπνία 72, 320.
ἄδειαν ἔχω 29, 30.
ἀδουμιάζειν 85.
ἀδουμιαστής 85, 198.
ἀδουμίον 198.
ἀένναος ποταμὸς 255.
ἀετόπουλα 14, 228.
ἄηρ 15, 221.
αἷμα καὶ ὕδωρ ζωοπαρόχου πλε-
ρᾶς πεπληρωμένα θερμότητος
163.
αἰμαχθῆναι εἰ συμβῆ κυνηγετοῦν-
τα βασιλέα 39.
Ἀκαθίστου Θεομήτορος ἀγρουπνία
καὶ ὕμνος 321, 324.
ἀκούδιτα δέκα ἑννέα 301.
ἀκούμωθ 301.
ἀκριβοῦν 75.
ἀκρόπολις 108.
ἀκρωτηριασμός 87, 354.
ἀκωλύτως 8.
ἀλείπτῃ; ὁ τῆς Κρήτης Ἀνδρέα;
320.
ἀληθεύω 30.
ἀλλαγὰι, ἀλλάγματα 67, 68, 313.
ἀλλάγιον 200.
ἀλλαξιμάριον 31, 254.
ἀλλάσσειν 67, 135, 313.
ἀλογον, ἀλόγιον 25, 37, 200,
245.
ἄμων 89, 357.
ἀμετακίνητος, στάσις τῶν διακόνων
164.
ἀμηράλιος, ἀμηρᾶς, ἀμηραῖος 243,
244.
ἀμπουλλα 149, 275.
ἀνά 99, 101.
ἀναβάθρα 78, 89, 91, 93.
ἀναβατὸς θρόνος 21, 239.
ἀνοσιβάζω 7, 8, 11, 21.
ἀναγορεύσθαι 7.
ἀναγορευόμενος βασιλεὺς 88.
ἀνατιο; ὅς ποι.
ἀνάχαρα 51, 254. ἀνακαριστά 31,
49.
ἀνακτιζέσθαι 41.
ἀναλόγιον 44.
ἀναλογεῖον 274.
ἀναλώματα βασιλικά 98.
ἀναπίπτω 301.
ἀναστάσιμον τροπάριον 73.
ἀνοστήλωσις τῶν σεπτῶν εἰκόνων
345.
ἀνδρῶα καὶ γυναικεῖα μοναστήρια
122.
ἀνεπλήρωτος 149.
ἀνερωτήτω 45.
ἀνεψιός 8, 18.
ἀνευ δ' ὧν εἰρηται 106.
ἀνοικεῖόν ἐστι 103.
ἀντ' αὐτοῦ 84.
ἀντὶ τῆς μικρᾶς λογίζεται σφρα-
γίδος ἢ τοῦ βασιλέως πρόβλησις
105.
ἀντιδωρον 228, 365.
ἀντιθυμῆν 96.
ἀντικαθίστασθαι εἰς τόπον θανόν-
τος 376.
ἀντιμίσησι 145 sq.
ἀντίπανα 224.
ἀντιπρόσωπα 147.
ἄνω ποταμῶν χωρεῖν λέγουσα τὰς
πηγὰς, προίμια 144. τὰ ἄνω
κάτω ποιεῖν *ibid.*
ἀξίωμα 7, 8, 16, 141. ἀξιώματα
ἀρχοντικά 135, 161.
ἀξιωματικοὶ 97, 173, 350.
ἀπαράλλακτα συνήθων ἀγίων εὐ-
χῶν 139.
ἀπαριθμεῖσθαι 7.
ἀπέργεσθαι 79, 80.
ἀπήμων ὁ πόντος 119.
ἀπληχεύειν 245.
ὁ ἀποβαλὼν τὸν τεθνεῶτα 106.
ἀποκαλύπτειν κεφαλὰς 90.
ἀπόλωσι; 68.
ἀποπάττειν 73, 327.
ἀποσπογγίζω 71.
ἀποστολικαὶ παραδόσεις 86.
ἀποτελούμαι κτύπον 57.
ἀργυρόνδυτος 361.
ἄρμα 40.
ἄρματοῦν 270, 350.
ἄρτου κλάσμα θέλεις φάγωμεν 188.
ἀρχὴ 165.
ἀρχιδιάκονος οὐ διτ' ἀρχοντικῶν
γίνεται 164.
ἀρχιερατικὰ στολίσματα 137. ἀρ-
χιερατικὴ φιλοτιμία 164.
ἀρχιμανδρίται 105.
ἀρχιερατῆρος; 283.
ἀρχοντίκια 164.
ἀρχον. ὄπουλον ἀσκεπές 52, 228.
ἀρχιερός τῶν μελωδιῶν ὁ δομέστι-
κος 176.
ἀρχων μέγας 136. ἀρχων ἐκκλη-
σιῶν, εὐαγγελίου, κοντακίων,
μοναστηρίων 5. ἀρχων τῶν ψῶ-
των 5, 145.
ἀσεκρήτης 142, 241.
ἀσπρίζειν 259.
ἀσπροκόκκινος 26.
ἄσπρο, 239, 379.
Ἀτραδατικαὶ χλαμύδες 335.
Ἀθωνογεῶν 88, 355.
αὐθενεῖν 232.
αὐθέντης 16.
αὐθεντόπουλος 228, 232.
αὐτοχειρῶς 62.
ἀφαιρουντες καπούτζια γονατί-
ζουσι 75.
ἀφορίζειν 157.
ἀγειροποίητος τοῦ Χριστοῦ εἰκὼν
322.
ἀχθοφόρα ζῶα 245.
ἀχρυσωτος 23.
ἀθμιδὸς 89.
βάτιον 91 βέλων ἐσορῆ 67, 311.
βαῖουλος 112, 210, 311.
βαλάντιο 421.
ἐν τοῖς βασιλείοις 356.
βασιλοπάτωρ 175.
βασιλικὸν ἀμεινον 246.
βερικοκκόχρος 19.
βέστια 246.
βηλόθυρα 288.
βῆμα 149.
βέλγη 22 84.
βιγλίω 84.
βιγλίσοντες 84.
βλάτια συνήθως πολιτευόμενα 20.
ἐκατόν 236.
βλάτιον 19, 20, 21, 22, 25, 50,
256, 237, 202. βλατιον κω-
δικι τοικὸς, δεδεμένον μετὰ μαν-
δύλιου 51, 237, 292.
βλάτιο; 19.
βλέπειν τὰς εὐχὰς ἐπισθῆναι τοῦ ἀρ-
χιερέως 138.

- βουλή καλίγων 225.
 βουλλεύειν 256.
 βουλωτήριον 127.
 βούτιον 26.
 βούτιον 245.
 βρεβία ἐν οἷς ἀναγράφεται κειμή-
 λια 133.
 βρύσοι 295.
 ἐν τῷ Γαλατᾷ ποτεστάτος Γενουί-
 τῶν 74. μοναστήριον 122.
 γαιμικῶν ὑποθέσεων κριτῆς χαρτο-
 φύλαξ 4.
 γαιμάδια ἱμάτια 224. στιχάρια
 166.
 γαιματίζω 27.
 γεγωνότερα φωνή 74.
 γενικός λογοθέτης 186.
 Γένουα 75.
 Γενούται 75.
 γνήσιοι τεχνεῦτες 106.
 γονάτιον 141.
 γονυκλισία οὐ γέγραπται 334.
 γράμματα συγχωρητικά 157.
 γραμματικός 41.
 γυναικάδελφος 15.
 γύρος τῆς τρούλης 22, 242.
 πρὸ τῆς τοῦ δειλινοῦ ὥρας 84.
 δελτία μικρά 319.
 δέμα 26.
 δεποιάτοι 160, 364, 93. μανδυο-
 φοροῦντες μετὰ λαμπάδων 160.
 δερματιῶν λεπτά περιμήματα ἀφ'
 ὧν πιττάκια 133.
 δεσποινικός κλήρος 94.
 δεσπότης 173.
 δεσποτικαὶ ἑορταὶ 273.
 δευτερεῖα φέρειν ἀρχιερέως 165.
 δευτερεύων τῶν ἱερῶν 152. τῶν
 διακόνων εἰσοδεύει τοὺς διακό-
 νους 150.
 δευτερόπρωτα σάββατα 145.
 δευρόνωρον τῶν κουρσευόντων 32,
 255.
 δήμεργοι 48.
 δημηγορέω 35.
 δι 269.
 διαβιβάζω 106.
 διαγέλαστοι 19.
 διαγώσεις καλλιγραφεῖ χαρτοφύ-
 λαξ 127.
 διαδέχεσθαι τὸν τελευτήσαντα 376.
 διακαινήσιμος ἑβδομάς 333.
 διακονητῆς ὁ σεκρετικός 118.
 διακονίαι περὶ τὸ ἅγιον βῆμα 162.
 διακονικόν 355.
 διάκονοι τῷ ὄρατιον σημαίνουσι
 ἄλλοις τὸν καιρὸν τῆς ὀφειλού-
 σης γίνεσθαι ἐκφωνήσεως 168.
 διακόνων τάξις καὶ στάσις τῷ
 χρόνῳ ρυθμίζεται καὶ στηρίζε-
 ται, καὶ ἐστὶν ἀμετακίνητος 164.
 διαλάμπουσα ἡμέρα 86.
 διαλέξις 242.
 διαλυκτερεύω 81.
 διαφορώτερος 103.
 διάφραγμα 99.
 διαμπεριον 44, 275
 διβέλιον 269, 283.
 διβολικός 225, 369.
 διερχομένης 25.
 διέρχεσθαι κατ' ὄνομα 198.
 δικαιοσύνη κατὰ παντὸς ἀνθρώπου
 καὶ δικαστηρίου μεγάλου προ-
 κάθηται χαρτοφύλαξ 127.
 δικανικόν 17, 103, 105, 233.
 δικητήριον 379.
 διοικεῖν τὰ κινά 377.
 διοικητῆς 25.
 διόρθωσις σφαλμάτων ψυχικῶν
 127.
 δίσκος ἅγιος 221.
 δισπιθαμὸς 93.
 δομειστικὰ 153, 176.
 δομειστικόν 258.
 δομειστικοὶ 153. οἱ δύο δομειστικοὶ
 χοροῦ δεξιοῦ καὶ ἀριστεροῦ *ibid.*
 δούξ, δουκό; 18. δουκάς, δουκάδος,
 δούκαινα 178. δουκάτον 179.
 δραγόμενοι 270.
 δρακοντεῖον 283.
 δραττόμενος νομισμάτων σκορπι-
 ζει εἰς τὰ ἀρχοντόπουλα 98.
 δρομεις 255.
 δρουγγα, δρουγγος 189.
 δρουγγιστὴ 190.
 δρύφακτοι 134.
 δωρεῖται ἡ βασιλεῖα τότε τι τῷ
 δεῖνι 79.
 δῶρημα χρόνου καὶ ἰδίου πόνου
 ἔχει ἀρχιδιάκονος ὑπεροχὴν 164.
 ἑβδομάς διακαινήσιμος 333.
 ἐγγράφως παραδίδοναι 86.
 ἐγγύς χρυσοβούλλου δύναμιν ἔχει
 79.
 ἐγκληματικὰ ὑποθέσεις 130.
 ἐγκοπτος 18.
 ἐδαφος 67. ἐπ' ἐδάφους κρούειν
 35. ἐπ' ἐδάφους τιθέασιν μίνους
 60, 298.
 ἐθνικὰ φωναὶ 148.
 εἰκονοστάσιον 274.
 εἰκὼν τῆς ὀδηγητρίας 315.
 εἰρηνικά 74.
 εἰσοδεύειν 150.
 εἰσοδεύων 150.
 τῶν εἰσοδίων τῆς θεοτόκου μνήμη
 80.
 εἰσόδος 363. μεγάλη 93. εἰσοδοί
 τε καὶ ἑξοδοὶ προσφερόμεναι καὶ
 ἐξερχόμεναι 41.
 ἐκβάλλειν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς στέμμα
 96.
 ἐκβολή 30.
 ἐκγονος 106.
 ἐκ δευτέρου καὶ τρίτου 46
 ἐκδικητῆς 131.
 ἐκδικητῆς 87.
 ἐκκριτοὶ τῶν ἀρχόντων 102.
 ἐκμαγεῖον τοῦ προσώπου 167.
 ἐκφωνήσεως γίνεσθαι ὀφειλοῦσης
 καιρὸν σημαίνουσι τῶν τε κατη-
 γομένων καὶ πιστῶν 168.
 ἐλαφρὸν φοσσάτον 84.
 ἐμβάτευει θεὸς εἰς γυνῶσιν 102.
 ἐναρξίς 45.
 ἐνδεδυμένον 107.
 ἐνδημιον εὐρίσκειται 79.
 ἐνδιδοῦσθαι 354.
 ἐνδυμένα 140.
 ἐνθρονισμὸς 139.
 ἐνθυμίζειν μυστικῶς 138.
 ἐνθάδες νονομισμένα 107.
 ἐνοχή 5.
 ἐνοχοί 37.
 ἐντετυλιγμένα φλάμουλα 83.
 ἐξάδελφος 61.
 ἐξάμιτον 362.
 ἐξάρχος 6, 157.
 ἐξιδιαιζόντως 8.
 ἐξυπνιαστής 162.
 ἔξω τῆς μονῆς τὴν νύκτα διάγειν
 119.
 ἔξωκατάκοιλοι 118.
 ἔξωκατάκοιτοι 119.
 ἡ ἐπάνοδος εἰς τὴν πρόθεσιν 161.
 ἡ ἐπαύριον 72.
 ἐπιβλήματα χρυσοφάντα ἑτερό-
 χροα 224.
 ἐπιδοήματα 279.
 ἐπιγονάτιον 140, 141, 168.
 ἐπιδημία 47.
 ἐπικροῦσθαι 355.
 ἐπιλουρίκιον 112.
 ἐπιμάνευον 379.
 ἐπιμανικιον 140, 169.
 ἐπιπλα 364.
 ἐπιρρίπτάρια 44.
 ἐπισκεπάζει διὰ δίσκου τὰ ἅγια
 221.
 ἐπιτήθειον 107.
 ἐπιτραχήλιον 167.
 ἐπιφάνεια 303.
 ἐπιφώσκουσα ἡμέρα 67.
 ἐπιωμάδιον 167.
 ἔρχεσθαι ἐξ ἀποδημίας 75.
 ἑταιρία 190.
 ἑταιρίαρχος ἑταίρους δεχόμενος
 36.
 ἑτη πολλά 56, 163, 278.
 εὐαγγέλιον ἀναγινώσκειται ἔξω
 317. ἔρχεται εἰς τύπον Χριστοῦ
 314. ἀναγινώσκειται κατὰ Ἰωάν-
 νην 317.
 εὐαγγελισμοῦ ἀγρυπνία 326.
 εὐαγγὴ λογοθέσια πέντε σεκρέτων
 118.
 εὐκτικὸν μέλος 308.
 εὐλόγησον, δέσποτα 153.
 δι' εὐλόγου, αἰτίας 157.
 εὐμενίζειν θεόν 90.
 εὐμορφότατοι ποδαὶ 161.
 εὐρίσκεισθαι ὄπισθεν, ἔμπροσθεν,
 ἐκ πλαγίου 83.
 εὐρίσκόμενος μετὰ ἀρχόντων 56.
 εὐτρεπισμένος μετὰ χασοῦ ἐρυ-
 θροῦ 244.
 εὐφημία 53, 104, 151.
 εὐωχίσις 367.
 εὐωχία γίνονται καὶ δάπανα 98
 ἐφαπλώματα ὠρασιότατα 161.
 ἑφοδος πολεμίων 85.
 ἐγόμενα τοῦ βασιλέως 94.
 ἐφοποῖσις ἑδεστὸν πεπραγματευ-
 μένον 147.
 ἔως κάτω 22.
 ζάμιτον 362.
 ζῶν καὶ ζῆσις 163.
 ζωγραφικὸν πετάλιον 25.
 ζωοπαρόχου πλευρᾶς αἷμα καὶ
 ὕδωρ 163.
 ζωῦφιον 289.
 ἡγεμονία 28, 85.
 ἡγούμενοι 140. καὶ καθηγούμενοι
 105.
 ἡράνεος 15.
 ἡμεροβίγιον 84.
 ἡρέμα 35, 76.
 ἡρεμία 90.
 ἡσυχῶς ψάλλεται 74.
 ἡω, 229.
 θεία πρὸς πατρός 106.
 θεῖαι παραδόσεις 86.
 θεῖος 8.
 θέμα 247. θέματα καὶ τάγματα
ibid.
 θεματικοὶ 247.
 θεοπροβλητὸς 46.
 θεοτόκου παναγία 298. τῆς Θεο-

- τόκου Νικοποιοῦ καὶ τῆς Ὁδη-
γητρίας εἰκὼν 315.
θεοφροῦρητος 46.
θεσπίζω 87.
θεωρία 49.
θεωροί 161, 162.
θριγγώματα 278.
θυμιατός 77.
θύρα ἐξωκατακλιών 132. θυρῶν
δομέτικος 159.
θύρια ἄγια 94.
θυρωρός 133.
Θωμαίτης 88, 354.
Ἰγκλινισί 57.
ἀπὸ ἰδίκτου παρόντος 127.
ιδίμελον 298.
ιδρομάχιον 14, 226.
ἰερά κατάσταση 142.
ἰεράρχης 128.
ἰερεῖς ὑπὲρ ὅλης τεσσαρακοστῆς
φέρουσι πορφυρὰ στιχάρια 67.
ἱερομνημονεῖ 137. ἱερομνήμων
ibid.
ἱεροπρακτεῖν 136.
ἱερώμενος 127.
ἱεροκηπητοὶ κόμβοι 17.
ἱεροκόμων βασιλικῶν ὁ χαρτου-
λάριος ἐπιστατῶν 160, 191.
ἱεστάσιος 7.
ἱστέον 99.
καβαλλάρικιον 29.
καβαλλάριοι 181.
καβαλλάριον διερχομένου τοῦ βα-
σιλέως 59.
καβαλλικεύς 14, 229.
καββάδιον 23, 229.
καθ' αἶμα συγγενῆς 106.
καθηγηταὶ τῶν Ἰουδαίων 319.
καθίσταναι εἰς ρυθμὸν καὶ τάξιν
τὰ μελωδήματα καὶ μελωδοῦς
153.
καινή καὶ νέα κυριακή 354.
καλιγῶν βουλή 225.
κάλλιφα 225.
καλύμματα ἱερὰ λιθοῖς κοσμού-
μενα 161.
καμάρα 101.
καμισάτοι 163.
καμίτια 44, 163.
κάμπος λευκός 14.
καμακλεῖον 206.
κανδηλάπτῃς 154.
κάπεον, κα-οῦν, κάστριον, καν-
στρίσιος 135, 136.
κανῶν καὶ κανόναρος 157. κανό-
νος 157. κανόναρος 320.
καπάσια 37.
καρδινάριος 127.
ἐπὶ καρποχείρων αὐτῶν 49.
Καρχηδῶν 375.
κασσιόες, ἔχουσαι τουφία μικρὰ
227.
κάστρον, κάστρα, καστροφύλαξ,
καστροκτίστης, καστροκτισία,
καστρέσιον, καστὴλ 271.
κατὰ δύο 77.
κατὰ ἱερωμένον δικαιοδοτεῖ 127.
κατὰ λι-ῆν 127.
κατὰ μέρος 64.
κατὰ μικρὸν 50.
κατὰ τινα χρ-ῆαν συνέχεσθαι 120.
κατὰ τόπου 87.
καταγωγὴν προκαταλαμβάνειν 107.
κατάθεσις τῆς τιμῆς ἐσθῆτος τῆς
θεοτόκου 82, 344.
κατακληλέω, κατακληλητικό 119.
καταντικρὺ 47.
κατάστασις 142.
καταμπεδοῖ σφραγίσιν οἰκειαις 127.
κατέργον 271.
κατέχομαι 91.
κατηχήσεως ἡμέρα 312. ὁ ἐπὶ τῶν
κατηχήσεων 162.
κατηχούμενα, κατηχουμενεῖα 365.
κατηχουμένων καὶ πιστῶν 168.
κατόπιν 42.
κατουνεῦειν, κατῶναι, κατουνο-
τόπιον 83, 348.
κειμηλίων ἱερῶν ἐπιμέλεια 130.
κεκαλλωπισμένος ἕως κάτω 22.
κεκλωσμένος 18.
κέλλιον 34.
κεφαλάδες μερτικοί 85, 349.
κεφαλαρέα χαλιναρίου 14, 227.
κεχυμένα νομίματα 98.
κηρόβουλλα 256.
κηροδοχεῖον 275.
κηροὺς διδόναι ἐν τῷ ἔμβωνι 151.
κιγκλίδες 134, 361
διὰ κινναδάρεως ἄκρα λαμπάδος
βεθαμμένα 45, 256.
κίτρινα φορέματα ἄνευ μαργε-
λίων, πένθημα 106.
κιτρινοπέρανος 26.
κλαπῶς 253.
κλίβανον 37. κλιβανάριοι 266.
ἐκ κογχύλης πορφυρίζοντα ἱμάτια
224.
κοιμιστῶν 24.
κοίμησις τῆς θεοτόκου 342.
τὰ κοινὰ διοικεῖν 377.
εἰς τὸ κοινότερον πρῶτος κατῆ-
νεγκε 8.
κοιτῶν 34.
κόλλις, κόλλαθος, κολλίκιον 295.
κόμβος 17, 234, 355.
κομμενταρίσιος 136.
κόμπος 19, 234.
κόμπωσις 14, 30.
κόνδυλος 17, 19.
κοντά 181.
κοντάκια 139, 155.
κοντάρια 93.
κοντολιών 181.
κοντόν 139, 181.
κόντος 181.
κοντοσταύλος 181.
κοντοστέφανος 181.
κόπου συμμεριστής 118.
κοπιτόριον 226.
κορτελίνος 266
κόρτη 266.
κορυφαῖη τουφί 227.
κορυφάντιον 241.
κορυφή 91
κουδουκλεῖω θείου χαρτουλάριος
191.
κούπα 245.
κουροπαλάτης 184.
κουροπαλατικῶν 184.
κουρσεύειν, κουρσεύοντες 254, 255.
κουρσεύόμενα, κούρσον *ibid.* ἀπὸ
τοῦ κούρσου 85.
κουρτζουβράκια 70, 318.
κράχται 95, 164.
κρατεῖν, κρατῶν 106.
κρητὴς ἐγκληματικῶν ὑποθέσεων
4.
κρουστήρια 108, 383.
κτήματα τῆς ἐκκλησίας 3.
κρηρῆς ἄγος καὶ τεσσαρακοστή 59.
κρούειν βαρέας καὶ σιδηροῦν 154.
Κυριακὴ ἀντιπίσσα 351. νέα *ibid.*
ὀρθοδοξίας 345. νέα τοῦ Θωμᾶ
354.
κύριος καὶ αὐθέντης ταυτοδύνα-
μον 16. κύριος 174.
κωθώνιον 78.
λαϊφ τῶν ὤμων περιτίθεται τὸ
ὄραριον 168.
λακίως καὶ τζικίζω 247.
λαμπαδάριος 44, 68.
λαμπάς, 45, 67. μετὰ λαμπάδων
δεποτάτοι 160.
λαμπροφροεῖν 106, 380.
λαουσνάκτης 6, 154.
λεῖα 255.
λεῖος 17.
λεκάνη 70.
λεπτά ὄργανα 49.
λευκοφροεῖν 380.
λευχειμονεῖν 106.
λεξέως μακαρίας 118.
λιθαρία ἐμπειπηγμένα κυκλόθεν
91.
λιτανεῦειν 346.
λιτή 5.
λίτρα χρυσοῦ 77.
λογῶδες τῶν μονοτρόπων 346.
λόγιον φάσκον 51.
λογογραφεῖν καὶ λογογράφος 134.
λογοῦσία πέντε σκεπτῶν εὐαγγῆ
118.
λογοθέτης γενικός 186.
κατὰ Λουκά, Εὐαγγέλιον ἀναγινώ-
σκειται ὅλον 317.
λούρικον, λουρίκιον καὶ λώρικον
239, 240.
λῶρον 268.
μαγκλαβιον εἰ μαγκλαβίται 268.
μανδύη, μανδύον, 168. μανδύας
ὄξυς 91, 105, 379. μανδύαι
ἐπισκόπων ἔχοντες ποταμοῦ, διὰ
τὸ διδχτικὸν ὄφειλεν 379.
μανδύλιον 51.
μανίκια 63, 64, 167.
μανουάλιον, κηρομανουάλιον 275.
μαπτάριον 224.
μαργαριταρέσιος 13.
μαργάριος κοσμούμενα σκεῦη καὶ
καλύμματα ἱερὰ 161.
μαργέλλια 224.
μαρέσχαλκος 179.
μαρσύπιον 121.
ματζοδάρβουλον 243.
ματζούκιον 245.
κατὰ Ματθαῖον καὶ κατὰ Μάρκον
τὸ Εὐαγγέλιον ἀναγινώσκειται
ὅλον 317.
μαῦρος, μαυροθάλασσα 239.
μασάσις 112.
μέγας 117.
ἀπὸ τοῦ μεγαλωτέρου μέχρι καὶ
τοῦ μικροτέρου 62.
μεγαλολογεῖται 42, 271.
μεθόριον 58.
μεθούσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ
τοῦ πλῆθους, ἄνθρωποι μετὰ τὸ
γεῦμα 32.
μελανειμονεῖν 106.
μελλονύμφη 107.
μεταγραφέντα διὰ γραμμάτων
Ἑλληνικῶν 139.
μετάληψις ἄγια 5. τῶν θείων
μυστηρίων 164. εἰς μετάληψιν
ἀγίαν εἰσάγειν 145.
μετάξα 93, 362.
μετάστασις τῆς Θεοτόκου 345.

- μέχρι Ικανῆς ὥρα; 52. μέχρι πάν-
 τας νιφθῆναι 71.
 μηδική 362.
 μήνυμα 375. μήνυμα ψηφισθεὶς ἢ
 ἐκλεγείς δέχεται 102.
 μινσίλιον 62, 63.
 μίνος 58.
 Μιχαὴλ ἀριστράτηγος 284.
 μονάμπουλον 149, 276.
 μοναστήρια περατικά 122. λεγό-
 μενα σακέλλη, σακούλιον 124.
 μονὴ σεβασμία 80, 340.
 μονοκάβαλοι 26.
 μουζάκιον 13, 226.
 μουσίουν καὶ διὰ μουσίων καλλω-
 πίζειν 226.
 μπάλα, μπαουλός 112, 330.
 μουσικὸς 90.
 νεαραὶ 232.
 νενομισμένοι τι 89.
 νεοφώτιστοι 145.
 νηατεία οὐ γέγραπται 334.
 νιπτῆρ 70, 71, 318.
 νομικὸς, νομοδότης, νομοφύλαξ,
 νοιμοδότης 156.
 νωτοφόρα ζῶα 245.
 ξηραμπέλιναι χλαμύδες 355.
 ὄπδ καὶ διὰ ξηρῶ; 107, 108.
 ὁ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ 83.
 ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων 11, 59, 141.
 ὁ ἐπὶ τῶν σεκρέτων 141.
 ὁ τοῦ σακελλίου 124.
 ὀθόνη, ὀθόνιον 170.
 οἰκειακά 10. οἰκεικοί 86.
 οἰκειοχέτως 100.
 οἰνοχοεῖον 300, 301, 337.
 ὀνομαστί 61.
 ὄξυς 13. ὄξυ καββάδιον 100.
 ὄρθια φέρουσι σκήπτρα 38.
 ὀρίζει αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς εἰ, πολλὰ
 ἔτη 55.
 ὀφειλομένη ἀποδοῖσθαι τῷ βασιλεῖ
 τιμὴ 75.
 ὀφειλοσῶς γίνεσθαι ἐκφωνήσεως
 καρὸς 168.
 ὀφφικία, ὀφφικιάλει; 28.
 παιγνιώται 288.
 παλοπούλον 33, 228.
 παναγία 298. παναγίας ὕψωσις
 299.
 παναγιάριον 298.
 πάναγος 322.
 πανεψήμοι ἀπόστολοι 81.
 πανίον 38, 268.
 πανυπερσεβάστος 177.
 παπαλήθρα 170.
 παπᾶν ποιεῖν 210.
 πάπας, πάππας, παπίας 188.
 παπούτζια 38, 318.
 παραγενομένου βασιλέως 120.
 παρακοιμώμενος τῆς σφενδόνος
 185.
 παραμονή 275. παραμοναὶ 265.
 παράσημα οἰκεία 75.
 παραστιασι; 34, 44, 77.
 παρδόβαλλοι 108.
 παρεκδοχαὶ 111.
 παρεκκλήσια 125.
 παροιμία ἄνω χωρεῖν τὰς πηγὰς
 λεγούσα 144.
 πάσιεν 327.
 τὰ πατρία 111.
 πατριάρχης ἐν τῇ παρεμβῇ ἡσπάξιτο
 ἴαπαν 120.
 πασιεν λαὸν 141.
 πᾶδα διδοῖτα 100, 369.
 πέζευμα 29.
 πεζεύω 14, 29, 3, 348.
 πεζῆ 97.
 πενταμοιρία 255.
 ἢ περιδλεπτος 80, 341.
 περιοδευτής 162.
 περιποίησις 41.
 περιτμήματα λεπτά τῶν ὑερμα-
 τίων, ἀφ' ὧν τὰ πιττάκια 133.
 περίχυτος 14.
 πετάλιον 45.
 πηγῆ 381.
 πιγκίρνης 55, 56, 58, 184.
 πιλατικίον 49, 293.
 πιττάκια 133, 164.
 πιάγιον 25. ἀκολουθεῖν 82. πλα-
 γίως ὑποχωρεῖν 60.
 πλατέα μαργέλλια 22.
 πλατύ 237.
 ἐπὶ τὸ πλείστον 32.
 πλησιόχωρος 102.
 ποδαὶ 161.
 ποδαῖα 161. ὁ ἐπὶ τῆς ποδαῖας 6,
 161.
 ποιεῖν τὰ ἄνω κάτω 144. ποιεῖν
 ὀφφικίον 179. ποιεῖν τοὺς αρ-
 γοῦ; 157.
 ποιμαντικὴ ράβδος 233.
 πολλὰ ἔτη 46, 55, 56, 278.
 πολυχρόνιον, πολυχρορίζειν 52,
 55, 163. πολυχρονίου εἶδος 46.
 πορφύρα, πορφυρογέννητοι 302.
 πορφυροῦν κίονιον 79, 339.
 πρίγκιπος ἀξίωμα 175.
 πριμικήριος ἀναγνωστῶν 6. τα-
 βουλαρίων 6, 134.
 προβάλλομαι 66.
 πρόβησις 99, 101, 374.
 πρόεδροι 377.
 προέλευσις 355.
 προσέρτιον 305.
 πρόθεσις 363.
 πρόθυρον τοῦ βήματος 74.
 προκαυήμενος; 26. προκαθεῖσθαι
 τῶν ἀρχιερέων 120.
 πρόκυψις 51, 48, 56, 253.
 πρόμαχοι, 255.
 πρόνοιαν ἔχει πάντων κτημάτων
 οἰκονόμος 120.
 προνομία 87.
 προπορεύεται λαμπαδάριος 68.
 προσαγορεύειν 95.
 προσκαρτερεῖ μέχρι τραπέζης 56.
 προσκεφάλαιον 299.
 πρόσφυγες 131.
 προταγή 353.
 προταττω 86, 353, 354.
 πρωύτερα 145.
 πρωίας νήφουσι πλήθους ἀνθρω-
 ποι 32. ἐκ πρωίας 86. κατὰ τὴν
 πρωίαν 32.
 τὰ πρωτεῖα 165.
 πρωτέδικος 131.
 πρωτοασκηρῆτις 142, 241.
 πρωτοῦερακάριος 24.
 πρωτοκανόναρχος 156.
 πρωτοκουνηγός 10, 24, 39.
 πρωτοσταριος; 26, 41.
 πρωτονωθεισισμοῦπέριτατο; 377.
 πρωτοπαπάδης 150.
 πρωτοπαπᾶς 150.
 πρωτοπρόεδροι 377.
 πρώτος κατὰ τὸν χρόνον 175. τὸ
 πρώτος 377.
 πρωτοστρατωρ 9, 32.
 πρωτοσύγκελλοι 105, 376.
 πρωτοψάτης 152.
 περυσιστήρια περυσιστῆρες 226.
 πυρακτεῖν, πυρακτοῦν, πεπυρα-
 κτωμένον ἔσται πάντως 259.
 πυρεκδολος; μετὰ πυρεκδολῶν
 σταυρός; 249.
 πωγωνάτιον 141.
 ραβδόχοι 184.
 ραφή κατὰ ραφὴν χαρτάρια 15.
 ρηγάδες 178.
 ρήγες 52. ρηγὸς ἀξίωμα 175.
 ρήτωρ 144.
 ρίζα 13.
 ῥόγα 260, 311.
 ῥογάτορες 260, 311.
 ῥογεύειν 260, 311.
 ῥομπέρτος, ῥοπέρτος 112.
 ῥοφαία, ῥοφαιοκράτορες 99.
 ῥουχαρεῖον 31.
 ῥούχον 223.
 ῥυθμίζεται τάξις καὶ στάσις τῶν
 διακόνων χρόνω 164.
 σάββατα δευτεροπρωτα 145.
 σαγή 253.
 σάγιμα 30.
 σαγμα 252. σαγμαρία *ibid.*
 σακέλλα, σακέλλη, σακέλιον, σά-
 κελις, σακελλάριος, ὁ τοῦ σα-
 κελίου 121.
 σάκκος 313.
 σακούλιον 124.
 σάλβα 243.
 σεβαστοκρατίρσις 108.
 σεβαστοκράτωρ νέον ὀνοματοποι-
 θεῖ; 174.
 σεβαστός 8, 9, 12.
 σεδέτον 245.
 τὰ σεῖα 222.
 σειρά 17.
 σειρομάστη; 242.
 σεκρετικὸς διακονητής; 118. σεκρε-
 τικοὶ 241. ὁ ἐπὶ σεκρέτων 141.
 σεκρετικὸν ἀξίωμα 141.
 σέλα, σέλλα 112.
 σένατον, σηνάτωρ 242.
 ὁ σερίφης τὸν τελευταῖον χαλι-
 φᾶν διαδέχεται 376.
 σημαία βασιλικὴ 286.
 σημαντρον 83. μέγα 154.
 σημειοῦσθαι 128.
 σιρική 362.
 σιλέντιον 242.
 σιλντιάριος; 242.
 σιτάνια 294.
 σκάλαι 14.
 σκαράνικον 229.
 σκέπιον 14.
 σέπιω 30.
 σκευοφύλαξ, σκευοφυλάκιον 130
 σκιάδιον 220.
 σκουτέλιον 63.
 σκουφία 38, 268.
 σκυλλομάγγωνες 269.
 σκυτεύς 31 νοί.
 σορός 81.
 σουπεδίου 63.
 σπάθη, σπαθαροκουδικουλάριος,
 σπαθία 251.
 σπιθαμιαῖον μῆκος 91.
 σταλείς βασιλικῶς 108.
 στάσις διακόνων 164.
 σταύλον 181.
 σταυρίων 249, 283.
 σταυροειδὺς 90.
 στέμμα 50.
 στεμματογύριον 100.

στέργω 84, 86.
 στερούμενοι τινές εἰσι ἀπ' ἀλό-
 γων, ἀρμάτων 85.
 στεφανώματα 278.
 στεφανοφῶρα 97.
 στηλείς 245.
 στήλη τοῦ βασιλέως Εἰρηπίπου 28.
 στηρίζεται τάξι χρόνῳ 164.
 στιχάριον 166.
 στιχηρὰ, στιχος 138.
 στολή ἱερατικὴ 44. καθημερινὴ
 βασιλέως 47.
 στολίσματα ἀρχιερατικά 137.
 στόλος 23.
 στοχαστικῶς λέγω 32.
 στρατηλατῖα 13.
 στρατιωτικοὶ κατάλογοι ἢ τάγματα
 247.
 στρατορῖχιον 30, 151.
 ὁ ἐπὶ στρατοῦ 83.
 στρεπτόν 50.
 τρογγύλη ἀσπίς 99.
 στρώσια 29.
 συμβαλατῆρα 259.
 συγκείμενον ἐκ λίθων 97.
 σύγκαπνοι 377.
 σύγκελλοι 376.
 συγκλητικὸς 88.
 οἱ τῆς συγκλήτου πάντες 98.
 συμμεριστῆς κόπου 118.
 συμπένθηρος 12.
 συναμμένως 78.
 συναπταί 151.
 σύνθρονος 7.
 συνοδικόν 82, 346.
 ἐν συνόδῳ κάθηνται οἱ τῆς πρῶ-
 τῆς πεντάδος 4.
 σύνταξις βασιλέως 48.
 συνυπουργὸς τῷ κανστριαίῳ 136.
 σύρμα 19.
 συρματένιος 13, 222.
 συρτά 29, 250.
 σύρμα 230.
 σύσσωμος ζῶσα τριήμερος ὡς ὁ
 υἱὸς αὐτῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστῆσα
 299.
 σφενδόνη 20, 185.
 σφραγίζειν 66. σφραγιζόμενοι ἐκ
 δευτέρου χειροτονοῦνται ἀρχιε-
 ρεῖς 104.
 σφραγίς 104, 374 sq. μικρὰ, με-
 γαλὴ, πρώτη, δευτέρα *ibid.*
 ἀπὸ σχέδους ἀναγιγνώσκειν 241.
 εἰς σχῆμα χαιρετισμοῦ 94.
 σχίστον ρούχον 223.
 σχινοπλόμιος 17.
 σχολῶν δομέστικος 23, 264.
 σωλεύας, σωλεύς 91, 92, 360 sq.
 ταβουλαρίων πριμμικήριος 154.
 τάγμα 247.
 ταμπάριον, ταμπάριον 224.
 τάξις ἐκκλησιαστικὴ τοῦ δευτοτά-
 του 93. ἴξις τηρεῖν τοῦ διακό-
 νου 137.
 ταρσός 13.
 τασεῖα 222.
 ταυτοδύναμον 16.

τελετὴ 92, 93. τελετῶν γαμικῶν
 τελουμένων 108.
 περὶ τελουμένων ἐθνῶν ἢ ἐθνῶν
 γινομένων 171.
 ἐν τεμένει ἐκάστω κειμήλια 133.
 τένδα 228.
 τετραευγγέλιον 317.
 τετράστυλον 15.
 τζαγγὰς 31.
 τζάγγρα 246.
 τζαγγράτορες 246.
 τζαγκία, τζάγκα 252.
 τζάκονες, τζακίζω 247.
 τζηκούριον 243.
 τιμία ἐσθῆς τῆς θεοτόκου 82.
 τμήμα 88.
 τούβια 97, 227, 366.
 τούφα, τούφια 14, 30, 227.
 τραβείαι χλαμύδες 355.
 τράπεζα ἱερά 96. ἀγία 161. τοῦ
 ἐπὶ τῆς τραπέζης ἀξίωμα 175.
 τρεῦσα, τρέβα 330. τρέυα μέχρι τι-
 νὸς ὀλίγου καιροῦ 75.
 τρικέφαλον 312.
 τροπαίουχια 290.
 τροπάρια 46 sqq. 138, 155.
 τρούλη 242.
 τρουλλοῦσθαι 242.
 τυροφάγος 354.
 ὑελίνη ἄμπουλλα 149.
 ὕμνος ἀκάθιστος 321, 324. ὕμνος
 τρισάγιος 93.
 ὑπαπαντῆς ἑορτὴ 80.
 ὕπατος τῶν φιλοσόφων 183.
 ὑπερέγω πάντων 8. ὑπερέχουσι
 συνετάγη 118.
 ὑπέρπυρον 33, 291. ὑπέρπυρον
 πευπρακτωμένον 259.
 ὑπήκοον λαόν 92. εἰς τὸ ὑπήκοον
 εὐμενῆς 87.
 ὑπ' αὐτὸν εἶναι καὶ ὑποτετάχθαι
 αὐτῷ ὁμολογεῖ 92.
 ἐν τοῖς ὑποθεσθῆκοις ἦν ὄψφιχιον
 τοῦ πρωτεκόκου 118.
 ὑποβίβαζε τοῦτου τὸν Καίσαρα 7.
 ὑπογονάτιον 140.
 ὑπόουσι 108.
 ὑπόθεσις 40. ὑποθέσεις ἐγκλημα-
 τικαί 130. ὑποθέσεις ἀρχοντικὰς
 καὶ δημοσιακὰς λογογραφεῖν
 155.
 ὑποκαμισόν 10.
 ὑπομνήματα 136.
 ὑπομνηματογράφον 136.
 ὑποτάσσειν 87, 354.
 ὑποταγή *ibid.*
 ὑποβέλιος 18.
 ὑπουργοὶ τῶν νοταρίων, 154, 270.
 ὑπόψφος πατριάρχης 103. ὑπό-
 ψφος δεσπότης 100.
 ὕψωσις τῆς παναγίας 299.
 φαῖδς 19.
 φακωλίς, φακωλίον 22, 50, 240.
 φάσκον λόγιον 51.
 φελώνη 166.
 φλάμμιον 112, 285. πρὸ ἀπτο-
 λιχθῆναι φλαμολα 85.

φλαμουλάριοι, φλαμπουλάρεοι 283.
 φιλοτιμοῦμαι 140.
 φιλοφρονούμενος 107.
 φορέω, ἐφόρεσε Καντακουζηνὸς
 σταφάνου; 101.
 φορέματα, 19 sq. πρὸς βουλήσεως
 φορέματα φορεῖν 77. πένθημα 106.
 φόρος 80.
 φουσαῖν, φουσατόν 245.
 Φραγκόπουλος 155.
 φυάλις 290.
 φυλακὴ 124. τὴν φυλακὴν τῆς αὐ-
 λῆς ἐμπεπιστευμένος 184.
 φυλάξεις 42.
 φυτίλια 32, 255.
 φωναὶ ἔθνηκαί 148.
 φουσατεύειν, φουσατεύειν 244.
 φουσατόν 244, 351.
 τῆς φωταγωγῆς θεοτόκου 326.
 φωτισμός, φωτιστοί 145.
 χαϊώματα 97, 366.
 χαλινάριον 14.
 τοῦ χαλιφᾶ φθαρντός ὁ σερίφης
 τὸν τελευτήσαντα διαδέχεται
 376.
 χαρτάρια, κατὰ ῥαφὴν 15.
 χάρτιον 16.
 χαρτουλάριος 159. χαρτουλάριος
 ἱππων βασιλικῶν ὁ ἐπιστατῶν
 160, 191.
 χαρτοφυλακεῖον, χαρτοφυλάκιον
 128.
 χαρτῶα δικαιώματα 126.
 χασεῖδιον, χασέδιον 25, 244.
 χειρόμακτρον 167.
 χειρόρτιον 25.
 χειροτονεῖν, χειροτονεῖσθαι, χειρο-
 τονία 371, 372. χειροτονοῦνται
 ἀρχιερεῖς σφραγιζόμενοι ἐκ δευ-
 τέρου 104. χειροτονηθεῖς 100.
 χορηγέω, χορηγεῖ θεὸς εἰς τὴν
 γῆν 102.
 χοροῦ πρώτου καὶ δευτέρου δύο
 δομέστικοι 153.
 Χριστογενῶν, Χριστογενῶν,
 Χριστοῦ γέννα ἑορτὴ 43, 273.
 χρυσάσπρος 20.
 ἄνευ χρυσαφίου 26.
 χρυσόουλλα 32, 256.
 χρυσοπέραντος 22.
 χρυσοκαλαβαρικὸν σκιάδιον καὶ τυρ-
 ματέϊνον 221, 222.
 χρυσόλευκος 20.
 χρυσοῦφανα ἐπιβλήματα 221.
 χρυσοχοικός 14.
 χῶμα 51.
 χωρὶς ἡγεμόνος τὸ καθόλου στρα-
 τευμα εὐρίσκειται 85.
 ψηλάφης τοῦ Θωμᾶ 334.
 ψηφφορεῖον 102.
 ψοφεῖν τοὺς χεῖρας 149.
 κατὰ τὴν ὥραν 55. μέχρι ἱκανῆς
 ὥρας 52.
 ὠμοφόριον 94, 168.
 ὠραῖται πύλαι 347.
 ὠράριον 168.
 ὠρῶ 168.

INDEX GRÆCITATIS

AD

CODINI LIBRUM DE ORIGINIBUS CPOLITANIS

ET OPUSCULA QUÆ SEQUUNTUR ANONYMA.

(Hujusce novæ editionis col. 429-739.)

- ἀγαθοδότης 17.
 ἀξελφοποιήτος 107, 153.
 ἀδιοίκητος 80.
 ἀκοντίας κομήτης 15.
 ἀκροπολίτης 23.
 ἀκρωτηριακά μέρη 29.
 ἀλαθήτως 55.
 ἄλογον 81.
 ἀμύλων πιάζειν 184.
 ἀμυνητί 61.
 ἀνακαθαρίζειν 83, 89.
 ἀνακλῆν 155.
 ἀναλύσας i. q. τακεί; 94.
 ἀναχωματισμός 101.
 ἀνδροεικέλον 39, 69.
 ἀντίσινα; 37 in nota.
 ἀντισοκοπεῖν 37.
 ἀντιζηλεῖν 34.
 ἀντινοκτής 144.
 ἀντιπροσώπως ἑρώντες ἀλλήλους 9.
 ἀπληχεύειν 75, 74.
 ἀπληκτα 74.
 ἀπόχωροι 50.
 ἀπόψε 21.
 ἀργυρένυτος 144.
 ἀργυροέλατος 66.
 ἀριδήλω; 40.
 ἀρμαμέντα 75, 114.
 ἀρμαμενταρεῖον 115.
 ἀρνηκοὶ πόδες 20.
 ἀσκεῖν 97.
 ἀσκεπής 131.
 ἀστρονομῶν 61.
 ἀτρον 28.
 αὐταρχία 8.
 βαγύλαι 167.
 βαίτουλος 94.
 βήσαλον 136, 140.
 βίγλη 179.
 βίκιον 50.
 βλάχων 95.
 βουσσία 193.
 βουλιδίον 139.
 γαῖος 21.
 γεματός 81.
 γενετο τὸν βασιλέα ἀομεῖν 138.
 τὸ γενικόν 19.
 γουγκλην; 39, 43.
 γοργοσιδής 34.
 γυρίζειν 119.
 γυρωθεν 41, 50, 135.
 δεητικὰ πιττάκια 36.
 οιαφωτος 159.
 οἰώσιν i. e. πλήττει 185, 119.
 εἰδοικήμεν ἢ γυνή 81.
 εὐλοισθέν 71.
 εὐρμικός 47, 61, 73, 150, 147.
 εὐσεκαζωθον 10, 68.
 εὐομαριος 56.
 εὐχλιασμένοι 140.
 ἐγγόρηγος 22.
 εἰκονοκαστής 98.
 εἰς β. νομίσματα ὠνήσατο τὸν τόπον 88, 99, 134.
 ἐκβάλλαι 175.
 Ἑλλαδικός 86.
 Ἐμπτυσμα 40.
 Ἐνζωδός 19, 44, 60.
 ἐνθήκη 19.
 ἐνθρονιάζειν 148.
 ἐνίστορος 54.
 Ἐξαμον 45, 66.
 ἐξέροκτα 180.
 ἐξόδιον 47.
 Ἐξοδος 142.
 ἐπαργῶν τὸν φόρον 28
 ἐπιβαρύς 95.
 ἐπίκουφος 53.
 ἐπικυροῦν 83, 93, 96, 99, 102, 122. Cf. προσκυροῦν.
 ἐπισκοπεῖν 71, 185, 189.
 ἐπιστατεία ὑπάτων 12.
 ἐπτάσκαλος 76.
 ἐργοδοσίον 21, 74, 118.
 ἐργοστάσιον 21.
 ζωστή 108, 125.
 ἦκασι 20, 47, 48, 53, 60, 142, 176, 192.
 ἦκεναι 192.
 ἦλατο i. q. ἦλασεν 184.
 ἦλιακός 86.
 ἠλιοκέφαλος 176.
 ἠσυχήσα; 118.
 ἠαῤῥεῖν 189.
 θεαμάτιον 30.
 θεματικοὶ 35.
 θεμάτιον 31.
 θέσις ἀστρονομική 30.
 θηριδιέκτη; 167.
 θηροκόμος 39.
 θησαντες 80.
 θρησκευάματα 16.
 θρονίζειν 89.
 ἰδικόν 19.
 ἰκρίωμα 139.
 ἰνοάλμα 176, 177.
 ἰπτότυνος; θεός 169.
 ἰστορεῖν 37, 77, 176.
 ἰσορία; λίθιναι 46.
 καγκελλοθύριον 131.
 καθαρίζειν 28, 31.
 κάθισμα 134.
 κάλαμοι βιφέντες 16.
 κάμνειν βήσαλα 140.
 κάμπος 26.
 κανόων ποιηταί 98, 135.
 καρδίειν 80, 81.
 καρδοκουμπαρη 80.
 καρούχα 44, 64, 168.
 καστ.λοῦν 115.
 καταφαιδρύνειν 127.
 κατήνιον 35.
 κατηγορησιμώμενον 11.
 κελλίον 142.
 κερατέμβολον 119.
 κερατίας 119.
 κέρκος 110.
 κεφαλοκίοντα 143.
 κιδούριον 117.
 κινθήλιον 91.
 κλειδόμενον 35.
 κλειδύσας 159.
 κοιτωνάριος 115.
 κόλυμβος 49.
 κόρτη 23, 41.
 κομουλίον 45, 66.
 κομπαρία 80.
 κομπάριον 81.
 κούντουρον 57.
 κουρπαλάτισσα 92.
 κουρτίνα 50.
 κουρτοσιδής 34. (κυρτοσιδής; 176.)
 κρικέλλοι 50.
 κτίζειν 21, 22, 23.
 κτίται μηχανικοί 20.
 κυμβλικός 144.
 κωδικέλλιος 180.
 κωδικέλλος 40.
 κωλόδιον 157.
 λαγαρικά 143.
 λεηλατίζειν 161.
 λεπτοσιδής 34, 176.
 λευκοφόρος 137, 158.
 λεχμία χωνευτά 174.
 λιθένυτος 175.
 λιόξαστος 43.
 μαίστωρ 135, 140, 145.
 μακροσιδής 85.
 μάνα 120.
 μαρμαρευόετος 172.
 μαρμαροῦν 28.
 μεγαλομάρτυρ 31, 148.
 μισάγιος 153.
 μνημοθέσιον 17, 127, 148.
 μόδιον 43.
 μονή 25, 73.
 μουλαί 93.
 μουσία 148.
 μουσιών 141, 144.
 μουσίωμα 147.
 μύσξ 139.
 μυδρών 22.
 ξενοτάφιον 102.
 ξηραμπέλιος 28.
 ξυλόστεγος 16, 17, 73, 147.
 τυλότρουλλος 89, 124, 147.
 οἰκονομεῖον 19. οἰστρολατήσας i. q. οἰστρω εὐλαθείς 114.
 ὀλκός ὑδάτων 15.
 καθ' ὀλόκληρον 161.
 ὀπανθήνα; 98.

ὀρθομαρμαροῦν 141.
 ὀρθομαρμάρωσις 140, 141
 ὀστιάριος 133.
 ὀψικεύειν 60, 180.
 ὀψικιον 79.
 παιγιγιώτης 80.
 πάκτον 21, 66.
 παλατινοὶ ἄρτοι 16.
 πάμβροφοι 155.
 πανάπορος 163.
 παντούρωμα 110.
 παντούρωσις 144.
 παρασκευή 15.
 πατσούν 19.
 περιόκιον 145.
 πηγανούσιος 141, 175.
 πιναςός 82, 136, 137, 138, 141.
 πιστωρεῖον 102, 118.
 πιττάκια 35.
 πλακωτός 22, 104.
 ποδία 41.
 ποδίσκος 54, 69.
 ποιεῖν δέκα μῆνας 20, 97, 101.
 πολυποικιλία 143.
 πονολύτρια 91.
 πόρτα 25, 43, 47.
 προδώσαντες 79.
 πρόκενσον 79.]
 προσκυροῦν 127, 142, 147.
 προσχειριάριος 135.
 ἐπίθετο τοῖς συνοδεύουσι 176.
 βεγεωνάρχης 28.
 ρίγλον 45.
 ρόγα 48.
 ρογεύειν 48.
 ροδοποίκιλος 141.
 σαγμάριον 139.
 σαργάνη 175.

οηκοῦν 51.
 σημειοφορικά 30, 41, 50.
 σκάλωσις 144.
 σκαπούλιον 49.
 τὰ σκάρια 147.
 σκεπάζειν 37, 52, 89, 131.
 στάμα 17, 40, 60, 168.
 στεφαναία πέτρα 134.
 στεφάνη τείχους 6, 12.
 στήλη καθεζομένη 38.
 στηλοῦν 33, 34, 42, 58, 60
 στηλωτικός 55.
 στιχηρά 123.
 στοιχείον 56, 59, 185.
 στοιχειοῦσθαι 35, 36, 52, 55, 69,
 124, 185.
 στρογγυλόστεγος 111.
 στυράκιον 127.
 συγκαπή 19.
 συμπωθῆναι 83, 110, 120, 126.
 συμπτώμενον 78.
 συνδρομή 93, 122, 143.
 συστημάτιον 69, 131.
 σφενδών 19, 123.
 σφιγκτούριον 145.
 σχηματογραφία 25, 75.
 σωματοπράται 50.
 σωτηρικός 180.
 ταξεύτης 36, 68.
 τελειωθῆναι i. q. ἀποθανεῖν 192.
 τετραδίσιος 37, 43, 83.
 τετράλιπος 143.
 τετραπέρατος 57.
 τζυκαλάριοι 25, 69.
 τζυκανιστήριον 19, 22, 82.
 τραβέα 28.
 τριακοντάφυλλον 73.
 τρούλος 141, 143.

τρούλοῦν 141.
 τρούλωτος 82.
 τυμβοσύνη 9.
 τύπος 101.
 τυποῦν 145.
 ὄγροπίσιον 146.
 ὀποκαμισοδράκιον 145.
 φακωλίον 145.
 φαμιλίας 20, 21.
 φαρμακολύτρια 106.
 φθαζόμενοι 174.
 φιλιπόδρομος 133.
 φουλκίζειν 85.
 φουλκόληστος 85.
 φουλακίτης 160.
 χαλᾶν 144, 146.
 χαλκέγγυτος 175.
 χαλάστρα 165.
 χαραγή 176, 180.
 χελάνδιον 125.
 χρυσόκαμαρον 108.
 χρυσέγκουστός 61, 177.
 χρυσέγγυτον 174.
 χρυσεμβαφής 34.
 χρυσέμβαφος 29, 34, 39.
 χρυσεική ποσότης 138.
 χρυσοκάμαρον 107.
 χρυσοκέραμος 116.
 χρυσόπλαστος 29.
 ἐκ χρωμάτων στήλη 38.
 χυμευτὸν χρυσίον 142.
 χύνειν 49, 136, 141.
 χύσας 104.
 ψήφα 88.
 διὰ ψηφίδων εικῶν 77. στήλη 65.
 ὠροσκόπει κερκίνας 17.

INDICES

IN

DUCÆ HISTORIAM BYZANTINAM.

GLOSSARIUM

VOCUM GRÆCO-BARBARARUM.

A

Pag. 33. Ἀπληκεύειν. Πληκεύειν. Πληκεύων ἦν. Eruditissimus vir Isnael Bullialdus Ducam per Apocopen τοῦ α scripsisse putat. Constantinus in Tact. Ina πληκεύη ὁ στρατός εἰς ἀραιωτέρους τόπους. Meursius rescribebat Ina ἀπληκεύη, ut statim ibidem scribitur his aut ter. Leo, *Tactic.* cap. XIII, § 15. Καὶ ἐν ἑτέρῳ πλήκτω ἀπειλοῖν. Idem M. legebat, ἀπλήκτω. Est autem πληκεύειν, seu ἀπληκεύειν, castra metari, vel divertere. Theophanes in Heraclio: ἠπλήκευσαν πλησίον Νινευῆ τῆς πόλεως. Vide ad Cedr. et *Histor.* Ecclesiasticam Anastasii in ἠπλήκευσεν.

Pag. 68. Ἀποκρισιάριος. Ὡς καὶ καθολικὸς ἀποκρισιάριος τοῦ βασιλέως γενέσθαι. Apocristarius. Vide ad Cedr. Nicet. et Anastas.

Pag. 84. Ἄρματα. Arma. Auctor Græcob. Ναούρουσιν τὰ κάτεργα εἰς γῆν, ὁμοίως καὶ τ' ἄλλα μικρὰ μέγала παραυτα καὶ ναταξερματώσουν κινεῖται καὶ ἄρματα καὶ ἄρματα παντοῖα. Vide ad Cedr. Nicetani, Anastas. et Const. Mauassem.

Pag. 171. Ἀρχιευνούχος. Archieunuchus, primus Eunuchorum.

Pag. 132. Ἄσπρον. Asprum. Numi genus argentei. Est enim ἄσπρον, album. Index in *Iliad.*

Græco-Barb. λευκώλενος, ἄσπρος ταῖς ἀγκάλαις. Dixi ad Nicetam et Anastasium.

Pag. 54 et 58. Ἀυθεντία. Αὐθεντία. Dominus, dominatio. Hinc αὐθεντικῶς et αὐθεντεύειν. Index Græco-Barb. *Homericae Iliad.* παντάναχτες, οἱ πάντα ὀρίζοντες, καὶ αὐθεντεύοντες. Ducas pag. 62, 69, 129. Αὐθεντικῶς apud Theophanem. Anastasius vertit, præsumptuose gerere, in *Histor. Eccles.*, atque ita accipiendum videtur αὐθεντικῶς apud Codinum in *παρεκβολ.* ἔτι δὲ ἑώρα ὁ χυδαῖος δῆμος αὐθεντικῶς εἰσαρχομένους ἐν τῷ μεγάλῳ παλατίῳ τοὺς Λατίνους, καὶ μέγα κακὸν παθεῖν ἐξ αὐτῶν ὀπώπτουσιν. Idem Anastasius, αὐθεντικῶς, auctorabiliter vertit. Hodie ἀφέντης et ἀφέντια, dominatio, apud auctorem Chronici quod subijcitur Ducæ. Vide ad Cedren. et Nicetam.

B

Pag. 100. Βάλκα. Barca. Matthæus Paris. in Henrico III. *Locutus sui cum quadam barca.* Vide ad Nicetam.

Pag. 35. Βάγδον. Vexillum. Vide *Glossar.* ad Cedr. et Theophylact. Simocat.

Pag. 98 et 103. Τὸ Βασμουλικόν. Vide *ibid.* Not. et ad Nicetam.

Pag. 6. *Βασιλίδες*. Vestri, visirs, consiliarii.
 Pag. 192. *Βασιλευσίων*. Vestium forum. Vide ad Cedren. in πρωτοβαστιάριος, et Nicetam in βασιτάριον. Et ad Const. Manass.
 Pag. 135. *Βίγλα*. Vigilia, custodia. Continuator Theophanis in Theophilo, καὶ τοῦ τοιοῦτου στόλου ἀρχηγὸς ὁ τῆς βίγλης δρουγγάριος οὕτως ᾠορῶνας λεγόμενος. Utuntur Leo et Basillus in *Naumachicis*. Vide Gloss. ad Cedr. Nicet. et Anastasinm.
 Pag. 99. *Βικάριος*. Vicarius. Vide ad Anastasil *Hist. eccles.* in ea voce.

Γ

Pag. 107. *Γαλεώτης*. *Gallote, Brigantin*. Galea minor diminutivum τῆς γαλέας, vel γαλατάς. Nam utroque modo scribitur. Leo. *Tact.* cap. xix, § 74. Καὶ τὰς γαλέας. In § autem 10 ejusdem capituli, scribitur, γαλατάς. Mathæus Paris. in Henrico I. *Navibusque rostratis, quas Galeas appellant.* Italicum *galea*, Hispanicum *galera*, Gallicum *galère*.
 Pag. 111. *Γάρδια*. Ποραφυλακὴ, Custodia, *la Garde*.
 Pag. 36. *Γενητζάριδες*. Ἀργυρωνήτους σὺν αὐτῷ εὐούλου οὐδὲ καλοῦσι γενητζάριδας. *Servos pecunia emptos, quos genitaridas vocant.* Qui et γιανητζάριδες. Auctor anonymus : ἔχει καὶ γιανητζάριδες χιλιάδες δέκα πέντε.
 Pag. 76. *Γενητζήρι*. Genitzerl.
 Pag. 201. *Γυρεύειν*. Redire. Vide Gl. ad Nicet. et Indicem.

Δ

Pag. 56. *Δέσποινα*. Imperatoris uxor vel mater, ut pag. 8, δεσποίνης Ἀννης. Codinus, *de Offic.* cap. v, edit. Reg. num. 27, πρὸς τὴν δέσποιναν τὴν μητέρα αὐτοῦ (alii μάνα) καὶ τὴν δέσποιναν τὴν γυναῖκα. Theophilus, *Institut.* ii, tit. 6, in fine. Vide ad Nicetam. Nota obiter, μάναν pro matre. Auctor Græco-Barbarus : ἔλασε μάνα τὸ παιδί, καὶ τὸ παιδίον τὴν μάναν. Vide ad Cedr. in ea dictione.
 Pag. 61. *Δεφενδούειν*. Defendere. Hinc δεφένδουσις, defensio. Acropolites pag. 6. Vide ad Nicet.
 Pag. 147. *Διακαιρίσιμος*. Diacænesimus. Vide Notas, et Jacobum Gretserum in observ. in Codinum cap. 14.
 Pag. 30. *Δούκας*. Dux. Vide ad Cedrenum, et ad Nicet. in κύντος.
 Pag. 87. *Δρουγγάριος*. Præfectus class. Vide ad Cedr. et Constant. Manass. Illic suberant comites. Vide in Κόμης.

Ε

Pag. 106. *Ἐνορδίνως*. Ordine. Eustathius II. ψ, ἐνορδίνως ἴσταντο. Theophanes in Justiniano juniore : διαταράξας τοὺς ὑπὸ τοῦ οικείου πατρὸς ἐνορδίνους γεγονότας τύπους, α1. ἐνορδίνως. Sic ἐνόρδινοι δικασταὶ dicti et ἐνόρδινον δικαστήριον, Judices ordinarii, et judicium ordinarium, apud Theodorum Hermopoliten, lib. vii, tit. 2, et apud Constantinum Harimenop. *Epitom.* lib. 1, tit. iv, § 61 et 62. Qui et ὀρδινάριοι δικασταὶ in Novella cxii, cap. 3, ἐμβαθμοὶ, in Basilicis, ut ὀρδινάριος ἄρχων, apud Synesium epistola cxlvi. Utiniquo autem dictum ἀπὸ τοῦ ὀρδίνου, sive ordine. Orus Apollo ἱερόγλυφ. cap. xciv, al. xc, αὐταὶ γὰρ ἑαυτὰς φυλάττουσι γρηγοροῦσαι κατ' ὀρδινον ἐν πάσῃ τῇ νυκτί. Constantinus in *Tacticis* : Ἐχοντα ὀρδίνους ἀπὸ δέκα ἕξ ἀνδρῶν. Et paulo post : Καὶ οἱ μὲν ὀρδίνου τῶν περὶ ἑνὸς ἑκάστου τάγματος, etc. Leo, *Tactic.* cap. ix, § 55, εἴτε ἐν ὀρδίνῳ, εἴτε ἐν παρατάξει. Eustathius ad II. α : Ἀπὸ δὲ τοῦ Ὀμηρικοῦ ὀβελού, καὶ τὸ γραφικὸν σημεῖον μετῆνεκται ὁ ὀβελός, ὅς ἐστι γραμμὴ τῆς εὐθείας προτιθεμένη μὲν στίχων, ἦτοι ὀρδίνων, ἕξω. Auctor anonymus pænar. adversus monachos delinquentes, inter scripta Basilii M. repertus : Εἴ τις οὐκ ἀτρη εὐλόγηται ἐν τῷ ὀρδίνῳ αὐτοῦ. Et ibid. : Εἴ τις μεθιστά

τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ὀρδίνου τῆς ὑπηρεσίας. Hinc ὀρδινάτω. Glossarium ms. ὀρδινάτως, ἕξτε, μετὰ ταῦτα. Et ὀρδινεύειν, et προορδινεύειν. Leo. *Tact.* cap. xvii, § 51. Καὶ οὕτως προορδινεύειν γρητὰ βάνδα, vel ὀρδινιάζειν. Alexius Rhartarus Doct. ii. Διάταξι περὶ τοῦ οἴκου σου, ὀρδινίλας τὸ σπῆτι σου. Auctor Græco-Barbarus : Καὶ τ' ἄλλα τὰ ὀρδινίλας. Corona pretiosa : præparare, νὰ ὀρδινιάσει. Index in II. ad. Græco-Barb. Παρασκευάζει, ὀρδινιάζει.

Pag. 145. *Ἐνωτικοί*. Unitati adherentes, et pag. eadem, ἐνωτικὴ λειτουργία. Ἐνωτις. Pag. 142.

Z

Pag. 188. *Ζαροδοτάραι*. Machinæ bellicæ.
 Pag. 37. *Ζαρκίον*. V. Notas, et dicta ad Cedren. in τάβλα.
 Pag. 86. *Ζιχίδες*. Monachi Turcici.

Θ

Pag. 86. *Θέμα*. Provincia. Vide ad Cedrenum.

K

Pag. 50. *Καθούρ*. Infidelis.
 Pag. 119. *Καδδηγάλιος*. Cardinalis. Theod. Bals. ad Nomocanon. Photil tit. viii, cap. 1, ὡς καδδιναριου. Sic in ms. cod. quo usus est Meursius, nec eget emendatione, ut ipse putabat. Vide ad Nicetam.
 Pag. 25. *Κάδης*. Judex Vide Meursium.
 Pag. 8. *Καθοσιώσις*. Pra. καθοσιώσεως ἔγκλημα, crimen majestatis. Dixi ad Theophilum Institutionis iv, tit. ult., § 3, et Salmasius ad Hist. A. Scriptores.

Pag. 64. *Καλόγηρος*. Joannes Moschus Limon. cap. 45. Hodie καλόγηρος. Vide ad Nicetam.

Pag. 197. *Καμπάνα*. Campana. Hinc καμπανάριον, pro turri, in qua suspenditur campana. Astrampsychus, ἐν τῷ Πυθαγορικῷ λαξευτήριῳ, δηλοῖ εἰς ὄδον καὶ μακρὸν καὶ ὕψηλὸν τι, ὁμοίον πύργῳ στόλῳ καμπαναρίῳ.

Pag. 33. *Κάμπος*. Campus. Theodorus Lector. *Eccles. Hist.* lib. 1 : Ἐν ταῖς λιταῖς ταῖς γενομέναις ἐν τῷ κάμπῳ, occurrit sæpe apud eundem. Alexander monachus, de Inventione S. Crucis : Ὄφθη αὐτῷ ἐν κάμπῳ διάγοντι μετὰ τῶν στρατιωτῶν περὶ μεσημβρίας σπηλοῦδος σταυρὸς, quæ totidem verbis exstant in Julii Pollucis Chronico hactenus inedito. Theophanes in Justiniano Jun. Τοῦ δὲ λαοῦ σκορπισθέντος ὡς πρόβατα ἐπὶ τοὺς κάμπους. Index *Iliados* Græco-Barbaræ : Παδάδες, οἱ κάμποι. Item πεδῖον, κάμπον.

Pag. 181. *Καπιτάνεος*. Dux. Capitaneus. Concilium Florentinum sess. xxv : Ἐστία γὰρ καὶ ἂ τὸν καιρὸν καπετάνιον ἐν τῇ Βενετία ἐτοιμάσαι κάτρηγα. Concilium Ephesinum act. vii. Magnificentissimus Capitaneus principi et clero scripsit.

Pag. 118. *Κάρβουνορ*. Καρβων in Basilicis, carbo, et δανροκαρβωνες, Græci ad l. 5, § 2. D. ad exhibendum καρβωνάριος, carbonarius. Helladius apud Plotium ὅτι ἀνθρακῆς δ ἐν τῇ συνηθείᾳ καρβωνάριος.

Pag. 233. *Καριπίδες*. Advenæ.
 Pag. 169. *Καστέλιον*. Castellum. Anonymus in Romano imp. Ἐν ἐτέρῳ ὀχυρωτάτῳ καστέλλῳ. Hinc καστέλλου. Theophanes in Phoca. Φέρων πλ. ἔα καστέλλομα· ἄ ἔχοντα ἐν τοῖς καταρτίοις κινήτοις καὶ εἰκόνας τῆς θεομήτορος. Vide alia Glossaria.

Pag. 40. *Καστέλλανια*. Regio.
 Pag. 40. *Κάστρου*. Oppidum. Auctor anonymus in Vita Basilii imperatoris, Κατὰ τοῦ κάστρου Ἐυρίπου ὀπλιζεται. Cedrenus de eodem pag. 580. Τῇ πόλει ἐπιτίθεται τοῦ Ευρίπου. Hinc καστρουμγία, civitatum expugnetio. Vide ad Cedrenum, Nicetam, et Indicem Gloss. Anastas. Historiæ.

Pag. 202. *Κάστρα*. Triremes. Concilium Florentinum pag. 567, edit. German. Auctor Græco-

Barb. Ναυόρουσιν τὰ κάτεργα εἰς γῆν. Vide sup. in καπιτένους. et Gloss. ad Nicetam.

Pag. 142. *Κέλλη*. Cella monachi. Anonymus in Constantino Leonis F. Μόλις διελεύθων ὁ ἀναξ ταῖς κέλλαις τῶν ἱερῶν πατέρων καταλυθῶν. Et : πρὸς τὰς κέλλας τῶν ἱερῶν πατέρων ὑπενόστησεν.

Pag. 143. *Κελλίον*. Cellula. S. Athanas. in Serm. de imag. D. nostri Jesu Christi. Refertur autem Synod. Nicæn. II, act. 4 : Χριστιανός τις ἔλαβεν ἐν οἰκίῳ κελίῳ παρὰ τινος. Theodorus Studita in Testamento suo nondum Græce edito : οὐ κτίση μαθητὴν εἰς τὸ κελίον σου μεράκιον προσπαθῶς. Anonymus Scriptor in Leone imp. Ὁ δὲ Σαμωνᾶς· εἰ βούλει πληροφορηθῆναι, φησὶν, οὐς βούλει, εἰς τὸ ἐμὸν κελίον ἀπέστειλον. Adde Novellam c. 111, cap. 4, et Glycam, pag. 287, edit. Reg. Non solum autem pro monachi cellula κελίον accipitur, sed et pro ædicula, vel cubiculo interiore etiam principum. Palladas ἀνάθ. lib. II, tit. xlix, epigrammat. 7 :

Τῷ πεισθῆναι κωλοῦντι τὸ κελίον ἐχθρὸς ἔδωκα. Hinc κελιώται : pro monachis, et pro ministris interioris cubiculi apud Chalcocondyl. pag. 247, et Phranzen. De his etiam Nicetas pag. 326. Vide ibid. Glossar. in v. κελίον. Videsis etiam Glossar. ad Cedren. in eadem voce. In ms. tamen cod. Chalcocondyl. κελιώτην legitur.

Pag. 47. *Κλεισόυρα*. Clusura. Joannes Europates pag. 844. Διὰ τῆς κλειτούρας τοῦ Ποδαρόου, ἀρκείνεται εἰς Κιλικίαν. Codinus in Πραξικοῖσις, ἀπετυφώθη ἐν τῇ κλεισόυρα τῆς μάχης. Vide ad Cedrenum, Nicetam et Anastasium.

Pag. 291. *Κλητοί*. Evocati. In ora Regil codicis, *Pregati*.

Pag. 87. *Κόμης*. Comes. Suberat drongario. Qui vulgo hodie *comite* dicitur, a Provincialibus autem *comé*, multum distat ab hoc comite ; hic enim tribus aut quinque trimembris præstiebat, earumque dux erat, ut scribit Leo Imperat. *Tact.* cap. xix, § 23. Ille vero remis intentus est, remigio præst, curatque ut remiges remos impellant prout res exigit, vel etiam ut vela deducant, aut erigant. Denique signo dato præcipit quemadmodum remos agant, et segnius remis incumbentes coercet. Nec etiam huc pertinet πρωτοκόμης, qui cæteris comitibus præerat ; nam hodie singuli comites singulis trimembris præficiuntur, nec alter alteri præst. Habet tamen comes qui vicem ejus expleat, si ipse absit, quem nos subcomitem appellamus, *souto-comé*. Vide Codinum de *Offic.* cap. 5, num. 93, et *Glossarium* ad Nicetam.

Pag. 198. *Κοιρεύειν*. Excurrere.

Pag. 106. *Κουρσοῦν*. Prædari. Hinc κούρσον, pro incursione et præda. Continuatur Theophanis in Theophilo : Τὰ μὲν τῶν Σαρρακηνῶν κούρσα ἐπ' ἄλλον δὴ τινα τόπον ἐξελαύνειν ποιήσας. Alius auctor in Vita Basilii imperat. κούρσον κατὰ τῆς λεγομένης Ζαπέτρας ἀπέστειλεν ἐπιλέκτων πολεμιστῶν. Scriptor anonymus in Romano Constantini F. ἐλάσαι κούρσα, καὶ ἀχμαλωτῆσαι, καὶ πραιτεύσαι τὴν βωμαίτην γῆν. Vide ad Cedr. et Nicetam.

Pag. 12. *Κυρία*. Rex Ungariæ, Bulgaria, Serviæ. Joannes Cantacuzenus libro II, cap. 89. Τῷ δὲ νύφ τὴν τοῦ Κρόλη παρῆλθε προσηγορίαν. Vide *Pandecten Turcicum* Joannis Leunclavii cap. 51.

Pag. 198. *Κύρις*. Dominus. Vide *Glossarium* ad Cedr. et Anastasium.

Pag. 198. *Κύρος*. Dominus. Exstat apud Chalcocondyl. pag. 264, qui et κύρ, *Chir*, apud Leonardum Cuiacium. Hodie etiam κύρος dicitur.

Α

Pag. 21. *Αἰάρα*. Amphora. Hodie sigulus, λαϊνᾶς dicitur.

Pag. 53. *Αεγῶν*. Legio. Vide *Glossarium* ad Nicetam et Manassem.

Pag. 202. *Αῶρα*. Merces.

Μ

Pag. 59. *Μαγίστωρ*. Qui et Ματσωρ. Magister. V. Gl. ad Constant. Manassem.

Pag. 164. *Μαρούδλια*. Candelabra. Vide Gl. ad Nicetam.

Pag. 54. *Μαρχέσιος*. Marchio. Qui μαρχίση; Joanni Cantacuzeno, *Hist.* lib. IV, cap. 3, et Annæ, Alex. VIII.

Pag. 169. *Μεγαδοῦξ*. Magnus dux.

Pag. 58. *Μεγαμαγίστωρ*. Magnus Magister. *Le grand Maître de Rhodes*.

Ibid. *Μεσάζων*. Μεσάζειν, Β-ζύρης. Consiliarius. Vide Not. ad pag. LXXVIIII. Auctor Græco-Barbarus in historica narratione de Belisario : Βουλῶνουν οἱ μεσάζοντες. καὶ ὁ βασιλεὺς ὁ μέγας, id est, ut videtur, consiliarii principis. Habet et alias significaciones, aut cæteræ varia ejus ministeria. Joannes Cantacuzenus, *Histor.* lib. III, cap. 36, Μεσάζων βασιλίδι ἦν. Vertunt : *Imperatriciæ aule præfectus*, sive *curator*. Hinc μεσάζειν, lib. ejusdem cap. 45, τὴν μὲν τοῦ μεσάζειν ὑπηρεσίαν ἐνεχειρίσθη. Officium administratores obtinuit. Eundem esse putant cum eo quem JC. Comitum rerum privatarum appellant. Vide adnotationes eruditissimi viri Jacobi Pontani ad lib. I, cap. 2. Corrigenus hic est Nicetas Manuclis Comment. lib. I, num. 3, pag. 37 edit. Reg. ubi legitur, Μελεδωνὸν δὲ μεσεύοντα καὶ τῶν οἰκείων ὑποδρηστήρα διαταγμάτων. Puto enim Nicetam scripsisse : Μελεδ. ἔξ καὶ τῶν, etc., et illud, μεσεύοντα, irrepsisse in contextum cum interpretationis vice, vel ex codice Nicetæ Græco-Barbaro in ora ascriptum esse. In codice enim Græco-Barbaro sic habetur : Μεσάζοντα δὲ τῶν οἰκείων ὑποδρίσεων. Ὑποδρίσεις igitur sunt διατάγματα et ita ea vox accipienda apud Codin. de *Offic.* cap. I, num. 9. In Indice N. cæte, μεσάζων exponitur, φροντιστής. At in *Glossario* ita scribendum : Μεσάζων, μελεδωνὸν καὶ τῶν οἰκείων ὑποδρηστήρ διαταγμάτων. Vide ad Codin. de *Officiis*.

Pag. 142. *Μονάζουσαι*. Μοναστήρια. Muniæ. Vide *Glossar.* ad Const. Manass.

Pag. 40. *Μπαϊσόλος*. Ballivus. V. Meurs. in hac dictione

Ν

Pag. 197. *Νάρθηκας*. Pro νάρθηξ. Vide ad Cedrenum.

Pag. 51. *Νοτάρας*. Notarius, qui aliis νοτάριος. Vide ad Cedr.

Ξ

Pag. 122. *Ξόριδες*. Sic legatur in scripto codice quo usus est Meursus. In Regiis codicibus sic habetur ; καὶ οἱ τῶν θυρῶν πρωταγέτες βιβλίους οὕτω καλούμενοι τοῦ βασιλέως ἀγγελιαφόροι.

Ο

Pag. 140. *Ὀρατή*. Sodalis. Vide Not. pag. 265.

Pag. 201. *Ὀσπίτια*. Domus. Scriptor anonymus in Romano imper. Καὶ σταύλους ποιήσας καὶ ὕπν καλλίστα, καὶ κραβατοστρώσια διὰ τοὺς εἰσερχομένους πάντας ἔξωτικους καὶ δίχας λαμβάνοντας κατασκεύασεν. Auctor Indicis in Homeri *Iliad.* Græco-Barb. Οἰκίας, τὸ σπήτι κατασκεύασεν. Vide Gl. ad Nicetam.

Pag. 268. *Ὀύλαξίς*. Vide *Glossar.* ad Cedr. in κούρσωρ.

Pag. 91, 170, 172. *Ὀφφικιάλιος*. Officialis, seu magistratus. Theodorus Herimopolites libro VI, tit. 2, exponens., § 3 D. de *Offic. procons.* Οὐ μόνον δὲ τὸν ἀνήπατον διορίζεται τοιοῦτόν τι μὴ πράττειν, ἀλλὰ καὶ πάντα ὀφφικιάλιον.

Pag. 76. *Ὀφφικίων*. Officium. Joannes Europates in Isaacio Commeno : Τὰς τῶν ὀφφικίων δὲ δόσεις αὐτὸς πρώτως περιέτρεψεν. Joannes Cantacuzenus, *Histor.* lib. IV, cap. 53 : Ἴνα ἐν θέλωσι τινὲς τῶν ἐν τῇ Βλαχία ἀρχόντων τυγχάνειν ὀφφικίων. Vide Nicephori Callisti tom. II, pag. 549.

Pag. 9. *Ὀφφικιστὴρ*. Officio et dignitate aliquem augere.

Π

Pag. 159. *Παραπόρτια*. Portellæ. Vide ad Cedr. et Nicet.

Pag. 69. *Πάτρων*. Patronus. Horapollo. *Ἱερογλ.* XLVII, ἐπιθετικὸν προσφεύγοντα τῷ ἰδίῳ πᾶτρων. Vide Enripidis Scholiasten ad vers. 420 Hecubæ et Glossas Basilic.

Pag. 104. *Πιγκέρνης*. Pincerna, pocillator. Glossar. ms. οἰνοχόος, πιγκέρνης. Leo Grammaticus: Τὸν δὲ Ἀσπάθην Γεώργιον, καὶ πιγκέρνην, καὶ Θωμάδην προμικτήριον δέρας καὶ κουρεύσας. Utitur Nicephorus Gregoras, et Joannes Cantacuz. In fragmento quodam *Annalium Francicorum*, Eberartus munere pincernario. Vide in *Στρατῆριος*.

Pag. 145. *Πνευματικὸς*. Πνευματικεύειν. Confessarius. Confessarii munere fungi. Idem pag. 447.

Pag. 91. *Ποδέστα*. Ποδестаτός. Ποδιστατία. *Podestà*. Podestatus. Podestatia. Primum et secundum personam designat. Tertium, dignitatem. Podestatus ait Codinus, *de Officiis*, cap. vii, num. 6 (seu prætor) Genuensium in Galata. Vide Nicephorum Gregoram, lib. iv, sect. 9.

Pag. 181. *Πλοκάδια*. Funes. Vide tamen Meursium.

Pag. 27. *Πόρτα*. Satellites Imperatorum Turcicorum.

Pag. 190, 156. *Πραΐδα*. Πριδεύειν. Præda. Prædarii. Scriptor anonymus in Constantino Leonis F. λαβόντες τὴν πραΐδαν. Leo Grammaticus: Καὶ πραΐδεις τὰ ἐξωθεν τῆς πόλεως. Vide ad Cedr.

Pag. 56. *Πρίγκιψ*. Πριγγίσις. Priniceps. Joannes Cyropalates, in *Breviario historico*: Θυγατέρα δὲ οὖσαν πριγγίσις. In Glossis autem Basilic. scribitur, πριγγίσις. Joannes Cantacuz. *Hist.* lib. ii, c. 53. Εἰς τὴν Τάραντα, κρατοῦσαν πριγγίσισαν. Sic etiam scribitur in *Alexiade* in Annæ Comn.

Pag. 129. *Πρωτοστίαριος*. Primus ostiarius. Ὀστίαριος: est θυρωρός. De munere ejus vide Notas ad Codin. cap. i, num. 40.

Pag. 122. *Πρωτοστράτωρ*. Præfectus exercituum. Vide Nicetam in Balduino Fland. pag. 387, c. edit. Reg. Codinus, *de Offic.* cap. 5, num. 17, significare videtur, protostratorem non ideo dici, quod sit primus imperialium stratorum, id est, eorum qui imperatorem in equum sublevabant, de quibus jam actum ad Cedrenum et Nicetam, sed quod antecederet totum exercitum. Πρωτοστράτωρ ergo de quo Ducas et Chalcocondyles, est primus belli dux, vel præfectus exercitus.

Pag. 202. *Πρωτοσύμβουλος*. Protosymbulus. Princeps consilii. Theophanes: Ὁ δὲ πρωτοσύμβουλος, ταῦτα μαθὼν. Continuator Theophanis in Theophilo: Βουλῆθητι μετὰ τοῦ πατρικίου τῷ πρωτοσύμβουλῳ συνεύξασθαι, vide Cedr. pag. 445.

Pag. 58. *Πυκτακομῆς τῆς*. Nuntius.

Ρ

Pag. 50. *Ῥήγας*. Vel Ῥήγας. Regulus. Qui Ῥηγάδες in Nicetæ codice Græco-Barbaro, in puriore sunt, δυνάσται. Vide ibidem *Glossarium* et *Indicem*.

Pag. 122. *Ῥηγάνη*. Regina.

Pag. 195. *Ῥόγα*. Ρηγύειν. Roga, donativum, stipendium. Auctor anonymus in vita Basilii imperatoris: Καὶ Ῥογῶν ἐνιαυσίων ἐκδέσσει καὶ σιτηρεσιῶν ἄλλων καὶ φιλοτιμιῶν παροχαῖς δεξιούμενος. Et in Constantino Leonis F. τὴν σύνθησιν τῆς Ῥογῆς διανομὴν ποιητέμενος ἐν τοῖς τάγμασι. Ῥηγύειν autem est rogare tribuere, mercedem penurire, τὸν ὀφωνισαμὸν παρέχεσθαι, quod est Ῥηγύειν in codice Græco-Barb. Nicetæ; vel mercede conluere, ut Ducæ, pag. 92, 101, 121, ut in Nicetæ

Græco-B. Ῥογάειν στρατὸν πεζικὸν ἢ ξενικὸν, quod est στρατολογεῖν in puriore codice. Vide Gloss. ad Cedren. et Nicetam.

Σ

Pag. 192. *Σάγισμα*. Lustratum equi. Vide Gloss. ad Nicetam.

Pag. 182. *Σαρακέρδης*. Milites Turcici.

Pag. 164. *Σουδάριον*. Fascia et redimiculum. Vox hæc exstat in novo sædere. Vita S. Macarii Romani cap. xx. Tunc subtile fasciolum et oculis delectabile juxta me in terra positum aspexi. Menæa habent, σουδάριον. Alcuinus, *de divinis Officiis*: Sudarium quod ad tergendum sudorem in manu gestari mos est, quod usitato nomine fauonem vocamus. De fauone vide Vossium, lib. ii *de Vitiis sermonis*, cap. 6, et in *Addendis*. De sudario, vide Gregor. Nyssen. tom. II, pag. 837.; Chrysostom. hom. 3 in Epistol. ad Hebr.; Nicephor. Callist. tomo I, pag. 175.; Œcumen. in Acta, pag. 443.

Pag. 17. *Σπαθίσειν*. Occidere, gladio perimere. Menologium M. Jun. d. 18. Τὸν ἄγιον Θεόδουλον σπαθίσεισθαι, καὶ οὕτω τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἐκμηθήναι.

Pag. 202. *Σπαθλιον*. Theophanes in Heraclio: Τὸ σπαθλιον αὐτοῦ ἔλδχρυσον. Vide ad Anastasii historiam.

Pag. 178. *Σπεκουλάτωρ*. Satelles Spiculator. Julius Firmicus Mathes. viii, cap. 26. Spiculator cervicem faciet, qui nudato gladio hominum amputent cervicem. Abdias Apost. Hist. iv. Rogavit spiculatorem ut aquæ illi facultas fieret. Sic etiam scribitur in Actis sanctorum martyrum Tharacii, Probi, et Andronici; et in passione Abundii et Abundantii. Græci σπεκουλάτωρ scribunt, ut in Evangelio D. Marci cap. vi, vers. 27, qui spiculator veteri interpreti. S. Athanasius, Apol. ii: Καὶ παρὴν σπεκουλάτωρ. Glossæ ms. σπεκουλάτωρ, ἀποκαφαλίστης. In Glossis tamen Græco-Lat. scribitur, speculator, et exponitur, δήμιος, ut a Dicene, et ἀποκεφαλίζων, quod scilicet carnificis officium perageret. Et in Suetonii Augusto, cap. 27, et in l. Divus 6 d. *De bon. damnat.* qui Basil. lib. ix, tit. 52, ὁ ἀποτέμνων. Verum ipsi etiam satellites, seu δορυφόροι, spiculatores dicuntur in veteri Onomastico. Itaque spiculatores qui dicuntur, eos a spiculis dictos existimant. Qui διοπτῆρας, vel διόπτας καὶ ἐρευνητὰς vertunt, omnino spiculatores intelligunt. Certe Cujacius ἀποτέμνωτα in d. tit. 52, spiculatorem vertit, et Bonaventura Vulcanius in Notas ad *Glossarium* Latino-Græc. scribit, inepte ibi confundi speculatorem cum spiculatore. Salmasius autem Not. in Ælium Spartanum ait, certum esse falli eos qui spiculatores legunt. Hoc definiunt qui ad Grammaticos in jus adierunt.

Pag. 55. *Στέμμα*. Imperialis corona et diadema. Codinus *de Officiis*, cap. 10, num. 3 et cap. 26, num. 4.

Pag. 188. *Σὺρ*. Dominus.

Τ

Pag. 184. *Ταξειδιον*. Expeditio. Glycas pag. 307. Constantinus in *Tactic.* Ὀφείλουσι γὰρ παντοῦ εὐτρεπεῖν τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν τοῦ ταξειδίου.

Pag. 192. *Ταπηστηρια*. Tapetes.

Pag. 140. *Τατάς*. Præceptor. Vide Notas ad Codinum cap. 2, num. 36.

Pag. 37. *Τέρτα*. Tentorium, Tabernaculum. Vide *Glossarium* ad Nicetam.

Pag. 39 et 106 *Τερτώ*. Castra loco, tentoria sigo.

Pag. 84. *Τζάγρα*. Tzagra. Sic constantier scribitur. Τζάγρα autem exponitur jaculum, pag. lxxxii, est etiam instrumentum quo jaculum emittitur. Anna Commena *Alexiados* viii: Βάλλει δὲ τις τούτον τὸν λατίνων κρητὸν διὰ τῆς τζάγγρας κατὰ τῆς κρούσης. Hinc τζαγράτωρ, pag. c., τζαγρῆτορ; et τζαγρολόγητος, τζαγρολογία; τζαγροδία-

λος, pag. xiv, τζαγροδόλος pag. cxι, balistarius, Bullialdo. An autem τζάγραν rectius interpreteris balistam, et τζαγράτορας balistarios, facit ut ad-
 dubitem, quod βαλισταρίους legam apud Justinian. Nov. lxxv, cap. 2 et 3; et βαλιστοφόρους ἀμάξας, ητοι τὰς ἐγούσας τὰς λεγομένας τοξοβολίστρας, apud Leonem, *Tact.* c. 14, § 83. Sic etiam scribitur apud Theophanem in duobus codd. mss. nec aliter scriptum erat in Anastasii codice, qui vertit, arcubolistas. Legendum tamen puto, τοξοβαλίστρας, καὶ ταῖς ἐκ χειρῶν τῶν λίθων ἀφέσει. Auctor anonym. in Vita Basilii imp. Τοξοβαλίστρας, καὶ ταῖς ἐκ χειρῶν τῶν λίθων ἀφέσει. Lego et χειροβαλίστρας, id est, salaricas, in Glos-
 sis, quæ manu mitterentur, de quibus vide Servium ad vers. 705 *Æn.* ix et Vegetium. Videtur igitur τζάγρα aliud a balista instrumentum. Τοξότας etiam et τζαγγράτορας velut res diversas posuit Nicetas pag. liii.

Pag. 201. Τζακίσειν. Clade afficere. Vide Meursium.

Pag. 122. Τοποτηρητής. Prorex et gubernator. Ponitur etiam pro legato. Anonymus in Romano imp. Τοποτηρητῶν ἐκ Ῥώμης ἀνεθάντων. Leo Grammaticus; Ἀπέστειλε Μιχαὴλ τὸν τοῦ Μωρολίαντος υἱὸν τοποτηρητὴν ἕντα. Vide *Gloss.* ad Cedr. et Anastas.

Φ

Pag. 148. Φανόλιον. Mitra ac redimiculum. Alias, pannus. Vide *Gl.* ad Anast.

Pag. 177. Φαμελία. Familia. Vide *Gloss.* ad Cedr. et Anastas.

Pag. 146. Φσιλέρης. Stola. Vide *Notas.* Item,

penula. Vide Theophylact. Simocatt. lib. vii, cap. 6.

Pag. 202. Φλαμπουριάρις. Flammularius, vexillifer. Φλάμουλον et φλάμπουλον dicebant. Vide *Gloss.* ad Cedren. Nicet. et Anastas.

Pag. 61. Φούρκα. Furca. Vide *Gloss.* ad Cedr. Nicet. et Anastas.

Pag. 202. Φουσσάτον. Sic etiam hodie. Fossatum, Exercitus. V. Glycam pag. 274, edit. *Reg. Gl.* ad Cedr. Nicet. Anastas. et ad *Institutiones* Justiniani tit. *de Milit. testam.* Scribunt etiam φουσσάτον apud Ducam, pag. 33, et Joannem Cantacuzenum, *Hist.* lib. i, cap. 48; et lib. iii, cap. 53.

Pag. 202. Φούστις. Biremis. Hodie φούστα.

Pag. 40. Φρέριος. Frater, frère. Joannes Cantacuzen. *Hist.* lib. ii, cap. 12, Καὶ φρερίων τινῶν.

X

Pag. 116. Χαρτουλάριος μέγας. Magnus Chartularius. Vide *Glossar. Nomicum*, et ibi annotata.

Pag. 119. Χαρτοφύλαξ μέγας. Magnus Chartophylax. De Chartophylace vide sextam synodum act. 1 et 8, pag. 92 edit. Rom.; et act. 11, pag. 172; et septimam synodum pag. 404, in fine; et Meursium. De magno Chart. concilium Florentinum: Ὁ μέγας Χαρτοφύλαξ κύρις Μιχαὴλ. Vide *Notas* in Codinum, cap. 1, num. 9.

Pag. 150. Χρυσόβουλλον. Aurea bulla. Βούλλωσις χρυσή. Menologium Augusti xxxi: Σολέμνιον δίδοσθαι ἐτήσιον τῷ τοιοῦτῳ λούματι διὰ χρυσοβούλλου λόγου τετυπώχασαι. Joannes Curopalates in *Breviario historico*: Τὰς χρυσοβούλλους αὐτῶν γραφὰς παριδῶν. Vide ad Cedren. et Nicetam, et Spelmanii *Glossarium*.

INDEX ANALYTICUS

AD CODINI LIBRUM DE OFFICIIS ET OFFICIALIBUS ECCLESIAE ET AULAE CPOJITANÆ.

(Recolle monitum Indici Græcitalis præmissum.)

A

- Abbreviator, qui brevia conscribat, δ sic τὰ πικράκια, 135.
- Abestiarius, præses vestiarii, 246.
- Acacia, cavitas involucri, quod imp. fert sinistra, eum mortalitatis humilitatisque admonet, 51.
- Academica congregatio Ingolstadiensis per tricesimum B. Virginis litanias cant instituit, 544.
- Acalhista Virgilius vigilia cum aliis tribus in palatio agitur, sabbato hebdomadis quintæ quadragesimalis, 72, 321. Acalhista hymnus ob urbem Constantinopolim terservatam B. Virgini servatrici canitur, 321. Acalhista hymnus dictus, quod populus una cum clero totam noctem absque sessione stando et canendo Deiparæ laudes et gratias concineret, 324.
- Acatolici quam sint rudes rerum ecclesiasticarum, 151.
- Acclamationes in benedictione aquæ, 79. Uctione imp., 79. Largitione beneficii, 79. In creatione despotæ, 100. Designatione patriarchæ, 105. In acclamationibus sebastocrator nominatur secundus, et nomina despotarum, 55. Acclamationum exempla, 278. Acclamatio synodica facta S. Augustino, 279. S. Pulcheriæ imperatrici virgini et Marciano, 279. Concionatoribus, 281. Aliæ factæ imperatoribus Justino Juniore, 278. Nicephoro Phocæ, *ibid.* In senatu Claudio, 280. Antonino, 279. Acclamationum origo et progressio, 278. Eadem in exsecrationem versæ, 280. In imperat. Commodum, *ibid.* In hæreticos, 281. Acclamationes Græcorum adulatorie falsas ridet lepide Luitprandus, 278, 232, 294.
- Accubitor cubiculi, 186.
- Accubitum novemdecim palatium, 501.
- Achris Justiniani patria ab ipso ornata, prima Justiniana dicta, 575. Et regia Bulgarorum sedes, *ibid.*
- Acoluthus, officium, 51. Palatin, 11. Ejus gestamina, 25. Batangorum præfectus sequitur ex officio imp., 40.
- Administrator magnus, offic., 53. Palat., 11. Ejus habitus, 25. Nulla ejus functio, 41.
- Adnumista magnus, offic., 46. Palat., 11. Insigne sceptro insidens columba, 21. Ex officio castra cum magno domestico obit, quæ desunt annotat, 85. Censor est militum, 198.
- Adrianopoli coronatus secundum Cantacuzenus, 569. Alia inibi gesta, *ibid.*
- Adrianus Saravia Calvinista contendit nomina archiepisc., archidiacon., etc., retinenda, 165. Adversante Beza, *ibid.*
- Adulatores Græci episcopalia prope omnia et sacerdotalia suo imp. tribuunt munera, 531.
- Egyptii natalem Christi 6 Jan. agebant, 304. Eorum Nilus alique fontes ob miraculum in Caua Galliæ vini, 306.
- Aer sciadii, aer velum sacrum quo sancta in disco teguntur, 321. Thure vaporatur, *ibid.*
- Ethiopes ob Christi baptismum se aquis mergunt, 306. Media nocte ex proximo hauriunt et incorruptam servant aquam, *ibid.*
- Agateni bis ab urbe Cpoli repulsi ope B. Virginis, 325.
- Agnum Christum significat omophorion, vestis sacra ex lana, 168.
- Alexander Magnus victor Darii, 51. In ejus domo paterna velut successores coluntur imp. Romani, 55. Idem Leonidæ bajuli sui moribus insuetus puer emendare senex nequit, 211.
- Alexandrinus patriarcha solus aperto capite sacrificat, 169. Ejus mitra dicta Phrygium, *ibid.*
- Alexius Comnenus imp. primus sebastocratorem creat fratrem, 7. Eundem Cæsari anteponit, 7, 174. Est fecundus in commentis novarum dignitatum, 7. Ut chartophylax ante episcopos sederet rescripsit, 120. Idem excogitavit dignitatem panhypersebasti, 7. Eadem ordat Michaellem Taronitem, 7. Abusus voce et dignitate sebasti, quæ solius imp., 8.
- Aliptes, 320.
- Allaximarium imp. vestiarium, 51, 251.
- Alogator præset militibus equos habentibus, 37. Alius herbentibus spathas, 37.
- Altaris tabernaculum seu locus sanctorum dicitur βῆμα, 149. Pro altari portatili utebantur Græci antimensis, 147.
- Ambon, locus capax et ornatus templi, 357. Inibi coronatus et initiatus imp. ambonem et solem casu trullæ comminutum non potuit splendore pari restituere Justinus, 50, 361. Eo deferitur evangelium cum lampadibus, 160. Diaconis in eo datur signum separandi catechumeno a fidelibus, 168.
- Ambulacrum erigitur in palmis, floribus conspergitur, diripiendum finito datur officio, 68.
- A memoria, offic., 58. Palat., 11. Ornamenta, 26. Functio, 41. Est memoriæ magister, non absimilis alteri ecclesiastico, suggestori, 145.
- Ampullam auream duplicem tenet lampadarius, 44, 45, 49, 275. Simplex tenet in clericorum ordinatione secundus ostiarius, 276. Ampullæ oleum sacrum et chrisma continebant, *ibid.* Inde monampullen et dibampulon, *ibid.*, 149.
- Anabathra exstruitur ornaturque in coronatione imp., 89. In eam ascendit imp. coronatus, 91. Et imperatrix coronata, 92. Eandem occupant protopsallæ inde accinentes, 93. Alia item sedent aureis velata velis imp. et pater, 97. Exstruitur alia in triclinio pro designando patriarcha, 102.
- Anacara tympana equitante imp. pulsantur, 51, 254.
- Anastasi imp. tempore sunt usurpata primum contacta, 139.
- Anastasi mon, genus cantici, 135.
- Anconitanorum Cos. in nativitate ad mensam imp. bene precatur, 57.
- Andreas Cretensis auctor magni Canonis, ejus natales, studia, scripta vitæque compendium, 320, 321.
- Andronicus Palæologus primus seu senior Theodorum Metochitam ærarii publici magnum logothetam constituit et stratopedarchæ anteponit, 9. Ejus ex sorore nepotes cabbadia duplicis coloris atlaque gestabant, 18. Joannem nepotem panhypersebastum ornamentis facit augustiorum, 177. Equi hinnitum ex imagine S. Georgii editum inaudiens male ominatur, 515. Ad divam Hodegetriam

confugit, precatur, juvatur, 316. Monachus biennio in libris monasterio sepultus, 310.

Andronicus junior Cpolii capta avum verbis et amplexu recreat, ipse quoque divam Hodegetriam veneratus, 316. Excipit sponsum Annam Sabaudam, 382. Ejus humilem animum carpit Gregoras, 384. Hic Andronicus secundus Cantacuzenum jubet magnam domesticam et panypersebasto aequalem facit aliisque superiorem, 7.

Angeli in scaranico magni domestici, 17. Inde mos catholici in vestibus pingendi angelos aliosque sanctos exemplis firmatus, 235. Angelorum imitamen sticharion, 166. Eorum celeritatem et reverentiam indicat orarium, sacra diaconorum vestis, 167.

Angurotum, gestamen Persicum Bardariotarum, 38. Est pileus in cucumeris formam, 268.

Anna Comnena Alexii Comneni filia. ejus Alexias, 174.

Anna Sabauda ab Andronico Jun. sponsa excepta, 382.

Annos multos precantur imp. Græci, sebastocratori, despota, patriarchæ, 44, 46, 48, 51, 53, 55. Potestatus Genuesium latine eos precatur, 56. Pisanorum, 57 et Anconitarum, 57. Barangi anglie, 57. Bardarioæ persicæ, 57. Cantores, *ibid.* Et panagiam sumenti, 63. Vicissimque imp. suis reprecur, 53, 59, 63. Potestate Genuesium, 56. Pisanorum consuli per interpretem, 57. Et magno domestico, 63. Annos præterea multos precantur imp. lugenti, 69. Osculant ss. crucem, 79. Conferunt beneficium, 79. In creatione despota, 100. In patriarchæ designatione, 103.

Annulis aureis, fimbriis et ansis poma in mensa imp., deponuntur, 301.

Annuntiationis festo et Palmis purpurea gestantur sticharia, 67. Annuntiationis vigilia cum tribus aliis in palatio agitur, 72, 526. Est festum despoticum, 272.

Anteposendi et postponendi officia, res et voces novandi jus imp. 8, 177. Idem prope patriarchæ tentabant, 143, 162.

Antidorum seu panem sanctificatum sumpturo imp., accintur polychronion in nativitate. 48. Idem sumit imp., coronatus et populus, 96. Ab episcopo benedictionis gratia distributum, 365. Idque non communicantibus, 288. Ejus cum processione delatio, distributio, consecratio, 365. Antidorum cum mandyis et lampadibus præcedunt deputati, 160.

Antimensia, 146. In novi templi dedicatione ab episcopo consecrata, sine his sacrificium non oblatum. Lotione non perdit sanctificationem. Ea consecrandi ritus, *ibid.* et 147.

Antipana, quasi panni oppositi pannis, ornamenta quædam, 224.

Antonino Pio a senatu acclamatum, 279.

Apex pilei imp., et despota 13. Sebastocratoris et Cæsaris, 15, 19. Domestici, 17.

Apocrisiarius proponit imp., negotia in circumstatione, 53. Est internuncius, procurator, legatus, 262. Apocrisiariorum munere episcopi et diaconi functi, 262. Clerum palatii regebant et ecclesiastica negotia tractabant, 263. Apocrisiarius Romanus Cpolii moratus itemque in aula regum Franciæ, 262.

Apostoli mensæ accumbentes in pulvinari panem deponunt in Christi honorem, 299. Preces per ordinem festorum variant, *ibid.* Is mos ubique terrarum ab his servatus, *ibid.* Ad Virginis dormitionem congregatis mensæque accumbentibus Deipara post mortem viva apparet, *ibid.* Ab iisdem dicta panagia *ibid.* in SS. apostolorum Petri et Pauli honorem Constantinus Sylvestro Romam tradidit, 262. In SS. Apostolorum templo conditorium est magni Constantini, 81. Processioni ad i. lud imp. interest, 81. Id templum SS. apostolorum patriarchæ Cpolitano sedes data a Mahomete urbem et imperium occupante, 373.

Apostolicas traditiones futurus recipit imp., 86. Ad apostolicam Scripturarum lectionem imp. et imperatrix coronati surgunt, 95.

Apparitiones Christi tres festo honoratæ, 303.

Appretiones variæ ac reciproca ad imp. mensam in nativitate, 33.

Aquæ consecratio in Epiphania facta, 63, 1. Is ritus in omnibus ecclesiis etiam apud Æthiops servatus, 306. Aquæ benedictio initio mensis facta, 303. Ejus benedictionis formula, *ibid.* 78. Aquæ miraculo servabantur incorruptæ, quas fideles media nocte ob Christi baptismum hauserant, 306. Aquam ferventem calici consecrato infundebant Græci, 162. Ejus mysterium et ministri, *ibid.*

Archidiaconus dominica adorandæ ss. crucis, eandem offert ex palatii ecclesia, 63. Induitur stichario et

phelone, *ibid.* Eam gestandi a patriarcha habet potestatem, 66. Legit evangelia in officio mag. hebdomadis, 70. Preces in paschale recitat pro pace, 74. Fert ss. crucem et osculum ab imp. accipit, 74. Eandem fert in benedictione aquæ mensis cujusque principio, 78. Archidiaconum non habet magna ecclesia, sed imp. clericus, 94. Archidiaconus non fit per archonticia, sed per operam diu præstitam. Factus per pittacia non est præferendus aliis, est tamen primus in perceptione divinarum mysteriorum, 164, 165.

Archiepiscopo Bulgaricæ et Cypri datum privilegium præferendi lampadem, 278. Atque illi provinciales episcopi a Justiniano subjecti, 373.

Archimandrite fer. 5. Paschali cum patriarcha et episcopis imp. invisit, ejus manum et genum osculatur, 77. Ab imp. sceptrum accipiunt, 103.

Archistrategus flammulum primum imperatorum, 48, 283. Nomenque archistrategi a D. Michaelæ archangelo habere probatur, 281. Archistrategus non erat officii nomen, *ibid.*

Archonticia sunt officia ab imp. vel patriarcha collata, et sunt per litteras seu codicillos principum collata, vocanturque per brevè et pittacia concessa, 164.

Argentæ bullæ in sceptro protostatricæ, 91. Argentum sceptrum domestici scholarum, 23. Argento contorto funarii operis instar est nodus in sceptro mag. domestici involutus, 17.

Arma ex Græcè ἀρμα, ἀρμας, vertendum non currus, 270. Arma varia, baculi, lora, manuacula seu virgæ, 38. Clava manualis, 268. Matruca, 23, 245. Pilaticia militum, 57, 260. Secures Barangorum, 49, 57, 80. Siromastes seu saliba, 24, 242, 243. Matzoharbulum, securicula, 243. Spatha seu ensis imp. 31, 34, 51. Spathæ militum, 37, 251. Tela, 37. His adduntur arcitenentes et sagittarii tzangratores, 246. Arcus quoddam genus tzangra, *ibid.* Et cibarii, quorum thoraces ferrei, loricae, χλιβάρα 266.

Armenii propter Nivitas jejunant, 334.

Arthurus Britto insula armis Deiparæ imagine nongentos profligat, 315.

Ascreta, primus in senatu, 241.

Aspri, genus nummi, 239.

Assessores sacræ synodi sunt illi: primæ pentados, 118.

Assumptio Deiparæ, 299. Assumptioni seu obdormitioni Deiparæ jejuniu præmittunt Græci, 296.

Augusteon, 353. Ex eo jacta epicombia seu donaria in populum, 88.

Augustino (S.) et Eradio acclamatum, 279.

Aula aulicorumque ordo et statio, 36. Eorundem circumstatio, 34, 45. Aula officialis quomodo vestiantur, ordinentur, distinguantur, 13 sqq. Qui inter se colloquantur, 16. Eorundem ministeria, 28. Ad mensam, 55. In fossato, 83. In festis, 45, 67, 70. Ex aula et in aulam equitandi fas nemini, 30.

Aurem resectam accusatoribus dabant et lectam margellio accusatis danjam judices Medi significabant, 54.

B

Baiorum festum est palmarum, a bails seu palmis, 311. Inde non derivatur baiulus et prævaricator, *ibid.* Baiuli magni locus ignotus, ultimum seu, 81. Palatinum officium, 13. Est pælagogus vel imp. vel filiorum, 210. Vox etiam Latinis usitata, *ibid.* Baiuli maturi regum filii constituendi, *ibid.* Baiulus sive mbaiulus Venetorum imp. Cpolitauum modice honorat, nec osculatur pedem, neque faustis interest appreciationibus, 73. De orthographia vocis, 112, 350.

Balsamon in prima pentade omittit proteccionem, 118. Chartularios vocat adjutores officialium, *ibid.* Befutator de sacello et sacellario, 123. Et de bails, 311. Mire extollit officium et ordinationem chartophylacis, quo ipse functus, 127. Ejus singularis potestas in munere chartophylacis, *ibid.* Ex ambitione patriarchatus imp. adulat episcoporum et sacerdotum in quibusdam potestatem concedens, 331. Rogas graphice commendat et intermissas lamentatur, *ibid.*

Baptismus dictus βαπτισμός, 145. In eo ordinare non accessu solum luminaria, sed baptizatis etiam data, *ibid.* Baptismus Christi nostra salus, 303. Ob Christi baptismum agebant Græci festum Epiphaniæ, 303. Festum luminum dicta Epiphania ob cereos accensos et faces, 304. Ob baptismi proprii memoriam agi festum opinio pia, *ibid.* Ob baptizati Christi reverentiam Æthiopes fideles aquam ibant et incorruptas servabant aquas, 306. Inde Jor-

daus aqua etiam incorrupta, 307. Baptizatorum seu illuminatorum habet curam praefectus luminibus, 3.

Barangi ab anglis dicti, 264. Inde Anglice imp. precantur accumbenti, 57. Fidissimii custodes ad fores conclavis imp. et triclinii ministrant, 57. Et statio et ritus eorum. in vigil. nativ., 49. Ad mensam adstrepunt securibus, 59. Cum suis primiceriis ferula auferunt, 61. In Palmar. Dominica diripiunt ambulacrum, 68. Semper adsunt imp. equitanti, ad Blachernas in purificat. deducunt, 80. Securigeri deducunt ad excelsum gradus, *ibid.* Comitantur ad S. Joan. Baptistae, 81, Et imp. coronatum, 94. Eorum praefectus est acoluthus, 40.

Bardariotae januam aulae custodiunt, 37. Origine Persae et gestamine noti Persico anguroto itemque rubris indumentis, sceptris etiam, quibus ordinem in populo faciunt, 78. Praecedunt imp. equitante, ex zona gerunt manuclyvia iisque flagellant dignos flagris, *ibid.* Persice imp. accumbenti precantur, 57.

Barlarium lumen, 38, 267.

Basilii (S.) Magni preces audit in S. Sophiae imp. festo Pentecostes, 78. Ad ejusdem monasterium procedit, 80. S. Basilii festum celebrat Graeci I Jan., ipso Circumcisionis die, 341.

Benedictionis seu sanctificationis materia inuncto imp. acclamantur multi anni, 79. Beneficium, quod tum subsignat imp. seu confert, vim habet quasi aureae bullae, *ibid.* Beneficium seu sanctificatio accipitur ex antidoro seu pane sanctificato et ex ss. vestibus, 288, 365.

Benedictus Deus noster, canticum in lotione pedum, 70.

Blachernas (ad) supplicat imp. festo Purificationis, 80. Et cum agitur memoria depositae venerandae vestis B. Virginis, 82, 344. Nomen Blachernarum a quodam illic regnante, 272. Inibi templum exstruxit Leo Magnus, *ibid.* Ibi veneranda Deiparae vestis, 344. Aliud templum Blachernense ad litus maris a Pulcheria imperatrice conditum. Ibidem sepulchrales d. v. fasciae. Praeterea vestes B. Virginis, pars zonae, amiculum capitis in Blachernis condita, 341. In his quoque coronatus est tertium Jo. Cantacuzenus, 368.

Blatinus pilens primi secretarii, 23.

Blatta, Latinis purpura, 236. Pro panno et involucro generatim sumitur, 257.

Blattium gestamen imperatorum, 293.

Bonellidius correctus, 135. De antimensiis, 147. De *συντάξι*, 151.

Branas Cpolim obsidens objectu B. Virginis Hodegetriae repulsus, 316.

Breve et brevia quid? His consiliendis praerat protोनотаріи, 135.

Buccinatores imp. equitante canunt, 51. In vigilia Nativ. sub horis et liturgia stant inter clerum et flammula, 49.

Bulgariae et Cypr archiepiscopis datum privilegium praefereudi lampadem, 278.

Bullae aureae incisae sceptrum magni stratopedarchae, 19. Bullae aureae sceptrum magni ducis, 18. Argentae protostratoris, 19. Bullae pontificum litterae, sigilla litterarum sic dicta, bullae aureae, ceruae, plumbeae, 256. Bulla plumbea utitur imp. in litteris ad patriarchas et proceres, 34. Bullae ss. cruce firmatae, 256. Bulla litteris contractum addita et bullare, *ibid.* Bulla habet figuram cordis, pueris appensa contra fascinationem, *ibid.*

Bulloterium, 256. Aliud iustar rationalis dabatur ordinando chartophylaci bulloterium, 127.

Butta, cupa seu cupella in matznea protologatoris, 245. Dicitur a βουτίον, βουτίον, βούτιον. Item vas vinarium seu dorsuarium, *ibid.*

Byzantium olim erat sub episcopo Heraclae, 104. Byzantium nominis sui civitatem ampliando Constantinus edificavit, Romam S. Sylvestro tradidit, 262.

C

Cabbadium indumentum, quod super omnia alta induitur, 23. Cabbadia ferunt ut lubet proceres a magno domestico usque ad magnum drungarium vigiliarum, 22. Cabbadium imperatoris, 50. Despota rubrum et marginis contextum, 44. Accipit cum despota creatur, 100. Cabbadium duplicis coloris cum margaritis magni domestici, 17. Joan. Cantacuzeni et nepotum Andronici, 18. Purpureum magni ducis, *ibid.* Logothete avariarii generalis, 20. Magni primicerii, 19. Protostratoris, 18.

Caesar primus erat ab imp., 7, 176. Ei praepositus Sebastocrator primus Isacius Comnenus, 7. Post Caesar aequatur panhypersebasto ab Alexio Comnen., 8. Caesarem appellandi formula, 16. Caesarem et Sebastocratorum creandi ritus similis despota, 101. Gestamina capitis

antiqua nesciuntur, *ibid.* Ejus vestitus, 18. Caesar, despota et Sebastocrator tantum principalia obeunt, 28. Scaranica eorum ignota diebus festis, 14. Polychronion dicunt inponato in vigil. Nativ., 58. Non intersunt designationi patriarchae, 105. Caesaris dignitas ex inauguratione, 173.

Calcei imperatorii tzangia dicti, 31. Aquilla, lapillis et margaritis insignes, *ibid.* Eorum usus in processionibus et supplicationibus, *ibid.* Rubri futurae imperatrici induuntur, 108. Despota bicolores cum aquilis quasi de musivo opere, 15, 225. Calcei citrini panhypersebasti, 18. Prasini protovestiaril, *ibid.* Aerii coloris Sebastocratoris, 15.

Caliga pro calceo militari sumpta, 225. Et pro bracciis, *ibid.*

Camisatorum ministerium ecclesiasticum circa carbones et calefaciendos lebetes, 162.

Camista ferunt lectores in vigil., 44. Ea sunt vestes superpellicae ecclesiasticorum, 165. Camisiis et epirrhptariis induti cantores ad mensam imp. canunt in nativitate, 60.

Campana Graecorum, 154.

Canaclei dignitas offic., 80. Palat., 12. Canacelus neque erat cancellarius neque camerarius, sed utroque augustior, 206. Ejus sceptrum lignum laevigatum, 15. Non comparat in comitatu, neque in imperatoris salutatione, 12.

Canacelum palatium augustissimum et monasterium, 206.

Cancellarii et velarii dicti, 154. Cancellarios duodecim permittit Heraclius, 112.

Cancelli et vela secludebant magistratus, 134.

Canistrisius dictus a canistro, 135. Ejus officium patriarchae vestes mutanti servire, 136. Canistrion, amicus sacri vestiarium, *ibid.*

Canon magnus s. officium canonis magni ad finem Quadragesimae lectum, 320. Ejus magistrus, auctor, tempus, *ibid.* Causa nomenclaturae, 321. Ejus vigilia in palatio celebrata, 72, 320. Canone Trullano egressus ex monasterii vetitus virginibus, 124.

Canonarchae in vigil. Nativ. in palatio suspendunt Christi nati imaginem, 44. Eorum habitus et ministerium, *ibid.* Tollunt ex imp. mensa ferula, 60. Canonarchis ab canone seu certa oda origo propria et functio, 157.

Cantacuzenus sit magnus domesticus aequalis panhypersebasto, 8. Fratres uxoris creat Sebastocratores et singularia concedit ornamenta, 101.

Cantica quaedam proprie a Graecis dicta et Latinis consueta, 158, 153. Canticum in Nativitate, 53, 57. Integrum habes, 295. De Epiphania, 60. Totum ponitur, 298. In adorat. ss. crucis, 65. In palmis, in lotione pedum, 70, 326. In Paschate et troparium, 75, 327, 328. Cantica imp. coronationi accommodata, 90, 93, 93. Itemque patriarchae, 131. Praeterea imp. in anabathra sedentibus, 97. Cantillantes desauratae volucres in arbore aera, 302.

Cantorum numerus praescriptus ab Heraclio et Justiniano, 112. Idem multos apprecantur imp. annos, 48, 52. Ad mensam, 57. Cum epirrhptariis canunt et Magi Persarum reges, et interque cantum esu abstinet imp., 60. Cantorum primus a magno domestico tollenda accipit ferula, *ibid.*

Capitis in liturgia tegumentum cidaris, aut mitra, spinam Christi coronam, aut supra caput sudarium representat, 169. Capite aperto consecratio accipitur, *ibid.* Capite etiam nudato orandum, ob Christum qui caput est honorandum, *ibid.* Capite tamen quamvis tecto sacrificare non vacat mysterio, *ibid.* Capite nudo ministrant pueri honorarii et imp. cognati, 59, 63. Item imp. coronato, 98. Dumque patriarcha renuntiatur, 103. Capitibus nudis spectatur coronandi imp. unctio, 90.

Cappae et cappasia, tegmina pro pileo, 266.

Capputiis ablatis imp. honorant Genuenses et Veneti, 75, 76.

Carcer patriarchicus dictus sacella, 124. Carceris seu sacellae nomen habent vigintium monasteria, *ibid.*

Carthago dicta a Justiniano tertia Justiniana, 575. Restituta Rom. imperio a Justin. Vandalis pulsus, *ibid.*

Casauboni grammaticae tricae, 305, 304. Conducticii calumniatoris Baronii, 345.

Castra subsunt magno domestico, 85. Ea reficienda curat domesticus minorum, 41. In his custodias praefectus tzaconum curat, 42. Eorum custodes alii, 45. Movendis datur signum in tentorio mag. domestici, 85. Ea praecedit, dum proficiscendum alio, praefectus exercitus, *ibid.*

Cataphractarii et cataphracti Persis sunt clibanarii, 266.

Catecheseos die pop. ad quadragesimam institutus, 312. Eo patriarcha thymimasta dividit, *ibid.*

Catechista, officium ecclesiasticum, 162.

- Catechumenea, locus catechumenorum, 365. Ea imp. coronatus occupat, 96.
- Catechumenis datum oratio signum exeundi ab liturgia, 168.
- Catena ex margaritis circum domesticis scaranicum, 17.
- Cella, conclave ipsum imp., 34, 265.
- Cellulani, 377.
- Cera obsignat imp. litteras ad matrem, uxorem, filium, 34.
- Cerei dati baptizatis, 145. Proceribus sub lectione SS. Evangeliorum in festo luminum et fer. 5 mag. hebdomadis. 71. Paschate sub matutinis, 75. Et potestate Genuensium, 75. Cereum ferebant pauperes in lotionem pedum, 70.
- Chæretismus, festum Dominicam e. aliis ejusdem generis, 273.
- Chagannus Scythia urbem Cpolititam obsidens repellitur magno miraculo ac grandi suo damno, 322.
- Chalcedon non est vertenda vox Καρχηδών, sed Carthago, 373.
- Chalcedonensis synodus acclamata S. Pulcheriæ imperatrici virg. et Marciano, 279.
- Charatium tributum duorum millium florenorum annum Turcæ patriarcha pendendum, 373.
- Chartophylaxis officium, jura Ecclesiæ defendere, litteras cleri disciplinare, patriarchæ dextra manus, os, labra, 126, 127. Differt a chartulario, quia amplior ejus potestas quam chartas custodire, 126. Cui archivum ecclesiæ privilegiaque commissa, 127. Illius jura signandi, 128. Et tam magnificentum quam bibliothecarii Romani, *ibid.* Episcopos sessione antecessit, 127. In ordinatione ejus bulloterium et claves datæ, *ibid.* Tiara quondam insignis et equo patriarchæ vectus in festo SS. notariorum, *ibid.* Duodecim administratos habebat notariorum, 128. Discussit mores et vitam ordinandorum, 138. Nemo ad conspectum patriarchæ neque ad beneficium admissus, nisi per eum, 128.
- Chartophylaceum, locus ubi iudex ecclesiasticarum sedet causarum, 127.
- Chartularius Latinis est iudex causarum, 139. Inter lectores censetur, *ibid.*, 160. A Balsamone vocatur chartularii adjuutores officialium primæ pentados, 118.
- Chartularius magnus, offic. 26. Palat., 10. Habitus, 22. Præfectus imperatoris equisonibus, 160, 191. Hinc freno imp. equum adducit, 29. Chartularius militaris seu thematici militem conscribat, recensebat, 160, 191. Alius erat sacrorum cubiculorum chartularius, *ibid.* Et homo chartularius, *ibid.* Et tabellarii chartularii, *ibid.*
- Chiorum officialium vani tituli, 113.
- Chirothecam in zona cum margella et aquilis fert primus accipitarius, 23.
- Chirotonia s. designatio fit duplice suffragio, 104. Græcis æquivoce pro consecratione et electione s. designatione dicitur hæreticisque occasionem errandi et decipiendi etiam præbet, 371. Chirotonia s. ordinatio fit S. Spiritus invocatione manuumque impositione, 372.
- Chlamys seu lamparium sebastocratoris, 13, 224.
- Choreas in angustione ducebant in honorem imp. præfecti regionum, 353.
- Chori primi et secundi domesticus proprius, 6, 132.
- Chosroes Sarbarum ducem belli contra urbem Cpolititam mittit, 321. A filio necatur, 322.
- Chrisma sacrum servabant ampullæ, monampula, dilampula, 149, 276.
- Christi nati vigilia quomodo in palatio celebrata, 43. Eju- dem imago de tabula suspensa, 44. Ab imp. osculo honorata, 44, 46. De eodem ad mensam canuntur, 57, 60. Contactio integrum, 293. Aliud de Christi Epiphania idiomelou, 298. Ejus Epiphania s. baptismus festo honoratus a Græcis, 303. Dicta festum luminum eaque accensi cerei et faces, 304. Epiphaniam regibus factam Græci, 25 Decemb., 303. Natalem Egypti 6 Januar. agebant, 304. Christo festa proprie dicata non sunt dies Dominici, sed certa quedam, 273. Ob Christum, qui nostrum est caput, honorandum, nudo etiam capite orandum, 169. Ob Christum spinis coronatum et sudario involutum tecto alibi capite sacrificatur, *ibid.*
- Chrysobullæ cinnabari subscriptæ et ss. cruce firmatæ, 236. Earum vis, *ibid.* Chrysobullas mag. logotheta curat ad reges mittendas, 32.
- Chrysoclavaria vestimenta aureis clavis ornata, 221.
- Chrysoclava et chrysoclavus, *ibid.*
- Chrystomi (D.) festum in S. Sophiæ celebratur præ- sente imp., 80. Ejus commentaria in sacras litteras cum Thomaite conflagravit, 353. Eius natalis, 13 Nov., 341.
- Chyres fons ob vini ex aqua facti miraculum vinosus, 306.
- Cimelia sacra curat sceuophylax, 130. Notantur ἐν βρε- βιαις, 133.
- Cinnabari et bractea et ss. crucibus coccineis ornata imp. lampas, 43. Subscriptæ bullæ, 236.
- Circitor s. excitator, offic. ecclesiasticum, 162.
- Circumstationis minister est cum magno hæteriarcha et primicerio aulæ protovestiariis, 34. Ea fit circa litur- giam et vespas, 35. Apocriariis alique negotia propo- nunt, *ibid.* Circumstationis aulicæ ordo, 37. Quotidianæ et festivæ ritus, 45. Circumstatio in nativ., 59. In Domi- nica SS. crucis adorandæ, 65. In Paschate eam faciunt episcopi et primores Ecclesiæ, 77. Alii ritus circumstat. in benedictione aquæ initio mensis, 78, 79.
- Citri episcopus Joannes ejusque responsa, 117, 162.
- Alia recenset officia ecclesiastica, *ibid.*
- Clamatores s. ῥητορὰι vocantur protopsaltæ, lectores, qui coronato imp. accinunt, 93. Hastas tenent, *ibid.*
- Classem totam regit ameralius, 39.
- Classis aulicorum quælibet certum locum habet, 37.
- Claudio imp. senatus acclamata, 280.
- Clavatus pileus magni domestici, 17, 233. Magni ducis, 18. Protovestiariæ, 20. Præfecti exercitus, 23. Clavatus pileis officiales ad mensam in Nativ., 56
- Claves datæ ordinando chartophylaci, 127.
- Clavi aurei, vestium ornamenta, 231. Clavis aurea in- signita nomina, 222.
- Clericorum numerus circumscriptus a Justiniano, 112. Et Heraclio, a quo certo quoque numero definiti clerici officiales, *ibid.* Clerici palatini recensentur, 163 sq. Eo- rum indumenta et ministeria, 44.
- Clibanum, lorica, 266.
- Clypei a quatuor proceribus tenentur juxta imp., in quibus ejusdem equestris imago, 99.
- Codinus, æqualis vel posterior Cantacuzeno, paulo ante subactam Cpolim floruit, scripsit etiam selecta de originibus Cpoleos, 111, 356.
- Cognati imp. quomodo luceant, 106.
- Collectæ Latinorum in liturg. et Itaniis conveniant Græcorum συναξαί, 151.
- Collicium dat potestate Genuensium imp., 56. Est pan- nis rotundus et delicatus, 293.
- Coloris varias species memorat Codinus, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 57, 58, 67, 91, 99, 104, 106, 373.
- Comes stabuli seu magnus constotaulus, offic., 11. Pa- lat., 9. Insignia, 19. Officium et privilegia, 29. Est caput stipendiariorum Francorum, 53. Comes eorum imperatoriorum adducit equum imp., 29. Habet potesta- tem equitandi intra aulam, equos domandi, excreandi, 29. Circa Pascha renovato equestri apparatu occupat ve- terem, 30. Comes (quicumque ille) cortianarium militum præfectus, 38. Alii etiam protocometes et comites sunt sub magno duce, 28.
- Commenta novarum dignitatum, 7, 174.
- Commentariis scribendis vacat διοικηματογράφων, 136.
- Communione (Sub) aqua fervens calici infusa, 162.
- Concelli, 119. Ejusdem cellæ consortes, 377. De scri- ptura nominis eorumque numero, *ibid.*
- Concionator videtur respondere rhetori, 114. Iis ac- clamatum, 281.
- Conditorium Constantini in templo SS. Apostolorum, 81.
- Condylis aureos habet sceptrum magni ducis et proto- stratoris, 18, 19. Nigros et aureos sceptrum præfecti mensæ, 21.
- Constantinopolim occupat Andronicus Junior, 316. Ter oppugnata B. Virg. ope liberatur, 321. Eo tulit magni canonis hymnum et vitam S. Mariæ Egyptiæ Andreas Cretensis, 320.
- Constantinus Magnus, Romanorum imp., ejusque suc- cessores dicti et a Macedonibus et Occidentalibus hono- rati, 53. Romam Sylvestro tradidit, Byzantium ædificavit, 262. Varios titulos concessit regionum præfectis, 174, 175.
- Constantinus et Irene sub Tarasio patriarcha ss. ima- gines restitunt, 346. Et Constantinus Copronym. imagi- num hostis turpiter perit, 346.
- Constantino Pogonato regnante urbs septem obsessa annis B. V. ope liberatur, 323.
- Constantinus Porphyrogenitus a patre Michaelae Pz- læol. nova dignitate honoratus, 174.
- Constantinus Ducas et Const. Monomachus, circa quo- rum tempora rogæ desiere, 331, 332.
- Constantinus sub quo urbs et imperium stare desiit, 340.
- Contactium s. liber ordinationis est in potestate hie- romnemonis, 140. Significat librum et odarium, maie vultur generatim canticum: est peculiate genus can- tici, origo vocis Græca, significatur breve quid, a con- ton, 139, 181. Contactium Nativ., 57, 60. Palmarum, 68

Contactorum auctor, 159. Contactiis praefectus, 6, 110, 155.
Convivia instituta in coronatione imp. convivialium ministris, insignia, feriae, 97, 98.
Convocator populi varia dabat signa, 151.
Corbant videtur ex coryphantis, 241.
Corona imp. imponenda in tabernaculo servatur, non in sacra mensa, 90. Eam diaconi in ambone deferunt, *ibid.* Patriarcha et pater imp. coronando imponunt, *ibid.* Coronam alterius formae seu stemma benedictum imperatrici coronandae imponit imp., 92. Corotum deponit imp., communicaturus, 96. Resumit communicatus, 96. Coronae in modum lampadi imperatoriae circumposita ornamenta s. ex auro et argento stephanomata, 278. Corona prius lumi ante Deiparae deposita, 368.
Corte s. curia, 266.
Cortellini, simplices janitores praetorii, 267.
Cortinariorum statio, habitus, praefectus, comes, 37, 58.
Cortis, tabernaculum imp., 38.
Crucem (SS.) radiantem, ostium imp. flammulum, erigunt officiales, 28, 219, 283. Eandem in vigil. Nativit. flammulum tertium exornant imagines SS. quatuor martyrum, 48, 285. Cionabari et bractea est ornata lampas, 45. S. cruci exaltandae tabulatum erigitur, 78. Eoque festo nundinae Hierosolymis actae, 335. SS. Crux cum imagine Christi non manufacta et SS. Deiparae vestibus hosti (polim) cingenti objecta, 322. Eadem firmat bullas, 256. Phelonem sacram veslem ornat, a multiplici ss. Cr. ce πολυσταύρον dictam, 167, 141. Cum cereis et thymiamate a patriarcha loco rogae dividitur, 312.
Cura bibendi provida, 58.
Curator pupillorum, offic., 56. Palat., 11. Habitus, 26.
Desiit functio, 41. Orphanotrophus alius ecclesiasticus erat, 162.
Curopalata, offic., 15. Palat., 9. Ejus ornamenta, 20. Nullo munere fungitur, 54. Fuit, ut colligitur, architectonica praefectus, 261. Dicitur a cura palatii, descriptio fuse a Corippo, 181. Latini vocem depravant, *ibid.* Munus curopalatae s. curopalaticion etiam absentibus collatum, *ibid.* Curopalatiassa, *ibid.*
Curre triumphali B. Virginis Nicopaeae imago vecta, 515.
Cursarii praedones dicti, 253.
Cursores, qui primi conflagabant vel locati in insidiis, 253.
Curtobraccia, curtæ braccæ, 318.
Custodes castrorum et civitatum, 45. Amictus, 28. Offic., 79. Palat., 13. Custos vasorum sacrorum, 159.
Cypri archiepiscopi datum privilegium praefereendi lampadem, 278.
Cyrus Medorum, Persar., Assyrior. rex diversarum vixit gentium consuetudine, 55. Regem Persarum se paterni honoris gratia appellavit et a Medis accepit pila-ticia, phaceolium et epilorum, ab Assyriis scaranicum, cabbadium et flammulum draconteum, 54. Ejus successores dicti Persarum reges, 54.

D

Damasceni pruni colorem refert scaranicum magni primicerii, 19.
Decenneorum, hoc est novendecim accubituum, trichinium et palatium, 501.
Decreto imp. alii etiam honorati judicant cum primo secretario, 56. Ex decreto Urbani nomine defensoris intelligitur iudex advocatus, 151.
Defensor primus seu protedens officio ecclesiastico fungens captivos curat, controversas judicial, 150, 151. Primus dicitur respectu aliorum defensorum, 151. Defensores clericorum et quidem exorcizatorum prius erant, *ibid.* Defensoris dignitas in ecclesia Romana, *ibid.* Defensorum primicerius inter defensores regionarios, *ibid.* Defensores quatuor inter ecclesiastica officia ponit Cirius, 162. Becem permittit Heraclius, 112. Defensor χορηγησάντων, praedantium seu ante alios dimicantium, 32, 255.
Defunctos legendi pia Germanorum consuetudo, 344.
Deiparae natali sit processio ad Libis, 80. Ejus praesentatione ad monasterium ejusdem τῆς περιβλεπτοῦ, *ibid.* Purificatione illius comitatus Barangis imp. Blachernas visit, *ibid.* Die insuper qua celebratur depositio venerandarum vestium, 82, 344. Ubi ejus fasciae sepulcrales et ss. capitis amiculum honoratur, 341. Ejus dormitioni praemittuntur ieiunia Graeci, 296. Sodales academici litaniis assumptionem ejus percolunt, 344. Post mortem SS. Apostolis viva appareat, 299. Panagia ab illis dicta, *ibid.* Alis de causis eam appellata est Deipara περιβλεπτοῦ, spectabilis s. admiranda, 341. Ejus imago a milite insula armis felicem pugnam praestat, 315. Deiparae Hodegetriae

imagini a d. Luca picta S. Pulcheria virgo et imperatrix templum condit, 316. Et ultimis Quadragesimae diebus in aulam delatae obviam imp. procedit abeuntemque comitatur, 72, 324. Eadem Deiparae imago Hodegetriae et s. vestis ejusdem hostibus Epolim cingentibus objecta cives servavit, 322. Ejusdem imago in flammeo portavit patriarcha, 368.

Delatoribus supplicia senatus imprecatur, 280.
Demetrius (S.) flammulo representatus, 48, 283 sq.
Deputati mandis induti praerent lampades quando fertur evangelium in ambone et sacra dona ad sacram inensam, 160. Deputatorum ministeria Cirio non officia sunt, *ibid.* Eorum locum tenet imp. coronatus, 564. Sunt et deputati militares, 161.
Deputatus, 6, 160.

Despota erat ab imp. proximus, 174. Ejus insignia, 15. Ejus pedibus et equitis habitus, 14. Juvenis adhuc aperto capite est in palatio, *ibid.* Diebus festis alius ejusdem cultus, *ibid.* Despotam appellandi formula, 16. Ejus ministeria in vigilia Nativit., 48, 49. Despotarum et imp. nomina bonis afficiuntur precationibus, 53 not. In palmis imp. et filios imp. sequuntur, 68. Eorum flammula stant reiro imperatoria, 48. Despota, Cæsar, sebastocrator soli dicuntur ἐν ἀξιώματι εἶναι, 350. Hinc tantum principalia obeunt, 28. Non intersunt patriarchae designationi, 105. despota e propria dicti inauguratione, 174. Eos inaugurandi ritus, 99. Despota a proceribus intra triclinium induitur, 100. Osculator pedem imp., *ibid.* Ab imp. stemmatogyrium seu sertum accipit, *ibid.* Et ipsi despota etiam tenent scutum, quo creandis sedet imp., 88. Et soli despota in equis imp. coronatos in palatium comitantur, alii pedibus, 97 not. Ministrant absente domestico, 97. Polychronion dicunt cenato imp. in vigil. Nativit., 58. Ab hac eorum dignitate principes Serviae, Aetoliae, Epiri dicti despota, 175.

Diaconicum, pro sacris vestibus sacrarium, 333.
Diaconus secundus, secundarius, item ex diaconis secundarius, est primus ex diaconis communibus, 150. Eligitur per suffragia, *ibid.* Est diaconorum director, *ibid.* Aliae quatuor ejus functiones; explet locum archidiaconi et imp. thus adolet, 91, 151. Thuribulum et omphorium fert patriarchae, 94. Diaconi tenent coronam imp. novo imponendam, 90. Eandem in tabernaculum et ambonem deferunt, *ibid.* Proxime coronatum imp. sequuntur, 94. Vocant imp. ad ss. communionem, 96. His communicaturus coronam tradit, 96. Eorum numerus ab Justiniano et Heraclia praescriptus, 112. Illi gestant orarium, 167. Eo dant signum exundi catechumenis, 168.
Diadema unde dictum, factum, 50. Olim zona erat militaris eaque primo omnium exuti SS. martyres, *ibid.*, 289.

Dibampulon distinguitur a monampulo, 149. Duplex est ampulla sacri olei et s. chrisimatis, quo imp. inunctus, et ob rei memoriam praetata, 275, 276.

Didymotichii primum est Cantacuzenus imp. creatus, 368.

Divellium seu geminum velum in vigil. Nativit. praelatum imp., 48. Vice labari fuisse vexillum imp. videtur, 269. Id unicum erat ante omnes flammulas, 283. Hoc divellium gemino constans velo a scutifero seu scutifero praeferebatur, 269. In Nativitate, 48. Eidem aderant Barangi, 59.

Doctor apostoli, Evangelii, Psalterii, 143.

Domesticus ex officio jussa imp. exsequitur, 35. Distinctum officium, 258. Domesticus significat ducem, inceptorum, praepositum, praefectum et in suo genere primum, 155, 176. Domesticus magnus praet. panhypersebastum, 8. Varia ejus officia et ministeria ad mensam imp. maxime, 55. Et in fossato, 85. Domestici insignia, gestamina, 17. Domesticus cantorum regit cantum, 152 sq., 176. Domesticus chori dextri et sinistri proprius, 6, 153. Domesticus ecclesiae et cleri imperatorii, 91. Est exarchus et utriusque servit clero, *ibid.* Domesticus et cleri protopsaltes candida gerunt cassida, 44. Et domesticus psalterum, 132. Domesticus exarchus cleri augustus est simul domesticus ecclesiae, 163. Domesticus unus est ex psaltis, 161. Domestici patriarchales ponuntur a Cirio inter officiales ecclesiasticos, 163.

Domesticus mensae, offic., 20. Palat., 9. Ejus gestamina, 21. Ministerium, 35. Ministrat mensae imp., 37, 59, 60, 62, 63. Domestici, rei domesticae curator, *ibid.* Eorum mensae imp. ministrat, 59. Affert feracula, *ibid.* Humi deponit, 60, 62. Panem affert in paupiarior, 62.
Domesticus murorum, offic., 59. Palat., 11. Ejus insignia, 26. Castra reficienda curat, 41.

Domesticus ostiorum, 6. Est janitor, 159.

Dor esticus scholarum, offic., 31. Palat., 10. Ejus ornamenta, 23. Ministerium oam fuit, unuc nullum, 36, 261.

Domesticus thematum habet alii communia insignia, 27. Publicas olim curabat res, 43. Domesticus thematum Occidentalium, offic., 72. Palat., 12. Insignia, 27. Thematum Orientalium, offic., 71. Palat., 12. Insignia, 27. Uterque publica curabat negotia, 43.

Dominica in albis varie Græcis dicta, 531. Dominica orthodoxæ fuit prima Dominica Quadragesimæ dicta a restitutis ss. imaginibus, 545. Dominica orthodoxæ fuit processio cum ss. cruce et ss. imaginibus instituta; lectum decretum Nicenæ u pro ss. imaginibus, 546. Dominica festa non sunt dies dominici, sed quædam certa proprie Christo dicata, 273.

Dona sacra cum lampadibus deferuntur ad sacram mensam, 160.

Donatistæ Epiphaniam non celebrant, 307.

Dormitio B. Virginis, 513.

Dracconteum imp. Osmolum in vigil. Nativit. gestatum, 28. A dracone sic appellatum, 285. Ab Assyriis ortum et Cyro usurpatum, 54. Est signum militare imp. et principibus palatii præferri solitum, 285.

Dragomanus ex officio linguis interpretatur peregrinas, 40. Dictus ex Chaldaico targum, 270.

Drunga, 43. Et drungus Græcis et Latinis ab antiquo est globus militum, 189.

Drungarius, offic., 76. Palat., 12. Ejus insignia, 27. Ex officio præsert certæ militum turmæ, quæ drunga dicitur, 43. Drungarii magno subsunt duci, 28.

Drungarius magnus classis, offic., 32. Palat., 10. Ejus gestamina, 25. Magno itidem subsunt duci, 56.

Drungarius magnus vigiliarum seu excubiarum, offic., 24. Palat., 10. Vestitus, 21. Officium, 56. Et in fossato, 84, 189. Incertus militum numerus ei subjectus, *ibid.*

Dux magnus, offic., 7. Palat., 9. Ejus ornamenta, 18. Præcipuus est in mari, 28. Erigit flammulum imperatorii equestri statua insigne, *ibid.* Eidem subsunt magnus drungarius classis, amiralius, protocomites, comites, drungarii, *ibid.* Hinc δουκας, δούκας, δούξ, δουκάτωρ δουκάδες, δούκας, δούκας, præfectura et moneta, item megaducas, 178.

E

Ebrii ne imp. equitem accedant temere a prandio non canitur tubis, 32.

Ecclesiæ magnæ Cpolitane officia et officiales numerantur a Codino in præmissis indice et cap. 1 *sqq.* Explicatur lib. I, com. sedecim capp. Ecclesiarum præfectos seu ecclesiarchas tres ponit Cirtius, 158. Ecclesiæ proceres trium in patriarcham designatorum nomina ad imp. deferunt, 102. Ecclesiæ sanctæ illius ac defensorem imp. creandus promittit, 87. In ecclesiis omnibus aqua fuit primo mensis die benedicta, 306. Ecclesia ornatu suo, i. e. ss. imaginibus condecorata, 316.

Electio patriarchæ et archiepiscopi Achridos uno facta serotino, 373. In ea acclamatum, 279.

Emmanuel antepenult. imp. porphyreticam renovat columnam, 340.

Ensis potestatem significat, 51. Imperatori præfertur in Paschate, 74. Ensis imp. in rucharis servatur, 31.

Enthroniasmus est in potestate hieromonachis, 158. Enthroniasmus et jus contacti distincta officia, *ibid.*

Eparchus, offic. 23. Palat., 10. Ejus habitus, 21, 14. Administratio nulla, 35.

Epheli ministrant imp. coronato, 94. Sunt aperte capite et imp. cognati, 89, 63, 103. Unus fert ensam imp. in vigil. Nativit. 52.

Epicombia, imperatoris creandi dona, mittuntur in populum, 88. Et imp. ad alia palatia pergentibus, 98. Epicombia quid, quantæ illigatæ ipsis pecuniæ, quando jactata, 88, 535, 536. Eorum alia sparsio in aulicos et milites facta, *ibid.*

Epigonation, vestis sacra episcoporum, 140. Vincula et linteum Christi significat, *ibid.* Epigonation a lumbis super genua dependens linteum Christi pedes lavantis et rhomphææ simile robur lumborum victoriamque notat, 168. Epigonatione induentis preces, *ibid.*

Epioricum a Medis ortum usurpavit Cyrus, 31. Est superula seu superloricicum, 239. Epioricum imp. gerit, 50. Item, ut lubet, proceres a magno domestico usque ad magnum drungarium vigiliarum, 22. Fert logotheta curvus, 22. Primus secretarius, 22. Logotheta rerum domesticarum, 24. Magnus logariastes, 24. Præfectus supplicum precibus, 24. Logotheta exercitus et logotheta rei pecuniæ, 24. Epiorica aurea habent quatuor proceres cum clypeis, iuxta imper stemmatophorum, 99.

Epimanicion, vestis sacra episcoporum, 140, 169. Ejus significatio et preces induentis, *ibid.*

Epiphania ob tres apparitiones Christi dicta, 303. Dicta etiam fuit theophania et festum luminum, 303, 304. Aliam Latini, aliam Græci celebrant, 303. Donatistæ nullam, 307. Epiphaniæ festo celebratus ἀγαθος, consecratio aquæ, 65. Ob Epiphaniam Christi nuptiis tanto se manifestantis miraculo aquæ in vinum versæ, 306.

Epirrhiptariis amicii canunt ad mensam imp. cantores in Nativit., 60.

Episcopi feria, 5. Paschali in palatio imperatorem cum patriarcha invisunt, 77. Circumstationem faciunt, *ibid.* Genam manumque imper. osculantur, *ibid.* Congregantur duodecim ad patriarchæ electionem, 102. Suffragatione duplici eliguntur, magna et parva, 104, 374. Litem cartophylacti de sessione movent, 120, 127. Episcopis solis ferre licet epigonation, 140. Aperto capite sacrificant, 169. Antidorum non communicantibus benedictionis gratia distribuunt populoque bene precantur, 288, 365. Undulatis palliis induti venerantur imp., 105, 580. Undulatum eorum sticharion et gammadium, 166. Episcopus Heracles patriarcham in S. Sophiæ consecrat, 104.

Epulæ in coronatione imp. nuptilisque institutæ, 97, 98. Earum ritus, *ibid.*

Eques comes, 29, 3, 19.

Eques despota quo habitus, 14.

Eques imp. et pedes 29, et sponsam excepturus, 107.

Equestris imp. imago in clypeis 4 procerum, 99. In scarano magi drungarii vigiliarum, 21. In flammulo quod magnus dux erigit, 28. Itemque in flammulo, quod in vigil. Nativ. gestatur, 48, 285, 284. Equestris apparatus despote, sebastocratoris, 15, 229.

Equi imperatorii in coronatione ornatus, 97. Is magnam partem desitit, *ibid.* Equi patriarchalis, quo ad S. Sophiæ consecrandus vehitur, operimentum candidum, 104. Equus etiam patriarchæ creando datus a sultano Turcico 572. Equi sagmarii sive jumenta clitellaria Græcis et Latinis, 252. Equi vacui seu strati parati sunt imperatori, 29. lidem manu ducti sequuntur, *ibid.* Σπρωσια et σπρωτi. e. ελογζ vocantur, 250. Ipsi etiam vacui militum equi σπρωτοι appellati, *ibid.* Equo ingreditur palatium sponsa, 108. Pardorum venatores et qui glaciem potui refrigerando vehunt, 108. Equo vertibili poma in mensam imp. et ipse prope laquear imp. subvehitur, 301.

Evangelia quatuor leguntur primis magnæ hebdomada feriis, 70. Et hoc evangeliorum tetrabiblon quomodo sit lectum, 517. Evangelia duodecim dum in vigilia parasceves leguntur, tenet imp. lampadem, 71, 519. Semel in anno tota evangelia sunt lecta, 519. Evangeliorum codex Christi gerit figuram, 514. Defertur in ambonem præcedentibus deputatis cum mandyis et lampadibus, 160, 161. Evangelia parva a feminis ex collo gestata, 319.

Eunuchi duo sustentant imperatricem creandam, 91. Iisdem incumbens Luitprandus ad imperatorem deductur, 302.

Exarchus est legatus aut patriarchæ vicarius, item collector subsidii Turciæ, 157. Excommunicabat reos et absoluebat penitentes, *ibid.* Exarchus etiam imperatoria seu palatina fuit dignitas, unde exarchatus, exarchia, 158. Exarchus protopsales imperatoris, 94. Excitatoris officium, 162.

Excubitor seu præses sacri cubiculi, offic., 60. Palat., 11. Insignia, 26. Functio, 34.

Excursionem qui faciunt et prædas agunt, defenduntur a protostratore, 52. Nec flammulum neque ordinem habent *ibid.*

Exercituum duces pro insignibus torques gestabant, 54.

Exocataceli aduentur per protonotarium, habent proprias ecclesias, 66, 119. Ordinatis dat patriarcha potestatem gestandi phelonem, 66. Ex his ab imp. designatur archidiaconus, *ibid.* Quomodo vox scribenda contra Junium, 118. Quæ notio nominis, *ibid.* Pro lisdem quædam conjectura, 119. Exocataceli patriarchales diaconi fuerunt, olim etiam sacerdotes, 120. Magna auctoritas, sedent in synodo cum patriarcha, *ibid.* Lis mota ipsis, quod episcopis sessione forent priores, pro ipsis rescriptum, *ibid.* Quasi cardinales fuerunt in ecclesia Græca, 128.

Exsecrationes et imprecationes synodice in quosdam hæreticos, 281. Senatus in imp. Commodum, 280.

F

Famuli imperatorii auferunt ferula, 88, 5. In eos sit epicombiorum sparsio, 353.

Fasciæ sepulcrales B. Virg. capitis omiculum in Balthernis a S. Pulcheria conditæ, 511, 545. Fasciæ Christi

infantiles in templo Hodegio depositæ, *ibid.* His festum quoque dicitur, *ibid.*

Femina diaconissæ ut ad XL essent imp. Justinianus et Heraclius sanciunt, 112. Femina parva evangelia et collo gerebant, 519. Feminarum monasteria curat magnus sacellarius, 123. Sacellis seu carceribus inclusæ vetantur egredi, 124.

Fercula imp. quomodo afferantur, apponantur, 59. Et humi posita in mensa reponantur, 62. Ex mensa quot quantisque ministeriis auferantur, 58, 60. Ea domesticis mensæ ex mensa tollit et auferenda dat primatibus, 57. Qui scaranicæ ferunt coccinea ad fores asportant, 58. Magn. domesticus dat cantori, domesticis, lampadario, magistro, 60. Idem vocat ad id ministerium lectores et nepotem imp. panhypersabastum, 60, 61. Ibidem occupantur protovestiarium, nepotes, honorarii pueri, primicerii cum Baranis, aulicis, stationariis, 61. Ferculum tandem etiam imp. ipse dat magno domestico, 62. Ferculi vas domesticus retinet, *ibid.*, 47.

Feria tertia post Dominicam carnisprivii actum catecheseos festum, 512. Feria quinta hebdomadæ magnæ ipsa etiam magna dicitur, 70. Ea pedes abiit pauperum, 70, 71. Eadem agitur paraseves vigilia, legunturque duodecim evangelia imperatore lampadem tenente, proceribus cereis, 71, 319. Per ferias magnæ hebdomadæ reliquis lecta et divisa sunt quatuor ss. evangelia, 70, 517. Feriæ τῆς δακρυβυσίου sunt dies hebdomadæ paschalis, 353. Feria quinta, illius paschalis scilicet seu τῆς δακρυβυσίου, patriarcha, episcopi, archimandrita adeunt imp., circumstantiam faciunt, suscit et osculo venerantur, 77. Feriæ in palatio celebratæ, 43, 79. Feriæ decem aut plurimum dierum aguntur vestibus epulisque splendidis in honorem coronatorum imp. 98.

Festa quinque solemnia, quibus in triclinio cibum imp. sumit ministrantibus proceribus, 64. Festa quatuor præcipua, quibus Græci quadragesimas præmittunt 296. Festum Nativit. Cpoli actum ante S. Joannis Chrysostomi tempora, 304. Festum Omnium Sanctorum prima post Pentecosten Dominiactum, 297. Festum SS. Notariorum in bauchanaliam abiit, abusus correctus, 271. Festo Annuntiationis, Palmarum et magno Sabato gestantur purpurea sticharia, 67. Festorum in monasteriis celebratorum ritus singulariter preferendi velum et lampadem, quæ veniente imp. accensa super velum ponatur, 82, reliquorum festorum causæ, ritus, processiones habentur suis locis, 43, usque ad 82, l. in Commentar. capp. decem.

Fibratis notis constat sceptrum magni domestici, 17. Fibrarum in modum quasi incisam habet imaginem imp. scaranicum magni ducis, 18. Protostatoris, *ibid.* Magni logothete, 19. Magni stratopedarchæ, *ibid.*

Figuram litteræ gamma representat sceptrum magni myrtata, 27. Item sticharia, 166. Aliæ vestes, 224.

Filius imp coronatus fert etiam ss. crucem, acaciam, sertum, 52. A genibus est conspicuus in oratorio, *ibid.* In pa mis sequitur patrem, 69. In castris vigilat, 85. Cum patre etiam patriarcham renuntiat, 103. In coronatione patris permissu ejus nomen suum fidei professioni præmittit, 86.

Fimbria ex margella tegebat aurem judicum Medorum, 51. Fimbriarum purpurearum habet pileus protosebasti, 19.

Fimbriati pilei generorum imp. 15. Sebastocratoris, *ibid.* Cesaris, *ibid.* Magni primicerii, 19. Fimbriata margella habet pileus primi secretarii, 22. Cabbadium magni domestici, 17. Fimbriatum scaranicum ejusdem, *ibid.* Magni ducis 18. Logothete æarii generalis, 20. Fimbriatos aurei et coccinei pileus qui gerunt ad mensam in Nativit. imp. bene præcatur, 33.

Flammeum patriarchæ seu tegmen capitis album erat, post auro illustratum et imaginibus exornatum, 369.

Flammularis dictus, qui gestabat flammulum, 285. Flammulum unum, alterumve in expeditione seu exercitu habet imperator, 48. Proprium habet magnus primicerius in turma imperatoris, 35. Sed qui executiones faciunt, proprium non habent, 32, 12. Unicuique dat locum in fossato magno, domesticus, 84. Sed procerum ante imperatoris non explicantur, 83. Flammulum varie dictum et scriptum, 282, 285. Non est idem quod flammellum uel tabularum, 283. Est militare signum domi bellique imp. prælatum, *ibid.* Et duodecim omnino signis et imaginibus distincta 47. Florentique imperio cuius quingenti aderant, 48. Post imperatoria stabant in vigili. Nativit. Flammula procerum, *ibid.* 16. Flammulum usitatum imp. erat ss. cruci radians, 28, 249. Seu στραπίων, 283. Aliud erat δρακοντίων, *ibid.* Flammulum Θεοδώρων habens imagines est utriusque S. Theodori, 286. Flammula in vestiarum delata, 53. In luctu omissa, 69.

Floribus sternitur ambulacrum sabbato Lazari, 67.

Flumina habet sticharion episcopi, 166. Significat

gratiam docendi et flumina de Salvatoris ventre fluentia, *ibid.* His pocula innant, *ibid.* Et fluxuos habentes mandyæ seu undulata pallia, *ibid.*

Fons curationum est templum extra urbem dictum πρ-77, 381. Ibi sponsæ exceptæ, 382.

Forma turbarum imperatoriarum diversa, 31.

Formule subsignandi beneficium collatum, 79. Et quæ sultanus Mahometes Gemadium patriarcham, et quæ Christiani imp. patriarchas creantur, 374.

Forum cupiduarium dictum post Augusteum, 355.

Fossatum dictum a fossa significat casra fossis munita, 244. Exercitum ipsum, *ibid.* Et quæ inde deducuntur, *ibid.* In fossato caput turmæ imperatoris est magnus primicerius, 33. Fossati totius caput est magnus domesticus 28, 83. In eo locum tenet imp. absentis, *ibid.* Stationes disposuit, obit cum adnumiasta, 85. In fossato quomodo diurnæ nocturnæque vigilis constituentur, 84. Fossatum levo, l. e. levis armatura militis, *ibid.*

Franci appellantur Genenses et Veneti, 76. Imo etiam Itali et Siculi, 330. Francorum stipendiariorum est caput magn. constantinus, 33.

Francopolus, Turcopulus, archontopolus, etc. Hæc terminatio interdum nisi significat, interdum minuit, 228.

Freni pars aurea, oreæ, ab aure et ore dicta, 227.

Funarii operis tenet imp. absentis, *ibid.* Stationes disposuit, obit cum adnumiasta, 85. In fossato quomodo diurnæ nocturnæque vigilis constituentur, 84. Fossatum levo, l. e. levis armatura militis, *ibid.*

Functio varis clericorum, 113, 275. Aulicorum, militum, famulorum, 28.

Fundæ acubitor, parum quadrat, 185.

Funes deauratis pellibus lecti, quibus poma measæ imp. apponuntur, 301.

Fuscus color inter album et nigrum medius, 19.

G

Galata seu Pera s. Sydena est regio nrbis decima tertia, 122. Eam incolit potestatus Genuensium, 56.

Gallia reges vexillum S. Dionysii orifambe dictum in expeditione educebant, 286.

Gammata sticharia, 166. Gammatæ vestes, 224.

Generi despote stemmatogyrium, 100. Pilei, 14. Inter eos ordo dignitatis, 6.

Gemadium Scholarium Mahometes II patriarcham creat, 372. Variè pressus officio cedit, 375.

Genua non fluctantur ritu ecclesiastico inter Pascha et Pentecosten, 334.

Genuensium potestatis imperatori flectit genua bis, manum pedemque osculatur, 73. Eundem honorem imperatori habent Genuensium primores, *ibid.* Ablatis cappulis genua flectunt, fausta exclamant, *ibid.* Eorum prætor in Nativitate Christi adest divino officio, 56. Accipit collicium ab imp., *ibid.* Cereum tenet cum suis sub matutino Paschali, 74.

Georgii (S.) martyris festum celebrant Græci 25 April., 314. S. Georgius martyr flammulo representatur, 48. Eius die festo processio, 81. Magnus dicitur Græcis, *ibid.* Eius imago, 69, 98. Juxta eam stans coronatus imp. numismata in proceres jactit, *ibid.*, 6, 7. Ea S. Georgii imago sanguinali, et equus hinnitus gemino et ominoso Andronicum seniore terret, 315.

Gerusa fons ob miraculum vini ex aqua facti vinosus, 506.

Gerlachius prædicans Lutheranus memorando facto Turcici imp. togam osculatur, 328.

Germani tricesimum B. Virginis assumptæ qui celebrent, 345.

Gradus excelsi extra templum Blacherium, 325. Ad eos deduci imp., 80. Ad eadem prosequitur imp. d. Hedegetrium, 72, 325.

Græci recentiores peregrinas variant dictiones, 112. Inanum titulorum crepitacula jactant, *ibid.* Gaudent amittito titulo μεγάλου, 120 Et του πρώτου, 377. Eorum sunt monstra titulorum πρωτονωβελισσισμο; et πρωτονωβελισσισμο; *ibid.* Duplici corona lampadem imp. prælatam ob curam divinarum et humanorum ornabant, 278. Eam potestatem in ponendis deponendisque patriarchis exercitum conspiciere debuerunt, 372. Et hinc Græci sdo exemplo patriarchas tractare etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die, 15. Augusti celebrant, 312. Eorumdem propria quadam tractata etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Græci ante festa quadam præcipua jejuniu seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam uno die,

Granatzam, Assyriorum gestamen, imp. fert volantibus manicis, magnus domesticus una manica, alii utraque adstrictam lapatzam, 65, 301.

Gyros habent pilei generorum imp., 15, 231. Et gyros seu ambitus trullæ in pileo primi secretarii, 22, 242.

H

Hæresis. Ejusdem effectus, 372.

Hæretici mutant nomina officiorum ecclesiasticorum, 165. Alii retinenda contendunt non pro imperio, sed ordinis dignitate significanda, *ibid.* Hæreticorum Manichæorum, Nestorianorum, Eutybianistarum ossa exhumanda et in eos synodice imprecationes, 281. Hæreticorum tetraditarum magnam jejunium, 334.

Hebdomada hebdomadæ etiam dicitur, 517. Hebdomadis quintæ quadragesimalis feria quinta canitur magnus canon, 320. Et Sabbato hymnus B. Virg. acathistus, 321. Hebdomadis magnæ officium, ritus, lectio evangeliorum, lotio pedum, 70, 517 usque ad 527. Hebdomas renovationis seu τῆς ἀνακαινώσεως cum feriis est ipsa paschalis hebdomas, 335. Est a jejunio libera, *ibid.*

Helena (S.) et Constantini M. festum agunt Græci 21 Maii, 542.

Helena Cantacuzeni filia J. Palæologu nupta, 382.

Heraclius numerum clericorum circumscribit, 112. Duos tantum vult esse syncellos, 377. Vasa ecclesiæ in pecuniâ confiat, Persiam invadit, 322. In aciem educit Delpharâ imaginem, 315.

Hæterîa major, cohors militaris, cujus præfectus magnus hæteriarcha, et minor, cujus præfectus hæteriarcha simpliciter, 190.

Hæteriarcha, offic. palat. 12. Gestamina, 26. Ejus functio, 42. Hæteriarchæ ad circumstationem vocant alios, 35. Eamque mittendam significant, *ibid.* Hæteriarcha dicitur a conciliandi amicis, vel a cohorte militari, 190. Dicitur et megaltriarcha et megaeteriarcha, *ibid.*

Hæteriarcha magnus, offic., palat. 10. Ejus insignia, 22. Officium exsulare recipere, 36. Expectat conclavi egressurum imp., vocat proceres ad circumstationem, 34, 22. Proponit in circumstatione negotia, 25. Ejus ad mensam imp. ministerium, 56.

Heterodoxi exardescunt audientes, summi pontificis pedem osculo coli, 328. Idem et patienter demisse proci duoque genu togam osculantur imp. Turcici. *ibid.* Suosque pedes vicissim osculo honoratos decantant, 329.

Hierarcha super caput S. Evangelium tenet dum consecratur, 169.

Hieromonemonia munus, 157. Juvat canistrum in vestiendo patriarcha; si sit sacerdos, non licet ei fungi officio diaconi ex Græcorum errore, *ibid.* Ejus tria officia impediendi preces seu suffragia, jus euthoriasmi et cotactii fustus explicata, 138, 139.

Hispanorum nuntius paratum Megaræ palatium, 502. Hodegetriæ Vrginis imago, 70. Pietatis causa in aulam ex monasterio deportata, 315 sq., 324. Quo honore ab imp. excepta et remissa, quandiu in palatio peregrinata, *ibid.* et sq.

Hodegetrium seu Hodegium, templum a S. Pulcheria structum, et monasterium, inde imago a D. Luca picta eoque reposita nomen Hodegetriæ inventi, 316.

Honorandi imp. ritus varii, 278, 251, 372.

Honorarii pueri bene imp. præsentur, ipsi juncti, nudi capite, 59. Unus fert imp. ense in vigili. Nativit., 52. Ex manibus pænypersebasti tollit fericulum, 61. Scabellum suppedaneum tenet, 63. Uni traditur lampas imp. interrupta lectione Evangelii feria quinta magnæ hebdomadis, 71. Alius in Dominica Palmarum finito matutino ramum ex ambulacro carpendo ejus diripiendi dat indicium, 68. Magno Sabbato triclinitum replent lauro, 75. In eos spargit coronatus imp. numismata, 98. Ministrant mensæ, 98.

Horæ quales et liturgiæ quomodo in vigili. Nativit. canantur, 45. Quo habitu intersit imp., 47. Horarum initio sit circumstatio, 45. In Parasceve et Paschate, 72. Hoste propinquo vigiliæ bis obeunda, 84.

Hulac, Turcico-Junianus nuntius, 245.

Hymnus matutinus, 37. Vespertinus, 47. Hymnos vespertinos in Paschate imp. audit ad S. Sophiæ, 76. Hymnus trisagius canitur in lotionem pedum, 70. In Paschate, 76. In coronatione imp., 89. Ad eum surgunt imp. 93.

Hyperpyrum, monetæ genus, 55, 259. Hyperpyrum, gestamen capitis instar ignis flammans, 291.

I

Ionomachor am interitus, 316.

Iconostasion non est delubrum Calvinisticum, sed locus pro statuendis seu figendis imaginibus, 274.

Idiomelon, proprium festi canticum, 298.

Imagines (SS.) Christi natî cum aliis ex tabulato in vigili. Nativit. suspensæ, 44. Prope eas stabant sacerdotes, *ibid.* Ad ss. imagines renovandas collecta synodus, 346. Ecclesiæ decora appellatæ eidemque restitutæ, *ibid.* Dominica orthodoxiæ propria et processione honoratæ, cui intereat imp. et ad synodicum pro iis colendis decretum in S. Sophiæ lectum stabat, *ibid.* et 82. Deportatæ etiam ss. imagines in processione palmarum imp. et illo, despolis et patriarchie præeuntibus, 68. In processione ad Porphyreticam columnam, 79. Imago imp. in vestibus, 235. Et a sinistris in scaranico magni domestici, 17. Imago equestris imp. in scaranico magni drungarii vigili., 21. In flammulo, 48. In clypeis quatuor procerum, 99. Imago sedentis in throno imp. est retro in scaranico magni ducis, 18. Protostratoris, *ibid.* Magni logothetæ, stratopedarchæ, 19. Magni primicerii, *ibid.* Magni drungarii vigiliarum, 21. Imago imp. stantis et coronati in parte scarantæ anteriore magni domestici, 17. Magni ducis, 18. Protostratoris, *ibid.* Imago stantis imp. sub vitri pellucidî specie in scaranico magni primicerii, 19. Magni contostauli et logothetæ generalis, *ibid.*, 20. Protovestiaritæ, *ibid.* Imaginem imp. exprimebant bullæ, 256. Imagines nummorum, ex quibus cognosci potest quid diadema, Justinianæ imp., blatium, 257, 283, 290. Aliæ tres imagines vestili imp. initio Gregoræ, 222, 237. Aliæ orario, 167, 308.

Imperatoris filii, 6. Ab imp. primus erat Cæsar, 7. Imperatori proprium sebasti epithetum, 8. At sebastocrator constitutus quasi imperator fuit, 7. Et jus novandi res et voces autepondi, postpouendi, 8. Imp. in vigili. nativit. ad matutinum non egreditur, 45. Et Liturgiæ adest vel abeat, 40. Quo ritu in oratorum ascendat, 28. Ejus diversa indumenta, 47, 50. Habitus, ornamenta, 15. Ensis potestatis, lampas boni exempli, manile inconsistentiæ memorem esse jubet, 31. SS. crucem semper fert dextra, *ibid.* Ad mensam quotidianam fert amictum, 55. Faustæ præcationes et reprecationes, 55. Panagia: i illato imp. surgit, 62. Sumentî panagiam multi accinuntur anni, 65. In triclino quinquies cibum sumit proceribus ministrantibus, 64. Imp. habitus in Palmis, 13. Processio, *ibid.*, 69. Facultate ejus diripitur ambulacrum, 68. Luctu minus splendide festa aguntur, 69. Imp. candido amictu stat ante Delpharam victricem, candidam superulam fert in processione, 69, 70. Feria 5 Cœn. Dom. fundit aquam in pelvîm, duodecim pauperum lavat pedes, tergit, osculatur, 70. Tenet lampadem dum leguntur Evangelia, 71. Deponit et recipit eandem, *ibid.* Pro audiendo vigiliarum quatuor officio divino eligit sibi conclave, 72. Occurrit d. Hodegetriæ eamque deducit, *ibid.* Ad liturgiæ magni Sabbati fert quæ placent gestamina, *ibid.* Ante imp. sparguntur lauri, *ibid.* Sub divino officio magni Paschalis iterum datur imp. lampas, 75. SS. Crucem, evangelium, protopapam et archidiaconum osculatur, 74. Vesperas in S. Sophiæ audiens thuris suffitu honoratur, 76. Desiit ingredi tabernaculum et aurum largiri, 77. A patriarcha et episc. visitur eique officium circumstationis ab illis præstat, *ibid.* Thure et osculo ab episcopis collitur vicissimque colit, *ibid.* In Pentecoste vestitur ut lubet, *ibid.* Ad S. Sophiæ audit preces S. Basilii, 78. Ejus fronti ss. Crux imponitur, 79. Frons et oculi sacro oleo unctionur, *ibid.* Beneficium quod confert eandem fere quam aurea bulla vim habet, *ibid.* Ex spoliis quinta pars imp. datur, 85. Imp. coronandus palatium occupat, 86. Præfigit nomen professioni fidei propr. manu scriptam, eidem subscribit, *ibid.* Apostolicas traditiones, ecclesiasticas consuetudines et decreta conciliorum amplectitur, 86. Scuto insidens a patre, patriarcha et proceribus in altum tollitur, 88. Faustis acclamationibus salutar, 89. In S. Sophiæ sacco et diademate prius consecratis induitur, *ibid.* In anabathra sublimis considet matre coronam, conjugæ sertum gerente, *ibid.* Patriarcha pro imp. precatus in formam ss. crucis inungit, Sanctus et Dignus patriarcha et populo acclinente et petente, 90. A patriarcha et patre coronatus, *ibid.* SS. crucem tenet imp., palmam imperatrix, decantatoque trisagio surgit, 92, 93. Imperator a diaconis vocatus ad prothesin pergat et mandyam indutus tenet ecclesiasticum deputati locum, et agmen supplicantium magno prægedituro comitatu, 95. Thure et cantu honoratus in anabathra sedet surgitque ad lectionem Symboli, ad elevationem ss. Corporis et orationem Dominicam, 95. Communicacionem vocatur a diaconis et sacram mensam in ss. crucis formam incensat, 95. Imperatori thuris honorem rehdibet patriarcha, 96. Ad s. communionem deponit coronam, quam post recipit,

ibid. Auditore et benedictione acceptis et catechumenorum occupato loco accinitur velatis imp. et remotis velis exclamatur, 96, 97. Ad palatium deducantur despositi equitantibus, 97. Stemmatorum accumbent magno domestico ministrante, *ibid.* Duplex epicombiorum fit sparsio, 98. Qua largitione volunt omnes secum latari imp., *ibid.* Ea lætitia per epulas multasque fortis continuat, *ibid.* Coronato epulanti et stemma gestanti imp. adsunt proceres clypeali cum equestri imp. imagine, 99. Imperatoris amictus in creatione despotæ et sebastocratoris, 100. In designatione patriarchæ, 102. Ejus formula qua despotam creat, 100. Qua patriarcham, 105. Pedis oculum a creata accipit despotæ, diversis impositis stemmatogyriis, 100. Imperator stat cum munere fungitur imperatorio, 100. Imp. lugentis candida et citrinas vestimenta, 106. Aulici et populus cum imp. lugent pulvati, 106. Cognati imp. diverso ritu lugent, *ibid.* Ad fontem, vel Blachernas sponsæ obviam exit imp. eques, 107, 108. Vestes mutat in Nativit., 47, 51. Et in Palmis, 67. Ejus filius eadem gestat indumenta, si coronatus sit; sin minus, super usitatum amictum gerit velum et in capite sertum, 52. Προνοΐα, oratorium, non erat destinatum, ut imperator inde prospiceret, sed rei divinæ intereret, 253. Quomodo lex pantamæria non semper observata fuerit, ut imperatori quinta pars spollarum cederet, 255. Imp. pro consuetudine tres cruces cinnabari in fronte bullæ exprimit, 256. Ipsæque bullæ imp. imaginem expriment, *ibid.* Imperatoris potestas in ecclesiasticis per adulationem servilem ad episcopalia et sacerdotalia prope evecta fuit munera, 331. Palmarum die imp. rogas dabant, 311. Et dare cessabant, 312, 331. Pedes lavabant, 318. Coronatus imp. alios dignitatibus condecorat vel titulis afficit, 367. Patriarchas ponebant et deponebant, 372. Imp. Græci in natali prædantis, accubantibus, non assidentis magnificentiæ, 301.

Imperatrix mater coronati in anabathra gestat coronam, nova imperatrix sertum, 89. Illa ramum tenet aureum infixis untonibus; etiam vidua cum himatio nigro, 91. Creanda sustentatur a propinquis vel eunuchis, *ibid.* Benedictum diversæque formæ stemma imponitur, 92. Exhibito honore se viro subjectam fatetur, *ibid.* Ejus coronatio peragitur vel cum imperatoris vel inter nuptias, *ibid.*, 362. Futuræ sponsæ procedit obviam, appellit ad fontem vel Blachernas, a matronis induitur, equo palatio invehitur, 107.

Inauratum liguum sceptrum magni primicerii ut et imperatoris aliaque, 19, 20. Inauratum pedum dat sultanus creando patriarchæ, 372.

Indusia Junio-Calviniana ab ecclesiasticis abhorrent, 163.

Infula non utuntur episcopi Græci, 169.

Insignia, ornamenta, vestimenta imp. et aulicorum, 13, 17. Imperatoris præcipuæ, 47, 50, 89. Imperatricis viduæ, 91.

Instrumenta musica, 49.

Interpres magnus, offic. 50 palat., 11. Insignia, 25. Officium, 40.

Intortii ærei et aurei coloris sceptrum magni hætiarichæ, 22. Intortii citrini et ærei coloris sceptrum hætiarichæ, 26. Intortus condylus in scepro præfecti sigillo, 20.

Irene et Constantinus pro ss. imaginibus septimam colligunt synodum, 346.

Issacius Comnenus, Alexii frater, creator primus sebastocrator, 7. Cæsarem præsit, *ibid.*

J

Januarii die 6 celebrant Latini Epiphaniam regibus factam, 305. Eo die natalem Ægyptii agebant, 304. Januarii sextus respondet undecimæ mensis Tybi, 306.

Jejunium paucorum dierum festis quatuor præmittunt Græci, 296. Id sub magna impositum pœna, *ibid.* Et producere laicis erat liberum, monachis ex regula prolixius impositum, 297. Jejuniarum prima dominica celebratur orthodoxa, 345. Ad quadragesimæ jejuniarum excitatus patriarchæ munere et exhortatione populus catecheseos festo, 312. Varia jejunia variorum, 334. Ea varietas non obstat untoni fidei, *ibid.* et 296.

Joan. Baptistæ (S.) Natalis agitur 25 Jun., 342. Progressio ad ejus monasterium, 81. Ejus imagine suum exornat flammæum patriarcha, 368.

Joannis (S.) evangelium usque ad passionem in magna hebdomade lectum, 317.

Joannes Andronici Junioris f. creatus imp. alios honorat, 367.

Joannes Cantacuzenus fit magnus domesticus æqualis

panhypersebaste, 7. Eidem singularia gestamina a duobus imp. concessa, 18. Ab Andronico Palæologo II supra omnes evectus, 8. Uxoris fratribus chlamydes et caligas instar despotæ permittit, 15. Et serio distincte, 101. Natu majorem despotis præfert, 174. Ipse Didymotichi imp. inauguratus vestem purpuream sibi induit et illam humo tollens imponit, alii purpureas ei crepidas inducunt, 368. Adrianopoli secundum et in Blachernis tertium coronatus etiam conjugem coronat spargitique numismata, *ibid.* Postridie coronationis Andronicum candido liget amictu, 314, 315. Filia Joanni Palæologo nupta, 382. Deposito imperio monachum agit, 341.

Joannes Citrius ejusque responsa, 117. Apud eundem ordo principallium dignitatum, 135. Alio ordine numeral dignitates ecclesiasticas, 137. Refutator a Caleca, sacerdotem non posse fungi ministerio diaconi, *ibid.*

Joannes Comnenus imp. Virginis Nicopææ imaginem triumphali vehit curru, 315.

Joannes imp. penultimus concil. Florentino interfuit, 340.

Joannes Palæologus ad columnam crucigeram supplicandus, 359.

Jordanis aquæ ob Christi baptismum incorruptæ, 307.

Judex castrensis seu fossati, offic. 52 palat., 11. Lusignia, 25. Militibus jus dicit, 40.

Judices Medi gestabant epiloricæ et phaceolidem, 84. Aurem mardellio lectam reo servabant, relectam accusatori dabant, *ibid.* Eorum insigne pilaticia, *ibid.*

Judicia dum habentur populum continet qui est a secretis, 141.

Junius SS. crucis odio male edere et explere videtur Codinum, 349. Est fabulator Calvinianus, 145. Interpres flagitiosus, 283, 367. Fraudulentus, 374. Ineptus, 118, 125, 152, 133, 135, 156, 158, 145, 150, 153, 155, 157, 175, 206, 226, 227, 229, 257, 259, 242, 245, 248, 252, 259, 271, 274, 283, 288, 289, 293, 298, 301, 313, 314, 315, 320, 326, 330, 335, 337, 340, 348, 353, 364, 379. Inscitus, 140, 141, 160, 259, 268, 270, 333. Juris imperitus, 375. Perversus, 235, 326. Ridiculus, 148, 253, 246, 296, 347, 366. Variè aberrans, 142, 285, 371, 372.

Justiniana prima, 106. Dicta Achris Justiniani patria et ab ipso privilegiis ditata, 375. Inde regia sedes Bulgarorum esse cœpit, *ibid.* Ejus archiepiscopus electus uti patriarcha, *ibid.* Subjecti alii provinciales episcopi, *ibid.* Eidem lampas prælata, 278. Justiniana secunda in Cypro fuit, patria Theodoræ conjugis, 375. Justiniana tertia Carthago, quod eam Vandalis pulsus restituerit Justinianus imperio Romano, *ibid.*

Justinianeum, capitis gestamen imperatorium, 51, 290. Justinianus numerum desinit clericorum, 112. Patriam Achrida exornat et plures urbes a se Justinianas dicit, 375. Ecclesiæ magnæ trullam construit, 242.

Justinus trullæ casu solem committutum pari nequit reparare splendore, 361. Eidem acclamatum, 278.

Juvenis despotæ habitus, 11, 12.

L

Labarum apud Græcos posteriores desisse videtur, 283. Illique respondere δὶβελτιον seu gemino velo constants vexillum, 269, 283.

Lacinias sine lemniscis militaribus habet ruchum despotæ, 15.

Lampadius duplicem ampullam auream tenet in vigil. Nativit., 41. Ascendit in oratorium cum despotia, 49. Tollit fercula cum domestico, lectoribus, canonarchis, 60. In festo Palmarum prior venit in ambulacrum cantans, 68. Differt a præfecto luminum, 145. Erat officium palatinum, *ibid.*

Lampas accensa præferebatur imperatori, 145. Quæ corona duplici erat cincta ob curam ecclesiasticorum et politicorum, 278. De aureis et argenteis stephanomas circum eam, *ibid.* Lampas etiam prælata ut boni exempli esset imp., 51. Ejus supremæ partes SS. crucibus coccineis, cinnabari et bractea ornata, 45. Lampadem in Epiphania imp. dat patriarcha, 65. Tenet in Palmis, 67. Et ad lectionem 12 evangeliorum fer. quinta magnæ hebdom., 71. Et sub matutino paschali, 73. Lampades in Epiphaniæ officio etiam aulicis dantur, 65. Lampas cum simplice corona præferebatur patriarchæ archiepiscopo Bulgariae, Cyprî et Imperatrici ob simplicem potestatem, 278. Patriarcha etiam extra propr. diocesan ibat lampade conspicuus, *ibid.* Lampades præferuntur S. Evangelio in ambonem delato, 160. Et sacris donis, 161.

Lanceolæ usus in antid., 365.

Lapatium unica adstrictam manica fert magnus domesticus, alii utraque adstrictam, 61.

- Lapide (Pro) consecrato seu ara portatili utebantur antinensis Graeci, 140.
- Laurus spargitur in magno Sabbato, 72, 73.
- Lazari (S.) resuscitatio et monasterium ab imp. celebratur, 82.
- Lazarus patriarcha Jo. Cantacuzenum coronat Adriano-poli, 368.
- Lecti 19 tricliniariae nomen palatio decaenorum ac-cubitum dedere, 301.
- Lectores non supra, 110. Justinianus, ad 160 permittit in ecclesia magna Heraclius, 112. Eorum habitus et mi-nisterium in palatio, 44. Tollunt fercula, 60. Laurum in Sabbato magno ante imp. spargunt, 72. Eorum primice-rios, 6.
- Lectrum seu pulpitum, analogium, super quo legitur, 274.
- Legi antiquae respondet antiqua traditio operandi sac-ricis etiam tecto capite ob mysterium sive coronae, aut sudarii supra caput Christi, 169.
- Leo Issurus et Armenius iconomachi, 345, 346. Una cum filio perit turpiter, *ibid.* Sub fod. Issuro urbs obside-tur et B. Virg. ope liberatur, 323.
- Leo magnus imp. in Blachernis templum Deiparae struxit, 373.
- Leo Philosopher S. Lazaro templum struxit, 347. Ei structurae iusidiae, 119, 120. Εξουσιάζοντα vaso titulo flixit, 175.
- Leones solum in Megaura custodiunt, 502.
- Leonidem hajulum Alexander puer imitatus emendare senex nequit, 311.
- Litanias variae, 79. His debet pedes interesse imp. in palmis, 70.
- Liturgia in vigil. Nativit. quomodo celebretur et in Nativit. ipsa, 46, 47. Quo habitu imp. et proceres inter-sint, 47. Hi ad liturgiam et laudes vespertinas gestant flammula, *ibid.* Post liturgiam in Epiphania fit consecra-tio aquae, 64. In palmis nulla, 69. In Paschate pallitur tacite, 74, 76. Liturgiam die magni Chrysostomi imp. au-dit in S. Sophiae, 80. Aliisque variis et templis et mona-steriis, *ibid.*, 81. Liturgia non sine luminibus celebratur, 145. Eam perficiunt aperto capite Orientis episcopi ex-cepto Alexandrino, 169. Tecto capite qui peragunt litur-giam Christi spinacem representant coronam, *ibid.* In jojuilla et vigiliis post vespas seu a merite habita, 282. In Paschate ante ortum solem, *ibid.* Ab liturgia exeundi signum oratio datum catechuemenis, 168. Ejus ritus ignorat Calviniani, *ibid.*
- Locum aulici certum et aulicorum habent classes, 37, 264.
- Logariastes aule, offic., 81. palat., 12. Ejus gestamina, 26. Caret functione, 39. Sed videtur huic aliqua assignari, 42, 7.
- Logariastes magnus, offic., 40 palat., 10. Insignia, 24.
- Logographi, 134.
- Logotheta aerarii generalis, offic., 18. palat., 9. Ejus insignia, 20. Officium ignotum, 34. Potest etiam dici logotheta publicae rei, non tamen a genericis, 156.
- Logotheta castrensis, offic., 47. palatinum vel rectus castris et exercitus, 11. Insignia, 21. Nulla functio, 40.
- Logotheta cursus publici, offic., 27. palat., 10. Ejus pi-leus et gestamina, 23. Non habet scaraneum neque mini-sterium, 36. Logotheta magnus, officium, 12. palatinum, 9. Ornamenta, 19. Non fert sceptrum, *ibid.* Ex officio mittendis regibus curat litteras, 32. Aliquando superior stratopedarcha factus, 9. Logotheta rerum domesticarum s. familiarium, offic., 39. palat., 10. Vestitus, 24. Caret functione, 59. Logotheta rei pecuariae, offic., 49. palat., 11. Insignia, 25. Officium nullum, 40. Neque aureum neque rubrum gestas scaranicum, 58. Est limes officialium, *ibid.* Eo inferiores sunt qui coccinea ferunt scaranica, *ibid.*
- Lora despote, 13. Lora seu manuclavia Bardariota-rum ad flagellandum, 38. Lorum non est mitra s. tiara, 170.
- Loricati seu cibanarii, 266.
- Lotto pedum ejusque ritus in palatio feria 5 magna hebdomada, 70.
- Lucas (S.) evangelista imaginem Deiparae Hodegetriae in tabula pictam reliquit, 516. Ejus SS. Evangelium lec-tionibus tribus in magna hebdomada totum legebatur, 317.
- Lucas patriarcha abusum in notariorum festo correxit, 271.
- Luctus in aula insigne candida vestimenta, 69, 106, 314. Luctus in Ecclesia purpurea vestimenta insigne, 169. Luctus in Ecclesia diebus jejuniorum et defunctorum memo-riis, *ibid.*
- Luitprandus facete a contrario ridet acclamationes fa-ctas Nicephoro Phoca, 378. Ejus ridiculam processionem, 335. Magnificentiam in natali praedantis, 301. Describit Megaurum palatium et porphyrae, 302. Porphyrogenitos appellat in Porphyra palatio natos, *ibid.* Nimium indulis affectum in Graecos sinistro, 333. Rogae in Palmis distribu-tionem narrat, 311 sq.
- Luminaria ad baptismum ordinario accensa a Calvina-riis abrogata, 145.
- Lux vera Christus, 305. Ob illud «loceat lux vestra» lampas imperatori praefertur, 51.

M

- Macedones et Orientales colunt Romanorum imp. tan-quam successorem in paterna Alexandri domo, 55.
- Macedonia in Romanorum ditione, 55.
- Magi Persarum, cantium nativitatis 60. Sub eo imp. abstinere ab usu, *ibid.* Idiomelon recitatur totum, 298.
- Magis factum apparitionem celebrant Graeci 23 Decemb., Latini 6 Januarii, 505. Magos esse reges s. regulos morose et calvinistice Casaubonus concedit, 303.
- Magister supplicum libellorum, offic., 44. palat., 11.
- Habitus, 24. Recipit supplicationes imp. equitante, 39.
- Magister palatinus clericus fert purpureum camisium in vigil. Nativit., 44. Est cantor, 164. Cantat ad mensam et tollit fercula, 60.
- Magni titulus ambitioni Graecorum frequens, praeter modestia Latinorum, 120. Partim pro distulacione additur, *ibid.*
- Magnaura varii artificii palatinum, dictum et Megaura, 502.
- Mahometes Turcarum sultanus captus urbe Genadium patriarcham certa forma creavit, 372. Suis manibus dat pedum magni pretii, equum et templum SS. Apostolorum, *ibid.* Sub ipso uno patriarchae novem omnino sibi successerunt, 373.
- Mandyam coloris uberrimi fert imperatrix vidua in coronatione novae, 91. Mandyam aureum exuit imp., 95.
- Mandyas vestis erat communis patriarchis et imp., 379.
- Episcoporum erant unduati mandyae, *ibid.* Hi fluvii seu undae docendi officium notabant, *ibid.* et 166. Mandyas etiam ferunt deputati, cum SS. Evangelium in suggestum praesent, 160. Mandyas distinguitur a sacco, 313. Varie scibitur, 168, 379.
- Mangones canum dicti venatores, 39.
- Manica utraque volante fert imp. granatzam, reliqui astricam utraque, magnus domesticus una tantum, 65, 61. Manicas non habet φλώνη, sacra vestis, 167.
- Mantilli ligatum involacrum cum aera monet imp. mortalitatis, 51. Idem gestat in palmis, 67.
- Manuelem et Joannem Asanos Cantacuzenus honorat, 16. Sebastocratores facti, 101.
- Manuel antepenultimus imp. renovat porphyreticam columnam, 340.
- Marci (S.) Evangelium totum lectionibus duabus in hebdomade magna lectum, 317.
- Marcellanus et Martyrius (SS.) mart. et notarii festo hono-rati, ejus abusus correctus, 270.
- Margaritae et margella s. margella sunt distinctae, 224.
- Margellum s. margellum est corallium et iade dicta varii coloris assumpta, sumptuosa auroque texta addi-tamenta et purpurea vestimenta, 224.
- Martyres (SS.) primo omnium diademate a zona mili-tari exuti, 50. SS. quatuor martyrum flammulum, 48.
- Matthaei Evangelium totum lectionibus duabus magna hebdomade lectum, 317.
- Matutium offic. in vigil. Nativit., 45. In Dominica Palmorum, 67. Et lugente imp. ante Deiparam victricem canitur, 69. Sub matutino in Paschate tenet imp. lam-padem datam a protopapa, 75. Sub eodem datur cerei proceribus et potestate Genuensium, *ibid.* et 75. Resu-dium ejus canitur circa vestibulum trichiani, dein fit benedictio, 78.
- Matzobarbulum, missile ad proci jacendum, 243.
- Matzucam loco scripti fert protologator, 25. Ejus ha-stile habet βουτίον, buttam s. cupellam, 245.
- Mauricii (In S.) tricesimus B. Virg. litanis honoratur Ingolstadii, 344.
- Medorum gens magnifica, 53. Forum iudices margella lectam aurem accusatis servabant, 54. Eorundem con-suetudine vixit Cyrus, 54.
- Megaloligite milites sub stratopedarcha, 42.
- Megaura palatinum, in eo cecurant arborem volucres replebant, 302. Solum leonibus irruit. imp. penes la-q. eare subito evectus, *ibid.*
- Melissenus Leo fratrem objurgat siromaste intentato, 212.

Memoria (A), offic. 54, palat., 11. Indumenta, 26. Ministerium notare facta honore digna, 41. Convenit cum suggestore ecclesiastico, 145.

Mensa imp. non instruitur fer. 3 magnæ hebdomadis, 71. Neque in magno sabbato, 75. A mensa dicuntur antimensia, 147. Mensæ s. altari panis subtrahitur, ex quo panis consecratur antimensia, 146. Mensis sacris adhibentur antimensia, quando dubium est num mensæ sint consecratae, *ibid.*

Mensis conjugue initio aquæ benedictio peracta in palatio, 78, 505.

Metaxa vestis serica, 562. Ea vestitur imp. equus in morem tibialium, 97. Olim Medica appellata, et quando urbi illata, 562.

Metaxarius, ejus negotiator, 562.

Methodius (S.) patriarcha cum imp. restituit ss. imagines, 545. Sub eodem instituta est Dominica orthodoxia, *ibid.*

Michael (S.) archangelus, Græcis dicitur archistrategus, nomen primo dat flammulo, 261.

Michael Amorius, 346.

Michael Palæologus I mutat dignitates et insignia, 8, 174. Cum Genuensibus fœdus init ritumque se honorandi præscribit, 75. Oppugnaturus Venetos tantum induisit inducias, *ibid.* 20. Idem Colim a Latinis recipit, 316. Amplissimos honores d. Hodegetriæ defert, illam per portam Auream secutus, *ibid.*

Michael Rangabe et Michael f. Theophili cum Theodora matre cultores ss. imaginum, 546.

Michael Tarchaniota, 8.

Milites uno, duobus, tribusve merentur equis, 42. Desertores revocat protologator et debito ordine locat, 40. Tollunt fercula ex manu magni domestici, 61. Levis armatura vigiliæ diurnas obeunt, 84. Militum varia genera nominatque, arcitenentes, sagittarii et tzangratoræ, 246. Barangi, 264. Bardariotæ, 267. Castelliani, 271. Cibanarii, cataphractarii, 266. Cursarii, cursores, *κουρσούβραξ, κούραζοι*, 284, 285. Cortinarii, 266. Franci stipendiarii, 33. Murtati, 37. Rogatores, 260. Spatarii, 251. Tzacones, 247. Militum duces, 28. Militum fidei acclamationem, 280.

Minister a genibus induit patriarcham epigonatio, 140.

Miscendo (A) Græce dicitur plicerna, 58.

Missa per tricesimum B. Virg. Assumptæ canitur in Germaniæ templis, 544.

Misus non sunt singula fercula, sed ferculorum plurimum illatio, 295.

Mitra non utuntur episc. Græci præter Alexandrinum, 169.

Mocii (S.) mært. templum, in quo Leoni philosopho imp. structa insidiæ, 531.

Monachi longiores quadragesimas agunt, 297.

Monapulum, 148, 149. Erat ampulla sacro chrismati servando, quam secundus tenebat ostiarius, 149. Unde dictum et quomodo scribendum, *ibid.* et 275.

Monasteria virorum et mulierum credita magno sæculario, 122, 124. Virginum, sacellæ et carceres dicebantur, unde egressus vetitus, *ibid.* Monasteria peratica, 122. aliaque varia τῆς περιόλου Δελαρæ, 341. Libis, 340. Manganense, 341. Petræ, 342. Monasteria cum imp. visit publica processione, geminum præfertur a tranca velum et super id lampas accensa ponitur, 296. Monasteriorum diversi ritus non obstant unioni fidei, 82.

Monitoria s. suggestoris est patriarchæ in sacro vel concione hærenti suggerere, 145. Convenit cum eo qui est a memoria imp., *ibid.* Dicuntur rememoratori, *ibid.*

Muller equum suum a Theophilo iconom. imp. repetit et recepit, 50. Mulieres parva de collo ferunt evangelia, 519.

Muros urbis patriarcha et populus obibat et hostes obiectu ss. crucis et imaginis Christi non manu factæ et B. Virginis Hodegetriæ venerandæque vestis ejusdem repperibat, 322.

Murtati pedites in circumstatione aulica ferunt tela, 37.

Myroblyta S. Demetrius martyr dicitur, 340.

Myrraites, offic. 78; palat., 12. Indumenta, 27.

Myrraites magnus, officium 75; palatin., 21. Gestamina, 27. Officium incognitum, 45. Sed distinctum a præfecti murtatorum officio, 248. Origo vocis non est Hebræa, *ibid.*

Mysticus, officium, 50; palatin., 10. Eius ornamenta, 25. Est senator secretioris consilii, 56, 264.

N

Narthecem et ss. crucem imp. coronatus gerat, 95. Nativitatis Christi vigilia et dies in palatio, quibus mi-

nisteris palatini cleri, quo habitu, cantu, liturgiæ, horarum, tropæiorum celebratur, 45. Quæ circumstatio, 44. Imp. et procerum gestamina, 47. Flammula, *ibid.* Ritus in oratorio, 48. Quo die imp. cibum in tritelino sumit ministrantibus varie proceribus, 55. Et apprecantibus ad nauseam, *ibid.*, 69. Etiam in lectu; ejus diei magnificentia, 301. Nativitatem Christi agunt 6 Januar. Egyptii, 504. In Thracia ante S. Chrysostomi tempora celebrata, *ibid.* Nativitate B. Virginis fit processio ad monasterium Libis, 80.

Nepotibus imp. a magno domestico fercula dantur auferenda, 61.

Nicephorus generalis publicæ rei logotheta ad imperium evectus ss. imagines coluit, 346.

Nicephorus Melissenus Cæsaris dignitate afficitur, 7.

Nicephorus Phocas acclamationibus honoratus ridetur a Luitprando, 278. Ejus processio, 335.

Nicetius (S.) ab ortu clericus designatus, 170.

Niger et albus color habet medium fuscuro, 19. Nigro indumento interest vidua imperatrix in novæ creatione, 91. Eodem utantur proceres coram lugente imp. per 40 dies, 106.

Nili aqua vinosa ob miraculum vini ex aqua facti, 506.

Nodi et palmatæ in sciadio imp. 15, 225.

Nomicus, 6. De eo quatuor opiniones, 156.

Nomina sebasti et cratoris in unum conflavit Alexius Comn., 7, 8. Et fratri communicavit, 7. Nomina gestantium dominorum fert umbo, 13. Nomina imp. et despotarum fastis acclamationibus afficiuntur, 55. Nomina ecclesiastica heterodoxii crasse vertunt, 165, 167, 337. Quædam retinent fidem, quædam rejiciunt, de his inter eos lis, 165. In nominum impositione quid attendendum, 126.

Notarii (quicumque illi fuerint) pueros docebant, 271. Notarios plures habebant sub se ecclesiasticus et palatinus protonotarii, 270. Quadraginta permisit Heraclius, 112.

Novandi res et voces jus imperatori, 8. Idem sibi patriarcha sumpsit, 144.

Nudo capite Græci episc. præter Alexandrinum særificant, 169. Nudis capitibus in palatio pueri honorantur, 59, 63. Ita ministrant imp. coronato, 98. Et dum patriarcha renuntiatur, 103. Et vulgus in coronatione imp. 90. Hinc nudis pedibus vulgus in deductione Nicephori Phocæ ridet Luitprandus, 355.

Numismata tria aurea pauperibus dantur, quibus imp. pedes lavit, 71. Totidem cum argenteis tribus illigata epicumbis sparguntur in coronatione imp., 88, 98, 355. Numismata cum scamangis data Palmarum Dominica in rogæ distributione, 312.

Nundinæ Hierosolymis actæ in Exaltatione ss. Crucis, 355.

O

Occursus solemnitas S. Purificatio B. Virginis celebratur longiore Barangorum comitatu, 80.

Octapodium dicitur flammulum octo lingulis habens imagines ss. Pontificum, 48.

Œcomonica 7 concilia et traditiones apostolicas imp. coronandus recipit, 86.

Œnocheum, cella vinaria, ex *οἰνεχείον* vel potius *οἰνοχούριον, vasculum*, 501.

Officia archonticia litteris principum collata, 161. Officia ecclesiastica mutant patriarchæ, 144, 162. Alia Titirus memorat, *ibid.* Alia Turco-Græcia, 165. Horum nomina mutant, retinent, impugnant hæretici, 165. Officiorum novorum commenta, mutationes, 7, 174, 175. Eorumdem vani tituli, 115. Officium benedictionis aquæ initio mensis canitur, 78.

Officiales primæ pentadis sunt quinque patriarchæ sensus, quinque consistoria, exocatacoeli principes, 118. Eorumdem plures adjutores chartularii, *ibid.*

Orarium, vestis sacra diaconorum, angelorum celeritatem et reverentiam notat. In eo scriptum sanctus. Non est sudarium ejus usus etiam in dando catechumenis exeundi signo, 167, 308.

Oratio fundenda nudato capite ob humilitatem, et Christum caput honorandum, 169.

Oratorium recte etiam *προνοχία* dicitur contra Meursium, 253. So præfertur imp. scutum et divellium, 59. Ex adverso illius gestantur flammula, 47. Juxta illius columnas stant Barangi, 49. Infra habent stationem Cortinarii, 57. Cum imp. in oratorium ascendunt despiciat, protovestiarius et lampadarius, 49. Ibi a genibus est imp. cum illo coronato conspicuus et ss. crucem et acciam fert, 52.

Ordinatio s. consecratio Græcis æquivoce dicta *χρησ-*

totia errandi hereticis declinandi prebat occasionem, 571. Benedictionem impertitur, 573. Fit S. Spiritus invocatione namque impositione, *ibid.* Itemque nudo capite, 169. Ordinatio patriarchæ facta in S. Sophiæ, 101. In charophylacis tradebatur bulloterium cum clavibus, 127. In sacerdotum et diaconorum primis ostiariis fores servabat, secundus ampullam ss. chrisimalis, 149.

Ordinem inter sacra curat præfectus sacræ stationis, 142. In aula primicerius, 57. In militibus protalogator, 40. In populo Bardariote imp. præcedentes cum sceptris, 58.

Orea pars fronti circum os dicta, 227.

Organis canitur in Nativitate Christi, 52, 55.

Orgyas (Ad) duas obviat protopapæ imperator in benedictione, 79.

Ornamenta procerum, 13, 17.

Orphanotrophus ecclesiasticus, 162. Est et offic., 56. palat., 11. Insignia, 26. Olim pupillos curabat, postea vacabat, 41.

Orthodoxiæ Dominica S. Sophiam imp. invisit, 82. Est prima Dominica Quadragesimæ, non proxima Pentecostæ, 545. Sic dicta ob restitutas per concilium generale septimum orthodoxis ss. imagines, *ibid.* Cum iisdem et ss. cruce facta processio lectumque synodicum seu de reparandis ss. imaginibus decretum stante imperatore, 546.

Orthographia dictionum peregrinarum varia, 112. De monampulo, 148, 275. De secretario, 141, 211. De magno duce, 178. De contestatio, 181. De alligato, 200. De tampario, 221. De copriorio, 226. De taphis, 227. De rabadio, 229. De authentica, 232. Orthographia varia de chrysoclavis, 235. Blattis, 236. Epiloricis, 239. Phaeolio, 240. Amiralio, 243. Fossato, 244. Matznea, 245. Botia, *ibid.* Triangulis et sagmaris, 252. De flammulis, 262. Samittis, 362. Protosyncellis, 377. De mandyis, 579.

Osculandi oculos, faciem, dextram, pedes mos, 528. Heterodoxi morem sugillant, osculandi tamen togam Turcicam facto scriptoque probant, neque admittendo etiam oscula demissionis infamæ se impiant, 529. Osculatus pontificis genam est patriarcha in concil. Florentino, 120. Dextram et genam exoracæ, *ibid.*

Ostiarii ne plures quam centum Justinianus, ut ad 75 essent Heraclius auxit, 112. Ostiarius primus fores custodit sub ordinatione seu electione ministrorum ecclesiasticorum, 148. Secundus tenet monampulum ss. chrisimalis ad episc. et sacerdotes inungendos, 149.

P

Pænitentiæ in vigili. sub liturgia et horis stant inter clerum et flammula, 49, 288.

Pæneologorum monasterium ab ipsis ædificatum, 80.

Palatinorum officiorum ordo, 6, 171.

Palmarum festum Græcis ἐορτή τῶν Βατῶν, 511. Eo festo patriarchæ et imp. dabant rogas, *ibid.* Cereos et SS. cruces patriarcha, 513.

Paludamentum male dicitur mandyas, 579.

Panagia sublata mensa infertur et a magno domestico porrigitur imp., 63, 65. Panagia accepta accinitur polychronion, 65. Panagia sumendæ consecratur a R. Virginis apparitione et ab apostolis orta, 299. Ei coëlitus non a consecratione sacerdotum data benedictio, *ibid.* Panagia epitheton R. Virginis apparuit post mortem ab apostolis datum, *ibid.* Inde nomen panagiæ ad panem translatum, 500.

Panagiarium, scutella, in qua inferebatur panagia, 298.

Panhyperebasti dignitas nove ab Alexio Comn. excogitata, 7, 177. Æqualis Cæsari et magno domestico, mox inferior etiam protovesitario, 7, 8, 18. Ejus insignia 18. Singularia concessit Andronicus nepoti, 177. Panhyperebasto, *ibid.*

Panis in pulvinari sepositus ab apostolis vice Christi, 299. Eum elevatum pietate singulari ubique terrarum sumebant, *ibid.* Inde panagia celebrata etiam a Græcis posterioribus, 300. Panis sanctificatus in prothesi repositus, qui populo ss. communionis loco distribuitus, 565. Ex eo pars in sacrificium offertur, 565, 288.

Panni pannus oppositi antipanna dicta, ornamenta quedam, 224, 268. Panni fragmentis illigantur epicombia, 88. Panno candido insternitur patriarchæ renuntiale equus, 101. Pannum in dedicatione temporum, quo ara seu mensa tecta, episcopi Græci distribuabant, super quo sæcillare licebat, 146.

Pappias, 12, 28. Et magnus pappias, offic., 22. Palat., 10. Gestamina 21. Officium incognitum, 55.

Parasceves horæ celebrantur ut nativ., 72, 326.

Pardorum venatores equis palatium ingrediuntur, 108. Parricida. In eum execrationes senatus, 280.

Paschate (In) comedit imperator in triclino, 61, 76. Sub officio datur imp. a protopapa lampas, 75. Proceribus et potestati Genouensium cerei, 75. Clausis januis thus adoletur, 75. Liturgia submissæ canitur, 74, 76. Osculo honoratus imp. 74. Vesperas audit in S. Sophiæ, 76. Olim tabernaculum ingressus clericis centum libras auri liberaliter dono dabat, 77. In Paschate licet uti sacco, patriarchali vestimento, 169.

Patriarcha in Epiphania consecrat aquam, 65. Dat imperatori lampadem, *ibid.* Diaconos sibi ministros ordinat potestatemque facit gestiandi phelonem, 66. Feria V Pasch. cum episcopis, archimandritis ecclesiarumque præfectis visit Imperatorem, 77. Mutato habitu imperatorem thure et osculo honorat et ab imperatore osculum recipit, 77. In tabulato extracto peragit exaltationem ss. crucis, 78. Sustinet imperatorem in scuto sedentem, 88. Vocat eum in ambonem et preces ad uctionem compositas legit, 90. Caput imperatoris in ss. crucis formam inuagens accipit sanctus, *ibid.* Cum patre imperatoris stemma imponit novi Imperatoris capiti, *ibid.* Ex ejus manu benedictum capit imperator stemma imperatrici imponendum, 92. Pro imp. orat, *ibid.* Ipse et imperator capita inclinato se consulant, 94. Utrique accinitur: Recordetur Dominus, 95. Tenens a. calicem communicat imperatorem etiam ss. Sanguine, 96. Ejus benedictis manum deosculatur imperator, *ibid.* Pro futuro patriarcha tres designantur eorumque nominibus ad se altis nominat unum imperator, 102. Libera est illi suffragii admissio, *ibid.* Recipiens in triclino seditur imperatori, 103. Ab eo accipit certa formula sceptrum, *ibid.* Electus extra palatium pedes ambulat, renuntiatque verofratra palatium tantum, 104. Consecratur presente imp. in S. Sophiæ ab Heracleæ episcopo, *ibid.* Litteras sub balla plumbea mittit ipsi imperator, 54. Per invocationem SS. Trinitatis patriarchas provehunt imp. Græci, 531. Eos renuntiandi morem accuratius describit Phranzes, 575. Dona regia et verborum formula, 573, 574. Patriarcham a pluribus electum solus Heracleensis consecratur, præter Polyuctum ab Cæsareensi ordinatum, 571, 572. Patriarchæ alii eodem modo electi, 575. Ab coronatione imperatoris habitu se angustiorum fecit, 568. Colore cæruleo subscripsit, tegmen capitis auro illustravit ambitionemque pietate texit, *ibid.* Die catecheseos ad Quadragesimæ jejunium hortatus populum ei thymiamata distribuit, 512. Uique gratiosorem se largitione faceret, 532. Baia et rogas τῶν Βαροφόρων sive Palmarum Dominica divisit, 511. Post minuitiora quedam dabat, ut cereos, et ss. cruces, in Paschate tricephalum cum osculo, 512. Patriarchæ achismatico etiam cum suis achismaticis nulla fuit pax, 575. Sæpius officia mutabat patriarcha, 144, 162. Non tamen licebat per pittacia alios præferre alia, 164. Ejus negotia ἀρχοντά, 135. Et officia archonticia per ejus literas, sicut et per imperatoris, impetrabantur, 164. Patriarchæ vestimenta sacra, 140, 141, 166, 169, 515, 579. Patriarcha Alexandrinus solus mitra seu infula seu phrygio utebatur, 169.

Pavimenti præfectus curam ejus videtur habuisse, et unus ex custodibus sacræ supellectilis, 161.

Pedum oscula admittunt Batavi Calvinistæ, 529. Ægre ferentes Christi vicarij pedi osculum figi, 528.

Pedum s. sceptrum ab imp. capit patriarcha, 105. Archimandritis, 105. Argenteum lauratum dedit Mahometes Gennadio, 572.

Pentades officiorum sex ponit jus Græco-Romanum, 117. Prima sex officiales, *ibid.* et 118. Ultima quatuor complectitur, 162. Pentadis primæ excellentia, 118. Pentade nulla comprehensio synecchi, 377.

Pentameria s. quinta spoliiorum pars cessit ærario regio, 255. Id non semper observatum, *ibid.* In Pentecoste imp. elbum sumit in triclino, 64, 78. A prædio audit S. Basilii preces in S. Sophiæ, 78.

Penula cocinea s. tamarium despotæ, 13. Magni domestici colore nitet citrino cum margellis, 17. Male dicitur φελών, 167.

Peræa s. Pera regione, 15. Urbis comprehensa, 122. Inde Peratica monasteria ejus regionis, *ibid.*

Peripatos, processio, vocabulum Junio Calvinistæ invisum, 515.

Persarum gens parva et pastoritia, 55. Eorum moribus relicti nomen retinuit Cyrus, *ibid.*

Pescesium seu bescesium id dictum tributum, quod patriarchæ recens electo impositum scil. duorum millium florenorum, 575.

Petræ monasterium supplicans imp. visit, 81.

Phacolia a Medis orta Cyrus usurpat, 54. Fert imp. 50. Logutheta cursus, 22. Phacolum tegmen capitis Turcicum, vocis origo et scriptio, 240

Phalera freba sunt comitia equorum renovato, in Paschate ornata equestri, 50.

Phelone, vestis sacra patriarchae, episcopi et archidiaconi etc. sine manicis, sacci formam refert, patriarchalis et episcopalis multis ss. Crucibus insignis, 166. Ejus mysteria et varia orthographia, *ibid.* Eam cum epitrahello induit archidiaconus festo ss. crucis, 63, 160. Ejus potestatem facit patriarcha, 66. In Quadragesima non fertur purpurei coloris nisi Annuntiatione, Palmis et magno Sabbato, 67.

Philosophorum summus dignitatem 29 habuit, 181.

Phinees siromastes non fuit clavis, sed vel jaculum vel hasta; pugionem vulgata dicit, 212 *seqq.*

Phrygium dicta mitra Alexandrini patriarchae a S. Cyrillo orta, 169.

Phylacteria Judaeorum, 519.

Phyllia, pars praedis debita protostratori, 52.

Pictorio opere insigne sceptrum m. interpretis, 25.

Pilaticia gestant tzacones, 37. Insigne iudicum a Medis orta, 54. In Nativit. ostendit ter protovestiarius, 49, 51, 52. Origo et scriptura, 293. A seta gerbantur suspensa, 294.

Pilei imp. et procerum in Nativit., 47. Caesaria umbratius, 15. Despotae ex margaritis, 15. Generorum imp. aurei et cocinei coloris cum ss. crucibus ex margaritis, 14. Logothetae avarii albus cum margellibus, 20: Et clavatus magni domestici, 17.

Pinerna, officium; 14; palatinum, 9. Ornamenta, 20. Ministri mensae, 55. Extra urbem ferebat de catenula poculum pro repetina imp. alti, 58. A miscendo Graece dictus, *ibid.* Scribitur *πίπνης* et *επιπένης* sed conjuncta, 184.

Pisanorum consil ad mensam bene imp. precatur, 57. Pittacia sunt brevis, 153. Ea a Doribus orta, *ibid.* Iis conficiendis praerant protonotarii, *ibid.*

Pocula habet undulatum episcopi sticharium, 166. Pocula luminibus innatant, ut ex utroque hauriant doctrinam Testamento, *ibid.* Simile quid de mandis undulatis, 579.

Pogonatus Constantinus, 325.

Polychronium cautores imp. accinunt 44. Tum cano-narcha praesente acclamant circumstantes, 46. Iterum conspecto imp. in oratorio ter recinunt, 52. Item ad eum, 57, 15 Ejusdem perpetua ad mensam repetitio procerum, militum, Anconitanorum, Gensensium, Pisanorum et imperatoris reciproca, 55. Polychronium in benedictione ter clamatur, 79. Sedenti imp. in scuto, 89. Post thuris suffitum, 96. Post S. communionem in anabathra sedentibus imperatoribus, 97. Ter repellitur in creatione despotae, 100. In designatione patriarchae tertitidem, 103, 104. Polychronium acclamare patriarchis et imp. templum ingressis prima functio est primi diaconorum, 150. Alia hujus rei explicatio, 151. Et in publicum prodeunt patriarchae id acclamabant domestici patriarchales, 165. A Graeco sine polychronio nil impetratur, 252, 278.

Polystaurion patriarchae indumentum, 41.

Poma mensae imp. insecta vehiculis 301.

Pontificum sacrorum imagines representantur flammulo, 48, 265.

Pontificum bullae unde dicitur, 256.

Pontus Euxinus dictus Maurothalassa, 239.

Populus antidorum sumit seu panem sanctificatum, 96. Ex eo sumebat finita liturgia benedictionis gratia, 288. Et post sumptam sanctificationem seu antidorum episcopus bene precatur, 365. Hymnum Delparae acathistum tota nocte stans canit ob urbem ipsius ope ter servatam, 525. Pollatus cum imp. luget, 106.

Porcus caeno oblitus in medium sacros hymnos canentium agmen insilivus futurae confusionis et factionis triste omen, 540.

Porphyra palatium a Constantino structum parturientibus imperatricibus, 302. Porphyrogeniti dicebantur in eo nati, *ibid.* Ad porphyreticam columnam sit litania et divinum officium, cui imp. interest, 79. E regione hospitantur oratores Caesarii, 353. Postileais (in) et antileais equorum parvula flammula, 227.

Postponendi et anteponendi jus imp. 18. Idem tentavit patriarcha, 144, 162.

Praefecti regionum in Angusteone choreas in honorem imp. ducebant, 355. Praefectus alogii, offic., 35; palat., 11. Insignia, 25. In turba imperatoria subest magno primicerio, 40. Est praefectus generalis equitum; eo major est princeps equitum, 200. Praefectus antimensim introducit communicantes, 5, 148. Habet curam antimensurum ab episcopo consecratorum et altarium portallium loco adhibitorum, 146. Praefectus canistro et vestibus patriarchalibus mutandis est vestiarius ecclesiasticus, cui adjutor hieromnemon, 156. Praefectus contactis inchoat contactia, 135, 139. Praefectus cubicii seu cubicularius,

offic., 17. Palatin., 9. Insignia, 20. Est caput cubiculariorum et habet sub se praesidem cubicii; fert etiam imp. spatham, 54, 186, 191. Praefectus ecclesis est socius parvi sacellarii, 144. Praefectus evangelio id tenet in processionibus, 144.

Praefectus exercitus, offic., 29. Palatin., 10. Ejus gestamina, 25. Ministerium, 56. Praest exercitum et tentorii locum exquiri, 85. Praefectus luminibus curat baptizatos seu illuminatos, 5. Differt a lampadario, 145. Praefectus mense, offic., 21. Palatin., 10. Insignia, 21. Ministrat imp. mensae, 59, 60, 62, 65. Praefectus monasteriorum in iis curandis est administer magni sacellarii, 123, 124, 144. FERIA V paschali cum patriarcha imp. visiti, 77. Ejus genam et manum osculatur, *ibid.* Ab imp. sceptrum s. pedum capit, 105. Praefectus monocaballorum s. stratopedarcha, offic., 67; palatin., 12. Vestes, 26. Functio, 42. Praefectus precibus supplicum pro injuria affectis imp. supplicabat, 141. Praefectus scellii catholicae ecclesiae et scellum curat, 123, 125. Maxime scellum s. pecuniam ecclesiae, 124. Praefectus sacrae stationis curat ordinem inter sacrorum ministros, 142. Praefectus sigilli s. annulli signatorii, offic., 16; palat., 9. Indumenta, 20. Pala seu annulo imp. signat litteras, 54. Erat cuos annulli imperatorii, 185. Absente protostratore enseme tenebat, 34. Praefectus zangratorum, offic., 68. Palat., 12. Ejus ornamenta, 27. Ministerium, 42. Praes cubicii, offic., 60. Palat., 11. Gestamina, 26. Praest cubicularii, 41. Praes magnorum palatiorum, offic., 69, et praes in Blacheris, offic. 70 palatin., 12. Insignia, 27. Ea officio huc curat palatia, 42. Quae palatia acceperat amplissima prius, structo inibi templo, 582, 272. Praes vestiarii, offic., 61. Palatin., 11. Insignia, 26. Notat rationes accepti et expensi sub protovestiariate, 41. Praesides civitatum, offic., 79. Palatin., 12. Gestamina, 28. Functio, 45. Praesidium imperator florente imperio sex millibus constabat, 48. Praetor populi, offic., 58. Palatin., 10. Amictus, 54. caret functione, 39. Praevicator est qui clientem deserit et adversae patrocinatori parti, 511. Non deducitur a basilis seu βασιλει, βατῶ contra Balsamonem, *ibid.* Presbyteri ne ultra 60 essent Justinianus, ad 80 constituit Heraclius, 112. Primicerius dictum videtur per paragogen absque nova significatione, 153. Primicerius est ipsum officium et dignitas primicerii, *ibid.* Primicerius aulae, offic., 33; palatin., 10. Insignia, 25. Vocat proceras ad circumstationem, 54. In ea proponit negotia imp. aliis absentibus, 55. In eadem ordinem constituit inter aulicos, 56, 44. De novo vocat ad circumstationem in vigili Nativit., 56. Refert fastam imp. reprobationem ad salotiores ibique tertium ad circumstationem vocat imp. accubante, 60. Primicerii Barangorum accipiunt ex manu magni domestici ferula, 515. Bardariotum, 58. Primicerius defensorum in Eccles. Romana primus in regionariis defensoribus, 151. Lectorum, 6, 9. Primicerius magnum, offic., 10. palatinum, 9. Amictus, 19. Ministeria, 55. Sceptrum imp. porrigit, receptum honoris gratia servare licet. Die Dominice hyperpyrum accipit. Est caput turmae imperatoris in fossato. Habet propr. flammulum, *ibid.* 7, 16. Et subsunt magni tzausi, 59. Item alogii praefectus et protologator, 40. Imp. sceptrum in festis circumstationibus a famulo petii, 45. Illud imp. porrigit in vigili Nativitatis, 45. Primicerius quid hac terminatione significetur, 155. Primicerius patriarchalium notariorum, 162. Primicerius tabulariorum est vel primus sui catalogi, vel reperitur eorum quos infra se habet, vel qui praest archivo socius chartophylaxis, 154. Vel ipse notarius, *ibid.* Princeps equitum superior protologatore, 200. Princeps magnum, offic., 35; palatin., 10. Ornamenta, 25. Vacat ministerium, 59. Principibus magnis litteras mittens imp. utitur plumbea bulla, 34. Proceres aulici, 6. Eorum ornamenta, vestimenta, 15, 17. Ministeria, 28. Omnes a magno domestico usque ad magnum drungarium excubiarum, ut lubet, cabbadia ferunt et epiliorica, 22. Pedites ingrediuntur et egrediuntur aula, 50. Ad eos sub bulla plumbea litteras imp. dat, 54. Ad circumstationem vocantur, 34. Et sub mensa, 60. In circumstatione certus iis locus, 57. In oratorio idem ordo qui in triclinio, 49. Eorundem amictus et insignia in vigili Nativit., 47. Ad mensam multos imp. precantur annos, 55. Iis totidem precatur imp., *ibid.*, 16. Ex mensa tollunt ferula, 58, 61. Est iis potestas ferendi lapazam cum cingulo et manicis a tergo illigatis 65. Festo Palmarum usitata ferunt gestamina, 67. Uti et feria quinta magus hebdomadis, 71. In Pasceve, 72.

Denique in Paschate, 75. Et Pentecoste, 77. Sub officio vigilia Parasceves et lectione duodecim Evangeliorum dantur eis cerei, 71. Honorator quispiam ab imp. lampadem interruptim accipit, *ibid.* In Paschate iterum cereos accipiunt, 75. Et imp. genam, manum et pedem dextrum osculantur, 74. Ibi que thuris suffitu honoratur a patriarcha, 76. Et ipsorum loco circumstationem facit episcopi, 77. In benedictione menstrua ante et post junctionem imp. multos acclamant annos, 79. Mane summo conveniunt et coronandum imp. ad S. Sophiæ deducunt, 86. Ex his nobiliores tenent imp. in scato sedentem, 85. Cum imp. ascendunt in ambonem Ecclesiæ proceres, 89. Mensæ ministrant imp., 97. In eos aurea spargit imp. numismata, 98. Quatuor clypeati adstant imp. stemma gestant, 99. Proceres despotam creandum, Cæsarem et Sebastocratorem ornant ex imp. præscripto, 100, 101. Despotatus candidatum ad imp. deducunt, 101. Multos acclamant annos, 100. In renuntiatione patriarchæ extrinseci septem consistunt, 105. Unus patriarcham imp. sistit. *ibid.* Renuntiatum ad S. Sophiæ comitantur, 104. In luctu nigras, pullas et cærulesa pro diversa funeris ratione gerunt vestes, 69, 106, 581.

Procopius (S.) martyr flammulo representatus, 48, 281.

Propinqui imp. varie lugent et lugentur, 106. Novem diebus se domi continent, noctis imp. adeunt nigroque habitu adorant, post cæruleo aulam ingrediuntur, 107.

Protologator, officium 51. palat., 11; Habitus, 25, Fert matricem, *ibid.* Sub primicerio magno cavet, ne miles fugiat, desertorem revocat, 40. Est generalis equitum præfectus, minor principe equitum, 200.

Protapostolarius, primus interpretæ apostolorum, 145. Qui publice apostolorum, 282. Et in nativitate apostolorum ac prophetiam legit, 46.

Protaedicus captivos et ecclesiasticum forum curat, 130. Ejus officium minoribus olim adnumeratum, 117. Litem de sessione movet chartophylaci, 127. Est defensor primus aliorum respectu, *ibid.*

Prothesis, locus templi, in quo reposita sunt sancta, 93, 363. Inde processio incipit, qua futuri sacrificii materia ad altare defertur, 94, 161. Eo vocatur imp. coronatus, 95. Et extra prothesin imp. induit mandyam auream, *ibid.*

Protocanonarcha, 10. Ejus vera origo, functio in canone seu oda certa inchoanda, 156.

Protonotarius, officialis ecclesiasticus, exocatacelorum janua et post eos primus, 152. Idem præerat conficiendis brevibus, 153. Protonotarius, offic., 57. Palat., 11. Ornamenta, 26. Primus notariorum seu scribarum, 41. Uterque ecclesiasticus et palatinus plures sub se habebat notarios, 270.

Protopapas, secundus a patriarcha, 6. Et inter sacerdotes communes primus, sed inferior exocatacelis, 149. Dicitur primus sacerdotum et protopapadas, 150. Legit primum in vigiliis. Nativit. evangelicæ, 46. Protopapas palatii benedicit mensam imp. in Nativit., 59. Absente patriarcha peragit consecrationem aquæ in Epiphania, 65. Legit SS. Evangelium in lotionem pedum, 70. Ad ejus lectionem tradit imp. lampadem, 71. Item in Paschate, 75. Ibidem clausis foribus adoleit thus, canit stichos, *ibid.* Peragit exaltationem ss. Crucis, 78. SS. Crucem imp. fronti imponit, 79. Ejusdem oculos et frontem ungit sanctificationis materia, *ibid.* A protopapa secundus est secundus sacerdotum, 6. Protopapas non licet ferre epigustationem et epimancionem, 140.

Protopsaltes, 6. Ejus habitus et officium in vigiliis Nativit., 44, 46. Fert cœnocheum in benedictione menstrua, 78. Protopsaltes cum domesticis et lectoribus stant in anabathoris, acciunt coronat imp., hastati, 95. Protopsaltem non habet ecclesia, sed clerus imperatoris, 94, 155. Dicitur est domesticus psalterum; simulque fuit exarchus cleri imperatorii, *ibid.*

Protopsebastus dignitas erat decima tertia, abiata ei prasina indumenta, 8, 9. Ejus alia indumenta, 19. Nulquam officium, 55. Dicitur etiam protopsebastos, comes palat., et decimumquartum obtinuit locum, 183.

Protopsecretarii et secretarii differentia, quod ille primus secretarius dignitate palatina iudex erat, cum alter administraret tantum esset, 141 seq.

Protopastrius, offic., 54. Palat., 10. Amictus, 25. Functio nulla, 58. Primus inter spatarios, 251.

Protostrator, officium, 8; palat., 9. Ejus gestamina, 18. Fert enses, ducit equum imp., 29. Est defensor excursionis facientium, ex præda capit phyllia, dictus, quod *σπερδον* seu exercitum præcedat, 32. Videtur esse marchialis et dicitur primus equisonum, 179.

Protosyncellus et primus inter cellæ consortes, 576. Iude nomen dignitati factum, et absentibus communica-

tum, 577. Dignitas politica Cædreno, *ibid.* De scriptura, 576. Protosyncelli ab imp. sceptrum accipiunt, 105.

Protovestiarites, offic., 19. Palat., 9. Indumenta, 20. Ministerium, 54. Minister circumstationis vocat proceres *ibid.* Et in Nativit., 44. Dat signum solvendæ circumstationis, 55. In eadem proponit imp., negotia, *ibid.* Est diversus a protovestiario, 187.

Protovestiarius, dignitas palatina sexta, 8. In eam translata indumenta prasina a Michaele Palaeologo, *ibid.* Prælatus m. domestico et panhypersebasto iterumque subjectus, *ibid.* Ejus insignia, 18. Ministeria, 28. Ascendit oratorium et pilaticia ostendit, 49. Ex officio stemma vel aliud gestamen imperatori offert, *ibid.* Ex imp. veste tollit lutum et animalcula, 50. Tertium tollit sublimite pilaticia, signum præsentis imp., 51, 52. Vocatus accipit ferculum de imp. mensa, 57. Erat primus vestiarii præfectus, 178.

Psalmos horarum in vigiliis Nativit. legit archidiaconus, 46. Psalluntur vespere, *ibid.* Troparia, 47.

Psalterii doctor, 145.

Q

Quadragesima sine carnium esu ante natalem celebrata, 69. Per eam diaconi non ferebant purpureas sticharis, 67.

Quadragesima diebus lugent defunctos nigro habitu propinqui, 106.

Quadrata scutula in teatro Sebastocratoris, 15. Cæsaris, 16.

Questor, offic., 45. Palatin., 11. Insignis, 24. Nulla functio, 40.

R

Ramis laureis, myrtis vel oleagineis columnas vestitur in Palmis, 67.

Rectorum populi flammula a tergo Imperatoris et procerum, 48.

Referendarius ad imp. mittitur, 156. Idem ab imp. accipit mandyam in coronatione, 95. Referendarius duodecim permittit Heraclius, 112.

Reges Gallie in expeditionibus secum efferebant vexillum S. Dionysii, 286. Occidentis et Orientis reges pauperum lavabant pedes, 518.

Regionarii defensores a S. Gregorio constituti, 151.

Reliquiis SS. urbs Constantinopol. servatur, 522.

Renovationis hebdomas seu *διακαινισμος*, 77. Dieta hebdomas paschalis, quod Christo resurgente omnia renovata, 535 sq.

Rhabduchi etiam dignitatem obtinuerunt, 184.

Rhetoris (is conlocator esse videtur) est interpretari SS. Scripturas, 144.

Rhomphææ, haste, et rhomphæocrates suat 4 proceres juxta imper. clypeati, 99.

Ritus in Nativitate, mensæ imp. ministrandi, 43, 55. Surgendi ex mensa, 62.

Ritus intermissus in Paschate tabernaculum ingrediendi et aurum clericis largiendi, 77. Rituum diversitas in ecclesiis non obstat unius fidei, 296.

Roga, stipendium militare, rogatores stipendiarii, 260.

Roga, donum liberalitatis augustæ et patriarchalis, 511. Admodum a Balsamione commendata darique desita, 531.

Roman in honore SS. Petri et Pauli Constantinus S. Silvestro tradidit, 262.

Romana res sub Phoca afflictæ, 321. Romanum imp. Orientales et Occidentales colunt, 55. Romanus diaconus Emeseus auctor cœntiorum, 159.

Rucharium est vestiarium, 251, 225. sibi patha seu ensis imp. servatur, 51.

Ruchum seu toga coccinea despotæ, 15. Item rucus, rochetum, 225. Ruchum mutat imp. ad vespere Nativit., 47.

S

Sabbato magno sparguntur lauri ante imp., 72. Et quintæ hebdom. quadragesimalis celebratur hymnus Deiparæ acathistis, 321.

Saccus est vestis imperatoria, 50. Eo creandus induntur, 89. Differt a mandya, 315. Item patriarchalis vestis saccus, *ibid.*, 169. Sacci formam habet phelone, 167. Significat saccum, quo per ludibrium induitur Christus, *ibid.* A sacco et sacculo (prima obviaque significatione pro loculis) deducuntur sacella, sacellium, sacellaris magnus et parvus, 121. Sacella vox Syriaca pro receptaculo, 125.

Sacellaris magnus, officium ecclesiæ Cpol. primæ quoque pentadis et inter exocatacelos, 117. Primaria appellatione dictus a sacculo seu arario ecclesiæ, cujus pecu-

- ma tractabat, 121, 125. Hac notione Latinis quoque dictus *ibid.* Monasteriorum cura erat secundaria, 122. Sacellarius minor 121, 122 sq. Et a sacello (sive marsupio, non capellis sacris, *ibid.*, 125.) Dicitur sacelli praefectus, cuius primaria functio servare et expendere pecunias, curare catholicas ecclesias, 125. Et emphyteuses, *ibid.*
- Sacellus dicitur pro sacellario et praefectus custodiae confugiens ad ecclesiam et supplices recipiebat, 124. Scribitur sacellarius et saccellarius, 126.
- Sacerdos in Nativit. accipit panem et ferculum mensa imp. benedicta, 59. Sacerdotum secundus est proximus a protopapa, aliorum in sacris minister duxor et director, 150. In vigili. Nativit. stant prope ss. imagines, 44. In Quadragesima non ferunt sticharia purpurea, 67. Neque ita ferre licet epigonatia et epimantia, 140. In palmis quinque vel quattuor portant SS. imagine, 68. Coronatio imp. circumferunt sancta portantes, 94. Sacris a prothesi abialis in processione tenent calices, 365. Sacerdotes aperto capite sacrificabant, 169. Posse etiam recte fangi diaconi vice probat Caleca refutato Graecorum errore contrario, 157. Ab illis panagiam consecrari mire Junius nugator Meursio collusore, 299. Sacerdotes ultra 60 ne sint cautum a Justiniano, Heraclius ad 80 permittit in majore ecclesia, 112. Sacerdotes exocataculi proprias curabant ecclesias, 66.
- Sacra seu sancta reposita sunt in prothesi, 93, 365. Per templum solemnem processione circumferuntur, 365. Sacerdices est, quo portantur, aer velum; quo sancta teguntur, 221. Ad prothesin referuntur praecedunt deputatis cum lampadibus et mandyis, 160, 161. Sacerdotes illi, qui sancta, et diaconi, qui sancta portant vasa, subsequuntur coronatum imp., 94.
- Sancta sanctorum imp. coronatus ingreditur communitatus, 96. Post ingressum acclamat imp. et patriarchae, 151. Sancta fores dietae, ubi imp. reperit patriarcham stantem, 94. In sanctorum oblatione seu divinissimo sacrificio hierarcha velato capite non debet conspici, 169. Si tegatur caput, corona Christi aut eudarium representatur, *ibid.*
- Sanguinem (SS.) ut communicantes reciperent calentem, calici consecrato aqua fervens infundi solebat, 162.
- Saravia Calvinista nomina ecclesiarum dignitatum retinenda contra Bezam probat, 165.
- Sarbarus, dux belli sub Chosroë urbem oppugnans, ope Deiparae repellitur, 521.
- Sarra dieta Tyrus, unde Sarranum ostrum et fors scaranicum inde factum diciturque, 229.
- Scaramanga arcendis pluviae data vestis in roga, 512.
- Scaratica ferunt proceres, 14, 99. In scaranico m. domestici effigies angelorum, 17, 235. Lectio retinenda pro scaramangio, 229.
- Sceptrum seu rectus pedum patriarchae renuntiando datur, 103. Et Gennadio imperator Turcicus dedit, 233, 372. Item archimandritis protoxycellis, monasteriorum praefectis, 105. Sceptrum imp. porrigit magnus primicerius, 33. Vel alius honorator, *ibid.* Id duplex petendi modus in circumstatione, 45. Dicitur δὲ ἀρχιεπίσκοπος, 233. Sceptrum procerum varia, 20. Magni myrtatae refert gamma, 27.
- Sceuphylaceum, locus asservandi sacrum instrumentum, 150.
- Sceuphylix magnus curat Ecclesiae vasa, 150. Custos et sacrista dici potest, *ibid.* Sceuphylaces presbyteros quatuor, diaconos sex permittit Heraclius, 112.
- Schematici inter se nulla concordia, 373. Ab illis neutiquam desumptus mos Deiparam honorandi tricesimo, 343.
- Sciadon, pileus, 220.
- Scripturam rhetor seu emucionator explicabat, 144.
- Scuterius seu scutifer, offic., 42; palat., 11. Ornamenta, 21. Ministerium, 39. Stat ante flammula cum divellio seu duplici velo, 48. Scutum etiam fert imp. praefens izancas ad monasteria, 82.
- Sebasti dignitas et nomen imp. proprium, 8.
- Sebastocrator primus fuit Isaacius Comnenus, frater Alexii, 7. Caesare prior et post imp. nominatus in acclamationibus, *ibid.* Hoc nomen nove inventum ab Alexio Comn. probatur, 174, 175. Ejus insignia, 15. Obi tantum principalia, 28. Appellandi eum formula, 16. Tenet imp. in scuto sedentem, 88. Ejus inauguratio, 101. Haec dignitas non nisi per inaugurationem collata, 173.
- Sebastocratoris induunt imp. spousam, 108.
- Sebastus offic., 77; palat., 12. Amictus, 27.
- Secretarius primus, offic., 28; palat., 10. Ornamenta ab aliis distincta, 22. Est primus in senatu, 56. Secretarius idem cum scriba, 241. Et horum secretariorum seu senatorum ministri, secreti, *ibid.* Dicitur sunt senatores a secreto legendo secretarii majores, idemque silentiarii,
242. Differentia ecclesiastici et palatini secretarii, quod hic sit iudex et senator, alter minister sit tantum senatorum et iudicum, 142. Ut scilicet is qui est a secretis, pro ratione officii ecclesiastici populum contineat, 141. Quod munus erat velariorum et cancellariorum, *ibid.*
- Senatores dicitur secretarii et silentiarii, et senatus secretum et silentium, 242. Omnes coram imp. coronatis epulantur, 98. Unus spargit epicombia in coronatione imp., 88.
- Senatus caligarum, scomma in eundem, 225. Senatus Antonino et Claudio imp. acclamat, 279, 280. Commodum imp. execratur, 280.
- Sepimentum erigitur in triclinio pro designando despota inter thronum imp. et circumstationem, 99. Et pro Caesare et Sebastocratore, 101.
- Septembris primo et octavo fit processio, 80. Decimo quarto peragitur in palatio benedictio, 78.
- Septimana renovationis est paschalis, quod Christo resurgente omnia novata, 535.
- Sergius patriarcha in obsidione urbem reliquit sacris tutatur, 522.
- Sertum gestat imperatrix creanda, 89. Sertum ex onionibus et margaritis despotae creando imponitur, 100. Aliud filio despotae stemmatogryrium dictum, *ibid.*
- Sigilla per bullas aureas, ceras, plumbeas dabant nomen litteris aureis, 236. Sigilla Juniana et Calviniana resignata eorumque inscitia et frans detecta, 575.
- Signa varia populo ad rem divinam convocando data, 154.
- Significatio vestium sacrarum, 166. Et imperatorum ornamentorum, 51.
- Silentiarii majores erant ipsi senatores, pro silentio vero servando silentiarii minores seu ministri, 242.
- Silentium dicitur pro senato et oratione, 242.
- Stromasten s. salibam fert magnus Izausius, 24. Quae non clava, sed jaculum, hasta vel pugio, 242, 245.
- Soleas a sole vel solo dictus videtur, pars templi ornator, 360. A Justiniano conditus casuque trullae comminutus non splendore pari restitutus a Justino, 561.
- Solium in Megaura a Luitprando descriptum, 502.
- Sophiae (S.) ingreditur ante currum triumphalem Virginia Nicopoeae ss. crucem ferens Joannes Comnenus, 315. In S. Sophiae vesperis interest imp. in Paschate, 76. Thuris suffusa honoratur, *ibid.* Festo S. Spiritus audit ibidem preces S. Basilii, 78. In S. Chrysostomi adest iurgis et vespertis, 80. In Deiparae dormitione ibi pernoctat, 81. Imp. creandus inibi coronatur, 86. Eo patriarcha renuntiatus equo devehitur albo 104. Ibi consecratur, *ibid.*
- Sopronius (S.) Hierosol. patriarcha vitam S. Mariae Aegyptiae pro penitentibus scripsit, 520.
- Spatham imp. tenet magnus domesticus, protostrator, 29. Praefectus sigillis et cubiculis, 34. Et puer honorarius cum domestico, 51. Servatur in rucharis, 51.
- Spatharii rogas accipiunt, 512.
- Speciosae portae in temp. is monasteriorum, 82, 18, 754.
- Spiritus (S.) festo utitur imp. arbitrario habitu, 77. Abrogata eius diei processio, 534.
- Spoliorum distributio, 85, 205.
- Sponsa imp. excipitur ad fontem vel Blachernas, 107.
- Stapedes seu stapes despotae, s. Sebastocratoris, 15.
- Stationarii duplices in aula palatii, 37. Alii equos, alii spatias, utriusque tamen habent allogatorem, *ibid.* Alii pileos, alii, qui equis carent, tela gerunt, *ibid.* Diripiunt ambulacrum festo Palmaram, 68. Dicuntur κεραιονομοι quasi mansionarii, 263.
- Satus imp. equestris in flammulo, quod magae dux erigit, 28.
- Stemma dictum pro diademate, 50. Id ferens imp. aliud indumentum non fert nisi sacra et diadema, *ibid.* Gestat vero in creatione despotae, 100. In renuntiatione patriarchae, 102. In coronatione intra tabernaculum servatur, 90. Imponitur a patriarcha et patre, *ibid.* Stemma benedictum alterius formae ex patriarchae manibus accipit imperator conjugii imponit, 92. Stemma ferentes redeunt ad palatium imp. et epulantur, 97.
- Stemmatogryrium dicitur sertum despotae creando imponendum, 100.
- Sticharia patriarchalia habent litteras gamma, 166. Episcopale habet flumina et pocula ob certa mysteria, *ibid.* Color candidus et purpureus, angelorum imitamen et primum est sticharium inter sacra indumenta, *ibid.*
- Stipendiariosum Francorum caput est magnus constabulus, 33. Accipiunt rogas, 260, 512.
- Stolis amicti proceres Ecclesiae in coronatione imp., 90. Et diaconi, *ibid.*
- Stratopedarcha magnus, offic., 9; palatin., 9. Magno logetheta posterior, *ibid.* Insigna, 19. Ex officio annozom

exercitus procurat, 55. Hec officio quondam donati Chrus-
anus et Andronicus Palaeologus ab Joanne Andronico,
567. Stratopedarcha monocaballorum, offic., 67; palat., 12.
Habitus, 26. Praestat illi qui uno merent equo, 42. Stratop-
edarcha muratorum, offic., 65; palatin., 12. Vestitus,
27. Curat muratos, 42. Stratopedarcha tzaconum, offic.,
66; palatin., 12. Gestamina, 27. Custodias in castris
procurat, 42. Stratopedarcha izangratorum, offic., 68;
palat., 12; indumenta, 27. Praestat suis arcitenentibus, 42.

Stuppa accensa imperat. Coronato obijcitur, 369.
Subdiaconos 99 Justinianus, Heraclius ad 70 permittit,
112.

Sudarium Christi representat aperto capite sacrificans,
169.

Suffragatione duplici, parva et magna, episco-
pi eiunguntur, patriarcha una tantum, cum alteram ren-
nuntiatio imperatoris suppleat, 104, 105, 574.

Suggestor seu monitor patriarchas sacrificanti concio-
nante assistens suggerit, 145.

Sultan est Turcis dominus κατ' ἐξουσίαν, 257.
Supergenuale, vestis episcoporum sacra, ejus myste-
rium, minister, 140.

Supplicationes variae, 75, 79, 21. In dominica ortho-
doxia, 545.

Surulistas a surullio instrumento dicti, 288. In vigil.
Nativit. stant inter clerum et flammula, 49.

Sycens seu Galata seu Pera, regio urbis tertia decima,
122.

Sylvestri (S.) corona sacerdotalis dicta est παπαλήθρα,
170. Eadem Constantianus magnus Romam tradidit, 262.

Syncellus erat, qui patriarchas successurus fuit, 576.
Erat dignitas politica a consortio ejusdem cellae dicta et
absentibus collata, 377. Varii syncelli, 376. De orthogra-
phia, 377. Synellos duos permittit Heraclius, 112, 377.

Synodus septem oecumenicas futuras imperat, recipit,
86. Synodus Trullana a trullo seu secretario palatii, 242.

Synodus Chalcedonensis S. Pulcheris et Marciano acela-
mat, 279.

Syrmatelna in pileis despota, 15. Sebastocratoris, 15.
Caesaris, *ibid.* Sunt dependentes a pileo funiculi, quasi
reticula, 222.

T

Tabernaculum est quod Graecis θησαυρῶν dicitur, locus ar-
taris sanctior, 149. Tabernaculum olim ingressus imperat.
in vespere paschalis, 76. Et communicaturus in coro-
natione, 96. Ad tabernaculum imperat. dictum cortis
ministrant Cortinarum, 58.

Tabularium seu archivum, 154.

Tabulatum erigitur in nocte Nativit. cum ss. imaginibus,
44. Et in triumpho B. Mariae Virg. Nicopaeae sub
Joann. Comneno, 515. Tabulatum seu anabathrum con-
scendit coronatus imp. 91.

Tamparium seu penula coccinea despota, 15. Sebasto-
cratoris, 15. Joannis et Manuelis Assanorum concessione
Cantacuzeni, *ibid.* De orthographia vocis, 224.

Tarasio patriarcha adnitenae sunt restitutae ss. imagines
sub Constantino et Irene, 546.

Tarchaniota fit protovestiarum, 8. A Michaele Palaeologo
praefertur illis, *ibid.*

Taronites panhypersebasti dignitate ab Alexio Comne-
no primus honoratur, 7.

Tatas aula, offic., 36; palatinum, 10. Habitus, 25. Nullus
ministerii, 59, 195.

Tegumentum despota seu pileus, 15. Sellae tegumen-
tum, 14. Sebastocratoris, 15.

Tentorium, 14. Graecis τέντα et τένδα, 226.

Tetraditas haeretici magnum jejunium ante τυρογάγρον
servabant, 354.

Tetraphyllum vel crisoniam fert imperat. in vigil. Nati-
vit., 47.

Tetrastylum vestibulum quatuor columnarum in pa-
tatio, 15.

Thargum, interpretatio; turgeman, interpres, 270.

Thema est positio, casus, constellatio, legio, provincia,
praefectura, 277.

Theocistus praerat caniceo palatio sub Theophilo teo-
nomacho, 206.

Theodorus Beza contra Seraviam haeticorum archie-
piscopos perstringit, 165.

Theodorus (S.) martyr uterque cum S. Demetrio et S.
Proopio representatus flammula, 284.

Theodorus Metochita mariti publici logotheta et prior
magno stratopedarcha, 9.

Theodorus patriarcha Hierosolymitanus Andream Cre-
tensem ad sextam synodum mittit, 521.

Theophilus imp. justitiae amans equum alienum repe-

lenti mulieri statim restituit, 50. Instituit equos vacuos
ad manum ducti, 29, 50. Idem acerrimus iconoclasta, 251.
Acerba violentaque morte abreptus, 546.

Theori, custodes, ecclesiae ministri, 162.

Theosaurus idem qui sacellarius, 125.

Thomaites triclinium conflagravit, 55.

Throni aurei excelsiores solitis in anabathra ponuntur
pro numero imp., 89. In his coronati imp. sub liturgia
consident, 92. In illis sedent dominæ, 89. Thronus a Co-
rippio descriptus, 528.

Thronus honoratur imp. ad vespas in S. Sophiae, 76.

Et feria quinta paschali in palatio patriarcha visitatus,
77. Et in coronatione etiam a secundario diaconorum,
95, 96. Itemque thymiamata loco rogæ dabat patriarcha
festo catecheses, 512. Coronatus imp. communicaturus
incensat patriarcham et sacram mensam, 96.

Tiara non utuntur Graeci episcopi praeter Alexandri-
num, 169. Tiaram imperialem ante B. Virg. imaginem
humi positam tollens Cantacuzenus sibi imponit, 329.

Tonsuræ clericalis modus antiquus diversus a nostrate,
170.

Torques fit ex auro ducto et tribus funiculis contexto,
50. Exercituum duces ferebant torques, 54. In primum
extitit 53. martyres, 50.

Traditiones apostolicas et divinas cum conciliis imp.
creandus recipit, 86.

Transfigurationis festo Graeci jejunium praemittunt,
296. Imp. praecedit ad monasterium Salvatoris, 81.

Triangula phelones forma Christum angularem lapidem
significat, 167.

Tribunorum flammula pone imp. et procerum flammula
stant, 46.

Tricaballi eorumque praefectus stratopedarcha, 42.

Tricephalum, a tribus capitibus, exigua moneta loco
rogæ a patriarcha data, 512.

Tricesimum B. Virginis assumptæ pio more agunt Ger-
mani, 545.

Tricliniaries lecti decaseni palatii, ubi in Nativitate
arcubatur imp., 501.

Triclinium repletur lauro a pueris honoratis in ma-
gno Sabbato, 75. Inibi renuntiantur despota, caesares,
patriarchas, 100, 101. Ad ejus fores ministrant Baranx,
57. Ibi quinquies comedit imp. ministrantibus proceribus,
64.

Trifolii figuram habet vertex pilei primisecretarii, 22.

Trinitas (SS.) invocata ab apostolis panagiam sumen-
tibus, 299. Et in renuntiatione patriarchae, 551.

Trisagion canitur in lotione pedum, 70. In coronatione
imp., 89. Ad id assurgunt imp., 95.

Triumphali curru imago B. Mariae Virg., Nicopaeae vecta,
515.

Tropaeum, imperatorum gestamen capitis, 51.

Troparia canuntur in Nativit., 46. In Parasceve, 72. In
Paschate, 75. Integrum recitatur, 527.

Trulla est concameratio seu fornix, inde pilei summitas
dicta, 242.

Trullas casu solem committunt pari splendore non
reparat Justianus, 561.

Trullanus canon de monialibus ab egressu arcendis,
119, 124.

Tuba imperatorum tubicinium alto sono et modo, 51.

Tubicines stant inter flammula et clerum, 49.

Tullipant seu tulbant phaeolio respondere videtur,
240.

Tunicas rimatas procerum in processione ridet Lui-
prandus, 554. Tunica palmata a palmulis, 225. Coccinea
tunica seu ruchum despota, 15.

Tupha seu flammula, ornamenta equi despota, 14. In
equorum antienis et postienis, 227.

Turcae docti ab imp. Graecis tractare patriarchas, 572.

Eorum sultan Gennadium patriarcham renuntiat, *ibid.* Per
eorum bassas dejecti patriarchas 575.

Turco iugo pressi Graeci magnos adhuc crepant ti-
tulos, 121. Turcicum phaeolum seu tegmen capitis, 240.

Turcicus tzaus, legatus sultani et vezirii, 195.

Tybi mensis Aegyptius respondens Januario, 506.

Tympanista equitante imperatore canunt mane, ut ne
quis occurset ebrius, 51, 52. In Nativit. sub horis et li-
turgia stant inter flammula et clerum, 49.

Tyrus dicta Sarra, unde Sarraunum ostrum, et fors scarsa-
nicum, vestis procerum, 229.

Tzacones sunt ipsi Lacones ex Tzaconia seu Laconia,
nec derivantur ab Hebraeo tzauc contra Junium, 247. Por-
tant pilaticia, cappas et loricas, leonibus insignes, 57.

Tzaconum praefectus seu stratopedarcha, offic., 66; palat.,
12. Ejus vestitus, 27. Praestat custodiam in castris, 42.

Tzancas, sutor imp. ita dicitur a tzaugis seu calcis, 51.

Praeced imp. ad monasteria ferens divellium seu gemi-

num velum ibique expectat imp. eum lampade, quam eo praesente accendit et supra divellum ponit, 82.

Tzangia, calcei imp. aquilis et lapillis insignes, quos in processionibus induit, 51. Item tzangæ aut tzaucæ potius, barbarici calcesmentis genus, 232.

Tzangratorum stratopeidarcha seu praefectus, offic. 68 palatin., 12. Insignia, 27. Praesi suis, dictis a tzaugra arcu, 246. Sagittarii sunt, non spatharii, *ibid.*

Tzausius magnus, offic. 57 palat. 10. Ejus habitus, fert iromasiem, 25. Subest magno primicerio et ordinat cum suis turmam imp., 39. Turcis hodieque est commissarius, legatus, 195.

U

Umbella seu pilens despote, 15. Aliorum procerum, 15.

Unbo magi domestici est aureus et clavatus, 17. Praefert nomina gestantium, 15, 221.

Undulatum sticharium episcopi, 166. Undulata pollia, 379.

Uonibus, margaritis atoque illitum scaranicum despote, 14. Liedem contextum imp. diadema, 50. Et ramus aureus, quem imperatrix in coronatione tenet, 91. Et stemmatogryrium creandi despote, 100.

Urceolus oenochæo oclusus servat benedictionem seu materiam sanctificationis, qua imp. oculi et frons inunguntur, 78, 221.

Urna aurea reliquiæ B. Virg. a S. Pulcheria virgine imperatrice in Blachernis conditæ sunt, 341.

V

Vas mortuorum ossibus pul. eribusque plenum coronato imp. cum stупpa accensa objicitur, 368, 369. Vas vinarium butta, 245. Vas aureum seu argenteum in mensa ab imp. datum magnus domesticus retinet, 62. Vasa aurea, quibus ministratur imperatori in nativitate, accubanti, 501. Vasa ecclesiæ curat m. scenophylax, 150. Eorum ornatus, 161.

Vela et cancelli secludebant magistratus, 154.

Velarii et cancellarii locum iudiciorum custodiebant, 154.

Velothyra, velum januæ et velum loco januæ, 288.

Velum duplex semper imp. praefertur, 39. Et ad monasteria a tzanga, 82. Velum quo sancta teguntur, 221.

Venatorum primus, offic. 41 palat., 10. Gestamina, 21. Tenet stapedem imp., 39. Imp. vestes sanguine aspersas sibi vindicat, *ibid.* Praest venatoribus, *ibid.* Venatores perdorum equis palatum ingrediuntur, 108.

Veneti divino Nativitate, offic. intersunt, 57. Oppugnandis conceduntur Induciae a Michaele Palæol., 75. Non praescribitur illis modus honorandi imp., *ibid.* Eorum legatus non venit ad osculum neque ad faustam appreciationem, sed tantum fecit genua, 76. Neque triremis imperatori aclammat, *ibid.* Dicuntur Franci cum Genuensibus, *ibid.*

Vesperas et liturgias audit in variis templis imp., 80.

Vestes patriarchales curat canstrisus et hieromnemon, 157. Eas mutat patriarcha feria quinta τῆς διακαινησιμου visens imp., 77. Iis mutandis adsunt canstrisus et hieromnemon, 157. Vestes sacrae patriarchæ,

episcopi, sacerdotis, diaconi, earumque forma, mysteria, 140 seq. In Vigil. Nativit. 44. In festo Exaltationis SS. Crucis, 65. In Quadragesima, 66. Vestis patriarchæ et imp. communis est mandyas, 579. Quem etiam aureum coronandus imp. super vestes consecratas benedictione episcoporum, scilicet sacrum et diadema, induit, 89. Vestes imp. in vigilia Nativit., 50. Et ipsa Nativitate, 59. In palmis, 67. Feria quinta magnæ hebdomadæ, 71. Parasceve, 72. Paschale, 73. Pentecoste, 77. In coronatione, 89. In renuntiatione patriarchæ, 102. In luctu, 69. Et imperatrici viduæ in coronatione, 91. Vestes mutat imp. in Nativit., 106, 47, 51. Per vestes, quæ corpus contexerint, sanctificatio accipitur, 365. Vestes procerum, 15. In Nativit., 47. Quædam a Medis et Persis acceptæ, 55. Quinam et quo habitu precentur accubanti imp., 55. In circumstatione, 59. In palmis, 67. Vestes singulares Joan. nepoti panhypersebasto concessit Andronicus, 177. Et Cantacuzenus Asanitis, 15.

Vestiarium dictum allaximarium quasi mutatorium, 255, 254. Duo erant vestiaria, *ibid.*, 246. Inibi calcei imp. servati et equitaturæ allati, 51. Vestiarium pro ærario sumptum, non tamen pro vestibulo contra Junium, 246.

Vestiarius, offic. 61 palat., 11. Insignia 26. Sequitur imperatoriam triremem et praest triremi quæ imperatoris vestiarius venit, 41. Vestiarii dignitas in Ecclesia Romana, 156.

Vestibulum quadratum seu tetrastylum, 15. Novi imp. donaria sparguntur in populum in vestibulis magnis ecclesiæ, 88.

Vexilla seu flammula imperatoria et signa cœlitum imaginibus exornata, 284. Vexillum duplex semper imp. praefatum, 39. Vexillum S. Dionysii summa pietate in expeditiones secum educabant Gallia reges, 286.

Vigiliae quatuor in palatio aguntur, 72, 320. Vigiliae agunt etiam imp. filii cum iis quos sub se habent, 65. Diurnas agunt levis armaturæ milites, 84.

Virgo hodie contaciou natalitium, 57. Integrum ponitur, 295.

Vitrum διαγλαστον, id est pellucidum, 19. Sub vitri specie stat imp. in scaranico logothetæ ærarii generalis, 20. Magni primicerii, 19.

Voces sonora precatu imp. magno domestico multos annos, 65.

Voces ἀρχῆ et ἀρχων varie componuntur, 165. Voces peregrinæ varie scribuntur, 112.

Volucres deauratæ in arbore itidem deaurata cantillant, 502.

Z

Zacones seu Tzacones recentioribus Græcis sunt Lacones, 247.

Zanchas seu zankas, sutor calceorum imperatoriorum, 252. Officium, 82.

Zona militaris diadema olim dicta, 50. Zona et torque primo exuli SS. martyres, *ibid.* Zona illius admirandæ pars vestesque Deiparæ cum fasciis sepulcralibus in Blachernis a S. Pulcheria depositæ, 341. Zona Deiparæ depositæ memoria in Chalcostrateis agitur, 344.

INDEX IN DUCÆ HISTORIAM

ET CHRONICON BREVE.

(Col. 743-1185. — *Revocatur lector ad numeros grandiores textui Latino insertos*)

A

Aaron, 2.
Abar-begus, 200.
Abasgi, 15, 35.
Abrahamus Moratis ad Manuelem legatus, et ejus verba, 58.
Abrahamus Bassa, 127.
Abranezes Peloponnesum ingreditur, 26. Ejus posteri, 110.
Abydus, 10, 19.
Achaja, 192.
Achab: Princeps, 56. Ad Mehemetem legatos mittit, 53.
Achelus a Caracia-bego capitur, 145.
Achris, 48, 49.
Acstari, 114.
Acuva urbs, 197.
Adramyttium, 59.
Adriani sinus, 60.
Adrianopolis a Turcis capta, 5.
Joh. Adurnus Georgii F. Phocææ magistratus, 91.
Mehemeti amicus, *ibid.* Classem Morati adducit, et vicissim beneficis ab eo afficitur, 99, 100.
Æol insule tributum, 186.
Ætolia, 110.
Agiasmates vicus, 182.
Agraphi, 199.
Agiomelas, 256.
Ahmetes Bassa Cairi rebellat, 203.
Akkin, 75.
Akincidæ, 105.
Aladines Moratis F. moritur Amasiæ, 125.
Alani, 195.
Alba Græca 255.
Albanitæ Peloponnesi, 135, 197.
Alexandri Susmaui F. Ionie gubernator, 60. A Stylatis occisus, 62.
Alexius Angelus, 5.
Alexius Apocucus in amicos Cantacuzeni amittit, 9. Occiditur, *ibid.* Illius interfectores pene omnes interempti, *ibid.*
Aluminis confectio, 89, 248. Usus, 89. Commertium, 91.
Alysar et Alysarius. *Vide* Carman.
Amasia, 69, 126.
Amastria, 91.
Amisus, *ibid.*
Amorium, 107.
Amru apud Emisenos sepultus, 251.
Anachoreta Cretensis deliria, 62, 65.
Anavarezi, 197.
Andronicus Palæologus. *Vide* Palæologus.
Anemæ turris, 25.
Angelus Alexius, supra Alexius. Angelus Isaacius infra ad Isaacium.
Angli cum federatis contra Bajazitem, 26.
Anna a Salsudia imperatrix. Joau. Palæologi I mater, S. Joanna antea appellata, 217. Cum Orchaue fœdus iuit, 15.
Anna a Russia Joannis Palæologi II uxor, ejusque obitus, 54.
Anna Brunsvicensis, 217.
Annona penuria, 199.
Annorum ab orbe condito enumeratio, 1, 2.
Antonius Heracleæ Metropolitæ, 121.
Archangelii oppidum, 57.
Archieunuchus, 171.
Argentifodine Servia, 7, 116.
Argos metropolis, 197. Captum a Venetis, 200.

Argyropulus, 119.
Armenia, 42, 73.
Arsenius Patriarcha, 210, 219.
Arynga a Bajazite capta, 51. Capta a Temyre, 32.
Asia provinciarum status sub Turcis, imperante Michaele Palæologo, 1, 5, 4.
Assus, 4, 39, 169.
Athens, 24. A Turcis capta, 199.
Atin, 4. Ejus subditi a Bajazite ad Temyrem transfugiunt, 55.
Attalis Pamphylie, 185.
Attalus, 39.
Audulas Cineitis gener, 58. Castratus, *ibid.*, 84.
Aueniades turres, 224.
Augustium, 169.
Aurea porta Constantinopoleos, 24.
Azapides, 162.

B

Bajazites I. Fratrem execat et imperator proclamatur, 6. Ejus mores, *ibid.* Servios vectigales facit. Mariam Lazari filiam uxorem ducit, *ibid.* Regulos Turcos spoliat, 7. Joanni imperatori tributa imperat, 24. In Pamphylia contra Turcos movet, 24, 25. Cycladas vastat, 24. Joannem imp., nova propugnacula Aureæ portæ diruere jubet, 25. Manuelli Joannis filio excecationem minatur, *ibid.* Cadim a Manuele imp. intra urbem recipi petit, 25. Constantinopolim obsidet, 26. Sibi dedit postulat, 26. Thraciam vastat, 26. Manuelem solio imperiali dejicit et Joannem excecatum in id collocaat, 28, 29. Deliciis fruitor et genio indulget, 30. Illudat Temyris legatis, et barbam ipsis abradi jubet, 51. A Joanne sibi dedit Constantinopolim postulat, 51. Adversus Temyrem bellum movet, 53. Prope Ancyram castra habet, *ibid.* Venatum abit et suos fatigat, 54. Capitur, et ad Temyrem ducitur, 56. Ejus ad Temyrem verba, 57. Quinque ex ejus filiis ei in prælio contra Temyrem adfuerint, 58. Morientis ad Temyrem verba, 42. Sepellitur Prussæ, *ibid.* Ejus filiorum unus Christianus Constantinopolim moritur, 54. Nomina filiorum ejus, 254. Ejus uxor Maria ad convivium jussu Temyris venit, 255.
Bajazites II. Ejus obitus, 200.
Bajazites Bassa cum Cineitis affinitatem contrahere cupiens respuitur, 59. Audulam castrat, *ibid.* Vezir-Azonus, 70. Ejus erga Mehemetem fidelitas, 70. Ad exercitum oratio Mehemetis morte patefacta, 72. Ipse cum Hibrabimo cadaver Mehemetis humeris effert, 75. Ejus ad Manuelis legatos responsio, 74. Ob potentiam exosus, 80. Contra Mustapham destinatur, et ei occurrit, 80. Ad milites suos orationem habet, 81. A suis deseritur, 84. Una cum fratre Hamza se dedit, *ibid.* Cineitis jussu interficitur, *ibid.*
Bajazites Cineitis frater, 46.
Balsamo chariophylax, 119.
Bávdov, 35.
Barac sultanus suspensio affectus, 200.
Barbyzes fl., 269.
Barnabas de Cornelia, 99.
Basc., 264. Bas-Kessen, *ibid.*
Basilica, 199.
Βασμολύκων, 78, 98, 103.
Belogradum obsessum, 117.
Bercligta Muxtapha, 62.
Bessarion, 119.
Bezestan, 192.
Blachernarum templum, 19.
Bombardarum fusor a Græcis ad Mehemetem fugit, 139.
Bombardam ingentem Mehemeti fundit, 139. Illius

vim explorat, 110. Prope Constantinopolim eam advehit, 145.
Bombardis ne frangantur medicamentum adhibitum, 154.
Bosporus Cimnerius, 35.
Boziza, 139.
Braneez, 197.
Brassovia Transylvaniæ, alias Corona appellata, 228.
Bryela, 97.
Bucoglii, 215.
Bulgaria, 48.
Bulgarorum legati ad Mehemetem, 53.
Bygia, 124.
Byzusa Baracia-bego capti, 145.

C

Caden Catoun, 45.
Cadius seu iudex Musulmanus Constantinopoli constituitur, 50.
Cæsarea, 42.
Callipolis destructa, a Bajazite instaurata, 7. Leontario dedita, 84.
Callipolitani ad Mustapham transeunt, 79.
Callistus Papa classe operam mittit insulis Ægei maris, 191. Ejus triformes Lemnaum occupat, *ibid.*
Canon, 146.
Joannes Cantacuzenus, 4. Joan. Palæologum generum sibi adlocutere vult, 8. Constantinopoli discedit, *ibid.* Aulicorum in eum invidia, 8. Ob amicorum necem Constantinopolitanis irascitur, 11. Cæleos purpureos induit et imperator salutatur, *ibid.* Ad Servium Cralem abit, *ibid.* Ejus uxor Didymotoechi moratur, 13. Ipse in Thraciam redit, 14. Contra Turcos feliciter pugnat, 15. Ad Orchonem legatos mittit et filiam suam ei despondit, 16, 17. Constantinopolim bellum infert, 17. Ad cives urbis oratio, *ibid.* Urbem ingreditur, 18. Annam et Joannem imp. salut. *ibid.* Plebem demeretur beneficiis, 19. Coronatur cum uxore, 19. Monasterium ingreditur patris a genero, 21.
Matthæus Cantacuzenus Despota proclamatur, 19. Turcos vincit, *ibid.*, 217. Moritur.
Cantacuzenus Stravometis, 106.
Capha, 91.
Caphatini, 195.
Cappadocia, 75.
Caracia-begus vicina Constantinopoleos oppida capit, 145.
Cara-Julucus, 69.
Caramanus cum Cineite adversus Musulmanum foedus init, 46. In locum tutum cum Carmiano a Cineite desertus se recipit, 47. Prussiam diripit et Bajazitis ossa comburit, 57. Bello a Mehemete I petitus in Syriæ montes fugit, 65. Cineiti se adjungere recusat, 108. Equum Arabicum Morati II dare non vult, 115. Ejus uxor Moratis soror, 114. Ejus ditto Turcatis contermina dittoni, 128. Bellum ei inferre cogitat Mehemetes II, 155.
Carasar, 151.
Carases, 4.
Carmian. *ibid.* A Bajazite captus et spoliatus evadit et ad Persas fugit, 7. Ejus subditi Bajazitem deserunt et ad Temyrem fugiunt, 35. Alysar appellatus ipse dittonem recuperat, 45. Cum Cineite contra Musulmanum fudere junctus, 46. Phrygiæ princeps, 4, 58.
Caris, 7. A Turcis capti, 4.
Carga magna vicus Chersonesi Thraciæ, 81.
Castel-marmora, 257. *Vide* Mermere.
Castrum novum Base-Kesen inchoatum, 155. Perfectum, 158.
Catalani prædatores, 157.
Catalusii seu Catalusii. *Vide* G.
Catanæ Andreas et Jacobus fratres domini Phocææ, 90.
Cercopoporta aperta, 159.
Cerularius. *Vide* Michael.
Chalil. *Vide* Halil.
Chamzas. *Vide* Hamzas.
Cheritopolis. *Vide* Cheritopolis.
Charsi porta, 161.
Chazaria, 74, 75.
Cheder Lydiæ dux Bajaziti se dedit et veneno necatur, 7.
Chersonesitas ad Mustapham transeunt, 79.
Chius insula a Genuensibus capti, 4, 12. Ejus dominus Mehemetem I adit, 59.
Chil, 60. Superbe erga Hamzam segerant, 182. Turcos

ehrlos occidunt, 184. Mehemeti II pecunia soluta bellum avertunt, 190.
Chisera, 97.
Chora monasterium, 155, 162.
Chozia-pheruzes Hajazitis Eunuchus Temyris jussu capite plexus, 58.
Cibinium. *Vide* Zipinium.
Cironiæ apologia. *Vide* Lupi.
Cineites Karasupasi F. 41. Joniæ regulos bello petur. et Epheum capit, *ibid.* Patrem carcere liberat, 45. Cum Homure affinitatem contrahit, *ibid.* Asiæ supremum ducem se proclamant, *ibid.* Iconium abit et foedus cum Carmano et Carmiano contrahit, 46. Eos deserit, *ibid.* Veniam a Musulmano impetrat laqueo collum circumdatus, 47. In Ioniam fugit et eam occupat, 55. Finitimis exosus, 59. Ejus mater et uxor Mehemeti se permittunt, *ibid.* Mater a Mehemete vitam ipsi impetrat, 60. Mehemetem in Thraciam sequitur, *ibid.* Nicopoli ad Danubium præficitur, 62. Mustaphæ Bajazitis F. partes sequitur, 65. Thesalonica fugit, *ibid.* In Lemnum relegatur, 67. Custoditus, 82. Adversus Moratem Mustapha militat, 75, 78. Dux generalis Ionis, 82. Contra Bajazitem Bassam aciem instruit, 85. Eum vincit et interficit, 84. Ejus ad Demetrium Leontarium verba, *ibid.* Mustaphæ ignaviam exprobrat, 92. Eum deserere cogitat, 95. Ipsius ad Hamzam fratrem suum verba, 95. Moratis se clientem fore pollicetur, 96. In Ioniam deserto Mustapha fugit, *ibid.* Smyrnam ubi natus erat venit, 97. Mustapham Atinis nepotem bello vincit et occidit, *ibid.* Honorifice sepelit, 98. Halili occurrit et infeliciter pugnat, 106. Hypselam profectus in Lycaoniam ad Carmanum discedit, 107. Tenae auxilium ab eo impetrat 108. Hypselam redit, se dedit Halili, *ibid.* Cum toto nere suo Hamzæ jussu interficitur, *ibid.*
Clazomenæ, 97.
Colchi, 195.
Columbotus Spineta, 190.
Comani legatos ad Mehemetem mittunt, 192.
Cometes, 54, 199.
Comnani.
Comneurum dynastia, 3.
Alexius, *ibid.*
Joannes, *ibid.*
Manuel Joan. F. *ibid.*
Andronicus, *ibid.*
David Trapezuntis imp., Alexii F., Joannis frater, 191.
Concilium Ferrariæ ceptum Florentiam translatum, 119. In eo decretum de unione Ecclesiarum conditum, 120.
Constantinus Irenes F. 3.
Constantinus Magnus imp., 2. Templum S. Mocii edificavit, 25.
Constantinopolis a Latinis capti, 5. A Michael Palæologo recuperata, *ibid.* A Bajazite obsessa, 26. A Mose oppugnata, 50. A Morate obsessa, 105. Ejus plebis indoles, 145. A Mehemete II obsideri coacta, 145. Primis obsidionis diebus quid actum, 150. Vehementer oppugnata, 155. Expugnata, 162, 199. Desolatae faeces, 170.
Constantinopoleos portæ. *Vide* Porta.
Constantinopolitanus Joannem imperat. poscunt ut cum Bajazite pacem componant, 39. Galatinis bellum minantur ob imperatricis fugam, 55. Ad Mehemetem II legatos mittunt, 152. Obsessas naves 5 opem ferunt, 151. Turcorum ignibus et vociferatione territi, 158. Muro-rum urbis defensionem omittunt et fugiunt, 161. Vix captam urbem credunt, 162. In S. Sophiæ templum confugiunt et a Turcis in eo capiuntur, 163. Eorum miseranda captivitas, 161. Intra naves accipi frustra naves rogant, 166. A Mehemete proceres omnes interfecti, 172. Constantinopolitanus senatus nuptias Joannis imp. et Helenæ Cantacuzenæ respuit, 86.
Coos insula, 181, 185.
Corax Theologus quis fuerit, 68, 101. Suspectus Constantinopolitanis, 68, 102. A Manuele imp. ad Moratem mittitur, *ibid.* Reus proditiōis delatus tormentis necatur, 104. Turcis favet, 68. De eo 73.
Corinthus in Despotæ Porphyrogeniti potestatem redit, 197. A Venetis capitur, 200.
Cosova, 124.
Cotlym Phrygiæ, 7, 58, 59.
Crales quid significat, 12.
Creta, 60.
Cretenses prætoriani Coracem a Manuele petunt, et servis tormentis cruciant, 115.
Crucis columna, 162.
Cula, 199.
Curtis, Cineitis filius ab Halili captus Adrianopolim

mittitur, 106. Inde Callipolim vinetus ducitur, 107. Una cum Hamza avunculo capite plectitur, 109.
Cyclades a Navarræis occupatæ, t. A Turcis direptæ, 60.
Cyma a Mehemete capta, 57.
Cyneus, 155, 157.

D

Danium, 25.
Danus Mycæ ex fratre nepos Turcis mittitur, 112. In Walachiam abii, et princeps renuntiatur, a Draculio occiditur, 115.
David Rex Israel, 2.
Demetrius Aga, 92.
Demetrii (S.) templum Thessalonicæ, 115.
Demetrius Leontarius Thessalonicam recipit, 47. Gubernator præficitur, *ibid.* Ejus ad Mehemetem, sibi dedit Mustapham petentem, responso, 86. Lascaris etiam appellatus, 74. In Thraciam Mustapham et Cineitem trajicit, 78. Callipolis arcem obsidet, 79. Ad deditonem cogit, 84. A Mustapha et Cineite, illudatur, 85. Ejus ad Cineitem verba, 85. Ad Mustapham, 86.
Diabolangelus Joannem imp. ejusque filios carcere liberat, 25.
Didymotœchus, 1.
Draculus seu Dracula aut Drecoala nothus Mycæ F., 112. Danum interficit, 115. Operam suam Morati pollicetur, 114. Moratem in Hungariam ducit, 115. Et Di suspectus, *ibi t.* A Morate in carcerem detrusus, 117. Liberatus filios obsides dat, *ibid.* Eos recipit, 122.
Franciscus Draperius, 182.
Ducas Murizuphius, 3.
Joan. Lucas Vatacia, 3.
Michael Ducas auctoris hujus historiæ avus salvus evadit, 10.
Ducas hujus historiæ auctor Lesbi principis domesticus, 181. Constantinopolim abii, 185, 189, 191.
Ducas Epicernus, 197.
Dystra, 194.

E

Ecclesiarum unio discordiæ causa inter Græcos, 146.
Eleemosynæ in suere Moratis, 128.
Eliæz sive Elias Mantachia F. Cariæ princeps a Bajazite spoliatus ad Persas fugit, 7. Cariam et Lyciam recuperat, 45. Karasupasim Cineitis patrem capit, 45. Magno Rhodi magistro frustra se opponit, 64.
Elias Siaraptar, 104.
Ephesus capta a Turcis, 4. Combusta, 44.
Epibatas, 145. Interfacti incolæ illius vici, 127.
Επιπράξιαν, 176.
Erythra, 97.
Eses seu Isa Bajazitis Sultani F., 45.
Eses Atinis, F., *ibid.*
Eubœa, 24, 60. A Mehemete subacta, 200.
Eugenius Papa, 118. Ejus verba de Marco Ephesino, 238.
Eusachi Mehemetis II capti et dimissi, 157.
Εὐσταθίου 76.

F

Nicol. Faber. *Vide Peirescius.*
Fatima. *Vide Phatma.*
Flandriæ Regulus, Burgundis Comes ad Nicopolim captus, et soluto pretio redemptus, 27.
Florentina Synodus, 199.
Joan. Fontana, 190.
Franci cum aliis fœderatis bellum Bajaziti inferunt, 25.

G

Galata, 91. Magistratus oppidi claves Mehemeti tradit, 167.
Galatini Andronicum et Joannem Palæolog. ejus filium carcere liberant, et Constantinopolitanam urbem intraverunt, 25. Mehemetem II pacatum habere cupiunt, 150. Opem obsessæ Constantinopoli clam ferunt, 151. In urbe contra Turcos pugnant, 155. Turcis consilium Justiniani de incendiis eorum navibus produnt, 156. Ob demersam navem suam, apud Veziros queruntur, *ibid.* Urbs capta fugere conantur, 167. A Zagano revocantur, *ibid.*
Galatia, 70.
Galeus mons, 47.
Gardium, 199.
Lominicus Gatelusius a fratre necatus, 195.

Franciscus Gatelusius, 20. Ejus stratagema, quo Constantinopolim occupat, 21. Mariam, Joannis imp. sororem, uxorem accipit, et Lesbum obtinet, 25.
Nicol. Gatelusius, 188. A Lemniis pulsus, 190. Aufugit, fratrem suum strangulat, 195.
Dorinus Gatelusius, 185.
Gemistus, 119.
Genealogia Walachis principum, 252. Servis, 255, 254.
Genitzeri, 76.
Gennadius antea Georgius Scholarius untoni Ecclesiarum contrarius, 142, 146, 148.
Genus capta, 205.
Genuenses Peloponnesum et Phocæas occupant, 4. Eorum imperio urbes Orientis subdita, 91. Eorum politis, *ibid.* Phocææ capti et venndati, 189.
Genæz Callipoleos gubernator et costostaulus, 187.
Humana a Lesbio principe excipitur, 188. Trirremem e Cbio profectam sibi tradi a Mitylenæis possit, *ibid.*
Georgius Vatici F. Servis Despota, 114. Filiam suam Morati despondit, 115. Regia insignia ab imp. Joanne accipit, 116. In Hungariam trajicit, 117. Auxilia Hungaros rogat, 121. Moratis provincias vastat, 122. Ipsi Sredrovum et filios exarceratos reddit Morates, 122. Eleemosynis Græcorum captivitate et ærummas solatur, 177.
Georgius Scholarius qui et Gennadius, 119.
Giali-begus Archithalassus, 60. Occisus, 61.
Garenzia, 125.
Graculi seu Monedula Apologus, 85.
Græci Judæis posteriores, 2. Ad concilium in Raliam proficiuntur, 118. Decretum unionis concelebrant cum Latinis, 119. In patriam reversi de illo quid dixerint, 120. Archiepiscoporum Græcorum de decreto verba, 121. Unionem repudiant, *ibid.* Discordis agitantur ob Ecclesiarum unionem, 142, 146. Schismaticorum Græcorum petulantia adversus Henoticos, 145. Perfidia; ac simulata cum Latinis concordia, 144. Pertinaciam in schismate eis exprobrat Ducas, 165. Vaticinio fidem adhibentes in S. Sophiæ templum fugiunt, 165.
Gregorius Patriarcha Constantinopolitanus, 144.

H

Haciaivat, 92, 95.
Hali-Bassa Bajazitis-Bassæ frater in Cineitem movet, ejusque F. Curtim capit, 106. Ionis præficitur, 107.
Hali Bassa, 125. Moratem in imperium reducit, 124. De eo plura, 126, 127, 128. Constantinopolitanis legatis respondet, 132. De eo, 135. A Mehemete noctu vocatus vitæ suæ timet, 140. Rommis favet, *ibid.* Ejus cum Mehemete colloquium, *ibid.* Mehemeti suspectus, 169.
Halis Eurenzis F., Mehemetis II jussu morte affectus, 129.
Halis-begus a Styliaritis fugatus, 65.
Halis-begus, 92, 95.
Hamzas Bajazitis Bassæ frater, 61. Mustaphæ se dedit et servatur a Cineite, 84. Classe Hypselam obsidet, et Cineitem captum occidit, 108.
Hamzas maris præfectus, 181. A Lesbi Principe donis accipit, 182. Chium vastat, 182. Rhodum venit, 185. Cœum populatur, et Narangiam obsidet, *ibid.* Cum Chitis partiscitur, 185. Ab iis pecunias accipit occisorum Turcorum et demersæ triremis pretium, 184. Ob rem male gestam a Mehemete reprehenditur, 184.
Hamzas Cineitis frater eum alloquitur et ad defectionem sollicitat, 94. Cum nepote suo Curti interficitur, 109.
Hanizas Dux Torcorum a Walacho victus, captus et palo transfusus, 194.
Hasan et Huseiaev Mohamedis nepotes occisi, 231.
Hatipines, 92.
Helesa Cantacuzeni filia Joan. imp. uxor, 8.
Henotici celebrant liturgiam in magna Ecclesia, 145. De iis iterum, 146.
Heraclea Thraciæ, 25.
Heraclea Ponti, 135.
Hermon, id est Hermus fl., 45, 97.
Hexamilium, 79, 199. Eversum a Morate, 125. Refectum a Manuele, 199.
Hibraimus Bassa cadaver Mehemetis humeris offert, 75.
Hodegetriæ B. Mariæ Virginis imago in palatium delata, 155, 269. A Turcis disrupta, 162.
Hodegetriæ porta, 20, 159.
Homur Atinis F. Smyrnæ Princeps, 4. Fretum trajicit, 12. Didymotœchum venit et Thraciam vastat, 13. In Asiam redit, *ibid.* Dum Smyrnæa expugnare tentat, a Rhodiis equitibus occiditur, 14.

Homur et Eses Ionias partem recuperant, 43.
 Homur a Cineite spoliatus ad Eliam Mantachiam F. fugit, 44. Ab eo reducitur, *ibid.* Cineitis fit sacer et subito moritur, 45.
 Homur-begus, 92, 95.
 Horucius-begus, 95.
 Hunni, 76, 196.
 Joa. Hunniades, Iancus hic appellatus, exercituum Hungaricorum præfectus, 121. E. clade Varnensis salvus evadit, 124. Ad Cosovam victus, 124. Ejus Legatus ad Mehemetem bombardarium Sultani docet letus dirigere, et quare, 154.
 Hunniadi vaticinium a quodam editum, *ibid.*
 Hungariae Rex Ladislaus ad Varnam occisus, 124.
 Hungari et Georgius Despota Moratis provincias vastant, 122. Cum Morate parem ineunt, *ibid.* Eam violent, 123. Danubium transeunt, 124. Ad Varnam victi, *ibid.* Turcorum provincias populantur, 178.
 Hypsela, 107, 108.

I

Iconium, 107, 125.
 Inachus, 2.
 Irene imperatrix, 5.
 Irene Andronici Junioris uxor.
 Isa seu Isaacus, 7.
 Isaacius Angelus, 5.
 Isaac Bassa, 127, 128. Moratis II viduam uxorem ducit, 129.
 Isidori (S.) martyris templum in Chio, 182.
 Isidorus Russiæ Metropolitæ, 119. Cardinalis creatus et a Papa Constantinopolim missus, 142.
 Ismael eunuchus Callipoleos gubernator, 190. Methymnam oppugnat, 191.
 Isfeniaris seu Spendiaris filius in castro ædificando Mehemeti operam navat, 1.6.
 Ister, 75.
 Itali cum Hungaris Turcis bellum inferunt, 26.
 Izlati Bulgariae, 122.

J

Jacobus Pneumaticus, 146.
 Jacupes Bassa, 197.
 Jagaris (Marcus), 102.
 Jancus. *Vide* Hunniades.
 Jedicula, castrum Constantinopoli a Mehemete constructum, 192.
 Jescus seu Isa, 7.
 Joannes. *Vide* Palæologus.
 Joannina, 110.
 Joanninorum Ducis ad Mehemetem Legati, 53.
 Josephus patriarcha Constantinopolitanus, 56, 118.
 Jovientia obiit, 120.
 Julianus Cardinalis S. Crucis Concilio Florentino adest, 219.
 Justinianus Imp. 3.
 Jusjurandum ex utilitate sua æstimant Turci, 85.
 Joan. Justinianus Loagus Constantinopolim appellit, 149. Fit Protostrator, 150. Egregie pugnat, 155. Turcorum naves comburere improspere tentat, 156. Dirutam muri partem tuetur, 159. Læsus a pugna recedit, 160. Urbe capta suos a pugna revocat, 166.
 Justinus Cyricus Chius, 182.

K

Kaglicik, 57.
 Кавѳъ, 146.
 Kara-Jusup, 126.
 Karasar, 42.
 Karasupasi Cineitis pater Ephesum propugnat, 44. Captus ab Eliabego, 45.
 Καταρυσίον, 266.
 Katur (Ortachi), 140.
 Kuntuzes in patrem suum Morate conjurat, et excæcatur, 23.
 Kutzug-Ahmetes supra ad C.

L

Lacedæmonis despote ad Mehemetem legati, 53.
 Lachanes seu Lachynes Palæologus, 75.
 Lampascus, 7, 19, 60.
 Lampaci turris ædificata, 48. A Venetis frustra oppugnata, 61.
 Laodicea, 7, 42.

Laranda, 125.
 Joan. Lascaris excæcatus, 5.
 Theod. Lascaris, *ibid.*
 Latini Constantinopoli expulsi, 3. Horum classis Mehemetis copias trajectu arcat, 125.
 Lazarus Servitiæ despota, 5. A Turcis captus et occisus, 6.
 Lezi, 69.
 Lemnos insula, 67. Justiniano data, 150. Tributum solvit, 185.
 Lemni Turcos advocant et Nicol. Cateluzium pellunt, 190.
 Leo Philosophus Imp. 21.
 Leontarius. *Vide* Demetrius.
 Leontarius seu Leontopolis, 197, 199.
 Lesbos, 12. In Cateluzorum potestatem venit, 20. Ejus princeps Sultatum adit, 186. Nicolao Lemni principi auxilium mittit, 190. Lesbi tributum, 185.
 Lesbi, 60. Turcos monere de adventu piratarum tenebantur, 187.
 Libadia, 199.
 Librorum dissipatio, 176.
 Libysticus asinus, 70.
 Lopadium, 46.
 Lucas Notaras seu Notarius, 51. Joan. imp. consiliarius, 109. *Vide* Magnus Dux.
 Luctus ob Moratis II mortem, 127.
 Lupi et Ciconiæ Apologus, 85.
 Lycæonia, 42, 75.
 Lycostomium, 195

M

Machramion, 188
 Mæander, 7.
 Mænomeni campus, 46, 57.
 Magedi, 4.
 Magnesia ad Sipylum, 7, 50.
 Magnus Dux, 155. *Vide* etiam Lucas Notaras. Ejus impia verba, 148. Urbe capta stationem deserit et captus cum familia custoditur, 166. Mehemeti respondet, 169. De illo varia narratio, *ibid.* Ad Mehemetem filium suum perducere negat, 171. Ejus ad filios verba antequam occiderentur, 172. Ejus uxor obiit, 177.
 Magnus Rhodi Magister. *Vide* Rhodi.
 Mahometes. *Vide* Mehemetes.
 Malachias Metropolitæ, 199.
 Mamalmi, 178.
 Mamalus castrum Carie, 45.
 Mantachia, 4, 58. Ejus subditi in proelio Bajazitem deserunt, 55.
 Manuel Palæologus. *Vide* Palæologi.
 Marcus Ephesinus, 119. Decreto Florentino non subscript et quare, *ibid.* et 120.
 B. Mariae Hodegetriæ imago supra ad II.
 Maria Joannis Imp. soror Gataluzo nubit, 23.
 Maria Alexii Comneni filia Trapez. Imp. Joannis II. Imp. uxor. 56. Obiit, 120.
 Maria Lazari filia, Bajazitis uxor, 6.
 Megalemetris arx, 159.
 Negra, 197.
 Mehemetes I, patrem suum liberare frustra tentat, 58. Ancyrae moratur, 45. Manuelis ope in Thraciam adversus Mosem trajicit, 51. Victus, deinde victor, 52. Mosem fratrem suum luget, *ibid.* Adrianopolim ingreditur, 53. Manuelli promissa adimplet, *ibid.* Cineitem in ordinem redigit, 57. Smyrnae castrum quod Rhodii ædificabant diruit, 59. Ejus ad Rhodi Magni Magist. verba, *ibid.* Ei arcem in Caris ædificare permittit, 60. Naxi ducl bellum infert, *ibid.* In novæ sectæ homines exercitum mittit, 62, 68. Lycæoniam ingreditur, 65. Mustapham et Cineitem vincit, *ibid.* Eor a Leontario repetit, 66. In eis alendis sumpus præbet, 67. Walachis bellum infert, *ibid.* Apop'xia letus, 68. Obiit, 69. Qualis erga Christianos fuerit, *ibid.* Cur Morate filium Amasie præfecerit, *ibid.* A Temyre vexatus, 70. Filios suos impuberes testamento jubet Manuelli Imp. tradit, *ibid.* Ejus mors et cadaver occultantur, 71. Mors divulgatur, 72. Prusæ sepelitur, 75.
 Mehemetes II, successor patri destinatur, 123. Turcatis filiam uxorem ducit, 126. Magnesiæ abiit, et redit in Thraciam auctiata patris sui morte, *ibid.* Porta obviam ei procedit, 127. Imperator proclamatur, *ibid.* Fratrem suum strangulat, 129. Ipse ancilla natus, *ibid.* Georgio Despote filiam noverram suam remittit, 130. Cum Constantinopolitanis pacem firmat, *ibid.* Orhani alendo pecuniam eis solvit, *ibid.* Legatos principum audit, 151. Pacem cum Hungaris paciscitur, *ibid.* Græcis offensus alimenta Orhani negat, 153. Castrum novum ad lauces Bospori ædificare parat, *ibid.* Constantinii legatis

respondet, 154. Horrenda minatur, 155. Castrum novum absolvit, *ibid* Inculca vici Epibatarum interfici jubet, 157. Constantinopolitanis bellum indicit, *ibid* De occupanda urbe consilia agit, 158, 140. Opiniones hominum de se exponat, *ibid*. Halilem noctu ad se vocat, 140. CP. obsidionem designat, 141. Tormentum æneum prope urbem admovet, 145. Copias ad obsidionem colligit, 147. Classem urbi admovet, 151. Paldam verberat, 152. Navem terra trahit, *ibid*. Constantino respondet, et urbem sibi dedit, 155. Pontem in portu CP. struit et ad deditonem hortatur, 157. Oppugnat, 159. Expugnat, 161, 162. Ingressus et in S. Sophie templo preces recitat, 168. Magnum Ducem de imperatore interrogat, 169. Eum bene sperare jubet, in illius domum venit et uxorem salutatur, 170. Ad convivium filium adducere suum eum jubet, recusantemque occidit, 171. Procures omnes CP. interficit, quorum nomina descripsit, 172. Galatam ingreditur et res constituit, 176, 177. S. Sophiam in meschitam convertit et Adrianopolim revertitur, *ibid*. Christiani principes ipsi gratulantur victoriam, 177. Servis tributa imperat, *ibid*. Serviam invadit, 178. Horrenda feciali suo minatur, *ibid*. Seratum edificat, 179. Smedrovum frustra tentat, *ibid*. Tributum a Rhodiis poscit, 180. Hamzæ succenset, 184. Classem adversus Chios mittit, 187, 189. Lesbis pecunias imperat, 189. Belogradum frustra oppugnat, 190, 191. Itemque Methymum, 191. Tributa a Moreæ despotis exigit, *ibid*. Corinthum occupat, Demetrium Palaolog. despotaem capit, 192. Bezezanum edificat Constantinopolim, *ibid*. Curioso Cadlo trascurit, *ibid*. Et in Asiam movet, *ibid*. Sinopem occupat. Phasim superat, 195. Trapezontem occupat, 194. Tributum a Walacho poscit, in eum movet et territus recedit, 194, 195. In Lesbum movet, 195.

Melanudion, 195.
 Mesaulion, 46, 97.
 Mesazon, 127.
 Mexembria a Caracia-bego capta, 145.
 Mesene vicus, 177.
 Methone, 29, 50.
 Methymna a Turcis frustra obsessa, 191.
 Michaelis (S.) templi rudera, 136.
 Michael Palaologus. *Vide* Palaologi.
 Miitza Walachisæ Vaisoda, 48.
 Miracula B. Mariæ Virginis. *Vide* Hodegetris.
 Misithra a Mehemete capta, 200.
 Mitylenes regulus, 58, *ibid*.
 Mitylenæ triremem Genuzæ tradere renunt, 188.
 Monasteria CP. occupata a cerdonibus, 179.
 Monasteria Prodromi et Petri, 164. Chora supra ad C.
 Moniales schiamia fovent, 145.
 Montalis apostata musulmanissat, 144.
 Monochiton, 70.
 Monodentriou, 165.
 Montiaferati Marchionis filia Joannis imp. uxor, 54.
 Spreta ob formam a marito fugit in Italiam, 55.
 Morates I. Orhanis filius, Adrianopolim capit, 5. Thessaliam occupat, *ibid*. A Servio quodam occiditur, 6.
 Morates II Stylerios debellat, et Percligiam Mustapham capit, 65. Amasie gubernator proficitur, 64. Patri succedit, 69. Prucam venit cognito patris obitu, 72. Imperator salutatur, 75. Mustapham rebellasse audit, 79. Ministris, qui tunc eum alloquuntur, obnoxius, 80. De recuperando imperio cogitat et ad Manuelem mittit, 88. Lopadii pontem dissolvit, 93. Cineitem a Mustapha sejungit, 94, 96. Ope Adorni in Europam trajicit, 99. Callipolim capit, Adrianopolim venit et Mustapham suspendio necat, 100, 101. Constantinopolim oppugnare parat, 101. Legatos Manuelli detinet, 103. Coracis mortem ægre fert, 104. Obsidione urbis soluta Nicæam venit et Mustapham fratrem suum strangulat, 105. Cineiti bellum inferre decernit, *ibid*. Thessaliam et Peloponnesum invadit, 106. Cum omnibus Christianis exceptis Venetis pacem componit, 110. Thessalovicam capit et novam in eam coloniam deducit, 113. S. Demetrii templum Christianis reddit, *ibid*. Caramano bellum infert, ob equum sibi denegatum, 113, 114. Serviam a Despota repellit, 114. In Hungariam duce Dracula penetrat, 115. Servis Despota bellum inferre statuit, 116. Smedrovum ei se dedit, et Serviam debellat, 127. Despotæ filios execat, *ibid*. Draculam in carcerem conficit, *ibid*. Belogradum frustra oppugnat, 118. Joannis imp. in Italiam profectio ei suspecta, 120. Cum Hungaris et Georgis, paciscitur, 122. Iconium et Laranda Caramano eripit, 125. Aladinem F. suum luget, *ibid*. Ostio sacro copias trajicit, 124. Vitam privatam agit, 123, 124. In imperium reducit, 124. In Peloponnesum movet, 125. Turcatris filiam filio suo uxorem dat, 126. Nuptiarum solemnitas trimestris, *ibid*. Obiit, 126, 128. Mors ipseus in occulto tene r, 127. Illius mores et ingenium, 128.

Secedit, 129. Insomnium ei oblatum, *ibid*. Hexamilium occupat, 199.

Moses Propheta, 3.

Moses Bajazitis F. in Walachiam abit, 48. Occidentales provincias occupare tentat, *ibid*. Mustulmanum vincit, 49. Fit imperator Vicum cum incolis comburit, qui Musulmanum occiderant, *ibid*. Ejus ad proceres suos oratio, 50. Serviam vastat, Thessalicam et Constantinopolim oppugnat, *ibid*. Vincitur et interficitur, 52.

Mothocorone, 200.

Muchlin et Mochilon, *ibid*.

Murtasis, 197.

Mustafas Bajazitis F., 45.

Mehemeti fratri suo bellum infert, vincitur et Thessalovicam fugit, 65. Constantinopolim advehitur et in Lemnum relegatur, 67. Mannellis ope Morati patruo suo bellum movet, 74. In Thracia gerit, Callipolim oppugnat, 78. Ad oppidanis orationem habet, *ibid*. Cheroontæ partes ejus sequuntur, 79. Bajaziti-Bassæ occurrit, 80. Supposititius seu Dusme a Turcis creditus, 81, 95, 242. In Lemno custoditus, 82. Bajazitem Bassam vincit et capit, 83, 84. Adrianopolim ingreditur, 84. Ejus ad Leonarium verba, 85. Res imperii constituit, 87. Quietæ se tradit, 88. Ad famam transitus Moratis in Europam moestus, 92. Lopadium venit, 95. A Cineite desertus fugit, 98. Adurnum corrumpere tentat, 99. Adrianopolim fugit, 100. Capitur et strangulatur, 100, 101.

Mustafas Homuris F. ex Atiniis posteris, 96. A Cineite vincitur et occiditur, 97, 98.

Mustaphas Mehemeti I. F. Moratis frater contra hunc suscitatur et strangulatur, 104, 105.

Mustaphæ tres anno uno interfecti, 105

Musulmanus Bajazitis F. Byzantium venit, obsides dat Manuelli, et Adrianopolim regnat, 45. In Cineitem movet, 45. Contra eum et Caramanum exercitum ducit, 46. Cineiti veniam dat, 47. Ephesum ingreditur, *ibid*. Ejus mores, 49. A Mose vincitur, *ibid*. Occiditur a quinq. fratribus cujusdam rustici filii, Prusæ sepellitur, *ibid*.

Musulmani a Musulmanis judicari volunt, 25, 227.

Mylassus Carie urbs, 41, 42.

Mylopotami turris, 197.

N

Narthex, 197.

Navarræ, 4, 56.

Naves terra tractæ, 152.

Nauplium a Venetis captum, 197.

Naxus, 12. Naxi Dux sub clientela Venetorum, 60

Neophytus pneumaticus, 147.

Nicæa, 59.

Nicolaus Faber. *Vide* Petrescins.

Nicolaus Papa Isidorum Card. Constantinopolim mittit, 142.

Nicol. Notarii F. a Turcis occisus, 51.

Nicomedia, 59, 155.

Ad Nicopolim Christiani victi, 37.

Nisus, 124.

Nivernensis Dux. *Vide* Joannes.

Novopridum, 117.

Nymphæum Asiæ, 45, 47.

O

Orchanes, 4. Ejus obitus, 5, 22. Auxilia Annæ adversus Cantacuzenum mittit, 15. Uxorem ducit (Cantacuzeni filiam, et socio auxilia mittit, 17.

Orchanes Ionis partem recuperat, 45.

Orchanes Bajazitis I nepos, 150. Caput ei amputatum, 170.

Orientis provinciarum status sub Michaelo I. Palaologo, 5.

Olhman, 46. De Othmanorum imperio prædictio, 179.

PALALOGI.

Andronicus senior, 4.

Andronicus junior, *ibid*.

Andronicus Joannis imp. F. in patrem conjurat, 22. Execat ejusque F. Joannes et carceri mancipantur, 24. Liberatur, patrem fratresque in carcerem conficit et imperator proclamatur, *ibid*. Imperium restituit et Selymbriam abit, *ibid*.

Andronicus Manuelis F. Thessaliæ rex, 74.

Thessalonica ejicitur, 110.

Constantinus Manuelis imp. F. Joannis imp. frater, 74. A Morate victus, 125. Constantinopolim venit et pacem

cum Morate firmat, *ibid.* Item cum Mehemete, 150. Nunquam coronatus imperator, 152. De castro novo ædificato apud Mehemetem queritur per legatos, 154. Eum rogat ut agri suburbanii Constantinopoleos serventur, 156. Portas urbis claudit, et Turcos in ea deprehensos capit, 157. Iterum legatos ad Mehemetem mittit, *ibid.* Auxilia a Papa petit et unionis confirmationem, 141. Cibaria in urbem comportari curat, 144. Cum Galatinis Venetis urbem propugnare cogitat, 149. Quantum potest id agit, 150. Dejectis muris urbis de salute desperat, 155. Tributo Mehemeti oblato salutem sibi et urbi querit, 156. Et ad deditiorem hortanti respondet, 158. Lamentabilia ejus verba, 161. Occiditur, *ibid.* A quibus occisus, 169. Caput agulum Mehemeti offertur, et columnæ affigitur, *ibid.* De eo, 199.

Demetrius Manuelis F. Achææ despota, 75. Ejus uxor obiit, 120. Al. Albanitis proditur et a Morate victus, 125. Mehemeti se permittit, et Constantinopolim transfertur, 192, 200.

Joannes imp. Andronici junioris imp. F. ejus mores et cum Cantacuzeno bellum, 8. Helenam Cantacuzenam uxorem ducit, 19. Ignavia se tradit, 19, 22. In Italiam discedit et revertitur, 20. Constantinopolim ope Gatalusi recuperat, 21. Cum filiis Manuele et Theodoro ab Andronico F. suo exæcato incarceratus, et inde liberatus, 23. Tributarius fit Bajaziti, 24. Auream portam Constantinopolim munit, *ibid.* Eam diruit jussu Bajazitis, 25. Obiit, *ibid.*

Joannes Manuelis F., 29. Ejus uxores, 54. Romanorum imperator proclamatur, 74. Patre superstite imperium administrat, 101. Cum Morate pacem habet, 109. Et legatum ad eum mittit, *ibid.* Georgio despote regis insignia mittit, 116. In Italiam ad conciliium abit, 118. Venetias appellit, 119. Constantinopolim redit, 120. Moratem de rebus in Italia gestis certiore facit, 120. Obiit, 125.

Joannes Andronici exæcati F. exæcatur etiamnum infans, 25. Constantinopolim obsidet, et a Bajazite in solium regium collocatur, 28. In Lemnum abit, et Thesaliæ rex declaratur, 43. De eodem, 74.

Lachanes vel Lachynes, 75, 102.

Michael Palæologorum imp. I, 5. Cateulis Phocæam et vectigal aluminis locat, 90.

Michael Andronici senioris F., 4.

Manuel imp. Joannis F. Andronici Junioris nepos, 22. Imperator designatur et coronatur, 25. Quando, 226. Bajaziti militat, 24, 25. Hujus aula fugit, 25. A Papa et cæteris principibus Christianis auxilium petit, 26. Imperio cedit, et Joanni nepoti relinquit, 29. Ejus verba Christiano principe digna, *ibid.* In Occidentem proficiscitur *ibid.* Byzantium redit, 42. Cum Musulmano pacem init, 43. Mehemetem adversus Mosem concitat et in Thraciam trajicit, 51. Ad Mehemetem apocrisiarium mittit, 55. Joanni F. suo uxorem dat, 54. In Peloponnesum abit, et Theodorum filium suum Despotam constituit, 56. Cum Mehemete colloquitur et Constantinopolim redit, 56. Mehemeti Mustapham ad se profugum prodere non vult, 66, 245. Repetit ex testamento Mehemetis a Morate impueros ejus fratres, 71. Contra Moratem armat, *ibid.* Ejus filii vi, *ibid.* De federe cum Morate cogitat, 87. Callipolim et Mehemetis filios poscit, 89. Senex imperii administrationem Joanni F. suo relinquit, 101. Ad Moratem mittit, 102. Adversus eum Mustapham suscitatur, 104. Moritur, 105.

Theodorus Joannis imp. F. Manuelis frater, Despota Lacedæmonis, 25.

Theodorus Manuelis F., 29. Comitissæ Malatestæ filiam uxorem ducit, 54. Despota Lacedæmonis, 74.

Thomas Manuelis F., 75. In Italiam fugit, 192.

De Palæologorum Dynastia vaticinium, 179.

P

Palavicinus Persivas, 108.

Palda Conostanus a Mehemete verberatus, 152.

Panidus, 25, 43.

Panis. Per panem adjuratio, 70.

Papæ nomen e sacris diptychis recitare, 141.

Parturientium mos Eucharistianum sumere, 146.

Patriæ, 125, 199, 200.

Patriarcharum generationes, 2.

Paupertatem voluntariam profertentes passim interfecti, 65.

Pegiari, 114.

Peloponnesus occupata a Genuensibus, 4. Juventus

Peloponnesi Constantinopolim transferta, 192.

Percligta Mustapha novæ sectæ auctor, 62. Cruci affixus, 65.

Pergamum, 4, 39, 46.

Pergamus fl., 188.

Perinthus, 224.

Peritheorium castrum Morates Adurno concecit, 100.

Persæ, 69, 70.

Persia, 42.

Perso-Turci, 69.

Petronium Carla castrum a Rhodiis equitibus ædificatum, 61.

Petri (S.) libertini, *ibid.*

Petri Nauplii episcopi reliquæ, 199.

Phalangia, 152.

Phasis fl., 195.

Patma-Catona Bajazitis filia obses data a fratre suo, 45, 54.

Pheruzius Aga castro novo præfectus, 158.

Philadelpheia a Bajazite capta, 7. De ea iterum, 39.

45. Ejus urbis archiepiscopus fidem Christianis ejurat, 68.

Philanthropinus, 118.

Philippopolis, 122, 178.

Phocæa vetus a Genuensibus occupata, 4. A Turcis capta, 189.

Phocæa nova a Græcis et Latinis condita, 90. Sarchani fit vectigalis, *ibid.* Turcis dedita, 188.

Phocæarum principes ad Temyrem legatos mittunt, 41.

Phocæenses, 60.

Phocis Asiæ aluminis ferax, 89.

Phrygia Cappadociana, 42. Salutaris, *ibid.* et 131.

Phtia, 110.

Phylacensis, 209.

Pneumaticus, 146.

Podesta, 91.

Πολυπροβίκων Imperatorem, 221.

Portæ Constantinopoleos. S. Romani, 155. Liçnæ, Pulchra, Aurea, 160. Charsti, 161. Cercopoarta, 159. Hodegetriæ, 159.

Prædæ quinta pars Sultano debita, 76.

Prophetæ lancea, 50.

Prolostratoris domus direpta, 162.

Prusa, 39, 46.

Pulveris tormentarii vis, 118.

Michael Pylies, 101.

R

Rachia a Turcis obsessa, 183.

Raul, 9.

Rhodus capta, 205.

Rhodi equites Smyrnam propugnant, 39. A Temyre coacti eam deserunt, 40. Smyrnæ castrum ædificent, 15.

Rhodi magnus magister Smyrnæ castrum instaurat, 39. Prohibetur a Mehemete, 59. In duobus Carie castrum S. Petri ædificat, 64. Legatos ad Mehemetem mittit, 180. Et tributum negat et Papæ vassallum se profitetur, 181.

Riclus navarchus Venetus palo transfixus, 159.

Romani porjurii rei ob translatum imperium in Michaelem Palæol. exæcato Joanne Lascari, 1. Ipsorum calamitatibus vicinæ gentes potentia crevere, *ibid.*

S

Sabucius Moratis filius a fratre suo Bajazite exæcatur, 6.

Σάβκος ἀρχιεπαρχός, 75, 176.

Sak. per salem adjuratio, 70.

Salugruzus de Negro turrim Lampsece ædificat, 48.

Samarasadam, 35.

Samothrace, 191.

Samus, 12.

Saraceni sepulcrum Christi capiunt, 197.

Sarchan, 4. Illius subditi Bajazitem relinquunt, 25.

Lydiam recuperat, *ibid.*

Saridis Lydiæ, 7, 39, 45.

Saritzia Georgii filiam Morati sponsam adducit, 115.

De eadem, 125. Turcatis filiam ad Mehemetem adducit, 126. De eodem, 156.

Saxonum rex, 124.

Scacco zocco, 37. Scacco matto, 235.

Scab-ruch, σάβρουχ, 235.

Sceptrum datum dilectionis causa, 41.
 Ἐξήκοντα 145.
 Scutarium, 51, 158.
 Scythæ, 15.
 Sebastia a Bajazite capta, 51. Et a Tenyre, 52.
 Selimes in Persiam movet, 200. Calrum capit, *ibid.*
 Obiit, *ibid.*
 Selymbria. 17. Turcis subdita, 50. Turcis non se tradere vult, 145.
 Serrhæ, 111.
 Servie argentifodina, 7, 116.
 Serviorum legati ad Mehemetem, 53. Captivi Servii Constantinopolim coloni novi deducti, 179.
 Sestus, 10.
 Siachin eunuchus, 127.
 Siacruch Temyris F., 57.
 Siarapta pincerna, 104.
 Sigismundus Hungaria in Bajazitem movet et vincitur, 26.
 Siguntanensis, 199.
 Siuope Spentiaris regis, 48. Eam Mehemetes spoliat, 195.
 Sinopenses, 195.
 Smedrovum Moratis licentia constructum. 155. Morati deditum, 117. A Georgio restitutum, 123.
 Smyrna, 4, 12, 46. Ejus arx., 14. Illa expugnata, 40. Obsessa, 57. Capta a Mehemete, 59.
 Sophia urbs, 122.
 Sophiæ (S) templum a Græcis schismaticis desertum, 118. Profanatur, 164. Mescita fit, 177.
 Spentiaris Siuopes princeps, 48. Ejus filia Moratis uxor, 116.
 Spiritus S. processio, 119.
 Stephani (S.) turris, 145.
 Stephanus Servie Despota Lazari F., 5, 6. Bajaziti militat, 55. Adversus Temyrem strenue pugnat, 55. Bajazitem hortatur ut pugna excedat, 36. Musulmanum secum abducit, *ibid.* De eodem, 111.
 Stephanus Servie Crales Cantacuzeno auxilia pollicetur, 12.
 Stravometia Cantacuzenus, 106.
 Strymon, 43, 50.
 Styliarius mons, 62.
 Styliarii victi, eorumque propheta captus, 65.
 Suleimanes Orchanis F. occisus, 19.
 Suleimanus Selim, succedit, 203. Vaticinium ab Hebræo ei redditum, *ibid.*

T

Tabia, 197, 199.
 Tauri regio urbis Constantinopoleos, 162.
 Taurisium Sophino ereptum, 200.
 Tauroscythus, 53.
 Tempia Sanctorum omnium, 21. Martyrum XL, 25. S. Mucii, *ibid.*
 Temyr-chan legatos ad Bajazitem mittit, 51. Syriam invadit, 52. Arsyngam et Sebastiam expugnat, *ibid.* Immanis in Sebastiam incolas sævitia, *ibid.* Phœniciam vastat. Halepum et Damascum capit, 52. In Damascenos crudelitas, 251. Versus Tanaïm proficiscitur, et in Capadociam inde venit, 55. Ad pugnam se parat et suos alloquitur, 54, 55. Victoria potitus Bajazite capto senecthis ludit cum filio, 57. Et Siacruch eum appellat, *ibid.* Bajazitem captum verbis carpit, *ibid.* Diligenter custodit, *ibid.* Ejus exercitus per Asiam diffusus, 58. Mariam Bajazitis uxorem capit, 59. In Smyrnæos sævit, 40, 41. Ejus nepos Phocæam venit, 41. In Persidem redit, 42.
 Temyrtes-begus, 95. Esen, seu Isam Bajazitis F. vincit et occidit, 43, 44.
 Tenedus, 60.
 Thasus insula, 186.
 Thebæ, 110.
 Themata Anatoliæ 75.
 Theodora Muzalonis vidua, 218.
 Theodosiæ (S.) festo die expugnata Constantinopolis, 165.

Theologus Corax. *Vide* Corax.
 Thermisum, 191.
 Thessalia a Turcis capta, 5.
 Thessalonica a Bajazite capta, 26. De ea, 45. Eam Moses oppugnat, 50. Obsessa a Morate, 106. Quomodo Veneti eam obtinuerint, 110. obsessa et expugnata, 111, 199. In ea sancti Demetrii templum a Morate politum et Christianis redditum, 112.
 Thessaloniceuses Venetis se dedunt, 110.
 Thracia pace fruitur bello Temyriano, 43.
 Thyatira, 47.
 Thyra, 97.
 Tmolus Lydiæ mons, 7.
 Transmigratio Babyloica, 2.
 Trapezuntii, 195.
 Tribali, 5.
 Turachanes regiones Ponto Euxino vicinas vastat, 26. De eo, 110.
 Turcatris filia Mehemeti nupta, 126.
 Turci quas provincias tenebant in Asia imperante Michaelē Pæmologo, 5. Nomina ducum Turcorum, 4. Thraciam vastant, *ibid.* Cum Servis pugnant, 5. Eorum reguli a Bajazite spoliati, 7. Christianis opem ferentes, Christianos captivos abducunt, 15. Eorum lascivia, 18. Chersonesum vastant, 19. Captivos Veneti interficiunt, 61. Persia pulsus, 75. Eorum Akkin, *ibid.* Pures in Europa quam in Asia, 76. Quo stratagemate Christianos aggrediantur, 75. Quintam prædæ partem principi solvunt, 76. Othmanis indifferenter serviunt, 77. Jusjurandum ex utilitate æstimant, 85. Lydiam vastant, 90. Turci captivos omnes abigunt, 112. Thessaloniam a Venetis repelunt, 110. Naves ingressu portus Constantinopoleos arcere volunt, 151. In castris circa Constantinopolim ignes accendunt et vociferantur, 158. Eorum quinquaginta muros urbis subeunt, 160. Vi in eam percurrunt, 161., Ad S. Sophiæ templum accurrunt, 162. Græcos in eo captivos capiunt, 418. Quanta præda eis cesserit, 176. Phocæas occupant 185, 189. Lœnnum, 190.
 Turcoalogeni, 65.
 Turcopera, 126.

V

Varna, 43, 124.
 Vaticinium de Turcis et Christianis, 151.
 Veneti Naxio duci opem ferunt, 60. Turcos pugna navali vincunt, 61. Christianos Turcis militantes suspendio necant, *ibid.* Lampæaci turrim frustra oppugnant, *ibid.* Thessaloniceuses crudeliter habent, 110. Durum responsum a Morate referunt, 111. Venetis ecclesiam Græcis concedunt ad celebrandam liturgiam, 119. Constantinopolim contra Turcos etiam tueatur, 155. Venetæ triremes capta urbe et portu aufugiunt, 167.
 Vianca, 159.
 Vaun-Hasan ad Mehemetem legatos mittit, 192. In montes fugit, 195.

W

Walachia, 48.
 Walachia Princeps Mehemetis legatum palo transfigit, 194. Hujus castra invadit, 195.
 Walachorum legati ad Mehemetem, 53.

X

Xerxes, 155.

Z

Zaganus Bessa, 125, 155. Galatinos a fuga revocat, 167.
 Zarcola, 77.
 Zetunium, 45, 50, 106, 190.
 Zipinium, 115.
 Zynch, 55.

ORDO RERUM

QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

GEORGIUS CODINUS CUROPALATA

<i>Notitia ex Bibliotheca Græca J. Alb. Fabricii.</i>	9
DE OFFICIIS ET OFFICIALIBUS MAGNÆ ECCLESIAE ET AULÆ CPOLITANÆ.	17
F. Jacobi Goari, ord. Prædicat. Epistola dedicatoria ad Michaelē Mazarinum, Aquisiensem archiepiscopum.	17
Jacobi Gretseri Proœmium.	19
Jacobus Goar Lectori.	21
INCIPIT LIBER DE OFFICIIS.	25
CAP. I. — Catalogus officiorum Magnæ Ecclesiæ.	125
CAP. II. — Nomina officialium palatii Cpolitani.	29
CAP. III. — De tegumentis capitis seu pileis et indumentis officialium; ac primum de ipso pileo despote.	35
CAP. IV. — De pileis et gestaminibus magni domestici et reliquorum principum.	37
CAP. V. — De singulorum officiorum ministeriis.	47
CAP. VI. — De Christi Domini festorum ordine et ritibus in eisdem observandis; tum de magni Domestici ministerio, de pincerna, de domestico mensæ et eidem mensæ præposito.	61
CAP. VII. — De mensa imperatoris.	75
CAP. VIII. — Festum Epiphaniæ.	81
CAP. IX. — Festum adoracionis crucis.	81
CAP. X. — Festum Palmarum.	83
CAP. XI. — De modo agendi, si imperator versetur in lectu.	85
CAP. XII. — Officium magnæ hebdomadæ.	85
CAP. XIII. — Horæ magnæ Parasceves et officium Magni Sabbati.	87
CAP. XIV. — Horæ magnæ Dominicæ Paschalis.	89
CAP. XV. — De aliis diversis festis, quibus imperator procedere solet, si Cpoli versetur.	95
CAP. XVI. — De magni domestici, magni drugarii vigiliis, præfecti exercitus et magni adnumiastæ officii in exercitu.	97
CAP. XVII. — De coronatione imperatoris.	101
CAP. XVIII. — De creatione despote.	113
CAP. XIX. — De creatione sebastocratoris et Cæsaris.	115
CAP. XX. — De electione et inauguratione patriarchæ aliorumque patriarcharum et episcoporum.	115
CAP. XXI. — De lugubribus imperatoris gestaminibus.	119
CAP. XXII. — De futura sponsa et imperatrice.	121
JACOBI GRETSERI S. J. IN LIBRUM GEORGII CODINI DE OFFICIIS ET OFFICIALIBUS MAGNÆ ECCLESIAE ET AULÆ CPOLITANÆ COMMENTARIORUM LIBRI TRES, quibus non tantum Codinus, sed et varia alia tam Græcorum quam Latinorum monumenta explicantur et illustrantur. Insertæ sunt, nunci distinctæ, Jacobi Goari, ord. Prædicat., notæ et observationes.	123
LIBER PRIMUS.	125
CAP. I. — Quis Codinus. Quando. Quæ libri inscriptio. Varia ejusdem vocabuli apud recentiores Græcos scriptura, numerus clericorum in Magna Ecclesia.	125
CAP. II. — Dubitationes quædam circa primum catalogi quinarius; de exocetacelis deque magno œonomo. — Inseruntur varii catalogi ex regiiis mss. et Matthæi monachi versus de officii palatii Cpolitani.	125
CAP. III. — Quis magnus scaccarius et quis δ αραξελου.	135
CAP. IV. — De chartophylace.	139
CAP. V. — De sceuophylace et protecdico.	145
CAP. VI. — De secunda pentade officialium.	145
CAP. VII. — De tertia pentade officiorum et officialium.	151
CAP. VIII. — De quarta pentade officiorum et officialium.	157
CAP. IX. — De quinta pentade officiorum et officialium.	159
CAP. X. — De sexta pentade officiorum et officialium.	163

CAP. XI. — De septima pentade officiorum et officialium.	167
CAP. XII. — De octava pentade officiorum et officialium.	169
CAP. XIII. — De nona pentade officiorum et officialium.	175
CAP. XIV. — De aliis quibusdam officiis ecclesiasticis a Citrio enumeratis, deque illis quæ hodie apud Græcos usitata sunt.	177
CAP. XV. — De officiis ecclesiasticis aulæ Cpolitane, potissimum de archidiacono.	179
CAP. XVI. — De sacris vestibus ministrorum ecclesiæ.	181

LIBER SECUNDUS.

CAP. I. — De inscriptione hujus partis; de despota deque sebastocratore.	185
CAP. II. — Cæsar, magnus domesticus, panhypersebastus, protovestiarius et plures hujus generis.	191
CAP. III. — Percurruntur reliqua officialium nomina, quæ continentur in catalogo capitis 2. — Exhibentur anecdotæ ex codj. Reg.	209
CAP. IV. — Explicantur obscura quædam vocabula ex capite 5.	245
CAP. V. — Explicationes et observationes circa procerum aulicorum insignia, quæ Codinus capite 4 explicat.	257
CAP. VI. — Observationes et explicationes in caput 5 Codini, quod est de ministeriis aulicorum.	275

LIBER TERTIUS.

CAP. I. — Observationes et explicationes in caput 6, quod est de feriis.	305
CAP. II. — Observationes et explicationes in caput 7, quod est de mensa imperatoris.	327
CAP. III. — Observationes in caput 8, quod est de Epiphania Domini.	337
CAP. IV. — Observationes et explicationes in caput 9, quod est de festo adorandæ crucis.	341
CAP. V. — Observationes et explicationes in caput 10, de festo Palmarum.	345
CAP. VI. — Observationes et explicationes in caput 11, quod est de lectu imperatoris.	349
CAP. VII. — Observationes et explicationes in caput 12, quod est de officio magnæ hebdomadæ.	351
CAP. VIII. — Observationes et explicationes in caput 13, de Parasceve et magno Sabbato.	361
CAP. IX. — Observationes et explicationes in caput 14, de festo Paschæ.	365
CAP. X. — Observationes et explicationes in caput 15, de festis extra palatium.	375
CAP. XI. — Observationes et explicationes in caput 16, quod est de fossato.	385
CAP. XII. — Observationes et explicationes in caput 17, de coronatione imperatoris.	389
CAP. XIII. — Observationes et explicationes in caput 18 et 19, de coronatione despote, sebastocratoris et Cæsaris.	409
CAP. XIV. — Observationes et explicationes in caput 20, de electione patriarchæ.	415
CAP. XV. — Observationes et explicationes in caput 21, de lugubribus imperatoris gestaminibus.	425
CAP. XVI. — Observationes et explicationes in caput 22, de futura sponsa et imperatrice.	425

GEORGI CODINI EXCERPTA DE ANTIQUITATIBUS CPOLITANIS.

Eminentissimo et reverendissimo principi Francisco Barberino, S. R. E. Cardinali, Petrus Lambecius.	429
Lambecii Præfatio ad Lectorem.	431
Lambecii de Georgii Codini vita et scriptis brevis dissertatio.	435
INCIPIT LIBER DE ORIGINIBUS CPOLITANIS.	435
De forma et ambitu urbis Cpolitane.	469

De Adiabene.	473	lica Cisterna auro laqueata virili specie in genua pro-	677
De signis, statuis et aliis spectatu dignis in urbe	475	voluto, quod Justiniani est.	677
Cpoli.	475	SECT. II. — De iis quæ in Aureo Milliaro erant.	681
De ædificiis Cpolitans.	515	SECT. III. — De iis quæ in Foro exstant.	681
De structura templi Sanctæ Sophiæ.	615	SECT. IV. — De iis quæ in Artopolis exstant.	685
De annis ab orbe condito usque ad imperium Constanti-		SECT. V. — Ad Amastriani Caracallæ præpositi.	687
ni Magni; et de iis qui Cpoli regnarunt usque dum ab		SECT. VI. — De Foro Bovis.	687
Agarensis capta est.	655	SECT. VII. — Ex Milliaro spectaculi officii Dioscorig	689
		ex Mauricii Augusti Diario.	689
INCERTI AUCTORIS BREVES ENARRATIONES CHRONOGRAPHICÆ,		Ex Papiæ.	691
editore et interprete Anselmo Bandurio, O. S. B.	651	De imagine Pulcheriæ Augustæ; necnon de statu	695
De templo Sancti Mocii, ac de Ariani qui ibi com-		Marciani et Pulcheriæ.	695
morabantur.	651	De Juliani moneta a Theodosio abolita; ac de ejusdem	695
De templo Sancti Agathonici, in quo olim patriarchæ		status.	695
commorabantur ac imperatores coronabantur.	655	De idolorum statu	695
De muris maritimis, ac de muro occidentali.	655	idolorum statu	695
Destatua Phidalis, quæ stabat in porta subterranea.	655	effictis.	695
De loco Neolea cognomine, ac statu		De statua Jesu ac Hæmorrhoiæ a Juliano in Panea-	695
ibidem erectis.	655	dia partibus reperta ac contracta.	695
De Castro Panormo, ac statua quæ in porta septen-		De statua Juliani Imperatoris a Demophilo duce super	697
trionali ejusdem Castri stabat.	655	columna porphyretica erecta.	697
De loco cognominato Smyrnum, ac de statu		De statu	699
ibidem erectæ erant.	657	argenteis Gratiani et ejus uxoris Romæ	699
De statu		erectis.	699
quæ in senatu erectæ erant, et de auriga-		De Valentiniani Junioris statu	699
rum curribus.	657	quæ in Leontii por-	699
De decem cophinis, qui in novo senatus palatio de-		ticibus visebatur.	699
positi erant.	659	De cruce argentea in Bove erecta, a Constantino et	699
De imaginibus Metrophanis, Alexandri et Pauli a		Helena sustentata.	699
Constantino M. in foro erectis.	659	De Contariis, ac idolorum delubro ibidem exstante,	699
De statu		quod postmodum in Delparæ ædem conversum fuit.	699
quæ olim in Sancta Sophia erectæ erant,		De loco Viglentia nuncupato.	699
et a Justiniano per urbem distributæ.	659	De statua Fortunæ urbis in Foro posita.	701
De Oreo seu Modio ac de statu		De habitatione æstiva Constantini proxime Taurum.	701
ibidem positæ.	661	De portæ cognomine Philadelphii, ac statu	705
De statua Menandri valis, quæ ad Artotyrianas ædes		stantino erectis.	705
erecta erat.	663	De statu	705
De Herodiani statua ab Ardaburio duce in Thracia		a Constantino in Foro positæ, et de Calli-	705
reperta ac contracta.	663	strati consulu.	705
De signis ac statu		De statu	705
is ac statu		Romæ exportatis, et in Hippodromo ere-	705
is ac statu		ctis.	705
is ac statu		De aliis statu	705
is ac statu		is quæ in Hippodromo visebantur.	705
is ac statu		De draconis statua quæ Arcadium representabat, et	707
is ac statu		de hyæna.	707
is ac statu		De cæde Anastasi Monachi in Hippodromo facta, ubi	707
is ac statu		et multæ aliæ cædes perpetratæ sunt.	707
is ac statu		De septem Philosophis qui Eudociam Atheniensem	707
is ac statu		comitati sunt Constantineopolim, ac de eorum dictis,	707
is ac statu		dum Hippodromi signa lustrarent.	707
is ac statu		De dicto Asclepiodori, dum signum majus in Hippo-	711
is ac statu		droдро lustraret.	711
is ac statu		De statua Theodosii argentea in Tauro erecta.	711
is ac statu		De statua Leonis Macelæ Pittaces dicta.	711
is ac statu		De statu	711
is ac statu		quæ in Augusteo erectæ erant.	711
is ac statu		De tripode, qui in magno Strategio positus erat.	715
is ac statu		De Philadelphio ac statu	715
is ac statu		ibidem erectis.	715
is ac statu		De statua Theodosii Junioris, ac aliis statu	715
is ac statu		is in Xerolopho erectis.	715
is ac statu		De portu Neorio, quem Conon magice consecravit.	715
is ac statu		De Balneo Zeuxippi, Hippodromo ac Thermis Constans-	715
is ac statu		tinianis.	715
is ac statu		De Aquæductu Valentis. De Basilica Cisterna; ac de	715
is ac statu		statua Phocæ pone Magnauram.	715
is ac statu		De statua Valentiniani Junioris in tractu Martinacii	717
is ac statu		posita.	717
is ac statu		De statua Diocletiani Nicomedia advecta, et in Hippo-	717
is ac statu		droдро throno erecta.	717
is ac statu		De statu	717
is ac statu		Maximiani ac aliis in Chalce positæ.	717
is ac statu		De Gorgonum signis in templo Chalces erectis.	717
DE SPECTACULIS.	677		
SPECTACULUM I. — De simulacro auro obducto in Basi-			

De statua Dianæ in Hippodrome.	719
De statua Zenonis et Ariadnes in Chalce.	719
De statua Justiniani et Theodori ad Zeuxippum erecta.	719
De statua Philippici in Zeuxippo.	719
De statua Jovis in Hippodromo erecta.	719
De quatuor equis inauratis Hippodromi.	719
De statu Persel ac Andromedæ.	719
De statua Anastasii in Thermis Constantinens erecta.	721
De statua Valentis Imperatoris in Cisterna Aetii posita.	725
De Cisterna Asparis cognominata.	725
De insula Crunum nuncupata.	725
De sepulcris imperatorum quæ sunt in templo Sanctorum Apostolorum.	725

DUCAS.

Notitia ex Hankio de rer. Byzant. script. Græc. 739

DUCE MICHAELIS DUCE NEPOTIS HISTORIA BYZANTINA, res in Imperio Græcorum gestas complectens a Joanne Palæologo I ad Mehemedem II. Accessit Chronicum breve, quo Græcorum, Venetorum et Turcorum aliquot gesta continentur, e Bibliotheca Regia primum in lucem edita, versione Latina et notis illustrata studio et opera Ismaelis Bullialdi. Parisiis, e Typographia Regia, MDCXLIX. 743

Ismaelis Bullialdi Epistola nuncupatoria Eminentissimo ac illustrissimo Julio S. R. E. Cardinali Mazarino Ismael Bullialdus. 743

Ad lectorem. 745

HISTORIA BYZANTINA A JOANNE PALÆOLOGO, ANNO CHRISTI 1341, AD ANNUM 1462. 749

CAP. I. — Generationum ab Adamo ad Christi Nativitatem brevis enarratio. Annorum elapsorum a Christo ad Constantinum initia enumeratio. A Constantino ad Justinianum, a Justiniano ad Constantinum et Irenen. Ab his ad Alexium Comnenum. Brevis deinceps Impm. Constantinopolitanorum enumeratio ad urbem a Latinis captam. 749

CAP. II. — Imperatorum ab urbe a Latinis capta series. Michael Palæologorum primus. Asiæ minoris, quæ Anatolia dicitur, status. Turcorum regum in Asia. Andronicus Senior, Joannes ejus F. Ægæi maris insulæ ab externis occupatæ. 753

CAP. III. — Orchanis Osmanidæ mors: Morates ejus F. imperium adeptus Lazaro despote Servie bellum infert. A juvene Servio occiditur; post cujus cædem prælium Turci ineunt. Servios cædunt, et magna clade afficiunt. Lazarus vivus et multi Serviorum proceres capiuntur et in Moratis tentoriis interducuntur. A Veziris Ildirim Bajaziti imperium defertur natu minori Illorum Moratis. Fratrem natu majorem fraude oppressum excæcat Bajazites. 763

CAP. IV. — Bajazites Servie tributa imperat, Stephanum Lazari F. sibi militare jubet, ejusque sororem Mariam uxorem ducit. Carmanum Phrygiæ regulum spoliat. Ioniam invadit. Sarchanem deditione accipit, et Asiæ regulos in ordinem cogit. Philadelphiam occupat et Callipoleos arcem instaurat. 767

CAP. V. — Initia discordiæ inter Joann. Cantacuzenum et imperatricem Annam ejusque aulæ proceres. Cantacuzenus urbe discessit, dolo eum aggrediuntur adversarii, ab amicis monetur, qui ideo ab Alexio Apocauco in carcerem conjiciuntur; Apocaucum interficiunt, et propterea omnes fere necantur. Michael Ducas auctoris avus paternus. 769

CAP. VI. — Cantacuzenus calceos purpureos induit,

imperator salutatur et ad Servie Cralem fugit, et cum eo fœdus percutit. 777

CAP. VII. — Homur Atinis filius trajecto Hellesponto in Europam venit, Callipolim appellit, et Didymoteuchum ubi Cantacuzeni uxor substiterat, proficiscitur. Turci Thraciam vastant. Smyrna ab equitibus militiæ Hierosolymitanæ capta. Eam frustra recuperare tentat Homur, et in oppugnatione occumbit. 781

CAP. VIII. — Cantacuzenus in Thraciam redit. Anna imperatrix auxilia ab Orchanæ petit et impetrat. Turci imperii provincias populantur et captivos abducunt. 785

CAP. IX. — Cantacuzenus Orchanæ filiam suam uxorem dare pollicitus, eum a fœdere cum Anna icto averit, et auxilia ab eo obtinet. Nuptiæ celebrantur. Cantacuzenus Constantinopolim proficiscitur, civesque ut se dedant frustra hortatur, in urbem amicorum ope intrat. 787

CAP. X. — Cantacuzenus intra palatium accipitur. Annam, quæ animo intrepido vultuque imperterrito sedebat, adit, et veneratur, placatam sibi reddit, tumultum componit, plebemque demulcet. Celebratio nuptiarum Joannis Palæologi et Cantacuzenæ Helenæ. Coronatur Cantacuzenus. Turci Chersonesum vastantes duce Suleimane Orchanis filio a Matthæo despota Cantacuzeno clade magna afficiuntur. 793

CAP. XI. — Joannes imperator a socero alienatus in Italiam discedit, unde reversus Tenedum cum Catalusio consilia agit de recuperandis imperio et urbe. Strata-gemate Gatalusii Joannes Palæologus Constantinopolim recuperat, et Cantacuzenus vitam monasticam amplectitur. 797

CAP. XII. — Joannis imperatoris filiorum natu major Andronicus, et Cantuzes Moratis filius secundogenitus in parentes conjurant, deque occupanda tyrannide consilia agitant: quibus patefactis Morates filium suum oculis privat, significatque Joanni, si pacem secum habere vult, ut Andronicum etiam excæcet, cui Joannes morem gerens filio atque etiam ex eo nepoti visum admittit, et in carcerem conjicit. Andronicus Genuensium ope liberatus imperium invadit, patrem et fratres carceri mancipat; carcere astu se liberat, et Joannes in solium imperatorium restituitur. Manuel ei successor designatur. Nuptiæ Gatalusii et Mariæ Palæologiciæ. 803

CAP. XIII. — Bajazites tributa Joanni imperat, et sibi militatum venire alterum ex ejus filiis postulat. Cycladas insulas invadit. Joannes Constantinopolim movit, Bajazitis jussu exstructa a se propugnacula diruit, tandemque oblit. Manuel, qui Bajaziti militabat, inque ejus aulâ versabatur, audita patris morte, clam Constantinopolim advenit. Bajazites ibi ægre ferens graves durasque conditiones ipsi imponi, Thessalonicam occupat. Constantinopolim vexat et cibaria in eam invehi impedit. Hungari ac maxima pars occidentalium principum in Bajazitem movent, et ad Nicopolim a Turcis cæduntur et vincuntur. 807

CAP. XIV. — Bajazites Constantinopolim sibi dedit petit: et Joannem ejecto Manuele imperatore constituit. Manuel salutem urbis ac plebis consulens Constantinopoli discedit in Peloponnesum, hinc in Italiam proficiscitur, et occidentalibus regnis ac provinciis peragratis in Peloponnesum revertitur. 817

CAP. XV. — Joannes precarium imperium obtinet a Bajazite, et cadin seu judicem Musulmanum intra urbis mœnia accipit. Ad Bajazitem voluptatibus immersum veniunt a Temyre Chane legati, qui contumeliose a Bajazite habiti recedunt: ipse deinde in Armeniam movet. Constantinopolim a Joanne repetit, sed Constantinopolitani deditionem facere renuunt. Temyr Syriam invadit, urbes expugnat, in incolas inhumaniter sævit. Damascum et Halepum diripit et vastat. 821

CAP. XVI. — Temyr versus Tanaim movet. Bajazites exercitum conscribit, et Temyri ad Ancyram castra habenti occurrit. Cometa fulget. Pugna in tur a Temyrianis cum Bajazitis copiis: Bajazites deseritur a magna copiarum suarum parte. Vincitur. Captus ad Temyrem, qui Zatricho seu Schachis iudicat, adducitur. Temyr Bajazitem consolatur et humane erga eum se gerit, arde nihilominus custodit. Per totam minorem Asiam copie

Temyris se diffundunt. Mehemetes patrem astu, sed frustra, liberare aggreditur. Chociapheratzes eunuchorum princeps cum Bajazite domino suo captus, jussu Temyris capite plectitur. 827

CAP. XVII. — Temyr Asiae urbes aliquot adit et capit, incendiis ac direptionibus omnia devastat. Bajazitis thesauros Prusae seu Burusae asservatos rapit. Smyrnam expugnat; ad eum Phocaeorum principes ut sibi placatum reddant, legatos mittunt, donisque conciliant. Cariam illustrat, et deinceps Salutarium iter slectit, ibique Bajazites moritur. Temyr in Persidem, anno in expeditione exacto, redit. 841

CAP. XVIII. — Manuel imperator Byzantium revertitur, et Joannem ex fratre nepotem in Lemnum relegat. Cum Musulmano Bajazitis filio foedus amicitiamque init. Rerum status in Asia post Temyris Chanis discessum. Ege, seu Issa, Bajazitis filius, bello a fratre Mehemete petitus, Temyrte duce capitur, et laqueo praefocatur. Cineites Smyrnaeus innotescit, Atinis filios ex Ionia pelit, Musulmani partes sequitur. Atinis filii Mantachiae ope Ephesum expugnans. Homur Atinis filius cum Cineite affinitatem contrahit, et paulo post obit. Musulmani adversus Cineitem expeditio. Asiae reguli adversus Musulmanum conjurant, sed mutuis suspicionibus a se juvicem dissociantur. 849

CAP. XIX. — Moses a Mehemete fratre suo deficit et in Valachiam secedit, fratrem suum Musulmanum invadit. Musulmanus dum fuga sibi consulit, et in quodam oppido a juvenibus occiditur; Moses oppidum et incolas comburit, in Serviam movet, deinde Constantinopolim frustra oppugnat. Manuel imperator Mehemetem adversus Mosem evocat et concitat. Mehemetes bis vicus Byzantium se recipit. tandem Mosem vincit; hic inter fugiendum occiditur, ejusque cadaver Prusam sepeliendum defertur. 861

CAP. XX. — Manuel ad Mahometem Apocrisarios mittit, alii quoque principes legatos mittunt, quos Mahometes benigne excipit, pacemque cum omnibus amplectitur. Manuel Joanni filio suo uxorem dat Russiae Magni Ducis filiam, quam peste moritur, illiorumque Bajazitis unus, isque baptizatus. Secundae ac tertiae Joannis nuptiae. Manuelis in Peloponnesum profectio. 871

CAP. XXI. — Mahometes in Asiam trajicit. Cineitem in ordinem redigit, ejus insolentiam maxima erat. Magnus Rhodi magister castrum Smyrnae instaurat, sed a Mahomete prohibetur. Smyrna ab uxore Cineitis Mahometi deditur. Magno magistro concessum aedificare castrum in Cariae et Lyciae finibus. Cineites veniam impetrat. Turci bello navali Naxum aggrediuntur, praeho a Veneta classe superantur. Veneti Lampsaci turrim frustra tentant. Cineites Nicopoli ad Danubium praeficiuntur. Novam religionis sectam in Ionia a monacho Turco institutam multi amplectuntur, adversus quos Muhamedes Susmani filium et deinde Hali Begum misit: qui re infeliciter gesta occubuerunt. Tandem a Morate Mahometis filio Bajazite Bassa oppressi ac deleti sunt, et paupertatem voluntariam proficentes interfecti. 879

CAP. XXII. — Rhodi magnus Magister castrum Petronium in Cariae finibus aedificat. Mahometes in Asiam trajicit, Caramanum invadit et in ordinem cogit. Mustapha Bajazitis F. innotuit, eisque se adjungit Cineites, qui a Mahomete prope Thessalonicam vincuntur. Mahometes istos qui Thessalonicam confugerant a Demetrio Leontario repellit qui rem ad imp. rejicit. Manuel traditurum se eos Mahometi negat. Mustapha et Cineites a Leontario Constantinopolim mittuntur, inde in Lemnum uterque custodiendus relegatur. Mahometes Valachiam bellum infert. Theologus quidam Philadelphius vir improbus ac perfidus. Mahometes inter venandum appropria affectus paucos post dies hemiplecticus tactus moritur. Rationes ob quas Mahometes illum suum Amasiae praefecerat. Bajazitis lassae erga Mahometem fidelis servi officia. Mahometis ad Bajazitem Bassam mandata. Mahometis mors quibus artibus per dies xl occultata sit usque ad Morate adventum. 895

CAP. XXIII. — Morates Prusam venit. Mahometis mors in vulgus a Bassis editur. Prusam abeunt veziri, delinuti sultani, cadaver secum deferentes. Legati a principibus vicinis ad Moratem missi. Manuel a Morate fratres ejus impubes, ex testamento Mahometis sibi tradi frustra poscit, et ideo Mustapham et Cineitem in scenam

adversus Moratem producit. Mores quidam Turcorum explicantur. 99

CAP. XXIV. — Demetrius Leontarius Mustapham et Cineitem in Thraciam trajicit, de recipiendis aliquot urbibus cum illis pactus. Mustaphas Callipolim oppugnat, et ad deditionem quam secuta est, sollicitat. Arx interim in fide stat, quam oppugnat Leontarius. Morates, Mustaphae rebellionem cognita, Bajazitem basam, caeterorum vezirorum sententia obtemperans, exercitum praeficit, et contra Mustapham mittit. Bajazites deficientibus in pugnae initio ad Mustapham exercitus sui ducibus copii-que, et ipse permittit se victori coactus est: jussu deinde Cineitis caput ei amputatum. Mustaphas Adrianopolim proficiscitur. Callipolis Leontario se dedit, quam cum ex pactis imperatori acquisitam praesidio firmare parat, a Cineite impeditur, delususque Constantinopolim redit. 925

CAP. XXV. — Manuel imperator cum Morate foedus pangere cogitat. Mustaphas res suas constituit, otio deinde et ignavia totum se dat. Morates de recuperando imperio serio agit, Abrahamum Bassam ad Manuelem destinat, qui re infecta discessit. Aluminis in Phocide confectio. Phocaea nova condita, ab Andrea et Jacobo Cata-neis gubernata, sit Turcis tributaria. Joannes Adornus Phocae rector Mahometem, et deinde Moratem adit, et huic per litteras in eo copiisque trajiciendis operam suam pollicetur. Mustaphas ad nuntium transitus Moratis in Europam fit moelus. Eum alloquitur Cineites et objurat, suadetque ut in Asiam transcant; interim ipse de deserendo Mustapha secum agit. Mustaphas Lampsacum venit, et Lopadium usque progreditur, cujus pontem prior occupat dirumpique Morates. 941

CAP. XXVI. — Consilium ineunt Moratis veziri de perdendo Mustapha, et Cineitem per Hamzam ejus fratrem ad defectionem sollicitant. Hamza et Cineitis colloquia. Cineites Mustapham deserit et in Ioniam fugit. Mustapham Homuris filium ex Aline oriundum bello petit et in pugna interficit. 955

CAP. XXVII. — De Cineitis fuga varii sermones, qua cogita Mustaphas fugam cepisset et in Thraciam trajicit. Adornus Moratem ejusque copias ex Asia in Europam transfert, quem Mustaphas, id ne faciat, frustra pronusis ampliis tentat. Morates cum copiis in terram expositis Mustaphas in fugam vertit, Callipolim recipit, et Adrianopolim petit. Mustaphas captus, et in urbis loco publico laqueo suspensus ac strangulatus. 965

CAP. XXVIII. — Morates Constantinopolim oppugnare aggreditur, Joanne imperatore, ob Manuelis senectutem et morbos, res imperii administrante. Corax Theologus proditiouis reus damnatur; cujus mortem ulcisci cupiens Morates, Michaellem Pyllim, ob delatum Coracem, morte afflicere properat; Pylliae, Christum et fidem impie abnegando, vitam servat. Manuel Mustapham, octuennem puerum, Moratis fratrem, contra hunc suscitatur, et statim moritur. Mustaphas Nicae captus a fratre strangulatur. Morates Thessaliam et Peloponnesum invadit. Cineiti per bassas suos bellum infert, et debellat: tandemque illum, totumque ejus genus, interneione delet. 969

CAP. XXIX. — Joannes pacem cum Morate initam observat. Morates cum aliis principibus pacem firmat, a qua Veneti ob occupatam Thessalonicam exclusi. Narratur obiter causae propter quas Thessalonica in Venetorum potestatem venit. Thessalonica obsessa et a Morate expugnata et direpta, et novi incolae in eam missi. Veneti, tristiora reformidantes, cum Morate pacem ineunt. Valachiae principes se invicem throno regio deturbant; Draculius aliis interfectis superest Valachiae vaivoda. Ob equum sibi a Caramano negatum, et Morates bellum infert: et inter utrumque pax paulo post stabilitur. 985

CAP. XXX. — Serviam a Georgio Vulci F. Morates repellit. Georgius filiam suam et nuptum dat, concessa in dotem Serviae parte. Morates duce Draculio Hungariam frustra invadit. Morates socero suo Georgio bellum infert, urbes capit, sororios suos luminibus privat. Draculius in carcerem detrusus datis filiiis obsequibus liberatur. Morates Belogradum frustra oppugnat. 995

CAP. XXXI. — Ad synodum celebrandam proficiscitur in Italiam imperator, quem patriarcha et alii comitati sunt. Quid Florentiae actum sit, et quid post Graecorum in patriam, reditum acciderit, narratur. 1005

CAP. XXXII. — Servus despota ab Hungaris auxilia implorat, duceque Joan. Hunniade Turcorum provincias invadit. Morates subita Hungarorum irruptione percussus, pacem cum despota et Hungaris stabilivit. Caramani deinde ditionem invadit. Alaius Moratis primogenitus diem obiit. Imperio successor destinatur Mehemetes, et Imperator salutatur. Morates vitam privatam acturus Prusam secedit. Hungari Turcis bellum inferunt, Morates cum copiis in Europam trajicit, filio se conjungit; ad Vardam Ladistauz Hungariz rex interficitur, magnaque strage Christiani cœduuntur. Ad vitam privatam redit Morates, unde revocatur ab Halile bassa. Hunniades in Turcos iterum, sed improspere movet. Morates Peloponnesum invadit. 1015

CAP. XXXIII. — Joannes Imperator moritur, et Constantinopolim Justinianus despota venit, Moratemque sibi concillit. Morates filio suo Mehemeti uxorem dat, postque celebratis nuptiis statim moritur. Mehemetes de patris morte certior factus Adrianopolim venit, Imperator salutatur, et de imperii rebus tractat. Moratis mores et ingenium, moribus, et insomnium aute mortem ei oblatum. Mehemetes fratrem suum strangulat. Georgio Serviz despota filiam, novercamque suam Mehemetes petenti remittit. Per legatos Byzantini cum Mehemete pacem constituunt, et pensionem ad alendum Orchanem ab eo accipiunt. Principum et urbium legationes ad Moratem. 1025

CAP. XXXIV. — Mehemetes inducias cum Iango, id est Joanne Hunniade, triennale componit: Caramano bellum infert. Byzantini ad Mehemetem legatos mittunt, falsoque coronatum esse Constantinum significant. Hali bassa Græcos increpat, et Mehemetes legatorum verbis offensus, pacem cum Caramano componit. Græcos variis modis vexare incipit Mehemetes, ad Bospori angustias castrum œdificat. Novitate ista territi Byzantini per legatos cum Mehemete expostulant, qui superbe respondet et minatur. Arx ad Bospori fauces œdificata. Ager Constantinopolitanus vastatus: Byzantiis bellum indicit Mehemetes. 1035

CAP. XXXV. — Mehemetes de occupanda Constantinopoli consilia agit. Bombardarum fusor Mehemeti tormentum æqueum prægrande fundit. Navis Veneta Bosporum navigans demergitur, cujus navarchus et vectores capti, Mehemeti jussu crudeliter interfecit bombardæ vim Adrianopoli probant. Mehemetes Halilem bassam noctu ad se vocat, et cum eo de Constantinopoli subjuganda consilia tractat. Hali magno se periculo ereptum putans, lætus a Mehemete discedit. 1051

CAP. XXXVI. — Constantinus imp. auxilia petit a Papa, unionisque Ecclesiarum opus absolvi. Isidorus cardinalis a Papa Constantinopolim mittitur. Græci civili discordia laborant ob unionis reconciliationem. paucis eam ample centibus, maxima parte eam, Gennadio auctore, abhorrent. Liturgia in Sanctæ Sophiæ templum celebratur ab Henoticis, cui cardinalis Isidorus interfuit. Græcorum sublesta fides. Constantius cibaria in urbem comportari curat. 1057

CAP. XXXVII. — Mehemetes tormentum illud æneum seu bombardam prope Constantinopolim vehi curat. Turci urbes ad Pontum Euxinum sitas occupant, et præter Selymbriam oppida Propontidis adjacentia. Græci intra muros Constantinopoleos inclusos se tenent, discordiaque ob reconciliatam Ecclesiarum concordiam laborant. Gennadius discordiæ facessubdit. Ducas male sanam mentem Græcis exprobat, et in schismate pertinaciam. Mehemetes copias colligit. Obsidione urbem cingit, et Græci ab unione Ecclesiarum alienos magis ac magis se ostendunt. 1063

CAP. XXXVIII. — Constantinus et Galatiz urbi tuendæ attendunt, atque etiam Veneti. Joannes Justinianus Constantinopolim cum militibus appulit, et ab imperatore honore maximo afficitur. Obsidionis initio erumpunt in hostes obsessi. Galatini Mehemetem sibi placatum volunt, Byzantini tamen favent et opem ferunt. Mehemetis classis prope Constantinopolim accedit: Naves quinque cibariis onustæ Constantinopoleos portum, frustra Turcis obstantibus, ingrediuntur, et hac de causa Mehemetes contestaulum suum Paldam continuelia verberibusque afficit. Mehemetes terra e Bosphoro in sinum. Ceratino naviga et biremes transfert. Terra Constantinop. oppugnata Mehemetes, et tormentis muros quassat. Medicum tormenta ne dirumpantur adhibium. Joannis Hunniade

legatus consilium perniciosum adversus obsessos bombardario Mehemetis, falsa opinione ductus dedit. Muri urbis ad Sancti Romani portam diruti. Obsessi strenge resistunt, sed Constantinus percussit et ut Mehemetem ad pacem et obsidionis solutionem adducat, vectigal offert, quod respuit Mehemetes. Justinianus infeliciter successu Turcorum biremes in sinu Ceratino incendere tentat. Turci Galatinorum navem demergunt. Pontem in Ceratino sinu Mehemetes fabricat. 1075

CAP. XXXIX. — Mehemetes Constantinum ad ditionem frustra hortatur, propterea ad expuggandam urbem se accingit. Justinianus dirutam muri partem munit. Maii 27 acriter et vehementer Turci urbem oppugnant, et postridie usque ad horam diei nonam. Die 28 Maii post occasum solis acris pugnalum. Mehemetes suos hortatur. Justinianus glande plumbea in manu læsus pugnam omisit; obsessi isto casu percussuntur. Turci tandem in muros ascendunt, propugnatores deturbant, et rebus desperatis Græci fugiunt, Turcique in urbem irrumpunt. Constantinus interficitur. Turci obvios passim cœdunt, templa, monasteria et domos diripiunt. Græci in sanctæ Sophiæ templum contugunt, falsa opinione salvos se in eo fore credentes. Turci eos invadunt. omnes captivos abducunt. Templum pollutum ac direptum. Magnus dux capitur, et Mehemetis jussu domi custoditur. Justinianus suos a pugna revocat. Naves aliquot et Galatinorum non pauci aufugiunt. Cæteri per Zaganum a fuga revocantur. Galatini Mehemeti se dedunt. Græci omnes et qui in urbe capta vivi superfuert, in naves aut castra Turcorum translati. 1091

CAP. XL. — Mehemetes urbem ingreditur, et in Sanctæ Sophiæ templum venit, precesque suas ibi recitare Iunmem jubet. Magnum ducem ad se vocatum alloquitur. Constantini caput agnatum columnæ in Augusto affligitur. Alia de magno duce et Orchanæ narratio. Mehemetes magnum ducem consolatur, et illustrium nominum describit. Magni ducis uxorem inuisit, et blande alloquitur. Ad convivium natu minorem filiorum magni ducis venire jubet Mehemetes; cum mittere filium magnus dux recusaret, Mehemetes ipsum interficere jussit. Magnus dux filios suos, ut mortem æquo ac forti animo subeant, hortatur, et ipse demum capite plecitur. Proceres omnes a Mehemete redempti, et interfecit. 1111

CAP. XLI. Ducæ super urbe capta, deletoque Christianorum in Oriente imperio Monodia. 1119

CAP. XLII. — Prædam quantam Turci ex urbe capta tulerint. Galatam ingreditur Mehemetes, et partem murorum diruit; Sanctam Sophiam in meschitam transformat. Adrianopolim revertitur. Magni ducis uxor obit. Principes Christiani Mehemeti victoriam gratulantur. Serviz tributa imperat, et Georgium despota Servia decedere jubet. Hungari Turcorum provincias vastant. Mehemetes Smedrovo frustra oppugnata Adrianopolim præliæ dives abiit. Saraium Constantinopoli construit Mehemetes. De Palæologis vaticinium. 1125

CAP. XLIII. — Legati a magno magistro Rhodi ad Mehemetem missi de pace firmanda, re infecta redeunt, cum Mehemetes a Rhodiis tributum sibi solvi peteret. Cum legatis Mehemetis servus domesticus abiit, qui cum magno magistro agat. Sed tributum denegante Rhodio delusus ad Mehemetem redit, qui ira accensus bellum Rhodiis indicit. Hamzas mari præfectus Chium proficiscitur, quædam vastat, ad se missos de controversiis transgendis abducit. Cum vastat Rachiam frustra obsidet: cum Chiis paciscitur. Tumultus a Turcis in Chio excitatus, eorum triremis demersa. Hamzam reversum Mehemetes asperis verbis excipit. Chiis bellum indicit. 1137

CAP. XLIV. — Lesbii princeps obit, Ducas Mehemetem vectigal ei soluturus adit. Coactus Lesbii princeps Mehemetem adit, et tributum consueto amplius promittit: Thasum insulam Mehemeti relinquunt. Classem adversus Chios mittit Mehemetes. Lesbii Turcas de piratarum adventu certiores facere tenentur. Genezes maris præfectus item Lesbii principi movet, et biremem unam sibi tradi petit Phocæa nova Turcis dedita. Decem millia aureorum a Lesbio exigere vult Mehemetes, interim Phocæam veterem ei eripit. 1145

CAP. XLV. — Chii bello petiti a Mehemete grandi ære pacem emunt. Lemni Turcos advocant, eorumque princeps Nicolaus insula pellitur. Mehemetes Belogradium frustra obsidet. Callistus papa triremes ad opes in-

sularibus ferendas mittit. Catalani insulas occupant, et Lesbios in suspicionem apud Mehemetem venit, occidentales ipsum advocasse. Legati a Comanis et Usun Hasane ad Mehemetem. Castrum septem turrium, vulgo Iedricula Constantinopoli constructum: Mehemetis in Moream profectio. Bezestanum Constantinopoli ædificatum. In Asiam trajicit Mehemetes. Ejus verba ad familiarem quemdam suum curiosum. Sinopes principem et Trapezuntinum imperatorem ditionibus spoliatos in Europam trajicit. A Walacho tributa petit, qui ea dare negat; ad se

missos palo transigit. Turcos Hæmza duce ditionem suam invadentes cædit, vivos captos palo quoque transigit. Mehemetes improspere successu in eum movet. Lesbium a principe Nicolao, qui Dominicum fratrem suum strangularat, repetit. In Lesbium transit Mehemetes, ad ditionem compellat, recedit, et obsidendæ Mitylenes onus Mehemetes veziro imponit.

1153

CHRONICON BREVE, quo Græcorum, Venetorum et Turcorum aliquot gesta continentur usque ad annum 1525.

1167

FINIS TOMI CENTESIMI QUINQUAGESIMI SEPTIMI.

THIS VOLUME
DOES NOT CIRCULATE
OUTSIDE THE LIBRARY

3 2044 073 502 668

THIS VOLUME
DOES NOT CIRCULATE
OUTSIDE THE LIBRARY

3 2044 073 502 668

THIS VOLUME
DOES NOT CIRCULATE
OUTSIDE THE LIBRARY

3 2044 073 502 668

Это цифровая копия книги, хранящейся для потомков на библиотечных полках, прежде чем ее отсканировали сотрудники компании Google в рамках проекта, цель которого - сделать книги со всего мира доступными через Интернет.

Прошло достаточно много времени для того, чтобы срок действия авторских прав на эту книгу истек, и она перешла в свободный доступ. Книга переходит в свободный доступ, если на нее не были отданы авторские права или срок действия авторских прав истек. Переход книги в свободный доступ в разных странах осуществляется по-разному. Книги, перешедшие в свободный доступ, это наш ключ к прошлому, к богатствам истории и культуры, а также к знаниям, которые часто трудно найти.

В этом файле сохранятся все пометки, примечания и другие записи, существующие в оригинальном издании, как минимум о том долгом пути, который книга прошла от издателя до библиотеки и в конечном итоге до Вас.

Правила использования

Компания Google гордится тем, что сотрудничает с библиотеками, чтобы перевести книги, перешедшие в свободный доступ, в цифровой формат и сделать их широкодоступными. Книги, перешедшие в свободный доступ, принадлежат обществу, а мы лишь хранители этого достояния. Тем не менее, эти книги достаточно дорого стоят, поэтому, чтобы и в дальнейшем предоставлять этот ресурс, мы предприняли некоторые действия, предотвращающие коммерческое использование книг, в том числе установив технические ограничения на автоматические запросы.

Мы также просим Вас о следующем.

- Не используйте файлы в коммерческих целях.
Мы разработали программу Поиск книг Google для всех пользователей, поэтому используйте эти файлы только в личных, некоммерческих целях.
- Не отправляйте автоматические запросы.
Не отправляйте в систему Google автоматические запросы любого вида. Если Вы занимаетесь изучением систем машинного перевода, оптического распознавания символов или других областей, где доступ к большому количеству текста может оказаться полезным, свяжитесь с нами. Для этих целей мы рекомендуем использовать материалы, перешедшие в свободный доступ.
- Не удаляйте атрибуты Google.
В каждом файле есть "водяной знак" Google. Он позволяет пользователям узнать об этом проекте и помогает им найти дополнительные материалы при помощи программы Поиск книг Google. Не удаляйте его.
- Делайте это законно.
Независимо от того, что Вы используете, не забудьте проверить законность своих действий, за которые Вы несете полную ответственность. Не думайте, что если книга перешла в свободный доступ в США, то ее на этом основании могут использовать читатели из других стран. Условия для перехода книги в свободный доступ в разных странах различны, поэтому нет единых правил, позволяющих определить, можно ли в определенном случае использовать определенную книгу. Не думайте, что если книга появилась в Поиске книг Google, то ее можно использовать как угодно и где угодно. Наказание за нарушение авторских прав может быть очень серьезным.

О программе Поиск книг Google

Миссия Google состоит в том, чтобы организовать мировую информацию и сделать ее всесторонне доступной и полезной. Программа Поиск книг Google помогает пользователям найти книги со всего мира, а авторам и издателям - новых читателей. Полнотекстовый поиск по этой книге можно выполнить на странице <http://books.google.com/>

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>